UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Polyanthea Sacra

Ex Universæ Sacræ Scripturæ Utriusque Testamenti Figuris, Symbolis, Testimoniis, Nec Non E Selectis Patrum, Aliorumque Authorum, Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus, rarísque Historiis collecta, Et Copiosis, Exquisitisque Materiis Moralibus De Virtutibus Et Vitiis Pro ...

Spanner, Andreas

Augustae Vindelicorum, 1702

urn:nbn:de:hbz:466:1-79369

Visual Library

Th 594a.

f. XII. 12.

H:IX
18

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

POLYANTHEA SACRA,

EX UNIVERSÆ SACRÆ SCRIPTURÆ UTRIUSQUE TESTAMENTI

FIGURIS, SYMBOLIS, TESTIMONIIS,

NEC NON

E SELECTIS PATRUM, ALIORUMQUE AUTHORUM,
Sententiis, eruditis Interpretationibus, Similitudinibus,
rarisque Historiis collecta,
ET COPIOSIS, EXQUISITISQUE MATERIIS MORALIBUS

DE VIRTUTIBUS ET VITIIS

Pro Concionibus efformandis

ADORNATA,

Atque ad communem sacrorum præsertim Oratorum utilitatem
in lucem edita,

Labore & Studiô

R. P. ANDREÆ SPANNER,

è SOCIETATE JESU.

TOMUS SECUNDUS,

Cui præter Indices Titulorum, & Materiarum: Textuúmque sacrorum, qui ex utroque Testamento in hoc Tomo explicantur, accedit Syllabus Thematum in Dominicas & Festa totius Anni.

Collegij Societ. Jesu Paderbornæ A 1704

Cum Gratiâ & Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis,
Et Facultate Superiorum.

AUGUSTÆ Vindelicorum & DILINGÆ,
Apud JOANNEM CASPARUM BENCARD.

ANNO MDCCII.

M.

Titulus I.
MAGDALENA POENITENS.

§. I.

Nomen.

MAgdalena Hebr. idem est, quod *turrita*, à radice *Migdal*, id est, turris: fuit enim procera, & excelsô corpore. 2. Magdalena idem est, quod magnifica, ùt ait Origenes tr. 35. in Matth. Aut Magnificata, ùt Pagninus in Nom. Græc. Hebr. 3. Idem Pagninus: Magdalena idem est, quod vexillô insignita, aut vexillum ducens, vel elevans. Erexit enim vexillum summæ pœnitentiæ, fervoris, & amoris, in Christum, juxta Cant. 2. 4. *Ordinavit in me charitatem.* Hebr. *Vexillum ejus super me charitas.* 4. Pagninus: idem est, quod *educata, nutrita*, scilicet verbis Christi internis, & externis, ad omnem sanctitatem. Cornelius in Luc. 8. 2.

§. II.

Figuræ, & laudes.

REginâ Sâba auditâ famâ Salomonis &c. 3. Reg. 10. 1. S. Bonaventura S. 1. de S. Magd. comparat illam Reginæ Saba audienti sapientiam Salomonis; inter cœtera ait: si Regina Saba invenit tantam sapientiam in figura; quantam putas invenerit Magdalena in re ipsa: dicitur enim Luc. 10. 39. *Sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius.*

Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem. Cant. 1. 11. Quando scilicet recumbente Dominô, à muliere habente alabastrum unguenti nardi &c. ejus capiti superfusum. S. Justus Orgelit. hic.

Illa vadens nuntiavit &c. Marc. 16. 10. Facta est Apostola Apostolorum, quæ priùs erat fovea peccatorum. Hugo Card. hîc.

Vade ad Fratres meos. Joan. 20. 17. Ecce constituitur Magdalena inter homines prima nuntia S. Resurrectionis: ut nuntiet his, qui hanc resurrectionem per universum orbem proclamaturi erant. Et Christus ore suô eam primam suæ resurrectionis Evangelistam fecit. Simon. Cass. l. 14.

Quinque officia dedit Christus D. Magdalenæ post conversionem. I. Fecit thesaurariam suam. Christus non portabat pecunias; sed dicit Marcus, quòd post sermonem circumspiceret, si à quopiam invitaretur ad prandium: hoc sciens Magdalena &c. 2. Fecit eam Secretariam suam. Luc. 10. 39. *Sedens secus pedes Domini.* Credo, quòd ipsa petiit de se, in quo ordine collocaretur; & fortè fuit dictum à Christo, quòd cum Seraphinis ex ardenti charitate. 3. Quia fecit eam familiarem suam, & sociam Matris suæ: quæ, licèt esset purior Sole, non tamen despexit eam. 4. Fecit eam apothecariam, & medicam suam; quando fatigato ex itinere unxit manus, & pedes, & caput. 5. Fecit Apostolam. Petrus, Paulus &c. missi ad peccatores; sed Magdalenam misit ad convertendos Apostolos; dubios de Christi resurrectione. S. Vinc. Ferr. s. de S. Magd.

Quid per hoc vas, nisi Magdalenæ lapideum, id est, firmissimum, cor candidum per propositum innocentis vitæ. Hoc alabastrum plenum erat unguento amarissimæ pœnitentiæ, & mœroris. S. Bernardinus t. 2. f. 46.

§. III.

Magdalenæ pœnitentia, lacrymæ.

Figuræ, Symbola.

MEmor ero Babylonis. Ps. 86. 4. B. Magdalena fuit Babylon, plena confusione peccati; vel confusione postmodum veræ pœnitentiæ. Sed de Babylone facta est Jerusalem. Hoc est miraculum, de quo Is. 21. 4. *Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum:* quia scilicet de Babylone sit Jerusalem. Hugo Card. hîc.

Anima mea liquefacta est, ut locutus est. Cant. 5. 6. Monstrosum nimis gelicidium; si non fluat, ut cera, cor tuum. Jacuit ad pedes Jesu congelata prius Maria; tota mox in lachrymas instar nivis, ad solem fervidum, liquefacta est. Audiebat simul eloquium tuum, quod est ignitum vehementer: non solùm ignitum; sed sicut oleum effusum nomen tuum in fomentum ardoris. JEsu Christe, propter nimiam charitatem, quâ dilexisti nos, descendisti in abyssum incendii. Joan. Gerson tr. sup. Magnificat.

Sume citharam, circui civitatem. Is. 23. 16. Hugo Card. hîc applicat S. Magdalenæ.

Tu speculum peccatorum, tu gaudium Angelorum, tu pœnitentiæ forma, tu Apostolorum Apostola, tu divini amoris fornax &c. S. Bernardinus t. 2. f. 46.

De Magdalenæ pœnitentia, varia.

Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Satis probabiliter putant Simon Casia. l. 9. c. 29. Toletus, Salmeron &c. fuisse civitatem Naim, in qua Dominus filium viduæ suscitavit; cujus famâ commota est Magdalena. Sylveira hic. Sed quæ civitas fuit hæc? crediderim, quòd Naim: quam non nominat Lucas, nè idem bis repetat. Dixerat enim suprà, quòd ibat Jesus in civitatem Naim, ubi filium viduæ suscitavit; & sic prosequitur historiam, quòd mulier erat in civitate peccatrix, in civitate inquam, Naim. Hic cùm famam Christi audiret; novô miraculô resuscitati adolescentis commota, & à Deo tacta; ad Christum devenit: dicebat enim intrà se: ille, qui vitam adolescenti mortuo restituit, poterit etiam mihi vitam præstare in peccatis defunctæ. Stella hic.

Lacrymis cœpit rigare pedes. Luc. 7. 38. Accessit non ad caput Domini, sed ad pedes. Et quæ diu malè ambulaverat, vestigia recta quærebat. Accessit autem ad Dominum immunda, ut rediret munda: accessit ægra, ut rediret sana; accessit confessa, ut rediret professa. S. August. l. 5. homil. 23.

De qua septem dæmonia exierant. Luc. 8. 2. Mystice Beda, Theophylactus, Gregorius septem vitia Capitalia. Ad literam veri dæmones. Ità Ambrosius, Euthymius, Jansenius. Cornelius hic.

Cur, non invitata, domum Pharisæi, & Christum, adit? magnanima superat omnes difficultates. Reliqui pro temporali domo accesserunt: Chananæa pro ejectione dæmonis à filia. Matth. 25. 22. Fluxum sanguinis patiens. Matth. 9. 20. Hæc prima pro Domini obsequio, & salute sua, Dominum quærit. S. Chrysost. hom. 81. in Matth. cum cæteræ omnes curationis corporeæ gratiâ adessent; sola hæc, ad honorem ei conferendum, & animæ incolumitatem acquirendam, accessit: nullâ enim corporis ægritudine laborabat. 2. Avidè arripit occasionem salutis, alibi forsan non habitura. Tertull. l. de pœnit. c. 4. Rape occasionem inopinatæ felicitatis. 3. Inclinem ad miserandum supremam dicit majestatem; & ideò credidit, quod esset ad veniam sibi promptus, qui Pharisæi venerat tam promptus ad mensam. 4. Nimiô veniæ peccatorum desideriô irruit: non timet irrideri, illudi, despici; quin potius optat, ut quovis modô ità in se ulciscatur peccatum. Sylveira hic.

En mutatur ordo rerum! pluviam terræ dat cœlum semper: ecce nunc rigat terra cœlum. Lacrymis rigabat pedes ejus. O quanta vis in lacrymis peccatorum! rigant cœlum, terram diluunt, extinguunt gehennam. S. Chrysol. s. 93.

Magdalena, sensibus, & membris, omnibus, quibus peccaverat mulier, pœnitentiam egit: nos verò verbis quidem pœnitentiam pollicemur; factis verò nihil studii, laborisq;, præstamus: sed eâdem vivendi consuetudine utimur, quâ priùs. S. Gregor. Nis. orat. in eos, qui acerbius alios judicant.

Ad discumbentem Dominum, misericordiæ fontem, justificanda cucurrit. Cucurrit, inquam; quia trahebatur interiùs. S. Laurent. Just. s. in festo S. Magd.

Magdalena incipiens à lacrymis, illicò in virtute proficit: compendiosa enim via lacrymarum ad sanctitatis verticem. Escobar. t. 3. coll. Chr. obs. hic.

O quot Magdalena pœnitens præstat Deo obsequia! lacrymis pedes abluit, comâ tergit, ungit, osculatur. Addit S. Chrysost. hæc quidem agebantur exteriùs; sed quæ interius revolvebat, multò erant his ferventiora. Quò tot affectus, tot obsequia? quia restauratio gratiæ non sinè ingenti labore perficitur. Pœnitentia aptè vocatur tabula post naufragium; quia restauratio gratiæ laboriosior. Qui vehitur navigiô, ventô secundô, nullâ operatione disturbatur: at, qui tabulâ post naufragium utitur; magnô labore afficitur, ut ad littus perveniat. Baptismus navigium; tabula pœnitentia. Id. ib.

Stat ad pedes peccatrix; & non cogitat de recessu; nec sibi adest de convivio ulla cura. Convivantes non aspicit, neque cogitat, neque appositas intuetur dapes: suis intendit officiis; præpediri non vult, nec alios ipsa præpedit. Premit duo labia super pedes. Amor, & timor, labia sunt animæ: unum superiùs, scilicet amor; timor labium inferius est. Annæ tantùm labia movebantur; & de prole meruit â Domino exaudiri. Nec Magdalena legitur verbulâsse; sed labia amoris, & timoris, premebat in Domini pedes, & osculis loquebatur; de quibus in Job dicitur: quod in omnibus adversitatibus non peccavit labiis suis, ut à Dei amore, atque timore, discederet: ut, amore, atque timore, privatus, contra Dominum aliquid loqueretur. Simon Cas. l. 8. c. 7. hic.

Lasciviæ macula multis eget, ut tandem, licèt ægrè, tollatur. Magdalena nihil curat murmura, nec obloquia; sese ad pedes Jesu abjicit, & osculatur, & lacrymis rigat, & aureis siccat crinibus, unguentô perfundit, nec suæ nobilitati timet, nec sumptibus parcit; adhibet fidem, charitatem. S. Ephrem de S. Magd. non janitores, ac famulos domesticos, generosa mulier timuit; nec duram adstantium increpationem: unum hoc secum cogitans dicénsque: quòd si totam meam faciem, quasi ferream, aut æream, non reddidero; salvari ex turpi inundatione lasciviæ meæ non potero. Baezà t. 2. l. 6. c. 5. §. 16.

Permissus est Lazarus amicus mori; non ad mortem, sed pro gloria Dei. Oportebat nihilominus quempiam Electorum spiritualiter mori itidem pro gloria Dei: ut scilicet per conversionem ejus glorificaretur Filius Dei, dimittendo illi peccata multa. Permissa est igitur hæc mulier, dilecti Lazari soror, mori in peccatis, & esse famosa peccatrix, non ad mortem, sive interitum æternum; sed pro gloria Dei, pro testimonio justi, & justificantis nos Dei, & hominis, Jesu Christi, Filii Dei. S. Rupertus de oper. Spir. S. c. 28.

§. IV.

§. IV.

Magdalenæ magnus amor.

SIcut Eliæ sacrificium. 3. Reg. 18. 34. 38. Igne cœlesti absumptum est, sed priùs aquâ ter effusâ; ità Magdalenæ cor igne cœlesti absumitur, cùm dilexit multùm; sed multis lacrymis priùs effusis. Osorius f. 2. D. Pass.

Tenui eum, nec dimittam. Cant. 3. 4. Non dimittam te, ait Magdalena; sicut mulier, quæ cucurrit ad Elisæum 4. Reg. 4. 30. apprehendit pedes ejus, dicens: *Vivit Dominus, & vivit anima tua, non dimittam te &c.* Quæsivit *per noctes*, quia venit ad monumentum, cùm adhuc tenebræ essent; quærit *in lectulo*, id est, sepulchro. Sed cur ait *in lectulo meo*? quia lectulus Christi etiam lectulus Magdalenæ erat; & cum eo sepulto sepulta erat spiritualiter. *Surgam, & circuibo.* Revèrtitur in Jerusalem ad discipulos. *Tulerunt Dominum meum &c. Invenerunt me vigiles*, Angeli. *Paululum cùm pertransissem illos.* Tandem læta ait: *Invent, quem diligit anima mea.* de Ponte hìc. Exh. 13. §. 1.

Apparuit primò Mariæ Magdalenæ. Marci 16. 9. Sed quare primò Magdalenæ? quia ardentiùs diligebat: ut ostenderet, quòd pro salvandis peccatoribus venerat in hunc mundum. Ut, sicut mulier fuerat nuntia nostræ perditionis; ità mulier similiter esset nuntia nostræ salutis. Et, ubi abundavit peccatum, abundare gratia monstraretur; & nulli de cætero peccatori desperationis locus relinqueretur. Hugo Card. hic.

Dilexit multùm Luc. 7. 47. *Duodecim portæ margaritæ sunt* Apoc. 21. 21. Nullô tormentô transit margarita ad delicias: rore concipitur, conchâ excipitur, aurô innectitur. Non teritur, non aduritur, non extergitur. An non margarita charitas est? quæ, etiam citra flammas, & malleos, enitet. Ità Magdalena fulsit in domo Pharisæi: *dilexit*, & inter alabastra æquavit serras Isaiæ; compedes, & lapides, Jeremiæ. Ama, &, si libet, epulare. Oliva l. 3. Strom. §. Dilexit. Jam sicut columba, quæ lacte est lota, residebat ad pedes Jesu, juxta fluenta plenissima. Drogo Ost. de Sacr. D. Pass. 1.

Regressæ à monumẽto nuntiaverunt &c. Luc. 24. 9. Magdalenam autem aliis signanter præmittit: quia ipsa ferventiùs aliis dilexit, & prior, ùt traditur, ad monumentum venit; &, præ cæteris, diutiùs perseveravit. Et ad dandam fiduciam peccatoribus. S. Bonavent. hic.

Stabat foris plorans. Joan. 20. 11. Amor faciebat eam stare; & dolor cogebat eam plorare. Origen. hom. de Magd. Petrus, & Joannes, timuerunt, & ideò non steterunt. Maria autem non timebat: quia nihil sibi suspicabatur superesse, quod timere deberet. Perdiderat enim Magistrum suum; quem ità singulariter diligebat, ut, præter ipsum nihil posset diligere, nihil posset sperare. Perdiderat vitam animæ suæ; & sibi jam meliùs esse arbitrabatur, mori, quàm vivere. Oblita erat timere, oblita erat gaudere, oblita erat seipsam; oblita erat denique omnia præter illum, quem diligebat super omnia. Id. ib.

Mulier, quid ploras Joan. 20. 13. Et quem quæris? O desiderium animæ suæ! cur interrogas eam, quid ploras? & quem quæris? Ipsa paulò ante coram oculis suis cum magno dolore cordis sui viderat spem suam suspendi in ligno; & tu nunc dicis, *quid ploras?* vidit te exspirantem spiritum suum, videlicet spiritum tuum; & tu dicis, *quid ploras?* Ipsa die tertiâ viderat manus tuas, quibus sæpius benedicta fuerat; pedes tuos, quos deosculata fuerat, & quos lacrymis rigârat, in cruce clavis affigi; & tu dolor ejus nunc dicis, *quid ploras?* Id. ib.

Vidit Jesum stantem, & nesciebat, quia Jesus est. Joan. 20. 14. O pium, & delectabile pietatis spectaculum! qui quæritur, & desideratur; & occultat se, & manifestatur. Occultat se, ut ardentiùs requiratur, & requisitus cum gaudio inveniatur; inventus cum sollicitudine teneatur; & tentus non dimittatur. Drogo Ost. de Sacr. D. Pass.

Et ego eum tollam. Joan. 20. 15. Charitas debili fœminæ ingentes contulit vires. *Et ego eum tollam.* Quam Christus mulierem vocavit, post magnanimos ausus, Mariam nuncupat. Unde post illa verba, *ego eum tollam*, statim sequitur: *dicit ei Jesus, Maria* v. 16. Quæ pondus angelicis humeris formidandum portare audet, meritò vocatur Maria. Cùm cupit esse Jesu bajula, fit Mariæ Matris nomine, & munere, æmula: illa Jesum portavit in utero; ista optat portare humerô. Arcones in Is. 2. Dis. c.

Quid est, bone Jesu! quod dicit ad te de te: *& ego eum tollam?* Joseph timuit, & non fuit ausus tollere corpus tuum de cruce, nisi de nocte; & nisi hoc peteret à Pilato. Maria verò noctem non præstolatur, non Pilatum reveretur; sed audacter promittit dicens, *& ego eum tollam.* O Maria! si corpus Jesu fortè positum est in atrio Principis Sacerdotum, in quo princeps Apostolorum calefaciebat se ad ignem; quid factura es? *Ego eum tollam.* Et si ancilla ostiaria interrogaverit te, quid factura es? *Ego eum tollam.* O ineffabilis mulieris amor! ô mirabilis mulieris audacia! ô mulier non mulier! Id ib. Calx. Lem. *Ardet in undis,* Picinelli.

§. V.

S. Magdalenæ virtutes aliæ.

ECce mulier in civitate peccatrix. Luc. 7. Hanc mulierem inducit Matthæus 26. 7. super caput Christi effundentem unguentum; & ideò fortè noluit dicere peccatricem: nam peccatrix, secundùm Lucam, supra Christi pedes effudit unguentum. Potest ergo non eadem esse, nè sibi contrarium Evangelistæ dixisse videantur. Potest etiam quæstio meriti, & temporis diversitate dissolvi; ut adhuc illa peccatrix sit, jam ista perfectior. S. Ambrosius l. 6. in Luc. hìc. Quid memorem de sepulturæ officio, quod prævenit; de pedibus ascendens ad unctionem capitis. Drogo Ost. Docenos speculum pœnitentiæ, ut pedetentim in via virtutis progrediamur. De Castillo Illat. 8. Est fundit super caput mulier hoc unguentum. In sublime fœmina hæc subvecta est: quia à pedibus ascendit ad caput. Simon. Cas. l. 9. c. 34.

Ut cognovit, quòd accubuisset in domo Simonis. Luc. 7. 37. Cur Christum non invitat ad pro-

priam domum? sciebat, eum respicere peccatores, cum illis manducare: & cùm se maximam peccatricem agnosceret, se indignam judicavit, ut Christus sub tectum ejus intraret, & tantô beneficiô potiretur. 2. Quia publica peccatrix publicam elegit pœnitentiam. Sylveira hîc. q. 7.

Maria accepit libram unguenti nardi Pistici pretiosi. Joan. 12. 3. In Commentar. Cit. §. 3. Pistícum Græcè fidele significat, ut nardum veram, puram, & sinceram, ostendat fuisse: ex hac enim solùm unguentum pretiosum conficiebatur; quod non esset aliâ admixtione corrupta. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 10. Vide plura. Lacrymæ. Pœnitentia. Spes.

TITULUS II.
MAGNANIMITAS.

§. I.

Symbola. Allegoriæ.

EXaltatio oculorum est dilatatio cordis, Prov. 21. 4. Per exaltationē oculorum aliqui accipiunt magnanimitatem: magnanimus enim, uti altam habet mentem, ità & altis oculis magna aspicit, q. d. Magnanimitas, uti exaltat oculos, sic & dilatat cor; ut magna moliatur, & ambiat. Cornelius hîc.

Justus, quasi leo, confidens absque terrore erit. Prov. 28. 1. Aptè justus comparatur leoni: quia leo, ùt dicitur Prov. 30. 30. *fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum.* Plinius l. 8. c. 36. invalidissimum ursō caput, quod leoni fortissimum. Sic justus omne robur habet in capite, id est, in mente, voluntate generosâ, & amore Dei, armatâ &c. Id. hîc.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon. Cant. 3. 9. Ferculum est quælibet Sanctorum congregatio ad æternum convivium animas ferentium. Columnæ argenteæ, qui fortissimè operis exemplo alios portant, & luce prædicationis illuminant. Reclinatorium aureum, æternæ felicitatis fulgor; in qua reclinatur, & ab omni labore quiescitur. Ascensus purpureus est: quia ad claritatem illius quietis non nisi per tribulationem venitur. Idem hîc.

Leo inclusus Lem: *Angustiis efferatur. Non unus sufficit orbis.* Picinelli.

Sol inter nubila. Lem: *Obstantia solvet.* Idem.

Ignis. Lem: *Nunquam deorsum.* Animi alti. Idem.

Heliotropium in Sole. Lem. *Non inferiora secutus.* Idem.

§. II.

Magnanimitas vincit omnia.

INitium viæ bonæ; facere justitiam. Prov. 16. 5. q. d. Via ad virtutem non est speculatio, sed actio, & exercitium virtutis: sic enim humiliatio est via ad humilitatem, ait S. Bernardus, sicut lectio ad scientiam, passio ad patientiam. Hinc prudentes, cùm quid ardui occurrit, mox id aggrediuntur, clausis quasi oculis mentis; nè ejus difficultate aspectâ terreantur. Itaque primam difficultatis apprehensionem, quæ vehementissima est, superant: sicut ægri pillulas, aliasque medicinas amaras, clausis oculis hauriunt &c. Cornelius hîc.

Clamavit dicens: Domine, salvum me fac. Matth. 14. 30. Magnanimum primùm Petrum undæ excipiunt; timentem mergere volunt. Sylveria hîc.

Nihil arduum, nihil magnum est, magno viro: nec timendum est ei quidquam difficile; cùm soleat difficultas ex solo timore procedere. Blesensis ep. 87.

Cordi magno nihil est magnum. Idem ep. 127.

Est magnificentiæ proprietas, consummatio fortis inchoatorum: sicut ad magnanimitatem spectat aggressio considerata magnorum. Gerson. tr. 11. sup. Magnif.

§. III.

Magnanimitatis exempla.

Ex Veteri.

INvenit in ipso anno (sterilitatis) *centuplum,* Gen. 26. 12. & v. 22. *Profectus indè fodit alium puteum.* Nota constantiam, & magnanimitatem Isaaci; qui fortiter fert invidorum insultus, eisque cedit; sed ità, ut segnior non efficiatur, quin alibi se, suaque, strenuè promoveat. Cornelius hîc.

Surge, & transi Jordanem tu, & omnis populus tecum-noli timere, quoniam tecum est Dominus Deus tuus &c. Jos. 1. 2. 9. Timor prohibetur, & amnis rapidissimi trajectio imperatur. *Noli timere*: quasi hîc timendō sit solùm timor, & quidem; dum Josue audet, steterunt aquæ &c. In virtute nullus est labor, si laboris abscedat timor. Sæpe qui certamine essent victores, certaminis timore vincuntur. Naxera hîc §. 29.

Da mihi montem istum? Jos. 14. 12. Magnanimus ipsis difficultatibus irritatur, & ad honestos labores accenditur. Caleb eas, præ cæteris, urbes petit, quæ difficiliores expugnatu. Idem hîc §. 38.

Irruit Spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem. Judic. 14. 6. Leo est res ardua, ùt gravis tentatio; quam instar Samsonis, invocatô Dei Spiritu, animosè invadere, & superare, debemus. Occide hunc leonem; occisus ampliùs te non vexabit. Unde Job. 4. 10. 11. juxta Septuag. *myrmicoleon*, id est, formica-leo. Cornelius hîc.

Immutavit ei Deus cor aliud 1. Reg. 10. 9. q. d. Deus cor Saulis; quod, cùm esset privatus, erat pusillum, abjectum, agreste, servile; jam, eô rege factô, fecit magnanimum, sublime, amplum, regale; ut nullis periculis cederet, nullos hostes metueret, nullum onus difficile sibi putaret. Ità Abulens. mutavit ei cor, quod antea erat parvum, & servile, in cor regale. Vatablus: immisit illi mentem aliam, & cor regium: sive regios spiritus. Theodoret. quoniam erat rusticus, so-

solùm sciens terram colere; cum ei manus imposuisset, dedit ei spiritum regium. Cornelius hic.

Ascendit Jonathas manibus, & pedibus reptans. 1. Reg. 14. 13.

Non vales resistere Philisthæo isti nec pugnare adversùs eum, quia, puer es. 1. Reg. 17. 33. Quid David? non suis viribus, sed Dei auxilio, fretus: *nunc vadam, inquit, & auferam opprobrium populi* v. 36. S. Basilius Seleuc. or. 15. quâ ratione à proposito certamine conatus es avertere, acriùs, ô rex, ad pugnam exacuisti: hic quidem bellator, ego verò belli inexpertus; quæ res animos mihi facit. Naxera in Jos. 14. §. 38.

Osi quis mihi daret potum aquæ &c. irruperunt ergo tres fortes &c. 2. Reg. 23. 15. Per hostiles enses irrumpere fuit opus, ut David potiretur affectu. Qui conatur magna, magnas difficultates perrumpat, est necesse. Id. ib. §. 35.

Et latitudinem cordis &c. 3. Reg. 4. 29. Latitudinem crodis vocat magnanimitatem; puta, cor regium, amplum, magnum. Cornelius hic.

Cum leonibus lusit, quasi cum agnis &c. Eccl. 47. 3. S. Sabbas Abb. sub vesperam ingressus cavernam, in qua leo suos alebat catulos, mandavit leoni, ut secum maneret; vel, si nollet, sibi locum cederet. Cessit leo, & cum catulis suis excessit in aliud spelæum. Ità habet ejus vita. Moraliter: viri magnanimi, & fortes, ludunt cum leonibus; quando occurrentes in via Dei, & virtutis, difficultates, persecutiones, obices quamvis arduos, heroicè illæsi, & quasi ludibundi, superant, dicentes: omnia vincit amor. Id. hic.

Elephantis ostenderunt sanguinem uvæ, & mori, ad acuendos eos in prælium. 1. Machab. 6. 34. ostensus sanguis aptior videbatur infirmandis animis, non acuendis: sanguis námque mortis testimonium, & stragis indicium. Imò acriùs incitant; dum sanguinem elephantis ostendunt. Naxera in Jos. 14. §. 38.

Ex Novo, & Historicis.

Ubi est, qui natus est rex Judæorum? Matth. 2. 2. Quàm certa, atque secura, interrogatio. Jam Romani legem tulerant, ut sub periculo mortis nemo aliquem regem vocaret sinè eorum consensu. Fuit quoque præceptum, & Magis non ignotum; quòd, qui rege vivente, alium regem pronuntiat, aut adorat; punitur in sanguine. Quomodo ergo Magi audent vivente, & regnante, Herode, in ejus præsentia, sinè Romanorum consensu, regem alium profiteri? Procul dubiò istam eis audaciam puer natus influxit. Nondum viderant Christum; & jam parati erant mori pro Christo. Dionys. Carthus. hic.

Petiit corpus Jesu. Matth. 27. 58. Ex hoc facto summam Josephi constantiam, & fortitudinem, spectare licet. Parum enim aberat, quin vitam ipsam Christi causâ impenderet: quippè qui Judæorum omnium inimicitiam propter illum in se susciperet. Causam constantiæ dat Marcus, & Lucas: *qui & ipse erat expectans regnum Dei.* Victor Antioch. in c. 15. Marci.

Exurgens-abiit-cum festinatione. Luc. 1. 39. ut ostendatur regalis animi magnanimitas; quæ nullâ montium asperitate, ut ab incepto desisteret, detineri potuit. S. Ambros. non ab studio asperitas montium; non ab officio prolixitas itineris, retardavit. Sylveira hic.

Quærebat videre Jesum. Luc. 19. 3. Hic si staturâ pusillus, animô magnus erat; cùm affectavit videre Jesum: argumentum nactus ex arte, atque studiô, quod sibi natura negaverat. Simon Cass. l. 9. c. 48.

Omnia possum in eo, qui me confortat. Philipp. 4. 13. Quantæ fiduciæ vox! quid? omnia possibilia sunt innitenti super eum, qui omnia potest. Nihil omnipotentiam verbi clariorem reddit; quàm quòd omnipotentes facit omnes, qui sperant in eo. S. Bernardus S. 25.

§. IV.

Motiva varia.

DE forti egressa est dulcedo. Judic. 14. 14. id est, mel dulcissimum. Nimirum leo à me occisus, præbuit mihi mel: ut significetur, actus heroicos meæ fortitudinis parituros mihi, & cuilibet alteri mirificam voluptatem, felicitatem, & gloriam. Cornelius hic.

Alios duodecim leunculos stantes &c. 2. Paral. 9. 19. In quolibet gradu ascensûs Salomonis erant duo leones hinc, & indè: sed hi leones, quia ficti erant, & sinè vitâ, significant; quòd solùm timidos, & vecordes, impediunt. Brogmard. Dominium Christi.

A Domino diriguntur gressus viri. Prov. 20. 24. Fortis, & strenui qui magna, & ardua molitur: hunc enim Hebraicum Geber Significat. Cornelius hic. Vide tit. Fiducia. Fortitudo.

TITULUS III.
MAGNIFICUS.

§. I.

Magnitudo animi.

PArvulum occidit invidia. Job. 5. 2. Parvulus dicitur, qui terrena diligit; magnus, qui sola æterna quærit. Hugo Card. hic.

Exultavit ut gigas ad currendam viam; à summo cœlo egressio ejus. Ps. 18. 6. 7. Sed nunquid Mars, Jupiter, Saturnus, altiori cœlo? Richardus: egreditur à summo cœlo, non locô, & vastitate; sed virtute, ac efficacitate. Sylveira c. 13. in Matth.

Vox Domini in magnificentia. Ps. 28. 4. Quia excitat ad magnifica, & heroica facinora; ut non tantùm præcepta, sed etiam consilia, corde magnanimô exequamur. de Ponte in Cant. 2. p. 1. l. 5. §. 3.

Abstulit omnes magnificos meos. Thren. 1. 15. Id est magna facientes. Magnificus est, qui in omni opere, virtute, eligit, quod perfectius est: unde magnificentia est decus, & ornamentum, divinarum, humanarúmque, omnium virtutum. S. Bonavent. hic.

Inhabitabo in eis, & deambulabo Pſ. 133. Levit. 26. 12. Vide anima ſancta, quàm grandis ſit: Chriſtum capit, quem cœlum non capit. S. Hieron. in Pſ. 133. Ita legit textum hunc S. Hieronymus.

Fide Moyſes grandis factus, negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo &c. Hebr. 11. 24. Pendet ly *grandis*: quaſi exigui animi, puerilisque levitatis fuerit; Ægyptia regna amâſſe. Factis dixit Moyſes cum Apoſtolo: *Cùm eſſem parvulus &c.* Incert. Auth.

Naturali inſtinctu quilibet concupiſcit magna; utpote à Deo conditus magnus. S. Laurent. Juſt. l. de contemptu Mundi. c. 10.

Nil aliud magnum in rebus humanis; niſi animus magna deſpiciens. S. Martinus Bracar. Ep. de vera virt. c. 2.

Qui ab externis rebus præſtantiam ſibi comparare nititur, perinde facit, ùt ii ſolent, qui, cùm ſtaturâ breves ſint, acceptis grallis, duobus, & eò amplius interdum cubitis, creſcunt. Quod ſæpiſſimè hominibus uſu venit, quoties opum, aut potentiæ, adjumentô apparere cæteris præſtantiores volunt; quæ tamen præſtantia non eſt. Is enim præſtans, & excelſus, eſt; qui nullius horum eget; ſed omnia iſta parvi pendit; & in ſeipſo habet magnitudinem. Iſidorus Clarius l. 1. or. 7. in die Ciner.

§. II.
Magnitudo corporis.

FUit Saul procerus, & quaſi gigas. 1. Reg. 10. 23. ſic procerus Salomon. Cant. 5. 15. Cornelius in 1. Reg. 10.

Induit Saul David veſtimentis ſuis. 1. Reg. 17. 38. Hinc patet, Davidem fuiſſe procerum; alioquin enim Saulis proceri veſtes, & arma, illi aptari nequiſſent. Idem hîc.

Omnis homo, dum ſui corporis pulchritudinem concupiſcit, procerum ſe eſſe exoptat. S. Chryſol. S. 163.

Quidam ſarcaſticè dixit de magnis: ſuperiora magnarum ædium non inhabitari. Maſenius l. 2. argut.

TITULUS. IV.
MALI.

§. I
Proſunt bonis.
Ex Veteri.

Major ſerviet minori. Gen. 25. 23. Tropologicè: mali ſerviunt bonis; tyranni Martyribus: quia fabricant coronas æternas. Cornelius hîc.

Gabaonitæ Joſ. 9. 27. qui ex alia ſtirpe erant à filiis Iſrael, miniſtrabant in templo, ligna, & aquam portantes in officium ſacrificiorum. Sic impii, qui ex aliena ſtirpe ſunt, nempe diaboli, ligna, ac cruces, ſubminiſtrant bonis; ut holocauſta de ſe offerant. Diez amor inimicorum.

Sicut novacula acuta feciſti dolum. Pſ. 51. 4. Ecce quid faciunt ſanctis mali: capillos radunt. S. Auguſt. hîc. Qui quidem capilli non ſuperfluè facti ſunt à Deo in corpore hominum; ſed ad aliquod ornamentum: tamen, quia ſinè ſenſu præciduntur; illi, qui adhærent Deo, ſic habent iſta terrena, ſicut capillos. Id. ib. Omnis malus, aut ideo vivit, ut corrigatur; aut ideò vivit, ut per illum bonus exerceatur. Id. in pſ. 54.

Qui ſtultus eſt, ſerviet ſapienti. Prov. 11. 29.

Ex Patribus, & aliis.

Per ipſos, in quibus eſt malitia, claros, & probatos, efficit eos, qui ad virtutum gloriam tendunt. Nam ſi perimeretur malitia, non eſſet utique, qui contrariret virtutibus. Virtùs autem, non habens aliquid contrarium, non clareſceret; nec ſplendidior, & examinatior fieret. Non probata verò, nec examinata virtus; nec virtus eſt. Origenes hom. 14. in Num.

Ex malorum conſideratione decus bonorum lucidiùs indicatur. Idem hom. 1. in Gen.

Hanc Deus bonorum, ac malorum, voluit eſſe diſtantiam; ut qualitatem boni ex malo ſciamus; item mali ex bono: nec alterius ratio ſublatô altero poteſt intelligi. Deus ergo non excluſit malum; ut ratio virtutis conſtare poſſit. Quomodo enim patientia vim ſuam, nomenque, retineret; ſi nihil eſſet, quod pati cogeremur? Quomodo laudem mereretur devota Deo ſuo fides; niſi eſſet aliquis, qui à Deo vellet avertere? nam ideo potentiores eſſe injuſtos permiſit; ut cogere ad malum poſſent: ideo plures, ut virtus eſſet pretioſa. Lactantius. l. 5. div. inſtit.

Abel eſſe renuit, quem Cain malitia non exercet. S. Gregor. mor. l. 20. c. 29.

Mali bonos magis ab hujus mundi deſideriis expediunt, dum affligunt: quia dum multa eis hîc violenta ingerunt, feſtinare illos ad ſuperna compellunt. Id. mor. l. 26. c. 9.

Nunc vivit impius pio: ſed ſicut lima non habet locum planato ferro; ità poſt conſummationem juſtorum non erit locus impiis. V. Beda in Pſ. 36.

Quod fornax facit auro, vel paleæ; quod lima ferro; hoc impius facit pio. Nam ſicut palea incineratur, aurum verò purgatur; ſic in perſecutione juſtus fit juſtior, & ſordidus ſordidior. Id. ib.

Cùm Deus præſciret, eos (angelos malos) tales futuros, quare creavit eos? Propter ornatum ſui operis: ùt enim pictor nigrum colorem ſubſternit, ut albus, vel ruber, pretioſiior ſit; ſic collatione malorum juſti clariores fiunt. S. Anſelmus in Elucidario.

Mali vivere permittuntur ad bonorum probationem; ut eorum moribus exaſperati patientiæ fructu remunerentur. Roſa ſuaviter redolet; pulchra eſt viſu, lenis tactu: & tamen non creſcit, niſi inter ſpinas; quæ ſunt aſperæ tactu, deformes viſu, nihil redolentes. Sic etiam boni, & juſti, homines; licèt lenes ſint patientiâ, pulchri moribus, ſuaves bonô exemplô; non tamen poſſunt proficere, vel probari, niſi inter malos. Quandoque etiam ſpina defendit roſam, nè carpatur ante maturitatem: ſic mali occaſio ſunt bonis; nè excedant in peccatis: quandoque per eorum malitiam refrænantur; nè immoderatâ lætitiâ, vel alio peccato, diſſol-

dissolvantur. Nunquam etiam servatur vinum bene in bonitate sua, nisi in fœce: nec boni, & justi, in virtutibus stare, & proficere, possunt; nisi probentur tribulationibus, iniquorum persecutionibus. Dixit B. Virgo S. Brigittæ Revel. l. 1. c. 22.

Fabri sunt mali, qui tribulant modò bonos in igne tribulationis. Hugo Card. in Gen. 1.

Lætior esto, quoties displices malis; & malorum de te existimationes malas veræ tuæ laudationi adscribe. S. Martinus Bracar. de vera virtute c. 3.

§. II.

Mali immixti bonis.

Fuit erat. Joan. 12. 6. Quale Collegium, qualis societas, qualisque congregatio, munda erit, sinè iniquitate manebit? si Christi Collegium saltèm habuit unum reum, qui velamentô virtutis tendebat in vitium, specie misericordiæ augebat miseriam; aliis videbatur intendere, qui seipsum ex toto deseruerat. Simon. Cass. l. 9. c. 34.

Boni soli nunquam sunt, nisi in cœlo; & mali soli nunquam sunt, nisi in Inferno. Hæc autem vita, quæ inter cœlum, & infernum, sita est; sicut in medio subsistit, ità utrarumque partium cives recipit. Ob hanc causam Sancti Patres comparant Ecclesiam utero Rebeccæ, quæ tulit Jacob Deo dilectum, Esau autem odio habitum. Jam horto Cant. 2. in quo lilia inter spinas: arcæ Noe, in qua homines, & pecora; corvi & columbæ: agro, in quo triticum, & zizania: Sagenæ missæ in mare; in quo boni, & mali, pisces. In familia Adæ, Abel justus, & Cain fratricida. In domo Noe, Sem, & Japhet cum Cham: in domo Abrahæ Isaac & Ismael: in Isaac domo, Jacob, & Esau: in domo Jacob Joseph cum fratribus venditoribus: in domo David Ammon & Absolon: in electis Apostolis Judas. de Ponte l. 1. tr. 3. c. 3. de perfect. hom. Chr.

§. III.

Mali patienter tolerandi.

Ex Veteri.

Adam ubi es? Gen. 3. 9. Adnotat autem Moyses: *cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem.* Cur ad auram? Abulen: ad auram, id est, contra auram: quia qui contra auram, id est, ventum movetur, tardiùs movetur. Cur autem Dominus tardus movetur, cùm exigere Adamum pro debito occurrit? quia exactio validior est expectante patientia Creditoris. Escobar l. 6. Parab. Chr. Obs. 4.

Ex cunctis animantibus carnis universæ bina induces in arcam, ut vivant tecum. Gen. 6. 19. Noe vivens inter animantia solatio sit ad patientiam probis cum improbis degentibus; præsertim Prælatis, qui sub eodem tecto, intrà eandem arcam familiæ religiosæ, versantur cum subditis; in quibus adhuc sylvescit animalis homo; qui non sapit, quæ Dei sunt. Fernandius hic Sect. 3.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. Exod. 7. 1. Cur non dicitur, Deus constitutus elementorum? nam super illa quadam divinâ potestate eminuit. Aquas per medium divisit, easque in sanguinem convertit: percusso pulvere terræ fecit sciniphes in universa Ægypto: aerem tenebris replevit: ignem missô Aarone cum thuribulo repressit. Et Pharaon tamen ei restitit? R. Moyses positus est à Deo, ut elementis imperaret, ac Pharaonis malitiam in multa patientia sustineret: divina autem potestas in Moyse magis patebat eâ sufferentiâ, quàm jussione, & imperiô in elementa. Oleaster: expende, quæso, quanta sit dignitas S. Moysis; quem Deus sic evexit, ut Deum Pharaonis constituerit: & similiter, quanta sit prudentia ejus & misericordia; ut non eum statim occideret, sed patientiâ quasi Dei tulerit, & monuerit. Sylveira in Luc. 10.

Non sicut tu vis &c. 2. Reg. 18. 14. Expectat post tot admonitiones Deus; expectat David pater. Escobar. t. 3. Colloqu. Chr. Obs. 8.

Calamum quassatum non conteret; & linum fumigans non extinguet. Is. 42. 3. S. Hieronymus per calamum accipit tibiam, sive fistulam: quæ priùs canora; cùm quassatur, hiulcum edit sonum; ideoque abjicitur. S. Matthæus calamum exponit arundinem. Delrio adagio 772. per linum accipit ellychnium, ex lino caligans flammâ nondum dominante, vel jam evanescente. Unde & Syrus per linum accipit *lucernam.* Significatur his duobus proverbiis summa Christi mansuetudo. Homines enim calamum quassatum abjiciunt, quia inutilis est; & quia tenentem suis fracturis & aculeis, pungit, & lædit. Similiter linum, sive ellychnium fumigans, nec ardens: quia nocet & oculis, & naribus fœtore; mox extinguunt. Christus verò tantæ erit patientiæ, ut neutrum faciat; infirmos, & imbecilles in fide, spe, & charitate, non abjiciet: nec eos clamosè increpabit; sed suâ mansuetudine eos sustentabit, fovebit, sanabit, & accendet. Ita Hieron. Cyrill, Hilarius, Procopius, Discat hîc à Christo Christianus, patienter ferre mores, infirmitates, & vitia, proximorum. Cornelius hîc. Qui peccatori non porrigit manum, nec portat onus fratris; quassatum calamum confringit. Qui scintillam fidei contemnit in parvulis, lignum extinguit fumigans. Id. in Matth. 12.

Ex Novo & Patribus.

Vis imus & colligimus ea? non. Matth. 13. 28. S. Chrysost. hom. 30. hîc. Multi tantâ pœnitentiâ compuncti sunt, ut, cum antea perversi essent, electissimi postea inveniantur. Propterea zizania jussit dimitti; ut pœnitentiæ tempus præberetur. Paulus, Publicanus, Latro, cùm priùs zizania essent, in optimum triticum mutati sunt: quæ quidem mutatio in seminibus impossibilis est; & in voluntate facilis, atque procliva. Oliva, t. 2. conc. 2. in festo Imm. Concept. Fieri potest, ut qui hodie sunt Zizania, cras sint frumentum. S. August. s. 46. de divers. Datur locus pœnitentiæ, non citò amputandus frater: potest enim resipiscere. S. Hieron. Multi primò Zizania sunt: qui, nisi patienter, cùm mali sunt, tolerentur; ad laudibilem mutationem non perveniunt. Itaque si evulsi fuerint, simul eradicatur & triticum; quod futuri essent, si parceretur. S. August. apud Escobar t. 6. Par. Chr. Obs. 1. Si Zizaniis patientia Dei non subveniret; nec Matthæum de Publicano Evangelistam, nec Paulum de persecutore Apostolum, Ecclesia posset videre. S. Chrysol. s. 97.

Patientiam habe in me. Matth. 18. 29. Citius debita recipit, qui patienter expectat; perdit impa-

impatiens exactor. Tertull. de patientia: illum prodigum filium patientia patris, & recipit, & vestit, & pascit, & apud impatientem fratrem excusat. Escobar t. 6. Par. Chr. Obs. 4.

Samaritani illi, quos Apostoli Luc. 9. 54. cœlesti igne consumptos videbant, veniente Spiritu S. fuerunt in suscepta fide primi. Actor. 8. 5.

Si boni estis, quamdiu in hac vita subsistitis, æquanimiter malos tolerare debetis: nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est; quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quem Cain malitia non exercet. S. Gregor. hom. 38. in Evang.

Homines bonos imitare, malos tolera, omnes ama: quoniam nescis, quid cras futurus sit, qui hodie malus est. S. August. lib. de catechiz. rud. cap. 27.

Ego nec culpâ careo; nec amicos, qui culpâ careant, quæro; nec enim nanciscor. Nam qui, ob exiguum vitium, maximam etiam virtutem parvipendunt, nec res humanas considerant, nec Paulo morem gerunt admonenti: *alter alterius onera portate.* S. Isidorus Pelus. l. 3. ep. 410.

Titulus V.
MANSUETUDO.

§. I.

Symbola, allegoriæ.
Ex Veteri.

In finem pro populo, qui à Sanctis longè factus est. Titulus hic præfixus est Psalmo 55. S. Hieron. legit: victori pro columba muta. Glossa ait: Columba, quia fuit sinè amaritudinis felle: quia Saulem persequentem ad mortem bis salvavit à morte. Pierius l. 22. Hominem nequaquam iracundum ostendere volentes, columbam pingebant. Vatablus hîc David columbam taciturnitatis, & mutam, appellat; quòd Dei voluntati omnia commiserit; nihil suis adversariis respondens. Arcones in Is. Exposit. 2. Disc. 3.

Æstatem, & ver, tu plasmâsti ea. Ps. 73. 17. Per hæc tempora significat Fideles, diversâ morum qualitate pollentes. Alii enim sunt tanquam æstas, fidei calore ferventes, ad Martyrium usque perducti. Alii mansuetudine temperati, tanquam ver, æquabili Domino devotione famulantes. Cassiodorus hic.

Sicut lilium. Cant. 2. 2. Est & mansuetudo lilium, habens innocentiæ candorem, & odorem spei. S. Bernardus s. 70. in Cant.

Mel & lac sub lingua tuâ. Cant. 4. 11. Sponsam laudans sponsus ajebat. Olim infantulis recèns lustratis lac melli mixtum in os inserebatur, teste Tertullianô libro de cor. mil. qui ritus monebat mansuetudinis.

Tibia, & psalterium, suavem faciunt melodiam; & super utraque lingua suavis. Eccl. 40. 21. q. d. Sermo suavis magis mentem afficit, & delectat, quàm melodia instrumentorum musicorum. Sermo enim suavis secum quasi vehit mel internum, & suavitatem animæ, à qua promanat; eamque defert in aures & cor audientis. Pierius hierogl. 7. de cervo c. 1. tradit: cervum, licèt fugacissimum animal, ità melodiâ delectari; ut consistens capi se, necarique, patiatur. Cornelius hic.

Butyrum, & mel comedet. Is. 7. 15. Origenes hom. 2. in Is. Emmanuel but. & mel manducat, & quærit ab unoquoque nostrum butyrum manducare. Opera nostra dulcia, sermones nostri suavissimi, & utiles mella sunt; quæ manducat Emmanuel. Si verò sermones nostri amaritudine pleni sunt, irâ, contentione; dedit in os meum fel; & non comedit ab his sermonibus Salvator. Cornelius hic.

Ex Novo, & aliis.

Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam. Matth. 3. 16. Non incongruè ad indicandum agnum venit columba: quia nihil melius agno convenit, qua columba. Quod agnus in animalibus, hoc columba in avibus est: summa utriusque innocentia, summa mansuetudo, summa simplicitas. S. Bernardus s. 1. in Epiph. D.

Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Matth. 21. 5. Jumenta vult habere Dominus. Esto jumentum Domini, id est, esto mansuetus: sedet ille super te, ipse regit te; noli timere, nè offendas, & eas in præceps-Pullus asini es; sed Christum portans. S. August. in. Ps. 33. *Venit tibi mansuetus:* qualis ipse est, talem te esse vult; mansuesce jugum ejus portare, ut & ipse sedeat super te asinam suam, & pullum filiæ subjugalis. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Erunt prava in directa. Luc. 3. 5. *Aspera in vias planas* immutantur; cùm immites, atque iracundæ, mentes, per refusionem supernæ gratiæ ad lenitatem mansuetudinis redeunt. Escobar t. 3. Coll. Chr. obs. 4. hîc.

Vade, lava in Natatoria Siloe. Joan. 9. 7. Cur Christus cœcum illuminaturus, misit eum ad fontem, seu piscinam Siloe? sicut *aquæ Siloe vadunt cum silentio* Is. 8. 6. sic Christus est lenis, mansuetus, & agnus. Cornelius hîc. Est mititas, tanquam culcitra mollis; quæ dura suaviter recipit, & in ea animus leviter & suaviter requiescit. S. Bernardinus s. 3. de octo beatit.

Scopulus. Lem. *Immotus frangit.* Quieti, & mansueti, animi Symbolum. Lipsius lib. de una relig. ut scopulus insilientes undas sinè ullô motu suo frangit; sic nos convitiatores, sinè acerbitate, aut ira. Picin.

§. II.

Mansuetudo regia virtus, apta regimini.

Vives in gladio. Gen. 27. 40. Præreptam à fratre benedictionem novit Esau; ulteriorem tamen sibi summis precibus, & magnô-ejulatu, flagitabat: *vives in gladiô, & fratri tuo servies:* hoc est, semper armatus incedes, & hostibus tuis terrori eris; multùm viribus valebis. Quid ergo hinc inferet? certè fratrem tuum subjugabis, tibi servire coges. Sed longè aliter pater moriturus intulit

intulit, fratri tuo ſervies. Nempe frater tuus lenis eſt moribus; ſed hac ipsâ lenitate robur, & arma, ſuperabit. S. Ambroſ. l. de Jacob c. 7. Domina eſt crudelitatis pietas, & manſuetudo durîs motibus præſtat. Pinna Eth. 67.

Memento, Domine, David & omnis manſuetudinis ejus. Pſ. 131. 1. Manſuetudo non eſt contraria juſtitiæ; imò ſoror eſt zeli honoris Dei: & qui facilè tolerat injurias proprias, quod eſt manſuetudinis; aptior eſt ad vindicandas injurias Dei, & proximi: tum quia omnes vident eum non moveri ex affectu proprio, ſed ex ſolo juſtitiæ zelo; tum quia, oblitus quodammodo ſui, totus occupari poteſt in Dei honore quærendo, & propugnando. Hinc ratio redditur, cur Moyſes, & David, mitiſſimi, Rectores populi conſtituti. Bellarm. hic.

Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus; & ſedere fecit mites pro eis. Eccli 10. 17.

Emitte agnum Domine dominatorem terræ. Iſ. 16. 1. & Joan. 1. 32. Et hîc videt *Spiritum Dei deſcendentem de cœlo ſicut columbã.* Quid agnus, quid columba, ad dominandum, ad ſubjiciendum orbem? Agnina, ac columbina manſuetudo, & lenitas, valdè potens eſt, ad rabidos leonês, & rapaces aquilas, domandas. Prudentius hymnô 3. agnus enim vice mirificâ, ecce leonibus imperat; exagitansque truces aquilas ſidere lapſa columba fugat. Sylveira in Matth. 3. v. 16.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Matth. 5. 4. Syr. *hæreditatis jure poſſeſſuri ſunt terram.* S. Chryſoſt. mitis propria putatur amittere: contrarium Dominus pollicetur dicens: quòd ipſe mitis ſit, qui tutiſſimè cuncta poſſideat. Sylveira hic.

Nolite timere puſillus grex, quia complacuit Patri veſtro, dare vobis regnum. Luc. 12. 32. Quid regno cum grege? num oves aptæ ſceptris? cur non Apoſtolos, non diſcipulos, non duces Chriſtiani exercitus vocavit, inauguraturus eos ad regnum? Nimirum non bellando, ſed patiendo, regnum cœlorum invaditur: nec milites, *ſed oves tantum occiſionis* Pſ. 43. 22. occupant regnum. *Agnus enim occiſus ab origine mundi* dignus eſt accipere regnum. Apoc. 13. 8. Gregem poſt Apoſtolicum cœtum vocavit tum maximè, cùm eum ad regnum provehebat; teſtatus, ovium potiùs manſuetudine Eccleſiæ thronum ſtaturum, quàm dignitate, faſtuque principis. Oliva l. 13. Strom. Luc. 12. 32.

Manſuetudo eſt virtus regia. S. Ambroſ. l. 1. hexam.

§. 3.

Manſuetudo corrigit efficaciter, & convertit.

Ex Veteri pleraque ſymbolicè.

Tollat unusquisque agnum per familias & domos ſuas. Ex. 12. 3. Cujus interventu Pharao ſtatim dimiſit populum; Moyſem reveritus ab eo benedictionem petiit. v. 32. *abeuntes benedicite mihi.* Unde ferox beſtia ſic manſuefacta? unâ agni præſentiâ. Rupertus l. 2. in Joan. per immolationem agni Pharao quondam ſuperatus eſt, & Iſraelitarum ſervitus ſoluta; quod per manum Moyſis, & Aaron, plagis immiſſis perfici non poterat. Sylveira addit. in Evang. Matth. 10.

Percutiens virgâ bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ &c. Num. 12. 11. Caſſiodorus l. 4. var. ep. 3. ad implendum miraculum inde fecit currere humidos liquores, ubi erat ſicca durities. Nota: ad implendum miraculum. E quo capite illud mirum? ex eo, quòd lapis flagellatus virgâ aquas emitteret: Non enim ſolet ſubditus ad obſequium adduci, cùm Præſul rigidè extorquet, quod ſuavitate verborum efficeret. Id. ib. l. 2. Obſ. 1.

Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Num. 20. 8. Petra virgâ percutitur. Dominus autem iratus ait: *non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis* v. 12. Cur Dominus iraſcitur? S. Nyſſenus: Dominus iraſcitur Moyſi; quòd, cùm juberetur populum in concionem vocare, coramque petram alloqui, alió divinæ potentiæ inſtrumentô uſus eſt. Ut aquas educas ex lapideo pectore, peccatoris, in fontem lacrymarum convertendo, verba blanda ſufficiunt; non opùs virgæ percuſſione. Eſcobar t. 3. coll. Chr. l. 9. Obſ. 4.

Tulit autem Samuel agnum lactentem unum. 1. Reg. 7. 9. Agnum lactentem nonne ſacrificas ut Philiſthæos peſſumdes? cur non leonem immolas? non taurum? quid agno cum cædibus. Docuit Eccleſiam ſuam, de hoſtibus ſuis non cædendo, imò cedendo, triumphare. Non rugitu hoſtes terret, ſed manſuetudine: cujus ut vires videas; cùm agnus immolaretur, intonuit Dominus, &, pecudis balatu in tonitru mutatô, Philiſthæi fugerunt. Oliva l. 10. Strom. 16.

Facta eſt manus Domini ſuper Philiſthæos cunctis diebus Samuelis. 1. Reg. 7. 13. Agnus cæſus à Samuele occidit leones, cæſi ſunt à filiis Iſrael. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat miniſter.

David autem pſallebat manu ſuâ. 1. Reg. 18. 10. Quid per Saulem, niſi elatio potentium? & quid per David innuitur, niſi humilis vita Sanctorum? Cùm ergò Saul ab immundo ſpiritu arripitur, David canente ejus veſania temperatur: quia cùm ſenſus potentium per elationem in furorem rapitur; dignum eſt, ut ad ſalutem mens, quaſi dulcedine citharæ, locutionis noſtræ tranquillitate revocetur, S. Gregor. l. paſt. curæ p. 3. c. 3.

Incubuit ſuper puerum. 4. Reg. 4. 34. Is, quem terroris virga ſuſcitare non poterat, per amoris ſpiritum ad vitam redit: dumq; ſe parvulo accommodavit, & compoſuit; facilè erexit, & ſuſcitavit. B. Petrus Dam. l. de cont. ſæc. c. 28. Nobile eſt cor humanum; facilius ducitur, quàm trahatur. Hugo Card. in c. 9. Job. Non potuit Giezi cum baculo puerum ſuſcitare, quem Eliſæus facilè humili inclinatione ſuſcitat. Eſcobart. 3. Coll. Chr. Obſ. 4.

Tribue Sermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis. Eſth. 14. 13. Ut poſſet fœmina leonem convertere in agnum, petit compoſitum Sermonem. Quid autem Sermo compoſitus? Dionyſ. Carth. Sermo ornatus ſeu audienti bene placens. Eſcobar. ib. l. 9. Obſ. 4.

Catuli leonum rugientes, ut rapiant. Pſ. 103. 21. Quid actum putas? ut rapaces abigerentur? an fulguribus, ac tonitruis, cœlum rugiit? fulſit; non fulmina, ſed lucem emiſit; & orbis rapinis, ac lanienis, expiatus eſt! v. 22.

Ortus eſt ſol, & congregati ſunt, & in cubilibus ſuis collocabuntur. Ut cœlum fulſit, vicit: nimirum ineſt vis magna clementiæ; quæ, dum mulcet, frœnat. Oliva l. 3. Strom. §. Stantes ante Thronum.

Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea. Pſ. 147. 18. Non igne glaciem diſſolvit; non æſtu, ſed verbô. Quàm blandè agit cum impiis, Deus! obduruit in morem cryſtalli fons olim aquæ vivæ; abſtinet omni violentiâ ſolis, & flammæ, ſolúmque verbum præficit glaciei diſſolvendæ. Id. l. 2. Strom. hic.

Oculi ejus ſicut columbæ. Cant. 5. 12. ait ſponſa. *Oculi ejus tanquam flamma ignis.* Apoc. 1. 14. ait Joannes. Columbâ quid mitius? flammâ quid ſævius? falleris. nil ſævius columbâ, quæ oſculando corda perfidorum pervadit, mollitiâque ad ſe convertit. David non baliſtis, non haſtis, non fuſte, malum Saulis ſpiritum compreſſit; ſed lyrâ. Id. l. 3. Strom. §. Stantes ante thronum.

Non eſt circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleô. Iſ. 1. 6. Ideò Iſaias livori, plagæque tumenti, non ignem, ſed oleum defuiſſe dolet. Aderat fortè ſcalpellum, quô ulcus inciderétur; ſed faſcias, non inciſuras, optabat; oleum petit, non flammam. Id. l. 1. Strom.

Oravit Jonas ad Dominum Deum ſuum de ventre piſcis. Jonæ 2. 1. Terruit Jonam Dominus, commotâ in eum tempeſtate; ſed terrore non ad orandum, ſed ad ſtertendum, impulſus. Oravère in navi nautæ; nec tamen Jonas oravit. Ubi verò à piſce hauſtus, tentorium ſibi paratum ſenſit in monſtro; mox benignitate Domini in preces effuſus eſt. Id. l. 2. Strom. §. aperi mihiſoror.

Ex Novo, & aliis.

Ecce, ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Matth. 10. 16. Quid ove manſuetius? quid verò lupô agreſtiùs? hic tamen ab illa ſuperabitur: nihil enim manſuetudine potentius, nil lenitate validius, ac firmius. S. Chryſoſt. in Pſ. 120. Volo vos manſuetos eſſe, ſicut oves; & ſic magis vincere. Theophylactus. Quia fortiſſima armatura eſt manſuetudo; ideo dicit: ſicut agnos inter lupos; id eſt, ſicut pios, humiles, & manſuetos, inter impios, ſuperbos, & malignos. S. Bonavent. in Luc. 10.

Ecce rex tuus venit tibi manſuetus. Matth. 21. 5. Manſuetus venit; ut ſubditos homines faciliùs ad ſe trahat. Dixerat Dominus: *invenietis aſinam, alligatam; ſolvite, & adducite mihi.* Nihil difficilius, quàm illigatum peccatorem ad Dominum adducere; eique ſubditum reddere, qui multis Dominis ſubdebatur. Ideò dicitur: *ecce rex tuus venit tibi manſuetus.* Dum manſuetudinem oſtendit Dominus, aſinam ſubditam regit, & ducit. Eſcobar t. 3. coll. Chr. l. 8. Obſ. 4.

Meſſis quidem multa. Luc. 10. 2. 3. *Ecce ego mitto vos ſicut agnos.* Agni meſſores Domini ſunt: quia manſuetudine potiſſimos colligimus ex auditoribus fructus. Non ira, non induſtria, non fortitudo; ſed agni manſuetudo, immittitur in meſſem Domini, ut fruges metat. Oliva l. 13. Strom. hic.

Infundens oleum, & vinum. Luc. 10. 34. Sæpe flectit humanitas, quos nec virtus potuerit ſuperare, nec ratio. Denique Dominus illum hominem, qui ex Jericho deſcendens incidit in latrones; quem non aſperioribus legis medicamentis, non propheticô rigore, curaverat; oleô curavit, & vinô. S. Ambroſ. l. 2. de fid. ad Gratian. c. 4. Priùs oleum, dein vinum: oleum blandè fovet, tumorem demulcet, & auſteritatem neſcit; vinum acriùs urit, vivaciùs mordet. Naxera in Joſ. 19. §. 20.

Nolite timere puſillus grex. Luc. 12. 32. Acquiſivit humilitas, ſuperbia quod amiſit; & grex puſillus, ac mitis totas, & varias, edomuit propriâ manſuetudine feritates. Puſillus grex vicit, ac fregit, tot genera beſtiarum, quot diverſitates ſubdidit jugo Chriſti nationum. Grex puſillus, ac mitis, diu contentus occidi, diu devorari paſſus eſt; donec Gentilis ſævitia ſanguine ſatiata, vel carnibus, Evangelici pabuli ſuavitatem, & divini fontis fluenta deguſtans, totum contagium ſæculi evitaret, & paſtum: atque in hominem rediret ex beſtia, qui ex homine fuerat delapſus in beſtiam. S. Chryſol. ſ. 21.

Fili, tu ſemper mecum es. Luc. 15. 31. Furebat, & fremebat, major natu filius recepti nuntio fratris à patre. Videbatur à ſaginato vitulo, quô frater recreabatur, in pardum efferatus, parentem cum filio voraturus. *Nunquam dediſti mihi hœdum.* Quô putas ſævitiam tantam repreſſit pater, fuſte, an enſe? *fili &c.* ſentiat quisque quod vult; ego pluris facio ſenis patientiam ingrandiorem, quàm commiſerationem in prodigum juniorem. Facilè eſt parenti filium amplexari lucrymantem; at furentem, non modò non arguere, ſed filium vocare; arduum æquè ac rarum eſt. Delinitus ità eſt furor primogeniti his patris illecebris; ut nè muſſitârit, aut de vitulo, aut de fratre. Oliva l. 1. Strom. Deſcendit, & lavit.

Ecce agnus Dei; ecce qui tollit peccatum Mundi Joan. 1. 29. Mira res! Chriſtus & leo eſt: pugnaturus tamen cum ſcelere, & illud fugaturus, non rugit ùt leô, ſed blanditur ùt agnus. Reſorbe, quæſo, frementes rugitus tuos, ſi vitam peccatoris optas, & non mortem: agnus peccatum tollit, non leo. Id. l. 4. Strom. hic.

Domine, da mihi hanc aquam. Joan. 4. 15. Hydram ſex capitum, non igne, *ferroque*, extinguit Dominus, ſed frigida perfundit; ut ex hydra hydria fiat aquæ ſalientis in vitâ æternam. Fauſtior hæc Cana eſt, ubi ſinè diſcipulis ſuis JEſus vinum luxurię in aquam vertit fœcundiſſimæ caſtitatis: nam quæ prolem nullam ſuſceperat è tot viris, uni deſponſata numini urbem integram peperit Chriſto. Id. l. 6. Strom. hic.

His auditis compuncti ſunt corde. Act. 2. 37. Cur Petrus non rigidè, ſed blandè, ac ſuaviter, ſe habet cum Judæis, pro graviſſimo peccato mortis Filii Dei? S. Chryſoſt. hom. 7. in Acta: reveriti ſunt Petri manſuetudinem: qui his, qui Dominum ſuum crucifixerunt, & contra ipſos clamârunt,

clamârunt, tanquam pater, ac magiſter, curam gerens loquebatur; obedierunt, ac ſeipſos condemnârunt; ſenſerunque, quod fecerant. Manſuetudine adeò eos devinxit? Sylveira hîc. q. 32.

Depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcentis, qui vocabatur Saulus. Act. 7. 57. *Juſtus de anguſtia liberatus, & tradetur impius pro eo.* Prov. 11. 8. B. Stephanus de anguſtia hujus miſeræ vitæ eſt liberatus; & Paulus, qui tunc erat impius, pro eo ad anguſtias tolerandas eſt traditus. Chriſtus enim bonus Paſtor per ovem lupum cœpit; & eum non ſolùm ovem, ſed etiam ovibus paſtorem præfecit. Stephanus enim ùt ovis manſuetus erat; Paulus ſæviebat ùt lupus inquietus: ſed cùm ovis occubuit, Paſtor pro ea lupum reſtituit. Paulus quippe pro grege Chriſti pòſt ſanguinem ſuum fundebat; qui priùs in nece Stephani conſentiebat. Act. 7. 59.

Ego ſum Jeſus. Act. 9. 5. Cur non ait, ego ſum Deus, vel Filius Dei, ſed Jeſus tantùm? Petrus Bleſ. ſ. de converſ. S. Pauli: poterat expreſſiſſe, quis eſſet, majeſtaticis, & terribilibus, verbis; ut diceret: ego ſum *Deus ultionum.* Pſ. 93. 1. &c. his noluit uti; ſed lenitate, ac manſuetudine eum ſuaviter allicit ad fidem, & ſpem; propoſitò nomine JESU, qui eſt mitis, & humilis corde. 2. Sub Salvatoris nomine vult maximè cognoſci, & manifeſtari: nam Dei nomine ſignificatur ejus majeſtas, quâ nos creavit: Salvatoris verò, ejus beneficentia, & pietas, quâ nos redemit. Sylveira hîc q. 10.

Adductus eſt ad Ananiam. Act. 9. 10. Et *Ananias* interpretatur *ovis.* Lupo ſævitia interdicitur; lupus ad ovem captivus adducitur. Ab Agno pro ovibus mortuo fit ovis ſecura de lupo. S. Auguſt. S. 14. de Sanctis.

Si præoccupatus fuit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, hujuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis. Galat. 6. 1. *Inſtruite,* non coërcete. Cur? quia homo eſt, ratione, non titione, corrigetur. Væ Eccleſiæ Domini, ſi ad Joannis, & Jacobi, diras, Samaria conflagrâſſet; Careremus Samaritanæ hydriâ, Samaritani oleô, Samaritanorum in Chriſtum fide. Oliva l. 2. Strom. §. aperi mihi Soror.

De ore ejus gladius utraque parte acutus. Apoc. 1. 16. Cant. 5. 13. *labia ejus lilia.* Uter horum hallucinatus eſt? eáne, quæ florem ſpectavit in labiis? an qui enſem in ore ejus conſpexit? neuter: non quòd uno ex ore flos, & enſis, prodire poſſit; ſed quòd ipſum lilium ſimul ſica ſit: una, eadémque clementia dum fragrat, ferit. Quæ ſcandala non tolles rugiendo, ſublata gratulaberis blanditiis tuis. Oliva l. 3. Strom. §. Stantes ante thronum.

Aqua dulcis magis idonea eſt, quàm ſalſa eluendis maculis. Macrobius l. 6. Saturn. c. 3.

§. IV.

Manſuetudo placat, & reconciliat, iratos.

SI contra Deum fortis fuiſti, quantò magis contra homines prævalebis? Gen. 32. 28. Totum hoc factum eſt, nè formidinem ex animâ juſti eximeret, & perſuaderet ei, ut citra angorem fratri occurreret. Hæc audientes, imitemur juſtum illum; & ſi qui ſunt, qui malè nobis afficiuntur, non magis eorum accendamus iram; ſed magnâ manſuetudine, & humilitate tam verborum, quàm operum, reprimamus eorum inimicitias, & afflictas, eorum curemus animas. Non poteſt igne ignis extingui: repugnat enim hoc naturæ: ſic neque furor furore aliò domatur unquam. Verùm quod igni eſt aqua; hoc eſt iræ manſuetudo, & mititas. S. Chryſoſt. hom. 58. in Gen.

Quem perſequeris Rex Iſrael? &c. 1. Reg. 24. 15. *Levavit Saul vocem ſuam, & flevit.* 1. Reg. 24. 17. S. Chryſoſt. hom. 3. de David, & Saul: ex homicida fecit patrem; ex lupo ovem. Fornacem iracundiæ multò implevit rore; tempeſtatem vertit in tranquillitatem; atque tumorem omnem exæſtuantis animi irâ perſtrinxit.

Nunquid vox hæc tua fili &c? 1. Reg. 24. 17. Vide, quàm efficax fuerit vox Davidis, quàm potens humilitas, & incenſa charitas; quæ adamantinum cor Saulis confregit, ac mite, placidum, reddidit, & in lacrymas amoris ſolvit. Cornelius hîc.

Lingua mollis confringet duritiam Prov. 25. 15. S. Chryſoſt. vertit. Sermo mollis confringit oſſa. & ait S. de Davide & Saule: quid oſſe durius? & tametſi quis æquè durus ſit, & rigidus, atque præfractus, nihilominus facilè vicerit, qui illum manſuetè tractat.

Sicut lilium inter ſpinas &c. Cant. 2. 2. Sed vide, quô nomine mulieres illas, ſpinas, & ſentes, vocet. Cant. 1. 4. *nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem.* S. Bernardus ſ. 25. in Cant. Hæc igitur ratio, cur ſponſa filias Jeruſalem dicat eas ipſas, quas malevolas ſuſtinet; atque maledicas: videlicet, ut blandô ſermone deliniant murmurantes, commotionem ſedet, livorem: ſcriptum eſt enim, lingua pacifica compeſcit lites. Didacus Niſſ. Pol. Cœl. p. 2. l. 6. c. 3.

Non poteſt igne ignis extingui: repugnat enim hoc naturæ: ſic neque furor furore alio demulceri poterit unquam. Verùm quod igni eſt aqua, hoc eſt iræ manſuetudo & mititas. S. Chryſoſt. hom. 58. in Gen.

Sicut rogum, cùm valdè accenditur, aqua injecta reſtinguit; ita & animum, caminô magis exardeſcentem, verbum cum manſuetudine prolatum extinguit. S. Chryſoſt. hom. 58. in Gen.

Neque ferrum ignitum, & aquæ intinctum, ità ſtatim calorem amittit; ſicut ſi incidat in animam longanimem homo iracundus. Idem hom. 6. in Acta.

Nihil elephantem iratum ita evincit, quàm agni conſpectus: & nihil ità tormentorum bellicorum vim, & impetum, elidit, atque lana conſtipatos. S. Franc. Saleſ. de am. p. 3. c. 8.

Globus excuſſus in congeriem lanæ muro obtenſam. Lem. *In molli frangitur.* Maſenius.

§. V.

Manſuetudo attrahit animos, perſuadet.

FAciamus hominem. Gen. 1. 26. Deus in creatione hominis non uſus eſt imperandi verbô *fiat,* quô ad alia creanda uſus; ſed verbô ſuavi *faciamus*: quia in rationali propria, & rigoroſa invenitur obedientia. Ut ergo Deus ad ſuum obſequium hominẽ liberum alliceret; non imperiali verbô *fiat*, ſed ſuavi *faciamus*, produxit; docens: cum ingenuis, & ratione præditis,

non vi, aut imperiali voce, agendum; sed blandô & suavi alloquiô. Hinc Ps. 118. 68. *Bonus es tu, & in bonitate tua doce me justificationes tuas.* S. Augustl. s. 4. de V. Ap. legit: suavis es tu, & in suavitate tua. Castillo Illat. 16.

Curremus. Cant. 1. 3. Propter mansuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus post te Domine Jesu; audientes, quòd non spernas pauperem; peccatorem non horreas. S. Bernardus s. 22. in Cant.

Fili, in mansuetudine opera tua perfice; & super hominum gloriam diligeris. Eccli. 3. 19.

In loquela labii loquetur ad populum. Is. 28. 11. Acquire tibi dulcia labia, & habebis tibi omnes amicos. S. Isaacus Presb. l. 1. de cont. mundi c. 13.

Cùm descendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. Matth. 8. 1. Descendit Dominus de monte, id est, de majestate, rigore legis, de vindicta, de duro illo nomine, quòd esset *Deus ultionum.* Ps. 93. 1. *Deus Zelotes*, vindicans peccata in quartam generationem. Ex. 20. 5. Descendit ergo Dominus in humilitatem, & mansuetudinem; & tunc turbæ accedunt, ac eum sequuntur: quos enim rigor, & vindicta legis non curavit; hos benignitas, & humanitas, Salvatoris sanavit. Sylveira hic q. 1.

Ecce agnus Dei. Joan. 1. 36. Cùm hæc verba duo Discipuli audirent, *secuti sunt Jesum.* ib. v. 37.

Ecce agnus stabat. Apoc. 14. 1. *hi sequuntur agnum, quocunque ierit.* v. 4. Dum vocatur *Leo* Apoc. 5. 5. Nullum lego eum sequentem; sed omnes post agnum abeunt. Plus enim sibi comparavit agninâ mansuetudine, quàm leoninâ fortitudine. Sylveira in Matth. 10. cap. 8.

S. Franciscus Salesius à morte nihil fellis habuisse compertus est; sed exiguum fellis in lapillos concreverat; qui dein auro, & annulis, intexti, iis amuleto, qui nil nisi bilem vomunt. in Vita.

§. VI.

Mansuetudo est fortis, potens.

PErcussit Saul mille, & David decem millia. 1. Reg. 18. 7. Saul, homo durus, & immitis; viribus, & copiis, vix decimam partem attigit eorum, quos David lenitate sibi devinxit. S. Ambros. in Ps. 43. Ideo Saul in millibus, David in decem millibus: quia durus in paucis, mansuetus in pluribus. Pinna Eth. 67.

Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus. 2. Reg. 23. 8. Virtus simul bellica, & modesta, viri designatur civilitas: quòd videlicet sicut vermiculus ligni, tener quidem, & fragilis totô suô corpore, nec non & permodicus apparet; nihilominus fortissimum ligni robur exedens consumit. Sic ille affabilis omnibus domi, & quietus, atque humilis videbatur: at in certamine publico robustum se, atque intolerabilem hostibus exhibebat leonem. Vid. Beda l. 30. Quæst. q. 9.

Cornua in manibus ejus. Ibi abscondita est fortitudo ejus. Habac. 3. 4. Drogo l. de Pass. Quæ est autem fortitudo tua, nisi mansuetudo tua?

Mansuetudine, & lenitate, furorem comprimamus: nihil enim illâ potentius, nihil fortius. Illa animam nostram in perpetua tranquillitate, & quasi in portu, constituit; & omnis recreationis, ac quietis, occasio nobis est. S. Chrysost. hom. 34. in Gen. Vide hîc plura de mansuetudine.

§. VII.

Mansuetudo Christi.

BUtyrum, & mel comedet. Is. 7. 15. Quia totus erit placidus, & suavis; acsi butyraceus esset, & melleus. Cornelius hîc.

Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Matth. 21. 19. S. Chrysostomus loquens de sollicitudine, quâ Christus Judam conabatur à scelere retrahere, dicit: Christum, quòd neminem hominum punire vellet, ad ostendendam tamen Judæ puniendi potentiam, ficui maledixisse. Ut simul, inquit, terreret Discipulum, nè per contemptum fieret deterior; nec ullus tamen hominum afflictionem, pœnam, aut supplicium, pateretur; in ficum arborem Christus hanc potestatem exercuit. Observat ibidem: Christum, cùm omnibus benefeciisset, neminem tamen puniviisse.

Ejiciebat omnes vendentes, & ementes &c. Matth. 21. 12. Modicum severitatis ostendit, dum ementes flagellô è templo ejecit: sed statim *accesserunt ad eum cæci, & claudi, in templo, & sanavit eos.* Cur ex severitate mox in benignitatem migravit? ut illam abundè compensaret. Adde etiam: cùm flagellô armatus esset, non fuisse terribilem, sed amabilem: nam à pueris, qui in templo erant, amabatur, non timebatur. Tantam enim oculis, ac totô ore benignitatem spirabat, ut pueri flagellum minimè timentes, ad eum properantes dicerent: *Hosanna Filio David.* v. 15. Mendoza in 1. Reg. 12. annot. 10. Sect. 2.

Converte gladium tuum in locum suum. Matth. 26. 52. Dominus adaptans eum ad Evangelicam vitam, docet, non utendum gladiô, etiamsi quis Deum ulcisci videatur. Theophylactus hic.

Osculô Filium hominis tradis.? Luc. 22 48. Filium hominis, hoc est, mansuetum, lenem, morigerum; propter te factum hominem, cùm Deus sit. Idem hic.

§. VIII.

Mansuetudo Moysis, & aliorum Sanctorum.

ET partem gloriæ tuæ &c. Num. 27. 20. Aliqui per gloriam accipiunt mansuetudinem Moysis, quæ eum populo mirè amabilem, & laudabilem, fecit. Oleaster vertit: da Josue partem dejectionis, vel humilitatis tuæ, q. d. doce Josue tuam mansuetudinem, ut hæc reddat eum populo acceptum, sicut te reddidit. Cornelius hic.

Nec

Nec dentes illius moti sunt. Deut. 34. 7. In hoc adjuvit eum sobria diæta, & animi tranquillitas orta ex mansuetudine. Nam, ùt ait Hippocrates, animalia, quæ bile carent, longæva sunt, ac sana, fortiaque in multam ætatem. Idem hîc.

Moyses servus meus. Jos. 1. 2. Erat admodùm mansuetus, & clemens: ob eamque causam famulus Dei dicitur; & Dei conspectu omnium Prophetarum dignissimus fuit. S. Dionys. Areop. ep. ad Demophilum Monachum de Moyse.

Discipulum, quem diligebat Jesus. Joan. 21. 20. Quid hanc præcipuam dilectionem conciliavit? Incredibilis, arbitror, Joannis mansuetudo, & lenitas; quâ remissior sæpenumero videbatur. S. Chrysost. hom. 32. in Joan.

§. IX.

Varia alia motiva.

Ex Veteri, & Novo.

Populus peculiaris. Deut. 7. 6. Peculium dicitur possessio pecorum mansuetorum: unde populus peculiaris idem est, quod populus mansuetus, & assuetus ad Dominum. Hugo Card. hic.

Pellem pro pelle. Job. 2. 4. Id est, patientiam, & imitationem mansuetudinis agni incontaminati Jesu Christi, rependere debemus. Petrus Cell. lib. de pan. c. 1.

Mansuetis dabit gratiam. Prov. 3. 34. S. Chrysost. mirabile Salomonis promissum. Et an iis nihil dabit gratiæ, qui jejuniis, castimoniâ, eleemosynis &c. suo se conditori commendârunt? Imò verò dabit; sed mites erunt primi, qui optimam partem, qui totos principatus auferent in præmium. Drexelius Tob. p. 2. c. 3. §. 1.

Beati mites. Matth. 5. 4. Convenienter ponitur mititas post paupertatem spiritûs: quia humiles, & inopes, facilè contemnuntur, injuriasque, & multa incommoda sentiunt: idcirco maximè indigent mititate; nè ad iram, vel impatientiam, concitentur. Dionys. Carthus. hic. Verè beati mites, qui seipsos possident invariabili animô; & dominantur sibi ipsis, velut rebus, quas possident. Altius enim est, sui ipsius esse possessorem, & dominum; quàm omnium rerum extra positarum. Simon. Cass. l. 10. c. 3.

Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, Matth. 21. 5. Voluit venire mansuetus propter quatuor. 1. ut malos facilius corrigeret. 2. ut omnibus se amabilem exhiberet. 3. ut omnes ad se traheret, & populum sibi multiplicaret. 4. ut mansuetudinem doceret. S. Thomas Aqu. D. 1. adv.

Ex Patribus, & aliis.

AD hoc mitissimi homines facinus occultatum diligenter, atque instanter, examinant; ut inveniant, quibus parcant. Unde plerumque necesse est, exerceatur acrius inquisitio; ut, manifestatô scelere, fiat, ubi appareat mansuetudo. S. August. ep. 169.

Multæ quidem sunt virtutes, quæ Christianum virum bene decent; maximè autem omnium mansuetudo. S. Chrysost. s. de mansuet.

Animus ab iracundia alienus, templum est Spiritûs S. In spiritu mansuetudinis Christus caput inclinat; & mens pacifica Sanctæ Trinitatis est domicilium. S. Nilus or. 4. de ira.

In cordibus mansuetorum requiescit Dominus. Joan. Clim. gr. 24.

Hæc duo certissima signa sunt Spiritûs S. justa mansuetudo animi in proximum; & vera cordis humilitas in Deum. Philo Carpath. in Cant. c. 7.

Dum animal mansuetum esse desinis, naturâ hominis spoliaris. S. Bonavent. s. 9. de tempore.

Miscellanea.

Beati mites. Matth. 5. 4. Est mutitas corporis ex defectu naturæ: nec non ex voluntate se mutum aliquis facit, cùm sectatur sana silentia ex amore virtutis, Spiritu Dei actus intendit, & vacat sanctæ taciturnitati. Sic & est mititas in similitudinem mutitatis, quâ se homo mutum facit; non habens ad opprobria, & ad convitia, & ad quælibet maledicta, redargutionem, aut repunctiones. Simon Cass. l. 10. c. 3.

Ferâ sit licèt immanior; simul ac amare quis cœpit, ove mansuetior evadit. S. Chrysost. hom. 33. in 1. Cor. 13.

Mansueti dicuntur manui assueti. Hugo Card. in Ps. 33.

TITULUS VI.

MARIA
VIRGO DEIPARA,
Ordine Alphabetico.

A.

Æquanimitas.

ET tuam ipsius animam &c. Luc. 2. Humilitatem agnosce Mariæ; quæ non velut Mundi Regina, & æterni Regis Mater; sed ùt discipula, accipit verba senis: non stomachans verbum, non dedignans auditum; æquanimiter læta, & tristia, recipit, omissâ responsione: ut prærogaret omnibus audiendæ veritatis formam; & virginibus auferat loquendi audaciam. Sim. Cass. l. 1. de gest. D. c. 21.

Ipsa, & putativus Pater, silenter oracula divina suscipiunt: & animô constans, servansque in lingua censuram; non mutatâ facie in auditis

de sua prole magnis, & sævis, passionibus, & quòd sit doloris gladiô fodienda; eandem consistentiam conservavit; ut nec læta de lætis, nec tristis de tristibus videretur. Idem ibidem.

Affectus.

O Divinum, ac vivum simulachrum! ad quod opifex Deus inventus est: mentem quidem divinitus gubernatam habens, ac Deo soli operam dantem: cupiditatem autem omnem ad id, quod solum expetendum, atque amandum est, intentam: iram verò adversùs peccata duntaxat, ipsiusque parentem. S. Joan. Damasc. or. 1. de Nat. B. V.

Amor Dei erga B. Virginem.

ADamavit eam rex plus quàm omnes mulieres. Esth. 2. 17. *Et posuit diadema regni in capite ejus. Corona seniorum filii filiorum.* Prov. 17. Deus plus amat solam B. Virginem, quàm reliquos Sanctos omnes. Suarez 3. p. t. 2. disp. 18. Sect. 4.

Venit Jesus à Galilæa. Matth. 3. 13. Puta à Nazareth; in qua hucusque habitavit cum Virgine Matre: cum qua tanto tempore in terris conversari, & demorari elegit: quia deliciæ ejus esse cum illa. Dion. Carthus. hic.

Dilexit eam Deus super beatam societatem Apostolorum; super Angelos, & Archangelos; super omnes Virtutes, & Potestates, cœlorum. Golfridus Abb. in omni festiv. B. V.

Amor B. Virg. in Deum & Filium.

DUm esset Rex in accubitu suo. Cant. 1. statim addit: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus inter ubera mea commorabitur.* Dum Rex in throno est, non vocatur dilectus; at tempore Passionis, dum plagis, vulneribus, plenus, vocatur dilectus. Ridente fortunâ, nitente purpurâ, amor absconditur. At in Passione, dum fugiunt Discipuli, vacillat Petrus, panditur Virginis amor; & inter cordis sinum amplectitur, & fovet, Dilectum. Sylveira t. 2. l. 4. c. 1.

Pulchra ut luna. Cant. 6. 9. propter virginitatem; lunæ namque corpus frigidum est. *Electa ut sol*; propter ferventissimam charitatem. *Terribilis ut castrorum acies ordinata*; propter profundissimam humilitatem, quâ nihil dæmonibus terribilius est. S. Bernardinus Sen. t. 1. s. 52.

Fili, quid fecisti nobis sic? Luc. 2. Non potuit ampliùs continere affectum, cùm in verba excessus amoris erupit; non aliunde ipsum denominans, nisi quòd ipse sit Filius, ipsa Mater. Stupor, & gaudium, humanis mentibus ministratur; quòd virgo Mater Dei Filium nomine filiationis appellat. Omnis amoris signum in isto verbo superatur, *Fili.* Lingua in amore manifestare plus nequit, dicens *Fili.* Nihil ex amore brevius, nihil efficacius ad proferendum, cùm dicitur *Fili.* Amat præ cunctis Filium Mater, à quo præ cœteris se novit amari. Sim. Cas. l. 2. c. 24.

Cur virgo prior loquitur? Lyran. Joseph, licèt Pater ejus diceretur, non fuit ausus hoc dicere; cùm firmiter crederet, ipsum esse Deum. Sed Mater, ex maxima dilectione, quam habebat ad illum hæc fecit: quia amor excellens dominium nescit. Primas honoris, dicendo *Pater tuus*, concessit Joseph; primas in loquendo amori suo dedit. Sylveira hic.

Mulier amicta sole. Apoc. 12. 1. Calidissimus est hujus mulieris amictus, cujus omnia tam excellenter irradiata noscuntur; ut nihil in ea, non dico tenebrosum, vel obscurum saltèm, vel minùs lucidum; sed nè tepidum quidem aliquid, aut non ferventissimum, liceat suspicari. S. Bernardus de verbis Apoc.

Stabat virgo in nuptiis, non oblectata convivio, sed sociata Filio; cui amore individuo jungebatur; cujus non satiabatur aspectu. Simon. Cas. l. 2. de gest. D. c. 25.

Est etiam sagitta electa amor Christi; quæ Mariæ animam non modò confixit, sed etiam pertransivit, ut nullam in pectore virginali particulam vacuam amore reliquerit; sed totô corde, totâ animâ, totâ virtute, diligeret; & etiam esset gratiâ plena. S. Bernardus s. 29. in Cant.

Imitamini signaculum fidei vestræ, B. Mariam: quam, velut ignis ferrum, Spiritus S. totam decoxit, incanduit, & ignivit: ità ut in ea Spiritûs S. flamma videatur; nec sentiatur, nisi tantùm ignis amoris Dei. S. Ildephonsus s. de assumpt. B. V.

Divinum erat, in quo amor Virginis ferebatur: pura in purum, casta in castum, Virgo in Virginem, humilis in humilem: prudens in sapientiam, paupercula in pauperem, virtuosa in Virtutem, ignitis amoribus agebatur. Et operibus ostendebat, quibus internis ignibus æstuabat: à quibus succensa motibus corporis prodibat in publicum, quæ consueverat semper tenere secretum. Sim. Cas. l. 2. de gest. D. c. 26.

Divinis ignita colloquiis tota effecta es velut ignis; teque holocaustum Deo suavissimum obtulisti. O Phœnix aromatizans cinnamomô, & balsamô, & nardô, suaviùs Regem in aspectu tuo delectans. Amedeus hom. 6. de laud. B. V.

O B. Maria! torrens voluptatis, vis amoris, totam te operuit, totamque obtinuit, penitúsque inebriavit. Et dixisti; *Osculetur me &c.* Dixisti enim ad Angelum: *ecce ancilla Domini.* Rupert. l. 1. in Cant.

Mater Dei, Regina dilectionis suprema. S. Franc. Sales. in orat. dedic. tr. de div. am.

Ubera quoque botris assimilata sunt: in quo mirabilis prærogativa merendi demonstratur in Virgine; quæ non minùs meruit, sumendo lac de uberibus suis ad nutrimentum Filii, quàm Martyres, qui per botrôs figurantur, fundendo sanguinem suum in Martyrio: omnium enim operum merces secundùm radicem charitatis pensatur. Hailgrinus Card. in illud Cant. 7. 7. Statura tua &c.

Seraphini è cœlo descendere poterant, ut amorem discerent in corde Mariæ. Ex hoc immenso amore procedebat; opera ejus summi meriti esse; cùm præcipua ratio meriti sit charitas. Plus Maria merebatur, cùm pannis involvol-

vebat Christum infantem; quàm Laurentius, cùm super craticulam ureretur. Rupertus l. 1. in Cant.

Excedit omnes amores parentum in filios, aut filiorum in parentes, amor istius Matris in Filium suum; & istius Filii in Matrem suam. S. Anselmus de excell. Virg. c. 4.

Amorem Dei vult in nobis accendere.

Adjuro-ut nuntietis ei, quia amore langueo. Cant. Quid erat? vel quid efficiebat, talis adjuratio? nunquid ille dilectus nesciret amorem languentis, nisi annuntiaretur ei? Domine, inquit Petrus, tu omnia scis! tu scis, quia amo te. Quandò magis ô tu dilecta; tam prudens tamque fidelis; per temetipsam, absque internuntiis, dicere poteras dilecto; & frequenter dixisti sinè dubiô: Dilecte mi! nullum est tibi absconditum cor, nullius occultus amor. Tu scis, quia amore langueo. Quorsum ergo tendit hæc adjuratio? Eò nimirum: ut percussa percutiat, vulnerata vulneret.

Quia tota ardens fuit; omnes se amantes, eamque tangentes, incendit, & sibi assimilat. Unde dici potest similis cuidam lapidi pretioso; qui manum se tangentis adurit. S. Bonaventura l. 3. de Virgine.

B. Angelæ de Fulginio B. Virgo in Communione quadam benedixit: sis benedicta à Filio meo, & à me; & studeas diligenter, & sollicitè ad amandum, quantùm potes: quia tu es multum amata. Bollandus 4. Jan.

Siquidem amor est origo cujuslibet affectionis alterius. Est autem Maria Mater pulchræ dilectionis. Sit igitur, necesse est, & Mater timoris, & spei; & lætitiæ, & doloris: qualis est illorum, quos beatificat lugentes Filius ejus. Gerson. tr. 5. sup. Magnif.

Ferunt, Hippocratem visâ muliere ignem ferente dixisse: ecce ignis gestans ignem. Conspectâ Deiparæ Jesum sinum gestantis imagine facilè nobis idem occurret. Ecce ignis, gestans ignem. Unde à S. Catharina Sen. vocatur currus ignis, portatrix ignis. Nadasi 6. mense anni amor. Dei c. 2.

Amor erga B. Virginem.

Unum est, si circumcidamus masculos nostros &c. Gen. 34. 22. Circumcisi sunt omnes; ictoque pro Dina fœderi cruore, non atramentô; non calamis subscripsêre, sed cultris. Proh lasciviendi intemperiem! ut ludat, cruentatur: vulneribus, quasi cuniculis, ad amplexus puellæ proruptura. Venus est, non Mars; quæ tantum sanguinis sinè bellô, sinè hoste, sinè obsidione, sed non sinè Dinâ profudit. Stat Bethulia exercitu oppugnata; ruit jacetque Salem in strage sua non vallata cohortibus. Si circumcidi non abnuêre Chananæi pro Dina; nos circumcisionem cordis pro Virgine Maria recusabimus? Christiani sinè cruore circumcisionem mentis non patientur, ut Mariæ fruantur patrociniô & amplexu? Nec cordis circumcisio cruentat; sed dealbat: curat; non vulnerat. Olivæ l. 1. Strom. hic.

Ecce Mater tua. Joan. 19. 27. Moriturus Deus hoc unum à Discipulo petit; ut Virginem tueatur. Non illi dicit: *inspice, & fac secundùm exemplar.* Ex. 25. 40. quod tibi ostendo in monte: crucem amplectere, clavos ama, cruciatus siti, vulnera esui, spinas floribus anteferto. Pro spinis, inquit, tibi trado lilium; pro Cruce tibi Matrem commendo. Si hanc amaveris, sufficit ipsa tibi pro Cruce. Et ideò forsan solus ex Apostolis gladiô non periit: quia Martyrii gloriam compensarit amor in Virginem. Idem tom. 2. Strom. hic.

Non alia, præter te, ô Deipara, genuit Regem Salomonem; regem tam magnum, tam magnificum. Sed illæ, diligendo in Te hoc tam grande privilegium, Regis ejusdem matres fiunt. S. Rupertus l. 3. in Cant.

Quemadmodum divina bonitas inclinationem quandam naturalem ingeneravit rebus omnibus; quâ feruntur ad ea, quæ sibi commoda putant, & proficua: adeoque actionibus iis, quæ ad corporis, vitæque conservationem, ac naturæ propagationem, necessaria sunt; ùt in cibo, potu, somnô aliisque delecta ionem aliquam in esse voluit; tanquàm condimentum, & illecebram; nè ob adjunctam molestiam cæteroqui negligerentur. Pari ratione, quod ad ordinem gratiæ spectat; cùm Deipara salus sit, felicitasque publica Orbis universi; misericordissimus Deus Fidelium omnium mentibus in servit præcipuam quandam propensionem, peculiaremque affectum, erga ipsam; inque Virginis devotione, & cultu nobis adeò necessariô summam, dulcissimamque incunditatem. Credet hoc mihi libenter, quicunque se ex animo Maximæ hujus Reginæ famulatui consecrabit. Simul atque enim id fecerit; istiusmodi mox sensurus est in animo suo suavitatem; & tam teneræ, sapidæque pietatis abundantiam; quæ sanctâ illum lætitiâ, cælestibúsque deliciis planè perfundat; & mentem repleat, recreétque haud paulò ampliùs; quàm quidquid in hoc orbe reperire est aliarum, quarumcunque voluptatum. Nieremberg. de am. erga D. V. c. 21.

Angeli.

Ego sum Raphael Angelus &c. Tob. 12. 15. Raphaelem mirantur aliqui, quônam ipse modô; cùm unus esset ex septem, qui adstant ante Dominum; & qui majores, velutque cœli optimates; &, ùt quibusdam placet ex principe, sunt Angelorum, id est Seraphinorum classe: nihilominus ad tam vile ministerium descenderit, seque Tobiæ itineris comitem adjunxerit. Ego verò sic sentio: si legationem eam, & comitatum, honori castitatis datum fuisse, animadvertamus; Sanctæque Saræ, quæ typus erat B. Virginis, indultam: celsissimum hunc spiritum in magna sua gloria duxisse, dignum se â Deo habitum, quô vel umbræ Mariæ Patronæ castitatis obsequeretur, & subserviret. Idem ibidem c. 6.

Ingressus Angelus &c. Luc. 1. 28. Cur Angelus veniens ad B. V. non explicat ei suum nomen; quemadmodum in annuntiatione

Joan-

Joannis Bapt. Zachariæ? Luc. 1. 19. *Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum.* Zacharias nunquam ipsum viderat; at B. Virgo consueta erat visioni, & conversationi, Angelorum: inde eos noscebat etiam ex nomine. Sylveira in additam. ad Luc. 1.

O omnium consolatio, Virgo Maria, hoc ipsum tu es, ad quod angeli à principio tantâ arserunt charitate? quòd tu ipsi Deo eis propinquior fieri debebas; & ex eo, quòd majorem charitatem, majoremque suavitatem, quàm ipsi habebant, tibi noverint reservari. Nierembergius sermone Angelico ad S. Brigittam.

Ipsi Angeli de hoc magis exultabant; quòd te Deus creare volebat; quàm ex eo, quòd ipsos creaverit. Et sic tu, ô Virgo sanctissima, angelis, mox ùt creati fuerunt, gaudium fuisti; quæ ipsi Deo sinè principiô summa delectatio extitisti. Joan. Gerson serm. ang. ad S. Brigittam fer. 2. Lect. 1. c. 4.

Mariæ typum fuisse thronum illum Salomonis 3. Reg. 10. 18. 19. communis Ecclesiæ sensus est. Qui autem sunt duo leones, qui utrinque throno adhærebant? Petrus Dam. s. 1. de Nat. B.V. duo leones sunt Gabriel arch angelus, & Joannes Evangelista: quorum alter dexteræ Virginis, alter sinistræ, custos deputatus est. Gabriel enim mentem, Joannes carnem, pervigili sollicitudine servaverunt. Qui bene leones dicuntur, propter rugitum altissimæ vocis: duo enim verba nuntiârunt Orbi terræ; qualia nec dicta sunt, nec dicentur. Ramirez in ep. Chr. in Prologomenis §. 8.

S. Anna.

O par beatum, Joachim, & Anna! vobis omnis creatura obstricta est. Per vos enim donum omnium donorum præstantissimum, Creatori obtulit, nempe casiam Matrem; quæ sola Creatore digna erat. O beatum ventem. qui vivum cœlum, cœlis ipsis latius, peperit. O beata ubera! quæ ejus, qui Mundum nutrit, Nutricem lactârunt. S. Joan. Damasc. or. 1. de Nat. V.

O beatum par, Joachim, & Anna! ac profectò ex ventris vestri fructu immaculati agnoscimini; quemadmodum Christus quòdam locô dixit: *ex fructibus eorum &c.* Matth. 7. Id. ibid.

Venerabilis Anna verè nuncupari potest omnipotentis DEI gazophylacium: quia ipsius thesaurum, super omnia sibi amabilem, in suo utero recondebat. O quàm propè erat igitur cor Dei huic thesauro! O quàm piè, & alacriter, huic thesauro oculos suæ Majestatis infixit; qui postmodum in Evangelio suo ait; *ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Gerson antè citatus.

Annuntiatio B. V.

§. I.

Figuræ.

Dies diei eructat verbum. Ps. 18. 3. Dies diei, Angelus Virgini. Dies Angelus, propter bealitudinem: Virgo dies, propter integritatis virtutem. *Et nox nocti indicat scientiam.* Serpens nox, propter malitiam; mulier nox, propter ignorantiam. S. Bernardus s. 5. ex parvis. Dies Gabriel eructat verbum Salvatoris. Sed nox, idest, Diabolus indicat scientiam noctis, id est Evæ. *Eritis sicut dii scientes &c.* S. Thomas Aq. hîc.

Vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea. Cant. 5. 2. Guilielmus parvus: seu Neoburgi vox, inquiebat deipara, dilecti mei pulsantis facta est ad me; quando, impletô tempore dispositionis suæ, placuit incarnari ex me. Quæ autem fuerit vox illa, confestim addit; *aperi mihi soror mea.* Poterat dilectus, non aperiente ipsâ, ipse introire in uterâ Virginalem; sed, ad Matris gloriam, quam maluit sponte, & hilariter, aperire. Stetit ad ostium, & pulsavit. Apud Arcones in Is. 3. Disc. 8. Piscina probatica. Lem. *Turbata est in sermone ejus* Luc. 1. 29. Picinelli.

§. II.

Cur per Angelum Salutata.

MOrs per Adam; vita per Christum. Evam serpens seduxit; Maria Gabrieli consensit. S. Chrysost. de interdict. arb. ad Adam.

Per Virginem Evam venit mors: operæ pretium erat, de Virgine apparere vitam: ut, sicut illam serpens decepit, ita hanc Gabriel annuntiaret. S. Cyrillus Jeros. Catech. 12.

Agit cum Maria Angelus de salute, quia cum Eva angelus egerat de ruina. S. Chrysol. s. 142.

Datur determinata legatio; quòd incomprehensibilis Virginali clauditur in alvo: &, ut eam salutet almificè, seriò edocetur. Stupet auditor; mirantur omnes insimul hierarchiæ cœlestes; quòd ad hujusmodi legationem nuntius cœlestis agreditur, quem illico est secutura divina Majestas. Suspenduntur illorum altis considerationibus mentes; quòd Deus ad hominem, immortalis ad mortalem, incorporeus ad corpus, invisibilis ad visibilem; simplex, & incompositus ad compositam creaturam; infinitus habitator ad finitam ædem; ad peregrinationem ubique existens; ad miseriam temporis æternè beatus, velit accedere. Sim. Cass. l. 2. de gest. D. c. 1.

Ecce in in conclavi creaturæ duæ insignes assistunt; Angelus, & Maria. In majori verò conclavi terrestris curiæ paradisi, diabolus, & Eva. Processit dialogus, unde sunt mala omnia subsecuta: nunc incipit, unde omnia bona proveniunt. Magnus angelus, magnaque Maria; major Angelus, majorque Maria Major angelus in natura; major Maria ex gratia. Cœlestis, & terrestis, in modicó loci spatio convenerunt de pace Dei; de ineffabilibus, & divinis, mysteriis; de reparatione humani generis, absque interpretibus tractatum. Idem ibidem.

Juris regula est: ut, per easdem causas, quibus aliquid fit, dissolvatur. Ità per easdem causas, quibus in Mundum ingressa mors, per eas expulsa. Mors intravit, propter dialogum habitum inter Angelum, & mulierem: vita ex colloquio Angeli, & mulieris. Stella in Luc. 1. 26.

§. III.

§. III.

Concernentia Personam B. V.

Anima mea liquefacta &c. Cant. 5. 6. Profectò anima tua liquefacta est, ùt Dilectus locutus est, scilicet Deus Pater locutione admirabili ineffabili: dum substantiam Verbi sui cum illo Amore suo Spiritu S. tuæ menti, tuo ventri, penitus insereret. Rupertus l. 1. in Cant.

Quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est. Cant. 8. 8. Hoc quærit non dubitans; sed, quid facturus est, exaggerans. Quasi dicat: magna faciemus ei, quando alloquenda est à Gabriele. Hugo Carens.

Benedicta tu in mulieribus. Luc. 1. 28. Quia videlicet mulier omnis de amore viri concipit; tu sola de amore Dei, id est, de Spiritu S. concepisti. Rupertus l. 1. in Matth.

Turbata est in sermone ejus. Luc. 1 29. Turbata est, non in visione ipsius: quia, ùt dicitur, solita erat conspicere Angelos, Sed aliqui probabile astruunt; quòd angelus vice hac apparuit ei lumine multò præclariore; apparatu, ac habitu, venustiore; secundùm quod magnitudo causæ suæ legationis exegit. Dion. Carthus. hic.

Ne timeas Maria. Luc. 1. 30. Timor enim eorum est, qui offenderunt: *tu verò invenisti gratiam apud Deum.* S. Basilius Seleuc. or. de SS. Dei genitr. &c. Timet, non qui invenit, sed qui perdit. S. Chrysol. s. 144.

Fiat mihi &c. Luc. 1. 38. Per hunc consensum, omnium Electorum salutem viscerosissimè expetiit, & procuravit; & omnium saluti per hunc consensum se singulariss imè dedicavit. Ità ut ex tunc omnes in suis visceribus bajularet, tanquam verissima Mater filios suos. S. Bernardinus tr. de B. V. s. 6.

Ecce ancilla Domini. ibidem. Unô solô actu, priùs etiam quàm Mater Dei esset; nempe semel dicendo, angelóque respondendo, *Ecce ancilla Domini; fiat &c.* ampliùs meruit, quàm omnes simul Angeli & homines, quamcunque Sanctis cogitationibus, & actionibus, meriti sint, vel merebuntur. Eô actu meruit principatum in cœli Seraphinos, Dominatum in omnes res creatas, & Sceptrum, regni Filii sui; plenitudinem omnium gratiarum; omnium fructuum, & donorum, Spiritûs S. quòdque sit JEsu Mater, & causa felicitatis nostræ. Dei porrò genitrix facta quid non meruerit? quid non obtinuerit? incomprehensâ illâ multitudine actuum internorum, operumque externorum, usque ad extremum Spiritum constantissimè, religiosissiméque, exercitorum? Nierembergius de am. B. V. c. 13.

O Domine! tu Matrem me dicis; ego ancillam profiteor. Ancilla Christi sum, & quidem Matrem me præstabo. Guarricus Abb. s. 3. de Nativ.

Nicolaus Godignus noster in vita Gonzali Sylveiræ M. S. I. refert: verosimile est, quod monumenta tradunt congregationis S. Georgii in Alga. Auctores illius acceperunt, Archangelum Gabrielem in annuntiatione novem integras horas apud B. Virginem fuisse. Acsi ob Incredibilem Virginis modestiam, & majestatem humanâ majorem; atque ob Verbum incarnatum, in admirationem raptus discedere non posset. Doultreman de am. Dei erga hom. l. 1. c. 3. Sect. 2.

§. IV.

Ejus festum.

Festum hoc solemne in tanta antiquitate eminet; ut liceat piè meditari, originem ejus debere describi gratissimo effectui Deiparæ V. quæ singulari veneratione, ac devotissimô cultu, quotannis recolere solita fuerit divinum beneficium hôc die sibi, & toti humano generi præstitum. Hanc piissimæ gratitudinis consuetudinem in sanctissima Deipara intuiti Apostoli, debitam agnoverunt obligationem, & venerabili imitatione observârunt, & ubique terrarum observari debere sanxerunt. Certè secundùm Regulam à S. Augustino de Baptismo contra Donatistas l. 4. c. 24. propositam: quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est; non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectè creditur. Bollandus 25. Martii.

Hodie renovatur Adam, & choros cum Angelis agit in cœlum sublatus. Hodie terrarum orbis gaudiô ob adventum Spiritûs S. in homines plenus est. Hodie Davidicum adimpletum est oraculum, quod dicit Ps. 59. 11. *lætentur cœli, & exultet terra: gaudebunt campi, & omnia ligna &c. quoniam venit.* S. Gregor. Thaumat. hom. 1.

Possevinus l. 1. rerum Moscovit. tradit: populum vix unquam ab opere vacare, nisi ipsô die B. Virg. Annuntiatæ; & reliquis festis, ac Dominicis, operari: ac sibi persuasum habere; ad nobiles spectare, ut ad templum, ac sacra officia, tam sæpe proficiscantur.

Est pia consuetudo per Belgium: ut feria 4. Quatuor Temp. in Adventu Missa Solennis antelucana de Annunt. B. Mariæ cantetur; quæ ob excellentiam *Aurea Missa* dicitur Bollandus 25. Martii.

Maria Apostolos respiciens.

In capite ejus corona stellarum duodecim. Apoc. 12. 2. Duodecim stellæ coronæ ejus sunt duodecim Apostoli Christi: quia B. Virginis meritis fuerunt electi; & post ruinam in Christi morte ad fidem etiam reformati, ac per ejus instructionem edocti. S. Bernardinus t. 3. s. 11.

B. Virgo Maria Doctrix Apostolorum, & Evangelistarum. S. Bonaventura lib. cui tit. Luminaria Eccl. s. 9.

Apostolorum fuit Apostola. Gerson s. de Spiritu S.

Ipsa dignissima Virgo singulariter totum mysticum corpus cum vero corpore suo portavit in utero, & in continuis cordis sui doloribus Filii sui parturivit: cui attribuitur tota corona duodecim Apostolorum: quoniam meritis ejus fuerunt vocati, ac per ejus instructionem edocti, per ejus quoque suspiria, & orationes, Spiritu S. re-

S. repleti. Unde & Virgini Sanctæ singulariter attribuitur tota per Apostolos facta Mundi victoria. Et ideo hæ duodecim stellæ fulgent in ejus capite, quæ est sedes Sapientiæ: quia & Mariana sapientia derivata est lux doctrinæ; quâ totum Mundum ùt stellæ illuminârunt. Ubertinus apud Carthus. l. 4. de laud. Mariæ Act. 16.

Assumptio B. Virg.

§. I.

Figuræ.

ELeva virgam tuam; & extende manum tuam super mare, & divide illud, ut gradiantur filii Israel. Ex. 9. Hæc via, ad cujus elevationem præparatur via populo Dei, est gloriosa Virgo Maria: cujus patrocinio omnis penè amaritudo Dei populo dulcoratur. S. Bernardinus tom. 3. tr. de B. Virg. Serm. 11.

Cum elevaretur arca, dicebat Moyses: surge Domine, & dissipentur inimici tui; & fugiant, qui te oderunt. Num. 10. 33. ut mysterium innuatur; quòd quando elevata fuit Virgo gloriosa ad cœlestia rega, dæmonis potentia imminuta est, & dissipata. Idem ibidem.

Regina Saba ingressa est Jerusalem multo comitatu &c. 3. Reg. 10. 2. Comitatus B. Virg. tres Angelorum hierarchiæ. Divitiæ ejus virtutes: aurum charitas &c. Sed quid tunc *Rex Salomon? dedit omnia, quæ voluit, & petivit* ab eo. de Ponte l. 6. in Cant. Exh. 21.

Magnificata est anima mea hodie &c. Judith. 12. 17.

§. II.

Gloria.

ECce currus igneus. 4. Reg. 2. 11. Elias ascendit curru igneo. Illi fuit dilectus Filius instar currûs ignei: *ascendit innixa super dilectum suum;* à quo deducta. Cùm enim Apostolis dixerit Joan. 14. 3. *iterum veniam, & assumam:* multò magis venit, ut Matrem ad se assumeret. Et qui alias Virgines Sanctas invisit, sicut Gregorius narrat de Tarsilla l. 4. dial. c. 16. quæ moribunda sursum respiciens Jesum venientem vidit, & clamavit: recedite, Jesus venit. Quantò magis venisse credendus est, ut Virginem Virginum secum duceret. Non portabatur sicut Lazarus ab angelis; sed brachiis dilecti sui. de Ponte citatus.

Mulier amicta sole. Apoc. 12. 1. Quorsum in Matre tam sumptuosus apparatus; ut etiam à sole, luna, & stellis, decor requiratur? Nil mirandum; ait S. Bernardus hom. Sup. Miss. qualis erga Filium Mater, talis erga Matrem Filius. Vestis eum, ait, & vestiris ab eo, vestis eum de substantia tuæ carnis; vestit ille te gloriâ suæ Majestatis: vestis solem nube; & sole ipsa vestiris. Paoletti Dom. Quinquag.

Gloriosè assumpta est cum Corpore, & animâ. Et meritò quidem: quia manus, quæ nunquam erectæ fuerant, nisi ad benedicendum suum Conditorem; non æquùm erat, ut verterentur in terram. Oculi, qui nunquam aperti fuerant, nisi ad laudandum illum, qui eos formavit; indecens erat, ut in terram verterentur. Pedes, qui nunquam gressum fecerunt, nisi ad servitium Dei, & utilitatem proximorum; non decuit, ut eorum particeps terra esset. Os, quod nunquam apertum erat, nisi ad gratiarum actiones; cur in cineres verteretur? Caro, quæ nunquam Carnem sapuit; quin imò purior fuit omni sanctorum spiritu etiam purissimô; non æquum erat, ut terram saperet. Cor, cujus conversatio semper in cœlis &c. Diez. tom. 2. conc. 2. in festo assumpt.

§. III.

Corona.

VEni de Libano &c. Cant. 4. 8. Id est, margbias de Corpore isto, Corpore candido, Corpore Virgineo. *De Capite Amana;* quod interpretatur *nocturna avis. De vertice Senir.* quod interpretatur *dens* vigiliarum; *& Hermon*, quod interpretatur *anathema. Coronaberis* de omnibus his, id est, de corpore, vel membris, illius, qui nominibus istis rectè denotatur; de regnis Mundi hujus. Regna namque Mundi hujus, quædam Capita, vel quidam vertices rectè dicuntur, nocturnæ avis, & dentis vigiliarium; & verè anathematizati diaboli, & à Deo separati: qui, cùm sit princeps tenebrarum, & *tanquam leo rugiens circumeat, quærens, quem devoret;* rectè & nocturna avis, & dens vigiliarum, dicitur. Ipsa eadem regna, & cubilia leonum, & montes, dicto, pardorum. De talium leonum cubilibus, taliumque pardorum montibus, tu, amica mea, coronaberis. Quomodo? videlicet credent in me fructum ventris tui; & eorum credentium salus, corona erit. Ità coronaberis: ut et in cœlis Regina Sanctorum, & in terris Regina sis regnorum. Reges atque Imperatores, coronis suis te coronabunt; ut desinant esse, quod fuerunt, montes pardorum, cubilia leonum. S. Rupertus l. 3. in Cant. Si montes hi usurpentur in bonum, ad significandum insignes viros; B. Virgo de his omnibus coronatur: tum, quia omnes superat; tum maximè, quia ejus meritis, & precibus, hanc sanctitatem adepti sunt; de quibus dicere potest: *gaudium meum, & corona mea.* Philipp. 4. 1. Hi enim sunt duodecim stellæ, ex quibus coronata erat mulier, quæ apparuit in cœlo. Coronatur etiam de cubilibus leonum &c. id est, de innumeris, & maximis, peccatoribus; qui ejus intercessione convertuntur. de Ponte l. 7. in Cant. Exh. 22.

In capite ejus corona stellarum duodecim. Apoc. 12. 1. Dignum planè stellis coronari caput; quod & ipsis longè clariùs micans, ornet eas potius, quàm ornetur ab eis. Quidni coronent sidera, quàm sol vestit? S. Bernardus serm. 5. in Ass. V.

S. Franciscа Rom. vidit Sanctissimam DEI genitricem modicùm inferiori sedê Dei, & sui Filii, tribus cororis ornatam. Primâ quidem, propter suam Virginitatem; secunda, propter

propter suam virginitatem; secundâ, propter ejus humilitatem; tertiâ, ejus gloriam declarante. Bollandus 4. Martii.

§. IV.

Cur tardè assumpta?

QUæritur: cur, ascendente in cœlum Domino, Mater ejus, quæ tantô eum amplectabatur affectu, non statim secuta est? Ut quid dilatum est ferventiùs igne tam sanctum ejus desiderium? quoniam ipsa dilatio Discipulorum Christi non minima consolatio fuit. Voluit enim D. JEsus, ut, ipso ad Patrem revertente, Apostoli materno solatiô, & eruditione, fruerentur. Mirâ denique pietate primitivæ Ecclesiæ provisum est: ut, quæ Deum in carne hac præsentem jam minimè cerneret; matrem ejus visu jucundissimô recreata videret. Quid enim tam jucundum, quid tam decorum, ac delectabile? quàm Matrem Plasmatoris, & Redemptoris omnium, videre. S. Amedeus. hom. 7.

Sanè etiam advertendum ex hac ejus dilatione; ut quæque Fidelis anima, vulnerata charitate, & jaculis amoris confossa, discat, non murmurare; si eam evenerit nondum ad vota migrare. Ecce differtur Mater Domini, quis audeat murmurare? Differtur, ut proficiat; proficit perseverando. Hinc Psalmista: adhuc multiplicabuntur &c. Idem ibidem

Luna, sole recedente Mundum illuminat. Quia sole justitiæ transeunte de hoc Mundo ad Patrem per mortem corporalem, Maria fide suâ totam illustravit Ecclesiam. Eôdem sole ascendente ad cœlum, dimissa est in Mundo ad tempus: ut Ecclesiam suis illustraret exemplis; ac Mundum, id est, amatores munditiæ, semper locô solis Christi illuminet. Rich. à S. Laur. l. 7. de laud. B. Virg.

O certè verissimum, quod erunt novissimi primi. Quis hoc æstimâsset? quis hoc credidisset? quis sperâsset? assumitur ad gloriæ cubiculum latronis anima; & anima Matris relinquitur ad lamentum: cui & longô tempore pòst patet ingressus ad idem sponsi cubiculum. Poterat invidiam ei facere glorificatus ipse latro; si non fecisset eam charitas unum cor, & unam animam, cum eo. Svasit eadem charitas, quærens quæ Dei sunt, habere vitam in patientia propter Electos Dei, per se, & ex eo, docendos de mysteriis veræ fidei. Gerson tr. sup. Magnif.

Ascendente suô benedictô Filiô ad regnum suum, Virgo Maria in hoc Mundo, ad bonorum confortationem, & errantium correctionem, remanere permissa est. Erat enim Magistra Apostolorum, confortatrix Martyrum, Doctrix Confessorum, clarissimum speculum Virginum, consolatrix Viduarum, in conjugio viventium saluberrima monitrix; atque omnium in fide Catholica perfectissima roboratrix. Serm. Angel. die Sabb. Lect. 1. c. 19.

§. 5.

Proficua hominibus.

QUæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi? Cant. 3. 6. O beati Spiritus! quomodo hanc cœlestem Reginam fumo assimilâstis? Contumeliâ potius videmini afficere: nam nos de homine inquieto, & parum sensatô, dicere solemus, fumô leviorem esse: & de bilioso; illum in naribus fumum habere, & ad extenuenda terrena, fumum esse. Unde David Ps. 101. *Defecerunt sicut fumus dies mei.* Dico nihilominus, hanc unam ex præcipuis laudibus esse, quibus eam Angeli efferre protuerunt. Nam fumus odorifer in S. Scriptura placationem significat. Unde Num. 16. legitur: ira Dei placata, thura dante Aarone. Gen. 8. Sacrificio Noë odoratus est Dominus suavitatis odorem. Ex. 29. Præcipitur sacrificium fieri in odorem suavissimum in conspectu Domini. Unde dicentes Angeli, quòd ascendat, sicut virgula fumi ex aromatibus; significare voluerunt: ad placandam iram Dei illam ascendere Diez tom. 2. conc. 4. in Ass. Virg. Quæ? &c. Rogant cœlestes Virtutes. Alludunt profectò ad illud Gen. 8. 21. *Odoratus est Dominus odorem suavitatis.* Et ait: *nequaquam ultrà maledicam terræ prôpter homines.* En, odor securitas fuit terræ: quò plùs cœlo approximabant odoramenta, hominum salus securior. Naxera tr. de B. V. §. 34.

Præcessit hodie nos Regina nostra, præcessit; & tam gloriosè suscepta est, ut fiducialiter sequantur Dominam servuli clamantes: *trahe nos post te.* Ascendens quoque in altum Virgo beata dabit ipsa quoque dona hominibus. S. Bernardus s. 2. de Ass.

Totus Mundus hodie condignâ jubilatione lætatur; Tartarus tantummodo ululat, fremit, & submurmurat quoniam gaudium hujus diei clausiris infernalib⁹ inclusis aliquod remedium, id est refrigerium, præstat. Non audent, ut opinor, ministri Tartarei hodie attingere suos captivos; quos recolunt redemptos illius sanguine, qui pro Mundi salute est dignatus nasci de Virgine. S. Ildefonsus s. 5. de Ass. V. apud Nieremberg. de am. erga B. V. c. 1.

Date ei, inquit Spiritus S. de fructu ventris sui; ut saturetur illô, quem genuit. O Mater misericordiæ! saturare gloriâ Filii tui; & dimitte reliquias tuas parvulis tuis. Tu jam ad mensam Domina; nos sub mensa catelli. *Sicut oculi ancillæ in manibus Dominæ suæ*; ità familia hæc famelica de te præstolatur alimoniam vitæ. Guarricus Abb. s. 4. in Ass. Virg.

B. Veronica de Binasco V. videt animas Purgatorii ab angelo educi in Assumpt. B. Virg. nive candidiores, coronatas viridi fronde, & ante thronum Dei statui: animæ verò coronas ante sedem Dei ponunt; quas Deus vultu placidissimô benedicens Beatissimæ Matri offerebat. Bollandus 13. Jan.

Aurora.

B. Virgo vocatur Aurora ab *auro* puritatis, charitatis, sapientiæ. Vel quasi *aurea hora*: quia adduxit ætatem auream. Vel ab *aura*

Spiritûs S. quâ afflata est, nósque refrigeramur. Aut ab *aure*, per quam Christus Virgini illapsus est, & in ejus utero conceptus. Vel quasi *avium horam*: quia earum aperuit ora; sicut apparente Virgine aves cœli, & astra matutina, simul laudârunt, & jubilârunt ex Job. 38. Richardus à S. Laur. l. 7. de Deipara.

Aurora mater roris, præsertim veris tempore. *Rorate cœli &c.* Ps. 109. *Ex utero ante Luciferum genui te.* Legunt aliqui ex Hebræo sic: de Matrice Auroræ tibi Ros Nativitatis tuæ. Albertus M. aurora quasi aura rorans. Idem l. 7. de laud. Deip. c. 7. Aves cœli sunt Angeli, qui concorditer laudant eam: unde & potest dicere cum Filio; *cùm me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei.* Job. 38.

Dicitur *quasi aurora consurgens;* quasi de cadente materia surgens. Alii enim cadunt nascendo, quia omnes nascimur *filii iræ.* Ephes. 2. Sed ipsa consurrexit; quia munda ab originali. Idem ibidem.

Istud manè genuit nobis diem, id est, Christum, qui est dies æternus. Idem ibidem l. 7. c. 9.

Sicut aurora terminum noctis, & diei principium, adesse testatur; sic & virgo noctem expulit sempiternam. Petrus Dam. serm. de Ass. V.

Felix aurora! felicis diei extitisti nuntia. Talis dies talem auroram diei decuit. S. Bernardus in deprecat. ad gloriosam Virg.

Cùm Patres historiam Jacobi cum Angelo luctantis. Gen. 23. 24. in varios sensus allegoricos inflectant; ille omnium videtur opportunissimus, quem Canticorum verbis, *quæ est ista?* &c. affixit Cardinalis Hailgrinus apud P. Martinum del Rio. Verba ejus: hæc est Aurora, de qua angelus ad Jacob in Genesi: *dimitte me; jam enim ascendit aurora.* Siquidem per Jacob luctantem cum Angelo Sancti designantur; qui luctantes cum Domino, precibus, & lacrymis, extorquere à Domino Incarnationem Filii sui nitebantur. Sed eorum cœtui respondetur à Domino: *dimitte me; jam enim ascendit Aurora.* Cesset instantia vestri luctaminis: quia jam Lux nascitur, videlicet Virgo; quæ vobis pariet verum solem.

O quàm clarè in Annæ utero emicuit aurora consurgens; quando in ea Mariæ corpusculum per adventum animæ vivificatum extitit; cujus ortum videre Angeli, & homines, tantoperè desiderabant. Angelus B. Brigittæ in l. Angel. c. 1.

Aurea hora fuit, conceptio mea: nam tunc incepit principium salutis omnium; & tenebræ quasi festinabant in lucem. B. Virgo Revel. S. Brig. l. 6. c. 55.

Dicitur Ps. 73. illud singulare: *tu fabricatus es auroram &c.* De cœlo, terrâ, & omnibus, quæ in eis sunt, *dixit, & facta sunt.* Sed de aurora, & sole, id est, Mariâ, & Filio ejus, dicitur, quòd *fabricatus* est eos. Ubi notatur labor, & studium. *Ab æterno ordinata sum &c. Adjuvit* eam manè diluculò. Ps. 45. S. Bernardus l. 4. sup. Salve Reg. Aurora semper noctem sequitur, nox præcedit auroram. Quid autem est nox frigida, & obscura? nisi originale peccatum, frigidum concupiscentiâ, obscurum ignorantiâ. Tu ergo processisti ut aurora lucida & rubicunda: quia super originali peccato in utero matris nata es lucida cognitione veritatis, & rubicunda amore virtutis.

B.

Maria benedicta, ejus benedictio.

Ecce odor filii mei, sicut odor agri. &c. Gen. 27. Maria est ager iste benedictionis. S. Bonaventura Spec. B. V. c. 12.

Benedices coronæ annî &c. Ps. 64. Tot sunt dies in hoc anno (æternæ vitæ) quot sunt justi in cœlo. Hujus autem anni benedicti corona est benedicta Virgo Maria. Idem ibidem.

Benedicta tu in mulieribus. Luc. 1. 28. Tria fuerunt in Maria, propter quæ specialiter benedicta. *Primum* est *humilitas*; quâ se vacuam ostendit, & ideò impleri meruit. Unde dictum est ei: *Ave gratiâ plena. Secundum* est *solitudo*, quâ frequentias hominum fugit; propter quod Dominum comitem habere meruit. Unde dictum est: *Dominus tecum.* Ex. 3. 1. legitur, quòd Moyses solus erat, quando Dominus apparuit ei. Et Agar Gen. 16. 7. Et Elias 3. Reg. 19. 5. *Tertium* est *Virginitas*, cujus amore hominum maledicta contempsit. Et ideò dicitur *benedicta.* Hugo Card. hic.

Quidquid maledictionis infusum est per Evam, totum abstulit benedictio Mariæ. S. Bonavent. Spec. B. V. c. 3.

Beneficia hominibus ab ea præstita.

§. I.

Figuræ Symbola.

Sicut per Arcam olim quatuor beneficia antiqui Patres susceperunt; sic quatuor alia nos per hanc mysticam arcam Virginis. *Primò* in periculis auxilium. Nam, cùm elevaretur arca, dicebat Moyses Num. 10. *Surge Domine, & dissipentur inimici tui, & fugiant &c. Secundò* in dubiis consilium. 1. Reg. 14. cùm Saul vellet consulere Deum, dixit: *applica mihi arcam.* Tertiò in adversis solatium. 3. Reg. 2. Salomon dixit Abiathar Sacerdoti: *equidem vir mortis es. sed hodie te non interficiam: quia portâsti arcam Domini. Quartò* benedictionem. 2. Reg. 6. ad introitum Arcæ fœderis Domini in domum Obededon Deus ei benedixit.

Ascendentem

Ascendentem Dominum prævidens Habacuc, juxta S. Gregorii lectionem, ait: *Altitudo manus suas levavit; elevatus est sol: & Luna stetit in ordine suo.* Nam ad divini solis elevationem, Lunæ splendens auxilium experti sunt omnes mortales. Theodoretus: quoniam ejus ordo est, nisi illustrare terras. Baeza tom. 1. l. 5. c. 7. §. 9.

Sol. Lem *Oriens universum illustrat.* Mariæ præsentiâ totus illustratur orbis; adeò ut & ipsa jam cœlestis patria clariùs rutilet, Virgineæ lampadis irradiata fulgore. S. Bernardus s. 1. de Ass. Picinelli.

§. II.
Beneficia illius in genere.

Sileat misericordiam tuam Virgo beata, si quis est, qui invocatam te in necessitatibus suis meminit defuisse. Per te enim cœlum repletum, Infernus evacuatus est, instauratæ ruinæ cœlestis Jerusalem. S. Bernardus S. 4. in Ass. B. V.

Nemo donum ullum consecutus, nisi per te, Dilecta Deo. S. Germanus Archi. Ep. Constant.

Publica bonorum omnium Procuratrix. Idem.

Inventa Virgine Mariâ invenitur omne bonum. Idiota Contempl. de B. V. Prologus.

§. III.
Beneficia spiritualia.

Præcepi mulieri, ut pascat tc. 3. Reg. 17. Multum honoris confert viro suo uxor circa ministerium sollicita: contingit enim interdùm domum patrisfamilias accedere peregrinos improvisè; quibus commodè ministrare non posset, nisi uxore mediante. Quædam enim tantùm habent in promptu, quod volunt; ut statim omnia videantur præparâsse. Paterfamilias Deus, volens providere peregrinis, id est, hominibus; qui nimiò labore lassati quærebant refectionem; voluit Beatissimam Virginem Sponsam suam esse; cujus sollicitudine Ecclesiæ filiis venientibus ad convivium divinum abundanter provideretur. de Rampelogis fig. Bibl.

Non timebit domui suæ à frigoribus &c. Prov. 31. Maria multiplici virtute, quasi multiplici veste, adornat servos suos. Neque enim patitur cultores suos sinè vestibus esse, & frigoris injuriis laborare: ipsa quippe est *mulier illa fortis*, de qua Salomon: *non timebit &c.* Dei amore flagrans, frigora non timebat, timebat suis. Rich. à S. Laur. l. 2. p. 1.

Cibavit illum &c. Eccli. 15. Pascit Maria suos convivas verbis suis positis in Evangelio, quæ verba Dei sunt: quia *non in solo pane vivit homo &c.* Matth. 4. Propter hoc de ea dicitur: *cibavit illum*, id est, amatorem suum, Maria *pane vitæ, & intellectûs*; id est, doctrinâ verbi Dei: quæ quia dat intellectû credentibus. Et hoc in præsenti. Et in futuro pane Angelorum, id est, fruitione. Idem l. 12. *Quodcunq, dixerit vobis, facite* Joan. 2. 5. Beatissima Virgo brevissimè, & dulcissimè, omnia prædicabilia unò verbò prædicavit; quando dixit in nuptiis: *quodcunq, &c.* Docuit spem: nam, licet à Filio audiret verba, quæ videbantur repulsâ notare; speravit tamen contra spem. Docuit amorem in Deû; dum procuravit, ut ejus gloria miraculis confirmaretur. Docuit modestiam; dum non gloriatur se Matrem: non enim ait, quodcunque dixerit filius meus. Docuit reverentiam in Deum: non ait, quodcunque dixerit Jesus. Nunquam lego eam hoc sanctissimum nomen pronuntiâsse; ob illius magnam reverentiam. Albertus M. super Missus.

Nisi tu iter aperires, nemo spiritualis evaderet, nemo in Spiritu Deum adoraret. Tunc enim spiritualis factus est homo, cùm tu Deipara S. Spiritûs habitaculum effecta es. S. Germanus.

Invenerunt puerum cum Maria matre ejus. Matth. 2. 11. Nunquam invenitur Christus, nisi etiam Maria, nisi cum Maria, nisi per Mariam. Nam cum Maria Christus inventus est à Magis; inventus in stabulo, cum Maria fuit in patibulo: nam stabat juxta crucem Mater piissima, suò modò cum Filio crucifixa, & summo dolore transfixa. Cum Maria etiam nunc invenitur in cœlo. Frustra igitur quærit, qui cum Maria invenire non quærit. S. Bonaventura s. 26. in Epiph.

In te primi Parentis substitit lapsus, ultrà pergendi facultate sublatâ. Nam in baptismum per Filium tuum institutô, malum est omne submersûm. Te proindè honoramus, veluti causam obtentæ puritatis. S. Sabbas. Ex. Men. S. Jan. ode 9. de S. Syncletica.

Juvenis ex toto luxuriæ deditus; expugnatô multarum matrumfamilias pudore, immodicô cujusdam mulieris amore flagrabat. Quâ cùm nec prece, nec pretiô, nec vi, nec dolô, potiri liceret; conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogat; ut se voti compotem faciat; ad omnia paratum se ostendens. Diaboli ergo jussu à Christo deficit: super hæc jurat, conceptis ab illo verbis; & chirographô se obstringit. Cæterum, ùt potitus est, quod cupierat; fuit, ut fit, fastidium cœpit; & cœlesti luce obortâ, magnitudinem sceleris sui seriâ æstimatione perpendit. Occurrit animo Virgo Lauretana. Protinus, Deô authore, Lauretum petit, spe plenus Sacerdotem consulit; spem salutis illi ostendit; si precibus, jejuniis, voluntariâque corporis vexatione, Deum placare insistat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recusaret, promisit Sacerdos, si imperata feciisset, se tantum piaculùm Deò propitio utique, expiaturum. Monet, ut per triduum inediâ, ciliciô, flagris, corpus afflictet; B. Virginis opem implorans. Triduô exactô, monente Sacerdote, Sacellum ingreditur, lacrymans B. Virginem precatur; ut receptô nefario chirographô, saluti suæ consultum velit. Dumque versiculos illos ex animo iterat: *Monstra te esse Matrem &c.* subitò chirographum in manus suas delapsum conspicit. Lætus grates agit, ad Sacerdotem currit, scriptum acceptum ostendit horridis diris, & execrationibus, refertum. Ita devotum illud in-

feris caput Deiparæ benignitate aſseritur in libertatem filiorum Dei. Domus Nazareth; ſeu Natalis B. V. Turrell. l. 1. Laur. hiſtor. c. 1.

Fuit in Canariis, ſeu Fortunatis, Inſulis mulier Virgini devota: quæ à malo dæmone in fraudem inducta, unam aliquam à ſe admiſſam noxam ſacrilegô ſilentiô in Confeſſione reticebat: usque dum quâdam die vidit Beatiſſimam Matrem vultu madente, & triſti, magnam continuò lacrymarum vim ex oculis profundentem. Eô ſpectaculô mirè affecta, mœſtæque Virginis dolorem dolens, uberioris hujus fletûs cauſam exquirit. Cui Virgo: cur non integrè conſcientiæ tuæ labes, & vulnera, patefacis? teque ipſa potiùs, animamque tuam, miſera is perditum? Hiſce verbis ad verum de peccatis ſuis fœmina commota dolorem, accuratè omnia Sacerdoti aperuit. Nierembergius de am. erga B. V. c. 14. Ex Sodale Parthen. l. 2. c. 3.

§. IV.

Beneficia corporalia.

S. Fulbertus Ep. Carnot. cum mirè B. Virgini devotus exiſteret, ac igne ſacrô correpta eſſet ejus lingua; nocte quâdam apparuit ei Matrona nobilis; à qua monebatur, ut os aperiret: quod cùm feciſſet, mox ex ſacris ſuis uberibus lac expreſſit in os ejus: quô ità refrigerata eſt lingua, ut ardorem omnem extinxerit, & eum perfectæ ſanitati reſtituerit. Ne autem illuſio, aut phantaſma, eſſe putaretur; in Fulberti gena remanſerunt guttæ aliquot; quas ipſe diligenter ſudariô exceptas collegit; hodieque in theſauro Eccleſiæ Carnotenſis ſumma cum veneratione ſervantur. Ità habent annales Eccleſiæ Carnotenſis; & Baronius tom. 12. A. C. 1028.

Clericus quidam morbô languebat ad extrema deductus, B. Virgini quotidiana per ſingulas horas laudum vota perſolvebat. Cùmque velut egreſſurus in ejus pectore ſpiritus anxiè palpitaret; ecce B. Virgo viſibiliter adſtitit & ſacri uberis papillâ lac exprimens, ejus labiis inſtillavit. Et ille protinus convaluit; & mox Clericalibus ornamentis indutus Eccleſiam adiit; mirum videntibus ſpectaculum. S. Petrus Dam. l. 6. ep. 29.

C.

Caſtitas Mariæ.

Deſcendet ſicùt pluvia in vellus. Pſ. 71. 6. Quid eſt vellus, niſi lana à carne ſublata? O quale vellus, illud virgineum pectus, longè remotum, valdè alienum, à deſideriis carnalibus, & ſordidis corporum paſſionibus. O quale vellus Virgineæ mentis, mundi cogitatus. O quale vellus, Virginei pectoris caſti affectus! O quale vellus, virtutum omnium ornatus. Quis non gaudeat, ſe veſtiri poſſe de virtutum vellere B. Virginis Mariæ! O quantus! ô qualis! & quàm glorioſus, ornatus Eccleſiæ Catholicæ! Et hæc de vellere Virginis Mariæ. Rich. à S. Vict. annotat. in pſ. 71.

Virgo ipſa eſt, & Virginum amans; pura eſt, & purorum amans. Quapropter, ſi & corporis, & animi, caſtitatem colamus, ipſius gratiam adipiſcemur: ſiquidem lutum omne fugit, ac cœnoſas affectiones averſatur. S. Joan. Damaſc. or. 2. de dormit. B. V.

Non tamen, ùt Abraham Saram, præmonuit Joſeph Mariam; ut diceret, ſe ipſius eſſe ſororem; veritus, propter ejus pulchritudinem, mortem; ſi ſe fateretur uxorem; quæ ſpecie ſuâ Saram, & Rebeccam, ſuperavit. Sciebat enim, quòd meliùs, quàm Sara, cuſtodiebatur ab Angelo. Et talem gratiam Deus in Virgine Matre poſuit; ut nec propter excedentem ejus pulchritudinem potuiſſet ab aliquo ob immunditiam concupiſci. Sim. Caſs. l. 2. de geſtis Dom. c. 22.

Salutavit Eliſabeth cognatam ſuam; non quia cognata: non enim curæ Virgini erat, familiarem ſe præſtare cognatis; quæ jam cognita, & cognata, cœleſtibus ſpiritibus facta erat, & totius Deitatis hoſpitium. Idem ibidem c. 12.

Conſpectus Virginis omnem flammam libidinis in aliis extinguebat. S. Bonaventura ſ. 14. in Nat. Dom.

Quaſi cedrus exaltata ſum in Lybano; & quaſi myrrha electa dedi ſuavitatem odoris. Eccl. 24. Similiter Beatiſſima Virgo peculari Dei prærogativâ, infrænatos hominum appetitus ſuâ ſuaviſſima pulchritudine extinguebat. Diez Conc. 1. in feſt. B. V. ad Nives.

Charitas Mariæ erga homines.

Oculi tui columbarum. Cant. 4. 1. Tu maximè, ô Mater miſericordiæ, ſinè felle es: nihil enim unquam habuiſti invidiæ, nihil odii; quod familare eſt rapacibus corvis. Rupertus l. 3. in Cant.

Quaſi palma exaltata ſum in Cades. Eccl. 24. 18. Palma in ſublime aſſurgit; ſed dactylos in humum inclinat. Sic B. Virgo in cœlo meritorum verticem ad ſolium Deitatis erexit, ait S. Gregorius: Eadem tamen fructus ſuæ clementiæ in terram inclinat; dum veluti Mater opitulantibus ſe inclinat. Cornelius hîc.

Abiit in montana cum feſtinatione. Luc. 1. 39. Decet feſtinatum iter in montes; ardua adiri oportet ferventiùs: nec retardandum curſum, cùm ad aliena commoda pergimus. Virgò enim cum feſtinatione domum Eliſabeth ſubiit; ſed in domum ſuam non legitur reverſa cum feſtinatione. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Vinum non habent. Joan. 2. Omnium hominum advocatam ſe ſciens, quæ pro omnibus Creatoris facta fuerat Mater, officium advocationis, & piæ auxiliatricis, aſsumpſit; cùm videret inopiam. Quæ nec rogata, prævenit; acſi opùs non ſit, ipſam precibus excitare; quæ omnem oculum ſuæ pietatis direxit in nos; præſciens indigentiam noſtram, & ſe cunctorum Matrem pietatis, agnoſcens; ſollicita pro filiis, irrequiſita etiam ad divinum Filium acceſſit. Sim. Caſs. l. 2. de geſt. Dom. c. 25.

A ne-

A nemine rogata, pro aliorum necessitatibus se ingerit; & ad Filium pro auxilio recurrit: nulla enim major charitas, quàm quæ subvenit non invocata. Euthymius. Non expectat sedula mater; & propensa in filios, quòd clamoribus excitetur. Cum eos cognoverit subjacere defectui, ab amore inhærente fortiùs urgetur, in omnem revelationem intendere. Sim. Cas. l. 2. de gest. D. c. 25. Virgo Mater internè commota prorumpit in verbum; ut præstaretur jucunditas hominibus, quos amabat; quos indigere cognoverat. Si hoc non rogata perfecit; quid rogata non perficiet? Si hoc viatrix existens; quid, cùm regnat in patria? si hoc apud Filium morti temporali subjectum; quid, cùm mortem superavit? Prærogat in terris, quid sit pro nobis in cœlo factura. Sim. Cas. ibidem.

Mariæ charitas perseverans est, quæ nunquam excidit. Unde & dicit filiis: *in charitate perpetua dilexi te.* Jerem. 31. Similabatur enim charitas ejus charitati Filii; de qua Joan. 13. *cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Rich. à S. Laur. l. 4.

Maria proficientibus, & perfectis, profundeque peccantibus, sol est. Propter hanc communitatem dicitur de Patre æterno, & de Matre Maria, Matth. 5. *qui solem suum facit oriri super bonos, & malos.* Ideo etiam dicitur de ipsa Sap. 6. 8. *æqualiter* (id est, communicativè) *est et cura de omnibus.* Sicut enim non est personarum acceptio apud Deum; sic nec apud Mariam. Idem l. 7. de laud Mariæ.

Nonne plus, sinè comparatione, nos diligis, ac bona nostra procuras; quam Mater carnalis? S. Bonaventura stim. am. c. 4.

Domina nostra omnem diligit, omnibus succurrit, pro omnibus intercedit, pro omnibus Advocatam se fecit; nec ullum à charitate sua secludit. Propter hoc est Lunæ assimilata Cant. 6. 9. Quia, sicut luna, quæ inter corpora cœlestia & terrena, est media; &, quod ab illis accipit, ad inferiora refundit: Sic Virgo Regina inter nos, & Deum nostrum, est media; & gratiam ipsa nobis refundit. Idem s. 14. in Nat. Dom.

Charitatem, quâ humanum genus incessanter protegit, & fovet; mentis intelligentia non comprehendit. S. Amedeus hom. 3.

Quis unquam ab ea æger, vel tristis, aut ignarus cœlestium mysteriorum, abiit? quis non lætus, & gaudens, rediit ad propria, impetratô à Matre Domini quod voluit? Idem hom. 7.

Tota mitis est, tota serena, tota suavis, tota benigna; non solùm justis, & perfectis; verùm etiam peccatoribus, ac desperatis. Lud. Blosius Parad. an. c. 18.

Theologorum sententia est, Beatos in cœlo nos magis diligere, quàm dum in terra essent: quia major amor Dei ex visione, quàm ex fide: & quo major amor Dei, major etiam amor proximi: Hinc Seraphini nos plus diligunt, quàm Cherubini; & sic deinceps. Quia ergo sanctissima Virgo Maria super omnes cœlestes choros ità exaltata est; ut ipsa per se novam, & singularem, hierarchiam constituat: sic amor, quô nos cuncti Seraphini, & perfectiores Sancti diligunt; si cum amore sanctissimæ nostræ Imperatricis conferatur; est velut centrum terræ cum circumferentia ipsius, & omnium cœlorum, comparatum. Diez tom. 3. Dom. 20. Pent.

Viri nonnulli eruditi, & pii, sic orant: Domine, da mihi hoc, quod pro me optat, postulatque à te sanctissima Virgo Maria! ipsa enim majora optat, quàm nos optare possimus. Cornelius in Eccl. 6. 37.

Charitatis actus Mariæ.

Exurgens Maria &c. Luc. 1. Habent Sancti hoc proprium omnes, qui in veritate sanctum habent charitatis spiritum; ut ità gratulentur de beneficiis, quæ aliis impensa perceperunt; quemadmodum quæ à Deo sibimet collata sunt. Rupertus l. 1. in Cant.

Christus Dominus Mariæ similis.

Christus totus fuit Matri simillimus. Hoc enim, qui viderant utriusque imagines ad vivum, aserunt; nunquam fuisse sic filium Matris simillimum, vultu, & moribus, verbis, & habitu. Denique in omnibus Mater nihil fuit, nisi Filii adumbrata imago, & Filius Matris expressa figura. S. Thom. Vill. conc. 1. de Nat. V.

Cogitationes Mariæ.

Nihil, nisi Deum cogitabam; nihil volebam, nisi ipsum. Nulla mihi, nisi Deus, placuerunt. Ego semper optavi in corde, ut viverem ad tempus Nativitatis ejus: si fortè fieri mererer ancilla indigna Matris Dei. Revel. S. Brig. l. 1. c. 10. Verba Virg.

Stellis quoque cogitationes tui cordis in hoc similes apparebant: quòd à tempore illo, quô primam Dei cognitionem habuisti, ità fervens in divina charitate usque ad mortem permansisti: quòd Dei, atque Angelorum, aspectui omnes cogitationes tuæ, nitidiores, quàm stellæ humano visui. Serm. Angel. ad Brigittam fer. 2. lect. 2. c. 5.

Compassio Mariæ erga nos.

Remansit puer Deus. Luc. 2. 43. Cur subtrahendo se Matrem dolore afficit? R. Quia eam voluit efficere, & dare nobis in Matrem misericordiæ: ut experimentaliter disceret nobis compati. Secundò ut sit nobis socia dolorum; quod est magno solatio. Osorius Dom. infra oct. Epiph.

Conceptio immaculata Mariæ.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri.

R*Equievit arca super montes Armeniæ* Gen. 8. 4. Constat, Mariam ab ipso peccato Originali fuisse immunem. Quod quidem prætendebat arca illa jussu Domini à Noe fabricata: quæ aquis diluvii universam terram, & al-

altissimos montes, supergressis, sola ipsa supernatans ferebatur in sublime. Arca est Virgo Maria; per quam à peccati naufragio totum genus humanum & à damnationis æternæ diluvio, liberatum est. Quamvis igitur Sancti Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli; tanquam montes excelsi virtute, & sanctitate vitæ, obruti sunt aquis, & inundatione peccati originalis: ipsa tamen arca nostra universos montes istos supergressa, ferebatur etiam in ipso Conceptionis initio in sublime puritatis; nec est immersa huic virgini sordis originalis. Arcones in Is. 4. v. 7. Expos. 1. Disc. 2. S. Ildefonsus lib. de Virginit. Mariæ.

In Ægypto sola terra Sacerdotalis fuit immunis ab omni tributo. Gen. 47.

Arcam de lignis setim compingita. Ex. 25. 10. De lignis Setim, quæ sunt ligna spinæ albæ imputribilia. Albertus M. ad Cant. Magnif. Historia plantarum l. 4. ex Dioscoride l. 2. c. 13. despina alba: amuletum ex ipsâ appensum, serpentes fugari. Et Plinius l. 24. c. 12. spinæ albæ semen contra serpentes auxiliatur

Præcide tibi duas tabulas. Ex. 34. 1. Dixit Deus Moysi, ubi primas tabulas confregit. Poterat Deus fragmenta priorum conjungere perfectissimè; cur novas petit? Tostatus p. 3. hic. quasi diceret: oportet quòd nunc scribam ego alias tabulas; quia tu fregisti primas continentes præcepta decem. Abulens. indecens putavit Deus in tabulis, licèt summò artificiò reparatis, legis præcepta, & verba sua, scribere. Maria tabula est pretiosissima, in qua æternus Pater æternum verbum scripsit, cùm naturam nostram assumpsit: Indecens esset, ut in ea tanta exararetur scriptura, si priùs nævum habuisset. Castillo Illat. 220.

In Salomonis templo, cui B. Virgo comparatur, januæ palmis, & olivis, ornatæ. 3. Reg. 6. 33. Templi aditus significat Conceptionem Virginis. Oliva misericordiam, quâ præventa est: palma victoriam. *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.* Ps. 86. 1. Nierembergius de am. erga B. V. c. 9.

Non ingredietur urbem hanc (Rex Assyriorum) *nec mittet in eam sagittam: protegamque urbem hanc &c.* 4. Reg. 19. Civitas, quæ nunquam sub potestate hostis fuit, vocatur Virgo. Idem ibidem.

Erat formosa valde, & incredibili pulchritudine. Esth. 2. 15. Tota pulchra es Virgo gloriosissima: non in parte, sed in toto: & macula peccati, sive mortalis, sive venialis, sive originalis, non est in te; nec unquam fuit, nec erit. Idiota contempl. &c. c. 3.

Benedixisti Domine terram tuam. Ps. 84. 2. Juxta communem Patrum sententiam, primus Adam Christum Dominum præfiguravit; Eva vero B. Virginem. Sicut ergo terra, ex qua productus fuit Adam, nulli unquam maledictioni obnoxia fuerat: ità & B. Virgo, ex qua secundus Adam prodiit, nulli origini peccati maledicto subjacuerat. Nierem. ante citatus.

Fasciculus myrrhæ Dilectus meus mihi. Cant. 1. 13. Præservat myrrha à corruptione. Idem ibidem.

Hortus conclusus. Cant. 4. 12. *Mons præparatus.* Is. 2. 2. Pro hortus Hebr. Paradisus. Cùm totus orbis aquis diluvii obruitur, Paradisus immunis. Abul. q. 15. in Gen. 7. inquirit: an aquis omnis terra demersa? Et respondet: de solo monte Paradisi terrestris est ratio dubitandi: tum quia ibi jam erat Enoch, nè extingueretur. Et statim: locus Paradisi non debuit lædi, quia esset habitatio Sanctorum. Ideo non debuit illuc intrare diluvium; licèt ascenderit ad majorem altitudinem; maneret tamen aqua circumfusa in modum muri. S. Damascenus or. 2. de B. V. dormit: ad hunc Paradisum serpensâditum non habuit. Hilgrin. Card. in Cant. hunc hortum ità clausit Deus; ut nulli maligno pateat ingressus. Concluśit eum tota Trinitas: Potentia Patris munivit virginem contra diaboli violentiam: Sapientia Filii contra hostis fraudulentiam: Bonitas Spiritûs S. contra ejusdem malitiam. Arcones in Is. 2. v. 2

Fons signatus. Cant. 4. 12. Rupertus l. 7. hæc intelligit de B. Virgine. Gregor. Nyss. fons signatus perinde est, acsi dicas, custoditus. Sigillatus fuit hic fons Dei sigillò, id est, Dei imagine; gratiâ scilicet, quæ Divinitatis est imago. Quando autem fuit fons? quando concepta: quia fons dicitur in prima sua origine. Castillo Illat. 217.

Veni de Libano &c. Cant. 4. 8. Ter vocatur Maria à cœlesti sponso; & trinam coronam ei promittit. In quibus triplex victoria declaratur contra peccatum originale, mortale, & veniale; à quibus omnibus libera fuit. Idem Illat. 227.

Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Eccl. 24. id est Ecclesiâ. Est autem cedrus arbor imputribilis, virorem suum semper retinens, & valdè alta: ità ut Rabanus super Psalm. vocet eam dominam, & reginam, arborum. Guilielmus Pipinus Ord. Prædic. s. 1. de intemerata Concept. V. Mariæ.

Quasi plantatio rosæ in Jericho. Eccl. 24. 18. Rosa, etsi cum vepribus, & sentibus, nascatur spinosis; nullum tamen ab eis trahit aculeum. V. Maria rosa, quæ de parentibus originali peccatò infectis, tanquam rosa de vepribus, & sentibus, nata; nullum ex parentibus contraxit originalis culpæ aculeum. Arcones in Is. 4. v. 5.

Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris. Ibidem v. 23. Vitis, dum floret, hanc virtutem habet; quòd solo odore suo, aut expellit, aut extinguit bufones, & serpentes. Ità & hæc V. sanctissima. Idem ibidem.

Accessit ad Prophetissam, & concepit. Is. 8. 3. S. Hieron. Cyrillus, Basilius, Rupertus; Augustinus, hunc locum explicant de Conceptione Virginis, & partu Emmanuelis. Prophetafuit, dum dixit: *beatam me dicent omnes generationes.* Cornelius hic.

Quæ est illa porta Sanctorum, exterior ad orientem, quæ manet clausa Ezech. 44. 2. *& nemo*, inquit, *pertransibit per eam*, nisi solus Deus Israel? Nonne est hæc porta Maria, per quam in hunc Mundum Redemptor intravit? S. Ambros. ep. 81.

S.

Sol, & luna ſteterunt in habitaculo ſuo. Habac. 3. 11. Omnes homines, quotquot fuerunt, & erunt; in primo ſuo habitaculo, quod eſt maternus uterus, non ſteterunt, ſed ceciderunt. At Chriſtus, & Maria ſolùm in hoc primo habitaculo non ceciderunt. de Ponte l. 1. in Cant. Exh. 11. §. 4.

Inter natos mulierum non ſurrexit &c. Matth. 18. 11. Ille ſurrexit, quia priùs in peccatum cecidit: Maria non ſurrexit; quia nunquam cecidit. Idem ibidem §. 5.

Ex aliis.

Cœlum umbrâ carens. Lem: *Citra umbram.* Picinelli.

Maria liber Dei Spiritu Dei vivi conſcriptus. Quid mirum? ſi erratis careat. Deus eſt totus oculus, teſte Plinio l. 2. c. 7. Ex. 32. 31. *Aut ſi non facis, dele me de libro tuo.* Quæ, ùt notat Auguſt. l. qq. q. 47. in Ex. non diceret; niſi ex fiducia, quâ ſibi perſuadebat, è Dei libro ſe minimè fore delendum. Nimirum non cadit in librum Dei litura. Nierembergius de am. erga B. V. c. 9.

§. II.

Conceptionis immaculatæ argumenta, & congruentiæ.

Ex Veteri.

Inimicitias ponam &c. Gen. 3. 15. Filius Dei ad hoc decrevit ex muliere naſci; ut deſtrueret opera diaboli; & maximè peccatum Mundi, quod ejus malitiâ, dum Evam decepit, introductum eſt; juxta illud: *inimicitas &c.* Si ergo Chriſtus ſemen mulieris, per mulierem matrem ſuam contriturus erat caput ſerpentis, quod eſt peccatum originale, reliquorum peccatorum caput æquum erat, ut mulier iſta benedicta illâ maculâ non contaminaretur. de Ponte l. 1. in Cant. Exh. 11. §. 3.

Ædes Rahab Deus in Jericho ab incendio defendit. Joſ. 6. 25. quomodo ſanctiſſimam matrem ab originali peccato non præſervâſſet? ſiſtebant aquæ Jordanis, impetum continentes, cùm tranſiret arca Domini. Joſ. 3. 16. Quaſi venerando, nè fluxu contingerent. Et non ceſſiſſet culpæ originalis inundatio reverentialiter parcendo Virgini Matri; quæ vera Dei arca eſt; nè in Conceptionis tranſitu pateretur naufragium. Fuerunt Jonas, & Daniel, à morte illæſi, præter ordinem naturæ; unus in ventre ceti, alter in lacu leonum. An non ſervârit Deus Matrem illæſam in utero Annæ à morte ſpirituali, & à monſtro terribili originalis peccati? Paoletti in feſto Im. Conc.

Benedixiſti Domine terram tuam, avertiſti captivitatem Jacob. Pſ. 84. Non dixit abſtuliſti. Loquens in eodem pſalmo de ſanctificatione aliorum, non dixit, avertiſti captivitatem, *ſed remiſiſti iniquitatem plebis tuæ.* Nierembergius de am. erga B. V. c. 9.

Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum. Pſ. 120. B. V. obtinuit hanc benedictionem Davidis. Idem ibidem.

Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum. Prov. 8. Dicitur hîc *Dominus*, & non Deus: quia in Conceptione B. Virginis Creator generis humani tanquam abſolutus Dominus ſe geſſit in univerſali lege de contrahendo peccato originali cum B. Virgine diſpenſans. Obſervat S. Auguſtinus, quòd Moyſes, quamdiu locutus de creatione Mundi, Deum non vocârit *Dominum;* ſed primò, quando primum hominem in paradiſo collocavit. Gen. 2. Rationem putat Carthagena; quòd ſupremum ipſius dominium non præcisè in eo conſiſtat; ut, inſtar terreſtrium dominorum, de quibus dicitur Luc. 11. *Reges gentium dominantur eorum,* ingenti famulorum copiâ ſuo imperio ſubjiciat; ſed quòd ipſe dominos conſtituat, & regna largiatur. Prov. 8. *Per me reges regnant; omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* de Ponte l. 1. in Cant. Exh. 11. §. 5.

Tota pulchra es. Cant. 4. Pulchrum appellatur ex eo, quod omni ex parte pulchrum ſit; & plus quàm pulchrum: ſitque pulchrum, quod eôdem modô ſemper ſe habet; ità ut nec oriatur, nec intereat, neque augeatur, neque minuatur; neque partim pulchrum, partim turpe, ſit; neque hôc tempore pulchrum ſit, illô non item. Dionyſ. l. de div. nom. c. 4. O pulcherrima pulchritudo omnium pulchritudinũ. O Dei genitrix, pulchrorum omnium ſummum ornamentum. Gregor. Nicomed. orat. de oblat. Deiparæ. Divinum illud elogium, ſuggeſtum ab æterno verbo Salomoni, non convenit Mariæ; ſi illa in Conceptione immaculata non fuit: *tota pulchra es.* Si Matri Dei id non convenit, ob contagium originalis culpæ; nè inane, & fabuloſum, ſit; debet Mundus expectare à cœlo mulierem Mariâ majorem, quæ exluto Evæ compacta non ſit; cui dici jure poſſit: *tota pulchra es &c.* Oliva tom. 2. conc. 2. in feſto Imm. Conc.

Victoriâ partâ contra Liſiam, Judas Machabæus 1. Machab. 4. 44. *Cogitavit de altari holocauſtorum, quod profanatum erat, quid de eo faceret &c.* Indecens judicavit, ut altare illud Deo deſerviret, quod falſis diis conſecratum erat. Andr. Cret. or. 2. de Nat. Maria eſt altare, in quo agnus Chriſtus vivum ſacrificium ſpiritualiter offertur. de Caſtillo Illat. 220. Agnum jugulare non ſunt auſi Machabæi in ara, quam gentium hoſtiæ profanârunt. Et Dei agnus concipi potuit, ubi Leviathan luſit, & ſcelus illuſit? Oliva l. 11. Strom. §. Dominus poſſedit me.

Ex Novo.

De qua natus eſt Jeſus. Matth. 1. Dum Matrem Dei dixit, plus quàm mille rationes pro ejus puritate attulit. Celada in Eſth. §. 348.

Non ſurrexit major. Matth. 11. 11. In quo Matrem ſuam excepit, quæ nunquam ſurrexit: quia in nullam culpam, ſeu originalem, ſeu actualem, incidit. Reliqui omnes ſurrexerunt,

quia ceciderunt. In Scriptura peccatum casus vocatur Is. 64. *Cecidimus quasi folium universi.* Diez conc. 4. de S. Joan. Bapt.

Involvit illud in sindone munda. Matth. 27. 59. Non fortuitò scriptum est, quoniam involvit corpus in sindone munda, & posuit in monumento novo: quoniam omnia, quæ sunt circa corpus Jesu, munda sunt, & nova; & omnia magna valde. Origenes in Catena S. Thron. Si Deus providentiâ suâ tantam munditiem acquisivit in sindone, in qua per 36. horas involvendum erat corpus Christi: qualem providentiam habuerit, ut Marianus uterus esset expers ab omni macula. Sylveira in Marc. 15. cap. 1. Sepultura.

An putas cadaver Christi Domini reponi nequivisse in Sepulchro, in quo alius quiesceret homo: & ibi formari potuisse ejus corpus; ubi non jacuisset homo, sed Sathan exultâsset? Olivia l. 11. Strom. §. Dominus possedit me.

Ex Patribus, & aliis.

S. Ambrosius l. 1. hexam. c. 8. Negat in lumine vitæ tenebras mortis debere inquiri: cùm nequeat quidquam reperiri splendidius eâ, quam splendor elegit.

Sicut in cœlo, qualis Pater, talis & Filius; sic & in terra, secundùm carnem, qualis est Mater, talis & Filius. S. August. s. 20. ad FF. in eremo; sive 10. de Nat. Chr.

Non tantum dolet anima, cùm à corpore avellitur; quantus dolor est, te immaculatâ privari. S. Germanus ArchiEp. Const. s. de dormit. Virg.

Stetit quidem draco ante mulierem; serpens namque insidiabatur, nè fieret, quod proposuerat Deus. At Deus propositi sui victoriam in potestate habens, mysteriò à sæculis absconditò, Immaculatam jam sibi Matrem delegerat. Rupertus l. 2. de vict. verbi Dei c. 16.

Virgo tenebrarum principibus semper fuit terribilis; ut ad eam accedere non præsumpserint. Richardus à S. Victore l. 1. in Cant.

Constat, illam ab omni peccato originali fuisse immunem: per quam non solùm maledictio matris Evæ soluta est; verùm etiam & benedictio omnibus condonatur. S. Ildephonsus l. de parturit. Virg.

Caro Virginis, ex Adam sumpta, maculas Adæ non admisit; sed in candorem lucis æternæ conversa est. Petrus Dam. s. de Assumpt.

Tu, ô Virgo Deipara, per progeniem tuam, totius Universi fines illustras. De te enim solâ publicè constat, quòd ab æterno mundata extiteris; ùt quæ possidebas justitiæ solem. S. Sabbas Ex Men. 18. Jan. Ode 6. de S. Cyrillo.

Horrescit animus fateri Matrem Domini, quæ caput serpentis erat contritura, quandóque ab eo contritam fuisse. Carthusianus in 3. distinct. 3. q. 1.

Hôc ipsô, quòd festum Conceptionis Deiparæ Virginis celebrandum assumpsit, satis astruit, eandem Conceptionem fuisse omnis contagionis expertem ac sanctam. Profana siquidem festa non novit Ecclesia. Blosius c. 5. de dictis Patrum.

Statuta Universalis Ecclesiæ de Sanctorum celebritatibus omnia fundata sunt supra sanctitatem: ut nullô die pro aliquo Sanctorum solennizet, in quo Persona sancta non fuerit; cui honor ille defertur. S. Bonaventura in 3. distinct. 1. q. 1. a. 1.

§. III.

Conceptionem immaculatam defendentes.

ANno 1496. Scotus, in disceptatione, quam habuit cum Discipulis Alberti; cognomen *subtilis* accepisse memoratur. Cùm idem Doctor ad defendendam ejus Immaculatam Conceptionem, contra illius adversarios in aream descenderet; brevemque illam precatiunculam ante lapideum ejus simulachrum præmisisset: *dignare me, laudare te &c.* Ipsa Mater benignissimè sese inclinare illi non est dedignata. Et in hodiernum diem inclinatô capite perseverat. Laur. Chrysog. S. J. Mundi Mariani part. 2. disc. 5.

Consilium Mariæ.

Fili, acquiesce consiliis meis. Gen. Ipsa est Rebecca, quæ dixit filio suo Jacob: *fili &c.* Consilia autem Mariæ sunt, ut faciamus pœnitentiam, quæ notatur in præparatione hœdorum; quos sibi jussit Rebecca afferri à filio suo: qui sic acquisivit benedictionem Patris sui; obediendo scilicet consilio matris suæ. Richardus à S. Laurent. l. 10. de laudib. Virg.

Responsô accepto. Matth. 2. 12. Responsum propriè datur interroganti. Et sic Magi forsan interrogarunt à Maria, an ad Herodem redire deberent? Dion. Carthus. hîc.

Constantia Mariæ.

Excidit columnas septem. Prov. 9. 1. Septem columnæ, quibus firma semper stetisti, sunt septem dona Spiritûs S. quæ requieverunt in te, & nunquam te deseruerunt: per quæ stetisti firmiter, & perseveranter in omni gratia, & virtute. Idiota de B. V. c. 4.

Luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Luna mutabilis sub pedibus ejus; quæ nunquam mutata est à primo instanti Conceptionis, usque ad ultimum vitæ spiritum. Nierembergius de adorat. l. 2. c. 13.

Cor.

O raptrix cordium! quando mihi restitues cor meum? S. Bernardus Medit. sup. Salve Regina. Considera, filia, Passionem Filii mei. Cujus membra mihi fuerunt quasi membra mea, & quasi cor meum. Ipse erat mihi quasi cor meum: propterea, cùm nasceretur ex me, sensi; quòd quasi dimidium cor meum nasceretur, & exiret ex me. Et, cùm ipse pateretur, sensi; quòd quasi cor meum patiebatur. Propterea audacter dico; quòd dolor ejus erat

erat dolor meus; quia cor ejus erat cor meum. Sicut enim Adam, & Eva, vendiderunt Mundum pro uno pomo: sic Filius meus, & ego, redemimus Mundum quasi unô corde. Revel. S. Brig. l. 1. c. 35. Verba B. Virg.

Correptio.

Quidquid inter coævas puellas vidit, quod non ad normam virtutis esset, suavi admonitiunculâ absterſit: si fortè risum leviusculum, oculos liberiores, verba minùs ponderata, animum minùs patientem, in aliis obſervâsset; amore ingenti corrigere ſtuduit. S. Bonaventura in vita Chriſti c. 28.

Crucifixus.

Steteruntq; ſol, & luna. Joſ. 10. 13. Quæri jure poteſt: cur in diebus Joſue luna ſteterit? quando ſole tantùm indigebat, & die, ut hoſtes ſuos perſequeretur; non autem lunâ, aut ſtellis. Reſponderi poteſt: ſolem eſſe aſtrorum regem; non modò quia luce præeminet, aut eam cum cæteris communicat; ſed etiam, quia illa ſic ei ſubſerviunt; ut vim & influxus ſuos, ad ejus uſus dirigere videantur; quòd ille mortalibus utilior ſit. Decebat ergo, rege ſtante, ejus item ſtare famulitium; procedente procedere. Stetit igitur luna, quia ſol ſtetit. Stetit in cruce Jeſus clavis confixus; ſtetit ſub Cruce Maria doloris gladiô confoſsa; & amoris, compaſſionisque, clavis Filio confixa. Doultreman de am. Dei l. 2. c. 5. Sect. 5.

Stabat, *ſicut luna perfecta in æternum, & teſtis* (ſeu Martyr) *in cœlo fidelis.* Pſ. 88. 38. Fidelis: quæ, cæteris fugâ dilapſis, ſub Cruce ſtabat; non eminus ſpectans, ſed proxima; tantùm non commoriens. Gregor. Naz. Stabat, & Filii Creatoris ſui mortem intuebatur, quam videre ſol non ſuſtinuerat: immota, cùm terra tremeret; infracta animô, cùm rupes finderentur. Stabat, non vindictam inclamans, non ignem de cœlo advocans cum Elia, ex antiquæ Legis zelo; ſed cum Filio pro inimicis deprecans. Stabat, non muliebriter eiulans; ſed Machabæâ, S. Felicitate, S. Sympho-roſâ conſtantior: non ſeptem quidem liberorum, quemadmodum illæ, ſed unius duntaxat Filii Mater: ùt qui potiori jure, quàm Elcana dicere poterat: *nunquid non melior tibi ſum, quàm decem filii?* 1. Reg. 1. 8. Stabat fortior Melaniâ; de qua ait Hieron. ep. 25. ad Paulam: calente adhuc mariti corpuſculô, & nondum humatô, duos ſimul perdidit filios: & tamen ex ejus oculis lacrymæ gutta non fluxit. Doultreman l. 2. de am. Dei, c. 5. ſect. 5.

Statura tua aſſimilata eſt palmæ. Cant. 7. Per palmam, quâ manus victoris antiquô ritu ornatur, inſigne illud, ac victorioſum, Crucis lignum notatur: cui nimirum Evangeliſta ſtaturam piæ Matris aſſimilatam inſinuans ait: ſtabat illa juxta Crucem ſui Jeſu; atque ea ipſa ſibi quodammodo Crux erat. Guilielmus Pariſ. hîc.

Stabat juxta Crucem Mater ejus. Joan. 19. Parum dixiſti, ô Evangeliſta: perfectis auribus aliquid majus dicere potuiſti. *Stabat*, tu inquis, *juxta Crucem Mater ejus*; cùm in ipſa Cruce penderet. Omnino illa plus ad Crucem appropinquabat, quàm quicunque alii: quia non ſolùm juxta Crucem ſtabat; verùm etiam in Cruce pendebat: de ſe enim in ſe nihil rem anſerat. Tota commigraverat in dilectum; & dum ille corpus, iſta ſpiritum, immolabat. S. Bernardinus t. 1. ſ. 55.

Ad quid Mater Jeſu juxta Crucem ejus? inſolitus mulieribus mos, quòd filiorum ſequantur corpora damnatorum: quamvis ipſis aſſiſtant ſedulò, ſi in domibus, & lectis, propriis moriantur. Vitant humanæ matres videre crudelia exitia filiorum. Quæ mentis fortitudo? quæ animi virtus? quæ interna conſtantia? quid illa ſtatio juxta Crucem? quæ mater ſecuta filium ad truncationem capitis? mutilationem membrorum? ad effoſſionem oculorum? ad incendium? Raram, vel nullam, dixerim. Et hæc Virgo Mater videre Filii ſupplicia non veretur. Sim. Caſs. l. 2. de geſt. D. c. 26.

Proxima Cruci ſtabat, non amore arboris, ſed dilectione pendentis, velut prima diſcipula hujus hominis cruciati; & Magiſtra ſequentium: ut ſtent juxta Crucem; ex qua ſalus animarum, & peccatorum occaſus, & inferni clauſura, & apertio cœli. Non juxta Mundi delitias, & delectantia ſenſum, quæ ſubvertunt mentes mortalium, & à Chriſto avertunt, & tandem ad inferna demergunt. Cruci debet aſſiſtere omnis vita mortalium, poſtquàm finivit per Crucem immortalis. Idem ibidem c. 27.

Stat juxta Crucem Virgo Chriſti Mater; quia Eva juxta vetitam arborem ſtetit; non verita pœnas futuras, ſi tangeret. Idem ibidem.

Stemus juxta Crucem, velut juxta apothecam aromatum; ex qua vulneribus noſtris vera medicina defluxit. Et velut juxta Crucem, quâ fulgente in mentibus hominum nunquam ambuletur in tenebris. Velut juxta fontem, in quo abluti ſumus; quô inundante potamur. Velut ſub umbra; ſub qua requieſcere poteſt, malis ardoribus æſtuatus. Stemus juxta Crucem magis mente, quàm corpore. Idem ibidem.

Facta per omnia Chriſtiformis, & Cruciformis, ſtat diligens, & diligenter, juxta Crucem Idem ibidem.

Cultus Mariæ.

§. I.

Exempla.

QUia arbitror te veritate ſuperatum, ad detractionem meæ, & ad maledicta converti (ſolent enim hoc & mulierculæ facere, quæ victoribus dominis malè optant in angulis) illud

dic præveniens ; gloriæ mihi fore tua convitia, cùm eôdem, quæ Mariæ, detraxisti, ore me laceras ; & caninam facundiam servus Domini pariter experiatur, & Mater. S. Hieron. tomo. 2. adv. Helvidium de perpet. Virginit. Mariæ.

Job non scidit vestimenta, nisi auditâ morte filiorum, & filiarum.

Ordo vetus militaris, qui insigne stellæ in veste præferebant, institutus à Roberto Rege Franciæ sub Annum Christi 1496. in honorem B. V. 8. Septembris : eò quòd ipsa sit stella maris. Cornelius in Matt. 2

Magnus, Mogor, cùm jam ad Catholicam magnis à Deo stimulis impulsus esset, Anno Chr. 1590. auditô Christianos annuam Assumptionis Beatissimæ Virginis memoriam agere ; suo illam ritu celebrare decrevit. In hanc rem thronum sublimem erexit, in quo effigiem Sanctissimæ Virginis, à P. Rudolpho acceptam, collocatam ab omnibus voluit satrapis, ac proceribus, deosculari. Dicebant optimates, filium regium primogenitum Sancto huic operi initium debere ; cœteros tum ultrò successuros. Imperata quàm promptissimè facientem reliqui secuti sunt ; quorum pietatem Rex egregiè compensavit : quoniam in Deiparæ obsequio se promptos demonstrârunt, Equites aurati facti sunt. P. Jarricus Thes. rer. Indic. tom. 2. l. 2. c. 12.

§. II.

Culta Variis precibus.

S. Hedwigis, Ducissa Poloniæ, imaginem Deiparæ gestare consueverat, ut memoriâ cultûs illi exhibendi, fervórque imitationis, ejus aspectu excitaretur. Quam cùm tribus digitis sinistræ moriens ità strinxisset, ut nulli eam avellenti cederet, simul cum illa tumulari debuit. Viginti annis ab obitu, cùm sacra ejus ossa transferenda essent, reliquâ corporis parte absumptâ, tres illi digiti prorsus integri reperti ; ac intrà illos imago Deiparæ omnis expers corruptionis. Caput quoque non modò illæsum, sed etiam fragrantissimô liquore, quod ex eo instar olei ubertim manabat, plenissimum repertum. Surius 15. Octobris.

S. Franciſca Romana inter nutricis brachia, ùt primùm linguam cœpit in voces resolvere, stupentibus cunctis, didicit Beatissimæ Virginis recitare Officium : quod pensum totâ deinceps vitâ honori ejus persolvit. Bollandus 9. Martii. Idem fecit, teste eôdem 24. Martii, S. Catharina Suecica.

S. Carolus Borromæus, pro suo singulari in Virginem affectu, sollicitè perfecit ; ac inter cœtera statuit, ut per totam suam diœcesin supra portas templorum omnium Parochialium Deiparæ effigies collocaretur : ut precaturi moneantur ; sibi accessum ad Deum per B. Virginem procurandum esse. Franc. de la Croix hort. Marian.

Ludovicus Pius Imp. Caroli M. filius, cùm venatum iret, secum B. Virginis imaginem deportabat ; & in media solitudine positis humi genibus, devotè coram illa suas preces fundebat. Canisius l. 5. de B. Maria c. 29.

Josephus Anchieta S. J. inter Apostolicos labores carmen bis mille octingentorum sex distichorum compositit de B. Virgine. Vitæ l. 1.

Ad Deiparam Virginem (conspectis ejus imaginibus) omnes etiam gentiles vehementer efficiuntur ; eamq ; summâ reverentiâ, toto corpore in terram demissô, venerantur ; & appellant, scim, mu, niam, niam, id est, Sanctam Matrem, & Reginam Reginarum. P. Nicolaus Longobardus S. J. ex China A. 1598.

Bernardus Bauhusius versum scripsit unicum : toti tibi sunt dotes Virgo, quot sidera cœlo. Hunc versum quatuordecim Syllabarum millies bis, & vicies, mutavit, iisdem prorsus verbis, sensu, & metrô, servatis. Drexelius Trismeg. l. 2. c. 4.

§. III.

Præmia Mariam colentium.

S. Eugenius Ep. cùm meditaretur cœnobium ædificare, B. Virgo apparuit, librum manibus præferens, & cruce aurea luce radiante ei benedixit. Bollandus 11. Jan.

B. Joannes Parmensis, Minister Generalis septimus Ordinis Minorum, cùm visitaret ultramontanas Provincias, contigit brumali tempore eum totâ die deviâsse ; atque in deserto, mediisque sylvis, ingruentem noctem sustinuisse. Sociis anxiè quærentibus, quid agendum ? respondit, Dei, matris ejus, & S. Francisci, opem implorandam ; Deum nunquam in se sperantibus defuisse. Primus ergo varias orationes fudit ad S. Virginem : quibus absolutis audierunt pulsari campanam. Secuti sonum, pulsatô ostiô, præstò obviàm fiunt, quasi ex condicto expectantes, plures Monachi : qui promptè receperunt hospites, ducunt ad ignem, lavant pedes, exsiccant vestimenta, apponunt cœnam, & sternunt lectos, omnia ministrant magnâ alacritate. Post primam vigiliam surrexit Generalis B. Joannes ad orationem ; & auditâ campanâ, quâ nocte ad divinum officium convocantur Monachi, ad Chorum cum ipsis convenit. Officium incepturus Hebdomadarius, nec consuetâ usus est cerimoniâ, nec ordine, nec Versiculô, Domine labia mea &c. sed abruptim, & cum turbatione, incepit ab illo versu Ps. 35. *ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem.* Respondit Chorus : *expulsi sunt, nec potuerunt stare.* Tertiò idipsum repetitum ; quod suspicionem ingessit B. Joanni. Præcepit igitur in virtute Passionis Christi, & Sanctissimi nominis ejus, ut ocyùs edicerent, quinam essent ? Respondit, qui Abbatis locô videbatur præesse : omnes esse Angelos tenebrarum ; qui præceptô divinô inviti essent missi ad ministrandum ipsi & sociis precibus, inquit, Matris Dei, & illius Vexilliferi Patris vestri. Quibus dictis totum evanuit, quod ibidem extructum videbatur : se autem, cum sociis, in nemoroso antro, atque nuda humo invenit Generalis. Excitatis Sociis, reliquam noctem usque ad auroram, quæ jam instabat, vigiles duxerunt ; & surgentes iter prosecuti sunt ad Conventum Ordinis. Bollandus 19. Martii.

Fieri non potest, ut pereat ; qui Mariæ sedulus, & humilis, cultor fuerit. Blosius. Parad. an. c. 18.

Idem p. 2. Concl. an. fid. c. 12. Deipara ait

ad

ad B. Mechtildem l. 1. spir. grat. c. 48. ego omnibus, qui mihi piè, & sanctè, deserviunt, volo in morte fidelissimè, tanquam Mater piissima, adesse; eósque consolari, ac protegere.

Cùm Baltherus nobilis Prutenus Missam audiret, Sacerdos celebrans, ùt in Canone calicem levavit, Crucem auream sub ejus pede conspexit; cui annexa fuit chartula cum his verbis: Crucem hanc defer ex parte mea, Mariæ scilicet Matris Christi, amico meo Waltero militi de Birbach. Quam cùm Sacerdos legisset, post Missam pulpitum ascendit; & interrogans, essétne quis præsens hujus nominis? & ostendentibus, eum seorsum duxit, & Crucem porrexit. Bollandus 22. Jan.

S. Ildephonsus Ep. Ob susceptam defensionem adversus hæreticos, Dei genitricis Virginitatem impugnantes, ab eadem candidissimâ veste donatus est. Idem 23. Jan.

B. Ugolinus Ordin. Eremit. S. Aug. quia devotissimus B. Virginis cultor, & angelicæ castitatis; clarus corporis integritate, cognitâ post annos triginta ab inhumatione; quando cor illius candidum, & fragrantissimum, protrusit lilium; quô temerè ab aliquo resciscô, aliud è corde enatum est. Bollandus 21. Martii.

Stephanus Losoncius Valachiæ Præfectus, in medio ardore pugnæ cum Turcis confossus oppetiit. Secundô, tertiôvè annô, cùm plerique in eum campum, ubi patrata strages, descendissent, vocem inter ossa cæsorum audierunt JEsu, & Mariæ, nomina resonantem. Admiratio, & pavor, hos incessit: & ecce loquax inter cadavera caput inveniunt. Quid, inquit, stupidi hic statis viri? Christianus ego sum, & magnæ Matris divæ Mariæ semper addictus, inconfessus, inexpiatus hôc bellô occubui. Magna Diva me æterni supplicii reum esse non patitur; hîc me adhuc linguæ compotem servavit; ut & delicta fateri, & animum sacris ritè Apostolicis lustrare valeam: proinde quæso Sacerdotem. Rogatus, quid tandem à Diva beneficii meruisset? respondit: septena quotannis in vita sua festa illius reverentissimè celebrâsse; jejuniis ex pane, & aquâ, decorâsse; illi cunctas animi vires dedicâsse. Accersitô ex pago proximo Sacerdote, confessionem ritè transegit; defunctíq; aput repentè conticuit, perpetuóque quievit. Rainaldus ad An. Chr. 1415. ex Antonio Bonfinio rerum Hungar. dec. 3. l. 3.

§. IV.

Motiva alia Mariani cultus.

UNde hoc mihi &c. Luc. 1. 43. Cur Elisabeth tantùm adventum Virginis gratulatur? cùm duæ hîc visitationes sint factæ; una Virginis, altera Christi Domini in utero: solum tamen Beatissimæ Virginis adventum gratulatur: *unde hoc mihi &c.* R. Quia tanta est connexio inter Christum, & Virginem; ut idem sit obsequium præstare Virgini, ac Christo Domino: uni enim sinè altero placere non potest. Sylveira hic q. 20.

P. Sebastianus à Campo S. J. moriens sic locutus: ô filii Adæ! Servite, & amate Mariam diligentiùs: nam scitis, quàm vobis sit necessaria Mariæ deprecatio. Nadasi in Sabbatho quarto.

Gravem tempestatem in mari salutatione angelicâ sedat B. Joannes de Deo, Bollandus 8. Martii.

D.

Dignitas, & excellentia B. Virginis.

§. I.

Figuræ.

SItque inter vos, & Arcam, spatium cubitorum duorum millium. Jos. 3. 4. ut agnoscas, Mariam, cujus arca umbra erat, magnis intervallis cæteris anteire creaturis. Naxera tr. de B. V. Excellentia B. V.

Electa ùt sol. Cant. 6. Sol in medio planetarum, tres subtus se, tres suprà. Supra Virginem nihil pulchriùs, nîsi Divinæ tres Personæ; sub se tres angelorum hierarchias habet. Stella in Luc. 1.

Tanta fuit perfectio Mariæ, ut soli Deo cognoscenda reservaretur; juxta illud Eccli. 1. *ipse creavit illam in Spiritu S. & vidit, & dinumeravit, & mensus est.* S. Bernardinus t. 2. s. 21.

§. II.

Textus Scripturæ.

UNa est columba mea. Cant. De illa verius, quàm de aliis dicitur: quia inter omnes Sanctos, tam angelos, quàm homines, unum constituit chorum ab aliis diversum; ad quem nullus alius accedit, sed longissimè distat. Unde exaltata est super novem choros angelorum, super choros Prophetarum, Apostolorum &c. Nam illa, sicut & ejus Filius, singulârem habet sedem: hic ad dexteram Patris; illa ad dexteram Filii. de Ponte l. 9. in Cant. Exh. 3. §. 4.

Fecit mihi magna, qui potens est. Luc. 1. Non explicat, quænam hæc magna fuerint, nec quàm magna: quia inexplicabilia sunt. Nierembergius de ador. l. 2. c. 4. *Fecit mihi qui potens est.* Sed quàm magna? nescio, an ipsa voluit suam comprehendere magnitudinem. S. Thom. Vill. conc. 3. de Nat. Virg.

Dominus tecum, Luc. 1. In his duobus verbis notatur Mariæ dignitas, & Dominium super Filium suum. Cum enim de omnibus cæteris Sanctis dicatur, & magnum sit, eis esse cùm Domino: unde & Enoch dicitur ambulâsse cum Deo. Gen. 5. quod faciunt, qui ejus per omnia voluntati obediunt. Maria majus aliquid cæteris hominibus sanctis sortita est: ut non solùm ipsa subjiceretur voluntati Domini; sed etiam Dominus voluntati ipsius: ut per hoc meritò diceretur Dominus esse cum ea. Richardus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg. c. 5.

Missus est Angelus Gabriel &c. Luc. 1. Cur non Archangelum vocat? cur non Seraphim? nam ex illorum ordine fuit, juxta aliquos; nimirum Bernardin. de Bustis, & Marcum Vigerium Card. Juxta plurium tamen opinionem. S. Thomæ, Bernardi, Gregorii, summus fuit Archangelorum. Nudè vocat Angelum, quia in Incarnationis mysterio, in qua Deus ità demittitur,

demittere se quisque debet. Secundò: quia Virginis conspectu omnis celsitudo demittitur, omne lumen obfuscatur, omnis ardor videtur tepor, omnis sanctitas penè disparet. Umbra Virginea hic.

Seniores viginti quatuor mittunt coronas suas ante thronum. Apoc. 4. 10. Cur non potiùs ante Agnum? Thronus B. Virginem, juxta graves authores, præfigurabat: & ideò illi diadematum abjectione primò, & peculiariter, reverentiam exhibent. Sylveira t. 1. l. 1. c. 6. q. 18.

In laude aliarum Virginum dicitur, quod, *sequuntur Agnum, quòcunque ierit.* Apoc. 14. De Virgine autem Virginum Maria potest securè dici, quòd agnus sequebatur eam, quocunque ivit. Unde Luc. 2. *erat subditus illis. Dominus tecum.* Richardus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg.

§. III.

Ex Patribus, & aliis.

AD te pro dignitate laudandam omnis inops est lingua: etiamque animus excelsior Mundô in laude tua vertiginem sentit, ô Deipara! cùm tamen clemens existas, fidem nostram, quâ laudes tuas amplectimur, accepta. S. Joan. Damasc.

Verè rerum omnium conditatum Domina facta est, cùm Creatoris Mater extitit. Idem l. 4. orthod. fid. c. 15.

Mater Domini omnis creaturæ: quia genuit Creatorem, Domina facta est omnis Creaturæ. S. Bernardinus t. 3. s. 3. de glorioso Nom. Mariæ.

Per me reges regnant. Prov. 8. 16. A Christo D: hoc regnandi, & imperandi jus participat B. Virg. tanquam ejus mater. Regis enim Mater regina sit oportet; uti concludit S. Athanasius s. de Deip. idque primò: quia mater in filium regem jus habet maternum, quo ei, quasi filio, potest præcipere, & imperare, quare hoc quoque jus habuit B. Virgo in Christum. Secundò, titulô Deiparæ: tanta enim hæc dignitas; ut poscat dominium omnium, quæ in Dei sunt potestate. Tertiò, quia Christus summè honorat Matrem: ideoque hoc Dominium ei ultrò communicat. Quartò, quia Fideles omnes hoc jus B. Virgini deferunt: vocant suam Dominam; quod etiam nomen sonat. Cornelius hic.

De hac, & ob hanc, & propter hanc, omnis Scriptura est; propter hanc totus Mundus factus est. S. Bernardus s. 3. sup. Salve Reg.

Opus, quod solus opifex supergreditur. Petrus Dam. s. 1. de Nat. B. Virg.

Architectus, & Dominator omnium, Deus, ex incorrupto utero tuo carne susceptâ, humanite generis Primatem creavit, ô Domina, nulli unquam reprehensioni obnoxia. Unde ad te confugimus cuncti; veniam orantes offensarum. S. Sabbas. Ex. Men. 1. Jan. in precibus Matutinis.

Decores, quos Angelus abjecit (Ezech. 28. *omnis lapis pretiosus operimentum tuum &c.*) & ab Eva abstulit; Virgo Beata assumpsit. Albertus M. in Salut. Angel.

Opus Domini excellentissimum est Maria. S. Bonaventura Spec. B. V. c. 3.

Si linguis hominum loquar, & angelorum; nihil digni, nihil propriè de Sanctæ, ac perpetuæ, Virginis Matris Christi Mariæ gloria eloqui potero. Arnoldus Carnot. Abbas. tract. de laud. Virg.

Scio, quòd ineffabilis est laus ejus; nec ad eam poterit homo vivens, etiamsi loqui detur Angelorum linguis; quoniam major est omni laude. Hanc enim gloriam sibi retinuit cœlestis artifex; cujus Mater Virgo opus est speciale; nec alteri daturus est eam. Richardus à S. Laur. Prologo 1. de laud. Virg.

Plus, quàm mulier hæc. Parum est; plus, quàm vir. Hoc modicum est; plus, quàm angelus omnis. Gerson tr. 11. sup. Magnif.

Ave magnifica Aula, & splendidum Palatium, Imperatoris æterni. Blosius parte 2. Parad. animæ.

S. Mechtildi ipsa Deipara sic loquitur l. 11. B. Trinitas me talem imaginem facere volebat; in qua totius potentiæ, Sapientiæ, & Bonitatis suæ, artificium elegantissimè appareret.

Dolorosa.

§. I.

Figuræ, & Comparationes.

COngregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum unum. Gen. 1. 9. In unum cor Mariæ quasi omnes aquæ dolorum congregatæ. Turlell. Laur. hist. l. 3. c. 32. S. Bonaventura Spec. B. V. c. 2. vocat eam Rosam Martyrum. c. 3. Maria mare amarum interpretatur.

Non te comparabo Abrahæ, filium in sacrificium ducenti: ille enim reduxit incolumem; tu verò sinè Filiô relicta es orphana. Nec te comparabo Jacob ploranti Joseph. Gen. 37. supererant enim ei undecim filii: Nec etiam Davidi ploranti suum Absolon, & dicenti: *quis mihi det &c.* 2. Reg. 18. ille enim, licèt pulcher aspectu, sed fœdus moribus, inobediens patri, & proditor occubuit: Christus verò subditus tibi, omni præditus pulchritudine.

David, auditâ nece Absolonis, licèt perduellis, ac sceleati filii, præ dolore caput operuit; & vitâ suâ mortem ejus redimere volens, exclamabat: *fili mi Absolon! Absolon, fili mi! quis mihi det, ut ego moriar pro te?* Uberiores fontes flendi Maria habuit. David nuntium duntaxat de morte filii tribus lanceis confossi acceperat; Maria dilectissimum suum JEsum ante oculos suos tribus clavis confixum, totô corpore lacerum &c. vidit expirantem. *Ne vocetis me Noëmi, id est, pulchram, sed vocate me Mara, id est, amaram Ruth* 1. 20. *quia amaritudine replevit me valdè omnipotens.*

Flebat irremediabilibus lacrymis; & nullô modò consolari poterat. Tob. 10. 4. 7. Quando Scriptura vult exprimere aliquem luctum multùm dolorosum, assimilat eum luctui unigeniti. Jer. 6. 29. Amos 8. 10. Intensissimus dolor; quia præsens erat. Quod oculus non videt, cor non dolet.

Job non scidit vestimenta sua, nisi auditâ morte filiorum, & filiarum.

Factum

Factum est cor meum &c. Ps. 21. 15. Potest hic versus exponi de B. Virgine: ipsa enim dicitur cor Christi, quia eam summè dilexit; & ipsa intima fuit in corpore Christi mystico. Ipsa liquefacta est per dolorem, & amorem, ad ignem Passionis Christi. Hugo Card. hic.

Ascensum purpureum. Cant. 3. Ascensus purpureus fuit dolorosa compassio; quâ affectuosissima, ac benignissima Mater filio suo paulatim tam intentiùs condolebat, quantò Passio ejus magis appropinquabat. Fuit dolor talis consolationibus ejus frequentèr admixtus. Quem admodum enim dulcissimè, amabilitérque, gaudebat, Infantem puerum JEsum vultu placidò conspectando, virgineis brachiis deferendo, amplectendo, roseâ facie osculando, sacris uberibus nutriendo. Sic planè recolendo, quod à Gabriele sancto perceperat, dictum esse ad Joseph de Puero: *ipse salvum faciet populum suum à peccatis eorum,* vehementissimè condolebat; & concutiebantur omnia viscera ejus materna super innocentissimo Filio suo; ità ut cum David dicere videretur: ô JEsu! *Fili mi* JEsu? *quis mihi det, ut ego moriar pro te!* Dion. Carthus. hic.

Comæ capitis tui: sicut purpura regis vincta canalibus. Cant. 7. 5. Cogitationes tuæ tinctæ in sanguine Dominicæ Passionis; & affectæ sic semper fuêre, quasi recentem viderent sanguinem de vulneribus profluentem. Hailgrinus. B. Virgo Dei genitrix, quia in ea parte patiebatur, quæ impassibilis habetur; & atrociùs passa est gladiô Passionis Christi; plus quàm Martyr fuit: unde constat, quia plus omnibus dilexit. S. Sophronius S. de assumpt. B. Virg.

Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon. Cant. 7. 4. Rupertus hic: quòd non deficiant ex eis aquæ. Et tu maximè, ô Virgo, præ cunctis mortalibus semper compuncta corde potes dicere: *fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte.* Propterea dicuntur *sicut piscinæ in Hesebon,* id est, in maxima compunctione. Hesebon quippe interpretatur cingulum mœroris.

Quasi Plantatio rosæ in Jericho. Eccl. 24. 24. Rosa ruborem habet vehementis intentionis; in quo duo figurantur: summa videlicet amoris perfectio, & persecutio intensi doloris. Quantò enim diligebat ardentiùs, tantò vulnerata est profundiùs. Richardus à S. Laur. l. 3. de laud Virg.

Solvertetur in tenebras, & luna in sanguinem. Joel. 2. 31. Sol justitiæ Christus versus est in tenebras per mortem; & luna, id est, Maria conversa est in sanguinem per compassionem. Tursell. hist. Laur. l. 3. c. 32.

Myrrha arbor est in Arabia, quæ interpretatur *Vespera*, vel *Occidens*, est amaritudo. Maria autem fuit arbor myrrhæ in Vespera Passionis Filii. Fuerat Maria arbor lætitiæ, quando dixit: *exultavit Spiritus meus in Deo salutari meo:* sed amaritudinis; quando discessit ab ea sol moriturus justitiæ. Richardus à S. Laur. l. 12.

§. II.

Comparatur Martyribus, & præfertur.

VIrgo universos Martyres suô splendore tantum excedit, quantum sol reliqua astra. S. Basilius Seleuc. orat. de annunt.

Quid de Deipara dicturi sumus; quæ tantô supra Martyres omnes splendore enituit, quantus sol stellarum micantes radios fulgoribus vincit. Idem orat. de Sanctissima Dei genitrice, & de Incarnat. &c. Quidquid crudelitatis inflictum est corporibus Martyrum, leve fuit, aut potiùs nihil, comparatione tuæ Passionis: quæ nimirum suâ immensitate transfixit cuncta penetralia tua, tuique benignissimi cordis intima. Et utique, pia Domina, non crediderim, te potuisse ullô pactô stimulos tanti cruciatûs, quin vitam amitteres, sustinere; nisi ipse spiritus vitæ, spiritus consolationis; spiritus scilicet dulcissimi Filii tui, pro quo monente conquerebaris, tantopere torquebaris, te confortaret, & consolaretur, te intus doceret, non esse mortem eum absumentem; sed magis triumphum omnia ei subjicientem. S. Anselmus de excellentia Virg. c. 5.

Modô quôdam indicibili in omnibus Electis suis omnia perferebat pœnarum genera. Persequebatur in Apostolis, lapidabatur in Stephano, affabatur in Laurentio: sicque in singulis singula Martyrum, cœterorumque justorum, sustinebat tormenta. S. Laurentius Just. de triumph. Chr. agone c. 19.

O dulcissima Mater nostra! ubi stas? nunquid juxta Crucem? imò certè in Cruce es. Sed hoc differt: quia Filius in corpore, tu autem in corde crucifigeris. Nec non & vulnera, per ejus corpus dispersa, in tuo corde sunt unita. Ibi Domina laceratum est cor tuum; ibi clavatum, ibi coronatum spinis, ibi illusum, exprobratum, contumeliis plenum; demum aceto, & felle, potatum. Idem de incendio div. amor. c. 4.

Rosam Martyrum vocat S. Bonaventura spec. B. V.

Plus, quàm Martyr, fuit: quia in animo non minùs amoris, quàm mœroris, intus gladiô vulnerata: parataque stetit ad pœnam quamlibet excipi; si percussoris manus accessisset. Quæ nimiô amore demum vulnerata testis extitit Salvatoris; & prô mœrore in animo cruciatum sustinuit Passionis. S. Ildephonsus s. 2. de Assumpt. B. V.

Non sine causâ hi, qui fideliter Christo astiterunt in Calvariæ monte, & compassi sunt; non sunt passi postea Martyrium in exitu suo: cùm reliqui Apostoli, & alii discipuli, à tyrannis sint occisi. Nam B. Virgo Mater JEsu, S. Joannes Evang. & Magdalena, non fuerunt per martyrium sublati. Dolor major omni morte, & omni cruciatu, excruciavit illos, solâ compassione: & sufficit pro morte Martyrii. Nierembergius de adorat. l. 2. c. 5.

§. III.

Vehementia dolorum.

CRux gladius erat, qui per Filii corpus maternum pectus transverberavit. Ephrem in lament. Deiparæ, Damascenus lib. 4. de fide cap. 15. Augustinus Ep. ad Paulinum.

Euthy-

Euthymius in c. 2. Luc. Gladium nominavit, acutissimum dolorem, maximeque dividentem; qui penetravit cor Matris Dei; dum Filius ejus Cruci affixus est.

Mulier, ecce filius tuus. Joan. 19. 26. Non vocavit eam Matrem: nè præ amoris vehementis teneritudine ampliùs ipsa doleret. S. Bonaventura Medit. vitæ Chr. c. 79.

Sanguine Filii in flagellatione per totum corpus defluente, innumerabilium aqua lacrymarum de Virginis oculis decurrebat. In Serm. Angel. fer. 6. lect. 2. c. 17.

Stabat juxta Crucem Jesu Mater ejus. &c. Joan. 19. 20. Cur B. Virgo nunc prima nominatur? cum alibi mulieribus postponatur. Act. 1. 14. *Cum mulieribus, & Maria Matre Jesu.* Ubi sermo est de Crucis ignominia, quæ à Filio in Matrem derivabatur, prima Maria scribitur: quia præcipuè, & prima opprobriorum ejus erat particeps. Extra verò hanc occasionem eximialis humilitas postremum sibi elegit locum. Sylveira t. 5. l. 8. c. 17.

Vulnera Christi morientis, erant vulnera Matris dolentis. S. Bernardus lament. B. Virg.

Nunc solvis, Virgo, cum usura, quod in partu non habuisti à natura. Dolorem pariendo Filium non sensisti; quem millies replicatum Filiô moriente passa fuisti. Idem ibidem.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2. 35. Dolores, quos non habuisti in partu, ut sentires te esse Matrem; exolves in morte Filii, sentiens te esse Matrem. Stella hic.

Canit Ecclesia: circumdabant eam flores rosarum, id est, infinita martyriorum genera; quarum rubor attestatur persecutionum martyria. Richardus à S. Laur. l. 3. de laud. Virg.

Currit Maria post Jesum, non tantùm in odore unguentorum, sed in multitudine dolorum: non solùm in gaudio consolationum, verùm in abundantia passionum. Cernebat verum Salomonem Mater ejus in diademate, quô coronavit eum noverca Synagoga; & ipsa coronata coronâ tribulationis post eum incedebat. B. Amedeus hom. 5.

Tantus fuit dolor Virginis; quòd si in omnes creaturas, quæ dolorem pati possunt, divideretur; omnes subitò interirent. S. Bernardinus t. 1. s. 61. a. 3. c. 2.

Nihil est ambiguum, quia si divinâ non fuisset bonitate servata, roborataque; cor illius devotissimum, præ dolore, & mœrore, ruptum fuisset. Blosius parte 3. Margar. spir. c. 13.

Quòd si latius attendere velis; quæ, & quanta, in persecutione, atque Passione, dilecti Filii sui sustinuit; invenies eam nimirum tot amaras potiones ebibisse in vita, quot Jesus habuit ætatum momenta, & membra vulnerata. Thomas Kemp. p. 3. s. 1. ad Novitios.

Videns Mater, Filium suum in Cruce crudeliter extendi, in omnibus sui corporis viribus cœpit tabescere. Audiens verò malleorum sonitum, quando Filii manus, & pedes, ferreis clavis perforabantur; tunc, omnibus Virginis sensibus deficientibus, ipsam in terram, velut mortuam, doloris magnitudo prostravit. Unde non parvum miraculum in hoc Deus tunc fecit, cùm Virgo Mater tot, ac tantis, doloribus intrinsecus fauciata, suum spiritum non emisit: quando tam dilectum Filium, nudum, & cruentatum; vivum, & mortuum, atque lanceâ transfixum; omnibus eum deridentibus, inter latrones pendere perspexit: illis pene omnibus, quibus notus extiterat, ab eo fugientibus; & multis eorum à rectitudine fidei enormiter exorbitantibus. Commemorat Scriptura, quòd uxor Phinees, arcam Dei ab inimicis captam, audiens, præ doloris vehementia mox expiravit: cujus mulieris dolores Mariæ Virginis doloribus comparari non possunt: quæ sui benedicti Filii corpus, quod arca præfigurabat, inter clavos, & lignum, captum detineri videbat. Serm. Angel. fer. 6. lect. 3. c. 18.

S. Paulus pingitur cum gladio; quia gladiô occisus: S. Andreas cum cruce; &c. B. Virgo pingitur, Filium suum gestans. Ubi exprimi videtur dolor, quem ex ejus morte passa fuit. Itaque, sicut gladius instrumentum mortis fuit S. Paulo; ità Christus Jesus gladius doloris fuit piissimæ suæ Matri. Diez. Gravissimum desiderii frustrati Matri fuit martyrium, supplicium atrocissimum, cum Filio non torqueri, morte quâvis acerbius, Christo morienti non commori. Doultreman de am. Dei l. 2. 5. Sect. 5.

Miraculo proximum est, quod narrant testes idonei: Florentiæ speculum asservari, quô olim usus fuit Cosmus magnus Hetruriæ Dux; cujus effigiem perpetuò refert: quasi si spectanti & ipse spectans adhæreat. Maria ejusmodi speculum fuit: sed longè mirabilius; quod conceptum, nascentem, adolescentem, adultum, viventem, morientem, & demum mortuum, refert Christum Filium; ejusq; bonitatis, cæterarumque virtutum, imaginem repræsentat. Ità S. Laurentius Just. l. de triumph. Chr. agone c. 21. clarissimum Christi Passionis speculum effectum erat cor Virginis, nec non & perfecta mortis imago. In illo agnoscebantur sputa, convitia, verbera & Redemptionis vulnera. Idem ibidem.

§. IV.

Circumstantiæ augentes dolorem.

ARcæ Noëmum Dominus inclusit Gen. 7. nè, ùt Chrysostomus inquit, posset videre justus generalem interitum. Vidit Virgo Maria Creatoris interitum; quæ cum universâ Mundi machina interire velle visa est. Idem ibidem.

Alia conditio Virginis dolorem extollens erat; quòd opem nullam, aut consilium, Filio suo afferre posset. Consolatur mater, si filium in suo dolore, & morte, osculari, amplecti, & adjuvare, potest. Sed hoc fuit Deiparæ negatum. Videbat nudatum; & vestire non poterat. Audiebat ipsum dicentem: *sitio*; & non poterat illi potum porrigere. Videbat eum vulneribus plenum; & non poterat vulnera alligare. Conspiciebat sanguine irrigatum;

tum; nec valebat linteô abſtergere: caput malè inclinatum; non poterat ſuſtentare. Videbat expirare; non poterat oſculari. S. Bernardinus Senenſ. t. 3. ſ. 3. de Nomine Mariæ.

§. V.

Par amori dolor.

O Vos omnes, qui tranſitis &c. Thr. 1. 12. Ethicus ait: pulſus doloris eſt amor. Ut ſcias, quanta ſit febris, & calor; tangis præſum. Ut ſcias, quantus fuerit dolor Chriſti, & B. Virginis; cogita, quantus fuerit ut utrimque amor, tum matus, tum erga omnes homines. Cornelius hîc.

Fili, quid feciſti nobis ſic? Luc. 2. 48. Volo, ô Sanctiſſima Virgo, quæſtioni tuæ ſatisfacere. Quæris: *quid feciſti nobis ſic?* R. Scit equidem Filius tuus; quod nec ipſi Angeli aquè ac tu, illi ſervierint, ſed quia, quem magis diligit, majores dolores illi infert. Quid doloris Abrahæ ex immolando filio? Gen. 22. Quid Jacobo ex Joſeph? Gen. 27. Tobiæ? 10. Exemplum eſſe debes aliis matribus; ut in patientia exerceantur, ubi Deo placuerit chariſſimos filios de medio tollere. Denique his tribus diebus voluit te ſic angi; ut robore animi te induas, & præpares, ad ferendos tres alios dies, ſcilicet mortis ejus; ubi non ſicut modò illum invenies inter Doctores, ſed inter latrones crucifixum. Stella hîc.

Quò magis diligebat, plus doluit: & amoris magnitudo attulit fomenta paſſionis. S. Amedeus hom. 5.

Quantò in comparabiliter amavit, & tantò vehementiùs doluit. Unde ſicut non fuit amor, ſicut amor ejus; ità non fuit dolor ſimili dolori ejus. Richardus à S. Vict. c. 26. in Cant. de Virgine Doloroſa.

Fuiſſet ſerveræ mentis, non fieri illius Altiſſimi Filii conſociam paſſioni. Et audeter dixerim: ipſam præ cæteris decebat animi dolore perfodi: hoc enim ampliùs cognitionis, & exceſſivi amoris, ratio ſuadebat. Simon Caſſ. l. 2. de geſt. D. c. 1.

§. VI.

In corde paſſa.

HOc ſolùm reſtat; quòd ipſe in corpore, tu verò in corde, es paſſa: nec non ſingula vulnera, per corpus ejus diſperſa, in tuo corde generaliter ſunt unita. Tu, Domina, in tuo corde es lacerata; tu amaris clavis in clavata; tu de ſpinis cornata; tu illuſa, & exprobrata. O ſuaviſſimum cor amoris! cur converſum es in cor doloris? S. Bonaventura ſtim. am. c. 4.

Quid eſt, quod Dominus dicit Iſ. 63. *Torcular calcavi ſolus; & de gentibus non eſt vir mecum.* Verum eſt, Domine, quòd *non eſt vir tecum*; ſed Mulier una eſt tecum: quæ omnia vulnera, quæ tu ſuſcepiſti in corpore, ſuſcepit in corde. Et ſicut lancea militis perforavit latus tuum; ità gladius doloris ejus animam pertranſivit. Richardus à S. Laur. de laud. Virg. l. 1. c. 5.

Quot vulnera Filius accipiebat in carne, tot pia Mater accipiebat in corde: rubebat caro Filii ſanguine Paſſionis; rubebant maternæ cogitationes, ùt ità dicam, ſanguine compaſſionis. Guilielmus in Cant. 7. 5.

Ille carne; illa corde, paſſa eſt. S. Amedeus hom. 5.

Idcirco acceſſit Calvariam, ut cum eo intus ſpiritualiter crucifigeretur. Bloſius marg. Spir. p. 3. c. 6. Gladio doloris animæ ipſius infixô, vulnerabatur, Spiritu, & crucifigebatur affectu. Et quod in carne Chriſti agebant clavi, & lancea; hoc in ejus mente compaſſio naturalis, & affectionis Maternæ anguſtia. Arnoldus Carnot. tr. de laud. Virg.

§. VII.

Oblatio, & Sacrificium.

LÆtabatur dolens, & lætabunda dolebat, quod offerebatur ſacrificium veſpertinum in Salvationem ſui, & in redemptionem omnium nationum; quô placabatur iratus. Simon Caſs. de geſt. D. l. 2. c. 27.

Nimirum in Tabernaculo illo duæ videres altaria; aliud in pectore Mariæ, aliud in corpore Chriſti. Chriſtus carnem, Maria immolabat animam. Arnoldus Carnot. tr. de 7. verb. D. in Cruce.

§. VIII.

Initium Mariæ dolorum, tempus, duratio.

FAſciculus myrrhæ &c. Cant. 1. 12. Cùm carne meâ progenitum talem Filium ſinu menô foverem, ulnis geſtarem, uberib⁹ lactarem; & talem ejus futuram mortem ſemper præ oculis haberem; qualem, quantam, quàm prolixam, me putatis materni cordis pertuliſſe paſſionem? Hoc eſt, quod dico: *faſciculus myrrhæ.* Véruntamen & illud ſciebam, quòd eſſet reſurrecturus. Igitur dilectus mihi & faſciculus myrrhæ, quia moriturus, & Botrus Cypri erat, qui reſurrecturus.

Ductus eſt JEſus in deſertum. Matth. 4. 1. Mater tua piiſſima quantum paſſa eſt dolorem, propter tui abſentiam? Nunquam à principio ortûs tui talem abſentiam habuit, neque pertulit; imò ſemper recum fuit. Quare quilibet horum dies annus ei videbatur abſentiæ. S. Thom. Vill. ſ. D. 1. Quadr.

Ecce pater tuus, & ego, dolentes quærebamus te. Luc. 2. 48. Nec tridui abſentiam à JEſu ſinè ingenti dolore pati ſuſtinuerunt. S. Aelredus hom. in præſenti: ô Domina mea! quid dolebas? Credo, non famem, non inediam, timebas Puero, quem Deum noveras: ſed tantùm ſubtractas tibi vel ad modicum ineffabiles præſentiæ ejus divitias querebaris. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 1.

S. Brigitta Revel. l. 6. c. 9. dixit B. Virg: ego nullam horam ſinè tribulatione transfixi cordis in terris habui. Thaulerus vitæ Chriſt. c. 18. dicit: Beatiſſimam Virginem pro tota vita feciſſe profeſſionem doloris.

Sicut roſa creſcere ſolet inter ſpinas, ità B. Virgo in hoc Mundo crevit inter tribulationes. Et ſicut roſâ creſcente creſcunt & ſpinæ; ſic hæc electiſſima roſa Maria, quantò plus creſcebat ætate tantò fortiorum tribulationum

spinis acutis pungebatur. Serm. Angel. cap. 16.

Quoties aspiciebam Filium meum; quoties involvebam eum pannis; quoties videbam ejus manus, & pedes; toties animus meus quasi novô dolore absorptus est: quia cogitabam, quomodo crucifigeretur. Revel. S. Brig. l. 6. c. 57.

Omni tempore, quô post Ascensionem Filii mei vixi: visitavi loca, in quibus ipse passus est, & mirabilia sua ostendit. Ibidem c. 61.

Scias; quandocunque induebam ipsum illâ tunicâ; tunc oculi mei replebantur lacrymis? & totum cor meum torquebatur tribulatione, & dolore; & affligebatur intensâ amaritudine: ex eo videlicet, quòd ego bene noveram modum, quô in futurum illa tunica ab eodem Filio meo esset separanda tempore Passionis ejus: quando ipse nudus, & innocens, à Judæis crucifigeretur. Ibidem l. 7. c. 8.

Ille doloris gladius cordi Virginis omni horâ tantò se propiùs approximabat, quantò suus dilectus Filius Passioni tempori magis appropinquabat. Unde credendum est; quòd ille piissimus Dei Filius, innocentissimæ suæ, Matri filianter compatiens, dolores ejus frequentibus consolationibus temperabat: alioquin ejus vita usque ad Filii mortem sustinere minimè valuisset. Serm. Ang. fer. 6. Lect. 2. c. 17.

§. IX.

Compassio cum Matre dolorosa.

EX tuo dolore discas, quænam illa communis omnium Parentis jactura sit; cùm ejus Filius, quem dilexit, vitam pro generis humani incolumitate offerret. Cyrillus Alex. hom. 1. Pasch.

Sol splendens, sui amœnitatem subducendo, totum hunc Orbem mœrore affecit; seque socium junxit intemeratæ Virgini Mariæ in plangendo Filio. Blosius Marg. spir. p. 3. c. 18.

Intellige filia me, lacrimas Passionis meæ gratiâ à meditantibus manantes mihi gratissimas fore. At cùm meam Genitricem inexcogitatô amore prosequor; gratior mihi est dolorum, quos in Passione mea perpessa est, attenta meditatio. Dixit Christus B. Veronicæ de Binasco. Bollandus 13. Jan.

Domina.

B. Virgo Domina est in Filii oblatione; amarum mare in ejusdem Passione. Stella est, quia illuminat; Domina; quia protegit. Hugo Card. in Luc. 1.

Domus Lauretana.

In qua Deus conceptus, ab Apostolis ritè conservata, Anno 300. ab Helena pereleganti æde decorata, teste Nicephorô l. 8. c. 30. Exin ab Asianis, Afris, Europæis, frequentata. Annô 1291. asportatur in Dalmatiam; ab Episcopo ægro, revelante ipsâ B. Virgine, agnoscitur, & sanatur. Ipse cum aliis, suadente Nicolaô Frangibani, Prætore Dalmatiæ, in Nazareth proficiscitur; & rem certiùs explorat. Redux pro concione ad frequentem populum omnia exponit, lætitiâ cunctis penè diffluentibus Quadriennio non totô interjectô sacrosancta ædes ex Dalmatiâ transfertur. Causa in incerto est. Quid si arrogantia fuisset; de qua Auctor. c. 4 quòd crederent, se divinô judiciô cœteris gentibus esse prælatos, cùm humilitate exulâsse videtur humillima Mater. Secutus luctus ingens in populo, qui usque hodie perseverat; cùm annus jam agatur à discessu trecentesimus. Catervatim quotannis Dalmatæ, transmissô Adriaticô. Lauretum ventitant; non magis B. Mariæ incunabula venerantes, quàm orbitatem lamentantes suam. Quorum solennes illa voces: revertere ad nos Maria. Ex Dalmatia translata in Italiam in Picenum Annô 1294. cùm tota bellis flagraret, Retinetensem agrum insedit, quæ matronæ cujusdam erat divitis, & piæ, Lauretæ nomen fuit: cujus deinde nomine Lauretana ædes appellat. Tenet fama (narrat id Author l. 1. c. 6.) nec vana, inquit, fides; venienti Deiparæ domicilio omnes arbores obvias, velut venerabundas inclinâsse se; ac deinde pronas perstitisse; quoad ævô, ventis, ferrô, procumberent. Nocte allata pastores vigiles splendor accivit, domum recurrunt, visa narrant. Effusa civitas, ipsi ægri adrepere, depulsi morbi, à longinquo accurrunt. C. 7. Verùm quia via angusta, arboribus obsita, à latronibus infesta, peregrinos spoliant, mactant. Et ideo ad proximum collem ab Angelis translata ad mille passus, octavô circiter mense, quàm lucum insederat. Possidebant eum collem fratres duo. Hi cœlesti donô mirè læti ædem conjunctis studiis colere cæperunt. Aucta interea inter indigenas, & advenas, devotio. Sed auctis donis, pecuniâque, fratribus evenit avaritia; quæ stationem breviorem, quàm in Sylva, sacelli fecit. Nam sacro auro uterque inhiare; indè, stimulante avaritiâ, dissidere, & ad arma venire. Ergo S. ædes ad jactum fermè sagittæ ab eo loco in proximum collem versus mare submovetur. C. 9. area in Sylva, quam S. Domus occupaverat. nitebat semper vernantibus herbis, floribúsque; cùm omnia circà densis obsita virgultis, ac sentibus, horrerent. Hodieque religionis ergo à multis visitur: at amœnitatem illius loci rusticorum temeritas violavit. Turrell. Laur. hist. l. 1. c. 1.

E.

Educatio.

Qui manè vigilant ad me, invenient me. Prov. 8. 17. Manè, id est, citò, maturè; putà à prima ætate. Omnes quidem diligentes se diligit Maria Deipara; sed maximè eos, qui manè ad eam vigilant, id est, pueros; qui à teneris illi servire incipiunt. Sicut enim parvulos Christus præ cæteris amat, dicens: *Sinite parvulos venire ad me.* Matth. 19. sic eosdem præ cæteris diligit purissima Virgo: quia ipsum Puerum Christum tenerrimè dilexit, fasciis involvit, lactavit, &c. ac in eo didicit amare, & educare, pueros. Cornelius hic.

Quando

Quando difficultatem in partu habuisti, ego ad te ingressa sum. Ideo ingrata es, si non diligis me. Labora igitur, ut filii tui sint etiam filii mei. In Compendio vitæ S. Brigittæ. Verba Deiparæ.

Eleemosyna.

Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Cant. 4. Quæ sunt unguenta tua, soror, mea sponsa? eleemosynæ tuæ, quas expendisti in me. Super omnia aromata est odor unguentorum tuorum, id est, suavitas eleemosynarum tuarum; quia non ut cæteri in membris meis, sed in memetipso tu mihi munificentissima extitisti. Rupertus in Cant. hic.

Quare non obtulit B. Virgo agnum; quæ paulò antea acceperat à Magis in oblatione, sicut piè creditur, non parvam auri quantitatem? dicendum: quòd B. Virgo, paupertatis amica, thesauros, Regum devotione oblatos, absque mora liberalissimâ charitate regionis illius pauperibus dispensavit. Neque potuit manibus ejus aliquid temporalis substantiæ adhærere, quæ jam intellexerat, Filium paupertatis, altitudinem demonstrare. S. Bernardinus tom. 3. tr. de B. V. s. 10. de Purif.

Evangelista.

Conferens in corde suo. Luc. 1. 19. Hinc Discipuli Christi à B. Virgine, post Christi ascensionem, de aliquibus dicuntur instructi: præsertim Lucas ab ea edoctus asseritur, maximè in his, quæ ipse solus de Christi infantia refert. Non quòd à Spiritu S. non sit de illis instructus. Imò & Spiritus S. eum per Mariam sic instruxit; & Supernaturali irradiatione de omnibus informavit, & infallibiliter direxit. Eadem enim veritas à diversis, & pluribus modis, addiscitur. Dion. Carth. hic.

Evangelium.

Prima Evangelii præconissa in carne degens Mater Conditoris Evangelii Maria: quæ, antequàm Evangelium conderetur, ipsa servavit. Nondum Conditorem ejus conceperat, & Evangelica erat. Sim. Cass. in Evang. l. 8. de vitiis. c. 3.

Eucharistiam respiciens.

Columba *venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis.* Gen. 8. 11. Tu, *quasi oliva speciosa in campis*, quæ Mundo naufrago ramum illum olivæ Paternæ protulisti JEsum Christum. Colligere fas habet ipsum in hoc Eucharistiæ Sacramento fidelis anima. Qui, dum creavit eam, misit per aquas, & terras hujus diluvii: quatenus bene volando rediret ad ipsum, qui misit illam. Felix plenè anima, quæ redibit ad vesperam vitæ suæ, ferens in ore suo ramum olivæ Christum, per Sacramentalem, vel saltèm spiritualem susceptionem. Gerson tr. 9. Sup. Magnif.

De pomis cœli-de pomis fructuum solis, & lunæ. Deut. 33. 13. Ad terrestrium pomorum genituram coëunt solis, ac lunæ, influxus: nam luna genitali quâdam aspergine arva noctu humectans irrorat, & fœcundat: sol verò interdiu vividis igniculis fovet; & vitali quôdam calore promovet terræ partus. JEsus verò virginalis, & pulcherrimæ, arboris Mariæ fructus est. Eucharistia fructus, & pomum, est solis, ac lunæ: hoc est, solis JEsu, & lunæ Mariæ. Arcones in Is. 3. 6. Disc. 5.

Introduxit me Rex in cellaria sua. Cant. Eucharistiam; quorum tu Cellaria es. Gerson tr. 11. Sup. Magnif.

In qua urna aurea habens manna. Hebr. 9. 4. Urna aurea est Maria: aurea per excellentiam vitæ; aurea per integritatem, & puritatem; aurea per plenitudinem gratiæ. Hæc urna manna reconditum habuit; quæ Panem Angelorum, qui de cœlo descendit, & dat vitam Mundo, sacrosancto gessit in utero. S. Amedeus hom. 1.

Corpus, & Sanguis, Filii Dei, fructus sunt arboris pulcherrimæ; id est, Virginis intemeratæ S. Rupertus l. 1. in Levit. c. 37.

In Sacro Virginis utero formatus cibus. S. Thomas Vill. s. 1. de Corp. Chr.

Christus ipse S. Matri suæ lætô vultu Viaticum sacrum præbuit. Gerson tr. 9. sup. Magnif.

Tu Mater es Eucharistiæ; quia Mater gratiæ bonæ. Tu clavigera Cellariorum Regis pacifici. Idem ibidem.

F.

Fides.

Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. Vestes servorum Mariæ sunt fides, & operatio. Fides vestis interior, quæ ornat animam in oculis Dei: operatio exterior; quæ coram hominibus nos Christo patienti similes facit. Richardus à S. Laur. l. 2. p. 1.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum &c. Cant. 4. 9. Oculus fidem, capillus humilitatem, designat; quibus Potentis Dei Filio Virgo maximè complacuit; illumque unô capillô, licèt fortissimum, & potentissimum fortiter alligavit. S. Thomas Vill. s. de S. Stephano.

Mariæ fides transcendit fidem Abrahæ. Abraham credidit, posse se habere filium de sterili sene; sed Maria, quòd virgo conciperet de Spiritu S. neque concepisset, nisi credidisset. S. Bonaventura s. 17. in Hexam.

Fiducia.

Factum est autem, cùm essent ibi, impletum est tempus, ut pareret. Luc. 2. 6. B. Virgo improvisa venit, de tempore partûs non cogitans; divinæ directioni, & gubernationi, omnia relinquens; cùm divinâ, non humanâ operatione concepisset: nihil secum deferens, quod edita proles in cultu educationis requirit. Simon Cass. de gest. D. l. 1. hic.

Filius.

Peperit Filium suum primogenitum. Luc. 2. 7. Nos esse filios B. Virginis hic ostenditur. Si primogenitus, ergo alii secuti sunt secundò geniti, tertiò geniti: neque enim primogenitus diceretur, nisi post se alios haberet. Carnales verò nullos habuit B. Virgo, præter Christum, ergo spirituales habeat, necesse est. Non Angelos; ergo homines: nam Filius ejus frater

noſter dicitur. Ergo ſi nos fratres; illa noſtra Mater. Incert. Auth.

Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. *in utero habens clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pareret.* v. 2. Gloſſa interl. clamabat, cupiens alios generare, Moralis gloſſa: Significatur intenſum deſiderium implendi in opere, quod concepit in mente. Ambroſius: cruciatur, ut pariat, cùm luget eos, quos in peccatis parere conſpicit. Sicut Paulus Ap. infirmantibus diſcipulis loquitur: *filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.* Gal. 4. 19. Naxera tr. de B. V. §. 26. Maria cupit gignere filios ſpiritualiter.

Omnes filii ventris Eccleſiæ, ſunt hæreditas, & merces fructûs ventris Mariæ. S. Bonaventura Spec. B. V. c. 14.

Preto Janes, ſive Abyſſinus Imperator, hos ſibi uſurpat titulos: David ſupremus meorum regnorum à Deo unicè dilectus. Columna fidei, ortus ex ſtirpe Juda, filius David, filius Salomonis, filius ex ſemine Jacob, filius magnus Mariæ, filius SS. Petri, & Pauli, ſecundùm gratiam. Imperator ſuperioris, & majoris, Æthyopiæ. Orthelius in theatro tabula 68.

Fortitudo.

Hæc eſt illa mulier fortis, de qua ſcriptum eſt: *mulierem fortem quis inveniet?* Prov. 31. 10. Bleſenſis l. 1. in Adv.

Intravit Jeſus in quoddam caſtellum. Luc. 10. 38. Quod caſtellum fortius, quod firmius? quàm Virgo Sanctiſſima: cujus animam ſic Deus gratiâ firmavit; ut neque factô. nec cogitatu, à Deo unquam declinaverit. S. Thom. Vill. conc. 1. de Aſſumpt. V.

Fuga in Ægyptum.

Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem levem. Iſ. 19. 1. Hieron. Procop. & S. Ambroſ. Exhortat. ad Virgines, docent: nubem levem eſſe B. Virginem; cujus ulnis Chriſtus puer in Ægyptum delatus eſt. Porrò B. Virgo dicitur nubes levis: quia nullis concupiſcentiæ, aut conjugii, onere gravata inquit Hieron. Super omnes res terrenas quaſi nubes, ait Procopius, eminebat. Hæc nobis pluit Chriſtum; & per eum interna mentis noſtræ humectat. Cornelius hic. Nubes levis, & nullius corruptionis pondere gravis, eſt Virgo Maria; quæ in Ægyptum Chriſtum portavit. Euſebius Emiſſ. hom. in Nat. Innocentium.

Fuge in Ægyptum. Matth. 2. Nam incipiebat cudi acutus doloris gladius, cùm tam citò nova ſua, teneráque, proles cogeretur regum timore, quos terrebat, provincias Ægyptiacas incolere. Et mirum in hoc infante tenello, quòd terrens terrebatur; & territus plus terrebat; qui ob hoc fugiebat; quia ab ipſo terrebatur Herodes. Simon Caſſ. l. 1. de geſt. D. c. 22.

Ecce Regina Mundi Ægyptiacas ingreditur civitates, nullô humanô comitata faſtu; ſed nec pediſſequam unam legimus habuiſſe. Incognita in Mundo, ignorata in populo: quam, ſi, quæ erat, cognoviſſet Ægyptius, apparatu, & magnis copiis, occurriſſet. Conducit hoſpitium carpentarius, introducit Matrem cum prole fugientem; congregat ſupellectilem modicam, ad fovendam Matrem, & prolem; artis carpentariæ inſtrumenta producit. Idem ibidem. Vide obedientia.

G.

Gaudia.

Cor Matris quædam dulcedines, quæ humanum ſuperant intellectum, imbuebant: eratque utrimque mira jucunditas, cùm pia Sanctæ Matris, & devota, humilitas, & Sancti Sanctorum immenſa benignitas, confœderatis affectibus mergerentur. S. Cyprianus de Nat. Chr.

Gratia.

Omnia flumina &c Eccle. 1. 7. Per mare intelligitur V. Maria; in quo omnia flumina gratiarum, & donorum ſpiritualium, intraverunt cum ipſo fonte: & non redundavit Maria, id eſt, non intumuit per ſuperbiam. Hugo Card. hic.

Sicut turris David collum tuum. Cant. 4. 4. Sicut caput per collum, ejusque arterias, ſpiritus vitales, in membra influit; Sic Chriſtus per Matrem in Fideles ſua dona. de Ponte l. 7. Exh. 15. §. 3.

Omnia flumina intrant in mare, dum omnia chariſmata Sanctorum intrant in Mariam. Et flumen gratiæ Patriarcharum, & Prophetarûm intrat in Mariam: & flumen gratiæ Apoſtolorum intrat in Mariam: & flumen gratiæ Martyrum intrat in Mariam: & flumen gratiæ Confeſſorum; flumen gratiæ Virginum &c. Omnia flumina intrant in mare, id eſt, gratiæ intrant in Mariam. Unde ipſa optimè dicere poteſt illud Eccl. 29.

In me omnis gratia. S. Bonaventura Spec. B. V. c. 3.

Ave gratiâ plena. Luc. 1. 28. Hæc eſt gratia, quæ dedit cœlis gloriam, terris Deum, fidem gentibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam. S. Chryſol. ſ. 143.

Spiritus S. ſuperveniet in te. Luc. 1. 35. Non dixit, veniet; *ſed ſuperveniet.* Priùs quidem in ea fuit per multam gratiam; ſed nunc ſupervenire nuntiatur propter abundantioris gratiæ plenitudinem, quam effuſurus eſt ſuper illam. S. Bernardus hom. 4. ſup. Miſſus.

Nec ſolùm ad ſeipſam fit gratiâ plena; ſed ut refundat in cœteros exigentes: & detur in illa intelligi; quòd plenitudinem gratiæ, futura Chriſtianitas poſſit accipere, quæ numeroſitate ſingulari Virgini proferenda erat. Etenim ad totam Chriſtianitatem ordinabatur, quod fiebat in Virgine. Sicut una prima virgo, non pro ſeipſa tantùm, ſed pro omnibus, plenitudinem culpæ ſuſcepit. Simon Caſſ. de geſt. D. l. 2. c. 2.

Inveniſti gratiam. Luc. 1. 30. Non creâſti, ùt Deus: non rapuiſti; ùt Angelus: non perdidiſti; ùt Adam: non emiſti; ùt Simon magus: non abſcondiſti; ùt infidelis doctor: ſed reſtituiſti potiùs. de Caſtillo Illat. 217.

Salutans nomen Virginis reticet; ab eo, quod plus in ea erat, denominat, dicens: *Ave gratiâ plena.* Oſtenderat ei omnipotens, qui delegaverat eum; quòd & plus eſſet hæc Virgo, & quibus dotibus ditata conſiſteret; cùm, omnium abjectâ copiâ rerum, ſolùm polleret plenitudine gratiarum. Sim. Caſſ. antè cit.

Inveniſti

Invenisti gratiam. Prudens Virgo, non sapientiam, sicut Salomon; non divitias, non honores; sed gratiam requirebat. Nimirum sola est gratia, quâ salvamur. Quid nos aliud concupiscimus? fratres. Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus. S. Bernardus s. in Nat. Virg.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris: in illum montem altissimum montium: montem non modò myrrhæ, & thuris; sed & omnium aromatum; Virginem virginum omnium plenam gratiarum. Guarricus l. 1. de annunt. Virg.

Quodcunque donum alicui Sanctorum unquam datum fuit, tibi non fuit negatum: sed omnium Sanctorum privilegia omnia habes in te congesta. Idiota Contempl. de V. Maria c. 2.

Quemadmodum in compendium collegit Deus in Adamo, & Evâ, universam naturam, postquam cuncta creâsset: atque in homine sunt omnes naturarum, & vitarum, gradus eminentiori modo, quàm in ipsis naturis, cœlis, plantis, & animalibus; ut unus homo plus valeat, quàm universus Orbis; & sit alter Mundus. Ità, quoniam non est negligentior; & minùs curiosus, artifex Deus in rebus gratiæ: in unum quoque redegit in novo Adamo, & Eva, universam gratiam datam, & dandam, hominibus, & Angelis. Unaque in Mariâ sunt omnia genera charismatum, & donorum supernaturalium, & gratiarum, gradus eminentiori modo, quàm in cunctis reliquis hierarchiis Spirituum beatorum, & Ordinibus Sanctorum. Nierembergius de ador. l. 2. c. 4.

Gratitudo.

Beatissima Maria, nè unquâ Deum laudare cessaret, semper in ore habuisse fertur, teste S. Bonaventurâ vitæ Chr. c. 33. *Deo gratias.*

H.

Humilitas.

§. I.

Figuræ.

Quæ non sum similis &c. Ruth. 2. 13. Ecce mira humilitas Ruth; quæ se facit omnibus ancillis Booz inferiorem; & ancillarum ancillam; ideoque meruit fieri ejus uxor. Sic B. Virgo dicens: *ecce ancilla Domini*, meruit fieri Mater Dei. Cornelius hic.

Fecit etiam Salomon thronum & vestivit eum auro fulvo. 3. Reg. 10. 8. Humilitas Mariæ pretiosissima. Et ideò signatur per throni Salomonis aurum, quod erat fulvum nimis. Humilitas enim Joannis, & aliorum Sanctorum, aurum pallidum est; si cum auro humilitatis Mariæ fulvo nimis comparetur. Et sicut pretiositas auri omnia metalla transcendit; sic humilitas Mariæ omnem gradum humilitatis excessit. Quantò enim Maria fuit virtutibus præeminentior, tantò in ipsa humilitas mirabilior. Richardus à S. Laur. l. 4.

Nardus mea &c. Cant. 1. 11. Olim in Eva malo superbiæ fœtore offensus, & in hoc ab humano genere aversus; nunc autem delectatus bono odore, nardo humilitatis meæ, sic ad genus humanum conversus est. Rupert. l. 1. in Cant. Rex gloriæ fuit in accubitu, id est, cubavit novem mensibus in utero B. Virginis, cùm ex eo carnem assumpsit: tuncque nardus, id est, virtus, & humilitas, B. Virginis dedit odorem suum. Nam quid, inquit S. Bernardus, est aliud., *nardus mea dedit odorem suum*? quàm, placuit mea humilitas. Non mea, inquit, sapientia, non nobilitas, non mea pulchritudo; sed, quæ sola in erat humilitas, dedit odorem suum. Cornelius hic.

Quæ est ista, quæ ascendit &c. Cant. 3. 6. Rupertus censet, hæc esse verba Christi, humilitatem B. Virginis admirantis. q. d. Tu dicis, sicut Abraham pulvis sum terræ, qualem ventus dispergit, aura tollit. Et ille, non: sed pulvis pigmentarius, sive pulvis pigmentarii; pulvis myrrhæ, & thuris; qualem pigmentarius Spiritus S. conficit ex optimo thure; quod est suavitas mentis; & ex myrrha probatissima; quod est mortificatio carnis. Tu dicis: fumus ego sum teter coram divinis oculis, qualis de camino ascendit. Et ille: non; sed fumus ex aromatibus myrrhæ, & thuris; qualem decet ascendere de aureo thuribulo ante altare aureum, usque ad os, & olfactum, Domini. Idem hic.

Sicut turris David collum tuum. Cant. 4. 4. Quid erat turris David? putásne illa turris manufacta, de qua legitur 1. Paral. 11. Imò turris David non manufacta fuit, cui tuum, ô Dilecta! collum debeat assimilari. Et hæc est humilitas David. *Filiæ Sion*, ait Dominus apud Is. 3. elevatæ sunt; *& ambulaverunt extento collo, &c.* Hæc fuit superbia illarum; propterea expugnari potuerunt. Tuum autem collum nequaquam extentum fuit; sed est, sicut turris, id est, sicut humilitas David. Per quam ille coram Deo fortis, & contra homines stetit in expugnabilis. Rupertus in Cant. l. 3. hic.

Terribilis, ut castrorum acies ordinata. Cant. 6. 9. propter profundissimam humilitatem, quâ nihil dæmonibus terribilius est. S. Bernardus t. 1. s. 52.

Maria Virgo Stellæ assimilatur: quia, cùm magna esset ad modum stellæ, modica apparebat per humilitatem. Hugo Card. in Luc. 1.

§. II.

Humilitas B. V. summa, perfecta.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Luc. 1. 45. Græc. apud Jansenium: quia respexit *parvitatem* ancillæ suæ. Aliqui ex Hebr. respexit *annihilationem* ancillæ suæ. Sylveira hic.

Fecit illi magna. Nôstis quæ? Magnum, quia Virgo; magnum, quia Mater; majus, quia utrumque; maxima, quia Dei Mater: sed majus:

quia, cùm tanta sit, putat se nihil esse. V. Beda in Luc. 1.

Exinanivit se, exemplô Filii sui, formam ancillæ suscipiens. Richardus à S. Laur. l. 4.

§. III.

Humilitas illius respecta, amata, à Deo.

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. Luc. 1. 45. Mirâ devotione plena vox, quâ dicitur; *quia respexit &c.* Non enim ait, quia respexit virginitatem meam, aut innocentiam, aut aliam quarumlibet virtutum gratiam; sed solam humilitatem suam respexisse Dominum humiliter fatetur. S. Ildephonsus s. 2. de assumpt. B. V.

Tria fuerunt in Maria, propter quæ specialiter benedicta. Primum est humilitas, quâ se vacuam ostendit; & ideò impleri meruit. Unde dictum est ei: *Ave gratiâ plena &c.* Hugo Card. hic.

§. IV.

Humilias illius exaltata.

Ecce ancilla Domini. Luc. 1. In hoc, quod dicit *ecce*, notatur prompta obedientia: *Ancilla* verò perfectæ humilitatis nota est. Quæ enim major humilitas? quàm quòd Mater Dei eligitur, ipsa se ancillam nominat. Eccl. 43. *Luminare, quod minuitur in consummatione.* Hugo Card. hic.

Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Luc. 1. Ubi Theologi cum Toleto asserunt: his verbis Mariam votum virginitatis expressisse. O votum! maledictionis quodammodo speciem referens. Fœmina Israelitica maledictione se affectam existimat, dum laborat sterilitate. O Virgo prudentissima! curavit minimùm abjectionis suæ virginitatis adhærere: ut tam profunda humilitas quasi necessariò ad Dei elevetur matermitatem. S. Bernardus s. 4. sup. Miss. eligis in Israel esse contemptibilis; ut illi placeas, cui te probâsti maledictum in currere sterilitatis. Et ecce maledictio benedictione commutatur; sterilitas fœcunditate recompensatur. Escobar Vol. 5. l. 7. sect. 1. Obs. 5.

Nunquam super omnes Angelos glorificata ascendisses; nisi priùs infra omnes homines humiliata descendisses. S. Bernardus Deprec. ad gloriosam V. Mariam.

Magne Deus! terribilis, & fortis; bonitate ineffabilis; humilem ancillam erigis, & exaltas; unde hostem æmulum olim expuleras. Triumphat humilitas augmentis gratiarum; & coronâ inclytâ à te decorata; superbia verò inanis, & tenebrosa, dehiscat. Lucifer gloriosus & arrogans, vulneratus ad ima corruit: audiant superbi, & humilientur. Virgo humilis ad thronum gloriæ coronata ascendit: audiant humiles, & lætentur. S. Amedeus hom. 8.

§. V.

Quò major, eò humilior.

Ecce ancilla Domini. Luc. 1. Ancillam se dicit Domini, quæ Mater eligitur-Mitem enim, humilemque paritura, humilitatem debuit etiam ipsa præferre. S. Ambrosius hic.

Quantò magis B. Virgo se audivit elevandam in Matrem Messiæ, Filii Dei; tantò magis ad humilitatis gremium confugit. Cajetanus hic.

Cùm Virgo legeret illud Is. *ecce Virgo concipiet*, intelligens, quòd talis Virgo erat futura Filii Dei Mater; anxia desiderio postulabat tali sanctissimæ virgini obsequi, & famulari; illam alloqui, & contemplari; vel saltem illi in aliquo humillimo officio ministrare. Et dum in hujusmodi desideriis sancta virgo flammesceret; Angelô nuntiante, se illam esse virginem, de qua per Isaiam Spiritus S. propheta vit, auditâ Domini voluntate, humiliter se obtemperare parans; cùm fieret Mater Dei, atque Regina cœli, & Mundi: non gloriæ altitudinis, sed infinitæ humilitatis assumpsit nomen, dicens: *ecce ancilla Domini.* S. Bernardinus t. 2. s. 48.

Sicut nulla post Filium Dei creatura tantum ascendit in gratiæ dignitate: sic nec tantum descendit in abyssum humilitatis profundæ Id. s. 51.

Et quasi consurgere manipulum meum. Gen. 37. 7. Cur principatus triticeo in culmo ostenditur? & non potiùs in virga aurea? Vides spicas maturas se inclinare? nimirum agnata sublimitati humilitas. Escobar t. 3. Colloq. Chr. l. 3. sect. 2. obs. 1.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Plin. l. 21. c. 5. nulli florum excelsitas major-languidô collô est, & non sufficienti capitis oneri. Languidô collô Maria verum lilium: *ecce ancilla Domini.* Idem ibid.

Luminare, quod minuitur in consummatione. Eccl. 43. 7. Lunæ ultimum accretionis iustans imminutionis est primùm. Idem ibidem.

§. VI.

Actus humilitatis.

Joseph autem vir ejus &c. Matth. 1. 19. B. Virgo ex modestia noluit divinum hoc secretum Josepho ultrò revelare; nè tanta sua donà jactare videretur: sed Dei providentiæ, cujus hoc totum opus erat, resignavit: certissimè confidens; Deum suam innocentiam, & famam, tutaturum. Cornelius hic.

Turbata est in sermone ejus &c. Luc. 1. 29. 32. Regni Davidici nomen exhorruit; comitatu contenta fabri. Et nisi ex verbis Angeli conjectâsset; non temporalem fore principem, cujus regni finis non futurus prædicebatur; audeo dicere, abdicâsset verbum; nè à vilitate abdicaretur. Et ideò fortè Gabriel, cùm de regno Filii multa dixisset, eam nunquam salutavit Re-

Reginam: quin tot inter titulorum fulgores ipsa sibi sepositit ancillæ vocabulum. Oliva l. 4. Strom. §. Multiplicabo semen tuum.

Pater tuus, & ego, dolentes &c. Luc. 2. Christum pepererat; Angelus ad eam venerat, & dixerat ei: *ecce concipies in utero &c.* Luc. 1. 31. Meruerat parere Filium altissimi; & erat humillima. Nec se marito, nec in ordine nominis, præferebat, ut diceret; ego, & pater tuus; sed *pater tuus*, inquit, *& ego.* Non attendit sui uteri dignitatem, sed attendit ordinem conjugalem: non enim humilis Christus matrem suam superbire docuisset. S. Augustin. de diverss. parte alterâ s. 63. in Nat. Chr.

Et tuam ipsius animam. Luc. 2. Humilitatem agnosce Mariæ; quæ non velut Mundi Regina, & æterni Regis Mater; sed ùt discipula accipit verba senis: non stomachans verbum, non dedignans auditum; æquanimiter læta, & tristia, recipit &c. Simon Cass. l. 2. de gest. Chr. c. 21.

Nuptiæ factæ sunt, & erat Mater Jesu ibi. Joan. 2. 1. Magnum, & cunctis S. Ecclesiæ spectandum ordinibus humilitatis exemplum; quòd Mater Jesu non aspernata est, carnali interesse celebritati nuptiarum. Rupertus l. 2. in Joan.

Petrus & Andreas, & Jacobus, & Joannes-hi omnes perseverabant unanimiter cũ mulieribus, & Maria Matre Jesu. Actor. 1. Itane mulierum sese ultimam exhibebat, ut novissima omnium poneretur? Meritò facta est omnium Domina, quæ se omnium exhibebat ancillam. S. Bernardus de B. V. Apostolos sic honorabat; ut primarii Scriptores dicant; eam à S. Luca petiisse obnixè; ut in catalogo eorum, qui expectabant Spiritum S. non principe, sed novissimò, locò post Sacerdotes se collocaret. Nierembergius de am. erga B. V. c. 9.

Miscellanea.

Accessit ad eum mulier &c. Matth. 26. 7. Joannes verò 12. 3. *Maria accepit libram unguenti.* Toletus hic: Matthæus nomen tacet; quia caput unxit; Joannes nominat Mariam; quia pedes. Qui Mariam nominat, humilitatem indicat: neque enim Maria sinè humilitate stare potest; cùm virtus humilitatis à Maria planè sit inseparabilis. Joan. Damasc. orat. de dormit. Mariæ: Maria unxit pedes Jesu; quia in Maria humilitatem in honore habet. Paoletti s. 3. in Purif. B. V.

Si non potes Virginitatem humilis; imitare humilitatem Virginis. S. Bernardus hom. 1. sup. Missus est.

I.

Imagines B. Virginis.

CUm S. Hyacinthus, Tartaris subitò in templum irruentibus, ipse asportatò secum Venerabili, fugeret, inclamavit statua quædam B. Virginis: sic ergo inimicorum meorum opprobriis me committes? age, me cum Filio me alìò transporta. At ille gravitatem statuæ, utpote magnæ, & ex alabastro confectæ, causabatur. Sed adjecit imago; ut sese confidenter assumeret: futuros pares oneri humeros. Accepit; sensitque valde levem. Jamque pervenerat ad Boristhenem fluvium; nec pons, nec navicula, comparebat. Itaque factô signô crucis, substratâ chlamyde, siccô illum trajecit vestigiô; quod etiamnum visitur. Ribadeneira 16. Augusti in ejus vita.

Imitatio.

Si tanquam bonus, & devotus filius eam in omnibus pro posse studueris imitari; tunc procul dubio te sibi, tanquam Matri, veraciter exhibebis: & ipsa te, tanquam filium suum veraciter adjuvabit; &, quæ dignè ab ea petieris, tibi dabit. S. Bonventura Stim. div. am. c. 7.

Sit vobis, tanquam in imagine, descripta virginitas, vitaque B. Mariæ: de qua, velut speculô, refulget species castitatis, & forma virtutis. Hinc sumatis licet exempla vivendi; ubi, tanquam in exemplari, magisteria expressa probitatis: quid corrigere, quid effugere, debeatis, ostendunt. Primus discendi ardor, nobilitas est magistri. Quid nobilius Dei Matre? S. Ambrosius l. 2. de Virginibus.

Mariæ magis placet imitator devotus, quàm laudator otiosus. S. Ildephonsus s. 1. de Assumpt. Virg.

Incarnatio Christi Mariam respiciens.

§. I.

Figuræ.

Lignum vitæ in medio paradisi. Gen. 2. 9. O verè lignum vitæ! quod solum fuit dignum portare fructum salutis S. Bernardus s. 2. in adv. Dom.

Moria. Gen. 22. 2. est B. Virgo: in cujus utero templum, id est, Humanitas Christi est ædificata. Cornelius hic.

Facies candelabrum ductile ex auro mundissimo. Ex. 35. 31. O aureum item candelabrum! ignem recipe divinitatis; ut per te illuceat Mundo; unaque nequitiarum nostrarum tenebras dissipet. Ecclesia Græca in profesto B. V. annunt.

Rubus incombustus, seu ignis in rubo, est Deus in B. Virgine conceptus, & natus, illæsâ ejus virginitate. Ità Theodoretus, Rupertus, S. Bernardus s. de B. Maria. Ut frutex incendit ignem, & non crematur: itidem etiam virgo, & lumen parit, & non corrumpitur. Hinc tota Ecclesia: rubum, quem viderat Moyses, incombustum. Gregor. Nyss. orat. de Nat. Chr.

Et ipse tanquam sponsus &c. Ps. 18. 6. Et ipse procedens de utero Virginali: ubi Deus naturæ humanæ, tanquam sponsus sponsæ, copulatus est, S. August. hic.

Stil-

Stillantia super terram. Ps. 71. 6. Quæ est illa terra, nisi Matris Domini caro Virginea? *Rorate cœli &c. Aperiatur terra &c.* De hac terra veritas est orta. Richardus à S. Vict. annot. hîc.

Sapientia ædificavit sibi domum. Prov. 9. 1. Sapientia Dei de sinu Patris ad nos veniens ædificavit sibi domũ, ipsam scilicet Matrẽ suam Virginem Mariam; in qua septem columnas excidit. Quid est, in eam septem columnas excidere? nisi ipsam dignum sibi habitaculum fide, & operibus, præparare. Nimirum ternarius numerus ad fidem, propter Sanctam Trinitatem; quaternarius pertinet ad mores, propter quatuor principales virtutes. S. Bernardus in Serm. parvis s. 9.

Lectulus Salomonis. Cant. 3. id est, verè pacifici, virgo dicitur; in qua Dei Filius requievit velut in lectulo. Richardus à S. Laur. l. 10. Lectulus, est uterus B. Virginis; in quo Sponsus beatissimam copulam celebravit, quâ humanæ naturæ dignatus est copulari. *Lectulus* autem dicitur, non lectus; propter humilitatem. Hugo Card. in Cant. 1.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon. Cant. 3. 9. B. Virginis uterus, & sinus, fuit ferculum augustissimum, baiulans Verbum incarnatum; *ideoque mediâ charitate constratum propter filias Jerusalem.* Quia Christus, qui est ipsa charitas, maximam gratiam, & charitatem B. Virgini aspiravit: ut ipsa filiabus Jerusalem, id est, animabus devotis, ad illam in quavis difficultate recurrentibus, opem ferret. Cornelius hîc.

Egredimini filiæ Sion &c. Cant. 3. 11. Mater Christi B. Maria esse creditur; quæ coronavit eum diademate: quia humanitatem nostram ex ea assumpsit. S. Gregor. hîc.

Ecce Virgo concipiet. Is. 7. 14. Hebr. est *Haalma*: Septuag. *illa Virgo ara, & unica illa Phœnix Mundi.* apud Cornelium hîc.

Ecce Dominus ascendet super nubem levem &c. Is. 19. 1. Verè levem: quia conjugii onera nescivit. Verè levem; quæ levavit hunc Mundum de gravi fœnore peccatorum. Levis erat: quia remissionem peccatorum utero gestabat. S. Ambrosius lib. de inst. Virg. c. 9. Ascendit Dominus super nubem levem, corpus scilicet Virginis Mariæ; quod nullô humani seminis pondere prægravatum est. S. Hieron. hîc.

Deus ab austro veniet. Habac. 3. 3. Septuag. *Deus de Theman veniet, & sanctus de monte umbroso, & condenso.* Per montem hunc Theophylactus, & Euthymius, accipiunt B. Virginem; quæ, quasi mons virtutum, cœteris Sanctis excelsior, obumbratione Spiritûs S. concepit, juxta Gabrielis promissum: *virtus altissimi obumbrabit tibi.* Cornelius hîc.

In hoc conflatorio (uteri virginalis) conflatum est aurum, & decoctum ad purum; natura humana purgata, & ab omni labe purgata, verbo unita, & in unam personam conjuncta. In hoc conflatorio, & ex hujusmodi auro, formatus est annulus, lapis pretiosus; & in eo impressa est forma summi Regis; & imago impressa, & plenè expressa. Aurum optimum, Caro Christi; lapis pretiosus, anima Christi; figura, & imago, Patris, Divinitas Christi. Qui cùm sit *splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus;* Hebr. 1. 3. nihilominus tamen humanitati nostræ est unitus: ut ex duabus naturis, tribusque substantiis, esset quasi in unum annulum junctus Mediator Dei, & hominum. Homo Christus Jesus; & fieret dexteræ Excelsi ornatus.

Si quis in nobis factus filius prodigus, qui dudum mortuus est, & jam revixit; date hunc annulum in manu ejus. Richardus â S. Vict. annot. in Ps. 71.

Sol. Lem: *Ornat* (scilicet cœlum) *non onerat. Abiit in montana cum festinatione.* Luc. 1. 39. Omnis Sanctorum beatitudo de glorioso Virginis utero processit. V. Beda in Luc. 1.

§. II.

Uteri Virginei laudes.

Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre &c. Ps. 21. 9. Christus ex materno utero progrediens Patrem suum alloquitur. Tertullianus legit: *avulsisti.* Et subdit: quid avellitur? nisi quod hæret. Unde collige; quàm delectabile habitaculum purissimus Virginis uterus Christo fuerit. Incert. Auth.

Dominus tecum. Luc. 1. 28. Quòd si sol, cùm creatura limitata sit, & finita; supra terram tantâ celeritate currens, eam tamen ità fertilem reddit; foris quidem fructibus ornatam, intus verò pretiosis metallis gravidam: quænam, & quanta, in purissima Virgine sol ille infinitæ potentiæ operatur; non celeriter currens, sed in ea manens. Diez conc. 2. de Incarnat.

In quo nondum quisquam positus fuerat. Joan. 19. 41. In horto monumentum novum pro homine novo; ut sepultura Incarnationi conveniat. Nam, dum incarnaretur, positus est in utero virginali, ubi nondum quisquam positus fuerat, neque ponendus erat. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Vas electionis &c. Act. 9. 15. Siquidem Paulus vas electionis cognominatus est, quòd augustum Christi nomen portaverit, ac ubique terrarum ipsum prædicaverit: quale vas Dei Mater; non quæ velut aurea urna in se manna complexa sit; sed quæ cœlestem illum Panem; alimenti causâ, atque roboris, Fidelibus concessum; uterô suô gestaverit. S. Basilius Seluec. orat. de S. Dei genitr. & Incarnat. &c.

Salve concha; quæ viva manens de intemerato sanguine tuo, rubrum & instar purpuræ lucens Paludamentum pro rerum omnium Rege tinxisti; & simul per illud nuditatem Adami operuisti. S. Joan. Damasc. Ex Men. ode 6. de B. V.

Cùm me totum Deus transformare vellet in Deum, totum se tibi univit, ô Maria; sicque incomprehensum, & novum, omnibus repræsen-

sentatur mysterium. Tu pariendo Virgo incorrupta perseveras; & ex te Caro cernitur Deus. S. Sophronius.

O uterum! in quo confectus est nostræ libertatis libellus. O ventrem! in quo adversùs mortem fabricata sunt arma. O templum! in quo Deus ipse factus est Sacerdos secundùm Ordinem Melchisedech. S. Proclus or. 1. in laud. Dei genitr.

Hortus deliciarùm nobis sacratissimus tuus uterus, ô Maria! quia ex eo multiplices gaudii flores colligimus, quoties mente recolimus, quàm magna multitudo dulcedinis toti orbi inde refulsit. Verè paradisus Dei tu es; quia lignum vitæ indè protulisti S. Bernardus Deprec. ad glor. V. Mariam.

Esto paratus, ô divinæ munditiæ liber! quippe tibi S. Spiritûs digitô inscribitur sapientia divina; sed incarnata: quæ insipientiæ meæ prævaricationem è medio tollat. Ecclesia Græca in profesto B. V. Annunt.

Ave magnifica aula, & splendidum Palatium Imperatoris æterni. Blosius p. 2. parad. an.

§. III.

In utero Virginis factus est Deus mitior.

Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Ignis hîc innoxius. Non sic Ex. 19. 14. *Totus mons Sinai fumabat &c.* Cur in rubo apparet Deus mansuetus, benignus, & pacificus? in Sinai terribilis, tonans, & bellicosus? Quia in rubo erat velut in conspectu matris: nam rubus illius signum, ex Ecclesiæ mente. In monte Sinai nec in umbra adfuit Maria. de Castillo de vestib. Aaron. Illat. 274.

De qua natus est Jesus, qui vocatur Christus. Matth. 1. 16. Salvator priusquam in utero Virginis incarnaretur, nunquam Christus appellatus fuit. De eo autem, mox ùt natus est, Matthæus dicit: *de qua natus est &c.* Porrò nomen actionibus personæ respondere debet. Christus idem est, quod *unctus*: quia oleo unguntur reges. Oleum autem Symbolum est clementiæ, & misericordiæ. Et ideo reges unguntur: ut discant lenes, & pii esse. Hinc Matthæus, dicendo, *qui vocatur Christus*, insinuare videtur: Deum, priusquam de Virgine nasceretur, fuisse severum, peccatores rigidè punivisse; at verò natus de Maria, nomen accepit Christi, quod idem est, ac *unctus*, benignus, mitis. Alphonsus Salmeron tom. 3. tr. 9. quidam piè meditantur; ex aliquibus sanguinis guttis, è corde Mariæ erutis, Spiritûs S. ministeriô Christi corpus fuisse conditum. Stillæ cordis humani, præsertim cordis Virginis mitissimi, sunt præ quovis alio totius corporis sanguine, dulcissimæ, suavissimæ, & velut ex pietate compositæ. Et ideò, cùm Filius Dei ex hoc sanguine suam formârit humanitatem, quomodo poterat non esse misericors, benignus, & compassivus; qui ex compassione, & misericordia, Mariæ Matris suæ erat compositus. S. Bonaventura in Psalterio Virginis, vocat eam venam misericordiæ: quippe quæ stillavit è cordis venulis purissimi sanguinis guttas, quibus formaretur Christus ad misericordiam eximiè propensus. Paoletti s. 8. in festo B. V. Annunt.

Sol justitiæ Deus noster in Veteri Testamento erat ùt leo terribilis, rugiens, peccatores terribiliter puniens: sed in uterum Virginis intrans, factus est totus benignus, suavis, & humanus, Filius benignissimæ Matris, Matris misericordiæ. S. Antoninus p. 4. tit. 15. c. 22.

Sol in Virgine. Lem. *Temperat iras.* Picinelli.

Inimici.

TAm particeps charitatis, quàm Crucis Jesu, assumpsit orationem pro eis, corde perfectô paternæ pietatis aures compulsans: Pater! dimitte illis hanc noxam: quia &c. S. Amedeus hom. 5.

Gerardus Pannoniæ Præsul, Matris Virginis cultor mirificus, complura in ejus veneration nem fieri constituit. In more positum habuit, quantumcunque læsus fuisset ab aliquo; si is per Christi Matrem petiisset veniam, mox suffusis lacrymis veniam dedit; aut dandam, velut reus ipse, à lædente petiit. Drexelius in Salomone c. 16.

Anno 1546. Obvii sibi duo hostiliter offensi facti; quorum unus ab altero veniam offensæ petens, cùm non impetraret, adversarium occidit. Ob tantam iram unius, & perditionem alterius, visa lacrymari imago B. Virginis in proximo depicta muro. Aringus in Roma Vet. & Nova. De templo S. Mariæ à fletu.

Invocatio B. Virginis pro diversis gratiis.

OIntemerata! rogamus te obnixè; ut pro famulis tuis assiduè intercedas. Potes quidem reipsâ omnes salvare, ùt Dei altissimi Mater, precibus maternâ authoritate pollentibus. S. Joan. Damasc. ex men. 1. Jan. ode 4.

Vênio ad te, sola Virgo Mater Dei; procido coram te: rogo te; ut reveles mihi multitudinem dulcedinis Filii tui: concedas mihi, adhærere Deo, & tibi; servire Filio tuo, & tibi; famulari Domino, & tibi, illi, sicut Factori meo, tibi sicut Genitrici Factoris mei. S. Ildephonsus l. de Virginit. Mariæ c. 12.

Delatus sum in turbinem perditionis; & ipsa me flumina scelerum immensorum perturbant. Verùm tu, S. Domina! miseratione mei commota, ad portum me divinum appelle. S. Theophanes ex Men. 16. Jan. ode 6.

L.

Laudes.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Luc. 1. Quare dici-

tur fructus Virginis benedictus, post ipsam benedictam? Prius laudat Virginem, & postea fructum ejus, scilicet Christum Dominum.

Quia sic æstimat Deus laudem, & honorem, suæ Matris; ut in laude primas obtineat. Sylveira t. 1. l. 1. c. 6. q. 18.

Non est quidem, quod me magis delectet; sed nec est, quòd terreat magis; quàm de gloria Virginis Mariæ habere sermonem. S. Bernardus s. 4. in Assumpt. V.

Libertalitas.

Signum magnum apparuit in cœlo: mulier amicta sole. Apoc. 12. 1. In te manet, & tu in eo: & vestis eum; & vestiris ab eo: vestis eum substantiâ carnis; & vestit ille te gloriâ suæ Majestatis: vestis solem nube; & sole ipsa vestiris. S. Bernardus s. de verb. Apoc. Ideo hôc sole (divinitatis) amicta est in cœlo; quia in terris perfectè Christum induerat. Rich. à S. Vict. in Cant. p. 2. c. 31.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens; innixa super dilectum suum? Cant. 8. 5. Nititur Maria Deo, quia Deus parvulus incumbebat Mariæ gremio: nitebatur brachiis; quia ad ejus pendebat ubera. Arcones in Is. 2. Disc. 13. 3.

Sicut nec maris profunditas; sic nec Mariæ liberalitas, potest exhauriri. Richardus l. 1. de laud. V. c. 3.

Regina Maria non gravat tributis; sed largitur servis suis divitias, dona gratiarum, vestes virtutum, thesauros meritorum, & magnitudinem præmiorum. Richardus à S. Laur. l. 6.

Illa vera Dominatio est, quæ in omnes, per provisivam sui bonitatem, affluentissimè largissima, vel profusa, est. Sic B. Virgo donorum, & beneficiorum, largissima Dispensatrix est: ideoque Regina, & Domina. Hoc enim vero pertinet ad dominationem, vel principatum, scilicet larga donorum, vel beneficiorum, collatio. S. Bernardinus t. 3. s. 3.

Lux Mundi.

Maria designata est per natatoriam Siloe, ad quam missus est cæcus natus, Joan. 9. Lavare oculos suos, ut illuminaretur. Ipsa enim dicitur Illuminatrix: & hoc nomen suum interpretatur in nobis precibus suis illuminans peccatores. Richardus à S. Laur. l. 9. de laud. Virg.

Duo magna luminaria magis Mundo famosa, & Ecclesiæ illuminativa, quæ fuerunt in Mundi Regina, fuerunt virginitas, & humilitas. S. Bonaventura s. 1. de B. V.

Mariæ potentiâ totus illustratur orbis, adeò ut ipsa jam cœlestis patria clariùs rutilet virgineæ lampadis irradiata fulgore. S. Bernardinus s. 1. de Assumpt.

Luxuriæ hostis, & remedium.

Peregrinus profligatæ vitæ ab æde Lauretana, umbrâ quâdam sese horridâ specie illi obji-

ciente, bis repulsus est: nec antè ingredi potuit, quàm animum confessione expiâsset. Tursellinus hist. Laur. l. 5. c. 27.

Sicut lilium valet adversùs serpentes, & venena; sic B. Virginis invocatio, & cultus, singulare est remedium in omni tentatione, præsertim libidinis. Cornelius in Cant. 2. sicut lilium inter spinas.

Tu candida nubes, ardorem æstûs temperans: tu ros opportunus, rorem fornacis extinguens. Blosius p. 2. parad. an.

M.

Magnificat Deum.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. 48. Sermonem dividit in laudes Dei. Nihil suis meritis tribuit; sed totam suam magnitudinem ad illius donum refert. V. Beda hîc.

Tu me Elisabeth cognata magnificas; sed ego non magnifico meipsam: sed pro his omnibus magnificat anima mea Dominum. S. Thom. Vill. conc. 2. de Visit. B. V.

Tu me, Elisabeth, laudas, extollis, magnificas; verùm ego sciens, quòd à me nihil habeo; universa bona Deo adscribo, ipsum laudo; me deprimo, illum magnifico, id est, magnum, summum, immensum, fateor, contestor, demonstro: illum totis viribus honoro, omni zelô venerari desidero, me parvipendo. Fecit ergo Maria, quod pater ejus admonuit: *magnificate Dominum meum.* Ps. 33. 4.

Mater Dei.

Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis. Cant. 7. 2. Mater, & Virgo. Expressa est Mariæ cum maternitate virginitas: per tritieum enim fœcunditas, per lilia puritas, designatur. Incert. Auth.

De qua natus est Jesus. Matth. 1. Sancti Evangelistæ de ejus laudibus silent, quoniam ineffabilis est ejus magnitudo. Satis fuit de ea dicere: *de qua natus est Jesus.* S. Thom, Vill. conc. 3. de Nat. B. V.

Quidquid de Virgine scire, aut intelligere, cupis; totum in hoc clauditur breviloquio: *de qua natus est Jesus.* Hæc longa, & plenissima, historia ejus est. Idem s. 2. de Nat. B. V.

Quid ampliùs ei assignare possumus divini muneris, & honoris; quàm Genitricem eam esse Dei, & hominis. Infrà hoc dicitur, quidquid in ejus commendatione effertur. Si cœli Reginam, si Angelorum Dominam, vel quod libet aliud excellentissimum, tam ab humano corde, quàm ore, excogitatum protuleris, non adsurget ad hunc superindicibilem honorem; quô creditur, & prædicatur, Dei Genitrix. Petrus Cell. l. de panib. c. 21.

Clara proavorum titulis; sed incomparabiliter clarior generositate prolis. Petrus Dam. s. 46. in Nat. B. V.

Quid

Quid mihi, & tibi est mulier? Joan. 2. 5. Cur Christus Virginem vocat mulierem? Primus Manichæorum, & Valentinianorum, teste Orig. & August. tr. 8. in Joan. ausus affirmare, Virginem Christi Matrem non esse; quia hic non Matrem, sed mulierem, vocavit. Sed non advertunt; eam ter in hoc textu Matrem dici. Imò benè notat Metaphrastes orat. de vita, & dormit. Mariæ: quòd in Evangelio bis dicitur *mulier*, & octies post partum vocatur *Mater Jesu*. Sylveira hic q. 18.

Misit Deus Filium suum factum ex muliere. Gal. 4. 4. O rem miram! in omnibus epistolis S. Pauli non reperitur, eum Sanctissimæ Virginis, nisi hôc locô, meminisse: quam nunc tam siccè nominat, *factum ex muliere*. Quid hoc Apostole Sancte? hôc honore afficis, quam omnes beatorum spirituum hierarchiæ ùt Imperatricem honorant? aliter de ea loquitur Joannes Apoc. 12. 1. *Signum magnum apparuit in cœlo &c.* Ecce, cum quanta majestate de hac Regina loquitur. Dico, S. Paulum eam magis hic, quàm Joannem, commendâsse: siquidem eam Genitricem Dei appellat. Quæ, cùm mulier esset, Deum hominem fecit, scilicet humanum corpus illi ministrans: quæ est suprema dignitas, in quam pura creatura evehi potest. Diez conc. 2. in Nat. V.

Mater nostra.

Habitabunt in te filii tui. Is. 62. Beata Mater illa Christi, quia Matrem Christianorum se agnoscit ratione mysterii; curâ quoque se Matrem ejus præstat, & affectu pietatis. Nunc habitamus in adjutorio Matris altissimi; postea inconsortio gloriæ ipsius, tanquam in sinu ipsius confovebimur. Nullatenus autem credideris; majoris esse felicitatis, & gloriæ, habitare in sinu Abrahæ, quàm in sinu Mariæ. Guerricus Abb. s. 1. de Assumpt. V.

Dic, ut sedeant &c. Matth. 20. 21. Cur submiserunt Matrem? Abulensis hic q. 54. quia facilius concederet Christus Matri, quàm filiis: quia fortè illa aliquando adjuverat Dominam nostram, sororem suam, ad nutriendum Christum. Accedit Mater filiorum Zebedæi, ut filiis suis dona impetret. Matrem nos habemus, quæ nostra curet, & nobis bona petat. Sed quæ illa? Quando Christus Joanni dixit: *ecce Mater tua*, omnibus Fidelibus Maria data est in Matrem: quia Joannes universæ Ecclesiæ tunc personam agebat. Tam ex corde nobis Maria Mater est, acsi nos genuisset: tam confidenter ad eam accedere possumus; acsi ex utero ejus nati essemus. Fortior enim est amor, qui in Maria à magna gratia processit; quàm quem natura præstare poterat. Osorius tom. 1. fer. 4. post D. 2. Quadrag.

Deinde dicit Discipulo: ecce Mater tua. Joan. 19. 27. Non ait, dicit Joanni; sed *Discipulo*. Joannes est nomen particulare, Discipulus commune: ut denotetur; quòd Maria omnibus detur in Matrem. Sylveira c. 17. hic.

Si ipsa propter peccatores, scilicet propter me, meique similes, facta est Dei Mater; quomodo immanitas peccatorum meorum coge-

re poterit desperare veniam eorum? S. Anselmus de excell. Virg. c. 1.

Mysticè intelligimus in Joanne omnes animas Electorum, quorum per dilectionem B. Virgo facta est Mater: filius enim in Græco nomen amoris est. S. Bernardinus tom. 1. s. 55.

Discipulus iste electus designavit unumquemque Fidelem. Quemadmodum enim Christus dixit Joanni: *ecce Mater tua*; sic unicuiq; Christiano dedit Matrem suam in Matrem: ità, quòd ipsa est Mater, & Advocata, omnium nostrùm; quam post Deum summè amare, & venerari debemus. Dion. Carth. in Joan. 19.

Maria velut Materfamilias in Domo Dei, misericordiæ claves habet. Nierembergius l. 2. de Ador. c. 1.

Ad pedem Crucis accepit nos Maria in filios: ibi peperit nos, non ex utero, sed ex corde. Ecce filius tuus est quisque Fidelis, & Discipulus, meus. Idem ibidem.

Nec ob aliud Filii æterni temporaliter facta est Virgo Mater, per quam ejus & nos sumus fratres: nisi ut interpellet Filium pro fratribus ejus miseris, æternè stantem pro caducis, justum pro iniquis, Deum pro hominibus, verum Filium pro filiis adoptivis. Sim. Cass. l. 2. de gest. D. c. 25.

Misericordia.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

ARcum meum ponam in nubibus; & erit signum fœderis inter me, & inter terram. Gen. 9. 13. Ipsa profectò Virgo est arcus fœderis sempiterni positus in nubibus cœli, nè interficiatur omnis caro. Bernardinus de Bustis p. 9. s. 2.

Duc eam ad matrem suam. 4. Reg. 4. 19. Filium Sunamitis nimius sol in agro torrebat, & capitis dolor cruciabat; quem pater non aliò remisit, quàm ad matrem suam. Filium, quantâ potuit, benevolentiâ excepit mater, & *posuit eum super genua sua usque ad meridiem; & mortuus est.* Efficere non potuit illa matris charitas; nè filius, quem suô gremiô fovebat, moreretur: & mortem hausit; ubi hausturus vitam credebatur. B. Virgo autem ait: *qui me invenerit, inveniet vitam.* Prov. 8. Mendoza in 1. Reg. 14. 3.

Ferunt ad Holdam prophetidem &c. 4. Reg. 22. 14. Josias Rex iratum Deũ præsentiens, misit ad Holdam prophetidem, ut ipsa consuleret Dominum. Sed cur, relictis viris prophetis, à fœmina cupit audire oraculum? Lyran: quia Josias voluit à Deo habere responsum misericordiæ: & quia mulieres sunt clementiores viris; misit, ad consulendum Dominum, per mulierem. Ego autem omnes monuerim, qui volunt à Deo responsum misericordiæ accipere; ut consulant eum per Mariam. Baeza l. 1. c. 5. §. 8.

Gloriosa dicta sunt de te civitas. Ps. 86. 3. B. Virgo dicitur civitas: quia in ipsa fuit populus; quia visceribus misericordiæ suæ omnes continebat, & adhuc continet: unde dicitur Ma-

Mater misericordiæ. Sic Paulus habebat in se populum, cùm dicebat Philipp. 1. 7. *Sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis; eò quòd habeam in corde meo.* Hugo Card. hic.

Meliora sunt ubera tua vino. Cant. Ubera tua solùm scatent dulcissimô lacte; nihil habent non dacis fini. Fragrant unguentis optimis misericordiæ; nihil ad te de justitia vindicativa. de Ponte l. 1. in Cant. Exh. 19. §. de B. Virg. *Ubera ejus inebrient te omni tempore.* Prov. 5. 19.

Quasi oliva speciosa in campis. Eccl. 24. 19. B. Virgo rectè dicitur oliva speciosa, idque in campis: tum, quia omni tempore, & locô, ac pro omni morborum genere, quasi Mater misericordiæ, omnibus eam invocantibus, & ad opitulandum, est expositа: tum, quia nobis viatoribus, tentationum æstu afflictis, in campis apertis, ubi similes arbores desunt, optatum sub umbraculo præbet refrigerium. Cornelius hic. Non eam appellat olivam horti concluſi, ad quam difficilis accessus; sed camporum: quia omnibus patet ejus misericordia. Diez conc. 3. in Nat. Virg.

Et sicut platanus exaltata sum juxta aquas in plateis. ibidem. Platanus repræsentat B. Virginem: nam platanus patulis diffunditur ramis, habet folia instar scutorum. Sic B. Virgo, quasi platanus, abscondit, & prôtegit. Idem hic.

Offerantur super placabili altari meo. Is. 60. Maria dicitur altare placationis Domini; qui placatur erga peccatores, cùm super hoc altare offerunt dona, & sacrificia sua; de quo altari ipse dicit: *offerentur &c.* Richardus à S. Laur. l. 2. de laud. B. V.

Filii olei. Zach. 4. 14. reliqui justi vocantur; quia filii sunt gratiæ, & filii Christi; cujus *nomen est oleum effusum.* Cant. 1. 2. At B. Virgo meritò dici potest Mater olei. Est enim Mater gratiæ, Mater misericordiæ; & Mater Christi, qui est ipsum oleum. Unde quot sunt filii olei, filii etiam Deiparæ nuncupantur, de Ponte l. 1. in Cant. Exh. 21. oleum effusum.

Ex Novo.

Maria est *mulier Chananæa egressa de finibus Tyri, & Sidonis.* Matth. 15. id est, de profundo sæcularis conversationis: quæ clamat ad Deum pro filia, id est, peccatrice anima; cujus etiam personam transformat in se dicens; *miserere mei Fili David!* Cui misericorditer respondet Filius: ô mulier! magna est fides tua: fiat tibi, sicut vis. Richardus à S. Laur. l. 6.

Cùm venisset Jesus ad montem Oliveti. Matth. 21. Maria est mons Oliveti. Sic dictus ille mons propter copiam olivarum: & Mariam cumulavit Dominus plenitudine gratiæ, & fecit Matrem misericordiæ. Richardus à S. Vict. l. 8. de laud. Virg.

Infundens oleum, & vinum. Luc. 10. Si vulnus oleo perungatur, oleum non permittit cicatricem obduci, donec sanies sit educta. Nec Mariæ benignitas conscientiam pacificari; donec per confessionem putredo vitis sit ejecta. Maria siquidem illud oleum est misericordiæ, quod verus Samaritanus, id est, Christus, infudit vulneribus sauciati, id est, generis humani, per prævaricationem primæ matris de Jerusalem in Jericho descendentis. Richardus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg.

Et fons Jacob Maria, Joan. 4. apud quem Samaritana convertitur. *Puteus altus,* plena profundâ misericordiâ contra profunditatem cordis peccatoris. Richardus à S. Laur. l. 2. de laud. Virg.

Maria *piscina probatica.* Joan. 5. quæ cognominabatur *Bethsaida,* id est, *domus frugum.* Unde dicitur Cant. 7. *venter tuus sicut acervus tritici. Quinque porticus habens,* id est, quinque principalia genera misericordiæ. Convertit errantes; cùm sit via: illuminat in tenebris ambulantes; cùm sit stella: vivificat mortuos; cùm sit vitæ vena: spem infundit desperatis; unde dicit: *in me omnis spes vitæ.* Multis, quorum jam dictata erat sententia, impetravit à Filio spatium pœnitendi: sicut Abigail à Davide Nabali stulto 1. Reg. 25. *In his* quinque porticibus *jacebat multitudo magna languentium, cæcorum,* qui illuminari; *claudorum,* qui dirigi; *aridorum,* qui gratiâ humectari curabant; *expectantium aquæ motum,* id est, misericordiæ Mariæ; *ut sanarentur à languoribus suis.* Idem ibidem l. 9.

Maria est civitas illa, de qua Apoc. 12. habens portas duodecim; quarum aliquæ ad orientem &c. quia misericordia ejus omnibus aperta. Brogmard.

Ex variis.

Sicut, *ubicunque fuerit corpus, congregabuntur & aquilæ.* Matth. 24. 28. ità ubicunque fuerit miseria, tua, & currit, & succurrit misericordia. A Deo pietate replentur ubera tua; ut alicujus miseriæ notitiâ tacta lac fundant misericordiæ, nec possis miserias scire, & non subvenire. Et quid mirum, si misericordiâ affluis, quæ ipsam misericordiam peperisti. Carnalia in te Christus ubera suxit; ut per te nobis spiritualia fluerent. Richardus à S. Vict. c. 23. in Cant.

Tu es, quasi sidus vadens ante solem: quia justitiam meam præcedis tuâ pietate. In Revel. S. Brigittæ extravagantibus c. 50. verba Chr. ad B. Virg.

Luna Lem. *Velocitate præstat.* absolvit enim circulum suum inter planetas alios citissimè. Velociùs occurrit ejus pietas, quàm invocetur; & causas miserorum anticipat. Richardus à S. Vict. c. 23. in Cant.

§. II.

Misericordia illius erga peccatores.

Num. 1. Figuræ.

LUminare majus. Gen. 1. 16. Christus; qui præest diei, id est, justis: *luminare minus* B. Maria; quæ præest peccatoribus. Hugo Card. hic.

Nubecula 3. Reg. 18. 44. est B. Virgo; quæ ardorem solis temperat, id est, furorem Judicis, orans pro peccatoribus, mitigat; terram Ecclesiæ orationum suarum pluviâ fœcundat. Idem hic.

Quasi platanus exaltata sum in Libano. Eccl. 24. Maria platanus, patulam se exhibet peccatoribus: omnes, quantùm in se est, parata recipere sub sua protectione; & omnes refrigerare malô igne exustos. Et nota: quod ubi sunt folia lata, ibi est umbra magna; & magna est umbra protectionis ejus. Nam protegit

tegit contra carnalem concupiscentiam; quia Virgo: contra ventum mundanæ vanitatis; quia humillima: contra tentamenta divitiarum; quia pauperrima: contra fervorem solis; quia Mater Solis justitiæ. Inc. Aut.

Iris in circuitu sedis. Apoc. 4. Est Maria: quiæ astat in circuitu sedis similis visioni Smaragdinæ, in quo ostenditur consolatio tribulationis; smaragdus enim dilectat visum. Sic blanda est consolatio Virginis peccatoribus; quæ mitigat Dei Judicium, & sententiam, contra peccatores. S. Bernardinus apud Sylveira hic.

Num. II.

Affectus, & opera.

Considerabam ad dexteram, & videbam; & non erat, qui cognosceret me. Ps. 141. 5. queritur Crucifixus; à dextri sibi nullum esse amicum. S. Antoninus Florent. Archiep. s. in Sabb. 3. Quadrag. quare non dicit, ad sinistram? respondeo, propter Matrem, quæ ibi erat. Sed cur Maria stat ad sinistram Christi? Quia per eam ira, & justitia Dei intelligitur, & etiam peccatores: ut sic Christum obligaret ad eorum conspectum, & misericordiam. Didacus de Castillo de vest. Aar. Illat. 274.

Stabat Mater JEsu juxta crucem. Joan. 19. Sed quâ parte stabat Virgo Maria juxta Crucem? utique ad sinistram Christi, secundùm Alex. de Halis: scilicet, ut pro peccatoribus Filium exoraret, qui à sinistris sunt. S. Bernardinus tom. 1. s. 55. Stetit juxta Crucem ex parte aquilonis; quasi inter peccatores, & Filium suum. Hugo Card. in Ps. 23. de B. Virg. in die Passionis.

Tu, ô summè misericors Domina! si tu nos deserueris, quònam confugiemus? quid de nobis fiet, ô S. Deipara? S. Germanus Patriarcha Constant. in adorat. zonæ Deip.

Ave asylum peccatorum, & hospitium, salve Mater misericordiæ. S. Eprem orat. de laud. Virg.

Tu peccatorem, quantumlibet fœtidum, non honores, non despicis; si ad te suspiraverit, tuumque interventum pœnitentî corde flagitaverit. S. Bernardus Deprecat. ad glor. v. Mariam.

Sæpe, quos justita Filii potest damnare, Matris misericordia liberat: quia thaesaurus Domini est, & thesauraria gratiarum ipsius. Idiota de Contempl. B. V. Prologo.

§. III.

Regina misericordiæ.

Deus judicium tuum Regi da, & justitiam tuam Filio Regis. Ps. 71. 1. Mater Christi compatiendo meruit misericordiæ tributum; ut dicere possimus: Deum misericordiam tuam Reginæ dedisti, & pietatem tuam Matri Regis. Nierembergius de adox. l. 2. c. 4.

Regina misericordiæ! non subest tuo regimini, nisi miser. S. Bonaventura Stim. am. c. 4.

Qui vultà Deo gratiam impetrare, ad hanc Mediatricem accedat devotissimô corde: quia cùm sit Regina totius Misericordiæ, nihil omnino trabens in regno justitiæ; nihil petenti poterit denegare. Idem s. 2. de B. Virg. dicimus Mariæ Salve Regina misericordiæ; commemorantes; quòd possit, tanquam Regina; & velit tanquam misericors nos juvare. Repulsi ergo à Filio justitiæ clamemus jugiter ad Reginam misericordiæ. Nec enim solùm Regina misericordiæ, sed & Mater misericordiæ, appellatur, quoad affectũ miserendi: nam Filii Regis misericordiam exhibet. Richardus à S. Laur. l. 4. de laud. Virg.

Magnificata est ità hodie B. Virgo; ut Regina cœli, imò & Mundi jure vocetur: principatum habens dimidii Regni Dei. Regnum quippe Dei consistit in potestate, & misericordia. Quapropter, potestate Domino remanente, cessit quodammodo misericordiæ pars, Christi Matri, sponsæque regnanti. Gerson P. 3. tr. 4. Sup. Magnif.

Adimus te benedictissima Virgo, quæ Mater es gratiæ; Mater, & Regina, misericordiam incarnatam suscepisti in medio Virginalis uteri tui. Idem in Purif. B. V.

§. III.

Communis, velox; major in cœlo.

Benedicta es à Domino filia; & priorem misericordiam posteriore superâsti. Ruth. 3. 10. Magna fuit erga miseros misericordia Mariæ adhuc exulantis in Mundo; sed multò major erga miseros est misericordia ejus regnantis in cœlo. Majorem per beneficia innumerabilia nunc ostendit hominibus misericordiam: quia magis nunc videt hominum miserias. S. Bonaventura in spec. c. 8.

Præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Sap. 6. 14. De æterna Sapientia ad literam; de B. Virgine in sensu allegorico. Velocior est nonnunquam salus, memoratô nomine ejus, quàm invocatô nomine Domini JEsu. Quia ad Christum, tanquam judicem, pertinet etiam punire; ad Virginem tanquam ad Patronam, non nisi misereri &c. S. Anselmus l. de excell. Virg. c. 6.

Sileat misericordiam tuam Virgo beata, si quis est, qui invocatam te in necessitatibus suis meminit defuisse. Per te enim cœlum repletum, Infernus evacuatus est; instauratæ ruinæ cœlestis Jerusalem. S. Bernardus s. 4. in assumpt. B Virginis.

Quis est, super quem sol non luceat? quis est, super quem misericordiæ Mariæ non resplendeat? S. Bonaventura Spec. B. V. c. 8.

Abyssus est Maria in bonitate, & in misericordia profundissima. Idem ibidem c. 5.

Certè domina, cùm te aspicio; nihil, nisi misericordiam cerno. Pro miseris facta es Mater Dei. Idem stim. am. c. 4.

Mors B. Virginis.

Fortitudo, & decor, indumentum ejus; & ridebit in die novissimo. Prov. 31. 25. Gaudens, & ridens, soluta est corpore; & perrexit ad Dominum. S. Ildephonsus s. 3. de assumpt.

Sacram tuam migrationem, mortem haud quaquam, appellabimus; sed somnum, aut peregrinationem; vel, ut aptiore verbô utar, cum Deo præsentiam. S. Joan. Damasc. orat. 1. de dormit. B. V.

O quàm pretiosa in conspectu Domini mors Genitricis suæ! quæ vita adæquabitur morti ejus? quæ gaudia funeri ejus? Addas licet mundanos honores; addas convivia, ac festa trophæa; addas omne, quod demulcet, & quod delectat universum: his tamen omnibus jucundior, atque suavior, est. S. Amedeus hom. 7.

Morientium Patrona.

S. Mariæ Ogniacensi Christus ostendit, quomodo Sanctissima Mater ejus immodicos ægrè ardores ſlabellò temperaret. Jacobus de Vitriaco Card. l. 2. c. 3.

Qui diligit, & honorat, Matrem Domini, ſecurè poteſt à Patre, & Filio ejus, petere miſericordiam; cùm amotus fuerit à vita: recipietur enim in domo Mariæ. Unde Pſalmiſta dicit Pſ. 23. *Domine, dilexi decorem domus tuæ.* Domus iſta B. Virgo. Unde *Sapientia ædificavit ſibi domum.* Prov. 9. Richardus à S. Laur. l. 2. de laud. Virg.

B. Joanni de Deo B. Virg. in extremo morbo viſibilis ſudorem abſterſit, addens: hæc eſt hora, quâ devotis meis famulis nunquam deeſſe ſoleo. Bollandus 8. Martii.

N.

Nativitas Chriſti Domini.

B. Virgo illico editum partum, antequam tangeret, adoravit primò, in profundæ humilitatis abyſſo genuflexa, proclivo corpore ſuper terram. Deinde lætabunda, pariter & tremebunda, ſuſpenſo in admiratione animô, cepit in manibus prolem, ſuſcepit ad genua. Sim. Caſſ. de geſt. Salvat. l. 1. c. 4.

Pia mater ejus ſemper eum parvulum, & magnum, antè adoravit, quàm tangeret. Idem l. 9. c. 34

Nativitas B. Virginis.

§. I.

Figuræ.

Ecce nubecula parva, quaſi veſtigium, hominis aſcendebat de mari. 3. Reg. 8. 44. Revelavit Deus Eliæ; quòd quædam infantula, ſcilicet B. Maria, per illam nubeculam ſignificata; & inſtar illius nubeculæ per humilitatem parva, naſceretur de humana natura peccatrice, deſignatâ per mare. Hebr. legit: *parva nubecula acſi eſſet hominis manus, aſcendit.* Quia miſericordiæ Mater eſt, non dedignabitur ſubire munus angelicum: in manibus portabit filios ſuos. Arcones in Iſ. 1. 13. Diſc. 2.

Surge, propera amica mea, & veni. Cant. 2. 10. Verba iſta profectò deſiderantis verba ſunt. Tanquam præſenti loquebatur mihi: meque jubebat ſurgere, & properare, id eſt, naſci; & hoſpitium ventris mei cito ſibi præparare. S. Rupertus l. 2. hîc.

Jam hyems tranſiit &c. Cant. 2. 11. B. Virginis Nativitas gaudium annuntiavit univerſo Mundo: quia annuntiabat hyemis finem, & initium Veris: finem peccati, & legis veteris; initium gratiæ, ac legis novæ: finem regni diaboli; & initium Regni Chriſti. de Ponte hîc Exhort. 15.

O Roſa! quæ ex ſpinis, hoc eſt, Judæis, orta es, & divinâ fragrantiâ cuncta perfudiſti. S. Joan. Damaſc. orat. 1. de Nat. Virg.

In meridiano lumine primus ille parens creatus eſt ad imaginem Conditoris. Sed ille, tanti privilegii dignitate rejectâ, apoſtatæ ſpiritui, falsâ promiſſione delinitus, inhæſit; & ſe cum poſteritate ſua æternæ morti deſtinavit, & tenebris. Ab illa hora (peccati originalis) tenebræ factæ ſunt usque ad Virginem. Nec inventus eſt aliquis, qui vel exiret de tenebris, vel tenebras diſſiparet. At natâ Virgine ſurrexit aurora: quia Maria, veri prævia luminis, Nativitate ſua manè clariſſimum ſerenavit. Hæc aurora, quam ſequitur, imò de qua naſcitur, Sol juſtitiæ, ſolius ſoli claritati ſuccumbens. Hæc eſt aurora, quam ille non vidit, quid vidit omne ſublime &c. Petrus Dam. ſ. 40.

Hæc eſt Aurora, de qua Angelus ad Jacobum Gen. 32. 24. *dimitte me; jam enim aſcendit Aurora.* Siquidem per Jacob luctantem cum Angelo, Sancti deſignantur; qui luctantes cum Domino, precibus, & lacrymis, extorquere à Domino Incarnationem Filii ſui nitebantur. Sed eorum cœtui reſpondetur à Domino: *dimitte me &c.* Ceſſet inſtantia veſtri luctaminis: quia jam lux naſcitur, videlicet Virgo, quæ vobis pariet verum Solem. Hailgrinus Card.

§. II.

Nativitas ejus læta, dulcis.

Adeſte gentes omnes, omne hominum genus; omnes cujusvis linguæ, & ætatis, ac dignitatis: Orbis univerſi lætitiæ Natalem lætis animis celebremus. S. Joan. Damaſc. or. 1. de Nat. Virg.

S. Franciſca Romana in feſto Nativ. B. Virg. vidit omnes Choros Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum &c. applaudentes, & Deo gratias agentes. Bollandus. 9. Martii.

Credibile eſt; etiam Abrahæ divinitus præoſtenſum, quòd una filiarum ſuæ ſtirpis Dei Filium parturiet. De hac filia Abraham magis, quàm de Iſaac, exultavit, & magis ipſam dilexit. Præſcius ergo, hanc Virginem, quæ Deum pareret, degeneratione ſua proceſſuram; plus de ipſa ſola conſolatus eſt, quàm de omnibus filiis, & filiabus, ſuæ ſtirpis. &c. Serm. Angel. ad S. Brigittam. fer. 2. Lect. 2. c. 8.

§. III.

Nativitas ejus utilis.

COmmoveatur Mundi mare: in ipſa enim concha gignitur; quæ cœlitus ex divinitatis fulgetro in utero concipiet, & Chriſtum, ingentis pretii unionem, pariet. Idem ibidem.

O Sanctiſſima Filia! in maternis ulnis conſpicua; rebellibusque Angelis formidabilis. Joan. Damaſc. orat. 1. de laud. Virg.

§. IV.

Prærogativæ, honor, Naſcentis.

Faciamus hominem, ad imaginem, ſimilitudinem, noſtram &c. Gen. 1. 16. Antiquiorem conditione ſuâ honorem Adam ſuſcipit. Nondum fingitur lutum, & throno apparatur: *faciamus hominem.* Unigeniti Dei domicilium. Faciamus Adam, à quo alter aliquis Adam Conditor olim, adſideat. Non priùs eſt efformatus Adamus, quàm Chriſti Patris honore fulgeret. Sed priùs honore fulſit, quàm prodiret. Maria vel in ipſis cunabilis Mater dicitur: *de qua natus eſt Jeſus.* S. Baſilius Seleuc. orat. 1. apud Naxeram tr. de B. Virg.

Vine-

Vinea uberrima ex Anna pullulavit, atque uvam ſuaviſſimam protulit; nectar mortalibus fundentem in vitam æternam. S. Joan. Damaſc. orat. 1. de Nat. Virg.

Paulus quidam, homo ſolitarius; abſtinentiæ, & Sanctimoniæ, ſingularis; in proximo nemore ſtruxerat caſam, unde Sacroſancta ædes & conſpiceretur facilè, & adiretur; quam etiam quotidie adibat. In tugurio ſuo quotannis vidit ipſò Natali B. Virginis die, quartâ fermè vigiliâ noctis plurimum labi de cœlo ignem, & æqualiter tectum ædis ſplendore aperire. Diu ignarus, quid fieret, tandem in quiete per noctem cœleſti indiciò diſcit, Natalis Deiparæ die Domum ejus Natalem anniverſariâ inſigniri flammâ. Turſell. hiſt. Laur. l. 1. c. 17.

September Hebræis dicitur *Ethaim*, fortitudinis, ſeu virium, menſis. Appellatur autem ſic, ait Pagninus in Lexico, ùt ajus Hebræi Doctâres, quòd in eo nati fuerint fortes Mundi. Hôc menſe nata B. Virgo; quæ ſtemma ſuum à Davide, quod *manu fortem* ſignificat, trahebat. Incert. Auth.

Varia.

Fac nos, obſecramus, in hac ſacratiſſima Nativitate tua mori peccatis, mori Mundo; vivere, & renaſci, Deo. Fac, naſcatur in nobis per gratiam JEſus; quemadmodum priùs in te natus eſt per fidem, & amorem. Gerſon. ſ. de Nat. B. Virg.

B. Virgo, ſicut nullum omnino habuit peccatum, ſic nullô Sacramentô, ad illud expiandum, indiguit. Suſcepit tamen Sacramentum Baptiſmi; ut profiteretur Religionem Chriſtianam: item Confirmationem, Euchariſtiam; fortè etiam extremam unctionem: Confeſſa nunquam. Cornelius in Luc. 2. 24.

Scribunt quidam Apoſtolorum temporibus proximi; quòd Chriſtus Petrum, & B. Virginem Mariam, boptizaverit; Petrus verò reliquos Apoſtolos. Euthymius in c. 3. Joan. Et valdè conveniens fuit, ùt docet Suar. t. 2. ad 3. p. diſp. 18. ſect. 3. ut Virgo Sancta baptizaretur à Filio ſuo JEſu, ad exemplum, aliorum: & quia per Baptiſmum conſtituuntur, & ſignantur membra Eccleſiæ à Chriſto inſtituta; cujus perfectiſſimum membrum B. Virgo fuit. Sylveirain Joan. 2. q. 6.

Nives.

In ſummis, excelsiſque, verticibus. Prov. 8. 2. Eccleſia hæc propriè adaptat B. Virgini. Unde hoc caput legit in lectionibus feſti B. Virginis ad Nives 5. Auguſti Quia ipſa eſt idea, & exemplar Sapientiæ, id eſt, virtutis, & ſanctitatis: tum quia ipſa eſt Mater æternæ Sapientiæ in ipſa incarnatæ: tum quia Romæ ſe, ſuamque Sapientiam oſtendit, & prædicavit in morte Eſquilino; dum illum in ſummis æſtatis caloribus nivibus cooperuit; locumqûe templo in eo ædificando Liberio Pontifici, & Joanni Patritio, in ſomnis apparens deſignavit: in quo tum Deus, Chriſtus, & ipſa, colerentur: tum Martyres, qui in eo plurimi Martyrii lauream conſecuti ſunt, honorarentur: voluit inter Martyres, quaſi Martyrum Regina, habitare. Cornelius hic. Vide ibi plura.

Nomen Mariæ.

§. I.

Quid ſignificet.

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum? Cant. Singulari prærogativâ, & per quandam antonomaſiam, Virginis nomen eſt, *quæ aſcendit.* Sicut nomen Filii eſt, *vir oriens.* Creata eſt, aſcendens à ſtatu nætura in ſtatum gratiæ ab ipſo Conceptionis inſtanti: & deinceps omnibus ſuis arribus usque ad finem vitæ ſemper aſcendit; nec aſcenſum leviter interrupit. de Ponta in Cant. l. 6. Exh. 21.

Et nomen Virginis Maria. Luc. 1. 27. Maria, vel Hebraicè dicitur. *Miriam*, idem eſt, quod *moriam*, id eſt, myrrha, vel amaritudo maris. Hebræi enim tradunt, ſororem Moyſis dictam eſſe Moriam; eò quòd ipsâ naſcente, cœpit amara Pharaonis tyrannis mergendi infantes Hebræorum. Verùm meliore omine, & nutu divinô; mutatum eſt in aliam ſignificationem: nam tranſitô marí rubrô, & merſô Pharaone, dicta eſt Maria, quaſi mara jam, id eſt, magiſtra, vel Domina, maris. Sicut enim Moyſes virorum, ità Maria fœminarum, Dux fuit in tranſitu maris rubri. Addit Pagninus in nomin. Hebr. Maria, inquit, interpretati poteſt pulvia temporanea. Corn in Luc. 1.

Nomen Maria compoſitum eſt ex mor, id eſt, myrrha; & jam, id eſt, maris; myrrha maris. Cornelius in Ex. 15. 20.

Speciale Maria Domini hoc nomen invenit; quod ſignificat, *Deus ex genere meo.* Dictæ ſunt & antè Mariæ multæ: nam & Maria ſoror Aaron dicta fuit; ſed illa Maria amaritudo maris vocabatur. Venit ergo Dominus in amaritudinem fragilitatis humanæ, ut conditionis amaritudo dulceſceret, Verbi cœleſtis ſuavitate, & gratiâ, temperata. S. Ambroſius lib. de inſtitut. Virgis c. 5.

Sicut continua reſpiratio non ſolùm eſt ſignum vitæ, ſed etiam cauſa; ſic Mariæ nomen, quod in ſervorum, Dei ore aſſiduè verſatur; ſimul argumentum eſt, quòd verè vivant. Simul etiam hanc vitam efficit & conſervat; omnemque eis lætitiam, & opem ad omnia, impertitur. S. Germanus Patr. Conſt. orat de Deip.

§. II.

Nomen honorificum, reverendum.

Ave gratiâ plena. Luc. 1. Cur non vocat propriô nomine? quia per antonomaſiam nomen intelligitur. 2. Non nominat, propter nominis altitudinem: ſicut dicimus, Rex, vel Epiſcopus, hoc fecit. 3. Quia cum ea, quaſi cum cive cœleſti, egit. In hac vita habemus nomina, ad evitandam confuſionem, & propter intellectûs tenuitatem: civibus cœleſtibus nullum proprium nomen. Stella hic.

Et nomen Virginis Mariæ. Luc. 1. 27. Cur duo hæc nomina, Virginis, & Mariæ, ſimul conjungit? Indicare voluit: hoc nomen ſemper cum virginitate, aut certè cum caſtitate, conjunctum eſſe debere. Richarous à S. Laur. l. 1. c. 2.

Ecce

Ecce mulier - in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Non dicit, ecce Maria: quia Maria, & peccatrix, non bene conveniunt. Propter hujus nominis reverentiam non ausus fuit S. Lucas Mariam, sed mulierem, appellare. Idem ibidem.

Nomen hoc prophetiæ germanum est; hoc renascentibus salutare, hoc virginitatis insigne, hoc prudentiæ decus, hoc indicium castitatis. S. Chrysol. f. 146.

Quis non timeat, Mariam pollutis labiis nominare? S. Bernardinus tom. 3. f. 2.

S. Petri Thomasii Patriarchæ Constantinopolitani cordi à morte visum insculptum nomen Maria; cujus fuerat magnus cultor. Bollandus 29. Jan.

§. III.

Fugat metum, confortat.

NE timeas Maria. Luc. 1. 30. Fugatura metum vox Angeli mox præcessit dicens: *nè timeas Maria:* ante causam dignitas Virginis annuntiatur ex nomine. S. Chrysol. f. 142.

Angelus ipsam considerans verbum novitate timentem, dubietatis timore turbatam; statim ad propellendum dubium, & timorem, ipsam iterum allocutus est dicens: *nè timeas Maria.* Sim. Cass. l. 2. de gest. D. c. 4.

Panis quidem ille, quem gustu sentimus, naturali virtute corroborat hominum corda: sed mentes Christianorum Sacrosanctum nomen tuum, ô Virgo, perpetim decantatum confirmat. S. Joan. Damasc. ode 6. de B. Virg.

Glorioſum, & admirabile, est nomen tuum. Qui illud retinent, non expavescent in punctô mortis. S. Bonaventura in Psalterio B. Virg.

§. IV.

Terret dæmonem, AntiChristum.

TEmpore Antichristi nullus audebit Christum, nec Mariam, nominare sub pœna mortis. S. Vincentius Ferr. f. 3. D. 2. adv.

Expavescunt cœli Reginam Spiritus maligni; & diffugiunt, auditô nomine ejus, velut ab igne. Thomas Kemp. f. 4. ad Novitios.

Omnes dæmones verentur hoc nomen, & timent: qui audientes hoc nomen Maria statim relinquant animam de unguibus, quibus tenebant eam. Revel. S. Brigittæ. l. 1. c. 19.

§. V.

Salubre.

DEi Matris nomen sit mihi ultimus linguæ loquentis motus; ut illud, velut olivæ ramum, in ore ferens avolem, & requiescam: quemadmodum columba in salutari arca paradisi. S. Germanus Const. orat. 6. de Annunt. Virg.

Non est in ullo alio nomine, post nomen superbenedicti Filii sui, tam potens adjutorium: nec est ullum aliud nomen datum sub cœlo hominibus, post dulce nomen JEsu, in qua tanta salus hominibus refundatur: quia super omnia Sanctorum nomina, reficit lassos, sanat languidos, illuminat cœcos, penetrat duros, recreat fessos, ungit agonistas, & jugum diaboli extradit. Idiota contempl. de B. Virg. c. 4.

Mariæ nomen dolori peccatorum medetur melius, quàm unguenta. Peccator es, ad nomen Mariæ confugias: ipsum solum sufficit ad medendum. Nulla enim pestis tam efficax, nulla sic hæret; quæ ad nomen Mariæ non cedat continuò. Richartus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg. ad illud Eccl. 7. 2. melius est nomen bonum, quàm unguenta pretiosa.

O pia, o magna, ô multùm, amabilis, Maria! tu nec nominari quidem potes, quin accendas; nec cogitari, quin recrees affectus diligentium te: tu nunquam sinè dulcedine divinitus tibi insitâ memoriæ portas ingrederis. S. Bernardus deprecat. ad glor. V. Mariam.

§. VI.

Dulce.

QUæ est ista? Cant. Ideò toties in persona Angelorum quæritur, *quæ est ista?* eò quòd Angeli sumè desideraverint recreari hôc sanctissimô nomine. Richardus à S. Laur. de laud. Virg.

Idcirco hujus nominis Maria media longa; ut in ejus nominatione diutius immoremur. Idem ibidem l. 12.

Noli timere, accipere Mariam conjugem tuam. Matth. 1. 20. Angelus volebat efficaciter consolari Josephum, & turbati cordis tenebra dissipare: ideò expressit Sanctissimum nomen Maria. Paolett. f. 28. de Nat. B. Virg.

O.

Obedientia.

Apparuit in somnis Joseph. Matth. 2. 13. Cur hæc revelatio facta tantùm Joseph, & non B. Virgini? R. nè Virgini subtrahatur occasio exercendi actum obedientiæ; ad quam ipsa erat paratissima. Sylveira hic.

Missus est Gabriel Angelus &c. Cant. 1. Quemadmodum illa (Eva) per angelicum sermonem seducta est, ut effugeret Deum, prævaricata verbum ejus; ità & hæc per angelicum sermonem evangelizata est, ut portaret Deum, obediens ejus verbo S. Irenæus l. 5. adv. Hæreses c. 19.

Ecce ancilla Domini. Luc. 1. Quæ invitabatur ad alta, & ad dominatum; in ancillatum animum convertit. Nihil sibi Virgo retinuit; totam se posuit in divino famulatu: præterquam obedientiam, non ampliùs habuit, quod posset objicere. Sim. Cass. l. 2. de gest. D. c. 6.

Dominus tecum. Luc. 1. 28. Cur dixit Angelus, Dominus, & non Deus tecum? Toletus annot. 70. Angelus intendebat B. Virginem ad consentiendum verbis suis inducere; nomine Domini, tanquam argumentô usus. Si enim Dominus; ei obediendum.

Oratio.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum. Cant. 4. 9. Quis unquam ità habuit, ùt tu habes, soror meâ, sponsa, unum oculorum? de quadam

quadam muliere narrat Scriptura 1. Reg. 1. *vultus illius non sunt amplius in diversa mutati.* Quid erat illa uniformitas vultuum, non seampliùs in diversa mutantium? Nimirum identitas cogitationum, & valde intenta earundem perseverantia precum. Hoc est unum oculorum. Rupertus l. 3. in Cant.

Sicut turris David collum tuum. Cant. 4. 4. Sicut caput per collum, ejusque arterias, spiritus animales in venas influit; sic Christus per Matrem in Fideles sua dona. Est autem collum organum vocis, & instrumentum loquendi cum Deo, vel de Deo. Non prædicabat Virgo, sicut Apostoli, & Doctores; at orabat: orandóque per illos prædicabat, virtutem eis impetrando; ut semen divini Verbi centesimum fructum ferret. de Ponte l. 7. in Cant. Exh. 15. §. 3.

Conferens in corde suo. Luc. 2. Quid est, conferre in corde? nisi studiosa meditatio mentis, veritatem rerum potissimùm investigans. Exemplô novæ Virginis Matris animemur; ut interna mente mysteria meditemur: ut fide nos vivificent, spe erigant, dilectione pascant. Sim. Cass. l. 2. de gest D. c. 21.

Angelus tribus vicibus Virginem salutat. Tam intenta erat meditationi; sicque flagrabat desiderio, ut Deus homo fieret: Quod ut adverteret ea, quæ exponenda erant; & eam Angelus sibi attentam faceret; tripliciter eam vocare, ac salutare, necesse fuit. Incert. Aut.

Quoniam aquila regina volucrum; & Maria Regina Angelorum, & justorum. Aquila cæteras aves præcedit in volatu, & solis aspectu, & Maria Sanctos omnes in volatu contemplationis, & aspectu solis justitiæ, id est, Filii sui, qui lucem inhabitat inaccessibilem &c. Richardus à S. Laur. l. 12. de laud. Virg.

P.

Patrocinium.

§. 1.

Figuræ, Symbola.

Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno; & comedi. Gen. 2. 12. Licèt Adam in crimine è numero fatuorum fuerit; quædam scintilla tamen in excusatione sceleris effulsit. Deo enim ad judicium, & supplicium, vocanti non seipsum impavidus objecit; sed Evam, tanquam munimen corporis, & animi, appposuit: in quo divinæ iræ mucro retunderetur. Audivit enim vocem Domini in paradiso, dixitque Adam: *mulier &c.* S. Bernardus apud Tilmannum in allegoriis: Adam indignationi divinæ mulierem, pro qua peccaverat, objecit; quasi post tergum ejus volens declinare sagittam. Sed prudens Adam sciebat tutamentum viri in fœmina præparatum. Agnovit in ea Eva altera viventium matrem adumbratam; & ex ea nasciturum ab omni labe immunem. Unde non est à Domino notatus Adam, quòd Evam in certamen, & discrimen, exposuerit. Arcones in Is. 1. 13. Disc. 3.

Rebecca diligebat Jacob. Gen. 25. 28. Rebeccæ patrociniô Jacob temporalibus bonis abundat; at Esau orbatur matris favore nudus. Ut scias: quem Maria tuetur, cœlestem, & terrenam, felicitatem sortiri; eâ privari, cui illa non Patrona. Naxera tr. de B. Virg. §. 34. Patrocinium B. Virg.

Hæc est *Virga* Moysis Ex. 4. 2. per quam fecit signa in Ægypto; & ad quam in omni necessitate recurrebat. Richardus à S. Laur. l. 12. de laud. B. Virg.

Mariæ est *columna nubis.* Ex. 13. 21. quia, tanquam nubes, protegit ab æstu divinæ indignationis. S. Bonaventura Spec. B. Virg. c. 3.

Populus *arcam.* Jos. 3. 14. Mariæ imaginem, secum defert: sicque ad Mariæ præsentiam evanescunt discrimina; ut mare terrenum iter vianti populo concesserit. Naxera citatus.

Accipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi. 1. Reg. 25. Abigail placavit David verbis, & muneribus: Sic Virgo Deum precibus, & meritis. S. Bonaventura in Spec.

Sensit Aman, Esth. 7. 7. paratum sibi à rege malum. Ut id averteret, surrexit, ut rogaret Esther reginam pro anima sua; adeòque ardenter rogavit, ut dicatur ante lectulum ejus, sive adorabundus, sive tremebundus, cecidisse. Sed frustranea fuit supplicatio. Non ea erat Estheris, licèt sanctæ, pietas, ut suo vellet hosti patrocinari. Sed misericordiæ Mater ab omnibus, etiam infestissimis hostibus, se exorari sinit. Mendoza in 1. Reg. 14. 3.

Expandit nubem in protectionem eorum, &c. Ps. 104. De Mariæ nube dicitur. Ecce duo officia, ad quæ data est Maria, ut protegat à fervore Solis Justitiæ tanquam nubes; etiam contra diabolum quasi igneus murus, & contra vitiâ, & peccata. Richardus à S. Laur. l. 7. de laud. Virg.

Tenui eum, nec dimittam. Cant. Conqueritur Deus. Isa. 64. 7. *non est, qui consurgat, & teneat me.* Quid Deipara? *quia inveni, quem diligit anima mea*, novique eum indignaturum generi humano; *tenui eum*, id est, precibus meis tenebo eum, *nec dimittam iratum.* de Ponte l. 6. in Cant. Exh. 9. §. 6. Coriolanum, insignem apud Romanos belli ducem, nihil ferè æquè delectavit, atque Matris suæ gaudium, certæ omnia suis ipsum precibus concessurum. Graviter ille à civibus suis offensus ad Volscos defecerat; & urbi jam hostis imminebat, funditùs eam deleturus. Cùm remedia alia omnia deprecantes Quirites, Coriolani Matrem ad ipsum miserunt; ut iratum Patriæ placaret. Quam ubi filius aspexit; vicisti, inquit, iram meam Patria, precibus hujus admotis; cujus utero te, quamvis meritò mihi invisam, dono; continuóque Romanum agrum hostilibus armis liberavit: uniusque parentis aspectus, ut ait Valerius, bellum atrox salutari pace mutavit Valerius Max. l. 5. cap. 4. An. minoris JEsus Matrem suam faciet? nec iram remittet ad preces illius? Nierembergius de am. erga B. Virg. c. 5.

Opposuisti nubem, ne transiret oratio. Thr. 3. 44. Deo ad misericordiæ eloquium aptare possumus; scilicet oppositisse sibi nubem, nè effunderet indignationem. Ea nubes Maria. Numinis ardorem tempeant: nè peccatores exurat, eorum peccata abscondit; nè illorum fœditas divinos oculos offendat. Naxera tom. 2. in Jos. 20. §. 10.

Ipse autem (Daniel) erat in foribus regis. Dan. 2. In foribus erat; ut regis amicus reperiatur ab ingredientibus; & ejus intercessione cives optata impetrent. Escobar Colloq. 11. Sic Maria adest in foribus Regis; ut facilè ab eis inveniatur, qui à Rege petunt salutem. Incert. Auth.

Quidam vir, qui erat claudus ex utero matris suæ, bajulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa &c. Act. 3. 2. Glossa: Dei templum, locus Beatorum: hujus templi *porta Speciosa* est B. V. Maria. Per hanc portam venit ad nos redimendum Filius Dei; & per eam deducit nos ad glorificandum. Si quis autem claudus est, ambulare non potens in via morum; ponatur per devotionem ad ipsam: erigetur divinitus, & fortificabitur ad feliciter gradiendum. Arcones in Is. 1. 13. Disc. 4.

Venit ad domum Mariæ matris Joannis, qui cognominatus est Marcus. Act. 12. 12. Petrus, Herodis evadere cupiens insidias, utque securiùs degat; non remotas terras petit, sed domum Mariæ. Adeò enim inoffensè sub hujus nominis tutela vivitur; ut Petrus non remotas migret ad terras; sed ejus elegerit patrocinium. Naxera tr. de B. Virg. Patrocinium B. Virg.

§. II.

Exempla.

Vinum non habent. Joan. 2. Assistit opportunò tempore intercessura pro nuptiis; cùm defectus vini, videlicet internæ lætitiæ, atque supernæ consolationis, adesset. Omnium hominum advocatam se sciens, quæ pro omnibus Creatoris facta fuerat mater; officium advocationis, & piæ auxiliatricis, assumpsit, cùm videret inopiam. Quæ nec rogata, prævenit: acsi opùs non sit, ipsam precibus excitare; quæ omnem oculum suæ pietatis direxit in nos, præsciens indigentiam nostram, & se cunctorum matrem pietatis agnoscens; sollicita pro filiis irrequisita etiam ad divinum Filium intercessit. Sim. Cass. l. 2. de gest. D. c. 25.

Inclinato capite tradidit spiritum. Joan. 19. 30. In quam partem caput inclinavit? Picturæ collocant ad dexteram. Hugo Card: ex parte Matris suæ, quasi dicat: per ipsam veniam petite: ipsa est oraculum misericordiæ.

Mercator Constantinopoli mutuò sibi datam à Judæo pecuniam, adhibitâ B. Virgine quasi fidejussore, coram ejus imagine promiserat, se statutò die redditurum: sicque, Judæò acquiescente, perrexit cum pecunia Alexandriam, ibique feliciter negotiatus est. Interim dies imminebat debiti exolvendi: atque ità propè jam aderat, ut tantillò tempore nec Alexandria Constantinopolim ipse mercator reverti; nec pecuniam suam per alium transmittere posset. Quid ageret; mirum init consilium, quod rara illi in B. Virginem fiducia suggessit. Concluſit debitam pecuniam in arcula, quam suò signavit annulò, cum hac inscriptione: Suscipe Abraham (hoc erat nomen Judæo Creditori) pecuniam, quam à te mutuò accepi. Hanc arcam pridie ejus diei, quò fuerat pecunia persolvenda, imposuit mari; Supplicans B. Virgini, ut eam Constantinopolim in manus Creditoris dirigeret. Mirùm! dirigente Virgine, per tot maris spatia, unâ nocte pervenit arca ad littus Constantinopolitanum: & quidem in manus ipsius Judæi, qui tunc in littore abambulabat. Sed non hic finis miraculi. Perfidus Judæus arcam absconderat, negabat pecuniam sibi redditam esse; eamus à Catholico debitore, Constantinopolim postea reversò, interpositâ magistratûs authoritate, exigebat injustissimè. Imò ausus est (quia deficientibus aliis testimoniis ad hoc adigebatur) coram imagine B. Virginis jurare; se debitam pecuniam non recepisse. Vix juraverat; cum imago, palàm omnibus, in has voces erupit: mentiris; quoniam arcam cum pecunia accepisti, & abscondisti. Perculsus Judæus scelus fassus est; & Deiparæ potentiam juxtà ac misericordiam, agnoscens, in Christianæ Religionis statum juravit. Vincentius Beluacensis spec. hist. l. 7. c. 82.

Romæ in solenni supplicatione ad avertendam pestem, quæ vehementer grassabatur; dum B. Virginis imago à S. Luca depicta deferebatur; quemcunque subiret locum, statim optata salubritas illic subsequebatur. Tunc auditi sunt ab omnibus cantantes Angeli: *Regina cœli lætare! alleluja!* Quibus subjunxit S. Gregorius Pontifex divinò edoctus instinctu, & totius populi nomine: *ora pro nobis Deum! alleluja.* Non ità pòst Angelus, qui stans super molem Hadriani, ensem nudaverat in supplicia, visus est eundem in vaginam recondere, in signum impetratæ misericordiæ. Baronius tom. 8. A. 590.

Vir quidam probus, cum uxore, & filio probo, ad S. Jacobum Compostellam profecti, divertunt in domo cujusdam, cui adulta filia: quæ formosi juvenis amore capta, ad scelus invitat. Is repugnat. illa, vertens amorem in odium, sub discessum ejus cucullo craterem patris sui clam imponit. Post discessum clamat puella coram parentibus; craterem ablatum. Prætor per satellites reducit; puella eruit craterem. Juvenis judicatus suspensus: miseri parentes Compostellam pervenerunt. Ubi, solutis votis, redierunt eo loci, ubi filius suspensus: quem mater lacrymabunda adiens audit filiam dicentem sibi: mater mea! noli flere super me; ego enim vivus sum: quia B. Virg. & S. Jacobus, me sustinent. Vade ad judicem; & dic ei meam innocentiam. Venit illa, & convenit Prætorem prandentem; qui gallum, & gallinam, assos scindere volebat. Prætor, inquit, filius meus vivit; jube solvi. Prætor ait: vivit filius tuus? vivit, ùt vivunt hæ aves. Vix dixerat; cùm gallus, & gallina, saltaverunt; & gallus, cantavit. Prætor stupens vocat Sacerdotes, & cives: eunt ad suspensum; inveniunt sanum; parentibus restituunt: gallus, & gallina, transfertur in templum; ubi septennio vixerunt. Nierembergius l. 1. c. 1. de mir. natur. in Europa.

Henricus Suso, Ordin. Prædic. protectus à B. Virgine sub pallio. Bollandus 25. Jan.

§. III.

Ex Patribus.

Cœlum, & terra, jam pridem ruissent; si non Maria precibus sustentâsset. S. Fulgentius l. 4. Mytholog.

Per te accessum habeamus ad Filium, ô benedicta inventrix gratiæ, genitrix vitæ, Mater Salutis: ut per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. S. Bernardus s. 2. de Adv. Dom.

O quis-

O quisquis te intelligis in hujus sæculi profluvio magis inter procellas, & tempestates, fluctuare; quàm per terram ambulare: nè avertas oculos à fulgore hujus sideris; si non vis obrui procellis. Si insurgant venti tentationum; si incurras scopulos tribulationum; respice stellam, voca Mariam. Si jactaris superbiæ undis, si ambitionis, si detractionis, si æmulationis; respice stellam, voca Mariam. Si iracundia, aut avaritia, aut carnis illecebra, naviculam concusserit mentis; respice ad Mariam. In periculis, in angustiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca: non recedat ab ore, non recedat â corde. Idem hom. 2. Sup. Missus.

Optima sanè spes est; apud eam habere confugium, quæ scilicet inter omnes cœlestis curiæ Senatores impetrandi apud Deum primum obtinet locum. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 29.

Hoc debemus indubitanter credere, pro hoc incessanter gratias agere; quòd, sicut Maria omnibus Sanctis in cœlo est potior; ità quoque pro nobis apud Deum, præ omnibus Sanctis, est sollicitior. S. Bonaventura in spec. B. Virg. c. 6. apud Naxera tr. de B. V. §. 34.

Nemo, Domina, tam idoneus est, ut gladio Domini manus pro nobis objiciat; sicut tu amantissima. Idem ibidem c. 12.

Securum accessum jam habet homo ad Deum; ubi mediatorem causæ suæ Filium habet antè Patrem; & ante Filium Matrem. Christus nudatô latere Patri ostendit latus, & vulnera; Maria Christo pectus, & ubera: nec potest esse repulsa; ubi concurrunt, & orant omni linguâ disertius, hæc clementiæ monumenta, & charitatis insignia. Dividunt coram Patre inter se Mater, & Filius, pietatis officia. Arnoldus Carnot. tr. de laud. Virg.

Advocati officium est; ut Clientis causam tueatur, & agat; non modò in judicio, sed armis quoque contra hostes. B. Virgo nostri patrocinium suscipit multò ardentiùs & efficaciùs, quàm quispiam Sanctorum: quia nos magis amat; & totius generis humani curam Maternam in Filio accepit. Costerus Sup. Salve Regina.

Paupertas Mariæ.

Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. Matth. 8. 20. id est, propriam domum. Sed nonne Maria, quæ erat unica suis parentibus, ex parte patris habuit domum parentum suorum? Et Joseph, qui adhuc vixit secundùm quosdam, propriam habuit domum? Respondandum: probabile esse; quòd Virgo beata omnia sua vendidit, & pauperibus elargita est; similiter Joseph. Alitèr non implêssent, quod Christus alios docuit; & Apostoli perfecerunt: qui, relictis omnibus, secuti sunt Christum Dominum. Dionysius Carthusianus hîc.

Tulerunt &c. Luc. 2. Defert Mater eum, velut oblationem novam, pro omnibus Mundi criminibus expiandis; & pro ipso piè obtulit munera paupertatis: insinuans præsentibus, atque posteris; quòd Mundi divitias non habebat: & quòd nec in magnis muneribus placatur omnium rerum Conditor; sed in affectibus, & in virtutibus magnis; quibus Virgo fulgebat. Sim. Cass. l. 2. de gest. Chr. c. 21.

Invenerunt puerum cum Maria. Matth. 2. 11. Cognoverunt sapientem, providam, verecundam, atque modestam, pauperem; & in ipsa paupertate lætantem. Sim. Cass. hîc.

Par turturum, aut duos pullos columbarum. Luc. 2. 24. Hæc fuit oblatio pauperum: nam divites agnum offerebant. Ex quo patet paupertas Mariæ, & Joseph. At nonne Maria à parentibus suis hæreditatem bonam susceperit? Nec dubium, quin tres magi pretiosa Christo dona obtulerint. Sed perfectissima Virgo, inspirante ei spiritu Filii sui, omnia tenuissimæ necessitati, hoc est, parcissimo victui, ac tegumento; superflua per se, vel potiùs per manus Joseph, erogavit egenis. Nec reor, quòd peregrinationi suæ cum JEsu, & Joseph, in Ægyptum aliquid notabile servaverit; vel tantam de crastino habuerit curam: quippe cujus spes in DEO perfectissima fuit; & quæ noverat, se Christum, Dei sapientiam, ac providentiam, omnipotentem secum habere. Dion. Carthus. hîc.

Apta paupercula, aptè Christo sacra est Virgo Mater; ut pauperem in terris Genitricem haberet: qui, cùm omnium esset dives, egenus pro omnibus factus est. Sim. Cass. l. 2. de gest. Chr. c. 18.

Peccatores respiciens.

Abscondit se Adam, & uxor ejus, à facie Domini DEI in medio ligni paradisi. Gen. 3. 8. Lignum hoc, lignum vitæ fuisse, tradunt nonnulli. Cucurrit ad vitæ lignum; quia jam pectore mortis cruciabat venenum. Nunquam inducam animum, ut putaverim, Adamum voluisse Numinis oculis subtrahi; ut eluderet scientiam; sed ut frustraretur vindictam. Erat arbor illa Deiparæ umbra: agnovitque Adamus, umbram Deiparæ opportunum peccatoribus esse perfugium. S. Ephrem orat. de Deip. ave lignum vitæ, gaudium, & voluptas. Naxera tom. 2. c. 20. §. 10.

Et peccatoribus *civitas refugii.* Ex. 21. Num. 35. Viæ, quæ ad eas ducebant, complanatæ erant; ut nullum esset obstaculum, quod homicidam in via impediret. Oleaster hîc.

Ecce famula tua sit in ancillam, ut lavet pedes servorum Domini mei. 1. Reg. 25. 40. Maria signata est per illam Abigail. Bonaventura in spec. Lect. 10. Per benedictam ancillam Mariam quasi tot servi Domini toti sunt, quot Fideles ejus suffragiis à peccatis mundati sunt. Ipsa enim tot servorum Domini pedibus aquam obtulit, quot pœnitentibus lacrymas compunctionis obtulit.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora? Cant. 6. 9. Luna lucet in nocte, aurora in diluculo, sol in die: nox autem est culpa, diluculum pœnitentia, dies gratia. Qui ergo jacet in nocte culpæ; respiciat lunam, deprecetur Mariam. Qui ad diluculum pœnitentiæ surgit; respiciat auroram, deprecetur Mariam. Innocentius P. s. 2. de Assumpt.

Elias turbine tegitur, ut peccatores videret. Eccl. 48. 13. Tibi, peccatores cernere, grave spectaculum; mihi verò, qui sum Dominus, lex de humanitate præscripta est, meipsum

debitorem clementiæ constitui. Tu ergo subi diversorium à peccato liberum; carne vestitus cum Angelis conversare. Ego verò ad homines per Incarnationem veniam; ego in eorum salutem curram. Virgo sub Spiritus umbra est; ut peccatores à divinæ justitiæ æstu subduceret; eorum protectio fieret, & umbraculum. Basilius Seleuc. In Maria, velut in horto condenso, & umbroso, invenitur umbra propitiationis. Ad hoc enim adumbravit eam virtus altissimi in filii conceptione; ut ipsa precibus suis, meritis, & exemplis, obumbraret peccatoribus contra fervorem divinæ iracundiæ. Richardus à S. Laur. l. 12. de laud. Virg. Refert S. Petrus Dam. & Salmeron tom. 10. tr. 40. idcirco bonum latronem respuisse; quia B. Virgo inter Crucem Filii, & crucem latronis, posita Filium pro latrone deprecabatur.

Probatica piscina. Joan. B. Virginem significavit. Blesensis s. 1. in adv. D.

Et in utero habens clamabat parturiens; & cruciabatur ut pariat. Apoc. 12. 1. Non de partu Christi loquitur, sed peccatorum. Peccator est filius doloris Bennoni B. Virgini. Parit, & stellis coronatur. Nempe fœminæ hujus gloria est, quòd peccatores parturiat. Paulus fratres in Christo coronam suam vocabat. Philipp. 4. 1. Incert. Auth. Ipsa de cubilibus leonum & de montibus pardorum, dicitur coronari. Et nota: quòd Apoc. 12. dicitur Maria coronari de stellis. Quid est hoc? nisi quòd feræ per gratiam, & orationes, Mariæ sunt stellæ. Richardus l. 3. de laud Virg.

Pœnitentia.

Maria est *fluvius Jordanis.* 4. Reg. 15. 14. in quo ad præceptum Elisæi, restituitur caro Naaman leprosi, sicut caro parvuli pueri: si in eo abluatur. Per hunc Jordanem transeunt Israëlitæ veri interram promissionis. Ita nos transeuntes â malo in bonum per pœnitentiam, devotè Mariam collaudantes, per eam introducemur in terram promissionis. Richardus à S. Laur. l. 9. de laud. Virg.

Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris? Cant. 3. 6. Rupertus: talis fumi virgula tu, ô Maria, suavem odorem spirasti altissimo, cœlestibus disciplinis erudita, atque extenuata. Intercessionis, & pietatis, spiramina redolebat, abolens fœtorem scelerum, & vitæ æternæ odorem exhalans; complens Dei nares fragrantissimis odoramentis: per myrrham excitat ad dolorem criminum, & pœnitentiæ amaritudinem. Et bene flumum exhalat, qui solet ciere lacrymas. S. Bonaventura in spec. c. 12. desertum est cor peccatoris, desertum à gratia, & virtutibus. Fumus aromaticus, fumus suavis animæ, est aspiratio spei veniæ. B. Virgo Maria per desertum quasi virgula fumi ascendit, quando, ipsâ suffragante, cor peccatoris fumum spei veniæ suscepit. Nullum piissima Virgo desertum abhorret, nullum peccatorem despicit; sed, quocunque pertransierit, suavissimum spei veniæ fumum respergit. Arcones in Is. 1. 13. Disc. 3.

Nostræ novæ Religionis, & pœnitentiæ, est Magistra. S. Ignatius M. ep. 13. Joanni S. Seniori.

Naufragis omnibus tutus pœnitentiæ portus est mater nostra misericordiæ. Arnoldus Carnot. tr. de laud. Virg.

Hæc est, post Filium suum, præcipuum refugium peccatoribus; quò post lapsum fugiant, consilium, ut pœniteant; auxilium, ut convertantur, nè pereant. Confessionem, & pœnitentiam in hominibus desiderat peccatorum; ut pro illis occasionem habeat deprecandi. Galfridus Abb. in omni festiv. B. Virg.

Prudentia.

Cogitabat, qualis esset illa salutatio. Luc. 1. 29. Hæc erat magna prudentia: continebat enim profunditatem sapientiæ; de qua Sap. 6. 16. *Cogitare de illa, sensus est consummatus.* Den. 4. 16. *Cœpit intrà semetipsum tacitus cogitare &c.* S. Bonaventura hic.

S. Ephrem s. de laud. Virg. B. Virginem, Principem omnium prudentissimam, & sagacissimam. Damascenus sapientiæ thesaurum. Illa paradisi hortulana Eva nimium credula, simplicitate, & imprudentiâ, serpentinæ facundiæ cessit. Hanc imprudentiam Maria correxit, cùm ad Angeli affatus prudentissimè subjecit: *quomodo fiet istud?* Quòd si, Salomone teste, Prov. 10. 19. *Qui moderatur labia sua, prudentissimus est;* Virgo præ omnibus prorsus hominibus longè prudentissima erit dicenda. Apud Drexelium in Ros. select. virt. p. 2. c. 1. §. 1.

Prudentibus cunctis ipsa prudentior; dum præ omnibus id solum elegit, quò melius inveniri nequit: præcavens, quidquid eò potuit minimum ad offensam; ad inveniens, quidquid per rationem, & virtutem, inhæsitanter placet. Sim. Cas. l. 2. de gest. D.

Pulchritudo.

O pulcherrima pulchritudo omnium pulchritudinum! O Dei genitrix, pulchrorum omnium summum ornamentum. Gregorius Nicomed. orat. de oblat. Deip.

Purgatorium.

Sum Mater omnium, qui sunt in Purgatorio: quia omnes pœnæ, quæ debentur purgandis, pro peccatis suis; in qualibet hora, propter preces meas, quodammodo mitigantur. Revelat. S. Brig. l. 4. c. 138. V. B. V. Vide Assumptio.

Purificatio.

Hodie mitissima *columba olivæ ramum ferens.* Gen. 8. templum ingreditur: jam amicitia inter Deum, & hominem, restauratur. Diez. conc. 1. in Purif.

Jacob, Gen. 32. 18. ex Mesopotamia redux, timensque fratrem suum; ut eum leniret, munera illi misit. Postea sua in tres turmas divisit, & ultimô loco decoram Rachelem cum puero

puero Joseph Gen. 33. 2. Fortè prudenter considerans; quòd licèt Esau munera non respiceret; saltem Rachelis puerique formâ mitigaretur. Sic Mundus irato Deo multa in lege naturæ, & scriptâ, obtulit sacrificia: postremò tandem locò, cùm hæc ad illum mitigandum non sufficerent; pulcherrimam Rachelem cum Joseph obtulit; quæ est B. Virgo, pretiosissimum infantem Jesum brachiis bajulans: quod munus ei infinitè placuit. Idem ibidem.

In hac sacratissima die per manus amorosissimæ Virginis, tanquam à communi Matre Salvatoris, & salvandorum, in loco communi, id est, in sancto Dei templo; communi personæ, videlicet sanctissimo Simeoni; tanquam authentico, & legitimo, Mundi Procuratori, humano generi facta est donatio Jesu Christi, Dei, & hominis: atque Ecclesia, Sponsa Dei in possessionem doni introducta est. Proinde in persona humani generis Propheta ad Dominum ait: *Suscepimus Deus misericordiam in medio templi tui.* Ps. 47. 10. S. Bernardinus tom. 3. tr. de B. Virg. s. 10. de Purif.

Donavit & B. Virgo Filium suum humano generi, dicens Simeoni: Novi, fidelissime Procurator Mundi, quibus regeat Mundus; quare illum contulerit mihi Deus. Pro Mundi salute mihi donavit illum: quia *sic* Deus dilexit Mundum &c. Dono igitur illum etiam ego: dono illum in donum illuminationis, in exemplum conversationis, in præmium glorificationis. Novi, quid dono: ipse est verus Agnus, qui tollit peccata Mundi. Nec solum Filium meum; sed & meipsam super hoc donum dono: atque ipsorum advocatam, genitricem, tutricem; nec non & thesaurorum Filii mei dispensatricem, charitate inviolabili repromitto. Idem ibidem.

Viderunt oculi mei salutare tuum &c. Luc. 2. 30. Dum virgineis in brachiis salutare omnibus Lumen; ruina verò, & resurrectio, ad manum Simeonis translatus. *Ecce positus est hic in ruinam.* Luc. 2. 34. S. Bernardus s. 2. de Purif. hodie placabilis, & Deo placens, hostia virgineis manibus offertur in templo. *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Ps. 47. 10. Modò illuxisse Mundo decantat misericordiam; cùm antea cœlicolis misericordiam, & hominibus decantâsset judicium. *Domine, in cœlo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes.* Ps. 35. 6. Antequàm brachiis virgineis portabatur, in cœlicolis misericordiam ostentabat; veritatem in homines; jam misericordiam in homines largè effudit. Naxera tr. de B. Virg. §. 29.

Verè, ô B. Virgo! non habes causam; nec tibi opus est Purificatione. Sed nunquid Filio tuo opùs erat circumcisione? Esto inter mulieres tanquam una earum: nam & Filius tuus sic est in numero puerorum. S. Bernardus s. 3. de Purif.

Quis hodie cereum gestans in manibus non statim illius Senis recordetur; qui hodie Jesum accipiens in ulnas suas, verbum in carne, tanquam lumen in cera; ipsum esse Lumen ad illuminationem gentium perhibeat Guarricus s. in Purif.

R.

Resurrectio.

SImon Cass. l. 14. de Resurr. Salvatoris, rationem reddens, cur B. Virgo cum aliis mulieribus ad sepulchrum non venerit, ait: quia Filius resurgens ipsam præhonoraverat, velut præ cœteris in sui morte dolore perfusam; & diligentem ardentiùs, & expectantem anxiùs resurgentem. Et præhonoranda erat in Resurrectione Virginitas, quæ in Incarnatione ipsum ad hoc susceperat, ut pro nobis moreretur, atque resurgeret. Et dignum erat, ut quæ natum priùs ipsa prior adoravit, atque sola suscepit de terris, quòd priùs aspiceret regressum ab inferis. Ipsa siquidem Angelorum & hominum, jam facta Regina; & super omnes Virtutes præfulgens, meruit in novitate cœlesti altiùs honorari. Id dixerim ante omnes aspicere Filium resurgentem; non quia Mater, sed quia charitate pollentior. Et quia omnia ordinatè disponit, jure servandi ordinis, hanc singularem in virtutibus fœminam resurgens à mortuis, primitus suam exhibendo corporalem præsentiam, honoravit; terminum dando singultibus; cujus cor doloris machera perfoderat.

Quando sol oritur, statim apparet in altiori monte, & postea aliis; dein in planitie camporum, & convallibus. Inter omnes puras creaturas mons altior est B. Virgo. Et Sol Christus in resurrectione resurgens statim apparuit huic monti, dein aliis. Diez. Resurrectio.

Rosa.

Rosa veris speciosa. S. Bonaventura in Litan. B. Virg.

Rubens rosa charitatis ardentissima. Blosius p. 2. parad. an.

B. Hermannus Josephus B. Virginem communiter Rosam appellabat. Bollandus 7. Aprilis.

S.

Sabbathum.

DOmina nostra omnem diligit, omnibus succurrit, pro omnibus intercedit pro omnibus Advocatâ se fecit; nec ullum à charitate secludit. Propter hoc est Lunæ assimilata, Cant. 6. 9. Quia, sicut luna, quæ inter corpora cœlestia, & terrena, est media: & quod ab illis accipit, ad inferiora refundit. Sic & Virgo Regia inter nos, & Deum nostrum, est media; & gratiam ipsa nobis refundit. Et hæc est ratio, quare dies Sabbathi appropiatur ei: quia, sicut dies Sabbathi inter diem Passionis; & Resurrectionis, est remedium; nec est diei transitus à die Veneris usque in diem Dominicum, nisi per Sabbathum. Sic Domina nostra est medium inter nos, & Deum:

nec nisi per eam ad primum est pervenire principium. S. Bonaventura s. 14. in Nat. D.

Cur Sabbathô cantatur officium de B. Virgine? quia est porta regni cœlorum; quod commodè per Dominicum figuratur. Belethus rat. div. off. c. 51.

Sabbathum est janua, & introitus, in diem Dominicam, quæ est dies requiei; & significat vitam æternam. Quia verò Deipara est nobis porta ad regnum cœlorum, quod per diem Dominicam significatur: ideò de illa solemnizamus septimâ die, quæ diem Dominicam præcedit. Durandus 6. Rational. c. 29.

Visebatur Constantinopoli imago Virginis, quàm tegebat velum totâ hebdomade; nisi quòd feriâ 6. post Vesperas, nullò mortalium movente, attollebatur, & reducebatur ab imagine; usque dum, celebratis in Sabbatho Vesperis, iterum ante eandem imaginem devolveretur, eámque, ùt prius, velaret. Spinellus c. 29. n. 17. ex Durando.

Variè in Sabbatho culta.

S. Ludovicus Rex Gall. solebat singulis diebus Sabbathi privato in cubiculo pedes lavare egenorum, osculari. In vita.

S. Radegundis Clotarii Regis Regina conjux quot hebdomadis ipsô Sabbathô ipsa leprosorum unum manibus blandè abluebat; & iis, quos eôdem die ad mensam adhibebat, egenis convivis ipsa serviebat ancilla. Nadasi Sabbatho 8.

Alutarius in sutrino B. Virginis iconem, accensâ quôlibet Sabbathô lampade, colebat fusis precibus cum uxore, liberis, & familiâ. Die quâdam nubifragium octuaginta domos abstulit, ducentas quassavit; pluribus pereuntibus ipse salvus. Domi tota supellex natabat, orantibus uxore & liberis. Ubi aqua resedit, venêre in domum admiratores; qui lychnum Sabbathinum ardere, intactam ab aquis imaginem, & salvam conjugem stupent; cùm tamen aquam stetisse viderent altiùs, quàm & imago, & lampas, & fœmina & liberi, fuerint. Bentius in Annuis S. J. Lusitaniæ.

Fœmina, hactenus carnivora diebus Sabbathinis, persuasa abstinere, feliciter puerum, & puellam, sterilis peperit. Idem in annuis Austriæ.

Duo probi Sacerdotes proximum in itinere templum conspicati, cùm sacro apparatu instructi essent; eamus, ajebant: & quia Sabbathum est, Deum in Maria Sacrô veneremur. Ergo eorum alterum Sacro intentum hæretici rapiunt, linguâ mutilum, & seminecem, relinquunt. Abductus à comite ad Cluniacense cœnobium. Nocte Epiphaniæ, cùm alios ad matutinas laudes abire sentiret, baculi strepitu unum advocat, & signis petit ad sacram ædem deferri. Orat corde elinguis: adest B. Virgo, manibus linguam ferens; cùm in Sabbathino, inquit, Sacrificio linguam amisisset, novam se illi dare. Et os aperire jusso linguam imposuit candidam; orat clarâ voce, stupentibus omnibus, Salve Regina. Cæsarius l. 7. dial. c. 24.

Rusticus messor die Sabbathi falcarios socios adhortatus, ut labore sub adultum jam Sabbathi tantisper intermissô, ad sacram ædem, & preces, se conferrent. At surdis cecinit. Ergo ipse falcem cum Rosario commutat, templum adit, confitetur, Dominicâ communicat, Lunæ ad falcem redit. Irrisus à sociis, quòd isti agellum suum jam messuissent, ipse verò haberet adhuc metendum. Patienter tulit: verùm pro more à cruce laborem inchoans, immissâ messi falce, & primo tactu, magnum auri obryzi pondus lætus invenit cum hac epigraphe: hanc illi auri massam à Deo, Deique Matre mitti, in signum Sabbathi honorati; in cœlo autem æternam coronam ei paratam. Cantipratanus l. 2. c. 50.

S. Gerlacus Ruremund. Divæ Virginis honori singulis Sabbathi diebus ad Aquisgranensem Deiparam visitandam nudis pedibus peregrè ire solitus. S. Servatii verò reliquias summô manè quotidie, molesto licèt itinere, visitavit. Hic sanctus, cùm jam non ad Aquisgranensem, verùm ad cœlestem, Deiparam, per itinera æternitatis adeundam, se componeret; nullus aderat Sacerdos in agone luctanti. Ergò à Deipara S. Servatius submissus est stolâ candidâ gloriosus; qui Gerlacum omnibus præsidiis communivit. Bollandus 5. Jan.

Sutor, Deus dedit, quidquid lucri per hebdomadam referebat, id omne erogabat in pauperes Sabbathô; tenui tantùm victu, ac necessariâ veste, ut plus dare posset, contentus. Quare visa est pretiosè magnifica domus Deo architectô fabricari; sed singulis Sabbathis tantùm; alias non: crescebat domus singulis Sabbathis. Is, qui hoc vidit miles, dixit; latercules aureos certatim collados ad ædificium domûs à senibus, & invenibus, pueris, ac puellis. S. Gregorius dial. l. 4. c. 36.

Juvenis liberali formâ, ære, ac patulantiâ, instructus ad scelus; à Virgine, quam perditum ibat, repulsam passus est non invitus: quando illum & præsentis tunc diei Sabbathi reverentia, & Mariani nominis, quô innocens illa pro argumento tuendæ puritatis utebatur, religio permovit ad generosam de hoste victoriam. Pepercit pudori Mariæ; Virginem in cœnobio cum dote, quæ illi unica ad ingressum deerat, collocavit. Hunc postea eidem in cœnobio Virgini Beatissima Mater necessariis ad mortem sanctè obeundam præsidiis instructum vitâ cessisse dixit; ob illam victoriam, ideoque cœlo assertum esse. Corpus verò illius condi jussit; utpote quod rosa ornâsset. Itum, ùt est in anno Mariano Sabbatho 18. Et ecce rosa è tumulo ex ipso adolescentis corde in altum excrevit. Nadasi Rosa 37.

B. Catharina Palantina, in Ducatu Mediolanensi tenella adhuc, singulis Sabbathis millies Ave Maria recitare in consuetudinem assumpsit. Bollandus 6. April.

Sacerdotum gloria. Amedeus hom. 8.

Salutatio Angelica.

§. I.

Explicatio, præstantia.

Ave.

AVe. Verè ei dicitur ave; quæ ab omni væculpæ immunissima fuit. S. Bonaventura in spec. B. Virg. c. 1.

Rarò in Veteri Testamento salutatione Angelicâ quemquam honoratum reperies. Non salutatur Abraham, cùm extollitur titulô fidei. Non salutatur, cùm jugulatis quinque regibus, ereptô Loth, revertitur; neque cùm filium immolare jubetur. Non salutatur Moyses, cùm de rubo eum Deus alloquitur. Annuntiato Christo salutationes incipiunt jam proximô Jesu, qui est Salvator Mundi, salute non procul positâ. - Salutat Angelus Mariam; nec multò post Elisabeth occurrit & ipsa salutans. Salutant Angeli post resurrectionem sanctas mulieres; salutat ipse Christus Discipulos. Arnoldus Carnot. tr. de laud. B. Virg.

Heva. Gen. 3. 20. Septuag. *vita.* Hebr. *have*, id est, vive; quæ vox est salutantis. Pro *have* Latini dicunt *ave*. Cornelius hic.

Arch-Angelus Gabriel nunc quoque in cœlis regium præfert vexillum aureis inscriptum literis Ave Maria. Revelat. S. Mechtildis l. 1. c. 1.

Testantur historiæ urbis Cæsar-Augustanæ in Hispania, & Didacus Mucillo in historia de fundatione miraculosa Sacelli Angelici B. Virginis: ubi audivit, inquit, aliquamdiu S. Apostolus Jacobus musicam cœlestium Spirituum; & observavit, iterâsse illa verba: *Ave Maria! gratiâ plena, Dominus tecum.*

Prima omnis sapientiæ, & salutaris doctrinæ in Novo Testamento illa nobis salutatio à Patre luminum immissa est. S. Gregorius Thaum. hom. 2.

§. II.

Quibus in usu.

SAlutationem tibi Angelicam, ô Virgo! omnes incorporeæ legiones; item Chori Patriarcharum, Prophetæ, Apostoli; unaque divinæ Religionis Antistites venerandi; præterea Martyres; item reliquæ stationes Sanctorum; & denique agmina Justorum universa decantant. S. Germanus Patr. Constant. Ex Menol. 18. Jan. in Vesp. de SS. Athanasio, & Cyrillo.

B. Maria Ogniac. aliquando intrà diei, & noctis, spatium millies, & centies, genuflectens salutabat Deiparam. Surius in vita.

S. Thomas Aquin. puerulus à nutrice balneatus chartulam parvam humô levavit: quam cùm illi eripere vellet, ejulavit; permisit illi: clausâ manu balneatus, absterstus, indutus, ad matrem portatus. Mater manum ejus apetiens reperit chartulam nil aliud continentem, nisi *Ave Maria.* Bollandus 7. Martii.

B. Margareta Ungarica V. filia Belæ regis Ung. in singulis festis B. Virginis, ac intrà octavas, offerebat B. Virgini mille salutationes angelicas; &, ad singulas earum, prostrationes faciebat. Bollandus 28. Febr.

Venerabilis Ida, quam aliqui Beatam appellant, Virgo Ord. Cisterc. Lovanii, per longum tempus diebus singulis mille ducentis vicibus genua flectit, & Deiparam salutat. Idem 13. April.

S. Catharina Sen. quinquennis edocta salutationem angelicam, illam ascendendo, aut descendendo, per gradus, ad quemlibet flexô genu persolvebat. Vitæ p. 1. c. 1.

Ignatius Martinus in Lusitania catechizans, & rogans, quis vellet salutare B. Virginem? omnes pudebat. Et ecce infans in ulnis maternis insonat: *Ave Maria.* tum progressi: *gratiâ plena.* Nierembergius nat. hist. l. 3. c. 20.

§. III.

Præmia, & miri effectus.

IPsa nos libenter salutat beneficiô, & consolatione, si nos eam frequenter salutamus servitiô, & oratione. Libenter nos salutat cum gratia; si libenter eam salutamus cum Ave Maria. S. Bonaventura spec. B. Virg. c. 4.

Si mille *Ave Maria* dicis in die devotè, millies à Virgine resalutaris. S. Bernardinus tom. 1. f. 52.

Invitat nos ad salutationem Mariæ Gabrielis exemplum: nam, si eam salutaverimus, non est tam rustica, ut sinè resalutatione dimittat. Hugo Card. in Luc. 1.

Cœlum gaudet, stupet omnis terra, cùm dico, *Ave Maria.* Sathan fugit, Infernus contremiscit; cùm dico, *Ave Maria.* Abscedit tristitia, venit nova lætitia; cùm dico, *Ave Maria.* Torpor evanescit, cor ex amore liquescit; cùm dico, *Ave Maria.* Crescit devotio, oritur compunctio; spes proficit, augetur consolatio; cùm dico, *Ave Maria.* Thomas Kemp. soliloq. an. c. 23.

De Bustis f. 1. p. 12. ait, aviculam à pia virgine, à qua alebatur, *Ave Maria* garrire didicisse. Abierat illa aliquando è sinu longiùs: & ecce milvum. Necessitas *Ave Maria* suggessit: & ecce milvus in terram decidit mortuus; avicula evasit. O quot milvus infernalis aviculas raperet, si non salutâssent sæpe Mariam.

Henricus Suso, Ordin. Prædic. manè B. Virginem salutans cœlesti cantu recreatur. Bollandus 25. Jan.

In Polonia Laicus quidam, in Ordine nostro Conversus, erat; nullam aliam orationem, præter salutationem Angelicam, addiscere potuit; quam nocte diéque, piè recitabat. Ex mortui ore excrevit arbor, cujus singulis foliis, distinctis literis impressum, *Ave Maria.* Cæsarius hom. in D. 9. post Pent.

B. Joannes de Deo gravem tempestatem in mari sedat salutatione Angelicâ. Bollandus 8. Martii.

Sanctitas.

Talis profectò erat; ut nulli usui servaretur, nisi divino. S. Laurentius Just. serm. in Annunt. B. Virg.

Virgo Maria super omnes fuit spiritualior, quia fuit Christo propinquior; quia ipsum portavit in utero novem mensibus. S. Vincentius Ferr. f. de SS. Philippo, & Jacobo.

Ser-

Sermo.

Manſit autem Maria &c. Luc. 1. Dignum, ſuavéque, duxerunt inſimul ad tempus contubernium facere; ut divinum ad invicem poſſint habere colloquium: quarum mens nihil diſputare noverat de terrenis, quæ dona cœleſtia in anima, & corpore, geſtabant. Quantum eis gaudii credimus affuiſſe, dum de divinis ſolæ confabularentur: dum referebant, quod non propriis meritis, ſed ex divina gratia, talium fœtuum factæ fuerunt portatrices. S. Anton. 4. p. tit. 15. c. 15.

Plus cum Deo quàm cum angelo, vel hominibus, locuta eſt Maria: ex quo bis Angelo, bis homini, ter autem Deo, locuta eſt. S. Bonaventura ſpec. B. Virg. c. 2.

B. Virgo depingitur cum majori oculo, quàm ore; ùt patet in imagine, quam pinxit S. Lucas: ad innuendum; quòd habuerit oculum cordis magnum, ad cogitandum, & contemplandum; ſed os parvum ad pauca loquendum. S. Vincent. Ferr. ſerm. in Vigil. Nat. D.

Solitudo.

Fons ſignatus. Cant. 4. 12. Utpote quem neque ferarum pes ſordidet, nec pulvis perturbet. Hunc ergo fontem, quem adeò ſedulè clauſum dixerat; jam cunctis floribus, viretiſque, amœnos ſubminiſtrare latices oſtendit. *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Cant. 4. 15. Contraria ſibi ſponſus dixiſſe videtur: ſi enim ſigillò clauſus; quomodo jam impetu fluens, & hortorum flores abluens? Imò, ut copioſiores hortis aquas impertiatur, priùs eſt ſignatus, & clauſus ſigillis. In abdito acquiſivit, quos ditior poſtea latices plantis omnibus propinaret. Naxera tr. de B. Virg. §. 16.

Emitte Agnum Domine Dominatorem terræ de petra deſerti. Iſ. 16. 1. Rupertus ad illud Cant. 3. quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum: Maria aſcendit per deſertum, id eſt, animam habens valde ſolitariam. Sicut Eſther 14. 3. Regina poteſt dicere. *adjuva me ſolitariam.*

Diſce Virginem moribus, diſce Virginem verecundiâ, diſce Virginem oraculò, diſce myſteriò. Trepidare Virginum eſt, & ad omnes viri ingreſſus pavere, omnes viri affatus vereri. Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret; ſolus Angelus reperiret. S. Ambroſ. l. 2. in Luc. c. 1.

Sola erat Maria, & loquebatur cum Angelo. Sola erat, quando ſupervenit in eam Spiritus S. & virtus Altiſſimi obumbravit eam. Sola erat, & operata eſt Mundi ſalutem, & concepit redemptionem univerſorum. Idem ep. 42.

Ingreſſus Angelus ad eam &c. Luc. 1. Non enim in plateis erat; non in publico morabatur: intus erat, in penetralibus ſola ſedebat. Euſebius Emiſſ. hom. in ſer. 4. Dom. 4. Adv. Nunc, ubi ipſam invenit, demonſtrat. Non foris in plateis civitatis vagabundam, ſed intus in domo ſolitariam. Illi enim, qui foris ſunt, id eſt, in publico, non merentur, à Deo per Angelum ſalutari. &c. Hugo Card. hic.

Turbata eſt in ſermone ejus. Luc. 1. 29. Quid egit Angelus, ut omnem Virgini trepidationem adimeret? Ex nomine illam vocavit: *ne timeas Maria.* Vix illa nomen ſuum audierat, quando conquievit. Nam reputabat apud ſe: ego domò nunquam prodeo, nomen meum omnibus incognitum eſt. Ergo propheta Dei eſt juvenis; Deus hoc illi indicavit: ergo à nuntio Dei nihil timendum. Didacus Niſſ. ſer. 6. Dom. 4. Quadr. §. 4.

Ingredi eò poterant Angeli, quò homines non admittebantur. Quæ hominum converſationem fugit, ad Angelorum viſitationem diſponitur. Diez. conc. 2. de Incarn. Dom.

Cum feſtinatione ivit; quia nolebat diu in publico videri. Medit. vitæ Chr. c. 5.

Manſit Maria cum illa quaſi menſibus tribus; & reverſa eſt in domum ſuam. Luc. 1. 56. Rediit autem: quia circa Eliſabethæ partum magna hominum multitudo ad Zachariæ ædes confluxura erat. Virgo autem ſanctiſſima, virgineò quòdam pudore tenta, hominum conſpectum declinabat. Titus Boſtrenſis.

Spes Noſtra.

Salve ſpes deſperatorum, & afflicti generis noſtri refocillatio. S. Joan. Damaſc.

Ipſa eſt ſpes pœnitentium, ſolamen lugentium. S. Bonaventura in Pſalterio.

Spiritus Sanctus.

An donum linguarum datum etiam B. Virgini, & aliis præſentibus mulieribus? Actor. 2. 3. Negat Cajetanus. De B. Virgine eſt certum: quia magiſtra magiſtrorum, & Doctrix Apoſtolorum. Ergo donis Spiritûs S. magis repleta, quàm ipſi Apoſtoli. Secundò fugit in Ægyptum, & cum Ægyptiis locuta Ægypticè. Sylveira hic.

Quicunque radios, à gratia Spiritûs S. projectos haurire oculis cupimus; illud, inquam, inocciduum divini Luminis jubar; omnes ad gratiæ fontem, id eſt, ad Genitricem Creatoris, accurramus oportet. Ad ipſius enim votum, ſummæ quæque dona, Fidelibus communicat Deus. Philotheus Patriarcha ex Menol. 16. Julii ode 3.

Stella.

Non dixit, *ſtella ſtabat* ſupra puerum; ſed *ſuprà, ubi erat puer.* Matth. 2. 10. Ubi enim erat puer, niſi in ſinu Matris? Stabat ſtella ſupra ſtellam: Maria enim *ſtella maris* interpretatur. Stabat ſtella, & clamabat: habet enim linguam ſuam; ſignificando loquebatur. Sed quid ſignificabat? quid dicebat? vis audire, quid? hic puer eſt; hic eſt Mater pueri: hic eum quærite; hic eum invenietis. Euſebius Emiſſ. in Epiph. Dom.

Maria ſtella matutina eſt, lucens, antequam dies erat: quia ortus Mariæ præceſſit ortum diei, id eſt, Chriſti, qui eſt Lux, & dies. Hæc eſt ſtella,

ſtella, quæ vincenti promittitur in præmium. Apoc. 2. 28. Richardus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg. c. 3.

Maria interpretatur ſtella maris-quæ navigantes per mare Mundi in navi innocentiæ, vel pœnitentiæ, dirigit ad littus cœleſtis patriæ. S. Bonaventura ſpec. B. Virg. c. 3.

T.

Temperantia.

UTerus ille, qui Deo incarnatô gravidatus eſt, nunquam in cibo, & potu, intemperatô gravatus eſt. Idem ibidem c. 4.

Templa.

Sola Roma magnifica templa in B. Virginis honorem ad ſexaginta tria, quot Salutationes Angelicæ in Roſario, exædificavit; illaque ſtudiosè frequentat, & devotè colit.

In Hiſpania, poſt diligentem inquiſitionem, reperta ſunt templorum B. Virgini Mariæ dedicatorum octuaginta millia: vixque ibi colliculus aliquis, inſignior, amœniorve, conſpicitur; quem non Sacellum aliquod, aut ædicula Mariana, exornet, & coronet. Nierembergius de amore erga B. Virg. c. 10.

Tentationes.

Debbora. Judic. 5. 8. quod Hebr. idem eſt, quod *apis*, typus B. Virginis; peperit victoriam de diabolo. Barac noluit ire ad conflictum, nisi comite, imò Duce Debborâ. Sic B. Virgo Virginum, Apoſtolorum, Martyrum, Sanctorum omnium, auteſignana omnes præit verbô; & exemplo hortatur, ad generosè cum carne, Mundo, & dæmone, certandum. Incert. Auth.

Sicut cinnamomum aromatizans odorem dedi. Eccl. 24. 20. Pauſanias in Bœoticis l. 9. ſcribit: in Arabia plurimas viperas ſub balſamî arboribus latitare; eásque ſub illis commorantes balſami paſtu venenum amittere; ipſarum item morſus ob id eſſe innoxios. At verò præſidiô B. Virginis, quæ eſt myſticè balſami arbor, dæmonibus, per ſerpentes ſignificatis, venenum adimitur; ne eorum morſus, & neſariæ ſuggeſtiones, ejus clientibus noceant. Cornelius hic.

Domine! ſalva nos, perimus. Matth. 8. Maria noſtra eſt ſuſceptio: nam in mari Mundi ſubmerguntur omnes illi, quos non ſuſcipit navis iſta. Unde Sap. 14. *tranſeuntes mare*, id eſt, Mundum, *per ratem*, id eſt, Mariam, *liberati ſunt.* Ideò, quoties videmus inſurgentes ſuper nos fluctus hujus maris; clamare debemus ad Mariam: Domina! ſalva nos, perimus. Richardus à S. Laur. l. 11. de laud. Virg.

V.

Verbum Dei.

ECce Mater tua, & fratres tui foris ſtant. Matth. 12. 47. Profundè ſubdita ſilenter ſtabat ad verbum; cedens doctrinæ publicæ pro publica utilitate potiùs, quàm vellet ſibi Filium reducere in privatum. Nec ipſa dixit, quod ille Judæus protulit, quòd ei loqui vellet. Sed aut Chriſtum increpare ſatagens, quòd ex paupercula natus eſſet; aut humanè diſcretus ad Matrem, autumans ipſam aſſiſtere præ foribus præſtolantem, ut Filio loqueretur. Simon Caſs. de geſt. D. l. 2. c. 26.

Maria autem conſervabat omnia verba hæc &c. Luc. 2. 19. Si Maria à paſtoribus diſcit, cur tu declinas diſcere à Sacerdotibus? S. Ambroſ. hic. Audit ab Angelis Maria omnium Magiſtra virtutum; & velut à ſapientibus verba deprompta cuſtodit. Humilitatem ſuam proteſtatur, quòd audit ab eis, quibus eſt ipſa ſuperior; & affectum movet in prolem. Simon Caſs. de geſt. D. l. 2. c. 20. Quid eſt conferre in corde? nisi ſtudioſa meditatio mentis veritatem rerum potiſſimùm in veſtigans. Exemplô novæ Virginis Matris animemur: ut internâ mente myſteria meditemur; ut fide nos vivificent, ſpe erigant, dilectione paſcant. Idem ibidem c. 21. O Mater ſapientiſſima! nobis conſervabat, & memoriæ commendabat: ut poſtea ipsâ docente, ipsâ narrante, ſcriberentur, & univerſo Mundo prædicarentur. Ab ipſa enim hæc Apoſtoli audierunt, &, ipsâ dictante, ſcripſerunt. Euſebius Emiſs. in aurora Nativ.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Joan. 8. 47. Aures debent eſſe duæ, ſcilicet intellectus & affectus, ut audiat, qui ex Deo eſt, exemplô Mariæ. Humiliter pro ſe, ſicut ipſa audivit Angelum; patienter contra ſe, ſicut ipſa Filii irriſores. Non debent moveri aures, nisi motô capite. id eſt, nisi ad ea, quæ Deus vult; quia aures ſunt de ipſo capite. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit.* Sic per omnia, & tantùm ſic movebatur Maria. Richardus à S. Laur. l. 5.

Victoriæ.

Joannes Zemiſces Orientis Imperator, dum, deletô Bulgarorum rege, & regnô, Conſtantinopolim cum triumpho regreditur; ipſe albô vectus equô, venerandam verò Auguſtiſſimæ Virginis imaginem in curru triumphali, ſubſtratis ejus pedibus hoſtium ſpoliis, victricem deferri juſſit. Zonaras tom. 7.

Joannes Comnenus, Imp. Conſtantinop. cùm anno 1123. de Scythis validô exercitu Thraciam invadentibus, ope B. Virginis victor evaſiſſet; in rei geſtæ monimentum apparari juſſit currum pulcherrimum, cui quatuor equos candidiſſimos admovit, in eo victricem Imaginem Deiparæ collocavit; habenas proceribus regni, currum cognatis, regendum dedit: ipſe crucem manu geſtans pedes anteceſſit. Nicetas in Annalibus.

Virginitas.

Pulchra ut Luna. Cant. 6. 9. propter virginitatem: lunæ námque corpus frigidum eſt. S. Bernardinus tom. 1. ſ. 52.

Fortè propterea turbata est in sermone ejus, & cogitabat, qualis esset ista salutatio. Luc. 1. Quòd benedictam seſe audiſſet in mulieribus; quæ nimirum benedici in Virginibus ſemper optabat. S. Bernardus ſ. de B. Virg.

Novum canticum, quod ſolis dabitur in regno Dei cantare Virginibus, Apoc. 14. 3. ipſam Virginum Reginam cum cœteris, imò primam inter cœteras eſſe cantaturam; nemo eſt, qui ambigat. S. Bernardus hom. 2. ſup. Miſſus.

Virgines cum Maria Virgine habebunt partem. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 12.

Virginitatis feraciſſima planta. S. Amedeus hom. 8.

Ità puritatem, & virginitatem, amabat; ut, ſi quis ab ea petiiſſet, vellétne potiùs virgo eſſe, & non Dei Mater? an verò Mater Dei eſſe, amiſſâ virginitate? reſponſuram fuiſſe credo; illæſam ſe malle virginitatem. Ex quo patet; quantopere carnales reprehendendi ſint, qui tam vili pretiò virginitatem vendunt. Diez conc. 4. de Incarnat. Dom.

Deo virginitatis lilium in humilitatis valle produxit. Fulbertus Carnot. dd Nat. B. Virg.

Virtus.

Ad Virginem. Luc. 1. 27. Ad virtutem deſponſatam viro. Theophylactus. Declarat hæc verſio Mariæ ſanctitatem; ità ut dicatur ipſamet virtus.

Oculi tui columbarum &c. Cant. 4. 1. Laudatur in oculis ſimplicitas, in capillis cogitationum tuarum munditia, in labiis doctrina, in genis verecundia, in collo humilitas, in uberibus tuis adoranda, & ſpectabilis eſt cum virginitate fœcunditas. Rupertus l. 3. hîc.

S. Bonavenrura ſpec. B. Virg. c. 7. vocat Matrem virtutis. O quàm florida fuit terra, quàm floridus fuit lectus Mariæ; quæ in floridæ vitæ honeſtate florebat omnium virtutum honeſtate. Idem ibidem c. 10.

Depromebant virtutes in cogitatione, & affectu, cordis ejus ineffabilem harmoniam; quam ipſa Creatrix, & inhabitatrix ejus Dei ſapientia, delectabatur audire. Fulbertus de Nat. B. Virg.

Non defuit tibi puritas Angelorum, non fides Patriarcharum, non ſcientia Prophetarum, non zelus Apoſtolorum, non patientia Martyrum, non ſobrietas Confeſſorum, non innocentia, aut humilitas, Virginum. In ſumma; nullo genere vacâſti virtutum, ô Virgo plus quàm beata! quodcúnque donum alicui Sanctorum unquam datum fuit, tibi non fuit negatum: ſed omnium Sanctorum privilegia omnia habes in te congeſta. Idiôta de contempl. B. Virg. c. 2.

Tu vallis vernans virtutum liliis. Bloſius parad. an. p. 2.

Viſitatio.

Trahe me &c. Cant. 1. 3. Trahebatur poſt Dominum fœmina deſideriorum; trahebatur, & currebat in odore unguentorum: & ipſum currere, id eſt, in montana cum feſtinatione abire, erat dicere: *trahe me poſt te.* Rupertus l. 1. in Cant.

Feſtinationem Mariæ in domum Zachariæ Angeli mirantes ajunt: quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens? Cant. 6. 9. Mirantur, quòd longô ſilentiô ruptô, & quiete, quaſi aurora conſurgat. Nam, cum aurora communes hominum labores excitantur; ſervilia opera incipiunt agitari. *Jam enim aſcendit aurora.* Gen. 32. q. d. juxta Interlinearem: jam tibi tempus eſt, ab inviſibilibus, & divinis, ad corporalia, & humana negotia tractanda deſcendendi. Hoc pulcherrima aurora Maria promovit ſuis factis; dum à verbi conceptu ſilentiô, & quiete, contemplationis abiit cum feſtinatione ſervitura cognatæ. O utinam ab hac divina aurora excitarentur ad laborandum multæ otioſæ mulierculæ; quæ prætextu orationis, horrent fuſum. Baeza.

Surge, propera, &c. Cant. 2. 10. Surge à quiete contemplationis, quâ tot annis potita es tum in templo, tum in Nazareth: propera cum feſtinatione ad montem Judææ; ut manifeſtentur Dei magnalia, quæ in te perfecta ſunt. Veni mecum in domum Zachariæ; ut ibi generes mihi alium filium adoptivum, præcurſorem meum. de Ponte tom. 1. l. 5. Exh. 15. hîc.

Exurgens Maria &c. Luc. Unde, precor, exurgens fuiſti? ſi non à ſomno quodam, non tam ſenſuali, quàm ſpirituali? & hoc in contemplatione: quatenus ſedula fieres miniſtratrix in actione. Gerſon tr. 9. ſup. Magnif.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. Quæritur, quomodo magnificet Dominum? ſi enim Dominus nec augmentum, nec decrementum, recipere poteſt; quâ ratione nunc Maria loquitur? *Magnificat &c.* Si conſiderem Dominum Salvatorem imaginem eſſe inviſibilis Dei; & videam, animam meam factam ad imaginem Conditoris; ut imago eſſet imaginis: quando igitur grandem fecero imaginem imaginis, id eſt, animam meam; & magnificavero eam opere, agitatione, ſermone: tunc imago Dei grandis efficitur; & ipſe Dominus, cujus imago eſt, in noſtra anima magnificatur. Origenes hom. 8. de Viſitat.

Cur B. Virgo ſuum iter confecit cum feſtinatione? ut oſtendatur regalis animi magnanimitas; quæ nullâ montium aſperitate, ut ab incepto deſiſteret, detineri potuit; ſed feſtinanter omnes difficultates ſuperavit, ut ad deſtinatum locum perveniret. S. Ambroſ. non ab ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris, retardavit. Neſcit tarda molimina Spiritûs S. gratia. Idem. Sylveira hîc q. 6.

Virgô Deô plena ad montana conſcendit, ſuperiora petit: jam non in terris, ſed in cœlis, mente habitat, & ſpiritu converſatur. Feſtinat,

pro-

properat; nihil negligenter agit. Eusebius Emiss. ser. 6. Dom. 4. Adv.

B. Virgo, charitate vulnerata, non potuit quiescere, quin cognatam inviseret; ac præsentiâ, gratiâque suâ, adjuvaret; & ut Joannes adventu verbi sanctificaretur. Sylveira hîc.

Cur Virgo tam festinanter tendit ad Elisabeth? cùm cogitabunda fuerit ad respondendum Angelo: *cogitabat, qualis esset ista salutatio.* Et iterum quærit: *quomodo fiet istud?* Vide divinum ingenium: ad honores, & dignitates acceptandas, cunctatur; ad opera verò charitatis, & humilitatis, velocissimè prævolat. Idem hîc q. 7.

Festinat Maria montana conscendere, non voluntate vagandi, aut ad curiositatem oculorum in montibus dilatandam: sed ad illam duntaxat civitatem, in domum ingreditur; ubi novi Prophetæ, suique Filii Præcursoris, noverat esse Matrem. S. Antonin. 4. p. tit. 15. §. 1. c. 12.

Sancta pergit ad Sanctam: &, quæ majori sanctitate resplendet, humilioribus, atque ardentioribus, moribus agitur. Idem ibidem.

Tradunt quidam ex revelatione, iter sex dierum fuisse à Nazareth usque in civitatem Zachariæ; & unâ die à Beatissima Virgine, juvantibus Angelis, fuisse emensum: & propterea dictum esse, *cum festinatione* Salmeron apud Sylveira t. 1. l. 1. c. 6. q. 9.

Voluntas.

Eris corona gloriæ in manu Domini. Is. 62. 3. *Vocaberis voluntas mea.* v. 4. Guericus s. 4. de Ass. Mariam, quæ secundùm carnem Mater erat, aliâ quoque ratione Matrem sibi Jesus probat: quandoquidem ipsa voluntatem Patris in tantum faciebat; ut de ipsa prædiceret Pater: *vocaberis voluntas mea.*

Ecce ancilla Domini. Luc. 1. 38. En tabula sum, quamvis Scripturam excipere idonea. Scribat in me scriba ille, quodcunque visum fuerit: faciat de me universorum Dominus, quidquid libuerit. Titus Bostrens. hîc. Tabula sum pictoria: pingat pictor, quod voluerit: faciat Deus, quod voluerit. Theophylactus apud Did. Nyss. D. 3. Epiph. §. 3.

Assentior Divo Antonino 4. p. tit. 15. c. 41. §. 1. Anselmum secuto, qui ait: ô Domina! ità divinæ voluntati conformis fuisti; ut salutis humani generis avidissima esses; ut dicere audeam: quòd si nullus fuisset repertus, qui Filium crucifigeret; ad hoc, ut sequeretur salus hominum, & adimpleretur voluntas Dei, secundùm rationem; si oportuisset, ipsa posuisses in crucem. Neque enim credendum est, minoris fuisse perfectionis, & obedientiæ ad Deum, quàm Abraham; qui proprium filium obtulit Deo in sacrificium, propriis manibus occidendum. Nierembergius de amore erga B. V. c. 14.

Z.

Zelus.

Et ingressus Angelus ad eam. Luc. 1. 28. Est probabile quòd tunc devotissimè pro totius humani generis salute, & Christi adventu, oravit. Dion. Carth. hîc.

Exurgens Maria &c. Luc. 1. 39. Vix Christum in utero conceperat, cùm post Angeli discessum subdit S. Lucas: *exurgens Maria &c.* Quò abis, Virgo purissima? cur relinquis quietem domûs tuæ? cur properas in domum Zachariæ? Propero; ut Dilectum, quem inveni, cæteris introducam in domum matris meæ inter cognatos meos &c. ut per fidem, & gratiam introducam eum in Joannem Bapt. Per illam inventus à pastoribus, Regibus: introductus in Ægyptum: ad significandum; ejus meritis & precibus, Christum introducendum in omnes gentes de Ponte el. 6. in Cant. Exh. 9. §. 6. donec introducam &c.

Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Luc. 1. 46. Quamvis Deus, ex quo Mundum condidit, semper fuerit Salvator; officium tamen salvandi personaliter tunc assumpsit, cum Caro factus est. Et propterea hoc speciali modô Salvator significatur. Et verè in Deo Salvatore Spiritus B. Virginis exultavit; quia exultavit in Deo incarnato, Salvatore autem non hujus vel illius, sed Mundi. Verè meus, inquit Maria: quoniam totum corpus ejus, mediante quô salvat Mundum, meum est. Cajetanus hîc.

Maria ante crucem stabat, & piis spectabat oculis Filii vulnera: quia expectabat, non Pignoris mortem, sed Mundi salutem. S. Ambros. l. 10. in Luc. 23.

Sicut tu, ô Domine! salutem humani generis in cruce sitivisti; & sic ipsa sitivit. Stabat enim juxtà crucem, non ut dolorem Filii consideraret; sed ut salutem humani generis expectaret. Richardus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg. c. 5.

Gaudet ultrà, quàm dici, aut credi, fas est, de communi Electorum salute: sciens, quòd propter eos Dei Filius carnem susceperit ex eâ. S. Amedeus hom. 2.

TITULUS. VII.

ENCOMIA B. VIRGINIS.

EX SCRIPTURA, ET SANCTIS PATRIBUS.

Ordine Alphabetico.

A.

ABigail ſapiens. Bonaventura in Carmine Virg.

Ablutio lacrymarum noſtrarum. Germanus Conſtant.

Abyſſus humilitatis. Ildephonſus de parturit. Virg. c. 2.

Abyſſus gratiæ. Damaſcenus or. 2. de dormit. Virg.

Abyſſus ſapientiæ. Bernardus ſ. 1. in ſignum magnum.

Abyſſus miraculorum. Damaſcenus ſ. 1. de Nat. Virg.

Abyſſus luminis. Bernardus ſ. de verb. ap.

Abyſſus abyſſum invocans. Bonaventura ſuprà.

Abyſſô profundior. Auguſtinus ſ. 83. de aſſumpt.

Acervus tritici vallatus liliis. Epiphanius ſ. de laud. Virg.

Adæ revocatio. Theophanes hymnô de annunt.

Adminiſtra ſalutis univerſi. Damaſcenus or. 1. de Nat.

Aditus recuperationis. Anſelmus de præc. ad Virg.

Adjutrix deſtitutorum. Ephrem or. ad Virg.

Adjutrix peccatorum, & indigentium. Andreas Cret. or. 2. de aſſumpt.

Admiranda univerſis. Ignatius ep. ad Joan.

Advocata Evæ. Irenæus l. 5. contra hæreſ. c. 19.

Advocata unica peccatorum. Ephrem in laud. Virg.

Advocata omnium iniquorum, ad ipſam confugi entium. Dionyſ. Carth. de laud. Virg.

Ægrotantium exultatio. Ephrem or. ad Virg.

Ager Dei ampliſſimus, plenus fructibus dilectionis. Andreas Hier. or. annunt

Ager plenus, cui benedixit Dominus. Bonaventura ſuprà. Richardus à S. Laurentio.

Agna immaculata. Gregorius Nicomed. de oblat. Virg.

Agna, ex qua Paſtor ovem induit. Id. or. 1. de Nat.

Altare Dei. Ambroſius in Pſ. 42.

Altare animatum panis vitæ. Methodius or. de hypapante.

Altare thymiamatum. Ambroſius l. 2. de virginibus.

Altior cœlô. Auguſtinus ſ. 83.

Altiſſimæ ſpeculationis miraculum. Epiphan. de laud. Virg.

Altitudo altitudinum. Germanus Conſtant. in vita Virg.

Alveus divinæ gratiæ. Bernardus ſ. de B. Virg.

Amatrix hominum. Bonaventura in Lytan. Virg.

Amictus à Deo variatus. Andreas Cret. hom. 2 de aſſumpt.

Ancilla Domini. Luc. 1.

Alieniſſima ab omni labe peccati. Ephrem or. ad Virg.

Ancilla in ſubdito habens Deum. Ildephonſus de Virg.

Anchora fida in tempeſtatibus. Ephrem ſuprà.

Anchora humanæ ſpei. Id. ib.

Annuntiata oraculis propheticis. Sophronius or. de aſſumpt.

Angelorum gloria. Bernardus ſerm. de Nat.

Angelis reverenda. Idem ep. ad Lugdnn.

Angulus deſiderii omnium electorum. Bernardinus tom. 2. ſ. 51. art. 2.

Apis parvula, cujus fructus eſt dulciſſimus. Bonaventura ſuprà c. 16.

Aquæductus divinæ gratiæ. Bernardus de Nat. B. V.

Aquila grandis magnarum alarum. Bernardus ſ. 2. in Salve Reg.

Aquila ſingularis. Idem ſ. 3. de Aſſumpt.

Arbor vitæ fructifera. Bonaventura in Lytan. Virg.

Arbor magna, in qua habitant cœleſtes aviculæ Id. in ſpeculo c. 5.

Arbor pulcherrima. Id. c. 14.

Arca Dei. Bernardus tom. 2. ſ. 52.

Arca fœderis. Laurentius Juſtin. de caſto connub. c. 9.

Arca Noë largior, & illuſtrior. Heſychius ſ. 1. de Virg.

Arca, in qua naufragium evadimus. Bernardus de verb. apoc.

Arca ſanctificationis Leo Imp. de dormit. Virg.

Arca teſtamenti novi. Ildephonſ. de aſſumpt. ſ. 1.

Arca vitæ. Heſychius ſuprà.

Arca ſacra, & animata Dei viventis. Damaſcenus ſ. 2. de Nat. V.

Arca Sacramentorum Dei. Ildephonſus ſuprà

Arca undique aurô contecta. Damaſcenus ſuprà.

Arca pietatis, & gratiæ. Bonaventura in hymn. de Virg.

Arca intelligens hypoſtaſis verbi Dei. Damaſcenus ſuprà.

Arca pretioſiſſima. Chryſippus or. de Virg.

Arca, quæ excepit totius ſanctitatis theſaurum. Id. ib.

Arcus

Arcus fœderis in nubibus cœli Bonaventura in ſpeculo c. 14.
Arcus patens cœleſtis portæ. Id. ibidem.
Area Chriſti ſpicæ immortalitatis. Andreas Hieroſ. ſalut. ad Virg.
Areola ſanctorum aromatum à cœleſti conſita pigmentario. Bernard. de precat. ad Virg.
Armarium vitæ. Chryſippus ſ. de S. Deipara.
Armarium gloriæ Dei. Galatinus ex Hebr. l. 5. c. 17.
Arrha ſalutis firma. Damaſcenus ſuprà.
Aræ gratiæ. Thaumaturgus or. de Virg. Annunt.
Aſperſio irrorans cordis noſtri. Germanus Conſtant. de vita Virg.
Affectatrix Jeſu perpetua. Epiphanius hær. 78.
Aſylum Dei ad inhabitandum tutiſſimum. Andreas Cret.
Aula cœleſtis. Ambroſius l. 10. ep. ad Sirenum.
Aula divinorum myſteriorum. Id. de inſt. Virg. c. 7.
Aula pietatis. Anſelmus de precat. ad Virg.
Aula Regis æterni. Auguſtinus l. 9. ſ. 1. de aſſumpt.
Aula virtutum nitore pudoris clariſſima. Ildephonſus de Virg. c. 2.
Aula Solis. Bonaventura in ſpec. c. 14.
Aula Spiritûs S. Ildephonſus ſ. 2. de Nat.
Aurora conſurgens. Cant. 6.
Aurora veri ſolis. Bernardinus ſuprà.
Aurora felix. Bonaventura in ſpec. lect. 7.
Aurora noctem expellens ſempiternam. Damaſcenus ſ. de aſſumpt.
Aurora perpetuæ lucis. Bernardinus tom. 2. ſ. 51.
Aurea Chriſti veſtis. Andreas Cret. ſuprà.
Auro purior. Laurentius Juſtin. ſuprà.
Aurum minimè adulteratum. Damaſcenus ſ. 1. de Nat.
Auctrix virtutum. Bernardus ſ. 2. in Salve Reg.
Auctrix meriti benedicta. Auguſtinus ſ. 2. de Nat.
Auxiliatrix præſens. Bernardus ſ. 2. de adv.
Auxilium periclitanti. Laurentius Juſt. ſuprà.
Æternitas Virginitatis Ildephonſus l. Virg. c. 10. Cyrillus hom. 6.

B.

Balſamum non mixtum. Bonaventura in ſpec. c. 15.
Balſamo ſuavior. Laurentius Juſt. de caſto connub. c. 9.
Baſis ſanctitatis. Ildephonſus c. 10.
Barba myſtica, in quam deſcendit unguentum &c. Pſ. 132. Hilarius.
Beatiſſima fœminarum. Anſelmus c. 4. de laud. Virg.
Bellatrix egregia. Bonaventura in ſpec. c. 9.
Benedicta in mulieribus. Luc. 1.
Bonum generis humani. Nazianzenus in Chriſto patiente.
Botrus vitæ. Bonaventura.

C.

Calix propinans orbi nectar divinum. Bonaventura in Pſ. min.
Calceamentum verbi. Ambroſ. de inſtit. Virg. c. 4.
Campus florens. Bernardus ſ. 4. de adv.
Campus germinans. Laurentius Juſt. de caſto conn. c. 9.
Campus vernans ſpecioſis floribus. Bernardus de precat. ad Virg.
Candelabrum aureum Eccleſiæ. Epiphanius or. ad Virg.
Candelabrum virginum depellens tenebras. Id. ibid.
Candelabrum è cœlo accipiens ignem. Id. ibid.
Candelabrum ſeptem gratiæ lucernis ornatum. Zach. 4. Andreas Hieroſo. ſalut. ad Virg.
Candidior ſolis radiis, ac fulgoribus. Ephrem ſuprà.
Canticum Cherubim. Ephrem de precat. ad Virg.
Capax Dei Virgo. Hilarius in Pſ. 118.
Caput libri obſignatum. Andreas Hieroſ. ſuprà.
Charta diviniſſima. Ephrem or. ad Virg.
Charta puriſſima, in qua abſciſſum eſt fraudis chirographum. Gregorius Nicomed. in ortu Virg.
Caſtellum, in quod Jeſus intravit. Bernardus ſ. 2. in aſſumpt.
Caſtrorum acies ordinata Cant. 6. Bernardus ſ. de aquæductu.
Cathedra Cherubim. Heſychius ſ. 2. de Virg.
Cauſa ſalutis humani generis. Irenæus l. 3. c. 33. contra hæreſ.
Cedrus in Libano exaltata. Eccl. 24. Ildephonſus ſ. 2. de aſſumpt.
Cœlum ſpirituale. Auguſtinus ſ. 35. de Sanctis.
Cœlo capacior. Damaſcenus ſ. 1. de Nat. Virg.
Cœlum alterum. Chryſoſtomus hom. de annunt.
Cœlum Dei animatum. Damaſcenus de dormit. Virg.
Cœlum, in quo Deus paravit ſedem ſuam. Bonaventura in ſpeculo.
Cœlum, in quo Rex gloriæ ſplendet. Andreas Hieroſ. in explicat. ſalut. Angel.
Cœlum Solis gloriæ. Id. ibid.
Cœli circulus mirabilis. Epiphanius.
Cœlum ſplendidiſſimum. Idem.
Cœlum ſtellizatum. Bernardus ſ. 1. de B. V.
Cella munda Deitatis. Bonaventura in Carm. Virg. lit. A.
Circumſcriptio incircumſcripti. Methodius or. de hypap.
Ciſterna Bethlehemitica Davidem refocillans. Id. ibid.
Cithara Spiritûs S. Bonaventura ſuprà.
Civitas Dei. Auguſtinus l. 7. de Civ. c. 6.
Civitas vivens Regis exercituum. Damaſus de dormit.

Civitas refugii. Id. ibid.
Clavis cœlorum. Ephrem suprà.
Clavigera cœlestis. Bonaventura in speculo parvo.
Clausorum liberatrix saluberrima. Ephrem suprà.
Clibanus cœlestem panem excipiens. Petrus Cell. 4. de panib.
Clibanus, in quo coquitur sacrificium. Epiphanius suprà.
Clibanus intellectualis. Id. ibid.
Clipeus sperantibus in te. Prov. 10. Bonaventura suprà.
Collum Ecclesiæ. Epiphanius suprà.
Collum Ecclesiæ nectens caput cum membris. Richardus à S. Laur. l. 2. p. 102.
Collegium sanctitatis. Chrysologus s. 146.
Columba electa. Cant. 6. Rupertus hic.
Columba formosa desuper rivos aquarum. Bernardus s. 2. in assumpt.
Columba Noë fidelissima. Bonaventura in speculo c. 8.
Columba pura, & impolluta. Epiphanius suprà.
Collis thuris pretiosi. Rupertus 7. de div. offic. c. 25.
Columna ignis. Ex. 13. Andreas Cret. hic.
Columna nubis spiritualis Israël. Id. ibid.
Columna vivifica. Id. or. 1. de Virg.
Comprehensio omnia comprehendentis. Cyrillus Alex. hom. 6. contra Nestor.
Commune reconciliatorium. Andreas Cret. or. 2. in Assumpt.
Commune Mundi gaudium. Germanus Constant. de ortu Virg.
Claritudo veris. Bonaventura in Ps. min.
Commercium cœli, & terræ. Chrysologus s. 140.
Complementum Trinitatis. Hesychius or. 2.
Concha cœlitus concipiens unionem Christum. Damascenus s. 1. de Nat. Virg.
Concha Gedeonis rorida. Bonaventura suprà.
Consolatio infirmorum. Ephrem suprà.
Consolatio nostra. Damascenus hymno assumpt.
Conciliatrix universi orbis. Ephrem suprà.
Congregatrix errantium. Bonaventura hymno de Virg.
Congregatio omnium gratiarum. Id. in spec. c. 7.
Continentiæ exemplar. Justinianus s. de Nat. Virg.
Contritio pravitatis hæreticæ. Bernardus s. de aquæductu.
Conventus virtutum. Damascenus or. 1. de Nat.
Corona Regis pretiosa. Epiphanius suprà.
Corona virginitatis. Cyrillus hom. 6.
Corona Sanctorum omnium Ephrem suprà.
Corona habens lapidem pretiosum Christum. Epiphanius.
Correctio Evæ. Damianus suprà
Crates tornatilis non indigens poculis. Ambrosius de instit Virg. c. 14.
Crater sapientiæ, qui non potest exinaniri. Cretensis or. 2. assumpt.
Creata citra ullam labem. Proclus hom. de Nat. in Concilio Ephesino.
Crux, quæ in ulnis Dominum portâsti Epiphanius suprà.
Cubile expers vitiorum: Nyssen⁹ hō. 18 in Cant.
Cubiculum ortûs Christi purum. Chrysost. supr.
Cypressus in monte Sion. Eccl. 24. Bonav. supr.
Cypressus se attollens. Justinianus suprà.
Curatio vulnerum immedicabilium. Germanus Constant. suprà.
Currus Dei decem millibus multiplex. Cretensis suprà.
Custos in vineis. Cant. 1. Rupertus ibid.
Corona anni benignitatis Domini. Bonavent. in spec. c. 14.

D.

DApifera deliciarum. Bonaventura in Psalt. min. quinq. 3.
Dea habita. Nazianzenus in Christo patiente.
Decora sicut Jerusalem. Cant. 6. Rupertus ibid. & Bruno Carthus.
Declaratrix profundorum divinæ incomprehensibilitatis. Cretens. or. 2. assumpt.
Decus hominum. Justinus de Nat. V.
Decus omnium honorificentissimum. Damascenus de dormit. Virg.
Decus Patriarcharum. Andreas Hieros. in salut. Ang.
Dei genitrix sanctissima. Athanas. or. de annūt.
Deipara immaculata. Id. ibid.
Delectatio terrigenarum omnium. Ephrem or. ad Virg.
Deliciis spiritualibus affluens. Bernard. s. 4. Assu.
Desertum speciosum. Id. in spec c. 18.
Desiderabilis cunctis. Ignatius ep. ad Joan.
Desiderata gentibus Bernardus s. 174.
Desiderium collium æternorum. Idiota.
Dilectissima omnium dilectarum. Rupertus l. 3. in Cant.
Dies festa. Bonavent in Ps. min. suprà
Diversorium peccatorum. Ephrem suprà.
Directio dubitationis nostræ. Germanus Const. in encomio Virg.
Disciplina omnium. Ambrosius 2. de Virg.
Discipula totius Trinitatis Hier. s. 1. de Virg.
Diadema regni Christi. Andreas Cret. 2. de Assumpt.
Divina cum hominibus reconciliatio. Andreas Hieros. suprà.
Divinum, ac vivificum Mundi simulacrum. Damascenus or. 1. de Nat.
Doctrix doctorum. Idiota contemp. c. 30.
Domicilium cœlō præstantius. Bernardus in Salve.
Domicilium cœli, & terræ. Andreas Hieros. suprà.
Domicilium verbum Dei decens. Damascenus l. 4. fidei c. 15.
Domicilium virtutis. Thaumaturgus s. 2. de annunt.
Domina inculpatissima. Sophronius or. de excell. ang.
Domina Angelorum. Ex officio Ecclesiastico.
Domina rerum omnium conditarum. Damascenus l. 4. de fide c. 15.

Domi-

Domina benigniſſima. Damianus ſ. 1. de annunt. V.
Domina, & magiſtra Prophetarum. Galatinus l. 7. de arcanis Cath. &c. c. 4.
Domina, & mater, totius Mundi. Auguſtinus ſ. 1. ad Fratres.
Domina glorioſa Chriſtianorum. in Lyturg.
Domina immaculata, & Sanctiſſima. Ibid.
Domina piiſſima. Anſelmus de laud. V. c. 12.
Domina regum. Ildephonſus ſ. 4. de Aſſumpt.
Domina ſuper omnes benedicta. Chryſoſtomus hom. de Annunt.
Domina præpotens. Anſelmus apud Bonavent. in ſpec. c. 3.
Domina cœleſtium, terreſtrium, & infernorum Ibid.
Domina, cui omne genu curvatur. Arnoldus hom. 6.
Dominatrix noſtra ſanctiſſima, & intemerata Baſilius in Lit.
Dominatrix unica ſuper choros exaltata. Anſelmus ſuprà.
Domus Dei. Methodius de hypap.
Domus cypreſſina. Bonaventura ſuprà.
Domus glorioſa. Ambroſius l. 2. de Virg.
Domus impleta gloriâ Domini. Bonaventura in ſpec. c. 7.
Domus ſapientiæ. Prov. 9. Laurentius Juſt. 1. de Nat. S. Hieron. l. 30. in Iſ.
Domus columnarum ſeptem à Deo fabricata. Bernardus ſ. 9. ex parvis.
Domus ſolida, quæ nunquam vacillavit. Idiota c. 4.
Domus Spiritus S. Juſtinus ſuprà.
Donorum omnium præſtantiſſima. Damaſcenus ſ. de Nat.
Dulcedo noſtra. Eccleſia in Salve.
Dulcedo animarum credentium. Bernardus in Salve.
Dux omnium. Ephrem ſuprà.

E.

Electa ex millibus. Bernardus ſ. 51. in Cant.
Electa ex omnibus. Idem ep. ad Lugdun. Canonicos.
Electa ùt ſol. Ildephonſus ſ. 4. Aſſumpt. Cant. 6.
Electa à Deo, antequàm nata. Andreas Hieroſ. de annunt.
Effectrix miraculorum. Andreas Cret. de Aſſ. Virg.
Equitatus Chriſti. Cant. 1. Rupertus, & Cyrillus, hîc.
Erogatio munerum. Bonaventura in hymno.
Eſca ſpiritualis divinitatis. Epiphanius or. de laud. Virg.
Excellentiſſima omnium fœminarum. Irenæus l. 3. c. 33.
Exemplar Confeſſorum. Bonaventura ſuprà.
Exemplum perfectionis. Hieronymus, ſeu Sophronius ſ. de Aſſumpt.
Exemplum humilitatis. Ibid.
Expectatio præmiorum noſtrorum. Auguſtinus ſ. 2. de Annunt.
Exultatio mortalium, Epiphanius ſuprà.
Exultatio cœlorum. Cyrillus hom. 6.
Exemplum, & Salus orbis. Bonaventura in Pſalm. quinq. 1.

F.

Faſtigium omnium virginum. Ildephonſus ſ. 1. Aſſ.
Favus diſtillans. Rupertus in Matth.
Feneſtra cœli cryſtallina. Bonaventura in Lyt. Virg.
Finis iræ. Bonaventura in Pſalt. min. quinq. 1.
Fermentum Dei Sanctum, quò maſſa humani generis conſperſa eſt. Andreas Hieroſ. ſ. annunt.
Feſtivitatis noſtræ principium. medium, & finis. Methodius in hypp.
Fœderis arca. Ambroſ. ſ. 18. Damaſ. de dormit. Virg.
Fœminarum omnium ſanctiſſima, & beatiſſima. Tertullian. de reſurr.
Fœmina ſingularis veneranda. Bernardus ſ. 2. Sup. miſſ.
Fœmina ſuper omnes admirabilis. Id. ibid.
Fœmina ſuper omnes benedicta. Auguſtins ſ. 28. de Sanctis.
Fiducia noſtra maxima. Bernardus ſ. de Nat. Virg.
Filia Jeruſalem putchra, & decora. Methodius ſuprà.
Filia præ electa æterni Patris. Juſtinus de Nat. Virg.
Filia Principis benè calceata. Rupertus in Cant. 6.
Filia vitæ. Dionyſius Alex. Ep. contra Samoſat.
Finis teſtamentorum Dei. Andreas Cret. 2. de Aſſ.
Firmamentum dividens aquas ab aquis. Bernardus in Salve.
Flos vitæ immaculatus. Gregorius Neo-Cæſ. ſ. 1. de annunt.
Flos ætatis. Bonaventura in ſpec. minori.
Flos Campi. Auguſt. ſ. 18. de Sanctis.
Flos Virginitatis Bonav. in ſpec. c. 12.
Flos cœleſtis. Id. c. 10.
Flos, & gemma mulierum. Id. in ſpec. min.
Flos florum. Bloſius.
Flos æſtatis. Bonaventura in ſpec. c. 10.
Flos incorruptionis. Andreas Cret. ſuprà.
Fluentum benedictionis novæ. Damianus ſ. de Nat. Virg.
Fluminum mare. Bernardus ſ. 1. in Salve.
Flumen clementiæ Bernardus in medit Sup. Salve.
Flumen ſapientiæ. Id. tom. 6. in Lyt. Virg.
Fluvius de loco voluptatis. Bonaventura in ſpec. c. 9.
Fluvius gratiæ. Id. in Carm. Virg.
Fluvius vitæ perennis. Andreas Cret. ſuprà.
Fodina lapidis Chriſti. Heſychius ſ. 2.
Fomes pietatis. Bonaventura in ſpec. V.
Fons aſcendens ex divina bonitate. Id. ib.
Fons fontis vivi. Damianus. ſ. de Nat. V.
Fons gratiæ, & totius conſolationis. Ephrem or. de laud. V.
Fons immortalitatis. Cretenſ. ſ. 2. Aſſ.
Fons hortorum Cant. 4. Rupertus ibid.
Fons Humanitatis Filii Dei. Methodius in Threnis.

Fons

Fons lucis omnem hominem illuminantis. Damascenus or. 1. de Nat.
Fons perennis veri luminis. Id. ib.
Fons perennis curationum. Damascenus de dormit. V.
Fons signatus. Cant. 3. Rupertus hîc.
Fons misericordiæ. Bonaventura in Lytan.
Fons redolens expressam Dei imaginem. Ambrosius de B. V. c. 82.
Formosa sicut pelles Salomonis. Cant. 1. Hailgr. ibid.
Forma Dei. Augustinus s. 35. de Sanctis. Ildephonsus s. 2. de Nat.
Forma Ecclesiarum Dei. Ildephonsus s. 3. de assumpt.
Forma morum. Bonaventura in Psalt. min. quinq. 1.
Forceps purificationis. Methodius suprà.
Fragmen mali Punici. Cant. 4. Hailgr. ib.
Fructus honoris, & honestatis. Bonaventura in spec. c. 10.
Funiculus coccineus defensionis nostræ. Jos. 2. Rupertus in c. 4.
Fulgentissima gemma mulierum. Thomas Kemp. p. 3. s. 6.

G.

Gaudium plenum post Deum. Bonaventura in te. Virg.
Gaudii pelagus inexhaustum. Damascenus de dormit. Virg.
Genitrix immensi gaudii. Andreas Hieros. s. 1. de annunt.
Genitrix gloriosa. Ildeph. s. 9. de Assumpt.
Genitrix vitæ. Bernardus s. 2. de ass.
Genitrix innocentiæ. Augustinus s. 17. de Nat.
Genitrix illius, qui verbo portat universa. Methodius de Hypp.
Gemmis omnibus pretiosior. Laurentius Just. de casto connub. c. 9.
Germinatrix veri fructûs. Ephrem de prec. ad Virg.
Glorioſior omnibus superis exercitibus. Idem ibid.
Gloria Jerusalem, Judith. c. 15. Bonaventura in spec. c. 13.
Gloria Dei. Damianus. serm. de Nat. V.
Gloria, & corona justorum. Bernardus tom. 2. s. 51.
Gloria virginitatis. Jacobus in Lyturg.
Gloria Prophetarum. Ephrem de laud. Virg.
Gloria beatorum Dionysius ep. ad. Paulum.
Gloria in solitudine degentium. Ephrem suprà.
Gloria, & lætitia Sacerdotum. Ephrem. de laud V.
Glorificatio SSS. Trinitatis Cyrillus hom. 6.
Gloria nostrorum parentum. Jacobus in Lyturg.
Granum tritici mystici. Ambros. de instit. Virg. c. 14.
Gratiâ plena. Luc. 1.
Gratiosa, & amabilis oculis omnium. Bernardus s. 2. in sol.
Gravida sinè gravamine. Bernardus de verb. Apoc.
Germen David justum. Bonaventura in Psalt. min. quinq. 1.

H.

Habitaculum pulchrum divinæ demissionis. Cretens. or. 2. de ess.
Habitaculum omnis virtutis. Damascenus. 4. fid. c. 15.
Habitaculum, de quo Deus respicit super omnem terram. Ps. 32. Hugo hic.
Harmoniâ omni delectabilior. Laurent. Just. de casto con. c. 9.
Hera nostra sanctissima. Athanasius s. de Deipara.
Hesther liberans populum Dei. Bonaventura in carm. suprà.
Hymnus Angelorum. Ephrem de laud. Virg. tom. 3.
Hymnus degentium in solitudine. Id. ib.
Honorificentia populi nostri. Judith. 15. Bonaventura in spec. c. 13.
Honor, ac decus Martyrum. Ephrem or. de laud. Mariæ.
Honor, & festivitas Virginum. Bonaventura hymno te Virg.
Honestatis rivulus Justinus suprà.
Hortus omnibus virtutum odoramentis consitus, Hieronymus ep. ad Pam.
Hortus plantationum, Id. ib.
Hortus non seminatus. Hesychius s. 2. de Virg.
Hortus conclusus. Cant. 4. Ildephonsus s. 1. de Ass.
Hortus æterni Patris Chrysippus or. ad Virg.
Hospitium Dei. Ambrosius s. 2. de instit. V.
Humilitatis totius forma. Justinus suprà.
Humanæ salutis prævia. Chrysologus s. 146.
Hymnodia Angelorum. Ephrem suprà.

I.

Janua virginea, ac divina. Damascenus or. 1. de Nat.
Janua Regis alti. Ecclesia in hymno.
Janua cœli. Ildephonsus s. 1. & 4. de Ass.
Janua salutis. Anselmus de prec. ad Virg.
Janua Filii Dei. Augustinus s. 18. de temp.
Idea vitæ moralis. Idiota Contemp. c. 4. & 8.
Ignis effulgens. Bonaventura tom. 6. s. de Virg.
Illuminatrix cordium, Bonaventura in Lytan, Virg.
Imago integra, & illæsa, Christi, Sinaita l. 6. contemp. in Gen.
Imago expressissima veri solis. Bonaventura in spec. c. 10.
Imago virginitatis. Ambrosius l. 2. de Virg.
Imago rectè descripta divini archetypi, Cretensis suprà.
Imperatrix Angelorum. Damian. s. de Joan. B.
Imperatrix cœli, & terræ. Anselmus de laud. Virg. c. 4.
Ineffabili luce perlucens, Damianus s. de annunt.
Incensum cœli, & terræ Epiphanius or. de Virg.
Ineffabile consilium curationis humanæ Cretens. or. 1. de Ass.
Initium viarum Dei. Prov. 8. juxta Septuaginta.
Inventrix gratiæ. Bernardus s. de Apoc.
Individua Christi comes. Arnoldus s. de annunt.
Infirmorum solatium, Ephrem, or. ad Virg.

Innixa ſuper dilectum ſuum. Bernardus ſuprà.
Inſigne felicitatis æternæ. Dionyſius ep. ad Paulum.
Interemptrix omnium hæreſum. Juſtinus ſ. de Annunt.
Integra ab omni labe peccati. Ildephonſus de V. Maria.
Integritas omnium virtutum. Id. ſ. 2. de Aſſ.
Introitus vitæ. Id. ſ. 4. Aſſ.
Juvenca nunquam jugum experta. Epiphanius ſuprà.
Indefinens lætitia noſtra. Methodius de Hypp.

L.

LAmpas luculentiſſima. Alcuinus ſ. de Nat. V.
Lampas inextinguibilis. Cyrillus hom. 6. Damaſcenus or. de dorm. V.
Lampas dulciſſima noſtræ animæ. Catharin. Senen. ex ſerm. de ann.
Lampas lucidiſſima orbis. Epiphanius de laud. V
Lana mundiſſima. Alcuinus 3. de Trinit. c. 14.
Lana divinitate purpurata. Id ib.
Lana ſolò æternò Imperatore digniſſima. Id. ib.
Lætitia angelorum. Cyrillus hom. 6.
Lætitia Iſrael. Judith. 15. Bonaventura in ſpec. c. 15.
Lætitia Sanctorum. Ephrem.
Leæna glorioſa. Epiphanius contrà hæreſ. 3.
Leæna, cui partus ſecundus non contingit. Epiphanius ſuprà.
Laudatiſſimum Dei tabernaculum. Dionyſius Alex. contra Paulum Samos.
Lectulus Salomonis. Cant. 3. Rupertus hic.
Lectulus floridus Dei. Bonaventura in ſpec c. 10.
Levamen moleſtiarum unicum. Damaſcenus de dormit V.
Libanus non inciſus. Methodius de Hyp.
Liber obſignatus. Gregorius Nicom. de obitu Virg.
Liber verè unicus Verbi. Cretenſ. ſ. 2. de Aſſ.
Libertas jucunda. Ephrem de laud. V.
Lignum vitæ. Damaſcenus ſuprà. Bernardus. ſ. 2. de Adv.
Lignum plantatum ſecus decurſus aquarum. Damaſcenus ib.
Lignum Libani, ex quo ſibi Salomon ferculum præparavit. Cant. 4. Rupert. hic.
Lilium inter ſpinas. Cant. 2.
Lilium immaculatum. Epiphanius ſuprà.
Lilium candens. Bonaventura in ſpec. c. 10.
Lilium Angelorum. Epiphanius ſuprà.
Lilium convallium. Cant. 4. Rupertus hic.
Locus poſſeſſionis Dei. Methodius ſuprà.
Locus voluptatis, de quo fluvius egreditur irrigans paradiſum. Rupertus l. 4 in Cant.
Lucerna Domini. Idiota contemp. c. 10.
Lucerna pedibus noſtris. Pſ. 118. Epiphanius hic. ſuprà.
Lucerna in extincti luminis. Cyrillus hom. 6. contra Neſtor
Lucerna oris expers, quæ à ſe jugiter ardet. Heſychius or. 2. de Virg.
Lucerna Chriſti præparata. Pſ. 131. Epiph. ſuprà.
Lucerna luminoſa. Cretenſis hom. 2. de Aſſ.
Lucerna Eccleſiæ. Bonaventura in ſpec. Mariæ.
Lucifer rutilans. Ephrem ſuprà.
Lumen totius orbis. Id. ib.
Lumen cœcorum. Bernardus ſ. 2 in Salve.
Lumen inextinguibile. Cyrillus hom. 6. ſuprà.
Lux Aſtrorum. Bonaventura in Pſal. min. quinq. 1.
Lux gentium. Ildephonſus ſ. 9. Aſſ.
Lux carens fuligine culpæ. Bonaventura in Carm. ſuprà.
Luna plena, quæ nunquam deficit. Sinaita l. 6. contemp.
Locus habitationis gloriæ Dei. Germanus Conſtant.

M.

MAgiſtra Apoſtolorum. S. Brigitta in ſerm. Ang.
Magiſtra Evangeliſtarum. Auguſtinus.
Magiſtra gentium. Auguſtinus ſ. 6. de temp.
Magiſtra noſtræ religionis. Ignatius. ep. ad Joan.
Magiſtra religionis, ac fidei. Rupertus l. 3. in Cant.
Magnificentia ſuper cœlos exaltata. Pſ. 8. Bernardinus p. 6. 16.
Magnificum divinæ gloriæ templum. Andreas Hieroſ. ſ. in Annunt.
Magnificum gratiarum tabernaculum. Cretenſis ſ. de dormit.
Magnes attrahens dura corda hominum. Brigitta Revel. l. 3. c. 32.
Major cœlò, orbe latior, fortior terrâ. Chryſoſtomus. ſ. 140.
Mammilla parvulorum. Bonaventura in Lyt. V.
Manſio cœleſtis Imperatoris. Ildephonſus ſ. 2. de Virg.
Manna cœlitus veniens. S. Maximus in Ram. Palm.
Manna depluens cibum melle dulciorem. Id. ib.
Margarita cœleſtis. Methodius de Hypap.
Margarita pretioſa. Juſtinus de caſto conn.
Mare ſpirituale habens gemmam cœleſtem Chriſtum Epiphanius de laud. V.
Mare dæmonem ſubmergens. Bonav. prim.
Mare, in quod intrant omnia flumina gratiarum. Bonaventura in Spec. c. 3.
Martyr fortiſſima. Hieronymus ſ. de Aſſ.
Martha excipiens Chriſtum. Luc. 22. Bernardinus ſ. 2.
Mater Regis regum. Damaſcenus l. 2. de Nat.
Mater amabilis. Bonaventura ſuprà.
Mater honorificata. Eccl. 24. Ildephonſ. ſ. 1. Aſſ.
Mater Creatoris. Bernardus ſ. de Apor.
Mater Redemptoris. Auguſtinus ſ. 35. de Sanctis.
Mater Conditoris. Bonaventura ſuprà.
Mater & ſponſa Chriſti. Gerſon tr. in Magnif.
Mater ſinè virò. Cretenſis hom. 2. Aſſ.
Mater, & Virg. Ambroſius ſ. 32.
Mater ſolis juſtitiæ. Bonaventura ſuprà.
Mater communem cum Deo habens filium. Anſelmus de Conc. V. c. 18.
Mater admirabilis. Iſidorus in Miſſ.
Mater incorrupta. Origenes ſuprà.
Mater Verbi Dei. Damaſcenus or. de dormit. V.
Mater immaculata. Id. ib.
Mater ſola talis filii digniſſima. Emiſſenus hom. ad Virg.
Mater lucis æternæ. Epiphanius ſuprà.
Mater vitæ. Cretenſis ſuprà.

Mater omnium credentium. Ambrosius apud Bonav. in spec. c. 10.
Mater viventium. Augustinus s. 2. de Ass. Epiphanius contra hæret. l. 3. c. 2.
Mater & domina rerum omnium. Anselmus s. de Virg.
Mater gentium. Augustinus s. 35. de Sanctis.
Mater orphanorum. Bonaventura in Lytan. Virg.
Mater nova. Guarricus s. 1. de Nat. V.
Mater misericordiæ Ecclesia, & Anselmus de excell. V. c. 12.
Mater amabilis. Bonaventura in speculo. c. 10.
Mater sanctæ spei. Id. ib.
Mater benignissima, & misericors. Bern. suprà.
Mater gratiæ. Concilium Basileense
Mediatrix cœli, & terræ. Epiphanius suprà.
Medium Mundi, & quod omnia respiciunt. Bernardus s. 2. de Pent.
Medicamentum omnium cordis dolorum. Damascenus de dormit. V.
Mensa propositionis. Damascenus or. 1. de Nat.
Mensa fidei intellectualis. Epiphanius suprà de laud. V.
Mensa virginea optimis quibusque cibis abundans. Id. ib.
Ministra propitiationis. Bernardus s. de Apoc.
Miraculum omnium miraculorum maximum. Damascenus suprà.
Miraculum stupendum. Epiphanius suprà.
Miraculum magnum. Ignatius ep. ad Joan.
Miraculorum medicina. Damascenus suprà.
Monile inexplicabile. Epiphanius or. de laud.
Mons exuperans omnem montem. Damascenus suprà.
Mons clarissimus. Id.
Mons umbrosus. Cretensis s. 2. Ass.
Mons, in quo beneplacitū est Deo habitare. Id. ib.
Mons Sanctus. Bonaventura in spec. c. 12.
Mons myrrhæ. Rupertus 7. de div. off. c. 28.
Mons Domini in vertice montium. Is. 2. Gregorius M. in 1. Reg.
Mons, de quo abscissus est lapis sinè manibus. Dan. 2. Cretensis or. 2. Ass.
Mons sublimis. Greg. s. 1. in c. 1. Reg.
Mons coagulatus, & pinguis. Damascenus suprà.
Mons obumbrans. Abac. 3. Andreas Hieros. de Annunt.
Mons Ephraim. Gregorius M. in 1. Reg.
Mortis destructio. Bonaventura suprà.
Mulier per quam venimus ad Christum. Idiota c. 7.
Mulier plena Deô. Hieronymus s. in Ass.
Mulier conterens caput serpentis. Rupertus in c. 3. Gen.
Mulier amicta sole. Bernardus de verbis Apoc.
Mulier gestans lucem in ulnis. Epiph. suprà.
Mulier, in quam venit tota gratiæ plenitudo. Ildephonsus s. 2. de Ass. fidei.
Mulier, quæ nec primam, nec sequentem habet similem. Blesensis in instr.
Mulier conterens Sathanam. Idiota c. 4.
Mundi medicina. Bonaventura in Carm.
Munimentum justitiæ. Thaumaturgus s. 2. de Ann.
Mysterium cœli, & terræ. Epiphanius suprà.
Myrrha maris. Id. ib.
Melodia dulcis, & sonora. Bonav. in Lytan. V.
Munus omnium donorum Dei præstantissimum. Damascenus s. 1. de Nat.
Munus Dei charissimum. ibid.

N.

NArdus odoris suavissimi. Bernardus s. 4. Ass.
Navis mercibus referta. Hesychius or. 2. de Virg.
Navis institoris de longe portans panē. Prov. 31.
Naufragantium portus. Bonav. in hymno te V.
Navita Mundi. Id. ib.
Nectar dulcissimum. Laurentius Justinianus de casto conn. c. 9.
Negotium Sæculorum. Bernardus s. 2. Pent.
Nidus Christi passeris solitarii. Idiota c. 4. contempl.
Nive candidior. Sophronius ep. de Ass.
Norma rectæ fidei. Cyrill. hom. 6. contra Nestor.
Norma castitatis. Bonaventura in Psalt. quinq. 3.
Novum, quod fecit Dominus super terram. Bernardus de Verb. Apoc. c. 32.
Novæ gloriæ ara. Andreas Hieros. s. 2. Ass.
Nubecula de mari exorta. 3. Reg. 18. Joan. Hier. de instr. Monarchi.
Nubes pluvialis. Hesychius suprà.
Nubes levis, in quam Dominus ascendit. Is. 19. Epiphanius or. de laud. Virg.
Nubes diei splendidissima. Hieronymus in Ps. 77.
Nubes, in qua gloria Domini apparuit. Ex. 33. Joan. Hier. ib.
Nubes columnæ similis. Epiphanius suprà.
Nubes cœlestem imbrem demittens, quō terra irrigatur. Epiphanius suprà.
Nubes tonitrui fortis. Methodius de Hyp.
Nubes lucidissima emittens lucidissimum fulgur Christum. Methodius suprà.
Nubes tota sole vestita, Bern. s. de Verb. Apoc.
Nutrix cœlestis panis. Hieronymus de Ass. V.
Nutrix Dei. Anselmus de precat. ad Virg.
Nutrix officiosissima Christi. Guilielmus in Cant. 1.
Nutrix omnia nutrientis. Hieron. s. de Ass.
Nympha Dei. Thoephanes hymnō de Ann.

O.

OBses fidei Dei. Augustinus s. 6. de Nat. V.
Obses fidei nostræ apud Deum. Augustinus in Gen. c. 28.
Obsequium devotionis. Ambrosius s. 2. de V.
Oblectamentum omnium terrigenarū. Ephrem or. de Nat.
Odor agri pleni. Hilarius in Ps. 13.
Officina Verbi Dei. Damascenus de dormit. V.
Officina divinitatis, & Humanitatis Filii Dei. Damascenus.
Oleum effusum. Bernardus s. de verb. Apoc.
Oliva speciosa in campis. Ildephonsus l. 1. de Ass.
Oleum pullulans. Bonaventura suprà.
Oliva in domo Dei fructifera. Damascenus suprà
Oliva impinguata Spiritu S. Isidorus 4. fid. c. 15.
Olla regalis spei nostra. Ambrosius in Justit. V.
Omnibus exorabilis, & clementissima, Bernardus s. de Verb. Apoc.
Omnibus modis irreprehensa. Jacobus in Lit.
Opitulatrix periclitantium. Ephrem. suprà.
Opulentissima in omnibus bonis Dei. Bonaventura in spec c. 8.
Opes nostræ mnedicitatis, Germanus Constant. in Encom. Virg.

Opus

Opus digitorum Dei grande nimis. Bonaventura in Pſalt. min. quinq. 1.
Opus Excelſi. Eccli. 42. Bonaventura ſuprà c. 7.
Opus ſolum Incarnationis Filii Dei. Ildephonſus l. de Virg. c. 2.
Opus ſpecialiſſimum divini opificis. Idiota c. 4. contempl.
Oraculum Prophetarum. Bonav. in ſpec. c. 2.
Organum lætitiæ. Andreas Hieroſ. in Ave Maria.
Origo fontium. Bernardus ſ. 5. in Salve Reg.
Ornamentum præclarum noſtræ naturæ. Heſychius or. 2.
Ornamentũ cœleſtis hierarchiæ. Ephrem ſuprà.
Ornamentum mulierum. Damaſus ſuprà.
Ortus ſolis nullũ ferens occaſum. Chryſip. or. 2.
Orphanorum ſuſceptio. Ephrem ſuprà.
Oriens ſolis intelligibilis. Thaumaturgus hom. de Ann.
Oris immaculata, quæ peperit ovem Chriſtum. Epiphanius or. de laud. Virg.

P.

PAlatium animatum Regis Angelorum. Andreas Hieroſ. or. 2. Chryſoſt. or. de Annunt. B. V.
Palma florens. Bonaventura in ſpec. c. 2.
Palma in Cades. Eccl. 24.
Palmes vitis veræ. Bonaventura in Pſalt. min. quinq. 1.
Paradiſus deliciarum. Ephrem. orat. de laud. V.
Paradiſus Dei. Bernardus de precat. ad Virg.
Paradiſus virginalis. Dionyſius Alex. ep. contra Paulum.
Paradiſus voluptatis. Bonaventura in ſpec. c. 2.
Paradiſus ſpiritualis ſecundi Adami. Jacobus in Liturg.
Paradiſus immortalitatis. Heſychius or. 2. de V.
Paradiſus, ex quo egreditur fluvius Chriſtus. Andreas Hieroſ. ſuprà.
Paradiſus cœleſtis, ex quo omnia gratiarum germina. Rupertus.
Paradiſi ſcala. Juſtinus ſ. de Ann.
Pavor ſpiritualibus nequitiis. Id. de caſto coñ c. 9.
Pax Mundi. Emphrem ſuprà.
Patrona omnium Chriſtianorum. Idiota de contempl. Mar. c. 4.
Pelagus gratiarum. Damaſcenus or. 1. de Nat. V.
Pelagus gaudii inexhauſtum. Damaſcenus or. de dormit. Virg.
Petra deſerti, unde Agnus miſſus Damaſcen. ib.
Pincerna cœleſtis curiæ. Bonaventura in Lytan. ſuprà.
Pia conſolatio miſerorum. Id. ib.
Pia fundens ſolatia. Id. ib.
Pignus Annæ dulciſſimum. Damaſcenus.
Planta cœleſtis. Bernardus ſ. 2. de Adv.
Planta virginitatis feraciſſima. Damaſcenus or. 1. de Nat.
Plantatio roſa in Jericho. Eccl. 24. Hieronymus ep. 11.
Platanus juxta aquas exaltata. Eccl 24.
Plena, & ſuperplena gratiâ. Bonaventura in ſpec. c. 7.
Plena Deo, plena virtutibus. Id. ib.
Plenitudo omnis bonĩ. Bernardus de Nat. V.
Pons, per quem Deus ad homines deſcendit. Proclus in Conc. Epheſ. tom. 6.
Pan egyris ſalutaris reconciliationis. Id. ib.
Peſſulus pudoris infractus. Auguſtinus ſ. 17. de Nat.
Potentia debilitatis noſtræ. Germanus Conſt. in Encom. Virg.
Pinguedo omnis ſacrificii. Methodius or. de Hyp.
Porta libertatis. Bonav. in Pſalt. min quinq. 1.
Porta cœlorum. Ephrem ſuprà.
Porta ſublata ſuper cœlos cœlorum. Id. ib.
Porta orientalis clauſa. Eccl. 44. Heſychius or. 2.
Porta intacta Creatoris. Sedulius l. 2.
Porta clauſa, per quam Dominus ſolus exivit. Ex. 42. Andreas Cret. or. 2. Aſſ.
Porta lucis fulgida. Eccleſia in hymno.
Portus vitæ. Anſelmus de prec. ad Virg.
Portus peccatorum tranquillans. Damaſcenus or. 1. de Nat.
Portus vexatorum. Ephrem ſuprà.
Portus naufraganti Juſtinus de caſt. conn. c. 9.
Potentiſſima apud Deum. Bonav. in ſpec. c. 8.
Portus, qui non poteſt labefactari. Elias Cret. ſ. 2. de dormit. Virg.
Pratum totius fragrantiæ Spiritûs S. Chryſippus or. ad Virg.
Præconium veriſſimum oraculorum Dei. Andreas Hieroſ. ſuprà.
Prædium patens. Ephrem ſuprà.
Præfigurata myſticis oraculis Bernardus de Verb. Apoc.
Primitiæ noſtræ maſſæ. Damaſcenus or. 3. de Nat.
Præſes vitæ noſtræ. Sedulius ſuprà.
Principium vitæ. Damaſcenus de dormit. Virg.
Promiſſio Patriarcharum. Bonavent. in hymn. Te Deum laud.
Promotrix juſtorum.
Propugnaculum munitiſſimum in bello verſantibus. Ignatius M.
Propugnaculum fidei Chriſtianorum. Andreas Cret. de dorm. Virg.
Promptuarium divinæ charitatis. Chryſoſtom. ſuprà. Methodius or. de Hyp.
Propitiatorium commune. Andreas Cret. ſ. 2. de Aſſ.
Propitiatorium univerſæ terræ. Bernardus ſ. 1 de Aſſ.
Prodigium cœleſte. Ignatius ep. ad Joan.
Prophetiſſa Sancta. Ildephonſus ſ. 2. de Aſſ.
Prophetiſſa Prophetarum. Rupertu 1. in Cant.
Princeps, & domina, ſingulariter dilecta. Id. 6. in Cant.
Princeps omnium prudentiſſima, ac ſagaciſſima. Ephrem ſuprà.
Princeps regum, & regnorum. Bonaventura in Pſalt. min.
Prœmium prœmiorum. Germanus Conſtant. in Encomio Virg.
Propugnatrix confidentium in te. Ephrem ſuprà
Proxima Deo præ omnibus. Bonav. ſ. 1. de V.
Pulcherrima inter mulieres. Cant. 1. Rupert hic.
Purpura regia, quæ cœli, terræque, regem veſtivit. Epiphanius de laud. Virg.
Purpura à Deo contexta. Cretenſis or. 2. de Aſſ.
Puteus aquarum viventium. Cant. 4. Ildephonſus ſ. 4. de Aſſ.
Pulchritudo Martyrum. Ephrem ſuprà.
Pulchritudo juſtitiæ. Bonaventura in ſpec. c. 14.

Q.

QUies Dei glorioſa. Heſychius ſ. 2. de Virg.
Quies tuta hominum. Bonaventura in Carm. per lit. A. B. C. &c.

R.

RAchel pulcherrima. Bernardus ſ. 2. in Miſſus.
Radius divinitatis. Id. in Salve Reg.
Radix ſpecioſiſſimi floris. Methodius orat. Hyp.
Radix bonorum omnium. Chryſippus ſ. de Deip.
Radix Mundi. Bonav. in Pſal. min. quinq. 1.
Radix gaudii. Nyſſenus or. 5. de reſurr.
Radix Sancta Eccleſia in hymno.
Raptrix cordium. Bernardus in Salve Reg.
Redemptrix captivorum. Epiphanius ſuprà.
Redemptrix humani generis. Ephrem. or. ad V.
Refugium, & hoſpitium noſtrum. Ephrem ſup.
Refugium tutum Chriſtianorum. Bonaventura in ſpec. c. 2.
Regina ſtans à dextris Dei. Cretenſis ſuprà.
Regina immaculata. S. Marcus in Liturg.
Regina varietate circumdata. Pſ. 44. Ildephonſus ſ. 1. de Aſſ.
Regina clemens. Bernardus ſ. 4. de Aſſ.
Regina miſericordiæ. Bernardus tom. 3. ſ. 51.
Regina Sanctorum. Anſelmus de excell. V. c. 8.
Regina Virginum Bernardus ep. 174.
Regina cœlorum. Eccleſia in hymno.
Regina Angelorum. Bernardus ſ. 1. Aſſ.
Regina cui Deus famulatur. Bernardus tom. 1. ſ. 61. Art. 13.
Regina, cujus eſt poteſtas in cœlo, & in terra. Damaſcenus ſ. de Nat.
Receptaculum Spiritûs S. Nyſſenus or. de Natali.
Reclinatorium aureum. Damaſc. S. de Annun.
Regenatrix noſtra. Athanaſius ſ. de Deip.
Reparatrix generis humani Auguſtinus de fide ad Petrum.
Reparatrix perditi orbis. Ildephonſus ſ. 1. Aſſ.
Reparatrix parentum noſtrorum. Bernardus ſ. 3. in Miſſ.
Reparatrix vitæ Id. ſ. 2.
Requies SSS. Trinitatis. Bonaventura in ſpec. Virg.
Requies gemituum noſtrorum. Germanus de vita Virg. apud hipom.
Renovatrix univerſi. Andreas Hieroſ. de Annunt.
Reſtauratio fœminarum. Fulgentius or. de Virg.
Reſurrectio Adam. Ephrem ſuprà.
Reſeramentum portarum paradiſi cœleſtis. Id. ib.
Ros divinus ardoris noſtri. Germanus Conſt. in Encom. Virg.
Roſa veris ſpecioſa. Bonav. in Lyt. Virg.
Roſa ſalutifera. Bernardus ſ. de B. V.
Roſa poſita in tranſitu aquæ. Eccl. 49.
Roſa Martyrum. Bonav. in ſpec. c. 2.
Roſa ex ſpinis Judæorum. Damaſc. or. 1. de Nat.
Roſa mollis ſinè ſpinis Sedulius c. 2.
Roſa in Jericho, Eccl. 24.
Reſtauratio calamitatum noſtrarum. Gemanus Conſt. ſuprà.
Rubus ardens incombuſtus. Ex. 3. Nyſſenus de vita Moyſ.

S.

SAcer Davidis Surculus. Chryſippus or. ad Virg.
Sacerdos pariter, & altare, panis vitæ. Epiphanius or. de laud. Virg.
Sacrarium Spiritûs S. Ildephonſus ſ. 2. Aſſ.
Sacrarium totius Divinitatis. Damianus ſ. 3. de Nat. V.
Sacrarium Sanctimoniæ. Juſtinus de Nat. V.
Salus firma Chriſtianorum omnium. Ephrem. de laud. V.
Salus deſperantium. Juſtinus de caſto conn. c. 9.
Sancta Sanctorum. Bernardus in Salve.
Sanctior Seraphim, & Cherubim. Ephrem ſuprà.
Sanctiſſima omnium fœminarum. Ildephonſus ſ. 1. de Aſſ.
Sanctiſſimum Verbi tabernaculum. Cretenſis ſ. 2. de Aſſ.
Sanctô ſpiritu obumbrata. Luc. 1.
Sanctuarium DEI manifeſtum. Theophanes hymno de Annunt.
Scabellum Dei. Bonaventura ſuprà.
Scala Jacob. Germanus Conſt. or. in Nat. V.
Scala peccatorum. S. Bernardus de Nat B. V.
Scala Jacob, in qua Deus quieſcit. Damaſcenus de dormit. V.
Scala cœleſtis Dei ad nos. Auguſtinus ſ. 11. de Nat. Domini.
Scala hominum ad Deum. Id. ib.
Scopus ante Sæcula excogitatus. Cret. ſuprà.
Secretum verecundiæ. Damaſcenus ſuprà.
Sedes ejus, qui nullô locô capitur. Id. or. de dorm. V.
Sedes Chriſti luminoſa. Bonav. in ſpec. c. 2.
Sedes Spiritûs S. Hieronymus contra Helvidium.
Seraphim in comprehenſæ viſionis Epiph. ſuprà
Sigillum virginitatis. Alanus in 1. Cant.
Signaculum fidei noſtræ. Ildephonſus ſ. 1. de Aſſ.
Signum magnum apparens in cœlo. Apoc. 12. Bernardus hîc.
Simulacrum puritatis, & integritatis. Thaumaturgus ſ. 1. de Aſſ.
Sion Sancta. Nicomedienſis or. de oblat. Deip.
Sol oriens Mundo. Bernard. tom. 1 Cant. ſ. 51.
Sol adorans Joſeph. Cyrill 4 in Joan. c. 28.
Sol, in quo poſuit Deus tabernaculum ſuum, Pſ. 18. Hieronymus hîc.
Sole ſplendidior. Epiphanius ſuprà.
Sole amicta. Bernardus ſuprà.
Sole tota perfuſa. Richard. Vict. c. 6. in Cant.
Solamen dulce converſorum. Ephrem ſuprà.
Solatium peregrinationis noſtræ. Laurentius Juſtin. de Nat. V.
Solatium Mundi. Ephrem ſuprà.
Solatium miſerorum. Bonaventura in hymno de Virg.
Solatium omnium ſupernorum civium. Id ib.
Solium DEI excelſum, & elevatum. Bernardinus tom. 3. ſ. 1.
Solium Dei in miſericordia præparatum. Pſ 16. Bonaventura in ſpec. c. 6.
Solium gloriæ Dei. Jerem. 14. Ildephonſus ſ. 7. de Annunt. V.
Solium regium, cui aſſiſtunt Angeli. Damaſcenus or. 1. de dorm.

Solutio

Solutio vinculorum noſtrorum, Germanus Conſt. in Encom. V.
Solitudo Dei. Ildephonſus c. 7. de Virg.
Soror noſtra. Athanaſius ep. contra hæret.
Soror, & Sponſa Chriſti. Bernardus tom. 1. ſ. 51.
Specimen gemmæ pretioſiſſimæ. Chryſipp. or. de Virg.
Speculum intellectuale contemplationis. Andreas Hieroſ. or. 2.
Speculum, & ſpecies totius caſtitatis. Ildephonſus ſ. 2. de aſs.
Speculum ſinè maculâ. Sap. 7. Athanaſius ſuprà.
Speculum Confeſſorum. Bonaventura in ſpec. c. 2.
Spectaculum ſacratiſſimum. Ignatius ep. ad Joan.
Spes noſtra. Eccleſia in Salve.
Spes Chriſtianorum ſanctiſſima. Ephrem de laud. V.
Splendor firmamenti. Bernardus ſ. de verb. Apoc.
Stella radioſiſſima. Bonaventura in Pſ. 4.
Stella puriſſima. Id. ib.
Stella maris. Bernardus hom. 2. ſuper Miſs.
Stella vitæ. Heſychius ſ. 2. de Virg.
Stella matutina in medio nebulæ. Eccl. 50. Bonaventura in ſpec. c. 7.
Statua à Deo ſculpta. Cretenſis ſ. 2. aſs.
Stupor Angelorum omnium. Epiphanius ſuprà.
Stupendus Eccleſiæ theſaurus. Id. ib.
Splendor Crucis. Epiphanius ſuprà.
Schema clarum David. Bonaventura in Pſ. min. quinq. 2.
Splendor Moyſis, gloria Aaron. Ephrem ſuprà.
Summa oraculorum divinorum. Cretenſis ſuprà.
Sulamitis verè libera. Rupertus l. 6. in Cant.
Stabilimentum monachorum. Ephrem ſuprà.

T.

TAbernaculum fœderis. Ex. 31. Juſtinus de caſto conn. c. 9.
Tabernaculum Dei vivum; & rationale. Damaſcenus or. 1. de Nat. V.
Tabernaculum gloriæ Dei. Ildephonſus ſ. 9. aſs.
Tabernaculum Dei inter nos poſitum. Apoc. 14. Andreas Hieroſ. or. de dormit. V.
Tabernaculum habens Sancta Sanctorum. Arnoldus de laud. Virg.
Tabula ſcriptam legem ferens. Ephrem. de laud. V.
Tela puriſſima, ex qua Salvatori tunica confecta eſt. Proclus in Conc. Epheſ. c. 6.
Tellus, ex qua novus Adam formatus eſt. Andreas Hieroſ. ſ. 2. aſs.
Templum Dei vivi. Epiphanius or. de laud. V.
Templum ſanctificatum. Id. ib.
Templum Salomonis. Damaſcenus ſuprà.
Templum majus cœlo. Heſychius or. 2.
Templum divinum. Cretenſis hom. 2. aſs.
Templum cœleſte. Ildephonſus ſ. 9. aſs.
Templum ornatiſſimum divinæ gloriæ. Andreas Hieroſ.
Templum inſolubile. Cyrill. hom. 6.
Templum miſericordiæ Dei. Auguſtinus ſ. 2. in aſs.
Templum unicum Factoris ſui. Ildephonſus c. 20. de B. V.
Templum honorabile. Origenes hom. 1. in Matth.
Terebinthus extendens ramos gratiæ. Eccl. 24. Bonaventura in ſpec.
Thalamus Regis Chriſti. Epiphanius ſuprà.
Thalamus, in quo verbum carnem ſibi deſponſavit. Proclus ſuprà.
Thalamus ornatiſſimus Dei. Leo Imp. de dor. V.
Thalamus Spiritûs S. Damaſcenus ſuprà.
Thalamus ſanctimoniæ. Cyprianus ſ. de Nat.
Thalamus fragrans virginitatis odore. Juſtinus ſuprà.
Terra Dei benedicta. Arnobius in Pſ. 84.
Terra nova. Tertullianus de carne Chriſti c. 17.
Terra, de qua bella penitus ablata ſunt. Pſ. 48. Richardus l. 1. de Emman. c. 29.
Terra habens omnia. Gen. 27.
Terra verè deſiderabilis Pſ. 77. Cretenſis ſuprà.
Terra illuminata à gloria Dei. Apoc. 18.
Terra virginea nunquam maledicta. Andreas Ap. apud Abdiam c. 4.
Terra germinans Salvatorem. Iſ. 45. Ildephonſus ſuprà c. 3.
Terra Sacerdotalis, & immunis. Bonaventura ſup. Gen. 47.
Terra ferens aromata. Cretenſis ſuprà.
Terra, de qua veritas orta eſt. Auguſtinus in Pſ. 48. Bernardus ſ. de aquæductu.
Terra promiſſionis. Auguſtinus ib.
Terra dans fructum ſuum Pſ. 85. Ildephonſus ſuprà.
Terror malignorum ſpirituum. Bonaventura in Sym. Te Vi.
Terribilis ùt caſtrorum acies ordinata. Cant. 6.
Theca novi unguenti divini. Cretenſis ſuprà.
Theſaurus Domini. Idiota de contempl. Mar. in Prologo.
Theſaurus totius Sanctitatis. Cretenſis ſuprà.
Theſaurus deſponſationis arcanus. Epiphanius ſuprà.
Theſaurus divinarum gratiarum. Damianus ſ. de Nat. V.
Theſaurus abſconditus ante Sæcula myſterii. Cretenſis ſuprà.
Theſaurus cœleſtis. Origenes hom. 1. in Matth.
Theſaurus locupletans. Heſychius or. 2.
Theſaurus vitæ immarceſſibilis. Andreas Hieroſ. ſuprà.
Theſauraria Domini. Idiota ſuprà.
Thronus gratiæ Dei. Hebr. 4. Bonaventura ſuprà c. 4.
Thronus Cherubicus. Epiphanius ſuprà.
Thronus Saphyrinus ſuper firmamentum. Ezech. 1. Bernardinus tom. 1. ſ. 51.
Thronus Dei in columna nubis. Eccl. 24. Hugo ib.
Thronus, de quo procedunt fulgura, & voces. Apoc. 4. Bernardus ſ. de Virg.
Titulus nobiliſſimus noſtræ libertatis. Ildephonſus c. 12. de V. M.
Trames aquæ immenſa. Eccl. 24. Bonavent. ſup.
Triclinium nobile SSS. Trinitatis. Bonaventura in hymno de Virg.

Thorus nuptialis Christi. Augustinus s. 17. de Nat.
Tuba clarissima præcognitionis arcanæ. Andreas Hieros. sup. Miss.
Thuribulum aureum. Gregorius Nicomed.
Turris Davidica, de qua omnis armatura fortium. Cant. 4. Rupertus hic.
Turris eburnea. Damianus s. 1. de Nat. V.
Turris spei nostræ. Bernardus de Nat. Mar.
Turtur munda. Hesychius or. 2.
Turtur callissima. Epiphanius l. 3. contra hæres.
Thus redolens in diebus æstatis. Eccl. 49. Bonaventura suprà.
Typus Ecclesiæ Sanctæ. Augustinus s. 10. de temp.

V.

VAllis benedictionis abundans aquis. 2. Paral. 20. Bonaventura in spec. c. 5.
Vallum Fidelium. Ephrem or. de laud. V.
Vas immensissimum continens immensum. Bonaventura in spec. c. 15.
Vas electionis. Cyprianus de Nat. Chr.
Vas auri ornatum omni lapide pretioso. Bernardus in Salve.
Vas aureum, cœleste continens manna. Damascenus or. 1. de Nat. V.
Vas pretiosum virtutum. Cretensis Nicomed. de oblat. Virg.
Vas Dei electum. Ephrem suprà.
Vas admirabile. Eccles. 43. Bonaventura suprà c. 3.
Vas purissimum. Prov. 25. Bonaventura ib.
Vas unguenti pretiosi. Id. in Psalt. min.
Vaticinium Prophetarum. Hieronymus in Micheæ 6.
Vehiculum ad Deum nostrarum animarum. Bernardus s. de Nat. Mar.
Vellus mundissimum, ex quo Pastor ovem induit. Proclus in Conc. Eph.
Vellus Gedeonis. Judic. 6. Epiphanius suprà. Methodius or. in hyp.
Vellus roris incomprehensibilis. Methodius ib.
Vellus, in quod pluvia descendit. Ps. 71. Theodoretus hic.
Venustas humanæ naturæ. Damascenus or. 1. de Nat.
Vena vitæ munda. Prov. 15. Bonaventura in spec. c. 15.
Vena benedicta. ib.
Vena misericordiæ in hym. Te Virg.
Venia peccatorum. Bernardus s. 1. in Salve.
Veritas Prophetarum. Bonaventura suprà.
Vestimentum Dei impollutum. Methodius suprà.
Vestimentum nuditatis nostræ. Germanus Const. de Præsent. B. V.
Vexillifera Regis nostri. Prov. 8. juxta Hebr.
Via regia Salvatoris. Bernardus s. 2. de Adv.
Via errantibus. Justinus de casto conn. c. 9.
Virga Dei Damianus s. de annunt.
Virga gracilis, & pulchra. Rupertus l. 11. de victoria verbi.
Virga de radice Jesse. Is. 11. Hieronymus hic.
Virga vigilans. Jer. 2. Bernardinus tom. 1.
Virga Moysis, Bernardus s. 3. sup. Miss.
Virga sublimis. Id. s. 2. de adv.
Virga Aaronis florida. Cretensis sup. Miss. Chrysostomus in Gen.
Virga germinans florem Christum. Ambrosius l. 2. de Spiritu S. c. 5.
Virga virtutis Dei. Ps. 109. Bonaventura in spec. c. 3.
Virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris Cant. 3. Emissenus hom. de Nat.
Virga simplex, atque purissima. Hieronymus in Os. 3.
Virga expers omnis nodositatis. Damascenus s. de annunt.
Virgo lucifera. Ephrem suprà.
Virgo carne, & mente Bernardus s. 3. in Miss.
Virgo intemerata. Damascenus de ann. V.
Virgo à sæculo electa, & Deo præparata. Bernardus suprà.
Virgo Deiformis. Dionysius ep. ad Paulum.
Virgo, quàm sibi totam rapuit Spiritus Sanctus, Damascenus s. de ann. V.
Virgo prudens Bernardus suprà.
Virgo veneranda. Nazianzenus in Christo patiente.
Virgo clemens, & pia. Ecclesia in Salve.
Virgo dulcissima. Bonaventura in speculo c. 1.
Virgo de cujus plenitudine omnes accipimus. Bernardus s. de Nat.
Virgo ineffabilis. Rupertus.
Virgo inclyta. Ildephonsus s. 1. de ass.
Virgo fidelis. Rupertus l. 3. c. 14. in lib. Reg.
Virgo incorrupta Ambrosius in Ps 18.
Virgo felix. Bernardus de prec ad Virg.
Virgo Regia Leo s. de Nat. Bernardus s. 2. de adv.
Virgo sinè mensura perfusa gratiâ. Damascenus s. de Joan. B
Virgo, cui nihil defuit Idiota contempl. c. 4.
Virgo mirabilis. Chrysostomus tom. 4. in Matth.
Virgo priùs sancta, quàm mater. Justinus. de annunt.
Virgo multocula Epiphanius de laud. V.
Virginum signifera Bonaventura in Lit. Virg.
Virginitatis corona. Cyrillus Alexandr.
Virginitatis primiceria. Chrysostomus suprà.
Visio magna in terris. Ex. 3. Andreas Cretens. suprà.
Vita omnium viventium. Id. ib.
Vita nostra, & dulcedo Ecclesia in Salve.
Vitæ causa felicissima. Cretensis suprà.
Vivificatrix posterorum. Bernardus s. 3. in Miss.
Vitis spondens generosa Bonaventura in Lyt. Virg.
Vitis veritatis felicissima. Epiphanius suprà.
Vitis semper virens. Thaumaturgus s. 1. in annunc.
Vitis minimè vindemiata. Epiphanius suprà.
Vitis germinans uvam maturam Christum. Id. ib.

Vitis

Vitis lætificans glorificâtes te Thaumaturg. sup.
Umbraculum Dei Bonaventura suprà.
Umbraculum Spiritus Sancti. Methodius or. de hyp.
Volumen Novi Testamenti à Deo scriptum. Cretensis or. 2. ass.
Volumen, in quo Dei verbum sinè manibus scriptum. Id. ib.

TITULUS VIII.
S. MARTINUS.

Scidi pallium meum, evelli capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mœrens. 1. Esdræ. 9. 3. Miles pallium dedit ad literam. Monachus capillos evulsit, id est temporalia reliquit, quæ per capillos designantur. Episcopus mœrens sedit: quia ad Episcopum pertinet peccata subditorum flere. S. Thomas Aqu. in festo S. Martini.

Magnus erat Martinus animô, etsi exiguus corpore: qui cœlestium amore succensus jugi cogitatione ferebatur in Deum. S. Laurentius Just. in eodem festo.

TITULUS. IX.
MARTYRES.

§. I.
Figuræ. Symbola Ex Veteri.

Vide, utrùm tunica filii tui sit. Gen. 37. 32. Quæ sunt vestimenta nostri Joseph, Christi, nisi S. Martyres? de quibus Is. 63. 2. quàm rubicunda sunt vestimenta tua! S. Prosper de promissionib. p. 1. c. 27.

Tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas. Judic. 7. 20. In tubis clamor prædicationis, in lampadibus claritas miraculorum, in lagenis designata est fragilitas corporum. S. Rupertus de oper. Spir. S. l. 6. c. 15. ait de prœliis Martyrum figuratis in prœlio Gedeonis.

Calix tuus inebrians quàm præclarus est! Ps. 22. 5. Hoc calice inebriati erant Martyres, quando ad passionem euntes suos non agnoscebant. Quid tam ebrium, quàm non videre uxorem flentem, non filios, non parentes? S. Augustinus hic.

Æstatem, & ver, tu plasmâsti ea. Ps. 73. 17. Per hæc tempora significat Fideles diversâ morum qualitate pollentes. Alii enim sunt tanquam æstas fidei calore ferventes ad martyrium usque perducti: alii mansuetudine temperati tanquam ver æquabili Domino devotione famulantes. Cassiodorus hic.

Calicem salutaris accipiam. Ps. 115. 13. Pulcherrimè ac breviter, definita est Martyrum, mors, calix salutaris. Calix, quia sub mensura bibitur; salutaris, quia in æternam salutem Domino præstante propinatur. Cassiodorus hic.

Sophia jugulavit filios suos. Prov. 9. 2. Vulgata: *Sapientia immolavit victimas.* O bonam matrem! opto & ipse in filios ejus redigi, ut ab ea occidar, opto occidi, ut filius fiam. Tertullianus lib. cui tit. Scorpiacus contra Gnosticos.

Ascensum purpureum. Cant. 3. 10. id est, sella purpurea, ait Justus Orgel. est ingens, & quasi innumera multitudo Martyrum. Cornelius hic.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. Dentes Ecclesiæ Martyres sunt; quibus in ejus corpus omnis Gentilium populus, veluti cibus quidam, mansus, & trajectus est. S. Thom. Vill. conc. de multis Martyr.

Sicut fragmen mali Punici Cant. 4. 3. V. Beda: ostendit colorem Puniceum in genis Ecclesia; cùm prima, & eminentiora ejus membra, id est, Martyres sancti, sanguinem fundunt pro Christo.

Messui myrrham cum aromatibus. Cant. 5. 1. Metit myrrham cum aromatibus, quando Martyres suos cum cœteris electis, ubi ad maturitatem quique donatæ sibi perfectionis pervenerint, quasi quâdam falce mortis ab hac vita præcidit, atque ad interna supernæ beatitudinis gaudia perducit. V. Beda l. 4. c. 5. hic.

Genæ illius sicut areolæ aromatum. Cant. 5. 13. Genæ sunt Martyres, qui sanguinem suum pro fide Christi fundentes, quasi genæ in facie sponsi rubent. Richardus à S. Vict. c. 38. hic.

Egrediamur in agrum. Cant. 7. 11. in agro Christiani, in vineis Ecclesiæ, in floribus fides, in fructibus virtutes, in malis Punicis Martyrium designatur. S. Isidorus hic.

Et quasi holocausti hostiam accepit illos. Sap. 3. 6. id est, sicut holocaustum, quod totum Deo incenditur, Deo acceptum est; ità passio Martyrum, igne tribulationum exteriùs combustorum; & igne charitatis, & fidei, interiùs accensa, accepta est in conspectu Domini pretiosa. Hugo Card. hic.

Veri exercitus in coccineis Nahum. 2. 3. q. d. milites Chaldæorum erunt nobiles, ideoq; vestientur chlamydibus coccineis: coccus enim erat nobilium, imò regum, vestis; uti dixi Thr. 4. 5. De Cyri exercitu Xenophon l. 6. Pædiæ Cyri: universus exercitus ære fulgurabat, Puniceoque florebat ornatu. Causam dat noster Martinus à Roa l. 1. singul. c. 2. ut scilicet sanguis, si quis ex vulnere esset impressus, absorberetur à cocco; tum illi confidentiùs, & sinè pavore, pugnarent. Cornelius hic. Coccinei milites Christi, sunt Martyres, qui sanguine suô purpurantur: qua de causa Cardinales purpurâ vestiuntur; ut ostendant, se paratos pro Christo, & Ecclesia, sanguinem fundere. Id. ib.

Ex

R.

Titulus I.

RATIO.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

PEr Adam rationem, per Evam intellige affectionem, sive sensualitatem. Ad rationem cognitio, ad affectionem pertinet dilectio. Priùs Adam formatus est, quàm Eva: quia præcedit veri cognitio; sequitur justi dilectio. S. Bonaventura in Ps. 121.

Lumen vultûs tui. Ps. 4. 7. *posuit oculum ipsorum super corda illorum.* Vultus Dei dicitur ratio: quia, sicut per vultum homo homini assimilatur, & homo cognoscit hominem: ità per rationem similes sumus Deo, & Deum cognoscimus. Vel: vultus Dei dicitur ratio; & lumen hujus vultûs est gratia. Quia, sicut moneta est informis, donec imago regis ei imprimatur: ità ratio nostra deformis est, donec per gratiam Dei illustretur. Ratio enim est imago creatoris; sed gratia Dei est imago recreationis. Hugo Card. hic.

Completa est iniquitas tua Sion. Thren. 4. 22. Per Sion, quæ interpretatur specula, vel speculatio, rectè notatur ratio: quæ, dum ad consensum inclinatur, iniquitas consummatur. S. Bonaventura in Ps. 118.

Ex Novo.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Matth. 6. 22. Dominus ad interiorem oculum transfert sensum; & intendit, per internum oculum, naturalem rationem scientiâ præditam. Hæc enim pars animi est velut lucerna in homine. Integram hujus mentis rectitudinem, ac scientiæ, appellat simplicitatem, dicendo: *si fuerit simplex*: ut intelligamus, omnem abusum, omnemque malitiam, spectare ad admixtionem alicujus contrarii. Nam tam naturale lumen, quàm adjunctum per virtutes intellectuales, suâ simplicitate tendunt ad bonum. Et, si conformiter ad eorum simplicitatem uteremur eis, non nisi rectè uteremur illis, non nisi lumen essent. Cajetanus in Luc 11. 34.

Lucernæ ardentes. Luc. 12. 35. Theophylactus: adsit vobis lux rationis, & discretionis; ut dignoscatis, quid, & quomodo agendum sit.

Da mihi portionem substantiæ. Luc. 15. 12. Quæ est ista portio? quæ est habitus, ratio &c. quæ hominem præ cæteris animantibus in terrena habitatione contingunt. S. Chrysol. s. 5. Rationalis, ad quam subsequitur liberum arbitrium, substantia est hominis. Dat nobis Dominus rationem; ut eâ liberè, tanquam nostrâ substantiâ, utamur. Theophylactus hic.

Lux in tenebris lucet. Joan. 1. 5. Scilicet discretio rationis lucet in tenebris; id est, in conscientia illorum, qui malè agentes tenebræ facti sunt. S. Rupertus hic.

Voca virum tuum. Joan. 4. 16. Quare, dum mulier petit aquam, præcipitur ei vocare virum suum? S. August. tr. 15. in Joan. ad sensum moralem recurrit; quem sequitur Eusebius Emiss. hom. de Samarit. Beda, Albertus M. S. Thom. Bonav. per virum intelligunt intellectum, per quem dirigi debet; ut intelligas, quæ dico spiritualiter, & non sentias carnaliter. Sylveira hic.

Erat quidam regulus. Joan. 4. 46. In sensu morali Sim. Cass. l. 5. c. 18. ait: quòd regulus intellectus est rationalis; qui regere debet amorem, tanquam filium imperitum, & ab eo removere noxia; procurare utilia. Sensualitas fœminæ comparatur, ratio verò viro, per quam sensualitas regi debet. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 11.

§. II.

Usus bonus sequela rationis.

NEc adipem, nec sanguinem, omninò comedatis. Levit. 3. 17. Omnis ratio, & intellectus animi, quem sanguis significat, sunt Deo consecranda: anima enim in Sanguine est. Quia in ratione, & intellectu, vita animæ consistit; sicut vita corporis in sanguine. Hugo Card. hic.

Ecce magi. Matth. 2. 1. Quare magi non appellantur reges? quia testimonium de Christo Domino à Sapientibus, in quibus ratio prævalet, illustrius erat, quàm à regibus; in quibus voluntas ostentatur, & potentia. Et gloriosius erat, quod Christo subigeretur ratio, quæ in sapientibus prædominatur, quàm quòd potentia, quæ in regibus eminet. Sylveira hic q. 2.

Qui autem unum (talentum) *acceperat.* Matth. 25. 18. Commissum est homini rationis talentum: quod si benè expenderit, ipse remunerabitur; si autem in terram defoderit, auferetur ab eo, & ipse punietur. Rupertus c. 21. in Gen.

Erat autem homo ex Pharisæis. Joan. 3. 1. Cur Nicodemus vocatur homo? Rupertus l. 3. in Joan. hic homo, non tam pro naturâ, quàm pro ratione, dici æstimandus est: siquidem & illi, quibus JEsus non credebat semetipsum, omnes quidem naturâ homines erant; sed quia non rationabiliter quærebant ea, quæ nesciebant, quodammodò homines non erant.

Esto imitator Dei. Quomodo imitator? nunquid potes facere terram, aut mare? non utique: sed ut omnia per verbum facias, nihil sinè verbo: omnia cum ratione, nihil sine ratione. S. Ambros. s. 22.

Philosophiam definiunt studium rectæ rationis. Non est ampliùs particeps rationis, qui peccat præter rationem. Clemens Alex. l. 1. pædag. c. 13.

Quòd

Vitis lætificans glorificâtes te Thaumaturg. sup.
Umbraculum Dei Bonaventura suprà.
Umbraculum Spiritus Sancti. Methodius or. de hyp.
Volumen Novi Testamenti à Deo scriptum. Cretensis or. 2. ass.
Volumen, in quo Dei verbum sinè manibus scriptum. Id. ib.

TITULUS VIII.
S. MARTINUS.

Scidi pallium meum, evelli capillos capitis mei, & barbæ, & sedi mœrens. 1. Esdræ. 9. 3. Miles pallium dedit ad literam. Monachus capillos evulsit, id est temporalia reliquit, quæ per capillos designantur. Episcopus mœrens sedit: quia ad Episcopum pertinet peccata subditorum flere. S. Thomas Aqu. in festo S. Martini.

Magnus erat Martinus animô, etsi exiguus corpore: qui cœlestium amore succensus jugi cogitatione ferebatur in Deum. S. Laurentius Just. in eodem festo.

TITULUS. IX.
MARTYRES.

§. I.
Figuræ. Symbola Ex Veteri.

Vide, utrùm tunica filii tui sit. Gen. 37. 32. Quæ sunt vestimenta nostri Joseph, Christi, nisi S. Martyres? de quibus Is. 63. 2. quàm rubicunda sunt vestimenta tua! S. Prosper de promissionib. p. 1. c. 27.

Tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas. Judic. 7. 20. In tubis clamor prædicationis, in lampadibus claritas miraculorum, in lagenis designata est fragilitas corporum. S. Rupertus de oper. Spir. S. l. 6. c. 15. ait de prœliis Martyrum figuratis in prœlio Gedeonis.

Calix tuus inebrians quàm præclarus est! Ps. 22. 5. Hoc calice inebriati erant Martyres, quando ad passionem euntes suos non agnoscebant. Quid tam ebrium, quàm non videre uxorem flentem, non filios, non parentes? S. Augustinus hic.

Æstatem, & ver, tu plasmâsti ea. Ps. 73. 17. Per hæc tempora significat Fideles diversâ morum qualitate pollentes. Alii enim sunt tanquam æstas fidei calore ferventes ad martyrium usque perducti: alii mansuetudine temperati tanquam ver æquabili Domino devotione famulantes. Cassiodorus hic.

Calicem salutaris accipiam. Ps. 115. 13. Pulcherrimè ac breviter, definita est Martyrum, mors, calix salutaris. Calix, quia sub mensura bibitur; salutaris, quia in æternam salutem Domino præstante propinatur. Cassiodorus hic.

Sophia jugulavit filios suos. Prov. 9. 2. Vulgata: *Sapientia immolavit victimas.* O bonam matrem! opto & ipse in filios ejus redigi, ut ab ea occidar, opto occidi, ut filius fiam. Tertullianus lib. cui tit. Scorpiacus contra Gnosticos.

Ascensum purpureum. Cant. 3. 10. id est, sella purpurea, ait Justus Orgel. est ingens, & quasi innumera multitudo Martyrum. Cornelius hic.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. Dentes Ecclesiæ Martyres sunt; quibus in ejus corpus omnis Gentilium populus, veluti cibus quidam, mansus, & trajectus est. S. Thom. Vill. conc. de multis Martyr.

Sicut fragmen mali Punici Cant. 4. 3. V. Beda: ostendit colorem Puniceum in genis Ecclesia; cùm prima, & eminentiora ejus membra, id est, Martyres sancti, sanguinem fundunt pro Christo.

Messui myrrham cum aromatibus. Cant. 5. 1. Metit myrrham cum aromatibus, quando Martyres suos cum cœteris electis, ubi ad maturitatem quique donatæ sibi perfectionis pervenerint, quasi quâdam falce mortis ab hac vita præcidit, atque ad interna supernæ beatitudinis gaudia perducit. V. Beda l. 4. c. 5. hic.

Genæ illius sicut areolæ aromatum. Cant. 5. 13. Genæ sunt Martyres, qui sanguinem suum pro fide Christi fundentes, quasi genæ in facie sponsi rubent. Richardus à S. Vict. c. 38. hic.

Egrediamur in agrum. Cant. 7. 11. in agro Christiani, in vineis Ecclesiæ, in floribus fides, in fructibus virtutes, in malis Punicis Martyrium designatur. S. Isidorus hic.

Et quasi holocausti hostiam accepit illos. Sap. 3. 6. id est, sicut holocaustum, quod totum Deo incenditur, Deo acceptum est; ità passio Martyrum, igne tribulationum exteriùs combustorum; & igne charitatis, & fidei, interiùs accensa, accepta est in conspectu Domini pretiosa. Hugo Card. hic.

Veri exercitus in coccineis Nahum. 2. 3. q. d. milites Chaldæorum erunt nobiles, ideoq; vestientur chlamydibus coccineis: coccus enim erat nobilium, imò regum, vestis; uti dixi Thr. 4. 5. De Cyri exercitu Xenophon l. 6. Pædiæ Cyri: universus exercitus ære fulgurabat, Puniceoque florebat ornatu. Causam dat noster Martinus à Roa l. 1. singul. c. 2. ut scilicet sanguis, si quis ex vulnere esset impressus, absorberetur à cocco; tum illi confidentiùs, & sinè pavore, pugnarent. Cornelius hic. Coccinei milites Christi, sunt Martyres, qui sanguine suô purpurantur: qua de causa Cardinales purpurâ vestiuntur; ut ostendant, se paratos pro Christo, & Ecclesia, sanguinem fundere. Id. ib.

Ex

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Aurum. Matth. 2. 11. Offerunt Doctores, Sapientiam: *thus* Martyres, & Confessores: *myrrham* pœnitentes peccatores. Eusebius Emiss. in Epiph. D.

Plurima turba straverunt vestimenta &c. Matth. 21. 8. Corpora humana dicuntur vestes animæ; quas plurima *turba* scilicet SS. Martyrum straverunt in via, morientes pro fide Christi. S. Vincentius Ferr. s. 3. in Palm.

Equus rufus. Apoc. 6. 4. aut effusi sanguinis symbolum est; aut inflammatum illorum affectum significat, qui mortem pro Christo oppetierunt. S. Andreas Cæsar. s. 5. c. 14.

Vos de vinea Domini pingues racemi, & jam maturis fructibus botri, pressuræ sæcularis infestatione calcati, torcular vestrum carcere torquente sentitis. Vini vice sanguinem funditis, ad passionis tolerantiam fortes, martyrii poculum libenter hauritis. In carne adhuc licèt vobis positis vita jam vivitur, non præsentis sæculi, sed futuri. Ratio præceserat: ubi non nisi Dei præcepta, & Christi præmia, cogitantur, voluntas est illic tantùm Dei. S. Cyprianus ep. 16.

Mundus vindemiarum ubertate lætatur; nos Sanctorum passione gaudemus: quæ quidem passio vindemiis comparanda est. Sicut enim uvarum expressione vinum funditur; ità & Sanctorum martyriò vice viæ, sanguis effunditur nisi quòd uva temporales fructus præstet, passio sempiternos. S. Ambrosius s. *73.* de Nat. SS. Petri, & Pauli.

Pulchrum quidem, & integrum corpus fuerat (Jobi) multò verò venerabilius factum est ab illis vulneribus infectum. Quoniam & lanæ pulchræ quidem, & antequam inficiantur: postquam verò purpureæ factæ fuerint, ineffabilem capiunt pulchritudinem, multumque decorem. Chrysost. hom. 5. ad pop. Antioch.

Purpura. Lem: *Ex nece triumphus.* Picinelli.

Laurus ramis ad signa triumphalia cœsa. Lem: *Cæsa triumphat.*

§. II.

Martyres comparantur rosis.

Quasi rosa plantata super rivos aquarum. Eccl. 39. 17. *aquarum*, id est, lacrymarum, vel adversitatum. *Rosæ* sunt Martyres; quorum pulchritudinem in amore, & sanctitate, imitari debemus. S. Bonavent. s. 3. D. 7. Pent.

Aliter olet flos uvæ; quia magna est virtus, & opinio, Prædicatorum; qui inebriant mentes audientium. Aliter flos olivæ: quia suave est opus misericordiæ; quia more olei refovet, & lucet. Aliter flos rosæ: quia mira est fragrantia, quæ rutilat, & redolet, ex cruore Martyrum. S. Gregor. in Ezech. l. 1. hom. 6.

O beatam Ecclesiam nostram! quam sic honor divinæ dignationis illuminat; quam temporibus nostris gloriosus Martyrum sanguis illustrat. Erat antè in operibus fratrum candida; nunc facta est in Martyrum cruore purpurea. Floribus ejus nec lilia, nec rosæ desunt. S. Cyprianus ep. 9.

Salvete flores Martyrum, quos lucis ipso in limine Christi insecutor sustulit; ceu turbo nascentes rosas. Prudentius.

Euchenius in formis allegor. ait: rosas esse Martyrii Hieroglyphicum; Martyresque coronari rosis, ob ruborem sanguinis pro Christo effusi.

§. III.

Martyrum variæ laudes.

Vade populo meus, intra in cubicula tua. Is. 26. 20. q. d. Ite ô Martyres, ad sepulchra; modicum ibi dormite, donec puniam impios. Cornelius hîc.

Dico autem vobis amicis meis? &c. Luc. 12. 4. Servos suos dignatur vocare amicos tunc, cùm ad martyrium eos accendit: ut intelligamus, præsentis vitæ mala, tormenta, mortemque, parari amicis ejus; & talia esse amicitiæ ejus pignora. Cajetanus hîc. Martyres dicuntur consanguinei Christi, quia sanguinem Christi miscuerunt cum sanguine suo. S. Vincent. Ferr. s. 2. D. 20. Pent.

Vidi subtus altare &c. Apoc. 6. 9. Alluditur hîc ad antiquum, & communem, Ecclesiæ ritum: quæ ex sanctione Felicis Papæ I. mandat, corpora Martyrum sepeliri sub altari; ut docent S. August. s. 11. de Sanct. Anselmus, Richardus &c. Quia Martyres immolati Deo instar holocausti, ut sepulchra eorum orantibus ad altare continuum essent excitamentum devotionis, virtutis, fortitudinis. Hinc Sacerdos accedens ad altare, & osculans dicit: oramus te Domine per merita Sanctorum tuorum, quorum reliquiæ hîc sunt. Sylveira hîc. Convenienter, & quasi pro quodam consortio, ibi Martyribus sepultura decreta est; ubi mors Domini quotidie celebratur. Scilicet, ut qui propter mortem ejus fuerant mortui, sub Sacramenti ejus mysterio requiescant. S. Augustin. s. 73. in append. de diversis.

Stata est via priùs spinosa, & pedibus Apostolorum contrita, facta lenior secuturis. Quasi semine sanguinis impleta est Martyribus terra; & de illo semine segès surrexit Ecclesiæ. S. August. s. 39. de divers.

Triumphus Dei est passio Martyrum, pro Christi nomine cruoris effusio, & inter tormenta lætitia. S. Hieronymus ep. 150.

Non ità siderum exornatum choro cœlum illustre est, ac splendidò vulnerum chorô Martyrum corpora exornantur. S. Chrysost. Laudat. OO. SS. Martyrum.

Martyres, & Angeli, nomen tantùm distincti sunt, factis autem junguntur. S. Chrysost. tom. 6. Laudatio omn. Sanctorum Martyrum.

Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur; & semper Dominicus ager segete ditiori vestitur. S. Leo s. 1. in Nat. SS. Petri & Pauli.

Cur plerique Martyres gladiô Deus obtruncari voluit? Respondet Oleaster in c. 40. Gen. Martyres suos Deus voluit pro majori parte decollari: quia ea mors nobilium esse solet.

§. IV.

Martyrum fortitudo, generositas.

Fasciculus myrrhæ &c. Cant. 1. 12. Sponsa Regem suum sponsum in accubitu suo videns,

id

id est, in Incarnatione, Passione, crucifixione, & morte, quam pro sponsâ sponte obivit; rapta in admirationem tanti amoris exclamat: *fasciculus myrrhæ &c.* q. d. ego myrrhæ, id est, amore hujus sponsi mei, qui tam amara ultrò pro me subiit, semper recordabor: illi grata ero, illum amabo; pro illo vicissim amara quælibet subire non detrectabo; sed optabo, & ambiam. Unde communis hæc Martyrum fuit vox, sensus, & spiritus: ego amore Christi, pro me tanta passi, & crucifixi, crucem, mortem, feras, ignes, equuleos, & quævis tormenta, subire desidero; ut dolorem dolori, amorem amori, non ex æquo, sed quoad possum, rependam. Cornelius hîc.

Inebriamini charissimi. Cant. 5. 1. Philo Carpathius intelligit SS. Martyres; qui ità Dei gratiâ erant fortes, & constantes in martyrio, acsi essent impassibiles. Cornelius in Act. 21. q. 14.

Martyres hujus fidei testes fuerunt; huic fidei testimonium perhibentes, mundum inimicissimum, & crudelissimum, pertulerunt; eúmque non repugnando, sed moriendo vicerunt. S. Augustinus de Civ. l. 22. c. 9.

Terrentur licèt Martyres; rident: feriuntur; & gaudent: occiduntur; & ecce triumphant. Quare? quia morte charitatis intus in corde jam dudum mortui peccatis, mortui Mundo, tanquam insensibiles facti; nec minas, nec tormenta, nec mortem, sentire potuerunt. Quid mirum? mortui erant. S. Bernardus tr. de Pass. D. sup. illud ego sum vitis c. 3.

Ipse, quando Platonicâ doctrinâ delectabar; cùm audirem Christianos calumniis appeti; nec mortem horrentes, nec aliud quidquam cæteris terribile; cogitabam esse impossibile, tales vitiis servire, ac voluptatibus. S. Justinus M. Apolog. pro Christianis ad Senatum Romanum.

Abel ideò Martyr, quia justus: ideò justus, quia patiens; à quo pati Martyres didicerunt. S. Zeno s. de pat.

Triplex corona legitur in Scriptura: una aurea, altera stellea, tertia lapidea. Prima datur Virginibus, secunda Prædicantibus, tertia Martyribus. Aurum enim, quia incorruptibile, significat incorruprionem, seu carnis integritatem: stella deviantium est directiva: lapis, propter suam soliditatem, significat patientiæ firmitatem. S. Bonaventura s. 2. de S. Bartholomæo.

Marcus, & Marcellianus, fratres Romani, ad stipitem alligati, pedes clavis confixi, à Fabiano Duce diis facere jussi: nunquam, aiebant, tam jucundè epulati sumus, quàm hæc hilariter D. Jesu causâ perferimus; cujus amore jam fixi esse cœpimus. Drexelius Tob. p. 1. c. 12. §. 1.

Senex 72. annorum, Simon nomine, in Japonica persecutione, jussus à Præsule, aut negare Christum; aut in pyram incensam, & cumulum ingentem ardentium anthracum, se immergere. Priùs illud recusans, spoliare se, abjicere vestes, & nudus penitus, in ignes insilire jussus est: quos inter medios constitit immobilis; ac si alienum corpus torreri videretur. Septies præterea, aut octies, se circumegit, ut meliùs ureretur; &, prout tyrannus imperabat, illò se vertebat. Nierembergius hist. natur. l. 8. c. 29.

Puerum Christianum arbori alligatum facibus adurebant. Cùm ejus constantia superaret omnem sævitiam; vasculum bene ignitum obtulerunt puero, ut manibus sustentaret, hôc pactô, ut, si excideret, aut ipse abjiceret, idem foret, ac Christum detestari. Accepit illud puer, & nudis sustinuit manibus, donec penitus frigefieret, absque ullô motu, aut doloris significatione. Idem tyrannus imperavit aliis duobus Christianis, adjectâ hac conditione: accepturum se quemlibet motum in signum detestati Christi: at illi immoti perdurârunt duas horas, partim tosti, partim adusti ignibus. Id. ib.

§. V.

Martyrii desiderium, & aviditas.

Eamus & nos, ut moriamur cum eo. Joan. 11. 16. Ecce bonus commilito; qui ad probitatem, & socios animat; &, velut ignitus carbo, alios extinctos nititur facere redivivos; & à mortis pavore jam factus extraneus, alios invitat ad mortem. Dignum omninò ratus, omnes milites, si expedit, mortem subire cum duce: maximè illam modicam catervam post cœlestis Ducis mortem vitâ judicabat indignam. Propterea omnes hortatur ad mortem, si ipse mori decreverit, ac si diceret: quid eum sequi cunctamur, si vult ad bella procedere; ubi nos non antè præmittit, sed ipse primus vult habere congressum. Cur ei adhæsimus, si sequi retardamus &c. Magna fidei, & amoris, erat adhæsio in Thoma, qui timori mortis repudium dederat, animabatque socios timorem hujusmodi abjicere. Simon Cass. l. 5. c. 15.

Clades illi, & calamitas erat, quòd non sæpè posset Martyrum pro veritate certamina imitari. S. Gregor. Nyss. or. funebri de S. Basilio fratre suo.

§. VI.

Martyrum multitudo.

TOtum Mundum, Fratres, aspicite; Martyribus plenus est. Jam pene tot, qui videamus, non sumus, quot veritatis testes habemus. Gregorius hom. 27. in Evang.

Quòd si tantus ostenditur, & probatur, Christianorum Martyrum populus; nemo difficile, vel arduum putet, se Martyrem fieri, quando videt Martyrum populum non posse numerari. S. Cyprianus Exhort. ad MM. apud Sylveira in Apoc. 7. q. 16.

Unus dies passionis Martyrum si computetur, millia hominum inveniuntur coronatorum. S. August. s. 5. de divers.

Quis cœli stellas enumeret, ac diffusam ad maris littus arenam, tot sunt Martyres per orbem. B. Theodorus Stud. s. 10. de SS. Martyrib.

Præsidi oblati innumeri Fidelium populi, qui sponte cervices offerebant. Defecerunt carnificium manus, & succedentes sibi invicem fati-

gati sunt; hebetata est acies gladii. Videbam fessos carnifices residere, vires resumere, mutare gladios, diem quoque non sufficere ad pœnam. Nullus tamen ex omnibus, nè parvulus quidem infans, deterreri potuit à morte. Nicephorus l. 7. c. 8.

Miscellanea.

Stabant autem omnes noti ejus &c. Luc. 23. 49. Nota, quòd nullus eorum, qui juxta crucem steterunt, martyriò obiit. adeò enim vehemens fuit ille crucis gladius; ut illis fuerit pro martyrio. Stella hic.

Christus à S. Gregorio Naz. or. 18. vocatur primus Martyr. à S. Augustino s. 2. de S. Stephano, caput Martyrum.

Sunt Dei Martyres, nostri præsules, speculatores vitæ, actuumque nostrorum. S. Ambros. lib. de Viduis.

Martyria voluntaria. Vide Paupertas. Virginitas. Patientia.

Titulus X.

MATRES.

§. I.

Matrum amor in filios.

Tradiditque puerum (Agari) *& dimisit eam.* Gen. 21. 14. In exteras regiones proficisci Ismaëlem sinit Abraham. Proh! dura viscera patris! tenellum sic expedit. Quid si feræ irruant in eum? Non timet pater filio, quem tradidit matri suæ Agar. Alvarez Illust. 13.

Dixit Esau in corde suo: venient dies luctûs patris mei. Gen. 27. 42. mox: *nuntiata sunt hæc Rebeccæ.* Si in corde tantùm locutus est Esau, quomodo Rebecca illius audivit vocem? adeò vigiles sunt matres erga filios; ut vel inimicorum pectora rimentur, & occultè meditata damna prævideant, ut præcaveant. Vide plura de ejus amore in Jacob. v. 13. Id. ib.

Divisitque filios Liæ, & Rachel &c. Gen. 33. 1. Familiam suam ità ordinavit Jacob, ut filii matribus adhærerent. Sed cur suo lateri non jungit? Respondet Oleaster: quia matres illos meliùs custodirent, & pro eis fratrem deprecarentur. Maternus amor in filios primas obtinet, vigilantiorque paternò est. Id. ib.

§. II.

Machabææ & aliarum.

Contigit autem & septem fratres unà cum matre sua apprehensos. 2. Machab. 7. 1. &c. Mater illa gravius in suppliciis filiorum puniebatur, quàm si ipsa pateretur: & major erat passio invisceribus matris, quàm in corporibus filiorum. S. Chrysost. hom. de Nativitate septem Machabæor. Videre erat ignem triplicem: quem ille tyrannus accendebat; quem excitabat natura; quem Spiritus S. inflammabat. Non ità illi jacentes in igne urebantur, atque hæc ob amorem liberorum urebatur. Sed ob pietatem vincebat; & natura cum gratia pugnabat; & victoriam gratia reportabat. Religio maternum affectum superabat; & ignis ignem vincebat; spiritualis naturalem; & quem crudelitas tyranni accenderat. S. Chrysost. tom. 6. Laudatio SS. Machabæor. Non immeritò præsumitur ista mater beatissima Ecclesiæ Sanctæ imaginem præmonstrâsse; quæ filios Deo spirituales parere consuevit; nihil de carne, & sanguine, cogitantes. S. Gaudentius tr. de Machabæis.

Discurrebat latior inter confossa cadavera, quàm inter cunabula chara filiorum: quia internis oculis totcernebat bravia, quot vulnera; quot tormenta, tot præmia; quot victimas, tot coronas. Et quid plura fratres? non est vera mater, quæ nescit filios sic amare. S. Chrysologus s. 134. de S. Felicitate M.

Et misisti manum tuam ex alto; & de hac profunda caligine eruisti animam meam; cùm pro me ploraret ad te mea mater, fidelis tua, ampliùs, quàm flent matres corporea funera. Videbat enim illa mortem meam ex fide, & spiritu, quem ex te habebat; & exaudisti eam Domine. S. August. Conf. l. 3. c. 11.

Miscellanea.

Isaac non duxit uxorem vivente matre; nè uxoris dilectio dilectionem matris superaret. V. Beda in c. 2. Ex.

Si impium est, contemnere matrem; contemnere tamen propter Christum, piissimum est S. Bernardus ep 104.

Videte fratres, nè degeneretis; nobilis est mater, quæ vos genuit; generosa sunt ubera, quibus lactati estis. Guarricus s. 2. in Natali SS. Petri & Pauli.

Juvenis quidam matrem suam truserat pede. Tactus pœnitudine, contulit se ad S. Antonium de Padua, ut expiaret noxam: qui, ut in ejus anima vivaciùs imprimeret horrorem peccati, inter alia dixit: fili mi, pes ille, qui instrumenti loco tuæ servivit malitiæ, ad patrandum tantum scelus, abscissionem à reliquo corpore mereretur. Juvenis id adeò cordi accepit, ut reversus ad matrem pedem illum abscideret; quem tamen per ejusdem Sancti benedictionem recepit. S. Franciscus Salesius de amore Dei l. 8. c. 12. Hoc exemplum alias est de S. Petro M. Ord. Prædic. in ejus vita 29. April. apud Bollandum p. 694. col. 2.

Ti-

TITULUS XI.
MATRIMONIUM.

§. I.
Matrimonii figuræ & laudes.

Solem, & Lunam, adorare me. Gen. 37. 9. S. Ambros. l. de Joseph c. 2. probat puerum Jesum adoratum à Joseph & Maria; ex illo Ps. 148. 3. *Laudate eum sol, & luna*: solis instar est Joseph, Lunæ vicem gerit Maria: sicut enim sol terram, ità pater calefacit, fovetque familiam: sicut luna lumen mutuatur à sole; sic uxor à marito dignitatem, & potestatem suam, accipit, Cornelius hic.

Sub solis, & lunæ, typo videt patrem & matrem. Amicò fœdere curas partiri domesticas debent conjuges. Sicut sol diurno labori invigilans lunæ committit nocturnum pensum; sic publicis, & externis rebus assidens maritus, domesticas uxori dirigendas confidat. Alvarez. Illustr. 48.

Matrimonium Sacramentum, quia repræsentat Christi Incarnationem. S. Vincent. Ferr. s. 1. D. oculi.

§. II.
Origo, & causa.

EVæ creatio, ac Matrimonii institutio, facta est, ante Sabbathum die sexto, puta Veneris, quò creatus est Adam. Cornelius in c. 2. Gen. Simulatque Deo non obtemperaverunt, ac terra, cinisque, facti sunt; simul cum beata illa vivendi ratione virginitatis decus amiserunt; & una cum Deo semigravit ab eis castitas virginalis. Nam quamdiu à diaboli servitute liberi fuerunt, ac Dominum suum sunt veriti; fuit penes eos virginitas: quæ majori ipsis erat ornamento, quàm sit diadema regibus, aut aurea vestimenta. Posteaquàm verò captivi fuerunt, & regiam ipsam exuerunt stolam-tunc unà succesit connubium; mortale hoc, & servile vestimentum. Videsne, unde nuptiæ initium habuerint? à divini præcepti contemptione, ab execrationibus, à morte: siquidem ubi mors est, ibi nuptiæ commorantur. S. Chrysost. l. de virginit.

Dii si sunt immortales, & æterni, quid opùs est altero sexu? cùm successione non egeant, qui futuri sunt semper. Nam profectò in hominibus, cœterisque animantibus, diversitas sexûs, & generatio, nullam hâbet aliam rationem: nisi ut omnia genera viventium, quando sunt conditione mortalitatis obitura, mutuâ possint successione servari. Lactantius l. 1. de falsa relig.

Quia mors, ideò & nuptiæ; & quia nuptiæ, ideò & mors. Ibi autem morte abolitâ quis nuptiarum usus? nuptiæ enim auxilium vitæ mortalis; & impletio ejus, quod deficit: ubi autem nihil deficit, quid opùs implente? Theophylactus in c. 20. Joann.

Morbi corporis maximè indicant necessarium esse matrimonium. Clemens Alex. l. 2. Strom.

Matrimoniô haud opùs habent, qui mortales non sunt. S. Joan. Damascen. l. 2. orthod. fid. c. 3. Vide tit. Nuptiæ. Uxor.

§. III.
Matrimonium ærumnosum.

Ex Veteri.

Multiplicabo ærumnas tuas. Gen. 3. 16. Cur Dominus *væ prægnantibus, & nutrientibus* Matth. 24. 19. cecinit, nisi quia filiorum impedimenta testatur in illa die expeditionis incommoda futura? tunc autem ad viduas non pertinebit: ad primam Angeli tubam expeditè prosilient. Tertullianus l. ad uxorem c. 5. Ex his collige, quàm molestum sit conjugatis mortis periculum; quàm expedita ad moriendum vita cœlebs. Virginibus conclamatur: *ecce sponsus venit!* unde tanta illarum celeritas? *tunc surrexerunt omnes virgines.* Sanè maritatæ, & difficiliùs prægnantes, ad vocem Domini, non ità facilè, & expeditè, occurrissent. Ternandius in c. 3. Gen. Sect. 36.

Olim Patriarchârum matrimonia pleraque juxta fontes, aut aquis proxima loca, conflata. Gen. 24. 13. Oeconomus Abrahæ ait: *ecce ego sto prope fontem aquæ.* Sic Jacob Gen. 29. 10. Aquæ autem significant labores, ærumnas, persecutiones. S. Hieronymus l. 1. in Jovinianum, ait: in sepulchro, cui par conjugum illatum fuerat, hoc visum epitaphium: Hospes miraculum! hic vir, & uxor, non litigant. Didacus Niss. in Phœn. Græc. l. 3. c. 14.

Mortua est Sara. Gen. 23. 2. Deus à morte uxoris ulteriùs Abrahæ apparuisse non legitur. Rupertus in Gen. 35. l. 6. Cur conjugato toties apparuit? Licèt habuerit uxorem probam; egebat tamen crebrâ Dei visitatione; ut ferret leviùs opera matrimonii; quibus sublatis ulteriùs Deus ei non apparuit: ut indicaretur; eum, qui sinè uxore est, etiam absque ærumnis esse. Didacus Niss. D. 2. Epiph. §. 2.

Equitatui meo assimilavi te. Cant. 1. 8. Religiosi equitatus Dei. Conjugati sunt velut pedites, qui pedes suorum affectuum terræ figunt, negotiis terrenis inhiant. de Ponte hic Exh. 21. §. 1.

Ex Novo.

Jugum meum suave est, & onus meum leve. Matth. 11. 30. Quòd si quæris; quamobrem antiqui duas, aut tres, habuerint uxores? disce diligenter, quòd magna tunc esset diaboli tyrannis, quam Christus ad nos profectus abolevit, multis dæmonibus è medio eliminatis. S. Anastasius q. 97. in Script. Lex Mosaica erat, difficilis: Act. 15. 10. *Neque patres nostri*

neq, nos, portare potuimus. Unde Christus prævidens, quanta viro foret anxietas, quanta cura, pluribus alligari uxoribus; lege novâ prohibuit. q. d. non opùs est, habere plures cruces; una sufficit. Paolettus D. 2. Epiph. *Duæ erunt molentes in unum.* Luc. 17. 34. Intelliguntur conjugati: Hugo Card. hîc.

Vinum non habent. Joan. 2. 3. Est inter nuptialia gaudia vini defectus; & quando labor, & pœna, non premit nuptias? *tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi.* 1. Cor. 7. 28. S. Paulinus ep. 39. nunquam in carnalibus affectionibus ità quiescit animus, ut cruciatu careat; dum necessitudines suas aut bonas amat, cum amittendi metu; aut malas odit, cum amittendi voto in utroque miseriis sustinendis semper obnoxius. Baeza t. 2. l. 11. c. 1. §. 8.

Paulus servis Jesu Christi. Rom. 1. 1. Quid ad nuptiarum, vel castitatis, præcepta commemoratio servitutis, ac libertatis, assumitur? sed nos sensum Pauli ità intelligimus: quòd servum dicat eum, qui jugali conditione constrictus est; liber verò, qui sinè uxore per puritatem continentiæ venit ad Christum. Origenes hîc l. 1.

Alligatus es uxori, noli quærere solutionem. 1. Cor. 7. 27. Adolescentes audite: vincula ferrea sunt; nolite pedes mittere; nè, cùm miseritis, arctiùs constringamini compedibus. S. August. in Ps. 149.

Ex Patribus, & aliis.

Bona vincula nuptiarum; sed tamè vincula: etsi vincula, tamen vincula charitatis. Bonum conjugium; sed tamen à jugo tractum; & jugo Mundi: ut viro potiùs cupiant placere, quàm Deo. Bona etiam vulnera charitatis, & osculis præferenda. S. Ambrosius l. 3. de Virg. circa medium.

Nubes sunt, & graves nubes, quæ nupserint: namque à nubibus verbum nubentium tractum arbitror. Et verè graves nubes, quæ sustinent sarcinam matrimonii. S. Ambrosius Exh. ad Virg. Sunt nubes graves curarum grandinibus, irarum fulminibus, miseriarum plurimarum nimbis. Didacus Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 3. c. 2.

Nuptæ dictæ, quòd vultus suos velent: translatum nomen à nubibus, quibus tegitur cœlum. Unde & nuptiæ dicuntur, quòd ibi primùm nubentium capita velantur. Obnubere enim cooperire est. S. Isidorus l. 9. Etym c. 8.

Nuptiæ peccatum non sunt; sed per sollicitudinem Mundi, qui nubunt, legem Dei servare vix possunt. Id. l. de offic. Eccles. c. 17.

Quando uxorem ducturus es, non solum Civile jus, verùm etiam Ecclesiasticum, legito. S. Chrysost. hom. quales ducendæ uxores. Quasi conjugium inire perinde sit, ac in medium litium, & contentionum, forum se dare. Somniat quis, se in crucem agi; malum omen inquit Artemidorus l. 2. c. 58. Quod il lud? viro uxorem non habenti nuptias prædicit. Didacus Niss. D. 2. Epiph.

Valerius scribens Ruffino, nè uxorem ducat, ep. 44. tomo 9. Oper. S. Hieronymi. Placet, ait, delectatio; sed pungit dilectum: flos veneris rosa est; quia sub ejus purpura multi latent aculei. S. Maximo M. cùm adhuc juveni parens vellet uxorem affigere: magis, inquit, mihi libet inter feras in eremo vitam finire, quàm conjugio transitorio sociari. Bollandus 2. Jan.

Novis nuptis tædæ præferri solebant. Tusus in c. 9. Eccli. qui matrimoniô conjungitur, & amori conjugali se mancipat; tanquam morti se dat. Faces igitur illæ; quæ conjuges comitantur, tædæ sunt in eorum accensæ morte. Didacus Niss. vitæ abr. l. 12. c. 4.

§. IV.

Matrimonium castè ineatur.

Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis. Gen. 29. 20. Rachel, postquam desponsata fuit Jacob, septennio cum ea commoratus est in domo Laban patris ejus, tanta cum castimonia, acsi ille non esset homo, nec illa esset fœmina. Diez f. 5. D. 3. Quadr.

Dedit q, illi uxorem Aseneth filiam Putiphare Sacerdotis Heliopoleos. Gen. 41. 45. Castissimus Joseph meruerat felici matrimoniô ostendere; nuptiis compensari victorias, quæ ante nuptias reportantur. Stengelius t. 2. Jud. div. c. 25.

Audi me, & ostendam tibi &c. Tob. 6. 16. 17. Instruitur ab Angelo, quàm castè ineundum sit matrimonium; nè per libidinem detur dæmonio potestas dominandi. Tres noctes primas jubetur à matrimonii usu abstinere, orationi vacare, benedictionem Dei obtinere: quem morem ab antiqua Catholica nobilitate observatum constat, ut non nulli parentes sponsam tribus primis noctibus nè ad thronum quidem sponsi admitterent. De nostro autem sæculo quidam: adeò nunc homines ab hoc more recesserunt, ut pro magno habendum sit, si sponsi tribus diebus ante nuptias non fiant conjuges. Id. ib.

Mulier diligens corona est viro suo. Prov. 12. 4. Alludit ad coronam nuptialem, quâ sponsus, & sponsa, coronari solent, in signum amoris, concordiæ, & gaudii nuptialis. Item corona hæc Symbolum erat victoriæ, quòd conjuges vicissent scortationem, mœchos &c. Ità S. Chrysost. hom. 9. in 1. Cor. idcirco coronæ imponuntur capiti, ut victoriæ signa sint; quòd scilicet antea libidini fuerint impenetrabiles. Quòd si libidine superatus quispiam seipsum scortis addixerit; cujus jam rei gratiâ coronatus incedat, qui tam fœdæ libidini colla subdiderit. Cornelius hîc.

Egredimini, & videte quomodo coronavit eum mater sua &c. Cant. 3. 11. Solebant enim matres coronare filios, cùm fierent sponsi, in nuptiis. Id. ib.

Vocatus est & Jesus. Joan. 2. 2. Nam sinè Jesu periculosæ sunt nuptiæ, omni ope destitutæ Fernandius in Gen. 2. Sect. 14. Quòd ut plurimum non nisi in principio nuptiarum modicum vinum consolationum, & benedictionem, habeatur; ideo est, quòd D. N. J. Christi loco invitetur Adonis, & B. Virginis loco Venus. S. Franciscus Salesius c. 38.

§. V.

Matrimonii bonæ dispositiones.

Non est bonum, esse hominem solum. Gen. 2. 18.

18. Matrimoniũ unde initia vit? non à corruptione, non à prole; sed à societate. Fiat adjutorium simile sibi : adjutorium non ad defendendum : nemo enim lædebat, aut læsisset Adam; nisi suâ culpâ se sibi, atque cætera, fecisset inimicari. Sed ad quid? ad laudandum, & benedicendum, animô, & rationabili verbô, otque apere, Deum. Simon Cass. l. 15. de just. Christ. c. 3.

Immisit ergo Dominus DEUS soporem in Adam. Gen. 2. 21. Adam priùs quodammodò in cœlum raptus audiit arcana verba, quàm humanam vocem : priùs Angelos vidit, & cum iis collocutus; quàm mulierem viderit, audierit, aut allocutus sit. Nec enim validior solet esse armatura, quàm piæ meditationis ad Deum. Discant hinc, qui conjugalem statum affectant; quâ armaturâ se priùs debeant præmunire, antequàm tam ærumnosum statum ineant. Sed ità evenire solet; ut sinè ullâ cœlesti armaturâ prorsus inermes; imô, quod pejus est, clausis oculis, in conjugalem labyrinthum se præcipitent. Fernandius in Gen. 2. Sect. 8.

Adduxit eam ad Adam. Gen. 2. 22. Adducta est ad Adam priùs sponsa, & ostensa : scire enim sponsum oportet, qualis sponsa sit, quibus moribus, quibus virtutibus, ornata : non tam de pecuniis, quàm virtutibus, sollicitus sit. Dormienti Adamo costam Deus abstulit ib. 21. sed ad vigilantem Evam adduxit; & qualis Eva esset, aperuit. Multi dormientes conjugium contrahunt, pauci vigilantes. In dote accipienda vigilant; in uxore consideranda dormiunt. Barradius t. 2. l. 3. c. 4. D. 2. Epiph.

Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem &c. Gen. 24. 57. Hinc intellige; quantùm errent illi, qui per vim filias suas in uxores tradunt iis, quas ipsæ nollent; vel qui eas monasteriis includunt, ut religiosæ sint, quàmvis tepugnent. Diez conc. 2. de Incarn. D.

§. VI.

Matrimonium honestius, quò castius. Continentes sancti conjuges.

Quoniam virum non cognosco, Luc. 1. 34. Ut audacter affirmem : eò matrimonium dignius, atque honestius, est censendum, quò major castitas ipsum fovet. Simon Cass. l. 2. c. 7. Pulchriores, atque ditiores, sunt nuptiæ castitate, quàm copiâ filiorum. Et quantò humana caro piâ intentione ab amplexibus, & concubitu removetur; tantò ad primam creationis suæ pulchritudinem repropinquat. Vocent omnes Christum ad nuptias, ut aut eas ex toto castificent; aut nihil in eis agant, quàm Christiferam deceat sanctitatem. Id. l. 5. c. 1.

S. Eduardus Rex Angliæ cum Editha conjuge castè vivit. Bollandus 5. Jan.

S. Julianus cum S. Basilissa cùm esset desponsatus, & in thalamum sponsæ inductus, miram uterque liliorum, & rosarum, in eo hyemali tempore, adorati sunt fragrantiam : quâ ità delibuti, ut statuerent simul virginitatem servare. Bolland. 9. Jan.

Exempla continentium Conjugum. 1. B. Virgo, & S. Joseph. 2. S. Cæcilia, & Valerianus. MM. 3. S. Pulcheria, soror Theodosii Imp. & Marcion, teste Cedreno. 4. Henricus secundus Imp. & Cunegundis, quæ, ut suam virginitatem probaret, illæsa super ferrum candens ambulavit. 5. Boleslaus quintus Polonorum princeps, & Cunegundis Belæ Hungariæ regis filia. 6. Conradus rex filius Henrici quarti Imp. & Mathildis. 7. Eduardus tertius, & Egitha.

Sic existimo : si quis ab extremis orbis finibus, atque ex universo hominum genere, præstantissimum conjugium conciliare studuisset; nullum usquam conjugium isto præstantius, aptiusque, reperiri potuisse. Sic enim virorum, atque mulierum optima, & præclarissima quæque, in unum confluxerant; ut hoc matrimonium non minus virtutis, quàm corporum, nexus esset. Nam cùm alios vincerent, se tamen ipsi mutuò, propter virtutis æqualitatem, & æquilibrium, vincere non valebant. S. Gregorius Naz. or. 28. de funere Patris.

§. VII.

Documenta varia.

Angelus Domini apparuit in somnis Joseph. Matth. 2. 13. Quare revelatio de fuga Christi ad infideles non fuit facta Virgini Mariæ? quæ erat sanctior Josepho? Resp. ad ostendendum, quòd regimen domûs ad virum pertinet. S. Vincent. Ferr. S. in Oct. SS. Innoc. Vir debet esse cœlum dominando; & uxor terra subjiciendo. Id. s. 2. de Nat. B V.

Dominam eum vocans. 1. Petri 3. 6. Sara proprió nomine vocabatur Jescha, ùt dixi Gen. 11. in fine; postea dicta est Sarai, id est, domina, vel princeps mea; idque, ut videtur, ab Abraham : qui videns se ab ea honorari, vocaríque dominum; vicissim eam honorare voluit; ideoque vocavit eam Sarai. S. Gregor. Naz. or. 11. de S. Gorgonia sorore sua asserit : Saram hac obedientiâ, & honore, quem detulit marito, promeritam esse, non tantùm justitiæ laudem; sed & ut ex eo conciperet, & pareret filium sanctum, & illustrem Patriarcham Isaac. Cornelius hic.

Viri similiter cohabitantes. Id. ib. v. 7. *ut non impediantur orationes vestræ* q. d. si vir uxori honorem non deferat, sed illam viliter, & indignè tractet; illa vicissim viro indignabitur, cum eo rixabitur; itaque impedietur utriusque pietas, & oratio. Id. hîc.

Miscellanea.

Isaac duxit Rebeccam ætatis suæ anno 40. ùt patet Gen. 25. 20.

Quæram tibi requiem. Ruth. 3. 1. Id est, quæram tibi honestum, & opulentum conjugium; in quo à paupertatis, famisque, laboribus libera in mariti divitis cura requiescas. Cornelius hic.

TITULUS XII.

S. MATTHÆUS.

EVANGELISTA.

Liber generationis. Matth. 1. 1. Sicut Moyses Prophetis, & omnibus, qui aliquid scripserunt, in Veteri testamento, non absurdè præponitur: ità Matthæus jure omnes præcellit, qui scripsisse reperiuntur in novo. ùt enim ille Mundi nascentis texit originem; sic iste, tanquam Spiritualis alicujus Mundi, describit Ecclesiæ novitatem. B. Petrus Dam. s. de S. Matthæo.

Cùm transiret inde JEsus &c. Matth. 9. 9. Cùm transiret JEsus, non dixit, cùm staret ibi: transivit, & pertransivit indè JESUS, nè Matthæus remaneret ibi. Transivit indè JEsus, nè Matthæus ibi taliter permaneret. S. Chrysol. 28.

Ait illi. Sequere me. Ib. respexit JEsus Matthæũ oculô corprali; sed multò profundiùs oculô pietatis in ternô, seu compassionis affectu; sicut respexit Petrum post trinam negationem. Similiter vocat Matthæum verbô vocali ad extra corporales aures pulsando; sed multò virtuosiùs vocavit eum verbô inspirationis occultæ, & exhortationis intimæ; de quo ait Ps. 84. 9. *audiam, quid loquatur in me Dominus.* Forro Christi verba penetrativa erant cordis & operativa. Dionysius Carth. hîc.

Discumbente eo &c. Ib v. 10. Per corporale convivium, quod Christo Matthæus exhibuit, mysticè intelligitur spirituale convivium, quod ei in anima sua paravit, præbendo delicias cordis: per hoc, quòd eum in anima totô recepit affectu, aperiens ei ostium mentis. De quo convivio ait Salvator. Prov 8. 31. *delicia mea esse cum filiis hominum.* Et Apoc. 3. 20. *Ecce sto ad ostium.* Sed & dum exemplô Matthæi graves transgressores convertuntur, & corriguntur, facit Matthæus Christo solenne convivium. Id. ib.

Vidit sedentem in telonio. Ib. sedebat utique, qui stare non poterat pondere cupiditatis oppressus, & ipsâ totus conscientiâ fraudis incurvus. Aurum, naturâ grave, gravius fit avaritiâ nimis-vehementiùs aggravat corda, quàm corpora. Nascitur in terra profunda, sectatur ipsa montium fundamenta: &, dum suam semper reptat ad naturam, cœlestes animos ad inferna deponit; obscurat sensus semper, alta mentium semper in terrena demergit. S. Chrysol. 29. Cur vocatio Matthæi recenseatur post sedatam tempestatem, dæmones pulsos, paralyticum sanatum? Respondet Glossa: Matthæus vocationem suam refert inter miracula. Sylveira hîc.

Et factum est, ut accumberet in domo illius; multi publicani, & peccatores simul discumbebant cum JEsu. Marci. 2. 15. magnô mox conviviô in domo sua instructô, cùm Christum ipsum, tum cæteros omnes familiaritate conjunctos, benignè ad illud invitat: nè ipse solus beneficium accipiat; sed reliqui omnes, qui vocati ad epulum venerant. Victor, Antioch. hîc de S. Matthæo.

Fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. Luc. 5. 29. Fecit illi convivium, ut diem natalis sui gaudiô concelebraret. Theophylactus. Illa dies Matthæo verè natalis fuit, quâ Christo natus. Alvarez. in Gen: 40. 20. Illustr. 128.

TITULUS XIII.

MEMORIA DEI.

Motiva.

§. I.

Est frænum peccati.

Corrupta autem est terra coram Deo. Gen. 6. 11. Oleaster hîc: peccare, seu corrumpi in oculis Dei, nihil aliud esse puto, quàm memorem Dei, ipsum offendere: omnia enim vident oculi ejus; sed nos peccantes non semper ipsius memores sumus. Sperat autem ipsa, quòd nemo ejus memor possit peccare: cùm enim meminerit Plasmatoris beneficî, & Redemptoris munifici; quomodo non retinebitur, nè eum offendat? Ramirez ep. 3.

Ubi est Dei memoria, ibi est peccatorum oblivio. S Chrysost. in Ps 140.

Memoria Dei excludit omnia peccata. S. Hieronymus in c. 22. Ezech.

§. II.

Deus nostri memor.

Colligat unusquisque ex eo &c. Ex. 16. 16. Dignum inquisitione est: cur Domine non dedisti eis panem ad mensam? aut quem ad hebdomadam saltèm servare possent; sed ad singulos dies? vult Dominus nos semper ab ejus providentia pendere: quoniam novit, non adituros nos eum, nisi indigeremus. Qua in re melior est pauperum, quàm divitum, conditio: sunt enim singulis diebus pauperum oculi ad Dominum; ut eorum misereatur, & necessaria saltèm ad illum tribuat diem: ut etiam nullus transeat dies, quô Dei circa se non sentiant beneficia. Oleaster hîc.

Pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. Ex. 25. 30. Voluit

semper

ſemper coram ſe panem habere,; ut continuo noſtræ indigentiæ memor eſſet. Oleaſter hic. Cauſa, quare proponebantur iſti panes, exprimitur Levit. 24. ſcilicet in memoriam filiorum Iſrael, ut Deus recordaretur eorum. Abulenſis q. 28. in c. 25. Ex.

In manibus meis deſcripſi &c. Iſ. 49. 16. Lyran. id eſt, ità te habeo in memoria; ſicut illud, quod tenetur manu.

Vis eſſe Deum memorem tui, cùm rogas; quando tu ipſe memor tui non ſis? S. Cyprianus l. de or. Dom. ſicut nulla hora eſt, vel punctum, in omni vita mea, quô tuô beneficiô non utor; ſicut nullum debet eſſe momentum, quô te non habeam ante oculos meos in memoria mea. S. Auguſtin. Solil. c. 18.

Neceſſe eſt ſemper, ejus memores ſimus, ut & ipſe memor noſtri miſereatur. S. Paſchaſius in Chr. l. 5. c. 5. §. Cogita tu de me, & ego cogitabo de te. Dixit Chriſtus S. Catharinæ Sen. Boll. 30. April.

§. III.

Memoriæ Dei alia motiva.

Ex Veteri, & Novo.

INtelligite hæc, qui obliviſcimini Deum. Pſ. 49. 22. Studiosè unumquodque ex his, quæ dicta ſunt, intelligite. Et vos, qui Deum obliti eſtis (oblivio enim Dei conciliatrix peccati eſt) pœnitentiæ medicamentis vulnera curate; Antequàm mors rapiat; quæ quidem leonis more in homines graſſatur, cùm res nulla vehementem illum impetum cohibere poſſit. B. Theodoretus hic.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Cant. 5. 2. Vigilanti corde fiducialiter dormitur; quando, remotis curis ſæcularibus, & repreſſis vitiorum motibus, ſolum Deum libera per gratiam Dei anima ſuaviter delectatur contemplari. S. Rupertus de operib. Spir. S. in Oſ. c. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Memoria quaſi venter eſt animi; lætitia verò, atque triſtitia, quaſi cibus dulcis, & amarus. S. Auguſt. l. 10. Confeſſ. c. 14.

Dei ſæpius etiam recordari debemus, quàm ſpiritum ducimus. S. Gregor. Naz. or. 1. ad Eunomianos.

Semper recordare Dei; & cœlum ſit cogitatio tua. S. Nilus cap. Paræn.

Beatus, in cujus pectore ſemper Dei memoria inſederit: erit enim totus ille tanquam Angelus cœleſtis ſuper terram, timore, & amore, Domino ſacrificium offerens. S. Ephrem l. de beatitudinib.

Tunc ſignum eſt, quòd homo verè diligat; ſi ſemper amatum in memoria teneat. S. Bonaventura ſerm. 104. Dom. 12. Pent.

Tunc cor hominum Deum datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum. S. Bernardus ep. ad quendam. Qui Deum ferventèr amat, neceſſe eſt, ut eum frequentèr in memoria habeat: quemadmodum qui acriter ſitit, non poteſt non recordari ſitis ſuæ. Bloſius Sacello animæ fid. §. 4.

Ad hoc donata nobis memoria eſt, ut Dei reminiſcamur: ad hoc conceſſus intellectus, ut per fidem, & contemplationem, in Dei cognitione proficiamus: ad hoc præſtita voluntas, ut Deum eligamus, atque diligamus. Id. Inſtit. Spir. c. 5.

§. IV.

Arguitur oblivio Dei.

PRofectus eſt in regionem longinquam. Luc. 15. 13. Regio longinqua oblivio Dei eſt; fames verò, in regione illa, eſt indigentia, verbi veritatis. S. Auguſt. quæſt. l. 2. q. 33.

Tum maximè Deus è memoria hominum elabitur; cùm, beneficiis ejus fruentes, honorem dare divinæ indulgentiæ deberent. At verò, ſiqua neceſſitas gravis preſſerit, tunc Deum recordantur. Lactantius l. 2. Inſtit.

Malus eſt ſomnus animæ; bonus ſomnus corporis, quô reparatur valetudo corporis. Somnus autem animæ eſt, obliviſci Deum ſuum. S. Auguſt. in Pſ. 62.

Omnia nobis difficilia videntur, quia Dei memoriam non nabemus, ſicut oportet habere: quia eum non ſemper in mente portamus. Juſtè quippe nobis dixerit; obliviſcar & ego tui. S. Chryſoſt. hom. 26.

TITULUS XIV.

MENDACIUM.

§. I.

Motiva vitandi.

Ex Veteri.

NEquaquam morte moriemini. Gen. 3. 4. Cùm dæmon vellet mendacium proferre in paradiſo, non induit ſpeciem creaturæ rationabilis, ſed beſtiæ homini inimicæ, ſcilicet ſerpentis: quia mendacium eſt virus, quod vitam ſpiritualem extinguit. Idioma regni cœleſtis eſt veritas, ùt Mundi mendacium. Stella de cont. Mundi p. 2. c. 58. Dæmon, quando Evæ mentitus fuit, erubuit in ſua perſona; & quaſi facie ad faciem mendacium proferre; & ità imaginem ſerpentis ſibi aſſumpſit: tu verò ſinè pudore mentiris: Id. in Luc. 3. In principio Mundi concertâſſe videntur mulier, & diabolus; uter in mentiendo magis excederet? Diabolus duo tantùm mendacia excogitavit, alioquin aſtutiſſimus: ſcilicet, *nequaquam moriemini*; & *eritis ſicut dii.* Eva tria effutivit: 1. *præcepit nobis Deus;* ſoli Adamo præceperat Deus, nondum formatâ Evâ. 2. dixerat Deus: *nè comedas.* at illa: *præcepit nobis, nè tangeremus.* 3. *nè fortè moriamur.* Dicit illa conditionaliter, ubi Deus abſolutè locutus. S. Antiochus hom. 66. *Nega-*

Negavit Sara dicens : non risi. Gen. 18. 15. Mendacium licèt leviusculum à Sara longè Deus esse voluit, ob id severè reprehensa. S. Thom. ut à repentino etiam mendacio imposterum redderetur cautior. Velloso in in Judith. 5. Paræn. 10.

Tollénsq; mulier viros, abscondit, & ait: fateor, venerunt ad me; sed nesciebam, unde essent. Jos. 2. 4. Achan à Josue de criminore interrogatus rem totam confessus est. Jos. 7. 20. *verè ego peccavi Domino Israel.* Rahab mentita est, non Achan, quid mirum? iste nobilis; illa moribus, & genere, obscura. Mendacium vitium plebeium est; ingenuus quisque, etsi admiserit alia, hoc tamen flagitium animitus detrectat. Naxera in Jos. 7. §. 46.

Omnis homo mendax. Ps. 115. 2. Quærit Petrus Damiani l. 2. ep. 14. Nonne David homo erat, cùm dixit homines mendaces; ergo & ipse talis. Negat id Damianus ob id: *ego dixi in excessu meo.* ac si perspicuè dicat: de falsitate hominum inde veram sententiam protuli; unde ego ipse supra hominem fui. q. d. qui Deum altè meditatur, hominem quasi exuit; ac proinde non mentitur. Velloso in Judith. 5. Paræn. 11.

Semen Chanaam, & non Juda! species decepit te rectè mentitus es & tu in caput tuum. Dan. 13. 56, 59. Nescio, cur nobiles Daniel non appellet, quos lasciviæ notit addictos? nam vitium hoc in nobilibus præ cæteris viget. Cur ergo non Juda, sed Chanaam filios vocat? quia Judæ tribus nobilis, & regni sceptris insignis; Chanaan natus ad servorum servitium, dicente avô Gen. 9. 25. *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* Daniel ergo quos mendaces reperit, nobiles negat, obscurâ ortos origine affirmat: quasi mendacium, nisi in servorum servis, nequiverit reperiri. Naxera in Jos. 7. §. 46.

Et nunc Domine, tolle quæso animâ meam. Jonæ. 4. 3. Quantus viris honestis pudor est, si mendacii notam subeant, falsâ etiam opinione. Jonas fugit, quia timebat, nè mendax haberetur. Ità S. Athanasius s. de Cruce: factum, quod timebat: effugit Ninive pœnam, & Jonas dolore tabescit. Theodoretus: *& nunc Domine &c.* vitâ defungi malò, quàm vivere cum ignavia; verò, nè mendax habear. Velloso in Judith ut suprà. Eversionem jubetur proclamare; nescit minimè futurum, & mendax timet haberi. Sicque mendacium nobilis aversatur Propheta; ut elegerit reddi naufragus, fugax agnosci, quàm haberi mendax. Quia pœnitentia sententiam solvit, ire Propheta detrectat. Ecce fugæ causam: nè mendax habeatur, aliis criminibus maculari non timet; sed non fert, vel ad speciem tantùm haberi mendax. Naxera in Josue suprà.

Philippus 2. Hisp. rex mendaciis convictum nescio quem è domesticis adeò tribûs hisce verbis perculit: sic me decipis? ut is domum reversus paulò pòst ex mœrore, & pudore, obierit. Doukreman l. 2. c. 5. Sect. 1.

Ex Novo.

Sit autem sermo vester, est, est; non, non. Matth. 5. 37. Albertus M. *dicitur est, est;* quòd si est affirmatio in corde, sit etiam in ore; & sicut est negatio in corde, ità etiam in ore.

Iterum negavit. Marci 14. 70. Petrum, & magistrum, & Sacerdotem maximum, veritatis negatæ reum dicit. Ut scias, inquit S. Ambros. l. 10. in Luc. Evangelistam veritati, quàm gratiæ, plus dedisse. Nè quis taceat verum, metu perdendæ gratiæ, apud Magistrum, Velloso in Judit 1. Paræn. 1.

Non sinebat ea loqui. Luc. 4. 41. Unus dæmonum dicebat Marc. 1. 24. *scio, qui sis.* Cajetanus in Luc. ait: non sinebat ea loqui, quia dicebant mendacium. Non enim certè sciebant, Christum Deum esse. Velloso in Judit. 5. Paræn. 11.

Hora erat quasi sexta. Joan. 4. 6. Adjectâ voce *quasi* minutè se agere probat, nè à supputando vel minimum discedat. S. Cyrill. Alex. l. 2. in Joan. ut nos etiam discamus, vel in minimis non parvam habere veritatis curam. Id. in Judith 1. Paræn. 1.

Cur tentavit Sathanas cor tuum, mentiri Spiritui Sancto? Cur Ananiæ mendacium dicitur specialiter commissum contra Spiritum Sanctum? quia est *Spiritus veritatis.* Joan. 16. 13. Mendacium autem, ùt erat Ananiæ, maximè contrarium veritati. Sylveira hic q. 5.

Ex Patribus, & aliis.

Mentiri non licet nec pro Dei laude. S. August. ep. 8.

Nemo potest convincere, aliquando esse mentiendum; nisi qui potuerit ostendere, æternum aliquod bonum obtineri posse mendaciô. Id. l. de mendacio c. 7.

Sicut non est veritas sinè opere ejus, qui dixit. Joan. 14. 6. *ego sum veritas*: sic non est loqui mendacium sinè diabolo authore mendacii. Origenes tr. 3. in c. 17. Matth.

Mendacium adeò est malum; ut Deus, qui de nihilo fecit Mundum, non possit facere, mendacium esse bonum. S. Bonaventura. s. 81.

Quàm multi hodie sunt, quos magis puderet, in oratione feciſse Barbarismum, contra regulam Prisciani; quàm protulisse mendacium in sermone suo contra regulam Christi. Richardus à S. Vict. l. qui dicitur Benjam. minor, c. 46.

Mendax homo similis est falso denario: nam tantum prævalet verax homo mendaci, quantum denarius verus falso. Geminiani. l. 9. c. 42.

Proverbium Arabum est: qui famam habet veracis, illius etiam mendaciis fides habetur: qui mendacis, hujus veritati quoque non creditur. Masen. l. 4. argut. ven 4.

§. II.

Mendacii origo.

VAlde difficilè est, ut, qui multa loquitur, non etiam mentiatur. S. Gregorius hom. 12. in c. 3.

c. 3. Ezech. ante finem. Ex lapide quidem, ac ferro, excutitur ignis; ex loquacitate verò, ac jocis, mendacium naſcitur. Joan. Climacus pr. 12. de mendacio.

TITULUS XV.

S. MICHAEL.

Ex Veteri, & Novo.

Venerúntque duo Angeli. Gen. 19. 1. Duo ſcilicet, qui ab Abrahamo receſſerant, tertiò cum eo remanente. Symbol. Angelus unus è tribus, repræſentans Deum Patrem, manſerat cum Abraham, ut ejus domum benediceret, eumque patrem efficeret, ad generandum Iſaac; unde videtur hic Angelus fuiſſe medius, & primarius inter tres, putà Michael; qui duos ſocios, Gabrielem, & Raphaelem, miſit ad exſcindendam Sodomam. Gabriel enim juxta etymon ſuum, eſt *fortitudo Dei*; putà fortis executor divinæ juſtitiæ; hicque repræſentat ſecundam in Trinitate perſonam. Raphael verò videtur eſſe Angelus præſes caſtitatis, & ultor inceſtûs. Hic repræſentabat Spiritum S. qui eſt tutor, & vindex, caſtitatis; ſummusque oſor libidinis. Cornelius hîc.

Michael totâ nocte luctatus cum Jacob. Gen. 32. 24. S. Thom. Vill. conc. 1. de S. Michaele.

Apparúitque ei Dominus. Ex. 3. 2. Fuit hic verus Angelus: quia eſt communis Theologorum cum S. Dionyſio c. 4. cœl. hierarch. ſententia, omnes Dei appæritiones in veteri teſtamento factas eſſe per Angelos. Dices: quomodo ergo hic Angelus vocat ſe Deum? Reſp. licèt obſequiô eſſet Angelus, repræſentatione tamen, & authoritate, erat Deus: ſuſtinebat enim perſonam Dei. Cenſentque S. Juſtinus M. Tertull. Hilar. Ambroſ. Chryſoſt. in omnibus apparitionibus veteris teſtamenti repræſentatum fuiſſe Filium; non Patrem, non Spiritum S. Angelum hunc fuiſſe Michaelem, probabile eſt: erat enim cuſtos Synagogæ, ut jam S. Eccleſiæ. Cornelius hic.

Sum princeps exercitûs Domini. Joſ 5. 14. Quis eſſe putandus eſt princeps exercitûs Domini? arbitror eſſe Michaelem Archangelum. B. Theodoretus q. 4. in Joſ. hîc.

Cui reſpondit Angelus. Judic. 13. 16. Probabiliter opinatur Serrarius, hunc Augelum Pele, id eſt, admirabilem, fuiſſe S. Michaëlem: docetque S. Michaëlis nomen, & invocationem; mirè valere contra omnes tentationes. Cornelius hîc.

Hic eſt Michaël Archangelus, qui potentiſſimum exercitum Sennacherib Aſſyriorum regis interemit. 4. Reg. 19. 35. S. Thom. Vill. conc. 1. de S. Mich. Idem affirmat Pantaleon Diaconus. Juxta eundem Michaël *concluſit ora leonum.* Dan: 6. 22. Michaël repreſſit flammam ignis. Paoletti ſ. 30. de S. Mich.

Dixit autem ad cultorem vineæ. Luc. 13. 7. Michaël Archangelus, qui Dan. 10. 13. præpoſitus eſt populo Judæorum, nomine cultoris vineæ congruè intelligitur. Cajetanus hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Satage, quomodo magis adſumaris ad ſocietatem Michaëlis Archangeli; qui orationes Sanctorum ſemper offert Deo, adſumeris autem in hunc numerum, vel in iſtud officium; ſi inſiſtas ſemper orationi, & vigiles in ea. Orig. hom. 14. in Numer.

Quando omnia illa admirabilia, quæ expetantur per ſonitum, quem daturus es, conſumabuntur; tunc ô S. Archi-Satrapa, errantium ductor, prolapſorum excitator, animorum propugnator, corporum conſervator, dæmonum exterminator, S. Michaël! tunc, obſecro te, tunc fidus cauſæ meæ patronus adeſſe nè gravêre. S. Sophronius or. in laud. Angelorum.

Ex illo certamine magno, & mirabili; pulchrô nomine, & honore, donatus eſt unus; & primus de militiæ cœleſtis principibus glorioſè rediit, nomine videlicet, ut exinde vocetur Michaël: honore, ut non ſolùm Angelorum, verùm etiam hominum habentium Dei verbum ipſe ſit princeps. Et hôc honore, velut principatu donatus eſt, ex quo contra diabolum dicentem, Deus ego ſum, reſtitit; ut diceret: quis ſicut Deus? &, vincendo illum, probavit; quia nullus alius eſſet Deus. Rupertus de vict. verbi Dei c. 18.

Primus de militiæ cœleſtis principibus. Rupertus ib. l. 1. c. 18.

S. Laurentius Juſt. in feſto S. Mich. vocat illum: cœleſtis exercitûs Primatem, & Ducem: animarum electorum ſedulum ſuſceptorem.

TITULUS XVI.

MILITES.

§. I.

Mirum, si probi.

Vives in gladio. Gen. 27. 40. S. Chrysost. hom. 53. scito, quòd militarem vitam acturus sis. Miles non facilè prius Hebr. 12. 16. *Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau.* Profanus, id est, ait Hugo, piger ad divina, alienus à Deo. Estne miles? omnino: nam patet Gen. 27. *vives gladio.* Velloso in Judith 1. Disq. 5. Paræn. 1.

Tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus. Matth. 8. 8. Si miles facilè pius esset, non miraretur Christus hoc dixisse fide nobili. Ac nè quis negaret, hominem piâ fide probatum esse; jurat persanctè Dominus: *amen dico vobis.* v. 10. quasi non facilè crederetur miles fide prius. Deinde laudes aggerit: *non inveni tantam fidem in Israel.* Itáne, Domine, minor est fides Petri, Joannis, Abraham &c. Litem solvit Cajetanus: major erat illa fides in viro gentili, & militari. Velloso ib.

Tunc milites præsidis suscipientes Jesum &c. Matth. 27. 27. Inter acerbissimas Christi D. pœnas fuit, militibus tradi. Nec mortuo à milite parsum. S. Ambros. s. 66. cùm peccant graviter, hac solent à peccatis suis primâ se voce excusare; quòd militant.

Interrogabant eum & milites. Luc. 3. 14. Priores tamen fuêre de vulgo homines: *interrogabant eum turbæ* v. 10. Deinde exactores pecuniæ publicæ. v. 12. *venerunt & publicani.* Postremò milites v. 14. suô scilicet genio mores nectunt, cùm de re pia agendum est. Velloso ib.

Ordo militum nunc est, ordinem non tenere. Nam cujus os majore verborum spurcitiâ polluitur? Qui detestabilius jurat, qui minùs Deum timet, qui ministros Dei vivificat, qui Ecclesiam non veretur: iste hodie in cœtu militum fortior, & nominatior, reputatur. Blesensis ep. 94.

§. II.

Milites sancti, & probi.

FUêre tamen milites sancti, qui arma tractârunt salvâ fide, religione, pietate. Abrahæ quanta fides, & pietas! qui, hoste fusô, Melchisedech ex itinere adiit. Gen. 14. 18. *proferens panem, & vinum.* David sacros versus pangit inter lituos: Ps. 56. *titulus in finem, cùm fugeret à facie Saul;* ubi tragœdia tota de vita castrensi. Ps. 59. *titulus in finem, cùm succendit Mesopotamiam Syriæ.* Ità David pius in armis, religiosus in castris, sanctus in acie; totus in bellum ardere, flagrare totus in Deum solitus. Velloso cit. suprà.

§. III.

Miscellanea.

Timete Dominum, & servite ei perfectô corde. Jos. 24. 14. Panormitanus l. 3. de reb. Alphonsi c. 51. Alphonsus Rex Aragoniæ filio suo, dum in Florentinos moveret, hoc documentum dedit: victoria, mihi credè, non hominum disciplinis, aut industriâ paratur; sed Dei O M. benignitate, & arbitriô. Scientia rei militaris ità demum profutura est, si Deum nobis pietate, atque innocentiâ pacatum, propitiumque habuerimus. Quantùm regi Abia ad victoriam profuerit custodia divinorum præceptorum, vide 2. Paral. 13. 10. 11. Schönleben Disc. 30. tempore belli.

Recensuit eos, quasi agnos. 1. Reg. 15. 4. Appositè milites comparat agnis: ut notet militum simplicitatem, & obedientiam; quòd ùt agni sequantur suum Ducem. Cornelius hic.

Quatuor sunt minima terræ &c. Prov. 30. 24. Salazar appositè per hæc quatuor animalia accipit quatuor hominum genera; quæ Rempublicam constant, fovent, & promovent. Per locustas, milites, qui urbem, & Remp. ab hostibus defendunt: locustarum enim exercitus, ordines, & acies, militiam quandam præseferunt; imò ipsorum formâ galeatos milites refert. Cornelius hic.

Ubi Christus est, omnis cœlestis militia adest, tanquam principi militiæ virtutis Domini. S. Ignatius M. ep. 7. ad Smyrnenses.

Charactere Domini inscribuntur servuli; & nomine Imperatoris signantur milites. S. Ambros. de obitu Valentiniani Imp.

De militia translatus est in militiam, qui terreni tribunatûs, quô fungebatur, officium Christianæ militiæ professione mutavit. Petrus Dam. S. de S. Georgio.

Dux Albanus Capitaneus Generalis exercitûs Caroli V. habebat quadringentos juvenes animosos, & resolutos, quos vocabat prodigos vitæ, & perditos Baghalis. Hos in conflictu immittebat seorsim in latus hostium fortius; illi audacissimi, pugnacissimi, & certi mori, turbabant ordines hostium, eosque rumpendo ordinariè pariebant victoriam. Cornelius in Matth. c. 10.

TI-

TITULUS XVII.
MIRACULA.

§. I.
Quotidiè fiunt.

EA, quæ incomprehensibili indagatione mira sunt, humanis oculis usu viluerunt. Unde sit, ut, si mortuus homo suscitetur, in admirationem omnes exiliant: & quotidie homo, qui non erat, nascitur; & nemo miratur: cùm procul dubiò omnibus constet, quia plus sit creari, quod non erat; quàm reparari, quod erat. Quia arida virga Aaron Num. 17. 8. floruit, cuncti mirati sunt: & quotidie ex arenti terra arbor producitur, virtusque pulveris in lignum vertitur; & nemo miratur. Quia quinque panibus quinque millia hominum saturati sunt; crevisse escas sub dentibus cuncti mirati sunt: quotidie sparsa grana seminum plenitudine multiplicantur spicarum; & nemo miratur. Aquam semel in vinum mutatam videntes cuncti mirati sunt: quotidie humor terræ in radicem vitis contractus per botrum in vinum vertitur, & nemo miratur &c. S. Gregor. mor. l. 6. c. 7.

Quid non mirum facit Dominus Deus in omnibus creaturæ motibus, nisi consuetudine quotidianâ viluissent. Denique quàm multa usitata calcantur, quæ considerata stupentur: sicut ipsa vis seminum, quos numeros habet, & quàm vivaces, quàm latenter potentes, quàm in parvo magna molientes: quis adeat animô, quis promat eloquiô? S. August. ep. 3.

Cuncta, quæ sunt, & facta sunt, mira valde sunt; sed consuetudine viluerunt. S. Isidorus s. 1. sentent. c. 8.

Planè solis ortus, & occasus, terræ fœcunditas, temporum vicissitudo, miracula sunt, & magna miracula; sed toties hæc videmus, ut jam non sit, qui attendat. S. Bernardus s. 4. in Vigil. Nat. D.

In hoc mirabilis apparet Dei potentia; quòd in terra frigida; & sicca, aliquid virens efficitur, & de ea educitur naturaliter res virens; quæ humida, & calida. Virentia enim vivunt; & vita fundatur in humore, & calore, secundùm Aristotelem in lib. de plantis. S. Thomas Aq. in c. 1. Gen.

Si vel folium arboris contemplari volueris, deprehendes in eo stupendum quoddam artificium. Blosius par. an. c. 29.

§. II.
Miracula Christi.

Et ecce Angeli accesserunt. Matth. 4. 11. Miracula Christi D. à magorum prodigiis distant utilitate, & beneficentiâ. Malignus spiritus boni inscius, vanissima semper efficit ludibria; nihil hominibus commodum, & salutare, molitur; sed ea, quæ, velut in theatris vulgus stupeat. Verùm bonus Christi Spiritus totus hominibus utilis, curat infirmos &c. Arnobius l. 1. contra gentes de Christo D. pro multis, ac tam liberalibus donis, quæ ab eo profecta in nos sunt, Deus dici, appellarique, deberet. Baeza l. 3. c. 3. §. 4.

Moysis miracula Ægyptiis exitium; Christi miracula Mundo salutem attulerunt. Moyses Ægypti primogenita occidit; Christus mortuos in vitam revocavit: Moyses Ægyptum tenebris complevit; Christus mundum splendore illustravit: Moyses fluvii aquam in sanguinem vertit, & hoc primum ejus in Ægypto miraculum; Christus aquam in vinum. Verbo: Christus mera miracula fecit, non quæ solùm stupenda essent, sed salutaria hominibus. Barradius Dom. 2. Epiph. c. 3. *Lazare veni foras.* Joan. 11. Inter omnia miracula, quæ fecit Dominus, Lazari resuscitatio præcipuè prædicatur. S. August. tr. 49. in Joan.

Miscellanea.

Et erat Jonas in ventre piscis tribus diebus, & tribus noctibus. Jonæ 2. 1. Multa hîc miracula. 1. quòd venter piscis calidissimus Jonam non consumpserit, & in chilum converterit. 2. quòd Jonas ibidem vivere, & respirare, aeremque frigidum attrahere, potuerit. 3. quòd fœtor in ventre ceti intolerabilis Jonam non exanimaverit. 4. quòd in hoc angustissimo carcere mentis compos fuerit, & pium carmen Deo cecinerit. Cornelius hic.

Quicunque dixerit huic monti. Marci 11. 23. Neque Christus, aut hi, qui ab ipso potestatem faciendi miracula susceperunt, aliquando experti sunt; utrùm possent montem in mare jactare, ut vocarent ad fidem incredulos. Nihil per ostentationem in miraculis Apostoli effecerunt; sed ad utilitatem videntium: quoniam hæc potestas, quæ à Spiritu S. conceditur, præterquam ad utilitatem, nemini exhibetur. Simon Cass. l. 5. c. 6.

Sciendum nobis est, quòd, quidquid ratione hominis comprehendi potest, mirum esse jam non potest: sed sola est in miraculis ratio, potentia facientis. S. Greg. hom. 20. in Ezech.

Si velis signa videre, extermina abs te omne delictum; & vidisti, quod cupiebas. Magnus enim dæmon peccatum est: quod si abs te abjeceris; major tu mihi eris crede, quàm qui dæmonia ejiciunt. &c. S. Chrysost. hom. 33. in Matth. c. 10.

Titulus XVIII.
MISERICORDIA.

§. I.

Symbola. Metaphoræ.
Ex Veteri.

Factum est vespere, & manè, dies sextus. Gen. 1. 31. Notandum, quòd hujus gratiæ (eleemosynæ) sex opera sunt, quandam habentia similitudinem sex dierum, quibus Deus Mundum perfecit; & omnia, quæ in Mundo sunt: in eo videlicet, quòd & ipsa suum promeretur Sabbathum: ut qui hoc fecerit, etiam ipse requiescat ab operibus suis ait Apostolus, sicut & à suis Deus. Rupertus l. 5. in Matth. In eundem Sabbathismum, propter sex illa opera (esurivi &c.) Deus homines inducit; quô & ipse requiescit, qui tales sex operum species fecit. Rupertus s. de oper. Spir. S. l. 9. c. 15.

Columba gestans ramum olivæ. Gen. 8. 11. repræsentat hominem misericordem. Fernandius hic sect. 5.

Facies & mensam &c. Ex. 25. 23. Sanctum, est Ecclesia militans, tendensque ad Sanctum Sanctorum, id est, ad cœlum: in qua alii se dedunt eleemosynis, & operibus charitatis. Hos significat hæc mensa panum. Coronam habet mensa: ut significet, misericordes non tantùm in cœlo, sed etiam in terra, benedici. Cornelius hic.

Porrò David ascendebat clivum olivarum scandens, & flens. 2. Reg. 15, 30. Cùm David fugeret à facie Absalon, *ascendebat clivum &c.* Clivus olivarum misericordia; ad quem ascendendum flendò in angustiis. Sylveira in Lucæ 14.

Quæsivit lanam, & linum. Prov. 31. 13. Possunt mysticè in lana, quæ est habitus ovium, omnia simplicitatis, & pietatis, opera, quæ proximis impendimus, accipi. V. Beda. hic.

Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad Aquilonem, ibi erit. Eccl. 11. 3. Hunc sensum exigit antithesis austri, & aquilonis. Auster significat misericordiam; aquilo immisericordiam. Casus ligni hominis more: homo enim est arbor inversa. Cura ergo, ut eleemosynas accumulando cadas ad austrum. Vide, quò inclinet mens tua? an ad avaritiam? an ad virtutes &c. & si videns eam propendere ad aquilonem; omni studiô reflecto eam ad austrum. Cornelius hic.

Manus ejus plenæ sunt hyacinthis. Cant. 5. 14. Plenæ sunt hyacinthis magis, quàm aliis gemmis; eò quòd hyacinhtus Symbolum sit misericordiæ. Nam, teste Solino, & S. Isidorô, nebulosô cœlô turbatur color ejus, quasi mœreat; serenô verò rutilat, & quasi hilarescit; faciens cum ipso cœlo mutationem. Hoc autem proprium misericordiæ, flere cùm flentibus, gaudere cum gaudentibus. de Ponte hic Exh. 24. §. 3.

Ibi dabo tibi ubera mea. Cant. 7. 12. Duo Christiani pectoris ubera sunt, duplex propensio ad opera misericordiæ, spiritualia, & corporalia. de Ponte in Cant. 1. Exh. 19. §. 2.

Daniel serve Dei, tolle prandium. Dan. 14. 36. Ille pauperes, qui adversâ præditi valetudine, angustoque hospitiolô, imò verò angustis hospitioli angulis, concluси sunt, uti Daniel in lacu; te benignum, & pauperum studiosum, atque amantem, tanquam Abacuc expectant. S. Greg. Niss. or. 1. de pauperib. amandis.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. Aliqui hoc de ministrantibus Christo, & pauperibus, per eleemosynam (de hac enim sermo proximè præcesserat) exponunt: q. d. præcingite lumbos; ut sitis expediti, & agiles, administrandũ Christo, & pauperibus. Cornelius hic.

Habebant alas senas. Apoc. 4. 8. Rupertus: senas oportet habere alas, id est, sex opera misericordiæ; quæ is, qui sedet super thronum stantibus à dextris ità enumerat: *esurivi &c.* Bonaventura l. de Eccl. hierarchia p. 1. c. 2. sex alæ sunt sex opera misericordiæ spiritualia: convertere errantem, instruere ignorantem, ad gratiam suscipere peccantem, diligere persequentem, arguere delinquentem, defendere innocentem.

Portus est constitutorum in necessitate homo misericors: portus autem omnes, qui in naufragium inciderint, excipit, liberatque; sive mali fuerint, sive boni. S. Chrysost. de Lazaro conc. 2.

Pietas attrahit miseros, sicut adamas ferrum. S. Bonaventura in c. 1. Lucæ.

Tunc hic villicus diffamatur apud Dominum, quando clamor pauperum ascendit ad Dominum. Id. in c. 16. Luc.

Inter omnia animalia est ovis magis benefica: nam facit nobis misericordiam lanâ se exuendo; dat lac ad comedendum, & etiam agnos. Eritis oves Christi, dando lanam, scilicet bona temporalia: lac, id est, bona interiora, & spiritualia. In Legenda B. Martini legitur; quòd semel admirans de ove attonsa discipuli quæsierint, quid miraris? qui dixit: hæc ovis complevit præceptum Evangelii: *qui habet duas tunicas, det non habenti.* Luc. 3. 11. S. Vincent. Ferr. s. 2. f. 2. post Invocavit.

Misericordia nihil est aliud, quàm miserorum chorda. Id. s. 1. f. 2. Rogat.

Luna terrestribus est vicina: sic misericordes proximis per compassionem. *Quis videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? at ille dixit: qui fecit misericordiam in illum.* Lu. 10. 36. Geminiani l. 1. c. 3.

Vita Sanctorum similis est iridi, quæ habet medium convexum, & elevatum superiùs; cornua inclinata inferiùs. Sic sancti viri habent medium, id est, cor semper elevatum ad Deum; cornua inclinata ad proximum: quasi enim duo cornua sunt studia eorum; quib⁹ inserviunt proximis: unum circa salutem animarum, quando inclinatur ad proximum per eleemosynas spirituales: aliud circa salutẽ corporis; & hoc inclinatur proximo per eleemosynas corporales. Id. l. 1. c. 69.

Nubes. Lem: Congregata dispertit. §. II.

§. II.

Misericordia comparatur olivæ.

Quid sunt duo olivæ. Zachar. 4. 11. & 14. Quod de Elia, & Enoch. S. Joannes explicat. Apoc. 11. 4. Oleum, & oliva, denotat eorum misericordiam, quâ miserati animarum pereuntium stragem, se, suaque omnia, cum vita pro Dei gloria impendent. Cornelius in Apoc. 11.

Quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum. Matth. 25. 3. Lampades, animæ nostræ; & uniuscujusque mens, lampas est: quæ tunc accenditur, quando habet oleum virtutum, & misericordiam. Fatuæ autem virgines ideo; quòd tunc requirant oleum; cùm non sit negotiandi tempus. Theophylactus hîc.

Hymnô dictô exierunt in montem oliveti. Matth. 26. 30. Hoc est illud cœnaculum, ubi tunc Christus cum Discipulis erat; tunc ad montem olivarum exivit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus: ibi enim mons olivarum est. Olivæ quippe in domo Dei plantatæ, multitudo pauperum est: hinc stillat illud guttatim oleum, quô nobis opùs tunc omnino erit. Hoc est, quod quinque illæ virgines habebant; hoc est, quô alteræ carentes, perierunt. S. Chrysost. hom. 83. de commun. SS. Euch.

Centum cados olei. Luc. 16. 6. Id est, opera pietatis: per oleum quippe opera pietatis designantur, quæ debent villici, qui bona temporalia receperunt, pauperibus ministrare Hugo Card. hic. Qui de scientia sua dat ignoranti, consilium dubitanti, correctionem erranti, consolationem desolato remissionem inimico; talis dat oleum de oleo Domini sui. Triticum significat opera misericordiæ corporalis. Villicus majus donum fecit de oleo, quàm tritico: quia major est eleemosyna de bonis Spiritualibus, quàm terrenis. S. Vincent. Ferr. f. 1. D. 9. Trinit

Ideo oleô toties sumus inuncti, ut semper misericordiæ memores simus. S. Eusebius Emiss. D. 4. Pent.

Misericordia assimilatur olei effusioni: quia oleum quietè, & non cum sonitu effunditur; sicut aqua, & vinum. Sic eleemosynæ fiant, non cum sonitu vanæ ostentationis; sed cum silentio humilis intentionis. Geminiani l. 3. c. 39.

§. III.

Misericordiæ motiva.

Num. I.

Misericordia est propria hominis, & ei congenita.

Ex Veteri, & Novo.

Ab infantia mea crevit mecum miseratio. Job. 31. 18. Naturalis est omni homini misericordia. Hugo Card. in Gen. 1. 10.

Idit hominem. Matth. 9. 9. Non otiosè dicitur, vidisse hominem: ut indè scilicet reddatur ratio, quæ ipsum JEsum allexit, ut Matthæo propius fieret: quia ad naturam humanam, tanquam sibi cognatam, valde propendet. Baeza t. 2. l. 6 c. 4. §. 7.

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias Matth. 20. 1. Cur hic paterfamilias dicitur *homo?* S. Hieronymus: quando agebat opera clementiæ, hominis nomen appositum est.

Misereor super turbam. Marci. 8. 2. Abulens. in c. 15. Matth. q. 103. misereor eis; quasi dicat: ipsi non petunt panes; sed erubescunt. Glossa interlin: quia verus homo, miseretur, & compatitur humanæ fragilitati. Haymon. quia homo erat, misericordiâ motus est.

Homo quidam fecit cœnam magnam. Luc 14. 16. Hominem nominat misericordem suum Patrem: quando verò ultricem Dei virtutem Scriptura significat; pantheram, & ursum, & pardum eum vocat: quando verò misericordiam vult insinuare; hominem induit. Theophylactus hîc.

Hominem non habeo. Joan. 5. 7. Sinè charitate hominis nomen non mereris. Marc. 6. 48. *laborantes in remigando.* In hoc periculo Dominus, nunquam suos deserens, *venit ad eos, ambulans supra mare; & volebat præterire eos.* Simulabat, quasi eos negligere vellet. Viderunt hoc defessi Discipuli, *putaverunt phantasma esse.* v. 49. non crediderunt hominem. Cur? non audis Marcum? *volebat præterire eo:* auxiliari enim proprium hominis est, S. Ambros. l. 3. offic. c. 3. considera ô homo, unde nomen sumpseris: ab humo utique; quæ nihil cuiquam eripit, sed omnia largitur omnibus. S. Chrysostomus hom. 62. in Joan. ait, Evangelistas sibi hanc provinciam sumpsisse, ut probarent Christum, Deum simul, & hominem esse; Ad asserendam divinitatem scripta miracula: ut verò hominem Matthæus, Marcus, Lucas probarent, pavorem mortis recensuerunt, quem in horto assumpsit. Observat tamen idem Chrysostomus, quòd Joannes nullam, vel agoniæ in horto, vel cœterarum infirmitatum, mentionem faciat: quâ ergo ratione Christum hominem probat? Respondet S. Chrysost: Joannes à lacrymis Humanitatem confirmat. Joan. 11. 35. *lacrymatus est.* Compassione, lacrymis, charitate, Humanitatem probat. Didacus Niss. f. 6. D. 1. Quadr.

Ex Patribus.

Nihil tam proximum, quàm caput membris. Diligamus eum, qui inoxiæ alterius corporis unitate compatitur. Non enim cognatio facit proximum, sed misericordia: quia misericordia secundùm naturam. Nihil enim tam secundùm naturam, quàm juvare consortem naturæ. S. Ambros. in Luc. 10.

Revera Dei imago est benefaciens. Clemens Alex. l. 2. Strom.

Nihil ità humanum ostendit characterem, ùt misereri, & humanum esse. S. Chrysost. hom 43. in Acta.

Nónne omnis creatura suô modô nobis impendit misericordiam? nónne terra nos sus-

tentat, & nobis cibum, & potum dat? nónne aqua nos potat, noſtras terras fœcundat, & piſces in ſolatium nobis dat? nónne aer calorem cordis nobis refrigerat, & vitam toti corpori adminiſtrat, & aves in cibum accommodat? Nónne ignis panem, atque cibaria, nobis coquis, frigus à nobis expellit? Nónne ſol nos illuminat? Luna fervorem nobis mitigat. S. Bonaventura ſerm. 82. Dom. 1. Pent.

Fecit Deus hominem non ſolùm ad imaginem; ſed ad ſimilitudinem ſuam. Ad imaginem videlicet in eo, quod rationalem, & æternum; ad ſimilitudinem verò in eo, quòd ſuæ Bonitatis imitatorem fecit eum. Rupertus l. 1. in c. 1. Joan.

In utero nos ità natura formavit, ut genua genis oppoſita ſint: unde & à genis genua dicuntur. Ibi enim cohærent ſibi, & cognata ſunt oculis, lacrymarum indicibus, & miſericordiæ S. Rupertus l. 6. in Cant.

Ubi Deus curam miſericordiæ invenit, ibi imaginem ſuæ pietatis agnoſcit. S. Leo. ſ. 10. de Quadr.

Una omnium animarum natura, carnisque traduce, nos ad amorem invitat; una materia, ex qua facti ſumus; una forma humanitatis in omnibus; una naſcendi, & moriendi, conditio. Una terra, per quam gerimur; unum cœlum, quò tegimur; una lux, quâ perfundimur, debent jure inter homines indiſſolubilem amicitiam copulare. Simon Caſſ. de juſtit. Chr. l. 15. c. 6.

In maximam confuſionem noſtram, omnes creaturæ irrationales, & inſenſibiles, erga proximum charitatem docent Cœlum ſuis influentiis terræ neceſſitatibus benigniſſimè ſuccurrit; dum illam nunc rore fœcundat, nunc pluviis humectat, nunc ventis abſtergit, & exſiccat &c. Philo l. de Cherub. & gladio flammeo.

Num. II.

Immiſericors non eſt homo.

Eſurivi, & non dediſtis mihi. Matth. 25. 42. Euthymius: imitati ſunt immiſericordem, inhumanumque, diabolum. Nam, ùt Theophylact. compaſſionis expertes ſunt diaboli, & hoſtiliter erga nos affecti meritò idem ſupplicium habent, qui ejusdem voluntatis ſunt. Sylveira hìc.

Neſcio vos. Matth. 25. 12. Miſericors, & miſerator, Dominus neſcit immiſericordes: quomodo enim diſſimiles, & alienos à ſe nôſſet? Theophylactus hìc.

Putaverunt phantaſma eſſe. Marci 6. 49. Cum navigantes illi viderent ſe in arcto poſitos; & quòd imago illa volebat eos præterire ſinè ope; perſuaſerunt ſibi, non eſſe rationalem perſonam; ſed quòd phantaſticum; quod apparentem, & non veram habet exiſtentiam. Sylveira in Marci 6. c. 34.

Verum eſt illud Ciceronis, hominem naturæ obedientem homini nocere non poſſe. Ergo ſi nocere homini, contra naturam eſt; prodeſſe igitur homini ſecundùm naturam ſit, neceſſe eſt: quod qui non facit, hominis ſe appellatione diſpoliat: quia humanitatis officium eſt, neceſſitati hominis, ac periculo, ſubvenire. Lactantius l. 6. div. inſt.

Hoc ſuper omnia diſcat homo; quoniam & hoc eſt homo, & pretioſum vir miſericors. Itaque, niſi hoc habeat, eſſe deſiit homo. S. Chryſoſt. hom. 33. ad pop. Antioch.

Miſericordia, ſpecioſum eſt humanæ naturæ ornamentum: cujus expers malè degenerat, & hominem diffitetur. Unde & neſcire miſereri, cum feris eſt habere conſortium. Hildebertus Turon. Ep. ep. 23.

Canes lambendo ſemper curant vulnera ſua: canes curant pauperem magiſteriô naturę; & homo hominem negligit, ipsâ graviter accuſante naturâ. S. Chryſol ſ 121. de Lazaro.

Canes lingebant ulcera &c. quô per hoc dives epulo feris beſtiis immanior; imò verô omni miſericordiâ, omnique humanitatis ſenſu prorſus exutus, oſtendatur. Ttus Boſtr. in Luc.

Num. III.

A Miſericordia degeneravit homo.

Ex Veteri.

O Culum pro oculo, dentem pro dente. Ex. 21. 24. Modum imponit Deus vindictæ, ut læſus homo *oculum pro oculo &c.* excutiat. Itáne bonus Deus? & ubi illa clementiæ cura, de qua Moyſes Ex: 34. 6. *Deus miſericors, & clemens, patiens, & multæ miſerationis?* viamne aperit hominibus ulciſcendi injurias? S. Chryſol. ſ. 38. ut qui ſapere non valebant ad veniam, vel modum ſaperent ultionis. Sciebat Deus, eam ſævitiam eſſe Judæis, teſte Rupertô l. 5. in Matth. ut pro oculo caput, & pro dente animam poſtularent. Velloſo in Judith. 2. Paræn. 14.

Veniebat leo vel urſus &c. 1. Reg. 17. 34. Quanta animoſitas, & audacia! Eccl. 47. 3. *cum leonibus luſit, quaſi cum agnis.* & tamen fugit à facie Saul. 1. Reg. 18. 10. 11. Plus timenda ira unius maligni hominis, quàm rabies omnium beſtiarum: non major inimicus, quàm homo homini. Sylveira in Act. 7. q. 20.

Egreſſus leo è Sylva occidit Prophetam. 3. Reg. 13. 24. 4. Reg. 2. 24. *egreſſi duo urſi de ſaltu laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* at Gen. 37. 33. *fera peſſima devoravit Joſeph.* Sylveira c. 8. in Matth. 10.

Miſit Angelum in Jeruſalem, ut percuteret eam. 1. Paral. 21. 15. Cur Deus non hominibus, ſed Angelis, committit cenſuram hominum, & ultionem ſcelerum? Hieronymus in traditionib. Hebr. quod terribiliter poſitum eſt de gladio Domini, temperatur, dum dicitur, & Angelus Domini. Homini data poteſtas diu durat. 3. Reg. 17. 1. Elias cœlum triennió claudit. Et quot motivis à Deo ad miſericordiam trahi opùs habet? Angelus poteſtatem accipit, triduo plectendi; nec integrè diem complet. v. 15. Velloſo in Judith. 2. Paræn. 14.

Melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini: quia multæ ſunt miſerationes ejus; quàm in manus hominum. 1. Paral. 21. 13.

Irrue-

Irruerunt Sabæi, & tulerunt omnia &c. Job. 1. 15. &c. Cùm diabolus poteſtatem tentandi Job poſtulâſſet per direptionem ſubſtantiæ ejus; primùm deſæviturus, homines ad paſtorum cædes, & ad direptionem pecudum, excitavit, eôsque in hanc voluntatem latrocinii accendit. Egit ergo, quod volebat, per humanæ operationis officium. S. Zeno in Pſal. 128.

Eripe me Domine ab homine malo. Pſ. 139. 2. Omnes inſidias, quaſcunque nobis ſpirituales nequitiæ prætendunt, maximè per homines aptantur; & occaſiones vitiis noſtris alienæ naturæ perverſitas ſubminiſtrat. S. Hilarius hic.

Apparuerunt digiti quaſi manus hominis ſcribentis. Dan. 5. 5. Cùm Balthaſar in vaſis templi biberet; ut oſtenderet Deus ſeverum ſupplicium, quô eum erat caſtigaturus; depinxit in pariete manum hominis illud ſcribentis: nam per manus hominum eum puniturus erat, ut ſic ſupplicium grande eſſet. Diez amor inimicorum.

Lapis poſitus eſt ſuper os laci, quem obſignavit rex annulo ſuô. Dan. 6. 17. Quando rex Darius Danielem Prophetam propter poſtulationem æmulorum, in lacum leonum juſſit immitti; nè quid fieret contra Danielem; *obſignavit &c.* Quid facis ô rex? curas, ut nemo Danieli officiat; & tamen in locum leonum illum injicis? Quid prodeſt ei, oſtium claudi, regiôque ſigillô obſignari; ſiquidem cum leonibus Daniel manet incluſus? Lyranus dicit: magis timebat rex de crudelitate hominum contra Danielem, quàm de ferocitate leonum: timebat enim, nè inimici ejus in lacum introirent, illum interfecturi. Diez. ſ. 6. poſt Cin.

Ex Novo, & Patribus.

Cavete ab hominibus. Matth. 10. 17. Suprà v. 16. dixerat Dominus: *mitto vos ſicut oves in medio luporum*, nunc ait: *cavete ab hominibus.* Cur non à lupis? Haymon: quos Dominus ſuperiùs appellavit lupos, eos nunc appellat homines: lupos eos vocat propter voracitatem, homines propter ferocitatem. Sylveira hic. Non dixit: cavete à feris, leonibus, flammâ; ſed ab hominibus: quia homo malus pejor eſt ipſô diabolô; crudelior quâcunque ferâ. Id. in additionib. hic.

Inimicus homo. Matth. 13. 28. Maximus inimicus ſolet eſſe homo homini. Et ità Chriſtus D. ut exaggeraret, quàm inimicus ſit diabolus homini; ipſum vocavit inimicus homo. Diez, Amor inimicorum. Hominem inimicum ipſum diabolum, quia ſemper omnibuso beſſe conatur, meritò appellavit. S. Chryſoſt. hom. 47. Nullus hoſtis major, quàm homo. Cùm diabolus homo non ſit, homo tamen hîc vocatur; ut aptiùs ejus furor exprimatur. Sylveira hic.

Duxerunt illum usque ad ſupercilium montis ut præcipitarent eum. Luc. 4. 29. Sæviores homicidæ, quàm Sathanas: hic enim & Chriſtum rogat, ut ſe de ſaxo ejiciat; & angelorum manibus excipiendum pronuntiat. Hi verò de monte JEſum præcipitâſſent; niſi ſe illis clam ſubduxiſſet. Oliva ſ. 2. D. 3. Quadr.

Filius enim hominis futurum eſt, ut tradatur in manus hominum. Luc. 9. 44. Hominis immanitatem libet admirari; in cujus manus tradi dicitur Deus: ut intelligatur, extrema quæque paſſurus. Itâne urſorum unguibus, leonum molis, dentibus elephantum, ſæviores manus hominis ſunt? ut, cùm iis tradetur Chriſtus, immaniora morte ſupplicia debeat ſuſtinere? Oliva l. 13. Strom.

Quemadmodum divinæ eſt voluntatis, ut homo per hominem ſervetur; ità Sathanas magnoperè contendit hominem in laqueum protrudere perditionis. S. Antiochus. hom. 28. de fide.

Quid homini eſt inimiciſſimum? homo. S. Martinus Ep. Bracar. in Maximis de morib.

§. IV.

Miſericordia eſt regia virtus.

Ex Veteri, & Novo.

Audi nos Domine, princeps Dei es apud nos. Gen. 23. 6. dixerunt filii Heth ad Abraham. Quid Abrahæ tam glorioſum titulum apud barbaros peperit? Gen. 21. 33. *Abraham plantavit nemus in Berſabee &c.* Lipomanus: Abraham hortum plenum optimis fructibus plantavit, & peregrinos ſuſcepit hoſpitiô, quibus gratis neceſſaria omnia ſuppeditabat. Similia habet Pererius, & Cornelius à Lapide. Arcones in Iſ. 3. Diſc. 9.

Impera nobis. Judic. 9. 8. Regis Schema eſt oliva, quæ ad arborum principatum delecta. Recuſat illa: *nunquid poſſum deſerere pinguedinem meam?* Non video, cur oliva, ſi regnum adeat, à ſua pingui fortuna excidat; cùm princeps regno creſcat, non marceſcat. Videt tamen Abulenſis q. 29. quia reges, ſi bene regant, non debent intendere ſuis, ſed aliorum utilitatibus. Velloſo in Judith. 2. Paræn. 9.

Ut ungerem te in Regem. 1. Reg. 15. 1. Mcirco Sacerdotes, Reges, & Prophetæ, ungebantur; quiadivinæ benignitatis Symbolum habet oleum. S. Chryſoſt. hom. 4. in ep. ad Philipp.

Tulit Samuel cornu olei, & unxit eum. 1. Reg. 16. 13. Si ergo coronam regni vis habere in cœlo, oleô miſericordiæ ungi debes in Mundo. S. Bonaventura ſ. 3. D. 12. Pent. vide 1. Machab. 2. 57.

Nè ponat, ero, Dominus meus Rex &c. 1. Reg. 25. 25. Unde novit Abigail David regem fore? an à Samuele? an à fama publica? Putat id Abulenſis, & addit: ut eum inclinaret ad clementiam, vocavit regem: quaſi virtus hæc regum nota eſſet genuina. Velloſo in Judith 6. Paræn. 9.

Quid vis Eſther regina. Eſth. 5. 3. Nullibi meliùs dicitur regina, quàm ubi, etiam cum ſuo periculo, nititur populum à morte liberare. Baeza tom. 2. l. 6. c. 1. §. 25.

Introduxit me rex in cellaria ſua. Cant. 1. 3. *exaltabimus, & lætabimur in te, memores uberum tuorum.* Quid regi cum uberibus? ſi regem verum oſtendere curat, quomodo poſſit ab uberum memoria abſtinere? Verus rex eſt? ergo mater ſubditorum. Eſcobar tr. 6. Par. Chr. l. 9. vinea. Sect. 1. Obſ. 1.

David

David in sua misericordia consecutus est sedem regni in sæcula. 1. Machab. 2. 57. Ecce misericordia facit nos reges cœlestes. S. Bonaventura s. 2. D. 2. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Hanc itaque susçipiamus artem, & scientiam, & obeamus. Melius est enim hanc scire, quàm esse regem, & diademate coronari. S. Chrysost. hom. 33. ad pop. Antioch.

Si quis principem laudare velit, nihil illi adeò decorum adscribet, atque misericordiam: principatûs enim proprium est, misereri. S. Chrys. s. 4. in c. 1. Philipp.

Lex ejus vocatur *lex clementiæ* Prov. 31. 26. Et in signum clementiæ unguntur reges Christiani. S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erudit. princip. c. 14.

S. Rupertus confert potestatem, quam contulit Christus Apostolis ad ejiciendos spiritus immundos, languores &c. potestati à Deo datæ Moysi in producendis ranis, & reliquis plagis; & illam huic profert: quia, inquit, non adeò vicina saluti humanæ potestas operata est. Additque, ubi major clementiæ gratia, ibi sinè dubiô major venerandæ potestatis dignitas. l. in volum. 4. Evang. c. 21.

Pastoralis ars ad regnum est præludium, ideò reges cognominantur pastores ovium. Philo. l. 1. de vita Moys. Dum pascunt, regunt, non regerent, ni pavissent. Subditis alimenta præbere, est imperii robur. Naxera in Jos. 1. §. 66.

Leo l. Imp. cùm adhuc privatus ageret, in itinere cœco cuidam sitienti dux viæ fuit, & potum quæsivit. Cùmque diu non inveniret, B. Virgo voce cœlitus lapsâ aquam ei in luco monstravit; promisitque, quòd lutô cæci oculis illitô eum illuminaret; ac tandem Imperium ei promisit. Baron. A. C. 457. apud Cornelium in Ezech. c. 18. 7.

Alphonsus rex Aragonum in Symbolo habuit lumen ardens cum Lem: *Alis ſervio mihi consumor.* Ludovicus XI. Rex Galliæ habuit pro Symbolo Pelicanum revocantem ad vitam pullos suos cum Lem: *Sanguis meus estis, vivite.*

Historiæ Indicæ narrant: apud Peruanos Ingas reges, antequàm regnum adeant, per dies aliquot laceris indutos vestibus, velut pauperes, & mendicos, per urbem incedere: ut indicent, paupertatem, & pauperes, sibi cordi, curæque esse, & fore. Cornelius in Eccl. 4. 16.

Diademata olim erant fasciæ, ex lino, seu byssô; quibus regumc apita obligabantur, ut habeant, ajunt nonnulli, quô subjectorum vulnera adstringant, medicosque se eorum esse sciant. De ultreman l. 1. c. 5. Sect. 6.

§. V.

Ob Misericordiam Christus Dominus rex.

Dominus excelsus, terribilis, rex magnus super omnem terram. Ps. 46. 3. Erat etiam antea magnus; sed ignorabatur. *Mundus per ipsum factus est, & Mundus eum non cognovit.* Nunc autem hoc quoque præclarè gessit, quòd, nos sibi familiaritate jungendo, Rex magnus effectus est. Quidni enim magnus; qui pauperes piscatores, illit eratos, privatos, numerô undecim, obscuros, peregrinos, piscibus magis mutos, unicam tunicam habentes, calceis carentes, nudos, per universum terrarum orbem misit, & velut mandatô omnes cepit. S. Chysost. hic.

Deus judicium tuo Regi da. - judicabit pauperes populi - coram illo Æthyopes procident. Ps. 7. 1. &c. Cur? *quia liberabit pauperem à potente.* Oliva. l. 1. Strom. §. Natus est nobis hodie Salvator.

Liber generationis JEsu Christi filii David. Matth. 1. 1. Cur non ponit titulos splendidiores divinitatis? majori gloriatur titulô JEsu Salvatoris. Velloso in Judith. 5. Paræn. 26.

Qui pascet (regat) Populum meum Israel. Matth. 26. Pascet, dixit; non tyrannidem exercebit, vel devorabit. Alii enim reges, non pastores, sed lupi, sunt: Christum autem Pastor. Theophylactus hic.

Pater noster, qui es in cœlis - adveniat regnum tuum. Matth. 6. 9. 10. Si rex est, cujus regnum ad nos ad venire postulas; cur non potiùs regem, quàm Patrem vocas? Quia, si rex verus, debet se Patrem hominum exhibere. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. 1. Obs. 1.

Ecce Rex tuus venit tibi. Matth. 21. 5. Id est, ad utilitatem tuam. S. Thom. Aqv. D. 1. Adv.

Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth. 21. 33. Sivinea Domini regnum est, juxta illud: *aufferetur à vobis regnum Dei.* v. 43. aptiùs dixisset: erat Rex, qui plantavit vineam. Sed, ô quàm aptè! homo erat Pater: quià, si rex est, nihil sic regis optimi explicat proprietates, quàm se patrem gerere subditorum. Escob. s. 6. Par. Chr. l. 9. hic.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. Cur non dixit: regnabit in domo Abraham, aut Isaac? si Abraham, & Isaac, Patres Domini vocantur? Respondet Salmeron: non in domo Abraham, in qua Israel pugnat cùm Isaac, nec in domo Isaac, ubi Esau persequitur Jacob; sed in domo Jacob, quæ cæteris sanctior. Quomodo domus Jacob potest cæteris sanctior vocari, in qua tot filii iniqui? Crediderim domum Jacob commendari ex Pastoritio ministerio. Gen. 31. 41. viginti annis fui tecum; ovês tuæ &c. In domo tam boni Pastoris regnare dignatur, ut ostendat, tunc Dominum dici regnare, cùm boni Pastoris pietas regnum tenet. Id. t. 3. Colloq. Chr. l. 9. Obs. 2.

Memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Quô jure, quâ confidentiâ, id petit? cùm in regno suo fuerit: ex eo enim, quòd rex est, tenetur mei misereri; ipsum regnum est ei excitamentum, ut mei meminerit. Sylveira hic.

Ego sum pastor bonus &c. Joan. 10. 11. Cur Character boni pastoris non est, ut honoretur; sed quòd pro ovibus, det animam? S. Chry-

S. Chrys. in Ps. 113. hoc maximè ostendit principem; quod scilicet suorum curam gerat, eisque provideat, ac prospiciat: ideò dicebat Christus *pastor bonus*; non dixit honoratur, colitur; sed *animam suam dat pro ovibus suis*. Hoc est principatus, hoc est pascendi scientia: sua negligere; & eorum, quos regit, curam gerere. Id. hic.

Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israel. Joan. 12. 13. Quid fuit Domino, regem esse Israel? non enim rex Israel est ad exigendum tributum, vel ferrô exercitum armandum, hostésque debellandos; sed rex Israel, quod mentem regat, quòd in æternum consulat, quòd in regnum cœlorum credentes, sperantes, amantésque, perducat. V. Beda hic.

Nunc regnum meum non est hinc. Joan. 18. 36. ut si non est nunc, omnino fiet impostetum: nam nondum Ecclesia collecta de Judæis, & gentibus erat; nondum mortuus erat, nondum fluxerat sanguis ex latere, nondum novitas resurrectionis, & Christiferi regni, claruerat; nondum missus erat Spiritus S. Simon Cass. l. 13. hic.

Princeps regum terræ. Apoc. 15. 5. Cùm dicitur princeps & rex regum, subjungit: *lavit nos in sanguine suo*; pro nobis scilicet moriens. Si princeps, rex, ubi corona purpura? sceptrum? *Lavit nos &c.* Sylveira in Joan c. 37.

Tu verè solus es Dominus; cujus dominari super nos hoc est, Salvare nos: nostrum verò servire tibi, nihil est aliud, quàm à te salvari. S. Bernardus l. de amore c. 6.

§. VI.

Misericors est prudens, sapiens.

Ex Veteri.

NOmen uni Phison: ipse est, qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum. Gen. 2. 11. S. Ambr. l. de par. c. 3. Phison prudentia est; & ideò habet aurum optimum. Non enim angusta quædam, sed dives utilitatum prudentia est, quæ pluribus prosit; ideo prima. Ut, si quis de paradiso fuerit egressus, velut quoddam eum prudentiæ flumen excipiat, nè citò possit arescere; sed per hanc ad paradisum, facilè revertatur. Arcones in Is. 3. Disc. 2

Ite ad Joseph. Gen. 41. 55. Cassiodorus l. 5. var. ep. 3. cùm Pharao de periculo futuræ famis inauditis somniis urgeretur; nec visionem tantam humanum posset revelare consilium; Joseph vir beatus inventus est, qui & futura veraciter prædiceret; & periclitanti populo prudentissimè subveniret. Ipse ad hoc gloriæ culmen evectus; ut per sapientiam conferret plus populis, quod præstare non potuerat potentiâ dominantis.

Os suum aperuit Sapientiæ, manum suam aperuit inopi &c. Prov. 31. 26. 20. Sapientia vult habere misericordiam, non solùm in affectu, sed etiam in affectu. S. Bonav. s. 2. In hexam. Vox *aperuit*, eum clausum habere os, & obsignatum silentiô, quod nil nisi clavis sapientiæ reseret. Rursum ly *aperuit sapientiæ*, innuit; sapientiam habitare in corde ejus, illudque quasi animare, movere, & regere; ut non tam virago, quàm sapientia ipsa per os ejus loqui, & per manus ejus operari, videatur. Cornelius hic.

Et lex clementiæ in lingua ejus. Prov. 31. 26. Septuag. *lex eleemosynæ, & misericordiæ* vel cum Tigurina: *beneficentiæ*. q. d. virago hæc assiduè in lingua, æquè ac in mente, & manu, nomen habet eleemosynæ: quia assiduè eam omnibus commendat; jubétque suos nulli eam petenti denegare. Cornelius hic.

Odio habui omnem laborem meum, quem laboro sub sole; quoniam relinquam ipsum homini post me venturo. Et quis scit? *sapiens-ne futurus sit, an stultus?* Eccl. 2. 14. Quare hoc dicat, contemplandum nobis relinquit: quia videlicet melius est, nos ipsos, dum sumus in vita, dispensare divitias nostras in pauperum necessitates; u: ità thesaurum habeamus indeficientem in cœlis; quàm aliis in hæreditatem transmittere; qualescunque demum illos fore contingat. Olympiodorus hic.

Beatus, qui invenit amicum verum. Eccl. 25. 12. Græca pro amicum habent φρόνιμον, id est, *prudentiam*. Unde Tigurnia: beatus, qui prudentiam assecutus est. Syr. *beatus, qui invenit misericordiam.*

Requiescet super eum spiritus sapientiæ. Is. 11. 2. Spiritus sapientiæ, sive sapientia, est donum, sive virtus Christiana; quâ contemplamur divina, & æterna; & secundùm ea de rebus omnibus judicamus. Scientia est donum, seu virtus; quô cognoscimus temporalia ad salutem conducibilia; & modum, illis bene utendi. Cornelius hic.

Ex Novo.

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. offeramus ei de thesauro corporis myrrham, de thesauro cordis odoriferum thus. Aurum illi offert, qui temporales divitias, quas possidet, in toto, vel in parte, Deo dicat; vel pauperum usibus tribuit. S. Thom. Vill. s. in Epiph. D.

Fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Donum consilium, virtus misericordia, beatitudo misericordiæ consecutio. q. d. da nobis spiritum consilii, ut faciamus voluntatem tuam, maximè misericordiam; quatenus misericordiam consequamur. S. Bonavent. hic.

Quis putas est fidelis servus & prudens. Matth 24. 45. Non dicitur divitiarum Dominus, sed Domini servus, ut facultates illius dispenset. Infidelis est, qui sibi à Deo commissa non dat pauperibus. Dicitur etiam prudens: quia summa stultitia opes sibi servare, nullô reportatô lucrô. Pinna. Eth. 49.

Ite advendentes. Matth. 25. 9. Nondum advenit sponsus; ut timendum sit, quis tibi de suo daturus sit oleo. Adhuc licet, ut emas, ut recondas. Neque enim dum est, qui dicat, *nè non sufficiat nobis, & vobis*: sed adhuc multi sunt, qui vendunt; nudi scilicet, esurientes, ægroti, quique in carceribus sunt. Pasce illos, istos vestibus indue, jacentes visita: quæ si feceris, accurret oleum uberiore copiâ, quàm soleant aquarum fontes. S. Chrysost. s. 18. in c. 10. ad Rom. Colligamus abundè oleum, si cum sponso ingredi volumus; sin minùs, excludemur. Et subdit: impossibile enim, impossibile est, etsi innumnera faciamus bona, sinè eleemosinâ cœlestis regni vel vestibulum quidem attingere, Id. hom. 22. in Joan.

Prudentes autem &c. Ib. Virgines sunt quivis Fideles, prudentes illi, qui habent fidem cum operibus misericordiæ. Ità Orig. S. Hilarius.

Quid faciam? Luc. 12. 17. Parata tibi responsio fuerat: esurientium animas explebo; aperiam horrea, & omnes vocabo paupères. Imitabor Joseph, humanitatis laudibus vocem emittam magnificam: quicunque panibus egetis, venite ad horrea mea. S. Basilius s. in divites avaros. Idem ait S. Zeno s. de divite.

Laudavit Dominus villicum iniquitatis. Luc. 16. 8. Prudentem dispensatorem dicit misericordem; ut qui multa paucis emat; pecuniis cœlum, veste regnum; pane, & poculô frigidæ, bona futura. S. Chrysost. in Ps. 111.

Quid faciam? Ib. Scilicet vel labore, vel mendicitate. Significat consilium hominis de æterna vita, non quærenda labore jejuniorum, nec mendicitate orationum. Et verè, cùm comminatio mortis adest, jejunare non valemus; & orare erubescimus, conscii malæ actæ totius vitæ: nulla enim suppetit ratio, ut exaudiamur. *Scio quid faciam.* Consilium optimum iniit deliberando tertiam viam, scilicet eleemosynarum. Cajetanus hîc.

Eleemosyna, quæ datur in vita, est sicut lucerna, quæ præcedit te, nè cadas in lutum, vel foveam. Quæ post mortem datur; fertur post tergum, quæ non custodit. Geminiani l. 9. c. 21.

§. VII.

Immisericors est imprudens stultus.

Quid prodest stulto habere divitias? Prov. 17. 16. Significat Salomon, divitias sinè sapientiâ esse inutiles, & vanas; imò noxias: eò quòd à Sapiente per sapientiam in opera utilia pietatis sapienter debeant expendi. Aristoteles l. 2. Rhet. c. 16. divitiæ nihil aliud ferè sunt, quàm felix amentia. Cornelius hîc.

Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere. Eccl. 10. 15. Et metaphora à mancipiis damnatis ad labores, vel in ergastulis, vel in agris, vel in fodinis, metallorum: qui, cùm ibi viam laboriosam degant, ignorant viam in urbem; ut in ea vitam civilem, facilem, agant &c. aut à viatoribus, & peregrinis, qui cùm viam rectam, & compendiosam, in urbem, ad quam tendunt ignorent; per circuitus vel serò, vel nunquam, perveniunt. Simili modô stultus laborat, ut sapienter, & feliciter vivat; sed frustrà: quia viam in urbem, id est, rationem, & methodum sapientiæ ignorat. Nescit sapienter res suas exequi; nescit quâ in re sita sit sapientia: quærit enim eam in libertate, gulâ, luxuriâ &c. cùm sita sit in sapientia, prudentia, & virtute. Cornelius hîc.

Quinque autem ex eis erant fatuæ. Matth. 25. 2. Sicut lucernæ lumen retinetur oleô; & consumptô eô, ipsum quque unà consumptum evanescit, ità etiam spiritûs gratia, quantisper habeamus opera bona, & crebris eleemosynis animam rigamus; manet, non aliter, quàm flammâ oleô retenta: quæ si non adsint, recedit à nobis. Quod etiam quinque illis virginibus accidit; propter hoc etiam stultæ sunt appellatæ. Et meritò: quoniam eùm impotentiores cupiditates vicissent; à minùs valida sunt victæ. Naturæ violentiam superaverunt, rabidam insaniam frænaverunt, cupidinum fluctus sedaverunt, in terra degentes angelicam vitam vixerunt: &, post tantos labores, pecuniarum cupiditatem non superaverunt. S. Chrysost. tom. 6. s. de Verb. Apost.

Quid faciam? quia non habeo, quò congregem fructus meos.- Stulte, hac nocte &c. Luc. 12. 17. 20. Stultum se exhibet, toties inculcando, illa bona non esse locata, sed propria: fructus meos, horrea mea, omnia, quæ nata sunt mihi, bona mea. V. Beda: non in eo reprehenditur dives, quòd terram coluerit, natosve in ea fructus in horrea collegerit; sed quòd fructus suos, sua bona computans, non pauperibus erogaverit; sed suæ in futurum luxuriæ reservare studuerit. Escobar. t. 6. Par. Ch. s. 2. Obs. 2. Stultus dicitur dives, ex eo; quòd peritura congregat, non servanda reponit, & communia redigit in privatum. Simon Cass. l. 6. c. 11.

Quid faciam? Ib. Ex te ipso captas consilium? planè imprudenti uteris consiliariô. S. Basilius hom. in divites. quia avari usus consiliô inutili, imò noxiô. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 16.

Hac nocte animam tuam repetunt à te. Ib. v. 20. nocte anima avari reposcitur; quæ à tenebris incipit, & in tenebris perseverat. Avaro semper nox. S. Ambros. l. de Naboth c. 4. Convenienter hac nocte inquit: quia, fugiens misericordiæ lucem, avaritiæ tenebris se mancipaverat. S. Chrysost. s. 104.

Non est sapientia, ubi deest charitas: suum quippe Verbum diffundit lumen, ubi suum præstat amorem. S. Laurent. Just. l. de casto. coñ. c. 18.

§. VIII.

Misericors sibi ipsi benefacit, & prodest.

Num. 1. Symbola.

Comparatur fonti.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere, inquit Ps. 61. 11. tu autem affluentes retines, & exitus obstruis. Deinde sic coactæ, & occlusæ, & quasi stagnantes, quid tibi faciunt? Putei continuô exhausti, & copiosiore, & pulchriore admodum fluunt aquâ; dimissi verò, & quieti, facilè putent. Sic & opes conditæ, quiescentes; inutiles: motæ autem, & translatæ, fructum pariunt, maximèque usui sunt. S. Basil. s. in div. avaros.

Deriventur fontes tui foras. Prov. 5. 16. Cajetanus: ex facultatibus tuis largas dispergo eleemosynas. Sapientiæ, & virtutis nostræ, fontes foras derivamus; cùm alios docemus, bene consulimus, monemus, in sanctitate formamus. Cornelius hîc.

Et sicut fons aquarum, cujus non deficient aquæ. Is. 58. 11. Aptè misericors comparatur fonti: sicut enim fons omnibus suam aquam largiter communicat, nec tamen deficit; ità misericors. Id. hîc. Putei, qui exhauriuntur, emittunt aquam magis perspicuam: corrumpuntur autem ii, quorum nullus est particeps. Clemens Alex. l. 1. Strom.

Puteus. Lem. *Hauriendo salubrior.* S. Ambros. Tibi proficit, quidquid inopi contuleris; tibi crescit, quidquid pauperi erogaveris. Picinelli.

Puteus. Lem. *Motu clarior* Qui sicut aqua frequenti haustu fit limpidior; ità liberalitas, si amici crebro hauriant. Guido Ferrarius Card. Masenius.

Misericors comparatur agro, & semini.

Qui metit mercedem accipit, ut & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. Joan.

Joan. 4. 36. Non seminantem, sed metentem, gaudere scriptura affirmat. Ps. 125. 6. *Euntes ibant venientes autem venient cum exultatione &c. Lætabantur coram te, sicut qui lætantur in messe.* Is. 9. 3.

Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. 2. Cor. 9. 6. Eleemosynam vocat benedictionem: quia sola eleemosyna specificabitur in illa ultima benedictione: venite benedicti Patris mei. Matth. 25. Diez Eleemosyna.

Imitamini terram; adferte, quemadmodum & illa, fructus cum fœnore: nè pejor velis esse virtute, cùm ratione sis potior. Illa, in quam, non in suum usum, aut commodum, opes; sed in tuam ministrare contendit. Quemadmodum frumentum in terram cadens lucrum projicienti parit; sic & panis in esurientem projectus multam imposterum tibi reddet utilitatem. S. Basilius s. in div. avar.

Quando seminandum est, non magnifacis, quòd evacuas fructuum veterum promptuaria; sed ad messis futuræ fructum spectas; idque cùm eventum, nescias: nam & rubigo, & calamitas, & locustæ & aeris intemperies, quandoque spes nostras frustrabatur. Cùm verò in cœlum est semen jaciendum, ubi nullæ sunt tempestates, nullæ insidiæ, nullâ læsio; tergiversaris, ac procrastinas? si terra reddit, quod sibi est creditum; multò magis Dei manus, quæcunque acceperit, magno cum fœnore est reddituram. S. Chrysost. t. 6. s. 2. de Verb. Apost.

Alia Symbola.

Stetit itáque sol in medio cœli. Jos. 10. 13. Stat sol in obsequium Gaboanitarum; sed sibi etiam stat, & longuiorem lucratur lucem. Citiùs occideret, ni Gabaonitis auxiliaretur. Liberalis sibi salutaris. Naxera hîc. §. 44.

Erit tanquam lignum &c. & omnia, quæcumque faciet, prosperabuntur Ps. 1. 3 Arbor tota, aliis servit, sibi nihil: sic justus charitate flagrans, suique oblitus, res aliorum procurat. & hinc ille proficit. Didacus Niss. s. in die Cin.

Vade ad formicam Prov. 6. 6. Post hunc versum de formicis adjungitur similis de apibus apud Septuag. aut *vade ad apem, & disce, quomodo operaria est.* E Latinis eundem versum citat, S. Ambrosius, & Hieronymus. Et Paulinus ep. 21. ad Amandum: commodè formicæ annectitur apis, quia utraque laboriosa; sed formica sibi soli; apis sibi, & aliis. Cornelius hîc.

Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Eccl. 11. 3. Sensus est, ait Olympiodorus: sicut nubes jussu divinô imbrem super omnes homines spargunt; ità convenit eleemosynam cunctis hominibus impartiri. Unde illud Oseæ 13. 3. misericordia vestra quasi nubes matutina. Et Eccl. 35. 26. *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.* Aptè eleemosyna nubi comparatur: quia sicut pluvia grata est nubi, ac nubem nubi rependit, dum in terra à se humectatâ, & radiis solis calefactâ, vapores excitat; qui in aerem elevati in nube rursus concrescunt: sic pariter eleemosyna ditat dantem. Nubes misericordiæ nostræ in pauperes elicit, & provocæt nubem misericordiæ divinæ; ut in nos gratias, & dona sua, pluat. Cornelius hîc.

Revera Dei est imago benefaciens, qua in re etiam ipse beneficiô afficitur; sicut gubernator simul servat, & servatur. Clemens Alex. l. 2. Strom.

Amarantus. Mirùm in eo, gaudere decerpi, & lætiùs renasci. Non marcescit: inde ei nomen. Plin. l. 18. c. 8.

Num. 2.

Sententiæ Biblicæ.

ALii dividunt propria. Prov. 11. 24. Septuag: *Sunt, qui propria seminantis, plura faciunt: sunt autem, qui congregantes, minuuntur.* Sicut agricola, qui jacit semen, pro uno grano, vel modio, recipit viginti, triginta, imò subinde sexaginta, & centum, in copiosa messe; sic beneficus spargens opes in egenos. Cornelius hîc.

Qui inebriat, ipse quoque inebriobitur. Ibid. v. 25. Hebr. & irrigans ipse jore, id est, pluvia est: id est, ipse aliis benefaciendo pluviam frugibus suis, ut lætissimæ, & copiosissimæ, evadant, inducit. Pagninus: qui irrigat, & inebriat; ipse irrigabitur, & inebriabitur. Inebriat, id est, affluenter largitur eleemosynam: sic ebrietas fumitur pro satietate, copiâ, & affluentiâ. Cant. 5. 1. Prov. 5. 19. Id. hîc.

Fili, si habes, benefac tecum. Eccl. 14. 11. Syrus: *si habes, fili mi, ministra animæ tuæ; & si habes, benefac tibi.*

Accipe bonum. Os. 14. 3. Accipe, id est, da bonum, quod à nobis vicissim accipias. Ad blandiendum enim antificies mendici dicunt, accipe, non da. q. d. da non tam nobis, quàm tibi: quia nos illud tibi reddemus. Sic Ps. 67. 19. dicitur: *ascendisti in altum, &c. accepisti dona in hominibus.* Id est, dedisti; ùt explicat Apostolus Eph. 4. 8. Cornelius hîc.

Num. 3.

Exempla Biblica.

SI inveni in oculis tuis, nè transeas servum tuum. Gen. 18. 3. Hoc est admirabile. Beneficium, inquit, das, non accipis: verè enim ejusmodi res hospitalitas est; quâ magis accipit, quàm dat, qui illam promptè, & alacriter exercet. S. Chrysost. hom. 41. in Gen.

Vade in Sarepht a præcepi enim ibi mulieri viduæ, ut pascat te 3. Reg. 17. 9. Quando S. Eliam fame confectum ad domum viduæ Deus misit, ut benefaceret viduæ; ità dispositi: siquidem per ipsum Eliam in illa magna fame illam pavit. Diez. conc. 2. in Assumpt. V.

Faciamus hîc tria tabernacula. Matth. 17. 4. Dionysius Carth. quæret: cur non dixit, faciamus hic sex tabernacula? hoc enim numerus præsentium postulat. Resp. quia putavit in illis tribus tabernaculis se, & duos discipulos, recipi posse, ac commorari: sic tamen,

ut ipse esset in tabernaculo sui magistri charissimi. Memor erat, quòd suum negotium conficit, qui tractat alienum; de aliena habitatione sollicitus, hac ratione putat, optimam sibi sedem obventuram. Didacus Niss. s. in die Cin. §. 2.

Num. 4.

Sententiæ Patrum.

UNde illa vidua 4.Reg. 4. 7. liberata? nisi de augmento olei. In oleo misericordia intelligitur. S. Augustinus s. 2. D. 5. Trinit.

Certùm est, unumquemque nostrùm animæ suæ benefacere, quoties misericordiâ suâ inopiæ succurrit alienæ. S. Leo s. 1. de Collectis. Thesaurum enim suum condit in cœlo, qui Christum pascit in paupere. Benignitatem itaque in hoc, & dispensationem divinæ pietatis agnosce: idcirco enim te abundare voluit, ut per te alius non egeret. Calamitate affectum ut aurum amplectere; infirmam pauperis valetudinem ità fove; ut in ea sanitatem tuam, & salutem uxoris, & filiorum, & servorum, & totius denique familiæ, sitam putes. S. Greg. Niss. de. pauperib. amandis.

Da pauperi, & des tibi: quia, quidquid pauperi dederis, tu habebis. S. Chrysol. s. 8.

Misericordiam volui Os. 6. Humanam misericordiam petit, ut largiatur divinam. Id. ib.

O fortis virtus! quæ neminem spolians, omnia rapis: omnia facis tua, & nemini aufers sua; dum bonum, quod in alio diligis, diligendo acquiris. Richardus à S. Vict. tr. de grad. Char. c. 1.

§. IX.

Visæ, & cognitæ miseriæ movent ad misericordiam.

Num. 1.

Deum & Filium ejus Incarnatum.

VIdi afflictionem populi mei, Ex. 37.

Respice in me, & miserere mei. Ps. 24. 16. Quasi misericordia per oculos prodiret. Escobar l. 1. mir. Chr. l. 8. Obs. 6.

Speciosa misericordia DEI in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ tempore siccitatis. Eccl. 35. 26. Nubes è terrenis vaporibus attrahuntur. Ps. 134. 7. *educens nubes ab extremo terræ*: quia nostras videre miserias, misericordiam suam excitat. Ps. 102. 13. *quoniam ipse cognovit figmentum nostrum.* Octavianus in Eccl. 18.

Videns turbas misertus est eis. Matth. 9. 36. Observa: non dicit Evangelista, JEsus audiens, sed *videns*: plus enim ad commiserandum tangitur visu, quàm auditu. Christus ipsô solùm conspectu populi miserè habentis permotus est ad misericordiam, & commiserationem. Didacus Niss. Phar. Græc. l. 2. c. 4.

Adducunt ei surdum. Marci 7. 32. Non sunt contenti pro absente loqui, sed oculis JEsu præsentant. Ex humanis sic arguebant, quòd visa miseria divinam pietatem alliceret. Sylveira c. 3. hic.

Misericordiâ motus super eam dixit illi: noli flere. Luc. 7. 13. Quæres: quid Christum ad hanc misericordiam moverit, cùm, licèt turba multa civitatis cum illa, tamen id nemo rogârit. Respondet Euthymius: *misericordiâ motus est super illam*, intuitus eam inconsolabiliter flentem. Si enim turba miserebatur; quantò magis fons misericordiæ. Didacus Niss. f. 2. D. 3. Quadr. §. 5.

Homo quidam hydropicus erat ante illum. Luc. 14. 2. Hydropicum, metu Judæorum, & Pharisæorum, non ausum petere sanitatem in Sabbatho, sed ante Christum stetisse; ut ex aspectu misertus sanaret eum, ait Euthymius. Apud Barradium t. 3. l. 3. c. 12, D. 16. Pent.

Conversus Dominus respexit Petrum. Luc. 22. 61. 62. Ille autem continuò *egressus foras*, flexit amarè. Hieron. nec enim fieri poterat, ut in negationis tenebris permaneret, quem lux respexerant Mundi.

Cum esses sub ficu, vidi te. Joan. 14. 8. Rupert. l. 2. in Joan. vidit non solùm Philippum, sed omnes electos suos, dum essent sub ficu; vidit misericordiæ suæ oculis. Id est, cùm primus parens illorum factus mandati transgressor, consutis sicùs foliis pudenda contegeret; jam tunc vidit eos, & misertus est: jam disponebat misericorditer, quò illos ordine à prævaricationis reatu liberaret.

Cùm sublevâsset oculos. Joan. 6. 5. Sublevati oculi JEsu fenestræ salutis, & patentes misericordiæ januæ sunt, per quas gratia, & veritas, emittitur: sublevatio oculorum JEsu præsens miserorum compassio est. S. Rupert. l. 6. hic.

Præteriens JEsus vidit hominem cæcum. Joan. 9. 1. Vidit cœcum, & lumine donavit: nec enim Dei oculi vident quos salute non sint donaturi. Hinc Ps. 79. 4. *ostende faciem tuam, & salvi erimus.* Ambros. aspectus Dei, salus nostra est; atque in ejus vultu nostrum est adjutorium. Habac. 3. 6. *aspexit, & dissolvit gentes.* August. l. 18. de Civ. c. 32. aspexit, hoc est, misertus est, & fecit pœnitentes. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 3. Sect. 1. Obs. 3.

Dicunt ei: Domine veni, & vide. Joan. 11. 34. Quid est vide? miserere: videt enim Dominus, quando miseretur. V. Beda hìc.

Justitia meritum quærit; misericordia miseriam intuetur. S. Bernardus ep. 12.

Num. 2.

Homines.

Ex Veteri.

INclusit eum Dominus deforis. Gen. 7. 16. Et novem sic obstruxit, ut, quid aquis ageretur, Noë non videret. Quô id consilio? S. Chrysost. hom. 25. in Gen. ut nè posset justus videre communem hominum interitum; unde majori dolore conficeretur. Durus valdè homo est, qui hominis lanienam siccis spectat oculis; cùm vel Nero speculô smaragdinô pugnas spectaret gladiatorum; ut viridi lenitate mulceret aspectum rerum fœdissimarum, teste Plinio l. 37. c. 5. Velloso in Judith. 2. 6.

Joseph egressus est ad terram Ægypti, & circuivit omnes regiones Ægypti. Gen. 41. 45. 46. Ut scilicet propriis oculis misetiam subditorum aspiceret. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 5. Obs. 7.

Ibat per singulos annos circuiens Bethel. 1. Reg. 7. 16. Samuel rem suam non agebat, sed suorum; nè subditi adeundo Judicem sumptus facerent &c. Mendoza hìc.

Non

Non parcet oculus tuus. Judith 2. 6. Vetat severè Nabuchodonosor, nè Holofernes flectatur aspectu gentis miseræ. Aut jugum, aut gladium, recipiant omnes; pereant, si non pereant. Sunt oculi misericordiæ sedes: nam si homo non exuit hominem, videre non potest siccis oculis calamitatem alienam. Velloso hîc.

Tunc Eliachim circuivit omnem Israel. Judith 4. 11. Magnus omninò Sacerdos, qui populum sibi subditum adit; ut videat, alloquatur Non alibi magnus vocatur, nisi cùm urbes, pagos, provinciam lustrat totam, amore gentis agnoscendæ, monendæ. Id. hîc. Paræn. 13.

Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. Pro. 22. 9. Hebr. *bonus oculus*; vel potiùs *bonus oculo.* Chald. *qui bonum oculum habet.* Bonus oculo est, qui placidô, & benignô, oculô respicit pauperes. S. Chrysost. hom. 12. in ep. ap Hebr. eleemosyna, ac misericordia, est tanquam quædam aurea, ac vivens columba, placidum habens aspectum, & mitem oculum; nihil est illô oculô melius: itaque misericordiæ oculi obvenerunt columbini, placidi, benevoli. Adagium Arabum est, cent. 1. n. 80. liberalis, vicinus est Dei, vicinus hominis, vicinus paradisi, remotus ab igne Inferni. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Surge, & sta in medium. Luc. 6. 8. Carpebant curationem: quæ in Sabbathis à Christo fiebat, prætextu religionis. Ut autem eos molliret ad misericordiam, jubet hominem surgere & in medium prosilire: ut visâ miseriâ compatiantur. S. Chrysost. hom. 62. in Matth. comotus misericordiâ *dimisit eum.* Matth. 18. 27. neque antequam supplicaret: ut calamitate suâ perductus facilis ad ignoscendum fieret. Pinna in Eccl. Ethol. 224.

Facebat ad januam ejus ulteribus plenus. Luc. 16. 20. quia nihil erat vox unius oris clamantis, ad aperiendum os divitis; corpus pauperis vulneribus Deus aperuit: ut in admonendo divite tot essent pauperis ora, quot vulnera. S. Chrysol. s. 121.

Sanat te Dominus Jesus. Act. 9. 34. Cur Petrus non interrogat hunc paralyticum, vis sanus fieri? Ipsa ejus miseria id Petro indicabat. Sylveira hîc.

Sententiæ Patrum.

Non solas aures præbere debemus audiendis precantium vocibus, sed etiam oculos considerandis necessitatibus. Plus clamat operatori bono debilitas visa, quàm vox pauperi. Videndus est ille, qui te non videt, requirendus ille, qui erubescit videri. S. Ambros. l. 2. offic. c. 16.

Oculi sunt omnes illi, qui ad populum ducendum ordinati sunt: quid enim inter membra nostra præstantius est oculis. S. Greg. Nyss. hom. 7. in Cant.

Necesse est, ut ampliùs visa permoveat, quàm audita calamitas. Cassiod. l. 5. ep. 29.

§. X.

Misericordia Christo D. exhibetur.

Alii autem cædebant ramos de arboribus & sternebant in via. Matth. 21. 8. Sterne in via ramos Olivarum, id est, opera misericordiæ pedibus ejus accommodes. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Nihil invenit in eâ, nisi folia tantum. Matth. 21. 19. Etiam illa ficus nobis cavenda est, de suæ infœcunditatis exemplo; quàm Dominus Jesus nihil habentem, quod esuriens sumeret, perpetuâ sterilitate damnavit: ut intelligeremus, quoniam qui esurientem non refovet, & egenum, illi denegat cibum: qui, quod pauperi est datum, sibi dixit impensum. S. Leo s. 7. de jejunio.

Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Marci 16. 1. Tu quoque, si te induas viscera misericordiæ; liberalem, benignum, exhibens &c. Constat te quoque abundare unguentis optimis; nec caput, aut pedes Domini tantùm, sed passim, quantùm in te est, ungere suscepisse totum corpus, quod est Ecclesia. S. Bernard. s. 12. in Cant.

Accepit eum in ulnas suas. Luc. 2. 28. Quid est, quòd *Maria* portat eum in utero, Joseph in humero in Ægyptum, Simeon in brachiis? *Maria* significat Prædicatores, Joseph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Si quis, autem est, qui porrigat panem esurienti, potum sitienti, cœteraque misericordiæ opera sollicitè impendat egenti; nónne iste rectè videtur eum portare in brachiis? S. Bernardus s. 8. in Brevibus. Alii portant Jesum in brachiis cùm Simeone; qui faciunt opera misericordiæ. Hugo Card. in c. 3. Matth.

Pedes ejus & unguento ungebat. Luc. 7. 38. In activa vita pedes tantùm ungit Ecclesia; dum pauperibus, vel egenis, pro nomine ejus, cujus tanquam capitis infima membra sunt, corporalibus ministrat subsidiis: in contemplativa verò caput, & pedes, ejus gratiosiùs ungit; dum de fideli sanctarum radice, sivè medullâ, Scripturarum, pium conficiens sermonem suaviter tractat. Rupertus ep. ad Cunonem Abb. Pedes ungis, proximis misericorditer subveniendo. de Ponte in Cant. 1. Exh. 32. §. 2. Unctio pedum opera misericordiæ significavit: pauperes enim Domini sunt pedes; quibus adhuc ambulat in terra. Blesensis s. 23. de S. Magd.

§. XI.

Misericors meretur misericordiam.

Da misericordi. Eccl. 12. 4. Dionys. Carth. da illi, qui in alios misericors est. Jure enim apud nos misericordiam invenire debet, apud quem misericordiam alii invenerunt. Merentur fontes, ut iis mare aquas subministret;

quoniam & ipsi in alios munifici aquas haurientibus suppeditant. Octavianus hic.

In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Eccl. 28. 4. q. d. quâ audaciâ, quâ præsumptione, homo immisericors, & in similem sibi crudelis, poscet à Deo misericordiam; eamque non de uno, sed de multis, iisque gravissimis peccatis? Cornelius hic.

Verumtamen quod superest, date eleemosynam. Luc. 11. 41. Nec ideò Christus hæc ait, quasi sola eleemosynarum largitio sit purgativa à vitiis; sed quia inter remedia contra peccata, est quoddam præcipuum; & per appropriationem quandam, veniam desuper meretur: quia decens est, ut Deus sic faciat nobis, sicut nos facimus proximis nostris. *Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.* Dionys. Carth. hic.

Erat quidam mendicus nomine Lazarus. Luc. 16. 20. Si dives epulo Lazaro inopi jacenti ad januam succurrisset, divinæ pietatis procul dubio expertus fuisset circa salutem documentum: eleemosyna enim plures iniquos divites ab æterno liberavit exitio. S. August. s. 122. de temp. ô infelicitas generis humani! quàm multi divites inveniuntur, qui ebriosos magis, quàm oportet, cogunt bibere; & ante ostium pauperibus petentibus vel unum calicem aquæ dissimulant dare. S. Chrysol s. 121. iste dives non pauperem, sed ipsam Dei misericordiam, despicit; ad januam suam Lazarô sic jacente. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 3. obs. 6. hic.

Dans autem illi manum, erexit eam. Act. 9. 41. Cur Petrus, qui mirabilia umbrâ suâ, & voce operabatur; ut hanc mulierem suscitaret, ejus manum apprehendit? Tabitha manus suas extendebat ad pauperes, ut eorum miseriam sublevaret: manus ergo contactu Apostolicô eleemosynæ fructum recipiat. Sylveira hic q. 34.

Ceciderant catenæ de manibus ejus Act. 12. 7. Cur Angelus de manibus Petri velociter solvit catenas? Non poterat pati, quòd Petri manus amplissimâ potestate plenæ, alligatæ essent. Et quia manibus usus; opùs fuerat suprà Tabitham beneficam suscitando. Id. hic q. 12.

Vinum, & oleum, nè læseris. Apoc. 6. 6. Cur hæc singulariter libera esse debent ab omni calamitate? Luc. 10. 34. de Samaritan; vinò & oleo, quæ inservierant ad curanda egeni miseri vulnera. Ità Andreas Cæs. apud Sylveira hic: nè vinum, aut oleum, lædatur; jubetur: ut quæ illos sanare sint idonea, qui in latrones inciderunt.

Misereantur pauperum, qui sibi volunt parcere Christum; faciles sint ad alimenta miserorum, qui cupiunt ad societatem pervenire Fidelium. Cibus egeni, regni cœlestis est pretium; & largitor temporalium, hæres efficitur æternorum &c. S. Leo s. 4. de collect. Unde autem exigua ista impendia tantâ æstimari taxatione meruerunt? nisi quia pondera operum charitatis lance pensantur. Idem.

Quamvis quis Fidelis sit, & castus, & sobrius, & aliis moribus ornatus insignibus; misericors tamen si non est, misericordiam non meretur. Id. s. 5. de Coll.

Nec ulli rei potiùs, quàm humanitati, & commiserationi commiseratio, & humanitas, ab eo rependi solet. S. Gregor. Naz. or. 27. de paup. amore.

Discamus misericordes esse omnium causâ; maximè quoniam & nos multæ indigemus misericordiæ; & neque vivere putemus per id temporis, quô non misereamur. S. Chrysost. hom. 33. ad pop. Ant.

Impossibile est, ut misericordiam à Deo percipiant, qui eam proximo exhibere non curant. S. Bonaventura s. 82. Dom. 1. Pent. Homo, da Deo, quod vult; si vis tibi dari à Deo, quod vis. S. Chrysol. s. 8. Humanam misericordiam petit Deus ut largiatur divinam. S. Chrysologus. s. 8.

§. XII.

Misericordia respiciens quatuor novissima.

Num. 1. *Mortem.*

Reversa est ad eum in arcam. Gen. 8. 9. Eleemosyna columba est illa, quæ ad vesperum revertitur ad Noë in diluvio, virentem olivæ ferens ramum; id est, fiduciam, lætitiam, pacem sempiternam. Barradius t. 3. l. 4. c. 2. D. 8. Pent. Pennata est eleemosyna, & levis, aureas habens alas; ipsos suprà modum delectans Angelos. S. Chrysost. hom. 7. de pœnit. Columbam emiserat Noë, illa vesperi reversa viridem olivæ ramulum reportavit, ad obitûs nostri vesperam, ubi nos dolorum cinget diluvium, redibit argentea hæc columba; & ramum referet olivæ, fiduciam, pacem, lætitiam, immortalem gloriam. Drexelius de Eleem. p. 3. 1. 6. §. 1.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus. Ps. 40. 4. Lectum doloris diem mortis intelligamus: ille enim gravis est, & molestus peccatoribus propter metum Judicii. Sed in eo fert opem ei, qui est amator pauperum. S. Chrysost. hic.

Senectus mea, in misericordia uteri. Ps. 91. 11. Id est, vita matura habebit uberes fructus operum misericordiæ. Senes ad literam magis debent esse misericordes, propter multas rationes: videlicet quia dum deficit via, debent aliis impartiri viaticum. Quia deficiunt nundinæ hujus vitæ, quantùm ad ipsos: undè debent emere de pecunia sua, quidquid possunt; quia navigantes appropinquant portui, ubi navis salvabitur, vel peribit. Quia omnia oportet eos dimittere. *Nihil intulimus in hunc Mundum.* 1. Tim. 6. 7. Debent ire in longinquam regionem; unde debent sibi præparare viaticum. Vadit ad curiam; & ideo indiget amicis, & advocatis. Hugo Card. hic.

Ab auditione mala non timebit. Ps. 111. 7. Alius: nuntium malum non timebit. Nam si viderit morbum minitari, minimè extimescet. Et imminente morte non modò non metuit; sed etiam festinat quamprimum in ea loca conce-

concedere, ubi sunt ejus merces: ubi enim est thesaurus hominis, ibi cor ejus. Si enim mercatores, qui domum multa onera præmiserunt, properant quotidie suas divitias videre; multò magis hic, qui in cœlo omnes suas facultates antea depositi, volet à rebus præsentibus avulsus ad futuras festinare. S. Chrysost. hic.

Sola virtus comes est defunctorum. Sola nos sequitur misericordia, quæ cœlestium dux prævia mansionum, pecuniæ vilis usurâ tabernacula defunctis acquirit æterna. S. Ambros. in Luc. 12.

Non memini, me legisse, mala morte mortuum, qui libenter opera prietatis exercuit: habet enim multos intercessores; & impossibile est, multorum preces non exaudiri. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.

Præveniens para tibi ipse sepulchrum: pulchrum sepulchrum pietas. Omnibus tibi circumpositis hinc abi, proprium ornatum divitias effice, habe illas tecum. Isidorus Clarius l. 1. or. 38.

Num. 2. Judicium.

In die mala liberabit eum Dominus. Ps. 40. 2. Non videbit diem malum, qui dies bonos habere pauperem fecit. Videbit diem malum, qui diem judicii sinè advocatione pauperis intraverit. Sinè causâ accusant peccata, quem pauper excusat. S. Chrpsol. s. 14. hic.

Et capilli capitis ejus quasi lana munda. Dan. 7. 9. Lana capitis in throno præsidentis, summam misericordiam in pauperes effusam indigitat: charitate enim suâ scelerum multitudinem operuit; plagas flagitiorum lanâ, suô sanguine rubricatâ, abolevit &c. Quo in loco graviter objurgat potentiores immiseri cordes; qui miseros famentes, & nudos, nec alimentô, nec veste, confovent. Unde hæc prima in Judicio disquisitio: *esurivi &c.* Arcones in Is. 3. Disc 2.

Congregabit triticum suum in horreum. Matth. 3. 12 Per ventilabrum significatur divinum Judicium, quô Christus D. discernet bonos à malis. S. Cæsarius dial. 4. qui verò velut triticum nutritores proximorum fuerunt, & rectè virtutem perfecerunt; illos in horreum comportat. Sylveira addit. in Matth. 3. q. 4.

Ne fortè non sufficiat nobis, & vobis. Matth. 25. 9. Bonæ virgines, cur tam duræ estis in sorores? tantillum olei procurâstis; ut mei modicum aliis valeatis porrigere? sed instricti Judicis adventu quævis abundantia disparet. B. Cæsarius Arelat hîc: tantus terror, & tanta exinanitio, erit in die judicii; ut etiam illi, qui oleum misericordiæ intelligunt se abundantiùs præparâsse; metuant, nè eis possit ad omnia peccata redimenda sufficere. Nemo tot meritorum cumulos repositos habebit; qui, dum ad tribunal Christi accedit, non dubitet, an satis sibi proviserit? Quis plura congessit opera misericordiæ, quàm Job? *oculus fuit cæco &c.* c. 29. 15. omnium rerum sustinuit jacturam; & tamen ait c. 7. 21. *Si manè me quæsieris, non subsistam.* Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 13.

Esurivi, & non dedistis mihi manducare. Matth. 25. 35. Cur hoc duntaxat peccatum commemoraturum se Dominus profitetur? quòd hoc peccatum minùs est, quàm cœtera peccata, excusabile: in aliis enim vel ignorantia, vel naturæ exstimulatio, vel impetus animi; si non plenam ac veram; certè aliquam saltèm inter homines afferre videntur excusationem: hîc verò nihil horum intercedit. Isidorus Clarius l. 1. or. 11. In judicio extremo, ubi Dominus justos alloquitur, ordine primò & ut antesignanus, qui pauperem nutriit, accersitur. Qui panem administravit, ante omnes promovetur: liberalis denique præ cœteris in vitam præmittitur. S. Basilius s. 3. in div. avar.

Per unam Sabbathi unusquisque vestrum apud se ponat recondens, quòd ei benè placuerit. 1. Cor. 16. 2. Sed nota, quòd paulò antè c. 15. 52. præmiserat: *in momento, in ictu oculi, & in novissima tuba, mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.* S. Chrysost. s. de Coll. & eleemos. tomo 4. animadverte sensum, & ingenium Apostoli; quàm tempestivè ad hanc admonitionem accedit: cùm enim meminit futuri judicii, terribilisque illius sedis; tum de hoc reliquum sermonem informat. Didacus Niss. in Phœn. Græc. l. 3. c. 12.

Superexaltat misericordia judicium. Jac. 2. 13. Quid est hoc, fratres? superponitur misericordia judicio, in quo inventum fuerit opus misericordiæ. Et si habuerit aliquid fortè in judicio, quô puniatur; tanquam undâ misericordiæ peccati ignis extinguitur. S. August. in Ps. 143. Misericordia in foro judiciario Domini locum superiorem obtinet: nam *misericordia superexaltat judicium.* Et ideò à foro justitiæ licitum est appellare ad forum misericordiæ. Hugo Card. in Matth. 5.

Dicturus causam in judicio Dei, Patronam tibi misericordiam, per quam liberari possis, assume. S. Chrysol. s. 8.

Gratis misericordiam sperat ibi, qui hîc non fecerit misericordiam: currit ad præmium, qui facit misericordiam; qui non facit misericordiam, decurrit ad pœnam. Idem ibidem.

In judicio Divino misericordia est optima Advocata. *Conclude eleemosynam, & hæc pro te exorabit.* Eccl. 29. 15. Tunc certè plus valent preces misericordiæ, quàm omnium Sanctorum. S. Bonaventura s. 2. D. 1. Pent.

Ante judicium judicem donis occupa: da illi ansam exercendæ humanitatis; suggere ignoscendi materiam. Novit Dominus pauperum manibus corrumpentia munera sumere; novit exiguô munere prolixa abolere supplicia: misericordiâ ignem extinguamus. S. Basilius Seleuc. or. in illud ego sum pastor bonus.

Monendi sunt; ut attendant, quòd melius est, rationem reddere de misericordia, quàm justitia. B. Humbertus s. 24. ad Carthusienses.

Num.

Num. 3.

Infernum.

Statuet hædos à sinistris Matth. 25. 33. Eos, qui à sinistris sunt, in ignem mittit, qui præparatus est diabolo. Quia enim compassionis expertes sunt diaboli; & hostiliter, & inimicè, erga nos affarti sunt; meritò idem supplicium habent, qui ejusdem voluntatis sunt. Theophylactus hic.

Erat quidam dives. Luc. 16. 19. Ille dives, ante cujus januam jacebat miserrimus ulcerosus, non est dictus raptor rerum alienarum. Dives, inquit, erat; non dixerat pauperum oppressor, non pupillorum spoliator, non viduarum persecutor, nihil horum; sed: erat quidam dives. Quid magnum est? dives erat; de suo dives erat. Si vis audire crimen divitis illius, noli ampliùs quærere, quàm audis à veritate: *dives erat, induebatur purpurâ, & byssò &c.* Quod ergò ejus crimen? jacens ante januam ulcerosus, & non auditus: hoc enim apertè de illo dictum est, quòd immisericors erat. Propter hanc solam inhumanitatem, quâ contemnebat pauperem ante januam suam jacentem; nec congruè, digneque, pascebat; *mortuus est, & sepultus in Inferno.* Desideravit guttam, qui non dedit micam. S. Aug. s. 19. de verb. Cap. Quæso vos pauperum inimici: an nescitis horum causâ in Sacro Evangelio poni, & commemorari exempla, omnia horrenda, & terribilia? nonnè graves illius cruciatus, & gemitus, recensentur, qui in byssо fuerat enutritus? Quid huic alter ei similis: nónne cùm vesperi de matutinis deliciis cogitaret, tam inexpectatâ, & repentinâ, damnatus est morte; ut nè orientis quidem solis radium potuerit intueri? S. Gregor. Nyss. or. 1. de pauperib. amandis.

Ante fores gehennæ stat misericordia, & neminem permittit in carcerem mitti. S. August. lib. 50. hom. 30. Vide Eleemosyna.

Num. 4.

Paradisum, cœlum.

In ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum. 3. Reg. 6. 31. intimæ partis templi, quæ Sancta Sanctorum dicitur, & cœlum repræsentat; ùt scripsit Paulus ad Hebr. 9. 12. Per hoc significatur, misericordiam nobis ingressum in cœlum aperire. Ex monte olivarum ad cœlum ascendit Christus; ex monte misericordiæ ascendit Christianus. Aloysius Lipoman. in prato Spir. c. 185.

Beati misericordes, Matth. 5. 7. Misericordia est ostiaria paradisi illa poterit Domino dicere: libera me ab omnibus tormentis, quia omni genere tormentorum punita sum. 2. Cor. 11. 29. *quis infirmatur &c.* Hugo Card. hîc.

Vidi ego quosdam jejunantes, orantes, præteritorum pœnitentiâ suspirantes, omnem denique linè sumptu pietatem offendentes; egentibus verò nè obolum quidem præbentes. Quid his cætera virtutum diligentia prodest? non propterea regnum consequentur. S. Basilius s. 2. in div. avaros.

§. XIII.

Misericordia extinguit peccata &c.

VIdua illa 4. Reg. 4. 5. unde liberata est, & debita solvit? nisi de augmento olei, & misericordiæ. S. Augustin. s. 206. de temp.

Ignem ardentem extinguit aqua; & eleemosyna resistit peccatis. Eccl. 3. 33. Aqua ergo misericordiæ comparatur. S. Maximus hom. 1. de eleem.

Qui habet duas tunicas, det non habenti &c. Luc. 3. 11. Cùm Joannes B. pœnitentiam prædicaret, ipsi, quibus dixerat, *genimina viperarum &c.* dicebant: *quid faciemus?* quibus respondit: *qui habet &c.* Mira res! tam perditis, ut misericordiam Dei consequantur, præcipere, ut misericordes sint. Id. ib.

Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Luc. 11. 41. Severè Christus reprehendit Pharisæos: *væ vobis, qui diligitis primas cathedras &c.* post tot comminationes quis cogitaret aliquam his omnibus spem salutis superesse? & tamen ait Dominus: *veruntamen &c.* Diez. conc. 2. D. 4. adv.

§. XIV.

Misericordia evitat pœnas Dei, & alia mala.

ABscondit se Adam, & uxor ejus, à facie Domini Dei in medio ligni paradisi. Gen. 3. 8. Hoc lignum erat illud scientiæ boni, & mali, ùt communiter tenent interpretes. Sed cur sub hac arbore se abscondit? an putat alicubi ab oculis Dei se latere posse? Confugit ad misericordem arborem, quæ seipsam denudaverat; ut nudos vestiret. Hinc fortè Deus puniturus ait ei: *ubi es?* exi foras à loco, in quo es, ùt exponit Pereira; acsi Deus arboris misericordiam reveretur: nec enim sub tutela misericordiæ reum punire volebat. Id. ib.

Rahab exploratores Josue in Hiericho hospitio excepit, fideliter custodovit, ac dimisit. Jos. 2. 1. proinde domus ejus tota, & sola, ab Hebræis in clade servata est.

Ab auditione mala non timebit. Ps. 111. 7. alius: *nuntium malum non timebit.* Nam sive bellum viderit adventare, sive terræmotum oppida diruere; sive latrones, & murorum effossores, omnia eripere; sive Barbaros incursiones facere; minimè (misericors) extimescat: suas enim opes antea deposuit in loco tutissimo; & ex quo non possunt eripi. S. Chrysostomus hic.

Ini consilium. Is. 16. 3. q. d. inquit S. Hieron. vis cladem evadere à Moab, Deumque tibi propitium, & protectorem, reddere? accipe consilium, quod suggero. *Pone, quasi noctem, umbram tuam in meridie; absconde fugientes.* Symbolicè: sicut meridies, & æstus,

stus, significat ingentem calamitatem (quia in meridie sol maximè urit) ità umbra & nox, significat ejus remedium, refugium, & refrigerium. Unde Is. 4. 6. dicitur: *erit in umbraculum diei ab æstu.* Sensus ergò est: ô Moabitæ, vultis esse salvi, vultis evadere manus Nabuchodonosoris? facite, quòd dico: Israelitas cognatos, & vicinos vestros, patriâ exules, humaniter excipite, fovete, protegite. Nota hic: optimum remedium, ad evadendam instantem afflictionem, & Dei vindictam, esse misericordiam. Vis evadere miseriam? esto misericors in miseros. Vis suscipi cœlo? suscipe peregrinum hospitio. Cornelius hic.

Arefacta est continuò ficulnea. Matth. 21. 19. Cur hæc ficulnea maledicitur, & non potius illa paradisi? quæ humani generis ruina fuit. Arbor illa vetita, juxta Isidorum Pelus. Ambros. Athanas. ficus fuit. Cur ergo hæc non maledicitur? licèt indignationem meruit, dum gulæ Evæ, & Adami inserviit; tamen benè sibi consuluit, dum nudis parentibus vestes exhibuit. Gen. 37. Sic eleemosyna liberat hominem à maledictione, licèt aliis peccatis infectum. Sylveira Addit. hic.

Manducat Deus in cœlo panem, quem perceperit pauper in terra. Si nobis in cœlo misericordia sit patrona, nihil nobis nocebit in terra. S. Chrysol. s. 42.

E contrà malè immisericordi.

Nutantes transferantur filii ejus &c. Ps. 108. 10. Audiri possunt supplicia horribiliora? In quem autem immittit plagas tam horridas? an in Cain fratricidam? an in Goliath? an in Dathan, & Abyron? &c. neminem ex his designat. In scopum tot ærumnarum illum ponit, qui ausus est conculcare abjectos, & inopes: *pro eo, quòd non est recordatus facere misericordiam* v. 16. Oliva t. 2. conc. 21.

Ablactavit eam, quæ erat absque misericordia. Os. 1. 8. Licèt Deus tantoperè Hebræos dilexerit; quia tamen in proximos suos crudeles fuerunt, non occurrentes illis in necessitatibus eorum; eis consolationes, & particularia auxilia, abstulit. Diez s. 5. post Cin.

Hac de causa Deus omnipotens manum non aperit, quoniam fraternitatis charitatem occlusimus. Ob hoc & campi steriles, quoniam charitas friguit, aruit. Et quamquam supplicantium vox assiduè clamat, attamen apud homines evanescit, & dissipatur: nam & nos rogantes minimè audimus. S. Basilius s. 3. in div. avar.

§. XV.

Misericordia meretur benedictiones, gratias.

ABraham, & Loth, hospitales, Angelos habuerunt hospites. Gen. 18. & 19. Tobias, quia sepeliebat, vidit Raphaelem. c. 12. 12. Act. 10. 2. &c. Cornelius ob eleemosynas meruit Angelum loquentem, & converti. *Unâ Sabbathi &c.* Luc. 24. 1. Docemur: opera misericordiæ mereri conversationem cum Angelis. Stella in Luc. 24.

Panem suum esurienti dederit. Ezech. 18. 7. In fame Burgundiæ Ecdicius Senator ad quatuor millia pauperum continuò aluit. Unde ad eum vox de cœlo lapsa: Ecdici, quia fecisti rem hanc; tibi, & semini tuo, panis non deerit in sempiternum; eò quòd obedieris verbis meis, & famen meam refectione pauperum satiaveris. Ità Gregor. Turon. l. 2. hist. Franc. c. 24.

Venite benedicti. Matth. 25. 34. Non otiosè misericordes in remuneratione à Domino vocantur *benedicti;* nec eorum benedictio in particulari explicatur, an fuerit cœlestium? an terrenorum? an agri pleni? an frumenti, & vini? Quia misericordis benedictio perfecta est; omnes benedictiones complectens. Nazianz. or. de pauper. amore: dicet Dominus animæ tuæ: salus tua ego sum, & fides tua te salvum fecit. Et ecce sanus factus es; nec non omnia humanitatis verba; si solùm te dolentibus viderit humanum. Baeza. t. 3. l. 13. c. 3. §. 6.

Date & dabitur vobis. Luc. 6. 38. Deus misericordibus, & liberalibus, etiam in temporalibus benedicit; estque commune dictum: qui non dat, quod amat; non capit, quòd optat. Dionys. Carth. hic.

§. XVI.

Misericordia vocatur justitia, sanctitas.

UT habeas justitiam &c. Deut 24. 13. id est, misericordiam. Dan. 4. 24. *peccata tua eleemosynis.* Chald. *justitiâ, redime.* Prov. *Justitia,* id est, misericordia, *liberabit* Prov. 11. 4. *à morte:* præcessit enim, *non proderunt divitiæ* avarè reconditæ *in die ultionis.* Ps. 111. 9. *dispersit, dedit pauperibus; justitia, id est,* ex radice Hebraica, *eleemosyna ejus manet in saculum sæculi.* Cornelius in Deut. hic.

Periit sanctus. Mich. 7. 2. Hebr. *pius,* Chald. *misericors.* Tigurina *benignus.*

Attendite, nè justitiam vestram &c. Matth. 6. 1. Arab. *misericordiam,* Chrysost. *eleemosynam.*

§. XVII.

Misericordiæ honor, dignitas, præstantia.

Num 1.

Facit filium Dei.

ET species quarto similis filio Dei. Dan. 3. 92. Verum Filium Dei interpretatur Tertullianus, Augustinus, Rupertus: nimirum quia pueris illis, omni ope humanâ destitutis, pupillis denique, opem tulit; dignum potuit Rex existimare, qui aut Filius Dei videretur, aut esset. Octavianus in Eccl. c. 4.

Et eris tu, filius altissimi. Eccl. 4. 11. Magna hæc merces. Angeli natura omnes creatas alias dignitate præeminet: quare Joannes

B. *Angelus* dictus est Malach. 3. 1. Nunquam tamen tam præcellens natura filii Dei nomine dignata est. Hebr. 1. 5. *cui enim dixit aliquando Angelorum, filius meus es tu?* hunc autem titulum pupillorum patri tribuit. Octavianus hîc.

Hic est Filius meus dilectus. Matth. 17. 5. Pater æternus Christum aspiciens in miserationibus prædivitem, solis in morem effulgentem; Filium suum esse inclamavit. Si Christus solem induit, bonis, & malis, exorientem; quid mirùm, à Patre cœlesti Filii nomine decorari? Escobar t. 1. mir. Chr. l. 11. obs. 4.

Misericordia Dei maximè Deo similem facit: quia unus dicitur alteri similis, quando in facie assimilatur ei; nullum autem opus Dei nobis manifestius, quàm misericordia. S. Vincent. Ferr. s. 2. D. 15. Trinit.

Num. 2.

Varia ejusdem argumenti.

Et senectus mea in misericordia uberi. Ps. 91. 11. Diligenter attendo in Scripturis, ubi primum legerim senectutem. Adam 930. annis vixit; & tamen senex non dicitur: Mathusalem 960. annis vixit, & senex non dicitur. Venio usque ad diluvium; & post diluvium, per annorum ferè tria millia, & nullum invenio, qui dictus est senex. Primus Abraham *senex* dicitur Gen. 24. 1. Et certè multò minoris ætatis fuit, quàm Mathusalem: sed propterea dicitur *senex*, quoniam *senectus* illius inuncta fuit oleô uberi. S. Hieron. hîc. id est, bonis operibus charitatis. Mendoza in 1. Reg. 3. 1.

Initium viæ bonæ, facere justitiam. Prov. 16. 5. Salazar per justitiam accipit misericordiam. S. Chrysost. hom. 5. in Matth. vis corpus Christi honorare; non despicias ipsum nudum. Neque hîc quidem in Ecclesia sericis pannis induas, foris autem frigore, ac nuditate, confici negligas: qui enim dixit, *hoc est corpus meum*, & rem simul cum verbo confecit; idem dixit: esurientem me vidistis & non cibâstis. Hoc dico, non quia vitare velim talium vasorum oblationem; sed quia dignum putem ante omnia misericordiæ, & benignitati, esse incumbendum. *Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum, & aurum gratia bona.* Prov. 22. 1. *Syrus pro auro, & argento, bona est misericordia.*

Odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris. Cant. 4. 11. Si sponsam dicas Ecclesiam, quæ ejus vestimenta? Lucas Abb. hîc: vestimenta Ecclesiæ eos opinor intelligi, qui pauperes tegunt. Sed quis est odor eorum? sicut odor thuris. Cur thuris; non alteriùs odoris? Lucas cit: famam similem pronuntiat Spiritus S. eorum, qui sacrificium Dei efficiuntur, id est, Martyrum; eò quòd thus soli Deo in odorem suavitatis offerri jussum sit. 1. Joan. 3. 16. *in hoc cognovimus, charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit; & nos debemus pro fratribus animas ponere.* mox subjicit: *qui habuerit substantiam hujus mundi.* S. August. apud Hugonem Card. animam meam pro proximo pono; quando ori subtraho, quod pauperi impendo. Didacus Niss. Phœn. Græc. l. 3. c. 12.

Estote ergo vos perfecti &c. Matth. 5. 48. Lucas autem c. 6. 36. *estote misericordes &c.* Ex radice Hebr. *sanctum, & perfectum*, idem est, quod esse *misericordem.*

Factum est, ut portaretur ab Angelis in Sinum Abrahæ. Luc. 16. 22. Una ex causis, cur Limbus sinus Abrahæ dicatur, est; quia voluit Deus magnam Abrahæ misericordiam honorare. Quia Abraham tam liberalis erat in excipiendis peregrinis, & protegendis pauperibus, in Sinu eos gerens; voluit eum Dominus hôc honore afficere; ut ille locus, qui Sanctis Patribus in requiem designatus est, cognomen acciperet illius sinûs, & cordis pii Abrahæ; quòd semper egenis patuit. Diez. conc. 2. in Assumpt. Virg.

Oleoginei colores imagini multum splendorem addunt: sic misericordia omnes virtutes illustrat. Diez. f. 5. D. 4. Quadr.

§. XVIII.

Misericordiam à quibus doceamur.

Corvis præcepi, ut pascant te. 3. Reg. 17. 4. &c. alit (Deus Eliam) corporum copiâ, ut quasi immundi animalis escam abominatus famis solvat sententiam: Vide mihi divinam sapientiam! Traducitur apud Sacros Scriptores corvus, ùt animal pullorum odiô laborans: nam cùm fœtum excluserint, repudiant, neglectâ nutricandi curâ. Sed quæ creaturam omnem pervadit, divina Providentia pullis ipsis corvorum, occultâ quâdam ratione, è minutis quibusdam animalibus escam parat. Mandabo, inquit, corvis, ut pascant te: qui proles produnt, hi tibi cibum metant. Nè igitur durior fueris corvis pullorum osoribus; nec istud illorum erga pullos odium tu erga Judæos imiteris. S. Basilius Seleuc. or. in S. Eliam. S. Chrysost. tom. 6. or. in Eliam, ait; cùm à corvo sustentatum, à vidua, ab Angelo: ut exemplis misericordiæ Dei permotus peteret pluviam, & fertilitatem; quàm licèt Deus sinè precibus ejus dare potuisset, noluisse tamen ad eum honorandum.

Quòd toties in montem Oliveti Dominus ascendit; nos misericordiam diligere docebat, *eleos* enim Græcè, Latinè *misericordia* dicitur. Matth. 21. 1, 24. 3, 26. 30. Luc. 19. 29 21. 37.

Vince sævam complexionem, depone ferinum morem: nam Deus clemens creavit te, natura pia nutrit te, plana terra sustentat te. Dulci sanguine vivis, amicâ membrorum compagine subsistis & humorum tuorum pacis fœdere sociaris. Revera totus ordo naturæ ad pietatem te trahit. S. Cyrill. Apol. l. 1. c. 22.

Alexander V. P. adeò liberalis erat in pauperes; ut cum honoribus ejus benignitas creverit; ideóque dicere auditus sit: cùm Episcopus essem, dives eram: cùm Cardinalis; factus sum pauper: cùm Pontifex; mendicus. Masen. l. 2. Argut. ex Pegeo.

§. XIX.

§. XIX.

Varia alia motiva.

De comedente exivit cibus, & de forti egressa dulcedo. Judic. 14. 14. Græcus: *& de tristi.* Tamen de forti hoc intelligitur: quia leo fortis est feritate; & qui ferus, tristis. Et de vobis, qui pecuniam devorâstis, & avaritiam, exeat misericordia: hæc est enim esca egenorum. Et de tristi exeat dulce; ut dimittatis ei, quia non habet, unde solvat. S. Ambros. l. de Tob. c. 15.

Non occidetur quisquam in die hac. 1. Reg. 11. 13. q. d. ait Carthus. sicut misericordiam consecuti sumus à Domino: sic misericordiam debemus facere proximis nostris.

Ecce homo manum habens aridam. Matth. 12. 10. Multi & nunc aridas manus habent; hoc est, immisericordes sunt, & non communicant. Sed quando sermone Evangelicô docentur; extendunt eas, & communicant. Theophylactus hic.

Canes ante mensam impastos esse non patimur; & homines extrudimus? S. Ambros. offic. l. 3. c. 7.

Pro uno mandato divino, quod nos hortatur ad rigorem justitiæ; sunt innumerabilia, tam in veteri, quàm Novo Testamento; quæ ad misericordiam nos incitant. B. Humbertus s. 75.

§. XX.

Misericordia magis egenti prius succurrit.

Misericordiâ tuâ Domine plena est terra. Ps. 118. 64. Fortasse dicas: quâ ratione dictum non est, misericordiâ Domini plenum est cœlum? Licèt auxiliô Domini fulciantur etiam cœlites, tamen non tantâ ejus indigent misericordiâ, quantâ ea, quæ sunt inferiora, ac terrenâ: non enim illa carnis involucrô vestiuntur, in qua est frequentis erroris illecebra. S. Ambros. Octon. 8. hic.

Hunc cùm vidisset Jesus jacentem &c. Joan. 5. 6. specialiter hunc unum affatur, & curat; quia miserabilior fuit. Dionys. Carthus.

Miscellanea.

Longanimis. Ps. 102. 8. Cassiodorus legit: *patiens, & multùm misericors:* nullus enim misericors, nisi qui & patiens. Id. hic.

Non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Os. 4. 1. *Et*, id est, quia q. d. defectus scientiæ Dei, quasi luminis practici, est causa, cur deficiat misericordia. Cornelius hic.

Et extendens Jesus manum, tetigit eum. Matth. 8. 3. Factum est hoc, ut ajunt Ambros. in Luc. Glossa Interl. Remigius, ad benignitatem Christi ostendendam; quæ nos docet; nullum proximum tædio, vel fastidio, nobis esse debere, licèt miserrimum. Sylveira hic.

Ut venientes ungerent Jesum. Marci 16. 1. Non ad ungendam tantùm aliquam corporis partem, pedes, aut caput; sed *ut venientes ungerent Jesum*, quòd est totius corporis complexio. Tu quoque, si te induas viscera misericordiæ, liberalem, benignumque te exhibeas ad omnes. S. Bernardus s. 12. in Cant.

Nulli parvus est census, cui magnus est animus; nec de rei familiaris modo mensura miserationis pendet, ac pietatis. S. Leo s. 2. de Quadr.

Tria sunt, quæ in misericordiæ opere optanda sunt Christiano: ut possit facere, ut velit, ut compleat. S. Chrysost. hom. de misericordia, & duab. mulier. vid.

Invidia in alienis bonis est tristitia; misericordia autem tristitia in alienis malis. S. Gregor. Nyss. l. 4. c. 12.

TITULUS XIX.

MISERICORDIA DEI.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Per dexteram.

Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. Læva sponsi justitia est; quæ per timorem fulcit Ecclesiam, nè corruat in peccatum: dextera sponsi est misericordia; quæ per spem amplexatur, & consolatur Ecclesiam, nè desperet. *Sperantem in Domino misericordia circumdabit.* Hugo Card. hic.

Apparuit autem illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensi. Luc. 1. 11. quia divinæ insigne misericordiæ deferebat. S. Ambros. Dominus enim *à dextris est mihi, nè commovear. Ps.* 15. 8.

Et habebat in dextera sua stellas septem. Apoc. 1. 16. Cur Joannes, cùm describat singillatim omnia in Christo, foliùs sinistræ mentionem non facit. Capillos, vestem, faciem, vocem, pedes, dexteram. Dextera significat misericordiam; & cœlestis regni redditionem, sinistra justitiam, & pœnam. Hinc in Judicio Electi ad dexteram stabunt, reprobi ad sinistram. Ideò hic Christus D. dexteram stellis fulgentem ostendit, sinistram occultat; quia maximè gloriatur de misericordia; & hanc omnium oculis declarat; rigorem autem justitiæ abscondit. Sylveira hic.

Posuit dexteram suam. Apoc. 1. 17. Hanc Deus suam vocat, non sinistram. Matth. 25. 33. *Statuet oves quidem à dextris suis, hœdos autem à sinistris.* S. Bernardus s. 2. de Ascens. sedet ad dexteram, habens in dextera

misericordiam multam nimis: in dextera aquam, in sinistra ignem immobiliter tenens. Christus ex se misericors, & benefacit; ex nobis autem provenit, quòd puniat, & damnet. Id. hic.

Alia Symbola ex Veteri.

Fluvius egrediebatur qui inde dividitur in quatuor capita. Gen. 2. 10. Sic infinitum divinæ misericordiæ flumen in quatuor distribuitur flumina, quæ orbem irrigant. Primum est creationis, secundùm gubernationis, tertium redemptionis, quartum glorificationis. Barradius t. 2. l. 10. c. 17. D. 6. Pent.

Arca fuit Ecclesia, Noë Christus, columba Spiritus S. oleæ folium divina benignitas. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum.

Tunica talaris. Ex. 28. 2. 4. (Sacerdotis Aaron) viscera sunt misericordiæ Dei nostri. S. Prosper. p. 2. c. 3.

Speciosa misericordia in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis. Eccl. 35. 26. *Educens nubes ab extremo terræ.* Ps. 134. 7. quia nostras videre miserias, misericordiam suam excitat. Octavianus hic.

Ex novo, & Patribus, & aliis.

Qui solem suum oriri facit &c. Matth. 5. 45. Sol est misericordia Dei, qui radios super universos effundit: nam ipse omnium pro suo modo miseretur. Simon Cass. l. 1. c. 26.

Infundens oleum. Luc. 10. 34. Habes oleum divinæ misericordiæ, in quo foveas vulnera peccatorum: habes oleum gratiæ, in quo mitiges morbos vitiorum; habes oleum gloriæ, in quo lenias fatigationes certaminum. Richardus à S. Vict. tr. 3. de statu inter. hom. c. 8.

Jesus autem perrexit in montem oliveti. Joan. 8. 1. Mons oliveti sublimitatem Dominicæ pietatis, & misericordiæ, designat. Pergit Jesus in montem Oliveti; ut arcem misericordiæ in se constare denuntiet. V. Beda hic.

Præcinctum ad mamillas zonâ aureâ. Apoc. 1. 13. Zonâ aureâ præcinctus; non circa lumbos; ùt cæteri mortalium, ad comprimendas carnis illecebras sed ad pectus &c. circa mamillas: ut hinc ostendatur, opùs nobis esse clementiâ, quæ justam Dei iram, quæ tolerari alioqui non posset, contineat. S. Andreas Cæsar. hîc.

Iris erat in circuitu sedis, similis visioni Smaragdinæ. Apoc. 4. 3. Forsan per Smaragdum optimè exponitur misericordia Dei. Pinna. Eth. 34.

Sicut videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, ut pulli subeant, & habeant tutum refugium; sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu, extensa est summa illa, & ineffabilis pietas Domini nostri. S. Bernardus s. 4. in Ps. qui habitat.

ias alas habet Deus, misericordiam, & c. tatem: per misericordiam peccatores Deus protegit; per charitatem justos. Hugo à S. Vict. in Ps. 16.

Misericordia manus Christi est, habens quinque digitos: longam expectationem, benignam conversionem, altam promotionem, spiritualem affectionem, cœlestem fruitionem: hâc peccatores, hâc Magdalenam, erexit. S. Vincent. Ferr.

Sicut per hyemem rigor, & tempestas divinæ justitiæ; ità per æstatem serenitas misericordiæ significatur; dies ergo æstatis sunt beneficia divinæ pietatis. S. Bonavent. s. 3. in Epiph. D.

Aquarii urnæ. Lem: *Nunquam deficient.* Arnoldus tr. de 7. verb. Non arctatur numerô, non clauditur fine. Nullas omnino metas habet divina clementia. Sit, qui invocet; erit, qui exaudiat: sit, qui pœniteat; non deerit, qui indulgeat. Pieinelli.

§. II.

Dei est, misericordiæ recordari.

ET recordatus est Deus Noe. Gen. 8. 1. Quid est, recordatus est? misertus est, dicere vult, justi in arca agentis. S. Chrysost. hîc hom. 26.

Recordatus quóque Dominus Rachelis, exaudivit eam. Gen. 30. 22. Quomodo recordatus est Rachelis, cùm nullius rei, licèt exiguæ, oblivisci possit? Abulens. dicitur humanô more: homines enim quando animos in miseriis adjuvant, eorum recôrdari dicuntur. Deus autem, qui aliquando nos deserere videtur, licèt non deserat; quando rursus nos adjuvat, nostri recordari dicitur. Recordatus igitur Rachelis est Deus, non quia unquam illius oblitus; sed quia modò misertus. Alvarez Illustr. 1. hîc. Chaldæus: *& venit memoria Rachelis in conspectu Domini, & susceptit orationem ejus.*

Domine exercituum! si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ. 1. *Reg* 1. 11.

Hæc dicit Dominus: recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam. Jer. 2. 2.

§. III.

Misericordiæ Dei est, videre, prospicere; est facies Christi.

JAm lætus moriar, quia vidi faciem tuam. Gen. 46. 30. Facies Christi est ejus misericordia; de qua Ex. 33. 13. *Si inveni gratiam in conspectu tuo; ostende mihi faciem tuam.* Hugo Card. in Gen. hîc.

Dominus de cælo prospexit. Ps. 13. 2. Prospicit; suam in nos benignitatem ostendens. S. Chrysost. hîc.

Aspexit, & dissolvit gentes. Habac. 3. 6. Aspexit, hoc est, misertus est, & fecit pœnitentes S. August. de Civ. l. 8. c. 22.

Osten-

Ostende faciem tuam, & salvi erimus. Ps. 79. 4. Aspectus Dei salus nostra est; atque in ejus vultu nostrum est adjutorium. S. Ambrosius.

Vidit hominem. Matth. 9. 9. Respexit Jesus Matthæum oculô corporali; sed multò profundiùs oculô pietatis internô, seu compassionis affectu; sicut respexit Petrum post trinam negationem. Dionys. Carth. hîc.

§. IV.

Misericordia Dei propria,

Ex Veteri.

Hi sunt dii tui Israel. Ex. 32. 4. Vitulum populus fabricavit; sed non destitit Deus à benignitate: negaverunt Deum homines, sed Deus seipsum non negavit. Isti, inquiunt, sunt dii tui Israel, & tamen pro amore suo Deus servat eos. S. Cyrill. Jeros. Catech. 2.

Hi sunt dii, qui percusserunt Ægyptum omni plagâ in deserto; confortamini, & estote viri Philisthiim. 1. Reg. 4. 8. *Timueruntque valde Philisthiim dicentes: venit Deus in castra.* ib. v. 7. Philisthinorum Duces, ut milites timore prostratos in pugnam accendant, ajunt, *hi sunt dii &c.* Lyran. isti, ut excludant timorem ab aliis, hoc dicebant. Nè timeant ùt Deum; tacent misericordem, percussorem vulgant; nec ineptè: nam Deus non esset, nî misericors. Naxera in Jos. 7. §. 25.

Vivit Dominus Deus Israel si erit annis his ros &c. 3. Reg. 17. 1. Benè committitur Eliæ pluviæ dispensatio: non enim divina Bonitas posset videre tantam hominum indigentiam, quia mox subveniret eis. S. Basilius Seleuc. or. 11. O lingua, quæ cœlum frænas! ô Domini in homines charitas! servo committit, res conditas gubernet. Reveritus siquidem est ardorem pietatis suæ, & Eliæ creaturæ habenas permisit. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 2.

Elias quidem in turbine tectus est. Eccl. 48. 13. Cur? nè peccatores videat; quos sustinere non potest. S. Basilius Seleuc. or 11. de Elia, cùm raperetur, ait in persona Dei: tibi, peccantes cernere, grave spectaculum; mihi verò, qui sum Dominus, lex de humanitate præscripta est; meipsum debitorem clementiâ constitui. Tu ergò subi diversorium à peccato liberum, carne vestitus cum Angelis conversare: egò verò per incarnationem ad homines veniam; ego in eorum salutem curram, Baeza t. 2. l. 9. c. 3. §. 4.

Ut faciat opus suum. Is. 28. 21. Opus proprium Dei est, misereri, & parcere, condonare: non suum, sed alienum est, irasci, punire. S. Hieron.

Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? Is. 49. 15. quasi misericordia matris in filiôs non tam sit opus liberæ voluntatis, quàm opus naturæ. Et nihilominus vincit misericordiâ Deus cunctas matres. Baeza t. 2. l. 11. 2. §. 2.

Revertere aversatrix Israel, quia sanctus ego sum. Jerem. 3. 12. Hebr. & Septuag. *quia misericors ego sum.*

Ex Novo, & Patribus.

Neminem voluit scire, & non potuit latere. Marci 7. 24. Hugo Card. hic. non potuit latere de misericordia. Sicut dicitur de homine largo; quòd non potest concedere solus. Sylveira in Matth. 15. l. 6. c. 2. t. 4.

Non misit Deus Filium suum &c. Joan. 3. 17. Pius, benignus, & misericors, Deus est, qui vult homines salvos fieri: sed peccatores increduli eum ad judicandum trahunt. Iniquitas tribunal judiciale constituit; salvare vellet, non judicare. Simon. Cass. l. 11. c. 6.

Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. 2. Cor. 1. 3. Alibi sæpè vocatur Deus, *dominator terræ*; vel *Dominus cœli, & terræ*: ubi verò de misericordia ejus agitur; non Dominus, sed *Pater* dicitur *misericordiarum.* Quasi non possit dominari pro libitu suæ misericordiæ, eamque continere; sed sit opus naturæ. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 2.

Non Pater ultionum dicitur, sed misericordiarum: non modò, quòd pater videatur misereri potiùs, quàm indignari; sed quòd miserendi causam sumat ex proprio, ulciscendi magis ex nostro. S. Bernardus s. 1. de Nat. Apud Velloso in Judith. 7. Paræn. 34.

Deus omnipotens, & clemens; cujus natura bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus misericordia. S. Leo s. 2. in solemnit. Nat. D.

Religiosus carnifex stringit gladium. Patris erat, quòd levavit; Dei fuit, quòd pepercit. S. Zeno Veron. s. 3. agit de Abraham immolante filium. *Deus, cui proprium est, misereri semper, & parcere*, canit Ecclesia.

§. V.

Misericordia Dei immensa, incomprehensibilis.

Ex Veteri.

Osculatus est Joseph omnes fratres suos. Gen. 45. 15. Joseph autem venditores suos osculatur flendo, quando Christus suis peccatoribus reconciliatur plurimùm miserando. S. Bonavent. s. 4. D. 5. Pent.

Congrega jumenta tua. Ex. 9. 19. Ecce clementiam Dei, qui, etiam irascens, iram clementiâ diluit, pœnamque mitigat. Cornelius hic.

Sit inter vos, & arcam, spatium cubitorum duûm millium. Jos. 3. 4. At Novi Testamenti arca Christus omnes accedit, omnibus se sociat. Besseus D. 3. Pent.

Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui. Job. 6. 2. Quantumcunque magnum peccatum sit, major est misericordia Dei. Quod si vis scire, pone peccata in statera crucis. Hugo Card. in Gen. 4.

Miserere mei Deus secundùm magnam

misericordiam tuam. Ps. 50. 1. Dei misericordia tanta est; ut nullâ oratione explicari possit, nullâ cogitatione comprehendi; mentemque omnem excedat, ac rationem superet. S. Chrysost. hîc. Magnam quæro misericordiam; quia non decet tuam magnificentiam parva dare: imò exaudiri dignus non essem, si à magno parva peterem. Ego enim te illum alterum Magnum Alexandrum existimo, qui non attendis, quid me oporteat accipere, sed quid deceat te dare. Urbanus IV. P. in Ps. 50.

Emittet verbum suum, & liquefaciet ea. Ps. 147. 18. Non desperet nix, non desperet nebula, non desperet crystallum. De nive, tanquam de lana, conficitur & tunica. Nebula illa in pœnitentia salutem invenit; quia, quos prædestinavit, illos & vocavit. Sed licèt sint inter prædestinatos durissimi, & multò quasi tempore congelaverint, & crystallus facti sint; non erunt duri misericordiæ Dei. *Emittet verbum suum &c.* S. August. hîc. Excedit pietas Jesu omnem quantitatem, seu numerositatem. S. Bernardus s. 1. in Vigil. Nat. D.

Secundùm magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est. Eccl. 2. 23. Syrus: *sicut majestas ejus, ità & misericordia ejus.* Tigurina: *quanta majestas est ipsius, tanta est ejusdem misericordia.* Significat Syracides hîc; ex magnitudine majestatis, & potentiæ, oriri magnitudinem divinæ misericordiæ, & clementiæ: magni enim animi, & celsæ indolis, est, iræ dominari, injuriis non moveri, peccantibus parcere; imò benefacere. Cornelius hîc.

Quia non defecerunt miserationes ejus. Thren. 3. 22. quia in nullo deficiunt, ut non de fonte fluant pietatis; si cujuslibet conversio non defecerit. S. Paschasius hîc.

Fili hominis, leva planctum super regem Tyri. Ezech. 28. 11. Quàm bonus Deus! qui etiam eos, qui se negaverunt, deflet! & hoc venit ex amoris affectu. Origenes hîc hom. 13.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Fili, tu semper mecum es. Luc. 15. 31. O quid facit vis amoris! quamvis malo filio non esse nescit, non esse non potest, pater: videt filium degenerâsse animô; videt paternæ pietatis, paterni generis, nil habere; & tamen nuncupat filium. S. Chrysol. s. 4.

Videns civitatem, flevit super illam. Luc. 19. 41. Sicut potestas, & honor, decent regem; sic pietas, dolor, decet Pontificem. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati &c.* Hebr. 4. 15. Ostenditur autem hæc pietas Christi magna: quia in die summi honoris sui in terris non cessabat à lacrymis per affectum compassionis. S. Bonavent. hîc.

Benignus est Deus; nec ullus homo poterit illius benignitatem satis prædicare. Imò etiamsi omnes omnium hominum linguæ simul coacervarentur; nec sic quidem partem aliquam benignitatis illius enarrare possent. S. Cyrill Jer. Catech. 2.

Considera scintillam, quæ casu incidit in pelagus: sisteréne se aliquo potest, aut apparere? Quantùm scintilla ad pelagus collata; tantidem est hominis malitia, si eam componas cum benignitate Dei. Imò verius non tantidem; sed tantò ampliùs præcellit clementia Dei: pelagus enim, etsi eximiæ sit magnitudinis, suum tamen habet modum; Dei autem clementia nullô clauditur fine. S. Chrysost. Enarr. in Is. Proœmio priore.

Infans, licèt nihil possit proficere, aut propriis pedibus accedere ad matrem nequeat; nihilominus volvitur, clamat, & plorat, inquirens matrem: erga quem summâ misericordiâ afficitur mater, & gaudet de infante quærente eam cum labore, & clamore. Et cùm non possit infans ad eam pervenire; nihilominus, ob multam pueri inquisitionem, ipsa mater abit ad illum, amore pueri capta; & amplectitur, fovet, atque alimentum profert summa cum dilectione. Hac ipsum benignus quoque Deus facit in anima ad eum accedente, & ejus desideriô detenta. S. Macarius homilia 46.

Periisset totum, quod Deus fecerat; nisi misericordia subvenisset. S. Chrys. s. 42.

Ecce occurrit nobis Pater misericordiarum cum gratia, Mater misericordiarum cum gratia; Filius, qui est lux misericordiarum, cum gratia. S. Bonavent. s. 2. in hex.

Manus est virtus Christi, quæ habet quinque attributa, quasi quinque digitos, quibus Deus cuncta operatus est. Primus potentia, secundus sapientia, index; misericordia medius, qui largior est aliis; *sicut misericordia ejus super omnia opera ejus*, gratia quasi medicus tangens venam cordis; justitia auricularis; quia minor aliis apparet nunc S. Vincent. Ferr. s. 3. de S. Joan. B.

Ex ipsa misericordia detinemur, nè cadamus; cadentibus manus datur, ut resurgamus. Ipsa nos adjuvat, ut vincamus; ipsa nos salvat, nè pereamus; ipsa expectat dulciter, cùm redire tardamus; ipsa porrigit manum, dum petimus; aperit, cùm pulsamus; invenit ipsa bonum, quòd quærimus: emollit cor ad pœnitentiam; citò dimittit offensam; & per peccatum factam non tenet injuriam: dat largiter gratiam, multiplicat datam, servat multiplicatam. Multis, & miris modis Deus ex misericordia impedit, nè fiat peccatum; dat adversa, ut purget peccatum &c. O quàm multiplex, & magna, est misericordia Dei! ô quàm bene, qui ad ipsam confugiunt! ô quàm malè, qui bene non utuntur! cùm in peccatis multis jaceant sub respectu ejus. Simon Cass. l. 1. c. 26.

§. VI.

§. VI.

Misericordia Dei facilis, velox, ad remissionem.

Num. I.

Figuræ, Parabolæ.

Ex Veteri, & Novo.

Facies propitiatorium de auro mundissimo, Ex. 25. 17. Oleaster hîc: nusquam legimus, Deum in hoc Mundo instituisse domum justitiæ, quâ reos puniret, aut saltèm judicaret; sed, cùm sit clemens, domum, quâ peccatis nostris propitiaretur, instituit non unicam, sed pene infinitas: quot enim sunt Ecclesiæ, tot sunt domus propitiationis. Sed non ideò putes te impunè peccatorum: quoniam tantò severiorem in altero Mundo construxit, quantò in hac vita constituit Benigniorem. Ramirez in ep. 4.

Impleverat gloria Domini domum Domini. 3. Reg. 8. 11. In dedicatione scilicet. Quô porrô illud modô? nempe in condonando, & propitiando. Et verè templum illud propter propitiatorium ædificatum est; quod erat ex ligno Cethim. Ex. 25. 17. Alii dicunt, ex spina, quod auro tegebatur. Hæc est gloria Domini, spinas ipsas peccatorum auro charitatis convestire. Doultreman l. 4. Sect. 4.

Per omnes rivos Juda ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum. Joel. 3. 18. Quid ais? spinis, non aquis, repletus es. Exaruisti, nec modò non irrigas, sed & pungis, sentibus peccatorum plenus. Noli timere; fons, qui è domo Domini egreditur, non ad lilia currit, non ad pomaria defluit; spinas alluit, *torrentem spinarum:* & adeò profuit; ut rigari potuerit ab ea, versis in rosas spinis: cujus odore non modò domus, sed Ecclesia tota, repleta est. Pharisæi invitantis obliviscitur. Luc. 7. & solius recordatur peccatricis; illius dapes negligit, hujus lacrymis reficitur. Adest Samaritana è Sichem. Joan. 4. torrens spinarum; mox & cibi, & Discipulorum oblitus, eam alloquitur, sanat; ex pellice in Dei sponsam convertit. Nimirum fons iste spinas amat: non enim venit vocare justos, sed peccatores. Oliva t. 2. Strom. § beati omnes, qui sperant.

In die illa erit fons patens domui David. Zach. 13. 1. Per hunc fontem intelligit Hieronymus, Rupertus, Hugo, Baptismum. Remigius doctrinam Christi. Haymo misericordiam Dei. Cornelius hîc.

Patientiam habe in me. Matth. 18. 26.

Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogâsti me. Math. 18. 32. Non quia triduo in pane, & aqua, inediam sustinuisti; non quia nocturnis te maceràsti vigiliis; non quia peregrinando te fatigâsti &c. sed quia rogâsti me: Eodem momentô, quô tu percutis pectus, commoventur ei omnia viscera: simul & rogas, & impetras. Inc. Auth.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Ratio, quòd citò exaudiat: quia peccator in vera, & extrema, necessitate est. Osorius. s. 2. D. Pass. Tanta signa benevolentiæ erga filium, qui universa bona sua dissipaverat, ostendit pater; ut plura non posset erga eum, qui victor, ac triumphator, de hostibus rediisset. Bellarminus in Psal. 50.

Cecidit super collum ejus, ut amoris onere onus tolleret peccatorum. *Cecidit &c. & osculatus est eum.* Sic Pater judicat, sic emendat; sic peccanti filio dat oscula, non flagella. Delicta non videt vis amoris; & ideo pater peccata filii redemit osculô, clausit amplexu; nè nudaret pater filii crimina. His auditis adhuc moramur? adhuc non redimus ad patrem? Non dixit: unde venisti? ubi fuisti? ubi sunt, quæ tulisti? quare tantam gloriam tantâ turpitudine commutâsti? sed, *citò proferte stolam primam* &c. S. Chrysol. s. 3. Cum iis etiam, qui ipsum deserunt, amanter hærere contendit, & rogat; nè indigni habeantur, & repellantur. Eis, cùm procul absunt tamen accedentibus occurrit, & prodit obviàm, totosque complexus osculatur: nec superiora maleficia exprobat; sed ea bona, quæ adsunt, diligit, festum diem agit; convocat amicos, id est, bonos, ut sit omnium lætantium habitatio. S. Dionysius Areop. ep. ad Demophilum Monachum. Non objurgat, non repellit; sed mare imitatus, quod fluvios ad se redeuntes non objurgat, licèt longis ambagibus fugiti vi per orbem erraverint: sed continuò ipsos sinu, unde fluxerant, recipit, suorúmque thesaurorum facit participes. Si tantâ benignitate à Deo recipitur talis notæ filius, qui ad illum non alia de causa revertitur, quàm quod fama se sentiat mori; quid de vobis dicam, qui ad Deum revertimini eô tempore, quô omnium commodorum, & deliciarum, copiâ abundatis, totumque amore Dei relinquitis! ô quantô affectu vos susciplet! Segneri die Jovis D. Pass.

Hesperus Lem: *Citò venit, serò recedit. Misericordia ejus præveniet me,* Ps. 58. 11. Picinelli.

Num. 2.

Exempla ex Veteri.

Adam ubi es? Gen. 3. 9. ad Adamum post peccatum Deus citò venit; nec dicit ei, ô sceleratissime, cui tot beneficia contuli, quid fecisti? sed, Adam *ubi es?* non est oblitus nominis ejus, licèt ille Dei oblitus sit. Stella in Luc. 13.

Fecit Deus quoque Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas, & induit eos. Gen. 3. 21. Induit eos, ad ostendendam suam erga eos pietatem; & ut sic daret aliquam spem de sua reparatione; eò quòd jam incipiebat de eis curare. Unde ab isto loco incepit nostram necessitatem revelare: & tunc consummavit; quando januam paradisi per suam Passionem aperuit. S. Thomas Aqu. in Gen. hîc.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. Et statim Propheta subjunxit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.*

Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Psal. 22. 6. Ut me retrahat,

trahat, & convertat. S. Anastasius Sinaita in Psal. 6. misericordia tua subsequetur me servum fugitivum, qui semper ad peccatum confugio. Nota: non dici à Davide, quòd peccator misericordiam quærat; sed è contrario magis, quòd indulgentia reum, misericordia peccatorem, indagat. Derogare id videtur majestati Dei: verùm plus Deus defert nostræ saluti, quàm suæ existimationi. Didacus Niss. f. 6. D. 5. Quad. §. 5.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ps. 118. 1. Mox de improbis ait: *non enim, qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.* v. 3. Observat S. Hilarius, quòd justis unam solùm viam Vates indicat, peccatoribus plures. Cur hoc? quia, cui una solùm via, eáque angusta, lubrica, periculosa; is suspensô pede, & magno cum metu perdendi & viam, & vitam, iter carpit. At cui multiplex via ostenditur; is magnô animô iter suscipit. Deus ergo, ut timorem injiciat justo, arctat illi viam cœli; ut sollicitus vivat, nè ab ea, aberret. Peccatori autem, qui jam illi è domo excessit, plures demonstret vias; ut faciliùs redire queat, neque errare timeat. Didacus Niss. D. 18. Pent. §. 4. Deus novit & justo se exhibere, quasi sit absque misericordiâ; & peccatori, velut sit absque justitia; idque: ut huic animos addat; illum frænet. Id. ib.

Vocavi-extendi manum meam. &c. Prov. 1. 24. Cajetanus censet, quatuor gratiæ Dei beneficia hîc denotari: in vocatione beneficium excitandi; in extensione manûs, oblationem auxilii; in consilio, instructionem ad eligenda bona; in increpatione, monitionem ad fugienda mala. Præterea manus extendere, est paciscì, & reconciliari, volentis, q. d. Deus: ego injuriarum mihi à vobis illatarum oblitus, prior extendi dexteram, invitans vos ad reconciliationem meam; utque vos vicissim in signum renovati fœderis, dexteram vestram meæ conseretis. At vos me extendentem manum respuistis; vestram retraxistis. Beda: extendere manum, est signum summi amoris, & desiderii, quô Deus homines omnes expansis charitatis brachiis complecti, stringere, sibíque unire, satagit. Hac de causa Christus in cruce brachia extendit; ut iis totum Mundum amantissimè complecteretur: imò extendit manus, quasi rogans, & obsecrans, ut ad eum accedamus. Cornelius hic.

Surge, propera amica mea. Cant. 2. 10. *Surge* per fidem, *propera* per spem, & *veni* per charitatem: fides enim timorem excitat, quô peccator incipit surgere; spes vires auget, ut properet ad obtinendam veniam; charitas contritionem perficit, quâ ad Deum venit. Sed quomodo peccatori dicitur, *propera amica &c?* qui est inimicus, corvus, fœdus. Sed nonne Christus Judæ: *amice, ad quid venisti?* Matth. 26. 50. Qui ergo peccatorem obstinatum vocavit amicum, propter pristinam amicitiam; quid mirum, quòd vocet amicum eum, quem excitat, vocat, & trahit; ut amicum faciat? de Ponte. hic. Id.

Revertere. Cant. 6. 12. Idcirco tam crebro ei *revertere* dicitur; ut, etiamsi conversa deliquerit, in desperationem non decidat; sed à peccandi consuetudine spei indulgentiâ resipiscat. S. Justus Orgel. hic.

Tu fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, dicit Dominus & ego suscipiam te, Jer. 3. 1. Quia quocunque fluant homines per peccata, semper superfertur Dominus; sicut avicula super nidum, cùm pulli ejus rapiuntur, clamitans: *tu fornicata es &c.* Hugo Card. in c. 1. Gen. O summa, & in enarrabilis, pietas Domini Dei nostri! fornicatur uxor alicujus hominis, & statim expellit, & vix unquam ei parcit. Sed peccat anima, Christi sponsa; nec unô tantùm, sed pluribus peccatis, sed modis innumeris, cum Mundo, carne, diabolo: &, si redeat, statim eam vocat ad se, & omnia peccata condonat; imò, quòd majus est, nolentem redire vocat, ut redeat; & ut revertatur, vocare non cessat. S. Bonavent. s. 41.

Ipsa gemens conversa est retrorsum. Thren. 1. 8. *Aures tuæ audient verbum post tergum monentis.* Isa. 30. 21. Quia, si nos ei terga dedimus; pius, ac clemens, Dominus non dedignatur revocare nos, de post tergum nostris exasperatusmalis; ut ad eum, quasi retrorsum, faciem convertamus; &, unde cecidimus, redeamus. Apoc. 2. 5. *Memor esto, unde excideris, & age pœnitentiam.* Joan. 20. 14. *conversa est retrorsum,* S. Paschasius hic.

Ex Novo.

Invenerunt puerum. Matth. 2. 11. Exhibet se nobis puerum in remissione peccatorum, si offendisti puerum, citò, & modicô, & pomô, vel ovô, ei reconciliaris: sic & pœnitens Christo. S. Bonavent. s. 1. in Epiph. D.

Extendens manum. Matth. 8. 3. ait Glossa, qui misericordiæ tendit affectum. Scilicet, quando auxilium divinæ misericordiæ impendit, ait Remigius. Cornelius hic.

Pedes capillis capitis sui tergebat. Luc. 7. 38. Vidit, & accedens pedes ejus tenuit. Duc rogo, ante oculos tuos; quæ manus? cujus tenuerunt pedes? Illa *mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* illæ manus, quæ erant iniquitate pollutæ; illius tetigerunt pedes, qui ad Patris dexteram super angelorum verticem sedet. S. Gregor. ep. 22. ad Gregoriam Cubicullariam Augustæ.

Erant appropinquantes ei peccatores. Luc. 15. 1. Comitas magnes animorum. Quid mirum, quòd ad Christum appropinquant peccatores; quando eò se demittebat, ut ad domos eorum diverteret; támque amicè, & blandè, cum eis consuesceret? Didacus Nis. D. 3. Pent.

Hic peccatores recipit. Luc. 15. 2. Hic est titulus honorificus Christi, quô semper gloriatur; & quem vult sibi omni in loco inscribi, & affigi. Marchantius D. 3. Pent. *Dominus Deus ignis consumens est,* Deut. 4. 24. In lege gratiæ se Lucem vocat. Joan. 8. 12. *ego sum lux Mundi.* In Lege veteri ignis consumens erat, qui omnia amburebat, & depascebatur: in lege gratiæ totus lux est, merus amor, & suavitas. Quid miramur ergo, quòd tantus ad eum peccatorum, & publicanorum, confluxus? Didacus Niss. D. 3. Pent. *Hodie*

Hodie in domo tua oportet me manere. Luc. 19. 5. Hodiè, inquit, me quærere cœpisti, hodie in domo tua oportet me manere. Verum est igitur, quod per Prophetam dicitur: quia peccator, quâcunque horâ conversus fuerit, & ingemuerit, vitâ vivet, & non morietur. S Eusebius Emiss. in Dedic. Eccl. Latro in cruce neque unâ die opùs habuit: & quid dico unâ die? neque brevi horâ. Tanta est Dei erga nos misericordia. S. Chrysost. in Gen. hom. 27.

Venit ad JEsum nocte. Joan. 3. 2. Cur Nicodemus nocte, & occultè, veniens non reprehenditur? Rupertus l. 3. ignoscendum est illi, & expectanda ejus lactens, & edentula, fides, donec crescat, & proficiat. S. Ambros. in 23. Luc. veni & tu, vel serò, vel nocte, vel quâcunque horâ: quandocunque veneris, invenies JEsum adsuscipiendum paratum, nec minorem seriùs venientibus mercedem piâ largitate solventem: nam & qui sextâ horâ venit, non est mercede fraudatus; & qui undecimâ, plenitudinem mercedis accepit. Apud Sylveira hic.

Sententiæ Scripturæ.

In servis suis miserebitur. Deut. 32. 36. Dei misericordiam verè Dei consolatione à Moyse dictam volunt fratres; sive quòd vox Hebræa Itnecham misereri sonet, & consolari; sicut quod bonus Deus, cùm veniam præstat, magnam capit voluptatem. Velloso in Judith. 7. Paræ. 34.

Dixi, confitebor adversùs me injustitiam meam Domino, & tu remisisti. Ps. 31. 5. O magna utilitas confessionis peccati! maxima quoque benignitas miserantis Dei! qui ad solum confitendi propositum remittit peccatum: non enim dixit, confiteor, sed *confitebor*, id est, proposui confiteri injustitiam meam, & statim remisisti. Gerson. Medit. in Ps. 2. pœnit.

Eritque antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam. Is. 65. 24.

Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos; obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. 2. Cor. 5. 20. singula verba multô pietatis nectare stillant: non quâvis legatione Paulus pro Christo fungitur; sed hac obsecrativâ: quasi Christus per ministros suos quotidie obsecratos accedat. Nec satis habet optimus Salvator, monere, suadere; sed rogat. Mediator enim noster est, &, pariter cum bono nostro, sanguinis sui fructum sic carpit suavissimum. Ramirez in ep. 4. v. 21.

Sententiæ Patrum, & aliorum.

Nullum aliud est ei (Deo) præterquam hoc solùm opus, ut homo salvus fiat. Clem. Alex. or. adh. ad Gentes.

Deus ex multa benignitate, & clementia, hominem retinet, & complectitur: sicut cùm pullus è nido excidit, materavis è nido advolat. Si quando autem serpens pullo devoraturus inhiet; mater circumvolat, natos, charissima pignora, deflens, Deus autem Pater & suum quærit figmentum, & ei, quod lapsum est, medetur, & feram persequitur; & pullum rursum in nidum recipit, ut rursum advolet, incitans. Id. ib.

Deus meus, cornu salutis meæ, & susceptor meus! ego infelix! ego te irritavi, ego malum coram te feci, furorem tuum provocavi, iram promerui, Peccavi! & passus es; deliqui, & adhuc sustines Si pœniteo, parcis; si revertor, suscipis; dum differo, præstolaris. Revocas errantem, invitas repugnantem, expectas torpentem, amplexaris redeuntem. Doces ignorantem, mœrentem mulces, à ruina suscitas, post lapsum reparas: petenti largiris, quærenti inveniris, & pulsanti aperis. S. August. l. Medit. c. 2.

Non sicut ipsi deseruerunt te Creatorem suum, ità & tu deseruisti creaturam tuam: ipsi convertantur, & quærant te; & ecce ibi es in corde eorum. S. August. l. 5. conf. c. 2.

Dic solùm: offendi! dic ex animo, & purâ mente; & soluta sunt omnia. Non adeò cupis dimitti peccata tua; sicut ille cupit, peccata tua dimitti. S. Chrysost. hom. 36. in Acta.

Benignus est Deus: & quemadmodum parturiens cupit eniti fœtum; ità & ille cupit effundere suam misericordiam. Id. or. de B. Philogonio.

Convertere Domine &c. Ps. 6. 5. ponit assiduè illud *Domine*: veluti quandam rationem adducens gratiæ condonationis. Est enim hæc nostra spes maxima, ejus ineffabilis clementia, ac benignitas; & quòd suâpte naturâ sit propensus ad condonandum. Id. hic.

Suavis Dominus, & mitis, patentem habet januam pietatis; nec recusat inde pulsantes, sed accusat potiùs negligentes. Neque enim aliquid petitur, quod non habeat; ut, cùm non dederit, erubescat. S. Fulgentius serm. omni tempore dicendô.

Priusquam peccator pertingat ad januam, tu ei aperis; antequam tibi procidas, manum ei præbes; antequam lacrymas profundat, tuas super illum miserationes effundis: charitas tua, nostræ salutis cupidissima, se ipsa ad nos inclinat. S. Ephrem de animæ afflict. Apud Did. Niss. Dom. 18. Pent.

Quis non stupeat charitatem Dei spreti, & revocantis! S. Bernardus s. 82. in Cant.

Non arctatur numerô, non clauditur fine, nullas omninò habet metas, divina clementia. Sit, qui invocet; erit, qui exaudiet. Sit, qui pœniteat; non deerit, qui indulgeat. Non huic pœnitenti multorum annorum jejunia imponuntur; non nudipedalibus, vel saccô, afficitur: simul & confitetur, & justificatur, & glorificatur. Arnoldus Carn. sup. illud Joan. 19. amen dico tibi &c.

Antequam puniat Deus, & exerceat sua dura flagella, quatuor misericordias porrigit peccatoribus Deus. Primam misericordiam, scilicet sententiam suspendentem offert peccatoribus; dum pedes cruci tenet affixos: non enim ad executionem sententiæ currit, non festinat irasci; sustinet, dissimulat, expectat. Secundam misericordiam, scilicet ad pœnitentiam revocantem, peccatoribus offert; dum manus expandit, quasi omnes peccatores ad pœnitentiam vocet, & trahat, dicens eis illud Matth. 11. *venite ad me omnes.* v. 28. Tertiam miseri-

cordiam, videlicet offensas dimittentem, inclinatô capite offert Christus: quia amorosè paratus est remittere peccatum, recipere, & dare, osculum; & insuper offerre pacis vinculum. Quartam misericordiam, gratiam offerentem apertô latere, ostendit; unde sanguis nostræ redemptionis, & aqua nostræ ablutionis, charitate largifluâ defluxerunt. Unde Is. 55. 1. Dominus vocat omnes peccatores dicens: *omnes sitientes venite ad aquas.* S. Bernard. t. 2. s. 19.

Cùm non nisi coactus percutiat; quid afferri potest, quin, nativâ suâ bonitate utens, indulgentem se nobis præbiturus sit; modò nosmetipsos nostri misereat, justisque Patris visceribus viam patefaciamus. S. Gregor. Naz. or. 26. in plag. grand.

O Summa, & inenarrabilis pietas Domini Dei nostri! fornicatur uxor alicujus hominis, & statimeam expellit, & vix unquam ei parcit. Sed peccat anima Christi sponsa, nec unô tantùm, sed plurimis peccatis, sed modis innumeris, cum Mundo, Carne, diabolo: & si redeat, statim eam vocat ad se, & omnia peccata condonat: imò, quòd majus est, nolentem redire vocat, ut redeat, &, ut revertatur, revocare non cessat. Tu fornicata es cum amatoribus multis; tamen revertere ad me, & ego suscipiam te. Jer. 3. 1. S. Bonaventura Serm. 41. de Sanctis.

Redi ad cor tuum tandem aliquando, redi vetus Adam! vide, ubi, & quomodo, te requisivit, & invenit novus Adam. Ostendam tibi in corpore suo ignominias animæ tuæ. Non satis fuit, quòd per colaphos, & nova irrisionum genera, post te fugientem clamitans, & miserans, percurrit; & usque ad novissimum Crucis supplicium, te, animam efflantem, assecutus invenit, & apprehendit. Quis enim latro, ille, nisi Adam fuit? qui, ex quo primum in paradiso sui ipsius homicidium perpetravit, tamdiu à Christo fugit reus, & abscondit se; donec in crucis articulo novissimè consumptus, & comprehensus, fugere, & latere, amplius non potuit: ubi tandem comprehensus à te, bone JEsu! conversus est, culpam suam confessus est, pœnam liberam amplexus est. Drogo Ost.

Fasciculus stupparum in ingentem ignem missus non ità repentè incenditur, quàm repentè Deus peccatis nostris, propter ineffabilem pietatem, & misericordiam suam, ignoscit; dum verè nos pœnitet vitæ actæ. Blosius par. an. c. 2.

O ineffabilis misericordia tua, Domine! quæ supra id, quàm cogitari potest, declarata est. Nam nescientes te sollicitè quæsisti; deserentes te non deseruisti; peccantibus tibi benignissimè indulsisti; aversis longiùs à te viam ostendisti æternæ salutis. Si tam pius factus es inimicis, quid eris amicis? Thom. Kemp. conc. 1. de Incarnat. Christi. Vide plura Humanitas Christi. Crux. Passio.

§. VII.

Misericordia Dei patiens, longanimis.

Num. 1. Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

ECce constitui te Deum Pharaonis. Ex. 7. 1. Cur non dicitur constitutus Deus elementorum? nam super illâ quâdam divinâ potestate eminuit: aquas per medium divisit, easque in sanguinem convertit: percusso pulvere terræ, fecit sciniphes in universa Ægypto. Aerem tenebris replevit; ignem, missô Aarone cum thuribulo, repressit: & Pharao tamen ei restitit. & Moyses positus est à Deo, ut elementis imperaret, ac Pharaonis malitiam in multa patientia sustineret: divina autem potestas in Moyse magis patebat eâ sufferentiâ, quàm jussione, & imperiô, in elementa. Oleaster: expende, quæso, quanta sit dignitas S. Moysis; quem Deus sic evexit, ut Deum Pharaonis constituerit; & similiter, quanta sit prudentia ejus, & misericordia, ut non eum statim occideret; sed patientiâ quasi Dei tulerit, & monuerit. Sylv. in Luc. 10, 3.

Circumierunt civitatẽ secundô die semel, sic fecerunt sex diebus. Jos. 6. 14. Cur ad primum clangorem buccinæ primâ die muros non prosternit? ut innueret in punitione Dei tarda molimina. S. Chrysost. hom. 5. de pœnit: cùm struit, velociter struit; cùm destruit, tardè destruit. Sex diebus Deus cœlum, & terram, fecerat. Hic igitur tam velox in construendo, cùm expetit unius urbis demoliendæ consilium, inventus est bonitate tardus. Mundum universum sex diebus construis, & unam urbem septem diebus solvis? Num potentia imbecillior? sed clementia diutius tolerat. Nec silentiô in hostes irruit Josue; aut somnô oppressos occupat; nec ad primum tubæ sonum muri corruant; sed clamoribus buccinæ, & militum vociferationibus, omnia complet: ut somnolentos increpet: pigritantes excitet. Arcones in Is. 1. Disc. 3.

Lætabor, & partibor Sichimam. Ps. 59. 8. S. August. hic: Sichima *humeri* interpretantur. Quomodo dividit humeros? ut alios gravent peccata sua, alii tollant sarcinam Christi: alia sarcina premit, & aggravat te. Matth. 11. 30. *onus meum leve.* Dominus languores omnium, dolores, & dolentes, portavit: hos humeros nobiscum dividit. *Pater mi! Currus Israel, & auriga ejus.* 4. Reg. 2. 12. Abul. q. 19. currus Israel vocatur: quia ad currum pertinet sustentare. Sic enim Elias sustentavit Israel; supportando defectus eorum, & providendo eis in necessitatibus. Arcones in Is. 3. Disc. 7.

Meliora sunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Duo sponsi ubera, duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudinis argumenta: quia & patienter expectat delinquentem, & clementer recipit pœnitentem. Gemina, inquam, dulcedo suavitatis exuberat in pectore Domini JEsu: longanimitas videlicet in expectando; & in donando facilitas. S. Bernardus s. 9. in Cant. Dextrum Domini uber est longanimitas, quâ patienter peccatores expectat; sinistrum uber est clementia, quâ clementer suscipit pœnitentes. Hugo Card. hic.

Revertere- Cant. 6. 12. Quater dicit, *revertere*: ad significandam longanimitatem Dei in vocandis peccatoribus, in quatuor eorum ætatibus, pueritiâ, juventute, virili ætate, & senectute. de Ponte hic. Exh. 8. §. 1.

Ego quasi nutritius Ephraim portabam eos &c. Os. 11. 3. Miram Dei patientiam, cujus & Paulus in Actibus Apostolorum 13. meminit, præsens locus magnificè satis innuit. S. Rupertus l. 5. hic.

Ex

Ex Novo.

Vis, imus, & colligimus ea? non. Matth. 13. 28. S. Chrysost. hom. 30. in Matth. multi tantâ pœnitentiâ compuncti sunt; ut, cùm antea perversi essent, electissimi postea inveniantur. Propterea Zizania jussit dimitti; ut pœnitentiæ tempus præberetur. Paulus, Publicanus, Latro; cùm priùs Zizania essent, in optimum triticum mutati sunt: quæ quidem mutatio in seminibus impossibilis est; at in voluntate facilis, atque procliva. Oliva t. 2. c. 2. in festo Immac. Conc. Si Zizaniis Dei patientia non subveniret; nec Matthæum de Publicano Evangelistam, nec Paulum de persecutore Apostolum, nec Magdalenam de peccatrice pœnitentem, Ecclesia possideret. S. Chrysol. s. 97.

Peregrè profectus est. Matth. 21. 33. Videtur Deus & dormire, & peregrè proficisci; dum longanimis est, & non è vestigio peccatorum pœnas exigit. Theophylactus hic. Peregrinatio Dei, longanimitas Dei. Idem ibid.

Cùm venerit Dominus vineæ. Matth. 21. 40. Venit puniturus, qui semper adest; cur ergo recessisse dicitur? videtur Dominus à nobis recedere ex longanimitate: quia patiens redditor non è vestigio peccatorum pœnas exigit. Escobar t. 6. Par. Chr. Sect. 3. Obs. 1.

Ecce anni tres sunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac; & non invenio. Luc. 13. 7. Qui sunt hi tres, aut quatuor, anni, quibus Deus ficulneæ fructus expectat? nisi quatuor vitæ hominis partes; in quibus sæpius ipsum visitat Deus vocando ad bonos fructus proferendos. Quod si in primo anno, hoc est, quando usus rationis jam adest, eos non proferat; Deus patienter expectat; reditque secundò annô, in secunda scilicet vitæ ejus parte. Qui si adhuc in sua sterilitate persistit, sustinet eum Deus longanimiter. Redit verò tertiô annô, tertiâ ætatis parte; qui si adhuc in sua sterilitate persistat, ostendit se illi magis iratum; & fortioribus pulsibus, plagisque morborum, & adversitatum, monet, minaturque; se vitæ filum abscissurum, quasi hominis nauci, & inutilis. de Ponte tom. 1. de Christ. hom. perfect. c. 14. §. 3.

Si velox ad pœnam fuisset Deus, Paulum Ecclesia non possedisset: propterea distulit blasphemantem, ut Dei longanimitas ostenderet pœnitentem. Lupum in Pastorem transtulit Dei longanimitas; Publicanum fecit Evangelistam. S. Chrysost. t. 5. hom. 5. de pœnit.

Num. 2.

Exempla, & sententiæ.

Ex Veteri.

Adam ubi es? Gen. 3. 9. Nomine vocat occultatum: ut vocationis mansuetudine animetur; & timore mortuus cogitationes resocillabundas assumat: adhuc mihi sermone communicat? adhuc voce me dignatur, adhuc me ut Pater advocat? nondum implet sententiam, quam antea minatus est; sed dat responsi locum? S. Chrysost. s. de Adam, & Pœnit.

Posuitque Dominus Cain signum, ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum Gen. 4. 15. Pius Abel obit, ut requie potiatur; Cain impius superstes, ut pœnitere possit. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 9. Sect. 2. Obs. 2. Tradunt, illum (Cain) à clementissimo Deo ideo usque ad septem generationes fuisse dilatum; ut saltèm malis ipsis, & longævitate meroris, compulsus pœnitentiam ageret; ut mœreretur absolvi. S. Hieron. ep. 125. ad Damasum.

Nequaquam ità fiet. Gen. 4. 15. Id est, non ità citò morieris, sicut credis: Deus enim per suam misericordiam peccatores expectat ad veniam, vel pœnitentiam. Unde ipsum Cain non ità citò voluit mori; ut hìc tempus haberet pœnitendi. S. Thom. Aqu. hic.

Pluam quadraginta diebus &c. Gen. 7. 4. Quid? non erat ei possibile, ut unâ die totam pluviam induceret? quid, inquam, unâ die, unô momentô posset. Sed hoc deditâ operâ facit; volens simul & timorem, & occasionem præbere; quâ possent pœnam, quæ jam in foribus esset, effugere. S. Chrysost. hom. 24. in Gen.

Idcirco posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam; & narretur nomen meum in omni terra. Ex. 9. 16. Sed quomodo Deus ostendit fortitudinem suam in Pharaone? non tam in plagis immittendis, quàm in expectando peccatore. S. Theodulus in ep. ad Rom. potentia Dei est longanimitas, adeoque maxima potentia. Ps. 26. 14. *viriliter age; & confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Si homo, ut Deum sustineat, & expectet, viriliter agere, & confortari, jubetur; quas vires requiret Dominus, ut peccatorem expectet? Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 2.

Miserator, & misericors Dominus; longanimis, & multum misericors. Ps. 102. 8. Quid tam longanimum? quid tam multum in misericordia? Peccatur; & vivitur, accedunt peccata; augetur vita. Blasphematur quotidiè; & *facit solem suum oriri super bonos, & malos.* Vocat undique ad correctionem; vocat undique ad pœnitentiam; vocat beneficiis creaturæ; vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per miseriam consolationis. S. August. hic.

Patiens, & multum misericors. Ps. 144. 8. Venit ad secundum argumenti locum, qui appellatur à potentia, quam non laudavit, quòd terras suspendit, maria coërcuit, stellis cœlum depinxit; sed tolerantem dixit excessus humanos: ut, qui puniri possent lege justitiæ, probentur per patientiam Domini non perire. Cassiodorus hic.

Expectat Dominus, ut misereatur vestri. Is. 30. 18. Grandis clementia Dei! ut expectet nostram pœnitentiam: &, donec nos à vitiis convertamur, ille potentem contrahat manum, nè ferire cogatur. S. Hieronymus l. 9. hic.

Laboravi rogans &c. Jerem. 15. 6. Hebr. *laboravi rogans pœnitere.* Id est, laboravi rogans

rogans, & invitans te per Prophetas; ut pœniteres, téque converteres. Maldonatus vertit: Laboravi pœnitendo. aut, ùt Sanchez, miserendo. q. d. Sæpius decrevi punire vos; sed ductus pœnitentiâ, & misericordiâ, revocavi sententiam; sperans vestri emendationem. Sed nihil obtinui; tantùm fatigavi me. Cornelius hic.

Vocavi amicos, & ipsi deceperunt me. Cogitavit Dominus &c. Thr. 2. 8. quasi dicat: non statim fecit; sed diu ejus conversionem expectavit. S. Bonavent. hic.

Ex Novo.

Et cùm sedisset. Matth. 5. 1. Expectatio benignitatis inclaruit: expectat enim nos in infirmitatibus, & tarditatibus, nostris. Tardi enim homines sunt ad credendum, quæ Christi sunt; tardi ad intelligendum, quæ sunt utilia; tardi ad agendum, quæ necessaria sunt; tardi ad pœnitentiam, cùm reliquerimus iter verum: & Dei benignitas, Dei patientia, charitas Christi, ad pœnitentiam nos expectat. Simon Cass. l. 10. hic.

Patientiam habe in me. Matth. 18. 29. Citiùs debita recipit, qui patienter expectat; perdit impatiens exactor. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 2. Sect. 2. Obs. 4. hic.

Jerusalem! Jerusalem! quoties volui, & noluisti. Matth. 23. 37. *Volui*, & *noluisti*. S. Chrysost. Jerusalem, Jerusalem! quæ usque nunc luctata es contra misericordiam meam tuis peccatis; nunc autem ipsam superâsti. Hæc ille in opere Imperf. addit: volo enim in te misereri; sed vires misericordiæ faciendæ non habeo; nec possum te ampliùs sufferre: in cessabilibus enim iniquitatibus tuis misericordia mea quasi jam lassata à proposito suo defecit. Didacus Niss. f. 4. D. 1. Quadr.

Invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Quoties & redis ad nos, & invenis dormientes? & tamen benignè suscitas nos. Et iterum abis, secundò, & tertiò, *eundem sermonem dicens.* Statim autem ùt recesseris, iterum somnus occupat nos: nec vigilare possumus; nisi quantùm nobiscum es, & suscitas nos. Drogo Ost. hic.

Sedebat sic supra fontem. Joan. 4. 6. Nulli rei tam assidet Dominus, quàm peccatori, expectando ad castæ sponsæ ostium. Cant. 5. 2. videbis sponsum pulsantem, sed ad stantem, non sedentem: at modò peccatricem venaturus sedet; & morosus sedet supra puteum. O immensam Dei expectationem, ut peccatores accedant ad salutem. Qui moræ impatiens est, vix stat. Dominus in aliis omnibus festinissimus; cùm peccatoribus expectandis accedit, omnium est morarum patientissimus; tunc sedet. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 5.

Jesus autem abscondit se. Joan. 8. 59. Cur Christus abiit à lapidantibus non inflictâ aliquâ pœnâ? S. August. tr. 43. cùm Judæi lapides tollerent, quid magnum erat, ut eos continuò terra dehiscens absorberet, & pro lapidibus infernos invenirent? non erat magnum Deo; sed magis erat commendanda patientia.

Ex Patribus.

Clementissime Magister! quoties ego doctrinæ tuæ transgressus sum regulas? quoties edicta tua Domine Sancte contempsi? & cùm dicerem mihi, *revertere*, non sum reversus; cùm minareris, non timui: cùm bonus esses, & lenis; exasperans fui. Ultra septuagesies septies in cœlum, & coram te, peccavi! quis tot sordes abluet? quis abradet stercora conglobata? necesse est, ut ipse nos abluas. S. Cyprianus de ablutione pedum.

Quid Esau nequius? nonne odibilis Deo? Esau odio habui. Quare protinus meritam non suscipit animadversionem? si excisus fuisset, maximum fortassis justitiæ fructum mundus amisisset. Et qualem? audi: Esau genuit Raguelem, Raguel Zaram, & Zara Job. Cernis, quantus elanguisset patientiæ flos, si præveniens Deus à radice pœnas exegisset. S. Chrysost. hom. 5. de pœnit.

Ego peccabam, & tu dissimulabas: non continebam à sceleribus, & tu à verberibus abstinebas. Prolongabam ego multò tempore iniquitatem meam; & tu Domine pietatem tuam. S. Bernardus s. 2. D. 6. Pent.

§. VIII.

Misericordia Dei non sit stimulus ad peccandum.

Comedit, deditque viro suo, qui comedit. Gen. 3. 6. Vidit Adamus Evam comedentem, & non vidit morientem; credidit sibi quoque fore impune, si comederet: atque adeò abusus patientiâ & longanimitate Dei. ità respondet S. August. l. 11. in Gen. ad lit. c. 30. nec suaderi jam opùs erat viro, quando illam eô cibô mortuam non esse cernebat. Et Eva ipsa ex hac divina patientia processit ad tentandum virum. Mendoza Annot. 8. in 1. Reg. 1.

Deus Judex justus, fortis, & patiens. Ps. 7. 12. Dei patientia timenda est malis: quia eô ipsô, quòd expectavit eos Dominus ad pœnitentiam, & converti noluerunt; districtiùs judicabuntur, & duriùs punientur. Thr. 1. 15. *vocavit adversùm me tempus.* Hugo Card. hîc

Sustinens ingratissimas nationes; ludibria artium, & opera manuum suarum, adorantes, nomen cum familia sua persequentes; luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem, quotidie insolescentem; ut suâ sibi patientiâ detrahat: plures enim Dominum non credunt, quia sæculo iratum tamdiu nesciunt. Tertul. l. de pat. c. 2

Sicut omnia in mensura fecit Deus, & pondere, & numero; ità etiam patientiæ ejus mensura est. Origen. l. 2. in c. 2. ep. ad Rom.

Magis peccant contra me, qui nunc dicuntur sapientes. Ego enim dedi eis sensum, & intellectum, & sapientiam; ut me diligerent: sed ipsi nihil, nisi ad suam utilitatem temporalem, intelligunt. Oculos habent in occipite; videntes sunt ad sua delectabilia; sed cœci sunt ad gratias agendas mihi, qui dedi eis omnia. Ideò ego possum nunc hoc proverbium dicere, quod à vulgo communiter dicitur: qui patiens est, ab omnibus contemnitur. Sic ego propter patientiam meam nimis videor ab hominibus fatuus esse; & ideò ab omnibus contemnor. Sed væ eis, cùm ostendero eis judicium meum post talem patientiam. l. 1. Revel. S. Brig. c. 19.

§. IX.

§. IX.

Misericors Deus.

CHristus est misericors Samaritanus. Luc. 10. 33. Utinam, Domine Jesu, ad me misericordiâ motus digneris accedere, qui descendens ab Jerusalem in Jericho, proruens scilicet de summis ad infima, de vitalibus ad infirma, in Angelos tenebrarum incidi: qui non solùm gratiæ spiritalis mihi vestimentum abstulerunt, sed etiam plagis impositis semivivum reliquerunt. Utinam peccatorum meorum vulnera data mihi recuperandæ salutis fiduciâ alliges; nè deteriùs sæviant, si sanari desperent. S. Gregor. in quartum Ps. pœnit. initio.

Dominus Jesus ipse est medicus; qui vulnera nostra curavit, *infundens vinum, & oleum: & alligans vulnera* Adæ illius, qui descendens ab Jerusalem à latronibus vulneratus est. S. Ambros. in Ps. 118 Octon. 21.

Nonne verè dicimus, quia Samaritanus es, & dæmonium habes? Respondit autem: ego dæmonium non habeo. Quod respondit refutavit; quod tacuit confirmavit. S. Augustin. s. 37. de verb. D.

Christus suum de cœlo detulit oleum & vinum; ut semivivi hominis, in delictorum jacentis volutabro, mederetur vulneribus. S. Laurent. Just. de triumph. c. 1.

Proponitur hîc multiplex peccatorum miseria. Privant cœlesti gloriâ: descendebat ab Jerusalem. Incidit in latrones, potestatem dæmonum. Bonis gratuitis spoliant; vulnera inferunt, quibus integritas humanæ naturæ violatur. Samaritanus Christus, iter ejus Incarnatio, jumentum Caro ejus. S. Thom. Aq. D. 13. Pent.

Appropians vulnera ejus ligavit. Per duas partes ligaminis vulnera constrinxit, dum per duos timores peccata compescuit. Servilis enim timor pœnalis à peccatis prohibet; filialis autem timor sanctus ad bona opera monet. Vinum infudit, dum dixit, pœnitentiam agite: oleum addidit, dum subjunxit: appropinquavit enim regnum cœlorum. S. Honorius s. D. 13. Pent.

Oleum lætitia est, Ps. 44. 8. *unxit te Deus tuus oleo lætitiæ.* Et vinum lætitia est. Ps. 103. 15. *vinum lætificat cor hominis.* Ac per hoc duplici lætitiâ conversus peccator perfunditur: quia evasit infernum, & regni supremi accepit promissionem. Simon Cass. l. 8. c. 38.

Oleum misericordiam, vinum justitiam: his stipatus incedit liberatus à malo. Id. ib.

§. X.

Continuatio prioris. Misericors Medicus.

Ex Veteri, & Novo.

EGo Dominus sanator tuus. Ex. 15. 26. Hebr. *medicus tuus.* Discе hîc à morbis ad Deum recurrendum. Cornelius hîc.

Lavare septies in Jordane 4. Reg. 5. 10. Petiit majora, & plura, Naaman; quæ non obtinuit: sed quæ singula Christus animarum medicus in curandis nobis abundè præstitit &c. S. Gregor. hom. 16. in Ezech. caro factus est, ut nos faceret spirituales; inclinatus est, ut levaret; exiit, ut introduceret; flagella pertulit, ut sanaret; mortuus est, ut vivificaret. Agamus ergò gratias vivificanti, & mortuo; & ideò vivificanti, quia mortuò. S. Augustin. tr. 15. in Joan. illius infirmitas nostra est fortitudo. Oliva t. 1. conc. 10.

Putabam, quòd egrederetur ad me. 4. Reg. 5. 11. 13. dicit leprosus Naaman &c. dicit ei servus fidelis: *Pater, si rem grandem dixisset tibi Propheta &c.* Leproso peccatori dicitur: accedè ad Christum, ad Confessarium. Multi sunt potentes, & divites; qui ad animarum medicum vel compulsi tempore veniunt. Sed si Confessarius aliter, quàm illi velint, eos curare dispohit; alium quærunt, qui prò libitu suo eis pharmaca præbeat. *Si rem grandem &c.* Cùm damnatus sis ad æterna supplicia, cùm merueris Inferni pœnas; quid magnum postulari potest, ut hoc redimas &c. Osorius D. 3. Epiph.

Oleum effusum. Cant. 1. 2. Sanguis Christi effusus prò me, est oleum effusum in me; ut mea lethalia vulnera sanet, & peccata remittat. de Ponte hîc.

Magna est velut mare contritio tua; quis medebitur tui. Thren. 2. 13. *Ut mederer contritis corde.* Is. 61. 1.

Mulier quædam erat in fluxu sanguinis quæ in medicos erogaverat omnem substantiam suam. Luc. 8. 43. Illa mulier in Evangelio per duodecim annos fluentem sanguinem corporalium voluptatum sistere non potuit, nisi posteaquàm confugit ad Christum. Intellexit enim, quòd nemo perfectus medicus, nisi qui descendisset è cœlo. S. Ambros. in Ps. 43. Adoremus pannos infantiæ, ex quibus facta sunt emplastra naturæ. S. Aug. s. 17. de temp. Quid eram, nisi subvenires? quàm desperatus eram, nisi curares? ubi jacebam, nisi advenires? certè ingenti vulnere periclitabar. Sed illud vulnus meum medicum omnipotentem requirebat. Omnipotenti medico nihil est insanabile; non renuntiat alicui, qui sanat omnes infirmitates tuas. Idem in Ps. 58. 18. *adjutor meus! tibi psallam.* Omnipotenti medico nullus languor insanabilis occurrit; tantùm tu curari te sine. Id. hîc.

Erant appropinquantes ei publicani, & peccatores Luc. 15. 1. Dominus illud faciebat, cujus gratiâ incarnatus est; accedens ad publicanos, & peccatores, tanquam medicus ad infirmos. Theophylactus hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Verbum Paternum solum est humanarum ægritudinum Pæonius medicus, & sanctus ægrotæ animæ incantator. Clem. Alex. l. 1. Pæd. c. 2.

Non utitur ferrò; nè medicamentò quidem asperò; vel cauteriò: solò verbò sanat cœle-

ſtis hic medicus; & bonus Deus lacrymis, atque gemitibus vulnera curat. Accede peccator ad bonum hunc medicum, & pro optimo medicamento lacrymas offer-Si inſanabilium tibi conſcius ſis vulnerum, cogitationum, & actuum, in te latentiũ; quare occulta illa vulnera negligis, nolens ea medico, ut cureris, oſtendere? Quid times medicum? non eſt durus, nec immitis, ac immiſericors. S. Ephrem ſ. 1. de pœnit.

Omne mandatum tuum, ſicut cauterium impreſſum, tenebo. Etſi urit cauterium mandati, tamen putrefacta carnis exurit, nè ad vivum ſerpat contagio. Etſi mordet medicamentum, tamen vitium ulceris tollit. Auſer igitur Domine Jeſu potenti machærâ tuâ meorum putredines peccatorum. Dum me habes ligatum charitatis vinculis, ſeca quodcunque vitium eſt. S. Ambroſ. l. 5. in Luc.

Subveni gravi vulneri ſecundùm magnã medicinã tuã. Grave eſt, quod habeo; ſed ad omnipotentem confugio. De meo tam lethali vulnere deſperarem, niſi tantum medicum reperirem. S. Auguſtinus in Pſ. 50.

Omnipotenti medico nullus languor in ſanabilis occurrit; tantùm tu curari te ſine: manus ejus nè repellas; novit quid agat. Non tantùm delecteris, cùm fovet; ſed etiam toleres, cùm ſecat. Tolera medicinalem dolorem, futuram cogitans ſanitatem. S. Auguſt. in Pſ. 102.

Noli mihi dicere, perii! quid mihi reſtat? noli dicere, peccavi, quid faciam? medicum habes, qui morbum poteſt vincere: medicum habes, qui ſanat omnem languorem: medicam habes; qui poteſt, & vult, ſanare. S. Chryſoſt. de Chananæa.

Currite ad Medicum, cùm poteſtis; nè, cùm velitis, non poſſitis. S. Chryſoſt. in Pſ. 26.

Noſtrarum medicus animarum, non quæ nobis fraudi poſtea futura ſunt, dare ſuſtinet: neque enim parentes iis, quos amant, parvulis adhuc filiolis, vel gladios, vel ignitos carbones, adduci poſſunt, ut porrigant. S. Chryſoſt. tom. 6. or. de inſt. vita &c.

Jeſus apud Hebræos ſignificat Salvatorem; in lingua verò Græca medicum ſignificat: quandoquidem & corporum medicus eſt, & animarum curator. S. Cyrill. Jeroſ. Cat. 10.

Omnia, quæ de Salvatore legimus, medicamina ſunt noſtrarum animarum. S. Bernardus ſ. 4. in temp. Reſurr.

Ipſe medicus noſter in infirmitate carnis noſtræ, tanquam in lecto diſcubuit infirmantium: ut experiretur, quid ſanandis infirmis ſuis eſſet neceſſarium. B. Ivo Carnot. ſ. de Nat. D.

Primò curavit nos per diætam; quando jeunabat quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Secundò per electuarium; quando corpus, & ſanguinem, ſuum dedit. Tertiò per ſudorem; quando factus eſt ſudor ejus ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Quartò per minutionem, quando flagellis, & lanceâ, vulneratus fuit. Quintò per potationem, quando guſtavit acetum cum felle miſſum. Sextò per emplaſtrum, quando facies ejus ſputis illita fuit. S. Bernardinus tom. 2. ſ. 56.

§. XI.

Miſericordia ejus major eſt Angelicâ, & humanâ.

Ex Veteri.

Melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini: quia multæ ſunt miſerationes ejus. 1. Paral. 21. 13. S. Ambroſ. in Pſ. 37. miſeretur, qui neſcit errare; non miſeretur, qui particeps eſt erroris. Sedulius l. 1. Paſchali c. 15. de Jona: nata feritatem præbuit, fera naufragium ſubminiſtravit. Elegit, non quod à flagello eſſet immune; ſed quod moderatius judicavit: ut Dei lenitati magis, qui noſcit ignoſcere, quàm hominum ſe committeret poteſtati; qui menſuram ultionis frequenter excederent. S. Ambroſ. in Pſ. 37.

Vox Domini ſuper aquas. Pſ. 28. 3. Convertimini ad me, clamat vox iſta. Porrò per aquas Deus voce, pedibus graditur Petrus: adeò ſuaviùs ſemper Deus cum hominibus agit, quàm homines. Oliva l. 12. Strom. hìc.

Miſit Dominus manum ſuam, & tetigit os meum. Jer. 1. 9. Nota Domini ſuavitatem. ut Prophetæ labia fœcundet, os tangit tantùm. Angelus verò, Iſaiæ labia purgaturus, lapidem, & ignem adhibet. Iſ. 6. 6. Ille tangit, hic urit. Planè ſi tertius Propheta ab homine purgandus eſſet, labia ſibi non tangi, non uri, ſed exuri, & mutilari, ſentiret. Quò melior quis, eò mitiùs, & delicatiùs diſcipulum format. Oliva t. 2. Strom. hic.

In qua ſunt plus quàm centum viginti millia hominum &c. Jon. 4. 11. Diſce hic, quàm Deus clementior ſit homine etiam ſanctô; quàmque ſatiùs ſit confugere ad Dei, quàm hominum tribunal. Si Jonas in cauſa Ninivitarum fuiſſet judex, tuliſſet in omnes, licèt pœnitentes, ob præterita ſcelera, ſententiam mortis. Cornelius hic.

Ex Novo.

Quare cum publicanis, & peccatoribus, manducat Magiſter veſter? Matth. 9. 11. Bonus Jeſus, & impeccabilis Deus, ad ſe peccatores recipere dignatur; quos acriter dedignantur, & mordent Phariſæi, omnibus pleni peccatis. Nemo durior, nemò immanior, contra peccatores, quàm peccator. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 15.

Remittuntur tibi peccata; vade in pace. Luc. 7. 47. 50. Si ad illius Phariſæi pedes acceſſiſſet, dicturus erat, recede à me. S. Auguſt. hom. 23. ex. 50.

Ego habeo claves mortis, & Inferni. Apoc. 1. 18. Cœlorum claves Petro tradidit. S. Juſtinus ep. ad Zenam: ſi in hominum poteſtate eſſet ſitum, gehennæ quoslibet addicere, totus Mundus exhauſtus eſſet eorum ſævitiâ.

§ XII

§. XII.

Misericordia ei charior præ justitia.

Ex Veteri.

EGo sum Dominus Deus tuus fortis, & zelotes; visitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam, & quartam generationem: & faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me. Ex. 20. 5. 6. Stephanus Cantuar. in Sylva Allegor. visitans peccata in quartam generationem; ecce justitia: faciens misericordiam in millia; ecce misericordiam: quæ tantum præcellit justitiam, quanto plus comprehenditur per millia, quàm per tertiam, & quartam, generationem.

In libro bellorum Domini. Num. 21. 14. Sed periit ille, volente Dominô. Cur? Oleaster: ut solùm nunc jactaret opera misericordiæ: non enim leges in Evangelio, qualiter debellaverit hostes homines; sed qualiter ab infinitis morbis peccantes sanaverit.

Manus tua fecerunt me. Job. 10. 8. Marci 10. 16. *imponens manus super illos, benedixit eos.* Cùm autem sermo de justitia, in numero unitatis. Job. 19. 21. *manus Domini tetigit me.*

Ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus. Ps. 29. 6. Hebr. *ad momentum est ira ejus.* Chald. *unâ horâ ira ejus, vita æterna bona voluntas ejus.*

Calix in manu Domini vini meri plenus mistô veruntamen fæx ejus non est exinanita. Ps. 74. 9. S. Ambros. hic: plus minatur, & minus exigit: cùm irascitur, differt; cùm miseretur, properat, ut absolvat: terret, ut corrigat; admonet, ut emendet; prævenit, ut ignoscat. Ad terrendum, plenus est calix; ad bibendum non est exinanitus. Apud Pinna in Eccl. Ethol. 34.

Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. Quia per dextrum, & sinistrum, adversa solent, atque prospera, designari; videtur mihi hôc locô intelligi posse, lævam quidem verbi comminationem supplicii; dexteram verò regni promissionem. S. Bernardus s. 51. in Cant.

In puncto, ad modicum, dereliqui te; & in miserationibus magnis congregabo te. Is. 54. 7.

Ut prædicarem captivis indulgentiam ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro. Is. 61. 1. 2. Oleaster in Gen. 8. vides, ultionem die claudi; placationem verò usque ad annum durare.

Ex Novo.

Liber generationis J. C. filii David, filii Abraham. Matth. 1. 1. Cur primò ponitur David filius? quia in Davide plus resplenduit divina misericordia, quàm in Abraham: nam ille in multis peccavit, iste in omnibus justus apparuit, ait Anselmus. Cùm ergo in hoc repræsentetur justitia, in illo misericordia, David præcedat: misericordia enim apud Deum primam semper occupat sedem. Sylveira hic.

Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis Apoc. 4. 3. Plin. l. 37. natur. hist. c. 17. ait: eam sardinis lapidis naturam esse; ut oleô magis, quàm aliô liquore, hebetetur. Ut argumento sit, misericordiæ oleum acuta Dei arma hebetare. Incert. Auth.

Ecce vicit Leo de tribu Juda. Apoc. 5. 5. Semel tantùm vocatur Christus in Apocalypsi *leo*, sed in eâdem trigesies semel *agnus*: quia longè plura signa humanitatis, quàm severitatis, exhibet; magis de mansuetudine agni, quàm de fortitudine Leonis gloriatur. Mendoza in 1. Reg. 11. annot. 10. sect. 2.

§. XIII.

Quæ Deum moveant ad misericordiam.

Num. 1.

Quia sumus populus ejus.

INjustè agitur contra populum tuum: Ex. 5. 16. Abul. q. 5. cautè locuti sunt, & Rhetoricè; ad captandum amorem, & misericordiam.

Vade, descende, peccavit populus tuus. Ex. 32. 7. *Moyses autem* v. 11. *orabat ad Dominum Deum suum dicens: cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum:* Abulens. q. 17. hic. quamvis exteriùs suaderet Moysi Deus, nè oraret; movebatur à Deo interiùs, ut pro eo oraret, nè deleretur, pro re sua: quia suus populus erat, testimoniô Dei. Moyses è contrario ipsum populum Dei esse dicit: quasi totam curam populi illius, & bonum, & malum, Deo incumberet. q. d. Domine, si iste populus non esset tuus, deberes in eum irasci quasi hostis; sed quia tuus est, debes ei mitis esse sicut Pater. Arcones in Is. 1. Disc. 3.

Ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum. Judith. 7. 4. Forma est orandi, quâ maximè lenire possunt homines, cùm se esse monent Dei populum. Quis enim curam abjiciat sui operis? quis suis non faveat domesticis? Vellosо hic Paræn. 8.

Nos autem populus tuus. Ps. 78 13. Intuendum est, lamentationem suam, quâ suavitate concluserit; ut Domini dicat esse gregem, pro quò devotissimus supplicabat; nè diutiùs irasceretur eis, quos suos esse meminisset. Cassiodorus hic.

Magister, nonnè ad te pertinet, quia perimus. Marc. 4. 38. Magnæ profunditatis, & divinæ inclinationis, est verbum. *Magister nonne &c.* Imò ad neminem pertinet, præterquam ad te, si perimus: tui enim ex creatione sumus; tibi ergo perimus, si tui sumus. Ad te solum liberare pertinet, nè pereamus; & reassumere de periculo, si incurrimus. Vocâsti nos in promissione tua, sequimur te in fide nostra. Vocâsti nos miris modis; sequimur te vestigiis nostris: patrocinia Mundi dimisimus;

mus; & sub tua protectione confugimus. Simon Cass. l. 5. c. 2.

Num. 2.

Fragilitas nostra.

NOn permanebit spiritus meus (id est, indignatio mea) *in homine, quia caro est.* Gen. 6. 3. q. d. nec ità indignabor, quòd non velim eum corrigere per flagella; *quia caro est*, id est, fragilis. q. d. ideò miserebor, quia fragilis. Non ità de diabolo, quia spiritus tantùm, & non caro, & sinè suggestione peccavit; ideò sinè redemptione punietur. Hugo Card. hîc. *Non permanebit.* Symmachus, & alii, ex Hebræo vertunt: *non judicabit, non litigabit.* q. d. Deus: non patiar hanc litem inter meam justitiam, & misericordiam, tam diu durare. S. Hieronymus q. in Gen. sic legit: *non judicabit spiritus meus.* hoc est: quia fragilis est in homine conditio; non eos ad æternos servabo cruciatus; sed hîc illis restituam, quod merentur. Ergo non severitatem, ùt in nostris codicibus legitur, sed clementiam Dei sonat; dum peccator hîc pro suo scelere visitatur. Cornelius hîc.

Vidit omnes filios hominum. Ps. 32. 13. Considera, quia non dicit, visa peccata, sed filios hominum: nam cùm delicta respicit, punit; cùm hominem intuetur, absolvit. Sicut Ps. 50. 11. dicit: *averte faciem tuam à peccatis meis.* Et Ps. 142. 7. *non avertas faciem tuam à me.* Cassiodorus hîc.

Vidit hominem. Matth. 9. 9. Non otiosè dicitur vidisse hominem: ut indè reddatur ratio, quæ ipsum Jesum allexit, ut Matthæo propitius fieret: quia ad naturam humanam tanquam sibi cognatam valde propendet. Baeza t. 2. l. 6. c. 4.

Memento mei. Luc. 23. 42. Non dico, ut memineris operum meorum: hæc enim metuo; sed omnis homo afficitur ad comitem suum. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13. *Introite in conspectu ejus in exultatione.* Ps. 99. 2. Ante quem tremunt columnæ cœlorum; jubemur homines exultare. Unde tanta præsumptio? an quid Deus homo? sic S. Chrysol. s. 6. unde est, quòd propterea hoc vos facere debere sic præsumit? unde est? ex eo, quod sequitur v. 3. *scitote*, inquit, *quòd Dominus est Deus*: quia Dominus ille est Deus, qui fuit in carne nostra pusillus. Baeza antè citatus.

§. XIV.

Deus est benignior peccatoribus, quàm justis.

LOcuta est Maria contra Moysen &c. Num. 12. 1. 10. Quia semel contra fratrem murmuravit, à Deo leprâ percussa est, & à castris septem diebus exclusa. Mariam autem Magdalenam plurimis peccatis oneratam benignissimè tractat, & consolatur, atque defendit. Justum timor sustinet, nè efferatur; peccatorem spes erigit, nè desperet. Diez s. 5. D. Pass.

Pessulum ostii mei aperui dilecto meo; at ille declinaverat, atque transierat. Cant. 5. 6. 7. Pulsante sponsò, cùm sponsa paululùm morata fuisset, illum non invenit; fecítque eam ire per vias ad eum quærendum; ubi in manus vigilum incidit, à quibus percussa &c. Illam verò meretricem, quæ tot adulteria cum multis amatoribus commiserat. Jer. 3. 1. tam benignè alloquitur: *revertere ad me.* Vide etiam Ezech. 18. 21. quàm asperè minetur justo; quàm blandè spondeat peccatori. Id. ib. Petrum, cùm Passionem Christi vellet ex amore impeditam, Sathanam appellavit. Matth. 16. 23. Judæ proditori dicit: *amice, ad quid venisti?* Matth. 26. 50. Id.

Miscellanea.

Non est, bonum, hominem esse solum. Gen. 2. 18. Cùm præscius sit omnium futurorum; non apparet, quâ ratione in verum sensum id aptari possit. Nam si Adam solus remaneret, fortè nullum esset peccatum; quòd, consulente uxore, factum est: vel saltem non tot essent; at, acceptâ conjuge, humanum genus longè, latèque, dilatavit. S. Ambrosius causam refert in Dei misericordiam, l. de parad. c. 8. quia ex viro solo non poterat esse humani generis propagatio, pronunciavit Dominus, non esse bonum, hominem solum: maluit enim Dominus plures esse, quos salvos facere posset, & quibus donaret peccatum; quàm unum solum Adam, qui liber esset à culpa. Pirna Eth. 34.

Domine in cœlo misericordia tua. Ps. 35. 6. Nescio, quam misericordiam ipsius dicit, quæ in cœlo est: est enim misericordia Domini & in terra. Habes scriptum Ps. 32. 5. *misericordiâ Domini plena est terra.* De qua ergo misericordia loquitur, cùm dicit, *Domino in cœlo &c.* Munera Dei partim temporalia sunt, atque terrena; partim æterna & cœlestia. Qui propter hæc colit Deum, ut terrena ista, atque temporalia accipiat, quæ omnibus præsto sunt; quasi adhuc ut pecus est. Utitur quidem misericordiâ Dei; sed non illâ, quam expectaturus est; quæ non dabitur, nisi solis justis, sanctis, bonis. S. August. hîc.

Melior est misericordia tua super vitas; labia mea laudabunt te. Ps. 62. 4. id est benignitas illa, quâ me peccatorem à Tartaro revocâsti; hæc melior est ad Deitatem tuam testandam, quàm vitæ redditæ Lázaro, viduæ filio, aut principis filiæ. Eusebius Emiss. hom. de Pascha: bene dicitur: melior est misericordia tua super vitas: meliores enim sunt dies, quibus ad æternam vitam renascimur; quàm illi, quibus in hæc tempora procreamur: siquidem majora sunt dona gratiæ, quàm naturæ. Hic potentia, ibi misericordia continetur. Escobar t. 3. Coll. Chr. p. 2. Sect. 3.

Multi publicani, & peccatores discumbebant cum Jesu. Matth. 9. 10. Anni multi docent misericordiam in peccatores. Severissimus ultor est peccatorum juvenilis ardor; & nimius erroris plectendi rigor semper novitius est in disciplina Christiana. Jesus ùt adolevit ætate, publicani mensis accumbit; & recipit publi-

ca-

canos, ac peccatores. An non ille est Jesus, qui puer nec nasci, nec portari, patitur, nisi ex Virgine Maria, à justo Simeone? cur modò non solùm à justis, sed & peccatoribus, patitur tractari? S. Bernardus s. de Purif. nullum ibi locum peccator habuit, omnes fuêre perfecti, omnes justi, omnes sancti. Sed nunquid hos tantùm salvabis Domine? crescit corpus, crescit & miseratio: *homines, & jumento, salvabis.* Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 13.

Mulier in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Mulierem vocat, quia nomen fragilitatis: misericordia maximè respicit miseriam. Sylveira hic.

Avulsus est ab eis, quantùm jactus est lapidis. Luc. 22. 41. Simon Cass. in Matth. *progressus pusillum;* scilicet *quantùm jactus est lapidis:* ut nunquam ab aliquo elongetur Christus; quàm cor lapideum hominis ad ipsum non possit, si velit, converti. *Facta est quasi vidua.* Thren. 1. 1. S. Paschas. l. 1 in Thr. *quasi* vidua, & non verè vidua: quoniam, etsi à sponso despicitur, sponsalitatis tamen ejus jura manent; ut, si redierit prioraque dilectionis opera impleverit; sponsum saltem per pœnitentiam respiciat. Baeza t. 1. l. 4. c. 2. §. 12.

Capilli candidi tanquam lana alba Apoc. 1. 14. Victor Pictav. Ep. in capillis albis albatorum est similitudo; lanæ similis propter oves. Ipsa ovem errantem tulit humeris. Luc. 15. 5. Inde sic coronatur Christus: nulla enim corona Christo pretiosior, quàm peccatores convertere, & reducere ad salutis gregem. Sylveira hic. q. 53.

Oculi ejus tanquam flamma ignis. Ib. S. Antonius Pad. in fragm. sup. Apoc. *oculi ejus &c.* id est, respectus gratiæ Christi, tanquam ignis glaciem, id est, cor peccatoris congelatum dissolvens Luc. 22. 61. *Dominus respexit Petrum*, oculis scilicet misericordiæ, & *flevit amare:* quia dissoluta fuit glacies cordis ejus in lacrymas compunctionis. Gelfridus conc. 34. oculi ejus intentio ejus: quia autem charitas ignis, flamma ignis est nimietas charitatis; bonorum nostrorum non egens subvenire nobis solô nituitu vehementissimæ charitatis intendit. Id. hîc.

Quamdiu vivimus, si datur contra nos in Curia justitiæ, possumus apellare ad Curiam misericordiæ; sicut fecit David, & Ezechias. S. Vincent. Ferr. s. 3. f. 2. Rogat.

Qui fugit dexteram divinæ benignitatis, incidit in sinistram divinæ severitatis. S. Bernardus t. 2. s. 54.

Multi volunt misericordiam, retinendo peccati miseriam: & orant misereri; sed nolunt emendari. Superbia maxima est, petere misericordiam, & in vitiis velle manere. Simon Cass. l. 1. c. 26.

§. XV.

De misericordia Dei præsumptio.

Reversæque sunt aquæ, & operuerunt currus. Ex. 14. 28. Quantæ temeritatis, & dementiæ, Pharao! iratum habet Deum; nec tamen terrebatur. Persuasit sibi impius, Deum etiam tunc fore benignum, quem toties expertus fuerat. Abutebatur divinâ misericordiâ: ex ea sumpsit occasionem peccata peccatis cumulandi. S. Gregor. M. in l. Reg. c. 3. peccare, & de Dei Creatoris clementia præsumere; pelago justitiæ ejus exponi est. Castillo Illat. 164

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te. Ps. 30. 20. Origenes tom. 1. in Ezech. notat, abscondi dulcedinem hanc non diligentibus, id est, perfectis viris; sed timentibus, id est, qui parum in virtute profecerunt. His utiliter absconditur, nè præsumptionem ingerat: & manifestatur justitia, ut utiliter timeant. Parvuli, ait Origenes, non possunt cum emolumento suo discere, quòd amentur à patre; nè dissolvantur, nè despiciant bonitatem Dei. Pinna Ethol. 64.

Publicani, & meretrices, præcedent vos in regnum Dei Matth. 21. 31. Idcirco ad telonia, & prostibula, currendum? absit! imò potiùs ab iis ideo procul cedendum. S. Ambros. l. de Elia, & jejunio c. 20. ex iis verbis sic concludit: ergo quia tam misericordem habemus Dominum, qui etiam gravi ignoscet errori; convertamus nos à vitiis; non recedamus à lege; præceptum Domini quasi servi sedulis studiis exequamur. Magis quodammodo Dei misericordia timenda, quàm justitia: qui enim justitiam offendit, habet misericordiam pro asylo; qui autem misericordiam offendit, quæ ara eum tuebitur? Mendoza in 1. Reg. 4. Annot. 10. sect. 2.

Quemcunque osculatus fuero &c. Matth. 26. 48. Proh dolor! quantam proditoris animam pravitatem suscipit! quibus oculis tunc Magistrum aspexit? quod signum proditionis dedit? Quemcunque osculabor. Confidebat in lenitate Magistri: quæ res maximè confundere illum hominem, & omni privare veniâ, sufficit; quia ità mansuetum prodebat Magistrum. S. Chrysost. hom 48. in Matth.

Sic timeat (peccator) justitiam; ut quærat misericordiam: sic de misericordia confidat; ut tamen justitiam contremiscat. Cæsarius Arelat. hom. 13. Desperatio. Vide Spes.

§. XVI.

Misericors, & justus, est Deus.

Ex Veteri, pleraque Symbolicè.

Cùmq; transissent septem dies, aquæ inundaverunt super terram &c. Gen. 7. 10. S. Ambros. l. de Noë, & arca: quæ causa est, cur postquàm ingressus est Noë in arcam, post septem dies diluvium factum sit? non enim otiosum videtur, quòd non, aut plures, aut pauciores, interpositi sunt dies; sed tot, quot in constitutione Mundi fuerunt. Quô declaratur indiciô; ipsum esse authorem Mundi, atque diluvii: Mundum propter bonitatem

ſuam condidit; diluvium miſit noſtrorum meritô delictorum.

Duos quoque Cherubim aureos-ex utraque parte oraculi &c. Ex. 25. 18. &c. Deus in Propitiatorio dabat reſponſa inter duos Cherubim; quorum alter juſtitiam, alter miſericordiam, deſignat. Pinna Ethol. 126.

Tu quoque noſti, quæ fecerit mihi Joab. 3. Reg. 2. 5. &c. Cùm rationis ordo depoſcat, ut in perduelles, vel quoslibet inimicos vivens ſententiam ultionis exereret, moriens autem eis miſericorditer indulgeret; cur moriens David Salomoni in regnum ſuccedenti perdendos mandavit? ſed ſciendum eſt: quia per regnum David, qui tot perſecutionibus, & ærumnis, attritus, hoc præſens ſæculum deſignatur; in quo cum ſuis membris Chriſtus affligitur, multisque tribulationibus Eccleſia laceratur. Regnum verò Salomonis futuræ vitæ denuntiat gloriam, Unus igitur, idemque, Redemptor noſter; & nunc David eſt, & tunc Salomon erit. Nunc quaſi David reproborum pravitates æquanimiter tolerat; & poſtmodum tanquam Salomon in gloria ſua veniens, eos, quaſi vibratô Judicii ſui mucrone, trucidat. *Miſericordiam, & judicium, cantabo tibi Domine.* Pſ. 100. 1. Petrus Dam. l. 2. ep. 20.

Præcepit Dominus. 3. Reg. 7. 17. 20. in templi columnis malogranata, catenasque depingi. Vult Deus ex domo ſua fructum miſericordiæ, juſtitiæque catenas, ſperari oportere; quæ ſunt duæ columnæ, quibus totus orbis ſuſtinetur. Diez conc. 2. in Com. Conf. Pont.

Obliviſcatur ejus miſericordia. Job. 24. 20. Omnipotentis Dei miſericordia obliviſci ejus dicitur, qui omnipotentis Dei juſtitiæ fuerit oblitus. Quisquis eum nunc juſtum non timet, poſtea eum invenire miſericordem non valet. S. Gregor. l. 7. mor. c. 31.

Exultavit ut gigas ad currendam viam. Pſ. 18. 6. Non ſat aptâ ſimilitudine uſus videtur Propheta; dum eum, quem nuptiali carmine v. 6. ſponſum dicit, gigantem, & ad curſum alios provocantem, vocat. Magis enim ère videbatur, ſi cum veſtibus pretioſis indutis, bellâ facie amabilem, depinxiſſet. Potiùs enim terreret ſponſam homo giganteâ proceritate ad curſum, & palæſtram, alios laceſſens. S. Auguſt. ſ. 12. de temp: adhoc *ſponſus* procedit de thalamo ſuo, exultavit *ut gigas* ad currendam viam ſuam; amabilis, & terribilis; ſeverus, & ſerenus; pulcher bonis, aſper malis. Pinna Ethol. 65.

Speciosus formâ præ filiis hominum. Pſ. 44. 3. Mox tamen quaſi militem ſtrenuum, viribus potentem, armisque accinctum deſcribit: *accingere gladiô tuo ſuper femur tuum potentiſſime* v. 4. *Sagitæ tuæ acutæ.* v. 6. Docemur, utrúmque miſcere, & miſericordiam, & juſtitiam: nè aut ſolius miſericordiæ conſideratio deſides, aut ſolius juſtitiæ puſillanimes, faciat. Id. ib.

Quieduxit eos in nube diei, & totâ nocte in illuminatione ignis. Pſ. 77. 14. S. Auguſtinus hîc per nubem Chriſtum intelligit. Qui ad cœleſtem patriam pergis, hujus columnæ ductum ſequere, & cogita, quæ Chriſtus inter homines degens pro te geſſerit; & quæ acturus contra improbos in igne: quia columna nubis eſt benefaciens; ignis, puniens. Utramque columnam memoriâ tene. Id. Ethol. 99.

Miſericordiam, & judicium, cantabo tibi Domine. Pſ. 100. 1. Poteſtas Domini ſemper aut miſeretur, aut judicat. Sed neque miſericordia ipſius ſinè judiciô, neque judicium ſine miſericordiâ, reperitur: utráque enim ſe mutuâ ſocietate conjungunt. Caſſiodorus hîc.

Miſericors Dominus, & juſtus, & Deus noſter miſeretur. Pſ. 114. 5. Ecce circumſeptam juſtitiam à miſericordia, & tanquam in medio clauſam; ut nec ingredi, nec aggredi, nisi per miſericordiæ januam, queat. Diez. Miſericordia Dei.

Verba Eccleſiaſtæ, filii David, regis Jeruſalem. Ecclæ 1. 1. Petrus Damiani ſ. 1. de Nat. B. V. tria Salomonis nomina adaptat Chriſto ſic: filius regis, & rex; nec ſolùm filius Dei, ſed etiam Deus. Salomon, id eſt pacificus, eſt nobis in hoc exilio. Eccleſiaſtes, id eſt, concionator, erit in judicio. Idida, id eſt, glorioſus, erit in regno, in exilio amabilis; in judicio terribilis; in regno admirabilis. Cornelius hîc.

Oſculetur me oſculô oris ſui. Cant. 1. 1. Habet ſponſus labia ſua; & ſponſa ſimiliter. Labia ſponſi ſunt miſericordia, & veritas: labia ſponſæ ſunt amor, & timor. Et hæc quatuor labia ſibi invicem conjunguntur: nam miſericordia amori conjungitur, & veritas timori. Hugo Card. hîc.

Botrus Cypri dilectus-Faſciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. 13. Cur ſponſus tam diſparatis rebus comparatur? Uva dulcis, & palato gratia; myrrha autem amara, & guſtui inſipida. Maximilianus II. Imp. ut modum oſtenderet ſubditis, quem in regimine obſervatum voluit; curavit in Symbolo pingi aquilam, pede unô fulmen tenentem, alterâ auream coronam, cum Lem. *In opportunitate utrumque* q. d. probis ſubditis liberaliter præmia largiar, malos puniam. Sic Deus faſciculus myrrhæ eſt iis, qui eum ad amaritudinem provocant &c. Paoletti D. Quinq.

Candidus, & rubicundus Cant. 5. 10. Candidus propter miſericordiam, rubicundus propter juſtitiam. de Ponte hîc. Exh. 19. §. 3.

Expectat Dominus ut miſereatur veſtri; & ideò exaltabitur parcens vobis. Iſ. 30. 18. Nec miſericordia ejus præſcribit juſtitiæ, nec juſtitia ejus aufert miſericordiam: miſericors, & juſtus. S. Auguſt. ſ. 109. de temp.

Propterea expectat Dominus, ut miſereatur veſtri-quia Deus judicii Dominus. Iſ. 30. 18. Quia ſtrictus judicii rigor Domino eſt datus; ideò ab illo præmittitur amor, præmittitur miſericordia, perfecti judicii comes, & judicii anteambulo. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 6.

Aſſumpſi mihi duas virgas: unam vocavi Decorem, alteram vocavi Funiculum. Zach. 11. 7. Intellige per has duas virgas, miſeri-

sericordiam, & justitiam. Diez conc. 2. in Com. Conf. Pont.

Ex Novo.

Vidit spiritum Dei descendentem sicut columbam. Matth. 3. 16. Sub specie ignis super Apostolos. Act. 2. 3. quia, quantumvis in virtute profeceris; Dei timorem abjicere non debes. Pinna Ethol. 64.

Apparuerunt Moyses, & Elias. Matth. 17. 3. Hinc misericors, & mansuetus, Moyses; hinc severus, & justus, Elias quia justus Dominus, & misericors. Petrus Blesens. tr. de transf. D.

Statuet oves à dextris suis; hœdos autem à sinistris. Matth. 25. 33. Sedet ad dexteram, habens in dextera misericordiam, in sinistra judicium. Et misericordiam multam nimis, & judicium multum nimis: in dextera aquam; in sinistrâ ignem, immobiliter tenens. S. Bernardus s. 2. de Ascens.

Quemcunque osculatus fuero, ipse est; tenete eum. Matth. 26. 48. Origenes tr. 35. in Matth. Dignum est quærere, cùm secundùm faciem notus esset (Christus) omnibus habitantibus in Judæa; quare quasi non cognoscentibus effigiem ejus, dedit eis signum? R. venit de eo talis traditio ad nos, quoniam non solùm duæ formæ erant in eo; una, secundùm quam eum omnes videbant; altera, secundùm quàm transfiguratus est coram Discipulis in monte; sed etiam unicuique apparebat, secundùm quod fuerat dignus. Sicut & de manna scriptum est, quòd habebat saporem ad omnem usum convenientem. Et verbum Dei non similiter cunctis apparet. Propter hujusmodi transfigurationes ejus signò indigebant.

Osculabatur pedes ejus. Luc. 7. 38. Fallitur, qui sic osculatur misericordiæ pedem, ut pedem judicii non attendat. S. Bernardus in festo S. Magd.

Stans retrò secùs pedes. Ib. Pedes Domini sunt misericordia, & judicium, quibus venit ad peccatores. Hugo Card. hic.

Osculabatur pedes ejus. Ib. Pedes isti misericordia, & judicium; quorum alterum sinè altero osculari vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. S. Bernardus. In pede misericordiæ reperit Magdalena salutem: *remittuntur tibi peccata.* At, post tantum beneficium acceptum, judicium instat, nè ob ingratitudinem pes misericordiæ ipsius beneficii pondere suffocet peccatricem. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 1. obs. 4.

Infundens oleum & vinum. Luc. 10. 34. Oleum misericordiam, vinum justitiam. His stipatus incedit liberatus à malo. Simon Cass. l. 8. c. 39.

Fatigatus ex itinere sedebat. Joan. 4. 6 Quòd Jesus sedeat, judiciariæ potestatis indicium est; quòd fatigatus ex itinere, hoc pietatem, & benignitatem, ostendit. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 6.

Neque ego te condemnabo: vade, & jam amplius noli peccare. Joan. 8. 11. *Vade*, Christi misericordiam indicat; *jam amplius noli peccare, justitiam.* S. August. t. 33. in Joan. quid est, Domine? faves ergo peccatis? non planè, sed attende, quòd sequitur? vade, deinceps jam noli peccare. Ergo & Dominus damnavit? sed peccatum, non hominem: nam, si peccatorum fautor esset, diceret: vade, & vive, ùt vis. De mea liberatione esto secura, quantumcunq; peccaveris, te ab omni pœna, et jam gehennæ liberabo. Non hoc dixit. Pinna Ethol. 65.

Similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis. Apoc. 4. 3. Viegas, Pererius: jaspide virente significatur misericordia; sardo rubente justitia. Sylveira hic.

Iris erat in circuitur sedis & de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. Apoc. 4. 3. 5. Iris ex Ruperto misericordiam denotabat. Octavianus in Eccl. c. 2. v. 7.

Vicit leo. Apoc. 5. 5. *Vidi agnum stantem.* v. 6. Magna est differentia inter leonem, & agnum: leo est magnus, agnus parvus. Sed si utrumque consideramus; utrumque Redemptorem nostrum comprobamus: leo malos puniendo; agnus bonos redimendo. Richardus à S. Vict. l. 2. in Apoc. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Labente ab ingenita innocentiæ dignitate homine, per multorum curricula temporum in Trinitatis sacrosancto Collegio, mirandum misericordia, & justitia, invicem habuêre conflictum. S. Laurent. Just. de triumph. c. 1.

Sicut per hyemem rigor, & tempestas, divinæ justitiæ; ità per æstatem serenitas divinæ misericordiæ, significatur: dies ergo æstatis beneficia sunt divinæ pietatis. S. Bonavent. s. 3. in Epiph. D.

Sol. Lem. *Mortificat, & vivificat.* Vel: *Humiliat, & sublevat.* S. Cyprianus ep. 31. Sicut respici debet divina clementia; sic & respici debet divina censura: Deus enim, ùt est indulgens; ità est præceptorum suorum exactor; & quidem diligens. Paravit cœlum; sed paravit & Tartarum: paravit refrigeria; sed paravit etiam æterna supplicia. Picinelli. Vide Bonitas Dei.

Titulus XX.
MODESTIA.

Joseph quoque ponet manus suas super oculos tuos. Gen. 46. 4. Oculos morientium claudere ritus antiquis inviolabilis erat. O si vivi eos clauderent ad humana; ut mortui possent videre divina! Abulensis inquit: ideo mortuis claudi lumina; nè, præ lethali frigore palpebris frigescentibus, stupidi oculi horrorem incutiant intuentibus; ideo quoque os, manus, & pedes, mortuorum componuntur. Si bona videtur in iis dispositio sensuum, & membrorum; quem horrorem incutere debet, videre hominem viventem, oculis, ore, manibus, pedibus, & toto corpore, dissolutum. Alvarez Ill. 266. Scias religiosè, te Mundo mortuum; & horrori esse virum mortuum, dissolutos oculos, inversas manus, & pedes incompositos, exhibere. Illum ergo charissimum tibi habe; qui silentium tibi, modestiam, gravitatem, totiusque corporis honestatem, amicè commendat: majus enim beneficium est viventi modestiam suadere, quàm mortuo jam lumina claudere. Id. ib.

Sapientia hominis lucet in vultu ejus. Eccl. 8. 1. Tripliciter sapientia lucet in vultu. Primò quia, ùt ait S. Hieronymus, anima seipsam, suasque passiones, & affectus, imprimit corpori, præsertim vultui, per naturalem Sympathiam. Secundò, quia sapientia, & virtus, non tantùm animum, sed & corpus, præsertim vultum, ad omnem honestatem, & decorem, componit, facitque, ut in eo reluceat gravitas, comitas, probitas, pietas. Tertiò, sapientia lucet in facie: quia facit sapientem omnibus amabilem. Cornelius hîc.

Modesti. 1. Petri 3. 8. Angeli, ut docerent nos modestiam, sæpe apparuerunt in corpore assumpto: ut in eo Angelicos mores, & modestiam, exprimerent. Cornelius hîc.

Ama modestiam summoperà, ut divini spiritûs tabernaculum efficiaris. S. Ephrem Præn. 5.

Titulus XXI.
MORBI.

§. 1.
Utiles animæ.

Num. 1.
Symbola, & similitudines Ex Veteri, & Novo.

Urgebántque Ægyptii populum de terra exire velociter dicentes: omnes moriemur. Ex. 12. 33. Mors quotidie nobis impendens, & ejus comites morbi, sæpius invitentes admonent; jamiam esse demigrandum; & tanquam Ægypti urgent Israëlem: qui, nisi afflictus, & oppressus, non facilè promissam unquam terram illam lacte, & melle, redundantem adamâsset. Isidorus Clarius l. 1. or. 7. in die Cin.

Mortui sunt multò plures lapidibus grandinis &c. Jos. 10. 11. Lapides grandinis sunt infirmitates immissæ à Domino. Et plures convertuntur ad Dominum per infirmitatem, quàm per prædicationem. Hugo Card. hic.

Misit Salomon in Ophyr, ut aurum inde deferretur. 3. Reg. 10. 11. Ophyr *infirmitas* interpretatur. S. Rupertus l. 2. c. 30.

Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus. Ps. 40. 4. q. d. ut tui, ô Deus! dulcem captent somnum; tu eis tuis ipse manibus lectum componis. Quis sensus horum verborum? S. Chrysol. s. 14. Caro est, quæ versatur, & versat: ipsa est ergo, quæ in adversis resolvitur, in prosperis versat. Ut infirmo bene sit, & quietè; versari stratum, excuti; sursum, ac deorsum volvi, necesse est. S. Ambros. l. 1. de pœnit. c. 13. quod nocet corpori, adjuvat spiritum. Didacus Niss. s. 2. in die Cin.

Habens sub me milites &c. Matth. 8. 9. hoc voluit subintelligi: tu homo, qui & Deus es, passiones omnes, & universas infirmitates, habes potestati tuæ, & judiciis tuis, militantes; & dicis huic vade, & vadit. Dicis, inquam huic spiritui infirmitatis, recede, & recedit: dicis item alii, cùm causa, & ratio, postulat, veni, & venit: ut scilicet flagelletur, quem flagellari volueris. S. Rupertus c. 20. in Evang. Morbi enim sunt quasi milites, & satellites tui, quos ad nutum in reos emittis; & à pœnitentibus, ac supplicibus, revocas. Cornelius hîc.

Dedit illis potestatem & curarent omnem languorem. Matth. 10. 1. Apostoli possunt dici infirmitates corporales; quas mittit Dominus quasi correctores; ut ab errore revocent homines; vel ut eos, qui boni sunt, efficiant meliores. Hugo Card. hic.

Accessit, & tetigit loculum. Luc. 7. 44. Quoties & tu ad Inferni sepulchrum properas! misericors autem Dominus tangit manu loculum, corpus; mittendo morbum, ut te retineat, & ad vitam gratiæ revocet. Stella hîc.

Cujus filius infirmabatur Capharnaum. Joan. 4. 46. Capharnaum Eusebio Emisseno idem est, quod *villa consolationis*; quasi

quasi suburbanum prædium, in quod homines relaxandi gratiâ secedere solent. Non sinè mysteriô addit locum infirmitatis Joannes: nam quod majus solatium, quæ voluptas amœnior; quod prædium gratius? quàm lectus ægri? Didacus Niss. D. 20. Pent. §. 3.

Cùm infirmor, tunc potens sum. 2. Cor. 12. 10. Quomodo infirmus robustior potest esse sanô? Anima tres habet inimicos, dæmonem, Mundum, & carnem; corpore verò infirmô jam unus ejus inimicus occubuit. Neque carò solùm victa; sed transfugit è statione propria ad partes animæ, quæ jam cum duobus luctatur; nec sola, sed corpore adjuvante. Stella de cont. p. 1. c. 81.

Ex Patribus, & aliis.

Frumenti granum projectum in terram, & mortuum; cùm juxta siccum lapidem pullulâsset, lilium ità fertur ei dixisse: unde tibi contrito, & mortuo, spiritus germinandi? cùm ego, quando conteror, eo ipsô perdor? cui granum respondit; hoc mihi ex virtutis granditate contingit; quâ fit, ut passio mea sit mea actio; & dum morior, revivisco. Phœnix mortua generat; & cinnamomum contritum plus inflammat. Sic infirmum membrum sinè dolore tangi non patitur; & sanum, dum tangitur, delectatur. S. Cyrillus in Apol. c. 21.

Oraveram planè quàm sæpe, ut in me cœlestis disciplinæ rigor irrueret; & petulantem corporis mei insolentiam non levi languoris ægritudine castigaret. In quo me divina clementia non despexit; sed ultra spem precibus annuens, non sinè fœnore, mea vota complevit. Dedit enim mihi Pentecosten lugubrem, non Paschalem: &, ut ità dicam, contulit mihi Jubilæum, non Sacerdotalium tubarum elangoribus intonantem; sed suspiriis potiùs, ac gemitibus lacrymabilitet obstrepentem. Dominicô nimirum die febricitans in lectulum decidi; septemque transactis hebdomadibus, æquè Dominicô die, qui nimirum quinquagesimus erat, Deô me resuscitante, surrexi. D. Petrus Dam. l. 6. ep. 19.

Non solum in mari, aut in bello; sed etiam in lecto, apparet virtus. Si ferrum es; per infirmitatis ardorem rubiginem amittis: si argentum; per ignem solidaris: si verò aurum; exercitatum per ignem à magnis ad majora proveheris. S. Laurentius Just. de Patientia c. 4.

Faciunt homines sicut nautæ: qui, cùm sunt in mari, dum serenum tempus est, vacant lusibus, & dissolutionibus; & Domini obliviscuntur: cùm autem ingruit tempestas; tunc devotè invocant Deum, & Sanctos; & vota multa faciunt. Sic homo ferè quilibet, dum est in prosperitate, omnia mala, & ferè nulla bona, facit; sed in infirmitate promittit, quidquid potest: cùm autem sanatur, nihil vult solvere, quod promisit. Hugo Card. in Psal. 77.

Infirmitas expressa est imago naufragii: nam dum navis illiditur saxis; aut ventorum, fluctuumque, rabie procellosâ concutitur; universa Mundi pretiosa vilescunt; & in pœnitudinem transit, quidquid fuerat occasio voluptatis. Petrus Blesens. ep. 150.

Pecus in luto jacens stimulis erigitur; sic infirmus ad confessionem, bona opera. Brogmard. Morbi.

Reges Pureani vocabant morbos nuntios cœli; quibus se dicebant ad Deos acciri. Nierenbergius l. 8. histor. n. c. 13.

Morbus corporis medicina cordis. Leo, teste Solinô, quartanam semper patitur, divinâ providentiâ, ut ejus ira temperetur. Elephantes ægri colligunt herbas salubres; &, antequam eos edant, erectô ad cœlum capite, etiam herbas levant: & quadam quasi religione à Deo auxilium postulant. Multò magis homo à Deo in morbo petat ejus auxilium. Geminiani l. 5. c. 66.

S. Agnes V. Ord. S. Dominici, videbatur sibi in somno post orationem ab Angelo de sua cella ad olivæ arborem duci, ibique calicem sibi ab eo porrigi cum his verbis: bibe sponsa Christi calicem hunc, quem Dominus JEsus etiam pro te bibit: quem illa arreptum avidè bibit. Oblata illi hæc visio novies, diebus Dominicis novem continuis. Nec multò post secuta gravis, & diuturna infirmitas, quam patientissimè toleravit. Bolland. 20. Aprilis.

Num 2.
Exempla Biblica.

Verè scio, quòd non sit alius Deus in universa terra, nisi tantùm in Israel. 4. Reg. 5. 15. dixit Naaman Syrus. O felix lepra; quæ veri Dei cognitionem in hujus viri mentem induxit! quæ si defuisset, nec ullô morbô laborâsset; gentilis permansisset. Stella in Luc. 5.

In diebus illis ægrotavit Ezechias. 4. Reg. 20. 1. Nè de miraculoso triumpho extolleretur: vel quia non contavit Canticum Domino post stragem hostium, ut mos erat; sicut Moyses, Anna, David, &c. Hugo Card. hîc. Nè elevaretur cor Ezechiæ post incredibiles triumphos, & de media captivitate victoriam; infirmitate corporis sui visitatur; & audit, se esse moriturum; ut conversus ad Dominum flectat sententiam ejus. S. Hieron. l. 11. in c. 38. Is.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2. Vidè, quàm citò animæ sanitatem indulsit paralytico, nec morâ interpositâ. *Vidit hominem sedentem in telonio*, v. 9. non mox animæ sanitatem confert Matthæo; sed jubet sequi, & sensim animæ labes ponere. Quod inter utrumque discrimen? S. Chrysol. s. 30. ad paralysin refert: adversa valetudo mox animæ maculas eluit; at Matthæus bene valens tempore egebat, quô animum mundaret. Chrysol: paralytico dicitur: venit *sequere me.* hoc est, ut, sequendo me, reparares, quod sequendo pecuniam perdidisti. Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua, quia compensârunt dedicta, doloribus; publicano autem dicitur: Pinna Ech. 154.

Filia me malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Ut quid *malè*? nunquid aliquando bene vexare quempiam volet? Minimè; suâ intentione duntaxat; sed divinâ providentiâ, quæ bene malis utitur, dæmonum, malorum hominum voluntatibus, sunt secutæ coronæ.

Clamat hoc Martyrum exercitus, vexantibus dæmonibus, Tyrannorum terrore, & supliciis, consecratus. Hæc filia, maternô judiciô, malè à dæmonio vexabatur. Sic enim intentione Sathanicâ; sed ad profectum utriusque bene vexata est: nam ambæ in anima liberæ, à cultu aversæ Gentilium, in Christi familiam transierunt. Simon Cass. l. 5. c. 24.

Cùm infirmor, tunc potens sum, 2. Cor. 12. 10. Vides, quia carnis infirmitas robur spiritui augeat, & submini strret vires? Ità è contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem spiritûs operari. S. Bernardus s. 29.

Quæ causa fuit, quòd Magdalena ità fuit peccatrix, quòd perdidit nomen? Martha verò semper fuit Virgô? gratia Dei, & tribulatio Nam dicit Ambrosius, quòd Martha fuit illa mulier Matth. 9. 20. quæ duodecim annis habuit fluxum sanguinis: quando Magdalena cecidit in peccatum, Martha cecidit in infirmitatem; quia aliàs fuisset ùt Magdalena. O benedicti infirmitas! quæ facit servare castitatem. Ps. 118. 143. *tribulatio & angustia, invenerunt me.* quasi perquirant hominem. Ideò *mandata tua meditatio mea est;* scilicet ad servandum. S. Vincentius Ferr. s. 5. D. 16. Trinit.

Num. 3.

Sententiæ Biblicæ.

Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt. Ps. 15. 4. Christus iram mihi convertit in gratiam, infirmari me volens, nè gravius infirmarer. Eram salutis meæ neglector, & im memor; sed desidem, & in via Dei lentescentem, infirmitatum multiplicitas stimulavit ad cursum. Petrus Bles. ep. 31.

Invenietis requiem animabus vestris, Matth. 11. 29. Non dixit corporibus: nam in hac vita Lex Christi maximè quietem affert animæ. Et quia, ùt ait S. Paschas. l. 6. in Matth. inpræsentiarum corpora cruciantur; ut animæ à vitiis requiescant. Sylveira hic.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi. Joan. 1. 29. Non dicit morbos corporis, non molestias carnis; sed peccatum, quod est morbus animæ, & corruptio mentis. S. Bernardus s. de triplici Adventu.

Num. 4.

Sententiæ Patrum, & aliorum.

Omnis languor, & omnis infirmitas, quam sanavit Salvator tunc in populo; referuntur ad infirmitates spirituales animarum, secundùm differentias passionum. Origines tr. 4. in 17. Matth.

In dextera deliciæ, in sinistra medicinæ sunt. S. Bernardus s. 4. in Nat. super illud: læva ejus sub capite meo.

Jactatum te gravi ægritudine significâsti mihi, credidisse in Dominum JEsum, et jam cœpisse revalescere. Ad salutem igitur ea infirmitas fuit; plus aculei, quàm periculi ferens: quia diu promissum remordebas. S. Ambrosius pe. 9. ad Bellicium.

Quàm multi ægrotant in lecto innocentes; & si sani fuerint, procedunt ad scelera committenda. Quàm multis obest sanitas! S. August. tr. 7. in Joan. 1.

Quantò quis carne plus fessus est, tantò erit animi virtute robustior, & sapientiæ complexibus aptior. Origenes, hom. 11. in Gen. Corpore ægrotante anima bellè habet; anima floret, atque in cœlum oculos habet; cùm voluptates decidunt, atque unà cum corpore marcescunt. S. Greg. Naz. or. 4.

Optimum medicamentum ad salvandas, animas, ægritudo corporis esse comprobatur. S. Laurent. Just. l. de spir. animæ resurrect.

Gratias tibi cœli moderator, & conditor; qui dispensatione subtilî, & occultis miserendi itineribus, vias nostras, & de afflictione componis, & ad virtutem perfectam piâ laceratione nos reparas. Ennodius Eucharistico de vita sua.

Quæris, quisquis ille es, quâ ratione infirmi sunt sancti viri? Respondeo breviter: quia ideo sancti viri infirmiores se esse faciunt: quia si fortes fuerint, sancti vix esse possunt. Si infirmitatem corporis appetendam sibi etiam Apostolus putat; quis sapienter evitat? Si fortitudinem carnis Apostolus metuit, quis rationabiliter fortis esse præsumit? Legimus Timotheum 1. Tim. 5. 23. Apostolum carne infirmissimum fuisse; nunquid negligebatur à Domino? aut ob infirmitatem Christo placere non potuit? qui ad hoc infirmus esse voluit, ut placeret? quemque etiam ipse Apostolus Paulus, licèt nimis jam in infirmitatibus laborantem, non tamen nisi pusillum vini sumere, ac delibare permisit. Hoc est, ità eum voluit infirmitati suæ consulere, quòd noluit tamen ad fortitudinem pervenire. Salvianus de provid. l. 1.

Verè divinæ dispositionis ordo laudabilis; quia, dum secat, curat; dum percutit, etudit medetur, dum vulnus infligit. Ad hoc enim te venerande Pater, divina severitas corporalis molestiæ verberibus cinxit; ut tanquam docilem puerum â levitate compesceret. Idcirco te malleô disciplinæ percussit; ut vas utile in domo Domini, à scabriscentis scoriæ, vel superductæ rubiginis squalore purgaret. Petrus Dam. l. 4. ep. 17. ad quendam Episcopum.

Morbus est occasio frequentèr conversionis à malis consuetis in sanitate.- Unde potest dici quoddam purgatorium vitæ præsentis. Sic ergo patet, quòd infirmitas est majus bonum, quàm Sanitas. Hujusmodi encœnia solet mittere maximis amicis suis. B. Humbertus s. 92. ad infirmos in hospitalibus.

Erigit, attollitque, se animus corpores jacente. Lipsius ep. 19. Centur. 1.

§. II.

Morbi sunt loco Purgatorii.

ORa Dominum, & ipse curabit te. Eccl. 38. 9. Infirmitas carnis, si patienter sustineatur, est quasi purgatorius ignis. V. Beda in proverbiis.

Exiguum

Exiguus dolor in morbo brevi tempore plus exolvit de pœnis debitis ; quàm ingens, & diuturnus, in purgantibus flammis cruciatus : adeò ut ardor febrilis unius diei in hac vita possit exolvere unius mensis, aut etiam anni ignem in purgatorio. Stengelius t. 4. de div. Jud. c. 31.

Nocte quâdam in somnis. S. Agatha apparens dixit Monacho Cistercienſi ægro : non sit tibi onerosa infirmitas hæc : quia illi sexaginta dies reputabuntur tibi pro sexaginta annis. Cæsarius l. 4. c. 30. apud Bolland. 5. Febr.

§. III.

Morborum origo ex peccatis.

Ex Veteri, & Novo.

OMnis quippe caro &c. Gen. 6. 12. Id est, homo ; quò peccante omnis caro dicitur corrupisse viam suam : quia propter eum omnis caro creata affligitur. Hugo Card. hîc.

Eruerunt oculos ejus. Judic. 16. 21. Congruâ pœnâ Samson privatur oculis ; quia eis lascivè aspexerat, & concupierat Dalilam : quæ proinde justô Dei judiciô ejus captivitatis, & cœcitatis fuit causa. Cornelius hic.

In diebus illis ægrotavit Ezechias. 4. Reg. 20. 1. Quia non cantavit canticum Domino post stragem hostium, ùt mos erat : sicut Moyses, Anna &c. Hugo Card. hic. Ezechias incurrit infirmitatem propter ingratitudinem : quia post tantam victoriam Canticum gratiarum actionis non composuit ; sicut moris erat. S. Thom. Aqu. in c. 38. Is.

Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum incidit, (Syrus, *traditur*) *in manus medici.* Eccl. 38. 15. Nota aptam allegoriam : Medicus enim comparatur tortori, vel judici ; Medicinæ comparantur torturæ, & carnificinæ ; æger reo, peccata ægri criminibus rei. Hinc S. Scriptura morbos sæpe vocat funes ; & lectum, cui æger affigitur, vocat carcerem ; in quo à Medico, quasi in equuleo, potionibus, sectionibus, clysteribus, cucurbitis, balneis, cauteriis, ustionibus, torquetur, & affligitur. Ità Job in morbis suis c. 7. 12. *nunquid mare ego sum aut cetus, quia circumdedisti me carcere?* Et David Ps. 17. 5. *circumdederunt me dolores mortis.* Cornelius hic.

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2. Declarans, quòd paralysis ex peccatis esset ; primum peccata solvit. Theophylactus hîc. Idcirco forsan priùs peccata dimittuntur ; ut, causis debilitatis ablatis, Sanitas restituatur. V. Beda in c. 2. Marci.

Remittuntur tibi peccata tua. Luc. 5. 20. Primùm animam sana, dicens : *remittuntur &c.* ut discamus ; multas infirmitates à peccatis nasci. Theophylactus hîc. Hugo Card. hîc. idem habet.

Erat ejiciens dæmonium &c. Luc. 11. 14. Cur non dicitur, quòd Christus sanaverit mutum ; sed quòd ejecerit dæmonium mutum ? quia dæmonium erat in causa, quòd esset mutus. Et Christus D. ùt bonus Medicus, radicem tollit. Sylveira hîc.

Erat JEsus ejiciens dæmonium. Ib. Erat hîc miser homo mutus, cæcus, ùt habet Matth. 12. 22. surdus, ùt Chrysost. Euthym, & Theophylactus, ajunt. Per ea plectitur peccator, per quæ delinquit. Multorum opinio habet, miserum hunc hominem Deo injurium fuisse ; & linguâ, per verba otiosa ; & oculis, per illicitorum visum ; & auditu auscultando, quæ proximo pernicioſa : ut intelligat peccator, quomodò justitia divina utitur iisdem rebus ad vindictam, quibus ille abusus fuerat ad offensam. Didacus Niss. Sabb. D. 2. Quadr.

Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Luc. 17. 14. Cur ostendi jubet Christus leprosos Sacerdotibus ? ut discamus, meliùs per Sacerdotes, quàm per medicos, languores curari. Cur verò dum irent, sanati sunt ? ut doceamur : Dei pharmacum accedentibus ægris occurrere, nec pati se ab iis conveniri. Ipsum curationis desiderium curatiô est. Oliva l. 13. Strom. hic.

Tolle grabatum tuum, & ambula Joan. 5. 8. Languidô insignî sanatô reliqui probabiliter sanitate donati : ex improbi enim societate pœnis afficimur, à quibus abstracti ab impio liberamur. Escobar t. 1. mir. Chr. Obs. 10.

Jam noli peccare. Joan. 5. 14. Tota causa infirmitatis erat peccatum : quod dum non removebatur, frustrà languidus tot aquæ motus expectabat. Quid juvat moveri ? tentare omnia ; ubi solum peccatum immobile manet in anima.

Miserunt vasa, quæ erant in navi. Joan. 1. 5. irritus erat nautarum labor ; Jonas, qui erat author tempestatis, somnô stertebat. Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 17.

Ecce mittam eam in lectum. Apoc. 2 22. ut scilicet ægra fiat. Cur ob tot scelera rigidior pœna ei non infligitur ? nullum durius mulieri, quàm ut domi detineatur, & extravagari non possit. Sylveira hîc. *Mittam eam in lectum*, id est, pecutiam eam morbô : ut, quæ modò in voluptatum ; ac vitiorum suorum, lectô quiescit ; decumbat in lecto ægritudinis ; indeque transeat ad lectum gehennæ. Cornelius hic.

Corpus hominis, ob varia peccata, variis sæpe morbis affici, & immutari, videmus : membra enim corporis redduntur & inimica ; quia ipse à Deo, & proximo, se alienari permittit. S. Ephrem de morbo linguæ.

§. IV.

Motiva patientiæ in morbis.

TRansierunt omnia illa, tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrens. Sap. 5. 9. Per nuntium currentem significantur passiones animæ ; & corporis, quæ præcedunt mortem. Tales nuntios oportet hilariter, vel ad minùs patienter recipere, & hospitium præpara ; alioquin malè erit nobis. Judic. 7. 24. *misit Gedeon nuntios.* Hugo Card. hîc.

Fili, in infirmitate tua ora Dominum, & ipse curabit te. Eccl. 38. 9. Matri de filio ægro major cura, & affectus signa, quàm de decem sanis. Solatium ægro discipulo à patre datum, nè contristeris : quia, si ferrum es rubigino-

biginosum; rubiginem perdes: si aurum; fies purior. Brogmard. Morbi pellunt peccata.

Si vis, potes me mundare. Matth. 8. 2. Tu si vis, notat desiderium curationis mixtum cum resignatione: resignat enim, & se submittit voluntati divinæ; ut, si velit, curet; si nolit, non curet. Morbi enim sæpe animæ sunt utiles: idque scit Deus; sed nescit homo. Cornelius hîc.

Ut manifestentur opera Dei in illo. Joan. 9. 3. Poterat cœcus dicere: quid Domine! ad hoc homines in ærumnis ponis, ut gloria tua manifestetur? Verùm ô cœce! quàm magna est Dei misericordia, & gratia; vilissimum terræ vermiculum in instrumentum gloriæ suæ assumere. Virga Aaron baculus erat. Num. 17. 10. sicut & aliorum pastorum: verùm quia assumpta à Deo fuit in mirabilium suorum instrumentum; in Arca testamenti reconditur; tantique æstimatur, & colitur, ut nemo, præter summum Sacerdotem, illam semel in anno perspiceret. Gloriare ergo in infirmitatibus tuis, ut manifestetur in te virtus, & gloria Christi. Diez. fer. 4. D. 4. Quadr.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Venit infirmitas in Lazarum; sed longè antè venerat in illum Dei amor: priùs dilectus dicitur, quàm infirmus. *Prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis.* Ps. 20. 4. Antea dulcia amoris pocula, quàm potiones amaræ. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 7.

§. V.

In morbo patientiæ exempla.

Testâ saniem radebat. Job. 2. 8. Accepit testam, ut raderet saniem. Dic ô beate Job! ob quam rem hoc facis? Meritò, in quit, exaggero, atque commoveo, ipsos dolores; ut per cuncta ostendam nequissimo diabolo: quia ejus malitiam irrideo; quia iniquitatem ejus contemno; quia omnes ejus plagas, atque vulnera, ad nihilum reputo. Ad hoc rasit Job sua vulnera testâ: ut nobis patientiæ, atque tolerantiæ, normam daret. Origenes l. 2. in Job. Job laborâsse plus quàm triginta morbis, putà, podagrâ, chiragrâ, ischiade, arthritide, dysenteriâ, anginâ, fame caninâ, igne sacrô, cancrô, asthmate, febri hecticâ, leprâ, apostemate, pleuritide, vigiliâ, dolore renum, vermibus, dolore costarum, visceribus putridis, ulcere pulmonum, scabie, lue venereâ, animi deliquiô &c. ex ipsis Jobi verbis, totô librô sparsis, colligit noster Pineda in Job c. 2. 7. S. Cyprianus ait: Job significare clarissimum Dei: quia amore ejus constanter tanta sustinuit Cornelius in ep. Jacobi c. 5. 2. sufferentiam Job audistis. Immundam ulceris sui redundantiam magnâ æquanimitate distringebat; & erumpentes inde bestiolas in eosdem specus, & pastus, foraminosæ carnis ludendo revocabat. Tertullianus l. 1. de patient. c. 14.

Lazarus- ulceribus plenus. Luc. 16. 20. Lazarus pauper erat, & infirmus graviter. Ecce alius dolor, videre alios in deliciis, se verò fame premi. Num igitur Lazarus in tantis malis blasphemat? nihil horum. Sed fortis erat. Unde manifestum? propterea, quòd Angeli ipsum mortuum susceperint. Theophylactus hîc

§. VI.

Morbi animæ, & cura eorum.

Non est circumligata- neque fota oleô. Is. 1. 6. Habes oleum divinæ misericordiæ, in quo foveas vulnera peccatorum; habes oleum gratiæ, in quo mitiges morbos vitiorum; habes oleum gloriæ, in quo lenias fatigationes certaminum. Richardus à S. Vict. tr. 3. de statu inter. hom. c 8.

Hujus statuæ caput ex auro optimo &c. Dan. 2. 32. Ad hoc procul dubio nonnulli permittuntur in actione deformiter cadere; & aurum suum in argentum, argentum in æs, æs in ferrum oferrum in testam, mutare: ut ex proprio defectu, & quasi per experimentum discant; quid de propria virtute, & fortitudine, sentire debeant. Idem de eruditione hom. inter l. 1. c. 22.

Erat homo habens dæmonium immundum. Luc. 4. 33. Quia divina Bonitas misereri non desinit, nec continet in ira misericordias suas; Filium suum misit in terras; ut passiones humani generis, quas neque natura, vel ars, poterant suâ virtute curare; divinâ & supernaturali virtute depelleret: ut ostenderet, quid inanimabus facturus erat, qui sic corpora refovebat. Simon Cass. l. 5. c. 8.

Murmurabant Scribæ. Luc. 15. 2. Expedit infirmis Medico esse propinquos; aliter invalens infirmitas inferet exitium. Nulla major infirmitas, quàm fieri peccatorem; ad quam depellendam solus Christus est medicus: quia languores nostros ipse tulit: appropinquate Deo; & ipse appropinquabit vobis. Simon Cass. l. 6. c. 14.

Quia antiquorum morborum difficilis, & tarda curatio est; tantò velociùs adhibeantur remedia, quantò recentiora sunt vulnera. S. Leo s. 1 de Resurr. D.

Si saucii morbos corporales depellere cupientes, nullis facultatibus parcimus; etiamsi indubium dividendum sit, ut ab infirmitate illa liberemur: multò magis animæ infirmitatem, & gravissima peccatorum vulnera, curaturi; per eleemosynam, cum summâ alacritate eam exerceamus. S. Chrysost. l. 6. serm. de Verb. Ap.

Ti-

TITULUS XXII.

MORS.

§. I.

Symbola, & Allegoriæ.

Num. 1.

Est Vesper. Occidens.

INclinatâ jam die. Gen. 24. 63. Cùm mors appropinquat, egrediendum est in agrum pœnitentiæ, unde cœlestia contemplemur. Hugo Card. hîc.

Cùm autem sol occidisset. Luc. 4. 40. Bene in occasu solis sæ ægros deprehendunt, & accurrunt ad JEsum. Occasus hic, vitæ quoque occasum signat; quò instante quisque sua vulnera clarè intelligit, radiis vicinæ mortis illustratus. Tunc fatemur, languores esse, quæ videbantur dignitates esse, & opes: ad occasum enim vitæ dignitas occidit, & mammona. Oliva l. 13. Strom. hic.

Venient ab Oriente, & Occidente. Luc. 13. 29. Per orientem designatur ortus nativitatis; per occidentem occasus mortis. Itaque spiritualiter ab oriente veniunt; qui consideratione suæ originis convertuntur, pensantes illud Job. 14. 1. *Homo natus de muliere.* Ab Occidente veniunt; qui mortis memoriâ, Judicii metu, Inferni formidine, convertuntur; pensantes illud Hebr. 10. 31. *horrendum est incidere in manus Dei viventis.* Dion. Carth. hîc.

Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit. Luc. 24. 29. Quando finis vitæ nostræ appropinquat; tunc advesperascit. Sicut manè principum, meridies medium; ità vespera finis vitæ. S. Bonavent. s. 3. f. 3. Pasch. Quantò magis instat vesper hujus vitæ, deberemus cogere Dominum orationibus, jejuniis, eleemosynis; ut maneret nobiscum. Hugo Card. in c. 19. Gen.

Sol. Lem: *Recedo, non decedo.* Seneca ep. 36. mors, quam pertimescimus, ac recusamus; intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum qui nos in lucem reponat, dies. Picinelli.

Num. 2.

Mors similis flumini.

Quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2. Reg. 14. 14. Comparat vitam nostram aquæ, non fluminis pertranseuntis, sed pluviæ delabenti in terram, ibique absorptæ, & evanescenti. Cornelius hîc.

Qui sublati sunt ante tempus suum; & fluvius subvertit fundamentum eorum. Job. 22. 16.

In diluvio aquarum multarum. Ps. 31. 6. Hæ sunt populus: nam sicut aqua aquæ succedit, ita populus populo. S. Bonavent. hic.

Pro morte defluente deprecatus sum. Eccl. 51. 13. Mors dicitur defluere metonymicè: quia omnes, & omnia, facit defluere, & dilabi, sanctitatem, vigorem, vitam, sensus, opes, amicos, omniaque Mundi bona. Cornelius hîc.

Omnia flumina intrant in mare. Eccl. 1. 7. Sicut mare est hospitium omnium fluviorum; sic mors est repositio finalis omnium mortalium. Idiota l. 5. contempl. c. 13. *Et mare non redundat.* ib. id est, non satiatur mors, quousque omnes mortui fuerint. Hugo Card. hîc.

Patres nostri præterierunt; nos abibimus; posteri sequentur. Velut ex alto undarum jactus; aliis, atque aliis supervenientibus, in littoris extrema franguntur: ita in terminum mortis succiduæ alliduntur ætates. S. Eucherius ep. paræn. ad Valerianum cognatum suum.

Fluvii in mare currentes. Lem. *Properamus ad unum.* Lipsius Cant. 3. ad Belgas ep. 3. omnes in eadem via currimus, & ad eundem finem. Picinelli.

Num. 3.

Mors est somnus.

In pace in idipsum dormiam. Ps. 4. 9. Somnum hîc mortem appellavit. B. Theodoretus hîc.

Vade populе meus; intra in cubicula tua. Is. 26. 20. q. d. ite Martyres, ô justi, ad sepulchra; modicum ibi dormite, donec puniam impios. Cornelius hîc hierogl.

Dicitur mors somnus propter spem resurrectionis. S. Thom. Aqu. in ep. 1. Cor. Lect. 8.

Num. 4.

Alia Symbola.

Ex Veteri.

Complevitque Deus die septimò opus suum. Gen 2. 2. Septima dies est absolutio à corpore; de qua Salvator Luc. 23. 43. *hodie mecum eris in paradiso*; quæ dies non habet vesperam. S. Bonavent. s. 3. hexam.

Restituitque alterum in locum suum &c. Gen. 40. 21. Malum signum, quando incarceratus timet exire. Ex eodem carcere tres exierunt: Unus ad mortem, pistor Pharaonis; alius ad honores, pincerna regis; tertius ad regnandum Joseph. Alii è carcere vitæ exeunt, ut suspendantur in patibulo inferni; alii, ut glorificentur in cœlis. Diez f. 2. D. 2. Quadr.

Projecit, & versa est in colubrum. Ex. 4. 3. Serpens mortem significat: per serpentem enim homini mors perlata est, V. Beda hîc.

Ad ultimum falsissimò claudentur marî. Num. 34. 12. Post egressum Israel ab Ægypto Deus complura loca designans Moysi, tandem *ad ultimum* inquit, *falsissimo &c.* Dum vivimus, in alium orbem peregrinamur. Tandem, post continuum hoc iter, & mare mortis falsissimum pervenitur. Hi termini sunt omnis voluptatis, & laborum: non plus ultrà. Drexelius Tribunal Chr. l. 1. c. 4. §. 1.

Consumentur velut à tinea. Job. 4. 19. Sicut enim tinea vestimentum corrodie, quæ

ex vestimento nascitur; ità mors naturalis ex causis interioribus corporis exoritur. S. Thom. Aqu. hîc. Lect. 3.

Putredini dixi, pater meus es. &c. Job. 17. 14. Per putredinem, & vermes, juxta S. Gregor. l. 13. mor. c. 20. intelligit Job ipsam mortem. q. d. mors ista me genuit: quia vita humana magis refert mortem, quàm vitam: filii enim dicuntur imago patris; quia ore, moribus, & ingenio, parentes referunt. Pinna Ethol. 118.

Tollet eum ventus urens, & auferet; & velut turbo rapiet eum de loco suo. Job 27. 21. Ventus est mors; quem cum uredine, & dolore, omnes involvit. Sim. Cass. l. 4. c. 9.

Salva me ex ore leonis. Ps. 21. 22. Utique mortis. Tertullianus l. adv. Judæos.

Ipsi calcaneum meum observabant. Ps. 55. 7. Calcaneum, quæ est ultima pars corporis, signat mortem, observabant. S. Vinc. Ferr. s. 1. de S. Petro ad vinc.

Flores apparuerunt in terra nostra; tempus putationis (sectionis) *advenit.* Cant. 2. 12. q. d. mox ut flores apparent, & initia vitæ floresçunt; jam ferè adest tempus secandi per mortem: ideò surge, propera, & veni, ad studiosè operandum. de Ponte hîc Mors justis est velut putatio arboris; peccatoribus verò sicut sectio, vel eradicatio: sicut enim arbor fructuosa putatur, ut novos fructus ferat; sic justus Christo unitus tanquam palmes putatur in morte; ut novos, & dulcissimos, fructus ferat divinæ visionis, gaudii, & amoris. Id. ib.

Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi. Cant. 3. 6. Sunt, qui cum S. Ambrosio ep. 62. hunc locum ascensioni animæ per mortem ad Deum aptent. Sicut aromata igne dividuntur, & partibus terrestribus in cinerem redactis, fumus ascendit: sic à morte corpus in sepulchro consumitur, *spiritus ad Deum* Eccl. 12. 7. redit. At sicut fumus secum fert odores materiæ, unde eductus est; ità spiritus odores operum, quæ fecit in terra: Spiritus iniquorum odores pessimos. Spiritus Sanctorum sicut fumus aromatum. *Opera sequuntur illos.* Apoc. 14. 13. de Ponte hîc Exh. 20. §. 1.

Unus introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. Sap. 7. 6. S. Hieron. ep. 6. ad amicum ægrotum tom. 8. ô angustum, & satis anxium, tempus vitæ mortalis; ubi cum initio nominatur & finis: initium nostrum cum fine suscipimus.

Sicut folium fructificant in arbore viridi. Eccl. 14. 18. *alia generantur &c.* v. 19. Brevi tempore victuri homines ad instar frondium enascuntur, & pereunt; &, aliis decedentibus, succedunt alii; quos alii superventuri movebunt locò, & ad terram proruent. Ecclæ 1. 4. *generatio præterit, & generatio advenit* Octavianus hîc.

Et quasi Cypressus in monte Sion. Eccl. 24. 17. Cypressus succisa non recrescit: ideò priscis erat Symbolum mortis, & funeris; indeque vocatur feralis. Ità sapientia docet hominem memorem esse mortis; ac post mortem non esse reditum ad vitam; sed transitum æternitatem. Quare illud singulis assiduè inclamat: Eccli 7. 40. *memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Cornelius hîc.

Ab Aquilone pandetur malum. Jer. 1. 14. Symbolicè. Aquilo est frigidus, asper, & læva Mundi regio. Est symbolum mortis, mortemque plantis affert: Auster vitæ. Cornelius hîc.

Ecce uncinus pomorum. Amos 8. 1. Poma sunt homines, quos uncinus, id est mors, capit; nunc hunc, nunc illum; donec omnes colligat. Cornelius in hieroglyphicis Prophet. hîc. Uncinus est mors; quæ ramos, & poma, id est, hominis dotes, virtutes, & vitia, quamvis recondita, attrahit; ut Deo carpantur, & suis locis singula collocentur. Ribera. Fernandius visione 28. mors variis uncinis, id est, variis morborum, & casuum, generibus attrahit ramos, in quibus plura sunt poma: id est, familias, in quibus plura sunt capita, eaque robusta, & valentia; quæ à morte videntur remotissima. Apud Cornel. in Amos hîc.

Ex Novo.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Luc. 3. 9. Ecclæ. 11. 3. *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem &c.* id est: dum homo moriendo defecerit, atque transierit ad regnum cœlorum, quod per austrum: vel ad infernum, qui aquilonis nomine designatur: in alterutro horum locorum æternaliter permanebit. Hinc Bernardus ait: si vis scire, quò casura sit arbor; ramos ascende: & quò ponderosior ramorum est copia, illuc casuram non dubites. Rami arboris sunt desideria hominis: in quo si carnalia desideria præponderent, ad inferos cadet; si spiritualia, ad cœlos evolabit. Dionys. Carthus. hîc.

Cecidit, cecidit, cecidit. Luc. 8. 5. In Sacra Scriptura homo in morte dicitur cadere: quia, qui moritur, cadit de honore, & amicis; quantumcunque sit magnus. Item cadit de pulchritudine in turpitudinem; de magnis divitiis in paupertatem; de amore in odium: quia statim projicitur de domo &c. de vita in mortem. S. Vincentius Ferrer. 2. D. Sexag.

Videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. Joan. 4. 35. Cavillantur quidam lepidè senes; videri regiones, quòd albæ sint ad messem: propter canos scilicet, & messem mortis. Theophylactus hîc.

Venit nox &c. Joan. 9. 4. Præsens vita dicitur dies, & mors dicitur nox: quia dies dati sunt ad operationem, & noctes ad quietem. Hugo Card. hîc.

Mitte falcem &c. Apoc. 14. 18. In campo aliquæ frumenti spicæ sunt aliis altiores: at dum messor eas demetit, omnes in terra sunt æquales; adeò ut, quæ major, & minor, fuerit, cognosci nequeat. In morte omnes æquales. Stella de contemptu Mundi p. 1. c. 23.

Ex

Ex Patribus, & aliis.

Sicut vita est, & vivus panis, qui de cœlo descendit, & vitam dedit huic Mundo: sic & inimica ejus mors, panis est mortuus. Origenes tr. 3. in c. 17. Matth.

In parte meridionali, & septentrionali, figura vitæ, & mortis, continetur: quia vita in calore est, mors in frigore. Lactantius lib. institut. qui est de orig. erroris.

Tantâ facilitate carnem exuamus; quantâ vestimentum. Hoc autem fiet; nisi pecuniis alligati fuerimus; nisi domibus, & nisi affectionibus; nisi simus ab omnibus suspensi. S. Chrysost. hom. 67. ad pop. Ant.

Illud mihi exploratissimum est, te nunc animô ità comparatam esse; ut nè corpore quidem indutam te esse existimes; ac si tempus id postulet, promptiùs illud exutura sis quàm alii vestes, quibus obtecti sunt. S. Chrysost. ep. 19. Olympiadi Diaconissæ.

Mitte Lazarum, dives ait. Quem millies præteriisti, quem nè videre quidem voluisti; hunc tibi nunc ad salutem mitti postulas. Ubi verò nunc pocillatores tui? ubi parasitæ? ubi superbia? ubi aurum? folia erant: ea corripuit hyems; & exsiccata sunt omnia. Somnium erant: ùt autem dies illuxit, abscessit somnium. Umbra erant; veritas venit, & umbra præteriit. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum.

Mors à morsu primi hominis, quô ille pomi esu mortem meruit. S. Isidorus l. 11. c. 2. Originum.

Mors à mordendo nomen accepit: aut quia nimis mordet; aut quia morsum solùm facit in parte: non enim in toto composito mors potest habere dominium. Sim. Cass. l. 3. in Luc. 1. v. 74.

Mors nihil est aliud, quàm carceris finis, & laboris consummatio, oneris gravissimi depositio, de equo furioso descensio, & de domo ruinosa liberatio. Idiota l. 5. c. 8.

Hyems est status culpæ: ver est status pœnitentiæ. Cant. 2. 11. *hyems transiit*: æstas status perfectæ justitiæ: autumnus status mortis: tunc enim homo colligit, quæ seminavit. Hugo Card. in c. 35. Gen.

Sicut maris fluctus, licèt furibundi, rupibus illisi, ibi sistunt, & eorum inflatio dispareat: ità reges, & principes; cùm omnia absorbere videantur; ad lapidem tamen sepulchri impingentes deficiunt. Diez. Mors.

In ludo latrunculorum multi sunt, & diversi, calculi, reges, reginæ, equites, pedites &c. Dum ludus ille suo compositus est ordine, alii alios valore excedunt: ludô autem peractô calculi omnes invicem permiscentur sinè discrimine; cunctique, nemine demptô, in sacculum intromittuntur. Ità pauperibus cum divitibus in hac vita sæpe contingit; ut alii aliis dignitate, famâ, nobilitate, excellant: alii reges, alii sint servi? alii pauperes, alii divites. Verum finitâ vitâ omnes pariter in pulverem convertuntur &c. Diez Purgatorium.

In Boreali Oceano juxta Moscoviam piscis est, cui nomen Mors. Hæc bellua maximè dentata est. Non procul nobis hæc bellua quærenda est; mors sua cuique domi est. Drexelius. vol. select. virt. p. 2. §. 18.

Luna. Lem. *Incipit ab occasu.* Justus Lipsius Physiologiæ l. 3. dissertat. 11. quem tanquam extremum formidas, æterni natalis est. Picinelli.

Stellæ. Lem. *Vergimus ad occasum.* Idiota l. 5. contempl. c. 1. sicut omnes stellæ, quæ ab oriente veniunt; quamvis sint magnæ claritatis, & virtutis; tendunt tamen ad occasum: sic etiam homines universi, qui ab oriente, id est, per nativitatem, intrant in Mundum; quamvis illi aliquantum rutilent, & claresçant; necesse tamen est, quòd tandem ad occasum mortis veniant, occidántque. Picinelli.

§. II.

Mors certa, & inevitabilis.

Ex Veteri.

ET mortuus est. Gen. 5. 5. Cogitemus, de me quoque id dicitur; ait enim Ecclesiasticus 14. 12. *testamentum hujus Mundi, morte morietur.* Hoc erit meum, hoc omnium epitaphium. Cornelius hîc.

Appropinquaverunt dies David, ut moreretur. 3. Reg. 2. 1. & infrà v. 10. *dormivit igitur David cum Patribus suis.* Scriptura, quæ Davidem diu ante ipsius obitum vocare regem solebat; demum cum in eo esset, ut reginæ morti commune tributum penderet, non ampliùs regem vocat. Rabbi Salomon ait: cùm sæpe David decoretur regis titulô in Scripturis; at cùm de morte agitur, sola nominis, prætermissâ dignitate, fit mentio. Ingentem mortis potestatem illa regiæ dignitatis dissimulatio indicat: nam & opulentissimi, & victoriosissimi, & potentissimi reges; licèt Davides ii sint, qui gigantes straverint; leones, & ursos, dilaceraverint; invalidi pigmæi sunt, & ignavi nani; si cum morte componantur. Didacus Niss. f. 5. D. 4. Quadr.

Ego ingrediar viam universæ terræ. 3. Reg. 2. 2. Id est, universorum habitantium in terra. Hæc est via regia, via communis; per quam necesse est omnes ire; & reges, & servos; & bonos, & malos. Hugo Card. hîc.

Nec habet potestatem in die mortis. Eccl. 8. 8. Hebr. *non est potestas in diem mortis.* q. d. non est princeps, vel magistratus; qui imperet morti. Vel: non est potens, id est, rex, vel princeps, qui te liberare queat à morte. Cornelius hîc.

Nec sinitur quiescere ingruente bello. ib. Hebr. & Græc. *nec est missio, vel dimissio, in prælio.* Quod Cajetanus sic explicat: in acie, dum confligitur, nemo potest alium sui locô submittere, ut ipse immunis evadat: sic nec in hora mortis hero licet servum, aut filium, sibi substituere; sed ipse mortis agonem subire compellitur. Arabicus vertit: *neque invenies epistolam in die belli.* q. d. nemo accipiet dimissorias literas, quæ eum immunem à morte faciant; ut mors, iis visis, liberum à se dimittat. Cornelius hîc.

Testamentum hujus Mundi, morte morietur. Eccl. 14. 12. Ingens ad omnem virtutem est hic stimulus; quô olim ascetæ nonnulli sibi occurrentes consalutabant; ut jugem sibi

memoriam mortis imprimerent. Moriendum est; nescimus quando. Id. hîc. Scis, quorum te Mundus fecit hæredem? quæ tibi legavit: quas opes, quas dignitates? sanè hæc: *morte morietur*. Si cui maximum legatum relinquendum erat; id quidem meruit Dei Filius; qui antonomasticè filius hominis vocatus est; qui humanum genus adeò demeritus fuit; ut illum Pilatus considerans æternis laudibus dignum judicaret. At cùm illum Judæis incolumem reddere volebat; communis populi erat clamor: *nos legem habemus, & secundùm legem debet mori* Joan. 19. 7. Sic Mundus tibi dicet, cui totâ vitâ tam impensè serviisti. Baeza l. 5. c. 8. conc. 12.

Memor esto judicii mei; sic enim erit & tuum. mihi heri, & tibi hodie. Eccl. 38. 23. Mors vocatur judicium. 1. quia consueta, & communis, omnibus: judicium enim Hebræis sæpe idem est, quod mos, & consuetudo. 2. quia, justô judiciô Dei, Adæ, & posteris ejus, ob inobedientiam, & peccatum, à Deo est inflicta. Gen. 3. 19. 3. quia per mortem transimus ad judicium, & tribunal Christi. Bene dicit: *tibi hodie*: ut intelligat quisque; quemlibet diem præsentem sibi posse esse ultimum; nec sibi promittat certum aliquod tempus vitæ in futurum. Alvarez de Paz tomo 2. l. 4. de cognitione sui p. 2. c. 7. explicans citata verba ait: mortalis es, sicut & ego; igitur morieris: luteum vas es; sicut & ego, homines reliqui; igitur & confringeris. Viatores, ad finem tendis; ergo tandem umbrâ mortis occupaberis. Mors est magna domina, quæ cunctis mortalibus dominatur; & ideo expectari vult, & paratos mortales ad iter faciendum esse cupit: ipsa verò nullum expectat; sed, destinatô tempore, sinè ullâ morâ, ad egrediendum vocat. S. Ephrem serm. de his, qui in Domino dormierunt: ne nos in hodiernum, vel crastinum, diem impura relaxet cogitatio: quoniam multi, dum multa secum statuerunt, ad crastinum non pervenerunt: at subitò rapti sunt, sicut passerculi ab accipitre; & velut agni à lupo; & quasi captivus à latrone: nec loqui prorsus valentes, nec testamentum condere, neque vocem ullam edere. Cornelius hic.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Nolite solliciti in crastinum esse. Matth. 6. 34. Multi, providentes sibi per hebdomadam in futurum, diem crastinam non viderunt: & per mensem, non impleverunt hebdomadam: & in annum, plurimi ante novilunium decesserunt. Quid enim est, quod in hoc Mundo proprium homines quærunt? ubi solùm mori, sive peccare, factum est proprium hominibus. Sim. Cass. l. 7. c. 7.

Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit. Luc. 12. 16. Non debet esse aliquid proprium, ubi mors invincibile tenet imperium. Proprium factum est homini mori; non in hoc sæculo aliquid vendicare privatum. Id. l. 6. c. 11.

In omnes homines mors pertransiit. Rom. 5. 12. Non dicit pertransibit; sed *pertransiit*: quia licèt ipsô facto nondum occiderit; tamen adeò est certa; ut occidat, quasi jam occiderit. Mendoza in 1. Reg. 4. Annot. 14. Sect. 1.

Mutuum debitum est inter se nativitati cum mortalitate. Tertullianus l. de Carne Christi.

Cætera nostra, & bona, & mala, incerta sunt; sola mors certa est. Conceptus est puer; fortè nascitur? fortè abortum facit: fortè crescit, fortè non crescit, fortè senescit, fortè non senescit. Respice omnia; ubique est fortè erit, fortè non erit: nunquid potes dicere, fortè moritur, fortè non moritur? S. August. s. 21. de verb. Dom.

Possibilitatem mortis initium vitæ facit. In hac terra, & in genere humano, ille solus mori nondum potest, qui nondum cœpit vivere. Incertus ergo dies, tanquàm quotidianus, sperandus est. S. August. l. de 10. chord. c. 1.

In vespera vitæ meæ sum; si tamen, quod vivo, vita est: oppressus enim morbis, variisque incommoditatibus senectutis obsessus; præcipuum habeo in votis, sæculo vale dicere. Petrus Blesensis ep. 151.

§. III.

Mortis incertum tempus, & causæ. Cur?

Ex Veteri, & Novo.

Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. Eccl. 12. 1. Cur solius meminit *juventutis*? an memoria Creatoris seni deponenda? absit. *In diebus juventutis* inquit: quia mors irâ prævolat; ut alias ætates sæpe prævertat: in quas si memoria Creatoris differatur, prorsus aufferetur; quod nec peccatores ignorant. Sap. 2. 6. *Utamur creatura tanquam in juventute, celeriter.* q. d. utamur celeriter; nè, si temporis delicias citò præripiant, â mortè præoccupentur. Is. 22. 13. *comedamus, & bibamus: cras enim moriemur.* Dicerent consultiùs: jejunemus, & ploremus; cras enim moriemur. Mendoza in 1. Reg. 4. Annot. 14. Sect. 2.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Statim ingemuit: *tempus putationis advenit.* Vix nascimur, morimur: nativitas, & mors, unô tempore conveniunt. Sylveira c. 18. in Joan. q. 8.

Sic & rex hodie est, & cras morietur. Eccli. 10. 12. Casimirus II. Poloniæ rex, instructô grandi conviviô; Proceribus exhilaratis; regisque res gestas, & felicitatem celebrantibus; ipse nonnulla de immortalitate animæ, & cœlitum beatitudine, prolocutus; hausto mediocri poculô subitò concidit, & paucis horis animam exhalavit, teste Martino Cromero l. 6. histor. Ladislaus Hungariæ, & Boëmiæ, rex regiæ pompæ nuptias cum Magdalena Caroli Galliæ regis filia adornans; auratas quadrigas, ac dynastas, & nobiles septingentos purpurâ, auro, gemmisque, onustos; qui sponsam adducerent, Parisios misit. Ecce autem eô die, quô Parisios legatio illa ingressa est, antequam consideret, de repentino Ladislai Pragæ mortui interitu à tabellione admonetur; & nuptiæ in nænias versæ, uti narrat Anton. Bonfin l. 8. Hung. Decade 3.

Joannes

Joannes Arragonum Rex, cùm Anno D. 1479. febri correptus in deliquium incidisset; mox ad se reversus astantes intuens exclamavit: ô vanas hominum cogitationes! ô miseros homines! qui ad principatum aspirant! qui divitias, opes, & nimios honores affectant! ô felicem pauperum conditionem, & securam illorum vitam, atque beatam; qui panem comedunt cum sudore vultûs sui, qui vivunt labore manuum suarum. Nam mihi misero quid regnum, quid honores, quid obsequia plurimorum, contulerunt? quid? labores scilicet magnos, & multa corporis, & animæ, pericula subivi; nec unquam ætate tam longâ potui mihi dies aliquot videre bonos. O me miserum, & infelicem! qui tam serò fallacem Mundum cognoscò! qui vitam certò vixissem multò meliorem; si non rex, sed agricultor, fuissem. Conversus autem ad imaginem Crucifixi, defixis in cœlum oculis: ô pientissime Redemptor, inquit, parce mihi indignissimo servo tuo! miserere mei clementissime Jesu! atque inter has voces animam Deo reddidit. Ità Lucius Marinæus l. 8. rer. Hispanic.

Ascendit mors per fenestras. Jer. 9. 11. Cur non per portas? ut opprimat magis incautos. Homines magis in januis, quàm fenestris custodiendis, occupantur. Mendoza in 1. Reg. 3. morte nil certius.

Occidit sol in meridie. Jer. 15. 9. Moraliter occidit sol in meridie juvenibus, qui sperabant annos Nestoris, & in flore ætatis à morte abripiuntur. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Vigilate. Matth. 25. 13. Opus est vigilare, sive vesperi, id est, in juventute; sive mediâ nocte, id est, in medio vitæ humanæ tenebrosæ; sive galli cantu, quando jam senior est; sive manè, quando jam senectute provectâ est. Origenes tr. 30. in 24. Matth.

Vigilate ergo &c. Marci 13. 35. Serò Dominus venit, cùm aliquem in senectute de hac vita exire præcipit. Mediâ nocte advenit; cùm aliquem in juventute inopinatâ morte vocaverit. Galli cantu adventat; cùm aliquem in adolescentia obire imperat. Manè supervenit; cùm quempiam in pueritia subtraxerit. S. Honorius s. de adv. Dom.

Nescitis, quando tempus sit. Marci 13. 33. utiliter abscondit Deus consummationem vitæ; sive omnium in communi, sive uniuscujusque in singulari: ut, dum incertus est finis, semper solliciti simus, ac anxii; expectantes illum, & timentes; nè impræparatis superveniat. Theophylactus hîc.

Permitte mihi primùm renuntiare his, quæ domi sunt. Luc. 9. 59. Summa vitæ humanæ incertitudo nec minimam morulam admittit, quò tardes ad Deum venire. Quid agis homo? Deum sequi vis; & priùs domum abis? unde scis, an revertendi tempus aderit? vis domesticas res disponere: habésne diem crastinum? Ezechias Is. 38. 1. jubetur domum disponere propter instantem mortem; ille autem domum oblitus hoc agit, ut Deum oret. v. 2. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 7.

Hac nocte animam tuam repetunt Luc. 12. 20. Rectè dicitur anima impii evulsa: quia in vitiorum suorum obscuritate est deprehensa; & lucem saluberrimæ considerationis abjecit; per quam mortis suæ horam præcogitare, parareque debuit. Dionys. Carth. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Sancti viri, quia brevitatem vitæ indesinenter aspiciunt, quotidie morientes vivunt; & tantò se mansuris solidiùs præparant; quantò & nulla esse transitoria semper ex sine pensant. S. Gregor. l. 7. mor. c. 14.

Quid mutabilitas, nisi mors quædam est? quæ dum rem quamlibet in aliud immutat, quasi occidit, quod fuerat; ut incipiat esse, quod non erat. Id. l. 12. c. 17.

Adhoc conditor noster latere nos voluit finem nostrum; ut, dum incerti sumus, quando moriemur, semper ad mortem parati inveniamur. Id. l. 12. c. 20.

Si præsciviset homo diem obitûs sui, totam viam suam sinè timore in peccatis peregisset; & solùm ante duos, vel quando que tres dies, ante mortem suam dedisset se ad pœnitentiam. S. Athanasius lib. Quæst. quæst. 36.

Quotidie diem exitûs tui expecta, & ad ingrediendum illud iter te para: quâ enim horâ minimè putas, veniet mandatum horribile. Et væ tunc imparatis! S. Ephrem Consil. de vita spir. ad Monachum Novit. c. 51.

§. IV.

Mortem, non ut remotam, sed proximam, & præsentem, cogita.

Ex Veteri.

IN quocunque die comederis, morte moreris. Gen. 2. 17. Non quòd mortuus sit illô die, ùt dicit Augustinus super Gen. sed sententiam mortis incurrit, & mori cœpit. Mori, est ire ad mortem. 2. Reg. 14. 14. *omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur.* S. Vinc. Ferr. serm. de quadruplici morte.

Apparuit ei Dominus sedenti in ostio tabernaculi sui Gen. 18. 1. Abraham in ostio tabernaculi sedebat; Elias in speluncæ suæ ostio stabat: uterque ad egressum paratus; uterque in Domini adventum semper suspensus. Richard à S. Vict. de Benjam. c. 10.

Cumque concidisset ligna in holocaustum. Gen. 22. 3. Cur ligna fert in montem? an non ibi, vel in vicinia, reperturus? quia fortè in loco immolationis ligna non reperiret. Salubre consilium est, ut quisque Christianus imitetur Abrahamum; suáque omnia componat, ligna jam concisa deportans; & quæcunque supremum illud vitæ tam periculosum tempus requirere potest. Didacus Niss. vit. Abrahæ c. 11.

Ne fortè in itinere quidquam patiatur mali Gen. 42. 4. Cajet. ex Hebr. *nè fortè occurrat ei mors.* Juniori magis timet: quia juniores præsertim mors insequitur. Senes ad mortem currunt; mors currit ad pueros.

Ad sepulchrum Joannes præcucurrit Petro; quia erat junior. Alvarez Illustr. 187.

Vectes semper erunt in circulis; nec unquam extrahentur ab eis. Ex. 25. 15. Petrus Dam. s. 14. ad hoc vectes in circulis semper esse jubentur; ut, cùm portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus nulla portandi tarditas generetur. Sic quisque Christianus debet feciſſe confessionem, testamentum, & omnia, quæ ad bonam mortem pertinent. Didacus Niss. vit. Abr. l. 11. c. 5.

Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur super terram. 2. Reg. 14. 14. Non ait moriemur, sed *morimur:* sicut flumen jugi fluxu currit, & nunquam aquæ jam elapsæ retro redeunt; ità dies nostri incessanter ad mortem fluunt; nec lapsæ ætatis flumen ad nos redit. Stella in Luc. 16. 3.

Gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit &c. Ps. 7. 13. Mors quasi gladiô suô senes; & quasi sagittis juvenes, occidit: quia qui occiditur gladiô, de propinquo occiditur; sagittis verò distans. Broymard. Mors.

Tempus nascendi, & tempus moriendi. Eccl. 3. 2. Sapienter Ecclesiastes à nativitate cœpit, & morte; temporariæ hujus vitæ nos admonens. Propterea & Moyses primum suum volumen Genesim inscripsit; Exodum verò secundum nominavit: ut in historia figuratè nobis hanc vitam temporariam describeret. Olympiodorus in Eccl. 3. hic.

Et nos nati continuò desivimus esse. Sap. 5. 13. Quomodo ille tam longam vitam sibi pollicebatur, hi verò tam brevem agnoscunt? Dives erat in vivis, & in tenebricosa nocte peccati. At hi in Inferno positi; & in æternitate aperti oculi eorum: ut inter vitam, & mortem, vix spatium ullum putârint interceſſisse. Sylveira in Apoc. 1.

Ex Novo.

Cùm natus esset-ecce magi. Matth. 2. 1. Ut cognoverunt hominem, ùt viderunt natum; mox obtulerunt myrrham (quâ olim mortui ungebantur) ut indicarent, tantumdem esse nasci, ac mori. Didacus Niss. p. 1. l. 2. c. 6.

Sint lumbi præcincti &c. Luc. 12. 35. Monet, semper debere esse paratos, tanquam servos Dominum expectantes; non quasi de longinquo, sed de proximo jam jam advenientem. Servi, qui noctu lucernas accensas habent, & eas in manibus tenent, jam dominum suum præsentem, ac pulsantem, considerant; ut ipso veniente nil restet faciendum, nisi ipsum dominum excipere. Sylveira hic.

Aufert à me villicationem. Luc. 16. 3. Non dixit, auferet, de futuro; sed aufert, de præsenti: quia mortem, tempusque reddendæ rationis, non ùt futurum, sed ùt præsens, debemus considerare. Sylveira hic.

Mitte falcem tuam, & mete. Apoc. 14. 15. Falx coacervatim herbam, & spicas, metit, florésque novos, & veteres. Oliva l. 10. Strom. §. Domine, filia mea &c.

Ex Patribus, & aliis.

Longa nostra desideria increpat vita brevis: in cassum multa portantur, cùm juxtà est, quò pergitur. S. Gregor. hom. 32. in Evang.

Sentisne, obsecro, quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robustæ ætatis, quando senex, factus sis? Quotidie morimur, quotidie commutamur: & tamen æternos nos esse credimus. Hoc ipsum quod dicto, quod scribitur, quod relego, quod emendo; de vita mea tollitur: quot puncta Notarii, tot meorum damna sunt temporum. S. Hieronym. ep. 3. ad Heliodorum.

Vitæ hujus principium mortis exordium est; nec priùs incipit augeri ætas nostra, quàm minui. S. Prosper l. 2. de vocat. Gent. c. 21.

Quotidie dies ultimus appropinquat, quotidie ad finem tendimus, ad mortem quotidie properamus. S. Isidorus l. 1. soliloq.

Quid agimus? ex quo primùm incipimus vivere; nisi morti appropinquare, & incipere mori? S. Bernardus in Ps. qui habitat s. 17.

Vale; mortémque non pluribus stadiis ab aula, quàm à tugurio distare memineris. Hildebertus ep. 3. amico.

Festina mors velô, & remigiô, accelerat, quantùm potest. S. Thom. Vill. conc. de S. Dorothea.

Sicut qui è carcere ducitur ad patibulum; etsi longiore ducatur viâ, non tamen ideo patibulum metuit minùs, quia eò perventurus est tardiùs. Et licèt sit firmis pedibus, vegetis oculis, validô pectore; cibus, potúsque bene sapiat: hoc tamen illum extremè angit, jam in via esse. Et nos omnes ducimur ad mortem; in via jam sumus, exiguis intervallis disjungimur. At dicas, saniſſimus sum; sed in via es. At, annum trigesimum nondum excessi: in via jam eras anno vigesimô; imò & primô anno, primâque horâ. Thomas Morus dicebat. Joannes Nider l. 2. form. c. 3.

§. V.

Mortis oblivio &c.

REges Pharao, & Nabuchodonosor, ambo somniârunt. Pharao somnii probè recordatus. Gen. 41. 17. &c. At de Nabuchodonosor Dan. 2. 1. *somnium ejus fugit ab eo.* Hinc minùs laboravit Joseph in aperiendo, quàm Daniel: Daniel enim somnium, & solutionem, divinare debuit. Differentiam dat Lyranus: quia visio Nabuchodonosor erat respectu futurorum de longè, quæ impleta sunt post ejus mortem; visio autem Pharaonis de futuris in proximo, quorum impletio statim debebat incipere. Didacus, Niss. D. 4. Quadr. §. 1.

Electa triginta millia virorum fortium misit nocte, præcepitque eis dicens: ponite insidias post civitatem. Jos. 8. 3. 4. Copiosus adeò exercitus, licèt lentè incederet, iter sinè ingenti strepitu peragere nequibat. Verùm Haienses sic immersi jacebant somno, sic exoculati dormiebant; ut nec strepitum audierint, nec mor-

mortem sibi imminentem conspexerint. Naxera hic. Ante oculos etiam mortem obversantem non videmus.

Verbum iniquum constituerunt adversùm me: nunquid qui dormit non adjiciet ut resurgat? Ps. 40. 9. Hugo Card. legit: verbum diaboli constituerunt adversum me. Cur id vocatur verbum diaboli? Hugo: verbum diaboli fuit, *nequaquam moriemini.* Et modò per adulatores, qui sunt organa ejus, dicit, nequaquam adhuc moriemini: bene potestis modò bibere, & comedere; vos estis adhuc juvenes: quando senueritis, tunc facietis pœnitentiam. Dominus verò inclamat Ps. 94. 8. *hodie si vocem ejus audieritis &c.* Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 3. c. 5.

Non videbit interitum, cùm viderit sapientes morientes. Ps. 48. 11. Hæc est cœcitas humana; ut, cùm quotidie videamus morientes homines, nobis etiam meliores, & juniores; tamen vix adduci possimus, ut seriò cogitemus, nos morituros esse. Bellarminus hic.

Abscissus est lapis de monte sinè manibus. Dan. 2. 34. *Conterritus est spiritus ejus.* v. 1. *Somnium ejus fugit ab eo.* v. 1. excidium intuens illius oblitus est. Casûs illius invasit horror; & horrorem comitata est horroris oblivio. Cyrillus Jeros. Catech. 16. Daniel illi indicavit visionem imaginis, ipse viderat eam, & nesciebat. Dic, inquit mihi visionem, quam egò vidi, & quæ sit, nescio. Simulacrum in favillam levi lapidis ictu conversum, regnorum celerem finem, gloriæ, pompæque, citissimè fore portendebat excidium; ast ea Nabuchodonosoris est cœcitas, ut mortem intueatur, & nesciat. Naxera in Jos. 8. §. 10.

Hi novissimi unam horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti Matth. 20. 12. Quærit S. Chrysost. cur tantum mercedis dederit postremis, quantum primis? Si dicas, quòd postremi labore parvi temporis æquârunt primos; tantumque unâ horâ præstiterunt, quantum illi totâ die; quæro, qui id factum? Respondet S. Chrysost. primos operarios fuisse ex primorum sæculorum justis; quorum erat vita diuturnior: postremis autem designatos sanctos, & servos legis gratiæ, quorum vita brevior. Primos operarios, ait Chrysost. quodammodo negligentes faciebat circa justitiam, & refrigescere faciebat animas eorum, expectatio sæculi longioris; & illis infrigidatio erat, cognoscere, Mundi spatia esse longinqua. Hæc ille in Imper. Postremi seipsos incitârunt vitæ brevitate. Vide, quàm tepefaciat corda fragilitatis propriæ neglecta memoria; quàm verò fervorem accendat vitæ brevioris recordatio. Did. Niss. f. 5. D. 4. Quadr. §. 3.

Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos &c. Luc. 12. 19. Remotiora visui apparent minora, quàm in se sint; sicut apparet in sole, lunâ & stellis. Sic etiam mortis pericula parva nobis videntur: quia ea consideramus velut nimis remota. Diez. f. 6. D. 4. Quadr. Immortalem animam, non caducum corpus, alloquitur; quasi sit immortalis, morti non obnoxius. Verum quid inter promissa longissimæ vitæ audivit spatia? *stulte! hac nocte &c.* Naxera in Jos. 8. §. 10.

Ea quidem, quorum nulla opinio, ut eveniant; nulla spes, ut contingant; singulis horis, quasi per somnum, conjicimus, & speramus: quod verò omnino, prorsusque futurum est, ac sæpe jam imminet (de morte loquitur) nec cogitare in animum inducimus. Sed mortales, corpore, eoque fragili, cùm simus; tanquam immortales cogitationibus ludimur; ac animæ quidem, quæ sit immortalis, nullâ curâ tangimur. S. Isidorus Pelus. l. 5. ep. 329.

Quid istud, quæso, quid istud est? nihil ità quotidie homines ùt mortem, vident; nihil ità, ut mortem, obliviscuntur. S. Eucherius ep. parænet. ad Valerianum cognatum suum.

Quasi non moriturus, quasi evasurus mortem; sic de vita disponis. S. Chrysol. s. 118.

§. VI.

Motiva præparationis pro bona morte.

Num. 1.

Christi D. Exemplum.

Scitis, quia post biduum Pascha fiet. Matth. 26. 2. Quid Christus egit illô biduô ante esum agni Paschalis? Quòd illô biduô non docuerit in templo, aliqualis est conjectura: quia quæ docuit tam ipsa die Palmarum, quàm feriâ secundâ, & tertiâ, scribunt S. Matth. à c. 21. usque ad c. 25. & Marc. c. 11. 12. & 13. S. Lucas c. 29. 20. 21. Quid autem docuerit hoc biduô, tacent. Conjectura ergo est, quòd tunc non docuerit; sed, pro more suo, in monte Oliveti oraverit, & meditatus: docens nos, sibi soli vacare ante mortem. Ille innocens, nos nocentes; ille sciens horam mortis, nos ignari. Sylveira hic q. 2.

Ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum; & ibi parate. Luc. 22. 12. *Et paraverunt Pascha.* Matth. 26. 19. *Tollite lapidem.* Joan. 11. 39. Quòd magis morti appropinquabat Dominus, eò majora edebat signa; ne aliquis ejus mortem humanæ infirmitati tribueret. S. August. tr. 49. in Joan. Ut etiam exemplô omnes doceret; quò viciniores sunt morti, eò excellentiora virtutum opera ederent. Sylveira hic q. 23.

Ut transeat ex hoc Mundo ad Patrem. Joan. 13. 1. Ad Patrem iturus omnia priùs in tempore præparat. Disce te præparare pro transitu ad Judicem, cujus præcepta violâsti. Sylveira hic.

Sciens, quia venit hora ejus. Ib. Christianum non agit, qui mortis venientis conspectu ad ferventiora opera se non erigit. Ecce ipse Filius jam meditatus mortem, amoris erga suos opera excitavit & auxit. Baeza l. 3. c. 7. §. 4.

Inclinatô capite. Joan. 19. 30. mortem vocavit, ùt tradunt Patres. Recèns natus Dominus, quæ illi à Patre injuncta, non absolverat negotia: in cruce jam omnia ritè peregerat; *consummatum est.* Docat, rebus omnibus expe-

expeditum mortem non timere; sed audenter invitare. Naxera in Jos. 24. §. 41.

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit. Joan. 19. 34. S. Bernardus s. 5. in vigilia Nat. in paraseeve passus est, id est, in die præparationis. Meritò omnibus dicitur. *Sanctifica illos hodie & sint parati.* Ex. 19. 10. 11. iisdem siquidem maximè prodest Christi passio & mors, qui mortem propriam prævenientes, & prævidentes, ad illam præparantur; nè imparatos interficiat mors. Sylveira hîc c. 20.

Num. 2.

Quàm malè imparato.

Factum est autem in noctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti. Ex. 12. 29. Sequitur paulò pòst v. 30. *Surrexitque Pharao nocte, & omnes servi ejus, cunctáque Ægyptus, & ortus est clamor magnus.* Mors peccatores adeò obscuratos tenebris invenit; ut, quid remedii capiant in illo articulo, penitus ignorent. Ægyptios ait sacer textus, proclamâsse quidem; sed non obsecrâsse Dominum. Ità peccatores &c. Diez conc. 2. D. 4. Pasch.

Cumque venisset dies prælii, non est inventus ensis &c. 1: Reg. 13. 22. Jam ante diem prœlii armis carebant; sed ipsum defectum in ipso die prœlii observabant. Unde videtur hîc non solùm ostendi armorum penuria; sed etiam reprehendi Hebræorum incuria: qui prœlium instare sentientes, suorum defectum armorum, aut non videbant, aut non curabant. Quos ij imitantur, qui diem mortis, diem prælii periculosissimi certissimè sibi affuturum scientes, nulla sibi comparant arma spiritualia; quæ serò querentur sibi deesse. Sic olim, cùm Judam Machabæorum Gorgias bellò invaderet, 1. Mach. 4. 6. *Apparuit Judas in campo cum tribus millibus virorum tantùm, qui tegumenta, & gladios non habebant.* Mendoza hic.

Illò (Absolone) suspenso inter cœlum, & terram, mulus, cui insidebat, pertransivit. 2. Reg. 18. 9. Abulens. hîc q. 12. notat: multa acciderunt Absoloni hîc, à quibus posse liberari videbatur. Nam potuisset tenere equum, nè introisset subter quercum ramosam; & etiam postquam introivit, & alligati sunt capilli ejus, poterat ipse tenens mulum, solvere illos, & fugere: poterat, abscedente nullò, capillos amputare: vel, si non habebat gladium, poterat, manibus tenens arborem, illos solvere, vel rumpere. Sed nihil horum fecit. Cur non fecit? quia inopinatò in vitæ periculum deductus est; & trepidans non potuit in illa improvisa perturbatione deliberare de remedio. Nunc si Absoloni tam præsens, ut facilè poterat, non occurrit remedium: quomodo, tu, ô cœce, miser peccator! vitam, & conscientiam tuam, tam longis annis, ac multis modis, intricatam, implicatamque, evolves? cùm te in illa hora suprema tam justis timoribus undique videbis impugnari? Didacus Niss. s. 5. D. 5. Quadr. §. 2.

Nihil æquè terret, quàm inopina moriendi necessitas. Aspice, quomodo, qui alieno imperio parent, subitò justi longum iter agere, solliciti, ac tristes, complicandis raptim sarcinulis inhiant. Vide, quàm queruli, & indignantes, abeant; quòd non maturiùs moniti: dum discedunt, nunc hoc, nunc illud, oblìti murmurant. Nulla via est longior, quàm mori: nulla obscurior, incertior, certè irremeabilis. Tantò igitur attentiùs providendum, nè quid obliviscamur; quia reverti non licèt. Drexelius in Prodromo æternit. c. 2. §. 8.

Num. 3.

Bene præparato.

In nidulo meo moriar. Job. 29. 18. S. Hieron. hîc: cùm Job etiamnum felicissimus ageret, mortis tamen nunquam oblitus, nidum sibi struxerat quotidianâ meditatione. Nam sicut aves nidulos sibi ædificant frequenti ramulorum, aut glebularum, congestu; ità Job quotidie prævidit mortem: & sic, velut sedula hirundo, glebas comportavit ad struendum nidulum, in quo defungeretur. Drexelius Tribunal Chr. l. 2. c. 6.

Mortuus est (Job) *senex, & plenus dierum.* Job. 42. 16. In eo, quòd *senex, & plenus dierum.* Job mortuus est, notandum; quòd quidam moriantur dierum vacui, quidam pleni. Vacuus dierum moritur; qui in vita sua vanitatibus hujus Mundi inserviens, vitæ æternæ merita moriendo secum non detulit. Plenus verò dierum migravit à Sæculo; qui operam virtutibus dedit. Bonum siquidem est, bene vivere; sed longè meliùs, bene mori. Petrus Eles. tr. seu compendio in Job.

Non visurum se mortem &c. Luc. 2. 26. Mors ab iis videtur, à quibus prævidetur: reliquos enim imparatos opprimit. Porrò mors potiùs videri dicitur hîc, quàm gustari; quòd morientibus lucem quandam invehat; quâ & ipsa videtur, & reliqua ab oculis evanescunt. Si enim mortem nobis proponamus ob oculos, mox coronæ, infulæ, opes, dignitates, nobilitas, & imperia, velut stellæ fulgore solis, hebetantur, & nusquam lucent. Oliva l. 19. Strom. hîc. Non dixit illum non esse moriturum, nisi videret Christum Domini; sed quòd non esset *visurus* mortem. Aliud enim est videre mortem, aliud à morte videri. Ille mortem videt, qui illam in vita considerat; ille videtur à morte, qui sinè ejus consideratione ab ea invaditur. Stella hîc.

Si sciret paterfamilias, quâ horâ fur &c. Luc. 12. 39. Mors latroni comparatur; qui domum spoliaturus, si dominum invenit vigilantem, eum salutat, & humaniter alloquitur; dormienti verò fauces comprimit, & ædem spoliat. Sic &c. Stella de cont. van. p. 2. c. 8.

Et nunc alligatus ego spiritu. Act. 20. 22. Prævidebat, quòd in Jerusalem, ad quam ibat, sibi imminerent vincula. Et qualiter ibat? *alligatus spiritu*, in quo ipse se priùs ligaverat; sibi catenas, & mortem injecerat; & ideò omnia spernebat: qui enim spiritu, & imagine,

natione, ad mortem se parat, venientem lætus excipit. Sylveira hic.

Si basiliscus videt te, antequam tu illum videas, occidet te visu; si autem tu priùs videris illum, occides. Sic, si tu mortem videris in hac vita, illam prævidendo; feres de ea victoriam: si illa te viderit priùs; antequàm illam consideres, dominabitur tui. Stella in Luc. 12. v. 39.

§. VII.

Alia motiva præparationis ad mortem.

Ex Veteri.

Estote parati in diem tertium. Jámque advenerat tertius dies &c. Ex. 19. 15. 16. Tres isti dies vitæ nostræ sunt, principium, medium, & finis. Die ultimò audiuntur tonitrua; conscientiæ, & dæmonum accusationes: peccata præterita velut fulmina terrebunt: nubes, & caligo, totum montem, hominem totum involvent: oculi, intellectus, ratio, obtenebrabuntur; aurium, cœterorumque sensuum usus deficiet &c. Drexelius Tribun. Chr. l. 1. c. 4. §. 5.

Tolle Aaron, & filium ejus cum eo. cúmque nudaveris patrem veste sua. Aaron colligetur, & morietur ibi. Num. 20. 25. 26. ut mortem exarmet, Aaronem nudari jubet: omnibus eum vult ante mortem expediri, ut mortem imperturbatis oculis spectet. Naxera in Jos. 24. §. 41.

Sanctificamini. Jos. 3. 5. Hebræi legunt: *estote parati.* Et cum nesciamus, quando futura sit hora nostra; semper sanctissimus; nè fortè simus ex illis, de quibus S. Apost. Judas v. 12. quòd sint quasi *arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ.* Sic vocat peccatores pigros, & lentos; qui de salute sua nullam curam habent. Sicut enim arbores, quæ in autumno florere incipiunt, cùm cæteræ jam maturos fructus ferant, serò veniunt, & rarissimè matureścunt, propter frigus superveniens; sic sera pœnitentia rarò vera. Diez f. 5. in Cœna Dom.

Præpara foris opus tuum. Prov. 24. 27. Author Catenæ Græcæ sic ex Sept. vertit, & explicat: *para ad exitum opera tua, & excole agrum, & sequere me.* Id est, operare omnia tanquam moriturus. Sive ergo agrum colueris; tanquam mortalis cole illum: sive lætus fueris; tanquam mortalis ineundus esto. Cornelius hic.

Dispone domui tuæ. Is. 38. 1. Familiaris fuit hæc admonitio, & semel facta per Spiritum Sanctum ad Ezechiam. Generalis est, & quotidiana, ad quamlibet fidelem animam. Petrus Bles. s. 16. in hebd. pœnosa.

Ex Novo.

Vigilate, quia nescitis &c. Matth. 24. 42. S. August. ep. 80. in quo quemque statu suus invenerit novissimus dies, in hoc eum comprehendet Mundi novissimus dies: quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo judicabitur. Ac per hoc vigilare debet omnis Christianus, nè imparatum eum inveniat adventus Domini. Imparatum autem inveniet ille dies, quem imparatum inveniet ille dies, quem imparatum invenerit suæ vitæ hujus ultimus dies.

Ad sepeliendum me fecit. Matth. 26. 12. hoc est, nunc fecit, quod faceret mihi in sepulchro, si posset. Marci 14. 8. *prævenit ungere corpus meum in sepulturam.* Dionys. Carth. hic.

Sint lumbi vestri præcincti Luc. 12. 35. hoc est; omnibus modis parati estote ad opera Domini vestri. Theophylactus hic.

Beati servi illi, quos invenerit vigilantes. Luc. 12. 37. Bene vivere in Scriptura dicitur vigilare; peccare, dormire. 1. Cor. 15. 34. *Vigilate justi, & nolite peccare.* Qui vigiliam protendunt in mortis horam, similes longiùs navigaturis; qui nihil secum sumunt; sed à porta discedentes recordantur necessariarum rerum, cùm jam non licet redire. Cùm ergò incertus sis, quâ horâ navis tua à littore debeat discedere; para in tempore necessaria, Stella hic.

Ex Patribus, & aliis.

Non subitaneâ morte moriuntur, qui sese semper cogitaverunt morituros. S. Anselmus in Elucidario.

Ars bellandi, si non præluditur, cùm necessaria fuerit, non habetur. Discat ergo miles in otio, quò proficere possit in bello. Cassiodorus l. 1. ep. 40.

Hæc est maxima sapientia, & maximum donum; scilicet sapientia moriendi, quæ non datur non bene viventi. Hugo Card. in Ps. 71.

§. VIII.

Praxes bonæ dispositionis remotæ.

PRæcipe domui tuæ; morieris enim tu, & non vives. 4 Reg. 20. 1. Si Sancti cor principis, denuntiatione solùm mortis, colliquescit in lacrymas; qui manabunt è fonte fletus, cui mors non nuptias parat, sed securim? Vide autem, quomodo à nobis dissentiat Ezechias: nam ille factus de morte certior, suæque domui consulere jussus; neglectâ domô, nec curatô ulcere; non tabelliones accersit, & scribas; non acciri medicos imperat: sed expiando animo totus incumbit, orat, & lacrymatur. Nos verò jussi, abductâ tantisper à domo corporéque mente, curare pestes animi, cœlique rationes subducere; condimus testamenta, signamus codicillos, antidota ligurimus, salutationibus vitæ supremum halitum impendimus. Ideóque rex revaluit; nos verò tabescimus & perimus. Oliva f. 6. D. 4. Quadr.

Surrexi, ut aperiam Dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham. Cant. 5. 5. Surgit sponsa, ut aperiat, quando Dominus in obitus instantia advenit. Ad illum obitum præ-

paratur; dum manus operum myrrhâ mortis inungit. S. Gregor. Niss. hom. 11. myrrham mortis esse symbolum, nemo est, qui ambigat. Pulchrè ergo ait sponsa, quia manus ipsius myrrham, id est, mortem stillant, cùm aperuit ostium Deo. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. s. 1. obs. 5.

Populus meus pendebit ad reditum meum. Os. 11. 7. Pendebit tanquam inter cœlum, & terram; id est, veluti mortuus expectabit sponsum, quando revertatur à nuptiis. Id. ib.

Bona mors, si peccato moriaris, & justitiæ vivas. Hæc mors, necesse est, ut præcurrat; ut sequatur illa secura. In hac vita, quàmdiu durat, compara tibi illam, quæ semper durat. S. Bernardus ep. 105.

§. IX.

Mortem facilem faciunt ærumnæ.

Petivit animæ Juæ, ut moreretur. 3. Reg. 19. 4. Unde ei tam optabilis, & facilis mors? ex fuga. S. Chrysologus s. 147. Elias ille, ubi sensit totô se timore aspergi, repetebat, quam fugerat, mortem. Baeza t. 3. l. 4. c. 15. §. 3.

Cùm autem persequentur vos fugite. Matth. 10. 23. Metus, & fuga mortis, mortem ipsam reddit amabilem. Sapienter Christus, quos pro se mortem subire volebat, priùs in fugam movet: noluit enim, ut primâ statim persecutione mortem oppetant; sed, ut fugiant, suadet: nè post fugam jam haberent in morte, quod timeant; sed quod ament. Qui enim in fuga vivit; tot ærumnis, tot mortis timoribus, agitatur; ut inde nequeat jam mortem non amare. Id. ib.

Alligatus ego spiritu vado in Jerusalem. Act. 20. 22. Vincula imminentia sibi Jerosolymis prævidebat: & ad illa ibat. Sed qualis? *alligatus spiritu.* Nimirum, quæ vera ventura erant, vincula ipse in spiritu jam antea injecerat; jam velut vinctus catenis agebat: ut vincula sperneret, & ipsam mortem. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 42.

Per fenestram in sporta dimissus sum per murum; & sic effugi manus ejus. 2. Cor. 11. 33. Non præ timore operam fugæ præbuit; absit: quin potiùs fugam habuit pro palæstra, & meditatione, adversùs mortem. S. Athanasius in Apol.

§. X.

Qualis vita, mors est ita.

Ex Veteri.

Abraham mortuus est in senectute bona, Gen. 25. 8 Mortuus est in senectute bona, eò quòd in bonitate propositi sic permansit. Mors igitur vitæ est testimonium. S. Ambros. l. de bono mortis c. 8. Quem conscientia non pungit, mors non terret: quia mortem cupere, vel horrere; non tam hominis est, quàm conscientiæ, asserente Paulô Philipp. 1. 23. *coarctor, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo:* & timente Cainô Gen. 4. 14. *omnis, qui invenerit me, occidet me.* Eadem utrique natura; sed de morte diversa opinio; quia & actus diversi. S. Ambros. cit. non mors ipsa terribilis est; sed opinio de morte, quam unusquisque pro suo interpretatur affectu; aut pro sua conscientia perhorrescit. Suæ igitur unusquisque conscientiæ vulnus accusat, non mortis acerbitatem. Denique justis mors quietis est portus, nocentibus naufragium putatur. Naxera in Jos. 1. 24.

Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in præsens: hæc autem dicetis; ut habitare possitis in terra Gesen. Gen. 46. 34. Abulens. hoc dicebat Joseph, nè Rex eos faceret bellatores, & dispungeret; sciendo totâ vitâ hoc officium gessisse: quia illos judicaret inhabiles ad aliquid aliud. Nemo senex facilè discit artem, cui non studuit puer. Nimiùm præsumit, qui inter brachia Domini tanquam alter quidam Moyses, cupit suaviter obdormire; cùm per omnem vitam suam Dominum enormibus sceleribus oppugnârit. Didacus Niss. p. 2. l. 4. c. 8.

Moriatur anima mea morte justorum. Num. 23. 10. Prudentiùs dixisset Balaam: vivat anima mea vitâ justorum; etiam moriatur morte justorum. Cornelius hic.

Moyses servus meus mortuus est. Jos. 1. 2. Mors vitæ fuit index: sicut fuit servus Dei vivens, ità & moriens. Cajetanus hîc: mortuus est in statu servitutis meæ. Mortuus est sic: quia, quidquid erat, quidquid operabatur, meum erat. Naxera hîc §. 24.

Ecce currus igneus &c. 4. Reg. 2. 11. Cur Elias curru igneô, & igneis equis, vectus? Eccl. 48. 1. *surrexit Elias quasi ignis; & verbum ipsius quasi facula ardebat.* Raptus Eliæ quædam illius politica mors fuit. Et nè hæc dissimilis ante actæ vitæ esset; qui ut ignis vixit, è vita in igne avehi debuit. Didacus Niss. D. Septuag.

Justum deduxit per vias rectas. Sap. 10. 10. Via recta est, cujus media conformia sunt principio & fini. Vita nostra iter. Principium à fletu. Sap. 7. 3. *Primam vocem omnibus similem emisi plorans* de utero matris egressus. *Unus introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus,* v. 6. *Nudus egressus sum &c.* Job. 1. 21. Natus es plorans, & morieris plorans. Si vis vivere ridens, non incedis via justorum. Nè ædifices superba palatia; cùm in nativitate ingressus parva incunabula; & post mortem habebis strictum loculum. Stella de cont. &c. p. 1. c. 56.

Ex Novo.

Dico autem vobis, quòd multi ab oriente, & occidente, venient. Matth. 8. 11. Cur meridionales, & septentrionales, ab ea excludere videtur facilitate? S. Paschasius l. 5. in Matth. prima, & ultima, ideo ponuntur: nam & illi sobii in regno recumbent; quos nimirum initium rectæ fidei, & consummatio boni operis, probaverit idoneos. Didac. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 4. c. 8.

Do-

Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. Ire cœpit, sed mergi quoque. Noli prodigiis inniti: si lapis vixeris, lapis morieris. Oliva l. 5. Strom. §. Si Filius Dei es.

Alii tentantes signum de cœlo quærebant ab eo. Luc. 11. 16. Inter Fideles multi petunt signa. Sunt in peccatis jacentes totâ vitâ; & hi à Deo misericordiam, assecuturos in morte sperant. Hi petunt signum à Deo in fine vitæ. Communis est lex; ut, qui malè vixit, malè pereat. Nonne est hoc tentare Deum. Stella hic. Sicut monstrum esset, quòd lupus habeat caudam ovis; sic monstrum est, quòd vita rapacis usurarii habeat bonum finem. Stella in Luc. 23.

Mortuus est autem & dives. Luc. 16. 22. Aqua saporem contrahit terræ, quà transit: nam si venam salis, aut sulphuris, offendit; salsa, sulphureaque fluit: si terram bonam; dulcis manat. *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur.* 2. Reg. 14. 14. Mors saporem vitæ contrahit: si vita bona, mors suavis. Stella hic.

Ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. Glossa ordinaria: ab extremo digiti se tangi desiderat, qui optat justorum ultima participare. Manus, & digiti, justorum significant opera pœnalia, & laboriosa; quibus, dum hic vivunt, insudant; ut æternam quietem, quæ sunt digitorum extrema, assequantur. Vellet quisque à deliciis transire ad voluptates: ab honore ad gloriam, à divitiis ad regnum, de quiete ad quietem, sinè labore. Optat justorum ultima participare; sed labores pro Deo, ærumnas pro virtute, opera pœnalia pro commissis peccatis, non vult habere communia Didacus Niss. f. 2. D. 5. Quadr. §. 1.

Beati mortui, qui in Domino moriuntur. Apoc. 14. 13. Nihil in homine moritur, quod in eo antè non vixit. Unde manus mea, pes meus, & alia membra, quæ in me non vivunt, in morte in me mori non possunt. Sic in Domino moritur, quicunque est membrum Domini per fidem, & amorem; & nullus in eo moritur, qui in eo non vivit. S. Bonaventura s. 2. D. 15. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Vivite bene, nè moriamini malè. S. August. s. 24. de verb. Dom.

Mori malè times; & vivere malè non times? Corrige malè vivere, time malè mori. Sed noli timere: non potest malè mori, qui bene vixerit. Id. l. 1. de discipl. Christi c. 12.

Mala mors putanda non est, quam bona vita præcesserit: neque enim facit malam mortem, nisi quod sequitur mortem. Non itaque multùm curandum est iis, qui necessariò morituri sunt quid accidat, ut moriantur; sed moriendo quò ire cogantur. Cùm igitur Christiani noverint, longè meliorem fuisse religiosi pauperis mortem, inter lingentium canum linguas; quàm impii divitis in purpura, & byssо; horrenda illa mortium genera quid mortuis obfuerunt, qui bene vixerunt? Id. de Civ. l. 1. c. 11.

Utinam omnes tam affectarent justorum primordia, quàm optant extrema. Richardus de gemino Paschate.

§. XI.

Dispositio proxima pro morte in morbo gravi.

Num. 1.

In morte major fervor; tibi soli vaca.

Vocavit Jacob filios suos, & ait eis &c. Gen. 49. 1. &c. Licèt Jacob semper piè vixerit; sub finem tamen vitæ magna vaticinatus filiis, & nepotibus. Cur? quia se tunc maximè Deo univit, ferventiorem amorem elicuit; hinc magis meruit illustrari. Sylveira in Apoc. 3.

Astitit regina in vestitu deaurato in fimbriis aureis. Ps. 44. 10. 14. Reginæ vestitus dicitur deauratus, fimbriæ autem aureæ. S. Paschasius hic: per fimbriam vita hominum significatur extrema; quam non deauratam, ùt vestis fuisse monstratur; sed auream esse totam debere, dicitur: quia in fine vitæ tota perfectio amoris quæritur. Sylveira in Apoc. 3. Fimbriæ sunt finitima vestium, per quas hominum vita significatur extrema. Hæc non deaurata, ùt suprà, sed nunc illi esse aurea profitetur: quia in fine tota perfectio est; ubi charitas, non tanquam deaurata, conspicitur; sed jam plenissima, tanquam aurea, reperitur. Cassiodorus hic.

Sciens quia venit hora ejus. Joan. 13. 1. Horam suam mortem dicit: hora mortis verè hominis est: tempus enim vitæ nostræ multis aliis impendimus, amicis, corpori, negotiis, deliciis; ut ferè nobis nihil remaneat. Hora mortis nostra; quia in ea, reliquorum omnium obliti, nos, nostraque, curamus. Osorius in Cœna Dom.

Cum serò esset die illò, una Sabbathorum venit Jesus. Joan. 20. 19. Cur serò, non Sabbathi manè? quia cùm mors, & vesper, ætatis, instat; salutis negotia graviùs aguntur. Gilbertus s. 44. istud ostium maximè aperitur Jesu, quod aliis negotiis omnibus clauditur. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 6. obs. 2.

Num. 2.

In morte mitte curas terrenorum.

Levavit pallium Eliæ 4. Reg. 2. 13. Currum conscendens, Propheta pallium à se abjecit: indicans terrena hæc ad vitæ discessum impedimento esse; ac proinde ex animo ea projici oportere. Incert. Auth.

Populus meus pendebit ad reditum meum. Os. 11. 7. Pendere, est à terra elevari: monet Dominus, à terrenis curis expeditos esse debere ad præparationem mortis. Incert. Auth.

Dum irent emere, venit sponsus. Matth.

25. 10. ò meritò fatua virgo! quæ, inclinatâ jam vitæ die, instante Domini adventu, pergit ad vendentes; adhuc apud Sæculum negotiatur. Vidi plurimos, & planxi; quos animam agentes urgent negotia sæcularia. Tunc maximè illis res est cum vendentibus, cum mercatoribus; tunc pecuniarum rationes, tunc æris alieni compositio, totam hominis cogitationem pervadunt. Baeza l. 5. c. 3. §. 12.

In senili corpore aliquatenus imbecillitas sustineri, & fulciri potest; cùm tamen in putri ædificio omnis junctura dilabitur; & dum alia excipitur, alia discinditur; circumspiciendum est, quomodò exeas. S. Fulgentius ep. 30. ad Gallam filiam Symmachi Consulis. q. d dum vetusta domus dissolvitur; & modò in uno, modò in altero, latere rimas agit; ut peritò architectò farciente unam novæ aperiantur, & à fundamentis ruinam minentur. Quis tunc pictores convocat, sculptores, inaurandi peritos, ad ornandas concamerationes? Nemo non perterritus ruinâ imminente, peristromata à parietibus detrahit; è conclavibus supellectilem defert; contendens egredi è domo ruinosa, minimò rerum suarum, & vitæ, quantùm fieri potest, detrimentò. Idem dico senescenti, & morì incipienti: laborctur, ut ex vita educamus omnes divitias, quæ educi possunt. Oliva t. 3. conc. 21. de Pass. Chr. ego sum pastor bonus.

Num. 3.

In morte fit oratio, pia suspiria.

Jesus emissâ voce magnâ expiravit. Marci 15. 37. In hoc, quid faciendum sit nobis in ipso articulo mortis, edocuit bonus Magister. Tunc enim Pater vocandus est; tunc ei filiali amore medullitus adhærendum est; tunc potissimum ei spiritus commendandus est: quia tunc maximè dæmones circa nos, tanquam rugientes leones, circumeunt præparati ad escam. Hugo Card. hic.

Manè nobiscum. Luc. 24. 29. dicat nunc aliquis non beatum Jacob, cum in ipsis mortis diebus esset; qui plura cum Deo, quàm cum hominibus, alloquia miscebat. S. Ambros. de Jacob. apud Baeza t. 1. l. 5. c. 3. §. 12.

Domine Jesu suscipe spiritum meum. Act. 7. 58. In articulo mortis sanctissimum nomen Jesu dicit; ut nos in eodem moriamur. Sylveira hic.

Num. 4.

Pœnitentia, mortificatio.

Ibimus viam trium dierum in solitudinem. Ex. 3. 18. Deus Hebræorum, id est. transeuntium, ab hac vita migrantium, vocavit; scilicet ad gloriam: ut eamus viam trium dierum *in solitudine*, id est, morte. Tres dies sunt confiteri, communicare: & ungi: quia in his homo se sacrificat Deo. S. Vincent. Ferr. s. 2. de ass. B. V.

S. Laurentius Justinianus cùm ageret annum quartum supra septuagesimum, lethali febri afflicto lectum parabant domestici. At ille: non in pluma Dominus meus; sed in durissimo ligno cubavit. Boll. 8. Jan.

B. Mathildis, regina conjux Henrici Aucupis regis Germaniæ, morti proxima jussit cilicium humi poni, & se suprà poni; propriis manibus imponens cinerem capiti: non decet, inquit, Christianum, nisi in cilicio, & cinere, mori. Boll. 14. Martii.

§. XII.

Quæ homini in morte accidant.

Num. 1.

Tentationes.

Abigebat eas Abram-cúmque sol occamberet. Gen. 15. 11. 12. Cur volucres vesperi infestant victimas Abrahæ? Hugo Vict. Miscell. 2. tit. 2. Abraham, cùm ad occasum solis sacrificium offerret, instantes aves pertulit: quia sacrificium vitæ, quod in ara crucis offerimus, immundi spiritus conantur magis maculare ad occasum solis, seu vitæ. Sylveira in Apoc. 9.

Recessit ab illo usque ad tempus. Luc. 4. 13. mortis scilicet. S. Athanasius or. de Pass. & Cruc. in pudore rejectus, observandum sibi persuadebat tempus mortis.

Fratres sobrii estote &c. 1. Petr. 5. 8. Ecclesia, licet ea Petri verba ad quamvis aliam horam canonicam dici aut cantari præcipere potuisset; ad solum tamen Completorium, quæ est horarum ultima, dici voluit: ut doceret; quòd hostis noster, licèt semper nos dolosè impugnet; nunquam tamen enixiùs hoc agat, quàm in agone. Didac. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 4. c. 5.

Dum in tota vita diabolus hominem prævaricari cupiat; ampliùs tamen in fine molitur decipere. S. Ilidorus l. 3. c. 5. sentent.

Num. 2.

In morte aperiuntur primùm oculi.

Tu nosti, quæ fecerit mihi Joab-Abner & Amasa &c. quos occidit. 3. Reg. 2. 5. Horret animus severitatem præscripti à rege id loci, temporisque, supplicii, Moriturus mortem imperat; & lacrymarum negligens, cruorem sitit Ducis sui? Et cujus Ducis? cui vitam, regnum, referebat. In suo scilicet lumine morienti homicidium spectatum est. Oliva f. 2. D. 3. Quadr.

Cùm dormierit, aperiet oculos suos, & nihil inveniet Job. 27. 19. S. Gregor. l. 18. mor. c. 12. & dormit ergo dives, & oculos aperit: quia, cùm carne moritur, ejus anima videre cogitur, quod prævidere contempsit. Tunc profectò in vera cognitione evigilat; tunc nihil esse conspicit, quod tenebat. Tunc

se

se vacuam invenit, quæ plenam rebus præ cœteris se omnibus esse lætabatur.

In tempore vesperi erit lux. Zachar. 14. 7. Cùm advesperascet, nox aderit; quâ opes evanescant: sed lux aderit; quâ scelera noscantur. Defungetur sacerdotis munere supremus vitæ agon: is sibi in mentem revocabit, quorum te meminisse piguit non inquinari. Oliva f. 6. D. 4. Pass. Quadr. Si Jacob filiorum, quæ dissimulabat, scelera moriturus severissimè arguit. Gen. 49. 4. quàm fœdiora tibi tua morienti flagitia videbuntur; si aliena crimina ità tristia apparuere Patriarchæ morituro: torqueberis prodeuntium in lucem monstrorum insultu. *Ad vesperum demorabitur fletus.* Ps. 29. 6. Crepusculô vitæ occidentis illustrabuntur, quæ sub vitæ meridiem delituêre facinora. Gen. 15. 12. *cúmque sol occumberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus, & tenebrosus invasit eum.* Id. hîc.

Pœna oculos aperit, quos culpa claudit. Talpa, omni tempore, quô vivit, oculos non aperit, nisi in morte. S. Bonavent. f. 116.

Num. 3.

In morte omnia evanescunt.

Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis. 1. Reg. 12. 21. S. Gregor. l. 4. c. 2. in 1. Reg. notandum, quia de furore dicitur, *non proderunt vobis:* quia nimirum nunc prodesse cernuntur. Sed cùm in furore pro iis puniri cœperint, nequaquam prosunt. Quidquid enim in hoc Sæculo lætum, delectabile, sublime prosperum, cernitur; vanum profectò est: quia difficile habetur & citò amittitur. O quàm tibi erit acerba ultimâ vitæ horâ, rerum omnium fuga, tunc quando jacebis in lecto doloris: tunc, quando eris in extrema necessitate: tunc quando fudabit frons, pallescet vultus, frangentur oculi, silebit lingua, frigescet manus, rigebunt pedes, anhelabit pectus, stupebit animus, formidabit spiritus, affligetur corpus. Tunc, quando maximè indigebis solatiô, auxiliô, ope, & operâ Mundi. Tunc, in illo articulo temporis, in postremo vitæ momento, quando exhalabis spiritum, fugiet Mundus. Tunc fugiet ab ambitioso honor, à superbo gloria, ab avaro opes, à lascivo voluptas. Utinam non & Angeli fugiant, cœlites, mater misericordiæ Maria, misericordiarum Pater Jesus. Tunc anima exclamabit cum illis Sap, 5. 9. *transierunt omnia illa, tanquam umbra.* Transierunt omnia illa, propter quæ exhausi omnes vires corporis, animi, industriæ, ingenii: propter quæ tot subivi pericula, tot devoravi tædia, tot pertuli incommoda, tot exantlavi labores. Transierunt omnia illa tanquam umbra; tam citò, cum tanto meo dispendio, in ictu oculi, in momento, in puncto.

Num. 4.

Quid morientem soletur.

Obsecro Domine, memento, quæsô, quomodo ambulaverim coram te. 4. Reg. 20. 3. Ezechias, cùm ægrotaret, non mensæ deliciarum plenæ recordabatur; nec eximiæ gloriæ, nec regni, aut imperii; sed justitiæ, ac rectæ conscientiæ. S. Chrysost. hom. 54. in Matth. Hæc est consolatio regis morientis; quem cùm non juvarent natalium claritas, copia famulorum, deliciarum; delectavit sola impleti officii recordatio. Oliva conc. 30. de Ven. 5. in Quadr.

Tempus resolutionis meæ instat. 2. Tim. 4. 6. Vide Paulum, exultantem, atque dicentem: *bonum certamen certavi,* v. 7. At quid aliud, inquies, Paulus potuit dicere? Honores certè, gloriam, cæteráque hujusmodi, nec parva, nec pauca. Nihil autem horum omnium: sed labores, pericula, & repositas pro his coronas, in medium attulit. Neque id injuriâ: illa enim cum hac vita finiuntur; hæc verò nobiscum egrediuntur: & illorum quidem rationes exiguntur; pro his autem nobis præmia tribuuntur. S. Chrysost. hom. 54. in Matth.

§. XIII.

Post mortem quæ homini eveniant.

Num. 1.

Oblivio hominum.

INfodit ea subter terebinthum. Gen. 35. 4. Revertens Jacob à Laban, in Bethel sacra Deo facturis, jussit suos idola abjicere; quæ ille infodit. S. Bruno apud Godefridum quærit, cur ea sepelire potiùs, quàm comburere, voluit? & respondet: quia sepulta facilè abeunt è memoria. Castillo Illat. 203.

Periit memoria eorum cum sonitu. Ps. 9. 7. ad literam, campanarum. Hugo Card. hîc.

In imagine pertransit homo. Ps. 38. 7. Id est, perfectè, & ex toto transit: quia nec ipse videtur, nec de eo etiam vestigium aliquod in memoria habetur. Id. hîc.

Qui videbant me, foras fugerunt à me; oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde. Ps. 30. 12. 13. Non dicit, oblivioni datus sum ab ore; quia nec orant pro me: vel ab opere; quia nihil faciunt pro me: sed *à corde;* quia nec cogitant de me; quod facillimum esset: quomodo ergo facient pro mortuis difficiliora? Brogmard. Mortis memoria.

Num. 2.

Quis eum comitetur; quid secum deferat.

Lazarus amicus noster dormit. Joan. 11. 11. Ergo viro nobilissimo è prima stirpe oriundo, tot pagorum domino, tam diviti, charo tot magnatibus; post alteram diem sepulturæ, à prolixa illa honorum serie, nihil aliud supereſt, quàm amici Dei titulus? *Lazarus amicus noster dormit.* Neque honorum illa inanitas mortui funere primùm spectata est: nam morbi gravitas ubi spem vitæ labefactavit, ægroti sorores scribentes ad Messiam, nullô aliô, quàm amici, nomine eum commendant: *Domine, quem amas, infirmatur.* Attamen verum est in tanta inopia titulorum, & nominum illustrium, sufficere cuilibet dominanti in terra; habere, in

patrimonium æternitatis, diploma, & honorificum testimonium, quô amicus Dei nuncupatur. Hoc usum deferetis ad tribunal, reddituri administrationis vestræ rationem. S. August. de Civ. l. 10. c. 4. bonum nostrum nullum est aliud; quàm illi cohærere, cujus unius anima incorporeô, si dici potest, implexu, veris impletur, fœcundaturque virtutibus. Ad hoc bonum debemus, & à quibus diligimur, duci; & quos diligimus, ducere. Oliva conc. 30. die Ven. 5. Quadr.

Quære ab impio in morte regna, & opes: *quæ parâsti, cujus erunt?* respondebit: heu! non mea amplius erunt, sed aliorum. Quare à justo; *quæ parâsti, cujus erunt?* respondebit: mea erunt in æternum. S. Ambros. in Luc. 12. Remanent in sæculo cuncta, quæ sæculi sunt: sola virtus, comes est defunctorum. Cornelius in Ex. 14.

Quidam rex moribundus dixit: heu! quot præcursores habere solebam ad parandum mihi hospitium! hodie recedo solus ad patriam ignotam; & nullum invenio, qui me velit præcedere, vel comitari. Brogmard. Mors.

Num. 3.

Varia.

Bonum est nos hic esse. Matth. 17. 4. Cùm Moyses, & Elias, excessum loquitur; Petrus ait: *bonum est &c.* Quàm diversæ cogitationes vivorum, & mortuorum. Moyses, & Elias, qui aliud sæculum viderunt, dicunt, moriatur Christus: Petrus autem, *bonum est hic esse.* Defuncti dicunt Sap. 5. 8. *quid nobis profuit superbia?* illi delicias abominantur: dicis tu: *non pratum sit &c.* Sap. 2. 8. Osorius D. 2. Quadr.

S. Hieronymus Comment. in Is. adfert Apologum: porcellus parentis sui mortem acerbô grunnitu flevit. At cùm, lectis testamenti tabulis, glandis acervum, & aliquot farinæ modios sibi legatos audisset, obticuit. Rogatus, cur tam subitò fletum omnem comprimeret? farina, & glandes, ait, mihi os obstruunt.

Focus extinctus. Lem. *Cinis est, quod antè micabat. Picinelli.*

§. XIV.

Mortis memoria.

Num. 1.

Symbola.

FEcit Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas &c. Gen. 3. 21. Cur Deus tales iis vestes dederit? causam refert Origenes hom. 6. in Levit. talibus oportebat indui peccatorem; quæ essent mortalitatis, quam primô peccatô acceperat; & fragilitatis ejus; quæ ex carnis corruptione veniebat, indicium.

Ambulavit Enoch *cum Deo, & non apparuit: quia tulit eum Deus.* Gen. 5. 24. Sed cur à Deo occultatus? Chaldæus: *quia non mori fecit eum Deus.* Quasi timeret Deus, nè homines metum, & memoriam mortis emitterent, videntes non mori Enochum; & ideò eum occultavit. Baeza t. 2. l. 8. c. 2. §. 2.

Asportate ossa mea vobiscum &c. Gen. 50. 24. Joseph, in utilitatem fratrum, jussit ab eis ossa sua ex Ægypto asportari: ut scilicet mortis memores essent; & quoties ossa ejus aspicerent, dicerent: hæc sunt ossa potentis illius ac sapientis viri Joseph; & tandem mortua est. Quid de nobis erit? nunquid & nos moriemur? Diez conc. 1. D. 15. Pent.

Colligat unusquisque &c. Ex. 16. 16. *Nullus relinquat ex eo in manè.* v. 19. Cur prohibet lex cibum in crastinum servari? S. Paschasius l. 4. in Matth. gradienti per desertum populo præcipitur; ut singuli non amplius ad victum quotidianum, quàm gomor unum, colligerent: sic vivant quotidie, quasi morituri.

Cinerem tanquam panem manducabam. Ps. 101. 10. Balduinus hîc: id est, memoriam infirmitatis, & conditionis meæ; quâ memini me pulverem esse, & cinerem; panis mihi est, refectio mea est.

Sol cognovit occasum suum. Ps. 103. 19. Itáne? tantis stipatus radiis, tantâ ornatus luce, noctis recordatur; seque occasui destinari sol intelligit? & homo, vallatus ærumnis, & mortem secum in carne vehens; obliviscatur occasûs? qui sumus *fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur.* Matth. 6. 30. Cedrorum nobis incorruptionem pollicemur? nisi cineres comparaveris tibi, ignis tuus citò extinguetur. Tunc fulgebis ùt sol, si te umbris sepias. Oliva t. 2. Strom. hîc.

Flores apparuerunt in terra nostra-tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Convenienter Salomon hæc duo conjunxit q. d. mox, ùt flores apparent, & initia vitæ florescunt; jam ferè adest tempus secandi per mortem: ideò surge, propera, & veni, ad studiosè operandum. Id. hic.

Vox turturis audita est in terra nostra. Cant. 2. 12. Per turturem S. Nyssenus hom. 5. in Cant. Epiphanius hæres. 59. intelligunt Præcursorem Domini; cujus præcipua vox fuit, *pœnitentiam agite &c. Vox turturis*, id est, sacerdotis dicentis: *memento homo, quia pulvis es.* Ecce subitò veniet dies mortis, in quo dicatur tibi; tempus putationis, vel sectionis, advenit. Velis, nolis; putandus es, & secandus in morte. Auferenda à te sunt non solùm superflua, sed cuncta, quæ possidebas: auferentur dignitates, opes, vita, & corpus ipsum; ut nihil remaneat, nisi minutissimus pulvis. Reduc in memoriam virides, & pulchros, ramos olivarum, & palmarum, quos in manu gestabas annô præteritô; qui jam sunt in cineres conversi: ut intelligas, omnem hanc terrenam pulchritudinem, & viridantem gloriam, quâ potiris, convertendam in cinerem. Licèt sis hodie formosus sicut lilium, cui nec gloria Salomonis potuit comparari; hodie es, & cras in clibanum mitteris; ut in cineres convertaris de Ponte hîc.

Cibi-

Cibavit me cinere. Thren. 3. 16. Moraliter cibat se cinere, qui sæpe de morte cogitat. Cinis es, & in cinerem reverteris. Gen. 3. 19. Cornelius hîc.

Ite ad exitus viarum; & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. Matth. 22. 9. Albertus M. f. 74. illi, qui sunt in exitibus viarum, mortem suam jugiter prospiciunt; & qui se credunt quotidie morituros. Et certè tales dignos se efficiunt, ut ad Christi nuptias introire mereantur: quicunque enim mortis suæ efficaciter recordantur, studeant esse patientes, continentes &c. Didacus Niss. f. 1. in die Cin.

Præcepit turbæ, discumbere super terram. Marci. 8. 6. Super terram discumbunt, quicunque terram, & pulverem, se esse cognoscunt. S. Eusebius Emiss. D. 6. Pent.

Sicut ex cineribus fit vitrum, & speculum; ità ex incineratis nobis speculum faciamus. Broymard. Mortis memoria.

Num 2.

Mortis memoria sit continua.

In omni opere suo dicat sibi ipsi: si modò moriturus esses, faceres istud? S. Bernardus in speculo Monachorum.

In omnibus operibus tuis memento te esse hominem; & timor ejus, qui aufert spiritum principum, semper sit ante oculos tuos. Jugî meditatione inter hujus transeuntis gloriæ blandimenta, memorare novissima tua: quia quibus successisti in sedem, ipsos sinè dubiò sequeris ad mortem. S. Bernardus ep 237. ad Eugenium P.

Sociam tibi, & uxorem, quære; quæ nunquam à te separetur, memoriam mortis. Porrò filii tibi amantissimi sint gemitus cordis. Servum posside corpus tuum; amicas verò sanctas virtutes angelicas, quæ tibi exituî tui tempore auxiliari poterunt, si eas tibi amicas familiaris feceris. Hæc est sanè generatio quærentium Dominum. Affectus Dei parentum exaudit affectum. Joan. Climacus gr. 3. de peregrinat. & somniis.

Memoria mortis est quotidiana mors. Sicut cibis omnibus panis vilior est; & magis necessarius; ità præstat omnibus mortis operibus mortis cogitatio. Id. gr. 6. de memor. mort.

Diu, noctuque, ad ultimam horam respice. S. Nilus Cap. Parænet.

Cùm volueris incipere opus Dei, priùs conde testamentum; tanquam non habeas vivere in hac vita. S. Isaacus l. 1. de contemptu Mundi c. 17.

Num. 3.

Mortis memoria semper, & ubique, occurrit.

Sedens in sterquilinio. Job. 2. 8. In sterquilinio sedebat; ut, quæ esset substantia suæ carnis, perpenderet; & ex fœtore loci caperet, quòd festinè corpus ad fœtorem rediret. Hugo Card. hîc.

Ecce defunctus. Luc. 7. 12. Triplex mortis admonitio: defunctus filius; vidua, cujus maritus fuerat defunctus; & populus defunctum pullatis vestibus lugens. Si quæres, quis hanc vel illam ædem extruxerit? paucas novas invenies: veterum autem ferè omnium ædificatores dicentur esse mortui. Stengelius t. 4. Jud. div. c. 44.

Monimentum dicitur, quod monet mentem cujuslibet inspicientis: ut recordetur, quòd cinis est, & in cinerem revertetur. Durandus l. 1. c. 5. de cœmeterio.

Abassinus Imp. Preteiannes dictus, inter edendum solitus fuit ante oculos habere vitreum vas cinere plenum; cujus aspectus diem extremum objiceret comedenti. Nicolaus Godinus l. 1. de Abassinor. reb. c. 6.

Cardinalis Baronius in annulo calvariam sculptam gerebat; insinuans, à morte pendere æternitatem. S. Damascenus in historia Barlaam, & Josaphat, priscos ait, Sanctorum reliquias religiosè in theca ex collo gestâsse; non tantùm venerationis, sed & memoriæ mortis causâ.

Quæ mensis apponuntur, quid aliud, quàm memoria mortis? vitrum manu tenes? vita tua fragilior vitrô est. Quidquid comedimus, vixit; herbæ, frumentum, bubula &c. Stengelius t. 4. div. jud. c. 44.

§. XV.

Mortis memoria utilis contra peccata; convertit &c.

Ex Veteri.

IN quocunque die comederis ex eo, morte morieris. Gen. 2. 17. Pererius quærit; cur Deus primo homini, ut illum intrà limites cohiberet, pœnam mortis statuerit? Videtur enim, ad incutiendum timorem, satius fuisse, si gehennam intentâsset. Respondet: licèt pœna Inferni reipsâ gravior sit, quàm mors corporis; comminatio tamen corporalis mortis acrior, & vehementior est, ad commovendum hominem.

Num sanguinem hominum istorum, & animarum periculum, bibam? noluit ergo bibere 2. Reg. 23. 17. Suavitatem bibendi habere non poterat, quæ propositæ mortis horrore constabat. S. Ambros. q. d. quomodo bibat aquam, cui horrenda mors ob oculos versatur? ob oculos mortis nulla est sinè multô felle voluptas, nulla siaè amarore dulcedo, nullæ sinè anxiis curis deliciæ. Didacus Niss. f. 5. D. 4. Quadr. §. 3.

Mansit juxta fluvium Tigris - Et exivit, ut lavaret pedes suos. Tob. 6. l. 2. Sicut Tobias sedens in littore Tigridis fluminis, considera, quàm velociter transeant dies. Tigris à velocitate nomen habet. In hac consideratione levabis pedes affectuum animæ tuæ. Stella de cont. van. p. 1. c. 91.

Dies mei breviabuntur; & solum mihi supereſt sepulchrum. Non peccavi. Job. 17. 1.

Putredini dixi: pater meus es, mater mea, & soror mea, vermibus. Job. 17. 14. Tam dulcis ei mors; ut eam se venerari, colere, & amare, velut parentes, & sorores, dicat. Omnia mihi chatissima in morte habeo; domum, paren-

parentum complexus, sororum blanditias. Mors mihi unicum solatium; u i puero parentes, & sorores. Origenes: ut pueri parentes consolatores habent; sic ego mortem, & putredinem. Fortè ampliùs accipitur hic locus de passionibus animi; quæ non modò finiuntur in morte, verùm & mortis memoriâ domantur. Quiritatur infans, ingemiscit, flet, vel levi de causâ: parens flentem in brachia suscipit; soror ludicrô, aut crepitaculô, adblanditur. mox subsidit ploratus; fletus in risum vertitur. Et quispiam delicatiore sui studiô infans, puerilibus desideriis huc illuc distrahitur. si ille in terram, in pulverem, in sepulchrum, memoriam fixerit, illicò conquiescet. Fernandius in c. 3. Gen. Sect. 9.

Notum fac mihi Domine finem meum Ps. 38. 5 Non ignorabat se moriturum; nec petebat, ut illi Deus diem obitus sui revelaret: sed ut ità metu mortis cor ejus tangeret; ut sic correctus vitam rectè institueret; paratúsque semper esset, ut cùm venit Dominus, & pulsaverit januam; confestim aperiret. Diez. auxilium Dei.

Abjecit vestimentum suum à se, & indutus est saccô, & sedit in cinere. Jon. 3. 6. Nihil prodest, quòd homo per memoriam mortis in cinere humiliatur; nisi vestimentum veteris conversationis abjiciatur; & saccus pœnitentiæ assumatur. S. Bonavent. s. 1. die Cin.

Ex Novo.

Potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Luc. 3. 8. Et unde vis tanta? Sequitur: *jam enim securis ad radicem arboris posita est.* Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa in sole &c.

Hæc cum dixisset expuit in terram &c. Joan. 9. 6. solô verbô poterat eum curare; cur lutum, rem humanô judiciô adeò contrariam, oculis imponit? Nota mysterium: nonne vestis rudis, si lacera est, rudi etiam commissurâ resarcitur? si verò purpurea; pannô purpureô? sic fecit hic Dominus: terreum hominem terrâ curat. Tu ô peccator, qui conscissus es, vis resarciri? volo. Quia erga terra, & lutum es; lutô, & terrâ, te resarci. reminiscere, te lutum esse; & hodie, vel cras, in pulverem convertendum. Diez. f. 4: D. 4 Quadr.

Solvite eum, & finite abire. Joan. 11. 44. Meditatio mortis fidissimus dux ad vitam. Non ad sui sequelam invitat redivivum hominem Salvator, ut Matthæum &c. sed liberam abeundi dat facultatem: *finite abire.* Sciebat enim, hominem memoriâ mortis septum non perditum iri. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 44.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. D. 6. 12. Satis erat dicere, in vestro corpore; addidit *mortali*: quia difficilè regnat peccatum, in quibus mortis memoria. Incert. Auth.

Ex Patribus, & aliis.

Facilè contemnet omnia, qui se semper cogitat esse moriturum. S. Hieron. ep. 103. singulare contra omnia mala remedium est, mortis memoria, S. Bernardus de modo vivendi.

Nihil tam revocat à peccato, quàm frequens mortis cogitatio. Idiota l. 5. contempl. c. 4.

Ità vive, ùt si diem quotidie agas ultimum; & non peccabis. B. Isaias Abb. or. 9.

Albertus M. docet lib. de vegetabilibus: corvum non redire ad nidum, si in eo ponatur cinis, aut pulvis vitri. Sic dæmon fugit à nido cordis nostri, si in eo posita sit memoria cineris, & pulveris, in quem convertendum est vitrum, id est, homo fragilior vitrô. Cornelius in Thren. 1. 9.

Sicut latrones timent, & fugiunt, faciem judicis, sic vitia memoriam mortis. S. Bonavent. diæta sal. sept. c. 36.

De peccatore dicitur Thr. 1. 9. *sordes ejus in pedibus*, id est, in affectionibus; quia non est recordatus finis sui. Id. ib.

Confessarius scelerato pœnitentiam injunxit, ut comitaretur mortuos ad sepulturam: quod cùm sæpius faceret, compunctus est, & conversus. Broymard. Mortis memoria.

§. XVI.

Mortis oblivio.

Nè fortè moriamur. Gen. 3. 3. Dubitavit mulier de comminatione mortis; atque ideo, metu omni positô, ad peccandum prosiliit. Sed licèt illa insanierit; eô nos tamen incusabit nomine; quòd nondum experta fuerit mortem. At nos, qui nihil tam quotidianum, & tam certum, & contestatum oculis, usurpamus, quàm mori, quàm mortuos: & nihilominus sic vivimus, sic ædificamus, sic lucris inhiamus, sic peccamus; quasi nunquam morituri. Fernandius hic.

Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Ps. 101. 24. Juxta S. Gregor. in Ps. pœnit. sensus est iste: fac, meminerim brevitatis vitæ meæ. Nihil notum magis, quàm brevem esse vitam, cur ergo id doceri petit, ut rem difficilem? quia amore vitæ avertit homo eam memoriam. Longa nostra desideria increpat vita brevis: in cassum multa portantur, cùm juxtà est, quò pergitur. S. Gregor. hom. 32. in Evang. Pinna. Ethol. 118.

Quid clamabo? omnis caro fœnum. Is. 40. 6. Quid certius? quid magis clamat quotidiana experientia? & tamen obsurdescunt ad hanc vocem homines. ideo id iis inclamandum. Id. ibid.

§. XVII.

Mortis memoria frænum superbiæ.

Ex Veteri.

Levitici 1. 16. Jubebat Dominus plumas avis, quæ illi offerebatur, in cineris locum conjici ad partem orientalem. Elevant in altum divitiæ, honores, nobilitas, velut avis plumas suas. Vult Dominus, ut hæc omnia conjicias incineris locum, qui sepultura est: ubi mox videas ortum tuum; nihil aliud, quàm cinerem, & à cinere, esse. Stella in Luc. 7. 11.

Moyses servus meus mortuus est; surge, & transi Jordanem istum. Jos. 1. 2. In quid

mortis

mortis memoria, cùm Josue ad culmen imperii evehitur? mortis recordatione deprimendus est tumor dignitati cognatus. Naxera hic.

Hoc tibi signum, quia unxit te Deus in principem: cùm abieris hodie à me, invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel. 1. Reg. 10. 1. 2. ad sepulchrum misit regimen auspicaturum: & post sepulchri aspectum adhuc labitur Saul: ergo reprobus morietur. Alvarez. Illustr. 77.

Et egressus est-Goliath. &c. 1. Reg. 17. 4. Lapis unus tantam evertit molem. Sed lapis esse debet de torrente. v. 40. *elegit sibi quinque impidissimos lapides de torrente.* Objice exprobranti tibi felicitati, & fastui, humanarum rerum defluxum: dicito; torrens obarmavit me. Nónne vermiculus opacam prophetæ hæderam, virentemque, morsu unô erosit? Jon. 4. 7. Sola memoria mortis florentem voluptatem arefacit. Præsertim autem arroditur hedera vermiculo diluculi: id est, si cogitemus rerum fragilitatem tantam; ut in exortu non procul sint ab occasu. Oliva l. 3. Strom. hic.

Spiritus meus attenuabitur. Job. 17. 1. Juxta Gregor. l. 13. mor. c. 15. Spiritus superbiam designat. id est, Spiritus superbos facilè deponam. Quô mediô? *dies mei breviabuntur; & solum mihi superest sepulchrum.* id est, mente volvam, quàm proximè mihi instet dies mortis; & spiritus altus subsidet. Pinna Eth. 98.

Non est respectus morti eorum &c. ideo tenuit eos superbiâ, operti sunt iniquitate &c. Ps. 72. 4. 6. S. Hieron. quòd non cogitaverint de morte sua, ideo tenuit eos superbia.

Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur. Ps. 103. 29. id est, si cogitent, quòd cinis sint; facilè tumentes spiritus deponent. Pinna Eth. 98.

Sum quidem & ego mortalis homo. Sap. 7. 1. Disce, contra superbiam efficax esse remedium, memoriam mortis. Cornelius in Act. 14.

De excelso misit ignem in ossibus meis; & erudivit me. Thren. 1. 13. Ignem utique lamentabilem; ignem non lucentem, sed consumentem; exsiccantem, devorantem. Ignis iste mortalis conditio est; quâ virilis juventus paulatim deficcata in aridum contrahitur, atque arrugatur senium; tandemque, omni humore consumptô, solvitur, atque dissipatur, in favillam, & cinerem. Attamen hôc igne *erudivit me*; ut discerem non superbire; ut scirem incedere demissô capite, ut intelligerem, quod Adam noluit intelligere; scilicet me non Deum, sed pulverem, esse. S. Rupertus hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra-ubi tinea demolitur. Matth. 6. 19. Tinea, purpureæ vestis mors, homines efficit à superbia cadere: flocci enim facit honores, qui cogitat se brevi moriturum. Escobar t. 3. Lign. vitæ l. 1. Sect. 2. Obs. 7.

Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedentes. Matth. 13. 47. Cur nulla secus littus sedentibus in electione fallacia? quando homines sæpe cœcatis affectibus ità luduntur, ut pretiosis præferant vilia. Galfridus: littus, in quo pisces ab invicem separantur, est vitæ præsentis occasus: quia ibi omnis fluctus humanæ superbiæ frangitur; ibi detumescit, & deficit; quidquid aurâ transitoriæ prosperitatis inflatur. Naxera in Jos. 24. §. 3.

Occurrit de monumentis homo in spiritu immundo-clamans voce magnâ dixit: quid mihi, & tibi, JEsu? Marci 5. 2. 7. denique expetiit legio illa in gregem porcorum mitti. v. 12. Qui Deificam sedem expetierat; jam humilis adorat; jam ad porcorum gregem immitti precatur. Unde superbissimo hæc humilitas? domicilium habebant in monumentis. Escobar t. 3. Coll. Chr. k. 1. obs. 7.

Dicebant excessum. Luc. 9. 31. Quorsum in summa gloria, mortis, & excessûs, memoria? Docet locus, reges, principes, divites, in media Mundi hujus gloria meminisse mortis. Excedent omnes è vita, è Mundo, è gloria; tollent secum nihil, *opera illorum sequuntur illos.* Apoc. 14. 13. deserunt cætera. Sicut aqua diluit vinum; sic mortis memoria diluit felicitatem; nè mentem à virtutis statu deturbet. Barradius D. 2. Quadr. tom. 2. Luc. 10.

Qui terram, & cinerem, esse se novit, post paululum in pulverem dissolvendum; nunquam superbiâ elevabitur. S. Hieron. in ep. ad Ephes. c. 4.

Sufficit vel solus urnæ aspectus ad eum deprimendum, qui est valdè insolens. S. Chrysost. in Ps. 123.

Mare. Lem. *Frænant aremæ.* S. Petrus Dam. Opusc. 15. c. 23. superbiæ Spiritus inflat? sepulchrum ad mentem redeat: necessariò illic rigidæ cervicis tumorem premimus; ubi cinerem nos proculdubio, pulveremque pensamus. Picinelli.

§. XVIII.

Mortis memoria est motivum justitiæ, restitutionis.

MOrs æqua est, & in morte æquitas observanda. Eam fortè ob causam Patriarchæ filiorum suorum benedictionem, non solùm in senilem ætatem, sed etiam in horam mortis proximam differebant. Ità Is. Gen. 27. 1. Jacob. Gen. 49. 2. Moyses Deut. 33. 1. Tobias Sen. 14. 5. quia scilicet, de sua integritate in vita quodammodò diffidentes, se ad id tempus reservabant; in quo, morte urgente, ad æquitatem servandam etiam inviti traherentur. Mendoza in 1. Reg. 1.

Senuisti, & longævus es &c. Jos. 13. 1. *& nunc divide terram &c.* v 7. q. d. mortis recordatione antehabitâ aggredere ad dividendum: ut, sicut mors æquissima est in omnes; ità tu ejus æquitatem in distributione imiteris. Id. ib.

Invenies duos viros juxta sepulchrum. 1. Reg. 10. 2. Prudenter monet de monumento muliebri, cùm regnum pollicetur: ut princeps, mortis memor, curet magistrâ æquitate. Velloso in Judith 4. 16.

§. XIX.

Mortis memoria ſtimulus virtutis, probæ vitæ.

Ex Veteri.

IMmiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam. Gen. 2. 21. Cur Deus ex homine ſomnô conſopito mulierem ædificare voluit? cur non ex vigili? quia ſomnus mortis ſimulacrum. Hinc Epaminondas vigilem ſomnô opreſſum occidit, dicens: talem reliqui, qualem inveni. Ergo Adam dormiens mortis exprimit effigiem; & coſta ſepulchri ſpolium. Eva, id eſt, mater viventium, ex mortis ſimulachro fuit formata: quia nec unde meliùs, quàm ex mortis imagine, vitæ mater reſurgit. Tertull. l. de anima: proponit tibi corpus amicâ vi ſoporis eliſum, blandâ quietis neceſſitate proſtratum, immobile ſitu: quale ante vitam jacuit, & quale poſt vitam, jacebit; ut teſtationem plaſticæ, & ſepulturæ, expectans animam nondum collatam, & quaſi jam exceptam. Utinam ipſa recordata fuiſſet ſuæ originis, ſanè non mortem ſibi, viro, & poſteris, miniſtrâſſet. Caſtillo Ill. 107. Mortis meditatio vitæ auſpicium.

Sciſſiſque veſtibus indutus eſt cilicio. Gen. 37. 34. Mors aliena nos docet vivere. Sepulchrum ſchola bene vivendi eſto, ubi Jacob filii mortem animô volvit, ciliciô ſeſe induit. Proh quàm eloquens eſt alienæ mortis inſpectio. Ante obitum uxoris Saræ frequenter Deus apparuit Abrahamo; & cum eo loquebatur; documenta præbens probæ vitæ. At poſt mortem ejus non legimus ei ultrà apparuiſſe. Uxoris defunctæ conſpectus vices ſupplevit: ſepulchrum illud ſchola fuit; in qua diſcere poſſet, quid ſibi ſalutare, & Deo placitum, eſſet. Alvarez Illuſtr 77. Annotat Rupertus in Gen. 35. quòd Abraham, à morte Saræ, omne ſtudium converterit, ad emendum ſibi, & illi ſepulchrum. Notandum verò, quia Deus ulterius Abrahæ apparuiſſe non legitur. Cur poſt hæc non apparuit? quia ſtudioſiùs, quàm olim, de ſepulchris agit. Bonam ſui vicarium, mortis memoriam, Deus nactus; quæ illius locum in tutando homine ſubiit; ut ſub illa ſecurus vivat Chriſtianus. Didacus Niſſ. ſ. 1. die Cin. §. 2.

Confer Hebræos ex Ægypto exeuntes, & Moyſem. Illi ſæpe Deum offendunt, ſæpe plectuntur; hic autem ad Dei colloquium vocatur, fideliſſimus ſtat. Quod diſcrimen? Hebræi cum vaſis aureis egrediuntur. Ex. 12. 35. *tulit Moyſes oſſa Joſeph ſecum.* Ex. 13. 19. & cum iis memoriam mortis. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 44.

Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris. Ex. 14. 31. Eur Deus fecit eos ſupernatare in conſpectu Hebræorum? Ut à tanto mortuorum conſpectu greſſus ſic dirigant; nè aberrent. Hinc deſperatam eorum conditionem ſic exaggerat Origenes hom. 7. in Ex. O populus ingratus! deſiderat Ægyptum, qui Ægyptios vidit extinctos. Carnes Ægypti requirit, qui Ægyptiorum carnes vidit maris piſcibus, & cœli alitibus, datas. Deſperata conditio eſt eorum, qui nec viſa morte emendantur Id. ib.

Quocunque die ſepelieritis matrem veſtram circa me in uno ſepulchro, ex eo digite greſſus veſtros, ut exeatis hinc. Tob. 14. 12. Ex eo, inquit, ſcilicet ex ſepulchro, greſſus dirigite, vitam inſtituite. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 44.

Teſtamentum hujus Mundi, morte morietur. Eccl. 14. 12. Ingens ad omnem virtutem eſt hic ſtimulus; quô olim ſe Aſcetæ nonnulli ſibi occurrentes conſalutabant; ut jugem ſibi mortis memoriam imprimerent: *mortendum eſt; neſcimus quando.* Cornelius hîc.

O Mors! bonum eſt judicium tuum. Eccl. 41. 3. Certè nemo conſilium melius, certius, ſecurius, & ſapientius, ſuuggeret. Segneri ſ. 26. die Jov. Dom. 4.

Ex Novo.

Venite, & videte locum, ubi poſitus erat Dominus. Matth. 28. 6. Ad ſepulchrum videndum invitat: quia nihil utilius hominibus, quàm mortem mente, & oculis, verſare. Pinna Ethol. 98.

Si venerit in ſecunda vigilia; & ſi in tertia vigilia venerit &c. Luc. 12. 38. Cur nec de prima, nec de quarta vigilia meminit? Drogo de Paſſ. quòd nec prima ætas ſuaſum recipit vigilandi, nec ultima ſpem prolixiùs dormiendi. Pueris admonitione non eſt opùs: quia adhuc incapaces doctrinæ, & culpæ ſunt. Senes itèm monitis non videntur egere: quia ſenectus ipſa pro admonitione eſt, & velut quoddam: *memento homo.* Alvarez. Illuſtr. 290.

Sinite abire. Joan. 11. 44. Sanato paralytico concionatur Chriſtus Joan. 5. 14. *ecce ſanus factus es &c.* & poſtea largum ſermonem habet ad populum. Similiter cœco nato. Joan. 9. 35. At reſuſcitato Lazaro, adoleſcente Luc. 7. puellâ Archiſynagogi Marci 5. 43. nullum dat hortamen: quia ipſa experientia mortis, & ejus cognitio, in adſtantibus ſufficiens erat concio; & movebat animos ad morum reformationem. Sylveira in Luc. 7. q. 17.

Quidam adoleſcens diſputante Paulô cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus. Act. 20. 9. quô caſu ſoluta eſt concio; licèt multa Paulo dicenda ſupereſſent; imò plura ex ipſo caſu emergerent inculcanda. Sed non immeritò: nam, ut bene S. Chryſoſt. hom. 43. in Acta: pro doctore caſus fuit. q. d. repentina illa mors optimi doctoris partes explevit &c. Mendoza in 1. Reg. 4.

Collyrio inunge oculos tuos. Apoc. 3. 18. Collyrium eſt pulvis, ex quo cum oleo ſimul mixto fit unguentum, quô unguntur oculi, & clarefit viſus. Primus pulvis ejus veræ cognitionis eſt. Memento homo, quia pulvis es. S. Bernardinus tom. 3. ſ. 3. Ex conſilio Raphaelis junior Tobias c. 11. 13. *ſumens de felle piſcis linivit oculos patris ſui.* Cur fel? non cor,

pars nobilior? fel notat, ob amaritudinem, mortem. 1. Reg. 15. 32. memoria mortis illuminat. Sylveira hic.

§. XX.

Morientium pia monita.

Congregamini, & audite. Gen. 49. 2. Nunquam prolixiùs ad filios locutus fuit Jacob; quàm morti proximus. Sic & Christus. Alvarez Illustr. 332.

Deuteronomium non est aliud, quàm ardens, & contenta concio; quâ Moyses moriturus Israelem ad studium legis, cultumque Dei, adhortatur. Similem eâdem de re concionem habuit successor Moysis Josue c. 24. 1. jam moriturus cap. ultimo. Job. 29. 7. Samuel 1. Reg. 12. 7. Cornelius in Ecclæ 1. 1. David moriturus ad Salomonem 3. Reg. 2. 2. &c. *ego ingredior &c. Estote solliciti, ut custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine legis Moysi- ego senui, & progressioris ætatis sum.* Jos. 23. 2. 6. Abulens. q. 2. vocavit totum Israel, quoniam erat longævus: quia intendebat commovere totum populum ad Dei cultum: & hoc voluit facere ad mortem suam. Ea quippe, quæ quis agit in limine mortis, magis apud posteros in memoria tenentur; quàm ea, quæ fiunt, dum quis de morte suspectus non est. Et hoc quia creditur quis facere ex majori affectione, quæcunque agit morti conjunctus, quàm quæ aliàs egit. Naxera hic.

Appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filiis suis &c. 1. Mach. 2. 49. His verborum irriguis ager Israel rigatus, hastas undique, militesque, produxit; quos amor legis concitaret in sacrilegos. Oliva t. 3. D. 3. E lectulo ità tonabat Mathathias, quâ ratione nemo nostrum è suggestu declamat. Frigebat corpus, & æstuabat oratio; jacebat orator, sed sermo consurgebat. Acclinaverat in pulvillo caput; ità tamen, ut cervical docentis foret cathedra, non thronus expirantis. Caret Resp. Christiana Machabæis: quia vix ullam habet in suis civibus Mathathiam; qui de lege agat, cùm agit animam. Id. ib.

B. Bernardi de quinta valle, qui fuit primus S. Francisci socius, ultima morientis vox: Fratres, invenio in anima mea, quod pro mille Mundis isti æqualibus vellem non servisse D. JEsu Christo. Et mox in terram provolutus: de omnibus, inquit, offensis, quas feci Salvatori meo, & vobis, me accuso, & dico gravissimam culpam meam: quoniam non fui verus frater Minor, nisi in tentationibus, in quibus semper tenuit me Dominus. Et in uno alio solo extitisse fratrem minorem me invenio; videlicet, quòd plus dilexi fratrem post offensam, quàm antè. Rogo autem, ut pro me devotè oretis. Sed magis hoc oro, ut vos invicem diligatis; quemadmodum exemplum dedi vobis. Cornelius in Eccl. 28.

B. Amedeus Sabaudiæ Dux Volandæ uxori filiorum tutrici, ac proceribus regni, quasi ultimò testamentò, illa verba inculcavit: diligite judicium & justitiam; & diligite pauperes: & Dominus dabit pacem in finibus vestris. Boll. 30. Martii.

§. XXI.

Morientium ultimæ voces, & suspiria.

DOmine! illa ego ovis amissa ad te Pastorem redeo: vocem tuam novi, non alienorum. Peto Domine, ut ad ovile me reducas. S. Laurent. Just. Bolland. 8. Jan.

S. Raymundus de Pennaforti mortuus est in iis verbis, in manus tuas Domine commendo spiritum meum. Boll. 7. Jan.

B. Andreas Ord. Erem. S. Augustini concionator per 50. annos, mortuus est in iis verbis: in pace in idipsum dormiam, & requiescam. Boll. 18. April.

S. Andreas de Corsino expiravit in iis verbis: nunc dimittis &c. Boll. 30. Jan.

S. Petri Nolasci insupremo morbo fuerunt ultima ejus verba: redemptionem misit populo suo, mandavit in æternum testamentum. Boll. 29. Jan.

S. Vodali Conf. ultima verba fuêre: credo videre bona Domini in terra viventium. Boll. 5. Febr.

S. Francisci de Paula ultima verba: ô bone JEsu! Pastor bone! justos conserva, peccatores justifica, & omnibus fidelibus miserere vivis, & defunctis: & propitius esto mihi peccatori Amen. Boll. 2. April.

S. Juliana V. in ultimo morbo sæpe repetebat, beati mortui, qui in Domino moriuntur. Boll. 5. Apr.

S. Thomas Aqu. janctis manibus, & elevatis in cœlum oculis, pronuntians magno cum fervore verba Cantici, quæ erant ultima, quæ explicârat: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum. S. Franciscus Salesius. tr. de div. am. l. 7. c. 9.

Joannes Gerson Cancell. Paris. lætus corde, facie hilarî, expiravit, hæc verba pronuntians: ô Deus! fortis est ut mors dilectio tua. Id.

Quidam frater, dum extremum spiritum traheret, fratresque multi morienti adstarent; repentè manum clausam protulit, cum magno jubilo dicens: bene mihi! bene mihi! denarium accepi. S. Honorius s. in Septuag.

Vox ultima S. Mariæ Ægniacensis morientis: quàm pulcher es rex noster Domine! Alleluja! Cornelius in Prov. 14.

§. XXII.

Mors prænuntiata variis signis.

CAmpanula in Monasterio Camorensi PP. Dominicanorum triduo ante obitum alicujus Religiosi sponte suâ solita pulsari. Similis campanula in Monasterio S. Dominici Cordubensi; & Monialium in Germania. Joan. Nieremberg. l. 1. de mir. nat. in Europa c. 12.

In quodam monasterio Galliæ S. Mauritii tot sunt in quodam stagno pisces, quot Monachi: quorum aliquo ægrotante supernatat aliquis piscis infirmus, morituro præmoritur piscis. Id. l. 2. c. 53.

Quando quispiam ex cœtu S. Victoriani Abb. in Hispania moriturus est, arca, in qua sacrum ejus corpus (nunquam aperitur) triplici citu quatitur Boll. 12. Jan.

§. XXIII.

Mors non timenda ob sequentes rationes.

Prima.

Mors Christi reddit suavem mortem.

Ex Veteri, & Novo.

Afferte mihi vas novum, & mittite in illud Sal. 4. Reg. 2. 20. 21. Elisæus sale aquas Jericho sanavit, & potabiles fecit: sic Christus ipsam mortem dulcem fecit. Diez. Conc. 1. in Com. Doct.

Tristis est anima mea usque ad mortem. Matth. 26. 38. S. Ambros. l. 10. in Luc. homo in plaga, & sciens ferre infirmitates, nos vult erudire: ut quia in Joseph didicimus carcerem non timere; mortem vincere disceremus in Christo, & quod est ampliùs, futuræ mortis mœstitiam vinceremus.

Sinite hos abire. Joan. 18. 8. Apostoli destinati erant carceri, vinculis, morti; cur iis nunc tradi vetat Christus? Nondum erat passus, nec Passionis exemplum positum ante oculos; & tunc ruina eis timeri potuit in tormentis. At post hanc securè omnibus cruciatibus traduntur. Quis enim, visâ morte Christi, mortem timeat? Philippus Abb. ep. 14. pro salvandis illis prior ipse elegit mori; ut postmodum facti fortes idem referant Salvatori. Sylveira in Apoc. 2.

Regeneravit nos per resurrectionem JEsu Christi ex mortuis. 1. Petri. 1. 3. Mortuus est, nè nos mori timeremus: resurrexit ex mortuis, ut & nos per eum resurrecturos esse speremus. V. Beda hic.

Iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ. Apoc. 4. 3. Per eam multi Patres Passionem Christi D. agnoscunt, quod eò plus arridet; cùm constet res horribiles à smaragdo reddi pulchras, aspectuque delectabiles. Unde, ut fœdissimæ gladiatorum strages, vulnera tabe, pulvereque, deturpata aspici possent ab Imperatoribus Romanis; hæc illi horrenda festa spectabant smaragdinis speculis interpositis. O utinam Christiani ob oculos sibi ponerent smaragdinum speculum, Passionem Christi! equidem amarent mortem, & gratissimè aspicerent quamvis mortificationem, & abjectionem. Baeza l. 4. c. 5. §. 35.

Ex Patribus, & aliis.

Contemnenda tibi mors est, cui Christus occisus est. S. Cyprianus l. de laude martyrii.

O divinum mysterium! ô evidens sacramentum! evasimus interemptorem, potentem vicimus: ibi nunc cibus vitæ est, ubi erant antea miseriæ, fames, mortes. In salutem pericula, in suavitatem amaritudo, convertitur. Gratia ex offensione processit, potentia ex infirmitate, vita de morte. S. Ambros. in Præf. ad l. 2. de Spir. S. agens de melle in ore leonis à Samsone invento.

Sed jam levi circumcisionis dolore non est opùs Christiano; qui mortem Domini circumferens per momenta singula fronti propriæ mortis contemptum inscribit. Quis enim acu utatur ad præliandum, cùm telis instructus sit validioribus? Id. ep. 77.

Molestia quantacunque sit mortis; debet eam vincere vis amoris, quò amatur ille; qui, cùm sit vita nostra, etiam mortem voluit ferre pro nobis. S. August. tr. 123. in Joan.

Ubi suum Salvator excitavit corpus, non jam pavenda mors est: nam & parvuli adhuc per ætatem festinant mori; seque adversùs eam parant exercitatione jugi, non modò viri, sed & fœminæ. Adeò enim infirma facta est; ut & muliebris ab ea seductus sexus eam modò perinde acsi mortuam, remissámque deludat. Nam sicut cùm tyrannus à vero rege debellatus, manus ac pedes, nexibus dederit; omnes eum transeunt, illudunt, cædentes illum, ac pertrahentes; nec jam ipsius vesaniam timent ac feritatem, victoris regis viribus freti: ità & morte superatâ, atque à Salvatore in cruce suffixâ; & pedes, manúsque, revinctâ; omnes Christi Fideles ipsam transeundo contemnunt. S. Athanasius lib. de Incarn. Verbi.

Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? jam non stimulus, sed jubilus. Jam cantando moritur homo, & moriendo cantat. S. Bernardus s. 26. in Cant.

Secunda.

Mors à morte Christi somnus est.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. S. Hilarius super Matth. ait: divinum Magistrum discipulos his verbis docuisse, quam meritò jam possent securè, & tranquillè, requiescere: siquidem hora accesserat, in qua ipse morte suâ omnes metus, pavores & timores nostros, susceperturus erat. Tam piò ergo remedió, quale est, Dei Filium pro hominibus mortuum, quid pertimescere potero? Diez. Amor Dei erga hom.

Tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Luc. 5. 24. Jam non lectus doloris, sed quietis: miseratione etenim Domini cœpit quies esse, quod mors erat; qui nobis soporem mortis vertit in mensam voluptatis. S. Ambros. hic.

Lazarus amicus noster dormit. Joan. 11. 11. Postquam Christus venit, & pro Mundi vita mortem subiit, non ampliùs vocatur mors mors; sed somnus, & dormitio. Quâ de causa & locus cœmeterii, (quasi dicas dormitorii) nomen invenit. S. Chrysost. tom. 6. or. in crucem Domini.

Nolumus vos ignorare de dormientibus. Si enim credimus, quòd JEsus mortuus est &c. 1. Thes. 4. 12. 13. Quid est hoc S. Apostole? Christum, qui est vera vita, mortuum appellas; hominem verò, qui nihil aliud est, nisi mortis imago, dormientem vocas? Christum mortuum vocat; hominem autem dicit dormire: nos enim ideò dormimus, quia JEsus Christus mortuus est; & effecit, ut mors nostra somnus esset. Diez f. 6. D. 4. Quadr.

Superveniens Dominus hæc omnia sustulit, ad nomina usque tantùm, si volumus. Neque enim mors mors ultrà est; sed nomen tantùm habet mortis: imò & ipsum nomen sublatum est: nam neque mortem ultrà dicimus; sed soporem, & somnum. S. Chrysost. hom. 29. in Gen. de miseriis per Adamum inductis.

Dormire morti simile est; evigilare resurrectioni simile est. S. August. s. 120 de diversis.

Tertia.

Tertia.

Mors est solùm iter, peregrinatio &c.

Ex Veteri.

TI autem ibis ad Patres tuos. Gen. 15. 15. Non dicit morieris, sed abibis: quasi peregrinaturo, & migraturo à patria in patriam. S. Chrysost. hom. 37. in Gen. hîc.

En ego hodie ingredior viam universæ terræ. Jos. 23. 14. S. August. legit ex Sept. *ego autem recurro viam.* Recurrere, est, idem spatium semel, & iterum, conficere, & jam dimensum repetere. Si ergo Josue antea mortuus non fuerat, quomodo potuit recurrere, quod constabat ignorare? Quia expertus fuerat utili consideratione, quod non didicerat experientiâ. Naxera hîc.

Ego vadam magis ad eum: ille verò non revertetur ad me. 2. Reg. 12. 23. S. Paulinus ep. ad Pamachium: docuit rex propheta, quam post nostros sollicitudinem debemus induere: videlicet, ut de nostro itinere laboremus. Sic se gessit Abraham in uxoris funere. Gen. 23. 9. in quo eâdem curâ parat uxori sepulchrum, & sibi: *ut det mihi speluncam duplicem.* Baeza t. 2. l. 10. c. 2. Hæc est via regia, via communis; per quam necesse est omnes ire; & reges, & servos; & bonos, & malos. Hugo Card. hîc

En dilectus meus loquitur mihi: surge, propera &c Cant. 2. 10. In hora mortis dilecta anima sponsi præsentiens adventum ità loquitur. *Surge* à corpore mortali, quô vincta teneris: *Surge* à miseriis, quibus fatigaris in hac lacrymarum valle: *propera* exire à carcere hujus mortalis corporis: *& veni* mecum, ut in æternum regnes &c. de Ponte hîc Exh. 17. §. 3.

Veni de Libano &c. Cant. 4. 8. Veni per optimam vitam, quam in corpore vivens exerceas. Veni absoluta corpore, ad percipiendam animæ vitam perennem. Veni tertiò, receptô corpore, ad videnda resurrectionis gaudia perfecta. V. Beda l. 4. in Cant.

Surgite, & ite; quia non habetis hîc requiem. Micheæ 2. 10. Jubemur, in nullis Mundi rebus putare nobis requiem; sed ad sublime tendere. S. Hieron.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Filius hominis vadit. Matth. 26. 24. significat peregrinationem magis, quàm mortem, occisionem suam. Theophylactus hîc.

Nunc dimittis &c. Luc. 2. 29. Cur dicitur dimitti, non mori? Cùm Jesum contemplatur, & manibus tenet, mors siletur; & mutatô verbô, vocatur dimissio, seu migratio: quia ad Jesu præsentiam nulla mors, nec illius sentitur angustia. S. Ambros. hîc. qui vult dimitti, accipiat in manibus verbum Dei, contempletur velut quibusdam fidei brachiis. Tunc dimittetur; ut non videat mortem, quia viderit vitam. Sylveira hîc.

Ante diem festum Paschæ. Joan. 13. 1. Dies festus debet nobis esse, cùm transimus in morte. Hugo Card. hîc.

Una est mors, quando copula corporis, & animæ, separatur; non formidabilis, non timenda: cùm discessio quædam nostri videatur esse, non pœna. Non metuenda fortibus, desideranda sapientibus, miseris exoptanda. S. Ambros. l. 7. in Luc.

Sanctorum virorum exitus in hac vita nequaquam plorandus est; sed magis genesis, & ad hanc vitam ingressus. Pretiosa mors, non pretiosa genesis hominum. S. Basilius in Ps. 115.

Quotidie diem exitûs tui expecta, & ad ingrediendum illud iter te para: quâ enim horâ minimè putas, veniet mandatum horribile, & væ tunc imparatis! S. Ephrem. Consilio de vita spir. &c. c. 51.

Mortem nominamus Gallicè Trespas, id est, transitum; & mortuos trespasler; quasi diceres: qui transierunt. S. Franc. Sales. tr. de div. am. l. 8. c. 13.

Quid tandem est mors? peregrinatio ad tempus; somnus consuetô longior. S. Chrysost. hom. 5. ad pop. Antioch.

Mors bonorum non est timenda, sed potiùs diligenda, propter multa: nam talis mors non est, nisi acceleratio glorificationis, disruptio carceris, finis peregrinationis, portus navigationis, depositio vetustæ vestis, induitio novæ vestis, depositio, solutio debiti naturalis. Hugo Card. in Prov. c. 3.

Quarta.

Mors est iter ad Patriam, Patrem, Christum &c.

Ex Veteri, & Novo.

Dimitte me, ut revertar in patriam. Gen. 30. 25. Cur Jacob, tot ex Lia liberis susceptis, non curat de reditu in patriam, quasi oblitus illius: & cùm primùm Rachel peperit Joseph, statim dimissiones petit? Stephanus Cantuar. quamdiu Lia fœcunda fuit, Jacob non suspirat ad patriam; sed quamprimum de Rachele generat filium, tam citò suspirat ad reditum. Ità & vir justus, dum activæ vitæ laboribus exercetur, ad cœlestem patriam non anhelat? sed quam citò contulit se ad contemplationis requiem, & fruitur contemplatione divinâ; tunc totis mentis affectibus ad superna supirat. Castillo hic Illat. 50.

Per aliam viam reversi sunt. Matth. 2. 12. Revertamur & nos per aliam viam in regionem nostram: quia per illam, quâ exivimus, redire non possumus. Eusebius Emiss. in Epiph. D. Gloria cœlestis, est terra propria, & regio, ad quam debemus ire finaliter: quæ nostra est triplici ratione, & jure; scilicet creationis, redemptionis, & legationis. S. Vincent. Ferr. s. 3. in Epiph. D.

Pater noster, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. Si audieris *Pater noster*, arripe generosum,

nobilemque, contemptum omnis fœdæ ruſticitatis tu, qui tam regiô Patre gloriaris. Diſpliceat tibi, atque gemas exilium; cui cœleſtis hæreditas filiationis titulô, cujus Pater in cœlis eſt, reſervatur. Joan. Gerſon. de Myſt. Theol. Conſid. 5.

Transfretavit & venit in civitatem ſuam. Matth. 9. 1. Salſas maris undas Chriſtus transmiſit, ut in patriam ſuam perveniret. Docet, per amaritudines, ſcopulos adverſitatum, fluctus ærumnarum, contendendum nobis eſſe ad cœleſtem patriam. Dicacus Niſs. D. 18. Pent. §. 2.

Et miſit illum in domum ſuam, dicens: vade in domum tuam. Marci 8. 26. Poſtquam ſanavit, mittit in domum: nam domus uniuscujusque noſtrûm cœlum eſt; & manſiones, quæ ſunt in eo. Theophylactus in Cat. S. Thomæ.

Tranſeamus usq; in Bethlehem. Luc. 2. 15. Moraliter, & anagogicè ſimul, per Bethlehem deſignatur cœleſtis patria; quæ eſt domus panis, domus refectionis: quia ibi panis vitæ plenè comeditur usque ad ſatietatem. Luc. 14. 15. *beatus, qui manducabit panem in regno Dei.* Hugo Card. hic.

Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc. 23. 46. Moribundus meminerit Deum non tam Judicem, quàm Patrem ſuum, quò ſecurè migret. Ecce Magiſter noſter in ultimis conſtitutus, quem doceat à nobis invocandum; ùt facilè, & ſecurè, viam univerſæ carnis intremus. *Pater! in manus tuas.* Prodigo illo ad patrem revertenti, & intimis præcordiis dicenti: *iho ad patrem meum*, occurrit feſtinus pater, ruit in amplexus, & oſcula. S. Chryſol. ſ. 2. pater, viſô filiô, cooperit mox reatum, diſſimulat judicem; qui magis vult implere genitorem. Baeza l. 4. c. 5. §. 32.

Nunquid poteſt homo *in ventrem matris ſuæ iteratò introire?* Joan. 3. 4. Mater noſtra, Dei, & beatorum omnium Angelorum ejus, una concors, & dilecta, civitas eſt. S. Rupertus l. 3. in Joan. hic.

Ante diem feſtum Paſchæ, ſciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc Mundo ad Patrem. Joan. 13. 1. Mors juſtorum æterni Paſchatis initium. Drexelius Opuſc. Joſeph Æg. Pror. c. 19. §. 3.

Ex Patribus.

Ejus eſt mortem timere, qui ad Chriſtum nolit ire. S. Cyprianus l. de mortalitate.

Tot perſecutiones animus quotidie patitur; & delectat hic inter diaboli gladios diu ſtare? cùm magis concupiſcendum ſit, & optandum; ad Chriſtum, ſubveniente velociùs morte, properare. Id. ib.

In præſenti vita quaſi in via ſumus, quâ ad patriam pergimus. S. Gregor. hom. 11. in Evang.

Eja fratres mei! ardenter deſideremus propriam patriam: peregrinationem iſtam, quæ nos ab ea adhuc detinet, toleremus, non amemus; feſtinemus tamen. Aſcendamus navem fidei ſimul, & crucem; nec deſit anchora ſpei noſtræ ſalutis. Extendamus funes, diverſas virtutes; vela charitatis colligamus; invocemus ventum proſperum verbum Dei; exhauriamus ſentinam à peccatis; per eleemoſynam mundetur conſcientia. S. Auguſt. l. 2. de diſcipl. Chr. c 2.

Hoc diſtare in hac vita inter Electos, & reprobos, ſolet; quòd Electi, peregrini nunc, & exules, patriam expectant in futuro: tantoque minùs gaudiis in præſenti delectentur caducis, quantò futura ſinè fine, gaudia ſe ſperant accipere. At verò reprobi hic habent patriam, cujus ſolùm vitæ deſideriis nôrunt inhiare: ideoque poſt hanc vitam in exilium relegabuntur perpetuum; ubi, cunctis carentes voluptatibus, ſola in tormentis patientur adverſa. V. Beda in 1. Petri 2. 11.

Viam pro patria miramur; & ſomnia pro veritate complectimur: regnum diſponimus in exilio, & portum collocamus in pelago. Eucherius ſ. 6. Exhort. S. Fauſtini Ep.

Exempla.

S. Adelardi Abb. Corbel. fuêre ultimæ morientis voces: nunc dimittis ſervum tuum &c. nunc quid ſupereſt? niſi ut ad te veniam. Hinc ibo, & ad Deum meum veniam; lætus veniam, lætus moriar. Boll. 2. Jan.

B. Virgo Gertrudis ab Ooſten in Belgio, in infirmitate, munita jam Sacramentis dicebat ſororibus: Sorores; ego domum volo. Dicentibus, eam domi eſſe, dixit illa; nequaquam domi ſum; ſed eſſe volo, ubi ſternuntur plateæ auro mundo. Boll. 6. Jan.

S. Laurentius Juſtinianus prope mortem ajebat: hactenus, filii, per jocum res acta eſt; ſeriò nunc agitur: propè eſt ſponſus; eundum ei obviam. Et ſublatis in cœlum oculis: venio ad te bone Jeſu! Boll. 8. Jan.

§. XXIV.

Alia motiva non timendi mortem.

Ex Veteri.

Teſtes invoco-quòd propoſuerim vobis vitam, & mortem. Deut. 30. 19.

Non comedit leo de cadavere &c. 3. Reg. 13. 28. Leo ille, quem prophetam paulò antè occiderat, nec devorare, nec diſcerpere auſus; ſed cuſtodis inſtar, ab aliarum ferarum incurſu defendit; donec honorificè ſepeliretur. Jam quæro: Propheta hîc impiúsne fuit, an ſanctus? ſi ſanctus; cur à leone vivus occiditur? ſi peccator; cur mortuus à leone defenditur? ſolvit dubium S. Gregorius l. 4. Dial. c. 24. culpabilis in vita fuit; punitâ inobedientiâ erat jam juſtus ex morte. Leo ergo, qui priùs peccatoris vitam necaverat, cuſtodivit poſtmodum cadaver juſti. Nec id mirum videatur: ſi enim excelſæ virtutis eſt, in quavis adverſitate ſe divinæ voluntati conformare; quantò magis in morte, à qua ſenſus plus quàm ab alio abhorrent malo. Segneri ſ. 26. f. 5. D. 4. Quadr.

Cooperuit nos umbra mortis. Pſ. 43. 20 id eſt,

est, mors temporalis, & corporalis; quæ non est, nisi umbra in respectu mortis spiritualis, & mortis æternæ: quæ vera mors dicitur; quia permanens est in æternum. Hugo Card. hic.

Et dies mortis (supple) melior est *die nativitatis*. Eccles 7. 2. Etenim moritur ad quiescendum. *Amodò jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.* Apoc. 14. 13. sed hic nascitur ad laborem. S. Bonaventura hic.

Ex Novo.

Et resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Ad mortales tenebras subeundas hanc sibi facem prætulit Dominus. Sed cur instar solis se ad mortem parat? S. Zeno Veron. hom. de resurr. sol quotidie nascitur; eodemque die, quò nascitur, emoritur; nec tamen instantis finis sorte terretur, ut suos retardet cursus. Sed fidelis semper intrepidus ad sepulchrum noctis contendit; sciens in ipso se habere, quòd vivat. Baeza l. 3. c. 4. §. 12.

Nunc dimittis Domine servum tuum in pace. Luc. 2. 29. Pax habetur per mortem; quia vita hominis militia est. Oliva l. 13. Strom. hic.

Misericordiâ motus super eam. Luc. 7. 13. Tam miserum est nasci, tanta felicitas mori! ut nato de vita compati, denato autem de morte gratulari, possis. Matrem mœstam superstitem, non defunctum, Christus miseratus fertur ab Evangelista. Dicebat Seneca: Stratagema est naturæ, homines sinè ratione nasci. Nam si ratione inter vitæ primordia pollerent, quâ possent calamitates venturas prævidere; quis lacrymabilem vitam diligeret? Didacus Niss. f. 5. D. 4. Quadr.

Gravati erant somnò. Luc. 9. 32. Somnus est vita præsens, quò gravantur oculi interiores. Ab hoc somno evigilat homo, cùm moritur: & tunc potest videre majestatem Dei; ante non. Hugo Card. hic.

Et vos similes hominibus expectantibus &c. Luc. 12. 36. Observa: dies mortis dicitur dies nuptialis: hinc nulla timoris, sed spei, fit mentio. Non dicitur: vos similes hominibus timentibus Dominum suum; sed *expectantibus*. Licèt enim tota vita hominis ordinata sit ad timorem; in morte tamen potiùs sperandus, quàm timendus est Deus; multumq; de ejus bonitate confidendum. S. Ambros. l. de bono mortis c. 8. mortis metus non ad mortem referendus est, sed ad vitam. Prov. 14. 32. *in malitia sua expelletur impius; sperat autem justus in morte sua.* Sylveira hic.

Et lacrymatus est Jesus. Joan. 11. 35. Vestræ non debent à Salvatoris lacrymis discrepare; si estis Salvatoris amici: qui non pro morte Lazari, sed pro ipsius revocatione ad miserias temporales, planxisse dicitur, & luxisse. Blesens. ep. 174. S. Chrysol. s. 65. certè ipse, qui dixerat. *Lazarus mortuus est, & gaudeo*: de quo gaudet mortuo, ipsum dum resuscitat, tunc lamentatur. Qui, cùm amittit, non flet; cùm recipit, tunc deplorat. Tunc fundit lacrymas mortales, vitæ spiritum cum refundit. Justorum enim mors non prosequenda lacrymis, sed gaudiò celebranda. Ideò gaudet, cùm moritur; ideò flet, cùm resurgit. Escob. t. 1. Mir. Chr. l. 10. obs. 7. sect. 2.

Vapor è face ardente sequens in altum flammam. Lem. *Quò vivens spiravit, eodem spirat adhuc moriens, sperátque invisere cœlum.* Coloss. 1. 5. *propter spem, quæ reposita est vobis in cœlis.* Helius.

Ex Patribus, & aliis.

Quantis laboribus agitur, ut longiori tempore laboretur! & mors, cùm impendere cœperit, ideò cavetur, ut diutius timeatur. S. August. ep. 45.

Mors invitis imperat, volentibus servit. S. Chrysost. s. 5. de proditore.

Mors quies viro est. S. Chrysost. hom. de nom. Abram.

Haud scio, an hæc vita nostra mors potiùs dicenda sit; an mors contrà vitæ nomine appellanda. S. Greg. Naz. Carm. de hum. nat.

Mors est portus, ad quem continuò navigamus. Idiota l. 5. c. 8. de contempl.

Leo, quem, injectò in os frænò, sola moderatur manus. Lem: *Dies, & ingenium.* Mors quasi horribilis leo, inquit Idiota l. 5. c. 5. Sed quid facias, ut miteſcat? Effice tibi mortem cogitatione familiarem; ut, si tua sors tulerit, possis ei obviam exire: est namque magna sapientia frequenter cogitare de morte. Did. Niss. s. in Cin. §. 6.

§. XXV.

Mors probis est somnus.

Ex Veteri.

Dormivit igitur David. 3. Reg. 2. 10. Scriptura mortem vocat somnum ob fidem, & spem, resurrectionis. Cornelius hic.

Nunc dormiens silerem. Job. 3. 13. Silentium mortem vocat, ut hôc tropô mortem commendet: nam in Scriptura idem est silere, quod cessare: quia in morte strepitus omnes, & tumultus hujus vitæ, cessant. Unde & Hebræi vocant sepulchrum *duma* id est, *silentium.* Diez. Mors.

Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedat. Eccles 5. 11. Qui Deo famulantur, æquô animô feruntur, atque lætantur; de temporarii hujus sæculi vita in æternam transferri; quam vitæ præsentis translationem pulchrè vocavit somnum. Olympiodorus hic. *Amodò jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.* Apoc. 14. 13.

Ex Novo, & aliis.

Dormit. Matth. 9. 24. Fortè puella ista non fuit mortua morte culpæ, quamvis fuerit mortua morte naturæ: ut ideò quoque dictum sit, *non est mortua, sed dormit.* Dionys. Carth. hic.

Lazarus amicus noster dormit. Joan. 11. 11. id est, quia amicus, ideo dormit. Hugo Card. in Gen. 7.

Mors

Mors Sanctorum somnus potiùs est, quàm mors. S. Joan. Damascenus orth. fid. l. 4. c. 16.

Sanctorum mors somnus est; peccatorum verò mors est: quia in Inferno pœnæ vivunt, vitæ pereunt. S. Chrysol. s. 96.

Venit quidem mors, sed somnus erit dilectis Domini. S. Bernardus s. 28.

§. XXVI.

Mors probis læta, plena solatiis, optata.

Ex Veteri.

ET sicut dies mercenarii dies ejus. Job. 7. 1. Mercenarius enim dies suos citò desiderat transire; ut ad præmium perveniat. Sic justus. Hugo Card. hic.

Expecto, donec veniat immutatio mea. Job. 14. 14. Symmachus: *donec veniat nativitas mea*

Putredini dixi: pater meus es; mater mea, & soror mea vermibus Job. 17. 14. Origenes hic: ut pueri consolatores habent parentes; sic ego mortem, & putredinem.

Ridebit in die novissimo. Prov. 31. 25. Sept. *gaudebit in diebus novissimis.* Syrus: *exultabit in die extremo.* Per diem novissimum accipe mortem q. d. virago hæc probè, & strenuè operata est omne bonum per totam vitam: quare in morte bene sibi conscia, & sperans præmia cœlestia, non tristabitur, sed ridebit, & exultabit. Cornelius hic.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Voca operarios Matth. 20. 8. Non vocantur hic nobiles; non auro, & purpurâ fulgentes; non sublimes Philosophi; sed soli operarii: de solis operibus hic sermo. Quamvis hodie, durante Mundi hujus die, non nisi de sola scientia, dignitatibus, & nobilitate, habeatur mentio; in mortis tamen hora non nisi de operibus agetur. Tunc magis proderit, injurias propter Deum remisisse, & cum inimico in gratiam rediisse; quàm eximias illas Julii Cæsaris victorias obtinuisse. Tunc majori dignus laude censebitur unicus humilitatis actus; quàm omnis illa à Scriptoribus celebrata Alexandri M. majestas. Unica tunc in egenos erogata eleemosyna majoris ponderis futura est; quàm amplissimæ Crœsi opes. Basseus D. Septuag.

Dicite filiæ Sion &c. Matth. 21. 5. Verbum propositum est verbum Dei ad sanctos Angelos ut loquatur amicabiliter animæ sanctæ, bonæ, & justæ, ab hac vita recedenti, tanquam concivi eorum, & cohæredi dicentis, dicite: *ecce rex tuus*, quem tam ardenter desiderâsti; amâsti; & cui tam fideliter servîsti. S. Vincent. Ferr.

Non gustabunt mortem. Marci 8. 39. Decentissimo verbo sanctos mortem gustare testatur; à quibus nimirum mors corporis quasi libando gustatur; vita verò animæ veraciter possidendo tenetur. V. Beda hic.

Secundùm verbum tuum in pace. Luc. 2. 29. Proprium justorum est, mori in pace. Abrahæ dicitur Gen. 15. 15. *Tu ibis autem ad patres tuos in pace*, Stella hic.

Misit servum suum horâ cœnæ. Luc. 14. 17. id est, in fine vitæ, ait Anselmus. An mors potest hora cœnæ vocari? quid mortis horroribus cum epuli voluptatibus? sanè justorum mors convivium est, cœlestibus epulis præparatum. Escobar t. 6. par. Chr. l. 5. Sect. 1. obs. 2.

Non habemus, quod in morte metuamus; si nihil, quod timendum sit, vita nostra commisit. S. Ambros. l. de bono mortis c. 8. O vita secura, ubi pura conscientia! ô, inquam, vita secura, ubi absque formidine mors expectatur; imò & expectatur; cum dulcedine, & excipitur cum devotione. S. Bernardus serm. exhortatorio ad milites templi c. 1.

Non sic vixi, ut pudeat me inter vos vivere. Sed nec mori timeo; quia bonum Dominum habemus. S. Ambros. dixit moriens. Cornelius in Gen. 50.

Mors Christianis ludus est. Prudentius hymno de S. Vincentio.

In morte triumphat, cui non dominatur iniquitas in vita. Guarricus Abb. s. 3. de adv. D.

Cygnus cùm ad mortem appropinquat, dulcissimè canit: nam ut Aristoteles in Problem: in morte accedit sanguis ad cor; sanguis autem cygni est valde generosus, qui illum canere facit. Sic virtutes faciunt justos hilariter mori. Diez conc. 3, in Purif. B. V.

§. XXVII.

Mors probis beata, honorifica, non defletur.

Ex Veteri.

MOritur Josue, & nullo planctu sepelitur. Jos. 24. Moyses obit. Deut. 34. 7. 8. & cum planctu sepelitur. Cur? Moysis mors peccatorum mortem figurabat; Josue justorum. S. Hieron. ep. ad Paulam de obitu Blesillæ: in Moyse, id est, in Lege veteri, sub peccato Adam omnes tenebamur; & ad inferos descendentes consequenter lacrymæ prosequebantur, secùndum Apostolum, qui ait Rom. 5. 14. *regnavit mors ab Adam usque ad Moysen.* In Jesu verò (seu Josue) id est, in Evangelio, per quem justo paradisus est apertus, mortem gaudia prosequuntur. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 10. obs. 7.

Ad vesperum demorabitur fletus & ad matutinum lætitia. Ps. 29. 6. Ubi ex PP. sententia vespertinò tempore lex peccatoribus tradita designatur; matutinò autem gratia justorum. Ad vesperum fletus, cùm peccatores obeunt; ad matutinum lætitia, cùm justi decedunt. Id. ib.

Date ei de fructu manuum suarum. Prov. 31. 31. Anima sancta audiet in hora mortis à S. Angelis: *date ei &c.* scilicet, date ei mercedem, & gloriam, pro meritò heroicorum actuum, quos manibus operata est. ità Salonius. Cornelius hic.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Mors justis est sicut putatio arboris: sicut enim ar-

arbor fructuosa putatur, ut novos fructus ferat; sic justus Christo unitus tanquam palmes putatur in morte, ut novos, & dulcissimos, fructus ferat divinæ visionis, gaudii, & amoris. de Ponte hîc.

Ut ascendam ad populum accinctum nostrum. Habac. 3. 16. Hebr: *unitum, collectum, colligatum, & congregatum.* Fideles, & Sancti, cùm diem suum obirent, dicebantur congregari, & colligi, ad populum suum, Patribusque suis apponi: ùt de Moyse Num. 31. 2. de Josia 2. Paral. 34, 28. Dicebantur autem colligi, seu colligari, in fasciculo viventium. 1. Reg. 25, 29. ut instar odoratorum florum fasciculi in æternum essent in manu Domini. Eccli 39. 17. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme. Matth. 24. 20. Justi omnes moriuntur in vere; quôcunque anni tempore moriantur: nam Deus illos vernantes velut rosas colligit. Pharmacopolæ sub vernum tempus unô quandoque die aliquot rosarum millia carpunt: ità Deus quotidie veris opes, suas sibi decerpit rosas; quotidie beatorum numerus augetur morientium decessu. Sponsa gratulatur sibi Cant. 6. 1. *Dilectus meus descendit in hortum suum.* Quod Theodoretus explicat: de spinis colligit lilia, rosasque; scilicet animas de corporeis sollicitudinibus. Drexelius opusc. 7. Joseph c. 19. §. 2.

Posuit eum in monumento exciso. Luc. 23. 53. Gloriosam voluit habere sepulturam, juxta Is. 11. 10. ut doceret, à morte incipere justorum gloriam, ubi superborum finitur. Stella hîc.

Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus. 1. Cor. 15. 55. *Stimulus mortis peccatum est.* Nullus timor mortis, ubi non est peccatum. Apoc. 2. 11. *qui vicerit, non lædetur à morte secunda.* Cum dicat mortem secundam, sequitur, esse mortem primam. Hæc est peccatum. Jacob. 1. 15. *peccatum cùm consummatum fuerit, generat mortem.* Altera mors est, quæ corpus occidit. Qui igitur primam mortem, id est, peccatum, vicerit, non lædetur à morte secunda: quia venit ad eos mors languida, imbecillis, sinè peccati stimulô. Id. hîc.

Tempus resolutionis meæ instat. 2. Tim. 4. 6. S. Cyprianus ep. 9. ad MM. legit: tempus assumptionis.

Ex Variis.

S. Thomas Aqu. à sorore interpellatus; quid maximè in hac vita desideraret? respondit: bene mori. Cornelius in Eccl. Prolegom. c. 5.

In morte S. Laurentii Justin. Patriarchæ Veneti auditus cantus Angelicus. Ex vita B. Angelæ de Fulginio 8. Jan.

Die qua B. Joetta recluſa obiit; pluvia, venti, nix, grando, omnia permiscebant: ad fenestram tamen cellulæ agonizantis multitudo inedit innumerabilis avium diversi generis; & quasi congaudentes decedentis gloriæ modulabantur suavissimè: perseveravitque concentus avium ille, donec campanarum cessaret sonitus; quæ pro ejus obitu pulsabantur. 13. Jan.

§. XXVIII.

Ex morte necessaria fac virtutem.

Ascende in montem istum Abarim, &c. Num. 27. 12. ex quibus constat; Moysen, propter offensam Deo illatam ad aquas contradictionis, exclusum terrâ promissionis. Et tamen Deut. 34. 5. de eo dicitur: *mortuus est Moyses servus Domini jubente Domino.* Cùm in pœnam sui peccati mortuus sit; dicitur tamen jubente Domino; seu, ùt Hebr. legit: *ad os Domini;* seu, ut alii: *in osculo Domini*: quod significat mortem quandam jucundissimam. Si imposita in pœnam peccati, quomodo tam suavis? novit pœnam convertere in obedientiæ, & virtutum, facinus; conformans se divinæ voluntati. Sylveira lib. 8. in Joan. 16. cap. 16. q. 8.

Morientur, & non in sapientia. Job. 4. 21. S. Gregor. l. 5. mor. c. 30. mortem quidem, & sapientiam, pariter fugiunt; sed sapientiam penitus deserunt; mortis autem laqueos non evadunt. Et qui quandoque morituri, vivere, moriendo potuerant, dum mortem, quæ procul dubio ventura est, metuunt; & vitam simul, & sapientiam, perdunt. At contrà justi in sapientia moriuntur: quia mortem, quam devitare funditus nequeunt, cùm pro veritate imminet, differre contemnunt; eamque, dum æquanimiter ferunt, pœnam propaginis vertunt in instrumentum virtutis.

Domine memento mei &c. Luc. 23. 42. S. Hieron. ep. 13 ad Paulin. latro crucem mutat paradiso, & facit homicidii pœnam martyrium. O beatissimum latronem! imò non latronem, sed martyrem, & Confessorem: necessitatem enim vertit in voluntatem; & pœnam commutavit in gloriam; & crucem in triumphum. In te beatissime Confessor Martyr, de totius mundi sterilitate, fidei reliquias colligit Christus: tu fugientibus Discipulis, & Petro negante; socius, & comes, Passionis ejus fieri gavisus es. Tu Petrus in cruce fuisti; & Petrus in domo Caiphæ latro. Drogo Ost. de Pass. Fuit illi crux, quam pertulit, non tam supplicii damnatio, quàm salutis occasio. S. Ambros. de latrone s. 44.

Si post modicum morituri sumus, nullâ Dei causâ propositâ; quomodo non ante modicum in causa Dei cum gloria morimur: ut fiat voluntarium, quod futurum est necessarium: utque offeramus Deo pro munere, quod reddendum est pro debito. Auth. Imp. hom. 26. in Matth.

Vides sapientiam Dei, quô pactô maximum illud malorum, caputque nostræ calamitatis, quod invexit diabolus; mortem, inquam, in honorem, gloriamque nostram, convertit; ac per hanc ipsam athletas ad martyrii bravia deduxit. S. Chrysost. t. 6. Laudatio OO. SS. MM.

Apis in thymo. Lem: *Dulcescit amaror.* Mortis meditatio. Bzovius.

§. XXIX.

Mors impiorum misera, infelix &c.

Ex Veteri.

AGag pinguissimo. 1. Reg. 15. 32. Chaldæus, & alii: *Agag delicieſus-ſiccine separat amaramors* lib. q. d. ô quàm amara est mihi delicato, & deliciis enutrito, ista mors imminens! & quàm statû meo regali, opibus, honoribus, & deliciis abundanti, indigna: sperabam enim in iisdem, quibus assueveram, vitam concludere. Cornelius hic.

Sta super me, & interfice me, quoniam tenent me angustiæ. 2. Reg. 1. 9. Corporisne, an animæ? an ab hominibus, an à dæmonibus, excitatæ? Hebræus apud Abulensem in l. 2. Reg. c. 1. sic habet: *tenent me oræ vestimenti sacerdotalis.* Animo ejus, & oculis, objiciebantur omnes illi sacerdotes Domini, accusantes eum in judicio coram Domino. Quòd Sauli infelici accidit, peccatori evenit; cùm in ferali agone derelictus jacet. Horrendâ aliquibus specie objicient fraudati mercede mercenarii, pauperes in extrema necessitate deserti. Aliis obversabuntur juvenes sceleratè seducti &c. Tunc clamabunt: *tenent me angustiæ.* S. Chrysost. conc. 2. de Lazaro: cùm semper nos stimulet peccatorum conscientia; tum verò maximè illâ horâ; cùm hinc sumus abducendi: tunc enim sive quis rapuit, sive fraudavit, sive contumeliâ affecit, universus illic peccatorum cumulus renovatur. Segneri s. 24. f. 3. D. 4. Quad. O quàm leviùs tunc premeretur angustiis; si tota simul non esset vita auferenda; si pars aliqua jam antè foret sponte dimissa. Naxera in Jos. 23. §. 30.

Quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te. 2. Reg. 18. 33. Aelredus spec. char. l. 1. c. 34. dicebat de filio parricidâ sanctus David. Nunquid hoc dixit de Jonatha amico suo? de parricida dici debuit: quia *mors peccatorum pessima.* Pium erat, velle mori pro impio; ut esset, quem pœniteret; esset, cui misereretur Deus; nè in æternum periret. At Jonathas translatus ad requiem, non erat ulteriùs in hanc miseriam revocandus. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 10. s. 2. obs. 2.

Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus. Ps. 40. 4. Lectum doloris diem mortis intelligamus: ille enim gravis est, & molestus peccatoribus propter metum judicii: sed in eo fert opem ei, qui est amator pauperum. S. Chrysost. hic.

Audite hæc omnes gentes &c. Ps. 48. 1. *os meum loquetur sapientiam.* Dic sanctè Propheta sinè ambage, quod mente versas. Magnum quid dicturus est, cùm tam prolixâ præfatione animos velit attentos; subdit enim statim: *cur timebo in die mala?* scilicet mortis. Num forte quòd divitias deseram? aut uxorem? aut liberos? an quia ad loca proficiscar ignota? Non. cur ego? *iniquitas calcanei circumdabit me.* Calcaneum est humanæ vitæ extremum; calcanei iniquitas peccata sunt morientis in impœnitentia. Diez conc. 2. D. 1. adv.

Qui iniquè agunt, auferentur ex ea. Prov. 2. 22. Chald. *direptores eradicabuntur ex ea.* Significat, impios invitos, & magnô dolore, à terra avelli; utpote illi totô corde affixos. Cornelius hic.

Ne moriaris in tempore non tuo. Eccle. 7. 18. Importunô tempore, ac non suô, decedit è vita, qui consummatus non fuerit in virtutibus; sed qui in peccatis moritur, quibus convixit. Olympiodorus hic. Quàm multi reprobi salvarentur, si morerentur in tempore suo, cùm sunt in statu gratiæ: jam autem damnantur; quia moriuntur in tempore non suo; id est, quia degunt in peccato mortali. Cornelius hic.

Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi Is. 38. 10. Sancti implent dies suos; qualis fuit Abraham, qui *mortuus est plenus dierum in senectute bona.* Peccatores verò, & impii, *in dimidio dierum* suorum moriuntur. Non enim implent opera virtutum; nec studeant pœnitentiâ comendare delicta. S. Hieron. hic.

Præcepit ergo jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea &c. Dan. 5. 2. *Balthasar* interpretatur *turbatio*; & signat peccatorem ingratum; qui abutitur vasis templi, potentiis animæ. Cùm se putat securum, mors repentina irruit: convocat Chaldæos, id est, medicos, remedium ut adhibeant contra mortem; sed frustrà. Adest Daniel, divina sententia: numeratum est regnum tuum, quia completus terminus vitæ tuæ. Appensus es &c. talenta sinè lucrô dissipâsti. Divisus es; corpus detur vermibus, anima dæmonibus. de Rampelogis. Mors.

Nunc reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem. 1. Mach. 6. 12. Quin lætoria cogites ô rex; victoriarum recordare. Ægyptum cogita tibi tributariam, Palæstinam, Syriam; Tua est Babylon, tua tot gentium spolia: cur horum non memor exultas? heu mihi! non possum! *reminiscor malorum! in quantam tribulationem deveni* v. 11. Ecce omni in Deum fide carens rex insolentissimè superbus, morti vicinus, conscientiæ stimulos & latratum, dissimulare non potuit. Quid ergo accidet Christianis? heu non tantùm sacrilegia, sed vel levissimæ fraudes, & quodvis exiguum delictum, horrendâ nobis specie occurret, & gelidum sudorem exprimet. Segneri s. 24. f. 3. D. 4. Quadr.

Ex Novo.

Non fiat fuga vestra &c. Matth. 24. 20. Oportet precari, nè fiat fuga nostra ex hac vita, hoc est, mors in Sabbatho, otiosis nobis à bonis operibus: neque hyeme, in sterilitate bonorum; sed in serenitate animæ, quæ non turbetur. Theophylactus hic.

Tristis est anima mea usque ad mortem. Matth. 26. 38. *Domine, audivi auditum tuum, & timui.* Terruit me, cùm appro-

pin-

pinquaret traditor Judas, & immineret Passionis hora, quod dixisti ad Patrem: *Pater! si fieri potest &c.* & tristem te usque ad mortem, præ nimia anxietate sanguineo sudore perfusus, coram Apostolis es professus. Audiens hæc ego expavi. Quis enim non timeat, si timet ille, quem omnia timent? si pavet ille, cui omne genu curvatur? si ille, qui mors est mortis, & morsus Inferni, morte propinquante pertimescit? S. Cyprianus de Pass. Chr. Quid pro se ille, cùm in agonia esset, peteret, qui in terra positus cœlestia cum potestate tribuebat? sed, appropinquante morte, nostræ mentis in se certamen expressit; qui vim quandam terroris, ac formidinis patimur cùm per solutionem carnis æterno propinquamus judicio. S. Greg. l. 25. in Job c. 17. Unde tanta anxietas dolorum plena? repræsentabatur innocentissimo agno, quòd ad tot judices, & tribunalia trahendus esset &c. designans, quis futurus sit timor, & anxietas hominum in morte, cùm ante tribunal severissimi judicis sunt sistendi. Sylveira in Luc. 22.

Animam tuam repetent à te. Luc. 12. 12. Angeli, sicut crudeles tributorum exactores, & terribiles, tuam repetent animam, te etiam invitò; utpote propter præsentis vitæ immodicum amorem obluctante. Nam à justo non repetitur anima; sed ille gaudens, & exultans, commendat eam Deo Patri Spirituum; neque mortem ægrè fert: corpore enim circumamictus est, ùt onere, quod leviter deponit. Peccator verò, qui animam carni subdidit, corpori nimiùm affectus, etiam illam fecit carnem; indivulsam eam habere vult. Idcirco dicitur ab eo repetita; sicut ab inobediente quodam debitore, qui traditur crudelibus exactoribus. Theophylactus hic. Semper stimulat nos conscientia peccatorum; sed præcipuè, cùm debemus trahi ad terribile judicium Dei: tunc enim tota congeries criminum innovatur, & præ oculis posita percutit mentem. Et sicut incarcerati semper dolorosi sunt; tunc autem præcipuè, dum debent judici præsentari: sic & anima maximè in ipso tempore egressionis, de peccato cruciatur, & dolet; multoque magis cùm fuerit evulsa. Dion. Carthus. hic.

Non sineret perfodi domum. Luc 12. 39. Hoc de domo, non justi, sed impii, intellige. Non perfodiet Dominus domum justi, cùm venerit: quia jam ipse aperuit Domino suæ voluntatis januam; & volens, ac libens, de vita decedit. Impius, quia januam aperire non vult, patitur domum suffodi. Stella hic.

Væ prægnantibus &c. Luc. 21. 23.

Ex Patribus, & aliis.

Non ità delinquentes peccata delectent, ut illos in suis actibus vitæ hujus finis inveniat: quoniam in Inferno nulla est correctio. S. Leo s. 5. in Epiph. D.

S. Chrysost. tom. 6. tr. Panegyrico de SS. MM. Berenice, & Prosdoce VV. fusè ostendit, quomodo Abraham mortem timuerit Gen. 20. 11. Jacob. Gen. 32. 11. Elias. 3. Reg. 19. 3. & ait: formidabilem Deus tunc temporis mortem volebat, ut gratiæ postea magnitudo innotesceret.

S. Anselmus iter faciens incidit in venatores, & canes, persequentes leporem: qui, cùm jam pene esset in ore canum, accurrit ad pedes Sancti totustremens, ac sudans. Manu eum excepit S. Anselmus, dixitque sociis: talis est anima in extremo vitæ periculo, quam canes infernales persequuntur, & devorare contendunt. Cornelius in ep. S. Jacobi c. 2. v. 13.

Mors est crux horribilis; ad quam quotidie festinas, & non attendis. Vide, quomodo mors te crucifigit: crura distenduntur; manus, & brachia, decidunt; pectus anhelat, cervix languescit, facies exsudat. Vultus horrescit. Drogo Ost. de sacr. Pass.

Pensandum est, cùm jam peccatrix anima à vinculis incipit carnis absolvi, quàm amarò terrore concutitur; quantis mordacis conscientiæ stimulis laceratur. Recolit vetita, quæ commisit; videt mandata, quæ implere contempsit. Dolet, indulta pœnitentiæ tempora sese inaniter perdidisse; plorat immobilem districtæ ultionis articulum inevitabiliter imminere. Manere satagit, ire compellitur; recuperare vult perdita, non auditur. Post terga respiciens totius transactæ vitæ cursum, velut unum brevissimum deputat itineris passum; ante se oculos dirigit, & infinitæ perennitatis spatia deprehendit. B. Petr. Damiani l. 7. ep. 19.

Circumdederunt me dolores mortis. Ps. 17. 5. Primus est dolor afflictionis: dolet corpus, caput &c. Secundus dolor est cogitationis: quatuor enim genera cogitationum infirmi quatiunt mentem; videlicet doloris, amoris, timoris, spei. Hi sunt quatuor venti, de quibus Daniel 7. 2. *quatuor venti cœli pugnabant in mari magno*, id est, in amaricata morte magni peccatoris. Dolor, quia, ùt ait Gregorius, illuc dirigitur tota intentio mentis, ubi sentitur vis doloris. Consurgit amor filiorum, uxoris, divitiarum, honoris; & eorum omnium, quæ in vita vitiosè dilexit. Timet mortem, pavet infernum, seculum alterum abhorret. Insurgunt cogitationes spei; mera stultitia: quia, dum moritur, adhuc mortem evadere arbitratur. De hac spe Ps. 54. 24. *non dimidiabunt dies suos*, non dicit dies ætatis suæ, sed *dies suos*, id est, quos inordinatâ affectione hujus vitæ ipsi sibi promiserunt. Accedit dolor privationis mundanæ gloriæ, superbiæ, deliciarum, divitiarum; de quibus dicitur Is. 57. 13. *liberent* te nunc *congregati tui, id est, denarii.* Exemplum de illo divite, qui sibi portari fecit omnes denarios & thesauros suos, quos dolorosè alloquebatur: ô denarii mei, ô thesauri mei! en morior! juvate me, quæso. Relinquámne vos dilecti denarii mei? tangebat eos, palpabat eos, osculabatur, amplexabatur. Demum arreptô argenteô vase in illud, quasi rabidis morsibus stringens, cum diabolo expiravit. S. Bernardinus s. 14. qui est de duodecim doloribus quos patitur in hora mortis peccator.

§. XXX.

Planctus de morte aliena, charorum.

MOrtuô Jacob in Ægypto filii ejus solos septem dies in lacrymis posuerunt. Gen. 50. 10. Ægyptii autem septuaginta dies v. 3. Cur minora doloris indicia dederunt filii, quàm externi? quia non putabant filii Jacob parentem sibi obiisse, qui ad Deum abiisset, & credebant resurrectionem. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 10. sect. 4.

Solvamus bono principi stipendiarias lacrymas; quia ille nobis solvit etiam mortis suæ stipendium. Omnes non tanquam Imperatorem sibi, sed tanquam parentem publicum, obiisse, domesticô fletu doloris illacrymant, suaque omnes funera dolent. Ast Ecclesia pignus suum; & lacrymæ ejus in maxillis ejus. Quid sit maxilla, audi: qui te percusserit in maxillam, præbe ei & alteram. Luc. 6. 29. eò quòd in dolore sit patiens, ut pœniteat verberantem. Percussa eras in maxilla tua Ecclesia, cùm amitteres Gratianum: præbuisti & alteram; quando tibi Valentinianus ereptus est. S. Ambros. orat. fun. de obitu Valentiniani Imp.

Quô dolore contenebratum est cor meum, & quidquid aspiciebam, mors erat: & erat mihi patria supplicium; & paterna domus mera infelicitas; & quidquid cum illo communicaveram, sinè illô in cruciatum immanem vertebatur. Expectabant eum undique oculi mei, & non dabatur mihi; & oderam omnia; quia non haberent eum. S. August. Conf. l. 4. c. 4. mortem amici cujusdam sibi charissimi deplorans.

Subtractô illô (Gerardo fratre suô) simul & cor meum dereliquit me. Scitis ô filii, quàm justus sit dolor meus; quàm dolenda plaga mea! quò mihi avulsus es? quò mihi raptus è manibus homo unanimis, homo secundùm cor meum? amavimus nos in vita; quomodo in morte sumus separati? amarissima separatio; & quam non posset omnino efficere, nisi mors. Tecum omnes pariter abiêre deliciæ, & lætitiæ meæ. Quid effecerit mutuus amor in sibi præsentibus; horror indicat separationis, & dolor de invicem separatis. S. Bernardus s. 26.

Lugeat virginitas, lamentetur viduitas, ploret orbitas; cognoscant, quid habuerint, postquam habere desierunt. In tot millibus, qui simul aderant, nullus erat oculus, qui terram lacrymarum guttulis non irrigaret. S. Gregor. Nyss. orat. in funere Placillæ Imp.

§. XXXI.

Solatia ob charorum mortem.

SI diligeretis me, gauderetis utiq́, quia vado ad Patrem. Joan. 14. 28. Docens, & ostendens; cùm chari, quos diligimus, de sæculo exeunt, gaudendum potiùs, quàm dolendum. S. Cyprianus de mortalitate.

Cur impatienter feras, subductum interim, quem credis reversurum? profectio est, quam putas mortem: non est lugendus, qui antecedit, sed planè desiderandus. Christum lædimus, cùm evocatos quosque ab illo, quasi miserandos, non æquanimiter accipimus. Si patientiæ incubabo, non dolebo. Tertull. l. de patientia.

Desiderandus est tibi quasi absens, non quasi mortuus; ut illum expectare, non amisisse, videaris. S. Hieron. ep. 3. ad Heliodorum.

S. Melania, nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, calente adhuc mariti corpusculô, & necdum humatô, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem; sed, teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphaticô, sparsis crinibus, veste conscissâ, lacerum pectus invadere? lacrymæ gutta non fluxit; stetit immobilis, & ad pedes advoluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit: expeditiùs, inquit, tibi servitura sum Domine, quia tantô me onere liberâsti. S. Hieron. ep. 25. ad Paulam super obitu Blasillæ filiæ.

Sursum sit cor, & sicci erunt oculi. S. August. ep. 248. consolans Sapidam virginem super morte fratris.

Quid de Matre Machabæorum loquar? quæ spectabat læta filiorum, quot funera, tot trophæa; & morientium vocibus, tanquam psallentium cantibus, delectabatur: pulcherrimam ventris sui cytharam in filiis cernens, & pietatis harmoniam, omnî lyræ numerô dulciorem. S. Ambros. offic. l. 1. c. 41.

Deduximus, fratres dilectissimi, hostiam meam, hostiam incontaminatam, hostiam Deo placentem, Dominum, & fratrem meum, Satyrum: nihil quidem habui in rebus humanis tantô fratre pretiosius, nihil amabilius, nihil charius. Sed præstant privatis publica. Ipsius quoque si quis sententiam scisciteretur; mallet occidi pro aliis, quàm sibi vivere. Lætandum est magis, quòd talem fratrem habuerim; quàm dolendum, quòd fratrem amiserim: illud enim munus, hoc debitum est. Nunquam totus in me fui; sed in altero nostri pars major amborum: uterque autem eramus in Christo. Latus meum tuô latere sepiebas; charitate ùt frater, curâ ùt pater, sollicitudine ùt senior, reverentiâ ùt junior. Ità in unius necessitudinis gradu complurium mihi necessitudinum officia impendebas; ut in te non unum, sed plures amissos requiram. Id. orat. de excessu fratris Satyri.

§. XXXII.

Mortuis resuscitatis non creditur.

MItte Lazarum. Luc. 16. 24. Hoc dives de votis omnium loquitur mundanorum: omnes enim susurrare consuevimus: ô si quis veniret ex mortuis; &, quod ibi agitur, referret hîc; omnes crederent ei. Sed perfidiæ, non ignorantiæ est, quòd sic loquamur. S. Chrysol. s. 66. S. Chrysost. quæcunque dicunt Scripturæ, dicit Dominus. Unde, etsi resurgat mortuus, etsi cœlitus descenderit Angelus, omnibus magis sunt dignæ fidei Scripturæ: nam Angelorum Dominus vivorum, & mortuorum, eas instituit. Si autẽ hoc sciret Deꝰ, quòd mortui resurgentes prodessent viventibꝰ non hoc omisisset;

sisset; qui pro utilitate nostra singula quoque tractat. Samuel Saulem, Lazarus resuscitatus Judæos, admonens nihil profecit.

Neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. Luc. 16. 31. Unde Judæi, Lazarô fratre Marthæ resuscitatô, non crediderunt; sed mortem inferre voluerunt. Mortuis quoque, qui cum Christo resurrexerunt, & multis in sancta civitate apparuerunt, non crediderunt Judæi. Id. hic.

Si Moysen, & Prophetas non audiunt &c. Ib. Quis ex mortuis veniens melius posset dissuadere peccata, & homines ad meliora convertere; quàm Mosaica lex, quàm Scriptura Prophetarum, quàm ipsa veritas, quæ humanis mentibus interlucet? Quis ex mortuis aptior alterius sæculi bona, vel mala, prædicere? quis ad pœnitentiam cautior imitator, quàm ipse Christus *factus inter mortuos liber.* Ps. 87. 6. qui verè Infernum novit, & cœlum. Porrò, si ad morum correctionem Evangelio Christi non creditur; desperandum est, cui alteri melius credatur. Quærere hominem ex mortuis, ut nobis, quid sit post hanc vitam, annuntiet; qui monefaciat ad virtutes, qui retrahat à peccatis; subterfugia sunt, excusationes sunt: causatio est veritatis, dubium est in fide; nolle simpliciter servare promissa, nolle à criminibus explicari. Ac per hoc, si Christo, & Apostolis, non creditur; neque si surrexissent centum millia mortuorum. Nam si angelicæ virtutes evangelizarent, si Spiritus immundi in linguis humanis prædicarent, si omnes mortui revocarentur ad vitam, cum scientia, & potestate, loquendi: si ostenderentur oculis humanis bona superna; si possemus, ùt sunt, tormenta. & loca tartarea, mente, seu corporaliter intueri: etiam ad hæc omnia plus est Christus, cui præ omnibus est adhibenda fides. Simon Cass. l. 6. c. 12.

Lazarus erat unus ex discumbentibus. Joan. 12. 2. Secundùm Augustinum, in illa cœna interrogatus Lazarus à convivantibus, de statu animarum post mortem, de pœnis Inferni, de expectatione justorum; omnia per ordinem diligenter narravit. Dionys. Carthus. hic.

Petrus triennalis mortuus, à S. Stanislao Ep. Cracoviensi suscitatus; ut testimonium coram Boleslao rege exhiberet, sibi ab eo venditum esse agrum: eô perhibitô, cùm multi eum interrogarent de rebus alterius sæculi; nihil, nisi hoc respondit: habetis Moysen, & Prophetas: non ad evangelizandum, sed ad testificandum, missus sum. Ità Breviarium Polon. 13. Maij.

Miscellanea.

Mittens occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. Theophylactus in c. 9. Joan: quòd sæpe vides pueros mori; scias, quòd Deus propter misericordiam præripiat illorum vitam, ut nè, cùm supervixerint, deteriores fiant; & in malum suarum animarum, & aliorum multorum, vivant.

Somnus est speculum mortis, finis omnium quæstionum. Tertull. l. de anima.

Mors est desperationis Domina, incredulitatis mater, germana corruptionis, Inferni parens, diaboli conjunx, omnium malorum regina. S. Chrysol. s. 118.

TITULUS XXIII.
MORS CHRISTI DOMINI.

§. I.

Figuræ, & imagines.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. Gen 2. 21. Id est, Deus Pater somnum mortis in Christo. Et dicitur mors Christi sopor, propter celeritatem, & facilitatem, resurgendi; & voluntatem moriendi. Hugo Card. hic.

Requiescens accubuisti ùt leo. Decumbens dormies ùt leo. Gen. 49. 9. quemadmodum enim leo dormiens terribilis est, sic mors Domini formidabilis fuit & morti, & diabolo. B. Theodoretus q. 109.

Quo mortuo-filii Israel creverunt. Ex. 1. 6. 7. Donec viveret Joseph, non refertur, quòd multiplicati fuerint filii Israel. Antequam moreretur noster Joseph; ille, qui distractus est triginta argenteis ab uno ex fratribus Juda, valde pauci erant filii Israel: cùm verò pro omnibus gustavit mortem, multiplicatus est Fidelium populus. Origen. hom 1. hic. Quid est hoc? donec viveret Joseph, non referuntur crevisse filii Israel; sed, posteaquam mortuus est, sic germinâsse dicuntur &c. Sed hæc in illo Joseph figurata sunt; in nostro autem Joseph, id est, Domino Christo, in veritate completa sunt. Priùs enim, quàm morerentur, id est, quàm crucifigeretur, Joseph noster, pauci in eum crediderunt: posteaquam autem mortuus est, & resurrexit, in universo Mundo multiplicati sunt, & creverunt Israelitæ, id est, populi Christiani. Sic & ipse Dominus in Evangelio dixit. Joan. 12. 24. *nisi granum frumenti mortuum fuerit, ipsum solum manet &c.* Postea enim quàm in Passione pretiosum granum frumenti mortuum est, & sepultum, per universum Mundum de uno illo grano messis Ecclesiæ pullulavit. S. August. s. 1. D. 3. Quadr.

Deorsum ad pedes ejusdem tunicæ per circuitum quasi mala Punica facies-mixtis in medio tintinabulis. Ex. 28. 33. Qui sunt fines tunicæ Sacerdotalis, nisi extrema vitæ Domini nostri? quæ sunt mala Punica valdè rubentia; nisi ejus, quâ majorem nemo habuit, charitatis opera. Hæc utique mala finibus suæ tunicæ appendit: quia, *cùm dilexisset suos, qui erant in Mundo, in finem dilexit eos;* scilicet suam pro amicis suis animam ponendo. Tintinabula autem clarissima sunt dilectionis ejus verba; quibus eos in prædicta cœna instituit, & deinceps pro iis Patrem rogavit. Rupertus l. 13. in Joan.

Oritur sol, & ad locum suum revertitur. Eccl. 1. 5. Oritur sol unigenitus Dei Verbum è Paterno sinu; occidit in novissimis diebus, ad occasum vitæ hujus; carne assumptâ, suam quodammodo divinitatem occultans. Oritur insuper ex Deipara Maria secundùm carnem; occidit autem ad Inferni ima descendens. Olympiodorus hic.

Fasciculus myrrhæ &c. Cant. 1. 12. Myrrha sponsi mortem, & quæ inde ad sponsam pervenit, indicat suavitatem. In medio uberum meorum commorabitur, hoc est, in præcipua animæ meæ parte, nempe in corde, quod inter ubera situm est. B. Theodoretus hic.

Jam enim hyems transiit. Cant. 2. 11. Hyemem salutarem Domini necem vocat; in qua hyemantes Judæi miseram tulerunt perditionem. Philo Carpathius hic.

Vadam ad montem myrrhæ. Cant 4. 6. Ascendam Jerosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt de me: tradar enim Gentibus &c. Hoc erit ire ad montem myrrhæ; scilicet mortificari, vel occidi. Tertiâ die resurgam à mortuis; & deinde ascendam in Cœlum: hoc erit ire ad collem thuris l. 3. in Cant. hic.

Veni in hortum meum &c. Cant. 5. 1. Descendendo in uterum tuum, & assumendo carnem; ut verus homo nascerer, qui verus Deus eram, veni in hortum meum. Moriendo, atque in Infernum descendendo, *messui myrrham meam cum aromatibus meis*; resurgendo *comedi favum cum melle meo;* ascendendo in cœlum *bibi vinum meum cum lacte meo.* Id. hic.

§. II.

Mors Christi spontanea.

Ego dormivi &c. Ps. 3. 4. Id est, sponte jacui in cruce, ut in ea morerer: quomodo se in lectum componunt, qui dormire volunt. Bellarminus hic.

Factus sum sicut homo inter mortuos liber. Ps. 87. 6. Euthymius: liber, quia non ab Angelis in Infernum deductus sum, sed solus descendi. Liber accessi ad mortem, hoc est, insons, atque innocens. Potissimùm liber, quia alii inviti moriuntur; & ideo mortis servi sunt: At Christus sponte suâ, & liberè mortuus est: potestatem enim, inquit, habeo ponendi animam meam. Arcones in Is. 2. Disc. 2.

Filiæ Jerusalem nolite flere super me. Luc. 23. 28. Perspicuum est illud; commiseratione ei, qui invitus patitur, solatium: ei autem, qui ultrà & sponte contumeliam afferre. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 285. Istum planctum Dominus JEsus dedignabatur impendi: quia non decebat luctus triumphum, nec lamenta victoriam. S. Leo s. 10. de Pass.

Ego vado, & quæretis me. Joan. 8. 21. *Ego vado*, ait, ut monstret, quòd præsciat suam mortem; & quòd non illorum virtutis opus crux sit; sed ejusdem voluntatis suæ. Theophylactus.

Quem quæritis? Joan. 18. 4. Magna charitas, quæ mortis excludit horrorem! miranda securitas, quæ inimicis se sponte donat. Ad hæc caput nostrum animavit & membra. Simon. Cass. l. 13. c. 13.

§. III.

Mors Christo chara, dulcis, optata.

Factum est vespere, & manè, dies unus. Gen. 1. 5. Cur priùs vesper, quàm manè? Manè ortus solis, vesperi occasus. Rupertus l. 1. in Gen. c. 20. ait: quod dies illa Christum præfigurabat: Manè Incarnationem, & Nativitatem; vesper mortem: pretiosior omnibus ei mors.

Quasi de somno suscitatus sum: & somnus meus dulcis mihi. Jer. 31. 26. Dormire Dei est, cùm unigenitus Filius Patris in assumpta carne mori dignatus est; cujus mors certè somnus prædictus est: *quasi de somno &c.* S. Anselmus lib. de vestim. &c. Deo attributis.

Gratias egit fracturus panem. Matth. 26. 27. ut ostendat, secum gratitudine fractionem sui corporis, hoc est, occisionem, suscipere. Theophylactus hic.

Sciens, quia venit hora ejus. Joan. 13. 1. *sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* v. 3 *sciens, quia à Deo exivit.* v. 3. Inter objecta tam sublimia primò locò ponit præscientiam de morte, tanti eam æstimabat. Sylveira hic q. 3. Cum scientia omnipotentiæ, & essentiæ divinæ, connectitur mortis scientia: quia in tanto pretio ei fuit mors; ùt pro eximio amore in nos, ipsa divinitatis, & omnipotentiæ, scientia non inderetur ei, nisi simul involveret cognitionem crucis, & mortis. Id. hic. q. 19.

Processit, & dixit eis: quem quæritis. Joan. 18. 4. Cùm procul adhuc abessent hostes, ad mortem usque tristabaris, & sanguinem sudabas: jam, quando in oculis sunt inimici tui; illis procedis obviam? o bone JEsu! ô dulcis amator! quid hoc est? quis amor cor tuum absorbuit, ut ad mortem, ceu ad nuptias, properes; hostibus, perinde ùt amicis, obviam procedas? Lud. Blosius margar. spir. p. 3. c. 3.

Primogenitus mortuorum princeps regum terræ. Apoc. 1. 5. Cur potiùs non dicitur primò princeps regum terræ, dein primogenitus mortuorum? Rectum servavit ordinem juxta beneplacitum Christi; cui in majori pretio fuit mors quam principatus omnium regum terræ. Sylveira in Joan. 13. q. 3.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Pannonius: quia Christi desideria sancta erant, & fortissima; ut non cederent morti; rectè æri comparantur. Frequenter in Scriptura per pedes desideria, & affectus, significantur. Ps. 9. 16. Ps. 17. 34. Prov. 3. 23. Meritò æri fortissimo Christi affectus comparantur: quia ejus desideria pro nobis moriendi; validissima, & constantissima, fuerunt. Sylveira hic q. 58.

Occisus est ab origine Mundi. Apoc. 13. 8. Nihilominos inter sævus mortis dolores viventem pronuntiat Joannes 1. 4. *quod factum est in ipso vita erat; & vita erat lux hominum.* Mors facta est in ipso, eritne in eo

mors

mors vita? verbera facta sunt, sævissimi dolores; & vita erunt? throno cùm appareat occisus, quomodo cruce vivit? ô amoris flammas! ô Zeli martyrium! ab origine Mundi agnus non patitur, ut homines à vitiis revocet; ut Patris ulciscatur injuriam, occumbit occisus: quasi ejus mors sit, non mori; sed longô tempore otiari. Sed cùm ascendit crucem, quia culpas delet, tunc vivit. S. Ambros. in Ps. 36. Mors facta est in ipso; vita est: remissio peccatorum facta est in ipso; vita est: vulnus factum est in ipso; vita est: sepultura facta est in ipso; vita est. Vide, quanta in ipso facta sunt, quibus vitæ nostræ facta conversio est; ut, quæ perierant, redderentur. Naxera in Jos. 8. §. 15.

§. IV.

Mors Christi quanta nobis bona attulerit.

Num. 1.

Nostra vita.

INcubuit super puerum. 4. Reg. 4. 34. In Elisæo figura Domini præcessit; qui projecit se, ut mortuum erigeret. In quo symbolum est, quòd nobis Christus commortuus sit; ut nobis resurgeret. Projecit itaque se usque ad nostram Christus fragilitatem, ut nos erigeret. Projecit se, non cecidit; sed erexit consortem. S. Ambros. ep. 17.

Emisit spiritum. Matth. 27. 50. Joan. 19. 30. *tradidit spiritum.* Evangelistæ non dicunt Christum mortuum. Simili phrasi utitur scriptura in creatione hominis. Gen. 2. 7. *inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ.* Vox Hebræa *Napach* propriè significat *insufflare*; seu *emittere*, *dare spiritum*: quia spiritus vitalis primo parenti concessus, conjunctus erat cum morte Filii Dei; & ab ipsa ejus morte vitalis spiritus in nos transfunditur. Sylveira in Joan. 13. q. 19. v. 3.

Si exaltatus fuero. Joan. 12. 32. Novus triumphus de principe, de quo occumbens triumphavit, affixa cruci manu spolia, diu detenta detraxit: moriens occidit mortem; mortuus mortuos revocavit ad vitam: ligatus in cruce ferrô compedes ferreos confregit; captivus captivatos eduxit de carcere. Simon Cass. l. 11. c. 49.

Pro nobis mortuus est Christus, ut nos in illius redivivo corpore viveremus. S. Ambros. l. 1. de Spir. S. c. 8.

Mors Christi mors meæ mortis: quia ille mortuus est, ut ego viverem. S. Bernardus s. exhort. ad mil. templi c. 11.

Num 2.

Alia bona.

Vespere autem factô &c. Matth. 8. 16. Omnes, non manè, non meridiè, sed ad vesperam curantur; quando verus sol occubuit, ille, qui dixit: *quamdiu in Mundo sum, lux sum Mundi.* V. Beda hîc. *Vespere factô*, sole jam habente occasum, omnes malè habentes ad Dominum deferuntur: ut ex hoc agnoscamus; per ipsam Christi mortem Mundo fuisse redditam sanitatem Simon Cass. l. 5. c. 10.

Tunc plena est cordis nostri compassio, cùm malum inopiæ pro proximo suscipere non metuimus; ut illum à passione liberemus. Quam videlicet pietatis formam mediator nobis Dei, & hominum, dedit. Qui, cùm possit nobis, etiam non moriendo, concurrere, subvenire tamen moriendo hominibus voluit: quia videlicet nos minùs amâsset, nisi & vulnera nostra susciperet: nec vim nobis suæ dilectionis ostenderet; nisi hoc, quod à nobis tolleret, ad tempus ipse sustineret. S. Gregor. mor. l. 20. c. 26.

Tota spes mea est in morte Domini mei. S. August. Man. c. 23.

§. V.

Quomodo erga mortem Christi nos affici oporteat.

Ex Veteri.

OMnis multitudo videns occubuisse Aaron, flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas. Num. 20. 30. Quantò magis nos Christum, verum, & summum, totius Mundi Sacerdotem oportet, lamentari; qui in monte Calvariæ mortuus est. Aaron mortuus est, nè terram promissionis ingrederetur: Christus autem reparator noster obiit; ut nos in veram promissionis terram introiremus. Diez. in Pass. D

Filiæ Israel super Saul flete &c. 2. Reg. 1. 24. Si David imperavit, ut fœminæ Israel lamentari discerent ad Saulis, & Jonathæ, obitum deplorandum; & ipse collacrymatus dicebat: *Saul & Jonathas amabiles &c.* v. 23. Quantò magis ratio postulat; ut deploremus, & deplorare alios doceamus, mortem Christi. Id. ib.

Calicem salutaris accipiam. Ps. 115. 13. Quid nos pro his omnibus retribuimus, vel potiùs, quid retribuere debemus? Primum scilicet illud, quod beatissimus Propheta ei debere se, & redditurum esse testatur dicens: *quid retribuam &c.* prima ergo hæc retributio est, ut mortem pro morte reddamus. Secunda autem, ut, si debitum morte non solvimus, vel amore solvamus. Slvianus l. 4. de Provid. Dei.

Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum. Ps. 115. 15. Si pretiosa in conspectu &c. qui patiuntur, & moriuntur, pro Christo, quantò magis debet esse pretiosa in conspectu nostro mors Domini nostri JEsu Christi. S. Laur. Just. de incendio am. c. 4.

Fasciculus myrrhæ &c. Cant. 1. 12. Mors dilecti mei, quam pro mea salute subiit, semper in mea memoria commorabitur. S. Isidorus hîc.

Ex Novo, & aliis.

Terra mota est. Matth. 27. 51. Tremuit terra, ferre non valens, quod plebs Judaica sustinebat. Tremuit velut pavens ad insolitas actiones; in hoc transformans suô tremore omnium Fidelium mentes: ut credant, & contremiscant; quoniam pro injustis justus, pro impiis pius, pro peccatoribus sanctus, pro hominibus in carne passus est Deus. Sim. Cass. l. 13. Ubi homines in hac injustitiâ pro veritate tacent, saxa scissa loquuntur, & suô modô provocant dura corda hominum: ut scindantur, & recogitent eum, qui talem pro omnibus sustinuit passionem. Id. ib.

Nolite

Nolite flere super me. Luc. 23. 28. Cur eas prohibuit à planctu tam adnato occasioni? an quia mors justi ploranda non erat, secus peccatoris? plane mors Jesu lætitia: ipsius autem flentis aridi peccatoris mors luctu prosequenda. Titus Bostr. prohibuit: quia mœstæ, afflictæque, eum lugebant; quem æquiùs erat, plausu, lætâque acclamatione, excipere. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 10. Sect. 2. Obs. 7.

Obscuratus est sol. Luc. 23. 45. passionis tempore forsan idcirco; qui soli crucis radii digni erant, qui & orbem, & oculos hominum, illustrarent. Ideo & ad finem Mundi *sol. obscurabitur: quia tunc apparebit signum Filii hominis.* Matth. 24. Alvarez Illustr. 322.

S. Brigitta revelatum est: eô temporis punctô, quô Redemptor noster obiit, orbis universi homines ingentî mœrore, & lethali propè cordis dolore, perculsos fuisse. Doultreman l. 2. c. 2. Sect. 6. Crucifixo.

Ego, ego, sum tui plaga doloris, tuæ culpa occisionis: ego tuæ mortis meritum, tuæ vindictæ flagitium. S. August. Medit. c. 7.

Miscellanea.

Memor sit omnis sacrificii tui. Ps. 19. 4. Ideò dicit, *omnis Sacrificii:* quia singulæ passiones ejus singula fuêre sacrificia; holocaustum autem ipsa mors. S. Rupertus hîc.

Mitte te deorsum. Matth. 4. 6. Parum petis diabole à Filio Dei, ut se à pinna templi demittat. Etenim ille est, qui propter nos homines, & propter nostram salutem, descendit de cœlis, crucifixus, mortuus, & sepultus est. Aquilarum pulli maternis scapulis sublati, an degeneres sint, probantur ad solis lucem. Verùm Dei Filius à sinu Patris emissus in terram; tunc apparet manifestissimus, cùm & ipse, & totus orbis, operitur mortis caligine. Baeza l. 3. c. 2. §. 16.

Latro Salvatorem tunc majestatis Dominum recognoscit, cùm videt humilitatis patientiâ cruciari. S. Maxim. hom. 1. de Latr.

TITULUS XXIV.

MORTIFICATIO.

§. I.

Symbola, & Allegoriæ.

Num. 1.

In genere.

INtrate per angustam portam. Matth. 7. 13. Quid est humanæ menti angustiùs, quàm voluntates proprias abnegare, desideria carnis frangere; nullâ laudis gratiâ, vel deceptionis, à justo, & recto, deflectere: de cujus nimirum vitæ ingressu Dominus dicit: *intrate &c.* S. Paschasius in Thr. 3. 4.

Induebatur purpurâ, & bysso. Luc. 16. 19. Ob hoc arguitur epulo. Et tamen mulier illa fortis Prov. 31. 22. Ob id laudatur: *byssus, & purpura, indumentum ejus.* Discrimen: mulieris indumentum primum byssus, tum purpura. Byssus Symbolum mortificationis: quiâ ad illum candorem, & tenuitatem, multis tunsionibus perficitur; ut latè describit Plinius l. 19. c. 1. Sylveira hîc.

Nisi granum frumenti mortuum fuerit. Joan. 12. 24. Frumenti abundantiam nullus habere potest, nisi ipsum frumentum priùs mortificetur. Simon Cass. de just. Chr. l. 15. c. 2.

Venerunt ad portam ferream. Act. 12. 10. Ferrea porta, quæ ducit ad Jerusalem cœlestem, est crux, mortificatio, tribulatio, martyrium. V. Beda, apud Cornelium hîc.

Num. 2.

Symbola mortificationis carnis.

Ex Veteri.

Egredere de terra tua. Gen. 12. 1. Exit de terra sua, qui passiones mortificat in carne sua. S. Eucherius de S. Honorato.

Erit pactum meum in carne vestra &c. Gen. 17. 13. Origenes hom. 13. in Gen. legit: erit testamentum meum in carne vestra. & addit: quomodo erit testamentum Christi super carnem meam, requiro: si mortificavero membra mea, quæ sunt super terram; testamentum Christi habeo super carnem meam: si semper mortem Christi in corpore meo circumferam, testamentum Christi in corpore meo.

Ejice ancillam hanc & filium ejus. Gen. 21. 10. Per Abraham noster spiritus; per ancillam nostra caro; per filium ejus carnalia opera designantur. Per liberam anima; per filium ejus spiritualia opera, figurantur! Sicut ergo Sara despicientem se Agar afflixit; & Ismael, ad mortis periculum Isaac impellentem, ejici jussit: sic anima, quæ est domina, carnem, ancillam suam, se contemnentem, jejuniis, & vigiliis, affligat; filium ejus persequentem filium suum, id est, carnale opus, impediens spirituale, ejiciat herilem filium; id est, bonum opus pariat, qui gaudium hæreditatis capiat. S. Honorius s. D. 4. Quadr.

Tulit de lapidibus & supponens capiti suo dormivit. Gen. 28. 11. Jacob, durum sibi sternit lectum, scilicet lapidem: quia cœli aulicos durus lectus, durus victus, omnia dura decent. S. Ambros. l. 2. de Jacob: in somno bonus operarius; quoniam plus negotii cum Deo peragit dormiendo, quàm vigilando. Cornelius hîc.

Fratrem vestrum minimum ad me adducite. Gen. 42. 20. Quando Joseph voluit Benjamin in conspectu suo apparere, fratrem ejus natu majorem in carcerem detrusit. Duo fratres sunt corpus & anima: frater major est corpus; quia multis antè diebus incipit esse in utero matris, postea verò creatur anima. Et sicut in domo magnatis major ratio habetur de primogenito,

mogenito cui servantur redditus; sic major ratio multis de corpore; miseræ animæ nihil datur. Vis, ut frater minor, id est, anima videat Joseph, id est, Christum in cœlesti aula gloriosum; fratrem majorem in carcerem detrude, vinculis alliga; timore Domini, jejuniis, torque, & flagellis. Diez. D. 2. Quadr.

Decem cortinas de byssò retorta,- & hyacintho, ac purpura &c. Ex. 26. 1. Purpura, quæ rubicunda, & sanguinea, est, denotat, in Ecclesia, ad sanguinis usque effusionem, nobis laborandum esse; linum verò, quod toties manus subit, toties tunditur, & laboratur, antequam ad perfectionem, & formam legitimam perveniat; mortificationem designat: hyacinthus verò, qui cæruleus color est, æternæ beatitudinis præmium. Besseus D. Septuag.

Hostes vos sentiant Madianitæ, & percutite eos, quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos. Num. 25. 17. Item Num. 31. 2.

Cur ita? non lego, quòd ad ea usque tempora Madianitæ, contra Israel gladium strinxerint. Quomodo ergo hostiliter egerunt contra eos? mollitie muliebrium blanditiarum, epulis, lusibus, tripudiis, fornicationibus. Num. 25. 1. Caro, inimicus tuus sic tractandus. Hostes vos sentiant Madianitæ; & percutite eos flagris, jejuniis &c. Jonghen Nupt. Agni p. 1. t. 2.

Victoria Gedeonis. Judic. 7. 20. fractis lagenis obtenta, significat, fractô mortificationis corpore virtutem Salvatoris in nobis manifestari. de Ponte in Cant. 1. Exh. 25. §. 4.

Percussit Philisthæum in fronte. 1. Reg. 17. 49. Duellum Davidis cum Goliath repræsentat luctam spiritûs cum carne: qui scilicet carnem suam lapide austeritatis dejicit, & gladiô mortificationis caput Dei abscidit; nè præsit, sed subsit. Cornelius hîc.

Homo, quem rex desiderat honorare cupit debet indui vestibus regiis. Eph. 6. 7. Vestes regiæ, quibus rex noster indutus fuit, fuerunt opera afflictionis, & pœnalitatis. Ille ergo induitur vestibus regiis, qui carnem cum vitiis, & concupiscentiis crucifigit. S. Bonavent. s. 122.

Confitebor tibi in cithara. Ps. 42. 4. Carnem affligam; & laudabo te in maceratione carnis. Hugo à S. Vict. in Ps. 41. Cum velis, teipsum efficies citharam; cùm carnis membra morte affeceris, & animæ cum corpore pulchrum concentum effeceris. S. Chrysost. hîc.

Psallite Domino in cithara. Ps. 97. 5. Duo ligna sunt duæ cruces: interius lignum crux carnis; superius crux mentis. Corda siccatur, & tenditur, ut sonum reddat: caro hominis à malo mundatur, pòst in bono excitatur. Siccatur per abstinentiam; tenditur per patientiam. S. Bonavent. hîc.

Quæsivit lanam, & linum. Prov. 31. 13. Possunt mysticè in lana, quæ est ovium habitus, omnia simplicitatis, & pietatis opera, quæ proximis impendimus, intelligi. Potest in lino, quod ex terra virens oritur; sed longô, ac multiplicî, exercitiô amittit humorem nativum, atque ad gratiam novi candoris pervenit; castigatio nostræ carnis intimari. V. Beda hic.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. Myrrha, teste Plinio l. 12. c. 15. arbuscula est in Arabia, minor, quàm arbor thuris; altitudine quinque cubitorum. Convenit autem inter authores, qui hac de re scripserunt; eam esse scabram, spinosam, foliis aculeatis; cau lice durô, & intorto; è cujus vulnere defluit lacryma, gustu acris cum amarore; quæ glutinandi, siccandi, & abstergendi, vim habet egregiam: quæ omnia aptissima sunt ad præsentis vitæ austeritatem. Cornelius hîc.

Ferculum fecit sibi rex Salomon. Cant. 3. 9. Mens pia præsertim mortificationi studens, & crucem Christi ferens, est ferculum Christi, juxta illud 2. Cor. 4. 10. *Semper mortificationem JEsu in corpore nostro circumferentes, ut & vita JEsu manifestetur in corporibus nostris.* Et Gal. 6. 17. *ego stigmata Domini JEsu in corpore meo porto.* Et 1. Cor. 6. 20. *glorificate, & portate, Deum in corpore vestro.* Hinc S. Ignatius M. vocatus est Deifer, & Christifer. Cornelius hîc.

Vadam ad montem myrrhæ. Cant. 4. 6. Mons myrrhæ est anima, quæ mortificat membra sua, quæ sunt super terram. Rich. à S. Vict. hîc c. 24.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Quid in his non sonat mortificationem? Myrrha quidem primaria est imago pœnitentiæ: aurum verò de suppliciis transit ad delicias: thus, cùm flagrat, flagrat; si torques illud, tunc tibi suavitatem suam inhalat. Oliva l. 9. Strom. hîc.

Cùm jussisset turbam discumbere super fœnum. Matth. 14. 19. Opinor, quòd turbas jusserit discumbere in fœno, propter id, quod dicitur in Is. *omnis caro fœnum.* hoc est, subjicere carnem, ac subditum reddere carnis affectum: ut sic possit aliquis particeps esse panum, quibus benedixit JEsus. Origenes hîc.

Et calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. Cur filio prodigo data calceamenta? S. Chrysost. de patre, & duob. fil. propter mortificationem membrorum. Vitæ enim nostræ cursus in Scripturis *pes* appellatur; & mortificationis species in calceamentis, ponitur; quia de animalium mortuorum pellibus conficiuntur.

Anima quæque in hoc corpore, tanquam in fidibus musicis, quæ sobria est, cum summis, ùt ità dicam, digitis, velut nervorum sonos, ità pulsat carnis passiones; ut consonum reddat morum, atque virtutum, consentientemque concentum: ut in omnibus cogitationibus suis, in omnibus operibus, id custodiat; ut omnia consilia, & facta, sibi concinant. S. Ambrosius l. de bono mortis c. 7.

Cùm carnem aliquis perfectè afflixerit; tunc suavissimum Deo in dulcedine melos reddit. S. Gregor. in Ps. 7. pœnit. Procem.

Pia vita Sanctorum nunquam aliena est crucis Christi; dum continentiæ clavis desideria carnis configit; & corporeas cupiditates virtute spiritûs in se habitantis interficit. S. Leo s. 7. de Quadr.

Spinæ, quæ pedibus infixæ, non solùm retinent, retardántque; verùm etiam enecant; peccata sunt: à quibus durities calceorum defendit; continentissima videlicet, tenuis, ac dura, vita. S. Gregor. Niss. l. de vita. Moys.

Consveverunt pueri rumpere vestes antiquas, ut citiùs habeant novas. S. Bonavent. diæt. Sal. D. 6. Pent.

Terra. Lem: *Vulnere virescit.* Vel: *Sauciata feractor.* S. Leo s. 4. de jejun. Pent. terra carnis nostræ, nisi assiduis fuerit sauciata culturis, citò de segni otio spinas, tribulosque, producit; & partu degeneri dabit fructum; non horreis inferendum, sed ignibus concremandum. Picinelli.

Crystallus. Lem: *Rigora nitescit.* Id.

Echinus. Lem: *Asperitate tutus.* Id.

Rosa. Lem: *Et neglecta virescо.* Id. vel: *Et rubent & pungunt.*

Phœnix in flammis. Lem: *se necat, ut vivat.* Masen. Vide Caro.

Num. 3.

Symbola mortificationis animi.

Maledictus, qui prohibet gladium suum à sanguine. Jer. 48. 10. Maledictus est, qui suos hostes, id est, affectus pravos, mortificationis gladiò non cœdit, sed vivere patitur, & dominari. Illi enim sunt hostes Dei, æquè ac animæ; quam, nisi occidantur, occident. Cornelius hic.

Crux est mortificatio affectionum; ità ut moveri nequeant, & operari. Theophylactus in Luc. 23.

§. II.

Motiva varia mortificationis Carnis, & animi.

Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; ad Cain verò, & ad munera illius, non respexit. Gen. 4, 4. Cur? Mendoza in 1. Reg. 1. quia Abel obtulit Sacrificium cruentum de gregibus; Cain autem incruentum de frugibus. Cruor enim Sacrificio suffusus, sive in typum Dominicæ Passionis, sive propriæ mortificationis, victimam Deo reddit gratiorē.

Sponsus sanguinum tu mihi es. Ex. 4. 25. Hoc dicat Christo verus Christianus, præsertim Religiosus: tum quia tuò sanguine animam meam tibi coëmisti, & desponsasti, tum quia à me vicissim, ut sim sponsa, te digna, sanguinem meum, imò carnem, & vitam meam, exigis: dum doces mortificandas concupiscentias carnis, & sanguinis. Cornelius hic.

Est martyrii genus, & quædam effusio sanguinis! in quotidiana corporis afflictione. S. Bernardus s. 1. in octava Paschæ.

Sepulturam præparat Christo, qui secundùm Apostolum mortificat membra sua, quæ sunt super terram. S. Zeno s. de jejun.

Sicut pater curam gerit filii sui; ità Deus curam gerit corporis, quod pro ipso affligitur. S. Isaacus l. 1. de contemptu mundi c. 14.

Insigne martyrii genus est, vitiorum cohibere motus, atque cupiditatum recesare pruritus. S. Laurent. Just. s. in festo S. Laurentii M.

§. III.

Mortificationis utilitas, & subsequens delectatio.

Myrrha, & gutta- à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum. Ps. 44. 9. 10. Vis domos eburneas spirituali ter accipere? Magnæ domus, & magna tabernacula Dei, corda sunt sanctorum. Ipsosque reges, regentes carnem, subjugantes sibi turbas humanarum affectionum, castigantes corpus, & servituti subjicientes, accipe: quia inde delectaverunt eum filiæ regum. S. August. hîc.

Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem. Prov. 29. 21. Servus animæ est corpus: qui ergo illud delicatè nutrit, sentiet sibi illud rebelle; ut suis deliciis addictum, nolit animæ obsequi ad orandum, meditandum; cœteraque opera pœnitentiæ, & arduarum virtutum. Cornelius hîc.

Ego vivo, & vos vivetis. Joan. 14. 19. Cur non dixit, & vos vivitis? Non ità; sed omnimodo mortificatio convenit homini, qui velit glorioſam postmodum ingredi vitam. Baeza. t. 3. l. 14. c. 17. 8. 22.

Mihi Mundus crucifixus. Gal. 6. 14. Non solùm, inquit, mortuus Mundo, sed & crucifixus. Omnia, quæ Mundus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes. Quæ verò Mundus reputat crucem, illis affixus sum; illis adhæreo; illa totò amplector affectu. S. Bernardus s. 7. in cap. jejun.

Mortui estis. Coloss. 3. 3. Adsterne cadaveri omnes regum coronas, & Monarcharum diademata; appone omnes Mundi delicias; nihil movetur. Immerge illud cœno; exonera in illud injurias, & opprobria; discinde, disseca, feris devorandum objice; nec movetur, nec sentit. Ex libello, cui titulus solus Deus, Auth. Henrico Boudon. p. 1. Reg. 4. 4.

Audivi vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum & vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Apoc. 14. 2. Eandem vocem & tonitrui, & citharæ, similem vocat. Rupert. hîc. in tonitruo terroris asperitas; in citharis verò sonantibus delectationis est suavitas. Citharizabant, & cantabant: id est, semetipsos affligebant, & gloriam Dei resonabant. Primùm vox tonitrui; deinde citharæ melos: quia de dolore oritur gaudium. Naxera in Jos. 1. §. 26.

Lectus quidam noster communis, est terræ hujus amplissimum solum, in quo corpora nostra deposita, tutissimâ sede requiescunt. In hoc autem lectulo ille molliùs dormit, quisquis duriùs in vita se gesserit. S. Ambrosius s. 28. de duob. in lecto uno.

Quisquis foris sensus suos per timorem Dei à delectatione carnis non restringit, quæ sit interni boni dulcedo, gustare non poterit. Hugò à S. Vict. in Ps. 13.

Quantò magis caro foris atteritur, tantò magis mens interiùs spirituali gaudiò consolatur. Id. in Ps. 42.

§. IV.

Mortificationum corporalium exempla. Flagella.

S. Henricus Suso Ord. Prædic. jussit clam sibi confici subligaculum; in quo erant infixæ arcus asperæ 150. quarum acumina erant semper ad carnem versa: in ipso noctibus dormiebat. Sedecim annis se ita afflixit. Boll. 25. Jan.

B. Sibyllina soror de pœnit. S. Dominici, corpus

corpus suum flagellis crudeliter macerabat. In hyeme cùm surgeret à disciplina, genua, mediante sanguine, præ frigore congelata, violenter avellere cogebatur. Boll. 19. Martii.

V. Ida asperrimis spinarum virgulis totum corpus diristimè lacerabat. Id 13. April.

S. Catharina Sen. ter quotidie, exemplô S. Dominici, catenâ ferreâ se cædebat: in singulis flagellationibus horam, & dimidiam, impendebat. Id. 30. Apr.

S. Brigitta sextis feriis de cæreis stillas candentes eliquabat super nudam carnem; & amaristimam radicem retinebat in ore. In Bulla Canoniz. Bonifacii IX.

Leo Monachus, cùm jam, ùt fert opinio, 14. ætatis annos excedat, postquam se constanter inclusit, hac etiam lege constrinxit, ut quotidie se scopis gravioribus atterat; nullô etiam die, nisi celebrioribus festis, circa vesperam tantùm comedendi consuetudine solvat. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 30.

Carolus V. moribundus Philippo II. Hispaniarum regi filio suo cilicium asperum, & flagellum cruentum, in manus tradidit. Idem fecit Philippus II. moriens Philippo III. filio hoc ipsum à patre acceptum munus offerens. Drexelius opus. 13. Salomon. c. 17. §. 3.

S. Elisabeth regis Ungariæ Andreæ filia sextô quoque hebdomadis die virgarum flagellis in tenerum corpus animadvertebat. Surius ex Jacobo Montano Spirensi.

Philippus tertius Hisp. rex flagellô, quod Carolus V. suô sanguine tinctum ei transcripserat, ità usus est, ut non nisi affusô cruore propriô illud poneret. P. Rho exempl. virtut.

Extat in hanc diem flagellum multô conspersum sanguine, quô fluebat, cùm se cederet. Vitæ Ferdinandi secundi c. 14.

Cilicia.

S. Carolus M. senilem carnem ciliciô attrivit. Spondanus A. 814. n. 5.

S. Jonnes Anachoreta 25. annos sub dio transegit; vestis ei cilicium, ferramentis magni ponderis totum corpus configebat. Boll. 23. Febr.

A morte B. Petri Hieremiæ Ord. Præd. ferrea zona lumbis adeò inhærens inventa, ut neque evelli, neque limâ discindi potuerit; itaque cum ea sepultus. Boll. 3. Martii.

Philippus tertius Hisp. rex cilicium purpurâ palliare nôrat. P. Rho exempl. virtutum.

In cubando.

S. Eustrathius Thaumaturgus, Monachus factus fertur, nunquam supinus jacuisse, neque totis 75. annis, quibus cursum vitæ peregit, dormiturus in sinistrum latus deposuisse. Boll. 9. Jan.

S. Paula vidua Romana super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat. S. Hieron. in vita ejus.

V. P. Marcellus nunquam persuaderi potuit, ut unquam dormiret in lecto, vel cum stragulo; sed in storea, vel stramento, ipsi quies erat; pro pulvino capitis Breviarium involutum pallio. In vita.

Mortificatio gustus.

B. Antonius à Stroncone Ord. Min. Lacius in summis æstatis caloribus calidam bibebat absynthiô temperatam. Deinde absynthium quatuordecim annis jam usô velut dulcissimus erat cibus. Boll. 7. Febr.

B. Christina de V. Comitibus feriâ quâvis sexta bibit acetum cum felle mixtum. Boll. 14. Febr.

S. Aubertus Presb. Ord. S. Benedicti viginti duobus annis abstinuit ab omni potu. Boll. 7. April.

B. Helena vidua tertii Ord. Erem. S. Aug. octodecim annis jejunavit quotidie in aqua, & pane; quibus aliquando addebat herbarum radices. Immiscebat aquæ potui terram, & cinerem; vesperi illum felle, & acetô miscebat: diebus autem veneris ad prandium aliud non adhibebat, quàm panem; & solum fellis, atque aceti, potum. Boll. 23. April.

In frigore.

S. Laurentius Just. dum Monachus esset, rigente hyeme ad ignem accedere nunquam visus est. Pater quidam ad ignem invitabat; recusantis palpavit manum: cúmque obrigentem frigore sentiret, admirans inquit: ô fili! magnus calor est, quo intùs ardes, si frigora ista non sentis, quibus obriguisti. Boll. 8. Jan.

B. Oringa, sive Christiana V. etiam hyeme nudis pedibus incedebat, signans sæpe vestigia sanguine; plerumque, quamvis fatigata, in nuda humo jacebat. Boll. 10. Jan.

Variæ aliæ mortificationes.

S. Simeon Stylita, postquâ tredecennis factus Monachus, invenit ad puteum funem è setis textum, eoq; totum corpus circumcinxit; perduravit ità circiter annô unô: qui funis depast⁹ est carnes, & penetravit usque ad ossa; & carne putrefactâ tegi cœpit, ut præ graveolentia nemo prope eum consistere posset; sed & stratum ejus vermibus repletum est. Cùm jussu Archimandritæ tentarent eum exuere, non potuerunt; ità erant indumenta putrefactæ carni agglutinata: tribus diebus tepidâ aquâ, & oleô, eum macerâverunt, & vix sic exuere potuerunt, funis autem propemodum cerni non poterat. Clamabat autem B. Simeon: sinite me canem fœtidum sic mori, sinite scelera mea sic puniri. Per medicos avulsô fune intrà quinquaginta dies curatus, dimissus est. Indè ingressus puteum sinè aquâ; ubi magna vis spirituum habitabat, & aspidum, viperarum, ac serpentium, ut multi transire timerent; in hunc se dimisit, septemque diebus in eo latuit. Boll. 5. Jan.

B. Margareta Ungarica V. filia Belæ regis Ung. ciliciô frequenter usô asperrimô de crinibus equorum, & pilis porcorum; circulo inclusa ferreo pectus stringebat. nocte quâvis se crudelissimè flagellâvit. faciebat se per alias verberari usque ad sanguinem, & aliarum fatigationem. à carnibus abstinuit toto vitæ tempore. Boll. 28. Jan.

S. Franciſca Romana duplici quotidianô ciliciô, & aculeis ferreis, assiduè carnem macerabat ardentis cærei stillas super nudam, vulneratamque, carnem faciebat decidere. Boll. 9. Martii.

TITULUS XXV.
MUNDUS.

§. I.

De materiali.

Num. 1.

Tempus creationis.

Factum est vespere, & manè, dies unus. Gen. 1. 5. fuit hæc prima dies mundi Dominica: nam septima ab ea fuit Sabbathum. Cornelius hîc.

Protulit terra &c. Gen. 1. 12. Hinc sequitur, hôc die tertiô paradisum plantatum. Concilium Palæstinum habitum sub Victore P. A. 198. definit, mundi diem primum fuisse 25. Martii, quô B. Virgini annuntiatus, & incarnatus est Christus, & quô post 34. annos passus. Cornelius hîc.

Vernô tempore est perfectus Mundi ornatus. V. Beda in hexam. S. Thom. in c. 1. Gen.

Veris tempore Deus condidit Mundum. S. Gaudentius tr. 1. in Ex.

Aprili mense instante jam ver est reliquum. hoc tempus est creationis Mundi. S. Cyrill. Jeros. Catech. 14.

Multi autumant Mundum factum esse in autumno; sed in vere creditur creatus, & recreatus. Hugo Card. in Gen. 1.

Duratio. Finis.

Complevitque Deus die septimô opus suum. Gen. 2. 2. Symbolicè sex dies significant sex millia annorum, quibus durabit Mundus (mille enim anni sunt coram Deo sicut dies unus Ps. 89. 4.) ùt docet S. Hieron. in Ps. 89. Irenæus l. 5. c. ult. Justinus q. 71. ad Gentiles. S. August. de Civ. l. 2. c. 7. Hinc & sex primi parentes, Adam, Seth, Enos, Cainan, Malalael Jared, mortui sunt; septimus Enoch vivus in cœlum translatus: quia post sex millenarios annorum labores, & mortis, sequetur vita æterna, ait Isidorus in glossa c. 5. Cornelius hîc.

Appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 4. 17. Hoc jam, fratres Charissimi, etiam Evangelium taceat, Mundus clamat: ruinæ namque illius voces ejus sunt. Qui enim tot attritus percussionibus, à gloria sua cecidit, quasi jam nobis è proximo regnum aliud, quod sequitur, ostendit. Ipsis jam, & à quibus amatur, amarus est. Ipsæ ruinæ eis prædicant, quòd amandus non est. Si Mundus cadit, & nos eum amando amplectimur; opprimi potiùs volumus, quàm habitare. S. Gregor. moral. hom. 4. hic.

Non longè à fine absumus; sed jam Mundus properat: hoc bella, hoc afflictiones, hoc terræ motus, hoc extincta Charitas, significat. Quemadmodum enim corpus, jam adventante morte, innumeris malis afficitur, & domus prope casum in rimas fatiscit, & priùs à tecto, & parietibus, multa decidunt: ità & orbis terrarum ad finem properans tantis undique malis conteritur. S. Chrysost. hom. 33. in Joan.

Creatus hic Mundus rursus renovabitur: pertransibit hic Mundus, ut pulchrior restituatur. S. Cyrill. Jeros. Catech. 15.

Mundi Conservatio.

Appendit, tribus digitis molem terræ. Is. 40. 12. Tribus scilicet præcipuis, quæ à Patris omnipotentia, Filii Sapientia, & Spiritûs S. bonitate, & charitate, continuè procedunt, operibus, creatione, conservatione, providentia; de Ponte in Proœm. tom. 1. de perfect. hom. Christ.

Dei sapientia hoc totum, acsi lyram tenens, & terrenis aëria, aëriisque cœlestia copulans, & singulis universa connectens; nutúque; ac voluntate, circumagens Mundum unum; & unum ejus ordinem, pulchrè, atque aptissimè, conficit. S. Athanasius lib. contra Gentiles.

Actum est de Mundo, Mundique totâ substantiâ; si vel unô momentô Divinitatis cesset imperium. S. Zeno Ver. s. de 1. Corinth.

Num. 2.

Mundi laudes, varia nomina, & comparationes.

Faciamus hominem. Gen. 1. 26. Denique, ubi omnia suô ornatu excoluit, & convenienti ordine omnia disposuit; & mensam largam instruxit, variis & omnimodis, refertam eduliis; copiamque, & opes habentem; & quasi quis dicat Regiam &c. tunc tandem fruiturum his omnibus format; cui visibilium omnium potestatem tradat. S. Chrysost. hom. 7. in Gen.

Ornatus Pontifex. Ex. 28. 5. creaturarum omnium typum portabat in vestibus Sanctis; in quarum coloribus totius Mundi similitudinem proferebat. Byssus enim terræ deputatur, de qua gignitur purpura mari, quia ex ejus cochleis gignitur. Hyacinthus aeri, cujus speciem habet. Coccus, propter ruborem, igni, vel ætheri. Arnoldus Carnot. tr. de 6. & 7. Verb.

Factum est autem in Sabbatho secundo. Luc. 6. 1. Quid sibi Sabbathum velit? quid seges? quid spicæ? non mediocre mysterium est. Ager enim est omnis hic Mundus. Agri seges, in satione humani generis, fœcunditas numerosa Sanctorum. Spicæ agri, fructus Ecclesiæ, quos operibus decutientes suis Apostoli pascebantur, nostro se alentes profectu. S. Ambros. l. 5. hic.

Mundus divinæ Majestatis insigne est; ut per ipsum Dei sapientia manifestetur. S. Ambros. l. 1. hexam. c. 5.

Est velut communis quidam liber, & catenâ alligatus (ùt assolet) sensibilis Mundus iste; ut in eo sapientiam Dei legat, quicunque voluerit. S. Bernardus s. de verb. Ps. audiam quid loquatur. Mundus iste domus Dei est; & ordinatissima est; qualem decet esse tanti principis domum. Quòd si quæ inordinatè fieri permittuntur; ad maximum ordinem per Dei justitiam, & pœnam debitam, redigentur. S. Thom. Vill. conc. 1. D. 1. Advent.

Mundus iste non solùm in usum, & in ministerium; sed & in doctrinam, & magisterium, datus est. Id. conc. 1. de Nat. B. V.

Potest

Potest non incongruè Mundus iste visibilis puerorum chartis comparari: in quibus prima literarum rudimenta discimus; & in quibus ex literis Syllabas, ex Syllabis dictiones mussitantes cum labore componimus. Ità omnino, ita sumus in hoc Mundo, veluti parvuli in schola; ubi quisque, quamvis doctissimus, parvulus est. Id. conc. 1. de S. Augustin.

Terra exercitium est hominis, cœlum corona. S. Ambros. l. 6. ep. 38. Quid est Mundus? nisi quidam agon plenus certaminum. ib.

Est Mundus iste quasi quidam hortus, cujus Deus est quasi hortulanus. Petrus Blesens. s. 22. de SSS. Trinit.

Universus iste Mundus veluti quidam liber est, digitô Dei scriptus; in quo singulæ creaturæ, tanquam singulæ literarum figuræ sunt. Blosius parad. an. c. 28.

§. II.

De Mundo morali.

Mundus fallax, deserit, spoliat, &c. Rapit uni, ut det alteri.

Filiæ eorum compositæ, circumornatæ, ùt similitudo templi. Ps. 143. 12. Quidquid possunt, furantur; ut filias suas ornent, tanquam templi imagines. Mundus est tanquam sacrista pauper; vix aliquem vestire potest, quin nudet alterum. Diez. conc. 3. D. 3 Adv.

Omnis vallis implebitur. Luc. 3. 5. O mortalium conditio planè mortalis! en rerum vicissitudinem! mons deprimitur, collis attollitur; hic impletur, ille evacuatur. Sanè, vallis impleta est, quando Lazarus, qui implere non poterat de micis ventrem, Abrahæ sinum occupavit; depressusque mons jacuit, cùm epulo elevare saltèm oculos nitebatur è tormentis. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Percussit triginta viros, quorum ablatas vestes dedit iis, qui problema solverant. Jud. 14. 19. Samson triginta sociis vestes promisit; easque exsolvere non valens his technis usus est: triginta nimirum Philisthæos obtruncans, eos vestibus spoliavit, quas deinde sociis ænigma solventibus tradidit. Ità & Mundus: hos enim denudat, ut illos vestiat. Besseus D. 3. Adv.

§. III.

Aliæ fraudes.

Ex Veteri.

Cùmq; consumpta esset aqua in utre, abjecit puerum subter unam arborum & abiit. Gen. 21. 15. Sic Mundus miserè aporiatum, & fatigatum, abjicit. Hugo Card. hîc.

Non es passus, ut osculer filios meos. Gen. 31. 28. Mundus recedentes à se cum gaudio magno vult prosequi; ut vel sic saltèm illis, quos retinere non potest, memoriam sui imprimat. Et hoc est, quod Laban in recessu vult filios osculari; unde sicut Judas dixit: *Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* Matth. 26. 48. Sic dicit Mundus: cuicunque claustrali memoriam mei impresse-ro; ipse est, & tenendus est: quia talis sæpe fugit in Mundum; etiam dum cantat in Ecclesia. Hugo Card. hîc.

Aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere. Judic. 4. 19. Post lac clavum. v. 21.

Dereliquit me Dominus meus, quia ægrotare cœpi. 1. Reg. 30. 13. Tunc ægrotat homo, quando vires deficiunt dando, & serviendi Mundo. Hugo Card. hîc.

Mulus Absolonis. 2. Reg. 18.

Salve mi frater: & tenuit manu dexterâ mentum amasæ, quasi osculans, eum. 2. Reg. 20. 9. Amicus Mundi est amicus proditoris; & ejusdem osculum est fraudulentum. *quemcunque osculatus fuero.* Sic facit Mundus illi, quem amare se simulat; sicut fecit Joab Amasæ, quem quasi osculatus occidit. S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erudit. princip. c. 11.

Quàre apud me indiges, ut quæras ire in terram tuam? nullâ, respondet Adad; nihilominus *dimittas me.* 3. Reg. 11. 22. Ut Pharao ad Adad, idem nobis sæpe Mundus: quâre apud me eges? nomen geris, & decus; in pretio es; omnia tibi feliciter succedunt. Qui autem patriam cœli amat; respondet, dimitte me; vadam in patriam meam. Drexelius Ros. sel. p. 2. c. 4.

Fallax equus ad salutem. Ps. 32. 17. Hic equus est Mundus; qui propriè dicitur *fallax*: quia in necessitate deficere comprobatur. S. Bernardinus s. de desiderabili veritate.

Fallax gratia. Prov. 31. 30. quâ Mundo gratiosi sumus: non enim est, nisi perditio quædam; sicut osculum Judæ. *osculô Filium hominis tradis.* Hugo Card. hîc. Sic & Mundus, quemcunque osculatur osculô collatæ dignitatis, vel prosperitatis; tradit in mortem. Id. Salve mi frater.

Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Is. 38. 17. Acsi confiteatur: postquam ad pacem mentis, te largiente, redii, magis mihi gravis esse incipit fallax flatus Mundi. Thom. Kemp. Soliloq. c. 20.

Ex Novo.

Ostendit ei omnia regna Mundi. Matth. 4. 8. Ideò vafer hostis in præaltum montem Jesum transtulit; ut, eminus intuens regna terrarum, illiceretur eorum fucô: quem certè ridendum sciebat cominus intuenti. Quàm liberalis est Mundus in suarum exhibenda pompa dignitatum! at solos oculos fallaci spectaculô detinet: semper ostendit; semper clamitat, se daturum; rarò confert. In momento temporis omnem ambitionis supellectilem expromit. Haud igitur grandis pompa hujus Mundi, quæ tam brevî temporis punctô exponi potest. Oliva l. 13. Strom. Luc. 4.

Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. &c. Ib. Miser! malus vis esse; sed non potes: cupis tentare; sed nescis. S. Chrysol. s. 11. Cur? quia in montem celsissimum ducit, & à mundialibus rebus longissimè

simè separat. Debuisset terrenis rebus inserere Naxera in Jos. 18. §. 29.

Osculatus est eum. Matth. 26. c. 9. Velut Judas osculo tradit Christum; sic Mundus suô suaviô dæmonibus tradit Christianum, in tantum dicens: quemcunque sauciavero, ipse est vester, tenete eum. Simon. Cas. l. 8. c. 40.

Villam emi; & necesse habeo exire, & videre illam. Luc. 14. 18. Imprudentiam hic adverte in mundanis nundinis sat vulgarem. Nempe mortales priùs emere, quàm explorare. En isle epularum repudiator villam spectatum it; quam jam emerat. Stultum mercatorem villæ mulier arguit Prov. 31. 16. *consideravit agrum, & emit eum. Juga boum emi quinque, & eo probare illa.* v. 19. Laborat secundus institor insaniâ primi: juga emit; tum probat. Oliva l. 13. Strom. hic.

Pax vobis: & cùm hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Joan. 20. 19. 20. Magnô mysteriô dans pacem ore, simul latus, & manus, præbet: ut denotet, pacem, quam ore debat, se etiam corde, & manibus, seu operibus, conferre. Luc. 24. 39. dicit: *videte manus meas, & pedes meos: quia ego ipse sum.* Non alius verbis, alius corde, alius rebus. Nec pacem, quomodo Mundus dat, ego do vobis: Mundus quippe ad instar Judæ pacem oris osculô dat: corde, & manibus insidiosè tradit. Sylveira hic. q. 5.

Mulier habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione. Apoc. 17. 4. Calicem, seu populum, Babylonis, dulcem intelligimus deceptionem &c. ubi ad illiciendos populos adhibuit sonitum tubæ, fistulæ, & cytharæ &c. ut festivâ sonorum suavitate inebriati omnes populi, & tribus, & linguæ, caderent adorando statuam auream. Rupertus de victoria verbi Dei l. 6. c. 15.

Ex Patribus, & aliis.

Quid strepis ô Munde? immunde quid strepis? quid avertere conaris? tenere vis periens; quid faceres, si maneres? Quem non decipere dulcis; si amarus alimenta mentiris. S. August. s. 29. de V. D. secundùm Lucam.

Vides magnam molem? habes, quod videas, & non habes, quod teneas. Solidior est fumus igni proximus, & terræ proximus: attenuatus evanescit, & disperit; quando se multùm extulerit. S. August. s. 109. de tem. loquens de fumo.

S. Petrus Clementem docebat, Mundum hunc esse plenam fumô domum. Clemens Rom. in ep.

Vix habet Mundus, ut fallat. Periit imago illa rerum ad decipiendum usque decora. Prius nos seducere verô cogitabat fulgore; non poterat. Prope jam non valet & ipsâ nos falsâ ostentatione corrumpere. Solidis bonis carebat; ecce deficit etiam caducis &c. S. Eucherius ep. Paræn. ad Valerianum.

O prævaricatores, revertimini ad cor; intelligite non intelligentes; quia omnes promissiones Mundi seductoriæ sunt; omnes blanditiæ venena; cunctæ delectationes pocula mortalia; viæque ejus sempiterna mors. S. Laurent. Just. de virtute fidei c. 1.

Præsens sæculum iniquitate superabundans, utrùm fideliter diligat, sæpissimè ignoratur. O quàm jugiter fingit; & sanctæ charitatis tegumentô se vestit. S. Laur. Just. s. de Resurr. D.

Mundus est falsus amicus; qui in morte deserit, de suo non tribuit, auxilium nullum impendit. S. Bonavent. s. 97.

Mundus anguillæ est similis; quæ sæpe, dum teneri creditur, non habetur: imò, quantò manu fortiùs stringitur, tantò citiùs de manu egreditur. Id. s. 102. D. 11. Pent.

Videbis aliquando in aere nubem hominis magni, turrisve excelsæ figurâ; sed mox ventô rapta dissolvitur, & evanescit. Talis est spes nostra in Mundo collocata. Promittit Mundus turres dignitatum; sed omnia hæc sunt arces in aere fabricatæ, quæ celerrimè dissipantur. Diez Mundi contemptus.

Meritò Mundus in S. Scriptura vocatur hypocrita: quia cùm foris valdè speciosus sit; intus tamen plenus est corruptione, & vanitate. Si Mundus apertus esset, statim deprehenderetur esse vanus, & falsus. Quidquid enim est in Mundo, præteritum, præsens, aut futurum est: quod præteriit, jam non est; quod futurum, incertum est; præsens verò instabile, & momentaneum. Stella de cont. van. p. 1. c. 4.

De latronibus Ægyptiis refert Seneca: quòd itinerantes non tumultuariè pro more grassatorum nostratium, neque efferatè, invadebant, sed humanè conveniebant; blandè ex jumento, si quô fortè vehebantur, submittebant; magnificis promissis lactabant; arctè quoque amplexabantur. Et quando iratus viator talibus blandimentis delinitus, optimè secum agi putabat impii sicarii miserum trucidabant. In hoc amplectuntur, ut strangulent, inquit Seneca ep. 47. Horum prædonum similis Mundus fallax; qui, cùm adulatur, strangulat. Didacus Niss. s. 3. D. 5. Quad. §. 3.

Vulpes glaciem transitura aurem applicat, non confidens se ei, si subtus aquam fluentem audiat; timens nimis esse tenuem. Mundi gloria splendens glaciens; sed fragilis. Plus crede literis scriptis in glacie, quàm Mundi fragilis vanæ fallaciæ. Appone autem, audies fluxum. Mundus transit, & concupiscentia ejus. Joan. 2. 17. Johngen p. 3. Exh. 28.

Anguilla. Lem. *Compressa dilabitur.* Picinelli.

§. IV.

Mundus vanus, fragilis, instabilis.

Ex Veteri.

Vidit in somnis scalam. Gen. 28. 12. Scala est hujus vitæ in constantia; in qua alii è summo dejiciuntur in imum; alii ex imo evehuntur in summum; idque ad Dei nutum, & voluntatem; qui scalæ huic incumbens eam dirigit. Philo de somnijs. Jeri-

Jericho olim urbs fuit magna, populosa; unde & suum regem habuit, ut patet. Jos. 2. 2. sita in regione campestri, & pinguissima; ubi balsamum præstantissimum, nusquam alibi. Abundat rosetis, cannis, melle, palmetis; unde & civitas palmarum appellata. Est typus Mundi, qui mutatur ùt luna. Odoratas delicias suis amatoribus exhibet; sed instar odorum evanescunt. Cornelius in Jos. 1.

Clangentibus tubis-muri illicò corruerunt. Jos. 6. 20. Discе, quàm infirma, exilis, & vana, sit Jericho, id est, Mundi gloria: utpote quæ solis tubarum flatibus ruit, & evanescit. Cornelius hic.

Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Job. 20. 5. Hypocrita est hîc Mundus; cujus gaudium est instar puncti; quod nec latum, nec longum, nec profundum. S. Bonavent. soliloqu. c. 2.

Circumdabunt eum salices tormentis. Job. 40. 17. Mundus iste, propter velocem volubilitatem suam, torrentis nomine appellatur. V. Beda in Job l. 3. c. 9.

Vidi impium superexaltatum, & elevatum, sicut cedos Libani: & transivi, & ecce non erat. Ps. 36. 35. 36. Dum intuetur remotior, videt non fuisse: in propinquo videt exaltatum; remotiùs non esse. Ni transisset, veritatem non spectâsset. Naxera in Jos. 18. §. 29.

Vox tonitrui in rota. Ps. 76. 19. Non intelligo. Audiam, quid dicis: *apparuerunt fulgura tua orbi terrarum.* Orbis terrarum est rota: nam circuitus orbis terrarum meritò & orbis dicitur. S. August. hic. Ità ille hunc textum legit.

Foderunt sibi cisternas, dissipatas, quæ continere non valent aquas. Jer. 2. 13. Vere cisterna dissipata honor, cisterna perforata voluptas, divitiæ, & omnis prosperitas mundialis: non valet aquam continere. Triduo placet, & statim evanescit omnis illa consolatio; & fastiditur, & displicet. S. Thom. Vill. s. D. 3. Quadr.

Ex Novo.

Video homines velut arbores ambulantes. Marci 8. 24. Quàm bene vidit arbores Symbolum vanitatis: marcent hodie avulsæ, quæ heri gratè floribus coronatæ. Cœcus à turba separatus videt, quàm caduca sint, quæ ab hominibus habentur firmissima: eductus agnoscit, in civitate non videt. Naxera in Jos. 18. §. 29.

Misit illum in villam suam-in se autem reversus. Luc. 15. 15. 17. Qui inter homines â se migrarat, inter bestias ad se reversus est. Quid ejus illustravit mentem? à terrenis separatio, & à longè spectans Mundum. Id. ib.

Cùm appropinquaret Jericho. Luc. 18. 35. Sapienter Christus prope Jericho illuminavit cœcum: ut primò mox intuitu discat Mundi fœditatem; conjiciatque ex ruinis urbis orbis vanitatem præsentem, & futurum excidium. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Credendum est; hunc Mundum esse alienum, & in eo nihil nobis proprium, nisi fidem, Religionemque. S. Justinus ep. ad Zenam, & Serenum, fratres.

Desertum plangimus hujus Mundi: desertum enim dicitur res, ubi non manetur: quia ergo hîc non permanetur, desertum dicitur. S. Chrysost. hom. de Jephte.

Umbra, & somnium quoddam, est erraticus hic Mundus. S. Ephrem de judicii lamentatione.

Omnia Mundana, umbra, fumus, & bullæ, sunt. S. Nilus Cap. Paræn.

Mundus iste semper tendit ad non esse; & per momenta singula fluit ad nihilum. S. Laur. Just. discipl. mon. conversat. c. 1.

Mundus iste est instar domûs; quæ habet duas portas: unam ad intrandum, scilicet nativitatem; alteram ad exeundum, scilicet mortem. S. Vinc. Ferr. s. f. 4. Pasch.

Iste Mundus est ùt arbor; fructus ejus sunt honores, dignitates, divitiæ. Et quilibet vult colligere: sed jam minatur ruinam. Id. s. in Vigil. Pent.

§. V.

Mundus plenus periculis.

Ex Veteri.

Vallis autē sylvestris habebat puteos, multos bituminis. Gen. 14. 10. id est, Mundus habet multa retinacula. Hugo Card. in Ps. 58.

Timuit Elias, & abiit. 3. Reg. 19. 3. Non mulierem fugiebat Propheta tantus; sed sæculum. Nec mortem timebat, qui se obtulerat requirenti: & qui dicebat ad Dominum: recipe animam meam. Tædium vitæ istius sustinens, non cupiditatem: sed fugiebat sæcularem illecebram, & conversationis maculosæ contagionem. S. Ambros. l. de fuga sæculi c. 6.

Quoniam ipse liberavit me de manu venantium. Ps. 90. 3. Multi sunt venatores in isto Mundo, qui animas nostras venari conantur. S. Hieron hic.

Torrentem pertransivit anima nostra. Ps. 123. 5. Sæculum præsens est. Quia ergo omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos agri; hujusmodi levia facilè secum trahit torrens inundans. S. Bernardus D. 4. Pent. de David & Goliath &c.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Plenus est Mundus spinis: in terra sunt, in aere sunt, in carne tua sunt. Versari in his, & minimè lædi, divinæ potentiæ est, non virtutis tuæ. S. Bernardus s. 48. in Cant.

Scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris. Eccli 9. 20. Non dixit, juxta laqueos pertransis; sed *in medio laqueorum.* Utrinque nobis voragines, utrinque doli. Navigium Mundum esse puta; temonem, suppositam terram; velum cœlum.; vectores homines; mare subjectam abyssum: quomodo

igitur

igitur tantô naufragium tempore non esset factum ? S. Chrysost. hom. 15. ad pop. Antioch.

Spiritus vitæ erat in rotis. Ezech. 1. 21. Rotas vidit Ezechiel; sed spiritu vitæ plenas; in rotis Mundi non spiritus vitæ, sed mortis. Incert. Auth.

Ex Patribus, & aliis.

Paulisper te crede subduci in montis arduî verticem celsiorem: speculare indè rerum infrà jacentium facies; & oculis in diversa porrectis, ipse à terrenis contactibus liber, fluctuantes Mundi turbines intuere. Jam sæculi & ipse misereberis; tuique admonitus, & plus in Deum gratus, majori lætitiâ, quòd evaseris, gratulaberis. S. Cyprianus ep. 2.

Christianis Mundus hic pelagus est. Sicut enim mare adversis excitatum procellis, insilit, & tempestatem navigantibus facit; ità, & sæculum, perfidorum conspiratione commotum, perturbat Fidelium mentes: & tantâ diversitate hoc agit inimicos; ut, quid priùs evitandum sit, ignoretur. S. Ambros. in c. 8. ep. adRom.

In mari tempestas furit, stridunt procellæ; sed piscis natat, non demergitur, quia natare consuevit. Ergo tibi sæculum hoc mare est: habet diversos fluctus, undas graves, sævas tempestates. Et tu esto piscis; ut sæculi te unda non mergat. S. Ambros. de Sacramentis l. 3. c. 1.

Hoc sæculum mare est: habet amaritudinem noxiam, habet fluctus tribulationum, tempestates tentationum. Habet homines velut pisces de suo malo gaudentes, & tanquam se invicem devorantes. Calca mare, nè mergaris in mari. S. August. in Ps. 39.

Nolite credere, nolite esse securi: licèt in modum stagni fusum æquor arrideat; licèt vix summa jacentis elementi spiritu terga crispentur: magnos hic campus montes habet; intus incluso est periculum, intus est hostis. Expedite rudentes, vela suspendite. Crux antennæ figatur in frontibus: tranquillitas ista tempestas est. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Multi laquei, quocunque progredimur. Laquei in corpore, laquei in lege, laquei in templorum, Laquei in Philosophis, laquei in cupiditatibus: laque⁹ in pecunia, laque⁹ in religione, laqueus in studio castitatis. S. Ambr. l. 4. in Luc. 4.

Vincula complura sunt in hoc sæculo. Vincula sunt desideria vivendi, vincula sunt oblectamenta voluptatum, vincula sunt honorum, vincula conjugii. Id. in Ps. 118. Octon. 3. Concupivit anima mea.

Quis inter tot passiones hujus corporis, inter tantas illecebras hujus sæculi, tutum, atq; intemeratum, servare potest vestigium ? Respexit oculus; & sensum mentis avertit: audivit auris; & intentionem inflexit: inhalavit odor; & cogitationem impedivit: os libavit; & crimen retulit: tactus contigit; & ignem adolevit. Deniq̃ue, qui salvus esse vult, supra Mundum ascendat; quærat verbum apud Deum, fugiat hunc Mundum, terras relinquat: non enim potest percipere illud, quod est, & est semper; nisi priùs hinc fugerit. Id. l. de fuga sæc. c. 1.

In Scriptura sacra equi nomine, aliquando lubrica vita pravorum, aliquando dignitas temporalis, aliquando hoc ipsum præsens sæculum exprimitur. S. Gregor. mor. l. 31. c. 10.

Duplicem Mundus aciem producit contra militem Christi: blanditur, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos teneat voluptas propria, non nos terreat crudelitas aliena; & victus est Mundus. S. August. s. 1. de S. Vincentio M.

Mundus iste periculosior est blandus, quàm molestus; & magis cavendus, cùm se illicit diligis, quàm cùm admonet, cogitq̃ue contemni. S. August. ep. 144.

Res ipsæ singulis diebus, tubâ quâvis clariùs declamant; quàm sint omnia hujus Mundi vilia, quàm ridicula, quàm turpia, quàm periculosa, quàm profundi barathri. S. Chrysost. s. 14. in c. 8. ep. ad Rom.

Qualiter, ô anima tenera, & delicata; fragilis, & infirma; deliciis Mundi assueta; gaudiis hujus sæculi, tanquam fœcibus vinariis, more porcorum, inebriata; qualiter potuisses, inter tot, & tanta, antiqui hostis retia, inter tot falsa consilia, inter tam varia impedimenta, inter tot innumerabilia amicorum, consanguineorum vulnerantium jacula, in bono persistitisse: qualiter potuisses tot funibus peccatorum circumplexa, in bono profecisse? si non Spiritûs S. gratiâ fuisses misericorditer adjuta, & sæpius dulciter consolata, & refecta? S. Bonavent. s. solennit. de præsentat. pueri Jesu.

Amator Mundi, & voluptatum, homini à facie furentis unicornis fugienti similis: & dum currit, in ingentem scrobem ruit; ac ruendo manus extendens arborem quandam arripit, eamque arctissimè retinet sui securus. Respiciens autem, duos mures cernit; alterum candidum, atrum alterum, arboris, quam tenet, radicem perpetuò corrodentes, jamq̃ue pene amputantes. Atque insuper, conjectis in imam scrobem oculis, horrendum draconem conspicit, oculis ignem spirantem, rictumq̃ue pandentem. At rursum in gradu illo, cui pedes ipsius innitebantur, quatuor aspidum capita videt, è pariete, in quo consistebat, prominentia. Supernè autem nonnihil mellis ex ramis stillans conspicit. Quocirca, periculi omnis immemor, in illa dulcedine captanda totus defigitur. Unicornis mors est, scrobs Mundus, arbor vita, mures dies & nox; aspides quatuor humores corporis, draco Infernus, mellis guttula dulcedo Mundi. S. Joan. Damasc. hist. de Barlaam, & Josaphat c. 12.

Mundus in maligno positus est, plenus laqueis; plenus scandalis, & peccatis; circumseptus periculis, pravis colloquiis, iniquis consiliis, exemplis pessimis, & mortibus animæ infinitis. Petrus Blesens. ep. 142.

Mare tempestuosum Delphinum in aridam ejiciens. Lem: *propriis nec parcit alumnis.* S. August. s. 13. de V. D. attendite sæculum quasi mare. Amas sæculum ? absorbebit te: ama-

amatores suos vorare novit, non portare. Picin.

§. VI.

Mundus Deo, & Filio ejus, contrarius.

Phantasma est. Matth. 14. 26. Putabant se Phantasma videre. Phantasma est apparitio incorporeæ rei subfigura corporea. Est apparitio umbrosa sub indistincta figura. Est apparitio, quæ fit sensib⁹ conturbatis timore, aut aliquâ passione. Est aliquid existimatum aliud, quàm id quod est. In nocte Christus in adjutorium veniens, daturus requiem fatigatis, securitatem credentibus, creditur esse phantasma. Regnat adhuc hæc pessima existimatio super terram. Existimant phantasma Judæi omnia mysteria Christi; hoc Pagani, hoc Philosophi naturales: & impossibilia, & quædam deliramenta, credunt Christi humiles actiones; & velut phantasma fictum, Christi mysteria. Vitam, & doctrinam, existimant fictiones. Assentiunt autem his graviori delictô Christianorum perfidi peccatores: qui, si credunt quandoque Christi mysteria; phantasmatibus ejus mores attribuunt, pauperem pro Christo fieri, castratum esse propter regna cœlestia, vivere in dejecta prudentia, vilescere coram hominibus, castigare corpus, & reducere in animæ servitutem, insistere vigiliis, orationibus intentos quærere solitudines, patienter perpeti passiones, illatas injurias quietô animô tolerare, alienum fieri à parentibus, cognatis, & notis: adhuc dicunt esse phantasma, & phantasticos; imò vesanos reputant talium sectatores. Simon Cass. l. 4. c. 9.

Ite in castellum. Matth. 21. 2. Interdum castellum generaliter signat totum Mundum, qui ab initio prædicationis Apostolicæ contra illos erat, qui verbum Evangelii, quod illi prædicabant, recipere nolebant. Haymo hom. in D. 1. Adv.

Quod in hoc Mundo contemptui, hoc pretiosum est apud Deum. S. Ambros. Octon. 3. in Ps. 118. Auser à me opprobrium.

Elegit Christus in cruce contraria sapientiæ Mundi. Tu magnipendis temporalium suavitates; amaricatus est Christus. Tu magni pendis honores; vilificatus est Christus. S. Bonavent. s. 2. hexam.

Christus despiciendo damnavit, quæ Mundus amabat; patiendo probavit, quæ Mundus horrebat; & illam veritatem docuit, per quam ascenderetur in cœlum. Sim. Cass. l. 13. c. 13. Matth 27. 11.

§. VII.

Mundus malus, noxius, vilis, ingratus.

VEnerúntque duo Angeli Sodomam vespere. Gen. 19. 1. Per Sodomam significatur Mundus. Hugo Card. hic.

Abraham autem consurgens intuitus est Sodomam. &c. Gen. 19. 27. 28. Abraham est quilibet vir justus, qui Mundum intuetur; nec videt de illo ascendere, nisi fumum superbiæ, & favillam inanis gloriæ, quæ de vanitate procedunt. Id. hic.

Jezabel depinxit oculos suos stibiô. 4. Reg. 9. 30. Jezabel est Mundus iste; qui depingit oculos, ut pulcher appareat; cùm sit turpis. Id. hic.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto? Cant. 8. 5. Desertum est Mundus propter abundantiam mali, & inopiam boni. Hugo à S. Vict. hic.

Onus Babylonis. Is. 13. 1. Babylon, quæ interpretatur *confusio;* eò quòd ibi ædificantium turrim sermo confusus sit. Spiritualiter Mundus iste intelligitur, qui in maligno positus est; & non solùm linguas, sed opera singulorum, mentesque confundit. S. Hieron. hic.

Venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariæ locus. Matth. 27. 32. Moraliter Mundus dicitur Calvariæ locus; ubi corda malorum decalvata sunt, id est, ornatu rectarum cogitationum, & affectionum, nudata. Hugo Card. hic.

Cum eo crucifigunt duos latrones, unum à dextris, & alium à sinistris. Marc. 15. 27. Latro sinister est Mundus: qui Christo crucifixo, id est, membris ejus crucem portantibus, insultare non cessat. Id. hic.

Misit Saul ad Isai dicens: stet David in conspectu meo. 1. Reg. 16. 22. Et tamen 1. Reg. 17. 55. quærit: *de qua stirpe descendit hic adolescens?* Unde tanta oblivio in rege? Assentior Lyrano, qui putat eam ortam esse à diabolica perturbatione. Hoc habet Mundus ingenium, acceptum à diabolo; ut suorum penitus obliviscatur, & minimè suos noscat. Baeza l. 7. c. 1. §. 4.

Erit igitur mihi servus sempiternus. 1. Reg. 27. 12. Davidi, ob illustres de Amalecitis, de Gessuri, de Gerzi, relatas victorias, Rex Gethæus dixit: *erit igitur &c.* O ingratum regem! ob tot labores, pericula spreta, hostes debellatos; servitus promittitur eáque sempiterna? spolia, tituli, honores, cum eo dividendi erant, amicitiæ fœdera ineunda. Sic oleum, & operam, perdit, qui Mundô servit. Stengelius t. 3. Jud. div. c. 15.

Est hujus sæculi figura humi depressa, vilis, temporalis; nihil habens sublime, nihil stabile, nihil recti; sed omnia perversa. S. Chrysost. s. 20. in c. 12. ad Rom.

In taberna Mundi venditur vinum, quod hominem ducit in oblivionem sapientiæ. S. Bonavent. s. 2. hexam.

§. VIII.

Mundi festa desinunt in luctu.

RIsus dolori miscebitur, & extrema gaudii luctus. Prov. 14. 13. *Convertam festivitates vestras in luctum; omnia cantica vestra in planctum.* Amos 8. 10. Statua Nabuchodonosoris habebat caput aureum, & pedes terreos. Dan. 2. 32. *Sordes ejus in pedibus ejus: nec recordata est finis sui.* Thren. 1. 9. *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & cùm inebriati fuerint, tunc id*

quod deterius. Joan. 2. 10.

Dulcedo hujus sæculi ad tempus fauces inducat; sed in magnam amaritudinem postea convertetur. S. Aug. in Ps. 123.

Fumus. Lem. *Ascendendo deficit.* Picinelli.

§. IX.

Mundus miser miseros facit.

Quid existis in desertum videre? Matth. 11. 7. Deserto Mundus hic comparari videtur. Adhuc incultus, adhuc sterilis, adhuc in fœcundus. S. Ambros. in Luc. 7.

Sedens super asinam, & pullum filium subjugalis. Matth. 21. 5. Propterea sedit Dominus hodie super asinam subjugalem, afflictam, & inhonoratam: ut apertè insinuaret; quòd magnificentia Mundi asina sit. Subjugalis propter vilissimam servitutem: quia quò super plures ambitiosus satagit dominari; eò necesse habet, pluribus subjugari. Est afflicta propter angustias maximè cordiales; quas, velit, nolit, necesse est ei pati. S. Bernardinus s. 5. art. 1.

Nec hoc vos consternet, quòd segregati estis à Mundo. Si enim recogitamus, ipsum Mundum magis carcerem esse; exisse vos è carcere, quàm in carcerem introisse, intelligemus. Majores tenebras habet Mundus, graviores catenas induit Mundus, quæ ipsas animas hominum constringunt; pejores immunditias exspirat Mundus, libidines hominum. Plures postremò Mundus reos continet; scilicet universum hominum genus. Tertull. lib. ad Martyres.

Habet Mundus iste noctes suas, & non paucas. Quid dico, quia noctes habet Mundus? cùm pene totus ipse sit nox, & totus semper versetur in tenebris. Id. s. 75. in Cant.

O Munde immunde! licèt videaris nutritor corporum; tamen carcer es animarum. Idiota comtemplat. l. 3. c. 1.

Semper dies mali in sæculo. S. August. in Ps. 83.

Vincula hujus Mundi asperitatem habent veram, jucunditatem falsam; certum dolorem, in certam voluptatem; durum laborem, tiuidam quietem; rem plenam miseria, spem beatitudinis inanem. Id. ep. 59.

Quantò magis ad Mundum accedis, tantò longiùs à Deo recedis. Quantò magis foris es sapiens, tantò magis stultus intus efficeris. Quantò magis extra lucraris, tantò magis intus perdis. Quantò magis intemporalibus es sollicitus, tantò magis in spiritualibus es mendicus. S. Bernardus s. de miseria humana.

Postrema Mundi ætas plena est malis, tanquam morbis senectus. S. Eucherius ep. Paræn. ad Valerianum.

In hoc senio sæculi, in hac hora novissima, in præcursione Anti-Christi, Mundus, tanquam senex delirus, phantasias plures, & illusiones, somniis similes, pati habet. Joan. Gerson. tr. de distinct. verar. visor. à falsis.

§. X.

Mundus spernendus, fugiendus.

Num. 1.

Symbola.

EGredere & de domo patris tui. Gen. 12. 1. id est, de hoc sæculo nequam, & conversatione ejus: ut pater Mundus, & mater concupiscentia, sint nobis mortua; & nos ipsis: ut verè dicamus: *Mundus mihi crucifixus est, & ego Mundo.* Hugo Card. hic.

Profectique sunt filii Israel de Rameste. Ex. 12. 37. Primus transitus est de Ægypto, secundus de deserto. Primò transi de Mundo ad teipsum. Mundum amâsti? Mundum despice, & transi. Desere curas sæculi, & age curam tui; & incipies esse cultor eremi. Rediens de Ægypti tenebris, de erroribus mundanis, ad secreriora cordis; nihil aliud invenies, nisi locum horroris, & vastæ solitudinis. Hæc est enim terra illa deserta, invia, & inaquosa: conscientia videlicet diu neglecta, omnino inculta, spinis, & tribulis, obsita, & omni horrore plena. Rich. à S. Vict. tr. de exterminat. mali &c. c. 5. Statim absque dubiô, ut Ægyptum deserueris; ut Mundum post te totum rejeceris; perit causa timoris, causa doloris, radix amaritudinis: radix siquidem malorum omnium est cupiditas. Id. ib. c. 1.

Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. Deut. 11. 24. Pede calcare Mundum, contemnere est; per cujus contemptum dominatio acquiritur Mundi. S. Bernardinus s. 8. tr. de octo beatitud.

Si quidem per viam finium eorum ascenderit contra Bethsames &c. 1. Reg. 6. 9. Velut de domo, solis sunt Bethsames, qui contemptis terrenis omnibus, veri luminis splendoribus illustrantur. De domo quidem solis sunt, qui jam omni Mundo sepulti, ad videndam conditoris sui claritatem flammâ miræ dilectionis inardescunt. S. Gregor. hic.

Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum. Ps. 17. 34. Qui perfecit amorem meum ad transcendenda spinosa, & umbrosa implicamenta hujus sæculi. S. August. hic.

In Idumæam extendam calceamentum meum. Ps. 59. 10. Idumæa interpretatur *terrena* & significat Mundum: in quam vir justus extendit calceamentum; calcando, & contemnendo, ipsum. Hugo Card. hic. Calceamentum autem, quod fit de corio mortui animalis, & munit pedes, significat memoriam mortis: quæ bene munit pedes, id est affertus; nè ad obices, quos offert Mundus, offendat. Id. ib.

Præcepit turba, ut discumberent super terram. Matth. 15. 35. Ut notetur constantia in contemptu Mundi. Id. hic.

Ecce duo cæci clamaverunt. Matth. 20 30. Quis est, qui clamat ad Christum? qui contemnit Mundum, clamat ad Christum: qui spernit sæculi voluptates, clamat ad Christum. S. August. s. 18. de V. D.

Quid

Quid existis videre. Luc. 7. 24. Ut avitulæ nidificantes, exteriùs spinas, & vepres; interiùs pennulas, molles, levesque res ponunt: sic justi exteriùs dura vestimenta, asperitatem, mortificationes; interiùs suavitatem spiritûs, induunt. Stella hîc.

Revera quid aliud sæcularibus, quàm ludere videmur? cùm, quod ipsi appetunt in hoc sæculo, nos per contrarium fugimus; &, quod ipsi fugiunt, nos appetimus. More scilicet joculatorum, & saltatorum; qui capite missô deorsum, pedibusque sursum erectis, præter humanum usum stant manibus, vel incedunt. Hôc castô, & religiosô, ludô ludebat, qui dicebat: *Spectaculum facti sumus Mundo & Angelis, & hominibus.* 1. Cor. 4. 9. S. Bernardus ep. 87.

Num. 2.

Exempla spernentium.

Cui soror pueri: vis ut vocem ibi mulierem Hebræam, quæ nutrire possit infantulum? Ex. 2. 7. Cùm plures Ægyptia admovissent ubera; Moyses puer avertebat faciem. Idem, cùm Pharao, pueri vernustatem miratus, coronam suam capiti ejus imponeret, puer coronam projecit in terram, & fregit. Hugo Card. hîc.

Super pupillum irruìt is. Job. 6. 27. Pupillum se Job dicit: quia concupiscentia mater, & Mundus pater, mortui sunt ei; ut verè possit dicere: *mihi Mundus crucifixus est.* Gal. 6. 14. Hugo Card. hîc.

Mihi Mundus crucifixus est. Gal. 6. 14. non amanti divitias; non amanti honores sæculi; non amanti quæ sua sunt; sed quæ Jesu Christi: non amanti, quæ videntur; sed quæ non videntur: non cupido vitæ; sed ei, qui festinat dissolvi, & esse cum Christo; crucifixus est Mundus. S. Ambros. l. 6. in Luc. c. 7. Si mihi crucifixus est Mundus, scio, quia mortuus est. Non diligo eum; scio, quia præteriit: non concupisco eum; scio, quia corruptela consumet hunc Mundum: quasi fœtidum vito; quasi luem caveo; quasi nociturum relinquo. Id. ib. Invicem ergo sibi mortui sunt, & Mundus Apostolo, & Apostolus Mundo: dum nihil concupiscit Apostolus Mundi; & dum nihil habet Mundus suum, quod agnoscat in Paulo. Sicut & Dominus ait. Joan. 14. *Venit princeps Mundi hujus, & in me non habet quidquam.* Id. hîc in ep. ad Gal. 6. acsi diceret: ad alia quidem omnia mortuus suum; non sentio, non attendo, non curo: si quæ verò sunt Christi; hæc vivum inveniunt, & paratum. S. Bernardus s. 7. de peregrino, mortuo, & crucifixo.

§. XI.

Mundum spernendi alia motiva.

Ex Veteri, & Novo.

Orphano tu eris adjutor. Ps. 10. 14. Id est, ei, cui moritur pater hic Mundus, per quem carnaliter genitus est; & jam potest dicere: *Mundus mihi crucifixus est, & ego Mundo*: talibus enim pupillis pater fit Deus. S. Augustus. hîc.

In lectulo meo per noctes quæsivi &c. Cant. 3. 1. Lectulum sibi sancta anima in nocte facit; dum, omnes perturbationes Mundi fugiens, secretum comparat, in quo requiescat. S. Gregor: hîc.

Quod signum adventûs tui, & consummationis sæculi? Matth 24. 3. Hoc à Christo quivis tyro exquirat, quando Mundus in corde desinet Jesu adventu illustratô? Nam nunquàm finitur Mundus in nostro corde, nisi illud invisat, & fœcundet, Deus ingressu suô: nec ille eor visitat, nisi prius in eo Mundus finiatur. Oliva l. 9. Strom. hîc.

Misit servum suum horâ cœnæ dicere invitatis, ut venirent. Luc. 14. 17. Cùm cuilibet perversè agenti dicimus: convertere, Deum sequere, Mundum relinque; ubi hunc, nisi ad Dominicam cœnam, invitamus? S. Gregor. hom. 36. in Evang. Si cuncta Mundi relinquere non potestis; sic tenete, quæ hujus Mundi sunt, ut tamen per ea non teneamini in Mundo; ut terrena res possideatur, non possideat; ut sub mentis vestræ sit dominio, quod habetis: nè mens vestra, dum terrenarum rerum amore vincitur, à rebus suis ipsa magis possideatur. Sit ergo res temporalis in usu, æterna in desiderio. Id. ib.

Regnum Dei intrà vos est. Luc. 17. 21. Tunc verè dicitur regnare Deus, quando nihil mundanum in animabus nostris versatur; sed omnino aliter vivitur, quàm Mundus solet. Theophylactus hîc.

Nunc princeps hujus Mundi ejicietur foras. Joan. 12. 31. Mittitur diabolus foras, quando ex toto corde huic Mundo renuntiatur. S. Augustus. lib. de agone Christiano c. 1.

Surrexit Saulus de terra; apertisque oculis nihil videbat. Act. 9. 8. Visum perdidit ad videndum Mundum: *apertis oculis nihil videbat*, nihil terrenum; sed videbat interioribus oculis Christum. Cœcus fuit, ut se à Mundo averteret, & Mundum ulterius non amaret. S. Bonavent. s. 1. in Convers. S. Pauli.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil appetere jam, nihil desiderare de sæculô, potest, qui sæculô major est. S. Cyprianus ep. 2.

Exeundum nobis est de Ægypto, relinquendus est Mundus; si volumus Domino servire. Orig. hom. 3. in Exod.

Et tu, si vis tanquam Deus peccatoribus esse terrori, regibus reverentiæ; ut tanquam Deo tibi videantur subjecti, quia operaris in Dei nomine; contemene, quæ sæculi sunt; & Dominicæ Passionis opprobrium contende omnibus præferre divitiis. S. Ambros. in Ps. 118. s. 8.

Ergo eorum (Apostolorum) imitatores non solvant tributum, quibus Deus portio est. Ideo Dominus ait: *reddite*, id est, vos reddite, qui protulistis imaginem Cæsaris, apud quos invenitur: ego autem nihil debeo Cæsari, quia nihil hujus Mundi habeo. Venit enim hujus

Mundi princeps, & in me inveniet nihil. Nihil debuit Petrus, nihil Apostoli mei, quia non sunt de hoc Mundo. S. Ambros. ep. 1. ad Justum.

Fugiamus ergo hinc; ubi nihil est; ubi inane est omne, quod magnificum putatur esse; ubi &, qui se putat quid esse, nihil est; & omnino non est. Id. l. de fuga sæculi c. 5.

Relinquamus ergo umbram, qui solem quærimus; deseramus fumum, qui lumen sequimur: fumus iniquitas est; quia sicut fumus oculis, sic iniquitas, utentibus eâ. Umbra est vita &c. Id. ib.

Sed, qui fugit, velociter fugiat, nè comprehendatur; velociter deprædetur hunc Mundum, ùt Hebræus Ægyptum. Qui parturit, pariat; nè onustô, & degravatô iniquitatibus mentis, uterô, fugere non possit: & fugiat, non quasi lactentem ferens; sed quasi expeditum; non parvulum gestans; sed perfectum in Christo exhibens. Fugiat, non quasi feriatus in Sabbatho; sed tanquam operarius in negotio: neque tanquam sterilis in frigore; sed tanquam opimus in messe. Id. ib. c 6.

Quid magnũ est, pro illa æterna, cœlestiq; patria, cuncta sæculi hujus, quâlibet jucunda, blandimenta contemnere. Si pro hac temporali, atque terrenâ, filios Brutus potuit & occidere; quod illa facere neminem. cogit. S. August. de Civit. l. 5 c. 18.

Vult te Mundus absorbere; tu absorbe Mundum, & trajice illum in corpus tuum; macta, & manduca. Id. in Ps. 34.

Pereant omnia, & dimittamus hæc vana, & inania; conferamus nos ad inquisitionem veritatis. Vita hæc misera, est mors incerta. Si subitò obrepat, quô modô hinc exibimus? Quid cunctamur, relictâ spe sæculi, conferre nos totos ad quærendum Deum, & vitam beatam? Id. lib. Conf. 6. c. 11.

Pudet, ac piget, me talia pati, qualia Mundus iste agit. Id. in Man. c. 5.

Qui sic operantur ea, quæ Dei sunt, ut tamen & quædam, quæ sunt sæculi, non relinquant; sacrificium, & non holocaustum, offerunt. Qui autem cuncta, quæ Mundi sunt, deserunt; & totam mentem igne divini amoris accendunt; hi nimirum omnipotenti Deo sacrificium, & holocaustum fiunt. S. Gregor. hom. 12. in c. 3. Ezech. in fine.

Quisquis ea, quæ Mundi sunt, agere appetit, quasi vigilat; quisquis verò internam quietem quærens hujus Mundi strepitum fugit, velut obdormiscit. Id. mor. l. 5. c. 22.

Mundana hæc omnia postpone: parva enim sunt, quæ relinquis; maxima verò, quæ dantur à Domino. S. Cyrill. Jeros. Catech. 1.

Grandis exultatio animæ est, cùm parvô contentus fueris, Mundum habere sub pedibus, & omne. S. Hieron. l. 2. adv. Jovinianum.

Nihil potius esse duco, quàm si, compressis sensibus, extra carnem, & Mundum, positus, nullas res humanas attingens, nisi quatenus summa necessitas flagitat; tecum, & cum Deo colloquens, supra res omnes, quæ sub aspectum cadunt, vivas. S. Gregor. Naz. or. de recta doctr. sententia.

Curabis, ut solas divinitatis opes tibi compares; Mundumque universum araneorum telis similem semper arbitreris. Id. in Sententiis.

Deo servire quispiam non potest, nisi omnia, quæ in hoc Mundo sunt, propter Deum spreverit. S. Gregor. Niss. l. de vita Moysis.

Cui Christus incipit dulcescere, profectò necesse est amarescere Mundum. S. Bernardus s. in illud Sap. 7. Sapientia vincit malitiam.

Qui pecuniam diligit, non satiatur; qui luxuriam diligit, non satiatur; qui gloriam quærit, non satiatur. Denique qui Mundum amat, nunquam satiatur. Novi ego homines satiatos hôc Mundô, & ad ejus omnem memoriam nauseantes. Novi satiatos pecuniâ, & satiatos honoribus, satiatos voluptatibus, & curiositatibus hujus Mundi; nec mediocriter, sed usque ad fastidium satiatos. Et facilè est cuique nostrum hanc satietatem per Dei gratiam obtinere: neque enim parit hanc copia, sed contemtus. Id. s. ad Clericos de contemptu Mundi c. 22.

Qui Mundum diligit, sæpe tristitiâ afficitur; qui autem contemnit ea, quæ in Mundo sunt, in perpetua lætitia versabitur. S. Nilus or. 5. de tristitia.

Qui Mundum diligit, is, necesse est, ut subinde contristetur, & mœreat: qui autem, quæ in Mundo sunt bona, nè tantilli quidem ducit, jugi lætitiâ perfruetur. S. Antiochus hom. 20.

Si quis Mundum omnino odit, hic tristitiam effugit. Porrò si quis quâlibet visibilium rerum affectione mordetur, tristitiâ nondum liberatus est. Joan. Chimacus. gr. 2.

Pulchrum est, à Mundo occidere ad Deum, ut ad ipsum oriamur. S. Ignatius M. in ep. quam citat in vita Metaphrastes ad Rom.

Ille plenè omnia terrena possidet, qui omnia hujus Mundi plenè despicit, & contemnit. S. Bonavent. Stim. amor. c. 1.

Mundus est derelinquendus; quia à Deo est excommunicatus: *ego pro eis rogo, non pro Mundo.* Mundus est contemnendus, quia malis legibus institutus. Fugiendus est Mundus, quia nullis bonis fructibus est ornatus. Quis est tam pravus, tam facinorosus; qui ibi habitare vellet, ubi nulla justitia servaretur, nullus bonus usus haberetur. Sed passim omnes caperentur, expoliarentur, & mortibus traderentur? Nonne videtis aves? nonne feras sylvestres, nec non in mari pisces, loca fugere sibi nociva; & quærere sibi, & filiis loca tuta. Unde dicitur in Apoc. 18. 4. *exite de* Babylone *populus meus; ut nè participes sitis delictorum ejus.* Id. s. 74.

Esus panis post ablactationem datur infanti; & homo; qui vult delectari in divinis; priùs se debet à sæculo, velut infans ab uberibus maternis, abalienare. S. Isaacus de contemptu Mundi l. 1. c. 2.

Temulentum est quoddamodo bonum inter mortales, ac nemine etiam concutiente vix consistit. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 126.

Albertus Archi-Ep. Moguntinus, & S. R. E. Card. sepulchro inscribi voluit: *Pernoctavi hic in Mundo; omnes sequimini.*

§. XII.

§. XII.

Mundus in omnibus patitur defectum.

Ex Veteri.

Scatere cœpit vermibus. Ex. 16. 20. Manna in diem colligebatur; &, si ultra diem manebat, in vermes convertebatur. Sic, quidquid dulce, glorioſum, in Mundo eſt; ſi ultra diem producitur, nauſeam generat, vermes producit. Baeza t. 2. l. 11. c. 7.

Defecerunt aquæ Jordanis. Joſ. 4. 7. Et in obſidione Bethuliæ. Judith. 7. 11. *defecerunt ciſternæ. Defecerunt in vanitate dies eorum.* Pſ. 77. 33. *Defecit caro mea, & cor meum.* Pſ. 72. 26. *Defecit in dolore vita mea,* Pſ. 30. 11.

Jericho autem clauſa erat. Joſ. 6. 1. Jericho *defectus*, ſive *luna*, interpretatur: ſignificat autem hunc Mundum mutabilitati, & defectioni, obnoxium. S. Rupertus hîc c. 10.

Panis defecit in ſitarciis noſtris. 1. Reg. 9. 7. O inopem, & medicum Mundum! omnia ipſi deſunt; & tamen omnia ſe habere jactitat. Beſſeus D. 2. Epiph.

Nutrivi illos cum jucunditate; dimiſi autem illos cum fletu, & luctu. Baruch. 4. 11.

Ex Novo.

Oſtendit ei omnia regna Mundi. Matth. 4. 8. Vanitas harum proſperitatum temporalium etiam ex hoc appareat; quòd dicitur diabolus in momento oſtendiſſe Chriſto D. omnia regna Mundi. Hinc illud Pauli 1. Cor. 7. 31. *præterit figura hujus Mundi.* Diez. Mundi vanitas.

Lampades noſtræ extinguuntur. Matth. 25. 8. Virgines fatuæ habent parva vaſcula, nec oleô replentur; ſed etiam in parvis deficit. Sylveira in Joan. 4. 28.

Quia ſuper pauca fuiſti fidelis. Matth. 25. 21. Quæ illa pauca? certè omnia illa, quæ in hoc Mundo pretioſiſſima æſtimantur. Ramirez in ep. 2. S. Hieron. notandum, quòd omnia, quæ in præſenti habemus, licèt magna videantur, & plurima; tamen, comparatione futurorum, pauca, & parva, ſunt.

Villam emi &c. Luc. 14. 18. Nota: alter villam, alter juga emit. Unde non mirum, ſi fructus ſequatur nullus in Mundo; cùm vel ager deſit ementi boves, vel juga non adſint poſſeſſori villæ. Sanè qui villam emit, emere, debuit & juga. Alterum ſemper Sæcularibus deeſt: cui fortuna abundat, virtus deeſt. Si dives eſt, non prudens &c. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Deficiente vinô. Joan. 2. 3.

Ex Variis.

Quid vis? utrùm amare temporalia, & tranſire cum tempore? an Mundum non amare, & in æternum vivere cum Deo? S. Auguſt. tr. 2. in ep. S. Joan.

Quid poteſt Mundus promittere? quidquid libet, promittat; fortaſſis craſtino moriturœ promittit. Id. tr. 3. 16.

Vir opulentus, & principum favore magnus, à quodam interrogatus, quid ad omnem fortunam ſibi deeſſe putaret? reſpondit: clavum unicum, quo fortunam tam propitiam affigam, nè avolet. Sed hactenus hic clavus nunquam eſt repertus. Drexelius Opuſc. 7. Joſeph. cap. 12. §. 2.

Luna plena. Lem. *At citò deficit.* S. Iſidorus in Joſ. 7. Luna Mundi hujus ſpeciem tenet: quia ſicut luna menſtruis completionibus deficit; ità hic Mundus ad completionem temporum currens, quotidianis defectibus cadit. Picinelli.

TITULUS XXVI.
MUNERA.

§. I.

Faciunt gratum.

Isaac amabat Eſau, eò quòd de venationibus illius veſceretur. Gen. 25. 28. Dignior erat Jacob, ob virtutis, & ingenii, præſtantiam. Eſcobar mir. Chr. t. 1. l. 10. Sect. 1. Obſ. 5.

Accipe munuſculum de manibus meis: ſic enim vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei. Gen 33. 10. Quis ferreum pectus mollefecit, agreſtem vultum Eſau mutavit in divinum? obſata, & accepta munera. Arcones Diſ. 3. in Iſ. c. 1.

Accidit, ut peccarent duo Eunuchi. Gen. 40. 1. & ſequ. Ex quibus ſomniorum circumſtantiis Joſeph alterius fortunam conjicit, & alterius calamitatem? Unus munera largitus eſt: *& tradidi poculum* Pharaoni. Alter non eſt largitus. Naxera in Joſ. 1. §. 48.

Tradidi poculum Pharaoni. Gen. 40. 11. Vel in ſomno de largitione curat, qui liberalis; clauſis oculis manus aperit. Piſtor ſomnians nihil offert. Tam dignus hîc ſupplicio, quia ad avaritiam pronus; quàm ille præmiô, qui non ſibi vinum, ſed Pharaoni, propinat. Alvarez Illuſtr. 44.

Sumite de optimis terræ fructibus &c. Gen. 43. 11. Abulenſ. hîc: præmonuit illos Jacob, aliqua munera deferre illi viro; ut placabilis illis eſſet. Noverat enim Jacob; quanta vis ſit muneribus: quia animos iratos conciliant, & amorem cauſant.

Tollite in manibus cibaria & occurrite eis, & dicite: ſervi veſtri ſumus; fœdus inite nobiſcum. Joſ. 9. 11. Munera offerunt; ut ſe dignos adſtruant amicitiâ. Nec

falluntur: suscepérunt de cibariis eorum; fecitque cum eis Josua pacem. Naxera hic.

Obtulitque munera Eglon regi Moab. Judic. 3. 17. 19. Regis Eglon ingreditur aulam Hebræus Aod, aitque, se velle cum rege loqui sinè testibus. *Imperavitque* rex *silentium; egressisque omnibus, qui cum eo erant, ingressus est Aod ad eum.* Si rex Eglon per multos anno. assiduis bellis Israelitas attriverat; cur modò tam facilem aditum præbet Duci Aod, & cum eo solus sermonem miscet? dixerat jam sacer Textus, *obtulit munera &c.* Ea enim munerum conditio est, & potentia; ut principum animos alliciat, januas palatii referet, & regios favores facillimè consequatur. Alvarez. Illustr. 44. in Gen. 40.

Stellio moratur in ædibus regis. Prov. 30. 28. Quomodo stellio, exiguum animal, alta obtinet? Manibus nititur. Alas non habet, sed manus habet; largis manibus fastigia conscendit. Naxera in Jos. 9. §. 19.

§. II.

Munera SS. trium Regum.

Matth. 2.

IN auro regem, in thure Sacerdotem, in myrrha inconcorruptibilem, quamvis passibilem, profitentur. S. Cyprianus de stella, & magis.

Thus Deo, myrrham homini, aurum regi, offerunt S. Leo s. 1. in Epiph.

Imperator est, auro debet ornari: Dominus; incensum ei debet offerri: homo factus pro nobis, ut habitaret in nobis; de myrrha debet fieri sepultura. S. Fulgentius s. in Epiph.

Scientiam isti, & obedientiam, & charitatem, figuraliter offerebant. S. Chrysost. hom. 8. c. 2. in Matth. c. 2.

Aurum regi, thus Deo, morituro myrrham, Dominicæ devotioni offerunt. S. Chrysol. s. 158.

Alii in his muneribus intelligere volunt Physicam, Ethicam, & Logicam; quas post fidem ad laudem Dei iste Mundus obtulit. V. Beda hic.

Existimo myrrham esse primam oblationem incipientium, deinde thus proficientium, denique aurum perfectorum. Guarricus s. in Epiph. Dom.

Offerte aurum dilectionis ardentissimæ; offerte thus contemplationis devotissimæ, offerte myrrham contritionis amarissimæ. Aurum dilectionis, propter bona collata; thus devotionis, propter gaudia præparata; myrrham contritionis. propter peccata perpetrata S. Bonavent. 4. solennit. de Magor. Adorat.

Obtulerunt aurum tanquam potentissimo regi; thus tanquam potentissimo Judici; myrrham tanquam benignissimo Patri. Id. s. 26. in Epiph.

Quidam sunt boni perfectè; & isti offerunt Deo aurum: quidam sunt boni mediocriter; & isti offerunt Deo thus: quidam sunt mali; & isti offerunt Deo myrrham, per amaritudinem. S. Vinc. Ferr. s. 4. in Epiph.

Aurum Deo offerimus, cùm per patientiam probati, in tribulationibus non deficimus. Thus ei in ara cordis incendimus, cùm, internò ejus amore flagrantes, per studium compunctæ, & lacrymosæ orationis, ei placere contendimus. Myrrham quoque de nostri cordis arca proferimus, cùm pro ejus amore, vigilando, orando, jejunando, petulantiam carnis edomamus. B. Ivo Carnot. s. de Epiph. D.

Offeramus ei de thesauro temporalium aurum; de thesauro corporis myrrham; de thesauro cordis odoriferum thus. Aurum illi offert, qui temporales divitias, quas possidet; in toto, vel in parte, Deo dicat; vel pauperum usibus tribuit. S. Thom. Vill. s. in Epiph. D.

Per aurum eleemosyna, thus oratio, myrrham mortificatio carnis. Hugo Card. hîc.

Hæc quoque munera & nos quoque spiritualiter Christo quotidie offerre debemus. Per aurum enim significatur fides illuminata, vel donum sapientiæ, vel charitas fervida. Per thus verò figuratur bonæ famæ suavitas, vita exemplaris; vel affectuosa, & dulcis oratio. Per myrrham signatur mortificatio carnis, seu bona opera. Dionys. Carth. hîc.

TITULUS XXVII.
MUSICA.

QUandocunque spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam. &c. 1. Reg. 16. 23. Potior vis hujus citharæ erat supernaturalis: nimirum quòd David citharæ pulsu mentem suam excitabat; & ferventiùs oravit Deum pro Saulis salute. Unde Deus eum exaudiens, ob Davidis ferventes preces, & merita, abigebat dæmonem à Saule, & sibi restituebat. Rupertus per citharam accipit dulcedinem prædicationis Evangelicæ: hæc enim suâ suavitate ad se rapuit omnes gentes. Cornelius hic.

In voce exultationis, & confessionis, sonus epulantis. Ps. 41. 5. Si velis, teipsum efficies citharam; cùm carnis membra morte affeceris, & animæ cum corpore pulchrum concentum effeceris. S. Chrysost. hîc.

Cùm vidisset tibicines. Matth. 9. 23. hoc est, quosdam lugubre carmen canentes, ad provocandum fletum in aliis. Tales inferebantur olim in funere magnarum personarum. Sicut enim quædam symphoncæ melodiæ, seu cantûs, provocant ad audaciam, sicut in bellis; quædam ad lætitiam; quædam ad devotionem: sic quædam inducunt & planctum. Dion Carthus. hic.

Ubi tympana sonant, tibia clamitat, lyra garrit, cymbalum concremat; quis ibi Dei timor? S. Hieron. tom. 2. adversus Helvidium.

Elemen-

Elementum Musicæ est unisonum. Musica est plurium dissimilium in unum redactorum concordia. Rich. à S. Vict. tr. Exposit. l. 1. c. 8.

Restat, ùt arbitror, Musicorum voluptas. Habes organum ex diversis fistulis Sanctorum Apostolorum, Doctorumque omnium Ecclesiarum, aptatum quibusdam accentibus, gravi, acutô, & circumflexô: quos Musicus ille Dei, Spiritûs S. per verbum tangit, implet; & resonat. S. Prosper de promissionibus &c.

Musici, diaboli sunt adulatores. Ugo Carens. in c. 9. Prov.

Musicam Philomelæ debemus, si Democrito fides. Nieremberg. hist. nat. l. 1. c. 13.

N.

Titulus I.

NATIVITAS D. JESU.

§. I.

Figurata, & prædicta.

Sara uxor tua pariet tibi filium, vocabisque nomen ejus Isaac. Gen. 17. 19. Isaac *risus* interpretatur, quô nomine rectè seminis Abrahæ, qui est Christus, felix nativitas significatur: qui universitati Sanctorum, quorum ex carne vera caro, & verus homo ipse est, sempiterni risus, & interminabilis gaudii, causa est. Quod gaudium, vel quem risum, omnium pulchrè unus illorum prægustavit, clausus adhuc in utero: *exultavit infans in gaudio &c.* Luc. 1. 44. Rupertus l. 5. c. 35. in Gen.

Risum fecit mihi Deus. Gen. 21. 6. Quis est autem Spiritualis risus, & gaudium Electorum? nisi is, de quo Angelus ait pastoribus. Luc. 2. 10. *evangelizo vobis gaudium magnum.* Dion. in Matth. Carth. 1. 2.

Hæc est Bethlehem. Gen. 35. 19. id est, *domus panis*, à fertilitate, quæ ibi fecit post famem; quæ acciderat tempore Elimelech, ùt habetur Ruth c. 1. 1. Sicut Rachel Benjamin, ità B. Virgo peperit Christum in Bethlehem; quasi suum Benoni, id est, *virum doloum.* Ephrata Hebr. significat *fertilem, fructiferum*: est enim hic locus fertilis. Cornelius hic.

Orietur stella ex Jacob. Num. 24. 17. De Christi nativitate manifesta, & vera, est prophetia: qui & ipse stella clara est, & matutina. S. Rupertus hic.

O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem! 2. Reg. 23. 15. Sitiebat David non aquam de lacu, qui est in Bethlehem; sed oriundum ex Virgine Christum cu spiritu prævidebat, volebat ergo bibere, non aquam fluminis, sed potum gratiæ spiritualis: hoc est, non aquarum sitiebat elementum; sed sanguinem Christi. S. Ambros. lib. de Apologia David c. 7.

Nunquid volet rhinoceros servire tibi? aut morabitur ad præsepe tuum! Job. 39. 9. q. d. ferox animal rhinoceros: nunquid vires, & industria, sunt tibi ô Job, ut reti intercipias, & mansuetum deducas oneris bajulum in stabulum? ut eodem, quô asinus, & bos, saginetur pabulô? imbecillæ sunt tantæ victoriæ homini vires: soli Deo in præsepio recumbenti servatur rhinocerotis domiti triumphus. Non miror Imperatorum de hostibus reportatas victorias: stupeo mansuefactas belluas, barbaras gentes, sub jugo Christi cervicem submittere. Arcones in Is. 1. Disc. 5.

Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis sylvæ. Ps. 131. 6. gratulatur David de inventa arca. Natum JEsum in spelunca Bethlehemitica Vates intuetur; & inventa arca Corporis Domini, exultat. Theodoretus: Ephrata illa, quæ nunc appellatur Bethlehem, nominabatur: ibi enim Christus D. ortus est. Sed cur Bethlehem, & specus nati Christi, campus Sylvæ vocatur? quia Sylva latibulum bestiarum. S. Ambros. l. 2. de S. Spiritu c. 11. illa Sylva, ad quam Paulus lupus quidem raptor intravit; sed pastor exivit. Eramus ergo feræ- sed, per Spiritum S. jam leonum sævitia, pardorum varietas astutia vulpium, luporum rapacitas, de nostris exolevit affectibus. Magna igitur gratia, quæ cœlo terras mutavit; ut conversatio nostra, sicut Apostolus dixit, in cœlis sit; qui antè, sicut feræ errabamus in Sylvis. Arcones in Is. 1. Disc. 5.

Oritur sol. Eccl. 1. 5. id est, Christus de Virgine; *& occidit in* cruce; *& ad locum suum*, id est, cœlum empyrium, vel ad sinum Patris *revertitur in* Ascensione. Hugo Card. hic. Oritur in Nativitate ad illuminandum; occidit in Passione ad redimendum: Occidit sol in meridiè, id est, in vehementi amore charitatis; ad locum suum vertitur in ascensione; flectitur ad aquilonem in extremo examine. S. Bonaventura hic.

Indica mihi, quem diligit anima mea; ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. Per meridiem Christi accipe crucifixionem: in meridie, enim crucifixus est. Et Crux Christi Ecclesiæ, & Fidelibus, contra omnes perfectionum, & tribulationum, æstus, certum, fidumque, præstat umbraculum. Aurora ergo vitæ Christi fuit in Nativitate, dies in prædicatione, meridies in cruce, vespera in sepulchro. Ità Philo Carpath. in Cant. hic.

Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt & unguatur Sanctus Sanctorum. Dan. 9. 24. Nativitas Christi post septuaginta hebdomades annorum à tempore Danielis in Christo impleta est: quia ab illo tempore usque ad regnum Herodis tot hebdomadæ transierunt.

Una

Una autem hebdomada continet ſeptem annos; omnesque ſimul continent circa quadringentos annos. Dion. Carthuſ. in Matth. 1.

In medio annorum notum facies &c. Habac. 31. Septuag. *in medio duorum animalium cognoſceris.* Tu, qui olim te manifeſtabas inter duos ſeraphinos clamantes *Sanctus, Sanctus, Sanctus!* Iſ. 6. 3. & qui repræſentaris per arcam fœderis, quæ in medio erat duorum Cherubim ſplendentium velut aurum. 3. Reg. 8. 6. jaces in vili loco inter duo bruta. Hic cognoſcitur tua immenſa charitas, miſericordia, ſapientia, bonitas, & omnipotentia. Ibi agnitus à regibus, & paſtoribus, de Ponte in Cant. 1. 6. Exh. 4. §. 2. Chriſtus, inter bovem, & aſinum, collocatus reipſa clamat illud. Pſ. 72. 23. *ut jumentum factus ſum apud te.* ut tibi ſerviam per omnia, & totus, uti jumentum ſervit hero. Jumentum ergo deſignat ſummam Chriſti humilitatem, obedientiam, reſignationem, labores, patientiam, ac tandem ſacrificium, & mortem. Jer. 11. 19. *ego quaſi agnus manſuetus;* ubi Vatablus, Pagninus, & alii: *ego autem ſicut agnus, & bos.* Cornelius in Hab. 3.

Quid eſt, quòd Sancti Patriarchæ in Chananæorum terra ſua corpora quieſcere tantô deſideriô concupiſcunt? niſi quòd humanæ ſalutis authorem illic noverant de ſuo ſemine naſciturum. Petrus Damiani ſ. de translat. corporis S. Hilarii.

§. II.

Naſcentis Chriſti in nos amor.

ROgavit me enixè, ut iret in Bethlehem. 1. Reg. 20. 28. ait Jonathas de Davide: *& ait: dimitte me,* v. 29. *quoniam ſacrificium ſolenne eſt in civitate; unus de fratribus meis accerſivit me.* Quàm ſolenne ſacrificium offertur in præſepio! puer ille, frater noſter, omne vocat. Tacitus dicis, quod olim Joſeph: *fratres meos quæro.* Alvarez Gen. 37. Illuſtr. 80.

Oſculetur me oſculô oris ſui. Cant. 1. 1. Tunc quodammodo venientibus ad ſe oſculum dedit quando Unicum ſuum in homine naſci voluit. S. Juſtus Orgelit. hîc.

Sicut malus inter ligna Sylvarum &c. Cant. 2. 3. Quæ laus, ſponſum humili arbori comparare? cum de ſe, qui eſt Sapientia æterna dicat Eccl. 24. 17. *quaſi cedrus exaltata ſum.* Cur non his arboribus, ſed parvæ malo, ſponſum aſſimilavit? Fateor, ait S. Bernardus, parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hoc locô prædicatur magnus Dominus, & laudabilis nimis; ſed parvus Dominus, & amabilis nimis. Ergo non majeſtas attollitur hîc; ſed commendatur humilitas. Adde etiam; commendatur & charitas: nam ſic DEUS dilexit nos, ut humilis, & parvulus, fieret propter nos. de Ponte. hic Exh. 24. §. 3. Erat teſte Pierio l. 54. malus hieroglyphicum amoris: eò quòd jucundus eſſet pomorum ejus guſtatus, & aſpectus. Amores natos eſſe dicebant ſub malo; ſub ea luſitare amantes; malis ſe petere, & donare. Unde paulò pòſt ſponſa ſubjunxit v. 5. *ſtipate me malis, quia amore langueo.* Et ad finem Cantici 8. 5. ſponſus ait: *ſub arbore malo ſuſcitavi te;* id eſt, cœpi te amare. Comparat igitur illum malo: quia ex amore apparere voluit homo inter filios hominum; ſicut malus inter ligna Sylvarum. Id. ib.

Cùm videritis nubem orientem &c. Luc. 12. 54. Theophylactus intelligit de adventu Domini in carne. q. d. Chriſtus ad Judæos: oportebat vos veluti nubibus imbrem, & ab auſtro æſtum conjectatis; ſic etiam tempus hujus mei adventûs probare, & conjectare: quòd non venerim mittere pacem ſed imbrem, & tribulationem. Nubes enim & ipſe ſum, & ab occidente humanæ naturæ venio, quæ priùs fuit humilis. Sed etiam veni ignem mittere, & æſtum facere. Auſter enim ſum, ſpiritus fervidus, & frigiditati aquilonis contrarius: quandoquidem in Bethlehem apparui, quæ ad Auſtrum ſita eſt. Ita ille hîc.

Jacet Deus in præſepio, quaſi quidam adamas; trahens ad ſe per charitatem, jumenta, paſtores, reges. S. Albertus M. ſ. 5. de Nativ.

O quantô labore, & quàm ferventi amore, quæſivit animam amoroſus JEſus; Virginis uterum vix egreſſus eſt; & dilectam animam more infantium vocat: A! A! A! Anima mea! anima mea! anima mea! te quæro; pro te inveniendâ hanc peregrinationem aſſumo. S. Bernardinus ſ. 51. Art. 2.

§. III.

Chriſtus nobis natus, omnibus utilis.

EGo flos campi, & lilium convallium. Cant. 2. 1. Hodie divinus Redemptor, flos campi: in domo ſinè januis, naſcitur: ut ad eum omnibus pateat aditus. Diez. Nativitas Dom.

Parvulus natus eſt nobis. Iſ. 9. 6. *Nobis*, inquam, non ſibi. Utamur noſtro in noſtram utilitatem; de Salvatore ſalutem operemur. S. Bernardus hom. 3. Sup. Miſſ. Verè tu miſericors puer natus es nobis, non tibi: lucra noſtra, non augmenta tua, naſcens de nobis quæſiſti; Guarricus Abb. ſ. 3. de Nativ. D. Prorſus admirabile commercium! ut ſumens carnem, largiaris deitatem! Commercium, inquam, charitate, non cupiditate, contractum; indulgentiæ quidem tuæ glorioſum; ſed indigentiæ meæ omnino lucroſum. Verè tu miſericors puer natus es nobis, non tibi. Idem ib.

Parvulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. Iſ. 9. 6. Cùm dicitur *filius*, non dicitur natus, ſed *datus*: ut detur diſcrimen inter hunc filium, & alios: alii filii naſcuntur parentibus. Sic natô Seth dixit Eva: *poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel!* Gen. 4. 25. Sic Abrahæ de Sara dicit Deus: *ex illa dabo tibi filium.* Gen. 17. 16.

Uxor

Uxor Elisabeth pariet tibi filium. Luc. 1. 13. At JEsus veniens in Mundum non tantùm dicitur natus, sed datus omnibus in salutem. Hinc Luc. 1. 31. *concipies & paries filium:* non dicit sibi. Hinc mater natum non tenet in sinu, sed *reclinavit eum in præsepio*; tanquam hominibus eum tradens. Sylveira additamento in Joan. 1. q. 8.

Pariet filium. Matth. 1. 23. Theophylactus: non dixit, pariet tibi; sed simpliciter *pariet*: non enim peperit illi, sed toti orbi: neque illi soli gratia facta est; sed in omnes effusa est.

Ille parvulus, ille infantulus fuit, ue tu vir possis esse perfectus: ille involutus in pannis; ut tu laqueis absolutus sis: ille in præsepibus; ut tu in altaribus: ille in terris; ut tu in cœlis: ille alium locum in eo diversorio non habebat; ut tu plures haberes in cœlestibus mansiones. Meum ergo paupertas illius patrimonium est: & infirmitas Domini mea est virtus. Maluit sibi egere; ut omnibus abundaret. Meos vagientis infantiæ abluunt fletus; mea lacrymæ illæ delicta laverunt. Plus igitur Domine JEsu injuriis tuis debeo, quòd redemptus sum; quàm operibus, quòd creatus sum. Non prodesset nasci, nisi redimi profuisset. S. Ambros. in Luc. 2.

Totus mihi datus, & totus in meos usus est. S. Bernardus s. 3. in Circumcis. D.

Nascitur Christus non sibi, sed nobis. Nascitur autem Filius Dei in homine; ut vel ità Conditorem suum intueri cuperet Mundus. S. Gaudentius tr. 9. ser. 2. de lectione Evangelii.

§. IV.

Christus parvulus est, noli timere.

Vocem tuam audivi in paradiso, & timui. Gen. 3. 10. Sed dum Angelus pastoribus dixit Luc. 2. 10. *nolite timere*; timore omni depositò confidenter dicunt: *transeamus usque Bethlem.* v. 15. Neque magi eum accedere timuerunt. Ubi Adam peccavit, Verbum necdum naturam nostram assumpserat: sed cùm homo natus; terrorem deposuit. S. Bernardus s. 1. de Nat. D. noli fugere, noli timere: non venit cum armis; non puniendum, sed salvandum requirit. Et nè fortè dicas etiam nunc: *vocem tuam audivi & abscondi me.* Gen. 3. 10. ecce infans est, & sinè voce: nam vagientis vox magis miseranda est, quàm timenda. de Castillo Illat. 58.

Intrate in conspectu ejus in exultatione. Ps. 99. 2. Quis exultans ante terrorem Majestatis supremæ? Archangeli tremunt, pavent Angeli, Potestates metuunt, in faciem cœli proruunt Seniores: elementa fugiunt, solvuntur saxa, montes defluunt, terra tremit: & homo terræ quàm intrepidus intrabit? Unde est? quòd Propheta hoc nos debere facere sic præsumit? unde est? ex eo, quod sequitur: *scitote, quoniam Dominus ipse est Deus.* v. 3. Quia Dominus ille Deus est, qui fuit in carne nostra pusillus. Hinc est, quòd ille Dominus Deus est, qui fuit in cunabulis nostris capax, dulcis in gremio, mitis in habitu, in nostro contubernio blandus. S. Chrysol. s. 6.

Mare vidit, & fugit; Jordanis conversus est retrorsum. Joan. 3. 16. Ps. 113. 3. Fugit mare, & Jordanis: quia divinam præsentiam formidant. Non sic Jordanis, cùm Christus inter ejus undas tingeretur. Matth. 3. 13. & ambularet super mare. Matth. 14. 26. S. Cyrill. Jeros. Catech. 12. venit Christus ut baptizaretur, & baptisma sanctificaret; venit, ut miracula operaretur ambulans super aquas maris: quoniam, ante carnis assumptionem, *mare vidit* illum, *& fugit, Jordanis conversus est retrorsum.* Assumpsit corpus Dominus, ut mare videns sustineret, & Jordanis sinè timore illum susciperet. de Castillo ib.

Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio. Luc. 2. 12. Olim homines quatuor ob causas de Deo conquerebantur. 1. quòd eâ, quâ vellent, facilitate Deum invenire non possent. Ps. 41. 4. *fuerunt mihi lacrymæ ubi est Deus tuus?* 2. quòd manus habeat graves. Job 13. 21. *manum tuam longè fac à me.* 3. Severè eum, & asperè, loqui. Ex. 20. 19. *non loquatur nobis Dominus, nè forte moriamur.* 4. quòd sedeat in throno tantæ majestatis, ut alloqui eum non auderent. Is. 6. 1. *vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & elevatum &c.* Nunc igitur nuntius Dei dicit: *invenietis infantem &c.* q. d. nulla jam est querelæ causa. Querebamini, quod inveniri non posset; nunc *invenietis.* Querebamini ejus verba esse aspera; nunc *invenietis infantem*, qui est æterni Patris Verbum; & lacrymis, & vagitu, suaviter, & amanter, loquitur. Querebamini, quòd manus habeat graves; nunc *invenietis infantem pannis involutum*; nunc vinctas habet manus. Querebamini, in sublimi throno sedere; nunc invenietis *positum in præsepio*; non Seraphinis, sed animalibus, cinctum. Diez. conc. 3. in Nat. D.

Noli fugere, noli timere; non venit cum armis. Non puniendum, sed salvandum requirit. Parvulus factus est, tenera membra Virgo mater pannis alligat; & adhuc timore trepidas? S. Bernardus s. 1. in Nat. D.

Parvulus natus est nobis, mitis, & humilis. Ad parvulum accedere quis formidat? parvulorum mores omnes agnoscitis; unâ lacrymulâ placatus offensus; injuriam non recordatur. Accedite ergo ad eum peccatores, nunc dum parvulus est; dum generis, & majestatis, videtur oblitus. Accedite, nolite timere; irasci nescit, ferire non novit. S. Thom. Vill. s. de S. Steph.

Nascitur parvulus, ut non formides potentiam; nascitur nobis parvulus, ut non formides justitiam. Deum habemus parvulum; ut eum cupere possimus. S. Bonavent. s. 13. in Nat. D.

Deus in summa paupertate, & nuditate, natus; ut inde se accessu facilem prædicaret. Quidquid magnum excelsum, Verbum in Mundo nascens in primis deposuit; nè majestate deterreret homines; sed vilitate, & facilitate caperet, & alliceret: non in tonitruis, non in nube, non in igne, neque in tubæ sono; sicut olim Judæis apparuit. Theodotus or. de Chr. Nat. propterea non venit cum imperiali fasti-

gio; nec obsequium deduxit Angelorum; non movit Archangelorum exercitus; sed venit omnium Dominus in forma servi, paupertate circumamictus; ut venationem non effugaret. Baezal. 2. c. 2. §. 2.

§. V.

Nativitas Christi plena gratiis, solatiis, benignitate.

Natus est super puerum &c. 4. Reg. 4. 34. Quid ostendebat in baculo, qui suscitare non potuit; nisi legis offensionem? Et in Elizeo significabat Christi nativitatem; qui se habuit minorare, assumens quod non erat; non amittens, quod erat: & suscitaret mortuum, id est, genus humanum, quod acceperat sententiam primi hominis: *morte morieris.* S. Chrysost. in Ps. 22.

Voca nomen ejus, Accelera spolia detrahere: festina prædari. Isa. 8. 3. Quid est illud, quod scribitur humanô stylô, ut puer natus velociter spolia detrahat, & citò prædetur? hoc est, nè ultrà patiatur regnare diabolum; nec mittat angelos, nec Prophetas; sed ad salvandas creaturas suas ipse descendat. S. Hieron. l. 3. hîc.

Consolamini, Consolamini, populo meus, dicit Deus vester. Is. 40. 1. dicit hoc Emmanuel vobiscum Deus. Clamat hoc stabulum, clamat præsepe, clamant lacrymæ, clamant panni. S. Bernardus s. 5. de Nat. D.

Ubi est, qui natus est, Judæorum? Matth. 2. 2. Quàm certa, atque securâ, interrogatio! Jam Romani legem dederant, ut sub periculo mortis nemo alium regem vocaret, sinè eorum consensu. Fuit quoque præceptum, & Magis non ignotum; quòd, qui, rege vivente, alium regem pronuntiat, aut adorat, punitur in sanguine. Quomodo ergo Magi audent, vivente, & regnante, Herode, in ejus præsentia, sinè Romanorum consensu, regem alium profiteri? Procul dubiô istam eis audaciam puer natus influxit: nondum viderant Christum; & jam parati erant mori pro Christo. Dion. Carthus. hîc.

Et veniens habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth Matth. 2. 23. S. Bernardus de Pass. D. c. 43. Nazaræus florem interpretatur. Quid enim jucundius flore? Multi autem, imò omnes, id est, omnium virtutum flores, in nostro Nazaræo sunt; quarum delectabili odore totum Mundum traxit post se Apud Sylveira, hîc.

Peperit filium suum primogenitum. Luc. 2. 7. Nota: Christum D. mediâ nocte fuisse natum; quando homines rerum omnium, & sui etiam, obliti, in utramque, sinè curâ, aurem dormiunt. Unde Cant. 5. 2. *ego dormio, & cor meum vigilat.* Cor meum, id est, sponsus meus, amor meus: qui cor meum est, en ipse vigilat. Stella hîc.

Humanitas, & benignitas Apparuit &c. Tit. 3. 4. Ubi Dei innotescit Humanitas, jam benignitas latere non potest. S. Bernardus s. in Epiph. D.

Quanto minorem se fecit in Humanitate, tantò majorem se exhibuit in bonitate: & quantò pro me vilior, tantò mihi charior est. Id. ib.

Consilium antiquum prodiit palàm, nec jam secretum est; sed innotuit publicè in conspectu Gentium revelata Christi benignitas. S. Cyprianus de Nat. D.

Hodierni mysterii Sacramentum, virtutum nativitas, ruina vitiorum. S. Greg. Naz. hom. 4. in Nat. D.

Immolata pro nostra redemptione caro Christi, totius Trinitatis lætitia est. S. Eligius hom. 8.

Deus in terra agit, & quis in cœlum non evadat? Deus ex Virgine natus in medium prodit, & quis hodie divinus non efficiatur? S. Sophronius or. in Nat. D.

Hodie fratres charissimi, Christus natus est nos renati. S. Greg. Naz. hom. 1. in Nat. D.

JEsus Christus Filius Dei nascitur Bethlehem Judæ. Tanta est gratia sermonis hujus, & continuò incipiat minùs sapere, si vel unum jota mutavero. S. Bernardus s. 1. in Vigil. Nat. D.

Positus in præsepio, spiritualium cibus effectus est jumentorum. S. Bernardus hom. D. infra octav. Epiph.

Quantò pro me egit viliora, tantò bonitatis suæ dedit indicia majora. Ipse parvulis lectulus; ipse pullis est indutus. Gilbertus s. 2. in Cant.

Exhibet se nobis puerum in remissione peccatorum. Si offendisti puerum; citò, & modicô, & pomô, vel ovô, ei reconciliaris: sic & pœnitens Christo. S. Bonavent. s. 1. in Epiph. Dom.

Et hæc gratia nobis hodie apparuit, dum celavit Deus potentiam in infirmitate, sapientiam in infantia, justitiam in pietate, & circumcisiônis satisfactione. Tanquàm imposuerit Deus silentium eis, & dederit audientiam totam misericordiæ. Joan. Gerson s. de Circumcis.

Gratias tibi, Pater misericordiarum, & DEUS totius consolationis; quia celâsti sapientiam in infantuli ætate, nè accuset; justitiam in Humanitate, nè condemnet: potentiam in infirmitate, nè sæviat, & cruciet: quibus superatis datur triumphus gratiæ, datur & misericordiæ; ut dominetur, & superexaltet judicium. Id. s. in Pur. B. V.

B. Virgo ipsa nocte Nativitatis revelavit S. Brigittæ, ut ipsa refert s. 6. revel. c. 88. dicens: cùm nasceretur ex me, indicibili exultatione, & mirabili festinatione, clausô meô utero virginali, prodibat.

§. VI.

§. VI.

Priori affinis: in fines nobis utiles Christus natus.

EXiit edictum à Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Luc. 2. 1. Quid est, quòd nascituro Domino Mundus describitur? nisi hoc; quod apertè monstratur: quòd ille apparebat in carne, qui Electos suos describeret in æternitate. S. Greg. hom. 8. in Evang. JEsus Christus rex nobilis, rex magnus, homo cœlestis, homo novus; idcirco natus, idcirco Rex datus est: ut Provinciales suos in libro vitæ conscriberet; ut civium suorum nomina in Curia cœlesti notificaret. S. Rupertus l. in Evangelia c. 4. Voluit Dominus tempore descriptionis nasci, ad innuendum; quòd appariturus erat in carne, qui suos adscriberet in æternitate. Hugo Card. hic.

Ità Deus, ùt piissimus, & misericordissimus, præ desiderio, vel amore, hominis; non solùm sua, verùm etiam & se ipsum, impendit; ut hominem recuperaret non tam sibi, quàm homini ipsi. Ut homines ex Deo nascerentur, primò ex ipso natus est Deus. S. August. Man. c. 26.

Filius Dei factus est filius hominis, ut filios hominum faceret filios Dei. S. August. s. 1. de S. Steph.

Deus homo factus est, ut homo Deus fieret: &, ut servus in dominum verteretur, formam servi Dominus accepit. S. August. de diverf. s. 52. in Nat. D.

Ut panem Angelorum manducaret homo, Dominus Angelorum factus est homo. Id. s. 53. ib.

Deus natus est ex homine, ut ex Deo homines nascerentur. B. Fulgentius l. de Incarnat. & gratia Christi.

Cùm Filius sempiterni esset Dei, etiam filius David esse dignatus est: modò ut te filium faceret Dei. Servum patrem habere dignatus est; ut tibi servo Patrem faceret Deum. Natus est secundum carnem; ut tu nascerêre spiritu: natus est ex muliere, ut tu desineres filius esse mulieris. S. Chrysost. hom. 2. in Matth. cap. 1.

Magnificetur & à nobis parvulis magnus Dominus; quos ut faceret magnos, factus est parvulus. S. Bernardus hom. 3. Sup. Miss.

Qui per ætatum incrementa dignatus est crescere, valet etiam nos de minimis ad majora provehere; & teneram nostri sensûs infantiam perfectionis suæ gratiâ roborare: qui nimirum idcirco parvus in nostris fieri dignatus est, ut nos in suis magnos efficeret. Idcirco nostram infirmitatem pertulit, ut nos suæ virtutis plenitudine solidaret. Ut nos erigeret, se misericordaliter inclinavit. B. Petr. Damiani s. in Nat. D.

§. VII.

Nascentis Christi gloria, splendor.

PRincipes cessabant loqui, & digitum superponabant ori suo. Job. 29. 9. *Cùm quietum silentium continerent omnia &c.* Sap. 18. 14. Venit sermo in silentiò, venit sermo ad silentes. Urbana inter homines, & curiales, consuetudo est; ut, cùm honoratior, & præpotens persona loqui voluerit, tenent, qui circumstant, silentium. Quando igitur Deus deorum locutus est, silent Prophetæ, & conticescunt. Petr. Blesens. s. 6. de Nat. D.

Herodes rex turbatus est. Matth. 2. 3. Nascente Dominò conturbatur Herodes, *& omnis Jerosolyma cum illo.* Ecce jacentem in præsepio pertimescit armatus, contremiscit humilem rex superbus, obvolutum pannis metuit purpuratus. S. August. s. 2. de SS. Innocentibus. Terret homines illa pueritia in cunabulis vagiens, & in voluta in fasciis, & in præsepio reclinata: ut jam ex ipso exordio sciant; quantâ sit potestate donandus, quantò sublimandus imperiò, quantò terrore pressurus impios, quantò munere remuneraturus pios. Simon Cass. l. 1. c. 12.

Puer corpore parvus, Mundi rector, & Dominus: & genitricis gremiò continetur, qui nullò fine clauditur. S. Leo. s. 7. in solennit. Epiph.

§. VIII.

Virtutes, quas Christus in Nativitate exercuit.

Num. 1.

Humilitas.

IN civitatem David, quæ vocatur Bethlehem. Luc. 2. 4. S. Leo. s. 1. de Epiph. Bethleem prælegit nativitati, Jerosolymam passioni. Locus angustus deputatur nativitati, ubi gloria erat decantanda: Jerusalem civitas magna passioni conferatur; ubi ignominiæ manifestandæ. Sylveira hic.

Invenietis infantem pannis involutum. Luc. 2. 12. Multa posset Angelus dare signa, quibus puerum recens natum agnoscerent, & latentem divinitatem adorarent. S. Bernardus s. 4. in Nat. D. aut certè cœlitus annuntiatur humilitas; quia hæc quasi propria virtutis divinæ exhibenda sit majestati. Pinna. Ethol. 257.

Vide Humilitas Christi.

Num. 2.

Paupertas.

Passer invenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos. Ps. 83. 4. At passer Joseph vir cœlestis; & turtur Maria Virgo castissima, non invenerunt domum, ubi ponerent hunc pullum pretiosissimum. de Ponte in Cant. 1. Ex. 4. §. 4.

Pannis eum involvit. Luc. 2. 7. Vilitate pannorum tecta est illa superba nobilitas, quam ex suggestione Sathanica deseruit Adam. Initiavit caput Ecclesiæ Christus viam novam in his bonis, quæ Mundus abhorret, & dilexit, quæ Mundus odio habuit. Cœpit ab ea hora, quô Mundo apparere voluit, priùs facere, quàm docere, altissimam paupertatem, rerum omnium abdicationem; ut ei non essent panni, nisi viles; non sua, sed aliena ædes; non conducti stabuli determinati hospitis, sed loci

vagi, atque communis; ut non crederetur natus alicui priùs; sed communis omnibus factus; & totum diceretur divinum, ubi nihil apparebat humanum. Sim. Cass. l. 1. cap. 4.

Invenietis infantem. Luc. 2. 12. Quæ est ista Evangelizatio Angelica? ut ad signandum JEsum Christum Dominum, in volutum pannis, reclinatum in præsepio clamet? sunt ne ista tria, infantia, pannorum involutio, situatio in præsepio; perfectè signantia Salvatorem? Ad ea signa se contulit ostendenda, quæ ostenderent Deum ab humanis rebus liberum exisse, reciprocet ingressum, & egressum à Mundo, vocibus concordare; ut in paupertate natus, in illa etiam morcretur. Sicut natus involutus est pannis, sic mortuus sindone involutus est. Et sicut reclinatus est, & positus in alieno præsepio; sic positus est in alieno sepulchro. Id. l. 1. c. 4.

Absconde Maria novi solis fulgorem, pone in præsepio, involve pannis infantem: nam & ipsi panni divitiæ nostræ sunt; Pretiosiores siquidem panni Salvatoris omni purpurâ; & gloriosius hoc præsepe auratis regum solliis: ditior denique Christi paupertas cunctis opibus, cunctisque thesauris Sæculi. Quid enim humilitate ditius? &c. S. Bernardus invigil. Nat. D.

O novitas summa! & paupertas stupenda! nam regnat in cœlo, qui jacet in fœno; qui fecit omnia, locum habere non potest in diversorio; sed locatus est in præsepio. Qui continet omnia, brevi involvitur pannô: qui pascit volatilia, lacte pascitur modicô. S. Bonavent. s. 13 in Nat. D.

Pauper mater, pauper filius, inops hospitium, his, qui in Ecclesia in forma hujus schodæ militant, præbent efficax documentum. S. Cyprian. de Nat. D.

Num. 3.

Aliæ virtutes.

Tempus pacis elegit Dominus, in suam Nativitatem: quia pacem diligit. Haymo hom. in nocte Nat. D.

Jam clamat exemplô, quod postmodum docturus est verbô: *discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* S. Bernardus s. 1. in Nat. D.

§. IX.

Bethleem, & Antrum.

Voluit eum Dominus deforis. Gen. 7. 16. Ego supra omnia virtutem justi admiror, Dominique bonitatem, & ineffabilem misericordiam; quando considero, quomodo potuerit versari in medio bestiarum. Mirare magis puerum JEsum in stabulo Bethleem. Arcones in H. 1. Disc. 5. Pro unaquaque rerum nostrarum unaquæque res ejus, qui nobis sublimior, est repensa. Christus propter Adamum: idcirco generatio, & virgo; præsepium, & Bethleem. Generatio propter effectionem; Virgo propter mulierem, Bethleem propter Eden, præsepium propter paradisum. S. Greg. Naz. or. 1. Apolog.

Percussit cor suum David. 1. Reg. 24. 6. eò quòd abscidisset oram chlamydis Sauli. Cur cor percutit? credo, quia in spelunca hoc factum: in spelunca viderat Christum plorantem nasciturum. Escobar t. 3. Colloq. Chr. l. 4. s. 2. obs. 4.

Et tu Bethlehem Ephrata. Michææ 5. 2. Nota: Bethlehem hîc nuncupatur à fertilitate loci; nam Hebr. idem est, quod *domus panis*; id est, locus ferax frumenti, & vini. Nam, ùt scribit Adrichomius in descriptione terræ sanctæ: Bethlehem sita est in monte mediocriter alto; terra subjecta rerum omnium copiâ multùm præstat, vini potissimum; ut comparandum non sit, quod ex aliis Palæstinæ locis asfertur. Iter verò, quòd Jerosolymâ euntibus Bethlehem est, usque adeò sui amœnitate, arboribus, hortis, odoratis herbis, transeuntes oblectat; ut si ad tam præclaram naturæ faciem cœlestis aliqua, & digna Christianô, meditatio accedat; non jam in terris sibi esse videatur, sed in paradiso Christi nativitatem, & in cunabula, præsentibus oculis contueri. Cornelius hîc. Bethlehem distabat à Jerusalem sex milliaribus: à Nazareth verò, ex qua B. Virgo venit in Bethlehem, distabat itinere tridui. Scribit B. Beda lib. de loc. Sanctis c. 8. Borchardus, Adrichomius, & alii: in Orientali angulo Bethlehem esse rupem ipsi muro adjacentem; ab hominum turba, & oculô, semotam; in quo quoddam quasi naturale semiantrum est; quô quasi stabulô pro pecoribus utebantur; cujus exterior pars Nativitatis Christi fuisse dicitur locus. Ex hac rupe miraculosè scaturivisse fontem aquarum eâ ipsâ nocte, qua natus est Christus, eumque ad sua tempora durâsse, scribit Beda loco citatô, & ex eo Baronius. Ex Bethlehem pro dierunt plures principes, & illustres viri. Primus fuit Abesan Judex, id est, princeps Israelis, *qui habuit triginta filios, & totidem filias.* Judic. 12. 8. Secundus Elimelech maritus Noemi. Ruth. 1. 2. cujus filio nupsit Ruth, & eô mortuô nupsit Booz; ex quo genuit Obed patrem Jesse, ex quo natus est David. Tertius David rex; à quo tota familia regum Israel, & Juda, descendit, usque ad ultimum regem Sedeciam. Cornel. ib.

Scribit S. Hieronymus ad Paulinum ep. 13. Adrianum Imp. Bethlehem profanâsse, erectô ibidem Adonidis simulachrô; ut in speeu, ubi quondam Christus parvulus vagiit, veneris amasius plangeretur. Stetit ibi Adonis per

cen-

centum octuaginta annos, usque ad Constantinum Imp. quando S. Helena ejus mater, eversô Adonide, magnificam Ecclesiam supra ipsam speçum extruxit; & super ipsum præsepe, in quo Agnus Dei reclinatus est, erexit altare; in quo idem jugiter Deo offerretur; qui ibi primò prò salute hominum illuxerat. Sed & Constantinus eandem speçum regalibus ornamentis ex auro, argentò, variis aulæis, exornavit: ità ut hæc Basilica meritò esset miraculum; nec in orbe quidquam esset ei simile: nam excelsa est admodum: & amplissima. Quilibet ordo habebat quinquaginta columnas, singulari artificiò, pretiò, & sumptu. Parietes tabulis ex alabastro pretiosissimis sunt incrustati. Quocirca ipsi etiam Turcæ, & Saraceni, reverenter hoc templum frequentant. Cæterum lapidis illa pars, in qua Christus dicitur natus; & præsepis pars, in quam fuit reclinatus; nude patent, ad peregrinorum veneratiönem, & osculum. Lapis, in quem reclinavit Maria, & cui flexis genibus insedit, similitudinem habet sella. Ità Burchardus, Adrichomius &c.

Bethlehem ex Hebræo in Latinum *domus panis* interpretatur: quia hic Filium Dei nasci oportebat, qui Panis est vitæ. S. Chrysost. hom. 1. in Matth.

O Bethlehem parva; sed jam magnificata à Domino: magnificavit te, qui factus est in te parvus, & magnus. S. Bernardus s. 1. in Vigil. Nat. D.

§. X.

Præsepe.

NOn est factum tale opus in universis terris. 3. Reg. 10. 20. *Ecce plusquàm Salomon hic.* Matth. 12. 42. qui è suo isthoc solio docet veram sapientiam; paupertatis, & humilitatis, amorem. Doultreman de amore l. 2. c. 1.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 16. Septuag. *lectulus noster umbrosus.* Lectulus floridus præsepe; floridus ob Jesum Nazarenum. de Ponte hic.

En lectulum Salomonis. Cant. 3. 7. Præsepium lectulus Salomonis: circa quem pax annuntiatur hominibus bonæ voluntatis. Id. hic.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum &c. Is. 6. 1. Vidit quondam Isaias gloriam Christi sedentis in templo super solium excelsum, & duos Seraphinos stantes juxta illud, clamantes ad invicem *Sanctus* &c. Sed nunc ecce templum stabulum, præsepe thronus. Adstant duo Seraphim Maria, & Joseph, clamantes Sanctus &c. Id. in Cant. 1. 2. Exh. 25.

Magna cathedra præsepium illud; in quo residet divina sapientia, Magister orbis. Totum ibi legitur Evangelium: quidquid enim, ô bone Jesu! postea verbò docuisti, hic statim ortus opere demonstrâsti. S. Thom. Vill. s. 2. in Nat. D.

§. XI.

Nativitatem Christi cole, ama, imitare, non offende.

ARca Dei, & Israel, habitant in papilionibus, & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam? 2. Reg. 11. 11. Utinam hoc Christiani dicerent Dei Filius incarnatus, & sanctissima ejus Virgo Mater, in stabulo habitant; ego verò deliciis vacabo? nullô modò hoc faciam. Diez. conc. 2. in Nat. D.

Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli &c. Matth. 18. 3. Ad parvuli formam se componere debet, quisquis cœlestia regna cupit hæreditare. Sed ad cujus parvuli formam gratior erit conversio? pueruli Jesu formam subeat regni candidatus. S. Leo s. de Nat. D. amat Christus infantiam, quæ majorum dirigit mores; ad quam senum reducit ætates; & ad eos suum inclinat exemplum, quos ad regnum sublimat æternum. Baeza l. 1. c. 3. §. 4.

Quid in thesauro Dominicæ largitatis, ad honorem præsentis festi, tam congruum possumus invenire, quàm pacem; quæ in Nativitate Domini prima est Angelicò prædicata concentu? Ipsa enim est, quæ parit filios Dei, nutrix dilectionis, & genitrix unitatis; requies beatorum, & æternitatis habitaculum. S. Leo s. 6. in Nat. D.

Fratres, & vos invenietis hodie infantem pannis involutum, & positum in præsepio altaris. Sicut enim Mater Maria quibusdam assumentis pannorum involvit infantem: sic mater gratia dispensatoriis speciebus rerum ejusdem sacri Corporis nobis obtegit veritatem. Guerricus Abb. s. 5. de Nat. D.

B. Margaritæ de Cortona dixit Jesulus in Nativitate: filia, pete à me modò quidquid vis. Et illa: Domine Jesu! concede mihi, ut nunquam te offendam. Boll. 22. Febr.

Post mortem B. Margarita V. tertii Ord. S. Dominici memores Fratres, sæpe ab ea dictum in vivis, pretiosum thesaurum se in corde suo gestare; illud rimantur, & tres lapides vident mosipilorum magnitudine: in primo imago B. Virginis coronatæ, secundus puellum in præ-

sepi medium duobus animalibus, tertius S. Josephum, referebat. Boll. 13. Apr.

Alphonsus Rex Hisp. ipsô nati Servatoris die monitus à suis Ducibus; facilè nunc, & opportunè, hostes opprimi posse; respondit: pluris ego hunc unum diem facio, quàm omnes victorias. Postea nihilominus felicissimâ potitus est victoriâ. Drexelius Delic. gent. hum. in appendic. de Nasc. Jesu §. 16.

§. XII.

Apparitiones Jesuli, beneficia.

PUero, cùm expectaret in templo Matutinum nocte Nativitatis, apparuit Jesulus infans specie pulcherrimâ se cordi ejus dulcissimè communicans. Ex Vita S. Bernardi l. 1. c. 2.

B. Bonifacius Ep. Lausanensis, cùm nocte Nativitatis ob morbum celebrare non posset; decumbens valde contristatus, eâque de re conquestus B. Virgini. Cui statim apparens Filiolum suum panniculis involutum posuit super lectum ejus: infans verò extraxit manum de panniculis, & levavit pannum de facie sua ostendens ei pulchritudinem faciei suæ. Tunc Episcopus mirè exhilaratus dixit: si nihil aliud esset in paradiso, nisi illa facies benedicta, dignum esset pati omne, quòd triste est; ut videri posset facies illa glorioſa. Boll. 19. Febr.

§. XIII.

Festum seu Natalis Domini.

IN lectulo meo per noctes quæsivi &c. Cant. 3. 1. Qui per noctes quærit, non videtur mihi tam aspectus, quàm amplexus, sectari: tenere magis optat, quàm intueri. Amplexus quære Dilecti. ignorantiæ tuæ nox; imò noctes ignorantiarum tuarum, serenam tibi adimit visionem secretorum cœlestium. Nox non præscribit deliciis; nam & ipsis aliquotiens illustratur. *Nox*, inquit, *illuminatio mea in deliciis meis.* Et in hac nocte potest Jesus meus magis dulci quòdam affectu suaviter sentiri, quàm sciri ad puerum. Gilbertus s. 1. hic.

Adest Christi multùm desiderata, & diu expectata, Nativitas. Gaudia nobis cœlitus nuntiantur, lætitia imperatur. S. Cyprianus de Nat. D.

Salvator noster dilectissimi hodie natus est. Gaudeamus: neque enim fas est locum esse tristitiæ, ubi natalis est vitæ. S. Leo s. 1. in Nat. D.

Mox ab omnibus voluit agnosci, qui dignatus est omnibus nasci. S. Leo s. 1. in Epiph. D.

Bene sanctam hanc diem Natalis Domini solem novum vulgus appellat-si enim obscuratur sol, cùm Christus patitur; necesse est, illum splendidiùs solitò lucere, cùm nascitur. S. Ambros. s. 16. de Nat. D.

Dulcis dies, verè dulcis dies, & cunctis pœnitentibus veniam portans. Promitto vobis filioli, & certus sum: quia in hac die si quis ex corde pœnituerit, & ad vomitum peccati reversus non fuerit, quodcunque petierit, dabitur ei; tantùm in fide non dubitet. Hodie totius Mundi peccatum tollitur, & peccator desperet? S. August. s. 3. in Nat. D.

S. Chrysost. or. de B. Philogonio festum Nativitatis Christi vocat omnium festorum metropolim.

Jure, meritôque, lucem hanc dierum dominam appellaveris. S. Sophronius or. in Nat. D.

Nocte Dominicâ natus est Christus, consonante mirabilium suorum ordine: ut, quô die dixit *fiat lux*: ejusdem diei nocte oriretur in tenebris tamen rectis corde. Rupertus l. 3. de div. offi. c. 16.

Dies misericordiæ, est dies natalis Domini; in quo nobis ortus est sol justitiæ. S. Thom. Aqu. D. 1. adv.

Nulla est creatura, in qua non fuerunt monstrata, & offensa, miracula in Nativitate Christi. Eâ nocte, quâ Virgo peperit, funditus corruit templum pacis. Per totum Mundum (idem sentit Hieron.) universa idola corruerunt. Fons Romæ pro aqua oleum emanavit. Aer ipsâ nocte tantâ claritate refulsit, quòd noctem in lucem diei converterit. In cœlo tres soles visi sunt in Oriente, qui divisi incesserunt, in ipsa noctis hora in unum solem conversi sunt. Hac die Magis orantibus stella mirâ claritate apparuit, quæ eos in multam admirationem convertit: nam formam pulcherrimi pueri habebat, in cujus capite crux fulgebat, dixitque eis: in Judæam ite, Regem natum quærite. S. Mater cùm puerum parturiisset, & eum in præsepio collocasset; mox bos & asinus, genu flexerunt, & eum adoraverunt. S. Bonavent. s. 13. in Nat. D.

Tunc illuxit nobis dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ; tunc per totum Mundum melliflui facti sunt cœli. Id. de ligno vitæ.

Magna

Magna cathedra præsepium illud, ex quo cunctis mortalibus Dei loquitur sapientia, cœlestis in stabulo Magister legit. S. Thom. Vill. s. 1. in. Nat. D.

§. XIV.

Christus nascitur in nobis spiritualiter.

Cum natus esset Jesus in Bethleem Juda. Matth. 2. 1. Juda *Confessio*, Bethleem *domus panis.* Confessio, & Eucharistia his nominibus adumbrantur: quæ qui coluerit, securus est, quòd suo in corde puer Virginis oriatur. Oliva t. 2. Strom. hic.

Et peperit filium masculum. Apoc. 12. 5. In uno quolibet spiritualiter nascitur Christus: Ecclesia autem parturit, fasciisque involvit; donec Christus natus in nobis formetur: atque ità unusquisque Christi participatione Christus quodammodo efficiatur. S. Andreas Cæsar. s. 11. in Apoc.

An nescis, quia ex semine verbi Dei, quod seminatur, Christus nascitur in corde Auditorum: hoc enim dicit Apostolus, *donec formetur Christus in vobis.* Gal. 4. 19. S. Cyrill. Alex. l. 12. in Levit.

Vos Ecclesiæ Pastores, vos Episcopi, & Sacerdotes; audite, & intelligite: vobis Angelus loquitur, vobis hoc gaudium magnum evangelizat. Nuntiate ergo, quod audistis; prædicate, quod vidistis; nolite celare, quod cognovistis. Toties enim Christus in stabulo oritur, toties ut parvulus in præsepi ponitur; quoties Virginis partum, & Christi Nativitatem, aliis nuntiatis. Euseb. Emiss. in nocte Natalis D.

Utinam inveniamur & nos Bethleem Judæ, ut in nobis quoque dignetur nasci - nam domus panis, quod Bethleem sonat, ad præparationem fortasse videtur magnopere pertinere: quomodo enim ille paratus est, ut excipere tantum hospitem possit, qui dicit: quia non est in domo mea panis &c. S. Bernardus s. 6. in Vig. Nat. D.

In te est, utrùm sis pater, an mater; an potiùs utrumque, pater, & mater. Potes Deum gignere in corde tuo, & in corde alieno; & potes eum excipere à corde tuo, & ab ore alieno. Intellectu gignitur, consensu concipitur, affectu nascitur, effecta nutritur. Nosti voluntatem Dei; consenti ei: & concepisti. Amando parturias, operando nutrias. Richardus à S. Vict. Annot. in Ps. 25.

Christus concipitur per affectum, nascitur per effectum, nutritur per profectum. Innocentius P. III. s. 3.

Dei Filius spiritualiter nascitur in mente; cùm, post sanum consilium, post discussum sufficienter negotium, post invocatum divinum patrocinium; sanctum propositum, perducitur ad effectum: cùm jam anima incipit agere, opere perficere, quod diu pertractavit in mente. S. Bonavent. 2. solenn. de Nat. pueri Jesu.

Miscellanea.

Ego quasi Agnus mansuetus. Jer. 11. 19. Clem. Alex. l. 1. Pædag. c. 5. Quoniam Scriptura pueros, & infantes, agnos vocat; Deum, qui est verbum, qui propter nos homo factus est, qui nobis in omnibus assimilari volebat; vocavit agnum Dei, Filium Dei, Infantem Patris. Cornelius hic.

Puer autem crescebat. Luc. 2. 40. Bene puer dicitur Christus: sicut enim puer cum matre, cum pueris, cum floribus, cum brachiis, libenter esse solet: sic puer Jesus delectatur in matris Ecclesiæ felicitate, in puerorum per innocentiam societate, in florum virtutum venustate, in brachiorum operum charitate. S. Bonavent. s. 4. D. infrà Nat.

Non consolatur infantia Christi garrulos, non consolantur Christi lacrymæ cachinnantes, non consolantur panni ejus ambulantes in stolis; non consolantur præsepe, & stabulum, amantes primas cathedras in Synagogis. S. Bernardus s. 5. in Nat. D.

Quàm felix, quàm amabilis Nativitas tua puer Jesu; quæ Nativitatem omnium emendat, conditionem reformat, præjudicium solvit, chirographum demoratæ naturæ rescindit. Guarricus s. 3. de Nat. D.

Titulus II.
NOBILITAS.

§. I.
Vana de ea gloriatio.

Pater noster Abraham est. Joan. 8. 39. Non prodest nobilitas generis; & paterna bonitas in filios non transfunditur; neque virtus more hominum, aut arborum, propagatur: quoniam tantùm caro de carne nascitur; non virtus originem habet ex carne, cujus solus Deus potest esse largitor. Inaniter igitur Judæi de Abraham sibi gloriam vendicabant, quòd de suis lumbis essent traducti continuatâ propagine. Simon. Cas. l. 11. c. 39.

Admonentur etiam hîc divites, vel genere nobiles secundùm sæculum; cùm Christiani fuerint, non superbire adversùs pauperes, & ignobiles; quoniam simul dicunt Deo: *Pater noster.* Quod non possunt verè, & piè dicere; nisi se fratres esse cognoscant. S. August. l. 2. s. 8. de serm. D. in monte.

Verè liber, & solus princeps, ac rex regum, ille est, qui passionibus immunis est. S. Chrysost. hom. 59. in Matth. c. 18.

Pulvis unus omnes sumus. Mihi servus est, quisquis turpiter, ac flagitiosè vivit: mihi liber est, quisquis virtute, vitæque integritate, præstat. S. Greg. Naz. in nobilem malè moratum.

Præstat in obscuritate generis virtute, quàm in majorum charitate vitiis, cumulari. Nam & rosa, licèt ex aspera spina nascatur, fragrantissimum tamen odorem afflat. Id. ib.

Si nobiles de auro, & ignobiles Deus fecisset de lutô, causam fortasse aliquam superbiendi haberent nobiles: sed, cùm omnes sint de una materia; vana est eorum gloriatio: Broymard. Nobilitas.

Multa sidera. Lem: *Simili ab ortu.* Seneca ep. 44. Plato ait: neminem regem non ex servis esse oriundum; neminem non servum ex regibus. Picinelli.

§. II.
Nobilitas vana sinè virtute.

Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Ps. 29. 10. q. d. ait Incognitus: nulla est nobilitas, ac decor, in sanguine meo, & genere; dum in peccata incido. Sylveira addit. in Luc. 13.

Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Jerem. 2. 18. S. Hieron. l. 1. in c. 2. Habac. quamvis de paradiso flumina Ægypti exire credantur; tamen, quia conculcantur pedibus Pharaonis, & lutô Ægyptiô violata sunt; perdiderunt splendorem suum

Fuit in diebus Herodis. Luc. 1. 5. Dum Lucas Zachariæ dignitatem, & nobilitatem, describit, apponit verbum *fuit*, præteriti temporis: dum autem ejus & uxoris, sanctitatem, narrat, ponit verbum *Erat* imperfecti temporis: *erant justi ambo ante Deum* v. 6. verbum *fuit* significat rem præteritam ac transactam; verbum autem *erat* æternitatem ac permanentiam: & ideo usus est eô Joannes in generatione æterna: *in principio erat verbum.* Omnis hujus sæculi dignitas, & nobilitas, citò deficit; justitia autem coram Deo in æternum durat. Sylveira c. 4. in Luc. 1.

Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & unde venerunt? Apoc. 7. 13. *Responsum v. 14. hi sunt, qui venerunt ex tribulatione magna.* Duo quærebat Senior ex Joanne: qui sunt hi? & unde venerunt? respondet soli secundæ quæstioni. Cur non primæ? quia quæstio prima inquirit in personas, earumque originem. Hæc quæstio sinè responso: in domo enim Dei nulli datur gloria, & beatitudo, pro qualitate prosapiæ: hæc enim nihil valet, nisi virtuti juncta. Didacus Nis. Pol. cœl. p. i. l. 2. c.

Qui generis splendorum jactatis, date operam, ut mores quoque nobilitetis. S. Gregor. Naz. or. 27.

Nihil mihi conducit martyr pater, si non bene vixero, & amavero generis mei nobilitatem. Origenes hom. 4. in Ezech.

Quæ utilitas ex claris, & probis, parentibus originem ducere; te autem bonæ vitæ esse expertem? aut quod damnum fuerit, si parentes, aut progenitores, fuerint ignobiles, & obscuri; ipse autem virtutibus floreas? S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Nihil est viro vilius (etsi rex sit) quando est vitio deditus: quemadmodum nihil est vel captivo regalius, ac magnificentius; quamdiu virtutem possederit. Id. in Ps. 6.

Annulus sinè gemmâ. Lem: *Deest optimum.* Nobilitas sinè virtute. Masen.

§. III.
Nobilitas vera in quibus consistat.

Ex Veteri, & Novo.

Ego tuli Levitas à filiis Israel pro omni primogenito. Num. 3. 12. Origenes hom. 3. in Num. notat, Levitas assumi pro primogenitis; cùm tamen, ut refertur Gen. 49. 3. Levi non fuerit primogenitus Israel, sed Ruben, secundus Simeon, tertius Levi. Quomodo ergò Levitæ in primogenitos assumuntur? Quia apud Deum non illi primogeniti habentur, qui corporeâ nativitate præcellunt; sed meritis. Castillo ad c. 28. Ex. III. 3.

Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis. 1. Reg. 9. 6. S. Gregor. hîc: nobilis dicitur, qui supernâ conversatione conspicuus est; & de mundanæ vitæ rusticitate nihil habet. *Cepit David arcem Sion; hæc est civitas David.*

David. 2. Reg. 5. 7. Cajetan: hoc est ad differentiam Bethleem, quæ erat civitas Davidis; quia inde erat oriundus. Author. Imp. op. hom. 4. in Matth. quid prodest ei, quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet ei generatio vilis, quem mores adornant? Ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus. Aurum de terra nascitur; sed non est terra: & stannum de argento egreditur; sed non est argentum. Didac. Niss. in Phœn. Græc. l. 1. c. 7.

Erat vir ille magnus inter omnes Orientales. Job. 1. 3. Origen. l. 1. in Job legit: fuit autem hic homo (Job) de genere optimo ex partibus orientalibus. Job erat Idumæus ex prosapia pessimi Esau: quomodo ergo dicitur ex genero optimo? Præclara Job nobilitas per avos non veniebat; sed à magnis virtutibus. Origen. quomodo de genere optimo erat, qui de talibus nascebatur? Ruben primogenitus Jacob, Simeon, & Levi. Qui ex Israel sunt primogeniti, de genere optimo non dicuntur. Job verò, qui ex impiis ortus est, id est, ex filiis Esau; hîc de genere optimo dicitur. Ego, inquit, non carnalem generationem significo, non pereuntem generositatem laudo: nam hæc apud Deum non magni penduntur; hæc à creatore non requiruntur. Sylveira Addit. in Matth. 1. Notandum, ait S. Hieron. in genealogia Salvatoris nullam sanctarum assumi mulierum; sed eas, quas Scriptura reprehendit. Eæ sunt Bethsabee, Thamar, Ruth, Rahab. Cur verò Salvator noster ex prosapia nasci voluit, in qua & mulieres non paucæ fuerant flagitiis insignes, & viri multi sceleribus cooperti: qui poterat sibi homines ex toto Mundo purissimos, & sanctissimos deligere majores, ex quibus nasceretur? Euthymius in c. 1. Matth. per talia docemur, non de primogenitorum peccatis, sed de propriis erubescere: neque de majoribus gloriari; sed propriæ curam habere virtutis. Did. Niss. in Phœn. Græc. l. 10. c. 6.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Hic quoque ejus, quæ fuit Uriæ, mentionem facit. Ut doceat, quòd nemo debeat erubescere propter progenitores; sed dare magis operam, virtute suâ illos clariores efficere: & quòd omnes accepti sint Deo, etiamsi è scorto nati; modò virtute sint præditi. Theophylactus hîc.

Quæ est mater mea? & qui sunt fratres mei. Matth. 12. 48. Una sola, & vera, & communis, nobilitas est, atque necessitudo cum Christo; ut voluntatem Dei facias. Multò propinquiores Deo sunt, qui voluntatem ejus faciunt; quàm qui summâ carnis necessitudine conjunguntur. S. Chrysost. hom. 45. in Matth. hîc.

Unde huic sapientia hæc, & virtutes? nonne hic est fabri filius? Matth. 13. 54. 55. Abulens. q. 83. hîc. quare Nazareni dixerunt, quòd Christus erat filius fabri? voluerunt contemnere eum de humilitate cognationis suæ. Imò ob hoc potiùs Judæi Christum laudare, & honare, debuissent; quòd, homo de humili plebe natus, ad tantam probitatem, & ingenii gloriam, pervenerit.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Cur Christus non ùt ignis, sed ùt sol, resplenduit tunc, cùm æterni Patris Filius proclamatus fuit? Joan. Clunia c. 2. de Nat. differt lumen, quod oritur ab igne, & quod à sole: quia ab igne semper habet fumum, & aliquam impuritatem admixtam; ideo dicitur à Philosophis infumatum. Ità ille. Ignis lumen sumptu, & impendiô, nutritur alienô; sol de suo fulget. Didacus Niss. in Phœn. Græc. l. 1. c. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Sola apud Deum libertas est, non servire peccatis: summa apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus. S. Hieron. ep. 14. fortè Paulini Ep. ad Celantiam Matronam de ratione piè vivendi.

Probati viri genus, virtutis prosapia est: quia sicut hominum genus homines; ità animarum genus virtutes sunt. Etenim familiæ hominum splendore generis nobilitantur; animarum autem gratia clarificatur splendore virtutis. S. Ambros. lib. de Noe. apud Castillo Illat. 87.

Vilitas paterni generis nullâ ex parte obscurat filii virtutem: neque nobilitas censetur; eò quòd è magnatum sanguine sis prognatus; sed si ipse efficaris magnus. S. Chrysost. in Is. c. 1.

Illud quidem inter omnes sanæ mentis homines constare arbitror, eruditionem inter humana bona primarium locum tenere. S. Gregor. Naz. or. 30. in laudem Basilii.

Nobis ipsis quodammodo patres sumus; quando per bonum animi institutum, liberumque arbitrium, nos ipsos formaverimus, & genuerimus, & in lucem ediderimus. S. Gregor. Nyss. hom. 6.

Potest ex casa vir magnus prodire: potest ex deformi, humilique corpusculô formosus animus, & magnus. Seneca ep. 67.

Miscellanea.

Date annulum in manu ejus. Luc. 15. 22. Cur pater mandat dari annulum? Annulus signum nobilitatis, & libertatis; per quem Equites à plebeis, & servis, distinguebantur. S. Chrysol. s. 5. posuit annulum in manu ejus, annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus spiritûs, signaculum fidei. Sylveira hîc q. 19.

Nobilitas, quasi notabilitas dicitur. Quando quis faciebat aliquam rem notabilem in servitio regis; faciebat illum nobilem. S. Vinc. Ferr. s. 1. f. 5. post Invocavit.

TITULUS. III.

NOMEN.

§. I.

Propriò vocari, amoris signum.

Abraham! Abraham! Gen. 22. 1. Expressio nominis signum est familiaritatis. Ex. 33. 12. *novi te ex nomine.* Lucæ. 16. Lazarum quasi familiarem nominat; divitem non. Joan. 20. 16. dixit Dominus: Maria & ipsa Rabboni id est, cognita cognoscit. Geminatio autem nominis, magnæ familiaritatis est signum. Hugo Card. hîc.

Vocavi te nomine tuo. Is. 43. 1. Alludit ad morem heroum benignorum; qui servos, quos amant, nomine propriò vocant. Sic Deus ait: *Israel veni.* Cornelius hîc.

Vocat oves nominatim. Joan. 10. 3. Nomen homini inditũ, & ab alio pronuntiatũ, mirã habet vim, ut hominem excitet sive dormientem, sive morientem. Doultreman l. 5. c. 2.

§. II.

Nomina Christi.

Et vocabitur nomen ejus Emmanuel &c. Is. 7. 14. Vide, quàm pulcher, & rationabilis, ordo sit hujus; & cœterorum nominum. Primum *Emmanuel*, id est, *nobiscum Deus*: pro causa videlicet, quæ prima est in ordine; quia habitat in nobis Deus homo factus. Secundum: *Accelera, spolia detrahere &c.* Ea videlicet pro causa, quia moriendo fortem armatum diabolum superavit, & spolia distribuit. Tertium: quia *admirabilis*: videlicet, quia surrexit à mortuis, & ascendens in cœlum, gloriâ, & honore, coronatus sedet à dextris Dei. Quartum *Consiliarius*: ex eo scilicet, quòd dans Paracletum Sanctum Apostolis suis, consilium habuit cum eodem spiritu consilii, de repellendis Judæis, & vocandis Gentibus. Quintum Deus: quia exinde omni modò verè adoratur ùt Deus. Sextum *Fortis*: quia verè fortis in judiciò, quò expectatur, apparebit. Septimum *Pater futuri sæculi* quia nimirum peractò judiciò, non jam ùt Dominus servorum, sed ùt Pater filiorum, regnabit. Octavum *Princeps pacis* quia revera laudabitur in æternum, & grates habebit, ùt author pacis; quâ Deo sumus reconciliati per mortem ejus, qui eramus inimici. Rupertus l. 1. in Matth.

Filii David, filii Abraham. Matth. 1. 1. O quàm disparia nomina assumit Deus in Novo Testamento, ab iis, quæ in veteri. Tunc enim plerumque vocabatur *Deus Abraham, Isaac, & Jacob*; Deus hominum justorum: quos, sicut David, peccâsse nescimus. Nunc autem filius David peccatoris, filiusque Abrahæ justi, dicitur: quia non modò justos, sed & peccatores recipit. Diez. conc. 1. in Nat. B. V.

Vocabunt nomen ejus Emmanuel. Matth. 1. 23. dicunt Hebræi: quomodo ergo non vocatus est Emmanuel, sed Jesus Christus? Dicendum: quòd non dixit, vocabis; sed vocabunt: hoc est, opera ejus demonstrabunt, eum Deum esse, & nobiscum conversari: divina enim Scriptura ex operibus imponit nomina Theophylactus in Matth.

§. III.

Nomina data sanctis à Deo.

UBi Deus. Gen. 17. 5. Abrahæ ingentes glorias promisit, literam He nominis divini ejus nomini addit, ut deinceps vocaretur Abraham: ut ostenderet, non modò se bona sua ei impertiturum; verùm etiam seipsum. Baeza l. 1. c. 6. §. 1.

Et in calculo nomen novum scriptum. Apoc. 2. 17. An non sat erat, ore enuntiari? cur insuper scribitur? Quod scribitur, diutius perseverat, quàm quod ore profertur. S. Bonav. in c. 1. Luc. rectè dicitur scriptum nomen Joannis; ob indelebilem firmitatem: quia nomen ejus scriptum in libro vitæ. S. August. in Ps. 44. *lingua mea calamus scribæ.* Quare linguam suam esse dixit calamum scribæ, quia quod linguâ dicitur, sonat, & transit; quòd scribitur, manet. Sylveira hîc.

Habent hoc merita Sanctorum, ut à Deo nomen accipiant. Sic Jacob Israel dicitur, quia Deum vidit. Sic D. N. Jesus nominatus est, antequam natus. S. Ambros. l. 2. in Luc. Et factum est, in die octavo &c.

§. IV.

Nomina sancta filiis data.

Quem vocavit Enos. Gen. 4. 26. Non solùm hîc parentum monstratur pietas; sed & magna erga pueros diligentia. Et quomodo statim, & à principio erudiebant pueros, qui ipsis nascebantur; admonentes appellationibus, quas illis imposuerant; ut virtutem exercerent; & non, sicut nunc fortuitò, & absque causa nomina fiunt. S. Chrysost. hom. 20. in Gen.

Et genuit Malalael. Gen. 5. 13. Hebr. idem est, quod *laudans Deum;* quem pater Cainan ità vocavit; ut seipsum, ad jugem Dei laudem excitaret. Cornelius hîc.

Vocavitque nomen ejus Simeon. Gen. 29. 33. Simeon, id est *auditio*, vel *exauditio.* Notent matres; & imitentur pietatem, ac gratitudinem Liæ; quæ perennem memoriam beneficii divini, putà prolis, in nomine ejus constituit: ut, quoties prolem videret, & nominaret, toties beneficii divini recordaretur. Sic Anna vocavit Samuelem; id est, *postulatum, & impetratum à Deo,* 1. Reg. 1. 20.

Quem

Quem vocavit Gerſan. Ex. 2. 22. Dat rationem, cur eum ſic vocet: ſcilicet quòd ipſe Moyſes *advena*, & peregrinus, fuerit in Madian. Nomen ſecundo filio dedit Moyſes *Eliezer*; id eſt, Deus meus *adjutor*; ut doceret, liberos eſſe monumenta divinæ largitatis, Deique ſemper eſſe memores proleſque ſancti, aut ſanctæ alicujus nomine nuncupare. Cornelius hîc.

Vocavitque nomen ejus Samuel. 1. Reg. 1. 20. id eſt, *poſtulatus à Deo*: ut, quoties puer hoc ſuum nomen audiret; recordaretur, ſe à Deo per miraculum matri voventi donatum: ideoque ſe totum, quod eſſet, & viveret, debere Deo, quaſi peculiarem Dei filium; ac proinde totum ſe ei traderet. Cornel. hîc.

§. V.

Nomen non ſit inane.

Ex Veteri, & Novo.

SEcundùm nomen tuum Deus; ſic & laus tua. Pſ. 47. 11. S. Ambroſ. in Pſ. 43. quid eſt nomen, niſi quô propriè unusquisque ſignificatur. Et in nomine tuo &c.

Beatus es Simon Bar-Jona. Matth. 16. 17. Cur vocatur beatus, qui nondum æternâ beatitudine fruitur? Non deeſt poſſeſſio, ubi adſunt media. Abulenſ. q. 61. hîc: accipiendo propriè beatum, vocat eum beatum: quia pro confeſſione fidei debetur æterna beatitudo. Caſtillo Illat. 3.

Nemo eſt in cognatione tua, qui vocetur hôc nomine. Luc. 1. 61. Non ſecundùm nomen, quod ab hominibus imponitur, adſcribuntur in libro viventium; ſed ſecundùm nomen, quod ſortimur in cognatione virtutum. Sim. Caſs. l. 3. hîc.

Domine, vis, dicimus, ut ignis deſcendat de cœlo, & conſumat illos. Luc. 9. 54. S. Ambroſ. l. 7. hîc: bene præſumunt, quia ad ſermonem ſuum ignis de cœlo deſcenderet, quoniam filii ſunt tonitrui. Marci 3. 17. *impoſuit eis nomina Boanerges; quod eſt, filii tonitrui.* Didac. Niſs. Dol. cœl. p. 1. l. 5. c. 4.

Dicit ei Simon Petrus. Joan. 13. 9. Cùm repugnat v. 6. & 8. ſolùm dicitur *Petrus*. At modo, cùm obedit, dicitur *Simon Petrus*: tunc enim hoc nomen meritus. Sylveira hîc.

Paulus ſervus Jeſu Chriſti, vocatus Apoſtolus. Rom. 1. 1. Anſelmus: nondum ſe dicit Apoſtolum: quia nondum Romanis prædicaverat, nec adhuc Apoſtolus eſſe videbatur. apud Mendozam in 1. Reg. 8.

Nomen habes, quòd vivas; & mortuus es. Apoc. 3. 1. Diem te vocant, & nox es; ſolem dicunt, & tenebræ es; patrem nominant, & tyrannus es. S. Gregor. Nyſs. or. de Chriſt. perf. tales in omni vita nos præſtemus, quales requirit Chriſtiani nominis excellentia. Did. Niſs. pol. cœl. p. 1. l. 5. c. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Paſcha Hebr. *tranſitus dicitur*, vel *profectus*: ſcilicet quia per hoc myſterium de pecoribus ad meliora tranſitur. Bonus tranſitus eſt, tranſire de peccatis ad juſtitiam, de vitiis ad virtutes, ad infantiam de ſenectute. S. Maximus hom. 4. in feſto Paſch.

Dignè noſcamus, quid ſumus; & quod ſumus profeſſione, actione potiùs, quàm nomine demonſtremus; ut nomen congruat actioni, actio reſpondeat nomini: nè ſit nomen inane, & crimen immane; nè ſit honor ſublimis, & vita deformis; nè ſit Deifica profeſſio, & illicita actio; nè ſit religioſus amictus, & irreligioſus profectus; nè ſit gradus excelſus, & deformis exceſſus; nè habeatur in Eccleſia cathedra ſublimior, & conſcientia ſacerdotis reperiatur humilior; nè locutionem ſimulemus columbinam, & mentem habeamus caninam; nè profeſſionem monſtremus ovinam, & ferocitatem habeamus lupinam. S. Ambroſ. lib. de dignit. Sacerd. c. 3.

An ideo tibi bellus videris, quia fauſtô vocaris nomine? quaſi non & lucus ideo dicatur, quòdminimè luceat: & Parcæ, quòd nequaquam parcant: & Eumenides furiæ, quòd non ſint benignæ: & vulgò Æthiopes vocentur argentei. S. Hieron. ep. 100.

Tales in omni vita nos præſtemus, quales requirit Chriſtiani nominis excellentia. S. Gregor. Nyſs. or. de Chriſtiana perfectione.

Certum eſt, quòd unusquisque vel Angelorum, vel hominum, ex iis, quæ ſibi injunguntur, officiis, & actibus, etiam nomina ſortiantur. Origenes hom. 24. in Joſue.

Fratres, Patresque, nihil eſt felicius, vel noſtrate vitâ, vel inſtitutô ſublimius; ſi, quales nominamur, vivimus; nec nomenclaturæ contrariam vitam degimus. B. Theodorus Studita ſ. 39.

Per nomen rei ſumus. Salvianus l. 3. de gùbernatione. Et l. 4. magis damnabilis eſt malitia, quam titulus bonitatis accuſat: reatus impii, eſt pium nomen.

Omnino nihil prodeſt, nomen ſanctum habere ſinè moribus: quia vita à profeſſione diſcordans abrogat illuſtris tituli honorem, per indignorum actuum vilitatem. Id. l. 3. de Provid.

Nimis abſurdum eſt, portare nomen alienum; & aliud dici, quàm poſſit in moribus inveniri. Caſſiodorus l. 8. ep. 10.

Abſolon *pax patris* dicitur. Bonum planè nomen; ſed ipſe nominis hujus virtutem abnegabat. Gilbertus ſ. 14. in Cant.

§. VI.

Peccator eſt anonymus.

ANimæ viventis. Gen. 2. 19. Tantùm vivis per gratiam imponitur nomen. Unde & Lazarus nominatur, & non dives. Nomina bonorum ſcripta ſunt in cœlo, nomina malorum in terra. Hugo Card. hîc.

Corrupta est terra coram Deo. Gen. 6. 11. Cur non dixit homines? S. Chrysost. hom 24. in Gen. quia peccatum facit, ut homines suô nomine vocari non sint digni.

Unus Isboseth, 1. Reg. 14. 49. qui etiam erat filius Saulis, prorsus tacetur, non nominatur. Cur? Lyranus: non nominatur Isboseth propter defectum magnanimitatis: quia fuit pusillanimis, & ineptus ad prœlium.

Tanquam aqua decurrens. Ps. 57. 8. Aqua decurrens fluit ad mare: & quando intrat mare, ad nihilum devenit; quia nomen amittit: sic isti venientes in amaritudinem Inferni, nomen, quod sibi fecerunt in terra amittent. Hugo Card. hîc.

Nomen impiorum putrescet. Prov. 10. 7.

Nomen impiorum delebitur. Eccl. 41. 14. Veteres Hebræi, Græci, & Romani, ità nomina sceleratorum detestabuntur, ac opinione sepeliebant; ut illa nec nominare, nec alicui suorum indere, sustinuerant. Hinc apud Hebræos nemo sustinuit vocari Cain, Chanaan, Nemrod, Pharao; & apud Christianos Judas. Apud Græcos, teste Strabone c. 14. caverant Ephesii, nomen ejus, qui Dianæ templum incenderat, pronuntiari. Cornelius hîc.

Recedentes à te in terra scribentur. Jer. 17. 13. Quia, quod in terra scribitur, vel pulvere elationis, vel aquâ carnalis voluptatis, citò deletur. Hugo Card. in Gen. c. 2.

Improbi senes Dan. 13. à v. 5. eô capite nunquam nominantur. Nec Matth. 1. mater Salomonis.

Ibunt hi in supplicium æternum. Matth. 25. 46. Meministisne nomina, & titulos, quibus Mundus potentes honorat? quamvis mali sint. Videte, quô nomine Christus eos hîc appellet. *Ibunt hi.* Vix habet Mundus nomen vilius, quàm cùm dicit: hic, iste: hôc eos Deus nomine vocat. Diez conc. 4. D. 1. 2dv.

Mulier in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Non quæritur hîc nomen: quia peccatores, quamdiu sunt in peccato, de libro Domini sunt deleti. S. Anton. Pad. s. in fer. 5. post D. Pass. Nomini Mariæ sanctitas inseparabiliter est adjuncta: quod cùm agit B. Lucas c. 7. de pœnitentia Magdalenæ; propter hujus nominis reverentiam non ausus fuit Mariam, sed mulierem nominare. Sed paulò post scilicet c. 8. cùm dicit eam justificatam à Domino, de suis facultatibus illi ministrare, vocat Mariam. Richardus à S. Laur. l. 1. de laud. Virg. c. 2.

Erat quidam mendicus nomine Lazarus. Luc. 16. 20. Ubi ergo nomen divitis? nusquam; quippe qui nomine careat. Quantæ divitiæ! arbor foliis vernans; sed fructu destituta: quercus in altum protensa; quæ glandem brutis animantibus in cibum suppeditat. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 19. Hunc, tanquam durum, & in pauperes inhumanum, Dominus anonymum, nominisve expertem, inducit: nempe ut exemplô id confirmet, quod per Prophetam aliquando de iis pronuntiârat, qui Deum non metuant. Ps. 15. 4. *nec memor ero nominum eorum per labia mea.* Pauperem verò propriô nomine designat: siquidem tales in Dei lingua, & ore observantur. S. Titus Bostr. hîc.

Scio opera tua, quia nomen habes, quòd vivas, & mortuus es. Apoc. 3. 1. Occultum opus ejus, qui nomen habet, quòd vivat; & mortuus est: nam cujus peccatum publicum, & notum est, non hîc habet nomen, quod vivat. Rupertus hîc.

Idcirco pueris in baptismo nomen datur: quia tunc in albo justorum recensentur. Antea nomine carent, quia filii iræ, & non gratiæ. Alvarez in Gen. 33. Illust. 16.

TITULUS IV.
NOMEN JESU.

§. I.
Figuræ, & Symbola.

VOcavitq; Osee filium Nun, Josue. Num. 13. 17. Moses Oseæ nomen mutavit in Jehoscua; additâ, & præfixâ ad nomen Hoseæ litera jod. Primò, ut certiorem ipsi Josue, & populo per ipsum, salutem, & victoriam de Chananæis promitteret; quam hac exploratione inchoabat: Hosee enim significat *Salva* unde hosanna idem est, quod *salva quæso.* Jehoscua autem significat, *qui salvabit.* Secundò, ut innueret, multa ei bona largiturum Deum, cui priorem litteram nominis sui tetragrammati, scilicet Jod, addidisset. Nomen sic ei mutatum, cùm dux militiæ, contra Amalecitas est constitutus, eosque debellavit. Alii censent, Osee nomen mutatum fuisse, cùm designatus est explorator terræ sanctæ: tunc enim periculo mortis ultrò pro populo se obtulit. Tunc enim magnanimus, est imperterritus apparuit; ideoque dignus, qui novô hôc, & augustô nomine donaretur. Sept. passim, Josephus, & Philo l. de claritate Hebr. Jescua, seu Josue, vertunt Ἰησοῦς, id est Jesus. Epiphanius hæresi. 29. Jesus, ait Hebraicâ linguâ Curator appellatur; aut medicus, & Salvator. Cornelius hîc. Tres homines hujus nominis in Scripturis fuisse legimus: Jesum Syrach, Jesum Jozedech, & Jesum Nave; qui omnes nostri Jesu figuram, & typum gesserunt; sed præcipuè Jesus Nave. Siquidem Jesus Syrach propter sapientiam, Jesus Jozedech propter Sacerdotium; sed Jesus Nave propter salutem, quam attulit populo, quem de solitudine in terram promissionis introduxit. Bellarminus conc. 3. sup. miss.

Oleum effusum nomen tuum. Cant. 1. 2.

Dum

Dum unguentum effusum vocat nomen JEsu Christi, immensam ipsius misericordiam, atque pietatem erga nos ostendit. Philo Carpath. hîc.

Oleum effusum nomen tuum. Ib. Oleum non tantùm ex olivis, sed ex quolibet flore, herbâ, aromate, distillatur, quod totam rei substantiam, succum, & vim, exsugit; unde à medicis vocatur quinta essentia: quæ si cum oleis aliorum aromatum scitè commisceatur, unguentum facit præstans. Hin. Sept. Vatablus & alii, vertunt: *unguentum evacuatum nomen tuum.* Syrus: *unguentum myrrhæ nomen tuum.* Cornelius hic.

§. II.

Excellentia.

Dedisti eis Salvatores. 2. Esdræ 9. 27. Lego Judices à Deo lectos, vocatos esse, non belli duces, non aulæ principes, non Dominos, sed augustiore nomen claturâ. *Salvatores.* Judic. 3. 9. Num. 13. 17. *vocavitque Osea Josue Nabulens.* q. 37. ad significandum: quòd Moyses præficiebat Josuen aliis exploratoribus; ideo vocavit Salvatorem, id est, quòd haberet curam de aliorum salute. Velloso in Judith 5. Paræn. 26.

Liber JEsu Christi filius David. Matth. 1. 1. Cur non ponit titulos splenditos divinitatis? majori gloriatur titulô JEsu Salvatoris. Prius se Christus Servatorem, quàm regem hominum agnosci vult. Id. ib. In eo, quod dicitur JEsus, Deus esse asseritur; & ipsam celsitudinem Filii Dei potiùs voluit salvandi operibus ostentare, quam speciosis titulis, & nominibus Filii Dei. Rupertus apud Sylveiram hîc q. 9. Cur priùs ponitur nomen JEsu, & postea Christi? Quia nomen JEsus, id est, Salvator, dicit merita; Christus verò dignitatem. De meritis ergo potiùs, quàm de corona, & purpura, Salvator noster gloriatur. Id hic. q. 10.

Inventâ unâ pretiosâ margaritâ &c. Matth. 13. 45. Glorioſum, & optabilissimum nomen JEsu pretiosa est margarita; quam, qui omnem suam substantiam vendiderit, comparare potest; & lætitiam majorem, quàm dici possit, de inventione habere. S. Diadochus Ep. de perfect. spir. c. 59.

Vocabis nomen ejus JEsum-filius altissimi vocabitur! Luc. 1. 31. 32. Rupertus de aper. Spir. S. c. 10. Paulò antè vocabis nomen ejus JEsum; hic autem, vocabitur Filius Dei: illic, *vocabis*, hic autem, *vocabitur*. Angelus ait, quòd Christus *D.* vocandus, seu publicandus sit JEsus, magnus, & Filius Dei. Et licèt nomen Dei sit valde sublime; conceditur, ut à multis dicatur primò. At nomen JEsus adeò altum, sanctum; ut illud primùm enuntiare solùm committatur B. Virgini elevatæ super omnes puras creaturas; & purissimæ ejus linguæ. Sylveira in Act. 3. 6.

Vocatum est nomen ejus JEsus. Luc. 2. 21. *Proprium* est nomen ipsi mirè nato: quoniam solùm sibi proprium est, posse Salvare. *Substantivum* est, quia veram, & beatam substantiam facit: *Adjectivum* est; adjecit multa super naturam conditam: *Commune* est, communiter omnibus factus est JEsus. Sim. Cass. l. 1. c. 10. Cur potiùs JEsus quàm Emmanuel vocatur? ùt vocandum prædixerat Is. 7. 14. Emmanuel significat naturæ excellentiam, JEsus officium Redemptoris; quòd vitam pro suis daturus esset. Potiùs verò obligatio muneris debet ante oculos obversari, quàm dignitas personæ: ideoque, ut fixa semper esset in mente, in sculpta est in nomine. Sylveira in Luc. 2. q. 9.

In nomine JEsu Christi Nazareni surge. Act. 3. 6. Deus significat Dominum, & Creatorem; JEsus significat Deum, ut salvatorem, & omnium redemptorem: sicut enim majus est beneficium redemtionis, quàm creationis; ideo majus est nomen JEsu. Abul. q. 7. in Ex. 2. Unde consuetudo laudabilis est in Ecclesia; quòd magis honorat nomen JEsu, quàm nomen Deus. Unde auditô nomine JEsu, devoti Fideles caput inclinant; quod non faciunt auditô nomine Deus: & qui illud inhonorat, magis peccat; quàm si inhonoret nomen Deus. Sylveira hîc q. 18.

Donavit illi nomen, quod est super omne nomen. Philipp. 2. 9. Orig. hom. 1. in Jos. & Bernardus s. 1. & 2. de Circumcis. putant hac nomen esse JEsu. Sed quomodo hac nomen, etiam Jehovah, nomen ineffabile; quod, ob suam excellentiam, nefas erat proferrit, nisi à Summo Sacerdote? Excellit ob merita; quia redimendi munus nomine JEsu significatur; & suis meritis nostram salutem operatus est. Castillo in Ex. 28. Illat. 3. Ipsum nomen JEsu, quod est super omne nomen, & in quo flectitur omne genu, obedientiæ remuneratio est. S. Bernardus s. de verbis Petri, ecce nos reliquimus omnia.

Donavit illi nomen. Philippus. 2. 9. Quare Luc. 2. 21. *vocatum est nomen ejus?* At in Cruce datum? JEsus, id est, Salvator nostram Salutem in cruce operatus est: ibi ergo nomen ei datur; hic verò antè in circumcisione veluti creditur ex meritis solvendis. Sylveira in Luc. 2. 21. q. 12.

Cùm nomino JEsum, hominem mihi propono mitem, & hominem corde, benignum, sobrium castum, misericordem, & omni Sanctitate conspicuum: eundemque ipsum Deum omnipotentem. Hæc omnia simul mihi sonant, cùm insonuerit JEsus. S. Bernardus s. 15. in Cant.

Nomen JEsus est virtuosum: quia omnes virtutes, quas Deus posuit in herbis, lapidibus, verbis, planetis, stellis, constellationibus; omnes sunt & continentur, in hoc benedicto nomine JEsus. Vincent. Ferr. s. in festo Circumcis. D.

Omnia, quæcunque Deus pro salute humana ordinavit, in JEsu nomine comprehenduntur. S. Bernardinus s. 49.

§. III.

Nomen JEsu non est inane.

Si obliti sumus nomen Dei nostri. Ps. 43. 21. Quod est JEsus, id est, Salvator, quod plenum est misericordiâ: *quia secundùm misericordiam suam salvos nos fecit.* Tit. 3. 6. Hugo Card. hìc.

Liber generationis JEsu Christi. Matth. 1. 1. Nomen JEsu Proprium est, id est, Salvator; quô, ùt ait Rupertus, divinitas indicatur: proprium enim est Dei salvare. Christi cognomen est dignitatis, id est, *unctus*: Reges enim, Sacerdotes, Prophetæ ungebantur: ùt Saul 1. Reg. 10. 1. David. 1. Reg. 16. 13. Salomon. 3. Reg. 1. 39. Sacerdotes. Ex. 29. 7. Levit. 8. 12. Prophetæ, ùt Elisæus. 3. Reg. 19. 16. Nomen JEsus sibi retinuit, & nobis nomen Christus communicavit: unde Credentes dicti sunt *Christiani.* Act. 11. 26. JEsus nomen salvandi, & redimendi est; Christus verò nomen dignitatis, ac regiæ majestatis: sibi ergo reservavit, quod passionem, & crucem, importabat, nobis verò id, quod splendorem gloriæ innuebat, communicavit. Sylveira hîc q. 8.

Vocatum est nomen ejus JEsus. Luc. 2. 21. Meritò sanè, dum circumciditur puer, qui natus est nobis, Salvator vocatur: quòd videlicet ex hoc jam cœperit operari salutem nostram; immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens. S. Bernardus s. 2. in Circumcis. D. Moris antiquis, nomen cujusvis proprium in ejus insculpere monumento. Cur igitur nomen JEsus non ponitur in ejus sepulchro? In cruce nostrum operatur salutem; & nomen illustre inter crucis labores solùm valuit intueri. Sylveira in Luc. 2. q. 14.

Domini JEsu Christi nomen, si bene expendatur, totam illius erga nos beneficentiam declarat. JEsus enim, inquit, ob hoc vocabitur, quoniam *ipse salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* Matth. 1. 21. S. Chrysost. Enarr. in c. 1. ad Galat.

Neque enim ad instar priorum meus iste JEsus nomen vacuum, aut inane, portat: non est in eo magni nominis umbra, sed veritas. S. Bernardus s. 1. in Circumcis. D.

Oleum lucet, pascit, & ungit: lux, cibus, medicina. Vide idem de sponsi nomine: lucet prædicatum, pascit recogitatum, invocatum lenit, & ungit. S. Bernardus s. 15. in Cant.

Habuit & Judæa quosdam JEsus, quorum vacuis gloriatur vocabulis: illa enim nec lucent, nec pascunt, nec medentur. Id. ib.

Nomen JEsu, si subtiliter contempletur, repræsentat Crucifixionem Christi, in qua fuit nostra salus. Litera H. significat crucifixum: quia dicit Priscianus, quòd h. non est litera, sed aspirationis nota: ideo significat Christum in crucæ; quia tunc non fuit litera legibilis, quia vix cognoscebatur: *vidimus eum & non erat aspectus.* Is. 53. 2. sed fuit aspirationis nota, quando clamans voce magnâ expiravit. 2. in hac litera H. sunt tres lineationes: linea recta significat animam Christi rectissimam; secunda linea retorta significat corpus Christi passibile, & retortum in cruce: tertia linea est titulus desuper, quæ significat deitatem litera I. significat bonum latronem, ad dexteram crucifixi: litera S. Sinistrum latronem. S. Vinc. Ferr. s. in festo Circumcis. D.

§. IV.

Nomen JEsu Proficuum, Salutare.

Vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius. Is. 9. 6. S. Bernardus s. 2. in Circumcis. Consiliarium se exhibet in electione pœnitentiæ, & vitæ ordinatione; dum bonus latro in Christo divinitatem, in seipso peccata cognoscit, & dicit: nos quidem justè digna factis recipimus. Sed quis eum illuminavit? quis consiliarius fuit? nomen JEsus exaratum in titulo. Ideo ut hoc notaret Lucas 23. utramque junxit historiam: *erat autem superscriptio &c.* v. 38. *Unus autem de his &c.* Et v. 39. prosequitur narrando ejus conversionem. apud Sylveiram in Luc. 2. q. 11.

In umbra tua vivemus. Thr. 4. 20. Orig. hom. 8. in umbra, id est, in nomine JEsu, vel in Humanitate, & carne ejus, sub qua, quasi umbra divinitatis vitam accepimus spiritualem. apud Cornel. hîc.

Omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit. Joel. 2. 32. Quis unquam, qui hoc nomen invocavit, periit? quis hoc nomen invocans à Deo exauditus non fuit? S. Bonavent. s. 25. de Circumcis. D.

Oriens nomen ejus. Zach. 6. 12. id est, velut sol irradians humanam mentem. Roboratur spiritus in virtute hujus nominis ad omnia aspera perferenda. Licèt ipsum imprimere sub triumphali titulo, & beneficio Passionis. S. Bernardinus s. 49. Art. 2.

Nuntiavit Judæis, quia JEsus esset. &c. Joan. 5. 15. Antè cùm sanatus esset, & lectum tolleret, Medici sui nomen ignorabat v. 13. Ubi perfectam ei animæ salutem concessit; tunc agnoscit, & prædicat, Jesum esse. Sylveira hîc.

Ille homo, qui dicitur JEsus, lutum fecit &c. Joan. 9. 11. Appositè cœcus referens oculorum illuminationem, Nominî JEsu memoriam gessit. E nomine enim JEsu salus omnium exoritur, cunctarum ægritudinum medicinâ. Escobar t. 1. mir. ch. l. 3. S. 2. obs. 1.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan. 16. 23. Solum hujus Unigeniti Filii nomen, quod est JEsus Christus, necessarium universæ orationis est vehiculum, quô in cœlum directo cursu perlata confisat ante Patris conspectum; salutémque de sinu ejus, & gratiam, sugere valeat remissionis peccatorum. S. Rupertus l. 12. hîc.

Ego sum JEsus. Act. 9. 5. Cur non ait: ego sum Deus, vel Filius Dei? sed JEsus tantùm? Petrus Blesens. s. de convers. S. Pauli: poterat expressisse, quis esset, majestaticis, & terribilibus, verbis; ut diceret: ego sum *Deus ultionum.* Ps. 93. 1. his noluit uti: sed lenitate, ac mansuetudine, cum suaviter allicit ad fidem, & spem,

& pem, propositô nomine JEsu, qui est mitis, & humilis corde. Secundò: sub Salvatoris nomine vult maximè agnosci, & manifestari: nam Dei nomine significatur ejus majestas, quâ nos creavit; Salvatoris verò ejus beneficentiâ, & pietas, quâ nos redemit. Tertiò: ad Pauli ferocitatem, & sævitiam, subjiciendam objicitur ei Sanctissimum JEsu nomen: quia nihil eô efficacius ad obstinatos animos vincendos. Sylveira hîc q. 10. Non Deum, vel Dei Filium, se vocat; sed JEsum. Ut videret, JEsu nomen infunditur, mentis tenebris ablegandis. V. Beda. apud Escoba tom. 1. mir. Chr. l. 3. s. 2. Obs. 1. Nihil dignius Creatore, quàm creaturæ suæ curare salutem. S. Hieron. ad Rom. 1. Ibid.

Quemadmodum fluit cera à facie ignis; sic dæmonum argumenta pereunt ab invocatione nominis JEsu. Laurent. Just. de inter. confl. c. 5.

Habes in nomine JEsu, unde actus tuos, vel pravos corrigas; vel minùs perfectos adimpleas. S. Bernardus s. 15. in Cant.

Qui vult cor suum purgare, semper illud recordatione D. JEsu inflammet. S. Diadochus de perfect. spir. c. 97.

Benedic Domine JEsu principio anni benignitatis tuæ; quod principium tu corona misericordiâ, & miserationibus: quoniam illud tibi dedicamus, non fabuloso Jano bifronti. Sit hodierna Sanguinis tui effusio expectationum nostrarum valida signatio. Joan. Gerson s. de Circumcis. D.

Quinque literas habet nomen JEsus: fortè, quòd illa quinque nomina complectatur Is. 9. 6. *Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Admirabilis nascendo, Consiliarius vivendo Deus forsis moriendo, Pater futuri sæculi resurgendo, Princeps pacis tanquam mediator ad Deum ascendendo. Incertus Author.

Olim, teste Sidoniô Apollinarî, pinxerunt solem tres radios cæteris fulgentiores evibrantem. Unum in prægrandem nivis globum, quem calore suô totum colliquescere faciebat: alterum in arduam rupem, quem igneo velut jaculô diffindi cogebat: tertium in hominis cadaver, quod calore suô ad vitam revocare videbatur. Malachiæ 4. 2. *Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ.* Bonavent. s. 2. in festo S. Magd. frigida supra nivem sunt corda nostra, frigida verba, frigida sunt opera. S. Bernardus s. 15. in Cant: cui stetit aliquando ante faciem salutaris nominis duritia cordis? cui fons fortasse siccatus lacrymarum, in vocatô JEsu, non continuò erupit uberior, fluxit suavior? Id. ib. labitur quis in crimen, currit insuper ad laqueum mortis desperando; nonne, si invocet nomen vitæ, confestim respirabit ad vitam? Nadasi rosæ cœl. de Sanctiss. Nom. JEsu. Ut quis per medios militum cuneos, per frequentes excubias nocte intempestâ, securus in castris transeat, militari tesserâ opùs duntaxat est. In supremo agone tesseraticô Jesu nomine instructus omnes inferorum insidias intrepidus penetrabit. Joel. 2. 32. *omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.* Lyræus imit. Chr. pat. Hugoni. à S. Vict. tria vota erant. 1. ut cibus ejus ultimus esset Sanctiss. Eucharistia. 2. ut ultima ejus cogitatio esset de Passione Christi. 3. ut ultimum verbum esset dulcissimum nomen JEsu. Ludolphus à Saxonia celeberrimus, ac Sanctissimus Scriptor Carthus. de vita Christi p. 1. c. 10. de Circumcis. sicut hic per gratiam baptismalem à Christo dicuntur Christiani; sic in cœlesti gloria à JEsu dicemur Jesuitæ. Idem scribit Hugo, Card. in c. 2. Apoc. Nadasi citatus.

Aqua quæcunque, medicinalis. Lem. *Vis in minore major.* (distillata scilicet) S. Bernardinus tom. 2. s. 49. omnia, quæcunque Deus pro salute humana ordinavit, in Jesu nomine comprehenduntur. Picinelli.

§. V.

Nomen JEsu delectabile, dulce.

Dic animæ meæ: salus tua ego sum. Ps. 34. 3. Jesus tuus ego sum: nam quid JEsus, nisi salus? Nonne sic tibi loqui videtur David Deo? Satis dixisti: ego Dominus, ego omnipotens, ego justus, ego terribilis. Abscondantur, obsecro, hæc nomina potestatis, & exhibeatur nomen gratiæ, & benignitatis; & dic: ego JEsus. Gerson s. de Circumcis.

Vocatum est nomen ejus JEsus. Luc. 2. 21. JEsus est nomen admirabile, quia Dei altissimi, est nomen delectabile, quia Patris benignissimi; est nomen utile, quia Medici probatissimi. S. Bonavent. s. 25. de Circumcis.

Apocalypsis JEsu Christi. Apoc. 1. 1. Cur Sanctissimum nomen fronti hujus libri apponitur? Quia totus prophetia est, prædicens sævas persecutiones contra Christianos, crudelissimum bellum Anti-Christi: inde Fideles solandi, roborandi. Sylveira hîc q. 2.

Manna absconditum. Apoc. 2. 17. Est JEsus: qui pœnitentes, & agonizantes in solitudine Mundi, & in certamine carnis, prælibatione quâdam, & dispositoriâ suavitate, reficit, & delectat. S. Bernardinus s. 49. Art. 3.

Excitabar sermone illô (Hortensis Ciceron.) & accendebar, & ardebam: & hoc solùm me in tanta flagrantia refringebat, quòd nomen Christi non erat ibi: quoniam hoc nomen, secundùm misericordiam tuam Domine, hoc nomen Salvatoris mei, Filii tui, in ipso adhuc lacte matris tenerum cor meum piè biberat, & altè retinebat: & quidquid sinè hoc nomine fuisset, quamvis literatum, & expolitum, & veridicum; non me totum rapiebat. S. August. Conf. l. 3. c. 4.

Nomen dilectum, nomen delectabile, nomen confortans peccatorem, & beatæ spei. S. Anselmus lib. de nom. JEsu. Senties dubitanter amœnitatem quandam spiritualem, & sapidam; non solùm in corde, verùm etiam in ore; quoties nomen hoc sanctum à te fuerit cum devotione prolatum. Habet enim virtutem sibi adhibi-

adhibitam, quæ affectum lætificat, mentem pascit, nutrit devotionem, disponit ad devotionem, animum invocantis illud. S. Laurent. Just. s. de Circumcis.

Quidquid dulcissimi Domini mei nomen decolorat, cor meum excoriat. S. Bernardus ep. 178.

Aridus est omnis animæ cibus, si non oleô istô infunditur: insipidus est, si non hôc sale conditur. Si scribas, non sapit mihi, nisi legero ibi JEsum: si disputes, aut conferas; non sapit mihi, nisi sonuerit ibi JEsus. JEsus mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. S. Bernardus s. 15. in Cantica. Vide ibi plura. Tristatur aliquis nostrum? veniat in cor JEsus, & inde saliat in os; & ecce, ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit serenum. ib.

O anima! sive scribas, sive legas, sive doceas, sive aliud quidcunque operis facias; nihil tibi sapiat, nihil tibi placeat, nisi JEsus. S. Bonavent. 3. solenn. de impos. nom.

Tempore Anti-Christi nemo audebit Christum, nec Mariam, nominare sub pœna mortis. S. Vincent. Ferr. s. 3. D. 2. Adv.

S. Julianus Anachoreta ità lacrymabatur, ut in lectione spiritualium librorum, ubi scriptum erat Deus, aut Dominus, aut JEsus Christus, vel Salvator; literarum elementa deleta reperiuntur. S. Ephrem de eodem.

Sicut graviter æstuanti, & longô sitis ardore succenso, fons frigidus salubris, & gratus, efficitur: sic mentib⁹ iniquitate depressis nomen JEsu culpæ gravedinem, & peccati mœrorem, expellit. S. Bernardinus s. 49.

Nomen JEsu est refugium pœnitentiæ scilicet contra malum culpæ: quis enim peccator non timeat nomen potentiæ? quis non paveat nomen divinæ iræ? aut quem non terreat nomen furoris Dei? aut cùm nominari audit Dominum ultionum? sed ecce nomen Jesu dulce refrigerium; in quo exinanitur potestas, seu majestas; dulcescit pietas; & Dei & magna misericordia demonstratur Id. s. 49.

O quanta dulcedo destillare videtur è labiis parvuli innocentis; quando doctus à devota matre, non valens adhuc addiscere Pater noster, & Ave Maria, cum reverentia nominat nomen JEsus. Id. ib.

S. Boisilo Præposito Monasterii in Scotia, crebra in ore erat nominis JEsu usurpatio: de quo tam teneró animô, & uberi fletu, cogitabat, & loquebatur; ut in fletum ipsos quoque Auditores induceret; illud sæpe tenerrimô animi sensu repetens: quàm bonum habemus JEsu? Boll. 23. Jan.

Henricus Suso ord. Prædic. ex ardenti amore Christi, nomen JEsu cordi suo stylô imprimit; quod ad mortem usque tulit: quoties cor motum fuisset, unà etiam nomen ipsum movebatur. In quodam mentis excessu vidit in corde suo crucem auream multis gemmis intertextam, in quibus mirô decore nomen JEsu luculenter apparebat. Boll. 25. Jan. c. 5.

§. VI.

Nomen JEsu honora, invoca, pronuntia.

Sol nè movearis. Jos. 10. 12. Stetisti quondam sol victores Hebræos præstolatus: JEsu Ducis imperium reveritus es, Domini nomen in consetvo honorans. S. Basilius Seleuc. s. in Transf. D.

Memor fui nocte nominis tui Domine. Ps. 118. 15. Hoc nomen (JEsus) invocetur diebus, ac noctibus: nullum tempus prædicandi vacuum sinat sancta devotio præterire. S. Ambros. hîc.

Ubi est ille? Joan. 7. 11. Vide nunc genimina viperarum, quandô sæviant veneni præcordialis ardore; dum non dicunt, ubi est JEsus? sed ubi est ille? Nunquid enim ejus, quem quærebant interficere, poterant nomen nescire? Ergo cordis illorum habitator homicida diabolus sic eos agebat; ut, odiô dictante, nomen salutis non possent, imò nollent, attingere. S. Rupertus in Joann. l. 7. c. 7.

Scripsit-titulum Pilatus &c. Joan. 19. 19. Sanctissimum nomen JEsu divinâ dispositione non pronuntiat ore Pilatus; sed manu scribit: nam licèt ipse totus sordidus; manus tamen tota erat. Sylveira c. 8. in Luc. 1. 63.

Domine JEsu? suscipe spiritum meum. Act. 7. 58. In articulo mortis sanctissimum nomen JEsu dicit; ut nos in eodem moriamur. Sylveira hîc.

Observârunt viri pii, Apostolum suis in epistolis usurpasse JEsu venerabile nomen ducenties decies nonies. Nadasi anno dier. memor. In S. Joannis scriptis ducenties quinquagesies. Id. Ros. cœl. Nomen JEsu.

In corde B. Catharinæ Raconisiæ hæc argenteis literis inscripta: JEsus spes mea. Nad. Ros. cœl. ib.

B. Sanctuccia, priùs matrimonio juncta, dein Abbatissa, filiolam nomine Juliam peperit, quæ, ùt primùm in lucem venit, cùm in primo balneo lavaretur, articulatâ voce dixit: JEsus Maria. Boll. 21. Martii.

Ti-

TITULUS V.
NOVITATES.

§. I.

Christus D. eas vitat.

Cùm jejunâsset quadraginta diebus &c. Matth. 4. 2. Cur Christus elegit ad jejunandum numerum quadragesimum? Nè excessus jejunii pariat admirationem, & quid inauditum introducat. Poterat enim Christus jejunium Moysis, & Eliæ, transcendere; sed, pro singularitate vitanda, noluit. Id. c. 3. hic q. 8.

Pœnitentiam agite. Matth. 4. 17. Cur Christus D. iisdem Joannis Matth. 3. 2. verbis suam inchoat prædicationem? Cajet. hic. Observandum, quod JEsus ab eadem materia inchoat suam prædicationem, à qua inceperat Joannes: tum quia Joannes præparatione, JEsus verò perfectione, hanc materiam prædicabat: tum ad confirmandam prædicationem Joannis: tum ad exemplum nostrum; ut non dedignemur inchoata ab aliis, etiam minoribus, bona prosequi. Sylveira l. 3. c. 1. q. 20. de Joanne prædicante.

Non veni solvere legem. Matth. 5. 17.

Alii Joannem Baptistam &c. Matth. 16. 14. Cur dicunt eum unum ex defunctis Patribus? Venit Christus novus homo in hunc Mundum; cur non dicitur, & judicatur, novus homo? Fugiebat novitates: eósque mores in suis actionibus exhibebat, qui jam erant in aliis agniti. Id. in Joan. 5. q. 19. Nemo in JEsu cernebat, quod non veterum moribus confirmatum. Baeza t. 2. l. 10. c. 5.

Deprecabantur eum, ut imponat illi manum. Marci 7. 32. Cur impositione manuum Christus hunc miserum sanat? R. Veterum morem Christus tenere voluit, qui idem fecerunt: ut Elias, & Elizæus 3. Reg. 17. 21. 4. Reg. 4. 34. Sic optat fieri leprosus Naaman 4. Reg. 5 11. Sylveira hîc. q. 5.

Quæcunque ille (Pater) *fecerit, hæc & Filius similiter facit.* Joan. 5. 19. Cur unus tantùm sanatur à Christo? sicut angelus unum sanat, ità & Dominus; nec plures, licèt posset. Unde arguuntur, qui in suis actionibus novitatem affectant, & supra alios aliquid addere conantur. Sylveira hîc q. 19.

Expuit in terram, & fecit lutum. Joan. 9. 6. Sumpsit Dominus lutum de terra, & plasmavit hominem: quapropter Dominus expuit in terram, & fecit lutum, & superlinivit illud oculis; ostendens antiquam plasmationem. S. Irenæus l. 5.

Maria unxit pedes JEsu. Joan. 12. 3. Nè peregrinæ adinventionis studeas superinducere novitatem: nam & ipse, qui est Magister Angelorum, in cœlo, morem in terra tenuit, quem invenit; nec dedignatus est, terrenam servare consuetudinem. Nam cur sibi caput, & pedes, unguentô conspergi muliebri ministeriô passus est? nisi, quia Palæstinæ, atque Judaicæ, regionis mos erat, ut ejus accolæ crebriùs ungerentur. Petrus Dam. ep. 106.

§. II.

Alia Motiva eas vitandi.

DEus Patrum nostrorum. Judith 6. 17. Cur Bethulienses inchoant sermonem hoc titulô? Est frequentior in Scriptura. Ex. 3. 15. Deut. 1. 11. Jos. 18. 3. Act. 3. 13. Credo Hebræum hac loquendi formâ laudatum ab antiqua fide, ac monitum, nè à sacra parentum via abeat. S. August. lib de anima: semper viris sanctis suspecta novitas. Velloso hîc Præn. 12.

Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Matth. 15 2. Non erant traditiones Majorum; sed depravationes ab eis inventæ, quas colorare volebant nomina majorum, ad introducendas suas novitates, semper enim sanctionum novitas placet improbis. Unde Paulus 1. Timoth. 6. 20. *devitans profanas vocum novitates.* Sylveira addit in Matth. hîc.

Habet hoc proprium humanæ mentis fragilitas; quod promptiùs novitatibus, quàm summis veritatibus, delectetur. Sim. Cass. lib. 9. c. 34.

TITULUS VI.
NUPTIÆ.

COnversæ sunt nuptiæ in luctum. 1. Machab. 9. 41. Sic sæpe in Mundo plausus vertitur, & extrema gaudii luctus occupat. Cornelius hic.

Vocatus est autem & JEsus ad nuptias. Joan. 2. 2. Felices nuptiæ; felices illæ, quibus Christus est præsens; non luxu, sed virtutibus consecrantur. S. Chrysol. s. 157. Vocant omnes Christum ad nuptias; ut aut eas ex toto castificent; aut nihil in iis agant, quàm Christiferam deceat sanctitatem. Sim. Cass. lib. 5. cap. 1.

Non tantum boni est in nuptiis, quod speramus; quantum mali, quod accidere potest, & timendum est. S. Hieron. ep. 11.

Vide plura. Matrimonium.

O.

Titulus I.

OBEDIENTIA

Erga Deum, & Superiores.

§. I.

Figuræ. Symbola.

Ex Veteri.

Fecitque ei tunicam polymitam. Gen. 37. 3. Obedientia talaris est tunica? quam Joseph, quod sonat *accrescens*, vel *augmentum*, id est, quilibet perfectus, donô clementionis gratiæ, quæ est mater credentium, singulariter induit. S. Bernardus s. in Cœna D.

Pascitur inter lilia. Cant. 2. 16. Est Christo obediendum: quia obedientes ei sunt lilia; habentes candorem munditiæ. S. Thom. Aqu. hîc.

Ubi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur. Ezech. 1. 12. Rotæ, in quibus est spiritus vitæ, semper eunt in voluntatem Domini perficiendam; nec revertuntur ad faciendum suam. Si jubentur præesse; præsunt in sollicitudine: si jubentur subesse; in humilitate; si aliquibus coesse; in charitate. S. Bernardus tr. de dignit. div. amoris c. 8.

Stellæ vocatæ sunt, & dixerunt ad sumus. Baruch 3. 34.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Vidimus stellam & venimus. Matth. 2. 2. Stella hominis Fidelis est obedientia, ductusque Superioris. Corn. hîc.

Impleverunt ambas naviculas. Luc. 5. 7. Duæ naviculæ, prælatura, & subjectio; jussio, & obedientia. Sim. Cass. l. 9. c. 15.

Statim prodiit, qui fuerat mortuus; ligatus manus, & pedes, institus; & facies illius sudario erat ligata. Joan. 11. 44. Comprehende, si potes, quemadmodum clausis oculis iter carpat, vinctis pedibus gradum dirigat: virtute enim divinæ præceptionis operante natura suum non requirebat officium; non jam suo ordini, sed divino nutui, serviebat: agebatur prius, quàm parabatur incessus. S. Ambros. l. de fide resurr. apud Baeza t. 1. l. 2. c. 10. §. 2.

Cervix tua sicut redimicula. Obedientia ejus, cervices appellantur. Cervix ergo ejus speciosa facta est sicut redimicula. & meritò: quam enim priùs prævaricationis inobedientia turpem fecerat, nunc obedientia fidei speciosam fecit, & pulchram. Orig. in Cant. 1. hom. 2.

Vir quidam Isidorus nomine, Alexandrinæ civitatis primarius; in ipso cœnobio ante hos annos sæculo abrenuntiavit. Hunc pastor ille mirabilis suscipiens, asperumque, & superbum, aspectu ex ipso conjiciens, ad eum ait: si revera jugum Christi tollere decrevisti; volo, ut ante omnia te obedientiæ laboribus exerceas. Cui ille: sicut fabro ferrum subjectum est, ità & ego anctissimè me ipsum obedientiæ expono. Joan. Climacus gr. 4. de obed.

Rogatus S. Franciscus, quis verus obediens judicandus? tolle, inquit, corpus exanime; &, ubi placuerit, pone. Videbis non repugnare motum, non murmurare situm, non relcamare dimissum. Quod si statuatur in cathedra, non alta, sed ima, respiciet: si collocetur in purpura, duplo pallescet. Jonghen de Sacr. profess. Exhort. 30.

Obedientia est spontanea mors, & sepulchrum propriæ voluntatis. Joan. Clim. gr. 4. de obed.

Sicut membra judicantur paralytica, quæ non moventur ad imperium capitis; sic perversus est Religiosus subditus, qui non sentit motum, & imperium Patris Spiritualis. S. Bonavent. diæt. Sal. c. 20. de Religione.

Obedientia navis est, quâ obediens navigat per hoc mare magnum præsentis vitæ; ut perveniat ad portum salutis æternæ. S. Bernardinus s. de obed. Evangelica.

Plectratum semper instrumentum est, & esse cupit obediens; ut semper resonet Dominicam cantilenam. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

Est obedientia turris fortitudinis, arx securitatis, currus Dei, luna nocturna, sol meridianus, Arca Noe liberans à diluvio; arca fœderis, super quam requiescat gloria invisibilis Dei. Id. ib.

Obedientia, tanquam Crucis patibulum, omnia membra hominis immobiliter astringit: non enim potest ambulare, cùm velit: posita est custodia ori ejus. Sic arctata sunt membra, nè liceat eis debita explere officia. Petr. Blesens. s. 21. in Ascens. D.

Reticulum, quod pro lusu pilæ adhibetur. Lem: *Vi modica procul.* Picinelli.

Equus Lem: *Omnia nutu.* S. Chrysost. hom. de pœna: eum equum laudârim maximè, qui, sinè ullâ habenarum vi pro nutu compescitur. Id.

Parata picturæ tabula. Lem: *Quæ forma placebit.* Bovius.

§. II.

Obedientia præstans virtus.

Num. 1.

Præfertur victimis.

Aures autem perfecisti mihi. Ps. 39. 7. id est, perfectam obedientiam dedisti mihi; quasi verè sacrificium noluisti nec per sacrificia placatus es humano generi; sed per obedientiam meam. Hugo Card. hîc.

Sacri-

Sacrificium noluisti; aures autem perfecisti mihi. Ib. Docens eos, quoniam obauditionem mavult Deus, quæ servat eos; quàm sacrificia, & holocaustomata. S. Irenæus adv. hæres. l. 4. c. 32.

Obedientia victimis jure præponitur: quia per victimas alia caro; per obedientiam verò voluntas propria, mactatur. S. Gregor. mor. l. 35. c. 10.

Num. 2.

Obedientia profertur aliis virtutibus.

QUod difficilius, hoc præclarius. Relinquere, enim divitias, præterea continentiam ac castitatem servare, multis quidem Philosophis datum: se autem, propriumque arbitrium, negare, ex libero servum facere; nulli prorsus, nisi qui crucem Christi sequitur, concessum. Apostolorum hæc imprimis virtus fuit. S Basilius Institut. vitæ Religiosor.

Quid eis prodest, quòd facultates suas abjiciunt, qui voluntates proprias non relinquunt? cùm sit longè præstantius; voluntatibus propriis abrenuntiare, quàm rebus. S. Prosper. l. 2. de vita contempl. Sacerdot. c. 17.

Vili quopiam opere per obedientiam fideliter peracto, nonnunquam magis proficies in vitæ perfectione; quàm sublimibus exercitiis ex propria electione susceptis. Ludov. Blos. parad. an. c. 27.

Melius est, ex simplici obedientia urticas, & zizania, extirpare; quàm ex propria voluntate, sublimi rerum cœlestium contemplationi operam dare. Id. Sacello an. fid. §. 1.

Num. 3.

Obedientia includit omnes virtutes.

ET erat subditus illis. Luc. 2. 51. Totam intermediam Christi vitam, quæ est inter ostensionem ætatis, & tempus baptismatis, velut immunem alicujus famosi, & publici, miraculi, & doctrinæ; Evangelista sub uno verbo colligit dicens: *& erat subditus illis.* S. Gregor. in Cat. S. Thomæ. Ubi obedientia regnat, nulla abesse virtus potest. Cùm Christus plurima interim egerit digna memoratu, cur Lucas ea non enarrat? compendiô usus, plurima paucis complexus est, cùm ait: *erat subditus illis.* Did. Niss. Vit. Abr. l. 1. c. 5.

Præit dicata obedientia Deo cunctas virtutes, graditur cum omnibus: nam, quomodo quis crederet, nisi obediret vocanti, & prædicanti; & captivaret omnem intellectum in obsequium fidei? Quomodo quis speraret, nisi obediret? quomodo quis diligeret diligenda; nisi vellet ex obedientia jubentis mandata perficere? unde ipsorum digna observatio, nisi ex obedientia digna? Sim. Cass. l. 2. c. 14.

§. III.

Obedientiæ aliæ præeminentiæ, & laudes.

Ex Veteri, & Novo.

PRæcepitq; ei dicens. Gen. 2. 16. Nonne melius fuisset, nullum dedisse præceptum, quàm positione præcepti facere prævaricationi locum: Ad hæc inquam: unde homo copularetur Deo, si non illi subligaretur obedientiæ jugô? si non acciperet commissum, in quo fidelis deberet existere Deo? Rupertus l. 2. c. 30. in Gen.

Extenditque manum-ut immolaret filium suum. Gen. 22. 10. Abrahæ licuit occidere filium suum, quia Deus jusserat; & omne præceptum Dei bonum est. Jephte autem occidit filiam suam, non ex præcepto, sed ex voto suo. Abulensin c. 11. Judic. q. 57.

Audi filia &c. Ps. 44. 11. 12. Pulchritudo animæ pendet ab obedientia erga Deum: anima enim, quàmlibet deformis, siquidem obtemperaverit Deo, deponit peccatum, & speciosa redditur. Quam hic dicat pulchritudinem, perspiciamus. *Audi filia &c. & concupiscet &c.* cujusmodi decorem, sive pulchritudinem, concupiscet? nimirum animæ. Undenam? quia oblita est. *Audi* igitur, *& obliviscere.* Dic peccatrici animæ, audi. Quòd si obaudierit, mox vide, qualî decore exornanda sit. S. Chrysost. hic.

Filii sapientiæ-obedientia, & dilectio. Eccl. 3. 1. Jungit obedientiam charitati: ut ostendat in praxi, unam alteri quasi sororem sorori sociandam esse; unamque ab altera compleri, & perfici. Hæc enim dilectio obedientiæ, quà primò diligunt suos Prælatos, quasi suos parentes. Secundò diligunt id, quod jubetur. Tertiò diligunt ipsum obedire; facit facilem, & perfectam eorum obedientiam. Nam, ùt ait S. Leo s. 4. de jejun. Septimi mensis: obedientia mollit imperium: nec dura necessitate ibi servitur, ubi diligitur, quod jubetur. Cornelius hîc.

Consurge, consurge; induere fortitudinem brachium Domini Is. 51. 9. Acsi dicat: quid tam diu te contines in sinu Patris ô brachium Domini? consurge; & induere pulchram, & fortem dilectionem; pulchram, & fortem obedientiæ charitatem. S. Rupertus l. 2. in Is. hîc.

Et responsô acceptô in somnis &c. Matth. 2. 12. Reges tres, juxta Hieronymum, à Domino responsum acceperunt. Videbuntur Reges magis à Domino pro Joseph honorati: sed in hoc micantiùs resplendet obedientia Joseph: nam obtemperare divinis mandatis, dum per ministrum imponuntur, obedientiæ summa & apex, est. Sylveira in Apoc. 1. 1.

Ad nullam illarum missus est Elias. Luc. 4. 26. Cur non ponitur cum aliqua laude, sicut Joannes. Matth. 11. 9. 10. vocatur plus *quàm Propheta*, & *Angelus*: Petrus Matth. 16. 17. *beatus.* Et hîc Elisæus propheta vocatur.

Elias Monachus, cui nihil illustrius, quàm obedientia, quæ in hoc notatus *missus est*. Alii dicantur prophetæ, angeli, Ecclesiæ fundamenta: at Eliæ summa gloria, quòd *missus*, & obediens. Sylveira in Matth. 13. c. 31. q. 17.

Osculabatur pedes ejus, & unguentô ungebat. Luc. 7. 38. Qui Jesum diligit cum Magdalena, pedes ungat operibus vitæ activæ, caput contemplativæ. Item: pedes ungis, proximis misericorditer subveniendo: caput, quando Prælatis amorem, honorem, obedientiam, præstas. de Ponte in Cant. 1. l. 1. Exh. 32. §. 2.

Apparuit illi Angelus confortans eum. Luc. 22. 43. Cur non hic quoque vox Patris auditur, ùt in baptismo. Matth. 3. 17. & in transfiguratione. Matth. 17. 5. *hic est filius meus dilectus.* Cur hic solùm adest Angelus confortans? ℟. Christus hic summam exhibebat obedientiam: *non sicut ego volo; sed sicut tu.* Et, ubi tanta obedientia refulget, vox Patris non requiritur. Sylveira addit. in Matth. 2. q. 10.

Quasi filii obedientiæ. 1. Petri 1. 14. Filii obedientiæ vocantur dediti & planè addicti obedientiæ: ut ex ea, quasi matre, progeniti, planéque obedientiæ indolem, & naturam, imbibisse videantur. Hi sunt fratres Angelorum; qui sunt potentes virtute, *facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus*, Ps. 102. 20. Cornelius hic.

Ex Patribus, & aliis.

Ad promerenda æternæ vitæ gaudia non exquiritur qualitas operis; sed mortificatio propriæ, & executio alienæ, voluntatis. S. Gregor. in 1. Reg. 3. lib. 3. Expos.

Victimæ sunt obsequia obedientium: quia, cùm hominibus pro Deo subjicimur, superbos spiritus superamus. Cæteris quidem virtutibus dæmones impugnamus per obedientiam vincimus. Id. l. 4. in c. 10. Reg.

O quale, quantumque sacrificium! suam voluntatem omnino postponere, & totum se ad alienum arbitrium exponere; nihil sibi de semetipso reservare. O quàm libenter crucifixo astabit, qui se, propter ipsum, ad omnem obedientiam subdit. Cum quanta conscientiæ securitate verus obediens ad thronum gratiæ illius accedet, qui *factus* est Patri *obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Philipp. 2. 8. Richard. à S. Vict. de sacrificio David Prophetæ.

Non sic diadema in capite positum regem illustrat, atque obedientia. S. Chrysost. hom. 32. in Gen.

Voluntatem propriam à te exscindere, perinde est, ac si proprium fundas sanguinem: sed & hæc homini imputatur pro victima. S. Antiochus hom. 39.

Obedientia principum divinæ dilectionis. Id. ib.

Censeri debet pro regula generali: illud esse melius, pulchrius, nobilius, utilius, delectabilius, honestiùs; quòd est obedientiæ proximus; sit illa res, in qua obeditur, vilis, abjecta, inutilis; laboriosa, stulta; solô peccatô excusô. Joan. Gerson. Consid. 2. ad Religiosos.

Est sinè sanguine fusô martyr, qui lætè portat obedientiæ pondus. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

Referam obedientiam in amorem: imò dico, obedientiam & charitatem, prout ab ipso Deo primò instituitur, nullâ ratione differre: nam amor amato obsequitur, & subjicitur; & tantò subjicitur verius, quantò amat ardentiùs. Id. ib.

§. IV.

Obedientia quàm sit grata Deo.

Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino; nec addas quidquam, nec minuas. Deut. 12. 32. Certè imminutio vitari debuit: quia quidquid imminutum, habetur omnibus imperfectum. Prohibere verò honestum addidamentum, in religiosi studii ad speciem vergit incommodum. Cur, qui arietes duos Legè tenetur offerre, nequiverit quatuor litare? sic scilicet placet Deo obedientia, ut non semel vel exiguum obsequium appareat de obedientia gratius, quàm sinè obedientiâ numerô grandius, & materiæ pretiô excellentius. Naxera in Jos. 23. §. 16.

In uno crine colli tui. Cant. 4. 9. Crine non simplici, sed ex multis implicatô; putà plexu, & fune, ex crinibus intortô. Solebant enim capillos in varias plicas, & tricas, colligare; ùt fecit Samson Judic. 16. 13. atque unô ex illis, alteróve collum circumdare. Hebr. enim est *fune*, vel torque. Per oculum intellige intentionem casti amoris, quâ anima sancta uni Christo, quasi sponsô, in omnibus summè placere intendit. Per crinem verò, vel torquem crinitum, significari obedientiam; quâ singulis Dei legibus, & inspirationibus, ac Prælatorum suorum (hos enim collum denotat) obedire satagit. Cornelius hic.

In Bethania, in domo Simonis Matth. 26. 6. Bethania interpretatur *obediens domus*; Simon *obediens*. Qui aliquid passurus est, ab obedientia incipiat; ut gratius sit Deo sacrificium. Sylveira hic.

Opus subjecti divinitus inspiratum tunc Deo gratum esse cognoscitur; si majoris imperiô, aut permissione, peragatur. S. Gregor. l. 3. Expos. in 1. Reg. 3.

§. V.

Obedientiæ meritum, & prærogativæ.

Ex cunctis animantibus bina induces in arcam, ut vivant tecum. Gen. 6 19. Quis non videt pericula? nam si Monachus, de quo S. P. Ignatius in ep. de obed. miraculum edidit, cùm jussus à superiore unam leænam capere, & adducere, cœpit, & adduxit: Noe tot miracula fecisse censendus est, quot feras cepit. Quis item non videt, quantum periculum subiret, dum cum illis feris in arca versaretur.

ſaretur. Nihilominus Noe, perinde acſi immortalis eſſet, mortem ſprevit, & ad obediendum Deo feſtinavit. *Fecit igitur Noe omnia, quæ præcepit illi Deus.* Gen. 6. 22. Ubi S. Chryſoſt. hom. 25. recordare, quantæ dignitatis fuerit protoplaſtus ante inobedientiam, - Poſtquam prævaricatio hanc poteſtatem (ſcilicet coërcendi feras) nobis datam mutilaverat, & imminuerat; invenit bonus Deus alium virum, qui potuit innovare imaginem priſtinam &c. virtus itaque juſti primum reparavit dominium; agnoveruntque beſtiæ iterum ſubjectionem. Mendoza in 1. Reg. 3. 9.

Non extendas manum tuam ſuper puerum &c. Gen. 22. 12. Verè obediens, qualis Iſaac, mori non poteſt. Refert Climacus gr. 4. de obed. Achatium in obedientia mirè exercitatum; cùm poſt mortem è ſepulchro à quodam ſene evocaretur, rogaretur que, an mortuus eſſet; reſpondiſſe: obediens mori nequit. Cornelius hîc.

Sume arma tua. Ge. 27. 3. Cur Iſaac filium ſuum benedicere cupiens, primò ei iſtud injunxit? non utique ex carnali affectu, & intemperantiæ appetitu; ſed, ut filius ſuus ſibi in iſto obtemperans, per obedientiam iſtam magis idoneus redderetur ad benedictionis ſuſceptionem. Dionyſ. Carth. hic.

Ex tribus Patriarchus Abrahim, Iſaac, & Jacob, longiorem vitam duxit Iſaac. Nam Jacob vixit annis 147. Gen. 47. 28. Abraham annis 175. Gen. 25. 7. Iſaac verò 180. Gen. 35. 28. Cur huic vita longior? Dicet aliquis: quia Iſaac magis continens: fuit enim monogamus, cæteri polygami: Fateor, continentiam multum ad longiorem vitam ſemper contuliſſe. Sed addo: Iſaac diutius, quàm alii, vixit: quia vitam ſuam per obedientiam Deo imperanti in holocauſtum conſecravit. Nec immeritò: nam, ſi mors per inobedientiam introivit in Mundum; cur vita per obedientiam non intrabit? S. Gregor. l. 2. in lib. Reg. c. 4. de Samuel obed. obedientia unicum bonum eſt ad recuperationem vitæ; ſicut inobedientiæ culpa malum ſufficiens fuit ad perpetrandam mortem. Si ergo in malo inobedientiæ mors prævaluit; toties vitæ reddimur, quoties obedimus. Imò immortalitatis præmia meretur, qui mortem pro obedientia non timet. Dicebatur olim in Scriptura Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob. Sed, ſi rem bene expendas, nunquam hoc nomen uſurpavit; ſaltèm reſpectu Abrahæ, & Jacob, niſi poſt eorum mortem: quia per hoc nomen ſignificare volebat, eos, licèt vitâ functos, eſſe immortales. Hôc enim argumentô Chriſtus D. uſus eſt contra Sadducæos negantes immortalitatem animarum. Matth 22. 31. *non legiſtis, quod dictum eſt à Deo: ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob; non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.* Nihilominus ſemel Deus ſe vocavit Deum unius Iſaac adhuc viventis; ità enim alloquitur Jacob. Gen. 28. 13. *Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac.* Quæro nunc: ſi Deus non vocabat ſe Deum aliorum Patriarcharum adhuc viventium, ſed vitâ functorum; ut ſic eorum immortalitatem teſtaretur; cur unius Iſaac Deum ſe vocat adhuc viventis? Ratio mihi videtur: quia Iſaac, dum ſe Deo obtulit in ſacrificium, voluntate ſuâ mortuus jam erat, & obedientiæ meritô immortalis. Quare, qui mortem pro obedientia non timet, ante mortem conſequitur immortalitatem. Hinc perfectè obedientes, quaſi jam immortalitate donati, mortem non timent. Mendoza in 1. Reg. 3. 9.

Samuel per obedientiam, quam Heli ſacerdoti præſtitit, dignus habitus eſt, qui Dei vocem audiret. 1. Reg. 3. 4. 11. Elizæus verò hujusmodi adminiculô pallium, & gratiam ſui accepit Magiſtri. 4. Reg. 2. 13. S. Ephrem de virtute l. 2. c. 2.

Dixit Cis ad Saul filium ſuum: & quære aſinas. 1. Reg. 9. 3. Saul dum obediit patri Cis in quærendis ejus aſinis, meruit reperire regnum: quia in officio humili obedientem Deus elegit in principem, & populi Iſrael regem. Nullum eſt officium, quantumvis humile, & vile, quod non ſit altiſſimum, ex obedientia factum. Stella de cont. van. Mundi p. 3. c. 90.

Præcepi ibi mulieri viduæ, ut paſcat te. 3. Reg. 17. 9. Fecit præceptum. quòd ei præmium? *hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non eſt imminutus.* v. 16.

Ut addatur gratia capiti tuo. Prov. 1. 9. Sept. *ut addatur corona gratiarum.* q. d. ſi has meas leges, & monita, ſuſcèperis, opereque exercueris, illa de exornabunt proinde ac corona caput, & torques collum. Nimirum gratia obedientiæ ita exornat obedientem, ſicut corona caput, & torques collum. Multiplex autem corona gratiarum obedienti promittitur. Prima gratia Dei, & hominum. Secunda virtutum omnium: has enim vel imperat, vel ſuadet, obedientia. Tertia plenitudo gratiarum, quas Deus obedienti infundit. Quarta regni cœleſtis. De P. Petro Fabro, primo S. Ignatii Socio, Orlandinus in ejus vita l. 2. c. 28. quòd poſt mortem cuidam Religioſo apparuerit redimitus coronâ obedientiæ; eò quòd in vita, & morte, victima fuiſſet obedientiæ. Mortus ènim eſt, eò quòd Romani vocatus in ſummis caloribus æſtatis, illam iisdem ingreſſus ſit; cùm ſciret, ſe certum adire periculum; malens vitam perdere, quàm obedientiam. In vitis PP. l. 5. narratur: quendam vidiſſe quatuor ordines in cœlo. Primum, infirmorum, & gratias agentium Deo. Secundùm hoſpitalitatem ſectantium. Tertium, in ſolitudine converſantium. Quartum, obedientium: qui utebatur torque aureâ, & coronâ; & majorem, quàm alii, gloriam habebat. Cornelius hic.

In verbo tuo laxabo rete &c. Luc. 5. 5. 6. Laborans Petrus totâ nocte cepit nihil; & piſcans ex obedientia unò tractu rete piſcibus implevit. Stella de cont. &c. p. 3. c. 91. Obediens Dominus omne tempus amiſſum recuperavit. Poteris multum atque diu, laborare, & parum mereri; & parum laborans poteris multum mereri; ſi contra obedientiam multum laboraveris, nihil mereberis, & ſi ſolâ tuâ voluntate laboraveris, parum etiam mereberis. Si autem ex obedientia laboraveris, in-

gentî retributione dignus eris. Qui obediens est, manducans jejunat, dormiens vigilat, & in quiete laborat. Idem in Luc. c. 5. v. 5.

Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Luc. 12. 7. Non quicunque capilli numerantur, sed hærentes capiti. Obediens, suoque adhærens capiti, Dei in se curam provocat. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Si in malo inobedientiæ mors prævaluit; toties vitæ reddimur, quoties obedimus. S. Gregor. l. 2. Expos. in 1. Reg. 3.

Sunt nobis manus tornatiles per obedientiam. Petrus Cell. 5. ep. 1.

Nec tamen jejuniis nimiùm tribuentes, obedientiam, quæ aurea ad cœlum via est, relinquatis. Petrus Dam. Opusc. 13. c. 21.

Nullô modô homo salubriùs reparatur, quàm per præceptum. Sicut prostratus est propriô arbitrio; ità restaurandus est alienô: & sicut per inobedientiam incurrerat culpam; sic per obedientiam admittendus est ad gratiam. S. Laur. Just. de vict. obed. c. 1. Lign. vitæ.

§. VI.

Obedientiæ miracula.

Extende manum, & apprehende caudam ejus: versaq; est in virgam. Ex. 4. 4.

S. Franciſca Romana, officio recitando Mariano in suo cubiculo intenta, per domesticum quempiam accersita à marito, mox paret, signatò isthic librô, ubi desiit. In una, eademque antiphona resumenda quater vocata, & revocata; ac semper eâdem promptitudine digressa, regressaque; quartâ demum vice librum manu arripiens, antiphonam illam literis aureis scriptam reperit. Boll. 9. Martii.

Abbas quidam, volens cujusdam fratris obedientiam probare, plantavit lignum aridum; fratrique præcepit, ut tamdiu illud rigaret, quousque produceret fructus. Fecit ille hoc per tres annos, & lignum viride factum est, & attulit dulcissimos fructus, quos abbas colligens cunctis fratribus dedit dicens: fratres, comedite fructus S. obedientiæ. S. Bernardinus s. 2. de pugna spirituali.

§. VII.

Obedientia fortis victoriosa.

Cum dixerit vobis Pharao, ostendite signa; dices ad Aaron: tolle virgam tuam &c. Ex. 7. 9. Cur Moyses virgam non projecit, sed fratri projicere imperavit? si Moyses virgam projiciat, potestate non obedientiâ, pugnabit: si Aaron præceptis obsequendo præliabitur. Victoria non Martis, sed obedientiæ filia. S. Laurent. Just. de ligno vitæ c. 3. obedientia facit hominem triumphare. Naxera in Josue 1. §. 52.

Obediente Dominô voci hominis, & pugnante pro Israel. Jos. 10. 14. Ad speciem aptiùs omnipotente pugnante, quàm obediente: quid enim obedientiæ cum pugna? Verùm Scriptura, ut nos instruat; obedientiam retulit, omnipotentiam tacuit. Ibid.

Vir obediens loquetur victoriam. Prov. 21. 28. Pluraliter dicit victorias (ùt legit S. Bonav.) eò quòd vicerit diabolum, viceri Mundum; &, quod fuit majus, vicit perfectè seipsum. S. Bonavent. s. 17. de S. Stephano. *Primò* obediens canet triumphum de victo diabolo. S. Greg. l. 4. in 1. Reg. 5. victimæ sunt obsequia obedientium: quia dum pro Deo hominibus subjicimur, superbos spiritus superamus. Cæteris quidem virtutibus dæmones impugnamus, per obedientiam vincimus. *Secundò.* Obedientia vincit Mundum: quia Mundi præcipuum desiderium suis sectatoribus immissum est, cœteris omnibus dominari: obedientia verò hoc desiderium rejicit, & calcat. *Tertiò.* Vincit hostem maximè periculosum, carnem, & ejus appetitus. Thomas Kemp. l. 3. de imit. Chr. c. 14. qui non libenter & sponte suo se Superiori subdit; signum est, quòd caro sua necdum perfectè sibi obedit; sed sæpe recalcitrat, & remurmurat. S. Bernardus s. in festo OO. SS. de sec. beat. *beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram:* hanc ego terram, corpus nostrum, intelligo: quod si possidere vult anima, si regnare desiderat super membra sua; necesse est, ut ipsa sit mitis; & superiori suo subjecta. Primus homo per inobedientiam à Deo descivit, & statim carnem contra mentem sensit rebellem. Insuper obedientia vincit, & reliquas superat virtutes. *Quartò*, vincit seipsum, suam voluntatem, judicium proprium; quæ nobilissima, utì post lapsum difficillima, est victoria. Unde S. Gregor. Mor. l. 35. c. 10. vir obediens loquetur victorias: quia dum alienæ voci humiliter subdimur, nosmetipsos in corde superamus. Addit noster P. Alvarez de Paz tr. de obed. vincit homo seipsum per obedientiam: nam judicio suo compedes injicit, ac voluntatem catenis illigat, & corpus, ac omnem motum ejus, à noxia libertate revocat. Præmia sic vincentis. Apoc. 2. 7. &c. & c. 3. 5. 12. 21. *Quintò*, obediens vincit hostes in bello, paganos, hæreticos &c. quia cùm in bello milites promptè obediunt capitaneo, capitaneus duci; sternunt hostes. Ità Abraham cum trecentis verneculis expeditis, ac ad nutum obedientibus, prostravit quatuor reges. *Sextò.* Obedientia victrix est maris, ignis, terræ, animalium, cœli, & Inferni. *Maris*: cùm Petrus jussu Christi super mare ambulavit. Matth. 14. 29. cùm Moyses jussu Dei mare rubrum divisit, ut siccô alveô transirent Hebræi. Ex. 14. 21. cùm Josue c. 3. 17. jussu Dei Jordanem dispescuit, & siccô pede castra Hebræorum traduxit. *Ignis*: cùm tres pueri Deo obedientes in fornace illæsi Dan. 3. 24. Sic in vitis PP. l. 5. c. 14. n. 18. jussu Abbatis pater filium jactavit in fumum ardentem: statim autem factus est fumus velut ros. Religiosus, teste Severô Sulpitiô in vita S. Martini dial. 1. c. 12. jussus à Superiore furnum ardentem ingredi, illæsus in eô perstitit. *Terræ, & bestiarum.* Paulus magni Antonii discipulus, miraculorum facultate ipsô magistrô major; cùm Antonius, quos

ipse

ipse curare non poterat, ad eum mitteret, nec aliam ob causam, nisi unius obedientiæ, &c. *Cæli*, ùt, cùm Josue pugnans contra quinque reges Amorrhæorum, obediens Deo stitit solem, cœlosque omnes. Jos. 10. 14. Cùm Ezechias Deo obediens oravit per Isaiam à morbo lethali liberari, & in ejus signum, umbram solis, ipsumque solem retroagi per decem lineas. 4. Reg. 20. 3. 11. *Inferni*, cùm Christus factus obediens usque ad mortem meruit, *ut in nomine Jesu omne genuflectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Philipp. 2. 10. ideoque descendens ad Infernum, de eo triumphavit, ex eoque Patres omnes in cœlum eduxit. *Septimò.* Obedientia vincit tentationes quasvis, peccata, mortem, & gehennam. Denique per obedientiam superamus omnia pericula damnationis. *Octavò.* Obedientia vincit ipsum Deum, ut obedienti nihil negare queat. *Voluntatem timentium se faciet.* Ps. 144. 19. Unde Auth. serm. ad FF. in eremo apud S. August. tom. 10. f. 61. sciendum, fratres, quòd quantò modò erimus ipsi obedientes Superioribus nostris, tantò erit Deus obediens orationibus nostris. hucusque Cornelius in Prov. 21.

Simonem, quem cognominavit Petrum. Luc. 6. 14. Simon vocatus Petrus: ut per hoc innueretur, quia de obediente fieret firmus. Andreas, frater Simonis, interpretatur virilis, fortis: fortitudo enim est soror obedientiæ. Hugo Card. hîc.

Ego vici Mundum. Joan. 16. 33. Sed quomodo vicit Mundum? factus est obediens Patri usque ad mortem. S. August. s. 1. de uno Martyre.

Fortissima res est obedientia vera. S. Bernardus s. de viis vitæ.

Certamen obedientiæ maximum est. Theodorus Studita s. 91.

Obedientia facit hominem triumphare. S. Laur. Just. Lign. vit. de obed. c. 3.

Omnis, qui propter Deum sponte obedit, opus fortissimi militis facit: quia contra seipsum certat; & divini timoris de obed. c. 3.

Gladiô propriæ voluntatis motus enecat. Thom. Kemp. p. 1. ad Novit. s. 7.

Magnum certamen, seipsum vincere; gloriosus triumphus cervicem superbiæ flectere. Id. ib.

§. VIII.

Obedientia tuta in periculis.

Ex Veteri.

Egressus est itaq; Abraham. Gen. 12. 4. Appetitus non defuit; sed repressus est. Hunc ergo mulcebat suorum suavitas; sed imperii cœlestis, & remunerationis æternæ consideratio movebat ampliùs. Considerabat, uxorem imbecillem ad labores, teneram ad injurias, decoram ad incentiva insolentium, sinè summò non posse duci periculô. Consideravit, quòd Dei favore ubique tutus esse possit; offensô autem Dominô, etiam domi non posset illæsus permanere. S. Ambros. l. 1. offic. c. 24.

Egredere de terra tua. Gen. 12. 1. E patria egreditur Abraham Deo jubente; &, quò pergere deberet, ignorat. Hebr. 11. 8. *nesciens, quò iret.* Nec tamen moras nectit, aut difficultates objicit. S. Greg. l. 2. in 1. Reg. nescit judicare, qui perfectè didicit obedire. Id. ib.

Pergebant ergo pariter. Gen. 22. 9. *Solve calceamentum de pedibus.* Ex. 3. 5. Nihil simile mandatur Abrahæ. Utrobique sanctus mons; imò Abrahæ locus crucifixionis Christi, juxta Hieronymum. Unde Moysi difficultas? Abrahæ mox patet? Moyses non vocatus volebat accedere; Abraham Dei jussu: *vade in terram visionis &c.* v. 2. Qui non vocatus, & citra obedientiam se vult intromittere; spinas & multa impedimenta invenit; qui verò vocatus tendit, omnia ei facilia, & aperta. Sylveira c. 6. in Luc. 6. q. 2.

Veni, mittam te ad eos. Gen. 37. 13. Quàm promptè Joseph obediens! *præsto sum:* nec fratrum supercilium, nec viæ difficultas, puerum deterret. Quàm bene Ecclesiastes 8. 5. qui *custodit præceptum, non experietur quidquam mali.* Certè huic obedientiæ adscribendum, quòd à feris, & fratribus, liber emerserit. Quòd si viam nescit, quia *invenit eum vir errantem in agro:* cur difficultates non discutit? & priùs prudens cum patre expendit? maluit obediens, quàm prudens. videri: imò tunc prudentior, cùm patri obsequentior. Alvarez hic Illustr. 50.

Apprehende caudam ejus. Ex. 4. 4. Cauda colubri maximè venenosa; & caudâ apprehensâ poterat ore mordere. Nihil timendum. Deus mandat: à facie ejus omne periculum fugit. Sylveira n Act. 10. q. 20.

Surge & transi Jordanem istum; tu, & omnis populus tecum. Jos. 1. 2. Obsecutus non imprudenti impetu, sed laudabili cœcitate, discrimen aggressus est; & obedientia iter prosperat invium, fugat pericula; ut meritò dixerit S. Bernardus declamat. ad illud: ecce nos &c. familiaris saluti, & amica, obedientia est. Naxera in Jos. 3. §. 30.

Misit ergo Ochozias rex Israel ad Eliam tres principes quinquaginarios. 4. Reg. 1. 10. 11. hoc est, quinquaginta militibus præfectos; qui Eliam ad se accerserent. Primum, & secundum, Eliâ imperante, ignis è cœlo lapsus absumpsit; tertius incolumis evasit. v. 13. Cur hic ab igne illæsus? quia hic evidentiùs agnovit vitæ suæ periculum, quàm priores: vidit enim eorum mortes, in quos illi in causi irruerunt. Et tamen, ut regi obediret, periculosè exposuit. Quod si regi idololatræ obsequens vitam lucratur; quam mortem timebit, qui Deo obedit? Mendoza in 1. Reg. 3. 9.

Adjuro vos filiæ Jerusalem per capreas, nè suscitetis. Cant. 2. 7. Sic infirmitati sponsæ consulit, nè sinat eam ab aliquo ad laboriosam vitam excitari? at mox subidit ipse: *surge, propera amica mea.* v. 10. Cur, quam timet per alios trahi ad labores, ipse non dubitat invitare? omnem solvit quæstionem verbum illud: *surge, & veni:* ubi enim Deus vocat, nulli timendum infirmitati. S. Bernardus s. 58. in Cant. non parum confortat, quod audit, *veni:*

veni: quid enim difficile illô comite sibi reputet? *Pone me*, inquit, *juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.* Job. 17. 3. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 7.

Ex Novo.

Jubè me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. Non timet Petrus fluctus maris calcare, si à Deo vocetur: novit enim Dei vocatio fluctuantes firmare calles, & vel in aquis tritas vias firmis gressibus demonstrare. Hoc unum curà, ut voceris à Deo, ut audias suavissimum illud verbum Dei *veni*; de quo mirè confortatus mediis periculis âges. Baeza antè citatus.

Domine, si tu es, jube me ad te venire &c. ib. Tu præcipe: & illicò solidabuntur undæ; & leve fiet corpus, quod per se grave est. Non dixit, ora, deprecare, sed *jube.* S. Chrysost. in Catena. Ubi obedientia intervenit, ipsa per se sufficiens est, ad multa miracula perpetranda, & omnia pericula vincenda. Sylveira hîc.

Jube: quoniam tibi obediendo perire non valeo. Dionys. Carthus. hîc.

Videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt. ib. Navigabant ex præcepto Domini, & mori timent. Ergone obluctatus Dei voci, & jussui, Jonas exultabit in ceto? & vectus imperiô Christi chorus discipulorum Christi trepidabit in navi? Oliva l. 2. Strom. hîc.

Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Luc. 10. 3. Dei nutum, & vocationem sequenti nihil non facilè est, & pervium. Quàm durum, & asperum, est agniculis mitti inter lupos. Sed tota hæc duritiei emollitur iis Christi verbis: *ecce ego mitto vos.* Baeza t. 3. l. 15. c. 8. §. 8.

Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Impeditus erat Lazarus, qui ligatis pedibus, & manibus, jacebat defunctus: & accessit virtus vocantis; & mox sublatum omne impedimentum; *statim prodiit.* Ride vincula, ride impedimenta, difficultates; ubi Deus te vocat. B. Theodoretus de provid. Dei s. 10. mortuum, qui & vinculis constrictus, & fœtidus jam erat; currere, & mortis manus fugere; ad vocantem autem creatorem, nec mortis foribus, nec vinculis impeditum, festinare fecit. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 7.

Præcepit eis, nè ab Jerosolymis discederent. Act. 1. 4. Cur pusillus grex non jubetur ab Jerosolymis discedere; ubi tanta Judæorum in eos rabies, ubi Christus crucifixus? Tanta Christi erat potentia; ut etiam in loco sibi infensissimo eos protegeret. Et promiserat illis: *ecce ego vobiscum sum;* tuti ergo in omni loco; etiam propter obedientiam. Sylveira hîc.

§. IX.

Obedientia est quieta, pacifica, læta.

PAratum cor meum Deus. Ps. 56. 8. quid sequitur? *cantabo, & psalmum dicam.* Planè vir obediens loquetur victorias. En parati cordis ad obedientiam fructus; psalmus, & lætitia. *Exurge gloria mea* v. 9. *Psalterium, & cithara.* Oliva l. 12. Strom. hîc.

Homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon. Luc. 2. 25. Nulla religiosa, & honesta, habitatio, præter pacem, in qua vir obediens habitat: nam, præter obedientiam, non habitatur in pace; hoc enim prænotat Simeon Sim. Cass. l. 2. c. 21.

Verus obediens exutô propriæ voluntatis sordidissimô, ac onerosissimô, vestimentô; sumptisque columbæ dealbatæ deargentatis pennis, ingreditur post laborem in requiem. S. Laurent. Just. l. de obed. c. 28.

Cùm non ignoratem, opùs esse nobis per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum; sentiremque, meipsum neque unam afflictionem pati: angebar mirum in modum, dubius, insciusque; unde hæc tantæ quietis causa esset? Quod mihi tandem senex aperuit, monuitque nè mœrerem, dicens: quicunque sese traderet in Patrum obedientiam; hunc tantam quietem, & securitatem, à Deo necessariò consequi. S. Dorotheus Abb. de renuntiat. doctr. 5.

Pax quid aliud est, quàm ordinis tranquillitas in imperando, & obediendo. Joan. Gerson de Consol. Theol. l. 2.

§. X.

Obedientia est apta regimini.

EX omni ligno paradisi &c. Gen. 2. 16. & v. 19. *adduxit* animalia *ad Adam.* S. Chrysost. in Ps. 3. vide: Adam, cùm nondum peccâsset, bestias tanquam servos, & obedientes, habentem; & eis tanquam servis nomina imponentem. Postquam autem aspectum peccatô commaculavit, tunc eum bestiæ non agnoscebant; &, quæ servæ erant, ei hostes evaserunt.

Josue sœpe vocatur in Scriptura Minister Moysis. Ex. 24. 13. Num. 11. 28. Deut. 1. 38. Quid ergo mirum, si is postea constituatur & successor? Num. 27. 18. Jesus filius Nave perfectâ suâ obedientiâ tantum donum promeruit, ut Moysis successor fuerit. S. Ephrem tr. de virt. c. 2. Mendoza in 1. Reg. 3. 8.

Vocavit adhuc Samuelem tertiò. 1. Reg. 3. 8. Necesse fuit, Samuelis promptitudinem spectari; ut, quàm aptus esset ad imperandum, probaretur: non enim posset utiliter imperare; nisi priùs disceret humiliter obedire. S. Gregor. l. 1. dial. c. 1. usus rectæ conversationis est; ut præesse non audeat, qui subesse non didicerit. S. Bernardus ep. 42. ut securè præesse possitis, subesse & vos, sicut debetis, non dedignemini Quàm pulchrè locutus est ille beatus centurio. Matth. 8. 9. dicturus quippe, *habens sub me milites*, præmisit, *homo sum sub potestate.* Mendoza in 1. Reg. 3. 8.

Pater mi! pater mi! currus Israel, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. Lyranus in Comment. mor. ad 1. Reg. 9. Currus, qui ducitur, & regitur, hîc ponitur primô; & auriga, qui ducit, secun-

secundò: ad ostendendum, quòd ille bene ducit regendo, qui primò fuit ductilis in obediendo. Id. ib.

Nam & ego homo sum sub potestate constitutus. Matth. 8. 9. Antequam centurio dicat, quòd sub se habeat milites, priùs ait, quòd sit *sub potestate*: quia ille solus imperare novit, qui obedire didicit. Meritò imperantis scholam voces obedientiam. Sylveira hic q. 16.

Pannis eum involvit Luc. 2. 7. Non bene præest, qui non didicit bene subesse. Plinii est adversio: animalia cætera simul ferè ac ventris carcere sunt soluta, incipere liberè vagari: homo è carcere uno in alium transit; ex materno alvo in fascias: Christus ipse uterò virginali prodiens pannis à Matre involutus. Cur homo, rex animalium, ex uno ergastulo in aliud traditur? Respondet Plinius in Præfat. lib. septimi: feliciter natus jacet manibus, pedibusque devinctis, animal cæteris imperaturum. Qui futurus est aliorum Prælatus; qui aliorum manus ac pedes, locò sui imperii est alligaturus; is meritò sibi antè obstringere manus, pedesque, debet. Did. Niss. in Phœn. Græc. l. 3. c. 1.

Simon Joannis pasce agnos meos. Joan. 21. 15. Christus D. toties Ecclesiæ gubernaculum Petro traditurus, vocat eum Simonem. Mendoza ante citatus.

Factus est de cœlo sonus. Act. 2. 2. 2. tum v. 3. *apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis.* Sonus, aurium objectum; lingua magisterii Symbolum: audire idem est, quod discere. Antè audire, & discere quisque debet; quàm loqui, & docere: discipuli priùs discunt, tunc docent. Did. Niss. antè citatus.

§. XI.

Obedientia est suavis; facit omnia facilia.

Latum mandatum tuum nimis. Ps. 118. 96. Ideò latum, quia tuum. Dominus dixit? hoc sufficit ad condimentum cineris, ad dulcorandas lacrymas, ad inaurandum saccum. Oliva t. 2. Strom. §. in hunc. Ps.

Anima mea liquefacta est, locutus est. Cant. 5. 6.

Ecce ego mitto vos &c. Matth. 10. 16. Cùm Discipulis lupos, & lanienas Dominus prædixisset, præmisit, ad ærumnarum solatium: *ecce ego mitto vos &c.* Suffecit hoc ad delicias, & robur? *ibant gaudentes.* Act. 5. 41. Quis enim timeat enses? quis horreat fella? si Deus ille est, qui hæc jubet tolerari. Oliva t. 2. Strom. antè cit.

Jugum meum &c. Matth. 11. 30. Jugum verbi suave dixit; & onus obedientiæ leve: quoniam, qui jugum verbi patienti cervice susceperit, disciplinæ onus grave esse non poterit. S. Paschas. in Thr. 3.

Ea est vis obedientiæ; ut facilè ea quoque efficiat, quæ perdifficilia videantur. S. Xaverius l. 3. ep. 4. Societati Rom.

§. XII.

Obedientia Christi.

Ibant omnes, ut profiterentur singuli, in suam civitatem. Luc. 2. 3. Voluit omnino Christus ab ipso nativitatis suæ exordio subjacere legibus tanquam homo; nè videretur Remp. conturbare voluisse; qui venerat ad melius reparare corruptum: insinuans, quòd justè regnum gratum habet, & omnis sibi sanctio est accepta; qui in pace, atque in justitia, Rempublicam servat; nec adversari debent potestati æquè regenti, quicunque mortales; cùm ei subjacere voluerit in humilitate Deus. Sim. Cass. de gest. Salvat. l. 1. c. 4.

Erat subditus illis. Luc. 2. 51. Quid fecit anno decimô tertiô? vigesimô? &c. Obedivit. Præclarum Religiosi epitaphium: totâ vitâ obedivit. vel: totâ vitâ subditus erat illis. Hôc præclarissima continentur gesta, victoriæ, triumphi. Barradius tom. 1. l. 10. c. 14. D. 1. Epiph.

Inclinato capite tradidit spiritum. Joan. 19. 30. æterno Patri, cui commendaverat; ut non solùm in corpore, sed à corpore separatus ejus spiritus esset obediens. Etenim decretô Paternô descendit ad limbum; & reversus ad tumulum reanimavit exanimatum. Sim. Cass. l. 13. hic.

Christus dedit vitam, nè perderèt obedientiam. S. Bernard. ep. 42.

Frequenter cogitandus est amor ille, ex quo altissimus voluit pro nobis obedire usque ad mortem crucis: ut confundamur non obedire, quæ ab ipso nobis injunguntur. S. Laurent. Just. de Justitia c. 5.

§. XIII.

Obedientia Sanctorum.

Tolle filium &c. Gen. 22. 2. Hebr. *tolle nunc filium tuum, unicum tuum, quem dilexisti Isaac.* Sept. *tolle filium tuum, illum dilectum tuum, quem dilexisti; illum Isaac.* Totum se Deo permisit; & id, quod jubebatur, exequi parabat. Ac ne cum uxore quidem hac de re communicavit; rectè sanè, sibique utiliter faciens, qui fœminam non idoneam judicaret, quam in consilium adhiberet. S. Gregor. Nyss. or. de Deitate Filii &c. de obedientia Abrahami.

Ubi est victima holocausti? Gen. 22. 7. Zeno Veron. patefecit, quid à se Dominus postulâsset; &, quid ipse Domino promisisset, ostendit. Lætatus est puer, patre fideli ipse quoque fidelior: nec recusabat mortem, quam Deus, qui vitam dederat, imperabat. Sed cur fidelior Isaac patre? magna Abrahami obedientia; Deo tamen præcipienti obedivit: Isaac verò Deum non audivit, sed patrem. Naxera in Jos. 13. §. 12.

Expletis duobus mensibus reversa est ad patrem suum, & fecit ei sicut voverat. Judic. 11. 39. Filia Jephte in ipso ætatis flore, se immaturæ morti consecravit, nè debitam Deo obedientiam præteriret. Victima Deo

jam devota liberè abire ſinitur, & montes ſinè ullâ cuſtodiâ, circumvagari: minùs enim mortem, quàm inobedientiam, timebat. Mendoza in 1. Reg. 3. 9.

Puer autem erat miniſter in conſpectu Domini antè faciem Heli. 1. Reg. 2. 11. id eſt, ùt explicat S. Greg. mor. l. 12. c. 8. erat obediens Deo in homine. Repetit deinde 1. Reg. 3. 1. ſimilia verba, poſtquàm profecit, & crevit. q. d. non ſolùm, cùm rudimenta in virtute faceret, obediens erat; ſed etiam dum crevit in pietate. Pinna in Eccl. Ethol. 50.

Vas electionis eſt mihi iſte Act. 9. 15. Eſt? cur non dixit, erit? quia dixit: *Domine, quid me vis facere?* Eſcobar tr. Colloq. Chr. l. 2. obſ. 5.

Tremunt poteſtates, non metu formidinis, cùm ſint perfectè beati; ſed adminiſtrationis affectu, vel obedientiæ famulatu: cùm, ſecundùm Apoſtolum, *omnes ſint adminiſtratorii ſpiritu.* Innocentius III. P. de Sacro alt. myſt. l. 2. c. 61.

Cùm ullum ſenſeris concidiſſe; ſcito, nullam aliam potiorem cauſam interveniſſe, quàm, quòd cordi ſuo credidit, quòd ſeipſum inſtituit. Nihil graviùs, nihil perniciosiùs; quàm ſeipſum regere. Cùm eſſem adhuc cum cœteris in cœnobio, reponebam ſemper omnia apud Abbatem Joannem Seniorem; nec aliquando ſuſtinui quidquam facere præter ejus voluntatem. Quòd ſi aliquando mihi cogitatio, & mens mea, reſpondiſſet: quid nunc turbare ſenem pergis? hoc tibi dicturus eſt, quod ego; iratus in cogitationem hujusmodi meam referebam: anathema tibi! quidquid judicii eſt tibi, quidquid diſcretionis eſt, quidquid prudentiæ, quidquid intelligentiæ: idomne tibi à dæmonibus eſt. S. Dorotheus de Renunt. Doctr. 5.

§. XIV.

Obedientiæ varia alia motiva.

Benedixítque Deus Noe. Gen. 9. 1. Priùs benedixit, & benefecit; deinde præceptum impoſuit leve, ac facile, de abſtinendo à ſanguine, & ſuffocato. Viam ſubditis ad obediendum libenter ſtratam efficit, qui beneficiis antè collatis eos devincit, & ad parcendum excitat. Fernandius hìc.

Fratri tuo ſervies Gen. 27. 40. Oſtendens, quia ſervitus ei remedio ſit; quia ſtultus regere ſe non poteſt: & nisi moderatorem habeat, præcipitatur propriis voluntatibus. S. Ambroſ. l. 2. ep. 7.

Ecce ego. 1. Reg. 3. 4. Mira obedientiæ promptitudo! Nec intempeſta nox, nec ſuavitas ſomni, nec jucunditas lecti, puerum potuerunt tenere, quò minùs ſtatim proſiliret ad obediendum; & quidem non juſtus, ſed nominatus. Mendoza in 1. Reg. 3. 4.

Obedientia eſt ſpontanea mors, ſecurum periculum, immediata ad Deum excuſatio, tuta navigatio, confectum dormiendo iter, ſepulchrum voluntatis. Joan. Clim. gr. 4. de obed.

Obedientia eſt perfecta abnegatio propriæ animæ, & corporis, mors voluntaria, vita ſinè ſollicitudine, navigatio ſinè damnô, ſepultura voluntatis. Eſt, iter facere dormiendo ſub onere aliis impoſito; & ſuper aliorum ulnas, nè mergaris, natare. Id. ib.

In ſcholis obedientiæ non docentur exceptiones regulæ; rerum, locorum, temporum, & ſociorum: replicationes non audiuntur; propelluntur allegationes, appellationes non admittuntur. Sim. Caſs. l. 4. c. 1.

§. XV.

Obedientia reſpiciens ſapientiam, & ſcientiam.

Præcepítque ei dicens &c. Gen. 2. 16. Cùm Deus hominem condidiſſet ingeniô perſpicuum; mox eum obedientiæ præcepto obſtrinxit. Secunda Perſona, cui ſapientia tribuitur, facta homo obediens usque ad mortem; nè quis putet indecens eſſe, hominem ſapientem parere. Pinna Ethol. 50.

Sol contra Gabaon ne movearis. Joſ. 10. 12. Vehementer extollitur miraculum ſtante ſole ad imperium hominis: quia ingentis laudis eſt, ſapientiâ illuſtres parere aliis. Id. ib.

Mens juſti meditatur obedientiam. Prov. 15. 28. Gloſſa, & alii, pro obedientiam, legunt *ſapientiam.* Cornelius hìc.

Collum tuum ſic ut monilia circumvenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas, argentô. Cant. 1. 9. 10. Card. Hailgrinus, aurô & obedientiam, & ſapientiam, deſignari putat. Naxera in Joſ. 13. §. 12.

Filii ſapientiæ Eccleſia juſtorum; & natio illorum obedientia, & dilectio. Eccli 3. 1. Bene connectitur ſapientia cum obedientia; & illius filii hæc poſſidere dicuntur: nam, ùt S. Auguſt. in Pſ. 118. cuſtodienda obedientia, ut percipiatur ſapientia. Tuffo hìc. Natio, id eſt, proſapia illorum, putà ſpiritualis, & myſtica, eſt obedientia, & dilectio, q. d. ſapientiæ filii, puta diſcipuli, & ſtudioſi; præter naturalem, & carnalem, generationem; aliam proſapiam habent ſupernaturalem, ſpiritualem, & divinam; putà obedientiæ, & charitatis; ex qua ſpiritualiter prognati ſunt: in his enim duobus conſiſtit vera ſapientia practica. S. Auguſtinus in ſpeculo legat. & nati illorum obedientia, & dilectio. Cornelius hìc.

In ſcientia ſua juſtificabit ipſe juſtus &c. Iſ. 53. 11. Quæ eſt ſcientia ejus, niſi obedientia ejus? *Cùm eſſet filius Dei*, inquit Apoſtolus Hebr. 5. 8. *didicit ex iis, quæ paſſus eſt, obedientiam &c.* S. Rupertus hìc.

Erat ſubditus illis. Luc. 2. 51. Chriſtus D. poſt ſolennem illum cum Doctoribus in templo congreſſum, poſt evulgatas opes ſapientiæ; ſubditus factus eſt parentibus. Non ergo ſapientes dedecet obedire; quando Chriſtus, æterna Patris ſapientia, tùm potiſſimùm Matri ſe ſubdidit, cùm ſapientiæ ſpecimen ingens præbuerat in medio Doctorum. Oliva l. 13. Strom. Luc. 2. v. 51.

Erat ſubditus illis. JEſus autem proficiebat. Luc. 2. 52. Via proficiendi obedientia. Eſcobar t. 3. Coll. Chr. l. 2. Obſ. 5.

§. XVI.

§. XVI.

Obedientia requirit humilitatem.

Ex Veteri.

Numquid mittes fulgura, & ibunt; & revertentia dicent tibi, adsumus. Job 38. 35. Conjunctæ cum Deo voluntatis homines fulgura illa sunt. Fulgura, & fulmen, ignes subtilissimi, naturâ petunt sublime. At, quia Deus deorsum illa mittit, suæ naturæ oblita, incredibili celeritate ad ima ruunt. Drexelius opusc. 11. Heliotrop. l. 2. c. 4. §. 3.

In uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Cant. 4. 9. Oculus fidem, capillus humilitatem designat; quibus potentis Dei Filio Virgo maximè complacuit, illumque unô capillô colli sui, licèt fortissimum, & potentissimum, fortiter alligavit. S. Thom. Vill. s. de S. Stephano.

Anima mea liquefacta est. Cant. 5. 6. Gilbertus s. 44. in Cant. magna in liquefactis ad sequendum mobilitas, & prompta voluntas. Intelligitis jam, ut arbitror, in liquefactis ad obediendum aptitudinem grandem, humilis animæ affectum tractabilem.

Ex Novo.

Non sicut ego volo; sed sicut tu. Matth. 26. 39. Hæc est vox veræ humilitatis, quæ semper humanæ voluntati præponit divinam; & in hoc ab humanis in divina dirigitur. Nec hoc solùm; sed etiam alterius hominis, non solùm majoris, vel paris; sed etiam inferioris voluntatem suæ proponit. Contrario vox superbiæ est: non sicut tu, sed sicut ego; cujus proprium est, suam præponere voluntatem &c. Richard. à S. Vict. s. in die Paschæ.

Invenerunt illum in templo sedentem in medio Doctorum Luc. 2. 46. S. Ambros. in 1. Corinth. 14. 30. hæc traditio Synagogæ est, ut sedentes disputarent, seniores dignitate in cathedris, sequentes in subselliis, novissimi in pavimento super mattas. Ad pedes scilicet Magistrorum. Hinc Christus puer, cùm nec ex Doctoribus esset, nec ex aliis inferioribus, pro sua humilitate humi super stoream, seu mattam, sedit; licèt in medio Doctorum sedisse dicatur, *qui sedet super Cherubin.* Bernardus hic t. 1. l. 10. c. 14. D. 1. Epiph.

Descendit cum eis & venit Nazareth, & erat subditus illis. Luc. 2. 15. Descensus est in obedientia: nam, nisi animus ad ima descendat, omnino reluctabit obediens. Hic descensus ab arce mentis fit, ab omni altitudine cordis, ab omni proposito contradictionis, & ab omni reputatione propriæ cognitionis. Usquequo erit descensus? Nazareth est terminus &c. Simon Cass. l. 4. c. 1. v. 51.

Inclinatò capite trandidet spiritum. Joan. 19. 30. Caput inclinavit in morte, in expiationem erectionis ad vetit.: simulque suasit obedientiam, reverentiam docuit, humilitatem in operibus usquequaque monstravit; cùm, omni peractô mysteriô, inclinatô capite expiravit. S. Bernardinus p. 2. s. 55.

Ex Patribus, & aliis.

Tantò quisque in obedientia sit perfectior, quantò apud se fuerit vilior. S. Laurent. Just. de obed. c. 4.

Humilitatis filiæ sunt, sui ipsius perpetua accusatio, propriæ voluntatis odium, consilii sui, ac sensus, abominatio. S. Dorotheus de renunt. doctr. 1.

Humilitas est maximè obedientis; præcipientis verò fontalis est charitas. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

Nulla creaturarum est magis aquâ obediens. Quò libuerit homini, ascendit; quò vult, descendit; ducentes sequitur, in canalibus dividitur, aliorsum inflectitur, reflectitur. Doultreman de amore l. 1. c. 1. sect. 8.

§. XVII.

Superbus non obedit.

Eritis sicut dii, scientes bonum, & malum. Gen. 3. 5. Primum Evæ, & Adæ, communiore Patrum sententiâ, peccatum fuit superbia in eo sita; quòd appetierint scire bonum, & malum: ut scilicet per seipsos, ac virtute ingenii sui, possent in omnibus dirigere seipsos, discurrendo, & eligendo, quod bonum est; atque cavendo, quod malum est; nec indigerent à Deo quidem dirigi: Ex qua superbia mox secuta impatientia, & indignatio animi indignatis, se hôc præceptô constringi; curiositas, gula, infidelitas non credendo minis Dei. Cornelius hic.

Hac insuper virtute maximè Luciferi, ac Protoplasti peccatum compensamus, quod superbiæ vitium, proprieque voluntatis fuit. Nec Angelorum aliud est opus, nisi Deo obtemperare. S. Basilius Institut. vitæ Religiosor.

Importabile onus est obedientia superbienti, & humili voluntas propria. S. Laurent. Just. tr. de compunct. &c.

Superbus similis argento vivo; quod est tantæ virtutis; ut si super sextarium argenti vivi centum saxa superponas, statim resiliat: sic superbis nihil sibi grave vult sustinere. Geminiani l. 2. c. 35.

§. XVIII.

Obedientia est cœca non discutit.

Num. 1.

Exempla.

Egredere de terra tua. Gen. 12. 1. E patria egreditur Abraham Deo jubente; & quò pergere deberet, ignorat. Hebr. *nesciens, quò iret,* Nec tamen moras nectit, aut difficultates

objicit. S. Gregor. l. 2. in 1. Reg. neſcit judicare, qui perfectè didicit obedire. Alvarez in Gen. Illuſtr. 50. v. 13.

Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Accipe filium tuum dilectum. Vide, quomodo per verba iſta majus incendium ſuccendit; & fornacem amoris, quô juſtus in Iſaac affectus erat, violentiùs excitat: accipe filium &c. Unum quodque verbum per ſe ſufficeret ad ſauciandam animam juſti. Quid igitur juſtus? non turbatus eſt animô, non confuſus eſt mente, non ratiocionabatur ſecum: Cur hoc? qui paulò antè dixit: in iſto vocabitur tibi ſemen, nunc diverſa præcipit. Et quomodò implebuntur, quæ ſunt ab eo promiſſa? Quô pactô enim fieri poteſt, ut radice exſectâ rami pullulent? vel ſuccisâ arbore fructus proveniant? Horum nihil cogitabat juſtus ille: ſed, ſicut gratus famulus, omiſsâ omni ratione humanâ, unam tantùm rem curabat, ut imperata opere impleret. Et quaſi factus ab humana natura alienus, & poſtponendum ducens divinis præceptis omnem affectionem, & dilectionem; ad implenda iuſſa feſtinavit. S. Chryſoſt. hom. 47. in Gen.

Ubi eſt victima holocauſti? Gen 22. 7. Sed curioſum puerum pater refellit ea voce: *Deus providebit ſibi victimam.* Quô reſponsô nil ultrà puer diſputat. S. Chryſoſt. hom. 3. in 2. Corinth. c. 1. Simulatque audivit *Deum*, nihil poſtea locutus eſt; nec ampliùs erat curioſus: adeò ſapiens erat puer. Verè magna ſapientia, cœcè obedire. Velloſv in Judith. 5. Paræn. 18.

Veni, mittam te ad eos. Gen. 37. 13. Quàm promptè Joſeph obediens! *præſto ſum*; nec fratrum ſupercilium, nec viæ difficultas, puerum deterret. Alvarez in Gen. hic Illuſtr. 50. v. 13.

Et cucurrit ad Heli, & dixit; ecce ego; vocâſti enim me. 1 Reg. 3. 5. Magna laus eſt, non curare ſui Prælati facta, ſed juſſa; nec attendere, quam vitam agat, ſed quam perſonam gerat. Mendoza in 1. Reg. 3. annot. 1. ſect. 1.

Vade ad mare, & mitte hamum. Matth. 17. 26. S. Chryſoſt. hanc Petri obedientiam fidei honorat titulô apud S. Thomam admirare Petri fidem, quoniam rei tam difficili obedivit; ideoque de fide eum remunerans, copulavit eum ſibi in tributi datione; quod fuit abundantis honoris. Naxera in Joſ. 13. §. 12.

Num. 2.

Obedientiæ cœcæ motiva.

Ex Veteri.

APerientur oculi veſtri. Gen. 3. 5. Nullum non lapidem movet diabolus, ut religioſam vitam impugnet, & obedientiam, quâ nihil ſublimius, ſi minùs abolere, certè imperfectam reddat. Quò enim obedientia minus habet oculorum, eò generoſior, & illuſtrior, habetur. Fernandius hic ſect. 10. Homo poſitus ſub præcepto audivit à Domino Deo: noli tangere. Quid? hanc arborem. Quid eſt enim illa arbor? ſi bona, quare non tango: ſi mala, quid facit in paradiſo? prorſus ideo eſt in paradiſo, quia bona eſt; ſed nolo tangas. Quare non tango? quia obedientem te volo, non contradicentem ſervum. Bona eſt arbor; nolo tangas, quia Dominus ſum; & ſervus es: hæc tota cauſa eſt. S. Auguſt. conc. 2. in Pſ. 70.

Venerunt ad eum etiam, omnes filii Iſrael; quibus præcepit cuncta, quæ audierat à Domino in monte Sinai: impletisq; ſermonibus poſuit velamen ſuper faciem ſuam. Ex. 34. 32. &c. Scilicet velum appendit, ut oculos populus non aſpiceret; ſed auris verba captaret. Obedientiæ fors eſſet imminutio præcipientis fulgor: præceptis namque nec lumen vultûs ſervire, nec dextræ lepra debebat nocere. Dum Dei nomine loqui conſtat, eſſet ſupervacanea leproſæ dexteræ, aut ſplendoris, diſcuſſio; quia ſolùm requirebatur auditio. Naxera in Joſ. 13. §. 12. Adde: obedientiam tunc pleniùs reſplendeſcere, cùm fidei quodammodo ſibi mutuatur naturam; utque exoculata præſtet obſequium, captivat prorſus judicium Id. ib.

In auditu auris obedivit mihi. Pſ. 17. 45. Perfectè obediens, ubi vox mandantis inſonuit, nihil cunctatur, nil dubitat, aut ſcrutatur ratione, quare mandatum? ſed mox manus mittit ad opus. S. Laur. Inſtit. l. de ligno vitæ c. 2. ſunt multi, qui, poſt præcipientis imperium, plures faciunt quæſtiones; & ſæpe ingeminant, unde hoc venerit? quis hoc dederit conſilium? Propter quod oritur murmuratio, excuſatio, ſimulatio, impoſſibilitas, advocatio emicorum: contra quos per prophetam loquitur Dominus: *in auditu auris obedivit mihi*: ut oſtenderet, unô, eôdemque momentô, obedientem ſimplicem, & audiſſe præcipientis imperium, & obſequium perfeciſſe. Sylveira in Act. 10. 7.

Lucerna pedibus meis verbum tuum. Pſ. 118. 105. Vide, ubi lucerna præfertur; non oculis, ſed pedibus: ut oculi ſolùm videant, quò pedes ex obedientiæ præſcripto diriguntur. Verus obediens pro oculis lucernæ lumen; pro incelligentia, & judicio, ſolam ſibi aſſumit jubentis vocem. Utinam hæc ſancta cœcitas in Adam, & Evâ, fuiſſet! illi, & nos viveremus. Fernandius in Gen. 3. 5. Sect. 10.

Duabus velabant faciem ejus, & duabus volabant. Iſ. 6. 2. Quòd volant, celeritas eſt in obediendo: quòd alis oculos obtegunt, cœcitas eſt obtemperantium; qui nihil omnino vident, nil diſquirunt, nil judicant, de re imperatâ. Velloſo in Judith 5. Paræn. 18. Apparente Seraphim, thronum Dei cingunt, paratos ſe oſtendunt jubenti ad parendum: toti enim ſunt alati; imò & alas explicant ad volatum. Faciem tamen pennis obvolvunt: ut ſcilicet ſinè oculis nec juſſa diſcernant, nec interpretentur; ſed jubentis vocem audientes, velut exoculati, ferantur impetu ad volandum. Fernandius in Gen. 3. 5. Sect. 10. Seraphim

hi

hi sunt Schema religiosæ, & perfectæ obedientiæ, hæc enim, quasi velatis oculis, cœca præceptum non discutit; est tota alata, promptè exequendo jussa. Cornelius in Is. 6. 2.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Turbati sunt, dicentes, quia phantasma est. Matth. 14. 26. S. Chrysost. hom. 51. in Matth. putaverunt esse phantasma, cùm visu ipsum non cognovissent; partim propter noctis tenebras, partim quia nunquam auditum fuit, hominem super aquas ambulasse. q. d. sæpius viderunt Christum D. alia miracula patrare, dœmonia pellere &c. nec tamen unquam eum phantasma putârunt. Referunt hîc Apostoli plerosque subditos: qui, si viderint aliquid præcipi, aut fieri à Prælatis novum, cujus rationem non assequuntur; eum esse phantasma, non verum superiorem, mussitant, reprehendunt; cùm tamen in iis verus Christus præcipiat, & operetur. Pinna in Eccl. 8. Ethol. 104.

Accersi Simonem quendam-hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium - hic dicet tibi &c. Act. 10 5. Vides, ut nihil magnum enuntiet de Petro? non ait, esse petram Ecclesiæ, habere claves regni cœlorum, Dei locum in terris tenere &c. sed planè significat esse idem. *Accersi*, inquit, non accede ùt ad principem quendam. Quid Cornelius? sprevit hominem? imò ùt Prælatum observavit: *vocavit duos domesticos suos &c.* v. 7. Mendoza in 1. Reg. 3. 9. Annot. 1. Sect. 1. Perfectus obediens commendatione prælati non eget, Id. ib. initio.

Vera obedientia, nec Præpositorum intentionem discutit, nec præcepta discernit: quia qui omne vitæ suæ judicium majori subdidit, in hoc solo gaudet; si, quod sibi præcipitur, operatur: nescit enim judicare, quisquis perfectè didicerit obedire. S. Gregor. l. 1. in 1. Reg. c. 3.

Quemadmodum pueri, cùm primum literas formare discunt; in præceptorem intenti sunt; ad quod calamum accommodârit, libentî, atque obedientî animô notas excipientes: eôdem modô, eos quoque, qui ad res divinas perdiscendas se conferunt, earum magistros sequi, atque puerilem simplicitatem, & indubitatum assensum, habere oportet. Isidorus Pelus. ep. 400.

Sapiens nummularius est, imò ipsa sapientia; cui necesse habemus reddere hunc obedientiæ nummum: nec susçipiet eum, nisi & integer inveniatur, & sinè aliquâ falsitate. Nam, si discutimus, si dijudicamus; & in hoc quidem præcepto non obedimus, sed in illo, factus est nummus: non susçipit eum Christus, à quo nimirum tenemur nummi integri debitores. S. Bernardus s. 2. in festo S. Andreæ.

Obedientia est, nunquam sibi; nè in his quidem, quæ videntur optima, usque ad consummationem vitæ credere. Joan. Clim. gr. 4. de obed.

Species contumaciæ est, de modo mandati inquirere, hæsitare, discernere, aut differre. In contractu enim obedientiæ non habet disputatio, aut disceptatio, locum. Nam si in discussionem, seu suspicionem, ea, quæ sunt tibi mandata, deduxeris; ad lignum scientiæ boni, & mali, manum prævaricationis extendis. Petrus Blef. ep. ad Priorem de Monasteriolo.

Quisquis circa obedientiam ambigit, aut distinguit; lignum scientiæ boni, & mali, in suam perniciem gustare præsumit. Id. ep. 109.

§. XIX.

Obedientia est prompta; non excusat, non replicat.

Ex Veteri.

IGitur Abraham de nocte consurgens &c. Gen. 22. 3. Abraham tam celeriter decrevit jussis cœlestibus esse parendum; quàm fuerat divinitùs imperatum. Verebatur, nè votum mora offenderet, aut jussionem tarditas impediret. Fuit lætus, cùm eum (Isaac) acciperet; lætior, cùm immolandum eum postularet. S. Chrysost. S. de fide Abraham. Non contristat frontem devotissimus Abraham; nec dolor patri lacrymas persuasit; sed exultat, & gaudet. Nec timuit, nè parricidium ei imputaretur; sed magis, ut devotioni pareret: lætabatur hoc jussisse Deum. S. Zeno Veron. s. 1. de Abrah. O quî servum Domini ità se esse meminerat, ut patrem se esse nesciret. Quid est pater? ecce sub oculis jacet filius vinculis astrictus. Ubi sunt lacrymæ? ubi dolor, qui in humanis sensibus versari consuevit? In tantis filii casibus lætatur, & gaudet; &, se Dominum promeruisse, triumphat. à filio ad agnum transtulit dexteram, semper lætatus, & gaudens, Id. ib. Charissimi membra, quæ osculis premere consueverat, armatus gladiô jubetur occidere. Idem. ibid.

Abraham, Abraham, - non extendas manum &c. Gen. 22. 11. 12. Obedientia perfectior, quæ ad jucunda cunctantior, ad aspera celerior. *Tolle filium tuum &c.* non exhorruit præceptum, obsequium gemitibus non fœdavit; sed lætabatur, hoc jussisse Deum. Angelus multiplicat præcepta: *non extendas manum tuam, neque facias illi quidquam.* Si unica præceptio, tolle filium tuum, satis fuit ad sacrificium parandum, quid non sufficiat ad innocentem solvendum? O eximiam obedientiam! semel imperat mactationem, bis inclamat libertatem: ad aspera frenô, ad dulcia calcari egerit. Naxera in Jos. 22. §. 3.

Revertere, & dormi. 1. Reg. 3. 5. Samuel singulariter obediens fuit: quia minore vi eguit, ut extraheretur è lecto; quàm ut ad lectum reduceretur. Nam, ut extraheretur, satis fuit nominari Samuel sinè præceptô veni. At verò, ut reduceretur, imperiô opus fuit, *revertere*: quò enim promptior erat ad laborem, quàm quietem; eò minore vi ad laborem subeundum, quàm ad quietem repetendam, egebat. Optimus Abrahæ imitator: quem ut Deus ad immolandum filium excitaret, etiam dormientem, nullis clamoribus usus est; sed placidâ voce dixit ad eum: *Abraham, Abraham.*

Gen. 22. 1. Ut autem à jugulando filio revocaretur, etiam ad vigilantem *de cœlo clamavit*. v. 11. minus enim calcar ad difficilia, quàm ad facilia præcepta exequenda requirebat. Mendoza in 1. Reg. 3. 6.

Vocans ab Oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Is. 46. 11. Oleaster: quâ velocitate debeamus exequi mandata Dei nostri, pulchrè hôc locô admonemur. Gentilis erat Cyrus, non audierat unquam, quis esset Deus Israel; & tamen non ad vocem, sed ad aspirationem, velut avis, volat ad eum.

Ex Novo, & aliis.

Ter apparet Angelus S. Josepho, monens eum de rebus gravissimis, semper in somnis. 1. de altissimo Incarnationis mysterio. Matth. 1. 20. *noli timere, accipere Mariam.* 2. de fuga in Ægyptum. Matt. 2. 13. & 20. de reversione in terram Israel. Cur semper in somnis, & non aliquando in vigilia? S. Paschas. l. 1. in Matth. ut commendaretur obedientia Joseph. Nam, licèt jussa omnem humanum captum transcenderent, obedienti tamen sufficiens fuit levis insinuatio, etiam per somnum; ad captivandum intellectum cum diligenti operum executione. Sylveira in Act. 16. 9.

Euntes in Mundum universum prædicate. Marci 16. 15. Nullus Apostolorum orbis plagas noverat; nullus tamen excusat; omnes obediunt voci Christi. Gallfridus in allegoriis: in universum Mundum mittit eos, qui vix unam noverant regionem; nec tamen fuit illis dicere: Babylonem non vidi, & locum nescio. Alvarez in Gen. 37. 13. Illustr. 57.

Illa ut audivit, surgit citò, & venit ad eum. Joan. 11. 29. Non quærit à sorore, quid Christus ab illa velit? sed vocata *surgit citò*, moxque se in viam dat: nec præfatur ad eos, qui solandi causâ ad eam venerant, licèt essent honorati viri. Amore vulnerata obliviscitur urbanitatis; &, nacta Christi præsentiam, omnia humana, & temporalia, præterit. Sylveira hîc c. 35.

Lazarus *prodiit* è sepulchro *ligatus manus, & pedes.* Joan. 11. 44. Ut promptiùs obediret, nec prius nodos solvit, nè moram in obediendo faceret. Jonghen pro Sacr. profess. Exh. 30.

Cùm sonitum pulsantis audierint, ad opus aliquod invitantis, certatim è cubilibus suis quisque prorumpit: ità ut is, qui opus scriptoris exerceat, quam repertus fuerit inchoâsse literam, finire non audeat. Joan. Cass. de cœnob. Just. l. 4. c. 12. de obed. Monachor.

Motiva.

Ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Gen. 41. 40. Hebr. *omnis populus ad os tuum osculabitur.* id est, oris tui præceptum exosculabitur, & venerabitur, ac libenter obediet. Cornelius hîc.

Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus &c. Cant. 2. 8. Cùm audieris voces ejus, præcepta scilicet, & consilia, veni ad obediendum, & exequendum celeriter; sinè tædiò, saliens, ùt caprea, & hinnulus: quia nihil Christo gratius, quàm celer, hilarisqu obedientia de Ponte hîc Exh. 4. §. 5.

Factum est verbum Domini in manu Aggæi. 1. 1. *Onus verbi Domini in manu Malachiæ.* 1. 1. *Quæ locutus est in manu Jeremiæ* 37. 2. *Dominus fecit, quod locutus est in manu servi sui Eliæ.* 4. Reg. 10. 10. Pensa, vocem Dei exceptam manu propheticâ, non aurè. Hieronymus in Malach. manum pro operibus accipe; unde in manu Aggæi, & in manu Jeremiæ, factus est sermo Domini. Vellosо in Judith 5. Paræn. 18. mora in obediendo fœda.

Sibillabo eis, & congregabo illos; quia redemi eos. Zach. 10. 8. Stephanus Cant. in Allegor. Godelfridi Tilman: quasi solô sibilô opus sit, non prædicationis tubâ. Sylveira in Luc. 18. 27. cap. 31.

Neminem per viam salutaveritis. Luc. 10. 4. Quid est, neminem salutatis in via? quia jussit nos festinanter agere injuncta. Et hoc ità dixit: *neminem &c.* tanquam diceret: omnia prætermittatis; dum, quod injunctum est, peragatis. S. August. s. 1. de Apost.

Oves meæ vocem meam audiunt. Joan. 10. 27. Cur Christus D. in suis ovibus non commendat, quòd lac, vel lanam, præbeant? sed quòd vocem ejus audiant, & ipsum sequantur? R. quia maximè in subditis commendatur obedientia. Et *vocem* meam, inquit, audiunt, non voces: quia non egent duabus, ut sæpius illis quidpiam mandetur. Sylveira hîc q. 6.

Cum quali affectu obedire oportet ei, qui nos ad opus mandati cohortatur? eô affecta, quô esuriens parvulus nutrici obtemperat ad ubera invitanti. S. Basilius Reg. de inst. Mon. c. 46. de perf. subject.

§. XX.

Obedientia quibus mediis reddatur facilis.

NEmo meliùs alicui obtemperat, quàm qui ex charitate obsequitur. S. Ambros. in ep. ad Eph. c. 1.

Obedientia permulta diligens unum, quàmvis multa perficiat, propter unum, & diversa injuncta reputat unum; & diversos præceptores, quæ Dei sunt, præcipientes, existimat Dominum unum; & omnia reducit in unum: præcepta decem, & duo, reducit in unum: quia una est cum uno, ut in æternum fruatur unô. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

Ut profiteretur eum Mariæ &c. Luc. 2. 5. Si in cardines portæ strepentes, dum aperitur, & clauditur, oleum diffuderis, nihil postea audies. Amor divinus in obedientia omnia reddit facilia. Stella hîc.

§. XXI.

Indifferentia ad locum, & officia.

Num. 1.

Symbola.

EGo flos campi. Cant. 2. 1. Flos campi modò tegitur, & regibus blanditur; modò premitur, & vel pecudi pro fœno est. Ad omnia,

omnia, & omnibus, floret. Sic Job butyrô modò pedes lavat, modò testâ excruciat: & sedet in sterquilinio, qui considebat in solio. Bernardus modò consiliis præest; modò subest monacho. Oliva l. 4. Strom. §. Ego flos &c.

Seraphim stabant, & volabant. Is. 6. 2. Obedientiam ad omnia promptam professi illi Seraphini; qui ante Dei solium, stabant, & volabant: non illis alis, quas ad capita habebant; nè ad sublimia tantùm anhelare viderentur: nequæ illis, quæ ad pedes; nè viderentur ad sola infima determinari: sed illis, quas habebant ad mediam cordis sedem. Ad designandum, inquit Lorinus, quòd Angeli semper sunt parati, & divina ascendere, & ad inferiora descendere; secundùm Domini voluntatem. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. Sect. 1.

Ubi erat impetus Spiritûs, illuc gradiebantur. Ezech. 1. 12. Non vertebant se ad suaves Orientis ardores; non horrebant septentrionis frigora; non cupiebant zephyros occidentis; ab æstibus austri non cavebant. Illa erat commodissima regio, illud acceptissimum solum; in quo prævidebant obsequium Dei, & voluntatem adimplendam. Oliva t. 2. conc. 10.

Aer & lucis fulgore splendidus fit; & tenebrarum interventu niger, & obscurus. Per se enim nec splendidus, nec obscurus est; sed omni figurâ, omnique colorum specie imbuitur; & ad omnium rerum, quas suscipit, motum se accommodat. S. Gregor. Nyss. lib. hexam.

Num. 2.

Exempla.

Moyses autem pascebat oves. &c. Ex. 3. 1. Moyses, iram Pharaonis fugiens, pascebat oves. Jam degit in mapalibus, qui aurô micans nuper inhabitabat palatium. Gaudet vel pastoritiis laboribus, quia vitâ fruitur: nam ejus studium erat, ultrices manus frustrare; non temporales vitæ commoditates ambire. Naxera in Jos. 20. §. 11.

Surge, accipe puerum, & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum. Matth. 2. 13. Nihil ità pati cogitur Virgo, ex quo Mater Domini effecta est; quàm solum vertere, nec diu uno in loco consistere. In domuncula Nazareth JEsum concipit, in specu Bethlehem parit, offert in templo Jerosolymis; in Ægypto abscondit. Et hic ex Palæstina in Ægyptum abitus quot calamitatibus implicatur: puer recèns natus, Joseph propè senex, Virgo mirè pulchra, viarum multiplicitas, viatici inopia, aeris in clementiâ, religionis diversitas. Quodque his durius est, Bethlehem deserit, ubi jam cœli reperat, regésque adoratores habuerat: & in Ægyptum mittitur, ubi, idololatriâ regnante, nulla à civibus spes honoris, aut cultûs in Deum affulgebat. Adde, hæc omnia summâ nocte imperata, & ante auroram impleta. Et tu Religiose, cum indifferentia loca defere tibi chara, & opportuna. Oliva lib. 12. Strom. §. surge &c.

Datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum in locum &c. Apoc. 12. 14. Desertum petit, ubi nullæ deliciæ, nullæ commoditates; imò horridus locus, spinis ac sentibus, squalens. Olim stellis fulgida; nunc in desertorum caligine abdita. Quia ibi anxia, hîc quiescit pacatissimè læta: fugiebat serpentinam iram; nec curabat corporis commodum, dum tuendæ vitæ invenerit refugium. Naxera in Jos. 20. §. 11.

V. P. Josepho Anchietæ Provincialis liberum fecit, quæcunque sedes ejus animo maximè colliberet, eam sibi extremæ senectutis quietem adoptare. Sed eâ uti facultate sibi religioni duxit, de qua re ad P. Ignatium Tolosam ità scripsit: P. Provincialis optionem mihi dedit, quamcunque vellem mihi sedem eligendi. Non me libertas tanta delectat: est enim sæpe cum cœcitate conjuncta, & periculô, à recto tramite aberrandi; cùm, quid sibi maximè conveniat, dispiciat nemo. Vitæ l. 5.

Num. 3.

Indifferentia facit lutum.

Quid timidi estis, modicæ fidei? Matth. 8. 26. Cur sic reprehenduntur? R. quia ingressi sunt navim ex Christi mandato. Matth. 8. 18. Et ideo erant in fide timidi, & debiles; qui in loco à Deo iis decreto erant, & damnum timebant. Nullibi enim homo securior degit, quàm si ibi consistat, ubi divina manus eum constituit. Jonas in navi naufragium patitur, & in bellua securus est. Navem elegit voluntate propriâ. c. 1. 3. cete ipsi Deus præparavit. c. 2. 1. Sylveira hic.

Num. 4.

Malè est propriæ electioni.

Vadam, & videbo illum, antequàm moriar. Gen. 45. 28. Jacob senior jam effectus suâ sponte descendere voluit in Ægyptum, ut filium suum salutaret. Profectus cum magno gaudio, ecce tibi in ipsa via, nescio quô timore perculsus hæret; adeò ut opus fuerit ab ipso Deo animari, & urgeri. Gen. 46. 2. Unde tantus timor? timuit, quòd Deum antè non consulerit, quòd divinum imperium non expectârit; sed propriam secutus voluntatem, quam suspectam habebat, tradiderit se in viam; ac si ità secum loquatur: quò mea me trahit voluntas? juvenis divinæ semper parui voluntati, senex audeo parêre meæ? Absit hoc à me! hinc ultrà non progrediar, nisi progredi à Deo imperetur: præstat filium non videre, quàm Deo non obsequi. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. Sect. 1.

Gyrat per meridiem. Eccl. 1. 6. Hoc dicit Ecclesiastes eô fine, ait Pineda, q. d. non contentus sol motu unius hemisphærii diurnô, alias etiam cœli appositas plagas tentat, & percurrit. Sed non ideo quidquam majoris quietis, aut felicitatis, adeptus ex annuo labore, quàm ex quotidiano: nihil in meridie, aut aquilone, ampliùs inveniens; quàm in Oriente, aut occidente. In quo repræsentatur humani cordis inconstantia; & illam, velut innatam, loca mutandi, & novas semper stationes expetendi cupidi-

cupiditatem, ut meliùs habere possit. Sed frustra: locus enim cupiditatem non minuit, nec internas passiones animi eruit; sed potiùs exulcerat. Cornelius hic.

Inventus à quodam lapis quadratus, in cujus parte superiori scriptum: *latus meum doleo; ideò verti volo.* Vertit in omne latus, & eadem verba. Sic non indifferentes scribunt: mitte me huc, nullibi illis bene. Brogmard. sum. prædic. Inconstantia.

Num. 5.

Periculosa propria electio.

Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere; & salvabor in ea. Gen. 19. 20. 30. Angelus annuit petitis: At ille urbem ingressus, non se tutum putans; nè & illi, quod Sodomæ, eveniret, *ascendit de Segor, & mansit in monte.* v. 30. In quo ostenditur; nos non posse securitatem invenire in eo loco, ubi nos cogitamus; sed in eo, in quem nos Deus per superiores dirigit, & ire præcipit. Diez. Obed. mandator. Dei. Videmus malè cessisse Loth electionem suam, qui jussus montem conscendere, elegit civitatem. Sic ruunt, qui contra Dei verbum propriò suo sensu, bonâ etiam intentione sese regere præsumunt. Lipoman. apud Baezam t. 2. l. 6. c. 4. §. 1. qui addit: ùt securissimus est locus, ad quem me Deus vocat, & trahit jussione suâ; sic suspecta sint tibi omnia loca, & munia, ad quæ voluntate tuâ trahis Deum ipsum. Bene timuit Loth locum illum, quem ipse sibi arbitratu suo elegerat; & prudenter majorem sibi promittit securitatem in monte, ad quem se recipere jussus erat à Deo.

Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. Matth. 4. 8. Ut locus esset occasio consentiendi tentationi: sciens, ex mutatione locorum, frequenter mutari affectum. Dionys. Carthus. hic. Angeli, dum in cœlo residunt, in quo creati sunt à Deo; in gratia, & sanitate, se exercent: at verò cùm affectârunt *exaltare solium suum superastra Dei, & sedere in monte testamenti* Is. 14. 13. in Infernum ceciderunt. Sylveira hic. q. 24.

Num. 6.

Indifferentiæ varia motiva.

Invenit in ipso anno (sterilitatis) *centuplum.* Gen. 26. 12. Unde patet, hanc totam messem non per fationem non per agrorum fertilitatem; sed per miraculum Dei beneficiò obtigisse Isaaco: ut ex uno modico à se seminato meteret centum modios. Nota: Isaac, quia Deo jubente. v. 2. mansit in Geraris, hinc ibi à Deo locupletatus est: ità ubicunque quis manserit Dei voluntate; ibi à Deo benedicetur, & prosperabitur. Cornelius hic.

Confide in Deo, & mane in loco tuo. Eccl. 11. 22. Hoc dici potest Religiosis sollicitè procurantibus mutationem. Cornelius in Eccl. 10. 4.

Pasce populum tuum in virga tua in medio Carmeli. Michææ 7. 14. Orat Deum Michæas, ut virgâ suâ pastorali, id est, providentiâ suâ paternâ, pascat, regátque Judæos. *In medio Carmeli.* q. d. quasi in horrido, & spinoso saltu ità in Babylone constitutos pasce ità securè, & largiter; acsi essent in Carmelo patrio, herbido: fac ut Babylon eis sit Carmelus; sicut fecisti, ut tribus pueris fornax Babylonia esset hortus, imò paradisus. Dan. 3. 50. Cornelius in Michæam hic.

Nihil interest, ubi sitis in Sæculo, qui extra Sæculum estis. Tertull. l. ad M. M

Quisque vestrum, ubicunque est, se primùm, deinde alios, juvare studeat; inducatque in animum: nusquam se meliùs, quàm ubi à Præposito constitutus sit, operam Deo navare posse. Et simul confidite, Deum, ubi tempus fuerit, hanc iis, qui præsunt, mentem daturum; ut eò vos potissimùm mittant, ubi vester labor fructuosissimus sit futurus. S. Xaverius l. 3. ep. 5. Societati Goam Cangoximâ.

Miscellanea.

Revertere, & dormi. &c. 1. Reg. 3. 6. Suspicatus Heli, Samuelem vocari à Domino, jubet illum ad lectulum redire, & dormire. Quale hoc præceptum ad puerum, qui expectabat se à Deo vocandum? cur non potiùs monet, ut oret, vel aliud virtutis insigne opus faciat? S. Gregor. l. 2 in Reg. c. 3. redire ad somni quietem Samuel sinitur; ut profectò nec ea, quæ sunt minima, contemnamus. Baeza t. 3. l. 14. c. 12. §. 3.

Domine, ecce quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Non dicunt cum Regulo, Joan. 4. 49. *Domine descende, priusquam moriatur*; credentes, quòd absens posset sanare. Nec eum Centurione. Matth. 8. 8. *tantùm dic verbo;* sed modum subveniendi Christo committunt, tanquam sapientiori. Ità & nos facere par est; cum à Superioribus aliquid postulamus: videlicet, ut modum exaudiendi committamus bonitati, & discretioni eorum; nisi fortè ex hoc immineret periculum. Dionysius Carthus. hic.

Illum optimum dixerim obedientiæ gradum; cùm eò animo injunctum opus recipitur, quò & præcipitur. S. Bernardus tr. de præcepto, & dispensatione.

Multùm Achates prodest contra venenum, & maximè viperæ: sic etiam vera obedientia contra inflammtivium venenum superbiæ hominem forti defensione tuetur. Albertus M. l. de convers. S. Pauli.

§. XXII.

Inobedientia.

Num. 1.

Pœnæ, & damna.

Cùmque cognovissent se esse nudos. Gen. 3. 7. Primus homo, postquam obediens esse desiit, nudum se esse cognovit. B. Eucherius s. in depos. S. Honorati. Simulatque Deo non obtemperaverunt, ac terra, cinisque facti sunt; simul cum beata illa vivendi ratione Virginitatis decus amiserunt: & unà cum Deo semigravit ab eis castitas virginalis. Nam quamdiu à diaboli servitute

tute liberi fuerunt, ac Dominum suum sunt veriti; fuit penes eos virginitas; quæ majori ipsis erat ornamento, quàm sit diadema regibus, aut aurea vestimenta. Postea verò quàm captivi fuerunt, & regiam ipsam exuerunt stolam; tunc unà successit connubium, mortale hoc, ac servile vestimentum. S. Chrysost. lib. de virginit.

Non audierunt eum & scatere cœpit vermibus, atque computruit. Ex. 16. 20. Sola est inobedientia author mannæ in vermes degenerantis, & odoris istius graviter spirantis. S. Antiochus Abb. hom. 38.

Non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. Num. 20. 12. Quia Moyses bis silicem percussit; cùm juberetur solùm loqui ad petram. v. 8. 11. Did. Niss. f. 3. D. 2. Quadr. §. 3.

Nequaquam regnum tuum ultrà consurget. 1. Reg. 13. 14. Cur Sauli inobedienti non alia pœna, quàm privatio regni infligitur? ratio est: qui parêre nescit, indignus est imperio. Sic inobedientes in Scriptura sæpe regis nomine privantur. Nam Abigail de Saule locuta. 1. Reg. 25. 29. *Si surrexerit aliquando homo persequens te.* Et. 2. Paral. 26. 18. Sacerdos Azarias sic alloquitur Oziam divinæ legis contemptorem: *non est tui officii Ozia, ut adoleas incensum Domino.* S. Ambros. f. 10. in Ps. 118. 73. ad illa verba: *manus tuæ Domine, fecerunt me*, locutus de homine, quem Deus rerum omnium constituit, ait: sed ut possit imperare, debet Deo esse subjectus. Mendoza in 1. Reg. 13. 13.

Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate. 2. Reg. 6. 7. Dum sustinebat arcam extinctus est Oza ille Dei Levites: non quia, ùt videtur, ad speciem contumâci aliquid mente commiserit; sed ipsô officiô inofficiosus fuit, qui injussa præsumpsit. Salvianus Ep. l. 5. de provid.

Inobedientia est causa mortis: omnes experimur, omnes morimur, propter eam. S. Bernardus s. 2. de obedientia &c.

Num. 2.

Alia motiva inobedientiam vitandi.

Sultè egisti. 1. Reg. 13. 13. Cùm omnia peccata stultitiæ notam mereantur; nullum majori jure, quàm peccatum inobedientiæ: qui enim suô potiùs judiciô ducitur, quàm divinô; dum prudentiæ laudem meruisse putat, stultitiæ notam gravissimam incurrit. Mendoza hic.

Dederunt in escam meam fel. Ps. 68. 22. Qui cum murmure obediunt, felle Dominum pascunt: cibus enim Christi est obedientia opere impleta. Unde Joan. 4. 34. *meus cibus est &c.* Potus autem ejus est obedientia cordis, quam Dominus profectò sitit. Fel igitur Christo in escam datur, cùm fit murmuratio oris: acetum quoque ei ministratur in potum, cùm fit murmuratio cordis. S. Bernardinus s. de obed. Evangelica.

Si ea, quæ tibi præcipiuntur, dura sunt; nunquid murmurando illa facere poteris meliora? S. Cæsarius hom. 18.

Sicut membra judicantur paralytica, quæ non moventur ad imperium capitis; sic perversus est religiosus subditus, qui non sentit motum, & imperium, P. Spiritualis. V. Bonaventura dicet sal. c. 20. de religione.

Titulus II.
OBSERVATIO.

§. I.

Observa tua, non aliena.

Peccatum meum contra me est semper. Ps. 50. 5. S. Ambros. hic: sapiens adversum se judicat esse delictum suum, & tanquam hostiles acies ità lapsus culparum suarum, adversantium modô, sibi arbitratur obsistere. Quidquid dictum, aut lectum; in se dictum putat. q. d. de alienis peccatis nec minima mihi cura est; propria semper ob oculos versantur. Pinna in Eccl. 1. Ethol. 9. S. Gregor. in Ps. pœnit. hic. non posui supra dorsum, quod feci; non intueor alios, oblitus mei: non affecto de oculo fratris festucam ejicere, & trabem, quæ in oculo meo est, non considerare. Matth. 7. 4. apud Pinnam in Eccl. 6. Ethol. 69.

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. Thren. 3. 1.

Domine non sum dignus. Matth. 8. 8. S. August. s. 6. de Verb. D. dicendo se indignum, præstitit dignum; non ut in ejus parietes, sed ut in ejus cor Christus intraret. Non ait, servus meus non est dignus, vel domus mea: de sua solùm indignitate meminit. O quàm necessaria hæc indoles hujus sæculi hominibus; ut solùm suam, non alienam, inbecillitatem respiciant. Sciebat Centurio, quòd Christus ingrederetur Publicanorum, & Pharisæorum, domos; tamen suam domum dicit indignam: nam justus non alienos, sed proprios, defectus considerat. Sicut & ipse, cùm multò esset præstantior Senioribus Judæorum, eos misit ad Christum; se indignum ad eum veniendi testatur. Luc. 7. 6. Sylveira in Matth. 8. 8.

Nunquid ego sum Domine? Matth. 26. 22. Non quærunt, quis est iste Domine? Vident, Christum illius nomen tacere, ideo nolunt scire ultrà, quàm id, quod Magister manifestat: sed quisque pro quiete suæ conscientiæ affectat Domini judiciô se immunem puronuntiari. Paulus dicit: *attende tibi;* & non aliis. Sylveira hic q. 6.

Custodientes vigilias noctis super gregem suum. Luc. 2. 8. Non alienum, de quo non requiritur ratio. Hugo C. hic.

Hic si esset Propheta; sciret utique - quia peccatrix est. Luc. 7. 39. Cur Magdalena non fecit similem discursum? hic si esset Propheta, sciret utique, quis, & qualis est iste Pharisæus?

Quia convertit oculos ad propria crimina; Phariſæus verò ad aliena: qualis eſt mulier, quia peccatrix eſt. Qui oculos conjicit ad propria peccata, in lacrymas ſolvitur; qui verò in aliena, in detractiones declinat. Sylveira hîc q. 20.

Redde rationem villicationis tuæ. Luc. 16. 2. Non alienæ. Pinna in Eccl. Ethol. 136.

Cùm alienos exceſſus aſpicimus, noſtra, quibus in aliis exceſſimus, delicta cogitemus. Conſiderata quippe fragilitas propria, mala nobis excuſat aliena. Patienter namque illatam injuriam tolerat, qui piè meminit, quòd fortaſſe adhuc habeat, in quo debeat ipſe tolerari. S. Gregor. l. 5. mor. c. 30.

De nullo queri poſſum alio, quèm de me: ego mihi iraſcor; & ego à me pœnas exigam. Seneca de benefic l. 15. c. 15.

§. II.

Obſervare aliena, non ſua, vitioſum eſt.

Ex Veteri.

SCrutantique omne tentorium &c. Gen. 31. 34. Laban, qui omnia ſcrutatur, ut deos ſuos inveniat, detractor eſt, juxta Rupertum l. de Trinit. c. 46. qui intentis oculis alienam vitam rimatur: cupitque vitia apud alios invenire, quibus ipſe ſcatet. Nam optimam excuſationem vitiis ſuis obtendere putat; ſi alios, eisdem infectos, compererit. Pinna in Eccl. Ethol. 136.

Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris. 1. Reg. 14. 44. Graviùs ille ipſe deliquit contra mandatum Dei. 1. Reg. 15. 9. Scrupulosè punire vult transgreſſionem alienam; in graviori nullum habeas conſcientiæ remorſum. Sylveira c. 3. in Matth. 12.

Famem patiuntur ùt canes; & circuibunt civitatem. Pſ. 58. 7. Gilbertus ſ. 5. in Cant. tales ſunt multi, qui omnes perſcrutantur profeſſiones; & in illis nulla inveniunt, quæ illos trahant; ſed multa, quibus ipſis detrahant, calumniantur: quod in aliis diſtractio ſit nimia, in aliis minima. Quod ingenium à diabolo hauſtum puto Job. 1. 7. *circuivi terram, & perambulavi eam.* Hanc peregrinationem ſuſcepit diabolus; ut, quæ quisque gereret, oculis ſuis pervideret. Sylveira addit. in Matth. 15. q. 2.

Viri ergo illi curioſiùs inquirentes, invenerunt Danielem orantem &c. Dan. 6. 11. Ecce populorum Magiſtri, quas quæſtiones inſtituant, quæ judicia agant. An mercatorum fraudes, & latrocinia? de his nec verbum faciunt; unam ſolam Danielis orationis traducunt; hanc regi deferunt. Baeza t. 2. l. 10. c. 8. §. 1.

Ex Novo.

Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet facere Sabbathis. Matth. 12. 2. Athanaſius hom. de ſemente: atqui illi, qui eſum in Sabbatho pro crimine objiciunt, ipſi cædem in Dominum ipſo Sabbathò moliuntur.

Si licet Sabbathis curare? Matt. 12. 10. Patentiſſima eſt malitia Judæorum; quòd inſidias, & laqueos parant, Chriſto, ſtudiò beneficentiæ plenò. Hinc enim ſeſe prodit, & infamat, cujusque Zelus; ſi benficentiæ opera mordeat. Quàm amari Zeli ſermones illi, qui perditiſſimos Reip. mores, ſcelera, gaudia, vix tangunt; & religioſorum hominum inſtituta, ſtudia, virtutis opera, cavillant. Baeza antè citatus.

Transgrediuntur traditionem ſeniorum. Matth. 15. 2. Qui talpæ ſunt ad propria peccata, linces ad aliena, familiarî dæmonum vitiò delinquunt. Did. Niſſ. f. 4. D. 3. Quad. §. 2.

Quid ad nos: tu videris. Matth. 27. 4. Nihil in ſe miſeri agnoſcunt mali; in emptorem transmittentes reatum. Baeza t. 2. l. 7. c. 4.

Dixi diſcipulis tuis, ut ejicerent illum; & non potuerunt. Marci. 9. 17. Diſcipulorum impotentiæ ſuccenſet homo hîc; nîl memorans de infidelitate ſua Baeza t. 2. l. 7. c. 4. de puero lunatico.

Gratias tibi ago; quia non ſum ſicut cæteri hominum &c. Luc. 18. 11. Sic Phariſæus in templo orans, ſuorum criminum negligens Publicani pectus luſtrabat. Oliva t. 2. Strom. §. 384. in meditatione mea &c. ubi, ait: emicat in meditatione flamma: ſed ſi meditatio tua ſit, hoc eſt, ſi tibi attenderis in meditatione, vulneraque tua curâris. *Concaluit cor meum intrà me.* Aliquorum cor, cùm meditatur, nè in confinio quidem ſui manet, ſed cœterorum centrum pervadit, cùmque ſua negligat vulnera, alienas puſtulas ſcrutatur in alieno, non dico, vultu, qui patet; ſed cordi, quod Deus voluit invium eſſe, & inſcrutabili. Id. Oliva ibid.

§. III.

Motiva non obſervandi alios.

SUper pectus tuum gradiêris, & terram comedes. Gen. 3. 14. Serpens maledictus eſt inter omnia animantia, & beſtias terræ. Et cur præ cæteris maledictus? ſubdit cauſam: *ſuper pectus &c.* Eucherius in Catena Lipom: terram comedere omnibus diebus vitæ ſuæ, tertium tentationis genus figuratur; quod eſt curioſitas: qui enim terram manducat, profunda & tenebroſa, penetrat. Naxera in Joſ. 2. §. 17.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 3. & 8. Sciniphum ardentes morſus ſuſtinet. Ex. 8. 17. &c. cur clamores non fert ranarum? Rupertus in Ex. c. 32. ranæ permoleſtæ fuerunt, aſcendentes, & ingredientes, domum regis, & cubiculum lecti ejus, & ſuper ſtratum ejus, & in fumos ejus, & in reliquias ciborum ejus. Odioſum Pharaoni animal, ſe importunè inſinuans, ut omnia videat. Id. ib.

Miſit Joſue duos viros exploratores &c. Joſ. 2. 1. Terram ingreſſi ab indigenis notantur. Aliorum facta curioſe explorans, aliorum oculos ſuſtinebit. Naxera in Joſ. 2. §. 16.

Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? 1. Reg. 25. 10. Quærit Nabal. Nabal Hebr. ſtultus. David genere erat regio, vir fortis, gigantis fortiſſimi victor, virtutibus præſtans. Nihil horum memorat Nabal, ſed fugitivum ſervum vocat. Barradius tom. 2. l. 2. c. mor. 4.

virtu-

virtutis, & mentis, inops sui oblitus de alio quærit, tu quis es? aliorum vitia carpit.

Ipse cœpit egere. Luc. 15. 14. Juxta S. Ambros. l. 7. in Luc. egere, est curam sui negligere, non habere proprium virtutum alimentum. Talis cupit implere ventrem de siliquis, rodens aliorum famam; cùm pane possit ali filiorum Dei. Pinna in Eccl. 11 Ethol. 136.

Quid ad te; tu me sequere Joan. 21. 22. His verbis nos erudiens; neque dolendum, neque curiosiùs, præter divinam voluntatem; investigandum. S. Chrysost. hom. 87. in Joan.

§. IV.

Observet, qui potest corrigere.

Unde venis? & quò vadis? Gen. 16. 8. Lyran: non quærit Angelus ex ignorantia; sed ut ex responsione Agar efficaciùs eam corrigat.

Qui sunt hi sermones? Luc. 24. 17. Commune est documentum: quòd in aliorum opera, & sermones, non sit inquirendum. Cur ergo quærit hic Dominus de Discipulorum sermonibus? Qui valet remedium adferre, æquum est, ut inquirat; secùs, qui non potest. Sylveira hic.

§. V.

Observa bona in aliis, & non mala.

Symbola.

Considerate lilia agri, quomodo crescunt. Matth. 6. 28. Considerare debemus lilia, non solia; agri: hoc est, laudabilia, non vituperabilia, opera proximi. S. Bonavent. in Ps. 118.

Simile est regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas. Matth. 13. 45. Sunt multæ falsæ, & imperfectæ margaritæ. S. Chrysol. s. 47. hic negotiationem loquitur providentem ornamenta virtutum; non incitamenta vitiorum. Baeza t. 3. l. 14. c. 2. §. 6.

Exempla.

Joseph *recordatus est somniorum, quæ aliquando viderat.* Gen. 42. 9. Oleaster: non dicit eum memorem venditionis, aut mortis sibi intentatæ, sed somniorum.

Ergòne Jonathas morietur &c. 1. Reg. 14. 45. S. Gregor. l. 5. c. 4. in Reg. 14. in Electorum examine non solùm culparum causæ pensandæ sunt, sed etiam merita personarum; quòd apertè his verbis ostenditur: quia non ideo Jonathas non moriturus asseritur, quia erat filius regis; sed quia in Israel magnam salutem fecit. Cùm ergo magni viri cadunt, communi judicio tradendi non sunt: quia priora opera promerentur, ut posteriorum gravitas levigetur; ipsa autem culpæ levigatio non acceptatione personarum decernenda est; sed aspectu prioris vitæ. Oliva t. 3. conc. 20. die Ven. 6. in Quadr.

Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem. Matth. 4. 5. Dicitur civitas sancta, quia ibi erat templum, & cultus Dei. Et licèt ab Is. 1. 21. *civitas meretrix* vocetur, tamen postea dicitur. n. 26. *vocaberis civitas justi, urbs fidelis.* Et Evangelista considerat Sanctitatem loci; & non peccata illius. Sylveira hic.

Vos autem quem me esse dicitis? Matth. 16. 15. Hieron: Apostoli nequaquam homines, sed dii appellantur. Cùm enim dixisset: *quem dicunt homines esse Filium hominis?* subjecit: *vos autem &c.* Pulchrè interrogat, *quem dicunt homines &c.* quia qui de filio hominis loquuntur, homines sunt: qui verò divinitatem ejus intelligunt, non homines, sed dii appellantur. Ut Christi divinitatem agnoscant, eamque loquantur, hominum exuunt naturam: nam homines ignorant præclara; cùm norint semper obscura. Naxera in Jos. 2. §. 29.

Nudaverunt tectum &c. Marci. 2. 4. Proximi virtutes pondera, & amplia; in defectibus cœcuti, & tace. Vide pulchrum charitatis facinus: ægrum ex aperto tecto dimissum Christo præsentant. Sed quantâ præsentium molestiâ? Non poterat tectum nudari tegulis sinè metu, & molestiâ eorum, qui in domo erant: cogebantur enim pulverem, lapillos deciduos, & lignorum particulas, excipere. Hanc tamen factam molestiam tacent Evangelistæ, & multi sunt in charitatis opere explicando. Baeza t. 2. l. 9. c. 1.

Et nuntiaverunt dicentes: quia filius ejus viveret. Joan. 4. 51. Cùm frater ægrotat, nemo morbum non indicat, cùm verò revalescit, silent omnes. Utinam, quàm multi sunt, qui ægrum annuntiant, ità & pauci sint, qui sanitati redditum commendent. Si fortè è Clero unus fornicetur; qui clamores excitantur! si plures è Clero jejunent, nemo laudat. Oliva l. 9. Strom. §. Erat quidam regulus.

Vide manus meas &c. Joan. 20. 27. Ob incredulitatem Christus Thomam non abjecit, non amicitiâ privavit; sed mirâ pietate secutus est fugientem; suaviter allocutus, pectus aperuit, latus tractandum præbuit. Cùr Deus cum pertinaci tantopere se demittit? Habuit rationem præteritorum, quæ bene egerat. Joan. 11. 16. *eamus & nos, ut moriamur cum eo?* Ob unum delictum non sperne, nec expelle, bene meritos; aut de quibus spes emendationis, ut ex Zizaniis fiant triticum. Oliva t. 1. conc. 26. in festo S. Thom.

Quæris, ubi Abel. ubi Enoch, ubi JEsus Nave, ubi Elisæus, peccaverint? Non est necesse nodum in scirpo quærere: utinam possem manifesta reticere peccata! S. Hieron. lib. 2. contra Pelag.

Bona eligamus vitemúsque contraria. Non enim propter doctrinam ejus parva suscipienda sunt dogmata; nec propter dogmatum pravitatem, si quos commentarios in Scripturas Sanctas utiles edidit, penitus respuendi sunt S. Hieron. ep. 26. ad Tranquillinum de libris Origenis. Idem ait de libris Tertulliani.

Memini me dixisse, quàm sublimi aliquando meditatione Monachus quidam Laicus totô intendit spatiô vigiliarum. Etenim summô manè apprehensum me in auditorium trahit; & prostratus pedibus: væ mihi, inquit, quia Monachum in vigiliis unum consideravi, in quo triginta virtutes numeravi; quarum nè

unam quidem in me invenio. Et fortasse nullam ille tantam habebat, quanta hæc ipsa erat, religiosæ æmulationis humilitas. S. Bernardus s. 1. exhortatorio ad Fratres ne altitudine & lassitudine cordis.

Ego nec culpâ careo; nec amicos, qui culpâ careant, quæro: nec enim nanciscar. Verùm eos, qui plurimas virtutes habent, pauca autem vitia, in amicorum album adscribo. Nam qui ob exiguum vitium, maximam etiam virtutem parvipendunt; nec res humanas considerant; nec Paulo morem gerunt ad monenti: *alter alterius onera portate.* Oliva. t. 2. c. 24. die S. Thomæ Ap.

§. VI.

Observantes mala, & non bona, in aliis. Symbola.

Exploratores estis; ut videatis infirmiora terræ, venistis. Gen. 42. 9. Exploratorum hoc est, ut in civitate quapiam, si fortè hiat murus, si non satis firmæ turres, quàque facilis sit in eam aditus, observent. Hoc dic obtrectatoribus: exploratores estis- speculatores communium miseriarum estis. Ad quid enim venitis, cùm vitam, moresque aliorum, indagatis? non ut videatis, quæ apud illos præclara; sed ut in firma vituperetis. Did. Niss. s. 3. D. 4. Quadr. §. 2. maledicus semper lynx est ad ea, quæ vituperare cupit, tulpa ad ea, quæ laudare.

Percussit statuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus. Daniel. 2. 34. non aurum, argentum.

Super lapidem unum septem oculi sunt. Zachar. 3. 9. id est plurimi. Volunt scilicet explorare, quid in gemma sit vitii. Lapillus est perpolitus affabrè. In lapillo vir bonus, ait Hugo. 3. Reg. 1. 20. *in te oculi respiciunt totius Israel.* Velloso in Judith 5. Paræn. 7.

Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit? Joan. 7. 15. S. Basilius hom. de invidia: muscæ, sanis corporis partibus neglectis, ad ulcera contendunt- vitæ splendorem, rectéque factorum pulchritudinem, nec aspiciunt quidem, ad marcida verò mirandum in modum feruntur.

Sol spectatorem, nisi cùm defecit, non habet: nemo observat lunam, nisi laborantem. Seneca l. 7. quæst. c. 1. Oculati sumus ad aliorum defectus, ad virtutes cœci; ad honesta talpæ, ad errata Prophetæ. Naxera in Jos. 2. §. 29.

Exempla.

Introduxit me Rex &c. Cant. 1. 3. Sed eò se oculi alieni ingerunt; ut inspiciant, quid virgo faciat. Neque enim temerè illa queritur v. 5. *nolite me considerare, quòd fusca sim.* Nec id Bernardus miratur s. 24. in Cant. cùm ubique pœnè in choro adolescentularum inveniam, quæ acta sponsæ curiosè observent; detrahendi, non imitandi causâ. Velloso in Judith Paræn. 7.

Nolite me considerare, quòd fusca sim. Cant. 1. 5. Sed considerate etiam, quia formosa sum: nolite aspicere idololatriæ præcedentis nigredinem; inspicite magis succedentis fidei eximium decorem. S. Thom. Vill. s. 2. de Nat. D.

Vidi Dominum super solium excelsum. Is. 6. 1. *Non est species ei, neque decor: & vidimus eum, & non erat aspectus.* Isai. 53. 2. Dei gloriam unicus vidit, isq; spiritu propheticô illustratus: patibulatum plures, & referentem speciem solùm peccatoris. S. Bernardus s. 1. de verb. Is. audio prophetæ ejusdem, & ejusdem Domini longè dissimilem visionem. Siquidem Isaias iste est, qui in alio loco sic loquitur: *vidimus eum tanquam leprosum.* Ubi illud primum considerandum est, quòd communis illa; hæc prophetiæ prærogativæ propria videtur. Quidquid obscurat famam, omnes curiosè investigant, & tenaciter recordantur: verùm quòd gloriam auget; aut oscitanter legunt, aut affectanter ignorant, aut studiosè obliviscuntur. Naxera in Jos. 2. §. 29.

Postea esuriit; & accedens tentator. Matth. 4. 2. 3. Notat Hugo Card. nexum verborum. Priùs jejunavit quadraginta diebus, quòd vim divinam ostendit, & quasi ignorans diabolus silet, nec se prodit. Postea esuriit, quod infirmitatis est; & tum caput exerit, garrit, & congreditur. Sic detractor laude digna silet, fragilitatis errores pandit. Pinna in Eccl. 11. Ethol. 136.

Hi novissimi unâ horâ fecerunt. Matth. 20. 12. Solùm attendunt ad vituperium; non recordantur, quòd absque pactione laborem susceperint. Secundò, quòd unâ bonâ tantum fecerunt, quantum alii totâ die: quòd constanter totâ die conductorem in foro expectârint. Obtrectator, non semper spectat virtutes, sed defectus. Sylveira hîc q. 15.

Hic si esset propheta, sciret utique, quæ, & qualis est mulier. Luc. 7. 39. Non, quod fuit pœnitens, sed quod est, oportet attendere. Peccavit quis, impiorum judiciô semper erit peccator. O impia censura! quasi nullam haberet vim pœnitentia peccata abstergendi. de Castillo Illat. 174.

Videns autem Pharisæus. ib. Ecce Pharisæus veraciter apud se superbus, & fallacite[r] justus, ægrum reprehendit de ægritudine, & medicum de subventione S. Gregor. hom. 33. in Evang. In malignis oculis nil purum est à detractione liberum: videt tot præclara pœnitentiæ signa; & adhuc peccatricem reputat. Sylveira hîc.

Hic peccatores recipit. Luc. 15. 2. Pharisæus, non quales venerant, sed quales redibant, videre debuit peccatores. Certè Paulum, quem persecutorem miserant, prædicatorem videant mox rediisse. S. Chrysol. 168. Ubi mala sunt, quæ ostendere possint, & bona, quæ demereri; ibi consideranda bona, mala obliteranda. Did. Niss. D. 3. Pent. §. 3.

Postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam &c. Luc. 15. 30. Videt in fratre suo non conversionem, non humilitatem, *fac me sicut unum de mercenariis;* sed tantùm luxuriam, & dissipationem bonorum. Concitatus erat animus odiô, & in vidiâ. Sylveira in Matth. 4. q. 30.

Inter-

Interrogaverunt eum: quis est ille homo, qui dixit, tolle grabatum tuum, & ambula. Joan. 5. 12. Duo paralyticus dixerat: *qui me sanum fecit, ille mihi dixit: tolle grabatum &c.* Illi verò non quærunt, quis est ille homo, qui morbum adeò pertinacem depulit; sed, quis est ille homo, qui dixit tibi, *tolle grabatum tuum.* Salutem impertiisse, beneficii gloriam evulgâsset; lectum sabbathô præcipere tollere, ad speciem virtutem minuebat: illa ergo callidè omittunt, quæ gloriosa; illa sollicitè indagant, quæ videbantur obscura. Naxera in Jos. 2. §. 52.

Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu? Joan. 8. 48. Cur Judæi JEsum vocant Samaritanum? Rupert. l. 9. in Joan. pro eo, quòd apud Samaritanos biduo mansit, & docuit. Joan. 4. 40. ideò Dominum Samaritanum nuncupârunt. Oculos conjiciunt Judæi ad loquelam cum Samaritana; ut inde calumnientur: non tamen considerant mirabilem conversionem. Sylveira in Joan. 8. q. 11.

§. VII.

Observa cum malis etiam bona.

Percussit statuam in pedibus ejus. Dan. 2. 34. Lapis testam tangens, & statuam evertens, sunt, qui corrigere nesciunt, nec cœrcere peccantes. Debueras sanè parcere testæ; quam ferrum, æs, argentum, & aurum, non solùm tolerandam, sed pretiosam, in statua reddebant. Quis enim in tanta metallorum copia testam rimetur? Sed eisto; testam tange, si displicet in statua; sed ità eam frange, ut non totum pariter simulacrum comminuas: reprehende in iracundo furorem; sed non ideò prudentiam, scientiam, eloquentiam, nihili ducas. Parce tot virtutibus, dum uni non parcis vitio tot virtutibus coronato. - Putandi palmites in vite; sed viti parce: excutienda à paleis grana; non verò simul ea exure. Oliva l. 9. Strom. Percussit statuam &c.

Si proximum peccantem videris, non hoc solùm ipsius considerabis; sed & quæ fecit, aut facit probè, animadverte; per omnia expendens, & non particularia contrectans. S. Basilius conc. de humilitate.

Vultis scire vim torcularium nostrorum? ut unum dicam, unde & ipsi murmurant, qui ea faciunt: quantæ, inquiunt, rapinæ temporibus nostris? quantæ pressuræ innocentium? quantæ expoliationes rerum alienarum? ità sanè in amurcam attenditis, quia rapiuntur res alienæ: in oleum non attenditis; quia dantur, & propria. S. August. in Ps. 80. explicans titulum pro torcularibus.

Titulus III.

OBSTINATIO.

§. I.

Symbola, & similitudines.

Num. 1.

Comparatur lapidi, petræ &c.

Percutiens virgâ bis silicem. Num. 20. 11. Heu Domine Deus! quàm durum est cor! non ab homine, sed à Deo; non tantùm bis, sed centies, percussum est; & non emisit unam guttam, unam scilicet compunctionis lacrymam. S. Bonaventura s. 3. post D. Oct. Epiph.

Altare, altare. 3. Reg. 13. 2. Missus Propheta, ut sacrilegum regem converteret; relictô rege, sermonem convertit ad lapides dicens: *altare.* S. Chrysost. Procem. in Is. cum lapide verba facis? etiam: quando rex est, minùs compos sensuum, quàm lapis. Et audivit lapis; ipse lapis in scissuras diffractus est, & victimam effudit: homo ille non exaudivit. apud Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 38. Eadem verba S. Chrysost. hic procem. priori in Is. apud Escob. Persecut. Chr. t. 2. l. 11. sect. 1. sic referuntur: lapidem alloqueris? sic: quoniam lapide ipsô insensibilior rex. Audi altare. Audis? hæc dicit Dominus. Atque illico altare scissum est lapisque audivit: fractus est lapis, effudit libamen: quomodo non audivit homo?

Cor ejus indurabitur tanquam lapis; & stringetur quasi malleatoris incus. Job. 41. 15. Incus, quantò magis percutitur malleô, tantò magis stringitur, & induratur.

Auferam eis cor lapideum, - & dabo eis cor carneum. Ezech. 11. 19. id est, non cor sinè sensu; sed cor cum sensu. S. August. contra Faustum c. 4. Et lib. de gratia & libero arbitrio c. 14. quia lapis sinè sensu est, cui comparatum est cor durum; cui, nisi carni sentienti cor intelligens debuit comparari. Et infrà: cor lapideum non significat nisi durissimam voluntatem; & adversùs Deum omnino inflexibile est. apud Cornelium hic.

Montes Israel, audite verbum Domini. Ezech. 36. 1. Quid vis divine vates? Loquere hominibus, non montibus. Ob Judæorum duritiam ad res insensibiles se contulit; ut homines multò illis insensibiliores esse significaret. Diez. Concionis auditor.

Contende judicio adversùm montes. Michææ 6. 1. Citantur hic montes ùt rei; eô quod in montibus erecta fuerint, & culta, idola. Licèt enim populus propriè sit reus; tamen, quia is durus, & rebellis, nolebat audire prophetas, & per eos lites, & judicium Domini; hinc citantur montes, in quibus populus peccârat. q. d. vos ô montes insensibiles magis sensati estis, quàm sensibiles Israelitæ. Vos enim sentitis vocem, & jussum Dei

creatoris vestri; eique obeditis, quem illi non sentiunt. Vos ergo cito, ut incolas vestros, qui rei sunt, repræsentetis; ut ipsi per vos audiant, & cognoscant, justam meam litem, actionem, & querelam; seque reos fateantur, pœniteant, & veniam petant. Cornelius hic.

Dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Dat mihi homo lapides pro pane, & lutum pro sitî. Quid est panis, quem desidero, nisi profectus animarum, contritio cordis, - pro his præstat mihi homo lapides per cordis duritiam. Satiat me lutô per impœnitentiam, & vanam confidentiam. Propterea bene conqueri possum, quòd quasi mater peperi eos cum dolore passionis meæ in lucem; sed ipsi magis volunt esse in tenebris l. 6. revel. S. Brig. c. 19. verba Christi. Famenti in deserto Christo non nisi lapides in cibum offeruntur. Lapis durus est, & frigidus, alimento ineptus. Sic multi hôc tempore, dum eorum Christus esurit salutem, & conversionem; non nisi ei cor rebelle, durum, lapideum, siccum apponunt. O si cor eorum lapideum fiat carneum! Marchantius D. 1. Quadr.

Alia ceciderunt in petrosa. Matth. 13. 5. Per petram designatur cor durum. Haymo hom. in D. Sexag. Petrosa significat duritiam cordis. V. Beda l. 2. hîc.

Tollite lapidem. Joan. 11. 39. Peccator durior lapide. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 33. Lapus superpositus, qui jubetur auferri, duritia est cordis humani: quæ, nisi præcepto Domini auferatur, resuscitari non potest mortuus in peccatis. Sim. Cas. l. 5. c. 15. hic de resuscit. Lazari.

Num. 2.

Obstinatio comparatur somno.

HEli jacebat in loco suo. 1. Reg. 3. 2. Sept. *dormiebat.* Ostenditur ejus negligentia, & remissio animi; qui tam gravibus minis, velut tonitruis, de cœlo territus non vigilârit Mendoza hîc.

Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt, qui ascenderunt equos. Ps. 75. 7. Non minùs difficile videtur, ut is, qui damnatorum pœnas considerat, peccatis inhæreat; quàm si quisquam indomitô equô vectus, magnô strepitu auribus insonante, placidos nihilo minus somnos captet. S. August. in Ps. 75. attendat charitas, rem tremendam dico: increpatio strepitum habet, strepitus expergisci homines solet facere. Ecce quô somnô dormitavit ille Pharao, qui ascendebat equos: non enim vigilabat in corde; quia de increpatione durum habebat cor: duritia enim cordis obdormitio est. Pinna in Eccl. 1. Ethol. 8.

Dormiebat sopore gravi. Jon. 1. 5. Inter tonitrua, nec tempestas, nec venti validi, eum excitârunt. Imago peccatoris obstinati.

Num. 3.

Alia Symbola ex Veteri, & Novo.

Dedit vobis Dominus, oculos videntes, & aures quæ possunt audire. Deut. 29. 4. Non quasi Hebræi non haberent oculos, aut non vidissent portenta, & beneficia sibi à Deo præstita; sed quòd videntes, & audientes ea, quasi non viderent, & non audirent: quia ea non æstimabant; nec inde ad amorem obedientiam, & laudem Dei, assurgebant. Deus ergo non dedit eis aures, cor, & oculos videntes: quia ipsi ea occluserunt illuminationi, & gratiæ Dei. Cornelius hîc.

Ipsi fuerunt rebelles lumini. Job. 24. 13. Similes quibusdam Æthyopius, de quibus testatur Plinius, Herodotus; quòd inimici sint solis; quodque ad ortum, & occasum, maledictionibus ipsum impetant: nigris enim his populis nox nigra perplacet. Joan. 3. 19. *lux venit in Mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem.* Marchantius D. Pass.

Descendi in hortum nucum. Cant. 6. 10. Nux, vel fractio nucis, symbolum & perfectæ patientiæ illorum, qui animas Christo lucrari, & despondere satagunt: præsertim illas, quæ callum in perfidia, aut vitio aliquo longâ peccandi consuetudine obduxêre; ut callus hic suaviter, & sensim, referetur. Hortus nucum est anima sancta, patiens, & perfecta; præsertim quæ assiduè laborat in conversione peccatorum durorum: quales sunt Judæi, hæretici, concubinarii &c. Cornelius hic.

Surdi audiunt. Matth. 11. 5. Finge aliquem, qui nec maximarum campanarum sonum, nec bellicorum tormentorum boatum, nec tubarum clangorem, audire queat: an non ille littore surdior dicendus est? Hoc ipsum de peccatore quovis sentiendum est; cujus tanta surditas est, ut nec terribiles extremi judicii tubas; nec maximarum cœli campanarum strepitum, misericordiæ, inquam, & justitiæ, omnibus horis auribus nostris insonantium; imò nec divinarum quidem comminationum tonitrua, audire queat: adeò, ut peccator ad Dominum jam conversus illud Ps. 37. 14. meritò usurpare possit: *ego tanquam surdus, non audiebam.* Besseus D. 2. Adv.

Ite in castellum, &c. Matth. 21. 2. Castellum, quod contra Dominum, & ejus Discipulos, est animus obstinatus, propriæ deditus voluntati. Duo discipuli ad eum missi sunt spes, & timor. Petrus Dam. s. in Dom. Palmar. Quod est hoc castellum, nisi cor humanum? quod, priusquam Dominus ad illud veniat, cupiditatis fossâ vallatur, murôque obstinationis clauditur; atque in interiori latitudine sua Babylonica turre erigitur. S. Bernardus in Ass. B. V. s. 5.

Quatriduanus est &c. Joan. 11. 39. Latet in Lazari resuscitatione spiritualis suscitatio peccatoris: Lazarus namque quatriduanus, fœtidus, & sepultus, peccatoris typum gerit, non cujusque; sed obstinati, indurati, corrupti:

pti: in quo ratio, mens, sensus, syndéresis vitiô sepulta sunt. Quatriduanus est: quoniam quatuor dies in peccato habet, scilicet consensum, opus, consuetudinem, & contemptum. S. Thom. Vill. f. 6. D. 4. Quadr.

Secundùm duritiam tuam &c. Rom. 2. 5. Cor durum in Scripturis dici videtur, cùm mens humana, velut cera, frigore iniquitatis obstricta, signaculum imaginis divinæ non recipit. Origenes lib. 2. hîc.

Ecce sto ad ostium. Apoc. 3. 20. Joachim Abb. quasi ostium quoddam apposita est duritia nostra inter Deum & nos; ut videatur non valere omnipotens ad corda nostra venire, secundùm illud Evangelii: *non potuit ibi* (id est, in Nazareth) *virtutes multas facere, propter incredulitatem eorum.* Nonne Christus ad Discipulos ingressus *januis clausis.* Joan. 20. 19. cur hîc pulsans stat ad ostium? quis ingressum impedit? duritia, & obstinatio humani cordis in malo, sic ostium claudit; ut ad illud Jesus non habeat ostium. *Quæ conventio Christi ad Belial?* 2. Cor. 6. 15. non enim in una sede morari possunt, Deus, & dæmon. Sylveira hîc.

Ex Variis.

Figulus tenero in luto quamvis superinducit figuram, fingit, refingit, format, obliterat: at postquam exsiccatum induruit, quàm reformet, citiùs franget. Naxera in Jos. 22. §. 17.

Medicorum dogma est: post paroxismum febrientem observandum, quomodo corpus se habeat: an extenuetur vel maneat in priore statu. Si enim permaneat, nec extenuetur; crisis est, febrem fore longam, vel lethalem. Ità Hippocrates l. 2. Aphor. 28. Et quid dices de peccatore, cui Deus per Evangelium, per Concionatores, per lectionem librorum, per internum conscientiæ remorsum, febrem immittit; ut cohorrescat ad memoriam futuri judicii: ad hæc tamen nihil extenuari, nihil remittere de malitia, perseverare in pristino statu vitiosæ vitæ; dicesne hunc sanum, aut laborare paroxismô, qui salutem promittat? Joan. Schönleben Disc. 26. D. 24. Pent.

§. II.

Obstinati actus, & effectus.

Surgite, egredimini de loco isto - & visus est eis quasi ludens loqui. Gen. 19. 14. Sicque concremati sunt. Instantissimè conabatur Loth duos illos juvenes generos suos secum Sodomis abstrahere. Sed, ùt ait glossa: pravæ consuetudinis amor eos ligaverat. O quot hohie pertinaces in orbe peccatores! qui, quia ex tot concionibus non corriguntur, Inferni ignibus comburentur. Diez conc. 2. in Communi MM.

Amovit lapidem, quô puteus claudebatur. Gen. 29. 10. Grex Rachelis non poterat bibere, priusquam Jacob putei lapidem revolveret: sic, nisi Deus de corde tollat obstinationem, flere nequimus. Holofernes aquæ ductus occludit. Judith. 7. 6. Stella de cont. Mundi p. 1. c. 60.

Noluit intelligere, ut bene ageret. Ps. 35. 4. Monemur nec respiscimus; terremur, nec timemus; cœdimur, & perimus; morimur, & peccamus. Oliva l. 9. Strom. §. noluit intelligere &c.

Quærit derisor sapientiam, & non invenit. Proverb. 14. 6. Jansenius q. d. derisor, id est, qui longô tempore non acquiêvit sapientum salutaribus monitis; sed etiam inveteratâ malitiâ obstitit veritati, & sapientiæ; justô Dei judiciô incidens in tribulationes, & angustias; atque ob id quærens sapiens consilium, quô evadat urgentia mala; frequenter non invenit sapientiam sibi bene consulentem; sed suis consiliis sinitur semper in pejora prolabi. Cornel. hîc.

Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. Prov. 17. 10. q. d. vir prudens ob divinas comminationes corde conteritur, & respiscit: stultus verò nè fame quidem, aut aliâ clade pulsatus sentit, aut ad frugem se convertit; sed in malitia obstinatè persistit. Ratio hujus sententiæ: quòd prudens sequatur ductum rectæ rationis. Itaque si verâ ratione ostendas eum errâsse; veritati, & rationi, cedet; erratum agnoscet, & corriget. Stultus verò non sequitur ductum rationis; sed phantasiæ, & concupiscentiæ: cui quia mordicus adhæret, hinc ab ea nonnisi multis verberibus avelli potest. Sicut canis os rodens, ab eo non nisi multis plagis avelli se sinit. Tales sunt impii, de quibus queritur Jeremias 5. 3. *percussisti eos, & non doluerunt &c.* Cornelius hîc.

Impius, cùm in profundum venerit-contemnit. Prov. 18. 3. peccare, id est, non curat peccare. Vel contemnit se: quia pro quolibet vili dat se; ùt avarus pro obolo, luxuriosus pro momentanea voluptate, superbus pro vanissima laude. Vel, contemnit Deum: quia à peccatis absorptus ipsum nec veretur, nec timet. Hugo Card. hîc. Profundum malorum obstinatio est; induratio, desperatio, contumacia rebellio mentis est: in quod profundum cum quispiam venerit; contemnit Deum, contemnit seipsum, contemnit virtutem, contemnit gloriam, contemnit & pœnam; contemnit monitus salutares; contemnit omnem semitam, & compendia, redeundi. Sim. Cass. l. 13. c. 5.

Peccatum, quod pœnitentiæ lamento non diluitur, peccatum simul est, & causa peccati: quia ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. S. Gregor. hom. 11. in Ezech. c. 3.

Ciconiæ, quæ in turribus, & campanariis Ecclesiarum, nidificantes, cùm quotidie audiant pro mortuis pulsari campanas; nec avolant, nec terrentur: quia illas assiduè audiunt. Sic obstinati peccatores, cùm quotidie pro mortuis audiant pulsari campanas, consuetudine illâ sonitûs timorem amiserunt. Diez. Mors.

§. III.

§. III.

Obstinatio deploratur.

ADhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur &c. Joan. 3. 4. Mirabile imò miserabile! Ninivitæ ad duo verba Jonæ induerunt se ciliciô: & totâ die verberant aures nostras sacra verba; & tamen non movemur Hugo Card. in Gen. 9. 13.

Estò quosdam aut stulta præsumptio longæ vitæ, aut spes quandoque agendæ pœnitentiæ, consoletur; nonne novum hoc monstri genus est, esse aliquos etiam in morte vitiosos? Salvianus l. 7. de provid. Dei.

Clamavit Dominus in ligno; & hic clamor tam fortis fuit, quòd petras scidit, monumenta aperuit, terram concussit. Attende, quàm duri sunt filii Adam; qui illum non audiunt, quem insensibilia audierunt. S. Bonavent. s. 10.

O quot sunt indurati filii Adam, ut frangi, vel flecti non possint: quia non movet eos prædicatio, nec frangit eos infirmitas, vel tribulatio; nec emollit charitas, vel devotio; imò nec ipsa Christi passio. Idem s. 46.

§. IV.

Obstinatorum exempla.

ADam ubi es? Gen. 3. 9. Acsi diceret: à quanta gloria in quantam ignominiam lapsus es? Interrogat ergo eum, ut quid peccâsti? acsi ipsi innueret, ut responderet: dimitte Domine! Et nusquam, pareè auditur; nusquam humilitas, nusquam pœnitentia, conspicitur. S. Dorotheus Abb. de renunt. Doctr. 1.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 8. Fecit Moyses, quod poscebat; sed non Pharao, quod promiserat. *Videns autem Pharao, quòd data esset requies, ingravavit cor suum.* v. 15. Data requies obstinationem nutriebat, expertum discrimen ulterioris metum non creabat. Plus audaciæ ad nova delicta sumebat Pharao, quia ranas evasit, quàm timoris caperet, quia sustinuit. Data salus stultam genuit fiduciam. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Et ecce unus de filiis Israel intravit ad scortum Num. 25. 6. Zambri, cùm passim fornicarii trucidarentur, ad Moabitidem ingressus est, gladiô Phinees occidendus. Oliva l. 9. Strom. §. noluit intelligere.

Considerâverunt, & inspexerunt me. Ps. 21. 18. Ut non aliquid transitoriè, aut casualiter, feciisse videantur; dicit eos considerâsse, & inspexisse; & cor eorum lapideum tot miraculis non fuisse mollitum. Petræ scissæ sunt, terra tremuit, sol amictu se tenebrosô, nè tantum scelus videret, abscondit. Et proh dolor! iniquitas in ipsorum oculis defixa in sacrilegio suo mansit immobilis. Cassiodorus hîc.

Super quo percutiam vos ultrà addentes prævaricationem? Is. 1. 5. Deus humanô more loquitur instar parentis, aut heri; qui malè moratum filium, aut servum, verberibus castigatum, & non emendatum; quin potiùs contumacem, & induratum, majora scelera committentem; quasi secum deliberans inducitur: quid faciam cum homine isto? castigatione fit insolentior. Sic loquitur Deus Os. 6. 4. *quid faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Juda?* Sic interpretatur prædicta verba. S. Hieron. Cyrillus, Basil. Chrysost. Procop. Quorum peccata medicinam possunt admittere, eosdem minacibus verbis castigare solitus, *visitabo, inquit, in virga iniquitates eorum* Ps. 88. 33. Atiis, quorum deplorata est salus, tanquam de resipiscentia dubitet, atque desperet: *quid ultra,* ait, *percutiemini?* Sic legit cit. v. ex Sept. versione. Arcones hîc Disc. 5.

Tunc, jubente rege, indutus est Daniel purpurâ. Dan. 5. 29. Balthasar funestis characteribus consternatus, ubi à Daniele intellexit, sibi imminere excidium, nè unam quidem profudit lacrymam; & tertium à rege proclamari jussit eum, à quo vita ejus fuerat conclamata. Nulli desumus, vel in funere, nisi nobis: curamus alienum honorem, salutem nostram negligimus. Oliva antè citatus.

Ninive erat civitas magna itinere trium dierum; & cœpit Jonas introire & clamavit &c. Jon. 3. 3. Remigius hîc. Per hos tres dies ambulavit per vicos, & plateas civitatis: & per quadraginta dies, à rege usque ad minimum, rigidam pœnitentiam subierunt. At Judæis Christus D. per tres annos prædicavit; per quadraginta annos dedit eis spatium pœnitendi. Ezech. 4. 6. *diem pro anno, diem, inquam, pro anno dedi tibi.* Et tantâ Christi clementiâ obturati Judæi manserunt. Sylveira in Matth. 12. c. 24. q. 16.

Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur. Matth. 26. 24. O saxeum Judæ cor, & proditoris mens, adamante, silice & ferrô, impenetrabilior, quem emollire nequiverunt sermones sapientiæ, æternum væ, & maledictionis irrevocabilis sententia. Sed avertit homicida hic, & omnium sceleratissimus, faciem suam; nè cœlorum videret Dominum. S. Laurent. Just. de triumph. Chr. ag. c. 5. Seris ferreis, interioris domûs obstruxit januas, vectibusque firmavit; quatenus ad salutem ejus cunctorum salus aditum non haberet. Id. ib. Sagaciter perpendamus, quanta sit fragilitas, & malitia, mentis humanæ; eò quòd Judas iste miserrimus, auditis tantis Christi sermonibus, & beneficiis ab eò susceptis, etiam in hac cœna, in communione & pedum lotione; tot visis Christi miraculis; & in tam sancta, & electissima societate Apostolorum, tantô tempore conversatus; ad tantam impietatem dilapsus est; nec à concepto scelerato proposito extirit revocatus. Dionys. Carthus. in Luc. 22. O cœcitatem proditoris! qui, cùm ineffabilibus mysteriis communicâsset, idem permansit; & divinâ mensâ susceptus in melius commutari voluit. S. Chrysost. hom. 36. in Matth. 26.

Cantavimus vobis, & non saltâstis; lamentavimus, & non plorâstis. Luc. 7. 32. S. Ambros. Sic explicat: eò quòd videantur Judæi nec Psalmis primò, nec Threnis postea prophreticis, credidisse; psalmis ad præmia pro-

provocati, Threnis ab errore revocati. Non in triumphis, non in excidiis Judæorum secuta correctio est: qui divinæ indulgentiæ muneribus provocati levare mentem, corpus attollere, terrena deserere, cœlestia quærere debuerunt; & injuriis captivitatis attriti deflere peccatum; quòd culpa esset author injuriæ. l. 6. in Luc. hic. Annuntiamus vobis regni cœlestis gaudium, & minimè corda vestra motu quòdam alacritatis exultant: prædicamus triste judicium; & sensus vestri ad pœnitentiam in lacrymas non prorumpunt. S. Ambros. s. 80.

§. V.

Obstinatio quibus motivis vitanda.

Scripta erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. Ezech. 2. 9. Propter triplicem statum justorum, pœnitentiam reproborum, scripta erant in libro, qui Ezechieli datus est, carmen, lamentationes, & væ: carmen laudantium, lamentationes confitentium; væ illorum, qui pœnitentiam respuunt; quos expectat æternæ damnationis supplicium. Blesens. lib. de conf. sacram.

Dies iræ super civitates munitas. Sophon. 1. 15. 16. Quod scelus est, portas occludere, & propugnaculis se tueri? S. Gregor. p. 3. past. c. 13. quid per civitates munitas exprimitur, nisi suspectæ mentes, & fallaci semper defensione circumdatæ; quæ veritatis ad se jacula, non admittunt. Oliva t. 1. conc. 14.

Sicut fulgur exit ab Oriente. Matth. 24. 27. Meritò Judicis supremi adventus fulguri comparatur? ut enim fulgureò igne non tam perduntur mollia, sed magis dura, & resistentia: sic in judicis adventu majori afficietur plagâ, qui durior, & obstinatior, in peccatis fuerit. Baeza t. 3. l. 15. c. 12. hic.

Petræ scissæ sunt. Matth. 27. 51. Saxa scissa loquuntur, & suò modò provocant dura corda hominum, ut scindantur; & recogitent eum, qui talem pro omnibus sustinuit passionem. Sim. Cas. l. 13. hic. Terra mota est, & lapides scissi: ut denotetur, quòd lapidem hominum corda per ejus Passionem deberent scindi: & quòd iste Mundus, debet ad bonum Passionis JEsu morientis virtute moveri. S. Bernardinus t. 2. s. 56.

Ex vobis unus diabolus est. Joan. 6. 71. Diabolus Angelus irreconversibilis est; homo diabolis obstinatus. Et cùm homo usq; ad finem per liberum arbitrium mutabilis maneat, diabolus à Christo non vocaretur; nisi ab ipso in malo proposito immutabilis præsciretur. Sim. Cas. l. 8. c. 31.

Parcite: obsecro fratres, parcite animabus vestris parcite sanguini, qui pro vobis effusus est. Horrendum cavete periculum; ignem, qui paratus est, declinate. S. Bernardus s. de Conversione ad Clericos.

Nullus lapis est ità durus, nullum ferrum, non quodcunque metallum; sicut ille homo, qui, dum Patrem piissimum conspicit sanguine cruentatum; & compassione non scinditur, nec ullâ pietate movetur. S. Bonavent. s. 56.

Non sumus Angeli, possumus & peccare; & subjacemus pœnalitatibus, & in valle miseriæ habitamus. Non sumus dæmones: possumus enim creata corrigere, & pœnitentiam agere pro erratis. Ab illis Angeli sunt liberi; in istis sunt dæmones obstinati. Nos, qui inter eos medii positi sumus; nec liberi, ùt Angeli; nec, ùt dæmones, obstinati. Sim. Cas. l. 1. c. 20.

Multi volunt misericordiam, retinendo peccati miseriam: & orant misereri; sed nolunt emendari. Superbia maxima est, petere misericordiam, & in vitiis velle manere. Id. ib. c. 26.

§. VI.

Obstinatio quibus mediis molliatur.

Qui dat nivem sicut lanam &c. Ps. 147. 16. Videmus nivem, nebulam, crystallum; bonum est, ut ille spiret, & solvat. Si enim ille non spiraverit, si non ipse duritiem glaciei hujus dissolverit; *ante faciem frigoris ejus &c.* Cujus? Dei. Unde est ejus frigus? ecce deserit peccatorem, ecce non vocat; ecce non aperit sensum, ecce non infundit gratiam; S. August. in Ps. 147.

Neque tu times Deum &c. Luc. 23. 40. Vide utrimque gratiam ejus (Christi) effulgescentem: creaturam concussit, petras disrupit; animam latronis petrâ duriorem, cerâ molliorem effecit. S. Chrys. hom. in Crucem.

Oculi ejus tanquam flamma ignis. Apoc. 1. 14. S. Antonius Pad. in fragmento sup. Apoc. hic: id est, respectus gratiæ Christi, tanquam ignis glaciem, id est, cor peccatoris congelatum, dissolvens. Luc. 22. 61. *Respexit Dominus Petrum;* oculis scilicet misericordiæ, & *flevit amarè:* quia dissoluta fuit glacies cordis ejus in lacrymas compunctionis. Sylveira hic.

Tanta est vis Sacramentorum eorum, quæ diebus istis recoluntur; ut possint etiam ipsa lapidea scindere corda; & pectus omne, licet ferreum, emollire sufficiant. Deniq; videbimus usq; hodie, ad Passionem Christi, non solùm cœlestia compati; sed terram moveri, & petras scindi & in confessione peccatorum aperiri monumenta. S. Bernardus s. in Cœna D. de Sacr. Altatis.

Nullum cor tam lapideum, tam durum, vel obstinatum; quod Dominus statim, cùm voluerit, ad veram pœnitentiam emollire non possit. Richard. à S. Vict. tr. de potest. lign. atque solv. c. 3.

Miscellanea.

Deus indurat corda, non impartiendo malitiam; sed non impartiendo misericordiam. S. August. ep. 103.

Obdurare per justitiam dicitur Deus; quando cor reprobi per gratiam non emollit. At homo dicitur tunc obdurare cor suum, quando resistit inspirationibus. & vocibus Dei. S. Gregor. mor. l. 11. c. 5.

Obdurare dicitur Deus hominem, non ejus faciendo duritiam; sed non auferendo eam, quam sibi ipse nutrivit. S. Isidorus l. 2. c. 5. sentent.

Quid cor durum? ipsum est, quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec movetur precibus, minis non cadit, flagellis dura-

duratur. Ingratum ad beneficia est, ad consilia infidum, ad judicia sævum; inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, in humanum ad humana, temerarium ad divina; præteritorum oblivisens, præsentium negligens, futura non prævidens. Et ut in brevi cuncta horribilis mali mala complectar; ipsum est, quod nec Deum timet, nec hominem reveretur. S. Bernardus l. 1. de consid. ad Eugenium c. 2.

Quatuor sunt hominum genera pertinaciter obstinatorum: scilicet tyrannus in retentione dominii, hæreticus in pravitate fidei, asuetus verbis improperii; & possessor alienæ rei. S. Thom. Aqu. opusc. 37. c. 4. Vide plura. Peccator. Consuetudo.

TITULUS IV.

OCCASIO.

§. 1.

Bona non negligenda.

Ex Veteri.

EO tempore ierat Laban ad tondendas oves - noluit q; Jacob consiteri socero suo, quòd fugeret. Gen. 31. 20. Nactus est Jacob magis opportunum tempus ad fugam: locus enim ille, in quo Laban occupatus erat in tonsione ovium, remotè distabat. Dionys. Carth. apud Sylveira in Matth. 18. c. 13. q. 3.

Festinavit populus, & transiit. Jos. 4. 10. Cum flumen apertum viderent, & occasionem ad trajiciendum; mox eam arripuerunt. Diez D. 23. Pent. conc. 1. Exsiccatus erat Jordanis alveus, commodaque in terram promissionis transeundi dabatur occasio. Itaque *festinavit &c.* Multæ nobis dantur in cœlum promissum transeundi occasiones: festinemus, & transeamus. Barradius D. 20. t. 2. l. 4. c. 14.

Elegit sibi quinque limpidissimos lapides. 1. Reg. 17. 40. Abul. q. 29. hìc: accepit lapides, priusquam iret ad bellum: quia fortè postea, quando pugnaret, non reperiret lapides in loco, & interim posset eum percutere hostis: vel fortè non inveniret lapides convenientes sibi in loco: egebat enim durissimis. Didacus Nisi. D. Sept.

In die bona venimus: quodcunq; invenerit manus tua, da servis tuis, & filio tuo David. 1. Reg. 25. 8. Abul. hìc: voluit petere tunc, & non aliàs: eò quòd crederet, eum nunc magis esse dispositum ad dandum, quàm aliàs: quia in illa die tondebantur greges, fiebat lætitia magna, & convivia; &, cùm hinc sint homines hilariores, esset magis dispositus ad dandum. Did. Nisi. l. 4. c. 8. Vit. Abr.

Ex Novo.

Ecce leprosus veniens adorabat eum. Matth. 8. 2. S. Chrysost. quasi festinus occurrit ei. Abul. leprosus quasi ex quodam impetu, & cum quadam præparatione, veniebat ad Christum: quia timebat, nè intraret urbem, antequam curaret eum: & si introisset semel in illam, non licebat leproso illuc introire ad petendam curationem: ideo mansit paratus in loco suo, per quem Christus descensurus erat, ut occurreret ei. Age tu in negotio animæ, quod ille circa corpus mortale. Did. Nisi. D. Sept. §. 2.

Et ecce mulier Chananæa clamavit dicens ei: miserere mei &c. Matth. 15. 22. Non dimisit illum ulterius transire, quousque assecuta fuit omnia, quæ desiderabat. Stella in Luc. 7.

Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi. Matt. 20. 20. Advertendum, matrem filiorum Zebedæi accedere ad petendum, cùm de Passione Christi sermo habitus esset, cùm thesauri sanguinis Christi aperiuntur. Quando tu memoraris Passionis Christi, illam que recogitas, & Patri proponis; tunc pete, quidquid voles. Ut petas à rege beneficia, expectas temporis opportunitatem, cùm lætus est. Lætitia Christo Passio; mira dat in Passione beneficia. Osorius f. 4. D. 2. Quadrag.

Quid molesti estis huic mulieri.? Matth. 26. 10. Cur Christus reprehensis Discipulis, Mariam laudat? R. ex verbis Christi: quia usa occasione, Christo in propria persona beneficiendi. Sylveira hìc q. 11.

Venit hora. Marci 14. 41. quasi dicat Apostolis: non illam prætereamus. Heu quàm multi horam divinis actionibus aptam prætereunt; & eos incautos apta hora pertransit; & in omni vita ipsorum non revocaverunt præteritum; nec illud bonum, quod se ad agendum præbebat in hora dimissum. Affuit hora exercendæ humilitatis, & absque humilitate transire permiserunt: affuit hora, quâ parabatur fluvius lacrymarum, peccata delentium; & absque lacrymis, imò steriliter, illa hora defluxit; nec reinvenerunt similem actionem. Præstat aliquando hora orandi facilitatem; & mora horam deduxit in horam; & illa in aliam: & sic per incuriam tempora multa vacua defluxerunt. Non ergo prætereamus horam nostram, quia nescimus horam divinam: hora nostra est actionis; dijudicationis est hora divina. Sim. Cass. l. 13. c. 7. hìc.

Et hæc ipsa horâ superveniens. Luc. 2. 38. Supervenit horâ, quâ Christus advenit, cum quo in templo convenit. Supervenit anus ista, debitâ horâ; quoniam ante illam venisset in cassum, quia scriptum est: *vanum est vobis ante lucem surgere.* Vanum porrò cunctis viventibus factum erat, ante lucem, quæ Christus est, boni aliquid peregisse: pòst venisse, protinus ignaviæ adscriberetur. Cœpit

hora,

hora, convenire posse cum Christo ab eo tempore, quô in Mundo incarnatus apparuit & usque ad sæculi terminum perdurabit. Post mortem verò hæc hora finem sortietur; ut, qui cum Christo in hac hora, in hoc templo, non convenerint; post mortem convenire nullatenus possint. Et cùm omnes habeant horam; væ qui perdiderit conveniendo horam cum Christo: qui omnem semper paratus est ad horam, quando ad ipsum redire decernimus. Sim. Cass. l. 2. c. 17. hîc.

Cùm autem sol occidisset. Luc. 4. 40. Cur post solis occasum adducebantur infirmi ad Christum? R. Abul. in Matth. q. 8. quia sequenti die manè receßurus erat de urbe Capharnaum. Marci 1. 35. Luc. 4. 42. Usi scilicet occasione. Sylveira hic. q. 8.

Cùm audisset de Jesu. Luc. 7. 3. Mox ùt Christus Capharnaum pervenit, & id intellexit centurio; nuntios ad illum misit, nè fortè discederet. Si Christus prope te transierit, & audieris famam ejus, vocem, & inspirationem; nè facias moram, sed citò accurre, antequam discedat, mors veniat. Stella hic.

Et ecce mulier ùt cognovit. Luc. 7. 37. Mota ad cœlestis Doctoris verbum, suorum peccatorum mole contrita, liquefacta dulcedine Christi, tracta decore conversationis; fida in animo, de benignitate ipsius sperans remissionem peccatorum; incensa igne charitatis illius; opportunitatem perveniendi studiô impigrô quærebat. At ubi tempus, & locus, & quæsitus Christus, conveniunt; quærens invisibiliter tracta, non sonô vocis, sed mente vocata venit. Simon. Cass. l. 8. hîc de Magdalena. Nota deligentiam: non interposuit moras; non reservavit pœnitentiam ad finem vitæ. Cæsar. Arelat. hom. 7. Nec ipsa se reservavit, ut in fine vitæ pœnitentiam ageret; sed, dum adhuc poterat peccare, sic voluit peccata deserere, ut illam de adulteriis suis non impossibilitas subtraheret, sed voluntas. Sylveira hic. Avidè arripit occasionem salutis, alibi forsan non habitura. Tertull. l. de pœnit. c. 4. rape occasionem inopinatæ felicitatis. Id. ib.

Occurrerunt ei decem viri leprosi. Luc. 17. 12. Occurrerunt ei; nè, si transiret Jesus, ipsi remediô privarentur Utere occasione salutis, quæ à tegro calva est. Sylveira hic. q. 3.

Quòd Jesus transiret. Luc. 18. 37. Cœcus oblatam arripuit occasionem: nam *pertransiit benefaciendo.* Act. 10. 38. Escobar t. 5. Prophet. Chr. l. 12. sect. 2. §. 2.

Domine, memento mei. Luc. 23. 42. O quàm bene occasione tam bonâ uti scivit, petens gratiam eô die, quô sanguinîs sui thesauros Christus fudit; eô die, quô cum divina justitia genus humanum reconciliabatur; eô die, quô pro reis innoxius immolabatur. Did. Nisi. f. 2. D. Palm. de Convers. boni latr Latro accessit optimô tempore. 2. Cor. 6. 2. *tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te.* Dùm enim omnia tempus habeant, quænam dies salutis? quod tempus acceptum? nisi hora illa, in quo tantum sacrificium Patri oblatum est; quando Christi charitas summè exarsit; quando gratiæ pretium tam copiosè effundebatur. Osorius f. 2. D. Palm.

Reliquit ergo hydriam suam mulier Joan. 4. 28. Quare mulier, dum tendit in civitatem, hydriam relinquit? Ratio hujus germana: nè ipsam hydriam priùs domum portans detineretur ad tantum bonum suis concivibus nuntiandum: nè etiam ipsâ morâ Christus inventus in itinere elaberetur. Sylveira hîc q. 37.

Secundùm tempus. Joan. 5. 4. Descendit Angelus opportunô tempore, quando Deo visum; non certô aliquô Paschatis, sed hominibus minimè cognitô. Et ideò Angelus aliquando venit interdiu, aliquando nocte, aliquando frequenter in anno, aliàs rarò. Euthymius: non semper fiebat miraculum, sed certis temporibus; hominibus quidem incognitis; verùm frequenter, ut opinor, in anno: propter hoc siquidem in porticibus deambulabat languentium magna multitudo. Hoc à nobis Dominus maximè exoptat, ut omnibus horis, & momentis, de nostra salute sollicitissimus. Sylveira hîc q. 9.

Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus. Joan. 13. 1. Scilicet Passionis & mortis. Præoccupavit diem Passionis suæ Dominus; ut pridie faceret, & ordinaret plurima, ad remedium nostrum spectantia; quæ postridie per tumultuariam captivitatem tractare non posset: solatium Discipulorum, lotionem pedum, SS. Sacramentum. Ut disceremus, non differre ad diem mortis, quæ viventes, scientes, & prudentes, facere nos convenit. Si enim Christus summa sapientia; qui omnia derepente, & ex tempore, facere accuratissimè poterat; ità se tamen ad diem, & horam mortis composuit, acsi antecedente præparatione eguisset; quantâ præmeditatione se comparare homo debet ad horam mortis felicem, quà tam multa occurrunt facienda, quæ antè fuisse facta oportet. Did. Nisi. D. Septuag. §. 2.

Ecce aqua. Act. 8. 36. S. Hilarius in Ps. 67. Sacramentum Baptismi adeò impatienter postulavit, ut à Diacono ministerium Apostolici officii salutis suæ cupidus exigeret. Arripuit aquæ opportunitatem Eunuchus, cujus erat in via raritas per desertum. Præsentem, & aptam occasionem noluit omittere. Sylveira hic.

§. II.
Occasionis bonæ non negligendæ alia motiva.

EGrediamur foras. Gen. 4. 8. Oleaster: utinam, qui bona agunt, sic opportunum ad hoc tempus quærerent, quemadmodum peccatores. Norunt peccatores suam opportunitatem magis operibus quærere, quàm boni vix ad opera bona curant. Observavit ergo nequam Cain tempus, quô fratrem solum inveniret in agro; ubi, qui prohiberet, non inveniretur; neque, qui accusaret, adesset. Did. Nisi. D. 7. Pent. §. 3.

Qui timet Deum, nihil negligit. Eccl. 7. 19.

Vidimus enim stellam & venimus. Matth. 2. 2. Stella est gratia prævenies; quæ ducit ad perfectionem, & consummationem. Hugo Card. hic.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum. Joan. 7. 33. Dives in misericordia Dominus peccatoribus his promittit vel modicum tempus: pretiosa enim temporis particula ad conversionem. Pensa illud *adhuc*. Cur illô modicô tempore, quô adhuc donaris, ad conversionem non uteris? pro dolor! *adhuc* illi misericordis Dei addis, *adhuc* impœnitentiæ, & pertinaciæ. *In omnibus his peccaverunt adhuc.* Ps. 77. 32. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 6. sect. 1. obs. 7.

In novissimo die magno festivitatis stabat Jesus, & clamabat. Joan. 7. 37. Toletus: eos clamore hûc valde admonet suæ; nè opportunitate tantâ neglectâ pereant. Id. îb. sect. 2.

Præteriens Jes' vidit hominem cæcum. Joan. 9. 1. Magna transiens operatus. Sic cœco, qui erat juxta Jericho, visum restituit præteriens viam. Luc. 18. 37. Sic Petrum, Andream &c. vocat *ambulans juxta mare.* Matth. 4. 18. Sic etiam Matthæum, *cùm transiret.* Matth. 9. 9. Zachæum &c. ut intelligas, præterire Christum D. Si te vocat, ideo continuò accede, nè omnino pertranseat. Est tibi nunc divina inspiratio, audis concionem, vidisti amicum mori: transit Deus; respondet: nè tibi contingat, quod sponsæ, quæ continuò sponso aperire noluit. Cant. 5. 6. Cùm postea surrexit, ait: ille *declinaverat, atque transierat.* Osorius f. 4. D. 4. Quadr.

Væ! væ! civitas illa magna Babylon quoniam unâ horâ venit judicium tuum. Apoc. 18. 10. Repentinus tibi superveniet interitus, *& poma desiderii animæ tuæ discesserunt à te.* Poma, id est, opportunitas discessit à te. Escobar t. 1. mir. Chri. l. 5. obs. 5.

Ædem Horæ perpetuò apertam Romani voluêre, illiusque aditum patere omnibus. Alexander ab Alex. l. 1. c. 14.

§. III.

Occasio mala vitanda.

Ex Veteri.

ET nè tangeremus illud. Gen. 3. 3. Mendacii ab Interpretibus solet argui Eva; quòd non solùm esum, sed etiam tactum ligni, sibi dicat prohibitum; quod tamen c. 2. 17. non exprimitur. Ego tamen non video, cur, qui in negotio minùs periculoso, montis tactum prohibuit, hîc etiam tactum ligni non vetaret; licèt id Scriptura non referat. Quòd si, ùt est, probabile putas; meritò Deus vetuit tactum, nè à tactu veniret ad esum. Oleaster hîc: pius Pater præcepit non tangere, licèt scriptum non sit; nè contingeret edere. Solet Dominus vias ad peccandum, seu initia, præcludere; nè contingat peccare. Ramirez in ep. 1. Apoc. 2. 2. Produxit Dominus in medio paradisi scientiæ boni, & mali. Quare non in extremo? nè, dum frequenter eam arborem in conspectu cernerent, quasi quibusdam irritamentis, & illecebris, illecti in datam legem committerent delictum. Procopius apud Fernandium in Gen. 2. 9.

Ambulavit Henoch cum Deo, & non apparuit. Gen. 5. 24. Sic enim vitabat homines, ut domi se contineret. Philo l. de Abrah. latere ignotus cupiens, non humanæ societatis odiô; verùm quia fugitat vitia, quibus vulgùs delectatur. Velloso in Judith. Paræn. 12.

Noli respicere post tergum. Gen. 19. 17. Præceptum hoc, in detestationem sceleratæ gentis, & terræ: & ut docerent, talia flagitia in tantum esse detestanda, & fugienda; quòd etiam usque ad primum conspectum visus, vel memoria, non venirent. S. Thom. Aqu. hic.

Judæis, nè idola colerent, etiam fabricare non licebat. Ex. 20. 4. Nè die Sabathi coquerent cibos, etiam ignem accendere prohibebantur.

Conscidisti saccum meum. Ps. 29. 12. Mendoza in 1. Reg. 3. peccatum comparat cum habitu saccino, aspero, & abjecto, quô peccatores induuntur. Hunc habitum dicit non exutum, sed conscissum: nam habitum, quem nocturnô tempore dormiturus exuis, matutinô iterum assumis: at verò quem non modo exuis, sed etiam scindis; nuquam ampliùs recipis induendum.

Liberâsti me de portis tribulationum, quæ circumdederunt me. Eccl. 51. 4. 5. Hoc est, peccandi occasionem Deus à justo amovit: qui, si portarum captus esset illicîô, sanè scelus non evitâsset. Oliva l. 12. Strom. §. Et de portis &c.

Fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam. Jer. 51. 6.

Sepiam viam tuam spinis. Os. 2. 6. Deus sepit, & obstruit vias peccatoribus, cùm eos à peccatis, morbis, ærumnis, odiis, persecutionibus, cohibet; vel ipsas occasiones peccatorum tollit: quæ ingens est Dei misericordia; licèt peccatori, suas delicias concupiscenti, ingrata, & exosa. Sic sepit viam libidinosis lue Gallicâ: avaris, dum merces per naufragium perdunt: ambitiosis, favorem, & gratiam tollendo. Cornelius hic.

Ex Novo.

Tunc Jesus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Lotus in aquis illicò deserta penetravit, dedicans se totum altissimo, subtrahens se à sæculo: non sibi timens, aut cavens, existens incorruptibilis ab omni, quod maculare hominum mores posset: sed sequentibus præstrinxit vivendi formam: quàm cauta sit conversatio eorum, qui purgationem acceperunt veterum delictorum; in quocunque sit ordinata purgatio. Sim. Cas. l. 1. c. 18.

Qui viderit mulierem ad concupiscendum &c. Matth. 5. 28. S. Chrysost. hom. 17. in Matth. semel quidem, & secundò, & tertiò

tiò sic videns, possit fortasse animum continere; si verò frequenter id feceris, fornacemque illam sponte succendas; profectò capieris: neque enim extra naturam, aleamque humanam, consistis.

Statim compulit Jesus Discipulos ascendere in naviculam. Matth. 14. 22. Sub noctem puto confectum epulum v. 15. homines in hoc multi, *exceptis mulieribus.* v. 21. Ideò Magister Christus occasionem sustulit tam nequitiæ, quàm infamiæ. Cajet. in Marci 7. quibus cavebat à nocturno mulierum consortio. Velloso in Judith. 5. Paræn. 12.

Arefacta est continuò ficulnea. Matth. 21. 19. Athanas. q. 58. arefecit peccati operculum, id est, folia ficûs. Instrumenta, & occasiones, peccatorum tollit Deus, quibus irascitur: succidit lucos, templa ipsa, in quibus offunditur. Apud Vlelosо in Judith. 2. Paræn. 21.

Si dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire. Matth. 24. 26. S. Chrysost. non dixit: ite, & non credite; sed, non exeatis: magna enim fraus propter signa futura est. Apud Did. Niss. D. 11. Pent. §. 3.

Apprehendens eum de turba seorsum. Marci 7. 33. Poterat Dominus hunc ægrum in medio populi, qui sequebatur, sanare; sed quòd illum abstraxit, docere voluit: fugiendum è multis illi, qui vult sanus fieri, & salvari à peccatis. Did. Niss. D. 11. Pent. §. 3. Qui vult sanari à peccatis, debet tumultum Mundi evitare. Hugo Card. hic. Et Sim. Cass. l. 5. c. 23. providus medendi archiatrus, primò sanandum retrahit à prohibentibus sanitatem.

Neminem per viam salutaveritis. Luc. 10. 4. S. Ambros. l. 7. in Luc. fortassis quibusdam hoc durum & superbum videatur malevolis præsertim rerum alienarum censoribus; qui arrogantiæ tribuant, quòd Discipuli ejus Domini, qui maximam semper præsetulit mansuetudinem, humanitatem, humilitatem; nec salute, nec verbô quidem, dignentur obvios. Sed respondet Ambrosius: ideo honesta prohibentur, nè solennis gratia obrepat officii, & impediat ministerium, cujus mora culpa sit. Si honesta, tanquam honestarum rerum impedimenta interdicuntur; quam tu speres in rebus inhonestis, & illicitis securitatem? Si bonum inferius quandoque melioris impedimentum, tunc à deterioribus ad bona tutò facere gradum posse putas? Did. Niss. ib.

Auferte ista hinc. Joan. 2. 16. Tunc ritè curatur malum, quando omnis relabendi in illud occasio prorsus tollitur. Quæres: cur animantes ejecerit è templo? cùm satis fuisse videatur, exturbâsse eos, qui illud usuris, & illicitis negotiationibus, profanabant. Respondet Toletus: Prudenter Christus hominibus ejectis, oves eorum, & boves, etiam ejecit; nè redeundi relicta videretur occasio: tunc enim malo subvenitur perfectè, quando etiam mali occasio amputatur. Did. Niss. f. 2. D. 4. Quadr. §. 3.

Tolle grabatum tuum, & ambula. Joan. 5. 8. Sanitate donatum languidum jubet Dominus, & portare grabatum, & ambulare. Cur? quia, cùm peccatoris gereret imaginem, à loco, ubi ægrotabat, discedere oportebat. Escobar t. 1. Mir Chr. l. 5. s. 2. obs. 7.

Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Extra sepulchrum Lazarus solvitur: in occasione enim delinquendi constitutus quomodo potest absolutionis beneficiô frui? De egresso dicitur: *solvite eum, & sinite abire.* Escob. t. 1. Mir. Chr. l 10. sect. 3. obs. 6. Ut Lazarum vitâ donaret, è sepulchro prodire jussit: ut significaret, qui resuscitari verè cupit, non debere remanere in sepulchro, non hærere intrà occasionem; sed procul ab illa discedere. Did. Niss. de Lacrymis Petri §. 5. *Egressus foras.* Luc. 22. 62. turpiter fallitur Christianus, qui putat, procul abesse posse à peccato, cùm peccandi vicinam habet occasionem. Id. ib.

Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Act. 12. 11. Donec in carcere versabatur Petrus, licèt expeditus vinculis esset, non putabat securam, & certam, suam libertatem; sed ludificari se putabat; *existimabat se visum videre.* At cùm è carcere procul inde evasisset, tunc dixit: *nunc scio verè* Illusio, & fraus dæmonis est, si putas te procul à peccato, dum adhuc in carcere occasionis hæres. Cypr. l. 1. ep. 11. nemo diu tutus est periculo proximus. Did. Nyss. de lacrym. Petri §. 5.

§. IV.

Exempla

Ex Veteri.

Cumq; profecti essent, terror Dei invasit omnes per circuitum civitates; & non sunt ausi persequi recedentes. Gen. 35. 5. lege locum. Cur fugientem timent? juxta S. Chrysost. hom. 56. in Gen. spiritualia prœlia hoc factum adumbrat; in quibus ille formidini est hostibus, qui fugit, qui pavet, qui pericula cautus vitat. Si fugis, dæmonem fugâsti. Prima in Eccl. Ethol. 108.

Percutiens virgâ bis silicem &c. Num. 20. 11. Moyses ultimò usus est mirabili virga suâ apud Cades; ità ut ampliùs eam in ministerium accepisse non legatur in Scriptura, ut advertit S. Cyrillus: cur ità deinceps abstinuit? virga in Cades occasio fuit, ut Moyses delinquens offenderet Deum. Vide deinceps ùt prudens cavit à virga; nè iterum ex ea alia peccandi occasio deveniret. Sylveira in Joan. 21. c. 8. q. 9.

Libavit eam Domino. 2. Reg. 23. 16. Eucherius: qui quondam concupiscere alienam conjugem nequaquam timuit; postea etiam, quia aquam concupiisset, expavit. Sic Sancti ex pristinis periculis fiunt cauti; ut, quidquid illius speciem refert, fugiant, & metuant. Baeza t. 1. l. 2. c. 10. §. 12.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut nè cogitarem quidem de virgine. Job. 31. 1. Glossa hîc: visum sequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem consensus, consensum

ſenſum opus, opus conſuetudo, conſuetudinem neceſſitas, neceſſitatem deſperatio, deſperationem damnatio.

Si vidi ſolem, cùm fulgeret; & lunam incedentem clarè. Job 31. 26. Hoc faciebat ſanctus vir: quia ſciebat, pulchritudinem aſtrorum illorum plurimis vicinis ſuis fuiſſe occaſionem idololatrandi; dum ipſâ ùt deos adorabant. Diez. occaſio mala fugienda.

Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua. Pſ. 118. 101. Lorinus: ab omni via mala, id eſt, proclivi, & præcipiti. Eſcob. t. 3. Coll. Chr. p. 2. ſ. 4. Obſ. 7.

Vide, ſi via iniquitatis in me eſt. Pſ. 138. 24. q. d. precor, ut attendas, non ſolùm an in me ſit iniquitas, quam miſericorditer deleas; ſed etiam ulla via, id eſt, diſpoſitio, aut occaſio, a me procedens, avertatur. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Ex Novo, & aliis.

Ubi eſt, qui natus eſt rex Judæorum? Matth. 2. 2. Quoniam per ſtellas deducti in errorem antè fuerant; eam nunc, quâ ducebantur, ſuſpectam habent: utque certiores fiant; quærunt, *ubi eſt &c.* Did. Niſs. f. 4. D. 1. Quadr. §. 2.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Magdalena pœnitens non ſolùm fugit carnis illecebras; ſed & alabaſtrum unguenti frangit, ac Domino litat. Nec enim ſufficit ab impudica vita abſtrahi, ſi cultûs ſuperfluitate, & deliciis, rurſus allicitur ad ſcandalum. Eſcobar. t. 3. Coll. Chr. p. 2. ſ. 4. obſ. 7.

Egreſſus foras Petrus. Luc. 22. 62. Fugit cadendi periculum. S. Leo ſ. 9. de Paſs. apud Eſcob. t 3. Coll. Chr. l. 4. ſect. 2. obſ. 2.

Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum Luc. 24. 12. Petrus fœminæ non credens-memor lapſûs, in quem à muliere impulſus erat. Did. Niſs. f. 4. D. 1. Quadr. §. 2.

§. V.

In occaſione lapſi.

Illi reſpondit mulier. Gen. 3. 2. Oportebat initiò colloquium illius non ferre; ſed illi ſoli loqui, propter quem, & in cujus adjutorium producta fuit. Audiant, qui ſinè diſcrimine cum omnibus loquuntur. Oportebat, ſiquidem prudens fuiſſet, illum omnino averſari, nihilque ultrà illi loqui, neque audire loquentem. S. Chryſoſt. t. 1. hom. 16. in Gen. hîc. Libera nobis relinquitur facultas aſſerendi, quòd non ſerpens, præſertim à diabolo corporaliter invadente poſſeſſus in paradiſo fuerit. Sed mulier corpore, & oculis vaga, dum in continenter deambulat; fortè proſpectans, qualis extra paradiſum Mundus haberetur; & ſerpens, utpote aſtutus, dulcedini terræ propius, vel ambitioſius innititur, locus diabolo datus eſt, & occaſio porrectâ, ut tentaret. Rupertus l. 3. c. 2. in Gen.

Vidi inter ſpolia pallium coccineum & concupiſcens abſtuli. Joſ. 7. 21. Abul. hic q. 69. Archan, quando ivit ad urbem Jericho vaſtandam, & diripiendam; non deliberaverat furari aliquid de anathemate: ſed poſtea caſu vidit hæc, & videns concupivit, atque rapuit. Quàm multi domô ſuâ exeunt, non ſolùm absque omni offendendi Dei cogitatu; verùm etiam cum firmo propoſito confitendi, communicandi; aut aliud quidpiam, quod Deo placeat, faciendi: offenduntque per viam laqueum, incidunt in occaſionem, & miſerè labuntur. Did. Niſs. Phœn. Græc. l. 1. c. 13.

Surge, & comede. 3. Reg. 19. 5. Dormientem Eliam ſuſcitavit Angelus: Quid verò Elias? de ſomno expergefactus, *comedit, & bibit, & rurſum obdormivit* v. 6. Cur relabitur in ſoporem? niſi quia è loco non expeditur. Amabat ſuam juniperum, ab illius umbra diſcedere nolebat. Quid Angelus? iterum ſuſcitat dormientem. Sed Elias evigilans, & exiliens è loco, nunquam ampliùs dicitur eundem ſomnum repetiiſſe: imò potiùs *ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad montem Dei Horeb.* v. 8. Ità ſe habuit filia Archi-Synagogi, quam Chriſtus reſuſcitavit. Marci 5. 42. *Surrexit puella, & ambulabat.* Cur non potiùs in eodem lecto, quo mortua fuerat, quieſcebat? quia anima non ſolùm debet peccata deſerere; ſed etiam peccandi occaſiones. Mendoza in 1. Reg. 13. ſect. 2.

Excelſa quóque - - polluit rex. 4. Reg. 23. 13. Ex his arguit Abul. 2. Reg. 7. q. 13. Si Salomon verè pœnituiſſet de peccatis ſuis, deleviſſet omnia templa, & altaria, quæ fecerat in terra Jeruſalem; tamen ipſe non deſtruxit illa; ſed manſerunt usque ad regem Joſiam: ergo non pœnituit. Majorem ſic probat: nam non pœnitet aliquem verè, cùm permanet in peccato: nec aliquis verè pœnitet de fornicatione, dum tenet concubinam in domo: ſic etiam nullus de idololatria dolet, dum non deſtruxit altaria, quæ ædificavit idolis. Nam quem ſeriò ſui ſceleris tædet, is omnem relabendi in illud occaſionem ſuccidit. S. Chryſol. f. 116. vocat malas occaſiones, fumantes occaſiones. Poſt extinctum in domo, quô conflagrabat, ignē, ſi trabes etiamnum fumant, non ſatis credis omnem prorſus extinctum ignem. Sic quorum animæ igne culpæ arſerunt, extinxerunt illud incendium igne pœnitentiæ, relictâ domi occaſione. Fuitne hîc bene extinctus ignis? non ſanè: nonne vides denſum ab occaſione aſſurgere fumum? illa ſopitos iterum ſuſcitabit ignes. Did. Niſs. f. 2. D. 4. Quad. §. 3.

Funes circumplexi ſunt me. Pſ. 118. 61. Revera funes, per quos attracti, & complexi ſunt peccatores, plerumque ſunt peccandi occaſiones; quæ dicuntur peccati diſpoſitiones. S. Bonavent. hîc.

Erat

Erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Verbum hoc addit Evangelista; ut adderet causam, ob quam hæc mulier in tantam miseriam devenerit; quòd in civitate habitaret; ubi multæ peccatorum occasiones se offerunt. Ideo Jer. 51. 6. *fugite de medio Babylonis, & salvet unusquisque animam suam.* Diez. conc. 1. in festo S. Magd.

Erat autem Parasceve. Joan. 19. 14. Occasio fecit occisores. Matth. 26. 15. *quid vultis mihi dare &c.* Euthym. quanquam ità statuerunt, non tamen expectaverunt; sed inventô proditore occasionem rapuerunt. Did. Niss. Vit. Abr. l. 7. c. 5.

§. VI.

In occasione pronum est labi, prodigium non lædi.

Venerunt duo Angeli &c. Gen. 19. 1. &c. Origenes hom. 9. in Gen. Loth in Sodomis habitabat; alia ejus bene gesta non legimus. Sed nonne legimus ejus hospitalitatem Gen. 19. 2. dicere vult Origenes: quòd Loth in medio peccatorum illæsus permanserit à mala occasione innoxius, tam rarum prodigium fuit; ut alia ejus facinora, licèt præclara, omnia hoc unum obscuret. Did. Niss. Vit. Abr. l. 7. c. 5.

Vadam, & videbo visionem hanc magnam. 3. 3. Visiones vidit Isaias, Ezechiel, Daniel, Abraham, Jacob. At invenies, nulli earum concessum nomen *magnæ*; tametsi valde reconditæ, & admirabiles fuerint. Cur ergo sola Moysis visio dici meruit magna? *Videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Did. Niss. l. 1. Phœn. Gr. c. 13.

Faciam mirabilem in die illa terram Gessem, in qua est populus meus: ut non sint ibi muscæ Ex 8. 22. Gessen, est *propinquitas*, inquit Glossa interl. Terra enim Gessem vicina erat, & finitima illi, in qua barbarus rex degebat! Quòd verò tota Ægyptus infecta fuit muscis; & tam contagiosæ pestis nihil redundavit in terram Gessen proximè vicinam; hoc tale erat, ut meritò diceret Dominus: *faciam mirabilem &c.* Id. ib.

Ter naufragium feci; nocte, & die in profundo maris fui. 2. Cor. 11. 25. Quærit S. Remigius, qui factum, quòd toties naufragavit Paulus? Respond. qui sæpissime navigrô utebatur, non est mirum, si toties naufragium passus sit. Carolus V. teste Joan. Kochier l. 1. c. 1. de mari dicebat: ô malum hospitium! o malum hospitium mare! Idem ego occasionibus malis affirmo, Quid mirum, quòd multæ animæ naufragentur? cùm toties malo hospitio se committant. Did. Niss. f. 2. D. 4. Quadr. §. 3.

Occasio peccati vix non ipsum peccatum. Ægro pomum vetat medicus; ille tamen pomum manu tractare, & olfacere, non desistit; ad os adhibet, & comedit: quod satis Evæ fuit, ut se perderet, & Mundum. Da hydropico, ut saltèm labia aquâ refrigeret: certè, licèt juratus spondeat, se non hausturum vel guttam, tandem bibet. Alvarez in Gen. 39. Illustr. 93.

§. VII.

Occasionem vitandi varia motiva.

Vidit mulierem se lavantem. 2 Reg. 11. 2. S. Chrysost. in Ps. 50 Audiant curiosi, qui alienas formas contemplantur: audiant, qui insanô spectaculorum studiô tenentur; qui dicunt, spectemus quidem, sed sinè detrimentô. Quid audio? David læsus est, & tu non læderis? ille læsus est, & ego tuæ virturi confidere queo? is, qui tantam Spiritûs S. gratiam habebat, spiculum excepit; & tu sauciari te negas? Nec tantùm respicis, sed etiam audis improba verba, & meretricias, atque obscœnas, cantiones: omnique ex parte feritur mens tua; per aspectum nempe, per ea, quæ vides: per aures; per ea, quæ audis. Num tu saxeus es? homo es, communis naturæ; imbecillitati obnoxius. Aude negare, quòd fœnum uratur. Pinna Ethol. 108.

Agnoscamus præcipitia, nec appropinquemus. Hæc maximæ securitatis vobis erit occasio; non tantùm peccata fugere, verùm &, quæ videntur media quidem esse; ad peccata verò nos supplantant: quale est, videre, & jocosa dicere verba; non manifestum quidem peccatum esse videtur, sed in manifestum crimen inducit. Nempe sæpius ex risu turpia nascuntur verba; à turpibus verbis actiones turpiores. S. Chrysost. hom. 15. ad pop. Antioch.

Perfectè renuntiat vitio, qui occasionem evitat in perpetrando peccato. S. Isidorus l. 2. sent. c. 32.

Fuge personam suspectam, locum idoneum tempus aptum, & quidquid est opportunum ad faciendum peccatum: quia sicut est difficile, in igne esse, & non ardere; ità difficile, habere opportunitatem peccandi, & non peccare. Innnocentius P. in Ps. 37. 6.

Non habet locum tentatio animam attingendi, nisi tanquam escam quandam, hanc mundanam occupationem pravô hamô avidioribus porrigeret. Sævum, & infestum ex tempestate, atque procellis, sæpenumero mare est; at non procul ab eo remotis. Vim absumptricem habet ignis, sed subjectæ materiæ. Dirum, & atrox, bellum est, sed solis iis, qui prælii participes sunt. S. Gregor. Nyss. de orat. Dom. or. 5.

Veræ compunctionis indicium opportunitatis fuga subtractio occasionis. S. Bernardus s. 1. in die Paschæ, circa finem.

In silice ignis latet, & tamen sinè chalybis ictu non comburit digitos, nec extrà egreditur: imò etiamsi percutiatur, & scintillas emittat; sinè fomite, aut aliâ escâ, non incenditur rogus, quò domus comburatur. Fateor, in quolibet corpore humano, tanquam in silice, ignem concupiscentiæ latere; tamen sinè tentatione non exeunt scintillæ; nec domus, id est, anima comburitur; imò nihil proficit, si desit occasionis esca. Diez. Occasio mala.

§. VIII.

§. VIII.

Occasionem temerè adiens labitur.

Ex Scriptura.

INsidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Ps. 9.9. Expectat te, non quærit: discerpet accedentem, devoravit inventum. Quasi leo est scelus, sed in spelunca sua; extrà est lepus. Oliva t. 2. Strom. §. tunc reliquit eum diabolus. Matth. 4. 11.

Qui fodit foveam, incidet in eam; & qui dissipat sepem, mordebit eum columber. Eccl. 10.8. Hæc pœna justò Dei judicio irrogatur in audaces; qui sponte in pericula incurrunt, Proh temerarium hominem! quid ligonem sumis? quid terram effodies? quid voraginem aperis? Ergo si præceps ruas in barathrum, tibi imputetur. Quid tibi cum sepe? quid vallum subruis? quid parietinas demoliris? an nescis, fieri posse, ut intus lateat serpens? Fernandius in Gen. 2. 9. Sect. 4.

Cor durum habebit malè in novissimo; & qui amat periculum, in illo peribit. Eccl. 3. 27. Ne quis ad cordis duritiam in peccatis perveniat, dat consilium; ut peccatorum occasiones, & pericula, fugiantur. Octavian. Tuffo hic.

Quis miserebitur incantatori à serpente percusso? Eccli. 12. 13. Qui casu incidit in aliquod malum, dignus est compassione: at qui sæpius monitus, tamen resipiscere noluit, indignus illâ. Magnus Salisburgensis, teste Delrio t. 2. disquis. mag. q. 13. cùm vi incantationis multos serpentes in unam foveam coegisset; tandem abingenti uno, annoso prosiliente necatus est. Huic, inquit Ecclesiasticus, nemo miserebitur, quia cum serpentibus agit: amâsti periculum, quid mirum, si in eo periisti. Id. hic.

Orate, nè intretis in tentationem. Luc. 22. 40. Tentatio flammæ comparatur. Eccli 51. 6. *à pressurâ flammæ, quæ circumdedit me.* Ut doceare: non nocere tentationem, nisi iis, qui se conjecerunt in eam. Urit fornax, si te in eam projicias: si in eam injiciaris, solatium habebis, & roris & luminis. Id tibi testantur pueri tres roscidi in fornace. Injecti fuerunt; non se immisêre. Dan. 3. 21. l. 13. Strom. hic.

Leo rugiens circuit, quærens, quem devoret. 1. Pet. 5. 8. Dices: dœmon leo est, quis non pavebit? sed heus tu: leo iste non legitur irruere in caulas, deinde oves lacerare; *sed circuit quærens &c.* Ergo si ovis se intrà septum teneat; tuta erit. Nè foras exeat, nè jugulum offerat, nè leonem in se invitet. Rugit leo, circuit, quærit; hoc tantùm potest: non vi comprehendit; sed fortè invenit; imò accipit se ultrò offerentem. Fernandius in Gen. 3. Sect. 12.

Exempla.

Vidit igitur mulier- & tulit. Gen. 3. 6. Eva coram angue stetit infracta; pomò abstinuit, quamdiu alloquiò tantùm Sathanæ fructus colorabatur: obtruserat enim se serpens mulieri; non illa ad serpentem accesserat. Tum cecidit, cùm in arborem conjectis oculis manus extendit. Oliva D. 1. Quadr.

Capitur Samson; sed in sinu dormit insidiantis. Judic. 16. 19. Oliva l. 12. Strom. §. Quaniam tu pecussisti. Ps. 3. 8.

Viditque mulierem &c. 2. Reg. 11. 2. *Egressus est vir spurius de castris &c.* 1. Reg. 17. 4. Felix lucta, in qua hostem non quærimus, sed obvium habemus. Vel gigantem inermis, & pene puer David dejecit; non tam suò robore, sed hostis temeritate. Exibat enim monstrum è castris, & Israel provocabat; & ideo solâ fundâ prostratus, qui refugientibus prælium occurrebat. At qui gigantem vicit inermis, à fœmina victus est post victorias, nimirum ibi discrimen illi advenerat; hic ipsè ad discrimen accessit. Et nè putes, hîc casum, ibi triumphum, partum esse, quòd durius sit luctari cum fœmina, quàm gigante: recordare Davidis regressum à pugna. Obvios habuit choros puellarum blanditientum sibi, suumque illi triumphum laudantium. Et tamen adolescens victor, triumphator, ex fœminis ornatissimis, seque unum miscentibus, & amantibus, nullam redamavit, nullam concupivit. At ætate grandævus, curis distentus, virtute robustior; solitarius ambulans in solario, vix mulierem unam vidit, & corruit. Itáne? qui virginum phalanges salientes inter tympana, & plausus, nè, respexit quidem; uxorem militis videt, nè quidem se videntem; & mœcatur. Nimirum ibi fœminæ occurrerant, hîc ipse occurrit fœminæ: Ibi discrimen incurrit & elisit; hîc accessit, & periit. Non despera de triumpho, si te impudicitia conveniat; noli triumpho confidere, si tu impudicitiam accersas. Oliva t. 2. Strom. §. Tunc reliquit eum diabolus.

Petrus autem sequebatur eum usque in atrium principis Sacerdotum. Matth. 26. 58. Incidit in mulierem &c. fragilitas casus erat. Judas non incidit in occasionem, sed ipse ad principes ivit, scelestum sanxit pactum. Ambros. de negat. Petri: flevit. quare flevit? quia culpa irrepsit ei- doluit, & flevit, quia erravit ùt homo. Naxera in Jos. 16. §. 12.

Qui etiam despoliaverunt eum. Luc 10. 30. Illud *etiam* vox est, copulativa, quæ præcessisse designat sævitiam, cùm tamen barbaries suum initium fecerit à denudatione. Nisi fortè ærumna gravissima æstimatur, imò calamitatum omnium origo, incurrisse in sicarios. Vix enim effugies, si in peccandi occasionem incideris. Oliva l. 13. Strom. Luc. 10. 30

§. IX.

In occasione Deus servat incolumes, qui non temerè se ingerunt.

RElictò in manu ejus pallio, fugit, & egressus est foras. Gen. 39. 12. Juvenis pulcher, captivus, servus Joseph evasit dominæ suæ blanditias, & minas. Quantum discrimen! juvenem esse; & à fœmina tentari: servum esse; & rogari à domina: voluptatem offerri; & mortem eligi: pallium dimittere; & compedes incurrere! Secura fuit de victoria castitas, quæ libidinis congressum non quæsierat, at offende-

offenderat. Oliva t. 2. Strom. §. Matth. 4. tunc reliquit eum diabolus &c.

Catulus leonis - occurrit ei. Judic. 14. 5. Samsoni occurrens leo non vitam abstulit, sed triumphum, & delicias peperit. Et tu eris Samsoni occurrens, sed illud tibi. Id ib.

Præoccupaverunt me laquei mortis. Ps. 17. 6. Quid inde? *in tribulatione mea invocavi Dominum.* v. 7. Si laquei præoccupant, nihil timendum. Omnia timenda, & væ nobis, si eos præoccupemus. Oliva l. 12. Strom. §. quoniam tu percussisti omnes &c.

Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me. Ps. 31. 7. Si te hostis circumvenit, habes, àquô juvêre: diripière; si hostem provoces, aut irrites. Id. Dom. 1. Quadr.

Deus refugium nostrum, & virtus. Ps. 45. 2. S. Basilius hîc: & refugium, & virtutem, rectè dixit; ut ostenderet, quòd aliquando fugiendo, aliquando stando, & pugnando, vincimus. Refugium est Deus fugientibus periculum; virtus in occasione fortuita, non quæsitâ, pugnantibus. Pinna Ethol. 108. Ubi cernitur mirabilis ordo. Deus nimirum suis Fidelibus primò refugium est, deinde virtus. Primò fugientes, ac timentes, recipit, & fovet; deinde pugnantes tuetur, & adjuvat. Præterea, quod hîc advertit S. Chrysost. fugientes, & resistentes, stantesque, vincimus; duoque nobis expetuntur: scilicet & declinare, & contendere. Ità ille. Perpende quoque ultima verba Davidis: Deus enim certum, & abundans nobis suum pollicetur auxilium; non quidem in quocunque tribulationum genere constitutis; sed in iis, *quæ nos invenerunt*: non autem in iis, quas nos ipsi ultrò quærimus, & invenimus; & in quas scientes, & volentes, animus; ubi tamen sufficiens nunquam deest. Fernandius in Gen. 2. 9.

Non illi exusti sunt, qui in fornacem conjecti; illi perière, qui ultrò eam accessere. Dan. 3. 48. 49. Oliva t. 2. Strom. §. tunc reliquit eum &c.

Tunc reliquit eum diabolus. Matth. 4. 11. Vicit Christus; sed in eremo: ut discas timendos non esse adversarii conatus, & dolos; si ad nos ille accesserit: metuendos verò, si ad eum nos stolidè accedamus. Et *accedens tentator* &c. quia accessit, etiam recessit. Oliva t. 2. Strom. §. eôdem. hîc.

Scriptum est enim: quia Angelis suis &c. Matth. 4. 6. S. Bernardus s. 14. in Ps. 90. quid maligne angelis mandavit Deus? nempe quod in Psalmo sequitur: *ut custodiant in omnibus viis tuis*; nunquid in præcipitiis? Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere se deorsum? non est via hæc, sed ruina, &, si via; tua est, non illius. Sic Deus, & Angeli, custodiunt nos in viis, & occasionibus, quas evitare non possumus; aut boni causâ opùs habemus adire: non itèm, in quibus periculis nos ultro versamur. Barradius t. 2. l. 2. c. 1. hîc D. 1. Quadr.

TITULUS V.

OCULI.

§. I.

Laudes.

OCuli tui columbarum. Cant. 1. 14. Quoties sponsam laudat, dum ad particularia membra laudanda descendit, semper ab oculorum laude incipit. de Ponte hîc Exh. 11.

Carcer est totum corpus tenebroso inhorrescens situ, nisi oculorum illuminetur aspectu. Quod ergo sol, & luna, in cœlo; hoc sunt oculi in homine S. Ambros. hexam. l. 6. c. 9.

Quid mirum, si vultus hominis absque oculis deformis est; quando ipsum cœlum sinè sole non habet suum decorem. Tristes sinè sole dies ducimus; noctes sinè lunâ non placent: ipsi enim sunt quidam Mundi oculi, S. Ambros. l. de Noe & arca c. 7.

Quod sol in Mundo, hoc oculus in corpore. S. Basil. Seleuc. or. in duos Evang. cœcos.

Quod mens in animo est, id oculus in corpore. Philo lib. de Mundi opif.

Quæcunque in nobis sunt, divinæ sunt sapientiæ indicium: multò magis oculus, qui totum corpus gubernat, ac regit. oculus ornat non os tantùm, sed totum corpus. Oculus lucerna est omnium membrorum: quod enim sol Mundo, hoc oculus corpori. S. Chrysost. hom. 55. in Joan.

§. II.

Oculus periculosum membrum.

VIdit mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum. Gen. 3. 6. Validior ad proculcandam legem spe potiundæ divinitatis, alloquioque serpentis, conjectus oculorum fuit: quò donec mulier abstinuit, jejunavit; quò ubi abusa est, capta est. Oliva l. 1. Strom. §. qui viderit mulierem &c. Summè cavendum est, quid homo in corde revolvat: quia omne malum intrat per sensus, & cogitatus: unde ille est janitor diaboli, scilicet oculus, & malus cogitatus; qui introducit bestias Inferni, quæ animas vastant. S. Thom. Aqu. in Gen. c. 3. Ego certè, qui jam senex sum, annis faciem rugis exaratam, ac lippientem, oculorum fluminibus madidam, securus intueor, licenter attendo: à virginibus autem, & fucatis, sic oculos, tanquam pueros ab igne, custodio. B. Petr. Dam. de se l. 7. ep. 18. Sanctus Cardinalis, licèt flagellis assiduis carnem domuerit, & jejuniis? adhuc tamen formosas intueri veretur; & sibi timet ab oculis. Alvarez in Gen. 39. Illustr. 93.

Azyma comedetis septem diebus; & non apparebit apud te aliquid fermentatum. Ex. 13. 7. Cur prohibetur fermentati conspectus? Tanta est connexio inter oculorum vi-

sum, & mandati transgressionem; ut idem ferè reputetur. Sylveira in Matth. 6. c. 16.

Vidi inter spolia pallium coccineum &c. Jos. 7. 21. Quâ ratione, in tanto fragore cladis, & Arcæ triumpho, potuit latam legem iniquissimè violare? num aliorum provocatus exemplô ad rapinam? nemo quid simile ausus? oculis irritata rapacitas nulli coerceri repagulis potuit. Oliva l. 1. Strom. §. qui viderit mulierem &c.

Ipsi nobis nostri oculi retia sunt: & ideò scriptum est; neque capiaris oculis tuis. S. Ambros. l. 1. de pœnit. c. 14.

Resisto seductionibus oculorum, nè implicentur pedes mei. S. August. l. 10. Conf. c. 14.

Oculos esse naturales quosdam animi cuniculos, ait Salvian. l. 3. de Provid.

Velantur oculi ejus contra peccatum, quod in visu commisit Eva. S. Bernardinus t. 2. f. 56.

B. Jordanus II. Gener. Ord. Prædic. cum ex gravi infirmitate visum unius oculi perdidisset; convocatis fratribus in Capitulum dixit. Fratres, agite Deo gratias: quia ego jam unum perdidi inimicum. Boll. 13. Febr.

§. III.

Oculi illices sunt Veneris.

Ex Veteri.

Videntes filii Dei filias hominum, quòd essent pulchræ. Gen. 6. 2. Nôrat Noe immissum per oculos virus nullis jam pharmacis medicari posse: & fore, ut tam diu liberet fornicari, quàm diu liceret & vivere. Oliva l. 1 Strom. Quod si oculus tuus,

Quam cùm vidisset Sichem - adamavit eam, & rapuit. Gen. 34. 2.

Injecit domina sua oculos in Joseph. Gen. 38. 7. Legati concupiscentiæ oculi sunt, & in amorè duces, imò non solùm profanus amor, sed etiam sacer, oculorum fructus, & partus est. Alvarez in Gen. 39. Illustr. 93.

Descendit ergo Samson in Thamnata, vidensque ibi mulierem - dixit ad patrem suum: hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis. Judic. 14. 1. 3. Parentes nuptias improbant: hic virginem ideo solùm deperit, quòd oculos pellexit Accipite mihi eam uxorem. Cur? an dives? an summô loco nata? an pudica? *oculis meis placuit.* Ergo Nazaræum id movet, quod pardum allideret? potest optari alienigena, & hostis; si oculis blandiatur. Ut oculos libido occupaverit, cur non potest non dedi. Non ursit parentes, non minatus est; solùm dixit, *placuit oculis meis.* Conclamata res est: oculis laboranti nulla parari medicina potuit. Extrudes Venerem, si per aures irrepsit; pellis, si venit per munera: si vidisti, perriisti. Arcem sibi struxit in oculis libido, unde dejici nullis machinis valeat. Oliva l. 5. Strom. §. descendit ergo Samson &c.

Vidit (David) *mulierem se lavantem.* 2. Reg. 11. 2.

Sicut regulus venena diffundet. Prov. 23. 32. Meminit basiliscî, seu reguli, qui visu venenum diffundit. Ut intelligas, à visu damna carnis diffundi; & ideò ait: nè intuearis vinum; id est, nè impudicè oculos conjicias in voluptuosa carnis. de Ponte in Cant. 1. Exh. 13. §. 3.

Docete filias vestras lamentum - quia ascendit mors per fenestras nostras. Jer. 9. 20. 21. Per sensus in cor tuum libido prorupit; noli comparare malagma, sed rogum exstrue. Nulla jam supereſt abducendi spes vulneris, sed effodiendum sepulchrum. Oliva l. 1. Strom. Quod si oculus tuus &c.

Species decepit te. Dan. 13. 56. Non alloquiô æstuavêre senes, sed aspectu. Et tamen Judices erant, leges volvebant, stipabantur lictoribus, & pœnas peccantibus infligebant. Sed tantum terroris apparatum oculi derisere. Vide ergo, nè videas: nam, si videris, nec muneris amplitudo, nec matronæ pudor, nec flagitii dedecus, nec caries ætatis, nec securis impendens, absterrere te poterunt à flagitio. Utinam Samson paulò maturius caligâsset; nec pudore caruisset, nec libertate. Sed cœcitate sanctior, fortiorque, quando lilium reparare non poterat, rosas saltèm suo in serit sepulchro, hostium sanguine purpuratas. Oliva l. 1. Strom. §. qui viderit mulierem &c.

Ex Novo, & Patribus.

Qui viderit mulierem - jam mœchatus est eam in corde suo. Matth. 5. 28. Hinc intelligere planè possumus, quàm castos nos esse Salvator jusserit; qui etiam licentiam visionis abscidit. - quàm pura est pupilla oculi, tam pura est Christiani hominis vita. Salvianus l. 3. de gubernat. Dei. apud Sylveiram in Matth. 6.

Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. Matth. 5. 29. Nihil poterat edici à Domino severius contra oculorum petulantiam. Jusserat non irasci. v. 22. non dicere raca v. 22. non tamen excindi fel jussit, aut linguam. At ubi videre mulieres vetuit; tum licentiam mysticè sæviendi in oculum, & manum, & pedes; dedit. Vide autem, quàm nobis magis ab oculis, quàm corde caverit: nam cùm mœchia & in mente concrescat; non tamen refigendum cor esse dixit, si urgeamur in preces; sed eruendum oculum, & projiciendum. Et sanè actum de castitate est, ubi non in corde fervere libido, sed manare ex oculis, cœpit. Cor enim ardere, naturæ vitiatæ vectigal est; facem oculis ebibere, quâ incendâre, non corruptionis nostræ appendix est; sed audacia, & protervia voluntatis. Quis enim vel invitus non titillatur interdum? quis, nisi volens, venenum oculis hausit? Oliva l. 1. Strom. §. quòd si oculus tuus &c.

Impudicus oculus impudici cordis est nuntius. S. August. ep. 109.

Aperuit (David) in vano oculos, & susceptit ictum sagittæ. Audiant curiosi, qui pulchritudines alienas considerant. S. Chrysost. in Ps. 50. apud Cornelium in 2. Reg. 11. 2.

TITULUS. VI.
OFFICIUM.

§. I.
Alieno te non immiſce. in genere.

FAc tibi arcam. Gen. 6. 14. Operis ſui mercede acceptâ non curaverunt, utrùm eam Noë ſapienter, an verò inaniter, fabricaret. S. Auguſt. 9. 5. in Gen. de fabricatoribus arcæ.

Terra in æternum ſtat. Eccl. 1. 4. Unde ei tanta firmitas? Quærit Chryſoſt. quî fiat, quod terra, peccatoribus nihil tale meritis, non ſecûs ac probis, alimenta miniſtret? Reſpondet in Matth. quia terra miniſtrare juſſa eſt, non judicare. Terræ imperatum eſt. Gen. 1. 11. *germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum.* Itaque dum hoc agit, quod juſſa eſt, & officiô ſuô fungitur, omnibus miniſtrat; firma manet, & in æternum ſtat. Idem dic de ſtabili curſu, & luce ſolis; quæ alicubi apud Cornelium vocatur ex Hebr. *miniſter*, qui oritur ſuper bonos, & malos: miniſter eſt, quod agit; judex non vult eſſe. Did. Niſſ. D. 7. Pent. §. 2.

Audivi vocem viri inter Ulai, & clamavit, & ait: Gabriel fac intelligere iſtam viſionem. Dan. 8. 16. Vir ille, qui clamavit ad Gabriel, erat Michael. Ità S. Thom. Lyran. Bened. Pereira. Sed cur Michael cùm eſſet princeps Synagogæ, non explicat Danieli illam viſionem? cur clamat ad Gabrielem, ut hoc præſtet? Gabriel conſtitutus erat, ut Danielem immediatè inſtrueret, eique myſteria explicaret. Et ità ipſe Gabriel dixit, ùt obſervat Theodoretus: dixit Dan. 10. 14. *veni autem, ut docerem te, quæ ventura ſunt.* At eſſe in adjutorium, ad Michaelem ſpectabat: *& ecce Michael unus de principibus primis, venit in adjutorium meum.* ib. 13.

Duc in altum. Luc. 5. 4. Cur hoc ſoli Petro dicitur? & non tantùm illi, ſed etiam ſociis, mandatur, *laxate retia veſtra.* ib? R. miniſtrorum quisque ſtet in ordine ſuo. Petrus erat navis gubernator; ad ipſum ſpectabat eam ducere, & dirigere: ideo ei dicitur, *duc in altum.* Alii verò erant ſocii, & coadjutores; & ideo eis mandatur; ut ſuum in laxandis retibus obſequium præſtent. Sylveira in Luc. 5. q. 11.

Neſciens quid diceret. Luc. 9. 33. Ex piſcatore factus tabernaculorum fabricator, dum Servatorem his compellat verbis: *faciamus tria tabernacula.* S. Proclus ſ. de transfig. Petrus in piſcatoris officio ſe exercuerat; nunc ædificatorum arti ſe ingerit. Sylveira in Matth. 17. c. 8.

Pater Sancte; ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi Joan. 17. 11. Toletus annot. 9. in c. 17. Joan. aliud in hac ſimilitudine etiam inſinuare videtur: ut quemadmodum unitas Trinitatis non confundit ordinem; ſed unus eſt Pater, alius Filius, alius Spiritus S. Filius à Patre, Spiritus S. ab utroque, Pater à neutro, procedit: ità hæc unio charitatis non confundit ordinem Eccleſiæ. Non enim omnes Paſtores, omnes Prælati; ſed unus eſt Paſtor, alius ovis; unus propheta, alius auditor: ſunt enim gradus. Apud Did. Niſſ. D. 7. Pent. §. 2.

Et cùm diſceſſiſſet Angelus. Act. 10. 7. Cur Angelus non explicat Cornelio, quid ei faciendum? R. licèt Angeli ſummè delectentur, dum cum hominibus agunt de eorum ſalute; manent tamen intrà ſphæram muneris ſibi commiſſi. Deſtinatus fuit hic Angelus, non ut Cornelium doceret; ſed moneret, Petrum vocare. Sylveira hîc.

Si quis vobis evangelizaverit, præter id, quod accepiſtis, anathema ſit. Galat. 1. 8. ſed quomodo Paulus audet Angelos anathemate ferire? Angeli ordinati ſunt à Deo in miniſterium: & dum ſuum locum relinquunt, & cathedras aſcendunt, in maledictionem incurrere poſſunt. S. Proclus de recta fide: miniſtrare præceptum eſt Angelis, non dogma componere; & periculoſum nimis eſt ſingulis, non in his, quibus ordinati ſunt, permanere. Sylveira in Matth. 4. q. 24.

§. II.
Sæculares non immiſceant ſe rebus Eccleſiaſticis, & viciſſim.

FEcitque Deus duo luminaria magna. Gen. 1. 16. Ailredus: *luminare majus* Sacerdotium, ut præſit diei, id eſt, ſpiritualibus: *luminare minus Regnum;* ut præſit nocti, id eſt, Sæcularibus. Contra naturam proinde eſt; ſi ſol nocti, ſi luna præſit diei; ſi princeps ad ſpiritualia ſe ingerat; ſi Sacerdos Sæcularium negotiorum tenebris conſcientiæ ſuæ ſerenum obnubilet. Apud del Caſtillo Illat. 230.

Et vocaverunt Philiſtiim Sacerdotes. &c. 1. Reg. 6. 2. Nota: has circa arcam quæſtiones fuiſſe Sacras, & ad religionem pertinentes, adeóque non niſi ad ſacrum tribunal deferendas: ideóque Philiſtiim, cùm eas ſuperiori capite ad *Satrapas* Sæculares Judices detulerunt, graviter errârunt; & à Deo permiſſum, ut peſſimum ab iis conſilium acceperint. Nunc prudenter in commodum ſuum agunt. Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Vide nemini dixeris. Matth. 8. 4. Euſeb. hom. in D. 3. Epiph. præcepit ei, ut nemini dicat: prædicare namque, & Dei miracula populis narrare, Sacerdotum eſt. Leproſus verò, etſi mundus ſit, Sacerdos tamen fieri non debet: quoniam illi ad hoc officium eliguntur, ùt Apoſtolus ait, qui ſinè crimine ſunt. Apud Sylveira hîc q. 10.

Non est tui officii Ozia &c. 2.Paral. 26. 18. Ait azarias Sacerdos volenti sacrificare.

Quando miserunt Judæi Sacerdotes. Joan. 1. 19. Cur potiùs hanc legationem mittunt Judæi, quàm Pilatus, & Herodes? R. Hi Judæi, ùt vult Baronius, erant ex magno Concilio Sanedrin, ubi negotia tractabantur. Cùm autem adventus Messiæ maximè ad fidem, & religionem, spectaret; ideò Pontifices, ac Senes, ex magno Consilio decernunt; ut hæc interrogatio fiat ad Joannem. Pilatus, & Herodes, rebus tantùm sæcularibus intenti. Docemur, ut quisque in suo stet ordine: Ecclesiastici de divinis rebus sint solliciti; & in his Principes Sæculares se non immisceant, Sylveira in Joan. 1. q. 2.

Mitte gladium tuum in vaginam. Joan. 18. 11. ùt vidit Christus, quòd Petrus Sacerdos militem indueret, regemque Pontifex agere inciperet; recondere gladium jussit: quia in illius domo quisque suò fungi officiò; & Pontifex, quæ sunt Pontificis; rex, quæ regis, quæ militis, miles; quæ Sacerdotis sunt, Sacerdos agere debet. Anselmus in Matth 26. datur materialis gladius carnalibus, spiritualis autem ministris spiritualibus. Sed sicut non convenit regibus, quod ad stolam pertinet; sic nec Episcopus, quæ regis sunt, exercere debet: quod quia Petrus quodammodo exercuit, à Domino increpari meruit. Did. Niss. D. 20 Pent.

Chabanus Comes Ludovici XI. Francorum regis copiis præfectus, cùm haud procul Parisiis abesset; missus lustrandi exercitûs gratiâ, à rege est Joannes Ballus Episcopus Eboracensis. Chabanus haud multò pòst à rege postulat, ut sibi Eboras transeundi facultatem concedat. Quid verò, inquit rex, tibi negotii ibidem? Sacerdotes lustrabo, ait, ut emendanda arrigant: nam si Castra Sacerdotibus, militibus Ecclesiæ committendæ erunt. Mesenius l. 3. argut. venâ 1.

§. III.

Officio tuo graviter intende.

Ex Veteri.

Apparuit ei Dominus in convalle &c. Gen. 18. 1. Cur Abrahæ, qui tam sæpe orabat in montibus, & campis, non apparuêre angeli? sed sedenti ad ostium tabernaculi? Zachariæ visus est Angelus. Luc. 1. 11. in templo. Significat, nihil in patrefamilias æquè mirandum, quàm si domui suæ præsit; ùt in Sacerdote plus nihil probatur, quàm si adsit domui Domini; suæ domus non immemor. Sacerdos, si procul sit à domo sua, ab Angelo recreatur; ab Angelis verò invisitur Patriarcha, si sit in ostio domûs suæ. Oliva l. 10. Strom. §. apparuit ei &c.

Dimitte me, jam enim ascendit aurora. Gen. 32. 26. Hanc luctam Jacob exponit Oseas de ejus oratione. c. 12. 4. *flevit, & rogavit eum.* Sed cur præcipit Angelus, ut ab oratione cesset? & ei finem imponat? Jacob amplam habebat familiam. Ut Deum teneat, sat est, noctis silentiò orare; at verò de die rei familari incumbendum. Interlin. hîc *dimitte me &c.* q. d. tempus est, ut ab invisibilibus ad temporalia tractanda descendat. Sylveira in Luc. 2. c. 10.

Cùmque minâsset gregem ad interiora deserti apparuitque ei Dominus. Ex. 3. 1. 2. *Cumque Gedeon excuteret, atque purgaret frumenta, in torculari apparuit ei Angelus.* Judic. 6. 11. 12. 3. Reg. 19. 19. *Elias reperit Elisæum* arantem, & tunc eum vocavit ad prophetandum. Ità & tres fratres Matth. 4. 18. Christus ad Apostolatum vocavit, cùm propris officiis occuparentur. O quantum in Deo servitio proficeremus; si in eo nos tantùm occuparemus, quod muneri nostro convenit; & ad nos non pertinentia negligeremus. Diez. Conc. 3. in festo S. Andreæ.

Locuta est Maria, & Aaron, contra Moysen &c. Num 12. 1. Illa punita leprâ, illò indemni. Sed Cur? Levit. 13. 46. *omni tempore, quo leprosus est, solus habitabit extra castra.* Aaron Sacerdos erat; ac ideo animarum curæ semper invigilare, circuire, conversari, debebat: quòd si autem leprâ punitus fuisset; fungi officiò suò non potuisset. Paoletti s. 11. de S. Marco Evang.

Unumquodque eorum coram facie sua ambulabat. Ezech. 1. 12. hoc est, qui ad bravium contendit supernæ vocationis; nihil, & nullum, respiciat, nisi solum bravium. Noli videre, quid alii agant; sed quid te oporteat agere. Petro ad crucem destinato, sed ad Joannem respicienti ait Dominus: *quid ad te, tu me sequere.* Joan. 21. 22. Ambula ante faciem tuam. Magdalenam nullum vidit in epulo lacrymantem; sed & nullam videbat cum Christo peccatricem. Oliva l. 4. Strom. §. unumquodque eorum. In Ezechielis curru. c. 1. 10. *aliud animal simile leoni, aliud aquilæ, aliud bovi, & aliud homini. Alius quidem sic, alius verò sic.* 1. Cor. 7. 7. Non omnes ad currum aquilæ sunt: unus currum trahat volando, alius arando: bos factus ad laborem, aquila ad volatum. Leo, si rugit, currit; homo, si imperet, trahit. Martha epulum parat Christo, & placet: Magdalena plorat, ut placet Christum. Id. l. 4. Strom. §. Domine, quid me vis facere? Act. 9. 6. *Unumquodque &c.* hoc est, quodque eorum *sibi* attendebat inter eundum, non vicino; ut officio suo, & trahendi obligationi, diligentius attenderet. Si enim homo cæteris longè superior se constrictum bovi attendisset; quis dubitet? quin exasperatus fuisset, injuriam putâsset. Et bos animal tardum, si conjunctum se pernici aquilæ cerneret; malè sentiret de providentia conjugantis. Aquila probro duceret, tardigrado bovi sociari. Did. Niss. D. 13. Pent. §. 5.

Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem Habac. 2. 1. Noli transilire de custodia ad custodiam; sed sisse in loco tuo; & attende, quid tibi, non autem, quid aliis dicatur. Non enim Deus omnibus

eadem

eadem imperat. Isaias nudus incedit, Aaron verò infulatus: David ascendere jubetur ad solium; Jechonias descendere in caveam: Judith triumphando; Job putrescendo, lauream meruêre. Oliva l. 4. Strom. §. unumquodque ante faciem suam &c.

Ex Novo.

Erant enim piscatores. Matth. 4. 18. Nonne satis erat dixisse, eos piscari? plurimi sunt, qui piscantur; sed non sunt piscatores. Locus, ubi Christum expectare debes, & munus tuum, & officium. Diez conc. 3. in festo S. Andreæ Ap.

Vos estis sal terræ &c. Matth. 5. 13. Cur de iis non dicit Christus: vos estis sicut sal? quia tam imbibita, & velut intrinseca, debet esse ratio muneris in ministro, ut explicetur, non tanquam adjacens, sed velut quid transformatum in ipsamet natura, & esse rei. Sylveira hic c. 11. q. 2.

Horâ incensi. Luc. 1. 10. Cùm Zacharias ageret, quod sibi ex officio competebat; & populus clamaret orationibus in auribus Domini, *apparuit illi Angelus Domini.* Sim. Cass. l. 3. c. 1. hic. Quare apparet in templo? Hugo Card. apparuit Angelus illi exequenti personaliter suum officium; ac pro populo oranti. Visione tantâ, tantôque nuntiô, dignus fuit; dum per se ipsum, & non alium, munus suum adimplevit: hoc enim Deo maximè est gratum. Sylveira hic. q. 13.

§. IV.

Officia humilia libenter exerce.

Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam. Gen. 22. 17. Quid splendidius astris? quid arenis vilius? quàm procul à littore maris firmamentum cœlorum est! & tamen Deus eosdem, & stellas esse vult, & arenas. Optat Deus in alumnis suis eam animi magnitudinem; quæ pro Christo, & summa aggrediatur, nec infima dedignetur. Vult te modò adstare fabro, modò cum regibus considere. Magos per stellum Deus vocat; sed ad stabulum: vult accedentes ad se, & sideri simul assuescere, & præsepi. Oliva l. 4. Strom. §. Multiplicabo &c.

Gregem, ipsa (Rachel) *pascebat.* Gen. 29. 9. Tantum certè merebatur sedulæ custodis ovium humile officium, quod illi pater injunxerat, studiosè exequendo; quantum si aliud honorificentissimum munus obivisset. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 26. apud Deum interest; utrùm quis præsit, an obtemperet. S. Greg. Naz. or. 9. quò vocatus est, in eo gradu quisque maneat; etiamsi alioquin præstantiore sit dignus: plus utique laudis habiturus ex eo, quòd præsenti gradui acquiescit; quàm si eum quærat, quem non accipit. Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 2. c. 1.

Audite somnium meum, quod vidi &c. Gen. 37. 6. Hac de causa factum puto, ut Josephi principatus modò in manipulis, modò in sole, & astris, adumbraretur; ut scilicet, qui sideribus cingebatur, paleis stipari non erubesceret. Oliva l. 4. Strom. Multiplicabo &c.

Puer autem erat minister. 1. Reg. 2. 11. Quid agebat? adolebátne incensum ornatus stolâ? an saccô sordidus ligna convehebat? mitrámne, an lucernas, curabat? verrebat pavimentum, an conficiebat thymiama? in throno Dei nec Samuel attendebat munerum varietatem; nec Spritus S. ea distinguit. Servire Deo omnis est dignitas domûs Dei: *erat minister.* Samuel hoc tantùm expetebat, ut Domino ministraret. Quâ autem ratione nec scopas exhorruit? nec thuribula ambiit? audi: *puer autem erat minister in conspectu Domini.* Coram Deo videbat, ejusdem esse dignitatis ligna concidere, & gemmas concinnare: hac unâ Dei præsentis memoriâ hilaris, & impiger reddebatur. Oliva l. 4. Strom. §. Puer autem erat minister.

Lampades ejus lampades ignis, Cant. 8. 6. Dei Spiritus ijs oblectatur, quibus delectatur & flamma: hæc non auro, argentô, gemmis; sed stipulis, fœnô, lignô vilibus, nutritur. Ut intelligas: in te Dei spiritum non residere, si vilia refugis, & splendidis innutris. Oliva l. 9. Strom. §. Lampades ejus.

Vade ad mare, & mitte hamum. Matth. 17. 26. Cur hoc Petro mandatur? piscator erat. Sed si piscatore egebat, præstò erant filii Zebedæi. Cur ergo non Joanni, non Andreæ, sed Petro, id munus delegavit. Ut suspicor: quia c. 16. 19. Petro: *tibi dabo claves regni cœlorum.* Voluit Dominus in eadem manu, & hamum esse, & claves. Oliva l. 4. Strom. multiplicabo.

Venit homo quidam dives ab Arimathæa, Matth. 27. 57. Luc. 23. 50. *erat decurio, vir bonus, & justus.* Joan. 19. 8. *fuit Discipulus Jesu.* Marci 15 43. *nobilis decurio.* Et quid hic dives, vir bonus, discipulus Christi, nobilis decurio, egit? nihil se indignum, dum *corpus Domini unxit.* Joan. 19. 38. 39. Sed cur Evangelistæ tam honorificis eum titulis ornant? Quia, si quando nobilis, dives, illustris, dici debuit; tunc certò, quando ad gloriam Dei hoc opus peregit. Et quoties Christianus quiscunque tale quidpiam pro Deo facit; splendorem suum non obscurat, sed plurimum auget. Did. Niss. D. Sept. §. 5. in domo Dei omnia officia illustria.

Ut cognovit, quòd accubuisset in domo Pharisæi &c. Luc. 7. 37. Non ad caput, sed pedes Christi, accessit. Quis nostrum postremum sibi locum, & munus, in Christi corpore, id est, Ecclesia, deligit? quis non aspirat ad caput, sublimia officia? quis non tabescit in imis? &c. Etquidem Maria caput aliàs unxit, sed longè studiosior in pedes fuit. *Super caput alabastrum effudit.* Matth. 26. 7. in pedes verò seipsam profudit, comam, vas, oculos, labia, capillos, unguenta infudit. Vide quantò se exhibuit proniorem erga pedes,

quàm erga caput Domini. Oliva l. 9. Strom. §. ùt cognovit.

Operabatur: erant enim scenofactoriæ artis. Act. 18. 3. Et hoc miror, jam dignatum Dei alloquiò & visionibus, non pertæsum officii sui; nec fastidisse ostiarii munus; cui patuerant arcana Domini. Paulus in cœlum raptus non erubuit texere tabernacula. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat minister.

§. V.

De promotione ad officia.

TU eris super domum meam. Gen. 41. 40. In Joseph non natalis, non genus; sed sola sapientia, respicitur. Sylveira in Matth. 25. c. 52. talenta distributa.

Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum. Prov. 31. 19. S. Bruno de laud. Ecclesiæ c. 5. t. 3. in hoc Ecclesiæ sapientia manifestatur, quæ tam bene cuncta disponit. Manum suam, id est, eos, qui fortiores sunt, & sapientiores; ad majora negotia mittit; talésque Rectores, & Episcopos, constituit. Digiti verò fusum apprehendunt: quia illis minora negotia committit, qui imperfectiores, minusque periti. Did. Niss. D. 6. Epiph.

Cui nomen erat Joannes. Joan. 1. 6. Quare ante officium ponitur nomen Joannes? Joannes significat gratiam; & in ipso nomine Joannis, ùt ait hîc S. Thomas, significatur idoneitas, & sufficientia ad officium. Et antequam Evangelista scriberet ejus munus, voluit nobis aperire ejus sufficientiam: quia semper priùs est consideranda. Sylveira hîc q. 32.

Officium ab efficiendo dictum putamus, quasi efficium. S. Ambros. Eth. Chri. l. 1. c. 8.

TITULUS VII.
OPERA BONA.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

1. *Manus.*

PSallam nomini tuo altissime. Ps. 9. 3. Psallere est opus manuale: & per hoc intelligitur bona operatio. S. Thom. Aqu. hîc.

Omnes gentes plaudite manibus. Ps. 46. 2. Cùm sit consuetudo luxuriantium, elisis manibus personare, & in aurium jucunditatem per eas melos quodam sinè officiò sermonis exprimere; plausum istum spiritualiter debemus accipere; qualem & filii crucis potuerunt dicere, & nos oportet audire. Plaudunt ergo manibus, qui eleemosynas faciunt, qui ægrotis pro miseratione serviunt, qui aliquod mandatum probis actionibus operantur. Cassiodorus hîc.

Salvavit sibi dextera ejus. Ps. 97. 1. Sæpius diximus, manum actionem dicere; dexteram verò bonam actionem. B. Theodoretus hîc; & addit: dicit autem hominum salutem ejus potentiæ opus esse: immensâ autem benignitate utens suum quæstum hominum vitam ducere.

Levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi. Ps. 118. 48. Levare manus significat bonis operibus occupari. Cassiod. hîc.

Tetigit manum ejus. Matth. 8. 15. Non tangit aurem, non tangit frontem, non tangit aliam partem corporis; sed manum tangit. Proptera enim febricitabat, quia bona opera non habebat. S. Chrysost. hom. 6. in Marcum.

Accepit eum in ulnas suas. Luc. 2. 28. Ad salvationem nostram non sufficit videre Christum, per fidem, sed ipsum recipere oportet in manibus per bona opera. S. Vincent. Ferr. s. de Purif. B. V.

Lucernæ ardentes in manibus. Luc 12. 35. In manibus Sanctorum ipsa bona opera sunt lucernæ. S. Chrysologus s. 24. Lucernæ in manibus opera bona sunt, accensa igne veritatis, & charitatis. Sim. Cas. l. 6. c. 30.

Date annulum in manus ejus. Luc. 15. 22. S. Hieron. annulus est signaculum similitudinis Christi: hoc signaculum in manu datur, quando opera justitiæ Scriptura significat. Apud Fernandium in Gen. 1. sect. 1.

Habentes singuli citharas. Apoc. 5. 8. Citharæ, quæ pulsibus manuum suaviter sonant, aptè opera bona figurant; quæ suis effectibus, quasi quibusdam sonis, proximos ad cœlestem patriam excitant, & invitant. Rich. à. S. Vict. l. 2. c. 3. hîc.

2. *Gressus ambulatio.*

Nostrum ambulare, est bene operari. S. Bonavent. s. 129.

In hac vita, ubi per fidem bene vivendo proficimus, bonorum operum quodamodo passib⁹ ambulamus. S. Prosper l. 1. de vita contempl. Sacerd. c. 1.

Passus eundi ad paradisum sunt bona opera. Si orâstis hodie, jam fecistis unum passum; alium, si dedistis eleemosynam; alium, si audivistis Missam. *Ibunt de virtute in virtutem.* Ps. 83. 8. S. Vincent. Ferrer. s. 4. D. 3. post Octav. Pasch.

3. *Fructus.*

Germinet terra herbam virentem, & lignum pomiferum &c. Gen. 1. 11. Quia hoc dignius est aliis non pomiferis. Sic hominum vera laus non à nobilitate, divitiis, dignitate scientiâ: eloquentiâ; sed à fructibus bonorum operum. Sicut illæ arbores fructiferæ. Judic.

9. 9.

9. 9. regno fructus suos prætulerunt. de Ponte in Cant. 2. §. 3.

Quod fructum suum &c. Ps. 1. 3. boni operis: fructum non solùm germen cogitationis aut florem propositi, aut folia verborum. Hugo Card. hîc.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. id est, juvate me orationibus: *stipate me malis.* ib. id est, munite me bonis operibus. Idem hîc.

Veniat dilectus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Cant. 5. 1. In hortum Dilectus venit, & fructum comedit, quando Christus mentes visitat, & bonorum operum delectatione se satiat. S. Gregor. hîc.

Ortum fecit fructum centuplum. Luc. 8. 8. S. Remigius: semen fructum facit trigesimum; quando bonam cogitationem inducit in animo, sexagesimum, quando bonam locutionem producit in ore: centesimum verò, quando in fructum boni operis exit. apud Sylveira hîc. q. 13.

4. *Filii.*

Qui sunt isti? respondit: filii mei sunt. Gen. 48. 8. O quàm jucundum est, quando Christus respondet, opera nostra esse filios suos. Profectò opera bona, quæ facimus, & nostri filii sunt, & Christi: sed nostri, quasi matris; Christi autem quasi patris. Hugo Card. hîc.

Notas fecit filiis Israel voluntates suas. Ps. 102. 7. Filii nostri sunt bona opera bona; quos per propositum concipimus, per effectum parimus, per consuetudinem nutrimus. Hugo Card. hîc.

Mulier salvabitur per filiorum generationem, si permanserit in fide. 1. Tim. 2. 15. Quæ est hæc mulier? nisi anima, quæ verbum concipit Dei veritatis, & parit opera bona similia Christo: irrationabile enim est existimare de sensibili generatione dictum. Origenes tr. 29. c. 24. hîc.

5. *Vestes.*

Omni tempore sint vestimenta tua candida. Eccl. 9. 8. Hoc est, actiones, & opera; quæ virtutis normam sequuntur; nec non tradita nobis indumenta per lavacri regenerationem: quæ procul dubio candida asservantur per omne tempus, quò à peccatorum sordibus abstinemus. Olympiodorus hîc.

Non habens vestem nuptialem. Matth. 22. 12. Dum vestem audis nuptialem; ne de vestimentis, quibus induimur, id existimes: sed de bonis operibus. S. Ephrem in illud attende tibi ipsi. c. 7.

Sicut vestimenta corpus, sic bona opera protegunt animam. S. Gregor. l. 16. mor. c. 22.

Varia alia.

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam &c. Gen. 27. 28. Toties de rore cœli benedictionem desuper accipimus, quoties per infusionem S. Spiritûs de supernis gaudiis in mente aliquid degustamus. Cùm verò bona opera per corpus agimus; de terrena pinguedine ditamur. V. Beda hom. in Lect. Sabb. D. 2. Quadr.

Sacrificate sacrificium justitiæ. Ps. 4. 6. Vocat opera bona sacrificium justitiæ; quia opera justa placent Deo valde, & per ea Deus honoratur. Bellarminus hîc.

Sumite psalmum, & date tympanum; psalterium jucundum cum cithara. Ps. 80. 3. Sume & tu citharam; ut pulsata spiritûs plectrô, interiorum chorda venarum boni operis sonum edat. Sume & psalterium; ut harmonia dictorum, factorumque tuorum, concinat. Sume & tympanum; ut organum tui corporis spiritus moduletur interior, factisque operantibus dulcis morum tuorum suavitas exprimatur. S. Ambros. l. 6. in Luc. 7.

Exiit qui seminat seminare. Matth. 13. 3. Semina sunt bona opera. S. Bernardus s. 37. in Cant.

Quid est hoc, quod dicitur *vespere, & manè.* Gen. 1. Vespere est finis jam consummati, imò ordinati operis; manè autem incipientis, vel potius ordinandi operis. S. Anselmus in Elucidario.

Jacemus in vitiis, & jacemus oppressi: stamus, cùm bonis operibus erigimur ad profectum. S. Chrysol. s. 54.

Ut parum est, exire de Ægypto, nisi terram promissionis intraveris: similiter non sufficit declinare à malo, nisi bonum feceris. Petrus Cellens. l. de pan. c. 4.

§. II.

Opera vel minima, grata Deo, ejusq; Filio incarnato.

Noli timere Abraham &c. Gen. 15. 1. Notat hæc S. Ambrosius l. 1. de Abrah. c. 1. Deum dixisse, postquam oblata sibi dona à rege Sodomorum contempserat: & subjungit: non est servus ad remunerandum Dominus; & citò promittit; & multa largitur; nè infirmos animos ad dilationem mercedis subeat pœnitentia, contempsisse præsentia. &c. apud de Ponte in Cant. 3. §. 3.

Intuli eam in ærarium regis. Gen. 47. 14. Id est, in cor Patris; ubi Christus mittit opera nostra; ubi, tanquam thesaurus pretiosissimus, custodiuntur. Hugo Card. hîc.

Tenui illum. Cant. 3. 4. O quàm tenet illum, &, ut ità dicam, cogit Fidelium anima; dum beneplacita illi, & accepta, facit. Teneturque operibus virtutis, non manibus armatorum, non divitum pompis, non opulentorum jactantiâ, non elatorum fastu; non gulæ, somni, luxuriæ, invidiæve, morbo laborantium: sed misericordiæ, pietatis, continentiæ, humilitatis, temperantiæ, benevolentiæ, castitate, & precibus rectorum. Philo Carpathius hîc.

Vulnerâsti cor meum - in uno oculorum tuorum &c. Cant. 4. 9. *In uno oculorum, & in uno crine,* se saucium clamat: ut ostenderet; non tantùm sibi grata esse opera magna justorum, sed etiam minima. S. Franciscus Sales. præx. spir. p. 3. c. 35.

Veniat

Veniat dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. 1. Ad quos, & quales, fructus edendos horti sui, hoc est, Ecclesiæ gentium, & cujusque Fidelis animæ, invitetur à sponsa sponsus; ipse per se declarat in Evangelio, dum dicit: Joan. 4. 34. *meus cibus est &c.* hoc est, ut quamplurimos ad me convertam, meosque discipulos faciam, & amicos, omnes in me credentes: quorum bona opera tanquam fructus suavissimos virtutis sponsus edit, hisque maximè lætatur. Philo Carpathius hic. *In hortum dilectus venit, & fructum comedit.*

David autem rex. Matth. 1. 6. Cur David solus nominatur *rex?* quia regnum propriô suô labore comparavit. S. August. l. 1. de mirabilib. Script. c. 30. *David autem rex*, ait, *genuit Salomonem;* cui non additur, regem, cùm Salomon patris regnô teneret majus imperium. Sed ex hoc intelligitur; patris sui David regnum Salomon hæreditariô jure possidere, ad David honorem regni plus pertinere.

David obtinuit regnum ex operibus; Salomon hæreditate: & apud Deum honos non ex hæreditate, sed ex meritis comparatus, excellit. Sylveira hîc q. 26.

Alii cædebant ramos de arboribus. Matth. 21. 8. Quot bona opera propter Christum facis, tot eum ramis honoras. S. Bonaventura s. 2. D. Palm.

Fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. Luc. 5. 29. Qui domiciliô Christum recipit internô, maximis delectationibus exuberantium pascitur voluptatum. Qui suâ domô recipit Christum, convivium magnum exhibet, hoc est, bonorum operum spirituale convivium S. Ambros. l. 5. hîc.

Sitio. Joan. 19. 28. Manducare volebat, quando poma quærebat in arbore. Quid esurivit quid sitivit Christus; nisi bona opera nostra? In illis enim crucifigentibus, & persequentibus, quia nulla opera bona invenerat, jejunabat. Nam quale jejunium ipsius fuit; qui vix invenit unum latronem, quem in cruce gustaret. S. August. conc. 2. de parte Ps. 34.

Minima largè remuneratur. Vide Liberalitas §. 10.

§. III.

Opera spontanea Deo gratiora.

Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. Eccl. 24. 20. Plin. l. 12. c. 15. myrrha arbor bis per annum inciditur. Sudat autem sponte, priusquam incidatur; quæ vocatur stacte, sive lacryma myrrhæ; eaque myrrha est præstantissima.

Ite in civitatem ad quendam. Matth. 26. 18. Nomen non exprimitur, sicut Magdalenæ, & Marthæ. Joan. 12. 2. quia illæ non rogatæ, hic rogatus, excepit. Sylveira hîc q. 4.

Angariaverunt ut tolleret crucem Jesu. Matth. 27. 32. Lucas ait. c. 23. 26. *imposuerunt illi crucem portare post Jesum.* Joannes autem c. 19. c. 17. *bajulans sibi crucem.* Utri credemus? unus Simonem portâsse crucem ait, alter Christum. Matthæus dubium solvit: *Angariaverunt &c.* S. August. s. 34. ad Fratres in eremo: qui bona faciunt coactè, Deo non sunt accepti; & Simoni Cyrenæo, quem Judæi angariaverunt, ut crucem Christi portaret; optimè comparantur. Ecce enim Simon Cyrenæus portat cum dolore; quia non libenter portat, angariatur invitus est, coactus. Quia non libenter tulit, censendus est non tulisse. Paoletti in festo Purif. B. V.

Non quæro voluntatem meam. Joan. 5. 30. Non est opus meritorium, nisi fuerit voluntarium: & quantò opus sit animo promptiori voluntate, tantò est Deo acceptius, & præmii amplioris: eò quòd Deus respiciat affectum potius, quam effectum. Dion. Carth. hîc.

§. IV.

Motiva varia ea exercendi.

Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Ps. 31. 1. Peccata tegimus, cùm bona facta malis actibus superponimus. - Quamlibet enim Sancti viri adhuc in hac vita sunt; habent tamen, quod ante Dei oculos operire debeant. S. Gregor. hom. 1. in c. 1. Ezech.

Da partem septem; partem quoque dato & ipsis octo &c. Eccl. 11. 2. Modestè, inquit, vive in præsenti sæculo, & thesauriza tibi per operum bonorum executionem, quæ ad futuræ vitæ bonum pertineant; atque ità partem ipsis septem dato, & ipsis octo. Olympiodorus hîc.

Murænulas aureas faciemus tibi. Cant. 1. 10. Tota erat in oculis, in odore, & in meridie, sponsa; hoc est, cordis tantùm intenta victimis, operum hostias negligens. Ægrè hanc sterilitatem operum in sponsa sua passus sponsus: compturus proinde illam; aureas facturum se dicit murænulas manibus: ut sciat, gratiora Deo gesta fore, quàm vota: & mercedem uberiorem operibus refundi, quàm affectibus; labori manuum, quàm osculo. Oliva. l. 1. Strom. §. Murænulas &c.

Voca operarios. Matth. 20. 8. Cur paterfamilias per se non reddit mercedem operariis, sicut per se eos ad vineam conduxit? Negotium laboris, & meriti, utpote rem majoris ponderis, per seipsum exequitur: illius verò mercedem, ut quid inferius, procuratori suo committit. Pluris æstima, laborare pro Deo, quàm præmiari. Sylveira hîc q. 13.

Arma nostra sunt, qui nos Salvator instruxit, oratio, misericordia, atque jejunium: jejunium enim meliùs quàm murus tuetur; misericordia faciliùs liberat, quàm rapina; oratio longiùs vulnerat, quàm sagitta. S. Ambros. 86. apud Naxera in Jos. 6. §. 11.

Omni tubâ clarior est per opera virtutum exhibitio: & ipsa luce splendior est munda vita; licet innumeri sint, qui calumnientur. S. Chrysost. hom. 6. in Matth. 5.

Nihil boni facere, hoc ipsum est malum facere. - quid enim proderit, dic quæso, spinas omnes excidere; si bonum semen jactum non fuerit? Idem s. 16. in ep. ad Ephes.

Si parum laboraveris, parum accipies; si verò multum operaberis, multa te merces manet:

net: in tui ipsius commodum curris. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 1.

V.

Opera præferuntur verbis.

Num. 1.

De Deo, & Christo Domino.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. Nota: verbum creandi, & operandi, primò esse positum, antequam Deus loqui, & dicere, dicatur: primò dicitur *creavit*, deinde *fiat lux*. S. Ambros. s. 76. si non loquimur verbis DEI gloriam, factis exequamur ejus gloriam; quoniam dictis facta priora sunt. Apud Fernandium hic. *In principio &c.* Origenes, & alii legunt: *in Verbo creavit Deus.* unò verbò amore hominis omnia condidit. Sylveira in Joan. 15. q. 12.

Gloria Dei est, celare verbum. Prov. 25. 2. S. Hieronymus hic: gloria Domini in carne apparentis est, Humanitatis suæ infirmitatem magis, quàm Divinitatis æternitatem mortalium oculis ostendere; & se potiùs operum miraculis, quàm apertis assertionibus, Dei Filium fateri. Unde multò sæpius in Evangelio filium se hominis, quàm Filium Dei appellare consuevit. Mendoza in 1. Reg. 11. Sect. 4.

Renuntiate Joanni, quæ vidistis. Matth. 11. 4. Testimonium, quod à rebus trahitur, certius est, quàm verborum, & absque ulla suspicione. S. Chrysost. hom. 37. in Matth. Calidior est lingua operum, quàm verborum; & efficacior responsio in ostentatione virtutis, quàm in probatione sermonis. Sim. Cass. l. 3. c. 3. Re, non oratione, dat responsa. S. Basil. Seleuc. or. 34.

Non respondit ei verbum. Matth. 15. 23. Parùm solet loqui, qui multum solet operari. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 12. Obs. 8.

Non respondit ei ad ullum verbum. Matth. 27. 14. Respondit tamen operibus eclypsi solis, tenebris, terræ motu, petrarum scissione. S. Ambros. l. 10. in Luc: illud præstantissimum, quòd maluit se regem probare, quàm dicere. Sylveira in Joan. 11. c. 35.

Potens in opere, & sermone. Luc. 24. 19. Bonus ordo: præcedant sermonem opera, ut efficax sit. Sylveira hic l. 9. c. 3.

Exempla alia.

Ex Veteri.

OBsecro Domine, non sum eloquens ab heri. Ex. 4. 10. Non semel cum Deo jam locutus fuerat Moyses; neque unquam causatus, quòd impediriore esset linguâ. Cùm ad hominem regem orator mittitur, balbutiem prætexit, per quam id muneris rectè curare non possit. Itáne verò, ut Pharaoni loqueretur, promptam linguam requirebat; apud Deum ei opùs non erat? Noverat Moyses Dei ingenium; noverat, quàm parum apud eum lingua valeret; noverat, illi manuum vel unicam, vel præcipuam esse rationem; opera potissimùm ab eo spectari. Did. Niss. D. 8. Pent.

Ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris linguæ sum. Ex. 4. 10. Si Deus Moysi dedit tantam potestatem, cur non dedit etiam expeditam linguam? Erat multa, & magna operaturus; ideo, debebat ut esset tardioris linguæ, & non multorum verborum. Sylveira c. 22. in Luc. 11. q. 1.

Dicit Dominus: in hoc scies, quòd sim Dominus. Ecce percutiam virgâ, quæ in manu mea est &c. Ex. 7. 17. At quæ manus hæc? nónne Moysis? ita planè. Cur ergo Deus manum suam vocat? Respondet Cajet. Manum Moysis appellat Deus manum propriam: quia jam eum constituerat Deum Pharaonis. Erat ergo manus Moysis manus Dei, propter admiranda opera, quæ patrabat. Deus vocatur Moyses; non quòd eloquens, sed quia erat vir operum: elegantiùs quidem loquebatur Aaron; at diviniùs operabatur Moyses. Fernandius in Gen. 1. Sect. 1.

Quid clamas ad me? Ex. 14. 15. Cujus vox audita ad mare rubrum? an populi clamantis voce? an Moysis operibus? S. Ambros. s. 14. in Ps. 118. Sonum ejus non audio, vocem ejus agnosco: silentium ejus lego, clamorem ejus in operibus deprehendo. Clamabat populus, & non audiebatur; tacebat Moyses, & audiebatur. Oliva t. 1. conc. 5.

Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Ps. 1. 3. Arborum non una fœcunditas: nam aliæ alternis annis germinant, ùt medica, & cytria: aliæ annis singulis, ùt vitis: aliæ bis in anno; ùt thus, & myrrha. Vidit Joannes his feraciorem arborem, quæ singulis mensibus fructibus abundabat. Apocal. 22. 2. *lignum vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos.* Ex his, quas debet arbores referre lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum? nullam. quo enim Ecclesiæ arbores insitæ sunt cruci, & Christi cruore rigatæ; nullò non tempore fructum ferre debent. Sic enim S. Paulinus ait ad Desiderium: omni tempore sit maturus illi, cum quo vel in quo, mansurus est sinè tempore. Id præstitit S. Bernardus: Prudentia & contemplatio in tyrone, nonne imago autumni in vere est? ille inter æstus curarum orat; nos neç in otio. Ille, dum contemplatur, lacum non videt, & transit; nos, dum oramus, procul à lacu sumus, & tamen nihil videmus, nisi lacus, urbes, maria, alpes. Paulus ut placidiùs contemplaretur, raptus est in tertium cœlum; Bernardus equitare potest, & meditari: & quâ cordis tranquillitate inter sidera, & ipse non caret inter fluctus curarum. Oliva l. 3. Strom. §. erit tanquam lignum &c.

Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversùm me. Ps. 38. 2. Ut coronaretur triumphis, abstinendum verbis censuit. Aptior militum latera ambientium custodia, quàm oris taciturnitas contra inimici adsultus videbatur; & David totus est in oris silentio. O bene! quia egregiis factis est opùs, David verbis licentioribus parcit; linguam frœnat, ut manus roboret. Naxera in Jos. 7. §. 10.

Laudent eam in portis opera ejus. Prov. 31. 31.

Ex Novo.

Venimus adorare eum. Matth. 2. 2. Cur solam exprimunt adorationem? munera tacent? Hugo Card. Magi plus habuerunt in opere, quàm sermone dixerunt; quia veniebant adorare: & non solùm adorant, sed munera offerunt.

Tetigit fimbriam vestimenti ejus. Matth. 9. 20. Plus apud Deum impetrat opportunitas operum, quàm importunitas verborum. Marci 5. 22. 23. Jairus multis orat: *filia mea &c.* serò accipit responsum. Mulier plena modestiæ accedit ad fimbriam; fluxus sanguinis sistitur. Interim filia Jairi moritur. Mulier clamat operibus, ore silet. Princeps multis verbis orat, & de morte filiæ nuntium accipit, gratiæ donantur tacentibus, negantur loquentibus. Oliva t. 1. conc. 5.

Bonum est nos hic esse. Si vis, faciamus &c. Matth. 17. 4. Præstantiam, & bonitatem divini spectaculi laudat simplici, & unicô, verbô, dicens: *bonum est.* Cur tam paucis verbis? cur non majora dicit? Parcit Petrus verbis, ut operam suam impendat: sciens Dei gloriam non extolli verborum laudibus, sed factis. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 18.

Quid faciendo vitam æternam possidebo? Luc. 10. 25., id est, quibus operibus promereri potero, & sortiri, beatitudinem æternam? Sciebat enim, quòd non loquendo, sed operibus virtuosis insistendo, obtineatur felicitas. Dionys. Carthus. hic.

Quid faciam? Luc. 16. 3. Potiùs cogitabat, *quid faciam?* quàm quid dicam? sciens; quòd apud justum, & infallibilem, judicem plus valeant opera virtuosa, quàm verba pulchra. Id. hic. *Non in sermone est regnum Dei, sed in virtute.* 1. Cor. 4. 20.

Ostendentes ei tunicas, & vestes, quas faciebat illis Dorcas. Act. 9. 39. Cur advenientem Petrum nemo rogat pro suscitanda Tabitha, sed tantùm ostendunt vestes, & tunicas, quas eis faciebat? quia efficaciùs urgebant Apostoli benignitatem ostensô opere, quàm lacrymarum voce. Obmutescat oris loquela, cùm opera clamant. Sylveira hic. q. 33

Veniam, & cognoscam, non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem &c. 1. Cor. 4. 19.

Num. 3.

Sententiæ Biblicæ, & Patrum.

Nunquid possum deserere dulcedinem meam, fructus q. suavissimos. Judic. 9. Ficus non floret, nec ullis speciosis ornamentis se ostentat; sed fructum edit dulcissimum. Unde repræsentat eos, qui pauca dicunt; sed multa, magnaque faciunt. Cornelius hic.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei &c. Matth. 20. 21. Domino libellum supplicem per os matris offerunt; accipiunt responsum; primas sedes concedi solùm Candidatorum operibus, quas credebant se his precibus obtinere. Mutate voces in labores, patientiam. *Potestis bibere calicem?* Evangelii gratiâ patriam, propinquos, chara omnia deserere? Oliva t. 1. conc. 5.

Res semper æstimo verbis esse præstantiores. Dictio est tanquam vestis in corpore; res autem sunt carnes, & nervi. Clem. Alex. l. 1. Strom.

Qualis sermo, talis est vita. Arbor autem cognoscitur ex fructibus; non ex floribus, & foliis, ac ramis. Id. l. 3. Strom. verba se in modum habent foliorum, opus autem instar fructûs. S. Ephrem. de perfectione Monachi.

§. VI.

Opera pauca, ubi multa verba.

Respondit, omnis populus simul: cuncta, quæ locutus est Dominus, faciemus. Ex. 19. 8. Grandis pollicitatio instabilitatem eorum velut præmonstrabat. Did. Niss. D. 2. Epiph.

Præceperat Josue populo dicens: non clamabitis, neque audietur vox vestra, neque ullus sermo ex ore vestro egredietur. Jos. 6. 10 & 21. Sæpius præceptum replicat, quia interesse ad victoriam silentium noverat. Nec opinio fefellit. *Ceperunt civitatem, & interfecerunt omnia, quæ in ea erant.* v. 20. 21. Non multò post Hai oppidum expugnare tentant; sed statim terga vertentes percussi sunt à viris urbis Hai. Quâ causâ? quia Jericho oppugnantes verbis abstinuerunt: Hai invadentes grandiloqua, ac superba verba jactârunt. *Non ascendat*, inquiunt exploratores, *omnis populus, sed duo, vel tria millia, virorum pergant, & deleant civitatem: quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos?* Jos. 7 3.

De somno consurgens dixit in animo suo: egrediar sicut ante feci &c. Judic. 16. 20. S. Ambros. ep. 70. tacenti ad opera agilitas aderat; loquenti autem nec vigor, nec gratia manebat Apud Escobar t. 1. Coll. Chr. l. 12. obs. 8.

Non concidat cor cujusquam in eo: ego servus tuus vadam, & pugnabo adversus Philistæum. 1. Reg. 17. 32. Armorum imperitus duellum non timet, quia gigantem supra humanæ naturæ terminos se efferentem plus tumore, quàm corpore, vidit. Imbecilla futura opera credidit, cujus superbas minas audivit. Quæ hujus audaciæ causa? S. Basilius Seleuc. or. 15. aderat Goliath altum vociferans. Non timuit vociferantem, quia haud falsus putavit imbellem. Primô ritu prosternitur, qui canibus victos hostes promittebat superbus. Naxera in Jos. 7. §. 10. Sæpe imbecilliora sunt opera, cujus grandiora sunt verba.

Sit sermo vester est, est; non, non. Matth. 5. 37. Ideò bis dicitur, *est, est, non, non*: ut, quod ore confirmas; operibus probes; & quod verbô neges, factis non confirmes. V. Beda l. 1. hic.

Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine,

mine, intrabit in regnum cœlorum &c. Matth. 7. 21. Invocat Deum, qui corde, ore, & opere, Dominum confitetur. Unde non, qui bis, sed qui ter dicit Domine, Domine, Domine, invocat; & omnis talis salvus erit. Joelis 2. 32. *omnis, qui invocaverit nomen Domini, salvus erit.* Hugo Card. in Matth. hîc. Omnes Christiani dicunt, Domine, Domine, corde credendo, & ore loquendo; sed non *faciunt* opere, obediendo: ideo oportet ter dicere Domine; & sic per obedientiam habebimus regnum cœlorum. S. Vincent. Ferr. s. 2. D. 4. post octav. Paschæ.

Sequar te quocunque ieris. Luc. 9. 57. S. Chrysol. s. 19. ad omnia posse sequi, quis promittit? Dixisset cautiùs: sequar te, quocunque jusseris; humaniùs certè, quòcunque volueris. Aderat ibidem alius, qui nec verbum loquebatur; cui Christus v. 59. *sequere me.* S. Ambros. s. 3. de Sanctis cur ergo, cùm ab altero interpellatus fuerit, ut, quocunque iisset, religiosi servitii causâ sequeretur eum; alteri magis dixerit, qui eum sequi cunctabatur, *sequere me*: &, priore spretô, atque despectô, alium potiùs tacentem delegerit? Respondet: eum elegit, non qui verbis promptus, devotione piger; sed qui est linguâ tacitus, menteque devotus. Plinius: qui celeriùs fari cæpere, tardiùs ingredi incipiunt. Natura confirmat, quod dico: dico: quorum solutior ad loquendum properat lingua, ij impeditioribus pedibus, & remissioribus manibus. Did. Nisi. D. 2. post Epiph. §. 5.

Implete hydrias aquâ. Joan. 2. 7. Ab eo, qui pauca loquitur, multum expecta: verum de illo, qui multum garrit, nihil tibi promitte. Quàm paucis verbis ad hoc miraculum utitur Christus: *Implete hydrias aquâ*, inquit, nec quidquam ampliùs. Id. ib.

Domine, video, quia propheta es tu. Joan. 4. 19. Jam tertiò eum Dominum vocat. v. 11. *Domine, neque in quo haurias, habes.* v. 15. *Domine, da mihi hanc aquam.* & v. 19. *Domine, video &c.* Fatuæ bis solùm dicunt. Matth. 25. 11. deest tertium Domine. Gregorius, & Hilarius: fide, & spe, bis dicunt Domine, Domine: & quia non habuerunt charitatem, non valuerunt tertiò dicere, Domine. Gregorius, & Hilarius: fide, & spe, bis dicunt Domine, Domine: & quia non habuerunt charitatem, non valuerunt tertiò dicere, Domine. At Samaritana fide credidit Prophetam, & Messiam; spe speravit aquam vivam; charitate cucurrit ad civitatem, & omnes traxit ad Christum: & ideo meruit ingredi ad nuptias Agri. Sylveira hîc.

§. VII.

Opera supererogatoria suadentur.

Puella, cui dixero- & illa responderit, bibe, quin & carmelis tuis dabo &c. Gen. 24. 14. Servus Abrahæ petiit signum à Domino, ut cognosceret illam esse, quam elegerat uxorem Isaco; quæ plura faceret, quàm ipse postularet. Sic est præcipuum signum, quòd illas animas eligit Deus in sponsas Unigeniti Filii sui: quæ, non contentæ facere, quod ab eis petitur; multò plura faciunt. Diez D. Palmar.

Abjicite deos alienos &c. Gen. 35. 2. Fecerunt; & insuper inaures obtulerunt: nè minùs pietas faceret pro altari Domino constituendo, quàm fecerat pro vitulo conflando amentia: *dederunt ei omnes deos alienos, quos habebant; & inaures, quæ erant in auribus eorum.* Rupertus l. 1. de consilio c. 16. non contenti facere, quod præceptum est, ultrò sese extendunt ad illud, quod præceptô majus, & amplius est. Naxera in Jos. 21. §. 15.

Fecerunt ergo filii Israel, sicut præcepit eis Josue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides. Jos. 4. 8. sed Josue v. 9. *alios quoque lapides posuit in medio Jordanis alveo, ubi steterunt Sacerdotes, qui portabant arcam fœderis. - in illo die magnificavit Dominus Josue coram omni Israel.* v. 14.

Dixerunt Moysi: plus offert populus, quàm necessarium est. Ex. 36. 5. Abulens: Populus ad Deum valde affectuosè movebatur, & faciebat, quod DEUS mandaverat, & aliquid ultrà.

In viis justitiæ ambulo, in medio semitarum judicii. Prov. 8. 20. Virginem festinantem ad templum quæris? frustrà quæris, si non quæris eum in viis justitiæ. Nota: non in via justitiæ ambulat, sed in viis. id est, sunt, qui justitiæ unam solùm viam esse putent. Quæ sunt semitæ? ea Sanctimoniæ opera; quæ tibi non justitia, sed fervor deligit, & præscribit. Nisi ultra leges tuas aliqua tibi imperes, non ambulas in semitis. Adverte tamen: priùs ambulandum in viis justitiæ; & deinde in semitis judicii. Primò imple, quæ cæteri agunt, quæ tibi religio indicit: mox, cùm ea expleveris, silicet, singularia perfice, quæ tibi fervor suadet. Oliva l. 4. Strom. §. in viis justitiæ &c.

Docebit nos vias suas; & ambulabimus in semitis ejus. Is. 2. 3. Oleaster hîc: Dominus vias docet; sed ipsi in semitis ambulant: quoniam multa, præter leges, homines inspirati fecerunt, quæ consilia dicuntur, & arctiora legibus sunt.

Si vis perfectus esse &c. Matth. 19. 21. Acceptior est Christo, & toti cœlesti curiæ, ille, qui non solùm contentus mandatorum custodiâ; sed in ampliora suspirat; & operibus nititur ad majora; quàm is, qui solùm graditur illorum suavem viam, cum quibus teneri, possiderique, possunt divitiæ, honores, & potentatus; & commercia exerceri, & participare conjugio. Sim. Cass. l. 9. c. 46.

Non accepistis spiritum servitutis &c. Rom. 8. 15. Servitute depositâ in libertatem filiorum transivimus. Sed quæ differentia servitutis, & libertatis? Servi intrà legum præscripta toti continentur: non sic filii; qui sic patrem legislatorem amant, eâque libertate leges amplectuntur; ut minimè intrà earum observantiam concluſi, ulterius quid intendant, & etiam faciant. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. § 3.

§. VIII.

Tu ipse operare, non per alium.

Ex Veteri.

NArratur Gen. 1. creatio elementorum. Terræ Gen. 1. 1. *in principio creavit Deus cœlum & terram.* Aquas v. 7. Ignis, juxta multorum sententiam, cùm dixit v. 3. *fiat lux.* de aëre nulla fit mentio. Aër lucet, non propriâ, sed emendicatâ à sole luce: aquam emittit in nubibus ex mari: intonat exhalationibus terræ: adeo nihil habens sui expressione indignus videtur. Sylveira Addit. in Matth. 6. 29.

Ipse ad armentum cucurrit &c. Gen. 18. 7. *& tulit inde vitulum*, dum Dominum excepit hospitio. Sed Gen. 24. 2. Agens de uxore filio quærenda famulum mittit. Ubi S. Chrysost. cùm Abraham peregrinos vellet excipere, per se hoc officium præstabat; cùm autem nuptias facturus fuit, servum adhibuit. Cur hoc? quia peregrinorum exceptio ad æternam salutem attinebat, juxta illud: *hospes eram &c.* Escobar. t. 1. mir. Chr. l. 3. obs. 3. Sect. 2. Contemplatus in paupere Deum, ipse currit ad ministerium immediatè. Idem Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 10. obs. 4. Cucurrit, nè quis alius charitatis officium præriperet. Lypoman. Nec bonum, quod exercebat, per alios minuit: sed, quasi prædâ repertâ, humanitati solus incubuit; ipse vitulum portavit &c. S. Hieron. ep. 26.

Voce meâ &c. Ps. 3. 5. Non alienâ tantùm: contra quosdam, qui semper petunt orationes aliorum, & ipsi nec orant, nec faciunt, quare impetrare mereantur. Similiter contra quosdam; qui nunquam voce suâ clamant in Ecclesia, sed tantùm Voce. Hugo Car. hîc.

Ego ad Deum clamavi. Ps. 54. 17. Ego non per Vicarium: sicut Canonici, qui per Vicarios cantant; & fortè per Vicarios salvabuntur. Idem hîc.

Date ei de fructu manuum suarum. Prov. 31. 31. Aliorum bona in meritum gloriæ nemini accedunt; sed unicuique datur de fructu manum suarum. Et qui non laudatur ex propriis, ex alienis sordescit. Sim. Cass. l. 6. cap. 30.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. Prov. 20. 4. Cogetur mendicare in egestate decoquentis Judicii, seu in claritate Sanctorum. Sed non dabitur ei de laboribus aliorum, ut refocillet animam suam; neque de aliorum victoria susciplet ipse coronam. Sed nec justificabitur de justitia in labore agentiam vitam suam: nam scriptum est, *juxta opera manuum suarum retribuetur ei.* Prov. 12. 14. Et Prov. 31. 31. *date ei de fructu manuum suarum*; non alienarum: *& laudent eum in portis opera ejus*, non aliena. Sim. Cass. l. 8. c. 49.

Vir respiciens in mensam alienam, non est vita ejus in cogitatione victûs: alit enim animam suam cibis alienis. Eccl. 40. 30. Syrus: *qui sperat in mensam alienam, nemo reputavit vivum.* Christianus, qui meritis præsidit alienis; qui spem suam in pœnitentiis &c. aliorum positam habet, neque ipse collaborat; non est vita ejus in cogitatione victûs, non ille cogitat salvari: aut, si cogitat, stultè, & malè præsumit. Did. Niss. Vit. Abr. l. 10. c. 4.

Ex Novo.

Nisi abundaverit justitia vestra plus quàm Scribarum, & Pharisæorum &c. Matth. 5. 20. Cur dicit *justitia vestra?* Pungit hoc Scribas, & Pharisæos, qui scelerati maximè de suo patre Abraham gloriabantur. Matth. 3. 9.

Patrem habemus Abraham. Et Joan. 8. 33. *semen Abrahæ sumus.* & v. 39. *Pater noster Abraham est.* Ideo ait, *justitia vestra.* q. d. non intendam alienis meritis, sed vestris operibus, Sylveira hîc q. 4.

Nec Salomonin omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Matth. 6. 29. Hugo Card: quia in Salomone vestes fuerunt alienæ; in liliis verò propriæ vestes, quas natura dedit eis. Infelix, qui nihil habet ex propriis; sed alienis vult ornari Sylveira hîc.

O mulier, magna est fides tua. Matth. 15. 28. Cur Christus non annuit petitioni pro muliere, sed solùm ejus precibus? Euthym: considera, quomodo, cùm Apostoli pro ea deprecati fuissent, nihil effecerint. v. 23. ipsa potiùs, perfecit. Hinc enim docemur, quòd Deus mavult nos pro nobis ipsis obsecrare. Sylveira hîc q. 15.

Quinque fatuæ. Matth. 25. 2. Fatuitas est, de aliena justitia in conspectu Domini patrocinium quærere; qui solùm judicabit ex propriis: ut nemo ex aliena, sed ex sua damnetur nequitia; nullus de alterius, sed, per misericordiam Dei, de propria justitia coronetur. *Date nobis de oleo vestro.* id est, oramus vestris meritis adjuvari, quibus propria defuerunt. Sim. Cass. l. 6. c. 28.

Patrem habemus Abraham. Luc. 3. 8. Nemo confidat in prædecessoris justitia, si sibi dominatur iniquitas: nemo sibi de sanctitate alterius blandiatur; sed ipse velit se in virtutibus exercere. Ut incunctanter affirmem: nec Christi misericordia, & omne meritum ejus, ac etiam totius Sanctæ Ecclesiæ suæ, opem non potest hominibus ferre; nisi ab iniquitatibus resipiscant; & quantum permittitur, dignos pœnitentiæ fructus agant. Proinde Joannes hanc præsumptionem interimit, ut filiis merita paterna subveniant: quoniam filii Abrahæ non computantur in semine, sed in fide, ac in imitatione morum, & directione virtutum. Sim. Cass. l. 3. hîc.

Lacrymis cœpit lavare pedes ejus. Luc. 7. 38. Cur Magdalena lavat pedes Christi non aquâ, sed lacrymis suis? Drogo Ost. c. 1. de Pass. ad lavanda sui Domini vestigia, non alias, quàm oculorum suorum undas attulit, capillis suis pro linteo usa est. Tum verò ubi affectus vehementior incanduit, & uberavit; carbo lacrymarum imbre responsus fortiùs exarsit. Non ex alio fonte, quàm ex propriis oculis, aquam vult haurire. Perfectus amor totum præstare solus, nullam alteri partem patitur impertiri. Sylveira hîc. q. 13.

Quis

Quis vestrûm habebit amicum &c. Luc. 11. 5. Cur non mittit alium? & quidem mediâ nocte? In salutis negotio non depende ab alio; sed ipse per te age omnia necessariâ, & utilia. Baeza t. 3. l. 15. c. 3. §. 2.

Lucernæ ardentes in manibus vestris. Luc. 12. 35. Lumen ante te, non à tergo feras; si videre cupis, quâ viâ gradiaris; Sunt multi, qui totâ vitâ nec buccellam panis eleemosynas erogari. Lumen ante te porta, id est, fac bona opera in vita, non à tergo. Mors vitam sequitur; & ità morieris, ùt vixeris. Stella hîc.

Ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. Petrus Cellens. de pan. c. 25. plenam itaque manum sanguine Redemptoris, non extremum digitum in aqua tinctum, exposcat conscientia de gravibus confitentis: nec alterius tamen, sed propriô digitô velit movere, & amovere pœnam; quam, malè animum movendo, sibi admovit. Apud Baezam t. 1. l. 5. c. 2. §. 5.

Vade ad natatoria Siloe, & lava. Joan. 9. 11. Potuisset Dominus Discipulum mittere, qui ex Siloe aquam afferret ad oculos mendici diluendos; sed cæcum ad ipsum fontem mittit: ut doceret, propriæ salutis nullam particulam alieno ministerio relinquendam; negotii æterni ab unoquovis curam habendam. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 3. S. 2. Obs. 3.

Cùm accepisset linteum, præcinxit se &c. Joan. 13. 4. Theophylactus: linteô præcingitur ipse, omnia faciens, lavans, & extergens; mittit item aquam, hoc & ipse faciens, & non aliis committens. Apud Sylveira in Luc. 7. q. 13.

Venit Nicodemus ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. Joan. 19. 39. Magna fuit unguenti istius copia. Et licèt hæc fecerit ille, nihilominus *Maria Magdalenæ, & Maria Jacobi, & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent JEsum.* Marci 16. 1. Petrus Abaylardus ep. 7. paraverunt aromata; nec satis videlicet habentes aromata Nicodemi, nisi adderent & sua. Did. Niss. Vit. Abr. l. 10. c. 4.

Magdalena non dicit, dicitô mihi, *ubi posuisti eum*, & affer; sed, *ego eum tollam.* Joan. 20. 15. Non refugio laborem, non quæro alienas manus. Baeza t. 1. l. 5. c. 2. §. 5.

Mittebant coronas suas. Apoc. 4. 10. *Habent phialas aureas plenas odoramentorum.* Apoc. 5. 8. Cur mittentes coronas, non etiam effundunt phialas? Coronæ erant propriæ ait Andreas Cæsar; at phialæ *orationes Sanctorum.* Hinc Deum honoraturi non offerunt aliena opera, se propria merita. Sylveira hîc.

Vocem, quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Apoc. 14. 2. Nullus in cœlo auditur cum instrumento non suo. S. Bernardus in Apolog. in Guilielm. væ citharis citharizantibus, non ùt illi de Apocalypsi, *in citharis suis*, sed verè, ùt hypocritæ in alienis. Suspecta tibi sit spes illa, quâ adeò alienis precibus, & laboribus, fidis; ùt nullum laborem proprium exhibeas. Meliore usus consiliô Abraham: locum ille sepulturæ etiam gratis oblatum pactâ emit pecuniâ. Gen. 23. 13. Meritò non alienis, sed in suis, volens habere sepulchrum. Qua de causa, quia sepulchrum pertinebat ad requiem æternam; & novit sapiens vir, quàm parum ad æternitatem prosunt, quæ ex alienis, & non propriis sunt. Baeza t. 3. l. 14. c. 11. §. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Pensandum est: quòd tutior sit via, ùt bonum, quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat ipse, dum vivit, per se. S. Gregor. dial. l. 4. c. 58.

Non fidamus Patrum virtutibus. Sed, etiamsi celebrem habeas parentem; non putes tibi illud ad Salutem sufficere, aut ad honorem, & gloriam; nisi & moribus illi cognatus sis. S. Chrysost. s. 19. in c. 11. ep. ad Rom.

§. IX.

Pro uno opere, quod nequis agere, substituere aliud.

Ex Veteri.

ARietem assumens obtulit holocaustum pro filio. Gen. 22. 13. Si vires non suppetunt ad jejunandum, mortificationes &c. extende manus ad eleemosynas. &c. Si nequis corporales; impende spirituales. Naxera in Jos. 13. §. 16.

Iste Deus meus, & glorificabo eum. Ex. 15. 2. Hebr. *tugurium ei faciamus.* Ex viridibus scilicet ramis, & floribus; cum templum in deserto erigere nequeamus. Did. Niss. D. 1. Pent. §. 3.

Et nunc divide terram. Jos. 13. 7. Putares, post tot ab hostibus reportatas victorias, Josue otio honesto addicendum: verùm virtus nescit ignaviam. Tremula Josue dextera non poterat præliari, & pacta aggreditur tribubus partiri. Naxera in Jos. 13. §. 16.

Curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. Exiguum videtur, quod sponsa petit. Cur solô odore contenta, non ipsa petit unguenta? Vult dicere: quia teipsum non datur amplecti, interea odor nominis tui mecum ex desiderio pernoctabit. Did. Niss. Vit. Abr. l. 5. c. 1.

Convertit Ezechias faciem suam ad parietem, & oravit ad Dominum. Is. 38. 2. Angelomus: quia ad templum ire non poterat, convertit faciem ad parietem. Non valuit totum; neque tamen nihil fecit. Did. Niss. D. 1. Pent. §. 3.

Ponam in deserto ulmum. Is. 41. 19. Deo etiam grata ulmus. S. Greg. hom. 19. in Evang. ulmus vitem cum fructu suo sustentare solet. (loquitur ex more Palæstinæ, & Italiæ) ubi ulmis vites nubunt, maritasque complexæ per ramos earum procacibus brachiis geniculatô

cursu scandentes cacumina sensim petunt. Ulmus, cùm botros non producat, facit, quod potest; ideò Deo grata. Diss. Niss. Vit. Abr. l. 5. c. 1.

Ex Novo.

Esurivi, & dedistis mihi manducare; sitivi &c. Matth. 25. 35. Quò spectat illa operum varietas? cur tam multæ miserationes recensentur? an non unum sat erat? Euthymius: varias humanitatis partes recenset; ut, si quidem possumus, omnes impleamus: sin autem, saltèm eas, quas possumus. Qui non potest vestem dare nudo, ei per corporis vires licebit visitare infirmum. Hildebertus Turon. ep. 16. laudat reginam Mathildem, quòd Ecclesiæ illius opulenta ex auro candelabra misit: porrò ex hoc etiam manifestum est, quàm devotè interes Sacramentis: quæ, quia ministrare non potes fœmina, provides instrumenta. Did. Niss. Pol. cœl. p. 1. c. 2. qui maximum consequi non potest, minora pensat.

Apprehensâ manu cœci eduxit eum foras extra vicum. Marci 8. 23. S. Chrysol. s. 176. Apprehensâ manu cœci eduxit eum, ut homo non horreat hominem; &, duce manu, cœcum lucis faciat nescire orbitatem. Nec dicat homo: non habet manus mea, quod det pauperi. det ipsam manum pauperi. Apud Did. Niss. D. 1. Pent. §. 3.

Exultavit infans in utero ejus. Luc. 1. 41. Fecit, quod poterat; quia non poterat, quæ cupiebat. Saltu vocis supplevit officium: & quia non poterat linguâ laudare Dominum, deprædicavit tripudiis. Naxera in Jos. 13. §. 16.

Postulans pugillarem scripsit &c. Luc. 1. 63. Cur Zacharias scripsit nomen Joannis? Tertul. l de idololatria c. 23. Zacharias temporali vocis orbatione multatus, cum animo collocutus linguam irritam transit, manibus suis à corde dictat; & nomen filii sinè ore pronuntiat, loquitur in stylo, auditur in cera, manus omni sonò clarior, literâ omni ore vocalior. Apud Sylveira in Luc. 1. 63. Munus Præcursoris, non clamore vocis, sed pedum tripudiò, exhibet; officium officiò compensat. Ingens amor nunquam invenit obstacula, ut se patefaciat: si unum non potest, aliud perficit. Id. Sylveira Addit in Luc. hìc.

Ministrabant ei de facultatibus suis. Luc. 8. 3. Equique multæ sunt facultates, ex quibus Christo ministrari potest; ut, si sit in una parte defectus, persistat in altera fulcimentũ. Ex magnis quidem affectibus, & desideriis ardentibus; ex doloribus, & gemitibus; ex his, quæ corpore secundùm DEI cultum agi possunt, etiam præter exteriorem substantiam Christo ministratur. In angustum esset inclusum ministerium Christianorum; si tantum ageretur pro Christo ex abundantia corruptibilium rerum. Habet pretium unusquisque in seipso, unde Christo meliora, & gratiora, ministret. Proinde inexcusabilis, est homo, in conspectu ejus, si non ministrat ei de his, & in his secundùm placitum suum, quæ ab ipso gratis accepit. Sim. Cass. l. 9. hìc.

Et Lazarum in sinu ejus. Luc. 16. 23. S. Chrysost. ep. 126. In hoc quoque pulchrè se gessit Lazarus: nec enim ulli subvenit pecuniis: qui enim id fecisset, cùm vel necessarium ei deerat alimentum? Non ingressus carcerem: quomodo enim, qui nec erigi, nec se sustinere poterat. Non invisit ægrotum. Et tamen, etiam absque his, præmium virtutis accepit: eò quòd omnia tulerit forti, ac generosò, animo. Pinna in Eccl. Ethol. 154.

Ex Patribus, & aliis.

In cruce clavi ejus manus, pedesque, ligaverunt. Nihilque à pœnis in eo liberum, nisi cor, & lingua, remanserunt. Inspirante Deô totum illi obtulit, quod in se liberum invenit. Ut juxta hoc, quod scriptum est, corde crederet ad justitiam, ore confiteretur ad salutem. S. Gregor. mor. l. 18. c. 23.

Si mons esse non potes, nec prævales; esto vel collis. S. Ambros. in Ps. 118. Octon. 7. v. 1. Apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 5. c. 1.

Sanum, justùmque propositum nunquid omittendum ex toto fuit, quia ex toto impleri non potuit? S. Bernardus ep. 176. Apud Niss. Polit. cœl. p. 1. c. 2.

Miles præcisis quoque manibus in prælio invenit, quod partibus conferat; & clamore juvat. Seneca l. de tranquill. c. 3.

§. X.

Opera orationi junge.

Pleraque Symbolicè.

Ex Veteri.

SUmmus Sacerdos. Ex. 28. 33. 35. cùm in Sanctuarium ad orandum, & offerendum thymiama, ingrederetur, vestitus erat hyacinthinâ togâ; à cujus fimbria pendebant multa quasi mala Punica, ex pulchrius coloribus contexta, mixtis aureis tintinabulis, quæ in ipso ingesta sonitum ederent. Quô significatur munus dignè orandi, & se præsentandi in conspectu Altissimi, non in solo sonitu precum consistere, ut efficaces sint; sed etiam in consortio malorum Punicorum: quæ insigniores charitatis erga Deum, & proximum, actus referebant. de Ponte in Cant. l. 7. Exh. 28.

Cantabimus, & psallemus virtutes tuas. Ps. 20. 14. Cantare, est verba Domini ore proferre: psallere autem, mandata divina bonis operationibus constanter implere. Hæc enim duo sunt, quæ à nobis omnimodis expetuntur: ut laudes Dei fideliter ore cantemus, & opere nostrô ipsius mandata faciamus. Cassiodorus hìc.

In die tribulationis meæ Deum exquisivi manibus meis Psal. 76. 3. S. Gregor. in Ps. ult. pœnit: quid est DEUM manibus exquirere; nisi operibus Sanctis Salvatorem invocare.

Cantate,

Cantate, & exultate, & psallite. Ps. 97. 4. Cantare, est oris officio laudes Domino personare: exultare, cum magna affectione animi vota declarare: psallere, bonis operibus Domini mandata complere. Cassiodorus hîc.

Psallite Domino in cithara, & voce psalmi. Ps. 97. 5. Non vocem solam, sed opera, assumite: ut non tantùm cantemus, sed & manibus operemur. Qui cantat, & operatur; psallit in psalterio, & cithara. S. August. s. 222. de temp.

Cantate & psallite ei. Ps. 104. 2. Hoc est, verbô, & opere, prædicate: quia ore canitur, manibus autem psallitur. S. Prosper Aqu. hîc.

Favus distillans labia tua. Cant. 4. 11. & mox: *& odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris* Per vestimenta virtutes, per thus oratio, intelligitur. Cùm autem ait, vestes animæ thus redolere, dicere voluit; in ea operari, & orare, idem esse, propter devotionem magnam, rectamque operationem. Diez. conc. 3. D. 3. Pasch.

Levemus corda nostra cum manibus. Thr. 3. 41.

Ex Novo, & Patribus.

Ut incensum poneret &c. Luc. 1. 9. Incensum est devota oratio. Ps. 140. 2. *Dirigatur oratio mea sicut incensum &c.* quæ non dici, sed *poni* dicitur: quia sinè dubiô non valet oratio, quæ manu non ponitur ante Deum, est, quæ operibus non juvatur. Hugo Card. hîc.

Petite, & dabitur vobis; pulsate, & aperietur. Luc. 11. 9. Fatuæ clamant: *Domine, Domine, aperi nobis.* Matth. 25. 11. & tamen non admissæ: quia manu non pulsârunt. S. Chrysost. hom. 18. in Matth. sicut qui pulsat ostium, non tantùm voce clamat, sed & manu; sic, qui bona opera facit, quasi manu pulsat Deum operibus bonis. Sylveira in Apoc. 7. 9.

Quærite, & invenietis &c. Ib. Petere, orantis est, quærere facientis: petere namque ad orationem spectat; quærere factorum est: quærimus enim factis, quando verè quærimus. Cajetanus hîc.

Habentes singuli citharas, & phialas aureas &c. Apoc. 5. 8. Citharæ, cùm manibus pulsentur, bona opera denotant; phialæ autem orationes, ùt ipse Joannes explicat: sterilis enim oratio sinè bonis operibus. Sylveira hîc.

Ut ad aures Dei viam precibus faciatis, vigilantiùs studendum est; ut voces actibus adjuventur: jam inanis fit oratio, ubi prava est actio. S. Gregor. l. 9. ep. 45.

Si quis vult orationis virtute superare diabolum, debet elevare manus, id est, actus ad Deum, ut ejus conversatio sit in cœlis: *nam bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna.* Tob. 12. 8. Innocentius III. P. l. 2. c. 27.

Accedat cibo boni operis orationis potus, componens in stomacho conscientiæ, quod bene gestum est. S. Bernardus s. 18. in Cant.

§. XI.

Opera semper, & ubique potes exercere.

Esther oravit, flevit; Esth. 14. 2. 3. Sed quem sibi delegit ad sua vota locum? Corpus suum humiliavit jejuniis; omniaque loca, in quibus antea lætari consueverat, crinium laceratione complevit. Speravit, gratiores Deo fore preces suas, si voluptatis sedem in squaloris exedram convertisset: si suô ibi fletu Domino litâsset, ubi deliciis perfundi consuevetat. Judith. 9. 1. *ingressa in oratorium suum.* c. 12. 7. *& exibat noctibus in vallem Bethuliæ.* quibus precibus non contisa suas in conopœo lacrymas, votaque, renovavit c. 13. 6. *stetitque ante lectum orans cum lacrymis.* In conopœo smaragdis, violisque distincto, quis pro illecebra erupturum crederet luctum à fœmina, præsertim mitratâ, & delibutâ? Ideo Assyrium alienô pugione confodit, quia alienô locô, & tempore, oravit, & flevit. Oliva l. 6. Strom. §. Non est tibi curæ Luc. 10.

Cùm Sapiens Eccl. 3. unicuique rei tempus assignaret, non tamen dixit, tempus bene operandi, & tempus à bono opere cessandi, vel malè faciendi: quia bene semper, malè nunquam, facere oportet, Aloys. Novar. Elect. Sacr. l. 2.

Manè semina semen tuum. Eccl. 11. 6. Hoc est, in tempore juventutis: quia *bonum est vero &c.* Thr. 3. 27. *Et vespere nè cesset manus tua*, id est, in senectute, q. d. in omni tempore, & ætate, sinè cessatione sunt facienda bona. S. Bonavent. hîc.

Joannes autem cùm audisset in vinculis opera Christi. Matth. 11. 2. Vincitur ab Herode Joannes. quid egit in carcere? oravit; passus, ignovit, jejunavit; & Præcursoris munere tum maximè defunctus. Quid agat in cruce latro? sui eum criminis pœnitet, Christo se lavandum præbet, socium latronum objurgat, & curam ejus agit. Luc. 23. 41. Nè fortè putares, in templo solùm & flagrarethus, & myrrham legi. Nescis & Samaritem. Luc. 10. 31. & viatorem prope Jericho semineci opitulatum; idque in campo advenam præstitisse; quod in templo vix Levitæ conficerent? Sacerdos certè id in agro non præstitit. Oliva l. 5. Strom. §. quæ mulier habens drachmas decem. Luc. 15.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 30. Etiam ubi bibitur, scit pœnitentia lacrymari: etiam dimissa in pace charitas nescit otiari. Publicanus in templo cor tundat; Magdalena potest lugere in convivio. Oliva l. 11. Strom. §. ùt cognovit &c.

Accendit lucernam, & everrit domum. Luc. 15. 8. Quærenda domi drachma: non enim in foro amissa est, sed in conclavi tuo. Abesse quisque credit à suo muneræ drachmam. Audias mercatores telonio imputare, quòd cœlum non respiciant. Aulicus, ad aulæa charitatem florere non posse, vociferatur. Qui lugeam intrà cassidem? inquit miles. Quis non efferveat inter fontes? ait Judex. Verbô nemo

nemo drachmæ jacturam non fatetur; quisque verò procul eam à suo nido latere putat. Fallimini omnes: *regnum Dei intrà vos est.* Luc. 17. 21. Quòd si regnum; quantò magis drachma. Quæratis oportet, & eam reperire non dubitetis. Samson in pistrino psallit, orat Jonas in ceto, jejunat Daniel in palatio; ignoscit David & filio in fuga, & regi in spelunca, & Semei in via. Zachæus convivium parat, & pœnitentiam agit: Jacob dormit, & cœlum spectat: Judith inter phaleras castior, quàm in cilicio: insulata Esther coronam, ùt pannum menstratæ, fastidit: introductus post cœnam juvenis Tobias ad sponsam thalamum in aram vertit, conficit è rosis thura. Tob. 8. 4. *exurge, & deprecemur Deum &c.* Oliva l. 5. Strom. §. quæ mulier habens drachmas decem.

§. XII.

Opera eadam sæpius repete.

Ex Veteri, & Novo.

Reversusque est per iter, quò venerat, à meridie in Bethel, usque ad locum, ubi priùs fixerat tabernaculum inter Bethel, & Hai. Gen. 13. 3. Vatablus: reversus *per iter* vertit, *per easdem mansiones.* Cur per eadam loca, quibus venerat, reverti voluit? Guilielmus Pepinus Gen. 13. q. 3. respondet: quia novit bona hospitia; & ad illa declinavit redeundo, in quibus honestè locutus fuerat eundo. Quô significavit: quæ felix, & prospera, cujus via acceedit, eam constanter ineundam; neque ignota, aut tentanda vada, aut quærenda itinera. Did. Niss. f. 2. D. Palm.

Et deposuit ea, & tulit baculum suum &c. 1. Reg. 17. 40. Præliaturus cum Goliath David, regia arma ponit; ad pastoralia redit: quia in his leonem, & ursum, interfecit. Sylveira in Matth. 26. q. 5.

Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei, qui est in Sancto. Ps. 67. 25. Cur ait Propheta, visos ingressus Dei, & non egressus ejusdem? Causa est: quòd Deus, cùm alicubi est, ubi illi benè est, & grata habitatio, nescit egredi: non reperit, quà exeat; sed conquiescit dulciter, & perseverat constanter; Discant id à Deo devotæ animæ. Did. Niss. f. 2. D. Palm.

Iterum secundò abiit, & oravit, tertio eundem sermonem. Matth. 26. 39. 42. 44. An verborum inops fuit ut nos doceret, repetere verbum quodcunque illud Deo loquimur; quô spiritum nostrum excitari, accendi devotionem, sentimus; nec discedere à mysteriò, quòd copiosam meditationis sylvam ministrat. Id. ib.

Dicit ei iterum: Simon Joannis diligis &c? Joan. 21. 16. Iteratò Salvator interrogat: non quòd ignoret, aut non verum sit, quod Petrus antea respondit; sed ut confitendo sæpius mereatur ampliùs: et enim Salvator omnium Christus semper suis Fidelibus parat ordinem plus merendi. Sim. Cass. l. 14. hîc.

Exemplum S. Magdalenæ sæpius ad pedes Domini.

Sedens secus pedes Domini. Luc. 10. 39. Ex quo in amore facta ferventior, in humilitate proclivior; semper illos animô, & situ sui corporis, repetebat. Postposuerat hæc omnem corporis curam, sibi vacans, sibi attendens: non ad erogandum, sed accipiendum sollicita, & propensius avida. Sim. Cass. l. 9. c. 33.

Videns eum cecidit ad pedes ejus. Joan. 11. 32. Antiquum suum locum occupat Maria. Ad pedes Christi obtinuit veniam peccatorum; ad pedes ejus sperat impetrare fratri vitam: suæ felici viæ instanter adhæret. Sylveira hîc. Locum proprium Maria agnovit pedes JEsu; & ità agnovit, ut non jaceret, sed caderet: tanquam impotens se continere juxta pedes JEsu, à quibus veniam consecuta fuerat. Cajetanus hîc.

Unxit pedes JEsu. Joan. 12. 3. Rectà vadit, qui ad profectum animæ contendit per viam, quæ illi felix semper accidit. Magdalena in pedibus Christi invenit, quam suspirabat, veniam, & consolationem. Luc. 10. 39. ad pedes Christi *audiebat verbum illius*: hodie eosdem pedes, apud quos tam bene illi fuerat, totâ unguenti librâ tinxit à quo enim apud Sacrosanctos illos pedes noxarum suarum gratiam invenit, tanta fuit illus erga illos observantia, & fiducia; ut ad illos semper adiret, & accederet. Docuit sic devotos, & contemplationi deditos; ut qua de matetia cum fructu animæ semel meditati fuerint; sive ea sit mors, sive Judicium extremum, seu Infernus &c. huc identidem recurrant, & scintillas ibi requirant, ubi semel in meditatione exarsit ignis. Did. Niss. f. 2. D. Palm.

Magdalena Sæpius osculatur pedes Domini, & ungit, & quærit.

Ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Luc. 7. 45. Verum Dei amatorem describit, qui paucis amoris sui signis non contentus, nescit cessare ab amoris operibus. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 29.

Unxit Maria pedes JEsu Luc. 7. 38. Matth. 26. 7. Marci 14 3. Joan. 12. 3. In prima unctione quærit scelerum indulgentiam; nec de pretio unguenti curat. At dein gratiarum actioni tota intenta, quia Christus fratrem suscitârat. Iterùm Maria ad unctionem venit. Felix auspicium sæpius repetendum Sylveira in Matth. 26. q. 5.

Dum ergo fleret, inclinavit se, & prospexit in monumentum. Joan. 20. 11. Certè jam monumentum vacuum viderat, jam sublatum Dominum nuntiaverat: quid est, quòd se iterum videre desiderat? sed amanti semel aspexisse non sufficit: quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis, S. Gregor. hom. 25. in Evang.

§. XIII.

Opera heroica, perfecta.

Quia fecisti hanc rem. Gen. 22. 16. Oleaster hîc, in Annot. mor. Hîc Dominus non solùm opus commendat; sed tanti facit, ut nomen,

men, quô laudet, aut operi imponat, non inveniat. Insigne hoc facinus quædam velut summa est omnium illius præclarè gestorum, quod alia obscuret, & unum plurium instar sit. Did. Niss. Vit. Abr. l. 11. c. 1. Excepit Angelos lautè Abraham. Gen. 18. 10. Convivii merces unus vix Isaac fuit, uxore quoque reprehensâ: *habebit filium Sara uxor tua.* Sed in monte Gen. 22. 17. filium immolaturus, suis è lumbis prorupturas accepit stellas. Unde discrimen mercedis? Ibi saginatus occiditur vitulus; hic aræ filius imponitur. Citò, & facilè, mensa instruitur: at excitanti nocte angelo parere, aram pro filio struere, perquàm arduum. Oliva l. 2. Strom. §. Ecce Magi ab oriente.

Stipate me malis. Cant. 2. 5. quasi dicat: Domine, da mihi labores, & persecutiones. Ex conceptibus divini amoris c. 1.

In portis nostris omnia poma. Cant. 7. 13. Cur in portis? ut furi pateant? Hebraeâ phrasi in portis esse, est in promptu habere. Significat igitur promptitudinem ad facienda, quæ Deo placent. Fatuis sat erat, oleum in foro esse. Et quia judicia in portis fiebant, sensus est: omnia sua opera deducta esse in rectissimum examen. de Ponte hîc Exh. 25. §. 2.

Ecce Magi ab oriente venerunt. Matth. 2. 1. Et apud Evangelistas personarum distinctio est: nam, cùm & pastores, & magi, puerum convenissent; de his honorificè, de illis nè per transennam scripsit. *Ecce* vox admirantis est. Pastores quidem à caulis profecti sunt ad antrum; nullis puerum manuum operibus, quod sciamus ex Evangelio, honorârunt, de eo clanculum inter se locuti: ideo vix facilitas, bonorum operum jejunitas, eorum apud superos adventum infirmârunt. Quò durius obsequium in numen est, eò largiora ab eo manant munera. Oliva l. 2. Strom. §. Ecce Magi.

Peperit Filium. Luc. 1. 57. Filium, non filiam, peperit: ut cognoscamus, nunquam Angelô revelante, neque supra naturam in conceptu mirabili fœminam esse conceptam, aut prodiisse de partu; sed semper prædicante virtute supernâ conceptus fuisse mirabiles, & partus fuisse viriles: ut non effæminatæ, sed fortes fiant hominum actiones. Sim. Cass l. 3. hic.

Nè fortè honoratior sit invitatus. Luc. 14. 8. In domo Dei, non qui tempore; sed qui meritis prior, ille prior. Putaram eum, qui prior advenerat, hôc nomine primum etiam locum promeruisse. Sed Christus id negat; adeoque etiam suadet; ut, qui alios præoccupavit tempore, non propterea superiora loca invadat: nè fortè posterior adveniat, cui pro majorum meritorum debito cedere debeat. Did. Niss. D. 16. Pent. §. 4.

Miscellanea.

Ecce leprosus veniens adorabat eum. Matth. 8. 2. O verbum melle dulcius! eâdem exaggeratione, quâ regum trium adventum narravit dicens: *ecce Magi ab Oriente venerunt*, nunc pauperis leprosi adventum exaggetat. Hæc est divini ingenii generositas, & amplitudo: tanti namque pauperum, quanti regum, ministeria æstimat: non enim hominis qualitatem; sed ejus potiùs animum, & affectum, attendit. Diez conc. 1. D. 3. Epiph.

Prima opera fac. Apoc. 2. 5. Non dicit, primum opus. Baeza c. 2. l. 6. c. 5. §. 29.

Ut annulus cupreus, sive æreus, pretiosissimô adamante ornatus, magni valoris est; non ob metallum, sed ob gemmam annulo inclusam: sic bona opera nostra, in gratia facta, vitam æternam merentur: non quòd nostra sint; sed quia fiunt in gratia; & insignita sunt tanquam pretiosissimô adamante; meritô mortis, & Passionis Christi, cui per gratiam adhæremus. Diez Meritum.

TITULUS VIII.

OPPRESSIO PAUPERUM.

§. I.

Symbola, Similitudines. Comparantur Piscibus.

ET facies homines quasi pisces. Habac. 1. 14. q. d. cur permittis Domine, ut, sicut pisces majores, & fortiores devorant minores; ità homines potentiores, & tyranni, v. g. Chaldæi: devorent eos, qui sunt imbecilliores. Cornelius hic.

Minor apud illos (pisces) esca majoris est: rursus ipse major à validiore invaditur; & fit esca alterius prædator alieni. Itaque usuvenit; ut, cùm ipse alium devoraverit, ab alio devoretur, & in unum ventrem uterque veniat cum voratore proprio devoratus. In signum facti sunt, ut in his nostrorum morum vitia videremus, & caveremus exempla, nè quis potior inferiorem invaderet; daturus in se potentiori exemplum injuriæ. Et tu piscis es, qui viscera invadis aliena. Cave, ne, dum illum sequeris, incidas ipse in validiorem. S. Ambros. l. 5. hexam. c. 5.

Non secùs ac pisces, qui sunt potentiores, imbecilliores devorant. S. Chrysost. in Ps. 110.

Ut pisces, qui jam adoleverunt, justâ corporis magnitudine ex insidiis imminent nondum per ætatem adultis, quo illos parent in sui alimoniam: ità & ipsi primores, ac Magistratus, nullô suô negotiô, injurii sunt in imbelles, & oppri-

opprimunt. Qui, si quid obtinuerint, indemne illis cedit, & impune; neque hinc quidquam sentiunt doloris: ideò ut cùm rapto vivant, rapinam vi à pauperibus extortam, suam deputent venationem. S. Antiochus hom. 37. de fide.

Plurimi è piscibus sunt, qui mutuò se devorant; & minor inter illos majoris cibus est. Quòd si quando contingat, eum, qui minorem ceperat, fieri alterius prædam; ambo sub eundem veniunt ventrem postremi. Quid nos homines aliud facimus, cùm potentiâ opprimimus inferiores? Isidorus Clarius l. 1. or. 57.

Comparantur leonibus.

Divites eguerant &c. Ps. 33. 11. In Hebræo Pro: divites, est *leones*, sive *leunculi*: vocat enim Propheta divites impios, leones; quòd aliena rapiant. Bellarminus hic.

Catuli leonum rugientes, ut rapiant, Ps. 103. 21. *Exibit homo ad opus suum. &c.* v. 23. Hinc admonemur: bestijs, quæ ratione, & manibus, carent, datum esse à Deo; ut per insidias nocturnas ex rapto vivant: hominibus verò, qui ratione, & manibus, ornati sunt, prohibitas esse rapinas, & insidias: cùm possint ex justo labore manuum suarum terram exercendo, vel mercaturam faciendo, vivere. Proinde fures, & latrones, & quicunque insidiando, decipiendo, mentiendo, rapiendo, vitam ducunt; ordinem divinæ providentiæ, quantum in se est, perturbant; & de illis rectè dici potest. Ps. 48. 13. *homo, cùm in honore esset, - comparatus est jumentis insipientibus &c.* Idem hic.

Alia Symbola.

Nemrod-ipse cœpit esse potens in terra. Gen. 10. 8. *& erat robustus venator coram Domino.* v. 9. Primus cœpit tyrannidem exercere, ait S. Hieronymus; quæ tyrannica violentia significatur hîc: *erat robustus venator.* frequens metaphora in sacris literis ad significandam tyrannidem. Ps. 90. 3. *liberavit me de laqueo venantium.* Thren. 3. 52. *venatione cæperunt me inimici.* Ezech. 32. 30. *princeps Aquilonis, & universi venatores.* Fernandius hîc. Nemrod interpretatur *tyrannus.* S. Isidorus l. 7. etym. c. 6. Et Pererius inquit: vox venator significat insidiosum: & violentum oppressorem hominum. Sic & Abulensis: *robustus venator,* id est, per violentiam homines opprimens, tanquam animalia capta in venatione. de Arcones in Is. 3. Disc. 5.

Sicut camelus &c. Levit. 11. 4. Per gryphes potentùm crudelitas designatur, qui ferina rabie in subditos debacchantur. Hugo Card. hîc.

Conterebam molas iniqui. Job. 29. 17. id est, destruebam violentiæ rapacitatem; nè scilicet posset ulteriùs rapere. S. Thom. Aqu. lect. 1.

Qui devorant plebem meam, sicut escam panis. Ps. 5. Sicut enim panis quotidie comeditur; & semper sapit: ità impii semper, & cum delectatione, vexant pios, & nunquam satiantur. Bellarminus hîc.

Qui devorant plebem meam ùt cibum panis. Ps. 52. 5. Quærit S. Augustl. hîc. cur metaphoram panis adhibeat? omittatque tam multas, vel fructuum, vel ciborum? & respondet: ut significet efficacius ministrorum tyrannidem indefessam in miseris opprimendis. Verba illius sunt: possumus modo illa, & modò illa: non semper olus, non semper carnem; semper autem panem. Quid est ergo, devorant sicut escam panis? sinè intermissione devorant. Et quid sequitur? *Deum non invocaverunt,* quia fictilia inopum calcat, & potentiorum tapetia vestigiis premet. Oliva t. 1. conc. 6.

Contribulasti capita draconum in aquis. Ps. 73. 13. Dracones Ægyptios vocat; capita verò draconum eorum Duces, & centuriones, & Præfectos. Draconem, quem singulariter dixit, Pharaonem nominat; qui multis principibus præerat. B. Theodoretus hîc.

Generatio, quæ pro dentibus gladios habet. Prov. 30. 14. Hebr. *cultros habent molares.* id est, dentes molares habent acutos; ut non tam dentes, quàm cultri acutissimi, esse videantur. q. d. devorant, & expilant pauperes tam crudeliter, acsi, instar ferarum, dentibus velut cultris eos laniarent. Cornelius hîc.

Qui optimus in eis est, quasi paliurus. Michææ 7. 4. q. d. qui inter hos optimates injustos, & rapaces, videtur optimus, id est, minùs malus; si cum cæteris rapacioribus comparetur; is tamen, quasi paliurus spinosus, & asper, pungit, vulneratque proximos. Id. hîc.

Crudeles similes canibus; qui percussum canem, & ululantem persequuntur. Ps. 108. 17. *persecutus est hominem inopem, & mendicum.* Geminiani l. 5. c. 30.

§. II.

Oppressionem pauperum cavendi motiva.

Num. 1.

Primum.

Quia barbara, fera, crudelis.

Ex Veteri, & Novo.

NOluit bibere; sed libavit eam Domino. 2. Reg. 23. 16. Causam dat S. Ambros. priori Apolog. pro David c. 7. intendit David hoc facto ostendere; quàm longè à tyrannorum ingenio absit: hi enim subditorum sanguinem avidissimè bibant. At David: *num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum, bibam?* Pinna in Eccl. 5. Ethol. 62. Prospexit, nè cui regum bibendi usus alienis periculis quæreretur. S. Ambros. in Apol. c. 7. Paternum fuit illud Agamemnonis suspirium; quando

do pro felici navigatione filiam litaturus ait: ventos sanguine emimus! Et regium erit, quòd non horreat, subditorum sanguine ludicras sibi comparare delicias? & bonorum hominum sudores, & lacrymas, in ludis consumere? Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 10.

Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum. 3. Reg. 21. 2. S. Ambros. l. de Nabuthe c. 3. hæc erat omnis insania, hic omnis furor; ut spatium vilibus oleribus quæreretur. Non tam ergo ipsi cupitis (alloquitur divites avaros) quasi utile possidere; sed alios vultis excludere. Major cura vobis est de pauperum spoliis, quàm de vestris emolumentis: injuriam vestram putatis, si quid pauper habeat, quod dignum possessione divitis æstimetur &c. Avis avibus se associat, denique ingentis plerumque agminis volatu cœlum obtegitur: pecus pecori adjungitur; pisces piscibus: nec damnum ducant, sed commercium vivendi, cùm plurimum comitatum capessunt; & quoddam munimentum solatio frequentioris societatis affectant. Solus tu homo consortem excludis, includis feras; struis habitacula bestiarum, destruis hominum: inducis mare intrà prædia tua, nè desint belluæ: producis fines terræ; nè possis habere finitimum. Ramirez in ep. 4. v. 24.

Factus est Dominus refugium pauperi. Ps. 9. 10. Non timeant ampliùs pauperes: quia Dominus in cœlo sedens factus est refugium pauperum. Bellarminus hîc.

Dives injustè egit, & fremet: pauper autem læsus tacebit. Eccl. 13. 4. Dives graviora se illaturum comminabitur, si vel pauper ob injuriam mussitet. Leo Symbolum principum, dum gregem invadit; licet oves occidat, reliquæ tamen neque hiscere audent. Pinna in Eccl. hîc. Ethol. 250.

Pascua divitum sunt pauperes. Eccl. 13. 23. Multi sunt, qui pauperibus non aliter ac fundô suô utuntur: ex horum sudoribus victum sibi, & delicias, quærunt; hos, sinè ullâ mercede, ad labores indebitos cogunt, & verbis durissimis compellunt. Segneri s. 22. D. 4. Quadr.

Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. Eccl. 34. 27.

Et erit in die illa, attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus marcescet. Is. 17. 4. Ubi divitiæ vocantur carnes pingues. Sic enim vertit S. Hieron. quis igitur non sinè gravi sensu doloris sibi carnes amputari, & viscerum extrahi medullas, ac vitalem pinguedinem exugi feret? Fernandius in Gen. 2. 21.

Violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnem eorum desuper ossibus eorum, qui comederunt carnem populi mei &c. Michææ 3. 2. 3. Hic vocantur opes pellis, caro, ossa; quas qui violenter, & injustè diripit, miserum hominem excoriat, exossat, concidit in frusta, decoquit, devorat. Fernandius in Gen. 2. 21.

Vade ad mare, & mitte hamum. Matth. 17. 26. Cur, ad didrachma solvendum, Petrus ad mare mittitur? Cassiodorus l. 10. var. 13. ultra omnes crudelitates est, divitem velle fieri de exiguitate mendici; paupertatem potiùs ad se trahit, si exigentium pecuniam non repellit. Sylveira hîc q. 9.

Et missô spiculatore attulit caput ejus in disco. Marc. 6. 27. Cur Baptista decollatus occubuit? S. Fulgentius s. 7. multorum jam capita piscium, pecudumque præcesserunt. Sed, quantum est ad regiam voluntatem, nihil actum, nihil procuratum esset; si defuisset regio prandio caput humanum. Mundialium principum tyrannis non satiatur tantùm piscium, pecudum, altiliumque, capitibus; quantum suorum sanguine. Sylveira hîc q. 14.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. Mundi principes non sitiunt suorum sanguinem. Hic veri regis Christi exactiones adverte, quas exigit à suis; nempe parum aquæ, ut ardentissimæ siti satisfaciat. Non est ea sitis tyrannorum Mundialium, quam extinguat aqua, sed suorum sanguis. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 10.

Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Luc. 22. 28. Nota, quòd dicit *meis*: omnes enim tribulationes, quæ Fideles Christi sustinent, Christi sunt, Christo inferuntur. Unde qui viduas, vel pupillos, vel pauperes, opprimunt, Christum persequuntur. Unde & Paulo non dicitur: quid Fideles meos, sed, *quid me persequeris.* Act. 9. 5. S. Bonavent. s. 3. D. infra oct. Asc.

Ex Patribus, & aliis.

Belluarum est, sibi vivere; nec suas utilitates in commune conferre. Qui opprimendis, ac decipiendis; hominibus homines nati persistunt, in mores ferinos, non naturæ, sed vitæ, mutatione degenerant. S. Prosper aqu. l. 3. c. 22.

Est etiam mensa diaboli; in qua non nisi animarum sanguis bibitur; non nisi cruciatus hominum in cibo sumitur. Petrus Cell. l. de pan. c. 1.

Christus semel olim crucifixus in ligno foris; in pauperibus suis crucifigitur, & torquetur in luto. Petrus Bles. in Quærimonia Abbatis sub onere Prælaturæ.

Carnem, & sanguinem, auferunt raptores pauperibus; cùm auferunt eis illa, quæ ipsi acquisierunt labore, ac sudore, & proprii corporis consumptione: quæ etiam proprio corpori subtraxerant; ut in carnem converterentur, & sanguinem. S. Thom. Aqu. l. 6. c. 2. de erudit. principum.

S. Francisco de Paula à rege Franciæ Ludovico XI. oblata erat, coram multis nobilibus, plena lanx pecuniâ, ad Conventum Ordinis Neapoli ædificandum. Sed recusavit accipere Franciscus pretium, ut ajebat, popularis sanguinis, per injusta vectigalia expressi: & arreptum è nummis unum diffregit, per medium; ex quo con-

continuò ſtillavit ſanguis. Bollandus 2. April.

Ludovicus XII. Rex Franciæ dicere ſolebat: plebem, & ruſticos, eſſe paſcua tyrannorum, & militum: tyrannos autem, & milites, eſſe paſcua diabolorum. Cornel. in Levit. c. 11. 13.

Num. 2.

Secundum

Oppreſſio pauperum clamat in Cœlum.

VOx ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gen. 4. 10. Quid tunc? exulat victus à clamore: prævaluit adversùs Abel, non clamorem. Naxera in Joſ. 24. §. 20.

Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ, multiplicatus eſt Gen. 18. 20. S. Chryſoſt. hom. 42. in Gen. multas injuſtitias, quas commiſerunt, demonſtravit; & ſurrexerunt potentiores, ditioresque contra pauperes. Proinde, inquit, non ſolùm erat magnus planctus clamoris; ſed & peccata illorum non vulgaria fuiſſe, ſed magna. apud Pinnam in Eccl. 5. Ethol. 62.

Clamaverunt ad Dominum filii Iſrael: qui poſuit tenebras inter vos, & Ægyptios, & adduxit ſuper eos mare. Joſ. 24. 7. Injuſtè afflicti clamores ſunt fortiſſima contra oppreſſores mala. Naxera hîc §. 20.

Vox in Rama audita eſt. Matth. 2. 18. Rama interpretatur *excelſum.* Unde Jer. 31. 15. *vox in excelſis audita eſt:* quia in cœlum coram Deo aſcendit. Sicut Jacobus c. 5. 4. de pauperibus dicit: *clamor eorum in manus Domini Sabaoth introivit. Dionyſ.* Carth. hic.

Num 3.

Tertium.

Oppreſſores pauperum Deus odit, vindicat.

Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum &c. Gen. 9. 5. Sanguis animæ lacrymæ ſunt, ùt dicit Auguſtinus; quas Dominus vindicat in oppreſſores pauperum, & viduarum. Hugo Card. hic.

Memento, quæ tibi fecerit Amalec in via. Deut 25. 17. Iram vult nos Deus deponere, & injuriarum non meminiſſe: cur ergo hoc populo illatum malum altè mandat animo retineri, & vindicari? Imò verò 1. Reg. 15. 3. jubet Deus Sauli, ut hanc illatam injuriam vindicet. Cur Deus ità iraſcitur Amalec, ut penitus velit deletos? Deut. 25. 18. *quomodo occurrerit tibi, & extremos agminis tui, qui laſſi reſidebant, ceciderit.* Scilicet ob id valde offenſus Deus, quòd imbelles homines, &, qui ſe tueri non poterant, ſit aggreſſus. Sic vindicat Deus oppreſſionem pauperum. Pinna in Eccl. 5. Ethol. 62.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei circumdabit me. Pſ. 48. 6. S. Chryſoſt. hîc: quid timebo in die malo? unum tantùm: nè fortè viæ meæ, & vitæ iniquitas, me circumdet. Scit Scriptura fraudem vocare calcaneum. Theodoretus: calcaneum aliqui iter vitæ nuncupârunt: ego verò opinor fraudem ſignificare, ex translatione eorum, qui currunt, qui calcaneò ſæpius adverſarios dejiciant. Juxta hoc Patres, David ſuper omnes improbitates iniquitatem calcanei, fraudis, & direptionis pauperum, adſtruit, à principibus, & Dynaſtis pertimeſcendam. Arcones in Iſ. 3. Diſc. 2.

Timeo ego Dominum meum regem, qui conſtituit vobis cibum, & potum. Dan. 1. 10. Prudenter hoc dixit princeps Eunuchorum. Sic timeant omnes principes Regem regum; qui omnib⁹ hominib⁹ cibum, & potũ conſtituit. Is, dum videt alios regiis beneficiis infarcinari; alios ſpoliari, & deſpici: ſanè dumnabit caput ſervorum ſuorum, etiam regum. Baeza t. 2. l. 6. c. 8.

Audite verbum hoc vaccæ pingues &c. Amos 4. 1. 2. *quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes. quia ecce dies venient ſuper vos, & levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus.* Qui enim, ut vaccæ pingues impinguebantur de pauperum ſubſtantiis, ut amplas ollas ſibi coquerent ad ſuas delicias; meritò talem pœnam ſuſcipiunt; ut & ipſi in ollis coquantur, & à flammis devorentur. Sylveira addit. in Matth. 16. q. 2.

Nihil ſic conſuevit exacuere iram Dei, ùt injuſtitia per principum violentiam adversùs pauperes commiſſa. S. Chryſoſt. Enarrat. in c. 1. Iſ.

Quod dediſtis, dicitis; quod rapuiſtis, non dicitis? quos paviſtis, memoramini; quare non recordamini quos necaſtis? S. Auguſt. hom. 47. ex 50. apud Olivam t. 2. conc. 7. die Ven. poſt Cin.

Dominus Jeſus pauper, & mendicus; pauperum, & egenorum, hominum pauperrimus; cœli, & terræ Dominus à Deo conſtitutus; ad dexteram Dei ſedet pauperum omnium patronus, & fautor. Caveant divites, & potentes, nè ſupprimant vos: eſt enim qui quærat, & judicet. Noverint, quia Patronum potentiſſimum habetis in cœlis; qui pro vobis reſpondeat; & Judicem ſeverum, qui injurias vindicet hujus Mundi. Timeant offendere defenſorem, qui ait Pſ. 11. 6. *propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* O quot indicia occulta, & ſecreta, quotidie fiunt in terra propter hos in pauperum ſpoliatores, & vexatores. S. Thom. Vill. tr. de Adventu Domini.

Cùm quidam multis imprecationibus ſubditos ſuos miſerè afflixiſſet, & coëgiſſet arcem duriſſimis laboribus ædificare; eosque inter laborandum, & aliàs, nullô aliô nomine, quàm canes vocaret; nondum ædificiô abſolutô, in graviſſimum morbum incidit: cumque nondum ab imprecando, & convitiis ſolitis, deſiſteret; elinguis factus, nullam articulatam humanam vocem dedit, ſed ſolùm latratum caninum. Philippus Camerarius Centur. 1. hor. ſuccif. c. 86. apud Stengelium tr. 2. Judic. div. c. 53.

Mo-

Motiva alia.

Inclinabit se, & cadet; cùm dominatus fuerit pauperum. Pſ. 10. 10. Cùm enim omnibus ſuperior factus fuerit, minimè tamen effugiet mortis fauces; ſed æquè, ac cœteri homines, ſepulchro tradetur. B. Theodoretus hîc.

Cùm viro innocente innocens eris. Pſ. 17. 26. Id eſt, qui nemini nocet, Deus ſe innocentem præbebit, id eſt, ei non nocebit, neque noceri ab aliis ſinet. Bellarminus hîc.

Sicut liberalitas ſignum eſt ruſticitatis. Unde aliqui, qui reputantur nobiles, ſi ità loquendum eſt, ruſticiſſimi ſunt: eò quòd bonis ſuis ſpolient pauperes. S. Thom. Aq. opuſc. 38. de erud. princ. c. 5.

TITULUS IX.

ORATIO.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Vidit ꝙ, in ſomnis ſcalam &c. Gen. 28. 12. Aſcenſus Angelici ſunt illuminationes, & meditationes, aſcendentes in cœlum. Deſcenſus verò ſunt conſiderationes peccatorum, & miſeriarum, omniumque defectuum noſtrorum, & condeſcenſivæ compaſſiones ad proximum. S. Thom. Aqu. hîc.

Pone cuſtodes fontium. Judith. 7. 9. Incidit diabolus aquæ ductum, cùm nos ab oratione avertit: per orationem enim, quaſi canalem, omnis Dei gratia in nos influit: unde, & ſuccisâ, diabolus nos ſuperat, & capit. Cornelius hîc.

Vox Domini ſuper aquas. Pſ. 28. 3. Vox orationis, ùt à Deo procedit, poteſtatem habet ſuper omnes aquas gratiarum, quas è cœlo deſcendere facit. de Ponte in Cant. 2. Exh. 28. §. 2.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. id eſt, juvate orationibus. Hugo Card. hîc.

Sicut turris David collum tuum &c. Cant. 4. 4. Collum myſticum animæ ſanctæ eſt oratio. ità Theodoretus. 1. Sicut collum erigitur in altum; ſic oratio mentem à terra ſuſtollit ad Deum in cœlum. 2. Sicut per collum ſpiritus attrahitur ad interiora refrigeranda, & roboranda; ſic per oraaionem attrahîmus ſpiritum Dei, qui æſtus concupiſcentiæ refrigerat, mentemque animat, & corroborat. Unde Pſ. 118. 131. *os meum aperui, & attraxi Spiritum.* 3. Sicut turris urbem communit; ſic oratio animam: & ſicut turris ſuis vallatur propugnaculis, clypeis, & armis; ſic orationis propugnacula ſunt virtutes. Denique in ea eſt *omnis armatura fortium,* v. 4. Cornel. hîc.

Aperiet os ſuum in oratione. Eccl. 39. 7. Infantibus, & pullis, non datur eſca, niſi os aperiant. Broymard. Oratio.

Ex Novo.

Obtulerunt ei aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Aurum Deo offerimus; cùm per patientiam probati in tribulationibus non deficimus. Thus ei in ara cordis incendimus, cùm internò ejus amore flagrantes, per ſtudium compunctæ, & lacrymoſæ orationis ei placere contendimus. Myrrham quoque de noſtri cordis arca proferimus; cùm pro ejus amore vigilando, orando, jenunando, petulantiam carnis edomamus. B. Ivo Carnot. ſ. de Epiph. D.

Fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Catenam auream è cœlo pendere finxit Homerus, à Jove emiſſam; ut cœteri in terra degentes, ad eam appenſi, ipſum è cœlo traherent: qui omnes totò conatu, opus aggreſſi inconſideratè in cœlum ſunt tracti. Orationem S. Dionyſius affirmabat eſſe catenam auream; quâ Deum ipſum ad nos trahimus, nosque ad eum trahimur; dum velle noſtrum ejus voluntati ſubjicimus. Cornelius hîc.

Unge caput tuum. Matth. 6. 17. Oratione caput, ſcilicet Chriſtus, ungitur; quæ ipſum mollificat, & ſuavem reddit peccatoribus. S. Vincent. Ferr. ſ. in die Cin.

Acendit lucernam. Luc. 15. 8. Lucerna eſt orationis inſtantia; drachma verò eſt gracia divina; quæ, ſi perdita fuerit, reperitur cum oratione devota. S. Bonavent. diæt. ſal. c. 14. de orat.

Aſcenderunt in templum, ut orarent. Luc. 18. 10. Ad hoc debet quilibet aſcendere in Eccleſiam, id eſt, ad orandum; non ad videndum mulieres; vel prava, & vana colloquia faciendum; quod tamen multi faciunt. Hugo Card. hîc.

Recubuit ſuper pectus ejus. Joan. 21. 20. Illi recumbunt ſuper pectus Jeſu, qui ſapientiæ, & ſcientiæ, dant operam; & qui lectioni vacant, & contemplationi. D. Euſebius Emiſs. in Nat. S. Joan. Evang.

Habentes phialas aureas &c. Apoc. 5. 8. Anima Jeſu phiala aurea eſt plena odoramentis, quæ ſunt orationes Sanctorum. Petr. Cell. c. 19. de pane mercenar.

Aſcendit fumus incenſorum &c. Apoc. 8. 4. Sicut incenſum ſuper carbones frigidos non facit fumum aſcendere; ità nec oratio. Broymard oratio.

Ex Patribus.

Sicut mendici, & famelici, in civitate per vicos, & plateas, de domo in domum, quærunt panem; ità & nos civitatem cœleſtem, nunc per plateam Apoſtolorum, nunc per plateas Martyrum, nunc Virginum, nunc Confeſſorum, circuire, meditando quærere, & mendicare, ac orare, debemus. S. Bonavent. ſ. 6. infra oct. Epiph.

Anima eſt civitas ſummi Regis, & dicitur *civitas virtutum.* Pſ. 47. 9. quia virtutes ibi ſunt. Sed Iſmaelitæ, Moab, Agareni &c. obſident hanc civitatem: id eſt, diaboli, & malæ cogitationes. Prudentia autem currit ad arcem ſapientiæ, quaſi ad dominam virtutum, conſilium ab ea quærens: quæ teſtatur, quærendum ſummi Regis auxilium. Et cùm quærerent virtutes, quis ibit pro nobis? reſpondit conſilium: unum de ſeptem donis *oratio*: & nè moram faciat, ſupra equos Fidei aſcendat. Proficiſcitur oratio per viam cœli, & currit; donec intret portas Domini: & velut mancipium fidele nuntiat Regi imminens periculum. Hoc auditô mittit Rex Charitatem Reginam cœli; & tota cœleſtis curia eam comitatur. Charitas autem intrans civitatem omnia illicò exhilaravit, commota compoſuit, turbata pacavit. Redit ſpes in civitatem, quæ primò penè effugerat; fortitudo, quæ penè corruerat; & aliæ virtutes. Hæc videntes inimici dixerunt: *fugiamus Iſraelem; quia Dominus pugnat pro eis contra nos.* Ex. 14. 25. Sic civitas virtutum, id eſt, anima, oratione nuntiâ, liberatur. S. Bonavent. in Pſ. 118.

Orans eſt ſicut ille, qui in obſidione quærit, vel petit, ſuccurſum: nam ſicut ille, qui tenet arcem regis; ſi obſideretur ab inimicis, reputaretur infidelis, nisi caſtrum regi denuntiaret obſeſſum, vel peteret ſuccurſum: ſic, cùm hoſtes viſibiles, vel inviſibiles, obſident animam tentationibus; ſtatim debemus Regi regum nuntium orationis mittere, & obſidionem denuntiare. Qui orat, debet clamare, ſicut clamat parvulus, qui vult ubera: ſicut clamat catulus, cùm ſentit verbera. *Ad Dominum, cùm tribularer, clamavi.* Pſ. 119. 1. Sicut clamat populus, cum videt pericula. In oratione debemus os aperire, ſicut infans aperit os nutrici, ad ſuſcipiendum nutrimentum vitæ æternæ, ſcilicet gratiæ divinæ. Sicut pullículus, qui, dum ſentit venire matrem, aperit roſtrum versùs cœlum. S. Bonav. diæt. ſal. c. 14. de orat.

Sicut incenſum, antequam approximet igni, quaſi mortuum apparet, igneque contactum quaſi ſpirituale fit, & in altum aſcendit: ſic meritum orationum noſtrarum quaſi mortuum eſt; nihilque valet, nisi dilectionis illius igne, quem Chriſtus pro nobis meruit, in thuribulo cordis ejus vivificetur. S. Bernardinus tom. 2. ſ. 1.

Aptiùs quidem orationem dixerim officio legationis inſiſtere; quæ cauſas malè adventes novit exponere, atque adverſa indicare, quæ patitur author ejus. Hæc exiſtens in terris cœlo ſe inſerit; conſtituta in imis alta pulſat. Sibi non obſiſtunt intervalla locorum; nulla munimenta ſibi obicem faciunt. Sim. Caſs. l. 5. c. 15.

Oratio gerit imaginem Chriſti cœlum aſcendentis: quid enim eſt orare, nisi mente cœlum conſcendere. Hugo Card. in c. 7. Matth.

§. II.

Oratio eſt neceſſaria.

Ipſe verò dormiebat. Matth. 8. 24. Non es ſecurus à tempeſtate, ſi ità remiges, ut orare negligas. Oliva t. 2. Strom. §. Ipſe vero dormiebat.

Aſcenderunt in templum ut orarent. Luc. 18. 10. Sicut corpus indiget animâ, ut vivat naturaliter; ſic anima indiget oratione, ut vivat ſpiritualiter. Et ſicut homo vivere non poteſt ſinè reſpiratione; ſic nec ſinè oratione: orando enim emittit ſpiritum deſiderii ad Deum; & ab eo viciſſim recipit ſpiritum virtutis deſideratæ. Proinde ac homo ſpirando emittit veterem halitum, & novum attrahit, ac immittit. Cornelius hîc.

Sinè me nihil poteſtis facere. Joan. 15. 5. Si ergo ſic certiſſimè conſtat eſſe, ſi volumus bonum cogitare, ſi bonum dicere, ſi bonum facere; quid reſtat? nisi Deum orare. S. Bonavent. ſ. 31. D. 1. poſt oct. Epiph.

Petrus, & Joannes, aſcendebant in templum. Act. 3. 1. Cur ante miraculum claudi deſcribitur eorum oratio? S. Baſilius Seleuc. or. 21. id primùm in dictis cognitu neceſſarium eſt; quòd in tantam dignitatis celſitudinem evecti Apoſtoli orationem minimè neglexerint. Nam homines cùm eſſent, hinc quoque petitio præſidio egebat. Quòd ſi Apoſtoli precationis opem non excutiunt; quantum nos crimen incurrimus, qui per incuriam tam ſalutare projicimus viaticum. Sylveira hîc q. 1.

Quisquis non orat Deum, nec divinô colloquiô cupit aſſiduè frui; is mortuus eſt, & vitâ carens, expersque ſanæ mentis. S. Chryſoſt. de orando Deum l. 1.

Cùm video quempiam non amantem orandi ſtudium, nec hujus rei fervidâ, vehementique curâ teneri; continuò mihi palàm eſt, eum nihil egregiæ dotis in animo poſſidere. Id. ib.

Admirandus ille David, Goliath illum immanem, cùm veluti dæmon quiſpiam formidandus irrueret; non armis, neque gladiis; ſed precibus dejecit. Id. ib.

Quemadmodum civitas, quæ muris cincta non eſt, facilè venit in poteſtatem hoſtium, propterea, quòd prorſus abſit id, quô fuerat hoſtium incurſus arcendus: ſic & animan non munitam precibus diabolus facilè in ſuam redigit ditionem; nec mûltô negotiò omni genere ſcelerum implet. Idem de precatione lib. 1.

Si-

Sicut panis est alimentum corporis, & victus animi; sic spiritualis oratio calimentum mentis est. S. Nilus c. 95. de oratione.

Satis ibi vacillat humanum studium, ubi non requiritur Dei auxilium. D. Valerianus Cemeliens. Ep. de bono disciplinæ hom. 11.

§. III.

Orationis excellentia, variæ laudes.

Num. 1.

Est Vicaria Christi.

Species quarti similis filio Dei. Dan. 3. 92. Cur cum iis ambulat Angelus in specie filii Dei? non item cum Paulo, & Sila, incarceratis? Act. 16. 25. *media nocte Paulus, & Silas, orantes.* Oratio illis erat Vicaria Filii Dei, Sylveira in Joan. 16.

Si quid petieritis Patrem &c. Joan. 16. 23. Dicitur hoc illis in consolationem, atque documentum; ut Christo absente utantur, ad impetranda omnia à Patre, quibus egent, q.d. nolite tristari de meo discessu: pro mea enim præsentia Orationem in virtute nominis mei, tanquam mei Vicariam, vobis substituo? ut sicut ego meâ præsentiâ in prosperis & adversis, fui patronus, scutum, requies, & solatium; ità eadem vobis sit Oratio. Id. ib. q. 1.

Discedens Christus à Discipulis, fidelem illis administram, & Vicariam reliquit Orationem; quæ eorum petitiones ad Patrem deferat. Barradius D. 5. Pasch. l. 5. hîc. c. 12.

Num. 2.

Oratio est Colloquium cum Deo.

Cùm oramus, ipsi cum Deo loquimur: cùm verò legimus, Deus nobiscum loquitur. S. August. ser. 6. D. Pass.

Magnum bonum sunt preces: nam si homini quis loquatur virtute prædito, non parvum inde fructum percipiet: quantis bonis fruetur is, cui cum Deo colloquium fuerit. S. Chrysost. hom. 30. in Gen.

Quis non obstupescat tantam benignitatem, ac benevolentiam, quam in nos hómines declarat Deus? qui mortalibus tantum honoris largiatur; ut dignos nos habuerit, qui cum ipso colloquamur, nostraquè vota apud ipsum deponamus. Id. l. 1. de orando Deum.

Si is, qui cum magno aliquo viro, & admirabili, multùm versatur, ex ejus consuetudine maximum fructum accipit; quantò magis, qui cum Deo perpetuam habet consuetudinem. Id. in Ps. 4.

Num. 3.

Oratio est felix rerum principium.

Osculetur me &c. Cant. 1. 1. Dum Canticum suum à ferventissima prece inchoat; docet, nullum esse felicius operum nostrorum exordium; quàm orationem igneâ charitate flagrantem. de Ponte hîc. Exhort. 2.

Ducit illos in montem excelsum. Matth. 17. 1. Lucas sic scribit c. 9. 28. 29. *ascendit in montem, ut oraret; & facta est, dum oraret, species vultûs ejus altera.* Lætissimus Salvatori, tribusque Discipulis, elucet dies; cujus gloriam, & felicitatem, Dominus ab oratione matutina auspicatur. Nazianz. or. 1. optimus hic ordo est, ut qui rem aliam auspicatur, à Deo initium ducat. S. Ambros. l. 1. offic. c. 35. nunquam David, nisi consultô Dominô, bellum adorsus est: ideo in omnibus victor præliis. Escobar Mir. Chr. t. 1. l. 12. s. 1 obs. 6.

§. IV.

Oratio Deo grata.

Inclina Domine aurem tuam. Ps. 85. 1. Quod dicit *inclina*, ostendit, quia seipsum extendere non poterat humana conditio; nisi ipse suam majestatem pijssimus inclinaret. Aurem enim dicit, non istam corpoream; sed auditum illum spiritualem, quô petentium vota cognoscit. Cassiodorus hic.

Inclina ad me aurem tuam. Ps. 101. 3. Auris Domini pro clementia ponitur, quâ preces supplicum benignus exaudit. Nam cùm totos audiat, totos videat; totos illos audire dicitur, quibus præstare dignatur. Id. hic.

Longanimis. Ps. 102. 8. Quis dubitet ab illo petere; qui, si non petatur, offenditur. Cassiodorus hic. in Conclusione.

Inclinavit aurem suam mihi. Ps. 114. 2. Deus inclinat aures suas ad nos, quando inspirat nobis orationem. Bellarminus hîc.

Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Prov. 8. 31. Cur divina sapientia non dicit, in Angelis se deliciari, qui naturâ suâ nobiliores, gratiâ etiam firmiores? quia homo à primæva sua creatione egens, miser, cogitur à Deo auxilia petere. Ità enim Deo jucunda est hominis deprecatio: ut, licèt natura Angelica præstantior sit humanâ; tamen, quia hæc mendica, periculis obnoxia, opem à Deo petere necesse habet; magis divina sapientia in hominibus, quàm Angelis delitiatur. Castillo Illat. 93.

Vox tua dulcis. Cant. 2. 14. Orationes Sanctorum semper Deo acceptæ. S. Justus Orgel. hîc.

Quia molesti estis & Deo meo. Is. 7. 13. Quam molestiam intulerat Achaz, ut sic objurgaretur? quia abstinuit à petitione signi. Adeò libenter Deus à nobis rogatur. Octavianus in Eccl. 13. v. 5.

Tacentes, & orantes, Dominus ùt plurimùm visitare dignatur. S. Laurent. Just. de discipl. monast. c. 15.

Vult Dominus noster absque dubio misereri, qui se præcipit exorari: non erit difficilis, ut invocatus exaudiat, qui importunitatem supplicantis expectat. B. Eucherius s. 6. de eo. *oportet orare, & nunquam deficere.* Luc. 18. 1.

Oar-

Orationis aliæ laudes.

Pater gratias ago tibi &c. Joan. 11. 41. Si Christus verus Deus, quid prece opùs? Hilarius in Catena: non prece eguit: nobis oravit, nè Filius ignoraretur.

Oratio mortalium viaticum. S. Basilius Seleuc. or. 21.

Mater orationis est solitudo: oratio autem divinæ gloriæ demonstratio. S. Joan. Damasc. or. de D. transfig.

Oratio virginitatis sigillum est, matrimonii fides, Viatoribus scutum, dormientium custos, vigilantium fiducia, agricolarum fertilitas, navigantium salus, fatigatorum requies, mœrentium consolatio, nuptias contrahentium corona, natalitii festi celebratio, morientium funus. S. Gregor. Nyss. de orat. or. 1.

Oratio corporum robur, rei familiaris administratio, recta Juris legumque constitutio, regni potentia; trophæum, atque vexillum belli, tutela pacis. Oratio virginitatis sigillum est, fides nuptiarum, Viatorum præsidium, dormientium custos, navigantium salus. Oratio reorum patrona, vinctorum relaxatio, mœrentium consolatio, lætantium jucunditas, lugentium solamen, celebritas festi natalitis, morientium sepultura. S. Ephrem de orat.

Quicunque orandi donô prædîti sunt, ingentî privilegiô sunt donati. Similes enim iis sunt, quos reges ità familiares habent, ut eorum ingressus nunquam prohibeatur. Isidorus Clarius l. 1. or. 18.

Dulce vehiculum est in via oratio, fidelis præcursor ad Dominum, primitians ei adventum ascendentis. Petrus Bles. s. 21. in Asc. D.

Qui pecuniam habet, omnia habet, quæ illi necessaria sunt, quia eâ datâ omnia emere potest. Ità oratio est pecunia spiritualis; quâ mediâ omnia acquirimus, quæ volumus. Oso. D. 5. Pascha.

Qui dedit vivere, docuit & orare. S. Cyprian. lib. de or. Dom. q. d. videte misericordiam Dei: nam, cùm rebus tam multis indigeamus ad vitam sustentandam; re unicâ, hoc est, solâ oratione opùs est, omnia illa parare. Did. Niss. D. 21. Pent. §. 5.

§. V.

Ad orationem exaudiendam promptus Deus.

Ex Veteri.

Constitue mihi, quando deprecer pro te. Ex. 8. 9. Cur optionem temporis dat Pharaoni? Respondet Abulensis hic q. 5. quia, si diceret se hac die potiùs, quàm aliâ oraturum; putaret Pharao, Deum non semper promptum. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Qui respondit, cras. ib. v. 10. Beneficium odit, dum differri vult: adeoque Deum tractis moris offendit; ut beneficii dilationem aquis, & submersione, vindicârit. S. Ambros. l. de Cain, & Abel: cùm deberet in tanta positus necessitate rogare, ut jam oraret, nec differret; respondit: crastinô die; otiosus, & negligens, moræ pœnam Ægypti soluturus excidiô. Naxera in Jos. 8. §. 5.

Ità ut tintinabulum sit aureum. Ex. 28. 34. Sanctuarium ingressurus summus Sacerdos, tintinabulis aureis personantibus cingebatur. Principes viri apud se habere solent tintinabula, quorum pulsu suis famulis præscribunt tempus ad se ingrediendi; ut non intrò famuli, quando volunt, sed quando jubentur, ingrediantur; at verò Deus non apud se hæc tintinabula servabat; sed Sacerdoti committebat: ut ostenderet, orandi, & ingrediendi ad se, tempus non ab ipso Domino, sed à famulo præscribendum. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Cumque elevâsset Moyses manum, percutiens virgâ bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ. Num. 20. 11. Hic Deus in Moysen, & Aaron, ità exasperatus est; ut transire Jordanem prohibeat, morteque condemnet. *Non introducetis &c.* Mortis luunt pœnas, pro levi, ùt multi putant, culpa; cùm Aaron pro sacrilego vitali opificio pœnas capitales non solverit. Beneficium dubitatione tardârunt. Naxera in Jos. 8. §. 5.

Nè timeas, neq; formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum-surgens diluculo recensuit socios &c. Jos. 8. 1. 10. Expeditionem accelerat: nè, dum Numinis liberalitatem vel tantillùm retardat, iram incurrat: nam scit, Deo quàm maximè displicere, qui beneficiis ejus vel tantillum resistit. Id. ib.

Surge, & comede. 3. Reg. 19. 5. Cujus præstat beneficium? amici, qui plures; an Angeli, qui unum panem portexit? dico Angeli: quia non rogatus dedit, & preces prævenit. Deum factis expressit; dum dormientem excitavit, & in obliti sinum donum ingessit. Id. in Jos. 15. §. 35.

Osculetur me osculô oris sui, Cant. 1. 1. Dixerat quasi ad absentem. Debuisset item dicere, *quia meliora sunt ubera ejus vinô.* Mutat modum loquendi, & præsentem alloquitur. O ingens vis orationis! vix sunt finita verba, & jam oratio est exaudita. de Ponte hic Exh. 2.

Clamabis; & dices, ecce adsum. Is. 58. 9. Cùm nondum ad finem oratio venerit; ipsum orationis filum interrumpet, *& dicet, ecce adsum.* Pinna in Eccl. 2. Ethol. 31.

Vidit, & aporiatus est, quia non est, qui occurrat. Is. 59. 16. Pagninus: admiratus est, quia non esset, qui oraret. Alii: infirmatus est, ceu lactis abundans nutrix; quæ, si mamillas non exoneret, infirmatur. S. Thom. Chrysost. Hieron. & Ambr. legunt: vidit Dominus, & depauperatus est: sicut mercatores, si expositas merces non vendant, pauperes fiunt.

Quæsierant me - Ecce ego: ecce ego. Is. 65. 1. Nota alacritatem nostram erga Deum; vicissim Dei alacritatem, & beneficia, in nos provocare. Deus enim munificentissimus munificen-

ficentiâ se vinci non patitur; sed volentibus sponte occurrit, eorumque vota implet; imò superat. Hoc significat hæc iteratio: *ecce ego, ecce ego.* Cornelius hîc.

Decies millies centena millia assistebant ei. Dan. 7. 10. Agnosco ingentem numerum cubicularium Dei: non tamen puto, eos illic adesse, ut arceant supplices. S. August. s. de temp. 171. stant Angeli ad januam; ut introducant, non repellant; ut suggerant, non ut terreant. Hoc amat janua Salvatoris; ut pulsatoribus semper abundet, opportunis, importunis. Propterea ipse Dominus, videns januam suam à petitorum voce, & à pulsantium clamore, silere; invitat omnes; omnibus paratus tribuere pietatem: *petite, & dabitur vobis, pulsate* Luc. 11. 9. Nulla est pompa in janua mea; ego sum janua. Oliva t. 1. conc. 31. quintò die Ven. in Quadr.

Ex Novo.

Volo, mundare. Matth. 8. 3. S. Ambros. l. 5. in Luc. illud mirabile, quòd eò sanavit genere, quò fuerat obsecratus. Mira Christi bonitas: quæ non solùm dat homini sanitatem, sed etiam modum, quem is præscripserat, in largiendo servat. Sylveira hîc.

Tenuit manum ejus. Matth. 9. 25. Præstitit Christus, & rem, & modum, petita: dixerat enim archisynagogus: *veni, & impone manum tuam super eam.* Sylveira hîc.

Fiat tibi, sicut vis. Matth. 15. 28.

O mulier! magna est fides tua. ib. Quid hanc fidem adeò commendat? preces, & vota, multiplicat. Ni talis esset fidei, Deum haud credidisset: videbat enim, diu retinere beneficium, differre vota; quæ omnia divinitatis ingenio adspeciem quodammodo repugnabant. Hominibus enim in more, cùm importunius rogantur, differre beneficia: Deus verò festinat antevertere vota. Ergo beneficentiam tardantem aspicere, & Deum credere, eximiæ erat fidei elogium. Naxera in Jos. 15. §. 35.

Quis vestrum habebit amicum &c. Luc. 11. 5. 7. S. Chrysol. s. 39. O quàm pulsanti iste gestivit occurrere, qui sic secreti sui cubile collocavit ad januam: qui, dormientibus servulis, pulsantis necessitatem solus, & primus audivit. Nota: in eodem cubili cum Domino servi dormiunt: quibus incumbebat attendere, quis pulsaret ad januam, nè Domini quies turbaretur. Et tamen solus Dominus vigilat; servi dormiunt, cùm homo petens panes, pulsat. Pro certo habe: quòd, cùm necessitate laborabis, omnes in tui auxilium dormiunt; solus Dominus vigilat, & opem fert. Sylveira hîc c. 20. q. 4.

Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Dominus respondit: *hodie.* Euseb. Emiss. hom. de B. latrone: hodie inquit q. d. quid me ô fidelis meus, & unicus tanti testis triumphi; quid me tantô tempore exorandum putas, ut in die judicii mei meminerim tui? quid me ad præsentem retributionem paratum longè dissimulas? quid in futura sæcula fidem in te perfectam fatigas? Quasi perfectæ fidei non congruat; & Deum credere, & diu beneficia tracturum putare. Naxera in Jos. 8. §. 5.

Vis sanus fieri? Joan. 5. 6. S. Cyrill. Alex. l. 2. c. 124. interrogatio hujusmodi, si vellet rem optatam consequi, ad intelligendum reducit, quòd ipse facilè id præstare possit.

Ego sum ostium. Joan. 10. 7. Nam sicut ostium primum intrantibus domum occurrit, imò excipit; sic Christus D. non modò petentes audit; verùm etiam ad petendum invitat, & lacessit. Imò dicit Joan. 14. 6. *ego sum via*: quia licèt ostium intrantes excipiat; quandoque tamen clauditur, & aditum negat: at via semper, diu, noctuque, patet. Pinna in Eccl. 2. Eth. 31.

Ex Patribus.

Mavult D. Jesus nimiô in Discipulos amore propensus, petentibus his, quæ cognitu inutilia judicaret, videri ignorare, quàm negare. Marci 13. 32. Plusque amat nostram utilitatem instruere, quàm suam potentiam demonstrare. S. Ambros. l. 5. c. 6. de Fide.

Non ambigendum est, quin libenter pulsanti aperiat. (Luc. 11. 9.) qui nondum pulsantem hortatur, ut pulset. Richardus à S. Victore. tr. de grad. char. c. 3.

Suavis Dominus, & mitis, patentem habet januam pietatis: nec recusat inde pulsantes; sed accusat potiùs negligentes. Neque enim aliquid petitur, quod non habeat; ut, cùm non dederit, erubescat. S. Fulgentinus serm. omni tempore dicendo.

Non assistit miles, qui expellat; non satellites, qui tempus interrumpat. Non est, qui dicat: non est nunc tempus accedendi, veni postea: sed quando veneris, stat audiens; etiamsi tempore prandii, etiamsi tempore cœnæ, etiamsi nocte intempestâ. S. Chrysost. in Ps. 4. apud Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

§. VI.

Oratio luctatur cum Deo, tenet eum.

ET ecce vir luctabatur cum eo usq; manè. Gen. 32. 24. Sicut ille Jacob luctatus est cum illo Angelo, in quò sinè dubiô Deus erat; qui & victum se fatebatur: ità luctari debet verbi Dei amator cum sermone, vel Scripturâ, quæ est ex Deo; nec dimittere, antequam vincat vinci volentem; sensumque comprehendat utilem in litera latentem. Lucta enim pulcherrima est, tam diu perseverare petendo donec inveniat pulsando; donec sibi aperiatur. Rupertus l. 7. in Matth. 7. Hæc sunt duo brachia, scilicet oratio, & lacrymæ, quibus Jacob cum Domino luctatus est. Hugo Card. in 1. Reg. 1. 3. Si quæras, quare Deus sic luctabatur, quòd luctantem superare nollet? Ad hoc est prima ratio: ad monstrandum scilicet, efficaciam fortis, & fiducialis, orationis. S. Thom. Aqu. in Gen. 32.

Dimitte me, & deleam eos. Ex. 32. 10. Quando dicit, *dimitte me;* ostendit, se teneri posse, nè faciat, quod minatus est: Dei enim potentiam servi preces impediebant. S. Hieron. ep. 12. ad Gaudentium de Pacatulæ infantulæ educatione. Quasi victus esset Dominus, dicit: *dimitte me*: quia Sancti suis orationibus, & desideriis, tenent eum; nè in peccatoribus suam exerceat justitiam. Hugo Card. in Gen. c. 32. *Non est, qui invocet nomen tuum; qui consurgat, & teneat te.* Is. 64. 7.

Tenui illum, nec dimittam. Cant 3. 4. Tenetur Deus orationis devotione, desiderio, importunitate, memoriâ, prece, fide, & expectatione exauditionis: nec dimittitur, si ab intentione non cessetur, nec vultus ampliùs in diversa mutetur. Richard. à S. Vict. hîc.

Tu noli orare pro populo hoc; nec assumas pro eis laudem, & orationem, & non obsistas mihi. Jer. 7. 16. alii: *nè depreceris me.*

Stans Jesus &c. Luc. 18. 40. Vide, quanta operatur oratio perseverans. Oratione suâ stare fecit solem Josue ad occasum pergentem. Properabat Jesus Jerosolymam, ut occumberet; & summâ celeritate viam perurgebat: detinetur verò oratione cœci. Osorius D. Quinquas.

Coëgerunt illum. Luc. 24. 29. Sed quomodo cogitur Christus? qui nullis potestatibus subjacet? penitus pijs precibus & orationibus humilibus detinebant. Hôc quippe modô Jacob Angelum detinebat; cùm Angelus diceret: *dimitte me, aurora est.* Similibus resticulis Moyses Dominum ligaverat. *dimitte me.* Simon Cass. l. 14. hîc.

§. VII.

Oratio fortis, victoriosa.

Num. 1.

Contra hostes visibiles.

DO tibi partem unam &c. Gen. 48. 22. Paraphrasis Chald. *do tibi partem præcipuam supra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi, oratione mea, & obsecratione.*

In gladio & arcu meo. Gen. 48. 22. Dices: hunc agrum *emit* Jacob. c. 33. 19. & Jos. 24. 32. Quomodo ergo dicitur hîc, quòd eum acquisierit *gladiô?* Chaldæus, & ex eo Abulensis, vertunt: quæ tuli gladiô, id est, oratione, & precibus, hæc enim sunt arma Sanctorum. Cornel. hîc.

Cúmque appropinquasset Pharao-timuerunt valde, clamaveruntq; ad Dominum. Ex. 14. 10. Pharao, qui restiterat miraculis pervicax, orationi concessit triumphum. Naxera in Jos. 14. §. 24.

Cúmque levaret Moyses manus, vincebat Israel &c. Ex. 17. 11. Orat Moyses, & vincit; cessat, & vincitur. Didicit Christianus quid gerat; invenit, quid fugiat. Didicit, inquam; unde aut vincatur, aut vincat: quamvis instantius Christiano orandum sit: & quia periculosior hostis est, & pro seipso, non altero, pugnat. Unde apparet vires hosti illi dare, qui cessat; & sese ei subjicere, qui non orat. Quod totum est, odisse sua, & diligere aliena: sibi ipsi hostem existere, dum contra hostem nolit jugiter orare. Hostis enim, dum oras, premitur; dum cessas, erigitur. S. Chrysost. tom. 1. serm. de Moyse. Moyses contra hominem, & pro aliis orando, pugnabat. Nec quisquam poterit excusari, qui hostem vincere nolit, dum orando cessavit. Et tamen in Moyse corpus deficiebat, non voluntas aliquando cessabat. Si ergo fragilitatis causa in Moyse, excusari non potuit, quemadmodum in nobis voluntas poterit excusari? S. Rupertus l. 3. c. 20. in Exod.

Vociferamini. Jos. 6. 16. *Sum princeps exercitûs Domini, & nunc venio.* Ex. 5. 14. Lyr. ad adjutorium vestrum. Ex quibus Josue auxiliis protegatur. Nihilominus Jericho invadens populum clamoribus cœlum pulsare imperat: *dixit Josue ad omnem Israel: vociferamini.* Omni populô vociferante muri illicò corruerunt. Naxera in Jos. 6. §. 11.

Sol contra Gabaon nè movearis. Jos. 10. 12. Cajetanus: primùm elevavit mentem in Deum, supplicando pro integrâ victoria & Deus inspiravit ei, ut indiceret soli, & lunæ, moram. Dixit Moyses ad Josue: *elige viros, & egressus pugna contra Amalec.* Ex. 17. 9. Adhuc tyro in hostes involavit intrepidus; & modo jam strenuus, totque clarus trophæis, divinâ adhortatione egebit, nè prælia detrectet pavidus. Vivente Moyse pugnam inire non timuit, fretus Moysis precationis auxiliô: at mortuô jam Moyse, quia desunt illi orationis arma, timet inire conflictus. Naxera in Jos. 10. §. 41. oratio inexpugnabile telum.

Vocavitque tonsorem, & rasit septem crines ejus. Judic. 16. 19. Vidisti fortissimum Samsonem? quæ ille facinora non egit? quos hostes non contrivit? sed hæc omnia, dum crines salvi in capite: verùm, abraso capite, quàm miser! Joachimus Abb. p. 1. expos. in Apoc. necesse est, ut mens fortis viri sanctis, & Deo dignis meditationibus implicetur: alioquin, ut ruat, necessum est; qui abraso interiori capite, fortiter se posse agere, & in toto stare, præsumit. Baeza t. 1. l. 4. c. 1 §. 2.

Porrò faber ferrarius &c. 1. Reg. 13. 19. Porrò Deus elusit cautionem, & prudentiam Philistinorum, dum per Samuelem dedit Hebræis victoriam sinè ferrô, & armis ferreis. Unde S. Gregorius: armati ab inermibus victi sunt: ut totum, quòd vincitur, omnipotentis Dei laudibus tribuatur. Mysticè faber est orans, & meditans; qui arma spiritualia in igne devotionis cudit. Cornelius hic.

Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel. 1. Reg. 17. 45. Admirandus ille David Goliath illum immanem, cùm veluti dæmon quispiam formidandus irrueret; non armis, neque gladiis, sed precibus, dejecit. S. Chrysost. de orando

Deum

Deum l. 1. Sinceræ, intentæ que precationi deditus perficiebat, quæcunque volebat; & orationibus suis bella conficiebat; trophæaque statuens victoriam victoriæ copulabat. Habuit enim invicta arma, superna scilicet præsidia; quæ non solùm ad humana bella conficienda sufficiunt; sed etiam ad dæmonum cohortes perimendas. Id. in Gen. hom. de S. Davide noctu orare solito.

Cumq; orâsset Elisæus. 4. Reg. 6. 17. 18. Licèt Elisæus pro se videret *mortem plenum equorum, - oravit tamen ad Dominum.* S. Ambros. s. 86. S. Elisæus hostes suus non armis superabat, sed oratione vincebat. Nam cùm idem ministro suo, ad depellendum ejus timorem plures adesse diceret defensores, nec metes ab illo posset auferri; tunc oravit ad Dominum. Naxera in Is. 6. §. 11.

Clamavit omnis populus &c. Judith. 4. 8. Israëlitæ ad Holofernis potentiam repellendam magnis præsidiis se munierunt v. 3. *præoccupaverunt omnes vertices montium &c.* sed perinde, ac si hæc omnia munimenta inania censerent, ad orationem confugerant: *& clamavit &c.* Lyran. fecit primò, quod potuit; nè tentaret Deum, sed residuum, quod facere non poterat, Deo precibus commendabat: Certus omnino, vana esse omnia præsidia, humana, nisi divinitus firmarentur. Judith ipsa, non modò in periculo precibus incumbebat. c. 9. 2. sed & cùm pugna penè confecta, & victoria parta, videbatur (jam enim stabat ad lectum Holofernis altùm dormientis, jam ejus gladium manu alterâ evaginaverat, jam nihil aliud superesse videbatur, quàm victoria) & nihilominus, de successu adhuc timida, orat. c. 13. 9. *confirma me Domine Deus in hac hora.* Mendoza in 1. Reg. 7. annot. 28. sect. 2.

An putas, quia non possum rogare Patrem meum &c. Matth. 26. 53. Cur non (quod ad speciem opportunius) dixit: an putas me divinitate nudatum, quem velut inermem, & imbecillum, inconsultè defendis? Divinitatem tacet, & rogandi potentiam ostentat. Est enim vel unius justi, ut profliget hostiles copias, oratio validior, quàm armatorum manus; ut orantem, licèt inermem, vincat. Naxera in Jos. 7. §. 14.

Historiæ.

In arctum redactus ab hoste, accivi, quos Christianos vocamus. Ji perquisiti multi reperti sunt. Infremui in eos, quod non debueram, ùt postea cognovi ex mirifica eorum potentia. Qui mox rem aggressi sunt absque telis, armis, tubisque: nimirum abstinentes ab hujusmodi paratu, & contenti Deo, quem circumferunt secum in conscientia. Credibile est igitur, licèt impios existimemus, Deum pro munimento habere in pectore. Prostrati enim humi non solùm pro me dèprecati sunt, sed & pro præsenti exercitu; petentes opem contra urgentem sitim & medium. Quintus enim dies erat, in qua aquâ carere cœperamus: eramus quippe in hostili solo, in ipso meditullio Germaniæ. Confestim autem, ùt procubuerunt in facies, & preces fuderunt ad ignotum mihi Deum; descenderunt de cœlo, in nos quidem frigidissimus imber, in nostros verò hostes grando mixta fulminibus; ut sinè morâ sentiremus præstò esse invictam opem Dei potentissimi. S. Justinus M. ex epistola Marci Aurelii Antonini Imperatoris ad Senatum.

Quis inter Europæ reges aut viribus robustior, aut militari arte doctior fuit Lusitaniæ rege Alphonsô Henricô? à nullo unquam victus: precibus tamen cujusdam sancti Eremitæ, victorem se è bello semper redire, non erubescebat dictitare. Verba tegis refert Petrus Barbosa de invidia, & vera ratione status: ipse me adjuvabat ad prælia sic bene; quòd, cum oraret, ego vincebam; & unô die, quô fui sinè illô multos milites amisi, & recessi cum lazeria, quia rixavi sinè oratione boni viri. Nunius Alvarez Pereira Lusitani regni assertor sub Joanne I. ad bellum non prodibat, quin priùs orationi vacaret, & sæpe flagellis se ipsum cœderet. Alvarez in Gen. 48. Illustr. 321.

Num. 2.

Contra invisibiles.

Bonum scutum oratio, quô omnia adversarii ignita spicula repelluntur. S. Ambros. orat. funebri de obitu Valentiniani Imp.

Preces vocat S. Chrysost. hom. 29. in Gen. inexpugnabilem murum, tutam anchoram, portum fluctuum expertem; per quas omnia difficilia levia, & facilia fiunt. Præsidium animæ inexpugnabile. Id. hom. 26. in acta.

Non leonis rugitus bestias sic fugat, ut justi oratio dæmones. S. Chrysost. hom. 53. in act.

Nihil æquè pollet, ac deprecatio: hæc enim est, quæ ex impossibilibus possibilia facit, ex difficilibus facilia; & ea, quæ minùs rectè habent, corrigit. Id. tom. 6. hom. de Anna.

In tentationem vadit, qui ad orationem non vadit. S. Chrysol. s. 43.

Novit sacrilegus impostor; se in animam, quæ in oratione constanter perseverat, nihil posse; deque ea subvertenda se prope desperare debere. Ex vita S. Theresiæ lum. & dogm. spir.

§. VIII.

Oratio transfigurat, illuminat, confortat &c.

IGnorabat, quòd cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini. Ex. 34. 29. Ex contemplatione facies fit lucida, & cornuta. de Ponte in Cant. 3. Exh. 23. §. 2.

Transfiguratus est ante eos. Matth 17. 2. In oratione facies hominis illustratur: quia, dum facies mentis nostræ ad Deum convertitur, illuminatur, melioratur, & perficitur, S. Bonaventura in c. 9. Luc.

Surgite eamus. Matth. 26. 46. Expende alacritatem, quâ obviam hostibus procedit. Paulò antè totus pavebat; modô alacer, omnî objectô pavore, occurrit hostibus. Unde tanta alacritas, & animositas? oravit ad Patrem. Et ubi oratio intercedit, nullus timori aditus patet. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 7. intellige, quantum oratio conferat; quæ paventem, & agonizantem recipiens Dominum, illum exhortantem reddiderit, atque intrepidum. Unde ajebat: *surgite, eamus.* Baeza t. 3. l. 15. c. 3. §. 2.

Facta est, dum oraret, species vultûs ejus altera. Luc. 9. 29. Gilbertus s. 15. in Cant. voluit per hoc in mente sua orationis commendare virtutem: quòd illa sit, quæ te in intimis alterum faciat; & novum commutet in hominem. *Quære in domo Judæ Saulum nomine Tarsênsem: ecce enim orat.* Act. 9. 11. Mira res! caligabat Saulus, jejunabat, & flebat. Et Dominus, his præteritis, unam in Saulo orationem deprædicat; quam velut obsidem paventi Ananiæ tradit mutati in ovem lupi. q. d. quid times Saulum? heri spirabat cædes; sed hodie candidatus est fidei, & Apostolatûs. Et quale signum tanti prodigii? unde sciam tyrannum in Apostolum evasisse? Orat. Si orat, jam Paulus est. Oliva l. 4. Strom. §. sic non potuistis unâ horâ &c.

Qui cum Deo loqui didicit, ut par est eum, qui cum Deo loquitur, erit deinceps Angelus: ità liberatur anima à vinculis corporis. S. Chrysost. in Ps. 4.

Ora mansuetè, & quietè; ac cane prudenter, & concinnè: & eris tanquam pullus aquilæ, quæ volatu in sublime fertur. S. Nilus or. 76.

Angelus efficitur similis Monachus, qui per veram orationem cupit videre faciem Patris, qui in cœlis est. Id. 107.

Animæ tuæ lux est oratio. B. Isaias Abb. or. 4.

§. IX.

Oratio mira impetrat.

SI beatus David, cùm esset rex, & innumeris immersus curis, & undique distractus; septies in die Dominum rogabat: quam nos veniam habuerimus, & excusationem, tantum habentes otii; nec ipsi continuè supplicantes? Impossibile enim, impossibile; hominem congruô precantem studiô, Deoque continuò supplicantem, unquam peccare. S. Chrysost. hom. 79. ad pop. Antioch.

Elias autem ascendit in verticem carmeli, & pronus in terram posuit faciem suam inter genua sua &c. 3. Reg. 18. 42. quibus peractis magna supervenit aquarum abundantia. Quid quæso intendebat Sanctus Propheta hôc difficili orandi modô? Amor proximorum sic eum fecit orare. Diez. Amor proximorum.

S. Urbanus, Ep. Lingonens. in Gallia, oratione non semel imbres repressit, turbines dissipavit, & vites præservavit: unde patronus vinearum; licèt vulgus colat S. Urbanum Papâm, cujus festum 25. Maij. Bollandus 23. Jan.

S. Patritio Hyberniæ Apostolo, ædificaturo Ecclesiam obstitit quidam ex magnatibus, cum hac conditione permittens, si transferret ingentem montem, quò obstabat, qui minùs amœnum stagnum ex arce sua videre posset. S. Patritius fusâ oratione mox montem fecit absorberi in terram. Inchoanti ædificium pertinaciter rursum obstitit. Sanctus rursus orat. ad Dominum: & mons rursum excrevit in pristinam celsitudinem. Boll. 17. Martij c. 13.

§. X.

Oratio semper aliquid impetrat.

IN te speraverunt Patres nostri. Ps. 21. 5. Necesse est, ut ad utilitatem suam audiatur, qui clamat ad Dominum: Dominus enim justos suos semper exaudit; sed quemadmodum illis expedire cognoscit. Cassiodorus hic.

Confide fili. Matth. 9. 2. Non pro peccatis remittendis, sed pro sanitate corporis, paralyticus inferebatur. Sed Christus semper superbonus, & meliora exhibet petentibus, quàm rogatus; & ex fide inferentium priùs sanavit animam, quàm donâsset corpori petitam sanitatem: ut ex peccatis cognosceretur adesse illa turpis infirmitas, propriis, aut paternis: & ut ostenderetur, priùs animarum, quàm corporum, quærendam esse salutem. Sed opprimit sæpe mentem tener hominum sensus: ut cùm conturbatus extiterit, priùs sibi, quàm animæ, quærat adesse medelam. Sed amatore hominum Christus conferendo docet, quid in donis primò sit ab eo petendum; cùm sanitati corporis sanitatem animæ prætulit, & remissionem peccatorum. Sim. Cass. l. 5. c. 17.

Tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. Joan. 4. 10. Orationes nostræ nunquam exeunt à Deo vacuæ: non enim ait, forsitan daret tibi, sed absolutè, *& dedisset tibi.* Dubium est de oratione hominis, non de impetrando aliquo dono à Deo. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 18.

Exauditur homo semper ad meritum, sed non semper ad votum. S. Bonav. s. 74.

Contingit quandoque, quòd Deus hominem exaudit non ad votũ, sed ad profectũ. Sicut enim medicus non exaudit ad votũ, sed ad profectum, infirmum postulantem amoveri medicinam amaram: si medicus eam non removeat, eò quòd sciat, eam esse salutiferam; exaudit tamen ad profectum, quia per hoc sanitatem inducit, quam maximè infirmus desiderat. Ità Deus homini in tribulationibus constituto tribulationes non subtrahit, quàmvis deprecanti: quia scit, eas expedire ad finalem ejus salutem. S. Thom. Aqu. in Job. 9. lect. 3.

Quoties unum petis aureum, toties ille tibi centum reponit in cœlis. Fieri non potest, ut etiam minima precatiuncula ritè fusa, aut minimus gemitus, minimúmve suspirium ad Deum piè emissum grandi fructu careat. Lud. Blosius Concl. an. spir. c. 6. §. 7.

§. XI.

§. XI.

Oratio sæpe bono nostro non exauditur.

EXtende paululum manum tuam, & tange &c. Job. 1. 11. Non aliquid injustum petebat Apostolus, quando rogabat. 2. Cor. 12. 8. ut auferretur ab eo stimulus carnis; & tamen rogavit, & non accepit. Petiit Job tentandum diabolus, & accepit. Quid dicam? comparandus diabolus Apostolo? Apostolus rogat, & non accipit; diabolus petit & accipit. Sed non accipit Apostolus propter perfectionem suam; accipit diabolus ad damnationem suam. Denique ipse Job accepit sanitatem in opportunitate. Dilatus est, ut probaretur: & rogabat Deum, ut auferrentur ab eo ista; & Deus non auferebat. Citiùs diabolum exaudivit ad eum tentandum, quàm ipsum Job ad sanandum. S. August. in Ps. 144.

Deus meus, clamabo per diem, & non exaudies: & nocte; & non ad insipientiam mihi. Ps. 21. 3. id est, per diem, & noctem, clamo; & tu non respondes ad insipientiam petitionis petentis, quod noxium est; sed ad sapientiam tuam: qui scis, salutare mihi non esse, petitis frui. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 12. s. 2. obs. 5. Multi clamant in tribulatione, & non exaudiuntur: ut intelligat homo, medicum esse Deum; & tribulationem medicamentum esse ad salutem; non pœnam ad damnationem. Sub medicamento positus ureris, secaris; clamas, non audit medicus ad voluntatem, sed audit ad sanitatem. S. Augustinus hic.

Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem; nunquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum; nunquid porriget illi scorpionem? Luc. 11. 11.

Nunquam dedisti mihi hœdum. Luc. 15. 29. An non hœdus Symbolum damnatorum à sinistris? S. Hieron. ep. ad Damasum: nunquam Pater deteriora dat munera. Quid hœdum quæris, cui agnus est missus. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 11. s. 3. obs. 3.

Sententiæ Patrum.

Omnipotens Deus, quid nobis profuturum esse valeat, sciens, dissimulat exaudire dolentium vocem, ut augeat utilitatem; ut purgetur vita per pœnam; & tranquillitas, quæ hic inveniri non valeat, alibi quæratur. S. Gregor. mor. l. 14.

Prorsus tanquam reficiens ægrotum in opportunitate; quando debet accipere, tunc das; &, quod debet, hoc das. Itaque aliquando desiderantur ab illo, & non dat: novit horam dandi, qui curat. S. August. in Ps. 144.

Qui non intelligunt, quid sibi prosit, & orant frequenter contraria; expedit eis, ut non exaudiantur à Domino. Unde & in oratione Dominica dicimus: *fiat voluntas tua.* Matth. 6. 10. non voluntas nostra, quæ errare consuevit; sed voluntas tua, quæ futura cognoscit: magnæque interdum felicitatis est, ad præsens misericordiam non mereri. S. Hieron. l. 3. c. 8. Ezech.

Nostrarum medicus animarum, non quæ nobis fraudi postea futura sunt, dare sustinet; neque enim parentes iis quos amant, parvulis adhuc filiolis, vel gladios, vel ignitos carbones, adduci possunt, ut porrigant. S. Chrysost. tom. 6. or. de instit. secundum Deum vita.

Tanta super te cura est Deo tuo, ut, quoties ignorans quæris, quod tibi inutile est; non te audiat super hoc, sed mutet illud utiliori donô. S. Bernardus s. 5. de triplici modo orat.

Sæpe magis est clementiæ parcentis Domini negare ampliora gratiæ dona, quàm irascentis. S. Bonavent. de reformat. mentis p. 1. c. 18.

§. XII.

Quidam malô suô exaudiuntur.

MIttamus viros, qui considerent terram, & renuntient &c. Deut. 1. 22. Iniquè id petierunt; utpote de divinis promissis dubii, & de providentia Dei diffidentes. Sed quid Dominus ad Moysem? *mitte viros, qui considerent terram.* Num. 13. 3. Cur malè petentibus Deus acquiescit? Lyran.: fuit permissio ad malum populi malè petentis: sciebat enim Dominus, quòd per exploratores deciperentur. Et ità factum: regressi exploratores mendaciis eos ad rebellionem impulerunt. Mendoza in 1. Reg. 8. annot. 33. sect. 1.

Ecce universa, quæ habet, in manu tua sunt. Job. 1. 12. Diabolus petiit sanctum virum tentandum, & accepit: exauditus est ad voluntatem; sed ad damnationem. Ideo enim concessus est iste tentandus; ut, eô probatô, esset ille cruciandus. S. August. tr. 7. in ep. S. Joan.

Audi vocem eorum. 1. Reg. 8. 22. Quærit S. Gregorius l. 4. c. 1. cur Deus comedat id, quod malè petitur? Respondet: quia petenti irascitur; eumque vult suâ petitione, quasi justâ vindictâ, plectere. Anastasius Nicænus q. 15. in. Script. narrat de Monacho quodam, qui sceleratæ civitatis creatus Episcopus; cùm hoc honore insolesceret, ab Angelo correptus audivit: cur superbis: & magnificè tibi places? ô infelix! non es creatus Episcopus, quòd dignus sacerdotiô sis; sed quòd civitas talis tali digna erat Episcopô. Cornelius hic.

§. XIII.

Oratio cur sæpe serò exaudiatur.

Num. 1.

Quia dilata chariora.

MAnhu? quid est hoc. Ex. 16. 15. Semel precanti populo manna datur, Angelorum esca; at citò viluit. Quare non magni habitus cibus, colligatio omnis suavitatis? quia indesideratus obvenit. At aqua de petra profluens sitienti diu Israeli exhibetur dulcissima: quia post multas preces, & desideria, promanavit. Unde Ps. 80. 17. *de petra melle saturavit eos.* S. August. s. 5. de V. D. cùm aliquando tardiùs dat, commendat dona: diu desiderata dulciùs obtinentur; citò autem data vilescunt.

cunt. Escobar tr. Coll. Chr. l. 12. sect. 2. obs. 2.

Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi - & immisit in os meum anticum novum, carmen Deo nostro. Ps. 39. 1. 4. Id est, novam mihi lætandi, & laudandi materiam misericordia diu expectata dedit. Diez Misericordia Dei.

Eò quòd esset Elisabeth sterilis. Luc. 1. 7. Quare sterilitas horum parentum explicatur? V. Beda hic: divinitas est procuratum, ut provectæ ætatis, diuque conjugii fructu privatis Joannes parentibus nasceretur: quatenus, inopinatò prolis ortu, & ipsis donum gratius efficeret, & cæteros miraculi stupor futuri prophetæ pararet auditui. Nam quantò res desiderata magis est extra spem, tantò majori cum gaudio suscipitur. Sylveira hîc. q. 8.

Rogaverunt illum pro ea. Luc. 4. 38. Quòd Dominus vult rogari, nec facilè sua dona impertit, id facit, quòd chariora fore novit, quæ obtinentur ægriùs. Did. Niss. f. 5. D. 3. Quadr. §. 5.

Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis. Luc. 11. 9. Derogare videtur generosæ largitati, quòd non antea beneficia sua erogare velit, quàm ea assiduis precibus, & diuturnâ pulsatione, & operosâ inquisitione, tantô scilicet pretiô, comparaveris. Respondet Faustus Ep. Rhegiens. non vult Deus noster dona sua nimiâ inveniendi facilitate vilescere. Pretiosa, & concupibilis, mora cupidum amatorem, atque avidum negotiatorem, requirit. Did. Niss. ib.

Quid mihi, & tibi, est mulier? Joan. 2. 4. Cur Dominus tam severè matri respondet? S. Cyrill. l. 2. c. 23. non à se, neque non rogatus, ad actionem miraculorum Dominus solet pervenire; quamvis gratiora sunt, quæ petuntur, si aliquantulum differantur. Hugo Card. ista repulsio significat, quòd Deus aliquando non exaudit; nec dat statim, quod petitur; ut avidiùs petatur: & cùm exaudierit, & petitum dederit, diligentiùs custodiatur. Sylveira hic. q. 18.

Tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Joan. 11. 6. S. Basilius Seleuc. hom. 3. de Lazaro: cunctantius ad opus aggreditur: siquidem gratia, quæ statim indulgetur, & quasi obtruditur, non est ità conspicua.

Præcepit, ab Hierosolymis nè discederent, sed expectarent promissionem Patris. Act. 1. 4. Et quando promissum spiritum misit? forsitan mox, ut in regnum suum appulit? Non. sed post decem primùm dies; ut scilicet tantum donum acceptius fieret. Did. Niss. antè citatus.

Num. 2.

Quia expedit.

Et addidit Dominus omnia, quæcunq; fuerant Job duplicia. c. 42. 10. Ea jam videbantur Jobi mala; sic auxilium Dei differebatur, ut vel ahenea spes posset deficere. Et tamen Jobi expectatio, & sufferentia, nullis dilationibus labat, nullis ictibus ruit. Baeza tom. 2. l. 6. c. 7. Matth. 15.

Ut quid Domine repellis orationem meam? Ps. 87. 15. Repellere putatur petitionem nostram, & avertere faciem suam Dominus; quando vota nostra distulerit. Et quamvis ille profutura faciat; nos tamen graviter dilata contristant. Sed non tantum prodest audiri, quantum expedit, pro muneris augmentatione, differri. Sic ignis flatu venti repellitur; ut vivaciùs animetur. Cassiodorus hîc.

Non respondit ei verbum Matth. 15. 23. Unum beneficium fœmina à Deo petit; Christus autem tacet; nec unum ei verbum facit; malens perseverantem petere multis dona: dumque ab ejus mente, & à corpore filiæ dæmonem abigit; beneficium exhibet duplicatum. D. Ennodius l. 2. ep. 12. geminantur Dei dona sperantibus; & duplici exuberat superna gratia beneficiô. Is. 61. 7. *in terra sua duplicia possidebunt.* Baeza t. 2. l. 6. c. 7. Matth. 15.

Nè petas à Deo imperiosè, quod statim velis impetrare: vult enim diutius te beneficiô afficere in oratione perseverantem. Quid enim excellentius, quàm cum Deo colloqui, & usu ejus detineri. S. Nilus de orat. c. 32. Vide Desideria. Spes.

§. XIV.

Orantium varia commoda.

Num. 1.

Contra tristitiam.

ANna tristis oravit ad Dominum. 1. Reg. 1. 10.

Tristatur aliquis vestrum? oret. Jacobi 5. 13.

Oratio est doloris, & mœstitiæ, expultrix. S. Nilus de or. c. 14.

Oratio est & gaudii, & gratiarum actionis, tutelare propugnaculum; tristitiæ verò, & pusillanimitatis amuletum præsentaneum. S. Antiochus Abb. hom. 106.

Num. 2.

Plus cum Deo, minus cum hominibus.

Ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris linguæ sum. Ex. 4. 10.

Et quomodo poterit servus Domini mei loqui cum Domino meo? nihil enim in me remansit virium; sed & halitus meus intercluditur. Dan. 10. 17.

Egressus non poterat loqui ad illos. Luc. 1. 22. Hoc solet accidere his, qui elevantur in apicem contemplationis. S. Bonaventura hîc

Negligit planè curam corporis, qui pabulo orationis intendit: nec hominum colloquium habere volet, qui divinis in oratione saginatur consolationibus. S. Laurent. Just. de orat. c. 5.

Num. 3.

Aliæ orationis utilitates.

Quæ est ista? quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & universi pulveris pigmentarii.

S.

Cant. 3. 6. S. Ambros. præcipuè tamẽ myrrhâ redolet sponsa, & thus. q. d. Nota: quòd duorum tantùm in specie odorum meminerint Angeli, myrrhæ puta, & thuris: & quoniam myrrham, & thus, redolebat; omnis boni odoris, & universi pulveris pigmentarii copiâ affluere illam dicebant. Thus enim orationis Symbolum. Ps. 140. 2. *dirigatur orãtio mea sicut incensum.* Did. Niss. f. 5. D. 4. Quadr. §. 3.

Jesu baptizatô, & orante, apertum est cœlum. Matth. 3. 16. Christus susceptô baptismô oravit: ad innuendum, quòd preces nostræ non sunt Deo acceptæ, & meritoriæ; nisi à peccatis mortalibus simus immunes, & charitate decorati. Charitas enim est vita animæ; sinè qua nec anima, nec actio ejus, spiritualiter viva est, Deoque placita. Unde cùm Dominus per Isaiam dixisset. c. 1. 15. *cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam;* adjecit: *lavamini, mundi estote.* v. 16. Secundò ad innuendum: quòd gratia in Baptismo aliisque Sacramentis, adepta, per orationes continuas indiget custodiri, nè per culpam tollatur. Dionys. Carthus. hîc.

Impossibile, impossibile est; hominem, quâ decet, alacritate precantem, & assiduè Deum orantem, unquam in peccatum incidere, causam addit: quia post orationem manet plerumque aliquis calor fervoris; quô facilè possimus cuicunque tentationi resistere. Pergit: sed quia homines cùm sumus, facilè ad segniciem relabimur, exactâ unâ, alterâve, aut tertiâ, post precationem, horâ; ubi senseris pristinum illum fervorem paulatim frigescere; recurre quantocyus ad preces, frigescentemque mentem rursus accende. Id si per totam diem feceris, per intervalla crebris precationibus teipsum accendens; non dabis occasionem diabolo, aut ullum ad tuas cogitationes aditum. S. Chrysost. tom. 6. hom. de Anna.

Medici unicuique morbo suum applicant remedium: Sanctorum autem oratio commune malis omnibus est remedium. Ex Philotheo Theodoreti c. 16.

§. XV.

Orandi varia motiva.

ET erat pernoctans in oratione Dei. Luc. 6. 12. Species tibi datur, forma præscribitur, quam debeas æmulari. Quid enim te facere pro salute tua oportet; quando pro te Christus in oratione pernoctat. S. Ambros. in Luc. l. 5. Orat misericordia, & non orat miseria: orat charitas, & non humiliatur iniquitas: orat innocentia, & non orat nequitia. Orat, qui peccatum non fecit, & non prosternit se multis peccatis obnoxius. Orat Judex, & desiderat parcere; & non orat reus, ut indulgentiam mereatur accipere. Orat judicaturus; & orare dissimulat judicandus. B. Cæsarius Arel. hom. 30.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Meliùs sibi dolentibus (Maria, & Martha) & fratri languenti, providere non poterant; quàm ad eum recurrere, qui supra naturam, & artem, potest conferre subsidia. Et multa in periculis docet necessitas, multa facit opportunitas, cogitare; ut, desperantes de humanis, ad divina se conferant. Sim. Cas. l. 5. c. 15.

Et orantes dixerunt. Act. 1. 24. Usitatum hoc semper Dei servis, ut, priusquam arduam aliquam rem aggrederentur, à Deo auxilium peterent. Ità rex Josaphat orabat. 2. Par. 20. 12. *cùm ignoremus, quid agere debeamus; hoc solùm habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.* Et cùm Jacob fratris timeret occursum, oravit ad Dominum dicens: *Domine, qui dixisti mihi &c.* Gen. 32. 9. Judith, antequam opus illud arduum aggrederetur, dixit: *nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.* Judith. 8. 33. Sic oravit Daniel 2. 18. antequam Nabuchodonosori somnium interpretaretur. Diez conc. 1. in festo S. Matthiæ Ap.

Recedit à Deo, qui per orationem sese non conjungit Deo. S. Gregor. Nyss. de orat. or. 1.

Idcirco in vita abundat peccatum, adjectionibus semper in majus augescens, & omnibus humanis studiis implicatum, quoniam oblivio Dei tenet omnes; & orationis bonum rebus seriis ab hominibus non simul adhibetur. Id. ib.

Inimicus, cùm sit nobis semper infestus, tunc maximè adsistit infestior; cùm contra se offerre nos Deo preces perviderit. Joan. Cassian. l. 2. de cœnob. instit. c. 10.

Quæritur: cur Sancti Patres fuerunt pastores ab initio? alia ratio potest esse: quia istud officium est aptum solitudini, & simplicitati, orationi, & meditationi. S. Thom. Aqu. in c. 4. Gen.

§. XVI.

Oratio Christi.

PORrò David ascendebat clivum Olivarum. 2. Reg. 15. 30. Ut esset typus Christi; qui in eodem monte Patrem orans cum lacrymis, & sudans sanguinem, inchoavit Passionem, & redemptionem nostram. Cornelius hîc.

Et progressus pusillum. Matth. 26. 39. Scribit V. Beda tr. de locis sanctis c. 6. & ex eo Baronius A. C. 34. petram, in qua Christus orans genuflexit, quasi mollem ceram in se genuum Christi impressa vestigia excepisse ipsum lapidem in Ecclesia asservari. Sylveira hîc. Orat inter arbores Jesus, quia inter arbores peccavit, & non oravit, Adam. Sim. Cas. l. 13. c. 8. hîc.

Procidit in faciem suam. Matth. 26. 39. Ut quasi reus, & pœnitens pro nobis se sisteret Patri, eique totum se ad castigationem offerret. q. d. en ego pro hominibus reum me tibi dedo ô Pater! en pâratus ad pœnam. Cornelius hîc.

Cujus (Christi) tota vita continua pro nobis, & perpes oratio fuit. Rupertus de div. offic. l. 1. c. 31.

§. XVII.

§. XVII.

Exempla Sanctorum.

Vivit Dominus Deus Israel - Si erit annis his ros &c. 3. Reg. 17. 1. Clavis cœli fit sermo Eliæ sanctissimi: jubet enim, & claditur; orat postmodum. & aperitur, cœlum. S. Chrysost. s. de Elia.

Vespere, & manè, & meridie, narrabo. Ps. 54. 18. Consuetudo ter orandi in die legitur etiam apud Dan. c. 6. Fortassis in honorem SSS. Trinitatis, cujus mysterium Prophetis non erat incognitum. Bellarmin. hic.

Jacobus flexis genibus pro populo deprecabatur in tantum, ut camelorum duritiem traxisse ejus genua crederentur. S. Hieron. lib. de viris illustrib.

Ruffinus in vitis PP. l. 3. n. 194. narrat de Religioso psallente, quòd ex ore ejus per singulos versus fax ignis egressa ad cœlum. Abbas Besarion oravit per quatuordecim dies continuos manibus in cœlum extensis. Id. ib. n. 215.

Isaac Syrus Spoleti templum ingressus petiit ab ædituis; liceret sibi preces producendi quantum vellet; concessum est. Itaque tribus diebus, ac noctibus continuis in oratione perstitit, S. Greg. l. 3. Dial. c. 31.

B. Helena Vidua, tertii Ord. Erem. S. Aug. totas novem horas quotidie impendebat orationi. Boll. 23. April.

§. VXIII.

Oratio quæ sit efficax.

Num. 1.

Probi servantis præcepta &c,

Ex Veteri, & Novo.

Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus. Gen 4. 4. Prius personam respexit, & ejus innocentiam; deinde munera: quæ ex eo grata maximè fuerunt, quòd à justo procedererit. Ad Cain autem non respexit; & munera despexit; quia non erat cordis recti. Ps. 65. 18. *iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus.* Marclatius D. 5. Pasch.

Tu unus prodecem millibus computaris. 2. Reg. 18. 3. Chald. tu potes roborare, sicut nos decem millia; & nunc bonum est, quòd ores pro nobis ex urbe. Plus valet contra hostes unius justi oratio, quàm exercitus. Sylveira in Apoc. 7. 9.

Si diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus; si mundus, & rectus incesseris, statim evigilabit ad te. Job. 8. 5. 6. Si ergo à Deo exaudiri optamus, si aliquam gratiam specialem adipisci appetimus; non contradicat operatio orationi; nec ostendamus, per opera iniqua nos amare id, quod per orationem dicimus nos odisse. Dionys. Carth hic.

Ignis in conspectu ejus exardescet, & in circuitu ejus tempestas valida. Ps. 49. 3. Sed quod remedium ad avertendum tantum ignem, ad serenandam illam tempestatem, adhiberi poterit? *Congregate illi sanctos ejus.* v. 5. id est: si vultis, ut ignis remittat, ut horribilis illa tempestas quiescat; justorum, & sanctorum, virorum exercitum colligite: & videbitis ignem subitò extingui, & tempestatis motus componi. Hugo Card. hic. *congregate illi sanctos ejus*, ut illi simul pro nobis intercedant. Quod enim Dominus uni sancto forsitan negaret, omnibus congregatis, & orantibus, non negaret. Sicut in claustris, quando Conventus totus petit ab Abbate, non est consuetudinis, ut patiantur repulsam. Did Niss. Phœn. Græc. l. 8. c. 5. Publicæ orationis efficacia.

Custodivit anima mea testimonia tua, & dilexit ea vehementer. Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo. Ps. 118. 169. S. Ambros. s. 22. hic: volare facit orationem bona vita, & dat alas precibus spirituales; quibus sanctorum ad Deum evehatur oratio. Mendoza in 1. Reg. 7. annot. 27. sect. 2.

Heu! heu! heu Domine Deus! ergóne disperdes omnes reliquias Israel? & dixit ad me: iniquitas domûs Israel, & Juda, magna est nimis valdè &c. Ezech. 9. v. 9.

Effundam super habitatores Jerusalem spiritum gratiæ, & precum. Zach. 12. 10.

Non possum surgere, & dare tibi. Luc. 11. 7. Quod ait Dominus Deus omnipotens *non possum*; non impossibilitatem, sed difficultatem, exaudiendi designat; non ex parte Dei, cùm Deò nihil sit difficile; sed difficultas est ex parte orantis, propter indignitatem, indispositionemque ejus. juxta Is. 59. 1. *ecce non est aggravata auris Domini, ut non exaudiat: sed peccata vestra abscondérunt faciem ejus à vobis, nè exaudiret.* Dion. Carthus. hic.

Si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. Joan. 9. 31.

Ex Patribus, & aliis.

Quid petitis de indulgentia Domini, quod non impetrare mereamini? qui sic Domini mandata servâstis, qui Evangelicam disciplinam sincero fidei vigore tenuistis.. S. Cyprian. ep. 16. ad Confessores Romanos.

Nihil est homine probô orante potentius. S. Chrysost. hom. 58. in Matth.

Quis unquam intimè, & devotè orare potuit, si vitam suam circumspicere, discutere, disponere, postposuit. Rich. à S. Vict. de erudit. hom. inter. l. 1. c. 12.

Est oratio infirma, quam non firmat dilectio. S. Bonavent. in Ps. 118.

Sol ad preces Josue stetit, & luna contra vallem Achilon non est mota: quia justi precibus obtinetur, ut à corde peccatoris sol justitiæ non recedat; & mens hominis, quamvis in defectu prona sit, virtutum tamen stabilitate firmatur. Petrus Bles. ep. 144.

Num.

Num. 2.

Oratio pœnitentis.

Confitebimur tibi Deus & invocabimus nomen tuum. Pſ. 74. 2. Mortem plerumque generat, vel ſemel terreno judici crimina confiteri: Deo autem frequentata confeſſio non parturit periculum, ſed ſalutem. Pulcherrimus currit ordo verborum: priùs ſe dicit confiteri, id eſt, peccata deflere; poſtea invocare nomen Domini. Sic enim dignum eſt, ut ipſius munere priùs corda noſtra confeſſione purgemus, & ſic ad auxilium ſuſcipiendum nomen Domini invocare debeamus. Caſſiodorus hîc.

Surge, invoca Deum tuum. Jon. 1. 6. q. d. nisi à peccatis ſurrexeris, non exaudieris. Sic ille *in ſe reverſus.* Luc. 15. 18. *Surgam, & ibo ad Patrem.*

Adhuc quadraginta dies, - & pervenit verbum ad regem Ninive. Jon. 3. 4. 6. Non legitur, à Jona petiiſſe preces pro ſe, aut civitate: ſciebat enim rex, ſterilem eſſe orationem ſinè lacrymis, & pœnitentia. Sylviera in Act. 8. 22.

Cùm Petrus dixiſſet. Act. 8. 22. *pœnitentiam age - & roga Deum;* reſpondit Simon. v. 24. *precamini vos pro me.* S. Chryſoſt. hom. 18. in Acta: oportebat illum totô corde agere pœnitentiam, oportebat orare: ille autem obiter hoc faciebat. Adde: magis confidebat alienis precibus.

Nihil eſt efficacius ad exorandum Deum, quàm ut homo ipſe ſe judicet; & nunquam deſinat à venia poſtulanda, qui ſe ſcit nunquam eſſe ſinè culpâ. S. Leo ſ. 1. 5. de jejunio ſeptimi menſis.

Quomodo nos audiet Deus, cùm nos ipſum non audiamus? quomodo faciet ille, quod volumus; cùm nos, quæ ille vult, non faciamus? Origenes hom. 1. in Pſ. 37.

Deum colere dicimus nos, & diabolo obtemperamus. Et poſt hæc volumus, ut bona à Deo accipiamus; cùm mala ſemper malis addamus. Fieri voluntatem noſtram à Deo cupimus; cùm Dei nos facere nolimus: quaſi nos ſuperiores Deo eſſemus, agimus. Salvian. de Prov. Dei l. 5.

Num 3.

Oratio cum lacrymis.

Ex Veteri.

Et ecce vir luctabatur cum eo. Gen. 32. 24. Hæc ſunt duo brachia, ſcilicet oratio, & lacrymæ, quibus Jacob cum Domino luctatus eſt. Hugo Card. in 1. Reg. 1. 3.

Anna oravit ad Dominum flens largiter. 1. Reg. 1. 10. Sæpius Anna à Deo petierat prolem; nec tamen conſecuta eſt: at, cùm flevit, fœcunda facta. Pinna in Eccl. 241. Lacrymæ fructiferæ, ut Nilus; qui vehit non modò aquas, quibus tota Ægyptus irrigetur; ſed etiam ſemina, quæ limô obruta, in ſegetes, & ſpicas, exurgant.

Indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus. Judith 8. 14. Cur non dixit, fuſis vocibus poſtulemus? Anſelmus: *fuſis lacrymis poſtulemus*, quæ pondera vocis habent; quæ impetrant, non ſupplicant. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 9. ſect. 2. obſ. 6.

Exaudivit Dominus vocem fletûs mei. Pſ. 6. 9. Lacrymæ vim vocis habent. Velloſo in Judith. 6. Paræn. 12.

Rugiebam à gemitu cordii mei. Pſ. 37. 9. Rugire non hominum, ſed leonum, eſt. Cur Propheta non dicit, ſe loqui, aut clamare; ſed rugire? S. Ambroſ. hic: rugit, qui gemitum ſolùm, non verba, exponit. q. d. cùm quis voce à Deo petit, loqui dicitur; cùm verò gemitus, & lacrymas, fundit, rugitus emittit. Pinna in Eccl. Ethol. 242.

Exaudi orationem meam Domine - auribus percipe lacrymas meas. Pſ. 38. 13. Non nudam orationem, ſed lacrymis exornatam, offert, ut exaudiatur. Petrus Dam. opuſc. 13. c. 12. lacrymæ magnas habent voces in auribus Creatôris; quas voces ille ad Deum frequenter emiſerat; quid ad obtinendum poſſent, ſubtiliter noverat, qui dicebat: *exaudi orationem meam.* Sylveira in Act. 8. 22. Petrus Dam. l. 3. de perfect: voces ineſſe lacrymis manifeſtè deſignat. Lacrymæ, cùm in conſpectu judicis ſupplicant, nihil hæſitant; ſed impetrâſſe ſe, quòd petierant, confidenter exultant. Eſcob. t. 1. mir. Chr. l. 9. ſect. 2. obſ. 6.

Defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes. Pſ. 118. 82. quid dicentes oculi? nisi flentes. Velloſo in Judith. 6. Paræn. 12.

Ægrotavit Ezechias. Iſ. 38. 1. â Propheta monitus, ut ſe ad mortem diſponeret, *oravit ad Dominum.* Non reſpondente Dominô, *flevit Ezechias fletu magnô.* v. 3. Vix primam lacrymam profudit, cùm Deus inclamat: *audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: ecce ego adjiciam ſuper dies tuos quindecim annos.* Galfridus: quàm feſtinus, & fidelis legatus eſt ſupplicantis lacryma. Eſcob. t. 1. mir. Chr. &c. ut antè.

Neque taceat pupilla oculi mei. Thren. 2. 18. Videte, quòd & pupilla oculi noſtri non tacet: ſed, quotieſcunque lacrymas proferimus, toties clamamus ad Deum. S. Hieron. in Pſ. 76. Non quod pupilla oculi loqui debeat; ſed quia ipſa, cùm compungitur, ex divina inſpiratione, magis, quàm loquentis verba, impetrandi effectum habent. S. Paſchaſius in Thren. 2.

Oculus meus afflictus eſt, nec tacuit. Thren. 3. 49. Citiùs nullus clamor ad Deum aſcendere creditur, quàm lacrymarum? quia, etſi voces ſurdæ ſunt nonnunquam, coram Deo lacrymæ ſemper, teſte Spiritu S. à maxilla in cœlum cum omni clamore cordis aſcendere probantur. S. Paſchaſius hîc.

Flevit, & rogavit eum. Oſeæ 12. 4.

Ex Novo, & Patribus.

Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli. Matth. 18. 3. Cur parvulis nos vult similes? ad impetranda omnia per lacrymas, quæ petimus. Si mater minetur, si pater repellat, si nutrix lac neget, si bajula cupitis non annuat; ad lacrymas parvulus recurrit, quibus semper victor evadit. S. Chrysol. s. 128. Infantiam dico, fratres, quæ semper totum obtinet; quæ plus lacrymis, quàm virium robore, contendit. Pinna Eth. 241.

Et cœpit flere. Marci 14. 72. S. Ambros. s. 46. rectè Petrus flevit, & tacuit: quia quod fleri solet, non solet excusari. q. d. non erat, cur Petrus aliquid diceret, qui flebat: quia lacrymæ magnam vim in dicendo habent; nec est ulla ratio tam potens animos movere. Addit Ambros. quod defendi non potest, ablui potest. q. d. quædam crimina sunt ità magna, ut nullâ orationis vi extenuari possint; at lacrymæ etiam fœdissima scelera eluunt. Subdit Ambros. utiliores preces lacrymarum sunt, quàm sermonum: quia sermo in precando forte fallit; lacryma omnino non fallit: sermo enim interdum non totum profert negotium; lacryma semper totum prodit affectum. Pinna Ethol. 242.

Adhuc illo longè agente legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt. Luc. 14. 32. S. Gregor. hom. 37. in Evang. cum adhuc longè est Rex, legationem mittet lacrymarum: vult enim placari precibus, qui scit, quia portari non possit iratus: quòd adhuc moram facit, venire legationem pacis sustinet. Apud Naxera in Jos. 15. §. 31.

Conversus Dominus respexit Petrum. Luc. 22. 61. Cur Petrus ad eum flexis genibus non accedit, petens veniam; sed *egressus flevit amarè.* S. Ambros. hîc. cur tacuit Petrus? nè tam cita veniæ petitio plus offenderet: antè flendum; & sic precandum. Sylveira in Act. 8. 22.

Et ego flebam multùm. Apoc. 5. 4. Quia credit Joannes magna, ac scitu digna, in libro contineri; flet gemens, & suspirans. Magna vult Deus valde postulari. Sylveira hîc.

Lacrymæ tacitæ quodammodo preces sunt: veniam non postulant, & merentur; causam non dicunt, & misericordiam consequuntur: nisi quòd utiliores lacrymarum preces sunt, quàm sermonum: quia sermo in precando fortè fallit; lacryma omnino non fallit. S. Ambros. s. 46. de pœnitentia Petri.

Dulciores sunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum. S. August. in Ps. 127.

Neque enim perinde amnium fontes floridos reddunt hortos, ùt plantam deprecationis fontes lacrymarum irrigantes faciunt in summam altitudinem excurrere. S. Chrysost. hom. de Anna, & educatione Samuelis.

Non ità fontes aquarum hortos reddunt fertiliores, ùt orationis plantam lacrymarum fontes irrigantes ad maximam excrescere faciunt altitudinem. S. Chrysost. hom. 79. ad pop. Antioch.

Non tantum vultus, & sudor, fortium; quantum possunt lacrymæ parvulorum: quia ibi corpora, hîc corda, franguntur. S. Chrysol. s. 128.

Lacrymæ tacitæ quodammodo preces sunt; veniam non postulant, & merentur. S. Maximus hom. 3. de Pœnitentia Petri.

Ornamenta petitionis sunt lacrymæ; & nihil tam illam ex arte oratoriam facit. Liniuntur, & delibantur multa intromittenda in aliud; ut facilius penetrent: & lacrymæ delibamenta sunt nostrarum petitionum. Simon. Cass. l. 6. de parab. Salvat.

Num. 4.

Oratio cum mortificatione.

Ignis Ex. 27. quô thimiama in altari aureo incendebatur in sancto, deferebatur ex altari holocausti: quia orationis fervor ex carnis, & passionum, jugi mortificatione promanat. Quare qui orationi incumbit, & negligit mortificationem; perinde facit, atque si quis sinè igne vellet aromata accendere. Cornelius hîc.

Legitur Judic. 7. 19. 20. quòd per tubas sonantes, & per confractas lagenas, hostes fugabantur. In confractione lagenarum mortificatio corporum; in tubis orationes significantur. S. Bonaventura s. 3. D. 2. Quadr.

Geminæ visebantur aræ in Salomonis templo. 1. Paral. 6. 49. una erat incensi, victimarum altera. Præclara orationis, & mortificationis, effigies. Neque enim satis est altare, in quo thura incendantur; sed & aliud statuendum est, in quo pecudes, & hostiæ, cædantur. Drexelius Rhet. cœl. l. 2. c. 9. §. 3.

In foraminibus petræ. Cant. 2. 14. Columba nidificare jubetur à sponso: ut quisque sciat, orationis nectar è mortificationis duritie stillaturum. Oliva l. 3. Strom. §. Et erat tribus dieb. Act. 9.

Ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Cant. 4. 6. Sponsus vadit: quia eos familiariter visitat, quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere; & per mundas, & humiles, orationes suaviter redolere perspicit. S. Gregor. hîc. Quia in hoc Cantico peculiaris fit mentio adventûs sponsi in montem myrrhæ, & in collem thuris; de illis aptè intellige, quod hic ait sponsa, maximè juxta versionem Sept. *ecce iste venit saliens super montes, & transiliens super colles:* quia speciali ratione Christus toto peregrinationis suæ tempore saliit in montibus myrrhæ, id est, acerbissimæ mortificationis, & abnegationis propriæ; & in collibus thuris, id est, sublimis orationis. Ut doceret nos, in hoc duplici monte, & colle, semper nobis esse saliendum; si ad verticem sanctitatis aspiramus. de Ponte hîc Exh. 4. §. 3. Docet hîc Christus, viam ad sanctitatem, esse mortificationem, & orationem; unamque alteri esse jungendam. Cornelius hîc. Cur in colle thus, in monte myrrham, ait crescere?

Faci-

Faciliùs collis, quàm mons, conscenditur; imò collis ad montem via est. Sic oratio ad mortificationem semita est: faciliùs orare, quàm sibi imperare. Drexelius Rhet. cœl. l. 2. c. 9. §. 3.

Duas alas habeat oratio nostra: contemtum Mundi, & afflictionem carnis. S. Bernardus s. 3. in Epiph. D.

Num. 5.

Oratio cum humilitate.

Ex Veteri, & Novo.

Minor sum cunctis miserationibus tuis erue me de manu fratris mei Esau. Gen. 32. 10. 11. Chald. legit: *minora sunt merita mea omnibus misericordiis, & beneficiis, quæ fecisti cum servo tuo.* Cur ità se deprimit? cur non potiùs commemorat obsequia sua erga Deum? votum, quod ei vovit? lapidem, quem erexit in titulum? oleum effusum? labores perpessos in domo Laban; sed totus humilitati intendit? S. Chrysost. hom. 4. de incomprehensibili Dei natura: modò unum illud persuasum tibi sit, te omnium esse minimum; mirificè tibi animus fidendi, audendique, apud Deum præstabitur. *Loquar ad Dominum meum, cùm sim pulvis, & cinis.* Gen. 18. 27. Sylveira in Joan. 16. c. 19. q. 8.

Prostraverunt se super terram. Judith. 7. 4. quod preces commendat humiles. Quid enim est aliud prostratum in terram, quàm humiliter orare. S. Laur. Just. l. de humilit. c. 17. nequaquam valet repelli deprecatio, quæ est humilitatis sale condita. *Respexit in orationem humilium.* Ps. 101. 18. Velloso in Judith 7. Paræn. 10.

Desiderium pauperum exaudivit Dominus. Ps. 10. 17. Nè dixeris, sponsam celeriter exaudivit Dominus, quoniam sancta, dilecta erat; me peccatorem quomodo citò exaudiet? Nota: David non ait, desiderium sanctorum, aut dilectorum, exaudivit Dominus; sed desiderium *pauperum*, qui se pauperes esse agnoscunt, nihil se habere boni credunt; & ad Deum tanquam mendici accedunt. de Ponte in Cant. 1. Exh. 2.

Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me. Ps. 85. 1. Inclinat aurem, si tu non erigis cervicem: humiliato enim appropinquat; ab exaltato longè discedit, nisi quem ipse humiliatum exaltaverit. S. Aug. hic.

Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Eccl. 35. 21. S. Chrysost. in Ps. 9. orationis vehiculum est humilitas. *Ego veniam, & curabo eum.* Matth. 8. 7. Cur Christus D. mox annuit petitioni Centurionis? cùm Chananææ diriusculè respondeat? Matth. 15. 24. R. Centurio multa humilitatis signa exhibuerat. Luc. 7. 7. *propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus; ut venirem ad te.* At Chananæa, licèt fervidè oraret, adhuc orationi humilitatis verba non sociaverat: mox ùt ad illa descendit, & *cani* se comparat, non ultrà differtur. *Secundò.* S. Basil. Seleuc. or. 19. herus pro famulo rogans exorator fuit; mater pro filia rogitans tulit repulsam. Matrem in filiæ ærumna commoveri, & salutem ejus ambire, res homini ingenita; sed quòd homo officiò illustris factum ponat, & pro salute unius pueri æstuat; hoc rarum, & mirum: unde sic attraxit divinam benignitatem, ùt illius votis faveret. Sylveira hic. q. 11. Quod assiduò clamore non impetrabat, humili confessione promeruit. S. August. lib. de virgin. c. 32.

Ex Patribus, & aliis.

Qui didicerunt à Domino Jesu Christo mites esse, & humiles corde; plus cogitando, & orando, proficiunt, quàm legendo, & audiendo. S. August. ep. 112.

Nequaquam valet repelli deprecatio, quæ est humilitatis sale condita. S. Laur. Just. l. de humilit. c. 17.

Ubique orationis vehiculum invenitur humilitas: propè enim est Dominus contritis corde. S. Chrysost. in Psal. 9.

Quò se anima magis in oratione humiliat, ac dejicit; eò ipsa altiùs à Deo evehitur. Ex vita S. Theres. lum. & dogm. spir.

Num. 6.

Oratio Parvulorum.

Et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini. Judith. 4. 9. *Omnis Juda stabat coram Domino cum Parvulis.* 2. Paral. 20. 13. Lyran: ut magis impetraretur divina clementia. Hòc respectu *collectus est ad Esdram.* l. 1. c. 10. 1. *cœtus grandis virorum, mulierum, & puerorum. Vocate cœtum, congregate parvulos.* Joel. 2. 15. 16. Is. 9. 6. *parvulus natus est nobis, & vocabitur nomen ejus, Deus, fortis. Pullis corvorum invocantibus eum.* Ps. 146. 9. Quid non concedat redemptis Parvulis bonus Deus. Bene fit, quòd in publicis Processionibus Parvuli quoque comitentur. Velloso in Judith 4. Paræn. 5.

Num. 7.

Oratio reverentialis.

Utrumq; genu in terram fixerat. 3. Reg. 8. 54. Notent huc nobiles delicatuli, & glorioſuli; qui orant unò genu in terra fixò, alterò elevatò; quasi pugnaturi cum Deo, ni concedat, quod petunt. Rex regum Salomon orans ecce utrumque flexit, & utrasque manus in cœlum expandit; atque hòc gestu supplex perstitit totò tempore prolixæ orationis suæ. Et nos viles homunculi dedignabimur utrumque genu flectere? Cornelius hic.

Verba mea percipe Domine, intellige clamorem meum. Ps. 5. 2. Sæpe clamat David; cur non exaudit Deus? adhuc non præstiterat se adoratorem. *Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.* v. 8. Escob. t. 5. Proph. Chr. l. 5. sect. 2. obs. 3.

Mihi curabitur omne genu. Isa. 45. v. 24.

Procidentes adoraverunt eum. Matth. 2. 11. Maximô reverentiæ signô cadentes adoraverunt; ità quòd non genu flexerunt, sed in faciem ceciderunt. Thomas de Vio Cajet. Card. S. Xisti hîc.

Adorans, & petens. Matth. 20. 20. Ut sint efficaces preces opus adorationis præmittit. S. Chrysost. petit illa opere reverentiæ exhibitô, ut impetret. Opera enim pia plus, quàm voces, impetrant. Escob. t. 5. Proph. Chr. l. 5. sect. 2. obs. 3.

Rem terrenam ab homine terreno quærimus, & prope usque ad terram nos humiliter inclinamus: & à Deo remissionem peccatorum, & æternam requiem, inquirentes, nec capita nostra inclinare dignamur. B. Cæsar. Arel. hom. 30.

Romæ in Ecclesia, dum elevaretur Corpus Christi, quidam juvenis noluit flectere genua: cui diabolus visibilis dedit alapam dicens: ô proditor Christiane! pro quibus tantum fecit Christus. Si fecisset centesimam partem pro nobis eorum, quæ fecit pro vobis; nocte, & die, servissemus ei genibus flexis. Et subitò interfecit eum. S. Vincent. Ferr. s. 6. D. 16. post Trinit.

§. XIX.

Oratio attenta, sinè distractionibus.

Ex Veteri.

Abraham, Abraham. Gen. 22. 11. Abraham Sacrificio suo ità intentus, ac attentus erat, ut bis ab Angelo vocari nomine debuerit, ut audiret. S. Ambros. l. 1. de Abrah. c. 8. nè aut non planè audiret, aut fortuitam esse vocem putaret; repetivit vocem; tanquam veritus, nè præveniretur studiô devotionis, & una vox impetum ferientis revocare non posset. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 15.

Moyses. Ex. 4. 10. ad loquendum cum Deo non dixit se balbum; sed cum homine: quia Deus, præter hominum morem, cor magis, quàm verba attendit. Diez. conc. 3. D. 5. Pasch.

Præcipitur Moysi Ex. 19. ut solus Deum alloquuturus montem ascendat; neque grex, aut quodvis animal &c. insuper nube ipsâ obvolvitur. Omnia dicunt attentionem.

Invenit servus tuus cor suum, ut oraret te. 2. Reg. 7. 27. Inveniant quoque orantes cor suum, ut bene orent. Vagatur cor curis inanibus distractum à Deo; cùm orare volumus, veluti perditum inveniamus, reddamusque attentum. Barradius D. 5. Pasch. l. 5. c. 14. in Joan. 16.

Tantumq; labia illius movebantur. 1. Reg. 1. 13. non oculi, non pedes in oratione; sed tantùm os. Attende miram attentionem. *Operuit vultum suum pallio.* 3. Reg. 19. 13. Mox ut Elias sensit Dominum, qui secum loquebatur; palliô caput obvolvit; quasi sensus omnes colligeret, nè vel minimùm distraheretur. Incert. Author.

Lauda anima mea Dominum. Ps. 145. 2. Dat sibi Propheta salubre consilium, ut *anima* laudet Dominum, non sonus concrepantium labiorum. Sæpe enim sic meditata proferimus, ut peregrinâ cogitatione translati, non nos sentiamus dixisse, quæ loquimur. Ideo animam suam Psalmista hortatur laudare Dominum; ut, explosis cogitationibus supervacuis, in ipso tantùm negotio totis viribus occupetur. Cassiodorus hîc.

Nè vagari incipiam post greges &c. Cant. 1. 6. Vere in quo Christus non cubat, vagatur: quia mens, quam ille suavis, & ponderosus Christi spiritus non implet, multis cogitationibus dissoluta circumfertur. S. Gregor. hîc.

Ex Novo.

Tu autem cùm oraveris, intra in cubiculum tuum. Matth. 6. 6. Quæ sunt ista cubicula, nisi ipsa corda, quæ in psalmo etiam significantur, cùm dicitur: *quæ dicitis in cordibus vestris &c.* S. August. l. 2. c. 6. de serm. D. in monte.

Miserere mei Domine fili David. Matth. 15. 22. S. Chrysost. hom. in peccatricem, & Pharisæum: Chananæa fortiter clamabat, *miserere mei &c.* at peccatrix hæc clamorem non edebat; sed considerans, quòd ipse omnia, ut Deus, nôsset; silens ore, corde cum cordis inspectore loquebatur: plorans deosculabatur pedes; atque Dominum ad compassionem, indulgentiamque, induxit. Illa ore loquebatur, hæc verò corde: & efficacius ad Deum cordis inspectorem loquitur cor, quàm os. Sylveira in Luc. 7. q. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Quando stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare, & incumbere ad preces totô corde debemus. Cogitatio omnis carnalis, & sæcularis, abscedat; nec quidquam tunc animus, quàm id solùm cogitet quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem Præfatione præmissâ fratrum mentes, dicendo *sursum corda*, parat: ut dum respondet plebs, *habemus ad Dominum*, admoneatur; nihil aliud se quàm Dominum cogitare debere. S. Cyprianus l. de orat. Dom.

Non puto, quòd ille, qui clausit cœlum orationi, clauserit animum à cogitatione: ut facilius sit, cœlum obserare, quàm animum. Petrus Dam. s. in vigil. Nativit.

Spineam coronam gestat Dominus; ut omnes in servitutem assereret, quò in precibus mentem in convulsam possiderent. S. Athanas. de Pass.

Non levî crimine tenetur astrictus, quisquis cum Deo in oratione loquitur, & subitò abstrahitur ab ejus conspectu, quasi ab oculis non videntis, nec audientis. S. August. Manuali c. 29.

Plerumque in oratione genibus fixis corpus pro-

prosternis, collum curvas, confiteris peccatum, Deum adoras. Video corpus, ubi jaceat; quæro ubi volitet animus? Video membra jacentia; videamus, si stat conscientia: videamus, si fixa est in eum, quem adorat. Modò si mecum loquereris, & subitò averteres te ad servum tuum, & dimitteres me; non dico, à quo aliquid petebas, sed cum quo ex æquo loquebaris; non mihi injuriam factam deputarem? Ecce quid facis quotidie Deo. S. Augustin. in Ps. 140.

Quomodo obtinebit quis, ut in oratione cor ejus non vagetur? Si certus sit, se assistere ante oculos Dei. Si enim quis judicem suum videns, aut principem; & loquens cum eo, non sibi credit licitum esse vagari oculis, & aliorsum aspicere, dum ipsi loquitur: quantò magis qui accedit ad Dominum, nusquam debet movere oculos cordis? sed intentus esse in eum, qui scrutatur renes, & corda. S. Basilius Regula de Instit. Monachi c. 57.

Quantæ temeritatis, imò quantæ insaniæ est; si fortè dum alloquitur nos Dominus majestatis, nos insensati avertamus aurem; & ad, nescio quas, ineptias convertamur. Quanta est hæc injuria, & quàm graviter vindicanda? cùm vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur creatorem universitatis. S. Bernardus s. de 7. spiritibus.

Apud homines cor ex verbis; apud Deum verò verba pensantur ex corde. V. B. in Proverbiis.

Esto totus orationis tempore, velut cœlestis Angelus. Sic semper orationis horâ esto Deo conjunctus, ùt Cherubim, & Seraphim. S. Ephrem de Virginit.

Non fieri potest, ut aliquando loquatur cum Domino, qui etiam silens cum toto Mundo confabulatur. Hildebertus Ep. Turon. ep. 37.

Non spectat ad laudem orationis, quanta sit, sed qualis. S. Nilus de orat. c. 145.

Sit anima perinde ac quæ filios vagantes colligit; & castigans dispersas à peccato cogitationes inducat in domum corporis sui. S. Macarius hom. 31.

Vix reperies, sicut quidam dixit, ut oranti cuiquam non aliquid inane cogitationis incurrat obstaculum; & intentionem, quâ in Deum mens erigitur, declinet, ac frangat. Et ideo certamen magnum, atque saluberrimum est, orationi cœptæ jugiter imminere; & cum adjutorio Dei obsistere vivaciter suggestionibus inimici: quatenus fixa semper ad Deum mens stabili intentione contendat; ut meritò possit dicere. 2. Tim. 4. 7. *certamen bonum certavi.* Cassiodorus in Ps. 101.

Melius est semel dicere Pater noster cum intellectu bono, & attentione; quàm millesies sinè intellectu, & devotione. S. Edmundus Cantuar. speculo Eccles. c. 17.

Si tuum corpus sit in choro, labia tua in psalterio, & cor tuum in foro miserrime; & divusus es in teipso, nè exaudiaris à Deo. Id. ib.

Vel una oratio Dominicalis, cum sensu, & attentè recitata pluris valet; quàm centum festinanter decursa. S. Fran. Salesius in Philothea p. 2. c. 1.

In oratione conjunguntur duæ manus; quæ significant conjunctionem oris, & cordis. S. Vincent. Ferr. s. 3. D. 1. post oct. Epiph.

Precatio exterior, quæ ore tantum funditur, velut palea est: nam interna oratio, quæ funditur mente, ipsum granum est. Lud. Blos. Instit. Spir. c. 8.

Similitudines.

Luna. Lem: *Unius aspectu.*

Cicada. Lem: *Mihi cithara pectus.* S. Isidorus de summo bono: oratio est cordis, non labiorum: neque enim verba attendit Deus, sed cor aspicit orantis.

§. XX.

Oratio publica multorum.

Ex Veteri.

PRonus cecidit in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse, quàm omnes senes Israel. Jos. 7. 6. Deus multorum precibus exoratus mali medelam docuit, & populum in pristinam amicitiam admisit. Naxera hic §. 18. multorum oratio impetrandi jus est.

Omnis Juda stabat coram Domino. 2. Paral. 20. 13. Ecce hîc patet antiquitas Litaniæ, sive orationis publicæ, & communis: quia in publica calamitate publicè omnes cujusvis sexûs, & ætatis, conveniunt, ad opem Dei implorandam. Cornelius hîc.

Et clamavit omnis populus. Judith. 4. 8. Nota hîc usum, modum, & vim publicæ orationis, & pœnitentiæ, in publica calamitate Christianis imitandum; ut simili modô calamitates suas avertant. Cornelius hîc. Item Judith 8. 32. 33.

Vade, & congrega omnes Judæos, & ora te pro me. Esth. 4. 16. *Congregate seniores omnes & clamate ad Dominum.* Joel. 1. 14. *Et sociis suis indicavit negotium.* Dan. 2. 17. An sibi soli Daniel precanti non fidit? Lyran. adjungit sibi socios in orando: quia oratio multorum, & maximè bonorum, est multum exaudibilis. Vellosо in Judith 4. 9. Paræn. 5.

Prædicaverunt jejunium. Jon. 3. 5. S. Ephrem in Jon. unusquisque proximum ad preces hortabatur: & effecta est tota civitas velut corpus unum. Unusquisque observabat, nè quis laberetur inter ipsos: nullus ibi precabatur, ut solus redimeretur; verùm ùt membra singuli pro se mutuò deprecabantur.

Operiantur saccis homines, & jumenta; & clament ad Dominum in fortitudine. Jon. 3. 8. Fortitudo illa in unitis precibus. Unde Deus ipse proclamat. Jon. 4. 11. *ego non parcam Ninive, civitati magnæ, in quâ sunt plures quàm centum viginti millia hominum.* Imò quia tot sunt millia iniquorum

hominum, parcere non deberes. Paucos justos. Gen. 18. 32. requisisti apud Sodomam, ut illis urbibus ignoscerès; quomodo tot millibus iniquorum parcis? profectò quia simul orantes in fortitudine clamabant; ut iram Dei vincerent. Escob. t. 1. Mir. Chr. l. 4. sect. 3.

Alii gregatim de domibus confluebant publicâ supplicatione obsecrantes. 2. Machab. 3. 18.

Ex Novo.

Ego veniam, & curabo eum. Matth. 8. 7. Ad Regulum autem asperè loquitur. Joan. 4. 48. *nisi signa videritis, non creditis.* Uterque rogat; & Centurio pro servo, & Regulus pro filio. Sed cum Regulo nemo rogat; pro Centurione plures. Luc. 7. 3. *misit ad eum Seniores, rogans eum.* Velloso in Judith 4. Paræn. 10.

Domine, salva nos, perimus. Matth. 8. 25. Nullus pro se solo loquitur, sed pro omnibus: nemo enim dixit, salva me. S. Chrysol. s. 20. revera fratres, si essemus & humanum corpus; & eos, qui pereunt, nostra viscera esse crederemus; afflictione jejunii, precum gemitu, effusione fletuum, jugiter clamaremus: *Domine, salva nos; perimus*: & studeremus nobis in nostris fratribus subvenire; nè furente gladiò, sanguinis nostri mare videremus in terris; nec tanta corporum, sed animarum jam naufragia, sentiremus. Sylveira hîc.

Et facta est tranquillitas magna Matth. 8. 26. Non id obtinuit Discipulorum fides, quæ modica erat; sed eorum concordia, quâ singuli pro omnibus precabantur, *Domine, salva nos.* Baeza t. 2. l. 11. c. 5. §. 12.

Apprehendens eum de turba seorsum &c. Marci 7. 33. Cur miserum hunc Dominus mox sanat sinè alloquiò, ùt suprà cum Chananæa Matth. 15. 24. Et cum duobus cœcis. Matth. 9. 28. & Chananæa una erat pro filia rogans; hic multi. Oratio multorum efficax. Sylveira hîc q. 6.

Par turturum, aut duos pullos columbarum. Luc. 2. 24. Turtur, quæ est solitaria, significat orationum lacrymas: columba verò gregalis significat publicas orationes Ecclesiæ. S. Vinc. Ferr. s. de Purif. B. V.

Sine, quid nobis, & tibi, Jesu Nazarene? Luc. 4. 34. *Et increpavit illum Jesus dicens: obmutesce, & exi ab eo.* Verte modò oculos ad Luc. 8. 27. & Marci 5. 9. dæmones hominem inhabitantes sepulchris vel ante mortem condebant. Opem laturus adest Christus; & dæmones occurrentes adorant: *quid mihi, & tibi, Fili Dei Altissimi? Interrogat Christus: quòd tibi nomen est? at ille dixit ei? legio mihi nomen est, nam multi sumus.* Marci 5. 9. Addunt: *mitte nos in porcos.* Cur his, non illi, annuit Christus? quia ibi unus; hic multi: *nam multi sumus.* Etiam dæmones multi impetrant, Naxera in Jos. 7. §. 18.

Petite, quærite &c. Luc. 11. 9. Non dixit, pete, quære; ut communitatis commendet orationem. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 12. sect. obs. 4.

Levaverunt vocem suam dicentes: Jesu Præceptor miserere nostri Luc. 17. 13. Non clamant singulariter unusquisque, miserere mei; *sed miserere nostri.* Dominus autem eos ad Sacerdotes mittens mox sanavit in via: ut innuat gratam, & efficacem orationem; quæ à pluribus simul fit. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 4. sect. 3.

Herodes occidit Jacobum fratrem Joannis gladio Act. 12. 2. Petrum verò non occidit. Cur non Jacobus, sed Petrus, evasit? nisi quia non pro Jacobo, sed pro Petro, tota Ecclesia deprecata est. Act. 12. 5. Mendoza in 1. Reg. 7. Publicæ orationes in publicis necessitatibus.

§. XXI.

In oratione quid petendum?

Num. 1.

Non vilia, non temporalia.

Dabis servo tuo cor docile. 3. Reg. 3. 5. 9. Rupertus l. 4. de Vict. verbi Dei c. 24. cùm Dominus dixisset Salomoni: *postula, quod vis, ut dem tibi*; & tantâ sibi oblatâ gratiâ, posset æternitatem gloriæ cœlestis unâ petitione adipisci, quæ summa beatitudo est: ille, temporali gloriâ delectatus, & apud homines volens glorioſus haberi; leve, seu mediocre, bonum petiit: *dabis &c.* Sed cur non dixit, sicut pater ejus David Ps. 26. 4. *unam petij hanc requiram*-videlicet quia cor ejus non erat perfectum cum Domino Deo suo. Baeza t. 2. l. 9. c. 5.

Cùm extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis. Is. 1. 15. Tamne inexorabilis Deus? qui invitat. Matth. 7. 7. *petite, & dabitur vobis.* S. Basilius: observa, hîc non esse dictum, cùm *elevaveritis* manus, sed cùm *extenderitis.* Manus extendere, idem ac terrena expetere: deberent primùm manus elevare ad bona spiritualia, tum extendere ad temporalia. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 6. sect. 2. obs. 4.

Quemadmodum ad Imperatorem nemo pro veste discissâ, nec pro decem obolis ereptis, audet accedere; ità etiam tu: atque adeò longè ampliùs cave; nè ad Deum accedas pro rebus vilibus, contemptis, & nihili: ùt v. g. Si quis in pecunia tibi fecerit injuriam; aut si quis affecerit te contumeliâ: sed in iis, in quibus te diabolus injuriâ afficit; cùm supernò maximè auxiliò opùs est. S. Chrysost. in Ps. 142.

Stultissimum fuerit; si quis accedens ad Deum, à sempiterno temporalia roget, à cœlesti terrena, ab Altissimo humilia, atque abjecta: ab eo, qui regnum cœlorum largitur, hanc terrenam, ac humilem, felicitatem: hoc enim Gentiles faciunt, qui nullam sibi futuri sæculi spem propo-

ponunt; non judicii metum, non gehennæ minas. S. Gregor. Nyss. de oratione. or. 1.

Est Rex noster maximè studiosus dignitatis: & indignatur, si quis eum rem petat exiguam; si quis ab eo postulet, quæ non sunt nobis consentanea. Isid. Clarius l. 1. or. 18.

Num. 2.

Petenda utilia, bona.

Dic mihi, quô appellaris nomine? Gen. 32. 29. Non obtinuit; quia inutilis erat petitio: sed cum petiit benedictionem, obtinuit, quia utilem. Stella in Luc. 2. 26.

De Lacedæmoniis scribit Plato, solere eos orantes petere pulchra, & bona, sibi dari; nec plura illos precari quenquam audivisse. Isid. Clarius l. 1. or. 18.

Num. 3.

Petenda spiritualia, virtutes.

Petite, & dabitur vobis. Luc. 11. 9. Cùm dictum est, *petite*, intellige Spiritum S. & *dabitur vobis*: & similiter *quærite* Spiritum S. & *invenietis* illum: & demum *pulsate* ad ostium Spiritûs S. *& aperietur vobis* regnum cœlorum. Spiritus autem Sanctus, proprie loquendo, non est hîc nomen tertiæ Personæ Trinitatis; sed participationis illius participationis divinæ spiritualitatis, ac sanctitatis: ut non sit spiritus noster ad carnalia, & mundana, promptus, aut affectus; sed ad spiritualia bona. Cajetanus hîc.

Si quid petieritis. Joan. 16. 23. id est, si aliquid. ùt explicant Beda, Haymon, Bonaventura, Hugo; quod sit verum, ac solidum; ac proinde conducens ad æternam vitam: nam temporalia tanquam nihil sunt. S. August. tr. 102. hoc, quod ait, *si quid*, non quodlibet intelligit, sed aliquid, quod non in beatæ vitæ comparatione, sit nihil. - in isto enim bono petendo perseverantes sanctos suos nequaquam misericordia divina defraudabit: quidquid autem aliud petitur, nihil petitur: non quia nulla res est; sed quia in tantæ rei comparatione, quidquid aliud concupiscitur, nihil est. Sylveira hîc.

Talis est Deus noster, cùm nos viderit non affixos rebus sæcularibus, & caducis; tunc ea nobis largitur. Cùm nos viderit spiritualia præponentes; tunc & carnalia donat: antè autem nequaquam; nè quando avellamur à spiritualibus. S. Chrysost. hom. 20. in ep. ad Hebr. c. 10.

Non fieri potest, non potest, inquam, fieri, ut, qui postulant à Deo pudicitiam, justitiam, mansuetudinem, ac benignitatem; non assequantur id, quod petunt. Id. de orando Deum l. 1.

In oratione levamus dexteram pro bonis spiritualibus, sinistram pro temporalibus. S. Vincent. Ferr. s. fer. 6. post Oculi.

Num. 4.

Petenda remissio peccatorum.

Et Peccavi-Dominus quoque transtulit peccatum tuum. 2. Reg 12. 13.

Eritq, antequam clament, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam. Is. 65. 24.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22.

Num. 5.

Petendum regnum Dei, æterna &c.

Dabit tibi petitiones cordis tui. Ps. 36. 4. Petitio, quam ratio format, dicitur petitio cordis; quæ non sensibilia, & transitoria, sed expedientia ad salutem, & æterna, quærit invenire. Sim. Cass. l. 6. c. 1.

Quærite primùm regnum Dei. Matth. 6. 33. Cùm Deus in oratione non quæritur, citiùs in oratione animus lassatur: quia cùm illa quisque postulat, quæ fortasse juxta occultum judicium Deus tribuere recusat; ipse quoque venit in fastidium, qui non vult dare, quod amatur. Sed se magis Dominus, quàm ea, quæ condidit, vult amari; æterna potiùs, quàm terrena, postulari. S. Gregor. Mor. l. 15. c. 27.

Remittuntur tibi peccata tua. Matth 9. 2. Sed cur petenti sanitatem peccata dimittit? Hieron., Euthym., Theophylactus: voluit Dominus morbi originem indicare; & priùs, quàm morbum ipsum, tollere. Maldonatus ait: eâ ratione Christum docere voluisse; quid primô locô paralyticus petere debuerit. Escob. t. 1. mir. Chr. l. 4. sect. 4. hîc.

Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit. Pater gratias ago tibi. Joan. 11. 41. Unde & nos oculos cordis ad terram non deprimamus, sed elevemus in cœlum; si quod oramus, volumus impetrare. Innocentius III. Papa de Sacro Alt. myst. l. 4. c. 5.

Quodcunq, petieritis Patrem in nomine meo. Joan. 14. 13. In hoc nomine non petit ille, qui contra Dei dispositionem, & contra suam, vel aliorum, salutem, petit (est enim salutis nomen) imò verò, qui aliter petit; contra hoc nomen petere, non dubium est. Eusеb. Emiss. D. 4. adv. fer. 4.

Petite, - ut gaudium vestrum sit plenum. Joan. 16. 24. Illud gaudium plenum est, quod perfectum & integrum est; quod nunquam finitur, & æternum est. Id. D. 5. Pasch. In quo autem gaudium plenum esse poterit? nisi ut veniamus, & appareamus ante faciem Dei. Itaque cùm dicit: *petite &c.* illa tantummodò petenda esse innuit, quæ proficiant ad visionem Dei; in quo solo plenitudo gaudii est. S. Rupertus l. 12. in c. 16. Joan. S. August. petite gaudium cœleste, quod verè plenum est, & perfectum, cui nihil deest.

Num.

Num. 6.

Petendum quod vult Deus.

In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me. Pſ. 101. 3. Citò obtinentur, quæ bonô deſiderió poſtulantur: nec differuntur preces, quæ hoc petunt, quod vult ille, qui petitur. S. Proſper Aq. hic.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. Joan. 16. 23. Petere in nomine Chriſti, eſt petere ea, quæ Chriſtus â nobis cupit, & dare nobis vult: ſcilicet quæ ad ſalutem animæ ſpectant. Hæc oratio eſt efficax illa nonnullorum: Domine, da mihi hoc, quod Chriſtus Dominꝰ in me deſiderat, quod ipſe mihi dari cupit; pro quo ipſe moriens in cruce oravit. Cornelius hic.

Narrat Alphonſus Salmeron tom. 10. tr. 11. fuiſſe hominem, qui orationis locô totum ordine alphabetum recitavit, cum hac clauſula: Domine, junge tu literas; & quod tibi magis placet, mihique expedit, largire.

Num. 7.

Pete ipſum Deum.

Domine non confundar, quoniam invocavi te, Pſ. 30. 18. Invocas Deum, quando in te vocas Deum: hoc eſt enim illum invocare, illum in te vocare quodammodo, eum in domum cordis tui invitare. S. Auguſt. hic.

Exquiſivi Dominum, & exaudivit me. Pſ. 33. 5. Non dixit, inquiſivi aurum à Domino, & exaudivit me; inquiſivi à Domino hoc, aut illud, & exaudivit me. Aliud eſt, aliquid inquirere à Domino; aliud eſt, ipſum Dominum inquirere. S. Aug. hic.

Deum non invocaverunt. Pſ. 52. 6. Qui invocat Deum, ut dives fiat, Deum non invocat: hoc enim invocat, quòd ad ſe vult venire. Quid enim eſt invocare, niſi vocare in ſe? Nam cùm dicitur, Deus da mihi divitias, non vis, ut Deus ipſe ad te veniat; ſed vis, ut divitiæ veniant ad te: quod vis, ut ad te veniat, hoc invocas. Si autem Deum invocares, ipſe ad te veniret, ipſe eſſet divitiæ tuæ: nunc autem vis habere arcam plenam, & inanem conſcientiam. Id. hic.

Non eſt, qui clamet in eis ad me. Oſ. 7. 7. Quidnam eſt, clamare ad Dominum, niſi deſiderare Dominum? Cæterùm ſi quis orationem multiplicet, quantumvis clamando, & lacrymando; non habens intentionem in hoc, ut ipſum mereatur habere Deum, ſed ut aliud quid obtineat terrenum, ſive tranſitorium; non veraciter poteſt dici clamare ad Dominum. S. Rupertus lib. 3. hic.

Erat pernoctans in oratione Dei. Luc. 6. 12. Oratio noſtra ſit in omnibus Dei, ut ab ipſo gratiam orandi accipientes oremus ipſum, ex ipſo, in ipſo, & propter ipſum. Sim. Caſs. l. 4 c. 7.

Omnes, quando oramus, mendici Dei ſumus; ante januam magni Patriſfamilias ſtamus; imò & poſternimur, ſupplices ingemiſcimus, aliquid volentes accipere: & ipſum aliquid ipſe Deus eſt. S. Auguſt. ſ. 15. de V. D.

Si tibi Imperator diceret: pete, quod vis; quos tribunatus, comitatusve, ructares? quanta tibi proponeres, & accipienda, & aliis largienda? Deo tibi dicente: pete, quod vis; quid petiturus es? Excute mentem tuam, exerce avaritiam tuam; protende, quantum potes, & dilata cupiditatem tuam. Pete, quod vis; tamen nihil invenies melius, quàm ipſum, qui fecit omnia. Ipſum pete, qui fecit; & in illo, & ab illo, habebis omnia, quæ fecit. Et nihil magis vult dare, quàm ſe. Si alia petieris, injuriam facies illi, & damnum tibi; præponendo illi, quod fecit; cùm velit ſeipſum tibi dare, qui fecit. Id. conc. 1. de prima parte Pſ. 34.

Quomodo invocabo Deum meum, Deum, & Dominum meum? quoniam utique in meipſum eum vocabo, cùm invocabo eum. Et quis locus eſt in me, quò veniat in me Deus meus! quò Deus veniat in me; Deus, qui fecit cœlum, & terram. Id. Confeſs. l. 1. c. 2.

§. XXII.

Ad Orationem perfectam requiſita.

Num. 1.

Præparatio.

PRæparationem cordis eorum audivit auris tua. Pſ. 10. 17. Cithariſta præparat citharam ſuam; & moderatur eam priùs, quàm citharizet coram magno Domino. de Rampelogis Oratio.

Dimitte nobis debita noſtra. Matth. 6. 12. Qui ad benefactorem accedit, benefactor eſto: qui ad bonum, bonus: qui ad juſtum, juſtus: patiens itèm, ac lenis; qui ad lenem, ac patientem, acceſſurus ſit: ad humanum humanus. Ità ſibi aditum, atque fiduciam, orationis conficiat. Ut enim fieri non poteſt, ut malo bonus concilietur; ità ſævitia accedentis, ſeipſum ab Humanitate Dei ſejungit. S. Greg. Nyſſ. or. 5. de or. Dom.

Quales orantes volumus inveniſi, tales nos ante orationis tempus debemus præparare. Joan. Caſs. Coll. 9. quæ eſt in prima Abb. Iſaac de orat. c. 3.

Num. 2.

Oratio quas virtutes requirat.

Ne iraſcamini in via. Gen. 45. 24 Nos ſcilicet monuit, ne, in via orationis conſtituti, ad Patrem cum ira accedamus. Tertullianus l. de orat.

Summus Sacerdos. Ex. 28. 33. 35. cùm in Sanctuarium ad orandum, & offerendum thymiama, ingrederetur; veſtitus erat hyacinthina togâ: à cujus fimbria pendebant multa quaſi mala Punica, ex pulchris coloribus contexta, mixtis aureis tintinabulis, quæ in ipſo ingreſſu ſonitum ederent. Quô ſignificatur, munus dignè orandi, & ſe præſentandi in con-

conſpectu Altiſſimi; non in ſolo ſonitu precum conſiſtere, ut efficaces ſint; ſed etiam in conſortio malorum Punicorum; quæ inſignio-res charitatis erga Deum, & proximos, actus referebant. de Ponte in Cant. 4. l. 7. Exh. 28.

Delectare in Domino, & ipſe dabit tibi petitiones cordis tui. Pſ. 36. 4. Delectari oportet omnem hominem petentem aliquid in eo, à quo petit: aliàs is, à quo petitur de-negaret; ſi averſum petentem ab amore ſuo conſpiceret. Omnis namque delectatio in amore fundatur; & ab ipſo, velut à propria radice, procedit: etenim absque amore dele-ctatio nulla perficitur, prohibita, vel conceſſa; utilis, vel nociva; humana, ſive divina; tem-poranea, vel æterna. Sim. Caſs. l. 6. c. 1.

Non ſinè myſteriô priùs dicitur: *oſtende mi-hi faciem tuam.* Cant. 2. 14. deinde verò: *ſonet vox tua in auribus meis*: nam, cùm aliquem alloqui volumus, priùs versùs eum fa-ciem vertimus. Sic ante orationem cura, quam converſam habebas ſive ad terrena, ſeu negotia ſæcularia, ſive ad teipſum, propriaque commoda; ab his avertas, ea contemnens; ut ſummâ attentione Deo aſſiſtas. de Ponte hic Exh. 28. §. 1.

Tu autem, cùm oraveris, intrà in cubi-culum tuum. Matth. 6. 6. S. Auguſt. in Pſ. 35. cubile noſtrum, cor noſtrum; ibi tumul-tum patimur malæ conſcientiæ; & ibi requie-ſcimus, quando bona conſcientia eſt. Ibi eſt cubile, ubi nos D. N. J. C. jubet orare. Ten-tator non ceſſat pulſare, ut irrumpat; ſi clau-ſum invenerit, tranſit. Quid eſt autem clau-dere oſtium? hoc oſtium tanquam duas habet valvas, cupiditatis, & timoris. Aut cupis ali-quid terrenum; & hàc intrat: aut times ali-quid terrenum; & hàc intrat. Timoris ergo, & cupiditatis, januam claude, contra diabolum; aperi ad Chriſtum. Quomodo ipſas valvas a-peris ad Chriſtum? cupiendo regnum cœlo-rum, timendo ignem gehennarum. apud Dre-xelium Rhet. cœl. l. 1. c. 3.

Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Matth. 9. 13. Interiora Deo placent præ exterioribus. Princeps Synagogæ Matth. 9. 18. quàm officioſus acceſſit ad Chriſtum, filia *mea modò defuncta eſt.* Mulier autem hæ-morrhoiſſa *dicebat intrà ſe; ſi tetigero tan-tùm fimbriam ejus.* v. 21. *ſalva ero.* Tan-git, & mox ſanatur. Tam potens eſt cordia-lis affectus. Sedulius l. 1. Paſchali c. 11. ô quàm rebus arduis impetrandis plus eſt confi-dere, quàm rogare. Quippe venit ex corde fi-ducia, preces ex lingua: preces ſæpius ſinè cor-de funduntur; fiducia ſinè corde non naſcitur. Mulier Chananæa Matth. 15. 22. *clamavit* poſt Dominum: *miſerere mei Domine fili David.*: & tamen ſemel, ac iterum, repul-ſam patitur. Conſultior Magdalena in domo Simonis Luc. 7. 38. ore tacet, ſed rigat lacry-mis; corde loquitur, & mox accipit remiſſio-nem peccatorum. S. Chryſoſt. hom. in pec-catricem, & Phariſæum: Chananæa fortiter *clamavit, miſerere mei fili David*! at pec-catrix hæc non clamorem edebat; ſed conſide-rans, quòd ipſe omnia, ut Deus nôſſet, ſilens ore, corde cum cordis inſpectore loquebatur; & plorans deoſculabatur pedes; atque Domi-num ad ſui compaſſionem, indulgentiamque, induxit. Unus cordialis affectus potentior eſt ad movendum Deum præ externis ſacrificiis: & ideo miſericordia plus placet, quia plus de cor-de habet; imò quia ejus ſedes in corde ſita eſt. Unde Daniel. 3. 38. in fornace Azarias ſic orat: *non eſt in tempore hoc princeps neque holo-cauſtum - ut poſſimus invenire miſericor-diam tuam; ſed in animo contrito, & ſpi-ritu humilitatis ſuſcipiamur. - Et nunc ſe-quimur te in toto corde.* Nota: quid locô Sacrificiorum offerat; animum contritum, ſe-quelam ex corde. Baeza t. 2. l. 7. c. 4. §. 17.

Et aſſumptô Petro, & duobus filiis Zebe-dæi &c. Matth. 26. 37. Cùm orat, Pe-trum, & Jacobum, & Joannem adhibere ſo-cios debet; id eſt: integram fidem, ſpem con-ſtantem, & ardentem charitatem. B. Iſaias Abb. or. 13.

Petitis, & non accipitis. &c. Jacobi 4. 3. Malè petere, eſt, ſi non petis, quod debes; nec eâ intentione, quâ debes; nec tempore, quô debes; nec perſeveranter, ùt debes. S. Bona-vent. ſ. 2. de adv.

Si vis tenere, quod non habes, dimitte, quod habes; ut amor Chriſti ſit in corde tuo. Ec-ce petis à Deo, & dicis: Domine, da mihi. Quid tibi dabit, qui aliunde manus tuas videt occupatas? Ecce Dominus vult dare, quæ ſua ſunt; & non habet, ubi ponat. Vide ergo; dimitte, quòd tenes; & accipis, quod petis. Dimitte temporalia, & caduca; & accipies æternam, & perpetuam vitam: dimitte terre-na, & accipis cœleſtia. S. Aug. ſ. 233. de temp.

Omnes ſancti in tribulationibus conſtituti priùs juſtitiam ejus laudaverunt, & ſic benefi-cia petiverunt. Laudaverunt primò flagel-lantem, & ſic ſenſerunt cibantem. Id. in Pſ. 144

Loquere cum Deo ſicut filius cum pa-tre ſuo. S. Iſaaç l. 1. de contemptu Mundi c. 8.

Num. 3.

Oratio ſit continua.

Sinè intermiſſione orate. 1. Theſs. 5. 17. Theophylactus: iter monſtrat, quô fiat, ut ſemper gaudeamus; orationem nimirum, quæ non ceſſet; atque gratiarum actionem: qui e-nim aſſuevit cum Deo verſari, eique gratias agere in omnibus rebus, tanquam utiliter con-tingentibus; planùm eſt, quòd perpetuum gau-dium ſit habiturus. Cornelius hic.

Quòd ſi in Scripturis ſanctis ſol verus, & dies verus, & Chriſtus; hora nulla à Chriſtia-nis excipitur, quò minùs frequenter, ac ſem-per, Deus debent adorari. S. Cyprian. l. de orat. Dom.

Egredientes de hoſpitio armet oratio; re-gredientibus de platea oratio occurrat antè,

quàm seſſio; nec priùs corpuſculum requieſcat, quàm anima paſcatur. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium.

Qui amat Deum, ſemper cum hoc, tanquam cum Patre, conſuetudinem, & ſermonem habet. S. Nilus de orat. c. 51. Si Deo ſemper placita gerimus, ſemper oramus. Eucherius ſ. 6.

Sive in Eccleſia fueris, ſive domi tuæ, ſive in agro: ſi oves paſcas, & ſi ædificia conſtruas, & ſi in ſympoſio verſeris; ab oratione cave deſiſtas. Et quandocunque poteris, genua flecte: quando non potueris, mente Deum invoca, & veſpere, & manè, & meridie. S. Ephrem de orat.

Omne, quod agis, oratione obſignato; id verò maximè, de quo mentem vides dubitantem. S. Nilus cap. paræn.

Quicunque orandi donó prædíti ſunt, ingentí privilegiò ſunt donati: ſimiles enim ijs ſunt, quos reges ità familiares habent; ut eorum ingreſſus nunquam prohibeatur. Iſid. Clarius l. 1. or. 18.

Num. 4.

Oratio ſit conſtans.

Et ecce vir luctabatur cum eo uſq; manè. Gen. 32. 24. Luctare cum Angelo; nè ſuccumbas: quia regnum cœlorum vim patitur. In multis tentat te Dominus, declinat ſæpius, avertit faciem; ſed non in ira: probationis iſtud eſt, non reprobationis. Suſtinuit te dilectum; ſuſtine, viriliter age. S. Bernardus ſ. in Nat. B. V.

Joſue ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini uſq; ad veſperam, tam ipſe, quàm omnes ſenes Iſrael. Joſ. 7. 6. Abul. q. 15. ante veſperam non juſſit, quòd ſurgerent: ut priùs ibi abundanter orarent. Naxera in Joſ. 7. §. 17. Multorum oratio aliquando repulſam tulit; perſeverantia nunquam optatis fraudatur.

Elias, ut notat Abul. ſeptem vicibus oravit ut impetraret pluviam: quia volebat eum Deus diutius in oratione perſeverare 3. Reg. 18. 42. 43. de Ponte in Cant. 2. Exh. 5. §. 3.

Miſerere noſtri fili David. Matth. 9. 27. *Cùm veniſſet ad domum &c.* v. 28. Cur Chriſtus non in via, ſed in domo, cœcos ſanavit? Albertus M. ut oſtenderet, perſeverantiam in oratione ad impetrandum maximè neceſſariam eſſe. Sylveira hic c. 30. q. 2.

Miſerere meì Domine fili David! filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Quid ad hæc ei Chriſtus? *non reſpondit ei verbum.* Interim Diſcipuli Chriſti mulieris fiunt oratores: *dimitte eam, quia clamat poſt nos.* v. 23. Apoſtoli omnes repulſam ferunt: *non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael.* v. 24. Tam magnum quid eſt perſeverantia orationis; ut uni alienigenæq; mulieri, fuerit conceſſum, quod rogatoribus pluribus, hisque Apoſtolis, denegatum. Naxera in Joſ. 7. §. 17.

Quòd ſæpe rogans non impetraveris, tua eſt cauſa. Aut enim non ad ſalutem facientia rogâſti: aut, ſi ſalutaria, non attentè; aut, ſi attentè, minimè perſeverâſti. S. Baſilius ſ. quomodo Deus orandus.

Pertinax oratio pertingit ad finem. Et ſi tibi in initijs ſicca, & velut ſaxea videatur; oleum tamen gratiarum elicies de hoc ſaxo duriſſimo; tantùm ſi perſeveres. Gilbertus ſ. 6. in Cant. 2.

Num. 5.

Oratio ſit fervens.

Ad me clamat ex Seir &c. Iſ. 21. 11. Non dicit, orat; non dicit, ſupplicat; ſed *clamat.* Quæ eſt iſta exclamatio? nisi intenta oratio, nisi devotionis magnitudo. Si cum multo deſiderio oras; clamas. Quantò ferventiùs oras, tantò vehementiùs in Dei auribus clamas. Et quò vehementius deſiderium excreſcit; eò excellentius clamor ſupplicationis aſcendit. Richardus à S. Victore l. de verbo Incarnato ad D. Bernardum c. 1.

Ipſe verò multò magis clamabat. Luc. 18. 39. Quomodo, quamvis multi increparent eum, non tacebat, ſed ampliùs clamat. Fervor quidam intrinſecus inſtimulabat eum, idcirco JEſus *juſſit illum adduci ad ſe.* quòd profectò dignus eſſet, qui appropinquaret ei. Theophylactus hic.

Quàm multi ſonant voce; at corde muti ſunt: & quàm multi tacent labijs, & clamant affectu: quia ad cor hominis aures Dei. Sicut aures corporales ad os hominis; ſic cor hominis ad aures Dei. Multi clausò ore exaudiuntur, & multi in magnis clamoribus non exaudiuntur. Affectibus orare debemus. S. Auguſt. in Pſ. 119.

Si vis vocem habere in orationibus efficacem, ſatage ſemper, ut te divinus fervor accendat; nè vocem tuam torpor frigoris intercipiat: frigidæ nempe mentis oratio non admittitur; &, tanquam vox rauciens, non auditur. S. Petrus Dami. ep. 17.

Num. 6.

Oratio ſit ſolitaria.

Leva oculos tuos, & vide. Gen. 13. 14. dixit Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Loth. Cur Deus Abraham alloquiò ſuò dignatus non fuit, dum cum Loth erat, viro alioquin probo? Abulenſis: id factum, Deum in oratione nos admodum ſoli-

litarios velle. Did Niſs. D. 2. Quadrag. §. 5.

Apud me oratio. Pſ. 41. 9. in ſecreto, in abſcondito: quia per eam, non hominibus, ſed ſoli Deo, placere concupiſco. Hugo à S. Victore hic.

Ingredere in petram, & abſcondere in foſſa humo. Iſ. 2. 10. Abſconditur in petra, qui ingreditur cubiculum ſuum, & clauſò oſtiò orat Patrem; ut, in terreno corpore conſtitutus, tranſeuntis Mundi non ſentiat tempeſtatem. S. Hieron. hîc.

Ducit illos in montem excelſum ſeorſum. Matth. 17. 1. Hanc autem vocem *ſeorſum* idcirco adjungit Evangeliſta: ut oſtendat, orationis causâ in ſemotum locum ſecedendum eſſe: mater enim orationis eſt ſolitudo, oratio autem divinæ gloriæ demonſtratio. S. Joan. Damaſc. or. de transfig. Dom.

Non ergo de labijs tantummodo tua procedat oratio: animo totus intende; intrà receſſum pectoris tui totus ingredere. S. Ambroſ. l. 6. c. 3. de Sacramentis.

Num. 7.

Orantis afflictio, patientia.

Exaudivit eam. Gen. 30. 22. Non meminit Scriptura, voce Rachelem uſam; & tamen dicit, exauditam eſſe. Si non loquitur, quomodo exauditur? afflicti cordis ſilentium Deus exaudiebat. S. Cyprianus: Deus non vocis; ſed cordis auditor eſt. Alvarez hîc Illuſtr. 4. Rhetorica optima cordis, & lacrymarum.

Quid clamas ad me? Ex. 14. 15. Nec verbum protulit Moyſes; quomodo ergo clamat? Dolebat ſuorum ruinam, ſi exercitus accederet: afflictum cor divinis oculis ſiſtit, licet linguâ taceat, corde clamat. S. Ambroſ. clamabat Moyſes affectu piò, & ſenſu profundò; & perſonabat in cœlo. Id. ib.

Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine. Pſ. 118. 145. Et quando clamâſti, regũ diſertiſſime? dixerat afflictus v. 143. *tribulatio, & anguſtia, invenerunt me.* Cor contribulatum pro afflicto rege Rhetoris munus egit. Id. ib.

Bethania. Joan. 11. 1. Primò Hebr. idem eſt, quod *domus afflictionis.* Secundò Pagninus: domus reſponſionis, vel exauditionis Domini. Sylveira in Matth. 20. c. 35. q. 1.

§. XXIII.

Orationi omnis locus aptus.

PRæcurrens aſcendit in arborem. Luc. 19. 4. *hodie in domo tua &c.* Tantáne epularum in Chriſto aviditas, aut in fœneratorem charitas? Nimirum Jeſum ex arbore vir rapax contemplabatur. Novitate eſt captus ſcenæ Dominus: ut unde captari ad illecebram umbra conſueverat, lux inde vitæ hauriretur. Eâ felici importunitate ità delinitus eſt Dominus; ut par pari retulerit: quia cùm ille delicias arboris, in aram templi convertiſſet, vertit quoque mox ipſe rapacitatis ſtabulum in promptuarium largitatis. Ità fragrat oratio, ſi locò non ſuò emittatur. Exauditus eſt latro, quòd in patibulo ſupplicârit: Placuit Magdalena, quòd in epulo fleverit. Oliva l. 6. Strom. §. Luc. 10. Non eſt tibi curæ.

Licèt ad Eccleſiam currere non ſit commodum, potes in foro, curiæque veſtibulo hærens, nihilominus precari. Suſpice cœlum, dic mente: miſerere mei Deus! & abſolviſti precationem. Nec talis apud nos eſt divinus cultus, qualis quondam apud Hebræos erat; multum habens ſenſibilium ceremoniarum. Licet etiam mulieri colum tenenti, aut telam texenti, ſuſpicere in cœlum; ac ardenti pectore Deum invocare: licet etiam viro in foro verſanti, aut iter facienti, attentè precari: alteri itèm in officina ſedenti, ac coria conſuenti, animam ad Deum erigere: licet ſervo vel in culina, ſi non vacet adire Eccleſiam, precationem intentam ciere. Non pudet loci Deum: unum poſtulat; mentem ferventem, animamque modeſtam. S. Chryſoſt. tom. 6. hom. de Anna.

Inducit deinde orantes Paulum in carcere, Ezechiam in lecto, Iatronem in cruce, Jonam in ceto.

Devotus quisque vix opportunitate fr audatur: Deum enim, quem ex animo quærit, ubique invocans invenit. Ignavus autem, & tepidus, nec in ipſo valet oratorio orandi affectum invenire. Plorat in convivio Magdalena; nec præſentia illam impedit convivarum: in ipſo autem templo deſipit Phariſæus. S. Bonaventura in ſpec. diſcipl. ad Novit. p. 1.

Cetus Prophetæ oratorium fuit, naufrago portus, inter undas domus, felix in deſperatione ſubſidium. Caſſiodorus in Pſ. 129.

§. XXIV.

Orationibus alienis cooperare vitâ tuâ.

Ex Veteri.

EXaudivit autem Deus vocem pueri. Gen. 21. 17. Oleaſter: flevit mater; & Dominus non vocem matris, ſed pueri vocem, audiſſe dicitur. Ut diſcamus, quid valeant innocentium voces. Ubi nota: quòd plus nobis valeant ad miſericordiam fletus noſtri, quàm amicorum, & aliorum pro nobis. Alvarez. in Gen. 37. Illuſtr. 71.

Recordatus Dominus Rachaelis, exaudivit eam. Gen. 30. 22. Honcala: nec dubium, quin Jacob, cùm eſſet vir bonus, Dominum quoque pro dilectiſſimæ uxoris fœcunditate ſummis votis ſit precatus. Non ſinè causâ Jacob precatio tacetur, Rachelis autem apertè inſinuatur: ut vel hinc conſtet, quantùm oratio propria præſtet alienæ: nam quamvis precibus adjuvemur alienis; nisi noſtris conſpiremus; valde rarò expetita

consequemur. Apud Did. Nisi. Pol. cæl. p. 2. l. 3. c. 4.

Quid clamas ad me? Ex. 14. 15. Moysis preces audire renuit, quic preces populi admixtas non cernebat. S. Ambros. in Ps. 101. hoc est: cur solus ad me clamas? quid à me speras? Alvarez in Gen. 37. Illustr. 71.

Regnante Ezechiâ liberavit Deus Jerusalem de manu Sennacherib propter Davidis sanctitatem. 4. Reg. 19. 34. At regnante Sedeciâ, nec quidem ob sanctitatem David, liberavit de manu Nabuchodonosor. 4. Reg. 25. 1. Davidis authoritatem apud Deum unius regis pœnitentia promovebat; alterius malitia debilitabat. Mendoza in 1. Reg. 7. 9.

Usquequo tu luges Saul? cùm ego projecerim eum. 1. Reg. 16. 1. Et cur non exauditus? S. Chrysost. hom. 5. de pœnit. non enim cum justi interventu regis pœnitentia stetit. Did. Nisi. D. 5. Pent. §. 2.

Job servus meus orabit pro vobis. Job. 42. 8. *faciem ejus suscipiam. &c.* Profuit quidem Jobi oratio amicis suis; eadem tamen oratio Judæis minimè profutura dicitur Ezech. 14. 14. *si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job &c.* ratio: quià illi de suo peccato doluerant; hi verò in suo perseverabant. Mendoza in 1. Reg. 7. 9.

Unus ædificans, & unus destruens, quid prodest illis, nisi labor? Eccl. 34. 28. Quod ipse, ùt pius, per se, vel per pauperes, & Religiosos, quorum preces per eleemosynas deposcit, orat, & obsecrat, ut fiat; hoc ipse, ùt impius maledicit, & reipsa orat, ut non fiat; dum Deum suis sceleribus irritat, & ad vindictam provocat. Cornelius hic.

Si steterit Moyses, & Samuel. Jer. 15. 2. Disce: ut alicui preces sanctorum prosint, debere eum simul cum ijs conniti, & collaborare: si enim in malitia persistat; parum, vel nihil proderunt. Cornelius hîc.

Heu-ergone disperdes omnes reliquias Israel? Ezech. 9. 8. mox Deus respondit: *iniquitas domûs Israel, & Juda, magna est nimis valde.*

Et pervenit verbum ad regem Ninive. Joan. 3. 6. Non legitur, à Jona petijsse preces pro se, aut civitate: sciebat enim rex, sterilem esse orationem sinè lacrymis, & pœnitentiâ. Sylveira in Act. 8. 22.

Dignus fratribus tuis effectus particeps susçipe mortem, ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. 2. Machab. 7. 29. S. Cyprianus de exhort. ad Mon. c. 11. magna laus matris in exhortatione virtutis; sed major in Dei timore, & in fidei veritate: quòd nihil sibi, aut filio, de sex Martyrum honore promisit; nec fratrum precem profuturam credidit ad negantis salutem. Persuasit potiùs participem passionis fieri, ut in die judicii cum fratribus possit inveniri. Huc respiciant delicati peccatores; qui sanctorum patrocinio, & piorum hominum, sive laboribus, sive precibus, sic suam salutem committunt, ut nihil sibi pœnale sumendum putent. Baeza t. 3. l. 14. c. 11. §. 1.

Ex Novo.

Accessit ad eum. Matth. 8. 5. Spes nostræ salutis in nostra potiùs locanda est diligentia, quàm in sollicitudine aliena. Communis opinio apud Maldonatum, quòd Centurio primùm patronos submiserit; tum ipse Christum pro servo supplex adijt. Parum valet patrocinium alienum, cui non accedit industria propria. S. Chrysost. hom. 79. ad pop: bonum est, sanctorum oratione frui; sed cùm & nos sumus cooperatores. Quod si non affuerit, nil aliorum prodest auxilium; verùm & cum illo perimus. Magna est vis precum, quas sancti pro nobis fundunt: si tamen tales sumus, quales nos cupiunt: si Deum, quod illorum primum pro nobis est votum, diligimus. Did. Nisi. s. in die Cin. §. 5.

Rogabant eum Domine, dimitte eam. Matth. 15. 23. Magnæ fiduciæ animum parat intercessio electorum. Euge, qui promeruit intercessores habere Apostolos. Sed non omnis, qui interpellat, habet; nisi qui in virtutibus ipsorum factus est amicus, & unius Domini adorat vestigia. Etenim jam ista meruerat Apostolos habere intercessores: quia de finibus impiorum egressa pro misericordia venerat ad Jesum. Sim. Cass. l. 5. c. 24.

Domine, adjuva me. Matth. 15. 25. ajebat Chananæa. S. Chrysost. tu verò diligenter considera, cùm nihil ab Apostolis in re mulieris factum fuerit, totum ab ipsa fuisse perfectum: mavult enim nostram Deus, qui rei sumus; quàm aliorum pro nobis, orationem. Id. ib.

O mulier, magna est fides tua. Matth. 15. 28. Cur Christus non annuit petitioni pro muliere? sed solùm ejus precibus? Euthymius: considera, quomodo, cùm Apostoli pro illa deprecati fuissent, nihil effecerint. v. 23. ipsa potiùs perfecit. Hinc docemur, quòd Deus mavult nos pro nobis ipsis obsecrare. Sylveira hîc q. 15.

Mendicare erubesco. Luc. 16. 3. id est, alios ad intercedendum pro me verecundor, nisi & ego ipse aliquid boni agam. Dion. Carth. hic.

Pater Abraham miserere mei. Luc. 16. 24. Neminem magis moribus suis contrarium, poterat invenire: ipse crudelis misericordem invocat in patrocinium. S. Leo s. 5. in Epiph. Patriarchis, Prophetis, Martyribusque sociamini: unde & illi gaudent, inde gaudete. Horum divitias concupiscite; & per bonam æmulationem ipsorum ambite suffragia: cum quibus enim vobis fuerit consortium devotionis; erit & communio dignitatis. Baeza t. 2. l. 6. c. 7.

Vi-

Vinum non habent. Joan. 2. 3. Quodnam efficacius potuit intercedere patrocinium? certè in terris nullum: & tamen adjungit sanctissima Mater ad ministros: *quodcunque dixerit vobis facite.* v. 5. Etiam V. Mariâ intercedente necessaria est indigentium diligentia. Alvarez in Gen. 37. Illustr. 71.

Positis autem genibus clamavit voce magnâ dicens: Domine &c. Act. 7. 59. Cur Stephanus pro se orans stat, pro inimicis genu flectit? S. August. s. 1. de S. Steph. Quare pro te stans orâsti? & pro inimicis genu flexisti? Pro me stans oravi: quia pro me, qui rectè Deo servivi, orando, & impetrando, non laboravi: quia qui pro justo orat, non laborat; ideo pro se stans oravit. Ventum est, ut oraret pro Judæis; & attendens tam multam esse iniquitatem ipsorum, quæ difficilè donari posset; genu flexit, & ait: *ne statuas illis hoc peccatum.*

Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Act. 8. 22. Cui Magus: *precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum, quæ dixistis.* Oraverúntne Apostoli pro eo? Abulens. q. 5. in c. 5. Reg. subintelligendum, quòd, cùm Apostoli essent viri misericordes, oraverunt pro eo. Sed si oraverunt, cur non exoraverunt? dixerat Petrus: *pœnitentiam age*; & ille: *precamini vos pro me.* Did. Niss. s. in die Cin. §. 5. oportebat illum totô corde pœnitentiam agere, oportebat orare: ille autem obiter hoc faciebat. S. Chrysost. hom. 18. in acta.

Necessitatibus sanctorum communicantes. Rom. 12. 13. Manifestum est, quia qui preces suas exaudiri vult, æmulus debet esse vitæ Sanctorum: cùm imitatur enim, communicat; ut hoc sit memorem esse, & communicatorem, imitari actus illorum. S. Ambros. hîc.

Orate pro invicem, ut salvemini: multum enim valet deprecatio justi assidua. Jacobi 5. 16. Videtur significare; posse nos securos vivere, dum nos modò justorum precibus commiserimus. Respondet S. Anastasius Sinaita de Synaxi: junge clamorem tuum, cum Sacerdote pro te deprecante: da teipsum pro tua salute. Multum valet deprecatio justi, assidua & efficax; sed efficax erit, si & tu cum Sacerdote partes tuas copules, fructusque pœnitentiæ demonstres. Did. Niss. D. 5. Pasch. §. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Volare facit orationem bona vita, & dat alas precibus spirituales, quibus Sanctorum ad Deum evehatur oratio. S. Ambros. Octon. 22. in Ps. 118. 169.

Si nos in virtutis studio seduli fuerimus, efficaces erunt & preces aliorum pro nobis: si verò desides fuerimus, nemo nos juvare poterit. S. Chrysost. hom. 1. in ep. 1. Thess.

Audi, quid dicat Propheta: si steterit Noe, & Job &c. Quantùm luxit Samuel, & Saulem non eripuit, quantùm precatus est Jeremias; & Judæos nihil juvit. Quid ergo? sùntne supervacaneæ Sanctorum preces? nequaquam: sed magnas vires habent, quando tu quoque eis auxilium tuleris: ità etiam Petrus suscitavit Tabitham, non solùm oratione, sed etiam illius eleemosynâ. §. Chrysost. in Ps. 48.

Confugiamus ad Sanctorum preces, & oremus; ut pro nobis intercedant: sed non illorum precibus tantùm confidamus; sed & ipsi nostra, ùt oportet, dispensemus rectè, & ad meliora semper convertamur; ut locum demus orationi, qræ pro nobis funditur. Hoc & ad Prophetam dicit Dominus Jer. 7. 17. non vides, quid isti faciunt? incendunt adipem &c. quasi dicens ad eum: pro illis me rogas, qui à peccato non desistunt, qui carent sensu infirmitatis suæ, quâ laborant. Nè igitur, ó Propheta, mihi offeras orationem: sed hoc tuô studiô facias; ut illorum morbus vincatur, & ad sanitatem reducantur. Id. in Gen. hom. 44.

§. XXV.

Oratio Dominica.

Sic ergo vos orabitis: Pater noster &c. Matth. 6. 9. S. Cyprianus lib. de orat: vocat hanc orationem, Evangelii breviarium, Officium Ecclesiasticum, cùm sit compendium totius Scripturæ. Sic & hæc oratio, cùm sit compendium Evangelii, illius breviarium dicitur. In hoc, ùt post Augustinum l. 2. de V. D. notant omnes Commentatores, tres primæ petitiones ad honorem Dei pertinent; reliquæ ad nostram utilitatem. Sylveira hîc c. 15.

Pater noster. S. Cyprianus, Chrysost. & Rupertus, accipiunt primam SSS. Trinitatis Personam. Melius alii totam accipiunt Trinitatem: quia omnes tres Personæ ad extrà omnia operantur; ideoque æquè omnes sunt invocandæ. Cornelius hîc.

Non dicimus Pater meus, nec panem meum, da mihi hodie &c. publica est nobis, & communis, oratio. Et quando oramus, non pro uno, sed pro toto populo, oramus; quia totus populus unum sumus. S. Cyprianus l. de or. Dom.

De quotidianis, levibusque peccatis, sinè quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio. Fidelium satisfacit. Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana, peccata. S. August. Enchyrid. c. 70.

Oratio hæc comparatur flumini; in quo Agnus possit ambulare, & elephas natare. Hoc est, talis est, ut quilibet eam simplex discere, & intelligere, valeat; & cujusque sapientis ingenium superemineat. S. Honorius S. in Nat. D.

Oratio Dominica est cunctarum exemplar orationum: ut quidquid à Patre nostro Deo petere volumus, hîc probemus; utrùm Deo placitum, vel ad salutem nostram sit idoneum, quod postulamus. Nam si ab istarum qualibet petitionum petentis intentio discordat,

nequaquam in nomine Salvatoris postulat. Rupertus in Matth. l. 5. in fine.

De hujus orationis expositione, laude, & efficaciâ, tanta jam à sanctis Doctoribus dicta sunt; ut penè tædio sit ea perlegere. Verùntamen nec digna, nec sufficientia dicta sunt, nec usquam dicentur. Tanta namque est hujus glorioſæ orationis profunditas in sensu, fœcunditas in mysterijs, efficacia in effectu, artificialitas in processu, seu ordine; ut nemo capere valeat, vel eloqui. Dionys. Carthus. in Matth. 6.

Sanctificetur &c. Petitio, sanctificatio; donum sapientia; virtus pax; beatitudo filiatio Dei; & vitium, contra quod, luxuria. q. d. da nobis spiritum sapientiæ, id est, jucunditatem internam; ut gustemus, quàm suavis sis; & hoc generet in nobis pacem; & hoc contra luxuriam. *Adveniat regnum tuum.* Petitio adventûs regni; donum, intellectus; virtus, munditia cordis; beatitudo visio Dei; & vitium, contra quod, gula. *Fiat voluntas tua.* Donum consilium; virtus misericordia; beatitudo misericordiæ consecutio; vitium, contra quod, avaritia. q. d. da nobis spiritum consilij; ut faciamus voluntatem tuam, maximè misericordiam, quæ perimit avaritiam, quatenus misericordiam consequamur. *Panem nostrum &c.* Donum fortitudo; virtus esuries justitiæ; beatitudo saturitas; vitium contra quòd, acedia. q. d. da nobis spiritum fortitudinis, qui multiplici pane roborat animam, nè deficiamus in præsenti, esuriendo justitiam; per quam expellentes acediam, plenâ justitiâ saturabimur in futuro. *Dimitte nobis &c.* q. d. da nobis donum scientiæ, & virtutem luctûs; quò tam nostra, quàm aliena, peccata cogitemus, & defleamus; & ità consolationem habeamus contra invidiam. *Et nè nos inducas. &c.* q. d. da nobis spiritum pietatis, & mansuetudinem spiritus; ut per spiritum pietatis vincamus tentationem; & per mansuetudinem iram; ut ità beati possideamus terram viventium. *Sed libera nos &c.* q. d. da nobis spiritum timoris; ut per illum vincamus mala; & per virtutem paupertatis spiritûs bona adipiscamur: ut, exclusis vitijs, & contemptis terrenis, habeamus æterna. S. Bonaventura in Matth. 6.

§. XXVI.

Oratio Matutina, & vespertina.

OBtulerunt holocaustum Domino manè, & vespere. 1. Esdræ 3. 3. Manè, & vespere, holocaustum offerimus per matutinam, & vespertinam, orationem. V. Beda l. 1. in Esdram c. 3.

Quis sensum hominis gerens non erubescat sinè psalmorum celebritate diem claudere; cùm etiam minutissimæ aves solennî devotione & dulci carmine, ortus dierum, ac noctium, prosequantur. S. Ambros. hexam. l. 5. c. 7.

§. XXVII.

Oratio Matutina.

PRævenerunt oculi mei ad te diluculo. Ps. 118. 148. Cassianus dicit, matutinæ solennitatis officium novô adhuc tempore institutum primitus in Bethlehem monasterio, ubi D. N. J. Christus pro redemptione humanæ salutis ex Virgine nasci dignatus est: sicque ex illo per universum Mundum ejusdem celebrationis invaluit consuetudo. Diluculo oratur, ut Resurrectio Christi celebretur. S. Isidorus l. 1. c. 23. de Matutinis.

Cùm sit hora diei tertia. Act. 2. 15. Spiritus S. venit horâ tertiâ: quia in illa hora homines frequenter sunt jejuni, & sensus puriores; aptiores ad cognoscenda, contemplanda, ac recipienda dona Dei. Sylveira hîc q. 17.

Cùm surgis, manus, & faciem lavas; animam autem immundissimam negligis. Nescis, quòd sicut corpus aquâ, ità oratione mundatur anima? S. Chrysost. in Ps. 5.

Tempore primitivæ Ecclesiæ ter surgebatur ad divinum officium: circa primum somnum. 2. circa mediam noctem; 3. paulò ante diem: nunc citiùs surgunt pueri, quàm ministri Ecclesiæ; & priùs cantant passeres, quàm Sacerdotes. Joannes Belethus ration. div. offic.

Unio in concha. Lem: *A rore colorem.* Picinelli.

§. XXVIII.

Oratio nocturna.

NOcte vastata est Ar Moab. Is. 15. 1. Nox habet quietem contemplationis; in qua 1. est ferventis amoris desiderium. *In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea.* Cant. 3. 1. 2. debitæ confessionis sacrificium. Ps. 118. 62. *mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi.* 3. divinæ consolationis silentium. Sap. 18. 14. *cùm quietum silentium contineret omnia.* S. Thom. Aqu. hîc.

Quis vestrum habet amicum, & ibit ad illum mediâ nocte &c. Luc. 11. 5. Cur ponitur petens *mediâ nocte*, & non potiùs aliâ horâ? S. Chrysol. s. 39. Ita satis hora est efficax impetrandi Sylveira in Act. 16. q. 10.

Media nocte Paulus, & Silas, orantes. Act. 16. 25. Nocturna oratio eorum tam Deo grata fuit; ut non solùm eorum, sed aliorum quoque vincula fuerint soluta. Id. ib.

Si studentes doctrinis sæcularibus per parum somno indulgent; quantò magis, qui Deum cupiunt cognoscere, non debent somnô corporis impediri, nisi quantùm naturæ satis est. S. Ambros. in Ps. 118. s. 7. Et nè totam noctem sopori existimes deputandam: tunc magis tibi orandus est Dominus. Tunc præsidia postulanda, culpa cavenda, quando videtur habere secretum. Tunc maximè, quando tenebræ in circuitu meo, & parietes me operiunt, considerandum: quia Dominus omnia intuetur abscondita. Id. ib.

Cur

Cur fers graviter tempus, quod tibi in requiem conceſſum eſt? non accepiſſet ſervus à Domino requiem, nisi tenebræ eſſent inductæ in hanc præſcriptam neceſſitatem. Quomodo autem in die ſæpe laborantes noctu requieſcimus: & qui heſternô die fuit in laboribus, manè fit robuſtior, propter noctis quietem. Quid autem eſt ad ſapientiam nocte commodius? in hac enim perſæpe de Deo cogitamus in hac lectioni, & contemplationi, divinarum Scripturarum vacamus. Quando autem magis in pſalmodiam, & orationem, mens noſtra componitur? nunquid noctu: & peccata noſtra perſæpe noctu in memoriam revocamus. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 9.

Nocturnæ lacrymæ quôvis rore magis contra concupiſcentias, & ardores omnes, demittuntur. S. Chryſoſt. hom. 26. in Act. Vide hîc plura de nocturna oratione.

Si es devotior, imitare luſciniam: cui quoniam ad dicendas laudes dies ſola non ſufficit, nocturna ſpatia pervigili cantilenâ decurrit. S. Maximus hom. 2. de non timendis hoſt. carnalib.

§. XXIX.
Orationes jaculatoriæ frequentes.

ORationes jaculatoriæ meræ margaritæ ſunt. S. Vinc. Ferr. ſ. de Fidelib. def.

Exercitium, quod aſpirationibus, brevibusque precationibus, conſtat, efficax admodum eſt, ad vitia extirpanda, charitatemque promovendam. Bloſius parad. an. c. 22.

§. XXX.
Ritus orandi.
Cur ad orientem?

CUr ad orientem verſi orant Chriſtiani? quoniam noſtrorum honorabiliſſima quæque ad Dei honorem ſeponimus, & eſt, hominum opinione ſolis ortus honorabilior, quàm aliæ partes Mundi: propterea tempore precum ſpectamus omnes ad orientem. S. Juſtinus M. lib. quæſt. Chriſtianar. ad Gentiles q. 118.

Ex traditione Apoſtolica orandum eſt ad orientem. 1. quia ex Pſ. 131. 7. adorandum eſt, *ubi ſteterunt pedes* Domini; qui Zach. 14. 4. in monte Olivarum in Oriente ſtare dicuntur. 2. quia Deus eſt lux vera. 3. ut reſpiciamus paradiſum. 4. ad differentiam Judæorum, qui ad Occidentem orabant; ùt ex ſitu templi Salomonici colligit Anaſtaſ. Nicenus q. 18. 5. Tertull. contra Vallent. c. 3. quia in aurora venit ad Apoſtolos Deus in Penteoſte. 6. S. Auguſt. l. 2. ſerm. D. c. 9. quia monemur convertere animum ad naturam præſtantiorem, id eſt, Deum. Gavantus p. 2. tit. 5.

Invenio in Sacra Scriptura octo modos orandi, primus eſt, elevando oculos ex confidentia; ſecundus, deprimendo caput ad terram, ex verecundia; tertiò, extendendo manus in altum ex indigentia; quartus, decuſſando ulnas ex conſcientia; quintus, tundendo pectus ex conſcientia; ſextus, inclinando corpus ex devotione; ſeptimus, flectendo genua ex ſubjectione; octavus proſternendo ſe totum ex defectione. S. Vincent. Ferr. ſ. 5. D. 16. Trinit.

Quæ cauſa ritûs in oratione levandi manus? 1. quia hic habitus ſupplicis, petentis, & ſperantis auxilium ex alio: ſicut ſubmergenti manus extendunt tanquam auxilium petentes. 2. dat Clemens Alex. l. 7. Strom. quòd elevatio manuum ſignificet, & excitet mentis elevationem in Deum. 3. dat Tertull. Apol. 30. quòd extenſione manuum nos Deo offeramus, & quaſi in manus ejus dedamus. 4. hôc ritu vehementiam affectûs deſignamus, quaſi vim Deo inferre; atque, præ magna fiducia, manu, quod petimus, prehendere velimus. 5. Dat S. Cyprianus de exhort. MM. c. 8. Theodoretus q. 34. in Ex. ut ſcilicet hôc geſtu proteſtemur merita Chriſti crucifixi; eaque Patri, quaſi efficaciſſimam ad impetrandum medium, offeramus. Cornelius in 1. Timoth. 2. 8.

Miſcellanea.

Et hymnô dictô exierunt in montem Oliveti. Matth. 26. 30. Audiant omnes, qui quaſi porci, cùm jam comederint, eversâ mensâ, calcibus mensâ, temulenti conſurgunt; cùm agere gratias debeant, & in hymnum à menſa devenire. S. Chryſoſt. hom. 83. hîc.

Scit Dominus, quid velimus; ſed vult nos orare vocaliter pro excitanda devotione: quia quod facit flatus carboni, hoc facit pronuntiatio devotioni. Innocentius III. P. de ſacro alt. myſt. l. 5. c. 17.

Hic verſiculus, *Deus in adjutorium meum intende, &c.* omnibus infeſtatione dæmonis laborantibus inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis lorica, ac munitiſſimus clypeus. Hunc verſiculum meditanti tibi ſomnus obrepat, donec inceſſabili ejus exercitatione formatus, etiam per ſoporem eum decantare conſueſcas. Hic tibi expergefacto primus occurrat; is, te evigilante, cogitationes anticipet univerſas. Joan. Caſs. Coll. 10. quæ eſt ſecunda Abb. Iſaac.

TITULUS. X.
ORATIO MENTALIS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

FOrmatis igitur Dominus Deus cunctis animantibus terræ, - adduxit ea ad Adam &c. Gen. 2. 19. Statuens Deus coram eo tot genera creaturarum, potentiæ suæ infinitæ contemplandæ ei præbuit materiam. Et sequitur: *immisit Dominus Deus soporem in Adam*: quem soporem Sept. dicunt quandam *extasim* fuisse. Et credo, extasim illam causatam fuisse ex Bonitatis, ac Majestatis, Dei infinitæ consideratione; quam ostendit in formatione tam diversarum creaturarum. Quod si illa creaturarum diversitas sufficiens fuit, extasim in Adam efficere; multò profectò sunt mirabiliora opera redemptionis nostræ, & efficaciora ad causandam extasim in nobis; si cum cordis puritate, profundæ: ac assiduæ ejus contemplationi incumberemus; ob cujus defectum nec diligimus, nec admiramur, tam stupenda opera, quæ pro nobis fecit Deus. Diez conc. 2. in Com. Virg.

Sume tibi aromata - æqualis ponderis; cumq; in tenuissimum pulverem contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij. Ex. 30. 34. Aromata sunt opera, quæ divinus Redemptor noster pro nobis operatus est, lacrymæ, suspiria, sanguis, charitas ardentissima &c. Et sicut aromata, nisi conterantur, & in ignem mittantur, nullum ex se odorem emittunt: sic, nisi reparationis nostræ mysteria ruminentur; parum ex ijs fructûs, & consolationis, elicietur. Id. conc. 1. D. 2. Epiph.

Duplex genus orationis significant duo altaria in templo: alterum vocabatur holocaustorum, quod in atrio situm erat sub dio; alterum thymiamatis, quòd interiorem partem templi occupabat. Ex. 35. 15. 16. Prius significat orationem vocalem, alterum mentalem; quæ ad sancta sanctorum propiùs accedit, & Deo proximos reddit. Pinna in Eccl. Eth. 170.

Ite, & considerate terram, urbemq; Jericho. Jos. 2. 1. Nec verbum aliud legitur addidisse: cùm tamen Duces tot alia, eaque munitissima, mittendis exploratoribus soleant ingenere: quia agitur de exploranda anima. Richardus à S. Vict. apud Godefr. considerate terram, quam Deus fecit; urbem, quam humana conditio instituit. Discutite bonum, quod Deus creavit ad bonum nostrum; & malum, quod homo invenit ad malum suum. Si naturæ bonum cognoscimus; scimus quid excolere, quid nutrire, quid multiplicare, debeamus. Si malum morum nostrorum perspicimus, quos hostes cavere, quos adversarios impugnare, quales interficere inimicos oporteat, non dubitamus. Ramirez in ep. 4. 21.

Gaudentq; vehementer, cum invenerint sepulchrum. Job. 3. 22. Sicut sepulchrum locus est, in quo absconditur corpus; ità divina contemplatio quoddam sepulchrum est mentis, quò absconditur anima. Quasi enim adhuc huic Mundo vivimus, cùm mente in ea foris vagamur: sed mortui in sepulchro abscondimur, cùm mortificati exterius in secreto internæ contemplationis celamur. S. Gregor. Mor. l. 5. c. 4.

Accedet homo ad cor altum. Ps. 63. 8. Illos significat, qui res divinas piâ intentione perquirunt: cor enim altum tunc est, quando cœlestia cogitat, & terrena devitat. Cassiodorus hîc.

Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu. Ps. 67. 28. De eo autem prædixit Jacob pater ejus. Gen. 49. 27. *Benjamin lupus rapax &c.* Intellectus contemplativus priùs inquirit veritatem, & pascitur illâ; postea verò dividit illam, & impartitur voluntati. de Ponte in Cant. 1. Exh. 9. §. 3.

Tu, & arca sanctificationis tuæ. Ps. 131. 8. Rich. à S. Vict. l. 1. de arca myst. c. 1. ait per arcam sanctificationis rectè intelligi gratiam contemplationis.

Osculetur me. Cant. 1. 1. Insinuatur scientia Dei affectiva: nam Canticum ad scientiam spiritûs elevat, quæ cognitionem, & amorem Dei, comprehendit. S. Ambros. l. de Isaac, & an. c. 2. osculatur nos Deus, quando cor nostrum spiritu divinæ cognitionis illuminat, id est: quando infundit supernaturale lumen, quô divina mysteria penetrat, veritates fidei percipit, & affectum simul amoris. de Ponte hîc Exh. 2.

Meliora sunt ubera tua vinô. ib. Quotiescunque ad legendas, vel meditandas, divinas Scripturas accesseris, cogitare debes, ad ubera Dei te accedere; ut ex illis sugas lac sapientiæ, devotionis, & amoris. Sed oppones: Paulus dicit, lac esse parvulorum nutrimentum 1. Cor. 3. 1. Hebr. 5. 12. Quorsum ergo sponsa jam matura ubera laudat? R. agnoscit parvitatem suam, & infantiam. *Sicut modò geniti &c.* 1. Petri 2. 2. Id. hîc Eph. 7. §. 2.

Introduxit me rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Sept. versio apud plures Patres valde recepta: *introduxit me Rex in cubiculum suum.* Id. hîc Exh. 8. Cellaria hæc sunt loca quædam abdita quietis, & refectionis; ut animosiores reddantur ad iterum perniciùs currendum: & repræsentant recondita fidei nostræ mysteria; vel ea, in quibus hæc mysteria continentur; sive sint Scripturæ, sive creaturæ, in qui-

Cur fers graviter tempus, quod tibi in requiem conceſſum eſt? non accepiſſet ſervus à Domino requiem, nisi tenebræ eſſent inductæ in hanc præſcriptam neceſſitatem. Quomodo autem in die ſæpe laborantes noctu requieſcimus: & qui heſternô die fuit in laboribus, manè fit robuſtior, propter noctis quietem. Quid autem eſt ad ſapientiam nocte commodius? in hac enim perſæpe de Deo cogitamus in hac lectioni, & contemplationi, divinarum Scripturarum vacamus. Quando autem magis in pſalmodiam, & orationem, mens noſtra componitur? nunquid noctu: & peccata noſtra perſæpe noctu in memoriam revocamus. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 9.

Nocturnæ lacrymæ quôvis rore magis contra concupiſcentias, & ardores omnes, demittuntur. S. Chryſoſt. hom. 26. in Act. Vide hîc plura de nocturna oratione.

Si es devotior, imitare luſciniam: cui quoniam ad dicendas laudes dies ſola non ſufficit, nocturna ſpatia pervigili cantilenâ decurrit. S. Maximus hom. 2. de non timendis hoſt. carnalib.

§. XXIX.
Orationes jaculatoriæ frequentes.

ORationes jaculatoriæ meræ margaritæ ſunt. S. Vinc. Ferr. ſ. de Fidelib. def.

Exercitium, quod aſpirationibus, brevibusque precationibus, conſtat, efficax admodum eſt, ad vitia extirpanda, charitatemque promovendam. Bloſius parad. an. c. 22.

§. XXX.
Ritus orandi.
Cur ad orientem?

CUr ad orientem verſi orant Chriſtiani? quoniam noſtrorum honorabiliſſima quæque ad Dei honorem ſeponimus, & eſt, hominum opinione ſolis ortus honorabilior, quàm aliæ partes Mundi: propterea tempore precum ſpectamus omnes ad orientem. S. Juſtinus M. lib. quæſt. Chriſtianar. ad Gentiles q. 118.

Ex traditione Apoſtolica orandum eſt ad orientem. 1. quia ex Pſ. 131. 7. adorandum eſt, *ubi ſteterunt pedes* Domini; qui Zach. 14. 4. in monte Olivarum in Oriente ſtare dicuntur. 2. quia Deus eſt lux vera. 3. ut reſpiciamus paradiſum. 4. ad differentiam Judæorum, qui ad Occidentem orabant; ùt ex ſitu templi Salomonici colligit Anaſtaſ. Nicenus q. 18. 5. Tertull. contra Vallent. c. 3. quia in aurora venit ad Apoſtolos Deus in Penteoſte. 6. S. Auguſt. l. 2. ſerm. D. c. 9. quia monemur convertere animum ad naturam præſtantiorem, id eſt, Deum. Gavantus p. 2. tit. 5.

Invenio in Sacra Scriptura octo modos orandi, primus eſt, elevando oculos ex confidentia; ſecundus, deprimendo caput ad terram, ex verecundia; tertiò, extendendo manus in altum ex indigentia; quartus, decuſſando ulnas ex conſcientia; quintus, tundendo pectus ex conſcientia; ſextus, inclinando corpus ex devotione; ſeptimus, flectendo genua ex ſubjectione; octavus proſternendo ſe totum ex defectione. S. Vincent. Ferr. ſ. 5. D. 16. Trinit.

Quæ cauſa ritûs in oratione levandi manus? 1. quia hic habitus ſupplicis, petentis, & ſperantis auxilium ex alio: ſicut ſubmergenti manus extendunt tanquam auxilium petentes. 2. dat Clemens Alex. l. 7. Strom. quòd elevatio manuum ſignificet, & excitet mentis elevationem in Deum. 3. dat Tertull. Apol. 30. quòd extenſione manuum nos Deo offeramus, & quaſi in manus ejus dedamus. 4. hôc ritu vehementiam affectûs deſignamus, quaſi vim Deo inferre; atque, præ magna fiducia, manu, quod petimus, prehendere velimus. 5. Dat S. Cyprianus de exhort. MM. c. 8. Theodoretus q. 34. in Ex. ut ſcilicet hôc geſtu proteſtemur merita Chriſti crucifixi; eaque Patri, quaſi efficaciſſimam ad impetrandum medium, offeramus. Cornelius in 1. Timoth. 2. 8.

Miſcellanea.

Et hymnô dictô exierunt in montem Oliveti. Matth. 26. 30. Audiant omnes, qui quaſi porci, cùm jam comederint, eversâ mensâ, calcibus mensâ, temulenti conſurgunt; cùm agere gratias debeant, & in hymnum à menſa devenire. S. Chryſoſt. hom. 83. hîc.

Scit Dominus, quid velimus; ſed vult nos orare vocaliter pro excitanda devotione: quia quod facit flatus carboni, hoc facit pronuntiatio devotioni. Innocentius III. P. de ſacro alt. myſt. l. 5. c. 17.

Hic verſiculus, *Deus in adjutorium meum intende, &c.* omnibus infeſtatione dæmonis laborantibus inexpugnabilis murus eſt, & impenetrabilis lorica, ac munitiſſimus clypeus. Hunc verſiculum meditanti tibi ſomnus obrepat, donec inceſſabili ejus exercitatione formatus, etiam per ſoporem eum decantare conſueſcas. Hic tibi expergefacto primus occurrat; is, te evigilante, cogitationes anticipet univerſas. Joan. Caſs. Coll. 10. quæ eſt ſecunda Abb. Iſaac.

TITULUS. X.
ORATIO MENTALIS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

FOrmatis igitur Dominus Deus cunctis animantibus terræ, - adduxit ea ad Adam &c. Gen. 2. 19. Statuens Deus coram eo tot genera creaturarum, potentiæ suæ infinitæ contemplandæ ei præbuit materiam. Et sequitur: *immisit Dominus Deus soporem in Adam*: quem soporem Sept. dicunt quandam *extasim* fuisse. Et credo, extasim illam causatam fuisse ex Bonitatis, ac Majestatis, Dei infinitæ consideratione; quam ostendit in formatione tam diversarum creaturarum. Quod si illa creaturarum diversitas sufficiens fuit, extasim in Adam efficere; multò profectò sunt mirabiliora opera redemptionis nostræ, & efficaciora ad causandam extasim in nobis; si cum cordis puritate, profundæ: ac assiduæ ejus contemplationi incumberemus; ob cujus defectum nec diligimus, nec admiramur, tam stupenda opera, quæ pro nobis fecit Deus. Diez conc. 2. in Com. Virg.

Sume tibi aromata - æqualis ponderis; cumq; in tenuissimum pulverem contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij. Ex. 30. 34. Aromata sunt opera, quæ divinus Redemptor noster pro nobis operatus est, lacrymæ, suspiria, sanguis, charitas ardentissima &c. Et sicut aromata, nisi conterantur, & in ignem mittantur, nullum ex se odorem emittunt: sic, nisi reparationis nostræ mysteria ruminentur; parum ex ijs fructûs, & consolationis, elicietur. Id. conc. 1. D. 2. Epiph.

Duplex genus orationis significant duo altaria in templo: alterum vocabatur holocaustorum, quod in atrio situm erat sub dio; alterum thymiamatis, quòd interiorem partem templi occupabat. Ex. 35. 15. 16. Prius significat orationem vocalem, alterum mentalem; quæ ad sancta sanctorum propiùs accedit, & Deo proximos reddit. Pinna in Eccl. Eth. 170.

Ite, & considerate terram, urbemq; Jericho. Jos. 2. 1. Nec verbum aliud legitur addidisse: cùm tamen Duces tot alia, eaque munitissima, mittendis exploratoribus soleant ingenere: quia agitur de exploranda anima. Richardus à S. Vict. apud Godefr. considerate terram, quam Deus fecit; urbem, quam humana conditio instituit. Discutite bonum, quod Deus creavit ad bonum nostrum; & malum, quod homo invenit ad malum suum. Si naturæ bonum cognoscimus; scimus quid excolere, quid nutrire, quid multiplicare, debeamus. Si malum morum nostrorum perspicimus, quos hostes cavere, quos adversarios impugnare, quales interficere inimicos oporteat, non dubitamus. Ramirez in ep. 4. 21.

Gaudentq; vehementer, cum invenerint sepulchrum. Job. 3. 22. Sicut sepulchrum locus est, in quo absconditur corpus; ità divina contemplatio quoddam sepulchrum est mentis, quò absconditur anima. Quasi enim adhuc huic Mundo vivimus, cùm mente in ea foris vagamur: sed mortui in sepulchro abscondimur, cùm mortificati exterius in secreto internæ contemplationis celamur. S. Gregor. Mor. l. 5. c. 4.

Accedet homo ad cor altum. Ps. 63. 8. Illos significat, qui res divinas piâ intentione perquirunt: cor enim altum tunc est, quando cœlestia cogitat, & terrena devitat. Cassiodorus hîc.

Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu. Ps. 67. 28. De eo autem prædixit Jacob pater ejus. Gen. 49. 27. *Benjamin lupus rapax &c.* Intellectus contemplativus priùs inquirit veritatem, & pascitur illâ; postea verò dividit illam, & impartitur voluntati. de Ponte in Cant. 1. Exh. 9. §. 3.

Tu, & arca sanctificationis tuæ. Ps. 131. 8. Rich. à S. Vict. l. 1. de arca myst. c. 1. ait per arcam sanctificationis rectè intelligi gratiam contemplationis.

Osculetur me. Cant. 1. 1. Insinuatur scientia Dei affectiva: nam Canticum ad scientiam spiritûs elevat, quæ cognitionem, & amorem Dei, comprehendit. S. Ambros. l. de Isaac, & an. c. 2. osculatur nos Deus, quando cor nostrum spiritu divinæ cognitionis illuminat, id est: quando infundit supernaturale lumen, quô divina mysteria penetrat, veritates fidei percipit, & affectum simul amoris. de Ponte hîc Exh. 2.

Meliora sunt ubera tua vinô. ib. Quotiescunque ad legendas, vel meditandas, divinas Scripturas accesseris, cogitare debes, ad ubera Dei te accedere; ut ex illis sugas lac sapientiæ, devotionis, & amoris. Sed oppones: Paulus dicit, lac esse parvulorum nutrimentum 1. Cor. 3. 1. Hebr. 5. 12. Quorsum ergo sponsa jam matura ubera laudat? R. agnoscit parvitatem suam, & infantiam. *Sicut modò geniti &c.* 1. Petri 2. 2. Id. hîc Eph. 7. §. 2.

Introduxit me rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Sept. versio apud plures Patres valde recepta: *introduxit me Rex in cubiculum suum.* Id. hîc Exh. 8. Cellaria hæc sunt loca quædam abdita quietis, & refectionis; ut animosiores reddantur ad iterum perniciùs currendum: & repræsentant recondita fidei nostræ mysteria; vel ea, in quibus hæc mysteria continentur; sive sint Scripturæ, sive creaturæ, in qui-

quibus sunt perfectiones Creatoris. Id. ib. §. 1. Per cellam vinariam cum S. Gregorio, & S. Bernardo, intelligimus studium orationis. Id. in Cant. 2. Exh. 29. §. 1. Cella vinaria est domus orationis, ac studium orandi, & meditandi: in ea enim Deus proponit Fidelibus vinum consolationis, exultationis, amoris, & fervoris divini. Ità S. Gregor. Cassiodorus, Haymo, Bernardus &c. Gregorius ità loquitur: quid per cellam vinariam congruentiùs, quàm ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? In hac æternitate Angeli Sancti vinô sapientiæ inebriantur, cùm ipsum Deum facie ad faciem videntes omni voluptate spirituali satiantur. Hanc sancta mens, si à sponso introducatur, postpositis omnibus temporalibus, intrat; in qua ex illis Angelicis delicijs, quantum sibi conceditur, gustat. Porrò vinum, quod in cella Dei bibitur, est charitas, & amor, inquit Guilielmus Paris. hôc vinô nihil castius, sapidius, calidius. Cornelius in Cant. 2. 4.

Sub umbra illius &c. Cant. 2. 3. Statim addit: *& fructus ejus dulcis gutturi meo.* Nam qui se jactat sedere sub ejus umbra, mysteria Christi meditando; & fructus nullos capit; otiosus sedet: & contemplatio ejus dicenda potiùs sopor, pigritia; aut mera speculatio scientiæ, quæ inflat. de Ponte hîc Exh. 26. §. 4.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. Dentes sunt discussiones discretionis, quibus meditationes spirituales, & cogitationes cordis, cernuntur, & comminuuntur, ac discernuntur; an puræ sint, & veraciter bonæ; an sint à Deo vel à spiritu malo; vel à corde humano. Rich. à S. Vict. hîc. c. 17.

Capilli tui sicut greges caprarum. Capilli sponsæ sunt meditationes sanctæ: quæ, sicut capilli crescunt in capite, ità oriuntur in mente. Qui capilli capris comparantur propter quasdam similitudines. Capræ enim inquirendo pascua alta montium, atque arborum petere solent, & etiam ruminant. Ità meditationes sanctæ semper ad alta tendunt, & ad spiritualia atque cœlestia investiganda, & cognoscenda, laborant. Id. ib. c. 16.

Oculi tui sicut piscinæ in Hesebon. Cant. 7. 4. Animæ sanctæ bini oculi sunt, meditatio, & contemplatio. Hesebon idem est, quod *cogitatio, ruminatio, computatio, æstimatio*. quia vis, & fructus, meditationis consistit in profunda, & seria ruminatione, æstimatione, ponderatione, mysteriorum fidei. Ideò enim multi Fideles, licèt credant cœli præmia, & gehennæ tormenta; ijs tamen non moventur ad abstinendum à peccatis, & ad observandas Dei leges: quia illa non perpendunt, non ponderant. Cornelius hic.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto? Cant. 8. 5. Quasi de deserto animus humanus ascendit, quando super semetipsum mentis elevatione transit: quando semetipsum in imo deserens, & ad cœlum usque pertransiens, solis divinis se totum per contemplationem immergit, & devotionem. Rich. à S. Vict. de arca myst. l. 5. c. 14.

Beatus vir, qui in sapientia morabitur. Eccl. 14. 22. Beatum illum dicit, qui sanctarum rerum meditatione sapidam quandam Dei scientiam curat adipisci. Diez conc. 1. D. 3. Epiph.

Homo sanctus in sapientia, scilicet intellectûs, *manet sicut sol.* Eccl. 27. 12. Et de malis Sap. 5. 6. *Sol intelligentiæ non est ortus nobis.* Sicut enim sol Mundum, ità intellectus suis cogitationibus, & notitijs, animam illustrat. Et sicut radij solis, quoadusque in aliquo objecto sistunt, debiles sunt: ùt in media aeris regione perspicitur; qui, quia illic non sistunt, sed velociter transeunt, nullum calorem gignunt: utprimum autem ad terram, aut ad quidquam aliud firmum perveniunt, calorem causant, & aliquando ignem accendunt, si v. g. in speculum reverberent: sic cogitationes ex intellectu, velut radij ex sole prodeuntes, priusquam in voluntate sistant, debiles exeunt; si verò in ea sistant, ipsaque sit, ùt speculum, tersa, & munda; divinum amorem inflammant. Sicut David expertus Ps. 38. 4. *concaluit cor meum intrà me, & in meditatione mea exardescet ignis.* Ideo Christus Fidem sinapi comparat Matth. 13. 31. Sunt alia semina tam parva, & minora etiam grano sinapis, quibus Fidem posset conferre; nisi aliud, quàm parvitatem, respexisset. Ità etiam utcunque parva Fides in intellectu sit, si dentibus conteratur, id est voluntatis affectione, & ruminatione; statim ipsa voluntas inflammatur. Rom. 1. 17. *Justus ex fide vivit*; id est, justus ex fide, tanquam principio justificationem suam elicit; & per illam consequitur gratiam, qnâ vivit. Diez. conc. 2. in festo S. Francisci.

Ex Novo.

Mittens duos ex Discipulis. Matth. 11. 2. Hi sunt Discipuli, scilicet intellectus, & affectus; quibus omnis hómo, nisi omninò insaniat, sociatur. Proinde inclusus in carceribus peccatorum hujuscemodi Discipulos mittit ad Christum: ab ipso, quid agendum? quidve diligendum? apertè cognoscitur. Sim. Cass. l. 3. c. 3. hic.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis &c. Matth. 13. 31. S. Hieron. quis est iste, qui seminat? nisi sensus noster, & animus: qui suscipiens granum prædicationis, & fovens sementem humore fidei, facit in agro sui pectoris pullulare. Cùm verbum Dei meditamur, ardens granum sinapis in corde serimus, quod cor incendat, illique medeatur. Sinapi lacrymas ciet. Si non consideras, si non conteras; mirificam hanc vim non experieris. Barradius tom 2. l. 10. c. 6 D. 6. Epiph.

Voca operarios. Matth. 20. 8. Operarij in hanc vineam vocandi: primò manè voca considerationem rerum æternarum. Hic operarius eximius vineæ, qui illam sylvescere non patitur. Barradius t. 3. l. 5. c. 16. D. Septuag.

Osculabatur pedes ejus. Luc. 7. 38. sunt etiam duo labia, quibus Domini pedes

premendi sunt; affectus bonus, & intellectus verus; de quibus Job. 8. 21. dicitur: *repleantur labia tua jubilo.* Jubilus verò est ineffabilis mentis lætitia, quam lingua explicare non novit: quô repletus affectus bonus; cùm per gratiam, & gloriam, ineffabilem recipit bonitatem; & intellectus verus fulgentissimam suscipit, & ineclipsabilem claritatem: quos semper velut labia quædam aperiri à Domino postulat David Ps. 50. 17. dicens: *Domine labia mea aperies;* ut affectus ad bonum, & intellectus sit apertus ad verum. Sim. Cass. l. 8. c. 4. hîc.

Venite, & videte. Joan. 1. 39. Totos initiabat fore mentales, & remittebat introrsum, ut mente viderent. Nam quid illis corporeis oculis ostensurus erat, qui corporale habitaculum non habebat? Hôc sensu Psalmista ait Ps. 45. 9. *venite, & videte opera Domini.* Ad intelligentiam, & internam considerationem, homines vocat; ut mente intelligant opera magna Dei. Id. l. 9. c. 8. hîc.

Collyriô inunge oculos tuos. Apoc. 3. 18. Collyriô cœlestis sapientiæ, ex consideratione divinorum attributorum, Passionis Christi, & futurorum bonorum, tuorumque malorum; ut sic pellas mentis tenebras. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Est intellectus rerum spiritualium, & invisibilium, verus animæ panis confirmans cor nostrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione spirituali. Carnalis autem homo, qui non percipit ea, quæ sunt spiritûs Dei. sed stultitia ei videntur, gemat, & lugeat dicens: *aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.* Ps. 101. 5. S. Bernardus s. 2. in annunt. B. V.

Quid, vel quale est, aut esse debet spiritualis viri Sabbathum, nisi secreta, & quieta meditatio rerum spiritualium? Rupertus l. 5. in Matth.

Trutinæ similis est animæ consilium; mens verò, quæ ducis vice fungitur, funiculum tenet. B. Theodoretus in Ps. 118. 112. inclinavi cor meum ad faciendas justificationes.

Lapillus in piscinam, aut lacum, missus, circulos facit innumerabiles; & hoc idem non facit in flumine: quia omnem figuram fugiens aqua disturbat. Seneca l. 1. qq. nat. 2. Qui fit, quòd sæpe, qui plurimas audit conciones, libros pios evolvit; non devotus efficiatur? nec fructum hauriat? quia omnem figuram fugiens aqua disturbat. Unus solus lapillus, unum salutare verbum, sat est innumeris orbiculis in corde, totidemque sanctis cogitationibus excitandis. Did. Niss. Polit. cœl. p. 1. c. 6.

Tapetes auro, & byssô intexti pulcherrimasque imagines exhibentes; quamdiu complicati sunt, nè videri quidem merentur, neque etiam ab aliis rebus vilioribus differunt: sed ad parietem extensi inclusam pulchritudinem ostendunt. Sic in Christianæ fidei mysterijs agitur: sanctâ meditatione latiùs explicatâ, & in apertum quodammodo prolata, amplitudinem, majestatem, excellentiamque suam, manifestant. Ps. 87. 13. *nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua? & justitia tua in terra oblivionis?* Besseus D. infra oct. Nat. D.

§. II.

Orationis mentalis utilitas, & alia motiva.

Immisit Dominus Deus soporem. Gen. 2. 21. Nè ægrè ferret Adam, unam sibi de costis eripi, licèt in ejus utilitatem fieret; immisit Deus soporem, id est, ecstasim in Adam: ut hôc modô sopitus dolorem non sentiret. Potuisset quidem Deus ei costam etiam non sopito sinè dolore eripere; sed docuit nos, quòd, ut homines Mundum sinè dolore relinquant, sopiendi sint: ijsdem scilicet suadendum, ut divina meditentur: hôc enim cœlesti somnô ab humanis rebus sinè dolore; imò magna cum voluptate, avellimur. Diez. conc. 4. in festo S. Andræ.

Ad meditandum. Gen. 24. 63. Sept. *ad se exercendum.* Periander: sapientis vita est meditatio; & docto cogitare, est vivere. Cornelius hîc.

Pater rem tacitus considerabat. Gen. 37. 11. Jacob addictus fuit considerationi æquè ac pater Isaac, *qui egrediebatur ad meditandum in agro:* ideoque in omnibus operibus suis erat circumspectus, compositus, & sanctus. S. Bernardus l. 1. de Consid. c. 7. mentem purificat consideratio; deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, compescit mores, vitam honestat, & ordinat: postremò divinarum pariter, & humanarum, rerum scientiam confert, &c. Cornelius hîc.

Meditaberis in eis atque consurgens &c. Deut. 6 7. Incredibile est, quantum animæ possit meditatio matutina. Experientia quotidiana nos clarè docet, eam esse totius societatis nostræ fulcrum, & fundamentum; omnemque zelum, efficaciam, & fructum omnium actionum nostrarum per diem, ex ea manare. Id. hîc.

Nunquid mittes fulgura, & ibunt, & revertentia dicent tibi: adsumus. Job. 38. 35. Fulgur, & fulmen, ignes subtilissimi, naturâ petunt sublime. At quia Deus deorsum illa mittit; suæ naturæ oblita, incredibili celeritate ad ima ruunt. Christi fulgura dixeris eos, qui suam voluntatem pessundant, ut pareant divinæ. Aspirarent quidem ad alta, si suos impetus sequerentur; sed quia Deus vult aliud, ad infima se non inviti demittunt, idque alacritate summâ. Sicut autem fulgura non ex aqua, vel terra, sed à nube densâ, beneque clausâ, prosiliunt; ità prompta hæc voluntas provenit à meditatione, quæ nubis instar sublimis volat, sensibus corporis undequaque clausis. Drexelius Heliotr. l. 1. c. 4. §. 3.

Et erit tanquam lignum &c. Ps. 3. Dixerat, justum non abijsse in consilio impiorum, non sedisse in cathedra pestilentiæ; addiderat, in lege Dei voluntatem ejus repositam; nec tamen de fructu abillo edendo mentiorem fecit. Ut verò dixit: *& in lege ejus meditabitur die, ac nocte;* tum & arborem eum vocat, & feracitatem ejus deprædicat. Meditatio fertilior præ reliquis. Oliva l. 9. Strom. §. Et erit tanquam lignum.

Lo-

Locutus sum in corde meo. Ecclæ 1. 16. Loqui aliquis dicitur in corde suo, cùm mentem ad cogitandum applicans secum disputat, & ratiocinatur. Olympiodorus hîc.

Inveni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. Cant. 3. 4. S. Ambros. s. 7. in v. 7. Ps. 118. fide eum invenit, meditatione constrinxit.

In curru Ezechielis 1. 10. facies hominis, leonis, bovis, aquilæ. Sed infrà, cùm eadem spectaret c. 10. v. 14. bovem vidit in Cherub mutatum: *facies una, facies Cherub.* Cur non leo quadrupedum primus; non aquila, regina volucrum; non homo, utriusque princeps, mutantur in Cherub? sed solus bos? Piger bos, sed ruminat. Et illa quidem animalia copiosiùs, & pretiosiùs, vescuntur; sed cibum vix mandunt; glutiunt veriùs. Bos autem obviò saginatur fœnô; sed, quod deglutit, iterum commolit, & lentissimè mandit. Ille placet, non qui præclara, & sublimia depascitur; sed qui licèt alta non intelligat, ea tamen, quæ percipit, nunquam satis secum tacitus meditatur. Oliva l. 9. Strom. §. Et erit &c.

Fœnum ùt bos comedit. Dan. 4. 30. Nabuchodonosor ut ex superbo humilis fieret, & Deum nôsset; fœnum ùt bos comedit. Qui superbis, & turges; si carnis fragilitatem comedes ùt bos; eam non cursim, sed cunctanter, recogitando, & ruminando; Deo subderis, teque deprimes. Hoc maximè attendit Deus in pœna scelerati regis: nam cùm illum quasi in bovem convertit; non tamen eum jugum trahere ùt bovem jussit; sed tantùm ut more boum aleretur, & ruminaret. *Fœnum ùt bos comedes.* q. d. ideò superbis, quia non recogitas. Igitur cogeris ruminare; ut discas recogitare: & tunc Domini potentiam agnosces. Consideratio ex bove mutavit in regem. Is. 1. 3. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui.* Humilitas præsepe tantùm, consideratio Dominum agnovit. Oliva ibid.

Jacob genuit Joseph virum Mariæ. Matth. 1. 16. Quid per Jacob, qui supplantator, appellatur, rectiùs accipitur, quàm lucta, & supplantatio vitiorum; quod fit in activa, in quâ primùm contemplativum exerceri necesse est. Oportet insuper, ut activus ex se gignat meditationem. Est autem meditatio vehemens animi applicatio ad divinum aliquid investigandum, cognoscendum, & degustandum: quæ meditatio rectè per Joseph exprimitur; quia Joseph *crescens* interpretatur. Neque enim potest aliter anima meliùs excrescere spiritualibus augmentis; quàm per meditationem fortem, & salubrem; per quam ascendit anima de virtute in virtutem Gerson s. de Nat. B. V.

Dixit quidam Sanctorum: meditare bona; ut nè mediteris mala: siquidem mens non patitur otium. S. Ephrem adhort. 4. ad Novitium Monach.

Incredibile est nescienti, quàm suave sit, de Deo Opt. Max. ex sacris literis meditari, & loqui. Philo Carpath. in Cant. 5. 13.

§. III.

Orationis mentalis neglectæ damna.

PRæcepit-nè tangeremus illud. Gen. 3. 3. Mendax Eva ait, sibi à Deo fuisse imperatum, non manducabilis ex eo, neque tangetis ex eo. Imò licuisset tangere priùs, & meditari multis; quid damni, quidque utilitatis, cibus ille posset afferre? 1. Joan. 1. 1. *quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus, oculis nostris quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ.* S. Ambros. l. de parad. c. 12. vides, quod antè velut manibus quibusdam perscrutatus sit Dei verbum, & postea annuntiaverit. Et ideo nihil & Evæ fortasse nocuisset verbum, si pertractantibns diligenter quibusdam mentis manibus antè tetigisset. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 27.

Eruerunt oculos ejus. Judic. 16. 21. Plerumque priùs oculus contemplationis amittitur, & post per carnis desideria hujus Mundi laboribus animus subjugatur. S. Gregor. l. 7. mor. c. 13. prout testatur Samson ab Allophyla captus; qui postquam oculos perdidit, ad molam deputatus est.

Quoniam non intellexerunt opera Domini. Ps. 27. 5. Significatur his verbis radix omnium malorum: radix enim est, nolle intelligere opera Domini; non applicare animum ad considerandà, & cognoscenda, mirabilia opera Dei; quæ fecit in creatione, in redemptione, in gubernatione, generis humani. Bellarminus hic.

Qui habent defectum considerationis, inconsideratè volunt, loquuntur, & operantur. S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erud. princ. l. 2. c. 3.

§. IV.

Meditandi materia.

QUis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? Job. 19. 23. Docemur his verbis sanctè transigere orationis tempora. Scribantur, quæ cogitaveris, sed in silice, & ferreo stylo. Quid est *sermones mei?* hoc est, qui me spectent. Non ratò in meditatione Medici evadimus qui infirmi accesseramus. Invehimur in aliena peccata, qui nostra inexplorata mittimus. Vulneribus scatentes fratrum pustulas religiosè curamus. Oliva t. 2. Strom. §. Quis mihi tribuat &c.

Manè astabo tibi & videbo. Ps. 5. 5. Materia præcipua contemplationis meæ erit, considerare; nihil te magis odisse, quàm peccatum; innocentiam, & justitiam, tibi summoperè gratam esse. Bellarminus hîc.

In circuitu, & intus plena sunt oculis. Apoc. 4. 8. antè: quia Evangelium dat nobis multiplicem cognitionē futurorum, quæ ante nos sunt: aperit oculos, ad expectanda præmia, quæ Deus justis pollicetur: & ut caveamus horrenda mala, quæ impiis minatur. Secundò *plena oculis* retrò: ostendit nobis quod fuimus, ex pulvere terræ: ostendit exempla priorum, plena

in circuitu; ad videndum, quæ circa nos sunt, & rectè ordinanda. *Plena oculis intus*, ad videndum interna. Sylveira hic. Hæc spiritualis est exercitii summa, hæc forma studii spiritualis; ut sapienter disponamus præsentia nostra, recogitemus in amaritudine animæ præterita; futura quoque sollicitè provideamus. S. Bernardus s. 2. in festo SS. Petri, & Pauli.

Sit potior meditatio tua, & affectus frequentior, circa humilia vestigia Jesu; & noli ad alta citò conscendere, nè opprimaris à gloria. Thom. Kemp. Soliloqu. an. c. 12.

Primum contemplationis genus est in consideratione, & admiratione, rerum corporalium, in omnibus, quæ per quinque sensus corporeos ingrediuntur ad animum; & est quidem omnium infimum, & debet esse incipientium. Rich. à S. Vict. de arca myst. l. 2. c. 1.

TITULUS XI.

ORDO.

Ex Veteri.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Cùm Dominum legimus cum sapientia, & quodam consilio, & dispositione, fecisse, & ordine: ut primò cœlum fieret, quod est pulcherrimum: oportet; ut eò primùm oculos erigamus, illò nobis contendendum esse arbitremur, illam sedem terrenis omnibus præferendam putemus. S. Ambros. ep. 39. Poterant quidem omnia, tanquam unum aliquid, & subitò existere: verùm idcirco primum quiddam, ac secundum, & tertium, atque ità porrò sequentia, numerantur: ut statim unà cum ipsius creatis ordo induceretur. Ordo cœlestia, terrestriaque, continet. Ordo est in diei, noctisque, mensuris, & intervallis. Si ordo rerum potiatur, universum hoc venustas est, ac pulchritudo perpetua, & immobilis. Confusio verò, & perturbatio, in aere quidem fulmina, in terra succussiones, in mari exundationes, in urbibus ac familiis bella; in corporibus morbos, in animis peccata; quasi novas res moliendo, introduxit. Quin etiam celebrem illum rerum interitum, quem expectamus, nihil aliud esse putamus, quàm confusionis abundantiam. Etenim ordo colligat, confusio dissolvit. Ordo cunctis etiam animalibus ortum, alimoniam, convenientia singulis loca præscripsit. Etiam in Ecclesiis ordo definivit, ut aliud quidem sit ovile, alii verò pastores: aliud cum imperio præsit, aliud cum imperio subsit: aliud sit capitis instar, aliud pedum; aliud mannuum, aliud oculorum. S. Gregor. Naz. or. 7. de spiritu S.

Major pars venit Benjamin; ità ut quinque partibus excederet. Gen. 43. 34. Sed quô ordine accubuerunt? an Benjaminum locô superiori honorârunt? *Sederunt coram eo primogenitus juxta primogenita sua, & minimus juxta ætatem suam.* v. 33. Cur non Joseph illum æquè dignitate loci, ac partis magnitudine, honoravit? Oleaster hic: amabilis fuit Josepho Benjamin: verùm & amabilis est ordo, ut unaquæq; res suô locô consistat. Et à principio Mundi primus locus primogenito debitus est: neque est, quod magis homines, quàm ordinem mirantur. Did. Niss. D. ult. Pent. §. 3.

De cœlo dimicatum est contra eos: stellæ manentes in ordine & cursu suo, adversùs Sisaram pugnaverunt. Judic. 5. 20. Ordini, quem stellæ à Deo præscriptum servârunt, adscribitur victoria. *Divisitq; trecentos viros in tres partes.* Judic. 7. 16. Ordine disposuit paucos milites; & hostis cœsus. Alvarez. in Gen. 33. Illustr. 12.

In omnem terram exivit sonus eorum. Ps. 18. 5. Secundùm Aquilam: exivit *ordo* ipsorum. Nam nec sermonem, inquit, emittentes, nec verba proferentes; sed regulam, & proprium ordinem, demonstrantes; omnes terram, atque mare, ad divinas laudes decantandas invitant. B. Theodoretus hic.

Attingit à fine usque ad finem. Sap. 8. 1. Non est locus, ubi non imperat Sapientia. Nempe ubi ordo est, ibi imperat Sapientia, quæ orbem universum in æquitate gubernat. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 12.

Ex Novo.

Ubi est qui natus est? Matth. 2. 2. Quanquam Christus infans loqui potuisset tertiô decimô die à die Nativitatis; sicut Joannes *exultavit in utero*: sed quia ordinem in ordinatis daturus advenerat, in seipso ante servavit. Sim. Cass. l. 1. c. 15.

Et præcepit turbæ discumbere. Marci 8. 6. Habemus exemplum, quàm Deo placeat ordo. S. Vincent. Ferr. s. 1. D. 7. Trinit.

Facite illos discumbere, per convivia quinquagenos. Luc. 9. 14. idque propter ordinem. Stella hic.

Omnia autem honestè, & secundùm ordinem, fiant. 1. Cor. 14. 40.

Ex Patribus, & aliis.

In bona voluntate pax nobis est. Corpus pondere suô nititur ad locum suum, pondus non ad ima tantùm est, sed ad locum suum ignis sursùm

sum tendit, deorsum lapis: ponderibus suis aguntur, loca sua petunt: oleum infra aquam fusum supra aquam attollitur; aqua super oleum fusa infra oleum demergitur. Minùs ordinata inquieta sunt; ordinantur, & quiescunt: pondus meum, amor meus; eò feror, quocunque feror. S. Augustl. Confess. l. 13. c. 9.

Nihil est ordinatum, quod non sit pulchrum. Id. l. de vera relig. c. 41.

Tantus ordo, tamque singularis dispositio, non ultrò hæc facta declarat; sed causam præcessisse significat, per quam tanti operis Principem, & Creatorem Deum esse datur intelligi. S. Athanas. Alex. de Incarnat. Verbi.

Quod si in rebus Mundanis res decora est ordo, atque scientia; multò profectò magis eam observari convenit in rebus magnis, atque cœlestibus .S. Gregor. Nyss. de Christi Resurr. or. 3.

Ordo, si ulla in re, in Religionis cultu maximè est necessarius. Ex principiis ad veritatem progredimur: qui enim, neglectis initijs, jucundiora præripiunt, ad ea redire coguntur necessariò, & ordinis rationem sequi. S. Nilus lib. Ascet.

Unio ritè fundata in exacta rerum distinctione facit ordinem; ordo convenientiam, & proportionem: hæ autem in rebus, suâ integritate, & perfectione constantibus, eximiam pariunt pulchritudinem. S. Franc. Sales. tr. de am. Dei l. 1. c. 1.

Nihil absque ordine alicubi pulchrum est, nihil placens, nihil stabile. Gerson in Cant.

Ordo Communitatum debet esse sicut situs chordarum in cithara: ubi requiritur, ut quælibet chorda locum suum teneat, ut melodia sit bona, mediæ in medio &c. Sic in Communitate inferior in obediendo, illi in consulendo, isti in regendo. Broymard. Ordo Communit.

TITULUS XII.

OS.

Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Jerem. 15. 19. Est os quasi lyra animata; in qua dentes sunt quasi chordæ; lingua plectrum. Cornelius hîc.

Et aperiens os suum. Matth. 5. 2. Quare additum est *aperiens*? videtur, quòd superfluat. Minimè: docuit enim, etiam non aperiendo os suum. Quomodo? per vitam, & miracula: nunc autem *aperiens os* docet. Theophylactus hîc. Perdoctè dictum est, *aperiens os suum*: ad distinctionem faciendam: quia in veteri Lege aperuerat ora Prophetarum. Et ut nulla excusatio valeret hominibus; cùm Dei Filius eisdem in Humanitate more hominum loqueretur. Sim. Cass. l. 10. c. 3. *Aperiens &c.* id est, per seipsum, & in propria persona loquens, legemque tradens; qui olim per Angelos, & Prophetas, loquebatur; & per Moysem legem proposuit. Dion. Carth. hîc.

Januam tuam disce temporibus obserare nocturnis: non facilè quisquam patentem reperiat. Sponsus ipse vult clausam esse, cùm pulsat. Janua nostra os nostrum est. Christo propemodum soli debet aperiri. S. Ambros. lib. 3. de Virgin.

Quid est os hominis, nisi quoddam sermonis aclytum, fons disputationis, aula verborum, promptuarium voluntatis. S. Ambros. hex. l. 6. c. 9.

Mens, sicut os, habere debet duo labia, id est, duas affectiones: unam, quâ desiderat cœlestia; etiam, quâ contemnit omnia terrena. l. 4. revel. S. Brig. c. 82. Verba Christi.

TITULUS. XIII.

OSCULA.

Fovea profunda os alienæ. Prov. 22. 14. Qui verba, vel oscula, meretricis libenter amplectitur; quasi januam jam gehennalis pulsat abyssi: citoque mergetur; si pedem cautus non retrahit. V. Beda lib. 2. hic.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Nota: osculum est Symbolum 1. reconciliationis: cùm enim quis alium offendit, reconciliatur ei per osculum: sicut pater reconciliatus est filio prodigo. Luc. 15. 20. 2. pacis, & concordiæ. 3. Salutationis, & bonæ apprecationis. 4. Amoris & intimæ conjunctionis. Omnibus hisce de causis Ecclesia, & anima Fidelis, poscit osculum Christi. Cornelius hic.

Venetus quidam nobilis, morti Parisijs adjudicatus, impetravit, ut fratribus suis ultimum vale dicere liceret. Introeuntes illos scrutati sunt custodes curiosè, nè qua, ad fratrem dedecori, & ignominiosæ morti subtrahendum, arma, vel venenum, inferrent. Verùm eorum unus nucem avellanam, præsentissimi veneni plenam, cærâque obturatam, in ore deferebat: quam inter amplexus, & oscula, fratris ori inseruit: qui paulò post eâ dentibus comminutâ, ac hausto veneno, interijt. Ejus tamen testulæ fragmina in ore mortui deprehensa dolum prodidere. Quare mortui cadaver in rotam tractum, & fratricidæ ad necem quæsiti. Doultreman de am. l. 2. c. 3. sect. 3.

TITULUS XIV.

OTIUM.

§. I.

Symbola, & similitudines.

Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. Ex. 4. 6. Tertull. de resurr. carnis c. 28. Moyses manum in sinum condit, & emortuam profert. Mira lectio Tertulliani. quid lepræ cum morte? ideo manus existimatur mortua; quia in sinum reconditur, ut ibi quiescat, & otietur. Manus ad opus conceditur à natura: ergo, dum otio vacat in sinu; velut in sepulchro sepelitur. Castillo Illat. 39. otiosè vivere non est vita.

Et sabbathizavit populus &c. Ex. 16. 30. Sabbathizante Israële cœlum non pluebat manna. Quin & aqua putrescit immobilis, & immotus ensis rubigine sordescit, pes quietus obstupescit, & vestem depositam dirus tineæ dens corrodit. Cornelius in Eccl. 22. 2.

Stultus complicuit manus suas, & comedit carnes suas. Eccl. 4. 5. Manus homini datæ sunt, ut illis opportuna sibi, & convenientia, operetur. Otiosus itaque cessator, manus clausas, & complicatas tenens, cùm subinde pœnitentiâ tangitur, ac dolore tabescit, dicitur meritò carnes proprias devorare. Olympiodorus hic.

Invenit eam vacantem. Matth. 12. 44. Rabanus: invenit diabolus hominem vacantem in bonis per negligentiam, & otiositatem. apud Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 3. sect. 2. obs. 2.

Nihil inutilius fuerit homine, qui omne tempus in delicijs, & remissione, consumit. Rubigo quædam apprehendit otiosam animam, & consumit splendorem, ac alia omnia. Quânam re detergetur rubigo illa? core tribulationum: illa utilem animam facient; & ad omnia accommodam. S. Chrysost. hom. 35. in Acta.

Homo otiosus, inutilis, nasci non debuerat. Frustrà natus est; lapis marmoreus est, truncus arboris; ficus sinè flore, & sinè fructu; solùm aptus ad ignem. Avis, quamdiu volat, secura est; si sedet, & quiescit, sagittariorum insidiantium sagittâ perfoditur. S. Thom. Vill. D. Septuages.

Horologium. Lem: *Ipsa quies vitium est.*

Aqua Lem: *Servatur motu.* S. Laur. Just. l. 1. de perfect. gr. c. 9. sicut aqua, quæ caret decursu, aut jacet in foveis; putrescit, repleturque animalibus venenatis, & noxijs: ità & corpus, otij labe confectum, concupiscentiarum carnalium parit insaniam. Picinelli.

Argentum. Lem: *Quiescendo nigrescit.* Id.

§. II.

Otium fugiendi motiva.

Ex Veteri.

Posuit eum in paradiso voluptatis, ut operaretur. Gen. 2. 15. Cùm omnibus delicijs

licijs potirentur (protoparentes) ibi vitam agentes; ut nè immodicâ prosperitate homo insolesceret (omnem enim malitiam docuit otium) propterea præcepit Deus, ut operaretur illum, & custodiret. S. Chrysost. tom. 1. hom. 14. in Gen. hîc. Eva in paradiso decipitur. Gen. 3. 6. Vagatur otiosa; &, quæ extra paradisum, prospectat in cauta. Naxera in Jos. 13. §. 20.

Festinabat Abraham in tabernaculum &c. Gen. 18. 6. In domo justi nemo otiosus est. S. Carolus Borromæus, cùm amplam haberet familiam; ità cuique per totum diem suas partiebatur operas, easque utiles, ac pias; ut nemo nec quadrantem horæ per diem haberet liberum, & non occupatum. Hac de causa ejus familia tota erat quieta, ordinata, sancta. Cornelius hîc.

Cúmque levaret Moyses manus, vincebat Israel. &c. Ex. 17. 11. Moyses tacendo loquebatur, & otiosus operabatur: sedens in otio dimicabat, & triumphabat. Erat tam otiosus; ut alii manus ejus sustinerent: & tam occupatus; ut manibus otiosis vinceret. Crudelius bellum inferebat Amalecitis considendo, quàm alij Israelitæ in campo manus conferendo. Stella de van. Mundi p. 3. c. 61.

Factum est, cum perfeciſſet Salomon ædificium domûs Domini, apparuit ei Dominus secundò. 3. Reg. 9. 1. 2. Quis nescit, rectè, ac sanctè Salomonem habuisse, fide cultâ, Religione servatâ, cùm instaret templo ædificando, & regiam conderet? *Apparet ei Dominus secundò*, dein multa ei promittit; nec reum agit, vel noxæ modicæ. Vacat otio ib. c. 11. v. 4. *depravatum est cor ejus per mulieres.* Velloso in Judith. 3. Paræn. 16.

Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est. Prov. 14. 4. Hebr. *mundum est.* hoc est, ait Vatablus: qui laborat, habet, quòd manducet: qui autem otium sectatur, egestatem habet in domo. Bos Symbolum laboris: unde Veteres, teste Pierio, volentes laborem pingere, pingebant caput bovis. Cornelius hîc.

Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fusum. Prov. 31. 19. Quid fortitudini cum fuso, & colo? imò de ignavo dicimus; ô strenuum virum! afferte colum, & fusum, ut neat. At verò mulier hæc cùm de fortitudine laudatur, fusum apprehendisse dicitur: Quis dubitet, eleganter, & aptè, utpote à Spiritu S. fuisse dictum? Nam id, in quo plerumque se fœminæ solent exercere; est, nere, texere, acu pingere. Cùm ergo hîc quæritur, quæ erit mulier contra dæmonis insidias fortissima? & cujus dextera plurimas comparabit victorias? respondetur: non illa erit, quæ otiosa, iners, & fenestrarum amica est; sed illa, cujus *digiti apprehenderunt fusum*: illa, inquam, quæ in sanctis exercitijs, & bonis operibus continuò occupatur. Diez. c. 1. D. 4. Pasch.

Nigra sum, sed formosa: quia decoloravit me sol. Cant. 1. 4. Formosam se asserit, cùm à sole exuritur? Certè tunc decoratur animus; cùm corpus, otiô ablegatô, operi incumbit; velut Jacob, qui die æstu urebatur. Gen. 31. 40. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 9. sect. 4. obs. 4.

Non nocuerunt mihi. Dan. 6. 22. 3. Reg. 13. 24. 28. invenit Prophetam alium leo in via, & occidit. Uterque propheta, uterque justus. Discrimen: Daniel orans, & jejunans; alter in via sedet otiosus, & mensâ lautâ epulatus. Naxera in Jos. 13. §. 20.

Præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam. Jon. 2. 1. & devoravit eum. *Et ecce pisces immanis exivit ad devorandum eum.* Tob. 6. 2. non tamen devoravit. Discrimen reddit S. Zeno Veron. s. de Jona: stertebat in navi. Tobias clamat, & orat. Vacas ab oratione? deses, ignavus es? brutum passionis te deglutiet. Naxera in Jos. 13. §. 20.

Ex Novo.

Considerate lilia agri, quomodo crescunt; non laborant neque nent. Matth. 6. 28. S. Chrysost. legit: non seminant, neque nent; & ait: dicendo, non seminant, viros confortat: dicendo autem, neque nent, mulieres: quoniam virorum vita seminationibus, mulierum lanificiô, sustentatur. Did. Nis. D. 20. Pent. §. 1.

Quod acceptum mulier &c. Matth. 13. 33. Si vir granum sinapis curæ serendi dat operam; fœmina interim fermento impendit studium. S. Chrysol. s. 99. vir in agro sinapis arborem serit; domi mulier fermentum procurat, & panes præparat alimoniæ. Quia virum foris expectat labor; intus mulierem domestia cura constringit. An quia Deus indixit Adamo, *in sudore vultûs tui vesceris pane.* Gen. 3. 19. putas fœminæ nullum indixisse laborem? Si vir serit, si metit; fœmina triticum actum in farinam fermento admiscet; ut panes faciat viro laboranti. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 7. sect. 2. obs. 2. hîc.

Quid hîc statis totâ die otiosi? Matth. 20. 6. In quo ostenditur, quòd vitium otiositatis est contra terrenalem habitationem. Sicut si in optimo horto hortulanus sustineret arborem aliquam infructuosam, diceretur sibi à Domino, ut quid terram occupas? sic in optimo horto Ecclesiæ plantantur homines, velut arbores, in Baptismo; quas Christus rigat sanguine proprio. S. Vinc. Ferr. s. 7. D. Septuag.

Liga-

Ligatis manibus, & pedibus &c. Matth. 22. 13. Cur manus vinculantur, quarum nullum crimen apparet? quia otiô torpentes veſtem componi non aptârunt. Cyrillus in procatecheſi: jubet miniſtris, ligate pedes illius confidenter intrantes; ligate & manus ipſius, quæ ſplendidô illum neſciêrunt ornare veſtitu. *Ecce mna tua, quam habui depoſitam in ſudario.* Luc. 19. 20. Naxera in Joſ. 8. §. 9.

Nolite ſolliciti eſſe, - quid manducetis. Luc. 12. 22. Theophylactus hîc: non dixit Dominus: nolite laborare; ſed potiùs, nolite ſolliciti eſſe. Nec enim poterat laborem interdicere; qui nec etiam in paradiſo hominem otioſum paſſus eſt. Eſcobar t. 6. Parab. Chr. l. 9. ſect. 4. obſ. 4.

Tolle grabatum tuum, & ambula. Joan. 5. 8. Paralyticus corpore, & animô ſanatus à Domino: præſcribens rationem ſalutis animæ conſervandæ ait: *tolle &c.* Jacueras otiô torporis; jam noli lecto otioſus addici. Euſeb. Emiſs.

Surge &c. id eſt, non ſis otioſus: otioſitas enim animæ inimica eſt; quæ & vitia nutrit, & virtutes necat. Eſcobar ibid.

Mulier illa Apoc. 12. 1. 14. dum micantiùs reſplendet, acriùs diaconis invidiam exacuit. Mulier clamat afflictatur; aſſumptisque aquilæ plumis ad deſertum tendit. Verte modò oculos ad Babylonicam, aurô, gemmisque, refulgentem, otio deditam. Apoc. 17. 3. *vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam.* Utra tibi videtur felicior? Babylonica forſan? ſed faberis: plus huic à deſidia timendum. Illa periculi metu aſſumit alas, & alæ, victô dracone, peperêre victoriam; hæc, dum torpet, flammis immortalibus perit. Naxera in Joſ. 13. §. 27.

Ex Patribus, & aliis.

Omnium vitiorum, quaſi magiſtra quædam, atque origo, eſt otioſitas. S. Chryſoſt. hom. 36. in Matth. c. 10.

Da mihi hominem, qui pingueſcit, & laboribus caret, ac jacet, nihilque laborat, ſanum; ſed non invenies. Nam licèt ſexcentorum Medicorum turba adveniat; à morbis illum nequaquam liberare poterunt: neque enim hoc natura ſinit. Id. hom. 16. in Acta.

Nihil eſt, quod adeò ſit inconcinnum, & alienum à Chriſtiano; atque requiem, & recreationem, quærere: & ad præſentem vitam nimiùm affici, alienum eſt à profeſſione, & militia noſtra. Dominus tuus crucifixus eſt; & tu requiem quæris? Dominus tuus affixus eſt; & tu deliciaris? hæccine ſunt militis generoſi? Id. hom. 13. in ep. ad Philipp. c. 3.

Quid eſt otium? nisi perditio irrevocabilis horæ, effuſio vitæ, retrogradatio proficientis. S. Cyrill. l. 1. Apol. mor. c. 14.

Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent; ut nullum absque operis labore ſuſcipiant; non tam propter vitæ neceſſitatem, quàm propter animi ſalutem. S. Hieron. ep. ad Ruſticum.

Vagatio, quædam mentis eſt alienatio; & otium tempeſtas eſt cordis. S. Cyrill. Apolog. mor. apud Corderium ex antiquo MS. codice.

Nihil ſtultius, quàm in præſenti vita, ubi homo debet ſibi operari, ut in æternitate vivat, in otio vivere. S. Thom. Dom. Septuag.

Hæc eſt apud Ægyptum ab antiquis Patribus ſancita ſententia operantem Monachum dæmone unô pulſari, otium verò innumeris ſpiritibus devaſtari. Joan. Caſſianus de cœnob. inſtit. l. 10. c. 23.

Otium, & deliciæ, prædones ſunt caſtitatis. Thom. Kemp. ſ. 4. ad fratres.

P.

Titulus I.

PANIS.

Ut comedat panem. Ex. 2. 20. Panis Hebræis per Synecdochen quemvis cibum significat. Cornelius hic.

Auferet-omne robur panis. Is. 3. 1. Hebræi *robur misan*, id est, *fulcrum*, *baculum*, *scipionem*, vocant panem, cibum, & omne, quod hominem in vita sustentat. Hinc panis vocatur *virga*, vel *baculus*, Levit. 26. 26. Ezech. 4. 16., 5. 16., 14. 13. Cornelius hic.

Panem nostrum quotidianum. Luc. 11. 3. Hoc de duplici pane exponitur. 1. de pane Sacramentali, id est, de corpore, & Sanguine Christi, sicut ait Salvator. Joan. 6. 41. *ego sum panis vivus.* 2. de pane Spirituali, scilicet de habitibus, actibusque virtutum; de consolatione interna, de confortatione mentali, de divinorum sapore-de pane pœnitentiæ. Ps. 79. 6. *cibabis nos pane lacrymarum.* His itaque cibis oremus quotidie ali divinitùs; nè spiritus noster debilitetur, vitijsque succumbat. Dion. Carth. hic.

Panes manu S. Bernardi benedicti ad septem, novem, undecim, annos durârunt; nec colore, nec sapore, immutatô. Ex vita ejusdem l. 4. c. 4.

S. Euthymius M. Abb. effecit, ut ex pauciſſimis plurimi panes fierent, quibus 400. viri refecti sunt. Nicephorus Callistus l. 14. c. 52. Bolland. 20. Jan.

Titulus II.

PARENTES.

§. I.

Honorandi.

Qui timet Dominum, honorat parentes; & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. Eccl. 3. 8. Palacius: quasi dijs serviet his: in ijs enim Deus repræsentatur, Deique dominium resplendet. Cornelius hic.

Stabant juxta crucem Jesu mater ejus &c. Joan. 19. 25. Dominus in cruce pendens Matrem habuit à dextris, quam Joanni commendavit. Ità quicunque ascendit crucem prælationis, vel Religionis; parentes debet habere à dextris: ut eos scilicet diligat ad bona æterna; & gratiæ Dei committat. Sed nota: quòd Dominus, licèt compateretur Matri, non tamen voluit de Cruce descendere: ità nos, qui ferimus Crucem Domini, propter parentes nostros non debemus ad carnalia declinare. Hugo Card. in Gen. 1. 19. Crucifixus Matrem suam Joanni commendat. Nota, quæ mox addit Evangelista v. 28. *postea sciens Jesus, quia omnia consummata sunt - & inclinatô capite tradidit spiritum.* Luc. 23. *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Joannes ait, ubi Matrem commendavit Joanni, tunc omnia consummâsse, & inclinatô capite tradidisse spiritum. v. 30. quia piam Matris curam ostendit in Cruce, omnia consummata sunt; & nihil ei superest, nisi in Patris manus spiritum tradere. Nam ità Deo grata est erga parentes pietas; ut illam exercens omnia consummâsse videatur; & possit sperare confidenter, in æterni Patris manus spiritum traditurum. S. Ambros. l. 10. ep. ep. 79. hoc testamentum Filij est, de Matris integritate: hæc Mariæ loculpes integri pudoris hæreditas, hîc totius finis pietatis. Denique hoc dixit, & emisit spiritum: consummans omne mysterium bonô fine pietatis. Castillo in c. 28. Ex. Illat. 5.

Nè vultu quidem lædenda est pietas parentum. Pasce patrem tuum, pasce Matrem tuam. Etsi paveris matrem, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatus, quos pro te passa est: non reddidisti obsequia, quibus te illa gestavit; non reddidisti alimenta, quæ tribuit tenerô pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera: non reddidisti famem, quam pro te illa toleravit; nè quid, quod tibi noxium esset, ederet; nè quid, quod lacti noceret, hauriret: Tibi illa jejunavit, tibi manducavit; tibi illa, quem noluit, cibum non accepit; tibi, quem voluit, cibum sumpsit. Tibi vigilavit, tibi flevit: & tu illam egere patieris? O fili! quantum tibi sumes judicium? si non pascas parentem. S. Ambros. in Luc. 18. Vide tit. Filij §. 5. & 6.

§. II.

Parentibus præferendus Deus, præcepta &c.

Qui dixit patri suo, & matri suæ, nescio vos &c. - hi custodierunt eloquium tuum &c. Deut. 33. 9. Magis, & primò, dicitur hic de patre, & matre; quàm de fratribus, & filijs: quòd illos in cæde illa idololatrarum

non respexerint Levitæ, nec miserti sint eorum. Unde videntur sinè discrimine omnes noxios, etiam patrem, occidisse. Cornelius hic.

Permitte me primùm ire &c. Matth. 8. 21. Audite, quid discipulus dixerit, permitte me *primùm*. Hoc *primum* ei esse non debuit, sed secundum. Terrenus pater cœlesti postponendus est Patri. Pinna in Eccl. Ethol. 148. Quidam dicunt: hoc non intelligendum, quasi pater hujus discipuli jam defunctus esset, & ipse eum sepelire vellet: quia hoc ei negatum non esset, cùm sit opus pietatis; sed quia tenebatur carnali amore parentum, cum quibus usque ad mortem eorum voluit permanere, eisque sepultis Christo adhærere. Sed Christus ei id negavit, ob periculum moræ: non quia sepelitio mala; sed quia majoris boni impeditiva. Dicit enim Ambrosius: docet Christus, minora bona pro utilitate esse prætermittenda. Majus est enim animas mortuas prædicando suscitare; quàm corpus mortui in terra abscondere. Dionys. Carthus. in Matth. 8. 21. Non erat hujus pater in infirmitate, ut moriturus in proximo videretur; sed fortassis in senectute: expectare melius ratus, quàm si Christum sequeretur; ignarus adhuc, quòd pietas pro pietate dimittenda esset. Ad plenum peroptimè pius est, qui divinum præfert imperium, etiam omni obsecundatione denegatâ parentibus. Præferatur hominibus Deus, Creator creaturæ, parientibus ad mortem vitæ largitor, nutritoribus Redemptor, viventibus cunctis in hac vita mortali: qui, ut omnibus vita beata daretur, immortalis se donavit in mortem. Sim. Cas. l. 9. c. 16.

Dimitte mortuos sepelire mortuos. Matth. 8. 22. Nunquid sic Christus negat ultimum pietatis obsequium? vetat extremum munus parentibus quod debetur? Non pietatis obsequium negat; sed divinam præponit humanis affectibus servitutem. S. Chrysol. s. 19.

Non veni pacem mittere, sed gladium: veni enim separare &c. Matth. 10. 34. 35. Perampliùs justitia Christiana progreditur; ut etiam inter patrem, & filium posuerit odium, atque *gladium*, ut ipse Salvator dixit. Luc. 14. 26. *qui non odit patrem, & matrem, non potest meus esse discipulus.* Odium igitur Christianæ justitiæ, non personæ sive naturæ; sed iniquitati debetur, & impedimento virtutis, quod consueverunt præstare parentes. Id. l. 15. de justit. Christ. c. 3. Gladius instrumentum justitiæ est, non sævitiæ, ut observavit S. Hilarius. Suum unicuique jus dividit hic gladius: magnum parentibus amorem, sed majorem Deo. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 8. hic.

Quæ est mater mea? &c. Marci 3. 33. Isthæc non depromit, quòd matrem ullâ prorsus ratione aspernetur, aut fratres contemnat; absit hoc: verùm quò planum faciat, familiarem animæ cum Deo conjunctionem quâvis carnis cognatione potiorem se ducere. Victor Antioch. hic.

Pater tuus, & ego &c. Luc. 2. 48. Duo Patres in tali colloquio sonuerunt, unde quodammodo locutio materna confunditur. Dixerat Virgo Patrem, quem habebat socium sponsum. Respondit Christus, se Patrem habere æternum, cujus volita in carne venerat perficere super terram. Illa hominem, iste Deum; illa mortalem, iste protulit immortalem. *Nescitis, quòd in his &c.* Non veretur Christus dolores ex carne maternos, sive paternos; sed Dei Patris obedientiam plus attendit: præferendus est Deus proprijs parentibus quantumcunque illustribus, vel honestis. Et hic Christus pietatem pro pietate condemnat, & reprobat; & divinis actionibus postponit humanas; & divinum omninò humano præposuit. Humanum est, tristitiam non inferre parentibus; & ipsos consolari, opus est pietatis. Et honorem ipsis impendere, debitum est justitiæ, jussioque Legis. Ubi verò Deus aliud inducit, ab omnibus his absolvit. Proinde ex hujuscemodi Christi verbis decretū firmum accepimus: ut, cùm Deum aliquid velle novimus, cætera omittamus: neque tristitiæ, neque lacrymæ, neque singultus, aut ululatus, dejectiones, aut assumptiones, quorumcunque charorum, ad id agendum impediant. Sim. Cas. l. 9. c. 2.

Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Luc. 9. 60. Cùm religiosum humandi acceperimus officium, quemadmodum hic paterni quoque funeris sepultura prohibetur? nisi ut intelligas; humana posthabenda divinis. Bonum studium; sed majus impedimentum: nam, qui partitur studium, derivat affectum; qui dividit curam, differt profectum. Ergo priùs obeunda, quæ maxima sunt. S. Ambros. lib. 7. in Luc. hic.

Si quis venit ad me, & non odit patrem &c. Luc. 14. 26. Domini oratio nihil à nobis aliud exigit, quàm ut eos aversemur, qui fidem nostram in Deum impedire; aut ab ijs rebus avertere nos studeant, quæ ad animæ salutem sunt necessaria: tum nè eò unquam nos abduci sinamus, ut propter quemcunque carnalem amorem, eam dilectionem negligamus, aut contemnamus, quam debemus Christo. S. Titus Bostr. in Luc. hic.

Quid mihi, & tibi est, mulier? Joan. 2. 4. Ut quid sic responderat? utique propter nos: ut conversos ad Dominum jam non sollicitet carnalium cura parentum. S. Bernardus s. 2. D. 1. post oct. Epiph.

Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit; ecce eum nubibus debellaturus orbem Imperator armatus egreditur; ecce bis acutus gladius, ex regis ore procedens, obvia quæque metit. Et tu mihi de cubiculo ad aciem; tu de umbra egrederis ad solem. Corpus assuetum tunicis loricæ onus non fert; caput opertum linteo galeam recusat; mollem otio manum durus exasperat capulus. Audi edictum Regis tui. Matth. 12. 30. *qui non est mecum, contra me est; & qui non congregat mecum spargit.* Recordare tyrocinij tui diem, quo Christo in Baptismate consepultus in Sacramenti verba jurâsti; pro nomine ejus non te patri parciturum esse,

esse, non matri. Ecce adversarius in pectore tuo Christum conatur occidere: ecce donativum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirant. Licèt parvulus ex collo pendeat nepos; licèt sparsô crine, & sciſſis vestibus, ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat; licèt in limine pater jaceat; per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem. Veniet, veniet postea dies illa, quô victor reverteris ad patriam; quô per Jerosolymam cœlestem vir fortis coronatus incedas. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Et Joannes B. sanctam matrem habuit, Pontificisque filius erat: & tamen nec matris affectu, nec patris opibus, vincebatur; ut in domo parentum cum periculo viveret castitatis. Vivebat in eremo, & oculis desiderantibus Christum nihil aliud dignabatur aspicere. Id. ep. 4. Rustico Monacho vivendi formam præscribens.

Honora patrem tuum; sed si te à vero Patre non separat. Tamdiu scito sanguinis copulam, quamdiu ille suum noverit Creatorem. Alioquin David protinus tibi canit Ps. 44. 11. *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum &c.* Grande præmium parentis obliti: *concupiscet Rex decorem tuum*, & dicet tibi: *tota pulchra es amica mea &c.* Cant. 4. 7. Id. ep. 10. ad Furiam de viduit. servanda.

Cum aliquid eorum; quæ Deo probantur, efficimus; quicunque id prohibuerit, sive pater, sive mater, sive quivis; is inimicus, & hostis esto. S. Chrysost. lib. de Virginit.

Utilius est, parentes mœrore afficere, quàm Deum. Joan. Clim. gradu 3. de pęregrinat. & somnijs.

Impius est, qui animæ suæ pro suis parentibus est crudelis: majoremque temeritatem hac nemo habet, quàm ut animam suam ponat ità periculosè quis pro amicis suis. Petrus Blesens. ep. 11. ad Clericum, ingressum Religionis amore amicorum retardantem.

§. III.

Parentum amor in Liberos.

Num. 1.

Sit æqualis.

ISaac amabat Esau. Gen. 25. 28. *& Rebecca diligebat Jacob.* S. Ambros. l. 2. de Jacob c. 2. Accipite bonum certamen inter parentes: mater deferat affectum, pater judicium: mater circa juniorem tenerâ pietate protendat; pater circa seniorem naturam honorificentiæ servet. Hic magis honoret, illa plus diligat; dum singuli singulos foveant, non in unum uterque conspiret. apud Baeza t. 1. l. 3. §. 3.

Quare negligitis? Gen. 42. 1. Quæres: quâ ratione Joseph tam diu incognitus mansit in Ægypto, putà 23. annis, ità ut de se nihil unquam nuntiârit patri adeò propter se mœrenti? cur hoc ità fieri, & celari, voluit Deus? R. quia Deus hoc quasi purgatorium mœroris voluit dari Jacobo, licèt justo, ob levia ejus quædam peccata: tum quia nimis, & cum invidia fratrum, amaverat Josephum. Solet enim Deus nimios Sanctorum circa rem aliquam, vel personam, amores hôc modô per adversa, quasi vinum injectâ aquâ temperare. Ità S. August. s. 82. de temp. Cornelius hic. Amare liberos, dulce; & impensiùs amare, prædulciùs. Sed frequenter ipse amor patrius, nisi moderationem servet, nocet liberis: si aut nimia indulgentia dilectum resolvat; aut prælatio unius cæteros ab affectu germanitatis avertat. Plus acquiritur filio, cui fratrum amor acquiritur: hæc præclarior munificentia patrum, hæc ditior hæreditas filiorum. Jungat filios æqualis amor, quos junxit æqualis natura. S. Ambros. lib. de Joseph. c. 2. apud Alvarez Illustr. 30. in Gen. 37.

Filij tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. Ps. 127. 3. Pater quasi centrum domûs suæ; à centro lineæ ducuntur æquales ad circumferentiam. Non est unus in Angulo-Beata domus, in qua servatur æquitas. Mox addit: *ecce sic benedicetur homo.* Hugo: non solùm benedicet tibi Dominus de terra, temporalia bona tribuens; sed etiam benedicet ex *monte sancto suo*, & *altissimo tabernaculo suo*, *ut videas bona Jerusalem.* Alvarez in Gen. 37. Illustr. 30.

Dic, ut sedeant hi duo filij mei &c. Matth. 20. 21. Quare pia mater filio magis dilecto non petis? prudenter egit honorem illum non in particulari, sed in communi petens, Imitentur eam parentes, nè filium unum præ altero diligant; nec in re familiari alij alijs proponantur; nisi gravis adsit causa: nam alioquin magnæ oriuntur discordiæ. Diez. conc. 1. in festo S. Jacobi.

Num. 2.

Non plus quàm Deum, & se.

Cúmque alligâsset Isaac filium suum &c. Gen. 22. 9. Ostendit Abraham, charissimum quidem sibi esse filium; sed multò chariorem filiô existere Dominum: totos affectus convertit in Deum; cui jam se noverat mancipatum. S. Chrysost. in Gen. s. de fide Abrah. Quôvis igne vehementiorem excitavit charitatem; acutioremque gladiô amorem reddidit: nam in ipso vincula præscidit naturæ. S. Ephrem. in Abrah. & Isaac. O spectaculum formidandum! amor in prolem, Deique dilectio, judiciô contendunt; & judex ensifer instat Abrahamus, ac ense jus dicit; victoriamque Dei dilectioni tribuit; consignat sanguine, testemque victoriæ sacrificium facit. S. Basilius Seleuc. or. 7. de Abrah. Tentavit Deus Abraham, præcipiens, ut immolaret filium suum; ut in exemplum alijs innotesceret obedientia ejus: ut omnes parentes discant, quantùm præponenda sit

obedientia Dei filiorum dilectioni. S. Bernardinus ſ. de ſacrificio Abrahæ.

In me ſit iſta maledictio. Gen. 27. 13. Ità aliqui parentes, licèt non verbis, attamen operibus idem faciunt: nam illicitæ negationes, & inventiones malæ, quibus filijs ſuis altas ſedes obtineant, idem eſt, ac ſi dicerent: filius meus Canonicatum obtineat, ego in Infernum abeam. Diez conc. 1. in feſto S. Jacobi.

Si homuncio uxori ſuæ potuit dicere: *nunquid non ego melior tibi ſum, quàm decem filij?* 1. Reg. 1. 8. Et de filio Tobiæ mater Anna. Tob. 10. 5. *omnia ſimul in te uno habentes, te non debuimus dimittere.* Nunquid verius creator tuus dicet tibi: non melior tibi ſum, quàm decem, & mille, non modò filij, ſed patres, matres, fratres, ſorores, amici, Duces, Epiſcopi, Magiſtri, nutritrij, ſponſi? Nunquid & tu cùm S. Franciſco exclames: Deus meus, & omnia! Dequltreman de amore l. 3. c. 3. ſect. 4.

Qui amat filium, aut filiam, ſuper me, non eſt me dignus &c. Matth. 10. 37. Non immittit odium ad proximum, ubi alias præcepit diligere inimicum; nec condemnat jura naturæ creatæ, quam ex amore creavit, quam legibus ad invicem ſtringit amoris; ſed duos amores conſtituens, hominis, & Dei; amorem Dei creantis, gubernantis, redimentis, & beatificantis; amori hominum voluit prævalere: ut unus non extinguatur ab altero; nec alter impediatur ex altero; ſed alter alteri præferatur, alter alteri ſubjiciatur: ut, ſervatâ lege juſtitiæ, qui per omnia eſt præſtantior, in omnibus ex amore ſit potior omnibus creatis, quocunque jure diligendis. Sim. Caſs. l. 8. c. 21. Perſpicuum eſt, quòd non damnet amorem; ſed ipsò non vult in amore eſſe poſterior, ſed præferri. Ordo quidem eſt naturalis, & originalis juſtitiæ; ut potiora magis, minora minùs diligantur. Ac per hoc non eſt dignus Deo, qui quoscunque conjunctos ſibi diligendo præfert. Non tollitur charorum amor, ſed ordinatur. Et amoris ordinem habere à ſponſo ſuo ſe fatetur Eccleſia Cant. 2. 4. *ordinavit in me charitatem*: ſcilicet, ut non diligenda non diligerentur; ut amarentur amanda; minora minùs, majoraque magis. Nec vita propria dilectioni Dei præferenda eſt. Sim. Caſs. l. 9. c. 24. *Qui amat &c.* quia bonum creatum caducum, finitum, præfert bono divino, incommutabili, atque immenſo. Ordo namque charitatis efflagitat; ut Deus ſummè, & incomparabiliter, ac ſinè menſurâ, diligatur totô corde. Deinde propria anima, deinde proximus, deinde proprium corpus. Inter proximos verò maximè diligendi ſunt parentes; nec propter alicujus rei creatæ favorem, amorem, ſive intuitum, recedendum eſt ab amore, & cultu divino. Dion. Carthuſ. in Matth. 10.

Quid eſt ergo, aut quomodo amandos dicimus filios? quô? absque dubio, niſi quô Deus ipſe conſtituit. Neque enim eſt ullus melior filiorum amor, quàm quem ille docuit, qui ipſos filios dedit. Neque poſſunt pignora meliùs amari, quàm ſi in eoipſo, à quo data ſunt, amentur. Quomodo ergo Deus filios amari juſſerit, non dico ego: dicat ſermo ipſe divinus, qui ad patres omnes generaliter ità loquitur, ut tradant mandata Dei filijs ſuis, Pſ. 77. 7. *ut ponant in Deo ſpem ſuam &c.* Salvianus l. 3. ad Eccl. Cathol.

Amate; itaque non obſiſtimus, amate filios veſtros; ſed tamen ſecundô à vobis gradu. Ità illos diligite, nè eosipſos odiſſe videamini. Inconſultus namque, & ſtultus, amor; & alterius memor, & ſui immemor. Id. l. 3.

O miſerum parentum gaudium de bono perfunctorio filiorum! ô nefanda parentum amentia, qui ſæpe proprijs natis cauſa perditionis exiſtunt; & ſæpe ſimul cum filijs traduntur gehennalibus flammis. O parentes! nolite pro filijs animas ponere; vos obligare ad æternitatem pœnarum pro temporali gloria filiorum. Sim. Caſs. de juſtit. Chriſt. l. 15. c. 2.

Inordinatus parentum amor efficit; ut ſic filijs terrena provideant, ut ipſi amittant æterna. Cùm matri Neronis diceretur: ſi filius tuus imperaverit, occidet te; reſpondit: occidat; dum imperet. Joan. Oſor. t. 4. D. 2. Quadr.

Num. 3.

Parentum major amor in filios, quàm filium erga eos.

Quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te! 2. Reg. 18. 33. Nunquid hoc dixit de Jonatha amico ſuo? de parricida dicidebuit, quia *mors peccatorum peſſima.* Pium erat, mori pro impio, ut eſſet, quem pœniteret; eſſet, cui miſereretur Deus, nè in æternum periret. Aelredus ſpec. char. l. 1. c. 34. apud Eſcobar t. 1. Mir Chr. l. 10. ſect. 2. obſ. 2.

Multa habemus exempla parentum, qui ad Chriſtum ſupplices veniunt pro filijs; nullum verò, in quo filij pro parentibus. Joan. 4. 46. Regulus pro filio. Matth. 15. &c Chananæa pro filia. Matth. 20 20. Mater Zebedæi pro filijs. Luc. 9. 38. filius dæmoniacus. Hinc colligitur, longè majorem eſſe in proles, quàm harum in illos: imò magis multi afficiuntur hæreditati, quàm patri, & pietati. Non legitur ſpeciale præceptum à Deo datum parentibus, ut filios diligant: quia hoc abundè maximè in temporalibus, facturi. Marchantius D. 23. Pent.

Num. 4.

Parentum in filios amor bonus, & moderatus.

Et nunc rex graditur ante vos. 1. Reg. 12. 2. Samuel Moyſem imitatus, non conſtituit filios ſuos muneris, ac principatûs ſui hæredes, quando ſciebat patriæ diſciplinæ, & Legalis obſervantiæ exhæredes; ſed eos totius populi cenſuræ judicandos, puniendosque, commiſit. Unde D. Hieronymus l. 1. con-

ontra Jovin, eos, qui filiorum ſuorum nimiô ducuntur affectu, reprehendit: cùm legamus, inquit, Moyſem, & Samuelem, filijs ſuis alios prætuliſſe; nec putâſſe liberos, quos videbant Domino diſplicere. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 7. ſect. 1. amoris æqualitatis.

In nos ità ſe gerit Dominus, ùt nos in noſtros filios. *Filij tibi ſunt; erudi, & curva illos*, ſuadet Eccleſiaſt. 7. 25. atqui filios noſtros, & filias, valde, & ſupra quodcunque, amamus. Clem. Alex. t. 1. Pædag. c. 9.

Num. 5.

Parentum amor malus in filios.

Acerbô luctu dolens pater citò ſibi rapti filij fecit imaginem. Sap. 14. 15. Probat, idola eſſe nuperum hominis inventum, ex eo, quòd illa adinventa ſint à parentibus, ad leniendum dolorem conceptum ex præpropera morte filiorum, vel charorum: quod ſcilicet, ut eorum memoriam ſibi ſaltem ad aliquale ſolatium conſervarent, fecerint eorum imagines, easque veluti idola cum ſuis coluerint. Amor enim parentum in filios eſt cœcus, & amens. Cornelius hìc.

O ſævi parentes in filios! ô qui eos genuiſtis in hanc miſeriam; & veſtra incuria, veſtraque malitia, illos diſponit ad gehennam! O perverſa dilectio! quæ filium temporaliter diligit, & in æternum odit. O perverſus parentum affectus, qui taliter beat filios, & Dei facit inimicos. Sim. Caſs. de Inſt. Chr. l. 15. c. 2.

§. IV.

Parentum imprecatio efficax.

IRrugijt. Gen. 27. 34. Cur Eſau tam avidè, & inſtanter, petijt benedictionem? R. quia longô uſu didicerant illô tempore homines, patris benedictionem, vel maledictionem, plurimùm valere. Eccli 3. 11. *benedictio patris firmat domos filiorum &c.* Ità Sem, & Japhet, benedicti à Noe. Gen. 9. 26. idipſum à Deo conſecuti ſunt. Ita Jacobi benedictio data Ephraim, & Manaſſe Gen. 48. 20. Et alia data duodecim filijs. Gen. 49. Moyſis data duodecim tribubus. Deut. 33. 1. fuit efficax, & reipſa completa. Ità benedictio Tobiæ datâ filio c. 5. 21. Ità Mathathiæ patris benedictione Machabæi fortes, & invicti, evasêre in bello. 1. Mach. 2. 69. &c. E contrà Cham à patre Noe maledictus Gen. 9. 25. talis in omni ſua Chananæorum poſteritate evaſit. Sic & Ruben à Jacobo maledictus; Levi quoque & Simeon. Gen. 49. 4. S. Auguſt. l. 22. Civit. c. 8. de prolibus decem à matre maledictis; qui mox horribili membrorum tremore percuſſi ſunt, ideoque totô pene orbe Romanô vagabantur. S. Ambroſ. l. 2. de Jacob. c. 3. bonus pater, cum duos haberet filios, unum intemperantem, ſobrium alterum; quò utrique conſuleret, intemperanti præfecit ſobrium, & inſipientem prudenti ſtatuit obedire; ut regentis imperiô ſuum melioraret affectum. Gen. 27 40. Cornelius in Gen. 27. 34.

Fuit hæreditas eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda. Joſ. 19. 2. Quærunt Interpretes, cur Simeonis tribus, præ alijs, quaſi emendicatò vixerit? inter alienos limites collocata? ajuntque, hoc fuiſſe ob maledictum paternum. Gen. 49. 7. *dividam eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael.* Naxera in Joſ. 19. §. 9. parentum maledictum miſerum ſæpe in filijs ſortitur effectum.

Et interrogavit patrem ejus: quantum temporis eſt, ex quo ei hoc accidit? at ille ait: ab infantia. Marci 9. 20. Requirit non ut neſcius, ſed ut prodat cauſam, ad parentum doctrinam. Quærunt Patres: quomodo dæmoni licuerit divexare innocentiam? Cauſam dat S. Chryſol. ſ. 51. patrem ſcilicet dæmonibus filium obtuliſſe: interrogatione tali, inquit, tempus aperit, ætatem pandit, revolvit infantiam; ut tanti mali cauſa non tangat ſobolem, ſed parentem: quia à Deo ſibi datum pignus ad diaboli gratiam, dæmonum retulit ad honorem-replentur dæmone parvuli, quando à parentibus ſuis offeruntur diabolo. Naxera in Joſ. 19. §. 9.

Venerunt aliquando ad S. Parthenium parentes adductô filiô, qui graviter à dæmone vexabatur; rogantes, ut filium illô liberarent. S. Parthenius reſpondit: ſinite, torqueatur: vobis ſæpe moleſtus fuit; & quam eidem optâſtis, juſtam ſuſtinet pœnam. Metaphraſt. 7. Febr. Pater filiæ quinquenni, quam deprehenderat lac comedentem, in ira imprecatus eſt; ut unà cum lacte dæmonem voraret: cum dicto diabolus involavit in puellam, quam usque ad maturam ætatem miſerè cruciavit. Cæſar. l. 5. c. 26. apud Stengelium t. 2. div. jud. c. 59.

§. V.

Parentum mala exempla ſequuntur filij.

Ex Veteri.

DEſcendit Dominus, ut videret civitatem, & turrim, quam ædificabant filij Adam. Gen. 11. 5. ùt enim hìc in terris eſſe voluit, ſic & nepotes cœlum petebant. Quæris: cur in Sodomis & parvuli perierunt? Gen. 19. 25. Albinus q. 182. nónne prævìſum eſt illis, nè diutius viventes patrum exempla ſequerentur? Velloſo in Judith 7. Paræn. 34.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. quia crimen filij tribuebat matri. Mendoza in 1. Reg. 1. 1. annot. 4. ſect. 3. mala filior. parentibus imputantur.

Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum. Gen. 24. 37. Multæ circum erant nationes, ex quibus ſponſam poſſet deligere ſervus pro Iſaac; alijs verò omiſſis, cavet, nè ex Chananæis accipiat, qui originem ducebant à Chanaan nepote Noe, qui ab avo maledictus. Gen. 9. 25. ne ſcilicet filius avitos mores inducat, & in filium, ac nepotes, malum graſſetur. Qui enim à malo patre malè fuerunt educati, impietatem tam firmiter hauſerant; ut vix eam poſſent excutere. Ità Ambroſ. l. 1. de Abrah. c. ult. conſtrinxit autem

cum, ut non de semine Chananæorum uxorem accerseret Domino suo, quorum generis author patrem non honoravit: & ideo maledictionis hæreditatem transmisit in suos. Pinna in Eccl. 7. Ethol. 65.

Rachel furata est idola patris sui. Gen. 31. 19. Cùm multa essent in divite domo, quæ Rachel rapere posset; nihil aliud abstulit, quàm paterna idola: quia filij paternas imagines, & idola, secum portant; licèt longiùs discedant; id est, paternos mores imitantur, eadem idola venerantur. Id. in Eccl. 3. Ethol. 34.

Adoptavit in locum filij vocavitq; nomen ejus Moyses, dicens: quia de aquâ tuli eum. Ex. 2. 10. S. August. in Catena. novum miraculum! genus fecit misericordiæ filia paricidæ. Miraculi instar est, patris mores ad posteros non transmitti. Pharaonis in pueros Israelitarum crudelis filia benigna. Naxera in Jos. 1. §. 21.

Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui. Levit. 10 9. Nam vix perficient mandatum filij, si prius pater exemplo suo eos non efformet. Pinna in Eccl. 11. Ethol. 192.

Factum est grande miraculum, ut, Core pereunte, filij ejus non perierint. Num. 26. 10. 11. Cajetanus in eo miraculum ponit, quòd, patre peccante, & luente, filij non peccaverint, nec luerint. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4. sect. 3.

Cave, ne bibas vinum-quia paries filium. Judic. 13. 4. 5. quia filius Nazaræus abstinebit à vino; mater jubetur abstinere. Lex Nazaræorum matri indicitur; non quia Nazaræa ipsa, sed quia Nazaræum paritura est. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 3. sect. 1. Obs. 7.

Quare calce abjecistis victimam meam? 1. Reg. 2. 29. Patrem alloquitur, qui in hoc non peccaverat, & tamen per pluralem loquitur: quia filiorum crimina etiam patris innocentiam maculant. Pinna in Eccl. 3 Ethol. 34.

Egressa Michol filia Saul &c. 2. Reg. 6. 20. Quando Michol Davidem coram arca Domini saltantem reprehendit, dicta non est uxor Davidis, sed *filia Saulis*: ut, interprete Rabanò, illam superbiam à patre suo traxisse significaretur. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 10. sect. 4. Educatio filiorum. Eadem Michol superbæ criminationis pœnas dedit sterilitate damnata, ut eodem cap. v. 23. habetur. Cur hac potius, quàm aliâ pœnâ, punita? Respondet Ambros. ep. 36. illa, quæ saltationem hujusmodi reprehendit, sterilitate damnata, non dedit sobolem regiam; nè superbos crearet. Quasi non possint filii illam matris superbiam non imitari. Id. Mendoza ib.

Astende calve. 4. Reg. 2. 23. S. Justinus M. lib. ad orthodoxos: cùm ea verba pueri à parentibus suis, qui semper in prophetam infestò animò erant, didicissent; idcirco Elisæus cæde liberorum parentes castigavit. apud Paoletti D. 20. Pent.

Opprobria exprobrantium tibi cecidérunt super me. Ps. 68. 10. Sunt verba Christi ad Patrem. q. d. ille idem populus, qui in te opprobria jecit; ille idem jacit in me: filij patrum mores imbiberunt. Pinna in Eccl. 2. Ethol. 34.

Sub arbore malo suscitavi te &c. Cant. 8. 5. Sed quasi lapsum Virginis excusans addit, matrem fuisse lapsûs ducem: *ibi corrupta est mater tua.* Velloso in Judith 7. Paræn. 34.

Fili mi, miserere mei. 2. Machab. 7. 27. Cur non potiùs dixit puero, tui miserere? an non potius pueri causa agebatur, quàm matris? an non puer vel perdendus erat, vel munerandus, & non mater? Quia obligata erat puerum monere, instruere; luitura aliàs ipsa, quidquid puer deliquisset Baeza t. 2. l. 7. c. 4. §. 7.

Ex Novo, & alijs.

Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira? Matth. 3. 7. Pungitne, an laudat, hos homines? laudat; sed miraculum reputat, quòd filij à parentibus improbis desciscant in salutem. Cajetanus: ratio admirationis est, quòd vos, qui à patribus, veluti naturali propagatione, infecti estis, acquieveritis demonstratori viæ rectæ. Velloso in Judith. 7. Paræn. 34.

Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui? Matth. 12. 34. S. Chrysost. hom. 34. in Matth. non mirandum, si malè loquimini: quia cum à malis parentibus malè educati sitis, mentem quoque malam possidetis. apud Pinna in Eccl. 11. Ethol. 162.

Accessit ad Jesum mater filiorum Zebedæi. Matth. 20. 20. Dominus non petenti matri, sed filijs respondet: *nescitis &c.* Taxatis filijs mater reprehenditur: quia filij actiones solent parentibus tribui. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 5. sect 2. obs 1.

Cùm saltásset, & placuisset Herodi. Marci 6. 22. Placuit saltibus immodestis puella; quia agnovit filiam. S. Chrysol. s. 124. respondit suo turpis generi, dum patri complacet turpiori: de adulterio namque non nisi turpis debuit procreari. Et revera suam tunc credidit Herodes; cùm talem vidit: nam putâsset alienam, si pudicam vel aliquantulum pervidisset. Naxera in Jos. 1. §. 21.

Murmurabant ergo Judæi. Joan. 6. 41. Quomodo non murmurarent, quorum parentes fuerunt murmuratores. Ex. 17. 3. & Ps. 105. 25. *murmuraverunt in tabernaculis suis.* S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 3. quasi paternam hæreditatem murmurationem de rebus bonis ad Judæos descendisse comperio. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 16.

Vos semper Spiritui S. resistitis; sicut & patres vestri, ità & vos. Act. 7. 51. Acsi eorum malitia obsistens Spiritui S. & divinis mandatis, à patribus cum natura esset deducta longò tramite: ità

ità ut jam radicata, & congenita esset eorum pravitas. Sylveira addit. in Matth. 23. 27.

Pene omnes parentibus suis filij, non magis in patrimonia, quàm in vitia succedunt: nec magis facultates paternas sumunt, quàm pravitates. Et sic transeuntes semper in mores patrum, antè incipiunt eorum nequitiam, quàm substantiam, possidere. Et est ratio, cur hoc fit: bona enim parentum, non nisi mortuis eis, possident; viventibus adhuc, & valentibus, mores. Salvianus l. 1. ad Eccl. Cath.

Fumus ex camino. Lem: *Claris majoribus ortus degener.* Picinelli.

§. VI.
Parentum bona sequuntur filij.

Asportate ossa mea vobiscum de loco isto. Gen. 50. 24. S. Chrysost. hom. 63. in Gen. vide, quomodo & ille eadem, quæ & pater, curet; volens ut simul auferantur inde ossa. q. d. similia mandantem audiverat patrem. Gen. 49. 29. *Sepelite me cum Patribus meis.* Pinna in Eccl. 9. 10. Ethol. 112.

Parabolæ Salomonis filij David. Prov. 1. 1. *Verba Ecclesiastæ filij David.* Ecclæ 1. 1. Commendat sapientiam suam à patre; de quo 2. Reg. 23. 8. *sedens in cathedra sapientissimus.* Basilius hîc: ut planè cognosceretur, quemadmodum sapiens erat Salomon ex sapiente patre. Velloso in Judith 5. Paræn. 8.

Præeunte Eleazaró ad martyrium, septem ejus filij parentes vestigijs alacres insliterunt. 2. Mach. 7. 1.

Erant justi ambo ante Deum. Luc. 1. 6. Priusquam Luc. 1. 15. Joannem laudet: *erit magnus coram Domino*, parentes fusè laudat v. 5. 6. S. Paulinus ep. 10.

Laudaturus vitam, genus antè laudavit; ut venerabilior existeret, qui sanctis parentibus responderet sanctitate ingenitâ. Velloso ib.

S. Ambros. hîc: quæ alia intentio S. Evangelistæ, nisi ut S. Joannes B. nobilitetur parentibus. apud Castillo in Ex. c. 28. Illat. 4.

Seipsam quidem, dum vixit, omnis virtutis exemplar liberis suis proposuit. S. Gregor. Naz. ôr. 25. in laudem sororis suæ Gorgoniæ.

§. VII.
Parentum educatio bona, & cura prolium.

Ex Veteri.

Videntes filij Dei &c. Gen. 6. 2. Filij Dei hic vocantur filij Seth, ob sanctiatem. Ità Chrysost., Cyrill., Rupert., Hilarius, Theodoretus addit: Seth à pietate, & sapientia, Deum esse dictum; hinc ejus filios vocari filios Dei, Cornelius hîc.

Quod in senectute genuisset eum. Gen. 37. 3. Præter hanc amoris causam fuit & alia, eaque præcipua, scilicet vitæ, morumque, innocentia in Josepho. Ad hanc porrò non parum adjuvit senilis tum ætas, tum amor Patris: senes enim, quia frigidi sunt, maturi, sapientes, casti; hinc tales generant, æque ac educant filios. Exemplum in illustri familia Anitia (quæ deinde Frangipani est dicta) quæ ab anu Originem, & nomen, accepit. Anitius enim ejus parens, & conditor, ità dictus est, quòd à matre anu, id est, vetulâ, genitus esset. Hæc enim familia in lucem edidit S. Paulinum Nolæ Episcopum, S. Benedictum, S. Scholasticam, S. Placidum, Severinum Boëtium, S. Sylviam, S. Gregorium M. S. Thomam Aquinatem; aliosque plurimos castitate, sapientiâ, omnique virtute conspicuos. Cornelius hic.

Mittebat ad eos. Job. 1. 5. En sollicitudo erga liberos. Non curabat conviviorum sumptus; non dolebat, quòd patrimonij partem non modicam in luxum absumerent. Rem permittebat œconomis, nec de ea re conquestus est unquam cum filijs; aut famulos increpuit. Uno anxius erat, an ferenas oblectationes culparum nebulæ turbarent. *Nè fortè peccaverint filij mei.* Absumant liberaliter; sed non peccent in benefactorem. S. Gregor. l. 1. mor. intuendum est, quanta pater severitate potuit filiorum opera corrigere; qui tantâ sollicitudine statuit corda mundare. Oliva t. 1. conc. 30. die Ven. 4. in Quadrages. Porrò vir tantarum opum, nusquam de pecoribus sollicitus pascendis; quotidie in expiandis filiorum maculis fuisse fertur attentissimus. Quod viri optimi studium ij, vellem, observarent patresfamilias, quos anxietas tanta exagitat augendæ pecuniæ; & tanta in excolendis liberis desidia sopit, ut nec in annos singulos id erga filios bis præstent; quod in natos, natasque, Job diebus singulis exercebat: *consurgensq, diluculo offerebat holocausta pro singulis.* Id. l. 6. Strom. §. Vir erat in terra Hus &c.

Cúmque in orbem transijssent dies convivij &c. ib. S. Gregor. l. 1. mor. c. 4. ô inæstimabilem paternæ institutionis laudem! & pater dives dicitur, & filij concordes asseruntur. *Et mittebat ad eos Job &c.* Cum dicitur, *mittebat, & sanctificabat illos*; apertè demonstratur, quid distinctionis erga eos præsens ageret, quibus absens sollicitudini non deesset, sed quia sancti Job tanta fuerat disciplina sanctæ institutionis; ut neque per facta in convivijs, neque per verba, deliquerint; apertè demonstretur cum subditur: *dicebat enim, nè fortè peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis.* Perfectos quippe esse in opere, & sermone, docuerat; pro quibus pater de sola cogitatione metuebat. Vide justi viri erga filios eximiam curam! *sanctificabat illos consurgens diluculo.* Non differebat sanctificationem; sed mox manè advocabat ad sacrificia pro illis oblata: ut pudeat quosdam, qui, cùm totum diem insumpserit in congerendis pecunijs, nihil cum filijs pium congerunt vel sub noctem. Pinna in Eccl. 7. Ethol. 65.

Filiæ tibi sunt; serva corpus illarum. Eccli 7. 26. Scilicet curando; nè in publicum prodeant, nè spectaculis intersint; aut viris promiscuè pateat aditus. S. Hieron. ep. ad Demetriadem: nunquam solæ, nunquam sinè matre, prodeant. Pullus à gallina segregatus facilè

facilè ab accipitre capitur; non sub ala matris. Id. ib. Ethol. 96.

Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus. (Syrus: *& idem est, acsi non esset mortuus*) *similem enim sibi reliquit post se.* Eccl. 30. 4. Successio enim filiorum sanctorum, ait Rabanus, qui post Patres suos ex hac vita decedentes, bonum eorum studium in sancta Religione, & bona conversatione, imitantur; mortuos parentes quasi redivivos exhibent; cùm eorum doctrinam, & disciplinam, in suis dictis, & factis omnibus servando, manifestè declarant. Hinc filius masculus Hebraicè vocatur *Zachar* à Zacher, id est, *memoria*: quod in filio patris post mortem perstet nomen, & memoria. Vice versâ fœminæ vocantur *nasca*, id est, *oblitus* est. Quòd in ijs, præsertim si molliter, & effœminatè, vivunt, patris nomen pereat, & memoria oblivioni tradatur. Cornelius hîc.

Filij & ædificatio civitatis, confirmabit nomen. Eccl. 40. 19. Antoninus Pius Imp. biduo ante mortem admissis amicis de filio suo dixit, quòd Philippus de Alexandro: se æquò animô mori, cùm filium relinqueret quasi alterum se. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Et erit gaudium tibi. Luc. 1. 14. 15. *Erit magnus*, hinc gaudium parenti, & plebi; quòd futurus sit coram Domino magnus. Nulla ergo à filijs expectanda lætitia est; nisi quæ de eorum oritur innocentia Oliva l. 13. Strom. hîc.

Pueri mei mecum sunt in cubili. Luc. 11. 7. Laudo, quòd commune esse voluerit sibi cubile cum pueris: profectò non tot laqueis adolescentum animi implicarentur, si domô pedem offerre non liceret, occlusis valvis, & parente præ foribus excubante. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Quomodo nunc videat, nos nescimus. Joan. 9. 21. Hæcnè cura filii est? hæc paterna de eo cura. Multis, non Christus, ut felici huic cœco; sed diabolus, oculos aperit; & tamen parentes id non sciunt, nec curant. Sunt filij nimis oculati, & ad omnem nequitiam perspicaces. Grave debitum parentibus incumbit, ut filij primævam, in qua nati sunt, cœcitatem, id est, innocentiam, & simplicitatem, retineant; & eorum oculi non ab alio, quàm à Christo, aperiantur. Præstat nullam, quàm pravam, & reprobam prolem, habere. Segneri s. 25. die Mercurij D. 4.

Quidquid filijs parentes impenderint, repensabit parentibus parens omnium Deus. S. Chrysol. s. 33.

Vos de Matrimonio estis hortulani, qui plantatis arbores in horto Christianitatis. S. Vincent. Ferr. s. 1. D. 3. Adv.

Omnia consilia tua in Deo permaneant. Tunc autem omnia consilia nostra in Deo permanent: cùm nihil fecerimus, præter Domini voluntatem. Si quis autem pater suos filios in talibus non erudit, si novit; aut erudiri per alios non desiderat, si non novit: sciat se filium non diligere, sed odisse: cui mitius, & meliùs foret, habere asinos, quàm filios; equos, quàm natos: non enim pro animalibus, sed pro filijs indisciplinatis, tenetur pater reddere rationem. Sim. Cass. de Just. Chr. l. 15. c. 2.

§. VIII.

Parentum educatio mala.

Num. 1.

Major cura corporis, quàm animæ.

Filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Fuit magna semper pro filijs sollicitudo; sed pauci dolent de filiorum peccatis. Quis pater filium carceri, vinculis, torturæ, traditum non lacrymis, & gemitibus prosecutus est? at filium Sathanæ laqueis irretitum quis pater lacrymatur? Baeza t. 2. l. 6. c. 7. hîc.

Sinavis periclitetur, quantus labor!! si animus demergatur in profundum scelerum, quis laborat? Nè filius exulet, quæ vota? qui discursus? exulat à Dei mensa jam per annum, quis dolet? si moriatur, ejulamus; si peccat, ridemus non rarò, ploramus nunquam. Oliva l. 4. Strom. §. Perversi difficile corriguntur. &c.

Misericordia motus super eam dixit: noli flere. Luc. 7. 19. Matris uberibus suam olim vitam adolescens acceptam referebat; jam eam matris oculis debet. Nutritus est lacte parentis ad feretrum; lugentis revocatur lacrymis à sepulchro. *Noli flere; tibi dico, surge.* At ego in fletus erumpo; quòd tantis filij funus à matre lacrymis inundetur; cùm nulli à parentibus morti filiorum veriori luctus impendantur. Quid non agit mater filiô febriente? quid verò agit peccante filiô? nunquam deseritur, licèt jam animam agat; adest de mortuo, elatum comitatur. Ut verò filij pudor expalluerit, desperatâ velut pudicitiâ in suo sterquilinio finitur contabescere. Faciliorem si ego curationem animi, quàm corporis, esse ostendero; graviorem tamen, quàm corporis, pestem animi; cogetur mater defunctum non lugere filium, & peccantem nunquam elugere. Oliva s. 5. D. 4. Quadrages.

Num. 2.

Parentum absentia nocet.

In Absolonis convivio. 2. Reg. 13. 27. nullus principum defuit: sed quia unus defuit pater, pavimentem sanguine maduit. Cùm Joseph spoliatus, vinctus, & vendidus est, Gen. 37. 23. &c. adfuêre fratres; sed abfuit Jacob: indoluit Judas innocentis injuriam; sed parricidas coërcere non potuit. Unô absente Moyse. Ex 32. 6. & quidem, ut cum Deo ageret, populus labitur. Oliva l. 10 Strom. §. Nisi Dominus custodierit civit.

Peregrè profectus est in regionem longinquam. Luc. 15. 13. Noxia, & periculosa, filijs

lijs patris absentia. Prodigus instructus opibus à patre discesserat in regionem longinquam. Brevi didicit, eam esse adolescentibus pessimi cœli, & soli regionem; quæ procul a patre eos removeret. Mox uniones in glandes deformati, byssus in lacernam, in sues equi: luxuriari primùm; tum egere cœpit. Absque patre in portu naufragaris, in Jerusalem reperis Babylonem, Jordanis, tibi plenus crocodilis Nilus est. Sed à parente, inquies, Joseph beatior. Beatior, si spoliatur à fratribus, si ab Agarenis abducitur, si venditur Ægyptio, si proritatur à domina, si carceri mancipatur? sed regnavit. Principatum quis intrat tantis ludibrijs, periculis, & probris? Nolim in curulem uncô trahi, nec equuleô in thronum: executio diadema, quod è vinculis necto: nolo Ægyptijs imperare, si primùm Ægyptiæ serviendum. *Invidebant ei fratres sui.* Gen. 37. 11. Matres coram patre, & quietus fuit livor; caret ungue, & voce. Producit somnia Joseph, nec furor fratrum prodit præsente patre. Imò nec conceptam animô cædem perfeciſſet Cain. Gen. 4. 8. nisi in dissitum à patre agrum, sui hostiam furoris, seduxisset. *Dixitque Cain ad Abel: egrediamur foras.* Oliva D. 3. Quadrag.

Num. 3.

De parentum mala educatione varia.

Durè accepit hoc Abraham. Gen. 21. 11. In familia tam seduli Abrahæ non deest Ismael indisciplinatus. At pejus; si in ijs studiosa Sara desit, quæ dicat: ejice. Adhibendum fuit spectaculum Angeli, & Dei præceptum; ut ejus domo exularet impius. Qui Abraham non imitatur, timeat pœnam Heli; de quo Hieron. lib. 1. contra Pelag. corripuit, & punitus est; quia non corripere debuit, sed abjicere. Si summus Dei sacerdos sic punitus; qui domi suæ filios pravos corripuit quidem, sed non ejecit: quomodo effugient, qui in ædibus suis alunt, non dico affines, non sapientes, sed mercenarios; quibus in summa vitiorum licentia non audeant dicere, corrigite vos. Oliva t. 1. conc. 3. in festo S. Thomæ Apost.

Appropinquaverunt dies Mathathiæ moriendi, & dixit filijs suis &c. 1. Mach. 2. 49. His verborum irriguis ager Israel rigatus, hastas undique, militesque, produxit, quos amor Legis concitaret in sacrilegos. Nos quoque si in eadem verba filios alloqueremur; non ganeones Reipublicæ daremus, sed propugnatores. Verùm cùm nihil non imbelle ex nobis plerumque audiant liberi; nihil quoque agunt non vulgare, probrique non rarò plenum. Habet mammas suas mater in pectore; sed habet parens uterque duo in labijs ubera, quibus filij ab illecebra ablectentur, summaque agere doceantur. Oliva f. 6. D. 3. Quadr.

Homo quidam habuit duos filios. Luc. 15. 11. Lugendum sanè est; accuratiùs ovem, quàm filium, quæri: ad illam enim errantem pastor, relictis 99. in deserto, ivit; huic pereunti vix pater occurrit: à quo, nisi ipse rediviſſet, nunquam fortè quæreretur. Adeò studiosiùs greges curamus, quàm natos; drachmisque perditas animas posthabemus. Oliva l. 13. Strom. in Luc. hîc.

§. IX.

Parentes puniuntur in filijs.

Maledictus Chanaan. Gen. 9. 25. Filius is fuit Cham, qui pudenda patris sui ostendit fratribus. Si Chanaan innocens, cur in illum maledictio fulminatur? Oleaster: admonet locus iste, quantâ diligentiâ parentes à peccatis cavere debeant; nè in eorum filijs, aut posteris, peccata sua puniantur. Certissimum est; originem nigredinis Æthyopum, non à regione propria, ut hactenus existimatum est, ob solis ardores; sed à stirpe, & sanguine Cham provenire. Paoletti D. 4. Ephiph.

Masculus, cujus præputij caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa. Gen. 17. 14. Quòd puer non circumcideretur, non illius culpâ, sed parentum, fiebat. Cur ergo lex non potiùs vindicat in parentes, quàm in pueros in circumcisos? S. Ilid. Peluſ. l. 2. ep. 81. dicendum erat, qui non circumcideret, exterminandum iri; non autem infantes immaturæ ætatis. Ego verò ne literalem quidem sensum improbo: siquidem parentibus acerbius est supplicium, cùm pueri exitio dantur. Baeza t. 1. l. 1. c. 12. §. 1.

Miscellanea.

Melius est, ut filij tui te rogent &c. Eccl. 33. 22. Nota est historia patris: qui, cùm omnia sua in filios distribuisset; ab omnibus desertus, & inops factus, hac arte à filijs alimoniam extorsit: cistam implevit lapidibus; finxitque, se in ea reposuisse thesaurum ingentem. Quare, ut ejus hæres fieret, quisque filius parentem beneficijs, & donis, devincire satagebat. Ità lautè vixit parens, & fraudem fraude delusit. Eô enim mortuô filij studiosè scrutantes cistam, in ea nihil nisi lapides repererunt. Cornelius hîc.

Tibi sexcentis servis imperare, minùs jucundum futurum est, quàm unius filij parentem esse. S. Gregor. Naz. or. 13.

TITULUS. III.

PARVULI.

§. I.

Amantur à Deo, Christo Domino.

Ex Veteri.

Quomodo ego dimittam vos, & parvulos vestros. &c. Ex. 10. 10. Viros sinè parvulis vult migrare Pharao: quia horum innocentia viros faceret inexpugnabiles. Adeò grata Deo puerorum innocentia; ut ipse eorum custos sit. Ps. 114. 6. *custodiens parvulos Dominus.* Quàm à continuis casibus illæsi! Alvarez in Gen. 33. Illustr. 14.

Offerat duos turtures. Levit. 5. 7. Turturis pullos in sacrificium offerri jubet, dum dicit D. JEsus: *sinite parvulos venire ad me.* Matth. 19. 14. S. Prosper de promiss. Dei parte 2. c. 5.

Adhuc reliquus est parvulus. 1. Reg. 16. 11. Quàm diversa sunt judicia Dei, & hominum! Isai enim Davidem ùt juvenem, & minimum, ideoque oves pascentem, parvi æstimabat; nec dignum conspectu Samuelis; unde eùm non adduxit: Deus autem eum omnibus fratribus prætulit, regemque creavit; cùm esset viginti circiter annorum. Cornelius hîc.

Afferte Domino Filij Dei, afferte filios arietum. Ps. 28. 1. Hoc est totum, quod expetit, quod requirit: ovium fœtus, vide terreni pecoris germen, stratos per viam partus, semina effusa per campos, divino Patri, ut divina soboles offerat, admonetur. S. Chrysol. s. 10.

Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam. Is. 60. 22. q. d. Fidelis, præsertim Prædicator, plurimos Fideles, sibique similes, procreabit: uti S. Franciscus humilitate parvulus, & minimus, crevit in familiam numerosissimam. Cornelius Hierogl. in Is. hîc. Pagninus vertit: *parva familia erit in mille.* Vatablus *parvulus soboleſcet in mille.* q. d. surculus parvus Ecclesiæ plurimos alios germinabit, & producet: sicut unum granum seminatum germinat, & producit multa. Id. hîc.

Quia puer Israel, & dilexi eum. Oseæ 11. 1. Tò *quia* propriè, ùt causale, accipi potest. q. d. quia Israel in Ægypto erat puer tenellus, sui impos, se regere impotens, neglectus ab omnibus, opis indigus; hac de causa eum dilexi, & enutrivi, quasi mater. Solet enim puerorum parvitas, imbecillitas, & pericula, matres allicere, ad eorum amorem, & curam. Ità Theophylactus apud Cornelium hîc.

Ex Novo.

Herodes-mittens occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. S. Ambros. l. 2. in Luc. infantes jubet occidi Herodes. Cui alij, nisi Deo, debebatur hæc victima? Ut natus infans se Deum manifestet, ubi primùm ingreditur Mundum, statim innocentes ei litantur: nihil enim tam gratum Deo offerri potest, ùt innocentia. Sylveira hîc. q. 6.

Advocans JEsus parvulum &c. Matth. 18. 2. Complectitur parvulum brachijs Christus, & blanditur: quoniam ipse parvulus datus est nobis. Sim. Cass. l. 9. c. 42.

Cùm imposuisset eis manus, Matth. 19. 15. Manus Christi erant vivificæ, & salvificæ. Unde non est dubium, hos parvulos à Christo benedictos evasisse in viros sapientes, & sanctos; qui deinde Ecclesias erexerunt, & fidem Christi propagârunt. Cornelius hîc.

Discipuli autem increpabant eos &c. Matth. 19. 13. Juxta Euthymium, Theophylactum, Discipuli indignum putabant, quòd Divinus Magister cum pueris ageret; qui cum Seniôribus populi, & Scribis, continuò tractabat. Sylveira addit. hîc.

Et cùm imposuisset eis manus. ib. Antiquissima fuit Hebræorum consuetudo, ùt testatur S. Remigius; & colligitur ex Gen. 48. 14. benedictionem dare impositis manibus; quam consuetudinem etiam Christus retinuit. Luc. 4. 40. Marci 16. 18. & hîc. Id. ib. Author Imp. op. hom. 32. Discipuli pueros vetabant ad Christum accedere; ad quorum similitudinem ipsi fuerant invitati. Putabant enim honorem se facere Christo, damnum facientes gloriæ ejus. apud Cornelium ib.

Nolite eos prohibere ad me venire. Matth. 19. 14. Nemo ergo, quantumcunque sublimis, aut sapiens, pusillos contemnat, & tangere dedignetur; cùm videat Christum, Dominum universorum, & sapientiæ fontem, parvulos tam dignanter, & dulciter, recepisse, tetigisse, ac benedixisse. Dion. Carthus. hîc.

Et complexans eos, Marci 10. 16. In quo patet, quantùm Salvator dilexit humanam naturam, dum modo innocentiâ adornetur. Id. hîc.

§. II.

Parvuli amantur ab hominibus.

Extremi Joseph, & Rachel, adoraverunt. Gen. 33. 7. Securus pergat Jacob comite filiolô: ad ejus conspectum iras ponet Esau, & arma; fratrem amanter excipiet. Alvarez hîc Illustr. 14.

Diligebat Joseph super omnes filios suos. Gen. 37. 3.

Etiam in Sanctis sunt plerumque quædam amoris teneritudines ad minores, & innocentiores; etiam ad delicatiùs eos secundùm corpus fovendos. S. Thom. Aqu. in Gen. 37.

Miscel.

Miscellanea de parvis.

Brevis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Eccl. 11. 3. *Brevis.* Græcè *parva.* Initium Græcè *principatus dulcoris.* Rabanus: sicut apis aculeò pungit, & opera mellis conficit: sic & in brevi corpusculo sæpe ingeniosa inhabitat anima; quæ & acumine viget, & in doctrina sua novit proferre suavitatem sapientiæ. Cornelius hiç.

Staturâ pusillus erat. Luc. 19. 3. Hic si staturâ pusillus, animô magnus erat, cùm affectavit videre Jesum: argumentum nactus ex arte, atque studiô, quod sibi natura negaverat. Sim. Cass. l. 9. c. 48.

In vita S. Gregorij Turon. Ep. ad diem 17. Nov. legimus: eum visitantem limina Apostolorum à S. Gregorio M. tum Pontifice Romano, introductum in Basilicam S. Petri, ac Pontificem secretam Dei dispensationem admiratum fuisse; quòd in hominem adeò parvum tanta cœlitus gratia profluxisset. Quod cùm ille divinitus persensisset, placidô vultu, Pontificem respiciens: Dominus, inquit, *fecit nos, & non ipsi nos.* Ps. 99. 3. idem in parvis, qui & in magnis. Cumque id suæ cogitationi S. Pontifex responderi cognosceret, magis eum venerari cœpit; eumque aureâ cathedrâ donavit. Idem nuper noster Bellarminus, & ipse parvus, sed bene auritus; cuidam id merenti respondit. Cornelius in Eccli. 11. 3. S. Gregorius Naz. Nicobulum epistolâ quâdam redarguit, quòd Alipianam filiam S. Gorgoniæ fororis suæ, ipsius verò conjugem, ob parvitatem, & curvitatem, despiceret: Alipianam, inquit, apud nos cavillis inceſſis, ut parvam, ac tuâ proceritate indignam. O magne, & vaste, ac gigantine, tum formâ, tum robore! Nunc demum intellexi, animum mensuræ subjici, & virtutem expendi; ac rupes margaritis præstantiores esse, corvosque luscinijs angustiores. Certè animus in mensuram minimè cadit: atque externum hominem oculos in internum conjectos habere oportet. Cornelius ib.

Cùm ex Nicolao Constantio quidam scisciteretur; cur parvi sæpe homines cæteris essent animosiores? respondit: quia parvum habent corpusculum, quod tueantur; cui se putant defendendo sufficere. Masenius l. 2. Argut.

TITULUS IV.

PARVA.

Mirabilis in ijs Deus.

IMitare, si potes, apis ædifica, formicæ stabula, araneæ retia, bombycis stamina: sustine, si potes, illas ipsas lectuli tui, & tegetis, bestias, cantharidis venena, muscæ spicula; culicis & tubam, & lanceam. Tertull. l. 1. adverſ. Marcionem. c. 14.

Plus formicularum, & apicularum, opere stupemus; quàm immensa corpora balenarum. S. August. de Civ. l. 22. c. 24.

Attendat charitas vestra: quis disposuit membra pulicis, & culicis? ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Unam bestiolam brevem, minutissimam considera, quà volueris. Pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos. Quis dedit aculeum culici, quô sanguinem sugat? quàm tenuis fistula est, quâ sorbet! quis disposuit ista? quis fecit ista? Expavescis in minimis, lauda magnum. S. August. in Ps. 149.

Ego sic miror Dominum in elephantis, quomodo & in formica; sic illum prædico in camelo, quomodo & in culice. Vide culicem, quomodo quasi punctum cujusdum corpusculi est: & tamen vide in ipso puncto corpusculi omnia esse membra divisa. Habet sex pedes, habet duos oculos, habet os, habet & ventrem, habet & tubam vocis, habet & alas. S. Hieron. in Ps. 91.

Non tantùm vastitudinem elephanti stupeo, quantùm murem, qui formidolosus elephanto est; ùt aculeum subtilissimum scorpij. S. Basilius hexam. l. 9.

Plurima, parvitate molis exigua, granditate virtutis sunt maxima. Sic cæteris virtuosiores sunt lapides minores; & rerum ingentium res parvæ sunt seminales. Quid in membris pupillâ minus? qua tamen nihil charius: & navis salus aliquando ab exiguo clavo dependet potiùs, quàm ab ingenti malo. Quid plura? aranea parva virum necat; & pulex infestissimus hunc tormentat. S. Cyrill. Jeros. in Apol. mor. l. 1. c. 18.

Miscellanea.

Cùm Alfonsus Hisp. Rex Vicarium oppidum obsideret; obsessi in hostes plurima alvearium alvearia, quæ paulò antè ex agris metu hostium intrà castellum congesserant in muros, arrepta in hostes devolverunt: quorum fragore irritatæ apes, os, & oculos oppugnantium infestabant, hôc modô oppidum diu tutati. Jovianus Pontanus de gestis regis Alfonsi. apud Stengelium t. 2. Jud. div. c. 15.

In Africana expeditione, Barriga Lusitanorum Duce Xiatimenses oppugnante; reque ad ultimum discrimen deductâ, innumerabilia alvearia apum, quibus abundabant, incensa, & è mœnibus præcipitata. Itaque Lusitani, & alvearium flammis ambusti, & aculeis apum stimulati, receptui canere, & obsidionem solvere, coacti sunt. Osorius l. 8. de reb. Afric. & Indicis. apud Stengel ib.

Cùm Amurates Turcarum Rex Albam Græcam oppugnaret, oppidani, teste Bonfiniô l. 4. dec. 3. apum examina in Turcas emittebant, ut aculeis petiti graviùs ungerentur. Henrici Imp. Dux obsessus à Giselberto Lotharingiæ rege irrumpentes equites objectis apum alvearibus inhibuit; quarum aculeis in furorem versi equi sessores vel excussêre, vel ad pugnandum inutiles reddidêre, ùt ait Vitichindus l. 1. gest. Sax. apud Cornelium in Sap. 12.

Novimus mercatores ditissimos; qui famulos magnis clamoribus objurgabant, quod ellychnium densius facerent ad majus lumen, quærentes illud plus olei fugere, & consumere. Rogantes causam, responderunt: se minima ista curando, & cavendo, ad tantas opes devenisse. Cornelius in Ecclæ 5. 6.

TITULUS V.

PASSIO CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Prophetiæ.

Ex Veteri.

Perfecti sunt cœli, & terra. Gen. 2. 1. Terra fuit Christus in Passione: terra infimum locum tenet; & plus non potuit descendere: nec Christus magis potuit humiliari; quàm ut pateretur pro nobis. Item: terra non movetur; & ipse non est motus, quando dixerunt ei: *si Filius Dei es, descende &c.* Cœlum fuit in Resurrectione, & Ascensione. Hugo Card. hîc.

Requievit die septimo ab universo opere. Gen. 2. 2. Tunc Deus requievit in Sabbatho ab operibus suis, quando Deus, & homo, Christus, & secundùm animam in secreto Divinitatis, & secundùm corpus in sepulchro terræ, requievit. Nam sicut Evangelia fideliter narrat historia, primô dierum, id est, Dominicô, in civitatem Jerusalem passurus introivit: secundô, & tertiô, mitis Agnus inter lanistas crudelissimos juges insidias pertulit: quartô à Discipulo suo traditus est: quintô testamentum scribens filijs, hæreditatem corporis, & sanguinis sui, deligavit. Sextô moriendo suum omne tempus acri cum labore consummavit: Septimô in sepulchro requievit. S. Rupertus l. in Volum. 4. Evang. c. 30.

Fac tibi arcam. Gen. 6. 14. Arca Christi Humanitas; quæ omnes fluctus persecutionum sustinuit. Hugo C. hîc.

Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac. Gen. 22. 2. Abraham, quando unicum filium suum perduxit ad immolandum, habebat personam Dei Patris. Quis in Isaac, nisi Christus? nam sicut Abraham unicum filium, & dilectum, Deo victimam obtulit; ità Deus Unigenitum Filium suum pro nobis omnibus tradidit. S. Isidorus in Gen. c. 18. *Vidit* (Abraham) *& gavisus est*, diem scilicet Passionis Filij Dei, in suo filio figuratum; quòd unico filio suo non pepercit; quòd velut ad aram Crucis triduo cum insonti victima convolavit; quòd patiens, ac sinè voce, similis agno, coram tondente se, filius Patri, ut percuteret, pia colla præbuit. S. Prosper Aquit. de promiss. & prædict. Dei p. 1. c. 17.

Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni. Gen. 27. 27. Cur non dicit sicut odor hortorum? Item, cur sponsus de se Cant. 2. 1. *ego flos campi.* Cur non horti? Hortensis flos deliciosè feritur, indulgentem habet hortulanum, irrigat, tegit, claudit. Agri flos non colitur, non fovetur; injurijs cœli, hominum, pecorum, expositus. Sylveira in Marci 8. q. 13.

Dormivit in eodem loco. Gen. 28. 11. Somnus Jacob, Passio Christi est. V. Beda hîc.

In flamma ignis de medio rubi. Dominus apparuit Moysi, dum Christus in igne Passionis coram Synagogâ in cruce pependit. S. Honorius s. de Invent. S. Cruc. Quid Deus in carne, nisi ignis in rubo? an non rubus spinosa caro, quam assumpsit, plena doloribus, plena punctionibus, plena pœnalitatibus? S. Thom. Vill. s. 2. in die Nat. D.

Expoliavit se Jonathas tunicâ &c. 1. Reg. 18. 4. Tunica Jonathæ conversatio Christi; quam dat Christus amicis suis Vel, tunica Jonathæ Christi Humanitas, quâ expoliavit se die Passionis pro nobis. Hugo Card. in Gen. c. 30.

Ego sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Christus hodie, sicut in Passione potest dicere: *ego sum vermis &c.* id est, ità vilipensus, & conculcatus à peccatoribus, sicut vermis: quia nec vermi auderent facere, quod mihi faciunt, & in me, & in membris meis. Hugo Card. hîc.

Miser factus sum, & curvatus sum usque ad finem. Ps. 37. 7. Afflictus est, non solùm in cruce; sed etiam antequam crucifigeretur; multa ferens, ut agricola, ut nostrum agrum purgaret. *Incurvatus sum* autem *usque in finem*; quando mortem pro nobis sustinuit. S. Chrysost. hîc.

Quæ posuit prodigia &c. Ps. 45. 9. Potest dici prodigium à prodigo. Et hôc modô fecit Deus prodigia super terram: quia quasi prodigus fuit Dominus, cùm pro redimendis inimicis suis proprium Filium dedit. Et ideo de Christo dicitur. Ps. 67. 28. *ibi Benjamin in mentis excessu*, ibi in cruce, in mentis excessu, in prodigalitate Patris. Hugo Card. hîc.

Qui ascendit super occasum. Ps. 67. 5. Super occasum Dominus ascendit: quia unde in Passione occubuit, inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit. V. Beda l. 1. in 1. Marci.

si. Occasus solis signat Christi Passionem: quia sicut sol occidit cum certitudine, quòd in crastinum orietur: ità Christus passus fuit cum certitudine Resurrectionis. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 15. Trinit. Sol iste est Christus: oritur id nativitate ad illuminandum; occidit in Passione ad redimendum. Occidet sol in meridie, id est, in vehementi amore charitatis: ad locum suum revertitur in ascensione; flectitur ad aquilonem in extremo examine. S. Bonaventura in Eccl. 1.

Sol cognovit occasum suum. Ps. 103. 19. Christus agnovit Passionem suam. Occasus Christi, Passio Christi est. Sed nunquid sol sic occidit, ut non oriatur? *nunquid qui dormit, non adjiciet, ut resurgat?* S. Prosper hîc.

Tecum principium in die virtutis tuæ. Ps. 109. 3. Quis est dies virtutis ejus? S. Hieron. hoc est, tempore, quô patiebaris, & dicebas: *Pater in manus tuas &c.* In die virtutis tuæ; alij legunt: *in die triumphi tui.* Arcones in Is. 4. Expos. 3. Disc. 2.

Sacrificium vespertinum. Ps. 140. 2. quod in veteri lege vespere offerebatur, quod erat acceptabilius: quia figura erat veri illius sacrificij, quod in fine Mundi in cruce est oblatum. Hugo Card. hîc.

Immolavit victimas. Prov. 9. 2. Id est, seipsum in ara Crucis obtulit. Sed pluraliter dicit victimas: quia hæc una victima Christus per multas hostias in lege figurata fuit. Id. hîc.

Indica mihi, ubi cubes &c. Cant. 1. 6. Respicit ad locum crucis, ad quam Christus ascendit *horâ quasi sextâ.* Joan. 19. 14. scilicet in meridie: hîc nos pavit verbô, exemplô, oratione. de Ponte hic. Exh. 8. §. 4.

Botrus Cypri dilectus meus mihi. Cant. 1. 13. Id est, considerabo dilectum meum, tanquam botrum electum; oppressum, & contritum ab inimicis suis. Et sicut botrus ità conculcatur, ut liquor separetur à folliculis, qui aridi manent, & deformes: ità, sanguine ab eo totô expresso, aridus mansit sinè specie, & decore. Dicitur *botrus Cypri*, quod interpretatur *tristitia*, & *mœror.* de Ponte hîc Exh. 6. Qui fuit fasciculus myrrhæ in amaritudine Passionis, ipse est botrus Cypri in dulcedine Resurrectionis. Myrrha tristificat, vinum lætificat. S. Isidorus in Cant. hîc.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. S. Ambros. l. 2. de Spiritu S. c. 5. rectè Christum è Virgine incarnatum, dictum florem campi ait: quandoquidem instar floris in Passione contritus, & laniatus, majorem fragravit odorem. Nadasi ex anno Crucifixi.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Ubi lilium istud inter spinas? nimirum in Judæa; quando toleravit tot, & tantas, impiorum blasphemias; sustinuit probra, alapas, flagella; coronatus insuper coronâ spineâ. S. Rupertus l. 1. hîc. Chald. vatablus, Vertunt: *sicut rosa*: quia hæc spinosa est. S. Ambros. de instit. Virg. c. 14. Christus erat lilium in medio spinarum, quando erat in medio Judæorum; qui ipsum calumniati sunt, accusârunt, & crucifixerunt. apud Cornelium hîc.

Stipate me malis. Cant. 2. 5. Thorus crucis constratius fuit mirus pomis obedientiæ, mansuetudinis, patientiæ, lacrymis, gemitibus, compassionis affectibus, ac precibus pro peccatoribus fusis. Origenes dicit, in Græco haberi: *confirmate me in myrrhis*: myrrhæ autem flores & unguenta, ad amaritudinem Passionis referuntur. de Ponte hîc Exh. 38. §. 2.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Nempe tempus Passionis, & mortis Christi; per quam generalis putatio facta est omnium peccatorum; cunctorumque, quæ Evangelicam perfectionem impediebant. Sed quomodo putârunt eum? auferendo honorem, famam, vestes, sanguinem, vitam. de Ponte hîc Exh. 21. §. 3.

Ascensus purpureus. Cant. 3. 10. est sanguineus Christi sudor, Passio, mors, martyrium. Rursus *ferculum*; id est, lectica, & quasi currus triumphalis, Christi fuit crux, ait Aponius. *Columnæ* crucis fuêre humilitas & obedientia. *Reclinatorium aureum* invicta patientia, & magnanimitas; cui incumbens omnes plagas, injurias, dolores, placidè tulit, & superavit. Cornelius hîc. Quid est ascensus purpureus? nisi Martyrum sanguis, & Passio Redemptoris nostri: quia non ascenditur ad epulas vitæ, nisi per mysterium Passionis Christi. S. Isidorus hîc. Per reclinatorium aureum requies æterna accipitur, quæ sanctis in Ecclesia promittitur: ad quam tamen ascensus est purpureus, id est, Passio Christi; qui purpurâ colorem sanguinis imitatur. S. Thom. Aqu. hîc.

Candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. *Candidus* candore innocentiæ in nativitate; *rubicundus* verò in Passione propriô sanguine. Vel, *candidus* in domo Herodis, *rubicundus* in prætorio Pilati. Hugo Card. hîc. *Rubicundus* in Passione, *candidus* in Resurrectione. S. Hieron. in Is. c. 63. *Candidus*, quia sinè peccatô; *rubicundus* sanguine Passionis Christus, qui solus est mediator Dei, & hominum. S. Isidorus hîc.

Opus Domini non respicitis. Is. 5. 12. Passio Domini opus est Domini; opus manuum ejus, opus nostræ Redemptionis. S. Rupertus hîc.

Quis est iste, qui venit de Edom, tinctis vestibus? iste formosus in stola sua. Is. 63. 1. En, unde formosus, quia in ipsa Passione formosus fuit. de Ponte in Cant. 1. Exh. 22. §. 3.

Dies ultionis. Is. 63. 4. dies redemptionis dicitur. Stella in Luc. 3. 22.

Faciem autem bovis. Ezech. 1. 10. Sacramentum esse Dominicæ Passionis, ex hoc accipimus: quòd, sicut in exordio meminimus, sacra, & mystica, lex vitulum in figura ejus pro peccato jussit offerri. S. Rupertus l. 10. in Matth.

Et Jesus erat indutus vestibus sordidis. Zach. 3. 3. S. Ambros. in Ps. 118. Stabat Jesus, & habebat vestimenta sordida: mea enim peccata portabat. Sumpsit vestimenta nostra;

ut nos splendore immortalitatis indueret. Considera mirum duellum Christi, & diaboli. Stat hostis acerrimus, mucronem intentat; addicit morti. Christus nudum latus, nudum caput, ac corpus. Viderat id Isaias 51. 9. *Consurge, induere fortitudinem brachium Domini.* Quid laceris, cruentisque vestibus cum prælio? At Dux Christus pro æreo thorace sanguineam chlamydem; pro ferreis ocreis, manicisque, ferreos clavos; pro galea spinas; pro militum præsidio solitudinem; pro tubarum clangore silentium, & patientiam, cum hoste congressurus obtendit. Verùm nullus æque potens thorax, ac cruenta caro; nulla præstantior fortitudo contra hostem, quàm lacerati corporis infirmitas: quam ùt cernit diabolus, debilitatur, & frangitur. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Factô vespere &c. Matth. 16. 2. Per vesperum, in quo cœlum rubicundum est, Passio Christi significatur, proprió sanguine rubicunda. Matutina serenitas significat gaudium Resurrectionis. Hugo Card. hic.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Luc. 2. 35. Gladius Christi Passio ejus fuit; quâ antiquus hostis transfixus succubuit. S. Honorius s. in Purif. B. V.

Tetigit fimbriam vestimenti ejus. Luc. 8. 44. Vestimentum Christi est caro ejus. Is. 63. 1. *quis est iste-tinctis vestibus.* Fimbria, quæ est finus vestimenti, est Passio Christi. Tangere ergo fimbriam vestimenti Christi, est credere, & imitari, Passionem Christi: & ex hoc tactu est omnis peccati curatio. Hugo Card. hîc.

Ego sum vitis, vos palmites. Joan. 15. 5. Cur Christus D. viti se comparat? ibat ad Passionem, & mortem, quam bene vitis per uvas significat. Sicut enim è calcata uva sub torculari exprimitur vinum; sic ex calcato Christo expressus sanguis pretiosus, quò Mundus redemptus. Sylveira hîc q. 1.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Dion Carth. per pedes accipit extremos annos vitæ Christi, quibus passus est, & crucifixus. Pedes Christi, ait Rupertus, dicuntur similes aurichalco: quia sicut hoc multis ignium impendijs ex ære producitur ad auri colorem; ità & illa Humanitas per multas tribulationes Passionis, & mortis, perducta est ad gloriam Majestatis. Cornelius hic.

Signatum sigillis septem. Apoc. 5. 1. Seraphinus Firmanus per septem sigilla, accipit septem secreta Passionis Christi. 1. est summa impotentia in omnipotente. 2. summa pœna in impatibili. 3. summa stultitia coram hominibus in Christo, qui est divina sapientia. 4. Summa paupertas in Deo divitiarum. 5. Summa ignominia in summa Majestate. 6. Summa derelictio Dei in summâ cum eo unione. 7. Summa severitas in summo amore Patris erga Filium. Cornelius hic.

Ex Patribus, & aliis.

Singulæ guttæ sanguinis sui, folia sunt rosæ sanguineæ Passionis ipsius. S. Bernardus l. de Pass. D. c. 41.

Sic S. Scriptura pene ubique fidem continet Passionis Christi, ut sinè illâ nullatenus intelligi possit. S. Rupertus l. 3. c. 43. in Exod.

Dicitur Passio Christi cœna: nam sicut cœna in vespere, vel in fine diei sumitur; ità in vespere, scilicet in fine Mundi passus. S. Bonaventura in Ps. 21.

Granadilla florem habet albæ rosæ persimilem, in cujus folijs Passionis Christi figuræ delineatæ conspiciuntur, ùt corona spinea, clavi, calix, columna, vulnera, lancea. Nascitur in montibus Peruanis. Nieremberg. hist. nat. l. 14. c. 10.

§. II.

Passio avidè à Christo desiderata.

Desiderium cordis ejus tribuisti ei. Ps. 20. 3. Enumerat Propheta Christo D. secundùm carnem, quàm ingentia, quàm glorioſa, collata sint. Desiderium cordis ejus fuit, sicut Luc. 22. 15. dicit: *desiderió desideravi hoc Pascha manducare vobiscum.* Cassiodorus in Ps. 20.

Eruè à framea Deus animam meam. Ps. 21. 21. Quæ est ista framea, à qua Christus liberari desiderabat? Lorinus hîc possumus accipere deprecationem istam, nè vulnus lateris infligeretur. Sed cur id petit Christus à Patre sitientissimus pro nobis pati, ut à lancea militis liberetur, & crucis non refugit ignominiam? quia lanceâ non vivus, sed post mortem erat vulnerandus; sed absque dolore. Nam sic D. Jesus pro nobis erat anxius patiendi, ut refugiat vulnus doloris expers. Ob hanc causam forsan vocat Ecclesia in hymno de passione *mucronem dirum lanceæ;* quia insensibile Christi latus perforavit. E contrà *dulce lignum, dulces clavos:* quia in cruce manibus, pedibusque, transfixis Christus sensit dolorem, non lanceam. Castillo Ill. 201.

Vade post me Sathana. Matth. 16. 23. Quæ hæc verborum asperitas Domine? modò audivit, *beatus es Simon Barjona*; & nunc Apostolum Sathanam vocas? Modò dicebas, *tu es Petrus &c.* & nunc *scandalum*, ac diaboli organum, appellas? ac quidem Judas non increpatur, etsi vendit, occidit, cum Judæis contra te transigit. Vidisti Domine cum militibus, & armis, & fustibus, invadentem; nec dixisti, vade post me Sathana; non verbis pudotem injecisti, non rebus terruisti; quin potiùs ad cœpta hortatus es: *amice ad quid venisti?* opus persequere, nè facinus differas, venditionem effectu firmato. Ac quidem erga Judam talis: Petrus verò amoris præmium fert contumeliam. Planè inquit perhumanus Salvator: ubi enim ulcus est immedicabile; ibi pharmacum inutile? ubi autem curationis spes, ut sanem; sectionem adhibeo. S. Basilius Seleuc. orat. de dicto Evangelio: ecce ascendimus Jerosol. Scelus Judæ mortem crucis Christo summè desideratam præparabat; & ideo divinus amor cum eo rigorem dissimulat, & leniter agit. At ignorantia

Petri

Petri mortem Christi impedire conatur, licèt ex charitate. Sylveira in Matth. 16. Quomodo Judæ osculum præbuit Christus, atque *amicum* nominavit; utpote amicorum locô habens ea omnia, per quæ flagella, spinas, crucem & clavos produci, aut parari, prævideret: è contrà Petrum, alioquin amicissimum, Sathanam vocavit, qui se à supplicijs, & morte subeunda, avocare conabatur. Doultreman l. 2. c. 12. sect. 3. de amore.

Pater mi-transeat à me calix iste? Matth. 26. 39. Scribit Ambrosius Catharinus in vita S. Catharinæ Sen. l. 2. c. 28. & 29. ipsi à Deô revelatos esse duos sensûs illius orationis Christi in horto. 1. q. d. Pater mi! illico da mihi bibere calicem Passionis: illum enim avidissimè sitio. Da, ut illico patiar, & moriar. Fac ergo, ut illico transeat; ac dein à me transeat calix iste: ut per Passionem meam abolitâ morte, & peccatô, mox redimam genus humanum; itaque ad te revertar, ut te fruar, mi Pater! Hoc Christus optabat secundùm spiritum. 2. Secundùm carnem tamen optabat contrarium: nimirum *transeat*, id est, auferatur à me calix Passionis. Posterior sensus: videbat, ait illa: Christus D. multos futuros ingratos suæ Passioni, mansuros in peccatis, ac damnandos: hic erat ei summus dolor; hunc que vocat suum calicem. q. d. amove à me hunc dolorem, id est, hunc numerum damnatorum! fac, ut omnes meæ Passionis ità sint participes, ut salventur. Cornelius ex Canonib. in Prophetas Minores. Eadem S. Catharina Sen. asserebat divinitus edocta: Christum ab instanti suæ conceptionis portâsse crucem in mente, propter excessivum desiderium, quod habebat de humana salute. Cùm enim perfectissimè diligeret Deum, & proximum; videndo Deum privatum honore suô, & proximum privatum fine suo; summè cruciabatur; donec per Passionem suam; & honorem obedientiæ Deo, & salutem restitueret proximo. Hinc dicebat: quòd in illis verbis, *Pater transfer calicem hunc à me*, viri perfecti non debent intelligere, sicut debiles timentes mortem; quòd Salvator petierit à se mortem transferri, vel amoveri; sed, quia semper biberat à Conceptione sua, petebat, ut citò perficeretur illud, quod tantô tempore cum tanto desiderio affectabat. Adjunxit: *non mea voluntas &c.* offerens se paratum ad sustinendam dilationem desiderij sui, quantum placeret Patri. Bollandus ex vita S. Catharinæ p. 2. c. 8.

Erant autem in via ascendentes Jerosolymam, & præcedebat illos Jesus, & stupebant. Marci 10. 32. Et tamen Discipulis ait: Joan. 14. 12. *majora horum faciet.* Ibat Jerosolymam tradendus, flagellandus. In miraculis concedit Christus D. suos Discipulos præcedere; at in cruciatibus pro nostra salute nemini cedit, sed omnes longô intervallô superat. Sylveira in Act. 20. 22. q. 8.

Baptismô habeo baptizari &c. Luc. 12. 50. Significatur per hujusmodi ablutionem mors ejus; in qua ablutus est propriô sanguine. *Et quomodo coarctor?* Sub admiratione ponitur modus, *quomodo?* quia incredibili modô affectabat perfectionem Passionis suæ. Cajetanus hîc. Non ait: quomodo, cùm perficietur, arctabor? q. d. tunc non arctabor, cùm perficietur. Modò desiderij patitur flammas; postea sustinebit crucis injurias: sed adeò leviùs est, patibulô dilaniari, quàm equuleô desideriorum torqueri; ut desiderans arctetur, patiens quomodo doloribus exsolvatur. Naxera in Jos. 15. §. 34.

Similiter & calicem, postquàm cœnavit. Luc. 22. 20. Cur Christus calicem sanguinis sui dat nobis in cœna? S. Gregor. Nyss. hom. 6. de resurr. per ineffabilem sacrificij modum præoccupat impetum violentorum; ac sese in obligationem, & victimam, offert sacerdos simul & agnus. Ante realem crucis exhibitionem mysticam crucem, & Passionem, agebat Christus: incruentô modô præoccupat priùs agere, quæ postea cruentissimè erant operanda. Sylveira in Matth. 26. q. 34.

Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis &c. Luc. 22. 24. de quo Hildebertus in versibus de Missa: sanguineus sudor crux fuit ante crucem.

Quod facis, fac citiùs. Joan. 13. 27. O amor interminabilis! ô charitas inæstimabilis! ô dilectio inscrutabilis! *Quod facis &c.* illud cupio, illud desidero, illud quæro, ad hoc veni in Mundum. *Quod facis &c.* Vis me vendere Judæis? volo vendi: vis tradere? volo tradi: Vis, ut crucifigar? volo crucifigi: vis, ut occidar? volo occidi: hoc amo, hoc affecto: *quod facis, fac citiùs.* S. Bernardus s. 3. in Cœna D.

Sitio. Joan. 19. 28. Per calicem, quem bibiturus erat, procul dubiô Passionem significans, quam erat passurus. Nunc verò eôdem calice Passionis jam exhibitô, dicit: *sitio.* q. d. quamvis Passio mea tam acerba fuerit; ut, quantum ad humanitatis sensum illam declinare potuerim; tamen tua, ô homo! me charitate vincente, & ipsa tormenta crucis superante, adhuc plura, & majora, si necesse sit, sitio subire tormenta. S. Bernardus l. de Pass. c. 13.

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit. Joan. 19. 34. Cur non vivum transfigitur? ut sciremus; magis unitum cum corpore amorem patiendi, quàm ipsam animam. Mors valuit efficere, ut anima separaretur à corpore, ut hoc nec videret, nec audiret &c. sed affectum patiendi ab eo non potuit separare. Sylveira in Joan. 13. q. 24.

Pedes ejus similes aurichalco. Apoc. 1. 15. Pannonius: quia Christi desideria sancta erant, & fortissima, ut non cederent morti; rectè æri comparantur. Sæpissimè in Scriptura per pedes desideria, & affectus, significantur. Ps. 9. 16. Ps. 17. 34. Ps. 25. 12. Prov. 3. 23. Meritò æri fortissimo Christi affectus comparantur: quia ejus desideria pro nobis moriendi validissima, & constantissima, fuerunt.

Sylveira hic q. 58.

§. III.

Passio quàm Christo chara, dulcis.

Ex Veteri.

EGo ostendam omne bonum tibi. Ex. 33. 18. 19. Hebr. *ego transire faciam omne bonum meum super faciem tuam.* S. August. in Exod. q. 154. ità legit: *ego transibo ante te in gloria mea.* Et subjungit: ille quippe intelligitur loqui, & dicere, transibo ante te, de quo dicit Evangelium Joan. 13. 1. *quia venit hora ejus, ut transeat &c. de hoc Mundo ad Patrem*: qui transitus etiam Pascha interpretari perhibetur. Hæc itaque magna omnino prophetia est. Hæ sunt divitiæ, & omne bonum Domini, quod ostenditur Moysi. Moyses avebat cernere illum candorem Lucis æternæ, *in quem desiderant Angeli prospicere.* Sed denigrata facies ei objicitur, obscurata in Passione, turpata in Cruce, pallescens in morte, in qua *non est species, neque decor.* Ab hac videnda non inhibetur Moyses: nam qui hunc vultum morientis, & lividam faciem mortui, prospectat, non moritur, sed vivit. Passio, & mors omne bonum Jesu est; à qua vita promanat æterna: omne criminum malum dissolvitur; & mors ipsa moritur. Bonum, in quo omnia bona naturæ, & gratiæ, Angelis, & hominibus, donare disposuit Deus &c. Arconesin Is. 3. 11. Disc. 6.

Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Ps. 35. 9. Hesychius in Catena Græca: voluptatis torrente charissimos potat. Torrens voluptatis, fuere Christi pœnæ. *De torrente in via bibet.* Ps. 109. 7. *voluptatis* meritò dictum est: nam Christus in delicijs erat, cùm pro nobis pateretur. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. obs. 4.

Sol cognovit occasum suum. Ps. 103. 19. August. Christus agnovit Passionem suam. Sol exultat, *ut gigas, ad currendam viam suam.* Ps. 18. 6. Sic noster sol, ùt gigas fortissimus exultavit ad cruciatus percurrendos. Barradius D. Quinquages. tom. 3. l. 6. c. 9.

In die desponsationis. Cant. 3. 11. Id est redemptionis humani generis, quæ fuit dies lætitiæ Christi. S. Isidorus hic. Dies Passionis fuit dies lætitiæ cordis ejus. S. Justus Orgelit. hic. Ostendunt filiabus Sion desponsationis dies inter Dei Filium, Verbum, & Ecclesiam, in ejus Passione celebratos. Diem verò lætitiæ cordis Christi esse Spiritus S. edocuit diem, quâ lugubriter gaudebat Judæus, & lætitiæ lacrymas in morte Christi fundebant Apostoli. Aponius l. 5. in Cant.

Egredimini &c. ib. id est, convertimini ad Christum, & considerate Passionem ejus; in qua, scilicet mater sua, Synagoga coronavit eum: quod fuit in die desponsationis illius, id est Christi: quia in Passione sua univit sibi Ecclesiam, dans sanguinem suum in pretium. S. Thom. Aqu. hic. Lect. 3.

Veni in hortum meum sponsa. Cant. 5. 1. O qualis est hortus ille sponsi deliciarum! quàm omnium odoratissimorum florum, & suavissimorum fructuum varietate, copiâque refertus hic hortus, ipsius nex, sive Passio. Philo Carpathius hic.

Butyrum, & mel, comedet. Is. 7. 15. Quando hoc factum? Nota, quòd David dicit Ps. 80. 17. *de petra melle saturavit eos.* Non legimus, quòd Deus eduxerit mel de petra; sed, ùt explicat S. Chrysost. (quem vide hôc locô) quod illis pro siti aqua, tanquam mel, dulcis fuerit. Et hoc sapiens dicit Prov. 27. 7. *anima saturata calcabit favum, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.* In hoc sensu dico; quòd Christus ità sitiverit pro nobis dolores pati, ut hi essent ejus mel, & butyrum; quô magnoperè delectabatur. Diez fer. 3. D. Resurr.

Ex Novo.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. V. Beda l. 3. in Luc. navis crux Christi est: quam cùm Dominus ascendit, in ea dormivit. Requies enim Domino crux; passio pulvinar. apud Escob. t. 1. Mir. Chr. l. 1. obs. 6. hîc.

Transfiguratus est ante eos. Matth. 17. 2. Tribus, ex quatuor dotibus beatitudinis, Christus usus est: subtilitate, cùm nascitur; agilitate, cùm ambulat super aquas; claritate in Thabor; nunquam impassibilitate: adeò enim æstimabat illam, ut nec pro instanti, dum vixit, passibilitatem suspenderit; sed semper, tanquam rem pretiosissimam, sibi retinuerit. Sylveira hîc q. 3.

Ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim Discipulos secretò. Matth. 20. 17. cùm de morte & passione sua discere vellet. Cur secreto? Author Imp. quia semper pretiosor thesaurus in melioribus vasis includitur. Ità Christus flagra sua, probra & crucem, non apud quosvis, sed apud Discipulos deponit. Did. Niss. f. 4. D. 2. Quadr.

Potestis bibere calicem? Matth. 20. 22. Calicem, Passionem nominat; vel propter somnum, quem facit; vel quòd lætitiæ causa sit, ac nostræ salutis. Theophylactus in Matth. 26. 28. Calicem hôc locô crucem suam, ac mortem appellans: calicem quidem, quoniam cum voluptate illam adibat. S. Chrysost. tom. 6. hom. de petit. fil. Zebedæi.

Poculum dicit martyrium, & suam mortem simul ostendens; quòd leve sit: & quòd oporteat nos tam facilè illud aggredi, quàm si bibendum esset poculum. Et declarans, quòd ipse suaviter accedat ad mortem. Sicut enim bibens poculum statim dormit gravatus; sic & qui martyrij poculum bibit, in mortis somnum defertur. Theophylactus hîc.

Dicendo poculum, seu calicem, insinuat mortem dulcem, & desiderabilem in salutem hominum. Id. in Joan. 18. 1.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua &c. Matth. 21. 8. Inde processerat gloriosum illud palmarium festum, quod tibi fieri, & celebrari, voluisti tunc, cùm pro nobis passurus abires: ut Mundo tui cordis alacritatem ostenderes: cùm tot floribus ornatus

ad

ad nuptias crucis ire volueris. Mihi videtur, Domine; te non iviſſe ad mortem, ſed ad ſponſalia; cùm tantum ſit feſtum, ut illud in via tibi celebrari præcipias. Stella de amore Dei Medit. 16.

Dicebant exceſſum ejº. Luc. 9. 31. Quid facitis Moyſes, & Elias? affligentes animam Chriſti. Quis regi in lautiſſimo convivio triſte ferat nuntium? *Si Muſica in luctu importuna narratio.* Eccl. 22. 6. nonne luctus in convivio quoque erit? R. ſicut lætitiæ tempore colloquium miſtes de ijs, quæ maximè læta ſunt; ità res omnium dulciſſima Chriſto Paſſio eſt. Petro dixit Matth. 16. 23. *vade poſt me Sathana.* Bis ex melliſluo ejus ore verbum *Sathana* exivit. Primò illud dixit dæmoni tentanti Matth. 4. 10. Secundò Petro, quem paulo antè beatum dixerat. Quâ verbò dæmonem repulit ſuadentem, ut, Patris adoratione relictâ, eum adoraret; eôdem repulit Diſcipulum, impedire volentem Paſſionem, & ſalutem noſtram. Et ſicut infinitum Paternæ gloriæ deſiderium fecit cum tam acriter tentationem illam excipere: ità in homines flagrantiſſimus amor effecit; ut eôdem verbò repelleret impedientem Paſſionem. Oſorius D. 2. Quadrag.

Et tertiâ die reſurget. Luc. 18. 33. Vide, quem finem ſortita eſt Paſſio Chriſti? ſanè lætiſſimum. Lætiſſimum habent finem labores, & dolores. Barradius D. Quinq. tom. 3. l. 6. c. 11.

Venit autem dies Azymorum. Luc. 22. 7. Deliciæ Chriſti ſunt, quæ pro nobis pertulit, ſupplicia. Nam in Phaſe, & liberantis Dei, & liberati Iſrael, triumphus recurrit. Quid verò noſtram? quid Dei parat lætitiam? Iſrael epulatur, Chriſtus agnus Patris occiditur. Æquè ille in necis anticipatione, ac Iſrael in libertatis auſpicio ſuæ lætabatur, ſuumque duxit triumphum futuræ aliquando mortis in occiſo agno vaticinium. q. d. Phaſe, quod celebratis, commune mihi, vobisque, feſtum eſt: gaudium quisque ſuum deguſtet; vos epulando, ego moriendo. Oliva l. 13. Strom. hic.

Erat autem - Joan. 7. 2. *ego autem non aſcendo ad diem feſtum iſtum.* v. 8. S. Aug. q. 78. novi teſt. aſcendit, non quaſi ad diem feſtum, ſed quaſi ad litem: illi enim omnes læti aſcenderunt, quaſi ad perfruendas delicias diei feſti. Certum eſt enim, quòd non aſcendit ad diem feſtum: is enim illi fuit dies feſtus, quâ paſſione ſuâ redemit Mundum. Hic dies feſtus ejus, in quo vicit mortem. apud Sylveira hîc q. 4.

Nunquid ſubeundæ morti etiam contumelijs opus fuerat? ſed ſaginari voluptate patientiæ diſceſſurus (Chriſtus) volebat. Tertull. l. de Patientia.

Chriſtus venit ad regionem noſtram, accipere, quod hîc abundat, flagella, colaphos, contumelias, ſpineam coronam, crucem, mortem; ad talia commercia venit. S. Auguſt. t. 9. fragm. 7. Et ſ. 13. de temp. mercatus eſt à nobis, quod hîc abundat; naſci, & mori. Reſurgere, & in æternum vivere, hîc non erat. Invenit hîc viles merces terrenas, & pro terreſtribus attulit peregrinas, & cœleſtes. apud Did. Niſs. D. 1. Pent. §. 1.

§. IV.
Paſſionis Domini gloria.

IN ſole poſuit tabernaculum ſuum. Pſ. 18. 6. Qui rem aliquam in ſole conſtituit, is illam per totum, quem ſol illuminat, orbem evulgare velle videtur, ut omnes illam videre poſſent. Quale verò illud tabernaculum, quod Deus in ſole poſuit? S. Auguſt. in qq. teſtam. vet. q. 71. *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*, id eſt, corpus ſuum, quod à Pilato flagellis cœſum eſt. Chriſtus enim tanto ornamento ſibi ducit; quòd pro hominibus flagra, & probra, paſſus ſit; ut, cùm alij virgis cœſi, nè innoteſcant, tenebras ſectentur, ipſe ſolem quærat; in quo tabernaculum ſuum, corpus, inquam, ſanctiſſimum flagris miſerrimè conciſum ſtatuat: ut omnibus ſit conſpicuum; & ſol per omnes regiones circumferat famam flagellorum ejus, & gloriam Paſſionis. Did. Niſs. in die Jovis ſancto §. 1.

Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum &c. Iſ. 6. 1. id eſt: vidi in ſpiritu Dominum omnium Jeſum Chriſtum propter Paſſionem mortis, gloriâ, & honore, coronatum. Illud verè excelſum eſt ſolium; & ab humilitate humana, quâ pati dignatus eſt, longè elevatum. S. Rupertus hîc.

Dabo in Sion ſalutem, & in Iſrael gloriam meam. Iſ. 46. 13. O magne Deus! quænam gloria fuit, quam Jeroſolymis oſtendiſti; ubi conſputus, flagellatus crucifixus, ac demum mortuus fuiſti? Hæc ait, eſt gloria mea, pati, mori pro hominibus: & quod illis eſt utilius, hoc ego honeſtius mihi, & glorioſius duco. Diez fer. 6. D. 1. Quadr.

Et erit in die illa, non erit lux-Et erit dies una, quæ nota eſt Domino; non dies, neque nox. Zach. 14. 6. 7. S. Cyrill. quale eſt hoc ænigma? dies illa neque dieseſt, neque nox: quomodo eam vocabimus? Reſpondet: non erat dies: quia non perpetuò ab oriente usque ad occaſum ſol lucebat; ſed à ſexta, usque ad nonam tenebræ factæ ſunt. Nominavit autem Deus tenebras noctem. Propterea neque dies, neque nox: non enim tota luxerat, ut vocaretur dies; neque tota tenebræ, ut vocaretur nox. Et *dies illa nota Domino*: hoc eſt, diem Veneris, quò paſſus Chriſtus, profundè impreſſum, & inſculptum, memoriæ ſuæ Deus habet. At num & alios non novit dies? inquit Cyrillus. Reſpondet: multæ ſunt dies; ſed dies illa, dies Paſſionis Domini, quam fecit Dominus; & illa dies nota Domino. Nulla dies eſt, quam neſciat Dominus; ſed illa, quâ paſſus eſt, & mortuus; majoris pretij, amplioris honoris, illuſtrioris gloriæ, dies fuit: ut propterea eam Chriſtus tanquam ſuam agnoſcat, illaque ſeſe recreet, paſcat, & oblectet. Did. Niſs. die Jovis ſ. §. 1.

Magiſter volumus à te ſignum videre. Matth. 12. 38. *non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ.* v. 39. Cur non potiùs in excellentiæ ſuæ manifeſtationem dat eis potentiæ

signa; miracula scilicet, vel futurorum prædictionem? utpote magnam divinitatis notam? sed multò efficacior vis sanguinis, ac Passionis Christi, ut humana corda emolliantur ad agnoscendam fortitudinem divinitatis. Sylveira hic c. 24. q. 7.

Exinde cœpit Jesus ostendere Discipulis suis, quia oportet eum ire Jerosolymam. Matth. 16. 21. *Exinde*, quasi ex eo tempore, quò est habitus, & cognitus ùt Deus; ad ostensionem suæ bonitatis, pro salute hominum pati, ac crucifigi, quodammodo teneretur. Sylveira hic. cap. 5.

Vade retro Sathana-non sapis ea, quæ Dei sunt. Matth. 16. 23. Sed quomodo non sapit, quæ Dei sunt? cùm dixerit: *tu es Christus Filius Dei vivi.* q. d. Christus: erras Petre, si majestate meâ indignum ducis, quòd pro hominum salute mortem obeam. Incertò authore.

Cognoverunt eum in fractione panis. Luc. 24. 31. Drogo Ost. s. 1. de Pass. D. Panis caro tua est: fregisti manibus corpus tuum; quia potestatem habebas ponendi animam tuam: fregisti corpus tuum, quòd foris apparebat; & ostendisti medullam, quæ intus latebat: nisi enim patiaris, non cognosceris. Sylveira cap. 24. in Matth. 12. Luc. 11.

Filius hominis, qui est in cœlo. Joan. 3. 13. Albertus M. Christus D. sæpe se dicit Filium hominis: quia in hoc passus est, in quo Filius hominis est. Ità gloriatur Christus de sua Passione, ut nomen usurpare voluerit ab humanitate, in qua sustinuit mortem. Sylveira in Joan. 3.

Ut clarificetur Filius hominis. Joan. 11. 4. dicebat Christus ante Passionem. S. Cyrill. Jeros. Catech. 11. non quòd priùs non habeat gloriam (glorificatus enim erat ante Mundi constitutionem;) sed gloriabatur tanquam Deus semper: nunc verò glorificatus est patientiæ fe rens coronam. apud Baeza t. 1. l. 4. c. 3. §. 38.

Cœpit lavare pedes Discipulorum. Joan. 13. 5. Passio, Christi gloria. Tantam gloriam se ex Passione sua contraxisse Christus putavit; ut eam claritatem, ac voluptatem, temperandam existimârit submississimæ humilitatis exercitiô. Et propterea non modò Discipulorum pedes laverit; verùm etiam ad sordidi, & sacrilegi, Judæ pedes se dejecerit. S. Cyprianus l. 2. ep. 15. ad Martyres: imitentur Dominum, qui tempore Passionis non superbior, sed humilior factus, pedes Discipulorum suorum lavit. Sed quis ille, cùm ad supplicium crucis, aut aliud probrum, educendus est, ob id gaudeat, superbiat, triumphum agat? Did. Niss. die Jovis s. §. 2. Hora ejus.

Nunc clarificatus est Filius hominis. Joan. 13. 31. Quando nunc? inquit Maldonatus: quando Judas jam, ad vendendum illum ad mortem, egressus est. Quærit S. Cyrillus: quomodo nunc demum, cùm Judas eum venalem proponit, clarificatum se Christus dicit; qui plurimis, & maximis miraculis, in stuporem antehac homines adduxerat; ut inde multò magis sibi claritatem pararit? Respondet: eam claritatem, quam miraculis assecutus fuerat, si cum ea comparetur, quam est per crucem assecutus, tenebras fuisse. Did. Niss. s. 6. D. 4. Quadr. §. 3.

Glorifica filium tuum. Joan. 17. 1. Quid dicis? ad crucem duceris cum latronibus, tumulorumque fossoribus, maledictam sufferre mortem; conspuendus, cædendus colaphis: & hæc gloriam appellas? Ità, inquit, pro dilectis ipse patior; meritoque hæc eadem gloriam existimo. Et paulò post: etiam throno patrio id mihi adjicit gloriæ. Scilicet quòd patiatur. S. Chrysost. hom. 5. de patientia Job. in illud: clarifica me Pater. Idem s. 8. in ep. ad Ephes. in hæc verba: clarifica &c. spicait: quid dicis? ad crucem cum latronibus, & prædonibus ducendus, maledictorumque necem subiturus, deinde conspuendus, & virgis percutiendus es, atque alapis; & ista vocas gloriam? utique, inquit: nam pro dilectis ista patiar; atque ea nunc mihi pro gloria duco.

Quotiescunque manducabitis panem hunc-mortem Domini annuntiabitis. 1. Cor. 11. 26. Cluniacensis: quare mortem Domini? quare non similiter dixisti, ô Apostole, Incarnationem Domini, Nativitatem, Resurrectionem? quare illa, quæ gloriosa sunt, dimisisti? &, quod erat ignominiosius elegisti? ut ostenderem, inquit, istud opus præponderare omnibus operibus ejus. apud Sylveira in Joan. 6. q. 31.

§. V.

Passionem Christus vocat suam horam.

Nondum venit hora mea. Joan. 2. 4. hoc est, Passionis tempus superest. S. August. s. 1. D. 2. post Epiph. Quod ait, *nondum venit hora mea*: illam nimirum gloriosissimam Passionis suæ horam, atque illud redemptionis nostræ vinum; quod vitæ omnium proficeret, promittebat. S. Maximus hom. 1. in Epiph. D. Nondum venit hora mea, in qua generi humano daturus sum lætitiam. Sim. Cass. l. 2. c. 25.

Quid mihi, & tibi, est mulier. Joan. 2. 4. Quid tam præpropera est tua suggestio? cum hora Passionis meæ nondum advenerit: quâ, perfectis omnibus, vel doctrinæ, vel operationum divinarum virtutibus, pro vita Credentium mori disposui. Post Passionem, resurrectionemque meam, cùm ad Patrem rediero, tunc eis donabitur vinum Spiritûs Sancti. S. Gaudentius tr. 9. ser 2. de lectione Evangelij.

Sciens Jesus, quia venit hora ejus. Joan. 13. 1. Passionis hora specialissimè nota Christo, ejus hora vocatur: dulcissima enim tam egregio amatori hora; in qua pro hominibus liberandis mori debebat. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 1. Hora ejus erat hora mortis: quia nos amabat, pro quibus moriebatur. Amantis enim hora illa est, quâ pro amico patitur. Hominum horæ horologij

are-

arenarij sunt, terræ, sive arenæ; ex una in alteram partem commutatio illas efficit. Illam enim horam suam homo existimat, quâ terreni boni possessio ab altero in ipsum commutatur. At horam Christi non terreni boni commutatio, sed ardens sol, efficit, id est, ardens amor. Barradius tom. 4. l. 2. c. 5.

§. VI.

Passionem suam Christus vocat modicum, leve: cupit plus pati.

Videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. Gen. 29. 20. Laborem leviabat amor. Item videtur malè dixisse; cùm potiùs dicere debuisset: videbantur ei dies multi: quoniam animo desideranti ipsa velocitas tarda est. Solutio: sic intelligendum est: videbantur illi pauci, dies id est, labor dierum parvus comparatione mercedis. Et Christus levia, & brevia, reputavit, quæ pro Electis sustinuit. Hugo Card. hic.

Caput meum plenum est rore. Cant. 5. 2. sputa, flagra, reputat velut minutas roris guttulas. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Matth. 20. 22. Poculum dicit martyrium, & suam mortem: simul ostendens; quòd leve sit; & quòd oporteat nos tam facilè illud aggredi, quàm si bibendum esset poculum; & declarans, quòd ipse suaviter accedat mortem. Sicut enim bibens poculum statim dormit gravatus; sic & qui martyrij poculum bibit, in mortis somnum defertur. Theophylactus hic.

Deus meus! Deus meus! ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Plura pati paratus erat. Eò enim hæc verba spectare autumat V. Beda. q. d. ut quid tam Pater, quàm vires, & vita, me derelinquunt? graviora tormenta, & diuturniora perpeti non recuso. Drexel. Delic. gent. hum. p. 3. Christus moriens c. 4. §. 1.

Modicum, & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. q. d. tempus Passionis meæ, & mortis, breve est; unicò triduò concludetur; & mox resurgam. Recipite ergo brevitatem doloris, & degaudij longitudine consolationem. Sylveira hic cap. 18. Dum vita cœlestis non perditur, parva sunt, & modica quævis alia detrimenta. Sanguineum sudorem, tot opprobria &c. omnia modicum vocat: dum suorum membrorum vita cœlestis conservetur: modica, & parva sunt meo Jesu quævis alia detrimenta. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Sitio. Joan. 19. 28. Quod mulieri uni Samaritanæ dixerat. Joan. 4. 7. *da mihi bibere*; hoc in cruce nunc fixus omnibus ait: *sitio.* Vos inquit, volo, vos cupio, vos corpori meo unice, vos mihi associarè, sitio. Fons vitæ erat, & tamen sitiebat: aquam promittebat, & bibere cupiebat. Sitiebat nos, & dare se nobis desiderabat. Sitis hæc de ardore dilectionis, de amoris fonte, de latitudine nascitur charitatis. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 19. Habuit & aliam sitim, puta ampliùs patiendi, atque evidentiùs suum demonstrandi, amorem. Nondum satisfactum est cordis mei desiderio; amoris mei flamma neutiquam restincta est. Etenim, si fieri posset, & Patri gratum foret, vel millies ob salutem omnium vestrûm crucifigi, & ad extremum usque judicij diem in hisce miserijs, doloribusque hic pendere optarem: tentùm ut immensum cordis mei amorem testatum reddere, saxeaque pectora vestra emollire, & ad me amandum accendere possem. Lud. Blosius Margar. spir. c. 18. Sitiebat: quia amor non erat repletus dolore; licèt corpus diversis vulneribus afflictum esset. Stella de amore Dei Med. 11.

Infer digitum tuum huc. Joan. 20. 27. S. Chrysol. s. 35. Thomas Apostolus, ut Christum Deum crederet, immisit manus, patefecit vulnera: & ut Christum crederet, iterum pati compulit Christum. Si *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur;* imò quia jam moriturus non est, quodammodo cogitur rursum pati: quia tanto amatori durum, non posse pro singulis errantibus oviculis toties pati, & occidi, quoties à grege separantur. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 3.

Christus non sibi placuit. Rom. 15. 3. Quomodo Christus, cujus Persona divina est, & meritò infinita, sibi non placuit? Quid pro nobis non egit? quid non tulit? unum ex ejus operibus, cujus valor est infinitus, sat erat pro nostra salute. Præ amoris flamma in nullo tormento sibi placuit; sed plura voluit sustinere. Et tamen nostra merita exigua ei maximè placere dicit Paulus. Coloss. 1. 10. *Deo per omnia placentes.* & Rom. 12. 1. *exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, Deo placentem.*

Adimpleo ea, quæ desunt Passioni Christi in carne mea. Coloss. 1. 24. pro verbo *adimpleo* Syriacus legit: *suppleo.* Chrysost. adeò nos diligit Christus, ut, tanquam non sufficiant priores passiones, & afflictiones, post mortem etiam patiantur in meo corpore: non enim contentus est morte; sed adhuc innumerabilia facit. Sylveira in Matth. 27. Joan. 19. cap. 18.

§. VII.

Patientis Christi amor.

Num. 1.

Ex Veteri, & Novo.

Quare sic attenuaris macie fili regis? dixitque ei Ammon - amo. 2. Reg. 13. 4.

Quære ex Christo in præsepi, in deserto, in cruce, frigore, macie, languore, æstus, siti, cruciatibus confecto: quare sic attenuaris fili regis? cur siles, cur tristaris? aut angeris? cur moreris? respondebit: amo. Doultreman de am. l. 2. amor patiens.

Et exhibebit mihi modò plus quàm duodecim legiones Angelorum. Matth. 26. 53. Ad quid tanta Angelorum multitudo? *plus quàm duodecim legiones Angelorum?* Unus Angelus sufficit ad occidenda centum octuaginta quinque millia in exercitu Sennacherib. 4. Reg. 19. 35. Et in Ægypto unus Angelus interfecit omnia primogenita Ex. 12. 29. Cur ergo contra unam militum cohortem tot millium Angelorum exercitus proponit? In Sennacherib, & Ægypto, pugnabatur contra potestatem; at verò hic non solùm dimicandum erat contra potestatem, sed potiùs contra amorem; qui totis viribus pro hominum salute decertabat. Hinc ait Petro: *converte gladium in locum suum.* Matth. 26. 52. Cur Domine non finis Discipulo pro te dimicare? Cùm Christus orâsset in horto, Pater, *si possibile est &c.* & oratio non fuisset exaudita; apertè declaratum est, quòd amor negotium hominum agebat, & pro illis stabat: ideo ait Petro, reconde gladium. q.d. contra amoris vim nulla arma prævalent, nec lucta orationis meæ. Sylveira hic. cap. 3.

Et venerunt in locum &c. Matth. 27. 33. Nota, quòd Dominus passus est in maximo fervore diei: ad innuendum, quod ex maximo fervore charitatis patiebatur; & quòd per hoc maximè accendi debebat terra cordium nostrorum. Hugo Card. in Matth. 27.

Dicebant excessum ejus. Luc. 9. 31. Non videtur commodè factum, quòd Moyses, & Elias, diem tam lætum rerum tristissimarum commemoratione interpellârunt. Macrobius l. 7. Saturn. c. 1. & 2. docet, locis, & temporibus, aptare sermones. Qui venatibus gaudet, interrogetur de sylvæ ambitu: religiosus si adest, da illi referendi copiam, quibus observationibus meruerit auxilia deorum. Si senex præsens est, eum interroga, quæ ad illum pertinent. Christo nil gratius erat, quàm audire de excessu suo. Loquebantur de excessu. Textus Græcus apud Chrysost. & Euthym. habet: loquebantur de *doxa*, id est, *gloria.* 1. Cor. 11. 26. *quotiescúnque manducabitis mortem Domini annuntiabitis.* S. Chrysol. s. 69. Crucem ascendit, sepulchrum patitur, Ascendere ex Scripturæ usu significat quietem, & gloriam. Ibi se pati existimat, ubi quiescens non patiebatur; & conquiescere, ubi patiebatur. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 7. Excessum rectè nominat Passionem: quia in ea fuit excessus humilitatis. Philipp. 2. 7. *semetipsum exinanivit &c.* Fuit excessus paupertatis. Thren. 3. 19. *recordare paupertatis &c.* Fuit excessus doloris. Thren. 1. 12. *o vos omnes, si est dolor &c.* Fuit etiam excessus amoris. Ephes. 2. 4. *propter nimiam charitatem suam.* S. Bonaventura in Luc. 9.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. Mysticè fons iste, super quem ascendit D. N. J. C. est sancta Crux. Super hunc fontem sedebat Dominus: quia Passionem, & mortem, summâ mentis tranquillitate portavit. Quanto autem charitatis amore Christus pro nostra redemptione sederit in Cruce, manifestat Evangelista dicens: *hora quasi sexta.* Joan. 19. 14. id est, summò charitatis, ac dilectionis, ardore: & in summo æstu Passionis, ac mortis scilicet pro nobis se posuit Filius Dei Christus. S. Bernardinus tom. 2. s. 31.

Quod facis, fac citiùs. Joan. 13. 27. Festinabat ex animo ad redemptionem perditorum, etiam ipsius Judæ tradentis; nisi desperationem posuisset in obicem. Fervebat desiderium Salvatoris velut amor impatiens in humanam salutem. Impatiens est ad amatum amor, cùm pro ipso redimendo festinat ad pœnam; perampliùs amor Christi, qui se accelerabat ad mortem. Sim. Cass. l. 13. c. 4.

Charitas Christi urget nos. 2. Cor. 5. 14. alij legunt: *passio Christi urget nos.* Fernandius in Gen. 10. 11. sect. 10.

Pedes ejus sicut in camino adenti, Apoc. 1. 15. S. Gregor. hom. 2. in Ezech. expendens illud Is. 31. 9. *dixit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem,* plus est caminum esse, quàm ignem: quia esse ignis & parvus potest; in camino autem vastior flamma succenditur. Non sine mysteriô pedes Christi non tantùm in igne, sed *in camino* apparent: nam licèt Christus per omnem vitam à primo instanti suæ acceptionis fuerit in igne charitatis erga nos; sicut visus Moysi in rubo. Ex. 3. 2. per quod Incarnationis mysterium denotatur, juxta S. Cyrill. Alex. tamen modò pedes ejus, id est, ultima vitæ periodus, non dicuntur esse in igne, sed camino, seu fornace ardenti. Joan. 13. 1. *cùm dilexisset suos in finem dilexit eos.* Sylveira hic.

Ex Patribus.

Quid commisisti dulcissime puer? ut sic judicaceris. Quid commisisti amantissime juvenis; ut ità tractareris? Quod scelus tuum, quæ noxa tua, quæ causa mortis, quæ occasio damnationis tuæ? Ego enim sum tui plaga doloris, tuæ culpa occisionis. Ego tuæ mortis meritum, tuæ vindictæ flagitium. Ego tuæ Passionis livor, tui cruciatûs labor. O mirabilis censuræ conditio! & ineffabilis mysterij dispositio! Peccat iniquus, & punitur justus: delinquit reus, & vapulat innocens: offendit impius, & damnatur pius. Quod meretur malus, patitur bonus: quod perpetrat servus, exolvit Dominus: quod committit homo, sustinet Deus. Quò Nate Dei, quò tua descendit humilitas! quò tua flagravit charitas! quò processit pietas! quò excrevit

vit benignitas! quò tuus attigit amor! Ego enim iniquè egi; tu pœnâ mulctaris: ego facinus admisi; tu ultione plecteris: ego crimen edidi; tu torturæ subjiceris: ego superbivi: tu humiliaris: ego tumui; tui attenuaris: ego inobediens extiti; tu obediens scelus inobedientiæ luis: ego gulæ parvi; tu inediâ afficeris. Ego fruor delicijs; tu laniaris clavis: ego pomi dulcedinem; tu fellis gustas amaritudinem. S. August. lib. Medit. c. 7.

Pati pro subjectis, pro servis mori; insigne est charitatis immensæ documentum; singularis est hoc amoris argumentum. S. Chrysost. s. 6. de proditore, & myst. Cœnæ Dominicæ.

Ergo hæc prima causa est Dominicæ Passionis: quia sciri voluit, quantùm amaret hominem Deus; qui plus amari voluit, quàm timeri. Idem ibidem.

Si non diligeret, non pateretur: & in Passionis rubore maxima, & incomparabilis, ostenditur charitas. S. Bernardius lib. de Passione c. 41.

Hic maximè apparet charitas ejus; quæ corda nostra totaliter deberet concremare. S. Bonaventura Medit. Vitæ Chr. c. 74.

Tam ardens, & incontinens, est Dei amor erga nos: ut si mors, & Passio, Christi ad salvandum hominem non sufficissent, etiam Pater cœlestis, & Spiritus S. quoque humanam assumpsissent naturam, ac pro homine mortem subjissent; quàm eum perire siviſſent. Lud. Blos. in Appendice.

Tot vulnera, tot ictus in sacratissimum tuum corpus commissi, maximum certè amorem nobis annuntiant, & firmissimè protestantur. Sed non omnem amoris magnitudinem asserunt: nam procul dubio multò major erat amor ille, qui interiùs urebat in cordo tuo, quàm exteriùs videbatur. Hæc vulnera saltem sunt scintillæ amoris interiùs inclusi; rivulus ex infinito isto mari originem trahens. Stella de amore Dei Medit. 16.

Num. 2.

Patientis amor sibi malè, nobis benè.

Ex Veteri, & Novo.

Lavabit in vino stolam suam. Gen. 49. 11. Demonstrat lætitiam ex Passione procedentem. Oculi ejus gratiosi præ vino: poculum enim Passionis, lætitia est totius orbis. B. Theodoretus q. 109.

Tollat unusquisq; agnum per familias suas. Ex. 12. 3. &c. Jubet Deus agnum jugulari, pelleque detractâ, carnem assam, celeriter manducari; at ossa integra voluit permanere. Paulus ad Eph. 5. 32. scribens explicat illud factum; quando Dominus Evam ex costa Adæ formavit, & ait: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo, & Ecclesia.* Dormiente Adamo Dominus ab eo costam eduxit, *& replevit carnem pro ea.* Gen. 2. 21. Itaque Adamus Evæ os & fortitudinem dedit; Eva autem ei pro compensatione carnem, & infirmitatem communicavit. Mysterium hoc significavit id, quod inter secundum Adam Christum, & ejus Ecclesiam, futurum erat: ipse namque ei fortitudinem largitus est, sicut innumerabilis multitudo Martyrum testatur; Ecclesia autem suo sponso infirmitatem: nam per illam assumpsit carnem humanam, quæ pavere, & tœdere, cœpit. Vult ergo Dominus, ut caro agni torqueatur; ossa verò illæsa maneant: insinuans, carnem illam sanctissimam Unigenti Filij sui flagellis torquendam esse; & in cruce tormentorum igne affligendam: dummodo homines, quibus ipse fortitudinem suam daturus erat, à divina ira immunes remanerent: nam caro agni carnem Christi significabat; os autem Ecclesiam. Diez, Amor. proximorum.

Tulerunt Jonam, & miserunt in mare. Jon. 1. 15. Jonas, columba pulcherrima, naufragiò suò Passionem Domini præfigurat. S. Hieron. ep. ad Paulinum. apud Cornelium in Jonam in Argumento. *Liber generationis Jesu Christi.* Matth. 1. 1. Nomen Jesu proprium est, id est, *Salvator*; quò, ùt ait Rupertus, divinitas indicatur: proprium enim est Dei salvare. Christi cognomen est dignitatis, id est, *unctus.* Reges enim, Sacerdotes, Prophetæ, ungebantur: ùt Saul 1. Reg. 10. 1. David 1. Reg. 16. 13. Salomon 3. Reg. 1. 39. Sacerdotes Ex. 29. 7. Levit. 8. 12. Prophetæ, ùt Elisæus 3. Reg. 19. 16. Nomen Jesus sibi retinuit, & nobis nomen Christus communicavit; unde credentes dicti sunt Christiani. Act. 11. 26. Jesus nomen salvandi, & redimendi est; Christus verò cognomen dignitatis, ac regiæ majestatis. Sibi ergo reservabat, quod Passionem, & Crucem importabat; nobis verò id, quod splendorem gloriæ innuebat, communicavit. Sylveira hic q. 8.

Ecce ascendimus Jerosolymam &c. Matth. 20. 18. S. Chrysost. supplicium mihi paratum; salus verò omnium hominum communis est. Apud Did. Niss. Sabbatho D. 4. Quadr. §. 3.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. O grandis amor! verè in finem dilexit eos; cùm in tanta positus agonia eorum procurat quietem. S. Bonaventura Medit. vitæ Chr. c. 75.

Unus à dextris, & unus à sinistris. Matth. 27. 38. Ecce quomodo Sanctus sanctorum inter facinorosos suspenditur, & reputatur: ut nos scelerati, ac perditi, inter sanctos Dei, & Angelos collocemur. Dion. Carthus. hic.

Ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Ideo Christus est derelictus in pœnis, nè nos derelinqueremur in peccatis: ut ipsius dere-

lictio sit nostra liberatio peccatorum. Ideo derelictus in pœnis suis, nè nos derelinqueremur, cùm patimur in nostris. Ideo derelictus in pœnis temporaliter, nè nos æternè in Inferno damnaremur. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Ego sum lux Mundi. Joan. 8. 12. Christi in nos amor sibi calorem usurpat, nobis lucem relinquit. *Ego sum lux Mundi.* q. d. vobis homines lux sum, mihi ignis; vobis suavis, mihi durus; vobis quietem relinquo, mihi laborem assumo. Olim dicebam: Sabbathum meum calix vester: nunc Sabbathum vestrum calix meus. Did. Niss. Sabbatho D. 4. Quadr. §. 3.

Quem quæritis? Joan. 18. 7. Timuit Jesus mortem, Judæorum cohortem, Judam proditorem; sed leone animosiorem reddidit amor: in hostiles acies impavidus irruit, dicens: *quem quæritis?* Velut propugnaculum ante Ecclesiam suam sponsam, Apostolos, seipsum constituens: dum vinculis tradit manus, jubet in columes Discipulos abire. Arcones in Is. 2. 2. Disc. 4.

Si ergo me quæritis, sinite hos abire. Joan. 18. 8. Quænam hæc consequentia? Certè amans ardentissimè, quasi consequentiæ vi, cùm ipse patitur, reputat se toti Passioni singulariter addicendum, ad omnimodam dilectorum incolumitatem. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 4.

Sitio. Joan. 19. 28. Nonne ex aperto latere fluxit sanguis, & aqua? quomodo ergo sitit, si aquæ fluenta habet in pectore? Quia his undis homines erant abluendi, Mundus irrigandus, abstergendæ culpæ. Voluit ergo Dominus sitim pati, & ex pectore aquas non haurire: nè, si vel minimam potaret guttam, videretur aquam usurpare, quæ hominum commodo deserviret: pluris faciens subditorum commoda, quàm sua. Castillo Illat. 27.

Ex Patribus, & aliis.

Deformitas Christi te format: ille enim si deformis esse noluisset, tu formam, quam perdidisti, non recepisses. Pendebat ergo in cruce deformis; sed deformitas illius pulchritudo nostra erat. S. August. s. 20. de Verb. Ap.

Ille maledictum in Cruce factus, ut tu benedictus esses in Dei regno. S. Ambros. ep. 47.

Mortuus est, ut tibi immortalitatem donaret: esurijt, ut te suâ carne satiaret: sitivit, ut te proprió potaret sanguine: super asinum sedit, ut te super Cherubim sedere faceret. S. Chrysost. s. de Cruce Dominica.

Pater! ego moriar, ut non moriantur omnes. Pater! ego Adæ debitum solvam, ut per me tibi vivant, qui per Adam moriuntur inferno. Pater! propter sententiam tuam ego meum sanguinem fundam; tantùm est, ut ad te tua redeat creatura: pretium chari tibi sanguinis mei redemptio sit omnium mortuorum. S. Chrysol. s. 65.

Solus descendit ad inferos, cum multis indè ascendit. Cyrill. Jerosol. Catech. 14.

Illius exinanitio facta est repletio nostra; illius miseriæ, Mundi deliciæ sunt. S. Bernardus s. 4. in assumpt. B. V.

Rebecca Apostolicâ, ut sic loquar, animi magnitudine prædita, imprecationem suscipere minimè dubitavit ut ipsius filius benedictionem consequeretur. Atque bonis quidem ipsi cedebat; mala autem ipsa sola sufferre parata erat dicens: *in me sit ista maledictio fili mi.* Gen. 27. 13. S. Isid. Pelus. l. 2. ep. 58.

Non serviam, inquit homo Creatori: ego igitur serviam tibi, inquit Creator homini. Tu recumbe, ego ministrabo; ego tibi pedes lavabo. Tu quiesce; ego labores tuos feram, infirmitates portabo: utere me in omni necessitate tua; non modò ut servô tuô, sed etiam ùt jumentô tuô, ùt peculiô tuô. Si fatigatus, aut oneratus es; ego te, & onus tuum, feram: si esuris, aut sitis; & ad manum fortè nihil melius habes; ecce ego paratus immolari, ut carnes meas comedas, & sanguinem bibas. Si in captivitatem ductus es; ecce ego vendo me, teque pretiô mei, vel me ipsô pretiô redime. Si infirmaris, & mori times; ego moriar pro te, ut de sanguine meo conficias tibi medicamenta. Guarrius Abb. s. 1. de ram. Palm.

O verè mira, & miranda dignatio! accepit necem, reddidit salutem: pertulit injurias, tribuit honores: dolorem sumpsit, contulit sospitatem. Et solus, & summè pius; qui dulcia præstitit; cùm à mara susceperit. Cassiod. in Ps. 30.

Constituisti tuum amorem in cruce, felle, & aceto; nostrum verô in melle, & dulcedine. Stella de am. Dei Medit. 6.

Aquæ amaræ omnes sunt in mari, & ex his exeunt omnes aquæ dulces. Sic in Christo fuerunt omnes amaritudines, & afflictiones simul: attamen ex hoc mari mera nobis dulcedo, & consolatio, profluxit. Diez Passio Domini.

Anchora. Lem: *Nè mergatur immergor.* Jon. 1. 12. *tollite me, & mittite in mare; & cessabit mare à vobis.* Picinelli.

Num 3.

Patientis amor causa tristitiæ, & agoniæ.

Et quis tristitiam mortis intulit in animam ipsiusmet vitæ, nisi amor? qui excitans commiserationem, per illam traxit nostras miserias in eximium cor suum. Verùm volupe illi est, amore mei ferre tormenta: quin & lætus moritur, dum dolore moritur, ut vivam ego. S. Franc. Sales. de div. am. l. 5. c. 5.

Hæc tristitia magnitudinem prætendebat amoris: ut in tantum nos sciamus diligi, ut tristetur pro nobis lætitia. Nemo tristatur, nisi de damno dilecti: æquâ namque lance appenditur in animabus hominum circa eandem rem amor, cùm adest; dolor, cùm abest.

abest. Licèt plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo ostenso in sudore sanguineo ; nihilominus dici potest, quòd aliqualiter dispositivè timor, & amor, bellantes in corde Jesu, quoad suum sensitivum in causa extiterunt. Dum enim attenderet, tam grave bellum super se verissimè imminere; timore concussit sensitivum suum, ex quo sanguineus humor fuit ad interiora reductùs. Super hunc autem timorem rejiciendum fortissimus, & ferventissimus amor,tanquam miræ magnitudinis malleus repercutiens, & ipsum excludens, omnes poros corporis Jesu Christi, & venam largiter relaxavit: ùt sic de toto corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. S. Bernardinus t. 1. s. 55. art. 1.

Num. 4.

Passio indigna personâ, non amore.

Amor, cùm ingreditur in alicujus cor, efficit, ut indigna ipsô operante faciat; sed non ipsô amore indigna. Ignis suô calore efficit, ut aqua fervens faciat illa, quæ ipsi aquæ sunt contraria ; sed non igni: aqua enim, quæ de se frigida est, conceptô calore ignis fervet, ebullit, saltat; quæ omnia ipsi aquæ, non autem igni, qui ea operatur, sunt adversa. Sic Deum flagellari, crucifigi, & opprobrijs affici, res quidem fuit indigna personâ Filij Dei; sed non indigna amore ejus, qui talia patiebatur &c. Diez amor Dei erga hominem.

Num. 5.

Pati amoris signum.

Si dederit homo omnem substantiam domûs pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Cant. 8. 7. Substantiæ, opum, & divitiarum, profusionem nihil æstimat; luculentius sui amoris testimonium requirit. Doultreman de am. l. 2. amor patiens.

Nullum fortius, evidentiúsve, testimonium amoris est, quàm damnum propter amicum. Unde nihil satis fuit diabolo, ut crederet, quòd Job Deum diligeret, nisi ipse sanctus vir in seipso, in carne sua, aliquid pateretur. *Qui negligit damnum propter amicum, justus est.* Prov. 12. 26. Et Paulus Hebr. 12. 4. *nondum usq; ad sanguinem restitistis;* necdum manifesta indicia vestri amoris exhibuistis; cùm adhuc nihil propter amicum passi estis. Multa quidem, & maxima, beneficia à divina bonitate homo acceperat, quæ testimonium dabant divini in illum amoris: sed hæc quid impendij, aut laboris, dederunt? *ipse dixit, & facta sunt;* præter verba nullos alios sumptus fecit. At postquam mortali nostrâ carne indutus dolores, & patibulum, tulit; & à planta pedis usque ad verticem capitis percussus fuit; jam majora homo testimonia accepit divini amoris. Diez Contemplatio vitæ Christi.

Num. 6.

Patitur in suis.

Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. Is. 53. 7. Flagellatur, & tacet; spinis coronatur, & silet &c. At alapâ percussus, modestè præter morem querulus, ait: *si male locutus sum,* Joan. 18. 23. Cur id? quia major injuria. Unde precor? Philo Carpath. ad c. 5. Cant. genæ Christi, Martyres sunt Ecclesiæ. Illud vulnus patientissimo agno gravius; cùm Martyres dilecti verberantur. Escobar t. 3. Colloqu. Chr. l. 11. sect. 1. obs. 3.

Primogenitus mortuorum. Apoc. 1. 5. S. Ambros. hic : quomodo Christus primogenitus mortuorum dicitur, cùm ipse in fine temporum sit natus ; adventumque ejus innumerabilis, multitudo hominum, præcesserit? sed primogenitus propriè mortuorum ponitur; sicut primos in populo eos vocamus, qui non ætate, sed honore, & dignitate, cæteros antecellunt. Primogenitus ergo mortuorum Christus est: quia ipse est primus, & caput omnium Electorum suorum. Auditis Christi miraculis Herodes ait : *quem ego decollavi Joannem, hic à mortuis surrexit.* Marci 6. 16. Quid habet Joannes cum Christo, ut rex Joannem à mortuis surrexisse putet? Respondet Chrysol. s. 17. Verum dicit: nam, sicut in Christo sui resurgunt, ità in suis ipse patitur Christus: & sicut honor capitis ad membra pertendit; ità membrorum pœna ad dolorem capitis, ad capitis redundat injuriam. Castillo Illat. 67.

Audistis, Christum *Agnum* vocari ; *qui occisus est ab origine Mundi?* Apoc. 13. 8. Quomodo ab origine orbis occidi potuit, qui post sæcula sanguinem fudit? nisi quia in Agno Abele Pastor ipse, & agnus, patitur. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. sect. 4. obs. 3.

§. VIII.

Parientis misericordia.

Cùm venisset Bethphage ad montem Olivet. Matth. 21. 1. Cùm ad Passionem Christus venit, per montem transit olivarum, id est, per summam misericordiam. Osorius Dom. Palm.

In villam, quæ dicitur Gethsemani. Matth. 26. 36. Gethsemani idem est, quod *torcular olei:* in hac enim villa videtur fuisse torcular, ad quod olivæ in oliveto copiosè provenientes deferebantur, ut in eo premerentur ad exprimendum oleum. Ibidem ex agonia expressus est sanguis Christi; quô quasi oleô reficimur, ungimur, pascimur. *Oleum effusum nomen tuum.* Cant. 1. 2. Cornelius hic.

Crucifixus fuit patiens, ut vocaret ad pœnitentiam immanes peccatores. S. Chrysost. in Ps. 2.

§. IX.

§. IX.

Dolorum magnitudo, & copia.

Num. 1.

NEc quidquam mellis. Levit. 2. 11. Allegoricè, & præcipua causa: ut significaretur, in sacrificio crucis omne mel, id est, omnem suavitatem, & lætitiam, defuturam. Cornelius hîc.

Ego autem sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Loquitur David de improperijs, & atrocissima morte, quam Christus passus est; & ejus nomine conqueritur de malorum crudelitate; & quàm parum æstimârint, illum tot tormentis affligere, & severissimâ morte interficere. Non comparat se ulli animalium magnorum, & pulchrorum, quæ sunt in terra; quæ cùm homo occidit, videtur pietate commotus eorum mortem dolore. Vermem autem ità pedibus conteritis, ac sinè dolore interficitis, acsi nihil faceretis; præsertim si noxius est. Sic à multis hodieque offenditur, quasi vermis impotens se vindicare, quasi nobis noceret &c. Diez s. de Pass. D. Vermis quidem nimiâ quidem videtur abjectione temnibilis; sed magna continet Sacramenta. Nascitur absque concubitu, repit humilis, movetur sinè sonitu. Quæ si consideres, non immeritò D. Christum vermem appellatum esse cognosces. Vermis ergo, quia mortalis; quia de carne sinè permixtione humani seminis natus est; quia viæ ipsius silentiosæ, & humiles, extiterunt. Cassiodorus hîc.

Tu scis improperium meum, & confusionem meam. Ps. 68. 20. q. d. non homo, nec Angelus, potest tormentorum magnitudinem intelligere. Solus Pater cognoscit: quia solus ipse, quanta sit ejus dignitas, intelligit: eò enim major est contumelia, quò amplior est dignitas patientis. Diez s. de Pass. Dom.

Dura sicut Infernus æmulatio. Cant. 8. 6. quia dum Synagoga Christum ad inferos posse se transmittere putavit, ei usque ad mortem corde immisericordi invidit. Ut Infernus dura æmulatio extitit: quia, sicut Infernus sinè misericordiâ, quæ tenet, cruciat; sic Judaica plebs Christum apprehendens sinè respectu pietatis ad mortem trahebat. V. Beda in Cant. hîc.

Despectum, & novissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. Verè languores nostros ipse portavit. Is. 53. 3. 4.

Magna est velut mare contritio tua. Thren. 2. 13. Tormenta nostra, flumina sunt; non enim omnia simul patimur. Alius inopiâ premitur; sed valetudine non laborat: alius est æger; sed cubat in viola: alius hæredem caret; sed hæreditate abundat: hunc invidia dejicit; sed fortuna evehit. Davidem Saul ejecit; sed Samuel unxit. Solum Jesum in cruce, & dolor, & dedecus, & mœror, & exprobratio, ità oppressêre; ut non jam flumen, sed mare, dici debeat contritio ejus. Ægris, calamitosis, solatia reis ipsis adsunt, & opitulationes: at Christo latrones, blasphemi, irrisores, milites, adfuêre; qui acetum sitienti præberent. Oliva l. 4. Strom. §. Magna est &c.

Induerunt eum vestimentis ejus &c. Matth. 27. 31. Suis vestibus reinduitur, & cum his minatur ad mortem: ut etiam, quidquid potest esse Christi, cum ipso à Mundo proscripto, proscribatur, & cum ipso damnato damnetur; nec reliquiæ Christi remanerent hominibus super terram. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Et adduxerunt ad Annam primùm &c. Joan. 18. 13. &c. Hôc unô consiliô Senatores pessimi vi raptum deferunt ad judices plurimos, ab Anna ad Caipham, à Caipha ad Pilatum: ut, quò plures judices ferrent sententiam, gravior Christo D. injuria fieret; & justior in eum censura videretur; quæ tam multis, doctisque, viris placuisset. Velloso in Judith 7. Paræn. 23.

Cor Salvatoris, verus Orientalis unio, unicè unicus, & pretij inæstimabilis, jactum in mare incomparabilium amaritudinum diebus ejus Passionis seipsum in se ipso liquefecit, & resolvit in dolorem vi, & vehementiâ angustiarum mortalium undique prementium. S. Franc. Sales. tr. de am. div. l. 6. c. 12.

Nunquam latro, aut scelestus quispiam, tàm crudeliter tractatus est, aut turpiter deformatus; ùt Jesus Christus Filius Dei; cui nulla unquam peccati macula adhæsit. Blosius marg. spir. p. 3. c. 4.

Num. 2.

Super omnes dolores.

O vos omnes, qui transitis per viam &c. Thr. 1. 12. Scio, multos alios gravia passos; plerisque tamen, corpore afflictô, animus à cruciatu immunis; aut patiente animô corpus liberum. Christus D. in utroque passus: ideo meritò antonomasticè *vir dolorum* vocatur. Is. 53. 3. 2. In illo maximè diuturna tormenta a conceptione. Ps. 37. 18. *dolor meus in conspectu meo semper*; idque distinctissimè ad omnes usque minutias. Vidit plagarum, alaparum, ictuum, flagellorum numerum, & auctores illorum: numerum spinarum, sputorum, ludibriorum: ità ut Christo D. æquè imò magis, doluerit, tormenta hæc eminus contemplari, quàm nobis dolore possit, illa præsentia intueri. Joan. 18. 4. *sciens omnia, quæ ventura erant super eum.* Minimè miror, Christum D. nunquam risisse: dixit enim de se. Ps. 37. 7. *totâ die contristatus ingrediabar.* & Ps. 30. 11. *defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus.* Perpendite, unquam lætari potuisset rex Balthasar. Dan. 5. 30. pugionibès in lecto trucidatus; si à prima pueritia nudos semper pugiones oculis suis obversari vidisset, sua olim inter præcordia mergendos. O miserum Sisaram! Judic. 4. 21. Si clavum illum semper oculis præsentem habuisset, quô ad torrentem Cison caput sibi erat perforandum. Miserum Abimelechum! Judic. 9. 53. si semper intueri coactus fuisset

saxum

saxum illud, quô illi cerebrum elisum est. Christus autem verè dicere poterat: *dolor meus in conspectu meo semper*, & vigilanti, & dormienti. Multorum Patrum opinio est, quòd illa animi deliquia, tremores, tædia, & conflictus, quos in horto expertus est; non fuerint insoliti, sed frequentes, & usitati: & quidem in tanta intensione; ut semper sudore sanguineô manâsset, nisi altissimô suô dominiô illum continuisset. Nihil adhuc dixi de tristitia illa, sensuque acerbissimô, quem in eo continuò excitârunt tot divinæ majestati illatæ injuriæ, & gravissimæ calamitates; quæ genus humanum ideo expectabant. Noe in arca manu propriâ fenestram clausit. Gen. 7. 16. S. Hieron. ut non spectaculi tristis aspectu Noemus magis cruciaretur. Soli Jesu omnes aditus & portæ animi relinquebantur apertæ; ut ante tempus stragem chariſſimorum suorum videret: nec oculum in ullam partem posset defigere; ubi non lacrymarum, sanguinis, mortis, materiam inveniret &c. Segneri die Ven. S. Vide eundem hîc fusissimè de his doloribus discurrentem.

Num. 3.

Sinè solatiô.

Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Luc. 23. 46. Sic ex itinere crucis, ac mortis, fatigata Christi anima in Patris tandem manibus requievit, instar illius columbæ; cùm nusquam reperisset, ubi figeret pedem. Gen. 8. 9. ad Noe regreditur, ramum ferens virentis olivæ; fidem videlicet Matris, quæ non aruerat. Defuit Christo D. in Passione ubi requiesceret; & omnia illa, ubi sperare poterat respirationem, & solatium, versa sunt in instrumenta dolorum, & pœnarum. Planè *maledictus homo, qui confidit in homine.* Jer. 17. 5. quippe cùm Jesus omnia spei sibi verti viderit in proditiones, & cruces &c. Oliva t. 2. Strom. §. Pater in manus &c.

Num. 4.

Passionis tempus, dies, hora locus.

Et emisit eum. Gen. 3. 23. Communiter Patres tradunt, Adamum eôdem die, quô creatus est, peccâsse, & paradisô ejectum: scilicet feriâ sextâ, imò horâ eâdem, quâ Christus mortuus est, & nos paradiso restituit. Cornelius hîc.

Eâdem die egressus. Ex. 12. 41. Dies Paschæ, sive prima azymorum, quâ Hebræi egressi ex Ægypto, fuit dies Veneris: Deo ità disponente; ut significaret diem Veneris, quô Christus Phase nostrum immolatus est &c. Cornelius hîc.

Cùm Eva mandatum in paradisô transgressa est, hora erat quasi sexta. S. Chrysost. tom. 6. orat. in Samaritanam.

Sextâ horâ crucifixus fuit, ut eâdem horâ restitueretur homo, quâ de paradiso est erectus. Hugo Card. in Gen. 3.

Qui cecidimus in horto paradisi, vidimus, in horto salutarem Passionem sumpsisse initium; & omnia, quæ priùs corrupta, reparata esse. Theophylactus in Joan. 18.

Cùm res paradisi attigimus, miratus sum certè figurarum veritatem. In paradiso casus in horto salus: de ligno peccatum; & per lignum salvatio. Post meridiem Domino perambulante occultati sunt; & post meridiem à Domino latro in paradisum introducitur. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Ut in paradiso malorum initium factum; sic in horto Christi Passio incipit; per quam à malis liberati in pristinum habitum restituti sumus. S. Cyrill. Alex. l. 1. in Joan. 31.

Christus dicitur Act. 8. 32. *Agnus*, & *ovis*. S. Leo s. 7. de Epiph. dispositos subpersecutione inchoavit, & sub persecutione finivit: nec puero tolerantia passionis, nec passuro defuit. mansuetudo puerilis. Agnus est in tenera ætate, ovis in matura: quia patientiam, quâ in pueritia sustinuit multas persecutiones, & adversitates, eandem retinuit ultimô vitæ suæ tempore, in passione, & morte. *In laboribus à juventute mea.* Sylveira hîc.

§. X.

Passionis memoria.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola

Expressi in calicem &c. Gen. 40. 11. Tunc in calicem uvas exprimimus, quando per memoriam Passionis Christi dilectione afficimur. Hugo Card. hîc.

Erit quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos. Ex. 13. 9. Dicitur hoc de Pascha, in quo Passio Dominica est signata. quasi dicat: cùm converteris cor tuum ad agenda, hoc erit tibi pro signo in manu; si verò ad cogitanda, erit tibi pro signo ante oculos. S. Bonaventura S. de exalt. S. Cruc.

Et ecce piscis. Tob. 6. 2. Moraliter piscis est Christus; fel Passionis amaritudo; cor dilectionis immensitas. Fel ergo, & cordis particulam piscis sibi reponit; qui dilectionis, quâ dilexit nos, & amaritudinis, quam in Passione sustinuit, recordatur. Hugo Card. hîc.

Fasciculus myrrhæ inter ubera mea. Cant. 1. 12. Si sapis, imitaberis sponsæ prudentiam; atque hanc myrrhæ tam charum fasciculum de principatu tui pectoris nec ad horam patieris avelli: amara illa omnia, quæ pro te pertulit, semper in memoria retinens, & assiduâ meditatione revolvens. Habe illum semper, non retro in humeris, sed antè præ oculis; ne portantes, & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Mementote, quia accepit eum Simeon in ulnis suis, Maria gestavit in utero, fovit in gremio; sponsa sibi inter ubera collocavit. S. Bernardus s. 43. in Cant. Non apposuit, fuit, est, vel erit: quia Dilectus omni tempore debet esse fasciculus myrrhæ: quia, dum vivis, Passionem ejus jugiter debes meditari, & imitari. de Ponte hîc Exh. 7. §. 2.

Per fragmen mali Punici. Cant. 4. 3. memoria Passionis accipitur. S. Thom. Aqu. hîc.

Comæ capitis tui sicut purpura &c. Cant. 7. 5. Debent affectiones nostræ esse sicut purpura regis, propter memoriam Passionis Christi. S. Thom. Aqu. hic. lect. 2. Cogitationes tuæ, tinctæ in sanguine Dominicæ Passionis, sic affectæ semper fuêre, quasi recenter viderent sanguinem de vulneribus profluentem. Hailgrinus Card.

Percussóq; latere Petri excitavit eum. Act. 12. 7. Percussio lateris commemoratio Passionis Christi est, de cujus vulnere salus nostra profluxit. Et nobis quoque pressurarum catenâ retentis tale solatium reddit ipse Apostolus Petrus: *Christo igitur passo in carne, & vos eâdem cogitatione armamini.* V. Beda hic.

Num. 2.

Motiva.

Beatus, qui intelligit &c. Ps. 40. 1. Beatus, qui intelligit super Christum pauperem, nudum videlicet in Cruce pendentem; id est, qui attentè cogitat Passionem ejus: infinitus enim thesaurus paratus est Christi Passionem, ùt par est, intelligentibus, & diligenter meditantibus. Bellarminus hic.

Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Ps. 140. 3. ut nihil aliud, nisi sanguinem Christi loquamur; quò mortem vicimus, quô redempti sumus. S. Ambros. ep. 82.

Euntes in Mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Marci 16. 15. Quid debent prædicare? Euseb. Emiss. S. de Ascens. multa quidem in Prophetis, & Apostolis, & in verbis Dominicis, referuntur, quibus hæc una determinatio sufficere potest, quale est illud: *cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* q. d. prædicate ex Evangelio potissimùm meam necem; & hoc omni creaturæ: quia tantam vim habet hæc prædicatio, ut vel saxa, & quercus, emollire, maria rænare, gelu solvere, bruta mansuescere possit. Did. Niss. Dom. Quinqu. §. 1.

Asceta spiritualis amabilem vitam, & Passionem Domini Jesu, tanquam pretiosissimam margaritam in scrinio pectoris sui semper reconditam habeat. Dum corpus cibô, & potu, reficit; buccellas, quas sumit, devotâ cogitatione intingat in purissimum sanguinem illius; & hauriat potum è roseis vulneribus ejus. Vel unica humilis, atque amorosa, conversio ad dulcia vulnera Salvatoris ipsi Domino gratior est, quàm sit omnis vocum, sonorumque Musicorum harmonia, & suavitas. Meritò singulares Dei amici etiam sanguineis lacrymis deflere deberent, quòd hodie in toto terrarum orbe ità eadem præcellentissima Christi vulnera in oblivionem abierint. Nullus omninò potest aliquid humiliter de Passione tegere, vel cogitare (licèt modicò fortè affectu id faciat) quin eximium salutis fructum inde referat. Quemadmodum fieri inquit; ut is, qui farinam, vel opobalsamum, etiam summis digitis, contingit, non habeat ipsos digitos farinâ consperses, aut opobalsami liquore, atque odore, perfusos. Etiamsi imago Crucifixi Jesu inspiciatur tantùm; non erit inanis hæc aspectio. Blosius Instit. spir. c. 6.

Neque scribi, neque cogitatione comprehendi, potest; quantum fructum homo bonæ voluntatis, & humilis, referat ex pia meditatione Passionis Dominicæ. Id. ex conclavi an. spir. c. 10. §. 7.

Memoria Passionis est præsens passionum, & affectionum inordinatarum, exterminatio, suave angustiarum refugium, amica laborum requies, verum sanctitatis ostium, dulcis animæ consolatio, indeficiens divini amoris incendium, omnium adversitatum condimentum, omnium virtutum fons. Id. speculo Monachorum.

Num. 3.

Antidotum contra vitia.

Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decoloravit me sol. Cant. 1. 5. S. Anton. de Pad. s. D. 3. Quadr. sol eclipsim, id est, defectum patiens omnia decolorat. Sic verus sol Christus, qui *cognovit occasum suum.* Ps. 103. 19. ecclipsim mortis in cruce patiens, omnes colores, omnes vanitates, omnes glorias fallaces, omnes honores, debet decolorare. Ideò dicit anima pœnitentis: nigra sum, fusca sum, quia decoloravit me sol. Dum enim oculô fidei Deum meum, sponsum meum, JEsum Christum in cruce pendentem, clavis confixum, felle, & acetô potatum, coronâ spineâ coronatum, video; omnis decor, omnis gloria, omnis honor, omnis pompa transitoria, in pallorem vertitur, & a me nihili æstimatur. Quis non horreat vestium luxum, cùm videt nudum in sua cruce Jesum? quis contumeliosissimæ Domini sui Passionis, & mortis, spectator, inanem ambiat gloriam? quis non fundat lacrymas, si cogitet, Redemptorem suum totô corpore manantem sanguine: quem oblectet ridere, jocari, nugari, ludere; quando Jesum tantis pœnis afflictatum videt? Did. Niss. Dom. Quinq. §. 1.

Pone me ùt signaculum super cor tuum, ùt signaculum super brachium tuum. Cant. 8. 6. S. Ambros. in Ps. 118. s. 15. infige pectori tuo, & cordi tuo, imaginem Crucifixi; infige & brachio tuo, ut opera tua peccato mortua sint. Orig. in c. 6. Rom. est tanta vis Christi crucifixi; ut, si ante oculos ponatur, & mente fideliter retineatur, ità ut in ipsam mortem Christi intentis oculis inspiciatur; nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia; sed continuò ad ejus præsentiam totus ille peccati, & carnis, fugatur exercitus. Id. D. 1. Pasch. §. 5.

Osten-

Ostendit eis manus, & latus. Joan. 20. 20. Christus Discipulis tam gaudiosò die cicatrices vulnerum suorum ostendit, ad coërcendam omnem lætitiæ intemperantiam. Id. ib.

Nihil est, quod ità ab omnium vitiorum impulsu, & contagione, cogitationem nostram purificat, & in puritate conservet; sicut jugis memoria crucis, ac Passionis Domini Jesu. S. Bernardus de Pass. D. c. 44.

Num. 4.

Oblivio Passionis.

A dæmonio meridiano. Ps. 90 6. Est dæmonium meridianum, avertens à meridie claritatis; quæ Mundo in meridie obscurato ex morte Salvatoris insulsit. Vexatio quidem non cessat, ut homines arceantur à memoria Dominicæ mortis. Sim. Cass. l. 5. c. 24.

Inimici mei sunt quasi bestiæ ferocissimæ. Horum cor sic est vacuum à charitate mea; quòd nunquam in eo intrat cogitatio Passionis meæ. Nunquam semel adhuc processit de intimo corde eorum hoc verbum: Domine redemisti nos! laus sit tibi pro amara Passione tua. Ipsorum cor plenum est vermibus vilissimis, id est, affectionibus Mundi. In ore eorum posuit diabolus stercus suum; & ideo non placent ei verba mea. l. 1. revel. S. Brig. c. 6. verba Chr.

§. XI.

Passionis Meditatio.

Obscuratus est sol. Luc. 23. 45. Mirô modô voluit hunc Deus circumcidere oculos hominum cum tenebris densis; nè visus in objecta forinseca vagaretur; sed ut ingrederetur ad cor, ad considerationem eorum, quæ agebantur Dei Filio, & in ipso agebantur. Et diem verterunt in noctem, ut intentior fieret contemplatio arcanorum. Induxit igitur Dominus tenebras super orbem; ut nec aliquid intuerentur oculi; nec moverentur, & pedes, ut in quiete corporis, & privatione forinseci luminis sedulè meditarentur hi, qui propè: similiter & qui longè Dei Filij Passionem similiter & omnem mysterij actionem. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Jesu. Philipp. 2. 5. Non dicit, cogitate, contemplamini, aut loquimini, de Passione Domini; sed ut animô, & corde sentiatis. *Sentite in vobis*, id est, transferte in vosipsos dolores, quos sensit Jesus Christus: nisi enim illos in vobis sentiatis, & experiamini, non potestis, quanti, & quàm acerbi sint, cognoscere. Diez s. de Pass. Dom. Cupiebat plantare in cordibus Fidelium continuam Passionis Dominicæ memoriam; & ità insculpere, ut nunquam exicderet. Non dixit, cogitate de ea; sed *sentite.* Debes considerare cum gustu Passionem Christi; & consideratio sit viva, sensualis. Cùm quidpiam non sentimus, id evenit; vel quia in se est tam exiguum, ut opus sit attentione magnâ ad percipiendum; vel sensus tam obtusus, ùt, licèt res sit magna, egeat ad illud videndum excitatione. Cùm autem Passio Domini sit res maxima, & pretiosissima earum, quæ nobis in Mundo datæ sunt, quâ Deus exercuit omnem suam potentiam, scientiam, & charitatem; certum est, quòd illam non percipias: quia tu insensibilior petris existis; quæ eam senserunt, & scissæ sunt, Stella de cont. an. Mundi p. 1. c. 95.

Et intus plena sunt oculis. Apoc. 4. 8. Ostenditur hîc Christus non in gloria, ùt Ezech. 1. 5. sed tanquam vulneratus, & occisus. Apoc. 5. 6. Tot hîc meditanda, ut innumeri oculi requirantur. Sylveira hîc.

§. XII.

Ex Passionis meditatione compassio, & lacrymæ.

Sis quasi mulier jam plurimô tempore lugens mortuum; & ingredieris ad regem &c. 2. Reg. 14. 3. dicebat Joab Thecuiti. Quis est mortuus ille, quem plurimô, imô totô, vitæ tempore lugere debet anima Christiana; nisi Christus? qui passus, mortuus, & sepultus pro nobis. Jonghen Nupt. agni p. 1. Exh. 10.

Nolite flere super me &c. Luc. 23. 28. q. d. attendite, quòd causa fletûs non est in me, sed in vobis. Hugo Card. in Gen. c. 45. Sol obscuratur, terra movetur, petræ scinduntur, velum templi dividitur, sepulchra aperiuntur: solus miser homo non compatitur, pro quo solo Deus patitur. S. Bonaventura hîc. Mirum, me vidisse sæpe recolui, auditâ Christi Passione multos, etiam reprobos, prorupisse in lacrymas: quas ut elicerem ab oculis audientium concionando ad populum, stultè, nescio, an peritè, per pia verba sæpe tentavi: maximè ab illo tempore, sive die, quô Ecclesia Christum per sua officia recolit crucifixum. Cumque ad propria remeâsse illos aspicerem; Christi Passionibus, & lacrymis, & virtutibus, valedixisse cognovi: & de pristina conversatione nihil mali fuisse ademptum; nec fleviisse facinora, propter quæ Passio fuit collata, quam fleverant. Sim. Cass. l. 13. in Luc. 23. 28.

In monte Calvariæ quatuor columnæ marmoreæ perpetuò stillantes aquam: quasi æternis lacrymis Passionem Dominicam commemorantes. Nierembergius l. de mir. nat. terræ sanctæ c. 65. ex Petro à S. Dominico.

o

§. XIII.

Passionis suæ vult nos participes Christus.

Transeat à me calix iste. Matth. 26. 39. S. Hilarius can. 31. in Matth. pro his rogat, qui passuri post se erant, dicens, *transeat* id est: quomodo à me bibitur; ità à meis bibatur. apud Baeza t. 1. l. 1. c. 13. §. 1.

Cum gustâsset, noluit bibere. Matth. 27. 34. Gustavit Christus omnes passiones; sed non absorbuit, quin reliquerit sequacibus posteris. Nec abolevit mortem, quæ originaliter provenit ex parentibus primis. Quanquam enim suâ Passione nostra peccata doleret, reconciliaret & Patri; non tamen mortem abstulit, nec passiones, ut non essent, absorbuit. Relinquendæ profectò erant divinò, & infallibili decernente decretò, mors hominibus, & passiones, cum quibus humana natura certaret ad præmium, evaderetque supplicium, & angeretur timore, quæ amore primò non fleterat. Et si impassibilis ex Christi Passionibus, quòd nullò modò pateretur, aut moreretur; superbisset perampliùs, quæ passibilis manens tantum superbivit; ut divina mandata superbiendo contemneret. Sim. Cass. l. 13. hic.

Sumens reliquias dedit eis. Luc. 24. 43. Quòd ipse priùs comedens Apostolis dedit reliquias; ad similia, quæ passus est, ipse invitat: ut, si fecit nobis expediens, & quod voluit; & nos, quod reliquum est, faciamus. Unum est opus Passionis in Christo, reliquiæ sunt Fidelium cæteræ Passiones. Sim. Cass. l. 14. hic.

Venite, prandete. Joan. 21. 10. Vocat ad esum Jesus suos Discipulos, ut cum ipso in sua beatitudine per suam misericordiam, & per meritum Passionis, datâ nostrâ operatione quæsitâ, æternaliter perfruamur. Id. l. 14. hic.

Miscellanea.

Pater clarifica nomen tuum. Joan. 12. 28. id est, teipsum manifesta, tuam bonitatem, majestatem, ac omnipotentiam tuam, per, meam Passionem declara. Virtute quippe, & meritò, Passionis Christi Pater totum Mundum illuminavit, suique nominis notitiam Gentibus per Apostolorum doctrinam patefecit. Ex hoc enim, quòd Pater tradidit Filium suum, pro nobis in mortem, ostenditur misericordia, atque dilectio ejus ad nos & justitiâ ejus; quæ tanta est, quòd maluit Unigenitum suum occidi, quàm peccatum manere in expiatum, inultum immune. Sapientia quoque jam admirabilem, & convenientissimum, modum invenit. Ità mors Christi fuit glorificatio Patris. Dion. Carrhus. hic.

Unde Deus humana patitur, inde homo ad divina sublevatur. S. Greg. hom. 2. in Evang.

Passio Christi imago fuit regni cœlestis. Nemo audivit in plateis vocem ejus: quia illò silentiò Passionis suæ, clamorem omnem imposterum impiæ vocis abolebat. Nolebat fleri; quia dicebat ad filias Jerusalem: *nolite flere super me.* Ablaturus enim omnes lacrymas suæ beneficiò crucis, in Passione propria futuræ instar beatitudinis lætitiam exhibebat; ut nemo fleret, nisi qui Christi beneficia non teneret. S. Ambros. in Ps. 118. Octon. 17.

Ambitur sacrum caput aculeis spinarum; & divinum verticem pœnalis coronæ pompa circumdat. Sed in spinis illis nostra eum peccata pungebant. S. Chrysost. de proditore, & myst. cœnæ Dom. s. 3.

Acetosò, & felleò, poculò sibi propinatò cum spongia, Joanne, qui præsens fuit, attestante, subintulit: *consummatum est*: tanquam si in gutta aceti, & fellis, totius amarissimæ Passionis consummata plenitudo consisteret. S. Bonaventura tr. de ligno vitæ.

Etiamsi codices omnes, qui totò terrarum orbe habentur, intercessissent; vita, & Passio Christi ab undè Christianis omnibus sufficeret ad virtutem omnem, & veritatem, perdiscendam. Blosius Concl. an. spir. c. 10. §. 7.

TITULUS. VI.
PASSIONES.

§. I.
Symbola.

Qualis est hic? quia venti - obediunt ei. Matth. 8. 27. Pugnant quatuor venti, scilicet gaudium, & dolor; spes, & timor, in corde hominum: &, contra definitionem sapientum, aut non sinunt animam esse felicem, sive quietam; aut illam in meliora compellunt. Sim. Cass. l. 4. c. 9. hic.

Si currus est anima, habet equos, vel bonos, vel malos. Boni equi virtutes sunt animæ; mali equi passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos restringit, & revocat; bonos incitat. Boni equi sunt quatuor: prudentia, temperantia, fortitudo, justitia. Mali equi: iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. S. Ambros. l. de Isaac & anima c. 8.

Affectus omnis, seu perturbatio, quæ mentem vexat, ac de statu dimovet rationis, jure poterit ebrietas appellari. S. Basilius s. 1. de jejunio.

Sumus similes cœlo aerio secundùm partem, hanc inferiorem; in qua generantur tonitrua, & coruscationes, fulgura, & grandines, nives & pluvia. Quid est enim cœlum tonare; nisi potentes contra pauperes verba pomposa proferre? quid fulminibus ferire; nisi factis minores arctare? quid grandinibus percutere; nisi tempestates cordium, & discordias seminare? quid ningere; nisi malis exemplis calida corda frigefacere? &c. S. Bonaventura s. 1. de B. V.

§. II.
Passionum victor est rex.

Præsit piscibus &c. Gen. 1. 26. In quo consistit hic principatus? in rationis præstantia. S. Greg. Nyss. or. 1. in ea script. verba: *faciamus hom.*

Myrrha, & gutta-à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ Regum. Ps. 44. 9. Vis domos eburneas spiritualiter acquirere? Magnæ domus, & magna tabernacula Dei, corda sunt Sanctorum, Ipsosque reges regentes carnem; subjugantes sibi turbas humanarum affectionum; castigantes corpus, & servituti subjicientes, accipe: quia inde delectaverunt eum filiæ regum. S. August. hic.

Meritò rex diceris, qui te rectè regere noveris. Origenes in lib. judic. hom. 6.

Qui seipsum regit; quod pluris est, quàm alijs imperare; cor ejus in manu Dei est; & quò Deus vult, convertit illud. Non mirum, si convertit in bonum, qui perfectæ bonitatis est. S. Ambros. l. de fuga sæculi c. 6.

Hic demum rex verè est, qui iram, invidentiam, ac libidines, coercere, ac frænare, novit: qui, quidquid agit, id ad Dei legem exigit: qui mentem in libertate conservat; qui animum sub imperium voluptatum venire non sinit. S. Chrysost. tom. 6. conc. de imperio, & potestate.

Verè liber, & solus princeps, ac rex regum, ille est; qui passionibus immunis est. Idem hom. 59. in Matth. 18.

Is demum rex est, qui iram, qui invidiam, qui voluptatem cohibens, omnia sub Dei lege agit mentem liberam servans; neque patiens voluptatum dominationem animo suo imperitare. Id. Libello, in quo confert Monachum cum rege.

Ut piscibus præsis ratione carentibus, perturbationes, & animi motus rationi contrarios supera. *Et præsit bestijs.* Gen. 1. 26. Impera bestijs omnibus, quæ sunt in te. Quid? inquies; egóne in me bestias habeo? tu verè bestias habes, & eas quidem innumerabiles. Dic, amabo, parvane est bestia iracundia, quando latrat in corde tuo? nonne ea est quòvis cane crudelior? quid? in callido animo tuo dolus latitans, nonne quòvis ursô fraudulentô sævior est? Quid? nonne fera est hypocrisis vel immanissima? Qui autem impetu rapitur ad contumeliam, nonne scorpius est? qui præceps ad vindictam, ultionemque, fertur; nonne est vipera gravissima? Quid avarus ipse? nonne lupus est rapacissimus? qui fœminarum amoribus insaniunt, nonne furiosi sunt equi? S. Gregor. Nyss. or. 1. in illud: faciamus hom.

Majus est corpus proprium subjugare, quàm sibi regna subjicere. S. Bonaventura s. 2. de S. Nicolao Ep.

Nónne tibi videtur animus humanus in se reginam quodammodo personam gerere, cùm cœperit affectibus, & passionibus, fortiter præsidere, & cum auctoritate imperare; & illud, quod intrà nos est, regnum cœlorum viriliter vindicare? Richardus à S. Vict. de erud. hom. inter. l. 1. c. 1. Vide tit. affectus.

§. III.
Alia motiva Passiones vincendi.

Omnis Galilæa. &c. Jos. 13. 2. Nomen Galilææ, quia fluctus illic ventis volutati ludunt; vel à congestis passim, convolutisque arenarum cumulis. Galilæam cum Josue subjugat; qui carnem domans, passionesque fortiter subjugans, regnorumque revolutiones, procellas, & turbines spernit. Cornelius hic.

Beati pacifici. Matth. 5. 9. Pacifici in semetipsis sunt, qui omnes animi sui motus componentes, & subjicientes rationi, id est, menti, & spiritui; carnalesque concupiscentias habentes edomitas, fiunt regnum Dei. In

quo ità sunt ordinata omnia; ut id, quod est præcipuum in homine, & excellens, hoc imperet cæteris non reluctantibus, quæ sunt nobis, bestijsque communia. S. August. l. 1. de serm. D. in monte c. 8.

Anima mea. Luc. 1. 46. Toletus: rectè inquit B. Virgo *anima mea*: quia ipsa sola habebat animam suam in potestate sua, ejusque erat domina: quia illam possidebat per patientiam, & affectuum, passionumque omnium dominium. At nos non possidemus animam nostram. quia possidemur ab ira, superbia &c. apud Cornelium hîc.

Servit omnis, qui auctoritatem puræ non habet conscientiæ. Servit, quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitur, vel cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mœrore dejicitur: servilis enim est omnis passio. S. Ambros. de Jacob & vita beata l. 2. c. 3.

Quemadmodum acerba vulnera nec levem quidem manûs contractum ferunt; sic & animus perturbatus difficilis est, & morosus; & ad omnia indignatur; quovisque verbô mordetur, & oenditur. S. Chrysost. hom. de fide Annæ.

Nihil æquè affligit, ac si anima obsideatur à perturbationibus. Aliæ enim extrinsecus incidunt; hæ verò intus nascuntur: & hæc est maxima afflictio. Etiamsi nos vexet Mundus, nos autem ipsos non vexemus; nihil nobis fuerit molestum. In nostra potestate situm est, ut vel affligamur, vel non affligamur. S. Chrysost. in Ps. 4.

Unusquisque affectus, ac perturbatio, cùm prævalet, ac dominatur rationibus sibi subjugatis; animi nostri tyrannus existit. S. Gregor. Niss. or. in fun. Pulcheriæ.

Animus ipse sibi sarcina est, donec & sperare desinat, & timere. Hildebertus ep. 1.

Titulus VII.

PASTOR BONUS CHRISTUS.

Erudit quasi pastor gregem suum. Eccl. 18. 13. Christus pluris videtur facere pastoris nomen, quàm regis: hoc aspernatus est; & in morte inclinans caput à titulo regis deflexit; tùm contra seipsum pastorem nominet Joan. 10. 11. Et licèt habuerit progenitores nobiles, maximè tamen, se à pastore descendere, indicare voluit. *Liber generationis Jesu Christi Filij David.* Matth. 1. 1. de quo Ps. 77. 70. *& elegit David servum suum; & sustulit eum de gregibus ovium.* Is. 40. 11. *sicut pastor gregem suum pascet.* Octavianus in Eccl. 18. 13. *Imponit in humeros suos gaudens.* Luc. 15. 5. Ovis onus videtur; sed corona est. Tertull. l. 3. adv. Marcion. c. 9. novus rex novorum ævorum Christus Jesus novæ gloriæ; & potestatem, & sublimitatem suam, humerô extulit. Naxera in Jos. 3. §. 13.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 11. Ego enim sum, qui, quod infirmum est, consolido; quod ægrotum, sano; quod confractum, alligo; quod errans reduco; quod perijt, quæro. S. Basil. Seleuc. or. in prædicta verba. Cur non dicit: ego sum Samaritanus? quia ille magnæ charitatis fuit. Quia *Samaritanus, iter faciens*, casu invenit miserum: at bonus pastor multâ curâ errantem ovem quæsivit. Sylveira c. 19. in Joan. 10. *Et cognosco meas.* Joan. 10. 14. Theophylactus: mercenarius oves ignorat; rarò enim visitat. Pastor bonus oves agnoscit, quia frequenter visitat. Is. 7. 14. *vocabitur nomen ejus Emmanuel.* En pastoris nostri proprietas. Quid Emanuel? *nobiscum Deus.* Escobar l. 9. sect. 2. obs. 4.

Tanquam ovis ad occisionem, ductus est; & sicut agnus &c. Act. 8. 32. Dicitur ovis, cùm sit pastor bonus, S. Basilius Seleuc. pastor pro ovibus tanquam ovis jugulum præbet. Præclarum boni pastoris insigne est, ut pro jugulandis ovibus ipse se ad mortem offerat. In nullo discrimine, in nulla actione suos videt, quod ipse in se dissimulet, & in se non assumat. Sylveira hîc.

Quis pastor oves propriô pascit cruore? & quid dico pastor? Matres multæ sunt, quæ post partûs dolores filios alijs tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos propriô sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat. S. Chrysost. hom. 60. ad pop. Antioch.

Miscellanea.

Fuit autem Abel pastor ovium. Gen. 4. 2. S. Basilius hom. de M. Mamante: nè contemnas virum, ubi pastorem audis: qui Deo primus placuit Abel; pastor fuit. Moyses, magnus ille Legislator, pecudes pavit in monte Horeb. Ex. 3. 1. 2. & per pasturam ad colloquium Dei pervenit. Jacob Patriarcha pecudes pascendo pro veritate patientiam ostendit. David à pecudum pastura pervenit ad regnum. Sorores quædam sunt, pastura, & regni administratio: quapropter Dominus utraque complexus, & pastor est, & rex. Ps. 22. 1. *Dominus regit me.* Sept: *Dominus pascit me.* Mendoza in 1. Reg. 9. 3.

TITULUS VIII.
PATER.

§. I.
Cœlestis.

NOn dixit: *ascendi ad Patrem* nostrum. Joan. 20. 17. nè esset communio creaturarum cum Unigenito; sed *ad Patrem*, inquit, *meum*, & *ad Patrem vestrum*: aliter meum per naturam; aliter vestrum per adoptionem. S. Cyrillus Jeros. Catech. 11

Deus dicitur Pater creatione, adoptione. Rom. 8. 15. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum* Instructione Isaiæ 38. 19. *Pater filijs notam faciet veritatem.* Correctione. Prov. 3. 12. *quem diligit Dominus, corripit.* S. Thom. Aqu. in Jer. c. 3.

§. II.
Patris mira, dulcis, appellatio.

PAter noster, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. O maximam Dei benignitatem! his, qui defecerunt ab illo, & in extrema inciderunt mala, tantam præstitit malorum oblivionem, & gratiæ participationem; ut Patrem sese appellari voluerit. S. Cyrill. Jeros. Catech. Mystag. 5.

Quid tam auget fiduciam? quid tam inflammat affectum? quid tam lætificat humilem animam? sicut Deum verum, & summum velle à Fidelibus Patrem vocari, eumque fiducialiter Patrem vocare. Dion. Carth. hic.

Qui? cui dicimus, *Pater noster?* nos quondam filij iræ, filij gehennæ, filij mortis, filij diaboli, dicimus *Pater noster*: Patri misericordiarum, Patri cœlestis patriæ, Patri vitæ sempiternæ, Patri D. N. J. C. Dei sibimet coæqualis, & coæterni. Rupertus l. 5. hic.

Quanta Domini indulgentia! quanta circa nos dignationis ejus, & bonitatis ubertas! qui sic nos voluerit orationem celebrare in conspectu Dei; ut Deum *Patrem* vocemus; & ùt est Christus Dei Filius, sic & nos Dei filios nuncupemus: quod nomen nemo nostrum in oratione attingere; nisi ipse nobis sic permisisset orare. S. Cyprianus l. de orat. Dom.

O amoris abundantiam! perculsô animô inexplicabiles largæ illius in nos divinæ bonitatis opes admirare; qui talem, ac tantum, vocare *Patrem* es ausus. S. Chrysost. tom. 6. or. de instit. secundùm Deum vita.

Frater S. Bernardi Gerardus, ùt S. Bernardus refert s. 26. in Cant. cùm ad extrema veniisset, & solemnem illam abeuntium formulam à Christo propositam usurpâsset: *Pater! in manus tuas commendo spiritum meum.* Luc. 23. 46. regustatâ eâ Patris appellatione conversus ad fratrem adstantem, non satiatus ejus vocis sæpius iteratâ suaviatione; quanta, inquit, dignatio Dei, Patrem hominum esse! quanta hominum gloria, Dei filios esse, & hæredes! Doultreman de am. l. 5. c. 2.

§. III.
Patris cœlestis bonitas.

SUrgam, & ibo ad Patrem meum. Luc. 15. 18. Quâ spe? quâ fiduciâ? quâ confidentiâ? Quâ spe? illâ, quâ Pater est. Ego perdidi, quod erat filij; ille, quod patris est, non amisit. Apud patrem non interçedit extraneus: intus est in patris pectore ipse, qui intervenit, exorat, affectus S. Chrysol. s. 2.

Vidit illum Pater ejus. Luc. 15. 20. Quis ille nobis intelligendus Pater? Deus scilicet: tam Pater nemo, tam pius nemo. Tertull. l. de pœnit.

Accurrit, & cecidit super collum ejus. ib. Rogo, quis hîc desperationis locus? quæ hîc excusationis occasio? hîc simulatio quæ timoris? nisi fortè timetur occursus, terret osculum, turbat amplexus. S. Chrysol. s. 3.

Non ità gaudet vocari Dominus, ùt Pater; neque sic amat habere servum, ùt filium. S. Chrysost. s. 10. in ep. ad Rom. c. 6.

Ipse quidem Patrem se exhibuit mihi; sed non ego vicissim me illi filium. Quantâ fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni? tam malus filius! Pudet indigna gessisse genere meo! gaudet tanto Patri vixisse degenerum! S. Bernardus s. 16. in Cant.

§. IV.
Pater carnalis.

ESt penes patrem dulcis conditio, libera servitus, absoluta custodia, timor lætus, blanda ultio, paupertas dives, secura possessio. S. Chrysol. s. 1.

In filio est substantia patris tota? & ideo nil pater perdidit, cùm recipit. Id. s. 4.

O quid facit vis amoris! quamvis malo filio, non esse nescit, non esse non potest pater. Videt filium degenerâsse animô: videt paternæ pietatis, paterni generis, nil habere; & tamen nuncupat filium. Id. ib.

Disertus aliquis pater si sit tantus orator, ut linguâ illius fora concrepent, & tribunalia concutiantur; si habet parvulum filium, cùm ad domum redierit, seponit forensem eloquentiam, quò ascenderat, & linguâ puerili descendit ad parvulum. S. August. tr. 7. in Joan. 1. 50.

Propinquorum quot oculi, tot lucernæ: dies est aspectus matris, sol patris rutilet in vultu. S. Chrysol. s. 1.

Liberis suis pater vice Dei est. S. Gregor. Naz. ad Vitalianum.

TI-

TITULUS IX.
PATIENTIA.

§. I.

Figuræ, Symbola, definitio.

Ex Veteri.

IBo, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus. Ex. 3. 3. Magna est visio, si vides hominem invidiæ, calumniæ, tribulationum, ignum circumdatum, & velut ardentem; non tamen comburi, non ullum vindictæ, aut impatientiæ, promere verbum. Stengelius t. 3. div. judic. c. 50.

Sacerdos habebit pellem ejus. Levit. 7. 8. Pellis est Symbolum patientiæ, ùt patet Job. 2. 4. & Job. 19. 20. quæ Sacerdotis propria virtus, & vestis est. Ità Isychius apud Cornelium hîc.

Homo quidam erat in regione &c. Job. 1. 1. Ità legit Origenes. Erat tanquam rosa inter spinas, tanquam lilium inter tribulos; candidus, ac rubens: candidus fide, ac sanctitate; rubens velut rosa planè, quia sustinuit dolores, ac passiones. Origenes hîc.

Quoniam ab ipso patientia mea. Ps. 61. 6. S. Bernardus s. 2. in Circumcis. D. necesse est ergo, ut illucescat dies patientiæ, per quem omnia dura, & aspera, tacitâ amplectaris amplectaris patientiâ. apud Pinna in Eccl. Ethol. 258. Bene parientes erunt. Ps. 91. 15. S. Hieron. vertit. *frondentes.*

Psallite Domino in cithara. Ps. 97. 5. omnis patientia dulcis est Deo; si autem in ipsis tribulationibus defecerit, citharam fregisti. S. August. in Ps. 42.

Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. 21. Duplex est vestis, hyemalis, & æstivalis. Vestem hyemalem dico virtutes, quibus protegimur contra pluviam, & grandinem tentationum, & persecutionum: ut est patientia, mansuetudo, humilitas, & hujusmodi. Æstivalem dico virtutes; quibus tempore pacis, & tranquillitatis, vacatur bonis operibus, vel contemplationi: ùt est pietas, charitas, sapientia. Hugo Card. hîc.

Ædificavi mihi domos. Eccl. 2. 4. Quilibet deberet ædificare in seipso domos multas, velut in quadam civitate. Primam domum debet facere hyemalem, id est, domum patientiæ; in qua se tueatur à grandinè, & pluvia, tribulationum. Debet facere domum æstivalem, velut solarium: scilicet domum spei &c. Id. hîc.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Tunc amica Dei anima inter amicas est sicut lilium inter spinas: lilium enim, quamvis pungatur à spinis, candorem tamen retinet; fortiorem emittens odorem, quàm si non pungatur. S. Albertus M. parad. an. c. 4.

Ex Novo.

Obtulerunt ei aurum. Matth. 2. 11. Aurum Deo offerimus, cùm per patientiam probati in tribulationibus non deficimus. B. Ivo Carnot. s. de Epiph. D.

Jesum quæritis &c: Marci 16. 6. Bene quæritis eum, quia Nazarenum, & crucifixum. Multi enim quærunt tantùm Jesum Nazarenum, id est, salutem floridam: volunt enim hîc gaudere cum Mundo, & in futuro regnare cum Christo. Sed non invenitur Nazarenus sinè crucifixô: *per multas tribulationes &c.* Act. 14. 21. Hugo Card. hîc.

Et purgabit aream suam. Luc. 3. 17. Grana ad pedes ventilantis suô pondere cadunt; sed paleas longiùs rapit ventus. Si igitur in tribulatione ad Christi pedes cadis, ejus voluntati subjectis; granum es: palea; si te tribulatio à Christo removet. Christus ventilatur in horto à tribulatione, dum orat; sed *procidit in faciem suam.* Matth. 26. 39. Stella hîc.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. S. Cyrillus Alex. in Cat. S. Thomæ: succingi significat agilitatem, & promptitudinem, ad sustinenda mala, intuitu divini amoris. apud Sylveira hîc.

Calcea te caligas tuas. Act. 12. 8. Calceati sunt patientes in dextro pede per amorem Dei, in sinistro per timorem Inferni. S. Vincent. Ferr. s. de S. Petro ad vincula.

Scientes, quòd tribulatio patientiam operatur. Rom. 5. 3. Notat Hugo Card. Paulum hîc innuere, patientiam esse velut terram fructiferam, quam tribulatio operatur, id est, colit, arat, exercet; ut fructum ferat meritorum: eô sensu, quô Gen. 2. 15. Adam dicitur positus in paradiso, *ut operaretur illum.* Cornelius hîc.

Ut probatio vestræ fidei &c. 1. Petri 1. 7. Bene patientia Sanctorum auro assimilatur: quia sicut in metallis pretiosius aliquid aurô non est; ità hæc apud Deum omnî laude est dignissima. V. Beda hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Anima petra, terra bona, & fertilis, per multam patientiam. Origenes hom. 4. in Ezech.

Patientia est honestatis, aut utilitatis, causa; rerum arduarum, ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio. S. August. l. 83. qq. q. 30.

Mirabilis res est patientia: quæ tanquam in tranquillo portu animum constituit; eumque & ab adversis ventis, & fluctibus tempestatum, liberum reddit. S. Chrysost. hom. 83. in Joan. c. 18.

Patien-

Patientia moleſtiarum eſt decoctio. Sicut ergo bonus ſtomachus concoquit cibos, quantumvis crudos; ſic valida patientia quaſvis adverſitates. E contrà ſicut imbecillis ſtomachus carnem ſalſam concoquere non poteſt; ſic infirma, & debilis patientia acria verba. S Greg. Naz. l. in carm. de virt. & vit. apud Cornelium in Prov. 3.

Philo l. de Cherub. advertit: tonderi homines, tonderi & pecudes; ſed hoc diſcrimine: quòd homines, nunc caput elevando, nunc reprimendo, nunc in alterutram partem, tonſori ſe accommodent: pecudes verò invitæ, & renitentes: unde per vim ligantur; ut tondentem ſuſtineant. Sic pij homines &c. Pinna in Eccl. 52.

Bonus cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem: panes lacrymarum, panes doloris. S. Bernardus ſ. 2. de diverſis.

Patiens ante monumentum mortuus eſt: ſepulchrum enim cellulam ſuam fecit. Joan. Clim. gr. 27.

Si janua in cardine rectè ſita eſt, & poſita, licèt millies aperiatur, & claudatur, nunquam à ſuo cardine exit. Juſti januæ ſunt cœli; quos licèt vertas, moveas, ac removeas; per infamiam, & bonam famam; cùm benè fundati ſint in cardine, qui Chriſtus eſt; nunquam ad impatientiam, vel ad aliquod malum agendum, commoventur. Diez Patientia.

Patientia eſt ſicut pretioſiſſima gemma carbunculus: qui de die ſplendorem ſuum abſcondit, noctu verò mirè lucet. Patientia non apparet die proſperitatis, ſed nocte tribulationis. Militis generoſa virtus non in pace, ſed bello, conſpicitur. Id. fer. 3. D. 4. Quadr.

Salamandra ſi caſu in igne mergitur, omnis ignea vis tanquam aquâ reprimitur, & extinguitur. Patientia reprimit flammivomum hominem à fervore vindictæ. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 18.

Patienter ſuſtinere gravia, & non perturbari ex eis, docet nos terra: quæ, ſecundùm Iſidorum, ideo vocatur *ſolum*, quia eſt elementum ſolidum, cujuslibet ponderoſi corporis ſuſtinens totam molem: propter quod quævis gravia ſurſum mota, quousque ſtabilem tangant terram, manent prorſus inquieta. Sic fortis, & patiens ſolidum habet animum ad quælibet onerosa, & gravia, æquanimiter ferenda; nec perturbatur, vel inquietatur. Geminiani. c. 57.

Sol inter nubila. Lem: *Premitur, non opprimitur.* Picinelli.

§. II.

Patientiæ dignitas, honor eminentia.

Num. 1.

Per patientiam præ miraculis notus Dei Filius.

Ex Novo.

Magiſter, volumus à te ſignum videre. Matth. 12. 38. *Non dabitur nisi ſignum* Jonæ ib. Cur non potiùs in excellentiæ ſuæ manifeſtationem, dat ejus potentiæ ſigna; miracula ſcilicet, vel futurorum prædictionem, utpote magnam divinitatis notam? ſed multò efficacior vis ſanguinis, ac Paſſionis Chriſti ut humana corda emolliantur ad agnoſcendam fortitudinem divinitatis. Sylveira hìc q. 7. Qui in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis: patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret. Tertull. l. de patientia.

Hic eſt Filius meus dilectus. Matth. 17. 5. Cur Pater ſpecialiter hìc Filium ſuum declarat? cur non in præſepio, vel circumciſione, vel fuga in Ægyptum, vel in paſſione & cruce? quia ipſa patiendi celſitudo vox erat teſtis ejus divinitatis. Id. hìc q. 25.

Multa enim paſſa ſum hodie. Matth. 27. 19. Cur diabolus, qui paulò antè miſit in cor Judæ, ut traderet Jeſum, nunc mittit in cor mulieris; ut redimat eum? Dicendum, quòd dæmon frequenter vacillavit in notitia Chriſti: nunc æſtimans, eum eſſe Chriſtum, propter divinitatis inſignia; nunc arbitrans oppoſitum, propter humanitatis infirma. Cùm ergo Judam incitavit ad proditionem Chriſti; putavit, quòd non eſſet Chriſtus: verùm in ipſa nocte, & deinceps, incredibilem magnitudinem, patientiam, atque conſtantiam Chriſti conſpiciens; cœpit valde conjicere, quòd ipſe eſſet verus Meſſias. Dion. Carthuſ. hìc.

Nihil tibi, & juſto illi. ib. Ad quod creditur diabolus illam inſtigâſſe: jam quaſi pro certo conjiciens, quòd Jeſus eſſet Meſſias: quia videbat ineffabilem manſuetudinem, patientiam, atque conſtantiam Chriſti in omni ſui injuriatione, ac paſſione. Id. in Luc. 22. cap. 22.

Alios ſalvos fecit-deſcendat de cruce &c. Matth. 27. 42. O ſuperbi Judæi! non attendentes, quoniam majoris virtutis eſt, patienter in tormentis uſque in finem perſeverare, quàm de cruce deſcendere, & ab infirmitate carnis miſerabiliter ſuperari. Si enim nullus ſalvabitur, niſi qui perſeveraverit usque in finem, quomodo Chriſtus Jeſus nomine, & re, ſalus re diceretur, ſi in cruce patienter uſq; in finem non perſeverâſſet? S. Bonaventura ſ. 1. D. infra oct. Nat. D.

Verè Filius Dei erat iſte. Matth. 27. 54. Quærit S. Paſchaſius: qui poſt cætera cœlorum ſigna, & terræ, movere potuerit Centurionem; ut Dei Filium crederet eum, quem in cruce mortuum videbat? Reſpondet: quòd Centurio, poſtquam Chriſto audierat dictum, *deſcendat nunc de cruce, & credimus ei,* Matth. 27. 42. & perſeveranter ligno, cui ſemel fixus fuit, hæſiſſe viderat; talia apud ſe cogitavit: qui tam lubens in tormentis agit, mortem tam lætus excipit; is Dei Filius eſt. Verba Paſchaſij: in vultu ejus tanta erat alacritas, tantaque claritas, ut poſſent omnes intelligere; quia ſuâ ſponte moriebatur. Did. Niſs D. 1. Quadr. §. 4.

Tu es Chriſtus. Marci 8. 29. poſt hanc confeſſionem Chriſtus *cœpit eos docere, quoniam oportet Filium hominis pati multa.* Victor Antioch. poſtquam divinitatis ſuæ ſenſum illis impreſſit, doctrinam de cruce, & paſ-

si one mox subjunxit. Ut scilicet faciliùs ejus divinitas crederetur : nec absque cruce volebat Deus prædicari. Castillo Illat. 243.

Beatus venter , qui te portavit. Luc. 11. 27. Magnum hîc Dominus miraculum edidit in dæmoniaco sanando v. 14. & tunc mulier tacet. At cùm Pharisæi blasphemant: *in Belsebub &c.* v. 15. & Dominus mansuetè respondet : *omne regnum &c.* tunc mulier exclamat : *beatus venter* ! Cur modò , & non antea? antea viderat miracula, modò patientiam. Et inter injurias patientia major divinitatis Christi index, quàm potestas. Sylveira hic. q. 11.

Memento mei &c. Luc. 23. 42. Hæc est fidei plena devotio : ut cùm de vulneribus Domini profluens sanguis cernitur ; tunc de potestate ejus venia postuletur : cùm videtur ejus humilitas ; tunc magis timeatur ejus divinitas : cùm morti addictus putatur ; tunc regis illi honorificentia deferatur. S. Maximus hom. 1. de S. latrone.

Cognoverunt eum. Luc. 24. 31. *in fractione panis.* Drogo Ost. s. 1. de Pas. panis caro tua est : fregisti manibus corpus tuum : quia potestatem habebas ponendi animam tuam : fregisti corpus tuum , quod foris apparebat ; & ostendisti medullam , quæ intus latebat : nisi enim patiaris , non cognoscaris. Sylveira in Luc. 11. Matth. 12. cap 24.

Rabbi , tu es Filius Dei , tu es rex Israel. Joan. 1. 49. Unde Nathanaeli tanta cognitio? Inspexerat Christum secreta scire, & penetrare ; noscereque , quæ dixerat contra eum , & suam patriam , *à Nazareth potest aliquid boni esse ?* v. 46 quibus dictis Dominus se minimè ostendit iratum ; sed eum benignè excipit, laudat. Videns Nathanael tam patientem ; eum non plebejum , sed regem ; non putum hominem , sed Dei Filium credit , & fatetur. Sylveira hic q. 15.

Ut clarificetur Filius Dei. Joan. 11. 4. S. Cyrill. Jeros. Catech. 11. non quòd priùs non habeat gloriam (glorificatus enim erat ante Mundi constitutionem sed glorificabatur tanquam Deus semper) nunc verò glorificatus est patientiæ ferens coronam. apud Baeza t. 1. l. 4. c. 3. §. 38.

Ex Patribus.

Quanquam omnis Christi actio , ac miraculorum editio præclara , & divina , ac mirabilis est ; nihil tamen est ex omnibus , quod tantam admirationem excitet, atque eximia ipsius Crux. S. Joan. Damasc. l. 4. Orthod. fid. c. 12.

Crux omnium miraculorum nobis factorum coronis. Quid hôc admirabiliùs ? cernere Deum in cruce pendentem ; & quidem inter latrones. Andreas Cret. or. in exalt. S. Cruc.

Num. 2.

Patientia etiam hominum pro miculis.

Tu servásti bonum vinum usque adhuc. Joan. 2. 10. Vinum ex aqua , est lætitia ex persecutione malorum. S. Bernardus s. 16. ex variis : sic & Apostoli planè vinum aquâ factum gustâverunt , quando *ibant gaudentes à conspectu concilij*, quando *digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Quomodo non vinum ex aqua? gaudium ex contumelia ? *tristitia vestra vertetur in gaudium.* Pinna Ethol. 258.

Video-Filium hominis stantem &c. Act. 7. 55. *Stantem* Christum videt , licèt jam ad dexteram Patris sederet. Sicut cùm publicis spectaculis ades , proximusque fenestræ sedes , unde omnia , quæ in foro aguntur , facilè videas ; si fortè aliquod accidat mirabile spectaculum ; surgis , & stans illud intueris , licèt posses sedens intueri : sed rei novitas te compellit stare , ut attentius consideres. Ità &c. Osorius in die S. Steph.

Spectaculum facti sumus &c. 1. Cor. 4. 9. & velut rationem subdens ait : *usque in hanc horam & esurimus , & sitimus , persecutionem patimur , & sustinemus , blasphemamur , & obsecramus.* v. 11. 12. 13. Cur potiùs hîc , quàm alibi , se dicit spectaculum factum? Palati? ad c. 5. Matth. spectant Angeli , stupet Mundus , attoniti reddantur homines , cum vident Christianum reddentem , non malum pro malo , sed bonum pro malo. Ità Apostolus : *spectaculum facti sumus. &c.* Meritissimè hæc Paulus : quia super omnem naturam est , quòd maledicti , afflicti , & blasphemijs prosciti , obsecremus. Sylveira in Matth. 5. q. 8.

Signa Apostolatûs mei facta sunt super vos in omni patientia , in signis , & prodigijs. 2. Cor. 12. 12. Theodoretus : rectè signis tolerantiam præposuit. Quia omni patientiâ ornari , ut & inimicorum probra tolerentur , miraculum augustissimum est , communia miracula superans. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 7. obs. 1.

Hæc virtus omnibus populis , & provincijs , & ipsis tortoribus , miraculum maximum præbuit , cùm patientiâ crudelitas vinceretur. Lactantius l. 6. div. instit. qui est de vero cultu.

Sinè ferrô , & flammâ , Martyres esse possumus ; si patientiam veraciter in mente servamus : nam signis , & miraculis ; majorem esse patientiam , non dubitemus. S. Laur. Just. de virt. pat. c. 2.

Num. 3.

Continuatio de Patientiæ laude , dignitate &c.

Ex Veteri , & Novo.

Nunquid timens arguet te , & non propter malitiam tuam plurimam? Job. 22. 4. 5. Sedenti in sterquilinio, & de incursibus omnibus triumphanti , familiares talia ei dicebant. S. Antiochus hom. 51. hæc quidem commenti adornatô mendaciô justo illi contumeliosiùs exprobrant : non quòd illum odissent , sed ut asperitate verborum humiliarent. Did. Niss. fer. 6. D. 4. Quadr. §. 3.

Bis-

Byssus, & purpura, indumentum ejus. Prov. 31. 22. Byssus est candor, conscientia, & innocentia vitæ; purpura patientiæ, & pœnitentiæ, sunt indumentum Ecclesiæ: quia & hæc eadem fuerunt indumenta sponsi sui. Cant. 5. 10. *Dilectus meus candidus & rubicundus.* Hugo Card. hîc.

Fecit ascensum purpureum. Cant. 3. 10. Meritò patientia comparatur purpuræ, quâ reges induuntur: quia patientia opus perfectum habet, animum præbet regium; suique ipsius, & omnium dominum facit. de Ponte hîc Exh. 29. §. 4.

Ut portaretur ab Angelis &c. Luc. 16. 22. Non sufficerat ad portandum pauperem unus Angelus; sed propterea plures veniunt, ut chorum lætitiæ faciant. Gaudet unusquisque Angelorum tantum onus tangere. S. Chrysost. hom. de Lazaro. Ut nos sacras reverenter adimus reliquias; sic illi magna cum veneratione ulcerosum corpus attingebant. Significabant, quanti æstimarent corpus, quod pro gloria Dei multa tulerat. Addit Chrysost. sed in sinum Abrahæ portatus est. ut illum tangeret. Did. Niss. f. 6. D. 4. Quadr. §. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Si injuriam deposueris penes eum, ultor est; si damnum, restitutor est; si dolorem, medicus est; si mortem, resuscitator est. Quantum patientiæ licet, ut Deum habeat debitorem! Non immeritò: omnia enim placita ejus tuetur; omnibus mandatis ejus intervenit. Fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem instruit, pœnitentiam expectat, carnem regit, spiritum servat, linguam frænat, martyria consummat, pauperem consolatur, divitem temperat, Fidelem delectat, Gentilem invitat, fœminam exornat, virum approbat: amatur in puero, laudatur in juvene, suspicitur in sene; in omni sexu, in omni ætate, formosa est &c. Tertul. l. de patientia. c. 15.

Præ virtutibus omnibus est opposita vitijs, & affectibus. Lactantius l. 6. instit. div.

Sicut peccati causâ vinciri opprobrium est; ità è contrà pro Christo custodiæ vincula sustinere, maxima gloria est. S. Ambros. in ep. ad Philem c. 1.

Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis. Ps. 68. 5. Quomodo fiet, ut oderit te Mundus gratis, si nihil cuiquam noceas, & sic odio habearis? hoc est enim gratis, sinè causâ. Non persecutionē pati, non teneri, non flagellari, non includi, non proscribi, non occidi, laus est; sed habendo causam bonam ista pati, hæc laus est. Laus enim est in causæ bonitate, non in pœnæ acerbitate &c. S. August. in Ps. 68. 5.

Fundendo sanguinem, & patiendo magis, quàm faciendo contumelias, Christi fundata est Ecclesia. S. Hieron. ep. 62. adv. Joan. Jerosol. ad Theophilum.

Nihil hac linguâ sanctius est, quæ in adversis Deo gratias agit. Certè non inferior est lingua Martyrum; utraque pariter coronatur: nam & adversùs istam instat lictor, Deum per maledicentiam negare cogens; instat diabolus argutis cogitationum quæstionibus lacerans, & animi angustijs obtenebrans. S. Chrysost. hom. 8. in ep. ad Coloss. c. 3.

Nihil meliùs, quàm malè propter Christum affici. S. Chrysost. in ep. ad Ephes.

Gratia verè maxima, dignum censeri, propter Christum aliquid pati: & corona verè perfecta; & merces futurâ retributione non minor. S. Chrysost. hom. super orat. Annæ.

Magna dignitas, & multa, regnô, consulatu, universisque, major; pro Christo ligari. Nihil enim tam clarum est, quàm pro Christo vinctum esse &c. Idem. hom. 5. de patientia in illud Eph. 4. obsecro vos ego vinctus in Domino; ubi fusiùs de vinculis S. Pauli discurrit.

Nosti, nihil esse, quod patientiam adæquare possit; verùm ipsam potissimùm virtutum reginam esse, rerum præclarè gestarum fundamentum, portum tranquillum, in bello pacem, in tempestate tranquillitatem, in insidijs securitatem; quæ eum, qui ipsam sit consecutus, adamante firmiorem reddit: hancque naturam habet, ut eam nec arma mota, nec instructi exercitus, nec adhibita tormenta, nec arcus, nec lanceæ emissæ, nec ipsum dæmonum agmen, detrimentô ullô afficere possit. Id. ep. 7. Olympiadi Diaconissæ.

Patiens cunctis virtutibus exornatur. S. Ephrem de patientia.

Num 4.

Patientia facit Martyrem.

Hoc non minus fuerit Martyriô, nihil deprecari pati propter multorum salutem. S. Chrysost. hom. 20. in Acta.

Sinè ferrô, aut flammis, Martyres esse possumus; si patientiam in animo veraciter conservamus. Idiota l. 2. Contempl. c. 1.

Num. 5.

Patientia grata Deo, Christo.

Cùm vidisset Jesus jacentem. Joan. 5. 6. Primus, in quem Dominus oculos misericordiæ conjecit, fuit hic tot annis infirmus. O beata patientia! tu enim es causa, ut in locum, ubi tu es, oculi dirigantur. O quantum valet patientia erga Deum! Diez fer. 6. D. 1. Quadr.

Plus aliquando valet pia flagellatorum Dei sub ejus manu tolerantia, sinè murmure, sine reprehensione divinorum judiciorum; sinè rancore, vel odio, contra superiores suos, vel alios affligentes se justè, vel injustè: quàm si manens iracundus, & impatiens, nedū flagellaret seipsum ad sanguinem; sed laceraret, & discerperet membratim ad mortem. Gerson. tr. contra sectam flagellantium.

Gratior illi est humilis internarum derelictionum tolerantia, quàm ingens devotionis dulcedo. Blos. par. an. c. 9.

§. III.

Patientiæ Passio Christi, motivum.

Ex Veteri.

Spinas, & tribulos, germinabit tibi. Gen. 3. 18. Ne tamen lædant graviter, suô Christus D. capite spinas gestat. Tertull. de corona c. 14. abstulit virtus crucis omnes aculeos mortis, in Dominici capitis tolerantia obtundens. Velloso in Judith 5. Paræn. 30.

Putabam nos ligare manipulos in agro. Gen. 37. 7. Manipulus Joseph est collectio contumeliarum, & pâssionum Christi; quæ Amos 9. 6. *fasciculus* vocatur: *quia ædificat in cœlo ascensionem suam, & fasciculum suum super terram fundavit.* Nam Christus per fasciculum passionum fecit sibi gradus ad cœlum. Geminiani l. 7. c. 22.

Sephora circumcidit præputium filij sui. Ex. 4. 25. Cur ad introducendam tam duram legem primus Moysis filius eam subire debuit? Tertull. lib. adv. Judæos c. 2. idcirco filium Moysis futuri Ducis instigat Angelus circumcidi: ut, cùm cœpissет per eum populo dare præceptum circumcisionis, non aspernaretur populus, videns exemplum istud in filio jam Ducis celebratum. Caro, & sanguis, omnem refugit passionem: verûm ut facilè reddatur pati, nec excusare se quisquam possit; Filium suum Unigenitum Pater æternus in cruce suspendit: ut, dum creatura suum Creatorem, & reus insontem, tam indigna tolerare cernit, non recusет cum eo, & pro eo, pati. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 5.

Fecit Moyses serpentem æneum &c. Num. 21. 9. Serpens hic figura Crucifixi. Cruciantur homines varijs morbis; hic inopiâ, ille opprobrijs, injurijs &c. Ut omnes dolore sopitô sonentur, majus oculis Deus Filij crucifixi objecit tormentum; ut ejus paupertatem, dolores, injurias, videns, quisque sua ferat. Naxera in Jos. 10. §. 18.

Omnésque flebant voce magna. 2. Reg. 15. 23. Fugiebat David Absolonem, fugientem comitati flebant voce magnâ. Quid has illis expressit lacrymas? Respondet Abulens. totus populus flebat, sicut videbat flere David. q. d. putabant, se subditorum munus non rectè exequi, nisi lacrymanti regi collachrymarentur. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 5.

Pellem pro pelle. Job. 2. 4. id est, patientiam, & imitationem mansuetudinis Agni incontaminati Jesu Christi, rependere debemus. Ejus enim Sacerdotis, qui offert victimam, est hostiæ pellis jure perpetuô. Levit. 7. 8. Petrus Cell. l. de panib. c. 1.

Juda rex meus: Moab olla spei meæ. Ps. 59. 9. 10. Quare *olla?* quia tribulatio. Quare *spei meæ?* quia præcessit *Juda rex meus*: quia enim præcessit te, debes sequi. Quid times? quà præcessit? per tribulationes, per angustias, per opprobria septa erat via; sed antequam transiret: postеaquam transivit, sequere; jam patet via illius. *Singularis ego sum*, inquit; sed quousque *transeam.* Ps. 140. 10. Singulare granum; sed quoadusque transeat: cùm transierit, sequetur fructificatio. S. August. hic. Dominus voluntate passus est, nos necessitate: ille miseratione; nos conditione. Proinde illius voluntaria Passio, nostra est necessaria consolatio: ut, quando talia fortè perpetimur, intueamur caput nostrum; ut ejus exemplô commoniti dicamus nobis: si ille, quid nos? &: quemadmodum ille, ità & nos. Idem conc. 2. de 2. parte Ps. 34.

Quid retribuam Domino? Ps. 115. 12. *Calicem* &c. Calicem tribulationis, & pœnitentiæ; quem Salvator meus pro me bibit. Hugo Card. hic.

Post te curremus. Cant. 1. 3. Quò curres? quocunque: sed post illum: si enim illum videro, nihil arduum mihi videbitur. Jer. 17. 16. *& ego non sum turbatus, te pastorem sequens.* Etsi sequi Christum facilè non sit; cùm ad alapas, flagella, spinas, crucem, ab eo trahimur: tamen post eum ad talia pervenire, durum non est. Oliva t. 2. Strom. §. Stantes ante thronum. Apoc. 7. 9.

Egredimini - & videte - regem. Cant. 3. 11. Richardus à S. Vict. hic c. 13. ô filiæ Sion, cùm adversa patimini, egredimini ab imperfectione vestra, & impatientia; ut leviter feratis illata vobis mala. Videte Regem vestrum pro vobis passum, & per passionem gloriâ, & honore, coronatum. Lætitiam Regis vestri considerate; hoc exemplum vobis proponite. Cornelius hîc.

Velabant faciem ejus. Is. 6. 2. S. Hieronymus illud de Cherubinis faciem velantibus ante Deum, quod Joan. 12. de Christo intelligit. Vel ergo, ait Hieron. velabant Dei faciem, vel suam; quia utrumque litera sonare potest. Si Dei facies velata intelligitur, significat, quia absonditus est vultus ejus in Passione: si Seraphinorum facies velata accipitur, significat justorum confusionem, ac verecundiam; qui vident se nihil agere, cùm Christus pro eis mortuus sit. Osorius D. Quinquages.

Ex Novo.

Nè ergo timueritis eos. Matth. 10. 26. Propter injurias, & contumelias, quas possunt vobis infligere; sed potiùs exultate in omni adversitate, quam ab eis patimini: considerantes, quid passus sim ego; & gloriantes in hoc, quòd Domino vestro, ac Magistro, conformari meruistis: cùm hoc sit beneficium ingens. Quid enim tam glorioſum est servo, quàm ut domino suo assimiletur? Sæpe contingit; ut aliquis injuriam passus doleat, & ulcisci se cupiat: cùm verò conspexerit alium multò sublimiorem eadem, vel graviora perpessum; & tamen servare patientiam; incipit consolari, & ab ira cessare, dicens in se: si ille tantus labia patitur, quantò ma-

magis ego? Ità & nos, si Christi Passionem, patientiamque, pensemus; patientiam discimus, & cum Apostolo in tribulationibus jucundamur. Dion. Carth. hic.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Matth. 20. 22. Signanter addit *quem ego bibo:* se enim in ducem additò voluit Christus Discipulos urgere ad patientiam. S. Chrysost. hom. 66. in Matth. perspice, qualiter ipsò interrogationis modò, & hortatur, & allicit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 30. *Quem ego &c.* ut communicatione laborum cum ipso promptiores redderentur. S. Chrysost. ib.

Audaciter introivit ad Pilatum. Marci 15. 43. Christo D. crucifixò; *antè discipulo Jesu occultus propter metum Judæorum.* Joan. 19. 38. Lyranus: exemplò Christi animatus, ostendit se publicè discipulum esse. S. Gregor. Naz. or. 25. dulce, & decorum est, quidquid injuriarum infert Arrianus; si conferatur cum ijs, quæ passus Christus D.

Erat quidam mendicus nomine Lazarus. Luc. 16. 20. Multa sunt, ex quibus gravitatem dolorum hujus mendicabuli æstimare possumus. Vel unum illud ejus ulcera vehementer exasperavit, quòd non poterat alterum videre Lazarum, inquit S. Chrysost. hom. 1. de Lazaro. Nam malorum nostrorum reperire consortes, sive in factis, sive in dictis, multum adfert solatij lugentibus. Ille verò nullum alium habebat, ad quem respiceret eadem passum; imò nè audire quidem poterat, qui majore ipsius ætate tam acerba sustinuisset. Quantum igitur adferre solatij, & levaminis, debet omnibus afflictis ob oculos positum exemplum Christi patientis! Did. Niss. D. infra octav. Ascens. §. 2.

Ex Patribus, & alijs.

Quid homo pro se pati debet, si tanta Deus pro hominibus pertulit? S. Gregor. hom. 2. in Evang.

Christi passiones imitandæ; non à Christianis deliciæ conquirendæ. Venit ille pati, venit ille mori, venit lignò crucifigi. Omnia hæc ille propter te: tu nihil pro illo? Quia Christianus es, aliquid plus passurus es in hoc sæculo. S. August. l. de pastorib. apud Fernandium in Gen. 4. sect. 22.

Si Passio Redemptoris ad mentem reducitur, nihil tam durum, quod non æquò animo toleretur. S. Isidorus lib. de consl. vit. & virt.

Fel gusta propter gustum; acetò utere, sputa flagita; alapas, & colaphos, accipe; spineâ coronâ, hoc est, piæ vitæ asperitate cingere; coccinum indue, arundinem accipe, simul in crucem suffigere, simul morere. S. Greg. Naz. or. 38. in Chr. Nat.

Omnibus horis, atque agitationibus, nosmet ipsos Deo immolemus; omnia pro Christi nomine excipiamus; passionibus Passionem imitemur, sanguine sanguinem oruemus, crucem alacres conscendamus. Dulces sunt clavi, tametsi gravem doloris sensum afferant. Præstat cum Christo, & pro Christo pati; quàm delicijs, voluptatibusque, cum alijs indulgere. Id. or. 42. in Pasch. 2.

Cùm Deus esset, ab hominibus hæc patiens sustinebat; ut homines ab hominibus postea ista patientes, pro ipso ejusmodi perferre nos non puderet. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Vult benignus Dux devoti militis vultum, & oculos, in sua sustolli vulnera: ut illius ex hoc animum erigat, & exemplò sui reddat ad tolerandum fortiorem. S. Bernardus s. 61. in Cant.

Non decet membrum delicatum esse sub capite Crucifixo: nec ad capitis corpus se judicat pertinere membrum, quod capiti compassum non fuit, Id. tr. de Pass. D. c. 4.

§. IV.

Exempla Sanctorum.

Num. 1.

Job.

SI filios quoque restitui voluisset, pater iterum vocaretur. Sed maluit in illo die reddi sibi tantum gaudij. Securus sic de Domino, distulit; sustinuit tam voluntariam orbitatem, nè sinè aliquâ patientiâ viveret. Adeò satis idoneus patientiæ sequester Deus, Tertull. l. de patientia, de Job loquens. c. 14.

Accepit testam, ut raderet saniem. Dic ô beate Job! ob quam rem hoc facis? meritò, inquit, exaggero, atque commoveo, ipsos dolores: ut per cuncta ostendam nequissimo diabolo; quia ejus malitiam irrideo, quia iniquitatem ejus contemno, quia omnes ejus plagas, atque vulnera, ad nihilum reputo. Ob hoc rapit Job sua vulnera testâ; ut nobis patientiæ, atque tolerantiæ, normam daret. Origenes l. 2. in Job.

Quemadmodum, si teneat in manu sua quis adamantem, & alius dicat ad eum, da mihi hunc adamantem in potestatem; & ego illum comminuam in ignem, conteramque ictibus: ille verò, qui eum in manu habet, confidens verè, quia adamas est, dicat: tolle, proba; experire; quia nequaquam huic adamanti prævalebis: sic ergo & omnium cognitor, atque præscius Deus, velut inviolabilem habens adamantem Job, quærenti diabolo, dedit ei in potestatem; confidens verè, quia verus adamantus est Job. Orig. l. 2. in Job apud Arcones in Il. 3. Disc. 2.

Unum Job miraturus ascenderam; omnes Job, quos mirarer, inveni. In singulis vos bis Job revixit, in singulis sancti illius patientia, & virtus, refulsit. S. Ambros. ep. 33. ad Marcellinam sororem, referens sermonem habitum ad populum de Basilicis tradendis.

B. Job ille pugil pietatis, athleta orbis; sicut adamas quidam omnes impetus ferre potuit. S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Quotquot habuit Mundi tyrannus jacula, movit, per ignem, per enses, per ruinam, per captivitatem, per sanguinem: hæc omnia tendit,

tendit, & virilem magis bellatorem effecit. S. Chryſoſt. hom. 1. de patientia Job.

Num. 2.

Exempla aliorum.

Joſeph patiens invenitur, cùm è paſcuo à fratribus rapitur; patiens cùm in puteum demittitur; patiens in carcere, in regno patientior; patientiſſimus, deſideratos cùm fratres agnoſceret. S. Zeno Ver. ſ. de patientia.

Vincula, & tribulationes, Jeroſolymis me manent. Act. 20. 23. Peculiariter facit mentionem de his, quæ paſſurus erat Jeroſolymis, quàm Romæ, & alijs locis: quia ibi Chriſtus paſſus eſt; ibi Stephanus; ibi prima perſecutio: & cùm ijs pati valde glorioſum, & magnum ſolamen erat. Sylveira hîc.

Rogo vos, ut non fruſtra ſit in me dilectio veſtra. Sinite me, ut beſtiarum eſca ſim, per quam poſſim Deum pomereri: triticum enim Dei ſum; dentibus beſtiarum molar, ut poſſim panis Dei mundus inveniri. S. Ignat. M. ep. 12. ad Rom.

Poſſedit patientiam duriſſimi adamantis inſtar. S. Ephrem in vitam B. Abramij Syri Eremitæ.

Patienter ab uno ferendum eſt, quod multis accidit tolerabile. S. Iſid. l. 1. ſoliloqu.

§. V.

Patientia beata, pacifica, quieta.

SI jure beatus creditur, qui ubique invenit, quod amat; juſtè vigor patientiæ aſſer, hoc eſt, beatus nominatur, cui undique obviat, quod deſiderat. Rich. à S. Vict. l. qui dicitur Benjamin minor c. 26.

Habet in ſe remunerationem ſuam, qui ſequitur Jeſum, & in ſuo affectu præmium, etiamſi dura ſuſtineat. Beatus eſt ſuis moribus, beatus ipſis periculis. S. Ambroſ. l. 1. de Jacob c. 7.

Hoc juſtum eſt, ut qui de priſtina felicitate paradiſi, propter contumaçem deliciarum appetentiam, dimiſſi ſumus, per humilem moleſtiarum patientiam recipiamur. S. Auguſt. l. de patient. c. 14.

Quemadmodũ in abyſſum maris ſcintilla delata huic quidem nihil obeſt, ipſa extinguitur: ſic in animum tolerantem quidquid incidere, maximarum etiam rerum, poteſt, facilè quidem abſumitur ipſum; ille conturbabitur prorſus nihil. S. Chryſoſt. hom. 33. in 1. Cor. 13.

Gratia verè maxima, dignum cenſeri; propter Chriſtum aliquid pati! & corona verè perfecta, & merces futura retributione non minor. S. Chryſoſt. hom. de orat. Annæ.

Ad pacem per patientiam pervenitur: tantoque magis pace fruetur homo, quantò erit patientior. Finis patientiæ pax eſt. S. Laur. Juſt. de virt. pat. c. 1.

Beatus, qui non pervenit ad gratiam per labores; ſed ad labores ipſius gratiæ dignatione deſcendit. S. Chryſol. ſ. 88.

Etſi beata diverſis vita virtutibus quæritur, cujus cupidine flagrans humanitas per momenta ſuſpirat; tamen omnes unô, eôdemque conſenſu quaſi quendam patientiæ deferuntur in portum. S. Zeno Ver. ſ. de patientia.

Felix, æternumque felix eſto, qui ſemper te habuerit in ſe. Id. ib.

Feliciter ſunt miſeri, quos conſtat, non meruiſſe, quæ perferunt. Hildebertus ep. 39.

Nequaquam dolenda eſt hæc afflictio infirmitatum, quam intelligimus eſſe matrem virtutum. Itaque, quidquid illud fuerit, quicunque religioſi ſunt, beati eſſe dicendi ſunt: quia inter quælibet dura nulli beatiores ſunt, quòd volunt. Salvian. l. 1. de gubernat. Dei.

Ponat unusquisque ſe ad patientiam, ſi vult habere cordis tranquillitatem. Thom. Kemp. p. 2. ſerm. ad Novit. ſ. 1.

§. VI.

Patientia læta.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola

ACcepit eam uxorem. Gen. 24. 67. Honorabile conjugium inter Iſaac, & Rebeccam. *Iſaac* Hebr. *riſus* eſt. *Rebecca, patientia.* S. Clem. Alex. l. 1. pædag. c. 5. riſus à tolerantia adjuvatur. Ut riſum à viro mulier eliciat, patienter agat: riſum patientia impetrabit. Velloſo in Judith 7. Paræn. 25. Rabbanus, Iſaac, & Rebecca, conjunguntur; id eſt, riſus, & patientia, permiſcetur. apud Sylveira in Joan. 16. c. 18.

Locutus eſt Deus ad Jacob: ſurge, & aſcende Bethel. Gen. 35. 1. S. Ambroſ. ad Iræneum de æmulat. Ægypt. ſequamur S. Jacob vias; ut perveniamus ad eas paſſiones, ad patientiam (alludit ad Matrem Jacob Rebeccam, quod ipſe interpretatur, *patientiam*) matrem Fidelium; & ad patrem Iſaac, id eſt, jucunditatis capacem, lætitiâ redundantem: ubi enim patientia, ibi lætitia. q. d. ſicut conjugantur Rebecca, & Iſaac, ſic copulantur patientia, & lætitia. Cornelius hic.

Parvus ſons &c. Eſth. 10. 6. Hoc eſt ergo paradoxum Mardochæi ſomnium: ex aquis ſol, id eſt, ex tribulatione oritur gaudium, ex mœrore lætitia, & humiliatione gloria. Cornelius hîc.

Ubi audierit buccinam, dicit vah! Job. 39. 25. Vah eſt interjectio animi geſtientis. Guilielmus Pariſ. l. 1. de morib. tr. de ſpe. ſicut gaudent equi, cùm ſignum imminentis conflictûs audiunt; ſic & Dei amici hujusmodi gaudiô gaudent; cùm bellum tribulationis conſurgere cognoverint. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. obſ. 1.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Sept. *tempus ſectionis.* Alij ex Hebr. tempus *cantillationis* advenit. de Ponte hic Exh. 19. §. 1. Princeps agricola Deus palmitem ferentem fructum purgat variis tribulationibus. Cùm igitur tribularis; ſcito, quia tempus putationis advenit: quod potiùs tibi deberet eſſe tempus cantillationis, dum gloriaris in tribulationibus,

tionibus, ut ampliùs proficias in virtutibus. Id. ib. §. 4. Qui putat vitem; licèt speciatenus videntur malum moliri contra vineta; bono ipsorum in primis consulit: nam, si luxuriari sinatur, sylvescit vitis. S. Clem. Alex. l. 6. Strom. Apoc. 14. 19. *misit falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ.* Pinna in Eccl. Ethol. 139.

Ponam eam desertam; non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres, & spinæ. Is. 5. 6. S. Basilius M. quemadmodum qui vineam putant, obstringunt ejus vites, & externè continent; ut majori cum temperamento procedat ad perferendos utiles fructus: ad eundem modum contingit animæ, assiduitate tribulationum incurvatæ: quodammodo in se contrahitur, seque humiliter demittit; atque ad sui diligentiorem custodiam retrahitur. E contrario anima, quæ indulgenter, ac remissè, vivere sinitur, perinde, atque vinea quædam neglecta, luxuriat, & sylvescit. Ramirez in ep. 3. 16.

Nabuchodonosor *constituit annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, unde bibebat ipse &c.* Dan. 1. 5. Vinum Christi myrrhatum. *Potestis bibere calicem, quem ego &c.* Matth. 20. 22. Jonghen p. 1. pro sacra vestitione. Exh. 3.

Esca autem ejus erat locusta, & mel sylvestre. Matth. 3. 4. Galfridus in Matth. 11. *gloriamur in tribulationibus.* Rom. 5. 3. Hæc consolatio per mel sylvestre meritò designatur: quia nihil magis sylvestre, & à civibus hujus sæculi extraneum; quàm æstimare gaudium, quod ingeritur ad tormentum. Et forsitan hæc est pax, quam Mundus non potest accipere: quia non pacificè potest ingruentis tribulationis angustias sustinere. Sylveira addit Matth. 3.

Non enim erat tempus ficorum, Marci 11. 13. Orig. tr. 16. in Matth. cùm præsentia provocant eum ad tristitiam, vel ad pusillanimitatem; provocatus autem in illo non proficit, ut etiam in tempore tristitiarum gaudeat, & in tempore opprobrij, vel castigationis glorietur; & in tempore periculi memor sit ejus; quod dictum est: *gaudete semper.* Philipp. 4. 4. Beatus est hujusmodi Christianus, fructum gaudij ferens, etiam non in tempore ficorum. Pinna in Eccl. 2. Eth. 29.

Syrenes ajunt sæviente tempestate suavissimè canere; contrà serenò cœlo, & tranquillò mari, tristes obmutescere. Tales, qui in adversis læti, in prosperis suspectam habent malatiam. Authore incertò.

Insignia Caroli Regis Neapolitani: crux supra petram in summitate ejus rosa. Lem: *In patientia suavitas.* Masenius. Rosa illa aurea benedicitur; & balsamò, ac musco ungitur; & patimur. (Dominicâ Passionis) Et tamen sacrificij principium occupant illa verba: Lætare Jerusalem! gaude in tribulationibus. Nadasi Rosa 28.

Cithara. Lem: *Expulsu melos.* Cassiodorus in Ps. 32. citharizamus cùm in passionibus nostris, vel damnis, securi, aut læti, dicimus: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Picinelli. Chordæ musicæ. Lem: *Plus torta, plus musica.*

Num. 2.

Patientiæ lætæ exempla.

Ex Veteri, & Novo.

Caligaverunt &c. Gen. 27. 1. Nota longam patientiam *Isaac*: tulit enim cœcitatem per 44. annos, scilicet ab anno ætatis 137. usque ad annum 180. quò mortuus est. Cornelius hic.

In tribulatione dilatâsti mihi. Ps. 4. 2. Tribulatio angustias facit, gaudium dilatat corda. Sed qui gloriatur in tribulatione; huic tristitia vertitur in gaudium; & tribulatio ei non angustias, sed dilatationem, affert. Bellarminus hic.

Calicem salutaris accipiam. Ps. 115. 4. Ea veram gratiarum actionem. Si vis Deo referre gratias, calicem bibe Passionis ejus. Quid est verò calicem Passionis bibere? ità pati, acsi minimè patereris; ità dolores sufferre, acsi epulis interesses. Tàm forti, & lætò animò ærumnæ ferendæ, acsi non dolores, sed bibere: non enim crux, sed calix, vocatur à David - *Et nomen Domini invocabo.* Si vis passionem lætus pati; si cupis inter dolores, tanquam inter calices, exultare; invoca nomen Jesu. Quis enim Jesum meminisse potest pro se crucifixum, quin crucem, velut calicem suavissimum, amplexetur. Oliva t. 2. Strom. §. Calicem salut. &c.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto delicijs affluens &c. Cant. 8. 5. In deserto esse, ubi nulli flores ad solatium; ubi desunt deliciæ corporum; ubi nullus homo, quem alloquaris: non mœrere, non abjici; sed ascendere; cœli meminisse, cùm nemo recordatur tui; Deo frui, cùm nullò fueris; & quidem ascendere exultantem, bonæ spei, & lætitiæ, plenum; verbò affluentem delicijs: magnum profectò est; præsertim, si omni carens solatiò, & adjutore, uni sponso innitaris. Quid æquè mirandum, ac deliciarum affluentia in eremo, hoc est, inter dolores lætitiâ. In cella vinaria, in domo cedrina, in argenteo ferculo; cùm à Deo fulciris opibus, & honoribus; Deo fidere, non mirum. Oliva t. 2. Strom. §. facta est multitudo militiæ cœl. Luc. 2.

Tribulationem patimur; sed non angustiamur. 2. Cor. 4. 8. Imò verò non solùm nullam angustiam tribulatio illa Sanctorum, sed latitudinem, habet. Denique sic dicit justus: *in tribulatione dilatâsti mihi.* Ps. 4. 2. De his Deus: *inhabitabo in illis, & inambulabo.* 2. Cor. 6. 16. Origenes l. 2. in c. 2. ep. ad Rom.

Ascendens in altum. Eph. 4. 8. In altum; id est, in cœlum, inquit Chrysostomus. B. Dorotheus doctr. 22. ait: ascendens in crucem voluptate suâ; & peccatum, ruinæ nostræ causam, eruci affigens captivam duxit captivitatem. *Altum* hoc Chrysostomo cœlum est, Dorotheo crux. Sed qui istud? cùm à cœlo

lo crux non minùs distet, quàm terra? Sic fortè loquatur, qui nescit, quid sit pro Deo pati: nam qui novit, quid sit boni in cruce; illi crux par cœlo est. *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis.* Ps. 149. 5. Euthymius: exultabunt sancti *in futura gloria.* S. Hieron. exultabunt Sancti in gloria, *in cruce.* Sed quid gloriæ cœlorum, & crucis? si exultabunt Sancti in gloria cœlorum, quomodo in gloria crucis? R. justo gloria, & crux; crux, & gloria, idem sunt: tantam nempe ex passione capit voluptatem; ut perinde habeat, sive in cœlum, sive in crucem, ire jubeatur. Did. Niss. D. 20. Pent. §. 3.

Illud sanè erat mirabile: quia quantum iste extrinsecus, multiplici pœnarum genere contritus arctabatur; tantum intrinsecus exultante interiori homine dilatabatur. S. August. de Sanctis, de S. Vincentio M.

Non sic ad thalamum nupta properaret, ùt ad supplicij locum læta successit! gradu festinô Virg. processit. S. Ambros. l. 1. de Virginib. de S. Agnete.

Num. 3.
Textus Scripturæ.

Militia est vita hominis super terram; & sicut dies mercenarij dies ejus. Job. 7. 1. Sicut miles optat bella ingruere, ut stipendia habeat: & sicut mercenarij timent, nè desit, qui eos conducat: ità & nobis timendus defectus tribulationum. S. Gregor. l. 8. mor. c. 7. mercenarius sollicitè curat inspicere, nè unquam dies vacuus labatur ab opere; & expectatus finis temporis, nè inanis veniat ad remunerationem: sic qui fide cursûs præsentis tempora pensat, dies cum operibus munerat; nè à labore vacua transeant vitæ momenta, formidat. Pinna in Eccl. 4. Ethol. 53.

Expectatio justorum lætitia. Prov. 10. 28. Symmachus pro *expectatio* habet *perseverantia in re molesta,* seu *patientia,* putà patiens expectatio, quâ spe præmij duramus in malis, & nos rebus melioribus servamus. Cornelius hîc.

Canet ibi juxta dies juventutis suæ. Os. 2. 15. Sept. & Syrus: *humiliabitur* ibi. Symmachus: *affligetur* ibi: nam Hebræorum *ana,* & humiliari, & affligi, & canere, significat. Cornelius hîc.

Gaudete in illa die, & exultate; ecce enim merces vestra multa est in cœlo. Luc. 6. 23. Apostoli verò gloriam suam in ipsa passione collocatam habebant: quia crux præsens, & gloria futura, tantam habent similitudinem; ut quodammodo eadem videatur, præsens crucis, & futura cœlorum, gloria. Did. Niss. D. 20. Pent. §. 3.

Tollat crucem suam quotidie. Luc. 9. 23. Non dicit, ferat; sed *tollat.* S. Basilius interrog. 6. ferre crucem, & ferre labores à Deo immissos, vel æquô, vel iniquô animô. Sed tollere, est animô lætô, & avidô; non solùm accipere, sed rapere crucem libenter. Stella hîc.

Omne gaudium existimate &c. Jacobi 1, 2. Nónne gauderet lapis, si sensum haberet; quòd scalpellô poliatur, fiatque statua elegans regis? lignum quod runcinâ levigetur, fiatque thronus principis? pannus quomodo lixiviô perfricetur, & emundetur? &c. ità gaudeat justus in tribulatione. Cornelius hîc.

Num 4.
Ex Patribus, & aliis.

Gaudium sit tibi in tribulationibus: nam coronæ ex varijs texuntur floribus. S. Ephrem Consil. de vita spir. ad Monachum Novit. c. 24.

Qui verè cupit esse homo Christi, æternisque se bonis perfruiturum sperat; paupertatem divitias cum gaudio existimare debet; & afflictionem recreationem, asperitatem victûs delicias, improperium honorem, & contumeliam gloriam ducere: hæc enim vera servorum Dei gloria est. Id. de Fide.

Dies festus debet nobis esse, cùm patimur. Hugo Card. in Joan. 13.

Est patientia virtus moralis; per quam homo moderatur, ac frænat passionem tristitiæ: nè scilicet in adversis immoderatè tristetur; imò potiùs gaudeat in eisdem, propter multiplicem fructum indè provenientem. Dion. Carthus. in Luc. 21.

§. VII.
Patientia reddit omnia suavia; mutat fel in mel.

Ostendit ei lignum: quod cùm misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. Ex. 15. 25. Si vobis fidem Gentilium sitientibus amaritudo aliqua resistentium velut aquarum illarum, quas Israel non potuit bibere, occurrerit; imitatâ Domini patientiâ, velut injectô crucis lignô, dulcescant. S. August. l. 50. homiliar. serm. 20.

Ut sugeret mel de petra, oleumq; de saxo durissimo. Deut. 32. 13. S. Anton. Pad. D. 10. Trinit. petra est duritia adversitatis, vel tribulationis: mel de petra sugit, qui adversitatis duritiam in suavitate mentis recipit.

Inundationem maris quasi lac sugent. Deut. 33. 19. Quando est charitas patiens longanimis, bona; tunc inundationes maris quasi lac sugit: sicut Laurentius quasi floribus, sic carbonibus gaudebat. S. Bonaventura hexam. s. 18. Inundatio maris est abundantia tribulationis; quæ tunc sugitur, cùm dulcis à justis reputatur. Srephanus in allegor. Godefredi apud Titelman. & addit: denique sicut lac nutrimentum est puerorum; sic tribulatio pabulum sit electorum.

Angelus Domini descendit &c. Dan. 3. 49. S. Chrysost. ep. 3. ad Cyriacum: vides, quomodo patientia Sanctorum ignem in rorem mutavit.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Matth. 10. 16. Ovium patientiâ armantur Christi Fideles: nullô enim medicamine sopiuntur magis membra, nè percipiant dolores, quàm patientiâ. Ideo Tertullianus, ubi

ubi reprobum Angelum invidentiæ dolore transfossum notat, mox infert: doluerat, quia patienter utique non tulerat. Quasi dolor abesse soleat ab eo, in quo patientia sedem fixerit. Baeza t. 2. l. 12. c. 3.

Neque enim de spinis colligunt ficus. Luc. 6. 44. At Christianam libet mirari agriculturam, quæ legit è rubis uvam, colligit ficus ex tribulis: nam injuriæ, vincula, tormenta, neces, nobis pariunt immortales coronas. Oliva l. 13. Strom. hic.

Tu servâsti bonum vinum usq; adhuc. Joan. 2. 10. Vinum ex aqua, est lætitia ex perpessione malorum. S. Bernardus s. 16. ex varijs. Sic & Apostoli planè vinum aquâ factum gustaverunt, quando *ibant gaudentes à conspectu concilij*, quando *digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Act. 5. 41. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium ex contumelia? *tristitia vestra convertetur in gaudium.* Pinna Eth. 258.

Ex Patribus, & alijs.

Quomodo potest quis gaudere, ubi vincula, ubi tormenta, ubi tribunalia? maximè in hoc gauderi potest. Quomodo autem? disce: qui nihil sibi ipsi conscius est, plurimum lætabitur. Ità ut, quò majorem dixeris tribulationem, hoc majorem dicas voluptatem. S. Chrysost. hom. 15. in Act.

Sicut nihil est tam leve, quod ei grave non sit, qui invitus facit; sic nihil est tam grave, quod non ei, qui id libenter exequitur, leve esse videatur. Salvianus de provid. Dei l. 1.

Abi, & quàm fieri potest, ex omni mortalium genere quære naturâ, & ingeniò, asperrimum vitæ & morum tuorum, institutorem; & perseverando apud illum, quotidie subsannationes, & ludibria, velut lac, & mel, bibe. Joan. Clim. scala parad. gr. 4.

Patet, quòd homo patiens de felle favum mellis elicit; malum in bonum convertit; mare quasi lac fugit; mœrorem in felicitatis æternæ gaudium commutabit: ut postea jucunditatis redditio subsequatur. B. Humbertus de utilit. pat. c. 42.

Quoties verbum durum, aut factum læsivum, patienter sustines; toties rubeas rosas de spinis gignis, & producis. Thom. Kemp. s. 8. de aurea corona in capite S. Agnetis V. M.

Sicut apibus mel præbet thymus, acerrima, & aridissima herba: ità homines cordati à rebus adversissimis conveniens aliquid, & commodum, decerpunt. Plutarchus de animi tranquillit.

§. VIII.

Patientia est justis quies, somnus. Ex Veteri. Pleraq; Symbolicè.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam. Gen. 2. 21. nè ægrè ferret Adam, unam sibi de costis ejus eripi, licèt in ejus utilitatem fieret; ut hoc modò dolorem non sentiret. Potuisset quidem Deus ei etiam non sopito sine dolore eripere: sed docuit nos; quòd, ut homines Mundum sinè dolore relinquant, sopiendi sint: ijs scilicet suadendum; ut divina meditentur: hoc enim cœlesti somnò ab humanis rebus sinè dolore, imò cum magna voluptate, avellimur. Diez conc. 3. in festo S. Andreæ.

Adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput. Gen. 47. 31. Sept. *adoravit Israel summitatem virgæ ejus.* Quid virgæ cum lectuli capite? In capite lectuli cervical ad capitis requiem apponitur; virgâ labores, tribulationesque, in Scriptura signantur: virgâ percuti justos, idem est, ac beatè requiescere. S. Hilarius can. 11. in Matth. nunquam dulcius sancti requiescunt, quàm cum laboribus fatigantur. Escobar tr. 5. Proph. Chr. l. 8. sect. 2. obs. 3.

Exurge, quare obdormis Domine? Ps. 43. 23. Somnum patientiam vocat: quemadmodum enim, qui dormit, non sentit ea, quæ fiunt; in idem incidit homo patiens, cùm injuriâ afficitur, & convitijs lacessitur. Exurgendi actum motum in vindictam nominat. B. Theodoretus hic.

Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Cant. 2. 5. Chald. & Hebr. *fulcite me ignibus plurimis.* Non expetit auratam spondam, nec plumeum stragulum; sed pyras, & rogos, stridentium flammarum pro lectisternio: inter ustulata ligna velut inter flores recumbit. Unde Symmachus legit: *requiescere me fecisti in flore.* S. Chrysol. s. 13. de S. Laur. tunc oblata est horrenda & assanda martyriò nobilis illa Laurentij craticula, astrictus est ferro: sed ille, craticulum supplicij, lectum quietis, putabat. Arcones in Is. 1. 25. Disc. 3. *Fulcite &c.* Symmach. *recumbere me facite in flore. Ego dormio &c.* Cant. 5. 2. q. d. sic æstimo Mundi fluctus, quasi nullius sensum habeam. Sed, ùt bene notat Bernardus; ad hunc somnum priùs præcessit sponsi vox: *bibite, & inebriamini clarissimi* v. 1. quasi solus Jesu calix possit talem soporem causare. Baeza t. 2. l. 11. c. 5. §. 8.

Quasi de somno surrexi; & vidi, & somnus meus dulcis mihi. Jer. 31. 26. In captivitate calamitates patiens dulciter dormiebat. Sed quò medio? dixerat, juxtà Hieronymum: inebriavi animam lassam. Id. ib.

Dormiebat sopore gravi. Jon. 1. 5. Rupertus de Jona: futurum erat, ut inter Judaicas tempestates Dominus noster, cùm esset fortissimus Deus, valdè patienter sese haberet: quod dormire quodam modo est. apud eundem ib.

Ex Novo, & Patribus.

Beati mites. Marth. 5. 4. Mititas, est in lecto conscientiæ hominis culcitra mollis; ubi molliter, & suaviter anima requiescit. Quæ etiam lapides contumeliarum, detractionum, & injuriarum quarumcunque inflictos sibi amplexatur leviter, & sinè sui læsione recipit. Hugo Card. hic.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Felix, qui Mundo obdormiens, nihil Mundi curat casus. Dum furit tempestas, navimque videntur fluctus sorbere; Dominus dormit: ut tibi normam præbeat, quâ portum felicitatis teneas; si dormias ad Mundi strepitus, & pericula. Baeza ib. Dormitio illa in navi aliquid ostendit insigne virtutis: non solùm in ipso, qui summa est virtus; sed in his quoque, quos suis actibus Salvator ad rectè vivendum informat; ut ad tantam perfectionem quis possit devenire, aut studeat devenire; ut eum quieta non inquietent, & pericula non pavefaciant, neque revocent à quiete, aut tranquillitate Christiferæ pacis. Inquietum erat mare; dormiebatque Salvator: arietabant ex omni parte procellæ; & Dominus dormiebat: irruebant in naviculam venti; & Dominus dormiebat. Proinde si in pace ipsius obdormivisti, atque obdormies; omnino in perturbationibus requiesces. Nec tribulatio, nec angustia, nec algor, nec penuria, & si quod malum possibile deventum; non te divident à quiete, quam es in Christo, & cum Christo, & pro Christo, & de Christo, sortitus. Sim. Cass. l. 4. c. 9.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. q. d. nunc vobis necessarius somnus, quando omnes hostium furiæ consurgunt. Tunc ait: *surgite, eamus.* Baeza antè citatus.

Nè statuis illis hoc peccatum! & cùm hoc dixisset, obdormivit in Domino. Act. 7. 59. S. August. s. 9. 2. de div. ô somnus pacis! qui inter lapides inimicorum dormivit, quomodo in suis cineribus vigilabit. apud Baeza cit.

Percussóque latere excitavit eum. Act. 12. 5. 7.

Si patientiæ incubabo, non dolebo. Tertull. l. de patientia.

§. IX.

Patientiæ fortitudo.

Num. 1.

Divinæ.

Dominus patiens, & magnus fortitudine. Nahum 1. 3. Arabicus: *fortitudo ejus maxima.* S. Hieron. Deus magnanimitatis suæ ortitudine iniquitates eorum (Ninivitarum) ustinuit, provocans eos ad pœnitentiam. Deus deo est magnus fortitudine, quia est patiens. Ps. 7. 12. *Deus justus, fortis, & patiens.* Cornelius hîc.

Jesus autem abscondit se. Joan. 8. 59. Cur Christus abijt à lapidantibus, non inflictâ aliquâ pœnâ? S. August. tr. 43. cùm Judæi lapides tollerent, quid magnum erat, ut eos continuò terra dehiscens absorberet? & pro lapidibus infernos reperirent? Non erat magnum Deo; sed magis erat commendanda patientia, quam exercenda potentia. apud Sylveira hic q. 24.

Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam. Rom. 9. 22. quid fecit? an orbis magnam partem dejecit? &c. *sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum.* Did. Nis. D. 19. Pent. §. 3.

Vicit orbem terrarum, subjecit omnes potestates, subjugavit reges; non superbô milite, sed irrisâ cruce: non sæviens ferrô. Sed pendens in ligno. S. August. s. 63. de divers.

Rationabili patientiâ vincit inimicos Dominus noster Jesus; qui utique in hunc Mundum, ut patiendo vinceret, à Patre descenderat. S. Gaudentius tr. 11. de div. capitulis.

Fortis patientia nobis summè necessaria est in hac fragili vita; quæ non est, nisi quotidiana lucta contra vitia. Thom. Kemp. p. 1. serm. ad Novit. s. 5.

Num. 2.

Humanæ.

Misit ante eos virum. Ps. 104. 17. Meritò dixit *virum:* quia multa passus, viriliter cuncta sustinuit. Cassiodorus hîc.

Leo, fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum. Prov. 30. 30.

Erat quidam homo ibi. Joan. 5. 5. Arab. *erat ibi vir:* quia in tanta miseria virilem habebat animum. Sylveira hîc.

Omnis injuria, sive linguâ, seu manu intussa; cùm patientiam offenderit; eôdem exitu dispungetur, quô telum aliquod in petra constantissimæ duritiæ libratum, & obtusum. Tertull. l. de pat.

Nihil minus virile, nihil muliebriùs; quàm robur in lingua habere. S. Chrysost. hom. 31. in Act.

Patientia est quasi scutum, quod opponitur sagittis tribulationum, injuriarum, tentationum &c. S. Vincent. Ferr. s. 3. de SSS. Trinit.

Virtus fortitudinis ostenditur maximè in tribulationibus. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. 4. Adv.

Contra linguæ gladium patientiæ præbe scutum. S. Isidor. l. 2. soliloqu. c. 7.

Quidam singulari sanctitate vir dixit: Christianum hominem oportere robur habere, non mallei, sed incudis. Isid. Clarius or. 6. l. 1.

§. X.

Patiens est prudens, sapiens.

Ex Veteri, & Novo.

Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Tob. 2. 10. Eam, quæ impatientiam docet, & in iram animum stimulat, aptè stultam vocat; non iracundam: non rixosam: nam sicut sapientia semper cum patientia conjungitur; ità iracundia cum stultitia. Pinna in Eccl. 2. Ethol. 26.

Doctrina viri per patientiam noscitur. Prov. 19. 11. Ex eo enim, quòd prudentia causet patientiam, rectè ex patientia, velut ex affectu, cognoscitur prudentia, ejus causa; ità ut verè inferas: hic homo est patiens, ergo prudens: quia prudentia infallibiliter causat patientiam. Vicissim ex causa colligas effectum: est sapiens, ergo & patiens. Dicit hoc Salomon, ut vulgi errorem confutet. Vulgus enim æstimat eos, qui patienter tolerant probra, & injurias; esse simplices, viles, & abjectos:

con-

contrarium ergo hîc docet Salomon. Ratio: Sapiens, & prudens, sapienter intelligit; in hac vita adeò misera multa adversa homini esse expectanda: ac proinde ad ea se comparat; ut per patientiam ea facilè ferat. Scit enim, si in ijs sit impatiens, malum, malique sensum, se duplicaturum: cruciabitur enim, & sensu mali, & sensu suæ impatientiæ; cùm simplum sit habiturus dolorem, si patiens sit. Cornelius hîc. *Doctrina viri &c.* quia tantò quisque minùs ostenditur doctus, quantò convincitur minùs patiens. V. Beda l. 2. hîc.

Vir sapiens fortis est. Prov. 24. 5. q d. Sapientia facit fortes, & validos, ad quævis ardua, vel conficienda, vel sustinenda; licèt corpore infirmi sint. Sept: *melior est sapiens forti.* Hebræi, teste Aldrovandò in asino, sapientis Symbolum dant asinum: eò quòd instar asini multa sapienter, id est, patienter, & fortiter perferre debeat. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Philosophi - omnem sapientiæ ostentationem de patientia præferunt. Tertull. de pat. initio.

Non invenit locum sapientia ubi non est patientia. S. August. s. 4. de Verb. Ap.

Patientia comes est sapientiæ, non famula concupiscentiæ. S. August. l. de pat. c. 5.

Sapientis spiritus in sapientis Christi patientia plenariè requiescit. S. Rupertus l. 2. de oper. S. Spir. c. 3.

Qui est magis patiens, magis est sapiens. S. Thom. Aqu. de condit. principum. l. 5. c. 34.

Quò quisque est patientior, eò probatur esse & sapientior. Drogo Ost. de 7. don. Spir. S.

§. XI.

Patere, quia meritus es.

Ex Veteri.

MEritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Gen. 42. 21. Oleaster: optima consideratio; cùm pœnam sentis, culpæ meminisse. apud Alvarez hîc Illustr. 179.

Dominus præcepit ei, ut malediceret David. 2. Reg. 16. 10. Imitemur Davidem: qui cùm malediceretur à Semei, cogitabat de peccatis suis, quibus id meritus erat; ideoque patienter idipsum tulit. S. Gregor. mor. l. 31. c. 17. tunc illata beneficia bene toleramus; cum in secreto mentis ad mala perpetranda recurrimus, & majora nos meritos videmus. Cornelius hîc.

Ulciscitur non secundùm peccata nostra. Judith 7. 17. 2. Esdræ 9. 33. Levites: *& tu justus es in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti; nos autem impiè egimus.* Dan. 3. 28. *in veritate, & judicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra.*

Justus es Domine. Ps. 118. 137. S. Ambros. s. 18. vulgus hominum injustè se putat tolerare, quod patitur. At verò justus vir, qui seipsum statim in exordio sermonis accusat, justitiam Domini prædicat; quòd meritis suis digna patiatur. apud Mendoza in 1. Reg. 3. annot. 6.

Si ignoras te &c. Cant. 1. 7. Per cognitionem sui cessat omnis querela contra Deum de malis, quæ patimur. Precatio enim sponsæ involvit querimoniam de absentia sponsi; ob quam in tot miserias est prolapsa. Cui respondet sponsus: *si ignoras te.* q. d. si te cognosceres, non quærereris. *Abi post vestigia gregum;* disce obèdientiam, subjectionem, & sufferentiam, à gregibus irrationabilibus. Sicut oves percutienti pastori non contradicunt, ab illo se duci sinunt, quo vult, ita tu committe te meæ providentiæ. de Ponte hîc Exhort. 14. §. 6.

Nos propter nosmetipsos hæc patimur peccantes in Deum nostrum. 2. Machab. 7. 18.

Ex Patribus.

Leve videbitur, quòd injuriâ percutimur; dum in actione nostra conspicimus; quia peius est, quod meremur: sicque sit, ut contumelijs gratia magis, quàm ira, debeatur. S. Gregor. mor. l. 30. c. 9.

Quando bene est, lauda misericordiam; quando malè est, lauda justitiam. S. August. in Ps. 98.

Peccator filius dedignatur flagellari; cùm sinè peccato videat unicum flagellatum. Id. in Ps. 88.

Christianorum propria virtus est, etiam in his, quæ adversa putantur, referre gratias Creatori. Qui sibi sanctiores videntur, solent Deo referre gratias; quòd de periculis, vel miserijs, liberati sunt. Sed juxta Apostolum, hæc virtus est maxima; ut in ipsis periculis, atque miserijs, Deo gratiæ referantur, & semper dicamus: benedictus Deus! minora me sero sustinere, quàm mereor: hæc ad mea peccata parva sunt; nihil mihi dignum redditur. S. Hieron. in ep. ad Eph. 5. 20.

Non murmures, non blasphemes; non dicas: quare sustineo mala? - sed magis dic: peccavi! - non sunt tanta supplicia, quanta extiterunt peccata. S. Isidorus l. 1. soliloq.

Laudamus civiles leges, decreta imperialia, & humana judicia; quæ condignam malefactoribus retributionem jubent impendi: & justitiæ Dei detrahimus, judiciaque damnamus; si nos delinquentes insequitur, si nostris non parcit flagitijs. Quodque deterius est, persæpe, quod in altero æquissimum fatemur, per impatientiam reprehendimus; si perficiatur in nobis. S. Laur. Just. l. de spir. an. resurr.

Quisquis perfectè senserit onus peccati, & animæ læsionem interiorem; utique aut parum sentiet, aut ex toto non sentiet corporis pœnam: nec reputabit laborem, quo peccata noverit deleri præterita, futura caveri. S. Bernardus s. 3. de altitudine cordis.

§. XII.

Patientia innocens.

Ex Veteri.

ERit autem agnus absque macula. Ex. 12. 5. Agnus requisitus ad immolandum, & ad necem, debebat esse sinè maculâ. Placet Deo innocens victima. Sylveira in Act. 25. q. 1. Innocentiæ maximè patiendum.

Neque reprehendit me cor meum in omni vita mea. Job. 27. 6. patiens Job ait.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates. Ps. 54. 4. id est, quoniam inimici projecerunt in me falsa crimina. *Cor meum conturbatum est in me. - & dixi: quis dabit mihi pennas sicut columbæ?* Bellarminus hic.

Dilectus meus candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. Rupertus: unde candidus? & unde rubicundus? Nimirum candidus sanctitate, rubicundus Passione. Dicat aliquis? si ergo candidus, quare rubicundus? si sanctus, quare passus? Didacus Niss. D. 16. Pent. §. 1.

Sicut ovis ad occisionem ducetur. Is. 53. 7. Ideo innocentissimus agnus neci datus, quia velut ovis omnibus ex se benefaciebat. Id. ib.

Daniel c. 1. 6. non peccavit; Ananias, Azarias, Misael, à peccato immunes fuerunt; & tamen captivi effecti sunt. Origenes hom. 1. in Ezech.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Ad reges, & præsides, ducemini propter me. Matth. 10. 18. S. Thom. ducemini ad reges: sed magnam debetis habere consolationem, quia propter me scilicet, quem diligitis. Hugo Card. hæc erat eis magna consolatio; cùm scirent, quòd propter Deum patiebantur. Sylveira hîc c. 8.

Ecce agnus Dei. Joan. 1. 29. Joannes Passionem non ignorabat; sed hoc primum testatus est, dicens: *ecce agnus Dei.* Agnum vocans, crucem divulgat. S. Chrysost. in Cat. S. Thomæ. Ubi innocentia Christi prædicatur, ibi crux, & mors denuntiatur: inseparabilia crux, & innocentia. Sylveira in Act. 25. q. 1.

Existimabat se visum videre. Act. 12. 9. Cur Petrus Angelum non agnoscit? Erat Petrus innocens inclusus in carcere; & erant ibi multi iniqui, & malefactores: videnscque se innocentem à vinculis absolvi, cùm maligni remanerent in custodia; sciens que Mundi perversitatem, quâ innocentes opprimuntur, & pravi salvantur: ideo velut somnium, quòd fiebat, reputabat. Sylveira hic q. 14.

Gaudeo in passionibus. Coloss. 1. 4. Ratio: *nihil mihi conscius sum.* 1. Cor. 4. 4.

Tentatum per omnia absque peccato. Hebr. 4. 15.

Nemo vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. 1. Petri 4. 15. Hugo à S. Vict. dum expendit illud Pauli Gal. 6. 14. *mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri,* ait: dicunt homines, quando pœnam sustinent: si meruissemus, non erubesceremus; nunc autem injustè pati ingnominiosum est nobis. Obloquium videtur: imò si pro culpa pateris, erubesce; si sinè culpâ, gloriare. Latro magis esse vis, quàm Christus? Sylveira in Matth. 10. c. 8.

Patientia amica est bonæ conscientiæ, non inimica innocentiæ. Cùm ergo videris quenquam patienter aliquid pati, noli continuò laudare patientiam; quam non ostendit, nisi causa patiendi. Quando illa bona est; tunc ista vera est. S. August. l. de pat. c. 5.

Feliciter sunt miseri, quos certò constat non meruisse. Hinc est, quòd gloriamur in vinculis; quorum causa nobis est pro solatio, non conscientia pro flagello. Hildebertus ep. 39.

§. XIII.

Patientia signum prædestinationis.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

EX omnibus animantibus &c. Gen. 7. 2. Inferiùs bestias, quadrupedia, atque reptilia; superiùs verò aves, & homines, habitâsse credendum est. Ibi lata extitit, ubi bestias habuit; ibi angusta, ubi homines servavit. S. Greg. hom. 38. in Evang.

Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Ismael ad speciem teneriùs videtur dilectus: nam, cùm Dei jussu domô illum excluderet, matris scapulis imposuit, & panes largitus est. Gen. 21. 14. Quid fecit Isaaco? *tulit ligna holocausti, & imposuit super Isaac filium suum. - - cumq; alligâsset Isaac filium suum.* Dilectus tam præ Ismaele? & quomodo? Ismaeli providit commoda, Isaaco martyria: ille portatur, hic portat; sed incommodis procuratur Isaaco ingens felicitas. Naxera in Jos. 24. §. 7.

Accede huc ut tangam te fili mi; & probem, utrum tu sis filius meus. Gen. 27. 21. Vix aliter Deus. Tangendus es mi fili: calidas manus quidem habeo; sed urunt. Sed si filius meus es, patieris te tangi. Drexelius Gymn. pat. t. 2. p. 1. c. 2. §. 2.

Rachel ultimam filium, eumque charissimum, *Benoni*, hoc est, *filium doloris.* Gen. 35. 18. Sicut Is. 53. 3. Christus *virum dolorum.* Jacob autem eundem *Benjamin*, id est, *filium dexteræ* nominavit. ib. Quid est hoc aliud? quàm filios Dei, qui persecutionem patiuntur, esse non tantum Benoni, seu filios doloris; sed etiam Benjamin, filios dexteræ: qui scilicet in illa dextera agnorum, non hircorum, statuentur. Stengelius t. 1. Judic. div. c. 31. Formosa illa Rachel Ecclesiæ est typus; quæ magnis angustijs, & doloribus oppressa plurimos enititur filios; quos haud incongruè doloris filios appellare potest: sed eos deinde Pater cœlestis dexteræ filios nuncupat; quòd, qui in tribulationibus stabiles sunt, tandem ve-

lut,

lut legitimi filij à Deo ad dexteram in regno cœlorum collocandi sunt. Petrus Besseus D. 3. Pasch.

Joseph accusavit fratres suos - crimine pessimo. Gen. 37. 2. Sed non refertur ulla patris obiurgatio. Joseph verò referens Patri, & fratribus, somnium de sole, lunâ, & stellis, arguitur à patre: *quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti?* v. 10. Reliqui erant filij ancillarum; Joseph verò tenerrimè dilectus, & patri præ cæteris erat charus. *Videntes fratres ejus, quòd à patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eum.* v. 4.

Invenit scyphum in sacco Benjamin. Gen. 44. 12. In sacculo Benjamin vas Joseph inventum est. In habitu & vita Religiosi, reperiri debet calix Jesu Christi, hoc est, Passio ejus, paupertas, & austeritas. In hoc vase augurari solet ipse Dominus: nam ex clarioribus signis prædestinationis est; si libenter bibas sanguinem Passionis Domini. Diez. Monachi austeritas.

Duos Cherubim aureos, & productiles facies. Ex. 25. 18. hoc est, ex auro ductili, & mallei operâ extenuatô: quia in sanctis sanctorum, potissima templi parte, collocandi erant. Barradius tom. 2. l. 8. c. 10. cùm audijsset in vinculis.

Volvite saxa ingentia ados spelunca - vos autem nolite stare. Jos. 10. 18. 19. Quam amaverant, hostibus quietem permittit; milites verò ad bellicos labores cogit: supplicia regibus distulit; durioribus reservans: *eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca.* v. 23. Milites, quos compulit desudare, gloriosis fecit micare trophæis: quos otiô indulgere permisit, infami stipiti dedicavit. Naxera hîc §. 49.

Num. 2.

Testimonia ex Veteri.

Nunc scio, quòd certissimè regnaturus sis. 1. Reg. 24. 21. Unde hoc cognovit Saul? ex persecutionibus, quas ab ipso Saule multis diebus humiliter sustinebat. Patientia in persecutionibus signum est prædestinationis. Diez Patientia.

Frustrà conflavit conflator. Jer. 6. 29. Omnipotens conflat hominem, quem creavit: quia per ignem tribulationis, atque per verba doctrinæ, in unum vult redigere, quem dispersum in multa cognovit; & purgare, qui se propriâ voluntate infecit. Sed sæpe tribulationis ignis ardet, non purgat: & doctrina suscipitur, & non emendat; non defectu agentis, sed perversitate patientis. Nullum sanè reprobationis signum certius, quàm purgatorijs per Deum ordinatis nolle purgari. Sim. Cas. l. 4. c. 3.

Propter me orta est tempestas hæc. Joan. 1. 12. Navis illa, quâ servus Dei Jonas vehebatur, plena erat idololatris, & Infidelibus; quos tamen pro tunc Deus non punivit; & de inobedientia servi sui vindictam tulit. Sic, licèt nos Fideles premamur miserijs; & Turcæ &c. in prosperitate vivant; non putemus Deum nostri oblivisci: quia agit nobiscum tanquam cum filijs sibi valdè dilectis; castigat nos, ut emendemur. Diez conc. 2. in Nat. S. Joan. B.

Ponam te quasi signaculum. Aggæi 2. 24. Mystice: Christus est sigillum Dei: quia suâ effigie, putà, suâ fide, gratiâ, virtute, moribus, charactere in Baptismo, alijs Sacramentis, obsignat suos Fideles. Deus enim misit Christum qui voluit nos *conformes fieri imaginis Filij sui.* Rom. 8. 29. ut, *sicut portavimus imaginem terreni* Adæ; ità *portemus & imaginem cœlestis.* 1. Cor. 15. 49.

Ducam tertiam partem per ignem. Zach. 13. 9. Tertiam partem Electorum per ignem traducit, ùt populum suum. Ideo subjungit: *dicam populus meus es.* S. Cyrill. Alex. ad multas vexationes, & persecutiones, excipiendas vocati sunt. Quæ igitur hinc utilitas? aut quod præmium referent? qui sic afflicti, & prostrati sunt? Domestici, noti, & dilecti Deo, evaserunt. Quocirca hæreditas Dei, & Patris facti sunt. Arcones in Is. 1. 25. Disc. 4.

Ex Novo.

Ipse salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Matth 1. 21. quoniam non salvi fient, qui non sunt de populo Dei. Quem autem appellavit Deus populum suum, nisi populum ; circumcisum ? ut spirituali circumcisione secernat, qui de populo Dei satagit numerari. Sed quis populus Dei, nisi qui fuit flagellatus in Ægypto? Flagellis eruditi oportet, qui vult esse in populo Dei. Populus Dei est, qui dimisit spiritualem, & obscuram Ægyptiacam regionem; qui effugit servitutem invisibilis Pharaonis; qui sequitur Moysen, Aaron; legem, & Sacerdotium; doctrinam, & gratiam; Evangelium, & Sacramenta: qui transit mare sæculi siccô vestigiô; nè pedes animarum intingantur malâ doctrinâ, & lutô temporalium rerum; qui videt Ægyptios malarum delectationum in littore suffocatos; qui per deserta sequitur Christum. Sim. Cas. l. 2. c. 17.

Cùm audisset in vinculis. Matth. 11. 2. Joannem, quem Angelus Luc. 1. 15. *magnum coram Domino* fore prædixerat, vinculis videmus in carcere constrictum; Herodem verò impium in sublimi throno. Innocens cruciatur, nocens deliciatur: qui enim magnus est, magna tolerat; potentes virtute potenter propter Deum tormenta patiuntur. Virtutis magnæ labores magni comites sunt. S. Chrys. hom. 8. in Matth. viriliter cuncta sustineas; sciens, tribulationes maximas inseparabiles quosdam comites esse virtutum. Dulcibus in fluvijs ingentes ceti, alijque magni pisces, non reperiuntur; sed in amaro mari: sic in dulci vita magni coram Domino viri non visuntur. Magnæ naves per profundum pelagus; magni coram Domino viri per profundas tribulationes, in cœlum navigant. Sublimi, conspicuoque ædificij locô statuendi lapides pluribus, quàm alij, percussionibus dolantur: sic sublimiori in throno cœli collocandi homines pluribus, quàm cæteri, cruciatibus poliuntur. Barradius tom. 2. l. 8. c. 10.

Hic est Filius meus dilectus. Luc. 9. 35. O cœlestium tempestatum faustissimos turbines! ô nubilum omni jucunditate serenius! Apostoli quidem pavore territi ultimum timebant excidium: cùm ecce tibi è nube aurea effluit vox, quâ Christus dilectus Deo Filius renuntiatur. Ergo noli desperare, cùm ater super caput nimbus impenderit: nam licèt te vestimentis gloriæ exuat; licèt Moysem, & Eliam, fuget; licet tui fulgorem vultûs infuscet: filium nihilominus te Dei non declarat tantùm, sed facit. Magis à Deo amaris, cùm nubes te horrida inumbrat. Is. 19. 1. *ecce Dominus ascendet super nubem levem:* nubes sunt persecutiones; sed justitiæ solem non subducunt, at advehunt. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Flagellat autem omnem filium, quem recipit. Hebr. 12. 6. Nè te sinè flagellô speres futurum; nisi fortè cogites exhæreditari. S. August. in Ps. 31.

Ego, quos amo, arguo, & castigo. Apoc. 3. 19. E contrà verò. Jer. 12. 1. *quare via impiorum prosperatur.* Ansbertus hic. Electi per præsentes tribulationes ad hæreditatem paternam; & reprobi, sinè temporali flagellô, ad mendicitatem perveniunt æternam. apud Sylveira in Act. 8. q. 14.

Ex Patribus, & aliis.

Quòd te non vult pati, non pateris; quòd te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis: *ad hæreditatem* sempiternâ erudimur, & flagellari dedignamur? S. August. tr. 7. in Joan.

Nonne melius est, ut flagellet te, & recipiat te; quàm parcat tibi & deserat te? S. Aug. de verb. Dom. serm. 4.

Certa, atque secura, est expectatio promissæ beatitudinis; ubi est participatio Dominicæ Passionis. S. Leo s. 9. de Quadragesima.

Quemadmodum continuus successus temporalis indicium damnationis est; ità flagelli eruditio cum patientia indubium prædestinationis agnoscitur esse præsagium. S. Laur. Just. l. de cont. Mundi c. 19.

Qui bona agit, & mala suscipit; quidquid sibi justæ retributionis in terra subtrahitur, hoc illi in cœlo multipliciùs cumulatur. Porrò medici corporum, quos desperant, ad percipienda passim, quæque petierint, alimenta relaxant: ad quos erigendos esse conspiciunt, cuncta eis noxiæ delectationis minaciter interdicunt; antidota insuper amara propinant. Vites quoque, & fœcundæ arbores, putationibus subjacent: steriles autem, & quæ ignibus sunt tradendæ, ramis evagantibus, quò liberiùs, eò difusiùs patent. Noli itaque hujus vitæ felicitatem hominibus invidere; sed condole: imò, quia ipsi non dolent, potiùs ingemisce. Qui nimirum velut bruta animantia ad macellum edendo properant edendo, ad gladium lasciviendo festinant. B. Petr. Dam. ep. 6.

Sit mens in prosperis timida, sit in adversitate secura: cumque bona facit, & tolerat; tunc se procul dubio numerari inter Christi membra confidat. Quisquis enim rectè vivens flagellis atteritur; sicut Christi nunc in utroque vestigia sequitur, ità postmodum ejus consortiô non privatur. B. Petrus Dam. ep. 31.

Magni amoris, & electionis æternæ, signum est; quando homines redarguit, increpat; neque sinit quiescere, donec exeat à peccato. S. Thom. Vill. s. in D. 4. Adv.

Hoc signum amoris, hoc indicium æternæ hæreditatis; si me hîc fecerit consortem sui calicis. Id. conc. de S. Jacobo.

Qui exceptus est à Passione, & tribulatione flagellorum, exceptus etiam erit à consortio electorum filiorum; quia scriptum est: *væ vobis, qui habetis hîc consolationem vestram.* Idiota l. 2. contempl. c. 1.

§. XIV.

Patientia propria Christianorum.

PONam illum quasi gregem in ovili. Michææ 2. 12. Sept. & Chald. legunt, *in tribulatione*: ut sciant Fideles; se vocatos esse ad ovile Christi, quasi ad domum tribulationis, & crucis. Cornelius hic.

Nemo moveatur in tribulationib⁹ nostris: ipsi enim scitis, quod in hoc positi sumus. 1. Thess. 3. 3. S. August. in Ps. 25. si vides malos florere, bonos laborare; tentatio est, fluctus est; & dicit anima tua: ô Deus! Deus! ipsâne est justitia tua; ut mali floreant, boni laborent? Dicis Deo: hæccine est justitia tua? Et Deus tibi respondet: hæccine est fides tua? hæccine tibi promisi? aut ad hoc Christianus es factus; ut in sæculo floreres? apud Marchantium D. 2. Adv.

Christianorum est, pressuram pati in hoc sæculo, & lugere; quorum est vita æterna. Origenes l. 2. in c. 2. ad Rom.

Pati Christianorum est. Philo Carpath. in Cant. 1. 9.

§. XV.

Patientiæ motivum, cœli, & salutis, memoria. Symbola.

FEnestram in arce facies, & in cubito consummabis summitatem ejus Gen. 6. 16. Oleaster: videtur contextus innuere, fenestram fuisse in superiori porta arcæ. Aliàs fenestras in lateribus, non verò in summitate ædificij, ponimus; cur hîc superiùs in summitate arcæ? Benedictius Fernandius c. 7. in Gen. sect. 6. Intelligitur fenestra, per quam lux admittitur, cœlumque suscipitur. Qui enim in funebri illo feretro, velut morte consepulti, tam calamitosam viderent vitam, absque ingenti consolatione, ac levamento, quod cœlum contuentibus præbere solet. Sic Stephano videnti cœlos apertos dulces lapides fuêre. Paoletti in festo S. Stephani.

Animalia ibant, & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis. Ezech. 1. 14. Unde illis, præsertim homini, & bovi, lentis, talia celeritas? *Et similitudo super capita*

pita animalium firmamenti. v. 22. Fronti insidens æternitas alas addidit vel bovi. Oliva l. 11. Strom. §. viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum.

Testimonia ex Veteri.

Sedens in sterquilinio. Job. 2. 8. Jacebat corpore in sterquilinio; sed animô habitabat in cœlo: consumebatur vernibus, qui spiritus superabat immundos. Parva sunt, si consideres, quæ recepit. Cassiodorus in Ps. 37.

Tactus est mihi Dominus in adjutorium spei meæ. Ps. 93. 22. Nullus invideat perituris; nullus felices æstimet; qui sub æternitate damnandi sunt. Amemus potiùs afflictiones, quæ faciunt perpetuò felices. Nam si amaram Medici potionem non respicimus, ut temporalem suscipiamus sospitatem; quis istud sanæ mentis affectare non debeat, quod se propter æterna gaudia subire posse cognoscat; Cassiodorus hîc.

Super flumina Babylonis illic sedimus, & flevimus, cùm recordaremur Sion. Ps. 136. 1. Nota: super flumina: juxta ripas fluminum sedere nil mirum; sed super flumina sedere, quomodo id fieri potest? *cùm recordaremur Sion.* Quietem cœli Christiani animô volvunt; ideò aquis tribulationum non merguntur. Rupertus: illorum erat hoc dicere, qui recordabantur Sion: Tales nimirum non sub aquis fluminum absorpti erant; sed supersedebant: similes aviculis, quas aquæ imperiô Dei produxerunt paratas ad volandum. Didacus Niss. Sabbatho post D. 1. Quadr. §. 1.

Exaltatio oculorum est dilatatio cordis. Prov. 21. 4. q. d. inquit Salazar: qui angusti est pectoris inter hujus vitæ adversitates, non figat obtutum in calamitates præsentes; sed erigat magis; & sursum aspiciens videat, paratam esse his afflictionibus gloriam. Id. ib.

Videte, si est dolor sicut meus. Thr. 1. 12. Curet quivis discernere inter dolores, & dolores infirmi & videat, an dolores, quos patitur, sint sinè salutis utilitate, an verò sint saluti æternæ utiles. Illos putet dolores Inferni, hos amet, & amplexetur ut dolores Christi. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 14.

Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum. Dan. 3. 24. S. Zeno s. 1. de tribus pueris: tres pueri in illo sacro certamine Deum præ oculis sibi præposuêre, non flammas; præmium futurum, non pœnam.

Peto nate, ut aspicias ad cœlum. 2. Machab. 7. 28. Infans, gigantibus par, quâ ratione siccis oculis fratrum lanienam intueri potuisti? *fratres mei modicô nunc dolore sustentatô sub testamento æternæ vitæ effecti sunt,* v. 36. En currens gigas ad supplicia, sperans æternitatis stipendia. Eâ cunctantem Rusticum impellit Hieronymus ad peregrinationem longinquam ep. 4. exi cum Abraham de patria: substantiam, si habes, vende. Durum, magnum, difficile; sed magna sunt præmia. Audeo dicere: morienti in cruce Domino cœlum, solemque subductum, nè lucis spectaculô myrrhæ fasciculus in fascem liliorum verteretur. Non enim pœna crux est, si cœlum pateat. Latro certè, cùm regni meminisset, ita patibuli sui oblitus est; ut nec doluisse scribatur, nec illud à se deprecatus. Oliva l. 11. Strom. §. Viri Galilæi.

Ex Novo.

Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Luc. 22. 31. Talis est agitatio justorum. Et triticum, & palea, agitantur; ventilantur in area Mundi. Nullus est justus, seu impius; qui sub malorum agitatione non sit. Injustus doleat, quòd agitatur sicut palea; ut post agitationem mittatur in ignem: justus gaudeat, qui agitatur sicut triticum; ut post agitationem servetur in vitam. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 14.

Quem quæritis? Joan. 18. 4. Magna charitas, quæ mortis excludit horrorem! miranda securitas, quæ inimicis sponte se donat. Ad hæc caput nostrum animavit & membra. Sciebat enim ipse impassibilitatem post Passionem; id est, vitam post mortem, gloriam post sepulchrum, indubitanter futuram. Passio nulla deterreat, ad quam impassibilitas vera, & æterna, succedit. Frustrà pœna conturbat, de qua delectatio nascitur. Nec tyrannorum gladios paveant, quibus consecrantur ad Christum. Mortis terrore non angitur, qui de morte vitam cognovit prodire supernam: omne asperum non conturbet, si cruciat; cùm infinita sequatur amœnitas. Simon. Cass. l. 13. c. 11.

Video cœlos apertos. Act. 7. 55. Cur S. Stephanus visionem suam non tacet, sed publicat? quia, cùm esset princeps, & dux, omnium Martyrum; eos suô exemplo hortatur: ut fortiter, & constanter, Martyrium subeant, & non timeant: Christus enim adstat ad eos juvandos; & ad januam quasi expectans, ad dandam eis coronam. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Nihil ejus sentit in nervo, cùm animus in cœlo est. Tertull. lib. ad Martyres.

Nonne si minutatim incidi, si innumeras mortes mori; si innumeras animas, & totidem quotidie corpora, traditum iri oporteret; nónne, inquam omnia pro tanta gloria subeunda essent? S. Chrysost. hom. 79. in Joan. c. 17.

Pericula non respicit Martyr, coronas respicit: plagas non horret; sed præmia numerat. Non videt lictores infernè flagellantes; sed Angelos supernè lætis omnibus acclamantes imaginatur: non spectat ad temporalia pericula; sed ad præmiorum æternitatem. S. Basilius hom. de Barlaam apud Did. Niss. Sabb. D. 1. Quadr.

Sæpe propter Christum afficitur contumeliâ, & ignominiâ quispiam. Martyrium imminet, tormenta undique, & ignis, & gladius, & bestiæ, & gurgites. Verùm interea Spiritus S. alloquitur: sustine Dominum: parva sunt ista, quæ fiunt: brevi tantùm tempore labora; & in sempiternum eris cum Angelis. S. Cyrill. Jeros. Catech. 16.

Cui

Cui vita sua chara est, dura nulla est cura: medicus non sit ingratus, qui per dolorem revocat ad salutem. S. Chrysologus s. 167.

S. Franciscus rogatus, quomodo tam tenui veste frigus toleraret? respondit: si supernæ patriæ flammâ per desiderium contegeremur, facilè nos ab hoc frigore tueremur. Cornelius in Ex. 27. 9.

S. Agapetus M. puer 15. annorum, sub Aureliano A. C. 275. virgis, nervis, igne, fumô, aquâ bulliente, aliisque gravissimis tormentis, excruciatus, & dilaceratus; cum in caput ejus congererentur carbones ardentes; gratias agens Deo dicebat: parva res est, si caput coronandum in cœlo comburatur in terra: quàm decorabit corona gloriæ plagas, & vulnera excepta pro Christo! ità habet ejus vita 18. Augusti. Cornelius in Is. 62. 3.

§. XVI.

Patientia ob spem mercedis &c. Symbola.

Tempus veniet, cùm excutias, & solvas jugum ejus de cervicibus tuis. Gen. 27. 40. Ultima benedictionis clausula dolorè sopiebat, & in spes bonas animum consternatum sublevabat. *Tempus veniet &c.* q. d. cum Seneca: omnia tibi fortuna abstulit, sed spem reliquit. Naxera in Jos. 17. §. 19.

Serviam tibi pro Rachel filia tua minore septem annis. Gen. 29. 18. Si justus ille (Jacob) propter puellæ amorem, septennium servire, ferreque pastoralium laborum ærumnas, decrevit; & non sentit vel labores, vel temporis longitudinem; sed omnia ei levia, & facilia videntur: expectationeque, & spe fructûs alitur; ità ut dies paucos longum illud tempus putet: qualem nos habebimus excusationem, qui non pari studiô erga Dominum nostrum, & benefactorem, & Curatorem, & qui nobis sit omnia, afficimur? sed quando proponitur lucrum temporale, omnia alacriter sustinere volumus. Qualis nobis erit venia, qualisve excusatio, sic negligentiæ deditis; qui neque quantum beatus ille in puellam declaravit amorem, tantam in Deum charitatem habemus; idque cùm tanta possimus numerare in nos beneficia collata, & quæ quotidie conferuntur. S. Chrysost. hom. 55. in Gen.

Qui percusserit Cariath-Sepher, & ceperit eam; dabo ei Axam filiam meam uxorem. Jos. 15. 16. dixit hoc, ut milites ad arduum certamen excitet. Id. hic.

Sed & clavos fecit aureos. 2. Paral. 3. 9. & 3. Reg. 6. 21. *& affixit laminas clavis aureis.* V. Beda l. de templo, c. 12. clavi aurei, quibus erant affixæ laminæ, ipsa sunt promissa æternæ claritatis; per quæ in exercitio, studioque virtutis, nè deficiamus, donante Christi gratiâ continemur. Arcones in Is. 1. 20.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Quia palma inferioribus aspera videtur, in summo autem pulchritudinem, & fructûs suavitatem ostendit; meritò huic statura assimilatur Ecclesiæ; sive animæ cujusque fidelis, quæ asperos pro Domino portat in terra labores; sed mercedem à Domino gratissimam se accipere sperat in cœlo. V. Beda l. 6. hic.

Gemma gratissima expectatio præstolantis. Prov. 17. 8.

Operatur patientia probationem; probatio verò spem. Rom. 5. 3.

Genius, quasi fessus, & sopore lassus, incubat anchoræ. Lem. *Juvat fessos. Habebis fiduciam propositâ tibi spe; & defossus securus dormres.* Job. 11. 18.

- Spes est dura; sed lenit tamen
Viæ labores. Non solet tranquillitas
In delicati pectoris molli thoro
Secura permanere. Spe durâ jacet
Securitas. Spes dura tranquillum facit
Sibi incubantem. Sæviant venti licet;
Dominentur undæ: somnium ex illis tamen
Spes dormienti facere jucundum potest.
Hesius.

Anchora infigitur. Lem: *spes ferit: & tamen una juvat, mentemque quietam sola facit. Fundati, & stabiles, & immobiles à spe.* Colos. 1. 23. Idem.

Testimonia ex Veteri.

Vidi per somnium quasi solem, & lunam &c. Gen. 37. 9. S. Cyrillus: sic Deus juveni Joseph per somnia significabat; illum aliquando clarissimum, & fratribus suis longè præstantiorem fore: atque ità eum ad virtutes, atque meliora, provocabat; quemadmodum hi, qui præmia Athletis proponunt, facere solent. apud Naxeram in Jos. 15. §. 18.

Affligebant illudentes eis, atque ad amaritudinem producebant vitam eorum. Ex. 1. 13. 14. In quo hæc asperitas vitæ maximè apparebat? Cyrill. Alex. l. de ador. in spir. sinè mercede hæc, & magnô sudore, & laboribus, perficiebantur. Ecce amaritudo: non quia opere lateritiô: & sudore magnô, laborarent, turres, & civitates, ædificando; sed quia sinè mercede, & spe retributionis, hæc perficiebant. Castillo Ethol. 187.

Confortamini, & non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces opori vestro. ait Azarias 2. Paral. 15. 7.

Nunquid Jobfrustra timet Deum. Job. 1. 9. Occultat coronam, quô dimicatorem ostendat. S. Chrysost. hom. 5. de patientia Job.

Militia est vita hominis super terram; & sicut dies mercenarij dies ejus. Job. 7. 1. Sicut miles optat bella ingruere, ut stipendia habeat; & sicut mercenarius timent, nè desint qui eos conducant: ità & nobis timendus defectus tribulationum. S. Gregor. mor. l. 8. c. 7. mercenarius sollicitè curat inspicere, nè unquàm dies vacuus labatur ab opere, & expectatus finis temporis, nè inanis veniat ad remunerationem: sic qui fide cursûs præsentis tempora pensat, dies cum operibus numerat; nè à labore vacua transeant vitæ momenta, formidat. Pinna in Eccl. 4 Ethol. 53.

S. Gregorius Nyss. quærit: cur Psalmista tam multis psalmis hæc verba præscripserit: *In finem?*

nem? quibus monet, ut intentis semper oculis finem spectemus. Græcus habet: *in victoriam*: tanquam admonens; ut victoriam habeamus ob oculos. Respondet S. Gregor. tr. 2. in Ps. cùm omnis certaminis victoria sit finis, ad quam, quî certamen ingrediuntur, omnia sua referant, eâque freti pugnare incipiant; mihi planè persuadeo, finis nomine velut quâdam commonitione, excitari omnes, qui in hujus vitæ stadio per virrutis exercitationem decertant, ut finem respicientes, spe coronæ obtinendæ, certaminum laborem levent, & minuant. Ut quisque ardenter pugnet, præliatoribus omnibus occlamat David: *in finem! in victoriam*! Did. Niss. Sabb. D. 1. Quadr. §. 1.

Lætentur omnes, qui sperant in te. Ps. 5. 12. S. Francisci vox: quòd in pœnis me oblecto, facit bonum, quod expecto. P. Rho affectus spei 9. in Caduceatore pacis æternæ.

Credo videre bona Domini in terra viventium. Ps. 26. 13. O bona Domini dulcia! immortalia, incomparabilia, sempiterna, immutabilia! Et quando vos videbo, bona Domini? Credo videre; sed non in terra morientium. S. August. hîc.

Dilexi, quoniam exaudiet Dominus. Ps. 114. 1. Quia non est pœna, quæ promovet, non est dolor, qui perducit ad requiem: nec durus æstimandus est fletus, qui æterna gaudia subministrat. Intendimus enim, non quod patimur, sed non speramus. Cassiodorus hîc.

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi &c. Ps. 121. 1. O cordata lætitia regis, non in corona exultantis victi Goliæ, aut delati à Deo imperij; sed tripudiantis in beata spe: *in domum Domini ibimus.* Nisi fallor, spes tanta & condire potest ærumnarum fel, & mel infatuare temporalis felicitatis. Job in sterquilinio vermes mirabatur quasi Smaragdos. Cur? audi. c. 19. 26. *Rursum circumdabor pelle meâ.* Oliva l. 3. Strom. §. Lætatus sum &c.

Clamavi ad te Domine, dixi, tu es spes mea. Ps. 141. 6. Quando tolerabam, quando tribulabar, *dixi*: *tu es spes mea.* Spes mea hic, ideo tolero: portio autem mea non est hic; sed in terra viventium. Dat Deus portionem in terra viventium, sed non aliquid à se extra se. Quid dabit amanti se, nisi se? S. August. hîc.

Laboravit dives in congregatione substantiæ. Eccl. 31. 3. Et idcirco inexcusabiles sunt, qui propter cœlestes, & perennes, divitias negligunt laborare. Si enim tempestas pelagi nautis; plagæ, & vulnera, militibus; glacies, & frigora, agricultoribus; levia, & portabilia sunt; propter spem præmij temporalis: multò magis, cui cœlum placet, nullum debet sentire periculum: maximè enim labores mitigat, in finem bonum venire. Ne aspicias ergo, quòd via ista aspera est; sed quò ducit: nec aliam, quòd lata est; sed ubi desinit. Geminiani c. 21.

Ex Novo.

Jugum meum suave est, & onus meum leve. Matth. 11. 30. Suave est volentibus, durum est nolentibus. Quamvis durum videatur esse ad sanctos, propter corporalem tribulationem; tamen suave est: quia habent spem vitæ æternæ. S. Hieron. in Ps. 16.

Post dies sex. Matth. 17. 1. Sex diebus operatus est Deus, septimò *requievit ab universo opere, quod patrârat.* Gen. 2. 2. Sex dies laboris, & operum, tempus significant: post sex dies, id est, post laborem, & opera, sequetur æterna requies. Barradius D. 2. Quadr. t. 2. l. 10. c. 28.

Portavimus pondus diei, & æstûs. Matth. 20 12. Portant operarij pondus diei, & æstûs; sub laboris, & æstûs, pondere sudant; sed mollissimò linteô sudorem abstergunt: spe scilicet denarij æterni. S. Gregor. in Job. 7. quomodo Paulus remunerationis linteô sudores tanti laboris tergat, ipse denuntiat dicens: *non sunt condignæ &c.* Rom. 8. 18. Barradius D. Sept. t. 3. l. 5. c. 17.

Unus de his, qui pendebant, latronibus blasphemabat. Luc. 23. 39. Alter adeò constanti, & tranquillâ mente, patiebatur, ut diceret: *Domine memento mei.* v. 42. ambo æqualibus discruciati doloribus; sed non ambo impatientiæ obscurati blasphemijs. Quod discrimen? quia alter spe carebat; spe alter leniebat cruciatus. S. Gregor. mor. l. 18. 25. spem habuit, qui regni ejus aditum postulavit dicens: *memento mei &c.* Naxera in Jos. 8. §. 6. præmij spes laboris aspera emollit.

Noli scribere Rex Judæorum Joan. 19. 21. Quid refert titulus inter acerbissima vulnera spiritum exhalantis? plurimùm sanè: erat enim titulus certaminis præmium; adeoque præmiô crucis dolores sopitos hostes credebant: ut, nî titulus deleatur, crucis supplicium non arbitrantur. Hugo Card. titulus triumphalis, qui de triumpho inscribitur, ut in arcu, vel in fornicibus. J. N. R. J. Cajetanus: super crucem sustentabatur titulus, ac per hoc crux terminabatur. Crux per titulum crux esse desinebat; quasi doloribus finem titulus imposuerit: quia de præmij honore in desiderium jam vertebantur cruciatus. Naxera ib.

Spe gaudentes, in tribulatione patientes, Rom. 12. 12.

Bonum facientes non deficiamus: tempore enim suô metemus non deficientes. Gal. 6. 9.

Fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem; quam sicut anchoram habemus, Hebr. 6. 18. 19.

Ex Patribus, & alijs.

Futurorum spes laborantibus requiem parit: sicut & in agone positis dolorem vulnerum mitigat spes coronæ. Origenes hom. 6. in Exod.

Nullus ijs dolor est de insursatione malorum

præsentium, quib⁹ fiducia est futurorum bonorum. S. Cyprianus l. ad Demetrianum.

Si quis vult adversa superare; si est persecutio, si est periculum; si mors, si ægritudo gravis; si incursus latronum, si facultatum proscriptio; si quidquid eorum, quæ putantur in isto adversa sæculo facilè superantur; si sit spes, quæ consoletur: nam etsi illa acciderint, tamen gravia esse non possunt dicenti: *non sunt condignæ &c.* S. Ambros. in Ps. 118. oct. 7.

Esto, sint aliqui duri ad labores, firmi ad injurias ferendas; si spem auferas, non potest perpetua esse patientia. Id. ib. Octon. 15.

Si vis sustinere laborem, attende mercedem: nam & operarius in vinea deficeret; nisi attenderet, quid accepturus esset. Cùm autem attenderis, quid sis accepturus; omnia tibi erunt vilia, quæ pateris: nec digna æstimabis, pro quibus illud accipias. Miraberis, tantum dari pro tanto labore: nam utique fratres pro æterna requie labor æternus subeundus erat; æternam felicitatem accepturus æternas passiones sustinere deberes. S. August. in conc. 2. de secunda parte. Ps. 36.

Nudum Christum nudus sequere: durum, grande, difficile; sed magna sunt præmia. S. Hieron. ep. 4.

Qui futura spectat, cœlestia sperans, & mentis oculos illò dirigens, non sentit quidem malorum præsentium molestiam. S. Chrysost. tom. 6. de verb Ap.

Radix totius bonæ operationis est spes resurrectionis: expectatio enim retributionis excitat mentem in beneficentiam: promptiorque fit omnis operarius ad perferendos labores, si præmium laborum præviderit. Miles expectans præmia alacris est in bellum. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 18.

Omnia opera, quæ in hoc Mundo videntur, sub spe aliqua fiunt; ad fruendum laboribus suis. S. Macarius hom. 14.

Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt; id est, in spe, in fide, & in charitate. - Tolle spem, torpet humanitas tota: tolle spem, artes, virtutesque, universæ cessabunt: tolle spem, & interrupta sunt omnia. S. Zeno Ver. s. de fide, spe, & charit.

Ipsa (spes) est baculus necessarius pergrinantibus in via præsentis vitæ. Non enim fatigantur, vel debilitantur, sperantes in Domino: quin potiùs assument pennas ùt aquilæ; current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. In præsenti tempore spes est quædam vigilia solennitatis æternæ. S. Laur. Just. de spe c. 2.

Spes arbor benedicta est, fructus uberes habens; cùm à misericordia Dei abundanter irrigetur. S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erud. princip. l. 2. c. 5.

Qui vehementer aliquid sperat, libenter sustinet propter illud etiam difficilia, & amara. Id. in ep. ad Rom. c. 5. lect. 1.

Etsi amara pro Christi inferantur amore; indulcescunt tamen spe futuræ lætitiæ sempiternæ. Aponius l. 3. in Cant. 1.

Nihil est, quod fidelem, amantemque animam magis exhilaret; quàm quòd sperat, se, postquam hujus vitæ stadium emensa fuerit, perventuram ad beatum illum sinum æternæ pacis. Blosius parad. an. c. 33.

Omnia tibi fortuna abstulit; sed spem reliquit. Seneca l. 5. declam. 1.

§. XVII.

Patientia per dura ad regnum.

Figuræ, & Symbola.

Nunc scio, quia certissimè regnaturus sis &c. 1. Reg. 24. 21. Eleganter ostendit imaginem regni Christi in rege David: qui non solùm sceptriger in solio sedit, purpurâ insignis, & diademate clarus, vel coronâ aureâ splendidus; sed priùs egens, & vagus, profugusque, erravit; & exul omnibus quoque modis priùs amaritudines totius infelicitatis, quàm nectareos, aut mellitos regum populi liquores epotavit. S. Rupertus in 1. Reg. 27. Cùm ergo David Deus elegisset, & prædestinâsset ad regnum; noluit & ipsum David antè regnum tenere, quàm primò à persequentibus liberaret: ut etiam in hac vita figuraret nos, id est, corpus ejus, cujus corporis caput Christus. Porrò enim si ipsum caput nostrum sinè primò peractô labore in terra, in cœlo regnare noluit; neque levare sursum corpus, quòd deorsum accepit, nisi per tribulationis viam: quid audent membra sperare, capite suô magis se posse esse felicia. Sylveira in Matth. 1. q. 26.

Fecit rex Salomon thronum - & duo leones stabant, & duodecim leunculi. 3. Reg. 10. 18. 19. 20. Ad regium thronum non ascenditur, nisi multô certamine cum leonibus, arduis &c. Sylveira in Matth. 20. 22.

Mardochæus - indutus saccô &c. Esth. 4. 1. Cernes Mardochæum saccô indutum, insperssum cinere caput, & in platea mediæ civitatis, magnâ voce, animô mœstissimô, ejulantem: sed saccum Deus mutavit in purpuram, cinerem in coronam regiam, ejulatum in gaudium maximum. Ps. 29. 12. *convertisti planctum meum &c.* Barradius D. 3. Pasch. t. 4. l. 5. c. 11.

Fecit ascensum purpureum. Cant. 3. 10. Meritò patientia comparatur purpuræ, quà reges induuntur: quia patientia opus perfectum habet, animum præbet regium, suique ipsius, & omnium, dominum facit. de Ponte hic Exh. 29. §. 4.

Testimonia Biblica.

Vult, & non vult, piger. Prov. 13. 4. S. Hieron. hîc: rectè pigri nomine denotatur, qui vult regnare cum Domino, & non vult pati pro eo. apud Sylveira c. 8. in Luc. 22.

Dic, ut sedeant hi duo filij mei &c. Matth. 20. 21. *Potestis bibere calicem?* ac si dicat: est thronus laborum fructus, non item rogationis munus. Passio via est: pietatis causâ susceptî labores: ij regnum parant. Si dignitatem amas, Passionis te socium exhibe. Videare unà

crucifixus; inque regni conceſſu ſpectaberis. S. Baſil. Seleuc. or. in illud: dic, ut ſedeant &c.

Nolite timere puſillus grex: quia complacuit Patri veſtro, dare vobis regnum. Luc. 12. 32. Quid regno cum grege? num oves aptæ ſceptris? Gur non Apoſtolos, cur non Diſcipulos, non duces Chriſtiani exercitûs vocavit, inauguraturus eos ad regnum? Nimirum non bellando, ſed patiendo, regnum cœlorum invaditur: nec milites, ſed *oves occiſionis?* Pſ. 43. 22. tantùm occupant regnum. *Agnus* enim *occiſus ab Origine Mundi.* Apoc. 13. 8. *dignus eſt accipere regnum.* Oliva l. 13. Strom. hîc.

Per multas tribulationes &c. Act. 14. 21. Qui vult inungi in regem regni cœlorum, oportet eum multas tribulationes pati, antequam perfectè inungatur. Hugo Card. in Pſ. 26.

Particeps in tribulatione, & regnô, & patientiâ. Apoc. 1. 9. Albertus M. nota, quòd ponitur regnum inter tribulationem, & patientiam: ad denotandum, quôd, nisi tribulatio exercuerit, & patientia defenderit; non poterit regnum poſſideri. apud Sylveira hîc.

Ex Patribus.

Tempora patiendi non poteſt prævenire felicitas regnandi. S. Leo de transfig. Dom.

Nisi tentatio, nec corona; nisi certamina, nec præmia &c. S. Chryſoſt. hom. 4. ad pop. Antioch.

Permittet autem hæc Deus temporibus perſecutionum: non quòd tunc Deus prohibere non poſſet; ſed quòd per patientiam, ùt conſuevit, coronare vult ſuos athletas. Sicut & Prophetas, & Apoſtolos, ut breviter laborantes æternum hæreditent regnum cœlorum. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 15.

Hæc eſt via vitæ, tribulatio præſens; via gloriæ, via civitatis habitaculi, via regni; ſecundùm quod clamat latro de cruce: *memento mei Domine, cùm veneris in regnum tuum.* Perveniet & ipſe in regnum. Sed vis noſſe, quàm compendioſâ viâ? eâdem die meruit cum Domino eſſe in paradiſo. S. Bernardus (1. in ram. Palm.) q. d. patientia in doloribus, breviſſima in cœlum via eſt. Pinna in Eccl. Ethol. 6.

§. XVIII.

Poſt patientiæ laborem quies. Figuræ, & Symbola

Requievit Deus die ſeptimô. Gen. 2. 2. Non requievit tanquam fatigatus; ſed ut doceat, ante quietem præcedere operationem. Sylveira c. 37. in Luc. 18.

Vidit requiem, quòd eſſet bona. Gen. 49. 15. Anſelmus: vidit requiem æternæ vitæ, quòd eſſet bona; & terram viventium, quòd optima: *& ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum.* Quia, qui promiſſam requiem invenire deſiderat, onera libenter portat. apud Eſcobar t. 3. Coll. Chr. l. 2. ſect. 2. obſ. 1.

Aſcenſum purpureum. Cant. 3. 10. Ad hoc reclinatorium multis laboribus pervenitur, multis tribulationibus aſcenditur; ità ut ſi neceſſe fuerit, etiam ſanguis effundi permittatur: ideo *aſcenſus* rectè *purpureus* eſſe dicitur. S. Gregor. hîc. *Reclinatorium aureum,* æternæ felicitatis fulgor; in qua reclinatur, & ab omni labore quieſcitur. Aſcenſus purpureus eſt: quia ad claritatem illius quietis non nisi per tribulationẽ venitur. Corn. hîc. Per reclinatoriũ aureum requies æterna accipitur, quæ Sanctis in Eccleſia promittitur: ad quam tamen aſcenſus eſt purpureus, id eſt, Paſſio Chriſti; quia purpureum colorem ſanguinis imitatur. S. Thom. Aqu. hîc.

Adjuro vos-nè ſuſcitetis &c. Cant. 8 4. Multô labore, inſtantiâ, & oratione, ſponſa dilectum invenit, & tandem in cubiculum introduxit. Unde dignum eſt, ut poſt fatigationem tandem requieſcat; & dilectô, tot ſudoribus, & diſcurſionibus apprehensô fruatur; nec facilè ab ejus amore avellatur. Rich. à S. Vict. hîc.

Liber generationis Jeſu Chriſti, filij David, filij Abraham. Matth. 1. 1. Cur ponitur priùs David, quàm Abraham? Palatius: Scriptura docet; ſinum Abrahæ eſſe locum refrigerij. Imò Matth. 8. 11. dicitur: *multi venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob, in regno cœlorum.* Cùm ergo Abraham deſignet quietem; innuit Dominus, neceſſe eſſe, ut filius ſis Abrahæ, id eſt, quietis; priùs fuiſſe filium David pugnatoris, anguſtijs, & laboribus, preſſi. Sylveira hîc.

Diaconibus ſupra ſiniſtrum humerum ſtola imponitur: quia quidquid laboris in hac vita ſufferimus, tanquam in ſiniſtra portamus: donec à ſiniſtra tranſeamus in dexteram, in qua requiem habeamus. Innocentius III. P. de Sacro Altar. myſterio lib. 1. c. 5.

Teſtimonia Biblica. Ex Veteri, & Novo.

Illic ſederunt ſedes. Pſ. 121. 5. Nunc eſt tempus laborandi, poſtmodum erit tempus quieſcendi. Michææ 2. 10. *Surgite, & ite: quia non habebitis hic requiem.* Matth. 26. 41. 45. *Vigilate, & orate.* & poſtea: *dormite jam, & requieſcite.* Hugo Card. hîc.

Videte oculis veſtris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem. Eccl. 51. 35.

Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno. Apoc. 3. 21. Huic tepido æterna gloria promittitur nomine ſeſſionis: quia tepidus fugit laborem, & curſum. Hinc ſi eum amplectatur, promittit ei requiem æternam, & ſeſſionem regalem in cœlis. Cornelius hîc.

Ex Patribus.

Venale eſt, quod habeo, dicit Dominus; tibi eme illud. Quid habet venale? requiem. Quantum valet? pretium ejus labor eſt. Quan-

tus labor? æterna requies æternò labore emenda erat. S. Auguſt. in Pſ. 93.

Si vis ſuſtinere laborem, attende mercedem: nam & operarius in vinea deficeret, nisi attenderet, quid accepturus eſſet. Miraberis tantum dari pro tanto labore. Nam utique fratres, pro æterna requie labor æternus ſubeundus erat: æternam felicitatem accepturus æternas paſſiones ſuſtinere deberes. Idem in Pſ. 22. conc. 2. 2. partis.

Quaſi ſexta feria eſt tota hæc vita; in qua nunc tanquam morientes vivimus; & in qua crucem quotidie poſt Jeſum portare jubemur. Sabbathum autem, quod requies interpretatur, illud ſignificat ſpatium, quod eſt à die, quâ morimur, uſque ad reſurrectionis diem. Dies verò Dominicus illa poſt judicium æternitas erit, quæ lucis, & gloriæ, terminum non habebit. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 33.

Laborioſa eſt reformationis tuæ ſexta; ſed dulcia Sabbatha quietis ſequuntur. Gilbertus ſ. 11. in Cant.

Cùm meditatio æternæ requiei capitibus laborantium obumbrat, non ſolùm ab æſtu tentationum refrigerat; ſed etiam ad laborem animos innovat. Guarricus ſ. 3. in aſs. B. V.

§. XIX.

Poſt triſtia læta.

Ex Veteri.

NOn eſt in loco noſtro conſuetudinis, ut minores antea tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Pulchra erat Rachel, & Jacobo dilectiſſima: Lia lippa; per quam Doctores vitam præſentem lacrymoſam; per Rachelem beatam, ſignificant. Robertus Holckot lect. 131. in Sap. 10. cœleſtis patriæ juniorem illam Rachelem, id eſt, beatitudinem, pulchram, & decoram dare ante laborem præſentis vitæ mos non eſt, & ideo oportet accipere priùs Liam lippam, ut poſtea habeamus Rachelem decoram. Sylveira in Joan. 16.

Exploratores eſtis &c. Gen. 42. 9. Inter cæteras cauſas, ob quas Joſeph fratres duriùs tractavit, dat etiam hanc: ut ex longa ſuſpenſione ſuæ revelationis, ſub hujusmodi duritie fortiùs occultatæ, ipſa revelatio pleniorî gaudiò cumularetur. S. Thom. Aqu. hic.

Et ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis Saphirini; & quaſi cœlum, cum ſerenum eſt. Ex. 24. 10. ſeu, ùt vertunt Sept. *lateris Saphirini.* Ut ſignificaret, lateres luteos, quos in Ægypto fecerant, verſos eſſe in Saphiros; & terrenos labores in præmia cœleſtia mutatos de Ponte in Cant. 1. 1. Exh. 16. §. 2.

Parâſti in conſpectu meo menſam &c. Pſ 22. 5. Senſus eſt: Deum opponere tribulationibus magnis magnas conſolationes: & ſicut ingeruntur ab hoſtibus amaritudines; ſic ingeri à Deo ſuavitates. Bellarminus hic.

Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Pſ. 29. 6. Mos eſt ſacri eloquij: ſi quando triſtia, lætaque commemorat, triſtia lætis in ordine præponere: quoniam læta poſt malorum experientiam, ſive memoriam, magis deguſtantur. Ego interficiam, & ego vivere faciam. Dolenda ſemper anteponit, ut gratiæ nobis chariores exiſtant, magisque ſapiant. Ad veſperum demoratus eſt fletus Diſcipulis Domini; quando in cruce pendentem conſpexerunt: & ad matutinum lætitia; quando poſt reſurrectionem cum gaudio cucurrerunt. Vel veſpere ſæculum hoc dicitur; in quo qui ſanctè plorant, adveniente poſtea matutino conſolabuntur. S. Baſilius hic.

Jam hyems tranſiit. Cant. 2. 11. quia temporalis tribulatio finem accepit. S. Juſtus Orgelit. hic. Hyems eſt tempus vitæ mortalis; quod æternæ comparatum rectè hyems imbrifera, & procelloſa, nuncupatur, ob ingentes ærumnarum imbres, quibus tam reprobi, quàm electi, opprimuntur. Sicut autem, cùm hyeme vigent imbres, nives, & venti; ver ſolet eſſe magis floridum, & tranquillum: ſi verò hyems placida ſit, in vere imber, nix, ac frigus, ſolet irruere, qui floribus, ac fructibus, nocent; ſic nobiſcum proſperè agitur, cùm in hujus vitæ hyeme varijs tribulationibus premimur; poſt quas in vere futuræ gloriæ magna nobis felicitas reſervatur. Si autem in hac vita cuncta proſperè eveniunt; timendum, nè in futuro nos æterna hyems comprehendat. de Ponte hic Exh. 17. §. 3.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. Cant. 4. 6. S. Greg. Nyſs. hom. 6. in Cant. per hoc oſtenditur, quòd, qui cum Chriſto fuerit myrrhæ particeps, omnino erit etiam particeps thuris: nam qui fuerit cum eo paſſus, ſimul etiam conglorificabitur. Thus Deitatis Symbolum. Did. Niſs. Pol. cœl. p. 1. l. 2. c. 3.

Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, - ut evellas, & deſtruas - - & ædifices, & plantes. Jer. 1. 10. Mœſta, & ſuper quæ charitas ejus dolebat; ut Dei hoſtes, eos interimendo, ùt communiter exponitur, evelleret, deſtrueret, & perderet. Mox tamen ſubjiciuntur grata; ut ædifices, & plantes novam prolem, novumque populum, qui Deo totò corde ſerviat. Origenes hic hom. 1. à triſtibus ſemper, & neceſſarijs, inchoat Deus: veluti *Dominus mortificat, & vivificat.* 1. Reg. 2. 6. ipſe dolorem facit, & iterum reſtituit lætitiam. Sylveira in Joan. 16.

Ex Novo.

Et ecce Angeli acceſſerunt. Matth. 4. 11. Ecce tibi poſt nubilum ſerena jam apparet dies; & poſt famem, tentationes, affluit delicijs. Baeza t. 1. l. 3. c. 2. §. 27.

Non ſinè myſteriô Chriſtus D. Evangelicam prædicationem aggreſſurus primùm *ductus eſt in deſertum.* Matth. 4. 1. dein *abijt per ſata.* Matth. 12. 1. tandem *introivit in hortum.* Joan. 18. 1. ut ſignificaret: eos, qui Evangelicam perfectionem aggrediuntur, à deſertis, & incultis locis ad uberes, & amœnos agros ſenſim pervenire: hoc eſt, ea, quæ initiô difficilia, & aſpera judicabant, amore augeſcente, tanquam facillima ſubire. S. Ambroſ.

brosf. l. 4. in Luc. videte, quibus itineribus ad paradisum reducamur. Mendoza in 1. Reg. 14. 13. sect. 2.

Abijt trans mare. Joan. 6. 1. Postquam Mundi fluctus tranaverimus, conviviô excipiemur in cœlo. Barradius D. 4. Quadr. t. 2. l. 10. c. 2.

Quo vadis? Joan. 16. 5. Discipuli de nece Domini graviter mœrent; quia non interrogant, *quò vadis?* si enim eis quærentibus Christus responderet: vado per crucem ad Patrem, vado ad gloriæ interminabilis thronum; procul dubiô Christi Passionem læti prosequerentur. Inde oritur immedicabilis cordis mœror, quòd laborum terminum non aspiciamus, quò vadat angustia? Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 7. sect. 1. obs. 1.

Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joan. 16. 20. hoc est, aqua vestra vertetur in vinum. S. Bernardus s. 18. de div. affect. an.

Modicum, & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. q. d. tempus Passionis meæ, & mortis, breve est; unicô triduô concludetur; & mox resurgam. Recipite ergo brevitate doloris, & gaudij longitudine consolationem. Sylveira hic. Priùs dicuntur tristia de absentia, ut postea jucundior veniat præsentia. Id. ib. Alcuinus: cunctis Fidelibus convenit hic sermo Domini; qui per lacrymas, pressurasque præsentes, ad gaudia æterna contendunt. apud eundem ib. q. 9.

Mulier. cùm parit, tristitiam habet &c. Joan. 16. 21. Appositè Christus D. Passionis, ac mortis suæ, tempus comparat parturitioni; resurrectionem verò gaudio post partum: Christus enim in Passione cruciatus fuit doloribus, & angoribus, instar mulieris parturientis; at peractô partu, cùm se meritô mortis suæ resurgentem vidit, nosque similiter resurrecturos cognovit; mirè gavisus est; & magnô gaudiô Apostolos, & omnes Fideles, perfudit. Cornelius hic.

Trans torrentem Cedron. Joan. 18. 1. Volens ire in hortum, per quem paradisus intelligitur, transit per torrentem; id est, per tribulationem, & crucem. Dicitur *torrens*: quia cum impetu, & citò, transit. Hugo Card. hic.

Ex Patribus, & aliis.

Tota hæc vita feria sexta est: quia videlicet crucem post Dominum baiulare jubemur. Si præposterô ordine nunc sub carnis lege viventes quasi Dominicam diem ducimus; procul dubiô postmodum non gaudium gaudiô, sed tribulatione mutamus. B. Petr. Dam. s 48.

Consolatio temporalis via est ad cruciatum æternum; & è converso cruciatus temporalis via est ad consolationem æternam Hugo Card. in Gen. 25.

Divinâ providentiâ præeunt sæpe tristia, ut gaudiosa sequantur. Sim. Cass. de gest. Salvat. l. 1. c. 7.

Nulla gaudij materia potior, quàm de magna periclitatione salvatio. Id. ib.

§. XX.

Post amara dulcia.

ET azymos panes cum lactucis agrestibus. Ex. 12. 8. Quòd dicit azyma cum amaritudine manducandum, docuit, neminem posse sinè tristitiâ carnis synceram vitam ducere. Amaritudo videtur jejunium, & omnis abstinentia carnalium deliciarum; sed Pascha Domini non aliter celebratur; sed synceritatis azyma aliter non editur. Cùm verò exieris de Ægypto hujus Mundi actu, vel corpore; mannæ pabulum manducabis, panem cœli accipies: & in illam terram Sanctorum repromissionis inductus, amœnitate simul paradisi, & æternâ suavitate ipsus Domini, perfrueris. Dulcis amaritudo est, quam sequitur tantæ retributio suavitatis. S. Gaudentius tr. 7. in Ex.

Venerunt ad Mara. Ex. 15. 23. pòst v. 27. *venerunt in Elim.* Priùs ad *Mara*. ut teneas dulces fontes cum triumphali palma, priùs per amara eundum. Sylveira in Apoc. 7. 9. *Mara* interpretatur *amaritudo.* Profecti de Mara venerunt in Elim, ubi duo decim erant fontes aquarum, & septuaginta palmæ. Vides, post tentationes amaritudinem, ad quantam deveniunt, & dulcium pomorum, & aquarum profluentium, amœnitatem? Per tentationis itaque pugnam perducuntur ad palmas; & per sitis intolerandæ penuriam ad irriguam veniunt aquarum viventium affluentiam. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 7.

De comedente exivit cibus &c. Judic. 14. 14. S. Ambros. l. de Elia, & jejun. c. 11. legens cum nonnullis codicibus Græcis: *de tristi exivit dulce*, subdit: sed & forte laboriosum est: exit enim dulcedo de tristitia, vel labore. Idem de Tobia c. 15. *de manducante exivit esca, & de forti exivit dulcedo.* Græcus *& de tristi* habet. Sic invenimus. Tamen de forti hoc intelligitur: quia leo fortis est ferocitate; & qui ferus, tristis. &c. Cornelius hic.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. pòst: *botrus Cypri*: v. 13. quia dolorem mortis secutum est gaudium resurrectionis; ideo sponsa congruè post recordationem mortis subdit de resurrectione dicens: *botrus* &c. q. d. factus est mihi causa lætitiæ in resurrectione, qui fuerat causa tristitiæ in Passione. Hugo Card. hic.

Veni in hortum meum &c Cant. 5. 1. Descendendo in uterum tuum, & assumendo carnem; ut verus homo nascerer, qui verus Deus eram; *veni in hortum meum.* Moriendo, atque in Infernum descendendo, *messui myrrham cum aromatibus meis.* Resurgendo *comedi favum cum melle meo.* Ascendendo in cœlum *bibi vinum cum lacte meo.* S. Rupertus hic.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. 11. id est, minantem, & agitantem se, ac paratam percutere, ait Rupertus. Sept. vertunt: *ego video baculum nucum.* Theodoretus: ego video *virgam amygdalinam*, quæ prima inter arbores evigilat, id est, sollicita est, ut suos fructus emittat. Advertit Theodoretus: sicut nux, vel amygdalum, amarum habet corticem, sed nucleum suavem; ità castigatio primò molesta est, sed deinde fructum dat, suavitatem morum. Cornelius hic.

Obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis. Luc. 24. 42. Glossa: qui hic assantur tribulationibus pro Deo, verâ postea dulcedine saturabuntur. Hugo Card. Piscis assus

fus fuit Christus in Passione, assatus in ara crutis igne tormentorum, & dolorum: favus mellis est Christus in resurrectione: totus enim suavis, & dulcis apparet. Sylveira hîc q. 11. Favos post fella gustavit: nec ante Rex gloriæ à cœlestibus salutatus est, quàm Rex Judæorum proscriptus in crucem. Tertull. l. de corona milit. de Christo.

Mel dulciùs sapit, cùm primò gustatur aliquid amarum: sic & prospera dulciora sunt, probatis adversis. Nonne sæpe post fortissimas febres, acutosque dolores, jucundior sanitas æstimatur; tantoque gratiosior, quantò præcessit infirmitas gravior. S. Bernardinus t. 1. s. 8. art. 3.

§. XXI.

Post tenebras lux.

Tenebræ erant super faciem abyssi. Gen. 1. 2. *Et facta est lux.* ib. 3. Cur priùs tenebræ, abyssus, deformitas in Mundo, extiterunt, deinde lux; & cum luce, omnis emicuit pulchritudo? Ità molestiæ, præcedere, gaudia subsequi, solent. S. August. l. 8. conf. c. 3. quanto majus periculum fuit in prælio, tantò majus est gaudium in triumpho. Jactat tempestas navigantes; omnes futurâ morte pallescunt: tranquillatur mare, exultant nimis, quoniam timuerunt nimis. Edendi, & bibendi, voluptas nulla est, nisi præcedat esuriendi, & sitiendi, molestia &c. Fernandius in Gen. 1. 3. sect. 3.

Ignorabat, quòd cornuta esset facies sua. Ex. 34. 29. Hebr. quòd *radians* esset. Cur ità resplendet? quia priùs in nebula Ex. 24. 18. De caligine pro Deo accepta ad tantam claritatem evehitur. S. Greg. Nyss. hom. 12. in Cant. Moyses nubem subit, caliginem intrat, in qua Deus erat: fœdus accepit; fit fulgens, dum è vultu lumen emittit. Sylveira in Apoç. 1. q. 70.

Venit manè, & nox. Is. 21. 12. Unum promittitur ad consolationem, alterum prædicitur ad eruditionem; utrumque ad utilitatem. Si in nocte es; noli desperare, quia veniet mane; si in die es; noli confidere, quia veniet nox. Manè ergo promittitur, nè laborantes deficiant; nox futura prædicitur, ut cauti fiant. Richardus à S. Vict. l. de verbo Incarn. c. 7.

Cuncta, quæ pertulit adversa David, Deus in prospera convertit; cunctamque miseriæ noctem mox succedentis gloriæ dies effugavit. S. Rupertus l. 2. c. 10. in lib. Reg.

Nox ista patientia est, & à sæculo in sæculo fieri tenebrosum, ut velit sæculo displicere, ut possit Christo bene placere, & velit noceri à sæculo, ut juvetur à Christo. Hæc enim *nox sicut dies illuminabitur.* Ps. 138. 12. quia *sicut tenebræ ejus, ità & lumen ejus.* Hæc nox vertitur in diem, & *post* ejus tenebras. Job. 17. 12. lux in spe firma consurgit. Hæc nox matutinum habet lætitiæ. Sim. Cass. l. 6. de parab. Salv. c. 1.

§. XXII.

Patientia sit sinè querelâ, murmure.

Quid murmuravit homo. Thr. 3. 39. Non habet, quod testa contra figulum respondeat, vel quid dicat: cur me fecisti sic? vel quare ità facis? Quòd bene intelligens Job, licèt multis excruciatus supplicijs, in omnibus jure bene laudatur, quòd *non peccavit labijs suis.* Job. 1. 22. S. Paschas. hîc in Thr.

Volo huic novissimo dare, sicut & tibi. Matth. 20. 14. Deus nobiscum nullô pactô constringitur; nullum chirographum donationis ex debito producere possumus cum ipso in judicio. Unde damnata judicia: quare illi, & non mihi? quare in afficientibus sensum mihi, & non illi? quare plus mihi, quàm illi? quare, quod illi, non mihi? quare mihi, quod non illi? Et hujuscemodi querelis humana non cessat præsumptio Deum lacessere. Nónne terrenus rex potest unum malefactorem de lege justa exitio tradere, aliumque in malefacto consimilem de misericordia liberare? Quæ ergo injuria facta est, qui est de justitia interemptus, si alter de misericordia sit liberatus? Sim. Cass. l. 6. c. 21.

Verus patiens injuriam nulli conqueritur: quia ex querela, & excusatione, quantulumcunque mens alleviatur; quam alleviationem minimè curat, sed solus cum Deo molestiam suam portat: donec pius, & fidelis Deus per internam consolationem repellat. S. Albertus M. Parad. an. c. 4.

Si me rectè inspicio, nunquam mihi facta est injuria ab aliqua creatura: unde nec justè habeo conqueri adversùm te. Thom. Kemp. de imit. Chr. l. 3. c. 40. & 41.

Non murmur resonat, non querimonia; sed corde impavidô mens bene conscia conservat patientiam. Ecclesia de Martyribus.

§. XXIII.

Patientia laudat Deum.

Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum! Job. 1. 21. Nunquam tam canori cygni, quàm in funere. Jis quàm dissimiles psittaci: quos post epulas audias festivè garrientes, etiam humanis vocibus. Haud in Dei laudibus exultâsset Job, nisi eum Sathan contrivisset. Jonas stertebat in navi; in ceto cecinit. Balthasarem imitatur, qui Deum suum inter calices celebrat. Dan. 5. 4. Oliva l. 5. Strom. §. Dominus dedit. &c.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Ps. 22. 4. S. Laur. Just. hîc. ipsa me non afflixerunt; sed potiùs consolata sunt: quia in his intelligo, te esse memorem mei. apud Novarinum in Elect. sacr. l. 3. hîc.

Narrabo opera Domini. Ps. 117. 17. S. Chrysost. hîc. quænam opera; dic quæso: *castigans castigavit me Dominus.* v. 18.

Justi

Justi confitebantur nomini tuo. Ps. 139. 14. Designatur, hoc debere fieri inter quaslibet corporis graves, amarasque pressuras. Tunc enim magna virtus est laudare Dominum, quando se istius sæculi blandimenta subducunt. Bonus enim fuit Job, cùm Dominum dives colebat: sed quantò melior, dum eum sub multiplici afflictione laudabat. Cassiodorus hic.

Percusserunt me, & vulneraverunt me. Cant. 5. 7. Exarsit inde in amore Dilecti validiùs: *ut nuntietis ei, quia amore langueo.* v. 8. Addit laudes dilecti, licèt eam pulsari, & vulnerari passus: *Dilectus meus candidus, & rubicundus.* Velloso in Judith. 7. Paræn. 24.

Accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit &c. Matth. 26. 26. Divisâ in Apostolos Eucharistiâ, obversatur Christo ob oculos tota crucis injuria; quam libenter sustinens *gratias egit:* ut ostendat se in gratijs fractionem sui corporis, id est, occisionem suscipere, ait Theophylactus. Id ib.

In eadem afflictione mali Deum detestantur, atque blasphemant; boni autem precantur, & laudant. Tantùm interest; non qualia, sed qualis quisque patiatur. S. August. de Civ. l. 1. c. 8.

§. XXIV.

Patientiæ motivum Resurrectio.

Venientes venient cum exultatione. Ps. 125. 6. Venientes utique in Resurrectione venient ad judicium cum exultatione *portantes manipulos* myrrhæ suæ. S. Bonavent. in Ps. 118.

Cœterùm nos amemus patientiam Dei, patientiam Christi: rependamus illi, quam pro nobis ipse defendit. Offeramus patientiam Spiritûs, patientiam carnis; qui resurrectionem carnis, & Spiritûs, credimus. Tertullian. lib. de patientia.

§. XXV.

Patientiæ varia motiva alia.

Dabit percutienti se maxillam. Thr. 3. 30. Patientia humilitatis indicium est. S. Paschas. hic.

Mitte gladium tuum in locum suum. Matth. 26. 52. S. Leo s. 6. de Pass. superfluum erat, ut, qui nolebat præsidiô Angelicarum virtutum juvari, vellet se unius Discipuli oppositione defendi. Fugiamus & nos, qui magnalia Mundi abnegavimus, de parvis consolationem quærere; qui plenas mensas abjecimus, ad micas inhiare. Baeza t. 1. l. 1. c. 11. §. 12.

Si sol super iracundiam nostram occiderit. (Eph. 4. 26.) periclitamur. Non licet nobis unâ die sinè patientiâ manere. Tertull. l. de pat.

Absit à servo Dei tale inquinamentum; ut patientia majoribus tentationibus præparata in frivolis excidat. Id. ib.

Duplex patientiam manet victoria: hominem vicisse, proprios animorum motus; & temperâsse mores alienos. S. Valerianus hom. 12.

Quemadmodum incus aliqua, licèt quidem semper verberetur; non tamen dat tergum, neque concavitatis formam in se recipit, sed eadem, semper manet, sibique similis: sic & qui verum se vult gerere Christianum, inter diversas tribulationes, atque tentationes; sive extrinsecus ab hominibus illatas injurias, contumelias, persecutiones, damna, aut alia ejusmodi; sive intrinsecus à spiritibus malignis inductas angustias diversissimas; unus, & idem, maneat oportet, fortiter quæcunque obvenientia perferens: S. Ephrem de fide.

Mihi crede: non habet concupiscentia locum, ubi patientia dominatur; ubi vivitur sobriè; ubi mors timetur. S. Zeno Ver. s. de Continentia.

Tota vita justi in duobus est: pati malum, & facere bonum, id est, labor, & dolor. Hugo Card. in Gen. 26.

§. XXVI.

Patientia in injurijs.

Nostra est aqua-vocavit Calumniam. Gen. 26. 20. Locum injuriæ vocat Calumniam; & v. 21. *inimicitias.* S. Chrysost. hom. 52. in Gen. non obluctatus est; sed in sola fontium appellatione reliquit alienæ malitiæ memoriam indelebilem. Velloso in Judith. 2. Paræn. adv. 5.

Annis, quibus vidimus mala. Ps. 89. 15. En quomodo generosæ animæ inflictas à Deo ærumnas extenuant quôvis aliô corporis sensu mala si dicerent se expertos, graviùs se faterentur oppressos. At, cùm dicunt, mala se solùm vidisse, vix se testantur afflictos. Cor enim inter ærumnas premitur, auris strepitu quatitur, affligitur memoria recordatione malorum; odoratus oneratur graveolentiâ: solus oculus solem æmulatus, ærumnas videt, nec sentit; vulnera incruentus spectat, lætus mœsta intuetur, fractionem integer aspicit, sordibus adest immaculatus. Oliva l. 12. Strom. §. annis, quibus vidimus &c.

Non: ne forte colligentes Zizania &c. Matth. 13. 29. V. Beda: hic nobis patientiæ exemplum præbetur: ut, sicut patertamilias in dolo inimici patiens fuit, sic in aliqua nos læsione, non statim ad vindictam, sed magis ad tolerantiam, recurramus. apud Sylveira in Matth. 13.

Quantas Moyses à populo illatas absorbebat injurias! quam miti sermone post injurias appellabat populum! consolabatur in laboribus, deliniebat oraculis, fovebat operibus: meritò æstimatus est supra homines. S. Ambros. l. 2. offic. c. 7.

§. XXVII.

Præparatio ad adversa.

Nuntius venit ad Job. 1. 14. &c. Unâ adversitate nuntiatâ statim ultera auntiatur: nè, si ali-

si aliquod intervallum fieret, intus ad cor suum rediret, & se ad patientiam præpararet; & sic sequentia faciliùs sustineret. S. Thom. Aq. lect. 3. hic. Nuntius, qui tam multas clades Jobo nuntiavit, fuit ipse diabolus, ùt vult S. Chrysostomus; vel saltèm diaboli fraude submissus, ùt Origenes &c. voluit Jobi aures telo minimè prævisò vulnerare: ut repentinò dolore consternatus faciliùs ad impatientiam, & blasphemias contra Deum, adigeretur. Mendoza in 1. Reg. 4. 12. Annot. 12. sect. 1.

Timor, quem timebam, evenit mihi; &, quod verebar, accidit. Job. 3. 25. Inde tantus victor omnium calamitatum: quia jam se ad ea parârat. Sylveira in Apoc. 4. Semper cogitatione spectabat ad illum timorem, operiens eum, & parans, speransque. S. Chrysost. hom. de avaritia.

Procul (equus) *odoratur bellum.* Job. 39. 25. Sic justus, & sapiens, procul odoratur tentationem; seque præparat ad pugnam. Barradius D. 6. Pasch. tom. 4. l. 5. c. 1.

Paratus sum, & non sum turbatus. Ps. 118. 60. Magna ad patientiam fundamenta præparatio jacit. Quidquid enim ex insperato erumpit, vehementiori semper turbatione animum afficit. S. Cyrill. Alex. l. 9. c. 22. in Joan. Malum enim, quod priùs considerat, atque expectat, tolerabilius efficitur. Euthymius apud Sylveira in Is. 2. Disc. 7. Bis dicit: *paratum*: quia homo ad ea, quæ occurrere possunt, promptus, cùm sit unus, valet quod duo. Incognitus apud Did. Nyss. D. infra octav. Asc.

Præpara animam tuam ad tentationem. Eccli 2. 1.

Ex Novo.

Ecce ascendimus Jerosolymam. Matth. 20. 18. Theophylactus: prædicit Dominus Discipulis eventura; ut mentes eorum præparet: quò priùs audita faciliùs ferant, & non repentè percellantur animô. apud Sylveira in Matth. 20.

Aditurí estis prælia, & opiniones Præliorum; videte, nè turbemini. Matth. 24. 6. Origen. hom. 28. in Matth. *videte*, non dixit, audite: hortans eos, sollicitos esse, ut oculis animæ possint videre, postquam audierint prœlia, singulorum naturam prævidentes, nè terreantur.

Vado parare vobis locum. Joan. 14. 2. & iterum v. 12. *ego ad Patrem vado.* & c. 16. 5. *vado ad eum, qui me misit.* & v. 7. *expedit vobis, ut ego vadam.* S. Chrysost. hom. 78. eorum animum experitur, & probatiorem reddit: ut & in calamitatibus æquò animô discessum suum & generosè perferant, assuefacit. Minùs enim jacula prævisa feriunt. Sylveira in Joan. 16. q. 4.

Mementote sermonis mei. Joan. 15. 20. Prædixit Christus omnia, quæ ventura erant super Discipulos suos: nè, cùm venissent, reperirentur Discipuli non parati, & eorum animi frangerentur in subitatione malorum. Et suadet, eos esse memores; quia prædixit, quòd sic passuri erant, nè immemoria prædictorum eos per impatientiam conturbaret; magis autem eorum animos solidaret retenta memoria. Sim. Cas. l. 12. c. 11.

Hæc locutus sum vobis &c. Joan. 16. 2. Cyrill. Alex. l. 10. in Joan. c 34. Nam quod non expectatum præter opinionem subitò ingruit, magnos etiam plerumque animos turbat: quod autem prævidimus, quamvis gravius inferatur, levius tamen propter præmeditationem videtur. apud Arcones in Is. 2 Disc. 7. Glossa interlin. ego dixi ne ignaros hæc, & improvisa turbarent; sed prævisa patienter ferantur.

Jesus sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit. Joan. 18. 4.

Ex Patribus, & alijs.

Præmeditari debemus futura; nè, postquam venerint, obstupefaciant corda nostra miraculô. Nam præmeditatus in tali casu dicturus est: sciebam te venturum; non inexpectatus ades: tuum insultum jam antè præsagiebam. Ad eum modum si quis se præparavit, sustinebit sinè ruinâ pericula. At ex improviso turbari, vociferari, interdum & lamentari, est mentis valde miseræ. S. Justinus M. ad Zenam, & Serenum.

Si id, quod amarum est, antea cognoscas, indues patientiam. S. Ambros. lib. de parad. c. 12.

Nullus sit casus, quem meditatio tua non præveniat. S. Isidorus lib. 2. soliloqu. c. 6.

Sic nos ad Deum expansos ungulæ fodiant, cruces suspendant, ignes lambant, gladij guttura detruncent, bestiæ insiliant: paratus est ad omne supplicium ipse habitus orantis Christiani. Tertull. Apolog. adv. Gentiles.

Disponentem se ad futura pericula propter Deum clades prævisa non lædit. Sim. Cas. l. 5. c. 1.

Præcogitati mali mollis ictus venit. Seneca ep. 76.

§. XXVIII.

Priori affinis.

USquequò ebrius eris &c. 1. Reg. 1. 14. Mater Samuelis in templo à Sacerdote spreta forti animô tulit contumeliam. Unde sexui fragili tam insignis victoria? S. Chrysost. domi Annam exprobrat æmula: venit in templum, & Sacerdos contumeliâ afficit. Effugerat domesticam tempestatem; venit in portum, & rursus invenit undas. Verè in patientia exercitata, domi præparata ad perferenda maledicta; æmulæque convitijs exercitata, & in templo multam præstitit humanitatem, viriliter, ac magnô animo, scommata ferens, Baeza t. 1. l. 3. c. 2. §. 2.

Non vales resistere. 1. Reg. 17. 33. Risit Saul puerum David inermem contra Goliath prosilientem. Cui David unicô argumentô, & suam fortitudinem, & obtinendæ victoriæ certitudinem persuadet: *pascebat servus tuus &c.* v. 34. Etenim qui talibus victorijs in solitudine armatur, nesciet in palæstra acies time-

re

re armatas. O quàm ſecurus in Mundi palæſtram ibis luctaturus cum carne, & palàm triumphatus de hoſtibus; ſi in ſolitudine priùs cum vitijs conſeruiſti manus. Id. ib.

In utero ſupplantavit fratrem acum, & in fortitudine ſua directus eſt cum Angelo, & invaluit. Oſ. 12. 3.

Quotidie ceditis punctioni acus unius, & mucroni vos arbitramini poſſe reſiſtere? In minimis probate conflictibus, quàm viriliter in majori certamine ſtate poſſitis. S. Bernardus ſ. de S. Clemente P. M.

§. XXIX.

Miſcellanea.

PElem pro pelle. Job. 2. 4. Intendit Sathan dicere: quòd amiſſionem poſſeſſionum, & natorum, Job patienter toleraverit propter corporis ſui ſalutem; & quòd hoc non erat magnæ virtutis, ſed erat humanum, & apud omnes homines conſuetum. Et hoc eſt, quod dicitur: homo quicunque, etiam non virtuoſus, dabit de facili pellem pro pelle, id eſt, carnem alienam pro carne ſua: ſuſtinet enim homo non virtuoſus, ut quicunque alij, etiam quantumcunque conjuncti, potiùs corpore affligatur, quàm ipſe S. Thom. Aqu. hîc lect. 1.

Calicem ſalutaris accipiam. Pſ. 115. 13. Digna quidem promiſſio; ſed, ſi in humanis viribus ponatur, periculoſa præſumptio. Quis enim poteſt Confeſſoribus tormentorum patientiam dare, niſi ille, qui pro nobis dignatus eſt calicem Paſſionis accipere? Nam ut hoc impoſſibile humanæ virtuti abſolutè monſtraret, ſecutus eſt: *& nomen Domini invocabo.* Caſſiodorus hîc.

Exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multa patientia. 2. Cor. 6. 4. S. Chryſoſt. hom. 12. hîc: non ſimpliciter patientiam dixit, ſed *multam*: neque enim unum aliquod, aut alterum incommodum perferre, magnæ laudi ducendum eſt. apud Did. Niſs. Pol. cœl. p. 2. l. 20. c. 3.

§. XXX.

Impatientia.

QUi in hominis figura propoſuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus eſt. Hinc vel maximè Phariſæi Dominum agnoſcere debuiſtis; patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret. Tertull. l. de pat. c. 3.

Omne peccatum impatientiæ adſcribendum. Malum impatientia eſt boni. Id. ib. c. 5.

Natales impatientiæ in ipſo diabolo deprehendo jam tunc, cùm Dominum Deum univerſa opera, quæ feciſſet, imagini ſuæ, id eſt, homini, ſubjeciſſe, impatienter tulit. Id. ib. c. 5.

Impatientes dum mala pati nolunt, non efficiunt, ut à malis eruantur; ſed ut mala graviora patiantur. S. Auguſt. l. de pat. c. 2.

Qui tribulanti ſe iraſcitur, quaſi puer ſcabioſus eſt, qui matri lavanti caput iraſcitur, & convitiatur. Hugo Card. in Prov. 17. 13.

Impatientia eſt ſignum privati amoris, & elationis. Dion. Carth. in Luc. 21.

Impatiens homo ſemper eſt querulus, ſicut currus, qui ſemper ſtridet; ſive in bona, ſive in mala via ſit. Geminiani c. 37.

TITULUS X.

S. PAULUS.

§. I.

Figuræ.

Ex Veteri, Novo, & alijs.

PLantaverat Dominus Deus paradiſum voluptatis. Gen. 2. 8. Nihil prorſus erraverit, qui pratum inſigne quoddam virtutum, & paradiſum ſpiritualem, Pauli animum nuncupaverit. Unde & mirabiles nobis fluvios genuit: non ſecundùm paradiſi fontes quatuor tantùm; ſed multò etiam plures, & quotidie fluentes; nec terram rigantes, ſed animas hominum, ad producendum virtutum germina ſuſcitantes. S. Chryſoſt. hom. 1. de laud. S. Pauli Ap.

Noe quidem Gen. 8. tantummodo legitur ſe ſervaſſe cum liberis; hîc autem multò ſævioré Mundi inundante, diluviò, non arcam coaptando compagibus tabularum, ſed epiſtolas componendo: non duos, vel tres, aut quinque cognatos; ſed univerſum prorſus orbem mergi periclitantem, ex medijs fluctibus liberavit. Id. ib.

At illa venit portans ramum olivæ. Gen. 8. 11. Poteſt ſignificari S. Paulus per hanc columbam: quia enim oliva miſericordiam ſignificat, congruè per ramum olivæ accipitur nomen Jeſu Chriſti, quod etiam miſericordiam ſignificat. S. Thom. Aqu. in ep. S. Pauli in prologo ad Rom.

Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis. Gen. 29. 20. Quænam eſt illa adamantina prorſus anima, quæ Pauli patientiam poſſit imitari? neque enim bis ſeptem annorum, ſed totius vitæ ſervitium pro ſponſa pertulit Chriſti; non aduſtus ſolùm æſtu diei, & noctis gelu; ſed tentationes mille perpetiens. S. Chryſoſt. antè citatus.

Vidit Benjamin fratrem ſuum uterinum & erumpebant lacrymæ. Gen. 43. 29. 30. &c. Vidit Joſeph Benjamin fratrem ſuum ex una matre, & lacrymatus eſt: vidit Jeſus Paulum ſævientem in Eccleſiam matrem, & miſeratus eſt. Act. 9. 4. Benjamino minori fratri

ampliora Joseph dedit. v. 34. quàm fratribus munera. Hæc prædicat & Benjamin Paulus noster: *abundantiùs*, inquit, *omnibus illis laboravi.* 1. Cor. 15. 10. Poculum in sacco Benjamin. Gen. 44. 2. Calix Passionis in corpore Pauli. Gal. 6. 17. *ego stigmata &c.* Per Benjamin designatur Paulus, qui ad literam de tribu Benjamin fuit; qui etiam novissimus fuit Apostolorum. S. Thom. Aqu. in Gen. 45. *Ibi Benjamin adolescentulus.* Ps. 67. 28. per quem intelligitur S. Paulus, qui fuit de tribu Benjamin. Bellarminus hic.

Pulcherrimus ille *velociter* exarantis *scribæ calamus.* Ps. 44. 2. S. Gregor. Nyss. or. de occursu Domini.

Quale vas (electionis) fuerit; patet per id; quod dicitur Eccl. 50. 10. *quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Aureum propter fulgorem sapientiæ; solidum virtute charitatis; ornatum omni lapide pretioso, scilicet omnibus virtutibus. S. Thom. Aqu. in ep. S. Pauli in prologo.

Factus est, tanquam Evangelicus ille parvulus, de quo Dominus ait Matth. 18. 3. *nisi conversi fueritis &c.* S. Bernardus s. 2. in Convers. S. Pauli.

Paulus sagitta fuit Domini: qui postquam ab Jerosolymis usque in Illyricum missus arcu Domini, huc illucque, volitavit, ad Hispanias ire festinat; ut velox sagitta sub pedibus Domini sui Orientem, Occidentemque prosternat. S. Hieron. ep. 140.

S. Paulus vas factus est; & quidem phiala, per quam verbum Divinum propinaretur. S. Gregor. Nyss. hom. 14. in Cant.

Sol quidam est hominibus Paulus, qui totum prorsus orbem fulgentibus linguæ suæ radijs illuminavit: quique, universas circumeundo gentes, cursum omnino solis imitatus est; ac Mundi regiones omnes quasi liberò à corpore animò pervolavit. S. Chrysost. hom. 8. de laud. Pauli.

Qualem rosam mittet Christo Roma? inquiebat de S. Paulo. S. Chrysost. hom. 32. in ep. ad Rom.

Non peccârit quis, si cor Pauli mare etiam, ac cœlum, dixerit; cùm ob puritatem, tum ob profunditatem. Mare est, navigantes non à civitate in civitatem, sed à terra in cœlum vehens. Si quis in hoc mari navigaverit, secundâ aurâ navigat. Non est in hoc mari ventus, sed pro vento Spiritus S. divinus, qui in ilo navigantes animas vehit. &c. Idem hom. 55. in Acta. Vide plura apud S. Chrysostomum de laudibus Pauli Apostoli.

S. Paulus ab Adriano I. ep. ad Episcopos Hispaniæ vocatur Mundi lilium, & rosa Ecclesiæ. Nadasi rosâ 37.

§. II.

De nomine S. Pauli.

Cur is, qui Saulus dictus erat in actib⁹ Apostolorum, nunc Paulus dicitur? De qua re quibusdâ visum est; quòd Pauli Pro-Consulis, quem apud Cyprum Christi fidei subjecerat, vocabulum sibi Apostolus sumpserit: ut ficut reges solent, devictis v. g. Parthis Parthici, & Gothis Gothici, nominari; ità & Apostolus subjugatô Saulo Paulus fuerit appellatus. Origenes in ep. ad Rom.

Consuetum erat apud Judæos, ut simul cum nominibus Hebraicis assumerent sibi nomina illarum gentium, quibus serviebant. Nomen autem Pauli celebre apud Romanos: quô nomine non videtur usus; nisi postquàm cœpit Gentibus prædicare. S. Thom. Aqu. in ep. ad Rom. c. 1. lect. 1.

Cùm Saulus vocatus esset de cœlo, prostratus, mutatus; ubi cœpit Apostolus, mutavit sibi nomen, & dixit se Paulum. Et hoc quare elegit? quia Paulus *modicus* est, & Paulus *parvus* est. S. August. s. 93. de div.

Nomen Paulus, secundùm quod potest Hebræum esse, idem est, quod *mirabilis*, vel *electus*: Secundùm autem Græcum idem est, quod *quietus*: secundùm Latinum verò idem quod *modicus*. S. Thom Aqu. lect. 1. in ep. ad Rom. c. 1.

§. III.

Conversio S. Pauli.

Cadens in terram. Act. 9. 4. Dubitatur, an Paulus pedestris, an equestris? Prima opinio: fecisse viam pedibus, quia nullius equi, vel equitis, fit mentio: & quia Paulus erat ex Phariſæis, qui, utpote Religiosiores, rarò solebant equitare. Probabilius quòd eques: sic pictura ostendit antiquissima. Secundò iter erat longum, & ille vir nobilis, & dux eorum, qui eum comitabantur, ad alligandos Christianos. Sylveira hic q. 7.

Erat ibi tribus diebus non videns. Act. 9. 9. Lyran. scilicet visu corporali: videbat tamen visu mentali: quia secundùm Doctores communiter, in isto triduo fuit raptus usque ad tertium cœlum. Arcones in Is. 2. 4. Dis. 2.

Cadit miles diaboli, ut surgat signifer Christi. S. August. s. 4. in festo SS. Petri, & Pauli.

Vas erat fictile Paulus; sed evasit in aureum. S. Chrysost. hom. 6. in ep. 2. ad Timoth.

Decebat Christi hominem tantùm Moysem superare, quantùm Evangelium præcellit legem. S. Asterius hom. de SS. Petro, & Paulo.

§. IV.

Varia encomia.

Divinus verè vir, communis noster ac præceptoris sol. S. Dion. Areopag. l. de div. nom. c. 7. de S. Paulo.

Paulum recito idoneum Juris divini Consultum: nam & Causidici habent hodie Paulum dictantem jura litigatorum, non Christianorum. S. August. s. 63. de V. D.

Omnem hominem Paulus exhibebat Deo. S. Chrysost. in 1. Cor. 9.

Cordis illius pulverem videre vellem: quòd si quis totius orbis cor dixerit innumerorumque bonorum fontem, & principium, & elementum primarium salutis nostræ, non erraverit. Id. hom. 32. in ep. ad Rom.

Cor Christi erat cor Pauli, tabulaque Spiritûs S., atque charitatis volumen. Id. ib.

Idem

Idem hom. 3. in Gen. S. Paulum vocat: cœlestem animam, linguam orbis.

Si quis mihi orbem terrarum possidendum daret; solum Pauli unguem omni illô imperiô potentiorem esse arbitrarer. Id. hom. 13. in 1. Cor. 4.

Vas dignum, & cœlestibus ferculis repletum; de quo & sanus escam, & infirmus accipit medicinam. S. Bernardus in festo SS. Petri, & Pauli s. 1.

Paulus vas electionis, revera vas aromaticum, vas odoriferum, & refertum omnî pulvere pigmentariô. Id. s. 12. in Cant.

§. V.

S. Pauli charitas, zelus.

Baptizatus est ipse (custos carceris) *& omnis domus ejus continuò.* Act. 16. 33. Cur portis carceris apertis Paulus, & Silas, non egrediuntur. Ob magnam charitatem: prævidebat enim Paulus, quòd, si cum socio exiret, custos carceris se occideret, ùt intentavit v. 27. & baptismum cum familia non susciperet. Elegit permanere in carcere, nè deficeret in charitate. Sylveira hîc. q. 12.

Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis. Act. 20. 19. Flebat ex compassione, tum ob Christianorum infirmitatem; tum etiam ob Judæorum, & Gentilium, duritiam; quòd ad veram fidem traduci nolebant. Id. hîc. q. 5.

Ad tribunal Cæsaris sto. Act. 25. 10. Cur Paulus, qui vehementer optabat mortem: *desiderium habens dissolvi.* Philipp. 1. 23. Nónne occasione datâ eam differt? Pro sua eximia charitate magis eligebat servire utilitati aliorum, quàm frui optatâ Dei præsentiâ. Sylveira hîc q. 5. Ista faciebat, ut prædicationi insisteret; cumque multis hinc Credentibus, atque omnibus, coronatus, iret ad Christum. Metuebat profectò, nè pauper hinc, atque inops multorum salutis abscederet. S. Chryst. hom. 7. de laud. S. Pauli apud Did. Niss. Sabb. D. 4. Quadr.

Omnes non aliter dilexit, quàm si illos genuisset; imò majorem, etiam quôvis patre, affectûs paterni benevolentiam ostendit. S. Chrysost. præfat. in ep. ad Rom.

De Pauli cervice, cùm eam persecutor gladiô percussisset, dicitur fluxisse lactis magis unda, quàm sanguinis. Quæ quidem res in S. Paulo stupenda non est. Quid enim mirum, si abundat lacte nutritor Ecclesiæ: sicut ipse ad Corinthios ait: *lac vobis potum dedi, non escam.* Quæ Pauli epistola non melle dulcior est? lacte candidior? quæ epistolæ tanquam ubera Ecclesiarum populos enutriunt ad salutem. S. Ambros. s. 68. de Natali SS. Petri, & Pauli.

Juges ex eo lacrymarum fontes, non diebus solùm, sed etiam noctibus affluebant; omnique muliere parturiente vehementiùs affligebatur in singulis; propter quod etiam dicebat Gal. 4. 19. *filioli mei, quos iterum parturio.* S. Chrysost. de laud. S. Pauli.

Peto, nè deficiatis in tribulationibus meis. Eph. 3. 13. S. Gregor. mor. l. 30. c. 7. minùs dolebat in tormentis; sed magis de tormentorum suorum tentatione metuebat. Parvipendebat in se plagas corporis, dum formidaret in filijs plagas cordis. Ipse patiendo suscipiebat vulnera tormentorum; sed filios consolando curabat vulnera cordium. Pensemus ergo, cujus charitatis fuerit inter dolores proprios alijs timuisse: pensemus, cujus charitatis fuerit, filiorum salutem inter sua detrimenta requirere.

Nutritor pius, nisi totus fuerit redactus in parvulum, nunquam parvulum perfectum perducit in virum. Denique tunc vocem tenuat, verba ponit, agit nutibus, infirmat viscera, abjicit vires, gressum tardat &c. Hoc reor B. Paulum fecisse, cùm dicit 1. Thess. 2. 7. *facti sumus parvuli in medio vestrûm tanquam si nutrix foveat filios suos.* S. Chrysol. s. 62.

Quantam terram sol radijs suis illustrat, tantam curam, & sollicitudinem habuit Paulus. S. Chrysost. hom. 11. in Gen.

Paulus charitate succensus totus factus est charitas: qui, quasi totius Mundi communis esset pater, ità in amore omnium ipsos eorum etiam imitabatur parentes; imò cunctos, non carnales tantùm, verùm etiam spirituales patres, sollicitudine, ac pietate, superabat. S. Chrysost. hom. 3. de laud. S. Pauli.

§. VI.

S. Pauli patientia, martyrium, labores.

CUr Paulus ad cœlum rapitur. 2. Cor. 12. 2. ad vincula & carceres festinus tendit. v. 13. 14. 15. Rapi ad cœlum, ex suo genuino significato innuit vim: à vinculis, & carcere, in Jerosolymis perpetiendis non potest dimoveri. Mavult, & delicias majores habet, cum Christo, & pro eo, pati; quàm cœli delicijs abundare. Sylveira in Act. 21. q. 2.

Abundantius illis omnibus laboravi. 1. Cor. 15. 10. S. August. in Ps. 130. Paulus plus omnibus laboravit, quia plus omnibus scripsit.

Tunc Paulus civitatis Romanæ consequitur nativitatem, cum illic martyrij renascitur generositate. Tertullianus cui tit. Scorpiacus contra Gnosticos.

Semetipsum Deo per singulos immolabat: quam hostiam dupliciter offerebat, cùm quotidie moriens, tum corpore suô mortificationem sinè intermissione circumferens. S. Chrysost. hom. 1. de laud. S. Pauli.

Tyrannos ipsos, ac pupulos, spirantes furorem, velut esse quosdam culices existimabat: mortem verò, cruciatus, & mille supplicia, quasi ludum putabat esse puerorum; dummodò propter Christum aliquid sustineret. S. Chrysost. hom. 2. de laud. S. Pauli.

Miscellanea.

Quem quotiescunque lego, videor mihi non verba audire, sed tonitrua. S. Hieron. ep. 50. ad Pammachium Divini salis grana vocat verba S. Pauli S. Chrysol. s. 120.

TITULUS. XI.

PAUPERTAS.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

FEcit rex Salomon thronum - qui habebat sex gradus. 3. Reg. 10. 18. 19. Ex auro puro fusiles sex gradus fecit ad regale solium conscendendum, teste Philone l. 1. de Monarchia. *& non est factum tale opus in universis regnis.* Solium speramus in cœlo sublime, delicijs plenum, stabile. Ad hoc tutissimè itur per argenteos, & aureos gradus; sed calcatos. Drexelius Ros. select. vir. p. 2. c. 9. §. 3.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 12. Sola illa anima lilij colorem habet, quæ, necessarijs tantùm vitæ contenta, ad cœlestem pulchritudinem, candore animi, & corporis munditiâ, aspirat. Philo Carpath. hîc.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Religiones, vineæ Christi sunt, ab ipso per earum Fundatores plantatæ. Vites singuli Conventus, palmites singuli Religiosi: quos Christus D. speciali vocatione traxit, & putavit, ut plurimum fructum afferrent. Putatio autem prima facta, cùm omnibus renuntiârunt, quæ possidebant. Et tunc in Novitiatu florescere incipiunt; cùm magnô spiritûs fervore novam vitam incipiunt, suavem sui spargentes odorem, & ingentis futuri fructûs spem non modicam præbentes. de Ponte hîc Exh. 23. §. 3. Cùm cernis vitem, quæ sylvescere permittitur, minùs aptam esse ad uvas producendas; doceris, hanc terrenarum rerum nimiam copiam impedimento esse; quò minùs in Evangelica præcepta plenô gradu ingrediamur. Isid. Clarius l. 1. or. 56.

Pascentur agni juxtâ ordinem suum. Is. 5. 17. Chald. *pascentur sancti pauperes.*

Lilium inter spinas. Lem. *Inter angusta augustior.* Vel. *Augent indecora decorem.* Picinelli.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Quis ex vobis volens turrim ædificare &c. Luc. 14. 28. Adjungit doctrinam propriam Apostolis, hoc est, Discipulis perfectioris vitæ statum profitentibus, tribus parabolis. Prima de turri. Sumptus autem opportuni, ut ipsemet Dominus declaravit, sunt abrenuntiatio omnibus, quæ possidet. Secundâ parabolâ significatur regis nomine, similiter professurus statum perfectioris vitæ; tanquam alijs celsiorducatum belli susceptorus. Bellum adversùs alium regem est perfectior vita ad superandum Mundum, quantùm ad licita communiter alijs: putà habere agros, vacare humanis negotijs, & officijs; hominibus quidem licita, Apostolicæ autem perfectioni interdicta. Debet hîc similiter quieta mente recogitâre, si affectû sui vires (per decem millia hominum significatæ) sufficiunt ad occurrendum Mundo venienti contra ipsum cum viginti millibus, cum dupla fortitudine. Et describitur Mundus duplicatâ potentiâ adversùs profitentem vitam perfectiorem: quia & pugnat communi impugnatione, trahendo ad illicita communiter omnibus; & pugnat speciali impugnatione, trahendo ad interdicta Apostolicæ vitæ. Si enim consideratâ proprij animi dispositione imparem se videt tanto prælio, sapienter prævenit, antequam bellum inchoet; *rogat ea, quæ pacis sunt*: hoc est, non aggreditur statum perfectioris vitæ, non vult bellum ad superandum licita communiter alijs; sed, velut pacem rogans, contentus est statu communis vitæ. &c. Cajetanus hîc.

Luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Signum paupertatis in luna sub pedibus significatur: luna enim temporalium instabilitatem significat. Et sicut à luna intemperies, & turbatio aeris; tonitrui & grandinis generatio, ducitur; ità & turbationis totius Mundi causa sunt temporalia. S. Bonaventura s. 4. in die Pent.

Quid paupertas? nisi quædam macies: & qnid rerum abundantia? nisi pinguedo est vitæ præsentis. S. Greg. mor. l. 12. c. 22.

Monachus, qui multa possidet, est velut navis oneraria, quæ in fluctuum tempestate facilè submergitur. Monachus pauper est tanquam aquila in sublime volans; quæ tunc ad escam se demittit, cùm urget necessitas. S. Nilus or. 3. de avaritia.

Magnes inter gemmas positus ferrum trahens. Lem: *Pretiosa relinquit.* Picinelli.

Navis littus radens. Lem: *Altum alij teneant.* Justus Lipsius cent. 2. ep. 38. rara navis allisa est, quæ modicô velô legit littus. Picinelli.

Paupertas comparatur Angelis.

Beati pauperes. Matth. 5. 3. Audacter dixerim, paupertatem voluntariam aliquid simile habere

habere cum cœleſtibus rationabilibus creaturis; eò quòd beata prædicatur in terris. Qui terrena concupiſcere, neque poſſidere, noverunt, Angeli ſunt terreſtres. S. Bernardinus ſ. 2. de octo beatitud.

Nolite poſſidere aurum &c. Matth. 10. 9. S. Chryſoſt. hom. 33. in Matth. ipſos ad Univerſi magiſterium miſſurus, ad Angelicam, ut ità dixerim, diſciplinam ex humana vita traducit; ab omni cura rerum ſæcularium liberos reddens.

Habebant omnia communia. Act. 2. 44. Hæc erat Angelica reſpublica, nihil dicere ſibi proprium eſſe. S. Chryſoſt. hom. 7. hìc.

§. II.

Paupertas præfertur opibus.

Ex Veteri.

Deditq; Dominus Moyſi duas tabulas Teſtimonij lapideas. Ex. 31. 18. Philo lib. de decalogo quærit: cur non in civitate, ſed in ſolitudine, Lex data ſit? quia oportuit populum, antequam terram promiſſam caperent, lacte, & melle, manantem, ad cultum Dei informari. Tunc enim animus ad divina excipienda aptior eſt, cùm egeſtate premitur: cùm verò opibus affluit, divina addiſcere vix poteſt. apud Pinna in Eccl. 5. Eth. 59.

Sit nomen Domini benedictum. Job. 1. 21. Job magis æſtimâſſe videtur paupertatem, quàm divitias. Nec legitur ſic gratias egiſſe, cùm divitias accepit; ſicut cum amiſit. Diez fer. 5. D. 3. Quadr.

Sedens in ſterquilinio. Job. 2. 8. Faciliùs evolat quis in cœlum de tugurio, quàm de palatio: Adam in paradiſo victus; Job in ſterquilinio victor. Hugo Card. hìc.

Occidit pingues eorum. Pſ. 77. 31. Gaudeant ergo macilentæ pecudes, quia non occiduntur; ſed pingues. Id. hìc.

Trahe me poſt te, curremus. Cant. 1. 3. Antiquis Patribus ambulare fuit præſcriptum; Apoſtolis verò, & Diſcipulis Chriſti, currere. Abrahæ dicitur Gen. 17. 1. *Ambula coram me.* Et Salomoni 3. Reg. 3. 14. *Si ambulaveris in vijs meis.* Et toti populo Deut. 8. 6. Zach. 3. 7. De Chriſti verò Diſcipulis? *trahe me &c.* Et Paulus de ſe 1. Cor. 9. 26. *ego ſic curro &c.* & v. 24. *ſic currite.* Nimirum Patres illi bonis terrenis abundabant; & ideo ſarcinâ gravati, communi potiùs paſſu ambulare, quàm currere, volebant. Incertò authore.

Ex Novo.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. hoc eſt, affertur illis bonum nuntium: & ſignificatur per hoc differentia inter mundanum, & cœleſte, regnum; inter mundana, & cœleſtia, bona; inter communia bona nuntia mundana, & cœleſtia, quantum ad ordinem: quia mundana bona communia annuntiantur magnatibus, & divitibus Mundi; ac deinde derivantur ad reliquos, & pauperes: cœleſtia autem bona, communia toti generi humano, annuntiantur pauperibus, piſcatoribus, & alijs hujusmodi ſequacibus Jeſu; & per illos etiam derivantur ad alios, etiam Mundi principes. Cajetanus hìc.

Si vis perfectus eſſe &c. Mat. 19. 21 Unde Chriſtus non docebat, quomodo augereturPecunia; ſed quomodo ſervaretur inopia. S. Bonaventura hìc.

Et omnes, qui audierunt, mirati ſunt, & de his, quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos. Luc. 2. 18. At Magi magnò ſilentiò reverſi ſunt: quia prædicatio Evangelij pauperibus commiſſa. de Ponte in Cant. 1. 2. Exh. 25. §. 4.

Per totam noctem laborantes &c. Luc. 5. 5. Video vos, ait, cupidos piſcium; qui non advertitis; majore damnò futuram copiam, quàm inopiam piſcationis. Fiat tamen, ùt cupitis: *laxate retia veſtra. Et cùm hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam.* Statim prædæ gaudium excepit timor jacturæ: *rumpebatur autem rete eorum, & impleverunt ambas naviculas, ità ut pene mergerentur.* S. Ambroſ. l. 4. in c. 5. Luc. mihi cumulus iſte ſuſpectus eſt, nè plenitudine ſui naves pene mergantur. Ecce alia ſollicitudo Petri, cui jam ſua præda ſuſpecta eſt. O quàm verum eſt, res externas, ùt juvant, ſi moderatæ ſint; ità multum nocent, ſi redundant. Oliva t. 3. conc. 9. die Ven. hebd. Paſs.

Factum eſt, ut moreretur mendicus. Luc. 16. 22. Quem modò beatum dicis? qui aquæ guttam æternùm ſitit? aut qui brevi tempore micam panis petit? &c. S. Chryſol. ſ. 121. en fratres, quàm rerum lamentanda mutatio! pauperem portant Angeli, divitem deglutit Infernus. En fratres, mors pauperis totam vitam divitis vicit; & elatio ſola pauperis totam divitis pompam tranſcendit, & gloriam. Naxera in Joſ. 10. §. 52.

Ex Patribus, & alijs.

Longè meliùs eſt, pauperem, cum virtute, quàm regem eſſe cum malitia. S. Chryſoſt. ſ. 4. in c. 1. ep. ad Rom. Paupererat Lazarus nomine: ubi ergo nomen divitis? nuſquam quippe qui nomine careat. Quantæ divitiæ arbor folijs vernans; ſed fructu deſtituta: quercus in altum protenſa, quæ glandem brutis animantibus in cibum ſuppeditat. S. Chryſoſt. tom. 6. tr. in terræ motum.

Divitias ſimul, & paupertatem, tanquam materiam quandam, vel inſtrumenta à rerum opifice nobis propoſita, & oblata, dicimus: homines verò, ceu fabros quoſdam, per hæc, aut virtutis ſimulacrum effingere, aut malitiæ ſtatuam exſculpere. Cæterum per divitias vix aliquis paucula quædam virtutis membra eleganter exſculpet; multi verò paupertate adjuti omnia ſimul fabricare poſſunt. B. Theodoretus de provid. Dei ſ. 6.

Satius eſt, humi cubantem vivere, & bono eſſe animo; quàm perturbatum in aureo lecto. S. Nilus Cap. Paræn.

O bone Jesu! Quantò beatiores facis pauperes tuos ipsâ paupertate tuâ; quàm Mundus facere possit quantâlibet affluentiâ! ubi, quidquid affluit, defluit; sibique inhærentem perefluere facit. Guarricus s. 1. die Pent.

Pauci divites moriuntur, qui in exitu hujus vitæ non desiderent fuisse pauperrimi. Petr. Bles. ep. 60.

Ad serviendum regi necessariæ sunt vestes, sumptus, & divitiæ: ad serviendum autem Deo sufficit paupertas. Minorî ergo sumptu servitur Deo, quàm Mundo. Stella de cont. &c. c. 94.

§. III.

Paupertas, tuta, læta.

Fecit ei Levi magnum convivium in domo sua. Luc. 5. 29. Ità Domino cœli, terræque, servitur: non tristes, sed alacres, & epulantes, dimittamus telonium: Deique scias servitutem festivam esse, cujus auspicatur Matthæus tyrocinium ab epulis. Nunquam fortè Levi lautiùs cœnavit, quàm cùm pecuniam abjecit. Avaros enim scimus aurum arcis; hordeum, & olera infundere solitos ventri: adeò ut, gemmas eructantibus promptuarijs, fabam interdum venter esuriat. Oliva l. 13. Strom. in Luc. 5.

Vos, qui reliquistis omnia, & secuti estis non habentem ubi caput reclinaret Filium hominis, exultate, & dicite: *quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium.* Ps. 90. 3. S. Bernardus s. 3. sup. Ps. qui habitat.

Non audis, quid tritò proverbiô dicitur? centum simul viros, unum pauperem, atque nudum, spoliare non posse: maximâ enim paupertatis propugnatione defenditur; quem nullus rex, nullus imperator, vincere possit. Avaro autem universi facilè possunt obesse: neque homines solùm, verùm etiam tineæ, atque vermes, eum aggrediuntur. S. Chrysost. hom. 84. in Matth. 26. ad Avarum.

Latrones ab eo quærunt: quid faceres, si latrones ad te venirent? respondit: nudus latrones non timet. S. Hieron. ex vita S. Hilarionis.

Quid paupertate melius? quid securius? quid jucundius? tristentur omnes, cuncti gemant, formident universi: hæc semper hilaris, semper eôdem vultu, eôdem animô perseverat. S. Laur. Just. de paupertate c. 4.

§. IV.

Paupertatis immunitates.

Reddite. Matth. 22. 21. Illi Hebræi pueri Ananias, Azarias, Misael; ille Daniel sapientior, qui non adorârunt imaginem regis; qui non receperunt eam; qui nihil de illa mensa regis accipiebant: non tenebantur ad solutionem tributi. Nihil enim eorum, quæ sub rege terreno erant, possidebant. Ergo eorum imitatores non solvunt tributum, quibus portio Deus est. Ideo Dominus ait: *reddite*, id est, vos reddite, qui protulistis imaginem Cæsaris, apud quos invenitur: ego autem nihil debeo Cæsari, quia nihil hujus Mundi habeo. Venit enim hujus Mundi princeps, & in me inveniet nihil - Ergo quod divinæ legis est, solvi jubetur, non quod Cæsaris - Nè scandalizarentur, inquit Matth. 17. 26. *vade ad mare, & mitte hamum &c.* S. Ambros. ep. 1. ad Justum.

Si vis non esse obnoxius Cæsari, noli habere, quæ Mundi sunt. Sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari. Si vis nihil regi debere terreno; relinque omnia, & sequere Christum. Id. de imagine denarij in Luc.

Videre licet, pauperes non facilè insanabilibus morbis capi; sed eos passim in divitum corporibus provenire. Certè podagræ, gravedines, dissolutiones nervorum, aut contractiones, delicatos illos magis infestant; eos, qui unguenta olent; non eos, qui laborant & exercentur, & quotidianâ operâ sibi victum comparant. S. Chrysost. tom. 6. hom. 5. de Anna, seu quid sit festum.

Inopia bonæ valetudinis mater est. B. Theodoretus s. 6. de prov. Dei.

§. V.

Paupertatis honores, prærogativæ, laudes.

Ex Veteri.

Excidit duas tabulas lapideas. Ex. 34. 4. Potuissent ex auro laminæ duci, è cedro compingi, è gemmis parari tabulæ, quibus præcepta insculperentur. At ijs opulentia tumuisset; quasi pretiô tabularum excipiendis characteribus mandatorum, divites, nobilesque, destinarentur. Sculpta verò in saxo lex, quô nihil aut rudius, aut sterilius, aptiores esse significat, & perscribentis, & perferendis vitæ, numinisque præceptis. Oliva sup. Evang. fer. 2 D. 4. Quadr.

Deorsum autem ad pedes &c. Ex. 39. 22. &c. Nemo, opinor, ambigit, sanctioris amœnitatem vitæ malogranatis, aureisque tintinabulis, designari: hæc enim concentum cœli; illa verò gloriæ delicias, repræsentant. Suspendebantur autem ea ad oræ imas fimbrias: quas nemo non videt quasi in cœnum rejectas, & à gemmis Pontificis usque ad calceos ablegatas. Quæ ergo pars tunicæ putabatur abjectior, ea, præ cæteris, comptior, ornatiorque, & renidebat, & sonabat. Id. ib!

Quoniam non cognovi literaturam | Ps. 70. 15. Hebr. *quoniam non cognovi numerum.* S. August. legit: quoniam non cognovi *negotiationem.*

Ex Novo.

Beati pauperes. Matth. 5. 3. Pauperes utilitatis divitum causâ facti sunt: ut factâ inter utrosque comparatione, facilius agnoscant divites Dei erga se beneficentiam. Isid. Car. l. 1. or. 11. Paupertas, & persecutio temporalis, sorores sunt; & eis claves regni cœlorum, non tantùm promissivè, sed possessivè, conceduntur. Hujusmodi autem ratio est: quia Evan-

Evangelica paupertas nihil habet, quod Mundi sit; temporalis autem persecutio potest totum Mundum ab homine auferre. Sed quia providentissimus Creator, & gubernator, nullam creaturam sinè locò fecit; cùm paupertas, & persecutio, in Mundo locum non habeat: ideo eis possessoriè ex nunc cœlicas sedes dedit. S. Bernardinus s. 2. de 8. beat. Inter eximias benedictiones pauperes primi veniunt in Christi sermone: Christo enim est ingenitus proprius, & peculiaris, affectus in pauperes. Sylveira hic q. 13. Dum pauperi defertur regnum cœlorum, creatur in regem. Sed quid paupertati cum regno? Multum: nam sicut regi omnes tributa solvunt; ità pauperi omnes subsidia ferre debent. Id. ib. q. 16. Possessio tua, mens tua est; aurum tuum, cor tuum; argentum tuum, eloquium tuum est. S. Ambros. Offic. l. 1. c. 3. Imum in rebus, odibile hominibus, despicabile in personis, ante omnia beatitudini Christus adscripsit; & decoravit deforme apparens, non tamen existens. Sim. Cass. l. 9. c. 4. S. Chrysost. hom. 2. in illud Rom. 16. 3. salutate Priscam, & Aquilam: pauperem vocat cœli municipem.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. Lyran. id est, nuntiantur habere regnum cœlorum, prædicantur beati. Nota: non solùm pauperes Evangelij lætissimum nuntium audiunt; sed etiam illud recipiunt, & vivâ fide credunt: quia paupertas aptissima ad Evangelium recipiendum. Barradius D. 2. Adv.

Sedebitis & vos. Matth. 19. 28. Paupertatis statui facultas judicandi datur propter duo. 1. qui de rebus quibuslibet judicaturus est, oportet, ut sit purus ab illis. 2. quia in judicio de operibus misericordiæ erit disceptatio: *esurivi &c.* Matth. 25. 35. Illi, qui per erogationem omnium bonorum statum paupertatis elegerunt, alios judicabunt; præcipuè qui nihil dederunt. Stella in Luc. 18. 29. *Sedebitis.* & tamen Matth. 12. 42. dicitur: *Regina austri surget in judicio cum generatione ista.* Regina adstat; & humiles, ac pauperes piscatores sedent judicantes. Glorioſior sors, & sublimior Christiana paupertas, omni regali majestate. Sylveira hic in Addit.

Ecce evangelizo vobis &c. Luc. 2. 10. Non Pontificibus, non Sacerdotibus, non Pharisæis, non Scribis, non Optimatibus: ut hinc percipiamus, quàm chari sint Deo etiam vilissimi homines; utpote ad quos dirigit Angelos; quibus primùm manifestat mysterium nati Dei. Cajetanus hic.

Nihil tuleritis. Luc. 9. 3. Dat primùm Discipulis legem perfectæ inopiæ: volens, ut non solùm sinè suspicione; sed etiam in admiratione, sint. Nihil enim ità admirandos reddit, sicut vita frugalis, ac quibuslibet obvijs contenta. S. Isidorus Pelus. hic.

Non licet tibi habere &c. Marci 6. 18. S. Chrysost. hom. 1. de Elia: Nihil præter melotem possidebat. Nihil enim, nihil omnino sic liberè loqui, & in rerum discrimine fiduciam habere; & contra captivitatem satis munitum, & fortem facit: ùt nihil possidere, & nullis sæcularibus obrui negotijs. Hinc jam non miror, quòd Gen. 33. 3. progrediens *adoraret pronus in terram septies.* Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 7. c. 1.

Zachæus dives erat. Luc. 19. 2. Apostoli pauperes. Reddidit ille quadruplum, quod rapuerat; divisitque pauperibus medietatem substantiæ suæ, quæ remanserat: suscepit Christum hospitem; salus facta est domui ejus. Et tamen, quia parvulus erat, & Apostolicæ proceritati se non poterat extendere; non fuit in duodecim numero Apostolorum. Apostoli autem, quantùm ad divitias, nihil; quantùm ad voluntatem, totum Mundum pariter, reliquerunt. S. Hieron. ep. 26. Consolatio ad Pamachium super obitu Paulinæ uxoris.

Argentum, & aurum, non est mihi. Act. 3. 6 Cur Petrus, antequam claudum à sua miseria sublevaret, testatur, se aurum, & argentum, non habere? S. Chromatius s. 1. hic. ô verè beata paupertas! quæ, cùm nihil de Mundi facultate habeat, tantum de cœlo largitur: non dat quidem argentum, vel aurum; sed, quod plus est divitijs omnibus, reddit corporis sanitatem. Sylveira hic. q. 8.

Ex Patribus, & aliis.

Inops ultrò, ac sponte, animus fulget ùt aurum, splendet sicut gemma; floret quasi rosa: nulla tinea ibi est, nullus fur, nulla cura sæcularis; sed vivit Evangelicâ vitâ. Vis hujus animi pulchritudinem aspicere? vis paupertatis opes, quantæ sint, discere? non imperat hæc viris, sed dæmonibus; non assistit regi, sed assistit Deo; non hominis, sed Angelorum, commilito est &c. S. Chrysost. hom. 48. in Matth. 13.

Sicut in cœlo sunt novem Ordines Angelorum, sic sunt in hoc Mundo novem modi bonæ vitæ correspondentes novem ordinibus Angelorum. - Septimus gradus cum Thronis. Matth. 19. *sedebitis & vos.* S. Vincentius Ferr. s. 2. post. oct. Pasch. D. 1.

De cœlo paupertas ad terras descendit; sicut pro nobis factus egenus de cœlis advenit. Sim. Cass. l. 10. c. 4. S. Hugo Carthusianus Ep. Linconiensis, eorum, quos eleemosynâ lautâ bene habebat, leprosorum, aliorumque, putridos pedes amanter abluebat; & inter lacrymas, & amplexus, pulcherrimè illos ad patiendum hortatus, ac solatus, ajebat: vos estis rosæ paradisi, vos estis lapides pretiosi, quos in suo diademate Christus inseret in æternum. Annal. Eccl. A. C. 1200.

Magnum, & honorificum, est pauperi servo; si ipse fuerit domini sui pannò eôdem vestitus, & purpurâ filij regis insignitus; cum qua meretur ad Regis æterni nuptias introire. Thom. Kemp. Vall. lilior. c. 16.

§. VI.

Paupertas cœlo apta, via ad cœlum.

JOseph, cùm primus esset à rege, non legitur tamen, liberis suis hæreditatem aliquam in Ægypto reliquisse. Cur? ut patefactum haberent,

berent aditum ad proficiscendum in terram promissionis. Bona enim, & divitiæ, fuissent ijs compedes, quibus in Ægypto detenti fuissent. Diez. fer. 6. D. 3. Quadr.

Beati pauperes &c. ib. hoc est: ità securi pauperes esse debent de regno cœli, sicut sunt de una re, quam tenent manibus. S. Edmund. Cantuar. Spec. Eccl. c. 16. Paupertatem, famem, dolorem, quæ putantur mala; non solùm impedimento non esse ad beatam vitam, sed etiam adjumento, evidentissimè pronuntiatum est à Christo. S. Ambros. l. 2. offic. c. 4.

Beati mendici. Matth. 5. 3. sic enim exigit interpretatio vocabuli, quod in Græco est: *quoniam illorum est regnum cœlorum.* Tertull. l. 4. adv. Marcionem.

Venit mulier de Samaria haurire aquam. Joan. 4. 7. Toletus: temporales necessitates, & indigentiæ, solent salutis consequendæ dare occasionem; quando divina misericordia, ut peccatores convertat, illis uti disponit. apud Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. p. 1. sect. 1. §. 2.

Magna quædam penna est paupertatis, quâ tam citò volatur regnum cœlorum. S. Bernardus s. 4. de adv. Dom.

Paupertas est manuductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum; unctio athletica; exercitatio quædam magna, & admirabilis; portus tranquillus. S. Chrysost. in ep. ad Hebr. c. 10.

Facile est iter ad Deum, quoniam exonerando itur: esset autem grave, si onerando iretur. Guigo. Consid. de tranquill. animi c. 2.

Avis paradisiaca. Lem. *sine pondere sursum.* Picinelli.

§. VII.

Paupertas apta lucro animarum.

Neque turpis lucri gratiâ. 1. Petri 5. 2. Audacter dixerim, neque in miraculis Apostoli ità mirabiles apparuerunt, sicut in contemptu rerum; neque in efficacia verbi tam homines commoverunt ad novitatem vitæ, prædicando, quàm bona externa spernendo. Sim. Cass. l. 9. c. 18.

Non purè valet Dei vel proximi, quærere lucra, qui propria non contempserit. S. Bernardus ep. 92.

Quantum fratres declinabunt à paupertate tantum Mundus declinabunt ab eis, & quærent, & non invenient. Dicebat S. Franciscus Seraph. teste Luca Wadingô in Annal. Min. A. C. 1210. n. 50.

§. VIII.

Paupertas apta ad sequendum Christum, & ei obsequendum.

Cùm adorâssent eum fratres sui. Gen. 4. 2. En, quem fratrem despexerant, Dominum adorant, quærentes alimenta. Cùm se nullatenus fratre egere putabant, limis aspiciebant: ast modò, cùm ab ejus arbitrio pendent, venerabundi suscipiunt; non tam animus adoravit, quàm indigentia. Rupertus l. 9. in Gen. quam ob causâ adoraverunt? videlicet ut emendi, quæ vellent, haberent licentiam. Ecce enim revera, quomodo manipuli eorũ manipuli ejꝰ adorant; dum non ob aliud ignotum principem Ægypti adorant: nisi quia defuerant manipuli eorum: ille autem de manipulis plenum habebat horreum. Naxera in Jos. 9. §. 7.

Tulerunt pallium meum. Cant. 5. 7. Dei amatrix, dum exit quærere dilectum; invenit custodes civitatis, custodes inquam, Angelos. Quæ ista Angelorum custodia, quæ eripit pallia? custos potiùs servare, & custodire debet. Equidem noverant nobiles custodes divinæ amatricis desiderium, & vita: quærebat tamen eum divite ornatu compta; ideo tollunt pallium, ut inopi citiùs possint Dei copiam facere. S. Ambros. l. 3. de virginit. bene tollitur ei pallium, quæ ad Christum propinquat. Baeza t. 2. l. 11. c. 1. §. 7.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Matth. 19. 27. Nimirum quia exultavit ùt gigas ad currendam viam; nec currentem sequi poteras oneratus. S. Bernardus declam. hic.

§. IX.

Paupertas apta omni virtuti.

PAupertas virtutum pacens. S. Chrysol. s. 28.

Beati pauperes spiritu. Matth. 5 3. Gradus quosdam firmissimos ex lapidibus pretiosis sternit quodammodo Dominus Salvator; per quos sanctæ animæ, & fideles, repere possint, & ascendere ad summum illud bonum, id est, regnum cœlorum. S. Chromatius conc. de 8. beatitudin.

Ubi meum, & tuum; illic omne litium genus, & contentionis occasio: ubi autem hæc non sunt, ibi secura versatur pax, & concordia. S. Chrysost. hom. 33. in Gen.

Paupertas virginibus in pretio est; & eò amplius, quò ex ipsa major approximatio fit ad sponsum, qui pauperes requirit, sed divites non pellit. Veruntamen virgo pauper proprior accedit ad crucem nuda rebus temporalibus. Virgo nudam crucem astringit ardentiùs; & tantò illius arboris fructus gustat sapidiùs, quò sibi fructum terrenarum arborum interdixit. Sim. Cass. l. 2. c. 1.

§. X.

Pauperes Deus tuetur, juvat, honorat.

Figuræ.

Igitur perfecti sunt cœli, & terra, & omnis ornatus eorum. Gen. 2. 1. *& benedixit diei septimo.* v. 3. Sex priores dies, quibus Deus Mundum condidit, magnô creaturarum apparatu divites, solâ benedictione divinâ pauperes fuerunt. Septimus autem vice versâ rebus vacuus, benedictione dives, feliciter processit, ùt S. Chrysost. hom. 10. in Gen. notat. Temporales divitiæ benedictionis divinæ expertes fore significantur; spiritualis verò pauper-

tas

tas benedictionis divinæ particeps. Mendoza in 1. Reg. 10. sect. 2.

Tulit de lapidibus & supponens capiti suo dormivit. Gen. 28. 11. Cœlum patuit cubanti in saxo, dum nunquam magis inops, nec ab avunculo adhuc receptus. Mira in ærumnosos propensio Numinis! *dilataberis ad Orientem.* v. 14. Oliva fer. 3. D. 4. Quadr.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Deus in rubo? inter spinas. In tali throno considere voluit, Moysem eruditurus ad regimen populi, quem ipsi tradebat. q. d. sicut ego omitto platanos, abietes, stirpes nobiliores, in vepreto quiesco; ità tu magnâ amoris teneritudine, & sollicitudine singulari, trade te miseris multò amantiùs, quàm beatis: jurisdictionis tuæ influxus immitte in eos potius, quos paupertas in rubos fecit, quàm quos potentia in cedros evexit. Scias, te fore similem Deo, quando apparebis cinctus mendicis, qui spinæ sunt. Oliva t. 1. conc. 28.

Altare de terra facietis mihi. Ex. 20. 24. Quis non videt, inopes, & miseros, adumbrari in terra? quos Deus aptiores esse novit animi hostijs litandis. Ut enim non pavonem, aut aquilam, aves grandis pretij; sed turtures, & columbas, sibi adoptavit in sacrificium; ità frequentiùs non consulares, sed ruricolas, & remiges, cooptavit in Senatum suum. Id. ib.

Per vicos, & plateas, quæram, quem diligit anima mea. Cant. 3. 2. Sed qui illi vici? quæ plateæ? ubi quæritur Dominus, & reperitur? an plateæ, ubi divites mercatores? &c. S. Ambros. in Ps. 118. s. 7. ubi quæsivit? inquam. In foro; & pòst quæsivit in plateis; de quibus hi, qui ad Patrisfamilias Evangelici prandium convenirent, colligebantur. Luc. 14. 21. *Exi citò in plateas.* Baeza t. 1. l. 3. c. 22. §. 24.

Testimonia.

Ex Veteri.

Dives non addet ad medium sicli. Ex. 30. 15. 1. ut ex siclis constet populi numerus. 2. nè diviti detur occasio superbiendi: & despiciendi pauperem. 3. quia una est anima omnium hominum, sive Crœsi, seu Iri. 4. quia apud Deum non pluris sunt divitiæ, quàm paupertas. 5. quia pretiosa æquè est Deo uniuscujusque vita, & anima &c. Cornelius hic.

Factus est Dominus refugium pauperi. Ps. 9. 10. Non timeant amplius pauperes: quia Dominus in cœlo sedens factus est refugium pauperem. Bellarminus hic. Sicut mater, quæ habet duos pueros, sollicita est de infirmo: sic est Dominus de pauperibus. Hugo Card. hic. Pauperes Christi egent in hoc sæculo; sed sunt locupletes Deò: vitijs vacui, sed virtutibus pleni; despecti hominibus, sed acceptabiles Christo. Cassiodorus in Ps. 101.

Sicut abominatio est superbo humilitas; sic & execratio divitis pauper. Eccl. 13. 24. Paulus de Palatio, cùm de abominatione, quam habet dives à paupere, disseruisset, ait: atqui Deo nostro tam diviti non sumus execratio; imò nimis dilexit nos. Addo, ominum maximè pauperes ei cordi esse: *oculi ejus in pauperem respiciunt.* Octavianus hic.

Ex Novo.

Liber generationis Jesu Christi filij David. Matth. 1. 1. Cur David hic regiò titulò non insignitur? ut manifestetur, quòd plus Deus gloriabatur de Davide pastore, & paupere; quàm de ipso rege, & præpotenti: pauperes enim à Deo magni æstimantur. Sylveira hic q. 17.

Ego veniam, & curabo eum. Matth. 8. 7. Quantum, divinæ humilitatis insigne; ut cœli Dominus nequaquam dedignaretur Centurionis servulum visitare. Denique alibi Regulo ait: *vade, filius tuus vivit*: ut scias & potentiam divinitatis, & humilitatis gratiam. Ibi noluit pergere, nè in Reguli filio videretur magis divitijs detulisse: hic ipse perrexit; nè videretur in Centurionis famulo conditionem despexisse servilem. S. Ambros. l. 5. in Luc. 7.

Confide fili. Matth. 9. 2. O mira humilitas! despectum, & debilem, filium vocat; quem Sacerdotes non dignabantur attingere. S. Hieron. hic.

Et surgens secutus est eum. Matth. 9. 9. Quærit S. Basilius M. quare tantum honoris Matthæo Christus tribuit, ut & Apostolum, & Evangelistam, designârit? quâ prærogativâ, præter Joannem, aliorum neminem ornavit. Respondet: quòd Matthæus eâ dignitate præ cæteris auctus fuit, eò factum; quia plura, quàm alij, pro Christo reliquit. Matthæus, quando è telonio ipse surrexit, & Dominum secutus est, non modò lucra reliquit, sed pericula etiam ipsa contempsit, quæ ipsi, totique ipsius familiæ, à civitate, magistratibus, imminebant: quòd receptorum à se vectigalium rationes discedens non confectas reliquisset. Did. Niss. f. 6. D. 2. Quadr. §. 4.

Vade ad mare, & mitte humanum &c. Matth 17. 26. Cur tantò miraculò usus? cur non pecuniam ex loculis, quos habebat Judas, dedit? Respondet S. Hieron. quia rès pauperum, in suos usus convertere, nefas putavit. Mendoza in 1. Reg. 6. 14.

Tunc duo erunt in agro &c. Matth. 24. 40. Sed dicet aliquis ex his, qui adsunt: pauper sum, & fortassis tunc infirmus in lecto reperiar. Si mulier in mola non relinquetur, nunquid nos negligemur? Confide homo! Judex hic non est acceptator personarum; non secundum opinionem judicat; neque ex sermone redarguit: non præfert prudentes idiotis, neque divites pauperibus. Etiamsi in agro fueris, reperient te Angeli. Non putes, quòd magnates quidem accipient, te verò agricolam relinquent. Sive servus fueris, sive pauper; nè metuas. Qui formam servi in se recepit, servum non contemnet. Etiamsi æger in lecto jacueris; scriptum est enim: *erunt duo in lecto uno.* Luc. 17. 34. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 15.

Ad illud: *quamdiu non fecisti uni de minoribus his, nec mihi fecisti.* Matth. 25. 45. Quid

45. Quid ais? si fratres tui sunt, quomodo minimos appellas? Imò verò ideo fratres, quia humiles, quia pauperes, quia abjecti. Hos enim maximè ad fraternitatem convocat suam, qui ignoti, & despirabiles sunt. S. Chrysost. hom. 80. Considera, quòd quamvis rex in sede majestatis tantæ, non dedignatur tamen appellare fratres suos, pauperculos suos. Cajetanus hîc. Homo, si ex humili generatur, & Deo præstante, ascenderit ad aliquam dignitatem; erubescit generationem suam audire. Et Christus adhuc gloriatur, fratres suos dicendo, sedens in majestate: quia veniens in judicio gloriæ mutavit voluntatem priorem. Auth. imp. op. hom. 50.

Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum. Luc. 2. 12. Quare paupertatem Deus sibi elegit insignum? ut denotaret, quàm pretiosa illi erat paupertas. Quisque assumit sibi pro signo illud, quod magis est cordi, & majori gloriæ. Sylveira hic q. 20.

Supra familiam suam. Luc. 12. 42. Non super familiam Episcopi, super nepotes, consanguineos. Familia Christi sunt pauperes, pupilli, infirmi. Super hos constituitur Prælatus. Stella hîc.

Pauperes - introduc huc. Luc. 14. 21. In justificatione mortalium utplurimum ignobiles peccatores eligere Dei bonitas videtur, & pauperes. Hinc est, quòd ad nuptiale convivium cœci, debiles, claudi, eliguntur, & inopes: quodque his majus est, etiam introire coguntur. S. Laurent. Just. serm. in solenn. SS. Petri, & Pauli.

Auferte ista hinc. Joan. 2. 16. Cur Dominus columbarum venditores flagellô non percussit. Rupertus l. 3. in Joan. non divites, sed pauperes, hujusmodi oviculas vendere solent. Pauperibus ergo parcit, ut non exturbet columbas, quas vendebant; quas, cùm exturbatæ evolâssent, ipsi consequi non possent, & aliquando damnô affecti angerentur, & jure deplorarent. Sylveira hîc q. 12.

Mendicus erat. Joan. 9. 8. Theophylactus non temerè hoc adnotavit Evangelista, quòd *mendicus* fuerit; sed ut ostendat infallibilem Domini misericordiam, quæ se ad infirmos usque dimittat; ità ut mendicum summâ diligentia curaret: & ut inde etiam ipsi disceremus, nè contemnamus minimos. apud Sylveira hîc.

§. XI.

Pauperes à Mundo spernuntur, durè habentur.

Symbola.

Tollensq; se Angelus Dei &c. Ex. 14. 19. Pharao luce percussus, *fugiamus*, ait *Israelem.* v. 25. *Dominus enim pugnat pro eis contra nos.* Si virgam illam animatum ferentem Ex. 7. 10. Christi D. figuram, despexit; cur Angelum suspicit, & Dominum inclamat? Isidorus in quæstionib. in Gen. c. 12. virga serpens facta est: quoniam qui erat Filius Dei ex Deo Patre natus, filius hominis factus est. Virga projecta humi serpit deformis: at Angelus nube fulgidâ micat, & de throni splendore habetur pro Deo. O quoties vir eruditissimus despicitur! si pannosus. Et habetur hebes Apollo, si fortunâ aspirante niteat, & habitu externo fulgeat. Naxera in Jos. 17. §. 10.

Percussitque Saul Amalec- & apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladij. - & pepercit - quidquid vero vile fuit - hoc demoliti sunt. 1. Reg. 15. 7.

Capilli tui sicut greges caprarum. Cant. 4. 1. - *dentes tui sicut greges tonsarum.* v. 2. Cur non capræ, sed oves, referuntur tonsæ? Oves valles, & campos habitant, capræ in montibus vivunt; ergo ab altis nihil præcidit ferrum, ab humilioribus lanam aufert. Certè à capillis caprarum superflua prolixitas præcidenda foret: à dentibus verò cùm carne prope sint nudi, nihil auferri posse videbatur. Et tamen dentes detonsis assimilantur, capilli capitis non detonsis. O nimis verum! à divitibus multa præciderentur utiliter; à pauperibus vel reculæ non innoxiè auferuntur. Naxera in Jos. 11. §. 12.

Lapis - percussit statuam in pedibus. Dan. 2. 34. Non caput aureum, non pectus argenteum, &c. sed pedes fictiles. Hoc nunc ad literam agitur: non est ictus ad caput aureum, magnates; in pedes fictiles, plebeios justitia exercetur. Diez fer. 2. D. 4. Quadr.

Percutiens servum principis. Matth. 26. 51. Cur non extendit Petrus gladium ad principes, magistratus &c. Sed solùm pauperculum famulum percutit? Hoc communiter accidit ministris hujus Mundi; qui in potentes timent manum mittere, eos etiam in suis criminibus venerantur; pauperes verò, & miseros, opprimunt. Sylveira hîc addit.

Homo, qui descendebat ab Jerusalem in Jericho. Luc. 10 30. Symbolum pauperis. 1. dicit *homo quidam.* Non eum nominat: quia pauperis nomen nemo scit. Eccl. 13. 29. *pauper locutus est; & dicunt, quis est hic?* 2. *descendebat*: qui enim ad altiora ascendunt, sunt divites; pauperes verò semper descendunt. 3. *ab Jerusalem in Jericho*, à à quiete in commutationem: pauperi enim non est requies; *in sudore vultûs sui vescitur pane suo.* 4. Ex hoc descensu provenit, ut *incidat in latrones*: etiam illud modicum, quod ei residuum est, aufertur; & vix accipit aliquid olei misericordiæ sinè acri vino reprehensionis. &c. Deiz fer. 5. D. 2. Quadr.

Mitte Lazarum. Luc. 16. 24. Dives ille adhuc divitis mentem respiciens in ipsis tormentis, videns Abrahamum, & Lazarum: & tamen divitem Abrahamum præterit, & ad Lazari digitum respicit. S. Chrysol. s. 122. adhuc divitem malitia non deserit; adhuc in Lazarum sic crudelis. Id. Ib.

Et puer unus hîc. Joan. 6. 9. Sic principum consiliarij, sic proceres, remedia regni, urbium, exercitûs, principi suggerunt de minimorum pauperum reculis; pusillorum panes, & pisciculi, proponuntur. *Oculi ejus in pauperem*

rem respiciunt. Ps. 10. 9. Secundùm Hebræum. Significatur divitum consessus, sive comitia, quibus quid magnum tractant ad regni stabilimentum, & rationem statûs. Sed quid maximè ibi respiciunt? oculi ejus in pauperem respiciunt. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 20. Nonne alij ibi aderant, qui necessitati opem ferre possent? utique aderant, & quidem quinque millia virorum ut diximus, sed puerum cæteris infirmiorem primô locô aggressi sunt. Semper enim partem imbecilliorem appetit rigor, & pauper luere omnia debet; & vel solus, vel primus, subire, si quid pœnale, aut molestum, ocurrat. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 6. c. 4. Remedia pridem nonnullis urbibus data, quid aliud egerunt? quàm ut divites cunctos immunes redderent, miserorum tributa cumularent. Salvianus l. 4. de gubernatione.

Quò quisque infirmior, prædæ patet. Sunt, qui invicem se devorent, & sua carne pascantur. Minor apud illos esca majoris est. S. Ambros. l. 5. hexam. c. 5. de piscib.

Sic est hodie de justitia, & de ministris illius; sicut de tela aranearum: in qua parvæ muscæ capiuntur, & strangulantur ab ipsis araneis; crassæ autem inde facilè evadunt. Guilielmus Pepinus serm. in fer. 6. D. 3. Quadr. apud Niss. ibidem.

Testimonia ex Veteri.

En famuli tui flagellis cædimur. Ex. 5. 16. Quid Pharao? *vacatis otio.* v. 17. Miseri! cùm tot atterantur laboribus, otiosi audiunt. Lippomanus: vide, quomodo mendacium habetur, quidquid pauperes pro se allegant. Naxera in Jos. 9. §. 20.

Persequimini hostes, & extremos quosque fugientium cædite. Jos. 10. 19. Non multò post *præcepit Josue.* v. 22. *Aperite os speluncæ. feceruntq; ministri, ùt sibi fuerat imperatum.* v. 23. Hic ministri executi referuntur imperium; cùm ibi non dicantur imperium executi: quia hoc laboriosius, illud facilius: quia ibi contra debiliores, extremosque ferebatur sententia; hîc verò in sublimes, & potentes. Naxera in Jos. 10. §. 50.

Judicate egeno, & pupillo; humilem, & pauperem justificate. Ps. 81. 3. Justificatio supponit culpam, & delet præcedentem maculam. Dicat ergo, peccatorem justificate; aut, pauperem eripite. Paupertati justificationem prudenter exoptat: quia scit, apud humanos judices, & tribunalia, pauperem semper, uti peccatorem, damnari; cùm dives absolvatur ùt justus. Naxera in Jos. 9. §. 20.

Ex Novo, & Patribus.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Auth. imp. op. hom. 5. in Matth. uni dare non poterat omnia, nisi ab omnibus tolleret omnia. S. Chrysol. s. 123. ait, Epulonem artificiosâ nuditate vestitum. Cujus nuditate? multorum, quos nudavit; ut vestem sibi texeret. Naxera in Jos. 10. §. 37.

Tollite itaq; ab eo talentum. Matth. 25. 28. Didacus de Celada sic rem expendit l. in Judith c. 3. v. 2. §. 4. n. 11. quòd Christus D. hîc adumbravit, quod est in communi more: à paupere servo jubetur tolli talentum; & dari ei, qui habet decem talenta, diviti. Miseri emunguntur, ut magis pingueścant divites: habenti dabitur. Sylveira hic addit.

Tunc videns Judas, quòd damnatus esset. Matth. 27. 3. Nondum Christus D. ante Pilatum steterat; nec mortis sententia lata à Præside; penes quem solùm erat vitæ, & mortis jus; & tamen Judas damnatum vidit? scilicet, ùt Origenes tr. 31. in Matth. ait: magnam vim habent potentiorum preces, & molimina, contra pauperem, & innocentem; ut judicium vel integerrimum flectant; ut contra fas, & jus, sententiam ferant. *Consilium inierunt principes &c.* Pinna in Eccl. 5. Ethol. 62.

Ipsè cœpit egere. Luc. 15. 14. Cur non juvatur ab ijs, cum quibus consumpsit substantiam? Quia ubi opes, ibi amici. Sylveira hîc q. 5.

Abijt, & adhæsit. Luc. 15. 15. Ut quisque ex opum copia æstimatur, ità censeri in mortuis potest, quem census defecit. Filium prodigum omnes ij, & eæ, quibuscum facultates suas prodegerat, in pauperie destituerunt: nec pluris fecerunt; quàm si Mundo, & vitâ, excessisser. Did. Niss. Sabb. D. 2. Quadr.

Mitte Lazarum. Luc. 16. 24. Cur non dixit ipsi Abrahæ, qui olim peregrinorum pedibus lavandis aquam offerebat? linguæ ardori stillam præbe. Dives poterit præbere undam, pauper stillam: ergò à divite, non à paupere, petat. Dives de sæculi more scit, divites suâ se potentiâ tueri, miserosque ad tributa solvenda cogi: ideo, nè sibi tardet remedium, relinquit divitem, urget pauperem. Naxera in Jos. 21. §. 12.

Qui prætibant, increpabant eum. Luc. 18. 39. Auth. Imp. op. hom. 36. Videbant sordidas vestes, & non considerabant conscientiæ claritatem. Indignum eis videbatur; ut tales homines vociferarent ad eum. Ecce fatua sapientia hominum. Existimabant injuriam pati magnos viros, si à pauperibus honorarentur. apud Sylveira hîc. q. 4.

Hominem non habeo. Joan. 5. 7. *offerebant ei paralyticum.* Matth. 9. 2. Verosimile est, paralyticum hunc divitem fuisse: quia multi ipsius obsequio deputati, tum in deferendo, tum in domo aliena diruptô tectô devastandâ; in quo non modicum inquilino damnum inferebant: sed noverant damnum à paralytico resarciri posse. Alter paralyticus tringinta octo annis ab omnibus derelictus non habebat, qui illum in piscinam mitteret. Petrus Besseus D. 18. Pent. *Hominem non habeo*: quia pauper erat, ùt notat Chrysostomus hom. 36. Beda, S. Thom. Aqu. Bonaventura, Sim. Cass. l. 5. c. 27. privatum se fatetur auxiliô humanô, & à Valentioribus prævenitur in cura. Sylveira hic.

Adducunt mulierem. Joan. 8. 3. Mundi leges

leges solis pauperibus latæ videntur. Quærit Lyranus: cur non & adulterum adduxerint? qui accusari, & puniri, æquè merebatur, ac adultera. Respondet: fortè adulter erat dives; adultera fortè erat paupercula mulier; quæ non habuit, unde illis satisfaceret. Did. Niss. fer. 6. D. 3. Quadr.

In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Joan. 9. 34. Quæ peccata recens natum, & arbitrij impotem, fœdârunt? Originale omnes inficit, actuale non tulit ætas: cur ergo in peccatis natum affirmant? natus est cœcus, & pauper: sicque apud omnes inopia, & miseria, audit; ut ijs, velut sceleri, insultent. Naxera in Jos. 9. §. 20.

Et ejecerunt eum foras. Joan. 9. 34. Cur mendicus hic Christi mirabilia prædicans, ejicitur de Synagoga? non verò Lazarus. Joan. 11. Lazarus dives, unus è primis: & in Mundo omnis molestia pauperibus infligitur; potentes immunes. Sylveira hîc. q. 19.

Scio tribulationem tuam, & paupertatem. Apoc. 2. 9. Semper cum paupertate tribulatio, & persecutio, jungitur: imò ipsa paupertas tribulatio. S. Chrysost. hom. de divite: habet paupertas martyrium suum; & egestas bene tolerata facit martyrium: sed egestas propter Christum; non propter necessitatem. Sylveira hîc.

Clamat ante domum tuam nudus, & negligis: & tu sollicitus es, quibus marmoribus pavimenta vestias. Pecuniam pauper quærit, & non habet: panem postulat homo; & equus tuus aurum sub dentibus mandit. S. Ambros. lib. de Nabuthe Jezraelita c. 13.

Aliorum divitiæ, eorum, qui in paupertate sunt, tormenta sunt. S. Chrysost. de divite Luc. 16.

§. XII.

Pauperes honora, non sperne, non affli̇ge, cura, juva.

Propter vos egenus factus est. 2. Cor. 8. 9. S. Ambros. in Ps. 118. cum dives pauper factus est, noli tu contemnere plebejum, quia nobilis es; noli despicere servum, quia potens es; noli pauperem fastidire, quia dominus es. Nunquid nobilior? nunquid potentior: nunquid locupletior Christus est? ille pro te suscepit illa, quæ tu despicis. Admonentur hîc divites, & nobiles; non superbire adversùs pauperes, & ignobiles: quia simul dicunt Deo, *Pater noster.* S. August. l. 2. de serm. D. in monte.

An forsan tua te credis habere? res pauperum tibi credita est: etiamsi laboribus justis; etiamsi hæreditate paternâ, in te pervenerit. Nû putas, non potuisse Deum hanc pecuniam abs te auferre? sed ideo non fecit: quia te dominum esse vult benignitatis erga pauperes. S. Chrysost. hom. 78. in Matth. 24.

Invidiam faciunt, quia aurum erogatur; nec ego hanc invidiam perhorresco. Habeo ærarios: ærarij mei pauperes Christi sunt. Hunc novi congregare thesaurum. Utinam hoc mihi semper crimen ascribatur; quia aurum pauperibus erogatur. Quòd si objiciunt, quòd defensionem ab ijs requiram, non nego; sed etiam ambio: habeo defensionem; sed in orationibus pauperum. Cœci illi, claudi, debiles, & senes, robustis bellatoribus fortiores sunt. S. Ambros. orat. in Auxentium de Basilicis tradendis.

Historiæ Indicæ narrant, apud Peruanos Ingas reges, antequam regnum ineant, per dies aliquot laceris indutos vestibus, velut pauperes, & mendicos, per urbem incedere: ut indicent; paupertatem, ac pauperes, sibi cordi esse, & fore. Cornelius in Eccl. 4. 16.

§. XIII.

Pauperes sunt in bonum divitum.

Unde ememus panes. Joan. 6. 5. Mundus nulli est obligatior, quàm pauperibus. Urbes, quas videtis tam amplas, domos, quas inhabitatis tam magnificas; basilicas, quas admiramini tam sumptuosas; sunt opera pauperum: qui lapides eruerunt, advexerunt, calcem parârunt, ligna fiderunt, muros construxerunt. Panem vobis dat rusticus, qui seminat, agrum colit. Aurum, & argentum, soli pauperes effodiunt, in clibanis purgant. S. Chrysost. hom. 34. in 1. Cor. perspicuum est, fieri non posse, ut absque pauperibus constet civitas. Aloysius Juglar. conc. 22. horti Quadrag. Ideo Deus pauperes in hoc Mundo esse permisit, ut omnis homo haberet, quomodo peccata sua redimeret. B. Cæsar. Arelat. hom. 15.

§. XIV.

Pauperum solatia.

Num. 1.

Paupertas Christi. Signum divinitatis.

Ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ. Zach. 9. 9. S. Cyrill. Jeros. Catech. 12. ait. Si Propheta solùm dixisset: *ecce Rex tuus veniet tibi justus, & Salvator*; dubios nos reliquisset: cum multi sint, fuerintque justi reges, & suorum subditorum sospitatores. Idcirco Prophetam appellat: da nobis signum, quòd alij reges non habeant; da nobis signum proprium regis, cujus regnum annuntias. Respondet vates: ecce vobis signum illud speciale: *pauper, & ascendens* &c. Did. Niss. D. Palm.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Quâ ratione adducti sunt, ut sibi persuaderent, eum, qui recens natus est, esse & Regem Judæorum, & Redemptorem Mundi, & verum Deum? Rationem dant: *Vidimus enim stellam ejus in Oriente.* Si Deus est, ùt ajunt, qui recens natus; quid dicunt, agnoscere se ejus divinitatem, quia stellam ejus viderunt? Nonne facilius eum agnovissent, si plures stellæ, quasi totidem famuli facigeri, illis præluxissent? quàm una sola? Minimè: nam

hinc

hinc Dei Majestas, differentiaque illius ab homine, intelligitur: quòd homo cupiditate suâ illectus unam pro pluribus stellis prompte relinquet; verùm Deus multas pro una deserit. Did. Niss. D. Palm.

Invenerunt puerum - & procidentes adoraverunt eum. Matth. 2. 11. Res utique mira, auditu stupenda. Quid potuerunt reges illi tam inclyti dicere, qui de terra tam remota Deum Regem venerant adorare; dum indicante stellâ intraverunt in stabulum; viderunt infantulum tantâ paupertate compressum. Poterant enim dicere: quis rex est iste? Si enim Rex est, ubi regis palatium? ubi regale solium? ubi turba obsequentium famulorum? sed, ùt videmus, palatium ejus est stabulum, solium est præsepium; &, si turbam quæris famulorum, invenies bovem, & asinum. O fides admiranda! fides veneranda, fides sollicitò corde tractanda! Confundatur infidelitas nostra, stupeat nostra superbia, quæ non timet ad Patris dexteram jam sedentem; quem adoraverunt reges in præsepio vagientem. S. Bonaventura s. 26. in Epiph.

Vidimus stellam ejus. ib. Dicite potiùs, vidisse vos ejus solem, lunam, stellas, quorum ille sit Dominus. Nec unius tantùm stellæ dominum facite, quæ ipsum illuminet. S. Chrysol. s. 156. verè, sicut dixit Apostolus: *cùm esset dives, pauper factus est.* 2. Cor. 8. 9. cùm esset in sua Deitate dives, nostrâ fit pauper in carne; & habere cœpit stellam unam, totam qui fecit, habet, & continet creaturam. q. d. qui in stabulo natus, in præsepio reclinatur; ei una stella satis est; nec major ostentatio necessaria. Quale enim hoc esset; si pauper, cui pro lecto est præsepe, pro domo natali stabulum, plures faces ad suum obsequium adhiberet. Did. Niss. ib.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Immodicam vultûs claritatem vult Mathæus indicare; cùm illum ait solis instar resplenduisse. Sed non videtur magna exaggeratio, quando Isaias de beatis ait, eos sole septies splendidiores futuros, c. 30. 26. Quod si ità est; cur Christus tantùm *sicut sol* resplenduit? Ad mensuram conditionis suæ extendit suam ostentationem: nec splendorem protulit majorem, quàm tunc res postulabat. Id. ib.

Sedens super asinam. Matth. 21. 5. Relinquere majus pro minore, proprium est magnificentiæ Dei; quod consuetudo cupiditatis humanæ non habet. Christus sedens super asinam, Jerosolymam triumphator ingreditur, cùm invehi posset curru triumphali. Si purus homo fuisset, magnificos apparatus in triumphi solennitatem undique accersijsset. Id. ib.

Hoc vobis signum. Luc. 2. 12. ex quo scilicet cognoscere possitis, esse Deum, quem reperietis natum. *Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Et hæc sunt Dei judicia? Mendicabulum potiùs, quàm Dei Filium, loquuntur pauperes panni, & præsepe. Sed bene dicit Angelus: *hoc vobis signum.* Nam quòd elegit vide stabulum, angustum præsepe, pauperes pannos; qui poterat sibi curare sumptuosum palatium, magnificum stratum, pretiosa peristromata. Hoc infantis homine majoris signum est, hoc Deum indicat; qui majora minoribus postponit. Id. ib.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves - nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat. Luc. 15. 4. S. Chrysol. hæc parabola plus divinæ pietatis, quàm consuetudinis humanæ, loquitur; & exprimit veritatem. Magna relinquere, amare minora, Dei potestatis est, non cupiditatis humanæ. q. d. homo unam facilè contemneret, cui ovium nonaginta novem potestas fieret: quia ambabus manibus repellit minora, & arripit majora. Id. ib.

Num. 2.

Alia de paupertate Christi.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Abel. Gen. 4. Abel interpretatur *nihil habens.* Et Christus Dei Filius nihil omnino habuit. Matth. 8. 20. *vulpes foveas habent* &c. pauper in ingressu, pauperior in progressu, pauperrimus in egressu. Hugo Card. hîc.

Lapis ille, quem capiti suo supposuit Jacob, Gen. 28. 11. ut dormiret, hîc Christum significat, lapidem angularem. Hunc enim quicunque supponit capiti, id est, cordi suo, dormit securus: quia Mundi divitias contempsit; & ideo Mundi passionibus non perturbatur: nihil habens in sæculo, cur gaudeat, cur timeat, cur speret, cur doleat? S. Rupertus l. 2. in c. 1. Joan. Sicut Jacob, dormire cupiens, ideo lapidem pro cervicali capiti suo supposuit; quia pauper è domo patris sui exijt, solò baculò nixus, non habens, ubi caput suum reclinaret; sic pia anima, quæ pulvillos, & cervicalia terrena, ex animo contempsit, non habens ubi caput suum commodè in Mundo reclinet; confugit ad lævam Christi Dei, & hominis; qui pro nobis ità egenus factus est, ut non haberet, ubi caput suum reclinaret. Et super hanc pauperis Christi manum quiescit; totamque suam spem collocat: confidens, quòd ipsius meritis Divinitatis amplexabitur illam, de Ponte in Cant. 2. Exh. 40 §. 2.

Cumque complesset sorte dividere terram &c. Jos. 19. 49. Quare Josue, cùm alijs terram dispertiret, sibi non distribuit aliquam portionem; sed urbem accepit à populo? Imitatus est in eo modestiam Domini: *discite* enim ait, *à me &c.* Matth. 11. 29. Extremam itaque expertus est inopiam; ità ut nè domum quidem haberet. *Filius*, inquit, *hominis* &c. B. Theodoretus in Jos. q. 17. hic.

Videant pauperes, & lætentur &c. Ps. 68. 33. Quid videant? Christum egentem, Christum mendicantem. Videant, & lætentur: cùm in paupertate sint fratres, & socij Filij altissimi D. N. J. C. S. Bonaventura s. 3. in Convers. S. Pauli.

Videns autem Jesus turbas multas. Matth.

8. 18. *Et accedens unus scriba* v. 19. Quâ intentione accedit ? Hieronym. Chrysost. Paschal. Euthym. Beda &c. docent : quòd lucri causâ Dominum sequi voluerit. Credebat enim, quòd ex tantis operibus, & miraculis, multas divitias esset accepturus ; quarum se fore participem sperabat. Sed Dominus ei objicit suam paupertatem : *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet.* v. 20. Euthymius : vulpibus, & volucribus cœli, sum pauperior : neque enim receptaculum habeo ; nec quantum sufficiat ad caput tantùm reclinandum. Tales enim esse volo & eos, qui me sequuntur. Itaque frustra suspicatus es, & in vanum sperâsti. Sylveira hìc.

Illum sumens da eis pro me, & te. Matth. 17. 26. Disce paupertatis studium in Christo ; utpote qui non habebat domi vel unum siclum, ad solvendum tributum ; sed illum per miraculum à pisce acceperit : ut doceret ; Deum per pisces, cæterasque creaturas, pauperibus spiritu providere de necessarijs ; sicut providit Eliæ per corvum. Cornelius hìc.

Natus est vobis hodie Salvator. Luc. 2. 11. Pauper mater, pauper filius, inops hospitium, his, qui in forma hujus Scholæ in Ecclesia militant, præbent efficax documentum. S. Cyprianus de Nat. D.

Et hoc vobis signum &c. Luc. 2. 12. Christus semper ideo fuit pauper ; ut hòc signò cognoscerentur milites sui. Sed signo huic à multis contradicitur. Hugo Card. in Gen. c. 40.

Invenietis infantem. ib. Quæ est ista evangelizatio Angelica ; ut ad signandum Jesu Christi D. involutum pannis, reclinatum in præsepio, clamet ? sùntne ista tria, infantia, pannorum involutio, situatio in præsepio, perfectè signantia Salvatorem ? ad ea signa se contulit ostendenda : quæ ostenderent, Deum humanis rebus liberum existentem. Et ingressum, & egressum, à Mundo, voluit concordare : ut in paupertate natus, in illa etiam moreretur. In Nativitate inventus est infans ; & coram Pilato siluit ; *ut miraretur Præses.* Matth. 27. 14. Sic natus involutus est pannis ; sic mortuus Syndone involutus est. Et sicut reclinatus, & positus, est in alieno præsepio ; sic positus est in alieno sepulchro. Sim. Cass. l. 1. c. 7.

Milites acceperunt vestimenta ejus &c. Joan. 19. 23. Modica vestimenta Christi nobis paupertatem insinuant : nec aurea, seu argentea zona ; neque crumenæ plenæ pendentes ; nec calceamenta, in ista divisione fuerunt : ut sciatur, Dei Filium non quæsiviſse talia super terram ; exceptis, quibus se factum hominem ostendere oportebat : nec condidisse more hominum testamentum temporalium rerum ; sed virtutum : super quibus non filios, aut fratres carnis, sive quosque propinquos ; sed tantùm suos subsequos, Mundo mortuos, reliquit hæredes. Id. l. 13. in Luc. 23. 24.

Pauper in nativitate, pauperior in vita, pauperrimus in cruce : natus enim pastum habet hac Virgineum, tegmen pannos viles. In vita verò, si tegumentum habuit, sæpius in victualibus defecit. In morte & nudum invenies, & sitientem. S. Bernardus tr. de Pass. D. c. 3. sup. *ego sum vitis.*

In hujus sponsæ (paupertatis) strictis amplexibus animam emisisti. Nec ista sanctissima sponsa tuæ resurrectioni defuit : quia in ejus amplexus gloriosè resurgens, in sepulchro omne mutuatum, & adventilium, reliquisti. Hanc tecum asportâsti ad cœlos, Mundanis relinquens omnia, quæ sunt Mundi. S. Bernardinus s. 2. de 8. Beatitud. alloquens Christum.

Num. 3.

Paupertas Sanctorum.

Scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. Origen. hom. 1. in Job : etiam hanc vestem trado tibi ; ut nihil remaneat ex omnibus, quæ tradidit mihi Deus. q. d. Deus omnibus bonis me spoliat ; ut nihil mihi restet, nisi sola vestis. Ego autem, ut me totum divino beneplacito conformem, nec ipsam hanc vestem retinere velim : hòc solò contentus, quòd ad majorem adhuc paupertatem redactus sim, quàm à me Deus requirat. Paoletti in Purif. B. V.

Et fraudavit de pretio agri. Act. 5. 2. Erat hoc furtum, & sacrilegium, rei Deo dicatæ. Ergo voverat plenam bonorum abdicationem, uti Religiosi voventes paupertatem. Probatur ex verbo *fraudavit* : fraus enim non fit in re propria, sed aliena. Si enim non voviſſet, fuisset tantùm officiosum mendacium, non perniciosum, utpote in re propria ; ideoque veniale. Sicut qui amico daret centum aureos dicens : plures darem, si haberem ; at non habeo : peccat tantum mendaciò officiosò, & veniali : nec dicitur fraudare ; multò minùs mentiri Spiritui Sancto. Porrò si primævi Fideles, etiam conjugati, vovebant paupertatem ; multò magis eam voverunt Apostoli, eorum in virtute duces. Cornelius hìc.

Nè verbò quidem audet quis dicere aliquid suum : magnumque est crimen, ex ore Monachi processisse, codicem meum, tabulas meas, graphium meum, tunicam meam ; dignâ pœnitentiâ satisfacturus, si casu aliquò per subreptionem, vel ignorantiam, hujusmodi verbum de ore ejus effugerit. Joan. Cassianus de cœnob. instit. l. 4. c. 13.

Nemo tam auri, quàm ipse cupidus paupertatis : nec thesauri custodiendi sollicitior ullus, quàm ipse hujus Evangelicæ Margaritæ. S. Bonaventura in vita S. Francisci c. 7.

Multi hòc unò nomine libenter multa habebant, ut multa contemnerent. S. Gregor. Naz. orat. in Julianum.

P. Andreas Oviedo, à Pontifice creatus Patriarcha Æthyopiæ, ibidem usque ad mortem vixit in tanta paupertate ; ut proprijs manibus aratrum duceret, sereretque fruges, quas comederet. Unde revocatus à Gregorio XIII. P. literas ad eum dedit exaratas in marginibus, quos è Breviario suo præciderat ; eò quòd aliam ad scribendum chartam non haberet. His enixè obsecrabat Pontificem, ut permitteret se Ecclesiæ suæ, quam sibi desponderat, usque ad finem vitæ assistere. Visis his literis illacryma-

crymatus est Pontifex, suamque illi benedictionem impertijt. Cornelius in act. c. 2.

Num. 4.

Pauper est dives, nil ei deest, quia habet Deum.

Ex Veteri.

Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen. 41. 52. Cùm Joseph ex multa sua inopia ad magnas opes evectus, posteriori filio nomen Ephraim imponit, id est, *frugiferum.* Sylveira in Apoc. 2. 9.

Occidat unusquisq; fratrem, & amicum, & proximum suum: fecerúntque filij Levi &c. Ex. 32. 27. S. Ambros. Annot. in Exodum: Sanctiora ad hoc munus eliguntur ministeria Levitarum, quorum portio Deus est. Nesciunt suis parcere, qui nihil suum nôrunt: quoniam sanctis omnia Deus. Spernunt ab amicis proventura bona, qui Deum possident. Seneca l. de consolat. ad Polib. adijce nunc, quod cùm semper prædices, chariorem tibi spiritu tuô Cæsarem esse; fas tibi non est, salvô Cæsare, de fortuna queri. Hôc incolumi salvi tibi sunt tui: nihil perdidisti: non tantùm siccos oculos tuos esse, sed etiam lætos oportet. In hoc tibi omnia sunt. Adversùs felicitatem tuam parum gratus es; si tibi quidquam, hôc salvô, flere permittis. Magis dic animæ, quæ Deum habet: in hoc (Deo) tibi sunt omnia, quoniam sanctis omnia Deus est. Parum refert amittere omnia, dum non perditur Deus. Did. Niss. Vit. Abr. l. 4. c. 3.

Tribus Levitica Jos. 13. 14. propriam possessionem non habebat; cæteris tamen omnibus ferè opulentior. Nam, si tribum Juda excipiamus, nulla fuit alia, quæ quadraginta octo urbes obtineret, ùt Levitica. Jos. 21. 1. &c. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 4. sect. 1.

Ego verò egenus, & pauper sum. Ps. 69. 6. Videamus, cùm sit cœlesti thesaurô ditissima, ubique se egenam, & pauperem dicit gloriosa paupertas. Utique quia Mundanas copias non habet; & intus, ubi est dives, semper ambit, semper desiderat, semper accipit; sicut dicit Apostolus: *fratres, ego me non arbitror apprehendisse.* Philipp. 3. 13. Vides meritò tales dici egenos, qui continuò acquirere gratiam divinitatis exoptant. Cassiodorus hîc.

Veniat Dilectus meus in hortum suum. Cant. 5. 1. Quid clamas sponsa? hortus tibi vernat, in quo mel, lac, poma Punica, aromata, crocus; virent lilia, manant aquæ; nihil ad beatitudinem deest. Clamo, quia ille deest; quo absente nihil habeo: quô præsente, etsi desint mihi omnia, deest nihil. Ut Jobo nihil defuit in summa rerum inopia, quia ei adfuit Deus; ità desunt mihi omnia in copia frugum, & florum; quia abest Jesus. Veniat Dilectus in hortum: alioquin hortus convertetur in desertum. Opes, nobilitas, eloquentia, plausus, deliciæ, hortus sunt: sed si oratio aruit, si Christus à corde abscessit; solum mihi supereſt in serico, & gloria, sepulchrum. Oliva t. 2. Strom. §. Veniat Dilectus.

Ficus non florebit. Habac. 3. 17. & addit: *ego autem in Domino gaudebo &c.* v. 18. Fatetur, se licèt sibi omnia temporalia desint, dummodo Deum in anima sua habeat; spiritualem lætitiam, & consolationem, non amissurum; sed ex his omnibus laboribus victoriam reportaturum, ob eamque Deum laudaturum. Diez. conc. 2. D. 4. Epiph.

Ex Novo, & Patribus.

Apertô ore ejus invenies staterem. Matth. 17. 26. Ab ore piscis jussus est Petrus extrahere stateram: sunt enim omnes creaturæ Christi pauperibus pro crumena; quando & pisces noverunt nummos suppeditare. S. Bernardus s. 21. in Cant. non æstimes Christi pauperes sola cœlestia possidere; quia ea sola audis in promissione: possident & terrena, *tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* 2. Cor. 6. 10. Denique Fideli homini totus Mundus divitiarum est; totus planè: quia tam adversa, quàm prospera ipsius, æquè serviunt ei. Gen. 27. 28. *det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, abundantiam frumenti, & vini.* Baeza t. 2. l. 12. c. 1. §. 5.

Scio paupertatem tuam, sed dives es. Apoc. 2. 9. S. Andreas Ep. Cæsar. ab omnibus facultatibus exutus es; interim spiritualibus copijs affluis; utpote thesaurum absconditum in pectoris agro defossum servans. Sylveira hîc.

Cùm Dei sint omnia, habenti Deum nihil deerit; si Deo ipse non desit. S. Cyprianus l. de orat. Dom.

Sapienti nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum. Quocunque accesserit, sua omnia totus Mundus possessio est: quoniam totô eô quasi suô utitur. S. Ambros. ep. 44.

Perfectus servus Christi nihil præter Christum habet: aut, si quid præter Christum habet, perfectus non est. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Quid habet dives, si Deum non habet? quid non habet pauper, si Deum habet? S. August. s. 1. D. 5. Trinit.

§. XV.

Paupertas lucrosa, utilis &c. Symbola, Similitudines.

Oves, & boves. Ps. 8. 8. Oves electum populum significant Christianum. *Pasce oves meas.* Joan. 21. 17. qui ideo comparantur ovibus; quia Mundi exuvias sinè aliquô sensu doloris amittunt. Nam sicut ovis tondentem se non increpat; ità nec justus cupiditatem se expoliantis accusat. Cassiodorus hîc.

Dentes tui sicut greges tonsarum. Cant. 4. 2. *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Matth. 10. 16. Non assimilantur ovium dentibus, sed ovibus ipsis: quia ovium induunt proprietates; nimirum simplicitatem, inno-

innocentiam, humilitatem, suoque pastori promptam subjectionem. Assimilantur autem non quibusvis ovibus; sed *quæ ascenderunt de lavacro*, propter duplicem munditiem, quæ in ovibus est, cùm tonsæ sunt ablatâ lanâ, quæ immunditiam contraxit, & in lavacro sunt totæ. de Ponte hic Exh. 4. §. 2.

Tolle superflua, & salubria surgunt: utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. Demus operam putationi: putetur cupiditas; ut virtus roboretur. S. Bernardus s. 58. in Cant.

Christus medetur sudoriferô lacrymarum, incisione venæ, & minutione sanguinis corrupti; ordinando divitibus damna rerum. S. Vincent. Ferr. s. 4. D. 17. Trinit.

Vitis. Lem: *Spoliata ditior.* Vel: *Paupertate feracior.* Picinelli.

Litera O. Lem: *E nihilo plurima.* Id.

Aquila ad solem pene ipsum evecta. Lem: *Modò fruantur oculi, ardeant plumæ.* Id.

Arcus in arbore appensus chordâ disruptâ. Lem. *Fracta magis feriunt.* Id.

Margarita extra concham. Lem: *Nuda capit pretium.* Bovius.

Testimonia ex Veteri.

Ecce universa terra coram te est: si ad sinistram ieris, ego dextram tenebo &c. Gen 13. 9. q. d. si Occidentem elegeris, ego petam Orientem: si ad Meridiem habitare voJueris, ego in septentrione sedem figam. Posthæc, cùm alter ab altero discessisset, ait Dominus Abrahæ: *leva oculos tuos; & vide à loco, in quo nunc es, ad Aquilonem, & meridiem, ad Orientem, & Occidentem. Omnem terram, quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo.* v. 14. 15. S. Chrysost. hom. 52. in Gen. ijsdem verbis utitur misericors Deus, quibus & Patriarcha cessionem fecerat. Vidisti, quantis cessit? & quanta est assecutus? vidisti dignam divinâ bonitate munificentiam? Id. ib.

Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram; sed appellaberis Araham, quia patrem multarum gentium constitui te. Gen. 17. 5. ait Deus Abraham, & suis circumciso. Alcuinus apud Glos. ordin. pro Deo aliquid perdere, lucrum est, non damnum. Did. Niss. Vict. Abr. l. 6. c. 7. qui pro Deo pauca perdit, plura recipit.

Quia fecisti hanc rem; & non pepercisti filio tuo unigenito propter me &c. Gen. 22. 16. Abraham constituitur caput generationis Christi Matth. 1. 1. nam ille filium suum Deo obtulit in holocaustum; ideo Deus, qui dives est in misericordia, in superabundantem compensationem Filium suum illi dare decrevit. Solet enim magnificentissimus Deus præmijs merito proportionatum dare, & quibus ei obsequia præstamus, ijsdem dona sua nobis communicare. Sylveira in Matthæi 1.

Ne descendas in Ægyptum; sed quiesce in terra, quam dixero tibi. Gen. 26. 2. Isaac, cùm habitaret in terra Geraris, &, fame validâ ibi urgente, descendere vellet in Ægyptum; ut sibi, suæque familiæ: consuleret, à Deo retinetur. Et nihilominus divinum præceptum proprio commodo præferendum ratus, maluit mendicare in terra Chanaan, quàm in terra Ægypti locupletari. Cæterùm bona temporalia propter divinum obsequium deferenti neutiquam illa bona defuerunt. Subdidur enim: *sevit autem Isaac in terra illa; & invenit in ipso anno centuplum.* v. 12. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. sect. 2.

Moyses autem pascebat oves &c. Ex. 3. 1. Felix negotiatio, aliquid pro Deo relinquere: quia illud non amittes; sed potiùs duplicatum recipies. Dei mandatô Moyses tendens in Ægyptum, suas, quas in monte Horeb ducebat, oves reliquit. Quid tunc? an eas amisit? minimè: sed potiùs sexcenta Israelitarum millia exceptis parvulis, & mulieribus, ei in oves factæ; & ipse eorum dux, & pastor. Sylveira in Luc. 4. c. 22. q. 2.

Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus; sed multa bona habebimus. Tob. 4. 23. Quàm multa? omnia. Suspice cœlum, & numera stellas, si potes: sic erit patrimonium tuum. Habebimus, inquis, quando hæc erunt? non habemus, sed habebimus; interim contabesco. Futurum est; sed est omninò futurum: modicum, & cœlum patet. Verùm animalis homo, quidquid ventrem non saginat, spernit. Habebimus, sed regnum est, sed cœlum est, sed Deus est. Sed nota: *multa bona habebimus; si timuerimus Deum.* Audin? non sat est inopia, ut bonis potiare: timor Domini coronam fabricat. Oliva l 5. Strom. §. *tolite timere pusillus grex* Luc. 12. 32.

Non confundas me ab expectatione mea. Ps. 118. 116. Scio, quia non confundes me ab expectatione mea: quia jam *substantia mea apud te est.* Pleniore tamen fiduciâ, quia tutiore conscientiâ, Dominum expectare potest; cui dicere datum est, substantia possessiunculæ meæ, ô Domine, apud te est: quia facultates meas, vel tibi erogando, vel pro te contemnendo, in cœlis thesaurizavi; & ad pedes tuos omnia mea deposui, sciens; quia potens es depositum meum non modò servare, sed etiam in centuplum restituere, & vitam æternam adjicere. Quàm beati vos pauperes spiritu! qui juxta consilium admirabilis consiliarij, thesaurizâstis vobis thesauros in cœlo: nè, si in terra thesauri vestri remanerent, corda quoque vestra pariter putrescerent. *Ubi enim thesaurus tuus &c.* Matth. 6. 21. Guarricus Abb. s. de Adv. D.

Ficus non florebit. Habac. 3. 17. *ego autem in Domino gaudeo.* v. 18. *Super excelsa meo deducet me victor.* v. 19. Ecce tibi media in jactura omnium bonorum: nihil dolet justus homo, nullam tristitiæ vocem promit; quin gaudet, ob gaudia ventura. S. Cyprianus ad Demerriadem: vinea licèt fallat, & olea decipiat, & herbis siccitate morientibus æstuans corpus arescat; quid hoc ad Christianos? quid ad Dei servos, quos paradisus invitat; quos gratia omnis, & copia regni cœlestis

ex-

expectat ? exultant semper in Domino, & mala, atque adversa, Mundi fortiter tolerant; dum bona & prospera futura prospectant. Baeza t. 3. l. 14. c. 3. §. 19.

Ex Novo.

Illi autem statim relictis retibus, & patre, secuti sunt eum. Matth. 4. 22. Nota: quantum recipiat homo pro illis, quæ Dei causâ dimittit. Petrus navem reliquit; cujus locô tabernacula totius Ecclesiæ suscepit. Joannes Patrem; pro quo S. Mariam in matrem accepit. Sylveira hîc.

Martha ergo, ùt audivit, quia Jesus venit, occurrit illi. Joan. 11. 20. Dimittit Martha domum, dimittit sororem, dimittit consanguineos, & amicos; dimittit, qui humanè venerant præstare solamina; & inconsulta venit, cùm superiorem potentiâ, & virtute, advenire cognovit. Dimittuntur bona, cùm meliora proveniunt: & ima pro summis, terrena pro cœlestibus, humana pro divinis dimittere, ratio sic sana docet. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Divitibus hujus Sæculi præcipe. 1. Tim. 6. 17. S. Augustl. s. 25. de temp. *præcipe* &c. quia sunt divites alterius sæculi pauperes.

Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. Hebr. 10. 34. Vellera sinè læsione tolluntur ab ovibus: sic temporalia à viris sanctis sinè omni dolore, & tristitiâ, tolluntur. Hugo Card. in Gen 38.

Petrus unam domum reliquerat: nunc ubique terrarum erecta sunt templa in nomine ejus; quæ sunt claræ domus. Theophylactus apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 7.

Ex Patribus.

Venenum charitatis est spes adipiscendarum, aut detinendarum rerum temporalium: augmentum ejus, est cupiditatis diminutio; perfectio verò, nulla cupiditas. S. Augustl. quæst. l. 83. q. 36.

Non est ille tibi ablatus, qui dedit; quamvis tibi ablatum fuerit, quod dedit. S. Augustl. in Ps. 32.

Libenter terrena amittamus, cœlestia tueamur. Totum licèt sæculum pereat; dum patientiam lucri faciam. Tertull. l. de pat.

Melius est, rem familiarem minui, quàm salutem animæ perire. Melius est amittere, quod, velimus, nolimus, aliquando periturum est. Melius est, sponte dimittere; quàm id amittere, pro quo omnia dimittenda sunt. S. Hieron. ep. 11.

Dei amator mercator est optimus, fœnerator egregius: dat, quod non potest retinere; ut recipiat, quod non potest amittere: dat modicum, ut recipiat centuplum: dat temporalem possessionem, ut recipiat hæreditatem æternam. S. Laur. Just. de charit. c. 11.

§. XVI.

Paupertatem ferendi alia motiva, & solatia.

Ex Veteri, & Novo.

Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem. Gen. 28. 20. Antè Christi adventum major Dei cultus pendebat ex aristis: si spica creverat, litabant alacrius. Bacchus, & Ceres, victimis militabant: quot manipuli, tot hostiæ Melchisedech Jacob est: non cùm defert; sed cùm recipit panem, & vinum. Ut pietatem intelligas Israelis, noli templum subire: horreum adi; quantum tritici illatum in domum, tantum thuris adolebitur in altari. At quàm sanctiora Christianorum vota in Ecclesia sunt; quorum vox non injucunda, nec rara est: si non dederit mihi panem, erit mihi Dominus in Deum. Franciscus Benedictus, Ignatius, Deum amabant ardentiùs, cùm arctum panem, & aquam brevem, illis Dominus dabat. Oliva l. 3. Strom. §. si fuerit Deus mecum &c.

Tribui autem Levi non dedit possessionem. Jos. 13. 14. Videtur; quòd Moyses erga Levitas parum affectus. Sed favit, dum non dedit; reliquis abundè largitus: quia sæpe beneficium, non dare. S. Gregor. in Glossa: misericordiâ Dei hæreditas terrena nobis sublata est, ut hæreditatem quæramus in cœlis. Naxera in Jos. 13. §. 9.

Factus est Dominus refugium pauperi. Ps. 9. 10. Pauper ille Dei est, qui, terrenâ cupiditate vacuus, cœlesti desiderat largitate ditescere. Cassiodorus hîc.

Si quæsieris eam, quasi pecuniam; & sicut thesauros effoderis illam. Prov. 2. 4. Qui thesauros effodit, ejicit rudus terrestre; facit in altum foveam, donec thesauros attingat. Et qui thesauros sapientiæ invenire desiderat, quidquid sibi terrenum inesse deprehenderit, expurget. V. Beda hîc.

Angelus Domini - excussit flammam ignis &c. Dan. 3. 49. Qui paupertatem cum gratiarum actione suscipiunt, pueris illis tribus similes sunt; qui in ignis fornacem regis impetiô missi fuerunt. Sicut pueros illos non incendit ignis, sed dissolvit eorum vincula; sic eorum, qui in paupertate gratias agunt, solvuntur vincula peccatorum, & non incenduntur avaritiæ igne. Nam & illis in igne ros illapsus est; & pauperibus divinæ consolationis ros immittitur. S. Laurent. Just. de paupertate c. 3.

Et uni dedit quinque talenta. Matth. 25. 15. S. Gregor. hom. 9. in Evang. nullus est, qui veraciter dicat, talentum minimè accepi; non est, unde rationes ponere cogar: talenti enim nomine cuilibet pauperi etiam hoc ipsum reputabitur, quòd vel minimum accepit.

Ex Patribus, & aliis.

Nescit natura divites, quæ omnes pauperes generat: neque enim cum vestimentis nascimur;

mur; nec cum auro, argentoque, generamur. Nudos fudit in lucem; egentes cibô, amictu, poculô: nudos recipit terra, quos edidit. S. Ambros. de Nabuthe Israelita c. 1.

Quid mœres propter pauperiem? quid ploras, cùm festum diem habeas? quid lamentaris, cùm solemnia ducas? solemnis quippe dies, & festus, prudenti pauperies est. S. Chrysost. hom. 81. in c. 26. Matth.

Paupertas securum præsidium, æreis muris & expugnatu, difficile. S. Chrysost. hom. 13. in Act.

Magna possessio paupertas sapienter illam ferentibus; thesaurus, qui nequeat auferri; baculus firmissimus, inculpabilis possessio, diversorium ab insidijs tutum. Validum telum inopia, & inexpugnabile habitaculum, & turris inconcussa. Id. hom. 2. ad pop. Antioch.

§. XVII.

Paupertas Spiritûs.

Beati pauperes Spiritu.

Matth. 5. 3.

Quæres: cur Christus inter beatitudines Evangelicas primum locum assignat paupertati spiritûs? R. quia hæc paupertas evertit cupiditatem, quæ est *radix* omnis *peccati*: 1. Tim. 6. 10. Cornelius hîc.

Miseri superbi omnes tumidô spiritu: beati autem pauperes spiritu; quia sic mendicando grandem eleemosynam, id est, regnum cœlorum de manu Regis consequentur. S. Rupertus in Volumen quatuor Evangelior. c. 18.

Hoc est: ità securi pauperes esse debent de gaudio, cœli, sicut sunt de una re, quam terrent manibus. S. Edmundus Speculo Ecclesiæ c. 16.

Pauperes spiritu sunt, qui reliquerunt omnia, quæ habebant voluntate spirituali; & hujusmodi inopiâ gaudent, timentes sibi non à penuria; sed à sufficientia rerum. Cajetanus hîc.

Sancti Patres veteris testamenti pauperes fuerunt terrenis. Non enim afficiebantur possessis; sed altô animô nihili pendebant ea; ut, etiam omnibus perditis, mansissent inconturbati. Et hæc est paupertas spiritûs. Abel pauper fuit spiritu: & quamquam sibi aliqua animalia vendicâsset; Deo tamen potiora offerebat. Magnus in paupertate Noe; qui per centum annos semetipsum, & suas impensas, dedit in ratem. Abraham locuples fuit, & extitit pauper spiritu, & peregrinus in terra: qui si libens ad sacrificium obtulit, pro quo paterna hæreditas congregatur; ipsam hæreditatem jubente Domino libentius obtulisset. S. Bernardinus tr. de octo beat. s. 2.

Humilitas.

Quæris à me, quid esse pauperem spiritu? Omnis inflatus non est pauper spiritu. Ergo humilis pauper est spiritu. Augustus. s. 14. in festo omnium SS.

Ego autem mendicus sum, egenus, & pauper. Ps. 39. 18. Ego autem non dives, quia non superbus. S. Augustus. hîc.

Primam beatitudinem Hieron. Augustus. Chrysostus. exponunt de humilitate, ut sit sensus: *beati pauperes spiritu*, id est, humiles corde; qui non inflantur, non magna de seipsis præsumunt; nec aliquid boni sibi, sed totum Deo attribuunt. Dionys. Carthus. hîc.

Rectè hîc intelliguntur pauperes spiritu, humiles, & timentes Deum; id est, non habentes inflatum Spiritum S. Augustus. l. de serm. D.

De eadem paupertate Spiritûs varia.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Ps. 61. 11. Pauper est, qui, quantumvis affluant divitiæ, cor non apponit. Dives, qui divitijs nudus conatibus anxijs quærit. In pannoso, & attrito, habitu pestifera aliquando glisçit cupiditas; in purpura degit non semel vera paupertas. Seneca lib. de paupert. quemadmodum nihil refert, utrùm ægrum in lecto ligneo, aut in aureo, colloces: quocunque illum transtuleris, morbum suum secum affert; sic nihil refert, utrùm æger animus in divitijs, vel in paupertate, sit. Naxera in Jos. 15. §. 27.

Relictis retibus &c. Matth. 4. 20. Quid uterque dimisit piscator, qui pene nihil habuit. Sed pensare debemus; quia multum reliquit, qui desideria habendi recusavit. V. Beda hîc. Nihil spiritu pauper cum dolore animi perdit; quia nihil cum amore possedit. Odium ad auferentem, tristitiam de amissis, sustinere non potest: quia quod non diligebat; imò quod animô contemnebat, amisit. Sim. Cass. l. 10. c. 4.

Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. 27. Omnia reliquerunt. Omnia sanè dixerim: non tantùm possessiones, sed etiam cupiditates; & eas maximè: plus enim concupiscentia Mundi, quàm substantia, nocet. S Bernardus s. de verbis Petri. Age, qui relinquere universa disponis; te quoque inter relinquenda numerare memento. Id. ib.

Non relinquit omnia, qui retinuit vel seipsum; imò verò nihil prodest sinè seipso cætera reliquisse: quandoquidem nullum aliud onus est gravius homini, quàm homo ipse. Quis enim tyrannus crudelior, quæ sævior potestas homini, quàm hominis ipsius voluntas? sola diligitur, cùm sola digna sit odiô, principium iniquitatis, mortis infusio, destructio magna virtutum. B. Petr. Dam. s. de S. Benedicto.

Plures re pauperes; divites vero, ac avari sunt animô, quos non egestas servat, sed animus condemnat. Non enim qui omninò eget, beatus; sed qui omnibus orbis thesauris Dei mandatum præfert, ac potius existimat. S. Basilius in Ps. 33.

Quid eis prodest, qui facultates suas abjiciunt, qui voluntates proprias non relinquunt? cùm sit longè præstantiùs voluntatibus proprijs abrenuntiare, quàm rebus. S. Prosper l. 2. de Sacerdotibus c. 17.

§ XVIII

§. XVIII.

Paupertas ex usu, bona, vel mala.

Mendicitatem, & divitias, nè dederis mihi. Prov. 30. 8. S. Bernardus ſ. 6. de jejunio: nimirum quia utrobiqúe laqueus, utrobiqúe periculum. Id. ſ. 2. varior: nè fortè aut divitiæ attollerent in ſuperbiam; aut paupertas dejiceret in impatientiam.

Propter inopiam multi deliquerunt; &, qui quærit locupletari, avertit oculum ſuum. Eccl. 27. 1. q. d. duo ſunt ſcopuli in mari hujus ſæculi; ad quorum alterutrum communiter impingunt homines, ruuntque in peccatum: ſcilicet opes, & inopia. Quare id prævidens Salomon obſecrat: *mendicitatem.* &c. Cornelius hic.

Utiliùs terrena opulentia tenetur humiliter, quàm ſuperbè relinquitur. S. Auguſt. ep. 34.

Parum tibi ſit, renuntiare divitijs, niſi renuntietur & vitijs: quia minùs periculoſum eſt, eſſe divitem Chriſti, quàm pauperem Anti-Chriſti. Petr. Bleſ. ep. 137.

TITULUS XII.

PAX.

§. I.

In Genere.

Factus eſt in pace locus ejus. Pſ. 75. 3. S. Hieron. hîc: Locus Dei non eſt niſi in anima, quæ pacem habet. Quæ ergo anima non habet pacem, ſciat, ſe non eſſe locum Dei. Ubi pax, ibi Deus: nam *in pace factus &c.* Petrus Bleſ. ep. 138.

Qui poſuit fines tuos pacem. Pſ. 147. 3. Tunc enim erit perfecta pax, quando voluntas requieſcet in plenitudine omnis boni. S. Thom. Aq. in c. 1. ep. ad Rom. lect. 4.

Revertere, revertere Sulamitis. Cant. 6. 12. Sulamitis idem eſt, quod Jeruſalemitis, ait Pagninus, & Vatablus. Jeruſalem enim olim dicta eſt *Salem.* Unde Sulamitis idem eſt, quod *civis Salem*, ſive Jeruſalem. Hoc eſt myſticè: *habitas in pace.* Cornelius hîc.

In terra pax hominibus. Luc. 2. 14. Nomine pacis intelligitur omne bonum: ac proinde pax hominibus, hoc eſt, omnis felicitas, omne bonum hominibus. Sylveira hîc.

Plus togæ læsêre Rempublicam, quàm loricæ. Tertull. l. de pallio circa finem.

Pax corporis, eſt ordinata temperatura partium: pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum: pax animæ rationalis, ordinata cognitionis, actionisque conſenſio: pax corporis, & animæ, ordinata vita, & ſalus animantis: pax hominis mortalis, & Dei immortalis, ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax hominum, ordinata concordia. Pax cœleſtis civitatis, ordinatiſſima, & concordiſſima ſocietas fruendi Deo, & invicem in Deo. Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. S. Auguſt. de Civ. l. 19. c. 13.

Cuſtodienda præ omnibus virtutibus pax eſt: quoniam Deus ſemper in pace eſt. S. Chryſol. ſ. 53.

Inter omnia bona creata, tam temporalia, quàm æterna, pax obtinet principatum; ſinè quâ nulla poteſt eſſe vita beata; & quâ perfectè habitâ beata eſt anima. Unde Auguſtinus ait: quòd nil eſt aliud vita beata, quàm pax æterna. Tantum eſt bonum pacis, quòd eam Dominus commendaverit naſcendo, prædicando, moriendo, & reſurgendo. S. Bonaventura ſ. 33.

§. II.

Pax cum Deo.

Num. 1.

Bellum cum vitijs.

Nomen eorum deleſti in æternum, & in ſæculum ſæculi. Pſ. 9. 6. Non tranſit ad ſummam pacem, ubi ſummum ſilentium eſt, niſi qui magnô ſtrepitu priùs cum ſuis vitijs belligeraverit. S. Auguſt. hîc.

Factus eſt in pace locus ejus. Pſ. 75. 3. Ille pacem probatur habere cum Deo, qui adversùm mandata ejus contrariâ voluntate non litigat; qui ſequitur juſſa Dominantis; & ad omne præceptum divinum, ſuum flectit arbitrium. Pax enim vera eſt, concordiam habere cum moribus, & litigare cum vitijs. Caſſiodorus hîc.

Juſtitia, & pax, oſculatæ ſunt. Pſ. 84. 11. S. Auguſt. hîc: fac juſtitiam, & habebis pacem; ut oſculentur ſe juſtitia, & pax. Si non amaveris juſtitiam, pacem non habebis. - Si amicam pacis non amaveris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te. Tu quare litigas cum juſtitia? ecce juſtitia dicit tibi: nè fureris; & non audis: nè adultereris; & non vis audire: inimicus es amicæ meæ. Dicit tibi pax: quid me quæris? amica ſum juſtitiæ: quemcunque invenero inimicum amicæ meæ, non ad illum accedo. Sylveira in Apoc. 1. 4.

Pax vobis. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus, & latus. Joan. 20. 20. Cùm Diſcipulos pace donat, oſtendit eis vulnera belli, quibus acquiſita pax. q. d. pacem offero vobis; ſed quæ effuſô ſanguine, diris vulneribus comparata. Monemur: Spiritûs noſtri pacem bellorum incommodis acquirendam. Eſcobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. ſect. 1. obſ. 6.

De ore ejus gladius utrâque parte acutus exibat. Apoc. 1. 16. Cur Christo gladius in ore, in quo semper pax? Luc. 24. 36. *Pax vobis.* Joan. 20. 21. Joan. 14. 27. Posset hic dici cum Jer. 4. 10. *heu! Domine Deus! ergone decepisti populum tuum dicens: pax erit vobis; & ecce pervenit gladius usque ad animam.* Pax quæ à Deo venit, non inermis est; sed bellicosa debellans peccata. S. Hieron. in citatum Jer. nisi gladius præcesserit, qui desecet vitia; pax non sequitur. Sylveira hic.

Num. 2.

Varia de pace cum Deo.

Iniq. non egimus in testamento tuo. Ps. 43. 18. Testamentum Christi, quòd fecit ante mortem suam, est pax inter Deum, & hominem; secundùm quod dicit Joan. 14. 27. *pacem relinquo vobis.* Eccl. 45. 30. *statuit illi testamentum pacis.* Ad hoc autem, quòd fiat pax inter aliquos, oportet, quòd uterque flectatur in aliquo à suo proposito. Similiter in pace facienda inter Deum, & hominem, Deus flectitur à sua justitia per misericordiam: & homo quasi ei assurgit, & occurrit, per pœnitentiam. Hugo Card. hic.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Vox Ecclesiæ hæc est, venientis ad Christum in osculo; offensam, quam apud Deum homines peccando contraxerant, resolvi cupientis: & pacem, in qua dum essemus Deo Patri inimici, per ipsum Filium ejus reconciliamur, invenire desiderantis. S. Justus Orgelit. hic.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Consolatorium verbum est; securitatemque tenet ab hostibus celebrata pax. Sim. Cas. l. 9. c. 29.

Dixit eis: pax vobis. Et cùm hoc dixisset &c. Joan. 20. 20. Manifestè hic illa de pace agitur, quæ est remissio peccatorum: quod primum, & maximum est Spiritûs S. donum. S. Rupertus l. 14. hic.

Quid est autem dilectissimi, pacem habere ad Deum; nisi velle, quod jubet; & nolle, quod prohibet? S. Leo s. 6. in Nat. D.

Nulla nobis utilitas, si cum omnibus pax; cum Deo autem bellum nobis sit. S. Chrysost. hom. 1. in 1. Cor. 1.

§. III.

Pax cum proximo.

Cum his, qui oderunt pacem &c. Ps. 119. 7. Non est omnimodæ pacis signum, aut virtus, cum pacificis; sed cum inimicis pacis esse pacificum, laudabile, atque virtuosum, est. Sim. Cas. l. 10. c. 10.

Lauda Jerusalem Dominum. Ps. 147. 1. Cùm Spiritus S. illam cœlestem Jerusalem, id est, congregationem omnium Sanctorum, quæ cum Christo est regnatura, ad laudandum Dominum provocaret; cum dixisset: *lauda Jerusalem Dominum*, addit: *qui posuit fines tuos pacem.* Ergò, ut ipsi videtis, Beatus David, licèt virtutibus multis fuerit exornatus; nulla tamen actio eum familiariùs Deo conjunxit, quàm dilectio inimicorum suorum. S. Aug. s. 2. D. 3.

Utinam attendisset mandata mea, facta fuisset sicut flumen pax tua. Is. 48. 18. Quid flumini cum pace? multum. Percutiatur aqua baculô, vel gladiô; injiciantur saxa: dividetur quidem aqua; mox tamen iterum coibit, sinè ullô vulneris signô. *Utinam attendisses mandata mea:* nam ubi observatio est legis divinæ, hic vindicari non solent injuriæ. Drexelius Opusc. 7. Joseph. c. 16. §. 3.

Beati pacifici &c. Matth. 5. 9. Cur in præmium datur pacificis, quòd *filij Dei* vocentur? S. Cyprianus lib. de unit. Eccl. Christus omnia dona suæ pollicitationis, & præmia, in pacis conservatione promittit. Si hæredes Christi sumus, in Christi pace maneamus. Si pacificis promittitur nomen filij Dei, promittitur etiam jus ad bona Paterna. Pauperibus, mitibus, & alijs virtutibus, promittitur unum, vel alterum præmium; at pacificis omnia bona Paterna dantur. Sylveira hic q. 28.

Facti sunt amici Herodes, & Pilatus in ipsa die. Luc. 23. 12. Decebat enim eum, qui Mundum erat pacificaturus, ut priùs etiam ipsos judices suos pacificaret. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

Pax vobis! ego sum. Luc. 24. 36. q. d. Spiritus malignus non affert pacem, sed inimicitias; & fugit pacem. S. Vinc. Ferr. fer. 3. Pasch.

Pacem relinquo vobis. Joan. 14. 27. ultimum valè dicit Dominus Discipulis charissimis. Nam Judæi accedentes, & discedentes, pacem amicis precabatur. Euthym: *pacem* &c. ut pacifici erga vos mutuò sitis, & erga me. Barradius, Dom. Pent. tom. 4. l. 4. c. 5.

Non quomodo Mundus dat. ib. Quia impij pacem precantur sinè ullis doloribus: Christus dat pacem cum his conjunctam. S. August. s. 166. de temp. pacem nobis Christus dedit; concordes, atque unanimes esse præcepit: hanc suis hæreditatem dedit. Id. ib.

O chara pax! dulcis & res, & appellatio! ô chara pax! quæ bonum es, ab omnibus quidem laudatum; sed quòd pauci custodiunt. Qui, quæso, tantò jam tempore nos deseruisti? quando ad nos reditura es? S. Gregor. Naz. orat. 10. de pace 3.

Suavitas est quies mentis, quæ pacem sequitur: est quasi quietis æterna, & suavitatis pars, & initium. S. Albertus M. parad. an. c. 13.

Tantum est pacis salutiferæ bonum; ut pro ejus adoptione, neque mundanus honor, neque status, neque gradus, neque propria utilitas, ab ea debeant aliquem deterrere. Ecce quanta sustinuit opprobria summus Pontifex Christus, ut faceret utraque unum; reconcilians in suo sanguine ea, quæ in cœlo sunt, & in terra: factus *opprobrium hominum, & abjectio plebis;* & non dicens: servetur honor meus. Joan. Gers. Consid. 4. de pace.

§. IV.

§. IV.

Pacem facientes.

Beati pacifici. Matth. 5. 9. Græcus, & Syrus: *Beati pacem facientes.* S. Hieron. beati pacifici; qui primò in corde suo, deinde inter fratres dissidentes, pacem faciunt: quid enim prodest? alios per te pacari; cùm in tuo animo sint bella vitiorum. Sylveira hîc.

TITULUS XIII.

PECCATOR.

MISERIÆ ILLIUS.

§. I.

Descendit à Jerusalem.

Num. 1.

Incidit in latrones. Luc. 10. 30. Utinam Domine Jesu ad me misericordiâ motus digneris accedere; qui descendens ab Jerusalem in Jericho; proruens scilicet de summis ad infima, de vitalibus ad infirma, in Angelos tenebrarum incidi: qui non solùm gratiæ spiritualis mihi vestimentum abstulerunt; sed etiam plagis impositis semivivum reliquerunt. Utinam peccatorum meorum vulnera, datâ mihi recuperandæ salutis fiduciâ, alliges; nè deteriùs sæviant, si sanari desperent. Utinam oleum mihi remissionis adhibeas, & vinum compunctionis infundas. S. Gregor. Naz. in Ps. 50. Descensus ab Jerusalem aversio est à pace, à virtute, à quiete. Malè sibi providet, & ad gehennam se parat, qui à pace fecit abscessum. Sim. Cas. l. 6. c. 10.

Quid tibi displicuit, ô descendens, in domo virtutum; ut ab ipsa descenderes, aut egredereris portas pulchritudinis ejus? Displicuit tibi situs? fundata est in montibus sanctis, in altitudine divinorum bonorum. Displicuit tibi habitatio? an in ipsa existens varios ex defectu parietum timebas incursus? *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem.* Ps. 124. 1. An displicuit regalis authoritas? expedit tibi anima, ut regaris; sed pacificæ civitatis Rex pacificus est. An non placebant tibi Prophetæ? cautum te faciebant; ut pavidus, atque paratus, divinum expectares adventum. An Sacerdotes tibi faciebant discrimen? nonne Sacramentis sanabant putrida tua? & orationibus, atque sacrificijs, pro te interpellabant ad Dominum? An Prædicatorum declamatio tuis tædium inferebat? sed hoc debebat tibi esse ad gaudium: quia dabant Creatoris notitiam, Redemptoris amorem. An tibi odio erat templum? locus est orationis, & reconciliationis ad Deum. An tibi displicebat propitiatorium? Christum, qui est vera charitas, & propitiatio pro peccatis, non oportebat dimittere. Quid est in domo pacis, in domo virtutum, in Ecclesia Dei, quod tibi displiceat? qualis est, cui displicet visio pacis? &c. Sim. Cas. l. 8. c. 38. vide locum fusissimè desuper.

Incidit in latrones. ib. Latro dicitur, qui aufert invitô domino alienum. Hoc omnis peccator facit pro eo, quòd jure creationis omnis homo, velut omnis creatura alia est Dei. Peccantes omnipotenti Deo, nosipsos latrocinamur, atque furamur. Nec non jure redemptionis factæ per sanguinem sibi vendicat nos Salvator, ut vita nostra referatur ad eum. Cùm igitur peccando ab eo avertimur, ad creaturam convertimur; quid aliud facimus, quàm nos ipsos more latronum rapimus ipsô invito. Id. ib.

Et plagis impositis. ib. Pessima fit plaga peccati, quæ consuetudine longâ infecit. &c. Id. ib.

Proponitur hîc multiplex peccatorum miseria. Privant cœlesti gloriâ: *descendebat ab Jerusalem. Incidit in latrones*; potestatem dæmonum: bonis gratuitis expoliant; vulnera inferunt, quibus integritas humanæ naturæ violatur. Samaritanus Christus: iter ejus Incarnatio: jumentum caro ejus. S. Thom. Aqu. D. 13. Pent.

Num. 2.

Peccator est filius prodigus.

Luc. 15.

Pro Deo idola colens naturæ bona universa consumpsit: & consumptis omnibus, cœpit egere virtutibus, derelicto fonte virtutem. *Facta est fames valida* per regionem illam. Omnis locus, quem Patre absente incolimus, famis, penuriæ, & egestatis, est. S. Hieron. ep. 146. ad Damasum de filio prodigo.

Peregrini sumus, quamdiu in hoc Mundo sumus: nam in hoc Mundo est proprietas hominum peccatorum; sed exilium est Sanctorum. Nam mali sunt hîc tanquam in propria patria; sed boni sunt tanquam in patria aliena. Hinc Cain *ædificavit* sibi *civitatem*, Gen. 4. 17. Abel verò, quia filius Dei, & peregrinus, nullam. S. Bonaventura s. 69.

Porci ipsi maligni spiritus sunt: quia in fœtore, & vitiorum stercore, delectatur. Hos autem porcos illi pascunt, qui eorum voluntati obediunt, eorumque desideria complent. Superbia, luxuria, avaritia, & similia, siliquæ sunt; quibus maligni spiritus nutriuntur. His

autem ventrem suum peccatores implere cupiunt: quia præ nimio peccandi desiderio his satiari non possunt. Quantò enim ampliùs peccant, tantò ampliùs peccare desiderant. S. Euseb. Emis. Sabb. D. 2. Quadr.

Surgam, & ibo &c. Profectò se cecidisse cognoverat, qui surrectioni se aptat: & remotum absessum cognoscit, qui reditum parat. Sub impio tyranno tabuerat, qui repedat ad patrem. Sim. Cas. l. 6. c. 16.

Et surgens venit ad patrem. Duos pernicioso recessus se fecisse cogneverat, duosque reditus fecit. A se receserat; proinde *in se reversus* optima quæque deliberat. Nec non à patre, cùm ivit *in regionem longinquam;* de qua nunc surgens venit ad patrem. Id. ib.

Et peregrè profectus est. Ecce habes alium malè peregrè. Ille recessit à Jerusalem; iste discessit à patre: ille Jericho; iste regionem longinquam. Sed ô malè peregre fili, quare recessisti à patre? O anima depravata; quare te elongâsti à Deo; Jerem. 2. 5. *quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis?* Quid iniquitatis habet altissimus? cùm nemo sit bonus, nisi solus Deus. Estne invidus? neque æqualem, neque superiorem habet. Estne avarus, aut parcus? omnia possidet; & nihil sibi minuitur, cùm largitur. Estne iracundus? nullæ passiones Deitatem attingunt. Dicent fortè: punit, flagellat. Et hoc; ut non discedas ab eo; aut si recessisti, redeas ad eum: sinè quô tibi nunquam, & nusquam tibi bene; semper, & ubique tibi malè, succedit. Id. l. 8. c. 40.

Causam recessûs non dedit omnipotens; nos adinvenimus deviationis causam. Non cogit recedere, qui funiculis amoris omnes ad se trahit. Nemini dixit, de domo subtrahe pedem; satiatus sum, odi te. Nemini scandalum displicentiæ præparavit: tua fuit adinventio, ut abires in regionem longinquam. Id. ib.

Ubi est triticum, & vinum? Thren. 2. 12. Notandum: quòd parvulus, & lactens, ipsi sunt adolescentior filius, generosæ nobilitatis indoles; sed suâ pervagatione, & consumptione rerum, inopes. Unde nôrunt, quibus in domo patris usi sint cibis. Non enim ajunt: ubi est hordeum, vel siliquæ vel talia hujusmodi, quæ famelici gratanter accipiunt; sed *ubi est triticum, & vinum?* Alioquin, si cum patre essent, aut ad patrem redirent, animas fame non exhalarent. S. Paschasius hic.

Aptissimè ad scopum parabolæ, & intentionis Christi, S. Hieron. ep. ad Damas. Titus, Bostrens. Euthym. Theophylactus, &c. docent: quòd duo illi filij significent justos, & peccatores, sive Gentiles, sive Judæos. Senior notat justos, junior peccatores. Sylveira in Luc. 15. c. 27 de filio prodigo. q. 1.

Prodigus non dixit omnia reversus ad patrem, quæ decreverat dicere: nam ultima verba, *fac me sicut unum de mercenarijs* tacet. S. August. cùm enim panem non haberet, vel mercenarius esse cupiebat: quod post osculum patris generosissimè jam dedignatur. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 12. sect. 3. §. 2.

Num. 3.

Peccatoris aliæ figuræ, & exempla.

Adam ubi es. Gen. 3. 9. Velut latenti, & celanti se à divinitate, Adæ dicitur hoc: non quòd Adam conspectum Domini latere potuerit; sed quòd peccatrici conscientiæ nullus locus tutus, vel certus, sit; dum metuit deprehendi. S. Maximus hom. 3. de pœnit. Petri.

Egressusq; Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad Orientalem plagam Eden. Gen. 4. 16. Non te allicuit Oriens lucis suæ suaviô: peccanti enim, exulantique à Deo, nox paratur in luce, occasus in Oriente. Nusquam enim non miser est, qui à Dei vultu abit. Filium prodigum respice à patre fugientem ad siliquas: Synagogam intuere, quæ Christi obluctata Evangelio catenis, & gladijs, perit. Convivas contemplare. Luc. 14. 19. quibus cum cœna regis invisa esset, boum quinque juga imposita sunt. Oliva l. 2. Strom. §. Et aliud cecidit inter spinas. Luc. 8. Cumque invenisset eam Angelus in solitudine. Gen. 16. 7. Fugit è domo Abrahæ contumax Agar. At quò evasit? in Carmelum? aut ad Jordanis ripas? Nihil elici commodius ab Angelo potuit, quô Agar ad saniorem frugem reduceret: *unde venis?* & *quò vadis?* Id. ib.

Ut iret cum eis in Tharsis à facie Domini. Jon. 1. 3. Vitaturus Dei faciem Jonas naulum dedit, & cum Ethnicis navigavit.

Quò vadis infelix? *à facie Domini.* Non hoc rogavi: quò recedas? quæro; non unde? Et quia metam à Deo fugiens non cogitas, monebo te. Naulum primò solves; nè vel ipsa calamitas te gratis eliat. Exhaustâ arcâ exhaurietur & navis: eris piacularis hostia in periculo naufragij: projicieris in mare, haurieris à ceto. En quò evasurus sis à Deo profugus. Noluisti frumentô abundare, spinis obrueris: lac noluisti; amarum bibes: ubera noluisti; verbera senties. Id. ib.

Abijt unus de duodecim. Matth. 26. 14. Judas infelix verè abijt, Apostolatum suum dimisit, Episcopatum suum alteri reliquit; *abijt in consilio impiorum:* abijt à Deo, stetit cum diabolo. S. Rupertus lib. 10.

Et egressus inde Jesus, secessit in partes Tyri, & Sidonis. Matth. 15. 21. Existimandum est; quemque nostrum, ubi peccat, in finibus esse Tyri, ac Sidonis, sive Pharaonis, sive Ægypti, aut alterius cujuspiam; qui sit extra Dei distributionem. Rursus, ubi mutatur à malitia ad virtutem, egreditur à vitiorum finibus; venit autem in fines partis Dei. Orig. p. 2. in c. 13. Matth.

Tunc Discipuli omnes relictô eô fugerunt. Matth. 26. 56. Sim. Cas. hic: quia reliquerunt, fugerunt: quia relinquens Deum relinquit securitatem; ideo agitur in timorem; ideo fugit; & relinquens vitam fugit in mortem. Relinquit dulcedinem, & intrat in amaritudinem: relinquit fidum amicum; & invenit hostem.

Et

Et cùm invenerit eam, imponit in humeros suos. Luc. 15. 5. Portatur in humeris, quia ipsa non poterat ambulare. Tertull. multùm enim errando laboraverat. Escob. t. 6. Par. Chr. l. 11. p. altera sect. 5. obs. 4.

Abijt unus de duodecim. Matth. 26. 14. Judas infelix verè abijt, Apostolatum suum dimisit, Episcopatum suum alteri reliquit; *abijt in consilio impiorum*: abijt à Deo, stetit cum diabolo. S. Rupertus lib. 10.

Num 4.

Textus Biblici.

Et ascendebat. 1. Reg. 1. 3. Tota vita justorum est ascensus: è contrario tota vita impiorum descensus. Hugo Card. hic.

Via impiorum tenebrosa; nesciunt, ubi corruant. Prov. 4. 19. Tenebrosa dicitur propter ignorantiam Jer. 23. 12. *via eorum erit quasi lubricum in tenebris.* De utroque Ps. 34. 6. *fiat via illorum tenebræ, & lubricum.* Propter immunditiam lapidosa. Eccl. 21. 11. *via peccantium complanata est lapidibus.* S. Bonaventura in Ps. 118.

Percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum. Cant. 5. 7. Non multò pòst in Dilectum offendit; & fortiter adeò charitatis brachijs adstrinxit, ut separari non velit. Cant. 3. 4. *tenui eum, nec dimittam &c.* Cur, quæ sponsum adeò arctè tenet, ut eò spoliari nequeat, pallium fixè adeò non tenuit, ut nudari nequiverit? O digna sponsæ cœlestis studia! vulnerari, spoliari, contemnit: hoc solùm timet; nè à sponso vel tantillum separetur. Naxera in Jos. 17. §. 12.

Ambulavimus vias difficiles. Sap. 5. 7. Mali Christiani lassati sunt triplicî viâ ambulantes: alij quidem viam montosam vadunt, ùt superbi, & ambitiosi: alij viam lapidosam, ùt avari, & contentiosi: alij viam lutosam, ùt gulosi, & luxuriosi. Hugo Card. hic.

Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te. Eccl. 21. 2. S. Chrysost. hom. 8. in ep. ad Rom. Notat Tò. *si accesseris.* Non enim, inquit, peccatum ad nos accedit; verùm nos ad illud confugimus. Cornelius hîc.

Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis. Jer. 21. 8. Tropol. via vitæ, est studium virtutis, & legis Dei: via mortis est peccatum, ac legis, & voluntatis Dei, prævaricatio. Utramque Concionatores sæpe populo ob oculos ponant: ut, cùm multi sint vocati, pauci electi; cumque multi ingrediantur viam mortis, pauci viam vitæ. Quisque amans salutis suæ satagat cum paucis fugere de incendio Sodomæ, & salvare animam suam; ut per viam vitæ ad vitam æternam evadat. Cornelius hîc.

Sententiæ Patrum.

Tantò magis quisque deserit Christum, quantò magis diligit, quod improbat Christus. S. Aug. de Civit. l. 21. c. 27.

Magna hominis miseria est, cum illo non esse, sinè quò non potest esse. Id. l. 14. 12. de Trinit.

Hinc maximè commendatur, quale bonum sit Deus; quando nulli ab eo recedenti bene est: quia & qui gaudent in mortiferis voluptatibus, esse sinè dolorum timore non possunt. &c. Id de Genesi ad lit. l. 11. c. 5.

Quomodo fuga fit à Deo? quemadmodum potest esse, ut procul quis sit ab eo? quomodo fit divisio? voluntate, & animô: locô quippe fieri nequit! Peccator ergo fugit. - Quò fugis miser? quò fugis vitam, & salutem tuam? si Deum fugis, ad quem fugies? si lucem fugis, quò respicies? Si vitam fugis, unde postea vives? S. Chrysost. s. 11. in c. 1. ad Philippenses.

Peccatum, & iniquitas, non ascendit sursum? sed semper ad ima, & inferna, descendit. Origenes hom. 12. super Numeros.

Profectus in regionem longinquam uni civium legitur adhæsisse: quem ego non alium, quàm unum ex malignis spiritibus intelligendum puto. S. Bernardus s. 8. de div. affection. animæ.

§. III.

Peccator est cœcus.

Num. 1.

Figuræ.

IN tenebrosis collocavit me. Thren. 3. 6. Moraliter anima amissô lumine collocata in tenebris, quasi mortua in sempiternum: nec seipsam, qualis sit, quàm misera, quàm infelix, quibúsve oppressa malis, & nudata bonis, videre valet: auferuntur enim judicia Dei ab hujusmodi anima. Hoc semper inimicus gaudet, nè se misera anima de tenebris ad lucem explicare queat. Hinc Philisthæi capto Samson oculos eruunt. Judic. 16. 21. ac deinde cœcum ad molam mittunt: ut semper in circuitu gyrans viam vitæ privatô lumine nunquam inveniat. Hinc quoque Sedeciæ capto, Jer. 39. 7. Nabuchodonosor primùm effodit oculos; deinde vinctum in cavea Babylonem ducit; nè unquàm ultrà lumen videat. S. Paschasius in Thr. hîc.

Ipsam non videbit. Ezech. 12. 13. Sedecias est schema peccatoris, qui à Nabuchodonosore, id est, dæmone, oculis, id est, consideratione, & intelligentiâ, privatur; ut in Babylonem, id est, Infernum, ducatur. Cornelius hîc.

Cœcus iste *secus viam.* Luc. 18. 35. est Christianus existens in peccato mortali; qui non est in via. S. Vinc. Ferr. s. 1. Quinquag. Horrendum malum utraque cœcitas: una, quæ corpus; altera, mentem obtenebrat: una defectum præostendit naturæ, altera gratiæ: una objicit, nè creaturas corporeas; altera nè Creatorem, & ejus bona invisibilia, speculemur. Cœcus corpore privatur visibilium gaudijs: *quale gaudium erit mihi, - qui lumen cœli non video.* Tob. 5. 12. mente cœcus ab invisibilium lætitia excluſus est. Sim. Cass. l. 5. c. 32.

Pec-

Peccator assimilatur cæco sedenti ad solem: nam, cùm in sole consistit, ipse radijs solis perfunditur; sed tamen lumen non videt, quô illustratur. Sic peccator, cùm peccat, licèt peccati delectatione, & ardore, cœcatus ipse non videat Deum, neque attendat ad ipsum; Deus tamen, cui omnia patent, bene conspicit illum. Geminiani l. 9. c. 57.

Num. 2.

Exempla, & textus.

Ex Veteri.

Abscondit se Adam - à facie Domini. Gen. 3. 8. Peccatum ità mentem obcœcat; ut, cùm Adamus in statu innocentiæ esset sapientissimus; post peccatum adeo obcœcatus; ut crederet, locum non deesse, ubi oculos Dei latere posset. Diez. conc. 1. D. 7. Pent. Vide, quàm insipientes faciat peccatum: abscondere se tentant à Deo, qui ubique præsens est. Talis est peccantium consuetudo; ut tametsi occultari non possunt, occultari tamen velint, & studeant. S. Chrysost. hom. 17. in Gen.

Addidimus universis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis regem. 1. Reg. 12. 19. Persuasit Samuel populo peccati cognitionem. Nam sciebant quidem, se, relictô Deo, novum sibi regem postulâsse: sed crassis peccati sui tenebris obcœcatus, se in ea re grave crimen incurrisse nesciebat; seu potiùs non curabat. Auditô tamen Samuele primùm agnovit dicens: *addidimus* &c. Mendoza in 1. Reg. 12. 19.

Talis est, & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: non sum operata malum. Prov. 30. 20. Talis fuit & Synagoga, ad quam Deus Jer. 2. 23. *quomodo dicis, non sum polluta, post Baalim non ambulavi. Vide vias tuas in convalle; scito, quid feceris.* Talis Saul 1. Reg. 15. 20. Imò *audivi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus.* S. Cyprianus l. 1. ep. 3. primus felicitatis gradus est, non delinquere; secundus, delicta cognoscere. Ps. 50. 5. David postulat lavari, dolet &c. *quoniam iniquitatem meam ego cognosco.* Mendoza ib.

Domine, exaltetur manus tua, & non videant: videant, & confundantur. Is. 26. 11. S. Gregor. mor. l. 7. c. 20. intellectum quidem reproborum nunc merita obscurant; sed tunc cognitio reatus illuminat, ut & modò sequenda non videant; & tunc eam, postquam amiserunt, cernant. q. d. nunc quidem peccatores multa mala perpetrant, nec tamen periculum, aut peccati fœditatem, agnoscunt: sed ubi apud inferos fuerint, videant, & confundantur. Pinna Ethol. 235.

Quis cœcus? nisi qui venundatus est: & quis cœcus? nisi servus Domini. Is. 42. 19. Quanquam loquatur de populo Judæorum; veruntamen ex communione vitiorum transfertur in similes. Atque ubi major cœcitas, quàm ejus, qui se vili pretiô diabolo vendidit, & peccati servus in diaboli transivit mancipium? Quis cœcus? nisi qui accepit à Domino, sibi posse servire, cùm in Sathanicum transivit obsequium; & legem vitæ postposuit legi mortis, tyrannum Domino benignissimo prætulit, venundatus dulcedine modicâ? Sim. Cas. l. 9. c. 10.

Fili hominis, in medio domûs exasperantis tu habitas, qui oculos habent ad videndum, & non vident; & aures ad audiendum, & non audiunt. Ezech. 12. 2. Diabolus facit peccatores linces, ad ea videnda, quæ ipse vult; obcœcat verò ad ea, quæ Dei sunt. Habent oculos ad malum, non autem ad bonum, videndum. Diez D. 3. Quadr.

Jonas. 1. 3. non obediens præcepto Dei, quô jubetur ire in Niniven prædicaturus, putavit visum, ac potentiam Dei, non nisi usque ad Judæam extendi. Ideo navem conscendit iturus in Tharsum: existimans se sic à præsentia, & potentiâ Dei, posse liberari. Id. conc. 1. D. 7. Pent.

Ambulabunt ut cæci, quia Domino peccaverunt. Sophon. 1. 17. Quando quis cespitando modò ad terram prolabitur, modò in parietem impingit, modò in præceps ruit; an non eum cœcutire dicemus? ità quicunque modò in avaritiam, modò in libidinem, modò in ambitionem, impingit; an non talpâ cœcior est? Besseus D. 2. Adv.

Ex Novo, & Patribus.

Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34. Quoties delinquo, ignoro, quid facio. Profecto, si scirem, corrigerem me, custodiremque. Quoniam verò semotus à tua cognitione sum, ità pronus ad culpam invenior: ad compunctionem tardus, remissus ad gratiam. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 17. Dici potest, quòd ad quoslibet peccatores dirigebat intentionem: qui, quantacunque malitiâ offendere videantur; tamen quatuor ignorantias habent. Ignorant enim, quantam Judicis majestatem offendunt; quantam Patris benignitatem contemnunt; quantam turpitudinem animæ suæ infligunt; ac quantum tormentum æterni cruciatûs incurrunt. S. Bernardinus t. 1. p. 2. art. 1.

Vidit hominem cæcum. Joan. 9. 1. Expretio oculorum corporis æstimare possumus, quàm sit grave supplicium, cùm Deus nobis claudit, & cœcat, oculos mentis. Tob. 2. 12. *hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi; ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & sancti Job.* Nota: hîc comparari patientiam Tobiæ cum patientia Job: inde collige, quàm gravis sit cœcitas animæ. *In Inferno autem quis confitebitur tibi?* Ps. 66. S. August. Infernum dixit animæ cœcitatem. Did. Niss. fer. 3. D. 4. Quadr. §. 3.

Qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat. Joan. 12. 35. Ambulans in mentis tenebris nescit Infernum, quò vadit: si enim sciret Inferni pœnas, multò majori studiò caveret, nè iret illuc; quàm cavet à morte corporis,

ris, & infamiâ perpetuâ hujus Mundi. Cajetanus hîc.

Pro sua, & populi, ignorantia. Hebr. 9. 7. S. Thomas, Anselmus &c. per ignorantiam intelligunt quodvis peccatum. Nam ùt Prov. 14. 22. *errant, qui operantur malum.* Et Aristoteles l. 3. Ethic. omnis malus est ignorans. Ps. 24. 7. *ignorantias meas nè memineris.* Cornelius hîc.

Et cœcus. Apoc. 3. 17. quia seipsum non videbat; & alium se judicabat, quàm erat. Sylveira hîc.

Ut visus oculorum, si fuerit vitiatus; quidquid videre non potuerit, adesse non putat (frustrà enim circumstat oculos præsens imago rerum, si oculis integritas desit:) ità etiam Deus, qui nusquam deest, frustrà pollutis animis præsens est, quem videre cœcitas non potest. S. August. l. 83. qq. q. 12.

Quatuor sunt genera peccatorum, quæ homines maximè excœcant: nam cœcat homines humor avaritiæ, cœcat livor invidiæ, cœcat tumor superbiæ, & cœcat ardor luxuriæ. S. Bonaventura s. 41. in D. Quinq.

Dum dæmon furari vult, lumen rationis extinguit. In hoc est totus; ut propriam tibi miseriam celet; apprimè sciens, nec momentô te in ea mansurum, si illam cognosceres. Juglaris conc. 27.

Vide Avaritia. Libido. Ira.

§. III.

Peccator est stultus, peccatum stultitia.

Ex Veteri.

DA mihi de coctione hac rufa. Gen. 25. 30. In statu peccati pessima negotiatio est; ubi pro modica delectatione transitoriâ datur tota gloria paradisi: & propterea obligat se misera anima pœnæ æternæ. Hugo Card. in Gen. 42.

Hæccine reddis Domino populo stulte, & insipiens? &c. Deut. 32. 6.

Nolite fratres, nolite facere malum hoc, & cessate ab hac stultitia. Judic. 19. 23. dicebat senex ille Gabaonita, volens cives suos à libidine revocare.

Vidi stultum firmâ radice, & maledixi pulchritudini ejus. Job. 5. 3.

Intellectum tibi dabo. Ps. 31. 8. Consideremus, quàm aptè, quàm misericorditer, Christus introductus est loquens: ut, ipsò Judice promittente, spes pœnitentibus certior appareret Sed quid dicit? *intellectum tibi dabo.* Vides, quia peccatores non habent intellectum; nisi quando eum Dominus conversis propitiatus indulget: intelligere enim est bene agere, & ad mandata Dei vota convertere. Cassiodorus hîc.

Vir insipiens non cognoscet ea; & stultus non intelliget hæc. Ps. 91. 7.

Prosperitas stultorum perdet illos. Prov. 1. 32.

Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Prov. 24. 8. S. Hieron. hîc: nè putares, stultum æstimandum fuisse eum, quem hebetem, tardumque ingeniô, videres; palàm ostendit; quia ille stultus sit vocandus, qui vel cogitatione peccati suggestioni consentit; tametsi acer ingeniô videatur existere.

Stultus populus meus me non cognovit. Jer. 4. 22.

Ex Novo, & Patribus.

Stulte, hac nocte &c. Luc. 12. 20. Stultus verissimè est omnis peccator. 1. quia æternæ sapientiæ non consentit, neque obedit; sed potiùs per inobedientiam contrariatur, dum divina præcepta transgreditur. 2. quia illa sapientia, quæ est donum Dei, caret; & stultitiâ, puerilitatisque vitio, adimpletur: estque similis puero; qui poma, & pyra, aurô, & gemmis, præeligit: sic ipse spiritualibus, & æternis, transitoria, atque carnalia, præfert. Dion. Carthus. hîc.

Dixit adolescentior ex illis patri. Luc. 15. 12. Si erat adolescens ætate, multô adolescentior erat judiciô, & moribus. Christus volens ostendere levitatem, & stultitiam, peccatoris, cùm adolescentem vocat: nam plerumque adolescentes parum sciunt, judicij sunt exigui, pauca experti. Stella hîc.

Semper malitia cum stultitia conjuncta est. Eusеb. Emiss. hom. de S. Blandina.

Nihil tam præter rationem est, quàm peccatum: nihil tam stultum, nihil tam fatuum, nihil tam vehemens: omnia evertit, confundit, perdit. &c. S. Chrysost. hom. 9. in ep. 1. Cor. 2.

Quoties quisque, peccati captus dulcedine, semetipsum perdit; profectò domum valde necessariam pro nihilo vendit. S. Rupertus l. 1. in Levit. c. 42.

Malus nunquam non stultus. S. Chrysol. s. 97.

Plus quàm trecenties in Scriptura peccatori nomen stultitiæ imponitur. Quanta stultitia! cùm in peccato est Dei inimicus, ità securum esse, acsi nihil mali egisset. Si quispiam modò domum regis intraret, regemque impeteret districtô gladiô, ut eum jugularet; rex tamen servatus esset. Si post tale facinus non fugeret, non se absconderet, sed per mediam curiam securus incederet; quis insanum negaret? Osorius D. 1. Adv.

§. IV.

Peccator fit jumentum, bestia.

Ex Veteri.

TRia ponit Moyses. Gen. 1. 24. *reptile, bestias, jumenta.* Per quæ significantur illa tria 1. Joan. 2. 16. *omne quid est in Mundo &c.* Hæc tria de terra oriuntur: quia de amore terrenorum universa malitia ortum habet. Per reptile significantur cupidi, qui circa terram repunt: per jumenta luxuriosi: per bestias superbi. Hugo Card. hîc.

Cùm dixisset Deus: *faciamus hominem*, addidit *ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit &c.* Gen. 1. 26. Quare tantum honori hujus factura detractum est, hoc solùm dicente Scripturâ, *& factus est homo in animam viventem?* Videlicet, quia qui factus est homo, rationis donò non bene usus est, & honorem suum non intellexit; sed comparatus est jumentis. Rectè illi jam quasi detractum est illud, quò superior est jumentis. Rupertus hîc.

Fecit Dominus Deus Adæ & uxori tunicas. Gen. 3. 21. Et pellis ibat versùs carnem, & lana ad extra: ad innuendum, quòd homo ex peccatis effectus est similis bestijs. S. Vinc. Ferr. s. 5. D. 3. Adv.

Hic erit ferus homo. Gen. 16. 12. Ex Hebr. pere, *onager.* Cornelius hîc.

Nam & leonem, & ursum, interfeci ego servus tuus. Erit igitur & Philisthæus hic incircumcisus quasi unus ex eis. 1. Reg. 17. 36. Ubi impium illum, & blasphemum, gigantem bestijs comparavit. Theodoretus q. 40. nihil differt à bestijs, qui vivit in impietate. Mendoza in 1. Reg. 13. sect. 2.

Homo quidam, erat: Job. 1. 1. Cùm hominem illum memorat, ostendit protinus; quòd ille homo fuerit; & non jumentum, neque bestia. Unus erat ex omnibus hominibus secundùm corpus, secundùm corruptionem: sed singularis erat præ omnibus hominibus juxta spiritûs instantiam, & animæ synceritatem, atque justitiæ perfectionem. *Homo quidam erat:* non erat bellua cruenta; non erat serpens nequitiæ; non erat equus, nec mulus, luxuriæ; neque petulantiâ; non erat canis spurcitiâ; neque vulpes dolô, atque astutiâ; non erat scorpius; neque veneni lethalis vipera; sed homo erat. Orig. hîc.

Operiet vultum suum. Job. 24. 21. Quilibet peccator vultum hominis exuit, induendo faciem lupi per rapacitatem, leonis per superbiam, ursi per gastrimargiam, porci per luxuriam, & sic de alijs; nè cognoscatur à Domino in die judicij. Unde talibus dicturus est: *amen, dico vobis, nescio vos:* quia vultum meum, & imaginem, exuistis. Hugo hîc.

Dedisti nos tanquam oves escarum. Ps. 43. 12. Hugo Card. oves escarum ad aliud non sunt utiles. Sunt autem quædam oves fœtosæ, quæ non libenter occiduntur: sed, cùm desinunt fœtus ponere; tunc non curatur de eis; sed occiduntur facilè. Applica peccatoribus.

Homo, cùm in honore esset &c. Ps. 48. 21. Alligati sunt peccatores instar jumentorum illis stultiores. Jumentum, si posset, se solveret: peccator, cùm possit Dei auxiliô gravissima peccatorum vincula solvere, in ijs vult permanere. Ad præsepe alligatus à dæmone tenetur: abscedere non vult; nè turpissimum, sed sibi dulce pabulum, fœdissimas voluptates, deserat. Barradius D. Palm. solvite, & adducite. t. 3. l. 7. c. 8.

Pasce hœdos tuos. Cant. 1. 7. Theodoretus: hœdorum nomine peccatores intelligit divina Scriptura: hos enim Dominus à sinistris ait locatum iri.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Dicit hoc animæ peccatrici, quæ suam faciem, quam ei Dominus creando contulerat, & recreando formaverat, commutavit in faciem porci, vel ursi, vel leonis q. d. depone faciem alienam; & ostende mihi tuam. Hugo Card. hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Invenietis asinam alligatam. Matth. 21. 2. Quid est peccator, nisi asinus? qui sicut asinus, stolidus est sensibus, & piger in actibus. Asinum ad Jesum adducit, quicunque peccatorem ad Deum convertit. S. Bonaventura s. 2. D. Palm.

Erat autem ibi grex porcorum. Luc. 8. 32. Qui sunt isti porci? nisi fortè illi, de quibus dictum est: *nolite sanctum dare canibus: neque mittatis Margaritas vestras ante porcos.* Matth. 7. 6. *nè fortè conculcent eas pedibus suis.* Illi scilicet, qui immundorum usu animalium, vocis, & rationis, expertes, lutulentis vitæ suæ actibus naturalium coinquinaverint ornamenta virtutum. Qui impetu feruntur in præceps: quoniam nullius meriti contemplatione revocantur; sed tanquam de superioribus ad inferiora per improbitatis declive protrusi, suffocantur in aquis; inter fluctuantia Mundiistius strangulatorum in modum intercluso prætereuntis spiritûs commeatu. S. Ambros. in Luc. 8. multis enim temporibus &c.

In se reversus. Luc. 15. 17. In se reversus est: in se antè redit, ut rediret ad patrem; qui à se antè recesserat, cùm recessit à patre. A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus. S. Chrysol. s. 2.

Peecatores porcis comparantur, qui in peccatis, velut in stercore fœtido, volutantur. Orig. hom. 11. in Gen.

Volucres, qui sunt leves; serpentes, qui deceptores; leones, qui sunt animosi, & ad iram concitati; sues, qui sunt voluptatibus dediti; lupi, qui sunt rapaces. Has omnes immanissimas feras ipse cœlestis cantus in mansuetos homines transformavit. Clem. Alex. orat. adh. ad Græcos.

Sicut magnum, & venerandum est hoc rationale animal, & maximè, quando in virtutis viam contendit: ità quando in malum declinat, truculentarum bestiarum imitatur crudelitatem. S. Chrysost. hom. 19. in Gen.

Et præsit bestijs. Impera bestijs omnibus, quæ sunt in te. Quid? inquies. ergóne in me bestias habeo? Tu verò bestias habes; & eas quidem innumerabiles. Dic, amabo, parvane est bestia iracundia, quando latrat in corde tuo? nonne ea est quòvis cane crudelior? Quid? in callido animo tuo dolus latitans, nonne quòvis ursô fraudulentô fævior est? Quid? nonne fera est hypocrisis vel immanissima? Qui autem impetu rapitur ad contumeliam, nonne scorpius est? qui præceps ad vindictam, ultionemque fertur: nónne est vipera gravissima?

Quid

Quid avarus ipse ? nónne lupus est rapacissimus ? Qui fœminarum amoribus insaniunt, nónne furiosi sunt equi ? S. Gregor. Nyss. or. in illud : faciamus hominem &c.

Qui non timet Deum, & mandata ejus non custodit, non est homo. Quid ergo est ? bestia est. Salonius Vienn. Ep. Explicat. in Ecclesiasten.

Qui vivunt secundùm rationem, sunt homines ; qui vivunt secundùm sensualitatem, sunt bestiæ. Superbi sunt leones, avari vulpes, luxuriosi porci, invidi canes, gulosi sunt lupi, iracundi serpentes, seu viperæ, pigri autem sunt asini. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 2. Adv.

§. V.

Peccator subit miserabilem servitutem.

Ex Veteri.

Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus. Gen. 9. 25.

Ædificaveruntq, urbes tabernaculorum Pharaoni. Ex. 1. 11. Regnante peccatô Ægyptijs extruimus civitates, in cinere versamur, & sordibus ; pro frumento paleas, pro solida petra luti opera sectamur. S. Hieron. ep. 142. ad Damasum.

Confortamini, & estote viri Philisthijm : nè servíatis Hebræis, sicut & illi servierunt vobis : confortamini, & bellate. 1. Reg. 4. 9. Potebant se alijs rationibus ad strenuè dimicandum incitare ; hoc tamen solùm dicendum putârunt : *nè servíatis Hebræis &c.* non efficiamini servi eorum, quorum fuistis domini. Abulensis hic : reputabant Philisthijm pessimam conditionem, viri esse servitutem ; nec aliquid pejus fortunam posse inducere : & cum infelicissima sors ista sit ; adhuc infelicior est ; cùm quis efficitur servus ejus, cujus antè erat Dominus ; quia ista servitus est turpior. Tantò enim aliquis vilior est, quantò magis descendit : sed nemo videtur magis descendere, quàm quòd efficiatur ejus servus, cujus Dominus erat. Did. Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 4. c. 6.

Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum. Ps. 2. 2. Sed nunquid Herodes reges, nunquid Pilatus principes ? Cum rege Herode peccati quoque regem diabolum ostenderunt ; & cum principe Pilato dæmonum potestates, & principatus ostenderunt ; de quibus dicebat Apostolus : *non regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Rom. 6. 12. S. Chrysost. hîc.

Et annos tuos crudeli. Prov. 5. 9. Peccator quôlibet peccatô dat honorem suum, id est, gratiam, & adoptionem, alienis, scilicet dæmonibus : *& annos suos crudeli*, id est Lucifero ; cui vitæ labores, annosque, impendit. Cornelius hîc.

Quomodo sedet sola civitas &c. Thren. 1. 1. Mysticè plangitur anima Fidelis hominis ; quæ quondam plena fuit numerositate virtutum, & imperabat diversis affectibus, dominans concupiscentijs carnis : postea autem à malignis spiritibus flammis libidinis succensa, destituta Angelorum solatiô, & carens divinô consortiô ; tot servit sceptris, dedita quot vitijs. S. Hieron. hic. *Civitas* (anima) *plena populô* (bonarum actionum) *Domina gentium* (vitiorum) *Princeps provinciarum* (seasuum *desolata* bonorum suffragijs) *Vidua* (sponsi amplexibus) *sub tributo* (vitiorum.) S. Thomas Aqu. hic.

Ex Novo.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. Nè amplius adversùm nos efficax sit malitiæ, vitiositatisque, tyrannis, nè prævaleat adversùm me hostis, neù per peccatum captivum me ducat. S. Gregor. Nyss. de orat. Dom. or. 3.

Dico huic, vade, & vadit. Matth. 8. 9. Ut servo herus imperat acerbus : abi, & abit ; veni, & venit ; fac hoc, & facit. Ad eundem modum, ac multò impotentius, jubet sub se subjecto peccatum. Loquere fœda, & loquitur : nefaria designa ; & designat. B. Theodorus Studita s. 26.

Juga boum emi quinque. Luc. 14. 19. Christus dicit : *jugum meum suave est.* Matth. 11. 30. Hic autem, nè se subjiciat jugo suavi, humeris suis quinque juga gravissima subit ; quorum quodvis gravius est, quàm centum juga Christi. Diaboli quinque sunt juga : quia nullus est sensus, quem sibi dæmon non cupiat subjicere. Stella hîc.

Solventibus illis pullum dixerunt domini ejus. Luc. 19. 33. Non dominus, sed *domini.* Mirum, quòd unus asinus plurium dominorum esset. Pullus hic peccator est, juxta Chrysost. hom. 11. in Marcum : hic pullus multorum dominorum est, quia ab uno crimine facilè in aliud ruit. Ideo duo præcipui Apostoli ad solvendum mittuntur : quia solvere peccatorem, res valde difficilis. Ad unum Dominum reducitur : *dicite, quia Dominus operam ejus desiderat.* Pinna Ethol. 45.

Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati. Joan. 8. 34. specialiter observat Sabbathum Christianus, abstinens se ab opere servili. Quid est enim ab opere servile ? à peccato. Et unde probamus ? Dominum interroga : *omnis* &c. S. August. tr. 3. hic. Patet hoc multis rationibus, quòd peccatores sint servi peccati, & diaboli. 1. quia servorum est, multum laborare. Jer. 16. 13. *servietis dijs alienis, qui non dabunt vobis requiem &c.* 2. quia peccatores, tanquam servi, vilissimis cibis vescuntur : ut filius prodigus siliquis. Luc. 15. 16. Et Thren. 45. *qui nutriebantur in croceis* &c. 3. quia nihil, quod lucratur servus, suum est ; sed totum domini sui. Sic peccator nihil facit sibi utile ad vitam æternam : quia diabolus dominus suus semper apponit aliquid de suo ; propter quod totum sibi calumniatur, scilicet malam intentionem, si facit opus bonum. 4. quia, tanquam servi, reputantur viles, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Hugo Card. hic. Ærumna hu-

jus Sæculi, panis est servi. Petrus Cell. l. 15. de pane servorum.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Rom. 6. 12. Vides, ante quos reges statuaris, ô homo! ante quos præsides peccatorum; si culpa regnat. Quot peccata, quot vitia; tot reges. S. August. in Ps. 118. S. Chrysol. s. 113. non dixit, non veniat ad vos; non dixit, non provocet, non titillet; sed *non regnet*, non dominetur. Cur sic loquitur? non videtur S. Paulus invenisse frœnum, quô validiùs homines coërceret â peccato; quàm dicendo; *non regnet peccatum*: quia hoc vi, & meritis, Sanguinis Christi, velut ferrô, constrictum, & mancipium hominis, factum est; cujus ille antè miser captivus erat. Did. Niss. Pol. cœl. p. 1. l. 4. c. 6.

Ex Patribus, & alijs.

Succumbere, & cedere, vitijs, & animi perturbationibus, est extrema servitus. Clem. Alex. l. 2. Strom.

Justis, quidquid malorum ab iniquis dominis irrogatur, non est pœna criminis, sed examen virtutis. Proinde bonus etiamsi serviat, liber est: malus autem, etiamsi regnet, servus est: nec unius hominis; sed, quod gravius, tot dominorum, quot vitiorum. S. August. de Civ. l. 4. c. 3.

Conditio servitutis jure intelligitur imposita peccatori. S. August. de Civit. l. 19. c. 14.

Non erat ullus servus olim: Deus enim, cùm hominem formârat, servum illum nequaquam fecit, at liberum. - è peccato servitus orta est. S. Chrysost. tom. 6 tr. in terræ motum.

Vitiorum omnium dux, atque imperator, diabolus. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moysis.

Abjicere debet habitum servitutis, qui se regem credit divinitus consecratum. S. Chrysol. s. 23.

Leo est rex omnium animalium; & diabolus etiam est rex omnium malorum. S. Bonaventura in Ps. 39.

Qui peccat, diaboli jussum exequitur, & voluntatem. Olympiodorus in Eccl. §. 12.

§. VI.

Peccator est vinctus, captivus.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Is. 5. 18. Peccatum vocat vanitatem: quia ùt ait Hieronymus, facientibus peccatum facilè texitur; & adeò inane est in se, ac futile, ùt aranearum tela. Sed, cùm inde exire voluerimus, solidissimis vinculis nectimur. Peccata ergo sunt funes. 1. quia fiunt ex filis, id est, rebus, & voluptatibus, vanissimis, & levissimis. 2. quia distorta sunt, ùt funes. 3. quia invicem connexa. Samson ligatus Symbolum peccatoris. Chaldæus vertit: *qui incipiunt paulatim peccata; augenta, ut crescant; & fortia fiunt, ùt vinculum plaustri.* Sicut bos, vel equus, dum primùm currui jungitur, salit, recalcitrat, jugumque conatur excutere, & manere liber; at ubi jugum subijt, eique assuetus est, sponte illud subit; imò ex habitu adit, mox ùt à præsepio solvitur, esto in illo ipsi sudandum, & gemendum sit: ità homo initiò peccati onus aversatur; at ubi ei assuevit, sponte illud subit; & quasi in dolore, & gemitu suo, ridens, ad illud ex consuetudine procurrit. S. August. in Ps. 52. væ his, qui trahunt peccatum suum sicut restem longam! Quid est aliud, quàm væ his, quorum manus connectunt iniquitatem? sed non vis modò dirumpi vincula tua: quia non sentis vincula tua; etiam delectant te, & voluptati sunt. Senties in finè, cùm dicetur: *ligate illi manus, & pedes.* Cornelius hîc.

Quadruplici alphabetô Jeremias deploravit quatuor captivitates: quarum prima sub Theglathphalasar. 4. Reg. 15. Secunda sub Salmanazar. 4. Reg. 17. Tertia sub Nabuchodonosor. 4. Reg. ult. Quarta sub Tito, & Vespasiano in Ecclesiastica historia. Quæ significant quatuor captivitates, quibus diabolus captivat animam peccatricem. Prima est in consensu, secunda in opere, tertia in consuetudine, quarta in desperatione. Hugo Card. in 2. Paral. 35.

Nabuchodonosor. Jer. 52. 10. id est, diabolus, victâ animâ occidit principes Juda, contritionem cordis, manifestationem oris, satisfactionem operis! Occidit omnes filios regis, merita animæ: excœcatur rex, orationis lumen; peccator ducitur in Babylonem, id est, confusionem, & ignominiam; & vinculis ligatus manet in manu diaboli. de Rampelogis. Diabolus.

Quomodo sedet sola &c. Thr. 1. 1. Tropologicè: anima sola sedere dignè plangitur, quasi vidua exuta virtutum bonis; quòd se domino subjugaverit Chaldæorum: sponsumque contempserit pubertatis suæ. Chaldæi namque *captivantes* interpretantur. Captiva ergo anima ducitur, cùm à solio cœlestis patriæ virtus subacta sub potestate dæmonum redigitur. S. Paschas. hic.

Misit in carcerem. Act. 12. 4. Carcer signat peccati mortalis statum. Est tenebrosus, & significat peccatum superbiæ. Secundò est subterraneus; ecce avaritia. Tertiò fœtet; ecce luxuria. Quartò est solitarius; ecce invidia. Quintò est humidus; ecce gula. Sextò in carcere est desperatio; ecce ira. Septimò in carcere nihil operatur; ecce peccatum acediæ. S. Vinc. Ferr. s. de S. Petro ad vincula. Petrus dormiens significat peccatorem in carcere peccati dormientem inter duos milites, scilicet Angelum bonum, & Angelum malum. Id. ib.

Malitia est fumis, per quem diabolus peccatores suspendit in Infernali patibulo: & nesciret, per quid suspenderet eos, nisi ipsi apportarent ei funem, per quem suspenduntur. S. Albertus M. s. de S. Clem. M.

§. VII.

§. VII.

Peccator miserè laborat, oneratur, affligitur.

Ex Veteri.

Iste consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum. Gen. 5. 29. Dixit Lamech de filio suo Noe. Tantam calamitatem (diluvij) tantaque mala, quietem vocas? Diluvium autem, quia malitiam resecuit, ideo liberati illi à malitia quiescere dicuntur. Nam si mors viro quies; multò magis his, qui inemendabiles in malitia vivunt, mors quies est; liberans eos à laboribus, nec sinens ulteriùs in iniquitatis consuetudinem progredi. Non est enim gravius, ingestabiliusque pondus, quàm peccati natura: nihilque ità labores, & ærumnas, nobis affert, ùt malitiæ species, & delicta. Et idcirco Lamech diluvium quietem appellavit: eò quòd superveniens malitiæ finem impositurum erat. S. Chrysost. tom. 1. serm. de nomine Abram. Noe interpretatur *consolatio*, vel *consolator*: quia homines in diebus Noe consolati sunt; dum à peccatis extincti sunt in diluvio. V. Beda in Gen. 5.

Dies quoque septimus celeberrimus, & sanctus erit &c. Num. 28, 25. Qui peccat, & agit diem peccati, agere non potest diem festum. Origenes hom. 23. hîc.

Ducunt in bonis dies suos &c. Job. 21. 13. Ego contrarium dico: ducunt in laboribus, sudoribus, & anxietatibus, dies suos; & in puncto ad gehennalia loca merguntur. Ecce cœcatas hominum mentes, qui labores, quietes; amaritudines, dulcedines; punctiones, unctiones, appellant. Ad peragendum malum, quàm bonum, amariùs desudatur; & toleratum ex tempore malum præparat ad æternum. Quæ perversitas! ad labores à laboribus pergere? Sim. Cas. l. 6. c. 33.

Ambulavimus vias difficiles. Sap. 5. 7. Mali Christiani lassati sunt triplici viâ ambulantes. Alij quidem viam montosam vadunt; ùt superbi, & ambitiosi: alij viam lapidosam; ùt avari, & contentiosi: allij viam lutosam; ùt luxuriosi, & ebriosi. Hugo Card. hîc. *Ambulavimus &c.* in quibus sol justitiæ non solùm meridiem non explicat; sed nè oritur quidem: quæque eò deducunt, ubi ejulando suspirent defatigati: *ergo erravimus!* Quantùm caliginis, & fumi, in via vanitatis! quantùm luti, & simi, in semita voluptatis! quantùm spinarum, & laqueorum, in itinere cupiditatis! quæ rupes, & scopuli, in semitis ambitionis! Et cùm diu tam arctas triveris vias; vix devenis, quò cupis. Et quot semper oberrant in via frustrati spebus suis! Fac deveniant: certè nec civitas erit; vel, si erit civitas, non erit urbs habitationis. Ubi enim non clangitur? da huic locum. Omnia transeunt; & quoquò accedimus, accedimus abituri. Adde, quòd civitas dici non potest, quæ exposita est latronibus, & monstris. Oliva l. 3. Strom. §. Deduxit eos in viam rectam. Ps. 107.

Allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Is. 64. 7. id est, proprer iniquitatem nostram. ità Sanchez. Secundò melius: *in manu*, id est, *per manum.* q. d. tradidisti nos peccato, quasi lictori, cruciandos, & allidendos. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis. Matth. 11. 28. Per hos laborantes, & oneratos, peccatores intelligunt Hilarius, Chrysostomus, Augustinus. S. Ambros. l. 3. hexam. c. 12. terrenis cupiditatibus oneratos. Sylveira hîc.

Hœdos autem à sinistris. Matth. 25. 33. Orig. tr. 34. in Matth. hœdi dicuntur omnes mali: quia aspera, & dura saxa malè ascendunt, & per præcipitia eorum incedunt. Quod ipsi fatentur Sap. 5. 7. *lassati sumus in via iniquitatis - ambulavimus vias difficiles.* Pinna Ethol. 7.

Rectas facite semitas ejus. Luc. 3. 4. Quomodo rectas? quia nimirum *in circuitu ambulant impij.* Recurvè atque retrogradè, instar cancri, illi viam peragrant: qui ad seipsos amore propriò tracti continuò reflectuntur; & quocunque pergunt gressibus affectionum, extra semetipsos non longè exeunt: quia circa palum proprij commodi alligati sunt catenâ quâdam amoris, & cupiditatis: quemadmodum ursos ligare solent histriones; aut sicut equi circa molam assiduâ agitatione convolvuntur. Joan. Gerson. lect. 2. super Marcum.

Infremuit spiritu, & turbavit semetipsum. Joan. 11. 33. Quid est, quòd turbet semetipsum Christus? nisi ut significetur tibi, quomodo turbari tu debeas, cùm tantâ mole peccati gravaris, & premeris. S. Aug. tr. 49. in Joan.

Non fugiamus malè affligi; sed malè agere: hoc enim est verè affligi. S. Chrysost. hom. 61. in Gen. Scriptura semper malitiam vocat laborem. S. Chrysost. hom. 1. in Acta.

Cur comprehenderunt te dolores parturientis, ut parturires iniquitates, & pareres injustitias? nullus enim major est dolor, quàm is, qui peccati mucrone vulnerat conscientiam: neque ullum gravius est onus, quàm peccatorum sarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat usque ad terram; nè se erigere possit. Gravia, fili, gravia nimis delictorum pondera. S. Ambros. ep. 18.

Crux intolerabilis, crux mali latronis. Habet enim suos Martyres diabolus, qui etiam dicere possunt illi: *propter te mortificamur totâ die.* Rom. 8. 36 Annon martyr avarus; qui diebus, ac noctibus, in congregando luto laborat? Annon martyr superbus; cui omnis alienus honor, & gloria, cruciatus est? S. Thom. Vill. conc. 4. de uno Martyre.

Impietas mare est: dulcem siquidem aquam facere non potest. Sed est aqua ejus salsa valde, & multùm amara; & amaritudo ejus amarissima.

rissima. Richardus à S. Victore tr. de exterm. mali &c. c. 2.

Perditæ vitæ homines se laboribus torquent, cruciant curis, expensis evisceranant. Nónne figuram araneæ gerunt? quæ de suis visceribus telam texit; ut capiat muscam vilissimam. Quid est inanis gloria? quam venantur; nisi musca vilissima, murmurosa, sordida, pungitiva? Petrus Blesens. ep. ad Sacellanos aulicos &c.

§. VIII.

Peccatoris hostes sunt creaturæ.

Ex Veteri.

QUemadmodum canis, qui in domo est, ei servit, qui eum alit; & eum timet, ac reveretur: sed, si eum repentè viderit vultu fuligine atratô, vel personatum; aggreditur tanquam alienum, & cogitat eum dilacerare. Ità etiam Adam, quamdiu purum servavit vultum, factum ad imaginem Dei; bestiæ ei, tanquam servæ parebant. Quando autem vultum, fœdavit inobedientiâ Gen. 3. non agnoscentes dominum, tanquam alienum cum odio habebant. Servorum itaque insurrectio est peccatorum retributio. Justus Daniel. 6. 22. & leones agnoverunt dominium: viderunt eum non gustâsse peccatum; & eum supplicij expertem reliquerunt. Peccavit propheta 3. Reg. 13. 24. & leo eum in via inventum morte effecit: erat fallaci fuligine atratus, & leo eum non cognovit. S. Chrysost. in Ps. 3.

Ecce ejicis me hodie - à facie tua: omnis igitur, qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14.

Venit musca gravissima in domos Pharaonis &c. Ex. 8. 24. Vel exiguis facilè vincitur, qui internâ malitiâ pulsatur. Naxera in Jos. 18. §. 3.

Surgite fugiamus - à facie Absolon. 2. Reg. 15. 14. S. Chrysost. in Ps. 3. cui titulus: *Psalmus David, cum fugeret à facie Absolon filij sui*: fugiebat filium suum David, quoniam castitatem fugerat; fugiebat filium, quoniam matrimonium pudicum violârat; fugiebat filium, quoniam legem Dei, quæ dicit, *non occides, non adulterabis*, fugerat.

Vadam, & amputabo caput ejus. 2. Reg. 16. 9. Si filij Sarviæ servi David, cùm viderent Semei jacere lapides contra David, & maledicta; irâ accensi gestiebant ei mox caput amputare, & vindicare contumeliam Domini sui; dubium non est, sanctos Angelos, qui longè magis diligunt Dominum suum, multò acriùs indignari, cùm vident eum offendi, Incertô Auth.

Adhæsit caput ejus quercui. 2. Reg. 18. 9. S. Chrysost. in Ps. 3. cœlum eum noluit admittere: si enim primum ejecit insurrectorem diabolum; quomodo insurrectorem secundum admisisset? Tetra eum aversabatur, non ferens pollici passibus parricidæ. Inimicam habuit quercum Salomon, quia ipse inimicus Dei. Zachæo arbor amica est, quia ipse amicus Christi. Inimicæ sunt inimicis Dei creaturæ, amicis amicæ. Gen. 7. 18. *arca ferebatur super aquas.* Aquæ mergentes omnia, uni se submittunt arcæ, quæ justum vehebat. Baeza t. 2. l. 6. c. 8. §. 11.

Deus dereliquit eum; persequimini, & comprehendite eum. Ps. 70. 11. Dum quis regis amicus est, omnes illum reverentur; quamprimum autem regis amicitiâ excidit, etiam lapides in eum insurgunt, etiam plebeij vexant, tanquam omnî præsidiô destitutum. Sic homo, dum est in gratia Dei, etiam ab Angelis honoratur, timetur abhominibus: sed mortaliter peccanti omnes creaturæ infestæ sunt. Diez conc. 4. in festo Nat. S. Joan.

Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. &c. Sap. 5. 18. &c.

Filij ejus percusserunt eum gladiô. Is. 37. 38. Sennacherib, ingenti cinctus exercitu, apud Jerosolymam iram Dei incurrit à filijs percussus. S. Ephrem s. de vita Religiosa: illic misericordissimus ille Abraham immitis, & immisericors reperietur: &, qui pro Sodomis, ut salvarentur, fuerat deprecatus; illic vel pro uno peccatore non supplicabit. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 1.

Et visitabo super eos quatuor species, dicit Dominus: gladium &c. Jer. 15. 3. Neque enim fieri poterat, ut, creatore neglectô, non universa creatura insurgeret in peccatores. S. Hieron. hîc.

Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. Thr. 1. 2. Chari, & amici, Jerosolymæ hîc vocantur gentes vicinæ, & amicæ antè Judæis? nunc inimicæ, quia cum Chaldæis vastârunt Judæos. Tales fuerunt Idumæi, & Ægyptij. Idem contingit animæ peccatrici: hæc enim, cum creaturis, & voluptatibus, fornicata, mox ab ijsdem amarorem, horrorem, nauseam; aliosque animi, & corporis cruciatus, justô Dei judiciô, patitur; præsertim in morbo, & mort. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 18. Cur meminit, se peccâsse in cœlum? cur non contentus dicere, peccavi coram te; ùt dicebat alius peccator Ps. 50. 6. *tibi soli peccavi.* Quia, dum se sistit tribunali divino, non solùm Deum iratum meminit; sed etiam cœli in se armatos exercitus metuit. Titus Bostrensis: haud secùs firmamenti faciem metuit, atque accusatoris cujuspiam voces. Illa ipsa lumina, quæ modò vitam tibi halant, tunc solùm responsum mortis dabunt. Nec est creatura tam hominis amica, quæ instante Dei sententiâ, accusatoris, imò carnificis, personam non subeat. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 1.

Peccatori quidem omnis creatura hostis est; sicut de Ægyptijs scriptum est: terra eos impugnabat, fluvius impugnabat, aer ipse impugnabat. Origenes hom. 4. in librum Jesu Nave.

Quare patimur multa mala à creatura, quam fecit Deus! nisi quia offendimus Deum. S. Aug. tr. 1. in Joan.

Si servus à domino suo recedat, non solùm Dominum ipsum exacerbat; sed & totam ejus familiam justissimè irritat. S. August. de diligendo Deo.

Jus nullum in his, quæ Dei sunt, justè debet habere, qui voluntati ejus non veretur pravis actibus contraire. S. Anselmus l. de excell. B. V. c. 10.

Clamant contra me, Domine, creaturæ tuæ, & dicunt: venite, disperdamus illum, qui totus deditus fuit injuriæ Dei nostri. Unde suô modò clamat terra, & dicit: quare tam nequissimum sustineo? Dicit aqua: quare ipsum non suffoco? dicit aer: quare ei non deficio? Dicit ignis: quare ipsum non comburo? Mala bestia: quare eum non devoro? & lacero? Infernus: quare eum non absorbeo? S. Laur. Just. de incendio div. am. c. 2.

Propter creaturas relinquis Creatorem; & ideo insurgunt contra te omnes creaturæ: qui offendendo Creatorem, offendisti omnem creaturam; ideo creaturæ, quæ factæ sunt in ministerium, & utilitatem tuam; convertuntur in vindictam, & pœnam tuam. S. Bernardus s. de miseria humana.

In multis offendimur, quia in multis offendimus omnes. Id. s. 34. de div.

Videmus, quòd omnis creatura parata est punire, rebelles suo Creatori. S. Thom. Aqu. s. in D. 2. Adv.

Chare Theotime! cœli attoniti admirantur, eorumque portæ horrore concutiuntur: quin & Angeli ipsi pacis visâ prodigiosâ hac cordis humani miseriâ obstupescunt; quòd tam amabile bonum derelinquat, ut rebus, omnibus lacrymis deplorandis, adhæreat. S. Franc. Sales. tr. de amore Dei l. 4. c. 1.

Si quæris, quis te accusabit? omnis creatura: quia offensô Creatore omnis creatura offenditur. S. Bonaventura s. 3. de Adventu.

Cogita, ô infelix peccator, plures maledictiones contra te immitti quotidie, quàm sint capilli capitis tui: nam omnes Ecclesiastici in prima hora diei id faciunt; incipiendo à summo Pontifice descendendo ad Cardinales, Episcopos, Sacerdotes, Monachos, Moniales: omnes unô ore contra te clamant: *maledicti, qui declinant à mandatis tuis.* Ps. 118. 21. Incertô Auth.

§. IX.

Peccatoris jactura, damna.

Ex Veteri.

ADam ubi es? Gen. 3. 9. Sanè, qui ultrò nolebat agnoscere, ubinam esset; id est, quantum in malum incidisset; hac saltèm percunctatione Dei pulsatus evigilare, & videre, debuerat, ubi esset? Hoc enim benignitas quærentis intendebat; ut is, qui quærebatur, seipsum inveniret; & sciret, quid perdidisset, quid commeruisset. Rupertus l. 14. in Gen.

A facie tua abscondar. Gen. 4. 14. S. Chrysost. & Cajet. id est, curâ, favore, & tutelâ tuâ, destituar. Cornelius hic.

Nabuzardan princeps exercitûs Babylonis, obtentâ Jerusalem, expoliavit templum; abstulit candelabrum. &c. 4. Reg. 25. Diabolus, vincens animam, excœcat rationem, surripit altare aureum charitatis, mensas Verbi Dei subvertit; coronam faciei templi removet, quia delet ruborem peccati. Destruit vasa incensi, id est, orationes devotas; item vasa aquæ sacrificij, id est, lacrymas. Lacerat vestem Sacerdotalem innocentiæ. de Rampelogis. Diabolus.

Qui peccaverit, multa bona perdet. Eccl. 9. 18. Unus, quiscunque is demum sit, dum se peccati sorde commaculat; & bona corrumpit, quæ sibi ex acquisitis virtutibus insidebant; & multos etiam malô exemplô ad imitationem inducit. Olympiodorus hic.

Terra vestra deserta, civitates vestræ succensæ igni; regionem vestram coram vobis alieni devorant. &c. Is. 1. 7. Possumus hæc tropologicè de peccatoribus accipere, qui de sanctitate pristina corruerunt, postquam contrarijs fuerint traditi potestatibus: quòd omnia eorum bona veniant ad desertum, & prioris justitiæ Deus non recordetur; & igne diaboli omnia succendantur, & sint pabulum bestiarum. S. Hieron. l. 1. hic.

Et derelinquetur filia Sion ut umbraculum in vinea. Ib. v. 8. Juxta anagogen, vinea Dei & pomorum paradisus, anima nostra appellari potest: cui si mens præfuerit, habet custodem mentis Deum: sin autem vitia nos, quasi quædam bestiæ, fuerint deprædata; relinquemur à custode Deo, & omnia nostra redigentur ad solitudinem. Id. ib.

Audi populе stulte, qui non habes cor. Jer. 5. 21. Reprobi corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Quotiescunque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus. S. Gregor. l. 2. in Reg. 1.

Quomodo sedet sola civitas! Thr. 1. 1. Mysticè plangitur anima Fidelis hominis: quæ quondam plena fuit numerositate virtutum, & imperabat diversis affectibus, dominans concupiscentijs carnis; postea autem à malignis spiritibus flammis libidinis succensa, destituta Angelorum solatiô, & carens divinô consortiô, tot servit sceptris, dedita quot vitijs. S. Hieron. hic. Nihil aliud fletu, & amarissimô luctu, dignum; nisi cùm offenditur Creator omnium rerum. S. Bernardinus s. de 8. beat. Jerusalem vastata, est anima peccato mortali consentiens; statu justitiæ, & regnô Dei, privata; dæmonis regnum, jugum, & tyrannidem subiens; & clades longè majores, quàm Jerusalem olim eversa, perpeti cogitur. Cornelius Præf. in Thr. Sola fide rejure quæritur, cùm Dei, & omnium Sanctorum desolata Angelorum auxiliô; intus, foriſve, ab hostibus vastatur. Alioquin, nisi sola esset, plangenda non esset: *quia non possunt lugere filij sponsi, quamdiu cum illis est sponsus.* Matth. 9. 15. S. Paschasius l. 1. hic.

Ex

Ex Novo.

Fuit ruina ejus magna. Matth. 7. 27. Ruinam magnam non dixerim, ubi mœnia ruunt. Ruit magna Troja, ruit Babylon latissima, ruit aurea Roma; ruerunt magnæ in orbe utique civitates, cecidit sublimitas ædificiorum, prostrata est interdum altitudo turrium. Et quod præsenter oculis sæpe videmus, ruunt incessanter in mortem corpora; sed non in ruina magna. Sed illam duntaxat appellaverim magnam, quâ ruunt hominum mores, caduntque virtutes, quâ à Deo cadendo recedunt. Simon Cass. l. 7. c. 14. Idcirco non solùm ruit; sed cum magno etiam fragore collabitur: *& fuit*, inquit, *ruina illius magna.* Nec enim exiguarum, leviumque, rerum periculum est; sed de animæ discrimine, & immortalibus supplicijs sustinendis; de cœlestis regni, æternorumque bonorum amissione, res agitur. S. Chrysost. hom. 25. in Matth.

Ascendente (Jesu) in naviculam. Matth. 8. 23. id est, baptismum. Hæc navis baptismalis innocentiæ facit naufragia; & rumpitur, impingendo in rupem peccatorum mortalium; scilicet ventô diabolicarum tentationum, seu periculis occasionum mundanarum: in tantum; quòd tot sunt pericula in mari hujus Mundi, quòd è decem millium animarum non transfretat una cum ista navi innocentiæ baptismalis; quin peccet mortaliter. Ideo ad instar navigantium, si volunt se tenere ad tabulam pœnitentiæ fortiter, adhuc possunt evadere. S. Vincent. Ferr. s. in die Cin.

Et veniens invenit eam vacantem. Matth. 12. 44. Vacua est domus, id est, anima; quia caret Deo, Deique gratiâ: ac proinde capax est, & apta; ut fiat domus diaboli. Scopis mundata est; quia eversa est ex ea omnis virtus: hæc enim immunda mundities placet diabolo; cui nil, nisi fœdum, olet. Cornelius hîc.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. 47. Addidit *mea.* Ille solus potest dicere *anima mea*, qui immunem illum habet ab omni scelere. Peccator vendidit; & habet illam res amata. Stella hîc.

Vox clamantis in deserto. Luc. 3. 4. Desertum hoc est peccator. Habet deserti conditiones: quia horridus est, & incultus; nullâ fruge commodâ seminatus; generat spinas, & tribulos; sentibus, & vepribus, densis pravarum cogitationum, & desideriorum, est obsitus undique: & fit habitatio bestiarum sylvestrium, & ferarum, & serpentium, & scorpionum. Denique nullus fructus in eo, nisi glandes porcorum. Quanta solitudo, ubi non est Deus! quanta siccitas! ubi pluvia cœlestis non cadit: quanta sterilitas! ubi deest calor solis, & cultus spiritûs. S. Thom. Vill. s. in D. 4. Adv. Desertum est cor peccatoris; quod utique desertum est à gratia, & virtutibus. S. Bonavent. spec. B. V. c. 10.

Quæ mulier habens drachmas decem. Luc. 15. 8. Nota: quòd homo in prima creatione creatus fuit innocens; & ideo in prima parabola assimilatur ovi, quod animal innocens est. Fuit etiam creatus ad Dei imaginem; & ideo significatur per drachmam, in qua est imago Regis: per peccatum autem perdit homo innocentiam; & ideo deformat imaginem Dei. Stella hîc.

Dissipavit substantiam suam. Luc. 15. 13. & *peccavit in cœlum* filius prodigus: quia dissipatione suâ nullam cœlestem mercedem lucratus. Uni civium adhæret, pascit porcos, nullâ pactâ mercede. V. Beda hîc. in semetipsum reversus etiam mercenarij statum de mercede jam cogitans, concupiscit. Prodigus est, & à patre; sed & à se, prorsus alienus, qui sua consumit sinè lucrô, & mercede æternâ. Amabilis Deo, qui nec micam panis perdit; nisi ut iterum eam sumat cum fœnore. Baeza tr. 3. l. 14. c. 14. §. 13.

Quis nos separabit? Rom. 8. 35. Joan. Clun. t. 2. s. 67. omnia provocavit; & de solo peccato tacuit. Cùm pro animi sui magnitudine, omnia provocare Paulus ausus fuerit; solum peccatum lacessere timuit: alia enim omnia non habent vires, ut avellere quemquam ab amicitia Dei queant; unum, solumque, peccatum eam extinguere momentô potest. Did. Niss. Vit. Abr. l. 2. c. 9.

Ex Patribus, & alijs.

Unusquisque peccando animam suam diabolo vendit, acceptô tanquam pretiô dulcedine temporalis voluptatis. S. August. in ep. ad Rom.

Quid est vestimentum animæ? virtus: quæ nuditas? peccatum. S. Chrysost. hom. 25. in acta.

Nihil peccante est pauperius. Id. hom. 5. de pœnit.

Si necesse esset, aut totum Mundum, & quidquid Deus non est, perire, & in nihilum redigi; etsi plures essent Mundi, & infinitô numerô multiplicarentur: aut te facere tam parvam rem contra voluntatem Dei; cùm intueor, quòd sit contra voluntatem Dei; gravissimum quiddam, & nullô damnô comparabile intelligo. S. Anselmus l. 1. cur Deus homo c. 21.

Peccatum est fur, sponte introductus in thalamum animæ, pretiosum gratiæ thesaurum exhauriens. S. Bonavent. s. 2. de ingressu ad sapientiam.

Peccator non est Dei.

Vide D. tit. 4. Deus. §. 11.

§. X

Peccatoris insensibilitas. Symbola, & allegoriæ.

Consumetur velut à tinea. Job. 4. 19. S. Gregor. tinea damnum facit, & sonitum non facit: ità iniquorum mentes quia damna sua considerare negligunt, integritatem, quasi nescientes, perdunt. Barradius D. 1. Epiph. t. 1. l. 10. c. 16.

Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi

quasi sopitus gubernator, amisso clavo, & dices: verberaverunt me, sed non dolui; traxerunt me, & ego non sensi. Prov. 23. 34. Hugo Card. in medio mari, id est, in vita præsenti, cujus fluctus curæ, & desideria, multos submergunt; sopitus gubernator amissô clavô, id est, studiô sollicitudinis. Verberaverunt me dæmones tentationibus, illusionibus; quæ sunt verbera spiritualia. Sed non dolui, non sensi; vel ignoravi. Traxerunt, me in vitia sæculi, in funiculis vanitatis, & voluptatis. Et ego non sensi: quia omnis peccator, quasi vinô ebrius voluptatis palatum cordis omnino emortuum habet; nec spiritualia vulnera, nec delectationem cordis, sentit. Fernandius in Gen. 3. sect. 23.

Supra mortuum plora: defecit enim lux ejus. Et supra fatuum plora: defecit enim sensus. Eccl. 22. 10. Græc. *defecit enim intellectus.* q. d. stultus, putà peccator, non tantùm est dormiens, sed mortuus per peccatum, cui affixus hæret. Quare sicut ploras amici mortem, quia defecit ejus lux; id est vita: *& supra fatuum*, id est, sic, vel similiter, luge, & plora fatuum, quia *defecit sensus*, id est, prudentia, & sapientia; quæ est quasi vita, & anima animæ. Rursum *defecit sensus*: quia nullum habet sensum suæ salutis, & rerum divinarum, perinde acsi esset mortuus. Cornelius hic.

Dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini. Is. 51. 20. Scribitur, in Africa dari belluas, oryges dictas, quasi tauros sylvestres; tam stolidas suarum virium fiduciæ; ut, cùm, in retia venatorum inciderunt, dormire præsumant: nec equorum hinnitu, vel canum latratu, excitari se sinant, ut expediti laqueis fugiant. Dormitis, Samsonis instar; Judic. 16. 19. in sinu scortorum: dormitis in lectis eburneis, pleni indignatione Domini; & periculum non timetis. Segneri s. 1. die Cin.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 13. Ostensus est miserrimus peccatoris status. Quid peccatrix anima, nisi olla; in qua flammæ, & sulphurei vapores ebulliunt. Quid è contrà diabolus? *fervescere faciet, quasi ollam, profundum mare; & ponet, quasi cùm unguenta bulliunt.* Job. 41. 22. Fæces sic facit apparere, quasi unguenta, placidô calore solvantur, & odores suaves exhalent. Gilbertus s. 17. in Cant. qualis unguentorum artifex! qui de mortis olla vitæ vapores exire simulat. Qualis artifex! qui ollæ succensæ faciem quasi ab austro fervere facit: per quam potiùs ab aquilone mala exardescent in terra. Aut filius Prophetæ est aut certè Propheta, qui mortem in olla deprehendit; & vapores ejus ab Aquilone venire. Sulphurei sunt vapores, quos olla carnis tuæ succensa evomit: & tu in illis balsami tibi odores videris sentire? Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 47.

Factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor. Os. 7. 11. S. Hieron. in Comment. sola columba ablatos pullos non dolet, non requirit.

Comederunt alieni robur ejus, & ipse nescivit. ib. v. 9. Comederunt dæmones, & peccata, robur impij, id est, gratiam; & ipse nescivit. S. Bernardus ep. 190. non quærit redimi, qui se nescit captivum. Barradius t. 1. l. 10. c. 16.

Expergiscimini ebrij. Joel. 1. 5. S. Gregor. 33. mor. c. 27. ebrij vocati sunt; qui Mundi hujus amore confusi, mala non sentiunt, quæ patiuntur.

Qui fabrum vicinum habet, in principio non potest ob strepitum dormire; sed ad malleorum sonum assuefactus cum eo dormit. Ità qui novitius est in peccando, audit inspirationes divinas, & cordis pulsum, quô à peccato excitatur. Si verò peccare assuescat; Dei inspirationes, & conscientiæ, haud percipit. Stella de cont. Mundi p. 2. c. 48.

Exempla, & textus.

Ex Veteri, & Novo.

Serpens decepit me. Gen. 3. 13. Satiùs diceret, serpens dejecit me in peccatum; vel, occasio fuit, quòd Deum offenderim. Arnoldus Carnot. de opere sex dier. deceptam se dicit: ampliùs dolens, quòd promissio diaboli effectu caruerit, quàm quòd ejus suggestioni assensum præbuerit. Baeza t. 2. l. 11. c. 2. §. 4.

Percussit cor suum, eò quòd abscidisset oram chlamydis Saul. 1. Reg. 24. 6. Et post gravia scelera, nè unô quidem digitô in doloris signum, pectus delibavit. Oliva t. 3. conc. 8. die 5. Ven. in Quadr.

Dolentes, quærebamus te. Luc. 2. 48. Dolentes de amissione Jesu. Sed heu multi hodie plus dolent de amissione denarij. Hugo Card. hîc.

Remansit puer Jesus in Jerusalem, & non cognoverunt. Luc. 2. 48. Multi per peccatum Christum amittunt, sed jacturam non agnoscunt. Barradius t. 1. l. 10. c. 16.

Erravi sicut ovis, quæ perijt; quære servum tuum. Ps. 118. 176. Hoc interest inter perditionem ovis, & margaritæ: quòd ovis, licèt perdita, inter dumeta balet; ad cujus balatum accurrit pastor, & illam liberat. Margarita autem perdita non dicit, hîc sum; & sic perdita remanet, quousque veniat ancilla purgatura domum: tum margaritam inscia cum sordibus in sterquilinium abjicit. Aliqui peccatores sunt velut oves perditæ, balant, suspirant, môdosque inquirunt, ut à peccatorum spinis liberentur: ad quorum balatum, & gemitus, venit bonus pastor, & eos à peccatis extrahit. Alij, licèt sint Christiani, à collo, & pectore Dei excidunt, in peccato commorantur; non dolent, nec modum quærunt, quô à peccato exeant: quousque veniat ancilla Dei mors; tum eos in sterquilinium Inferni abjicit. Diez fer. 6. D. Pass.

Et ipse avulsus est ab eis. Luc. 22. 41. Hôc loquendi modô ingens Christi in suos amor ostenditur; cùm nec per spatium jactûs lapidis absque dolore absentiam patiatur. Et tu ô anima à Deo extortis tot annis es, & nihil sen-

tis; & quidem distantiâ, quæ est inter cœlum, & terram. Stella hîc.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Mundus totus Bethania est, in quo jacent ægri morientes; vel mortui in sepulchro fœtent. Attamen rarissimi sunt, qui se agnoscant obnoxios defectibus, aut cupiditatibus. Illis verbum Dei, quod Lazaro vitam restituit, redderet sanitatem animarum, vel palam è suggestu auditum, vel privatim in correctionibus. Sed cùm nemo velit se ægrum fateri, & sua quisque amet vitia; qui ea velit corrigere, excluditur. In domo Marthæ morbus Lazari cognoscitur, metuitur, aperitur; lugetur mortuus; ideò vocatus, qui sanaret: quem *amas infirmatur.* Veni, & vide; jam fœtet. Quare exoratus Christus exclamat: *Lazare veni foras. Nos verò* contrà, quàm sanctæ sorores, & prudentes, egerunt; aut morbos nostros ignoramus; aut occultamus, & stultè excusamus. Hinc non mirum, tam paucos esse, qui recipiant vitam; & plurimi, qui similes fœtenti cadaveri, computrescunt in malis consuetudinibus. Oliva t. 3. conc. 8. die 5. Ven. in Quadr.

Nisi videro, non credam. Joan. 20. 25. Thomas, reus mysterij non recepti, & aspernans dogma, quod sit basis novæ Ecclesiæ, agit totos dies octo, saucius licèt tam lethiferâ plagâ; cum tanta animi tranquillitate, ut sibi videretur solus esse illuminatus inter Collegas delusos; nec in vulnere tam acerbo ullum expertus sit conscientiæ stimulum, aut minimum sensum. Ergo non est signum innocentiæ, quòd aliquem conscientia sua non pungat. Id. t. 3. conc. 25. in festo S. Thomæ.

Cauteriatam habentium suam conscientiam. 1. Tim. 4. 2. Quod si quis peccator sceleris conscientiâ non mordetur, de his est, qui *cauteriatam* &c. id est, ait Theodoretus, extremum mentis stuporem. Hæc est illa insensibilitas Esau, qui *comedit, & bibit, & abijt; parvi pendens, quòd primogenita vendidisset.* Gen. 25. 34. Hic est ille stupor Balaam, qui asinam humanâ voce loquentem intrepidus audiebat. Num. 22. 28. tam familiaribus dæmonum colloquijs belluarum ministeriò editis utebatur. Hæc est illa inverecundia Judæ; qui ùt ait S. Hieron. in Matth. 26. 23. etiam manum mittit cum Magistro in paropsidem; ut audaciâ bonam conscientiam mentiretur. Mendoza in 1. Reg. 3. annot. 4. sect. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Bonæ mentis est, vulnus sentire peccati: nam qui expertes doloris sunt, non sentiunt vulneris acerbitatem: quod est immedicabilis ægritudinis. S. Ambros. in Ps. 50.

Omne peccatum consuetudinis vilescit, & fit homini, quasi nullum sit. Obduruitiam, dolorem perdidit, & valde putre est; sed pro mortuo computandum est. Quando aliquid pungitur, & dolet; aut sanum est, aut est in illo spes aliqua sanitatis: quando autem tangitur, pungitur, calcatur, nec dolet; pro mortuo habendum ac de corpore præcidendum. S. August. s. D. 4. Adv.

Non quærit redimi, qui se nescit esse captivum. S. Bernardus ep. 190.

In animabus dolor, aut bonæ, aut malæ, voluntatis est testis: nam dolor pro amisso bono, pro malo commisso, pro non habendo, quod habendum est, bonam voluntatem insinuat. Sic à contrarijs dolor fallacem arguit voluntatem. Bonus erat Virginis dolor. Luc. 2. 48. quia quærens Jesum inter cognatos non inveniebat amissum. Sim. Cass. l. 2. c. 24.

Ex virtute dolet, qui ob peccata conteritur; qui agitur impatientiâ, quousque bonum, quod amisit, inveniat. Et vehementius est gaudium, cùm invenitur deperditum. Id. ib.

Multi statim sentiunt defectus corporis; sed non sentiunt mala animæ, v. g. multi statim sentiunt ventum intrantem per fenestram; sed non sentiunt ventos superbiæ, vanæ gloriæ &c. alij statim sentiunt modicum calorem, fortè provenientem ex nimio potu; sed non sentiunt ignem luxuriæ, qui totum comburit: alij statim sentiunt aliquam parvam partem spinæ in digito; sed non sentiunt gladium diaboli, qui totam animam transfodit. Alius statim sentit onus stomachi ex repletione; sed, quando habet stomachum animæ repletum venenô odij, & rancorum; non sentit. S. Vinc. Ferr. s. 4. de SSS. Trinit.

§. XI.

Peccator diabolum respiciens.

Num. 1.

In peccatore diabolus habitat.

Vulpes foveas habent. Matth. 8. 20. Quanti hodieque sunt, quorum in cordibus, cùm in ore sanctam conversationem confiteantur, maligni spiritus ità cubant, sicut vulpes in foveis, sicut volucres in nidulis. Et locus in eis non est, *ubi Filius hominis caput suum reclinet.* Rupertus hîc.

Dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Mutus est, qui peccatum suum confiteri, & in Dei laudibus labia sua aperire, nescit: dæmonium autem ille habet; qui in aliquo magno peccato perseverat. S. Eusеb Emiss. D. 3. Quadr.

Introivit in eum Sathanas. Joan. 13. 27. Significatur, per introitum Sathanæ, tantum augmentum malitiæ in Juda; ut velut habitans in eo fuerit Sathanas: hoc est, ut effectus fuerit Sathanas, utens Juda; sicut habitans in domo utitur illâ. Cajetanus hîc.

Qui ejus (diaboli) voluntati subjecti sunt, quasi quietô ab illo jure possidentur, & suspectus eorum rex, quasi quâdam securitate, perfruitur; dum eorum cordibus inconcussâ potestate dominator. S. Gregor. mor. l. 4. c. 21.

Non est ità magnum à dæmone liberari, ùt eripi à peccato. Dæmon non prohibet regnum cœlorum assequi, licèt cooperetur, invitus quidem: peccatum autem ejicit. S. Chrysost. hom. 41. in Acta.

Dominici contemptores præcepti, statim ùt avertuntur à Deo, à malignis spiritibus occupantur. S. Isidorus l. 2. sententt. c. 15.

Ani-

Anima peccatrix possidetur à septem dæmonijs. Primum est immoderata sciendi cupiditas: hoc est dæmonium meridianum. Ps. 90. Secundum: immoderata habendi avaritia; hoc est dæmonium mutum. Tertium dominandi ambitio; hoc est Asmodæus Tob. 3. Quartum: carnalium voluptatum delectatio; hoc est dæmonium cœcum. Matth. 12. 22. carnalis concupiscentia, quæ excœcat oculos mentis. Quintum: dæmonium sævum; hoc est nocendi crudelitas. Sextum: detrahendi malignitas; de hoc Apoc. 16. Septimum: desperatio, id est, legio. S. Thom. Aqu. D. 2. Quadr.

Sinè dubiô ejiciuntur dæmonia, cùm eradicantur è corde peccata. S. Bernardus s. 1. in Asc. D.

Quot vitia habuerit homo, tot habet dæmones. S. Cæsarius hom. 16.

Num. 2.

Peccator ipse vocatur dæmon, & filius ejus.

Filij alieni mentiti sunt mihi. Ps. 17. 46. Quia promiserant in Baptismo, se de cætero fore filios Dei: & renuntiaverunt Sathanæ, & omnibus pompis ejus: & modò se fecerunt filios diaboli per peccatum; inveterati sunt per pravam consuetudinem, quæ indurat hominem in peccato. Hugo Card. hîc.

Ex vobis unus diabolus est. Joan. 6. 71. Cujus nomen horrendum est nominare: veruntamen multi nomen exhorrent; sed facta diaboli non abhorrent. Sed tolerabilius esset, diabolum videre, quàm esse; ipsum vexantem pati, quàm fieri. Ac per hoc si Judas proditor à seipso potuit diabolus fieri; quot igitur depravatâ mente facti diaboli? Quid igitur expedit diabolo spirituali, ut ad culpam homines tentet; si ipsi sibi homines facti sunt dæmones. Nemo causetur adversùs invisibilem hostem, dicens: hoc mihi fecit diabolus; si homo à seipso factus est diabolus. Et sicut primus diabolus à seipso factus, non ab alio; sic homo diabolus non fit, nisi à semetipso. Sim. Cass. l. 11. c. 20.

Vos ex patre diabolo estis. Joan. 8. 44. Diabolus pater est omnium peccatorum. V. Beda in Ex. 20. Cajetanus hic: in quo ostendit, eos esse obsequentissimos filios diaboli: utpote qui non expectant præcepta patris, sed spontanei sunt ad implendum desideria patris.

Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. 1. Joan. 3. 7.

Omnes, qui adversantur Dei voluntati, Sathanæ possunt dici. Orig. hom. 15. in lib. Jesu Nave.

Voluntarius dæmon est peccatum. S. Chrysost. s. 27. in c. 15. Rom.

Num. 3.

Peccator pascit diabolum; est ejus cibus.

Quando dictum est diabolo: *terram comedes.* Gen. 3. 14. dictum est peccatori: *terra es, & in terram ibis.* v. 19. (ità legit S. August.) Datus est ergo diabolo in cibum peccator. Non simus terra, si nolumus manducari à serpente. S. August. l. de agone Christiano c. 2.

Ut pascceret porcos. Luc 15. 15. Porci ipsi maligni spiritus sunt: quia in fœtore, & vitiorum stercore, delectantur. Hos autem porcos illi pascunt; qui eorum voluntati obediunt, eorumque desideria complent. Superbia, luxuria, avaritia, & similia, siliquæ sunt; quibus maligni spiritus nutriuntur. &c. S. Eusseb. Emiss. Sabb. D. 2. Quadr.

Dæmonum cibus est ebrietas, luxuria, fornicatio, & universa vitia. S. Hieron. ep. 146. ad Dom. de filio prod.

Omnis homo, charissimi fratres, in convivio cordis sui, aut Christum, aut diabolum, pascit. Qui superbiam, malitiam, invidiam, luxuriam, & his similia, amare voluerit; diabolum se reficere, & desiderabiles illi talibus malis delicias non dubitat præparare. S. Cæsarius Arelat. hom. 16.

Num 4.

Varia.

Exultabunt, si motus fuero. Ps. 12. 5. Sicut enim *gaudium* est *in cœlis super uno peccatore &c.* ità gaudium est dæmonibus super una anima peccatum perpetrante. Hugo Card. hic.

Caput suum movebit, & plaudet manu. Eccli 12. 19. Hæc obvenient peccatori in hora mortis, & judicij: tunc enim diabolus, qui in hac vita blanditur, ei insultabit; eumque accusabit; & à Christo damnatum lætus, plaudens, subsannans, abripiet in tartara. Cornelius hîc.

Homicidium, adulterium, diaboli pecunia est. Furtum, falsum testimonium, rapacitas, violentia; hæc omnia diaboli census sunt, & diaboli thesaurus. Origenes hom. 6. in Ex.

Umbra diaboli sunt omnes iniqui: qui, dum imitationi ejus iniquitatis inserviunt, quasi ab ejus corpore speciem imaginis trahunt. S. Gregor. moral. l. 33. c. 4.

Sicut peccatores equi sunt diaboli; ità & Sancti equi sunt Christi: quia diabolus in peccatoribus sedens instigat eos per deserta facinorum, id est, per fornicationes, & avaritias. Ergo equitatus diaboli perditio est? &c. S. Chrysost. hom. 23. in Matth. 21.

Peccare mortaliter, est seipsum vendere diabolo: ideo oportet redimi tribus siclis, si volumus salvari: id est, operibus pœnitentiæ; contritione cum proposito; confessione, afflictione, restitutione, injuriarum remissione. S. Vinc. Ferr. s. de purif. B. V.

Quidam dixêre: Luciferum, & Leviathan, præ-

præesse superbiæ; de quo Job. 41. 25. *ipse est rex super universos filios superbiæ*: Mammon avaritiæ, Asmodæum luxuriæ, Belphegor gulæ, Sathanam iræ, Behemoth acediæ, Beelsebub invidiæ. Marchantius D. 3. Quadr.

§. XII.

Peccator timet.

Num. 1.

Exempla ex Veteri.

Adam.

ADam ubi es? Gen. 3. 9. Velut latenti, & celanti se à Divinitate, Adæ dicitur: *ubi es?* non quòd Adam conspectum Domini latere potuerit; sed quòd peccatrici conscientiæ nullus locus tutus, vel certus sit; dum metuit deprehendi. S. Maximus hom. 3. de pœnit. Petri.

Vocem tuam audivi in paradiso, & timui. Gen. 3. 10. Peccat primus mortalium, & statim latitat, timore correptus. Leonibus, tygridibus, & bestijs omnibus, hactenus circumseptus; non modò non timebat, sed securus imperabat: & jam timet, jam latebras quærit. Admissâ culpâ timet. Alvarez in Gen. 40. Illustr. 134. S. Chrysost. hom. 17. in Gen. quare, dic oro? quoniam sibi videbat trucem stare accusatorem, conscientiam dico: neque enim alium habebat objurgatorem, & testem peccatorum.

Cain.

Omnis, qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14. Quid times Cain? *omnis* &c. Pater, & mater, soli. Sed potuit Deus in Cainum belluam irritare. Sic Ambrosio visum l. 2. de Cain c. 9. potuit quidem & morsus bestiarum timere; qui divinæ jura legis violaverat. Velloso in Judith 1. Paræn. 9. Quid deprehensus timet incultus iste agricola? Ecce, inquit, *ejicis me hodiè à facie terræ; & omnis &c.* hoc timet, nè agricolari sibi non liceat; nè terram, quam solam amat, vel præsentem vitam, pro admisso facinore perdat. Rupertus l. 4. c. 7. in Gen.

Vagus, & profugus eris super terram. Gen. 4. 12. S. Ambros. cum Sept. *gemens, & tremens eris.* S. Chrysost. h. 1. de prov. Dei: primum parricidium Cain inauditò scelere patravit; imò verò facinus parricidiò longè sceleratius: parentes enim incredibili dolore confodit, ac Deo mentitus est. Et pro his omnibus solò timore, & tremòre cruciatur.

Ædificavit civitatem. Gen. 4. 17. inter tremores conscientiæ. S. Rupertus l. 4. in Gen. quia occiderat fratrem suum, & ob hoc omnibus odiosus; vagus, & profugus, erat: idcirco civitatem, quâ se tutaretur, ædificavit. At quem timebat, cùm nemo, à quo occideretur, superesset? timebat inprimis ipsum agrum, in quo peccârat, tanquam sui sceleris conscium, & oculatum quasi testem: & ideò se ab illo in urbem colligebat.

Posuit q. Dominus Cain signum. Gen. 4. 15. Quale? communi sententiâ: tremorem capitis; mentis, & vultûs, consternationem. Cornelius hic.

Alij.

Et scrutatus es omnem supellectilem meam Gen. 31. 17. Excutiente Laban res Jacob, cùm quæreret idola, Jacob timuit; cùm autem ea non reperiret, resumptò animò eum acriter reprehendit. Hinc collige, quàm timidum faciat culpa; quàm magnanimum innocentia. Stella de cont. van. p. 2. c. 30.

Meritò hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum. Gen. 42. 21. Oleaster: optima consideratio, cùm pœnam senseris, culpæ meminisse. Theodoretus: inde constare potest apertè, conscientiæ judicium esse inevitabile: refricat enim memoriam sceleris ante duos, & viginti, annis admissi. Alvarez hîc. Illust. 194.

Quos scrutatus, incipiens à majore usque ad minimum, - at illi scissis vestibus, &c. Gen. 44. 12. Paventibus fratribus inventô scyphô, solus Benjamin nil metuit. Theodoretus: apertè ostensa est conscientiæ testimonij potestas. Alij enim fratres, licèt non hujus, aliorum tamen criminum, conscij sibi erant. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 10. sect. 3.

Quò mortuò, timebant fratres ejus, & mutuò colloquentes: nè fortè memor sit injuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus; mandaverunt ei dicentes: pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: obsecro, ut obliviscaris sceleris fratrum tuorum. &c. Gen. 50. 15. &c.

Non intres in judicium cum servo tuo. Ps. 142. 2. Sic rogat Deum timens David. Mirandus Job, qui judicium non videtur exhorrescere. c. 13. 18. *si juero judicatus, scio, quòd justus inveniar.* Quæ causa diffidentiæ in rege, & fiduciæ in Jobo? Arguebat Davidem conscientia de adulterio, & homicidio; ideo timet judicium: Job verò innocens vixit à puero: *neque reprehendit me cor meum in omni vita mea.* c. 27. 6. Alvarez in Gen. 39. Illustr. 114.

Fugit impius nemine persequente. Prov. 28. 1.

Cogitationes meæ in strato meo, & visiones capitis mei conturbaverunt me. Dan. 4. 2. *Erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus.* Act. 12. 6. Sed Nabuchodonosor dormit in molli lectulo. Petrus vinculatus, & in periculo mortis, securus dormit; & rex in lectulo perturbatur? *cogitationes capitis*, conscientiæ stimuli &c. Sylveira in Matth. 8. c. 24. q. 8. Quis potentior, & arrogantior, Nabuchodonosore? sed, cùm ex uno Daniele captivo suorum scelerum pœnas audisset; *cecidit in faciem suam, & Danielem*

nielem adoravit. Dan. 2. 46. Mendoza in 1. Reg. 3. 18. Annot. 4. sect. 2.

Recessit somnus &c. 1. Machab. 6. 10. *Nunc verò reminiscor malorum, quæ feci in Jerusalem. v. 12.*

Num. 2.

Ex Novo.

Discipuli tulerunt corpus ejus, & sepelierunt illud. Matth. 14. 12. Nicephorus l. 1. c. 19. Herodias, Joannis reprehensionem, etiam post capitis resectionem, verita, conjungensque illud reliquo corpori, timens; apud se sepeliendum remotis arbitris, in abstrusiore regiæ loco duxit. Idem asserit V. Beda, Ruffinus l. 11. hist. c. 28. Vide hîc panicos timores malæ conscientiæ: Herodias enim verebatur; si caput Joannis corpori jungeretur, quòd resurgeret; rursusque animaretur; & contra incestas suas cum Herode nuptias detonaret: sicut Herodes putabat Joannem resurrexisse in Christo, in eumque transijsse. Cornelius hîc.

Simon dormis? Marci 14. 37. *non potuisti unâ horâ vigilare mecum?* Matth. 26. 40. Cur Petrus, qui solitus erat respondere? hîc, cùm arguitur, tacet? Petrus à suâ constantia agnovit se defeciisse; cùm nec vigilaret, nec oraret: & ideo, dum arguitur de somno, conscientiâ urgente, expavit; qui anteà multa cum confidentia loquebatur. Sylveira hîc.

Arescentibus hominibus præ timore &c. Luc. 21. 26. Non putes, parvam esse pœnam impiorum timorem hunc. Imò, licèt ignis deesset; vel hîc solus timor impios vehementissimè vexaret. S. Paulus Hebr. 10. 26. 27. inter ingentes impiorum dolores hunc numerat: *voluntariè peccantibus - terribilis autem quædam expectatio judicij.* S. Anselmus hîc: etiam timor judicij resurgentibus malis est pœna inenarrabilis, & gravior, quàm gehenna. Baeza t. 3. l. 13. c. 1. §. 10.

Num. 3.

Sententiæ ex Veteri.

Dabo pavorem in cordibus eorum, in regionibus hostium; terrebit eos sonitus folij volantis; & ità fugient quasi gladium: cadent, nullo persequente, &c. Levit. 26. 36.

Dabit tibi Dominus ibi cor pavidum. & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore. &c. Deut. 28. 65. 66. &c.

Num. 4.

Sententiæ Patrum.

Quod corpori frigus est, hoc est animæ mala conscientia: unde & timiditas nascitur. S. Chrysost. hom. 7. in ep. 2. Corinth. c. 3.

Peccatori neque somnus suavis; sed terrore, & formidine, plenus; neque cibus voluptatem præbet; neque amicorum colloquia talem refocillare, aut liberare, de anxietate possunt. S. Chrysost. hom. 20. in Gen.

Timor eorum est, qui offenderunt. S. Basilius Seleuc. or. de sanctiss. Dei genitrice &c.

Qui suam conscientiam non timet, is est, qui Deum non timet. S. Zeno Ver. 5. de fide.

§. XIII.

Peccator est in tenebris, odit lucem, est nox.

Ex Veteri.

Divisit lucem à tenebris. Gen. 1. 4. Jam tunc Deus juxta præscientiæ gratiam, divisit justos, id est, filios Dei, & lucis, à peccatoribus, tanquam à tenebris: istos vocans diem, illos noctem. S. Isidorus Comm. in Gen. c. 2.

Cùm audissent vocem Domini - ad auram post meridiem. Gen. 3. 8. Sept. *ambulantis ad vesperam.* S. Ambros. ad Ps. 89. denique in paradiso, ubi semper matutinus erat dies, vesper est factus: quoniam omnia peccata tenebrosa sunt. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 3. sect. 1. obs. 6.

Ingressi sunt in Ægyptum. Ex. 1. 1. Ægyptus, quod *tenebræ* dicitur, peccata sunt; quæ malè agentes ad tenebras exteriores ducunt. S. Honorius 5. D. Palm.

Fiat via illorum tenebræ, & lubricum. Ps. 34. 6. In contrarium peccatoribus verti omnia postulavit; ut via propria, quæ illis videtur lucida, vel fixa; cùm in eadem delectabiliter commorantur; fiat illis tenebrosa; quam horreant: & lubrica; ut in eadem diutius stare non possint. Cassiodorus hîc.

Timor, & tremor, venerunt super me; & contexerunt me tenebræ. Ps. 54. 6.

Convertentur ad vesperam. Ps. 58. 15. An non ad vesperam se convertere congruè memorantur; qui, desertâ luce veritatis, soleque justitiæ, delictorum sectantur tenebras? &, qui lucis filij antè nuncupabantur, nunc noctis esse dicantur? Ad vesperam se convertit Adam; quando, contra præceptum Conditoris, vetitum comedendo, deliquit. Proinde Dominum inter paradisi ligna latitantem non manè, neque meridiè, sed post meridiem, sacra eloquia illum reperisse testantur. S. Laur. Just. l. de vita solit. c. 9.

Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant. Prov. 4. 19.

Occidit sol cùm adhuc esset dies. Jer. 15. 9. Occidit homini sol, cùm in peccatum mortale prolabitur: tunc enim Christum, solem justitiæ, gratiam, & vitam animæ, deperdit; & in horrendas tenebras, quin & in mortem præsentem, & æternam, corruit. Ità S. Hieron. apud Cornelium hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Lux in tenebris lucet. Joan. 1. 5. Noli cadere in peccatum; & non tibi occidet hîc sol: si tu feceris casum, tibi faciet occasum. S. August. tr. 2. in Joan.

Omnis, qui malè agit, odit lucem. Joan. 3. 20. Deus in luce operatur. Cùm orbem condidit, primâ die dixit: *fiat lux.* Lux, est & lucis amicus. At diabolus initiô operum suorum dicit: fiant tenebræ. Barradius tom. 2. l. 9. c. 3. D. 5. Epiph.

Abjiciamus opera tenebrarum. Rom. 13. 12. Dicuntur opera tenebrarum opera peccatorum. Primò, quia in seipsis privata sunt lumine rationis, quô illustrari debent humana opera. Eccl. 2. 14. *Sapientis oculi in capite ejus; stultus in tenebris ambulat.* Secundò in tenebris aguntur. Job. 24. 15. *oculus adulteri observat caliginem.* Tertiò quia per eas homo ad tenebras ducitur. Matth. 22. 13. *mittite eum in tenebras exteriores.* S. Thom. Aqu. lect. 1. in c. 13. Rom.

Quid est peccatoris vita, nisi nox? Unde & per Paulum conversis peccatoribus dicitur Eph. 6. 8. *Eratis aliquando tenebræ.* S. Gregor. l. 6. Exposit. in 1. Reg. 15.

Quid peccatores, nisi nox? Id. in Ps. pœnit. 50.

Non sunt tales tenebræ noctis, quales illæ sunt, quæ de confusione veniunt peccatorum. S. Chrysol. s. 3.

Quid peccatum dixerim: nisi tenebras, per quod intellectus noster obtunditur, & obumbratur; nè veritatis lumen aspiciat. S. Laur. Just. ligno vitæ de virt. fidei c. 1.

Tentatio diabolica noctem ingerit; inspiratio divina diem facit. Toties verò noctis tenebras incurrimus, quoties per ignorantiam, vel per malitiam, peccamus. Richardus à S. Vict. l. de verbo Incarnat. c. 14.

§. XIV.

Peccator obnoxius infamiæ, proditur.

Similitudines.

APeruerunt super me os suum, sicut leo rapiens, & rugiens. Ps. 21. 14. In hoc leone, qui primùm rapit, tum rugit, sceleris imago adumbrata: non enim perstrepit, cùm prædatur; sed cùm rapuerit. In silentio peccas; sed non tacebit iniquitas, cùm te prostraverit. Cain Gen. 4. 8. clam occidit fratrem: nullus homicidij testis, nullus Judex: in agrum exijt; ut secretò sæviret. Sed, patratô scelere, ipse sanguis iniquè profusus clamare cœpit de terra. David quid non egit, ut scelus occultissimè peractum obtegeret? adhuc prædicatur super tecta. Ut fulmen non antè, sed post stragem, perstrepit; ità flagitia tonant, cùm sævierint. An non in mari occultissimè mergeris? ad imum usque descendis: ubi verò perieris, ab imo ad summum eggereris: ut, qui nullô teste perijsti, teste Mundô perijsse cognoscaris: prostabit cadaver, qui demersus est vivens. Quid? quòd etiam in corde tuo leo rapit sinè rugitu; sed, ùt rapuerit, in horrendam vociferationem erumpit. Tam occultè sol è sterquilinio elevat vapores, ut à nullo vilis rapina deprehendatur. Sed coacta in nubem præda, nubibus, imbribus, fulguribus, tonitruis, raptorem, furtumque deprædicat. Oliva l. 11. Strom. §. aperuerunt super me os suum &c.

Despoliaverunt eum. Luc. 10. 30. Denudant, priusquàm vulnerent: ut & innocentiâ, & famâ, eôdem temporis punctô, se privari peccator intelligat. Diripit involucra peccatum, ut prostet crimen. Frustrà ergo occultari speras, quæ clam flagitia patras. Oliva l. 13. Strom. hic.

Candelam extinctam fœtor validus comitatur; peccatorem infamia. Berengarius similitud.

Exempla, & textus.

Ex Veteri, & Novo.

Consuerunt folia ficûs. Gen. 3. 7. Primi peccatores, ut pudorem peccati tegant, confugiunt ad folia ficûs; quæ potiùs notæ, & signa peccati fuerunt, quàm velamen. S. Basilius Seleuc. tales dæmonis sunt machinationes: cum voluptate sauciat, & accusat pudendum in modum: ad ruinam impellit; & cadentes publicis ignominiæ notis consignat. Baezat, 3. l. 13. c. 1. §. 7.

Sin autem egeris malè; statim in foribus peccatum aderit. Gen. 4. 7. Hugo Victorinus hîc: peccatum, quod est in foribus, ut exeat, prava voluntas est; quæ non potest celari, quin aliquando exeat, & appareat aliquô signô. ibidem.

Quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. ut sic latenter omnium sanguinem effunderet. Ex. 7. 20. in pœnam *elevans* Aaron *virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone, quæ versa est in sanguinem.* Theodoretus q. 29. in Ex. fluvius ille mutatus in sanguinem conqueritur de cœde puerorum. Aquæ rubentes ejus sævitiam accusabant, & scelus coram populo divulgabant. Castillo Illat. 116.

Tu fecisti absconditè. 2. Reg. 12. 12. David tam solerter culpam absconderat; ut famæ securissimus viveret: persuasus, facinus notum esse uni domestico, quem miserat ad matronam. Sed adeò non tecta est lascivia regij lecti siparió; ut in totam Palæstinam divulgata sit, & omnes populos Judææ; imò & ad eos, qui Israelis Deo maledicebant: *quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini.* Ecce quò pervenit illud: *fecisti absconditè.* Non juvit ad occultandum fides domestici, mulieris deceptæ silentium, occisi sepulchrum, conclavis unius parietes, nec sollicitudo regis. Oliva t. 3. conc. 23. de Imm. Concept.

Ingredere uxor Jerobeam; quare aliam te esse simulas? ego autem missus sum ad te durus nuntius. 3. Reg. 14. 6. Latere non potuit regina; licèt ostiariæ similior, quàm reginæ. Ea est improbitatis virulentia; ut tegi nequeat. Sicut aureis tintinnabulis Pontifex. Ex. 28. 34. 35. noscebatur templi adyta ingressurus; ità ferreis proditur tintinnabulis pravitas animi: quæ silens quoque vocalis est, & in pro-

probrum ſuum, non ſonora tantùm, ſed & ſtrepera. Oliva D. 2. Quadr.

Qui cogitaverunt iniquitates in corde, totâ die conſtituebant prælia. Pſ. 139. 3. Viden, ut abſtruſum præcordijs ſcelus ità erumpat; ut belli ſe fragoribus prodat; explicatisque ſignis adeſſe ſe non fateatur ſolùm, ſed reboet. *Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis.* v. 4. Solus ſerpens linguam ſemper vibrat: animantes reliquæ, licèt feræ, rarò rictum deducunt. Linguam ſerpens eventilat: quaſi abſconditam peſtem vel invitus prodere cogatur. Id. ib.

Colligata eſt iniquitas Ephraim, abſconditum peccatum ejus: dolores parturientis venient ei. Oſ. 13. 12.

David autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Nihil ità procuravit David, quàm nè conceptum cum Bethſabea ſcelus detegeretur, & uſquam non eminet. Nam hîc quoque, ubi ex nupta jam ſibi fœmina Salomonem genuit, Urias erumpit; nunquam ſatis oppreſſus, & nunquam non paratus patrati à Davide criminis, aut delator, aut vindex. Oliva l. 6. Strom. §. David autem genuit &c.

Væ prægnantibus &c. Matth. 24. 19. Euſeb. Emiſs. prægnantes ſunt illæ animæ, quæ per hypocriſim peccata ſua abſcondere volunt. Gravida non poteſt diſſimulare uteri onus. Did. Niſs. D. 5. Quadr. §. 1.

Peccavi, tradens ſanguinem juſtum. Matth. 27. 4. Drogo Oſt. de Paſs. D. quod fecerat in occulto, palàm omnibus innotuit. Quid non fecit Judas, ut ſuum celaret ſcelus? oris amicabili oſculô cordis virus celabat; ſed, loquente nemine, ſeipſum prodidit. Caſtillo Illat. 117.

§. XV.

Peccator deſeritur à Deo, Deum deſerit.

Ex Veteri.

Cùm audiſſent vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo. Gen. 3. 8. Dion. Carth. Deus deambulavit; quaſi ſuô motu deſignans, ſe receſſiſſe ab eis, in quibus antè per gratiam manſit.

Dimitte me - non dimittam te. Gen. 32. 26. Rupertus l. 8. in Gen. c. 6. Jacob cum Deo luctatur, & victor benedictionem extorquet; quaſi invito, & nolenti, ac dicenti: *dimitte me:* quia videlicet ſic futurum erat; ut comminaretur Deus, ſeſe à ſemine ejus recedere, propter peccata ejusdem gentis rebellis, & incredulæ. Hinc fugam meditantem ſtringit manibus, brachijs ligat, devincit lacrymarum nexibus. Arcones in Iſ. 1. Diſc. 4.

Quare ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi? iratusq; contra eos abijt; nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum. Num. 12. 8. 9. &c. Magna ira, quòd ab Aaron, & Maria, fugiat Deus; & nubes protectionis à tentorio recedat. Id. ib.

Arca Dei cum Dagon non ſociatur. 1. Reg. 5. 3. nec Chriſtus cum diabolo; nec virtus cum vitio. Mendoza hîc Annot. 16. ſect. 1.

Quid interrogas me? cùm Dominus receſſerit à te. 1. Reg. 28. 16. q. d. quid belli exitum habere cupis exploratum? cui, ùt ſe Deus ſubtraxit, ità feliciter nihil evenire poteſt. Seu enim victus occumbas; quid victoriæ jacturam cures, qui Deum perdidiſti? Seu triumphô potiaris; quid magnum referas à Deo deſtitutus? Quidquid tibi ſiniſtrum accidat, minus malum erit; quàm, quod te maximè premit; Dei derelictio. Did. Niſs. D. 12. Pent. §. 5.

Hæc dicit Dominus: vos reliquiſtis me; & ego reliqui vos in manu Sêſac. &c. 2. Paral. 12. 5.

Si quæſieritis eum (Dominum) invenietis; ſi autem dereliqueritis eum, derelinquet vos. 2. Paral. 15. 2.

Domine nè declines in iræ à ſervo tuo. Pſ. 26. 9. O ſanctum timorem! quô Deum, etiam iratum, à ſe declinare metuebat: equidem dum adeſt Deus, non debet eſſe timori etiam divina ira: unum ſolùm timendum malum; nè Deus abſit, nec ab ejus præſentia excidamus. Baeza t. 1. l. 1. c. 2. §. 1.

Qui dat nivem ſicut lanam &c. Pſ. 147. 16. Videmus nivem, nebulam, cryſtallum: bonum eſt, ut ille ſpiret, & ſolvat: ſi enim ille non ſpiraverit, ſi non ipſe duritiem glaciei hujus diſſolverit; *ante faciem frigoris ejus &c.* Cujus? Dei. Unde eſt ejus frigus? ecce deſerit peccatorem, ecce non vocat, ecce non aperit ſenſum, ecce non infundit gratiam. S. Auguſt. hîc.

Væ ſoli! Eccleſ. 4. 10. Solus namque eſt, qui à Deo relinquitur. Hunc certè cadentem nullus erigit: quia relictum à Deo ſanctorum aliquis non aſſumit. S. Gregor. in 1. Reg. 10.

Vivemus in conſpectu ejus. Oſ. 6. 3. Abſtrahatur Deus; fugam cum ipſo arripiente vitâ mors premet delinquentem. S. Hieron. *vivemus in conſpectu ejus*, qui illô abſente mortui jacebimus. Eſcobar t. 2. Perf. Chr. l. 11. ſect. 3 Obſ. 2.

Væ eis! cùm receſſero ab eis. Oſ. 9. 12.

Ex Novo, & Patribus.

Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Matth. 23. 38. Quare deſerta? quia deſeruit. Inhæret nobis Deus, ſi ſibi adhæſerimus. Neque portus, & civitates, deſerunt naves, immobiles enim ſunt; ſed versâ vice naves vento commiſſæ, aut remis agitatæ, recedunt. Sim. Caſs. l. 8. c. 37.

Ego ſum vitis, vos palmites. Joan. 15. 5. Unum è duobus palmiti congruit, aut vitis, aut ignis. Si in vite non eſt, in igne erit: ut ergo in igne non ſit, in vite ſit. V. Beda in Joan. 13.

Si quis in me non manſerit, mittetur foras &c. Joan. 15. 6. O tremenda ſententia! ô horrificas minans pœnas! Nimirum mitti foras extra Eccleſiam, extra Dei protectionem

& curam, & extra meritorum Christi participationem: quia in eo per charitatem manere noluerunt. de Ponte in Cant. 2. Exh. 19. §. 3.

Quod facis, fac citius. Joan. 13. 27. S. Ambros. l. 2. de Abel & Cain c. 4. ut, quia introierat in illum Sathanas, ipse à Christo abiret. Ejicitur itaque, & excluditur: eò quòd jam cum Domino Jesu esse non posset; quia cœperat esse cum diabolo. Nulla enim communicatio Christi ad Belial.

Si susceperimus Christum in hospitio nostri pectoris, illicò fugamus diabolum: si peccaverimus, & per peccati januam ingressus fuerit diabolus; protinus Christus recedit. S. Hieron. l. 2. adverſ. Jovin.

Quocunque iero, tu me Domine non deseris; nisi prior ego te deseram. S. August. soliloq. c. 14.

Nunquam priùs Deus deserit hominem, nisi priùs ab homine deseratur. S. August. s. 1. ser. 4. D. 3. Quadr.

§. XVI.

Peccator est vilis, pulvis terræ. &c.

Ex Veteri.

Pulvis es. Gen. 3. 19. Sicut de protoplasto, qui legem transgressus est, gloriam, quâ tegebatur, amisit, mortisque pœnæ obnoxius fuit factus, dicebat: terra es, & in terram ibis: ita & hîc, quia plurimùm invaluerant peccata, inquit: *corrupta erat terra.* S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Videntes filij Dei &c. Gen. 6. 2. Filij Dei vocantur hic filij Seth, ob sanctitatem. Ità S. Chrysost. Cyrillus, Rupertus, Hilarius. Secundò est phrasis Hebræa: Hebræi omnia fortia, magna, egregia, dicunt esse Dei: montes Dei, cedri Dei. Sic vocantur filij Seth: quia robusti, viribus formâ, staturâ, eximij. E contra filij, & filiæ, Caini, vocantur filij, & filiæ, hominum: quia erant perversi, & terræ affixi. Cornelius hic.

Adducant ad te vaccam rufam. Num. 19. 2. Rufus, sive sanguineus color, symbolum est peccati. Significabat rufa vacca, peccatorem reum esse sanguinis, & mortis; æque ac combustionis in igne gehennæ: hæc enim vacca comburebatur. Cornelius hic.

Tanquam pulvis. Ps. 1. 4. Hic notantur tria sub uno membro; quæ faciunt hominem miserum. Primum est inconstantia: quia, sicut pulvis est levis, & mobilis; sic peccator. Secundum ariditas. Tertium sterilitas. Hugo Card. hic. Peccatores pulvis, quia multi. 2. Reg. 1. 21. *Montes Gelboe* &c. quia viles. Jer. 2. 36. *quàm vilis facta es, nimis iterans vias tuas.* Hugo Card. in Ps. 29. 4.

Capilli tui sicut greges caprarum. Cant. 4. 1. Hæc capillorum laus intelligenda, quamdiu capiti suo innærent: cùm ab eo separantur, non amplius crescunt, nec æstimantur; omnis laus vertitur in contrariam ignominiam: quò enim altiorem habebant locum, tantò viliorem postea sortiuntur; cùm mittuntur in sterquilinium, & conculcantur. de Ponte hîc l. 7. Exh. 2. §. 4.

Si non peccaverimus; scimus, quoniam apud te sumus computati. Sap. 15. 2. Dicuntur boni esse computati, sicut dilecti, & electi: & bene possunt computari, quia pauci. Mali autem non computantur à Deo: sicut nullus computat monetam reprobatam. Jer. 6. 30. *argentum reprobum vocate eos.* S. Bonavent. hîc.

Descende, sede in pulvere filia Babylon, sede in terra. Is. 47. 1. Ità & Jerusalem nostra quoties in confusionem peccatorum venerit, non est ei solium, neque thronus, neque ulla dignitas celsitudinis; sed in terræ pulvere sedere jure perhibetur. S. Paschas. l. 1. in Thr. 1.

Ollam succensam ego video. Jer. 1. 13. Anima peccatrix dicitur olla, propter concupiscentiæ fervorem, propter maculæ nigredinem. Nahum 2. 10 *facies omnium sicut nigredo ollæ.* Et prædicta olla succenditur igne inordinati amoris, iræ, & contentionis. S. Thom Aqu. hic.

Quomodo obscuratum est aurum. Thren. 4. 1. Anima sejure deplorat; quæ fuit priùs per fontem Baptismi nive caudidiùs dealbata; & per infusionem Spiritûs S. auro pulchris colorata: nunc verò, aut hæresi est infecta; aut vitijs, & sceleribus, obfuscata. S. Paschasius hic.

Ex Novo, & Patribus.

Digito scribebat in terra. Joan. 8. 6. ad significandum, quòd ipsi, & omnes mali, in terra scribuntur in terra, non in cœlo. Hugo Card. hic.

Peccatum hominem parvum facit, & exiguum: virtus eminentem præstat, & magnum. Sicut enim ægritudo corporis exile, & exiguum, facit, corpus hominis; sanitas verò lætum reddit, & validum, ità intellige; quia & animam ægritudo quidem peccati humilem facit, & parvam; sanitas verò interioris hominis magnam. Origenes hom. 12. in Levit.

Ubicunque in Scripturis sanctis legitur, *habitator*, aut *habitatores terræ*; si priora, & sequentia spectemus; liquidò Scripturarum poterit comprobari hæc regula; plerumque habitatores terræ peccatores appellari. S. Hieron. ep. ad Dardanum.

Innocentia decerpturos alimenta ex arboribus, adhuc sibi bene conscios homines, ad superna subvexit: & commissum delictum, ad conquirenda frumenta, homines terræ, solo-que, dejecit. Tertull. ep. de cibis Judaicis.

Nihil est virô vilius (etsi rex sit) quando est vitio deditus: quemadmodum nihil est vel captivô regalius, ac magnificentius; quamdiu virtutem possederit. S. Chrysost. in Ps. 6. 8.

Jacemus in vitijs, & jacemus oppressi: stamus; cùm bonis operibus erigimur ad profectum. S. Chrysol. s. 54.

Ho-

Homo, quare tibi tam vilis es, qui tam pretiosus es Deo? quare sic honoratus à Deo teipsum taliter inhonoras? Id. l. 148.

Cecidit homo per suggestionem, delectationem, consensum; ab illa summa, & pulchra trinitate: scilicet potentiâ, sapientiâ, puritate; in quandam contrariam, & fœdam, trinitatem, infirmitatem, cœcitatem, immunditiam. Drogo Ost. lib. de creat. & redempt. primi hominis.

Peccatum est sicut putredo in pomo: sicut enim putredo aufert pomo decorem, valorem, colorem, odorem, & saporem; sic peccatum aufert animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ. S. Bonaventura Diæt. sal. c. 2. de vitijs in speciali.

§. XVII.

Peccator fit nihil.

NE tradas Domine Sceptrum tuum his, qui non sunt. Esth. 14. 11. id est, peccatoribus; qui sunt, tanquam non sint. Sylveira in Joan. 16. q. 8.

Cor mundum crea in me. Ps. 50. 12. *Crea* dicit, quasi ex nihilo: quia esse morale perdiderat; secundùm quod peccatori dicitur. Ezech. 28. 19. *nihil factus es.* Ps. 72. 22. *ad nihilum redactus sum.* Jer. 5. 21. *audi popule stulte, qui non habes cor.* Hugo Card. hîc.

Emittes spiritum tuum, & creabuntur. Ps. 103. 30. Dices: nonne creati sumus? Dico, quòd creare, secundùm Theologos, est, ex nihilo aliquid facere: & cùm in peccato estis, nihil estis, juxta 1. Cor. 13. *si charitatem non habuero, nihil mihi prodest.* Unde recipiendo Spiritum S. homo esse gratuitum recipit per gratiam, qui nihil erat per peccatum. Diez conc. 4. fer. 2. Pent.

Aspexi terram; & ecce vacua erat, & nihil. Jer. 4. 23. & v. 25. *intuitus sum, & non erat homo.*

Patres nostri peccaverunt, & non sunt. Thr. 5. 7. Non vacat ab intellectu, quomodo non sint, qui omnino & jam, & post mortem, esse non creduntur. Omnis enim peccator ex eo, quod delinquit, & peccat, ad nihilum redigitur, & non est. Et ideo non est; quia ab eo, qui semper est, corruit. S. Paschasius hîc.

Homo, non sum. Luc. 22. 58. Non ait, non sum Discipulus Jesu; sed, *non sum.* Jesum negans, se quoque negat. S. Ambros. l. 10. in Luc. quia videbatur negare societatem Christi, utique se negavit. Sylveira in Joan. 16. q. 8.

Peccatum nihil est; & nihil fiunt homines, cùm peccant. S. August. tr. 1. in Joan.

Toties nihil factus sum, quoties à te separatus sum. Id. soliloqu. c. 5.

§. XVIII.

Peccator inveteratus senex.

INveteravi inter omnes inimicos meos. Ps. 6. 8. Bene dicitur homo inveterari per peccatum, propter multas causas. Una est: quia sicut senes amittunt visum, sic peccatores amittunt spiritualem visum. Item amittunt dentes; sic peccatores dentes dilectionis. Item amittunt virtutem gustandi; sic peccatores spiritualiter. Item auditum amittunt senes; sic peccatores. Item fiunt tremuli; sic peccatores. Item infatuantur. Hugo Card. hic.

Nihil facit adeò inveterare, ut natura peccati. Quando ergo à peccato inveteraveris, renova teipsum per pœnitentiam. S. Chrysost. in Ps. 6.

Pecuniæ amor, absurdarumque concupiscentiarum servitus; atque simpliciter omne peccatum, operatorem suum, putrem, ac vetustum reddere solet: quod verò vetustum, senióque confectum, propè est ad interitum. S. Chrysost. serm. 10. in Rom. 6.

Animæ nostræ senescunt de peccato mortali: quia omnes defectus, quos senectus dat corpori naturaliter, peccatum dat animæ spiritualiter. Primus est, dealbatio capillorum: capilli animæ sunt variæ cogitationes. Persona existens in gratia habebat capillos nigros, id est, cogitationes humiles cogitando proprios defectus; quos peccator non cognoscit. Secundus: obturatio sensuum: humores enim grossi abundant in senibus. 2. Reg. 19. 35. *nunquid vigent sensus mei &c.* sic peccator nihil sentit de malis animæ; cùm mala corporis optimè sentiant. Tertius corrugatio pellis: plena pellis in juvene est conversatio exterior. Et sicut pellis cœperit carnem, sanguinem, & ossa; ità conversatio: persona enim sancta talis est intrà, qualem se ostendit exteriùs. Quando autem cadit in peccatum, verecundatur ostendere; & aliter ostendit extrà, quàm sit intus. Quartus incurvatio capitis. Ratio naturalis: quia sicut ignis emittit flammam in altum; ità cor hominis juvenis est ità ardens, ut faciat ire rectè: sed quando calor cordis minuitur, caput inclinatur. Persona sinè peccatô habet caput animæ, scilicet, cogitationes, erectum, cogitando Deum, cœlestia &c. Peccator non delectatur respicere cœlum &c. His dicitur Luc. 21. 28. *respicite, & levate capita vestra.* Quintus debilitatio membrorum: ideo baculô sustentatur. *Peccatum peccavit Jerusalem, propterea instabilis facta est.* Thr. 1. 8. Quando persona est in gratia, habet genua, manus, & omnia membra, firma ad orandum; secùs in senectute peccati. Sextus appropinquatio mortis. Licèt moriantur æquè juvenes, quàm senes; naturaliter tamen plus juvenis distat à morte: *quod antiquatur, & senescit, propè interitum est.* Hebr. 8. 13. S. Vinc. Ferr. s. 4. D. 19. Trinit.

§. XIX.

Peccatoris variæ miseriæ.

Erat vir unus. 1. Reg. 1. 1. Vide, si non hoc ipsum pertinet ad laudem justi, quòd dicitur de eo, *erat vir unus.* Nos qui adhuc peccatores sumus, non possumus istum titulum laudis acquirere: quia unusquisque nostrum non est unus, sed est multi. Intuere namque alicûjus vultum nunc irati, nunc iterum tristis, paulò pòst rursum gaudentis; & iterum turbati, & rursum lenis. Vides, quomodo ille, qui putatur unus esse, non est unus; sed tot in eo personæ videntur esse, quot mores. Origenes hic.

In circuitu impij ambulant. Ps. 11. 9. Ut pacem Ægyptij exprimerent, centri punctum pinxerunt. Quidquid non quiescit in puncto immobili, pax non est. Ergo impossibile, peccatores pace potiri: quia non in puncto quiescunt, sed *in circuitu ambulant*: id est, ait Cajetanus, in circumferentia, procul à centro veritatis, & virtutis. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. sect. 2. obs. 1.

Vox Domini concutientis desertum. Ps. 28. 8. Cor peccatoris dicitur desertum propter quatuor: sterile est propter otiositatem: incultum est per negligentiam: à feris inhabitatum per monstruosorum peccatorum ad inventionem: infructuosis arboribus est consitum per pravorum morum consuetudinem. Hugo Card. hîc.

Quæ est ista-de deserto. Cant. 8. 5. Desertum est cor malum: quia cultum non est; & germinat inopia, & in eo bestiæ habitant. Hugo à S. Victore hîc.

Nihil est infelicius felicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas; & mala voluntas, velut hostis interior, roboratur. S. August. ep. 5.

Omnis malus est miser. S. Gregor. Nyss. l. 8. de provid. c. 5.

§. XX

Peccator non dolet, non flet, quia peccata sua nescit.

Ex Veteri.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. David peccatum suum non considerabat; & ideò minimè flebat. At ubi à Propheta propositum vidit; in lacrymas, & contritionem, prorupit. Barradius t. 3. l. 7. c. 9. D. 9. Pent.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Ps. 37. 5. Hæc est causa, cur sensum doloris, quam per esset, ex peccatis suis pauci percipiant: quia peccati magnitudinem pauci in statera seriæ cogitationis appendunt. Bellarminus hîc.

Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole: & ecce universa vanitas, & afflictio spiritûs. Eccl. 1. 14. Sub sole est vanitas, super solem veritas. Anima ergo, quæ est sub sole per amorem temporalium; & non est super solem, per contemplationem supernorum; quid aliud habet facere, nisi flere, & gemere? Et bene conjunguntur *vanitas, & afflictio spiritûs*: ubi est vanitas felicitatis terrenæ, ibi afflictio mortis æternæ. Ramirez in ep. 7. Apoc. 3. v. 17.

Qui addit scientiam, addit & laborem. Eccl. 1. 18. quia quantò melius homo agnoscit bona, & mala; tantò magis affligitur, quando errat. Job. 42 56. *nunc oculus meus videt te, idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere.* S. Bonaventura hîc. S. August. l. de spir. & anima c. 49. quia & quantò homo magis sua mala intelligit; tantò amplius suspirat, & genuit.

Salonius hîc: quantò quisque plus in sapientia proficit, tantò magis irascitur sibi de malis operibus, quæ gessit; & contristatur, & dolet de peccatis suis; ideoque addit & laborem: quia, quantò amplius cœlestia, & æterna, cognoscit; tantò magis dolendo, & flendo, laborat; ut errorum laqueos evadere possit; & liberari valeat de hujus sæculi molestia. S. Laur. Just. lib. de triumph. &c. c. 19. unô Jesus tempore fruebatur Dei visione, & intolerabili passione gemebat; ut tota divinæ fruitionis gloria in eo militaret ad pœnam. Nam quemadmodum omnes cognitione anteceſſit; ità etiam & mœrore. Appositа illi est scientia, appositus est, & dolor. Baeza t. 2. l. 12. c. 5.

In tenebrosis collocavit me. Thr. 3. 6. Moraliter: anima, amisso lumine, collocata in tenebris, quasi mortua in sempiternum: nec seipsam, qualis sit, quàm misera, quàm infelix; quibûsve oppressa malis, & nudata bonis, videre valet: auferuntur enim judicia Dei ab hujuscemodi anima. Hoc semper inimicus gaudet, nè se misera anima de tenebris ad lucem explicare queat. S. Paschas. hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Quia sua peccata clarè advertit, digne pensavit; seipsam profundissimè humiliavit, ineffabiliterque contempsit. Ideò non solùm non verebatur confundi, despici, irrideri: imò omnia ista optavit; ut Deo, quem ipsa inhonoravit, aliquam recompensationem, honoremque faceret. Dion. Carthus. hîc.

Videns civitatem flevit. Luc. 19. 41. Quia vidit, flevit: nos verò, quia non videmus, flemus. Si videremus nostræ civitatis, id est, animæ nostræ mala, fleremus. Videre, & flere, oculorum est: ijsdem, quibus videmus, oculis flemus. Solus homo plorat, qui ratione præstat; reliqua animantia rationis expertia etiam carent fletu. Quamdiu in utero latet infans, non plorat; prodiens in lucem plorat. Sic, quamdiu in utero ignorantiæ est homo, mala sua non deflet; lucem veritatis intuens lacrymatur. Heu! quot homines instar infantium, suorum malorum obliti, malè securi, læti, absque lacrymis. Postquam verò scelera, quibus se inquinaverunt, gravissima; Dei majestatem, quam læse-

læserunt; justitiæ divinæ rigorem, pœnarum cernunt æternitatem; lacrymis, & contritione, cor perfundunt. Sol vapores è terra elevat, ex quibus fit pluvia: sic intellectus, sol noster, ex conspectis malis vapores quosdam elevat; ex quibus pluvia salutaris oritur lacrymarum. Barradius t. 3. l. 7. c. 9. D. 9. Pent. Nota ista duo, *videns flevit.* O anima! si videres, fleres: sed quia non vides, ideò non fles. Ramirez in ep. 7. Apoc. 3. 17. *& nescis, quia tu es miser.* Quis non fleret super Jerusalem, qui illam, & fines ejus, perfectissimè videret, ut Jesus vidit. Nemo sic potest lapidescere; qui si res videret, & bene cognosceret, quæ circa se sunt, aliud nollet, quàm copiosas lacrymas fundere. Flens ajebat Christus, *si cognovisses & tu;* quasi ideo secum non fleant, quia secum non cognoscunt. Baeza t. 2. l. 12. c. 5. Perversa anima, rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta abscondit sibi mala sequentia: quia videre futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant: dumque in præsentis vitæ delectationibus se deserit; quid aliquid, quàm clausis oculis ad ignem vadit. S. Gregor. hom. 39. in Evang.

Si cognovisses & tu. Luc. 19. 42. Subaudi eversionem, quæ tibi imminet; & tu fleres, quemadmodum ego. S. Gregor. hom. 39. Si cognovisses mala, quæ imminent; & tu quoque fleres. S. Paschas. in Thr. 3.

Initium salutis est, sua intelligere, & flere peccata. S. Hieron. in Is. 15.

Citò culpa, quæ citò cognoscitur, corrigitur. V. Beda hom. die Ciner.

Et legimus, & experientiâ probatum est: si quem Deus permitteret videre peccata sua, sicut ipse ea videt; mox præ dolore rumpendum cor illius, aut sensibus eum destituendum: ubi aspiceret, quantâ injuriâ, & contemptu, affecerit Creatorem, ac Redemptorem, Deumque, ac Dominum suum: & quàm indignè, turpiterque deformaverit nobilem, speciosamque animam suam. Blosius p. 3. marg. spir. c. 2.

§. XXI.

Peccatori omnia cedunt in malum.

Quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Non timet inauditum patrare delictum, ut vitet periculum, quod fuerat stultè suspicatus. Moyses parvulus immergitur aquis; sed Dei jussu fluvius parcebat infanti; ut Pharaoni à fluvio tristis emergeret casus. Regis filia &c. Ex. 2. 10. *vocavit nomen ejus Moyses.* Hujus pueri operâ usus est postea Deus, ut refractarios puniret. A fluvio, quem contrà legem puerorum constituerat carnificem, emergere debebat damnum: quia à fluvio gestiebat Pharao mutuari subsidium; ut per ipsa, quæ sibi putabat commoda, ascisceret detrimenta. Naxera in Jos. 23. §. 26.

Si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere jam nunc scitote &c. Jos. 23. 12. 13. Quæ homo contra legem, ut vitæ exambit subsidia; esse solent certissima detrimenta. Stupidus est, quia ab igne exigit glaciem, qui à nive ardorem: nec minùs stultus, qui à vitio mutuatur commodum; & à virtute salutis putat oriri dispendium. Hanc veritatem docet Josue; dum, quæ commoda ab illicitis conjugijs, ab improborum consortijs, emergent, populo pandit. *Si volueritis* &c. Naxera hic.

Venistis ad mare: persecutique sunt Ægyptij &c. Jos 24. 6. Mare Hebræis videbatur infaustum, Pharaonis persecutioni commodum: verùm adeò contrarius fuit humano judicio eventus, ut mare Hebræos securè transmiserit, & dignâ strage absorbuerit Ægyptios. Idem hic. 28.

David præcepit pueris suis, ut interficerent eos. 2. Reg. 4. 8. 10. Per quæ quærebant lucrum, invenerunt damnum. Id. in Jos. 23. §. 26.

Me expectaverunt. &c. Ps. 118. 95. O infelices expectatores! nescitis quid expectetis. Prosperitatem quæritis; sed adversitatem invenietis. Expectant claritatem, suavitatem, tranquillitatem; sed invenient pro temporali claritate æternalem caliginem, pro suavitate amaritudinem, pro tranquillitate turbinem. De his tribus Is. 59. 9. *expectavimus lucem; & ecce tenebræ.* Job 30. 26. *expectabam bona, & venerunt mihi mala.* Jer. 14. 19. *expectavimus pacem, & ecce turbatio.* S. Bonaventura hic.

Collegerunt Pontifices, & Pharisæi, concilium. Joan. 11. 47. Consilium ineunt, ut inferant mortem; non unde poterant accipere vitam. Mortuum quatriduanum revocavit ex mortuis. Et ob idipsum venantur ad necem, quia mortis imperium destruebat. Et, quod eis, cæterisque Judæis, debuit esse causa fidei, occasio perfidiæ fuit. Semper enim divinò, justòque judicio agitur, ut perversis recta vertantur in malum. Sim. Cas. l. 11. c. 45.

Sicut, secundùm Apostolum Rom. 8. 28. *diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; ità non diligentibus Deum omnia cooperantur in malum. S. Bernardinus t. 1. s. 9. art. 1. *Diligentibus Deum* &c. in tantum omnia, ut etiam aliena mala. Odientibus autem Deum è contrario omnia cooperantur in malum ipsorum; & in tantum omnia, ut etiam bona. Guigo consid. de tranq. animi c. 13.

Cùm gallina mille immunditias in sterquilinio manducet, omnes ei in bonam substantiam convertuntur, quia bonæ complexionis est. At verò accipitri, qui pectusculâ gallinarum edit, omnia in malam carnem, & prorsus ad manducandum inutilem, convertuntur.

Justus omnia in bonum, peccator omnia in malum, convertit.
Diez Peccator.

§. XXII.

Peccator pœnæ ſuæ author, & origo.

Ex Veteri.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. *Benedixiſti Domine terram tuam.* Pſ. 84. 2. Si terra habuit benedictionem à Deo, unde contraxit maledictionem? Non à Deo, ſed à peccato: *in opere tuo.* S. Hieron. in qq. Hebr. in Gen. opera hîc non ruris colendi, ùt plerique putant; ſed peccata ſignificant, ùt in Hebræô habetur: & Aquila non diſcordat dicens: *maledicta humus propter te.* Rupertus l. 3. in Gen. *maledicta terra in opere tuo*, id eſt, propter opus, quod eſt peccatum tuum. Sylveira addit. in Matth. 23.

Clamor Sodomorum. &c. Gen. 18. 20. 21. Pulchrè clamorem dixit in ſe habere peccata. Grandis absque dubio peccantium clamor eſt, qui à terra aſcendit in cœlum. Quare autem peccata hominum quaſi clamare teſtatur? ſcilicet quia cædi aures ſuas Deus dicit clamoribus peccatorum, ut non differatur pœna peccantium. Et verè clamor, & grandis clamor, eſt; quando pietas Dei peccatorum clamoribus vincitur; ut peccantes punire cogatur. Salvianus de Provid. Dei l. 1.

Dominus pluit ſulphur, & ignem. Gen. 19. 24. Nubes, quæ aquas ſubmittunt, nónne vapores ſunt? qui è terra exurgentes aeris ſuperiorem regionem petunt, ibique denſantur quousque reſoluti in aquas recidant eò, unde aſcenderunt. Did. Niſs. Vit. Abr. l. 8. c. 8. *Pluit.* cur non dicitur, *cecidit ignis Domini.* ut ſuper holocauſtum 3. Reg. 18. 38. Dicitur ille ignis pluvia; quia ex peccatorum vaporibus excitata. Sylveira in Matth. 24. q. 15.

Deus tuus ignis conſumens eſt. Deut. 4. 24. Verùm quid conſumit ignis iſte? quid pro fomento habet? nihil Moyſes aſſignat. Scilicet Deus ex ſe vim habet urendi, & puniendi; ſed, nisi tu teipſum fomentum ignis efficias, nihil omninò nocebit: tu te lignum, fœnum, facis; ùt habet Paulus 1. Cor. 3. 12. Pinna Ethol. 34.

Maledictus eris in civitate, maledictus in agro &c. Deut. 28. 16. &c. Non dicit, à Deo maledicendum: quia licèt ille judex ſit, qui contra peccatorem pronuntiet; non tamen cauſa eſt ſuppliciorum. *Poſſidete paratum vobis regnum: diſcedite in ignem æternum.* Matth. 25. 34. 41. Did. Niſs. Pol. Cœl. p. 1. l. 7. c. 2.

Si acuero ùt fulgur gladium meum. Deut. 32. 41. Judicium, & Dei vindicta, vocatur fulgur; & gladius, qui acuitur. Ex Philoſophia habes; fulguris materiam à terra vaporante in altum efferri: quaſi cœlum ipſum rugiens dicere poſſet; extraneum ſibi, & peregrinum opus tonandi, & fulgurandi; cùm ad illud materiam terra ipſa in ſe generet, & cœlo in altum ſubminiſtret. O terra! ô arbor! à te ſecuris oritur, quæ te ſuccidit: tuis armis peris; tuô flagras incendiô, quod tibi excitas. Deinde ut Deus judicium, & gladium, acuit. Ubi vides moram vindictæ tarditatem ſupplicij. Satis enim lentè lapidea moles in multos evolvitur orbes, priusquam poliatur ferrum, & acies ſplendeſcat. *Perditio tua Iſrael.* Oſ. 13. 9. Fernandius in Gen. 1. ſect. 1.

Non maneat arca Dei Iſrael apud nos. 1. Reg. 5. 7. Videntes Azotij morbos, & mures, quibus vexabantur; cœperunt ratiocinari, undenam hæc plaga proveniret? an ab aſtro aliquo? an ab arca Dei? Peccatis ſuis hanc pœnam adſcribere oportebat. Dicunt: *quoniam dura eſt manus ejus.* Ratio hujus decreti, Arcæ à ſe removendæ, fuit dolor pœnæ. Non dicunt; quoniam eam injuſtè cepimus, quia irreverenter cum Dagone collocavimus; ſed quia *dura eſt manus ejus.* De culpa nihil, de pœna maximè, dolebant. Mendoza in 1. Reg. 5. 7.

Vos feciſtis univerſum malum hoc. 1. Reg. 12. 20. De malo pœnæ id aliqui intetpretantur. q. d. vos hanc procellam excitâſtis, dum illi veſtris ſceleribus occaſionem præbuiſtis. Id. hîc.

Ecce omnes vos accendentes ignem &c. Iſ. 50. 11. Quid querimur, quòd durè agit nobiſcum Deus? multò nos durius cum Deo agimus. Vim, ut ità dixerim, facimus pietati ſuæ; ac manus quodammodo afferimus miſericordiæ ſuæ. Quid ergo de pœnarum acerbitate conquerimur? unusquisque noſtrum ſe punit. Et ideo propheticum hoc ad nos dicitur: *ecce omnes* &c. Salvianus de Prov. Dei l. 4.

Ambulate in lumine ignis veſtri, & in flamma, quam accendiſtis. Iſ. 50. 11. Non eſt ignis alterius, nisi veſter; qui ligna, qui ſtipulam, qui materiam futuro incendio coacervâſtis. Deus non facit pœnas; ſed ea, quæ patimur, ipſi nobis præparamus. Origenes hom. 2. in 13. Ezechiel.

In momento indignationis abſcondi faciem meam. Iſ. 54. 8. Nota: abſconſio, vel averſio, faciei Dei in Scriptura, ſignificat, & reipsâ inducit, omne malum: ſic, ut illuminatio, vel oſtenſio, vultûs ejus; omne bonum. Sicut enim ſole abſente, vel ob nebulas ſe abſcondente, omnia occupant tenebræ; at eô redeunte omnia apparent lucida, læta, & vivida: ità multò magis ſe res habet in Deo, qui increatus eſt, & Mundi immenſus ſol. Hujus ſolis deliquium inducunt nebulæ, id eſt, peccata noſtra. Cornelius hîc.

Ignem ſuccendiſti in furore meo. Jer. 17. 4. id eſt, ignem furoris mei accendiſti; qui te acrî, & ignitâ vindictâ perſequetur. Cornelius hîc.

Quæ reſpicit ad Aquilonem. Ezech. 9. 2. ſcilicet ubi peccârant idololatriâ. c. 8. 5. *ſex viri*, id eſt, ſex dæmones, ait Hieron. Sex Angeli, Theodoretus. Nota: eâdem portâ, quâ Deum eliminamus, intrant ipſi lectores, *Intravit per peccatum mors.* Rom. 5. 12. Ità hîc per eandem portam intrârunt Chaldæi in

in urbem, per quam intraverat idololatria. Cornelius hîc.

Hæc dicit Dominus Deus: auser cidarim, tolle coronam. Ezech. 21. 26. Privatus est utrâque dignitate; Pontificiâ, quam usurpavit, & regiâ; quæ erat hæreditaria: nec alienâ manu, sed suamet, suis peccatis. Quia nullæ crudeliores manus inveniri poterant, quàm sui ipsius. Philo l. de Confus. linguar. ità est profectò insipiens, non aliunde accipit; sed ipse sibi quærendo mala invenit. Sylveira in Act. 1. 18.

Producam ignem de medio tui. Ezech. 28. 18. Ex peccatis tuis faciam, ut pœna nascatur, quâ consumaris: sicut domus igne in ea exortô consumi, & conflagrare, solet. Did. Niss. D. infra Oct. Nat. D. §. 2.

Ex Novo, & Patribus.

Increpavit illum Jesus. Matth. 17. 17. id est, juvenem; ùt docent Hieron. Beda, Theophylactus, &c. Videtur non juvenis, sed tortor, increpandus. S. Hieron. increpavit puerum: quia propter peccata sua à dæmone fuerat oppressus. Sylveira in Luc. 11. c. 22.

Videbunt Filium hominis venientem in nubibus. Matth. 24. 30. Cur venturus sedens super nubem? quia nubes generantur ex vaporibus terræ: quia rigor illius judicij ex terra, & nostrorum peccatorum exhalationibus, provenit. Sylveira hîc q. 15.

Et arundinem in dextera ejus. Matth. 27. 29. Græc. *calamum.* qui etiam pennam scriptoriam significat, juxta Ps. 44. 2. *lingua mea calamus scribæ.* Chrysost. dederunt ipsi calamum in manu, ut peccata eorum conscriberentur. Did. Niss. D. infra Oct. Nat. D. §. 2.

Et rogabant eum, ut permitteret eos in illos (porcos) *ingredi.* Luc. 8. 32. An non satiùs Christus fecisset, si porcos occupare ipse jussisset, qui suâ virtute ab homine illos exegerat? S. Ambros. clementiam Domini debemus advertere; quòd nullum priùs ipse condemnat; sed unusquisque sibi author est pœnæ. Did. Niss. fer. 6. D. 2. Quadr. §. 3.

Erat Jesus ejiciens dæmonium. Luc. 11. 14. Cur non dicitur, quòd Christus sanaverit mutum; sed quòd ejecerit dæmonium mutum? quia dæmonium erat in causa, quòd esset mutus. Et Christus Dominus, ùt bonus medicus, radicem pellit. Sylveira hîc.

Ecce sanus factus es, jam noli peccare, &c. Joan. 5. 14. S. Chrysost. non tibi, dicit, quid deterius faciam; sed nè deterius aliquid tibi contingat. Salvianus l. 8. de Prov. ipse sibi parat peccator quisque, quod patitur: nos calamitatum nostrarum auctores sumus: nos ergo adversùm nos omnia facimus. Nihil itaque nihil est in nos crudelius nobis. Nos, inquam, nos etiam Deo nolente, cruciamus. Dei censuram nos inardescere facimus, & peccatis nostris jugiter commovemur: nos cœlestis iræ ignem accendimus; & excitamus incendia, quibus ardeamus. Did. Niss. ib.

Secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram. Rom. 2. 5. S. Chrysost. tu tibi thesaurizas, non Deus tibi: etenim ille omnia præstitit, quæ oportebat: qui, si inflexus manes, tu tibi thesaurizas iram. Apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 8. c. 8.

Multi frequenter dicunt, malô locô esse rerum, & civitatis, statum; causamque ex imprudentia dominantium esse perhibent. Ego verò dico, non Magistratûs imprudentia, sed nostrum peccatum; illud omnia subvertit, illud omnes calamitas invexit: nec aliunde rerum tristium examina nobis superfusa sunt. S. Chrysost. tom. 6. hom. de peccato. Apud Sylveira c. 18. in Joan. 9.

§. XXIII.

Peccator ipse, & peccatum, sibi pœna, hostis.

EDuxisti ab Inferno animam meam. Ps. 29. 4. Peccatum dicitur Infernus. Num. 16. 33. *descenderunt vivi in Infernum*, id est, in mortale peccatum. Quod bene dicitur Infernus propter multas rationes. Quia in peccato, sicut in Inferno, algor, & calor, sentitur: scilicet parvus timor, & concupiscentia, ardens, & inflammans. Job 24. 19. *ad nimium calorem &c.* De peccato exit fumus infamiæ, vermis conscientiæ; sitis, & esuries; in peccato nulla requies. Hugo Card. hîc.

Eripe me Domine ab homine malo. Ps. 139. 2. S. Aug. hom. 32. ex 30. fac, tibi Deum respondisse, à quo? quando dicis, eripe me. Dicturus es à Caio, à Lucio, à nescio quo; quem pateris. Et respondet tibi Deus: de te nihil mihi dicis? si ab homine malo liberem te, priùs es liberandus à teipso. Apud Pinna Ethol. 85.

Allisisti nos in manu iniquitatis nostræ. Is. 64. 7. id est, propter iniquitatem nostram. ità Sanchez. Meliùs; in manu, id est, per manum. q. d. tradidisti nos peccato quasi lictori, cruciandos, & allidendos. Cornelius hîc.

Libera nos à malo. Matth. 6. 13. S. Aug. s. 30. de verb. Ap. quid est, quod clamâsti, *libera nos à malo?* respondeo illi: ego sum malus: & si liberaverit me à malo; ero de malo bonus. q. d. libera nos à peccato; fac, nè in peccatum cadamus: nemo enim tam hostis alteri est, quàm sibi ipsi, dum peccat. Pinna ib.

Clamans & concidens se lapidibus. Marci 5. 5. Ad cumulum mali meriti omnino accedit, quòd homo seipsum confodiat: nemo enim malus ab alio, quàm à seipso, ampliùs læditur. Sim. Cass. l. 5. c. 16.

Suspensus crepuit medius. Act. 1. 18. S. Leo s. 10. de Pass. meritò ubi sua pœna est commissa: quia in supplicium tuum nemo sævior potuit inveniri.

Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Act. 5. 5. Nullus hîc fragor elementorum; nulla judicantis aut majestas, aut sedes; nec in valle Josaphat, sed in domo fidei morabatur. Petrus assidebat aræ, non Christus inter fulgura considebat; nullum in

cum convitium jaciebatur; aut parabatur pœna: sola illi fraudatæ pecuniæ objiciebatur turpitudo. Et tamen fœditas ipsa peccati inermis, & nuda, virum primarium inter hostias, & thura, ità consternavit; ut mox corruerit victima pudoris, & pœnitentiæ. Oliva fer. 2. D. 1. Quadr.

Quæ nullus unquam hostis in eos perpetravit; ea libentissimè, & promptissimè, amplectuntur: & quod nullus unquam Judex supplicium in eos statuterit, ij illud in se ipsos attrahunt. Theodoretus ad 1. Rom.

Mens odiosa, cupida, curis tantummodo sæcularibus dedita, libidinis igne succensa; nónne tibi videtur Infernus? in quo videlicet & diabolus habitat, & concupiscentiarum ignes æstuare non cessant. Inde enim de luxuria sulphureus fœtor oboritur; & de cogitationum crebrescentium tenebrosa caligine, tanquam teterrimi fumi volumina generantur. Nam, dum hoc amat, illud timet: in alijs gaudet, hoc odit: illud avidè concupiscit, sit infelix mens, suspecta semper, & vaga, curiosa, anxia simul, atque sollicita; quæ curis impellentibus in multa dividitur, diversarumque passionum morsibus laceratur. Hæc igitur flebilis anima, gehenna facta est, tartarus, & Infernus: quam & cruciant tormenta curarum, vitiorum vastat incendium. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5.

Intrinsecam pœnam malefactor pertulit, dum deliquit: cùm eô ipsô quisque puniatur interiùs, quô consentit facere, aut perficit facinus. Sim. Cas. l. 15. de just. Christ.

§. XXIV.

Peccatoris mala securitas. Symbola, & Similitudines. Comparatur somno, & lecto.

HEli jacebat in loco suo. 1. Reg. 3. 2. Sept. *dormiebat.* Ostenditur ejus negligentia, & remissio animi; qui tam gravibus minis, velut tonitruis, de cœlo territus non vigilârit. Mendoza. hic.

Projecit se, & obdormivit. 3. Reg. 19. 5. Miraris, quòd Elias reginæ persecutione jactatus, in aperto campo dormire potuerit; aut Petrus in carcere. Act. 12. 6. Sancti erant. Mirare potiùs, dormire potuisse Saulum, Holofernem, Sisaram: & tamen hodiedum innumeri lethali noxâ polluti somno se credunt, quasi securi de vita. De quibus Is. 51 20. *dormierunt in capite omnium viarum, sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini.* Scribitur: in Africa dari belluas, Oryges dictas, quasi tauros sylvestres, tam stolidæ suarum virium fiduciæ; ut, cùm in retia venatorum inciderunt, dormire præsumant, nec equorum hinnitu, vel canum latratu, excitari se sinant; ut expediti laqueis fugiant. Dormitis Samsonis instar. Judic. 16. 19. in sinu scortorum; dormitis in lectis eburneis *pleni indignatione Domini*, & periculum non timetis. Segneri s. 1. die Cin.

Verbum iniquum - nunquid, qui dormit, non adjiciet, ut resurgat? Ps. 40. 9. q. d. qui in somnum lethalem per peccatum mortale incidit, nónne ille evigilare ab illo somno ad vitam gratiæ potest? nonne peccator converti? apud Hug. Card. alia versio habet: *verbum diaboli constituerunt adversùm me.* Cur id vocatur verbum diaboli? Hugo: verbum diaboli fuit: *nequaquam morte moriemini* Gen. 3. 4. & modò per adulatores, qui sunt organa ejus, dicit, nequaquam adhuc moriemini: potestis modò bibere, & comedere: vos estis adhuc juvenes; quando senueritis, tunc facietis pœnitentiam. Dominus verò inclamat: *hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Ps. 94. 8. Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 4. c. 5.

Sicut vulnerati dormientes in sepulchris. Ps. 87. 6. Non dicit, eos dormire in lectis, in quibus dormiunt vivi; sed *in sepulchris*, ubi dormiunt mortui. Jonas in tempestate dormitat. Tot in periculis, horæ mortis incertus, securus dormis? somnians non formidat; quæ formidare debet; sed vana. Si astet ei quis gladiô evaginatô, quô illum perimat, non metuit. Somnians autem, se esse in periculo, timet; licèt securissimus in lecto jaceat. Multi timent ærumnas hujus vitæ, tanquam vera mala: quæ nihil sunt, nisi phantasma; & non perhorrescunt tormenta Inferni, in quem in perpetuum præcipitabuntur. Stella de cont. &c. p. 2. c. 43.

Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam; & in fine narrationis dicit: quis est hic? Eccl. 22. 9. q. d. sicut dormiens audiens se excitantem, dicit, quis est, qui me excitat? quid loquitur? quid vult? ac mox rursum somnolentus indormit: ità & fatuus, audiens sapientiam à sapiente, quasi cupidinibus suis indormiens, dicit: quis est hic, qui mihi molestus est? quia dicit: cur me à somno delictorum meorum avocat? non audio, non attendo, non capio: quia non delector sapientiâ, & virtute; sed omnis meus gustus, & delectatio, est in voluptate &c. Appositè stultus, puta peccatorem, comparat dormienti: 1. quia uti hic somno, ità ille peccato, id est, voluptati suaviter, & deliciosè indormit. 2. sicut in dormiente ligatur mens, & ratio; sic in fatuo funibus concupiscentiæ ligata est ratio, & prudentia. 3. sicut dormiens vivit vitam animalem, non rationalem; sic & peccator. 4. sicut dormiens varijs luditur, & illuditur, phantasmatibus; sic & peccator luditur specie creaturarum, &, quod amat, umbræ, somnia, sunt; non res, non veritas. Denique sicut pueri altum dormientes flagellis, & verberibus, à somno excitandi sunt; sic & stulti, putà impij, à veterno peccatorum plagis evellendi sunt. Cornelius hic.

Dormiebat sopore gravi. Jon. 1. 5. Sensit Jonas remorsus conscientiæ de fuga sua, quasi Deus illum persequeretur, puniretque: unde, ut hos remorsus evaderet & sopiret; dedit se sopori. Mala enim conscientia parit mœrorem, mœror somnum. S. Hieron. tropologicè: sopor Jonæ gravissimus hominem significat erroris sopore torpentem: cui non sufficerat fugere à facie Dei; nisi quâdam vecordiâ

mens

mens illius obruta ignoraret iracundiam Dei; & quasi securus dormiret. apud Cornelium hic. Excutite somnum, pellite soporem. Hæc auditis in Evangelio; & dormitis? hora est, arrigendi vitam, emendandi mores, expellendi vitia; nè nos incautos inveniat tantum malum. S. Thom. Vill. conc. 1. de judicio. Minatur Deus ignem gehennæ, spiritum procellarum; nec attendit peccator, quàm propinquus sit æternæ damnationi. His jure dicas, quod nautæ Jonæ: *quid tu sopore deprimeris? surge, invoca Deum tuum.* Diez Jonas.

Cùm dormirent homines. Matth. 13. 25. Dormire hominum, quod Salvator omisit exponere, inadvertentia est periculorum, & incautela contra insidias invisibilium hominum. Sim. Cas. l. 6. c. 3. Aristoteles l. de somno & vigilia: est ligamentum omnium sensuum externorum. Somnum vocat Euripides oblivionem malorum. Hæc est natura peccati frequentius admissi; quòd hominem ligat, eumque in noxia quadam securitate constituit, ac obliviscí facit malorum impendentium. Est ligamentum omnium sensuum, omnium facultatum, memoriæ, intellectûs, & voluntatis. Advertit hoc sapiens Prov. 5. 22. *iniquitates suæ capiunt impium; & funibus peccatorum suorum constringitur.* Hilarius pro *funibus* ponit vocem *fascijs*: vel quia peccator est instar infantis, qui nihil de futuro cogitat; vel quia mortuorum est, ligari fascijs. Schönleben Disc. 2. D. 2. Adv. Spiritualis obdormitio, est obtenebratio sensuum, suffocatio intellectûs, perditio memoriæ, voluntatis oppressio, orationis carentia, inconsideratio infallibilis judicij, contra dæmones incautela, periculorum improvisio, insensibilitas animæ. Sim. Cas. l. 13. c. 13.

Petrus dormiens. Act. 12. 6. Significat in carcere peccati dormientem, *inter duos emilites*, scilicet Angelum bonum, & Angelum malum. S. Vinc. Ferr. s. de S. Petro ad vincula.

Ecce mittam eam in lectum. Apoc. 2. 22. id est, in Infernum, ait Rupertus, Beda, Rich. à S. Vict. Ansbertus & Primasius: lectus, inquiunt, est securitas, & impunitas peccandi; in qua peccator, quasi in molissimo lecto quiescens, ex uno scelere in aliud, & tandum in damnationem, ruit. Hæc securitas signum damnationis. Cornellus hic.

Est quidam somnus, qui est somnus culpæ; somnus malus, & ad statum pessimum inductivus. Nam in somno est quædam infrigidatio, quædam fumi elevatio, quædam animalis virtutis oppressio, & mearuum quinque viarum sensûs oppilatio. Sic suô modô culpa facit in anima: nam infrigidat per avaritiam; fumum elevat, & perturbat, per superbiam; sed sensum oppilat, nè videnda videat per carnis lasciviam. S. Bonavent. s. 5. de adv.

Alia Symbola.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 8. Facit Moyses, quod poscebat; sed non Pharao, quod promiserat. *Videns autem Pharao, quòd data esset requies, ingravavit cor suum.* v. 15. Data requies obstinationem nutriebat; expertum discrimen ulterioris metum non creabat. Plus audaciæ ad nova delicta sumebat Pharao, quia ranas evasit; quàm timoris caperet, quia sustinuit. Data salus stultam genuit fiduciam. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Divisaque est aqua; & ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris. Ex. 14. 22. cœperuntque Ægyptij temerariô ausu subsequi; de quo Abul: magna audacia Ægyptiorum, imò maxima dementia; tanto se periculo exponere; ut mare intrare non formidarent, quod ad eorum internecionem apertum fuerat; quod Hebræi, ad suam evasionem paratum, ingredi extimuerunt. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 8. c. 1.

Josue electa triginta millia virorum fortium misit nocte; præcepitq; eis dicens: ponite insidias post civitatem. Jos. 8. 3. 4. Copiosus adeò exercitus, licèt lentè incederet, iter sinè ingenti strepitu peragere nequibat: verùm Hajenses sic immersi jacebant somno, sic exoculati dormiebant; ut nec strepitum audierint, nec mortem sibi imminentem conspexerint. Naxera ib. §. 10.

Cúmque exierint contrà nos, sicut anteà fecimus; fugiemus, & terga vertemus. Putabunt enim nos fugere, sicut prius. Jos. 8. 5. Tale est peccatorum ingenium; ut, si imminentia mortis, aut calamitatis, discrimina effugerint, iniqua iterum non caveant consilia. Id. hic §. 13.

Egrediar, sicut antea feci; nesciens, quòd recessisset ab eo Dominus. Judic. 16. 20. Samson, quia pericula sæpius evaserat in cautus meretricis artes non timuit. Tertull. l. de pœnit. c. 6. ille præsumptor, cùm sibi repromitteret, securus scilicet timere non potuit; sic nec pœnitentiam implevit: quia instrumentô pœnitentiæ, id est, metu caruit: præsumptio inverecundiæ portio. O quot meretricum domos frequentant! ô quot pericula provocare non timent! quia ægritudo semel depulsa, quia hostis superatus, quia discrimen elusum. De triumpho suo calamitatibus suffragantur, pœnitentiam non implent: quia instrumentô pœnitentiæ, id est, metu carent. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Venerúntque in Lais ad populum quiescentem, atq; securum; & percusserunt eos in ore gladij. Judic. 18. 27. Viri de tribu Dan nullo negotiô urbem Lais cœperunt; quòd sinè omni timore viveret. Magna securitas, est periculosissima animæ tempestes. Stella de cont &c. p. 2. c. 43.

Tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porrò Amasa non observavit gladum &c. 2. Reg. 20. 9. 10. Diabolus blanditur, ut fallat. Hoc significatur in principe Joab, qui Amasam osculando interfecit. Osculum diaboli, falsa securitas peccatoris. S. Bonaventura s. 2. D. 3. Pasch.

Bibit quasi aquam iniquitatem. Job. 15. 16. Lyran: iniquitatem, sicut aquam, bibit qui com-

committit peccata absque fræno timoris. Ille enim, qui bibit vinum, quia timet inebriari, bibit temperatè; sed bibens aquam hoc non timet. apud Novarinum in Elect. Sacr. l. 3.

De monte abscissus est lapis sinè manibus. Dan. 2. 45. conterritus est spiritus ejus, & somnium ejus fugit ab eo. v. 1. Excidium intuens, illius oblitus est: casûs illum invasit horror; & horrorem comitata est horroris oblivio. Cyrill. Jerosol. Catech. 16. Daniel illi indicavit visionem imaginis: ipse viderat eam, & nesciebat. Dic, inquit, mihi visionem, quam ego vidi; & quæ sit, nescio. Simularum in favillam levi lapidis ictu conversum, regnorum celerem finem, gloriæ, pompæque, citissimè fore portendebat excidium: ast ea Nabuchodosoris est cœcitas; ut mortem intueatur, & nesciat. Naxera in Jos. 8. §. 10.

Væ prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus. Matth. 24. 19. August. in Ps. 39. in Hilar. Chrysost. Hieron. putant, væ illis dici: quia illæ uteri, hæ verò lactantium, onere gravatæ, fugere non poterunt. quod confirmatur illis verbis Matth. 24. 20. *orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbatho.* Cur non potiùs væ claudis, cœcis, ægris; cùm fugere minùs possint? Maldonatus: prægnantes, ac nutrientes, solent in maxima securitate nuptijs, ac liberis, operam dare. quasi dicat: væ illis, qui in delicijs, & securitate, versantur: cùm enim irruerit calamitas, fugere non poterunt. Sylveira in Luc. 16. Hyemem peccata vocat, & Sabbathum securitatem. Dicit ergo, væ animæ in peccati securitate, vel socordia, constitutæ. S. Athanas. q. 83. Judæi in Sabbatho ab omni infortunio se liberos putabant. Sylveira in Matth. 24. q. 8.

Catus cum mure capto priùs ludit; tum occidit, & edit. Sic ludit cum peccatore dæmon; ostendens peccatum esse leve, Deum misericordem, impossibile non peccare, facilem pœnitentiam &c. Et ubi sic illusit trahendo ad opus, spiritualiter occidit. Geminiani l. 5. c. 39.

Exempla ex Veteri.

Consuerunt folia ficûs. Gen. 3. 7. Ab hac infelici, & maledicta ficu, folia, quibus se tegant, colligunt peccatores; cùm vanas spes (folium enim spei Symbolum est) longioris vitæ animô concipiunt; ut interim sinè ullô timore mortis in omni scelerum genere volutentur. Fernandius hîc.

Duo, & duo, ingressa sunt ad Noe. Gen. 7. 9. Quis ad Noe adduxit animantia? forsan ex nimia felicitate, & abundantia fructuum, ad calamitatis præsagium, quasi duce naturâ, ducebantur. O quàm stulta hominum in serenitate calamitas! Alcuinus l. 4. de diluvio:

Tunc jussæ accurrunt volucres, dum bestia quæque
Depositâ feritate venit, sesequè tenendam
Ingerit occurrens; & libertate relictâ,
Occludi gaudet. Tantum decreta futuri
Vis valet! occultus brutis in sensibus ardet
Terror, & expectans agitat formidine mentem.

Ast homines, quos sors certi discriminis urget,
Vicinâ nec morte pavent.

Rogatus Polemon, cur canis, acceptô osse, properetè loco mensæ? respondet: ex abundanti annona præsagit verberû irruptionê. O insensibilior cane! qui ex abundantia voluptatum non præsagit verbera. 1. Reg. 17. 43. *Nunquid ego canis sum?* ajebat Goliath: quasi ad canem exîsti cum lapidibus, & virga. S. Chrysost. hom. de David, & Goliath: si canis fuisses, nunquam dimicantem contra te Dominum provocâsses; sed ùt canis interitum futurum, & dignum supplicium metuisses. Pejor es cane, qui nec virgam metuis; nec lapidem, quô moriturus es, pertimescis. Escobar tr. 5. Proph. Chr. l. 9. sect. 1. obs. 4.

Uno tantùm gradu-ego, morsq; dividimur. 1. Reg. 20. Peccator potest dicere, sicut David: non enim est, nisi unus gradus, scilicet mors corporis inter peccatorem, & mortem animæ. Hugo Card. in Ps. 15.

Percussimus fœdus cum morte. Is. 28. 15. q. d. sic vivitis, & sic securè futuram Dei ultionem ridetis; ut ipsâ vestrâ securitate clamare videamini: *percussimus fœdus* &c. hoc est, securi sumus à morte, & inferno; acsi cum eis fœdus iniissemus. Cornelius in Hierogl. hîc.

Ista est dies, quam expectabamus. Thren. 2. 16. Suam hîc diem habet anima perversa, quâ & transitorijs lætatur bonis; cui ea, quæ sunt, *ad pacem* sunt. Luc. 19. 42. quia, dum ex rebus temporalibus gaudet, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resolvitur, dum nullâ venturæ iræ formidine terretur; pacem habet in die sua: quæ grave damnationis scandalum habebit in die aliena; cùm pro suis iniquitatibus tradetur adversarijs, qui suis eam pœnis circumdabunt, & cruciatibus. Nec jam tunc juvabit aliquid, quidquid in præteritis de terrena felicitate habuit; sed ibi affligenda, ubi justi lætabuntur. Et cuncta, quæ modô ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem tormentorum vertuntur: tuncque rixari secum incipiet, cùm damnationem, quam patitur, non expaverit, cur à prospiciendis malis sequentibus oculos mentis clausit. Unde dicitur ei: *nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis.* Luc. 19 24. quia mens voluptatibus resoluta abscondit sibi mala sequentia; dum videre futura refugit, quæ perturbant præsentem lætitiam. S. Paschasius hîc.

Audiunt sermones tuos, & non faciunt eos: quia in canticum oris sui vertunt &c. Ezech. 33. 31. Expectate: & hora, quam non putatis, erit suprema. Quando Balthasar fatalis in pariete manûs indiciô mortis nuntium accepit? nónne, cùm minimè putaret? Dan. 5. 5. Nabuchodonosor quando vocem cœlitus lapsam audivit, quâ ad bestias, & sylvas, damnatus est? Dan. 4. 28. nonne dum minimè timebat, & inter assentatorum turbas regni sui magnificentiam superbè jactaret? Antiochus

chus quando morbô execrabili percussus, & in desperationem actus? 2. Machab. 9. 4. 5. nonne cùm sui securus, fastuque tumens, conscenso curru Jerosolymæ immineret, & excidium minaretur? Quando Sennacherib 4. Reg. 19. 37. Jezabel 4. Reg. 9. 32. 33. quando intentas sibi à Deo minas; quòd à canibus devoranda esset, adimpleri experta est? nonne cùm, exclusô omni Dei timore, ad palatij sui fenestras compta, & superba consisteret? Segneri s. 6. f. 2. D. 1. Quadr.

Ex Novo.

Mitte te deorsum. Matth. 4. 6. Timenti homini ruinam tuta omnia tentator promittit: *in manibus portabunt te.* Misericordiam Dei ob oculos ponit, quæ in manibus è peccato illum tollat; nè fortè æterno igni mancipetur. Barradius t. 2. l. 2. c. 11. D. 1. Quadr.

Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Luc. 12. 19.

Si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua. &c. Luc. 19. 42. quorum verborum hic sensus est: si prævideres jam, dum pacem habes, dum indulgenter tractaris, quæ tibi eventura sunt; etiam tu fleres, & pœnitentiam ageres. S. Gregor. hom. 39. in Evang. perversa anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta; abscondit sibi mala sequentia: quia prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant. Dumque in præsentis vitæ delectationibus se deserit, quid aliud, quàm clausis oculis ad ignem vadit? apud Schönleben Disc. 11. D. 9. Pent.

Qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat. Joan. 12. 35. Ambulans in mentis tenebris nescit Infernum, quò vadit. Si enim sciret Inferni pœnas, multò majori studiô caveret, nè iret illuc; quàm cavet à morte corporis, & infamia perpetua hujus Mundi. Cajetanus hîc.

Cùm dixerint pax, & securitas; tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, & non effugient. Thessal. 5. 3.

S. Paulus Hebr. 11. 7. duas præcipuè virtutes in Noe laudat, fidem, ac justitiam. Fide *Noe responsô acceptô* in primis Deo fidem habuit; deinde fide plenus timuit: fides enim principium timoris. Eccl. 25. 16. Fernandius in Gen. 6. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Peccatoribus sæpe accidit; ut, si quando unum quodlibet bonum vel minimum faciant, à malis suis omnibus respectum mentis avertant, & ex eo sese jam quasi sanctos aspiciant; obliti malorum omnium, quæ commiserunt. Sicut evenire contrà electis solet: ut, cùm multarum virtutum gratiâ polleant, unum eos vel tenuissimum vitium valdè defatigans pulset. S. Gregor. l. 34. mor. c. 17. apud Nissenum Phœn. Græc. l. 8. c. 1.

Nihil est infelicius felicitate peccantium; quâ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior roboratur. S. August. lib. epist. ep. 5.

Expedite rudentes, vela suspendite: tranquillitas ista tempestas est. S. Hieron. ep. ad Heliodorum.

Luge peccatorem felicem: gladius enim justitiæ ipsi imminet. S. Nilus Abb. Cap. Parænet.

Negligentia in graviori periculo, non tam securitatis est, quàm desperationis, indicium. S. Bernardus s. 10. in Ps. *qui habitat.*

Quid tam timendum, quàm potestas, cui non potes resistere? quàm sapientia, cui abscondi non potes? Poterat minùs timeri Deus alterutrô carens. Nunc autem perfectè oportet timeas illum; cui nec oculus deest, videns omnia; nec manus, potens omnia. S. Bernardus l. 5. de consid. ad Eugen.

Una securitas est, nunquam esse securum: quatenus timor se observans reddat semper paratum; donec securitas succedat timori, non timor securitati. Guarricus s. 3. de adv. Dom.

Ecce ardet Infernus sub pedibus inhians, atque ad devorandam miseram animam apertus: & jam peccator ipse deputatus est ad illum; & solùm pendet ex tenui filô vitæ præsentis, quod tam facilè rumpitur. Et miser ridet, comedit securus, & gaudet; neque est sibi cura de remedio. S. Thom. Vill. s. D. 3. Quadr.

Clamat Jesus voce magnâ: *Lazare veni foras.* Joan. 11. 43. quia non nisi magnô terrore aspirantis Dei, & de futuro judicio comminantis, exterritus, malè securus peccator ad cor suum reducitur. S. Rupertus in Joan. 11.

Terreat te timor judicij terribilis, metus gehennæ, laquei mortis, dolores Inferni, ignis urens, vermis mordens, sulphur fœtens, flamma tartarea, & tandem omnia mala; ut tandem clames: in æternum non peccabo. Hugo à S. Vict. l. 3. de anima.

Gravissimum peccatoris periculum, quòd ante portam Inferni dormiat, comedat, ludat; quia nihil est inter animas peccatorum, & Infernum; nisi porta fragilis, scilicet corporis: quâ per mortem fractâ in puncto ad inferna descendunt. Broymard. Peccatum.

§. XXV.

Peccatorum mala lætitia. Pleraq; Symbolicè. Ex Veteri.

Cur ignorante me, fugere voluisti? Gen. 31. 27. ait Laban. Diabolus vult peccatorem securum, lætum; nè advertat pericula sua. Stella in Luc. 6.

Tristemq; delinivit blanditijs. Gen. 34. 3. Hoc summoperè curat diabolus; ut salubrem tristitiam amoveat ab anima peccatrice. Hugo Card. hîc.

Et surrexerunt ludere. Ex. 32. 6. saltando, canendo. &c. Vide carnalium hominum cœcitatem, qui in peccatis suis securi delitiantur, ludunt,

ludunt, & exultant, cùm eis imminet vindicta Dei. Cornelius hic.

Non mittet in eam oleum. Levit. 5. 11. Vetatur oleum in sacrificio pro peccato: quia peccator expers est lætitiæ, & lucis. Oleum enim lætitiæ, & lucis, est symbolum. Cornelius hic.

Lætantesq; per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt, ut vocacent Samson, & ante eos luderet. Judic. 16. 25. Samson cœcus ductus est inter Philistæos, ut saltaret. Qui serviunt Mundo, cœci sunt, nec miserum suum statum agnoscunt; itaque tripudiando descendunt ad Infernum. Saltant ad numeros citharæ, ad modulos dæmonis, Mundi, affectuum &c. Stella de cont. &c. p. 2. c. 73. Philistæi captum Samson, & cœcum, volunt tripudiare. Id. in Ps. 136.

Sic in tenebris, quasi in luce ambulant. Job. 24. 17. Acsi dicat: ità gaudent in nocte peccati, acsi eos lux justitiæ circumfundat. Vel: in præsenti cœcitate ità læti sunt; acsi jam æternæ patriæ luce perfruantur. Hugo Card. hic.

Illic interrogaverunt nos - hymnum cantate nobis de Canticis Sion. Ps. 136. 3. Sicut Babylonij volebant, ut Hebræi in captivitate concinerent, & hilares essent: ità diabolus plurimis modis curat; ut peccator in miserrima peccati servitute delectetur, & quiescat: ut illum sub sua potestate securiùs ducat. Sed respondet: *quomodo cantabimus Canticum Domini in terra aliena?* v. 6. Diez D. 3. Quadr. Inimici animæ suadent, ut in hoc sæculo, & valle lacrymarum, hilares simus: nè forsan meditantes miseram captivitatem ad patriam aspiremus. Stella in Ps. 136.

Lætantur, cùm malè fecerint. Prov. 2. 14. Tales similes sunt illis, quos in Apulia videmus, morsos à tarantulis, continuò saltare, tripudiare, & tripudiando emori. Sic Turcæ in honorem sui Mahomet solent se in orbem gyrare; donec, deficiente spiritu, & mente, corruant: illamque vocant choream Angelorum. Quibus aptes illud Ps. 11. 9. *in circuitu impij ambulant.* Cornelius hic.

Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Is. 9. 2. Qui malè agit, & de malo dolet, is in tenebris est; & nondum sedet, sed ambulat adhuc. At, qui lætatur, cùm malè agit; is sedet in tenebris: quia peccatis assuescit. Hic status est planè mortis, & Inferni. Stella in Luc. 2. 9.

Nabuchodonosor Dan. 3. 5. statuam voluit adorari; dum plurima instrumenta musica resonarent. Stella in Luc. 6. 21. Statuam adorari inter sonum musicæ cupit: ut sensibus attoniti pericula nostra non videamus. Id. in Ps. 136.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Cùm vidisset tibicines, & turbam tumultuantem. Matth. 9. 23. Principis Synagogæ filia erat mortua, & domum defunctæ cantores, ac magnus populi strepitus, compleverunt. Christus autem non priùs intravit, ut illam suscitaret; quàm tibicines exissent. Cave, nè in peccato mortuus huic vanæ Mundi lætitiæ locum tribuas; & mala tua, vani gaudij dulcedine inebriatus, non sentias. Stella de cont. p. 2. c. 75.

Ut homines ægri, cùm multis febribus aguntur; si in aquas semetipsos frigidas immerserint, ad præsens quidem aliquid videntur quæsijsse solatij; multiplicatas verò febrium flammas sibi reparant. Sic & nos agimus; cùm conscientiæ stimulis agitamur; si merè externas gaudij, & lætitiæ, causas quæramus. S. Chrysost. hom. de compunct.

Anceps ex omni parte vita, certissima mors: certa dijudicatio de jam actis, infallibilis sententia judicis: & finalis terminus omnino sub ignorantia est. Quis ergo aget diem festum sub tanta trepidatione malorum? quis invenire sataget Mundi risum? quis exultabit in festo, Deò infestò? nisi amens; aut aliam vitam desperans; seu qui somniantium semper similitudinem gestat. Sim. Cass. l. 11. c. 25.

Sicut cantus oloris signum est imminentis mortis; sic, cùm peccatores exultant ob peccatum, præsagium est, supplicium eorum instare. Diez D. 20. Pent.

Atratum cœlum est, & terra lascivit? thronus pallet, & patibulum vernat? in regia filij contabescunt; & in carcere perduelles epulantur, & cantant. Nunquam tetriùs mortales delirârunt. Adhibitas quis non miretur citharas in naufragio? periclitaris non capite, sed æternitate; & tripudias? Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa. &c. Luc 21. 25.

S. Thomæ Aqu. teste Ribad. 7. Martij, mirum videbatur, posse hominem alicujus culpæ lethalis conscium, eò damnationis æternæ periculò, ridere unquam, & lætari.

Philippus III. Hisp. rex dixit: mirari se, quomodo mortalis peccati reus dormire aliquando posset. Ità refert Hieron. à Florent. S. J. qui accepit ab ejus ore.

§. XXVI.

Peccatori difficilis pœnitentia.

Ex Veteri.

Recensui, quæcunque fecit Amalec Israeli &c. 1. Reg. 15. 2. Amalec significat vitium post baptismum; Pharao ante baptismum. Hinc observat Origenes hom. 11. in Exod. sicut Pharaonem, & Ægyptios, non Israel debellavit, sed Deus ipse. Ex. 14. 14. *Dominus pugnabit pro vobis! & vos tacebitis.* Sic peccata, ante baptismum contracta, à solo Deo in baptismo abluuntur. Contrà verò,

verò, sicut Amalecitas, Josue pugnando, & Moyses orando, superavit; Ex. 17. 10. 11. ità peccata post baptismum facta, magnô nostrô labore, confitendo, pœnitendo, satisfaciendo, remittuntur. Mendoza hîc.

Media pars juvenum faciebat opus, & media parata erat ad bellum. 2. Esdræ 4. 16. Innocentiæ domum struimus; sed cum Esdra collapsam aliquomodo reparamus: non modò strepitus ferre oportet, sed & pugnas: simulque milites esse decet, & fabros; æque hostibus expositos, ac operi intentos. Nimirum non instauratur sinè sudore semel collapsa innocentia. Oliva t. 2. Strom. §. Domine quid multiplicati &c. Ps. 3.

Eduxit me de lacu miseriæ. Ps. 39. 3. id est, de peccato; quod dicitur lacus: quia, sicut de facili cadit homo in lacum, sed non de facili exit; sic in peccatum de facili cadit, & per se; sed non de facili; nec per se, resurgit. Hoc significatum est in hoc, quòd filij Israel de facili ingressi sunt in Ægyptum; sed cùm maxima difficultate exierunt: & non per se, sed Dei auxiliô. Hugo Card. hîc.

Psalmus 50. habet titulum *in finem*. Theodoretus ex Græco vertit *ad victoriam*. In quo maximè psalmo deflet peccata; ideo aptus titulus *ad victoriam*: quia nulla major victoria, ùt illa, quam per pœnitentiam obtinet homo à peccatis. Sylveira Addit. in Matth. 1.

Expoliavi me tunicâ meâ. Cant. 5. 3. Etsi vocatio peccatoris ad pœnitentiam tam suavis sit, totque rationibus fulta, ut mox illi oporteret parere; non desunt tamen, qui renuant: quorum nomine dicitur, *expoliavi me* - id est, gratiâ, charitate, & virtutibus mihi concessis: exui me tunicâ bonorum operum; *quomodo induar illâ? Lavi pedes meos*, assuescens rebus suavibus, & mollibus; *quomodo inquinabo illos?* nolo eos iterum sordidis, & austeris, pœnitentiæ operibus inquinari. de Ponte hîc Exh. 10. §. 1.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Is. 5. 18. Peccatum vocat vanitatem: quia, ùt ait S. Hieron. facientibus peccatum facilè texitur; & adeò inane in se est, ac futile, uti aranearum tela: sed, cùm inde exire voluerimus, solidissimis vinculis nectimur. Peccata ergo sunt funes. 1. quia fiunt ex filis, id est, ex rebus, & voluptatibus vanissimis, & levissimis. 2. quia distorta sunt, ùt funes. 3. quia invicem connexa. Chaldæus vertit: *væ qui incipiunt paulatim peccata; augéntque, ut crescant, & fortia fiant, ùt vinculum plaustri.* Cornelius hîc.

Descendit itáque in cœnum. Jer. 38. 6. Quis non putâsset actum de Jeremia, cùm communi regis, & principum, consensu in lacum projectus est? at Deus ei affuit, ùt promiserat c. 1. Jeremias gerit personam peccatoris, qui in lacum peccati lapsus est, & ex eo resurgere nequit; sed extrahendus est. Cornelius hîc.

Aquila grandis magnarum alarum. Ezech. 17. 3. Sub diversis figuris proponitur Nabuchodonosor: nam etiam Dan. 4. 30. *fœnum ùt bos comedit.* Si aquila, cur & bos? Dicitur aquila à rapacitate. Venit ad Libanum, id est, Jerosolymam, ùt explicat Hieron. Rupert. Hugo, Carthus. diripiens sacra vasa. Species verò bovis in eo cernitur, cùm pro superbia sua ad pœnitentiam adducitur. En hominis genium ad malum: ad rapinas, ut aquilam; ad pœnitentiam tardigradum bovem. Sylveira addit in Matth. 4. q. 2.

Ex Novo, & Patribus.

Tetigit eum, dicens. Matth. 8. 3. Lepra corporis vel levi attactu divinæ manûs fugatur: non sic maculæ animæ; egent ferrô, & igne. Recedunt jussu Domini sæpe morbi è corpore; sinè cooperatione hominis non sic morbi animæ. Ut Is. 6. 6. Os purum redderetur, quod opus? qui labor? accessit unus è Seraphim, & forcipe tulit prunam de altari. Baeza t. 2. l. 9. c. 4.

Et ecce terræ motus factus est magnus. Matth. 28. 2. Ut homo caderet à felici statu, serpens invitat, paradisus allicit, pomum lenocinatur; aura, tellus & omnia, se placida exhibent aspectui: ut verò homo resurgat â sepulchro, magnus sit terræ motus, multæ difficultates. Sylveira hic q. 9.

Erat ejiciens dæmonium. Luc. 11. 14. Graves authores hoc ajunt denotare aliqualem moram. Diabolus, & vitium, momentô ingreditur; cum mora, & ægrè, ejicitur. Sylveira hic. q. 1.

Faciliùs inveni, qui innocentiam servârint; quàm qui congruè egerint pœnitentiam. S. Ambros. l. 2. de pœnit. c. 10.

Meliùs est, peccatum cavere, quàm emendare: faciliùs enim resistimus hosti, à quo nondum victi sumus; quàm ei, à quo jam superati, ac devicti agnoscimur. S. Isidorus l. 2. sent. c. 23.

Infirma ad bonum est humana natura, posteaquam semel per vitiositatem enervata est: non enim ità facilè à malo rursus ad bonum homo convertitur, ùt à bono ad malum accessit. S. Gregor. Nyss. or. 4. in or. Dom.

Difficilis prorsus res, & soli divinæ virtuti possibilis; susceptum semel peccati jugum à cervicibus excutere. S. Bernardus s. de triplici miseria &c.

Quantò gradus altior, tantò casus deterior. Hinc est enim, quòd multò difficiliùs renovatur ad vitam: ad unius criminis lapsum quilibet Christianus, quàm qualiscunque Infidelis, quotlibet criminibus obnoxius. Rich. à S. Vict. l. de Verbo Incarn. c. 14.

Divinam potentiam evidentiùs nihil manifestat, quàm justificare impium. Idiota l. 3. contempl. c. 1.

Quilibet actus peccati aliquid adimit de fortitudine, & habilitate ad bonum. S. Bonaventura in Thr. 1. 4.

§. XXVII.

Peccator est brevioris vitæ.

IMpius, *antequam dies ejus impleantur, peribit.* Job. 15. 32. Et c. 22. 16. *iniqui sublati sunt ante tempus suum.*

Quomodo facti sunt in desolationem; subitò defecerunt; perierunt propter iniquitatem suam. Ps. 72. 19. Morte subitaneâ Pharao, Israelitæ cupientes carnes, terræ promissæ detrahentes. Ipsa vitia mortem accelerant gulâ, libidine, maledicentiâ ab inimicis, curâ ambitionis. Segneri s. 1. die Cin.

Anni impiorum breviabuntur. Prov. 10. 27. Nolite fidere: licèt enim mortem videatis insidentem equo strigoso, pallido, macilento, ùt Joannes vidit Apoc. 6. 8. armata tamen venit calcaribus; quibus sonipedem suum ad velocissimum cursum stimulat. *Stimulus mortis peccatum.* 1. Cor. 15. 56.

Non sit bonum impio, nec prolongentur dies ejus; sed quasi umbra transeant, qui non timent faciem Domini. Eccl. 8. 13. Quod ait, non prolongabit diem in umbra, ità intellige: peccator diu non erit in vita: quia videlicet totum tempus vitæ suæ, quantumvis longum sit, non reputabit esse umbram; sed sollicitò studiò sibi comparare studuit, quæ fluxa, & temporaria, sunt; tanquam essent perpetuò duratura. Olympiodorus hîc.

Ecce ego adjiciam super dies tuos quindecim annos. Is. 38. 5. Sicut Deus Ezechiæ ob pietatem adjecit quindecim annos vitæ; ità eosdem impijs regibus dempsit, & demit. Ità Anastasius Imp. ait Zonaras, vidit virum terribilem cum libro, qui ei dicebat: ecce ob perversitatem fidei tuæ, annos quatuordecim vitæ deleo. Cumque oraculò didicisset, sibi igne pereundum; cisternam multis meatibus in palatio aperuit; ut eâ ignem, si ingrueret, restingueret. Sed frustra: nam igne cœlesti, putà fulmine, est ictus. Cornelius hîc.

§. XXVIII.

Dubium magnum, an peccator recepturus sit gratiam.

Dimisit corvum & non revertebatur. Gen. 8. 7. Corvus avis tenebrosa, imago peccatoris, uti Tertull. Augustt. Ambros. Clem. Alexandrinus. Multi peccatores non revertuntur ad arcam quomodocunque invitati. Incertô Auth.

Corvus dimissus, & non reversus, figuram peccatoris tenet ad regnum Dei non revertentis. V. Beda hîc.

Mulier quid ploras? quia tulerunt Dominum meum, & nescio, ubi posuerunt eum. Joan. 20. 13. Cùm Deus nobis per peccatum aufertur, summè timendum: eò quòd ignoremus, an non æternùm ablatus sit. Hæc in Magdalena justi planctûs causa: non solùm, quòd ablatus sit; sed quòd ignoret, ubi positus? an eum sit receptura? Divini spiritûs mores hi sunt. Joan. 3. 8. *Spiritus, ubi vult, spirat, sed nescis, unde venit, aut quò vadit.* Nescis, unde veniat? an ab austro amoris? an Aquilone odij? an misericordiam, an justitiam, tibi præsliturus. Nescis & quò vadat? an ad tam parvam viciniam, ut reversurus sit? an tam longè à te recedat, nunquam ad te denuò reversurus? sapientissimè monet Gregor. Naz. or. in S. baptisma, perpendens resuscitatum Lazarum: cave, nè rursus emoriaris, funibusque peccatorum constringaris: incertum est enim, an rursus ad vitam excitandus sis. q. d. cave, iterum peccatis vitalem spiritum Christi abigere: incertum est enim, an in te rediturus sit per sanctam cogitationem; forsan in æternum te derelinquet. Ponite vobis ob oculos fallax illud consilium, quô nixus Samson, miserè in manus hostium devenit. Judic. 16. 20. qui, Dalilæ lenocinijs captus, in ejus gremio, à somno, & laqueis, securè semel, & bis, & ter se dedit; & toties incubante crinibus suis spiritu, à somno, & laqueis, se facilè expediebat. Factum tandem est; quòd dum iterum fallaci gremio se dormiturus committeret, ejus crines abraderentur. Tunc inimicorum clangore excitatus à somno consurgens dicebat in animo suo: *egrediar, sicut antè feci, & me excutiam; nesciens, quòd recessisset ab eo Dominus.* O communis hominum perditio! eò, quòd aliquoties se à laqueis mortis liberaverint, dante Dominô; non dubitant iterum illaqueari: nescientes, quòd Dominus recesserit; & an velit iterum reverti. Baeza t. 1. l. 5. c. 2. §. 3.

§. XXIX.

Peccatori nec sacra loca prosunt; ejusdem varia pericula.

ET arca Dei capta est. 1. Reg. 4. 11. Arcâ spoliati sunt: ut intelligant peccatores, nullum sibi fore, etiam in sacris locis, contra Dei iram, munimen Jer. 12. 7. *reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam.* Levit. 10. 2. Nadab, & Abiu, in sacris locis mulctantur. Num. 16. 31. Chore, cum seditiosis, ante tabernaculum igne perit. 1. Reg. 4. 18. Heli Sacerdos in loco sancto fractis cervicibus expirat. 1. Reg. 6. 19. Bethsamitæ in conspectu arcæ damnantur. Mendoza in 1. Reg. 4. 11.

O quàm horreret homo serpentem habere in ventre! & certè periculosiùs est, unum peccatum in corde, quàm mille serpentes in corpore. S. Bonaventura s. 4. D. 3. Quadr.

Qui diu malè vivendo, usque ad extremum vitæ finè pœnitentiâ perseverant; tales duodecim pericula dignô Dei judiciô, incurrunt: ex quibus difficillimum, & quasi impossibile, est, animam evadere cum salute. S. Bernardinus t. 1. s. 13.

§. XXX.

§. XXX.

Peccator respiciens alios peccatores.

PEccator homo vitabit correptionem; & secundùm voluntatem suam inveniet comparationem. Eccl. 32. 21. q. d. fugiet objurgationem; &, ut pertinaciam suam tueatur, mille conquiret exempla, quibus se excuset, & defendat. Sed hæc illi parum proderunt: nam, ùt ait S. Hieron. ep. 36. culpam numerus peccantium non minuit; & in personis, non rebus, est accusatio. S. Chrysost. hom. 29. ad pop. Antioch. aquarum venæ, etiamsi nullus veniat aquatum, manant tamen: & fontes, quamvis hauriat nemo, scatebras emittunt. Quod sui muneris est, fundunt libenter, & liberaliter, aquam; neque cogitant, utrùm alij eas hauriant. Didacus Niss. Vit. Abr. l. 1. c. 3.

Manebat in monumentis. Luc. 8. 27. Scilicet mortuorum imitatus exempla. Semper enim depravatus homo sic quærit exempla malorum; ut liberiùs agat, quod malè dispositi: ut sibi socios invenisse videatur; nè singularis appareat in peccatis. Quærit malus exempla malorum, quibus possit esse deterior; non bonorum, quibus possit resiliens à malis ad meliora converti. Sim. Cas. l. 5. c. 16.

Scio, quia quærentes licentiam malefaciendi quærunt sibi exempla malè viventium; & multos infamant, ut socios invenire videantur. S. August. s. 2. de vita Clericor.

Nè tibi de multitudine peccantium similium blandiaris, & dicas: non solus hoc ego egi; multos habeo socios: sed recogita, quia multitudo sociorum impunitatem non facit criminum. Nam in Sodoma, & Gomorrha; in totis quinque civitatibus, innumerabiles utique habitabant populi; & omnes pariter, qui libidinosè corpora sua tractaverunt, igneis imbribus conflagrârunt. S. Ambros. c. 9. ad virg. lapsam.

Quid proderit multitudo, ubi singuli judicabimur. S. Eucherius ep. 1. præn.

Esse jam inter nocentes innoxium, crimen est: malos, quisquis non imitatur, offendit. Consenserê jura peccatis, & cœpit licitum esse, quod publicum est. S. Cyprianus ep. 2.

§. XXXI.

Peccator infert sibi gravissima damna.

ABscondit se. Gen. 3. 8. Nota quinque peccati effectus. primis aperti sunt oculi. 2. nuditas, 3. pudor, 4. vermis conscientiæ, 5. metus divini judicij. Cornelius hîc.

Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ps. 10. 6.

Qui in uno peccaverit, multa bona perdet. Eccl. 9. 18. Hebr. *peccator unus multa bona perdet.* Arab. *cùm peccaverit unus, peribit bonum plurimum.* Greg. Thaumat. Stultitia unius. Alij sic exponunt: parvus error in principio, nisi statim corrigatur, in multos deducit, juxta illud: clavus unus perdit equi soleam, solea equum, equus equitem, eques castra, castra Rempublicam. Adam unus homo unô inobedientiæ peccatô totam posteritatem perdidit. Achan tota castra Israel. Jos. 7. 13. Stulta duritia unius Roboam perdidit decem tribus. 3. Reg. 12. 14. 20. Cornelius hîc. Unus, quiscunque is demum sit, dum se peccati sorde commaculat; & bona corrumpit, quæ sibi ex acquisitis virtutibus insidebant: & multos etiam malô exemplô ad imitationem inducit. Olympiodorus ibidem.

Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum. Matth. 5. 29. Genuinè hæc metaphora petita est à Chirurgo. q. d. sicut læsi, & ægri, curant; ut chirurgus membrum etiam nobilissimum, & summè necessarium, quale est oculus dexter, & manus, exscindat; si inde pendeat totius corporis salvus: ità & vos, ô Fideles mei, moneo; ut quodvis damnum priùs subeatis, quàm culpam, præsertim lethalem, committatis: ut scilicet, quidquid vobis est offendiculo, trahitque ad peccatum; licèt tam charum sit, & necessarium, quàm dextra manus vel dexter oculus; id planè resecetis, quantumvis doloris, & incommodi, vobis inferat. Cornelius hîc.

Joannem ego decollavi. Luc. 9. 9. Joannes est vir justus, in quo est gratiâ: caput ejus est Christus. Joannes ergo decollatur, quando mortale peccatum perpetratur; per quod Christus amittitur. Hugo Card. hic.

Habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione. Apoc. 17 4. Quicumque enim per pulchritudinem, & delectationem, creaturarum allicitur ad peccatum; quasi de auro bibit venenum. S. Bonaventura s. 2. D. 3. Pent.

Dæmoniacus rex Saul furiosum peccati regnum, David autem pacatum justitiæ regnum, significat. In singulis hominibus, quamdiu non liberantur gratiâ Christi, peccatum regnat, & tanquam furiosus sessor equum subactum calcaribus urget, flagellis diverberat. S. Rupertus in 1. Reg. 21.

Habet & anima suos noxios cibos; quibus impinguata, etiam sinè escarum abundantiâ, ad luxuriæ præruptа devolvitur. Detractio cibus ejus est, & quidem persuavis. Ira etiam cibus ejus est, licèt minimè lenis. Invidia cibus est mentis, virulentis eam succis corrumpens &c. Cassianus de cœnob. Instit. l. 5. c. 21.

Peccati perpetratio est sicut extinctio lucernæ: lucet enim peccator, antequam peccet, salutari cognitione, & vitali ardore, seu vivificâ dilectione altissimi Conditoris. S. Bernardinus t. 2. s. 12.

§. XXXII.

Peccator etiam alijs noxius.

Ex Veteri.

SPinas, & tribulos, germinabit tibi. Gen. 3. 18. Post violatum mandatum spina quoque, juxta Domini sententiam, è terra enata, atque amœnitati rosæ conjuncta est: nimirum ut contempti præcepti nobis memoriam refricet: & quòd terra hac pœna mulctata est, ut spinas, & tribulos, nobis proferre necesse habeat, S. Joan. Damasc. l. 2. orth. fid. c. 10. Rosa

illô tempore sinè spinâ fuit: nam posteà pulchritudini ejus adjuncta est: ut esset videlicet voluptati sollicitudo contigua, reminiscentibus nobis peccatum; cujus gratiâ dumos, & vepres, generare terra damnata est. S. Basilius Cæsar. l. 5. hexam. Propter unum *malum* multi boni patiuntur. Quare volatilia, natantiaque, quæ quintâ die plasmata sunt, benedictione donantur? non autem terrestria animantia, quæ sextâ die? Respondet Strabus: ideo fortè, quia inter ea erat serpens. Novarinus Agn. Euch. Ex peccato Adæ sol, & luna, perdiderunt multum de claritate. S. Vinc. Fert. s. 6. D. 1. Adv.

Delebo hominem, quem creavi; à facie terræ. Gen. 6. 7. *Tactus dolore cordis* hoc dixit. Sed cur à Deo reptilia, & volatilia, cum homine peccante pariter delentur, aquatilibus illæsis? Lyran. quia peccata hominum non fuerunt facta in aquis; unde nullam contagionem contraxerunt. Creaturæ insensibiles, dum peccatoribus serviunt, pœnas peccatorum participant. Mendoza in 1. Reg. 15.

Sicut paradisus Domini. Gen. 13. 10. Annot. 21. Illa terra, quæ antè erat *sicut paradisus Domini*, postea horrida, ut Infernus, facta est. Id. ib.

Ursurpaverunt de anathemate. Jos. 7. 1. id est, de spolijs Jerichuntinis; quæ anathemati; id est, excidio, & incendio, à Deo erat addicta. Nota: unus Achan id fecerat; illius tamen unius peccatum toti corpori tribuitur. Ut ostendatur, quàm Deo res exosa, & invisa, sit peccatum: utpotè quòd, ab uno admissum, tam multos iræ, & vindicta divinæ, subjecerit. Cornelius hic.

Percute Amalec, & demolire universa ejus. 1. Reg. 15. 3. &c. Percuti jubetur Amalec, in exemplum divinæ justitiæ; quæ, sinè ullâ personarum acceptione, dignitatum discrimine, plectit; & severè, etiam res insensibiles, & in animes, quæ ullum peccatoribus auxilium ad peccatum præbuerunt. Mendoza in 1. Reg. 15. Annot. 21.

In anno, quô mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. Cur Isaias mortui Oziæ tempus evulgat? Vult exprimere populi commoda, quæ ex Oziæ morte profluxêre. Vivente rege, peccante leprosô, & non extra urbem exclusô, cœlum omnibus clauditur, Deus nulli Prophetæ apparet, Verbi Dei fames invalescit: quia unius delictum omnibus erat exitium. Rex moritur, & cum ipsis peccata sepeliuntur: Deus statim Prophetas excitat &c. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 8. sect. 1. Obs. 1.

Liberabo lanam meam, & linum meum. Os. 2. 9. Creaturæ, dum suô fine, ad quem conditæ sunt, privantur; imò contra Deum assumuntur ad superbiam, & luxum; naturaliter idipsum aversantur, captivantur, & vim patiuntur: ac reipsa dolerent, gemerent, & de injuria protestarentur; si sensum haberent. Deus ergo creaturas, sic gementes sub hac servitute, liberat; dum impijs eas aufert, & pijs eas tradit. Cornelius hic.

Et timuerunt viri timore magnô. Jon. 1 10. Timebant, nè & ipsi, quasi receptatores Jonæ, cum eo pariter à Deo comprehenderentur, ac punirentur. Nam Deus subinde etiam in populo innoxio peccata aliquorum occulta punit: ùt furtum occultum Achan punivit in toto populo Hebræorum insscio, & innoxio; permittens eum cœdi à Chananæis: quia *anathema in medio tui est Israel.* Jos. 7. 13. ità S. Hieron. apud Cornelium hic.

Ex Novo.

Nè fortè colligentes zizania, eradicetis simul & triticum. Matth. 13. 29. Cur paterfamilias tritico timet? quia, cùm zizania suppliciô afficiuntur, necesse erat etiam socium triticum pati. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 4. sect. 2. obs. 10.

Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis. Luc. 5. 3. Non turbatur ista, quæ Petrum habet: turbatur illa, quæ Judam habet. Etsi multa illic Discipulorum merita navigabant; tamen ea adhuc perfidia proditoris agitabat. Caveamus igitur perfidum, caveamus proditorem; nè per unum plurimi fluctuemus. S. Ambros. hic.

Præceptor perimus. Luc. 8. 24. Sicut navis illa, propter Jonam fugientem à facie Domini, erat in periculo; sic & ista propter præsentiam proditoris. S. Bonaventura hic.

Pater, peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 31. q. d. delinquens omnibus exitialis extiti: cœli influxus turbavi, excitavi pestem; & in cœlum peccans in omnes peccavi. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 8. s. 1. obs. 1.

TITULUS XIV.
PECCATORIS MALITIA.

§. I.
Peccator injurius in Deum, inhumanus.

Ex Veteri.

Vocem tuam audivi. Gen. 3. 10. Adam inurbanus. Similiter Eva Gen. 3. 13. *Serpens decepit me.* Cain Gen. 4. 9. *Nescio; num custos fratris mei sum?* Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 10. sect. 4.

Adam ubi es? ib. Quid Adam? *vocem tuam & timui.* Nota discrimen: Deus hominem vel culpâ ignobilem compellat humanissimè, & propriô vocabulô honorat: *Adam ubi es?* Adam è pulvere ad summam repentè dignitatem evectus, Deo, non præmissô titulô honoris, respondet: *audivi vocem tuam.* Advertit Lippomanus: aliter pijssimus Pater, non duriùs alloquitur; sed vocat brevi verbô: *Adam ubi es?* Adam jam coram Domino peccator, sinè honoris præfatione, & cognomine, sinè dignô epithetô, Deum alloquitur. Naxera in Jos. 5. §. 25.

Tactus dolore cordis intrinsecus. Gen. 6. 6. Deus tristari dicitur super peccatoribus, quando eorum scelera aversatur, atque punire destinat. Cornelius in Is. 9. 17. Hinc Apostolus ait Eph. 4. 30. *nolite contristare Spiritum Sanctum.*

Pœnitet me fecisse eos. Gen. 6. 7. Si tristis agricola ingemiscat, caput fricet, & dicat: utinam meum semen possem recipere! pœnitet me, quòd vel unicum granulum huic agro inseminaverim! expectati fœnoris nihil recipio. Hæc pœnitudo satis ostendit, agrum sterilem votis non respondere; aut certè jam stantem, lætamque segetem grandine jugulatam. Deus hunc Mundum velut agrum consevit: cœperunt *homines multiplicari super terram.* Cùm autem expectaretur messis; ager hic urticis, & spinis, obsitus solam vitiorum ubertatem exhibuit. Hic mœstus agricola negatis fructibus ingemiscens: *pœnitet me*, inquit, & jacti seminis, & operæ consumptæ in sterilissimum hunc agrum. Drexelius Opusc. 6. Noe. c. 4.

Filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum. 1. Reg. 2. 12. Duplex Dei notitia, practica, & speculativa. Priori caruerunt: nam, ùt Orig. ait hom. 1. in lib. Judic. erant nescientes Dominum; non quòd ignorarent Dominum, qui utique & Doctores erant cæterorum: sed quia sic agebant, ùt aguntilli, qui nesciunt Dominum. Os. 4. 1. *non est scientia Dei in terra.* Chald: *non sunt, qui ambulant in timore Dei, in terra.* Mendoza in 1. Reg. 2.

Contra omnipotentem roboratus est. Job. 15. 25. Scelerati odêre divinam potentiam. Agnoscite Dei potentiam cum timore, & tremore; & unà summam peccatoris temeritatem; qui audet se Deo opponere. Segneri f. 5. die Lunæ D. 1. Quadr.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum. Ps. 49. 22. O negligentia non ferenda! obliviscì Deum, qui animam dedit, carne pascit, & Fideles ab omni adversitate custodit. Amentia est certè; illius memoriâ carere, quem præsentem semper constat existere. Sed qui obliviscuntur Deum? nisi qui præcepta ipsius iniquâ præsumptione contemnunt. Cassiodorus hìc.

Servire me fecisti in peccatis tuis. Is. 43. 24. Peccator quasi cogit Deum servire, id est, obsequi, & concursu suô generali cooperari suis concupiscentijs, & peccatis. Rursum laborat, & quasi servit, Deus in tot, tantisque hominum peccatis, tum sufferendis, tum corrigendis: multi enim peccatis suis patientiam Dei quotidie fatigant. Cornelius Hierogl. hìc. *Servire me fecisti &c.* id est, non ego te mihi in victimis servire feci; sed tu me servire fecisti: hoc est, peccatis tuis me gravâsti, molestiâ affecisti; & quasi servus tuus essem, aut mancipium, onerâsti. Id. hìc.

Vos estis onus Domini. Jer. 23. 33. Addit Lyran. onus importabile, propter peccatorum vestrorum pondus. Quid proinde dicit Dominus? *projiciam quippe vos;* projiciam vos sicut importabile onus. Did. Niss. fer. 2. D. 2. Quadr. §. 4.

Vade, sume tibi uxorem fornicationum. Os. 1. 2. Recedere à Creatore, & servire creaturæ, fornicari est. Ps. 72. 27. *perdidisti omnes, qui fornicantur abs te.* S. Rupertus de oper. Spir. S. hìc. Perversa est dilectio animæ fornicantis à Deo, diligentis rem Dei, neglectô Deo. Id. in Os. 9.

Ex Novo, & Patribus.

Stans retro. Luc. 7. 38. *secùs pedes ejus*, sequelam præmittens vestigiorum ejus; quæ per leges peccati antecesserat leges ejus. Præit omnis peccator Deum in suis legibus, non sequitur. Sim. Cass. l. 8. c. 40. hìc.

Incidit in latrones. Luc. 10. 30. Latro dicitur, qui aufert invitô dominô alienum. Hoc omnis peccator facit, pro eo, quòd, jure creationis, omnis homo, velut omnis creatura alia, est Dei. Peccantes omnipotenti Deo, nos ipsos latrocinamur, atque furamur. Nec non jure redemptionis, factæ per sanguinem, sibi vendicat nos Salvator, ut vita nostra referatur ad eum. Cùm igitur peccando ab ipso avertimur, ad creaturam convertimur; quid aliud facimus, quàm nos ipsos, more latrorum, rapimus ipsô invitô. Sim. Cass. l. 8. c. 30.

Quid

Quid magis impium? quid magis potest esse injuriosum? quàm contrà tantæ pietatis Dominum; & eum, qui vivit in æternum, illud improbè committere; quod, quantum in te est, non possis in æternum corrigere. Richardus à S. Vict. tr. de pot. lig. &c. c. 4.

Peccâsti, hoc est, avertisti te à Deo summo, unicô, & infinitô, Bono. Aversio autem ab omni bono, necessariò summum unicum, atque infinitum, est malum. Aversio ab omni dignitate, summa abjectio est; ab omni pulchritudine, summa deformitas; ab omni sapientia, summa insipientia; ab omni bonitate, summa est malitia. Conjunge omnes injurias, & contumelias, quæ ab universis creaturis per mille sæcula tibi possent inferri; easque singillatim, & universim gravissimas; nec umbram quidem ad hanc, quam Deo tuo intulisti, adferes. Masenius Dux viæ die 2. med. 2. punctô 1.

§. II.

Peccator blasphemat nomen Dei.

NOmen Dei per vos blasphematur in Gentibus. Rom. 2. Petimus, ut nomen Dei actu nostro sanctificetur in nobis: nobis enim bene agentibus benedicitur nomen Dei; nobis malè agentibus, blasphematur. S. Chrysol. s. 71.

Nullum penitus majoris piaculi crimen est, quàm blasphemandi causam gentibus dare. Salvianus l. 4. de Prov. Dei.

Ego puto, quòd non solùm ille maledicat Christo, qui sermonem adversùs eum maledicum profert; sed & ille, qui sub nomine Christiani malè agit, & turpiter conversatur, & inhonestis verbis, vel actibus suis, facit nomen ejus blasphemari inter Gentes. Orig. hom. 17. in Num. 23.

§. III.

Peccator negat Deum.

ABominabiles facti sunt in iniquitatibus. Ps. 52. 2. id est, voluntatibus suis; dicunt *in corde suo, non est Deus.* v. 1. Iste in corde suo negat Deum: nam, si verè in Deum crederet, nullâ in eum pravitate peccaret. Cassiodorus hic.

Confitentur, se nôsse Deum; factis autem negant. Tit. 1. 16. S. Hieron. existimant quidam, in eò tantùm Deum negari, si in persecutione quis à Gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus omnibus, quæ perversa sunt, factis Deum asserit negari. Christus sapientia est, justitia, veritas, sanctitas, fortitudo: negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem justitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi fortitudo. Et, quoties vincimur in vitijs, atque peccatis, toties Deum negamus. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 1. sect. 1. obs. 5.

§. IV.

Peccator spernit Deum.

FAc nobis deos, qui nos præcedant. Ex. 32. 1. *Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam &c.* Ex. 13. 21. Aberat Moyses in Sinai, diu cum Domino versatus; populus Aaronem urget, Deum sibi conflari. Si Dominus præcedit eos, quid dicere opus? fac nobis &c. sequantur Dominum in columna præcedentem. Petunt vitulum, qui ad illorum ducatur nutum; non qui ad proprium placitum eos ducat &c. Naxera in Jos. 24. §. 5.

Violabant me, propter pugillum hordei, & fragmen panis. Ezech. 13. 19. q. d. Audi cœlum, & terra! ecce ille populus meus tam dilectus, tot eximijs à me favoribus auctus; acerbissimis in me sævit injurijs. Et ob quæ sua emolumenta? an forsan victi exercitûs immensa spolia sibi rapuit, ùt Saul 1. Reg. 15. an civis innocui vineam? 3. Reg. 21. 2. ut Achab? an forte aurum, ut Giezi 4. Reg. 6. 23. Ob quod ergo commodum me offendit? *propter pugillum hordei.* Segneri s. 33. die Ven. D. Pass.

Regnum promittit Deus, & contemnitur; gehennam apparat diabolus, & honoratur. S. Chrysost. hom. 6. in acta.

Quid sibi vult dictum illud Apostoli? Rom. 2. 23. *per prævaricationem legis Deum inhonoras.* R. quemadmodum, qui regis literas accipit, & in ijs versatur; si omni curâ, honore, atque timore, & studiô, eas suscipiat, revereatur, & complectatur; & expeditè sibi præscripta, atque mandata, expleverit; in regem gloria, & honor, redundat: quòd si rejecerit, atque contempserit literas; & tabellarium contumelijs, & ignominiâ affecerit; in regem ipsum contumelia vergit. Ad eundem modum violantes Scripta magni Regis, immaculatum videlicet ipsius Evangelium, suâ ipsi transgressione præcipientem Christum contemnunt. S. Ephrem lib. Interrogat. q. 2.

Si nos, qui homunculi imbecilli sumus, contemni tamen à servis nostris omnino nolumus; quos, etsi nobis servitutis conditio infirmiores, humana tamen sors reddit æquales: quàm iniquè cœlestem Dominum contemnimus! Salvianus l. 3. de Prov. Dei.

Omnia amamus, omnia colimus; solus nobis in comparatione omnium Deus vilis est. Denique, prætet alia, quæ id probant, indicat etiam hoc res ipsa, quam dico. Si quando enim usu venerit, quod scilicet sæpe evenit; ut eôdem die, & festivitas Ecclesiastica, & ludi publici, agantur: quæro ab omnium conscientia; quis locus majores Christianorum virorum copias habeat? caveâne ludi publici, an atrium templi? & templum omnes magis sectentur, an theatrum? verba vitæ, an verba mortis? verba Christi, an verba mimi? Non est dubium, quin illud magis amemus, quod anteponimus. Salvian. ib. l 6.

Christus sub horribili specie ostendens Brigittæ deformitatem cujusdam peccatoris, inter

reliqua

reliqua ait: habet caninas aures. Nam sicut canis neque nomen Domini sui, neque alterius, tantùm curat, quantùm nomen suum proprium, si hoc nominari audierit: ità etiam iste, non tantùm curavit de honore nominis Dei, quantùm de honore nominis proprij. Revel. S. Brig. l. 4. c. 52.

§. V.

Peccator impudenter præsente Deo peccat.

COrrupta est autem terra coram Deo. Gen. 6. 11. *Coram Deo* hunc habet sensum: tam procaciter, & impudenter, peccabant homines; ut nihil vererentur oculos Dei cuncta videntis: Quin imò scientes, Deum purum, & justum, & vindicem; nihilominus gravissimis illum afficiebant injurijs, & blasphemijs. *Coram Deo.* ùt vult Abul; id est, publicè, quasi in conspectu Dei, cœli, & terræ. Peccabant enim sinè ullô, aut timore, aut pudore: quæ duo à natura homini data sunt; nè in vitiorum prærupta temerariô ausu rapiatur. Fernandius hîc. sect. 6. Peccare, seu corrumpi, in oculis Dei, nihil aliud esse puto, quàm memorem Dei, ipsum offendere. Omnia enim vident oculi ejus; sed nos peccantes non semper illius memores sumus. Sperat autem ipse, quòd nemo ejus memor possit peccare: cùm enim meminerit plasmatoris benefici, & Redemptoris munifici; quomodo non ratiocinabatur, nè eum offendat? Oleaster hîc apud Ramirez in ep. 3. Apoc. 2.

Sodomitæ pessimi erant, & peccatores coram Deo nimis. Gen. 13. 13. *Fuit quoque Her primogenitus Judæ nequam in conspectu Domini.* Gen. 38. 7. *Feceruntq; filij Israel malum in conspectu Domini.* Judic. 2. 11. *Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* 2. Reg. 12. 9. Hæc summa est improbitas; peccare per summam impudentiam; nec vidente, æquè ac reprobante, vereri Deum. Hac impudentiâ peccâsse se dolet David, illud ingeminans: *malum coram te feci.* Ps. 50. 6. S. Chrysol. s. 1. Sensit David, quantum sit sceleris; mali quantum, in ipso peccare Dei conspectu: ideo clamat, & *malum coram te feci!* Unde & adolescentior Luc. 15. 21. similiter vociferatur: *peccavi in cœlum, & coram te.* Velloso in Judith. 5. 21. Paræn. 43.

Et malum coram te feci. Ps. 50. 6. Quia illum ubique esse noverat, jure, coram ipso malum fecisse, deplorabat: arguens dementiam suam; qui non expavit tantô judice præsente peccare. Cassiodorus hîc. Exaggerat culpæ gravitatem: quia si in quemvis alium regem delinquere præsentem offensam aggravat; insolentissima inverecundia est, coram suprema illa majestate impudenter agere. Orig. hom. 11. in Exod. *Tibi soli peccavi!* Quid ergo plus habet, qui *malum coram te* facit? illud profectò, quòd continuò pœnitet; & dicit, *peccavi.* Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 2.

Erant filij Israel, & filij Juda, jugiter facientes malum in oculis meis. Jer. 32. 30.

Faciet omnes - liberos, & servos, habere characterem. Apoc. 13. 16. *in frontibus suis*, scilicet characterem bestiæ. Nota sanè improbitas, quam effrontes peccatores ostendunt ipsô vultu: ut scelera patrent publicè, rectè gerunt characterem bestiæ. Non tulit Deus impudentiam Oziæ 2. Paral. 26. 16. &c. in Dei oculis peccantis, *statimque orta est lepra in fronte ejus.* v. 19. S. Chrysost. hom. 3. in Is. immisit illi Deus lepram in frontem, hôc modô impudentem faciem puniens. Velloso in Judith 5. Paræn. 44.

§. VI.

Peccator injurius est in Christum.

Num. 1.

Spernit Christum.

NOlumus hunc regnare super nos. Luc. 19. 14. Perversi, & fallaces, etiam Christiani, terrenis rebus illecti, hujus vitæ labentis æternitatibus delectati; nolunt regi à Crucifixo Rege: nè motus carnis cruci pœnalitatis affigat; & cruce paupertatis divitias tollat, & auferat honores patibulo vilitatis, & cogat patienter omina mala ferre, usque ad ignominiam mortis. Sim. Cas. l. 6. c. 29.

Nos Moysi Discipuli sumus. Joan. 9. 28. Eligunt Moysen in Magistrum, abjiciuntque Christum. Id. l. 6. c. 33.

Cum jam Diabolus misisset in cor. Joan. 13. 2. Dæmon ad cor Judæ nuntium misit: quasi dedignatus fuerit Sathan adire ipse per se animam proditoris. Christus verò ipse adivit, & ad pedes ejus se abjecit, & mille benevolentiæ significationibus illum à scelerato proposito avocabat, & ad se invitabat. Dæmon verò solô nuntiô, quem submisit, tantum apud Judam promovit ut in flagitiosissimum, & atrocissimum scelus illum impelleret. Christus verò spretus, licèt coràm adesset. Did. Niss. D. 2. Pent. §. 5.

Veteres, quod est apud Pierium Valer. ut hominem exprimerent, qui pro exigua re magnam reliquisset, quam arctissimè tenuerat; polypum pingebant, cui dulcis aquæ guttula affundebatur, cum lemmate: *Discessio subita.* S. Greg. Naz. si quis polypum de cubilibus trahere per vim velit; aut è petris aliquid evellet, aut certè è carne ipsius petris affixum aliquid relinquet. At aquâ dulci superinfusâ protinus resilit; oblivisciturque petræ, cui tam validè adhæsit. Sic multi *Petræ* Christo 1. Cor. 10. 4. arctô amoris nexu obstricti, qui protestantur, malle se mortem potiùs millies oppetere, quàm illius amicitiam violare; ad unum tamen fortuitum mulierculæ occursum, & aspectum, sic emolliri, & diffolvi, ut resiliant ab illa petra Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 5.

Num. 2.

Peccator contristat, affligit Christum.

Ego autem sum vermis, & non homo. Ps. 21. 7. Non comparat se ulli animalium magnorum, & pulchrorum, quæ sunt in ter-

ra: quæ cùm homo occidit, videtur pietate commotus eorum mortem dolore. Vermem verò ità pedibus conteritis, ac sinè dolore interficitis, acsi nihil faceretis; præsertim si noxius est. Sic à multis hodieque Christus offenditur, quasi impotens vermis se vindicare; quasi nobis noceret &c. Diez s. de Pass. Dom.

Retribuebant mihi mala pro bonis sterilitatem animæ meæ. Ps. 34. 12. q. d. faciunt ut anima mea, quam pro eis dedi, sterilis sit, quantum ad eos: afferret enim eis fructum vitæ æternæ, si vellent. Hugo Card. hîc.

Fatigatus ex itinere. Joan. 4. 6. Jesus fatigatur cripliciter: onere, clamore, & itinere. Onere peccatorum nostrorum, portando, & expectando. Is. 1. 14. *laboravi sustinens.* & Is. 46. 3. *qui portamini è meo utero.* Item fatigatur clamore, nos revocando: *revertere, revertere.* Cant. 6. 12. *Laboravi clamans.* Ps. 68. 4. Prov. 1. 24. *vocavi & renuistis.* Item fatigatur ex itinere: quia multas, & longas, vias vadit, ut nos inveniat, & ad se convertat. Hugo Card. hic.

Salvator meus luget etiam nunc peccata mea. Salvator meus lætari non potest, donec ego in iniquitate permaneo. Quare non potest? quia est advocatus pro peccatis nostris ad Patrem. 1. Joan. 2. 1. Quomodo ergo potest ille, qui advocatus est pro peccatis meis, bibere vinum lætitiæ, quem ego peccando contristo? quomodo potest ille, qui accedit ad altare, ut repropitiet me peccatorem, esse in lætitia, ad quem peccatorum meorum mœror semper ascendit? Est ergo tamdiu in mœrore, quamdiù nos persistimus in iniquitate. S. Cyrill. Alex. l. 7. in Levit. apud Mendoza in 1. Reg. 11. 4.

Cur hostem in patriam revocamus, quem Christus tantô sudore relegavit? Tantis lacrymis, doloribus &c. infirmitates nostræ extinctæ sunt; cur illas renasci patimur? Stella in Luc. 2. 21.

Num. 3.

Peccator renovat Passionem Christi.

Ex Veteri.

Ego sum Joseph. Gen. 45. 4. id est, ejusdem naturæ vobiscum, quem vendidistis pro modica delectatione peccati. Quoties peccas mortaliter toties vendis Christum. Sed sicut delectatione peccati venditur, sic contritione redimitur. Hugo Card. hîc. Joseph Christum significat, cui fratres sunt Christiani. Hi toties Christum vendunt, quoties ipsum pro aliquo temporali relinquunt. Joseph autem suos venditores osculatur fiendo, quando Christus suis peccatoribus reconciliatur plurimùm miserando. S. Bonaventura s. 4. D. 5. Pent. O quàm parvi te facimus Domine! pro argenteo nummo, pro momento delectationis, pro modica voluptate oblatâ à dæmone, facilè te tradimus. Accusamus Judam; & idem facinus committimus quotidie. S. Thom. Vill. conc. de Purif. B. V.

Quando inventum fuerit in terra hominis cadaver occisi, & ignorabitur cædis reus; egredientur majores natu ad interfectum, *& dicent: manus nostræ non effuderunt sanguinem hunc, nec oculi viderunt: propitius esto populo tuo Israel, quem redemisti Domine; & nè reputes sanguinem innocentem in medio populi tui Israel.* Deut. 21. 1. 7. 8. Videte in monte Calvariæ pendens de cruce exanime corpus. Quis tam crudeliter occidit? Si estis innocentes, & innocui, à sanguine justi hujus, dicite: *manus nostræ non effuderunt sanguinem, oculi nostri non viderunt* quis flagellârit &c. *Vox sanguinis fratris tui clamat.* Gen. 4. 10. Sententiam fert æternus Pater in peccatores: illi sunt rei mortis Christi. Is. 53. 8. *propter scelus populi mei percussi eum.* S. Hieron. ex Græco legit: *ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem.* Incertô Auth. A nobis, qui eramus longè, sed facti sumus propè, auferetur reatus sanguinis; & alieni sumus ab innocentis cruore, qui fusus est (dicereque possumus: *manus nostræ non effuderunt hunc sanguinem*) cùm fecerimus, quòd præcepit Dominus. Cæterùm non faciendo hoc, & non credendo in eum, qui occisus est; eis, qui occiderunt, consentiremus: atque idcirco sanguis ejus justè à nobis exigeretur. S. Rupertus Abb. l. 1. in Deut. c. 7.

Conculcaverunt me inimici mei totâ die, Ps. 55. 3. *Quanto magis putatis - qui Filium Dei conculcaverit.* Hebr. 10. 29.

Dederunt in escam meam fel &c. Ps. 68. 22. Datum est ei fel in escam, & acetum in potum: fel peccati amaritudo, obstinatio acetum. Bellarminus de 7. verbis l. 2. c. 9. Probabile est, escam istam fellis intelligendam spiritualiter; ut per escam fellis intelligatur amaritudo peccatorum, quæ Christo in Passione jejunanti loco cibi ingesta est. Id. hic.

Repleta est malis anima mea. Ps. 87. 4. Malis, ait S. Hieron. hîc, populi pereuntis s. q. d. Christus, quod vidit Isaias, id describit: ego id ploro, quod sentio. Ille luget mea vulnera; ego peccata Mundi. Utinam possemus oculis pervidere plagas occultas, quas molestiores Judæis ei intulerunt culpæ innumeræ. S. August. s. 67. de templ. cur me graviora criminum cruce, quàm illa, in qua perpenderam, affixisti? gravior enim apud me peccatorum crux est, in qua invitus pendeo, quàm illa, in qua tui misertus, mortem tuam occisurus, ascendi. apud Oliva t. 1. conc. 21. de Pass. Dom.

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. Ps. 128. 3. Nónne satis pro te vulneratus sum? nónne satis pro iniquitate tua afflictus sum? cur addis afflictionem afflicto? Magis aggravant me vulnera peccati tui, quàm vulnera corporis mei. S. Bernardus fer. 2. Pasch.

Ex Novo.

Dormite jam, & requiescite. Matth. 26. 45. Amor tuus, & iniquitas nostra, sic te imbecillum fecerunt. Maledicta sit tanta iniquitas, pro qua tantum affligeris. S. Bonaventura Medit. Vit. Chr. c. 75.

Clamabant dicentes: crucifigatur. Matth. 27. 23. Jesum crucifigis, quandocunque mortaliter peccas. Hugo Card. hic.

Dede-

Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Matth. 27. 34. Porrigitur acetum malitiæ, quia vinum sapientiæ, quod à Christo acceperant, peccando perdiderunt. Potatur acerbitate malorum nostrorum, daturus dulcedinem bonorum suorum. Sed & nunc quotidie, quando peccatis, contristatur, exacerbatur: aceti quodammodò illi potus, & cibus fellis, ingeritur. S. Cæsarius Arel. hom. 6.

Collegerunt - concilium. Joan. 11. 47. Quando potentiæ inferiores animæ cum superioribus deliberant de vita Christi, plerumque is morti addicitur. Christum, quantùm in se est, rursum in crucem agit, & omnia ejus vulnera renovat; qui illum mortaliter offendit. Hebr. 6. 6. *rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes.* Drogo Ost. de Pass. Dom. in domo Caiphæ colaphizatus est Petrus. Quoties verò negavit Petrus, toties suum colaphum accepit Christus. Illa verò innovatio Passionis Domini fit, quando potentiæ inferiores animæ cum superioribus ad deliberandum conveniunt. Tentat dæmon Christianum quempiam; proponit illi voluptatem, quam percipiet, dum illi tentationi obsecundat. Ergo ad consilium coëunt potentiæ inferiores, ac superiores; & inquirunt, an fit bonum facere, quod dæmon vellet fieri? quod idem est, ac deliberare, an Christus crucifigendus? an non? Potentiæ superiores negant expedire; eò quòd satius sit, carere aliquâ oblectatione temporali, quàm mortem æternam incurrere, aut rursus crucifigere Christum. Potentiæ inferiores, quæ voluptatis tantùm suæ rationem habent, sic pronuntiant: *expedit, ut unus homo moriatur.* Gal. 1. 16. *continuò non acquievi carni, & sanguini.* Syr. *non patefeci carni, & sanguini.* non aperui illi consilia mea. Oecumenius vertit: *non consului carnem, & sanguinem.* Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 7.

Nos legem habemus; & secundùm legem debet mori. Joan. 19. 7. Nam lex concupiscentiæ judicat eum mori in carne, lex avaritiæ in corde, lex superbiæ in mente. S. Antonius de Pad. s. 3. in Quadr.

Inclinato capite. Joan. 19. 30. Inclinavit in cruce caput, ut ostenderet gravitatem: consuevit enim homo præ nimiò onere aggravatus suum inclinare caput. Sic Christus, aggravatus pondere peccatorum nostrorum, inclinavit caput. Unde 1. Petri 2. *peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* S. Bernardinus t. 2. s. 56.

Ex Patribus, & alijs.

Cavendum est, & vigilandum; nè, dum incusamus Judæos, eadem, quæ illi, faciamus adversùs Dominum. Multi siquidem adorantes Dominum, sed vitam illò indignam viventes, non animadvertunt, se reos esse mortis Servatoris. *Quicúnque enim comederit panem, aut biberit calicem Domini, indignè; reus est corporis, & sanguinis Domini.* 1. Cor. 11. 27. Qui negligit pauperem, esurientem, sitientem, aut nudum; similis est Judæis, qui Dominum exuerunt; quique illi in potum dederunt acetum, & fel. Item qui accipit munera adversùs innocentes, non differt ab eo, qui vendidit Dominum, videlicet Judâ. Nam & hic justitiam, quæ est Christus, vendit; quemadmodum ille vendidit Dominum. Et, qui non judicat pro orphano, neque jus reddit viduæ; idem est cum his, qui struxerunt insidias Domino; quique falsò criminati sunt eum. S. Athanas. Alex. l. de Cruce, & Pass. D. N. J. C.

Proh dolor! Ambitur sacrum caput aculeis spinarum; & divinum verticem pœnalis coronæ pompa circumdat. Sed in spinis illis nostra eum peccata pungebant. S. Chrysost. s. 3. de proditore, & myster. cœnæ Dom.

Peccator, quantùm in se est, dat occasionem; ut iterum Christus crucifigatur: & sic contumelia fit Christo. S. Thom. Aqu. in ep. ad Hebr. c. 6.

Peccatum est quodammodo occisio Dei. Ex quo sequitur, quòd, quantum ex se, culpa mortalis occidendo Deum, aufert esse omnibus creaturis: naturæ humanæ aufert esse, & gratiam; naturæ beatæ aufert esse, gratiam, & gloriam; Humanitati Christi aufert esse, gratiam, gloriam, & Deitatem. S. Bernardinus t. 2. s. 12.

§. VII.

Peccator est idololatra.

QUod dixit: *gratias ago Deo meo.* Rom. 1. 8. non est otiosè accipiendum: non enim vox ista potest esse, nisi sanctorum, quorum Deus dicitur; (sicut Deus Abraham, vel Isaac, vel Jacob) Non potest Dominum Deum suum dicere is, cujus Deus venter est; aut cui avaritia Deus est; aut cui gloria sæculi, & pompa Mundi; aut potentia rerum caducarum, Deus est: quidquid enim unusquisque super cætera colit, hoc illi Deus est. Orig. hìc lib. 1.

Quæ quisque pulcherrima animadverterat; ea sibi, tanquam deos, præstituit. Si qui autem affectionibus, & morbis animi, plus æquò dediti erant; has ipsas, sive perturbationes, sive morbos, deos esse putârunt; vel dijs saltem eos consecrârunt: iracundiam scilicet, cœdes, lasciviam, ebrietatem &c. S. Gregor. Naz. or. 2. de recta ratione differendi de Deo.

Omne lethale peccatum ad spiritualem idololatriam pertinet; dum spretò Deo, quem unum finem nobis statuere debemus, aliud quidpiam, quod satis appetitionibus nostris faciat, ipsius Dei amori anteponitur. Nam qui, in gratiam uxoris, Deum offendit; Deum abnegavit, & uxorem pro Deo coluit: qui in gratiam regis, & principis, spoliat pupillos, ac viduas, aut aliud patrat scelus; principem pro Deo veneratur. Isid. Clarius l. 1. or. 27.

Sicut bonus unum habet Deum, quem colit; ità mali multos habent Deos, & idosa; quia multas scilicet voluptates, multa desideria vana, passiones diversas, quibus serviunt. Idiota in Ps. 15.

§. VII.

Peccator impudens arguitur.

NEscio num custos fratris mei sum? Gen. 4. 9. Quàm impudens Cain! exosa nimis Deo delinquentis pervicacia, aut impudentia. Arcones in Is. 3. 9. Dis. 4.

Statimque orta est lepra in fronte ejus. 2. Paral. 26. 19. Regem Oziam, ad sacrilegium impudentem, & effrænem, nullâ persuasione potuit Sacerdos Azarias coërcere: hinc à Deo punitur in fronte, à qua verecundiam abraserat. Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Neque inveniat in te locum latendi clamor meus. Job. 16. 19. Non omnis iniquitas clamor dicitur; sed magna, professa, publica. Nam cùm adhuc quodammodo verecundatur, atque cunctatur; & vel timore, vel pudore, reprimitur; nondum dicitur clamor. Cùm verò, ingentis cupiditatis impetu, omnia præceptorum, & legum, monumenta rumpuntur; & malè concepta secreta, evictis omnibus reprehensionibus, atque terroribus, in impudentissimos atque audacissimos mores, tanquam in diluvium consuetudinis confluunt; jam clamor vocatur. V. Beda hîc.

Frons mulieris meretricis facta est tibi; noluisti erubescere. Jer. 3. 3. Sæpe quidem damnati homines in tantam impudentiam veniunt, ut neque propter Deum omnium inspectorem, quem latere nihil potest; nec propter Angelum nostræ custodiæ deputatum, intus in conscientia; nec propter homines exterius, pudeat detestanda mala committere. Sim. Cas. l. 5. c. 16.

Abominationem fecerunt, - confusione non sunt confusi. Jer. 6. 15. Cùm nulla ampliùs in peccatore tristitiæ, aut verecundiæ, indicia, sed potiùs interturbata animi quies, & lætitia deprehenditur; tum sanè audacter dicite, & credite; illum mali summam attigisse. Segneri s. 12. die Martis D. 2. Quadr.

Vestimentò non induebatur. Luc. 8. 27. Hanc nuditatem, agitatione dæmonis factam, illam impudentiam dixerim, quâ homo peccare non erubescit. Sim. Cas. l. 5. c. 16. Quid autem est, non indui vestimentò? nisi non frænari pudore, spoliari decore naturæ, nudari gratiâ, exui honore inditæ rationis, similem bestijs fieri; quæ agent omnia sinè rubore. Id. ib.

Et nummularios sedentes &c. Joan. 2. 14. Hæc est, quod supra modum offendit, & irritat Dominum; quod illum quispiam sedens, hoc est, velut per quietem, & ex otio, ostendat; tam impudenter provocet, audacterque leges ejus violet; nec quidquam curet, quantumcunque flagitia patret. Qui velut ad ostentationem peccat; & ibi turpiùs provocat, ubi colore reverentiùs debebat. S. Chrysost. hom. 8. ad pop. cùm Deus provocetur, nos oscitamus, & relabimur, & gaudemus: peccare enim. & peccantes non dolere, magis eum indignari facit, & succensere. Ps. 72. 8. *cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt.* Author incogn. vult, posse hunc psalmum intelligi de Christo; qui ex ore Davidis dicat æterno Patri: quosdam peccatores designâsse animo improbitatem; neque hôc contentos, etiam, per summam inverecundiam, palàm prolocutos, quod turpiter conceperunt; & quidem malitiam suam in excelso proclamâsse. S. Augustin. non solùm locuti sunt iniquitatem; sed etiam clarè audientibus: ego facio, ego ostendo. q. d. non tam de his sanctus Propheta conqueritur, qui pectore condunt malitiam; quàm de ijs, qui abjectô omnî pudore impudenter, audacter, & pervicaciter, in medium forum producunt, & passim evulgant sua crimina.

Balthasar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille, - præcepit ut afferrentur vasa aurea. &c. Dan. 5. 1. 2. Quærit Hieron. cur Deus non puniverit Nabuchodonosorem, quòd sacra vasa è templo abstulerit; sicut Balthasarem ejus filium mulctavit, quòd ex eis biberit? Discrimen dat S. Hieron. ex sacro textu: *asportavit ea in domum Dei sui, & vasa intulit in domum thesauri sui.* Dan. 1. 2. Addit Hieron. quamdiu vasa fuerunt in idolio Babylonis, non est iratus Dominus: videbantur enim rem Dei, secundùm pravam quidem opinionem, tamen divino cultui consecrâsse. At Balthasaris facinus morte vindicavit; qui inde cum optimatibus, & concubinis suis, bibens ea palàm profanavit impudenter, & insolenter. Ps. 101. 7. in persona peccatoris: *similis factus sum pelicano solitudinis; factus sum sicut nycticorax in domicilio.* S. Gregor in Ps. 5. pœnit. pelicanus venenatis animalibus vescitur: & ideo per eum peccator designatur, qui venenô delectatur diabolicæ persuasionis. *Factus sum sicut nycticorax*, qui solet nocte tantùm cantare: per quod notantur hi, qui in tenebroso tripudiant opere, & in suarum mentium exultant destructione. Did. Nyss. fer. 2. D. 4. Quadr. §. 2.

Et faciet omnes, pusillos, & magnos; & divites, & pauperes; & liberos, & servos, habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis. Apoc. 13. 16. In manu imprimet characterem, ut homines faciat ad peccandum audaces; in frontibus, ut impudentes. Qui pudorem retinet, licèt graviter delinquat, non desperet. S. Ambros. l. de parad. c. 4. adhuc in his remedium sanitatis est, qui audiunt Dei verbum. Deinde habent remedium; quia se absconderunt: erubescit, convertitur; sicut scriptum est. Ps. 6. 11. *convertantur, & erubescant valde velociter.* Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Verum est apertæ desperationis indicium, si verecundia non sequitur peccatum. S. Greg. in 7. Ps. pœnit. Ps. 6.

§. IX.

§. IX.

Peccatoris gloriatio de peccato, affinis priori.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Pſ. 51. 3.

Uſquequò peccatores, Domine, uſquequò peccatores gloriabuntur? 93. 3.

Non miſertus eſt illis, gentem totam perdens; & extollentem ſe in peccatis ſuis. Eccl. 16. 10. Quæres: cùm totam gentem perdiderit Deus; an aliquis ex ijs pœnitens veniam peccatorum meruerit? an cum corpore ſimul animam perdiderit? Communis eſt omnium opinio; omnes æternis pœnis mancipatos. Vide Cornelium hîc. Subita enim flamma illos corripuit, & obſtupefecit; ut nec ſenſum, nec tempus, haberent pœnitendi. Secùs accidit in diluvio: ſenſim enim, & lentè increſcens, ſpatium dedit pœnitendi. Ratio illorum: quia extollebant ſe in peccatis, quæ publicè, & glorianter, patrabant. Octavianus in Eccl. hîc.

Peccatum ſuum prædicaverunt, nec abſconderunt. Væ animæ eorum! quoniam reddita ſunt eis mala. Iſ. 3. 9. Sed cur Propheta dicit, *quoniam reddita ſunt &c.* qui enim minas intentat, mala futura aununtiat. Dicendum ergo eſſet, quia reddentur eis mala. Quia ſupplicium, quod ſcandalizantibus imminet, adeò certum eſt, & indubitatum; ut de eo non aliter loqui liceat, quàm ſi executioni jam eſſet mandatum. Segneri ſ. 12. die Martis D. 2. Quadr.

Tu ergo noli orare pro populo hoc. Jer. 11. 14. S. Hieron. præcipitur Jeremiæ, nè velit pro eis Dominum deprecari, in quos eſt jam conſummata ſententia. Cur conſummata? reſpondet ibidem Dominus: *nunquid carnes ſanctæ &c.* v. 15. Nimirum ſacrificia, & precationes, fruſtrà fient: non quidem propter malitias quaſcunque; ſed propter illas, utpote divinam juſtitiam maximè irritantes; videlicet *in quibus gloriata es.* Fernandius in Gen. 10. ſect. 6.

Nunquid carnes ſanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es? Jer. 11. 15. q. d. fruſtrà ſunt victimæ; nec ſufficiunt holocauſta ad me placandum: Tollere illa quidem potuiſſent iniquitates tuas, meamque iram mitigare; ſi cum pudore, dolore, & lacrymis, ea fuiſſes deteſtata. Sed quia frontem meretricis induiſti, & de injurijs meis gloriata es; nullum ſupereſt remedium, ô infelix civitas! ſed certô lues excidiô. Id. ib.

Elevatum eſt cor tuum in decore tuo. Ezech. 28. 17. Si pœnas dedit gigas, qui robur virium ſuarum ſuperbè jactavit; Abſolon, qui concinnam cæſariem oſtentavit; Sennacherib, qui militum numerô, & potentiâ, intumuit; Aman, quem dignitas gradûs inflavit, Antiochus, quem triumphi elevârunt. Herodes, qui eloquentiâ ſuâ evanuit; Nabuchodonoſor ædificiorum mole faſtuoſus, Ezechias vanâ theſaurorum ſuorum gloriâ elatus: quodque magis mirandum, Phariſæus ipſe ſibi in jejunijs ſuis complacens. Quid de vobis ſtatuetur? qui gloriæ vobis ducitis; obſcœnitates veſtras, fraudes, mendacia, perjuria, & cætera vitia; quæ cùm ſtudiosè occultanda forent, ùt opprobria; ea, velut res bene geſtas, & magnifica, jactatis. Segneri antè cit.

Balthaſar rex fecit grande convivium, &c. Dan. 5. 1. Vide §. præcedentem.

Hæc dicit Dominus: ſuper tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quartum non convertam eum. Amos 1. 3. Quærit S. Hieron. quod ſit illud flagitium quartum, quòd indulgentiam Domini non admittat? & reſpondet: primum peccatum eſt, cogitâſſe, quæ mala ſunt: ſecundum, cogitationibus acquieviſſe perverſis: tertium, quod mente decreveris, opere complere: quartum, poſt peccatum non agere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto. Sed nónne Deus infinitè miſericors? quis benignitatis fontes obſtruit? pervicacia, impudentia, & in ipſo ſcelere gloriatio. Non convertit Deus, niſi eum, cui exoſum eſt crimen; non cui placet. Arcones in Iſ. 3. 9. Diſc. 4.

Chriſti temporibus hypocriſis vigebat, præſertim in Phariſæis; & ideò jure contra eam ſæpius agebat Chriſtus. Sed nunc tanta multorum impudentia, ut de peccatis glorientur, eâ publicè perpetrent, ut peccatores habeantur. Laudant ſe de peccatis, quæ nunquam fecerunt. Incitandi modò homines, ut ſint hypocritæ. Contenti ſitis, ut ſoli in Infernum vadatis. Stella in Luc. 12. 1.

§. X.

Peccator ex malitia peccans.

Ex Veteri.

DEſcendens in paradiſum Deus protoparentes lapſos interrogat; ſi quid allegarent, unde pœna infligenda minueretur. Serpentem tamen Gen. 3. 14. in quem miſeri totam culpam devolverant, nihil interrogat: quia, quidquid dæmon, ex mera malitia tentans, reſponderet, nunquam excuſabilis, nunquam veniâ dignus, haberetur. Oleaſter hîc. Ad ſerpentem nihil dicitur, nihil interrogatur: quoniam peccatum, quòd ex malitia procedit, nihil habet, quod illud poſſit excuſare. Ramirez in ep. 3. Apoc. 2. 13.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. Caino dicitur: *maledictus eris ſuper terram.* Gen. 4. 11. Cur gravior Caini pœna? quia, præmeditatus necem, fratrem duxit in agrum: *egrediamur foràs.* Eva à ſerpente decepta eſt, Adam ab Eva. Cain facinoris occaſionem ſibi excogitavit. Ergo ſeveriùs puniendus. Naxera in Joſ. 16. §. 12.

Videns Deus, quòd multa malitia hominum eſſet in terra. Gen. 6. 5. Cajetan. deſcribitur viſa in voluntate hominum malitia; non imbecillitas, non paſſio: ſed, quod in voluntate peſſimum eſt, malitia; nec ea parva, aut una; ſed *multa.* Ut hinc intelligamus, homines usque adeò declinâſſe in malum, quòd

peccabant ex malitia; ac per hoc incorrigibiles erant. Fernandius hîc.

Percussit autem de viris Bethsamitibus. 1. Reg. 6. 19. Non peccaverunt Bethsamitæ, quòd vidissent Arcam tectam, sed nudam: hoc enim tantùm, & non illud, vetabatur: quia forsan eam denudârunt, ut curiosiùs inspicerent: quod esse non potuit, nisi ex malitia, occasionem ad peccandum inquirentium. Mendoza hic.

Et excogitatô consiliô fecit duos vitulos aureos. 3. Reg. 12. 28. Peccatum non ex ignorantia, non ex infirmitate, non ex repentina, & vehementi, passione; sed ex pleno consilio susceptum, gravissimum in sacris literis. Regem Jeroboam idololatram divina ultio gravius, quàm cæteros reges, exagitavit. Hic enim & seipsum, & totum regnum Israel, Deo fecit exosum: quod proinde innumeris cladibus exposuit; ac tandem in extremum exitium; unde nunquam ampliùs revixit, præcipitavit. Credo, quia idololatriam non ex ignorantia, non ex fragilitate, sed *ex cogitatô consiliô*, commisit. Mendoza in 1. Reg. 5. 11.

Exceptô sermone Uriæ Hethæi. 3. Reg. 15. 5. Dicitur quòd David: *fecisset rectum in oculis Domini, & declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei, cunctis diebus vitæ suæ, exceptô. &c.* hoc est, homicidiô. An plura peccata commisit? cùm alienum thorum violavit. 2. Reg. 11. 4. populum recensuit. 2. Reg. 24. 2. contra Miphiboseth iniquam sententiam tulit. 2. Reg. 16. 4. Cur igitur unum tantùm Uriæ homicidium illi vitio tribuitur, acsi à reliquis culpis facilè absolvatur? Theodoretus: David in alijs peccatis, non ex mali animi instituto, sed fortuito, & quôdam casu, vulnus acceperat: negligentiæ peccata erant, non malignitatis, ùt homicidium. Peccatum verò ex consilio adeò erat grave, ut cætera præ illo, nulla viderentur. Hominem in culpam lapsum Deus ad pœnitentiam revocavit; Angelum verò peccantem sinè remediô perire passus est. Angelus ex consilio peccavit. Is. 14. 13. *dicebas in corde tuo*: homo ex præcipiti affectu in conjugem. Id. ib.

Ex Novo, & Patribus.

Væ homini illi. Matth. 26. 24. Prædicitur proditio Judæ, & negatio Petri: illi additur *væ*, non huic, quia ex fragilitate, illius ex malitia. Sylveira hîc.

In hac nocte antequam Gallus cantet. Matth. 26. 34. Orig. tr. 35. in Matth. notat, Petrum sub noctem Christum negâsse. Nisi corticem abjicias, nihil mysterij verba continere videbuntur. Quid enim, si Petrus vel sub noctem, vel sub diem, deliquerit? Illi nocte dicuntur peccare, quibus adhuc veritatis lux non affulsit. Hic si peccaverit, facilè surgit; hunc vel gallus excitat, Dominus respicit, mox subit pœnitentia. Ille verò sub lucem dicitur peccare, qui, postquam aliquamdiu virtuti adhæsit, tandem ad vitia recidit. Pinna in Eccl. Ethol. 66.

Manè autem factô consilium inierunt omnes principes Sacerdotum, &c. Matth. 27. 1. Paulò antè Matthæus Petri negationem noctu factam præmisit. En tibi, quomodo utrumque peccatum conjunxit, noctu, & manè factum: alterum statim venia sequitur ad pœnitentiam; alterum nunquam deletum est; quia datâ operâ factum. Orig. suprà: Christi quidem Discipuli in nocte scandalizantur, *omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte*: qui autem consilium accipiunt contra Jesum manè facto, in lumine peccant, id est scientes. Id. ib.

Exprobravit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Non exprobravit eorum fugam in Passione: quia hæc erat fragilitatis; illa obduratô animô. Sylveira hîc.

Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. 34. Misericorditer ijs subvenit gratia Salvatoris; & omnis culpa est mitior: faciliusque meretur veniam, quæ ab ignorantia, quàm quæ à malitia, sumit exordium. Sim. Cas. hic.

Tantô consensu omnes peccata sequimur, quasi summi consilij conspiratione peccemus. Salvianus l. 4. de Prov.

§. XI.

Peccantium malitiosè varij actus.

Num. 1.

Peccator excusat, tuetur, peccatum.

Protegunt umbræ umbram ejus. Job. 40. 17. (scilicet Behemoth.) S. Gregor. l. 33. mor. c. 5. umbram umbræ ejus protegunt, dum nequissimorum facta nequiores perversis patrocinijs tuentur. Sed tales quique, tantò apertiores hostes Dei se exhibent, quantò majores sunt patroni vitiorum. Pinna Eth. 216.

Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Job. 41. 6. Corpus diaboli est congregatio malorum; quæ sunt occupationes ortæ à primo homine: quem cùm Deus reprehenderet, se excusavit, dicens: *mulier, quam dedisti mihi &c.* Gen. 3. 12. Act. 9. 18. de S. Paulo dicitur; quòd in ejus conversione *ceciderunt ab oculis ejus tanquam squamæ, & visum recepit.* In quo significatur, culpam suam agnovisse, nec mala sua vanis excusationibus texisse. Ut pisces bene condiantur, priùs squamis nudantur: sic oportet animas squamis excusationum mundari, quæ in pœnitentia condiendæ sunt. Hinc rogabat David: *non declines cor meum in verba malitiæ; ad excusandas excusationes in peccatis.* Ps. 140. 4. Quot rationes inquirit peccator, ùt perpendit S. Bernardus, ad excusandum se! Primùm dicit, non feci. Quòd si se convictum advertit dicit: feci; sed bene feci. Si verò malè fecisse convincitur, dicit: si multum malè feci, non feci malâ intentione. Tandem se excusat: diabolus me decepit; ille homo mihi persuasit. Semper scuta quærit, quibus se defendit. Diez 2. p. Quadr. D. Septuag.

Os

Os eorum locutum est superbiam. Ps. 16. 10. Bene dixit, tantùm ore, non etiam corde, locuti sunt: quia sceleratorum mors est; illa frequenter sermone defendere, quæ noscuntur conscientiâ teste damnare. Cassiodorus hîc.

Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum. Ps. 68. 16. Nullum in humano genere malum pernicisioris est criminis, quàm defensio pravitatis. Offensio quippe Dei meretur iram, excusatio provocat ad vindictam. Hoc sanè præcavebat David vitium, cùm dicebat: *non me demergat &c.* Nam, cùm peccat homo, quasi in puteum labitur: cùm verò peccata defendit, os putei super eum, nè pateat egressus urgetur. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 18.

Dabis eis scutum cordis. Thr. 3. 65. Cùm verba prædicationis audiunt, nulla correptionis jacula penetrare permittunt: quia in omni peccato, quod faciunt, scutum superbæ defensionis, aut pravæ negationis, sibi opponunt. Nam dum quis talium de reatu suæ iniquitatis arguitur; non mox cogitat, quomodo culpam corrigat; sed quid in adjutorium suæ opponat defensionis. Nullâ igitur veritatis sagittâ penetratur; quia verba sanctæ correptionis in scuto excipit pravæ defensionis. Hoc scutum primus homo tenuit: qui requisitus, cur lignum vetitum contigisset? non ad se culpam retulit, sed ad mulierem Gen. 3. 13. quam Dominus ei dederat: & reatum suum obliquè ad authorem dati inique retorsit, quod ei mulierem dederat. Hoc scutum etiam requisita mulier tenuit, neque ipsa ad se culpam inflexit; sed serpentis persuasionibus replicavit: volens & ipsa reatum suum in Creatorem inflectere; quòd illic intrare serpentem, persuasurum talia, permisisset. S. Paschasius hîc.

Lavit manus. Matth. 27. 24. Christum morte condemnat, sententiam profert; & se innocentem in morte Christi dicit. Etiam Sacerdotes v. 4. innocentes esse volunt: *quid ad nos, tu videris.* Pretium obtulerunt, & solverunt proditori; accusant coram Pilato; cogunt, ut crucifigatur: & tamen adeò innocentes se indicant, acsi nihil deliquissent. Quivis delinquentium se reputat innocentem, quia non commisit crimina omnium. Alvarez in Gen. 37. 22. Illustr. 62.

Num. 2.

Peccator innocentem se dicit; affinis præcedenti.

Manúsque vestras servate innoxias. Gen. 37. 22. Hæc Ruben, ut fratres à cœde servaret. Sed audi Ruben: si Joseph fame oppressus in cisterna pereat, quomodo innoxij erunt fratres? Ea est impiorum fiducia; ut, qui minùs sæviunt, reputentur innocentes; eò quòd non sint atrociores. Alvarez. antè cit.

Gratias tibi ago, quia non sum &c. Luc. 18. 11. Quâ fiduciâ se coram Deo innocentem jactat, si tumet superbiâ? dùm omnium hominum vitia in se uno non videt, omnibus carere asserit. Id. ib.

Num. 3.

Peccat ob rem vilem.

Verè mendacium possederunt - vanitatem, quæ eis non profuit. Jer. 16. 19.

Venatione ceperunt me, quasi avem inimici mei, gratis. Thren. 3. 52. Loquitur in persona peccatoris, & erubescit, similem se fuisse avi, ab aucupe miserè deceptæ; & quô illicô? *gratis.* unius milij grano inescatæ. Quid sunt terrena omnia, malo æterno, quod peccando incurritis, nisi granum milij? Segneri s. 1, die Cinerum.

Violabant me propter pugillum hor dei & fragmen panis. Ezech. 13. 19. Vide hôc titulô superiùs §. 4.

Num. 4.

Delectatur peccatô.

Bibit quasi aquam iniquitatem. Job. 15. 16. Lyran: iniquitatem, sicut aquam, bibit, qui committit peccata absq; fræno timoris: ille enim, qui bibit vinum, quia timet inebriari, bibit temperatè; sed bibens aquam hoc non timet. *Quasi aquam &c.* id est, qui pro nihilo, & absque aliqua observatione, iniquitatem committit: qui enim bibit vinum, cum aliqua observatione bibit, nè inebrietur. S. Thom. Aqu. lect. 2. hîc.

Comedunt panem impietatis. Prov. 4. 17. id est, impietate delectantur, & pascuntur quasi pane: *& vinum iniquitatis bibunt,* ib. id est, ità delectantur in iniquitate, sicut in vino. Hugo Card. hîc. In actione scelerum iniqui quasi epulis delectantur. V. Beda hîc.

Num. 5.

Peccator præsumit.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Ps. 30. 20. Orig. t. 1. in Ezech. notat, abscondi dulcedinem hanc non diligentibus, id est, perfectis viris, sed *timentibus*, id est, qui parum in virtute profecerunt. His utiliter absconditur; nè præsumptionem ingerat: & manifestatur justitia; ut utiliter timeant. Parvuli, ait Origenes, non possunt cum emolumento suo discere, quòd amentur à patre; nè dissolvantur, & despiciant bonitatem Dei. Pinna Ethol. 64.

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Matth. 20. 15. id est, quia ego punire homines differo, & peccantibus pœnitentiæ spatium concedo; tu me peccatis lacessis? Id. Ethol. 43.

Et osculatus est eum. Matth. 26. 49. Theophylactus: cùm sciret bonitatem Domini, audebat illum osculari. Ex summa bonitate arripuit audaciam: quia Jesus bonus, ille malus. Sylveira hîc. q. 7

Num.

Num 6.

Peccator docens peccare.

Beatus vir, qui non abijt &c. Ps. 1. In processu malorum tria considerandа sunt. 1. deliberatio de peccato; & hoc in cognitione. 2. Consensus, & executio. 3. Introductio aliorum ad simile; & hoc est pessimum. S. Thom. Aqu. hîc.

Homo occiditur in hominis voluptatem: & ut quis possit occidere, peritia est, usus est, ars est. Scelus non tantùm geritur; sed & docetur. Quid potest inhumanius, quid acerbius, dici? S. Cyprianus Carth. ep. 2.

Num. 7.

Peccator odit juvare volentes.

Magna est velut mare contritio tua; quis medebitur tui? Thr. 2. 13. Furentes fluctus, tempestate commotum mare, quis Neptunus audeat componere? accipiet pro mercede naufragium. Baeza t. 2. l. 7. c. 2. §. 2.

Occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes. Matth. 8. 28. Summa miseria illius peccatoris, qui in eos exurgit, à quibus medela ei porrigebatur. A dæmonibus obsessi miseri homines, nudi, ab omnibus deserti, sinè omnî auxiliô inter fœtida sepulchrorum cadavera cubabant. Et quis illorum miseretur, dum omnes auxilij vias sibi præcludunt, in omnes transeuntes crudeles, & hostiliter sævientes. Quot etiamnum sunt tales dæmoniaci, homines peccatorum fœtoribus incubantes, quasi æternæ jam morti deputati, qui feritate suâ eos persequuntur, à quibus medelam deberent sperare. Baeza ib.

Num. 8.

Peccator delinquit admonitus.

Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo regi? vadam, & amputabo caput ejus. Et ait rex - dimittite eum &c. 2. Reg. 16. 9. 10. Non habet veniæ locum, qui delinquit admonitus. Cassiodorus 4. var. 29. Semei graviter injurianti à Davide parcitur; non item dum 3. Reg. 2. 46. monitus non egredi ex urbe, egressus est. Naxera in Jos. c. 22. §. 21.

Num. 9.

Peccator solatia quærit.

Resurrectionis dogma lædit vitæ improbitas, dilacerat immortalitatem animarum, & judicium, & multa alia: inducit fatum, necessitatem, negationem providentiæ. Anima enim multis malis immersa has sibi consolationes excogitare attentat; ut nè, cogitans esse judicium, contristetur; & situm esse in nobis, facere malum, aut facere bonum, neget. S. Chrysost. hom. 7. in Acta.

Qui sibi conscij sunt turpissimarum actionum, quibus graves pœnas meriti sunt; odiô judicij tollunt Resurrectionem; & pro eo, quod cupiunt, varias cogitationes sibi fingunt. S. Greg. Naz. or. 3. de Resurr.

Nonnulli æternitatem pœnarum Inferni negârunt; ut suis perditis moribus hanc pollicerentur impunitatem. S. Aug. de Civ. l. 21. c. 18.

§. XII.

Peccator palliat mala specie boni.

Ex Veteri.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis? Gen. 3. 1. Curatoris ad speciem studia imitatur, cùm osoris animum gerat. S. Basil. Seleuc. or. 3. humanitatem simulat, cùm ad cædem accurrat; & commiserationis obtentu conatur servum cum Domino committere. Evæ, ad speciem, cupit divinitatem; sed quærit imperium sibi. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Egrediamur foras. Gen. 4. 8. in agrum. Quâ causâ? animi, & recreationis, & colloquij fraterni, gratiâ. Marchantius D. 7. Pent.

Nôsti Domine mi, quòd parvulos habeam teneros &c. Gen. 33. 13. Parvulorum causam videtur agere, & tardare gressus: non sui commodi studiô, sed alienæ salutis desideriô. Sed patet, sibi consuluisse. Cur non ait? vides, quòd claudicem. O quàm nostros defectus legimus! & ignoramus, quàm aliorum, etiam occultos, scimus. Parvulorum imbecillitatis colore sibi indulget, & specie charitatis laborem celeritatis refugit. Cajetan. claudicabat enim; & propterea moderandum censuit iter ad commodum proprium; & non solûm ad commodum gregis, & filiorum. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Non possumus facere, quod petitis; nec dare sororem nostram homini incircumciso. Gen. 34. 14. Corripit hypocrisis in domo Jacob Patriarchas; & ex his cum diligit, qui Levitarum propagando generi destinatur: nec uni necem intentat; sed urbis excidium molitur. Non hîc jejunat hypocrisis; sed sacrificat, ut sæviat. Nihil in illo fidei rudimento apud Patriarchas sanctius circumcisione. Et eâ potissimum abuti audet hypocrisis in libidines suas. Mactentur adulteri; sed telô, non culrô; Caini gladiô, non Abrahæ. Oliva fer. 4. D. 3. Quadr.

Filij Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manasse, armati præcedebant filios Israel. Jos. 4. 12. Putares, exercitûs occupâsse frontem, ut fratrum vitæ, & saluti, etiam propriô detrimentô consulerent. Moysen orant, ut uberrimam ante Jordanem regionem illis in hæreditatem largiatur; utque votis annuat, promittunt Num. 32. 17. *nos ipsi armati, & accincti, pergemus ad prælium ante filios Israel; donec introducamus eos ad loca sua.* Naxera hîc. §. 24.

Peper-

Pepercit populus melioribus. 1. Reg. 15. 15. Et cur? ut immolarentur Deo. Personata virtus est, quæ sordidam obtegit avaritiam honestô velô Religionis. Velloso in Judith. 1. 12.

Saul *fecit eum* (David) *tribunum super mille viros.* 1. Reg. 18. 13. addit animos v. 17. *esto vir fortis; & præliare bella Domini.* Honestum sanè pallium odij, quô v. 11. *putans, quòd configere possit David.* Sed quia propudium erat, premi a rege insontem militem; tribunatu donat, ut scelus tegat. Dicebat enim v. 17. *sit super eum manus Philistinorum.* Velloso in Judith. 2. 3.

Congrega reliquam partem populi. 2. Reg. 12. 28. Ità Joab, urbe Rabath obsessâ, regem Davidem monet, civitatem obsideat; quò omnis illi victoriæ gloria adscribatur. Quid ad speciem modestius? Joab de triumphi plausu nil sibi adscribi velle videtur; sed omnem in David victoriæ gloriam transferri. Sed audi Carthusianum hîc: hoc Joab denuntiavit ex quadam versutia, adulatione, & ambitione: quia ambitiosus erat; & regi complacere desiderans, gratiam ejus captavit; ut in suo firmaretur officio. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Quis me constituat Judicem super terram? 2. Reg. 15. 4. Studium, & animum subveniendi Reipublicæ ostendebat: at verò inauditâ quâdam regni cupiditate conflagrabat. Paoletti D. 17. Pent.

Prædicate jejunium. 3. Reg. 21. 9. Hujus tenoris Jezabel expedivit literas, cùm Achab vineam Naboth obtinere non posset. Rupertus: quantum fuit in cœlo spectaculum, dum tam crudelem cruorem sitiendo callidi simulatores prædicarent jejunium. Paoletti Dom. 17. Pent.

Juravit, - quòd defenderet se. Judith. 1. 12. Injuriam tegit honestô nomine defensionis. Velloso hîc.

Virum sanguinum, & dolosum, abominabitur Dominus. Ps. 5. 7. S. Basilius M. truculentum dicit eum, qui, prætextu æquitatis, internam malitiam celat. apud Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 5.

Ex Novo.

Pallium malitiæ Judæorum.

Dicebant autem: non in die festo. Matth. 26. 5. Statuerunt id, non ob festi religionem, sed populi metum. S. Hieron. non student devotioni, sed facinori. Theophylactus: non timebant Deum, sed plebem. Sylveira hîc.

Ut eum morti traderent. Matth. 27. 1. Inquirebant testimonia, ut zelo justitiæ puniretur, quem ipsi zelo invidiæ sectabantur; & justitiæ velamentô invidiam, & animi crudelitatem, palliare tentabat. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Non licet eos mittere in corbonam. Matth. 27. 6. Notant S. Hieron. & Paschas. Sacerdotum hypocrisim: fictô religionis studiô timent mittere illam pecuniam in commune oblationum ærarium; & audacter summum omnium nefas devorabant, Filium Dei occidentes. Sylveira hîc.

In sepulturam peregrinorum. Matth. 27. 7. Hoc fecerunt, misericordiam simulantes; sed, secundùm Hieronymum, eorum intentio fuit, Christum diffamare: quatenus ex occasione illius agri, & sepulturæ, semper maneret memoria venditionis, atque turpissimæ mortis Christi. Sed divinâ ordinatione hoc factum est ad memoriam impiæ venditionis, & justæ ultionis Judæ; ac innocentis traditionis, Passionisque Christi. Dion. Carthus. hîc.

Ut non remanerent in cruce. Joan. 19. 31. Pessima superstitio Judæorum; qui opinabantur contaminari diem Sabbathum, si starent in patibulo corpora damnatorum: sed contaminationem mentis suæ non videbant, qui Christum injustè damnaverant. Sed ipsi allegabant Præsidi reverentiam Sabbathi: corde tamen magnâ malitiâ tenebantur; nè propter signa facta Christo moriente, in Sabbathi quiete tumultus in populo nasceretur; & ex viso in cruce corpore turba facilè mobilis moveretur: & præcavebant ad illud corpus reverentiam fieri propter signa terrentia. Sim. Cas. l. 13. hîc.

Judæ.

Quid vultis mihi dare? Matth. 26. 15. Cajetanus hîc. Rationi consentaneum est, ut Judas se scandalizatum dixerit de Magistro suo: & quòd hactenus putaverit ipsum esse spiritualem virum; sed quòd nunc perdidit bonam famam de illo: quia videt illum in tanta sensualitate; quòd unguentô pretiosissimô muliebribus manibus usus est, non solùm in capite, sed etiam in pedibus. Naturale siquidem est hominibus, sub aliquo colore palliare factum iniquitatis propriæ; & præcipuè talis; scilicet offerendo proditionem proprij Magistri. Sylveira hîc. q. 8.

Quare hoc unguentum non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis? Joan. 12. 5. Si unguentum effundatur, honoratur Magister; sed aliquid lucri Judas amittit. Theophylactus ad Marci 14. adversùs mulierem indignabatur, propter avaritiam, & turpe lucrum. Naxera in Jos. 9. §. 24. Avarus misericordiæ viscera in pauperes fingit; ovinâ veste se contegit lupus: cordis rabiem ex lucri occasione amissa zelô exteriori charitatis vestivit. Unguentum, ô miser! trecentis æstimas denarijs; & Magistrum triginta tradis argenteis? Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 10. sect. 2. Nunquam virtus magis lacessitur, quàm cùm suis armis oppugnatur. Ut suam avaritiam sordidus Judas palliaret, causam pauperum prætexit. Non invenit, quò meliùs illam religiosam piæ mulieris actionem oppugnaret; quàm alterius mentitæ virtutis fucato colore. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 5.

Sed quia fur erat. Joan. 12. 6. Rupertus: furtum inferebat honestô nomine; id est, egenorum palliavit curâ. Sylveira hîc. tom. 5. l. 7. c.

Herodis, & Caiphæ.

Ite, & interrogate diligenter de puero. Matth. 2. 8. Glossa hîc: Herodes devotionem

promittit, sed gladium acuit: malitiam depingens colore humilitatis, finxit se vultu, & verbis, adorare eum, quem invidâ mente cogitabat occidere. Eccl. 19. 23. *est, qui nequiter humiliat, se, & interiora ejus plena sunt dolô.*

Cùm inveneritis, renuntiate mihi. ib. Sacrificare cupit; sed infantem, non infanti. Unam advocat hypocrisim Herodes, ut Christum occidat; ratus reliquorum scelerum futurum irritum apparatum. Oliva fer. 4. Dom. 3. Quadr.

Expedit nobis, ut unus moriatur homo pro populo. Joan. 11. 50. Cajet. palliatur judicium specie communis boni præponendi bono particulari; nullâ factâ mentione de justitia, deque innocentia. Nihil iniquius, nihil lethale magis Reipublicæ, aut communi bono, quod simulas; quàm sub prætextu, aut simulatione justitiæ, uti potestate ad affectus animi explendos: sicut Caiphas boni prætextu usus potestate ad Christum de medio tollendum, propter invidiæ propriæ satietatem. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 9. sect. 2. obs. 5.

Aliorum.

Absit à te Domine: non erit tibi hoc. Matth. 16. 22. S. Chrysost. hom. de negat Petri: ut Jerosolymam non ascenderet, orabat: quòd Judæorum minas non ferret. Miserationis larvâ ignaviam suam texit: benevolentiam simulavit esse; quod timor erat. Et ità benefactori suo tum præsentibus satisfeciisse, & officij partes expleviisse, putavit; cùm suum metum celavit. Didacus Nissenus Pol. cœl. p. 1. l. 8. c. 8.

Quid facitis, quod non licet in Sabbathis? Luc. 6. 3. Hi Pharisæi sub fuco, & zelo observantiæ legis, suam tegunt malitiam, & invidiam. Stella hîc.

Rogo te Pater Abraham, ut mittas eum in domum patris mei. Luc. 16. 27. Semel pro se, bis pro fratribus, supplicat. Putares, non tam gravî flammarum incendiô, quàm zelô alienæ salutis aduri. Sed audi Cajetanum: non proveniunt istæ preces ex bono affectu ad salutem fratrum. Quoniam damnati habent voluntatem firmatam ad malum; sed proveniunt ex affectu superbiæ. Videbat enim divites multos salvari; & propterea appetebat suos fratres evadere miseriam: ut vel sic in suis fratribus exaltetur. Naxera in Jos. 4. §. 24.

Saule, Saule, quid me persequeris? Act. 9. 4. Nónne alij quoque tunc Christum persequebantur? inquit Chrysostomus; cur ergo tota in Saulum congeritur injuria? quasi is unus, solusque, Christum petat? Respondet Chrysost. mediô zelô vehebatur, nondum satiatus cæde Stephani. q. d. quòd Christus suas, suorumque injurias, præcipuè in Saulum referebat, causa erat; quia ille zelô virtutis, ùt videbatur, ad inferendum exitium virtuti, invehebatur; hoc verò est, quod Christum ægrè habebat. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 5.

Cùm mala sit omnis malignitas; pessima tamen est hujusmodi mala species; quæ sub specie sanctitatis suæ exercet injurias: sæpe enim quando sævit in proximum ex vitio iracundiæ, vel venenô invidiæ; fingit sibi cogitatio, quòd faciat illud pro zelo justitiæ. Richardus à S. Vict. in Ps. 25.

Peccatores scrupulosi in parvis, non verò magnis.

Vide tomo 1. C. tit. 27. Conscientia. §. 4.

§. XIII.
Miscellanea.

VEneruntque duo Angeli Sodomam vespere. Gen. 19. 1. Ipsum tempus, vel hora, visitationis tristissimæ, peccatorum causæ congruit. Abraham meridie visitatus est. Rupertus l. 6. c. 6. in Gen.

Non resurgent impij in judicio. Ps. 1. 5. Non dixit, non resurgent impii, sed injudicium non resurgent; verùm in condemnationem: neque enim redargutionibus indigent, cùm eorum impietas manifesta sit; sed supplicium solùm expectant. Quemadmodum enim homicidas in flagranti crimine captos, non ut redarguantur, judices in judicium trahunt; sed ut sententiam legibus congruentem contra illos pronuntient; eôdem modô etiam, qui impietati assuevêre, statim post resurrectionem pœnam sustinent; non in judicium adducti, sed ut judicij sententiam accipiant. B. Theodoretus hic.

Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. Ps. 5. 7. Non dixit, qui operati sunt: quia tantùm in judicio damnabuntur, qui usque ad finem vitæ suæ crimine se nefando commaculant. Cassiodorus hîc.

Tu ô dilecte, quando in aliqua fueris calamitate, nè dicas: Deus mei oblitus est; sed quando fueris in peccatis, & omnia tibi feliciter succedunt. S. Chrysost. in Ps. 12.

Innumeros dies deflent homines familiarium obitus, pecuniarum damnum: quòd autem animam singulis diebus amittamus, nè cogitamus quidem. Idem hom. 8. in 1. Corinth. 2.

TITULUS XV.
PECCATUM.

§. I.
Symbola.

NE unquam obdormiam in morte. Pſ. 12. 4. id eſt, in peccato. Dormitat in morte, id eſt, peccato, qui frequenter labitur, & frequenter reſurgit. Dormit, qui, cùm ceciderit, non reſurgit. Obdormit obſtinatus; qui peccatum ſuum defendit; nec de facili excitatur. Hæc tria notantur Eccl. 43. 22. *frigidus ventus Aquilo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua.* Aqua dormitationem, glacies dormitionem, cryſtallus obdormitionem, ſignificat. Hæc eſt triplex mors, ſcilicet delectationis, conſuetudinis, obſtinationis; quæ notatur Thr. 3. 53. *lapſa eſt in lacum vitam meam; & poſuerunt lapidem ſuper me.* In lapſu notatur delectatio, in lacu conſuetudo, in lapide obſtinatio. Hugo Card. hic.

Hi in curribus, & hi in equis. Pſ. 19. 8. Currus malus ſuperbia. Ex. 15. 4. *Currus Pharaonis &c.* Equi: divitiæ, nobilitas. Ira Nahum 2. 3. *igneæ habenæ currus.* Equi rixa, contumelia. Avaritia. Judic. 1. 19. *falcatis curribus abundabant.* Equi amor parentum, ambitio dignitatum. Luxuria. Joſ. 11. 9. *currúſque combuſſit igni.* Equi ventris ingluvies, veſtis mollities. Hugo Card. hic.

Crinibus (Vulgata *funibus*) *peccatorum ſuorum unusquiſque conſtringitur.* Prov. 5. 22. Capilli pro vitijs accipiuntur. S. Iſidorus de offic. Eccl. l. 2. c. 16.

Manus veſtræ ſanguine plenæ ſunt. Iſ. 1. 15. Sanguine, id eſt, ſceleribus. Sanguis in Prophetis eſt Symbolum peccati, ùt patet v. 18. Et Oſ. 4. 2. *Sanguis ſanguinem tetigit.* Ubi S. Greg. mor. l. 13. c. 3. ſanguis ſanguinem tangit, cùm culpa culpam cumulaverit. Tum quia ſanguinis effuſio, ſeu homicidium, graviſſimum eſt peccatum; tum quia ſanguinis eſus Judæis erat vetitus, & deteſtabilis. Levit 7. 27. Cornelius hîc.

Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis. Jer. 21. 8. Tropologicè via vitæ eſt ſtudium virtutis, & legis Dei; via mortis eſt peccatum, ac legis, & voluntatis Dei, prævaricatio. Utramque Concionatores ſæpe populo ob oculos ponant: ut, cùm multi ſint vocati, pauci electi; cumque multi ingrediantur viam mortis; quiſque amans ſalutis ſuæ ſatagat cum paucis fugere de incendio Sodomæ, & ſalvare animam ſuam; ut per viam vitæ ad vitam æternam evadat. Cornelius hic.

Oppoſuiſti nubem tibi. Thren. 3. 44. Peccata vocantur nubes 1. quia ſunt quaſi atri vapores aſcendentes ex pravo corde, quaſi ex paluſtri terra. 2. quia ſolis, id eſt Dei, aſpectum, & gratiam, adimunt. 3. quia, ſicut ex nubibus grandines, tonitrua, & fulmina prodeunt; ità ex peccatis proſilit ira, & pœna Dei. 4. quia ſicut nubes diſpeſcunt cœlum à terra; ità peccata ſeparant hominem à Deo, cœlo, & Angelis. Cornelius hîc.

S. Auguſt. l. 15. de Verb. D. ſecundùm Matth. & S. Gregor. mor. l. 32. c. 12. docent: *Undecim* eſſe Symbolum peccati: quia hic numerus unitate tranſgreditur Denarium legis divinæ. Cornelius in Matth. 18. 22.

Pannos, quibus Chriſtus in præſepi obvolutus fuit, fuiſſe peccata carnis noſtræ, ait S. Chryſoſt. hom. de Nat. S. Joan. in loca quædam S. Lucæ.

Binarius, quia ſecundus eſt, & primus ab unitate recedit, peccatum ſignificat, quô à primo bono deviatum eſt. Richardus à S. Vict. tr. Expoſit. l. 2. c. 5.

§. II.
Peccatum fuge, quia illud Deus infinitè odit; quod cognoſcitur.

Num. 1.
Ex pœnis.

POſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus &c. Gen. 7. 4. Quid in hoc (diluvio) maximè intendit Deus? hoc ſcilicet: ut ſcirent ventura ſæcula; quantùm ille peccatis adverſetur. Rupertus l. 9. c. 16. in Gen.

Nihil poſſet cogitari, quin Deus fecerit propter odium peccati: ipſe enim propter peccatum ferè diſſipavit omnia opera ſua, ſcilicet totum Mundum per diluvium. Alij reges, & potentes, in præjudicium, odiumque ſuorum inimicorum, depopulant terras eorum; Deus autem diſſipavit terram propriam: quia peccatum intraverat terram ſuam. S. Bonaventura l. diæt. ſal. c. 1.

Juſtitia, & ira Dei, eſt cauſa omnium ferè bonorum, quæ fiunt in Mundo: ſi enim non eſſet vindicta peccatorum, pauci præſtarent ſe dignos cœlo. Primum opus divinæ juſtitiæ, ſtrages Angelorum; nullâ habitâ ratione multitudinis, pulchritudinis, excellentiæ; boni, quod ex eorum ſalute proveniſſet; viſionis beatæ, amoris, laudis perpetuæ: malorum, quæ ſciebat ex damnatione eventura, æternas blaſphemias, lapſum humani generis. Poterat omnia mala iſta præcavere, & omnia ſupra dicta bona ſalvare; ſi vel unius horæ ſpatium ad pœnitentiam illis conceſſiſſet. Sed tam vehemens, & velox ira fuit Dei; ut nè quidem momentum illis conceſſerit. S. Hieron. l. 2. contra Jovinianum: ſi altiſſima illa

sublimitas cecidit; quis cadere non possit? *Vidi impium superexaltatum, & elevatum, sicut cedros Libani: & transivi, & ecce non erat, & quæsivi eum, & nos est inventus locus ejus.* Ps. 36. 35. 36. Secundum opus punitio peccati Adami. 1. cum tota posteritate sua spoliatus fuit gratiâ divinâ, jure regni, cœlô, immortalitate, paradisô. Si ob crimen perduellionis princeps virum nobilem, & omnes ejus posteros, privaret suô favore, nobilitate, dignitate, honore, officijs; & mitteret in exilium miserabile; egestate, & multis calamitatibus conficiendos; gravis pœna videretur. 2. evertit totum illum providentiæ ordinem, & gubernandi rationem; quàm ex se Mundo constituerat: longè enim alia fuisset rerum gubernatio, si peccatum non extitisset. 3. permisit Deus ob hoc peccatum totum ferè genus humanum tyrannidi diaboli. Unde factum; ut totô ferè orbe, per aliquot annorum millia, tanquam princeps Mundi cultus sit. Justum est enim; ut, à quo quis victus est, ejus servituti subjici sinatur. 4. permisit infinitam hominum multitudinem ruere in æternum exitium. Tertium Cateclysmus: quô totus Mundus, exceptis octo hominibus, deletus; & unà omnes hominum labores, opesque eversæ. Magna vindicta, cùm civitas aliqua opulenta funditus evertitur, ædibus incensis, & incolis, omnibus deletis. Erant homines omnibus naturæ donis ornatissimi, proceri, fortes, longævi. Maxima multitudo; ùt credibile est, tunc longè plures homines extitisse, quàm hôc nostrô sæculô. Cùm autem diutissimè viverent, & corpore essent firmissimô; omnesque propagationi intenti, & multi plures acciperent uxores; fiebat, ut intrà trecentos, vel quadringentos annos, in multas diffunderentur myriades, & singuli magna implere possent regna. Si enim ex uno Jacob Ex. 12. 37. intrà trecentos annos tot procreati fuerunt, ut exercitum sexcentorum millium virorum a viginti annis, & suprà, confecerint; præter mulieres, & parvulos, quorum numerus facilè duplô major erat; cùm tamen homines vix septimam partem illius prioris ætatis attingerent: quanta sæculô illô primævô per annos 1656. procreata. Deus tamen infinitam hanc multitudinem, & omnia illa ornamenta, nihili fecit. Quartum: Gen. 19. 24. *Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham, sulphur, & ignem - de cœlo.* 1. ignis sulphureus, vel ipsô aspectu terribilis, odore teterrimô, ardore maximè penetrabili. Unde Scriptura ignem Inferni sulphureum multis insinuat: Apoc. 14. 10. Is. 30. 33. Ps. 10. 7. 2. subitò oppressi, cùm adhuc in lectis suis, vel somno sopiti, vel impuritatibus dediti. Nam manè, sole oriente, clades illata: cùm eâdem nocte tota civitas, à minimo usque ad maximum, ùt ait Scriptura Gen. 19. 4. ad ædes Loth congregata, nefandum crimen in hospites ejus patrare conata fuisset. Itaque valdè verisimile est; nullos, vel pauciissimos, ex illis salvatos. 3. non solùm adultos, viros, fœminas; sed infantes quoque, & animantia, absumpsit ignis ille. 4. incendium tam vastum, ut per 72. miliaria in longum, & 19. in latum, quod ex Josepho, & alijs colligitur, se extenderit, & intrà terram penetraverit; eâque profundè exustâ magnum sinum, velut maris alveum, in ea effecerit: qui mox aquis confluentibus impletus, ingentem lacum constituit. Nihil in eo potest vivere; unde & mare mortuum vocatur: regio antea instar paradisi amœnissima. Gen. 13. 10. Leonardus Lessius de perfect. div. c. 22. de div. nom.

Num. 2.

Nec templis Deus ob peccatum parcit.

A sanctuario meo incipite. Ezech. 9. 6. Deus præcipit Angelis occidere quoscunque Jerosolymis: nè quis putaret, habiturum se in divino sanctuario asylum. S. Isidorus Pelus. l. 1. ep. 73. Mirari te, dixisti quî fiat, ut Deus, qui terræ motum immittit, templis suis minimè parcat. Certam hujus rei in divinis libris declarationem habes: nam ùt sanctæ arcæ minimè pepercit; verùm eam unà cum ipsis Sacerdotibus, qui deliquerant, barbaris dedidit; & urbem sanctificationis in conculcationem Gentibus addixit. 1. Reg. 4. 11. ità nè nunc quidem ab omni labe puris mysterijs parcit. Ut, dum suis aulis minimè parcit; terrorem ijs, qui peccant, injiciat; atrociorem videlicet pœnam, ob ea, quæ agunt, expectantibus. *Ulula abies, quia cecidit cedrus.* Zach. 11. 2. 4. Reg. 25. 9. permisit Deus conflagrare templum Salomonis. Rupertus l. 6. de vict. verbi c. 25. non poterat Deus templum suum illæsum custodire - qui tres pueros custodivit, planè poterat: sed erudiendus erat Mundus; ut sciret, quòd Deus excelsus non pulchris lapidibus, aureisque parietibus templi manu facti delectetur; sed fide, charitate, & mundis cordibus: & ille ei est optabilis locus. Mendoza in 1. Reg. 4. 11.

Num. 3.

Peccati gravitas ex persona offensa.

Debebat ei decem millia talenta. Matth. 18. 24. S. Chrysost. hom. 62. in Matth. quantum centum denarij à decem millibus talentis tantum, imò verò multò plus ea, quæ in hominem peccata, distant ab his, quæ in Deum committuntur.

Et tam tremendam Majestatem audet irritare vilis pulviculus, unô levi flata mox dispergendus, & minimè recolligendus. S. Bernardus s. 16. in Cant.

Una gutta divinæ offensæ est major omni offensâ contra temporalem principem: quia iste momentaneus, ille verò princeps æternus. Gerson Alphabetô div. am.

Excessus est peccatum. Attende, quis Deus? quis tu? & agnosces peccati excessum. Osorius D. 2. Quadr.

§. III.

§. III.

Peccati gravitas.

Num. 1.

Ex vulneribus Christi, ejusque Passione.

Vulneratus est propter iniquitates nostras. Is. 53. 5. Vide S. Bernardum s. 3. de Nat. Ex iisdem cognoscere poteris peccatorum tuorum multitudinem. Sufficiebat quidem ad totius Mundi delenda peccata minimum Christi vulnus, sicut & minima ipsius sanguinis gutta: ut quid ergo tot susceptit vulnera? nisi ut ex illis agnoscerес tua contra eum innumera delicta. Nam quia *à planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas; sed vulnus, & livor, & plaga tumens*: Is. 1. 6. ideo etiam in corpore ipsius à planta pedis nihil mansit invulneratum. de Ponte in Cant. 2. Exh. 24. §. 2.

Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. 1. Petri 2. 24.

Sinè hôc holocaustò poterat Deus tantum condonasse peccatum; sed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis effrænibus; quæ etiam Christi vix cohibent passiones; quæ vix sceleratos animos à voluptatum fæce avellunt. Vulneri sanè tam putrido, & antiquarum cicatricum fœtori, non inveniebatur medicamentum conveniens, nisi unguentô sanguinis hujus plaga vetus liniretur, & malagmate carnis in cruce extensæ siccarentur venena; quæ calcaneo primi hominis, & omni posteritati ejus, serpens ille seductor antiquus infuderat. S. Cyprianus de Pass. Christi.

Ex consideratione remedii periculi mei æstimo quantitatem. Nesciebam (malum meum) & ecce mittitur Virginis filius, Filius Dei Altissimi; & jubetur occidi: ut vulneribus meis pretioso sanguinis illius balsamô medeatur. Agnosce, ô homo, quàm gravia sint vulnera, pro quibus, secundùm divinæ sapientiæ ordinem, necesse est Dominum Christum vulnerari. Si non essent hæc ad mortem, & mortem sempiternam, nunquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. S. Bernardus. s. 3. in Natali Dom.

Gravis animæ casus, qui non nisi Christi cruce potuit reparari. S. Bernardus ep. 54.

S. Laurentius Just. l. de ligno vitæ c. 4. enumerans, quæ sint illa, quæ humano cordi possint incutere timorem, ait: primò consideratio vehementissimæ Passionis Christi. Ex qualitate remedii facilè cognoscitur vehementia languoris.

Quatenus aliter salvare nos posset; voluit tamen per crucis patibulum reconciliari nos Deo: quatenus ex medicinæ difficultate pondus ægritudinis noscereturr: atque grati efficeremur de munere, quod tanti Redemptoris gratia condonâsset. Id. de triumph. &c. c. 25.

Nesciebam contumelias, & terrores, & colaphizantem me incessanter Sathanam; nisi viderem artem medicinæ tuæ similia similibus curantem; & appenderem in statera hinc calamitatem tuam, illinc iniquitatem meam &c. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Idcirco lignum adversùs lignum, & manus adversùs manum: illæ in quam, fortiter extensæ adversùs incontinenter extensam. Illæ clavis affixæ, atque constrictæ, adversùs remissamque solutamque: illæ, orbis fines conjungentes, adversùs eam, quæ Adamum paradisô exturbavit. Idcirco sublimitas adversùs lapsum, & fel adversùs gustum, & spinea corona adversùs pernicioſum imperium, & mors adversùs mortem, & resurrectio propter resurrectionem. S. Gregor. Naz. or. 21.

Quis videns Dominum gloriæ, non suis, sed nostris propriis sceleribus sic graviter vulneratum, auderet iterum Scelera perpetrare? S. Bonaventura stim. am. p. 2. c. 5.

Quantùm dilexit æternum Patrem, tantùm doluit de qualibet offensa ejus: & quantùm dilexit æterni Patris oloriam, tantùm doluit peccati contra eum ignominiam. S. Bernardinus l. 2. s. 56.

Quia homo per pœnitentiam peccatum superare non potuit; nec possit, etiamsi mala omnia in unum conflata pateretur: ideo infinitus Deus, per assumptam carnem, pro omnibus in cruce pœnitentiam egit: ut tantus esset dolor animi, quanta fuit delectatio commissi peccati. Sim. Cass. l. 3. in Luc. 3. 8.

Num. 2.

Ex Morte Christi.

Moriatur anima mea cum Philisthiim &c. Judic. 16. 30. In multis antea ostenderat odium contra eos, cùm maxillâ mille viros occidit, in combustione, segetum. Sed hic nec vitæ propriæ pepercit. Agnus Dei, qui tollit peccatum Mundi, in sacrificio ostendit, quàm oderit peccatum. Incertô Auth.

Mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos; consurgensque diluculo offerebat holocausta. Job. 1. 5. Quæ verba sic transferunt Sept. Origenes, Olympiodorus, *offerebat sacrificium, & victimas pro ipsis juxta numerum eorum, & vitulum unum pro peccato.* Orig. l. 1. in Job: propter vitulum illum coram filiis suis pro peccatis jugulavit; ut videntes filii ipsi, quòd pro alienis peccatis ille vitulus jugulatus moreretur; metuentes essent, & paventes, ab omnibus peccatis, quæ animas perimunt, & dilacerant. Quid fortius proponi potest ad peccati odium, & horrorem, quàm innocentissimus agnus pro nobis occisus? Sylveira in Luc. 23. q. 12.

Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum. Rom. 3. 25. Christus mortuus est, non tantùm pro præcedentibus, sed etiam præsentibus, & futuris. Cur ergo Paulus solùm meminit præcedentium? Cornelius à Lap. jam ampliùs non est peccandum, post tantum amorem, & pretium nobis exhibitum. Id. ib.

Gravi damnatione iterantur crimina, postquam Christi sanguine sunt redempta. Inex-

cusabile malum est, post mortem Redemptoris nostri Domini servum maculari peccatis, B. Cæsarius Arel. hom. 2. de Pascha.

Mors Christi exemplum fuit, ut peccato moriamur. Innocentius P. III. de Sacro Alt. myst. l. 4. c. 35.

Grandis pudor est, ubi talis reconciliatio facta est; ubi inimicitias inter Deum, & homines, non sermo peccatoris, sed sanguis intercessoris, absolvit; iterum nos converti ad inimicitias; & agere ea, quæ odit ille; quem nobis, nisi effusio Sanguinis Sacri, reconciliaverat nemo. Origenes l. 4. in c. 5. ad Rom.

Hoc est terribile, hoc extremum; cùm jam non corrigimur delinquentes. Id. hom. 8. in Ex.

Pro te Dei Filius jugulatus est; & iterùm peccare te delectat. Id. hom. 2. in Levit.

Peccatum commissum tali remediô curandum erat, quô homines maximè à peccando deterrerentur; &, si peccare contingeret, citiùs sublevarentur. Hoc super omnia, quæ fieri, aut excogitari, possunt, facit mors Christi. Quid enim magis peccati horrorem homini incutere potest, quàm videre Filium Dei pro peccato in crucis patibulo morientem, & terribilem Passionis pro reatu hominis satisfactionem reddentem? O grande malum peccatum! pro quo talis ultio fit. Non mihi inundantem Mundum, flagrantes civitates, absorptos homines; non Inferni, & omnes ejus pœnas, objicias: nam si mille proponas gehennas; non sic expavesco, & contremisco; sicut videre Deum pro peccato morientem, & peccati reatum morte solventem. Nihil me ita Domine deterret, nihil me sic à peccato detinet; sicut videre Filium tuum dilectissimum Unigenitum, propter peccatum clavis affixum, latronibus associatum, & crudelissimâ morte mulctatum. O infinitam audaciam peccatoris! qui post tale spectaculum peccare non formidat? S. Thom. Vill. tr. de Adv. Dom.

Deus in tantum peccatum odit; quòd propter peccata Mundi innocentem Unigenitum interfecit. Unde dicitur Is. 53. 8. *propter scelus populi mei percussi eum.* Et ipsemet Dei Filius, ut peccatum interficeret, *tradidit in mortem animam suam.* v. 12. S. Bonaventura diæt. sal. c. 1.

Nunquam planè cognitum fuisset, quanta sit ira Dei adversùs peccatum; nisi expiari Deus illud voluisset morte Unigeniti Filii sui. Bellarminus in Ps. 84.

§. IV.

Peccati gravitas ex bonitate Dei, beneficiis.

Ex Veteri.

OMne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum. Gen. 9. 3. Ante diluvium non legitur carnis esus permissus, sed post diluvium. Gennadius in Catena: à diluvio majori usus est liberalitate: ut sic homines afficeret, ut majores culpas vitarent.

Ecce Dominus meus &c. Gen. 39. 8. Joseph bona, quæ assecutus fuerat, repentè memoriæ intulit; & malum, quod se pulsabat, ejecit: & quia perceptæ gratiæ meminit, vim culpæ immiuentis fregit. S. Gregor. mor. l. 30. cap. 8.

Vivit Dominus, quia non occidetur. 1. Reg. 19. 6. Juravit Saul placatus voce Jonathæ: Beneficii memoria excussit iram. Uter majora contulit beneficia, David Sauli? an Christus nobis? David in conflictu propter Saul nec unum vulnus accepit, nec minimam Sanguinis guttam effudit. In conflictu autem, quem Salvator tuus aggressus est, quot ictus? quot verba? quot vulnera accepit? effudit totum sanguinem, mortuus est: propone ergò firmissimè illum ultra non offendere. Diez. fer. 4. D. 2. Quadr.

Filios enutrivi, & exaltavi: ipsi autem spreverunt me. Is. 1. 2. En, quâ excandescat flammâ fulgur Dei sævientis: inter blanditias munificentiæ meæ peccaverunt? pereundum illis est. Clamat in Sionitas Isaias 2. 9. *nè ergo dimittas eis.* Et unde crimini spes veniæ intercluſa? audi: *repleta est terra argentô, & auro.* v. 7. In auro peccavere? dispereant! tantis Dei opibus in injuriam legis abusi. An non Ahias telum, quod in Jeroboam intorsit, cote acuit munificentiæ Domini? 3. Reg. 14. 7. 9. 10. *quia exaltavi te de medio populi-sed operatus es mala-idcirco ecce ego inducam* &c. Oliva l. 1. Strom. §. ipse verò claudicabat.

Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro &c. Is. 45. 1. Cumque plura alia ejus encomia retulisset, concludit: *vocavi te nomine tuo.* v. 4. *assimilavi te, & non cognovisti.* q. d. ùt explicat S. Hieron: assimilavi te mihi in nomine, quod imposui tibi; & tamen adorâsti idola tua, me relictô &c. de Ponte in Cant. 1. 2. Exh. 22. §. 3.

Cum bestiis, & feris, erit habitatio tua. Dan. 4. 29. Tam levis piaculi supplicium tantum? Quid levius, quam principem, ob extructam à se urbem exultâsse in corde suo? nimiùm. Nemo liberalior Deô in sua eroganda peccunia; sed nullus ità æs suum cum usuris reposcit. Minimum sanè crimen de urbe gloriari. Sed stipatum prophetis principem, post receptos è clibano pueros, post visum in camino Deum, post visiones, & somnia; in crimina etiam labi minima; facinus est nullâ sat expiandum pœnâ. Oliva l. 11. Strom. §. cum bestiis &c.

Ex Novo, & alijs.

Absit à te Domine. Matth. 16. 22. Mox audit: *vade post me Sathana.* v. 23. Mira erga amantissimum Discipulum austeritas Salvatoris: cùm præsertim eum paulò antè divinitatem suam professum tantopere honorârit. Ego autem non miror, post Claves Sathanam vocatum: imò maximè ob hanc causam credo durius eum increpitum. Non enim decebat, post datam à Patre divinitatis scientiam, erumpere è Petri ore pavidum illud verbum *absit.* Quò enim uberiùs mentem nostram

ros cœli perfundit, eò gravius punimur; si vel labrusca in horto cordis nostri pullulet. *Ubi abundat gratia, superabundat & delictum.* Rom. 5. 20. Oliva l. 11. Strom. §. Cum feris &c.

Unus est Pater vester. Matth. 23. 9. S. Hieron. ep. ad Demetriadem: non est hortatio vehementior, quàm quâ nos Scriptura Filios Dei vocat. Quis enim non erubescat, & metuat, tantó Patre agere aliquid indignum: ut, qui dicitur DEI filius, ipse efficiatur vitii servus?

§. V.

Præsentia Dei absterret à peccato.

Ex Veteri.

Ambula coram me. Gen. 17. 1. Abul. id est, sic ambula in tua conversatione morum, ac si me coram te semper videres. Et illud est præcipuum, quod hominem tollit à peccatis; scilicet continua memoria de Deo in actibus nostris. Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 2.

Risit (Sara) *occultè.* Gen. 18. 12. Tanquam totus intrà abdita pectoris risus non peractus pervenerit ad oculos. Vix ità risit, quando Dominus ait: *quare risit Sara?* v. 13. Mox in risum Saræ Dominus inquisivit: qui, licèt secretissimus fuerit, scientiam tamen Dei effugere non potuit. Id. ib. l. 7. c. 6.

Facies candelabrum ductile de auro mundissimo. Ex. 25. 31. *facies lucernas septem, & pones eas super candelabrum.* v. 37. Philo Judæus ait, tabernaculum illud vetus fuisse figuram Mundi, qui quodammodo Dei domus est. Oleaster hîc: ad quid Domine vis in domo tua candelabrum cum lucernis septem habere? Nè putares homo, posse malè conversari, & occultari: sive enim in die, sive in nocte, impiè egeris, ab eo videris. Id. ib.

Accipiens (Moyses) *vitulum, quem fecerant, combussit; & contrivit usque ad pulverem.* Ex. 32. 20. Miror, populum terrore perculsum, & attonitum, Moysis voce, quasi ictu quôdam terrifici fulminis exanimatum. Unde hic pavor? Respondet Abul. q. 30. licèt Deum illum diligerent, quem colebant; pro quo fabricando spoliaverunt se aurô suô: tamen ad præsentiam Moysis vitulum illum conculcantis, & in eorum confusionem maximam, destruentis, nullus aliquid faciebat: quia invaserat eos timor, & tremor. Arcones in Is. 3. 13. Disc. 1.

Tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies, illuminabitur. Ps. 138. 12 *sicut tenebræ ejus, ità & lumen ejus.* Marcus Antonius Flaminius: neq; tenebræ habent tenebras apud te; & nox sicut dies illuminat. Similes sunt tenebræ, & lux. Psalmò eodem v. 2. *tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.* Flaminius: omnia tibi nota sunt, quæ sedens, stans, ambulans, cubans, cogito, atque ago. Did. Niss. Vit. Abr. l. 7. c. 6.

Sume tibi laterem, & pones eum coram te. Ezech. 4. 1. Magistri facultatem Deus ostendit Ezechieli, docens, quos, ex quibus, discipulos deberent constituere. *Fili hominis, sume tibi laterem &c.* Quibus verbis declarat, opùs esse, ut Magister ex luto discipulos faciat templum Dei. *Et pones eum coram te.* Sic enim discipulus repentè melior sit, si in conspectu Magistri semper versetur. Assiduæ enim præstantium exemplorum actiones similes in animis non prorsus asperis, ac duris, imagines imprimunt. Ideo Jezi, & Judas furtô ille; hic proditione, ceciderunt: quoniam ex Magistrorum oculis se subduxerunt. S. Nilus lib. Ascet.

Melius est mihi, absque opere incidere in manus vestras; quàm peccare in conspectu Domini. Dan. 13. 23. Vicit generosè in lucta: non enim à scelere se cohibuit, aut metu viri, aut infamiæ: nec famæ meminit, nec viri; sed Dei. O verbum! nolo assentiri. Cur? an quia dedecet, matronam, suo sanguini notam inurere? an quia scelus in vulgus pessimè oblocuturum erumpet? non his abducitur rationibus à scelere. Audi: *quàm peccare in conspectu Domini.* Ideo vicit: quia non humanis, sed divinis armata telis monstra repressit: apud Deum se ream futuram. Discamus in lucta cum vitiis hôc tantùm telô uti: nempe Dei timores; rejectis humanæ prudentiæ scutis, & gladiis. Is enim non ruit, qui non arundineô humani timoris baculô, sed Deô, innititur. Oliva l. 10. Strom §. Melius est mihi &c.

Ex Novo.

Inimicus homo hoc fecit. Matth. 13. 28. S. Chrysol. s. 97. malus nunquam non stultus. Quid hic egit inimicus? Esto, quòd dormirent servi; nunquid Dominus dormiebat? esto, quòd oculos servorum sopor clausérit post laborem; nunquid dormitantis oculos ulla vicerat lassitudo? Planum erat, quòd super rem suam magis Dominus vigilet, quàm servus, & operarius: & tamen putabat, se etiam à Domino, quem reputabat absentem, non videri. S. Cyrill. Jeros. catech. 4. de idololatris: quidam solem ponebant; ut, occidente sole, noctis tempore sinè Deô essent. Alii verò lunam; ut in die Deum non haberent. Ezech. 9. 9. *Et dixit ad me: iniquitas domûs Israel, & Judas magna, & nimis valde - dixerunt enim: dereliquit Dominus terram; & Dominus non videt.* Sylveira hîc. q. 8.

Accepit autem omnes timor - quia Propheta magnus. Luc. 7. 16. Imò erat maximus omnium, quia omnia viderat, omnia noverat. Sed utinam hoc mortales homines expaveścerent, atque meditarentur, cùm deliberant perperam agere. Quòd si humanos devitant oculos, istius aspectum devitare non possunt: quoniam *in omni loco oculi Domini contemplantur bonos, & malos.* Prov. 15. 3. Sim. Cass. l. 5. c. 12.

Quò erat ipse venturus. Luc. 10. 1. Cur hoc additur? An Discipuli Christô absente languerent in officio, ut meminisse oporteat Magistrum affore? sic putat Cajetanus: scientes enim Discipuli, quòd subsequeretur Magister;

gister; cogebantur omnî curâ injuncta exequi. Velloso in Judith 1. Paræn. 17.

Hydropicus ante eum. Luc. 14. 2. Hydropicus est omnis, qui per dissolutam vitam, & lubricam, animâ suâ graviter ægrotat; qui & Christò indiget. Et sanabitur planè, si ante Christum fuerit: nam qui ante Christum fuerit, cogitans semper, quomodo ab ipso videatur, minimè peccabit. Theophylactus hîc.

Peregrè profectus in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam. Luc. 15. 13. Cur in patria non sectatus delicias? cur ibi non dissipavit substantiam? nativo in solo major peccandi, quàm in peregino, occasio. S. Chrysol. s. 1. quæramus, quæ res filium rapuit hos ad ausus? Respondet: cupit vivendi libertate gaudere. Sed ea paterno aspectui inerat vis, & quodammodo præpeditus cupiditatibus non posset indulgere. Naxera in Jos. 18. §. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Hac solùm ratione fit, ut quis nunquam labatur; si Deum sibi ipsi semper adesse existimet. Clem. Alex. l. 3 pædag. c. 5.

Quantascunque tenebras factis tuis superstruxeris; Deus lumen est. Tertull. l. de pœnit.

Hominem vereris præsentem; Dei Patris, & Filii, non vereris præsentiam? S. Ambros. in Ps. 118. s. 1.

Si peccare vis, quære, ubi te non videat; & fac quod vis. S. August. Serm. 96. de Verb. Dom.

Ità peccatum declina, quasi celare non possis: ibi pecca, ubi Deum esse nescis. S. Isidorus. l. 2. solil. c. 11.

Difficilè profectò à via justa aberrare, qui in corde suo Dei non obliviscitur. S. Basilius Cæsar. serm. quòd Deus non est auctor malorum.

Ubi Deus, peccatum nullum: ubi peccatum, non ibi Deus. S. Chrysol. s. 44.

Aversamini vitia, colite virtutes. Magna vobis indicta est necessitas probitatis; cùm ante oculos agitis Judicis cuncta cernentis. Boetius l. 5. de consol. prosâ 6.

§. VI.

Oblivio præsentiæ Dei est origo peccati.

Egressus Cain à facie Domini. Gen. 4. 16. Orig: qui discedit à conspectu Dei, nescit converti, & peccatum pœnitendo purgare. Apud Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 2. Cum, futuro facinori viam sternens, fratrem in solitudinem trahit, secretis patrocinantibus scelus peragit, iniquissimus pariter, & stultissimus qui ad perpetrandum maximum nefas sufficere sibi credidit, si aspectus vitaret hominum; fratricidium Deô teste facturus. Unde puto, quòd hæc in illo jam tunc opinio fuerit, quæ nunc in multis est; Deum terrestria non respicere, & actus sceleratorum hominum non videre. Salvianus l. 1. de provid. Dei de Cain.

Non est Deus in conspectu ejus. Ps. 10. 5. Istius nequitiæ reddita est causa conveniens, quia in conspectu suo non habet Deum. O quàm profunda cœcitas, Deum ante oculos non habere. Nam si ultimum malum creditur, solis lumina non videre; nunquid apud superos inferna patiuntur, qui auctorem sacri luminis pro sua minimè cœcitate respiciunt. Cassiodorus hîc.

Egressus autem servus &c. Matth. 18. 28. Si regem præsentem, omniaque cernentem, cogitasset, tam horridum facinus non patrâsset. Ideo conservum suffocat; quia se egressum à Domini præsentia putat. Escobar t. 5. Parab. Chr. l. 2. Sect. 2. §. 3.

§. VII.

Peccatum solum est malum.

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi. Joan. 1. 29. S. Bernardus s. de triplici adventu: Joannes B. clamat: *Ecce Agnus Dei &c.* Non dicit, morbos corporis, non molestias carnis; sed peccatum, quod est morbus animæ, & corruptio mentis. Poterat & morbos, reliquasque miserias tollere: peccatum enim solum est malum, & comparatione illius aliud nullum. Sylveira hîc. q. 8.

Tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. Hebr. 4. 15. q. d. passus similiter, ac nos patimur, dolores, labores, famem, sitim, pro similitudine, id est, quæ tamen omnia similitudinem habent mali: quia solum peccatum malum; reliqua solùm specietenus malæ. Pinna in Eccl. Ethol. 85.

Scimus, nos lædi posse à nemine, nisi deprehendamur in sceleribus, aut maleficiis: occidere potestis, lædere non itèm. S. Justinus M. Apol. 2. pro Christianis ad Antoninum Pium.

Jam non novimus malum, nisi offendere Deum: nec novimus bonum, nisi promereri Deum; & perduci ad illa, quæ promittit. Quid illa bona Mundi hujus, & mala Mundi hujus. Indifferenter habeamus: quia jam suscepti ab utero matris nostræ indifferenter ea habentes dicimus: *sicut tenebræ ejus, ità & lumen ejus.* Ps. 138 12. Nec felicitas hujus Sæculi nos beatos facit, nec adversitas miseros. S. August. in Ps. 138.

Nihil est, quod lædat hominem, nisi solum peccatum: eò autem sublatò omnia sunt facilia, explicata, atque tranquilla: quemadmodum, si id adsit, sunt omnia scopuli, tempestates, & naufragia. S. Chrysost. in Ps. 139.

Unum, idque solum, quod infert homini dedecus atque contumeliam, peccatum. Ut enim universus orbis te malè tractet contumeliis; modò nè fueris tibi contumeliosus; nullâ afficiêre injuriâ, aut dedecoee. Proditio tantùm est à conscientia pendens. Cave prodas tuam conscientiam; & nemo te prodit. S. Chrysost. in Ps. 44. hom. ad Eutropium, & illud. Ps. 44. Assistit regina.

In Mundo unicum malum est peccatum. S. Chrysost. ep. 1. ad Olympiod.

Malum solum peccatum est; quia creaturæ rationali, præter peccatum, nihil nocere potest. S. Rupertus l. 12. in Joan. 16.

Nihil

Nihil malum esse dicendum est nisi peccatum solum; quod à DEO nos separans malo diabolo nos facit copulari. Joan. Cass. Collat. 6. Abb. Theodori c. 3.

§. VIII.

Peccatum summum malum, magis malô.

HOmo, qui maledixerit DEO, portabit peccatum suum, & qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur Levit. 24. 15. Cur vanè assumens nomen Domini morte mulctatur, & blasphemus jubetur tantùm manere sub peccato? Cyrill. Alex. l. 14. multò gravius est accipere peccatum, & habere secum; quàm morte mulctari. Mors purgatio est peccati ipsius, pro quo jubetur inferri. Ubi verò quis accipit peccatum, & permanet cum ipso, nec aliquo supplicio diluitur; transit cum ipso etiam post mortem: & quia temporalia hic non persolvit, ibi expendit æterna supplicia. Baeza t. 1. l. 3. c. 7. §. 9.

Hic est omnium bonorum vertex, & omnis spei caput, finis totius beatitudinis: nimirum ut natura non turbetur ampliùs à malitia; sed ut omnis iniquitas procul ablegetur. S. Gregor. Nyss. tr. in Ps. c. 8.

Pro toto universo non deberet homo peccatum mortale committere, peremptivum nobilissimæ vitæ. S. Bonaventura s. 2. de ingressu ad Sapientiam.

§. IX.

Peccatum est malum majus Infernô.

ERuisti animam meam ex Inferno inferiore. Ps. 85. 13. Verè tam magna misericordia Dei est ea, quâ nos ex injustis justos facit; quàm magna est gehennæ perpetuæ pœna, à qua liberamur: & quàm magna est felicitas sempiterna, ad quam jus accipimus, & aditum apertum habemus. Bellarminus hic.

Mentem habenti gehennâ quoque formidolosius est, Deum offendere; & omni regnô desiderabiliùs, DEO placere. S. Chrysost. hom. sup. orat. Annæ: dilatatum est os meum.

Etsi multi gehennam omnium malorum supremum, atque ultimum, putant; ego tamen sic censeo, sic assiduè prædicabo; multò acerbius esse, Christum offendere, quàm gehennæ malô vexari. Hortor vos, vos atque oro, ut mecum hac in re sentire velitis. S. Chrysost. hom. 37. in Matth. 10.

Si Christum diligeremus, quemadmodum illum diligere oportet; agnosceremus utique, graviùs esse gehennâ ipsâ Christum offendere dilectum. Id. s. 5. in c. 2. ad Rom.

Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem Inferni horrorem; & necessariò uni illorum deberem immergi: priùs me in Infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Mallem enim purus à peccato, & innocens, gehennam intrare; quàm peccati sorde pollutus cœlorum regna tenere. S. Anselmus lib. de similitud. c. 190.

§. X.

Peccatum solum time, & dole.

RUben primogenitus meus tu principium doloris mei ascendisti cubile patris &c Gen. 49. 3. 4. Hoc principium doloris ejus extitit: non quòd in nullo antea doluerit; sed quia verus dolor de plaga peccati primùm in domo ejus de isto accidit. Novarinus Elect. sacr. l. 3.

Potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? Job. 6. 6. Sicut nemo mortiferum quid comedit, ut vitæ suæ ipse sit inimicus; ità ego peccatum contingere pertimescebam; ità ego ante Deum bene mihi conscius incedebam: nè velut gustu lethiferô offensionem mortis incurrerem. V. Beda hic.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. Ps. 48. 6. Una est iniquitas, quam jure timere debemus. Pueri, ut in hunc Ps. Chrysost. ait, ea timent, quæ nullum timorem merentur; utpote larvatos homines: ea verò impavidi tractant, quæ jure deberent terrere; ùt aciem gladii vel flammam ignis. Pinna. Ethol. 85.

Astitit regina. Ps. 44. 10. Qui vult, cervicem desecet; qui vult, lapidum jactu obruat me: qui volet, oderit; non sunt mihi timori adornatæ insidiæ. Unum est, & id solum, quod metuo; nempe peccatum. S. Chrysost. in illud Ps. 44. astitit regina. Servo Dei nulla res debet displicere præter peccatum, S. Francis. Seraph. Exhort. ad omnes fratres.

Non est timendum, nisi quod potest, & quod expedit, vitari, id est, peccatum. Guigo consid. de tranquill. animi c. 4.

Panthera omnibus animalibus est amica, soli draconi inimica. Sic omnis homo sit tibi amicus, soli peccato sis inimicus. Geminiani l. 5. c. 41.

§. XI.

Peccatum præ pœna time, & dole. Ex Veteri.

QUomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. 9. *Melius est mihi absque opere incidere, in manus vestras quàm peccare in conspectu Domini.* Dan. 13. 23. Unum in Ægypto Josephum, & unam Babylone Susannam, spectamus, quos à flagitio sola Numinis reverentia abduxit. Hic Christus non diceret: *noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat.* Joan. 5. 14. nam teterrima pati statuunt, quàm peccare. Oliva fer. 6. D. 1. Quadr.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. dixit David ad Nathan. Non ità Cain, quem pœnæ impendentis, non à se patrati sceleris, tædebat. Gen. 4. 14. *ecce ejicis me hodie à facie tua.* Sicarium in se sævîturum timet; & sicarium fratris fuisse non horruit. Nisi timeret occidi, non pœniteret occidisse. Id. ib.

Miserere mei Deus! Ps. 50. 1. Non curat pœnas effugere, sed recuperare innocentiam. Nusquam non mundari precatur: *ampliùs lavame: asperges me: lavabis me: dele iniquitatem meam: cor mundum crea in me*

Deus. Oliva l. 9. Strom. §. miserere mei Deus.

Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Ps. 37. 18. S. Gregor. M. in Ps. 2. pœnit. malo enim occidi, quàm vinci; flagella libenter patior, persecutiones amplexor, visitationes delidero, correptiones concupisco.

Venite adoremus-quia ipse est Dominus Deus noster. Ps. 94. 4. 6. Lacrymarum vides hic multum nullô torculari expressum, solô Divinitatis respectu destillare. Paloremus, inquit; non quia fulminat; sed quia Dominus, quem læsimus, ipse est DEUS. Quod non, cecinisse tantùm, Davidem gratulor, sed & præstitisse: nam cœdis, & adulterii à Nathan admonitus doluit, horruitque, flagitii fœditate non atrocitate supplicii. Ol. fer. 6. D. 1. Quadr.

Confige timore tuo carnes meas: à judiciis enim tuis timui. Ps. 118. 120. Si timuisti, quid timere petis? nimirum timori timor præluxit: timor enim judiciorum timor pœnarum est, non timor DEI. Ergo tuô timore confige me, quem jam transfixit judicii tui timor. Te cupio timere, non pœnas tuas: timor ille durus est, & ossibus debetur; iste verò, quem sitio, delicatus est, & hæret in carne. Oliva tr. 2. Strom. §. Confige.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Ps. 118. 136. unde tantus fletus? an quia à regno, & patria, exulabat? an quia Saulis tyrannidi subjacebat? an quia persecutus eum filius? absit, sed *quia non custodierunt legem tuam.* ubi S. Ambros. s. 17. à sancto viro plus culpa, quàm ærumna, defletur. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 8. Non dixit, quia affligor, quia flagellor, quia maledicor, & opprobriô dejicior; sed quia non custodivi legem tuam: quandoquidem à sanctis viris plus culpa, quàm ærumna, plangitur. S. Paschasius in Thren. 3.

Væ mihi, quia vir pollutis labiis ego sum. Is. 6. 5. Tabescit, & tristatur, solô horrore peccati; visô, non telô, sed Deo.

Regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et quidem uri calculô sinè gemitu, tulit; sed oris contagium sinè ejulatu pati non potuit; Intuenti Deum, si vitii sui sanies prolictore, cruceque, non est; aut lippit, aut penitus cœcutit. Oliva fer. 6. D. 1. Quadr.

Væ nobis, quia peccavimus: propterea mœstum factum est cor nostrum. Thren. 5. 16. Dixerat antea: *hæreditas nostra versa est ad alienos.* v. 2. nihil autem horum dixit *væ nobis*; nisi ad *peccavimus.* Diez. conc. 2. D. 4. Epiph.

Ex Novo.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Cùm multa sint lacrymarum genera, istæ istius tenuerunt optimam partem. Sunt enim aliquæ prodeuntes ex pœnali miseria; & quædam proveniunt ex miseria culpabili, & iniqua; & utiliores, imò necessariæ sunt. In his hæc mulier exordium fecerat. Sunt, quæ effundentem non respiciunt, eò quod sit pœnâ mulctandus ex crimine; sed tantùm quia offensus est Deus. Sim. Cas. l. 9. c. 29.

Quanti mercenarii &c. Luc. 15. 17. Sprevit glandes appetitu siliginis: verùm, ut patrem vidit, mercenarii oblitus, & annonæ: unô sceleris squalore tabuit. Puduit illum non nuditatis, & famis, sed criminis. *Pater peccavi in cœlum!* Cur accessisti è regione longinqua? quia *peccavi*: cur patri advolveris? quia *peccavi*: quid ab eo flagitas pro te? quia *peccavi*, totius veniam peccati. Oliva fer. 6. Dom. 1. Quadr.

Tristitia vestra &c. Joan. 16. 20. Displicere sibi patienti ex pœna, proprium est omnium sensibilium, etiam ratione carentium: displicere sibi ex culpa, tantùm est verè ratione utentium; maximè verò omnium virorum Fidelium ac per hæc incunctanter tristitia de peccato, non de supplicio, vertetur in gaudium. Sim. Cas. l. 6. c. 33.

Alii quidem omnes ob terræ motum timore correpti erant; ego verò propter causam terræ motus. Causa enim terræ motus est ira Dei: porrò causi divinæ iræ nostra sunt peccata. Noli unquam supplicium timere, ed supplicii parentem peccatum. Quandoquidem & in morbis, ac vulneribus, non eos lugemus, qui curantur; sed qui insanabili morbô laborant. Quod est morbus, & vulnus; hoc est etiam peccatum: quod est sectio, & medicamentum; hoc est etiam pœna. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum.

Philippo II. Hisp. regi, Jobum morbis juxtà, ac patientiâ, referenti, cùm genu novaculâ chirurgus dissecuisset; ejusque filius ex eo percunctaretur; numquid ab eo vulnere graviter doleret? respondit: multò magis mihi dolent peccata mea. Doultreman l. 4. de am. c. 4. Sect. 10.

§. XII.

Magis pœnam, quàm peccatum, timentes.

Ex Veteri.

VOcem tuam audivi in paradiso, & timui; eò quòd nudus essem. Gen. 3. 10. Rupertus l. 3. in Gen non dixit, timui, eò quòd præceptum prævaricatus essem; sed timui, *quòd nudus essem.* Perversus timor, qui non facti sui gerit pœnitudinem; sed solùm pœnæ suæ fatetur habere confusionem. Sylveira in Matth. 10. q. 10.

Ecce ejicisme hodie à facie terræ &c. Gen. 4. 14. Quid deprehensus incultus hic timet agricola? hoc timet; nè agricolari sibi non liceat; nè terram, quam solam amat, vel præsentem vitam, pro admisso facinore perdat. Rupertus l. 4. c. 7. in Gen.

Clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præsunt operibus. Ex. 3. 7. Israelitæ non Ægyptum pertæsi clamaverunt ad Dominum; sed virgas, & compedes, horruerunt: &, si non eos Pharao cæcidisset, libentius sub eo, quàm sub Moyse, militâssent. Rarò scelus displicet, nisi strangulet. Filius Jacob sceleris tunc tantùm tæduit, cùm ob scelus

lus in gravibus anguſtiis. Gen. 42. 21. Oliva l. 4. Strom. §, Eripe me.

Virga verſa eſt in colubrum. Exod. 4. 3. Credo, ideo non in ſidus mutatam Moyſis virgam, cùm regno ſuæ gentis deſtinaretur; ſed in ſerpentem. Ut ſciret legislator, non blanditiis cœli, nec Numinis amore, abducendum vulgus à peccato; ſed metu ſolùm ſupplicii: cui non ſat irrogando eſſet virga, niſi efferaretur in anguem. Oliva ſer. 6. D. 1.

Quòd ſi audire nolueris vocem Domini DEI tui-percutiat te Dominus egeſtate, febri &c. Deut. 28. 15. 22. Quam integritatem vitæ vox imperantis Numinis non impetraret, eam minâ febrium extorquebit. Dabitur tertianæ, quod Trinitati non daretur. Id. 16.

Luxitq; populus. 1. Reg. 6. 19. Cur luxit? an ob ſacrilegia? an ob arcæ injurias? an ob alia peccata? *eò quòd Dominus percuſſiſſet plebem clade magnâ.* Mendoza hìc.

Filios veſtros tollet &c.? 1. Reg. 8. 11. Tumeſcentis in ſolium oceani impetus ſabulò meliùs, quàm margaritis, corallioque compeſces. Nolim eis ſpretum Numen, ſed regem ſæviturum, nunties. Oliva ſ. 6. D. 1.

Quare non audiſti vocem Domini? &c. 1. Reg. 15. 19. quibus ille tanquam rupes, nihil motus. Quid Samuel? pœnam minatur: *pro eo, quòd abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus, nè ſis rex*; v. 23. & illicò perterritus, *peccavi*, inquit, *quia prævaricatus ſum ſermonem Domini.* v. 24. Ubi Lyranus: timuit Saul, nè Samuel ad electionem alterius regis procederet, & ſic ipſe regnum perderet; ideò fictè ſe humiliavit. Et paulò inferiùs: hoc dixit Saul magis timore pœnæ, quàm amore juſtitiæ. Mendoza in 1. Reg. 2. veniam, non culpam reformidant peccatores.

Evagina gladium tuum, & percute me. 1. Reg. 31. 4. Saul, cùm irruiſſet ſuper gladium ſuum, queri cœpit cum Amalecita: non quòd parricida ſui moreretur, ſed quòd dolores non evaderet, & probris hoſtium pateret. Timuit præda hoſtium fieri; non timuit fieri carnifex ſui. Oliva l. 9. Strom. §. Illic trepidaverunt.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 12. 13. Davidi cum proponitur culpa, & pœna; ſolùm de culpa dolet. S. Aug. tr. 49. in Joan. mortem carnis omnis homo timet, mortem animæ pauci: pro morte carnis, quæ ſinè dubiò ventura eſt, curant omnes, nè veniat: non laborant, nè peccet homo æternùm moriturus, Sylveria in Matth. 26.

Ex novo.

Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes: dicite quia diſcipuli ejus nocte venerunt &c. Matth. 28. 12. 13 Milites cùm renuntiâſſent, Chriſtum reſurrexiſſe, mox Phariſæi tremuerunt: non quòd hoc accidiſſet; ſed ne vulgaretur. Redivivum timere debuerant, nè illos perderet: atqui de hoc non ſolliciti, toti in eo ſunt, nè Domini reſurrectio credatur. Oliva l. 9. Strom. §. Illic trepidaverunt.

Pecuniam copioſam dederunt militibus, dicentes dicite, quia diſcipuli ejus nocte venerunt &c. Matth. 28. 12. 13. Milites cùm renuntiâſſent, Chriſtum reſurrexiſſe, mox Phariſæi tremuerunt: non quòd hoc accidiſſet; ſed nè vulgaretur. Redivivum timere debuerant, nè illos perderet: atqui de hoc non ſolliciti, toti in eo ſunt, nè Domini reſurrectio credatur. Oliva l. 9. Strom. §. Illic trepidaverunt.

Miſerere mei Luc. 16. 24. Cùm damnati in vitiis ſint obſtinati, nec unquam pœniteant; quomodo hi petunt, & cupiunt, miſereri? Dicendum: quòd de peccatis ſuis non pœniteant, in quantum ſunt Dei offenſiva, turpia, & injuſta; ſed ut ſunt eis cauſa tanti ſupplicii. Sed & dives iſte petiit miſereri ſibi; quantum ad pœnæ mitigationem; non quoad culpæ ablationem. Dion. Carthuſ. hìc.

Jam noli peccare, nè deterius tibi aliquid contingat. Joan. 5. 14. Nec propter Deum abſtinemus peccato, nec propter Deum pœnitet peccati. Euphrates Babylonem limoſus alluens aggeribus coërcetur, non è lauro, aut olea, ſed taxò, non ſmaragdis, paralyſi, leprâque, cohibetur à ſcelere nuper incolumitati ager reſtitutus: quem Chriſtus, non amore, ac reverentiâ, Numinis; non amore mercedis, ſed majoris mali minis, ſtabilivit in Lege. Jumentis, ut video, comparatus eſt homo; quem tantùm camò, frœnoque, circumagas. Oliva ſer. 6. D. 1.

Precamini vos pro me. Act. 8. 24. Hæc dixit, non amore juſtitiæ, ſed timore; nè morte periret, ſicut Ananias, & Saphira, Act 5. 5. 10. Et poſtulat, *precamini pro me*: non ut culpa mihi remittatur; ſed ut nihil harum pœnarum, quas dixiſtis, ſuper me veniat. Sylveira hìc.

Age pœnitentiam-ſin autem movebo candelabrum tuum. Apoc. 2. 5. Et Epiſcopis hoc frœnò opus eſt. Horret animus tantâ indolis noſtræ ignobilitate. Chriſtus ergo, ut nos officii noſtri moneat, non ſua nobis vulnera objiciet, quibus confoſſus vitam peperit morituris; ſed noſtras nobis oſtendet plagas; quibus ſubdemur, niſi nos flagitii pœniteat. Oliva ſer. 6. D. 1. Quadr.

§. XIII.

Ex peccato uno ruitur aliud.

Ex Veteri.

IRatuſque eſt Cain vehementer, & concidit vultus ejus. Gen. 4. 5. Dioſcorides de veneno ſcribit: quòd, cùm quis à ſerpente mordetur, ſtatim ſequantur iſta: vulnus repletur pure & ſanie; os, & lingua, fit tota ſicca, oculi caligant, auditus debilitatur, ſequitur capitis dolor, tandem incidit homo in febres, quæ eum ratione privant. Apud Mathiolum l. 6. c. 47. Hæc ſequuntur etiam ex peccato, Cain primò invidit, deindè odium, ex odio homicidium, ex homicidio deſperatio. Incert. auth.

Venite, occidamus eum. Gen. 37. 20. Non

omnium consilium hoc fuit. Salianus hæc verba tribuit Simeoni, & Levi. Cur hi de nece fratris cogitant? magnam cædem perpetrarunt in Sichem; ex aliorum occisione pejus lapsi. Sylveria in Apoc. 9. 18.

Nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie, & squalore torpebant. Gen. 41. 21. Quia vitia nunquam saturantur, sed semper sui famem patiuntur. Hugo Card. hic. *Comedent; & non saturabuntur.* Os. 4. 10. Huic ratio est, quia venter eorum, id est, Infernus, impleri non potest. Id. ib.

Hi sunt dii tui Israel. Exo. 32. 4. Cùm unus esset vitulus, cur ait: *hi sunt dij tui?* Quia hoc est peccantium ingenium, ut nunquam unum idolum colant; sed uno adoratô, multa colant, & pluribus vitiis subjaceant. Ita observat Chrysost hom. 5. de pœnit. Pinna Ethol. 200.

Quia non obedisti voci Domini &c. 1. Reg. 28. 18. Dixit apparens post mortẽ Samuel Sauli, annuntians ei cladem, & eversionem totius familiæ. Mirabile est; quòd cùm plura alia, & atrocia, & majora hoc peccatô, admiserit (nam 1. Reg. 22. 18. Octuaginta quinque Sacerdotes jussit occidi; urbem Sacerdotalem innocentem Nobe combussit) solius hujus inobedientiæ meminerit Samuel? Causa erat: quia ob illam primam inobedientiam meruit, ut cum Deus è manu sua dimitteret: hæcq; fuit omnium reliquorum malorum causa. Time primum mortale peccatum: quia hoc aliis januam aperit, Diez. conc. 2. in festo nat. B. V.

Pluet super peccatores laqueos. Ps. 10. 7. id est, sinet eos quotidie involvi pluribus, & majoribus, peccatis; percutiendo eos cœcitate, & tradendo eos in reprobum sensum: quæ est pœna horrenda, & gravissima. Bellarminus hic.

A scintilla una augetur ignis. Eccli. 11. 34. Sic peccatum, nisi initiô extinguatur, majores indies vires sumit. Pinna Ethol. 200.

Ex Novo.

Si ejicies nos hinc, mitte nos in greges porcorum. Matth. 8. 31. Cùm plura dæmonia ab obsessis corporibus depulerit Dominus, nulla tamen unquam, præter hæc, mitti in porcos rogârunt, Causam petit S. Chrysol. s. 16. ex verbis Evangelistæ: *de monumentis exeuntes.* Scilicet dæmones: hi inter putrida cadavera morabantur. Assveti ergo putredini cœnum adamabant: unde potius mitti in porcos, quàm in alia munda animalia, petebant: facilè enim ab uno fœtore, & cœno, in similia pertrahuntur. Sic peccato uni assueti facilè in alia labuntur. Pinna Ethol. 45.

Et iterum negavit cum juramento. Matt. 26. 72. S. Gregor. peccatum, quod pœnitentia non deletur, mox suô pondere in aliud trahit. Tum quia conscientiam deprimit, & debilitat; tum quia peccator, videns se peccâsse, jam cogitat, se lapsum esse; ac parvi referre, si rursum in idem peccatum labatur. Sicut, qui lapsus est in lutum; parum curat, si secundò labatur: sic vel maximè fornicarii dicunt, labamur iterum, & voluptate eâdem fruamur; quia eâdem confessione simul omnia abolebimus. Sed errant; tum quia secundum peccatum nova est DEI offensa; novúmque vulnus priore nocentius animæ infligit; tum quia difficilior est pœnitentia, post iteratum peccatum Cornelius hic.

Interrogavit illum Jesus: quod tibi nomen? at ille dixit: legio. Luc. 8. 30. Unum dæmonium interrogat Christus: quia cùm dæmon ingreditur, aliis viam pandit. Pinna Ethol. 200.

Cogitaverunt-ut & Lazarum interficerent. Joan. 12. 10. adjiciunt peccata peccatis; & studeant seriò, ut omnem iniquitatem perficiant. Nec est eis satis ad crimen, injustè justum damnâsse; nisi & injustum amicum, & amicandi aliis causam, aboleant. Sim. Cas. l. 11. c. 46.

Qui penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis. 2. Tim. 3. 6. Taxat hîc leones, qui mulierculas ad malum trahunt. Sed quas trahunt, & seducunt? *oneratas peecatis*, id est, eas, quæ priùs peccârunt: facilè enim ex uno ad plura trahuntur. Pinna Ethol. 200.

Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Apoc. 22. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Peccatum, quod pœnitentiæ lamentô non diluitur, peccatum simul est, & causa peccati; quia ex illo oritur, unde adhuc peccatoris animus altiùs obligetur. S. Gregor. hom. 11. in c. 3. Ezech.

Sæpe peccatum alterius peccati causa est, quod committitur; cùm aliud ex ipso, quasi sua soboles oritur. S. Isidorus l. 2. sent. c. 19.

Peccator, postquam in prima delicta inciderit, ceu fune, primô peccatô reliquas consequenter iniquitates attrahit. S. Asterius Ep. serm. in Dan. & Susann.

Unum peccatum potest esse causa alterius indirectè, & directè. Directè quidem, in quantum ex uno peccato inclinatur in aliud: indirectè; quia meretur exclusionm gratiæ, quâ subtractâ ruit homo in aliud peccatum. S. Thom. Lect. 7. in c. 1. Rom.

Vix invenitur peccatum, quod aliud annexum non habeat: colligatæ sibi namq; sunt squammæ Behemoth. una uni conjungitur, & spiraculum vitæ non incedit per eas. Petrus Blesenj. lib. de Confess. Sacram.

Sicut lapis, projectus in flumen, facit circulum; ille alium, & iterum alium, format; dum ad terram, vel scopulum, allidat: sic peccatum unum vocat aliud; & ita consequenter, donec ad terram, sepulchrum, per mortem allidatur. Stella de cont. &c. p. 2. c. 70.

§. XIV.

A peccatis minoribus ruitur in majora.

Num. 1.

Symbola, & similitudines.

Ex Veteri.

Vende mihi primogenita tua. Gen. 25, 31. S. Thomas: potest dici, quòd Jacob ab initio non seriò, sed quasi jocò, vel modò tentativò, dixerit; sic tamen; quòd occultò instinctu DEI ad hoc dicendum fuerit impulsus. Sed quid ex illo joco secutum? *juravit ei Esau, & vendidit primogenita.* v. 33. Galenus lib. de theriaca, pestis, tanquam & ipsa existat quædam bellua, haud paucos interimit; verùm civitates quóque depascens malè conficit: parva quædam, & prava, ad corruptionem prompta, mutatio efficitur; & homines, cùm respirationis periculum evitare nequeant, ipsum aerem, veluti venenum quoddam ad se per os, attrahunt. S. Dorotheus s. 3. ut pernoscatis, quòd ex minimis his, & naturâ vilibus, ad magna, & prægrandia, contemnenda perfacilè dilabimur; cùm cœperit quispiam dicere, quid refert, si verbum hoc dixero? quid refert, si in rem hanc intendero? Ex hoc enim, quid est hoc? & quid est illud? quid refert hoc, quid refert illud? mala, ac perversa, & amara, consuetudo admittitur, & imbibitur; & datur initium, ut magna, & graviora contemnamus. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 8. c. 5.

Scyphum meum argenteum pone in sacco juniori. Gen. 44. 2. Rupertus: hoc calicis ad speciem furtum indubiam asserit prophetiam, quòd Hebræi in exitu, auró, & argentò, Ægyptios essent spoliaturi. Cùm aliquid Hebræis concessit, reliqua Ægyptiorum bona habituros non dubiâ prophetiâ ostendit. O quoties cupiditati parum permittis; & illò modicò accensa vivaciùs omnes virtutes miserabili incendiò adurit. Naxera in Jos. 7. §. 23.

Mi Domine Deus! quid dicam? &c. Jos. 7. 8. Paucis Israelitis ab Hajensibus cæsis, timet Josue. Vidit reges à populo eversos; Jericho voce tantùm expugnatam: & modò, quia in paucos suorum hostes prævalent, se, populumq; penitus delendum lamentatur? Metuit prudenter, cùm aliquid hostibus vitiorum imaginibus in Israelitas nonnullos licuisse intuetur, stragem omnium: quia scit, vitia in reliqua frequenter extendere, si jus in aliqua semel obtineant. Id. ib.

Agros quóq; vestros, & vineas - tollet. 1. Reg. 8. 14 &c. Hei mihi! etiam animi solidissimi obnoxii affectionibus; & ubi minùs putatur, emolliuntur ad res capiendas, quibus evertuntur! Et quidem ferrum ab uno solùm magnete domatur, à nullo alio; aurum, & gemmas, spernit; sed homines, cùm uni vitio cesserint, statim incidunt in multorum tyrannidem facilî transitu ab uno vitio in aliud. Id significavit Samuel; cùm ambitiosis Judæis, & principibus tribuum, prædixit onera iis imponenda à regibus, quos tantoperè cupiebant: decimas ovium dabitis regi. Quâ re cùm vulgus non moveretur, putantes regem raptis pecudibus conquieturum; adjunxit Samuel: post amenta rapiet vestra corpora, *vósque eritis ei servi.* Coronam danti libertas tollitur. Hæ rapinæ funesta sunt Symbola animi debellati: qui, ùt incipit à deformitate tolerabili, ità mox prorumpit in atrociter humanitatis expertes. Oliva tr. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Nunc quia scio, quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israel. 1. Reg. 24. 21 Cur modò regnaturum agnoscit, quem, nè imperaret, pertinaciter insectabatur? Videt manum purpuræ regiæ particulâ coronatam; & in reliquam vestem jus jam habere præsentit: nam si hosti aliquid est permissum; in reliquum audet, & jura extendit. Naxera in Jos. 7. §. 23.

Ecce nubecula parva, quasi vestigium hominis, ascendebat de mari. 3. Reg. 18. 44. Mox v. 45. *Cæli contenebrati sunt; & nubes, & ventus; & facta est pluvia grandis.* Joan. Clun. tom. 3. s. 43. en mirum! quod ferè in Mundo peccatoribus accidit. Pacatus Latinos in panegyrico Theodosij: ô quàm parvis veniunt summa mala principiis. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 8. c. 5.

Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. Ps. 90. 13. S. Gregor. Naz. hom. 5. in Cant. similiter conculcantur leo, & draco, qui eminent átque serpens, & scorpius, qui videntur inferiores: in omnes ex æquo plantam immittit; hæc & fugans, & ab his ad alia transiliens.

Dies mei sicut umbra declinaverunt. Ps. 101. 12. Viam justorum componit cum horis matutinis; viam verò peccatorum cum vespertinis. Manè lux crescit; hæc via est justorum, semper in melius proficit: & via impiorum, ut vesper, in luce decrescit & majores sensim fiunt umbræ. Talis enim natura peccati est, ut nunquam quiescat; sed paulatim in densissimas noctis tenebras perducat. Pinna Ethol. 45.

Et comedit omne fœnum in terra eorum; & comedit omnem fructum terræ eorum. Ps. 104. 35. Hæc in Ægypto fecit bruchus: parvum animal, & ab olere vastitatem inchoat. Sed cave: nam qui comedit fœnum, hóc saginatus, comedet omnem fructum campi tui. Iracundia, quæ in te ebullìit, bruchus est: initiò contenta est fœno. Satis est illi, ut hosti non blandiaris, ut eum non invisas, ut singularia ei beneficia non præstes; periisti. Bruchus tuus, qui fœnum comedit, comedet fructus: cogeris de eo malè loqui, de quo nunc tantùm non bene loqueris: cogeris hostiliter insequi, quem tantùm non singulariter amas. Quod de ira dixi, dic de quôvis alio vitio, paulatim à minimis ad summa progrediente. Oliva t. 2. Strom. §. Et comedit.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. Is. 5. 18. ordinem observa: à funiculis ad vinculum plaustri. Novarinus El. sacr. l. 3. fignac. spir.

Filii Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati sunt in vasa testea. Thr. 4. 2. Nemo ex nobis est, quin puer expertus sit, quàm diligens novæ vestis custos fuerit: non audebamus eam admovere rubo, nè lacerаretur; vel pici, nè inficeretur. Quæ vestis quôvis modô inquinata si esset, aut detrita, mox peribat illius cura; nullô metu in luto fiximus pedem: inter spinas ingressi; ad aquam per ludum insperſimus. Oliva t. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Ex Novo.

Qui viderit mulierem ad concupiscendum &c. Matth. 5. 28. Semel quidem, & secundò, & tertiò, sic videns, possit fortasse animum continere. Si verò frequenter id feceris, fornacem illam sponte succendens, profectò capieris: neque enim extra naturam, aleamque humanam, consistis. S. Chrysost. hom. 17. in Matth.

Videns ventum validum timuit, & cùm cœpisset mergi, clamavit. Matth. 14. 30. Non expectat implorare auxilium, donec aquâ humeros superante, versetur in proximo mortis periculo; sed fluctibus paulò validiùs agitatis, ubi primùm pedes mergi incipiunt, talis nondum totis immersis, invocat Christum; & mox sentit opem. *Continuò Jesus extendens manum apprehendit.* Certè timetur prudentissimè extrema submersio animæ ex prima concussione, ab immodicis affectionibus. Oliva tr. 3. conc. 14. die festi S. Thomæ.

Erunt signa in sole, luna, & stellis. Luc. 21. 25. Mirabile est; sole tantùm obscuratô lunam lumine destitui; ac stellas cœlô cadere. Nimirum vitium semper in deterius crescit: quòque magis à fonte recedit eò magis in perversitate invalescit. Musca quidem initiò est; antequam verò ad finem pervenerit, elephantem superabit: quique in exortu gutta erat, in oceanum tandem excrescit. Quod initiô non nisi instar vermiculi erat, in crocodilum tandem evadit. Philosophorum axioma: parvus error in principio, maximus est in fine. Besseus D. 1. adv.

Vis sanus fieri? Joan. 5. 6. Humanum genus, cùm primùm à cultu Dei defecit, heroibus divinitatem attribuit: nec alii in altaribus positi sunt, præter viros de Republica optimè meritos. Deinde victimas immolârunt mortuis, qui chari fuerunt; licèt nullâ gloriâ, aut re gestâ, claris. Non multò pòst invocârunt aquilas, & falcones: à quibus transgressi ad bubones, & noctuas. Post hæc tauri, & arietes, in deos admissi sunt. Tandem serpens, lacertus, araneus, ad cultum lecti. A Romano senatu divinus honor febri, pesti, decretus. Rom. 1. 23. *mutaverunt gloriam Dei in similitudinem imaginis corruptibilis, hominis & volucrum; & quadrupedum, & reptilium.* Adeò in ima devolvimur quando ab optimo deflectimus inmediocre; & à divino ad humanum. Primùm adoratur Phœnix, dein vespertilio: à rhinocerote fit ad simiam transitus; à dracorum cultu ad scorpiones honorandos. Oliva t. 2. conc. 8. die ven. post D. 1. Quadr.

Nisi videro in manibus ejus texuram clavorum, & mittam digitum & mittam manum. Joan. 20. 25. Parva sunt nobis initia, finis immodicus est: ab aspectu transit ad tactum digiti, à digito ad totam manum. Ità infidelitatis tragœdiæ, cujus prologi, ut putantur, amici, & tolerabiles; præcipitantur in extremo actu in horridas defectiones &c. Oliva antè citatus.

Ex Variis.

Si velimus passionum vires experiri, eveniet idem, quod Jordani, de quo Hegesippus l. 3. 15. plurima circumnavigatus deserta, Asphaldite suscipitur lacu, atq; in eum conditur: itáq; duos victor egressus in tertio hæret. Jordanis ex Libano inter candidas nives, & odoras frondes, oritur; & ad montis radices in speciosum amnem intumescens, vehitur inter oras fugiferas Samariæ, & Palæstinæ: post aliquod spatium infertur in lacum Semeconitim: eúmq; tantô impetu pervadit; ut prætergressus, illibatâ undâ, átq: perspicuâ, ex eò exeat, qualis intraverat. Pergit deinde in suo cursu per multa milliaria; donec ad caput Genezareni lacus perveniat; & hunc subit superiore multò ampliorem: victor tamen erumpens omnem aquam, quam infuderat, recipit. Ob has victorias relatas, quasi omnis periculi securus, decurrit ad mare mortuum: & non dubius, quin eandem habeat felicitatem, quam in aliis missionibus expertus; in sinum illum irruit totus: è quo nusquam emittitur, sepultus in vasta ista voragine; in qua jacent obrutæ infames illæ urbes cœlesti igne consumptæ. Hæc eveniunt audenti congredi cum perniciosis cupiditatibus: vincuntur aliquoties, sed tandem vincunt &c. Oliva t. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Qui intendit findere lignum prægrande, priùs ponit in illa fissura, quam facit, cuneum parvum; & ille locum aperit ad alium majorem: & sic lignum paulatim finditur, donec omnino per medium separetur. Sic diabolus omni studio contendit; ut peccata venialia, tanquam cunei in animam ingrediantur, quô paulatim ipsa pervertatur, & tandem per mortale peccatum confringatur. Diez Peccatum veniale.

A cuniculis suffossum in Hispania oppidum, à talpis in Thessalia; â ranis civitatem in Gallia pulsam, à locustis in Africa. Plinius l. 8. c. 29. refert.

Serpentes ex capillis muliebribus, & jubis equinis, exoriuntur. Nierembergius hist. nat. l. 1. c. 16.

Num. 2.

Peccatum simile somno: & continuatio materiæ.

Si dedero somnum oculis meis &c. Ps. 131. 4. S. Augustinus hîc: sunt quidam, qui non dormiunt, sed dormitant: aliquantulum se retrahunt ab amore temporalium, & rursus revolvuntur in eum; quasi dormitantes sæpe caput inclinant. Evigila, somnum excute: dormitando casurus es. Non vult Psalmus, oculis suis dare somnum, nec palpebris suis dormitationē, eum, qui vult invenire locum Domino. Expende illud

illud: dormitando casurus es. *Si dedero*, id est, non dabo, nec somnum, nec dormitationem: abstinebo & à tepore, ac negligentia: quia, si dormitavero, dormiam. Sylveira in Ap. 3. q. 39. Nónne sat, negâsse somnum oculis, ut vigiles? cur nec daturus *requiem temporibus?* si requies temporibus detur, per subjectum cervical in oculos somnus obrepet. Docet; hostem longiùs arcendum esse: si enim quies concedatur temporibus, quiescent & oculi. Coerce oculum, nè cor pereat: *sepi aures spinis. &c.* Oliva l. 12. Strom. §. Si dedero &c.

Moram autem faciente sponsò dormitaverunt omnes, & dormierunt. Matth. 25. 5. De crimine lethali particulam, *dormierunt*, Doctores exponunt. *Ly dormitaverunt*, de veniali: quia dormitatio proxima est ad dormitionem dispositio. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 4. Cajetan. dormitando incurrerunt dormitionem; expectantes sponsum.

Si non dormitâssent, non dormivissent. Castillo Illat. 85. Dormire, mori est: ante somnum verò dormitare, est ante mortem à salute languescere. S. Gregor. hom. 22. in Evang.

Num 3.

Exempla ex Veteri.

Vidit Eva. Gen. 3. 6. Concupivit, *comedit.* Bernardus apud Godefridum ad c. 3. Gen. ô Eva! quid tam intentè tuam mortem intueris? quid spectare libet, quod manducare non licet? oculos quidem intendo, non manum; non est interdictum, nè videam, sed nè comedam. Apud Castillo Illat. 85.

Cùmque vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo &c. Gen. 21. 9. Lusus ille, ut ait Lyr. Tostatus, Oleast. non erat alius, quàm quòd Ismaël fingebat è luto parvula idola; ut parvulus Isaac ea venerari disceret. Quod tunc quidem per ludum fiebat; sed posthæc seriò fieri poterat, cùm ambo adolevissent: quare Sara citum attulit remedium. Did. Niss. Vit. Abr. l. 10. c. 8.

Fratres Joseph, ad moliendam ei necem, non raptim, sed suis gradibus, processere. Gen. 37. 4. 8. 11. 18. Liventes primùm, dein alieni, mutique, tandem rabidi de infligenda nece, consultârunt. Infans iniquitas mori potest; adulta vix potest; matura omnino mori non potest. Flumen flagitium est, crescit eundo: &, cùm illud desisse putas, mare est. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Absolon occisò fratre 2. Reg. 13. 29. parricidium molitur. Cain. Gen. 4. 8. 13. occisò fratre in desperationem incidit. Hebræa plebs, dum largiùs cibis, & poculis, indulget, idola colit. Ex. 32. 6. Judas, dum avaritiæ studet, magistrum vendit. Petrus ex uno lapsu negationis in tertium cadit. Pinna Ethol. 45.

Pepigi fœdus cum oculis meis &c. Job. 31. 1. Glossa hìc: Visum sequitur cogitatio, cogitationem delectatio, delectationem consensus, consensum opus, opus consuetudo, consuetudinem necessitas, necessitatem, desperatio, desperationem damnatio.

Qui spernit modica, paulatim decidet. Eccl. 19. 1. Si enim parva curare negligimus; insensibiliter seducti audentes etiam majora perpetramus. S. Gregor. mor. l. 10. c. 10.

Nabuchodonosori ambitionis ejus vastitas objectu simulachri ostensa. Dan. 2. 31. deindè arboris ramosæ, & proceræ designata rapacitas, Dan. 4. 8. Fingitur statua, nec crescere potest; & lapide sternitur. Arbor suò crescì succos, extendit ramos, & frondes; securibus exscindenda. Cùm primùm peccamus, quasi statuæ aliâ manu fingimur, multumque hominis retinemus: nec squienemus penitus; & quasi inviti, & coacti, peccamus; nec multò conatu crimen evertitur. Sed si secundò à recto aberrâris, non jam statua, sed arbor eris: nec tantùm tuò vives succò, sed iniquis dux eris, & horreum. Haud verò lapillo dissolvêris; sed vel impactis securibus vix concidès: tandem cum feris erit diversorium tuum. Quæ omnia & Assyrio regi contigerunt audaciùs prævaricanti: & tibi evenient; nisi currentis in deteriora sceleris cursum sistas. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Ex Novo.

Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Non percipio, quomodo vafer hostis, cupiens maculâ gulæ jejunii gloriam contaminare, non petierit, ut lapides in perdices, & phasianos, mutaret? S. Gregor. Naz. or. 40. si hoc evicerit, nequaquam hìc consistet; ad omnia grassatur; hæc est illius pugnandi ratio, si vicerit. Non vicit tentator; nihilominus duxit ad pinnas, adpersuadendum præcipitium. Regna terræ ostendit, ut eorum cupiditatem in eo excitaret. Et eò desinebat panis; ut dæmonem adoraret Christus. Cogitari potest saltus magis lethifer, aut transibus minùs prævisus? dum à re conveniente magis, quàm vitiosâ sperârit Sathan, eum, qui abjectionis desiderio natus in præsepi erat, desideraturum omnia Mundi regna. Quòd si hostis etiam debellatus, non se continet, quin suadeat Christo, primæ tentationis victori, pejora, præcipitium, idololatriam: quid non perficiet, cùm ad primum impetum se dedit anima? Hildebertus ep. 47. vix de cupiditate triumphat, de quo semel cupiditas triumphat. &c. Oliva. t. 3. conc. 14. die S. Thomæ.

Qui irascitur fratri suo. Matth. 5. 22. Glossa: qui non irascitur, non occidit; sed non è contrà. Licentia irascendi causa homicidii: tolle iram, & homicidium non fit. A radice cura mali inchoanda: qui secùs facit, in ramis curandis vanè occupatur. Did. Niss. D. 1. Pent. §. 3.

Verebuntur filium meum. Matth. 21. 37. Ruitur à minoribus ad majora scelera. Qui servos occidunt, domino non parcent: injuriæ à ministris illatæ inopi, & derelictæ plebeculæ, desinunt in perditionem imperantium. Oliva t. 1. conc. 6.

Alium

Alium cæciderunt, alium occiderunt. Matth. 21. 35. A fuſte tranſitur ad telum; & à ſervorum cæde fit gradus ad jugulum hæredis, & Domini. Non ſtatim cœlum fulminat: obducitur primùm, mox micat; tandem cum fragore regum turres ferit. Libavêre agricolæ cruorem famulorum; quô fusô, cùm elementa ſtare hactenus ſenſiſſent, nullô poſſe periculô ſanguinem hæredis exſugi ſtatuerunt. Oliva fer. 6. D. 2. Quadr.

Neſcio quid dicis. Matth. 26. 70. Nota: quia primùm ait, *neſcio quid dicis:* ſecundò *cum juramento negat*; tertiò *cæpit deteſtari, & jurare.* Perſeverare quippe in peccato, dat incrementum ſcelerum. Did. Niſſ. D. 5. Pent. §. 4. Diligenter conſidera, quòd perditus peccator nequaquam repentè; ſed per incrementa malitiæ, & à juſtitiæ deſcenſu, hucusque devenit. Priùs quippe Chriſtum ſimpliciter negat dicens: *ô homo non ſum.* Luc. 22. 58. Deinde, ex priore delicto effectus debilior, cum juramento Veritatem ſe neſcire fatetur. Poſtremò tanquam ſinè reſurrectioris ſpe mortuus, ſub anathematizatione Dei Filium ſpernit, & abjicit. S. Laurent. Juſt. de triumph. &c. c. 9.

Tenuit Joannem & vinxit eum in carcere, propter Herodiadem. Marci. 6. 17. Herodes Joannis ſanctitatem miratus, & Herodiadis perverſis inſtigatus conſiliis, nec audet omnino violare virtutem; nec vult nefariis prorſus inceſtæ contraire. Joannem non vult de medio tollere, nè Sanctitatem læſerit; ſed ligaturâ conſtringit; ut aliquid concedat libidini. Cùm jus dedit, ut placaret; facultatem conceſſit ad jugulum. Naxera in Joſ. 7. §. 23.

Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit? Joan. 11. 47. Columbarum is gemitus eſt, timentiam Tiberii, quaſi acaipitris, lanienam. Dubitant de ſua fortuna, caventque à Romanis. Cæterùm de Chriſto honorificè loquuntur: *multa ſigna facit.* Non carpunt, non accuſant. Sed mox audies: *expedit, ut unus moriatur: blaſphemavit; quid vobis videtur? reus eſt mortis. Tunc expuerunt.* Mos hic flagitii eſt, ut ludat in cunis, quò faſciis incautius evolvatur: ſed eas edet ſtrages adultum, quas nec concepturum illud putâſſes robuſtâ ætate. A quibus initiis progreſſa crudelitas Pharaonis? Ex. 1. 11. 16. 22. Oliva fer. 6. D. 2.

Crucifige eum. Joan. 19. 15. S. Leo ſ. 10. de Paſſ. Dominum Jeſum diverſis contumeliis affici, aut permiſit Pilatus, aut juſſit: ut ſatiata iniquitas de innocentis injuriis ulteriùs non ſæviret. Sed pertinax malitia propriis creſcebat incrementis; & in quæ obtinuerat jus illuſionis, exigebat & mortis.

Ex Patribus, & aliis.

Qui peccata minima devitare negligit, à ſtatu juſtitiæ non quidem repentè, ſed partibus totus cadit. S. Gregor. 3. p. cur. paſt. Apud Paoletti D. 6. poſt Epiph.

Qui ſunt parvuli Babyloniæ? Pſ. 136. 9. naſcentes malæ cupiditates. - Quando naſcitur cupiditas, antequam robur faciat adversùm te mala conſuetudo; elide illam, cùm parvula eſt. S. Auguſt. in Pſ. 136.

Nunquam in majora incideræus peccata, ſi à parvis nobis caverimus. S. Chryſoſt. hom. 11. in Gen.

Nihil facit adeò inveterare, ut natura peccati. Quando ergo à peccato inveteraveris, renova teipſum per pœnitentiam. S. Chryſoſt. in Pſ. 6.

Primùm tibi importabile videbitur aliquid; proceſſu temporis judicabis, non adeò grave; Paulò pòſt & leve ſenties; Paulò poſt etiam delectabit. Ità paulatim in cordis duritiam itur, & ex illa in averſionem. S. Bernardus l. 1. de conſid.

§. XV.

Peccatorum pœnæ.

Num. 1.

ET miſit eum Dominus Deus de Paradiſo voluptatis, ut operaretur terram. Gen. 3. 23. Juſſit Deus Adam è regione paradiſi agere, ut priſtinam vitam, dolore carentem, revocans in memoriam, odiô proſequeretur peccatum, tanquam authorem laborioſæ, vitæ. B. Theodoretus q. 40.

Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram &c. Ex. 4. 25. Vide prudentiam Sephoræ inter Angeli minas. Illa cùm videret adactum pœnæ ferrum in viri pectus; non expalluit, non flevit, non ejulavit; ſed ad remedia confugit: ut calamitatem evertat, non Angelum orat; ſed reatûs fontem obſtruit filiô circumcisô. O ſapientem fœminam! quæ citò didicit, ærumnarum noſtrarum ſcaturiginem in nobis eſſe. Oliva l. 3. Strom. §. Occurrit ei Dominus &c.

Ceſſavitque plaga. Num. 25. 8. Hæc eſt ſeptima plaga, quæ in hoc libro Num. Hebræis, ob peccata, immiſſa narratur. Prima fuit in ſepulchris concupiſcentiæ. Num. 11. 33. Secunda in Core &c. Num. 16. 33. Tertia ibidem v. 35. Quarta die ſequenti. Num. 16. 41. Quinta Num 21. 6. Sexta hic v. 4. Septima v. 8. Cornelius in Num. 25. 8.

Ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt pretium &c. 2. Reg. 11. 15. Pudoris vis miranda laniena ſuffuſi cruoris: quam ut David evaderet mitiſſimæ licèt mentis, Uriam tamen telis hoſtium objecit: timuit enim, nè in ſuum probrum tumeret Bethſabeæ uterus. Ergo alienum effundi, quàm ſuum ſuffundi ſanguinem maluit. Nè haberetur adulter, fit David ſicarius: & ruboris, aſperſionem cruore alienô tegere voluit. Oliva fer. 2. Dom. 1. Quadr.

Tu feciſti abſconditè &c. 2. Reg. 12. 12. 14. Agnoſcit reus culpam, humiliatur, compungitur confitetur, luget, pœnitet; gemmas regias abdicat, purpurâ exuitur, totum regem cum ornatibus ſuis abjicit &c. Et tamen rex tanti nominis; ſanctitate major, quàm poteſtate; prærogativis meritorum antecedentium ſupereminens; cùm tantô habitu ſupplicat, non evadit. Salvian. de Provid. Dei l. 2.

Occu-

Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam. Eccl. 40 1. Bellarminus l. 6. de amissione gratiæ c. 15. decem miserias, quasi pœnas humanæ naturæ, ob peccatum originale inflictas, recenset 1. est ignorantia in mente. 2. malitia in voluntate. 3. concupiscentia. 4. calamitas, labor, & dolor, in corpore. 5. mors. 6. ira Dei. 7. captivitas sub diabolo. 8. lites, rixæ, seditiones, & bella. 9. inimicitia, & rebellio, bestiarum. 10. omnia mala, quæ è Cœlo, terrâ, marî, vel antè prævisa, vel omnino inopinata, hominibus accidunt. Cornelius hîc.

Ego video volumens volans. Zach. 5. 2. Sept. *ego video falcem volantem.* Quàm visio hæc sibi contraria! quid volumini cum falce? Ad primum anhelant Academiæ, ùt ad fontem ùberrimum scientiarum; ab altera docti, & indocti, se subtrahunt, ùt instrumentis mortis. Quî ergo visio liber simul fuit, & ferrum? Hieron: pugnantia jungit in c. 5. Volumen volans ostenditur, in quo omnia peccata descripta sunt; ut unusquisque recipiat secundùm opera sua. q. d. qui dicit, Zachariæ falcem visam, declarat effectum scelerum; liber causam pœnarum. Oliva. t. 1. conc. 15. die Ven. 2. hebd. in Quadrag.

Num. 2.

Peccata tradunt hostibus.

Depopulati sunt urbem in ultionem stupri. Gen. 34. 27. Miror necari cives urbis integræ à paucis viris: sed scelerati erant. Isidorus Peluliota l. 1. 294. injustitia nostra hostium est auxilium. Scio, quô murorum septô munita persistet civitas. Is. 54. 14. *in justitia fundaberis.* Velloso in Judit 5. 19.

Cur fœminas reservâstis? nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel &c. Num. 31. 15. 16. Quid doli struit Balac contra Israel, ut vincatur? mittit meretriculas. Theodoretus q. 45. ut propter impietatem, divinô denudati auxiliô, faciliores captu fierent. S. Chrysost. hom. 14. ad pop. quos arma, & equi, & milites, capere non potuêre; hos peccati natura vinctos hostibus tradidit. Velloso in Judit 5. Paræn. 39.

Judæi, quotiescunque deos alienos coluerunt, à Deo castigati, hostibus objecti, & servituti objecti sunt: quoties autem pœnituerunt; Deus egregium ducem suppeditavit, qui eos ab hostibus liberaret; quod intrà quingentos annos, cùm sub Judicibus essent, septies illis evenit. &c. Stengelius t. 3. div. Judic. c. 60.

Non fuit, qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui. Judith. 5. 17. Deum offendens coram hoste stare non potest. Velloso hic Paræn. 40.

Non crediderunt reges terræ &c. Thren. 4. 12. Quamdiu hæc civitas vallata fuit auxilio Dei, & munita præsidiô angelorum quando fuit in ea judicium, & justitia; quando virtutem replebatur bonis: nullus regum credere poterat, quòd ingrederetur hostis in ea: quia *confortaverat Dominus seras portarum ejus* Psalm. 147. 2. *& posuerat fines ejus pacem.* Cùm autem ipsi aversi sunt ab eo, cujus beneficiô muniebantur; recessit ab eis omne præsidium Dei, & facti sunt inter hostes præda. S. Paschasius hîc.

Non ab extraneis est nobis, quàm à nobis ipsis majus, periculum. Intus est adversarius, intus author erroris. &c. S. Ambrosius hexam. l. 1. c. 8.

Num. 3.

Peccatorum pœnæ ferè. Peccatum ipsum sibi pœna.

Scyphus, quem furati estis, ipse est - pessimam rem feciſtis. Gen. 44. 5. Josephi fratres insontes erant; cùm in carcerem mittendi traherentur ex itinere, quòd scyphum argenteum fuissent furati. Sed furtum longè gravius commiserant: nam ipsum fratrem suum parenti furati sunt. Et hoc furtum ante annos viginti, & aliquot, commissum, vel serò tandem fuerat puniendum. Drexelius Gymn. Pat. p. 1. c. 6. §. 9.

Ergo erravimus à via veritatis. Sap. 5. 6. Robertus Holcot: non dicunt: ergo hîc in æternum punimur; *sed erravimus &c.* Quia ipsum erratum pœna est. S. Cyprianus rogatus: an ad pœnitentiam admittendi essent, qui timore pœnarum Christum negâssent? respondet ep. 53. sit satis talibus, gloriam perdidisse; & quòd triennio jugiter, ac dolenter, ùt scribitis, cum summæ pœnitentiæ lamentatione planxerunt. q. d. eorum peccatum abundè nunc illô plectitur, quòd eâ gloriâ, & voluptate, destituti sunt; quam haberent, si rectè egissent; & diuturnô nunc sui errati; dolore torquentur. Did. Niss. D. infra octav. Ascens.

Intrinsecam pœnam malefactor pertulit, dum deliquit: cum eô ipsô quisque puniatur interiùs, quô consensit facere, aut perficit facinus. Sim. Cass. l. 15. de just. Christ.

Num. 4.

Peccatum pœna sequitur impletâ mensurâ.

Necdum completæ sunt iniquitates &c. Gen. 15. 16. Vas fictile vacuum super aquas constitutum; cùm vacuum est, & semiplenum, non absorbetur ab aqua, sed supernatat; & jam huc inclinatur, jam illuc: cùm impletum, descendit. *Implete mensuram patrum vestrorum.* Matth. 23. 32. Osorius D. 5. Epiph.

Necdum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum. Gen. 15. 16. Disce, gratiam Dei esse, ubi cito peccata punit: aliàs enim augetur cumulus pœnæ. 2. Deum impios, & Respublicas, tolerare ad certum terminum; quem transgredi non possunt sinè Dei punitione. Cornelius hic.

Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate. Is. 1. 4. Sept. *populo pleno peccatis.* S. Cyrillus l. 1. in Is. incumulo, ac plenitudine, suorum peccatorum hæserunt. Quod etiam Christus illis dixit Joan. 8. 24. *moriemini in peccatis vestris.* Etenim expleverunt & ipsi mensuram patrum suorum. Ad aliquod enim tempus, & mensuram, tulit Deus con-

temptum delinquentium: cùm autem ad plenitudinem peccati pertigerint, supplicium irrogat. Arcones hìc.

Appropinquavit finis noster. Thr. 4. 18. Completi dies planguntur; quia compleverant illi scelera, & mensuram, patrum suorum: qui dies peccandi cùm completi fuerint, venit finis. S. Paschasius hìc.

Super tribus sceleribus Damasci; & super quatuor non convertam eum. Amos 1. 3. Illud sentire nos convenit: tamdiu unumquemque à Dei patientia sustineri, quamdiu nondum suorum peccatorum terminum, finemque compleverit: quò consummatò eum illicò percuti; nec ullam illi veniam jam reservari. S. August. de vita Christina c. 3.

Hæc est amphora egrediens. Zach. 5. 6. Amphora est mensura peccatorum; quâ completâ Deus ea castigat. Oculus omnium impiorum in eam respicit: quia impii non nisi ad suas cupedias, & scelera, respiciunt. Itaque eam sensim implent, quâ impletâ talentò plumbi ipsa obtegitur. Quò significatur gravis Dei ultio, quæ impietatem amphoræ, id est, mensuræ, pœnarum culpis parium adæquat, & includit. Cornelius hierogl. hìc.

Confestim percussit eum Angelus Domini. Act. 12. 23. Cur solus Herodes tam rigidè punitur? & non etiam illi, qui applaudentes dicebant; illius voces non esse hominis, sed Dei? Oecumenius: utrique sanè supplicio digni erant: verùm, cùm nondum tempus sit judicii, is punitur, qui maximè obnoxius est crimini. Herodis scelerum mensura impleta erat, ut Dei iram concitarent; non illorum. Sylveira hìc q. 22.

§. XVI.

Peccati fœditas.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. Mox clamat: *væ mihi quia tacui: quia vir pollutis labiis ego sum.* v. 5. Luce cœlesti donatus nihil priùs, quàm peccatorum fœditatem videt, ut ad pœnitentiam excitetur. S. Greg. Naz. or. 7. Isaias, priusquam Domini lucem conspexisset, nihil hujusmodi loquitur, nec animò languet &c. Postea verò quàm hæc vidit, velut seipsum agnoscens; me miserum, inquit, quia compunctus sum. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 5. sect. 1. obs. 1.

Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis &c. Thr. 4. 8.

Abominabilem fecisti decorem tuum. Ezech. 16. 25.

Et ecce vir plenus leprâ. Luc. 5. 12. Morbus lepræ designat rectè peccatum mortale: quia, sicut lepra inficit, & deformat, carnem; sic peccatum maculat, & deformat, animam. S. Bonaventura hìc. Nulla lepra deterior, quàm peccatum est. S. Chrysost. hom. 3. in ep. ad Titum.

Sicut virtute nihil purius, sic improbitate nihil turpius, atque obscœnius est: illa enim sole splendidior est; hæc fœtidior cœnô. S. Chrysost. hom. 28. in 2. Corinth.

Mihi servus est, quisquis turpiter, ac flagitiosè vivit. S. Gregor. Naz. in nocilem malè moratum.

O quàm gravis esset illi mulieri infirmitas, per quam sic deformaretur, ut à patre non cognosceretur, à sponso contemneretur, & vilissima à tota sua vicinia haberetur. Talis est anima infelix, deformata per culpam; quæ à spirituali Patre non cognoscitur, à sponso Christo contemnitur, & vilis à sanctis omnibus reputatur. S. Bonaventura s. 122.

Peccante nil est tetrius; nil tam leprosum, aut putridum: cruda est cicatrix criminum, oletque ùt antrum Tartari. Prudentius Poeta Christianus hymnô de S. Laurentio.

§. XVII.

Peccatum pungit, gravat &c.

Num. 1.

Comparatur spinis.

SPina est omne peccatum: quia, dum trahit ad delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. S. Greg. mor. l. 20. c. 12.

Rosa illô tempore sinè spinâ fuit: nam postea pulchritudini ejus adjuncta fuit: ut esset videlicet voluptati sollicitudo contigua, reminiscentibus nobis peccatum; cujus gratiâ dumos, & vepres, generare terra damnata est. S. Basilius Cæsar. hexam. l. 5.

Spinæ, quæ pedibus infixæ, non solùm retinent, retardantque; verùm etiam enecant, peccata sunt; à quibus durities calceorum defendit, continentissima videlicet, tenuis, ac dura, vita. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moysis.

Spinæ peccata designant; quæ animam pungunt, ac lacerant: nam & propter peccatum homini datæ sunt, dicente Dominô ad Adam: *cùm operatus-spinas, & tribulos, germinabit tibi.* S. Rupertus in Joan. c. 19.

Num. 2.

Peccati amaritudo.

Radix germinans fel, & amaritudinem. Deut. 29. 18. Peccatum, & aversio à Deo, hìc dicitur fel, amaritudo, &c. quia lethaliter sauciat animam; quia eam amaricat per remorsum conscientiæ. Cornelius hìc.

Amara potio. Is. 24. 9. Potio peccati est amara. 1. propter conscientiæ remorsum. Prov. 5. 4. *novissima illius amara.* 2. propter mortis metum. Eccl. 41. 1. *ô mors, quàm amara est memoria tua.* 3. propter divinæ dulcedinis defectum. Jerem. 2. 19. *scito, & vide, quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum.* 4. propter pœnitentiæ planctum. Is. 38. 15. *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* S. Thom. Aqu. hìc.

In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis, video te esse. Act. 8. 23. Dixit S. Petrus Simoni Mago.

Accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum; sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Apoc. c. 10. 9.

Cùm

Cùm Evangelista vir magnæ sanctitatis esset, improba facta per experientiam non gustaverat: verùm ubi librum, qui improborum, & nequam hominum, facta continebat, devoraverat; edoctus est, dulcedinem, quam peccatum initiò offert; post opus patratum in amaritudinem, id est, in pœnam, & cruciatum, verti. S. Andreas Cæsar. s. 10. hìc.

Recolite, recolite, & sedulâ mente pensate; quàm sit amarum, ab ipso separari, cui vos promisistis, ac nupsistis; cui vos in omni sanctitate vovistis. S. Bernardus. tr. de lamentat. B. Mariæ.

Num. 3.

Venenum.

Habuit mulier illa *poculum aureum in manu plenum abominatione &c.* Apoc. 17. 4. Quicunque enim per pulchritudinem, & delectationem, creaturarum allicitur ad peccatum; quasi de auro bibit venenum. S. Bonaventura. s. 2. Dom. 3. Pent.

Morsus serpentium peccata sunt, quibus plagatum est humanum genus; ex quo primum hominem per serpentem decepit diabolus. S. Rupertus l. 3. in c. 3. Joan.

Scorpio ore lingit, brachiô stringit, & demum caudâ pungit. Sic mortalis culpa primò delectat, deinde illaqueat, demúmque per remorsum conscientiæ pungit. S. Bernadinus s. de tripl. an. statu.

Ante reatum hominis nil noxium terra protulit, nullam herbam venenatam, nullam arborem sterilem: cùm manifestè dictum sit, quòd omnis herba, & universa ligna, data sint hominibus, ac volatilibus, terræ quoque animantibus cunctis, in escam. V. Beda l. hexam.

Num. 4.

Gravat.

Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum; & sicut onus grave, gravatæ sunt super me. Ps. 37. 5.

Quid autem vides festucam - trabem autem &c. Matth. 7. 3. Per trabem hìc significatur peccatum mortale, quod est in anima. Rectè dicitur, trabem esse in oculo: quia, quàm incapax est oculis trabis, tam anima peccati mortalis: & tantum eam gravat, acsi ingens esset trabs posita super oculum. Sylveira hìc q. 5. Dum autem peccatum comparatur trabi, & festucæ; ostenditur, quàm impatiens illius anima esse debeat. Nam, cùm oculus sit res tenerrima; minutissimâ re læditur; ut in lacrymas solvatur, quoad à se festucam projiciat: ità anima in se non debet etiam minutissimum ferre peccatum; sed in lacrymas solvi, dum ab eo mundetur. Id. ib.

Num. 5.

Vulnerat.

Vulnus animæ peccatum est; de quo dicitur Is. 1. 6. *vulnus, & livor, & plaga, tumens; non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleô.* S. Gregor. in Ps. pœnit. Ps. 6.

Incidit in latrones. Luc 10. 30. Quæ sunt plagæ? quæ vulnera? quibus vulneratus est homo? vitia, atque peccata. Origenes hom. 34. hìc.

Num. 6.

Est morbus, febris.

Vidit socrum ejus - febricitantem. Matth. 8. 14. Unusquisque nostrum febricitat: quando irascor, febricito: quot vitia, tot febres sunt. S. Chrysost. in Marcum hom. 6. c. 1. Febris mortale peccatum præmittit frigus negligentiæ bonorum operum. S. Vinc. Ferr. Febris ex frigore oritur, & desinit in calorem. Sic febris animæ, id est, peccatum, sæpe oritur ex negligentia, & tepore: inde enim cupiditas, ardor luxuriæ, gulæ, superbiæ, accenditur. Febris gustum vitiat, quia ipse pravô humore infectus est. Sic febris animæ facit, ut res divinæ, conciones, lectiones spirituales, colloquia pia, monita sancta, eis desipiant. Cornelius in Matth. 8.

Erat autem quidam homo ibi, triginta, & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Rectè quidem hic homo, tantô tempore languidus, peccatorem significat, scelerum suorum enormitate pressum: cui quia dilectio Dei, & proximi, deest, & idcirco per pœnitentiam convalescere non potest, bene hujus infirmitas 38. annos habet; & à quadragenario numero, qui pœnitentiæ dicatus est, binariô differt. S. Rupertus l. 5. in c. 5. Joan.

Peccatum est morbus quôvis dæmoniô sævior. S. Chrysost. hom. 5.

Gravis est res peccatum, & morbus animæ acerbissimus iniquitas; quæ & nervos illius omnes præcidit, & æterno igni obnoxiam facit. S. Cyrill. Jerosol. Catech.

Omnis corporalis morbus aliquid nobis innotescere facit mali culpæ: cujus tanta malitia est, ut unâ infirmitate, & malô, declarari neutiquam possit; & ideò pluribus manifestatur. Cœcitas ostendit tenebras peccati, lepra maculam, paralysis ineptitudinem ad bona opera. Osorius D. 3. Epiph.

Fortassis etiam in typo mulieris illius Socrus Simonis, & Andreæ, variis criminum febribus caro nostra languebat; & diversarum cupiditatum immodicis æstuabat illecebris. Nec minorem febrem amoris esse dixerim, quàm caloris. Itaque illa animum febris, hæc corpus inflammat: febris enim nostra avaritia est, febris nostra libido est, febris nostra ambitio est, febris nostra iracundia est. S. Ambros. l. 4. in Luc.

Peccatum est infirmitas, quâ Mundus dissipatur. Et nota, quòd peccatum est febris tertiana, propter triplicem concupiscentiam, scilicet divitiarum, deliciarum, & honorum; de quo dicitur 1. Joan. 2. 16. *omne, quod est in Mundo &c.* Quartana est, propter quadruplicem gradum peccati, scilicet cordis, oris, operis, & consuetudinis. Contra quæ dicitur Cant. 6. 12. *revertere, revertere Sulamitis,* id est, anima misera. Quater dicit *revertere,* propter alia quatuor prædicta. S. Bonaventura diæt. sal. c. 1.

Num. 7.

Hyems, & frigus.

Qui dat nivem sicut lanam &c. Ps. 147. 16. Videmus nivem, nebulam, crystallum bonum est, ut ille spiret, & solvat: si enim ille non spiraverit, si non ipse duritiem glaciei hujus dissolverit; *ante faciem frigoris ejus &c.* Cujus? Dei. Unde est ejus frigus? ecce non vocat, ecce non aperit sensum, ecce non infundit gratiam. S. August. hic.

Caput meum plenum est rore. Cant. 5. 2. nocturnô, quasi gelidum; dum non amatur à te, nec à multis fidelibus meis; sed videor esse in Mundo, velut nocte, rore, & gelu frigido. de Ponte hic Exh. 8. §. 4.

Sicut frigidam fecit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit malitiam suam. Jer. 6. 7. Notandum; quòd peccatum dicitur frigus; quia extinguit calorem dilectionis. Matth. 24. 12. *quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas.* Quia congelat humorem devotionis Eccl. 43. 22 *frigidus ventus Aquilo flavit, & gelavit crystallis ab aqua &c.* quia retardat motum operationis bonæ. Prov. 20. 4. *propter frigus piger arare noluit.* S. Thom. Aqu. in Jer. hic.

Orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme. Matth. 24. 20. Hyems est status culpæ; ver est status pœnitentiæ. Cant. 2. 11. *jam hyems transiit.* Æstas status perfectæ justitiæ. Autumnus status mortis: tunc enim colligit homo, quæ seminavit. Hugo Card in Gen. 35. S. Athanas. q. 83. hyemem peccata vocat, & Sabbathum securitatem. Dicit ergo, væ animæ, in peccati securitate, vel socordiæ, constitutæ.

Hyems est cura rerum temporalium, atq; hyeme tristior: neque enim hic rigor, aut pluvia nascitur, aut lutũ gignitur, & profundus limus; sed quod est his omnibus gravius, gehennam gignit hæc hyems, ac gehennæ mala. Et quemadmodũ in vehementi rigore congelascunt membra, suntque mortua; itidem in peccatorum hyeme horror animæ nihil officiorum suorum peragit, concreta velut à rigore conscientia. Quod corpori frigus est, hoc est animæ mala conscientia, unde & timiditas nascitur. S. Chrysost. hom. 7. in 2. Cor. 3.

Nox est peccatum, instar nivis frigidum, id est, infrigidans dilectionem. Obscuram, id est, obscurans rationem; ineptum faciens ad bonam operationem. S. Bonaventura diæt. sal. in Prologo.

Qui legem derelinquit, ignem derelinquit: & ideo refrigescit. Id. in Ps. 188.

Quantum frigus sit peccatum, ex eo vel maximè ostenditur; quòd nec immensæ Inferni flammæ per omnem æternitatem peccato uni admotæ illud consument. Fernandius in Gen. 3. sect. 21.

Miscellanea.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. 19. Dives ille, quando *quotidiè epulabatur, splendidè*, bene secum facere putabatur: cùm autem cœpit ardere apud inferos; tunc inventum est malè, quod putabatur bene. Quod enim manducaverat apud superos, hoc digerebat apud inferos: iniquitatem dico, fratres, quam epulabatur. Manducabat pretiosas epulas ore carnis; ore cordis manducabat iniquitatem. S. August. in Ps. 48.

Pessimus animæ cibus est, velle, quod non licet. S. Leo s. 9. de jejunio septimi mensis.

Cur comprehenderunt te dolores parturientis; ut parturires iniquitates, & pareres injustitias? nullus enim major est dolor; quàm is, qui peccati mucrone vulnerat conscientiam: neque ullum gravius est onus; quàm peccatorum sarcina, & pondus flagitiorum. Deprimit animam, curvat usque ad terram; nè se erigere possit. Gravia, fili, gravia nimis delictorum pondera. S. Ambros. ep. 18.

Dæmoniacus rex Saul, furiosum peccati regnum; David autem pacatum justitiæ regnum, significat. In singulis hominibus, quamdiu non liberantur gratiâ Christi, peccatum regnat: & tanquam furiosus sessor equum subactum calcaribus urget, flagellis diverberat. S. Rupertus in 1. Reg. 21.

Peccatum est crudelis fera, & non unô capite in hominum genus sevire contenta. S. Chrysol. s. 111.

Homo peccat, & Deus convertitur? ità fratres: quia juxta Prophetam, iste peccata nostra portat & pro nobis dolet. *Convertere* Ps. 6. 5. Unde? ubi? de Deo in hominem; de Domino in servum; de Judice in Patrem. Id. s. 45.

Feræ sunt atroces, fœda, immansueta vitia; quæ si, subjugandâ carne, & obediente vitâ, capistremus; cum Daniele triumphabimus. B. Theodorus Studita s. 28.

§. XVIII.

Peccatum causa, & Origo mortis.

Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors; & ità in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. Rom. 5. 12.

Inobedientia est causa mortis, omnes experimur; omnes morimur propter eam. S. Bernardus s. 2. de obedientia &c.

Peccatum est arbor mortis: gratia est arbor vitæ. S. Bonaventura s. 2. de ingressu ad Sapientiam.

Mortalis à Deo factus est homo. Meritò: quoniam, quod Deus noluit, fecit; subjiciatur morti, quam ipse non fecit. Scriptura dicit, quòd *Deus mortem non fecit.* Sap. 1. 13. Et qui prætergreditur, quod Deus vult; fiet ei, quod ipse non vult. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

§. XIX.

Peccatum mors animæ.

Symbola.

Nè unquam obdormiam in morte. Ps. 12. 4. Id est, peccato. Dormitat in morte, id est peccato, qui frequenter labitur, & frequenter

ter resurgit; dormit, qui, cùm ceciderit, non resurgit. Obdormit obstinatus, qui peccatum suum defendit, nec de facili excitatur. Hugo Card. hic.

Ossa arida audite verbum Domini. Ezech. 37. 4. Ossa peccatores: quia neque gratiæ vitam, neque charitatis conjunctionem, habent. Campus sepulchrorum afforis dealbatorum, intus verò plenorum ossibus mortuorum, est Mundus. de Ponte tom. 1. de perfect. hom. Christ. tr. 1. c. 11. §. 2.

Ecce defunctus efferebàtur. Luc. 7. 12. Quid aliud, nisi quasi in quodam fereho, hoc est, supremi funeris instrumento, jacemus exanimes; cùm vel ignis immodicæ cupiditatis exæstuat; vel frigidus humor exundat; vel pigrâ quâdam terreni, corporis habitudine vigor habeatur animorum; vel concretâ noster spiritus labe puræ lucis vacuus mentem alit? hi sunt nostri funeris portitores. - Quis est tumulus tuus, nisi mali mores? tumulus tuus perfidia est, sepulchrum tuum guttur est. S. Ambros. l. 5. Quatuor portant peccatorem ad sepulturam Inferni: duo ante, & duo retrò. Primus est mala consuetudo; secundus mala societas; tertius vana confidentia de longa vita; quarta falsa spes de misericordia. S. Vincent. Ferr. serm. fer. 5. post Lætare.

Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. Significavit non solùm impetum, quò præcipitatus cecidit; sed etiam detrimentum, quod in anima operatur. Sicut fulgur in gladium incidit, ferrum in cinerem vertit, vaginâ illæsâ; sic cadens dæmon cum sua malitia animam per peccatum occidit: nec tamen hæc mors exteriùs apparet in carne. Diez. D. 3. Quadr.

Testimonia
Ex Veteri, & Novo.

Morte morieris. Gen. 2. 17. Statim namque, ùt prævaricatus est mandatum, mortua est anima, quæ peccavit. Orig. hom. 15. hic.

Ascendit mors per fenestras. Jerem. 9. 21. & domum ingreditur, cùm per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum intrat mentis. Id. Mor. l. 21. 2.

Domine, filia mea modò defuncta est. Matth. 9. 18. Filia tua, est anima tua, defuncta per culpam; cui manus Christi imponitur per gratiam. S. Bonaventura s. 1. D. 23. Pent.

Non est puella mortua. Matth. 9. 24. Fortè hæc puella non fuit mortua morte culpæ; quamvis fuerit mortua morte naturæ; ut ideo quoque dictum sit: *non est mortua, sed dormit.* Dion. Carth. hic.

Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. Apoc. 2. 11. Mors enim prima est separatio animæ à Deo per mortale peccatum: mors verò secunda est recessus Dei ab anima per æternum supplicium. S. Bernardinus tom. 2. s. 11.

Ex Patribus.

Umbra mortis mors carnis accipitur: quia, sicut vera mors est, quâ anima separatur à Deo; ità umbra mortis est, quâ caro separatur ab anima. Unde rectè voce Martyrum dicitur Ps. 43. 20. *humiliasti nos in loco afflictionis, & cooperit nos umbra mortis.* Quos enim constat, non spiritu, sed solâ carne, mori; nequaquam se verâ morte, sed umbrâ mortis, dicunt operiri. S. Gregorius Mor. l. 4. cap. 17.

Sicut anima est vita corporis, sic vita animæ Deus. Sicut exspirat corpus, cùm animam emittit; ita exspirat anima, cùm Deum amittit. Deus amissus mors animæ, anima amissa mors corporis. S. Augustinus serm. 6. de verb. Dom. serm. 6.

Mors animæ fit, cùm eam deserit Deus; sicut corporis, cùm id deserit anima. Id. de Civ. l. 13. 2.

Mortem carnis omnis homo timet, mortem animæ pauci. Pro morte carnis, quæ omnino ventura est, curant omnes, nè veniat: non laborant; nè peccet homo æternùm moriturus. S. Aug. tr. 49. in Joan.

Qui tibi recusat vivere, mortuus est. Idem Manuali c. 4.

Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses; ingemiscres dolenter, & fleres: facie incultâ, veste mutatâ, resectô capillô, vultu nubilô, ore dejectô, indicia mœroris ostenderes. Animam tuam miseram perdidisti, spiritualiter mortua supervivere hîc tibi, & ipsa ambulans funus tuum portare cœpisti; & non acriter plangis, non jugiter ingemiscis? S. Cyprianus l. de lapsis.

Anima moritur, dum deserente, Deô de bono in malum mutatur. S. Isidorus l. 1. sentent. c. 1.

Quàm terribiliùs canis putridus fœtet hominibus, quàm anima peccatrix Deo! quàm infeliciùs ista Deo, quàm ille hominibus! heu! non hominem, sed opprobrium hominis, vilius pecore, pejus cadavere, S. Anselmus lib. de miseria hominis.

In peccatis miseram vitam agentes nihil à mortuis differunt: imò verò maximè differunt; cùm sint illis multò deteriores. Nec enim mihi dices, clausisse hunc oculos, nec sepulchrô jacere, nec instis ligatum detineri, nec postremò vermibus esse projectum; cùm multò pejoribus hîc, quàm qui obierunt, vexetur. Non devorant sceleratum hominem vermes; sed perturbationes animi, omni feroci belluâ truculentiùs exagitant, atque dilacerant. Quòd si aperti sint oculi; id multò deterius est, quàm si clausi essent: clausi enim mortuorum oculi nihil mali vident &c. S. Chrysost. hom. 28. in Matth.

Carnem, quam non possumus suscitare, plangimus; & mortuam animam non plangimus, quam possumus ad statum pristinum revocare. S. Cæsarius Arel. hom. 8.

Fœtet corpus ab anima ſeparatum, fœtet anima à Deo ſejuncta. Putreſcit corpus, putreſcit anima: vermes procreat corpus, vermes conſcientia, ac morſus procurat animæ. S. Chryſol. ſ. 19.

Corpora peccatorum quid ſunt? niſi ſepulchra mortuorum. Guarricus ſ. de ſcript. ſacrar. utilit.

Quod majus homicidium, quàm ut ſeipſum interficiat homo? Quoties voluntariè, & ex ſtudio, peccatum perpetrat, quid aliud, quàm ſeipſum jugulat? Drogo oſt. ſ. de Sacr. Paſſ.

§. XX.

Peccatum vitandi varia motiva.

Ex Veteri.

Aperientur oculi veſtri. Gen. 3. 5. Nullum non lapidem movet diabolus, ut religioſam vitam impugnet, & obedientiam: quâ nihil ſublimius ſi minùs abolere, certè imperfectam reddat: quò enim obedientia minùs habet oculorum, & plus cæca eſt; eò generoſior, & illuſtrior habetur. Fernandius hîc.

Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Gen. 39. 9. Hebr. *quomodo faciam malum grande?* Impoſibilitatem in ſeipſo agnoſcit, ferendi tam grande onus; ùt annotat Oleaſter: hoc malum peccatores, dum peccare volunt, habent; quòd, cùm peccare cupiunt, peccatum attenuant. Juſti verò omnes nervos ejus extendunt; & tam grave, ac magnum, faciunt; ut vires eorum omnino excedat; & ſic dimittant; nec ſe poſſe, aut ſcire, fatentur. Arcones in Iſ. 1. 4. Diſc. 5. Impotens ſibi quodammodo eſſe videbatur. Nec enim dicebat, nolo ſed non poſſum: fieri enim non poſſe videtur; ut, qui Deum timet, in illum peccet. Octavianus de Tuſſo in Eccl. 1. 27.

Ponderebat (Abſolon) *capillos capitis ſui pondere publico.* 2. Reg. 14. 26. Id eſt, æſtimabat peccata ſua ſecundùm publicum judicium hominum: qui non attendunt peccati damnum, ſed tantùm præſentem peccati delectationem. Doloſum eſt pondus: deberet enim Deus poni in una lance; & peccati delectatio in aliâ: & ſinè dubiô præponderaret Deus. Hugo Card. in Gen. 27.

Exentera hunc piſcem. Tob. 6. 5. Peccatum, quod te devorare vult, exentera: cogita, quid voluptati illi, quid honori, quid divitiis, ſubſit? hoc animæ tuæ oculos curabit. Dicit David: *in circuitu impii ambulant*, id eſt, externa tantùm peccati ſpectant; quod intus eſt, negligunt. Diez. conc. 2. in die S. Andreæ.

Viſitans ſpeciem tuam non peccabis. Job. 5. 24. Speciem hîc, pulchritudinem animæ dixit. Animæ tuæ ſpeciem ſæpius introſpicias; & ità, cuſtoditus protectione miſericordiæ illius, non peccabis. V. Beda hîc.

Confige timore tuô carnes meas. Pſ. 118. 120. S. Ambroſius legit: confige clavis à timore tuo carnes meas. & addit hic: qui diligit Domini teſtimonia, configit clavis carnes ſuas; ſciens, quòd vetus homo crucifixus eſt. Confige ergo te clavis, & deſtrue fomenta peccati: moriatur in te illecebra omnium delictorum; libertatem vagandi cupiditas non habeat cruci affixa. Nadaſi anno Crucif.

Cecidimus, quaſi folium, univerſi; & iniquitates noſtræ, quaſi ventus, abſtulerunt nos. Iſ. 64. 6. Folium deciduum non curamus levare: ventus non videtur. Oleaſter hîc: ventus ſunt iniquitates noſtræ; neque reputantur, quoniam non videntur, quemadmodum neque ventus ſed maximo impetu homines ad inferos impellunt. Novarinus Elect. Sacr. l. 3.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Ducite cautè. Marci 14. 44. Quod impiè dixit proditor, nos piè dicamus. Teneamus Deum noſtrum, amoris vinculis conſtringamus; & ducamus cautè, hoc eſt, caveamus peccata omnia, nè à nobis recedat. Sylveira c. 3. in Matth. 26.

Cum morte ſuſcepta exemplum dedit hominibus, usque ad mortem reſiſtere advèrsùm peccatum. Origenes in ep. ad Rom. l. 4. in c. 5.

Quid poteſt Mundus promittere? quidquid libet, promittat; fortaſſis craſtino morituro promittit. Et quâ fronte ad illum, qui manet in æternum, exiturus es? ſed minatur mihi potens homo, ut aliquid mali faciam. Quid minatur? carceres, catenas, ignes, tormenta, beſtias? nunquid ignem æternum? Exhorreſce, quod minatur omnipotens; ama, quod pollicetur omnipotens: & vileſcit omnis Mundus, ſive promittens, ſive terrens. S. Auguſt. in ep. S. Joan. tr. 3.

Vitium momentaneam habet voluptatem, dolorem verò perpetuum, S. Chryſoſt. tom. 6. hom. de Anna.

Fecit quiſquam peccatum, ut aliquam caperet voluptatem: remanet, quod damnat; præterit, quod delectat. S. Cæſarius Arel. hom. 4.

Diabolus nullâ præcedentis peccati vindictâ ſuperbiens peccavit; egô, viſâ ejus pœnâ, non continens ad peccatum properavi. Ille in innocentia conſtitutus; ego verò reſtitutus: ille perſtitit in malitia, Deô reprobante; ego verò Deô revocante: ille contra non requirentem ſe; ego verò contra morientem pro me. S. Anſelmus l. de caſu diaboli.

Terreat te timor Judicii terribilis, metus gehennæ, laquei mortis, dolores Inferni, ignis urens, vermis mordens, ſepulchrum fœtens, flamma tartarea; & tandem omnia mala: ut tandem clames: in æternum non peccabo. Hugo à S. Vict. l. 3. de anima.

Diabolus angelus malus; diabolus homo iniquus: diabolus, angelus irre converſibilis eſt; homo diabolus, obſtinatus: & cùm homo usque in finem per liberum arbitrium mutabilis maneat, diabolus à Chriſto non vocaretur; niſi ab ipſo in malo propoſito immutabilis præſciretur. Joan. 6. 71. *ex vobis unus diabolus eſt.* Sim. Caſs. l. 8. c. 31.

§. XXI

§. XXI.

Peccatorum origo, & radices.

Num. 1.

Liberum arbitrium.

NOn accedet ad te malum. Pſ. 90. 10. Loquitur de malo, quod in nobis eſt, & extra nos eſſe non poteſt. Et tale eſt malum culpæ, quod nonniſi intrà nos, id eſt, in libero noſtro arbitrio eſſe poteſt. Cùm additur: *& flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*, loquitur de malo, quod poteſt locum habere in rebus noſtris, in ſervis, in domo, in agris, in ſubſtantia reliqua: & tale eſt malum pœnæ. Bellarminus hîc.

Quod propriè malum eſt, ex commiſſis liberi arbitrii capit exordium. S. Baſilius Cæſar. l. 2. hexam.

Num. 2.

Oblivio Dei.

Oblivio Dei eſt radix omnium peccatorum. Bellarminus in Pſ. 9.

Idcirco abundat in vita peccatum, adjectionibus ſemper in majus augeſcens, & omnibus humanis ſtudiis implicatum: quoniam oblivio Dei tenet omnes; & orationis bonum rebus ſeriis ab hominibus non ſimnl adhibetur. S. Gregor. Nyſſ. de Orat. orat. 1.

Oblivio Dei conciliatrix peccati eſt. B. Theodoretus in Pſ. 49.

Num. 3.

Ignorantia Dei.

Vaſtata eſt omnis terra, quia ſtultus populus meus me non cognovit. Jer. 4. 20. 22.

Omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum. 1. Joan. 3. 6.

Num. 4.

Varia.

Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in corde ſuo: non requirit. Pſ. 10. 13. Impii, dum ſperant ſe impunè apud Deum habituros, audaciùs contra eundem peccant. Beſſeus D. 1. Adv.

Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Joannis Baptiſtæ. Marci 6. 25. S. Baſilius Seleuc. or. 18. proferatur ocius, dum fervet compotatio. Nè fortè, ùt inquit Abul. in c. 14. Matth. q. 29. decoctô vinô, digeſtis epulis, & digreſſis teſtibus, refrigeſceret, & à promiſſione reſiliret Herodes. In ſuis ſuggeſtionibus non vult diabolus pati moras; nè homo conſideret gravitatem criminis. Sylveira hîc.

Duo ſunt, quæ in peccata homines aut alliciunt, aut impellunt: voluptas, aut dolor; voluptas illicit, dolor impellit. Contra voluptates neceſſaria eſt continentia; contra dolores patientia. Dulcis eſt voluptas; ſed dulcior Deus: malus eſt dolor temporalis; ſed pejor eſt ignis æternus. S. Auguſt. ſ. 42. de diverſ.

Hinc peccata omnia; aut cupiendo aut timendo. S. Auguſt. in Pſ. 38.

Omnia peccata duæ res faciunt in homine, cupiditas, & timor. Proponitur tibi præmium, ut pecces; id eſt, quod te delectet; facis, propter quod cupis. Sed fortè non induceris donis; terreris minis; facis, propter quod times. S. Auguſt. in Pſ. 78.

Hæ ſunt cauſæ peccandi: vinum, mulieres, proſpera corporis habitudo, & divitiæ. S. Iſaac. l. 1. de cont. Mundi c. 11.

Quatuor ſunt, quæ ad delictum hominem impellunt: ſcilicet lucrum, timor, ſpes, & amor. S. Thom. Aqu. opuſc. 37. c. 4.

Ad caſum impellunt nos. 1. debilitas virium: ſicut cadunt pueri, decrepi, infirmi. 2. onus peccatorum. 3. multitudo trahentium. 4. lubricitas viarum. 5. varietas offendiculorum. 6. ignorantia agendorum. 7. exempla cadentium. Id. in 1. Corinth. 10. Lect. 3.

§. XXII.

Nos ipſi cauſa peccati.

QUaſi à facie colubri fuge peccata; & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te. Eccl. 21. 2. S. Chryſoſt. hom. 8. in ep. Ad Rom: notat ſi acceſſeris: non enim, inquit, peccatum ad nos accedit; verùm nos ad illud transfugimus. Cornelius hîc.

Ego plantavi te vineam electam, omne ſemen verum; quomodo ergo converſa es mihi in pravum, vinea aliena? Jer. 2. 21. Plantatio quidem bona; ſed fructus ex voluntate malus. Atque ideò plantator quidem in culpa non eſt; vinea autem comburetur: quoniam in bonum plantata eſt, & in malum fructificavit. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 1.

Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth. 21. 33. Deus non miſericordiæ tantùm, verùm juſtitiæ quoque ſuæ, exiſtimationem tuetur: peccator enim ipſe ſibi ſuas pœnas procurat. Did. Niſſ. fer. 6. D. 2. Quadr.

Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore. Rom. 6. 12. Notat S. Chryſoſt. & Theodoretus; non dici, non tyrannizet, quaſi invitis vobis, peccatum: quia peccatum in nobis regnare non poteſt, niſi nobis volentibus, illudque ſpontè acceptantibus; ac conſequenter nobis tyrannizare non poteſt. Alii non improbabiliter capiunt hîc peccatum pro fomite concupiſcentiæ. Unde notant S. Auguſt. in Pſ. 35. & Gregor. l. 14. mor. c. 9. non dicere Apoſtolum, non ſit, non habitet; hoc enim eſt impoſſibile: ſed non *regnet* in vobis peccatum; ut ſcilicet ei vos ſubjiciatis, ejusque deſideriis obediatis. Cornelius hîc.

Excuſatio tibi nulla in die Judicii ſupereſt, cùm ſecundùm tuam ſententiam judiceris; &, quòd feceris, hoc & ipſe patiaris. S. Cyprianus lib. de orat. Dom.

Reprobatio mali, & electio boni, ſic animæ rationali infixa ſunt divinitus; ut de hac nemo rectè cauſetur: quia nulli ad harum rerum perſe-

persecutionem deest scientia, sive potentia: quia, & quod agendum est, scimus; & quod scimus, facere possumus. Id. de Baptismo Christi.

Cùm suadet nobis peccatum, quodammodò exigit à nobis; ut præstemus ei arma nostra, quibus nos occidat. S. Bonaventura de reformatione mentis p. 1. c. 3.

In nobis est omne, quod peccamus: cogitationes enim, & mentis affectiones, & voluntates, & membra corporis nostri, sunt, in quibus meremur, & demeremur. Id. ib.

§. XXIII.

Peccatorum remedia.

Remedium primum

Radicem, viam, causam, tolle

Symbola, & Similitudines.

Ex Veteri.

Ejecitque Adam, & collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim. Gen. 3. 24. Nè scilicet rursum adeat locum, ubi deliquerat. Ib. *ad custodiendam viam ligni vitæ.* Cur non dixit, ad custodiendam etiam viam ligni scientiæ boni, & mali? Ut amputaretur omnino recidendi occasio. Ad paradisum, ubi deliqui, ubi adest lignum vetitum, recurro; non ut comedam ex vetito fructu, sed ut vitali cibò reficiar. Meretricis domum adeo; non ut peream; sed ut eleemosynam inopi dem. Peribis miserè: non enim solùm apponenda custodia viæ ligni vetiti, sed & ligni vitalis; si intrà eandem domum existat utrumque Joan. Clim. de fuga inanis vitæ gr. 3. solent diu sopita vitia reviviscere. Eva, & Adam, à paradiso inviti exulant: rursus enim ad concupiscendum inobedientiæ lignum pertracti fuissent. Escobar tr. 1. Mir. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 7.

Excepto, quòd carnem cum sanguine non comedetis. Gen. 9. 4. In sanguine prohibetur homicidium: nè scilicet, propter delectationem edendi sanguinem, delectemur effusione humani sanguinis. Hugo Card. hîc.

Abraham, ut à spoliis Sodomorum abstineret, etiam *à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ* abstinebat. Gen. 14. 23.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. Non est satis filium, id est, peccatum, animò pellere; matrem quoque pelle, id est, occasionem, peccati genitricem. Barradius t. 3. l. 2. c. 16. Dom. 12. Pent.

Si masculus fuerit, interficite eum. Ex. 1. 16. Pharao mares Hebræorum vix natos suffocari curavit. Prævidebat scilicet bellum sibi ineundum non cum infantibus, sed cum tot futuris viris bellicosis. Authore incerto.

Ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus. Ex. 3. 18. Non in Ægypto, non propè, sed longè ab Ægypto, sacrificia petit, viâ trium dierum. E contrà Ægypti rex id agit, ut vel in ægypto sacrificent, vel non longiùs discedant; vel saltèm greges, & supellectilem, in Ægypto relinquant: quarumcunque enim rerum ratione discedat populus, spem habet, iterum redigendi populum in captivitatem. Ex. 10. 24. Sic agit dæmon, ait Orig. hom. 4. in Ex. vult nos esse sibi aliquâ parte vicinos; vult nos à suis finibus non longiùs discedere. Ps. 102. 12. *quantum distat ortus ab occidente, longè fecit à nobis iniquitates nostras.* Vide, quâ ratione iniquitates Deus repelli velit, cum pœnitemus. Ortus, & occidens; pro longissima distantia posuit. q. d. nisi longissimè discedas ab iniquitate, iterum in eam recides. Pinna Ethol. 238.

Devoravit virga Aaron virgas eorum. Ex. 7. 12. Cur virgæ illæ præstigiis non iterum instauratæ? nec depræliatæ cum virga Aaron? Rationem dat expressè textus: *devoravit virga &c.* non solum occidit, vel in frusta discerpsit; sed penitus deglutivit, & consumpsit: nihil virgarum remansit. Naxera in Jos. 11. §. 19.

Cum parvulis nostris pergemus-cum ovibus, & armentis-non remanebit ex eis ungula. Ex. 10. 9. 26. Abscindat pœnitens non peccata solùm, sed affectus, propensiones, & occasiones ad illa. Mendoza in 1. Reg. Si doles de concubinatu; nec lænam domi tuæ contineas, nec monile, nec calceum, nec annulum ipsius; quæ possint in tuam mentem earum iterum adducere. Stella in Luc. 11. 42.

In die primo non erit fermentum in domibus vestris. Ex. 12. 15. Fermentati panis usum inhibuit Deus in agni celebritate. Cur à domibus ipsis abesse debuit? Rupertus l. 2. in Ex. 15. nè dum præsens est, eò facilius possit quis in prævaricationem labi. S. Cyprianus ep. 62. nemo diu tutus est periculo proximus.

Tunc cecinit Moyses. Ex. 15. 1. Cur non antea? cur non post necem primogenitorum? cur non mox ab egressu? Respondet Nissenus: quia tunc plena reportata est victoria. Antea plures Ægyptii occisi; sed persequentium plures superstites: jam adeò radicitus omnes sublati; ut nec unus manserit vivus. Naxera in Jos. 10. §. 54.

Qui tetigerit montem, morte morietur. Ex. 19. 12. Montem nè vel solùm tangi, præcipit, & primò pede calcari: sciebat enim; eos, cùm semel montem tetigissent, eundem & ascensuros: peccandi enim occasiones fugiendæ sunt. Besseus Dom. sexag.

Usq; ad pulverem, quem sparsit in aquam. Ex. 32. 22. S. Ambros. hîc. Moyses comminuit vituli caput, atque in pulverem redegit: ut omnia impietatis aboleret vestigia.

Arripiens vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit, usque ad pulverem. Ex. 32. 20. Oleaster: adverte prudentiam, & pietatem Moysis: priùs in idolum, quàm in peccatores, sæviit, ut peccati radicem extirparet.

Et sus. Levit. 11. 7. Suillâ carne abstinere Deus jussit; ut se à peccatis, atque immunditiis, abstinerent: Est enim lutulentum hoc animal, & immundum; nec unquam cœlum aspicit; sed in terra totô, & ore, & corpore projectum; ventri semper, & pabulo servit, nec ullũ alium, dum vivit, præstare potest usum; sicut cœteræ animantes, avæ vel sedendi vehiculum præbent &c. Interdixit ergo, nè porcinâ carne uterentur, id est, nè vitam porcorum imitarentur, qui ad solam

mortem

mortem nutriuntur. Item, nè se fœdis libidinibus immergerent, sicut sus, quæ se ingurgitat cœno. Vel nè terrenis serviant simulachris, ac se lutô inquinent: lutô enim se oblinunt, qui deos, id est, qui lutum, terrâmque, venerantur. Lactantius l. 4 div. instit.

Mandat Deus Levit. 14. 43. non solùm domum leprosi destrui, sed etiam erui lapides, & pulverem eradi, eúmque projici extra civitatem in locum immundum. Quàm studiosè Deus vult vitari omnem occasionem, & periculum peccati; quod omni leprâ, & peste faciliùs inficit. Orig. hom. in Jerem. oportet quippe penitus interire malitiam. Pinna Ethol. 238.

Uvas recentes, siccásque, non comedent. Num. 6. 3. Nazaræi etiam acinis abstinere debebant: nè videlicet ab acinis ad uvas, ab uvis ad vinum, transirent. Ità Religiosi omnem, etiam minimam, & remotam, occasionem gulæ, & peccati, præscindere debent. Cornelius hîc.

Equos eorum subnervabis, & currus igne combures. Jos. 11. 6. Cur hoc præcipit Deus? cùm usui esse possint Israëlitis? Abulens. q. 3. & 4. censet, equorum præcisos nervos; ut omninò ad bella redderentur inutiles: nè, si iterum in Amorrhæorum potestatem venirent, illi, recupeatis equis, bella instaurarent, felicioreforsan succesfu. Naxera hîc.

Quem persecuti comprehenderunt, cæsis summitatibus manuum ejus, ac pedum. Judic. 1. 6. Abul. q. 7. summitates manuum præcisæ sunt, vel pollices, nè possent arma manu tenere: extremitates verò pedum, seu digitorum; quia illis abscissis nemo potest pedem in terra figere. Naxera in Jos. 11. §. 19.

Ego eduxi Israel de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorum. 1. Reg. 10. 18. *Eduxi & erui.* Forsitan ab arbore sumpta est metaphora: quæ tunc solùm eruta dicitur, cum radicitus extirpatur: Ut ergo perfectam suam Deus de Ægyptiis adornaret victoriam; non tantùm eductos testatur, sed erutos: nè vel aliquas in vitio deinceps radices agant. S. Bernardus s. 2. de assumpt: an aliud est, quàm fictio execranda, si peccata superficietenus radas, non intrinsecus eradices? Certus esto, quoniam pullulabit ulteriùs; & emundatam, sed vacantem domum cum nequioribus septem, qui ejectus fuerat hostis malignus, intrabit. Naxera in Jos. 11. §. 24.

Percute Amalec, & demolire universa ejus. 1. Reg. 15. 3. Non enim sufficit demoliri peccatum; nisi & omnis ejus circumstantia, & adjacentia, & occasio, destruatur. Unde, si amâsti aliquam, non debes postea commorari, vel colloqui illi, etiam de bonis, propter recidivam. Hugo Card. in Gen. 19.

Halitus ejus prunas ardere facit. Job. 41. 12. Quamdiu nulla sub carbonibus gliscit scintilla; licèt omnes sufflent dæmones, ignem tamen non concipient, quoúsq; occasio ignem excitet. Juglar. conc. 4. hor. Quadrag.

Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram. Ps. 136. 9. Non parvuli vapulant, sed ad petram alliduntur. Orig. hom. 15. in Jos. 10. 37. loco illius: *non reliquit in ea ullus reliquias*, legit: *non remansit ex eis respirans.* Ità agendum est discipulo JESU, ut nihil omnino vitiorum in corde ejus respiret: nè fortè, si parvi alicujus vitii, aut consuetudo, aut cogitatio, relinquatur in corde; processu temporis convalescat, & paulatim vires latitando exquirat; átque ad ultimum revocet nos ad vomitum nostrum; *& fiant novissima hominis illius*, cui hæc acciderint, *pejora prioribus.* Luc. 11. 26. Hoc erat, quod & Propheta prospiens in psalmis præmonet dicens: *beatus qui tenebit &c.* Babylon scilicet parvulos, qui nulli alij intelliguntur, nisi cogitationes malæ; quæ cor nostrum confundunt, & conturbant. Quæ cogitationes, dum adhuc parvulæ sunt, & initia habent, tenendæ sunt, & allidendæ ad petram, quæ est Christus; & ipsô jubente, jugulandæ; ut nihil in nobis resideat, quod respiret. Naxera in Jos. 11. §. 24.

A scintilla una augetur ignis. Eccl. 11. 34. S. Chrysol. s. 116. vocat malas occasiones, fumantes occasiones. Post extinctum in domô, quæ conflagrabat, ignem, si trabes etiamnum fumant; non satis credis omnem prorsus extinctum ignem. Sic, quorum animæ igne culpæ arserunt; extinxerunt illud incendium aquâ pœnitentiæ, relictâ domi occasione. Fuitne hîc bene extinctus ignis? non sanè. Nónne vides densum ab occasione assurgere fumum? Illa sopitos iterum suscitabit ignes. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr. §. 3.

Ex Novo.

Jam securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. Non solùm frondes arborum detondendæ, sed radices exsecandæ. Incerto Auth.

Colligite primùm Zizania. Matth. 13. 30. Priusquam colligatur triticum, evellantur Zizania; id est, antequam quis virtuti incumbat, pericula vitet. Nota item: *ad comburendum*: Non satis Zizania evellere, & à tritico separare; sed exurenda, nè remaneat, quod iterum sata potest lædere, & inimicus homo superseminare tritico. Orig. hom. in Jer. eradicatum est quippiam; invenit etiam adversarius inter ea, quæ eradicata sunt, aliquam sementem, quam iterum seminet. Propter hoc jubet Dominus: *colligite, & comburite*: scilicet ut eradicatio quóque, & ipsa subversio, consumatur. Pinna Ethol. 238.

Serpentes tollent. Marci 16. 18. Non dicit, morsus serpentum: Origo enim mali eradicanda. Paulus Act. 28. 5. non solùm manum servavit incolumem à morsu viperæ, sed etiam viperam, morsûs causam, in ignem excussit. Sylveira hîc.

Erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Cur non dicitur, quòd Christus sanaverit mutum! sed quòd ejecerit dæmonium mutum? quia dæmonium erat in causa, quòd esset mutus. Et Christus D. ùt bonus medicus, radicem pellit. Sylveira hîc q. 5.

Teſtimonia ex Veteri, & Novo.

Cur fœminas reſervaſtis? nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſraël? Num. 31. 15. 16. q. d. licèt aliis fœminis ob naturæ imbecillitatem parcendum; in has tamen, quia peccandi occaſionem præbuerunt, priùs animadvertere oportebat. Mendoza in 1. Reg. 5. 11. ſect. 2.

Porrò Judith univerſa bellica-obtulit in anathema oblivionis. Judith. 16 13. De ſpoliis Holofernis nihil voluit acceptare. Chryſoſt. reliquit omnia veſtimenta, nè ſuccumberet. Quid? nè ſuccumberet? illa bellicoſa virago? quæ Holofernis potentiam non timuit, metuet ſpolia? voluit hæc ſancta vidua ſignificare: quis ſcit, an non ad conſpectum horum ſpoliorum mentem invadet vana gloria; dum heroica geſta conſidero: poſſent mihi eſſe occaſio incurrendi in ſublimem æſtimationem de meipſa. Apage ergò; abeant ex oculis meis: nolo ea videre, nec retinere. Paoletti D. 18. Pent.

Viam iniquitatis amove à me. Pſ. 118. 29. Cur non rogat, ut ipſam iniquitatem ab ipſo removeat? prudenter: via, quæ ducit ad iniquitatem, occaſio eſt; immunis ab hac, certè ſecurus erit à peccato. Id. ib.

Qui irascitur fratri ſuo, reus erit judicio. Matth. 5. 22. Non iraſci, abſolutio eſt, & ſupplementum; per quod præceptum, *non occides*, cuſtodiri queat. Qui enim in iracundiam non effertur; quanto longiùs ab homicidio abſtinebit: radix quippe homicidij iracundia eſt. Qui igitur radicem abſcindit, multò faciliùs ramos ejus poterit amputare; imò nè germinare quidem eos patietur. S. Chryſoſt. hom. 19. in Matth.

Si dextera manus tua ſcandalizat te, abſcide eam, & projice abs te. Matth. 5. 30. Non loquitur de manibus, & oculis, materialibus; ſed iis, quæ ſunt occaſioni, ſcandalo, offendiculo, in via virtutis. Euthymius: non dixit, percute, ſed amputa, manifeſtans omnimodam ſeparationem. Dicens quóque amputa, non ibi permiſit, ſed ulteriùs ſermonem extendit, addens, *& projice abs te*; nè in proximo remanens fiat rurſus familiaris. Did. Niſs. Phœn. Græc. l. 1. c. 13.

Vide Occaſio, Tentatio.

Remedium ſecundum Judicii memoria.

Dixi iniquis: nolite iniquè agere-quoniam Deus Judex eſt. Pſ. 75. 58. *Ero immaculatus coram eo & obſervabo me ab iniquitate mea. Quo medio? quoniam omnia judicia ejus in conſpectu meo.* Pſ. 17. 24. Quando fortè ad aliquid peccatum videris te paratum; illud horribile mandatum, & Chriſti judicium cogita: in quo Judex in alto ſedens tribunali circumfuſos undique populos coram habebit. S. Baſilius in Pſ. 33.

Alia remedia.

Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. Num. 21. 8. Oleaſter hîc, expendens, cur à ſerpentibus, icti ſerpentem æneum aſpicere debeant, ait: ut ſerpens, qui antea mordens occiderat: conſpectus vivificaret. Quantumcunq; à ſerpentibus ſis morſus; ſi poſtmodum ea quâdam animi pœnitudine conſideres; facillimè ſanaberis. Novarinus Elect. Sacr. l. 3.

Nulla res ſic nos ab omni peccato ſervat immunes, ſicut timor ſupplicii, & amor Dei. S. Chryſoſt. l. 3. c. 10. de virt. & aliis.

Ira vincitur lenitatè, manſuetudine extinguitur furor, crudelitas pietate proſternitur, impatientia patientiâ punitur, ſuperbiam humilitas ſternit. S. Chryſol. ſ. 38.

Vide amor Dei, Judicium. Memoria Dei.

§. XIV.

Promptitudo, celeritas humana ad malum.

Ex Veteri.

Conſurrexit Cain adversùs fratrem ſuum Abel, & interfecit eum. Gen. 4. 8. Cain cædem facit, cùm nondum didicerit. S. Baſil. Seleuc. or. 4. laborioſus auditor inquirat, à quo Cainus cædem facere ſit edoctus? unde ſciverit, plagam mortem inferre? hominem mortuum, conſpexerat nullum: nullius cædis audaciam ſuam antegreſſæ ſpectaculum, quod ad imitandum invitaret, hauſit. Cædis igitur evaſit perpetrator, qui nondum fuerat inſpector. Quiſque vitia ſinè doctore novit. Naxera in Joſ. 9. §. 18.

Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel. Gen. 4. 25. dixit Adam genitô Seth. Natus eſt autem Adæ hic reſtaurator perditi Abelis poſt 130. annos Gen. 4. 17. Filij Cain flagitioſi in tantum ſubitò excrevêre numerum; ut neceſſe fuerit, illis conſtruere civitatem, in qua habitarent. Quantùm Zizania creſcunt! Et Seth, quàm tardat venire! quàm facilè naſcuntur mala; quàm difficilè adveniunt bona! Did. Niſs. ſ. de ſiti Chriſti. §. 5.

Receſſerunt citò de via. Ex. 32. 8.

Formavit opere fuſorio. & fecit vitulum conflatilem. Exod. 32. 4. Aaron non didicit ab exemplari fabricare vitulum; ſed ipſe exemplar ingeniô molitus eſt; ſinè magiſtrô idololatriæ artifex. Naxera in Joſ. 9. §. 18.

Cucurrit adverſus Deum erectô collo. Job. 15. 26. Hieron. abruptam, & præcipitem ſuperbi indicat mentem; qui contra Deum inſanus audaciâ, non lentis greſſibus, proceſſit. apud Velloſo in Judith. 7. 1.

Si videbas furem; currebas cum eo. Pſ. 49. 18.

Ecce conſtitui te hodiè ſuper gentes, & ſuper regna; ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes; & ædifices, & plantes. Jer. 1. 9. 10. Nota: pluribus verbis uſus eſt Dominus in iis, quæ pertinent ad deſtructionem, quàm ad ædificationem. Ex quo diſce: duplô majore labore dejici rem malam, quàm excitari bonam. Did. Niſs. D. Paſch. §. 3.

Ex

Ex Novo, & Patribus, & aliis.

Dico huic vade, & vadit. Matth. 8. 9. B. Theodorus Studita Catech. 26. ait, peccatum posse commodiùs uti tali sermone ad obsequentes sibi; nam ad eundem modum inquit, ac multò potentiùs jubet sub se subjecto peccatum: loquere fœda, & loquitur: nefaria designa, & designat.

Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Joan. 8. 44. Cajetanus hìc: in quo ostendit; eos esse obsequentissimos filios diaboli: utpote qui non expectant præcepta patris, sed spontanei sunt ad implendum desideria patris.

Sitio. Vas ergo erat positum acetò plenum. Joan. 19. 28. 29. Ut Christo fel, & acetum, propines; omnia semper in promptu reperies. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 2.

Facilè, & pronum est, esse malum: & hôc sinè magistrô, sinè exemplô, doctrinâ, statim à pubescentibus annis imbuimur, & docemur. S. Cyprianus in præfat. lib. de cardinalibus operib. Christi.

Infirma ad bonum est humana natura, posteaquam semel per vitiositatem enervata est: non enim ità facilè à malo rursus ad bonum homo convertitur, ùt à bono ad malum accessit. S. Greg. Nyss. or. 4. in or. Dom.

Nihil minoris negotii, difficultatisque est, quàm malum fieri; etiamsi nemo ducem se nobis ad vitium præbeat. S. Gregor. Naz. in apolog.

Properanti ad nefas tarda sunt cuncta; festinanti ad facinus videntur remorari disposita. S. Chrysost. de Absolon.

Magna est cœcitas nostra, magna socordia: non reperitur apud nos compunctio; sed tota mens nostra conversa est ad voluptates. Et sæpe fit, ut in theatris, & reliquis diaboli operibus, occupati non defatigemur: at in Ecclesia Dei nè unam quidem horam adstare volumus. Et si de divino Evangelio longior instituatur recitatio; & si Sacerdos preces paulò diutius protrahat; tristitiâ afficimur. Et, si is, qui incruentum sacrificium offert, paululum cunctetur; fastidimus, & oscitamus: útque ad vanas actiones, voluptatésque, nos recipiamus, à diabolo impellimur. Anastas. Sinaita or. de sacra synaxi.

Hæ communiter assignantur causæ, quare homo pronior sit ad malum, quàm ad bonum. *Prima* causa est: quia ùt dicit Sapiens, 9. 15. *Corpus, quod corumpitur, aggravat animam. Secunda:* quia naturaliter faciliùs est descendere, quàm ascendere. *Tertia*: quia communiter ea, quæ nos ad malum incitant, & inducunt, præsentia sunt; finis verò, & præmium virtutis nobis absens est. *Quarta*: quia continuò ad nostrum principium, id est, ad nihil, tendimus. Gerson Compendio Theologiæ.

Levis, & unica causa satis ad valetudinem lædendam: ad reparandam opùs magnô artificô, medicô, pharmacis, & curatore. Did. Niss. Pol. cæl. p. 1. l. 2. c. 4. ad peccandum facilè magisterium.

§. XXV.

Peccata quæ reliquis graviora.

Num. 1.

Contra Religionem, & Deum immediatè.

DIssimulavit DEUS rebellionem Hebræorum de Moyse lapidando cogitantium, juxta ejus querelam Ex. 17. 4.

Adhuc paululum, & lapidabit me. At verò Bethsamitas, oculos in arcam irreligiosius elevantes, tam acriter punivit; ut *septuaginta viros de populo, & quinquaginta millia plebis* interfecerit 1. Reg. 6. 19. Quasi gravius peccatum DEO videretur, oculos erigere in ipsum Deum sinè debitâ religione; quàm lapides jacere in hominem cum magna crudelitate. Mendoza in 1. Reg. 2. Peccatum contra Religionem gravissimum.

Sedecias, qui Prophetæ Micheæ alapam impegit. 3. Reg. 22. 24. vivus superfuit? at verò Oza, qui extensâ manu arcam tenuit, nè de plaustro laberetur, percussus â Deo est *super temeritate sua, qui mortuus est ibi juxta arcam DEI.* 2. Reg. 6. 7.

Præter David, & Ezechiam, & Josiam, omnes peccatum, commiserunt. Eccl. 49. 5. Quô jure dicet aliquis, saltèm David & Ezechias, à peccantium numero excluduntur? Si ille adulterando 2. Reg. 11. 4. hic autem superbiendo. 4. Reg. 20. 13. gravissimè peccârunt? Literalis responsio est, ùt Lyranus, Hugo, Dionysius, Jansen. &c. observant: quia licèt hi reges alias peccaverint; nunquam tamen peccatum contra Religionem commiserunt. Acsi hoc solùm peccatum sit; ut per antonomasiam peccatum dicatur. Id. ib.

Duo illi conservi regis peccaverunt; unus contra ipsum regem, alter contra suum conservum. Matth. 18. 24. Peccatum prioris comparatur debito decem millium talentorum; quæ est immensa quædam pecuniarum summa, sexaginta auri milliones, ut dicitur communiter. Peccatum verò posterioris comparatur debito centum denariorum. v. 28. decem tantùm aureos includens. Unde hæc diversitas peccatorum? S. Chrysost. hom. 62 in Matth. quantùm centum denarij à decem millibus talentis distant; tantum, imò verò multò plus, ea, quæ in hominem peccata, distant ab his, quæ in Deum committuntur. Id. ib.

Num. 2.

Peccata altioris Status.

Peccatum viri cum Madianitide. Num. 25. 6. DEUS ægerrimè tulit. 1. quia totus populus illud ubertim deflevit. 2. in ejus vindictam *occisi viginti quatuor millia hominum.* v. 9. 3. Phinees utrúmque sceleris complicem confodit; & ob id à Deo laudatur. Cur hæc tam gravis offensa? Erat uterque peccati reus nobilissimis ortus parentibus. Vir, Israelita, dux de cognatione, & tribu Simeonis: Mulier Madianita, filia principis Madianitarum. Men-

doza in 1. Reg. 1. Principum, & nobilium, peccata graviùs puniuntur.

Erant autem ibi duo filij Heli, Ophni, & Phinees, Sacerdotes Domini. 1. Reg. 1. 3. Triplex filiorum Heli commendatio præmittitur: à loco; quia erant in templo: à genere; quia erant filii Heli summi Pontificis: à dignitate; quia erant & ipsi Sacerdotes Domini. Sed quorsum hæc commendatio? nisi ut ignominiosior eorum vituperatio. Mendoza hîc annot. 6. Sect. 3.

Filij hominum! usquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem? & quæritis mendacium? Ps. 4. 3. Sept. *usquequo inclyti mei ignominiose diligitis vanitatem?* Chald. *usquequò honor meus ad vituperium?* Aquila, & Symmachus: *usquequò glorioſi mei, ſeu gloria mea?* Vatablus: *usquequò potentes, ac principes?* Quò magis extollitur dignitas, magis exaggeratur iniquitas, Id. ib.

Tu ſignaculum ſimilitudinis - peccâſti. & ejeci te de monte Dei. Ezech 28. 12. &c. Præcedunt laudes, ut culpa gravior habeatur. Id. ib.

Quantò gradus altior, tantò caſus deterior. Hinc eſt enim, quòd multò difficiliùs renovatur ad vitam, ad unius criminis lapſum quilibet Chriſtianus; quàm qualiscunque Infidelis quotlibet criminibus obnoxius. Richardus à S. Vict. l. de verbo incarnato c. 14.

Num. 3.

Peccatum pejus in opere, & tempore ſancto.

Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oves, puerosque conſumpſit. Job. 1. 16. Ex ovibus fiebant victimæ, & ſacrificia. Ut ergo ſummam à DEO derelictionem confingeret; ipſas oves ait, id eſt, victimas, quibus placari debuerat DEUS, factas eſſe materiam divinæ iræ. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 28.

Iniqui ſunt cœtus veſtri - ſolennitates veſtras odivit anima mea. Iſ. 1. 13. 14.

Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt Sabbatha ejus. Thr. 1. 7.

Maledicam benedictionibus veſtris. Malach. 2. 2.

Væ qui ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta juſtorum. Matth. 23. 29. Religioſum hoc per ſe opus eſt; ſed in ipſa ædificatione peccabant; quod indicat comminatio *væ.*

Pœnitentiâ ductus. Matth. 27. 3. S. Leo ſ. 3. de Paſs. tam perverſa impii converſio fuit; ut etiam pœnitendo peccaret.

Quotiſque animam noſtram tollis &c. Joan. 10. 24. Chriſto novas fraudes, & inſidias, moliuntur, eò potiſſimùm tempore, quò divinis officiis magis intenti eſſe debebant, ſcilicet die encœniorum. S. Cyrillus Alex. l. 7. in Joan. c. 9.

Neſcis, quàm grave ſit, in oratione contrahere peccatum, ubi ſperas remedium? certè Dominus per Prophetam docuit, hoc grave eſſe maledictum, dicens; *& oratio ejus fiat in peccatum.* Pſ. 108. 7. S. Ambr. l. 1. de Abel, & Cain.

Num. 4.

Peccatum ex majori ſcientia.

Ab altitudine diei timebo. Pſ. 55. 4. id eſt, à profunditate ſcientiæ: quia, ſicut dicit Gregorius, ubi majus eſt donum ſcientiæ, ibi tranſgreſſor majori ſubjacet culpæ. Hugo Card. hic.

Quò quiſque meliùs ſapit, eò deteriùs delinquit. V. Beda in Marci 9.

§. XXVI.

Peccata Capitalia.

Num. 1.

Symbola.

SEptem peccata capitalia ſunt *ſeptem Gentes*, quæ terram promiſſionis occupaverunt. Deut. 7, 1. S. Bonaventura. De reformat. mentis p. 1. c. 20.

Septem dæmonia in Marco 16. 9. de Maria Magdalena per Chriſtum ejecta. Id. ib.

Septem criminalia, quæ ſeptem nominibus dæmonum repertis in ſacra Scriptura conveniunt, quæ ſunt Diabolus, Behemoth, Leviathan, Aſmodæus, Sathanas, Exterminator, Dæmon, Hugo Card. in Luc. 8.

Septem capitalia vitia ſunt *ſeptem capita Draconis*, de quo Apoc. 12. 3. S. Bonav. cit.

Septem ſimulachra adorabant gentiles, ad honorem ſeptem planetarum, quæ ſignificant ſeptem vitia, quæ adorant in Mundo falſi Chriſtiani. Primum erat ſimulachrum Saturni; & ſignificat Invidiam: quia dicitur eſſe malevolus, quia frigidus. Sic Mundus in charitate. Matth. 24. 12. *refrigeſcet charitas multorum.* Secundum ſimulachrum Jovis, qui ſignificat Gulam: qui patrem de regno repulit; ſic Gula Adam: quia planeta humidus. Tertium Martis, Iram: quia DEUS bellorum; igneus Quartum Solis, ſuperbiam: quia ſolus lucet. Luc. 18. 11. *non ſum ſicut cæteri*; obſcurat alia lumina. Quintum Veneris, Luxuriam: quia calidus, & humidus planeta: quia pulcherrimus; & pulchritudo cauſa luxuriæ. Sextum, Mercurii, avaritiam: quia Deus mercatorum; & avaritia maximè in mercatoribus exercetur. Prov. 26. 8. *qui mittit lapidem in acervum Mercurii.* Quia ſic turbatur computatio. Eſt frigidus: Avarus friget per carentiam fraternæ charitatis. Septimum Lunæ, Acediam, propter mutabilitatem, propter pigritiæ frigiditatem. S. Thom. Aqu. Dom. 10. Pent. ex Epiſtola.

Vitia capitalia aſſimilantur ſeptem planetis. Primò in ſole præ cœteris glorioſiùs incedente ſuperbia, quæ ſemper appetit glorioſa. Pſ. 120. 6. *per diem*, ſcilicet proſperitatis, Sol ſcilicet ſuperbiæ, *non uret te.* Secundò in Mercurio, qui eſt colore argenteus, & ſemper juxta Solem incedit, accipe Avaritiam; quæ argentum quærit, & propè ſuperbiam eſt. Tertiò in Luna inſpiſſante aerem, Acediam. Quartò in Marte ſanguinem circa cor accendentem, Iram; quæ eſt accenſio ſanguinis circa cor, ùt ait Ariſtoteles. Quintò in Jove, qui

qui prodest, cùm sit benevolus, Gulam; quæ de se necessaria est omnibus ratione vitæ; nec ulli invenitur obesse; si eam sciverit debitè cohibere. Sextò in Venere, que ad Luxuriam disponit, vitium carnis. Septimô, in Saturno, qui est colore plumbeô, sive lividô, Invidiam. Geminiani l. 1. c. 89.

Horâ septimâ reliquit eum febris. Joan. 4. 52. Peccatores laborant septem febribus. Prima est Continua, quæ est Luxuria. Os. 4. 10. *fornicati sunt, & non cessaverunt.* Secunda Quotidiana, id est, Gula; in qua peccatur quotidie. Is. 22. 13. *comedamus & bibamus &c.* Tertia Tertiana, quæ significat Iracundiam ex accessione caloris. Quarta Quartana, quæ significat acediam; quæ provenit ex melancholia. Quinta Ethica, quæ est Avaritia; quæ difficilè ut curetur. Hieron. cùm cœtera vitia senescant in homine, sola avaritia juvenescit. Sexta Ephemera, quæ est superbia; quia citò deficit. Job. 24. 24. *elevati sunt ad modicum & non subsistent.* Septima Putrida, quæ est Invidia. Prov. 14. 30. *putredo ossium Invidia.* S. Thom. Aqu. Dom. 21. Pent.

Superbia comparatur leoni; Invidia cani; Ira lupo; Acedia asino; Gula urso; Luxuria porco; Avaritia ericio. Gerson de 7. vitiis Capit.

Num. 2.

Oppositа peccatis Capitalibus.

1. *Septem Virtutes.*

Dicitur 3 Reg. 9. 15. quòd septem munitiones ædificavit Salomon. Prima fuit *Mageddo*, quod interpretatur *fructus cœnæ*, & significat *Jejunium*, sive parcitatem in cibis: parca enim cœna valdè fructuosa est contra vitium gulæ, & exercitium ejus. Secundum præsidium *est Mello*, quod interpretatur *plenitudo*, sive *adimpletio*. Hæc est *Eleemosyna*: & est contra avaritiam, & exercitum ejus. Tertium est *Gazer*, quod interpretatur *robustè consurgens*, vel *fortiter vigilans*. Hæc est strenua operum multiplicatio; & est contra acediam. Quartum est *Bethoron*, quod interpretatur *domus iræ*, vel *domus Magistri*; & significat disciplinam: & est contra luxuriam, & exercitum ejus. Quintum est *Palmira*, sive *Emath*, quod idem est, & interpretatur *formidans eos*: & significat pavorem de propriis operibus; & est contra superbiam, & inanem gloriam. Prov. 28. 14. *beatus homo, qui semper est pavidus.* Job. 9. 28. *verebar omnia opera mea.* Sextum præsidium est *Baalath*, quod interpretatur *lugens eos*: & significat misericordiam, & compassionem, de damnis proximorum; & est contra Invidiam, quæ ridet de damnis proximi. Septimum est *Ezer*; quod interpretatur *fortitudo*: & significat Patientiam, vel Mansuetudinem; quæ omnia fortiter vincit: & est specialiter contra Iram, & exercitum ejus. Prov. 16. 32. *melior est patiens viro forti.* Hugo Card. in Joan. 4. 6.

2. *Vita, & Passio, Christi.*

Christus ab Incarnatione, usque ad ascensionem, omnia opera fecit, ad expellenda vitia. Primum Incarnatio, ad expellendam superbiam. Secundum Nativitas, quando de utero virginali voluit nasci, ad expellendam Luxuriam. Tertium conversatio in summa paupertate; ad expellendam avaritiam. Quartum magni amoris, laborando pro nobis, prædicando, ut procuraret nostram salutem; contra Invidiam. Quintum jejunium, contra Gulam. Sextum Passio, orando pro crucifixoribus; contra iram, & vindictam. Septimum Resurrectio, contra Acediam: quia multi mortui sunt per peccata, qui nolunt resurgere per pœnitentiam. S. Vincent. Ferr. s. 3. D. 3. post Oct. Pasch.

In Cruce fecit septem opera; & in quolibet opere dedit nobis exemplum, & instructionem, vitandi unum peccatum mortale. *Primum* denudatio contra avaritiam. Antequam ponas te in lecto per infirmitatem, denuda te, ut Christus, satisfaciendo, & restituendo. *Secundum* conclavatio. Quæstio: quare voluit tot dolores sustinere? Resp. quòd hoc fecit; ut daret nobis exemplum vitandi peccatum luxuriæ. *Tertium* propitiatio: *Pater ignosce illis!* ad dandum exemplum vitandi peccatum iræ, sive vindictæ. *Quartum* coronatio, contra peccatum superbiæ. Is. 28. 1. *væ coronæ superbiæ.* *Quintum* potatio, contra Gulam. *Sextum* spiritualis occupatio, contra peccatum acediæ. *Septimum* lanceatio contra peccatum invidiæ. Id. s. l. 3. D. 1. post oct. Pasch.

Vitia Capitalia devotè, ac frequenter, Passionis Christi meditatione curantur. Nam Capitis in Cruce humillima inclinatio curat superbiam: Sacri lateris apertio Invidiam: Oratio pro inimicis Iram: portatio crucis Acediam: traditio sui Spiritûs, Patri, sui corporis cruci, suæ Matris Discipulo, & vestium crucifixoribus, Avaritiam: potatio aceti, & fellis, Gulam: flagellatio Luxuriam. Gerson de 7. vitiis Capit.

3. *Dona Spiritûs S.*

A fame Gulæ liberat Dominus per donum Intellectûs: à bello Luxuriæ per donum Sapientiæ: à flagello Iræ per donum Consilii: à calamitate tristitiæ per donum Fortitudinis: à vastitate Avaritiæ per donum Pietatis: à fame superbiæ per donum Timoris: à bestia Invidiæ per donum Scientiæ. Hugo Card. in Job. 5. 19. Officium Donorum Spiritûs S. est, dissipare omnes vitiorum obliquitates. Primò enim Timor propulsat reliquias superbiæ: Pietas reliquias Invidiæ: Scientia reliquias Iræ: ira enim quasi quædam insania est. Eccles 7. 10. *Ira in sinu stulti requiescit:* Fortitudo reliquias Acediæ: Consilium avaritiæ: disponit enim Consilium ad Spiritûs paupertatem. Matth. 19. 21. *Si vis perfectus esse; vade, vende &c.* Intellectus reliquias Gulæ, quæ mentem brutalem facit: Sapientia reliquias Luxuriæ: quia gustatô spiritu desipit omnis caro. S. Bernardinus t. 3. s. in die Pent.

Septem vitia capitalia sunt septem Donis opposita: opponitur enim Sapientiæ Luxuria, Intellectui Gula, Consilio avaritia, Fortitudini Acedia, Scientiæ Ira, Pietati Invidia, Timori superbia. S. Bonaventura in Luc. 12. 9.

Timor, quia per eum quis se deprimit, nè super alium se extollat, excludit superbiam; quæ

ſuper alios ſe extollit. Pietas, quæ ſibi illatas remittit injurias, expellit Iram; quæ vindicare quærit. Scientia, quæ mentem illuminat, evacuat Invidiam; quæ mortem excœcat. Fortitudo, quæ excellit in arduis, pellit Acediam; quæ torpet in imis. Conſilium, quod docet pro tranſitoriis æterna mercari, removet Avaritiam; quæ in terrenis, & pro terrenis, tantùm quærit negotiari. Intellectus, quô verè delectamur in rebus ſpiritualibus, exſcindit Gulam; quæ vanè, & miſerè, delectatur in carnalibus. Sapientia, per quam purè delectamur in Deo, extirpat Luxuriam. Gerſon de 7. Don. Spir. S.

4. *Oratio Dominica.*

In prima petitione cohibetur Superbia: Superbi enim non ſanctificant nomen Dei, ſed nomen ſuum proprium. In ſecunda eliditur invidia, quæ eſt dolor alieni boni: unde non deſiderat, ut proximo adveniat bonum, ſed potiùs malum: & è contrario in iſta petitione petitur commune omnium bonum. In tertia reſecatur Ira; quæ voluntatem Dei non ſequitur, ſed proprium impetum. In quarta expellitur Acedia: ibi enim petitur robur tam ſpirituale, quàm corporale; quod confertur in pane corporali, & ſpirituali. In quinta eliditur avaritia; quæ eſt immoderatus amor congregandi, & retinendi, temporalia: unde & debita ſemper exigit, nec dimittit. In ſexta extirpatur Gula, ex qua ortum habuit primaria hominis tentatio: cùm ibi petatur amotio tentationis futuræ. In ultima reſecatur Luxuria; quæ ſpecialiter ſemper ſecum habet malum tam corporis, quod ipſa debilitat, quàm ſpiritûs, cujus vires enervat. Gerſon 2. p. tr. de or. Dom.

Prima petitio eſt contra peccatum blaſphemiæ: multi enim non ſanctificant, ſed blaſphemant nomen Dei benedictum. Rex Franciæ S. Ludovicus fecit in regno ſuo ordinationem, ut blaſphemus ſignaretur in lingua, vel fronte; ferrô calidô. Pariſiis Magnus Burgenſis blaſphemavit; captus, ſignatus, necquicquam amicis pecuniam ingentem ſpondentibus. Et dixit rex: vellem portare ſignum illud, ut hæc mala conſuetudo tolleretur de regno meo. Secunda petitio contra avaritiam: quia avarus terram, non regnum cœlorum, reſpicit. Tertia contra Superbiam, omnes Chriſtiani dicunt, *Domine, Domine*, Matth. 7. 21. corde credendo, & ore loquendo; ſed non faciunt opere, obediendo: ideò oportet dicere ter *Domine*; & ſic per obedientiam habebimus regnum cœlorum. Quarta contra Gulam. Quinta contra peccatum Iræ. Sexta & Septima contra Acediam: quia otioſi ſemper tentantur. S. Vincent. Ferr. ſ. 2. D. 4. poſt oct. Paſch.

Num. 3.

Miſcellanea de peccatis Capitalibus.

Ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne, & de fumo, & de ſulphure Apoc. 9. 18. id eſt; de igne avaritiæ, fumo ſuperbiæ, ſulphure id eſt, fœtore luxuriæ. Subdit. v. 19. quòd *poteſtas equorum in ore eorum eſt*; ſcilicet principum præcipientium, aut ſuadentium: ſive exemplis poſt ſe trahendo. Et ideo ſubdit: *& in caudis eorum*, id eſt exemplis. Geminiani l. 7. c. 6. Tria ſunt principalia peccata, Dei, & proximi, charitatem extinguentia; quibus totus Mundus infectus eſt: ſcilicet ſuperbia, quâ offenditur DEUS per animam: luxuria; quâ offenditur Deus per corpus: & avaritia; quâ offenditur Deus per ſubſtantiam temporalem. S. Bernardinus t. 2. ſ. 18.

Per ſuperbiam cor inflatur, per invidiam arefcit, per iram crepat, per triſtitiam conteritur, & quaſi in pulverem redigitur; per avaritiam diſpergitur, per gulam inficitur, & quaſi humectatur; per luxuriam conculcatur, & in lutum redigitur. Hugo à S. Vict. de quinq; Septenis.

§. XXVII.

Peccatum veniale.

Num. 1.

Victor majorum ſæpè à parvis vincitur.

De ligno ſcientiæ boni, & mali, nè comedas. Gen. 2. 17. Baſilius, & Nyſſenus: ſciendum; mandatum, quod obedientiam hominis probaret, datum fuiſſe. Verùm ſi Deus Adami experiri vult obedientiam; cur non rem majoris momenti præcipit? parum in pomi contemptu obedientia laborat; quando paradiſi deliciis exundat. Si voluiſſet reliquas omnes, unâ tantùm conceſsâ, alacris obſequii agnoſceretur devotio; at, tot pomiferis conceſſis arboribus, unâ abſtinere, nec cultûs obſequium, nec obedientiæ videtur ſtudium. Minima præcipit, ut obedientiæ virtutem examinet: nam vel indevoti eſt, magis obtemperare præceptis, aſt perfecti, parere & minimis. Naxera in Joſ. 8. §. 4.

Digitus Dei eſt hic. Ex. 8. 19. Manui adverſantur, & ſuccumbunt digito. Scyniphes educere incantamentis non poſſunt, qui virgas dracones fecerant apparere. Theodoretus digitum Dei dixit, non manum; huic tamen digito ſuccubuerunt non manui. Lethali non infici, jnſtorum eſt; aſt non apicem Legis præterire, perfectorum. Id. ib.

Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens aſcende in oppidum Hai. Joſ. 8. 1. Cur omnem ſecum multitudinem tollit, non muratam, nec copioſam urbem; ſed oppidum invaſurus? fors quia oppidum: ſæpe enim exiliora, & minora, majorem virtutem, & fortitudinem, exigunt. Id. ib.

Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum, contriti ſunt, inquit Eliphaz. Job. 4. 10. Sed quid mirum? catulorum fractos dentes; quando diſcerptos leones, & leænas, præmiſit? ſtylum invertat, & à catulorum dentibus inchoet; ut exaggeratio debitis gradibus ad ſummum aſcendat. Leones vincere, virtutis elogium eſt; ſed nonnunquam, qui leonem, & leænam, in fruſta laceravit, catulorum ſuſtinuit morſus. Id. ib.

Num.

Num. 2.

Peccata venialia vitandi motiva.

Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. Ps. 67. 22. Reseravit nobis, inquit, mortis januas, cùm capita inimicorum confregisset, qui inquirunt hominum peccata; quique nè capillum quidem capitis inexploratum relinquunt. Dicit autem per capillum minimum peccatum. B. Theodoretus hic.

Attendite à falsis prophetis. Matth. 7. 15. S. Maximus ità intelligit: docuit Dominus suprà v. 14. viam cœli esse arctam, & angustam: nunc subdit cavete *à falsis prophetis*; qui dicunt, viam cœli esse latam, & laxam, & extenuant peccatum; veniam facilem promittunt; & vos in tartara ducunt. Sylveira hic c. 19.

Pueri parvi magna non desiderant, vilia solent admirari; currus, equos, aurigas, rotas, lutò factas. Tales nonnulli nunc viri reperiuntur: nulla his cœlestium cura; sed ad lutum, tanquam pueri, obstupescunt: & terrenis divitiis blandiuntur; & gloriam, & voluptates, hujus sæculi magni pendunt; quæ ità puerilia sunt, ùt illa. S. Chrysh. hom. 8. in Joan. 17.

Res nullius momenti sæpe magnorum malorum causa efficitur: & ex parva negligentia, ingentia, atque incurabilia, fiunt vulnera. S. Ephrem de perfect. Monachi.

Quibus peccatis (venialibus) licèt occidi animam non credamus; tamen ità eam, velut quibusdam pustulis, & quasi horrendâ scabie replentem, deformem faciunt; ut eam ad amplexus illius cœlestis sponsi, aut vix, aut cum grandi confusione, venire permittant. B. Cæsarius Arel. hom. de Verb. Ap. 1. Cor. 3. *cujus opus &c.*

Si necesse esset, aut totum Mundum, & quiquid Deus non est, perire, & in nihilum redigi; etsi plures essent Mundi; vel infinitò numerò multiplicarentur; aut te facere rem parvam contra voluntatem Dei: cùm intueor, quòd sit contra voluntatem Dei; gravissimum quiddam, & nullò damnò comparabile, intelligo. S. Anselmus l. 1. cur Deus homo c. 21.

Sicut mors separat animam à corpore; sic, qui verè diligit, recedit ab omni eo, quod possit displicere dilecto. Magdalena ergo, quæ multùm Dominum amavit, omnes carnis delicias dereliquit; & quidquid scire potuit, esse contrarium Christo. S. Bonaventura s. 2. in festo S. Magd.

Stultum esse nullatenus ambigatur; nec dubitetur; transisse in reprobum sensum, qui, quod Deum offendit, leve dixerit peccatum. Penitus nè leve dixeris, quod in divinam transit offensam. Non enim est leve, pro quò dimittendo quotidie oportet orare. Sim. Cass. l. 8. c. 43.

Num. 3.

Peccata venialia punita à Deo, & Angelis.

Eris tacens, & non poteris loqui Luc. 1. 20. Non reliquit peccatum veniale Zachariæ impunitum: & putas, quòd tua mortalia manebunt impunita? Stella hìc.

B. Veronica de Binasco V. narravit sororibus, quòd in Missa semel sororem curiosiùs aspexerit; ob id in raptu eam Angelus tantâ severitate increpuerit; ut diem extremum clausura fuerit, si corpori mens juncta fuisset talia patiens. Heu! quàm ingens fuit horror ille arguentis Angeli! quàm dura verba! quàm terribilis vultus! Rediens ad se tribus diebus innumeras fudit lacrymas. Quando deinceps Sacrificio intererat, nec quidem caput movere audebat, metuens divinæ Majestatis ultionem. Bolland. 13. Jan.

S. Franciscа Romana, cùm in frequenti mulierum cœtu vanus esset sermo illatus; ipsaque eum interturbare humanò respectu nollet; maxilla ejus, audientibus cunctis, gravi alapâ percussa fuit. Factum id ei sæpius ob leves defectus ab Angelo. Boll. 9. Martii. Internum animæ suæ statum Patri Antonello exponens; quia ex humilitate reticebat dona quædam cœlestia; tam vehementem humeris illius ictum inflixit Angelus; ut ad pedes attoniti Confessarii corruerit. Ib. Ex altera vita c. 3.

TITULUS XVI.

PECCATA ALIENA.

§. I.

Luge, defle. Symbola.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Glossa Angelica: eorum improbitate pungeris, quos in filiorum numero gaudebas te accepisse. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Super mortuum plora; defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora; defecit enim sensus. Eccl. 22. 10. Græc: *defecit enim intellectus.* q. d. stultus, putà peccator, non tantùm est dormiens, sed & mortuus, per peccatum, cui affixus hæret. Quare, sicut plora amici mortem, quia defecit ejus lux; id est vita: *& supra fatuum*, id est, sic, vel similiter luge, & plora fatuum; quia defecit sensus, id est, prudentia, & sapientia, quæ est quasi vita, & anima animæ. Rursum *defecit sensus:* quia nullum habet sensum suæ salutis, & rerum divinarum; perinde acsi esset mortuus. Cornelius hic.

State super vias, & videte. Jer. 6. 16. Lugent ergo viæ, quia Sancti lugent; dum cultum Dei contemni considerant: Deum enim colere, & pœnitentiam agere, hoc est Deo solennitatem facere. S. Bonaventura in Thren.

Sume

Sume tibi sartaginem ferream. Ezech. 4. 3. Sume tibi in tuum cruciatum: ut, dum de peccatis Jerusalem doles, in ea frigaris. Audi S. Gregor. hom. 12. in Ezech: quia ferrum forte metallum est, & in sartagine cibus frigitur; quid per sartaginem ferream, nisi spiritualis zeli fortis fixura signatur? omnis quippe spiritualis zelus Doctoris animam frigit: quia valde cruciatur; dum infirmos quosque æterna deserere, & rebus temporalibus delectari, conspicit. Ps. 118. 139. *tabescere me fecit zelus meus.* Alii legunt apud Lorinum: *contristavit, oppressit, consumpsit, enecavit.* Arcones in Is. 1. 4. Dis. 2.

Signa Tau super frontes virorum gementium, & dolentium, super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. Ezech. 9. 4. S. Hieron. hic: gementes, dolentesque, salvantur: qui non solùm malis non consenserunt operibus; sed & aliena planxêre peccata. Id. ib.

Exempla
Ex Veteri.

Incluſit eum Dominus deforis. Gen. 7. 16. Chrysost: nam, si expendisset secum atrocissimam illam tempestatem, descripsissetque mente humani generis perditionem; mœstitiâ correptus, & valdè turbatus, fuisset. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Det Loth. Gen. 9. ait S. Petrus. 2. 2. 8. *habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant.* Examinat verbum *cruciabant* S. August. in titulo Ps. 69. neque enim Loth ille sanctus in Sodomis ab aliquo corporalem perfectionem patiebatur; aut dictum illi erat, ut non ibi habitaret: persecutio ejus facta mala Sodomitarum erant. Arcones in Is. 1. 4. Discursu 2.

Fornicatus est populus. Num. 25. 1. Quid Moyses? quid Aaron? quid reliqui pij senes? *flebant ante fores tabernaculi.* v. 6. Velloso in Judith 6. 15. Paræn. 9. Oleaster hic: hoc enim debet esse munus piorum, cùm peccata vident: flere scilicet pro peccatoribus.

Sic Samuel luxit Saulem 1. Reg. 15. 35. Jeremias Jerusalem 13. 17. Daniel populi sui captivitatem c. 9. 3. &c. *Ægrotavit in illis diebus Ezechias usque ad mortem.* 4. Reg. 20. 1. & Is. 38. 1. Quid illi hanc lethalem ægritudinem attulit? Forerius hic: ex mœrore, & animi angustia; quâ per totum illud tempus laboravit: obque scelera populi; ob quæ tradebatur Judæa in potestatem gentium; ægritudinem contraxit pius rex. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Tunc Tobias ingemuit. Tob. 3. 1. Vide hîc, quàm verum sit illud Eccl. 7. 8. *Calumnia conturbat sapientem.* En tibi cœcitas non turbavit Tobiam, sed conturbavit calumnia uxoris: magis enim offensa Dei, quàm injuria propria, eum cruciabat. Cornelius hîc.

Domine Deus cœli, & terræ! Judith 6. 15. Dolore tactus Hebræus deflet Holofernis insaniam, Dei injuriam; & vide excitat pietatem. *Domine Deus!* Dominum colens non friget ad aspectum improbitatis alienæ; sed vehementiùs accenditur ad pietatem. Lacrymas ei movet impietas aliena. Velloso in Judith 6. Paræn. 9.

Vidi prævaricantes, & tabescebam. Ps. 118. 16. Non possunt servi Dei sinè dolore hominum delicta aspicere. Escobar. t. 6. Parab. Chr. l. 2. Sect. 2. §. 3.

Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Ps. 118 53. Hic pietas sanctæ conversationis exponitur; ut dolore se defeciisse dicat, quia peccatores legem Dei deserere videbantur. Necesse est enim, ut sanctum virum alterius culpa contristet; dum animus pius salvos fieri desiderat universos. Unde sancta cohors (Martyrum scilicet) non tantum pœnis suis, quantum tyrannicis torquebatur excessibus. Cassiodorus hîc.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Ps. 118. 136.

Quomodo sedet sola civitas. Thr. 1. 1. Flebat, non saxa, & ædificia; sed ruinam hominum. S. Pasch. hîc. l. 1.

Deposita est vehementer. Thr. 1. 9. Tripliciter illam plangit: quia tanta contra Deum gens illa commisit piacula; quia pro his in præsentiarum, sinè fructu pœnitentiæ, tam nefanda pertulit discrimina. Deinde, quod gravius est, post flagella quia noluit ad Deum redire, atrociora sibi attraxit supplicia. Id. hîc.

Ego plorans-quia longè factus est à me consolator. Thr. 1. 16. Non abductum se Propheta de terris suis esse dolebat; sed à Christo populum relinquendum; consolationemque vitæ futuræ cernebat amissam. Et hæc est, inquit, dolenda captivitas, quâ æternâ libertate privetur. Id. hîc.

Signa Thau super frontes virorum gementium, ac dolentium. quid dolent? *super cunctis abominationibus.* Ezech. 9. 4.

Ex Novo.
Exemplum Christi Domini.

Jesus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Puto equidem, quòd ibidem Mundi peccata copiosè defleverit, ut pro nostra salute jugiter fuderit preces. Dion. Carth. in Luc. 4.

Jerusalem! Jerusalem! Matth. 23. 37. Auth. Imp. Op. hom. 46. recordabatur sanguinem sanctorum suorum, qui effusus est ab illis; & qui adhuc postmodum erat effundendus: sed non tamen dolebat de injuria Sanctorum suorum; sciens, qualem illis gloriam præparaverat pro morte temporali. Sed de illorum interitu flebat; quibus & in isto sæculo mala ventura erant, & in alio pejora. Sylveira c. 47. hîc.

Flevit. Luc. 19. 41. Plorat super civitatem ut misericors: nolens perdi eos, qui in ea? Ostendit viscera misericordiæ per fletum. Quòd enim miserebatur eis, & non solùm ante crucem, sed & post crucem etiam, conversionem eorum sitiebat; manifestum est ex eo, quòd post 35. annos Romanis traditi sint: nam propter nihil aliud distulit supplicium, quàm quòd cupiebat eos converti. Theophylactus hîc.

Nos

Nos sumus Jerusalem, quæ desletur. Quòd si quis post mysteria veritatis, post sermonem Evangelii, post doctrinam Ecclesiæ, post visionem Sacramentorum ejus, aliquis è nobis peccaverit; plangitur, atque fletur. Origenes hom. 29. in Luc.

Turbavit seipsum. Joan. 11, 33. Turbetur planè animus Christianus, non miseriâ, sed misericordiâ. Timeat, nè pereant homines Christo: contristetur, cùm perit aliquis Christo: lætetur, cùm acquiruntur homines Christo. Timeat & sibi, nè pereat Christo. Istæ quatuor, quas perturbationes vocant; timor, & tristitia; amor, & lætitia: habent eas justis de causis animi Christiani. V. Beda hic. Non timet crucem, non mortem: horret Judæ peccatum. Euthym: præ nimia compassione turbatur: vehementer enim super eo dolebat. Velloso in Judith 6. Paræn. 9.

Exemplum S. Pauli.

Incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem. Act. 17. 16.

Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis. Act. 20. 19. Flebat ex compassione, tum ob Christianorum infirmitates; tum etiam ob Judæorum, & Gentilium, duritiam; quòd ad veram fidem traduci nolebant. Sylveira hîc q. 5.

Scripsi vobis per multas lacrymas. 2. Cor. 2. 4. S. Chrysost. hom 66. ad pop. quoniam de suis non habebat, quid lugeret; hoc pro alienis agebat.

Quis infirmatur &c. 2. Cor. 11. 29. Peccata proximorum sunt amaritudo justorum. Hugo Card. in Job. 23. 12.

Exempla alia, & motiva.

Beati, qui lugent. Matth. 5. 5. propria, vel proximorum, peccata deflendo, & ad patriam suspirando; vel Christo passo, ac crucifixo compatiendo cordialiter. Dion. Carth. hîc.

Beati, qui persecutionem patiuntur. Matth. 5. 10. Non est solùm persecutio attentendenda in illatis corporaliter pœnis; & in his malis, quæ possunt linguâ proferri: sed justis pati â virtute dissimiles mores, etiam nullis illatis, corporaliter pœnis, aut dictis adversis, magna persecutio est. Cruciatus est Amatori Dei, videre quod sibi displicet, & divinam habet offensam. Non enim potest verus Dei cultor sinè persecutione transire, videns quippiam divinæ Majestati ingratum. Amor ad dilectum injurias dilecti suas persecutiones facit, etiamsi esset ipse circumquaque pacatus. Sim. Cass. l. 10 c. 11.

Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum. Matth. 13. 49. S. Chry. sol. s. 47. portate justi, portate; imò inducias justi date: brevis ista mixtura longâ separatione pensabitur. q. d. masculô animô tolerate cruciatus, quos numinis offensæ vobis afferunt? æternâ gloriâ vobis dolor iste compensabitur. Did. Niss. fer. 2. Dom. 4. Quadr. §. 4.

Contristati sunt valde. Matth. 18. 31. Non possunt servi Dei sinè dolore hominum delicta aspicere. Escobart. 6. Par. Chr. l. 2. Sect. 2. §. 3.

Nunc dimittis servum tuum Domine. Luc. 2. 29. Græc. *nunc dimitte*, q. d. ex mente Timothei Jerosolymitanior. de occursu Dom. *nunc dimitte*: etenim Spiritus S. qui in me est, palàm ostendit, quæ in te futura sunt. Dimitte me nunc, obsecro, nè videam coronam ex spinis contextam; nè videam servum alapam infligentem; nè videam lanceam in te adactam: nè te videam clavis cruci affixum. Sic justus mavult vitâ excedere, quàm videre, denuò à peccatoribus Filium Dei crucifigi Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr.

Plorabitis, & flebitis vos. Joan. 16. 20. Veri Christi Discipuli plus cruciantur in animo ex corruptis hominum moribus, quàm si quæque flagella in propriis corporibus paterentur. Major plorandi causa, quòd convitia jaculabantur in Christum; quàm ex his, quæ in propriis corporibus tolerabant, Sim. Cass. l. 12. c. 14.

Verè Christus finis est dolendi, atque gaudendi: offensus, vel amatus; perditus, vel inventus. Id. ib.

Vos contristabimini ampliùs pro his, quos videbitis in aniter exultare; quàm pro malis, cogemini tolerare. Ampliùs ingerit tristitiam charitas proximi, cùm delinquit; quàm pœnâ proprii corporis cùm configit. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Non omnis tristitia in gaudium vertitur; Sed multorum augebitur in perpetuum; ut hîc incipiat pœnâ in Inferno æternatura. Sed vestra, qui pro veritate patimini, qui pro Dei fletis injurias; de proximorum malo ex charitate doletis. Id. ib.

Ex Patribus, & aliis.

Pia est ista tristitia; &, si dici potest, beata miseria, vitiis alienis tribulari: non implicari mœrore, non hærere: dolore contrahi, non amore attrahi. Hæc est persecutio, quam patiuntur omnes, qui volunt in Christo piè vivere. Quid enim sic persequitur vitam bonorum, quàm vita iniquorum? non cùm cogit imitari, quod displicet; sed cùm cogitet dolere, quod videt. S. August. ep. 145.

Quisquis Dei cultui seipsum addixit; tædiô, anxietate, & mœrore, afficitur, ob multorum hominum improbitatem, atque interitum. Cujusmodi erat ille, qui dicebat Micheæ 7. 1. 2. *væ mihi - quia periit sanctus de terra, & rectus in hominibus, non est.* S. Chrysost. in Ps. 101.

Extraneum se esse à charitate fatetur, qui peccanti non compatitur proximo. S. Laur. Just. in fasc. amor. c. 14.

Compassio vera, & perfecta, ad Deum est, incessanter in corde tristitiâ vulnerari in omnibus injuriis Deo illatis, & adhuc inferendis in se, & amicis suis. Albert. M. Parad. an. c. 12.

Tristitia vera, est dolor proprii cordis pro omnibus injuriis, quas patiens Deus innocenter toleravit à creaturis suis à principio Mundi & usque in finem sustinebit, tam à spiritualibus, quàm à sæcularibus hominibus. Iste

dolor innumerabiles lacrymas sanguineas elicere debet ab oculis glorioſorum amantium Deum. Id. ib. c. 24.

O quantâ compaſſione dignus eſt nunc ferè totus Mundus, conſideratâ in quolibet ſtatu paupertate divinæ cognitionis, dilectionis, & timoris. Quis non debet præ compaſſione cum Apoſtolo infirmari? 2. Cor. 11. 29. Bernardinus tom. 2. ſ. 4. in Dom. Quinquag.

§. II.

Ob aliena peccata time, cave, corrige.

Symbola.

Viſitans ſpeciem tuam non peccabis. Job. 5. 24. Rich. à S. Vict. in c. 4. Cant: Species noſtra eſt proximus noſter; in quo inſpicimus, quid nos ſumus. Speculum infirmitatis propriæ, ſit infirmitas aliena. Hugo Card. in c. 1. Gen. 24.

Lætabitur juſtus, cùm viderit vindictam; manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris. Pſ. 57. 11. Quomodò juſtus gaudet ex intuitu pœnarum impii? S. Chryſoſt. ap. ad Philemonem: non gratulando inſultans; abſit! ſed metuens, nè patiatur eadem; emendare intima ſua, vitamque omnem corrigere, ſtudet. Did. Niſſ. Phœn. Græc. l. 3. c. 2.

Ulula abies, quia cecidit cedrus. Zach. 11. 2. Fortibus cadentibus imbecilliora eruditantur. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 73.

Cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt. Luc. 8. 5. Damnoſâ illâ negligentiâ cauti facti auditores verbi divini, *in corde bono, & optimo audientes verbum retinent.* v. 15. Aliorum lapſus ſint tuæ columnæ. Gratioſo ſit pro libro Aman, avaro epulo, præſidenti David, ſapienti Salomon, forti Samſon &c. Did. Niſſ. Pol. Cœl. p. 1. c. 7.

Ob lapſum Luciferi.

Ipſe eſt principium viarum Dei. Job 40. 14. Cur? aut quomodo, dicitur initium Viarum Dei? aberrationum potiùs à Deo principium dici meretur. Reſpondet S. Gregor. l 4. c. 1. in 1. Reg. 8. de illa Angelorum curia legimus, quia de apoſtata primo Angelo ſcribitur: *ipſe eſt principium viarum Dei.* Sed quia ante omnia conditus eſt; per ſuperbiam cecidit: & in ejus ruina Sancti didicerunt, quâ virtute ſtare potuiſſent. Magnæ enim miſericordiæ eſt, cùm vindictam Deus irrogat: quia, dum reprobos punit, Sanctos erudit; ut, unde illi deficiunt, iſti in ſuis profectibus adjuventur. apud Did. Niſſ. antè citatum.

Videbam Sathanam ſicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. Quid Sathanæ caſum refert, cùm Apoſtoli Sathanæ expulſionem commemorant? S. Gregor. mor. l. 23. c. 4. nè de hac miraculorum ſingularitate gauderent; illico eis reſpondebat Dominus dices: *videbam Sathanam &c.* Ipſe quippe ſingulariter elatus dixerat: *ſupra aſtra Dei exaltabo ſolium meum. &c.* Iſ. 14. 13. Et mirè Dominus, ut in Diſcipulorum cordibus elationem premeret, mox judicium ruinæ retulit, quod ipſe magiſter elationis accepit: ut in auctore ſuperbiæ diſcerent; quid de elationis vitio formidarent. Naxera in Joſ. 11. §. 6.

Si altiſſima illa ſublimitas cecidit, quis cadere non poſſit? ſi in cœlo ruinæ; quantò magis in terra. S. Hieron. l. 2. adv. Jovin.

Si ſic actum eſt cum Angelo, quid de me fiet terrâ, & cinere? ille in cœlo intumuit; ego in ſterquilinio. Quis non tolerabiliorem in divite ſuperbiam, quàm in paupere, ducat? Væ mihi! ſi tam durè in potente illo animadverſum eſt, pro eo quod elevatum eſt cor illius. S. Bernardus ſ. 54. in Cant.

Ille plangit utiliter, qui ſpiritu humilî perſcrutatur, & perpendit; quid ſibi faciendum ſit; cùm ſummus ille Angelus, tam ſapiens, terribiliter projectus eſt. S. Rupertus. l. 2. c. 3. de vict. v. 3.

Ob lapſum aliorum.

Multus fuit olim Deus in Joſue animando, cùm eum Moyſis loco ſubſtituit: nam unô, eodemque c. 1. 9. ter inculcavit: *confortare, & eſto robuſtus.* v. 6. & quidem ultimô locô v. 9. validiùs: *ecce præcipio tibi, confortare, & eſto robuſtus: noli metuere, & noli timere.* Arguit tam vehemens adhortatio; fuiſſe Joſue ingenti metu perculſum. Sed unde? Lyranus: viderat Joſue, quòd Moyſes ſanctiſſimus peccaverit in aquis contradictionis. Deut. 34. 4.; propter quod privatus fuerat ingreſſu terræ promiſſionis: & ideo meritò timebat; nè ſibi aliquid ſimile accideret. Mendoza in 1. Reg. 3. 11. Sect. 3.

Peccavi Domino. 2. Reg. 12. 13. Magna hujus tam magnæ turris ruina! magnum ſpectaculum! in quo quisque noſtrum videat; quia nunquam, dum vivit, de ſtatûs ſui firmitate ſecurus eſſe debet. S. Rupertus l. 2. c. 33. in 2. Reg. 11.

Cadent à latere tuo mille. Pſ. 90. 7. S. Chryſoſt. hîc: quid eſt, *cadent &c.* hoc Propheta Chriſto dicit. Multoties videm⁹ Eremitas, vel bonos Chriſtianos, jam ſic perfectos eſſe; ut pro ſancta vita ſua, quâ perſeveraverunt in ſolitudine, & in ſancta Religione, lateri Chriſti ſint applicati: ſed ſub elatione aliqua decepti, vel illuſione diaboli perturbati, faciunt lapſum, & quaſi à latere Chriſti cadunt. Ergo iſti, qui jam propè ſunt, ut perveniant ad Chriſtum, ſubitò in exitu vitæ ſuæ tranſeunt ad aliqua nefaria, & impudica; & cadunt à latere ejus mille. Arcones in Iſ. 2. 2. Diſc. 3.

Nè glorieris in craſtinum. Prov. 27. 1. Hodie gratus es Numini? nè glorieris inaniter; qui craſtinâ die potes à dextera Dei deturbatus ipſum Dominum, avaritiæ, aut libidinis, vilî pretiô tradere. Orig. hom. 11. in Matth. adhuc Judas forſitan dignus erat cum cœteris ſeorſim accipi, & audire, quæ paſſurus erat Magiſter adhuc neſciebat Judas, quid eſſet facturus: ſed nec aliquis noſtrûm ſcit: nam & omnibus dictum eſt: *nè glorieris in craſtinum*; nec enim ſcis, *quid ſuperventura pariat dies.* Eſcob. t. 5. Proph. Chr. l. 5. Sect. 1. Obſ. 1.

Error Petri doctrina juſtorum eſt; & titubatio Petri omnium petra eſt. Ambroſ. l. 10. in Luc. 22. de negatione Petri.

Inclu-

Inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. Joan. 8. 6. Cùm peccantem conspicimus alium, mox inclinemur deorsum: id est, quàm dejecti ex nostræ conditionis fragilitate simus; si nos non divina pietas sustentet, humiliter inspiciamus. V. Beda hîc.

Quæ vocatur spiritualiter Sodoma, & Ægyptus. Apoc. 11. 8. Nemo de sua virtute præsumat; sed timeat, nè cadat: cùm sanctissima quondam civitas in tot lapsa sit scelera, ut Sodoma vocetur. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Sit casus majorum tremor minorum. S. Augustin Ps. 50.

Ad hoc peccata illorum hominum (magnorum virorum) scripta sunt; ut Apostolica illa sententia ubique tremenda sit, quâ ait: *itaque qui existimat se stare, videat nè cadat.* 1. Cor. 10. 12. Nulla enim ferè pagina est sanctorum librorum, in qua non sonet, quòd *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.* S. August. de doctr. Chr. l. 3. c. 23.

Nimiùm præceps est, qui transire contendit, ubi conspexerit alium cecidisse. Vehementer infrœnis est, cui non incutitur timor aliò pereunte. S. August. lib. de singularit. Clericor.

Unusquisque, tremit, cùm alterum videt exîsse: tanquam ex illius exitu dicatur illi: *quapropter qui se putat stare, videat, nè cadat.* Id. in illud Ps. 106. *seduxit eos in invio. &c.*

Aliorum ruinæ exempla justorum sunt; dum omnes infirmô, & imbecillô statu, fluctuantique vestigiô, in isto sæculo commoramur; & nunquam est nostra certa, securaque, victoria. S. Hieron. in Ezech. 26.

Quid in alterius ruina exultas? nunquid, si ego cecidero, tu stabis? Licèt ruina mea sit, ruina fratris; timor tuus esse debet, non exultatio. Id. in Ps. 99.

Nè insultetis cadentibus: & alienam ruinam vestram ædificationem putetis. Id. in 2. Michææ.

Monstrat insuper divina scriptura, & justos sæpe lapsos; & peccatores magnam agentes pœnitentiam: quô utrinque sufficiens nobis esset remedium; & neque, qui stetit, præfidentior sit, videns & justos cecidisse: neque qui in peccatis est, desperet; visis tot, qui resipuerunt, & ad summum virtutis apicem pervenire potuerunt. S. Chrys. hom. 21. in Gen.

Heu! quanti post glorioſos agones, de ipso principe Mundi legitimè triumphatos, fugienti terga dederunt, & victores jam victo se sponte curârunt. S. Bernardus s. 11. in Cœna Dom.

Dum cadunt, qui nobiscum stare videbantur; nos qui adhuc stare videmur, similem nobis casum evenire posse humiliter consideremus. S. Rupertus l. 7. in c. 6. Joan.

Compendiosum est felicitatis genus, alterius periculô discere, quid debeas vitare. S. Zeno Veron. s. 6. de Isaia.

Oquanti derelicti sunt, & perierunt; qui innocentiores me fuerunt! Thom. Kemp. solil. an. c. 16.

TITULUS XVII.

PECUNIA.

§. I.

Symbola. Vocabula varia.

Luminare majus - & luminare minus. Gen. 1. 16. Argentum, & aurum, sunt duo magna Mundi luminaria. Argentum luminare minus; majus aurum. Solem, & Lunam, adorabant Ægyptii, Persæ, & Græci; argentum, & aurum, nemo non. Drexelius Ros. select. virt. p. 2. c. 9. §. 2.

Centum agnis. Gen. 33. 19. Pro agnis Hebr. est *Kescita*, quod RR. *nummos* vertunt. Possunt enim cum Pineda per agnos, vel oves centum, accipi centum nummi; qui dicantur agni, vel oves: quòd ovis effigiem insculptam haberent. Cornelius hîc.

In gladio, & arcu meo &c. Gen. 48. 22. Dices: hunc agrum emit Jacob c. 33. 19. & Jos. ult. 32. Quomodo ergo dicitur hîc, quòd eum acquisierit gladiô? S. Hieron. *in gladio, & arcu*, id est, in fortitudine, putà pecuniæ, quam multô labore, & sudore, acquisivi. Hebr. *Kescat* ambiguum est, significatque nummum, sicut latinis sagittarius. Hinc dictum Agesilai: se ex Asia pulsum triginta 1000. sagittariorum; cùm Persarum Rex eâ nummorum summâ, corruptis per Timocratem Atheniensibus, effecisset, ut è provincia discederet. Cornelius hîc.

In manu forti eduxit te Dominus de Ægypto. Ex. 13. 9. *Et armati ascenderunt filii Israel de terra Ægypti* ib. v. 18. quod explicatu difficile est; cùm eos constet, ab Ægyptiis, nè contrà illos insurgerent, antea esse exarmatos. Non aliò recurrendum censet Hieronymus, quàm ad ea Ps. 104. 37. verba: *eduxit eos cum argento, & auro.* Horat. l. 3. od. 16. aurum per medios ire satellites, & perrumpere amat saxa, potentiùs igne fulmineô. Doultreman de am. l. 2. Amor pat. c. 1. Sect. 1.

Ad hæsit caput ejus quercui. 1. Reg. 18. 9. Crinis Absolon, quô suspenditur, radix omnium malorum avaritia est: ubi hæc radicaverit; omnium malorum cæsaries abundabit. Drogo Ost. de Sacr. Pass. Dom.

Sicut protegit sapientia, sic protegit pecunia. Eccl. 7. 13. Hebr. *sicut in umbra sapientiæ, sic in umbra pecuniæ*, scilicet confidit, & conquiescit, & securè obdormit homo. Cornelius hîc.

Pecuniæ obediunt omnia. Eccl. 10. 19. Id est, propter pecuniam fiunt omnia. Magna

Abbatissa est pecunia; & magnum Conventum habet; cui omnia obediunt. Hugo Card. hic.

Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream. Dan. 3. 1. Nunc aurea imago (ùt olim statua aurea Nabuchodonosoris) proposita est, pecunia scilicet: in qua tyrannica quædam mammonæ formatur effigies, & ad serviendum sibi subditorum corda sollicitat. Hanc statuam adorare nolentes dicit, mitti in fornacem paupertatis: est enim terribilior pauperies igne; & ampliùs ferire consuevit. S. Chrysost. hom. 4. in c. 1. Matth.

Fluxum, & inconstans, hujus lucis aurum est; & quasi sphæra lusoria; ab alio statim ad alium transit. S. Asterius Ep. hom. in festum Kalendarum.

S. Franciscus Seraph. nummos vocabat muscas: musca enim semper molesta, & importuna est; sive comedas, bibas, studeas, legas, dormias; faciem infestat, ut sanguinem sugat: abacta redit ad sugendum, & vexandum. Sic curæ de divitiis. Diez. Avaritia.

§. II.

Pecunia quantum ametur, æstimetur, & valeat.

Vendiderunt eum Ismaelitis viginti argenteis. Gen. 37. 28. Mirum est: cùm de occidendo Joseph agitur, aut mittendo in cisternam; patronos habet, qui defendant: at cùm de vendendo concluditur, nemo musitat, tacent omnes, & consentiunt. Judas pondus addidit: *quid nobis proderit?* quod inde commodum? venundari præstat; denarios inter nos partiemur. *Acquieverunt* omnes *sermonibus illius.* S. Chrysol. f. 29. sic proprii lucri cupiditas cœcavit mentes eorum, sic corda depressit; ut non offensam Dei, non Sancti Patris dolorem non proprii sanguinis sensum, meminisse permiserit. Paoletti. D. 3. Adv.

Pecuniæ obediunt omnia. Eccl. 10. 19. Hebr. *humiliat, & subjicit sibi omnia.* Vel, *exaudit omnia.* Vel, *respondet omnibus.* Alius vertit: *argento humiliant se omnes.* Aptè Poetæ Jovi dederunt imperium cœli, Neptuno maris, Plutoni inferorum: quia opes ex imis terræ visceribus erunt; & avaros ad Infernum deducunt. Cornelius hic.

Nemo potest duobus Dominis servire. Matth. 6. 24. Nummus est terræ omnipotens Deus Tertul. l. 4. Adr. Marcionem: injustitiæ cultorem, & dominatorem totius sæculi, nummum scimus omnes: duos enim dominos nominavit, Deum, & mammonam; Creatorem, & nummum. Hic tyrannus potestate suâ quodammodo exæquat verum, & legitimum Dominum, qui est Deus. De quo Prov. 21. 1. *cor regis in manu Domini; quocunque voluerit, inclinabit illud.* Et quid dominus nummus? dicat Ecclesiasticus 8. 3. *multos perdidit aurum, & argentum, & usque ad cor regum extendit, & convertit.* Quid extendit? Pineda in Eccl. 10. 19. extendit dominatum, & imperium, & convertit illorum corda, quòcunque volet. Apoc. 19. 16. *in femore suo scriptum: Rex Regum & Dominus dominantium.* De nummo Ecclæ. 10. 19. *pecuniæ obediunt omnia.* Cajet. *argentum humiliat omnes.* Did. Niss. D. 14. Pent. §. 2.

Retulit triginta argenteos, & projectis argenteis in templo. Matth. 27. 3. 5. Vide, quàm magni faciebat illos: non projecit eos in sterquilinio, sed in templo: nimirùm talibus semper diis templum suum devoverat. Drogo Ost. de Sacr. Pass.

Ubi pecunia, ibi Rex; Drogo Ost. de Sacr. Pass.

§. III.

Pecuniam spernendi motiva.

Non est factum tale opus in universis regnis. 3. Reg. 10. 20. Salomon è puro auro fusiles sex gradus fecit ad regale solium conscendendum, teste Philone lib. 1. de Monarchia. Solium speramus in cœlo sublime, deliciis plenum, & stabile. Ad hoc tutissimè itur per argenteos, & aureos, gradus; sed calcatos. Drexelius Rof. sel. virt. p. 2. c. 9 §. 3.

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam. Matth. 10. 9. Cur hoc solùm prohibentur? cur non etiam greges, & armenta boum, & ovium? Christus D. informabat eos in omni perfectione: & hoc maximè consistit in auri & argenti, contemptu. Sylveira in Act. 20. 33. q. 11.

Ponebant ante pedes Apostolorum. Act. 4. 35. S. Hieron. ep. 8. ad Paulinam: quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recèns in credentibus fides; vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes? ut ostenderent, pecunias esse calcandas, nihilque faciendas.

Argentum, aut aurum nullius concupivi. Act. 20. 33.

Quid homini pecunia sua? nisi quoddam viaticum est. Multa oneri, moderata usui: viatores sumus vitæ hujus. S. Ambros. ep. 44.

Pecunia servis DEI nihil aliud est, quàm diabolus, & coluber venenosus. S. Bonaventura c. 7. n. 5. vitæ S. Francisci, fratribus usum pecuniæ interdicens ajebat.

Fœnus pecuniæ, funus est animæ. S. Leo de jejunio decimi mensis.

TITULUS XVIII.

PERFECTIO.

§. I.

Symbola

Numeri Varij.

Mille clypei. Cant. 4. 4. Mille hîc pro perfectione ponitur: quia in millenario numerô omnes numeri perfecti complentur. S. Gregor. hîc.

Centenarius numerus plenus in omnibus, & perfectus, ostenditur. Orig. hom. 2. in. Gen.

Perfectionis signum denarius numerus est. S. Cyrill. Alex. in Joan. l. 4. c. 51.

Quaternarium numerum perfectioni sacratum penè nullus ignorat. S. Prosper l. 3. c. 18.

Quadragesima quatuor decades, quadratam fidei continent disciplinam: quia semper est quadrata perfectio, Chrysol. s. 11.

Alia Symbola.

Psalmi quatuor cantantur in Completorio ad significandam perfectionem. Belethus Rat. div. off. c. 53.

Psalterium est homo consummatus in Christo: in quo, sicut arte concinentium fila chordarum; ità convenientium resonant opera canora virtutum. S. Ambros. in Ps. 40. ad finem.

Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus. Ps. 115. 15. Mors Sanctorum dicta pro perfectione in Sanctitate. Dion. Areop. l. de Eccl. Hierarch. c. 3. p. 3.

Fulcite me floribus, stipate me malis. Cant. 2. 5. Per flores teneri quique, & incipientes; per mala verò perfecti Fideles designantur. S. Greg. In floribꝰ tenera adhuc virtutum primordia; hîc in malis perfectio significatur. V. Beda hîc.

Descendi in hortum nucum. Cant. 6. 10. Quid per nuces nisi perfectus quosque intelligimus? qui, dum divinam Sapientiam intrà corpora sua retinent, quasi nucleum in fragili testa portant. S. Gregor. hîc.

Similitudo autem vultûs eorum, facies hominis &c. Ezech. 1. 10. Quoniam justus quisque per rationem homo, per sacrificium mortificationis suæ vitulus, per foritudinem securitatis, leo per contemplationem verô efficitur aquila; rectè per hæc sancta animalia signari unusquisque perfectus potest. S. Greg. hom. 4 hîc.

Cœlum in continuo motu Lem. *Indefessus agendo.* Perfectionis Christianæ Symbolum. Picinelli.

§. II.

Perfectionis motiva ex parte Dei.

Accidit, ut peccarent duo Eunuchi, pincerna Regis Ægypti & pistor, domino suo. Ira tusconra eos Pharao misit eos in carcerem. Gen. 40. 1. 2. 3. Abulensis ex Rabbinis refert: peccatum istud fuit, quòd pistor negligenter dimsit unum lapillum in pane; & quòd Rex fortè dentes offendit. Et pincerna peccavit; quòd in vino regis cecidit musca. Docuit Pharao, eâ reverentiâ regiam Majestatem debere coli; ut peccatum nullum possit ab ejus oculis reperiri, Naxera in Jos. 17. §. 17.

Circuite terram, & describite eam, at revertimini ad me; ut hîc coram Domino in Silo mittam vobis sortem. Jos. 18. 8. Descriptio ad Josue, examen ad Dominum, & ejus obtutum revocatur: ut omni solertiâ invigilent metatores; nec patiantur principis oculos offendere erratum! Id. ib.

Non vadam, donec ablactetur infans & ducam eum, ut appareat ante conspectum Domini. 1. Reg. 1. 22. Cùm vir Annæ Alcana, totaque domus, ad immolandum solennem hostiam ascenderet; Anna ubera sugentem timuit divinis oculis præsentare; domíque mansit, perfectionem pueri præstolota ætatem. Gestivit puerum omnibus priùs imperfectionibus defœcare. Id. ib.

Ecce ego in paupertate mea præparavi impensas &c. 1. Paral. 22. 14. Dices: quomodo ergo David hôc versu ait, hæc se collegisse *in paupertate?* &. quia hæc omnia pro Dei dignitate, & majestate, erant parva, & pauca. Cornelius hîc.

Si offeratis claudum, & languidum; nonne malum est? Offer illud Duci tuo, si placuerit ei. Malach. 1. 8. Vitiosas victimas immolabant Sacerdotes; sibiq; retinebant illas, quæ sanæ essent, & integræ; & plus videbantur utilitatis habituræ. Interlinearis: offer illud Duci tuo: potiùs respueret, & sibi injuriam factam putaret: & offers Deo, quod non auderes homini offerre. Naxera in Jos. 21. §. 16.

Maledictus qui immolat debile Domino. Malach. 1. 14. *quia Rex magnus ego.* ib. Et proinde magna mihi conveniunt, & debentur; eximia scilicet, & perfectissima. Cornelius hîc.

Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Matth. 8. 8. Non dicit domum, sed tectum, quod est quid minus, & solùm defendens ab injuriis aëris. Ità enim præ humilitate omnia sua ad suscipiendum Christum ei parva videbantur. Sylveira hîc

Effudit super caput ipsius recumbentis. Matth. 26. 7. Murmurabant Discipuli de pretiositate unguenti. Respondet Dominus, apud mulieris illus animum non esse unguentum hoc pretiosum; sed si pretiosius habuisset, pretiosius effudisset: tanti me facit; sed quia non habuit pretiosius, quòd habuit, hoc fecit. Arcones in Is. 4. Disc. 3.

Quid molestis esti huic mulier? Matth. 26. 16. Sciens Jesus, quàm bene mulier ista fecisset; & quàm injustè Judas indignaretur; vel etiam alij, qui adhuc rudes erant; nec Magistri sui dignitatem pensabant: cujus erat tanta no-

bilitas, ut totius Mundi unguenta minùs pretiosa essent ad ejus contactum, & perfusionem, ait illis: *quid molesti* &c. Dionys. Carth. hîc.

Erant justi ambo ante Deum. Luc. 1. 6. Hebraîa phrasi *coram Domino* est; quòd undequáque absolutam haberent virtutem. Cùm enim Scripturæ aliquid magnum, & excellens, significare volùnt, usitatâ phrasi dicunt: *coram Domino.* Stella hîc.

Quos benefactens deduces dignè Deô 3. Joan. 1, 6. *Dignè Deô*, id est, tali modô, qui dignus censeatur Deô. q. d. divinè, regiè, largiter. Moraliter: examinet se quisque Fidelis; an opera ejus sint plena, perfecta; & tam præstantia, ut sint digna Deô? an agat, & vivat, dignè Christô. Donum, quod regi offers, non quale, quale; sed eximium, & regium, esse decet. Hoc ergo tibi in omni opere, ut id excellenter facias, sit stimulus: fac hoc *dignè Deô.* Et ùt ait Eccl. 33. 23. *in omnibus operibus tuis præcellens esto.* Colos. 1. 10. *ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes.* Cornelius hîc.

Quoniam magnum habes Dominum, sis tu quoque celsus; & te explica à rebus, quæ ad hanc vitam pertinent. Sume Spiritus, qui superent præsentiam rerum humilitatem. S. Chrysost. in Ps. 144.

§. III.

Nihil age vulgare, quod plerique.

Ex Veteri.

ERat vir ille magnus inter omnes Orientales. Job. 1, 3. S. Gregorius mor. 1. c. 3. 4. Magnus non inter Occidentales, sed *Orientales.* Orientales viros esse prædivites, quis ignorat? *Magnus* verò inter Orientales extitit; ac si apertè diceretur: quia & divitibus ditior fuit. Did. Nis. Phœn. Gr. l. 7. c. 8.

Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Ps. 44. 13. Nomine vultûs, juxta Basil. Chrysost. Theodoret, Euthym. significatur Christus. Quærit Jacobus de Vorag. s. 42. de Quadragesi. cur non dicitur, pauperes deprecabantur? illi verbo Incarnato supplices tendent manus, ut illorum inopiæ suâ largitate subveniat? Resp. ut Christi ostendatur potentia, & largissima affluentia; ideo dictum, quòd *omnes divites*, non pauperes plebis, ad eum venturi essent. Hæc enim excellens opulentia est, esse tam abundantem; ut ditissimi, si cum illo conferantur, videantur pauperes, & mendici. Id. ib.

Si ignoras te &c. Cant. 1. 7. Si nihil egregium post hæc omnia, quæ in te collata sunt, agis; neque temetipsum cognoscens à conversatione gregali sequestraveris; eris non solùm in grege, sed in vestigiis gregum. Ultimus enim fiet & novissimus; qui primatus suos non intellexerit. Origen. hom. 2. hîc.

Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Cant. 4. 10. S. Chrysost. in Catena Græca: maximum est, minores virtutis partes expleviss; verùm multò majus est, in eo, quod summum est, summè curetis antecellere.

Non est inventus similis illi-qui conservavit legem Excelsi. Eccl. 44. 20. Non dicit, quòd fuerit Legis diligentissimus observator, &c. sed quòd *non est inventus similis illi.* Innuit: quòd ab ipsa singularitate justi probitas maximè nobilitetur. Carthus. nemo tempore suo, quô Deo in sanctitate servivit, fuit ei æqualis in præclaritate virtutum, ac meritorum; sicut illud à multis exponitur: *nunquid considerâsti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra?* Job. 1. 8. Sylveira in Matth. 10. 31.

Ex Novo.

Ubi est, qui natus est Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Unde Regem noscunt? *Vidimus stellam ejus.* Lucebat sole lucente; quia aliarum stellarum splendorem luce suâ fugat. Si stella illa nocte luxisset, non hæc tanta magnificentia fuisset. S. Isid. Pel. l. 3. ep. 30. qui non ob adversariorum imbecillitatem, victoriam assequitur; sed ob virium suarum magnitudinem, fortes viros superat; clarus, atque illustris est; dignusque, qui publicum præconiô celebretur: nam tum denique victor prædicaberis, si summâ virtute prædit os superes. Quòd pigmæum gigas sternat, nec mirum id, nec magnum; sed si gigantem pigmæus vincat, glorioſum. Justinus hist. suæ l. 14. c. 4. de Antigono: tantò pulchrior hæc Antigono, quàm Alexandro, tot victoriæ fuere: ut, cùm ille Orientem vicerit, hic etiam eos, à quibus Oriens victus fuerat, superaverit. Did. Nis. D. 2. Epiph. §. 3.

Multis passeribus meliores estis vos. Matth. 10. 31. Luc. 12. 7. *multis passeribus pluris estis vos.* Tertull. l. de resur. carnis c. 14. multis passeribus antestare nos Dominus pronunciavit: Si non & phœnicibus; nihil magnum. Homines semel interibunt, avibus Arabiæ de resurrectione securis. Si enim phœnice non essemus præstantiores; nihil magnum: in actibus enim heroicis non solùm debemus excedere vulgus; sed etiam eos, qui rari sunt, ùt Phœnix. S. Hieron. ep. ad Pamach. de eodem: antequam Christo totâ mente serviet, notus erat in senatu; sed multi alij habebant infulas singulares. Totus orbis hujusce modi honorib⁹ plenus erat. Primus erat; sed inter primos. Quamvis clarus honor, vilescit in turba: latent in multitudine laureæ. At nunc omnes Ecclesiæ Pamachium loquuntur. Sylveira in Matth. 10.

Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. Veni, noli trepidare; sed curre: nihil enim te dignius, nihil Christo gratius, quàm si ambules audaciter super undas, quas cœteri navigiô transmittunt. Hoc enim omnibus præstandum, qui Apostolos sectantur: præstantior nobis ineunda via, quam vulgus non atterat. Eluxit hoc in Dei militibus. Samson maxillâ. Judic. 15. 15. David fundâ, contra hostes triumphavavit. Si Deo militas, audeas necesse est, quod cæteri non solent. Cohors Gedeonis tota imbellis cogitur, inermis pugnat; non gladiis, sed lagenis, delet Madianitas. Judic. 7. 20. tubis Jericho

richo corruit. Judic. 6. 20. 2. Machab. 1. 20. 21. *Sacrificia, quæ impoſita erant, juſſit Sacerdos Nehemias aſpergi ipsâ aquâ accenſus eſt ignis magnus.* v. 22. Mos Dei hîc eſt; ex aqua ignem elicit &c. Oliva l. 5. Stromat. §. Domine, ſi tu es &c. Vide hîc plura in hanc materiam.

Reſplenduit facies ejus ſicut Sol &c. Matt. 17. 2. Tunc Pater æternus v. 5. *hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui; ipſum audite.* Cur non ſimul illum *videri* juſſit? Certè talis erat; ut non minùs videri, quàm audiri mereretur: Vult, ut in Filio admirentur, quô excidit reliquos. *Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.* Joan. 7. 46. Ut viderent Filium, non præcipiebat: quia, quæ in illo tunc, eadem in ſole, in nive, videri poterant: quaſi, indicare volens; non expectandos applauſus, ſi hæc ſolùm facias, quæ plerúmque vel ab omnibus, vel à pluribus, fieri ſolent. Did. Niſs. D. 10. Pent. §. 2.

Media nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit. Matth. 25. 6. Itáne verò concubia nocte venit Sponſus? mediâ nocte, quando ſopor profundiſſimus, inquit Hieronymus: nonnè commodiùs veniſſet ad horam octavam, aut nonam; quando Virgines etiamnum pervigiles Sponſo alacres occurrere potuiſſent? Cur tam intempeſtivus advenit iis horis, quibus plerique ſtertere ſolent? Reperiſſe in excubitu Virgines tunc; cùm omnes pervigilant, nihil hoc magnum, nihil eximium fuiſſet; ſed inſomnes invenire, cùm cæteri ſomno indulgent, id laude dignum. Id. ic.

Non ſum ſicut cæteri hominum. Luc. 18. 11. Levis gloriola eſt, ſibi de hoc placere, quod ſommuniter habent omnes. Si ſe ſic Phariczus ſupra alios extuliſſet; & meliorem, ſanctiorémque, iis prædicâſſet; tolerari leus hæc potuiſſet; ſi tamen vera fuiſſet: ſed quòd de hoc ſolùm gloriatur; quòd non eſſet adulter, raptor; inanis jactantia fuit. Id. ib. Audi, præ quibus unctum ſe gloriatur? non magna gloria, non ſuper aromata; ſed ſuper ſulphura cœterorum. Gilbertus ſ. 38. in Cant. Qualis gloria? Si dicerem, quòd roſa florum imperatrix fragrantiâ ſuâ ſuperet ardentem picem, ferventem reſinam; vel ſulphur, cùm fumat, Did. Niſs. l. 7. Phœn. Gr. c. 8.

Aſcendit in arborem. Luc. 19. 4. Niſi ſupra turbam te erigas, non videbis Chriſtum. Multi è via Chriſtum viderunt tranſeuutem; illi viciniores, quàm Zachæus: quibus ſpretis, unum Chriſtum Zachæum elegit; quòd generosè in turba ſupra turbam ſe quæſierit. Oliva l. 13. Strom hîc.

Petrus affixus Cruci martyriô coronatus eſt; at in ſublime pedibus elevatus crucem reſupinus aſcendit. S. Hieron. l. de Script. Eccl. Si quæras, cur Petrus contrà, ac alii ſolebant, crucifigi voluerit? Reſpondebit S. Ambroſ. ut ipſe ſibi exacerbaret ſupplicium. Nihil ſingularis erga Chriſtum amoris oſtentare ſe Petrus exiſtimabat, ſi more, & morte, communi occumberet: itaque reſupinus, quod inuſitatum, crucem aſcendit; ut faceret plus aliis, nam hoc facere, quod vel omnes, vel pleríque, faciunt, non eſt glorioſum. Did. Niſs. D. 10. Pent. §. 2.

§. IV.

Perfectionis motiva varia.

Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam. Gen. 1. 27. Habet homo in creatione ſua, ut ſit ad imaginem, fiat ad ſimilitudinem. Ubi tibi gratia? quamobrem coronaris? Si Creator omnia dedit; quomodo tibi patet aſcenſus ad cœlum? Unum igitur dedit, alterum inchoatum reliquit: ut te ipſe perficiens dignus fias, qui à Deo præmium, & mercedem, conſequaris. S. Gregor. Nyſs. or. 1. in *faciamus hom.* &c.

Da ergo mihi montem iſtum, quem pollicitus eſt Dominus &c. Joſ. 14. 12. Gloſſa: nihil humile, nihil dejectum, Sanctus requirit; ſed montem excelſum; in quo ſunt civitates magnæ, & munitæ. Naxera hîc §. 35.

Decet nos implere omnem juſtitiam. Matth. 3. 15. Syrus: *omnem rectitudinem.* Hoc eſt, quidquid juſtum eſt, & rectum, ſanctum, & DEO gratum; nec quidquam tale recuſare; etiamſi humile ſit, nec ullâ lege cautum; ſed ſolùm conſilium, quale hîc eſt, ut ego Chriſtus baptizer à te Joanne. Cornelius hîc.

In magna domo non ſolùm ſunt vaſa aurea &c. 2. Tim. 2. 20. Nos operam demus; &, quantùm poſſumus, laboremus; ut vas aureum, vel argenteum, ſimus. S. Cyprianus ep. 51.

Non invenio operà tua plena coram Deo meo. Apoc. 3. 2. Plena, id eſt, perfecta. Idq; 1. quia, ùt arbor florida, ſed infructuoſa, pietatis habes ſpeciem; non fructus, & opera &c. quia non eſt conſtans in bene agendo &c. Cornelius hîc.

Sicut corpus ad ea, quæ ſunt excelſa corporuu, id eſt, ad cœleſtia, naturaliter erectum eſt; ſic animus, qui ſubſtantiâ ſpiritualis eſt, ad ea, quæ ſunt in ſpiritualibus excelſa, erigendus eſt; non elatione ſuperbiæ, ſed pietate juſtitiæ. S. Auguſt. l. 11. c. 5. de Trinit.

Is Domini noſtri mos eſt; ut, quoties videt animam aliquam multô deſideriô, promptitudinéque intentâ ſpiritualibus inhiantem; liberaliter illam gratiâ, & opulentis ſuis donis locupletet. S. Chryſoſt. hom. 4. in Gen.

Talis in foro eſto, qualis & in Eccleſiis: talis in rebus, talis in cogitationibus, talis in operibus, talis in verbis; qualis in confeſſionibus, accuratus, & perfectus. S. Ephrem. de pœnit.

Cogita iis animi affectibus juſtitiam inquirere, & ejus veſtigiis eâ alacritate inſiſtere; quâ venatores inſiſtere ſolent. Iſidorus Clarius l. 2. or. 10.

§ V.

Perfectio quid ſit? in quo conſiſtat?

Fuit vir unus. 1. Reg. 1, 1. Perfectio viri in præconio ponitur unitatis: ut, qui Sæculum potenter deſpicit, mentem non dividat; Solis ſuperis inhiet; ad ea tantùm, quæ de viſione Conditoris ſunt, æterna gaudia ſuſpiret. S. Gregor. hîc.

Perfecta vita eſt mortis imitatio. Id. mor. l. 13. c. 7.

Illi

Illi perfectè diligunt Deum, qui volendo, quod vult Deus; & nolendo, quod non vult, acquiescunt, S. Prosper l. 3. c. 15.

Tunc perfectum est unumquodque, cùm finem ultimum suum fuerit assecutum: sicut ex opposito omne illud, quod fine suô caret. Gerson. in Cant.

§. VI.

Perfectionem consequendi media.

Primum.

Pedetentim.

AD thronum suum Salomon aliis gradibus leunculos statuit, in summo verò leones. 3. Reg. 10. 19. 20. Celsiora nempe majore semper curâ custodiuntur. Primum gradum tenere volenti, cum leunculis confligendum; ambienti summum, cum leonibus. Putârim, non omnes leunculos æquâ staturâ conflatos; sed pro graduum discrimine, inæqualî gradatim constare mole. Naxera in Jos. 14. §. 35.

Neque mittunt vinum novum in uteres veteres. Matth. 9. 17. Per hoc Christus insinuat: quòd sicut debilia vasa ferre nequeunt nova vina; sic rudes, & fragiles Discipuli sui nondum dispositi erant ad sustinendum magnum rigorem jejunii: sed innovandi erant per infusionem spiritûs S.; quatenus fervorem perfectionis, & abstinentiæ rigorem, utiliter possent sufferre. Sed paulatim ad perfectionem ducendi sunt: sicut novitiis in religione conceditur annus probationis; in quo vires proprias experiantur, & pedetentim ad perfectiora exercitia extendantur. Dion Carth. hic.

Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo. Matth. 22. 21. Priùs Cæsari, deinde Deo: quia etiam natura ab imperfectiori ad perfectius procedit. Priùs Jacob accepit Liam, quàm Rachelem Gen. 29. 23.

Secundum.

Quasi semper incipiens.

Factum est vespere, & manè, dies unus. Gen. 1. 5. Matutinum tempus antecedit vespertinum: videtur ergo potiùs dicendum, factum est manè, & vespere. Stephanus Cant. in Alleg. Tillmanni: bene post vesperum sequitur manè; quia vesper significat perfectionem operis, manè autem inchoationem. Licèt sis in virtutis perfectione, tamen sic te habeas, ac si tunc inchoares. S Leo s. de jejun: quantumlibet quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quò probatior, & perfectior, esse possit. Sylveira c. 31. in Joan. 10.

Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem. Ex. 33 11. Nihilominus ait v. 13. *si inveni gratiam in conspectu tuo; ostende mihi faciem tuam.* Ut jucundissimam visionem ulterius protrahat; & visionis producit desiderium: sciebat, divina securiùs possidere, qui ardentiùs possessa ambit. Naxera tr. de B. V. §. 31.

Ad destinatum persequor. Philipp. 3. 14. Senior ille in vitis PP. rogatus, quid perfectionis studioso agendum esset? respondit: eum imitari debere canes venaticos. Sicut enim illi leporem velocissimè, totôque conatu, persequuntur; non respectant, quæ in via sunt, aut offeruntur; sed oculis, sensibus, & viribus omnibus; etiam per saxa, & vepres, in leporem feruntur; nec quiescunt, donec eum ceperint: ità & virtutis studiosum circa virtutes facere debere. Cornelius hic.

Alia media.

Accensô, ac inflammatô animô, nec ullâ re aliâ, nobis opùs est: ut eximii, ac mirabiles efficiamur. S. Chrysost. hom. 68. in Matth. 21.

Si quis Deum semper haberet aut oculos pro regula omnium operationum suarum; & in omnibus operationibus suis, nec propriam utilitatem, nec gloriam, nec voluptatem, quæreret; sed solùm, ut DEO placeret;, brevi perfectus evaderet. Idiota in Ps. 15.

Quicunque vult perfectè vivere, nihil aliud faciat, nisi ut contemnat, quæ Christus in cruce contempsit; & appetat, quæ Christus appetiit. Nullum enim exemplum virtutis abest à cruce. S. Thom. Aqu. Opusc. 3. c. 6.

§. VII.

Perfectionis desiderium.

BEati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam. Matt. 5. 6. Videtur sat fuisse, si diceret, beati, qui desiderant justitiam. Respondet Chromatius s. 8. de beatitudinibus: quia si justitiam unusquisque nostrum esuriens, ac sitiens, desiderans concupiscat; non potest aliud, quàm justitiam quærere: quia esuriens, ac sitiens, necesse est id, quod sitit, concupiscere. Didac. Niss. D. 2. Quadr. §. 5. Cur esuriei, & siti potiùs, quàm alii appetitui, aut desiderio, comparavit curam animæ? Cajetanus: non dixit Dominus: beati, qui desiderant, aut appetunt, sed, *qui esuriunt, & sitiunt justitiam*: describitur, non solùm magnitudo, sed etiam prævalentia appetitûs: esuries namque, & sitis, prævalent reliquis nostris appetitionibus. Imperii siquidem, gloriæ, & reliquorum, desideria posthabet esuriens, ac sitiens, justitiæ; quô nomine omnis virtutum species continetur. Did. Niss. D. 14. Pent. §. 5.

Si quis ædificat super fundamentum hoc, &c. 1. Cor. 3. 12. Non potes pretiosus esse lapis? esto aurum. Non potes esse aurum? esto argentum. *Alia claritas solis &c.* 1. Cor. 15. 41. Non potes esse sol? esto luna. Non potes esse luna? esto stella. Non potes esse eximia quædam, ac præclustris stella? esto vel una de minoribus: tantùm sis in cœlo. S. Chrysost. in illud Ps. astitit regina. Ps. 44.

Si non potes sol fieri, fias stella duntaxat: tantùm ascende super terram, incipe æmulari sideribus. Id. hom 22. ad pop.

Etsi

Etsi totum consequi nequeas; tamen in rebus omnibus, quæ naturâ bona sunt, non parvum est lucrum, vel partem earum aliquam consequi. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moys.

Nemo perfectus, qui perfectior esse non appetit: & in eo quisque perfectiorem se probat; quòd ad majorem tendit perfectionem. S. Bernardus in Epistolis.

Miscellanea.

Tribulatio patientiam operatur &c. Rom. 5. 3. Ecce, quibus ætatibus justus perfectum roboratur in virum: in tribulatione, patientiâ probatione, spe. Tribulatio velut prima justi viri concutit, & conturbat, infantiam. Sed cùm insenuerit ista patientia; ad majora adolescentem, jam bonæ indolis tunc, erudit.

Tribulatio patientiam operatur. Patientia est, quæ Christi juvenem aptum probat esse virtutibus. Spes est, quæ virum perficit, & ad mensuram Christi plenitudinis indefessa perducit. S. Chrysol. t. 1 10.

Verum lumen jam lucet. 1. Joan. 1. 8. *Verum*, id est, perfectum, plenum, divinum. *Erat lux vera.* Joan. 1. 9. id est, perfecta, & essentialis. *Ego sum vitis vera.* Joan. 15. 1. id est, perfecta. Joan. 6. Eucharistia vocatur *panis verus*, id est, perfectus; plenè cibans, & satians. Cornelius in 1. Joan. 2.

TITULUS XIX.

PERSECUTIONES.

§. 1.

Figuræ, Symbola.

Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Filius DEI in utero Virginis. Persecutio in Ecclesia Dei. Tribulatio in anima justi. Hugo Card. hic.

Nigra sum. Cant. 1. 4. in pressuris persecutionum; sed formosa in decore virtutum. S. Isidorus hic.

Nolite me considerare, quòd fusca sim. Cant. 1. 5. id est, nolite me constitutam in persecutione despicere: æstus enim tribulationem sustinui; & quasi decorem temporalis jucunditatis amisi. S. Justus Orgel. hic.

Ignem veni mittere. Luc. 12. 49. Tertull. l. 4. contra Marcion. c. 29. Maldonatus, per hunc ignem intelligunt, odia, dissensiones, tribulationes, & persecutiones ab Infidelibus. Cornelius hic.

§. 2.

Persecutiones incrementum Ecclesiæ.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola Ex Veteri.

Quæ elevaverunt arcam in sublime à terra. Gen. 7. 17. Quia Ecclesia per tribulationes exaltatur, proficiens, & numerò, & meritò. Hugo hic.

Quantò opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur. Exod. 1. 12. Vide, quam crescat adversis agitata virtus; quæ in prosperis languet, & marcescit. In Hebr. pro *multiplicabantur*, est *erumpebant*: sicut aqua, vel fluvius; quò magis arctatur, & concluditur; eò majori copiâ eluctatur; aggeres, obicésque, perfringit, & erumpit. Cornelius hic.

Dixit Sion: dereliquit me Dominus &c. Is. 49. 14. *nunquid oblivisci potest mulier* &c. Non est dubium, quin congregatio Sanctorum, quæ priùs fuerat in Judæis, & à Domino derelicta est, ista commemoret; & voce lacrymabili conqueratur, se esse desertam. Cui respondit Deus, naturali utens similitudine: si potest fieri, ut mater sui obliviscatur infantis, & ad partum viscerum suorum non flectatur misericordiâ & ego obliviscar tui. Plus aliquid dicam: *& si illa oblita fuerit*, vincens mentis duritiâ jura naturæ; *ego tamen non oblivisc*ar creaturæ meæ; & Sanctorum animas semper in meo corde retinebo. S. Hieron. hic l. 13.

In Idumæam extendam calceamentum meum. Ps. 59. 10. Ecclesia loquitur: perveniam usque in Idumæam. Sæviant tribulationes, bulliat scandalis Mundus; *extendam* &c. usque ad eos ipsos, qui terrenam vitam diligunt; quoniam interpretatur *terrena.* Cujus rei calceamentum? nisi Evangelii. *Quàm pulchri pedes &c.* Is. 52. 7. S. August. hic.

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. Ps. 128. 3. Aquila, & Theodotion, transferunt: *araverunt peccatores.* Cur dicuntur arare; qui persequuntur? quia sicut ex oratione lætæ segetes; ità exillis multiplices virtutes, oriuntur. Unde D. Chrysost. hom. ad pop. Antioch. vocat malos bonorum agricolas. Mendoza in 1. Reg. 1. 6. Annot. 6.

Viduam ejus benedicens benedicam. Ps. 131. 15. Vidua Christi dicitur Ecclesia: quia omnî auxiliô destituta mundanô, solam spem suam ponit in Domino; patitúrque, quod vidua, improbitates malorum, direptiones crudelissimas impiorum; &, tanquam maritali auxiliô destituta, semper mœret, semper attetitur. Cassiodorus hic.

Filij Matris meæ pugnaverunt contra me; posuerunt me custodem in vineis. Cant. 1. 5. Una erat Christi vinea in Jerosolymis, ipsa videlicet Ecclesia primitiva. At postquam persecutione facta temporibus B. M. Stephani, dispersi sunt omnes, per regiones Judææ, & Samariæ, præter Apostolos; contigit, ut plures essent vineæ, id est, pluribus in locis Ecclesiæ essent Christi, prædicantibus Verbum eis qui fuerunt huc, illúcque dispersi. *Po-*

fuerunt me custodem in vineis, vineam meam, non custodivi. Ascì apertè diceret: hoc mihi acerbitas persequentium attulit; ut plurimarum essem custos vinearum, Ecclesiarum videlicet Christi. Non custodisse autem vineam, non ad mentem, sed ad locum, referendum est. V. Beda l. 2. hìc.

Audite insulæ, & attendite populi de longè. Isa. 49. 1. Post vocationem reliquiarum Israel, & abjectionem in incredulitate populi permanentis, transit ad Ecclesias de gentibus congregatas; & eis, sub insularum nomine loquitur: quæ ità persecutionum insidiis, quasi maris fluctibus, patent; & ex omni parte sæviente naufragiò, tunduntur potiùs, quàm moventur. S. Hier. hìc l. 13.

Quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci; & orate pro ea ad Dominum. Jerem. 29. 7. hæc Jeremias Hierosolymis commoratus scribit Dei nomine ad Hebræos, qui Babylone exulabant; ut pro ipsius Babylonis incolumitate Deum orent. Et rationem dat: *quia in pace illius erit pax vobis.* q. d. dum habueritis hostes incolumes, qui vos affligant; veram pacem possidebitis. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8.

Ex Novo, & Patribus.

Ipse verò dormiebat. Matt. 8. 24. Jesus, quamvis non dormiat, dormire tamen videtur, quando tyranni sæviunt, quando lupi in bonos insurgunt, quando boni vincuntur, & mali vincunt. Et quia non statim adjuvat, quia non citò laborantibus subvenit dormire putatur. S. Eusеb. Emiss. D. 4. Epiph.

Simile est regnum cœlorum grano Sinapis. Matth. 13. 31. sicut granum Sinapis primâ fronte specie sui est parvum, vile, despectum, non saporem præstans, non odorem circumferens, non indicans suavitatem. At ubi teri cœperit, statim odorem suum acrimoniâ exhibet, cibum flammei saporis exhalat; & tantô fervoris calore succenditur, ut mirum sit, in tàm frivolis granis tantum ignem fuisse conclusum; ità & Fides Christiana primâ fronte videtur esse parva; vilis, & tenuis; non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiam subministrans: at ubi diversis tentationibus teri cœperit; statim vigorem suum prodit, acrimoniam indicat, calorem Dominicæ credulitatis aspirat: & tantô divini ignis ardore jactatur; ut & ipsa ferveat, & participantem sibi ardere compellat. S. Ambros. s. 1. hìc de grano Sinap. S. Mater Ecclesia Spiritu S. roborata, per illatam persecutionem, & Fidelium suorum necem; minimè detrimentum sustinuit: sed, more sinapis, quò magìs atterbatur, magìs augmentum accepit. Rich. à S. Vict. l. 2. c. 6. in Apoc. 6.

Cùm autem creverit &c. Matth. 13. 32. Sicut hoc granum, quantitate permodicum, crescit in altum; sic Ecclesia in principio sui contempta, & numerô parva, crevit in populum infinitum, seu Ecclesiam totô orbe diffusam; quando *in omnem terram exivit sonus.*, id est, prædicatio Apostolorum. Dionys. Carth.

Vidi septem candelabra aurea &c. Apocal. 1. 12. Subtiliùs discutiendum videtur; cur ipsæ Ecclesiæ candelabris aureis comparentur? Aurum per ignem probatur, malleis extunditur; & in candelabri formam producitur; & instrumentum ignis, & luminis, efficitur. Et Ecclesiæ tentationibus probatæ, tunsionibus persecutionum extenuatæ, ardent igne sapientiæ cœlestis, & lucent operer charitatis. Rich. à S. Vict. l. 1. c. 4. hìc.

Solet generosa prudentia violentiæ resistere; nòn secùs ac flamma à vento agitata, tantò plus accenditur, quantò vehementiùs inflatur. Et hoc non solùm consideratione didicit propriâ; sed etiam ex prioribus cognoscere potuisset persecutionibus; quæ Christianismum honoratiorem ferè, quàm imbeciliorem, reddidêre: quoniam ijs animæ magìs in pietate sunt obfirmatæ, & per discrimina, tanquam ferrum candens aquæ vi temperatæ, ac solidiores redditæ. S. Gregor. Naz. or. 1. contra Julian.

Quemadmodum ignis interdum consopitus, suisque cineribus obrutus, flatu agente recandescit; & quantò vehementiùs urgetur, tantò efficaciùs convalescit: sic novæ Ecclesiæ bona indoles, quantò plures, & majores adversantium lites pertulit; tantò magis profecit. S. Rupertus l. 5. in c. 5. in Joan.

Sicut frumentum seminatum, & in terra mortuum, in multiplicem resurgit fructum; ità persæpe paucis, pro testimonio Fidei morientibus, multa millia, rationabilem patientiam illorum considerando, in Christum crediderunt. De quibus certè dicas; quia priores illi morientes istorum patres, sive matres, fuerunt; eósque tanquam filios, & filias suô sanguine pepererunt. Rupertus Abb. l. 2. c. 17. de glorific. Trinit. &c.

Num. 2.

Testimonia ex Novo.

Absque Synagogis facient vos. Joan. 16. 2. Glossæ ambæ: q. d. sed nè timeatis solitudinem: quia tot acquiretis, ut pro eis videamini ad gloriam DEI occidendi. Ejectis è Synagoga Discipulis, hoc vult Dominus esse solatio; quòd à Judæorum consortio excluſi innumeros in Ecclesiam adducturi sint. Did. Niss. D. infr. Oct. Asc. §. 3.

Et Muluticabatur numerus Discipulorum in Hierusalem. Act. 6. 7. Vide, oro, quomodo creverit multitudo: post tentationes tunc crevit, non antea. S. Chrysost. hom. 14. hìc. Cur in prima concione convertit Petrus tria millia. Act. 2. 41. Actor. 4. 4. verò quinque millia? Resp. in prima solùm quidam obmurmurantes dixerunt: *quia mustò pleni sunt isti,* Act. 2. 13. At hìc totus senatus Se opposuit

posuit contra Apostolos; Seniores, & Magistratus, injecerunt in eos manus, in carcerem tradiderunt. Quia, quò plures persecutiones, tantò magis crescunt Christiani. Sylveira in Actor. 4. q. 2.

Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia. Act. 8. 1. Nisi à cæde Stephani populus Judæorum in Apostolos sæviisset, forsitan solis Hierosolymis Evangelii gratia inclusa esset: nunc verò agitati à Judæis, alius aliò gentium per orbem dispersi sunt. S. Gregor. Nyss. orat. de S. Stephano.

Divinâ agente providentiâ, ipsa dispersio Ecclesiæ Hierosolymitanæ occasio fuit plures construendi Ecclesias. Unde quod nostri Codices habent: *dispersi sunt*, Græcè, *disseminati sunt*. Act. 8. 1. V. Beda l. 2. in Cant. 1.

Ex Patribus.

Plures efficimur, quoties metimur à vobis: Semen est sanguis Christianorum. Cùm damnamur à vobis, à Deo absolvimur. Tertull. Apol. adv. gent. in fine.

Augetur Religio Dei, quantò magis premitur. Lactantius l. 5. instit div.

Nulla pars Mundi ab Evangelio vacat Christi, ex omni gente, ex omni conditione, adaptantur quotidie millia senum, millia juvenum, millia parvulorum; & effectibus gratiæ Christianæ etiam ipsa, quibus Mundus atteritur, arma famulantur. S. Ambros. l. 1. c. 10. de vocat. gent.

In tribulationibus fundatur Ecclesia, in tempestatibus, & procellis; in sollicitudinibus, & mœrore; in rebus adversis; & in fluminibus, præparatur. Id. in Ps. 48.

Fundendo sanguinem; & patiendo magis, quàm faciendo, contumelias, Christi fundata est Ecclesia. S. Hieron. ep. 62. ad Theophilum adv. Joan. Hieros.

Lapidati, occisi, fugati sunt. Et cùm inde, tanquam ex uno loco, fugarentur, quasi ligna ardentia igne divinò totam Mundi Sylvam accensam, fervore Spiritûs, & lumine veritatis, impleverunt. S. August. in Ps. 30. de Apostolis.

Sparsus est Sanguis justus: & illô sanguine, tanquam seminatione, per totum Mundum factâ, seges surrexit Ecclesiæ. Id. in Ps. 39.

Quomodo manifestum est, quòd meliorem omnibus sub cœlo Fidem nos Christiani credimus? Primùm, quòd non invenimus ab initio Sæculi gentem aliam inter omnes gentes, tot, & tantis, temporibus impugnatam, & tamen non deletam; præter hanc solam Christi fidem. Secundùm, quòd nullus Rex Christianorum aliquibus barbaris Infidelibus traditus est in mortem; etiam tot nationibus, ac gentibus adversùs Regnum bella gerentibus. Quin imò non solùm Regem non opprimere, sed nec imaginem suam de monetis, & numismatis, delere cum cruce valuerunt. Et hoc ipsum, quod in omni genere creditur Evangelium Christi, est testimonium infallibile; quòd non sit alia Fides verior sub cœlo. S. Athanasius Alex. lib. Quæst. q. 40.

De terrenis cœlestia prodeunt, de pœnis magna gignuntur; & temporale donum in præmium transit æternum. S. Leo P. s. 2. de jejun. Sept. mens.

Sicut plantæ rigatæ magis crescunt; ita & fides nostra oppugnata magis floret; & seditione agitata incrementa majora sumit. Neque horti aquis irrigati ità germinant, & fœcundi sunt; ùt Ecclesiæ; si Martyrum irrigentur sanguine. S. Chrysost. s. in Juventinum, & Maximum MM. Tyranni, Ecclesiam, insectando, firmiorem etiam ipsam reddiderunt triumphis magis magisq; compactam, & corroboratam. S. Greg. Naz. carmine ad Episcopos.

Fremebant gentes irascebantur populi, sæviebant reges, & Potestates contradicebant; superstitionis, & totius Mundi, reluctabantur errores. Sed de resistentibus, furentibus, persequentibus, populum suum Christus augebat: ac per mortem Sanctorum roborabatur Fides, vincebat veritas. P. Prosper Aquit. l. 2. c. 15. de vocat. gent.

Ecclesia novit beneficiò Domini triumphare de suis cladibus, ingravata persecutionibus: siquidem afflictionibus semper augetur, sanguine Martyrum rigatur, tristitiâ magis erigitur, angustâ dilatur, fletibus pascitur, jejuniis reficitur: & inde potiùs crescit, inde Mundus deficit. Cassiodorus, Prologo in Ps.

§. III.

Persecutiones justus præ impio patitur.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Descenderúntque volucres super cadavera &c. Gen. 15. 11. Nunquam Abrahæ aut epulanti, aut nubenti, aut coacervanti ex gregibus opes, adversati sunt accipitres. Ubi verò triennem vaccam Domino sacrificavit in ara, mox vultures adfuêre. Quotiès in domo Abrahæ saginatos putas vitulos, ad epularum delicias jugulatos? quot occisos pullos? nullâ volucrum invasione. Semel litat cum ariete pullum; & statim lucta initur cum volucribus. Oliva l. 5. Strom. §. Surrexi, ut aperirem dilecto.

Oderant filios Israel Ægyptii. Exod. 1. 13. Causa præcipua ex disparitate cultûs. Ægyptii enim colebant suum Apin, seu bovem: Hebræi adorabant verum Deum. Sylveira in Act. 7. 19.

Congregati igitur ascenderunt quinque reges &c. Jos. 10. 5. Quinque reges concitârunt contra se Gabaonitæ; quia transfugerunt ad Israel Orig. hom. 11. in Jos. cùm anima humana verbo DEI se sociaverit, dubitari non debet, statim se inimicos habituram: & eos, quos habuerit antè amicos, in adversarios esse vertendos. Idque non solùm pati ab hominibus se speret, verùm etiam de contrariis virtutibus, & spiritualibus nequitiis, id omnimodè pro certo sciat. Et ità fit; ut

qui amicitias expetit JESU, multorum sibi sciat inimicitias tolerandas - oppugnantur ergo etiam nunc Gabaonitæ cujuscunque modi sint, propter amicitias JESU. Apud Naxera in Jos. 10. §. 19.

Si communicabit lupus agno aliquando; sic peccator justo Eccl. 13. 21. Lyran. dicitur peccator lupus; quia semper insidiatur justo.

Aquila grandis magnarum alarum venit ad Libanum. Ezech. 17. 3. Quid actura? ut rapiat, & depopuletur. Væ myricis! væ buxo! & elleboro! Falleris: has ales arbores non violabit. Cedrus laceratur; nec cedri truncus eroditur, sed medulla. Summitatem frondium ejus evulsit. Præstat oleastrum esse, quàm cedrum: quò fueris putridior, sterilior, & nocentior; eò ejus securior ab injuria. Viret taxus in Libano, discerpitur cedrus. Oliva fer. 3. D. Pass.

Ecce motus magnus factus est in mari. Matth. 8. 24. Cur illi, qui Christum sequuntur, exagitantur? ratio est: quia, quicunque Christum in aqua, & altò Religionis mari, sequi desiderat; tacitè carpat, & coarguateos, qui in terra sunt desides. Bessæus D. 4. Epiph.

Num. 2.

Exempla, & testimonia.

Ex Veteri.

Iratúsque est Cain vehementer. Gen. 4. 5. Vide, quàm sit homini scelesto gravis, & molesta virtus, probitas, pietas, & innocentia bonorum; quàm oderint impii pastorem Abelem, Doctorem scilicet; qui magis vitâ, quàm linguâ, illorum improbitatem coarguat, & frangat exemplò illorum cupiditates. Ideo ait S. Ambros. l. 1. de Abel c. 6. Ægyptiis abominationi erant pastores ovium. Omnes enim, qui corporis dediti passionibus, & voluptatibus indulgent suis, disceptatorem Verbi DEI, doctorémque virtutis, quadam execratione declinant. Fernandius hîc Sect. 6.

Collidebantur in utero ejus parvuli. Gen. 25. 22. Nondum nati, & jam bellatores. Quæ dissidii causa? Esau scilicet vitii, Jacob virtutis personam agebat. Non potuit virtutis sinè certamine concipi, nec sinè victoriâ nasci. Naxera in Jos. 10. §. 19.

Oderat semper Esau Jacob pro benedictione. &c. Gen. 27. 41 Quemadmodum Esau persequebatur Jacob; sic filii sæculi hujus persequuntur filios Sæculi illius. Auth. Imp.

Vacant enim. Ex. 5. 8. Pharao in Israelitas tunc sæviit immaniùs, cùm illi de victimis cogitare cœperunt. Oliva fer. 3. D. Pass.

Dixerunt ad Joas: perduc filium tuum huc, ut moriatur: quia destruxit aram Baal, & succidit nemus. Judic. 6. 30. En, cur in Gedeonem nimbus odij se exoneret. Si scortaretur adolescens, nemo mutiret: in illum conspirârunt Madianitæ innumeri; quòd monstra sustulerit. Judic. 7. 12.

Saul, cùm mitis, & dejectus in oculis suis, esset; & virtutum præstantiâ à Deo, tum lauro, tum sceptro, destinaretur, audivit. 1. Reg. 10. 27. *num salvare nos poterit iste? & despexerunt eum.* Ubi verò flagitiorum omnium sentina effectus est, obsequentem sibi Israël à melle prohibuit. 1. Reg. 14. 24. Oliva l. 5. Strom. §. Surrexi ut aperirem &c.

Et ait Achitophel ad Absolon: ingredere ad concubinas patris tui: ut, cùm audierit &c. 2. Reg. 16. 21. Quò ejus scelestior, eò ejus cohortibus gratior. Oliva fer. 3. D. Pass.

Similis factus sum pelicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio. Ps. 101. 7. Pagninus & alij, vertunt: *factus sum sicut bubo.* Scilicet postquam animum adjeci ad pœnitentiam; & Mundo renuntiare cœpi; omnes me, ùt bubonem, persequuntur. Did. Niss. fer. 2. Dom. Palm. §. 4.

Abominantur impii eos, qui in recta sunt via. Prov. 29. 27.

Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham. Cant. 5. 5. I, pernega, iis persecutionem impendere, quibus placet sequi JESUM. Necdum sponsa ostium domûs suæ Christo reseraverat; & jam manus ejus myrrham exsudant. Quid illâ fiet, si non exurgat tantùm, ut excipiat sponsum; verùm & circumcurset, ut eum exploret? jam non è digitis myrrha, sed è vulneribus cruor, emanabit. Oliva l. 5. Strom. §. Surrexi &c. Daniel ad leones damnatur; cur? oravit. Susanna saxis destinatur; quam ob rem? pudori oppignoravit fidem. Abimelech ad necem poscitur; quò crimine? Davidem pavit. Abel mactatur; quid flagitii admisit? litavit. Exulat Elias; quâ sceleris invidiâ? expiatæ à sacrificalis Samariæ. Id. ib.

Circumveniamus justum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris. Sap. 2. 12.

Et remigabant viri &c. Jon. 1. 13. *cognoverunt enim viri quòd à facie Domini fugeret.* v. 10. Tunc placuit, cùm se Numinis transfugam dixit. Miserti sunt ejus, qui peccavit: & quem fortè insontem mersissent, authorem tanti discriminis servare conantur. Oliva fer. 6. D. 4. Quadr.

Ex Novo.

Magdalena.

Quid molesti estis huic mulieri? Matth. 26. 10. Diu peccat Magdalena; & nemo adversatur: convertitur; & nemo non de ea loquitur. Prosternitur ad pedes JESU, & adversarios patitur: accurrit ad caput ejus, & laceratur: plorat; peccatrix dicitur. Seu lacrymas, seu unguenta, effundat; compescere non potest susurrones; Pharisæos, & Apostolos, infestos habet. Oliva t. 2. Strom. §. quid molesti &c.

Magdalena fœtere tum ſardô cœpit, cùm illô JESUM unxit. Quamdiu se unguentô obliniit; ornata, non prodiga, habebatur. Præstabat in cœna Simonis inebriari, quàm obsequi. Id. fer. 3. D. Pass.

An

An non Magdalena sumptus majores, & vanissimos quidem, fecit in unguenta, liquores, & odores, quos sibi ipsi, ùt idolo, adolevit? ad hæc certè trecenti denarii satis non erant. Quantum de Moscho, ambra, & balsamo; quantum succi odoriferi, in solos cinnos insumpsit? quanta auri copia, gemmarum luxus? an tamen ullus contra eam infremuit? an in faciem prodigam vocavit? Cùm autem exiguum vanitatis suæ tributum Christo in donum offerret; en tibi subitò calumniæ, & fremitus. Segneri s. 8. die Jov. Dom. 1. Quadr.

Videns Pharisæus &c. Luc. 7. 39. E regione mala bonis obsistunt; & semper è vestigio contra bonum aliquid mali consurgit, non tamen gratis, atque sterliter; sed sæpe ut bonum eluceat peramplius, cùm superaverit, probetur ex pugna. Sim. Cas. l. 9. c. 29.

Num. 3.

Alij.

Caput Joannis Baptistæ. Marci 6. 24. Addit *Baptistæ*: qui prædicabat baptismum pœnitentiæ. Solent iniqui inde odisse Sanctos, unde maximè obligantur: quia scilicet eis viam salutis ostendunt, scelera arguunt &c. Sylveira hîc c. 32.

Ejecerunt eum extra civitatem. Luc. 4. 29. Non patitur impietas pios, iniquitas justos non sustinet: & quietem non suscipit, quousque abjecerit, quod sibi videbatur adversum. Exilium patitur justus ab impiis; & extra reproborum conventum semper expellitur bonitas. Et, ut agendorum cura sit liberior, propellitur, qui vellet arguere. Sim. Cass. l. 9 c. 13.

Cæcus secus viam Luc. 18. 35. Est Christianus existens in peccato mortali, quia non est in via. Quando autem peccator, id est, cæcus, reducit se ad viam, id est, ad Christum, qui dicit: *ego sum via*, & incipit clamare; statim reprehenditur. Iste defectus est hodie in Mundo: quamdiu homo est secus viam, id est, in peccatis, mendicans Mundana, & temporalia; nullus curat illum reprehendere; sed magis applaudunt illi: sed si dat se devotioni, & bonæ vitæ, Statim redarguitur. Et, quod fortius est, dicit textus: *& qui præibant.* Non dicit, qui sequebantur, vel comitabantur: quia majores in scientia, dignitate, & officio, sunt primi ad reprehendendum eos. S. Vinc. Ferr. l. 1. Dom. Quinq. Aures viatorum clamoribus cæcus obtundbate, stipem mendicans; quod cùm semper ageret, nemo objurgavit. Transtulit à cupiditate vocem ad salutem, imploratque semel tantùm pro luce JEsum: *Fili David miserere mei!* mox eum viatores compescuêre. *Et qui præibant-* Cur silere eum nunc jubetis, quem scitis semper clamâsse? Clamabat olim, sed mammonæ; nunc Christum inclamat: non clamoris tædet, sed implorati. Oliva l. 1. Strom. §. Deest panis &c.

Sabbatum est; non licet tibi tollere grabatum. Joan. 5. 10. Trigiata octo annis jacuit paralyticus in lecto, quem non aspicere dignabantur Judæi: cùm primùm autem sanitatem recepit, ajebant: *Sabbathum &c.* Miser hic homo nec unum habuit hominem accurrentem, dum in lecto jacebat; sanatus à Domino nullos invenit non juvantes, sed impedientes. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. 4.

Adducunt eum ad Pharisæos. Joan. 9. 13. Quamdiu hic homo cœcus existebat, nemo cum eo contendit: ùt autem ejus oculi aperti sunt, omnes eum persequuntur, omnes eum supplantare conantur. Diez. fer. 4. D. 4. Quadr.

Quia de Mundo non estis-propterea odit vos Mundus. Joan. 15. 19. Quare odit? quia *totus in maligno positus.* 1. Joan. 5. 19. Vos autem in via bonitatis electi. A dissimilibus bonis est odium; à dissimiliter viventibus infertur persecutio. Sim. Cass. l. 12. c. 11.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. 1. Cor. 3. 18. Salvianus l. 6. de Provid: hæc est dicere: si quis vult esse sapiens, sit bonus: quia nemo verè sapiens, nisi verè bonus. Cur Salvianus bonum vocat, quem Paulus stultum? Si Mundi audias stylum, soluta difficultas. Mundus enim probos stultos vocat, & velut insipientes contemnit: nam idem est bonus apud Deum, ac stultus apud Mundanos. Castillo Illat. 215.

Mihi Mundus crucifixus est. Galat. 6. 14. Qui cum Deo pacificus est, nullius inimicitiam metuit: tutus enim est in protectione, & misericordia Dei; quæ promissa est, & manet super Israel Dei. S. Ambros. hîc. Non solùm inquit mortuus Mundo, sed & crucifixus. Omnia, quæ Mundus amat, crux mihi sunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes.

Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis. 1. Petri 4. 14. Si quis unquam cachinnos, & ludibria, passus est, Noë fuit. S. Chrysost. hom. 3. in Gen. verisimile est, eum subsannatum, & irrisum ab omnibus. Habitabat in medio populi scelerati, & protervi. Licèt fortè initiò territi sint nonnulli, cùm novus propheta Noë vicinum Mundi interitum ex Dei mandato nuntiaret. Cùm autem viderent unius, duorum, trium, imò centum, annorum, serie evolutâ, minas diluvii in cassum recidere, & successu carere; Noe verò nihilominus fabricæ suæ strenuè insudare; arcæ certatim circumfusi in quot non cachinnos prorupêre: ô, inquiebant, te senem bis puerum! ô prophetam mendacem! Cùm verò illum postea sudô, ac serenô, die navim ingredi videret; tantô animalium, & bestiarum, exercitu præeunte; tunc irrisiones, & ludibria crevêre. Ecce, clamabant, senem delirum! qui, cùm aurâ liberâ, cœlôque serenô, frui possit, se ipsum voluntario carceri mancipat. Pulchrum sanè consortium lupos inter, & ursos! quæ catenæ tot belluas continebunt, nè impetu factô miserum discerpant? O fatuum! timet undas! tigrides non metuit, nè suffocent. Cùm verò post septem dies, laxatis cœli cataractis viderent delabi pluvias, intumescere alveos, inundare flumina, effundi maria, valles abscondi,

montes aquis æquari; ô quàm subitò alia rerum facies successit. Fluctuabat in novo Oceano secura, & gloriosa Noe arca, inter mersorum ejulatus, & clamores. Noe verò in hac miserorum clade non insultabat illusoribus, nec eorum interitu exultabat; sed pereuntibus intimè condolebat. Talis etiam erit sors vestra, si maledicas linguas æquô animô tuleritis. Nunc quidem vos rident, & dicteriis lacessunt &c. Segneri s. 8. die Jov. D. 1. Quadr.

Et blasphemaris. Apoc. 2. 9. Rich. à S. Vict. quoniam cœtui malorum semper est odiosa bonorum vita; &, quem Deus commendat, sermo pravorum blasphemat; rectè subjungit: *& blasphemaris ab his.*

Ex Patribus.

A primordio justitia vim patitur: statim, ut coli cœpit Deus, invidiam religio sortita est. Tertull. l. Adv. Gnost. c. 8.

Perversorum derogatio vitæ nostræ approbatio est: quia jam ostenditur; nos aliquid justitiæ habere, si illis displicere incipimus, qui non placent Deo. S. Greg. hom. 9. in c. 2. Ezech.

Sancta anima, divini amoris spiculô vulnerata, cùm anhelare in Deo cœperit; cùm ad supernam se patriam, per desiderium extendit; ad tentationem ei vertitur, quidquid in hoc sæculo amicum antea, blandumque putabatur: quia, qui peccantem amare consueverant, rectè viventem crudeliter impugnant. Id. in Ps. pœnit. Ps. 31. 7.

Qui domesticus Dei est, exul est Mundo: qui conversatur in cœlestibus, peregrinus est terris. S. Ambr. in Ps. 118. Actor. 7. Cantabiles mihi erant justificationes tuæ.

Quemadmodum justus lætificat cor innocentûm, cùm videtur; ità & impii justorum cognitione torquentur, quia vel tacitis sanctorum moribus arguuntur torquet castitas incontinentiam, avaritiam liberalitas, impietatem fides. Id. ib. Octon. 10. Manus tuæ fecerunt me. Ante finem.

Cùm cœperit homo Christianus cogitare proficere, incipit pati linguas adversantium. Quicunque illas nondum passus est; nondum proficit: quicunque illas non patitur; nec conatur proficere. S. August. in Ps. 118.

Bonos Christianos, volentes facere præcepta Dei, Christiani mali, & tepidi, prohibent: clamant tamen illi non deficientes. Cùm enim quisque Christianus cœperit bene vivere, Mundumque contemnere; in qua sui novitate patitur reprehensores frigidos Christianos. S. August. s. 18. de Verb. D.

Non potest accidere, omnino non potest; ut, qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. S. Chrysost. hom. 15. in c. 5. Matth.

Furi lux inimica est, molestus est justus, peccantibus etiam solus apparens; gravis etiam si spectetur. Non enim ferunt illius radios: sicut nec solis jubar, qui oculorum morbô tenentur. Quin gravis est multis malis, etiamsi audiatur solùm. Id. hom. 28. in ep. 2. Cor. 12.

Non potest bonus non esse, qui bonis placet: nec minùs validum argumentum mihi videtur, quòd bonus sit, si malis è regione displicet. Bernardus ep. 248.

Gratulamur, iisdem nos displicere, quibus & Deus non placet. S. Paulinus ep. 6. ad Severum.

Mundus Deo contrarius, cœlo dissimilis, virtutibus oppositus, sanctitati inimicus, & piis mentibus onerosus. S. Laur. Just. opusc. de inter. conflictu c. 1.

§. IV.

Persecutiones ferendæ, quia breves.

NOn relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas. Ps. 124. 3. q. d. non sinet Providentia Dei justos à tyrannis diu vexari. Rupert. l. 7. de glor. Filii hominis: quid est, non relinquet? nisi, diu durare non permittet. Recordamini priorum, ac novissimorum, quicunque virgam suam, id est, potentiam suam elevaverunt super sortem justorum, ad affligendos eos, qui ad vitam æternam prædestinati sunt; non diu durârunt. Nolite timere: quia non tamdiu durabit virga hæc, ut necessariò extendant justi, quasi auxiliô destituti, ad iniquitatem manum suam; sed citò frangetur, & in ignem mittetur, ut ardeat. Sylveira in Act. 16. q. 12.

Quasi tempestas transiens non erit impius. Prov. 10. 25. q. d. impius & similis procellæ, & turbini transeunti: quia licèt ad tempus, instar tempestatis, terribilis sit hominibus; non diu tamen subsistit; sed subitò è vita tollitur. Sic de Nabuchodonosor Jer. 4. 13. *ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus ejus.* Et de Antiocho, Dan. 11. 40. *quasi tempestas veniet contra illum Rex Aquilonis.* Et de Cyro Is. 21. 1. *sicut turbines ab Aphrico &c.* Cornelius hic.

Cùm venerit (Antichristus) *oportet illum breve tempus manere.* Apoc. 17. 10. Rupertus l. 10. in Apoc. terret nos magnitudine adversitatis; & refovet de brevitate temporis.

§. V.

Motiva alia.

Ex Veteri, & Novo.

EGressum est cornu unum modicum, & factum est grande &c. Dan. 8. 9. Ecce tibi *cornu modicum*, & *magnum*, dicitur idem tyrannus: nimirum inferens parva, & magna, damna: parva, dum sævit in corpora, illæsis animabus; magna, dum vitam æternam eripiebat aliis, miserè trahens in idololatriam. Baeza t. 3. l. 14. c. 22. §. 1.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Matth. 5. 10. Multi propter suos excessus castigantur: qui volentes seipsos excusare, & quasi beatificare; allegant istam Scripturam; cùm ipsi condignam luant disciplinam propter suam malitiam. Veruntamen, si quis excessit, & pœnam sibi inflictam pro culpa

culpa ſua æquanimiter tolerat; etiam ipſe quodammodo beatus eſſe videtur. Quamvis enim non patitur propter juſtitiam ſuam, tanquam propter cauſam, videlicet alios ad perſequendum merentem; patitur tamen propter cauſam finalem; videlicet, ut ſua culpa per pœnam ordinetur, & Dei injuria vindicetur, amiſſaque gratia reparetur. Dion. Carthuſ. hîc. Iſidorus Clarius l. 2. orat. 17. quærit, cur hæc octavô locô ſit poſita? & reſpondet: hîc illud accidiſſe videtur, quod in Muſicis: ut, cùm ad ſeptem voces progreſſum eſt, non poſſit nova vocis acceſſio fieri; ſed, quæ octava additur, cum prima ità conveniat, ut non duæ, ſed una vox eſſe videatur. Paupertas, & perſecutio temporalis, ſorores ſunt; & eis claves regni cœlorum, nô tantùm promiſſivè, ſed poſſeſſivè conceduntur. Hujusmodi autem ratio eſt: quia Evangelica paupertas nihil habet, quod Mundi ſit: temporalis autem perſecutio poteſt totum Mundum ab homine auferre. Sed quia providentiſſimus creator & gubernator, nullam creaturam ſinè locô fecit; cùm paupertas, & perſecutio, in Mundo locum non habeant; ideo eis poſſeſſoriè ex nunc cœlicas ſedes dedit. S. Bernardinus ſ. 3. de 8. beatit.

Diſputans in ſchola tyranni cujusdam. Act. 19. 9. Id eſt, juxta Lyranum, Cajetanum, principis, aut viri nobilis. Cùm multi, & magni, inſurgunt contra Paulum, ipſe ſe recipit ad aulam principis. Nam, ſi dantur aliqui magni, qui Sanctos perſequuntur; præbet Deus alios principes, qui eos protegant. Fuerunt principes, qui Jeremiam c. 37. 14. cæſum miſerunt in lacum; providit alios principes, qui eum de carcere tulerunt. c. 39. 13. Sylveira hîc q. 4.

Noli timere: ego ſum primus, & noviſſimus. Apoc. 1. 17. Chriſtus hîc ſignificat, opus Eccleſiæ à ſe inchoatum per quaſvis tribulationes, & perſecutiones, tyrannorum conſummaturum: Ut ita Fideles in eis forti, & conſtanti; animô ſint, nihil timentes: ſcientes; quòd Chriſtus, qui eſt primus, & noviſſimus, eis tam initium, quàm finem, dabit. Sylveira hîc.

Fui in inſula &c. Apoc. 1. 9. Rupertus: cui negabatur terra, cœlum apertum eſt. Exemplum eſt ergo omnibus Sanctis, quòd, quantò magis in freto præſentis ſæculi affliguntur, tantò ampliùs illis ſecreta cœleſtia manifeſtantur. Apud Sylveira hîc.

Ex Patribus.

Cùm ex prœlio hujus vitæ æternæ gloriæ victoria nobis præbeatur; qui contra nos ea bella innovant, quibus ad æternam requiem ducimur; profectò nobis magna ſervitia impendunt. S. Gregor. l. 4. Expoſ. in 1. Reg. c. 8.

Citò fides inexercitata langueſcit, & crebris otioſa tentatur incommodis. S. Ambroſ. ſ. 11. in Pſ. 118. Octon. 11. omnia præcepta tua veritas &c.

Recuſas eſſe in corpore, ſi non vis odium Mundi ſuſtinere cum capite. S. Auguſt. tr. 87. in Joan.

Propter Deum iſta perpeteris; quia ſcilicet legem ejus audiſti. Hoc quô tandem dignô honore penſandum eſt? quibus diadematis conferendum? Mihi verò magis proveniat inimicitias ſuſtinere propter Deum, atque contemni, quàm vel à cunctis regibus honorari. S. Chryſoſt. hom. 18. in c. 5. Matth.

Verùm è civitate ejicient. At non etiam ex ea, quæ in cœlo ſita eſt: hoc ſi potuerint efficere hi, qui nos inviſos habent, verè bellum inferent. Quamdiu autem minimè potuerint; guttulis aquæ nos petunt, aut ventis feriunt, aut inſomniis ludunt. S. Gregor. Naz. or. 18.

Niſi diabolus Chriſtianos perſecutus fuiſſet, ac adversùs Eccleſiam, bellum ſuſcepiſſet; nullos haberemus Martyres: iis autem non extantibus, mœſta, ac nihil hilaris, feſtaque, vita nobis ageretur. Quid enim ſolennibus hiſce conventibus comparari queat? S. Aſterius Ep. Encom. in SS. M M.

Miſcellanea.

Surrexit interea Rex novus ſuper Ægyptum. Ex. 1. 8. Rex vetus eſt Deus; novus, diabolus: qui Fideles afflixit 1. violenter per decem Romanor. Imperatorum perſecutiones, 2. Sapienter, per Philoſophos, & hæreticos, 3. aſtutè, & blandè, per illecebras, & voluptates; ùt jam facit. Cornelius hîc.

Tradet autem frater fratrem. Matth. 10. 21. Domeſticam perſecutionem poſt illam annuntiat affuturam; quæ cunctis videtur eſſe crudelior, & difficilior ad cavendum, & pœnoſior ad tolerandum. Sim. Caſſ. l. 9. c. 20.

S. Auguſtinus ſcribit l. 2. c. 3. de Civit. vulgare fuiſſe proverbium: pluvia defecit, cauſa Chriſtiani.

Cupiditatibus, ac voluptatibus, blanditur caro, ut ſæculi ſectemur illecebras; quod eſt dirum perſecutionis genus. Omnibus quippe his, pro amore divinitatis, repugnare viriliter, Martyrii perducit ad palmam. S. Laur. Juſt. l. de cont. Mundi c. 6.

Perſecutores pernicioſiſſimi ſunt, Caro, Mundus, dæmon. Iſid. Clarius l. 2. or. 17.

Roma ſubterranea, & ſubſtructiones à primis Chriſtianis factæ; ob perſecutiones. Aringo in Roma ſubterr. de perſecutionibus primæ Chriſtianitatis.

TITULUS. XX.
S. PETRUS.

§. I.
Laudes, honor, gloria.

Seraphim stabant super illud. Is. 6.2. Iste unus de Seraphim Petrus Apostolus extitit; qui gratiæ pennis advolans dixit: *pœnitentiam agite.* Rupertus lib. 1. in c. 29. Isai.

Alii Joannem Bapt. &c. Matth. 16.14. De singulis vulgi opinionibus omnes disputant: verùm ubi Dominus, non quid alii sentiant, sed quid ipsi Discipuli; tunc omnes tacent. Unus Petrus pro omnibus loquitur: *tu es Christus Filius Dei vivi.* Cur modò non omnes, sed unus loquitur? quia modò verus sensus Ecclesiæ requirebatur, qui debuit tradi à Pastore uno: quia ad securitatem doctrinæ maximè conducit singularitas Pastoris. Baeza t. 3. l. 14. c. 14. §. 12.

Beatus es Simon Bar-Jona. Matth. 16. 17. S. Anselmus hîc: quandoquidem tam perfectæ fidei confessione pollea; ego, cujus dicere facere est, dico tibi: O Simon! *beatus es!* Simon dico Bar-Jona; id est, qui tali confessione, ac piâ simplicitate, vocari debes filius columbæ, vel filius divinæ gratiæ; qui in specie columbæ dicitur super ipsum descendisse-- filius quidem Spiritûs S. fuit, ab eo tempore, quô ab ipso illuminatus gratiam divinæ cognitionis accepit. Arcones in Is. 2. 2. Disc. 5.

Simon, ecce Sathanas &c. Luc. 22. 31. Commune erat omnibus periculum de tentatione formidthis; & divinæ protectionis auxiliô pariter indigebant: quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere. Et tamen specialis Petri à Domino cura suscipitur; & pro fide Petri propriè supplicatur: tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro igitur omnium fortitudo munitur; & divinæ gratiæ ità ordinatur auxilium; ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferat. S. Leo s. 3.

Ecce Mater tua. Joan. 19. 27. Sic inter Petrum, qui plus diligebat; & Joannem, qui plus diligebatur, hæreditatem suam Christus divisit: ut Petrus sortiretur Ecclesiam, Joannes Mariam. Guarric. Abb. s. 4. de Assumpt. V. Cùm tota Ecclesia Christo committitur, & Maria sit Ecclesiæ pars præcipua, ipsa quoque Petro concreditur. Arcones in Is. 2. Disc. 5.

Simon Joannis diligis me? Joan. 21. 15. Dominus non dubitabat, qui interrogabat: non ut disceret; sed ut doceret, quem elevandus in cœlum amoris sui nobis velut Vicarium relinquebat. S. Ambros in Luc. 24.

Ut, veniente Petrô, saltèm umbra illius obumbraret quempiam illorum. Act. 5. 15. Tunc Petrus umbrâ corporis sui visibiliter allevabat infirmos; qui etiam nunc invisibili suæ intercessionis umbraculô Fidelium infirma roborare non cessat. V. Beda hic. Cur Petrus umbrâ facit miracula, & sanat? quod de nullo alio Apostolo legitur. Lyran. ponitur differentia Petri ad alios Apostolos in operatione miraculorum; nam alii Apostoli curabant infirmos per tactum manuum; sicut dicitur suprà v. 12. *per manus Apostolorum &c.* Petrus autem, non solum per tactum, sed etiam per umbram; quod est majus. Quod fiebat, ad ostendendum, quòd erat principalis Apostolus. Sanat Petrus umbrâ, quod à Christo D. factum non legitur. Cœcum digitô. Joan. 9. 6. Puellam mortuam manu. Matth. 9. 25. Voce filium viduæ suscitat. Luc. 7. 14. Insufflatione dat Apostolis Spiritum S. Joan. 20. 22. Hôc modô Christus operatur; ut ostendat se Filium Patris. Hic operatus est digitô in Ægypto. Ex. 8. 19. Manu in Mundi opificio. Ps. 18. 1. Voce in productione lucis. Gen. 1. 3. Insufflatione in hominis animatione. Gen. 2. 7. Et ita Christus, ùt Filius æterni Patris, habet similem illi operandi modum. At verò S. Petrus; cùm sit Spiritus S. juxta illud Christi D. Matth. 16. 17. *vocaberis Bar-Jona*, id est, *filius columbæ;* Spiritus autem Sanctus præclarissima mysteria umbrâ operatus est. Luc. 1. 35. Matth. 17. 5. *nubes lucida obumbravit eos*, quæ, juxta Chrysost, erat Spiritus S. Sylveira in Act. 5.

Imperator venit Romam. quò festinat? ad templum Imperatoris? an ad memoriam Piscatoris? S. August. in Ps. 140.

Ecce totus orbis undique Romam confluit ad urbem, propter Petrum Piscatorem; non propter Augustum Mundi Imperatorem. Quilibet investigat sepulchrum Piscatoris; nullus inquirit tumulum principis Neronis. Insuper totô Mundô imperans vivus quilibet Augustus, ante mortui Piscatoris, jamque putrefacti, ossa procumbit, lacrymas cum fletu fundit: & suppliciter ornat Imperator; ut sibi propitius sit Piscator. S. Honorius S. de S. Petro in Vinculis.

Petrus omnium Apostolorum os, vertex consortii totius. S. Chrysost. hom. 55. in c. 16. Matth.

Claves cœli lingue est Petri; quia singulorum merita censendo Apostolus, unicuique regnum cœlorum, aut claudi aut aperit. S. Maximus in Natali SS. Petri, & Pauli.

§. II.
Virtutes.

Domine, si tu es &c. Matth. 14. 28. Ferventissima Petri erga Christum charitas erat: desiderabat enim statim peces illum esse. Theophylactus hîc.

At ille ampliùs loquebatur. Marci. 14. 31. Quantò Christus Petri casum magis affirmabat, tantò Petrus, certæ prædictioni illius obnitens, fortiori pectore officium se deserturum negabat. At unde quæso, hæc tanta vis animi illi proveniebat? non aliunde, quàm ab incensa charitate. Victor Antioch. hic.

Nec

Nec Mundi dominam times Romam, qui in domo Caiphæ expaveras Sacerdotis ancillam. Vincebat materiam formidinis vis amoris: nec æstimabas timori cedendum; dum horum saluti consulis, quos susceperas diligendos. S. Leo s. 1. in Natali SS. Petri & Pauli.

Nemo Co-Apostolorum in amore sui JEsu fervidior. B. Ivo. Carnot. s. in Cathedra S. Petri.

Humilitas.

Matthæus 16. 17. fusè narrat Petri confessionem, & ejus præclara encomia. At Marcus c. 8. 29. breviter. Cur id? Marcus scripsit Evangelium, juxta sibi relata à Petro, ut testatur Tertull. l. 4. contra Marcion. c. 5. Cùm in enarranda historia Evangelica S. Petrus incidisset in suas laudes, eas omninò silet; illas alteri, scilicet Matthæo, reservat. S. Chrysost. hom 49. in Matth. Marcus, qui Petri discipulus fuit, quæ ad Magistri laudem pertinent, forsitan ipsò deprecante, ne magnificè de eo diceret, omnino siluit. Sylveira in c. 11. Matth. 25. cap. 20.

Beatus es Simon Bar-Jona. Matth. 16. 17. Has laudes Marcus 8. 29. non ponit Petri discipulus; cùm hoc ad magnam ejus gloriam spectaret. Marcus scripsit, quod à Magistro suo Petro percipiebat: Petrus autem supprimebat, quidquid propriam laudem redolere videbatur. Sylveira hic.

Da eis pro me, & pro te. Matth. 17. 26. Vide, quantâ philosophiâ utitur Petrus: hunc enim locum Marcus, qui Petri discipulus fuit, ideo non scripsisse videtur; quoniam ingens hîc honor magistro deferebatur. Sed negationem quidem ille quoque diligentissimè scripsit. Hæc verò, quæ ad magistri laudem pertinent, ipsò forsitan deprecante, nè magnifica de eo diceret, omnino siluit. Id. hic.

Pœnitentia.

Egressus foras flevit amarè. Matth. 26. 75. Prodiit Petrus foras, & se contulit, ùt Adrichomius, & alii tradunt, in quandam speluncam, inter Jerusalem, & montem Sion; ibique usque ad diem resurrectionis jugiter flevit. In quo loco postea erecta est Ecclesia in Petri honorem; & perpetuam lacrymarum, & pœnitentiæ, memoriam. S. August. s. 121. de temp. flere cœpit amarè, quia Dominum suum cœpit amare. Sylveira hîc.

Trinam negationem trino amore delet.

Non solùm eum semel; sed iterum, & tertiò, interrogâsti: ut trinâ confessione amoris deleret trinum peccatum negationis. S. August. s. 50. de Verb. D. secundùm Joan.

Impletur numerus dilectionis; ut deleat numerum negationis. Id. s. 2. fer. 4. Pasch.

Redditur negationi trina confessio; nè minùs amori lingua serviat, quàm timori; & plus vocis elicuisse videatur mors imminens, quàm vita præsens. Sit amoris officium, pascere Dominicum gregem; si fuit timoris indicium, negare Pastorem. Id. tr. 128. in Joan.

Petrus, qui audaciùs secutus fuerat, ità adhuc longè erat; ut interrogatus, & perturbatus, ter negaret Dominum; cum quo se moriturum esse promiserat. Qui postea, ex longinquo ut propinquus fieret, audivit post resurrectionem: *Amas me?* & dicebat: *amo.* Et dicendo propinquabat, qui negando longè factus erat; donec trinâ voce amoris solveret trinam vocem negationis. Id. in Ps. 37.

Aliæ Virtutes.

Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. S. Hilarius can. 14. in Matth. quòd respondere Petrus solus audet, & juberi sibi, ut super aquas ad Dominum veniat, precatur: passionis tempore voluntatis suæ designat affectum.

Faciamus hic tria tabernacula. Matth. 17. 4. Quare non dixit: faciamus sex? fortè ideò: quia putabat in illis tribus tabernaculis se, & duos condiscipulos, recipi posse, & commorari; sic tamen, ut ipse esset in tabernaculo sui charissimi Magistri. Dion. Carthus. hîc.

In verbo autem tuo laxabo rete. Luc. 5. 5. Quàm alta, & præclara, dixit Petrus hac unâ voce! 1. eximiam fidem ostendit. Bonavent. Petrus, dum dicit: *in verbo tuo laxabo rete*, confortatus est fide plenissimè. Et hic primò accepit illam magnam promissionem. v. 10. *ex hoc jam homines eris capiens.* Petrus erat valdè peritus piscandi; & sciebat bellè, nocte facilius capi pisces, quàm per diem: quia nocte natant super aquam, die verò ad ima transeunt. Et cùm per noctem Petrus in illo stagno nec unicum piscem cœperit; tamen plus fidei tribuit verbo Christi, quàm naturali experientiæ. 2. Petri spes, quæ ideò perfecta, ùt ait S. Bonaventura; quia habuit confidentiam non in suis meritis; sed in verbo Dei; copiosos pisces prehendit. Sylveira hîc q. 12.

§. III.

Petri fragilitas, lapsus, negatio.

Nolite me considerare, quòd fusca sim. Cant. 1. 5. *quia decoloravit me sol.* S. Ambros. lib. de poster. Apol. David. c. 8. ea sic legit: *nolite aspicere me, quia obfuscata sum, quia non est intuitus me sol.* Ergo fuscamur, quando non videmur à Christo; sed, quando videmur, albescimus. Si Petrum percunctemur: quid hoc rei Petre? qui factum, quòd Magistrum ter negâsti? unde illas tam fœdas maculas contraxisti? posset respondere: non est intuitus me sol. At si rursum quæres: unde nunc tam pulcher factus? unde ista tibi tam decens venustas? respondet: à sole se visum: *conversus JEsus vidit Petrum.* Quando à Christo videmur, albescimus. Did. Niss. fer. 2. D. Palm. §. de lacrymis Petri.

Etsi omnes scandalizati fuerint in te. Matth. 26. 33. S. August. s. 24. de temp. Petrus, non additô adjutoriô Dei, promiserat se pro Deo moriturum. Sed quid est homo sinè gratiâ Dei? nisi quod fuit Petrus, cùm negaret Christum. Et ideo Petrum paululùm Dominus subdeseruit; ut in illo totum humanum genus posset cognoscere; nihil se sinè Dei gratiâ prævalere. Sylveira hîc.

Petrus sedebat foris, in atrio. Matth. 26. 69. Primum Petro præcipitium objectum, quòd sederet, ad ostium foris. Drogo Ost. l. de Pass. D. propterea negabat, quia intus esse nolebat. Heu! quanto se exponunt periculo, qui sui cordis arcana non lustrant; qui intrà se, aut nunquam, aut rarò, volunt esse. Baeza t. 1. l. 4. c. 2. §. 4.

Cur Petrus permissus labi? S Augusti. s. 124. de temp: ut in clavibus esset fidelis janitor, in sententia clementissimus dispensator.

Ob hoc Petrus hæsitare permissus est; ut in Ecclesiæ principe remedium pœnitentiæ conderetur. S. Leo. s. 9. de Pass.

Non humiliter, neque constanter, ut debuit, ingressus est. Et fortasse ideò corruit: quoniam, non ut pugnaret; *sed ut finem videret*, accessit. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 8. de Petro.

Dominum, ignarus sui, passione timidus, & frigidus charitate, solò corpore sequebatur. Si enim dilectione fervuisset; ad ignem minimè accessisset. Id. ib.

Ecce columna firmissima ad unius auræ impulsum tota contremuit. Ubi est illa promittentis audacia? & de se plurimùm præsumentis? Ubi sunt verba illa, quando ait: quare non possum sequi modò? animam meam pro te ponam. Hoccine est, sequi Magistrum, se negare Discipulum? siccine pro Domino anima ponitur? ut, hoc nè fiat, vox ancillulæ formidetur? S. Augusti. tr. 113. in Joan.

Titulus XXI.

PETRUS & PAULUS.

Discurrunt per universum Mundum duo splendidissimi negotiatores; portantes coram gentibus, & regibus, & filiis Israel, pretiosa Fidei mercimonia: circumferunt aromata justitiæ, thura divinæ venerationis, incensum compunctionis, balsamum castitatis. S. Augusti. s. 5. in festo Apost. Petri & Pauli.

Petrus, & Paulus, jugati boves Ecclesiæ, qui orbi terrarum insignem operam navârunt; qui pro jugo crucem sustulerunt, at pro sessore Salvatorem: pro jugi nexu Scripturarum utrumque Testamentum, pro stimulo Spiritûs S. gratiam.- Penuaria Dominica, publica totius Mundi hospitia, spiritûs receptacula. Petrus spiritualis meus amor; Paulus vas electionis meus baculus. Petrus templum Dei; Paulus os Christi, lyra spiritûs: qui tricubitalis est, & cœlum attingit. Cursor velocissimus, in cœlum aquila volans.- Sed de Petro quid dicemus? qui dulce spectaculum est Ecclesiæ, splendor totius Mundi, columba castissima, Apostolorum Doctor, Apostolus ardens, spiritu fervens; Angelus, & homo.- qui ob puritatem beatus, & filius columbæ, ex Dominico ore audivit.- Vos estis regum protectio, Christianorum muri, barbarorum adversarii. S. Chrysost. orat. encomiastica in Principes Apostolor.

Reverendissimos Patres vocat S. Maximus hom. in Nat. SS. Petri, & Pauli.

Martyrum Duces, Apostolorum Principes, S. Bernardus s. 1. in festo SS. Petri, & Pauli.

Isti sunt, Petrus, & Paulus, duo magna luminaria. Id. id.

Quid pulchrius hac duorum oppositione fratrum spiritualium, contra duos fratres, qui urbem illam (Romam) fundaverunt: duo namque fratres Romulus, & Remus, illam fundaverunt; malò nimirum auspiciò, ut nunquam deesset civilis discordia. Nam ùt nobis Auctor ait: fraternò primi maduerunt sanguine muri; Romulus quippe Remum interfecit per impatientiam consortii. Pulchrò igitur spectaculò contra germanos discordes missi sunt hi duo spiritu fratres, spirituali germanitate concordes: ut supra vetera discordiæ fundamenta novum concordiæ fundamentum Christum ponerent; novamque novo Regi Deo civitatem struerent cum sui profusione sanguinis: quæ pro magna firmitate Apostolicæ Fidei veraciter dici meruit justitiæ sudes, Fidei domus, aulo pudoris; cùm antea fuisset superbiæ solium, avaritiæ profundum, vorago sanguinis, & puteus homicidiorum. S. Rupertus de oper. Spiritus S. l. 6. c. 9.

Ambo Christi Discipuli, cum inspicerentur, Divinum quiddam præseferebant, Spiritu Sanctô, & divinâ gratiâ, ità refecti: ut, qui non viderent Fideles, ex aspectu solùm arcanam quandam, & latentem exciperent gratiam; morésque, & vitam unà cum Fide conformarent, & in melius converterent. Nicephorus l. 2. c. 37.

TITULUS XXII.
POENÆ DIVINÆ.

§. I.

Symbola.

MAnus Domini frequenter sumitur in Scriptura pro potentia divina ad puniendum. Exod. 7. 4. *immittam manum meam super Ægyptum.* Job. 13. 21. *manum tuam longè fac à me.* Ps. 31. 4. *gravata est super me manus tua.* Ezech. 6. 14. *extendam manum meam super vos.* Hebr. 10. 31, *horrendum est incidere in manus Dei viventis.* S. Ambros. in Ps. 37. manum Dei virtutem intelligimus puniendi.

Pœnæ militant in me. Job. 10. 17. Militantes dicuntur: quia per quendam malorum ordinem succedentes, officium sibi commissæ crudelitatis exercent. V. Beda hîc.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. 11. Id est, minantem, & agitantem se, ac paratam percutere, ait Rupertus. Sept. vertunt: *ego video baculum nucum.* Theodot. *ego video virgam amygdalinam*, quæ prima inter arbores evigilat, id est, sollicita est, ut suos flores emittat. Advertit Theodoretus; sicut nux, vel amygdalum, amarum habet corticem, sed nucleum suavem; ità castigatio primò molesta est, sed deinde fructum dat, suavitatem morum. Viegas in Apoc. c. 15. Comment. 1. Sect. 1.

Vigilantem exponit *oculatam*; vel oculos apertos, & vigiles, habentem. Significat enim Dei Providentiam, & justitiam; quæ tota oculata est, nec per errorem supplicium infert; sed maximô judiciô, & examine, verberat. Hæc virga vigilans peccatores terrendo excitat, & à somno peccatorum evigilare facit. Unde aliqui, pro *virgam vigilantem*, vertunt: *virgam vigilare facientem.* Cornelius hic.

Ollam succensam. Jer. 1. 13. Orig. Rupert. & Ambros. in Ps. 38. priùs Deus hîc pœnitentibus exhibet virgam correctionis; quam si nolent, impœnitentibus reservat ollam gehennæ.

Omnis laguncula implebitur vinô. Jer. 13. 12. Symmachus, *crater.* Theodot. *vas.* q. d. sicut laguncula impletur vinô; ità ego implebo vos ebrietate; non bonorum, & voluptatum; sed malorum, & dolorum. 2. laguncula vini, est mensura furoris, & vindictæ; quam propinabit, & quâ inebriabit vos Deus. Lagunculæ sunt ipsi Judæi, qui excipiunt vinum furoris Dei. Cornelius hîc.

Transivi super pulchritudinem colli ejus. Oseæ 10. 11. Transit Deus, cùm plagas infligit. Hinc *transit* in Scriptura, significat *punire.* Ità transivit per domos Ægyptiorum occidens primogenita eorum; indeque nuncupatum Pascha Ex. 12. 12. Ità Hieron. Cornelius hic.

§. II.

Pœnas Deus prænuntiat, ut vitemus &c.

Figuræ. Symbola.

ARcum meum ponam in nubibus. Gen. 9. 13. Arcus in nubibus est signum duorum: scilicet Judicii præteriti per aquam, nè timeatur; & futuri per ignem, ut timeatur. Inde est, quòd habeat duos colores: cæruleum, qui aquosus est, & exterior; quia diluvium jam præteriit: & rubeum, qui est igneus, & exterior; quia Judicium ignis venturum est. Hugo Card. hîc. Quærit Alcuinus: cur illud, signum diversi coloris datur hominibus? & respondet: in arcu idem color aquæ, & ignis, ostenditur; ex parte cæruleus, ex parte rubicundus. Est utriusque testis Judicii; unius facti, & alterius faciendi, propter timorem. Si non terret diluvium, terreat æterna gehenna, nè pecces. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 5. Sect. 2. Obs. 9. Addo, in medio viridem cerni, quô, intermediô temporis, misericordia designatur. Quin & ipsa cœlestis arcûs figura nobis simul Dei clementiam, & severitatem, ante oculos ponit: severitatem, quia arcus instrumentum est ad feriendum; clementiam, quia caret sagittis, quibus impetat. Et inversus est: nec chordam ad terram, sed ad cœlum, directam habet. Dolutreman de amore l. 1. c. 1. Sect. 6. S. Ambr. l. de arca, & Noe. c. 27. iris est clementia Dei, quæ quasi arcus contentus; sed carens sagittâ; per adversa, quæ immittit, magis terrere nos vult, quàm ferire; ut vitia corrigamus. Unde S. Joan. Apoc. 4. 3. vidit thronum Dei circumdatum iride, id est, misericordiâ.

Ægyptii per omnes ferè creaturas puniti sunt: scilicet per terram, aquam, aerem, ignem; per mixta, grandinem, & sanguinem; per animalia, ranas, muscas, sciniphes, locustas: per solem, & astra, cùm se subducendo tenebras induxerunt: per homines, Moysen, & Aaron; per Angelos, & Deum. 2. in omnibus pene bonis puniti sunt: scilicet in fructibus agri, in animalibus, id est, primogenitis; in auro, & argento, in corporibus per ulcera. 3. in omnibus sensibus puniti sunt: in visu, per tenebras, & spectra; in auditu per tonitrua; in gustu, per sitim, & potum sanguinis; in odoratu, per fœtorem ranarum; in tactu, per dolorem ulcerum, & morsum sciniphum; denique in phantasia, & mente, per continuum mœrorem, ac multiplices terrores. Hæ plagæ fuerunt typus, & præludium pœnarum gehennæ. Cornelius in Ex. c. 7.

Semper, quasi tumentes super me fluctus, timui Deum. Job. 31. 23. Cur timorem, ex divina justitia ortum, cum timore, ortò ex procella, comparavit? Credo duplicem ob causam: unam tradit. S. Gregor. mor. l. 21. c. 17. quia, sicut tempestas cogit ad merces in mare projiciendas, ut vita servetur; ità divinus timor impellit ad bona temporalia abjicienda, nè spiritualia amittantur. Secunda causa: quia sicut coortâ tempestate omnes in preces, & vota, ac lacrymas, solvuntur; omnes præterita crimina abjurant, nova vivendi exordia promittunt, divinam gratiam humiles precantur; ità timore divinò perculsi, etiam sancti viri, hæc omnia exequuntur. Medoza in 1. Reg. 12. Annot. 12. Sect. 1.

Gladium suum vibravit, arcum suum tetendit &c. Ps. 7. 13. Propterea intendit, propterea paravit, propterea sagittas imposuit, propterea se parat ad supplicium; nè veniat ad supplicium. Nè ergo conturbemur: est enim terror verborum maximæ clementiæ: &, quò dicit intolerabiliora, eò illa ex majori dicit mansuetudine, S. Chrysost. hîc.

Arcum suum tetendit. ib. Ps. 10. 3. de homine: *ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra; ut sagittent in obscuro rectos corde.* Titelmannus hîc: cùm Deus arcum tenens describitur, sagittæ minimè occultantur, ob hoc arcum suum quasi in propatulo gerit, sagittas ostentat, earumque terrorem denuntiat peccatoribus ad cautelam. Impii, cùm arcum tensum gestent; tamen sagitttas in pharetra absconditas habent, cupiditate nocendi. Did. Niss. fer. 2. D. 1. Quadr. §. 1.

Tetendit arcum suum. Thr. 3. 12. Per arcum extensum jus divini Judicii exprimitur: quod diu venire differtur: quia mavult Christus invenire, quos remuneret; quàm quos feriat. Hinc David ait: *dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcûs.* Ps. 59. 6. S. Paschasius hîc. Dei supplicia vocat arcum: quia sicut sagittarius, priusquam emittat sagittam, priùs sibi pectus ferit: sic DEUS, antequam puniat. Genes. 6. 7. *tactus dolore cordis, delebo, inquit, hominem.* q. d. opus hoc, quod præcipuâ ratione meum est, quod tantoperè amo, ejus peccatis cogor, ut destruam. Diez. conc. 4. Dom. 1. Adv.

Fulgura in pluviam fecit. Ps. 134. 7. S. Augustin. hîc: minas ad misericordiam flexit: quando tibi minatur Deus per Prophetam, & per Apostolum, & times; nonne coruscatio terruit te? sed cum pœnitendo corrigeris, & agnoscis, hoc misericordiâ fieri; in pluviam vertitur fulguris terror. Pinna Ethol. 57.

Fac tibi vincula. Jer. 27. 2. Jussit Deus Jeremiam gestare vincula, ut iis advivum repræsentaret vincula, & captivitatem, Judæorum; sicut Isaias c. 20. 2. jussus est ambulare *nudus*; ut repræsentaret eorum expilationem. Gestavit hæc vincula, vel continuò vel per intervalla, per annos quindecim. Cornelius hîc.

Dominus de Sion rugiet. Amos 1. 2. Leonis natura est, quamdiu prædam non invenerit, silere; inventâ autem prædâ rugire: ut, quodcunque illud sit animal, rugitu tremefactum, & attonitum, concidat; & in prædam fortiori, non tam patienter, quàm impatienter cedat. Porrò leo, per similitudinem, Deus fortissimus est; cujus iræ resistere nemo potest: præda verò ejus est omnis electus; qui, ubicunque sit, ab ipso Deo requiritur; ut ad vocem ejus, sive per Angelum, sive per Prophetam, sive per scripturas, auditam, ille contremiscat; diémque Judicii, vel pœnam gehennalem, pavescens totus humiliter succumbat, pœnitentiam apprehendat; sicque in partem ejus cedat. S. Rupertus l. 2. hîc.

Succide illam: ut quid etiam terram occupat? Luc. 13. 7. Vineæ cultor rogat: *Domine, dimitte illam etiam & hoc annò &c.* S. Augustinus s. 31. de Verb. D. *in futurum succides eam.* quando? scilicet cùm in Judicio venies judicare vivos, & mortuos: interim modò parcitur. Verùm unde Augustinus colligit missum in sequentem annum excidium, usque ad extremi Judicii spatia prorogandum? quia, quod statim fieri opportunè poterat, in ulterius tempus reservatur. Naxera in Jos. 7. §. 30.

De ore ejus gladius exibat. Apoc. 1. 16. quia sententia finalis ab ore: *ite maledicti.* Nota cum Viega, Christum triplici modò gestare gladium. 1. accinctum. Ps. 44. 4. *accingere gladiò tuò.* 2. in ore, ùt hîc: *& de ore ejus gladius.* 3. in manu. Ps. 7. 13. *nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit.* Hic est in puniendo DEI progressus: Accinctus ostendit potentiam, ut terreat: in ore, ut deterreat: in manu, ut percutiat. Ex. 15. 9. *evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.* Sylveira hic.

Habebat in dextera sua stellas septem. Apoc. 1. 16. In manu potiùs gladius, quàm stellæ esse deberent. Stellæ beneficia; quia ea actu dat: in ore gladius, quia pœnas minatur. Sylveira hîc.

Testimonia Ex Veteri, & Novo.

Omnis pulvis terræ versus est in sciniphes. Ex. 8. 17. Philo Jud. l. 1. de vita Moys. cur Deus Ægyptios per sciniphes potiùs, quàm per ursos, pardos, leones, coërcuerit? ait: disce, Deum voluisse Ægyptios castigare; non è medio tollere. Sic Azotii 1. Reg. 5. 6. per mures potiùs à Deo puniuntur, quàm per leones: quia hi mox lacerant; illi violentiùs torquent: & ideò per mures datur locus pœnitentiæ; per leones tolleretur. Mendoza in 1. Reg. 5. 6.

Sagittæ Domini in me sunt; quarum indignatio ebibit Spiritum meum; & terrores Domini militant contra me. Job. 6. 4. Duplicium malorum meminit. 1. quæ jam patiebatur; quoniam *Sagittæ*, q. d. multis malis impetivit me Dominus, & velut sagittis me vulneravit; scilicet amissione bonorum omnium, orbitate filiorum, morbis corporis. Aliorum verò malorum: *& terrores Domini* &c. id est, alia mala sunt, quæ nondum expertus sum: illa timeo, quæ multò his graviora sunt. Pinna Eth. 187.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Jon. 3. 4. Propheta, irritas Dei minas præsentiens, fugam arripit; nè vates mendax inveniatur. Theodoretus: prædictionem ejus falsam videri, turpe sibi existimavit; séque Prophetam vocari mendacem. Unde Jonas conjicit eludenda supplicia? Theodoretus: in hanc opinionem eum impulit ipsa ruinarum ultionis pœnæ declaratio: Consideravit enim, non Deum præsignificare, si punire vellet. Naxera in Jos. 7. §. 30.

Et debitum dimisit ei. Matth. 18. 27. Quàm facilis debitum remittit, qui tam iratus jussit venundari peccatorem! Jussit venundari; ut peteret veniam; Vexamur â Domino; ut ad pœnitudinẽ alliciamur. S. Chrysost. Rex cœlestis non ex crudelitate jussit servum venundari, uxorem, & filios; sed quia incredibili curâ illius devictus, hac comminatione ad supplicandum nè venderetur, deducebatur. Theodoretus in Jon. c. 3. quoniam conservare Deus gaudet, minatur tristia; nè tristia in nos invehat. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 2. Sect. 1. §. 3.

Cùm venerit Filius hominis. Matth. 25. 31. Propterea se Judicem venturum minatur, ut non inveniat, quos puniat, cùm venerit. Si damnare vellet, taceret. Nemo volens ferire, dicit, observa. Totum, fratres, quod audivimus per Scripturas, vox est dicentis DEI: observa S. August. s. 109. de temp. Et serm. 38. de Sanctis: Si nos Deus noster punire vellet; non nos tot ante sæcula commoneret. Invitus quodammodò vindicat: qui, quomodo evadere possimus, multò antè demonstrat. Non enim te vult ferire, qui tibi clamat: observa.

Ex Patribus, & aliis.

Propterea Deus gehennam minatus est; non ut eam infligeret, sed nè infligeret. Et illam quidem paravit diabolo. *Ite*, enim inquit, *in ignem æternum, qui paratus est diabolo.* Matth. 25. 41. Regnum autem hominibus: ostendens; se nolle hominem trudere in gehennam. S. Chrysost. in Ps. 144.

Ipsam etiam gehennam propterea condidit; ut metus pœnæ, intolerabilisque cruciatus, ad regnum nos cogat. S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Non habet veniæ locum, qui delinquit admonitus. Cassiodorus 4. variar. 29.

Ante Jerosolymæ excidium supra urbem astrum stetit gladio simile; cometa per annum apparuit. Zonaras tom. 1.

In regno Hispaniæ, in oppido Villila nuncupato, campana quædam per aliquot menses, antequam aliquid adversi in Christiana Republica contingat, ex seipsa pulsatur. Nieremb. l. 1. de mirac. nat. in Europa, c. 8.

§. III.

Pœnæ sunt beneficia Dei nos amantis.

Symbola.

GRando, & ignis, mista pariter ferebantur. Ex. 9. 24. Mirabile! grandinem simul cum igne descendisse. Unde tam pacificum consortium inter calida, & frigida; humentia & sicca? Stephanus Cantuar. *Ignis, & grando, mixta pariter* sunt: quia, dum Deus hominem punit; etiam signum sui amoris impendit; in igne enim fervor divini amoris exprimitur. Castillo Illat. 96.

Manus Domini tetigit me. Job. 19. 21. Hæc manus habet quinque digitos: pollex potentia divina: Index, discretio Dei in puniendo; quia nunquam punit ultra condignum: Medius benignitas divina: Medicus; quia adversitas medicina: auricularis, exauditio orationum. S. Vinc. Ferrer. f. 8. D. 16. post Trinit.

Ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur; & ascendent vepres, & spinæ. Isa. 5. 6. S. Basilius M. quemadmodum qui vineam putant, astringunt ejus vites, & externè continent; ut majori cum temperamento procedat ad perferendos utiles fructus: ad eundem modum contingit animæ, assiduitate tribulationum incurvatæ; quodammodo in se contrahitur, séque humiliter demittit, atque ad sui diligentiorem custodiam retrahitur. E contrario anima, quæ indulgenter, & remissè vivere sinitur; perinde atque vinea quædam neglecta, luxuriat, & sylvescit. Apud Ramirez. ep. 3. Apoc 2. v. 16.

Consolamini-populus meus-suscepit de manu duplicia Domini. Is. 40. 1. 2. Consolamur interdum multis modis: consolamur & ex Dei misericordia; & aliô consolationis genere; quando delictorum graves persolvimus pœnas; ut habes in Isaia: *Consolamini* &c. Consolamur quàm sæpe flagellis: quia non obliviscitur Deus misereri. Unde, decursis suppliciis, quæ propter peccata tulimus, frequenter, certi sumus in spe; quòd ad veniam pertingamus. Nunquam flagellis, ac tentationibus, abest consolatio Spiritûs S. si non impedierit duritia, & impœnitudo cordis. S. Paschal. in Thr. 3.

Sume calicem vini furoris hujus de manu mea. Jer. 25. 15. En potio amara contra malos humores. Velloso in Judith. 6. 23. Patæn. 45.

Super eum visitabo. Amos. 3. 14. Hier. hîc: pulchrè dicit, *visitabo*, & non, percutiam: quia Dei plaga visitatio est, & curatio.

Non parcet oculus meus, & non misereor. Ezech. 5. 11. Non parcit, ut parcat: non misereatur; ut magis misereatur. S. Hieron hîc.

Septem phialas aureas. Apoc. 15. 7. Ira Dei, & ultio, est res pretiosa: hinc servatur in phialis aureis. Phialæ sunt aureæ: quia ultio

Dei in hac vita procedit ex amore, non ex odio. Cornelius hîc.

Teſtimonia ex Veteri.

In dolore paries. Gen. 3. 16. Remunerationem ex pœna invenit: ut per filios, per quos affligitur, liberetur; factaque eſt gratia ex injuria, ſalus ex infirmitate. Scriptum eſt enim, *quia ſalvabitur per filiorum generationem.* 1. Timoth. 2. 15. S. Ambroſ. l. de inſtit. Virg. c. 4. Gratia enim eſt fœcunditas; cùm ſit pœna ſterilitas. Et quando hinc afflictatur doloribus; illinc levamen, & ſolatium capit ex fructibus. Did. Niſs. ſer. 3. D. 5. Quadr. §. 3.

Diu vixit Jacob in terra Chanaan, orbatus filiô ſuô Joſeph; quem præ cœteris diligebat; quin ipſe Joſeph ex Ægypto quidquam de ſua felicitate parenti renuntiaret: quòd facilè fieri poterat ob locorum vicinitatem. Imò Simeonem vinculando, Benjamin evocando, anguſtias cumulavit. Cur ità factum ſit, inquit S. Auguſtinus ſ. 82. de temp. & reſpondet: quia ſinè minimis peccatis Jacob eſſe non potuit; voluit Deus ipſa parva peccata in hoc ſæculo tribulationis igne conſumere - ut in eo ignis ille arbiter, quod exureret, invenire non poſſet. Mendoza in 1. Reg. 1. 6. annot. 8.

Nè in furore tuo arguas me. Pſ. 6. 2. Hîc me potiùs argue; dum tempus eſt miſericordiæ, corripe; dum dies ſalutis eſt, exerce. Quiſquis in hac vita flagellis atteritur, in manſuetudine corripitur: quia correptionibus emendatur. In illo autem tremendo examine iniquus omnis in furore arguitur; quia pœnam interminabilem venia nulla comitatur. S. Gregor. in Pſ. pœnit. hîc.

Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum. Pſ. 98. 8.

Miſerere mei ſecundùm eloquium tuum, Pſ. 118. 58. Hoc dicere poteſt etiam prudens ægrotus Medico: ùt ſcis, medicinam adhibe; & ùt ars præcipit. - Sæpe enim per animadverſionem ſalutem procurat; & pœna ſit benignitas. Sic etiam Medicus, & ſecat, & comburit; laboranti ſanitatem tractans. Sic etiam nos decet miſericordiam petere: nam aliquando per paupertatem miſericordiam impertit, & per ægritudines benignitatem largitur. B. Theodoretus hîc.

Qui percuſſit Ægyptum cum primogenitis eorum quoniam in æternum miſericordia ejus. Pſ. 135. 10. David ſupplicia divina refert non ad juſtitiam divinam, ſed miſericordiam. Verſus hi ſic terminandi videntur, quoniam in æternum juſtitia ejus: quia miſericordiæ eſt punitionem maturare, nè dilata augeatur. Mendoza in 1. Reg. 15. Sect. 2.

Et dices in illa die: Confitebor tibi Domine, quoniam iratus es mihi. Iſa. 12. 1. Oleaſter: noverat, Dominum non minùs benefacere iratum, quàm manſuetum: ideo priùs cantat irato, quàm manſueto. Si expenderemus punitiones Domini; cognoſceremus, vera eſſe bona, non mala; quemadmodum ſalutiferæ potiones. Eſcobar t. 1. Perf. Chr. l. 5. ſect. 1. obſ. 3.

Etenim multô tempore non ſinere peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultionem adhibere; magni beneficii eſt indicium, &c. 2. Machab. 6. 13. 14. &c.

Ex Novo, & Patribus.

Mitte nos in gregem porcorum. Matth. 8. 31. Cur dæmones petunt ingredi porcos? Rupertus putat; Cives illos fuiſſe Judæos, qui contra Legem pacis utebantur. Eorum ergo jacturâ puniuntur; ut ità tollatur ejus peccati occaſio. Sic ſæpe fit, ut id, quod videtur jactura, ſit Dei beneficium. Sylveira hîc. q. 10.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Deus tunc maximè magnus, cùm homini puſillus: & tunc maximè optimus; cùm homini non bonus. Tertull. l. 2. adv. Marcion. c. 2.

Qui te flagellat in iſto Sæculo; ad emendationem, non ad damnationem, facit; ferto Patrem erudientem, nè ſentias Judicem punientem. S. Auguſt. tr. 12. in Joan.

Deus Pater eſt: nunquid amandus eſt blandiens, & reſpuendus corripiens? Cogita quoslibet cruciatus; extende animum in quaslibet in hac vita pœnas humanas; compara gehennas: & leve eſt omne, quod cogitas. Et paulò pòſt: quidquid hîc paſſus fuerit homo, ſi corrigatur, emendatio eſt: ſi non corrigatur; duplex damnatio eſt: & hîc enim luit pœnas temporales; ibi experietur æternas. S. Chryſoſt. hom. de Job.

Blandiri, ut noceat, diaboli eſt; corripere verò, ut proſit, Dei. Id. hom. 13. in c. 4. Matth.

Illud potiùs expetendum, ut peccantes caſtigemur; quàm ut, in peccatum labentes, nullâ pœnâ coerceamur. S. Gregor. Naz. or. 26. in plag. grand.

Ira Dei non eſt, cùm temporaliter punit; ſed cùm damnat æternè. Sim. Caſs. l. 2. Joan. 3. 36.

Quid miraris, ſi cædimur? quid miraris, ſi caſtigamur? ſi in jus hoſtium tradimur, ſi infirmiores omnibus ſumus? ſive miſeriæ noſtræ, ſive infirmitates, ſive everſiones, ſive captivitates, & penè improbæ ſervitutes; Teſtimonia ſunt mali ſervi, & boni Dei. Quomodo mali ſervi? quia patior ſcilicet, vel ex parte, quod mereor. Quomodo boni Dei? quia oſtendit, quid mereamur. Etſi non irrogat, quæ mereamur. Clementiſſimâ enim, ac benigniſſimâ, caſtigatione mavult nos corrigere, quàm perire. Salvianus de Prov. Dei l. 4.

§. IV.

Pœnæ faciunt frugi, abſterrent peccare.

Poſſedi hominem per Deum. Gen. 4. 1. Mulier, quæ in paradiſo ad peccatum virum impulerat, nunc, jam de paradiſo ejecta, melior effecta eſt. Hoc ipſum dedit diſciplina: Deo enim adſcribit filij ſui creationem: quæ priùs deſpiciebat Deum; nunc eum Dominum agnoſcit, & ad eum, ùt Dominum confugit. Quæ antea fraude circumvenit virum, filium

decenter,

decenter, & piè instruit. Fernandius hic. *Quis est Dominus?* Ex. 5. 2. Orig. hom. 3. in Ex. vides, quid agat cruda superbia? donec in laboribus hominum non est, ut cum hominibus non flagellatur. Denique videbis eum paulò pòst, quantum proficit in flagellis, quantò melior verberatus efficitur. Iste, qui modò dicit, nescio Dominum, postea, cùm vim senserit verberum, dicturus est: *orate pro me Dominum.* Ecce Pharao durissimus; tamen proficit verberatus. Sylveira in Apoc. 8. 2.

Vivit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto; si erit annis tuis ros, & pluvia, nisi juxta oris mei verba. 3. Reg. 17. 1. ait Elias. Quis non miretur Prophetæ tam asperas minas; qui pro more B. Moysis, intercedere apud Deum, & iram ejus mitigare, debebat? Respondet Abulens. quia Israelitæ erant magni peccatores, & non corrigebantur, Deò dante eis prospera, idcirco consulens cœcitati eorum, petivit, ut non plueret super terram aliquantò tempore: ut sic, cognoscentes à Deo pœnam infligtam, propter iniquitates suas, emendarentur. Et sic oravit. Did. Nis. fer. 2. D. 3. Quadr.

Virga, atque arreptio, tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam. Proverb. 29. 15.

Cùm feceris judicia tua in terra; justitiam discent habitatores orbis. Is. 26. 9. q. d. ex Zelo, quò desideriò, ut nomen tuum, ô Domine, ab omnibus sanctificetur, opto; ut subindè judicium aliquod, & vindictam publicam, in impios in hac vita exerceas; per quam illi te, tuámque justitiam, cognoscant. Cornelius hic.

Visitabit Dominus in gladio suo duro. Is. 27. 1. In Græco pro duro gladio, *gladiò sancto.* Procop. volunt alii gladium sanctum appellari à Propheta; partim ut minarum horrorem molliat; partim tu demonstret; non perituros, quos ultrò apprehenderit: neq; enim, ut perdat, castigat Dominus; sed ut resipiscentes purget, & sanctificet. Velloso in Judith. 5.

Virgam vigilantem ego video. Jer. 1. Vide in hoc titulo §. 1.

Noli metuere Daniel. Dan. 10. 12. *Princeps autem Regni Persarum restitit mihi viginti, atque uno, diebus.* Angelus Persarum restitit Hebræorum liberationi? S. Chrysost. restitit non pugnando, sed ista dicendo. Propriam habitare patriam Israel secundis rebus, sæpè ad idololatriam effecit ut converteretur. Nunc autem piè vivit, regionem aliam inhabitans. Escobar. l. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 3.

Tetigit loculum. Luc. 7. 14. Inflictæ pœnæ nos à crimine revocant. Ex Augustini mente corpus tetigit. Dum manu Dei tangeris, stant portitores, seu peccata; quæ te celeri cursu portabant ad tartarum. Barradius t. 2. l. 8. c. 7. Dei tactus medicina est, cùm impium tangit: cum pœnam infert; sanat. Id. l. 10. sect. 5. obs. 4.

Gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. Joan. 11. 15. Toletus: gaudere licet in malis, quæ hominibus à Deo immittuntur; non propter eorum malum, sed propter eorundem, aut aliorum spiritualem salutem, aut profectum; quando per ea ad Deum convertuntur, aut in melius proficiunt. Apud Escobar l. 1. Mir. Chr. l. 10. p. 1. Sect. 1.

Quemadmodum putrefactiones cedunt amaris potionibus, usturis, & sectionibus; sic & suppliciò arcetur improbitas. S. Chrysost. in Ps. 7.

§. V.

Pœnas accepta humiliter, libens; quia eas meritus.

EN omnes servi sumus Domini mei, & nos, & apud quem inventus scyphus. Gen. 44. 16. Josephus multis modis explorare nitebatur; utrùm aliqua culpa in suis fratribus hæreret? an fortè Benjaminum absentem læderent? an præsenti, & magis honorato in convivio in viderent? an convicto de furto scyphi, & invinculis detento, subvenirent? sed cùm tandem vidit, eos, servitutis pœnis se libenter subjecisse; sinè dubiò persuasit sibi, illos omnî culpâ liberos esse. Mendoza in 1. Reg. 2. Pœnæ à Deo impositæ non recusandæ.

Adoravit Israel (moriturus) *Deum conversus ad lectuli caput.* Gen. 47. 31. Seu, ut Paulus transcripsit Hebr. 11. 21, *adoravit fastigium virgæ ejus.* Nam, cùm in illa Josephi virga divinam ad flagellandum potestatem recognosceret, ei se posterorum nomine percutiendum submittebat: ut ostenderet; quæcunq; à Deo supplicia infligantur, libentî animô amplectenda. Cornelius in Apoc. 3. 19.

Dominus est; quod bonum est in oculis suis, faciat. 1. Reg. 3. 18. Dion. Carth. art. 7. ex hac tam patienti, & humili, responsione Heli, eliciunt aliqui; quòd acceptando super se, & super suos, divinæ sententiæ æquitatem, meruit, mediante suâ contritione, peccatorum suorum remissionem; & pro eis temporaliter est punitus, non æternaliter damnatus. Sic & Lyranus, Abulensis, Cajetanus, apud Mendoza in 1. Reg. 3. 18.

Levánsque David oculos suos vidit Angelum Domini stantem & evaginatum gladium in manu ejus. 1. Paral. 21. 16. Quid remedii contra hunc gladium? *Ceciderunt tam ipse, quàm majores natu, vestiti cilicis pronti in terram.* En humilitas! & quid inde factum? *& convertit gladium suum in vaginam.* v. 27. Octavianus in Eccl. 18. 21.

Justus est Dominus. 2 Paral. 12. 6. responderunt Roboam Rex, & cœteri regni proceres; audientes à propheta Semeia, fore, ut Sesac Regi Ægyptio in servitutem traderentur. Et subdit statim Deus: *quia humiliati sunt, non disperdam eos.* v. 7. Cùm enim humana voluntas humanæ morigeratur. Mendoza in 1. Reg. 2. Pœnæ à Deo impositæ &c.

Et tu justus in omnibus, quæ venerunt super nos: quia veritatem fecisti, & nos autem impiè egimus. 2. Esdræ. 9. 33.

Ulciscitur nos secundum peccata nostra. Judith. 7. 17.

Tunc Esther *placuit oculis ejus*, quando exercedit

tendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu; ipsâque *accedens osculata est summitatem virgæ ejus.* Esth. 5. 2.

Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. cùm suorum armentorum rapinas, servorum clades, filiorum cædes; quibus incredibiliter commoveri poterat, audivisset. Orig. l. 1. in Job. conscidit vestimenta sua, sinè morâ semetipsum ad ipsas præparans plagas; ecce, inquiens, corpus nudum, ecce corpus detectum. Vos flagellate inimici, tanquam Dei satellites. Ego autem sufferam: vos verberate; ego autem sustinebo. Mendoza in 1. Reg. 2. Pœnæ à Deo &c.

Dicet: peccavi, & verè deliqui: at, ùt eram dignus, non recepi. Quid inde factum? *liberavit animam suam, nè pergeret in interitum.* Job. 33. 27. 28.

Ego in flagella paratus sum. Ps. 37. 18. S. Ambros. hîc: si servulum tuum vides peccata propria confitentem, ultro offerre se pœnæ; in flecteris, ignoscis, & de Domini miseratione diffidis? Amicus Dei, Propheta Dei, Rex ab ipso electus Deo, spontaneus se flagellis offerebat; & tu erubescis? Mendoza in 1. Reg. 6. 2.

Væ qui dicitis malum bonum. Is. 5. 20. ac per hoc bonum dicunt malum, qui in aliquo judicant Patrem omnium Deum: qui de sua providentia murmurant: qui, cùm justè punit, ei sævitiam, sibi innocentiam, tribuunt: qui abyssum judiciorum ejus non intelligentes, & improvidum, aut acceptorem personarum, opinantur. Sim. Cass. l. 2. c. 1.

Bonum vèrbum Domini. Is. 39. 8. id est, placet mihi sententia Domini punientis meam vanitatem. Cornelius hîc.

In veritate, & in judicio, induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Dan. 3. 28.

Peccavimus, & iniquè fecimus. Dan. 3. 29. Dicunt homines, quando pœnam sustinent: si meruissemus, non erubesceremus; nunc autem injustè pati ignominiosum est nobis. Obsequium videtur: imò si pro culpa pateris, erubesce; si sine culpâ, gloriare: latro magis esse vis, quàm Christus? Hugo à S. Vict. in illud Pauli. Gal. 6. 14. mihi absit gloriari &c.

Videamus, cur tantorum criminum reus tam citò à Salvatore paradisum promeretur? Magna, & multiplex, causa est: primùm, quòd devotione fidei tam repentè mutatus est; ut præsentem pœnam despiceret, ac de futura veniam precaretur: & magis crederet, utile sibi esse, de æterno judicio petere, quàm de temporali supplicio postulare. S. Ambros. s. 44. de latrone.

Quid miramur, si peccantes nos Deus verberat; cùm ipsi peccantes servulos verberemus? Salvianus l. 4. de Provid. Dei.

§. VI.

Pœnas ferendi alia motiva.

SUrrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul silenter. 1. Reg. 24. 5. *Vide & cognosce oram chlamydis tuæ in manu mea.* v. 12. q. d. vide ô Saul: unô eôdemq; labore, te jugulare potuissem, quô vestimenti limbum præscindere. Idem inter Deum, & peccatorem, intercedere videtur. Quis eò ipsô, quô peccamus, à Deo nos neci corporali, & spiritali, dari posse ignorat? nihilominus, in gratiam misericordiæ, præscissione oræ chlamydis, afflictione, morbo, incarceratione, opum jacturâ &c. contentatur, Paoletti D. 6. Pent.

Stillavit super nos maledictio. Dan. 9. 11. *stillavit*: quia Deus iram suam, misericordiâ temperans, guttatim effundit. Cornelius hîc.

Nunc majore, & mirabiliore, gratiâ Salvatoris in usus justitiæ peccati pœna conversa est. Tunc enim dictum est homini: morieris, si peccaveris: nunc dicitur Martyri, morere, nè pecces. Sic per ineffabilem Dei misericordiam, & ipsa pœna vitiorum transit in arma virtutis; & fit justi meritum etiam supplicium peccatoris. S. August. de Civit. l. 13. c. 4.

Verùm his multò acerbiora divinæ iræ thesauri apud se continent; quæ utinam nobis experiri nunquam contingat! Nec verò experiemini, modò ad Dei miserationes confugiatis; eúmque, qui vult misericordiam, lacrymis permoveatis; ac morum emendatione, quidquid deinceps iræ sequitur, advertatis. Adhuc lenitas, & clementia, est ea calamitas, in quam incidimus, mitisque correptio, plagæque elementa teneram ætatem coercentis: adhuc iræ fumus, suppliciorum præludium. Nondum ignem exurentem sensimus, hoc est, concitatissimam Dei iracundiam, non succensos carbones, id est, extremas pœnæ acerbitates. S. Greg. Naz. or. 26. in plagam grand.

§. VII.

A pœna non meliorari, usitatum est.

ET facta est pluvia super terram quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Gen. 7. 12. Quæ inde secuta emendatio? Gen. 11. 4. *faciamus nobis civitatem.* S. Chrysost. hom. 30. in Gen. vide, oro, quantùm invaluerit malitia! Habentes adhuc recentem memoriam generalis indiluvio interitûs; in tantam inciderunt insaniam. Mirabiliùs est, quod addo: à Noë, usque ad Abraham, spatiô plurium centenorum annorum, neminem in Scriptura veræ pietatis, & religionis, cultorem reperiri. S. August. de Civ. l. 16. c. 1. post Noë non invenimus, usque ad Abraham, cujusquam pietatem evidenti divinô eloquiô prædicatam. Mendoza in 1. Reg. 5. 11. annot. 18. Sect. 1.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. Ex. 8. 8. Fecit Moyses, quod poscebat; sed non Pharao, quod promiserat. *Videns autem Pharao, quòd data esset requies, ingravavit cor suum.* v. 15. Data requies obstinationem nutriebat; expertum discrimen ulterioris metum non creabat. Plus audaciæ ad nova delicta sumebat Pharao, quia ranas evasit; quàm timoris caperet, quia sustinuit: data salus stultam genuit fiduciam. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Arripiensq; vitulum, quem fecerant. &c.

Ex. 32.

Ex. 32. 20. Unum vitulum in deserto conflârunt Israelitæ : Moyses, quâ potuit severitate scelus vindicavit ; ipsos vituli conflatores, & cultores, ad viginti tria millia, per Levitas obtruncavit v. 28. aptissima videbatur hæc severitas ad tantum nefas in totam posteritatem abdicandum. Sed quid factum ? 3. Reg. 12. 28. Jeroboam *excogitatô consiliô fecit duos vitulos aureos.* Imò nec propriis pœnis correctus, sed pejor 3. Reg. 13. 5. 33. Mendoza in 1. Reg. 5. 11. Ann. 18. Sect. 1.

Cùm exierint contra nos ; sicut ante fecimus, & terga vertemus. Jos. 8. 5. *putabant enim nos fugere, sicut priùs.* Tale est peccatorum ingenium ; ut, si imminentia mortis, aut calamitatis, discrimina effugerint, iniqua iterum non caveant consilia. Naxera in Jos. 8. §. 13.

Quàm acerba illa fames Samariæ, cùm totis tribus annis nè tenuis quidem ros è cœlo stillavit. 3. Reg. 17. 1. arescentibus non solùm agnis præsiccitate ; sed etiam gregibus, & hominibus, præ fame tabescentibus. Sed quæ virtutum fruges ex tanta frugum inopia ? S. Chrysost. s. 2. de Elia ; proh nefas ! nulla ex pœna correctio. Et quasi adversis hominum malitia provocetur ; succrescit quotidie, quod puniatur. petseverat in populum fames, malis perseverantibus populi. Universi deficiunt victu, & ab idolorum non deficiunt cultu. Et quasi diversitas ista invicem concertaret ; sic sese ista seperare contendunt ; ut putarent dementes sueleribus famam vincere, facionoribus necessitatem avertere peccatis inopiam superare. Mendoza antè cit.

Propè erit interitus Ninive. Tob. 14. 6. Quomodo id tam certò asserit ? Sciebat, urbem illam pœnitentiâ eversionem prædictam evasisse ; quia videbat relapsos. Lyran. quoniam ad verba Jonæ Ninivitæ egetunt pœnitentiam, ideo subversio illa fuit dilata. Postea verò Ninivitæ reversi ad vitia consueta : propter quod destructionem ejus iterum dixit Dominus per Nahum prophetam ; quam appropinquantem prædixit hîc Tobias. Sylveria in Joan. 5. 14. l. 5. c. 1.

Defecimus in iræ tua. Ps. 89. 7. q. d. Domine tu iratus es nobis, propter peccata nostra ; & flagellasti nos : sed non correximus nos ; sed *in ira tua defecimus*, murmurando, impatienter sustinendo, à peccatis non cessando. Jer. 5. 3. *percussisti eos, & non doluerunt &c.* Proverb. 3. 11. *ne deficias, cùm ab eo corriperis.* Hugo Card. in Ps. 89.

§. VII.

Non correctum per pœnam sequitur alia, & plerumque major.

Tolle virgam tuam. Ex. 7. 9. Moyses ingressus cum virga ad Pharaonem, *quæ versa est in colubrum.* Ex 7. 10. S. Bruno apud Godefridum : venit Moyses ad Pharaonem non cum gladio, sed cum virga. Unde, si pœnitere voluisset ; facilem ad ignoscendum Deum per hoc cognoscere poterat. Sed quia pœnitere noluit ; in colubrum virga convertitur : ut majoribus dignus suppliciis minis correctionis tormenta se expectare intelligat. Et ideo, quia virgâ non corrigitur, draconi id est diabolo, traditur puniendus.

Aggravata est manus Domini super Azotios. 1. Reg. 5. 6. Non resipuerunt ad primam plagam ; sed induruerunt ad majorem culpam. Non Dagonem divinitus de suo loco dejectum non spreverunt ; sed magis coluêre : nam antè illius aram colebant, pòst illius januam. v. 5. Pessimi homines ; qui pœnis non emendantur. Mendoza in 1. Reg. 5. 6. annot. 17. Sect. 2.

Væ Assur ! virga furoris mei, & baculus, ipse est. Is. 10. 5. Assur, virga furoris, est Turca, & quivis tyrannus. Assur dicitur virga respectu filiorum teneriorum ; baculus autem respectu peccatorum obstinatorum. Dictus virga furoris : quia Deus eâ non utitur, nisi valdè iratus. Cornelius hîc.

Videns civitatem, flevit super illam. Luc. 19. 41. Scis, Jerosolymam Titô Duce punitam graviùs, quàm sub Chaldæo : ùt patet ex longiori calamitate, quæ hodiedum durat. Nam pœna Hebræo illata per Chaldæum, stilla est. Ezech. 21. 2. & Dan. 9. 11. *Stillavit super nos maledictio.* Cùm verò Jeremias exponit cladem à Tito inferendam pòst Christi D. necem, ait Thr. 2. 4. *tetendit arcum suum ; effudit, quasi ignem, indignationem suam.* S. Paschas. l. 2. hîc : quantò magis ex Dei patientia tempus extenditur ; tantò vindicta durior accumulatur. Velloso in Judith. 5. Paræn. 28.

Jam noli peccâre. Joan. 5. 14. Theophylactus : qui enim priori supplicîô non est emendatus, ad majora tormenta ducetur, tanquam insanus, & contemptor.

Sciendum est nobis : quia pœna præsens, si animum afflicti convertit, finis est culpæ præcedentis. Si autem ad timorem Domini minimè convertit, initium est pœnæ sequentis. S. Gregor. l. 9. ep. 25.

§. IX.

Pœnâ temporali non correctus, time æternam.

Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula. Ps. 80. 16. Mentiti sunt in promissis suis : & ideo non punientur pœnâ temporali ; sed *erit tempus eorum in sæcula.* S. August. hîc : erit tempus eorum, non ad tempus, sed in æternum. Sylveira in Joan. 5. 14.

Virgam vigilantem &c. Jer. 1. 11. Quibusdam gradibus peccantibus tormenta tribuuntur ; ut paulatim veniant ad salutem. Qui noluerint percutiente virgâ emendari, mittuntur in ollam æneam, atque succensam &c. S. Hieron. hîc. Pœna hujus vitæ est virga correctionis, misericordiæ, & paterna. Alterius erit ignea, ad tormentum, & pœnam. In olla coquentur carnes. Stella de cont. Mun. p. 3. c. 97. Orig. Rupert. & S. Ambrosius in Ps. 38. priùs Deus hîc pœnitentibus exhibet virgam correctionis : quam si nolint ; impœnitentibus reservat ollam gehennæ. Quærit S. Ambros. cur pòst virgam olla ? respondet : quia, qui baculô non corripitur ; in ollam mittitur, ut ardeat. Apud Doultreman de am. l. 4. c. 3. Sect. 5.

Quidquid hîc passus fuerit homo, si corrigatur, emendatio est ; si non corrigatur, duplex

damnatio est. Et hîc enim luit pœnas temporales, ibi experietur æternas. S. Chrysost. hom. de Job.

§. X.

Correctionis alia motiva.

Surge, invoca Deum tuum. Jon. 1. 6. Nautæ omnes, & peregrini, exortâ gravissimâ tempestate perculsi, properârunt vela demittere, exonerare navim; urgere remos, ligare rudentes, plangere, clamare, suspirare. Quid interea Jonas verè reus? in fundo quassatæ navis altùm, & tranquillè, dormiebat: nec undarum mugitu, nec tonitruorum, remigum clamoribus excitatus. *Dormiebat sopore gravi*, adeò, ut Navarchus ipse cogeretur compellare dormientem: *Surge* &c. Si quis illi similis iratò cœlò stertit, ob delicta non conteritur, peccata peccatis accumulat; edocete me: ego mox accurram, eúmque Zelosi illius, & prudentis, navarchi verbis excitabo: *quid tu sopore deprimeris? Surge* &c. Segneri s. 15. die Ven. D. 2.

Nequaquam grave est, plagis affici; sed plagâ meliorem non fieri, graviùs, & acerbiùs est. S. Gregor. Naz. or. 26. in plag. grand.

§. XI.

Ex pœna aliena time corrigere.

Num. 1.

Exempla, & testimonia.

Omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur, Gen. 4. 15. S. Chrysost. hom. 19. in Gen. *nequaquam ità fiet*: relinquam te posteritati magistrum; ut tui spectaculum illi sit admonitio, & castigatio; nullúsq; exemplum tuum sequatur. Ista in toto vitæ tuæ decursu resolutio nervorum posteritati utilis erit: & id, quod solus, nullô præsente, operatus es, hôc discant omnes, qui gementem, & trementem, videbunt; & quasi per corpus tremorem clamantem, & omnibus dicentem: nullus talia audeat, qualia ego; nè in eandem pœnam incidat. Paoletti D. 20. Pent.

Viderunt Ægyptios mortuos - timuítque populus Dominum. Exod. 14. 31. Vides Israel, Deum esse tuum protectorem, hostes mersos; & times? gaude potiùs. Oleaster: qui propter nos destruit inimicos, nos etiam suffocabit; si ex amicis inimici fiamus. Sylveira in Joan. 16. 11.

Lapidibus eum obruet (filium contumacem) *populus civitatis.* Addit rationem: *ut auferat is malum de medio vestri; & universus Israel audiens pertimescat.* Deut. 21. 21.

Iratúsque est indignatione Dominus contra Ozam: qui mortuus est ibi juxta arcam Dei - Extimuit David Dominum in die illa. 2. Reg. 6. 7. 9.

Pestilente flagellatò stultus sapientior erit. Prov. 19. 25. Cœditur canis, ut pavescat leo: & qui suâ injuriâ exasperatur coercetur alienâ, alteriúsque exemplô frangitur. S. Ambros. l. 2. de Abel, & Cain. Tradit Albertus M. l. de animalib. in serpente: quòd si quis serpentem occidat, vel comburat; ejus fœtore perceptô fugere reliquos serpentes; quasi timentes, nè idem sibi contingat: & hoc esse singulare remedium, ad purgandum locum serpentibus infestum. Sic nos sapere jubet Salomon: ut dum flagitiosus à Deo plectitur, flagitium omne caveamus: Cornelius hîc.

Factus est timor magnus. Act. 5. 10. 11. mortuô Ananiâ, & Saphirâ.

Peccantes coram omnibus argue; ut & cæteri timorem habeant. 1. Tim. 5. 20. Sicut meliores sunt, quos dirigit amor; ità plures sunt, quos corrigit timor. S. August. ep. 50. ad Bonifacium.

Aliorum tormenta aliorum remedia sunt: cúmque punitur homicida, recepit quidem ipse, quod fecit; sed alii deterrentur à scelere. S. Hieron. in c. 3. Jerem.

Consideremus admirabilem operum DEI dispositionem: qui quasi ædituum terribilem, posuit timorem, ad custodiendum introitum, & exitum, operum suorum: ut, quisquis ad cognoscendum Deum ingreditur; & in introitu inveniat, cur valdè timeat, & in exitu audiat, quid multò maximè contremiscat. S. Rupertus de operib. Spir. S. In introitu puniti; in exitu punientur mali homines.

Num. 2.

Non correcti alienâ.

Nunc igitur maledictus eris super terram. Gen. 4. 11. Major pœna infligitur Caino, quàm Adamo: quia & illius peccatum longè gravius; & quia debuisset, malô parentum edoctus, Dei legem non prævaricari; quos noverat idcirco paradisô exclusos. Fernandius hîc.

Cùm audisset Jabin Rex Asor. Jos. 11. 1. post plures civitates à Josue expugnatas, bella nihilominus movet. *Misit ad Jobab regem Madon* &c. O imprudentem, qui alienô damnô non sapuit. Naxera hîc §. 6.

Vicisti Sorores tuas peccatis tuis. Ezech. 16. 52. ait Deus ad Solymam. Quomodo Solyma Deo sacra peccavit graviùs, quàm Samaria & Sodoma? nónne Sorores à Fide semper alienæ? Non item Judæa; sed à sororum calamitatibus sanam Solyma non hausit mentem. Sic Theodoretus hîc: cùm nôris, quæ illi ausi sunt, & illatas ipsis calamitates; nihilominus delinquere perseveras. Velloso in Judith. 3. 1. Paræn. 1.

Num. 3.

Pœnâ alienâ non correctus metuat graviores.

Omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur. Gen. 4. 15. quia primi homicidæ punitione tam gravi à cædè est absterritus. Cornelius hîc.

Septuplum ultio dabitur de Cain; de Lamech verò septuagesies septies. Gen. 4. 24. Cur Lamech pœnâ majori se dignum reputat? Cain primus homicida fratris justi, & Sancti; Lamech

Lamech hominis iniqui, abjecti à facie DEI, & tantùm consanguinei. S. Chrysost. hom. 20. in Gen. licet cædem Cain patraverit, idq; fratris; attamen nullô antè conspectô, qui hoc fecerat; neq; aliô visô, qui pœnam dederat hujusmodi facinoris, & tantam iram fuerat expertus; quæ utraque mihi pœnas augent: quia & ante oculos habens; quod ab illo perpetratum; & pœnam videns sic immedicabilem esse; cautior factus non sum. Propterea, licèt Septuagesies septies magis, quàm ille, punirer; attamen neque sic dignam luerem pœnam. Sylveira t. 4. l. 6. c. 3. q. 2. Justus est metus, ait S. Greg. Naz. or. 44. quia, post legem, & condemnationem, cædem perpetravit.

Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri, & nudius tertius. 1. Reg. 4. 8. Philisthini ex eo possunt judicari duriores Pharaone; quia ex majore scientia peccârunt: audierant enim Ægyptiorum plagas. Nam qui visis aliorum pœnis à suis culpis non revocatur, durior censetur, & pœnâ majori dignus. Mendoza in 1. Reg. 6. 5.

Idcirco ab eo missus est articulus manûs &c. Dan. 5. 24. Balthasar, ob profanata vasa templi, eâdem horâ divinâ sententiâ mulctatur; & tamen pater ejus Nabuchodonosor gravior sacrilegus fuit. Nam, multâ crudelitate factâ in Regem Sedeciam, templum Dei destruxit, solo æquavit, omnia vasa templi tulit secum in Babylonem. 4. Reg. 25. 13. Et tamen nec vitâ privatus est, nec regnum amisit: & licèt ab eo fuit ejectus, tamen in illud rediit. Dan. 4. 33. Quæ disparitas? Theodoretus in Dan. 5. quia Nabuchodonosor alterum impietatis pœnas luxisse non conspexerat, idcirco dignus veniâ justô Dei judiciô existimatur. Sed iste Balthasar, summum patris supplicium suspicatus, nihil inde percepit utilitatis: jure itaq; illi justus Judex supplicium præscripsit, nullâq; veniâ dignum censuit. Sylveira addit. in Matth. 23. q. 10. Pater tuus de solio regni depositus est &c. Dan. 5. 10. *tu quoque filius ejus non humiliâsti cor tuum, cùm scires hæc omnia.*

Ut veniat super vos omnis sanguis Justus &c. Matt. 23. 35. Euthym. Lucas dicit; *ut inquiratur omnis sanguis prophetarum, qui profusus est à constitutione Mundi.* Docet autè quiddam tremendum sermo iste: qui enim peccatorum novit pœnas, & nihilominus eos imitatur; reus est, ut ab eo exigantur omnium supplicia: hoc est, pro unoquoq; pœnam luat; eò quòd exemplo ejus sese non refrænaverit.

De Judicio autem. Joan. 16. 11. De Judicio Mundus jam tunc arguebatur: quia, videns prodigiosas vindictas impiorum, ab impietate non recedebat. Rupertus l. 1. in Nahum.

§. XII.

Pœna inevitabilis.

SErvate mihi puerum Absolom. 2. Reg. 18. 5. Absolon ubi fratrem Amnon trucidavit, Deus ad facinus tantum obdormiscere visus est; post fugam revocatus, restitutus fortunis omnibus. Sed clementiâ Dei abutitur, à quo occisus non fuerat; & Davidis, à quo exceptus tam benignè. Nam, regnandi libidine incensus patrem è regia expulit, & persecutus, David, licèt præceperit Ducibus, juvenis miseratus amentiam, & militibus omnibus. Sic in terra David præcipiebat: sed in cœlo aliud statuit divina justitia in tot culparum reum, &c. Oliva t. 2. conc. 15. die Ven. 2. hebd. Quadr.

Porrò Rex Israel (Achab) *mutavit habitum suum.* 3. Reg. 22. 30. Fecit hoc ex timore Propohetiæ Micheæ, præsertim accedente præceptô Regis Syriæ: quô jusserat; ut omnes sui in unum Achab arma converterent. v. 34. *Vir autem quidam* &c. Fuit hic casus fortuitus respectu militis Syri, sagittam ex arcu jacientis; at respectu Dei destinatus ictus. Cornelius hîc.

Civitas peccatis plena, jamjam obsidenda à potenti rege, misit ad magnum principem, offerens magno pro præsidio; simul civitatis robur per legatos exponens, muros, cives, turres &c. quos Princeps interrogavit: estne coopertura superiùs, nè ira DEI super illam descendere possit? Peccata civitatis sugillans. Broymard Pax.

§. XIII.

Pœna Talionis.

Ex Veteri.

SErpens erat callidior cunctis animantibus terræ-dixit ad mulierem &c. Gen. 3. 1. An scitis animal, quod verbis capitur? Aves viscô, ac retibus, animalia bombardis, pisces hamô ac nassis, capiuntur; sed serpens energiâ vocis. S. Aug. l. 1. in Gen. ad lit. divinô consilio fit; serpentes magis moveri carminibus hominum, quàm ullum aliud genus animalium: etenim non parva testificatio est, naturam primitus hominum serpentis seductam esse colloquiô: Paoletti D. 21. Pent.

Omnis, qui invenerit me, occidet. Gen. 4. 14. Cur hoc timebat? quia lex naturalis ei dicebat: *per quæ peccat quis* &c. Sap. 11. 17.

Quicúng, effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Gen. 9. 6.

Præcepit ergo Pharao-quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Theodoretus: justissimus Judex Pharaonem, unà cum universo exercitu, in aquis interire voluit. Ex. 14. 27. propterea, quòd per aquam tot Hebræorum interfecit. Apud Alvarez Illust. 75.

Versa (aqua) *est in sanguinem.* Ex. 7. 20. Quòd aquæ fluminis verturtur in sanguinem, satis convenienter aptatur; ut is fluvius, cui Hebræorum parvulos crudeli nece tradiderant, authoribus sceleris poculum sanguinis redderet. Origenes hom. 4. in Ex. Aquæ in sanguinem mutantur, quia sacrificantes filios, & filias suas, dæmoniis, effuderunt sanguinem innocentem. S. Prosper Aquit p. 1. c. 36. de promissionibus &c. Justô Dei judiciô factum est, ut de illo fluvio sanguinem biberent; in quo infantium Hebræorum sanguinem fuderant. S Aug. q. 9. in Ex.

Sicut feci ita reddidit mihi Deus. Judic. 1. 7. Judæi, Judic. 1. 6. pollices manuum, pedùmq;, amputârunt Adonibezec; justô Dei judiciô, & instinctu ad pœnam talionis reddendam: ipse enim septuaginta regibus pollices amputabat. v. 7. Cornelius hîc.

Ne fortè dicatur&c. Judic. 9. 54. Abimelech, qui totâ vitâ gloriam regni quæsierat, justè in gloriâ morte punitus est ; occisus à fœmina. Justè lapide percussus interiit, qui super lapidem septuaginta fratres occiderat. v. 56.

Tulit gladium ejus & interfecit eum. 1. Reg. 17. 51. Gladiô suô Goliath à David est interfectus. *Uriam Hethæum percussisti gladio : quamobrem non recedet gladius de domo tua.* 2. Reg. 12. 9. 10. Ubi S. Chrysost. in Ps. 3. non aliunde, non foris ; sed ex domo tua. Unde est fons peccati, illinc est plaga supplicii.

Hæc dicit Dominus : occidisti insuper & possedisti - in loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum. 3. Reg. 21. 19.

Eôdem ense, quô Holofernes volebat Hebræos interficere, caput ejus abscissum est. Judith. 13. 8.

In eadem furca, quâ volebat Aman Mardochæum suspensum, ipse pependit. Esth. 7. 10.

Lacum aperuit, & effodit eum : & incidit in foveam, quam fecit. Ps. 7. 16.

Infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt. In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum. Ps. 9. 16.

Gladius eorum intret in corda ipsorum ; & arcus eorum confringatur. Ps. 36. 15.

Justus de angustia liberatus est, & tradetur impius pro eo. Prov. 11. 8. Hebr. *veniet impius pro eo.* q. d. Deus justum sæpe liberat à malo, quod illi impius struit : facitq; ; ut impius pœnam talionis luat ; ac in malum, quod justo struxit, incurrat. Cornelius hic. Sept. *Justus à venatione liberatus est ; pro eo autem tradetur iniquus.*

Qui fodit foveam, incidet in eam : & qui volvit lapidem, revertetur ad eum. Prov. 26. 27.

Viros illos, qui miserant Sidrach, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis, Dan. 3. 22. Fornax, quæ puerorum putabatur supplicium, fuit ministrorum incendium. Nazera in Jos. 8. §. 19.

Sicut fecisti, fiet tibi. Abdias v. 15. Sicut tù Idumæa afflixisti Judæos, ità affligeris, & vastaberis tu à Chaldæis, Cornelius hic.

Ex Novo.

Venisti huc ante Tempus torquere nos. Matth. 8. 29. Injustè quis queritur de illata sibi pœna illa, quam ipse alteri dat. Nihil novit diabolus loqui, nisi injustitiam. Ecce ipse ante tempus sepelit hominem, illum vivum tradens sepulchro ; & tamen queritur de Christo, quòd ante tempus adveniat puniturus. Baeza t. 2. l. 7. c. 2. hic.

Tradidit eum tortoribus. Matth. 18. 34. *Tenens suffocabat eum* (conservum) v. 28.

Omnes, qui acceperint gladium, gladiô peribunt. Matth. 26. 52.

Justum est apud Deum, retribuere tribulationem ijs, qui vos tribulant. 2. Thess. 1. 16.

Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet : qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Apocal. 13. 10.

In poculo, quo miscuit, misceto illi duplum. Apoc. 18. 6. Quô meretrix scyphô miscet fœces idololatriæ ad perdendum homines, venenum bibit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 26.

Ex Patribus, & aliis.

Nihil amarius, quàm idipsum pati, quod feceris aliis. Tertull. l. 2. adv. Marcion.

Consumentur fame. Deut. 32. 24. videlicet in die solenni Paschæ Jerosolymis congregati ; quos tricies centena millia Josephus dicit fuisse. Scilicet justô Dei judiciô, tempus hôc ultionis electô : ut, qui in diebus Paschæ Salvatorem suum D. J. C. cruentis manibus violaverant, in ipsis diebus, velut in unum carcerem, omnis multitudo concluſa, feralis pœnæ exitium, quod merebatur, exciperet. S. Rupertus Abb. l. 2. c. 7. in Deut. 32.

§. XIV.

Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Sap. 11. 17.

Ex Veteri.

VErsa est in statuam salis. Gen. 19. 26. Abulensis hic : quare versa sit in statuam salis, dicunt Judæi, causam esse : quia præcedenti nocte in sale peccaverat : quia Loth petente salem ad condiendum epulas hospitum, non dedit : ipsa enim hospitalitatem non diligebat. Paoletti D. 21. Pent.

Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cœlum &c. Ex. 9. 8. Alphonsus Tostatus : assumptus fuit ignis de camino ; ad significandum causam, ex qua illa plaga infligebatur. Erat enim hujusmodi plaga in elemento ignis ; cùm ipsi cineres de igne sumpti essent : ad correspondentiam afflictionis Hebræorum in decoctione laterum. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 1. c. 6.

Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum. Num. 16. 35. Igne pereunt ; qui ab ara ignem excipiunt ; ut thure incensô Pontificatum rapiant. Velloso in Judith. 5. 13. Paræn. 26.

Offerentes coram Domino ignem alienum. Levit. 10. 1. Erat in atrio tabernaculi, putà in altari holocaustorum, ignis sacer è cœlo lapsus, quem Deus jusserat foveri ; ut eò solô uterentur ad sacrificia, & thymiamata. Vide præcedens c. v. 24. Erat in eodem atrio ignis profanus, & communis, quô utebantur ad coquendas carnes hostiæ pacificæ, & hostiæ pro peccato ; quibus vescebantur in atrio partim Sacerdotes, partim Laici offerentes. Hôc usi Nadab, & Abiu. *Egressus q; ignis à Domino devoravit eos ; & mortui sunt coram Domino* v. 2. Justè puniuntur igne, qui igne peccaverant. Cornelius hic.

Eruerunt oculos ejus. Judic. 16. 21. Congruâ pœnâ Samson privatur oculis : quia eis lascivè aspexerat, & concupierat Dalilam ; quæ proinde justô Dei judiciô ejus captivitatis, & cæcita-

cœcitatis, causa fuit. S. Gregorius mor. l. 7. c. 13. plerumque priùs oculus contemplationis amittitur; & post, per carnis desideria, hujus Mundi laboribus animus subjugatur; prout testatur Samson ab Allophyla captus: qui, postquam oculos perdidit, ad molam deputatus est Cornelius hîc. Quærit Abulensis, cur visum illi ademerint? Respondet: quia Samson parentibus dixit, certum sibi esse de alienigena: *hanc mihi accipe; quia placuit oculis meis.* Judic. 14. 3.

Et nati sunt mures. 1. Reg. 5. 6. Cur Azotii per mures à Deo puniuntur? quia mures tanquam Deos adorabant, ut Cyrillus Alex. Clemens Alex. Augustt. testantur. Mendoza hîc.

Adhæsit caput ejus quercui. 2. Reg. 18. 9. Capillis appensus malè periit Absolon; quibus gloriam captâsse, & lucrum, visus est. 2. Reg. 14. 26. Drogo Ost. tr. de Pass. crines suos ponderabat ducentis siclis; unde eôdem crine suspensus ad arborem interiit. Velloso in Judith 5. Paræn. 26.

Ubi Salomon tria idola coluit, statim tres hostes acerrimos, Adad, Razon, & Jeroboam, expertus est. 3. Reg. 11. 5. 26.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Ejicientur in tenebras exteriores. Matth. 8. 12. Quia multi in tenebris fœdissima perpetrant, torquentur tenebris, quibus servierunt ad spurcas delicias, Paoletti. D. 25. Pent.

Ligatis manibus ac pedibus ejus mittite eum in tenebras exteriores. Matth. 22. 13. Ligate pedes illius confidenter intrantis; ligate & manus ipsius, quæ splendidô illum nescierunt ornare vestitu. Vides, quid tum illi acciderit? cave ergo tibi. S. Cyrill. Jerosol. in præfat.

Erat JEsus ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Multorum opinio habet, miserum hunc hominem Deum injurium fuisse; & linguâ, per verba otiosa; & oculis, per illicitorum visum; & auditu, auscultando, quæ proximo perniciosa. Ut intelligat peccator, quomodo justitia divina iisdem rebus utitur ad vindictam, quibus ille abusus fuit ad offensam. Did. Niss. D. 3. Quadr. §. 1.

Ut refrigeret linguam meam; quia crucior in hac flamma. Luc. 24. Quare plus cruciabatur in lingua, quàm in reliquo corpore? sciendum est, quia solet in conviviis loquacitas abundare; Et quia iste dives splendidè epulabatur quotidie; superflua ideò verba, & inania, loquebatur; ubicunque enim plus peccavit, ibi plus cruciabatur. Haymo Ep. hom. D. 1. post. Trinit. Cruciabatur dives iste in lingua; scilicet pro loquacitate: quia in mensa loquacitati operam dedit. Hugo Card. hîc.

Quia plus linguâ suâ, & ore, peccaverat. S. Cyprianus l. 1. ep. 3.

§. XV.

Pœna juxta mensuram, & qualitatem peccati.

IN dolore paries filios. Gen. 3. 16. Tu, cùm fructu interdicto te non abstinueris, fructu uteri tui miserè torqueberis. S. Basil. Seleuc. Apud Did. Niss. Phœn. Græc. l. 1. c. 6.

Multiplicabo ærumnas tuas. Gen. 3. 16. Hæc pœna Evæ triplex; totidem illa noxas commisit. 1. Serpenti potiùs, quàm Deo, credidit. *non morieris.* 2. Legem esu fructûs à Deo vetiti violavit. 3. Maritum in idem scelus traxit. Ità Rupert. l. 3. in Gen.

In sudore vultûs tui vesceris pane tuo. Gen. 3. 19. S. Thom. Aqu. hîc: ista pœna sibi optimè competit: quia de ligno vetito gustavit deliciosè, ideò debet vivere laboriosè.

Extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, & pondus domûs Achab. 4. Reg. 21. 13. S. Chrysost. in Ps. 95. neque enim mensurâ caret divina vindicta; sicut Salvator loquitur. Matth. 7. 2. *in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

Potentes potenter tormenta patientur. Sap. 6. 7. Nam quantò magis aliquid suo contrario resistit, eò postea, si superetur, operatio contrarii sui, quod vicit, est efficacior. Magis resistit ignis ferro, quàm ligno: sed cùm ignis vincat utrumque, intensior est calor ferri, quàm ligni. Stella de cont. Mundi van. c. 99.

Sume calicem vini furoris hujus. Jer. 25. 15. In calice signat pœnam, quam Dominus propinavit Judæis, secundùm mensuram culpæ. Hugo Card.

Cogitavit Dominus dissipare murum. Thren. 2. 8. Hæc Deo mens, Jerosolymam evertere funditùs. Quid indè? *tetendit funiculum suum.* S. Paschas. quatenus secundùm delictorum mensuram pœna procederet ultionis. Metitur potiones, & pilulas ponderat, Medicus: sic Deus, cùm punit, pœnas ex dimenso propinat. Velloso in Judith 7. Paræn. 9.

Numeravit Deus regnum tuum - appensus es in statera. Dan. 5. 26. Rupertus de vict. V. D. c. 3. sicut *omnia in mensura, & numero, & pondere, posuit.* Sap. 11. 21. Sic & regnum illud numeravit. S. Chrysost. in Ps. 95. cùm punit, in trutina librat ultionem; pro delictorum modo vicem rependens; nè major, sed congrua sit, commissis.

Nota: quòd sicut tria sunt peccata generalia, quæ regnant in Mundo; ità sunt tres punitiones: scilicet querra contra superbiam; sterilitas, & fames, contra avaritiam; pestilentia contra luxuriam. S. Bernardinus tom. 4. s. 14.

§. XVI.

Pœna, lenta, dilata.

FActum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta; & mortuus est. Gen. 5. 5. Primô die, quô ex ligno vetito comedit, mortem meruit; quam tamen non incurrit, nisi post 930. annos. Mendoza in 1. Reg. 15. 2.

Non permanebit spiritus meus in homine eruntque dies illius centum viginti annorum. Gen. 6. 3. Mundus cùm primùm *corripit viam suam*, meritus est diluviô involvi: quæ tamen ultio non statim infertur; sed ad annos centum viginti differenda pronuntiatur. Mendoza in 1. Reg. 15. 2.

Aaron colligetur, & morietur ibi. Num. 20. 26. Aaron primô annô peregrinationis in deserto culpam contraxit, permittendo vitulum conflari in idolum. Ex. 32. 2. nec tamen,

nisi ultimô annô, pœnas dedit, Sacerdotalibus vestimentis exutus, & in monte mortuus. Id. ib.

Fractis cervicibus mortuus est. 1. Reg. 4. 18. Heli, cùm initiô Pontificatûs sui filios licenter vivere permisit; mox & præfecturâ populi, & usurâ lucis, indignus fuit: & tamen non nisi post quadraginta annos utrâque denudatur. Id. ib.

Saul 1. Reg. 13. 12. annô secundô Regni sui, divina præcepta, spernens statim de regno debuit deturbari; in quo tamen sinitur annum vigesimum explere. Id. ib.

Recensui, quæcunque fecit Amalec. 1. Reg. 15. 2. Nemo inaniter speret, se impunè abiturum, cùm divina supplicia cunctari experitur: differuntur, non auferuntur. Id. ib.

Exprobravit incredulitatem eorum. Marci 16. 14. Apostoli die resurrectionis duri, & increduli, erant: & tamen Christus D. non nisi in die Ascensionis *exprobravit &c.* Idem ibid.

§. XVII.

Pœna dilata gravior.

Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcûs. Ps. 59. 6. Supplicia vocantur arcus: quia, sicut in arcu, quò magis retrahitur sagitta, & nervus intenditur, eò major est ictus; ità pœna Dei, quò magis differtur. Diez. conc. D. 1. Adv.

Tetendit arcum suum. Thren. 3. 12. In arcu, quantò longiùs trahitur chorda, tantò de eo districtior exibit sagitta: sic extremi Judicii dies, quantò longiùs differtur; tantò, cùm venerit, de illo districtior sententia procedit. S. Ambrosius l. 2. de Cain. c. 9. longævitas, Caino indulta, vindicta est. Cornelius in 1. Reg. 15. 2.

Cùm audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri. Luc. 21. 9. Inter furentia prælia jubentur Discipuli non timere: quia, licèt sæviant creaturæ, non tamen statim finis est, non instat ultimi Judicii pugna; solum illud timendum. Baeza t. 2. l. 12. c. 4. §. 10.

Qui multum peccant, magis timere debent, si non puniantur: crescit enim ipsorum pœna ex eo, quòd Deus longanimis non ulciscitur. S. Chrysost. hom. 12. in Act.

Multa fiunt nunc, quæ in diluvio; sed diluvium non accidit: gehennæ enim pœna nunc inter minas est. Multi peccant, qualia hi, qui in Sodomis; sed ignis pluvia non descendit: igneum enim flumen paratum est. Multi ea, quæ Pharao, ausi sunt; sed non eadem passi sunt, quæ Pharao; neque submersi sunt in mari rubro: expectat enim illos pelagus abyssi. Multi, quæ Israëlitæ, ausi sunt; sed non devoraverunt illos serpentes: manet enim illos vermis immortalis. Id. ib.

Miscellanea.

Posuitque Dominus Cain in signum. Gen. 4 15. Quod signum fuit tremor capitis: ut sciretur à Domino punitus, & judicatus; & ità non occideretur ab aliquo: in humanum est enim afflicto afflictionem addere. S. Thom. Aqu. hîc.

Quia, homo amore visibilium ab invisibili amore cecidit; sola jam visibilia ex peccati pœna cognoscit; eaque diligit, solis eis inhæret; & invisibilia, quasi non sint, postponit. S. Bonavent. de reform. mentis p. 1. c. 16.

Titulus XXIII.

POENÆ HUMANÆ.

§. I.

In sceleratos suadentur.

Malos malè perdet. Matth. 21. 41. Magni faciendum iniquorum supplicium. Vix scelus ullum tam Deo invisum, quàm iniquitas impunita. Plenus sceleribus erat Saul; & tamen mortem illi Samuel minatur, solùm quòd Agag pepercerit. 1. Reg. 28. 17. &c. Achab damnatur, & cum eo Israël: non ob mala innumera, quæ patrârat in Samaria; sed quòd regem Syriæ Benadab, à se devictum, sibi in sacco, & cilicio, per legatos supplicantem, abire permiserit. 3. Reg. 20 34. 42. *quia dimisisti virum dignum morte.* Oliva lib. 6. Strom. §. Malos malè perdet.

Pugnabo cum illis. Apoc. 2. 16. Hugo Card. hîc: id est, puniam eos; si tu non punis: & parcam; si tu non parcis.

Bonorum salutem custodit, qui malos punit. Lactantius l. de ira Dei.

§. II.

Potentioribus non parcendum.

Num vidistis virum hunc, qui ascendit? 1. Reg. 17. 25. O lepores! hæc stupentes de gigante mussitabant: & cùm nemo non intelligeret, castra Dei viventis in circumcisi vocibus proscindi; nullus tamen consurgebat in Goliam: omnes ei obloquebantur, nullus occurrebat. Scandala, & scandalosos, videmus quotidie: & parcimus. Nemo non queritur; sed nullus ferit. *Num vidistis?* quid inde? *Omnes Israelitæ stupebant, & metuebant nimis.* Cur timetis? ocreatus, galeatus est; hastam gestat; & loquitur grandia. Maximus est; sed minimis prosternetur: dummodò adsit David, non loricatus; sed Dei nomine munitus; lapillô moles illa æris, & iræ, cadet. Statua illa Babylonica. Dan. 2. 34. tam splendida, & magna, lapillô unô in favillas redacta est. Audeamus tantùm; sed in nomine Domini; & vicimus. Quis potentior Amanô? Si tamen audet Esther; pendebit in patibulo damnatus ab ipso rege. Esth. 7. 10. Oliva l. 9. Strom. §. Num vidistis.

Vide L. J. t. Judex.

TITULUS XXIV.

POENITENTIA.

§. I.

Symbola

Num. 1.

Resurrectio.

Qui erat mortuus, & cœpit loqui. Luc. 7. 15. Signum certum resurrectionis est, loqui discretè: quia nec spiritus malignus ingressus corpus mortui, posset discretè loqui. Quia requiruntur ad loquendum sex membra corporis; & sex potentiæ animæ; labia, dentes, lingua, palatum, guttur, pulmo: intellectus, voluntas, memoria, imaginatio, visus, auditus. Ergo etiam requiritur unio corporis, & animæ. Resurrectionis ad vitam gratiæ signa, sibi ipsi loqui dolorosè per contritionem. S. Vinc. Ferrer. s. 3. D. 13. Trinit.

Epulari, & gaudere, oportebat: quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est. Luc. 15. 32.

Surrexit Dominus verè. Luc. 24. 34. Resurrectionis triplex genus. 1. ficta Samuelis. 1. Reg. 28. 14. Videbatur enim redivivus, & non erat. Quàm multi fictè resurgunt sacrilegè confessi. Apoc. 3. 1. *nomen habes, quòd vivas, & mortuus es.* 2. Lazari, & aliorum, qui verè resurrexerunt; sed rursus mortui sunt. Tales sunt, qui relabuntur. Jos. 4. 18. *reversæ sunt aquæ ad alveum suum & fluebant, sicut antè consueverant.* 3. Christi. Rom. 6. 9. *Christus resurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultrà non dominabitur.* Did. Niss. fer. 2. Resurr. §. 6.

Beatus, qui habet partem in Resurrectione prima. Apoc. 20. 6. Prima illa est, quam Dominus enuntians Judæis: *Amen*, Amen, inquit Joan. 5. 25. *quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei; & qui audierint, vivent.* Hac resurrectione mulier hæc prima (Magdalena) omnia respiravit: quia, cum esset *in civitate peccatrix;* fœtentior malæ famæ putoribus; quàm fuerat frater suus Lazarus corpore; quatriduanus audivit in monumento malo consuetudinis vocem Filii Dei: &, quia audivit, protinus exivit. Secunda resurrectio corporum est. S. Rupertus l. 14. in c. 20. Joan. Sicut sunt duæ mortes, altera animæ, & altera carnis. *Beatus, qui habet partem in resurrectione prima.* Id. de oper Spir. S. l. 4. c. 4. Cùm homo peccat, anima moritur: quia à vita, Deo, deseritur; & in corpore, quasi in sepulchro sepelitur. Cùm verò per pœnitentiam ad Deum, qui est vita, redit, quasi à morte resurgit. S. Anselmus in Elucidario. Quoties homo voluntariè peccat, moritur: at verò si gemit ex corde, ipsumque verè pœnitet deliquisse, resurgit. Laurent. Just. l. de cont. Mundi c. 12.

Num. 2.

Pascha.

Nota quadruplex Pascha. Primum in Ramesse, quod est in finibus Ægypti. Ex. 12. Secundum in deserto ad montem Sinai. Num. 9. Tertium trans Jordanem in Galgalis. Jos. 5. Quartum in Jerusalem, quod fecit Josias. 4. Reg. 23. Primum est gratiæ justificantis; secundum pœnitentiæ purificantis; tertium justitiæ promoventis, sive perficientis; quartum gloriæ indeficientis. Hugo Card. in Num. c. 9.

Erat proximum Pascha, dies festus Judæorum. Joan. 6. 4. Tunc enim præcipuè confluunt homines ad confessionem, & transeunt de vitiis ad virtutes. Et dicitur *Pascha dies festus Judeorum*, quia soli Judæi, id est confitentes peccata sua, faciunt istum transitum, de membris diaboli, in corpus Christi, de culpa ad gratiam, de vitiis ad virtutes, de servitute diaboli in libertatem regni, de exilio vitæ præsentis ad patriam æternæ felicitatis. Hugo Card. hic.

Pascha Hebraicè *transitus* dicitur, vel *profectus*: scilicet, quia per hoc mysterium de pejoribus ad meliora transitur. Bonus transitus est, transire de peccatis ad justitiam, de vitiis ad virtutes, ad infantiam de senectute. S. Maximus hom. 4. in festo Paschæ.

Quis est ergo, qui Pascha in spiritu celebrat; qui de vita, & mala consuetudine, in novæ devotionis statum resurgit. Thom. Kemp. conc. 32. de Paschate.

Num. 3.

Flores, lilia.

Pro his, qui commutabantur. Ps. 44. Aliis Interpretes habent: *pro floribus.* Aliis *pro liliis.* Tunc enim flos prodit, cùm hyems in ver mutatur: quod significat transitionem à malitia ad vitam ex virtute actam. At lilii aspectus monet, ad quid oporteat mutationem fieri. Eum enim, qui mutatione splendidus effectus est, liquet ex atro, & tenebricoso, ad nivem transmutatum esse. S. Greg. Nyss. tr. 2. de inscript. Psalmor. c. 4.

Nardus mea dedit odorem suum. Cant. 1. 11. Nardus amara, est pœnitentia, inquit Aponius. Unde, quasi ad literam, locum tunc factô suô exposuit S. Magdalena; dum in signum pœnitentiæ *unxit pedes Jesu* accumbentis in mensa Simonis. Ac rursum *attulit alabastrum unguenti nardi pistici pretiosi;* illudque effudit in caput Jesu recumbentis in domo sua. Ideoque Magdalenæ hunc locum applicant. Origen. Nyss. Beda, & Aponius. Cornelius hîc.

Flores apparuerunt in terra nostra. &c. Cant. 2. 12. Notantur hîc tres actus pœnitentiæ: contritio, per flores; confessio, per

vocem

vocem turturis ; satisfactio per putationem. Cornelius hic.

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2. 12. Serenitas conscientiæ. Cant. 1. 15. *lectulus noster floridus.* Pœnitentia. Hugo Card. in Ps. 27.

Num. 4.

Arbor.

Facite fructum dignum pœnitentiæ. Matth. 3. 8. Arbor, est ipsa pœnitentia ; radix, contritio cordis, rami, opera bona ; folia, confessio integra ; fructus, satisfactionis pœna. Hugo Card. hîc.

Pœnitentia salutis est arbor : propterea, quòd multos in peccatis mortuos resuscitat. S. Ephrem de pœnitentia.

Num. 5.

Vinum.

Potasti nos vinô compunctionis. Ps. 59. 5. *Vinea facta est directo.* Is. 5. 1. Vinea Fidelis animæ. Cant. 2. 13. *vineæ florentes &c.* Hujus vineæ est vinum pœnitentiæ. Luc. 10. 34. *alligavit vulnera ejus fundens vinum.* S. Thom. Aqu. hic.

Gustavit- aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Fit miris, & occultis, modis quotidie mutatio in mentibus hominum ; quæ præfertur mutationi aquæ in vinum. Sim. Cass. l. 5. c. 1. hîc.

Num. 6.

Aves.

Sumet-duos pullos columbarum. Levit 12. 8. In columba enim habet gemitum pro cantu. S. Bonaventura s. 2. D. 2. Epiph.

Similis factus sum pelicano solitudinis. Ps. 101. 7. Homo pœnitens est pelicanus solitudinis : qui pœnitentiâ, sicut pelicanus sanguine, pullos, opera à serpente Inferni venenata, resuscitat. S. Vinc. Ferr. s. 5. de S. Dominico.

In lege erat statutum, ut divites mulieris purgandæ, in Sacrificio darent agnum ; pauperes verò duas columbas immolarent. Per agnum vitæ innocentia ; per turtures verò mœrentium designatur pœnitentia. Quia ergo non possumus Deo offerre agnum innocentiæ, offeramus turtures pœnitentiæ. S. Honorius Augustod. l. in Purif. Mariæ.

Num. 7.

Numeri.

Principem super quinquaginta. Is. 3. 3. Quinquagesimus numerus semper refertur ad pœnitentiam ; princepsque pœnitentium, & caput eorum, qui salvantur per pœnitentiam, Christus est. Unde & David in quinquagesimo numero Psalmum scribit pœnitentiæ. S. Hieron. l. 2. hîc.

Discubuerunt in partes per centum, & quinquagenos. Marci. 6. 40. Oportebat enim eos, qui requieturi erant in Jesu cibariis, aut esse in ordine centum, qui numerus sacer est, ac Deo, propter unionem, consecratus : aut in ordine quinquaginta ; qui numerus continet remissionem, justa mysterium Jubilæi. Origenes p. 2. hîc.

Sede citò, scribe quinquaginta. Luc. 16. 6. Novimus, quòd sedere humiliationem, citò festinationem, scribere firmitatem, quinquaginta pœnitentiam, designet &c. S. Bernardus D. 10. Pent.

Num. 8.

Mors.

Dominus mortificat &c. 1. Reg. 2. 6. Occidimur quodammodo, cùm desinimus esse, quod fuimus : novô enim pietatis genere in uno, eodemque homine impius, & adulter, occiditur ; ut misericors renascatur, & castus. Fornicator, & ebriosus, extinguitur ; ut continens, & sobrius, procreetur. Sic ergo mortificat Dominus, ut vivificare faciat. S. August. l. 17. c. 4. de Civit.

Veniat mors super illos. Ps. 54. 16. Hoc spiritualiter accipiendum est : quia more suô, emendationem magis, quàm consumptionem, venire postulat inimicis. Mors enim dicitur vitæ finis : &, qui in meliorem partem convertitur ; occasum prioris conversationis meritò reperisse judicatur. Cassiodorus hîc.

Pœnitentiâ, per quam homo moritur peccatis, assimilatur morti corporali. Mors, juxta Isidorum, septem utilitates inducit. *Prima* : potentiam tyrannorum absolvit : sic pœnitentia solvit potentiam dæmonum, quam habent super animam propter peccatum. *Secunda* : voluptatibus, & peccatis, finem imponit : sic pœnitentia per mortificationem. *Tertia* : mors est terminus omnis miseriæ : pœnitentiæ peccatum excludit, miseriæ causam. *Quarta* : mors est confirmatio gratiæ : pœnitentie, dum à culpa per firmum propositum præservat. *Quinta* : mors est acquisitio veniæ. *Sexta* : mors est reparatio innocentiæ : pœnitentia restituit merita ; multi etiam ferventer pœnitentes æquiparant, vel superant, in merito, vel gratia, multos innocentes. *Septima* : mors est collativa æternæ felicitatis. Geminiani s. 6. c. 54.

§. II.

Varia alia Symbola.

Ex Veteri.

Vidit que scalam. Gen 28. 12. Scala, quam vidit erectam in cœlum, est pœnitentia ; per quam ad cœlum ascendit. Huic scalæ Dominus innixus est : quia pœnitentes expectat, & vocat. Angeli ascendentes, & descendentes, sunt cogitationes pœnitentium ; quæ ad pœnas Inferni descendunt ; nunc ad paradisi gaudi ascendunt. Hugo Card. in Sap. c. 10. Quid per scalam significatur, quam vidit vir plenus gratiâ, Dormiens super petram, id est, super Christum ; qui dictus est petra, quasi firma, & solida, nisi pœnitentia ? Hujus gradus sunt contritio, confessio, & satisfactio. Hæc incipit in terra ; sed perducit ad cœlum, imò ad ipsum Dominum, quem desuper vidit innixum. S. Bonaventura s. 5. de Adv.

Nequa-

Nequaquam Jacob appellabitur nomẽ tuũ, sed Israel. Gen. 32. 28. Qui non solùm Jacob, verùm etiam Israël, veraciter dici, vel esse, vult; similiter in fortitudine sua, id est, in fide sua, dirigatur cum Christo, magno consilii Angelo; & invalescat ad Angelum hunc: videlicet & agendo pœnitentiam, & faciendo dignum pœnitentiæ fructum. Nam quod ait: *& confortatus est*, subjungens *flevit, & rogavit eum*; Os. 12. 4. rectè dicas de fortitudine pœnitentium: quia revera fortes sunt, flendo instanter, & rogando perseveranter remissionem peccatorum; juxta illud: *à diebus Joannis regnum cœlorum vim patitur.* In Bethel luctatus est, quod interpretatur *domus Dei.* S. Rupertus l. 5. in Os. c. 12. 1.

Die tertiò, quando gravissimus vulnerum dolor est. Gen. 34. 25. Sic se habet dæmon in circumcisione pœnitentiæ; quæ tribus constat diebus: primus est contritio, secundus oris confessio, tertius satisfactio. Et hoc tertio die plus nos hostis aggreditur. Diez conc. 4. in festo Corp. Chr.

Non sinè mysteriô undecim velis cilicinis tabernaculum desuper operitur. Ex. 26. 7. quô reum esse ostendat totum Mundum Deo acsub pœnitentia degere. S. Prosper Aqu. de promiss. &c. p. 2. c. 2.

Facies & labrum æneum &c. Ex. 30. 18. Quod potest exponi de pœnitentia; quæ dicitur mare, pro amaritudine contritionis, labrum pro confessione. Dicitur etiam *æneum* pro constantia, & fortitudine, in labore satisfactionis. Illud labrum ponitur inter tabernaculum, & altare. Altare est Ecclesia militans; in qua nos debemus offerre Deo priùs lotos per pœnitentiam. Rom. 12. 1 *obsecro vos &c.* Tabernaculum est vita æterna, sive cœlestis patria: *quod nequaquam transferri poterit*, ùt dicitur Is. 33. 20. Qui ergo à militante Ecclesia voluit ire ad triumphantem; oportet, quòd per mediam transeant pœnitentiam: hæc enim est via. Aqua ponitur in labro; quando pœnitentia fit cum lacrymis, vel cum gratia. Tunc Aaron, & filii, debent lavare in eo manus, & pedes. Ex 30. 19. id est, peccata operis, & affectionis, per pœnitentiam diluere; maximè *quando ingressuri sunt tabernaculũ testimonii.* Ità & nos oblaturi, & reddituri Deo animas nostras in morte, tanquam thymiama redolens suave, debemus priùs animam à peccatis omnibus abluere. Hugo. Card. in c. 5. Joan.

Vesper finis est diei, & initium noctis: sic & pœnitentia finis est vanæ lætitiæ, & principium tristitiæ salutaris. Vid. Beda in cap. 15. Levit.

Dies primitivorum, quando offeretis novas fruges &c. Num. 28. 26. Dies primitivorum, status pœnitentium est, qui primitias bonæ vitæ offerunt: novæ enim fruges, novæ virtutes sunt. S. Bonaventura s. 1. in Vigil. Nat. D.

Sicut transitus prior Hebræorum, quô, Duce Moyse, transierunt mare rubrum, Jos. 4. 24. 25. repræsentat Baptismum; sic posterior, quô, Duce Josue, transierunt Jordanem, figurat, pœnitentiam. Et sicut Hebræi, post transitum Jordanis, celebrârunt Pascha; sic post pœnitentiam sumitur Eucharistia. Præterea *Jordanis* idem est, quod *fluvius judicii.* Talis est pœnitentia; in qua pœnitens est accusator sui; & Sacerdos judex. Sicut *Jordanis conversus est retrorsum*; sic pœnitens vitam commutat. Sicut Hebræi transitô Jodane cum Chananæis assiduè bella gesserunt, donec, iis expulsis, terram possederunt; sic & nos, post mutationem vitæ, assiduè cum vitiis confligamus oportet. Cornelius hîc.

Est pœnitentia una munitissima civitatum, quas Dominus Moysi mandavit segregari in salutem fugitivorum. Num. 35. 11. Deut. 19. 2. Jos. 20. 2. 21. S. Laurent. Just. lib. 4. de casto conn. c. 7.

Novacula non ascendet super caput ejus. 1. Reg. 1. 11. De ipso Domino intellige: ipse enim solus, quia sinè peccatô vixit in carne, omnes dies vitæ suæ Domino datas, nil in se omnino, quòd pœnitendo resecaret, invenit. Ven. Beda hîc.

Venit-scissâ veste &c. 1. Reg. 4. 12. Scindebant vestes, quando Deum per pœnitentiam ad misericordiam flectere nitebantur. Ut Jos. 7. 6. Achab 3. Reg. 21. 27. Josias 4. Reg. 22. 11. Mardochæus Esth. 4. 1. Joel 2. 13. *scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Mendoza hîc.

David ascendebat clivum olivarum - sed & omnis populus &c. 2. Reg. 15. 30. Via olivæ pœnitentia est: per pœnitentiam enim venitur ad misericordiam. Per hanc viam incedere debent, qui volunt sequi David, id est, Christum. Oliva exteriùs in cortice amaritudinem habet; sed intus in fructu habet dulcedinem: sic pœnitentia amara est; sed fructus ejus dulcis. Hugo Card. hîc.

Ecce currus igneus. 4. Reg. 2. 11. Currus igneus Eliæ pœnitentiam significat: quæ debet esse ignea per amorem; cujus sunt quatuor rotæ, contritio, satisfactio, confessio, restitutio. S. Bonaventura s. 2. D. 4 Adv.

Lavit in Jordane septies - & restituta est caro ejus, sicut caro pueri parvuli. 4. Reg. 5. 14. ut significaret, eos, qui scelera abjiciunt, in puerorum vigorem renovandos. Mendoza in 1. Reg. 13. 1. Annot. 13. Sect. 1.

Fel valet ad ungendos oculos. Tob. 6. 9. Cœcitas animæ humanæ curatur felle, id est, amaritudine pœnitentiæ: nullum enim tam grave peccatum est, quod non cordis amaritudine abstergatur; & quod non fletibus deleatur. S. Bonaventura serm. 41. D. Quinquag. Inter cœtera, quæ animam illuminant, est amaritudo pœnitentiæ. S. Thom. Aqu. D. Quinq.

Job interpretatur *dolor*, sive *ululans*; & signat pœnitentiam dolentem de peccatis suis. S. Bonaventura serm. 1. D. infra Oct. Nat. D.

Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui &c. Job. 6. 2. Peccata trahunt ad Infernum; sed calamitas pœnitentiæ præponderans elevat ad cœlum. Hugo Card. in c. 4. Gen.

Carbones succensi sunt ab eo. Psal. 17. 9. Peccatores dicit, qui velut carbones mortui in Mundi istius cœcitate tenebantur; sed iterum pœnitentiâ inflammante reviviscunt; & ex mortuis prunis vivi incipiunt esse carbones. Cassiodorus hîc. Lem. *Afflante micamus.* Picinelli.

Vox Domini super aquas. Ps. 28. 3. Baptismus. *Vox Domini in virtute:* Confirmatio. *Vox Domini in magnificentia:* Eucharistia. *Vox Domini confringentis cedros.* Pœnitentia. &c. S. Vinc. Ferr. f. 1. Dom. Oculi.

Confitebor tibi in cithara. Ps. 42. 4. id est, sic faciam pœnitentiam, ut tu Deos glorificeris in operibus meis. Cithara enim significat pœnitentiam: quia sicut cithara extendit chordas; sic & pœnitentia debet extendere omnia membra hominis plectrô præceptorum; ut singula membra castigentur, Hugo Card. hîc.

Inscriptio Ps. 95. *Quando domus ædificabitur post Captivitatem. Cantate Domino canticum novum.* Ps. 95. S. Hieron. felix pœnitentia! licet rueris; tamen, si egeris pœnitentiam, nova domus Dei diceris. Nova domus novum meretur canticum. Arcones in Is. 1. 18.

Justorum semita, &c. Prov. 4. 18. Aurora vapores resolvens ex iis rorem omnibus optatum producit: unde dicitur aurora, quasi aurora rorans, vel quasi aurea hora. Sic pœnitentia, quâ peccator fit justus, adducit ei rorem doloris, & lacrymarum, fœcunditatem bonorum operum. S. Gregor, in Cant. 6. Ecclesia in incipientibus est aurora: quia è tenebris peccatorum luce sanctæ operationis splendere incipiunt. Cornelius hîc.

Oritur sol. Eccl. 1. 4. in Baptismo, & occidit per peccatum: *& ad locum suum revertitur* per pœnitentiam. Hugo Card. hîc.

Ad locum, unde exeunt flumina, reverruntur, ut iterum fluant. Eccl. 1. 7. Qui è virtute in vitium, atque malitiam, decidunt; torrentum, ac fluminum, more ex alto quodam loco in præceps, concavumque, ac terrestre, delabuntur. Possunt tamen, & cùm ad ipsum jam vitium pervenerint, resipiscere, ad pœnitentiam redeuntes; & per conversionem iterum reverti in viam, quæ perducit ad paradisum, unde homo primus erectus fuit. Olympiodorus hîc.

Tempus plangendi. Eccl. 3, 4. Est tempus pœnitentium, peccata per petrata plangentium. S. Bonaventura in Ps. 118.

Adolescentulæ dilexerunt te. Cant. 1. 2. Adolescentulas dicit animas, quæ in Christo renatæ, sordes veteris, hominis abjecerunt. V. Beda l. 2. hîc.

Capilli tui sicut greges caprarum. Cant. 4. 1. Quia capilli imperfectissimæ sunt corporis partes, aptè repræsentant peccatores pœnitentes; quos Ecclesia non rejicit. Et assimilantur gregibus caprarum; quæ etiam sunt Symbolum peccatorum. de Ponte hîc l. 7. Exh. 2. §. 1.

Pro ære afferam aurum &c. Is. 60. 17. In instauratione spiritualis Jerusalem ligna vertentur in æs, & lapides mutabuntur in ferrum: id est, bruti quondam, & insensibiles, homines, in eas materias mutabuntur; quæ utilitatem aliquam præbeant civitati. Ipsumque æs, & ferrum, per augmenta virtutum, in aurum, argentumque, mutabuntur: ut nequaquam utilitatis speciem, sed pretium quoque habeant, & decorem. S. Hieron. hîc.

Tonde tuum capillum Jerem. 7. 29. Cur sanctimoniales tondentur? quia assumunt pœnitentiæ lamentum, Religionem intrantes. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 11. Lect. 2.

Omnem, super quem videritis Thau, nè occidatis. Ezech. 9. 6. Thau est ultima in alphabeto, & formam crucis habet: unde significat finalem pœnitentiam, quæ solvat. Hugo Card. in c. 13. Marci.

Ex Novo.

Noli timere, accipere Mariam conjugem tuam. Matth. 1. 20. id est, amaritudinem pœnitentiæ. Accipienda enim est pœnitentia in uxorem: quia pulchra, quia dives, quia nobilis: soror enim Regis cœlorum est. Hugo Card. hîc.

Invenerunt puerum cum Maria. id est, amaritudine pœnitentiæ. Matth. 2. 11. Hugo Card. hîc.

Aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Aurum offerunt Doctores, sapientiam; thus Martyres, & Confessores; myrrham pœnitentes peccatores. Euseb. Emiss. in Epiph. D.

Per aliam viam reversi sunt. Matth. 2. 12. Auth. Imp. qui à diabolo venit ad Deum, nunquam debet per illam viam ambulare; per quam venit ad diabolum. Venisti per viam fornicationis, ambula de cætero per viam castitatis &c. S. Gregor. hom. 10. qui à paradisi gaudiis per delectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocemur. Cornelius hîc.

Ad Joannem, ut baptizaretur ab illo. Matth. 3. 13. JEsus nullâ indigens pœnitentiâ, quia absque peccato omni erat; sicut suscepit carnem similem carni peccati, ità suscepit baptismum similem baptismo pœnitentium; fecit professionem similem professioni pœnitentium. Cajetanus hîc.

Ascendente eo in naviculam. Matth. 8. 23. Hæc navicula est pœnitentia, propter officium transfretandi. Navicula dicitur; quia pœnitentia nostra modica est respectu peccatorum, quæ facimus; & pœnarum, quas meruimus; & præmiorum, quæ expectamus. S. Vinc. Ferr. f. D. 3. Epiph.

Cùm appropinquâssent Jerosolymis &c. Matth. 21. 1. Via Christi in ingressu Jerusalem. 1. manè recessit de Bethania; à qua recedimus, quandocunque præcepta Dei violamus. 2. venit Bethphage, quæ interpretatur *domus oris.* Ecce confessio, postquam recessisti de Bethania: Bethphage erat villa Sacerdotum. 3. Ascendit in montem Oliveti: ecce operis satisfactio. 4. descendit in vallem Josaphat, quæ interpretatur *Domini judicium*: ecce debitorum remissio. 5. venit in Jerusalem, quæ interpre-

terpretatur *pacifica*: ecce hic injuriarum remissio. Id. ſ. 3. D. Palm.

Orate, ut non fiat fuga veſtra in hyeme. Matth. 24. 20. Hyems eſt ſtatus culpæ; ver eſt ſtatus pœnitentiæ. Cant. 2. 11. *hyems tranſiit.* Æſtas ſtatus perfectæ juſtitiæ: Autumnus mortis. Tunc enim colligit homo, quæ ſeminavit. Hugo Card. in c. 35. Gen.

Scitis, quia poſt biduum Paſcha fiet. Matth. 26. 2. Chriſtus in Paſſione ſua typum gerit peccatoris, & pœnitentis. Hugo Card. hic.

In ſyndone munda. Matth. 27. 59. JEſum involvit, qui purâ mente eum ſuſcipit. Linteum lavatur, torquetur, ſiccatur. Jer. 4. 14. *lava à militia cor tuum.* Per opera pœnitentiæ debes torqueri; per fervorem divini amoris à carnalium deſideriorum humore deſiccari. S. Bernardinus t. 2. ſ. 57.

Quidam ex eis de longè venerunt. Marci 8. 3. De longè ad Chriſtum veniunt; qui ex peccato mortifero per pœnitentiæ iter veniunt. Eſt enim peccatum regio illa longinqua, in quam prodigus, patrem deſerens, proficiſcitur. Luc. 15. 13. S. Gregor. hom. 21. in Ezech. quantò quisque plus in pravo opere erravit, tantò ab omnipotente Domino longiùs receſſit. Ideò, qui de longè veniunt, in via deficiunt: quia Divini verbi lectione, & meditatione, ſe non paſcunt. Pœnitentiam quidem agunt; poſtea verò nihil de æternis flammis, nihil de perpetuis cœli gaudiis, nihil de Chriſti Paſſione, morte, Judicio, cogitant. Barradius t. 2. l. 10. c. 18. hîc.

Tollat crucem ſuam. Marci 8. 34. Crux pœnitentiæ, ad inſtar crucis Chriſti, habet quatuor brachia, id eſt, quatuor opera pœnitentiæ. Brachium inferius, quod figitur in terra, ſignificat cordis contritionem; quæ eſt ſecreta intus in corde. Brachium ſuperius eſt emendandi propoſitum, juxta voluntatem Dei vivendo; alte ad Deum reſpiciendo. Dextrum ſignificat confeſſionem oris. Sinistrum injunctæ pœnitentiæ obſervationem. S. Vinc. Ferr. ſ. 1. D. 2. poſt Oct. Epiph.

Offerebant ei parvulos. Marci 10. 13. Parvuli ſunt pœnitentes, qui, more parvulorum, ſæpe plorant. S. Bonaventura ſ. 1. D. 18. Pent.

Multi in nativitate ejus gaudebunt. Luc. 1. 14. Tunc naſcitur Joannes, cùm peccator pœnitentiam agit. *Gaudium erit in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Luc. 15. 10 Hugo Card. in Luc. hîc.

Conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur puer. Luc. 2. 21. Toties circumciditur homo, quoties poſt peccatum ad pœnitentiam redit. Euſeb. Emiſſ. in Circum. D.

Poſt triduum invenerunt illum, Luc. 2. 46. Poſt triduum pœnitentiæ, id eſt, contritionem, confeſſionem, ſatisfactionem, invenitur JEſus. Hugo Card. hic.

Vidit duas naves. Luc. 5. 2. Duæ naves, ſunt duæ viæ eundi ad Deum, ſcilicet innocentia, & pœnitentia. Et qui non fuerit ingreſſus in unam iſtarum, peribit in mari. Hugo Card. hîc.

Nemo mittens manum ſuam ad aratrum. Luc. 9. 62. Aratrum eſt pœnitentia: quia, ſicut aratrum frangit terram ad fructificandum; ſic pœnitentia colit terram corporis; ut faciat fructus ſpirituales. Non reſpicere retro, poteſt intelligi dupliciter: ſcilicet redire ad officium, quod includit, vel inducit peccatum; vel ad officium, quod includit, vel inducit peccatum; vel ad officium, quod fieri poteſt ſine peccato. S. Vincent. Ferr. ſ. fer. 4. Paſch.

Cùm invenerit eam (ovem) Luc. 15. 5. Perditur rationalis ovis, cùm à Divinis præceptis longiùs ſeparatur: invenitur autem, cùm per pœnitentiam reſipiſcit, & in illis reponitur. Euthymius Zigabonus hic. Quilibet peccator agens pœnitentiam, eſt ovis centeſima; quæ poſt multos errores humeris pii Paſtoris reportata eſt ad ovile. Hæc eſt drachma perdita, ſed inventa: hic eſt filius prodigus: hic eſt Lazarus ulceribus plenus: hic eſt Lazarus quatriduanus: hæc eſt ſocrus Petri febricitans: hæc eſt mulier peccatrix: hæc ſanguinaria: hic eſt ſervus Centurionis: hic eſt publicanus: hic eſt pullus aſinæ. Hugo Card. in c. 10. Levit.

Si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam? Luc. 15. 8. Drachmam Evangelicam, quam acceperas, & quâ dives effectus fueras, ignaviâ tuâ perdidiſti. Pœnitentiæ lucernam accende; inclina te diligenter. S. Greg. Nyſſ. or. in eos, qui acerbiùs alios judicant.

Eſt autem Jeroſolymis probatica piſcina. Joan. 5. 2. Piſcina eſt pœnitentia, quâ lavamur à ſordibus peccatorum. Angelus autem eſt Doctor, qui movet aquam, dum movet ad compunctionem, vel ad lacrymarum gratiam. S. Bonaventura ſ. 2. D. 4. Pent.

Vidit (Petrus) *cœlum apertum &c.* Act. 10. 11. Quæ viſio pœnitentiam ſignat, & mortificationem: quæ, ſi perfectæ ſint, homini aperiunt cœlum, eumque à pœnis Purgatorii liberant. Linteum ex lino conficitur: hoc autem aquis mergi, tundi, decorticari, & torqueri, debet; ut linteo conficiendo aptetur. In eum modum multis tribulationibus probari neceſſe eſt, ut pœnitentiæ perfectæ meritum, atque peccatorum expiationem, aſſequamur. Per beſtias illas peccata deſignantur; quæ nos in belluas convertunt: in quadrupedia concupiſcentia carnis; in ſerpentia, terram comedentia, concupiſcentia oculorum; in volatilia verò ſuperbia vitæ, animas transformat. Illas beſtias occidere jubetur Petrus, & poſt eum Sacerdos, poteſtate ſibi traditâ: quâ cunctis cœlum claudunt, & aperiunt. Nec occidunt illas belluas tantùm, & monſtra peccatorum; ſed & ea comedunt. Oſ. 4. 8. *peccata populi mei comedent.* Soli piſces deerant: quia ad Sacrificia non adhibentur, nec mactantur: quia muti, & elingues, procul ab eo myſterio arcentur. Doultreman de am. l. 4. c. 3. Sect. 8.

Petrus dormiens. Act. 12. 6. Signat peccatorem in carcere peccati dormientem *inter duos milites*, ſcilicet Angelum bonum, & malum. Una catena, eſt longa conſuetudo; ſecunda, mala ſocietas. Primum opus illuminatio; ſecundum percuſſio, id eſt, compunctio; Tertium erectio Petri; id eſt, propoſitum; quartum *ceciderunt catenæ*, confeſſio; quintum *præcinctio*, reſtitutio; ſextum, *calceà te*, in-

juriarum remissio; septimum, *circumda tibi vestimentum*, hoc est, honesta conversatio. S. Vinc. Ferr. s. de S. Petro ad Vinc.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2. 7. Rupertus: vincere, est pœnitentiam agere, quæ illi Episcopo suasa: per pœnitentiam enim vincit homo hostes suos, seipsum, carnem omni hoste crudeliorem. Sylveira hîc.

Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis. Apoc. 3. 5. Anselmus, Beda, Haymo &c. victores intelligunt pœnitentes; qui à culpis resurgunt. Ramirez in ep. 5. hîc.

Collyrio inunge oculos. Apoc. 3. 18. Collyriô pœnitentiæ inunge oculos tuos, ut intellectus purgetur ab errore, vel ignorantia. Albertus M. apud Sylveira hîc. Collyrium est amaritudo pœnitentiæ quæ per compunctionem clarificat sensus cordis; sicut collyrium per effusionem lacrymarum oculos carnis. Richard. à S. Vict. l. 1. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Eam tu peccator ità invade, ità amplexare, ùt naufragus alicujus tabulæ fidem. Hæc te peccatorum fluctibus mersum prolevabit, & in portum divinæ clementiæ protelabit. Tertull. l de pœnit.

Myrrha, & aloe, propter suam amaritudinem, significant pœnitentiam; per quam aliquis in seipso Christum conservat absque corruptione peccati. S. August. l. 3. de doctr. Chr. c. 2.

Avertere, avertere ab Occidente convertere; ad Orientem. Occidunt ibi peccata, oritur inde justitia; in occidente vetus, in Oriente novus: in occidente Saulus, in oriente Paulus. S. Augustinus hom. 14. inter 50.

In faciem cadere, est in hac vita suas unumquemque culpas agnoscere, easdemque pœnitendo deflere. Retrò verò, quò non videtur, cadere, est ex hac vita repentè decidere, &, ad quæ supplicia ducatur, ignorare. S. Isidorus c. 31. in Gen.

Meritò tamen Sacramentum quóque pœnitentiæ dici potest balneum lacteum. S. Gregor. in c. 5. Cant.

Operam demus, ut in pœnitentiæ præsidio consistamus, sugamusque lac è sanctis ejus uberibus; quibus humanas destruxerat infirmitates. B. Isaias Abb. or. 25.

Pœnitentia est sicut aqua calida contra canes; & maximè quantùm ad contritionem: sicut enim cum aquâ calidâ ejicitur canis de coquina; sic cum aqua lacrymarum ejicitur diabolus, & peccatum, de anima. &c. S. Bonavent. diæt. Sal 2. c. 1. Vide ibidem plura.

Sicut puer rumpit vestem veterem, ut citiùs habeat novam: sic bonus pœnitens lacerat saccum carnis; ut citiùs animæ suæ acquirat stolam felicitatis æternæ Ps. 29. 12. *concidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitiâ.* Id. ib.

Dolor Christi in cruce pendentis significat contritionem, quam debemus habere de peccatis in morte, inclinando caput in confessione. S. Vinc. Ferr. s. de exalt. S. Cruc.

Mare significat pœnitentiam: quia sic dicitur, quasi amarum. Contritio, propositum, confessio, satisfactio, amara sunt. Id. s. 1. D. 4. Quadr.

Boni faciunt hîc vigiliam in luctu pœnitentiæ; & ideo pervenient ad festum jucunditatis æternæ. S. Bernardinus s. de cont. Mundi.

Pœnitentia similis mari. 1. quia mare est nauseæ, & vomitûs ciborum provocativum: sic pœnitentia generat peccati abominationem: nam quod priùs peccatori videbatur pretiosum, & delectabile, videtur pœnitenti ignominiosum, abominabile. 2. mare sordes rejicit, & se purgat; cadavera non tolerat: sic pœnitentis confessio. 3. mare dura, & pretiosa, generat; licèt sit liquidum: ùt patet in gemmis, & lapidibus. Sic pœnitens, licet mollis, & liquidus in lacrymis; tamen durissima tolerat in Satisfactione. 4. mare non transgreditur littus; nec pœnitens præcepta. Geminiani l. 1. c. 60.

Cereus in inverso candelabro deficiens. *Vertatur, & vivet.* Bovius.

§. III.

Pœnitentiam quantopere Deus, & Christus, expetat.

Ex Veteri.

FAc tibi aram. Gen. 6. 14. Volebat illos, qui tam graviter peccaverant, fabricatione Arcæ admoneri, ut secum cogitarent, quæ fecissent; resipiscendoque indignationem non experirentur, S. Chrysost. hom. 24. in Gen. Centum annis fabricata Arca: ut homines aspectu longô illius Arcæ, ad talem usum deputatæ, magis timerent; & à suis peccatis, per aspectum Arcæ, & ad prædicationem ipsius Noe, resilirent. S. Thom. Aqu. in c. 7. Gen.

O si quis mihi daret potum aquæ &c. 2. Reg. 23. 15. Sitio, ait, aquam Bethlehem! & continuò tres eorum irrumpunt per medios hostes, eique potum desideratum deferunt. Modò sitit David noster conversionem nostram: irrumpamus per medios hostes, omnes vincamus difficultates; ut ei pareamus. In hoc, ait Eliezer Gen. 24. 14. agnoscam, quæ sit futura sponsa Isaac? cui petiero potum, & illa libenter dederit. In hoc agnoices, ô anima; an futura sis sponsa Christi, si potum petenti tibi libenter das. Osorius fer. 6. D. 3. Quadr.

Extendi manum meam. Prov. 1. 24. Manus extendere, est pacisci, & reconciliari, volentis. q. d. Deus: ego injudiciarum, mihi à vobis illatarum, oblitus, prior extendi dexteram, invitans vos ad reconciliationem meam; utque vos vicissim, in signum renovati fœderis, dexteram vestram meæ consecretis. At vos me, extendentem manum, respuistis; vestram extraxistis. Cornelius hîc.

Surge amica mea &c. Cant. 2. 13. Surge à delicto, & veni in fiduciam; surge à peccato, & veni ad pœnitentiam; surge ab infidelitate, & veni in fide. Id. ib. hîc.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. id est, converte ad me faciem tuam, quàm à me aversam habes: averte illam à terrenis rebus, quas plus, quàm me, amabas; ut deinceps tu me respicias, & ego te. de Ponte hic Exh. 26 §. 3.

Aperi

Aperi mihi soror mea &c. Cant. 5. 2. Ponit his verbis rationes ad suadendum peccatori, ut aperiat Deo. Cùm ait, aperi *mihi*, insinuat, aperuisse peccatorem aliis; vel aperire solere. Etenim ad januam cordis stat etiam diabolus pulsans; sed aliò modò, quàm Deus. Sicut enim in palatiis regum sunt plures ordines portarum, antequam perveniatur ad secretum cubiculum; ità cor hominis plures continet ordines portarum. Quinq; sensus sunt portæ; magis intimæ, sensus interni, phantasia, appetitus sensitivus; per quas etiam intrat diabolus; & vehementiùs pulsat, cùm fœdas cogitationes excitat, & immittit: quas David Ps. 77. 49. *vocat immissiones per angelos malos*. Et sic *misit diabolus in cor Judæ*, traderet Christum. Joan. 13. 2. Diabolus quidem immisit; sed Judas admisit, & consensit: & ideo ad possidendum cor ejus intravit; cùm tamen illam immissionem potuisset repellere. Universa enim potestas diaboli non ampliùs se extendit; quàm ad pulsandum per has januas: at ulteriùs est intimior cordis janua ad superiorem Spiritûs partem; ad quam solus Deus immediatè pulsare potest, immittendo in intellectum, vel voluntatem, pias cogitationes, & ferventes affectus. *Aperi mihi* q. d. aperuisti januam cordis tui diabolo, & hosti, qui tuum sitiebat interitum; cur ergo non aperis mihi Creatori, Redemptori, Protectori tuo, qui tuam cupio salutem. Aperuisti tyranno; aperi legitimo Domino: aperuisti lupo, qui intravit, ut perderet, & mactaret; aperi proprio Pastori, qui intrare cupit, ut te pascat, & tueatur. *Aperi mihi soror mea* q. d. mille titulis es mea; eisdem teneris aperire mihi. Non enim pulso ad januam alienæ domûs, sicut diabolus; sed propriæ. Facta es mea soror per Incarnationem, amica per Passionem, quâ reconciliavi te Deo; columba per missionem Spiritûs S. quam tibi merui; & tandem facta es immaculata &c. de Ponte hic Ex. 8. §. 1. Mirabilis est hîc Glossa Hebræorum edita à Galatino l. 8. c. 8. filij mei, aperite mihi aperturam unam pœnitentiæ, sicut est foramen acûs; & ego aperiam vobis aperturas misericordiæ, per quas intrabunt quadrigæ, & currus. Cornelius in ep. Jacobi c. 5. 16.

Revertere. Cant. 6. 12. Non abs re quater dicitur, ut revertatur; per veram scilicet cordis contritionem, per integram confessionem, per condignam satisfactionem, & tandem per morum correctionem. de Ponte hîc Exh. 8. §. 1. Idcirco tam crebro ei *revertere* dicitur: ut, etiamsi conversa deliquerit, in desperationem non decidat; sed à peccandi consuetudine spe indulgentiæ resipiscat. S. Justus Orgelit. hîc *Laboravi rogans*. Jer. 15. 6. q. d. toties rogavi, ut converteremini: laborâssem, si possibile fuisset. Isa. 43. 24. *præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis*. S. Thom. Aqu. in Jer. hîc. *Laboravi rogans*. Hebr. *laboravi rogans, pœnitere*. Id est, laboravi rogans, & invitans te per prophetas; ut pœniteres, téq; converteres. Maldonatus vertit: laboravi pœnitendo. Aut, ùt Sanchez, miserendo q. d. sæpius decrevi punire vos; sed ductus pœnitentiâ & misericordiâ, revocavi sententiam; sperans vestri emendationem, sed nihil obtinui, tantùm fatigavi me. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Intrate per angustam portam. Matth 7. 13. Inter vias, quas nos docuit Christus, prima est pœnitentia. S. Thom. Aqu. D. 23. Pent.

Venite ad me omnes, Matth. 11. 28. Nota: clementissimum Jesum in probatica piscina unum tantùm sanâsse. Joan. 5. 5. In domo Pharisæi uni soli Magdalenæ peperciisse. Luc. 7. 47. Ex omnibus adulteris unam solùm, quam Judæi lapidare volebant, defendisse. Joan. 8. 7. Ex latronibus uni tantùm dixisse: *hodie mecum eris in paradiso*, Luc. 23. 43. Ac denique ex omnibus divitibus soli Zachæo dixisse: *hodie domui huic salus facta est*. Luc. 19. 9. His autem verbis, *venite ad me omnes*, cunctos vocat. Diez, conc. 2. D. 20. Pent.

Et invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Quoties & redis ad nos, & invenis dormientes; & tamen benignè suscitas nos. Venis in secunda, & tertia, vigilia; sed beatus ille servus, quem tunc in veneris vigilantem. Evigila tandem, evigila, miserabilis anima; si non amore, saltèm timore. Drogo Ost. de sacr. Pass.

Tetigit loculum &c. Luc. 7. 14. Tangit loculum, sistit portitores, & mortuum suscitat; dum suæ visitationis attactu ad pœnitentiam hominem reducit. Euseb. Emiss. fer. 5. D. 4. Quadr.

Adolescens, tibi dico, surge. Luc. 7. 14. Hoc quotidie dicit Dominus unicuique peccatori: surge, qui hactenus jacuisti in vitiis; surge ad pœnitentiam agendam. Haymo D. 16. Trinit.

Gaudium erit super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15. 7. Non solùm super multis, sed etiam super uno. Id autem ostendit, Deum vehementer sitire cujusvis peccatoris pœnitentiam. Euthymius Zigabonas hîc.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. q. d. citò convertere, & me potabis. q. d. tu sitis ad culpam, & ego sitio te ad gratiam: tu sitis tuam damnationem; & ego tuam salutem. Hugo Card. hîc.

Ego cibum habeo manducare. Joan. 4. 32. ô inæstimabilis nostri Salvatoris amor! flagrans in corde amorosi JESU! nam lassatus ex itinere, æstu fervente, jejunus, & sitibundus, jam horâ sextâ instante, sitiens vehementer, non videtur bibisse, nisi mulieris fidem: & quasi ex ejus conversione refrigeratus in animo, sitis sui corporis non curat angustias. S. Bernardinus. t. 2. f. 31.

Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos; obsecramus pro Christo; reconciliamini Deo. 2. Cor. 5. 20. Singula verba multò pietatis nectare stillant. Non quâvis legatione Paulus pro Christo fungitur, sed hac obsecrativâ: quasi Christus per ministros suos quotidie obsecrator accedat. Nec satis habet optimus Salvator monere, suadere; sed rogat: Mediator enim est, &

pariter cum bono noſtro ſanguinis ſui fructum ſic carpit ſuaviſſimum. Ramirez in ep. 4. Apoc. 2. 21.

Ecce ſto ad oſtium, & pulſo. Apoc. 3. 20. Suaſerat Chriſtus D. Epiſcopo pœnitentiam; nè putaret, difficilem fore, ut è tanto tepore in ferventem pœnitentiam poſſet venire: paratiſſima gratiæ ſuæ auxilia ei oſtendit, & pollicetur: idque ſub figura hoſpitis benevoli; qui, ab alio duriſſimè expulſus, ad oſtium anhelus perſeverat; & ſollicitè pulſans, admitti rogat: ut intrans veterem, exhibito chariſtiorum epulô, redintegret amicitiam. Id hîc in ep. 7. Ubi voces illæ Pſ. 49. 12. *Si eſuriero, non dicam tibi: meus eſt enim orbis terræ.* Cur ergo, cùm tua ſint omnia, excubas ante hominis oſtium; ut cœnes cum eo? Jactâret illud in veteri Teſtamento, quando Filium ſuum adhuc retinebat in ſolio gloriæ ſuæ: poſtquam verò dedit Filium; *etiam cum illo omnia nobis donavit*, ait Paulus Rom. 8. 32. Sed dicamus veriùs: antequam Verbum caro fieret, delicias pœnitentiæ non plenè guſtârat Deus: veſcebatur enim angelorum amore; & licèt ei apponerentur lacrymæ pœnitentium, haud eis nutriebatur. At ubi deſcendit in hortum noſtrum, & manducare cœpit panem doloris; lacrymarum ità captus eſt dulcedine; ut reverſus in cœlum, ſuis ipſe manibus abſtergat omnem lacrymam ab oculis Sanctorum. Quibus non abundè refectus in terram revertitur, pulſat oſtium; & deferens manna, lacrymas, & pœnitentiæ fercula; eſurit. Cur enim pulſat oſtium? audi, quid præmittat: *amulare ergo, & pœnitentiam age.* Apocal. 3. 19.

§. IV.

Pœnitentia Deo grata, ſacrificium, feſtum &c.

TOlle hircum pro peccato. Levit. 9. 3. Hircus eſt pœnitentia. Hugo Card. hîc.

Oblationem - offerte per tempora ſua. Num. 28. 2. Origenes legit; Offeferetis mihi in diebus feſtis meis. Habet ergo Deus dies feſtos ſuos? habet: eſt enim ei magna feſtivitas humana ſalus. Quomodo putas, lætificat eum; cùm is, qui fuerat impudicus, fit caſtus; & qui fuerat impius, efficitur pius. Iſtæ omnes ſingulorum quorumque converſiones, feſtivitates generant Deo. Origenes hîc. hom. 23.

Manducemus, & epulemur. Luc. 15. 23. Commune convivium, communiſque lætitia Patri, filio, & ſervis, deſcribitur: quia fructus Paſſionis Chriſti in pœnitente, materia eſt gaudii; non ſolùm ipſi pœnitenti, & Eccleſiæ Paſtoribus; ſed etiam ipſi Deô: perindè enim gratum habet, acſi ipſe paſceretur. Cajetanus hîc.

Erat dies feſtus Judæorum. Joan. 5. 1. Potiùs dies feſtus JESUS poterat vocari, quo paralyticus ſanatur. Nullus enim dies ſolennior Deo, quàm cùm peccator à nequitia recedit. *Erat autem Sabbathum in die illo.* Quàm verè Sabbathum in die! Non dixit, Sabbathum erat dies ille; *ſed Sabbathum erat in illo:* in illo enim die, quô peccator mundatur, verè Sabbathum Dei requies eſt. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. obſ. 1.

Non ſic inſanus amator dilectam ſuam, amat; ut Deus pœnitentem animam. S. Chryſoſt. hom. 22. ad pop. Antioch. Nihil eſt, quod Deum ità exhilaret; atque converſio noſtra, atque à peccato ad virtutem regreſſus. Id. hom. 25. in Gen.

Nullâ re perinde Deus delectatur ùt hominis, propter quem omnis doctrina, atque omnia myſteria, conceſſa ſunt, reſipiſcentia, & ſalus. S. Gregor. Naz. or. 39. in ſancta lumina.

Peccavimus; agamus pœnitentiam: millies peccavimus; millies quoque pœnitentiam. De omni opere bono gaudet Deus; præſertim verò ſuper anima pœnitentiam faciente. S. Ephrem de variis tormentis Inferni.

Multiformis, & copioſa, eſt pœnitentia; ideóque varia ferculorum genera Deo apponit. Id. de pœnit.

Feſtum excitat Deo pœnitentia: quoniam & cœlum movet ad epulas; & Angeli utantur, dum pœnitentia ipſos invitat ad prandium; cunctique cœleſtes ordines epulantur, per pœnitentiam ſeſe recreantes. Id. ib.

DEI altare eſt pœnitentia: nam per ipſam peccantes eum placant. Id. ib.

Celebritas bona, ac pulchra, & Deo grata, eſt pœnitentia cum lacrymis, & à peccatis abſtinentia, Deiq; cognitio, atque æternum bonorum deſiderium. Id. ſ. in pretioſam, & vivificam Cruc. Dom.

Magni pretii ſacrificium offerte, pœnitentiam agite. Non enim reperitur malitia, quæ pœnitentiam ſuperet; nullum eſt virus, quod vim hujus mellis poſſit extinguere. S. Heſychius Presb. or. in S. Andream Ap.

Tanta utilitas, tantáque gratia, pœnitentiæ; ità ut Deo, præteritis facinoribus offenſo, jámque juſtiſſimam pœnam pro tantis criminibus inferenti, ſi dici fas eſt, quodammodo obſiſtat; & quaſi inviti, ut ità dixerim, dexteram ſuſpendat ultoris. Joan. Caſſian. Collat. 20. Abb. Pinufij c. 4.

§. V.

Pœnitentia cibat, potat, recreat, Chriſtum.

Affer mihi duos hœdos optimos. Gen. 27. 9. ſic Eccleſia bona mater ex hœdis id eſt peccatoribus. Marchantius D. 1. Quadr. Eucherius l. 2. in Gen. in omnibus ſcripturis hœdi pro peccatoribus accipiuntur; carnes autem hœdorum, ex quibus Iſaac præparatus eſt cibus, peccantium intelligenda eſt converſio.

Meſſui myrrham meam. Cant. 5. 1. Metit myrrham: quia, ùt ait Ambroſ. de bono mortis c. 5. delectatur eô, ſi quis mortificet peccatum ſuum obliteret culpam ſuam, ſepeliat iniquitates ſuas: myrrha enim eſt ſepultura mortuorum. de Ponte hîc Exh. 2. l. 8.

Sumes aurum & argentum; & facies coronas, & pones in capite Jeſu filij Joſedech Sacerdotis magni. Zachar. 6. 11. De JESU verô

verò Redemptore, capienda verba nemo ambigit. Rupertus in Apoc. 19. 11. Imponuntur coronæ sumptô argentô, & aurô, à transmigratione; sive ab iis, qui venerunt de Babylone: quia nobis proficientibus, & reversis ad meliora, per singulas virtutes nostras Dominus coronatur; imò nobis per virtutem pœnitentiæ coronatis, Salvator in singulis coronam accipit. Eadem habet S. Hieronymus hîc. Ramirez in ep. 3. Apoc. 2. 13.

Discumbente eô. Matth. 9. 10. Per corporale convivium, quod Christo Matthæus exhibuit, mysticè intelligitur spirituale convivium, quod ei in anima sua paravit, præbendo delicias cordis per hoc, quòd eum in anima totô recepit affectu; aperiens ei ostium mentis: de quo convivio ait Salvator. Prov. 8. 31. *deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, Dion. Carth. hîc.

Gaudet super eam magis quàm super nonaginta novem. Matth. 18. 13. Non quòd absolutè loquendo, peccator pœnitens melior, aut magis dilectus, sit, quàm multi justi perseverantes in bono; imò comparando statum statui, meliores sunt innocentes, quàm pœnitentes: sed hæc ideò dicta sunt; quia de peccatore pœnitente habet Christus quoddam speciale gaudium. Id. hîc.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Pharisæi domum Christus intravit non accepturus Judaicos cibos, sed divinam misericordiam largiturus, Néque accubuit, pocula saporata melle, floribus odorata, sumpturus; sed pœnitentis lacrymas ex ipsis oculorum fontibus potaturus. - Deus delinquentium gemitus esurit, sitit lacrymas peccatorum. S. Chrysol. s. 93. - Venit, pietatis illa, non voluptatis, exhibitura convivium. Denique & pœnitentiæ ponit mensam, fercula compunctionis apponit, panem doloris infert, potum lacrymis temperat in mensura; & ad delicias Deitatis totam pulsat cordis sui, & corporis, symphoniam. Organi planctus dat clamorem, citharam per suspiria longa modulatur, gemitus aptat in fistulam: & dum pectus, ipsam conscientiam arguens, sæpe percutit; facit placitura Deo cymbala personare: dúmque taliter apportat divinis oculis cibos; totas misericordiæ copias sic reportat. Id. ib.

Da mihi bibere. Joan. 4. 7. Sitiebat spiritualiter conversionem fœminæ hujus, omniúmque animarum errantium. Dion. Carth. hîc.

Ego cibum habeo manducare. Joan. 4. 32. Hinc discimus, quanta sit erga homines charitas: quasi enim cibum suum putat perditorum hominum conversionem. S. Cyrill. Alex. l. 2. c. 103. hîc.

Meus cibus est. Joan. 4. 34. Hoc est, ut quàm plurimos ad me convertam, meósque Discipulos faciam, & amicos, omnes in me credentes: quorum bona opera, tanquam fructus suavissimos virtutis, sponsus edit, hísque maximè lætatur. Philo Carpathius in c. 5. Cant.

Si manum ejus (Christi) tangere non possumus, advolvamur pedibus: si non possumus ad caput pervenire, saltèm pedes ipsius lacrymis lavemus. Nostra pœnitentia unguentum Salvatoris est. Vide, quanta sit misericordia Salvatoris. Peccata nostra mali odores sunt; putredo sunt; tamen, si agamus pœnitentiam, propter peccata si ploramus; peccata nostra putrida unguentum efficiuntur Domini. S. Chrysost. hom. 6. in c. 1. Marci.

Cibus ejus pœnitentia mea; & cibus ejus salus mea: cibus ejus ego ipse. An non cinerem, tanquam panem, manducat: ego autem, quia peccator sum, cinis sum; ut manducer ab eo. Mandor, cùm arguor; glutior, cùm instituor; decoquor, cùm immutor; digeror, cum transformor; unior, cùm conformor. Bernardus s. 71.

§. VI.

Pœnitentia honoratur, fovetur, à Deo, & Christo.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Cumque immolaverit eum in loco, ubi solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est. Levit. 4. 24. Holocaustum omnis sanctitatis, & innocentiæ, fuit signum; in quo integra Domino hostia cremabatur; nullam inde partem accipientibus hominibus; sicut perfectus, totum se Deo consecrat. Et in eodem loco mactari jubetur hostia pro peccato, in quo offertur holocaustum. Scilicet qui per pœnitentiæ sacrificium cum Deo in gratiam redit; per omnia similis est ei, qui nunquam deliquit; & eôdem locô habetur apud Deum. Origen. hom. 5. in Ex. in loco, ubi jugulantur holocausta, ibi etiam hostiæ pro peccato: quô scilicet intelligat, qui peccavit, & pœnitet, & conversus ad Dominum, contribulati Spiritûs hostiam jugulat; in loco Sancto stare; & sociari his, qui pertinent ad Deum. Pinna Æthol. 214. Theodoretus q. 4. ad demulcendos oblatores: ut cognoscant, se non esse alienos à Sanctis cùm per pœnitentiam sanantur.

Illa radet cæsariem &c. Deut. 21. 12. Præcepit Dominus filiis Israël, cùm, hostibus devictis, inter captivos vidissent aliquam mulierem pulchram, quam vellent in uxorem ducere. Sic Sponsa Christi debet priùs deponere vestem, in qua capta est, id est, pristinos mores, quos sub diaboli captivitate habebat. Radere novaculâ abnegationis propriæ cæsariem; id est, omnes terrenas curas: circumcidere ungues, tollendo omnem affectum rapacitatis: sedere unô mense, id est, quietè, & tranquillè, pristinam vitam recogitare; perpendendo, quem patrem habuerit, nempe diabolum &c. de Ponte tom. 2. l. 6. Exh. 37. §. 3. in Cant. 3.

Ponens in thesauris abyssos. Ps. 32. 7. id est, peccatores faciens lapides pretiosos per pœnitentiam. Hugo Card. hîc.

Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum; qui numerat multitudinem stellarum &c. Ps. 146. 3. 4.

Quæ consequentia juxta literam: *& alligat contri-*

contritiones eorum, qui numerat multitudinem ſtellarum? illos, qui anteà contriti fuerant, & poſtea ſanati, vertit in ſtellas. Arcones in Iſ. 1. Diſc. 6.

In manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. Iſa. 6. 6. Calculus hîc Symbolum eſt pœnitentiæ, & contritionis. Carbo hîc fuit carbunculus. Objicies: quomodo ignis altaris nutriri potuerit carbunculis: Reſp. in ignem immiſſos fuiſſe carbones; ſed vi ignis converſos fuiſſe in carbunculos: ut ſignificaretur vis noſtri altaris holocauſti, pœnitentiæ ſcilicet: per quam peccatores, qui erant, inſtar carbonum, frigidi, & nigri, in carbunculos, gemmaſque, evadunt; puta fiunt carbunculi per charitatis ardorem, vel Smaragdi per caſtitatem, vel adamantes per patientiam, & fortitudinem. Hinc Pſ. 17. 9. *Carbones ſuccenſi ſunt ab eo:* nec tantùm ſuccenſi, ſed & in gemmas divinitus converſi. Ita legimus S. Vincentium Ferr. duos reos: cùm ad ſupplicium ducerentur, ſuâ exhortatione ad tantum dolorem accendiſſe; ut facies eorum in carbones quaſi verſæ fuerint, itáque expirârint. Cornelius hîc. *In manu ejus calculus.* Hebr. *carbo.* Hieron. *carbunculus*; & ſubdit: ex quo intelligimus, altare Dei plenum eſſe carbunculis. Cornelius hîc.

In cubilibus, in quibus priùs dracones habitabant, orietur viror calami. Iſa. 35. 7. An non S. Magdalena cubile fuit draconum, cùm poſſeſſa fuit mente & corpore, à ſeptem dæmoniis? ſed iis à Chriſto ejectis, quantæ lacrymarum aquæ ex hoc deſerto prodiérunt? quantus viror charitatis, orationis &c. Cornelius hîc.

Erunt lebetes in domo Domini quaſi phialæ. Zach. 14. 20. Lebetes erant ollæ, in quibus coquebantur carnes victimarum DEO oblatarum. In phialis adolebatur thimiama; libabatur, excipiebatur ſanguis victimarum. Eccleſia de S. Magdalena: fit ex lebete phiala, in vas translata gloriæ, ex vaſe contumeliæ. Cornelius hîc. Oſtendit, animos carnales, in quibus plurima ebulliebant vitia, Evangelii tempore ità immutandos, ut ſolum amorem Dei, & proximi, aliáſque virtutes Chriſtianas, ſpiraturi ſint. Beſleus D. 21. Pent.

Imponit in humeros ſuos gaudens. Luc. 15. 5. Ovis errans paſtorem vicit; ut relictis nonaginta novem, unam ſequeretur; inventámque geſtaret, non ageret. S. Chryſoſt. hom. 31. in 1. Cor. Nunquam Paſtoris humeris frueretur, ſi à Paſtore non aberrâſſet. Quid geſtas, bone JESU! in dorſo tuo? Ovem. Ovem? num lanâ ſuâ te texit? num lacte copioſiùs pavit? num fœtu geminatô gregem auxit? num te ſequendo fatigata eſt? Imò fugiendo à me, & mihi, & gregi, obfuit. Sed apud Paſtorem bonum non erravit; ſi ſe ſinit reperiri, quæ diu erravit. Oliva l. 10. Strom. §. Nigra ſum, ſed formoſa.

Sicut papyrus ex immundis, veteribus, & in ſterquilinio collectis, pannis conficitur: ſic DEUS ex peccatoribus Sanctos eximios efficit; in quorum mentibus, velut in alba papyro ſingulares format characteres, id eſt, cœleſtia dona, & gratias ſpeciales. Diez. conc. 2. D. 10. Pent.

§. 2.

Exempla

Primum *David.*

Ex illis duobus filiis Davidis, Amnon, & Salomon, ſenior erat Amnon; ad quem proinde regnum ſpectaret; junior Salomon. Et nihilominus Deus ità rem diſpoſuit; ut junior potius regnaret; ut patet 3. Reg. 1. 39. Ratio forſan eſſe poteſt: quia Amnon filius erat Davidis adhuc innocentis; at verò Salomon filius Davidis jam pœnitentis. Mendoza in 1. Reg. 3.

Lavabo per ſingulas noctes lectum meum. Pſ. 6. 7. Lavat per ſingulas noctes lectum: ideò meruit David, ut ex ejus familia Virgo eligeretur, quæ nobis partu propriò Chriſtum ederet. S. Ambroſ. l. 2. de pœnit. c. 8.

Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Pſ. 31. 2. Licèt ſecundùm cor Dei non eſſet, quòd ille peccavit; tamen ſecundùm cor Dei fuit, quòd pro peccatis ſuis congruâ pœnitentiâ ſatisfecit. S. Auguſt. hîc.

Ego autem, ſicut oliva fructifera in domo Dei, ſperavi in miſericordia Dei. Pſ. 51. 10. Cujus vox hæc tantæ plena fiduciæ? an Abelis? an Enos? an Enoch? an Jeremiæ in utero matris ſanctificati? Davidis eſt: & quidem non innocentis, ſed adulteri; non luctantis cum Goliath, ſed fœminæ ſuccumbentis. Pſalmus iſte primus eſt poſt quinquageſimum. Tu olea? & quidem fertilis, in domo DEI es? & ubi *voces illæ, miſerere mei Deus?* ſcit David, Dei miſericordiam ad delicias uſque, & decora, peccatoribus indulgere: ſcit, poſt ſcelus, non tantùm non abjectum ſe eſſe à Domino, ſed erectum altiùs. Et quidem nuſquam ſe, ante peccatum, tam ſplendidô vocabulô ornavit: doctus, clariores nos fore poſt culpam, Si pœniteat culpæ. Dices tu: ſed quidſi, poſt innumera beneficia à Deo accepta, contra eum rebellavi; qui fluvii ſufficient ad mundandum me? quomodo ignoſcat DEUS poſt adoptionem rebellanti? Imò quia plurima præſtitit, præſtabit plura: dediſſe cauſa erit, ut deb. Vanus ergo timor eorum, qui Deum infeſtiorem ſibi fore putant; quâ indulgentiorem in ſe ſunt experti. Oliva l. 2. Strom. §. Ego autem ſicut Oliva.

Liber generationis Jeſu Chriſti filij David. Matth. 1. 1. David propter peccati ſui confeſſionem, meruit, ut inter alios Reges Iſrael, in catalogo primogenitorum Chriſti, ipſe ſolus Rex ſemel, átque iterum, diceretur: *Jeſſe genuit David Regem; David autem Rex genuit Salomonem,* Matth. 1. 5. 6. Mendoza in 1. Reg. 3. ſpeciales favores Dei erga pœnitentes.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. Matth. 1. 6. Delicti meminit; non ut lædat Regem, ſed pœnitentem laudet. Nam Evangeliſta totus eſt hîc in Davide ſublimando: ideo priùs dicit Chriſtum filium Davidis, quàm Abrahæ: deinde,

deinde, inter omnes Reges descriptos, solum Davidem dicit regem; & quidem bis; ob duplicem pœnitentiam duplicis peccati: adulterii, & homicidii. Licèt Abraham *sit Pater omnium credentium*, Rom. 4. 11. David est Pater, & Princeps, pœnitentium. Sylveira hìc in additionibus. Sed cur Manasses v. 10. Regis titulò non honoratur? cùm verè fuerit pœnitens? Resp. quia primus David in pœnitentia: imò David pœnitens in genealogia præponitur innocenti Abrahæ. Velloso in Judith. 5. Paræn. 47. Non veretur adulterium meminisse; ut legitimam, & regiam prolem narret. Et quid magis suspectum ad regiam prolem, & legitimam, quàm adultera conjux? Tamen hoc adulterium tot lacrymis expiatum, adeò obliteratum fuit, quasi nunquam extitisset; sic nihil nocuit, quò minùs legitimam, & regiam, familiam indè David stabiliret: Jam David quasi Joseph habetur, & Bersabee Susanna. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 7.

De domo David. Luc. 1. 27. Quid fuit necesse, Evangelistam Joseph justum, virum MARIÆ, *de domo David* adulteri, & homicidæ fuisse, dicere? Ratio: ut ostendat: quòd Dominus peccatores non respuit; sed recipit pœnitentes. Hugo Card. hic.

Secundum. *Petrus.*

Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. Luc. 24. 34. Redivivus Dominus quem alloquitur? Joannem? an Petrum? Oliva. l. 5. Strom. §. Ascendens in altum.

Pasce agnos meos. Joan. 21. 15. Quas Christus claves Petro promiserat, Matth. 16. 19. hìc tradidisse videtur. Jam Petrus pœnituerat; *flevit amarè* Matth. 26. 75. Petrus Dam. s. 56. respectum Christi sequitur fletus Petri; & lacrymarum amaritudo antiquæ dignitatis dulcedinem instaurat. Aptior visus est exhibendæ misericordiæ, ex quo magis illâ eguit. Ut enim virga Moysis adhiberi cœpit ad prodigia, ex quo anguis facta. Ità Petro oves traduntur post lapsum. Id. l. 11. Strom. §. Saulus adhuc spirans.

Domine, hic autem quid? Joan. 21. 21. Non vanè Joannes, qui solitus erat describere seipsum ab una conditione; scilicet *quem diligebat JESUS*, modo describit seipsum à casu super pectus in cœna, & actu interrogandi de proditore. Sed usus est tot præcipuis benevolentiæ, familiaritatis, ac fiduciæ indiciis: ad significandum; in qualem gradum post Christi negationem Petrus ascitus fuerat: ut scilicet ipse Petrus interroget pro Joanne tam dilecto, tam domestico ipsi JESU: qui Petrus, antequam negaret Christum, interpellabat Joannem; ut interrogaret JESUM: ut intelligamus, in magis internam amicitiam DEI adscribi quandoque homines post crimina, quam antè habuerant. Cajetanus hìc. S. Thom. Aqu. 3. p. q. 89. a. 3. ad 3. quia tunc innocens erat; at nunc post negationem pœnitens. Nescio enim, quò pactò, qui ad pœnitentiam redit, majorem ad Deum accedendi fiduciam acquirit.

Ut veniente Petrò saltèm umbra illius &c. Actor. 5. 15. Cur Petrus umbrâ factæ miracula, & sanat? quod de nullo alio Sancto legitur. Lyranus: ponitur differentia Petri ad alios Apostolos in operatione miraculorum: nam alii Apostoli curabant infirmos per tactum manuum, sicut dicitur suprà v. 12. *per manus Apostolorum:* Petrus autem non solùm per tantum, sed etiam per umbram; quod est majus. Concessum hoc illi privilegium, quia pœnitens. Sylveira hìc q. 12.

Tertium. *Paulus.*

Spirans minarum. Act. 9. 1. Ecce Paulum, infensissimum Christi nomini, gloriæ, doctrinæ; cujus conabatur evertere domum, Ecclesiam, Evangelium, existimationem, barbarâ crudelitate incensus. Et tamen, cùm in furoris apicem pervenisset; eum Christus in militiam suam invitat; damna, & injurias, condonat; confert titulum, & dignitatem Apostoli, exceptâ Pontificiâ jurisdictione, cum Petro adæquat miraculis, gloriâ & doctrinâ. Oliva t. 1. conc. 15.

Magna quidem Petri, & Joannis, testimonia: sed suspiciosus aliquis dixerit, quòd erant domestici. De illius autem (Pauli) qui hostis antea fuit, deinceps verò pro illo moritur, quis dubitet amplius, illius verum esse testimonium? Miratus sum certè Spiritûs S. dispensationem, quòd aliorum quidem epistolas parvò numerò circumscripsit; Pauli autem, antea, sui persecutoris, quatuordecim esse concessit. Non enim eò, quòd minor esset Petrus, aut Joannes, præcidit gratiam, abfit: sed quòd dubia non esset gratia illius, qui antea esset inimicus, & persecutor, plura concessit eum scribere. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 10.

Quartum. *Matthæus.*

Remittuntur tibi peccata. Matth. 9. 2. Quare Publicanus, qui major videtur in crimine, major habetur in munere? Nam mox Apostolatûs prædictus dignitate, non solùm ipse accepit, sed etiam aliis tribuit, indulgentiam peccatorum; totum orbem splendore Evangelicæ prædicationis irradiat. Et paralyticus solâ dignus venîâ vix habetur. Vis nôsse, quare plus consecutus sit Publicanus? quia, juxta Apostolum Rom. 5. 10. *ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.* S. Chrysol. s. 30.

Nota; solùm S. Matthæus, & Joannes, simul Apostoli, & Evangelistæ. Si tantum donum datur Joanni ob suam virginitatem, & puritatem; hoc concessum Matthæo ob suam pœnitentiam. Sylveira in Apoc. 4. 7.

Quintum. *Magdalena.*

Vides hanc mulierem? Luc. 7. 44. Cur Christus D. laudat Magdalenam in præsentiâ cùm Baptistam non laudaverit, nisi abeuntibus discipulis? Ostendit Christus, quanti æstimet

pœnitentes; quantúmque efficiatur; ut in eorum laudibus immoretur. Sylveira hîc.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. Luc. 7. 47. Laudatur mirè Magdalena; sed laudibus adverte mixtum vituperium. Et v. 37. expressiùs hoc ipsum declaratum: *Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix.* Cur, si mulieris egregia facinora, & ardentissimi amoris excessus, referuntur; transactæ vitæ, peccatis plenæ mentio fit? Quia, cùm Magdalena ad tantum sanctitatis, & amoris erga Christum, pervenerit culmen, oportuit præteritorum criminum iterare memoriam; ut tanta felicitas præteritæ infelicitatis temperaretur gravamine. Castillo Illat. 189.

Domine, non est tibi curæ? Luc. 10. 40. q. d. Domine, tuæ curæ, & cogitationes, non in me, sed in sorore mea, maximè defixæ sunt. Sed cur tanta ei cura in Mariam? erat peccatrix, conversa, & pœnitens. Sylveira hîc c. 16. q. 12.

Maria Magdalenæ, & Maria Jacobi &c. Luc. 24. 10. Hoc primum valdè notandum est hîc, quòd referens S. Evangelista nomina harum mulierum sanctarum, priùs ponit Magdalenam peccatricem, quàm alias sanctas: ut cognoscamus, quæ sit pœnitentiæ efficacia; quæ facit peccatores justis anteponi. Diez D. Resurr.

Magdalenæ, postquam conversa est ad pœnitentiam, facta est à Domino tanta gratia, ut post B. Virginem, non inveniatur mulier, cui in Mundo major exhibeatur reverentia, & in cœlo majorem habere gloriam credatur. B. Humbertus s. 100.

B. Margarita de Cortona interrogabat Christum, an inter Virginum choros in cœlesti gloria collocaverit Magdalenam? cui respondit: exceptâ Mariâ Virgine, ac Martyre Catharinâ, nullâ inter Virginum choros major est Magdalenâ. Bolland. 22. Febr.

Tres Sancti sunt, qui mihi pro cæteris placuerunt: Maria mater mea, Joannes, & Maria Magdalena. l. 4. Revel. c. 10. 8. S. Brigitæ Verba Christi.

Sextum. *Filius prodigus.*

Ecce tot annis servio tibi, & nunquam dedisti mihi hœdum. Luc. 15. 29. Cur tot dona impenduntur prodigo reverso: non verò filio fideli? tantum ille fervenți pœnitentiâ promeruit, ut etiam innocenti prælatus sit. Sylveira hîc c. 26.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Non respondet pater filio verbis, sed factis, quibus suam benignitatem erga eum declarat; oste ndens se injuriarum immemorem. Ad servos suos simul convertit sermonem; & non ad unum solùm, sed ad omnes. Ad cœnam magnam invitat per unum servum. Luc. 14. 17. Sylveira hîc. Prima & primaria stola non datur seniori, & justo; sed pœnitenti juniori. Ità Deus exaltat pœnitentes. Id. ib.

Date annulum in manu ejus. ib. Annulus Symbolum nobilitatis, & libertatis; per quem Equites à plebeis, & servis, distinguebantur. S. Chrysol. s. 5. posuit annulum in manu ejus; annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus Spiritus, signaculum fidei. Sylveira hîc.

Surgam, & ibo ad patrem meum. Luc. 15. 18. Aliter Sponsa in florido conscientiæ mundissimæ lecto requiescens: *surgam, & circuibo civitatem per vicos, & plateas, quæram, quem diligit anima mea.* Cant. 3. 2. Prodigus it, quasi viæ certus: circuit Sponsa viarum dubia: ille, quasi, inveniendi tutus, rectà pergit; hæc per circuitum solùm quærendi studium manifestat. Nec imprudens utriusq; cogitatio: illi quippe obvius pater occurrit; huic sponsus diu quæsitus non invenitur. Unde unius, ejusdémque Dei tam diversus tenor? ut amanti lateat, peccatori tam facilè reveletur? quia prodigus petebat veniam; Sponsa amorum delicias captabat: illud misericordiæ in propatulo est, mox obtinetur; hoc amoris manna in latebris delitescit. Gilbertus s. 3. in Cant. vide, si non in præsenti hæc possit observari distinctio: quoniam patris exposita est, & parata cunctis, indulgentia; deliciæ verò fugaces, & reconditæ, & latibulis gaudentes: ideò ille dicit, *surgam, & ibo*, illa verò *surgam, & quæram.* Denique & pater occurrit pœnitenti; Sponsus se abducit diligenti. Misericordia sui profusior est, dilectio parcior. Ramirez in ep. 3. Apoc. 2. 17.

Septimum. *Latro pœnitens.*

Heu me! ajebat diabolus: duos latrones dedi, ac unum amisi; nec amisi tantùm, sed & paradisus apertus est. Annos quinq; millia clausus manserat, ipsúmque aperuit latro. Quis jam de salute desperaturus est? innumerabiles hîc effodit parietes; in supernis latro, itémq; in infernis. S. Chrysost. or. in Sancta lumina.

§. VII.

Pœnitentia præ innocentia Deo chara.

Symbola.

IN die illo magnificavit Dominus Josue coram omni Israel. Jos. 4. 14. Non extollitur gloria Josue, dum miracula inusitata operatur dum prophetando cum Moyse sociatur; sed dum fluenta Jordanis pertransit. Josue figuram gerebat Christi Domini: cujus gloria non tam grandescit, dum mirabiliter fulget, quàm dum undâ Jordanis peccatores sanctificat. Sylveira in Joan. 1. 4.

Corvi deferebant ei panem, & carnes manè. 3. Reg. 17. 6. Cur corvus vorax eligitur, & qui Noe infidus fuit? cur non mittitur columba? Corvus peccatoris Symbolum. Deus etiam elegit peccatores in Apostolos. Sedulius l. 1. operis Paschalis c. 23. nunc Eliæ corvus bonus, ac fidus, qui Noe quondam perfidus; in terris abluit culpam in aquarum inundatione contractam. Sylveira in Luc. 23. c. 16.

Moab lebes spei meæ. Ps. 107. 10. *quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?* Cur non ais, quis deducet me in Sion, ubi Prophetæ, & Patri-

Patriarchæ florent? non, inquit, impios esurio; non justos. Si impii convertantur, opiparè epulabor. Oliva l. 10. Strom. §. Nigra sum.

Ecce Dominus ascendet super nubem levem, & ingredietur Ægyptum. Isa. 19. 1. Cur non sidus insidet, sed nubem? Certè Eliæ igneam demisit rhedam, cui non absimilis fuisset currus astris compactus: Nimirum iis oblectatur Dominus, qui vilioris olim conditionis. Ex sterquilinio nubes subsiliit, & concrevit: propterea gratior Domino est, qui aptior sidere. Mavult Dominus olim impios, quibus ad quævis uti possit; quàm fatuam innocentiam, cujus nihil non remissum, nihil non mediocre. Oliva l. 11. Strom. §. Saulus adhuc spirans.

Magna erit gloria domûs istius novissimæ, plus quàm primæ. Aggæi 2. 10. Tropologicè: major est virtus pœnitentiæ post lapsum, quàm innocentiæ ante lapsum. Major est Paulus, quàm Saulus: major est Magdalena lapsa, & pœnitens, quàm virgo, & innocens. Major Petrus negans Christum, & plorans; quàm eum confitens. Cornelius hic.

Vidit cœlum apertum. Act. 10. 11. Quid in vase erat? nectar, an mel? an agni, columbæ? quibus justorum expressa imago est? imò *in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ;* tigrides, angues, vultures, & omne ferarum genus. Expavit Petrus, & exclamavit: *absit Domine.* v. 14. O Petre, noli fastidire fercula portentosa: inter ea monstra tu quóque lates. Modo oras; sed recordare, quòd olim peierâsti. *Quod Deus purificavit, tu commune nè dixeris.* Nota: non Angelorum, ùt manna; sed manu Dei, monstra illa condita sunt, & perpurgata. Non dixerunt angeli: quia à Petro rejectæ sunt bestiæ, projiciantur in cloacas; sed in cœlum vas recipitur: ut, quod Petrus repudiârat, Trinitati sanctissima apponeretur. Oliva l. 10. Strom. §. Nigra sum &c.

Sicut Sol post pluviam clarior fulget: Sic Christus post lacrymarum irrigationem benignior apparet. Hugo Victorinus de claustro animæ c. 7.

Luna. Lem: *In reditu gratior.* Luc. 15. 7. *Gaudium erit super uno peccatore pœnitentiam agente. In se reversus dixit: surgam.* Luc. 15. 17. S. Chrysol. s. 2. in se antè rediit, ut rediret ad patrem; qui à se antè recesserat, cùm recessit à patre. Picinelli. Luna Lem: *Conversa lucidior.* S. Gregor. mor. 25. c. 7. dum commissa attentiùs lugemus, in justitiæ splendorem membra deauramus. Id.

Testimonia.

Gaudium erit in cœlo &c. Luc. 15. 7. Sæpe accidit, quod ij, qui à maximis peccatis surgunt per pœnitentiam, postea ferventiores sint in amore divino, quàm qui nunquam ceciderunt. Ferrum enim ignitum ferventius est lignô accensô: quia, quantò substantia est magis frigida, & igni contraria; si ignitur, tantò calidior efficitur, & calorem diutius conservat. Stella hîc.

Citò proferte stolam primam. Luc. 15. 22. Cur non alia, quàm prima, petitur? Per pœnitiam reversus æstimatur à patre, tanquam semper bonus fuisset, & nunquam abiisset. Sylveira in Matth. 26. q. 3.

Zachæe festinans descende. Luc. 19. 5. Avidior interdum Dominus est surgentis ex iniquitatis cœno animæ, quàm coruscantis in serico innocentiæ. Oliva l. 5. Strom. §. Ascendens in altum.

Vita erat lux hominum. Joan. 1. 4. Cur non dicitur lux creaturarum, vel Angelorum? quia Angeli sancti semper perseveraverint in gratia, homines eâ exciderunt. Et Deus plus gloriatur, quòd sit eorum lux, qui à salute deperdita revocati sunt ad vitam; quàm eorum, qui semper in charitate perstiterunt. Sylveira hîc q. 26.

Fit plerúmq; gratior Dei amore ejardens vita post culpam, quàm securitate torpens innocentia. S. Laur. Just. de spe c. 4.

§. VIII.

Pœnitentia post lapsum fortior.

Cùmque pugnâssent contra Madianitas, átq; vicissent; omnes mares occiderunt. Num. 31. 7. Unde tanta Hebræo virtus? Num. 25. 18. Dolebat Moyses, pœnitebant & alii, *flebant ante fores tabernaculi.* Profuit Hebræo pœnitentia ad vires colligendas: quâ peractâ occisa sunt viginti quatuor millia hominum. Orig. hom. 25. in Num. qui priùs à mulieribus victi sunt, nunc, expiatione habitâ, & gestâ pœnitentiâ, etiam reges vicerunt. Velloso in Judith 5. Paræn. 43.

Samson multò plures occidit moriens, quàm antea vivus occiderat. Judic. 16. 31. Pœnituit turpiter victum à muliere. Id. ib.

Dolor speciem ignis gerit: quia dum plus tegitur, plus ignescit. Blesensis. ep. 49.

Ampliùs placet miles, qui post fugam hostem duriter ferit; quàm, qui nunquam terga vertit, & tamen nunquam fortiter facit. Haymo in Is. 1.

§. IX.

Pœnitentia solatiosa, lætæ. Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Vidítq; post tergum arietem inter vepres hærentem cornibus, quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Gen. 22. 13. Præcepit Abraham Dominus, ut filium Isaac immolaret: mutata immolatio est; non Isaac, sed aries, immolatus est, & periit. Sic non perit Isaac id est, *risus*, & sancta delectatio hominis ad Deum conversi; sed perit bruta delectatio. S. Bernardus s. de verb. Petri: *ecce nos reliquimus omnia.* Securus esto: non Isaac, sed aries morietur: non peribit Lætitia, sed contumacia. Barradius t. 4. l. 5. c. 8. D. Pent.

Confitebor tibi in Citharâ. Ps. 42. 4. Ipsa debet dolorosa confessio non carere lætitiâ. Vel in confessione requirit Dominus æquè planctum, ac cantum. Quid est confiteri in cithara? est plorare sinè timore; & lacrymas spei emittere ex oculis: est in ipso gaudere dolore. Volo pluviam, sed cum iride. Oliva l. 14. Strom. Quamdiu ponam consilia in anima mea Ps. 12.

In convertendo Dominus &c. Pſ. 12. 5. 1. Hanc ineffabilem conſolationem verè experiuntur, qui ſeriò convertuntur ad Deum; & contemptâ ſpe ſæculi, atque, rerum omnium terrenarum cupiditate depoſitâ, dirigunt pedes ſuos in viam pacis. Bellarminus hîc.

De profundis clamavi ad te Domine. Pſ. 129. 1. Nota: Omnis Pſalmus pœnitentialis incipit à lacrymis, & terminatur in exultatione. S. Bonaventura hîc.

Botrus Cypri dilectus &c. Cant. 1. 13. Tu ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem: ſi autem jam reſpirâſti in ſpem vitâ ſanctiori; mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis. S. Bernardus ſ. 44. in Cant.

Mel, & lac, ſub lingua tua. Cant. 4. 11. Per mel prædicatio pœnitentiæ. Philo Carpath. hîc.

Conſolabitur Dominus Sion & ponet deſertum ejus quaſi delicias; & ſolitudinem ejus quaſi hortum Domini. Iſa. 51. 3. ſolatur Spiritus S. paraclitus Sion, id eſt, animam ad ſe totô conatu converſam: &, quam peccatum in deſertum redegerat, in hortum deliciis plenum commutat. Invenitur deinceps in ea gaudium, & cœleſtis voluptas, ubi terreſtrem repudiavit. Barradius t. 4. l. 4. c. 8.

Lactabo eam. Oſ. 2. 14. Eſt omnis anima, quæcunque ad Dominum convertitur. S. Rupertus de oper. Spir. S. hîc.

Ex Novo, & alijs.

Habitavit in Capharnaum. Matth. 4. 14. Capharnaum ex Hebræo interpretatur: *ager jucunditatis*, & delectationis; vel *villa pulchritudinis*, ait S. Hieronymus. Alii: *ager pœnitentiæ*; aut *propitiatio pœnitentiæ*. Cornelius hîc. Capharnaum eſt compoſitum ex duabus dictionibus, *Caphar*, id eſt, *villa*, ſeu oppidum; & *Naum*, id eſt, *pœnitentiæ*. Juxta Rupertum *conſolatio*; juxta Albertum M. *pinguedo*. Ubi enim pœnitentia, ibi pinguedo, & animæ conſolatio. Sylveira in Joan. 2. 12. c. 2.

Infundens oleum, & vinum. Luc. 10. 34. Oleum lætitia eſt. Pſ. 44. 8. *unxit te Deus tuus oleô lætitiæ.* Et vinum lætitia eſt, Pſal. 103. 15. *Vinum lætificat cor hominis.* Ac per hoc duplicî lætitiâ converſus peccator perfunditur: quia evaſit Infernum; & regni ſuperni accepit promiſſionem. Sim. Caſs. l. 8. c. 38. hîc.

Poſt hæc erat dies feſtus Judæorum. Joan. 5. 1. In fine præcedentis capituli habetur de ſanatione infirmi; hîc agitur de die ſolenni. Primò igitur fit ſanatio à peccato; poſtea ſanatus debet feſtum agere, id eſt, gratias agere: & poſthæc feriari, & vacare; ne de cætero agat opus ſervile, id eſt, peccatum. Hugo Card. hîc.

Canimus Alleluja poſt Graduale; Canticum lætitiæ poſt luctum pœnitentiæ: volentes exprimere magnitudinem conſolationis, quæ repoſita eſt lugentibus. Innocentius, P. III. de Sacr. alt. c. 28.

Teſtimonia ex Veteri, & Novo.

Erit enim neceſſarium. Tob. 11. 4. Et recordatio amaritudinis Paſſionis Dominicæ neceſſaria eſt: quia omnem amaritudinem pœnitentiæ dulcem reddit; quod ſignificatum eſt Ex. 15. ubi aquæ Marath, per lignum poſitum in eis, in dulcedinem verſæ ſunt. Et 4. Reg. 4. 9. per farinam, quæ amaritudinem ollæ dulcoravit. Hugo Card. hîc.

Laboravi in gemitu meo. Pſ. 6. 7. Benevolentiâ in exordio diligentiſſimè comparatâ, venit ad narrationem actuum ſuorum: aſſerens, pœnitentiam ſuam magnis cruciatibus fuiſſe completam. Gemitus amaritudo dulcis, lacrymæ felices, ſalutaris afflictio. Caſſiodorus hîc.

Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes. Pſ. 41. 4. S. Aug. notat: non dixiſſe, factæ ſunt mihi lacrymæ potus; ſed *panes*. Nunquid aquæ nomen lacrymis aptius? Reſpondet: aqua ſitim mitigat; panis eam non modò non ſedat; ſed etiam magis accendit. Panes, inquit Auguſtinus mihi factæ ſunt; utique manducando lacrymas ſuas plus ſitit. Did. Niſs. ſer. 5. D. 5. Quadr. Cujus ſimilitudini pœnitentiam comparemus? ſic eſt, quomodo ager fructifer, aut vinea fœcunda, aut etiam arbor fructifera: fructus ejus edit peccator famelicus. S. Chryſoſt. ſ. de pœnit.

Beati, qui lugent. Matth. 5. 5. S. Chryſoſt. hom. 22. ad pop. non mortuum, non jacturam; ſed peccatum. Hic luctus perfectè exponitur à S. Gregorio Nyſs. lib. de beatitudinibus, S. Remigio, Albertô M. &c. qui præ tædio hujus vitæ, & vehementî deſideriô cœleſtis patriæ, ac eximio amore Dei, lugent in hoc corpore ſuum incolatum. Sylveira hîc.

Beati qui lugent. ib. id eſt, pœnitentiam agunt. *Quoniam ipſi conſolabuntur*: ipſi enim ſunt, quibus promittitur, & datur, paracletus, id eſt, Conſolator Spiritus S. S. Rupertus in Volum. 4. Evang. c. 18.

Aſcendente eô in naviculam. Matth. 8. 23. Tria hic ſunt ſpiritualiter attendenda. Primum eſt animæ converſio; quæ deſignatur in aſcenſu naviculæ. Secundum eſt tentatio; quæ deſignatur in impetu procellæ. Tertium eſt animæ conſolatio, quæ deſignatur in ſedatione tempeſtatis. S. Bonaventura in c. 8. Luc.

Fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua. Luc. 5. 29. Theophylactus: fecit illi convivium, ut diê natalis ſui gaudiô concelebraret. Illa dies Matthæo verè natalis fuit, quia Chriſto natus. Alvarez Illuſtr. 145. in. Gen. 40. 20.

Excepit illum gaudens. Luc. 19. 6. Matthæum, Luc. 5. 29. & Zachæum, ambos Publicanos, Salvatorem domi gaudentes excepiſſe, Lucas refert: quam exultationem nè in domo quidem Marthæ innocentis. Luc. 10. 38. floruiſſe refert. Quid hîc myſterij? fortè inſolens adeò eſt diviti exultatio; ut velut miraculum habitum fuerit, potuiſſe illos, exceptô domi Chriſtô, gaudere. Adde: pœnitentiæ, & vero doloſi de peccatis, non deeſſe gaudia & ſolatia; nec debere ad Deum revertentes triſtari anxiè, diffidere de Dei bonitate. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Vincenti

Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. 2. 17. Manna absconditum est JEsus, qui pœnitentes, & agonizantes, in solitudine Mundi, & in certamine carnis, prælibatoriâ quâdam, & dispositoriâ suavitate reficit, & oblectat, S. Bernardinus s. 49. art. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Nulla melior est voluptas, quàm emendatæ gratia conscientiæ. S. Ambros. l. 2. de Abrah. c. 11.

Omni homini converso ad Deum mutatur delectatio, mutantur deliciæ: non enim subtrahuntur, sed mutantur. S. August. in Ps. 74.

O quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum; ut, quæ modò amittere metus erat, jam dimittere gaudium foret. Id. l. 9. Conf. c. 1.

Nulla res adeò jucunda, ùt luctus secundùm Deum. S. Chrysost. s. 24. in ep. ad Eph.

Bonum est, semper flere, maximè autem tempore noctis; quando nullus est, qui hanc admirabilem voluptatem excutiat; sed licèt volenti eâ liberrimè expleri, qui ejus, quod Sciunt, dico, fecêre periculum; quantam lætitiam habeant hi fontes lacrymarum. S. Chrysost. in Ps. 6.

Securus esto: non Isaac, sed aries, morietur: non peribit lætitia, sed contumacia. S. Bernardus s. de verb. Petri: ecce nos reliquimus omnia.

Sit suavis, & dulcis, affectui tuo D. JEsus, contra malè utique dulces vitæ carnis illecebras; & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clavum clavus expellit. Id. s. 20. in Cant.

Multi abominantur, & fugiunt, pœnitentiam; crucem quidem videntes, sed non etiam unctionem. Vos, qui experti estis; ecce scitis, quia verè crux nostra inuncta est; & per gratiam Spiritûs S. adjuvantis, suavis, & delectabilis; est pœnitentia nostra; &, ut ità dicam, amaritudo dulcissima. Idem s. 1. in Dedic. Eccl.

Quantum in se dulcoris habet pœnitentia! quàm est suavis! eò maximè, quia suavis est Dominus noster; malè à nobis commissorum facilè immemor, benignus, miserator humani generis; imò animarum nostrarum amantissimus, modis omnibùs prospiciens nostræ omnium saluti: &c. S. Antiochus Abb. hom. 77.

Nulla in hac vita dulcedo nobilior, quàm deflere peccata. Et mirò quôdam modò agitur, quòd fletus dulcis est miseris: & pœnitentibus verè lacrymis guttulæ sint dulcedinis. Sim. Cass. l. 13. c. 1. de Pass. Salvat.

§. X.

Pœnitentia grata Angelis.

Gaudium erit coram Angelis. Luc. 15. 10. Gaudium ex tua conversione afferre velis cœlesti exercitui. S. Ephrem s. 1. de pœnit.

Festum excitat Deo pœnitentia: quoniam & cœlum movet ad epulas, & Angeli lætantur, dum pœnitentia ipsos invitat ad prandium; cunctique cœlestes ordines epulantur, per pœnitentiam sese recreantes. S. Ephrem de pœnit.

Gaudent in conversione ex pœnitentia peccatorum salutem hominum sitientes: lacrymæ pœnitentium vinum eorum. S. Bernardus s. 30. in Cant.

§. XI.

Pœnitentiæ motiva ex mysteriis Salvatoris.

Num. 1.

Incarnatio. Nativitas.

Quid prodest, si in illa tantùm carne, quam de Maria suscepit, dicam venisse Christum; & non ostendam etiam in hac mea carne, quòd venerit. Ostendo autem ista demum; si, quemadmodum priùs exhibui membra mea servire iniquitati ad iniquitatem, nunc ea convertam, & exhibeam servire justitiæ ad Sanctificationem. Orig. hom. 3. in Gen.

Age pœnitentiam: hoc tibi prædicat stabulùm istud, hoc præsepe clamat, hoc membra illa infantilia manifestè loquuntur; hoc lacrymæ, & vagitus, evangelizant. S. Bernardus s. 2. in die Nat.

Num. 2.

Eucharistia.

Per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Matth. 2. 12. Ex Bethleem domo panis. Naxera in Appendiculo de Sacr. Euch. §. 2.

Notandum est, quòd cùm irrationalis creatura, scilicet panis, per Verbum Dei, & spiritum ejus, in melius convertitur; quanta sit peccatoris duritia, qui multis verbis, & Spiritûs S. circa se operationibus, ad conversionem non reducitur. S. Albertus M. s. 12. de Euch.

Num. 3.

Passio, mors, Christi.

Consurrexit Cain adversùs fratrem suum Abel, & interfecit eum. Gen. 4. 8. Ajunt Judæi, protoplastes non defleviisse peccatum suum, quoad ipsi Abelem mortuum viderunt: tunc enim verò in tam deformis filii sui, olim speciosissimi, cadavere, sceleris sui, quò mortem induxerant, gravitatem pensâsse. Mors Christi vel eò nomine deflenda; quòd per peccatum nostrum inducta sit; & eam nos commemoramus; dum Sacrosanctum Christi Corpus in pectus nostrum, velut in sepulchrum, immittimus. Doultreman de am. lib. 1. c. 4. Sect. 11.

Tollat crucem suam. Matth. 16 24. Nam meam non poterit: gravissima est enim; & nuam nullius puri hominis humerus portare sustineat. Non meam injungo, sed tollat suam, levem, facilem, portatilem. Non peto sanguinem à te, ô Christiane miles; non vulnera non, non tormenta, non spinas, & verbera, quæ pro te ipse passus sum: age pœnitentiam pro peccatis tuis; & sufficit mihi. S. Thom. Vill. conc. 3. de uno M.

Triſtis eſt anima mea usque ad mortem. Matth. 26. 38. S. Hieron. in Pſ. 108. hoc dolebat mihi, & contriſtabar pro perſequentibus me; quia nolebant pœnitentiam agere. Ego in cruce pendebam, & ſanguine meô lavabam ſordes eorum; & ipſi nolebant agere pœnitentiam. Hæ erant lacrymæ meæ, hæc compunctio; quoniam perſequentes me non potui ſalvare. Apud Fernandum in Gen. 4. Sect. 19.

Velum templi ſciſum eſt. Matth. 27. 51. Magis ad præſens mihi placet, videre te oculô mentis, laniatum, conſputum; quàm transfiguratum. Et ſi non ſum tanquam velum nobiliſſimum in templo, ut in morte tua ſcindar; ſum tamen fœdiſſimum monumentum, ut ad apertionem tui lateris aperiri debeam. Quid in me quæris Domine? Si in morte tua petræ ſciſſæ ſunt, ego ſum durior omni petrâ. Si terra mota eſt; & ego terreniſſimus ſum. Si cœleſtis non ſum, ut tibi compatiendo cum ſole nequeam obſcurari; tamen infernalis converſationis ſum; ut à te debeam in hoc triduo mortis tuæ viſitari. S. Laur. Juſt. de incend. div. am. c. 4.

Terra mota eſt. ib. & lapides ſciſſi ſunt; ut denotetur, quòd lapidea hominum corda per ejus Paſſionem deberent ſcindi; & quòd iſte Mundus debet ad bonum, Paſſionis JEſu morientis virtute, moveri. S. Bernardinus t. 2. ſ. 56.

Imponit in humeros ſuos gaudens. Luc. 15. 5. Cur humeris ovem perditam imponit? S. Ambroſ. ideo cervicibus, crucis lignô detritis, tuliſſe ait: ut ovis, dum crucem aſpicit, errores antiquos facilè abjuret. Ovis illa, inquit, quæ perierat in Adam, levatur in Chriſto: humeri Chriſti crucis brachia ſunt: illic peccata mea depoſui; in illa patibuli nobilis cervice requievi. Naxera in Joſ. 16. §. 6.

Fatigatus-ſedebat. Joan. 4. 6. Niſi fatigatus JEſus ſederet expectans, nullam mulieri utilitatem ſuus ad fontem adferret adventus. Toletus. Vide, quos paret Dominus laqueos ad fontem, ut mulierem venetur: nam labores, & fatigationes, validiſſima arma ſunt ad convertenda humana corda. Baeza tom. 2. l. 6. c. 3. §. 7.

Crucifixus fuit patiens, ut vocaret ad pœnitentiam immanes peccatores. S. Chryſoſt. in Pſ. 2.

§. XII.

Pœnitentia delet peccata, mundat. &c.

Facies & atrium tabernaculi. Ex. 27. 9. Myſticè ſignificabat *atrium* Fideles incipientes Deo ſervire; *Sanctum* proficientes; *Sanctum Sanctorum* perfectos, & beatos. Unde in atrio erat *labrum*, ſive lavacrum, id eſt pœnitentia; & *altera holocauſti*, id eſt, mortificatio vitiorum. ità V. Beda Cornelius hîc.

Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix-lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 37. &c. Tela è manu, & textrino, nigra exit; & ſic neceſſe eſt, eam ſæpe aquâ perfundi, & ſolis radiis opponi; poſtea, quaſi nix, alba efficitur. O quàm nigra, & obſcœna, tela erat hujus mulieris vita; in qua Mundus, diabolus, & caro, quidquid eis libuit, texuerunt. Attamen plurimis lacrymis perfuſa, & juxta ſolem juſtitiæ collocata, ſuper nivem dealbata eſt. Diez. fer. 5. D. Paſs.

Unus autem de his &c. Luc. 23. 39. *Idipſum & latrones-improperabant.* Matth. 27. 44. Quia alter facti pœnitens, ità pœnitentiâ peccatum abolet, quaſi id non feciſſet. Velloſo in Judith. 5. Paræn. 41.

O pœnitentia! quid de te novi referam? Omnia ligata tu ſolvis, omnia ſoluta referas, omnia adverſa tu mitigas, omnia contrita tu ſanas, omnia confuſa tu lucidas, omnia deſperata tu animas. O pœnitentia! rutilantior aurô, ſplendidior ſole; quam non vincit peccatum; nec defectio ſuperat, nec deſperatio delet. S. Chryſoſt. ſ. de pœnit.

§. XIII.

Pœnitentia liberatà pœnis, ſolvit debita.

Itaque cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque, & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſô capite. 3. Reg. 21. 27. Sicque comminatas pœnas evaſit.

Homines, & jumenta, & boves, & pecora, nec guſtent quidquam &c. Jon. 3. 7. &c. Similiter comminatas pœnas evaſerunt. *Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus.* ib. S. Ephrem. hæc porrò Ninivitæ nec opinantes prophetabant. Et quidem Prophetæ erant veritatis: nam pœnitentia prophetas eos feceret.

Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Matth. 18. 26. Sed unde inops homo vim tantam pecuniæ, decem millia talentorum, ſolvet? Palatius: adeò confidenter promittebat, iſte ſatisfactionem operum; quia novit, per pœnitentiam applicari ſanguinem Chriſti: qui, cùm infiniti valoris ſit, profectò omnia talenta valebat. Sylveira hîc.

Amaritudo præſentis pœnitentiæ extinguit ſupplicia ſequentis iræ. S. Gregor. mor. lib. 9. c. 23.

Tanta eſt pœnitentiæ medicina; ut mutare Deus videatur ſuam ſententiam. In te eſt igitur, ut evadas: vult rogari Dominus; vult de ſe ſperari, vult ſibi ſupplicari. Homo es, & vis rogari, ut ignoſcas; & putas Deum tibi non roganti ignoſcere? Ipſe Dominus Jeruſalem flevit: ut, quia ipſa flere nolebat, Domini lacrymis ad veniam pertineret &c. S. Ambroſius l. 2. de pœnit. c. 6.

§. XIV.

Pœnitentia facit formoſum.

Confeſſio, & pulchritudo. Pſ. 95. 6. Confeſſionem bene ſequitur pulchritudo: quia nemo poteſt eſſe ſpecioſus; niſi qui Domini fuerat miſeratione mundatus. Fœdos nos peccata noſtra faciunt; ſed pœnitentiæ reddunt lavacra decoros. Caſſiod. hîc.

Nigra

Nigra sum. Cant. 1. 4. seu fusca propter delicta; *formosa* ob pœnitentiam. Philo Carpath. hîc Nigra ob superiorem impietatem, pulchra propter pœnitentiam. B. Theodoretus l. 1. hîc.

Quærimus, quomodo nigra, & sinè candore sit pulchra? pœnitentiam egit à peccatis: speciem ei largita est conversio; & ideo speciosa cantatur. Orig. hom. 1. in Cant.

§. XV.

Pœnitentia cœlo apta; eidem vim infert.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Ecclæ. 3. 4. S. Hieron. nunc flendi tempus est; in futuro ridendi. Beati qui nunc fletis; quia ridebitis. Luc. 6. 21. Plangendum est in præsentiarum, ut postea saltare valeamus, illâ saltatione, quâ saltavit David ante Arcam 2. Reg. 6. 14. Quia qui in præsenti Sæculo sua plangit peccata, ridebit postea in futuro, juxta illud Malach. 4. 2. *egrediemini, & saltetis sicut vituli de armento.* Cornelius hîc.

Laudate Dominum in Sanctis ejus. Psal. 150. 1. Liber iste Psalmorum per quinquagenos, si per ipsos quinquagenarios articulos interrogetur, magnum aliquid, & valde dignum consideratione, respondet. Non enim frustrà mihi videtur Quinquagesimus esse de pœnitentia; Centesimus de misericordia, & Judicio; centesimus quinquagesimus de laude Dei in Sanctis ejus. Sic enim ad æternam, beatamque, tendimus vitam: primitus peccata nostra damnando, deinde bene vivendo: ut post condemnatam viam malam, gestámque bonam, mereamur æternam.- Pœnitentiæ vox est, *miserere mei Deus &c.* hinc offert sacrificium Deo, spiritum contribulatum, cor contritum, & humiliatum; quod Deus spernit. Justitiæ Christi vox est in electis suis: *misericordiam, & Judicium, cantabo tibi Domine,* Psl. 100. 1. *Psallam, & intelligam, in via immaculata quando venies ad me*: per misericordiam quippe adjuvamur ad faciendam justitiam; ut securi ad Judicium veniamus. Vitæ æternæ vox est: *laudate Dominum in Sanctis ejus.* S. August. hîc.

A diebus Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur &c. Matth. 11. 12. Quia, qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid aliud, quàm Regno cœlorum fieri violentiam docuit?- Vult à nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti: nam regnum cœlorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. S. Gregor. hom. 20. hîc. Quid aliud debuit dici pœnitentia peccatorum, nisi violentia regni cœlorum.-Noli desperare; constanter age felix anima, quę cum Deo luctari cœpisti: amat utiq; vim abs te pati; desiderat à te superari. Absit, ut fortis adversùm vos sit, qui pro vobis infirmari usque ad mortem voluit. Tot vulneribus confossus est totô corpore crucifixus est: unde, quæso, ei virtus esse potest ad resistendum illi charitati; quæ veluti victum, & captum; per omnia genera infirmitatum usque ad mortem, mortem autem crucis, perduxit. Guarricus s. 2. die Pent. Cur potiùs *à diebus Joannis*, quàm antè? Joannes primò sic legitur prædicâsse: *pœnitentiam agite.* Sed pœnitentiam agere, est sibi ipsi bonam violentiam facere, affligendo, & reprimendo seipsum: nam antè non docebatur apertè, quòd regnum cœlorum taliter acquireretur. Violenti sunt ergo, qui, desideriò patriæ, quotidie seipsos mortificant, carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis, crucifigentes: qui dicere possunt cum Ps. 16. 4. *propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.* Dion. Carth. hîc. Hæc violentia fit per pœnitentiam: quia omnia opera pœnitentialia requirunt violentiâ. Primò: conteri de his, ad quæ naturaliter inclinatur: odisse, detestari, quæ amavit, violentiam requirit: quæ tanta aliquando est; ut ex illa violentia moriantur. *Scindite corda vestra.* Joel. 2. 13. Secundò: habere propositum, non redeundi ad peccata; quæ fortè jam sunt conversa in naturam ex consuetudine. Tertiò: recedere à mala societate, à persona tam dilecta &c.

Confessio etiam, violentiam habet, ob verecundiam. Idem de restitutione bonorum, famæ &c. S. Vincent. Ferr. fer. 6. D. 2. Quadr.

Magna super terram est pœnitentia: quoniam Scala animabus fit eò ascendendi, unde per peccatum deturbati sunt. S. Ephrem de pœnit.

§. XVI.

Pœnitentiæ parcitur sibi non parcenti.

Dixi, confitebor adversùs me injustitiam meam- & tu remisisti. Ps. 31. 5. Sequitur de accusatione propria salutare remedium, quando pepercit Judex, cùm sibi non parceret reus. Cassiodorus hîc.

Iniquitatem meam ego cognosco. Ps. 50. 5. Iratus est potiùs sibi; qui se cognovit justâ objurgatione culpari. Tam ingentium populorum rector sibi erat vehementissimus tortor, exigens à se pœnas, quas jussione vix ferre poterat alienâ. Vulgò mos est, peccata sua callidis allegationibus excusare. Rex autem potentissimus, in conspectu omnium, se potiùs elegit addicere, constituens se reum, cujus consueverat populus formidare judicium. Ideò à Domino absolvi meruit, quia sua vitia non defendit. Idem hîc.

Lætentur, & exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate. Ps. 66. 5. Quærendum nobis est, quare moneat gentes lætari, & exultare; cùm judicium Dominum dicat facturum? Metuere enim potest rea conscientia, cùm audit, veracem Dominum judicaturum. Sed de illis dicit, qui jam confessi peccata, formidare nequeunt ventura judicia: illis enim non Judex, sed advocatus est Christus, qui se propriâ confessione damnârunt. Id. hîc.

Misericordiam, & Judicium, cantabo tibi Domine. Ps 100. 1. Nemo in melius commutatus exhorreat Judicium Dei, quia præcedit misericordia Dei. S. August. hîc.

In quantum non peperceris tibi; in tantum tibi Deus, crede, paret. Tertull. l. de pœnit.

Gemamus

Gemamus modicum ; nè semper gemamus : ploremus modicum ; nè in æternum ploremus : non parcamus nobis ; ut parcat ipse. Quò enim quisque districtior fuerit in seipsum peccatorum vindex; eò illi mitior tunc apparebit Judex. S. Thom. Vill. conc. 1. D. 1. Adv.

§. XVII.

Pœnitentiæ varia bona, & gratiæ.

Usquè non egimus in Testamento tuo. Ps. 43. 18. Testamentum Christi, quod fecit ante mortem suam, est pax inter Deum, & hominem ; secundùm quod dicit Joan. 14. 27. *pacem relinquo vobis.* Et Eccl. 45. 30. *statuit ei testamentum pacis.* Ad hoc autem, quòd fiat pax inter aliquos, oportet, quòd uterque flectatur in aliquo à suo proposito. Similiter in pace facienda inter Deum, & hominem, Deus flectitur à sua justitia per misericordiam ; & homo quasi ei occurrit, & assurgit per pœnitentiam. Hugo Card. hic.

In lectulo meo &c. Cant. 3. 1. Quid est in lectulo Deum quærere ; nisi eum velle cum vita suavi invenire ? non invenitur Deus in quiete mundana ; sed in aspera pœnitentia. S. Bonavent. s. 30. Dom. infra Oct. Epiph.

Qui incipit pœnitere ; tunc primò potest dicere : *Domini ego sum.* Is. 44. 5. Hugo Card. in Gen. 2.

Invenerunt puerum cum Maria. Matth. 2. 11. id est, amaritudine pœnitentiæ. Hugo Card. hic.

Miserere mei Domine ! filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Cur non petit preces Discipulorum ? At ipsa, dum in se dolorem sensit, non aliò putavit opùs patrocinio. Orig. hom. 7. in divers : non petivit Jacobum, non rogavit Joannem, non accessit ad Petrum ; sed suscepit in se pœnitentiæ patrocinium ; & sola cucurrit ad Dominum. Baeza t. 2. l. 11. c. 3. §. 2.

Misertus dimisit eum, & debitum dimisit ei. Matth. 18. 27. Vide pœnitentiæ robur, & misericordiam Domini. Pœnitentia enim fecit servum cadere à malitia, qui firmiter in illa stabat ; nec veniâ dignus erat. Misericordia autem Dei dimisit omninò debitum ; tametsi servus non omnia remitti ; sed prorogari tempus, peteret. Disce ergo, quòd Deus plura dat, quàm petimus. Theophylactus hic.

Jussit illi dari manducare. Luc. 8. 55. Post pœnitentiam peccatorum, post primam resurrectionem, post virtutis exercitium ; jubetur, ut Sacramentum Corporis, & Sanguinis Christi, apponatur. Sim. Cass. l. 5. c. 14.

Deus autem pacis conterat Sathanam sub pedibus vestris velociter. Rom. 16. 20. Cùm Deus pœnitentiam docet, Deus pacis dicitur : quia pœnitentia pacem in animum inducit. Secundò dicit conterat : non tantùm petit feriri, aut vulnerari, sed conterendum ; quia per pœnitentiam funditus deletur. Tertiò *sub pedibus.* q. d. non erit opùs gladium exercere, lacertis luctari ; sed vel calce solùm dæmonem facilè conterit pœnitens. Quartò *velociter* : nec longò opùs tempore ; sed brevi rem perficies. Pinna Echol. 56.

Nisi esset pœnitentia, jam dudum humanum periisset genus. S. Ephrem. de pœnit.

Si vultis intrare per portam justitiæ ; defendite culpam : si per januam misericordiæ ; agite pœnitentiam. S. Fulbertus ep. 77.

Continuatio Patrem respiciens,

Et venit ad patrem suum. Luc. 15. 20. Quomodo venit ? nisi pœnitentiâ, & corde contrito, & spiritu contribulato : hac enim viâ redeunt peccatores ad Dominum. S. Eusebius Emiss. Sabb. D. 2. Quadr.

Quòd si in terris nequam pater, offensus graviter à filio peccatore, & malo ; si tamen eundem postmodum viderit reformatum ; & depositis prioris vitæ delictis, ad sobrios, & bonos mores, & ad innocentiæ disciplinam pœnitentiæ dolore correctum ; & gaudet, & gratulatur ; & susceptum, quem antea projecerat, cum voto paternæ exultationis amplectitur : quantò magis unus ille, & verus Pater bonus, misericors, & pius, imò ipse bonitas, misericordia, & pietas, lætatur in Pœnitentia filiorum suorum : nec iram pœnitentibus, aut plangentibus pœnam, comminatur, sed veniam magis, & indulgentiam, pollicetur. S. Cyprianus Carthag. ep. 52.

O felix humilitas pœnitentium ! ô beata spes confitentium ! quàm potens es apud omnipotentem ; quàm facilè vincis invincibilem ! quàm citò tremendum Judicem convertis in piissimum Patrem ! Guarricus Sabb. 2. hebd. Quadrag. de parab. filii prodigi.

§. XVIII.

Pœnitentium exempla,

Et ecit que Adam. Gen 3. 24. Nunquid non statim potuit in illum mortem inducere ? Sed vide, quid agat benignissimus Dominus : ejicit ipsum è paradiso ; neque enim erat dignus illò locò propter peccatum. Constituit autem illum è regione paradisi : ut videat, unde exciderit ; & à quibus in quæ delapsus sit, deinceps que per pœnitentiam salvetur. S. Cyrill. Jerof. Catech. 2.

Peccavi. 2. Reg. 12. 13. Hoc verbum pœnitentis David sic explicatur : litera prima *Pœniteo, Erubesco, Confiteor, Cito.* Ago pœnitentiam, humiliter recipiendo, quod confessarius imponit. *Voluntariè. Integrè.* Progmard Peccatum.

Curvatus sum usque in finem. Ps. 37. 7. Hoc dicens, velut affectum ipsum, & animum, pœnitentis exponit dicentis : ex quo peccavi, nunquam risi, nunquam lætatus sum, nunquam mihi ipsi aliquid jucunditatis indulsi ; sed semper in mœrore fui, semper in pœnitentia, semper in luctu. Orig. hom. 1. hic.

Peccatum meum contra me est semper. Ps. 50. 5. Lapsus est David semel, semper flevit : hæc enim pœnitentiæ vis est, quæ hominem ità à se rapit ; ut unam tantùm meditetur, & moliatur, sceleris ultionem. Oliva l. 5. Strom. §. Peccatum meum.

Ninive subvertetur. &c. Jon. 3. 4. 5. Mirabile ; imò miserabilè est : Ninivitæ, ad duo verba Jonæ, induerunt se saccò : & totâ die verberant aures nostras sacra verba ; & tamen non movemur, Hugo Card. in Gen 9.

In

In se reversus. Luc. 15. 17. Extra se iverat, qui ad se revertebatur. *Redite prævaricatores ad cor.* Is. 46. 8. Redit ad cor, qui per compunctionem malè actorum in seipso revivisit, & discutit conscientiam suam: quia propriâ voluntate suâ, atque perversâ, recessit à Deo; & pœnam, quàm justè meretur, agnovit. Sim. Cass. l. 8. c. 40.

Surgam, & ibo ad patrem meum. ib. v. 18. Quâ spe? quâ fiduciâ? quâ confidentiâ? Qua spe? illâ, quâ Pater est: ego perdidi, quod erat filii; ille, quod patris est, non amisit. Apud patrem non intercedit extraneus: intus est in patris pectore, ipse, qui intervenit, & exorat affectus. S. Chrysol. s. 2.

§. XIX.

Pœnitentiæ motiva varia.

Ex Veteri.

UT det gentibus pœnitentiam. Eccl. 44. 16. Rabanus, & alii, legunt: *Sapientiam*: vera enim peccatoris Sapientia, est pœnitentia. Cornelius hic.

A planta pedis, usque ad verticem, non est in eo Sanitas. Is. 1. 6. Tantâ ulcerum commemoratâ fœditate, nulla tamè de scalpro, mentio: Unguenti meminit, fasciarum, & olei. Arquebatur à famulis suis Naaman, quòd periculû facere recusaret imperati ab Elisæo lavacri. 4. Reg. 5. 13. *Si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras.* Et tantùm nudari princeps jubebatur, mergíque septies perfrigidâ, & absente Elisæo. Tibi Christus adest; qui, nè mergâre in stagnum ignis ardentis, jubet, te tuam solùm fastidire saniem; & piget expiari. Alabastrô opùs est, non caminô: mensâ est, non laniena, pœnitentia. Et cunctaris? & non evolas? Audi Ezech. 24. 12. 13. *non exivit de ea nimia rubigo ejus. Immunditia tua execrabilis; quia mundare te volui,* & noluisti. Oliva fer. 5. D. Pass.

Candidiores Nazarei ejus nive &c. Thr. 4. 7. Anima se jure deplorat; quæ fuit priùs, per fontem Baptismi, nive candidiùs dealbata; &, per infusionem S. Spiritûs, aurô pulchriùs colorata: nunc verò, aut hæresi est infecta; aut vitiis, & sceleribus, obfuscata. S. Paschasius hic.

Ex Novo.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. id est, de proximo imminet vobis interitus mortis, atque æternæ damnationis; nisi pœnitentiam dignam egeritis: sicut arbori propinqua instat ruina, quando securis applicatur radiciut arborem amputet, funditúsque evellat. Dion. Carth. hic.

JEsus ductus est in desertum à spiritu. Matth. 4. 1. Marci 1. 12. *Spiritus expulit eum. agebatur à spiritu in desertum.* Luc. 4. 1. In quo significatur: quòd ad desertum pœnitentiæ venitur tripliciter. Scilicet timore severitatis, cujus est, expellere à malo ad bonum. *Timor Domini expellit peccatum.* Eccli. 1. 27. Splendore veritatis; cujus est ducere. Amore bonitatis; cujus est agere. *Quicunque spiritu Dei aguntur.* Rom. 8. 14. S. Bonaventura in Luc. 4.

Exiit primo manè &c. Matth. 20. 1. Nulla enim non ætas hominum apta conversioni. Prudentissimè primâ horâ, id est, in puericia, ad propriæ vineæ culturam properabis: quia præcoces fructus expetit, qui ait. *Sinite parvulos - venire ad me.* Matth. 19. 14. At, si pueritiam possedit otiositas, adolescentia ligonem accipiat. Flores ætatis immaturos, & acidos, fructus parturiére? virilis ætas maturos exponat. Maturi, ais, fructus maturam decent ætatem: saltèm ergo in senectute ad operationem vineæ perge. An putas, patremfamilias circa undecimam horam exiturum fuisse; si inepta ad conversionem vel decrepitæ ætatis infirmitas? *Ite & vos in vineam meam.* Strabus: q. d. vel in ultimis resipiscite. S. Fulgentius ep. 7. c. 10.

Si aliquam ætatem judicaret Dominus conversionis remedio ineptam, non diversis temporibus operarios vocaret ad vineam: in diversitate enim horarum accipitur ætatum diversitas. Id. c. 9. Semper Deus delectatur conversione nostrâ: nec tempus hujusmodi, quamdiu in hac vita est, posuit; quô propitiari non possit converso. S. Chrysost. hom. 2. in Ps. 50. Occidisti? pœnitere: vulneratus es? adhibe tibi curam, dum vivis, dum spiras; etiam in ipso lecto positus, etiamsi dici possis exanimatus. - Non impeditur temporis angustiâ misericordia Dei. Escob. t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. Obs. 1.

Amice, quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem? Ligatis manibus &c. Matth. 22. 12. 13. Cui rex tam iratus, præsertim cùm servi tam celeriter adesse coëgerunt, quos invitabant; ut curandi vestitûs honestioris non permitterent otium? Respondet Euthymius: in corruptibilibus nuptiis respondere quispiam posset; quòd digna stola, difficilis inventu foret: in his autem incorruptibilis nuptiis oblata est omnis occasio: in proximo namque est ornatus, ac inventu facilis; si modò illum verè quæsierimus. Justè itaque illum ejicit, qui ornatus non erat, tanquam segnem, & negligentem. Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 5.

Memor esto, unde excideris. Apoc. 2. 5. Nihil est, quod tam summo dolori sit, quàm si unusquisque positus sub captivitate peccati recordetur; unde lapsus sit eò quòd ad corporea, atque terrena, ab illa speciosa divinæ cognitionis intentione deflexerit. S. Ambros. l. 2. de pœnit. c. 11.

Ex Patribus, & aliis.

Pœniteat amâsse, quæ Deus non amat: quando nè nos quidem ipsi servulis nostris ea, quibus offendimur, non odisse permittimus. Tertull. l. de pœnit c. 3.

Inquinati, post aquas salutis, renascamur ex lacrymis. Itaque *sicut modò geniti infantes lac concupiscite.* 1. Petri 2. 2. Redite parvuli filii ad sinum Matris vestræ, æternæ sapientiæ; fugite larga ubera pietatis Dei: transacta plangite, imminentia vitate. S. Gregor. hom. 25. in Evang.

Proh nefas! orbis terrarum ruit! in nobis peccata non ruunt. S. Hieronymus ep. 12. ad Gaudentium Dicis: perfectam non possum agere pœnitentiam. Si non potes sol fieri, fias vel stella. S. Chrysost. hom. 22 ad pop. Antioch.

Florida est rosa; sed mihi tristitiam inducit: quotiescunque enim video florem, peccati mei recordor; ob quod terra ad spinas, & tribulos ferendos, damnata est. S. Basilius s. de parad.

Festivitas pulchra est, & divina; pœnitentia cum lacrymis. S. Ephrem de festis dieb.

Cuncta series veteris, & novi Testamenti, pœnitentiam pro peccatis agendam, quod est, lamentari; regnum cœleste quærendum, ubi est carmen; & fletus infernalis, ubi est væ; præmonet esse fugiendos. S. Rupertus l. 4. de operib. Spir. S. c. 13.

Parcite, obsecro fratres, parcite animabus vestris; parcite sanguini, qui pro vobis effusus est. Horrendum cavete periculum; ignem, qui paratus est, declinate. S. Bernardus s. de conversione ad Clericos, c. 30.

De mea misera vita suscipe obsecro residuum annorum meorum: pro his verò, quos vivendo perdidi, quia perditè vixi, cor contritum, & humiliatum Deus non despicias. Id. s. 20. in Cant.

Si Joannes, qui ex utero sanctus, tam asperam pœnitentiam faciebat; quid facere debent peccatores impii peccatis omnibus pleni? S. Bonaventura s. 20. de S. Joan. Bap.

Ubi est pœnitentia? quis hodie dolet, si Deum offendit? Verè plus dolet, si asinum perdidit: quia, asinô perditô, mox eum quærit; sed Deo perditô, & per tempora longissima, non requirit. Idem serm. 2. de S. Agnete V. M.

Duo maximè sunt recogitanda animæ, quæ vult veraciter pœnitere: primum est, beneficia recepta; secundum mala commissa. S. Bernardinus s. 15. de vera Conf. Art. 1.

Peccavimus fratres: aut pœnitendum, aut ardendum. Quantò meliùs modicùm pœnitere; quàm perpetuò ardere, S. Thom. Vill. conc. 1. de Judicio.

Sumus homines, & non dæmones: ergo aliquando mala commissa plangenda, & non continuò peccata augenda. Juglaris conc. 21.

§. XX.

Pœnitentia matura, velox.

Num. 1.

Symbola, & Similitudines.

VErsa est in statuam salis. Gen. 19. 26. id est, vix respexit, imò actu respiciens, obriguit in lapidem salis. Mirum, tam citò punitam à Deo; cùm tamen aliàs supplicia in longum tempus protrahat: ùt fecit sodomitis ipsis sceleratissimis. Et Loth uxorem, minùs peccantem, sinè morâ punivit: nè quis scilicet putet, differri tutò posse pœnitentiam; cùm sæpè supplicium peccatum ipsum propè comitetur. Scilicet omnibus hominibus, quacunque ratione peccantibus, sive magis, sive minùs, in certum est tempus pœnitentiæ: atque ideo nemo differat, ut intercipiatur morte, & debitô supplicio. Pinna Eth. 234.

Festinavitque populus, & transiit. Jos. 4. 10. Ut exsiccatus erat Jordanis alveus, commodaque in terram promissionis transeundi dabatur occasio. Multæ nobis dantur in cœlum promissum transeundi occasiones: festinemus, & transeamus. Barradius t. 2. l. 4. c. 14. Dom. 20. Pent.

Exclamavit Abner ad Joab & ait: num usque ad internecionem tuus mucro desæviet? - Et ait Joab: vivit Dominus, si locutus fuisses, mane recessisset populus persequens fratrem suum. 2. Reg. 2. 26. q. d. Serò sapuisti: jacta jam est alea. Tempus hoc non in tui commodum, sed perniciem, in sumendum. Ità loquitur Deus ad peccatorem contra se tota die bellantem; vespere mortis ab eo petit inducias. Incertô Auth.

Surge, propera. Cant. 2. 13. Surge à peccato ad justitiam; propera quia mora periculosa est. *Flores apparuerunt in terra nostra*: flores citò corrumpuntur. Hugo Card. hic.

Filia mea modò defuncta est. Matth. 9. 18. Prudens princeps, qui mortuam filiam quatriduanam esse non expectavit; sed mox cucurrit à Domino ad vitam revocari. Si peccatò anima moriatur, non differenda cura resurrectionis. S. Chrysol. s. 34. *modò* filia mea defuncta est, modò, id est, adhuc vitæ manet calor, adhuc animæ vestigia videntur. Facilè fax flammam resumit; si, postquam extincta est, dum adhuc calidum fumum exhalat, ignem admoveas. Escobar t. 1. Mir. Chr. p. 4. Obs. 3.

Qui prior descendisset, sanus fiebat. Joan. 5. 4. Ad motum piscinæ probaticæ, qui prior descendisset, unus tantùm curabatur. In hoc, quòd unus, & primus, sanatur; commendantur nobis duo in pœnitentia: strenuitas, & unitas: ut homo sit strenuus in se; & velox: & unus, id est; concors ad alios. Eccl. 31. 27. *in omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.* Hugo Card. hic.

Num. 2.

Exempla Pœnitentiæ maturæ.

Et cùm audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & uxor ejus. Gen. 3. 8. Cur eôdem die, & priùs, quàm sol occubuisset, advenit Dominus; ùt Adamum de patrato scelere argueret? cur non vel in diem alterum objurgationem suspendit? Quia novit, quantùm periculi habeat procrastinatio remedii post perpetrationem peccati. Did. Niss. D. 23. Pent. §. 2.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. Jon. 3. 4. Et Ninivitæ, habentes tot dies superfluos vitæ, statim egerunt pœnitentiam, diem sequentem non expectantes. Tu eorum exemplum cur non sequeris; cùm nec de una hora sis certus? Stella de cont. p. 1. c. 96.

Ut cognovit. Luc. 7. 37. Nota diligentiam: non interposuit moras, non reservavit pœnitentiam ad finem vitæ. Cæsarius Arelat. hom. 7. nec ipsa se reservavit, ut in fine vitæ pœnitentiam ageret: sed dum adhuc poterat peccare; sic voluit peccata deserere; ut illam de adulteriis suis, non impossibilitas subtraheret, sed voluntas. Sylveira hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Cùm enim hodie vocem meam audisti, & non obturâsti cor tuum; celeriter tibi gratificor. - tu hodie obedisti fidei; hodie quoque tibi Salus. S. Cyrill. Jerof. Catech. 12.

Reliquis

Reliquit ergo hydriam suam &c. Joan. 4. 28. Non promittit Christo, se ad meliorem frugem recepturam; sed factô ipsam vitam mutat. Anselmus: nota facilitatem, seu agilitatem, peccatricis fœminæ ad pœnitentiam; & duritiem, & procrastinationem, nostram. Escobar t. 3. Coll. Chr. p. 1. Sect. 2. Obs. 4.

Num. 3.

Motiva ex Veteri.

Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum. Ps. 49. 22. Studiosè, inquit, unumquodque ex his, quæ dicta sunt, intelligite. Et vos, qui Deum obliti estis (oblivio enim Dei conciliatrix peccati est) pœnitentiæ medicamentis vulnera curate, antequam mors rapiat: quæ quidem leonis more in homines grassatur; cùm res nulla vehementem illius impetum cohibere possit. B. Theodoretus hic.

Hodie si vocem ejus audieritis &c. Ps. 94. 8. Utilius namque, & multò salubrius est; hodie audire eum consulentem, consolantem, admonentem, docentem, & ut multùm arguentem, increpantem, corripientem: quàm in die illa tam amarâ, tam lugubri, tam tenebrosâ; audire illum judicantem, indignantem, ulciscentem, sævientem, condemnantem. S. Bernardus s. de verbis Abac. sup. custodiam meam stabo.

Septies cadet justus, & resurgit. Prov. 24. 16.

Ex Novo.

Exiit primô manè. Matth. 20. 1. Periculosus error; tunc velle edoriri vineæ culturam; quando finiendus labor ob decursum diem. Exiit primô manè, pervigilat, solem prævenit: ut doceat, quàm diligenter tractandum negotium salutis, tempestive res componendæ. Omnis enim in hoc periculosa cunctatio: vita brevis; occasiones, & tentationes validæ, pericula gravia, hostis vaferrimus. Didac. Niss. D. Sept. §. 2.

Manè autem revertens in civitatem esuriit. Matth. 21. 18. Manè esurit Dominus, & ante tempus ficus fructus requirit: qui enim prævenit in maturitate, & cùm vix per tempus licet, jam virtutis præsefert fructus; is sanè attigit punctum divini gustûs. Baeza tom. 2. l. 11. c. 8. §. 2.

Postquam consummati sunt dies octo. Luc. 2. 21. Christus octavam diem à Nativitate sua vix expectat, ut suum tibi sanguinem impendere incipiat: tu post, non dico, octo dies, sed nec post octoginta menses, imò & octoginta annos, solam non rependis voluntatem. Ille vix natus sanguinem tibi effudit; tu jam moriturus voluntatem tuam non refundis. Bonus profectò JEsus, qui etiam in quarta vigilia venientem servum suscipit pœnitentem: dedisti robur annorum juvenilium hosti Christi? Christo saltèm misericorditer expectanti infirmam tribue voluntatem S. Bernardus tr. de Pass. c. 2.

Permitte mihi primùm renuntiare his, quæ domi sunt. Luc. 9. 61. Summa vitæ humanæ incertitudo nec minimam morulam admittit; quò tardes ad Deum venire. Quid agis homo? Deum sequi vis; & priùs domum abis? Unde scis, an revertendi tempus aderit? vis domesticus res disponere; habesne diem crastinum? Isaiæ 38. 1. Ezechias jubetur domui disponere propter instantem mortem: ille autem, domum oblitus, hoc agit, ut Deum oret. v. 2. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 7.

His fieri incipientibus. Luc. 21. 28. Hoc est, statim post delictum respiciamus ad pœnitentiam: nam ipse peccati actus signum est judicii. Escobar t. 5. Par. Chr. l. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Adhuc modicum tempus vobiscum sum. Joan. 7. 33. Dives in misericordiis Dominus peccatoribus promittit vel modicum tempus: pretiosa enim temporis particula ad conversionem; Pensa illud *adhuc*: cur illô modiçô tempore, quô *adhuc* donaris, ad conversionem non uteris? Proh dolor! *adhuc* illi misericordis Dei addis *adhuc* impœnitentiæ, & pertinaciæ tuæ. *In omnibus his peccaverunt adhuc.* Ps. 77. 32. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 6. Sect. 1. Observat. 7.

In momento, in ictu oculi. &c. 1. Cor. 15. 52. Resurrectionem corporum differt Deus in extremum Mundi diem; resurrectionem verò animarum nec punctô quidem temporis differri vult. Si pœnitentiam peccator agit, statim Deô excitante resurgit. Resurrectioni animarum unam tantùm diem tribuit; resurrectioni corporum totum tempus tribuit, quô Mundus stat. Pendet autem resurrectio corporis maximè ex resurrectione animæ: si anima ante mortem non resurgit, resurget quidem corpus; sed ut torqueatur æternùm. Barradius t. 4. l. 8. c. 5.

Ecce nunc tempus acceptabile. 2. Cor. 6. 2. Antonius M. teste S. Hieron. suos ad virtutem exhortatus, jugi meditatione, ajebat, retinendum esse illud Eph. 4. 26. *Sol non occidat super iracundiam vestram*: nèque tantùm super iracundiam, solem occidere non debere; sed super peccata alia omnia. Joan. Alex. &c. Sol ad occasum est, Ità quisquis peccati mortalis conscius sibi est, vesperi revolvat. Sol ad occasum tendit; forsan & vita tua: atque, si hac nocte moriaris, quod non rarum est; in qua te futurum putas æternitate? divorum? an damnatorum? Quotquot corpori sunt, non dicam sensus, sed & potentiæ; tot & mortis sunt fenestræ, per quas irrepat, & jugulet. *Nescio*, ait Job 32 22. *quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus. &c.* Drexelius de Æternit. Cons. 7. §. 3.

Ex Patribus.

Qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. S. Gregor. hom. 12. in Matth. 25.

Qui malus fuit heri, bonus sit hodie. Malus fuit heri, & non est mortuus: si mortuus esset, & malus esset; isset, unde non rediisset. Prosit illi, quòd vivit; non malè vivat. Quare ergo diei hesterno hodiernum vult addere malum? quis longum ferat malum vel prandium? S. August. hom. 25. ex 50.

Quia antiquorum morborum difficilis, & tarda, curatio est; tantò velociùs adhibeantur remedia, quantò recentiora sunt vulnera. S. Leo s. 1. de Resurr. Dom.

Ostiô tibi apertô, ingredere, unde es egressus; & nè tardes: nè, si forte mors inciderit, ea tibi ob-

ſtruat aditum. Caput jam caneſcit, propè eſt æſtas vitæ: in nos fortè falx acuitur; & timeo, nè, nobis dormientibus, & in vana ſpe occupatis, repentè accedat meſſor terribilis. S. Gregor. Niſſ. Orat. contra differentes Baptiſmum.

Poſtquam in domo aliqua parum ſtupæ accenſum viderimus, conturbamur, & tumultum movemus: non enim attendimus initium, ſed finem; ſed ex initio finem conſiderantes, movemur, & concurrimus; ut totum caminum extinguamus. Hôc igne vehementiùs animam excedit vitium; oportet itaque prævenire: nam, ſi fuerimus negligentes, id correctu evadet difficilius. S. Chryſoſt. in Pſ. 26.

Currite ad medicum, cùm poteſtis; nè, cùm velitis, non poſſitis. Id. in Pſ. 36.

Peccatum, ſi ad animam tuam divertit, hoſpes ſit, non incola: quia juſti illicò peccatum expellunt, & ad ſtatum gratiæ redeunt. Id. hom. 12. in 1. ad Corinth.

Ecce oſtium pœnitentiæ apertum eſt; feſtina peccator, priusquam illud occludatur. S. Ephrem de pœnit.

Sic pœnitentiam agas, quaſi de vita deſperares; ut per mortem corporis animæ mortem exterminet. Id. ib.

Currat pœnitentia, ſententia nè præcurrat: quia Dominus, quòd non venit adhuc, quòd expectat, quòd moras facit; nos ſibi redire deſiderat, non perire. S. Chryſol. ſ. 167.

Stylô ferreô, & ungue adamantinô, ſcribendum; quòd tempus pœnitentiæ conceſſum eſt: tempus breve, & eſt tempus inſtabile, & eſt tempus irrevocabile: & quia breve; ideo utiliter expendendum. S. Bonaventura ſ. 44.

Quis moraretur in culpa, qui non eſt certus de die craſtina, in Regim. conſcientiæ.

§. XXI.

Pœnitentia ſera, procraſtinata.

Ex Veteri.

Qui reſpondit, cras. Ex. 8. 10. Ad Pharaonem Moyſes: *conſtitue mihi, quando deprecer pro te, & pro ſervis tuis, & pro populo tuo; ut abigantur ranæ.* Cùm debuerit in tanta poſitus neceſſitate rogare, ut jam oraret, nec differret; reſpondit, craſtinâ die. S. Ambroſ. hexam. l. 1. de Cain & Abel c. 9. Noli deſperare; promiſſa eſt indulgentia tibi. Deo gratias, inquit, quia promiſſa eſt; teneo promiſſum Dei. Ergo jam benè vive. Cras, inquis, bene vivam. Indulgentiam tibi Deus promiſit; craſtinum diem tibi nemo promiſit. Si malè vixiſti, benè vive jam hodie. S. Auguſt. in Pſ. 101. Fratres, non tardetis converti ad Dominum: ſunt enim qui præparant converſionem, & differunt; & ſit in illis vox corvina, cras, cras. Corvus, de arca miſſus, nō eſt reverſus. Non quærit Deus dilationem in voce corvina; ſed confeſſionem in gemitu columbino. Miſſa columba reverſa eſt. Quàm diu cras? cras? Obſerva ultimum cras: quia ignoras, quod ſit ultimum cras. Sufficiat, quòd vixiſti usque ad hodiernum peccator. Id. in Pſ. 102. Noli dicere, cras me convertam; cras Deo placebo: & omnia hodierna, & heſterna, dimittuntur mihi. Verum quidem dicis: quia Deus converſioni tuæ indulgentiam promiſit; ſed dilationi tuæ diem craſtinum non promiſit. Id. in Pſal. 144. Ipſa res eſt, quæ multos occidit, cùm dicunt: cras, cras, & ſubitò oſtium clauditur. Remanſit foris cum voce corvina; quia non habuit gemitum columbinum. Id. ſ. 16. de Verb. Dom. Corvus eſt, qui procraſtinat converſionem ſuam ad Deum. Hugo Card. in Levit. 11. 15.

Accedetiſque manè ſinguli per tribus veſtras. Joſ. 7. 14. Abulenſ. q. 42. hîc: quæret aliquis circa Achan, cùm audivit, quòd Deus dixerat eſſe anathema in Iſrael; & quòd ſequentî die erat declarandum; eratque ſibi conſcius hujus ſceleris; quare non fugit? Reſp. quia in futurum videbat differri, quod ſtatim facilè potuiſſet inquiri. Quanquam, inquit, audiſſet verba de declarando peccatore, non credidit futurum. Naxera in Joſ. 7. §. 30.

Quæſo te, ut hodie hic maneas. in Judic. 19. 6. Hæc eſt vox diaboli, ſemper pœnitentiam procraſtinantis. Facit cogitare hominem: adhuc poteris parum expectare, & poſtea facere pœnitentiam. Hugo Card. hic.

Et annos tuos, id eſt, tempus tibi datum ad pœnitentiam, *nè des crudeli.* Prov. 5. 9. id eſt, diabolo, demorando in peccatis. Hugo Card. hîc.

Ex Novo.

Succide illam; ùt quid etiam terram occupat? Luc. 13. 7. &c. Vineæ cultor rogat: *Domine, dimitte illam & hôc annô: & ſi quidem fecerit fructum: ſin autem; in futurum ſuccides eam.* S. Auguſt. ſ. 31. de Verb. Dom. *in futurum ſuccides eam.* quando? ſcilicet cùm in Judicio venies judicare vivos, & mortuos; interim modò parcitur. Verùm unde Auguſtinus colligit, miſſum in ſequentem annum excidium, usque ad extremi Judicii ſpatia prorogandum? quia quod ſtatim fieri opportunè poterat, in ulterius tempus reſervatur. Naxera in Joſ. 7. §. 30.

O ſtulti, & tardi corde. Luc. 24. 25. Abjicienda eſt tarditas, quæ vitium non feſtinat expellere, nec nititur adhibere virtutem. Vituperanda mors ad expediens, ubi mors nec ſua molimina tardat; & natura tempore, ac vitâ properè procedit in finem: & nihil ſiſtit in rebus, quod, ſuis legibus à Deo poſitis, velocitate non pergat. Sim. Caſſ. l. 14. hîc.

Quæretis me, & non invenietis. Joan. 7. 34. Quinam Chriſtô carebunt? totque mala incurrent? Non qui quærunt Chriſtum; ſed qui *quærent.* Licet Chriſtum amplexari; & te piget amplexuum? Salus non occurret iis, qui eam quæſituri ſunt; ſed iis obviàm proceſſura, qui eam *quærunt.* Oliva fer. 2. Paſſ.

Ego vado, & quæretis me &c. Joan. 8. 21. Ille Chriſtum non quærit, qui ſalutem animæ ſuæ per pœnitentiam non quærit. *Quærite Dominum, dum in veniri poteſt*: qui miſericordem, dum tempus habet, non quærit; inveniet eum iratum. V. Beda hîc.

Arbores

Arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ. Jud. v. 12. Sic vocat peccatores pigros, & lentos; qui de salute sua nullam curam habent. Sicut enim arbores, quæ in autumno florere incipiunt, cùm cœteræ jam maturos fructus ferunt, serò veniunt, & rarissimè matureſcunt, proter frigus superveniens; sic sera pœnitentia rarò vera. Diez. fer. 5. in Cœna Dom.

Ex Patribus, & aliis.

Quid in crastinum differs? potes & hodiernum diem lucrari. Cavendum est etiam, nè & illum non teneas, & hunc amittas. Non exiguum detrimentum est vel unius horæ. Et una hora totius vitæ portio est. S. Ambros. ep. 82.

Ista est peccati pœna justissima: ut, qui rectè facere, cùm possit, renuit; amittat posse, cùm velit. S. Aug. l. 13. de lib. arbitr. c. 18.

Væ nobis! qui tam diu dissimulavimus, & negleximus, quærere vitam; quærere eum, qui bonus est quærentibus se; animæ speranti in se. S. Bernardus s. 2. exhortatorio ad FF. de altitudine & lassit. cordis. Obsecro te, charissime Pater, per omnipotentem JESUM, per sanctos Angelos ejus, per thronum Majestatis ejus igneum; in quo judicaturus est vivos, & mortuos: nè temetipsum decipias, nè ulteriùs differas, nè salutis tuæ remedium, de die in diem procrastinando, animam tuam seducas: sed intra citò, dum licet, in portum conversionis; nè te tardantem repentini opprimant casus; nè te inopinatæ mortis absorbeat fluctus; & æstuantis gehennæ deglutiat barathrum. B. Petr. Dam. l. 4. ep. 4. ad Episcopum Auximanum.

Cùm caput cum omnibus sensibus agitatur in senibus, quasi agitatione capitis continuò insinuant de vita præsenti recessum: vel, si malè vixerint, quasi capite negant, se non posse tunc faciliter emendare. At si benè; jam non faciliter à bonis moribus declinare. S. Bernardinus s. de calamitatibus senectutis. Qualificatus vitiis adolescens vinum claræ juventutis propinavit dæmoni; Deo autem seniles reservavit fæces. Redolentem & rubentem rosam portavit in manibus, & olfecit sedulè; putentem verò applicavit manibus Christi. Sim. Cass. l. 8. c. 38.

§. XXII.

Pœnitentia in morte.

Ex Veteri.

Fugiamus Israëlem; Dominus enim pugnat pro eis. Ex. 14. 25. Cùm fluctibus obruerentur, & nulla esset spes salutis, tunc dixerunt, fugiamus. O homines stultos, qui sæpius admoniti acquiescere noluerunt; in ultimis vitæ peccata fugere cupiunt. Pinna Ethol. 174.

Inter cœteras aves, quas Deus olim, ùt immundas, ab altari suo rejiciebat, erat cygnus. Levit. 11. 18. cujus ratio esse videtur; quòd non nisi moriens cantet; reliquo tempore mutus, & quasi in otio stertat. Illi à DEO cygnorum instar reprobandi, qui ætatis florem Deo non consecrant; omnémque cantum, vitæ, inquam, emendationem, otiosi in senium, & mortis tempus, differunt. Besseus D. 1. post Epiph.

Illo (Absolone) *suspensò inter cœlum, & terram, mulus, cui insidebat, pertransivit.* 2. Reg. 18. 19 Abulens. hic q. 12. notat. multa acciderunt Absoloni hîc, à quibus posse liberari videbatur. Nam potuisset tenere equum, nè introivisset subter quercum ramosam: & etiam, postquàm introivit, & alligati sunt capilli ejus, poterat ipse tenens mulum silvere illos & fugere. Poterat abscedente mulo, capillos amputare. Vel si non habebat gladium, poterat, manibus tenens arborem, illos solvere, vel rumpere; sed nihil horum fecit. Cur non fecit? quia inopinatò in vitæ periculum adductus, & trepidans, non potuit in illa improvisa perturbatione de liberare de remedio. Nunc, si Absoloni tam præsens, ut facilè poterat, non occurrit remedium; quomodò tu, ô cœce, miser, peccator vitam, & conscientiam, tam longis annis, ac multis modis, intricatam; implicatámque, evolves? cùm te in illa hora suprema tam justis timoribus undique videbis impugnari. Did. Nis. fer. 5. D. 5. Quadr. §. 2.

Date Domino Deo vestro gloriam, antequam contenebrescat. Jer. 13. 16. Tropol. ante diem mortis, & Judicii, nè offendant pedes nostri ad montes caliginosos, id est, dæmones; agamus hîc pœnitentiam, ad Hieron. tunc enim nullus dabit precem, laudem & gloriam Deo. Qui enim in tempus mortis procrastinant pœnitentiam, quasi tunc viam salutis inituri; perinde faciunt, atque qui noctu in tenebris, per loca obscura, dubia, prærupta, & latronibus circumsesta, proficisci festinant Cornelius hîc.

Ex Novo.

Circa undecimam verò exiit &c. Matth. 20. 6. Dominus horâ 12. nullum vocavit ad vineam.

Orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme. Matth. 24. 20. quæ ultima pars anni; *aut Sabbatho*, quod ultima hebdomadæ dies. Pinna Ethol. 174.

Date nobis de oleo vestro. Matth. 25. 8. Tunc primùm Virgines fatuæ de esse sibi oleum cognoverunt; cùm adveniret sponsus. Scilicet tunc demum, quantum sibi faciendum supersit, quàm sit utilis pœnitentia, homines agnoscunt, cùm mors imminet; cùm occasio calva. Id. Ethol. 43.

Ut cognovit. Luc. 7. 37. Genus quoddam desperationis est, differre pœnitentiam in finem vitæ. Did. Nis. fer. 4. D. 5. Quadr. §. 2.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Nihil magis suspectum, quàm sera, sub mortis horam, pœnitentia: angores enim, quos peccator in extremo illo discrimine patitur, magis oriuntur à futuris pœnis, quos pertimescit; quàm à præteritis culpis, quas patravit. Did. Nis. s. de convers. latronis. §. 6.

Quid faciam. Luc. 16. 3. Ait intrà se, quid faciam modò? semper homo bona facere

tunc cupit, quando mors faciendi tempus ademit. S. Chrysol. s. 125.

Obsecro vos, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem. Rom. 12, 1. Vivam offert, qui adhuc sanus, ac vegetus corporis voluptates frænat: ille mortuam, qui multâ ætate effætum Deo corpus suum offert. Pinna Ethol. 43.

Ex Patribus.

Stulti sunt, qui expectant pœnitentiam agere, quando non possunt de ea aliquid cogitare. Anima enim nostra hujusmodi est, ut principaliter ad unum sit: & dum unô aliquô intensè afficitur, reliqua minùs moveant. Quare fit ut minùs de peccato dolere possit, dum sensibili dolore pulsatur in carne. S. Bonaventura s. 30. Dom. infrà Oct. Epiph.

§. XXIII.

Pœnitentia post mortem sterilis. Symbola.

Ex Veteri.

NOn est in loco nostro consuetudo, ut minores antè tradamus ad nuptias. Gen. 29. 26. Duas filias habet Deus, scilicet duas Ecclesias: triumphantem, quæ est pulchra Rahel; sed sterilis est, quia ibi merendi locus non est; alteram militantem, lippam Liam: quia nihil hîc rerum Divinarum, & spiritualium, videmus; sed tantùm credimus: est tamen fœcunda, & plurimos parit filios. Priùs Liæ nubere debemus, id est, in Fide vivere; tunc Rachele fruemur. Diez. conc. 3. in festo S. Thomæ.

Septem boves pulchræ, & septem spicæ plenæ &c. Gen. 41. 26. &c. Septem præcedentes anni fertiles, tempus vitæ præsentis: quibus adeò Deus implet terram misericordiâ; ut copia ejus nequeat exhauriri. Ps. 118. 64. *misericordiâ tuâ Domine plena est terra.* Sed postea tanta erit egestas; ut neque pretiô, neque donô, reperienda sit. De Rampelogis. Misericordia Dei. Joseph sapientissimus habitus est, quòd consilium Pharaoni suggessisset, ut fertilitatis tempore omnia regni horrea frumentô compleret, quod tempore sterilitatis usui foret. Ipse Rex eum laudavit: *Num invenire poterimus talem virum, qui Spiritu Dei plenus est?* v. 38. Et sanè plenus ille Spiritu Dei dicendus est, qui sibi ipsi priùs consulit interea, dum magna apparet in Mundo fertilitas, terráque misericordiâ repleta est. De virtutibus, bonisque operibus: ut iisdem, dum maximè opùs habuerit, in tempore angusto, gratiarúmque in ediâ; in qua de sola justitia agetur, utatur. Besseus D. 8. Pent.

Sextô die parent, quod inferant. Ex. 16. 5. Sex diebus vitæ nostræ cibaria comparanda sunt in septimum diem æternitatis: ut iisdem in æterna quiete cœlesti vivamus. Ità Orig. Rupert. &c. apud Cornelium hîc. Est Parasceve nomen Græcum, & interpretatur *præparatio.* Unde sextam feriam sic appellabant Judæi, quia eâ, quæ Sabbatho erant necessaria, præparabant. Parasceve vitam præsentem significat; in qua præparari debent necessaria vitæ futuræ. Hugo Card. in Marci 15.

Eâdem similiter edetur die Levit. 7. 16. Eôdem die hujus vitæ consummanda, & peragenda, omnia Fidei, & bonorum operum sacrificia; nihilq; in tertium Resurrectionis, & æternitatis, servandum. Quidquid tertius dies invenerit, ignis absumet. Cornelius hîc.

Si ceciderit lignum ad Austrum, in quocunque loco ceciderit, ibi erit. Eccles. 11. 3. Homines sicut arbores vidit aliquis. Excidit autem arbor in morte; & quocúnque ceciderit, ibi erit: quia ibi te judicabit Dominus, ubi invenerit. Ibi, inquam, erit immutabiliter. Videat, quò casura sit, antequam cadat: quia, postquam ceciderit, non adjiciet, ut resurgat; sed nec ut se vertat. Quò verò casura sit arbor, si scire volueris, ramos ejus attende. Unde major est copia ramorum, & ponderosior; inde casuram non dubites; si tamen fuerit tunc excisa. Rami nostri desideria nostra sunt: quibus ad Austrum extendimur, si spiritualia fuerint; si carnalia, ad aquilonem. S. Bernardus s. 49. ex parvis.

Ex Novo.

Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Matth. 3. 10. Vide autem, quòd non ad ramos posita dicitur esse securis, sed ad radices; ut irreparabiliter extirpentur. Auth. Imp. hom. 3. in Matth. Ad radicem posita, ut in æternum non reviviscat. Cajetanus hîc.

Ligatis manibus, & pedibus &c. Matth. 22. 13. id est, operativis ejus virtutibus. In sæculo enim præsenti operari possumus; in futuro autem sæculo ligantur omnes virtutes animæ operativæ; & non potest aliquid fieri boni in ablutionem peccatorum. Stridor autem dentium pœnitentia est; quæ tunc stultè, & inutiliter fit. Theophylactus hîc. *Ligatis manibus*; nè possit operari ad bonum morale: & *pedibus*, nè possit affectum habere ad bonum morale. Cajetanus hîc.

Quinque fatuæ. Matth. 25. 2. Meritò fatuæ: quia, quod eis futurum erat, prævidere nescierunt, illectæ terrenis illecebris, sed tardè sibi providere voluerunt, quoniam amplius tempus non erat. Simon Cass. l. 6. c. 28.

Dum autem irent, emere, venit sponsus &c. Matth. 25. 10. Non enim post Judicium patet precum, aut meritorum, locus. S. August. s. 21. de verb. Dom. S. Hieron. excesserat emendi tempus: nec adveniente die Judicii locus erit pœnitentiæ.

Non poteris villicare. Luc. 16. 2. Quia post hanc vitam non restabit possibilitas ad merendum. Silveira hîc.

Fodere non valeo. Luc. 16. 3. Glossa: post hanc vitam non est locus fodiendi compunctione terram animæ nostræ ad ferendum fructum. Est tunc etiam confusibile mendicare; ut fecerunt fatuæ virgines: imò inutile, & impossibile. Sylveira hîc.

Pater Abraham miserere mei! Luc. 16. 24. Frustrà agis pœnitentiam in loco, ubi non est pœnitentiæ locus. Tormenta te cogunt agere pœni-

pœnitentiam, non mentis affectus. S. Chryſoſt. hom. de divite.

Deſcende, priuſquam moriatur filius meus. Joan. 4. 49. Quàm prudenter hoc petit, antequam moriatur: nam poſt mortis momentum deſcendit JESUS ad omnes homines ùt Judex ſeveriſſimus. Secundò, quia poſt mortem omnia, quæ neglecta, irreparabilia. Baeza t. 2. l. 10. c. 5. § 3.

Teſtimonia ex Veteri.

Remitte mihi, ut refrigerer priuſquàm abeam, & amplius non ero. Pſ. 38. 14. Refrigerari, priuſquàm abeam, hoc eſt, antequam hinc proficiſcar: ſi enim hinc receſſerimus, non acceptâ per pœnitentiam refrigeratione; non poterimus eam ampliùs accipere. Quare? quia non ſumus ampliùs. Non quòd ab eo deveniamus, ut non ſimus, & ab eſſentia excidamus, ùt nonnulli exiſtimant; ſed ampliùs non ero, hoc eſt, non poſſum mutari. S. Chryſoſt. hîc.

Confitemini Domino, quoniam bonus. Pſ. 105. 1. quoniam in iſto ſæculo tantùm miſericors eſt. Hic miſereri poterit pœnitenti; quia ibi Judex eſt; non eſt miſericors. Hîc porrigit manum cadenti; ibi ſedet Judex. S. Hieron. hîc.

Qui congregat in meſſe (Chald. *qui operatur in æſtate*) *filius ſapiens eſt.* Prov. 10. 5. æſtas, & meſſis, Symbolum præſentis vitæ; hyems verò ſtatus futuri ſæculi; ubi nullum eſt laborandi, & merendi, tempus. Cornelius hîc.

Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare, quia nec opus, id eſt operandi & merendi locus, & tempus; *nec ratio.* Campenſis vertit, *nihil conſilii.* Alij *nulla computatio, nec ſapientia, erunt apud inferos.* Eccl. 9. 10. Cornelius hîc.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ. Eccl. 18. 25. Sic Joſeph providit in annis fertilitatis ſterilitati futuræ. Gen. 41. 47. Unde Rabanus: ne perdamus otium nobis conceſſum: quia veniet tempus, quando jam non licet operari: hoc enim hîc tempus paupertatis, & diem neceſſitatis, nominat. Hinc Græc. & Syr. ſic habent: *memento temporis famis in die ſaturitatis; paupertatis, & egeſtatis, in diebus divitiarum*; juxta illud Eccli. 11. 27. *in die bonorum nè immemor ſis malorum.* Cornelius hîc.

Memento noviſſimorum; noli oblivisci: nèque enim eſt converſio &c. Eccl. 38. 22. Rabanus: nunquam oblivioni tradas noviſſimæ horæ exitum; ſed ſemper paratus eſto: quia, poſtquam hinc exieris, nequaquam ultra huc revertens ſpatium bene operandi habebis.

Ex Novo.

Ut ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: ſurge tolle lectum tuum &c. Matth. 9. 6. Theophylactus: vide, quòd ſuper *terram* remittuntur peccata: quamdiu enim ſuper terram ſumus, poterimus delere peccata noſtra.

Erunt ligata & in cælo. Matth. 18. 18. Salutis negotium in hac vita peragi debet. Nihil in cœlo fit circa hominum ſalutem; niſi ea, quæ in terris videntur practa: hinc debes ferre, ſive liberationem, ſive vinculâ. Dum Chriſtus è Mundo receſſurus erat, in terris cœli claves reliquit: ut ſcirent homines; quòd niſi ex hac vita ſecum claves ferant, minimè poterunt in cœlum introire. Baeza. t. 3. l. 14. 13. §. 8.

Ubi vermis eorum non moritur. Marci 9. 43. Vermis dicit ſeram ſcelerum pœnitentiam; quæ nunquam in tormentis conſcientiam afflictorum mordere ceſſabit. V. Beda hîc.

Dimittere confractos in remiſſionem. Luc. 4. 19. Confracti ſunt, quorum voluntas per peccatum infirmata eſt ad bonum. *Cor fatui quaſi vas confractum &c.* Eccl. 21. 17. Hæc autem confractio eſt reparabilis, dum hîc vivimus; ſed irreparabilis efficitur in morte. Iſ. 30. 14. *comminuetur, ſicut conteritur lagena figuli &c.* quia non erit ſuſceptibilis gratiæ. Pſ. 2. 9. *tanquam vas figuli confringes eos.* S. Bonaventura hîc.

Venit nox &c. Joan. 9. 4. Præſens vita dicitur dies; & mors dicitur nox, vel futurus ſtatus: quia dies dati ſunt ad operationem, & noctes ad quietem. Hugo Card. hîc. Hoc dicit de illo tempore, quod erit poſt hoc ſæculum; quô unusquiſque pro malis ſuis recipiet pœnas. Tunc ergo dicit noctem illam futuram, cùm jàm nemo poteſt operari aliquid; ſed unusquiſque tunc paſcitur ex operibus ſuis, quæ hîc poſitus operatus eſt. Orig. hom. 3. Pſal. 36.

Inclinans ſe, digitô ſcribebat in terra. Joan. 8. 6. peccata Phariſæorum: ut ſignificaret; quàm facilè iis remitterentur, ſi veram pœnitentiam agere vellent. Jer. 17. 1. dicit Deus. *peccatum Judâ ſcriptum eſt ſtylô ferreô.* Quæ verba aliqui intelligunt de Judæis jam damnatis. q. d. ſcriptum eſt indelebiliter & irremediabiliter: quia nullô unquam tempore delebitur. Peccata verò peccatorum, quamdiu in hoc ſæculo vivunt, ſunt quaſi characteres in terra deſcripti, qui facilè delentur. De legitur illa, dum potes. Diez. Sabb. D. 3. Quadr.

Ambulate, dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant. Joan. 12. 35. Per lucem vita, per tenebras mors, intelligitur. Dum igitur vivimus, & ſani ſumus; ad pœnitentiam, & ſatisfactionem, curramus; nè, tenebris noctis præventi, velimus & nequeamus. S. Honorius ſ. in Quadrag.

Venit Princeps hujus Mundi, & in me non habet quidquam. Joan. 14. 30. O illum felicem? qui ſic debita ſolvit, ut veniens in morte Mundi princeps in eo non habeat quidquam. Debita habemus omnes; ſed ſolvere illa poſſumus ex theſaurus Domini, per pœnitentiam, & Sancta opera. Qui ità ſolvunt, ut nihil in eis diabolus reperiat, mox ad Patrem vadunt. Barradius t. 4. l. 4. c. 9. D. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Hîc, dum tempus eſt, quidquid poteſt anima, agat pro ſe, ubi locus eſt miſericordiæ:

nam

nam ibi, quod pro se agat, non habebit; quia justitiæ solius locus erit. S. August. l. 3. de Symbolo c. 8.

Triste, ac miserum est; cùm nundinæ effluxerint, tum demum negotiationem querere. Miserum est, cùm manna præterierit, tum cibum appetere. S. Gregor. Naz. or. 40. in Baptisma.

Mercaturam hanc vitam existima: si negotiatus fueris, quæstum facies; parva magnis, caduca sempiternis, commutans. Quòd si nundinarum tempus tibi fluere sinas; nullum aliud es postea habiturus. Idem in sententiis.

Quemadmodum fons neminem ab aqua sua arcet ità gratiæ thesaurus nullum prohibet hominem, cur minùs particeps illius reddatur. Modò igitur voluntas accipiendæ gratiæ adfuerit, illicò totus thesaurus gratiæ patebit. Haurite ex hoc fonte, charissimi, cœlestium donorum rivos, atque fluenta, dum licet. Tempus enim veniet, & hora, quando ex eo bibere; ac sitim extinguere, planè nemini licebit. S. Ephrem. de timore Dom.

Rapiamus de præsenti sæculo ferventi devotione, quod possumus. Citò transeunt dies nostri: utinam bene transeant! rapiamus ergo, quod possumus, de hoc sæculo. S. Cæsarius Arel. hom. 1.

O quàm luctuosa, quàm lugubris, est sera, & infructuosa, illa pœnitentia; cùm peccatrix anima jam incipiens carnis carcere, quò inclusa tenebatur, absolvi; respicit post se, dirigit oculos ante se; Videt post se velut angustissimum, atque brevissimum, stadium vitæ mortalis emensum; videt ante se interminabilem longitudinem sæculorum. Perpendit quasi momentum temporis celeriter evolâsse, quod vixit; contemplatur prolixitatem temporum instare, quam incipit. B. Petr. Dam. l. 5. ep. 3.

Pensandum est, cùm jam peccatrix anima à vinculis incipit carnis absolvi; quàm amarò terrore concutitur, quantis mordacis conscientiæ stimulis laceratur. Recolit vetita, quæ commisit; videt mandata, quæ complere contempsit. Dolet indulta pœnitentiæ tempora sese inaniter perdidisse; plorat immobilem districtæ ultionis articulum inevitabiliter imminere. Manere satagit, ire compellitur; recuperare vult perdita, non auditur. Post terga respiciens totius transactæ vitæ cursum, velut unum brevissimum deputat itineris passum. Ante se oculos dirigit, & infinitæ perennitatis spatia deprehendit. Id. l. 7. epist. 19.

§. XXIV.

Pœnitentia non sit remissa, brevis, tepida &c.

Num. 1.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Cúmque extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Dominus flante ventô vehementi, & urente totâ nocte, & vertit in siccum. Ex. 14. 21. O quàm vehementis Spiritûs argumentum! nec remansisse limum, nec humorem; inter medios vortices nullum antiqui liquoris spectatur signum. Sic in melius animus transformandus; ut nullatenus extet vestigium vetustatis. Naxera in Jos. 14. §. 45.

Ingressi sunt filiis Israel per medium sicci maris. Ex. 14. 22. Filii Israel, intraturi terram promissionis in desertum, transierunt per mare rubrum: ut per mare notet amaritudinem pœnitentiæ, sed per ruborem maris magnitudinem amoris: quia dolor debet procedere ex amore. S. Bonaventura s. 49. Per mare notatur status pœnitentiæ: quia quamvis sit mare valde amarum, & procellosum; nihil tamen retinet sordidum, & immundum; sed omnia projicit extra suum alveum. Sic & pœnitentia: videtur amara; sed per eam projiciuntur omnia sordida; & remanet anima tota munda Id. ib.

Lavare septies in Jordane. 4. Reg. 5. 10. Lavit; & senió, positò novam juventutem induit. Non cùm primùm aquis se immergit; sed cùm septies lavat, mundatur. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 35.

Non invenerunt ignem, sed aquam crassam. - Utque - sol resulsit, accensus est ignis magnus. 2. Machab. 1. 20. 22. O quàm resulsit verus sol, dum aqua transivit in ignem! Divina coruscat gratia, dum aqua transivit in ignem; dum proprium adeò nudavit ingenium; ut induerit prorsus contrarium. Jam flamma levis, quod unda gravis; jam tendit sursum, quod nuper deorsum: jam ardet, quod antea frixit; splendet, quod obscurum erat. Naxera ante citatus. Accensus est ignis magnus post aspersionem aquæ: quia, cùm pœnitens bene recordatur peccati, accenditur in eo fervens dilectio Dei. Bene autem dicitur *ignis magnus*: quia, *ubi abundavit delictum, superabundavit gratia.* Rom. 5. 20. Stephanus Cantuar.

Ex Novo, & aliis.

Invenit scopis mundatam. Matth. 12. 44. id est, leviter: ornatam, hoc est, superficialis ornatus. Mundatio perfecta debet cum igne fieri. S. Thom. Aqu. hic.

Prædicans baptismum pœnitentiæ. Luc. 3. 3. Euthymius: dicunt aliqui, quòd unumquemque baptizatorum in aquam ad collum usque immissum detinebat Joannes, quoúsque peccata confiteretur sua; & post confessionem ascendebat de aqua. Nonne sufficeret levis intinctio ad peccatorum remissionem, sicut in baptismo? Joannis ablutio pœnitentiam, non baptismum, præsignabat; & ideò non levi lavacrô erat perficienda. Ad collum usque im mergatur oportet, qui de multis gravibus criminibus pœnitentiam vult agere. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 3.

Ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. Petrus Cell. l. de pan. c. 15. in divite contemplatur peccatorem, qui tartareô vitiorum igne ardet. Parum, inquit petiit; & ideo fortè non impetravit: parum, inquam, petiit, quia non in aquæ stilla, sed in sanguine, flamma hæc infernalis extinguitur.

Non

Non, enim levi, & momentaneâ, compunctione gravis culpa detergitur ; sed eò usque penetrare debet vis doloris ; quoúsque penetravit iniquitas. Id ib. Plenam manum, non extremum digitum, in aqua tinctum, expoſcat conſcientia de gravibus confitens : neç alterius tamen, ſed propriô digitô, velit movere, & amovere, pœnam, quam malè animum movendo ſibi admovit. Petrus Cell. l. de panib. c. 25. Tingat digitum in locum clavorum, & mittat manum ſuam in latus Salvatoris : ut, ſicut animam ſuam pro nobis poſuit moriendo ipſe Dominus ; ſic iſte conſcientiam ſuam pro ſe exponat confitendo, & pœnitendo. Id. ib. c. 15.

Infremuit Spiritu, & turbavit ſeipſum. Joan. 11. 33. Ante ſuam Paſſionem Lazarum reſuſcitaturus quatriduanum, flevit mortuum, infremuit Spiritu, & volens turbavit ſeipſum : ut nobis ſignificaret, quomodo flere, fremere, & turbari, debeamus ; cùm peccatis mortui eorum nimiâ mole premimur ; ſi reviviſcere deſideramus. S. Eligius Novar. hom. 4.

Niſi videro - & mittam digitum meum. Joan. 20. 25. Quô lavacrô abluenda tanta iniquitas ? Dominus, expoſuit ; *infer digitum tuum huc - & affer manum tuam.* v. 27. Mundaberis ô Thoma, à crimine, ſi non ſolùm digiti extremô aquæ ſtillam accipere ſtudeas ; ſed è pelago profundiſſimo Deifici ſanguinis cures manus impleri ex abundantia compunctionis. Eſcobar antè citatus.

Magna fornax eſt pœnitentia, charisſimi : æs accipit, & illud in aurum commutat ; plumbum tollit, & argentum reddit. S. Ephrem. de pœnit.

Pœnitentia eſt renovatio baptiſmalis : pœnitentia eſt corporeæ conſolationis perpetua, & jugis, repudiatio. Pœnitentia eſt, ſeipſum ſemper condemnans cogitatio, ſecuraq; cujuſque ſui cura. Joan. Clim. gradu 5. de pœnit.

Baptizari iterum non poſſumus ; & tamen vice baptiſmatis contra quotidiana peccata fontem lacrymarum habemus. Et ſi ſæpius baptizari prohibemur per aquam ; nunquam prohibemur per pœnitentiam. Hugo à S. Victor. in Pſal. 41.

Num. 2.

Exempla Job, & David.

Peccavi ! quid faciam tibi ? Job. 7. 20. S. Auguſt. l. de vera, & falſa pœnit : q. d. adeò doleo peccâſſe, quòd non velim contra me te non vindicare : quæro enim in me, quid ſupplicii poſſim excogitare, quod tibi poſſit ſufficere.

Peccavi ! Ait Saul. 1. Reg. 15. 24. Sed & David idem ait 2. Reg. 12. 13. S. Cæſar. Arel. hom. 29. Et Saul dicebat, *peccavi* ; ſed non obtinuit illam veniam, quam David unâ pœnitentî voce promeruit. Et hoc quare ? quia confeſſionem illam nuda magis verba, quàm veri gemitus, exprimebant : quia non compenſabat magnitudinem criminis levis humiliatio ſupplicantis. Non levî agendum eſt contritione, ut debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur : nec tranſitoriâ opùs eſt ſatisfactione pro malis illis, propter quæ paratus eſt ignis æternus Baezat. 2. l. 12. c. 2. §. 2.

At ille noluit bibere. 2. Reg. 23. 16. Licebat ei bibere, ſi voluiſſet ; ſed quia illicita ſe faciſſe meminerat, laudabiliter & à licitis abſtinebat. S. Gregor. l. 9. regiſtri ep. 39. Quia illicita perpetraſſe ſe meminerat, contra ſemetipſum jam rigidus, etiam à licitis abſtinebat. S. Gregor. hom. 34. in Evang.

Laboravi in gemitu meo : lavabo per ſingulas noctes lectum meum ; lacrymis meis ſtratum meum rigabo. Pſal. 6. 7. David unâ nocte peccavit ; & quotidie lacrymatus eſt. S. Ephrem. de pœnit. Quid faciunt nunc peccatores ? peccant noctibus plurimis, offendunt Deum diebus multis ; & horâ unâ, unôq; momentô, volunt expiare peccata, abolere offenſas, eradere maculas, compenſare tot annorum injurias. Jugibus lacrymis diluendum, quod ſemel actum malè. Did. Niſs. ſer. 5. D. 5. Quadr. Non contentus tamen, oculos vertiſſe in flumina lacrymarum, ait Pſ. 37. 18. *quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.* q. d. Deus meus ! ſi lacrymarum, quas pro dolore immanium ſcelerum meorum effudi, copia minor eſt, quàm ut eorum fœdas maculas diluere queat ; ecce me promptum, paratúmque ; ut, tanquam abjectiſſimum Mundi mancipium, in dies ſingulos efflictim cædas. Quid porrò addit ? *Et cogitabo pro peccato meo.* Hebr. apud Genebrardum, *anxius ero, ſollicitus ero, pro peccato meo.* Hoc eſt : poſt tot lacrymas, gemitus, opera pœnalia ; cogitabo anxius, & ſollicitus ; quâ animadverſione præterea, quôve ſupplicio, me plectere, & peccata mea expiare deinceps debeam. Did. Niſs. ſer. 2. D. Palm. §. 2.

Laboravi &c. Pſ. 6. 7. id eſt, tam ingentî fletu peccata mea deflevi ; ut fatigatus ſim. In quo ſpeculo ſe intueri deberent, qui plurima, & graviſſima peccata committunt ; & vix paucas lacrymæ guttas emittere valent ; cùm remiſſionem à Deo quærunt. Bellarminus in Pſal. 6.

Ampliùs lava me. Pſ. 50. 4. Studioſè debet dilui, qui criminum venenô obfuſcatus eſt. Ampliùs, id eſt, uſquequáque, undique, ab omni parte. Caſſiodorus hîc.

Et peccatum meum contra me eſt ſemper. ib. 5. Lapſus eſt David ſemel ; ſemper flevit : hæc enim pœnitentiæ vis eſt ; quæ hominem ita ad ſe rapit, ut unam tantùm meditetur, & moliatur, ſceleris ultionem. Oliva l. 5. Strom. §. Et peccatum meum &c.

Cinerem, tanquam panem, manducabam. Pſal. 101. 10. Cinerem novimus exuſtorum reliquias eſſe carbonum : quas meritò dicimus peccatis comparari : ut ipſa quóque tenuitas delictorum, afflictionum doloribus abſumatur. Nam, quamvis exiguum de peccato remaneat, non perducit ad vitam. Meritò ergò & ipſos cineres peccatorum ſanctiſſimus pœnitens conſumere feſtinabat ; nè quid eſſet reſiduum, quod eum promereri non ſineret regna cœlorum. Caſſiodorus hic.

Num. 3.

Ex Novo.

Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Matth. 3. 8. Est fructus pœnitentiæ dignus, perseverare in operibus pœnitentiæ; nihil contra pœnitentiæ professionem admittere; facere Deo satis pro peccatis commissis. Cajetanus hic. Dignos fructus pœnitentiæ facit; qui conversus tanto studiò servit veritati, quantò antè servivit vanitati, & diabolo: ac tam ferventer amat Deum, quàm antè amavit carnem, & Mundum; juxta Rom. 6. 19. *Sicut exhibuistis &c.* Alium pœnitentiæ fructum dignum judico; si virtutis amor prævaleat amori, quem quis habuit in his, quibus antea peccavit; & delectatio bonitatis delectationem nequam exsuperet. Sim. Cass. l. 3. Luc. 3.

Tristis est anima mea usque ad mortem. Matth. 26. 38. In quo, quid pœnitens debeat facere, demonstratur: debet enim esse tristis usque ad mortem veteris hominis. Hugo. Card. hic.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Luc. 7. 47. Licèt Magdalena abundanter fleverit, pedes lacrymis laverit, capillis terserit, pedes osculata fuerit, & unxerit; tamen illis non attribuitur remissio; sed soli dilectioni: quia sinè dilectione parum valuissent. Idiota l. 1. de am. Dei. O quot Magdalena pœnitens Domino præstat obsequia! lacrymis pedes abluit, comâ tergit, ungit, osculatur. Addit S. Chrysost. hæc quidem agebantur exteriùs; sed, quæ interiùs revolvebat, multò erant his ferventiora. Quò tot affectus? tot obsequia? quia restauratio gratiæ non sinè ingenti labore perficitur. Pœnitentia aptè vocatur tabula post naufragium, quia restauratio gratiæ laboriosior. Qui vehitur navigiò ventò secundò, nullâ operatione disturbatur: at quia tabulâ post naufragium utitur, magno labore afficitur, ut ad littus perveniat. Baptismus navigium tabula pœnitentia. Escobar t. 3. Coll. Chrp. 2. Sect. 3. Obs. 10.

Date annulum in manum ejus. Luc. 15. 22. Annulus in manu, fides est in operibus. Nec decet conversum peccatorem, cui gratis est indultum, à pigritia detineri; magis autem operari ardentiùs, quò sceleratiùs se fœdavit. Calceamenta pedum ex rebus mortuis, non ità humanorum affectuum sunt, quibus mortis infixa memoria, evocantur à turpibus, & ejus metu à malis voluptatibus absterrentur. Sim. Cass. l. 6. c. 16.

Maria accepit libram unguenti. Joan. 12. 3. Non otiosè notata est libra unguenti: ut ostendatur, quàm æqualis, & justa debeat esse satisfactio pro culpis commissis. Baeza t. 2. l. 12. c. 2. §. 2.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Visa est pœnitens mœstissima absolventis verba non percepisse: nam, quasi Christus illi bellum indixisset, non pacem dedisset, ab eo tempore in sese immisericors sæviit; & ætate meliore lugendo consumpta in Bethania, & Calvario, in speluncam Massilienſem sese abdidit: ubi per totos triginta annos omnî martyrij genere se cruciavit. S. Gregor. hom. 33. in Evang. consideravit, quod fecit; & noluit moderari, quid faceret. Oliva t. 2. conc. 2. in festo Imm. Conc.

Ex Patribus, & aliis.

Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses, ingemiscéres dolenter, & fleres; facie inculta, veste mutatâ, refectô capillô: vultu nubilô, ore dejectô, indicia mœroris ostenderes. Animam tuam misera perdidisti; spiritualiter mortua supervivere hîc tibi, & ipsa ambulans funus tuum portare, cœpisti; & non acriter plangis? non jugiter ingemiscis? S. Cyprianus l. de lapsis. in fine.

Nè putebis, quòd, cùm hæc semel fecisset, deinceps se quieti tradiderit, & laxamentô usus sit; sed hoc assiduè fecit per totam vitam: non sicut nos, qui unô die ùt plurimùm laborantes; atque adeò nè unô quidem, nosipsos risui, voluptati, & otio, tradimus. S. Chrysost. in illud Ps. 6. 7. *lavabo per singulas noctes &c.* Totô corde debet resipiscens pœnitentiam agere, semperque eundem se exhibere, ùt inceperat. S. Ephrem de pœnit.

Continuanda nobis est Quadragesima cunctis diebus miseræ hujus vitæ; dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Evangeliis commendatur) necesse est nos decalogum legis implere. Errant planè, qui pauciſſimos dies istos ad pœnitentiam sufficere credunt: cùm certum sit; totum vitæ hujus tempus non nisi ad pœnitentiam institutum. S. Bernardus s. 3. in capite jejunij.

Erubescat anima conversa ad Dominum, minorî affectu sectari justitiam, quàm iniquitatem antea sectaretur. Pudeat proinde negligentiùs nunc in vitam, quàm priùs in mortem, ire; & minorî studiô salutis acquirere, quàm perditionis, augmentum. Id. epist. 341.

Quomodo solet mater super mortuum filium unicum lamentari; sic oportet super unicam animam nostram, crimmis gladiô interfectam, totum pondus doloris effundi; si fortè possit lacrymarum fomentis, calore fidei, suscitari. B. Cæsar. Arel. hom. 10.

Ad contritionem invitavit Jeremias 6. 26: *luctum unigeniti fac tibi planctum amarum.* Amarô quidem luctu configitur cor mulieris, cùm unicum filium perdit: quantò magis homo, qui solùm unicum spiritum habet, pro quo alterum nequaquam ponere potest, amarô luctu lacrymari debet; quem utique perdit, cùm mortaliter Deum offendit. S. Bernardinus t. 1. s. 12. art. ejusd. serm.

§. XXV.

Pœnitentia sit constans, sinè relapsu.

PEr quadraginta annos errat populus in deserto, ut priorem iram non inveniat; nè ad Ægyptios revertatur. In Oseæ c. 2. quóque sepiun-

sepiuntur semitæ Jerusalem, & clauduntur spinis; nè sequatur amatores suos; & necessitate compulsa, revertatur ad virum suum pristinum. S. Hieron. in Jer. 63.

Lavamini, mundi estote. Isa. 1. 16. Monet, ut perstent in pœnitentia. S. August. l. 66. lavatur, & mundus est; qui & præterita plangit, & iterum non admittit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 42.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. Matth. 16. 24. Nemo potest ire post Christum, nisi denegaverrit se. Denegat autem seipsum, qui priorem vitam suam malam bonâ conversione relinquit. Origenes tr. 8. hic.

Debet quisque abnegare semetipsum; non quòd homo sit, non quòd Fidelis; & Christianus: sed, si idololatra fuit, si Infidelis; si adulter, & fornicator; si cupidus & avarus; talem se non esse neget, talem se non esse ostendat. Ostendat autem non voce tantùm, sed operatione. S. Eusеb. Emiss. hom. 1. in Natali unius Martyris. Tunc nos abnegamus, dum vitamus, quod per vetustatem fuimus; & annitimur, quò per novitatem vocamur. V. Beda l. 3. c. 16. in Matth.

Ut cognovit &c. Luc. 7. 37. Post lacrymas illas, quibus lavit pedes Filij Dei; post illam solutionem capillorum suorum, quâ pedes eosdem exterst; post oscula, quæ infixit; post effusionem unguenti, quò illum unxit; jam nec oculos ad concupiscendum aperit; nec ut amatoribus placeat, capillum comit; nec, os suum à fræno pudicitiæ solvit; nec odoribus aromaticis fœtorem luxuriæ pascit. S. Rutus l. 10. in c. 11. Joan.

Et ambulabat. Joan. 5. 9. Peccator interiorî sanitate respirans, non ampliùs ferias in spiritualibus agat. Ambulet; sed in lege Domini, Sim. Cass. l. 5. c. 27.

Ubi emendatio nulla, pœnitentia necessariò vana. Tertull. l. de pœnit. c. 1.

Agere pœnitentiam, nihil aliud est, quàm profiteri, & affirmare, se ulteriùs non peccaturum. Lactantius l. 6. div. instit.

Pœnitentiam agere, est, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. S. Gregor. hom. 34. in Evang. ante finem.

Perfecta autem est pœnitentia, præterita deflere, & futura non admittere. S. Isidorus Originum l. 6. c. 19.

Labor sinè fructu est, & spes vanissima; sic peccata plangere, ut non desinatur peccare. Id. Exhort. ad pœnit.

§. XXVI.

Pœnitentia publica.

Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt; & mundamini, ac mutate vestimenta vestra. Gen. 35. 2. Dicebat Jacob, devastatâ Sichem, convocatâ omni domô suâ. Hoc est, ùt explicant Carthus. Abul., Corn., pro vestibus induite saccum, sive cilicium; in signum pœnitentiæ, ac respiscentiæ. Advertam pœnitentiam sat erat cordis contritio; cur vult vestimenta mactari? Lyranus: ut per mutationem vestis exterioris intelligatur mutatio vitæ interioris, ad statum vitæ melioris. Sylveira in Luc. 7. c. 15. q. 7.

Recedite de medio Babylonis, & te terrâ Chaldæorum egredimini. Hoc est, de tota provincia, & circumstantia peccati: *& estote quasi hædi ante gregem.* Jerem. 8. 8. id est, sicut fuistis prævii in peccato; sic duces sitis aliorum in via justitiæ, per bonum exemplum. Hugo Card. in Gen. 19.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Flevêre peccata sua copiosè Magdalena, & David; sed exitu dispari: nam illi dicitur, *vade in pace.* David autem, in expiationem sui criminis prælio lacessitur, petitur lapidibus Semei. 2. Reg. 16. 13. & jaculis Absolonis. Num gravius peccator, quàm peccatrix, erravit? aut hac ille parciùs flevit? quin dies omnes suum scelus deflevit. Cur ergo illa flendo pacem consequitur? hic in ferrum incidit? scilicet palàm lacrymatur Magdalena: rigat David suis fletibus per noctes singulas lectulum suum; non aulam Pharisæi. Oliva l. 1. Strom. §. Lectulus noster floridus.

Ut cognovit &c. Luc. 7. 37. Non illô die conversa est, quô pedes Domini unxit; sed ante aliquot dies per famulos exploravit frequenter; quò Dominus abiisset. Audivit, in templum iviſse: non occurrit; dixit enim intrà se: qui in templo luget, laudatur. In Sylvam cum suis secessisse intellexit; non ivit: peccatrix enim in solitudine lugere potest, rubere autem non potest. Residere Christum in domo Matris suæ nuntiavêre servi: absit, inquit, ut illuc eam: plorantem enim me MARIA non modò solaretur, sed & oscularetur: atqui ego clavos quæro, non oscula. Ubi verò accubuisse Christum percepit in domo Pharisæi, hominis de genere malitioso; exclamavit: ecce nunc dies salutis! non enim lugebò tantùm, sed & rubebo: quantum effundam unguenti in pedes Domini, tantû ephebi, famulíq; in me profundent injuriarum. Nullus incuset locum, quia Maria in domo leprosi & lugere novit, & purgari. Oliva l. 10. Strom. §. ùt cognovit. Eligo jacturam pudoris, nè habeam dedecus non amantis: sciens, faciliùs posse sarciri frontis damna, quàm fidei. S. Ennodius l. 7. epist. 27. Quia sua peccata clarè advertit, digne pensavit; seipsam profundissimè humiliavit, ineffabilitérque contempsit. Ideo non solùm non verebatur confundi, despici, irrideri: imò omnia ista optavit; ut Deo, quem ipsa inhonoravit, aliquam recompensationem, honorémque, faceret: dum, sicut ipsa Deum maximè inhonoraverat per peccata, sic propter illum honorem recompensandum, seipsam probet maximè confundendam. Dion. Carth. hic Cur Christum non invitat in propriam domum? quia publica peccatrix, publicam egit pœnitentiam. Sylveira hic.

Et descenderunt utérque in aquam. Act. 8. 38. Eunuchus magnam familiam habebat; nec tamen coram illis se nudare, ac lavare, erubuit;

erubuit; dum coram Deo de propriis verecundabatur peccatis. Dion. Carth. hic.

Vide Pudor.

§. XXVII.

Pœnitentia impendit Deo, virtuti, quæ priùs peccato.

Fecit & labrum æneum de speculis mulierum. Exod. 38. 8. Vide priscam devotionem, & ritum, quô sanctæ mulieres, præsertim cùm se totas DEI obsequio dicebant, sua specula, & ornamenta; per quæ antea vanitati, & Mundo, servierunt; jam conversæ secum pariter DEO consecrabant &c. Cornelius hic.

Judic. 6. 25. 26. præcipitur Gedeoni, destruere aram Baal, & nemus, quod ejus cultui dicatum erat; & offerre sacrificium super struem lignorum, quæ de nemore succidisset. Voluit DEUS, ut nemus, quod antea Baal inservierat, jam nunc DEO incipiat deservire. Rom. 6. 19. *Sicut exhibuistis &c.* Osorius ser. 2. Dom. Pass.

Lavabo per singulas noctes lectum meum. Psal. 6. 7. S. Basil. Seleuc. or. 17. per oculos contrà jaculatus est, & lacrymis diabolum convulneravit. Pugnat; ut lacrymis ab offensione se vindicet: lamentando victoriam acquirit; & gemitibus gratiam trahit, luctum luctu medicatur. Vindicabat lacrymis concupiscentem oculum. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 2.

Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam. Ps. 118. 136. Genebrardus: quia peccavi oculis; & oculorum concupiscentiâ; per oculos satis-feci, copiosè lacrymando. Apud Sylveira in Luc. 7. q. 13.

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Isa. 2. 4. Quando id factum, ut gladii, qui sunt ad perdendam vitam, convertantur in aratrum, & instrumentum alendæ vitæ? Et lanceæ, quæ sunt ad occidendum, sint pro metendis alimentis? Hoc totum videmus in Paulo impletum, ait Tertull. 1. adv. gnost. c. 13. Paulus Apostolus de persecutore, qui prius Ecclesiæ sanguinem fudit, postea gladium stylô mutans, & convertens machæram in aratum; lupus rapax Benjamin, Dein afferens ipse escam: Sylveira in Actor. 9. q. 2.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Quod sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat; sed hos jam, per pœnitentiam conterens, flebat. Capillos ad compositionem vultûs exhibuerat; sed jam capillis lacrymas tergebat &c. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. Convertit ad virtutum numerum numerum criminum: ut totum serviret Deo in pœnitentia, quidquid ex se Deum contempserat in culpa. S. Gregor. in Evang. hom. 33. de pœnit. Magd.

Tolle grabatum tuum, & ambula. Joan. 5. 8. Animus miser diu ad voluptates corporis ferculô portatus fuit: mutatis vicibus jam animus sit ferculum corporis; illud ad mandatorum Dei præscripta de portaturus. Escobar. t. 1. mir. Chr. l. 5. Sect. 2. Obs. 8.

Petiit ab eo epistolas in Damascum. Act. 9. 2. Cur Saulus à Pontifice non petit mandata, sed epistolas? non decreta, provisiones? Perpende profundam Dei sapientiam: postulat illas ad Ecclesiam Dei destruendam: Ordinat Deus, ut ipse scribat, & nobis det epistolas divinâ sapientiâ plenas; ad fundandam, & illustrandam, Ecclesiam. O mutatio dexteræ Excelsi! qui sic rerum ordinem, ac stylum, immutat; qui sic hostilia arma convertit in auxilia, & patrocinia. Et sic manus armata cum epistolis ad repugnandam Ecclesiam, fit manus armata cum epistolis ad fortiter pugnandum pro defensione ipsius Ecclesiæ. Sylveira hic. q. 2.

Ità levia peccata plangebat; ut illam gravissimorum criminum crederes ream. Cùmq; à nobis crebriùs moneretur, ut parceret oculis, & eos servaret Evangelicæ lectioni; ajebat: turpanda est facies, quam, contra Dei præceptum, purpurissô, & cerussâ, & stibiô, sæpe depinxi. Affligendum corpus, quod multis vacavit deliciis: longus risus perpeti compensandus est fletu: mollia linteamina, & serica pretiosissima, asperitate cilicii commutanda. S. Hieron. ep. 27. ad Eustoch. Epitaph. Paulæ!

Quibus rebus provocâsti Deum, per has rursum facito propitium. S. Chrysost. orat. de B. Philogonio.

§. XXVIII.

Pœnitentiæ satisfactio.

Confugit ad Dominum, pavens periculum, cúmque deposuisset vestes regias &c. Esth. 14. 1. 2. Hæc bona erat dispositio ad misericordiam Dei impetrandam. Diez fer. 5. D. Pass.

Irascimini, & nolite peccare. Psal. 4. 5. Quid est homo pœnitens, nisi sibi ipsi irascens. Glossa hic.

Sicut fragmen malt Punici, ità gena tua. Cant. 4. 3. Gilbertus s. 25. in Cant. bona equidem hæc fractio, per quam interior cœpit virtus eminere; & quæ in carnis cortice continebatur, erumpere gratia: per hæc fragmenta salutis se nobis ubertas effudit. Audiant hæc peccatores ij, qui sibi blandiuntur de intima animi contritione, cùm nihil patiantur in splendore vultûs in ornatu corporis, in abundantia convivii, in risu, in hilaritate, non esse integrum. Baeza t. 3. l. 15. c. 7.

Odit animam suam. Joan. 12. 25. qui abhorret, qualem fuisse meminit, præteritam vitam suam; qui conversus ingemiscit, & seipsum punit per pœnitentiam. *Iste in vitam æternam custodit animam suam.* S. Rupertus Abb. l. 1. in Deut. 24.

Qui pœnitentiam agit, paratus esse debet ad opprobria perferenda, injuriásque subeundas; nec commoveri, si quis ei peccati sui crimen objiciat. - Ergo qui pœnitentiam agit, offerre se debet ad pœnam, ut hîc puniatur à Domino, non ad supplicia æterna servetur! nec expectare tempus; sed occurrere divinæ indignationi. S. Ambros. in Ps. 37. in initio.

§. XXIX.

§. XXIX.

Pœnitentia semper, etiam in morte, bona.

ET missâ aquâ lavabunt in ea Aaron, & filii ejus, manus suas, ac pedes; quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii. Ex. 30. 18. 19. 20. Tunc Aaron, & filii ejus, debent in eo lavare manus, & pedes, id est, peccata operis, & affectionis, per pœnitentiam diluere; maximè *quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii.* Ità & nos oblaturi, & reddituri, Deo animas nostras in morte, tanquam thimiama redolens suave, debemus priùs à peccatis omnibus abluere. Hugo Card. in Joan. 5.

Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Ps. 140. 2. Elevatio manuum significat opera pia, quæ in eleemosynis exercetur. Sacrificium verò vespertinum illam oblationem significat, quam in fine vitæ Domino solet offerre religiosa devotio, cùm pœnitentiam gerimus. Vespera enim nostra est, quando istam lucem morte veniente deserimus. Cassiodorus hîc.

Parabola vineæ. Matth. 20. 1. Docet nos quòd in senectute etiam liceat resipiscere, & regnum cœlorum assequi: hæc enim *undecima hora* est. Theophylactus hîc.

Bene beatus plane, qui vel in senectute correxit errorem. Beatus, qui vel sub ictu mortis animum convertit à vitiis. S. Ambros. orat. funebri de obitu Valentiniani Imp. sub initium.

Christus in paradisum de cruce latronem intulit. Et nè quis aliquando seram conversionem putaret, fecit homicidii pœnam Martyrium. S. Hieron. ep. 58.

§. XXX.

Pœnitentia aliis suadenda, prædicanda.

QUandocunque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, &c. 1. Reg. 16. 23. Saul in eo, quòd, David citharam percutiente, refocillabatur, & levius habebat & recedebat ab eo spiritus malus; inimicos Dei significat, pro parte illorum, qui auditâ dulcissimâ prædicatione Christi, ad pœnitentiam invitantis, ad fidem ejus convertuntur; & refocillantur, depositis peccatorum oneribus: & per confessionem recedit ab eis diabolus. S. Rupertus l. 2. in lib. Reg. c. 2.

Erubescant, & conturbentur &c. Ps. 6. 11. Intuere, quàm sancta est conscientia pœnitentis. A peccatis suis facta libera, mox pro suis inimicis, ut convertantur, exorat: ut, sicut ille suscepit veniam, ità & inimicos ejus ad Domini gratiam redire contingat. *Avertantur retrorsum;* ut non permittantur ire, quò tendunt; sed cùm redeunt, ab Inferni fovea liberantur. *Et erubescant valde velociter.* O desiderium sanctæ mentis eximium! quis enim in causa sua ampliùs petere potuit? Talium itaque Dominus miseretur, qui misericordiæ momenta non negligunt: *beati misericordes!* Cassiodorus hîc.

Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Ps. 50. 15. David geminô notatus, adulterii, cædisque stigmate, inusstam criminum infamiam abolendam sibi statuit peccatorum curatione, aut certè curâ. Ratus scilicet, tutiorem sibi ad veniam aditum patere nusquam, quàm si non caveam sibi ad lùgendum, sed cathedram ad docendum exstrueret. Oliva l. 1. Strom. §. Tu aliquando conversus &c. David, cùm in expiationem criminis sui charitatem Patris flagitaret; non eâ usurum se in cultum Numinis protestatur, sed in culturam iniquorum. *Redde mihi lætitiam salutaris tui &c.* Ps. 50. 14. Quò te convertes? ubi te Spiritus Dei, qui amor est, insederit ad salutem? quibus Deum hostiis honorabis? nullis. *Si voluisses, dedissem utique.* Quid ergo amore plenus Domino exhibebis? *docebo iniquos vias tuas.* Ergo paracletô inundatus David, non figendis Deo oculis vacabit, sed extergendo sceleslorum puri, manus, spongiasque, admovebit: non ignorans, amantiorem tum se fore Nominis; si fratri diligentius, quàm Deo, famuletur. Oliva l. 2. Strom. §. filiæ Jerusalem nolite flere &c.

Vox turturis audita est in terrâ nostrâ. Cant. 2. 12 id est, Christi Salvatoris nostri dicentis: *pœnitentiam agite; appropinquavit &c.*

Facies leonis &c. Ezech. 1. 10. Leonis gerit imaginem, ob rugitum vocis suæ; quâ docet pœnitentiam agere, deserere vitia, repugnare diabolo, futurum devitare Judicium. S. Laur. Just. s. in festo S. Marci Evang.

Et factum est, cùm accumberet in domo illius multi publicani, & peccatores, simul discumbebant cum Jesu. Marci 2. 15. Magnô mox conviviô in domo sua instructô, cùm Christum ipsum, tùm cœteros omnes familiaritate conjunctos, benignè ad illud invitat. Fecit id autem, nè solus ipse beneficium accipiat; sed reliqui omnes, qui ad epulum vocati venerant. Victor Antioch. hîc de S. Matthæo.

Misit servum suum horâ cœnæ dicere invitatis &c. Luc. 14. 17. Dum cuilibet perversum agenti dicimus; convertere, Deum sequere, Mundum relinque; ubi hunc, nisi ad Dominicam cœnam, vocamus? S. Gregor hom. 36. in Evang.

Et calceamenta in pedes ejus. Luc. 15. 22. Per hæc significatur promptitudo, & cursus, ad actus virtutum, præsertim prædicationem Evangelii: pœnitentes enim maximè sitiunt aliorum pœnitentiam, & salutem. Ità S. Hieron. Ambros. Augustl. 2. Evang. qq. apud Cornelium hîc.

Tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Luc. 22. 32. Piscina tua fratris vomica est, in eam si descenderis primus, licèt Naaman sis, Angelus emerges. Quære peccantem: utque fratris ex vulnere exsuxeris mortem; vives. Lepræ tuæ nolo Elizæum quæras, sed Naamanum. *Confirma fratres tuos*: nolo Joan-

nem adeas liliô coronatum; Thomam consequere. Paulus, cùm visum recepisset, non ad Apostolos Jerosolymam profectus est; sed, cicatricem plagis suis obducturus, Synagogam, Judæorum Damasci irrupit. Act. 9. 20. Velamen eorum ex oculis detracturus; ut eô vulnus suum obligaret. *Et continuò in Synagogas prædicabat JEsum.* Judæos convenit, non Apostolos: ratus ità barbariem suam cradi posse, traductis ad Christum contribulibus suis. Oliva l. 1. Strom. §. Tu aliquando &c. Theodoretus orat. de charit. sicut ego te non despexi & cùm fluctuares, & laborares; ità tu sis quoque sustentaculum fratribus, qui circumagantur; & id, quod es assecutus, imperti auxilium.

Cornelius expectabat illos convocatis cognat suis. Act. 10. 24. Præ gaudio: quia drachma animæ suæ inventa, adveniente Petrô: ùt illa mulier præ gaudio *convocat amicas.* Luc. 15. 9. S. Chrysost. hom. 23. in Acta: hoc amici officium, hoc pii est; in tantis bonis amicos facere socios. Sylveira hic.

S. Chrysostomus eô ipsô, quô in cathedram Constantinopolitanam sublimatus est, die, coram Imp. Arcadio, & universa nobilitate, magnâque Episcoporum multitudine, ità concionem primam exorsus est: Nos, qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, ut voluntatem ejus testificaremur; hoc primum verbum â Christo, & divino ejus Præcursore, accipientes, vobis annuntiamus: *pœnitentiam agite; appropinquat enim regnum cœlorum.* Matth. 3. 2. Hæc autem vobis in memoriam revocare non gravabor, nullâ difficultate impediar; quin eandem vobis perpetuò inculcem.

§. XXXI.

Miscellanea.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Non temerè assurgat anima ad os Serenissimi Sponsi; sed ad pedes severissimi Domini mecum pavida jaceat; & cum publicano terram tremens, non cœlum, aspiciat: nè confusa in luminaribus cœli facies, assueta tenebris, obruatur à gloria. S. Bernardus s. 3. in Cant. Longus saltus, & arduus est, de pede ad os; sed nec accessus conveniens. Quid enim? recenti adhuc respersus pulvere ora sacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultu gloriæ præsentaris. Id. ib.

Nisi conversi fueritis &c. Matth. 18. 3. Tunc pœnitentiæ fides habetur, cùm humilitati conjuncta est. S. Basilius Seleuc. orat. hic, illud: nisi conversi.

Stans retro. Luc. 7. 39 Stabat retro, quia ejus vestigia imitari proponebat. S. Anton. Pad. fer. 5. D. Pass.

Cum in se reversa cognosceret, quàm malè ambulasset, à tergo Domini se constituit; ut jam non suum instinctum, sed Domini ductum, & vestigia sequeretur. Sylveira hic.

Vis sanus fieri. Joan. 5. 6. Eâdem imagine affatur in interiori sensu quemlibet peccatorem. Quid ista interrogatio sentire videtur? nisi, visne infirmus ore proprio confiteri peccatum? Affectas sanitatem; adisse te oportet infirmitatem. Placétne tibi sanitas? ergo displiceat infirmitas. Sim. Cass. l. 5. c. 27.

Cadens in terram. Act. 9. 4. Ceciditne in faciem? an retrorsum? S. Gregor. hom. 8. in Ezech. putat in faciem cecidisse: quia pœnitentes, ac justificandi, per humilitatem, ac pœnitentiam, in faciem cadunt; reputantes se indignos cœlum videre. Impii aurem retrorsum cadunt, tanquam nunquam erigendi. Sic Judas, & Judæi comprehendentes JEsum, *abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Joan. 18. 6. Sylveira hic. In faciem cadere, est in hac vita suas unumquemque culpas agnoscere, & pœnitendo deflere. Retrò verò, quò non videtur, cadere, est ex hac vita repentè decedere; &, ad quæ supplicia ducatur, ignorare. S. Gregor. mor. l. 31. c. 10.

Est nobis spes magna pœnitentibus: quia Advocatus noster factus est Judex noster. Id. hom. 34. in Evang. in fine.

Quis tam malitiosus; ut non pœniteat his diebus? S. Bernardus s. de Pass. D.

Vasa figuli probat fornax, & tribulatio verè pœnitentes discernit. Id. tr. de gradib. superbiæ gr. 8.

Quia hæc Dominicæ cœnæ sacra festivitas multa in se habet mysteria; ideo in ea specialiter pœnitentibus confugium unum videtur esse ad Dominum; & non solùm publicè pœnitentibus; sed etiam omnibus Christianis. S. Eligius Noviom. hom. 6. in Cœna Domini.

Hac die pœnitentibus per indulgentiam subvenitur; discordes ad concordiam hodie redeunt; pacificantur irati judices, & jam latronibus parcunt; patescunt carceres in toto orbe; dant indulgentiam principes criminis; servis malis indulgent Domini. Id. hom. 10. de Cœna Dom.

Pœnitentia indigna admodum est patientiæ; citra cujus operam perfici neutiquam potest. S. Antiochus Abb. hom. 78.

§. XXXII.

Impœnitentia.

Spiritus autem blasphemia non remittetur. Matth. 12. 31. Hæc omninò impœnitentia non habet remissionem neque in hoc sæculo, neque in futuro. S. August. s. 11. de Verb. D. secundùm Matth.

Thesaurizas tibi iram in die iræ. Rom. 2. 5. Dum ad pœnitendum tempus accipit, & ad peccatum expendit; ipsum remedium gratiæ vertit in augmentum culpæ. S. Anselmus.

Non dolere, quia peccaveris, magis indignari, atque irasci facit Deum, quàm illud ipsum, quod antea peccaveras. Propter quod in ipsam jam dignum erat demergi terram, & nè solem quidem istum videre, non respirare prorsus. S. Chrysost. hom. 14. in Matth. 4.

Fuit Toleti juvenis, ab ineunte ætate corruptis moribus: qui cùm cœpisset ægrotare, ab accedente Confessario de pœnitentia monitus, negavit tunc esse necessitatem con-

confessionis. Idem Medicus, idem sodales, & amici eum invisentes, sed frustrà, suadebant. Denique Medicus, deprehensis signis instantis mortis, seriò urgere ad pœnitentiam, prædicere post pauculas horas mortem; sed frustrà. Tandem prosternit, se Confessarius, & orat ante Crucifixum Ps. 129. 1. *De profundis clamavi ad te Domine &c.* cúmque perveniret ad illa verba: *fiant aures tuæ intendentes &c.* mirum dictu! refigit crucifixus brachia de cruce, & manibus aures suas obturat cum ingenti horrore astantium. Illicò audita vox: *quia vocavi, & renuisti; ego quoque in interitu tuo ridebo.* Georg. Raab. in reg. prud. c. 11.

TITULUS. XXV.

POTENTIA DEI.

§. I.

Testimonia.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Deus præter humanum morem, suum perficiens ædificium, prius cœlum extendit, postea & terram substernit; prius culmen, & postea fundamentum. In hominum sanè operibus nihil tale unquam fuit: sed, jubente Deô, voluntati ejus parent, & cedunt, omnia. S. Chrysost. t. 1. hom. 2. in Gen.

Factus est homo in animam viventem. Gen. 2. 7. Chald. *in animam loquentem. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ.* Hebr. *plasmavit Deus hominem pulverem, vel lutum, de terra. Insufflavit:* ut ostenderet, ait Theodoretus, tam facile esse Deo animam creare, quàm homini insufflare. Cornelius hîc.

Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem? Ex. 3. 11. Sæpius se Moyses apud Deum excusavit de adeundo Pharaone. Ad quem Dominus: *ego ero tecum; & hoc habebis signum, quòd miserim te.* v. 12. &c. Quærunt Interpretes, quodnam fuerit hoc signum à Deo exhibitum; ex quo Moyses intelligeret, se aptum fore tantæ legationis ministrum: an prodigium aliquod? quale dedit Gedeoni Judic. 6. 37. quale dedit Ezechiæ. 4. Reg. 20. 9. quale promisit Achaz. Is 7. 11. Nullum simile in litera profertur Aptè Burgensis: inhabilitas, seu debilitas, Moysis, quam Deo ostendebat ad excusationem suam, erat intenta à Deo, ut esset signum manifestum de hoc: quòd ista eductio fieret à solo Deo. Mendoza in 1. Reg. 14. 7. hîc.

Percutiens virgâ bis silicem. Num. 20. 11. Silex est petra dura, sicca; inepta ad aquam, sed prompta ad ignem; ùt notat Abulens. ut sic reluceret magis divina virtus. Sylveira Addit. in Joan. 2. c. 6. q. 2.

Omnisque populus per arentem alveum transibat. Joan. 3. 17. Celebrant Historici. Euphratis divisionem; quam primò fecit Semiramis, secundò Cyrus, tertiò Alexander M. Cyrus enim Babylonem expugnavit, Euphratem, qui eam interluit, in fossas plurimas dividendo; ac per siccum Ephratis alveum in urbem milites immittendo, teste Herodotô l. 1. At quot mensibus in his fossis effodiendis laboratum est? quantis impendiis? quot hominum millibus? Josue verò Jordanem, inferendo in eum solum Arcam, illicò divisit, siccavitque; ac per eum tricies centena millia hominum, cum tot millibus gregibus ovium, boum, asinorum, camelorum, equorum, curruum &c. paucis horis traduxit. Similiter Elias, pallió suô percutiens Jordanem, eum divisit, ac per divisum siccô pede transivit. 4. Reg. 2. 8. Idem fecit Elizæus. 4. Reg. 2. 14.

Aperuit itaque Dominus molarem dentem &c. Judic. 15. 19. Deus per eandem maxillam sitis remedium præbuit, eliciens ex ea aquæ fontem perennem. Disce, quàm magnus Deus, per res viles, & parvas, uti per maxillam, magna operetur. Quare nemo desperet, se ejus ope magna facturum; dummodò ei strenuè cooperetur. Cornelius hîc.

Hoc est vel maximè potentiæ Dei munus, hoc inprimis ostendit ejus vires; quòd in mediis malis, & periculis, non sinit dejici animum. S. Chrysost. in Ps. 137.

Quis videns differentes hominum in tot millibus formas, & nunquam secundùm omnia convenientes, non mirabitur opus. S. Greg. Nyss. l 8. de provid. c. 1.

Ut ex linea unica Apellis inimitabilem in pingendo peritiam luculentè deprehendit Protogenes; ità certè, tametsi scarabæum, aut muscam duntaxat, condidisset Deus; abundè potentiam, ac magnificentiam suam, testatus esset; & gloriam eo mereretur infinitam, quòd de nihilo, & solus, adeóque facilè id procreâsset: quod Angelorum omnium nullus intellectus, nulla hominum brachia, nulla opificum instrumenta, nulla sapientum industria, nulla regum potentia, attentare auderet, nedum valeret perficere. Doultreman de amore l. 3. c. 5. Sect. 1.

§. II.

Pœnitentiæ divinæ omnia facilia.

DIxitque Deus. Gen. 1. 3. id est, mente concepit, voluit, imperavit efficaciter; atque imperando reipsâ effecit: Dei enim velle, est facere, inquit S. Athanas. s. 3. contra Arrianos. Cornelius hîc.

Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt. Ps. 148. 5. Cùm universum conderet terrarum orbem, & omnia, quæ in illo sunt, à principio *dixit, & facta sunt.* Non aliter Angelorum naturam, quàm cujuscunque vermiculi, creavit; non ampliùs laboravit. At verò, cùm hominis naturam plasmare vellet; ut ostenderet, qualis esset, quem facere volebat, quantumque illum diligeret

ligeret, ait: *faciamus hominem ad imaginem &c.* Gen 1.26. S. Laurent. Juſt. de diſcipl. monaſt. converſ. c. 11.

Ludens coram eo omni tempore. &c. Prov. 8.30. *Ludens*: quia creationem, conſervationem, propagationem, & gubernationem, tam facilè, & jucundè, peregi, ac perago; aeſi luderem. Porrò luſum hunc perago maximè in orbe: ubi continuò produco nova animalia, piſces, aves &c. Sed tamen *deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum.* q. d. in aliis ludo; ſed cum hominibus delicior, præſertim in templo. Unde Deus templum vocat ſuam voluptatem, juxta Pſ. 26. 4. *ut videam voluptatem Domini.* Cornelius hic.

Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. Luc. 1.37. Hebr. *non erit impoſſibilis apud Deum omnis res.* Et licèt idem ſit ſenſus cum noſtra Vulgata, ipſa tamen meliùs retinet: *non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.* Rationem dat S. Bernardus hom 4. ſup. Miſſ. non ait Angelus, omne factum; ſed omne verbum. An idcirco poſuit verbum, quia quàm facilè poſſunt homines loqui, quod volunt, etiam quod nullatenus poſſunt; tam facilè, imò incomparabiliter facilius, valet Deus opere complere, quidquid illi valent verbô exprimere. Sylveira hîc.

Univerſum Deus, ſimul ùt cogitavit, perficit id, quod cogitavit; & ſimul ac voluit, & cogitat hoc, quod voluit; tunc cogitans, cùm vult; & tunc volens, quod cogitat: cùm ſit totus cogitatus, & totus ſenſus, & totus oculus, & totus auditus, & totus fons omnium bonorum. S. Irenæus l. 1. Adv. hæreſ. c. 6.

Ignis naturali motu in altum ferri conſuevit, quemadmodum aqua fluxu deorſum vergente labitur. Nec poſſibile eſt, aquam, ut à montis radice exorta, cacumen versùs ſurſum feratur, dirigere; vel igni flammam ſuam deorſum emittat, perſuadere. Creatori autem facilia factu ſunt omnia. Equidem ſolem, & lunam, unà cum toto illo ſtellarum cœtu, cœlo terga vertiſſe, & radios ſuos deorſum emittere, videmus. Similiter & aquarum naturam, cùm fluida, & fluxa, ſit, ſublimem tamen in altum ſubvehit idem opifex; & eximis Mundi partibus in altum ſubductam, mediam inter cœlum, & terram, extendens conſtituit. B. Theodoretus de provid. Dei ſ. 1.

§. III.

Potentiâ ſuâ utitur Deus in bonum.

ET erant valde bona. Gen. 1.31. Bene omnia fecit, qui primam creationem aſpiciens, cuncta, quæ fecerat, *erant valde bona.* Neſcit ab iſta potentia, præterquam bonum, egredi; ſed ipſa creatura ſe trajicit in vitium. Sim. Caſſ. l. 5. c. 25.

Domine Deus virtutum, quis ſimilis tibi? potens es Domine. Pſ. 88.9. Unde hoc colligis vates ſanctæ? *Tu*, ait, *dominaris poteſtati maris; motum autem fluctuum ejus tu mitigas.* v. 10. Audin? potentior Deus habetur cæteris; non quòd ciere poſſit maris fluctus; ſed quòd comprimere, & cohibere illos, ſoleat: ſedare, non excitare, tempeſtates, indicium eſt omnipotentiæ. Oliva l. 12. Strom. §. Domine Deus &c.

Domine, ſi vis, potes me mundare. Matth. 8.2. Non aptè leproſus de voluntate Domini dubitat, qui ſanandi potentiam profitetur. Poteſt mundare? ergo vult, ſi ab homine obſtaculum non fuerit poſitum. Seneca l. 4. de benef. c. 26. de Deo: æquali tenore bona ſua per gentes, populosque, diſtribuit; unam ſortitus potentiam, prodeſſe. Philo de migrat. Abrah. liquet, apud Deum eſſe potentiam, quæ ad opem nobis ferendam excubat. Eſcobar t. 1. mir. Chr. l. 4. Sect. 1. Obſ. 3.

Scio, cui credidi; & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem. 2. Tim. 1.12. quodnam illud depoſitum? Ambroſ. propriam ſalutem. Anſelm. bona opera, cum ſpe æternæ remunerationis facta. Chryſoſt. ipſos Fideles. Cur non dixit: potens eſt ſervare, & vult ſervare? ſuperfluum eſſet. Eſcobar. ib.

Divinam potentiam evidentiùs nihil manifeſtat, quàm juſtificare impium. Idiota lib. 3. contempl. c. 1.

§. IV.

Appendix.

OMnipotentiæ divinæ majeſtas cuncta poteſtatis ſuæ immenſitate concludit; nec evadendi potentiam ejus quiſquam aditum invenire poterit: quia ille omnia circumquaque conſtringit. S. Iſidorus. l. 1. ſentent. c. 2.

TITULUS XXVI.
POTESTAS.

Eâ in bonum, non malum, utere.

IN consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea. Gen. 49. 6. Abhorret talem gloriam: quia eorum tota potestas, & fortitudo, se ostendit in destructione Sichimitarum, nulli parcentes. &c. Sylveira addit, in Joan. 2.

Etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis Esth. 5. 6. *Quidquid petieris, dabo tibi.* Marci 6. 23. Utrique idem promittitur. Sed Esther, potestate à rege acceptâ, utitur in libertatem totius populi Hebræorum morte condemnati: hæc verò capite Joannis B. amputandô abutitur. Potestas probis data in aliorum bonum cedit; iniquis, damnum justis, & toti Mundo, infert. Sylveira in Marc. 6. c. 32.

Nolite timere eos, qui occidunt corpus &c. sed potiùs timete eum, qui potest & animam &c. Matth. 10 28. Nota cum Ambrosio l. 1. de pœnit. c. 2. Cùm de tyrannis agit, dicit, *qui occidunt corpus*; cùm verò de Deo, non ait, *qui occidit*, sed *qui potest*. Homines non modò possunt mala inferre, sed sæpe verè inferunt: at verò Deus, contentus suâ potentiâ castigandi, & damnandi, eam non producit in actum. Pinna Ethol. 260.

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. mox sequitur: *venite ad me omnes.* Matth. 11. 27. 28. Insinuat causam potestatis, ut omnibus scilicet benefaciat. Sylveira hîc c. 20.

Data est mihi omnis potestas euntes ergo docete &c. Matth. 28. 18. 19. Novarinus, quis verborum nexus, quæ consecutio ista est? *data est mihi omnis potestas: ergo docete omnes gentes.* Injuriarum memor dixisset: potestas mihi data est: ergo pœnas luent, qui in me sævierunt. Non dixit illud Christus injuriarum oblitus; quærit omnium salutem. Didac. Niss. Phœn. Græc. l. 7. c. 6. Cur non etiam ait in Inferno? ut homines magis ad se traheret cœlesti prœmiô, quàm metu pœnæ gehennalis. 2. ut declaret, potentiam suam maximè esse in benefaciendo, & nemini nocendo. Sylveira hîc c. 9.

Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus. Joan. 13. 3. Sciebat enim, quòd in manu sua ipsos etiam persecutores haberet; ut ipsos in se ad usum pietatis intorqueret, quidquid eorum malitia contra se permissa sæviret. S. Gregor. mor. l. 6. in Cat. S. Thomæ. Data ei potestas, non ut destrueret; sed ut omnia in bonum, & salutem, converteret. Sylveira hic.

Nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te. Joan. 19. 10. Potestas ejus priùs ad nocendum: è contra divina potentia Marc. 16. 16. *qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Mala potestas, licere, quod noceat: potestas ista tenebrarum est. S. Ambros. in Ps. 110. s. 20. Sylveira Addit. in Joan. 19.

TITULUS XXVII.
PRÆCEPTA DEI.

§. I.

Symbola.

QUærent hominem scientem psallere citharâ. 1. Reg. 16. 16. Decachordi positio Decalogi legis est observatio. S. Rupertus Abb. in 1. Reg. 28.

In psalterio decem chordarum psallite illi. Ps. 32. 2. S. August. hîc: per psalterium decem chordarum intelligit decem præcepta. Sed cur Legem psalterium vocat? Quia lex, ut ait Aug. cum jubilo, & lætitiâ, implenda est, non timore. Pinna Ethol. 23.

Sicut pisces capiuntur hamô. Eccl. 9. 12. Rete malum est è multiplici vitio, ac iniquitate, contextum. Est & rete bonum; sagena scilicet è præceptis Salvatoris nostri contexta. Olympiodorus hic.

Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber. Eccl. 10. 8 Sepes animæ, lex est divina. Qui ergo legem DEI contemnit, & divina prævaricatur mandata; qui falsâ cognitione decidit in peccatum, cujus opifex est ipse callidus serpens; iste incautus, ac divinâ cassus gratiâ, morsus serpentis perpetietur. Idem hîc.

Poma nova, & vetera, servavi tibi. Cant. 7. 13. Quia nova, & vetera, poma sunt Decalogi, & Evangelii mandata; hîc docemur servare mandatum, sicut pomum. S. Bonaventura in Ps. 118.

Panem nostrum supersubstantialem. Matth. 6. 10. intelligit S. Augustinus spiritualem, præcepta scilicet divina; quæ quotidie oportet meditari, & operari. hîc Item V. Beda hîc.

Data sunt decem præcepta mortalibus omnibus; & ad ea observanda quisque compellitur. Sunt hæc vectigalia annua Regi debita. Quis igitur persolvens debita hæc vectigalia Regi mulctam effugiet? S. Dorotheus Abb. de renuntiatione doctr. 1.

§. II.

Præcepta omnia servanda.

Ex Veteri.

Anathema in medio tui est Israel. Jos. 7. 13. Poterat reus Achan furti accusatus defendere se, & exclamare: ego, Domine, accuratè observo quietem Sabbathi; decimas persolvo, nihil detrahens; æquè ac vestrum quivis circumcisus sum; tam sæpe, ad tuendam Arcam, pugnavi. Sed nihil horum dicit: quia advertit, sic non excusari furta. S. Athanas. orat. ad Ep. contra Arrian. Achan furti accersitus, non suam imbellis fortitudinem pro excusatione obtendit; sed convictus de crimine, ab omnibus lapidatus est. Non enim alterius criminis purgatio in alio scelere documentum innocentiæ suppeditat. Oliva tom. 2. conc. 7. die Ven. post Cineres.

In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros. 1. Reg. 11. 2. Notandum, quòd impius rex non duos inimicis eruere, sed unum duntaxat oculum flagitat; ut eos in opprobrium Israel ponat: quia sæpe malignus hostis consentienti sibi potiorem partem sanctitatis adimit; minorem verò artificiosâ quâdam industriâ derelinquit: ut in eo, quod tollitur, sit occasio damnationis, ut pereat; in eo verò, quod remanet, de spe fiduciæ præsumatur. Petrus Dam. l. 6. ep. 5. apud Did. Niss. D. 5. Pent.

Justitiâ indutus sum, & vestivi me sicut vestimentô &c. Job. 29. 14. S. Gregor. M. vestimentô utique, cùm vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo justitiâ, sicut vestimentô, vestitur; qui se ubique bonô opere protegit, & nullam partem actionis suæ, peccatô nudam, relinquit. Nam qui in aliis actionibus justus est, in aliis injustus, quasi hoc latus cooperuit, illud nudavit. Nec jam bona sunt opera, quæ subortis aliis pravis operibus inquinantur. Apud. Did. Niss. D. 5. Pent.

Tota pulchra es amica mea. Cant. 4. 7. In hoc capite decem corporis partes in sponsa ex ordine laudantur: oculi, capilli, dentes, labia, eloquium, genæ, collum, ubera duo; & ea, quæ intrinsecus latent. Ab illis tota pulchra dicitur; quòd nullius transgressione mandati contraxit maculam. Did. Niss. antè citatus.

Ex Novo.

Sic decet nos implere omnem justitiam. Matth. 3. 15. Pluralî numerô se posuit: quod in aliqua Evangelii parte simile genus loquendi nunquam reperimus; sed, propter membra cohærentia sibi, Christus tali loquendi genere fatus est: *Sic decet nos.* Nec solùm hæc referuntur ad Christum, & ad solum Joannem; sed ad Christum, & ad corpus sibi denuo coaptandum, quam, Christo in se implente, subsequentia membra, quæ salvanda erant, sic omnem justitiam, virtutis, & operis, impleverunt. Sim. Cass. l. 9. c. 3.

Superseminavit Zizania. Matth. 13. 25. Quod tritico in commodum à Zizanio venit, hoc ei herbæ aliæ complures adferre possunt, ùt testatur Cato, Varro, Theophrastus. Scit dæmon, ad charitatem ab anima tollendam, tantùm valere unum peccatum, quantùm omnia simul possunt: ideo solerter agit, ut vel unum cordi penitius insideat; ut sic rem suam, quò dissimulantiùs, eò securiùs, ac certiùs, agat. Did. Niss. D. 5. Epiph. §. 3.

Domine, Domine, aperi nobis. Matth. 25. 11. S. Basilius M. miratur, quòd quinque virgines non intraverint ad nuptias; cùm tam prope essent ad fores, ad quas camabant. Respondet, parum quidem abfuisse ab ostio, & ab introitu; sed illud parum, quòd aberant, tantundem fuisse, acsi plurimorum dierum itinere abfuissent. Qui ferè, inquit, ingressus est, non est ingressus, ùt quinque illæ Virgines. Apud Did. Niss. D. 10. Pent. §. 3.

Docete omnes gentes; docentes eos, servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Matth. 28. 19. 20. S. Basilius in prolog. regul. fus. disput. *servare omnia;* non hæc quidem observare, illa autem negligere; sed omnia observare, *quæcunque* præcepi vobis. Quid prodest alicui ab aliquibus data libertas, si is vel uni modò serviat: *qui facit peccatum, servus est peccati.* Joan. 8. 34.

Herodes audito eo (Joanne) *multa faciebat.* Marci 6. 20. Verùm, quia non omnia fecit, ideo condemnatus est: unum enim ex præcipuis omittebat; videlicet adulteram domô dimittere. Non nimis dolet diabolus, quod peccator aliquot bona opera faciat; dummodo ipsius cor aliquô vitiô maneat illaqueatum. Contingit, lanium indomitum bovem ad macellum funè vinctum ducere; qui eum huc, & illuc, digredi finit, certus non elapsurum. O infelix peccator! cùm diabolus voluntatis pedem sensuali amore, sive proximi odiô, devinxerit; aut effrænatâ pecuniæ cupiditate ligârit; teque sic certum sibi esse ducat: nihil pensi habet, etsi aliquot opera bona facias, & quòlibet cunas; dummodo peccatô istô firmiter vinctus sis: sic enim te in Infernum deducet, sicut Herodem. Diez. conc. in decoll. S. Joan. B.

Incedentes in omnibus mandatis sinè querelâ. Luc. 1. 6. Cur hoc dicitur? an, qui legem implet, cum querela vivet? Imò rara hæc felicitas, & paucis concessa; Sanctum esse, & detractorum morsibus non peti. Quò justior quis, eò sæviùs impiorum dentibus laceratur. Ideo sinè querelâ erant, quia in omnibus mandatis incedebant. Nam nonnulli sanctitatem bifariò secant: non rarò, qui abstinent cibis; aurô se ingurgitant: qui Mundum fugiunt, gloriam sectantur: qui calcant superbiam; calcantur à gula. Hinc populorum querimoniæ; hinc vulgi sales execrantis claudicantem sanctitatem. Oliva l. 13. Strom. in Luc. hic.

Jejuno bis in Sabbatho. Luc. 18 12. Non curat dæmon, licèt fores omnibus aliis peccatis obstruas, dum uni soli aditum permittas. S. Gregor.

Gregor. ecce Pharisæus ad exhibendem abstinentiam, ad impetrandam misericordiam, ad referendas Deo gratias, oculum habet. Et quid prodest, sit tota civitas custodiatur; & unum foramen, per quod hostes intrant, relinquatur? Per unam superbiæ portam omnia illa, de quibus se jactabat, effundebantur. Non affligit dæmonem, quòd novem ex Dei præceptis observes, dum unum modò violes. Did. Niss. D. 10. Pent. Pharisæus ille, qui in templum oraturus ascendit; civitatem mentis suæ quantâ munitione vallaverit, audiamus: *Jejuno bis in Sabbatho &c.* Sed videamus, ubi insidianti hosti imminutum foramen reliquit; quia civitatem cordis sui per elationem aperuit, quam frustrà per jejunium, & eleemosynas, clauserat, In cassum munita sunt cætera, cùm locus unus, ex quo hosti patet aditus, munitus non est. S. Gregor. mor. l. 19. c. 12.

Prophetam voci Domini non obedientem leo interfecit in via; nec sibi pepercit divina justitia pro eo, quòd aliàs obediverat, cùm in uno deliquit; cùm omnia sunt facienda, quæ jubet. Sim. Cass. l. 5. c. 1.

Quodcunque dixerit vobis, facite. Joan. 2. 5. Prophetam voci Domini non obedientem &c. vide Superiùs hôc §. Ex Veteri.

Offendat in uno, factus est omnium reus. Jacobi 2. 10. Non eatenus; ut quasi pro eorum prævaricatione puniatur in Inferno; catenus tamen, ut illâ in corruptionis mercede privntur, quam pro cæterorum conservatione habiturus erat in cœlo. Richard. à S. Victore. l. de Verbo Incarn. c. 14.

Ex Patribus, & aliis.

Ergóne ista sana tot membra non valent ad ejus vitam, & illud unum vulneratum valet ad ejus mortem? S. August. l. 1. de Bapt.

Plurimis licèt signis, & miraculis, claruisset Moyses; ubi modicè linguâ lapsus, expers terræ promissionis extitit. Magnum, & horrendum, mare ei viam præcludere non potuit; sed verbum unicum iniquè ab eo prolatum, velut murus aliquis, ei obstitit, nè ulteriùs progredi posset. S. Ephrem. de vitio linguæ.

§. III.

Præcepta sunt facilia, suavia.

Num. 1.

Testimonia ex Veteri.

DE ligno autem scientiæ boni, & mali, nè comedas. Gen. 2. 17. Posuerat Deus justum edictum in ligno: nec velut de re mala parentes primos ab esu ejus voluit abstinere; sed Dominus illa cognosci, & meritum obedientiæ in re modica fieri; ut æterna præmia sequerentur: quæ contempta tanto fuit majoris demeriti, quantò potuit faciliùs custodiri. Sim. Cass. l. 13. Luc. 23. Magna hujus præcepti facilitas est; sed dilecte, grave malum desidia est; facitque, ut facilia omnia videantur difficilia: sicut studiô, & vigilantiâ, etiam omnia arduæ, & difficilia, facilia nobis fiunt. S. Chrysost. t. in Gen. hom. 14.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi? Gen. 3. 1. Constat, Deum concessisse Adamo, & Evæ, ut liberè vescerentur de omni arbore paradisi, excepta unâ tantùm. Contrà verò diabolus dicit, Deum omnem vetuisse. O impudens mendacium! hæc communior ejus tentatio, quâ homines à virtutis studio detarret; imò in virtutis, Deique ipsius, odium peccatores instigat: nimirum difficiliorem ostendere, quàm sit, Dei legem, jugumque portatu impossibile. Fernandius hic Sect. 3.

Ex cunctis animalibus universæ carnis bina in duces Arcam. Gen. 6. 19. Difficile videtur præceptum; ut unus homo, & senex, venetur tam diversa animalia; tot volucres ex hac, & illa regione; tot ferocia animalia, leones &c. Quî subjuganda? Radix Hebræa habet: *bina de omnibus ingredientibus ad te.* Facilis jussio; non animalia quærere, sed venientia non prohibere. S. August. de Civ. l. 15. non animalia capta intromittebat Noe; sed venientia, & intrantia, permittebat. Ad hoc enim valet, quod dictum est, *ingredientur tecum*: non scilicet hominis actu, sed Dei nutu. Lypoman. in Cat. sinè fatigatione tua intrabunt. Sylveira c. 6. in Luc. 6.

Egredere de terra tua. Gen. 12. 1. Obedientia, & virtus, in facilibus rebus exercita, est quædam præludio ad difficiliora. Abrahæ Deus multa præcepit leviora, antequàm juberet Isaac immolari. Ut egrederetur de domo sua. Ut nepoti suo Loth potiores terræ partes cederet. Gen. 13. 9. Ut pugnaret contra reges Assyriorum. Gen. 14. 15. Ut de illorum præda nihil sibi reservaret. ib. Ut se, & familiares suos, circumcideret. Gen. 17. 10. Ut filium Ismaelem cum matre ejus Agar ejiceret. Gen. 21. 12. & alia: quæ, licèt per se ardua, tamen, cum præcepto jugulandi filium unigenitum comparata, facillima videbantur. Tandem eò processit, ut ipsum, quem unicè diligebat, unigenitum sacrificandum juberet. Gen. 22. 2. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. Sect. 2.

Infans octo dierum circumcidetur in vobis. Gen. 17. 12. Ante octiduam vitæ usuram noluit Deus circumcidi infantem: quia periculum esset puero de vita, si statim egressus de utero matris circumcideretur. Lyran.

Non arabis in bove, simul & asino. Deut. 22. 10. Quàm Deus creaturas etiam vides curat! Quid refert, bovem asino ad aratrum jungi? Occurrit dubio Philo: quia non pollent paribus viribus, infirmiori consulitur; nè cum fortiori contendens succumbat negotio. Si Deus tantopere curat bruta, ut nolit ea labore viribus majore onerari; durusne, & austerus, erga homines erit? Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr.

Latum mandatum tuum nimis. Ps. 118. 96. Ideò latum, quia tuum. Dominus dixit? hoc sufficit ad condimentum cineris, ad dulcorandas lacrymas, ad inaurandum saccum. Oliva t. 2. Strom. §. Latum mandatum.

Juravi, & statui, custodire justitiæ tuæ. Ps. 118. 106. Si metueret, non juraret: si trepidaret,

pidaret, utrùm divina posset custodire judicia, non eum jurisjurandi statueret Sacramento. S. Ambros. hic Octon. 14.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Sancta Ecclesia, quot præcepta ejus prædicatione cognovit, quasi tot oris ejus oscula accepit. S. Gregor. mor. l. 14. c. 20.

Ex Novo, & Patribus.

Tollite jugum. Matth. 11. 29. Inquit Salvator; non impono, non gravo, non cogo, non invitè vestris cervicibus ligo; sed præparo, & offero: libertatem habetis, liberi creati fuistis. Inest vobis ratio discernendi: subquo Domino laboratis agnoscitis: fortè videtis & præmia. Nec fortè ignoratis, quid à vobis exactor improbus exegit; qualia sunt præmia, quæ speratis. Sim. Cass. lib. 7. c. 22. Suave jugum præceptum amoris: nihil enim suavius cordibus, quàm amare. Leve onus; quoniam juxta naturam conditam est, quod imponitur: minus enim onerator noster imponit, quàm portare possumus. Id. ib. Jugum ejus amor est: nihil amore suavius, quô Deus amatur, & proximus. Onus, quod Christus imponit, penitus levissimum est; quando neminem gravat onere suô supra virtutem, & facultatem; supra debitum expediens, & necessarium; supra impossibile, supra consentaneum ipsi naturæ. Id. l. 9. c. 28. Si jugum Christi suave est, & onus ejus leve; quomodo ait Matth. 7. 13. *intrate* per *angustam portam.* Et: *regnum cœlorum vim patitur.* v. 12. R. quòd unum, & idem, est angustum, laboriosum, & grave, incipienti, imperfecto, & spiritualem consolationem nondum experto; quod tamen latum, jucundum, & leve, est exercitato, perfecto, & habitualo in bonis. Denique mandata, & consilia Christi, ex sua natura dulcia sunt, & levia; licèt per comparationem ad nostram fragilitatē, & pravitatē ad malum difficulter in principio impleantur. Dion. Carth. hic.

Jugum meum suave est. Matth. 11. 30. S. August. in Ps. 59. alia sarcina pondus habet; Christi sarcina pennas habet: nam & avi, si pennas detrahas, quasi onus tollis: & quò magis unos abtulisti, eò magis in terra remenabit. Quam exonerare voluisti, jacet, non volat; quia tulisti on⁹: redeat, & volat. Talis est Sarcina Christi: ferant illam, qui volunt; & invenient, quàm levis sit, quàm rapiens in cœlum, & à terra eripiens. Sylveira hîc q. 15. Jugum meum leve est, & sarcina mea levis est. Alia sarcina premit, & aggravat te; Christi autem sarcina sublevat te. Alia sarcina pondus habet; Christi sarcina pennas habet &c. Id. ib.

Omnis vallis implebitur. Luc. 3. 5. Christus colles æquabit vallibus; & obliqua diriget in rectitudines, & campos: quia omnes legis difficultates, & æquitates, convertet. Tertull. l. 5. contra Marcion.

Et descendens cum illis stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Turba, ob suam imperfectionem, & debilitatem, montem ascendere non valet, ipse in planitie ad eam descendit: nec enim à nobis plus exigit, quàm quòd facilè, & suaviter, præstare possumus. Solùm vult, turba ejus audiat. Sylveira hîc. c. 6.

Implete hydrias aquâ. Joan. 2. 7. Ut vacuæ sint, non vult Dominus; ut impleantur, jubet Dominus: ut autem aqua in vinum vertatur, hoc facit Dominus. S. Bernardus s. 19. in parvis. Nihil mandat, quod quis nequeat præstare. Did. Niss. Polit. Cœl. l. 8. c. 2.

Impleverunt duodecim cophinos. Joan. 6. 13. Ego autem non panis modò copiam, & multiplicationem, admiror; sed quòd tantùm, quæ duodecim sportulæ caperent, fragmenta superfuerunt; quòd præviderit, quantum essent consumpturi. S. Chrysost. hîc. Nihil amplius superesse voluit, quàm unde cujusque Apostoli cophinus expleretur: nè quisquam gravius oneraretur. Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr.

Mandata ejus gravia non sunt. 1. Joan. 5. 3. Hinc erue: si leges Dei videntur rigidæ, & mandatorum illius jugum grave; mentitur appetitus, qui hoc dicit; fallitur caro, quæ conqueritur; nescit, quid dicat, concupiscentia: ratio enim, testis incorruptus, affirmat, onus ejus leve esse, & mandata ejus gravia non esse. Did. Niss. D. 4. Adv.

Levia Deus jubet, & in æternum vivamus; & obedire negligimus. S. August. tr. 49. in Joan.

Difficultatem non natura præceptorum, sed multorum solet secordia efficere. S. Chysost. in Ps. 111.

Ala, Lem. *Onus leve.* Vel: *Aggravat, & allevat.* S. Bernardus ep. 72. Lex Christi onus est allevians, aut jugum liberans, similis pennis avium. Picinelli.

Num. 2.

Præcepta Deus juvat servare.

Germinet terra herbam virentem & lignum pomiferum faciens fructum. Gen. 1. 11. Miris Deus terram pensionibus oneravit; ut hominibus, & brutis omnibus, de habitatione commodaret, quod pia hospes facit. Jussit sua cuique elementa ministrare. Cur tantis oneribus terram gravat? quomodò ea feret? Respondet S. Basilius in hexam. hom. 5. qui jussit, ut hæc terra educeret, is ipse præstitit facultatem. Idque adeò verum est; ut etiam angelos terra ad imperium Dei produceret: nam si hoc juberet, facultatem faciendi unà præberet. Did. Niss. Sabb. post Cineres. §. 2.

Dedit illi coram præcepta, & legem vitæ &c. Eccl. 45. 6. Antiqua Biblia sic habent: *dedit illi cor ad præcepta &c.* q.d. dedit Moysi legem vitæ, & disciplinæ; dedit cor ad præcepta; id est, animum, ac robur, ut servare possit. Id. ib.

Sancta lex vocatur jugum, quod solet portari à duobus animalibus. Si te submittas jugo Domini, non incedes solus; sed Dominus in portando te sublevabit. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 15.

Num. 3.

Præcepta Dei faciliora, quàm hominum.

Deus puerorum circumcisionem præcipit. Gen. 17. 12. Pharao submersionem. Ex. 1. 16. Quàm leviora sustinent parentes, cùm Deo obsequuntur; & quàm immania, dum Ægyptiis inserviunt. Sub Dei legibus filios circumcidunt ad vitam, sub Pharaonis legibus filios generant ad funera. Naxera in Jos. 3. §. 17. *Præ-*

Præcipe Sacerdotibus qui portant arcam fœderis, die eis, cùm ingressi fueritis partem aquæ Jordanis, state in ea. Jos. 3. 8. Durum ad speciem præceptum: sed quid Pharao suis imperat? Ex. 14. 23. *Persequentes Ægyptii ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis.* Durius, & periculosius est, marinis vorticibus se cœcâ temeritate objicere, quàm fluviales undas Deô duæ tranare. Naxera in Jos. 3. §. 17.

Num. 4.

Præceptis Dei duriora sunt diaboli.

Quia fecisti hanc rem &c. Gen. 22. 16. *Immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis.* Psal. 105. 37. Sola voluntas Abrahæ quàm Deo placuit! dæmon nullô saturari potest filiorum, & filiarum, sanguine Did. Niss. D. 6. Pent.

Plurima sunt in libris Deuter. Levit. Exodi, Num. loca; in quibus Deus, cùm populo leges proscripsit, aut cærimonias, passim ità pronuntiavit: *Ego Dominus Deus vester*; vel *Ego Dominus.* Causa est, quam S. Chrysost. hom. 6. in Acta tradit: per præcepta solùm Deus, diabolúsque, monstrantur. Et qualis quibus sit, leges eorum loquuntur. Deus enim ùt est summè discretus, & mitis; etiam cùm imperiosissimè mandat; superiora viribus nostris non præcipit. Verùm dæmon, cùm sit ferox; suos intolerabilibus oneribus obruit. Did. Niss. D. 4. Adv.

Vade, & lavare septies in Jordane. 4. Reg. 5. 10. Quô auditô Naaman spernit remedium; & iratus patriam repetit. Cur id? nónne sæpe pro deliciis homines in fluminibus? abluuntur? nam ùt quidam ex servis ejus dixit, *si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras &c.* Cur sis difficilis ad suave balneum; cùm sciamus, Sacerdotes Baal pro illius cultu se propriô sanguine abluisse. 3. Reg. 18. 28. *incidebant se juxta ritum suum cultris &c.* Naaman, ex ex Dei jussione per os Prophetæ, mandatur se abluere in flumine; Sacerdotes Baal dæmonis impulsu se cultris dilacerant. Ita Dei mandato suavi pro sanitate habendâ voluntas humana renuit; & ad mundanum obsequium, etiam cum dolore, & cruore, facilius currit Sylveira c. 40. in Luc. 19.

Quicunque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantùm &c. Matt. 10 24. De dæmone Job. 40. 18. *Ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur; & habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus.* Christus scyphô contentus, dæmon nec fluviô. Did. Niss. D. 5. Pent. §. 4.

Num. 5.

Præcepta Dei amanti facilia.

Diliges Dominum Deum tuum. Deut. 6. 5. Et rursus Sap. 6. 12. *concupiscite sermones meos, diligite illos:* quia lex non servatur, nisi ametur. Unde David Ps. 118. 167. *Custodivit anima mea testimonia tua, & dilexit ea vehementer.* Ubi ly & causalis videtur, ut sæpe aliàs: custodivi, quia dilexi. Mendoz in 1. Reg. 3. 9. Annot. 3. Sect. 2.

Beatus vir, qui timet Dominum; in mandatis ejus volet nimis. Ps. 111. 1. q. d. quantumcúnque Deo placere studeat; magis magisque placere, & servire, cupit. Did. Niss. 2. fer. 2. D. Resurr. §. 4.

Quomodo dilexi legem tuam Domine. Ps. 118. 97. Dilexit legem, non timuit: quia per dilectionem, non per timorem mundanum præceptum Domini viros sanctos decet operari. Cassiod. hîc.

Vineam suam locabit aliis agricolis. Matth. 21. 41. Christus respondet v. 43. *ideo auferetur à vobis regnum Dei.* Quomodo Christus Legem suam modò *Regnum* vocat, quam antea *Vineam* appellavit? Ei, qui non amat Lex Dei vinea est; in qua multum laborare, & sudare necesse est. Sed amanti Lex eadem Regnum est, in quo quiescat & lætetur. Ps. 149. 8. ubi de mirabilibus agit, quæ tempore Legis Evangelicæ futura erant, etiam prædixit fore: ut *reges alligarentur in compedibus, & nobiles eorum in mancis ferreis.* q. d. illos Evangelicis præceptis, tanquam vinculis, constringendos. Sed cur vocantur ferrea? Augustinus: si ferrea sunt, quàmdiu timent; àment & aurea erunt. Did. Niss. fer. 6. post in fin. §. 6.

Si diligitis me, mandata mea servate. Joan. 14. 15. Si diligitis Regem, custodite Legem: quoniam ideò constituitur Rex, ut regat: nullus autem Rex justè regit, nisi Leges æquitatis edicat. Non igitur satis, Regis personam dilectionis oculô intueri; nisi lex ejus servetur in moribus. Sim. Cass. l. 12. c. 1.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joan. 14. 23. Nescit feriari dilectio, in actione tota est, ubi dilecti noverit veritatẽ; otiô caret; acediam, & tædium, procul pellit: servat in memoria, servat in opere, qua de dilecti pendet arbitrio. Non examinat decretum, non discutit verbũ; non patitur tædium in sermone, non contradicit imperio, nec grave judicat: amarum in dulce vertit! qui veraciter diligit, difficile in facile trajicit. Sim. Cass. ib. c. 4.

Qui non diligit me, sermones meos non servat. Joan. 14. 24. Qui non diligit Regem, odio habebit & Legem; quam si aliquando servabit, non amore justitiæ, non formidine pœnæ: non amore Regis, quem non diligit, sed timore; quô sibi cavet, nè prævaricans tormenta patiatur. Id. ib.

Facilè omnia præcepta veniunt in effectum, quando gratia prætendit auxilium, & charitos tenet affectum. S. Laur. Just. l. de Charit. c. 6.

Num. 6.

Amanti præcepta omnia unum sunt.

De fructu ligni, quod est in paradiso, præcepit nobis Deus, nè comederemus &c. Gen. 3. 3. Eva serpenti dixit, te jussisse, Domine, nè comederet de arbore vitæ; & non tangeret: cùm tamen ei præceperis solùm, nè comederet. Sed quia non amabat unum solum præceptum, E contrario David in Psalmo ampliùs, quàm sexcentas leges enumerat, quas populo Israeli-

tico dederas, & unum vocat: *quomodo dilexi legem tuam.* Pſ. 118. 97. ſtella de amore Dei Medit. 48.

Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit. Joan. 14. 23. Cùm verò de illo, qui non diligit, loquitur, ait: *qui non diligit me, ſermones meos non ſervat.* v. 24. Cur hoc? ei, qui diligit, tota lex unum verbum videtur & unum tantùm præceptum. Hæc eſt amoris propriétas; facere omnia ſuavia. Unde Pſal. 98. 7. de Moyſe, & Aaron: *cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum, quod dedit illis.* Et David de ſeipſo: *quomodo dilexi legem tuam Domine.* Sexcenta tredecim præcepta, ſecundùm Galatinum, unum præceptum appellat. Sancti etiam Prophetæ, quæcúnque à Deo eis præcipiebantur, unicum verbum vocabant; ùt in principio viſionum patet: *factum eſt verbum Domini* &c. Diez. conc. 1. die Pent.

Primum quidem ſermonem. Actor. 1. 1. Græc. *Verbum.* Non dicit Lucas Evangelium, ſed *ſermonem*: nam amanti Deum omnia præcepta, dógmata, ob amoris magnitudinem, videntur pauca, unum, breve. Sylveira hîc.

Permulta diligens unum, quamvis multa perficiat; propter unum, & diverſa in junctа reputat unum; Et diverſos præceptores, quæ Dei ſunt, præcipientes, exiſtimat Dominum unum; & omnia reducit in unum; & paſſiones in numeras unam reputat propter unum: deſideria coacervat in unum: præcepta decem, aut duo, reducit in unum, Quia obedire ſolum dicit ſuam eſſe officium in unum: quia una eſt cum uno, ut in æternum fruatur unô. Sim. Caſs. l. 4. c. 1.

§. IV.

Præcepta Dei omnibus præfer.

Ex Veteri.

UNum offeretis manè, & alterum ad veſperum &c. Num. 28. 4. Præcepit Deus, nè cui voluntarium ſacrificium, ante matutinum, & veſpertinum ſacrificium, liceret offerre: hæc enim ſub præcepto offerenda erant. Diez. Dom. in ram.

In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis. Pſ. 11. 8. Id eſt delectatus ſum ambulare in via teſtimoniorum tuorum; ſicut delectantur avari in copia divitiarum. Magnus ſanè affectus, & rarus apud homines: cùm è contrario ſoleant pleriq; pro teneri lucro contemnere omnia mandata Dei. Bellarminus hîc.

Deſiderabilia ſuper aurum &c. Pſ. 18. 11. Quàm longè remota eſt hæc veritas à ſenſu carnalium hominum, quotuſquiſque carnalium eſt, qui pro parvo lucro, vel exigua delectatione, non contemnat omnia divina præcepta? Et tamen veriſſimum eſt; utiliorem, & jucundiorem, eſſe legis obſervationem omnibus theſauris, atque omnî voluptate. Bellarminus hîc.

Benedicam Dominum in omni tempore. Pſ. 33. 2. Plures re pauperes, divites verò, ac avari ſunt animô; quos non egeſtas ſervat, ſed animus condemnat. Non enim, qui omnino eget, beatus; ſed qui omnibus orbis theſauris Dei mandatum præfert, ac potiùs exiſtimat. S. Baſilius hîc.

Ex Novo.

Tollite jugum meum ſuper vos. Matth. 11. 29. non ſubtus vos, nec juxta vos; ſed *ſuper vos*, ſuſcipite Evangelium: non deſpiciendo, non æſtimando, tanquam legem humanam; ſed ùt rem divinam, ſuperiorem omnibus vobis. Cajetanus hîc.

Et adduxerunt aſinam. Matth. 21. 7. Priùs Domini præceptum impleverunt, deinde etiam plura alia fecerunt, jumenta palliis ſuis exornantes &c. Priùs ea, quæ ſub præcepta facere tenemur, diligenter exequamur; poſtea verò alia opera bona ex voluntate noſtra. Diez. Dom. in ram.

Herodes metuebat Joannem. Marci 6. 20. Quid conferebat Herodi, quòd multa faciebat auditô Joanne; cùm de quo ab eo arguebatur, non recedebat; bona quæ faciebat. Nemo ſibi de bonis operibus blandiatur, ſi ad prohibita ſponte prolabitur. Sim. Caſs. l. 3. c. 3.

Cùm tranſiſſet Sabbathum. Marci 16. 1. Pro illo tempore obſervatio Sabbathi erat ex præcepto; ungere corpus, devotionis opus: & ſanctæ mulieres præceptum præferunt devotioni. Sylveira hîc.

Ut circumcideretur puer. Luc. 2. 21. Unigenitum Filium ſuum miſit æternus Pater legi ſubjectum, ut legem commendaret & honoraret: nos docens, quanti æſtimanda ſint mandata Dei. Stella hîc.

Neminem per viam ſalutaveritis. Luc. 10. 4. Non ſalutationis officium, affectur; ſed obſtaculum impediendæ devotionis aboletur: ut, quando divina mandantur, pauliſper ſequeſtrentur humana. Pulchra eſt ſalutatio; ſed eò pulchrior, quò maturior, executio divinorum; quæ per moram ſæpe traxit offenſam. S. Ambroſ. l. 7. hîc.

§. V.

Præceptum Dei utilis obſervatio.

Num. 1.

In genere.

EGredere. Gen. 12. 1. Hebr. *Vade tibi de terra tua.* Lyran. & Cajet. ſignificatur, quòd ad ipſius Abrahæ utilitatem præcipitur egreſſus de terra ſua. Nihil Deus jubet, quod ſibi proſit; ſed illi, cui jubet: ideo verus eſt Dominus, qui ſervô non indiget, & quô ſervus indiget. Did. Niſs. Vit. Abr. l. 1. c. 4.

Pax multa diligentibus legem tuam. Pſ. 118. 165. Qui divinô amore flgrant, & pacem cum ipſo per obſervantiam mandatorum poſſident; licet ab hominibus bellô petantur, placidam tranſigunt vitam. B. Theodoretus hîc.

Accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis. Sap. 6. 27.

Ut deſcriberetur univerſus orbis. Luc. 2. 1. Hoc DEUS Pater omnipotens, apud

potens,

potens, apud quem sunt omnia jura regnorum, ad mysterii Filii sui, quem pro nobis incarnari mandavit, & nasci, dignitatem; & futurorum præsagium fieri providentiâ summâ permisit. Siquidem hic futurus erat monarcha in assumpta Humanitate; unus imperaturus omnibus, unus non solùm mortalibus, sed etiam supernis substantiis: non ad suam, sed ad subjectorum duntaxat utilitatem, edicta proponens: ut ex eo cognoscatur perfectissimus, & summus per omnia, & super omnia, Dominus: non quòd servò, sed quia ipsò penitus indiget servus. Qui non indiget, investigatione, aut descriptione, ministrorum calculando scire subjectos: quoniam angelorum, & hominum; bonorum, atque malorum, sibi soli est cognitus certus numerus; qui etiam *novit multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat*: nec ignorat numerum capillorum, & foliorum arborum, & animalium, atque ferarum; & arenam maris ipse dinumerat. Sim. Cas. de gest. salvat. l. 1. c. 2.

Mandata ejus gravia non sunt. 1. Joan. 5. 3. Quis igitur causabit Christi non servare mandata? cùm nil prohibeat, nisi quod est ipsi conditæ naturæ contrarium, moribus absonum, animæ corporique nocivum. Quis se continere non poterit à ruina, cum continendi per existentiam, quam habemus in Christo, sit donata facultas. Quis se proteget excusationis suffugiò? non perficere mandata naturæ consentanea, & ipsam, ultrà quàm sit condita, decorantia? Quomodo impossibile dicitur, quod est de sui natura bonum, quod est utile, quod est pulchrum, quod est aptum, quod gratum omnium Creatori; quod ipsum Servatorem provehit ad superna? in quo ad Christum posita, & probata dilectio: quia servans mandata mea, ipse est, qui diligit me: cui tanta vicissitudo dilectionis à tanto Domino redditur. Id. l. 12. c. 1.

Nobis prodest colere Deum; non ipsi Deo. Cùm ergo inspirat, & docet, quomodo colendus sit; non solùm nullâ suâ indigentiâ facit, sed nostrâ maximâ utilitate. S. August. ep. 49.

Deus nihil præcipit, nisi ducat nos ad summum bonum; & nihil prohibet, nisi abducat nos à summo bono. S. Bonaventura, de gradib. virtutum c. 2.

Quisquis Deo satisfecerit, animæ necesse est jam consuluerit. Et rursus: qui animæ consuluerit, necesse est, Deo jam satisfecerit quia ineffabili benignitate divinâ ipsa utilitas fit Dei sacrificium. S. Eucherius ep. Paræn. ad Valerianum cognatum suum.

Num. 2.

Præcepta observans Deo amicus charus &c.

Ascendens montem Moyses. Exod. 24. 16. Sex diebus nube & gratiâ Domini, tegitur: ut insinuetur mysticè, quia, quicunque mandata Domini operibus justis exequitur, divinâ utique protectione dignus existit. V. Beda l. 1. de tabernaculo c. 1.

Obediente Dominò voci hominis. Jos. 10. 14. Portentum est, quòd Deus obediat homini, sicut obedivit Josue: quia Josue in omnibus obedivit Deo. Vis ut Deus te audiat; audi tu Deum, eique obedi. Sic faciet tibi omnia obedire à se creata; tibique quasi omnipotentiam suam communicabit Cornelius hic.

Factus est in pace locus ejus. Ps. 75. 3. Ille pacem probatur habere cum Deo, qui adversùs mandata ejus contrariâ voluntate non litigat: qui sequitur jussa dominantis; & ad omne præceptum divinum suum flectit arbitrium. Pax enim vera est, concordiam habere cum moribus, & litigare cum vitiis. Cassiodorus hic.

Tuus sum ego Ps. 118. 94. S. August. hic: non leviter transeundum est, quod ait David: *tuus sum ego*: Quid non est Dei? cùm ipse dicat Ps. 23. 1. *Domini est terra, & plenitudo ejus.* Quid est ergo, quòd iste modò quòdam familiari se Deo commendandum putavit? ut diceret: *tuus sum ego*; nisi intelligi volens, quòd malus malò suò suus esse voluerit: quod est obedientiæ primum, & maximum malum. *Tuus sum ego, quoniam justificationes tuas exquisivi*; non voluntates meas, quibus fui meus. Deus non præcipiè nostra. sed nos, vult; ùt Paulus 2. Cor. 12. 14. *non quæro quæ vestra sunt, sed vos.* Quintus Fabius Max., cùm ad eum auri, & argenti, munera per legatos cives ex quadam provincia mississent; ut eum placarent, respondit: Populus Romanus non aurum, sed dominos, ac possessores auri sub suo vult esse dominio. Sic Deus non nostra, sed nos, & cor, quod dominatur eorum, sibi donari petit. *Præbe Fili mi cor tuum mihi.* Prov. 23. 26. *In me sunt, Deus, vota tua.* Ps. 55. 12. hoc est, in meipso, quæ tu Domine vis: cor, & anima. Diez Obedientia mandatorum Dei.

Amici. Cant. 5. 1. illi nuncupantur; qui timoris divini lege constricti, conditoris sui conantur obtemperare mandatis. *Charissimi* verò sunt dicti; qui, spretò sæculo, calcatis carnis illecebris, totò mentis annixu, perfectionis itinera gradientes, cœlestis sponsi castis fruuntur amplexibus. S. Laur. Just. s. in festo Corp. Chr.

Quid tibi vis faciam? Luc. 18. 41. Certant inter se hoc verbum Christi, quod cœcò dixit; & Pauli, quod ipse Christo dixit Act. 9. 6. *Domine, quid me vis facere?* sed vincit illud: *quid tibi vis faciam*; & non vincitur, *quid me vis facere*; imò coronatur, & glorificatur. Dic tu, ô homo, cum Paulo ex toto corde tuo: *Domine, quid me vis facere?* & audies, *quid tibi vis faciam?* Diez Obed. mandat. Dei.

Non reliquit me solum. Joan. 8. 29. Causam subjicit Christus: *quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper.* Si nolumus à Deo deseri, id agamus, quod divinus noster Magister: ut in omnibus Patris æterni voluntatem, & beneplacitum, faciamus. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 5.

Quid petitis de indulgentia Domini, quod non impetrare mereamini? qui sic Domini mandata servâstis, qui Evangelicam disciplinam sincerò fidei vigore tenuistis. S. Cyprianus ep. 16. ad Confess. Romanos.

Num. 3

Num. 3.

Præceptorum observatio prodest œconomiæ in temporalibus.

Ex Veteri.

Quidquid ipse vobis dixerit, facite. Gen. 41. 55. q. d. Si ali vultis, mandatis Josephi parete. Hoc nobis Deus Pater præcipit, ut filij monitis obediamus. Hoc & MARIA Joan. 2. 5. At quid JESUS? *Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis.* Isa. 1. 19. & Levit. 26. 3. *Si in præceptis meis &c.* Alvarez hic Illust. 179.

Custodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi; ut bene sit tibi, & filiis tuis post te; & permaneas multo tempore super terram, quam Dominus Deus daturus est tibi. Deut. 4. 40.

Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & custodiant universa mandata mea in omni tempore, & bene sit eis, & filiis eorum, in sempiternum? Deut. 5. 29.

Custodite igitur, & facite, quæ præcepit Dominus Deus vobis - - ut vivatis, & bene sit vobis, & protelentur dies in terra possessionis vestræ. Ib. v. 32.

Audi Israel, & observa, ut faciæs, quæ præcepit tibi Dominus; & bene sit tibi, & multipliceris amplius &c. Deut. 6. 3. 17. 18. 24. Vide Deut. 10. 13. c. 12. 25. &c.

Colligebat spicas post terga metentium. Ruth 2. 3. illa Moabitis paupercula; pulchra, sed pudica. An ex libidine quæstum fecit? spicas reliquas legebat. Pro mercede illam Deus ad Booz conjugium adduxit, ut regum parens fieret. Escobar t. 6. par. Chr. l. 12. p. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Surge & vade in Sarephta Sidoniorum, &c. 3. Reg. 17. 9. cùm in omni terra esset fames maxima; viduæ tamen Deo cura non defuit; atque ad alendam eam Propheta directus est. - Ubique fames erat; & tamen adhuc hæc vidua non egebat. S. Ambros. l. de viduis ante medium.

Natiq; sunt ei septem filii, & tres filiæ. Job. 1. 2. Omnes simul decem, secundùm decem verba legis. Ergo quia ea, quæ in decem verbis legis sunt scripta, omnia adimplevit Job, & ante legem, & extra legem: idcirco & ipsi decem liberi dati sunt. Orig. hic.

Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Isa. 1. 19.

Audite vocem meam; & ero vobis Deus - ambulate in omni via, quam mandavi vobis, ut bene sit vobis. Jer. 7. 23.

Audi, quæso, vocem Domini, quam ego loquor ad te; & bene tibi erit. Jerem. 38. 20.

Filii Sion exultate - quia dedit vobis doctorem justitiæ; & descendere faciet ad vos imbrem matutinum. Joel. 2. 23. Quæ consequentia est: *dabit doctorem vobis, & redundabunt torcularia vino.* Monitos nos vult: justitiâ meliùs, quàm culturâ, seri arbores, messemque comparari. Non enim Ceres, sed Astræa, campis excubat; quôs librâ feliciùs sarrire, quàm rastrô, potes. Cœlum agri tui sanctitas, aut sceles est: Si æqus es; rorâsti; si perfidus, fulgurâsti. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate &c.

Ex Novo.

Quærite primùm regnum Dei & justitiam ejus &c. Matth. 6. 33. In promissis veritatis nemo dubitet. Sit homo, qui esse debet; & mox addentur ei omnia, propter quem facta sunt omnia. S. Hieron. hic.

Amice, commoda mihi tres panes. Luc. 11. 5. Quâ fiduciâ, horâ importunâ sub medium noctis, dormienti perstrepit? S. Chrysol. s. 39. hanc fiduciam refert ad illa verba: *mediâ nocte.* Nam obsecutus fuerat Domino dicenti Matth. 6. 34. *nolite solliciti esse in crastinum.* Ergo hic homo, in diem vivens, omnem curam futuri diei abjecerat: & quia Deo mandanti obedierat; securus, & cum omni fiducia, Deum adit, etiam tempore importunô. Jure enim à Deo ad vitam expectat necessaria, qui priùs virtuti incumbit gnaviter. Pinna Eth. 149.

Facta est fames valida in regione illa. Luc. 15. 14. Qui non audet delinquere ad pauperatis sublevationem, nunquam famem patitur. Testor filium seniorem, qui patris semper voluntati obsecutus. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 12. p. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Num. 4.

Præceptorum observationi promittitur merces.

Abraham Gen. 22. 8. accepit à Deo legem immolandi filium: &, dum legem observat, futuras felicitates prophetat. Ad filium dicit: *Dominus providebit sibi victimam.* Ad servos: *post quam adoraverimus revertemur ad vos.* Unde tanta præsumit bona? quòd Isaac non cadet, & secum reversurus sit? S. Ephrem in Jonam: Abraham, cùm putaretur mentiri, prophetavit: non tamen mendax erat; quoniam veritatis patrocinium gerebat. Baeza t. 3. l. 14. c. 9. §. 32.

Benedicentur in semine tuo omnes gentes; eò quòd obedierat Abraham voci meæ. Gen. 26. 4. 5. Congerentur in te cœli munera plenâ manu; non quòd ductus in montem sis, sed quòd voci meæ Abraham sit obsecutus: Deus enim voce suæ hostias non anteponit. Oliva l. 5. Strom. §. Oves meæ &c.

Si audieritis vocem meam-eritis mihi in regnum Sacerdotale, & gens sancta. Ex. 14. 5. 6. Deut. 28. 1.

Et nunc Israel audi præcepta, & judicia, quæ ego doceo te, ut faciens ea, vivas, & ingrediens possideas terram, quam Dominus Deus patrum vestrorũ daturus est vobis. Deut. 4. 1. Oleast. hic: considera, quàm sapienter legibus promissiones adjungit: quoniam optimè novit, nos nihil sine mercede velle facere.

Si audieris vocem Domini Dei tui, ut facias, atq; custodias omnia mandata ejus - faciet te Dominus Deus tuus excelsiorem cunctis

cunctis gentibus, quæ versantur in terra. &c. Deut. 28. 1.

Jon. 3. 8. 9. in Ninive personabat hoc decretum: *convertatur vir a via sua mala: quis scit, si convertatur, & ignoscat Deus.* Deus dicit illos perituros; illi autem dicunt sententiam Dei revocandam quô fundamentô? S. Ephrem hîc: hæc porrò Ninivitæ nec opinantes prophetebant; & quidem prophetæ erant veritatis: nam pœnitentia prophetas eos fecerat. Baeza antè cit.

Hæc est enim lex, & Prophetæ. Matth. 7. 12. Inseparabiles hi sunt duo comites, lex & Propheræ: ubicúnque lex viget, ibi prophetia est bona admuntians. S. Basilius in c. 8. Is. vis certò persuaderi, quæ sint futura? provide sedulò; ut, quæ tibi lex præscripsit, opere expleas diligenter; & certus operitor jucundissimam fruitionem repositorum tibi bonorum. Baeza antè cit.

Num. 5.

Præceptorum observatio dat intellectum.

Nè declines ad dextram, vel ad sinistram: ut intelligas cuncta, quæ agis. Jos. 1. 7. Cajetanus: ecce fructus observationis legis donum intelligentiæ.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Ps. 110. 10 Intelligit utiliter, qui operatur; & frustrà intelligit, qui non agit. Sim. Cas. l. 11. c. 27.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ps. 118. 1. addit v. 2. *beati, qui scrutantur testimonia ejus.* Nota pulchrum ordinem: prius posuit legis præcepta, postea incrementa doctrinæ ut, mentem sapientia illustret; virtus velut dispositio, præcedit. S. Ambros. hîc: quàm pulcher ordo; quàm plenus doctrinæ, & gratiæ! non priùs, *qui scrutantur testimonia ejus*, dixit; sed potiùs, *beati immaculati in via.* Antè enim vita, quàm doctrina, querenda est. Naxera in Jos. 2. §. 36.

Factum est Verbum Domini in manu Aggæi. c. 1. 1. Ad intelligentiæ alta perveniunt, qui agere, quæ intellexerunt, vel minima, nulla contemnunt; & dum sensibus manum adjuvant, sese ultra altitudinem ingeniosorum levant. S. Gregor. mor. l. 6. c. 5.

Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina. Joan. 7. 17. S. Chrysost. hom. 48. in Joan. hoc est: si quis amator virtutis, meorum verborum vim intelliget. S. August. tr. 29. in Joan. Si non intellexisti, crede: intellectus enim merces est fidei. Ergo noli quærere intelligere, ut credas; sed crede, ut intelligas, quoniam *si non credideritis, non permanebitis.* Is. 7. 9. Sylveira hîc.

Num. 6.

Præcepta Dei observans non eget rege, nec lege aliâ.

Si solus Deus diligeretur, non essent dissensiones & bella: cum scirent homines unius se Dei filios esse; ideoq; divinæ necessitudinis sacrô & inviolabili, vinculô copulatos. Nullæ fierent insidiæ: cùm scirent, cujusmodi pœnas Deus animarum interfectoribus præparet; qui clandestina scelera, & ipsas etiam cogitationes, prævidet. Denique ad regendos homines non opus esset tam multis, & tam variis, legibus; cùm ad perfectam innocentiam Dei lex una sufficeret: neque carceribus, neque gladiis præsidum; neque terrore pœnarum; cùm præceptorum cœlestium salubritas, humanis pectoribus infusa, ultrò justitiæ opera homines erudiret. Lactantius. l. 5. div. instit. de justitia.

Tanta est sublimitas doctrinæ Christi; ut custoditio illius in agenda tota humana vita rege non indigeat, judicem non requirat, forum causarum refugiat; nec ponendis tribunalibus locum præstet. S. Bernardinus tr. de 8. beatit. s. 1.

Num. 7.

Præcepta Dei observantium varia commoda.

Ex Veteri.

Feceruntque Moyses, & Aaron, sicut præceperat Dominus. Ex. 7. 20. Bonitatem Dei Conditoris intelliges; si voluntati ejus obtemperes, si legem ejus sequaris: ipse tibi elementa, etiam contra suam naturam, servire compellit. Orig. hom. 5. in Ex.

Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram Domino. Exod. 23. 17. id est, coram Arca, vel tabernaculo Domini. Nota: cùm viri omnes civitates suas desererent his temporibus; nullus tamen eis metus fuit ab hostibus, nè fortè diriperent civitates sic desertas, & inermes. Quia promissum ijs erat Exod. 34. 24. *cùm tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno.* Marchantius D. 1. Epiph.

Confortare, & esto robustus. Jos. 1. 6. dixit Deus Josue. Ad quid sum confortandus Domine? Non ut hostes vincas; hos enim ego sub tuam potestatem redigam: *nullus poterit resistere vobis cunctis diebus vitæ tuæ?* v. 5. Cur ergo confortandus sum? *ut custodias, & facias, omnem legem, quam præcepit tibi Moyses servus meus.* v. 7. Ad hoc oportet nos confortari, in hoc oportet omnem curam adhibere: de cætero quis poterit nobis resistere. Diez fer. 3. D. 4. Quadr.

Tollite Arcam fœderis, & præcedite populum. Jos. 3. 6. Arcæ sanctitati videtur hac jussu detrahi: nam Jordanem intrare, erat baptismum subire. Ast ubi obsequentior, ibi honoratior: vortices illam curvatis fluctibus adorârunt; & proximare veriti ejus confessi sunt sanctitatem. Naxera tr. de B. V. §. 32.

Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. Prov. 16. 7. Mysticè: si per obedientiam te planè subjeceris Deo, ejusque legi, & voluntati; ut ei per omnia placeas; fiet, ut sensus quoque tui, appetitus, tentationes, subdant se menti, & voluntati tuæ: uti dominatus est eis Adam in paradiso, quamdiu obedivit DEO. Imò

Deus magnis Sanctis, & amicis suis, subjicit summos inimicos, id est, dæmones. Luc. 10. 19. *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes* &c. Cornelius hic.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Non in solo pane vivit homo. Matth. 4. 4. Auth. Imp. hîc: non in usu rerum solo vivit homo perfectè: & si vivit, secundùm corpus vivit, non secundùm animam. Plenissimè autem vivit observatione mandatorum Dei. Sylveira hic.

Venit Bethaniam &c. Joan. 12. 1. Per hoc significatur, quòd ubi est obedientia vel obediens anima, est JESUS ibi, & gratia. Item per hoc, quòd Christus priùs venit in Bethaniam, antequàm iret in Jerusalem, significatur: quòd via cœlorum est custodia mandatorum. Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Hugo Card. hîc.

Dei præcepta, quia simplicia, & vera sunt; quantum valeant in animis hominum, quotidiana experimenta demonstrant. Da mihi virum, qui sit iracundus, maledicus, effrænatus: paucissimis Dei verbis tam placidum quàm ovem, reddam. Da capidum, da avarum tenacem: jam tibi eam liberalem dabo; & pecuniam suam plenis manibus largientem &c. Lactantius l. 3. div. instit.

Præceptum Domini est revera fons vitæ; facit declinare à laqueo mortis. Clem. Alex. Strom. l. 2.

Visne Theologus aliquando, divinitatisque dignus fieri? mandata servato, per præceptiones ambulato. S. Gregor. Naz. orat. de recta doctrinæ sententia.

Gloria Christianorum Dei præceptum est; gloria Christianorum, Apostolorum, & Prophetarum, doctrina. S. Ephrem. de amore pauperum.

Salvatorem osculari, est illi obedire, mandata ejus servare, voluntatem ejus exequi. S. Franciscus Salesius in Philothea p. 4. c. 13.

Sicut castrum custodientes se custodit; ità mandatum Dei servat servantes se. Geminiani l. 9. similit. c. 46.

§. VI.

Præceptorum Dei violatio est noxia.

NUnc igitur maledictus eris super terram: cùm operatus fueris eam non dabit tibi fructus suos. Genes. 4. 11. 12. Viden ùt oppressione innocentis aratrum hebetatum? neque enim siderum observatio, sed præceptorum custodia, serendis novalibus est opportuna. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate filiæ Sion.

Si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, jam nunc scitote &c. Jos. 23. 12. 13. Quæ homo contra legem, ùt vitæ exambit subsidia, esse solent certissima detrimenta. Stupidus est, qui ab igne exigit glaciem, qui à nive ardorem. Nec minùs stultus, qui à vitio mutuatur commodum, & à virtute putat salutis oriri dispendium. Hanc veritatem docet Josue; dum, quæ incommoda ab illicitis conjugiis, ab improborum consortiis, emergent, populo pandit. Naxera in Jos. 23. §. 26.

Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis. 1. Reg. 12. 21. S. Gregor. l. 2. in 1. Reg. qua in re cautè notandum est; quia eis temporalia bona non proderunt, qui post hæc declinare prohibentur. Post bona temporalia declinare, est in eorum oppositum defluere, amorem illorum divino amori præferre. Meritò ergo his vana non proderunt: quia eò ordine, quò condita sunt, habere noluerunt.

Qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Ps. 10. 6.

Posuit flumina in desertum - terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. Ps. 106. 33. 34. Miraris, aruisse latices, campósque lapidescere? scito, non severiorem naturam esse; sed eam nostris nos sceleribus ex matre novercam convertisse. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate &c.

Deum time, & mandata illius observa: hoc est enim omnis homo. Eccl. 12. 13. Acsi perspicuè dicat: qui non studuerit cavere prohibita, qui neglexerit implere præcepta, quia ratione caret; vocabulum quidem hominis habet, sed hominis esse non habet: quia non veraciter utitur virtute nominis, quò censetur. Ille nimirum veraciter sed credat hominem, qui hominum recognoscit authorem. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 17. ad Alexandrum II. Pont. Rom. Qui non timet Deum, & mandata ejus non custodit; non est homo. Quid ergo est? Bestia est. Salonius Ep. Explicat. in Ecclesiasten.

Dormiemus in confusione nostra - quoniam Domino Deo nostro peccavimus nos, & non audivimus vocem Domini Dei nostri. Jer. 3. 25.

Deum colere dicimus nos, & diabolo obtemperamus. Et post hæc volumus, ut bona à Deo accipiamus; cùm mala semper malis addamus: fieri voluntatem nostram à Deo cupimus, cùm Deo nos facere nolimus: quasi nos superiores Deò essemus, agimus. Salvianus de Provid. l. 5.

§. VII.

Exempla præcepta Dei observantium rationalium, & irrationalium creaturarum.

COngregentur aquæ, Gen. 1. 9. dictum est, & congregata est; Et frequentèr dicitur, *congregetur populus*, & non congregatur. Non mediocris pudor est, imperio Dei insensibilia elementa parere; & homines non obedire. S. Ambros. l. 3. hex. c. 1.

Ubi est victima holocausti. Gen. 22. 7. Mandatum acceperat de mactando filio: verùm nè uxori quidem de hac re quippiam dixit, neque cum ea rem communicavit; valde utiliter agens: neque enim tutum, neque utile, sibi esse putavit, fœminam in consilium adhibere. - Nihil tale recensuit ipsi, ut in nullo impediret opus, quod præ manibus habebat. S. Ephrem in Abrah. & Isaac.

Præceptum posuit &c. Psal. 148. 6. Præceptum soli posuit. Ecce per tantos annos præceptum

ceptum Domini nunquam præteriit. Lunæ præceptum posuit, ut per triginta dies crescat atque decrescat: nunquid cursus suos aliquando mutat? In cœlo præceptum Dei servatur; & in terra non servatur. Mari præceptum posuit, ut littora sua non egrediatur; & præceptum DEI meminit. Totus Mundus DEO servit, & præceptum ejus meminit; & homo solus non meminit. S. Hieron. hîc.

Ignis, grando, nix, glacies-quæ faciunt verbum ejus. Ps. 148. 8. Ergo voluntas Domini ancillantes sibi procellas spectat! & quam glacies, & grandines reverentur, dum ruunt; homo spernit, & stat? Porrò cùm audis, quòd Spiritus procellarum, etiam dum sæviunt, parent Deo; noli quamcúnque sævitiem damnare. Licet furere, & ferocire; licet & sævire. Oliva l. 4. Strom. §. Ignis grando &c.

Vas castrorum in excelsis &c. Eccl. 34. 9. q. d. stellæ sunt quasi vasa, id est, arma bellica Dei - *non deficient in vigiliis suis*, v. 11. quia quasi milites, & vigiles Dei, perpetuò excubant ad omnem ejus nutum. Cornelius hîc.

Imperavit ventis, & mari. Matth. 8. 26. Jubet mari, & non contemnit: dicit ventis, & tempestatibus; & mox compescuntur: jubet & omni creaturæ; & non supergreditur jussionem ejus. Et unum hominum genus; & unum, quod secundùm similitudinem Dei honoratum est; cui verbum, & prudentia data est; hi soli homines resistunt; hi tantùm inobedientes sunt, hi soli contemnunt. Ideóq; & hi in Judicio damnabuntur, & à Justitia punientur, velut deteriores mutis animalibus. Origenes hom. 6. in diversos. Imperat ventis, & mari: imperat homini, & inobediens est. 3. Reg. 13. 3. venit vir Dei, & ait altari: *ecce altare scindetur; & effundetur cinis, qui est in eo.* Obedit altare. Loquitur ad Jeroboam, & non audit. Imperat Deus igni Babylonico; non comburas tres pueros; non combussit. Præcepit leonibus famelicis, nè tangerent Danielem. Dixit Jordani, recede; similiter mari. Hanc hominis inobedientiam offendit Deus in creatione: cœteras creaturas unô verbô *fiat*, condidit; in creatione hominis, *faciamus*, quasi viribus, & lacertis, id facturus. Osorius D. 4. Epiph.

Nè fortè fremitus, & cursus aquarum, cum dispendio possessoris humani, alienum occuparet elementum; fines littoribus inclusit. Quò cùm fremens fluctus, & ex alto sinu spumans unda venisset; rursum in se rediret, nec terminos concessos excederet; servans jura præscripta: ut divinas leges tantò magis homo custodiret, quantò illas etiam elementa servâssent. Tertull. l. de Trinit. c. 1.

Non mediocris pudor est, imperio Dei insensibilia elementa parere; & homines non obedire, quibus sensus ab ipso tributus est Authore. S. Ambros. l. 3. hexam. c. 1.

Infirmissimô omnium vilis sabuli pulvere vis maris in tempestate cohibetur; & velut habenis quibusdam cœlestis imperii à præscripto sibi fine revocatur, violentique æquoris motus in sese frangitur, atque in reductos sinus suos scinditur. Id. l. 3. hex. c. 2.

Mirum est, quomodo res omnium, quæ in terris habentur, infirmior arena jussu Dei violentiam maris frænat? S. Basilius Cæs. l. 4. hex.

Omnes res creatæ Dei mandato parent: homo autem illi, per quem facta sunt, non obtemperat. S. Nilus Instit. ad Monachos.

Mare, quod tantô commotionis suæ vertice fertur, & elevatur ad nubes, frænant tenues arenæ: ut videamus, potestatem non pulveri cedere, sed præcepto. S. Chrysost. t. 101.

Considera universam hanc cœlestium gloriam corporum incessanter legibus obtemperare divinis; nec unquam sibi positas in tam continuis motibus, metas excedere; temporum, aut locorum, terminos transgredi constitutos. S. Bernardus s. in festo S. Martini.

§. VIII.

Præcepta Dei quàm parum, & pauci, servant.

Num. 1.

OLim serpens per mulierem venenum effudit in virum, & ipsum seduxit. Gen. 3. 6. Veniens Dominus in Mundum omnia restaurans, ut virum reformaret ad vitam, per mulierem vult trahere. Sed hîc nota: quòd, ut mulier alliceret virum ad peccatum, absque alicujus mandato ipsa ùt *comedit, deditque viro.* Gen. 3. 6.

At ut Samaritana maritum ad salutem pertrahat, ei mandatur à Domino: *voca virum tuum.* Eva dabat pomum ad mortem, Samaritana invitabat ad vitam: nam ad malum nos proni sponte nostra; ad salutem mandatô compelli opus habemus. Sylveira in Joan. 4.

Qui percusserit &c. Jos. 15. 16. Quid tunc? *cepit eam Othoniel.* v. 17. Dum puella offertur in præmium, quisque aggredi molitur periculum; licèt Ducis urgeret præceptum, varias excusationes prætenderent, causarentur duram præceptionem. Naxera in Jos. 15. §. 21.

Saul pepercit Agag. 1. Reg. 15. 9. Lyranus hîc: cupiditate ductus, sperabat de eo habere magnam redemptionem; vel per eum occulti thesauri revelationem. Divinum mandatum ob aurum contempsit. Sylveira in Matth. 2. c. 4. q. 18.

Num. 2.

Nitimur in vetitum.

O si quis mihi daret potum aquæ! 2. Reg. 23. 15. Non constat, David hanc aquam appetiisse, nisi Philisthæo ad eam positô. v. 14. Quò Philisthæus magis aquam negat, eò David magis cupit. Quod siti David, in fame probat Esau, qui à Jacob pultes petit. Gen. 25. 30. Cunctatur Jacob, & negat; nisi sibi vendat primogenita. Quò Jacob id negando tenacior, eò frater in expetendo importunior: ut mori se credat, nisi fruatur optatis. Velloso in Judith 7. Paræn. 17.

Auget prohibitio desiderium operis illiciti;

quando justitia non sic diligitur, ut peccandi cupiditas ejus dilectione vincatur. S. August. de Civ. l. 13. 5.

Nescio, quomodo hoc ipsum, quod concupiscitur, fit jucundius, dum vetatur. Id. l. de spir. & litera.

Desiderii prohibiti fructus dulcior est: unde etiam, quæcunque peccata occultè fiunt, dulciora sunt; quamvis mortifera ista dulcedo sit. Id. in ep. ad Rom. Exposit. 39.

Num. 3.

Præcepta humana præ divinis servantur.

Aperi mihi Soror mea. Cant. 5. 2. Sed illa excusationes opponit: *expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Samuel verò 1. Reg. 3. 4. quàm promptè surgit ad vocem, ùt putabat, Heli! *Ecce ego! vocâsti enim me.* S. Gregor. in 1. Reg. 4. Puer, qui loquentem Dominum esse Magistrum putavit, vocem corpoream audivit. Sponsa verò à Domino cognovit juberi *vox dilecti mei pulsantis.* Naxera in Jos. 18. §. 30.

Maximus error est iste, cùm sic observentur leges humanæ, sic civitatum ordinationes, sic antiquæ consuetudines; & sic esse in divinis legibus negligentes. S. Bonaventura s. 67.

O summa fatuitas, & cœcitas detestanda! quia observantur ad unguem statuta civitatum; servantur leges Imperatorum, ac Regum; servantur decreta Præsulum; servant ægri præcepta Medicorum: sed non est, qui legem servet regis regum, Dei Deorum, & Domini Dominorum. Id. s. de S. Luca.

Nullus dominus Mundi est, qui habeat minorem subjectionem in subditis, quàm Deus. S. Vinc. Ferr. s. 1. D. 2. post octav. Pasch.

§. IX.

Præcepta Dei servandi varia motiva.

Ex Veteri.

Sume vas unum, & mitte ibi Man. Exod. 16. 33. Deus præcepit Moysi, ex Manna impleri Gomor, & custodire in futuras generationes; *posuitq; illud Aaron in tabernaculo reservandum.* Nota: Manna simul cum Legis tabulis asservatum in Ara fuisse: quia manna eximium erat beneficium, quod ad gratitudinem obligat, adest ergo juxta manna Lex; ut eam observent Hebræi tanti beneficii obstricti memoriâ. Castillo Illat. 90.

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te &c. Ex. 20. 2. ait Deus initio Legis dandæ Hebræis. Et subdit. v. 3. *non habebis deos alienos.* Memoriam beneficiorum ponit in motivum Legis servandæ. Diez. Conc. 1. in festo S. Joan. Evang.

Non facies tibi sculptile &c. Ex. 20. 4. Deus hîc præcepta dat omnibus hominibus: cur ergo non ait, non *facietis* &c. Ità DEUS amat unum, suam legem observantem, ùt omnes eam custodientes. Unde ibidem ait v. 20. *ego sum Dominus Deus tuus.* Non ait, *vester* sed *tuus*, Ità gloriatur esse Deus unius, acsi esset omnium. Sylveira c. 23. in Luc. 14. q. 7.

Ex Novo.

Tollite jugum meum super vos. Matth. 11. 29. Non dicit, venite, imponam jugum meum super vos; sed vos illud *tollite.* Cajet. hîc *tollite*, id est, Evangelicam Legem meam voluntariè suscipite. Neque enim inveniretur requies, tanquam corona, ubi in tollendo jugo non esset meritum: nec meritum esse poterat, si non liberis, sed coactis, imponeretur. Ramirez in ep. 7. Apoc. 3. v. 20.

Dirigite viam Domini. Joan. 1. 23. Via Domini ad cor dirigitur, cùm ad præceptum vita reparatur. V. Beda hîc.

Qui habet mandata mea, & servat ea. Joan. 14. 21. Quia magni momenti est, mandatorum observatio; iterum, iterúmque illam commendat Dominus extremô vitæ tempore. Barradius t. 4. l. 4. c. 5. hîc Dom. Pent.

Ex Patribus, & aliis.

Quisquis ab observatione mandatorum Dei, virtutúmque studio, te revocat; is tibi sit execrabilis, ac detestandus: cum ejusmodi enim ne cibus quidem est capiendus. S. Nilus lib. ascet. instit. ad Monachos.

Magnificatur Deus in nobis apud incredulos, & Infideles; si secundùm præcepta DEI vivamus, si bonis operibus luceamus. S. Chromatius conc. in 5. Matth.

Quid est credulitas, aut fides? Opinor hominem fideliter Christo credere, id est, Fidelem Deo esse; hoc est fideliter Dei mandata servare. Salvianus de Prov. l. 3.

Non est melior sempiternæ mortis cautela, quàm supernæ Legis sequela. S. Bonavent. in Psal. 118.

Quid voluntate liberius? quid ligatione charitatis astrictius? Deus enim, qui liberâ voluntate plasmavit hominem sibi liberâ voluntate conformem, dictavit legem charitatis ad ligationem liberæ voluntatis: nè fortasse libertas voluntatem gravaret, si eam charitas non juvaret. Id. in illud Psal. 118. 92. nisi quòd lex tua &c.

Nihil ità obligat hominem ad reddendam possibilem vicem, & ad ejus servanda mandata; quàm quòd seipsum Deus hominibus tradidit humanatum. Sim. Cass. l. 2. c. 21.

TITULUS XXVIII.
PRÆDESTINATIO.

§. I.

Prædestinatorum paucitas.

NUmera stellas si potes;- sic erit semen tuum Gen. 15. 5. Et Gen. 13. 16. *faciamque semen tuum sicut pulverem terræ.* An stellæ terræ pulveres exæquabunt? minimè. In tota Abrahæ progenie, seu Christi prosapiâ, tota Christicolarum multitudo repræsentatur: quorum quidam stellæ; quidam pulveris, seu Arenæ, grana. Stellæ, id est, prædestinati, numerabiles sunt. Deus enim Psal. 146. 4. *numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.* At reproborum innumera caterva. Hinc Rupertus l. 5. in Gen. 10 Bene pulveri terræ comparati sunt; quem dinumerare nobis quidem impossibile, Deo autem judicatur superfluum; apud quem soli Electi noti sunt. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 6.

Væ mihi! quia factus sum, sicut qui colligit in Autumno racemos vindemiæ. Michææ 7. 1. id est, post vindemiam. q. d. ego Michæas fui quasi pauper racemator. Hic enim post vindemiam sperat, se saltèm aliquos racemos, qui vindemiantes fugerunt, in vinea inventurum. *Sed non est botrus*, id est, non unum, & vix unum, qui se converterit, invenio. Quocirca gemo, & ploro: heu mihi? oleum, operamque perdidi. &c. Cornelius hic.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 16. Cur electi dicuntur pauci? cùm Joannes Apoc. 7. 9. dicat: *vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat &c.* Carthus. pauci electi sunt comparativè ad reprobos; vel etiam ad Christi voluntatem: quâ vult omnes salvos fieri. Sic intellige illud Apoc. 12. 9. *Projectus est draco ille magnus, serpens antiquus,- qui seducit universum orbem.* S. Thom. quod dicitur, quòd universum orbem seducit, intelligitur quantum ad reprobos; qui sunt major pars orbis. Sylveira hic c. 34. q. 18.

Nunquid ego sum Domine? Matth. 26. 22. Cùm Discipuli audiunt: *unus vestrùm me traditurus est*, contristantur. Quia, ùt ait S. Chrysost. hom. 71. in Joan. quòd ad unum perditio referebatur, hoc formidinem minuebat: sed quod addiderat, *unus ex vobis*, simul omnes perturbat. Dicit Christus Matth. 7. 13. *multi sunt, qui intrant per eam.* Et quàm pauci cum timore quærunt: *nunquid ego sum Domine?* S. Chrysost. s. 1. de fer. 5. Pass. ô beati Apostoli! facilius vestra innocentia contristata, quàm pœnalis Judæ audacia; quæ non est confusa. Sic plerumque probi magis timent perditionem, quàm scelerati. Sylveira hic.

Ut quid dereliquisti me! Matth. 27. 46. Origenes putat, queri Christum de paucitate salvandorum, & multitudine damnandorum; qui fructu Passionis, & mortis ejus exclusi sunt. Sylveira hic c. 18.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. id est, in familia Jacob, quæ est congregatio electorum; in quibus regnat hìc per gratiam, in futuro per gloriam. Per hoc, quod dicitur, *in domo*, notatur paucitas. Multi vocati. Hugo Card. hic.

Aliud cecidit &c. Luc. 8. 5. 6. 7. Igitur tres partes eorum sunt, qui pereunt; una autem eorum, qui salvantur. Theophylactus hic.

Et qui prior destendisset in piscinam. &c. Joan. 5. 4. Ex ægrorum multitudine unus sanabatur: ut exprimeretur prædestinatorum paucitas, reproborum multitudo. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 6.

Habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinaverunt vestimenta sua. Apoc. 3. 4.

Quot esse putatis in civitate nostra, qui salvi fiant? Infestum quidem est, quod dicturus sum; dicam tamen: non possunt in tot millibus centum inveniri, qui salventur. Quin & de his dubito. Quanta enim in juvenibus, quæso, malitia! quantus in senibus torpor! filii curam gerit nemo, nemo zelum habet, ut senem respiciens imitetur. Exemplaria deleta sunt; propterea neque juvenes evadunt laudabiles. S. Chrysost. hom. 40. ad pop. Anthioch.

§. II.

Unicuique propria voluntas est causa suæ damnationis, vel salvationis.

Ex Veteri.

IMpii in tenebris conticescent. 1. Reg. 2. 9. Quia non habebunt quidquam excusationis, quod culpæ suæ, & gehennæ, obtendant: quia convicentur, & convicti silebunt. Hinc *gehenna* vocatur Hebr. *duma*; id est, *silentium*, & locus silentii. Cornelius hic.

Apud te est fons vitæ. Ps. 35. 10. DEI domus ubertas, & divinarum torrens voluptatum ideo nos implet, quoniam apud Dominum est fons vitæ. Si quis aliò divertat; vitæ fontem non inveniet, sed famem, & ariditatem. S. August. tr. 25. in Joan. quoniam apud te est fons vitæ, & non apud nos; ideò intrare debemus, ut vivamus. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 10.

Lætetur cor quærentium Dominum. Psal. 104. 3. Gaudium est de re præsenti, quam jam habemus, cur jubet lætari, qui quærunt? Lyranus: quærens aliquid, habet materiam lætitiæ, quando est certus de inventione: quærentes autem Dominum fideliter inveniunt eum ineffabiliter, secundùm illud Matth. 7. 8. *omnis,*

qui quærit, invenit. Ideo in Psalmo subditur: *quærite Dominum, & confirmamini*, v. 4. id est, certi sitis de inventione. Mare quis incusat, quòd infidum tanta absorbeat; imò Deum ipsum, qui id creavit. S. Ambros. l. de Elia & jejun. c. 19. elementum innocens nihil delinquit; temeritas humana ipsa est sibi discrimini. Denique, qui non navigat, nescit timere periculum. Dominus dixit: *domina-mini piscibus maris.* Gen. 1. 29. non dixit, navigate in fluctibus. Piscibus dedit, non hominibus, *perambulare semitas maris:* ad escam tibi datum est, non ad periculum. Did. Niss. Dom. Sexag. §. 4.

Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ. Sap. 1. 12. q. d. nolite zelare, id est, vehementer appetere, & studiosè affectare, & accersere vobis perditionem, per opera linguæ, & manuum vestrarum. *Neque acquiratis.* ib. Græc. *attrahatis, perditionem in operibus manuum vestrarum. To attrahatis*, notat, Deum elongâsse à nobis mortem, & perditionem; eámque quasi in orco religâsse: sed impios magnâ vi eam inde, solutis ejus vinculis, sibi attrahere: imò majori vi, quàm sancti sibi è cœlo quasi attrahant felicitatem, & gloriam cœlestem: quæ ingens est impiorum amentia, & furor. Cornelius hic.

Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum. Os. 13. 9.

Ex Novo.

Ædificavit domum suam supra petram &c. Matth. 7. 24. sapiens, *stultus super arenam.* Iisdem fluminibus, pluviis, ventis, utraque concutiebatur. Domus sapientis stetit; stulti collapsa est. Quis causa lapsûs? non venti, non flumina, non pluviæ; alioquin etiam domus sapientis corruisset. Causa igitur fuit arena, in qua domum suam stultus ædificator malè fundavit: non cecidisset, si firmum fundamentum posuisset. Stengelius t. 4. Judic. div. c. 56.

Angusta porta. Matth. 7. 14. Paradisi voluntas Dei est: ad istam oportet se adstringere, qui paradisum vult intrare. *Lata porta* est voluntas propria. S. Vinc. Ferr. s. 6. Dom. Sept.

Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista. Matth. 12. 42. Frequens est Dei gratia; rarus per humanam voluntatem usus gratiæ. Ergo Ninive ex rea fit repentè arbitra, judexque Palæstinæ; & suis lacrymis obruit Jerosolymam. Nobis imputanda est duritia nostræ: qui, si occasione uteremur, felicitatis nostræ essemus proculdubio non algæ in limo, sed palmites in carmelo. Quàm inter se dissentiunt Herodes, & Magi! & tamen unius occasione Salvatoris exciti omnes sunt; sed affectu disparî. Non est, unde cœlum adlatres, nam ubique tui dissimiles animas invenies, in causa, vitæque genere, planè consimili. &c. Oliva sup. Evang. Quadr. fer. 4. Dom. 1.

Nolebant venire. Matth. 22. 3. Quod præter regis, & servorum, expectationem fuit. Non ad bellum, non ad crucem; sed ad nuptias, vocantur. Et tamen noluerunt venire. Sylveira hîc.

Omnia parata. Matth. 22. 4. In Ecclesia est prandium, in cœlo cœna, ubi nihil occisum, sed omnia æternâ vitâ vivunt. Nihil est, quod prærogatum non sit, atque paratum, pro communi salute mortalium. Nostrum est, quòd spiritualî fame perimus; non accedentes, repetitis vocibus cum vocamur. Sim. Cass. l. 6 c. 24.

Duo erunt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur. Matth. 24. 40. Duo erant in agro, iisdem parentibus nati, Cain, & Abel; unus assumptus, alter relictus: quia disparia utriusque fuêre fundamenta. *Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* Rom. 9. 13. Unus assumptus, alter relictus: quia diversum fundamentum. Esau in fundamentum posuit amorem proprium, & sensum carnis; Jacob supra Petram domum posuit; fiduciæ in Deum innixus. Corruit domus, non stetit, Saulis; non corruit domus, sed stetit regnum David. Uterque rex, & quidem ejusdem populi: ille propriæ voluntati innixus; David cor suum secundùm cor Dei direxit. Non in eodem agro tantùm, sed etiam in eodem templo, fuerunt Pharisæus, & Publicanus. Luc. 18. 10. Unus assumptus, alter relictus, omnia illius jejunia, decimæ, eleemosynæ, perierunt in superbiæ scopulos allisæ. Cecidit Petrus, cecidit Judas, uterque Apostolus, Petrus in Petra ædificavit, Judas in crumena. Latronum unus eôdem die cum Christo fuit in paradiso, alter in Inferno: quia unus lucem gratiæ divinæ acceptavit, alter repudiavit. Stengelius antè citatus.

Venite benedicti Patris mei. Matth. 25. 34. E contra, quibus dicitur, *maledicti*, non dicitur, maledicti Patris mei: nam benedictionis quidem ministrator est Pater; maledictionis autem sibi quisque est author, qui maledictione digna operatus. Origenes tr. 34. in 25. Matth. Propterea Deus gehennam minatus est; non ut eam infligeret, sed nè infligeret. Et illam quidem paravit diabolo: *ite*, enim inquit, *in ignem, qui paratus est diabolo.* Matth. 25. 41. Regnum autem hominibus: ostendens, se nolle hominem trudere in gehennam. S. Chrysost. in Psal. 144. *Ibunt*; non mittentur.

Væ homini illi. Matth. 26. 24. O saxeum Judæ cor! ô proditoris mens adamante, silice, & ferrô, impenetrabilior! quam emollire nequiverunt sermones sapientiæ, æternum væ, & maledictionis irrevocabilis sententia. Sed avertit homicida hic, & omnium sceleratissimus, faciem suam; nè cœlum, cœlorumque videret Dominum. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 5. Seris ferreis interioris domûs obstruxit januas, vectibusque firmavit; quatenus ad salutem ejus cunctorum salus aditum non haberet. Id. ib.

Ecce ancilla Domini, fiat mihi &c. Luc. 1. 38. Noluit Deus carnem sumere ex B. Virgine, sinè ejus consensu; sicut Eva formata est ex costa Adami. Gen. 2. 21. ipsô dormiente. Ut significetur: quòd aliter se Deus habet in creatione, aliter in restauratione, ac salute nostra: nam in creatione utitur potentiâ suâ independen-

dependenter à nostra voluntate; at in salute nostra non vult ita effici, nisi cooperantibus nobis, & consentientibus. Sylveira hîc.

Viderunt oculi mei salutare tuum; quod parâsti ante faciem omnium populorum: lumen ad revelationem gentium. Luc. 2. 30. Lumen illuminans positum ante conspectum hominum: ut, si non rectè ambulatur; non adscribatur Lumini, sed errare volenti, & oculos claudenti ad splendorem ejus. Sim. Cass. hîc. *Ipsi sibi erant graviores tenebris.* Sap. 17. 20.

Et dum seminat, aliud cecidit secus viam. Luc. 8. 5. Sibi soli homo adscribat suam perditionem. Theophylactus: *aliud cecidit.* non dixit, quòd projecerit. Did. Niss. Dom. sexag. §. 4.

Aliud cecidit inter spinas. ib. Cur bonus Sator tres partes facit; ubi sciebat, non esse fructum allaturas? Respondeo cum communi PP. Augustino, Ambrosio: ut manifestetur summa Dei bonitas; quæ, quantum ex se est, omnium salutem vult; etiam eorum, qui mandata non sunt servaturi: ut nulla sit excusatio ex parte hominis, qui dicat, se non credidisse, quia ei non est prædicatum Evangelium. Sylveira hîc q. 2.

Parata sunt omnia. Luc. 14. 17. Omnia saluti nostræ, atque refectioni animæ necessaria, in regno Ecclesiæ sunt parata. De quo Paulus 1. Cor. 1. 4. 5. *gratias ago Deo meo quòd in omnibus divites facti estis in illo ut nihil vobis desit.* v. 7. sed parans omnia divina bonitas ad illa invenit homines imparatos. Sed nescio, quæ major perversitas, quàm ad præparationes divinas se reddere imparatum. Hinc invitati se excusare cœperunt; plus intendentes præparationibus, & directionibus propriis, quàm divinis. Deroganda, & nihili pensanda sunt omnia; ubi adest præparatio æternorum, & divinorum magnalium. Sim. Cass. l. 6. c. 19.

Nunquam dedisti mihi hœdum. Luc. 15. 29. Queritur senior filius eô ipsô tempore, quô munificum convivium, & vitulus saginatus, apponitur. Cur ex illo nihil accepit? an id effecit parcitas partris? Absit! causa fuit ipse filius; qui non introivit, & foris manere voluit. Divinæ mensæ largitas in promptu est: tu illâ te privas, quia non vis intrare, quia non accedis. Baezat. 3. l. 14 c. 10. §. 10.

Non misit Deus Filium suum, ut judicet &c. Joan. 3. 17. Pius, benignus, & misericors, Deus est; qui vult homines salvos fieri: sed peccatores increduli eum ad judicandum trahunt. Iniquitas tribunal judiciale constituit; Salvare vellet, non judicare. Sim. Cass. l. 11. c. 6.

Non vultis venire ad me, ut vitam habeatis. Joan. 5. 40. Nulla excusatio iis est, qui tantùm de pertinacia voluntatis propriæ arguuntur. Excusat sæpe homines in toto, vel in parte, invincibilis ignorantia; excusat infirma fragilitas: cùm verò solâ voluntate dissentiente agitur, nulla excusatio suffragatur. Id. ib. cap. 9.

Gratia ejus in me vacua non fuit. 1. Cor. 15. 10. Multos haberet Ecclesia Paulos, si à multis plenitudo gratiæ non projiceretur. Verùm, quò copiosiùs in nos influit divina liberalitas; eò sterilior est cordis nostri senticosus ager. Oliva l. 9. Strom. §. gratia ejus. &c.

Habeo adversum te: quòd charitatem tuam primam reliquisti. Apoc. 2. 4. Blasius Viegas: notandum est verbum illud *reliquisti*: nec enim dictum est, *relictus es* à charitate; sed tu charitatem *reliquisti*: quia videlicet nos sumus, qui Deum primi relinquimus. Did. Niss. Dom. sexag. §. 4.

Ex Patribus, & aliis.

Unicuique propria voluntas est causa suæ damnationis, vel salvationis. S. August. Man. c. 25.

Nihil aliud Deus à nobis requirit, præter voluntatem bonam. Nè dixeris, quomodo mea delebuntur peccata? ego affirmo tibi: quòd volendo, & credendo. S. Cyrill. Jeros. præfat. in Catech.

Multimoda sanè relicta est ratio consequendæ vitæ æternæ, propter illius Passionem: Benignus enim cùm sit Dominus, non unam, neque alteram tantùm, sed multas æternæ vitæ januas aperuit; ut omnes, quantùm in ipso est, absque impedimentô illâ potiri possint. Id. Catech. 18.

Quæ posthac nobis erit excusatio? si, cùm tot adjuvant salutem nostram, in rebus inutilibus nos occupamus, solâ negligentiâ nostram omittentes salutem? S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Unde alii quidem vasa iræ? alii autem misericordiæ? à propria voluntate. Id. hom. 16. in ep. ad Rom.

Dominus, qui potest, quæcunque vult; nullum alium salvare vult, nisi eum, qui vult salvari ab eo. Eusebius Emiss. in Nat. S. Steph.

Quàm pauci post te, ô Domine JEsu, ire volunt; cùm tamen ad te pervenire nemo sit, qui nolit. S. Bernardus s. 31. in Cant. Apud Baezam t. 1. l. 4. c. 3. §. 17.

Qui per suam liberam voluntatem, non necessitate, omnia condidit, ità per nostram liberam voluntatem, non necessitate, bonos gratiâ, beatos in gloria petit. Suæ igitur potestatis, & voluntatis, est dare; nostræ verò est recipere voluntatis. Sim. Cass. l. 1. c. 24.

TITULUS XXIX.
PRÆLATI.

Num. 1.

ECce constitui te Deum Pharaonis. Ex. 7. 1. Factus in Deum regi Pharaoni: hæc est potentia sanctitatis. Et tu, si vis peccatoribus tanquam Deus terrori esse, regibus reverentiæ; ut tanquam Deo tibi videantur esse subjecti; contemne, quæ sæculi sunt; & Dominicæ Passionis opprobrium contende omnibus præferre divitiis. Oliva t. 3. conc. 31.

Si oculus tuus fuerit simplex. &c. Matth. 6. 22. Extincto oculo, & pedes, & manus, & totum corpus, inutile redditur. Quorsum hæc? nempe quia Magister quoque Ecclesiæ oculus est. S. Isidorus Pelus. l. 2. ep. 112. Aliâ ratione titulus oculi Prælati. competit. In corpore omnia membra, præter oculum, sensim, & cum mora, formantur: lingua sub infantiæ initio balbutit, manus longo tempore non pingit, pedes moveri nesciunt, dentes lentè crescunt: oculi soli in teneris annis æquè perspicaces sunt, ac in adulta ætate. Sic Prælatus, non debet decursu temporis melior formari; sed primis diebus, quibus ad illum honorem ascendit, esse idoneus, & sanctus. Oliva tom. 2. conc. 2. in festo Im. Conc.

Num. 2.

Prælatus qualis erga suos esse debeat.

Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animalium quæ erant cum eo in Arca. Gen. 8. 1. Sint Antistites similes Arcæ Noe, pereuntibus in naufragio gratiæ, & violentiæ. Illa, sicut se objecit procellis, ventis, balenarum collisionibus, fluctibus, imbribus; ità, quotquot sinu suo recepit, protexit, & incolumes servavit; ex tam immenso diluvio nè unâ quidem guttâ influente in vestes hominum, aut pelles pecorum. Et quæ tuebatur monocerotes, & elephantes, edeam defendit cuniculos lanâ destitutos, & passerculos; Defendite eos; qui ad vos confugiunt; audite, qui implorant; custodite ab inimicorum jaculis: licèt oporteat, ad veritatis defensionem, Aquilonum furorem, persecutiones, ferre. Oliva t. 3. conc. 11. in festo S. Andreæ.

An non vides, quanta comedat, & bibat, quotidie? Dan. 14. 5. Ergo ideò maximè colitur Bel, quòd plurimum noceat? minoris fieret, si vilius esuriret. Nollem in Ecclesia ideo primates magnos nominari, quòd in curruum, villarum, & mensarum, sumptus patrimonium Christi effundant. Id. l. 11. Strom. §. Annon vides &c.

Factus est Ephraim quasi columba seducta. Os. 7. 11. Cur illa tribus fœdis erroribus inquinata non comparatur serpentibus, & basiliscis? S. Hieron. hic: aves cæteræ pullos suos, etiam cum periculo vitæ suæ, protegere solent: Sola columba ablatos pullos non dolet, non requirit. Et ideo huic rectè comparatur Ephraim; quòd vastatum per partes populum non sentiat; sed negligens sit salutis. Id. l. 2. conc. 2. de Pass. Dom.

Exulta satis filia Sion &c. Zach. 9. 9. Exultat meritò Sion in regis adventu. Cur? quia rex ejus *illi* venit, non *sibi*, hoc est, non ut se diret, sed ut illam soletur, eam convenit. Justus quidem; sed Salvator, non expilator. Et unde sciam, quòd mihi, non sibi, adveniat? quia equitare novit super asinam. Ubi luxui, & pompæ, non studetur, ibi Prælatorum & Præfectorum, pacificus est ingressus: ibi justitia ad salutem est, non ad excidium. Oliva l. 10. Strom. §. Exulta &c.

Ingrediuntur aliqui in navigium Petri, ut piscentur, non animas, sed margaritas. Oliva l. 2. conc. 2. in festo S. Andreæ.

TITULUS XXX.

PRÆSENTIA DEI.

§. I.

Probatur.

Quò ibo à spiritu tuo? & quò à facie tua fugiam? Ps. 138. 7.

Pater! peccavi in cœlum, & coram te. Luc. 15. 18. Quomodò coram patre, si in regione longinqua? S. Chrysol. serm. 2. peregrè profectus est ille, & in regionem longinquam fugit; sed accusatores suos, sed testes suos, divini Patris oculos, non effugit. In regionem longinquam peregrinatus est filius adolescens: tanquam si crederet, oculos posse devitari paternos, & agere enormiter non arguitus. Sim. Cass. l. 6. c. 16.

Quid hoc audio de te? Luc. 16. 2. Nemo malè agens dicat, quis me videt? rarò inter homines actio mala tegitur, quia in publicum veniat; apud Deum autem nunquam. Id. ib. c. 13.

Sic gressus meos, semitasque meas, consideras; & diu, noctuque, super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans speculator perpetuus: velut si totius creaturæ tuæ, cœli, & terræ, oblitus, tantum me solum consideres, & nihil sit tibi curæ de aliis. S. August. Soliloqu. c. 14.

Multùm laboravi, quærens te extra te; & tu habitas in me: si tamen ego desiderem te. Id. ib. c. 31.

Cùm aberraverint quidam ab uno Deo, diversimodè multi sentiebant. Ac alii quidem solem ponebant; ut, occidente sole, noctis tempore sinè Deo essent. Alii verò lunam, ut in die Deum non haberent. S. Cyrill. Jeros. Catech. 4.

Lothardi, Lothardo Walthero duce, docere ausi sunt: ea scelera, quæ sub terra fiunt, fugere divinos oculos, aut certè ultionem; hinc exercebant impudicitias suas sub terra. Puella flammis addicta, Gisla nomine, cùm inter ipsos ignes ex ea quæreretur, virgóne esset? respondit, super terram virgo sum, non sub terra. Stengelius div. Judic. in Procemio.

Nihil Deo clausum est: interest animis nostris; & cogitationibus mediis intervenit. Seneca ep. 84.

Non sunt ad cœlum elevandæ manus; nec exorandus ædituus, ùt nos ad aures simulachri, quasi magis exaudiri possimus, admittat; Prope est à te Deus, tecum est, intus est. Ità dico Lucili: Sacer intrà nos spiritus sedet, malorum, bonorumque, nostrorum, observator, & custos. Bonus vir sinè Deô nemo est; in unoquoque nostrorum (quis Deus? incertum est) habitat Deus. Id. ep. 41.

Sic certè vivendum, tanquam in conspectu vivamus: sic cogitandum, tanquàm aliquis in pectus intimum inspicere possit & potest. Quid enim prodest, ab homine aliquid esse secretum? nihil Deo clausum est est. Id. ep. 10.

§. II.

Præsentia Dei necessaria, utilis, jucunda.

EXperimentô didici, quia benedixerit mihi Deus propter te. Gen. 30. 27. *Benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Joseph.* Gen. 39. 5. *Benedixit Dominus Obededon, & omnem domum ejus.* 2 Reg. 6. 11. Si Josephi, Jacobi, & arcæ fœderis, præsentia Benedictionem divinam, sub qua omnium bonorum affluentia signatur, etiam in domos Ethnicorum intulit; quem bonorum cumulum divina præsentia in populum Fidelem non inducet? Mendoza in 1. Reg. 3. 21. Annot. 7. Sect. 2.

Non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est. Deut. 20. 1.

Aperite portas: quoniam nobiscum est Deus. Judith. 13. 13. Non illa sic de Holoferne triumphare potuisset, & totum exercitum ejus convertere in stuporem; nisi Deus cum illa fuisset. Sed nec Ecclesia, & singularis anima, de adversariis posset habere victoriam; nisi quia nobiscum est Christus. Sim. Cass. l. 14. Matth. 28. 20.

Revertere! Similis esto &c. Cant. 2. 17. & mox. c. 3. 1. incipit: *in lectulo meo per noctes quæsivi.* Quis eam à montibus ad lectulum retraxit? Gilbert. s. 1. in Cant. de montibus illis ad convallem lacrymarum, ad lectum doloris, relapsa. Quid nî sic si recidat ipsa, ùt sic recedit dilectus suus? Ideo recedente illô ipsô, illa recedit ad lectulum doloris, & infirmitatis. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 1.

In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea. Cant. 3. 1. Gilbert. s. 1. noctes ejus frequentèr interpellantur absentiâ sponsi. Cùm adest, lux est; cùm abest, nox est. Ideò multæ sunt noctes sponsæ, quia multi sunt elapsus sponsi. Beata planè! quæ adhæret sponso totâ die.

Pulchra es amica mea, sicut Jerusalem. Cant. 6. 3. In ea reges Juda morabantur. 2. Reg. 3. 5. Quia urbis regiæ pulchritudo ex præsentia regis derivatur; ità spirituale Ecclesiæ decus ex præsentia Dei illi benevolè faventis. Pone in oppidulo aulam regiam, mox in emporium excrescet: tolle eandem ab emporio, mox deficiet in oppidum. Mendoza antè citatus.

Perimus. Matth. 8. 25. Quòd dicunt *perimus*, non est fidei: illô enim simul navigante non erat formidandum. Theophylactus hîc.

Compulit Jesus discipulos ascendere in navi-culam. Matth. 14 22. Ut significaret, quàm indivulsi essent discipuli à Domino, dixit, *compulit*: semper enim ei adesse volebant. Id. hîc.

Domine, si tu es. &c. ib. Ferventissima Petri erga Christum charitas erat: desiderabat enim statim præpe illum esse; & præ aliis. Id. hîc.

Modicæ fidei, quare dubitâsti? Matth. 14. 31. Bene arguuntur, qui præsente Christo timebant: cum utique, qui ei adhæret, perire non possit. S. Ambros. in Luc. 8.

Ecce ego vobiscum sum. Matth. 28. 20. Sinè causâ dubium, sinè ratione timor, in nobis est; si ipse nobiscum, & cum singulis nostrum. Quid trepidamus in utroque certamine; si nobiscum est, qui triumphavit de morte. Quare cor nostrum phantasias patitur, & pavet, ubi deficit pavor; si pollicitationem illam firmam tenemus, quòd semper sit nobiscum; & volumus sub ipsius militare vexillis. Sim. Cass. l. 14. hîc.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Qui cum Christo est, timere non poterit. Adam cum Christo non fuit, quando deceptus est: nam, si cum Christo fuisset; in ejus præceptione mansisset; nec perire utiq; potuisset. Vis scire, quare cum Christo Adam non erat? dixit ei Dominus: *Adam ubi es?* quem utique quasi absentem requirit. S. Ambros. in Ps. 39.

Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei. Act. 7. 55. Eusebius Emiss. hom. de S. Steph. incunctanter offert sanguinem suum, qui præ oculis habet Regem suum, simul & bravium suum. Vidit stantem: quia stare, inquit Lyran. proprium est adjuvantis in prælio.

Solus non est, cui Christus in fuga comes est: solus non est, qui templum Dei servans, ubicunque fuerit, sinè Deô non est. S. Cyprian. ep. 56.

Aquila in solem intenta. Lem. *Sic vivam.* Oseæ 6. 3. *vivemus in conspectu ejus.* Piciuelli. Aquila. Lem. *Alit aspectus.* Levit. 26. 9. *respiciam vos, & crescere faciam.* Id.

§. III.

Præsentiæ Dei memoria.

Ambulavit Henoch cum Deo. Gen. 5. 22. q. d. ità sanctè vixit, quasi Deum semper præ oculis haberet. Sept. vertunt: *placuit Deo.* Cornelius hîc.

Nec cum Deo ambulavit. Gen. 6. 9. Non potuit errare: bonum directorem habuit. S. Thom. Aqu. hîc.

Non proposuerunt Deum ante conspectum suum. Ps. 53. 5. Ille proponit Deum ante conspectum suum, qui credit, eum ubique esse præsentem; & facilè agnoscere, quæ voluntas nititur humana complere. Cassiodorus hîc.

Magnus in medio tui Sanctus Israel. Is. 12. 6. *Onus Babylonis.* Is. 13. 1. Cùm dixisset propheta, adesse Deum in medio Israelis, statim Babylonis excidium prædixit. Ut scias, nihil ità hostes nostros profligare, quàm Dei in mente præsentiam. Oliva l. 4. Strom. Magnus &c.

Servus Dei nunquam debet, nec aliud, nec aliter, cogitare, loqui, & operari; quasi si Deum suum facie ad faciem semper videret. S. Bonavent. Stim. am. c. 12.

Sæpe hæc verba apud se repetat. Dominus adest; Dominus me videt. Blosius Instit. spir. c. 3.

PRÆSUMPTIO.

Vide tit. Misericordia Dei §. 16.

TITULUS XXXI.

PRINCEPS.

§. I.

Vocantur Pastores.

Dormitaverunt Pastores. Nahum 3. 18. (principes, & duces) *tui rex Assur.* S. Hieron. semper diaboli studium est, vigilantes animas consopire.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 11. Pastor *bonus.* Non dixit, honoratur, & colitur; sed *animam suam dat pro ovibus suis.* Hoc est principatus, hoc est pascendi scientia, sua negligere; & eorum, quos regit, curam gerere. Quod est enim medicus, hoc est princeps; vel potiùs plus, quàm Medicus: Medicus enim arte salutem comparat; princeps autem propriis periculis. S. Chrysost. in Ps. 113.

Pasce agnos meos. Joan. 21. 15. Pascere in Scriptura significat regere; & principes vocantur Pastores. *Dominus regit me.* Ps. 22. 1. Hebr. *Dominus est Pastor meus.* Cornelius hîc.

§. II.

Principes sunt Patres.

Filiis Hemor. &c. Gen. 33. 19. Nota: Hemor erat princeps Sichimorum: unde Sichimitæ vocantur eius filii, id est, subditi: veri enim principes suorum sunt Patres. Sic servi Naaman dominum suum vocant Patrem. 4. Reg. 5. 13. Cornelius hîc.

Super Patres vestros. 1. Reg. 12. 15. id est, principes vestros: princeps enim Pater patriæ, teste Aristotele l. 8. Eth. c. 11. Cornelius hîc.

§. III.

Principum propria clementia.

Audi nos Domine: Princeps Dei es apud nos. Gen. 23. 6. Dicunt filii Heth ad Abraham. Quid Abrahæ tam glorioſum titulum apud barbaros peperit? Gen. 21. 33. *Abraham plantavit nemus in Bersabee. &c.* Lipomanus: Abraham hortum plenum optimis fructibus plantavit, & peregrinos suscepit hospitiô; quibus gratis necessaria omnia suppeditabat. Arcones in Is. 3. 6. Disc. 9.

Factus est principatus super humerum ejus Is. 9. 6. Principatus, vel sceptrum, gestatur humerô: ut significetur; principem debere esse quasi humerum populi; ut eum, ejusque onera, instar humeri ferat: sicut Atlas dicitur, humeris suis cœlum sustentare. Hinc princeps Hebr dicitur *Nasi*, id est, *portitor, & bajulus* sui populi, ac Reip. Hinc Elisæus Eliæ acclamabat: *Pater mi! currus Israel &c.* 4. Reg. 2. 12. Cornelius hîc. Clementissimus princeps regnum suum super humerum gestat; piissimus

piſſimus paſtor laſſam ovem humeris ſuis ad ovile reducit. S. Thom. Vill. ſ. de S. Stephano.

Qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Luc. 22. 25. Alludit Dominus ad nomen Principis, quod Hebraicè dicitur *Nadhib* à radice *Nadhab*; quod *liberaliter*, & *ſponte dare*, ſignificat. Doultreman de am. l. 3 c. 2. Sect. 3.

Solis profectò partes ſunt, illuſtrare radiis orbem: Principis verò virtus eſt, egenorum miſereri. Porrò ſole ipſo clarior eſt Imperator pius. Agapetus Diaconus ad Imp. Juſtinianum de officio principis.

Duo in optimo principe requiruntur: ut ſcilicet adverſus ſeipſum nullâ utatur veniâ, ſed ſeverum ſe judicem exhibeat: erga ſubjectos autem mitior, & ad dandam pronior veniam ſit. S. Chryſoſt. hom. 73 in Matth. 23.

§. IV.

Miſcellanea.

DEus deorum locutus eſt. Pſ. 49. 1. Quoſnam ſignificat per hoc nomen? & quoſnam hîc dicit deos? Principes. S. Chryſoſt. hîc.

Abietes quoque lætatæ ſunt ſuper te, & cedri Libani. Iſ. 14. 8. Per abietes, & cedros Libani, Principes gentium intellige. S. Hier. hîc.

Cùm principes monetæ falſarios graviter puniant; quid faciet Princeps ſummus de illis principibus, qui ſeipſos falſificant. S. Thom. Aqu. opuſc. 38. de erud. princ. c. 7.

Ad hoc ſunt inſtituendi Principes; ut illi, qui amore virtutis non provocantur ad virandum malum, & faciendum bonum; cogantur ad hoc timore pœnæ. Id. in ep. ad Rom. c. 13. Lect. 1.

TITULUS XXXII.

PROFECTUS IN BONO.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

CReſcite. Gen. 1. 28. in gratia; *multiplicamini* in bono. Hugo Card. hîc. Creſcite, videlicet virtutum dignitate; & multiplicamini numeroſâ quantitate. Creſcite, ſubauditur, usque ad cœli regnum, certumque numerum; qui utique ſolius ejus ſcientiam non latet, cui capilli quoque capitis noſtri omnes numerati ſunt. Rupertus in Gen. l. 2 c. 9.

Perrexitque Abram vadens, & ultrà progrediens ad meridiem. Gen. 12. 9. Meridies ſignificat perfectionem. Benè ergo progredi dicitur ad meridiem, qui ab hac aurora fidei ſuæ ultrà vadens, & progrediens de virtute in virtutem, ſinè dubiò ad plenum, & æternum pervenit perfectionis diem. Id. ib. l. 5. c. 6.

Ibat proficiens, atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt. Gen. 26. 13. De Iſaac teſtimonium ſtatura prodit, quòd proficiens creſcebat, donec magnus effectus eſt. Creſcebat virtutum ſtudiis, & officiis. Creſcebat juſtitia, & pietate. S. Gregor. Niſſ. or. 2. in hominis procreationem.

Vidit in ſomnis ſcalam. Gen. 28. 12. Ego pietatis exercitationem ſcalæ Jacob viſæ rectè comparaverim: cujus pars terram, pars verò cœlum attingebat. Ex quo eos admonere opùs, qui ad virtutem ducendi ſunt; ut primis admoveant gradibus veſtigium; & inde paulatim aſcendendo, progrediendóque, ad comprehenſibilem humanæ naturæ altitudinem perveniant. Quemadmodum autem in gradibus prima eſt aſcenſio, ab humo receſſus; ſic in exercitatione laudabilis operis diſceſſus à malo. S. Baſilius in Pſ. 1. Beatitudo conſummata comparatur Luc. 22. 30. Thronis, & ſedibus, quæ ſunt ad quietem deputata: quia eſt ultimus terminus, & quies, beatorum: ceſſavit enim jam via, peregrinatio, aſcenſus. At beatitudo hujus vitæ aſſimilatur ſcalæ, ad aſcendendum, vel deſcendendum. de Ponte in Cant. 1. 1. Exh. 17. § 3.

Rachel-concepit, & peperit filium: dicens: abſtulit Deus opprobrium meum. Et vocavit nomen ejus Joſeph, dicens: addat mihi Dominus filium alterum. Gen. 30. 23. 24. Cùm ſibi de fœcunditate blandiri debebat, ambitioſior appetit fœcunditatem. Ipſo Joſephi poſſeſſio novum ingeſſit ſtudium; & ipsa, quo finiendum putabatur, fœcunditatis amplius auctum eſt deſiderium. Naxera tr. de B. V. § 25.

Egreſſique de Cades caſtra metati ſunt in monte Hor. Num. 33. 37. De Cades caſtra metati ſunt in montem Hor, qui interpretatur *mons*: quaſi legeretur, aſcendit in montem montis, vel in vertice montis. Per quod ſignificatur, quòd de virtutibus non debemus eſſe ſecuri; ſed ſemper in excelſiori gradu ad virtutum culmina feſtinemus. V. Beda hic.

Et aſcendebat. 1. R. 1. 3. Tota vita juſtorum eſt aſcenſus; è converſo tota vita impiorum deſcenſus eſt. Hugo Card. hîc.

Aſcendit autem Jonathas, manibus & pedibus, reptans. 1. Reg. 14. 13 Jonathas viam arduam ingreſſus, & in ea nunquam regreſſus, ſed ſemper progreſſus; exemplum præbet iis, qui virtutis viam aggrediuntur, ut ſemper progrediantur. Mendoza hic. Annot. 20. Sect. 1.

Da mihi paululum aquæ &c. 3. Reg. 17. 10. Elias Chriſtus; mulier quælibet Fidelis anima. Primò Dominus petit aquam; per quam minora opera ſignificantur; deinde panem, qui difficilè maſticatur; id eſt, majora opera. Primò vocat Dominus ad impletionem præceptorum; deinde invitat ad ſupererogationem conſiliorum. Hugo Card. hîc.

Aſcenſiones in corde. Pſ. 83. 6. Prima incipientium, ſecunda progredientium, tertia perfectorum. Prima eſt, in Mundo bene vivere; ſecunda eſt, Mundum contemnere; tertia, ſu-

pra Mundum in Deo per contemplationem quiescere. Hæc est via tridua, de qua Ex. 5. 3. Hoc est triplex Pascha: primum in Ægypto Ex. 12. secundum in deserto. Num. 9. tertium trans Jordanem in Galgalis. Jos. 5. Hoc est triplex osculum sponsæ: primum ad pedes, secundum ad manus, tertium ad os. Juxta hunc triplicem ascensum Salomon triplicem librum composuit: Proverbia, Ecclesiastem, Cantica: in primo docet bene uti Mundô, in secundo contemnere Mundum, in tertio sponsi amplexibus, & osculis, anhelare. Hugo Card. in Prologo ad Ecclesiastem.

Sicut cedrus Libani multiplicabitur. Ps. 91. 13. De hac arbore Apponius l. 3. in Cant. semper crescere fertur, nec aliquando finitur ire in senectam. S. Leo s. 8. de Pass. D. quantumlibet quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quò probatior esse possit, & melior.

Viam mandatorum tuorum cucurri. Ps. 118. 32. S. Ambros. hic: ut bonus equus. Dion. Cassius Utic. lib. 6. agric. c. 2. boni equi hæc nota est, quando stans impatienter tolerat quietem; &, terram pedibus pulsans, cursum meditatur. Clem. Alex. apol. mor. l. 1. c. 1. nihil organorum nostrorum natura pòst, sed antè, tantùm composuit (verum est in oculis, olfactu, gustu, auditu, manibus, pedibus) Cyrillus: ut in virtutis actibus non retrocedentes, imò semper procedentes, crescamus. Did. Niss. Vita Abr. l. 6. c. 1.

Justorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit, usque in perfectam diem. Prov. 4. 18.

Surge, propera, veni. Cant. 2. 10. Cuncta, quæ intus loquitur, ad hæc tria tendunt: ut sit felix initium, fervor in progressu, & perseverantia usque in finem; ad quam sequitur adeptio gloriæ. Exhortatur enim: ut anima surgat à malo in bonum, à bono in melius, à meliori ad optimum. Et in hoc discernitur divina locutio à diabolica. Vox enim inimici est: ut, qui stat, cadat à majori bono in minus, à minori in malum, à malo in pejus; properans in deteriora usque ad obstinatam, & pessimam, consummationem. Unde vox diaboli est: *mitte te deorsum.* Matth. 4. 6. de Ponte hic Exh. 13. §. 3.

Sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fœtibus; & sterilis non est inter eas. Cant. 4. 2. Justi in lavacro baptismi sunt sicut oves tonsæ: quia terrena veteris hominis indumenta exuunt, & cœlestis Adam candorum induunt. Inde verò ascendunt; quia semper ascensiones in corde suo disponunt; semperque gaudent gemellis fœtibus: quia continuò binis gaudent operibus; vel amoris Dei, & proximi; vel justitiæ, & misericordiæ. de Ponte hic Exh. 10. §. 4.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens. Cant. 6. 9. Non solùm exorta dicitur, sed progrediens ultrà. *Pulchra ut luna, electa ut sol.* Tam citò aurora luxerat; jam luna radiat, jam sol effulget. Nimirum timuit periculum, si *manè* illi suo adhæreret: ascendit sedula; meridiem sollicitat. Ramirez in ep. 4. Apoc. 2. v. 28.

Quàm pulchri sunt gressus tui. Cant. 7. 1.

Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7. 7. Joan. de S. Gemin. palma, quò annosior, tantò fructuosior; arbores aliæ cum ætate proficiunt, sterilescunt.

Videamus si floruit vinea; si flores fructus parturiunt. Cant. 7. 12. O quot flores parturiunt nihil! floruit? non est satis: debent flores ad majora niti. Oliva. l. 4. Strom. §. Quæ est ista.

Quæ est ista, quæ ascendit? Cant. 8. 5. Ea demum Christi sponsa est, quæ semper ascendit. Nisi seipsâ quotidie major sit, sponsa non est. Id. ib.

Simon Oniæ filius - quasi stella matutina - & quasi luna plena, - & quasi sol refulgens. Eccl. 50. 1. 6. Tria astra; aliud aliò perfectius, & clarius, commemorantur. Ut significetur: bonum illum principem defeciisse nunquam; sed à claritate in claritatem indies profeciisse. Mendoza in 1. Reg. 14. Annot. 20. Sect. 1.

Gradus autem ejus versi ad orientem. Ezech. 43. 17. Nihil ferè erat in Augustissimo illo templo Ezechieli objectô, quod certô pondere, numerô, & mensurâ, non clauderetur, nihilominus gradus, quibus propitiatorium ascendebatur, nullô certô numerô continebantur. S. Hieron. hic: propterea graduum numerus incertus relinquitur: ut, quantôcunque studiô ad altiora scandere poterimus, in inferioribus nos putemus collocatos; & cogitemus illud psalmistæ: *ibunt de virtute in virtutem.* Mendoza ib.

Ex Novo.

Baptizatus autem JEsus confestim ascendit de aqua &c. Matth. 3. 16. Baptizatus à Joanne JEsus in Jordane, ascendit de aqua Jordanis, ad majora se tollens; ut virtus sequatur ad virtutem, & bonis meliora nectantur. Et morum disciplina præstruitur in omnibus actionibus, & sermonibus ejus; ut sequamur vestigia ipsius Sim. Cass. l. 1. c. 19.

Nisi efficiamini sicut parvuli. Matth. 18. 3. Quid in parvulis reperitur, sinè quô regnum cœlorum non attingitur? Hoc habent naturalissimum, quòd omni tempore, sive dormiant, sive vigilent, semper tacitis augmentis corporis accrescunt, & proficiunt. Tertull. l. 4. in Marcion: ecce Christus diligit parvulos, tales esse velint. Baezat. 1. l. 5. c. 1. §. 18.

Amen dico vobis: ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium &c. Matth. 26. 13. Cur huic unctioni in Bethania promittitur prædicatio in toto Mundo; non reciproce Luc. 7. 38. Orig. hom. 35. si volumus, ut & de nobis dicatur, quod facimus in JEsu, effundentes pretiosum unguentum in caput ipsius; proficiamus ab unctione pedum ejus, ad effundendum pretiosum unguntum super caput ejus. Meritò non in prima Magdalenæ conversione, & virtutum incunabilis, id promittitur; sed quando perfectior sublimioribus virtutibus verticem Domini ungit. Sylveira hic. q. 14.

Mce-

Incedentes &c. Luc. 1. 6. Rectè, postquam dixit, *justi*, dicit *incedentes*; in quo profectus est operis. Sic Psalmista: *beati immaculati in via, qui ambulant &c.* Hugo Card. hic.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Nullum ex elementis Christus venit mittere, nisi ignem. S. Ambros. l. 7 in Luc. Dominus ideo promittit se venturum in igne; ut vitia consumat; & homines ad cœlestia perpetuò erigat. q. d. ignis semper sursum tendit, nec unquam quiescit; sed innatâ quâdam vi ad superiora se erigit. Hanc igitur naturam omnibus hominibus Christus venit in terram indere. Pinna Ethol. 78.

Ambulate, dum lucem habetis. Joan. 12. 35. Ambulare, proficere est. Ambulabat Apostolus, qui dicebat: non *arbitror me comprehendisse.* Non ambulantem, sed sedentem, à mortis tenebris comprehendi periculum est. Et quis sedens? nisi qui non curat proficere. S. Bernardus s. 49. Cant.

Qui totus est, non indiget &c. Joan. 13. 10. Lavat pedes, postquam mundi erant: quoniam gratia Dei transcendit necessitatem: & sicut dicit Joannes, mundus mundificetur adhuc. Orig. hom. 22. in Joan.

Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Joan. 21. 5. In hac lectione pueros alloquitur; ut festinent crescere. Quid est enim crescere? proficere. Infans avidè inhiat uberibus matris, & citò crescit. S. August. tr. 3. in ep. Joan.

Ascende huc. Apoc. 4. 1. Qui jubetur ascendere, cùm Spiritu jam fuerit in cœlo? c. 1. 10. Erat in via, in qua non sistendum. Sylveira hic.

Sicut in pecuniis, qui duos luratus est aureos, proclivis est ad decem, & duodecim, colligendos; sic usuvenit in virtute: qui fecerit bonum opus, officiúmque præstiterit; extimulationem sumit, ut quoquò modò benefacere cumulet. S. Chrysost. or. 4. contra Judæos.

§. II.

Motiva proficiendi.

Primò.

Sic faciebat Job cunctis diebus. Job. 1. 5. Olympiodorus: neque interdum actiones virtutis suscipiebat, aliquando verò prætermittebat; sed justi vita adeò semper apta erat: virtutum enim, bonarumque rerum, cessatiò reditus est ad improbitatem.

Semper tibi displiceas, quod es; si vis pervenire ad id, quod nondum es: nam ubi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, sufficit, & periisti. Semper adde, semper ambula, semper profice, noli in via remanere, S. August. s. 15. de verb. Ap.

Hæc est perfectum vera justitia; ut nunquam præsumant, se esse perfectos: nè, ab itineris nondum finiti intentione cessantes, ibi incidant in deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum. Quia ergo nemo nostrum dilectissimi, tam perfectus, & sanctus est, ut perfectior, sanctiorque, esse non possit; omnes simul sinè differentiâ graduum, sine discretione meritorum, ab iis, in quæ pervenimus, in ea, quæ nondum apprehendimus, piâ aviditate curramus. S. Leo s. 2. de Quadragesima.

Qui non proficit, deficit; & qui nihil acquirit, nonnihil perdit. Id. s. 8. de Pass. Dom.

Cave, nunquam in via virtutis substiteris, tibi enim, qui à vitiosa vita excessisti, perinde esse puto consistere, acsi in imum vitii gurgitem labereris. S. Gregor. Naz. in Sentent.

Nullus gradum bonæ vitæ, quem jam conscendit, custodire sufficit, qui semper ad altiorem proficere non appetit. Semper igitur necesse est, ut nitatur ad profectum, qui semper vult vitare defectum. S. Anselmus l. 2. epist. 37.

Dum quisquam ad altiora non currit, ad inferiora descendit. S. Paschasius l. 5. in Thren. c. 5.

In via vitæ non progredi, regredi est S. Bernardus s. 2. in Purif. B. V.

Nulli in eodem statu diu esse conceditur servo Dei; aut semper proficiendum, aut deficiendum est; aut sursum nititur, aut in inferiora urgetur. Id. ep. ad FF. de vita solit.

Vidit Jacob in scala Angelos descendentes, & ascendentes. Nunquid stantem quempiam, sive sedentem? aut ascendas, necesse est, aut descendas. Si attentas stare, ruas necesse est. Minimè pro certo est bonus, qui melior esse non vult. Et ubi incipis nolle fieri melior, ibi etiam desinis esse bonus. Id. ep. 91.

Qui non stúdet ad proficiendum, est in periculo deficiendi: videmus enim, quòd, nisi remiges conantur ascendere, navis semper descendit. S. Thom. Aqu. in 2. Cor. 13. Lect. 3.

Secundò *Exempla.*

Ego verò egenus, & pauper, sum. Psal. 69. 6. Videamus, cùm sit cœlesti thesaurô ditissima, ubiq; se egenam, & pauperem dicit gloriosa paupertas: utique quia mundanas copias non habet; & intus, ubi est dives, semper ambit, semper desiderat, semper accipit; sicut dicit Apostolus Philipp. 3. 13. *fratres, ego me non arbitror apprehendisse.* Vides, meritò tales dici agenos, qui continuò gratiam divinitatis acquirere exoptant. Cassiodorus hic.

Dixi, nunc cœpi. Ps. 76. 11. dixit David; postquàm plurimos annos sanctis exercitationibus consumpserat. Nos vix duos dies jejunamus, vix duas horas oramus, vix duos obolos &c. jámque in apice perfectionis nos putamus. Diez. conc. 2. in Nat. B. V.

Bonitatem, & disciplinam, & scientiam, doce me. Ps. 118. 66. Cur adhuc petit doceri, quod jam se superiùs accepisse, confessus est? scilicet, quoniam bonarum rerum nullâ satietas est: quæ, more flagrantis incendii, quantò ampliùs per arida ligna cucurrerit tantò copiosiùs æstuabit. Nam & Apostoli fidei calore ferventes dicebant. Luc. 17. 5. *adauge nobis fidem.* Cassiodorus hic.

Fuge Dilecte mi &c. Cant. 8. 14. Fuge nobis cautus, ac providus; nè unquam, dum vivimus, nos comprehendisse arbitremur; sequentes, ut comprehendamus. S. Rupertus l. 7. in Cant. hic.

Nemo esse bonus plus, quàm oportet, potest. Bonus erat jam Paulus; & tamen, nequaquam contentus, libenter se ad ea, quæ ante se sunt, extendebat, posteriora obliviscens, & seipsò semper melior effici studens. S. Bernardus ep. 91.

Tertiò.

Proficere semper potes.

Exaltent eum in Ecclesia plebis, & in cathedra seniorum laudent eum. Psal. 106. 32. Seniorum cathedræ non usitatæ in universitatibus: nam, cùm quispiam inter docendum consenuit, rude donatur, & quiescere jubetur. Sed longè alia statuta Scholæ Dei; in qua non dantur emeriti, nec feriatorum Lycæum. Nullum decet dicere, satis Deo servivi, volo esse emeritus; *bonum est nos hic esse.* Nequaquam, inquit David, sed *in cathedra seniorum laudent eum.* Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 8.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. Cur non vocatur *fascis*, sed *fasciculus*? quia, quantumvis conemur in hac vita Deum, & Christum, eorúmque perfectiones, & opera, colligere; quidquid colligitur, fasciculus parvulus est comparatione ejus, quod restat colligendum. De Ponte hic l. 4. Exh. 3. §. Fasciculus &c.

Bonum est nos hic esse. Matth. 17. 4. Nè dixeris cum Petro: nam oportet semper proficere, & non permanere in unu gradu virtutis, & contemplationis; sed ad alia transire. Theophylactus hic.

In hoc clarificatus est Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei Discipuli. Joan. 15 8. Quomodo Discipuli efficiendi, si jam sunt? Cajet. nota: quòd de existentibus jam Discipulis suis ait, *efficiamini mei Discipuli*? ut intelligamus, perseverantiam manendi in JESU consistere in continuò effici ejus Discipulum; hoc est, continuô profectu sub disciplina ejus. Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 1.

Transformamur à claritate in claritatem. 2. Cor. 3. 18. Tenuiter micans stella assuescit ad lucem, & gradatim pertrahit ad ipsum fontem luminis, & dierum. S. Chrysol. s. 87. à manè sereno gradere ad meridiem, à stella ad solem, à charitate in charitatem. Baeza t. 2. l. 7. c. 1. §. 11.

Et opera tua novissima plura prioribus. Apoc. 2. 19. Lyran. plura prioribus, procedendo scilicet de bono in melius. Rupertus hic: opera illius novissima plura vel meliora, sunt prioribus: quia, cùm timore opus bonum inchoaverit, pervenit ad charitatem; quæ perfecta foras mittit timorem.

Nemo tam sanctus, ut non sanctior; nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior. S. Leo s. 11. de Quadr.

Quisquis in Schola Christi non proficit, ejus indignus est Magisterio. S. Bernardus ep. 3. 1.

§. III.

Proficiendi alia motiva varia.

Ex Veteri.

Germinet terra herbam virentem. Gen. 1. 11. ait Deus in Mundi fabrica. Postea ait v. 20. *producant aquæ reptile.* Tandem, productis brutis, ait v. 26. *faciamus hominem.* Vidè ô homo, quomodo ab exordio rerum te divina Sapientia doceat; ut in tuis operibus semper ad altiora procedas. Sylveira in Luc. 7.

Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. Prov. 8. 22. quia ità currit, ità terminum viarum attingit; ut semper sit principium viarum. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 2.

Flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis, perfectionis, *advenit.* Cant. 2. 12 q. d. mox ut flores apparent, & initia vitæ floreſcunt; jam ferè adest tempus secandi per mortem: ideò *surge, propera, & veni*, ad studiosè operandum. de Ponte hic Exh. 21. §. 2.

Cum consummaverit homo, tunc incipiet; & cùm quieverit, aperiabitur. Eccl. 18. 6. Quomodo incipiet cùm consummaverit? quia cùm verticem virtutis attigisse videbitur, quasi vacuum se reperisset, debet principium arripere ad vias difficiliores. S. Gregor. nescit mens per torporem veterascere, quæ semper studet per desiderium inchoare. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 1.

Ex Novo, Patribus & alijs.

Beati, qui esuriunt &c. Matth. 5. 6. Nemo ità saturari bonis agendis se credat, ut non semper apponat: nam si cessaret esuries, aut fastidio fieret, aut quia crederet se attigisse, quod perfectum in virtutibus est Et utrobiq; periculum: quia negligens negligetur; &, qui se putat alta ascendisse, dejicietur. Proinde nemo ad hanc esuriem adjiciat satietatem; nemo ad hanc sitim apponat extinctionem. Sed quid est esurire, atque sitire, justitiam? nisi se insatiatum, & insatiabilem, reddere ad omne, quod paratur ad regnum; ad corrigendum omne perperam factum, ad vindicandum in seipso delictum, & puniendum amare peccatum: ad rependendum pro gratia, ad debita persolvenda, ad custodiendum immaculatè deposita, & ad perficiendum sinè contradictione injuncta; & ad patienter portandum quæcunque nostræ sensualitati contraria. Sim Cas. l. 10. c. 7. *Jam saturati estis, jam divites facti estis.* S. Chrysost. hic: & rectè illud jam ex tempore ostendens, esse improbabile, quod dicitur, & esse à ratione alienam eorum opinionem. Si puerum à domo, quantùm jactus est lapidis abducas; vel mox fatigatur, vel Mundi se finem putat attigisse. Qui unâ eleemosynâ, unô jejuniô putat in supremum liberalitatis, vel pœnitentiæ, cacumen se pervenisse; næ ille puerili est animô. Did. Niss. Vit. Abr. l. 6. c. 1.

Date

Date nobis de oleo vestro. Matth. 25. 8. Non extinctas dixerunt, sed *extinguuntur*; quasi aliquid lucis haberent adhuc. Cur ergo non præsumunt properanti jam Christo obviam ire? cur non sperant breviculo illo spatio lucem duraturam? Salvianus l. 2. ad Eccles. ex quo intelligimus, id, quod parum est, quasi nihili esse: nequaquam omnino prodest, illico extinguendum lumen accendi; nec juvat, aliquid elucescere, quod in ipso ortu habet occasum; & ad hoc habere tantumodo initium viventis, ut posuit finem habere morientis. Ramirez in Apoc. 2. 28. ep. 4.

Nemo mittens manum suam ad aratrum &c. Luc 9. 62. Quæ à tergo sunt, jam confecta; quæ verò ante faciem, restant facienda. Quisque consideret, non quid fecerit, sed quantum ei supersit; quanta agrorum spatia aranda ei incumbat. Ezech. 1. 12. *Ubi erat impetus Spiritus, illuc gradiebantur; nec revertebantur, cùm ambularent.* Sylveira hic c. 9.

Principium, qui & loquor vobis. Joan. 8. 25. Edocet justus; nunquam sistere in perfectionis via; sed in vertice collocatos novas perfectionis vias inchoare. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 2.

Tanquam à Deo, & rege nostro, vocati curramus alacriter; nè si fortè paucò tempore vixerimus, in die mortis infructuosi inveniamur, & fame perlamus. Joan. Climacus gr. 1. de inanis vitæ fuga.

§. IV.

Profectûs praxes, & adjumenta.

SI de virtute in virtutem, & de profectu ad profectum, vultis ascendere; semper timete in singulis minimis Deum offendere. S. Anselmus ep. 6. Monachis in Cistere. Cœnob.

Comparanda est dies instans diei præteritæ; ut ex eorum collatione suum deprehendere possit Monachus vel profectum, vel defectum. S. Bernardus in spec. Monachor.

Impossibile est, pervenire ad perfectionem cujuscunque gratiæ, vel virtutis, aut cujuscunque devotionis, vel gustus dulcedinis Dei; nisi multa æstimatio altitudinis ejus præcedat. Res enim neglecta, & parvipensa, non multum curatur haberi. Quid enim est negligentia, nisi quædam neglectæ rei parvipensio & contemptus? S. Bernardinus s. 56.

Hodie aliquid inchoare, & cras modicum addere, & sic diebus singulis virtutem virtuti proposito jungere; perficit hominem virtuosum, devotum, purum, sanctum; DEO, & hominibus, charum. Gerson epist. inciitatoria ad spiritual. prof. Idem habet Thom. Kemp. Cohortat. ad spir. prof.

Miscellanea.

Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Jerusalem. 2. Reg. 19. ait Berzellai v. 34. ad Regem: *quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum rege in Jerusalem? obsecro, ut revertar servus tuus, & moriar in civitate mea.* Ità dicunt multi, quando verus David vocat eos ad ascensum melioris vitæ: sufficit nobis status noster; bene sumus, bene possumus sic mori. Hugo Card. in Luc. 5.

Mos mihi est, ad meipsum singula quæque referre; præcipuè si quies mihi sit, si vacet animi moribus adaptare, quod videtur in oculis. Unde & oculorum visio est mihi mentis eruditio. S. Gregor. Naz. in Apologetico de seipso.

Promissa. Videtit. Fidelitas.

TITULUS XXXIII.

PROPOSITA BONA.

§. I.

Symbola. similitudines.

Conceptio.

PEperit filium. Luc. 1. 57. Non concepisse quid proderit, si partus defecerit: nec enim boni agendi sufficit desiderium, nisi, cùm possit, succedat effectus. Sim. Cas. l. 3. hîc.

Non omnes sunt, sicut MARIA; ut, dum de Spiritu S. concipiunt, Verbum pariant. Suat autem, qui abortivum excludant verbum, antequam pariant. S. Ambrosius, apud Naxera in Jos. 18. §. 16.

Si non potes Filium carne concipere, saltem mente concipias per bonum propositum, per bonum cogitatum: forma eum per bonum affectum, & parias per actum perfectum, nè fortè possit dici de te, quod de malis. Isa. 37. 3. *venerunt filii usque ad partum, & virtus, non est pariendi.* S. Bonavent. s. 39. de Nat. B. V.

Flos.

Fulcite me floribus. Cant. 2. 5. Quid sunt flores? nisi animæ bonum jam opus inchoantes, & desiderium cœleste redolentes. Quid mala de floribus? nisi perfectæ jam bonorum mentes; quæ ad fructum jam perveniunt, boni operis de initio Sanctæ propositionis. - Anima ergo sancta, amore languida, floribus, malisque, fulciatur; ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. S. Gregor. hom. 15. in Ezech.

Videamus, si floruit vinea; si flores fructus parturiunt. Cant. 7. 12. Florent vineæ, cùm mentes Fidelium bona opera proponunt. Sed fructus non pariunt, si ab eo, quod proposuerant, aliquibus terroribus infirmantur. Non ergo intuendum est, si vineæ florent; sed si flores

flores ad partum fructuum convalescant. Quia mirum non est, si quis bona inchoet; sed valdè mirabile, si intentione rectâ in bono opere perduret. V. Beda in exposit. Job. l. 12.

Ascendit Joseph de Nazareth in Bethlehem. Luc. 2. 4. De odore floris in refectionem panis. Sic de flore ad fructum ascendere debemus; id est, de proposito ad opus. Hugo Card. hîc.

Qualis sermo, talis vita: arbor autem cognoscetur ex fructibus; non ex floribus, & foliis, ac ramis. Clemens Alex. l. 3. Strom.

Alia.

Væ prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus. Luc. 21. 23. Maturiùs igitur absolvatur hîc partus, & cogitationes nostræ bonorum operum processibus explicentur; ut nihil imperfectum finis noster inveniat nihil inexplicatum terminus vitæ nostræ offendat. S. Ambros. l. 2. de Caia, & Abel c. 1.

Quando bona proponimus, quasi manè in initio diei sumus: quia boni claritatem jam aspicere cœpimus, quam sequamur. Sed hoc manè in plenum diem crescit; quando is, qui magna bona agere; ad, quod proposuit, in magna exhibet luce virtutis. S. Gregor. l. 4. in 1. Reg. 9.

§. II.

Proposita exequendi motiva.

Dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux. Gen. 1. 3. In Mundo inter *dixit*, & *factum est*, multa solent intercedere; ut etiam aliquando, si dicta promissa, diuque expectata, veniant; tam serò tamen desperato animo intempestiva sint. Ferdinantus hîc.

Sed in lege Domini voluntas ejus. Ps. 1. 2. Nè ipsam voluntatem putares otiosam, sequitur operationis effectus, qui Sancto proposito non sufficiebat tantùm bona velle; nisi etiam desiderium suum continuò, pioque, labore satiaretur. Cassiodorus hîc.

Exiit, qui seminat, seminare. Luc. 8. 5. Parum refert oculis, ac desideriò pergere, nisi & pedibus propediaris. Si jam seminat, quid exiit seminare? Joan. Cluniac: qui seminat desideriò, exiit opere seminare, ut nostræ salutis viam doceret. Did. Niss. Dom. Sexag §. 2.

Surgens venit ad patrem. Luc. 15. 20 Unde surrexit? à voluptatum, & deliciarum, cathedrâ & peccatorum foveâ: siquidem bono voluntatis proposito adjunxit opus. Oportet enim non ea solùm, quæ Deo sint grata & accepta, velle; sed bonô animô desideria per bona opera quoque ostendere. Titus Bostr. hîc.

§. III.

Proposita non servantur.

ANtiochus in angustiis multa promittit. 2. Macchab. 9. 15. 16. &c. *Templum etiam sanctum &c.* Sed qui tot, tantáque, pollicetur impostorum; tunc, cùm in staret exactio divina, nihil facit. Promittit omnium sacrificiorum sumptus impostorum; & nec agnum offert. Promittit se DEI præconem futurum omnî locô; sed tunc nec minimum religionis actum facit in domo sua. Baeza. t. 2. l. 6. c. 3. §. 37.

Magister, sequar te, quòcúnque ieris. Matth. 8. 19. Ad omnia posse quis promittit? dixisset cautiùs, sequar te, quòcúnque jusseris. humaniùs certè, quòcunque volueris. S. Chrysol. s. 19.

Fuit, ut in comitiis provincialibus varia esset consultatio, & nulla ferè conclusio. Id homo ingenii faceti observans, chartam puram, sinè scripturâ, in literarum formam convolvit, & fronti hoc unum inscripsit: *Comitiorum acta.* Nostra proposita comitiorum sunt acta; de multis consultamus &c. Drexelius Rosæ Select. virt. p. 2. c. 1. § 3.

Arriaga tr. de act. hum. Disp. 16. Sect. 4. Hispanicô proverbio dicitur: à dicto ad factum magnum est spatium.

Bonum propositum, quod in aurora prodiit, in meridiè jam occubuit. Est, qui manè calentissimam fundat orationem, ac totus ignitus devotissime communicet; dicit cum Psal. 29. 7. *non movebor in æternum.* Sed ante meridiem jam gratiâ privatus est, & dicere potest. Psal. 129. 1. *de profundis.* Juglar. conc. 13.

TITULUS. XXXIV.

PROSPERITAS.

§. I.

Symbola.

Vidi stultum firmâ radice &c. Job. 5. 3. Comparat prosperitatem hominis in divitiis firmati pulchritudini arboris, quam maledicit, id est, malam esse pronuntiat. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 1.

Nè declines ad dexteram. Prov. 4. 27. S. August. in Deuter. q. 48. & alii, per dextram accipiunt prospera.

Quando splendebat lucerna ejus super caput meum; & ad lumen ejus ambulabam in tenebris. Job. 29. 3. id est, quando prosperâ utebar fortunâ; quando dives eram, Cornelius hîc.

Panis mendacii. Prov. 20. 17. est felicitas temporalis; quæ se panem esse mentitur, cùm non sit; sed siliquæ porcorum; quæ non sanant, sed inflant. Hugo Card. hîc.

Non erit eis matutina lux. Isa. 8. 20. q. d. nil eis erit prosperum, nil lætum, nil lucidum; sed omnia obscura, tristia, adversa. Cornelius in Adagiis hîc.

Eris quasi hortus. Isa. 58. 11. propter prosperi-

sperítatem, vel omnium bonorum indeficientiam. S. Thom. Aqu. hic.

Expectavimus lucem; & ecce tenebræ. Isa. 59. 9. lucem, id est, prosperitatem. Cornelius hic.

Diem hominis non desideravi. Jerem. 17. 16. Dies hominis prosperitas est temporalis, quæ nihil est. Hugo Card. hic in Esth. 9. Dies hominis est ille, quò homo prosperatur, potens est, honoratur, laudatur. Cornelius hic. Hanc prosperitatis diem Prophetæ respexerat, cùm dicebat, *diem hom. &c.* S. Gregorius mor. l. 4. c. 15. quasi dies quædam est, cùm hujus Mundi prosperitas arridet. Sed dies iste in noctem desinit: quia sæpe temporalis prosperitas ad tribulationis tenebras perducit. Ibid.

Facto vespere &c. Matth. 16. 2. Præsens afflictio futuræ serenitatis initium est: & è contrario, præsens jucunditas futuræ desolationis signum est. Unde Matth. 16. *Factô vespere dicitis, serenum erit; rubicundum est enim cœlum; & manè; hodie tempestas: rutilat enim triste cœlum.* Nunc cœlum Sanctorum, qui pro Christo affliguntur, rubicundum est; sed craſtinó serenum erit. E contrario malorum cœlum modò rutilat; sed tempestatem futuram promittit. Hugo Card. in Sap. 11.

Stans à dextris altaris. Luc. 1. 11. à dextris, quia prospera, & bona, nuntiaturus advenerat, ait Euthymius.

Neque altitudo, neq; profundum &c. Rom. 8. 39. Possunt altitudo, & profundum, ad prospera, & ad adversa, referri. S. Thom. Aqu. hic Lect. 7.

Creaturæ, seu beatitudo temporalis, sunt olla fervens: cui si quis nimium adhæserit per amorem, timeat, nè se comburat. S. Vincent Ferr. s. de Commemorat. S. Pauli.

§. II.

Prosperitas noxia origo peccatorum, periculosa.

Num. 1.

Symbola, & similitudines.

Ex Veteri, & Novo.

Factúmque est diluvium. Gen. 7. 17. Rupertus l. 4. in Gen. c. 25. ait: eô tempore diluvium orbem obruisse, vere scilicet, quô pluviæ, imbrésque rariores: desiisse verò mense Novembri; quando ineunte hyeme imbres magis solent sævire. Ex hoc noveris, voluptates, quæ vernô tempore frequentius capi solent, diluvium, & tempestates, consequi. Pinna Ethol. 7.

Prodiit, quasi ex adipe, iniquitas eorum. Psal. 72. 7. Adeps felicitatem, & prosperitatem, significat. B. Theodoretus hic.

Occidit pingues eorum. Psal. 77. 31. Scilicet pingues epulones. Gaudeant ergo macilentæ pecudes; quia non occiduntur, sed pingues. Hugo Card. hic

Nomen impiorum putrescet. Prov. 10. 7. In æstate, id est, prosperitate, facilius putrescit virtus & fama, per vitia, quàm in hyeme, id est, adversitate. Similiter in tepore potiùs, quàm in fervore; átque in quiete potiùs, quàm in motu, quô fertur ad bona opera. Ex putredine nascuntur vermes, & serpentes. Sal autem suâ salsedine; & mel suâ dulcedine, corpora à putredine præservat. Cornelius hic.

Locutus sum ad te in abundantia tua; & dixisti non audiam. Jer. 22. 21.

Dorsa habentes contra templum Domini; & facies ad orientem; & adorabant ad ortum solis. Ezech. 8. 16. adorabant ad ortum solis, id est, ad ortum prosperitatis; prosperitas enim per solem intelligitur. Hugo Card. hic. Unde Job. 31. 26. *Si vidi solem, cùm fulgeret.*

Ventus Auster contrivit te in corde maris. Ezech. 27. 26. Non sævus aquilo, sed lenis, & suavis, Auster contrivit tantam navim. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 30. In aquilone adversa Mundi, in Austro blandimenta designantur. S. Isidorus tua in Cant. 4.

Cùm introisset Capharnaum. Matth. 8. 5. Juxta Hugonem, *villæ consolationis*; ubi ad nutum omnia succedunt; ubi consolamur, animus jacet paraliticus, & vitiis malè torquemur. Pinna Ethol. 134.

Vespere autem factô, cùm occidisset sol, afferebant ad eum omnes malè habentes. Marci 1. 32. Ut ex hoc cognoscamus, per ipsam Christi mortem Mundo fuisse redditam sanitatem. Nec non, cùm advesperascit terrena prosperitas, aut cùm humana claritas obscuratur; tunc est tempus pericipiendæ salutis. His splendentibus desuper, malè se habentes ad Christum non veniunt. Sim. Cass. l. 5. c. 10.

Concluserunt piscium multitudinem copiosam. Luc. 5. 6. Excessus noxius; aurea mediocritas. Noxia fuit copia piscium piscatoribus: *rumpebatur rete eorum; implevérunt ambas naviculas, ità ut pene mergerentur.* Paoletti Dom. 4. Pent.

Filius infirmabatur Capharnaum. Joan. 4. 46. quod interpretatur villa consolationis, vel pinguedinis. Et in hoc notatur causa morbi, id est, peccati, abundantia, scilicet temporalis sanitas, & fortitudo corporalis, & cœtera hujusmodi bona naturalia; quæ Dominus dat ad consolationem, & gratiarum actionem; sed nos vertimus in corruptionem. Hugo Card. in Joan. hic. Amor ejus ægrotaverat in pinguedine Mundi: Ager quippe pinguedinis Capharnaum interpretatur. In abundantia rerum temporalium habitâ vel quæsitâ, infirmatur hominum amor: qui, dum habet abundè, quod habendum est temperatè, ipsâ intemperantiâ est ægrotus. *Incrassatus est dilectus &c.* Deut. 32. 15. Id. ib. c. 18.

Circumfulsit eum lux de cœlo; apertisque oculis nihil videbat. Actor. 9. 3. Non ille obscuritate tenebrarum, sed luminis nimietate, excœcatus est. S. Chrysost. hom. 4. de S. Paulo.

Ex Variis Authoribus.

Sicut luna, dum plena est, longiùs à sole distat;

ſtat; & in hac plenitudine tergum, ſeu medium arcûs, ad Orientem vertit; cornua verò occidentem versùs, aperta habet, acſi ipſum amplecti vellet: cùm autem propinquior eſt ſoli, magis vacua eſt; & tunc nova dicitur, vertique tergum ad occidentem, cornua ad orientem. Sic quando homo plenus eſt divitiis, ac bonis temporalibus; ejuſque fama, & honor, per orbem fulget; tunc magis à ſole juſtitia diſtare ſolet, tergaque per oblivionem divino Orienti vertere &c. Diez. Amor hominis erga Deum.

Peccata ſæpe oriuntur ex bonis temporalibus: ſicut de grano puro palea, de argento ſtannum, de igne fumus, de frumento furfur, de purpura vermis. Broymard. Peccata cauſa infelicium bellorum.

Proſperitas ſimilis fumo. Primò, quia fumus domos denigrat; ſic proſperitas multis peccatis deformat. Secundò, fumus non diu durat; citò aſcendit, & deficit: ſic eſt proſperitas peccatorum. Pſ. 36. 20. *deficientes, quemadmodum fumus, deficient.* Tertiò, oculos lædit, ſic proſperitas excœcat oculos mentis; ut non conſideret, neque videat, quid ſequatur. Gemin. l. 1. c. 66.

Proſperitas temporalis ſimulatur fabæ; quæ humorem groſſum, & inflationem, gignit, ſtomachum lædit, groſſum ſanguinem facit; fumum, qui caput offendit; & ſomnia, triſtia. Sic proſperitas inducit inflationem ſuperbiæ, voracitatem gulæ, noxiam ſtomacho; fumô vanæ gloriæ caput, id eſt, mentem, replet gignit terribilia ſomnia, ut frequentèr timeant, qui in proſperitate ſunt, quæ non ſunt timenda; ſicut ſomniantibus accidit. Pſ. 13. 5. *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Id. l. 3. c. 64.

Ligna, quæ in plenilunio cæduntur, vel plantantur; quia tunc humor in corporibus abundat, corrumpuntur & generant vermes, à quibus corroduntur. Humor talis eſt proſperitas - vitiorum vermes gignens. Id. l. 5. c. 58.

Num. 2.

Exempla, & Teſtimonia.

Ex Veteri.

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Gen. 1. 2. Hebr. *Spiritus Dei incubabat aquis*, ſicut aves ovis inſident. Cur non æque terræ incubâſſe fertur? Aquæ, juxta Petrum Berchorium, Pierium Valer. Anton. Ricciardum, &c. ſunt Symbola divitiarum, & terrenæ felicitatis, juxta Pſ. 61. 11. *divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. Terra* verò, eorundem ſententia, eſt ſymbolum hominis abjecti, & infimi, quem filium terræ vocamus: *terra autem erat inanis & vacua.* Gen. 1. 2. Inſinuatur ergo: licèt omnibus ſit neceſſarius Spiritus S., opulentos tamen in aquis adumbratos, imprimis egere ejus fomentô, & auxiliô, ut qui gravioribus periculis ſunt expoſiti. Did. Niſs. Vit. Abr. l. 4. c. 1.

Memento mei, cum benè tibi fuerit. Gen. 40. 14. Vox Chriſti eſt ad quem libet: nihil enim ità oblivionem Domini facit, ſicut opulentia. Deut. 6. 13. cùm dederit tibi Dominus Deus terram; *cave, nè obliviſcaris Domini Dei tui.* Hugo Card. hîc.

Manhu! quid eſt hoc? Exod. 16. 15. clamavêre præ gaudio Hebræi, visô mannâ. Angelorum eſt panis, Hebræorum venenum erit. Primùm vermes concupiſcentiæ ebulliet, v. 20. tum nauſeam ſerpentibus obruet. Glandibus feliciores eſſetis, quàm mannâ. Oliva l. 2. Strom. §. Unicuique ſecundùm propriam virtutem.

Vocavit Joſue omnem Iſraelem - dixitque ad eos: eſtote ſolliciti; ut cuſtodiatis cuncta &c. Joſ. 23. 2. 6. Dixit hæc, poſtquam pacem dederat Dominus Iſraeli. Timuit prudenter; nè tranquillâ pace fruentes, ac delitiis exundantes, prævaricarentur. Naxera in Joſ. 23. §. 3. Indiget monitore felicitas.

Oſculatúſque eſt Rex Abſalon. 2. Reg. 14. 33. Quid eum putas ex ore hauſiſſe? Pſalmorum fragrantiam? humanitatis candorem? Pacis iridem? Superbiit, arſit, rebellavit. 2. Reg. 15. 1. *igitur poſt hæc fecit ſibi Abſalon currus & equites &c.* Beatior fuiſſet ſerpentis morſu, quàm regis oſculô, quique vixiſſet fortè poſt pœnam; poſt amplexum periit, & perdidit. En fatum murmur in manna. Num. 21. 5. *cur eduxiſti nos de Ægypto?* En fragrans in veneno thus! *miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes.* ib. Irriguum ſibi ad incolendam regionem delegit Loth. Gen. 13. 10. *quæ univerſa irrigatur, ſicut paradiſus Dei.* Noli fidere ubertati, captivitatem tegit. Sulphur, non lac, emulſit; uxoris funus, non gregum fœtus, reſpexit. Exceptus à Jahele Siſara videbatur ſibi nactus in naufragio portum. Judic. 4 19. 21. *Domine mi, intrà; nè timeas.* Cùm ſitiret aquam, recreatus eſt lacte. Quid felicius? Sed Lacheſis latebat in lacte. Quô triumphô advecta putas vaſa templi aurea in Regis palatium? Mors in phialis, non triumphus. Ut primùm iis uſi Chaldæi, everſi ſunt à Medis. Dan. 5. 2. 30. Oliva l. 2. Strom. §. Unicus ſecundùm propriam virtutem.

Videns autem Regina Saba - & ordines miniſtrantium, veſtesq; eorum, & pincernas; & holocauſta, quæ offerebat in domo Domini; non habebat ultrà Spiritum. 3. Reg. 10. 4 5. Saà: quidam illam particulam, *& holocauſta* vertunt ſic: *& aſcenſum, quô aſcendebant in domum Domini.* Non habebat ultrà Spiritum, id eſt, erat diu extra ſe præ ſtuporę. Unde tanta admiratio? quòd felicitas non attrahat piacula; quòd in tanta felicitate Deo holocauſta immolent. Eſcobar t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. 2. Obſ. 3.

Obſervo, ut fiat in me duplex Spiritus tuus. 4 Reg. 2. 9. Ad quid duplicem petit? an ei non ſatis Eliæ Spiritus unus, & ſimplex? Mendoza in 1. Reg. 1. Sciebat Eliſæus, Eliam inter labores vixiſſe; ſe inter favores: Eliam perfectionibus Achabi vexatum; ſe donationibus Naamani honorandum. Et quia ſciebat duplo graviora certamina à proſperitate, quàm adverſitate; ideo duplicem, quô illi reſiſtat, petit. Paoletti Dom. 5. Epiph.

Scidit

Scidit vestimenta sua. 4. Reg. 19. 1. Ezechias, cùm esset in tribulatione, vide, qualia faciebat pro salute sua: saccum induit, & in terra sedit. Ubi autem in deliciis esse cœpit, cecidit præ altitudine cordis sui. Quando tribulantur Israelitæ, multò plures fiebant; quando autem illos dimisit, tunc omnes peribant. S. Chrysost. hom. 16. in Act.

Indulsisti genti Domine, indulsisti genti: nunquid glorificatus es? Isa. 26. 15. Est sensus: sæpe misertus es gentibus, id est, humano generi, & exercuisti in eas incredibilem clementiam. Nunquid cognoverunt? nunquid glorificaverunt nomen tuum? Nunquid è contrario longè à te recesserunt? Securitas enim negligentiam, negligentia contemptum parit. S. Hieron. in Isa. 26.

Vitis frondosa Israel; fructus adæquatus est ei. Secundùm multitudinem fructûs sui multiplicavit altaria; juxta ubertatem terræ suæ exuberavit simulacris. Os. 10. 1. Damnanda fertilitas, quâ religio sterilescit! quot pampini, tot scelera; quot vites, tot idola. Malo esuriæ, quàm perire. September apud Hebræos. *Ethanim* dicitur, id est, *mensis asperitatum.* Aliqui ità vocatum putant; quòd tunc, transactô æstu, & imbres, & fulmina, ruant. Ego verò puto; quòd, ubi abundantia, & vindemia, exundat; scelera, & calamitates, non desint. Eccli. 11. 10. *Si dives fueris; non eris immunis à delicto.* Oliva l. 9. Strom. §. Vitis frondosa.

Ex Novo.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Nihil vicinius bonis temporalibus dæmon invenit, quàm casum, quàm ruinam. Baeza t. 1. l. 3. c. 22.

Apprehensis servis ejus. Matth. 21. 35. Agricolæ, post uberes vineæ fructus perceptos, insolentes fiunt ad omnia patranda. Et quando non felicitas homines à divino deturbavit obsequio? S. Chrysost. per singulos gradus munificentiæ Dei Judæorum malitia crescebat. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 9. Sect. 2. Obs. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Hic (Salomon) bonis initiis malos exitus habuit. Quippe secundæ res, quæ sapientium animos fatigant, magis huic obfuerunt, quàm profuit ipsa sapientia. S. August. de Civit. l. 17. 20.

Nihil est infeliciùs felicitate peccantium; quæ pœnalis nutritur impunitas, & mala voluntas, velut hostis interior, roboratur. Id. epist. 5.

Putatis tunc esse ventum contrarium, quando est hujus sæculi adversitas? Quando enim bella, quando tumultus, quando fames, quando pestilentia, quando cuiq; hominum privata evenit calamitas; tunc putatur ventus adversus; ibi putatur invocandus DEUS. Quando autem temporali felicitate Sæculum arridet; quasi non est ventus contrarius. Magnæ virtutis est, cum felicitate luctari; nè illiciat, nè corrumpat nè ipsa subvertat felicitas. Magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci. Id. s. 11. de Verb. Dom. apud Oliva t. 3. conc. 9. die vener. in hebdomada Passionis.

Meritò fortiter flagellatur hic Mundus: cognovit enim jam verba Domini Mundus &c. S. August. s. 12. de Verb. Dom.

Cùm prosperitas adest, tunc maximè tempus orationum est, lacrymarum, & compunctionis, & cautelæ. S. Chrysost. hom. 17. in tribulatione namque ipsa tribulationum malum vel invitos nos corripit, & modestus facit. Ablatô verò tali frænô timendum, nè ad torporem declinemus; nè de nobis Psalmista dicat: *cùm occideret eos, quærebant eum, & diluculo veniebant ad eum &c.* Ps. 77. 34. Stengelius div. Judic. t. 1. c. 14.

Prosperitas facit hominem oblivisci fut uræ gloriæ, & mortis, & Inferni: prosperitas replet hominem vitiis, & peccatis; úsque ad summum. S. Thom. Vill. conc. 3. de multis. MM.

§. III.

Prosperitatem sperne, quia datur & impiis.

Ex Veteri, & Novo.

Noli æmulari in malignantibus &c. Psal. 36. 1. Admonet Propheta, tanquam spiritualis Medicus, Fideles; ut, si videant impios prosperè agere, non provocentur ad eos imitandos; nec irascantur, aut indignentur, adversùs Deum, quasi injustum. Bellarminus hîc.

Annô quintô decimô Imperii Tiberii Cæsaris &c. Luc. 3. 1. Vide, an non parvi faciat Deus orbis regna; quibus hominibus dignitates conferat? Tiberio, Pilato, Herodi &c. cùm interim illum, quô major inter natos mulierum non surrexit, in spelunca eremi, sinè honore, opibus, privatum vivere patiatur. S. August. in Ps. 62. non ad hoc sumus Christiani, ut terrenam nobis felicitatem petamus; quam plerúmque habent & latrones, & scelerati. Barradius D. 4. Adv. t. 2. l. 1. c. 2.

Epulabatur quotidie splendidè. Luc. 16. 19. Si Deus tam indulgenter habet eos, à quibus offenditur; quid faciet his, à quibus amatur, & colitur. Did Niss. fer. 5. D. 2. Quadr. §. 2.

Recepisti bona in vita tua. Luc. 16. 25. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum: non dixit, cepisti, sed *recepisti.* Qui recipit, debita recepit: recepisti, quæ solvenda erant, quæ debebantur. Attendite quæstioni: Si justus fuit Lazarus, ùt nimirum fuit, & Abrahæ sinus indicavit, corona, præmia, patientia: iste verò peccator, planè improbus, & inhumanus; cur ait illi, *quia recepisti?* Num enim illi debebatur quidpiam? Fieri non potest, ut homo ità sit penitus justus, ut à peccato sit mundus: neque rursus fieri potest, ut nullus ità malus sit homo, quin habeat aliquod saltèm exiguum bonum. Quoniam ergo & Lazarum peccata quædam habere contigerat, & divitem aliquod bonum habere; propterea dicit Abraham: nihil quære; bona illic tua recepisti, & Lazarus mala sua.

Ex Patribus, & aliis.

Quia præsens sæculum eorum est, qui futuræ beatudinis non habent spem; & ideò patienter feramus illos, his successibus prosperis agere, percipere bona in vita sua: donec veniat & nostrum, ad quod invitati sumus, & cujus nobis repromissa sunt bona; ad quod respicimus, in quod speramus: cujus bona, non sicut in hoc sæculo tanquam umbra prætereunt, sed permanent in æternum. Impossibile autem est, & in præsenti sæculo bona consequi, & in futuro. Orig hom. 2. in Ps. 36.

Quod bonum (pulchritudo corporis) Dei quidem donum est; sed propterea id largitur etiam malis, nè magnum bonum videatur bonis. S. August. de Civit. l. 15. c. 22.

Beneficentissimâ providentiâ omnipotens Deus terrenam felicitatem concessit & impiis; nè pro magno quæreretur à bonis. Id. ep. 120.

Multa naturæ commoda adsunt etiam sceleratis. An non erat pulcher, & formosus Absolon? & usque ad capillos capitis porrigebatur ejus corporis species? quid autem? an non erat calvus Elisæus; ut etiam videretur à pueris? sed nec illum quidquam juvit forma, nec hunc læsit deformitas. S. Chrysost. in Psal. 140.

Nempe hujusmodi, cùm intuentur peccatores florere; honoribus, facultatibus, abundare; & temporalibus bonis pacificè frui; nequaquam Dei reprehendunt sapientiam; neque felici eorum invident prosperitati: quin potiùs contemnunt, atque despiciunt illa, tanquam exigua bona transitoria, periculosa, atque vilissima; quæ profectò ùt plurimùm iniquis, quibus in regione vivorum nulla est portio, pro suorum tribuuntur mercede meritorum. S. Laur. Just. de instit. & regim. Prælator. c. 5.

Nihil sanè infelicius felicitate peccantium: quibus, tanquam desperatis ægrotis, quanquam contrarium, & morbo incongruum, nil negatur, quod libeat. Id. lib. de spir. an. resurr.

Noli hujus vitæ felicitatem hominibus invidere; sed condole; imò, quia ipsi non dolent, potiùs ingemisce: qui nimirum velut bruta animalia ad macellum edendo properant, ad gladium lasciviendo festinant. B. Petrus Dam. ep. 6.

Ratio, quare boni non accipiant retributionem in hoc Mundo, est, quia servire DEO in bonis operibus est sanctitas: bona autem hujus Mundi sunt vanitatis. Non competit autem DEO, pro sanctitate dare vanitatem, pro auro dare lutum. S. Vinc. Ferr. s. 2. D. 2. post. Trinit.

§. IV.

Prosperitas reprobationis signum.

Ex Veteri, & Novo.

NOn multiplicabit sibi equos &c. Deut. 17. 16. Tum nè in bello confidat, in multitudine equorum; tum nè erigatur in superbiam magnôque fastu incedat: itaque populo gravia onera ad suam pompam sustinendam imponat; uti fecit, & peccavit Salomon; qui habuit quadraginta millia equorum in stabulis; & curruum, equitúmq; duodecim millia. 3. Reg. 10. 26. Unde multi, & meritò, metuunt Salomonis saluti: videtur enim illi Deus gloriam terrenam concessisse, ut privaret eum gloriâ cœlesti. Cornelius hîc.

In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Ps. 25. 10. Ad tempus floret impius; ad tempus emendatur bonus. Sed flos illius sicut fœnum arescet; emendatio illius transiet. Ille accipiet pœnam perpetuam; quia hîc flagellatus non est; & ad tempus floruit: ille autem, qui tentationem sustinuit, in æternum vitæ perpetuæ retributionem accipiet. S. Chrysost. hîc.

Est via, quæ videtur homini justa. Prov. 14. 12. Salazar, & alii, per viam hanc accipiunt felicitatem terrenam; cui multi applaudant, putantque esse vitam rectam ad plenam beatitudinem. Cùm animalia omnia, à leone ad antrum invitata, certatim ingrederentur; sola vulpes restitit. Rogata causam, dixit: quia cerno vestigia animalium adversa omnia, nullum adversum: nimirum omnia ingredi video, nullum regredi. Cornelius hîc.

Date florem Moab, quia florens egredietur. Jerem. 48. 9. Sequitur: *& civitates ejus desertæ erunt, & inhabitabiles.*

Ex Patribus, & aliis.

Præsentis vitæ prosperitas innocentiæ testis non est: quia multi ad perennem vitam per flagella redeunt; & plerique ad infinita supplicia perducentur sine flagellô. S. Gregor. mor. l. 25.

Luge peccatorum felicem: gladius enim justitiæ ipsi imminet. S. Nilus cap. Paræn.

Prosperitas laqueus est: culter, incidens hunc laqueum, adversitas. Guigo. Carthus. consid. de tranquill. an. c. 14.

Qui omne voluptatis impleverit desiderium, quasi per gramineam viam dicitur ad equuleum. S. Honorius s. de S. Cæcilia.

O quàm miserum est, in hujus Sæculi prosperitate modicô tempore vivere, & ad æterni ignis incendium quotidie clausis oculis, velut in lectica positum, properare! B. Petrus Dam. l. 4. ep. 13.

In hac vita prosperari, est signum pessimum. S. Bonaventura s. 96. Dom. 6. Pent.

Accipiunt unum ex captivis ad mortem, collocántque in Regis thronum, & eundem illi dant vestitum, sinúntque illum deliciari illis regni diebus; & nemo illum vetat quidquam facere, quæ vult. Post hæc autem exutum, virgisque cæsum, suspendunt. S. Chrysost. or. 4. de Persis.

§. V.

Prosperitas suspecta sapientibus.

NOli timere Abram: ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Gen. 15. 1. Abraham cognoscens, continuum bonorum successum, magnum reprobationis signum

signum esse; ut cùm sibi Deus contra quatuor reges victoriam concessisset Gen. 14. 15. veritus est; nè fortè hoc eum donans præmio Deus, æternò excluderet. Cùm autem eum Deus tantoperè diligeret; statim voluit eum illò timore liberare: *noli timere &c.* q. d. non time: præmium tuum præcipuum non temporale, sed æternum, erit. Diez. conc. 4. in Nat. B. V. Abraham ex victoria tam solenni, quam Deus dederat ei, timuit, nè in hoc accepisset totam mercedem justitiæ suæ à Domino: & ideò Deus assecuravit eum de contrario. Lyranus.

Sancti viri, cùm sibi suppetere prospera hujus Mundi conspiciunt, pavidâ suspicione turbantur. Timent enim, nè hic laborum suorum fructus recipiant: timent, nè quod divina justitia latens in ejus vultus aspiciat; &, exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat. S. Gregor. moral. l. 5. c. 1.

§. VI.

Prosperitas desinit in luctu.

Quæ universa irrigatur sicut paradisus Dei. Gen. 13. 10. Irriguam sibi ad incolendam regionem delegit Loth. Noli fidere ubertati; captivitatem tegit. Sulphur, non lac, emulsit, uxoris funus, non gregis fœtus, aspexit. Oliva l. 2. Strom. §. unicuique secundùm propriam virtutem.

Pharao post vaccas pingues videt macilentas, quæ illas devorant. Gen. 41. 2. 3.

Domine mi, intrà; nè timeas. Judic. 4. 18. 19.. Exceptus à Jahele Sisara, videbatur sibi nactus in naufragio portum. Cùm sitiret aquam, recreatus est lacte. Quid felicius? sed Lachesis latebat in lacte. Oliva l. 2. Strom. §. unicuique. &c.

Amanum videbis lætissimum, à rege summè honoratum, omnibus principibus antepositum; sed conversa est lætitia in mœrorem maximum, Esth. 3. 1.

Defecerunt sicut fumus dies mei. Ps. 101. 4. Quid habent dies Davidis commune cum fumo? dies triumphatoris, semper victoris, regnantis per quadraginta annos; videntis filium Salomonem super solium suum. 3. Reg. 1. 48. Fumus, res atra denigrat, lacrymas excitat. Omnis humana prosperitas tandem luctum movet. S. Chrysost. hom. 2. in Matth. nonne vides, etiam corporeos oculos, cùm in fumo remorantur, lacrymas semper effundere? talis est profectò & mentis oculus; si in fumum sæcularium negotiorum fuerit ingressus; ad innumera prorsus mala lacrymabitur. 1. Timoth. 6. 9. *qui volunt divites fieri incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Hugo Card. hic. *Qui volunt divites fieri inciderunt in laqueos

sed tabernacula. Domus ædificatur, ùt permanens, & fixum, domicilium: tabernaculum autem, seu tentorium, ad breviter manendum. Cùm illa gloria esset quidem quædam particula cœlestis beatitudinis; quia tamen in terra appareret; etsi nescius, quid diceret Petrus, in hoc tamen cautè loquitur. Sylveira hic. q. 19.

Ab arbore fici discite parabolam. Matth. 24.32. Ficus, cùm sit dulcis, sumitur in parabolam ad orbis exterminium: nimia enim prosperitas excidii est præsagium. Idem hîc.

Magni animi est, magna contemnere; ac mediocria malle, quàm nimia: illa enim utilia, vitaliaque, sunt, atque hæc: eò quò semper fluunt, nocent. Sic segetem nimia sternit ubertas; sic rami onere franguntur. Ad maturitatem non pervenit nimia fœcunditas. Idem animis quoque evenit, quos immoderata felicitas rumpit; quâ non tantùm in aliorum injuriam; sed etiam in suam utuntur. Naxera in Jos. 22. §. 9.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veterii, & Novo.

Videbam coram me vitem. Gen. 40.9.10. Pistorum magister se tria canistra vidisse ait; & ad omnium excelsius, ciborum delicijs plenum, aves involare. Cur ex somniis Joseph adeò disparem conjicit eventum? Quia vitem paulatim crescere in gemmas vidit; & aves citò ad cibos involare. Nec enim, si felix esset auspicium, adeò celer esset volatus: nec, si vitis infausta portenderet, lentè adeò crevisset. Nam calamitates aligeræ properant; felicitates accedunt tardigradæ. Naxera in Jos. 6. §. 19.

Dæmon in Job facultates, Dei permissu, desæviens, ignem de cœlo adducit, ventos invitat, hostes inflammat; & brevissimô intervallô, quæ multis annis composita, dissipantur. Job. 1.12. &c. Josue milites Jericho capiunt; sed post plurium dierum obsidionem in septimi diei fine: at sinè morâ ab Haiensibus profligati *statim terga vertentes percussi sunt.* Jos. 7.4.5. Moyses, ut per aquas iter populo terrenum panderet, virgâ mare percutit, percussæque vitreos in muros eriguntur; sed ventô totâ nocte acriùs spirante. Ex. 14.21. *cùm extendisset Moyses manum &c.* sed, ut Ægyptios absorbeat, citiùs, & præcipitatiùs, ruit. *Reversum est primô diluculô ad priorem locum.* Longò spatiô pacta felicitas, brevissimô advolavit adversitas. Naxera in Jos. 6. §. 19.

Dies mei transierunt. Job. 17.11. Dies hi præteritæ felicitatis possunt intelligi. V. Beda hîc.

Succidite arborem. Dan. 4.11. Nabuchodonosoris arbor, cujus altitudo nimia, succidi jubetur. De eo dicere potuisset Seneca, quod de Cajo Cæsare, ep. 94. quid Cajum Cæsarem in sua fata pariter, ac publica immisit? gloria, & ambitio, & nullus supra cœteros eminendi modus. Naxera in Jos. 1. §. 40. *Altitudo ejus nimia.* Dan. 4.7.

Erant ibi lapideæ hydriæ sex. Joan. 2.6. Cur tam exactè scribit hydriarum numerum, & capacitatem? videbatur majus miraculum dare vinum absque numerô, & mensurâ. Valdè suspecta est felicitas: si modum nesciat; perseruit. Sylveira Addit. in Joan. 2.

Præterit figura hujus Mundi. 1.Cor. 7.31. S. Theodorus Studita: quid est, *præterit. &c?* idem, quod labitur, præterequitat: nec vel diuturnam stabilitatem obtinens; sed, qui heri nitidus, hodie squalidus: qui heri in re splendida, hodie in miseria est. Nunc extollitur ille; nunc alter dignitiate ruit: hic è paupere fit dives; alius è divite pauper milleque mutationibus, atque vicibus, ærumnosa nostra subjecta vita est, nihil possidens constans. S. Chrysost. Theophylactus, vertunt illa verba sic: *præterit scena hujus Mundi.* In Comœdia, cùm quis regem, vel principem, repræsentat, &c. Quàm parvi facimus illa! quàm parum invidemus tali gloriæ. Did. Niss. Vit. Abr. l. 9. c. 1.

Ventis citiùs fidere possumus, aut literis in aqua scriptis; quàm hominum felicitati. Quod quidem, meâ sententiâ, ideo fit; ut harum rerum inconstantiam, inæquabilitatemque, perspicientes, concitatiore cursu ad Deum, & futura, properemus. S. Gregor. Naz. ep. 18.

§. VIII.

Cur bonis hîc malè, malis benè?

Quare ergo impii vivunt? sublevati sunt, confortatique divitiis? &c. Job. 21.7. Justus quidem tu es, Domine; veruntamen justa loquar ad te: *quare via impiorum prosperatur? benè est omnibus, qui prævaricantur & iniquè agunt.* Jerem. 12.1. *Ecce ipsi peccatores, & abundantes in sæculo, obtinuerunt divitias &c.* Ps. 72.12. Cùm bonis hîc malè est, & malis benè; hoc fortasse deprehenditur: quia & boni, si quæ deliquerunt, hic recipiunt, ut ab æterna pleniùs damnatione liberentur: & mali bona, quæ pro hac vita faciunt, hic inveniunt, ut ad solam imposterum tormenta pertrahantur. S. Gregor. mor. l. 5. c. 1.

§. IX.

Miscellanea.

Lætantur, cùm malè fecerint. Prov. 2.14. Tales similes sunt illis, quos in Apulia videmus morsos à tarantulis, continuò saltare, tripudiare, & tripudiando emori. Cornelius hîc.

TITULUS XXXV.
PROVIDENTIA DEI.

§. I.

Figuræ, Symbola, definitio.

Vidit scalam stantem. Gen. 28. 12. Dico cum Theodoreto, Pierio; scalam hanc, esse Symbolum Providentiæ, & gubernationis divinæ. Unde Deus illi innititur, quasi prima causa, & primum movens omnium. Angeli ascendunt, & descendunt, quasi ministri, & executores, Providentiæ divinæ. Hæc scala à cœlo in terram pertingit: quia Deus inferiora per superiora; homines per Angelos, gubernat. Duo scalæ latera sunt suavitas, & fortitudo. Varii modi Providentiæ sunt gradus. Sic Homerus Providentiam describit per catenam auream, à Jove de cœlo demissam in terram; quâ Jupiter omnia comprehendit, constringit, & ad se trahit. Cornelius hîc.

Quando splendebat lucerna ejus. Job. 29. 3. Scilicet Providentia ejus. S. Thom. Aqu. hic.

Nè projicias me à facie tua. Ps. 50. 13. Faciem hîc gubernationem appellavit. B. Theodoretus hîc.

Ut quid destruxisti maceriam ejus? Ps. 79. 13. Maceriam tutelam vocavit: nam quod est maceries vineæ, hoc est Dei cura his, qui illâ digni effecti sunt. Cæterùm prætergredientes viam hostes nuncupavit: quemadmodum enim viatores vineam, quæ sinè sepe, & custodiâ est, tutò vindemiant; sic, qui divinâ providentiâ privatus est, expugnabilis quibuslibet lædere volentibus fit. B. Theodoretus. hîc.

Introduxit me rex in cellaria sua. Cant. 1. 3. Modus contemplandi in creaturis providentiam Dei erga nos. Quid sunt maria, & flumina, piscibus referta, nisi quædam Dei cellaria ad reficiendum? Quid aer volatilibus, aut terra animalibus, & plantis, abundans; nisi quædam promptuaria ad tuam nutritionem? Quid mineralia, ubi aurum &c. nisi thesauri Dei ad te locupletandum. de Ponte hîc. Exh. 10.

Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi. Cant. 2. 3. Propriè, & genuinè, umbra Christi est ejus providentia, cura, & protectio Ecclesiæ, & animæ Sanctæ, velut sponsæ suæ; juxta illud Is. 51. 16. *sub umbra manûs meæ protexi te.* Ità Orig. Nissen. Cassiodor. Ambros. Thren. 4. 20. *in umbra tua vivemus in gentibus.* Ps. 56. 2. *in umbra alarum tuarum sperabo.* Cornelius hîc.

Pasce populum tuum in virga tua in medio Carmeli. Michææ 7. 14. Orat Deum Michæas, ut virgâ suâ pastoritiâ, id est, providentiâ suâ paternâ, pascat, regatque, Judæos. Cornelius hîc.

Circumdedit sepem. Marci 12. 1. hoc est, divinâ curâ, & providentiâ, munivit illam. Victor Antioch. hîc.

Sol. Lem: *Omnibus sufficit.* Picinelli.

Providentia est voluntas Dei, per quam res omnes aptè, congruenterque, gubernat. S. Joan. Damasc. l. 2. orth. fid. c. 29.

§. II.

Providentia Dei asseritur, & probatur.

Ex Veteri.

Fac tibi arcam. Gen. 6 14. Cur non vocatur potiùs navis? Respondet Paulus s. 57. tom. 6. ut securissima custodia Noe intelligeretur, non navis, sed arca vocatur. Ut intelligeret Noe, se tanquam in arca servatum inter tot aquarum imminentia pericula. Did. Niss. l. 3. c. 10. Phœn. Græc.

Et ingressus est Noe -- in arcam propter aquas diluvii. Gen. 7. 7. Perditum erat genus humanum; scintilla nostri generis Noe restabat; scintilla in medio mari; nec tamen extinguebatur, neque naufragium faciebat: quippe quæ gubernatorem haberet universitatis: non enim asseres illum servârunt, sed robusta Dei manus. S. Chrysost. t. 6. tr. in terræ motum.

Vade, & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ. &c. Gen. 28. 2. Jubetur Jacob abire peregrè; solum pro culcitra, baculum pro rheda, habens. Theodoretus q. 12. Hac de causa Jacobus aufugit, & solus peregrinatur; ut locupletissimus rediens & ipse experiretur, quanta sit Dei providentia. Eadem ratio de Abraham Gen. 12. 10. & 13. 1. Velloso in Judith 5. Paræn. 28.

In qua erat - dipsas. Deut. 8. 15. Isidorus l. 12. etymol. 4. dipsades, serpentes nocentissimi: morsi ab eis continuò inardescunt, & sitî ardent. Quare incessanter haurientes tandem crepant, & dissiliunt. Magna ergo fuit Dei providentia erga Hebræos, quòd ipsi per quadraginta annos ab his serpentibus, qui in deserto abundant, non sint læsi. Cornelius hîc.

Libri Job tota intentio in hoc versatur, ut per probabiles rationes ostendatur, res humanas divinâ providentiâ regi. S. Thom. Aqu. Prologo in Job.

Militia est vita hominis super terram &c. Job. 7. 1. *& sicut dies mercenarii &c.* Ex utroque exemplo datur intelligi; præsentem vitam divinæ providentiæ subdi; nam milites sub duce militant, & mercenarii à patrono operis mercedem expectant. Id. hîc Lect. 1.

A domino diriguntur gressus viri. Prov. 20. 24. fortis, & strenui, qui magna, & ardua molitur: hunc enim Hebr. *gemer* significat. Directio hæc DEI multiplex. 1. dirigit actiones nostras, cùm ab æterno eas destinat, & præordinat; ut in tempore ad eas hominem excitet. 2. cùm in tempore hominem ad eas excitat, & dirigit, mentem illuminando, & voluntatem ad eas impellendo. 3. cùm modum,

eas

3. cùm modum, eas ordinatè, & feliciter, exequendi, suggerit. 4 cùm obstacula, & obsistentes studiis nostris, amovet &c. Cornelius hic.

Ex Patribus.

Divinâ providentiâ pulchrè omnia moderante, ità universa generationum series ab Adam usque ad finem sæculi administrantur, tanquam unius hominis à pueritiâ usque ad senectutem temporis sui tractum ætatis gradibus terminantis. S. August. lib. 83. quæst. q. 53.

Si navigium sinè gubernatore non persisteret, sed facilè submergeretur; quomodo subsisteret Mundus tantùm temporis gubernante nemine? Et nè quid plus dicam: navigium Mundum esse puta; temonem, suppositam terram; velum, cœlum; vectores, homines; mare, subjectam abyssum: quomodo ergo tantô naufragium tempore non esset factum? S. Chrysost. hom. 10. ad pop. Ant.

Corporum, quæ generationi, & corruptioni, obnoxia sunt; compositio, quæ semper custoditur, providentiam esse magnopere ostendit: siquidem in omni particula corporis providentiæ præmeditatio apparet. S. Gregor. Niss. l. 8. de provid. c. 1.

Si perfecta omnia, si robusta, si nullius indiga, gigneret, & proferret natura; profectò aboleretur pietas, ingenium deficeret, ars periret &c. S. Chrysol. s. 132.

Sicut, si aliquis videret sagittam directè tendere ad certum signum; quamvis sagittantem non videret, cognosceret statim, quòd dirigeretur à sagittante. Ità cùm videamus res naturales absque cognitione tendere ad certos fines; possumus pro certo cognoscere, quòd operantur ex voluntate alicujus dirigentis, quem dicimus Deum. S. Thom. Aqu. in ep. 1. Cor. 15. Lect. 5.

§. III.

Nihil fit casu, aut fortuitò.

Ex Veteri.

Puella, cui ego dixero. &c. Gen. 24. 14. Hæc secum loquebatur servus; & ecce apparet virgo Rebecca. Putas, hæc casu fiebant? absit. Veniebat Rebecca ad fontem, ad servum Isaac; qualem, qui ex illa, & Isaac, nasciturus erat, venire præscripserat. Baeza t. 2. l. 6. c. 3. §. 8.

Non casu Moyses Ex. 2 3. 6. in viminea fiscella expositus, à filia Pharaonis inventus, & adoptatus est. Non casu fiebat, quod maximè casu factum videbatur 4. Reg. 13. 21. ut cadaver metu latronum projiceretur in sepulchrum Elisæi, cujus ossa cùm attigisset, homo ille sepeliendus revixit. Nec casu rex Achab. 2. Paral. 18. 33. inter cervicem, & scapulas, læsus est: *accidit autem & unus è populo sagittam in incertum jaceret.* Certissima Dei manu ferebatur hoc telum. Non casu horundines Tobiæ 2. 11 domum involabant, virum optimum visu privabant: *hanc tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ.* v. 12. Drexelius Heliotr. l. 5. c 4. §. 2.

Omnia in sapientia fecisti. Ps. 103. 24. In iis, quæ à Deo proficiscuntur, nihil à ratione alienum, nihil inordinatum, aut fortuitum, animadvertitur. S. Gregor. Nyss. lib. in hexam.

Ex Novo.

Non casu factum Luc. 2. 1. ut Christô nasciturô universus orbis ab Augusto describeretur.

Ascendit & Joseph. &c. Luc. 2. 4. DEUS mirabilis & omnium Artifex, omnem habens virtutem, omnia prospiciens. Quando peritus artifex templum sublime, aut domum, vult construere; priùs modellum efficit; postea verò lapides, & ligna, aptari jubet, & à rustico portari lapides. Quòd si ab eo roges, quid portas? respondebit, ad talis domûs, vel templi, ædificium. Quòd si quæras, quomodo iste lapis aptandus est? respondebit, id ego ignoro; operis autem præfectus explicabit. Ità Deus permittit hanc descriptionem fieri per manus Octaviani, & Cyrini, quam Dominus dirigit ad utilitatem Universi: quia prædictum fuerat Michææ. 5. 2.

Et tu Bethlehem &c. Ut hoc adimpleatur, fit descriptio; ut Dominus nascatur in Bethlehem. Interroga Octavianum, ùt quid hæc descriptio? in meum commodum. Stella hic.

Non casu *pastores erant in regione illa*, non casu vigilabant. Luc. 2. 8. Altô Dei nascentis consiliô ibi positi erant. Baeza t. 2. lib. 6. §. 8.

Ecce defunctus efferebatur. Luc. 7. 12. Nihil improvisum Christo accidebat; longè habebat antè omnia prævisa. Non accidit occursus hic inopinatus: in urbem Naim ideo venit; ut tantô miraculô fidem, nomenque suum, illustraret. Barradius t. 2. l. 8. c. 6. Dom. 15. Pent.

Ad fontem Sichar non casu consedit Christus, cum Samaritana collocuturus. Joan. 4. 5.

Ex Patribus.

Non tibi videantur casibus moveri, quæ verbô Dei in omni motu suo deserviunt. Quò vult Deus, illuc lucet ignis: illuc fertur nubes; sive pluviam, sive nivem, sive grandinem, portet. Et quare aliquando montem percutiunt fulmina, & non percutiunt latronem? quia fortè adhuc latronis conversionem quærit: & ideò percutitur mons, quia non timet; ut mutetur homo, qui timet aliquando. Et tu, cùm das disciplinam, terram feris, ut infans expaveſcat. Quidquid ergo hîc accidit contra voluntatem nostram, noveris non accidere, nisi voluntate Dei, de providentia ipsius, de ordine ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius. S. August. in Ps. 148.

Si intrares in officinam fortè fabri ferrarij; non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. - Artifex novit quare, etsi ego non novi. In officina non audet vituperare fabrum; & audet in hoc Mundo reprehendere Deum? Ergo, quemadmodum *ignis, grando, nox, glacies,*

glacies, spiritus tempestatis, quæ faciunt verbum ejus: Sic omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temere fieri, non faciunt, nisi verbum ejus: quia non fiunt, nisi jussu ejus. Id. ibid.

Nihil aliud in rebus casum vocamus, nisi cujus ratio, & causa, secreta est: nihilque seu commodi, seu incommodi, contingit in parte, quod non conveniat, & congruat, Universo. Id. l. 1. contra Academicos c. 1.

Fratres, non rogata venit illa, sed jussa: ipse sic fecit eam sisti sibi, qui illam cœlestî sententiâ jussit absolvi. S. Chrysol. s. 93. de Magdalena.

Historiæ.

Lusitanus miles aleâ ludens sexcentos aureos amiserat. Tristis, & inops consilii, ad Franciscum confugit. Ille ex veneno medicinam petendam ratus, aleam ab eo poscit, suâque manu permistam reddens, repetere lusum jubet, amissa recuperaturum. Non fefelliti repentè mutatata sors; secundô usus ludô recuperavit cuncta. Suô receptô ludere pergentem Franciscus inhibuit; nec miles abnuit: sed beneficii memor salubribus ejus præceptis impensè paruit; quin etiam ultrò promisit, se imposterum nunquam aleâ lusurum & extitit promissi fides. Quis in hac alea non agnoscat Domini manum, sicut & in aleæ lusu Horatius Turselinus lib. 6. c. 2. in vita S. Franc. Xav. Vide mirabilem divinæ Providentiæ dispositionem apud Stengelium t. 1. div. Judic. c. 28. fusiùs relatam.

De puerulo memorat Olaus l. 9. c. 28. cui casus, & Deus, insignem gloriam peperit; quando hoste Groningam, Frisonum urbem obsidente, artem parentis imitari volens filius, igne in tormentum immissô, caput illustrissimi Ducis in obsidione foris milites exhortantis, ferreô globô expulsô, avulsit, & obsessis quietem peperit. Lusit tunc puer; sed Deus seriò egit, qui pueri manum in hostem direxit. Sicut 3. Reg. 22. 34. vir quidam tetendit arcum, in incertum sagittam dirigens, & casu percussit regem Israël &c. Sagittarius casu, Deus consilio, regem percussit. Stengelius t. 1. Judic. div. c. 25. Plura similia invenies apud Stengelium hic.

§. IV.

Nihil sinè causâ.

NOn est dicere, quid est hoc? aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur. Eccl. 39. 26. Græc. *omnia enim in usus suos creata sunt. Tò quærentur* per metalepsim accipi potest cum Jansenio, pro *cognoscentur*, vel *declarabuntur*, ac *cognita comprobabuntur*, ùt ait v. 40. solent homines ignorantes, & superbi, mirari, & judicare, nonnulla Dei opera; quorum ipsi causam, usum, & finem, non intelligunt; quasi inutilia, supervacua, imò impertinentia. Unde dicunt: *quid est hoc? aut quid est istud?* q. d. quis est hujus, vel illius rei, usus? & finis? quid commodi hoc, illudve, adferet? Retundit eorum ignorantiam, & eorum fastum; causamque subdit: *omnia enim in tempore suo quærentur, & cognoscentur, & cognita probabuntur.* Cornelius hic.

Videmus, nihil esse in omni Mundo, quod non habeat in se maximam, mirabilemque, rationem. Lactantius l. de ira Dei.

Nemo ex me quærat, cur quidque fiat? Satis est, nihil fieri, nihil gigni; quod non aliqua causa genuerit, atque moverit. S. Augustl. 1. de ord. c. 6.

§. V.

Malè astris adscribuntur bella. &c.

VIdete, nè quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, secundum elementa Mundi; & non secundùm Christum. Coloss. 2. 8. S. Ambros. l. 4. hex. c. 4. quomodo Dominus aut bonis præmia proposuit, aut improbis pœnas; si facit necessitas disciplinam? & conversationem stellarum cursus informat? Quàm multos videmus, ereptos criminibus, atque peccatis, in meliorem statum esse conversos: S. Augustl. de Civ. l. 5. c. 7. fatum ponentes, nolunt advertere, quòd electò ad seminandum agrum die, tam multa grana in terram simul veniunt, simul germinant, & exortâ segete simul herbescunt: & tamen inde spicas, cæteris coævas, alias rubigo interimit, alias aves depopulantur, alias homines avellunt. Quomodo, istis alias constellationes fuisse, dicturi sunt; quos tam diversos exitus habere conspiciunt? Id. de Civ. l. 5. c. 34. de geminis hominibus plurima, plurimùmque diversa, monstremus. Nati enim sunt duo gemini. Gen. 25. 25. veterum Patrum memoriâ, sic alter post alterum; ut posterior plantam prioris teneret. Et tanta in eorum vita fuerunt, moribusque, diversa; tanta in actibus disparilitas, tanta in amore parentum dissimilitudo; ut etiam inimicos eos faceret inter se ipsa distantia. Unus à matre diligebatur; unus honorem amisit, alter adeptus est.

§. VI.

Providentia Dei extendit se ad omnia.

Ex Veteri.

FEcit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas, & induit eos. Gen. 3. 21. Quid per vestes pelliceas intelligendum? admirari oportet perennem ejus bonitatem: quippe qui etiam delinquentium curam gerat; nec vestimentis necessariis carere nudos permittat. B. Theodoretus q. 39. in Gen.

Mansiunculas in arca facies. Gen. 6. 14. Sept. *nidos facies arcam.* Symbolicè S. Ambros. l. de Noe c. 6. omne corpus nostrum attextum est, sicut nidus: nidi quidam sunt oculi nostri, quibus se visus inserit. Nidi sunt nostrarum sinus aurium - nidus est narium &c.

Vidit scalam. Gen. 28. 12. Per hanc intelligit B. Theodoretus q. 82. divinam providentiam, quæ cœlum & terram attingit. Sed nota, quòd scala hæc priùs sit super terram, & postea cœlum tangat. Cur non primò nomi-

natur cœlum, utpote nobilis, & sedes spirituum? sed prius terra; in qua serpentes, & bruta? Adeo sollicita est divina providentia circa minima &c. S. August. ad illud Sap. 8. 1. *attingit à fine usque ad finem.* l. de gratia, & lib. arb. à cœlo usque ad inferiores partes terræ; à maximo angelo usque ad minimum vermiculum. Sylveira in Matth. 6. 25. q. 7.

Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum Ps. 146. 9. Traducitur apud sacros Scriptores corvus, ut animal pullorum odiò laborans: nam, cùm fœtum excluserint, repudiant, neglectâ nutricandi curâ. Sed, quæ creaturam omnem pervadit divina providentia, pullis ipsis corvorum, occultâ quâdam ratione, à minutis quibusdam animalibus escam parat. S. Basilius Seleuc. orat. in S. Eliam.

Attingit, à fine usque ad finem, fortiter; & disponit omnia suaviter. &c. Sap. 8. 1. Functiones illius, creatio, gubernatio, conservatio, cooperatio. Dicitur provisor: quia per ipsius providentiam omnia in suis speciebus, & naturis individuis, cum suis ornamentis, & proprietatibus, & functionibus, existunt. Cuivis creaturæ dedit vires, & instrumenta congruentissima, ad suas functiones: ùt appareat etiam in vilissimis vermiculis, & eorum partibus; in plantis, & floribus. 2. nihil in toto universo fieri potest, quod ipse antea, in luce infinitæ sapientiæ suæ, exactissimè non consideravit; & quasi deliberaverit, an conveniat illud velle ut fiat. Quidquid enim modo inordinatũ videtur, ipse postea ad pulcherrimũ ordinẽ revocat. Quid est aliud cujusque rei ingenium, & nativa propensio, quàm providentiæ ejus vestigium, & impressio? Considera venatum aranearum, apicularum artificia, avicularum nidos, stupendam bombycum indolem, formicarum industrias. Nunquam ejus providentiæ ordo, ac dispositio, propriò sibi commensò fine frustratur; sed hunc semper assequitur. Quod etsi modò nondum appareat, durante adhuc Mundi cursu, & terminò, quò tendunt omnia, nondum adductò: ubi tamen, decerso stadiò suò, ad metam pervenerit; tunc se vis providentiæ divinæ aperiet, & clarè perspicietur; quàm sapienter, quàm suaviter, & congruè naturis rerum, & saluti mortalium; quàm convenienter divinæ gloriæ, omnia ab ipso fuerint administrata. Itaque nihil omnino prudentiùs præstare possum, quàm si me totum sapientissimæ Dei providentiæ committam. Leon. Lessius de 50. Dei nominib. c. 30. Providentia l. 11. c. 1.

Ex Novo.

Respicite volatilia cæli. Matth. 6. 26. Proponit Dominus non leones, elephantos, & ursos; sed minima animalium: utdoceamur, quòd providentia Patris non solùm ad magna se extendit, sed etiam ad minima; ut omnibus provideat. Sylveira hîc q. 11. E scholis avium venio; à quibus præclaram lectionem de fiducia in Deum audivi. hanc repetam. Noveris: non pulcherrimis tantùm, & maximè canoris; sed etiam passerculis, granariorum depeculatoribus, à Deo prospectum; nec sinè ipsius nutu quidquam deesse. Satis ei provisum est, qui vivit sub cura Dei: non deseret ille nos homines, qui prospicit avibus. Joan. Rho in Caduceatore Aff. 47.

Si autem fœnum agri &c. Matth. 6. 30. id est, si, quæ citò decidua concremantur igne, artifex omnium tam venustâ ornat specie; quantò magis vos procurabit in necessariis, qui ad æternam hæreditatem pertinetis. Beda l. 1. hic.

Rogabant - mitte nos in gregem porcorum. Matth. 8. 31. Possum dicere, porcorum quoque setas tunc numeratas apud Deum fuisse, nedum capillos Sanctorum. Tertull. de fuga in persecutione.

Nonne duo passeres &c. Matth. 10. 29. Est sensus: si parva animalia, & vilia, absque Deo authore non decidunt, & in omnibus est providentia; & quæ in his peritura sunt, sinè Dei voluntate non pereunt: vos, qui æterni estis, non debetis timere, quòd absque Dei vivatis providentia. S. Hieron. l. 1. hic. Miror, Christum, in confirmationem divinæ providentiæ, passeres allegare: qui, cùm familiares domibus sint, facilè se nutriunt. Mirarer magìs profugas, solitariasque, aviculas à Deo ali. Sed difficiliùs ostendit, passeres in urbibus pasci posse, quàm in agris reliquas volucres: his enim plures tenduntur laquei, quàm escæ præbeantur; magisque iis aditus omnis ad cibum obstruitur. Oliva l. 13. Strom. Luc. 12. nonne quinque passeres.

Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. Matth. 10. 30. Non est hyperbolica hæc locutio, sed verissima, ùt ait Cajet. cùm verè capillorum numerus notus sit Deo. Nam, ùt ait Euseb. Gallic. in Nat. plur. MM. non est autem ei difficile capillos numerare, cui difficile non fuit creare. Sylveira hic q. 12.

Ex Patribus, & aliis.

Qui non solùm cœlum, & terram; nec solùm angelum, & hominem; sed nec exigui, & contemptibilis, animantis viscera; nec avis pennulam, nec herbæ flosculum, nec arboris folium; sinè suarum partium convenientia, & quâdam veluti pace, dereliquit: nullò modò est credendus regna hominum, eorumque dominationes, & servitutes, à suæ providentiæ legibus alienas esse voluisse. S. August. de Civ. l. 5. c. 11.

Attendat Charitas vestra: quis disposuit membra pulicis, & culicis; ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant motum suum? Unam bestiolam brevem, minutissimam, considera, quam volueris. - pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos. Quis dedit aculeum culici, quô sanguinem sugat? Quàm tenuis fistula est, quâ sorbet! Quis disposuit ista? quis fecit ista? Ex pavescis in minimis, lauda magnum. S. Augustinus in Psal.

Benga-

Bengalenſes, dici nequit, quantopere tigres reformident. Cœterùm providentia Dei creavit beſtiolam, catelli magnitudinem non ſuperantem; quæ conſpectam ſemel tigridem mox aggreditur, & latratu ſuô in fugam convertit: ut hominibus æquè, ac aliis animantibus, tempus ſit, abdendi ſe in latebram. Ex epiſtola Nicolai Pimenta de ſtatu rei Chriſtianæ in India Orientali.

§. VII.

Providentia Dei de alimentis.

Ex Veteri.

PRimum hominem in horto collocavit. Gen. 2. 15. Jacobo in fame per Joſeph alimenta providit. Gen. 45. 11. In eremo panem de cœlo. Ex. 16. 14. potum de terra dedit.

Invenit in ipſo anno (ſterilitatis) *centuplum.* Gen. 26. 12. Unde patet, hanc meſſem, non per ſertionem, non per agrorum fertilitatem; ſed per miraculum, Dei beneficiô, obtigiſſe Iſaac: ut ex uno modio à ſe ſeminato meteret centum modios. Cornelius hîc.

Gomor per ſingula capita. Ex. 16. 16. Hoc primum, illudque ingens, miraculum in manna; quòd ſcilicet & tanta copia quotidie deplueret; quæ tribus hominũ millionibus alendis ſufficeret: & quod ſinguli domum venientes, cùm manna à ſe collectum metirentur, ſive plus, ſive minus, collegiſſent; omnes tamen unum, idemque, gomor reperirent: Angelô ſcilicet inviſibiliter addente; ſi minus, quàm gomor; demente, ſi ampliùs, collegiſſent. Hinc ſequitur; omnes tunc quotidie ex manna comediſſe unum gomor, parvulos, robuſtos, viros, fœminas, ſenes. Deus enim cuique in ſtomacho, & corpore, ità concoquebat, & diſpertiebat ſuum manna; ut æqualiter omnes ſatiaret: ut in debili ſtomacho eſſet facilis digeſtionis, in ſtomacho robuſtiore validis. Cornelius hîc. Dignum inquiſitione eſt: cur Domine non dediſti eis panem ad menſam; aut quem ad hebdomadem ſaltèm ſervare poſſent; ſed ad ſingulos dies? Vult Dominus nos ſemper ab ejus providentia pendere: quoniam novit; non adituros nos eum, niſi indigeremus. Quâ in re melior eſt pauperum, quàm divitum, conditio: ſunt enim ſingulis diebus pauperum oculi ad Dominum, ut eorum miſereatur, & neceſſaria; ſaltem ad illum, tribuat diem: ut etiam nullus tranſeat dies, quô Dei circa ſe non ſentiant beneficia. Oleaſter hîc.

Pones ſuper menſam panes propoſitionis. Ex 25. 30. Voluit ſemper coram ſe panem habere; ut continuæ noſtræ indigentiæ memor eſſet. Oleaſter hîc. Cauſa, quare ponebantur iſti panes, exprimitur Levit. 24. ſcilicet in memoriam filiorum Iſrael, ut Deus recordaretur eorum. Abul. q. 28. hîc.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Facite homines diſcumbere. Joan. 6. 10. Diſcamus ex hoc miraculo, nè puſillanimes ſimus in anguſtiis, & paupertate; neque timidi ſimus in hoſpitalitate, & communione: ſed credamus, quòd, etiamſi unum tantùm panem habeamus, illum multiplicaturus ſit; qui ex quinque panibus tantum ſupereſſe fecit. Theophylactus. hîc.

Nemo debet de vita iſta deſperare; nemo timeat; nemo debet dicere: ſi ſenuero, unde habeo vivere? ſi infirmus factus fuero, unde vivo? Chriſtum habes; & times? ſi volatilia cœli paſcit, dubitas, quòd poſſit te paſcere? diabolus paſcit ſuos homines; & Chriſtus non paſcet ſuos ſervos? S. Hieron. in Pſ. 107.

Bonus, & pius Dominus qui promiſit æterna, non negabit temporalia. Thom. Kemp. conc. 18.

In promiſſis veritatis nemo dubitet: ſit homo, qui eſſe debet, & mox addentur ei omnia, propter quem facta ſunt omnia. S. Hieron. in c. 6. Matth.

§. VIII.

Providentia Dei ſpecialis de Sanctis.

Ex Veteri.

DOnec *ingrediaris illuc.* Gen. 19. 22. Urget hæc Dei verba, *non potero facere quidquam.* Prado in c. 9. Ezech. 6. ô divinæ bonitatis pelagus! nonne ſatis erat, fidem aſtrinxiſſe ſuam, Dei Angelum erepturum Loth de Sodomæ incendio? quorſum tanta cunctatio? Videlicet acceperat Angelus à Domino mandatum, non modò ſalvandi Loth, ſed etiam ipſum ſoſpitem, tutum, & ſecurum, conſervandi. *Non potero*, inquit, *facere quidquam.* At peccata Sodomorum multa ſunt nimis: *non potero &c.* At impleta ſunt ſcelera eorum: *non potero &c.* At clamant in cœlum: *non potero &c.* Quorſum tam inſolita providentia? quò nepotem Abrahæ nec tangat, nec olfaciat, nec percellat, percutientium calamitas. Apud Cornelium hîc.

Reverſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cunctı exercitûs &c. Ex. 14. 28. S. Baſilius hom. 9. quærit cur Deus, cùm decuſſiſſet aquas maris, & iter præbuiſſet Hebræis, reducens aquas oppreſſerit Pharaonem cum Ægyptiis? reſpondet: ſeipſum præcipitem dedit; dum cordis arrogantiâ fretus, iter juſtorum auſus eſt ingredi.

Erit anima Domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo &c. 1. Reg. 25. 29. Pulcherrimâ comparatione ſtatum juſtorum à reproborum ſorte diſcernit: hos lapidi fundæ aſſimilat, illos faſciculo. Faſciculus enim conſtringitur, ut integer maneat, & conſervetur; lapis in funda expeditus ponitur, ut abjiciatur. Sic enim in hoc ſæculo electi preſſuris tribulationum coanguſtantur; ut, his admoniti, arctiùs ſe ad invicem mutuâ charitate connectant, & coadunati ad invicem manu ſui Redemptoris in perpetuum conſerventur. At verò reprobi, quantò licentiùs in hac vita voluptatibus propriis, veluti liberi, dimittuntur; tantò longiùs in futuro à divinæ viſionis gloria projiciuntur; ut de eis meritò dicatur: *ipſi de manu tua expulſi ſunt.* Mirè autem omnipotentem providentiam deſcribit ſuperni Protectoris; cùm dicit, animam viri ſancti quaſi faſciculô apud eum cuſtoditum. Sicut enim facillimum eſt cuilibet faſciculum herbæ, vel fœni, ſuâ manu retentum conſervare; ità virtus Domini omnes per orbem electos, nè qui ex

eis pereant, sinè labore tuetur. V. Beda l. 30. quæst. in lib. Reg. q. 6. hîc.

Sub umbra alarum tuarum protege me. Psal. 16. 8. Alas habere dicitur Deus pro eo, quòd, more avis, electos suos, tanquam pullos, sub se jungit, fovet; & ab insidiis diaboli, & malorum hominum protegit. S. Anselmus lib. de vestim. & alis DEO attributis. Ala.

Dominus regit me. Ps. 22. 1. Ut dux viatorem, nè deviet; ùt lux in tenebris ambulantem, nè exorbitet; ùt pastor gregem, nè à lupis pereat. Dominus regit me ùt navem, ùt regnum, ùt exercitum: ut cœcum, ùt equum frœnô, & stimulô. Regit me ut scholas. *Qui sedes super cherubim*; id est, plenitudinem scientiæ. Hugo Card. hic.

Timete Dominum omnes Sancti ejus quoniam non est inopia timentibus eum. Psal. 33. 10. Pascebat te Dominus contemnentem se; & deseret te timentem se? S. August. hîc.

Justorum animæ in manu Dei sunt. Sap. 3. 1. id est, in peculiari Dei curâ, providentiâ, tutelâ, directione. Moraliter portatur justus manu Dei. 1. sicut puer manu matris, vel nutricis, juxta illud Os. 11. 3. *& ego, quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachiis meis.* 2. sicut charta est in manu scriptoris; ut in ea scribat, & pingat, quidquid velit, juxta illud Is. 49. 16. *Ecce in manibus meis descripsi te* Sic Christus crucifixus in manibus suis inscripsit dilectos suos, non calamis; sed clavis; non atramentô, sed sanguine: ut amorem suum eximium in nos testaretur. 3. sicut annulus est in manu regis: æquè enim pretiosa est anima justi in manu, & oculis Dei. Vide Jerem. 22. 24. Eccl. 49. 13. Aggæi 2. 24. 4. sicut æger debilis est in manu confortantis, juxta illud Ezech. 3. 14. *manus Domini erat mecum confortans me.* 5. sicut materia, vel instrumentum, est in manu artificis: ut eas tunsionibus, pressuris, patientiâ, omnique virtute, & gratiâ, expoliat. Cornelius hîc.

Serve Dei, tolle prandium, Dan. 14. 36. Talem enim discophorum inopia meruerat hebdomadis. S. Hieron. l. 2. contra Jovin.

Ex Novo, & Patribus.

Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Luc. 12. 7. Non quicunque capilli numerantur, sed hærentes capiti. Obediens, suoque adhærens capiti, Dei in se curam provocat. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Nolite quærere, quid manducetis. Luc. 12. 29. *Pater vester.* Cajet. & hæc sola ratio sufficit ad confidendum. Nicetas in or. 44. Nazianz. ait: paratâ rerum copiâ creatum ultimò Adamum esse; ut Mundum ingressus inopiâ minimè laboraret.

Servum Christi non custodia temporalis, sed Domini providentia, sepire consuevit. S. Ambros. orat. in Auxentium de Basilicis tradendis.

§. IX.

Providentia Dei de uno, ùt de omnibus, quasi de te solo.

Vidit Dominum innixum scalæ. Gen. 28. 12. 13. Nota, Deum suos, præsertim virtute præstantes tantâ curâ per se, & Angelos, curare; ac si iis totus incumberet, nec quicquam aliud curaret in toto Mundo. Juxta illud Cant. 2. 16. *dilectus meus mihi, & ego illi.* Cornelius hîc.

Ego sum Deus Abraham &c. Exod. 3. 6. Quæres, cur hîc ter, putà ad singulos, repetatur nomen Dei. R. ut ostendat Deus; quantam singulorum habeat curam: quòd unum curet, sicut omnes; & quòd singulorum sit totus. Cornelius hîc.

Sic intendunt divina judicia super unam animam, sicut super unam urbem; sic super unam urbem, sicut super unam gentem, sic super unam gentem, sicut super universam humani generis multitudinem: quia & sic intendit Dominus singulis, acsi vacet à cunctis; & sic simul intendit omnibus, acsi vacet à singulis. S. Gregor. mor. l. 25. 13.

Sic gressus meos, semitasque, consideras; & die, noctuque, super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans, speculator perpetuus; velut si totius creaturæ tuæ, cœli, & terræ, oblitus, tantùm me solum consideres, & nihil sit tibi curæ de aliis. S. August. solil. c. 14.

O tu bone omnipotens! qui sic curas unumquemque nostrum, tanquam solum cures; & sic omnes, tanquam singulos. Id. lib. 3. Conf. c. 11.

Ità tibi intendit Deus, ità tui curam jugiter habet; quasi tu solus in toto terrarum orbe viveres. Blosius parad. an. c. 2.

§. X.

Providentia Dei è malis physicis, & moralibus, elicit bona.

Ex Veteri.

Ecce somniator venit: venite occidamus eum. Gen. 37. 19. Tolle malitiam fratrum ejus, tolle invidiam, tolle illud omne parricidale commentum, quô sævierunt in fratrem, usquequò venderent eum. Si hoc auferas, vide quantam simul peremeris dispensationem Dei: simul enim abscindes cuncta illa, quæ apud Ægyptum per Joseph pro salute omnium gesta sunt. Orig. hom. 14. in Num. 23. Quia mutari Dei consilium non valet: quem ideovendiderunt, nè adorarent; adorârunt quia vendiderunt. S. Gregorius hom. 21. in Ezech. Quidquid in contrarium moliaris, resistente licèt Universi creaturâ, pugnantibus tenebrarum potestatibus: per eas ipsas contrarietates justus vadit, secundùm quod scriptum est de eo. Baeza t. 1. l. 3. c. 6. §. 6. Per ipsos insidiatores ei contexebatur diadema, & comparabatur purpura; & ab infamiæ occasione, honoris, & regni, ei causa processit. S. Chrysost. in Ps. 138. de Joseph.

Pense-

Pensemus, quomodo sapientes in ipsa sua astutia vis divina comprehendat. Ideo ab eis venditus erat Joseph, nè adoraretur: sed ideo est adoratus, quia venditus. Astutè namque aliquid agere ausi sunt, ut Dei consilium mutaretur, sed divinô judiciô, quod declinare conati sunt, renitendo servierunt. - Sic divinum consilium, dum devitatur, impletur: sic humana sapientia, dum reluctatur, comprehenditur. S. Gregor. mor. l. 6. c. 12.

Vos cogitâstis de me malum; sed Deus vertit illud in bonum. Gen. 50. 20. *Misit ante eos virum.* Psal. 104. 17. Meritò dixit *virum*: quia multa passus viriliter cuncta sustinuit. Considerandum est etiam, quod dicit, eum *Dominum* misisse; qui fratrum suorum iniquitate distractus est. Novit enim Deus bene uti malis alienis: sic enim illi omnia adversa feliciter contigerunt; ut missio facta sit Domini Joseph dolosa venditio; sicut & ipse suis fratribus dicit. Gen. 45. 5. *pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægypto.* Cassiodorus in Ps. 104.

Præcepit ergo Pharao - quidquid masculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. Ex. 1. 22. Cur parentes potuerunt obscondere Aaron, non Moysem? S. Chrysost. hom. 14. in Acta: semper, quæ videntur esse contra nos, pro nobis fiunt. Hoc mirabile est, quòd non per ea, quæ videntur, securitatis esse; sed planè per contraria, omnia pro nobis fiunt. Jussit Pharao in flumen projici pueros. Nisi pueri fuissent projecti, non fuisset servatus Moyses; non in aula educatus fuisset. Quando expositus est, tunc factus est in honore. Altissima Dei providentia id, quod erat mandatum ad interitum, ordinat ad salutem, vitam, & exultationem. Sylveira in Act. 7. 21.

Idcirco posui te; ut ostendam in te fortitudinem meam; & narretur nomen meum in omni terra. Ex. 9. 16.

Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus. Ps. 110. 2. & tam sapienter exquisita; ut, cùm Angelica, & humana, creatura peccâsset, id est, non quòd ille, sed quod voluit ipsa, fecisset; etiam per eandem creaturæ voluntatem, quâ factum est, quod creator noluit, implevit ipse, quod voluit: bene utens & malis tanquam summè bonus. S. August. Enchir. c. 100.

Radix sapientiæ cui revelata est? Eccli. 1. 6. Quâ ratione Deus bonum è malo eliciat, rad eis similitudine explicatur. Radices enim, licèt fœtidis, & immundis, aquis riges; ex illis tamen arbor humorem elicit, quô flores, & fructus, ramis subministrat; & quibus idem, qui cœnosas aquas immiserat, nutriatur. Octavianus hic.

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Isa. 2. 4. Quando id factum? ut gladii, qui sunt ad perdendam vitam, convertantur in aratrum, & instrumentum alendæ vitæ? & lanceæ, quæ sunt ad occidendum, sint pro metendis alimentis? Hoc totum videmus in Paulo impletum, ait Tertull. l. Adv. Gnost. c. 13. Paulus Apostolus, de persecutore, qui priùs Ecclesiæ sanguinem fudit, postea gladium stylô mutans, & convertens machæram in aratrum; Lupus rapax Benjamin, deinde afferens ipse escam. Sylveira in Act. 9. 2.

Ex Novo.

Filia mea modò defuncta est. Matth. 9. 18. Moriebatur ista duodennis puella; nec Christus ante mortem voluit subvenire: ut per revocationem à morte attolleretur miraculum; etsides scientium perampliùs firmaretur. Sim. Cass. l. 5. c. 14.

Et Judas Iscariotes, qui & tradidit eum. Matth. 10. 4. Habuit Christus inter Apostolos unum; quô malô utens bene, & suæ Passioni dispositum impleret, & Ecclesiæ suæ tolerandorum malorum præberet exemplum. S. August. de Civ. l. 18. c. 49. Non Judæ traditio, sed sapientia Christi, atque potentia, salutem peperit universis. Christus enim improbitate aliorum ad utilitatem nostram usus est, S. August. hom. 82. in Matth. 26.

Filia mea malè à dæmonio vexatur. Matth. 15. 22. Ut quid malè? nunquid aliquando benè vexare quempiam volet? minimè: sua intentione duntaxat, sed divinâ providentiâ, quæ benè malis utitur; dæmonum malorum hominum, voluntatibus sunt secutæ coronæ. Clamat hoc Martyrum exercitus, vexantibus dæmoniis, tyrannorum terrore, & suppliciis, consecratus. Hæc filia, maternô judiciô, malè à dæmonio vexabatur: sic enim intentione Sathanicâ; sed ad profectum utriusque, bene vexata fuit: nam ambæ, in anima liberæ à cultu aversæ gentilium, in Christi familiam transierunt. Sim. Cass. l. 5. c. 24.

Filius hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Matth. 26. 24. Non obfuit proditoris insania, sed servivit Domini viis; & inter inimicorum rabies contrariantes viam invenit, quâ citiùs perveniret ad gloriam præparatam. Baeza t. 1. l. 3. c. 6. §. 6. Si auferas malitiam Judæ, proditionémque ejus perimas; abstuleris pariter Crucem Christi, & Passionem ejus &c. - Et propterea puto, in divinis voluminibus scripta esse bonorum gesta, & malorum; & ex sinistris, & dextris actibus scripturas divinas esse contextas: ut intelligamus; quia apud Deum otiosa non sunt, nec malorum opera, nec bonorum. Orig. hom. 14. in Num.

Infer digitum tuum huc. Joan. 20. 27. Plus nobis Thomæ infidelitas ad fidem; quàm fides credentium Discipulorum, profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur; nostra mens, omnî dubitatione postpositâ, in fide solidatur. S. Gregor. hom. 26. in Evang.

Vexatos à spiritibus immundis. Actor. 5. 16. Hic, & in Evangeliis, crebra fit mentio possessorum à dæmone, quos curavit Christus, & Apostoli; imò crebrior, quàm in toto Testamento veteri: quia vigebat tempore Christi hæresis Sadducæorum negans esse Spiritus. Ad hanc refutandum, permisit Deus dæmoni homines possidere; in eisque se, & vim suam, ostendere: idque aliquando sinè culpâ, aliquando ad puniendam culpam, vel obsessorum, vel

parentum. Simili de causâ permittit DEUS tot sagas, & magos; contra Atheos, qui negant omnem Spiritum, imò omne Numen. Cornelius hic.

Petiit ab eo epistolas. Actor. 9. 2. Cur Saulus à Pontifice non petit mandata, sed epistolas ? non decreta, provisiones. Perpende profundam DEI sapientiam. Postulat eas ad Ecclesiam Christi destruendam: Ordinat DEUS, ut ipse scribat, & nobis det epistolas divinâ sapientiâ plenas, ad fundandam, & illustrandam, Ecclesiam. O mutatio dexteræ Excelsi, qui sic rerum ordinem, ac stylum, immutat; qui sic hostilia arma convertit in auxilia, & patrocinia. Et sic manus armata cum epistolis, ad expugnandam Ecclesiam, sit manus armata cum epistolis ad fortiter pugnandum pro defensione ipsius Ecclesiæ. Sylveira hic q. 2.

Forsitan enim ideo discessit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes. Scribit. S. Paulus ad Philemonem v. 5. de Onesimo. S. Hieron. si dominum non fugisset, nunquam venisset Romam, ubi Paulus erat vinctus in carcere. Si Paulum in vinculis non vidisset, non recepisset fidem in Christum. Si Christi non habuisset fidem, nunquam Pauli effectus filius in opus Evangelii mitteretur. Ex quo paulatim, & per gradus suos minister Evangelii est factus Onesimus; quia fugit à domino: apud Did. Niss. D. 4. Pasch. §. 3.

Videbunt corpora eorum per tres dies, & dimidium. Apoc. 11. 9. Anti-Christiani eô consiliô non sinent Sanctos sepeliri, ad majorem ignominiam. At providentia DEI ordinavit; ut eorum malitia inserviret ad majorem gloriam. Albertus M. Vult DEUS insepultos esse; ut major sit eorum gloria, ut evidens fiat eorum resurrectio: quia, si sepulti essent, non esset ità clarum de eorum resurrectione. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Dicimus, dispositione quâdam, & sapientiâ DEI, ità in hoc Mundo esse disposita, ut nihil prorsus otiosum sit apud DEUM; etiamsi malum illud sit, etiamsi bonum. Orig. hom. 14. in Num. Sensus est, non ipsa verba.

Si homo ad imaginem, & similitudinem DEI factus in suæ honore naturæ mansisset; nec diabolicâ fraude deceptus, à lege sibi posita per concupiscentiam deviâsset; Creator Mundi creatura non fieret; neque aut sempiternus temporalitatem subiret; aut æquali Deo Patri Filius Deus formam servi, & similitudinem carnis peccati assumeret. S. Leo s. 3. in Pentecoste.

Neque DEUS ullum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præsciisset; nisi pariter nôsset, quibus eos bonorum usibus commodaret: atque ità ordinem sæculorum, tanquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam quasi antithedis, honestaret. S. Aug. de spir. l. 11. c. 18.

Sicut iniqui malè utuntur bonis operibus Dei; sic contra Deus benè utitur malis operibus iniquorum. Id. tr. 27. in Joan.

DEUS permisit hominem tentari, quem sciebat esse casurum: quia simul videbat, eô casu se uti posse ad misericordiam, & justitiam, declarandam: dum ex damnata massa alios justè puniet, alios misericorditer liberabit. S. August. de grat. &c. c. 10.

Est maximum divinæ providentiæ argumentum; non sinere, ut vitium, quod ex voluntaria defectione ortum est, inconducibile maneat, & inutile; sed nec sit omnino noxium. &c. Clemens Alexand. l. 1. Strom. c. 8.

Multi adhuc, Deo dispensante, cadunt; ut fortiores resurgant: &, qui priùs ante lapsum habuerunt solummodò gratiam adjuvantem, post ruinæ reparationem accipiunt simul & gratiam confirmantem. Rich. à S. Vict. de erud. hom. inter. l. 2. c. 50.

Diabolus prodest.

Permissus est ad probandum Job Sathanas. Nescit diabolus; quanta bona de illo fiant, etiam cùm sævit. Sæviens intravit in cor Judæ, sæviens tradidit Christum, sæviens crucifixit: & crucifixô redemptus est orbis terrarum. S. August. in Psal. 130. Ecce sævitia diaboli diabolo obfuit; nobis autem profuit. Sæviendo enim, quos tenebat, amisit, redemptos sanguine Domini; quem, cùm sæviret, effudit. ib.

Diabolus sibi ipsi, non nobis, est malus: nos enim, si velimus, plura etiam commoda per illum, perque illius nequitias, consequimur; illô etiam invitô, ac renuente: quod est profectò mirabile. Et in hoc divinæ bonitatis magnitudo conspicitur. S. Chrysost. de provid. Dei l. 1.

Ubique voluntas est in causa, ubique nostrum arbitrium est auctor: quandoquidem diabolus etiam utilis nobis est; si eô, prout oportet, utamur. S. Chrysost. tom. 6. serm. cur è medio non sit sublatus diabolus. Ex quo cecidit de cœlo superbus hic Angelus; & ad laudem, vel gloriam, justi Judicis factus est diabolus. Quidquid unquam egit, vel agere voluit; totum ad obsequium, & honorem, Dei profecit; & proficere non desinit usque in finem Sæculi. S. Rupertus l. 2. de oper. Spir. S. c. 25.

Vide Diabolus. Infernus.

TITULUS XXXVI.

PRUDENTIA.

§. I.

Symbola.

Dividant diem, ac noctem. Gen. 1. 14. Prudentia, quasi diei quarti lumen, erumpat; per quam inter facienda, & non facienda, quasi inter diem, & noctem, dividamur. Aelredus Abb.

Nomine Jachin. 3. Reg. 7. 21. *Jachin.* Hebr. idem, quod *directio*, & *rectitudo*, *Booz*, id est, *in eo fortitudo.* Tropol. quilibet Fidelis, & Sanctus, eget columnâ duplicî; ut fiat templum DEI: scilicet *Jachin*, id est, prudentî, rectâque directione, ad decernendum id, quod agendum est: & *Booz*, id est, fortitudine ad illud exequendum. Prudentia enim præit quasi lux, viam virtutis, & sanctitatis, ostendens: unde dexteram occupat. Cornelius hic.

Prudentia comparatur astutiæ serpentis. Deludit enim incantorem obturando unam aurem cum terra, & aliam cum cauda. Sic viri Sancti, & prudentes, deludunt incantatorem, id est, tentationem diaboli: quia unam aurem obturant caudâ, id est, memoriâ mortis; & aliam obturant terrâ, id est, consideratione propriæ fragilitatis. S. Bonaventura diæt. Sal. c. 28. de prudentia.

Serpens lippientibus oculis feniculi succô medetur; ità & tu veræ prudentiæ pharmacô discute omnes inconsiderationis nebulas. S. Basilius hom. 9. hexam.

Prudentissia amilatur hyacintho. Nam sicut dicit Dioscorides, Hyacinthus aeri se maximè conformat, ut sit in nubilo nubilosus, & in sereno serenus: similiter homo prudens conformat se decenter statui aliorum, cum quibus habet convenire. Geminiani l. 2. c. 28.

§. II.

Prudentiæ definitio.

PRudentia, est rerum bonarum & malarum, & neutrarum, scientia: partes ejus memoria, intelligentia, providentia. S. August. l. 83. Quæst. q. 30.

Vera hominis consulti prudentia, discretio est rerum, quæ faciendæ sunt, & non faciendæ: & velut probus nummularius; quod probum est, retinet, & ab omni mali specie cavet. S. Basilius in princip. Proverb.

Prudentia, est virtus electiva boni, & fugitiva mali. Hugo Card. in Prov. 16.

§. III.

Prudentia futura prospicit.

Nùm invenire poterimus talem virum, qui Spiritu DEI plenus sit? Gen. 41. 38. Joseph sapientissimus habitus est, quòd consilium Pharaoni suggessisset; ut fertilitatis tempore omnia regni horrea frumentô compleret, quod tempore sterilitatis usui foret. Ipse Rex eum laudavit. Et sane plenus ille Spiritu DEI dicendus est, qui sibi ipsi priùs consulit interea, dum magna apparet in Mundo fertilitas, terraque misericordiâ repleta est (*misericordia tuâ Domine plena est terra.* (Psal. 118. 64.) de virtutibus, bonisque operibus; ut iisdem, dum maximè opus habuerit, in tempore angusto, gratiarumque inediâ, in qua de sola justitia agetur, utatur. Besseus Dom. 8. Pent.

Utinam saperent, & intelligerent, ac novissima providerent. Deut. 32. 29.

Comparatus est jumentis insipientibus. Ps. 48. 13. Sicut pecudes solùm præsentia, &, quod in oculis est, spectant, futuri non sollicitæ; ità homo vanus; æternitatis, & vitæ melioris, oblitus; in res præsentes se immergit. Drexel. Daniel c. 12. §. 1.

Vade ad formicam. Prov. 6. 6. Si enim tantillum animal, duce carens, rationis expers; tantùm naturâ duce sibi providet in futurum: multò fortiùs homo ad imaginem DEI factus ipsum habens ducem, debet in præsenti fructus bonorum operum congregare; quibus vivat in futura vita, quæ nunquam deficiet. Comparatur autem vita præsens æstati: quia nunc, inter ardores tentationum, tempus est colligendi merita futurorum præmiorum. Dies verò Judicii hyemi comparatur: quia tunc nulla relinquetur facultas laborandi pro vita habenda: imò quilibet cogetur comedere de hoc, quod recondidit in horreo suo. Hugo Card. hic. Et apud ratione carentia animalia aliquis de futuro sensus est; ut & nos non præsenti vitæ inhiemus, sed ad futurum sæculum omnî studiô aspiremus. Non in præsenti sæculo repones, quod in futuro tibi requiem paret, formicæ exemplum spectans? quæ per æstatem hybernum cibum sibi recondit; neq;, quia nondum adest tristis hyems, inerter tempus deducit. Clarius l. 1. or. 56. Formicæ sunt prænuntiæ mortis. Ità eandem prænuntiavêre Cimoni, teste Plutarchô in ejus vita, & Neroni. Cùm enim hic somniâsset, se pennatarum formicarum multitudine oppleri; concitatâ in se multitudine mortem paulò pòst sibi conscivit, teste Suetoniô. Causam dat Aldrovandus: formicas, inquit, esse mortis indicium, asserunt; quòd terræ filiæ sint, & in subterraneis caveis habitent; quò etiam mortuorum cadavera inferuntur. Ità sapiens semper prospicit imminentem mortem. Cornelius hic.

Formica cùm hyeme eductum de caverna frumentum siccaret, cicada esuriens rogabat; ut aliquid frumenti concederet. Cui formica: quid fecisti æstate? cecini, inquit illa. Si æstate, respondet formica, cantâsti, hyeme salta. Masenius Argut. l. 1. c. 4.

Qui

Qui congregat in messe. Prov. 10. 5. *Chald, qui operatur in æstate, filius sapiens est.* Æstas, & messis, Symbolum est occasionis, sive temporis idonei ad rem bene gerendam. Est etiam æstas Symbolum præsentis vitæ; hyems mortis, & statûs futuri Sæculi; ubi nullum est laborandi, & merendi, tempus. Cornelius hic.

Ubi non est scientia animæ, non est bonum. Prov. 19. 2 Scientia animæ, est sapientia, prudentia, & providentia; quâ anima non solùm præsentia, sed & præterita, & futura, prospicit: ut actiones suas ità perfectè componat; ut eas in Judicio Christi tueri possit. Scientia ergo animæ, est prudentia, quæ consulit animæ. Id. hic.

Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris æstimat &c. Sap. 8. 8.

Ex Novo.

Tu es, qui venturus es? Matth. 11. 3. S. Hieron. non ait, tu es, qui venisti? sed, *tu es, qui venturus es?* Et est sensus: manda mihi, qui ad infernum descensurus sum; utrum te & inferis debeam nuntiare, qui nuntiavi superis? Omne Joannis studium in eo versatur; ut quid post mortem futurum sit, sciat. Nullam ad Judices, aut patronos, legationem adornat: in vinculis solutionem non curat; sed, quid post mortem illi conveniat, exambit. Quàm aliter plures se gessissent! Naxera in Jos. 16. §. 15.

Prius sedens computat. Luc. 14. 28. Sedere illud, est considerare intrà se conscientiæ suæ secreta. *Sedebit solitarius, & tacebit.* Thr. 3. 28. Computare, est prævidere per sollicitam considerationem. Unde Glossa: omne, quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Prov. 4. 25. *Oculi tui recta videant; & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.* S. Bonaventura hîc.

Laudavit Dominus villicum, quia prudenter fecisset. Luc. 16. 8. Non quia donavit alienum, fecit prudenter; Sed quia sibi providit in posterum. Pars enim prudentiæ ipsa prudentia dicitur; de qua optativè Moyses in suo Cantico loquebatur: *utinam novissima providerent.* Deut. 32. 29. Sim. Cass. l. 6. c. 3. Non laudat Dominus, ùt inquiunt Euthym. Theophylactus, Beda; dispensatoris furtum, sed ejus ingenium; quô suo commodo in futurum prospexit; sibi procurans amicos de bonis Domini sui. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Prudens, quasi porrô videns: perspicax enim est, & in certorum prævidet casus. S. Isid. l. 10. Ethym. c. 15. Propter quod sancta animalia Ezech. 1. 18. & 10. 12. *plena dicuntur oculis,* antè & retrò, intus & in circuitu: ut præterita, futura, & præsentia, circumspicerent, & præcaverent. Apud de Ponte in Cant. 6. Exh. 15.

Quia homo amore visibilium ab invisibili amore cecidit, sola jam visibilia ex peccati pœna cognoscit; eaque diligit, solis eis inhæret; & invisibilia, quasi non sint, postponit. S. Bonaventura de refor. ment. p. 1. c. 16.

Nunc dum tibi Mundus arridet, dum carnis sanitas fervet, dum prosperitas terrena demulcet: quæ post ista sequuntur, excogita; & jam quasi transactis, quæ præsto sunt, illud prudentia vestra solerter examinet, quæ præsentibus futura succedant. B. Petrus Dam. l. 4. ep. 5. ad quendam Episc.

Mitte cogitationem in futurum ævum, quando non eris. S. Asterius hom. adverf. avaritiam.

Quatuor sunt, quæ prudentia nos edocet: scilicet præterita recordari, disponere præsentia, futura prævidere, & dubia disponere. S. Thom. Aqu. opusc. 37. de vit. & virtut.

Quisquis prudentiam sequi desideras, tunc per rationem rectè vives; si omnia priùs existimes, & perpenses. Si prudens esse cupis, in futurum prospectum intende. S. Martinus Bracar. Ep. de vera virt. c. 1.

Prudentia vera, & perfecta, est, semper niti ad agnitionem divinæ naturæ, & profunditatem humanæ miseriæ. Ille verè prudens est, qui frequenter pensat quid, bonis, quid malis futurum sit? quanta delectatio sit bonis, uniri summo bono æternaliter; quanta amritudo malis, separari à summo bono æternaliter. S. Albertus M. parad. an. c. 8.

Romani veteres prudentiam pinxerunt vultu triplici: ùt quæ tria potissimùm, tempora, præteritum, præsens, & futurum, complecteretur. Drexelius Ros. sel. virt. p. 2. c. 1.

§. IV.

Prudentiæ alii actus.

Ego dixi in excessu meo. Psal. 115. 11. Magna prudentia geritur, ut sibi aliquis imprudens esse videatur. Cassiodorus hic.

Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam. Luc 14. 18. Insipientes homines, voluptates, honores, cœteráque bona, sic emunt: emunt, antequàm ea videant, explorant, considerent; quantum in iis periculi sit, & vanitatis. Contrà verò de prudente illa domina Prov. 31. 16. legitur: *consideravit agrum, & emit eum.* Barradius tom. 3. l 3 c. 14. Dom. 2. Pent.

§. V.

Prudentia major in caducis, quàm æternis.

In hoc feriam vobiscum fœdus &c. 1. Reg. 11. 2. Cur diabolus dextris oculis potissimùm insidietur? Dexter oculus significat prudentiam spiritualem, sinister carnalem. Non curat ergo diabolus carnalem prudentiam in nobis extinguere, sed spiritualem. Nam Rom. 8. 6. *Prudentia carnis mors est; prudentia autem Spiritûs vita, & pax.* Mendoza hic Annot. 8. Sect. 1. Petr. Bles. epist. 14. omnes, qui militant in castris ambitionis, capti sunt à Naas Ammonite, dextrosque oculos amiserunt: perspicaces enim sunt in acquisitione temporalium; jacturam verò vitæ, quæ præterit

præterit; & imminentia mortis æternæ supplicia; non attendunt. Cœcutientes sunt ad bonum, sed perspicaces ad malum.

Consilium Achitophel, quod dabat in diebus illis; quasi si quis consuleret Deum. 2. Reg. 16. 23. In iis tamen, quæ salutis, & animæ, erant, brutô erat brutior: nam, desperatione agitatus, infamî laqueô sibi vitam intercluſit. Hunc imitantur magni illi Consiliarii statûs, & rerum mundanarum periti; qui in negotiis gerendis, & consiliis aliis dandis, oracula quædam sunt; at pecora sunt in rebus conscientiæ: aquilæ, & lynces in terrenis; talpæ in cœlestibus. Besseus Dom. 12. Pent.

Si oculus tuus fuerit simplex. Matth. 6. 22. Hugo Card. ex S. Chrysost. sicut, qui graves habet oculos, si ponas eum in loco tenebroso, meliùs videt; si autem ponas in sole, nihil videt; quia oculis non suffert solis candorem: sic & homo mundialis; qui oculum, id est, mentem desideriis terrenis sordidam habet, & turbulentam. Si ponas eum in rebus mundialibus, sapit, & astutus est: si autem trahas eum ad spiritualia, nihil sapit. Pinna. Ethol. 102.

Filios hujus sæculi. Luc. 16. 8. dicit eos, qui laudant omnia, quæ in terra lucrosa sunt: *Filios* verò *lucis* eos, qui debent piè spirituales divitias comparare. Theophylactus hic. Vix inveniuntur aliqui Sancti, qui tantam prudentiam habeant in acquirendis bonis æternis, quantam calliditatem filij Sæculi habent in acquirendis bonis temporalibus. Eusebius Emiss. Dom. 9. Pent. Eos vocat consuetudo prudentes, sive sapientes; qui incommoda, & noxia, ab utilibus, in rebus humanæ vitæ, discernere curant, juxta dictum Evangelii, *filius hujus sæculi &c.* Non enim absolutè prudentes, sed secundùm conversationem, & consuetudinem, hujus vitæ, quæ in carne agitur. Hi namque villici iniquitatis dicuntur: quia prudenter consulunt dispensandis suæ ipsorum vitæ commodis. S. Basilius in Psal. 48.

§. VI.

Miscellanea.

Ut intelligas universa, quæ facis. 3. Reg. 2. 3. hoc est, ut intelligenter, & prudenter, agas, quæcunque ages: Chald. *ut prospera reddas omnia, quæ feceris:* qui enim prudenter sua agit, prosperè ea perficit. Cornelius hic. Basilius Imp. instituens filium Leonem, cognomentô Philosophum, hoc ultimum ei dat præceptum: Revolve JESU Sirach documenta; è quibus multum civilis, & regiæ, prudentiæ haurire poteris. Cornel. in Ecclesiasticum Prolegom. c. 5. Prudentia sinè simplicitate calliditas est: simplicitas sinè prudentiâ stultitia est. S. Albertus M. parad. an. c. 30.

Quatuor sunt hominum genera summâ egentium prudentiâ: Sacerdos in pœnitentia injungenda: Index in sententia, Medicus in ægroto, dives in thesauro. S. Thom. Aqu. opusc. 37. de vit. & virt. c. 5.

TITULUS XXXVII.

PSALMI.

EXurgat DEUS, & dissipentur inimici ejus. Psal. 67. 2. Qualem orationem, aut quod verbum ex omnibus orationibus, plus timent dæmones? Narraverunt nobis spiritualium studiosi, homines fide digni; quod aspectu ipsô, & de facie, aliquando apparuerit eis Diabolus; & petitus ab eis hanc quæstionem responderit: non exstitit in tôto tam veteri, quàm novô, testamento verbum terribilius, atque magis nostram dispersens potestatem, quàm initium 62. Psalmi, quamprimum enim verbô dictô, *exurgat DEUS &c.* mox ululans evanescit, & dispareret, Diabolus. S. Athanasius Ep. Alexan. lib. Quæst. q. 12.

Communis quidam bonæ doctrinæ thesaurus est. S. August. tr. 8. in Prolog. de libro Psalmorum. Plures ibidem laudes.

Nec cervi ità tela fugiunt, ut Psalmos David dæmones. S. Chrysost. in Ps. 14.

Si te ira extimulat, mansuetudinem indue, & ad Psalmorum decantationem perfuge. S. Joan. Damasc. in fragmento sentent.

Psalmus ex lapideo etiam corde lacrymas excutit. Psalmus Angelorum opus est in censum spirituale. Ubi Psalmus adest cum compunctione, ibi & DEUS, unà cum Angelis. S. Ephrem Encomio in Psalm. Verè coruscus liber, cura sauciati cordis, favus interioris hominis, consolatio magna lugentium. Cassiodorus in Prologo Psalterii.

o

TITULUS XXXVIII.

PUDOR.

§. I.

Pudorem, propter Deum, & virtutem, vince, seu, publice benefac.

Num. 1.

Victores ex Veteri.

Circumcidetur ex vobis omne masculinum. Gen. 17. 10. Voluit Deus, ut Abraham circumcideretur, ut signaretur amicus ejus signô exteriori. Non enim vult, ut solùm interiùs ejus amici simus, sed ut etiam exteriùs nos ejus amicos esse ostendamus. Stella in Luc. 2. 21.

Factum est autem, cum sedisset Rex in domo sua &c. 2. Reg. 7. 1. Quâ machinâ hostes vicit? lyrâ & saltu. Saltavit coram arca palàm: nam mox post saltum coram arca addit textus pacem regni: ut hanc, non armis, sed publicô partam sciremus obsequiô. Oliva. l. 1. Strom. Tit. 2.

Narrabo nomen tuum fratribus meis; in medio Ecclesiæ laudabo te. Ps. 21 23.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 15. Quid sponsus? an mox advolavit ad latebras? quin eas pertæsus à cubili secreto in patentem campum abiit. *Ego flos campi.* Cant. 2. 1. nolo intrà septa humanitatem meam stagnare. Ergo si me optas; tibi germino, sed in agro; ut omnibus te à me diligi, constet. Oliva l. 1. Strom. tit. 2.

Sicut fragmen mali Punici gena tua. Cant. 4. 3. Habet ruborem mali Punici in genis anima, cùm erubescentiam non refugit pro Christo objectionis, paupertatis, contumeliarum, afflictionum, & laborum. Richardus à S. Victore c. 20. in Cant. hic. Malum Punicum, quia rosei coloris est, Passionis Dominicæ mysterium non inconvenienter insinuat. - Quia ergo sancta Ecclesia non erubescit Crucem Christi, sed & ipsa gaudet in contumeliis, ac passionibus pro Christo; vexillumq; crucis ejus gestare solet in facie: meritò genas instar mali Punici habere memoratur. V. Beda l. 4. in Cant. hic.

Ut inveniam te foris. Cant. 8. 1. Emineat amor, seque ostentet foris; non in latebris occultetur. Oliva l. 1. Strom. Tit. 2.

Num. 2.

Ex Novo.

Christus Dominus.

Nemini dixeritis visionem. Matth. 17. 9. Christus mandavit fileri visa, non audita. *Loquebantur de excessu.* Celat gloriam, non amorem; & magis amore, quàm spe gloriæ, vult nos ad se trahere. Sylveira hic.

Et deridebant eum. Luc. 8. 53. Frequentèr legitur Christus à reprobis irrisus; non tamen ob hoc ab operibus pietatis cessavit. Non igitur ægrè feramus, si à quibuscunque irrideamur; nec ob illorum irrisiones à bono inchoato cessemus. Dion. Carth. hic.

Propositio sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contemptâ. Hebr. 12. 2.

Num. 3.

Alij ex Novo.

Ubi est, qui natus est, Rex Judæorum? Matth. 2. 2. Civitatem ingressi, fervidô animô, disertâ linguâ, sinè timore, de rege mirè nato incipiunt percontari; non autumantes displicere regentibus, & habitantibus civibus; sed congaudentes cum eis, quos de mirè nato gaudere putabant; tanquam de glorioso Domino, qui regnum Israel restitueret, & eriperet à tyrannide Romanorum. Sim. Cas. l. 1. c. 12.

Quædam mulier de turba dixit illi: beatus venter &c. Luc. 11. 27. Grata fuit Christo hæc mulieris proclamatio: quia, cùm circumstantes Discipuli tacerent, illa publicè Christi laudes proclamat. Sylveira hic.

Non est inventus, qui rediret &c. Luc. 17. 18. Unde tantum illi à Christo præconium? *regressus est cum magna voce magnificans Deum.* v. 15.

Qui prætibant, increpabant eum. Luc. 18. 39. Bonos Christianos, volentes facere præcepta Dei, Christiani mali, & tepidi, prohibent: clamant tamen illi non deficientes. Cùm enim Christianus quisque cœperit benè vivere, Mundumque contemnere, in qua sui novitate patitur reprehensores frigidos Christianos. S. Aug. s. 18. de verb. Dom. Tantò ejus affectio in se ipsa incendebatur, & fortior, calidiórque fiebat; átque in valentiorem vocem erupit, quantò majorem contrarietatem, ac resistentiam, sentiebat. Dion. Carth. hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. Cur non etiam Petro? S. Chrysost. Petrus negaverat in atrio; latro confessus est in cruce.

Discipulus occultus, propter metum Judæorum. Joan. 19. 38. de Joseph ab Arimath. At ùt vidit illum crucifixum, & mortuum; audenter se manifestat, & sepulturæ honorem ei procurat. Lyran. exemplô mortis Christi animatus, ostendit se publicè Christi Discipulum esse. Sylveira hic.

Non erubesco Evangelium. Rom. 1. 16.

Num. 4.

Sententiæ ex Veteri.

Accedite ad eum, & illuminamini. Ps. 33. 6. Rubor ille, quô ad opprobrium Christi perfundimur, ex distantia nascitur à DEO nostro. Quis enim propiùs ac Christum accessit; eúmque vel in stabulo natum, vel in officina enutritum, vel in cruce defunctum, aspexit; quin pompas Sæculi horruerit, & crucis decolorem nigredinem concupierit? Nigrescit sanè crucis opprobrium nobis, noctisque instar squalet; quòd procul à cruce sinè lumine caligemus. Ideò ait Propheta *accedite &c.* q. d. vis paupertatis pannos fulgere? in cru-

in crucis lumine eos colloca. Nónne, dum tenebræ regnarent, propior cruci latro in luce erat? qui etiam cruore fœdatam, involutamque Christi divinitatem agnovit. Ergo accedite ad eum cognitione primùm, tum imitatione; *& facies vestra non confundentur.* Oliva l. 12. Strom. §. Accedite &c.

Pone me ùt signaculum &c. Cant. 8. 6. Ut non tantùm interiùs coram Deo, sed etiam exteriùs coram hominibus, profitearis, te meam esse; in me credere, sperare, amare; & me solum habere Deum, Dominum Sponsum, ità ut nec in corde, nec in brachio, ponas signaculum Diaboli, aut alicujus creaturæ. de Ponte hîc Exh. 6. §. 2.

Ne accipias faciem adversùs faciem tuam. Eccl. 4. 26. adversùs vitiosum pudorem auditorem armat; ostendendo nihili faciendo omnia, dum bono pudori, & animæ consulatur. S. Ephrem de mala convers. vit. nè acceptor sis personæ contra animam tuam. Vatablus: nè cedas ulli faciei, quod animæ tuæ damno fiat. Paulus de Palatio: nemo tibi pretiosior sit. Octavianus hîc.

Nolite timere opprobrium hominum; & blasphemias eorum nè metuatis. Isa. 51. 7.

Num. 5.

Ex Novo, & Patribus.

Omnis - qui confitebitur me coràm hominibus &c. qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coràm Patre meo, qui in cœlis est. Matth. 10. 32. 33.

Qui me confusus fuerit &c. Marci. 8. 38. Cur Christus suis proponit cavendam solam verecundiam; quasi ea sit validissima omnium tormentorum ad negandam fidem. Cur non potiùs meminit ardentes fornaces, ungulas ferreas, inauditas lanienas, rotas, bestias? cur maluit, illis omissis, solius verecundiæ meminisse? Lucæ 9. 26. *qui me erubuerit, & meos sermones; hunc Filius hominis erubescet.* Sanè prima &, præcipua vis diaboli contra humana corda in verecundia nimia consistit. O quot pereunt, quia non contemnitur pudor, & confusio. Hebr. 12. 2. *sustinuit crucem confusione contemptâ*: nisi eam contempsisset, totus Mundus periisset. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 19.

Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis &c. 1. Petri. 4. 14.

Scio, quòd multi nos risuri sint; atqui meliùs est, nos nunc rideri, quàm olim deplorari - Rideat, qui voluerit; subsannet, qui voluerit. In hoc positi sumus, ut videamur scilicet, ac subsannemur, ut omnia patiamur. *Purgamenta hujus Mundi facti sumus* secundùm B. Paulum 1. Cor. 4. 13. Si quis noluerit præceptum hoc perficere, quemadmodum tubâ quâdam per verbum denuntio; abstineat à liminibus Ecclesiasticis illis, sive princeps sit, sive alius diademate cinctus. S. Chrysost. hom. 8. in Act.

§. II.

Pudoris origo, & causa.

Accusavit fratres suos apud patrem crimine pessimo. Gen. 37. 2. Pater nihilominus dissimulavit. Non dicitur illos vel verbere, aut verbô, castigâsse. Credo, quia ingenuos juvenes illa suorum criminum ad patrem delatio tantô pudore affecerat; ut parens indicaret, illos tantô pudore satis castigatos. Mendoza in 1. Reg. 6. 1.

Pudor plerúmque corrector est nostri. Et dum incipit nos pudere commissi, nè diutius pudeat, deserere, quæ erubescenda sunt, admonemur. S. Ambros. in Ps. 118. Octon. 10.

Videtur pudor esse valida, & potens, armatura ad effugienda peccata: qui ideo, ùt puto, est nobis à Deo inditus; ut ejusmodi animi affectio sit nobis aversio à deterioribus. S. Gregor. Nyss. hom. 3. in Ecclesiasten.

Dicunt Physici, quòd natura pudore tacta ità sanguinem ante se pro velamento tendat. Unde videmus, quemque erubescentem manum sibi ante faciem opponere. Macrobius l. 7. Saturn. c. 11.

§. III.

Pudor magna afflictio.

Erimus in opprobrium universæ terræ. Judith. 5. 25. Non timet Achior necem, & interitum: Pudor enim viris magnis intolerabilis est; sperni, opprobriis impleri. Minùs de reliquis malis queritur David; unum oculis opprobrium est. Psal. 43. 16. *totâ die verecundia mea contra me est &c.* Isa. 1. 2. *audite cœli, & auribus percipe terra - ipsi spreverunt me.* Quæ Hebræus egit improbè, pandit Judex Angelis, & hominibus, ut inde reus pudefiat. Zeno Ven. s. 35. apud sapientes honestosque, homines graviùs est aliquâ notâ confundi, quàm mori. Obsessus ab hoste Chaldæo Sedecias, non tantum crucem, & necem, timet, quàm turpe opprobrium, Jerem. 38. 19. *nè fortè tradar in manus eorum, & illudant mihi.* Quid Sedecia? si Chaldæus tuos coram te filios necet? quid si tibi oculos eruat? non timet. Quid si gravissimè cruciet? non timet: unum timet derisum hominum. Abul. q. 3. in 4. Reg. 25. Viri, qui sunt in magno honore, potiùs vellent sustinere mortem, quàm illudi. Matth. 27. 5. Judas *laqueô se suspendit.* Theohylactus: non ferens ignominias subsecuturas, seipsum è vita subduxit. Velloso in Judith 5. Parth. 48.

TITULUS XXXIX.
PURGATORIUM.

§. I.

Asseritur, & probatur.

Spiritu S. & igni. Matth. 3. 11. Origenes hom. 24. in Luc. accipit ignem purgatorii. q. d. Christus suos Fideles cum peccatis venialibus descendentes expiabit igne purgatorii. Cornelius hîc.

Qui in Spiritum S. peccaverit, non remittetur. Luc. 12. 10. Matthæus addit c. 12. 32. *non remittetur neq; in hoc sæculo, neq; in futuro.* Ex quo aperte colligitur, purgatorium esse; & peccata in alio sæculo remitti. Nam si nullum peccatum in futuro sæculo remitteretur, superfluô sermone usus fuisset Christus, apponendo, *nec in futuro.* Stella hic.

Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis &c. 1. Cor. 15. 29. Baptizantur, scilicet metaphoricè baptismô afflictionum, lacrymarum, precum &c. ut suffragentur animabus purgatorii. Hôc sensu sæpe alibi accipitur baptismus: ùt Marci 10. 38. Luc. 12. 50. Ps. 31. 6. Cornelius hîc.

Deinde pro defunctis SS Patribus, & Episcopis; denique pro omnibus, oramus, qui inter nos vitâ functi sunt; maximum esse credentes animarum juvamen, pro quibus offertur obsecratio, sancti illius, & tremendi, quod in altari positum est, sacrificii. S. Cyrill. Jeros. Catech. myst. 5.

§. II.

Purgatorii pœna.

Ille purgatorius ignis durior erit, quàm quidquid potest pœnarum in hoc sæculo, aut cogitari, aut videri, aut sentiri. S. Cæsarius Arel. hom. 1.

Pœna purgatorii, quantum ad pœnam, damni, & sensûs, excedit omnem pœnam istius vitæ. S. Vinc. Ferr. s. 3. D. 1. Adv.

Sicut Mundus debuit mundari, & purificari, per aquam tempore Noe, sic etiam Deus ordinavit duo diluvia ad purificandum animas: scilicet diluvium aquæ baptismalis, ad refrigerandum fomitem culpæ originalis, secundùm diluvium ignis purgatorii: quia post baptismum refrigeramur, & efficimur negligentes. Ubi anima baptizatur ab Angelo bono, ùt determinat S. Thomas: quia Diabolus jam victus est per illum, qui ducitur ad purgatorium; ideò victus non debet incarcerare victorem. Id. s. 1. Dom. 4. Adv.

B. Veronica de Binasco V. febri laboravit ex visione purgatorii. Bollandus 13. Jan.

§. III.

Motiva juvandi animas purgatorii.

Ex Veteri, & Novo.

Benedictus sit à Domino: quoniam eandem gratiam, quam præbuerat vivis, servavit & mortuis &c. Ruth. 2. 20. dixit Noëmi de Booz.

Da partem septem, nec non & octo. Eccl. 11. 2. Nonnulli per septenarium accipiunt pauperes viventes; per octonarium defunctos degentes in purgatorio. q. d. da eleemosynam pauperibus viventibus in septimana hujus vitæ; da & defunctis, qui ex hac vitâ transierunt ad purgatorium; ubi expectant octavam felicitatis æternæ. Cornelius hîc.

Factâ collectione duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium &c. 2. Mach. 12. 43.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. Et in istâ eâdem petitione pro illis oramus, qui sunt in purgatorio. S. Edmundus Cant. Speç. Eccl. c. 17.

Ubi duo, vel tres, congregati fuerint in nomine meo. Matth. 18. 21. Tunc Clerici congregati sunt in nomine JESU; quando procurant honorem DEI, & salvationem animarum viventium, & defunctorum. S. Vinc. Ferr. s. 7. Dom. in Alb.

Emerunt aromata, ut venientes ungerent JEsum. Marci 16. 1. Fœminæ ferentes unguentum ad ungendum Christum mortuum, mortuorum meminisse nos docent. Illæ corpus ungere volebant unguentis corporalibus; nos animas in purgatorio unguentis spiritualibus, id est, precibus, eleemosynis, sacrificiis, ungamus. Imitemur Pammachium, de quo Hieron. in consolat. ad eundem: cæteri mariti super tumulos conjugum spargunt violas, rosas, lilia, floréque purpureos: Pammachius ossa veneranda eleemosynæ rigat balsamô. Barradius t. 4. l. 8. c. 6.

Tulerunt ergo lapidem. Joan. 11. 41. Posset Christi virtus, ut Lazarum à sepulchro, sic & sepulchri lapidem simul tollere; sed maluit id operis aliis mandare, quod & ipsi fecerunt. Cur hoc maluit Dominus? quia defunctorum levamen possunt, ac debent, vivi homines procurare. Et sanè parvis laboribus nostris ingentes defunctorum labores possumus tollere. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 37.

Ex Patribus, & aliis.

Sic plena misericordia ostenditur, si non solùm vivis in hoc Mundo, verùm etiam morte oppressis, & in tenebrosis abyssi recessibus sedentibus, dimissionem prædicaverit. S. Cyrill. Alex. l. 11. c. 3.

Latius debet &c. cor Christiani, quàm cœlum & terra, in benevolentia: quia recipere debet vivos, & mortuos, de paradiso, & purgatorio. S. Vinc. Ferr. s. 7. Dom. 16. Trinit.

Exempla.

B. Catharina Bonon. dicere solebat, quando cupio ab æterno Patre gratiam aliquam impetrare, recurro ad animas purgatorii, ut meô nomine apud ipsum legatione fungantur; átq; interventu earum me exaudiri sentio. Bolland. 9. Martii c. 13.

Post

Post mortem B. Lidwinæ V. sub capite ipsius positus est sacculus quidam cum lacrymis ejus sanguinis, quas ex commiseratione erga animas purgatorii effuderat, à frigore condensatis. Bolland. 14 April. c. 13.

Religiosus solebat cœmiterium obire orans pro sepultis. Illô dein infirmatô vidit ad mansionem ejus procedere processionem pulchram in albis. Unô illorum vocatô, rogavit, qui essent? respondit: sumus animæ, quarum corpora in hôc jacent cœmiterio; adjutoriô illius infirmi de pœnis liberatæ: ob id nunc ei gratæ occurrimus. Broymard. orare pro defunct.

§. IV.

Media, & praxes, eas juvandi.

Mllunus absconditum extinguit iras. Prov. 21. 14. S. Thom. Aqu. opusc. 58. c. 25. iras Dei, pœnas purgatorii. *In sanguine testamenti tui emisisti vinctos de lacu.* Zach. 9. 11.

Scala cœli, dictum Romæ B. Mariæ templum. Origo nominis hinc est, quòd in eo S. Bernardus, pro defunctis celebrans, in raptu viderit à terra usque in cœlum scalam porrectam, per quam multæ animæ comitantibus Angelis ascendebant. Paulus Aringi de Roma nova.

Monentur parvæ Israelitarum familiæ Ex. 12. 4. quòd si pauciores fuerint, quàm par est, ad integri agni esum, assumant vicinum. Nonne reliquias poterant igne absumere? Lex illa cœlestis agni esum respiciebat: quô ità implendi erant Fideles, ut aliis communicare de plenitudine cogerentur, nimirum in purgatorio detentis. Hinc ille mos receptus in Sacris, quò hostia in tres partes à Sacerdote dividitur: quasi ipse non posset totam divini epuli virtutem sustinere, nisi cum vicinis dividat, quibus duas partes tribuat. Theodoretus: *assument vicinum.* Hoc præcipit Deus, ut fraternum amorem, atque erga pauperes misericordiam, illos doceret. Baezat. 1. l. 3. c. 8. §. 33.

Esuriit Daniel in lacu leonum. Dan. 14. 33. Cœtus videlicet Fidelium in purgatorii lacu mersorum. Fer prandium messorum, laborantium in Ecclesia viatorum. Refocillabit eos cibus tuus iste: portabitur in momento; & hoc in cincinno uno capitis tui, qui cincinnus est unica mentis ad eorum refectionem intentio. Gerson tr. 9. sup. Magnif.

Antequam comedo, suspiro, ait S. Job. 3. 24. Ex quo verbo, pietatis, & compassionis, innuitur opus; ut nunquam cibum corporalem sumas, nisi priùs Fidelibus defuncti aliquam spiritualem eleemosynam mittas. Id. ep. de pia mem. def.

Cœmiteria sunt juxta templa; ut transeuntes mortis, & mortuorum, memores simus. De nobis nè conqueri possint verbis Ps. 128. 8. *& non dixerunt, qui præteribant, benedictio Domini super vos.* Marchantius Dom. 15 Pent.

§. V.

Purgatorium evadendi media, & praxes.

ANte obitum tuum operare justitiam. Eccl. 14. 17. Vult, ut contractum apud divinam justitiam pœnarum debitum voluntariâ corporis castigatione expungamus, antequam nos mors occupet, & divinæ justitiæ ministris nos tradat. Segneri s. 9. D. 1. Ven.

Et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Luc. 16. 22. Non in purgatorium, sed in Abrahæ sinum deportatur. Mirum, veteris legis observatorem tam perfectum extitisse, ut nullô piaculô fœdaretur, quod esset purgatoriô igne expiandum. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 3. Sect. 2.

Recepisti bona in vita tua. Luc. 16. 25. in qua si aliquid de genere operum bonorũ egisti, mercedem tuam ultra condignum sortitus es: nullum enim bonum Deus irremuneratum relinquit. Et Lazarus similiter in vita sua recepit mala, id est, mala pœnalia, paupertatem, infirmitates, famem, opprobria, copiosè perpessus est: per quæ culpæ ejus quotidianæ quasi per ignem purgatæ sunt. Dion. Carth. hîc.

Domine, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire. Joan. 4. 15. Mulier utilitate aquæ adductâ, aquam petit, ob duplex commodum, ùt ait Carthus. Primò ut à pœna sitis sit libera, *ut non sitiam.* Secundò, ut labore hauriendi eripiatur: *nè veniam huc haurire.* Sylveira hîc. Applica purgatorio.

O filii hominum! tempus purgationis advenit, quando mater summæ puritatis, de cujus purgatione dies festus est nobis, pariter & fontem edidit, & exemplum dedit nobis, quô debeamus purgari. Satiùs est, ô fratres, & suavius, fonte purgari, quàm igne. Guarric. s. 4. de purif. Mar.

Quoniam dilexit multum. Lucæ 7. 47. Dulce purgatorium, tolerabiléque præter asperum sensum contra tenerum sensum; amœnum, atque suave; possibile adhibendum, inexcusatè non habitum. Commune omnibus est dilectio; cujus virtute non solùm peccata purgantur, pœnaliter, sed dulciter remittuntur. Sim. Cass. l. 9. hîc.

Miscellanea.

S. Franciſca Romana, ostensô sibi divinitùs purgatoriô, vidit in introitu hanc inscriptionem: hîc est purgatorium, spei locus; & animæ hîc existentes habent intervallum pro desiderio. Vitæ l. 3. c. 3.

TITULUS XL.
PURITAS.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Qui omnibus scatere facit vitam, & vult omnes esse salvos; neminem vult eorum, qui salvi fiunt, expertem esse hujus osculi: est enim ejus osculum, purgamentum cujusvis sordis. Quamobrem mihi videtur Dominus hoc exprobrare Simoni leproso, *osculum mihi non dedisti.* Luc. 7. 45. Revera enim fuisset mundatus ab ægritudine, si ore attigisset Puritatem. S. Gregor. Niss. hom. 1. in Cant. hic.

Nihil quietius, nihil purius, nihil denique pulchrius, eâ mente debet esse, quæ in Dei habitaculum præparanda est: quem, non aurô templa fulgentia, non gemmis altaria distincta, delectant; sed anima ornata virtutibus. S. Hieron. ep. 14.

Non solùm effusio sanguinis in confessione reputatur; sed devotæ quoque mentis servitus immaculata, quotidianum martyrium est. Illa corona de rosis, & violis, plectitur; ista de liliis. Id. ep. 27. epitaph. Paulæ.

Purum esse dicitur, quando est suo contrario impermixtum. S. Bonaventura s. 12. in Nat.

Valdè est mirabile, & detestabile, quòd totô posse homines laborant lavare corpora, mundare à vermibus capita, à sordibus vestes: quærunt in lectis munda linteamina, munda fercula, munda vina. &c. & non curant, si immunda habeant corda. Quid stultius? quid detestabilius? quid inordinatius? Vis habere omnia munda; & animam cœlo nobiliorem non curas esse immundam. Id. s. 4. de Sanctis Apostolis.

Q.

TITULUS I.
QUADRAGESIMA.

§. I.

Figuræ.

Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram. Gen. 7. 17. Legimus in veteri testamento, cùm omne genus hominum scelerata iniquitas occupâsset, tot dierum numerô patefactis cataractis cœli aquarum pluvias defluxisse; & mysteriô quôdam Quadragesimæ inundatione orbi terrarum factâ non tam diluvium, quàm baptismum contigisse. Ità ergo & modò nobis Dominus illius temporis Quadragesimam dedit; ut constitutô dierum numerô patefactis cœlis pluvia nos mysericordiæ cœlestis irroret; & inundatione factâ per baptismum lavacri salutaris nos imber illuminet. S. Ambros. s. 34. de Quadragesima. Cùm Mundi faciem iniquitas hominum possideret, tot dierum curriculô Deus, effusis de cœlo imbribus, universam terram diluviô superfudit. Vides ergo, jam illô tempore mysterium in figura dispositum. Nam, sicut tunc quadraginta diebus miseretur ad hominem purificandum. S. Augustin. s. 1. fer. 4. Post. 1. Dom. Quadr. Per quadraginta dies, & noctes, pluit Dominus super terram: quantò nunc clementius cum præsenti agit pius restitutor ætate. Illis quadraginta diebus reus Mundus, naufragiô orbis exundatione, consumitur; nunc patet precibus. S. Eucherius s. 6. de eo: oportet orare. &c.

Dominus circumduxit eum per desertum quadraginta annis. Num. 32. 13. Legimus in veteri testamento, cùm S. Moyses filios Israel de jugo Ægyptiacæ captivitatis erueret, ut in terram eos repromissionis induceret, quadraginta & duorum dierum eum ad memoratam terram mansionibus perveniße. Eôdem numerô Moyses pervenit ad requiem; quò & nos per jejunia properamus ad cœlum. Jejunia enim nostra mansiones quædam sunt; per quæ iter spiritualiter facientes, animæ virtutibus ambulamus; & diurnô profectu repromissæ nobis terræ viciniores efficiamur: ità ut citiùs perveniat, qui devotius jejunarit. S. Ambros. serm. 23. de jejun. Quadr.

Goliath, qui principem tenebrarum significat, provocabat filios Israel quadraginta diebus. 1. Reg. 17. 16.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Quadragesima est tempus putationis. quia institutum, ut in eo tempore amputentur omnia peccata: dein ut etiam putentur superflua, & voluptuosa in cibo & potu, somno, & joco. Idque alacriter præstandum; quia, ùt dictum, est tempus cantillationis. de Ponte hic Exh. 21.

§. II.

Laudes.

Ecce nunc tempus acceptabile. 2. Cor. 6. 2. Unde & ego testificor vobis hoc esse tempus cœlestis quodammodò medicinæ: in quo omnium vitiorum nostrorum labem, & universa nulnera peccatorum, sanare poterimus; si Medicum animarum nostrarum fideliter exoremus. S. Ambros. s. 27. de jejuniis.

Cæteri occisi sunt gladiô. Apoc. 19. 21. Probabile est, diem resurrectionis generalis fore eundem, quô resurrexit Christus, putà diem Paschæ. Suppositis his principiis: scilicet primò à nece AntiChristi usque ad diem Judicii, & resurrectionis, præcisè fore quadraginta dies. Secundò, resurrectionem fore ipsô die Paschatis; sequitur, AntiChristum occidendum finitis Bachanalibus primô die Quadragesimæ; ac dein

quæ

quadrageſimam totam dandam lapſis ad pœnitentiam, ut ſe præparent ad ultimum Paſcha. Cornelius hic.

Jucundi ſunt jejuniorum dies, ſpirituale animarum ver, & fidiſſima tranquillitas animorum. S. Chryſoſt. ſerm. de jejuniis, & lectione Geneſis.

Hodie dilectiſſimi ſacrum Quadrageſimæ tempus ingredimur, tempus militiæ Chriſtianæ. S. Bernardus in capite jejunii.

Dicite fratres, quomodo nunc pugnetis: nam hoc tempus Quadrageſimæ tempus eſt belli, & certaminis, cum diabolo. S. Thom. Vill. D. 1. Quadr.

Silicet unumquemque veſtrum, quaſi quendam mercatorem in Quadrageſima opibus coactis ſpiritualibus, velut in portum ad Sacrum Paſcha veniſſe, multis comparatis eximiis mercibus virtutis. B. Theodoretus Srudita ſ. 4.

Credibile eſt, quòd Deus, qui tot bona largitur eſt nobis, in iſtis diebus modò gratiam abundantiùs effundat. Thom. Aqu. Dom. 1. Quadrag.

Miſcellanea.

Quadrageſimam nolite pro nihilo habere: imitationem enim continet Dei converſationis. S. Ignatius M. ep. 5. ad Philippenſ.

Cùm autem jejunatis &c. Matth. 6. 16. Cur Eccleſia cum hoc Evangelio primâ die Quadrageſimæ adjungit memoriam mortis? & noſtrorum malorum origo ex triplici radice pullulavit. 1. ex oblivione mortis. Gen. 3. 4. nequaquam moriemini. 2. ex gula. ib. 3. ex immoderatione oculorum: *vidit mulier, quòd eſſet bonum.* Volens Eccleſia origini malorum efficax adhibere remedium, oblivioni mortis opponit certam illius aſſectionem: *pulvis es, & in pulverem reverteris.* Adam gulam antidoto jejunii excludit: *cùm jejunatis.* Immoderationi oculorum opponit viſus cautelam: *ſi oculus tuus fuerit ſimplex.* Sylveira hic q. 16.

Tota vita Chriſti erat Quadrageſima: non comedebat, niſi ſemel in die. S. Vinc. Ferr. ſ. de SS. Sim. & Juda.

Titulus II.

QUÆRENDUS DEUS.

§. I.

Facilè invenitur, promptus adeſt.

Exultavit, ut gigas, ad currendam viam. Pſ. 18. 6. Non enim tardavit, ſed cucurrit; clamans dictis, factis, morte, vitâ, deſcenſu, aſcenſu: clamans, ut redeamus ad eum. Et diſceſſit ab oculis, ut redeamus ad cor, & inveniamus eum. Abſceſſit enim; & ecce hic eſt. Noluit nobiſcum diu eſſe; & non reliquit nos: illuc enim abſceſſit, unde nunquam receſſit: quia Mundus per eum factus eſt, & in hoc Mundo erat. &c. S. Auguſt. l. 3. Conf. c. 10.

Quærite Dominum, & confirmamini. Pſ. 104. 4. Jubet Propheta Dominum quærere; nec tempus aſſignat, quô id faciamus. Hîc quando cum rege loquendum, horam prærequirimus, & tempus opportunum, ut cum illo res noſtras pertractemus. Reſpondet Gregor. Niſſ. hom. 7. in Eccl. quod eſt tempus quærendi Dominum? breviter dico, & compendiô, totâ vitâ. In hoc enim ſolo ſtudii tempus, eſt totum ſtudium. Did. Niſſ. fer. 6 Dom. 3. Quadr. §. 4.

Quæſierunt me &c. Iſ. 65. 1. *Ecce ego, ecce ego.* Nota: claritatem noſtram erga Deum viciſſim Dei alacritatem, & beneficia, in nos provocare. Deus enim munificentiſſimus munificentiâ ſe vinci non patitur; ſed volentibus ſponte occurrit, eorumque vota implet, imò ſuperat. Hoc ſignificat hæc iteratio: *ecce ego, ecce ego.* Cornelius hic.

Multùm laboravi quærens te extra me: & tu habitas in me; ſi tamen ego deſiderem te. S. Auguſt. ſolil. c. 31.

Quantò magis colligis animum tuum ad eum quærendum, tantò magis ipſe compellatur à propria miſericordia, atque benignitate, ut veniat ad te, & te refocillet. S. Macarius hom. 31.

Infans, licèt nihil poſſit proficere, aut propriis pedibus accedere ad matrem nequeat; nihilominus evolvitur, clamat, & plorat, in quirens matrem. Erga quam ſummâ afficitur miſericordiâ mater; & gaudet de infante quærente eam cum labore, & clamore, & cùm non poſſit infans ad eam pervenire, nihilominus, ob multam pueri inquiſitionem, ipſa mater abit ad illum, amore pueri capta. Et amplectitur, circumfovet, atque alimentum profert ſumma cum dilectione. Hoc ipſum benignus quoque Deus facit in anima ad eum accedente, & ejus deſideriô detenta. Id. hom. 46.

§. II.

Quærendi Deum varia alia motiva.

IN die tribulationis meæ Deum exquiſivi manibus meis. Pſ. 76. 3. S. Hieron. hîc. aſi apertè dicat: filium perdidi; incenſa eſt domus mea, ad mendicitatem veni. Non quæro illud, quod perdidi; ſed Dominum quæro, ſi enim iſtum invenero, in iſto invenero omnia.

In lectulo meo per noctes quæſivi &c. Cant. 3. 1. quæſivi infirma infirmiter. *Surgam, & circumcibo civitatem,* totam creaturæ univerſitatem. O anima mea, ſi ſapienter, & diligenter, quæreres; hoc tribus ſignis attenderes. 1. lumen peteres, nè tenebris impedireris. Pſal. 66. 1. *illuminet vultum ſuum ſuper nos &c.* 2. ſcientes interrogares, ut ad inveniendum expedireris. *Ubi eſt, qui natus eſt &c.* Matth. 2. 2. *Num, quem diligit anima mea, vidiſtis?* Cant. 3. 3. 3. in nullo, quod à requiſito aliud eſt, ſiſteres; ſed ſinè morâ tranſiens ad aliud oculos projiceres; donec tandem quæſitum invenires: ut illa, quæ inclinavit ſe, & videns in monumento etiam Angelos, nec alloquitur ipſos, nec diu intue-

intuetur; sed, respondens interrogantibus breviter, ab ipsis se avertit, & sequitur. Joan. 20. 14. S. Thom. Aqu. opusc. 16. de decem grad. amor. 2. gradu, in quo facit quærere incessanter. Dulcissimus, & suavissimus somnus est, Christum quærere. Id. hîc.

Surgam, & circuibo civitatem. Cant. 3. 2. Ad hæc statim sponsus: *nè suscitetis, neque evigilare facietis dilectam.* v. 5. S. Thom. Aqu. si requirebat sponsum, quomodo quiescebat? quia dulcissimus &c.

Ubi est, qui natus est. Matth. 2. 1. Video Magos Jerosolymis, audiente tyrannô, recèns natum Judæorum regem impunè prædicare. Cur tanquam authores rebellionis, non puniuntur? cur vel illis silentium non præcipitur? Quia confitentes Deum quærebant. O si nobis hæc esset cura, ut in omnibus Deum quæramus! quâ securitate, quô triumphô, per media mala incederemus Baeza. t. 1. l. 2. c. 8. §. 1.

Respondens autem Petrus, dixit: Domine, si tu es, jube me ad te venire. Matth. 14. 28. Non ait Petrus, veni ad me, ùt volunt Mundani, quòd Deus eos quærat; sed ait, *jube me ad te venire.* Sylveira hîc.

Primum est scientiæ studium, quærere Deum; deinde honestatem vitæ cum innocentiæ opere. S. Isidorus l. 2. c. 1.

Quid cunctamur? relictâ spe sæculi, conferre nos totos ad quærendum Deum, & vitam beatam? S. August. Conf. l. 6. c. 11.

Ideo te ineffabili pietate quæsivit, ut tu illum disceres, & desiderares, inquirere. S. Eucherius s. 6.

§. III.

Deus absconditus dulciùs invenitur. Ubi? & in qua specie, quærendus?

Quæsivi illum, & non inveni. Cant. 3. 2. 3. Abscondit se sponsus, cum quæritur; ut non inventus ardentius quæratur. Et differtur quærens sponsa, nè inveniat: ut tarditate suâ capacior reddita, multipliciùs quandoque inveniat, quòd quærebat. S. Gregor. mor. l. 5. c. 4.

Si ignoras te, ô pulcherrima &c. Cant. 1. 7. Ideo quæris me absentem, & dicis, *ubi pascas &c.* id est, quia ignoras te: nam, si te cognosceres, quæreres me in teipsa. Notandum est, quòd nominat Ecclesiam pulcherrimam: quia Deus quærendus est in anima, ùt anima est imago ejus. S. Thom. Aqu. hîc. Circuire possum, Domine, cœlum, & terram; nec te possum invenire, nisi in cruce. Ibi pascis, ibi cubas in meridie. Et hoc est, quod Propheta dicebat. Ps. 131. 7. *Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.* Sed ubi steterunt pedes illi beati, nisi in cruce confixi. S. Bonaventura s. 27. in Epiph.

In lectulo meo per noctem quæsivi. &c. Cant. 3. 1. Anima, quæ Deum quærit, & ad Dei dilectionem, & cognitionem, plenius pertingere cupit; in lectulo hunc quærere debet, id est, quiete mentis. Vacare enim debet, & quiescere ab occupatione, & inquietatione rerum terrenarum. *Per noctem &c.* id est, per adversa tentationum, & laborum; & in pugna virtutum, & vitiorũ. Richardus à S. Vict. in Cant. 2. Elapsus erat dilectus super montes, quasi hinnulus vagus, & volitans: & ipsa ad se relapsa de montibus, illis, in quibus mirabiliter illuminata erat, & illustrata visione dilectio. De montibus illis, ad convallem lacrymarum, ad lectum doloris relapsa, & ad noctem de montibus luminosis. Quid nisi recedat ipsa, ubi sic recedit dilectus suus? Ipse enim sponsæ suæ salus, & illuminatio: ideo, recedente ipsô, illa recedit ad lectulum infirmitatis, & ignorantiæ noctem. Gilbertus s. 1. in Cant. In circuitu ambulat; sed intus ambulat per vicos, & plateas civitatis. Sapientia enim in his viis se ostendit hilariter; & in plateis dat vocem suam. Id. s. 4. in Cant. Quid est in lectulo Deum quærere, nisi eum velle cum vita suavi invenire. Non invenitur Deus in quiete mundana; sed in aspera pœnitentia. S. Bonaventura s. 30. Dom infra Oct. Epiph.

JEsum quæritis &c. Marci 16. 6. Bene quæritis eum, quia quæritis Nazarenum, & crucifixum. Multi enim quærunt JEsum tantùm Nazarenum, id est, salutem floridam: volunt enim hîc gaudere cum Mundo, & in futuro regnare cum Christo. Sed non invenitur Nazarenus sinè crucifixô. *Per multas tribulationes &c.* Act. 14. Hugo Card. hîc.

Accepit eum in ulnas suas. Luc. 2. 28. Si quis egreditur ê Mundo, si quis è carcere, vinctorum domo, dimittitur; ut ad regnandum vadat: sumat JEsum in manibus suis, & circumdet eum brachiis suis, totum habeat in sinu: & tunc exultans ire poterit, quò desiderat. Origenes hom. 15. hîc.

Quid quæritis viventem cum mortuis? Luc. 24. 5. Quærendæ enim res sunt suis locis. Christus ibi non erat, ubi eum fœminæ quærebant. Quærebant inter mortuos; erat inter vivos, quærebant in domo mortis; erat in domo vitæ: quærebant in sepulchro jacentem: cùm quærere deberent in domo gloriæ triumphantem. Sic tu quære divitias, gloriam, gaudia: hîc in Mundo non sunt. Barradius. t. 4. l. 8 c. 6.

Tulerunt Dominum meum. Joan. 20. 13. Non potuit amor tantus, Christô etiam morienti, mori. Fugientibus, & latentibus, viris, hoc est, Apostolis, mulier imperterrita, *stabat ad monumentum plorans.* Non habebat vivum; & tota super mortuum ardebat. Quò plus de oculis, & manibus, auferebatur, eò ardentiùs animus insequebatur. Drogo Ost. s. de Sacr. Pass.

Inter corpora Deus quærendus non est: ad quærendum Deum ultra omne corpus eundem est. S. Bonaventura s. 18. de S. Joanne.

§. IV.

Deus quibus mediis quærendus.

In lectulo meo per noctem quæsivi. Cant 3. 1. Non pedum passibus, sed desideriis, quæritur Deus. S. Bernardus s. 84. in Cant.

Ego vado, & quæretis me. Joan. 8 21. Ille Christum non quærit, qui salutem animæ suæ per pœnitentiam non quærit. *Quærite Dominum, dum inveniri potest.* Qui misericordem Deum, dum tempus habet, non quærit, inveniet eum iratum. V. Beda hîc.

Quem quæritis? ego sum. Joan. 18 8. Veni, ait, desiderator bone; veni, & vide. Ego sum JEsus, quem quæris. Si ergo me quæris, sine omnia aliò abire. Thomas Kemp. Conc. 10. de Incarnat.

TI-

TITULUS III.
QUIES.

§. I.
Quies Dei.

Quievit Deus ab omni opere, quod patraverat. Gen. 2. 2. Cùm Angelorum innumeras differentias creâsſes; cœlos, aſtra, terram, maria, corporumque varias naturas, condidiſſes; in his omnibus non quieviſti: ſed homine conditô, ùt Scriptura ait: *quievit &c.* In homine quievit Deus; non in angelo, non in cœlo: quia benefaciendi, innoteſcendique, ſufficientem, affluentémque, ſibi in eo materiam dari proſpexit. S. Thom. Vill. ſ. 3. in Nat. D. Cùm in die ſeptimo requievit Deus ab omnibus operibus ſuis, & ſanctificavit eum; nequaquam eſt accipiendum pueriliter, tanquam Deus laboraverit operando: qui dixit, & facta ſunt verbô intelligibili, & ſempiternô; non ſenſibili, & temporali. Sed requies Dei requiem ſignificat eorum, qui requieſcunt in Deo: ſicut lætitia domûs lætitiam ſignificat eorum, qui lætantur in domo; etiamſi non eos domus ipſa, & alia res aliqua, lætos faciat. S. Auguſt. de Civ. l. 11. c. 8. Idem de Gen. ad lit. l. 4. c. 9. poſtquam de requie diei ſeptimæ egiſſet, ſubdit: quid reſtat ut intelligamus, niſi fortè creaturæ rationali, in qua & hominem creavit, in ſeipſo requiem præbuiſſe, poſt ejus perfectionem, per donum Spiritûs S. per quem diffunditur charitas in cordibus noſtris; ut illuc feramur appetitu deſiderii: quò cùm pervenerimus, requieſcamus, id eſt, nihil ampliùs requiramus. Sicut enim rectè Deus dicitur facere, quidquid, ipſô in nôbis operante, fecerimus; ità rectè Deus dicitur requieſcere, cùm ejus munere requieſcimus. *Requievit*, id eſt, rationem creaturæ in ſe requiem dedit: ut illuc ſcilicet totô deſideriô feramur, quò requieſcamus. Hugo Card. hîc.

En lectulum Salomonis. Cant. 3. 7. Incipientes dicuntur *lectulus*, quia in eis quieſcit Chriſtus: non tamen ſunt *ferculum*; quia non ferunt Chriſtum ad alios; generando ipſum in cordibus aliorum. S. Thom. Aqu hîc. Lect. 2.

Ecce ſedes &c. Apoc. 4. 2. Per hanc ſedem Chriſti in ſanctis requies deſignatur: ſiquidem in illis, veluti in throno quodam, inſidet. S. Andreas Cæſar. ſ. 4. hîc.

Requies Dei rectè intelligentibus ea eſt, quæ nullius indiget bonô. S. Auguſt in Gen. ad lit. l. 4. c. 16.

Gratias Domino Deo noſtro, qui hujusmodi opus fecit, in quo requieſceret. Fecit cœlum; non lego, quòd requieverit, fecit terram; non lego, quòd requieverit: fecit ſolem, lunam, & ſtellas; nec ibi lego, quòd requieverit. Sed lego, quòd fecerit hominem: & tunc requievit, habens, cui peccata dimitteret, aut fortè tunc jam futuræ Dominicæ Paſſionis præceſſit myſterium, quô revelatum eſt, quia Chriſtus requievit in homine, qui requiem ſibi prædeſtinabat in corpore pro hominis redemptione. S. Ambroſ. hex. l. 3. c. 10.

Summæ dignitatis eſt homo. Vide, quantum ſit cœlum, terra, ſol, & luna: nec tamen placuit in iis Domino, niſi in ſolo homine requieſcere. S. Macarius hom. 15.

Homo fit Sabbathum Dei, & Deus Sabbathum hominis: cùm & ipſe in Deo, & Deus requieſcit in eo. B. Petrus Dam. l. 3. ep. 5.

In nulla alia ſic divinum illud Numen quieſcit, ùt in Sanctis. S. Gregor. Naz. or. 6. de Spiritu S.

§. II.
Quies hominis.

COlumna Noe, extra arcam, nullum locum ad quieſcendum commodum reperiebat. Gen. 8. 9. Nullam requiem invenies, ô columba mea, extra manus veri Noe JEſu Chriſti. Quamobrem ad ipſum, in quo conſiſtit omnis requies, revertaris. Jonas Chriſtum deſerebat c. 1. 3. & ſeparatus ab eo nihil, præter miſeriam experiebatur. At verò, cùm reſipiſceret, requiem aſſecutus eſt. Stella de am Dei Med. 21.

Grex perditus factus eſt populus meus: paſtores eorum ſeduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus: de monte in collem tranſierunt, obliti ſunt cubilis ſui. Jerem. 50. 6. Cubile, in quo anima noſtra ſecurè dormit, & quieſcit, eſt Deus. Cœca autem mens hominum, ſecuritatis, & quietis, cubili derelictô, per montes errabunda vagatur, varia hujus Mundi bona conſectans; in quibus quietem ſe, & felicitatem, adepturam putat. Diez. Amor hom. erga Deum.

Feciſti nos ad te; & inquietum eſt cor noſtrum, donec requieſcat in te. S. Auguſt. l. 1. Conf. c. 1.

Quies eſt apud te valdè, & vita imperturbalis. Qui intrat in te, intrat in gaudium Domini ſui: & non timebit, & habebit ſe optimè in optimo. Defluxi abs te ego, & erravi, Deus meus! nimis de via à ſtabilitate tua, in adoleſcentia; & factus ſum mihi regio egeſtatis. Id. ib. lib. 2. c. 10.

Mens in Deo, non in patinis, dum editur, exiſtat. S. Baſilius ſ. quod corpus inſtrum. an.

Allois Abbatis monitum: non habebit homo requiem, niſi dixerit in corde ſuo: ego, & Deus, ſoliſumus in Mundo.

R.

Titulus I.

RATIO.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

PEr Adam rationem, per Evam intellige affectionem, sive sensualitatem. Ad rationem cognitio, ad affectionem pertinet dilectio. Priùs Adam formatus est, quàm Eva: quia præcedit veri cognitio; sequitur justi dilectio. S. Bonaventura in Ps. 121.

Lumen vultûs tui. Ps. 4. 7. *posuit oculum ipsorum super corda illorum.* Vultus Dei dicitur ratio: quia, sicut per vultum homo homini assimilatur, & homo cognoscit hominem: ità per rationem similes sumus Deo, & Deum cognoscimus. Vel: vultus Dei dicitur ratio; & lumen hujus vultûs est gratia. Quia, sicut moneta est informis, donec imago regis ei imprimatur: ità ratio nostra deformis est, donec per gratiam Dei illustretur. Ratio enim est imago creatoris; sed gratia Dei est imago recreationis. Hugo Card. hic.

Completa est iniquitas tua Sion. Thren. 4. 22. Per Sion, quæ interpretatur specula, vel speculatio, rectè notatur ratio: quæ, dum ad consensum inclinatur, iniquitas consummatur. S. Bonaventura in Ps. 118.

Ex Novo.

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Matth. 6. 22. Dominus ad interiorem oculum transfert sensum; & intendit, per internum oculum, naturalem rationem scientiâ præditam. Hæc enim pars animi est velut lucerna in homine. Integram hujus mentis rectitudinem, ac scientiæ, appellat simplicitatem, dicendo: *si fuerit simplex*: ut intelligamus, omnem abusum, omnemque malitiam, spectare ad admixtionem alicujus contrarii. Nam tam naturale lumen, quàm adjunctum per virtutes intellectuales, suâ simplicitate tendunt ad bonum. Et, si conformiter ad eorum simplicitatem uteremur eis, non nisi rectè uteremur illis, non nisi lumen essent. Cajetanus in Luc 11. 34.

Lucernæ ardentes. Luc. 12. 35. Theophylactus: adsit vobis lux rationis, & discretionis; ut dignoscatis, quid, & quomodo agendum sit.

Da mihi portionem substantiæ. Luc. 15. 12. Quæ est ista portio? quæ est habitus, ratio &c. quæ hominem præ cæteris animantibus in terrena habitatione contingunt. S. Chrysol. s. 5. Rationalis, ad quam subsequitur liberum arbitrium, substantia est hominis. Dat nobis Dominus rationem; ut eâ liberè, tanquam nostrâ substantiâ, utamur. Theophylactus hic.

Lux in tenebris lucet. Joan. 1. 5. Scilicet discretio rationis lucet in tenebris; id est, in conscientia illorum, qui malè agentes tenebræ facti sunt. S. Rupertus hic.

Voca virum tuum. Joan. 4. 16. Quare, dum mulier petit aquam, præcipitur ei vocare virum suum? S. August. tr. 15. in Joan. ad sensum moralem recurrit; quem sequitur Eusebius Emiss. hom. de Samarit. Beda, Albertus M. S. Thom. Bonav. per virum intelligunt intellectum, per quem dirigi debet; ut intelligas, quæ dico spiritualiter, & non sentias carnaliter. Sylveira hic.

Erat quidam regulus. Joan. 4. 46. In sensu morali Sim. Cass. l. 5. c. 18. ait: quòd regulus intellectus est rationalis; qui regere debet amorem, tanquam filium imperitum, & ab eo removere noxia; procurare utilia. Sensualitas fœminæ comparatur, ratio verò viro, per quam sensualitas regi debet. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 11.

§. II.

Usus bonus sequela rationis.

NEc adipem, nec sanguinem, omninò comedatis. Levit. 3. 17. Omnis ratio, & intellectus animi, quem sanguis significat, sunt Deo consecranda: anima enim in Sanguine est. Quia in ratione, & intellectu, vita animæ consistit; sicut vita corporis in sanguine. Hugo Card. hic.

Ecce magi. Matth. 2. 1. Quare magi non appellantur reges? quia testimonium de Christo Domino à Sapientibus, in quibus ratio prævalet, illustrius erat, quàm à regibus; in quibus voluntas ostentatur, & potentia. Et gloriosius erat, quod Christo subigeretur ratio, quæ in sapientibus prædominatur, quàm quòd potentia, quæ in regibus eminet. Sylveira hic q. 2.

Qui autem unum (talentum) *acceperat.* Matth. 25. 18. Commissum est homini rationis talentum: quod si benè expenderit, ipse remunerabitur; si autem in terram defoderit, auferetur ab eo, & ipse punietur. Rupertus c. 21. in Gen.

Erat autem homo ex Pharisæis. Joan. 3. 1. Cur Nicodemus vocatur homo? Rupertus l. 3. in Joan. hic homo, non tam pro naturâ, quàm pro ratione, dici æstimandus est: siquidem & illi, quibus JEsus non credebat semetipsum, omnes quidem naturâ homines erant; sed quia non rationabiliter quærebant ea, quæ nesciebant, quodammodò homines non erant.

Esto imitator Dei. Quomodo imitator? nunquid potes facere terram, aut mare? non utique: sed ut omnia per verbum facias, nihil sinè verbo: omnia cum ratione, nihil sine ratione. S. Ambros. s. 22.

Philosophiam definiunt studium rectæ rationis. Non est ampliùs particeps rationis, qui peccat præter rationem. Clemens Alex. l. 1. pædag. c. 13.

Quòd

Quòd autem primum tempus humanæ sapientiæ, quando egredimur pueritiam, & ad rationalem venimus ætatem, *manè* in scripturis intelligatur, multa testimonia docere nos poterunt, de quibus exempli causâ ponenda sunt pauca. Jerem. 7. 13. Manè mittebam Prophetas. Manè assistam tibi, & videbo. Ps. 29. 5.

Omnis homo, cùm sit dotatus prærogativâ rationis, debet uti ipsâ, ad discernendum inter bonum, & malum; inter bona præsentia, & futura; inter mala præsentia, & futura; inter bona corporis, & animæ; inter Creatorem, & creaturam: ut, quod melius est, eligat. B. Humbertus p. 1. s. 1. ad omnes homines.

Illud homo dicitur operari, quod ratio operatur: quia homo est id, quod est secundùm rationem. S. Thom. Aqu. in c. 7. Rom. Lect. 3.

Ratio debet regere cogitationes, sicut domina regit ancillas, & familiam. Nam videmus, sicut dicit S. Gregorius, quòd absente dominâ familia deordinatur: quia ancillarum linguæ perstrepunt, deputata officia negligunt. At ubi repentè domina venerit, mox silent; & laborem repetunt. Geminiani l. 9 c. 65.

§. III.

Ratione non utentes, vel abutentes.

Egressi sunt omnes cum turmis suis. Jos. 11. 4. Jabin, qui, teste Origene hom. 14. in Jos. interpretatur *sensus*, vicinos reges ad pugnam contra Israël excitat. Exactè obeditur concupiscentiis, & sensibus; rationi negligenter. In delectationibus sensualibus nullus excusationes prætendit, nullus differt: verùm si ratio virtuti consentanea, honestati debita, saluti imperet proficua; aut non audimus, aut morosè exequimur. Naxera hic. §. 3.

Melius est, prospicere oculis, quàm ambulare juxta voluntatem animæ suæ. Eccl. 6. 9. Est animalis homo, qui traditus appetitui sensitivo semitas rationis egreditur. Olympiodorus hic.

Propriè barbari dicuntur, qui ratione non utuntur. S. Thom. Aqu. in 1. Rom. Lect. 5.

TITULUS II.

RECOLLECTIO SPIRITUS.

§. I.

Symbola.

Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum. Gen. 2. 3. S. Chrysost. hom. 10. quid est, *& sanctificavit illum*? ab aliis illum segregavit. Statimque adjecit causam istius Sanctificationis: eò quod *in illo requieverit ab omnibus operibus suis.* Jam hic ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus, erudiens, in circulo hebdomadis diem unum integrum segregandum, & reponendum in spiritualem recollectionem. Fernandius hic.

At illa venit ad eum ad vesperam. Gen. 8. 11. Mira columbæ comitas; quæ jam secundò dimissa, non integrum extra arcam transigit diem; sed alacrî volatu ad Dominum, & Curatorem suum, revertitur. Viros justos non remoratur diutius sæcularium rerum occupatio; quin expeditius ad Domini sui arcam, secretum scilicet contemplationis studium, revertantur. Id. hic.

Maneat unusquisque apud semetipsum; nullus egrediatur de loco suo die septimo. Ex. 16. 29. Abul. q. 13. Manere apud semetipsum est, cùm homo extra seipsum non vagatur; & se totum collocat, cogitando de Deo.

Quoniam amicus meus venit de via ad me. Luc. 11. 6. Per amicum istum, secundùm quosdam intelligitur animus, seu spiritus, noster; qui dum per terrena, vana, atque carnalia, distrahitur, oblectatur, & evagatur; à nobis recedit juxta Psal. 39. 13. *cor meum dereliquit me.* Cùm autem ad interiora sua regreditur, & salutaria meditatur; de via lata perditionis ad nos ipsos revertitur. Dion. Carthus. hic.

Profectus est in regionem longinquam. Luc. 15 13. S. Gregorius, explicans, quid sit habitare secum: quoties per cogitationis motum nimirùm extra nos ducimur; & sumus, & non sumus, nobiscum: quia, nosmetipsos minimè videntes, per alia vagamur. An illum secum fuisse dicimus, qui in longinquam regionem abiit? Qui tamen, cùm postmodum cœpit cogitare bona, quæ perdidit, scriptum de illo est: *in se reversus dixit &c.* Hunc ergo venerabilem virum (Benedictum) secum habitâsse dixerim: quia in sua semper custodia circumspectus, ante oculos conditoris se semper aspiciens, se semper examinans, extra se mentis suæ oculum non divulgavit. S. Gregor. M. in vita S. Benedicti c. 1. apud Bolland. 21. Martii.

Somnus animæ est, cessare à negotiis sæcularibus, & contemplari de alio Mundo. S. Vin. Ferr. s. 4. D. 17. Trinit.

Dominô domi manente omnes faciunt officium, eô absente nihil minus. Sic, cùm ratio se colligit, & consulit conscientiam; omnia perturbantur. Stella de cont. &c. p. 3. c. 38.

Terra. Lem: *Immota, nec iners.* S. Bernardus de vita solitaria: otiosum non est, vacare Deo; imò negotium negotiorum omnium. Seneca ep. 8. mihi crede, qui nihil agere videntur, majora agunt; humana, divinaque, simul tractant. Picinelli.

§. II.

Recollectionis motiva.

Ex Veteri.

Dimisit corvum, qui egrediebatur, & non revertebatur. Gen 8. 7. Corvus emittitur de arca, quando aliquis vagatur à conscientia sua: & sæpe, vel aquis concupiscentiæ intercipitur, vel cadavere luxuriæ illectus retinetur:

ideo dicit Dominus cuilibet, qui est in arca, id est, in Ecclesia: Is. 26. 20. *ingredere in domum tuam, & intra in cubiculum tuum.* Hugo Card. hic.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Qui compungitur intus syncerae pœnitentiae spinis, reperit in deserto, & in rubo, Deum suum instar Moysis. Ibi de spinis contritionis flammam excitat amoris; & monet egredi ex Ægypto tenebrosa, ex servitute peccati; & tendere in terram promissionis. Adjunge te socium: bonum est in solitudine cum solo JEsu esse. Marchantius Dom. 1. Quadr.

Estne Dominus in nobis? an non? Ex. 17. 7. quærebant olim Israëlitæ. Quærat id quisque Christianus: éstne in me rex meus dilectissimus? an non? an tyrannus sævissimus? Barradius t. 4. l. 4. c. 7.

Vacate, & videte. Ps. 45. 11. Si vacare volumus, soli Deo vacemus. S. Paschasius in Thr. 1.

Hæc dicit Dominus Deus: si quiescatis, salvi eritis. Is. 30. 15. Maximè enim conducit ad salutem, quiescere à negotiis, ac perturbatione mundanâ. Sylveira in Joan. 4. 52.

Redite prævaricatores ad cor. Id. 46. 8. Debet homo redire ad cor 1. quasi ad judicii solium, ut se discutiat, Ps. 76. *meditatus sum nocte cum corde meo.* 2. quasi ad vitæ principium, ut se custodiat. Prov. 4. *omni custodiâ &c.* 3. ad divinæ locutionis auditorium. Os. 2. *loquar ad cor ejus.* S. Thom. Aqu. hic.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Ductus est JEsus in desertum. Matth. 4. 1. Prima ratio itineris in desertum fuit, ut pœnitentiæ exemplum daret, in solitudine orando, jejunando, vigilando, patiendo, & se affligendo. 2. ut doceat te tempus seligere, in quo solitudinem cordis tui ingrediaris: ut ibi audias, quid loquatur in te Deus tuus. Marchantius D. 1. Quadr.

Heri horâ septimâ reliquit eum febris. Joan. 4. 52. Quare horâ septimâ sanatur puer? S. Thom. Aqu. per horam septimam signatur tempus quieti conveniens: nam Dominus *septimo die requievit ab universo opere, quod patrârat.* Gen. 2. 2. Sylveira hîc.

Quamdiu te somnus? quàmdiu te sæcularia, tenent? quamdiu sollicitudo istius vitæ? quamdiu terrena? divide saltèm Deo, & sæculo, tempora tua. Vel quando non potes agere in publico, quæ sunt istius Mundi, & tenebræ prohibent noctis; Deo vacato, indulge orationibus. S. Ambros. in Ps. 118. s. 19.

Qui totô annô nobis viximus, saltèm vel paucos dies vivamus & Domino. S. Augustin. s. 2. Dom. 1. Quadr.

Deputentur tempora, distribuantur horæ, pro salute animæ. Id. Conf. l. 6. c. 11.

Eligatur tibi opportunus, & aliquantum à familiæ strepitu remotus, locus; in quem tu, velut in portum, quasi ex multa tempestate curarum, te recipias; & excitatos foris cogitationum fluctus secreti tranquillitate componas. Tantùm ibi sit divinæ lectionis studium, tam crebræ orationum vices; tam firma, & pressa, de futuris cogitatio; ut omnes reliqui temporis occupationes facilè hac vacatione compenses. S. Hieron. ep. 14. fortè Paulini Nolani Ep. ad Celantiam.

Amet homo, amet sanctum otium; in quo exerceat animæ suæ negotium. S. Prosper de vita cont. c. 8.

Eja nunc homuncio! fuge paululùm occupationes tuas; absconde te modicum à tumultuosis cogitationibus tuis. Abjice nunc onerosas curas, & postpone laboriosas distensiones tuas. Vaca aliquantulum Deo, & requiesce aliquantulum in eo. Intra in cubiculum mentis tuæ; exclude omnia, præter Deum, & quæ te juvent ad quærendum eum. Dic nunc totum cor meum, dic nunc Deo: quæro vultum tuum, *vultum tuum, Domine requiro.* Ps. 24. 8. S. Anselmus Prosologii c. 1.

Memento, non dico semper, non dico sæpe, sed interdum reddere te ipsum tibi. S. Bernardus Consid. l. 1. c. 5.

Quàm facere potes sæpissime, spiritum tuum per diem Deo præsentem siste. Sicut aves nidos in arboribus habent, in quos sese recipiunt, cùm opus est: & cervi dumos, & cunabula, sub quibus sese abdunt, & occidunt, dum umbram in æstivis caloribus captant. Sic, ô Philothea, corda nostra aliquem sibi locum quotidie capiant, & seligant, oportet, vel in monte Calvariæ, vel in vulneribus Salvatoris nostri. S. Franc. Sales. Philoth. p. 2. c. 12. de recollectione.

Quòd foris est, miserabile est: quod intus est, miserabile est. Intus ergo vide, & non miraberis, quidquid foris apparet. Hugo de S. Vict. in Ps. 67.

Gentiles etiam Sinæ nonnulli ad prædium suburbanum conferre, animi colligendi, commentandi, sui ipsorum reformandorum gratiâ solent: ut in primævum, in quo initiô conditi fuêre, statum, ùt ajunt, se restituant. P. Petrus Janicus in thes. rer. Indic. tom. 2. l. 2. c. 20.

Chinensium libris sigillatim commendatur continuum sui ipsius, actionumque suarum; ac præcipuè earum, quæ in aliorum oculos non occurrunt, examen. Eam ob causam magni faciunt secessum ad villas, & loca solitaria: quod nonnulli faciunt, ut diligentiùs vacent contemplationi luminis naturalis; & seipsi reforment, revocando se ad pristinum statum, in quo, ùt ipsi loquuntur, de cœlo conditi sunt. Ex lit. P. Nicolai Longobardi 1598. ex China.

TITULUS III.

RECREATIO.

ERat autem populus jucundus secundùm faciem Sanctorum. Judith. 16. 24. hoc est, ad modum, quo gaudere sancti solent: qui, cùm oblectationem aliquam capiunt, modestiæ regulam, temperantiæ perpendiculum, cautionis normam, frugalitatis frænum, attentionis lineam, semper ad manum habent: ad quam relaxationis suæ suavitatem exigant. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 7. c. 7.

Cantate Domino canticum novum. Psal. 97. 1. & v. 4. *Cantate, & exultate, & psallite.* Quid est cantare Domino? servire, gratificari. In cantu dantur pausæ: lassabit continuus concentus, & tenor. Fieri non potest, ut perpetuò quis oret, aut corpus flagellet; aut, tanquam mutus, nunquam loquatur; aut omnes jejunet dies. Est hic nimis altus tonus. Id. ib.

Hortus conclusus Soror mea. Cant. 4. 12. Sim. Cass. l. 13. c. 8. in Evang. sunt deliciæ Paganorum, & Infidelium; sed non conclusæ: sunt deliciæ peccatorum; sed non conclusæ: sunt verorum Christianorum; sed conclusæ. Deliciæ Christianorum certos fines habent, certis limitibus concluduntur. In cursibus dæmonum patet, qui non stat in horto concluso.

Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Marc. 6. 31. Pius Magister, ac Dominus, Discipulorum labori, & fatigationi compassus, concessit eis respirationem, recreationem, & quietem: veruntamen non magnam, nec longam; sed brevem & modicam: ostendens, non diu cessandum esse ab opere bono; nec ultra necessitatem indulgendum esse corporali quieti: sed usque in finem invictô animô perseverandum esse in opere virtuoso. Dion. Carthus. hic.

JEsus fatigatus ex itinere sedebat super fontem. Joan. 4. 6. Instruit te, quid agere debeas, cùm à labore desistis, & qualis sit recreatio appetenda. Neq; enim, si diutius laborare nequeas, docet intendere fabulis, aut somnô delectari; sed quid? super fontem sedeas, solatium Spiritûs quæras: Scripturæ sanctæ fluentis intende. Thom. Kemp. conc. 19.

Gaudete in Domino semper. Philipp. 4. 4. *modestia vestra nota sit omnibus hominibus* v. 5. S. Thom. Aqu. hic: ità sit moderatum gaudium nostrum, quod non vertatur in dissolutionem.

Caveamus; nè dum relaxere animum volumus, solvamus omnem harmoniam, quasi concentum quendam bonorum operum. S. Ambros. Eth. Christ. l. 1. c. 20.

TITULUS. IV.

REDEMPTIO.

§. I.

Vocatur Justitia.

Sion in judicio redimetur. Isa. 1. 27. Christi redemptio, licèt opus fuerit summæ clementiæ, & misericordiæ; hìc tamen vocatur judicium, & justitia: quia Christus ex justitia solutô lytrô, putà pretiô sanguinis sui, nos redemit. Cornelius hìc.

Non tantum erat peccantium peccatum, quanta pro illis morientis justitia: non tantum nos peccavimus, quantum ille justè egit, qui animam pro nobis posuit. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

§. II.

Redemptio major creatione.

HÆc cùm dixisset, insufflavit. Joan 20. 22. Hæc insufflatio significat novam dignitatem homini concessam. Gen. 2. 7. *inspiravit Deus in faciem Adæ spiraculum vitæ; & factus, est homo in animam viventem.* Nunc verò iterum in hominem sufflavit. Et sicut antea limum in hominem viventem suô flatu mutavit; sic modò eôdem Spiritu hominem in Deum certô quôdam modo convertit: Deus enim est, qui Spiritu Dei plenus existit. Ex quo apparet, nos Deo propter redemptionem multò plus, quàm propter creationem, debere. Nam, quia nos creavit, esse hominis quia verò redemit, esse divinum ei debemus: cùm ejus gratiæ participes facti simus. Diez. conc. 2. D. in Alb.

Gratias tibi agimus, Jesu Christe, quòd creâsti nos: sed creatos feris bestiis, mutis animantibus, præfecisti. Majora sunt visitationis tuæ munera. Visitatos majestatis tuæ consortiis honorâsti, dicens: *narrabo nomen tuum fratribus meis.* Ps. 21. 23. Susceptô enim corpore fratres factus; nec Dominus esse desisti. S. Ambros. oction. 20. in Ps. 118. Vide humilitatem meam &c.

Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At verò per totos triginta annos operatus est salutem in medio terræ. S. Bernard. s. 9. in Cant.

Urget ratio, & justitia naturalis, ut totum me per amorem tradam tibi, à quo me totum habeo. Et si totum me debeo tibi, quia me fecisti; ad magis amandum sum obligatus, quia me refecisti: nec tam facilè me refecisti, quàm fecisti. Nam semel dicendo me fecisti, sed reficiendo, & dixisti multa, & gessisti mira, & pertulisti dura: nec tantùm dura, sed indigna. S. Idiota de am. div. c. 10.

§. III.

Redemptio beneficium maximum, opus Dei.

QUinquagesies, nec sæpiùs, minúsve, reperitur in Scripturâ Sacra mentio liberationis, & egressionis filiorum Israel ex Ægyto. Ad denotandum verum Jubilæum nostrum sive Pentecosten, in quo Spiritus Sanctus diffunditur; sed non sinè prævia, frequentiq; redemptionis nostræ recordatione, atque gratiarum actione. Doultreman de am. l. 1. c. 3. Sect. 10.

Dominare nostri tu, & filius tuus, & filius filij tui: quia liberâsti nos de manu Madian. Judic. 8. 22. In illo, & unico, conflictu, Gedeon nè guttam quidem sanguinis effudit; nec vulnus ullum, aut ictum, accepit. Et tamen adeò grati sunt filii Israel: ut ei, filióque, & nepoti, subjiciant. Quid nos superno Duci nostro facere debemus; qui tot, tantísque, expensis nos liberavit &c. Diez. fer. 4. D. 2. Quadr.

Domine opus tuum. Habac. 3. 2. Opus intelligit liberationis Judæorum à Babylone: & mysticè redemptionis generis humani è captivitate Diaboli, & peccati, per Christum. Cornelius hîc.

Fecit potentiam in brachio suo. Luc. 1. 51. Ea, quæ exiguas vires requirunt, digitô solemus efficere: ut si palea ex humo tollenda est, digitis tollitur; trabs verò brachiô, ob pondus, tollenda est. Cætera omnia opera DEI, comparata operi redemptionis, vocantur exigua. Et ideo de iis David: quoniam videbo cœlos, opera digitorum tuorum, lunam, & stellas; quæ tu fundâsti. Ps. 8. 4. At redemptionis opus ait sanctissima Virgo brachii divini opus fuisse. Diez. conc. 1. de Incarn. D.

Recogitate eum, qui talem sustinuit &c. Hebr. 12. 3. Quantum sit redemptionis beneficium, non potest in hac vita penitus cognosci. Nam ad hoc beneficium plenè cognoscendum, oportet intelligere, quid nobis propter id datum fuerit: scilicet cœlestis beatitudo, & liberatio ab Inferno. Quibus igitur oculis Electi sanctissima illa Christi vulnera respicient, è quibus tanta illis bona profluxerunt. Diez. in Pass. Dom.

Miscellanea.

Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Matth. 9. 6. S. Hilarius Can 7. in Matth. ait tribus illis verbis, *surge, tolle lectum, vade*, denotari totam redemptionem per Christum factam. *Surge* significat remissionem peccatorum per gratiam: *tolle lectum tuum*, corpororum resurrectionem: per eam enim homo iterum reassumit carnem suam; quæ jam non est nota infirmitatis, sed signum perennis salutis. *Vade in domum tuam*, ingressum in regnum cœlorum. Sylveira hîc.

Quibus modis mors in sæculum venerat, iisdem modis vita sæculo pervenit. Lignum enim per Adam operatum est mortem; lignum per Christum operatum est vitam: &, quem Diabolus persuadendo dejecit, eum Dominus liberando salvavit. S. Chrysost. s. de interdictione arboris ad Adam.

TITULUS V.
REGNA.

§. I.

Regnum Christi Domini. Ex Veteri, & Novo.

PArvulus natus est nobis. Isa. 9. 6. *factus est principatus ejus super humerum ejus.* Clementissimus Princeps regnum suum super humerum gestat. S. Thom. Vill. s. de S. Steph.

Adveniat Regnum tuum. Matth. 6. 10 Regnat in terra cupiditas, caro, mundus, diabolus: cupimus in homine Deum regnare; & propterea *adveniat regnum tuum*, ad destructionem horum regnorum. Quantum enim in nobis regnat avaritia, aut luxuria, aut quodvis aliud vitium; tantum subtrahitur regno Dei in terra. Cajetanus hîc. O venerabilis ordo regni Dei! ô rationabilis, & opportuna, consolatio regis Dei! Non venit hoc regnum cum festinatione; quemadmodum regnum hujus mundi; de quo rectissimè dictum sit: *hæreditas, ad quam festinatur in principio, in novissimis suis benedictione carebit.* Prov. 20. 21. S. Rupertus in Ezech. c. 1.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. Regnum Nabuchodonosoris comparatur arbori magnæ: regnum Alexandri Cedro magnæ: Romanorum regnum monti: Christi verò regnum, quod universa illa comminuit, grano Sinapis. Osorius D. 6. Epiph.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. Cur non dixit regnabit in domo Abraham, aut Isaac? si Abraham, & Isaac, Patres Domini vocantur, &c. Salmeron: non in domo Abraham, in qua Ismaël pugnat cum Isaac: nec in domo Isaac, ubi Esau persequitur Jacob: sed in domo Jacob, quæ cæteris sanctior. Escobar t. 3. Coll. Chr. t. 3. l. 9. Sect. 1. Obs. 2. Super omnes, beatos, & reprobos, æquâ, & unâ, potestate regnabit: beatificè super bonos; horrendè atque terribiliter, super malos; tam æternè, quàm æternus est Deus; ut infinitati infinitas nulla succedat. Sim. Cass. l. 2. c. 6. Cur in domo Jacob? non Abraham, aut Isaac? Primò in domo Abraham duo nati sunt filij: unus tantùm scilicet promissionis obtinuit benedictionē. In domo Isaac duos peperit Rebecca; unus tantùm assecutus est benedictionem. At in domo Jacob duodecim progeniti filij, *& omnes* propriis benedictionibus ditati sunt à patre. Gen. 41. 1. &c. In hac ergo domo præfiguratur regnum Christi; cujus dona non unus, vel alter possidet, sed ad omnes se extendunt. Secundò, Jacob moriturus transpositis manibus benedixit nepotibus

potibus. Gen. 48. 13. Quô crucis figuram expressit. Meritò igitur dicitur regnare in domo Jacob, ubi Crucis figura apparet; qui regnum suum in cruce, & laboribus, quib⁹ nos redemit, collocavit. Tertiò. Jacob, cùm audisset, filium suum Joseph in Ægypto regnare, dixit. Gen. 43. 28. *sufficit mihi, si Joseph filius meus vivit.* In hac ergo domo, ubi non terrena, sed vita JESU, qui in Joseph figurabatur, quæritur; & ipsa sufficit nobis, licet amici omnes mortales sint, dum JESUS auxiliator noster sit, ubi regnare dicitur Christus. Sylveira hîc.

Annô quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris &c. Luc. 3. 1. Cœlorum regnum Joannis tempore appropinquabat; Judæorum verò regnum desinebat. Tunc enim cœlum appropinquat, cùm terræ desinit. Romanum imperium fuit illis *virga ferrea.* Ps. 2. 9. Virgam aliam auream Messiæ postea misit, cui subjicerent caput. Ps. 109. 2. *virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion.* At miseri ferream aureæ præulerunt *non habemus regem, nisi Cæsarem.* Joan. 19. 15. Ferrea virga eos confregit Ps. 2. 9. tanquam vas figuli confringes eos. Barradius t. 2. l. 1. c. 7. Dom. 4. Adv.

Porrò unum est necessarium. Luc. 10. 42. Hoc scilicet est regnum Dei; quô habitô nihil deest. *Quærite primùm regnum Dei &c.* Matth. 6. 33.

Pervenit in vos regnum Dei. Luc. 11. 20. Regnum Dei, ubi regnat Deus, per virtutem, & gratiam. Regnum Dei Ecclesia sancta Dei, libertas à vitiis, habitúsque virtutum. Regnum Dei amor est ejus. Sim. Cass. l. 5. c. 23.

Donec impleatur in regno Dei. Luc. 22. 16. Aliquid magni, atque insigne, innuit JESUS, cùm desiderabat Pascha transitûs manducare cum Apostolis: nam omnia suis spatiis transeunt sub sole. Transivit innocentia in cœlo aliquorum Angelorum; transivit illa primorum parentum. Transivit diluvium, transierunt Patres antiqui, transierunt Reges Judæorum, transivit Synagoga; transierunt, & transeunt regna gentilium. Unde Ecclesiasticus dicit: *Regnum à gente in gentem transfertur.* c. 10. 8. Transierunt tempora non reditura; transeunt Mundi bona. Transierunt Apostoli, Martyres, & Confessores; transierunt Pontifices, & succedunt. In æternum verò stat, & nunquam transit regnum Dei æternum, beatitudo Sanctorum. Sim. Cass. l. 13. c. 4.

Fecit nos Deo, & Patri suo, regnum, & Sacerdotes &c. Apoc. 1. 6. Fecit nos regnum: ut, qui primò eramus regnum diaboli, modò simus regnum Dei: & in quibus priùs regnabat diabolus, in eis modò regnet Deus. Fecit nos regnum: ut in nobis destruamus mala: ædificemus bona; vitia deprimamus, virtutes erigamus. Fecit Sacerdotes: ut, qui priùs dæmoniis immolavimus, Deo deinceps immolemus: & qui antè obtulimus diabolo sacrificia peccatorum, amodo offerámus Deo Sacrificia bonorum operum. Richardus à S. Vict. l. 1. hîc.

§ II.

Regnum cœlorum.

Appropinquavit regnum Cœlorum. Matth. 3. 2. Durante statu veteris testamenti annuntiatum est à Lege, & Prophetis, regnum terrenum, opulentia rerum temporalium: à tempore autem Joannis Baptistæ evangelizatur regnum Dei; regnum cœlorum, non terrenum. Cajetanus in Luc. 16.

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. 31. Illud regnum singularitate potens, æternitate felix, divinitate fulgens, diffusum totô cœlo, totâ terrâ dilatatum; in grani sinapis, coarctat, & concludit angustias. Spes ista est credentium tota? expectatio ista est Fidelium summa? ista est felicitas Virginum longis continentiæ laboribus comparata? ista est gloria Martyrum totius acquisitione sanguinis conquisita? Hoc est, *quod nec oculus vidit* &c. hoc est, quod ineffabili Sacramentô diligentibus Deum promittit Apostolus, esse præparatum? S. Chrysol. s. 98. de grano sinapis.

Fuit in diebus Herodis. Luc. 1. 5. Cur fit mentio de diebus Herodis? Hugo Vict. l. 4. instit. mon. venit Herodes, qui non erat de Israel; & arripuit sceptrum dominationis in populum: ut ad exordium cœlestis imperii carnale regnum deficeret; & promissus à sæculis Rex Israël, cùm non esset sceptrum de Juda; æternum reciperet, quod temporale transierat. Ut sciatur, quòd ad præsentiam regni cœlestis omnia bona temporalia disparent. Sylveira hîc.

In Regnum Dei vocati sumus: dignè regnô ambulemus. Clem. Alex. l. 3.

Dignum valdè est, & omninò exigit ratio æquitatis, ut quibus à constitutione Mundi regnum paratur, ipsi etiam regno parare non negligant: nè parato regno forsitan inveniantur, qui regnaturi fuerant imparati. Quærimus ergo, quemadmodum regno parato parari debeant reges futuri. S. Bernardus serm. de eo, quod legitur in Job. in sex tribul. &c.

Dignum omnino est, & omnino exigit ratio æquitatis; ut quibus à constitutione Mundi regnum paratur, ipsi etiam sese regno parare non negligant. Gvarricus serm. de Scripturar. Sacr. utilitate.

§ III.

Regnum animæ.

Adduxit ea ad Adam. Gen. 2. 19. Neque illi quidquam vel nocere audebat, vel insidiari: quippe quod in eo videbant regiam relucentem maginem. Simulac verò speciem illam peccati tenebris obscuravit, DEUS hominem de imperii statu dejecit. S. Chrysost. lib. de Virginit.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. id est, regnum tuum nobis adveniat; ut tu regnes in nobis in hac vita per gratiam; & nos in te in alia per gloriam. S. Edmundus spec. Eccl. c. 17.

Regnum DEI intra vos est. Luc. 17. 21. Advertimus, in nobis regnum cœleste solidari, cùm Christus, explosô Mundani principis regnô, fugatisque deliciis sæcularibus, intrà nostrorum regnat secreta animorum. S. Ambros. l. 5. in Luc. hic.

Regnum DEI vocati sumus; dignè regnô ambulemus. Clem. Alexand. l. 3. pædag. cap. 11.

Verum

Verum regnum istud est, posse nos optimâ vitâ propitium, & clementem, nobis facere Deum. S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

§. IV.

Regna Mundi.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Quid est, quod tenes in manu tua? Ex. 4. 2. Hâc virgâ, ejusque metamorphosi significabantur vices Hebræorum, sive tres eorum status in Ægypto. Hebræi enim virgam, id est, sceptrum, & principatum tenebant, vivente, & regente, Josephô. Eô vitâ functô virga hæc in terram projecta, & versa in colubrum, quia Hebræi prius chari, post mortem Joseph exosi fuêre Ægyptiis. Rursum hic coluber in virgam versus est in manu Moysis: quia populo suo rursus sceptrum, libertatem, & dominationem, attulit. Cornelius hic. In ora vestimenti malogranata. Ex. 39. 23., quibus regna notantur, ut ait S. Cyrillus Alex. l. 11. de Ador. in spir.

Aquæ Siloe, quæ vadunt cum silentio. Isa. 8. 6. Symbolum sunt regni, & stirpis Davidis, ob ejus humilitatem, modestiam, & pietatem: & quia ex ea prognatus est Christus, Rex mansuetissimus, & modestissimus. Cornelius Hieroglyph. hic.

Et in medio ejus similitudo quatuor animalium. Ezech. 1. 5. Currus hic, seu quadriga, adumbrat quatuor Monarchias, inquit Lyran. Maldonatus, S. Justinus, Chaldæorum, Persarum, Græcorum, Romanorum. Totus enim Mundus est quasi currus, quem moderatur auriga Deus. Cornelius hîc.

Residuum erucæ comedit locusta &c. Joel. 1. 4. Illius eversio populi per quatuor hæc facta est, erucam, locustam, bruchum, & rubiginem: id est, per quatuor regna hæc, Babylonicum, Persicum, Macedonicum, atque Romanum. S. Rupertus l. 4. de oper. Spir. S. c. 4.

Erexit cornu salutis. Luc. 1. 69. Cornu signatur regia potestas: quoniam in veteri Testamento oleum, quô ungebantur reges, ferebatur in cornu. Juxta quod dictum est Samueli 1. Reg. 16. 1. *imple cornu tuum oleô.* Proinde cornu erectum in domo David est regia Christi potestas. Sim. Cass. l. 3. hîc. Cornu in Sacris literis modò pro regno, modò pro robore, modò pro potentia, usurpatur, S. Titus Bostr. hîc.

Num. 2.

Regna Mundi instabilia, vana, &c.

Pleraq; Symbolicè.

Ex Veteri.

Obtulitq; munera Eglon Regi Moab. Judic. 3. 17. Eglon *rotam* nomine protulit, & rotæ vertiginem suô casu, ac morte, repræsentavit. Origenes hic.

Cùm abieris hodie à me, invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel. 1. Reg. 10. 2. Samuel Propheta postquam Samuelem in regem unxit, mox præcepit ei abire versùs Rachelis sepulchrum. Regnare & mori, connexionem inter se habent. Incertô. Auth.

Saul ungitur in Galgala, 1. Reg. 11. 14. quod interpretatur *rota.*

Imple cornu tuum oleô. 1. Reg. 16. 1. Saul inunctus fuit oleô lenticulæ fictilis. 1. Reg. 10. in signum, quòd regnum suum citò frangendum erat. David autem ungitur oleô cornu: quia regnum ejus duraturum erat in æternum. Hugo Card. hic.

Et statuit duas columnas in porticu templi vocavit eam nomine Jachin: similiter erexit columnam secundam, & vocavit nomen ejus Booz. 3. Reg. 7. 21. Jachin *firmitas*, Booz *robur.* Optat Salomon, ut regnô salvô salvum staret templum, sic Lyranus. Sed repugnant columnarum fastigia, liliis ornata. v. 22. Super capita columnarum opus in modum lilii posuit: quasi insinuans, regna, ut lilium, evanescere. Velloso in Judith 3. Paræn. 9.

Ego Salomon fui Rex in Jerusalem. Eccl. 1. 12. Cur non dicit, ego sum Rex? vivebat enim dum hoc diceret. Hugo à S. Victore: fui, jam non sum: quia, etsi sum; idipsum vanitatem, & nihil, esse agnosco, quod sum.

Omnis potentatus vita brevis. Eccli. 10. 11. Reges Chaldæi, teste Herodotô l. 1. gestabant, sceptrum, in quo rosa, aut similis flos, erat insculptus: rosa autem, quia frigida, ebrietati resistit. Igitur sceptro, quod homines fastu inebriat, & dementat, incidebant rosam: quæ licèt sit speciosa, subitò tamen marcescit: ut cogitantes, sua sceptra brevi corrumpenda, fastum ponerent. Cornelius in Eccl. 7.

Date florem Moab. Jerem. 48. 9. Hebræum ציץ florem, alam, & coronam, valet. Addit textus: quia *florens egredietur*; scilicet ad honores funebres. Nec flores à tumulo dissident: constat enim, defunctos, floribus, & herbis olentibus coronatos, efferri in tumulum. Velloso in Judith. 3. Paræn. 9.

In Ezechielis quatuor animalibus quatuor Mundi Monarchias nonnulli interpretes agnoscunt: ubi rotæ instabilitatem exprimunt. Et insuper c. 1. 16. *aspectus rotarum, & opus earum, quasi visio maris*; quô nihil turbulentius. Dan. 7. 2. Quatuor venti pugnabant. Mendoza. in 1. Reg. 2.

Fecit transire Samaria regem suum quasi spumam &c. Os. 10. 7. de excidio regis Samariæ.

Quatuor quadrigis quatuor Mundi imperia comparantur. Zach. 1. 6. quia non minor in his, quàm in illis, volubilitas reperitur. Mendoza in 1. Reg. 2.

Hoc est sepulchrum, quod fecit in Modin. 1. Machab. 13. 30. Simeon Dux Machabæorum ædificavit super sepulchrum patris sui columnas magnas, juxta arma naves sculptas. Regiæ majestatis insignibus naves junguntur, regnorum instabilitatem significantia. Unde & veteres olim Imperatores, teste Strabone l. 7. pictis navibus pro regia corona utebantur: ut videlicet Imperatoria majestas, non firmô solô stabilita, sed fluctuante salô exagitata, ostenderetur. Incertô Auth.

Ex

Ex Novo, & aliis.

Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Quàm nihili Sathanas omnem Mundi gloriam, opes, regna, æstimat: cùm illa omnia se daturum promittat pro una unius hominis (non enim certò Deum esse agnoscebat) submissâ corporis inclinatione. Tale Herodes de imperii gloria tulit judicium, cùm puellæ saltatrici dimidiam sui regni partem sub juramento pollicitus est. Sic advertit S. Ambros. l. 3. de Virginib. vide, quemadmodum sæculares ipsi de Sacerdotibus suis judicent; ut pro saltatione etiam regna donentur. Fernandius in Gen. 2. Sect. 8.

Et arundinem in dextra ejus. Matt. 27.29. Calamus ille, (seu arundo, quâ percussus Christus) mysterium fuit sceptri vani, & fragilis; super quod incumbebamus omnes, priusquàm crederemus sceptrum maligni. Confidebamus enim in virga calamina Ægypti, vel Babylonis, vel cujuscunque regni contrarii contra regnum Dei. Orig. tr. 35. c. 27. in Matth.

In via inter se (Discipuli) disputaverant, quis eorum major esset? Marci 9. 33. Ubi D. Hieron. rectè in via tractabant de principatu: similis enim est hæc tractatio loco. Principatus enim sicut ingreditur, sic deseritur. Et quamdiu tenetur, labitur, & incertum est, in qua mansione, id est, die finietur. Mendoza in 1. Reg. 2.

Ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis. Luc. 4. 5. Benè in momento temporis sæcularia, & terrena, demonstrantur: non enim tam conspectûs celeritas indicatur, quàm caduca fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa prætereunt: & sæpe sæculi honor abiit, antequam venerit. S. Ambrosius l. 4. hìc. Ideò vafer hostis in prærltum montem JEsum transtulit, ut eminus intuens regna terrarum illiceretur eorum fucô: quem certò ridendum sciebat cominus intuenti. Quàm liberalis est Mundus in suarum exhibendo pompa dignitatum! at solos oculos fallaci spectaculô detinet. Semper ostendit, semper se clamitat daturum, rarò confert. In momento temporis omnem ambitionis supellectilem expromit. Haud igitur grandis pompa hujus Mundi, quæ tam brevi temporis punctô exponi potest. Oliva l. 13. Strom. hic.

Verbum divinum choreas in orbem ducit. Philo Hebr. lib. quòd Deus sit immutabilis. An non singulorũ hominum, urbium, populorum, provinciarum, cùm status varios, & innumeras vicissitudines, intueris, ab ipso Deo choreas agi putas? Volente enim Deo, & movente, in spatiosam Mundi aream, Medorum, Græcorum, Chaldæorum, Romanorum, imperia educuntur; ibi gestire, & tripudiare, videntur, dum dominantur. Sed subinde volente Deô, iterum receptui canitur; quiescunt, disparent, atque illis in orbem, in choreas, & gaudia succedunt. Fernandus in Gen. 1. 1. Sect. 1.

S. Ludovicus Tolosanus Ep., Caroli Siciliæ Regis filius, terrenum regnum vocabat splendidam servitutem, & honestum ergastulum. Doultreman l. 1. c. 5. Sect. 6.

Carolus V. Æneiscens, onerum, & curarum Reip. pertæsus, cùm Bruxellæ principatum Belgii in filium Philippum Secundum transferret; illacrymans dixit: ô fili! magnum tibi onus impono: ego enim totô tempore principatûs mei nunquam quadrantem horæ magnis curis, & anxietatibus, vacuam habui. Cornelius in Num. c. 11.

Num. 3.

Regna quomodo conserventur.

Domine Deus! unde scire possum, quòd possessurus sum eam? Gen. 15. 8. 9. amplam scilicet hæreditatem. Desiderabat Abraham pro se, suisque posteris, certam felicitatis tesseram; tuncque sacrificium Domino offerre jubetur. *Et respondens Dominus: sume mihi vaccam triennem, & capram trimam &c.* Naxera in Jos. 18. §. 4.

Congregati sunt omnes filij Israel in Silo, ibiq; fixerunt tabernaculum testimonii. Jos. 18. 1. Quid tunc? *Et fuit eis terra subjecta.* Pacatum possident regnum, dum figunt Numinis tabernaculum: hostibus terribiles fecit religio. Masius hìc: laudanda profectò est populi religio; cui ante omnia curæ est Dei sacrarium, & cultus divinus. Tunc enim demum feliter succedunt res humanæ, quando divinæ præcesserunt. Naxera ib.

Dederunt q; in manu tenendam legem, & constituerunt eum regem. 2. Paral. 23. 11. Nota: priùs legem manu regiâ exceptam; deinde regem pronuntiatum: quasi via ad regnum solidandum foret legis observatio. Isidorus Pelusiota l. 4. ep. 142. quibus legitimum contigit imperium, iis bene procedet; ubi obtinuerit pietas. Vellosо in Judith. 6. Paræn. 48.

Ciconia in pinnaculo templi. Lem. *Hic tutior.* Isid. Pelus. l. 2. ep. nam regni quóque basis erga Deum pietas est. Picinelli.

Miscellanea.

Venient Romani. Joan. 11. 48. *Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Psal. 13. 5. August. hìc: trepidaverunt in damno temporalium, ubi non erat timor. Timuerunt regnum terrenum amittere, & amiserunt regnum cœlorum, quod timere debuerant. Pereat Mundi lucrum, nè fiat animæ damnum. Escobar. t. 2. Pers. Chr. l. 9. sect. 1. obs. 1.

Tunc magis dominorum exercitus contra hostes crescit, quantò Dei exercitus ad orationem creverit. S. Gregor. ep. 51. Remotâ justitiâ, quid sunt regna? nisi magna latrocinia. Quin & ipsa latrocinia quid sunt? nisi prava regna, S. August. de Civ. l. 4. c. 4.

)o(

TITULUS. VI.
RELAPSUS
in peccata.

§. I.

Symbola, & similitudines
Ex Veteri.

Habitavit q. in deserto Pharan. Gen. 21. 21. Bis Agar Domini sui domum deseruit. Primò Gen. 16. 9. at tunc restituta est in domum ab Angelo. Iterum eandem domum deseruit Gen. 21. 21. verùm non ultrà in domum rediit. Scilicet, qui primò delinquit, veniam meretur, & in pristinam habitationem ab Angelo restituitur: qui verò diutius in peccato hæret, dignus est, qui deseratur. Pinna Ethol. 174.

Surgite, & egredimini &c. Exod. 12. 31. Cùm territi Ægyptii urgerent Israelitas, ut discederent; nihilo tamen minùs mutatum est cor Pharaonis; & juncto curru, coactoq; non parvô exercitu, rursus eos in servitutem agere conabatur. Ex. 14. 23. Ità nunc diabolus quem figurabat Pharao, contra vos aget. Etsi enim capitalia peccata, veluti diaboli primogenita, per exomologesim extincta à vobis sint; non deest tamen recens exercitus; quô vos totis viribus expugnare conabitur. Danda igitur opera est, ut hic exercitus obruatur, tanquam marinis fluctibus, novitate vitæ. Isid. Clarius l. 1. or. 21.

Acetum ex vino non bibent. Num. 6. 3. Acetum bibunt, qui à vitæ sanctitate in vetustatem præteritorum vitiorum labuntur, & corruptione veteris nequitiæ delectantur. V. Beda hîc.

Constituamus nobis duces, & revertamur in Ægyptum. Num. 14. 4. Judæa semper Deo infensa, diviniſque beneficiis inimica: postquam enumerâsset beneficia illis collata: mare divisum; columnam nobis & ignis manna, aquam ex petra, vestes quadraginta annis integras, solem stantem, cedentem Jordanem, cadentem Jericho: addit: horum quæ gratia? *constituamus &c.* S. Basilius Seleucensis orat. in illud Luc. 18. *ecce ascendimus Jerosolymam.* Applica de relapsu.

Imprecatus est Josue &c. Jos. 6. 25. destruit Jericho, qui abrenuntiat Sathanæ, & Mundi, pompis: reædificat verò, qui revertitur ad vitia. V. Beda. apud Cornelium hîc.

In circuitu impii ambulant. Ps. 11. 9. quia in eadem semper peccata relabuntur. *Circuivi terram.* Job. 1. 7.

Et pedes eorum recti. Ezech. 1. 7. Hi pedes rectos non habent; qui ad mala Mundi, quæ reliquerunt, reflectuntur. S. Gregorius hom. 3. hic.

Facti sunt principes Juda, quasi assumentes terminum. Super eos effundam, quasi aquam, iram meam. Os. 5. 10. Sept. *facti sunt, quasi transferentes terminos.* Dilatata fuit principum Juda iniquitas, teste Moyse Deut. 32. 15. *incrassatus est dilectus - impinguatus, dilatatus.* Post supplicia innumera, terminum iniquitati dante Dominô, posuerunt. At ingrati facti sunt post veniam; *quasi transferentes terminos*: sicut solet agricola ultra terminos alienam terram aratrô sibi addicere; sive lapides terminantes amovere, ut hæreditas valeat dilatari. Pharao, post tantam duritiem, tandē terminum posuit, Hebræos dimittens. Sed transtulit terminos, ut victos retraheret. Ex. 14. 5. &c. Theophylactus: ira Dei meritò super talem prorsus effunditur; perinde ac maris rubri aqua super Pharaonem: quia fuit mentitus. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. sect. 3. obs. 1.

Ex Novo, & aliis.

Ave Rex Judæorum. Matth. 27. 29. Pilati milites Christo Domino, ùt regi, purpureum circumdederunt vestimentum, & flexô genu salutabant eum. Sed tamen non hoc adorare fuit, sed illudere: etenim expuebant mox in eum, & arundine caput percutiebant. Sic isti, qui post reconciliatam cum Deo, & Christo ejus, amicitiam, sine ullis retinaculis ad eadem quotannis, & graviora interdum, peccata relabuntur; illudunt potiùs Christo, quàm eum adorent: præbentque satis apertam significationem; se nè tum quidem, cùm redire cum Christo in gratiam arbitrati sunt, id fuisse assecutos; cùm hoc factum ex animo non sit. Isid. Clar. l. 1. or. 1.

Erant ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundùm purificationem Judæorum. Joan. 2. 6. Non possum parcere purificationi Judæorum immundæ: lavant polluta corpora; abluta statim polluunt: semper lavant; semper impuri sunt. Quin imò, porcorum more, de aqua in cœnum redeunt. Isti sunt porci, quos iratus Dominus legioni dæmonum tradidit Matth. 8. 32. ut mitterentur in lacum, morte necandi perpetuâ. S. Gaudentius tr. 9. seu secundo de lectione Evang.

Absoluti semel estis baptismô salutari, nolite de fonte in cœnum regredi: servate donatam munditiam. Idem ib.

Videmini potiùs, cùm ad exomologesim relinquendorum peccatorum gratiâ accessistis; non deposuisse peccata, ùt capitalem hostem, sed ùt charissimum amicum; quô diutius carere non possitis: atque ob hanc causam ad eundem, quàm ocyssimè potuistis, estis reversi. Isid. Clar. antè cit.

Qui peccata peccatis addunt, similes per postam properantibus; qui, fatigatô unô equô, alterum accipiunt. Sic illi, ut citiùs ad Infernum properent, pedes eorum ad malum currunt, Broymard. Peccatum.

Lulligo habet societatem cum avibus, quandoque cum piscibus; de quo Vincentius in speculo naturali: quandoque cum piscibus profunda maris scrutatur; cùm autem aquas fastidiens, elevat se cum avibus in aëra. Sed quia ventos

tos non patitur, iis orientibus ad aquas revertitur. Sic peccator in tentatione. *Ascendunt ad cœlos, & ascendunt ad abyssos.* Psal. 106. 26. Ezech. 1. 17. Animalia peccata non revertuntur. Id. Relapsus.

§. II.

Relapsum vitandi motiva.

Num. 1.

Gravius punitur.

VEneruntq; duo Angeli Sodomam vespere Gen. 19. 1. Ipsum tempus, vel hora, visitationis tristissimæ, peccatorum causæ congruit. Abraham meridie visitatus est. Gen. 18. Rupertus l. 6. c. 6. in Gen.

Respiciens solùm uxor Loth, non rediens Sodomam, punita est. Gen. 19. 26. Ita adversa Deo recidipa. Pinna Eth. 1. 14.

Percussit cum plagâ magnâ nimis. Num. 11. 33. Hebræi in Ægypto commorantes nullis à Deo suppliciis plectebantur. Sed ab Ægypto regressi; dum in Ægyptum redire moliuntur, capitali à Deo supplicio damnantur. Cyrill. Alex. l. 5. in Joan. c. 17. profligati sunt ab hostibus: illorum gerentes typum; qui virtutis iter ingressi ad præteritæ vitæ tenebras pedem retrò ferre laborant. Incertô Auth.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plagâ magnâ nimis. Num. 11. 33. Si post perfectam vitam voluntates prisinas voluerimus appetere, vocabimus nauseam; statim Domini igne torquebimur. Desiderium nostrum vertetur in tumulum, ut simus sepulchra dealbata V. Beda hic.

Inverunt Dagon jacentem super faciem suam in terra coram arca Domini. 1. Reg. 5. 4. &c. Bis percutitur Dagon ab arca Domini: primò solùm ab altari dejicitur, & in terra pronus jacet; sed nullum accipit vulnus. Secundò & dejicitur, & jacet, & totus conteritur, abscisò capite, & manibus. Baeza t. 3. l. 15. c. 12.

Aggravata est manus Domini super Azotios. 1. Reg. 5. 6. Non respuerunt ad primam plagam; sed induruerunt ad majorem culpam. Nam Dagonem divinitus de suo loco dejectum non spreverunt; sed magis coluêre: nam antea illius aram colebant; post illius januam v. 5. Pessimi homines, qui pœnis non emendantur Mendoza hîc.

Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula. Psal. 80. 16. Mentiti sunt in promissis suis; & ideo non punientur pœnâ temporali: *sed erit tempus eorum in sæcula.* S. August. hîc: erit tempus eorum non ad tempus; sed in æternum. Sylveira in Joan. 5.

Operuisti in furore. Thr. 3. 43 Adjutorium justè aufertur ab eis, qui & multa de præteritis aggregata non plangunt; insuper, & nova veteribus addentes, pium Judicem ad iracundiam provocant; & quotidie delinquendo inexorabilem reddunt. S. Paschasius hîc.

Et pervenit verbum ad regem Ninive. Jon. 3. 6. Ex dictis apparet, quòd Sardanapalus, audiens Jonæ oracula, & minas, conversus sit, egeritq; pœnitentiam cum suis Ninivitis. Sed eô redeunte paulò post ad solitas delicias, & vitia; ad eadem redierint Ninivitæ Unde tunc Deus excitavit Arbacem, qui Sardanapalum, & Ninivem, invaderet; eumq; cogeret ad palatii sui incendium; ac Monarchiam transferret ad Medos. Cornelius hîc. *Prope erit interitus Ninive.* Tob. 14. 6. Quomodò id tam certò asserit? Sciebat urbem illam pœnitentiâ eversionem prædictam evasisse: quia videbat relapsos. Lyran. quoniam ad verbum Jonæ Ninivitæ egerunt pœnitentiam, ideò subversio illa fuit dilata. Posteà verò Ninivitæ reversi ad vitia consveta: propter quod destructionem ejus iterum dixit Dominus per Nahum Prophetam, quam appropinquantem prædixit hîc Tobias. Sylveira in Joan. 5. *In diluvio prætereunte consummationem faciet loci ejus.* Nahum 1. 8. Videtis significare inundationem tygris, quâ obruta fuit Ninive, 90. annô post Jonæ prædicationem. Cornelius hîc.

Cùm feciſſet quasi flagellum &c. Joan. 2. 15. Quæritur, an sit una, eadémque, ejectio, quam Joannes hîc & Matthæus 21. 12. narrant? Distinctas esse, docent Chrysost. hom. 22. Theophylactus S. Thom., Bonav. Secunda apud Matthæum severior, quàm prima; de qua hîc Joannes. Sylveira hîc.

Auferte ista hinc &c. Joan. 2. 16. Cur Christus D. mitiora hîc verba profert, quàm Matth. 21. 13. in simili facto? S. Thom. hîc: hoc, quod hîc factum dicitur, primò factum fuit. Unde in principio non latrones, sed negotiatores, eos vocat. Sed quia ex eorum duritia adhuc à tali negotiatione non cessabant; ideo Dominus, aliâ vice eos expellens, duriùs eos increpat, vocans latrocinium, quod primò vocaverat negotiationem. Ob relapsum in idem crimen duriùs cum eis agit. Sylveira hîc.

Num. 2.

Relapsus malitia.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via &c. Matth. 21. 8 Pleriq; post sacram communionem redeunt subitò ad vomitum præteritarum culparum, & contumeliosè à se ejiciunt Dominum Jesum Christum. Tales similes sunt populo Judæorum: qui cum olivarum, & arborum, ramis in Jerusalem Dominum susceperunt; sed, vix paucis elapsis diebus, eum de Jerusalem contumeliosè ejicientes in cruce crudeliter affixerunt. S. Bernardinus t. 1. s. 53. art. 3.

Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei &c. Hebr. 6. 6. Lapidatur in obduratione, præcipitatur in desperatione, gladiô perimitur in blasphematione. S. Bonaventura in Lucæ 4. spiritualiter crucifigitur in relapsione. Id. hîc.

Nonne, quod dicere quoque periculosum est, sed ad ædificationem etiam proferendum est, diabolum Domino præponit? comparationem enim videtur egisse, qui utrumq; cognoverit, & judicato pronuntiâsse: eum meliorem, cujus se rursus esse maluerit. Tertullian. l. de pœnit.

Grandis pudor est, ubi talis reconciliatio facta est: ubi inimicitias inter Deum, & homines, non sermo peccatoris, sed sanguis interpellatoris absolvit; iterum nos converti ad inimicitias, & agere ea, quæ odit ille: quem nobis, nisi effusio sangui-

sanguinis sacri, reconciliaverat nemo. Origenes l. 4. in Rom. c. 5.

Noli peccare post veniam, noli vulnerari post curam, noli sordidari post gratiam. Cogita, ô homo, graviorem esse culpam post veniam; renovatum vulnus pejus dolere post curam; molestiùs hominem sordidari post gratiam. Quare indulgentiæ ingratus est, qui post veniam peccat: Sanitate indignus est; qui semetipsum, postquàm curatus est, vulnerat: nec mundari meretur, qui seipsum post gratiam sordidat. S. Chrysost. s. de lapsu primi hom. in Gen.

Sanitatis indignus est, qui semetipsum, postquàm sanatus est, vulnerat: nec mundari meretur, qui seipsum post gratiam coinquinat. S. Laurent. Just. de spec. 5.

Num. 3.

Relapsus timendus.

Egrediar, sicut antè feci &c. Judic. 16. 20. Qui Dalilæ latrociniis captus, in ejus gremio, & somno, & laqueis, securè semel, & bis, & ter, se dedit; & toties incubante crinibus suis Spiritu, à somno, & laqueis, se facilè expediebat: factum tandem est, quòd dum iterum falsaci gremio se dormiturus committeret ejus crines abraderentur. Tunc inimicorum clangore excitatus, de somno consurgens dicebat: *Egrediar &c. nesciens, quòd recessisset ab eo Dominus.* O communis hominum perditio! eò quòd se aliquoties à mortis laqueis liberaverint dante Dominô; non dubitant iterum illaqueari; nescientes, quòd Dominus recesserit; & an velit iterum reverti. Baeza t. 1. l. 5. c. 2. §. 3.

Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Ps. 101. 8. Loquitur de pœnitentiæ suæ statu. S. Greg. hîc: esto sicut passer solitarius in tecto; quæ avis est querula, & cauta. Passer omnia suspecta habet; ab omnibus se imperti timet. q. d. licèt delicti veniam accepissem, relabi tamen posse cogitabam. Did. Niss. fer. 6. Dom. 4. Quadr. §. 8.

Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Peccata condonata non solùm securitatem adferre non debent; sed etiam metum incutere: quòd pronum sit in eadem relabi. Sepulchrum Christi clausum mansit: quia tumulo iterum inferendus non erat: *Christus jam non moritur.* Rom. 6. 9. Lazari verò relinquitur patulum: quia denuò sepeliendus. Post veniam cogita, patere etiamnum sepulchrum, peccari denuò posse. Eccl. 5. 5. *de propitiato peccato noli esse sine metu.* Id. ib.

Quatuor animalia plena oculis antè, & retrò. Apoc. 4. 6. Cur tam oculati? quærit Rupertus; cur tam circumspecti? Ubi enim tutiùs versetur, quàm coram throno Dei, qui omni malo est inaccessus? Respondet: per ea animalia signari servos Dei; qui throno Dei in hac vita officiosi assistunt. Addit: *Oculis plena retrò.* Pœnitudinem gerendo de malis præteritis: *plena oculis antè*, cavendo de futuris. Id. ib.

Cave, nè rursus emoriaris, funibúsque peccatorum constringaris, incertum est enim, an rursus ad vitam excitandus sis. S. Gregor. Naz. or. in S. Baptisma perpendens suscitatum Lazarum.

Num. 4.

Relapsus Christo D. adversus, gratus non relabens.

Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. Ps. 29. 10. Quæ verba communi usu Ecclesiæ; & Sanctorum, tribuuntur Christo deprecanti corruptionem corporis sui divini; nè corruptum redigatur in pulverem. Et nota: qui libenter primam corruptionem admisit, scilicet mortem; tam anxiè deprecetur hanc corruptionem secundam. S. Gaudentius tr. 12. itaq; conservemini; nè author malarum cupiditatum diabolus iterum principetur in vobis: ejus crudeli regno iterum vos subjicientes in contumeliam Redemptoris. Unde meritò conqueritur exprobrans: *quæ utilitas in sanguine meo?* sinè causâ meus pro vobis sanguis effusus est; si ità vos geritis. Baeza t. 3. l. 14. c. 4. §. 2.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Quod semel à sale recipiunt escæ condimentum, nunquam amittunt: semel enim salita caro nunquam [illegible] sipidatis redigitur, ut egeat novâ salis asperi[illegible]e. Nam ad vitia relabi, semper Christum valde offendit. Ait enim: *quæ utilitas in sanguine meo. &c.*

Stans retrò secus pedes ejus. Luc. 7. 38. Cur ad pedes accessit? Ambros. quæ diu malè ambulaverat, vestigia recta quærebat. Nihil magis timet Magdalena pœnitens, quàm à via veritatis ad viam scandali ulteriùs prolabi. Escobar t. 3. Coll. Chr. p. 2. Sect. 4. Obs. 5.

Vade in pace. Luc. 7. 50. Anselmus: q. d. nè à via veritatis in viam scandali ampliùs labaris.

Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Joan. 14. 23. De verè pœnitente ait Christus. S. Gregor. hom. 30. in Evang. in quorundam corda venit, & mansionem non facit: quia per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt; sed tentationis tempore, hoc ipsum, quòd compuncti fuerunt, obliviscuntur: sicq; ad perpetranda peccata redeunt, acsi hæc minimè planxissent.

Manete in me. Joan. 15. 4. O peccatores! si convertistis vos ad me, cur vultis rursum à me averti? suscepi vos in gratiam; cur vultis me iterum inimicum? Concluси vos intrà cor meum, estis mihi per gratiam uniti; cur avelli à me cupitis? Ego sum vi[illegible] cur properatis ad mortem? sum dulcedo, [illegible] Stella conc. 2. in Psal. 136.

Num. 5.

Relapsus iteratus pejor.

Circumædificavit adversum me, ut non egrediar, aggravavit compedem meum. Thr. 3. 7. semel elapsos, & iterum captos, dæmon fortiùs, & arctiùs, tenet. Segneri. s. 37. Ovis de domo quæ ardet, vix ejici potest: &, si ejecta fuerit, nisi vi teneatur, in ignem recurrit. Sic multi à mala consuetudine. Broymard. Relapsus.

Ecce sanus factus es; jam noli peccare, nè deterius &c. Joan. 5. 14. quia jam sano peccanti ira cœlestis uberior imminet: quia peccatorem recidentem permittit Deus in graviora crimina relabi. Theodoretus ad c. 1. Rom. quæ

nullus

nullus unquam hostis in eos perpetravit, ea libentissimè, & promptissimè, amplectuntur: & quod nullus unquam judex in eos supplicium statuerit, ij illud in se ipsos attrahunt. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 5. Sect. 3. Obs. 1. & 3. Qui enim priori supplicio non est emendatus, ad majora tormenta ducetur; tanquam insanus, & contemptor. Theophylactus apud Sylveira in Joan. 5.

Vade, & jam amplius noli peccare. Joan. 8. 11. Legimus, Salvatorem verbo remisisse peccata, & nullam adjecisse pœnam cultricem. Sed futurorum cautelam: quasi tota pœnitentia præteritorum in cautelam transeat futurorum. Sim. Cass. l. 4. c 10.

Si alicui crus frangatur, aut manus; cum labore solet ad pristinum revocari officium. Si verò secundò, aut tertiò, eòdem locò membra ipsa frangantur; potest intelligere charitas vestra, cum quantis doloribus, & cruciatibus, vulnera ipsa curanda sint. Et tamen, post multos, & longos labores, vix erit unquam, ut ad pristinum statum membra ipsa valeant revocari. Similis ratio in animarum fracturis existimanda est. Si ergo semel aliquis, aut secundò, capitalia crimina admiserit, & ad pœnitentiæ fructum confugerit; incolumitatem, quam perdiderat, recipiet: si verò crimina criminibus cœperit addere, & animarum vulnera tegendo permiserit putrescere; timendum est mirum in modum, nè in illo impleatur illud Prophetæ Joel. 1. 17. *computruerunt jumenta in stercore suo.* S. Eligius hom. 15.

§. III.

Relapsum cavendi alia motiva.

Ex Veteri.

Corvus egrediebatur, & non revertebatur. Gen. 8. 7. S. Ambros. l. de Noë c. 17. egressus corvus (vitium) non revertitur ad justum.

Pax vobiscum: nolite timere. &c. Gen. 43. 23. Joseph honorando præ reliquis fratribus Benjaminum, scyphúmque ejus sacco imponendo, reperit constantiam pœnitentiæ, quòd non amplius invideret, quòd in charitate profecerint. Incertò Auth.

Cum parvulis nostris pergemus, cum ovibus, & armentis. non remanebit ex eis ungula. Ex. 10. 9. 10. 26. Libenter olim Pharao permittebat Hebræis, ut viri tantùm de servitute exirent, dummodò filii in servitute relinquerentur. Sed cùm Moyses novis plagis instaret, etiam pueros dimittendos, promittit tandem Pharao: dummodò greges, & armenta, in Ægypto retineantur. v. 24. Cur, filiis, aut gregibus, relictis, facilem abeundi facultatem concedebat? ratio videtur opportuna: quia existimabat Hebræos sinè filiis, vel sinè pecudibus, egressos paulò pòst, vel charitate filiorum, vel pecudum cupiditate, in Ægyptum redituros. Quod Moyses subodoratus pactionem non admisit. Mendoza in 1. Reg.

Hauserunt aquam, & effuderunt in conspectu Domini. 1. Reg. 7. 6. Lyran. ad significandam peccatorum abjectionem sinè recidivâ.

Eripe me de manu inimicorum meorum. Ps. 30. 16. Da mihi, qui scelus hostem putet: facilius ab ubere divellimur, quàm à scelere. Plerique culpam deserunt, non ùt inimicam, sed ùt sponsam. Ità à peccato recedimus, ut Loth uxor à Sodoma. Gen. 19. 26 Recedebat; sed respiciebat. Deserebat patriam, sed, nisi immineret incendium, non abscederet. Vaccæ illæ, 1. Reg. 6. 12. quæ arcam trahebant, stabulum deserebant; sed cum mugitu. Et nos, licet arcæ hæreamus, à vitiorum stabulo abimus; sed gemimus, non exultamus. Israelitæ, non Ægyptum pertæsi, clamabant ad Dominum. Ex. 3. 7. sed virgas, & compedes, horruerunt. Et si non eos Pharao cæcidisset, libentius sub eo, quàm sub Moyse, militâssent. Rarò scelus displicet, nisi strangulet. Filios Jacob sceleris tunc tantùm tæduit. Gen. 42. 21. cùm ob scelus in gravibus angustiis. Oliva l. 4. Strom §. Eripe me.

Spiritu principali confirma me. Ps. 50. 14. *Confirma me*, dixit, nè iterum peccem; nè à te animæ mutabilitate discedam. Cassiodorus hìc.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Exi ab eo, & amplius non introeas in illum. Marc. 9. 24. Præcepit egressum, prohibuit regressum: non enim satis depulisse malitiam, si repeteretur continuò. Signum evidens receptæ sanitatis in utroque homine; cùm non infirmitas in corpore, neque in anima, & moribus, reiteratur iniquitas. Sim. Cass. l. 5. c. 28.

Plerique naufragio liberati, exinde repudium & navi, & mari, dicunt: & Dei beneficium, salutem suam scilicet, memoriâ periculi honorant. Laudo morem, diligo verecundiam: nolunt iterum divinæ misericordiæ oneri esse. Tertull. de pœnit. c. 7.

Si dixerit mihi JEsus, dimittuntur tibi peccata tua: nisi ego peccare desiero, quid proderit? *Exui tunicam meam*; si reinduero eam, quantum profeci? S. Bernardus s. 3. in Cant.

Si purum habes vestimentum, caves, nè pessumdes omninò, nè quomodo sordidetur. Si primam, secundam, & tertiam, contempseris maculam; jam velut sordidum habes vestimentum. S. Chrysost. hom. 22. ad pop.

Væ tibi, quicunque es; qui deliberas redire ad lutum. Putásne, pacatos habebis in Judicio, quos tantò, & tam speratò, privare vis gaudiò? Exultaverunt, cùm nos ad pœnitentiam venimus, tanquam super his, quos ab ipsa Inferni porta cernerent evocari. Quid nunc erit, si ab ipsa paradisi janua reverti viderint; & abire retrorsum eos, qui jam pedem alterum in paradiso posuerunt. S. Bernardus serm. 2. in vigil Nat.

Cogita, in quo periculo peccatum habens fueris si in eo mortuus fuisses. Anima tua ad Infernum descendisset, antequam corporis sanguis frigidus fuisset. Broymard Relapsus.

Corpus in die Judicii excitatum in æternum non morietur: animus in hac vita ex peccato in vitam gratiæ revocatus non moriatur, vitam servet; mors peccati illi ultrà non dominetur. Barradius tom. 4. lib. 8. cap. 16. Dom. 1. post Pascha.

§. IV.

Contra relapsum amuleta.

INclina ad me aurem tuam. Ps. 101. 2. Ad nova vitia non trahuntur, qui se de præteritis plurima debere cognoscunt. Cassiodorus hic.

Fortis, ùt mors, dilectio. Cant. 8. 6. *dura, sicut Infernus, æmulatio.* Sicut mors victos nunquam patitur rebellare, & cadavera exedit suis latebris condita: ità charitas jugulata à se vitia non sinit emergere: & pestes animi ità sepelit; ut obrutis nulla spes subsit recuperandæ libertatis. Id causæ fuerit, cur Moyses non everterit vitulum; sed exusserit, tritumque calicibus miscuerit: ut haustô spes nulla supereſſet resumendæ figuræ damnatæ. Ex. 32. 20. Periit ità vitulus, ùt Pharao, in aquis. Oliva Dominica Pasch.

Vade, & jam amplius noli peccare. Joan. 8. 11. Magdalena laudatur, & in pace dimittitur. Luc. 7. 50. Adultera verò vix absolvitur; cùm monetur, nè relabatur in scelus. Nimirùm hæc rariùs peccaverat; sed & frigidiùs doluerat. Illa peccatrix fuerat, sed multùm diligebat. Oliva l. 4. Strom. §. Domine, quid me vis facere?

In quantum non peperceris tibi, in tantum tibi, Deo crede, parces. Tertullianus de pœnit.

Corvum non redire ad nidum, si in eo ponatur cinis, aut pulvis vitri, docet Albertus M. lib. de vegetabilibus: sic dæmon fugit à nido cordis nostri, si in ea posita sit memoria pulveris, ac cineris nostri; in quem convertendum est vitrum, id est, homo fragilior vitrô. Cornel. in Thren. 1. 7.

TITULUS VII.

RELIGIO

Seu Religiosus status.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

PLantaverat Dominus Deus paradisum voluptatis - in quo posuit hominem. Gen. 2. 8. Juxta sententiam cordis mei, si in hac vita præsenti paradisus est, in claustro est- Blesensis ep. 13. ad Monachum Novitium. Vidi paradisum quatuor Evangeliorum fluentis irriguum; imò totidem spiritualium rivis exuberare virtutum. Vidi hortum deliciarum, diversas rosârum, ac liliorum, gratias germinantem; ut de illo verè valeat Deus omnipotens dicere. Gen 27. 27. *ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* B. Petrus Dam. ep. 4. laudans Cluniacense monasterium.- Cluniacus præterea spiritualis quidam campus est, ubi cœlum, & terra, congreditur: ac velut arena certaminis; ubi, spiritualis more palestræ, caro fragilis adversus potestates aereas colluctatur. Id. ib.

Requievitque arca. Gen. 8. 4. Hæc arca est Religio sacra; & præcipuè Religio Evangelica; habens tria principalia vota. S. Thom. Aqu. hic.

Det mihi speluncam duplicem. Gen. 23. 9. Spelunca hæc mysticè est Religio sacra, in qua Sancti mundo morientes, mundo absconduntur, & sepeliuntur. Est autem duplex, propter corpus, & animam, ibi locandam; vel propter activam vitam, & contemplativam; vel propter prælatos, & subditos. Id. hic.

Vidit Scalam. Gen. 28. 12. S. Antoninus in summa Theol. p. 3. tit. 26. c. 10. bonum Religionis significatum est nobili illâ scalâ Jacob; cujus gradus nulli alii sunt, quàm lectionis, orationis, mortificationis, aliarumque exercitationum; quibus Religio constat. In hac ascendunt Angeli ad opera hæc Deo offerenda: & descendunt ad deferenda ad religiosas animas varia munera, & beneficia.

Tulerunt tunicam ejus. Gen. 37. 31. Agnoscit in eadem tunicam Joseph: non illius, qui liberavit Ægyptum; sed qui salvavit mundum: notissima quippe est, quia polymita, id est, pulcherrimâ varietate distincta. Sed & sanguine apparet intincta. S. Bernardus Apolog. ad Guilielmum Abb.

Quo & Sanctuarium, & Sanctuarii Sanctuaria dividentur. Ex. 26. 33. Monasteria olim, in quibus Monachi semoti à terrenis cœlo inhiabant, dicta Sanctuaria. Cornelius hîc.

Quadruplex erat *Pascha.* 1. in Rameſſe, quod est in finibus Ægypti. Ex. 12. 2. in deserto ad montem Sinai. Num. 9. 3. trans Jordanem in Galgala. Jos. 5. 4. in Jerusalem, quod fecit Josias. 4. Reg. 23. Primum significat egressum è Mundo. Secundum, ingressum in claustrum; tertium, egressum è vita; quartum, transitum ad gloriam. Hugo Card. hic.

Oleumque de saxo. Deut. 32. 13. Hoc aliqui adaptant Religioni, & Religiosis: hos enim constituit Deus super excelsam terram, putà Religionis statum: ut fructus cœlestes carpant, ut divinæ consolationis melle pascantur, oleoque cœlesti perungantur. Religio enim est terra excelsa fluens lacte, & melle: est *mons coagulatus, mons pinguis.* Ps 67. 16. *Hortus conclusus.* Cant. 4. 12. *fons signatus.* Cornelius hîc.

Ædifica tibi domum in Jerusalem, & habita ibi. 3. Reg 2. 36. Quis nolit mortem promeritus tolerabilis clausuræ custodiam acceptare? Lyran. hîc: per Semei, qui clausuram intrà Jerusalem acceptavit, significatur professus clausuram Religionis. Jonghen de Sacr. Profess. Exh. 11.

Elias

Elias ascendit in verticem Carmeli. 3. Reg. 18 42. Carmeli nomen aptè significat statum Religionis: tum quia hic piis institutis, & monitis, abundat; sicut Carmelus frugibus, & fructibus: tum quia *Carmel* Hebr. idem est, quod *scientia circumcisionis*; scilicet mortificationis passionum, cupiditatum, & affectuum terrenorum. Cornelius hic.

Ambulavit - usque ad montem Dei Horeb. 3. Reg. 19. 8. *Jezabel* interpretatur *sterquilinium*, & significat Mundum: à cujus facie Levitæ cum Elia fugere debent ad montem Horeb, id est, ad claustrum. Hugo Card. hîc in c. 20.

Lætentur insulæ multæ. Ps. 96. 1. Religiosi rodines insulæ, ob persecutiones, & separationem ab aquis. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8.

Ædificatur ut civitas Dei. Ps. 121. 3. Religio à statu sæculari differt, sicut civitas à campo. Religiosi sunt cives, *& domestici Dei*: quia talis communitas *ædificatur ùt civitas*, propter sequentes rationes. 1. Quia sicut in campo licet homini ire quò vult, in omnem partem; sed in civitate oportet per certos vicos: sic in Mundo liberè agunt, sed in Religione arctantur ad certas vias arctiores. 2. in civitate nituntur homines honestiùs incedere, quàm in campis: ità in Religione tenentur ad majorem honestatem. 3. in civitate major securitas. Broymard Religio.

Melius est ire ad domum luctûs &c. Eccl. 7. 3. Verè lugendi domus est Monasterium, ubi saccus, & cinis, & solitudo: ubi risus non est, non sæcularium turbela negotiorum. S. Chrysost. hom. 59. ad pop.

Lectulus noster floridus. Cant. 1. 15. In Ecclesia quidem lectum, in quo quiescitur, Claustra existimo esse, & Monasteria; in quibus quietè à curis vivitur sæculi, & sollicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonstratur; cùm exemplis, & institutis Patrum, tanquam quibusdam bene olentibus floribus, fratrum conversatio, & vita, refulget. S. Bernardus s. 46. in Cant.

Tempus putationis advenit. Vineæ florentes dederunt odorem suum. Cant. 2. 12. 13. Religiones vineæ Christi sunt, ab ipso per earum Fundatores plantatæ. Vites singuli Conventus; palmites singuli Religiosi: quos Christus D. Speciali vocatione traxit, & putavit; ut plurimum fructum afferrent. Putatio autem prima facta est; cùm omnibus renuntiârunt, quæ possidebant. Et tunc in Novitiatu florescere incipiunt; cùm magnô spiritûs fervore novam inchoant vitam; suavem sui spargentes odorem, & ingentis futuri fructûs spem non modicam præbentes. de Ponte hic Exh. 23. §. 3.

Columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ. Cant. 2. 14. Religio similis cavernæ: imò diversæ cavernæ, diversæ Religiones sunt. Sic homines, qui volunt esse tuti ab accipitre, &c. Sæculum relinquunt, & ad Religionem, tanquam ad tutas cavernas, confugiunt. Geminiani

En lectulum Salomonis. Cant. 3. 7. Religio singulariter vocari potest lectulus Salomonis, ab ipso principe pacis Christo erectus; tanquam peculiaris locus suæ quieti destinatus: *quem ambiunt sexaginta fortes*, id est, perfectionis studiosi. de Ponte hic Exh. 25. §. 2.

Quasi aurora consurgens &c. Cant. 6. 9. Religio in Novitiis est *quasi aurora consurgens*: in provectioribus subditis *pulchra ùt luna*; quæ à sole lumen recipit; & ipsi à superioribus diriguntur: in Prælatis verò *electa ùt sol*; qui præest diei, & subditos regit: in omnium verò collectione *terribilis, ùt castrorum acies ordinata.* Propter quæ Religio sibi vendicat illud juxta Sept: *& vexillum ejus super me charitas*: nihil enim in Religiosa regula ità commendatur, quàm charitas Dei, dilectio Christi, fraternus amor, & mutua concordia. Id. in Cant. 2. 4. Exh. 36. §. 2.

Ex Novo, & aliis.

Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Matth. 13. 45. Quæ est ista tam pretiosa margarita, pro quâ universa dare debemus, id est, nosmetipsos? quia totum Deo dedit, qui seipsum obtulit) ut possimus eam habere? Nónne hæc Religio? Sancta, pura, & immaculata: in qua homo vivit puriùs, cadit rariùs, surgit velociùs, incedit cautiùs, irroratur frequentiùs, quiescit securiùs, moritur fiduciùs, purgatur citiùs, præmiatur copiosius. O Religio habitaculum Dei, & Angelorum ejus. O Religio vita beata, vita Angelorum! S. Bernardus hom. de verb. Dom.

Ducit illos in montem excelsum seorsum. Matth. 17. 2. Religio est locus, quem Dominus elegit in habitaculum suum: qui mysticè per montem transfigurationis monstratus est. Tres discipuli, tria Evangelica vota. S. Bernardinus s. 16. de Sacra Religione.

Duo erunt in agro. &c. Matth. 24. 40. Salvator ait: ex duobus, qui sunt in molendino, vel lecto, vel agro, unum assumendum: & alium relinquendum: quia inter sæculares, qui negotiis terrenis attendunt; & inter Religiosos, qui vitæ quietæ vacant; ac inter Sacerdotes, & Prælatos, qui aliorum culturæ insudant; quidam sunt mali, & nigri; quidam verò boni, & formosi, de Ponte in Cant. 1. Exh. 24. §. 1.

Haceldama. Matth. 27. 8. id est, ager, pretiô sanguinis Christi pro peregrinis comparatus. S. August. s. 114. de temp. Est status Religiosorum: qui se peregrinos æstimant, ac cives cœli, domesticos Dei: ideoque Christi sanguinis fructum, id est, gratiam, & gloriam, participant. De quibus S. Petrus 1. 2. v. 11. *obsecro vos, tanquam advenas, & peregrinos. &c.* Et Paulus Coloss. 3. 3. *mortui estis; & vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.* Cornelius hîc.

Venerunt ad monumentum. Luc. 24. 1. Restat ergo, ut vadam ad monumentum, id est, ad Religiosorum Claustrum. S. Bernardus hom. de duob. discip. in Emaus.

Id

Ideò sunt ante thronum Dei. Apoc. 7. 15. Tropologicè hæc Fidelibus in hac vita Deo in spiritu, & veritate, ex toto corde, servientibus, ac præsertim Religiosis, accommodari possunt. Hi enim inchoant vitam cœlestem, beatam, ac angelicam. Unde 1. Deo, quasi in templo, jugiter assistunt: etenim Religio est quasi cœlum quoddam terrenum, ait Climacus gr. 4. ac templum, ait S. Bernardus serm. 1. de dedic. Eccl. 2. de his verè dici potest, quòd latriâ jugiter serviunt Deo. Sunt amicti stolis albis; habent palmas &c. Cornelius hîc.

Claustrum Monasterii vivarium est animarum: ibi quippe vivunt pisces, qui juxta legis edicta, pennulas habent; atque, ut in corpus Christi transferantur, Israelitarum mensis delicias præbent. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 18.

Ossa non possunt flecti; nec Religiosi à Regula sua. Ossa abscondita sunt in carne: sic Religiosi in Claustro. Hugo Card. in Psal. 34. 10.

Platanus. Lem: *Obumbrat, & recreat.* S. Laur. Just. de discipl. & perfect. Monast. est etiam mysterium hoc quasi ingens arbor, virentibus referta foliis: sub quam quicunque fugiunt laborantes, & peregrinantes; proteguntur in ipsius umbraculo ab æstu diei. Picinelli.

§. II.

Religionis etymon.

REligio appellata: quòd per eam uni Deo *religamus* animas nostras ad cultum divinum. S. Isidorus originum l. 8. c. 2.

Unde etiam à religando Religio dicitur. S. Bernardus de natura, & dignit. amoris c. 15.

§. III.

Religionis laudes ex Patribus.

PAulisper te crede subduci in montis ardui verticem celsiorem: speculare inde rerum infra te jacentium facies; &, oculis in diversa porrectis, ipse à terrenis contactibus liber, fluctuantes Mundi turbines intuere. Jam sæculi & ipse misereberis, tuique admonitus, & plus in Deum gratus, majore lætitiâ, quòd evaseris, gratulaberis. S. Cyprianus ep. 2.

Tot exercitus habet Deus in terra, quot sunt ordines in Ecclesia. Innocentius P. III. de sacro myst. alt. l. 2. c. 61.

Verè domus luctus monasteria sunt; ubi cinis, atque cilicium; ubi solitudo; ubi risus nullus, nullus negotiorum sæcularium strepitus; ubi jejunia, ubi terrenorum duritia lectulorum; ubi munda sunt omnia. Nullus ibi nidoribus locus; absunt procul sanguinis rivi, perturbationes, curæ, tumultus; tranquillo in portu navigant; ac velut luminaria sunt, sublimi de loco navigantibus fulgore suo iter aperientes. In littore placido sedent, omnes ad quietem suam invitantes, ac pertrahentes; neque naufragium pati finentes eos, qui se intuentur: non permittunt in tenebris degere eos, qui suas aspiciunt sedes. Pergere itaque ad illos, quære, hospitiò suscipe; accede, tange sacros pedes. Longè enim honorabiliùs est illorum pedes, quàm aliorum caput, attingere. Quasi de terra in cœlum, ità ad sancti cujuslibet viri monasterium, de propriis dormibus itur. S. Chrysostomus hom. 14. in Tim. 5.

Quòd si quis infirmatus fuerit, non lamenta, non lacrymæ; sed perpetuæ funduntur preces. Non ibi medicorum operatur manus; sed fides sæpe sola sanavit infirmum. Non adstat solutis crinibus uxor, non parvi pupillaris incommodi, quæ nondum contiger mala, deflentes: non familia expirantem importunis precibus pulsans; ut se cuiquam totò commendet. Sed, his impedimentis omnibus exutus, animus unum inspicit solum; quò pactò majori cum gratia extremum Deo spiritum fundat. Id. ib.

Mundus assimilatur pelago; portus verò est vita Religiosa. S. Ephrem Adhort. 4. ad Novitium Monach.

In humanis rebus, & in hac peregrinatione, nihil tam efficaciter gerit in se imaginem cœlestis patriæ, quàm Monastica conversatio, & congregatio divino cultui dedicata. S. Laur. Just. de discipl. Mon. c. 7.

Altissima est professio vestra; cœlos transit: par Angelis est; Angelicæ similis puritati. S. Bernardus ep. ad fratres de vita solit.

Religio portus quidam est publicus salutis. B. Theodoretus Studita s. 131.

Nulla major consolatio, nulla delectatio gratior; quàm servire Deo. Vita Religiosa, vita quieta, pacifica, secura, delectabilis, jucunda, rationabilis, amicabilis; & gratissima. Vita sæcularis, vita sollicita, laboriosa, inquieta, periculosa, amara, curis, & anxietatibus, plena. S. Thom. Vill. serm. 2. Dom. Quadrag.

Monacho nullus labor imponitur, nisi ut non laboret: imò ut quiescat cum Deo suo; & totâ die delectetur in eo. Id. conc. 3. de Ass. B. V.

Credo, quòd magis ad inflammationem affectûs, quàm eruditionem solam intellectûs, Religio statuta est; si rectè manet instituta. Gerson de OO. SS.

§. IV.

Ad Religionem vocatio.

VOx Domini concutientis desertum. Psal. 28. 8. Non quodvis desertum concutit; sed desertum *Cades*: quod interpretatur *Sanctitas*, vel *Sanctificatio*: quia vox Domini vim habet retrahendi, & segregandi, homines à Sæculi tumultu; & perducendi eos ad desertum sanctum: ubi sanctitati operam navent, & contemplationi DEI. de Ponte in Cant. 2. lib. 5. Exh. 1. §. 4.

Vox

Vox Domini præparantis cervos. ib. v. 9. Vox Domini non tantùm facit viros contemplativos, quietis, & solitudinis, amatores; sed etiam præparat, ac perficit instar cervorum sublimia quærentes: & in excelsis montibus Evangelicæ perfectionis commorantes: qui serpentes ex latibulis trahunt, & absumunt; bellum contra diabolum, & peccata, gerunt. de Ponte. in Cant. 2. Exh. 1. §. 4.

Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum? ubi fossa? ubi hyems acta sub pellibus? Ecce de cœlo tuba canit: ecce cum nubibus debellaturus orbem imperator armatus egreditur: ecce bis acutus gladius ex ore regis procedens, obvia quæque metit. Et tu de cubiculo ad aciem; tu de umbra egrederis ad solem. Corpus assvetum tunicis loricæ onus non fert; caput opertum linteô galeam recusat: mollem otiô manum durus exasperat capulus. Audi edictum Regis tui: *qui non est mecum, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit.* Matth. 12. 30. Recordare tyrocinii tui diem, quô, Christo in baptismate consepultus, in Sacramenti verba jurâsti, pro nomine ejus non se patri parciturum esse, non matri. Ecce adversarius in pectore tuo Christum conatur occidere: ecce donativum, quod militaturus acceperas, hostilia castra suspirat. Licèt parvulus ex collo pendeat nepos; licèt, sparsô crine, & scissis vestibus, ubera, quibus te nutrierat, mater ostendat; licèt in limine pater jaceat: per calcatum perge patrem; siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hoc non esse crudelem. Veniet, veniet, postea dies ille; quô victor revertaris ad patriam; quô per Jerosolymam cœlestem, vir fortis coronatus incedas. S. Hieron. t. 3. ep. 1. ad Heliodor.

Nunc tibi blandis vidua soror hæret lacertis: nunc illi, cum quibus adolevisti, vernulæ ajunt: cui nos servituros relinquis? Nunc & gerula quondam, jam anus, & nutricius, secundus, post naturalem pietatem, pater clamitat: morituros expecta paulisper, & sepeli. Forsitan & laxis uberum pellibus mater, aratâ rugis fronte, antiquam referens mammæ lallate, congeminet. Dicant, si volunt, & Grammatici; in te omnis domus inclinata recumbit. Facilè rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor. At contrà Scriptura præcipit, parentibus obsequendum. Sed quicunque eos supra Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis, ut me perimat; & ego de matris lacrymis cogitabo? Propter patrem militiam Christi deseram, cui sepulturam Christi causâ non debeo. Id. ib.

§. V.

Religionis ingressus, probatio.

Hic talis est primus Religionis introitus, sicut in Mundum primus Christi ingressus: ut, quicunque piè vult vivere, humiliter de se sentiat; neque supra se in mirabilibus ambulare præsumat. Fundamentum sanctitatis semper fuit humilitas; nec in cœlo stare potuit superba sublimitas. S. Cyprianus de Nat. Chr.

S. Bernardus Abbas jam adventantibus Novitiis dicebat; si ad ea, quæ intus sunt, festinatis; hîc foris dimitte corpora, quæ de sæculo attulistis. In vita ejusdem l. 1. c. 4.

Ambiens quis intrà Cœnobii recipi disciplinam, non antè prorsus admittitur, quàm diebus decem, vel eô ampliùs pro foribus excubans, indicium perseverantiæ, ac desiderii sui, pariterque humilitatis, ac patientiæ, demonstraverit. Cùmque omnium prætereuntium fratrum genibus provolutus, & ab universis de industria refutatus, atque despectus, injuriis quoque, ac exprobrationibus multis, affectus, experimentum dederit constantiæ suæ; diligentiâ summâ perquiritur, nè de pristinis suis facultatibus inhæserit ei vel unius nummi contagio. Cassianus de Cœnob. instit. l. 4. cap. 3.

§. VI.

Religionis perseverantia.

Jesus clamans voce magnâ emisit spiritum. Matth. 27. 50. Quid in hôc cruce (Religionis) nobis faciendum? Utique, quod Christus fecit in sua; moriendum est in ea: quia Christus mortuus est in sua. Si perstrepat Mundus; si dæmones; si caro propria; & dicat: *descende de cruce*; dic ei; nihil certius morte, nihil incertius horâ mortis: vigilabo, & stabo, in cruce; donec inclinatô capite tradam spiritum. Blesens. s. 9. in Purif. B. V.

Descende de cruce. Matth. 27. 40. Qui suadent crucis descensum, propter asperum sensum; similes sunt diabolo; quia similia diabolo dicunt. Hoc enim Christo diabolus dixerat in deserto: *si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.* Matth. 4. 3. Cass. l. 13. hîc.

Carthusianus, vir in sæculo dives, tentatus ad exitum; jamque recessurus aviculam emisit è cavea apertis fenestris: vola, inquiens, liberè, quò volueris; mox sequar te. Hæc, clausuræ semper impatiens, nusquam voluit de cella migrare. Ille divino hoc adscribens dono, passus est se ab ave doceri; perseveravit in monasterio. Dion. Carth. Exhort. ad Novit.

§. VII.

Religionum benefactores.

Quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum, familiis, & liberis vestris. Gen. 47. 24. Beneficus Joseph non multùm æstimaret beneficium, nisi esset perpetuum. S. Ambros. offic. l. 2. c. 16. ô virum magnum! qui non largitatis superfluæ temporalem captat gloriam, sed perpetuam commoditatem constituit providentiæ. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 8.

Facies & saga cilicina undecim ad operiendum tectum tabernaculi. Ex. 26. 7. Possunt per saga, quæ byssum, & purpuram, hyacinthum & coccum, nè procellarum injuriis pateant, subtegunt, sæculares intelligi di-

vites; qui in Ecclesia sunt: qui sanctis, vel in sancto proposito Deo servientibus, nè ullam habeant necessitatem vagandi foris, quod non expedit animabus eorum, necessaria vitæ de facultatibus suis subministrant, pro redemptione peccatorum suorum. S. Rupertus lib. 4. hìc.

Et cedri Libani &c. Ps. 103. 16. 17. Nobiles, atque sublimes, propter excellentiam suam, dicuntur cedri. *Illic passeres nidificabunt.* In istis cedris Libani, quas gratia Dei plantat, & satiat, *nidificabunt passeres.* Hi scilicet, qui elegerunt humilitatem; & relictis, quæ habebant, aut venditis, nihil sibi in hoc sæculo reservârunt: sed divitum Christianorum domibus, agrisque, suscepti necessariis solatiis adjuvantur. S. Prosper Aqu. hìc.

Illic passeres nidificabunt. ib. Passeres Monachos significat: qui in cedris Libani, id est, in patrimonio potentium Christianorum, velut in quibusdam ramis, monasteria sibi, quasi nidos aliquos, ædificare monstrantur. Cassiodorus hìc.

Cum universis lignis Libani. Cant. 4. 14. Ligna Libani sunt quidam amici nostri, potentiâ sæculi grandes, atque facultatibus dilatati: ità ut ex eleemosynis illorum sustententur parvuli nostri; quemadmodum in ramis lignorum Libani nidificant passeres. sic qui spiritualibus abundant minùs, carnalia spiritualibus communicant, ut jure spiritualium illorum participes fiant. S. Rupertus hìc.

Crura illius columnæ marmoreæ. Cant. 5. 15. Isti sunt, qui rebus suis Religiosos sustentant; qui bona temporalia illis impartiuntur; ut spiritualia ab eis recipiant. Richard. à Vict. c. 39. in Cant. hìc.

Non Moyses dedit vobis panem de cœlo: sed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Joan. 6. 32. Cur dicitur *dat?* illa opera munificentiæ sunt digna Deo, quæ non finiuntur tempore, sed quotidie continuantur. Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 8.

Qui facit justitiam, justus est. 1. Joan. 3. 7. Qui spiritualia bona habentibus temporalia subsidia tribuit; in ipsis donis spiritualibus cooperator existit. V. Beda hìc.

Miscellanea.

Amice, quomodo huc intrâsti &c. Matth. 22. 12. Rex, cùm pannosum in epulo deprehendisset, nec illum præteriit, quòd solus sorderet; nec alios ejecit, propter consortium ejus. Hunc projici jussit in tenebras, illis dapes apponi mandavit: pannosque plectitur, paludati epulantur. Ut intelligas: non unius scelere Religionem totam plectendam; nec ob Religionis nitorem indulgendum sordenti. Oliva l. 9. Strom. §. Intravit autem Rex.

Fur erat. Joan. 12. 6. Quale Collegium, qualis domus, qualis societas, qualisque congregatio, munda erit, sinè iniquitate manebit; si Christi Collegium saltèm habuit unum reum: qui velamentò virtutis tendebat in vitium, specie misericordiæ augebat miseriam: aliis videbatur intendere, qui seipsum ex toto deseruerat. Sim Cass. l. 9. c. 34.

Nolite, propter amurcam, quâ oculi vestri offenduntur, torcular detestari; unde apothecæ Dominicæ fructu olei luminosioris implentur. S. Aug. ep. 137. q. d. fugite, quidem vitia eorum, qui Religione abutuntur: ipsam tamen Religionem, ex qua tam uberes fructus proveniunt, colite, & observate. Mendoza in 1. Reg. 7. 4.

Si quis nunc ad Ægypti veniat solitudines, Paradisò prorsus omnem illam videbit eremum digniorem; & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus; & populos Martyrum, & choros Virginum & omnem quidem tyrannidem diaboli dissolutem; Christi autem regnum coruscans. S. Chrysost. hom. 8. in Matth. 2.

Non ità variis astrorum choris cœlum refulget; ùt Ægyptus innumeris Monachorum, ac Virginum, distinguitur, atque illustratur habitaculis. Id. ib.

Nusquam est securitas, fratres; neque in cœlo, neque in paradiso, multò minùs in Mundo. In cœlo enim cecidit Angelus sub præsentia divinitatis; Adam in paradiso de loco voluptatis; Judas in Mundo de schola Salvatoris. Hæc idcirco dixerim; nè quis sibi de loco isto blandiatur, quia dicitur: locus iste sanctus: quia non locus homines; sed homines locum sanctificant. S. Bernardus s. de ligno, fœno, & stipula.

Curistus divisus non est, sive in alba, sive in pulla veste; in omni professione, & Ordine, in omni gente. Quicunque operatur voluntatem Domini, acceptus est illi. Attendi Domini, acceptus est illi. Attendit Dominus mentem, non vestem; merita, non colorem. Blesens. ep. 97.

TITULUS VIII.
RELIGIOSI.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Num. 1.

Nazaræi.

Nazaræi. Num. 6. 2. Apud Judæos erant viri Religiosi: qui, ut liberiùs vacarent legi, & meditationi rerum divinarũ, aliorũ commerciô se abdicabant, vel semper, vel ad tempus; & totos se Dominodedicabant. Nomen Nazaræus significat 1. separatum Deo. 2. consecratum. 3. coronatum. 4. comatum. Religiosorũ nostrorum sunt figura; ut docet. S. Gregor. Naz. orat. in laudem S. Basilii, Greg. moral. l. 32. c. 17. Sunt separati à communi hominum vita; coronati in capite, quasi reges, & Cæsares, tam cœli, quàm terræ. De quibus Thren. 4. 7. *candidiores.* &c. in nive, & lacte, castitas; in ebore antiquo jugis, & fortis, obedientia: in Saphyro, qui cœlestis est coloris paupertas; qua spem in solum Deum figit. Cornelius hîc.

Ista est lex Nazaræi &c. Num. 6. 21. Glossa ordinaria in c. 30. Num. leguntur diversa vota in Scripturis. Anna vovit Deo fructum ventris sui. 1. Reg. 1. 11. & Samuelem consecravit in templo. Jephte Judic. 11. 30. quodcunque sibi post victoriam occurrisset: & occurrente filiâ, vota lacrymabunda absolvit. Alii vitulos, & arietes. Nazaræus verò seipsum. Jonghen in Sacr. profess. Exh. 4.

Candidiores Nazaræi ejus nive. Thren. 4. 7. Nazaræi sunt hieroglyphicum Religiosorum; cùm è sua sanctitate, & gloria, in vitia, & probra, Dei, hominumque, corruunt. Cornelius hic in hierogl.

Non sunt cogniti in plateis. Thren. 4. 8. Gilbertus s. 47. in Cant. de religiosis, qui crebris per plateas, & domos, discursionibus vitæ regularis splendorem perdunt: quàm admirabile nomen eorum, quando vix erant visi in plateis. Nunc autem nullô religionis discrimine distincti, & signati sunt à cœteris: ideoque non sunt cogniti, sicut Nazaræi, in plateis. Frequentia platearum dedecorat Nazaræos, & speciem peregrinam inducit.

Num. 2.

Alia Symbola, & figuræ.

Issachar asinus fortis. Gen. 49. 14. Hebr. *asinus osseus.* Chaldæus: *dives in substantia.* Deut. 33. 18. *lætare Issachar in tabernaculis tuis.* Issachar Religiosus, qui jugum religionis, & laboris, alacer subit; dicereque potest: *ut jumentum factus sum apud te; & ego semper tecum.* Triplex solvit tributum religiosi cultûs amoris, & obedientiæ, Deo; proximo justitiæ, dilectionis, subjectionis, continentiæ, mortificationis. Cornelius hic.

Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem. Ex. 33. 11. S. Hieron. in Ps. 133. Habet Dominus JEsus, qui quasi ad faciem suam ministrant, putà Monachos, & Virgines. Cornelius hîc. B. Jordanus secundus Generalis Ord. Prædic. dicebat: Religiosos Deo servire tanquam cubicularios principis, qui ab ipso intimè & familiarissimè, adhibentur. Jonghen p. 1. Exh. 4.

Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum. Num. 4. 18. Tria sunt genera Religiosorum: primi, boni secundi meliores, tertii optimi. Hi signantur per tres familias Levitarum, Gersonitas, Meraritas, Carathitas: qui præ cæteris filiis Israël deputati erant ad cultum sanctuarii; sicut Religiosi, præ aliis Fidelibus, in Ecclesia specialiùs videntur divino cultui mancipati. Primi Religiosi designati sunt per Gersonitas, qui in profectione castrorum portabant cortinas, & tectum, tabernaculi, & vela, & quæcunque tactu mollia. Tabernaculum est vita JEsu Christi, & morum ejus conversatio. Primi igitur Religiosi sunt, qui refugiunt ardua, & austera, studia sanctitatis; & levia sibi assumunt exercitia, & magis laxam vitam servant. Secundi Religiosi designantur per Meraritas, qui interpretantur *amari*: qui portabant tabernaculi tabulas, & vectes, & illa, quæ maximè erant media inter cortinas, & sanctuarium. Hi sunt, qui duram vitam in corporali exercitatione servant. Tertii Religiosi, & optimi, qui designari possunt per Carathitas; qui portabant ipsum Sanctuarium, id est, arcam, & altare, & mensam propositionis, obvoluta tamen, & cooperta. Sunt hi, qui student interiorem hominem, id est, mentem, in qua Christus inhabitat, per fidem componere, & ad veras virtutes exercere; & vitia carnis, & spiritûs, extirpare. - Prioribus duabus familiis jussit Dominus dari plaustrum ad subvahenda onera; filiis autem Cahad non dedit plaustrum, qui serviunt in Sanctuario; sed onera propriis portabant humeris: quia tam in humanis ordinationibus, quàm in castigationibus corporis, permittitur aliqua remissio: sed in virtutum studio nulla remissio debetur. S. Bonaventura de reformat. mentis p. 1. c. 4.

Tulerunt sibi cibaria, saccos veteres asinis imponentes &c. Jos. 9. 4. 5. *induti veteribus vestimentis &c.* Viri Gabaon interrogati, cur talî formâ, & habitu, ad castra venerint? Josue responderunt: *nuntiatum est nobis & disperdeter cunctos habitatores terræ. Timuimus igitur valde, & providimus animabus nostris.* v. 24. Candidat⁹ considerans Mundi pericula, quàm multi in iis pereant, providebo, inquit, animæ meæ: volo totô vitæ meæ tempore degere in ministerio altaris Domini, cædens ligna passionum mearum; & aquas comportans lacrymarum; quibus lavetur inquinatum animæ meæ holocaustum. Jonghen. p. 1. Exh. 6.

Ferunt ligna. Judic. 9. 8. id est Clerici sæculares, vadunt, ut faciant regem super se; id est, eligant Prælatum. Per olivam, ficum, & vitem; qui eliguntur, & non recipiunt; significantur contemplativi, sive Religiosi esse oliva per suavitatem conscientiæ; ficus per dulcedinem, quam sentiunt in devotione mentis; vitis per hilaritatem spiritualis lætitiæ; Cùm ergo contemplativus non vult dimittere, pinguedinem charitatis, quam habet in contemplatione; neque dulcedinem, quam habet in devotione; neque hilaritatem conscientiæ: tunc ligna sylvarum, id est, mali, & infructuosi, præficiunt sibi rhamnum, id est, Prælatum; qui in principio mollis est, & postea indurescit, & aculeatus, & spinosus, efficitur: & tamen de se emittet ignem perversæ conversationis; & se, & subditos, comburit incendiô infernali. Hugo Card. hîc.

Omnia ossa mea dicent &c. Ps. 34. 10. Ossa non possunt flecti; nec Religiosi à regula sua. Hugo Card. hîc.

Quàm dilecta tabernacula Ps. 83. 1. *pro torcularibus.* Uva pendet in vitibus, & oliva in arboribus: his enim duobus pro fructibus solent torcularia præparari. Et quamdiu pendent in frutetis suis, tanquam liberô aere perfruuntur; & nec uva vinum est, nec oliva oleum, ante pressuram. Sic sunt & homines. Antequam accedant ad servitutem Dei, fruuntur in hoc sæculô tanquam deliciosâ libertate, velut uvæ, aut olivæ, pendentes. Sed quoniam dictum est Eccli. 2. 1. *fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore; præpara animam tuam ad tentationem;* accedens quisque ad servitutem Dei, ad torcularia se venisse cognoscat: contribulabitur, conteretur, comprimetur: non ut in hoc sæculo pereat; sed ut in Apothecas Dei defluat. S. August. hîc.

Equitatui meo assimilavi te. Cant. 1 8 Religiosi, equitatus Dei. Conjugati sunt velut pedites; qui pedes suorum affectuum terræ figunt negotiis. At Religiosi sunt instar equitum, qui à terra sunt elevati, &c. de Ponte hîc Exh. 21. §. 1.

Sicut greges tonsarum &c. Cant. 4. 2. Quàm bene Monachi tonsis ovibus comparantur! quia revera tonsi sunt; quibus nec corda, nec corpora, nec aliquid mundanum, in proprietate relictum est. S. Bernardus s. 63. in parvis. Apud Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8. Religiosi Nazaræi.

Dentes tui. Cant. 4. 2. Monasticæ custodiæ professio per dentes significatur. Bernardus: dentes clausi sunt labiis, nè videantur: indecens enim est, cùm videntur, nisi ridendo. Sic & nos materialibus circumcingimur, nè sæcularium oculis, & accessui, pateamus. Indecens est, si appareant; nisi interdum fortè ad risum: quia nihil turpius, quàm Monachus per urbes, & castella, discurrens; nisi cùm illa cogit, quæ operit multitudinem peccatorum: charitas enim risus est, quia hilaris est: læta quidem; non tamen dissoluta, de Ponte hîc. Exh. 5. § 2. Religiosi assimilantur dentibus, 1. quia dentes in carne radicati sunt; & tamen terminos carnis excedunt. Sic Religiosi, licèt in carne sint positi, tamen præter carnem vivere debent. 2. Cor. 10. 3. *in carne ambulantes non secundùm carnem militamus.* 2. dentes inter se nihil esse patiuntur. Sic Religiosi nihil inter se pati debent, quod charitatem, vel unionem, dividat. 3. Dentes, licèt non exse, tamen ex adjunctis, patiuntur: nam, licèt substantia eorum ossea, & insensibilis, de se sit impassibilis; tamen dolorem trahit ob societatem carnis, vel nervi vicini. Sic Religiosi, ob amorem consanguineorum, vel sæcularium, de eorum malis dolorem sentiunt, quem per se non haberent. Geminiani l. 6. c. 53.

Calathus unus ficus bonas habebat nimis. Jer. 24. 2. Duo hi calathi, ait Lyr. sunt Religiosi, boni, & mali. Columella l. 3. scribit: ficus, quæ non maturuerunt, nec dulcescunt, ex arbore excutiendas esse; nè arbor depravetur, aut exarescat. Ita à religione excutiendi sunt, qui genuinum ejus spiritum non sugunt; alioquin Religioni detrimentum afferent. Cornelius hîc.

Non bibemus vinum. Jer. 35. 6. Rachabitæ fuerunt de primis Religiosis, qui hoc dixerunt ad Jeremiam, invitantem eos ad potum vini. Hugo Card. hîc.

Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Hæc est animæ Religiosæ figura: amicta Christô justitiæ sole; Luna, vanitates, sub pedibus ejus. Jonghen p. Ex. 29.

§. II.

Religiosorum encomia, felicitas, honor.

Quò ascendente ierunt cum eo omnes senes. &c. Gen. 50. 7. Cùm Jacob domesticis stipatus, divitiis potens, Ægyptum ingressus fuit; non legimus illi senes obviam prodiisse, & honore excepisse. Modò defunctum comitantur omnes, dum sinè opibus egreditur. Sic magis honoratur, qui, Mundô contemptô, exit ad Religionem, & domui Religiosæ sepeliendum se tradit: Alvarez hîc Illustr. 338.

Audi filia, & vide &c. Ps. 44. 11. Persona Religiosa dicitur *filia*: quia, sicut filia in summa subjectione tenetur, & de ejus custodia magna cura habetur; & circa ejus institutionem sollicitè studetur: ita fit circa Religiosum. B. Humbertus s. 4. ad omnes Religiosos.

Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introistis. Joan. 4. 38. Quot agricolæ, quot operarii, diu, noctuque, laborant, & sudant; ut pensionem, & census, Monasteriis exolvant: nosque Religiosi sinè ullô manuum labore, in labores eorum introimus. Liberaliorem se nobis Dominus, quàm Adæ, exhibet. *In sudore vultûs tui vescêris pane tuo.* Gen. 3. 19. Nos verò panem, cibósque sumimus sudore alienô: ut scilicet, abjectâ omnî curâ temporalium, solis cœlestibus adhæreamus. Alvarez Illustr. 292.

Religio-

Religiosus vera moneta est, quæ à Deo formata, vel expressa est. S. Ignatius M. ep. 3. ad Magnesianos. Admirandum spectaculum in cœlis est Monachus super terram angelicam vitam agens. Lignum aridum, ex mandato Elisæi, ferrum securis de profundo aquæ extraxit: corpus autem Monachi, quod jejuniô exaruit, animam de profundo sursum attollit. S. Ephrem Paræn. 1. ad Monachos.

Si dicis, non soli Monachi ad salutem perveniunt; verum est. Sed qui certiùs? qui altiùs? illi, qui Deum solum conantur amare? an illi, qui amorem Dei, & amorem sæculi, volunt copulare? Sed forsitan dicit aliquis; quia & in ordine Monachorum est periculum. O rationalis creatura! an est hoc rationabile consilium? ut, quia ubiq; est periculum, ibi eligas manere, ubi est majus periculum. S. Anselmus ep. 3. ad Henricum amicum suum.

Qui in sancta congregatione usque in finem perseveraverit; etiamsi imperfectus fuerit, propter multorum orationes, & merita perfectorum; ad beatum finem, Deo propitiô, perveniet. Thom. Kemp. s. 2. ad Novit.

Deus Religiosos, quasi thesaurum pretiosum, securitatis causâ, Claustro Ordinis includit, & custodit. Unde de Religione dici potest illud Jerem. 51. 3. *ponam desertum ejus, quasi delicias; & solitudinem ejus, quasi hortum.* Broymard. Religio.

Cor Christi sunt Religiosi, qui sunt intimi in corpore Christi, quod est Ecclesia. Hugo Card. in Ps. 21. Christum in sponsum admittimus, dum professionem facimus. Ex conceptibus divini amoris S. Theresiæ c. 2.

§. III.

Religiosorum finis, officium, virtutes.

Loquere filiis Israël. Levit. 1. 2. etiam Levitis. Nota: quando in Scriptura nominantur filij Israel; si sit sermo de re temporali, excluduntur Levitæ; si de spirituali, comprehenduntur. Ut patet Deut. 27. 12. Apoc. 7. 7. Levitis enim, & personis sacris, incumbit; non temporalia curare & sapere, sed spiritualia. Cornelius hîc.

Ego autem tanquam surdus non audiebam &c. Ps. 37. 14. Tria hæc in congregatione necessariò custodienda sunt tibi: ut scilicet, secundùm Psalmistæ sententiam, velut surdus, ac mutus, & cœcus, incedas. Cassianus de cœnob. instit. l. 4. c. 41.

Ficus protulit grossos suos. Cant. 2. 13. Primi Religionum Fundatores erant, sicut ficus primi temporis, bonæ valde, & Deo gratæ. Jerem. 24. 1. Quibus aptes Os. 9. 10. *quasi prima poma ficulneæ vidi Patres eorum.* de Ponte in Cant. 2. Exh. 22. §. 4.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum. Cant. 4. 9. id est, ab unitate eorum, qui oculi sunt Religionis: quos summoperè unitos inter se esse decet, ob bonum commune. Figura Ex. 25. 18. 20. Cherubim, respicientes se mutuò, versis vultibus in propitiatorium. Tales sint Prælati: nunquam odii causâ à se vultum avertant; sed se diligant: non titulô carnali; sed quia se intuentur unum in eodem Christo omnium propitiatore. Alia figura Cherubini, quos fecit Salomon ex lignis olivarum omnino similes. 3. Reg. 6. 23. 25. *in mensura pari* &c. Præsulibus sit par mensura, & unum opus, unum cor, idem animus. Hoc est, quòd alæ eorum in medio templi se contingant, & quasi amplexentur; mutuum sibi auxilium præstantes. Ezech. 1. 9. & 3. 13. animalia alata percutiebant se invicem; ad laudes Dei mutuò cohortantes. Psal. 132. 1. *quàm bonum, & quàm jucundum; habitare fratres in unum.* Ultimo versu: *quoniam illic mandavit Dominus benedictionem &c.* de Ponte hîc Exh. 25. §. 2.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Non monet, sitis; sed *estis*: ut, quod sunt, perpendant; & necessitatem incumbendi proprio officio agnoscant. Universa, quæ à terrenis-hominibus appetuntur, (sive naturalia, ùt proles, & delectabilia tactûs, aliorúmq; sensuum; sive divitiæ, honores, imperia, & gloria; sive scientiarum, & artium notitiæ) indigent condimentô vestrô, ut salubiter appetantur; salubritérque ijs homines utantur. Cajetan. hîc.

Idcirco nos ille elegit, ut simus quasi luminaria; ut veluti fermentum evadamus; ut magistri cœterorum efficiamur; ut velut Angeli cum hominibus versemur in terris; ut tanquam viri cum infantibus, quasi spirituales cum animalibus: ut ex contubernio nostro ingentia illi lucra conquirant: ut semina simus; ut fructum lætissimum afferamus. Nihil opùs esset verbis, si in hunc modum vita nostra sanctitatis luce fulgeret. Nihil magistris opùs esset, si virtutis probos actus proferremus. Nemo profectò gentilis esset, si ipsi, ùt oportet, Christiani esse curaremus. &c. S. Chrysost. hom. 10. in ep. ad Thessal c. 3.

Noli virtutem negligere; sed totis viribus sanctificationem procura: quoniam ideo egressus es è Mundo. S. Ephrem. de virtute c. 9.

Monachus est perpetua naturæ violentia; sensuúmq; vigilantissima, & indefessa, custodia. Joan. Clim. gr. 1. de ina. vitæ fuga.

Non satis est, quòd istum locum expetivimus; si tales sumus, quales in sæculo esse poteramus. S. Zeno Ep. hom. 27.

Non te fallat, quicunq; ille es, numerus dierum, quos hîc, relictô corporaliter sæculô, consumpsisti. Illum tantùm diem vixisse te computa; in qua voluntates proprias abnegâsti; quem sinè ullâ regulæ transgressione duxisti. Id. hom. 31.

Scimus Monachi officium esse, non docere, sed lugere. S. Bernardus s. 64. in Cant.

S. Bernardus dicebat identidem: Bernarde! Bernarde! ad quid venisti? Vitæ c. 3. l. 1.

Laboriosa est reformationis tuæ Sexta; sed dulcia Sabbatha quietis sequenter. Gilbertus s. 11. in Cant.

Monacho nullus labor imponitur, nisi ut non laboret: imò ut quiescat cum DEO suo, & totâ die delectetur in eo. S. Thom. Vill. conc. 3. de Ass. V.

S. Thomas Aqu. admirabatur plurimùm, quòd frequentèr ex ejus ore auditum: quomodo quis & præcipuè Religiosi, possent de alio, nisi de Deo, loqui; aut de his, quæ ædificationi animarum serviunt. Boll. 7. Martii.

Verè quidem dixit: Religiosus sit turtur in cella, accipiter in Schola, in mensa passer; ut communia comedat: in ambulacro pavo, ut quietè incedat; nè quem turbet, aut excitet. Cornelius in Sap. 11. 21.

§. IV.

Religiosorum Regulæ.

Nè transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui. Prov. 22. 28. q. d. nè transgrediaris limites morum, quos Patres fixerunt; ut aliter agere velis, quàm ab illis sancitum est. Cornelius hìc.

Religiosus debet respicere Regulam, ùt mulier vana speculum. S. Vinc. Ferr. de S. Franc. Seraph.

Verè optimum exemplum bene vivendi reliquit nobis omnibus JESUS Christus: ipse Magister omnium; ipse liber, & Regula, Religiosorum. Thom. Kemp. l. 3. ad Novìt.

Multis monitis opùs non est: tota perfectionis idea in Regulis nostris expressa est: ibi eam oculis mentis intueri potes. Vitæ P. Lessij c. 16. in ep. ad amicum.

§. V.

Religiosis pudor, vinci à Sæcularibus.

POnam hoc vellus lanæ in area &c. Judic 6. 37. Serarius: Ecclesiastici (Religiosi) qui more velleris Domino sunt conjuncti; & esse debent molles, humiles, & benigni; solebant esse rore divinæ gratiæ, præ cæteris madefacti. Area verò, id est, populi sæculares, respectu eorum erant indevoti, aridi & duri. Sed verè hodie videmus contrarium: area magis est arida, quàm vellus; Sæculares devotiores sunt, quàm Regulares, Laici, quàm Clerici; Subditi quàm Prælati. Cornelius hìc.

Nunquid considerásti servum meum Job, quòd non sit ei similis in terra? homo simplex &c. Job. 1. 8. S. Ambros. in Ps. 37. quærit: cur ad dæmonem magis, quàm ad sanctos filios suos, conversus fuerit Dominus? cùm laudes S. Job enumerare voluit. Respondet, id factum: ut uteretur invidus, & humani generis adversarius: laus enim inferioris condemnatio ejus est, qui de statu superiori dejectus est. Did. Nis. fer. 2. D. 3. Quadr. §. 5.

Erubesce Sidon, ait mare. Isa. 23. 4. In Sidone figuratur stabilitas in lege positorum; in mari autem vita gentilium. *Erubesce* ergo *Sidon, ait mare:* quia ex vita gentilium redarguitur vita sub lege positorum: atque ex actione sæcularium confunditur vita Religiosorum. S. Gregor. in Lib. Job. in Prof. c. 2. Vide plura ibidem.

Ubi est? Apertis thesauris suis &c. Matth. 2. 11. Ecce Reges, homines sæculares, regni negotia intermittunt, & Deum quærunt: quem tamen multi literati, & aliquando Religiosi, negligunt. Sacerdotes non dixerunt, ubi est Dominus? & tenentes legem nescierunt me. S. Bonaventura l. 2. in Epiph.

Vos autem, quem me esse dicitis? Luc. 9. 20. V. Beda hìc: non sunt enim Discipuli Christi de turba. Proh pudor! si Religiosus ità vivat quasi de turba esset. Angelorum vitam profitetur: ergo ùt Angelus vivat. Alvarez in Gen. 47. Illustr. 292.

Utinam, fratres, nos sic essemus cupidi gratiæ spiritualis, quemadmodum sæculares homines pecuniæ temporalis! Debuimus, certè vincere in bono malum: & tantò ampliùs desiderare; quantò pretiosius est, quod desideramus. Sed utinam vel æquales esse possimus! Magna enim confusio, magna valde; quòd ardentiùs illi pernicioſa desiderant, quàm nos utilia: citiùs illi ad mortem properant, quàm nos ad vitam. S. Bernardus s. 1. de altitudine, & lassit. cordis.

Verè magna confusio est Sacerdotum, & omnium Clericorum (Religiosorum) quando Laici inveniuntur Fideliores ejus, aut justiores. S. Chrysost. s. 4. in Matth.

Religiosus debet differre à Sæculari, sicut rosa domestica à sylvestri: quia sylvestres rosæ habent folia pauciora, quàm hortenses. Sic virtutes debent plus abundare in Religioso, quàm Sæculari. Item Religiosi debent differre à sæcularibus, sicut arbores hortenses à sylvestribus. Arbores sylvestres, id est, sæculares, licèt faciant plures fructus, id est plures eleemosynas, quàm Religiosi pauperes; tamen fructus, scilicet opera spiritualia hortensium, id est, Religiosorum, sunt majoris pretii, & meriti, propter obedientiam. Geminiani l. 3. c. 67.

Ab Hispania Reccaredus, illarum gentium Rex, nuntium misit ad S. Gregorium III. quô significabat, feliciter tandem, post multas ærumnas, Visigothos, priùs Arrianos, ad Christum adductos. Lectâ epistolâ S. Gregorius suavissimas lacrymas fundebat, gaudiô totus liquescens. E contrà, æmulatione tanti successus, dolebat, Zelô animarum à Rege se vinci. Sic enim scribit l. 7 ep. 126. hæc me etiam contra me excitat; quòd piger ego, & inutilis, tunc inerti otiô torpeo; quando in animarum congregationibus pro lucro cœlestis patriæ Reges elaborant. Quid itaque ego in illo tremendo examine Judici venienti dicturus sum; si tunc illuc vacuus venero, ubi tua Excellentia greges post se Fidelium ducet? Et tamen tunc in Basilicis concionabitur, nudis pedibus solenni supplicatione iram DEI placabat: increpabat Constantinopolitanos Patriarchas; quòd arrogantiâ tartareâ in Christianos, Orientis Primatum raperent: Cæsares abducebat ab usurpata Apostolica jurisdictione: sacros ritus in Europa, Asia, Africa, promovebat: alebat patrimoniô suo Cœnobitas omnes, & mendicos Romæ. Nihilominus, non contentus sanctimoniâ tantâ, flebat scribens: piger ego, & inutilis - nec acquievit, donec Reccaredo assimilandus Deo Anglos offerret, suâ industriâ ereptos idololatriæ naufragiô. Oliva t. 3. conc. 22. in festo S. Andreæ.

§. VI.

§. VI.

Religiosus non sit delicatus, non quærat commoda.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21.10. Ajebat Bernardus: Ismaelem, nempe delicias caruis à servis Jesu ejici; Isaacum verò, cordibus mentisq; , voluptates non facilè immolari. Gen. 22. 10. Nunc vero lacrymas suas sistere ipse potest, & nos nostras inhibere nequimus. Quàm facilè enim Isaac immolatur, tam difficilè Ismael extruditur. Quis enim orationes, victimas, lectiones, aut non imminuit, aut non omittit, levi de causa? Si nugaturus accedat quis, abrumpuntur quietis nocturnæ spatia: si exeundū in agrum sit; sacrificii hora coarctatur in quadrantem at Ismaelem quis expellit? ausim dicere: nec in Paraseeve, quâ Christus felle potatus, passuros nos vinum; non dico si acescat; sed si mella non æquet, & nectar. Oliva l. 3. Strom. §. Communicantes Christi passion.

Ecce Esau-nunc ergo-fuge ad Laban fratrem meum. Gen. 27. 43. Quanta ibi amore vitæ passus? Gen. 31. 40. *die noctúque, æstu urebar &c.* Cur Jacob, adeò delicatè nutritus, apud Labanum adeò anxios non recusat labores? quia tetendit, ut persecutoris evaderet iram, non ut in deliciis viveret. Naxera in Jos. 2. §. 11.

Supponens capiti. Gen. 28. 11. Hìc erubescere possunt Religiosi, qui cervicalia mollia tantâ ambitione quærunt; & etiam dorsalia femoribus, & lumbis, substernunt: ut, si videas, putes sponsas, non Monachos, ibi sedere. Hugo Card. hìc.

Moyses pascebat oves. Ex. 3. 1. Iram Pharaonis fugiens. Jam degit in mapalibus, qui aurô micans nuper inhabitabat palatium: gaudet vel pastoritiis laboribus; quia vitâ fruitur. Nam ejus studium erat, ultrices manus frustrare, non temporalis vitæ commoditates ambirë. Naxera cit.

Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Num. 11. 4. *anima nostra jam nauseat super cibô istô levissimo.* Num. 21. 5. Israelitæ in Ægypto piscibus vescebantur; totaq; mensa porri, & cœpæ, erant: & in deserto carnibus ardenter inhiant. O quoties, quod tunc Hebræi semel; virtutis, austeritatisque, professoribus contingit! Naxera in Jos. 7. §. 27.

Deest panis, non sunt aquæ &c. Num. 21. 5. Quid clamatis audacissimis vocibus in atrio domûs Domini? *deficimus.* Num sacra, num oratio, num cinis, luctúsque, desunt? qui ea ad fastidium suppetunt. At plausus, theatra, libertas, desunt. Ergo, in morem Hebræorum, cœlestis vos tædet annonæ? Quòd si fluente mannâ illis non licuit panem, frigidámque, optare, quin morerentur; licebit vobis in Azymo furfur esurire? Quâ ratione, qui cœli pane saginaris, flagrare cupiditate gaudium potes? Oras, & luges? litas, & ureris? lacrymaris, & psallis? Doceat te Syrus Naaman peregrinos latices fastidire: nam si ille Jordanem Abanæ præferre recusabat; cur tu Jordanem Nilo posthabeas? Oliva l. 1. Strom. §. Deest panis.

Achan Jos. 7. 1. 21. Inter Ægypti vincul⁹ nuper pannosus, in terra promissionis coccineam ambit vestem. Naxera in Jos. 7. §. 27. Vide S. Bernardum hom. 4. sup. Miss. tom. 2.

Suscipient eum, & dabunt ei locum ad habitandum. Jos. 20. 4. Carebant illi peregrini pretiosâ supellectili; locus arctus, nec cibus lautus: imò gaudebat profugus vel angustissimum in civitate refugii invenisse habitaculum, quô evaderet vitæ periculū. Miror, dum cogito, me, ut ultrices peccatorum meorum effugerem flammas; confugisse ad Religionis asylum; ibique eas corporis commoditates cupere, quas vix in sæculo habuissem. Naxera in Jos. 20. §. 11.

Vas ergo erat positum acetô plenum &c. Joan. 19. 29. Oblatum est Domino in cruce fel cum amaritudine, spongiâ, & aceto: & hôc modô cuilibet Religiosæ offeruntur. Nam fel est amaritudo ex carne; arundo est rigor disciplinæ; acetum est severitas Prælatorum; in spongia cibi, & pannorum vilitas. S. Bonavent. in Ps. 137.

Datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in desertum locum &c. Apoc. 12. 14. Desertum petit, ubi nullæ deliciæ, nullæ commoditates; imò horidus locus; spinis, ac sentibus, squallens. Olim stellis fulgida, modò in desertorum caligine abdita: quia ibi anxia, hìc quiescit pacatissimè læta. Fugiebat serpentinam iram; nec curabat corpori commodum, dum tuendæ vitæ invenerit refugium. Naxera in Jos. 20. §. 11.

Natus in paupere domo, & in tugurio rusticano; qui vix miliô, & cibariô pane, rugientem saturare ventrem poteram: nunc similam, & mella fastidio. Novi & genera, & nomina, piscium, in quo littore concha lecta sit, calleo; saporibus avium discerno provincias; ac ciborum me raritas, ac novissimè damna ipsa delectant. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum de vita Clericor.

Cur Mundo renuntiâsti charissime, si Mundana adhuc oblectamenta quæris? Ad tribulationem vocatus es; & tu requiem quæris: ad nuditatem, atque inopiam; & tu vestium ornatum sectaris? ad sitim perferendam; & tu vinum potitas? ad bellum; & tu sinè armis in cœleste regnum ingredi cupis? S. Ephrem de pœnit. ac resipiscentia.

Omnes nimirum, ex quo Monachi sumus, infirmos stomachos habemus: & tam necessarium Apostoli de utendo vino consilium meritò non negligimus: modicô tamen, quod ille præmisit, nescio cur prætermissô. S. Bernardus Apologia ad Guilielmum Abb.

Ideo vinum, carnes, conjugia, & multa his similia, Monachis postponenda perpendimus; ut, abstinendo à creaturis, Creatori arctiùs placeamus. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 23.

Noli frater, noli gulæ, vel carnis deservire libidini, qui te militem spopondisti sobrietatis authori. Pudeat te carnilium voluptatum esse vernaculum; nec collum tuum, ingenuo

Christi

Christi jugo submissum, vinculis se subjiciat barbarorum. Non Eglon Rex Moab; Judic. 3. 17. 21. sub sua te ditione possideat; sed tecum simul Aoth illum inopinatô pugione confodiat Nec Agag Rex Amalec cum terreno Israel. 1. Reg. 15. 14. sub suo te imperio comprimat; sed cum Samuel te per artus in frusta concidat. Non te destructor ille Jerusalem, 4. Reg. 25. 10. delectet: qui, quoniam illecebrarum suggerit oblectamenta carnalium, super coquos habere dicitur principatum. Id. ep. 24. ad quendam Monachum.

§. VII.

Religiosus magna spernens, non vincatur minoribus.

Converte gladium tuum in locum suum. Matth. 26. 25. S. Leo serm. 6. de Pass. superfluum erat, ut, qui nolebat præsidiô angelicarum virtutum juvari, vellet se unius Discipuli oppositione defendi. Fugiamus & nos, qui magnalia Mundi abnegavimus, de parvis consolationem quærere, qui plenas mensas abjecimus, ad micas anhelare. Baeza t. 1. l. 1. c. 11. §. 12.

Cùm cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem; fugit iterum in montem ipse solus. Joan. 6. 15. Expende, quòd à populorum regno fugiens, etiam à Discipulos fugit, & solus abiit. Cur & Discipulis relinquit? Nec videretur paucorum ducatu teneri, qui populorum regnum tam facilè dimittit. Fœdum est, si magna reliquisti, illigari parvulis, & frivolis: qui ignitas diaboli excussit sagittas, cedere fulgentibus Mundi scintillis. Id. t. 2. l. 6. c. 5. §. 15.

Videte vosmetipsos, nè perdatis quæ operati estis; sed ut mercedem plenam accipiatis. 2. Joan. 8. Fervor noster, ùt hedera Jonæ, ideò maturè crescit; ut, quò festiviùs Jonam recreaverit amœnitate foliorum, eò duriùs illum ad mortem usq; cruciet; in lucis ortu miserum passus occasum. Nimirum gigantes nascimur, & vivimus pusiones. Meridiem expandimus in aurora, noctem meridiei invecturi. Quis Monachorum non *exultavit ùt gigas ad currendam viam?* Ps. 18. 6. prorsus *à summo cœlo egressio ejus.* At, ubi carceres excesserit, non unus in medio stadio oblitus bravii obrigescit in lapidem &c. Oliva l. 4. Strom. §. Videte vosmetipsos. Vide hîc plura.

Absit à servo DEI tale inquinamentum, ut patientia, majoribus tentationibus præparata, in frivolis excidat. Tertull. l. de patientia.

Nullus magis illicita vitare debet, quàm qui respuit quod licebat. S. Cæsar. Arel. hom. 16.

Multi in Religione non pubescunt, mediâ licèt ætate: quòd reculis opacati ad frugem coqui non possint. Doleo, tantillis nos rebus à consecutione summi boni disturbari. Ut gigas, non molâ, sed lapide. 1. Reg. 17. 50. ut simulachrum Babylonicum non monte, sed lapillo, Dan. 2. 34. conciderunt: ità maxima minimis evertuntur: qui fluminibus innatant, stillicidiô pereunt. Oliva l. 6. Stromat. §. Jam hyems transiit.

Ego sanè vix ullum in Monasteriis novi, qui præcipua, & essentialia Religionis, non ultrò subeat. Pater dimittitur, patria deseritur, patrimonium abdicatur, purpuræ valedicitur, vota Deo litantur: at minima non facilè, aut abdicantur, si placent; aut, si desipiunt, tolerantur. Purpuram nolumus; sed lacernam odimus: fastidimus palatia; sed angulos horremus. Nullus non Hebræorum mare transmisit; Jordanem verò non omnes transiêre. Num. 32. 5. Id. l. 10. Strom. §. Hoc sentite in vobis &c.

§. VIII.

Religiosus non amet Sæculum, Cognatos &c.

Ecce sagittæ intrà te sunt, - tu veni ad me &c. 1. Reg. 20. 22. dicebat Jonathas ad David. Si intus sagittæ; si Dei amor recludit te in cellula; nec affectio ad Sæculum trahit; *pax tibi est securitas*, atque signum electionis. At si *ultra te* sunt: si affectio tua ad propinquorum obsequium, ô Religiose, exierit, & ad Sæculum; *dimisit te Dominus.* Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 6. obs 2.

Expoliavi me tunicâ &c. Cant. 5, 3. Tunica occupationes hujus Sæculi figuratè denuntiat. V. Beda hîc.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Sal extractâ maris aquâ, & congelatâ solis calore, fit. Ità Monachi, qui ex Mundo erepti, orationis calore in salem convertuntur. Si autem salem in mare projeceris, dissolvetur in aquam. Ità Monachus, in monasterio factus sal; si iterum Mundum ingreditur, & cum sæcularibus conversatur; Mundanus fit, ùt antè fuit. Stella in Luc. 2.

Quemadmodum vincula, & catenæ, aquilæ; ità & Monacho sollicitudines Mundi. S. Ephrem Paræn. 50.

Quemadmodum turpe est, virum, ætate provectum, in cinere, aut pulvere, considentem, puerilia describere: ità turpe, imò longè turpius est, eos, qui de rebus æternis perfruendis deberent esse solliciti, in rerum terrenarum pulvere volutari; & studiorum turpitudine professionis suæ fœdare perfectionem. S. Nilus lib. ascet.

Monachus pauper, est tanquàm aquila in sublime volans: quæ tunc ad escam se dimittit, cùm urget necessitas. Id. or. 3. de avarit.

§. IX.

Religiosus vitet commercium Sæcularium.

Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum; terribilis nimis. Judic. 13. 6. ait mater Samsonis ad virum suum. Ubi autem secundum ejus annuntiavit adventum, ait: *ecce apparuit mihi vir, quem antè videram.* v. 10. Ecce quomodo imminuta est authoritas sæpius redeuntis ad mulierem: primâ vice *vir Dei* Angelo propior, quàm homini,

ni, vocatur, in secundo adventu *vir* tantùm dicitur. Si tertiò apparuisset; timeo, nè spectrum vocaretur. Si semel mulieri apparueris, vir Dei, & Angelus Domini, habeberis: si sæpius compareas, vix homo habeberis. Adeò nihil non vile est, quod frequens & obvium, est. Oliva l. 10. Strom. §. Vir Dei.

Exultavit in gaudio infans in utero. Luc. 1. 44. In toto Evangelio nullibi legitur S. Joannes exultâsse; nisi in ventre matris inclusus. Religiosus extra cubiculum, & monasterium, non exultet, & leviter lætetur. Diez. conc. 2. in Visit. B. V.

Venit in omnem regionem Jordanis. Luc. 3. 3. Fugiamus civitatum, & vicorum, celebritates: ut, qui in civitatibus, & civis, habitant, ad nos concurrant. Amemus solitudines: ut, qui nos in præsentia fugiunt, ad nos pelliciamus. Joannes quidem Baptista in solitudine versabatur; & civitates ipse cum hominibus ad eum confluebant. S. Nilus lib. ascet.

Errat, Pater, errat, qui confidit se simul & Monachum esse, & curiæ deservire. Quàm malè metcatur, qui Monachorum præsumit claustra deserere, ut Mundi valeat militiam bajulare. Undis erutus sanus est piscis, non ut sibi vivat, sed ut alios pascat. Vocamur, attrahimur; sed ut alios pascat. Vocamur, attrahimur; sed ut vivamus aliis, moriamur nobis. Amat venator cervum; sed ut sibi faciat cibum: persequitur capras, lepusculos insectatur; sed ut ipsi benè sit, illa nihil sint. Ament & homines nos; sed non nobis, sibimet diligunt; in suas nos vertere delicias concupiscunt. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 17. ad Desiderium Abb.

Apud Sæculares Religiosus quisq; veluti pictura est: pictura siquidem, si procul assistat, inhianter, & cum aviditate prospicitur; si juxta sit, contemptibilis judicatur. B. Petrus Dam. opusc. 12, c. 26.

§. X.

Religiosi mali.

Fugit Adonibesec: quem persecuti comprehenderunt; cæsis summitatibus manuum ejus, ac pedũ. Judic. 1. 6. *Adonibesec* interpretatur *dominator egestatis.* Et Prov. 10. 4. dicitur: *egestatem operata est manus remissa*, id est, pigra. Reges dicuntur viri Religiosi, juxta illud Eccl. 48. 8. *qui ungis reges & pœnitentiam*, Religiosi deberent quidem se, & alios, regere, per vitam, & doctrinam: sed aliqui habent manus, & pedes, amputatos per acediam. S Bonaventura Diæt. Sal. c. 7. de Acedia.

Multitudo sonitus aquarum, vocem dederunt nubes. Ps. 76. 18. Nihil mitius nubibus, nihil delicatius, nihil mollius. Verùm, quæ aquam, rorémq;, terris blandè instillant; ut cœperint inter se collidi, ignes vomunt, fulgetra pariunt, mortem parant, fulmina ei aculantur. Quis credat? adolescunt inter rores flammæ; undarúmq;, fulminumq;, eædem sunt causæ. Nimirum nulla discordia feralior, quàm piorum. Ex aquis conflatæ nubes, si secum ipsæ luctentur, flammas evomunt, & fulmina. Quantum terroris è sinu quàm blando prodit! Quid tàm frigidum, quàm silex, & ferrum? si verò concurrant, flammas edunt. Ex Angelis dæmones; ex Ecclesia hæreses; Judas ex Apostolis; ex manna vermes; ex pane vitæ mortis præjudicium: deniq; ex optimis pessima emergere solent; ut cœperint depravari. Oliva t. 2. Strom. §. Multitudo sonitus &c.

Bonum est Sal. Luc. 14. 34. Sal vulnus acerbat; sed sanat: carni integræ non nocet. Sic correptio molesta non probo, sed improbo. Stella hîc.

Dixit ergo unus ex Discipulis ejus. Joan. 12. 4. In Marco 14. 4. leguntur Discipuli communiter murmurâsse, & dixisse: *ut quid perditio ista?* Sed major quantitas non excludit minorem. Et consuetudo Scripturæ est, imò & usus loquentium; ut toti communitati, vel Societati, adscribatur, quod à parte ejus emittitur. Dion. Carth. hîc.

Quomodo difficilè sum expertus meliores, quàm qui in Monasteriis profecerunt; ità non sum expertus pejores, quàm qui in Monasterio ceciderunt. S. August. ep. 137.

Illud velim, nè ignores: rugam unam tibi turpiorem esse; quàm maxima, vulnera iis, qui in Mundo vivunt. Neque enim tam notabilem, ac conspicuum in sordidis; quàm in puris unius coloris vestibus, labes aliqua fœditatem habet. S. Gregor. Naz. orat. de fuco.

Vidit Jacob in scala angelos descendentes, & ascendentes. Gen. 28. 12. Nunquid stantem quempiam, sive sedentem? - aut ascendas, necesse est, aut descendas. Si attentas stare, ruas necesse est. Minimè pro certo est bonus, qui melior esse non vult. Et ubi incipis nolle fieri melior; ibi etiam desinis esse bonus. S. Bernardus ep. 91.

Expedit ei, si quis est, qui scandala suscitat in hac domo; in hac sancta, Deo placitâ; & Angelis ejus admodum gratâ, ac familiarî congregatione; *ut suspendatur in collo ejus mola asinaria:* &, pro suavi jugo, ac levi onere Salvatoris; gravi mole terrenæ cupiditatis humeris ejus impositâ, demergatur in profundum maris hujus; quod est sinè dubiò sæculum nequam. S. Bernardus s. 2. in festo S. Michaelis.

Si fortè aliquorum negligentia ad perfectionem non assurgit; ipsi viderint, quid excusationis possint afferre: quoniam Apostolicam omnes nos vitam professi sumus. Apostolicæ professioni nomina dedimus universi. S. Bernardus s. quomodò voluntas nostra divina &c. Monachi, qui habent de Religione, præter solum habitum; sunt sicut tunica Josephi sinè corpore. Gen. 37. 33. *Tunica filij mei est; sed fera pessima devoravit eum.* Et sicut simulachrum David sinè eo. 1. Reg. 19. 13. Et sicut linteamina sinè corpore JESU. Joan. 20. 5. B. Humbertus s. 18. ad Monachos nigros.

Religiosus indevotus, juxta panem moritur fame, juxta fontem moritur siti, juxta ignem moritur frigore. Sicut, quando vinum proclamatur in villa, per vinum, quod potatur in scypho, judicat homo de toto vino, quod est in dolio: Sic Mundus per con-

versationem, quam videt in uno Religioso, judicat omnes alios, qui sunt in Monasterio. S. Bonavent. Diæt. Sal. c. 20. de Religione.

Quod cancer ostreo, facit plerumque diabolus Monacho: cancer enim, quia ostreis delectabiliter vescitur; & quia prospicit periculum (si enim chelas immiserit, relabente testâ coarctatur) solerter explorat; quando ostreum se contra solis radios aperiat: tunc clanculum immittit, & conclusionem ostrei impedit: sicque, hiantia claustra repetiens, interiora ostrei chelis decerpit, ac depascitur. Quid ostreum congruentiùs significat, quàm Monachum? qui nimirum vivit, dum sub silentii censurâ concluditur: perit autem, cùm ad loquendum immoderatiùs aperitur. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 18.

S. Jordanus dicebat Prælato: cum dissolutis accidere, sicut pastori: cui molestior custodia unicus hirci, quàm centum ovium. Bollandus 13. Febr. Apophtegmatum ejusdem c. 8. Utinam Mundus hos sibi servâsset! ùt quid enim Monasteria incolunt? Ut quid terram sanctam calcant? quare eelemosynas justorum devorant? quare Angelica spiritualis exercitii gymnasia deliciis carnalibus contaminant? Si sordescere volebant, in loco sordium permanere, non ad loca pietatis transire debuerunt. Simplicem gehennam in Sæculo malè viventes sibi comparâssent; duplicis gehennæ supplicio in Monasteriis negligenter viventes se reos faciunt. Blosius in spec. Monach. divis. 2. de malis Monachis.

Ecclesiastici (Religiosi) multi similes Saturno; qui est planeta cœlo propinquissimus; & ideo cœli influentiam maximè deberet participare: est tamen planeta malevolus, tardus, terreus, ponderosus, frigidus, pallidus, Stella in Luc. 15.

§. XI.
De Religiosorum vestitu.

Israël diligebat Joseph super omnes filios suos, fecitq; ei tunicam polymitam. Gen. 37. 3. Sic Deus juveni, dilectionis causâ, præ cæteris, tunicam facit, & induit, Religionis. Jonghen. p. 1. pro sacra vestitione Exh. 3.

Eductum de carcere Joseph totonderunt, ac veste mutatâ obtulerunt ei (Pharaoni) Gen. 41. 14. Rei in carcere comam, & barbam, alebant; quasi lugentes, & squallentes, teste Plutarchô de Milone: absoluti verò comam, & barbam, deponebant, vestesque mutabant, in signum lætitiæ. Vocati ad Religionem liberati sunt è miserabili servitute. Id ib. Exh. 4.

Expoliavit se Jonathas tunicâ. 1. Reg. 18. 4. Viator calore æstuans tunicam exuit, Jonathas amore flagrabat. 1. Reg. 18. 1. *diligebat* Jonathas *eum* David *quasi animam suam*; ideo expoliavit se. Sic Candidatus amore erga Christum æstuans. Quæres: cur Jonathas vestimenta potiùs dederit, quàm aliquid aliud? dare poterat, in signum amoris, pecuniam, &c. Respondet Tostatus Abulensis in 1. Reg. quia Jonathas tunc non dabat donum aliquod, ut ditaret David; sed ut ei amorem suum ostenderet: cùm seipsum ei dare non posset, dedit omnia illa, quæ erant ipsi immediata. Dare ergo omnes vestes, erat quasi seipsum dare totum. Dedit quoque arma sibi charissima. Id. ib. Exh. 9.

Misit Elias pallium suum super illum. 3. Reg. 19. 19. Dicebat ei Elias, *quod meum erat, feci tibi.* v. 20. Sed non satis hoc sibi ratus est Elisæus; Spiritum quoque ejus expetebat. 4. Reg. 2. 9. Non sat tibi sit, vestem Sancti Fundatoris portare; indue quoque Spiritum illius. Patres Carmelitæ in vestitione suorum sic orant: oramus ut ministerium, quod per nos exteriùs exhibetur, tu Deus interiùs per donum S. Spiritûs exequaris. Id. ib. Eph. 7.

Rex Ninive abjecit vestimentum suum à se &c. Jon. 3. 6. Laured. in Sylva mor. tit. humilitas. n. 6. Nicolaus Piccininus, Dux exercitûs Philippi Ducis Mediolanensis, in agro Brixiano conclusus à Francisco Sfortia Duce Venetorum; cùm ad suos tutò venire non posset, se in sacco impositum bajulo tradidit portandum. Bajulus rogatus, quid portaret? Respondit, panem. Ità per medios hostes securus effugit: quia parvus erat; in clusus in sacco facilè latuit. Et quia abjectâ gloriâ consuetâ, quâ solebat procedere, humilis sacco inclusus delatus vice rhedæ, vel equi generosi; liberatus est ab hoste. Sic Rex Ninive, obsessus & conclusus divinarum comminatione plagarum; ut immunis evaderet, indutus est sacco; sicque liberatus. Achab Regi scelerato plurima mala comminatus fuerat Elias: ille, ut malorum oblidionem, quâ veluti conclusus detinebatur, evaderet; *scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam; jejunavitque, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite.* 3. Reg. 21. 27. sicque comminatas pœnas evasit. Id. ib. Exh. 21.

Induite novum hominem &c. Eph. 4. 24. Democritus ridens. Doctor quidam togam holosericam laciniis pretiosis Zobelinis, interiora verò, ad sumptus vitandos, ovillis subduci mandavit. Ei quidam obvius ait: bona fortuna te in tam pulchra veste comitetur. Sed, quæso, dic mihi: an interiora exterioribus his respondeant? Cui Doctor: non ausim hoc dicere: prætextas, quales sint, vides; at reliquæ sunt ex eo genere, quô tuæ. Si quempiam Religiosorum Sæcularis interroget: an interiora respondeant exterioribus? cogetur cum verecundia respondere: non ausim hoc dicere. Prætextas, quales sint, vides; sanctus nempe habitus Religionis: at reliqua, cogitationes, opera, &c. sunt ex eo genere, quô tua, indisciplinata nimirum, & secularia. Id. ib. Exh. 27.

Vestis

Vestis mutatio interiorem cordis, atque animi, mutationem significat: idque monet, quantùm habitus ille à vulgari habitu differt; tantùm etiam vitam, & mores, discrepare debere. S. Dionysius lib. de Eccl. hierach. c. 6.

Cùm Angelicum feramus habitum, unâ cum diabolo militiam gerimus. Habitus quidem est angelicus; at vita mundana. S. Ephrem ad correct. eor. qui in cluſi vivunt.

TITULUS IX.

RELIQUIÆ SACRÆ.

§ I.

Honorandæ, æstimandæ.

Quid est, quod tenes in manu tua? Ex. 4. 2. Hâc virgâ, ejúsque metamorphosi, significabantur vices Hebræorum, sive tres eorum status in Ægypto. Hebræi enim virgam, id est, sceptrum, & principatum tenebant, vivente, & regente, Josephô. Quô vitâ functô virga hæc in terram projecta est, & versa in colubrum: quia Hebræi prius chari, post mortem Josephi exosi fuêre Ægyptiis. Rursum hic coluber in virgam versus est, in manu Moysis: quia populo suo rursus sceptrum, libertatem, & dominationem, attulit. Hujus virgæ Mosaicæ partem inventam esse annô Christi 1008., ad eámque ex Gallia, Italia, aliisque provinciis, confluxisse plurimos, narrat Baronius annô dictô. Cornelius hîc.

Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum. Exod. 13. 19. Procopius hic: Hebræi, quia carnalia sectabantur, jussi sunt mutuò accipere aurea, & argentea, vasa. Exod. 11. 2. Moyses eligit justi viri ossa, quæ præfert immensis Ægyptiorum thesauris.

Portaretur ab Angelis. Luc. 16. 22. S. Chrysostomus hom. de Lazaro: non sufficerat ad portandum pauperem unus Angelus; sed propterea plures veniant; ut chorum lætitiæ faciant. Gaudet unusquisque Angelorum tantum onus tangere. Ut nos sacras reverenter adimus reliquias, sic illi magna cum veneratione ulcerosum corpus attingebant. Significabant, quanti æstimet corpus, quod pro gloria DEI multa tulerat. Addit Chrysostomus, sed in sinum Abrahæ portatus est, ut illum tangeret. Did. Niss. ser. 6. D. Quadr. §. 2.

Venit in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar. Joan. 4. 5. Citò illuc pergit, ut eam suâ præsentiâ honoraret. In illo prædio jacebant sepulta ossa Joseph. Jos. 24. 32. ibi tanta bona præstat. Nam ob Sanctorum reliquias in aliquo loco commorantes, multa habitatoribus illis bona Dominus largitur. Sylveira hic.

Vidi subtus altare &c. Apoc. 6. 9. Allúditur hîc ad antiquum, & communem, Ecclesiæ ritum, quæ, ex sanctione Felicis P. I. mandat, corpora Martyrum sepeliri sub altari, ùt docent S. August. l. 11. de Sanctis, Anselmus, Richardus, &c. Quia Martyres DEO immolati instar holocausti: ut sepulchra eorum orantibus ad altare essent continuum excitamentum devotionis, virtutis, spiritudinis. Hinc Sacerdos accedens ad altare & osculans, dicit: *oramus te, Domine, per merita Sanctorum, quorum reliquiæ hîc sunt.* Sylveira hic.

Nos, qui suspicimus reliquias Sanctorum, à Vigilantio appellamur cinerarii, & idololatræ; qui mortuorum hominum ossa veneremur. S. Hieron. epist. 53. adv. Vigilantium ad Riparium Presbyt.

Quando iratus fuero, & aliquid mali in meo animo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit; basilicas Martyrum intrare non audeo: ità totus, & corpore, & animô, contremisco. Idem ibid.

S. Hieronymus in vita S. Hilarionis narrat: eum in Cypro prope urbem Paphum objisse, indeque post decem menses Hesychium, Hilarionis discipulum, clam furatum fuisse corpus Sancti; & in Palæstinam, ubi primum ejus monasterium fuerat, transtulisse; quod cum fœmina sancta, Constantia, quæ in urbe Papho morabatur, audisset; statim præ mœrore ex tristi nuntio mortuam. Alterum è duobus signum illud, quod nobis in bonum factum est, persuadet; quòd aut placitus Deo sit locus, aut sibi placitum facere velit; ad quem, tantæ sanctitatis virum, à finibus terræ, moriturum, sepeliendumq;, perduxerit. S. Bernardus in transitu S. Malachiæ.

Dicere tibi volo de alio thesauro, qui nondum est in cœlis; sed est vobiscum in terra. Hic thesaurus est, reliquiæ, & corpora, amicorum; sive putrida sunt, vel recentia; sive conversa sint in cinerem, & pulverem, sive non: ipsa sunt certissimè thesaurus meus. Revel. S. Brig. l. 7. c. 4. Verba Chr.

Pragæ allatio prima reliquiarum, quas Carolus IV. in diversis mundi partibus magnis obtinuit precibus; eásque auro, argentô & gemmis, pretiosissimè ornatas, donavit Ecclesiæ Pragensi. Inter illas DEIparæ Virginis cingulorum duorum partes duæ allatæ 2. Febr. S. Petri Apostoli baculi pars. S. Gregorii M. caput. S. Philippi Ap. brachium. S. Crucis partes duæ. S. Joannis Evang. pars tunicæ. S. Pauli Apost. pars baculi. S. Annæ digitus. S. Petri Ap. catenæ pars. DEIparæ pepli pars. S. Lucæ Evang. caput. S. Clementis Papæ M. catena. S. Stephani Protom. caput. Bolland. addit. ad

In translatione reliquiarum S. Faustæ V. M. cum cereos, & candelas, ad locum, unde transferendæ, populus ferret; antequam levarentur, divinitus lumen in cunctis accensum: nec ullo vento ulla extincta, donec ad locum depositionis ventum esset. Boll. in addit. ad 4. Jan.

Caput unius Martyrum frequenter in ignem projectum, nec in capillis ullum combustionis signum sensit. Nullus audebat intrare locum ubi sacræ reliquiæ servabantur, quem alicujus facinoris vel sola conscientia urgebat. Fornicarius, cum contingere eas vellet, sublevaverunt se in altum, ut tangere non possit: Pœnitens attigit. Boll. 16. Jan. de SS. MM. Ord. S. Francisci.

Corpus S. Vincentii M. in campo projectum corvus protegebat; aves, lupum etiam, fugavit. A Daciano projectum in mare alligatis lapidibus, divinâ virtute ad littus refertur; à Christianis piè sepelitur. Robertus Rex Gall. immensa munera auri, atque argenti, & pretiosarum gemmarum, Henrico Imp. obtulit: at ille suscepit tantùm librum Evangelii aureis lapidibus pretiosis insertum; ac phylacterium simile, continens dentem S. Vincentii Levitæ & M. Boll. 22. Jan. Phœnix: Lem. *Viget in cinere virtus.* Picinelli.

§. II.

Reliquiæ Sanctorum protegunt.

Tulit quoq; Moyses ossa Joseph secum. Ex. 13. 19. Sic armati ascenderunt filij Israël de terra Ægypti. Ejus merita, & reliquiæ, pro muro, gladio, custodiâ, Alvarez Illustr. 370.

Sanctorum corpora quôvis adam antinô, & inexpugnabili, murô nobis urbem communiunt, & hostium impetus propulsant. Neque verò tantum adversus hominum insidias, aut adversus fallacias dæmonum, utilis est nobis hæc possessio: sed & si nobis communis Dominus, ob peccatorum multitudinem, irascatur; his objectis corporibus continuò poterimus eum propitium reddere civitati. S. Chrysost. tom. 6. Laudatio MM. Ægyptiorum.

Antiochena urbs ad Leonem Imp. inter alia scribit, ut refert Evagrius: quoniam civitas nostra muros non habet (sunt enim illi per indignationem dejecti) sacrosanctum corpus hoc S. Simeonis Stylitæ adduximus; ut nobis murus sit, & munitio. Raderus Virid. SS. p. 3. c. 4.

Petrus I. Aragonum Rex in prælio contra barbaros, ad propitiandum Numen, corpus S. Victoriani in castris habuit. Cæsa ex hostibus quadraginta millia. Boll. 12. Jan.

§. III.

Reliquiæ salubres animæ, & corpori.

DUm corpus S. Simeonis Stylitæ ad funus portarent, quinque circiter milliaribus ab Antiochia, constiterunt mulæ, quæ Sanctum portabant. Ad dextram enim viæ illius erat monumentum, in quo habitabat vir quidam. Perditè quippe amaverat matronam conjugatam, viginti integros annos; neque eâ valuerat potiri. Matrona tandem obiit, inque illo monumento sepulta est. At ille in mortuo corpore in monumento libidinem explevit. Nec mora: ocyùs à dæmone possessus, quasi compedibus constrictus fuit, & detentus in monumento. Assiduè igitur sedens in gradibus monumenti à multis viatoribus visitabatur, cibôque fovebatur. Cùm S. Simeon ad eum locum delatus, repentè stante rhedâ, ex monumento cursim ascendit, vociferans: miserere mei S. Simeon! & prehensâ rhedâ statim inde se moverunt mulæ: omnesque DEUM laudaverunt, ipse factus eremita. Bollandus 5. Jan.

Varii cœci, aquâ, quâ S. Eduardus Conf., Rex Angliæ, manus laverat, vel attactu ejus, visum receperunt. Bolland. 5. Jan.

Febricitantibus multis terra, quæ circa S. Gerlaci Eremitæ ossa in tumulo jacuit, in potum data; plurimique sanati. Mulier quædam de sepulchro ejusdem Sancti pulverem furtivè sustulit, & in peplo ligavit, & in usus probabiliter non bonos convertere cogitavit. Ecce virtus divina terram illam in speciem sanguinis commutavit, ut per pepli fimbrias cruor destillaret. Boll. 5. Jan.

In templo Residentiæ in oppido S. Spiritûs, pars est reliquiarum S. Mauritii Thebææ legionis Ducis: has Brasilii magnô honore prosequuntur, earumque opem sæpe in suis necessitatibus experiuntur. Nunquam enim illæ in supplicatione ad pluviam petendam deferuntur, (deferuntur autem sæpius) quin copiosa cœlô descendat pluvia. P. Janicus thes. rer. Indic. tom. 2. c. 30.

S. Felicis Presbyteri Nolani exuviæ salutarem exfudant liquorem; quem Nolani manna vocant. Præcipuè oculis medetur. Ex ejus copia futuræ ubertatis præsagium sumunt: adversa metuunt, si tenuior. Boll. 14. Jan.

S. Joannis eleemosynarii reliquiæ salutiferum unguentum sudârunt. Boll. 23. Jan.

§. IV.

Reliquiæ Christum D. concernentes.

COnstantinus maximam columnam Româ advectam statuit, & sub basi duodecim cophinos, & septem sportas, nec non reliquias septem panum, quibus Christus multitudinem pavit. Nicephorus Calixtus l. 7. c. 49. Anno 1013. Monachi quidam ab Jerosolymis particulam lintei, quô pedes Discipulorum salvator lavit, attulerunt: plurimis non credentibus eam in ignem imposuerunt; &, remotis carbonibus, integra retraxerunt: argento, auro, gemmisque, nunc includitur; eáque populus reverens adorat, & exosculatur. Leo in Chronico Cassin. l. 2. c. 34.

Inter thesauros S. Patricii, baculus aurô tectus, gemmis pretiosis adornatus: quem JESUS ipse manibus tenuerit, & formârit. Ex vita S. Malachiæ Ep.

Catinus

Catinus ille, in quo Agnus Paschalis mensæ illatus, ex Smaragdo confectus, colitur devotè Genuæ. Sylveira in Matth. 26 c. 4.

Tunica Christi inconsutilis Treviris magnâ veneratione colitur. Sylveira in Joan. 19 c. 14.

Spongia Christo porrecta religiosè servatur Romæ in Basilica Lateranensi. Idem ibid. cap. 18.

Miscellanea.

Justorum reliquiæ virtutes sunt. S. Ambros. in Ps. 36.

Grata quidem contentio multorum de reliquiis Sanctorum: utinam de eorum virtutibus imitandis par foret contentio. Alvarez Illustr. 352.

TITULUS X.

RENOVATIO SPIRITUS.

§. I.

Figuræ, & Similitudines.

Ex Veteri.

Ablactatus est puer fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis. Gen. 21. 8. Meritò quæritur: cur Abraham, nec die, quò natus est ei filius; nec die, quò circumcisus; sed die, quò ablactatus est, epulum fecerit? Quod, nisi ad aliquam spiritualem significationem referatur, nulla solutio quæstionis est. Tunc scilicet debere esse magnum gaudium spiritualis ætatis, quando fuerit homo factus novus spiritualis. S. August. lib. 1. quæst. Sup. Gen.

Mensis iste Nisan. Ex. 12. 2. id est, Aprilis, verna temperies, cum tellus reflorescit, totusque, post hyemem quasi post senium, rursus juvenescit orbis; nonne sensatum hominem docet; quatenus renovatus spiritu mentis suæ, fide viridis, spe lætus, & charitate floridus, Paschalis Agri epulis interfit spiritualibus? S. Rupertus Abb. l. 2. in Ex. 5.

In Calendis autem offeretis holocaustum Domino &c. Num. 28. 11. Neomeniæ festivitas appellatur cùm luna innovari cœperit, & soli proxima fuerit, penitusque conjuncta. Sol justitiæ Christus est: huic si luna, id est, Ecclesia sua, quæ lumine ipsius repletur, conjuncta fuerit, & penitus ei adhæserit; tunc festivitatem Neomeniæ agit. Tunc enim nova efficitur, cùm abjecerit veterem hominem; & induta fuerit novum; qui secundùm Deum creatus est. Orig. hic. Quæres: cur Deus instituerit Neomeniam? Nota: Calendæ erant prima dies mensis, quæ & Neomenia, sive Novilunium, dicitur. Quartam causam dat Cornelius: ad legem Dei, & ea, quæ illô mense agenda erant, in tabernaculo audiendum. Hac de causa & apud, Romanos in Kalendis confluebant in urbem: ut quisque disceret, & intelligeret; quid eô mense in divinis, humanisque rebus, faciendum incumberet. Hæc commodè applica primæ Dominicæ mensis; quâ Christiani religiosiores solent spiritum innovare, confiteri, communicare; Deo pro beneficiis mense elapsô gratias agere; eique auspicia mensis, totumque mensem, offerre, & prospera in eo petere. Cornelius hic in Num. 28.

Facite plaustrum novum unum. 1. Reg. 6. 7. Cur novum? cùm festinationem requirerent, potiùs vetus aliquod assumendum. Respondent Dionys. Lyran. Abul. ità factum, propter reverentiam arcæ; nè Christianus in animam, multis vitiis inveteratam, Christum inducat. Mendoza hic.

Emittes Spiritum tuum, & creabuntur; & renovabis faciem terræ. Ps. 103. 30. quæ inveteratur in hyeme propter frigus; sed in fervore æstatis, id est, charitatis, renovatur. Renovarii dicitur terra, quando herbæ pullulant: herba est propositum bonum. Item renovatur, per flores, id est, per orationes, & operationes contemplativæ. Item renovatur, quando gelicidium resolvitur in aquas, id est, in lacrymas flante austrô. *Flabit spiritus ejus; & fluent aquæ.* Ps. 147. 19. Item renovatur, quando aquæ, occupantes agros, desiccantur, id est, delectationes carnales. Gen 8. 1. *adduxit* Dominus *spiritum super terram, & imminutæ sunt aquæ.* Hugo Card. in Joan. 13. 34.

Cantate Domino canticum novum. Psal. 149. 1. Admoniti sumus, Domino cantare canticum novum; Homo novus novit canticum novum. Canticum res est hilaritatis: &, si diligentiùs consideremus, res est amoris. Qui ergo novit novam vitam amare, novit canticum novum cantare. S. August. serm. 2. de diversis. Vetus homo, vetus canticum; novus homo novum canticum. Quisquis terrena diligit, vetus canticum cantat: qui vult cantare canticum novum, diligat æterna. S. August hîc. Redempti à Domino cantate ei canticum novum. Ille novum canticum resonat, qui, relictis peccatis, novam vitam bonis operibus inchoat. S. Honorius s. in die Paschæ.

Hortus conclusus soror mea. Cant. 4. 12. Hæc de quavis anima intelligit Hugo Card. Haylgrinus, Justus Orgelit. Sim. Cass. l. 13. in Evang. hortus ab *oriendo* dictus est. Quantâcunque enim diligentiâ hortum cures, semper in illo videas lolium, & urticas, oriri: ut necesse sit ad manus habere forficem, sarculum, ligonem. &c. Did. Niss. Vit. Abr. lib. 6. cap. 8.

Ossa arida audite verbum Domini. Ezech. 37. 4. 5. *Ecce ego intromittam in vos spiritum; & vivetis. &c.* Cur ex putridis ossibus viventes homines excitantur, & non potiùs de novo efformantur? Dei potentiam non magis illustrat, ex vetustate novitatem excitare; quàm de nihilo adstruere novitatem. Escobar t. 2. Persec. Chr. l. 12. Sect. 1. Obs. 2.

Ex Novo, & Patribus.

Accepit eum in ulnas. Luc. 2. 28. Per hoc, quòd senex accepit infantem, instruimur; quòd, depositâ vetustate, debemus induere novitatem. Hugo Card. hîc.

Implete hydrias aquâ. Joan. 2. 7. An non facilius, sinè aquâ appositâ, conditor vinum præberet? Rupertus in aquâ infirmitatem nostram, ac spiritûs corruptionem, agnoscit. Non igitur fit de novo merum, sed ex aqua generosum vinum: ut innuatur; aqueam infirmitatem nostram, diligentiâ adhibitâ, studiôque innovationis, posse ad ferventissimam charitatem accendi. Escobar cit.

Facta sunt encænia. Joan. 10. 22. Theophylactus, & Euthymius, asserunt, in hoc solenni Encœniorum celebrari non templum, aut altare innovatum, sed, eversum omnino, primæ gloriæ restitutum, Escobar t. 2. Persecut. Chr. l. 12. Sect. 1. Obs. 2.

Vides cœlum hoc, quàm pulchrum, quàm amplum, magnificum, sit; quantum edurare potuerit temporis. Jam enim quinque millia annorum, atque etiam plus, servatur, & constat; nec tamen longò temporis spatiò effectum est, ut senescat: sed ad corporis modum adolescentis robusti, floret, vigetque, ætate: &, quam principiò sortitum est pulchritudinem, eandem integerrimam servat; nulla ex parte factum deterius tantò spatiò temporis. S. Chrysost. hom. 2. de incomprehensibili natura Dei.

Vestrum quilibet peccatum, velut serpens senectutem exuens; sic affectibus spoliatus, justitiamque indutus, redeat; alius ex alio factus. S. Basilius Cæsar.

§. II.

Renovationis motiva.

Ex Veteri.

EGredere de terra tua, & de cognatione tua. &c. Gen. 12. 1. Denuo Deus Abraham compellat, & invitat ad egrediendum, de patria sua Ur Chaldæorum jam egressum Gen. 11. 31. Ut priorem effectum posteriori affectu cumularet; q. d. interprete Rupertô: l. 5. in Gen. c. 3. Sicut de terra Chaldæorum corpore egressus es, animô quoque sic egredere. Nec aliter S. August. q. 24. in Gen. egredi jubetur; non ut corpus inde ejiceret, quod jam fecerat; sed ut animam evelleret. Mendoza in 1. Reg. 2.

Veni, & mittam te ad Pharaonem. Ex. 3. 10. Deus cum Moyse familiariter locutus dixit. Sed, si Moyses coram Deo præsens aderat; quò ulteriùs evocatur? Lyran: licèt, inquit, præsentialiter esset coram Deo; tamen dixit, *veni*: per hoc significans; ut deberet esse promptus mente, sicut erat præsens corpore. Mendoza ib.

Ascende ad Dominum tu, & Aaron. Ex. 24. 1. *Ascenderunt Moyses, & Aaron & viderunt Deum Israel* v. 9. 10. Sed jam in monte consistentem, iterum Deus in montem vocat: *ascende*, inquit, *ad me in montem.* v. 12. Id.

Audiens populus sermonem hunc pessimum, luxit; & nullus ex more indutus est cultu suo. Ex. 33. 4. Gravissima comminatio fuit illa Dei in populum: *non ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es.* Lautiores vestes, quibus in illa celebritate Pentecostes, sive legis divinitus acceptæ, ornabatur, deposuit. Sic pœnitentium ritu exutum Deus alloquitur: *jam nunc depone ornatum tuum.* Et statim: *deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum.* v. 5. 6. Cur denudatus denudari jubetur Respondet Burgensis addit. 3 non inculcari à Deo novam spoliationem, jam enim se omnes spoliaverunt; sed novam spoliationis præteritæ approbationem; ut, quod bene fecerant, fecisse gauderent; ac de suo sibi facto complacentes exultarent. Id.

Dies primitivorum, quando offeretis novas fruges &c. Num. 28. 26. Dies primitivorum status pœnitentium est; qui primitias bonæ vitæ offerunt: novæ enim fruges novæ virtutes sunt. S. Bonaventura s. 1. in Virgil. Nat. D. Acceptissimæ Deo erant illæ oblationes, quæ novæ fruges primitivorum dicebantur. Seu, ùt vocat S. Ambros. l. 2. de Cain, & Abel c. 6. nova novorum. Hoc est enim, ait, sacrificium primitivum, quando unusquisque se offert hostiam, & à se incipit; ùt postea munus suum possit offerre. Mendoza in 1. Reg. 6. 7.

Ergo cunctos interficite, quicquid est generis masculini. Num. 31. 17. Israelitæ contra Madianitas decertantes, juxta Moysis imperium, *omnes mares occiderunt.* v. 7. Et nihilominus, cùm ex prælio victores reverterentur, Moysem audiunt imperantem: *ergo cunctos &c.* Nonne jam omnes erant interfecti? Dici potest, nè Israel sui facti pœniteret; sed integrum adhuc propositum ulciscendi Dei hostes, non modò conservarent, sed etiam renovarent. Mendoza in 1. Reg. 3.

En panes, quandò egressi sumus de domibus nostris, ut veniremus ad vos, calidos sumpsimus; nunc sicci facti sunt. Jos. 9. 12. Gabaonitæ ab ingenuitate filiorum Israël exclusi, perpetuæ servituti mancipati, rationem ipsi insinuant: *en panes &c.* Non poterant in domo Dei placere, quorum bona laborabant vetustate, nec de innovatione curabatur. Origenes hom. 5. in Levit.

Gabaonitæ illi condemnantur, & ligni cæsores fiunt, vel aquæ gestatores: quia panes veteres ad Israelitas detulerunt; quibus lex spiritualis jubebat, semper uti recentibus, & novis. Baeza t. 2. l. 7. c. 1. §. 12.

Feci tis omnia, quæ præcepit vobis Moyses famulus Domini: mihi quoque in omnibus obedistis. Jos. 22. 2. ait Josue ad populum jam in amicitiam cum Deo restitutum. Et tamen paulò post: *auferte*, inquit, *deos, quibus servierunt Patres vestri in Mesopotamia, ac in Ægypto; & servite Domino.* Jos. 24 14. Si jam falsis aliis renuntiârunt; quorsum iterum, renuntiare jubentur? Credo, ut, quod opere compleverant, novô animi decretô firmum, ratumque, haberent. Mendoza in 1. Reg. 3.

Filium

Filius meus es tu; ego hodie genui te. Pſ. 2. 7. Sic generatur Filius Dei à Patre, ut non poſſit veteraſcere; ſed ſemper appareat, quaſi recens, & novus, in vita. Hanc æmulare juventam; hanc procura tibi novitatem, qui divinô ſaturaris conviviô. 1. Petri 2. 2. *ſicut modò geniti infantes.* Baeza t. 3. l. 14. c. 10. §. 33.

Concupiſcet Rex decorem tuum. Pſal. 44. 12. Excutiendum, quidquid in nobis reſederit vetuſtatis; rugæ inſuper omnes, ac maculæ, & labes, abluendæ: nosque ità excolendi, ornandique erimus; ut noſtri decoris, & cultûs, deſideriô vel princeps ipſe, & Dominus, capiatur. S. Chryſoſt. ſerm. quòd nulla reſideat apud nos vitior. & malor. memoria.

Emittes ſpiritum, & creabuntur &c. Pſ. 103. 30. Toties nos Dominus creat, quoties de vetuſtate peccati in novum hominem inſtaurare dignatur. Pſ. 50. 12. *cor mundum crea in me Deus!* Caſſiodorus in Pſ. 103.

Innova dies noſtros. Thren. 5. 21. Quia converſio initium eſt reparationis antiquæ vitæ. Porrò innovatio dierum perceptio eſt æternitatis. S. Paſchaſius hîc.

Projicite à vobis omnes prævaricationes veſtras, in quibus prævaricati eſtis; & facite vobis cor novum, & ſpiritum novum. Ezech. 18. 31.

Ex Novo.

Ab neget ſemetipſum. Matth. 16. 24. Tunc nos abnegamus, dum vitamus, quod per vetuſtatem fuimus; & annitimur, quò per novitatem vocamur. V. Beda l. 3. hîc. Qui deponit veterem hominem cum operibus ſuis, denegat ſemetipſum, dicens: *vivo autem jam non ego.* Gal. 2. 20. S. Hieron. in Matth. 16.

Facta ſunt encœnia in Jeroſolymis. Joan. 10. 22. Nulla tam perfecta imago virtutis, ac ſanctitatis; ut non penicillum, ſcalprumque, quotidie requirat. Nota: Jeroſolymis fiunt encœnia, & renovationes. Nam encœnia, ex S. Auguſt. hîc, idem ſunt, quod renovatio. Si in Ægypto, vel Babylone, fierent encœnia, vel innovationes; nihil novum putarem: ubi enim confuſiones, id eſt, Babylon; ubi tenebræ, id eſt, Ægyptus; ibi non tam mira, quàm neceſſaria, innovatio. Sed non mirare: nulla enim talis Jeruſalem, nulla talis pacis viſio; nulla, inquam, tam ſancta anima, quæ nihil habeat innovandum, purgandum, perficiendum. Celebrare enim encœnia Theophilacto idem eſt, quod aſcenſiones ponere Davidi. Pſal. 83. 6. Aſcenſiones autem ponit anima, quæ de virtute in virtutem quotidie aſſurgit, innovaturque, & expolitur. Did. Niſſ. fer. 4. D. 5. Quadr. §. 6.

Renovamini in ſpiritu mentis veſtræ; & induite novum hominem. Epheſ. 4. 23. 24. Per novum hominem, interprete Salmerone, Chriſtus intelligitur, juxta illud Rom. 13. 14. *induimini Dominum JEſum Chriſtum.* Mendoza in 1. Reg. 6. 7.

Expoliantes vos veterem hominem. Coloſſ. 3. 9. Quale portentum, ut nemo non libentiſſimè veterem veſtem exuat; ſi melior præſtò ſit: & nullus non cunctetur exuere veterem Adam; cùm novô, optimôque, mox indui, ornarique, queat? Veſtes non amamus, niſi novas: & cariosam ità mentem retinemus; ut malimus perire, quàm renovari. Oliva. l. 3. Strom. §. Expoliantes.

Admoneo te, ut reſuſcites gratiam, quæ eſt in te. 2. Tim. 1. 6. Reſuſcitare in Græco propriè eſt, ignem cineribus conditum, ac ſopitum, flatu, folle, aut flabellô ſucitare, ut rearderat. q. d. gratia, quam accepiſti, ſenſim langueſcit, ſopitur, & reſtinguitur. Vide ergo, ut eam ſuſcites, ut charitatis flammam reaccendas, ejusque ardorem continuò foveas. Ad id flabella, & folles, tibi ſint oratio, meditatio, lectio &c. Cornelius hîc.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2 7. Victorinus, & Beda, per hoc lignum intelligunt Chriſtum; qui in Eccleſiæ paradiſo omnibus fruendus proponitur; idque in Euchariſtia, ait Rupertus, & Anaſtaſius Sinaita l. 1. hex, Paſchaſ. l. 1. de corp. Chr. c. 7. & 8. Alcazar addit: Chriſtum promittere hîc ſuam opem iis per Euchariſtiam; qui fortiter apud ſe ſtatuerint, vota, ac deſideria, inſtaurare; & antiquum ſtudium repetere; nec in virtutum exercitatione langueſcere. Cornelius hîc.

Vincenti dabo calculum candidum, & in calculo nomen novum. Apoc. 2. 17. S. Hieron. ep. 83. legit *calculum novum*; quem interpretatur eſſe *cor novum, & ſpiritum novum.* Ezech. 36. 26. Calculo novo nomen novum inſcribitur: ut ſignificetur, novum JEſu nomen non niſi novo cordi, & novo ſpiritui, inſcribendum. Mendoza in 1. Reg. 6. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Neſcit mens per torporem veteraſcere, quæ ſtudet per deſiderium ſemper inchoare. S. Gregor. mor. l. 22. c. 2.

Similis ſimilem quærit: & Deus profectò ſimilitudinem ſuam diligit. Vis & tu diligi à Deo tuo? Salvatore tuo? Reforma in te imaginem ſuam; & amabit te: repara ſimilitudinem ſuam; & deſiderabit te. Richardus à S. Vict. in Pſ. 118.

Ad novum pertinet, habere novam animam, quoad novas affectiones, & novas cogitationes, juxta illud Ezech. 36. 26. *dabo vobis cor novum*, ſcilicet quoad affectiones; *& ſpiritum novum ponam in medio veſtri*, ſcilicet quoad cogitationes. Similiter linguam; ut, recedentibus veteribus de ore, linguâ novâ loquatur; juxta illud Marci ult. 17. *linguis loquentur novis.* Item novam converſationem, juxta illud Rom. 6. 4. *in novitate vitæ ambulemus.* Item nomen novum: ut, qui erat malæ famæ, jam ſit bonæ; juxta Iſ. 62. 2. *vocabitur tibi nomen novum.* Item novum gaudium: ut de nulla re ſæculari gaudeat; ſed ſolùm de divinis. B. Humbertus ſ. 7. ad Novitios in quocunque Ordine.

Quin-

Quinque renovabuntur, terra, aquæ, aër, ignis, cœlum: ità nos modò debemus in quinque renovari; si tunc cupimus salvari, & renovari gloriosè. Renovandus est homo primò in corpore per continentiam; ecce terra. Secundò in anima, per claram benevolentiam; ecce aqua. Tertiò in ore, per veram eloquentiam; ecce aer. Quartò in opere, per diligentiam; ecce ignis. Quintò in intentione, per cœlestialem eminentiam; ecce cœlum. Debemus renovari in ore per veram eloquentiam; ad instar aeris post Judicium: quia tunc erit ità clarus, quòd nullam habebit obscuritatem nubium, tempestatem, vel fulgura: sic modò renovandum est os nostrum; ut non sint in eo obscuritates mendaciorum; nec tempestates verborum superborum; nec fulgura minarum; nec tonitrua juramentorum. Debemus renovari in intentione per cœlestialem eminentiam ad instar cœli; quod post Judicium accipiet qualitates altas, & claras: sic nos in operibus nostris debemus ordinare intentionem, ut sit alta propter Deum, & non sit bassa propter Mundana, scilicet laudem, vel vanam gloriam. S. Vincent. Ferr. s. 6. Dom. 2. Adv.

Qui fugat à se tepiditatem, & novum concipit fervorem; celebrat in spiritu novum Pascha cum Christo; & canit cum illo jucundum alleluja. Stella de cont. p. 3. c. 17.

Ego sum quasi avis illa, quæ nihil desiderat comedere, nisi recens cor avium; & nihil vult bibere, nisi sanguinem purum cordis avium. Ego nihil desidero, nisi cor recens; id est, animam hominis, bonis operibus, & affectionibus divinis, recentem; cujus charitatis sanguinem bibere desidero. Hæc est enim refectio mea: Charitas fervens ad Deum, & animà à vitiis emundata. In revelat. extravagantibus S. Brigittæ, c. 50. Verba Chr.

Tu nova sponsa mea, venisti in ignotum locum. Oportet ergo te habere quatuor. Primò scire loquelam Dei; secundò habere vestes debitas; tertiò scire disponere dies, & tempora, juxta dispositionem loci, quartò novis cibis assvescere. Sic tu, quia, de Mundi instabilitate, venisti ad stabilitatem; ideo oportet te habere novam loquelam, id est, abstinentiam ab inutilibus verbis & quandoque etiam à licitis, propter gravitatem silentii. Vestes tuæ debent esse humilitas interior, & exterior. Tertiò moderatio temporis tui est: ut, sicut ad corporis necessitatem habuisti plura tempora; sic nunc unum tempus habeas ad animam: ut scilicet contra me nunquam velis peccare. Quartò novus cibus, est abstinentia à gula, & delectationibus, cum omni discretione l. 1. Revel. S. Brig. c. 34. Verba Chr.

Vide Recollectio. Juventus, Senectus.

§. III.

Renovationis praxes.

Renovamini spiritu, mentis vestræ, supple interiùs; *& indutie novum hominem*, exteriùs Ephes 4.23. Ille est ordo debitus, ut sicùt vita naturalis incipit in interiori homine, id est, in corde, & à corde extrà derivatur: ità etiam vita incipiat spiritualis. Sed quidam habitum interiorem mutant, ad modum, quô divites serenò aëre pretiosis se induunt; ortâ pluviâ vilibus, & antiquis, quas bajulas sequens portat. Broymard.

Titulus XI.

RESPECTUS HUMANUS.

Motiva spernendi.

Quare dereliquisti pauculas illas, oves in deserto? ego novi superbiam tuam &c. 1. Reg. 17. 28. David, desertis ovibus in deserto, descendit in castra, pugnaturus contra Goliath; fratres ei exprobrant superbiam, & nequitiam cordis: ille propterea non destitit à proposito. Non est declinandum à via recta ob caniculum allatrantem. Conculcandus est *coluber, & cerastes, in semita; qui mordere conatur ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retorsum.* Gen. 49. 17. Marchantius Dom. Quinquagesimæ.

Ludam, & ero humilis in oculis meis. 2. Reg. 6. 22: Michol irridet maritum suum David, & increpat, quòd coram Arca saltet. Ille sciens, se id feciſse ex amore Dei, non desistit. Id. ibid.

Ipse verò multò magis clamabat. Luc. 18. 39. Quomodò, quamvis multi increparent eum, non tacebat; sed ampliùs clamabat? Fervor quidam intrinsecus instimulabat eum. Idcirco & JEsus *jussit illum adduci ad se*: quòd profectò dicturus esset, qui appropiaret ei. Theophylactus hic.

Magister vocat te: illa, ùt audivit, surgit citò, & venit ad eum. Joan. 11. 28. 29. Contra urbanitatem egisse videtur nobilis fœmina: quia, relictis amicis, velut ex abrupto surrexit, & abiit. S. Basilius Seleuc. c. 2. de Lazari resuscit: non verita est turbam, non sinistram opinionem, quam de Christo habebant. Aderant enim multi inimici, qui inter cætera dicebant: *non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut hic non moreretur?* v. 37. Verùm, Præceptore præsente, humana omnia posthabuit; totaque in unum hoc incubuit, ut Magistro suus constaret honor. de Castillo Illat. 278.

Sæpe agenda aliqua bona proponimus: sed, si unicus contra nos, vel leviſſimus, sermo ab ore irridentis eruperit, ab intentione actionis

nis nostræ fracti protinus, & confusi, resilimus. S. Gregor. hom. 3. in Evang.

In his ad conscientiam redeo, ad mentis meæ secreta recurro: certus, quia, nisi pro amore Christi, cujus ego malus servus sum, nullius mortalis hominis gratiam quæro, nullius iracundiam pertimesco. B. Petrus Dam. ep. 4. ad Leonem IX. Papam.

Scitis, qualiter est de obloquentibus, & desistentibus à bono incepto? sicut de parvo, puero, qui à matre mittitur aliquò: qui ex latratu caniculi timet, nec audet transire; imò revertitur: cùm tamen caniculus ei nocere non possit. Talis stultitia est eorum; qui ex locutionibus hominum non volunt vitam continuando transire. Pater noster Christus, & Mater Ecclesia, mittit nos; ut vadamus ad civitatem paradisi. &c. S. Vinc. Ferr. s. 2. D. 3. Adv.

Vide Pudor, Timor hominum.

Titulus XII.

RESTITUTIO ALIENI.

§. I.

Ægrè fit.

Ego faciam, quod jussisti. Et ille: jura ergo mihi. Gen. 47. 30. Petit à filio pater, ut post mortem cadaver suum deferat ex Ægypto, illudque sepeliat in terra Chanaan. Spondet filius: ità se facturum; & adhuc jurejurando obstrictum cupit Josephum. Oleaster hîc: parum curant filii, quidquid parentes injunxerint; noveratque hoc prudens senex: ideo filium jurare cogit; ut sollicitus sit implere, quæ vult. Esset mihi hîc amplus locus arguendi filios, qui nihil minùs curant, quàm quæ parentes in morte præcipiunt. Æquisque judiciis Dei parentibus hoc evenit: qui, propter filios evehendos, aliena surripere non cessant; ut nihil emolumenti ab eis post mortem recipiant. Alvarez Illustr. 309.

Fuit Arca Domini in regione Philistinorum septem mensibus. 1. Reg. 6. 1. Cur tamdiu? quia peccatores ad restituenda debita difficilè adducuntur. Mendoza hîc.

Noli attendere ad possessiones iniquas. Eccli 5. 1. Nihil est, quod æquè multorum conversionem retardet, quàm nolle restituere ablata: ut enim retia amplam habent portam, in quam pisces ingrediantur; angustam autem, ut egrediantur: sic avari, ad accipiendum os habent latum; ad reddendum angustissimum. Octavianus hîc.

Væ ei, qui multiplicat non sua! usquequò, & aggravat contra se densum lutum? Habac. 2. 6. Nota: non ait contra alios, *sed contra se*: ut enim alteri benefaciat, amore crudeli perdit seipsum &c. Segneri. s. 13. die Mercurii D. 2. Quadr.

Quatuor sunt hominum genera pertinaciter obstinatorum: scilicet tyrannus in retentione dominii, hæreticus in pravitate fidei, assvetus verbis improperii, & possessor alienæ rei. S. Thom. Aqu. opus. 37. c. 4.

Peccatum paralysi simile, quoad pulsum: nam pulsus paralytici est tardus, rarus & debilis. Pulsus autem, cùm procedat à corde, & derivetur ad manum; designat bonum propositum cordis. Tardè, rarò, venit in opus, maximè in usurariis: quia, licèt aliquando compungantur, & restituere proponant; rarò tamen bene restituunt; aut differunt usque ad mortem. Geminiani l. 6. c. 52.

Usurarius moriens hortanti ad pœnitentiam respondit: nimis tardè est; jubensque sibi afferri pecuniam, ait: heu! cum quanta sollicitudine vos acquisivi! & nunc propter vos animam perdam! nec tamen restituit. Broymard, Restitutio.

§. II.

Restituentium exempla.

Et replevit carnem pro ea. Gen. 2. 21. Quàm bonus Dominus, nostrique amans; nostra, quæ sua potiùs sunt, exposcit; & in nostram, non suam, utilitatem; & tanquam debitor mox exolvit: docens, solvenda esse debita, restituendumque ablatum. Persuasum mihi habeo, nullum delictum adhærere tenaciùs animo; nullum sanari difficiliùs; quàm vitium eorum, qui alienis potiuntur, & reddere in vita, imò nec in morte, patiuntur. Fernandius hîc.

Surgite, & egredimini à populo meo. &c. Ex. 12. 31. Pharao, obstinatissimus tyrannus, qui Deum nescit, qui abs se nunquam dimittendum Israël testatus est; uno filii funere ità mollitur; ut suo edicto lituras inducat, emittat subjectos, armenta abire permittat cum prolibus, spoliari opibus urbes patiatur. Tu verò, non Nilo, sed Jordane, inundatus; qui Deo militas: qui inter Israelitas novæ legis es cooptatus; non frigente cadavere filii, sed putrescente corpore tuo, alienam pecuniam domi retines; quæ oppressisti, non relevas; animam agis, & rem tuam agis, non quasi senex moriturus, sed quasi modò genitus infans: lac opum exugis, & spiritum efflas; ut tecum sit pecunia, planè non tua, in interitum? Duriores jam Pharaone sumus: & si Nilo innatant crocodili, harpyæ lasciviunt in Jordane. Oliva fer. 6. Dom. 4. Quadr.

Oves vestras assumite. Ex. 12. 32. dicebat Pharao: & Christianus, ut oves retineat, deputari non veretur inter hœdos. Quænam, rogo, hæc navigandi ars? conflictatâ onerariâ, nè jacias merces, navarchum dejicere in profundum? Nè domô aurum efferatur, tu te infer res orco; cœlô excluſus, quòd rapinas domô non excluſeris. Id. ib.

Videte, nè fortè furtivus sit. Tob. 2. 21. Tobiæ unicus filius erat, spes una stirpis: quem licèt tenerrimè amaret; nihil tamen minùs cogitabat; quàm illicitis eum artibus ditare. Cùm hœdum aliquando domi suæ balantem audiret, mox exclamavit: *videte &c.* Quidquid præterea necessario familiæ victui subtrahere poterat, summâ charitate in egenos, incarceratos, pupillos, largitus. Curas filio de se ut eximeret, vocatum ità solatus, *noli timere, fili mi - pauperem quidem vitam gerimus &c.* Tob. 4. 23. An inania hæc promissa? Brevi filius selectissimam sponsam, dotem largam, affinitatem honoratam, hæreditatem amplissimam, nactus. Sic monere filios deberent parentes. *Melius est modicum justo super divitias peccatoris multas.* Ps. 36. 16. Segneri s. 13. die Merc. D. 2. Quadr.

Retulit triginta argenteos. Matth. 27. 3. Suspecta salus illius est, qui injustè pecuniam acceptam non in præsenti restituit; sed protrahit, usque dum mortuus sit. Heu! quàm miserè falluntur! cùm ab ipso Juda, omnium avarissimo, condemnentur: qui nihil priùs ante mortem statuit; quàm pecuniam refundere. Baeza. t. 1. l. 4. c. 3. §. 6.

Reddo quadruplum. Luc. 19. 8. Non dixit, dabo dimidium, & reddam quadruplum; sed, *ecce do, & reddo.* Audierat enim Salomonis admonitionem: *nè dicas, rediens redi, & cras dabo.* Christus evangelizat ei salutem: hodie das; hodie tibi & salus. Theophylactus hîc. *Reddo*, non in longa tempora cogitationem differo; non ad testamentum remitto; sed jam solvo, & restituo. Baeza antè cit. Quis docuit Zachæum, alienæ pauperum fortunæ raptorem, restituere? S. Chrysost. s. de publ. confitetur fraudes; ipse se judicat, ipse se condemnat: non vult apud se rapinarum quidquam residere; ut possit Judici Christo placere. Formidabat districtam examinationem Domini fraudulentus egenorum exactor: ideo hîc donis placatum inveniri cupit Judicis vultum. Arcones in Is. 3 13. Disc. 2.

Pauperi mulieri cùm unicum porcellum lupus rapuisset, confestim accurrit ad S. Blasium, ut illum à lupo sibi restitui præciperet: quod & factum. O duritiam nostram! virtus S. Blasii movit cor lupi ferocissimi ad restituendum porcellum; & tu fur, latro, non ex præcepto Blasii, sed Dei, non vis restituere furtum? S. Vincent. Ferr. s. de S. Blasio.

Narrat author vitæ S. Annonis Ep. Colon. Surius tomò ult. l. 2. c. 14. muscam, dum S. Antistes ad aram faciebat, particulam hostiæ consecratæ furatam avolâsse. Verùm illam precibus, & lacrymis S. Annonis compulsam, cum stridore revolantem, super patenam retulisse; &, in temeritatis suæ pœnam, seorsim super altare exanimem corruisse.

§. III.

Non restituere, noxium, periculosum.

Achan tulit aliquid de anathemate. Jos. 7. 1. Illicitis artibus ditare suos volebat Achan; dum, contra Dei vetitum, aurum inter spolia Jericho sublegit: unde & ipse, & familia tota, flammis absumpta est. v. 25.

Vinea erat Naboth Jezrahelitæ &c. 3. Reg. 21. 1. Iniquis modis ditare suos voluit Achab, dum vineam Nabotho injustè rapuit. Propterea violentâ morte periit, stirpe ejus totâ excisâ quindecim annorum spatiò. 4. Reg. 10. 17. *percussi qui reliqui fuerant omnes de Achab.* Cur ergo ad amplificandas familias vestras: iis artibus utimini, quibus eas destruitis? An creditis, illas iratò Deò stabilem ætatem laturas; qui familias tam copiosas, & potentes, in nihilum redegit? Cùm fabricam molimini; non hyeme ædificatis sed ver, æstatem, expectatis: quia ædificia hyeme erecta ætatem non ferunt: frigore enim calx enervatur; unde lapides firmiter hærere non possunt. Eccl. 21. 9. *qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hyeme.* Segneri. s. 13. Dom. 2. Quadr.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. Ps. 48. 6. S. Chrysost. hîc: quid timebo in die malo? unum tantùm: nè fortè viæ meæ, & vitæ iniquitas, me circumdet, scit, Scripturam fraudem vocare calcaneum. Theodoretus: calcaneum aliqui iter vitæ nuncupârunt: ego verò opinor, fraudem significare: ex translatione eorum, qui currunt; qui calcaneò sæpius adversarios dejiciant. Juxta hos Patres David, super omnes improbitates, iniquitatem calcanei, fraudis, & direptionis pauperum, adstruit, à principibus, & dynastis, pertimescendum. Arcones in Is. 3. 13. Disc. 2.

Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo &c. Dan. 4. 34. Cur nihilominus ejus dubia salus est; quem, post actas Deo gratias, peccâsse nescimus? imò plerique affirmant, cœlò excluſum? audi causam Dan. 5. 2. - *quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo.* Cantica facilè concinnantur; sed injustè ablata non facilè redduntur. Etiam Achab 3. Reg. 21. 27 respersus cinere jejunavit: non tamen Nabothi vineam, quam innocentis cruore rapuerat, restituit hæredibus. Sic etiam Antiochus fatetur, se mori ob sublata è templo vasa. 1. Machab. 6. 12. non tamen ea reddi curavit. Cinis, & saccus, etiam in rege spectantur; at rapinæ nec in favilla, & cinere, expiantur. Oliva l. 3. Strom. §. Nunc igitur.

§. IV.

Restituendi motiva varia.

Ejice ancillam hanc, & filium ejus. Gen. 21. 10. Plerique negotiari desinunt, quòd illinc infectos se videant rapinis, & dolò. Mercatura abrupta est, gaudeo, quòd Agar exulet: Ismael verò cur non exulat? lucrum illud, imò rapina illa, cur in arca concluditur? Zachæus non modò desiit esse publicanus; sed & fraudes in quadruplum reddidit. Oliva l. 4. Strom. §. Ejice.

Mane

Mane Thecel Phares. Dan. 5. 25. Vigili si mente notares: rapta restaurares, & meliora dares. Broymard. Rapina.

Filiæ Sion exultate - quia dedit vobis doctorem justitiæ; & descendere ad vos faciet imbrem matutinum. Joel. 2. 23. Quæ consequentia est? *dabit doctorem vobis, - & vinò torcularia redundabunt?* Monitos nos vult: justitiâ meliùs, quàm culturâ, seri arbores, messémque comparari. Non enim Ceres, sed Astræa, campis excubat: quos librâ feliciùs sarrire, quàm rastrò, potes, Cœlum agri tui, sanctitas, aut scelus est. Si æquas es, torâsti; si perfidus, fulgurâsti. Oliva l. 1. Strom. §. Exultate.

Beati, qui esuriunt justitam; beati misericordes. Matth. 5. 6. 7. Nota ordinem verborum: priùs nos ad justitiam accingit, & ad ea reddenda, ad quæ ex justitia obligamur, dum mandat misericordiam. S. Chrysost. hom. 35. in Matth. par erat, ipsum, qui injuriam passus est, misericordiæ opere juvare: nunc verò alios cædis; &, quos non cædis, curas: cùm æquum sit, illos curare, quos sauciâsti. Pinna Eth. 222.

Meliùs est, rem familiarem minui, quàm salutem animæ perire. Meliùs est sponte dimittere; quàm id admittere, pro quo omnia dimittenda sunt. S. Hieron. ep. 11.

Vide Avaritia.

Titulus XIII.

RESURRECTIO CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Vaticinia, Symbola.

Ex Veteri.

Putabam nos ligare manipulos. Gen. 37. 7. S. Ambros. l. de Joseph c. 2. in quo Resurrectio Domini revelata est, quem & in Galilæa cùm vidissent, undecim adoravêre Discipuli; & omnes Sancti, cùm resurrexerint, adorabunt, fructus bonorum operum proferentes.

Quærit Isidorus Clarius, cur quadraginta diebus post Resurrectionem Christus in terris manserit? & respondet: quia & ipse suum Pascha habuit, sive transitum. Sicut ergo post exitum ex Ægypto Ex. 16. 35. populus Hebræorum, priùs quàm in terram promissam, quâ in cœlum ingressus per credentes in Christum faciendus significabatur, ingrederetur, quadraginta annis in deserto moratus est: sic Dominus, cujus mors, atque resurrectio ex mortuis, exitus è Mundo, quasi ex Ægypto, fuit; ut figuræ responderet, diem pro anno, qui mos scripturæ est familiaris, accepit l. 1. or. 3.

Et messueritis segetem &c. Levit. 23. 10. Manipulus spicarum significat Christi Resurrectionem. Unde & altare Sabbathi paulò post immolatum Phase offertur: quia duo hi fuêre Christi dies; unus Passionis, alter Resurrectionis. Cornelius hic.

Invenit germinâsse virgam Aaron. Num. 17. 8. Virga post ariditatem virescens, Christus post mortem resurgens: ipsum enim florem, ipsum virgam intelligimus; ut in virga potestas regnantis, & in flore pulchritudo monstretur. V. Beda hic. Christus in Paschate instar amygdali primò floruit, id est, primò resurrexit: ipse enim, primitiæ Resurrectionis. S. Gregor. mor. l. 14. c. 29. Apud Cornelium hic.

In Josue gloriam resurgentis, cœlúmque ingressi triumphum sumus celebraturi; qui nos in terram viventium introduxit; ubi prior ingressus jam non moritur. S. Rupertus Abb. lib. in Jos. 1.

Dormivi, & soporatus sum &c. Ps. 3. 6. S. Ambros. s. 57. tridui tantùm temporis spatiô, non tam in sepulchro Christus jacuit mortuus; quàm, velut in lectulo dormiens, requievit. Ipsa enim temporis brevitas declarat; somnum potiùs fuisse, quàm mortem. S. Leo. s. 1. de Resurr. tam velox incorruptæ carnis vivificatio fuit, ut major ibi esset soporis similitudo, quàm mortis. Barradius t. 4. l. 8. c. 4. Dom. Pasch.

Ego autem sum vermis. Ps. 21. 7. titulus hujus Psalmi: *in finem pro susceptione matutina.* S. Hieron. ep. 139. & q. 9. ad Helvidiam legit: *pro assumptione matutina.* & addit: matutina assumptio Resurrectionis Dominicæ, & Ascensionis ad Patrem, significat Sacramentum. De Phœnice Petrus Dam. opusc. 52. cap. 11. scribit: quòd Sacerdos Heliopoleos, post phœnicis ferale bustum, cineres curiosè perscrutans; invenit vermiculum valdè pertenuem, sed eximii odoris suavitate flagrantem. Secundô die rediens, reperit eum, aviculam, per plumas, & alarum remigia, figurantem. Applicat hæc Christo, qui priùs reperitur esse vermiculus, deinde phœnix plumefacta, & in aërem, alarum remigiis armata, sustollitur. Arcones in Is. 4. 2. Disc. 1.

Ad vesperum demorabitur fletus, Christô scilicet moriente; *& ad matutinum lætitia,* ipsô resurgente. Ps. 29. 6. Sim. Cass. l. 14. de Resurr. Salvat.

Exurge gloria mea! exurge psalterium, & cythara. Ps. 56. 9. Quid sumus nos, nisi magni Musici Dei quædam instrumenta? unde & in citharis, & in organis, quæ profectò corda, & corpora, nostra sunt, Dominum laudare jubemur. Ipse quoque Dominus no-

ſter Muſicum Dei Patris maximè inſtrumentum eſt; cui dicit idem Pater, dum ſecundùm corpus in ſepulchro jacet: *exurge &c.* S. Rupertus Abb. l. 1. in c. 1. Joan. Quod erat illud pſalterium, vel quæ cithara? unum, idemque, corpus in ſepulcho quieſcens erat Pſalterium, erat cithara. Erat cithara, quam diſtentis charitatis fidibus perſonantem, dulceſque prædicationis ſonos modulantem, Judæi confregerunt. Rupertus de Vict. Verbi Dei l. 12. c. 27.

Renovabitur ùt aquilæ juventus tua. Pſ. 102. 5. Unam, & ſolam, aquilam Chriſtum rectè dixerim, cujus juventus renovata eſt tunc, cùm à mortuis reſurrexit. S. Maximus hom. 5. in feſto Paſchæ.

Tria ſunt mihi difficilia &c. Prov. 30. 18. *Via aquilæ in cælo fuit* Chriſtus in Aſcenſione. *Via colubri in* Reſurrectione; quia coluber in petra renovatur. *Via navis in mari*; in Paſſione. *Via viri in adoleſcentia*; in Incarnatione. S. Bonaventura in hexam. ſerm. 8.

Botrus Cypri. Cant. 1. 13. Qui fuit *faſciculus myrrhæ* in amaritudine Paſſionis; ipſe eſt *botrus Cypri* in dulcedine Reſurrectionis. Myrrha triſtificat; vinum lætificat. S. Iſidorus hîc. Ideo intelligitur hic Reſurrectio: quia *viſo Dominò* poſt Reſurrectionem *quaſi ſunt* Diſcipuli. Tu dilectus Meus, non ſolùm es mihi botrus Cypri, lætificans animam per Reſurrectionem; ſed etiam es mihi botrus in vineis Engaddi, id eſt, botrus balſami: quia, ſecundùm Gloſſam, in Engaddi ſunt odores balſami creſcentis in modum vinearum &c. S. Thom. Aqu. hîc.

Sicut lilium. Cant. 2. 2. Eucherius in l. 3. Reg. Chriſtus lilium, propter gloriam Reſurrectionis: foris candidum, propter gloriam corporis; intus verò aureum, propter fulgorem animæ.

Revertere, ſimilis eſto &c. Cant. 2. 17. id eſt, diluculo reſurge, valde manè, plenâ luce reparationis noſtræ; inclinatis, atque deſtructis, umbris mortalitatis noſtræ. S. Rupertus hic. l. 2. Quaſi diceret: cia dilecte mi! qui à Mundo iſto viſibili per mortem receſſiſti, revertere citiſſimè ad vitam; reſurge à mortuis &c. de Ponte hîc, Exhort. 29. §. 1.

Vadam ad montem myrrhæ. Cant. 4. 6. Aſcendam Jeroſolymam; & conſumabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt de me: tradar enim gentibus &c. Hoc erit *ire ad collem thuris.* S. Rupertus hic l. 3.

Dilectus meus candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. Rubicundus in Paſſione, candidus in Reſurrectione S. Hieron. in Jer. 63.

Ex Novo.

Factò veſpere. &c. Matth. 16. 2. Per veſperum, in quo cœlum rubicundum eſt, Paſſio Chriſti ſignificatur, proprio ſanguine rubicunda: matutina ſerenitas ſignificat gaudium Reſurrectionis. Hugo Card. hic.

Obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis. Luc. 24. 42. Piſcis aſſus fuit Chriſtus in Paſſione; aſſatus in ara crucis igne tormentorum, & dolorum: favus mellis eſt in Reſurrectione: totus enim ſuavis, & dulcis, apparet. Hugo Card. hîc.

Mulier, cùm parit, triſtitiam habet &c. Joan. 16. 21. Appoſitè Chriſtus Paſſionis, & mortis ſuæ, tempus comparat parturitioni; Reſurrectionem verò gaudii poſt partum: Chriſtus enim in Paſſione cruciatus fuit doloribus, & angoribus, inſtar mulieris parturientis; at, peractô partu, cùm ſe meritô mortis ſuæ reſurgentem vidit; nósque ſimiliter reſurrecturos cognovit; mirè gaviſus eſt, & magnô gaudiô Apoſtolos, & omnes Fideles, perfundit. Cornelius hîc.

Stella ſplendida, & matutina. Apoc. 22. 16. Chriſtus lucida illa, & matutina, ſtella eſt: ùt qui, poſt triduanam mortem, manè nobis exortus fuerit: nec non, poſt præſentis vitæ noctem, in matutina communis Reſurrectionis hora, Sanctis omnibus conſpicuum ſeſe exhibebit; diem, qui nunquam habiturus eſt finem, certò adducturus. S. Andreas Cæſar. ſ. 27. hîc. Chriſtus vivus apparens poſt mortem, matutina nobis ſtella factus eſt: quia dum in ſemetipſo exemplum nobis reſurrectionis præbuit, quæ lux ſequentem indicavit. S. Gregor. mor. l. 29. c. 17.

Sol.

Samſon interpretatur *ſol eorum*: & ſignificat Chriſtum: quia etiam corpore ſole clarior fuit in Reſurrectione. S. Bonavent. ſ. 5. in Reſurr. Dom.

Valde manè - ortô jam ſole. Marci 16. 2. Fortè Marcus ſolis nomine, literali hôc ſenſu, Chriſtum intellexit, id eſt, poſt veri ſolis Chriſti reſurrectionem. Barradius hîc tom. 4. lib. 8. cap. 1.

Sol. Lem: *Occidit oriturus*, Vel: *Vadam, ut revertar.* Oritur ex Deipara Maria ſecundùm carnem; occidit autem, ad Inferni ima deſcendens: ſed & rurſus exoritur à mortuis reſurgens. Olympiodorus in Eccl. l. 5. de Chriſto, myſticô ſole. Picinelli.

Leo.

Facies leonis. Ezech. 1. 10. Significat fortiſſimam, & invictam virtutem Reſurrectionis Chriſti. S. Rupertus l. 13. hîc.

Chriſtus ſignificatur in homine, vitulô, leone, aquilâ Apoc. 4. 7. Eſt homo naſcendo; eſt leo reſurgendo; eſt vitulus patiendo; eſt avis alta petendo. S. Bonavent. ſ. 5. in Reſurr. Dom.

Qui agnus extiterat in Paſſione, leo factus eſt in Reſurrectione. S. Bernardus ſ. 14. ex brevibus.

§. II.

Reſurrectio Chriſti Mundo læta, ſolatioſa.

Fiat lux; & facta eſt lux. Gen. 1. 3. Die Dominicô dixit DEUS. Eadem die dixit: fiat lux in corpore meo mortuo; & facta

facta est vitæ lux in illo. Dixit quoque, fiat & lux lætitiæ in cordibus meorum Discipulorum; & facta est lux lætitiæ in cordibus eorum; quæ omnes depulit mœroris tenebras. Hac item die dixit: fiat lux gratiæ in animabus, peccata sua ritè confitentium: & facta est; fitque gratiæ lux super eos, qui delicta sua confessione expiant: nam die Dominicâ confessionem, delictorum expiatricem, instituit. Joan. 20. 22. Barradius t. 4. l. 8. c. 4.

Nuntiaverunt et dicentes: Joseph filius tuus vivit. Gen. 45. 26. *quò audito &c.* Nuntiaverunt mihi dicentes JESUS DEUS meus vivit &c. Sufficit mihi, si JESUS vivit: si vivit, vivo; cùm de ipso pendeat anima mea; imò ipse sit vita mea, ipse sufficientia mea. Quid enim mihi deesse poterit, si JESUS vivit? Imò desint alia; nihil interest mea; dummodò JESUS vivat. Guarricus s. 1. de Resurr.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Eccl. 3. 4. Tempus gaudii, & tempus mœroris, ait Ecclesiastes. Mœror abiit; gaudii tempus advenit; verum gaudium, quod de Christi Resurrectione provenit. S. Amedeus Ep. h. 6.

Surgam, & circuibo civitatem, per vicos, & plateas; quæram, quem diligit anima mea. Cant. 3. 2. Sponsum, mortis victoriâ, ac inferorum, strage, glorioſum sponsa, amoris stimulis agitata, diligenter perquirit; & absentiam non ferens, prodit in publicum. Sed cur in vicis, & plateis, quærit? quem totô credit Resurrectionis splendore perfusum? S. Bernardus in Cant. 5. arbitrata est, egressum de tumulo, publicum mox petiisse: ut solitò doceret populos, ac sanaret infirmos; & ut manifestaret gloriam suam in Israël. Naxera in Jos. 7. §. 19.

Ego sum resurrectio, & vita. Joan. 11. 25. Syr. ego sum *consolatio*, & vita. Syri enim resurrectionem vocant consolationem: quia illa hominibus in hujus vitæ desolatione summa est consolatio animæ, & corporis. Cornelius hic.

In Resurrectione Christi elementa omnia gloriantur: nam & solem ipsum arbitror in hac die esse solitò clariorem. Necesse est enim, ut sol in ejus Resurrectione gaudeat: in cujus Passione condulit: & tanquam bonus minister, sicut tunc obscuratus est ad exequias sepulturæ, modò coruscet in Resurrectionis obsequium. S. Ambros. s. 52. in die S. Paschæ.

Per suam Resurrectionem JESUS populo requiem comparavit: requies enim in cœlo, non in terra, est. Requies nostra Dominus est JESUS; qui ait: *hodie mecum eris in paradiso.* Luc. 23. 43. S. Ambros. ep. 39.

Christus resurgens, afflictos, oppressos, & constrictos, non dimittet. Pauperes amplectimini vestram nutricem. S. Gregor. Nyss. or. 3. de Resurr.

Verisimile est, animas ex limbo eductas, in paradiso terrestri permansisse, Christúmque in eodem dies, noctesque, transegisse. Sic Anselmus in Elucidario, & S. Bonaventura in vita Christi c. 81.

Sol, qui per tres horas, ut Domino compateretur, abscesserat; claritate, cùm resurgeret Dominus, ante tempus occurrit. S. Chrysol. s. de resurr.

§. III.

Resurrectio Christi causa, & spes nostræ resurrectionis.

VEniunt ad monumentum, ortô jam sole. Marc. 16. 2. Hora Resurrectionis Christi fuit in aurora; Resurrectio enim Christi est initium universalis resurrectionis omnium corporum; sicut aurora initium est diei. Cajetanus hic.

Ego sum vitis, vos palmites. Joan. 15. 5. dixit Christus; cùm jam prope esset, ut ex hoc Mundo transiret ad Patrem. Et siquidem hæc vitis glorioſa apparuit, certissimè glorificabuntur cum ea veri, & virides, ejus palmites. Diez. Dom. Resurr.

Primitiæ dormientium. 1. Cor. 15. 20. factus: ut omni carni ad resurrectionem iter aperiret. S. Greg. Nyss. de perfectione Christiani.

Regeneravit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis. 1. Petri. 1. 3. Mortuus est, nè nos mori timeremus: resurrexit ex mortuis; ut & nos per eum resurrecturos esse speremus. V. Beda hic.

Dominicæ Resurrectionis sacra dies, bonorum dierum mater. S. Thom. Vill. s. de die Resurr.

Non tantùm ad fidem plantandam; sed etiam ad spem nostram erigendam, decuit Christum resurgere: ut, quod in Christo jam factum credimus, in nobis aliquando futurum, non dubitemus: si enim radix vivit, vivificabuntur & rami. Resurrectio Christi, resurrectionis nostræ exemplar, & causa, est. Id. s. 2.

§. IV.

Resurgentis Christi apparitiones.

Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes; & facti sunt velut mortui. Matth. 28. 4. Drogo Ost: potestas tenebrarum lucem non sustinens, ad nuntiũ vitæ *facti sunt velut mortui.* q. d. cùm vita resurgit, cùm immortalitas mortalibus nuntiatur; tunc morti traduntur miseri: & vitalis lucis aspectu, lethalibus infausti tenebris involvuntur. Scilicet impii erant, dæmonis milites, & in potestate tenebrarum. Ramirez Apoc. 2. in ep. 3.

Maria stabat ad monumentum foris plorans. Joan. 20. 11. Prima huic bono (apparitionis post Resurrectionem) digna judicata est quondam peccatrix Maria: quæ nimirum crucem, & pœnarum ejus insignia memori mente gestabat: & vel talem videre sitiens, qualem sepulchri locus susceperat; eô non inventô flebat; Discipulisque recedentibus ipsa non recedebat; sed plorans stabat. Prima ergo hæc digna æstimata est, quæ flentibus oculis gaudium videret, gaudium tristibus Apostolis annuntiaret. S. Rupertus l. 2. de oper. Spir. S. c. 27.

§. V.

Resurrectionis dies festus.

Cùm esset dies festus. Tob. 2. 1. Scilicet Resurrectionis. Dicet aliquis: nonne dies nativitatis, Circumcisionis, Epiphaniæ, Pentecostes, sunt dies festi Domini? Dico, quòd sic: sed dies Resurrectionis est magis propriè dies Christi:

quia dies festus est dies quietis; dies Nativitatis fuit dies laboris. S. Vinc. Ferr. s. 2. Dom. 20. Pent.

S. Ignatius M. ep. 3. ad Magnesianos, Dominicam Resurrectionem vocat Regalem, eminentissimam omnium dierum.

Inter omnes dies, quos multis modis honorabiles habet Christiana devotio, nullus est excellentior festivitate Paschali. S. Leo s. 10. de Quadragesima.

Hæc nobis festivitatum festivitas, & celebritatum celebritas; tantò cæteris omnibus antecellens, quantò sol stellis antecellit. S. Gregor. Naz. or. 42. in Pasch.

Hæc dies vocata sancta; hæc una Sabbathorum; regina, ac domina; festorum festum; & celebratum celebritas. S. Joan. Damasc. de Dom. Pasch.

§. VI.

Varia in Resurrectione Christum concernentia.

Filius hominis tradetur &c. Matth. 20. 18. q.d. ò mea caro! quàm atrociter habeberis ab hominibus! at *tertiâ die resurget*. Perfer ergo, & obdura: triduo enim, postquam hæc sustinueris, tam elegans susciteberis, tam pulchra prodibis; ut sis horrori inferis, tormento dæmoniis, stupori tuis hostibus, solatio meis Discipulis, gaudio cœlis, jubilo terris, levamini afflictis, futura. Did. Niss. in festo Resurr. D. §. 3.

Non bibam de hoc genimine vitis &c. Marci 14. 25. Patris regnum, suam appellat Resurrectionem; per hanc enim, & ipsi regnum obvenit, & cæteris hominibus ejusdem regni societas obtigit. Victor. Antioch. hîc.

Resurrectionis gloriæ sepelivit morientis injuriam. S. Chrysol. s. 75.

Veris tempore Deus condidit Mundum - Filius Dei, per quem facta sunt omnia, eôdem die, eôdemque tempore, prostratum Mundum propriâ resurrectione resuscitat; quô eum priùs creaverat ex nihilo: ut omnia reformarentur in Christo, quæ in cœlis sunt, & quæ in terra, S. Gaudentius tr. 1. in Exod.

§. VII.

Varia in Resurrectione homines concernentia.

Avete. Matth. 28. 9. Oportebat primùm muliebrem sexum ab Angelo bonum Resurrectionis accipere nuntium, & Dominum videre, & primam ab eo vocem audire, *avete*: quoniam mulier prima quoque audiverat fraudem serpentis. S. Gregor. Nyss. or. 2. de Resurr. Ambigere aliquis non injuriâ poterit: quamobrem Discipulis; Petro, dico, atque Joanni; Angeli non apparuerunt? mulieri autem & apparent, & loquuntur: Resp. Discipulos rerum exitus Scripturæ, Christiq; prædicationibus conveniens, ad firmissimam fidem induxit. Supervacaneum igitur erat, firmiter credentes voce Angelorum doceri. Mulieri autem penitus necessarium; quæ nec literas sciret, nec aliô modô, sublime Resurrectionis mysterium percipere posset. S. Cyrill. l. 12. c. 46. in Joan.

Virtute magnâ reddebant Apostoli testimonium Resurrectionis JESU Christi. Act. 4. 33. *vendentes offerebant pretia.* v. 34. Ad unum evibratum Resurrectionis jubar, pecuniæ mox omnes projectæ, & conculcatæ, Miraberis ferrum non timeri: plus miror, aurum non amari. Jerosolymis & cædi optabant, & ditari negligebant Christiani: facti, exemplô Christi, de sua resurrectione securi. Mors auri resurrectio est. Oliva fer. 3. Pasch.

Moriendum est diabolo, & vivendum Deo: deficiendum iniquitati, ut justitiæ resurgatur. Occumbant vetera, ut oriantur nova. S. Leo s. 9. de Pass. Dom.

Mors Christi exemplum fuit, ut peccato moriamur: & Resurrectio ejus exemplum fuit, ut justitiæ vivamus. Innocentius P. III. de Sacr. alt. myst. l. 4. c. 35.

TITULUS XIV.
RESURRECTIO HOMINUM.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Florete flores quasi lilium. Eccl. 39. 19. Anagogicè noster Pineda l. 6. de reb. Salo. c. 5. hæc verba Syracidis refert ad gloriam, & jubilum beatorum, in cœlo. Lilium enim est symbolum stolæ candidæ, resurrectionis, & dotis claritatis. Unde Angeli post Resurrectionem Christi, ut eam suâ specie adumbrarent, apparuerunt in vestibus liliatis, id est, canditis & splendidis. Matth. ult. v. 3. & Marci ult. c. 5. Hinc S. Hilarius in Matth. 6. 28. docet, lilia esse Symbola angelorum, & angelicæ claritatis. Hinc & in officio Ecclesiastico Martyribus accinit Ecclesia: *Sanctorum velut aquilæ juventus renovabitur; florebunt sicut lilium in civitate Domini.* Et tempore Paschali: *Sancti tui, Domine, florebunt sicut lilium; & sicut odor balsami erunt ante te. Alleluja!* Cornelius hîc.

Evomuit Jonam in aridam. Jon. 2. 11. Jonas non verbis Dominum prædicavit, sed passionibus imitatus expressit: non vocibus sepulchrum Dominicum prænuntiavit; sed in ceto sepultus, & post triduum sinè noxâ redditus, cunctos docuit mortales, immortalitatis januam esse mortem; ac de sepulchro vitam erumpere. S. Basilius Seleuc. or. 2. in Jon.

Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Matth. 9. 6. Anagogicè: dicet in Resurrectione Dominus: *surge* à mortuis; *tolle lectum*, id est, corpus gloriosum; *& vade in domum tuam*, id est, æternam mansionem. Cornelius hic.

In regeneratione, cùm sederit Filius hominis

nis. &c. Matth. 19 28. Si carnis nostræ resurrectio quasi quædam nativitas non esset; de ea veritas non dixisset: *in regeneratione &c.* S. Gergor. Mor. l. 4. c. 21.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua &c. Matth. 21. 8. Beatus ille introitus designatur per pueros Hebræorum: designatur per eosdem resurrectio dormientium beatorum. Quid denuntiant egressi de domibus pueri? nisi Fideles egressuros de sepulchris? Quid occursu eô declaratur? nisi quod ait Apostolus: *nos, qui vivimus &c.* 1. Thessal. 4. 14. Erimus quidem cum Domino; sed si nos Dominus, non Spiritu, sed malitiâ, pueros invenerit; si palmas in manibus, si flores, inspexerit. Rami palmarum signum victoriæ sunt; in floribus virtutum jucunditas ostenditur. Hildebertus Turon. s. de Resurr. humana.

Postquam consummati sunt dies octo. Luc. 2. 21. Per octavam diem resurrectio figuratur, S. Laurent. Just. s. de Circumcis.

Ut gustavit - aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Cùm ex illa vili aqua vini optimi saporem voluit gustare convivas, magis voluit ex hac vili carne Resurrectionis cœlestis sapientiam gustare Credentes: nam hoc signum totum utiq; Resurrectionis mysterium continet. Aqua enim vilis, pallens, & frigida, in vinum versa, scilicet pretiosum, rubrum, vel ignitum, hoc significat: hominis substantiam conditione vilem, imbecillitate pallentem, morte frigentem; in Resurrectionis gloriam cnmmutandam: quæ est æternitate pretiosa, gratiâ colorata, Spiritu immortalitatis ignita. S. Ambros. s. 19. de Epiph.

Lazare veni foras. Joan. 11. 43. Magna vox Salvatoris, quâ Lazarum suscitat, symbolum est magnæ tubæ, quæ sonatura est in communi resurrectione. Theophylactus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Dormire morti simile est; evigilare resurrectioni simile est. S. August. s. 120.

Videbis corporeum hoc amiculum, quòd cùm morte dissolutum fuerit, ex iisdem rursus contexi, atque componi; non hac crassâ, gravîq; texturâ, sed aeream tenuitatem, atq; subtilitatem, filô reconcinnatô, atq; tefecto: ut & adsit tibi, quod diligis; & in meliori, atq; amabili magis, pulchritudine denuò restituatur. S. Gregor. Nyss. dial. de anima, & resurrect.

Tempus, ut cùm ver Dominici adventûs arriserit, corporum nostrorum matura tunc viriditas vitalem resurgat in messem, nescituram jam finem, nescitura canitiem, non passura falces, nec flagella sensuram. S. Chrysologus s. 103.

Inter omnia Resurrectionis Symbola, quæ vera sunt, nullum similius argento vivo: hoc enim', si manu deducas, in minutissimas partes, mox ut eas rursus manu conjungis, in pristinam formam redeunt. Cornelius in Ezech. 37. 3.

Miscellanea.

Multa corpora Sanctorum, qui dormierant. &c. Matth. 27. 52. Quæres: an hi sancti, post resurrectionem rursum sint mortui? & ad sua monumenta redierint? an verò manserint vivi, & glorioši perpetim? Aliqui censent eos rursum esse mortuos. Ità Theophylactus, Euthymius &c. Veriùs alii censent, Sanctos hos non ampliùs mortuos; sed resurrexisse ad vitam immortalem: tum quia hoc decebat Christum; ut fructum mortis, ac resurrectionis suæ, statim ostenderet in beata hac Sanctorum resurrectione: tum quia animæ horum jam erant beatæ; ac proinde par erat, eas non uniri corporibus, nisi glorioši, & immortalibus. Porrò quinam hi Sancti fuerint, qui cum Christo resurrexerunt, non planè liquet. Verisimile est imprimis eos fuisse, qui peculiarem ad Christum relationem, vel parentelæ, vel promissionis sibi factæ, vel typi, & figuræ, habuêre: ùti fuêre Adam, Abraham, Isaac, Jacob, Melchisedec, David, Job, Jonas, Moyses, Josue, Samuel, Isaias, Jeremias, Ezechiel, aliique Prophetæ. Cornelius hîc.

Viderunt juvenem. Marci 16. 5. Vident juvenem; ut cernerent nostræ Resurrectionis ætatem: vident juvenem, quia nescit Resurrectio senectutem; neque ætates recipit æterna perfectio. S. Chrysol. s. 82.

Tabitha surge. Act. 9. 40. Cùm Deo sint omnia præsentia; ille, qui moritur, si iterum suscitandus ad vitam, non accipit sententiam finalem: nec est in cœlo, nec in Inferno, nec in purgatorio; sed ejus anima, tanquam in depositò est, in certo loco à Deo ordinato. Sylveira hic.

Canet tuba. 1. Cor. 15. 52. Quæ est ista tuba? quæ inferis infert bellum, sepulchrorum resolvit moles, intonat mortuis vitam, resurgentibus in lucem perpetem dat triumphum. Quæ est? illa, quam Dominus dixit Joan. 5. 25. *mortui, audient vocem Filii Dei.* S. Chrysol. s. 103.

Fiducia Christianorum, resurrectio mortuorum. Tertull. l. de resurr.

Excitabimur, æterna habentes corpora; omnes autem similia. Sed si quis est justus, corpus accipiet cœleste, ut possit cum Angelis dignè conversari. Si verò peccator est, accipiet corpus æternum, quô sufferre possit pœnas peccatorum; ut perpetuò in igne ardeat, & nunquam dissolvatur. Et justè utrisque his ordinibus Deus hoc præbebit: nihil enim sinè corpore à nobis gestum est. Blasphemamus per os, oramus per os, expiamus per os: luxuriamur corpore; casti sumus per corpus: rapimus per manum; eleemosynas damus per manum &c. Cùm igitur in omnibus cooperetur corpus, etiam in futuris fructum ejus percipiet. S. Cyrill. Jeros. Cat. 18.

TITULUS. XV.

REX.

§. I.

Christus D. Rex noster.

Ex Veteri, & Novo.

Cúmque sederem quasi Rex. Job. 29. 25. Quasi Rex sedet Dominus in corde: quia præsidentem mentibus electorum circumstat eum turba virtutum. Hugo Card. hic.

Intende, prosperè procede, & regna. Ps. 44. 5. actutum subjunxit: *propter veritatem, & mansuetudinem, & justitiam.* Manifestè per hæc docens veritatem, mansuetudinem, & justitiam, ejus esse pulchritudinem, potentiam, arma, & victoriam. B. Theodoretus hîc.

Neminem diligit nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. S. August. legit. anima justi sedes sapientiæ. Sap. 7. 28. Omnes homines, qui benè vivunt, qui bene agunt, secundùm charitatem piam conversantur; nónne Deus in illis sedet, & ipse jubet? Obtemperat anima sedenti in se DEO, & ipsa jubet membris. Anima enim tua jubet membro tuo, quò moveatur pes, quò manus, quò oculus, quò auris; & jubet ipsa membris tanquam famulis suis: sed & ipsa servit interiùs insidenti sibi Domino suo. S. August. hîc.

Spiritus Domini super me &c. Isa. 61. 1. Ubi? vel quando, Dominus unxit me? quando concipiebar; in matris utero unxit me Dominus. Illic Dominus in Regem unxit me; in Regem, inquam, & in Sacerdotem quóque illic Dominus unxit me. S. Rupertus hic.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. Id est, in familia Jacob, quæ est congregatio electorum; in quibus regnat hîc per gratiam, in futuro per gloriam! Hugo Card. hic.

Tu es filius DEI; tu es Rex Israël. Joan. 1. 49.

Regem vestrum crucifigam? Joan. 19. 15. Offerebat ille (Pilatus) Regem Filium DEI: *ecce Rex vester*: illi ad hominem recurrebant: *non habemus Regem, nisi Cæsarem.* Digni, qui illum haberent, & istum non haberent. S. August. in Ps. 63.

Erat autem scriptum: JESUS Nazarenus Rex Judæorum. Joan. 19. 19. Novus Rex, nova lex: novus Dux, nova lux. Fractis prioribus tabulis, & silice ad silicem comminuto, novis subscriptionibus figit titulum; & dictat pietas, & discernit omnia charitas. Scribitur tribus linguis insignibus, Hebraicâ, Latinâ, & Græcâ, Regnum Christi: & dominatio ejus emanatura in gentes, Cruci insculpitur; nec corrumpere Pilatus, quod scripserat, voluit. Jam ad hanc sculpturam, latro crucifixus pertinebat, ut eum intrà se illæ literæ colligebant. Arnoldus Carnot. tr. de 7. verb. in Cruce.

Ex Patribus.

Tam Filio DEI, quàm Anti-Christo, regnandi studium est. Sed Anti-Christus regnare desiderat, ut occidat, quos sibi subjecerit: Christus ad hoc regnat, ut salvet. Duo ergo Reges certatim regnare festinant: peccati Rex peccatoribus diabolus; justitiæ Rex justis Christus. Origenes hom. 30. in Lucam.

Hoc est maximum, & maximè regium, DEI opus; humanam servare naturam. Clem. Alex. pædag. l. 1. c. 12.

Quasi Rex Dominus sedet in corde: quia circumstrepentes regit animorum motus in nostra cogitatione. Sive certè quasi Rex sedet circumstante exercitu: quia præsidentem illum mentibus electorum circumstat turba virtutum. S. Gregor. mor. l. 20. c. 7.

Quomodo de interiori palatio, quidquid jusserit Imperator, per imperium Romanorum emanat; quidquid videtis agi per provincias: quantus motus fit ad unam jussionem Imperatoris intus sedentis. Movet solùm ille labia, cùm loquitur; & movetur, omnis provincia; cùm fit, quod loquitur. Sic & in unô quóque nostrum intus est Imperator; intus in corde sedet. Si bonus bona jubet; bona sunt: & si malus mala jubet; & mala fiunt. Cùm ibi sedet Christus, quid potest jubere, nisi bona? Cùm possidet diabolus, quid potest jubere, nisi mala? In tuo autem arbitrio te Deus esse voluit; cui pares locum; DEO, aut Diabolo. Cùm paraveris; qui possidebit, ipse imperabit. S. August. in Ps. 148.

Regnet Christus in nobis; non regnet peccatum in corpore nostro. Cor regis in manu Dei. Simus reges; imperemus corpori nostro, & subjiciamus illud; & cor nostrum sit in manu Dei. S. Hieron. in Ps. 145.

Venit avaritia, & vendicat in me sibi sedem: jactantia cupit dominari mihi: superbia vult in me esse Rex: luxuria dicit, ego regnabo: ambitio, detractio, invidia, & iracundia, certant in meipso; cujus ego potissimùm esse videar. Ego autem, quantùm valeo, resisto; renitor, quantùm juvor; Dominum meum Jesum reclamo, ipsi me defendo: quia ipsius me juris agnosco. Ipsum mihi Deum, ipsum mihi Dominum teneo, & dico: non habeo Regem, nisi Dominum JEsum. S. Bernardus hom. 4. sup. Miss.

§. II.

Sancti tres Reges.

Aliâ venerunt viâ Magi, aliâ redeunt. Qui enim Christum viderant, Christum intellexerunt; meliores utique, quàm venerant, revertuntur. Duæ quippe sunt viæ: una, quæ ducit ad interitum; alia, quæ ducit ad regnum. Illa peccatorum est, quæ ducit ad Herodem; hæc Christus est, quâ reditur ad patriam. S. Ambros. in Luc. 2.

Post-

Postquam anima istum dulcissimum Puerum per gratiam spiritualiter concepit, peperit, & nominavit; tres Reges, id est, tres animæ vires, quæ bene reges dicuntur; quæ jam carni principantur, sensibus dominantur, in solis divinis studiis, sicut decet verè Reges occupantur: Puerum jam per effectus multiplices ejus revelatũ, in civitate regia, hoc est, in totius Mundi machina, æstimant esse quærendum. Quærunt igitur Meditationibus, requirunt affectionibus, interrogant devotis cogitationibus: *ubi est, qui natus est? Vidimus stellam ejus in Oriente.* Vidimus claritatem ejus in devota mente: vidimus splendorem ejus radiantem in intimis animæ: audivimus ejus vocem, quæ est dulcissima; gustavimus dulcedinem ejus, quæ est dulcissima, suavissima. Jam Herodes redde responsum, ostende Dilectum, monstra Infantulum desideratum. Propter tuam gloriam videndam non venimus; propter tuam gratiam obtinendam non properavimus; propter tuam gratiam adorandam non festinavimus. Ubi est ergo longitudo brevis, magnitudo levis, altitudo subdita, latitudo angusta? ubi lux lucens, aqua sitiens, panis esuriens? dic nobis ubi potentia regitur, sapientia instruitur, virtus sustentatur, Verbum Patris lactatur? Dic nobis, ubi, æternus Dei filius, infans invenietur? ubi splendor paternæ gloriæ pannis involutus cernitur? ubi audiemus in cunabilis vagientem, qui est miserorum consolatio? O dulcissime, ô amantissime Puer æterne, Infans antique! quando te videbimus? quando te inveniemus? Tædet gaudere sinè te; delectat gaudere tecum, & flere tecum! tuum beneplacitum est nostrum indeficiens gaudium, & desiderium! S. Bonaventura. tr. lign. vit. quarta solenn. de Magor. ador.

Cum recessissent Magi, & reliquissent Judæos; *ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos.* Matth. 2. 9. Hinc manifestè datur intelligi: quoniam, humanum flagitantes consilium, divinum amisere ducatum; & conversos ad terrenum documentum, signum cœleste deseruit. S. Bernardus serm. 3. in Epiph.

Reges tres sancti, nec in pulchritudine civitatis Jerosolymæ, neque in magnificentia aulæ Herodianæ, neque demum in claritate apparentis stellæ, complacere sibi poterant: eorum cor, & animus, quærebat parvam speluncam, & infantem Jesum in Bethlehem. S. Franc. Salesius. tr. de div. am. l. 5. c. 7.

Procidentes adoraverunt eum. Matth. 2. 11. maximô signô reverentiæ adoraverunt; ita quòd non genu flexerunt, sed in faciem ceciderunt. Cajetanus hîc.

§. III.

Reges terreni.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola,

Ex Veteri.

Fiant luminaria - dividant diem, ac noctem. Gen. 1. 14. Symbolum Innocentii. III. P., scribens ad Imperatorem Constant. l. 1. de decural. tit. 33. c. solidæ. Ad firmamentum cœli, id est, universalis Ecclesiæ, fecit Deus duo luminaria magna, id est, duas instituit dignitates: quæ sunt, Pontificalis, authoritas, & Regalis potestas. Sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, major est; quæ verò carnalibus, minor: ut, quanta est inter solem, & lunam; tanta inter Pontifices, & Reges, differentia cognoscatur. Cornelius hîc.

Apprehendit summitatem pallii ejus, quæ & scissa est. Et ait ad eum Samuel: scidit Dominus regnum Israel à te hodie. 1. Reg. 15. 27. 28. Vestes, ùt notat S. Cyprianus lib. de unit. Eccl. in Scriptura sacra regiæ dignitatis Symbolum sunt. Unde per vestium scissionem regni scissio Sauli hîc, & Jeroboamo. 3. Reg. 11. 31. præfigurata fuit. Eæ autem in terram ad pedes ejus abjectæ, ejus in regnum electionem portendebant. Ità quod in Jehu antè factum erat. 4. Reg. 9. 13. Christum D. asino vectum. Matt. 21. 8. Ejusmodi vestium prostratione agnoverant Judæi & proclamârant, Regem Israel, filiumq; Davidis. Hôc ritu solebant profiteri, sua omnia bona, utî pedibus, sic & arbitrio Regis se submittere. Doultreman. l. 2. c. 1. Sect. 4.

Ne extinguas lucernam Israël. 2. Reg. 17. id est, regnum, aut regem. Cornelius in Prov. 20. 20. Lucerna Symbolum est dominatûs, opum regni, & imperii: quia sicut ignis est Rex elementorum; ita princeps hominum. Ideò lucernæ, faces, & ignes, regibus præferri solebant. Id. ib.

Emissiones tuæ paradisus malorum Punicorum. Cant. 4. 13. Malogranatum regis typum gerit. Primò dum suam in granis purpuram, suam in cortice coronam, præfert; nihil magis, quàm regem coronatum, ac purpuratum, adumbrat. Secundò, quia, dum multa grana sub uno cortice complectitur; vel significat multitudinem negotiorum, & consiliorum, quæ à regibus fidô silentiô occultantur; ùt S. Ambros. l. 3. hex. c. 13. insinuat: vel concentum omnium virtutum, quibus æquum reges exornari; ùt S. Hieron. l. 1. contra Jovinianum interpretatur: vel significat animorum charitatem, quam reges in regno suo maximè curare, & conservare debent. Theodoretus hîc: pro malo Punico charitas intelligitur: quandoquidem sub uno ejusdem mali cortice multa sunt grana; ità mutuò inter se conservata, ut se vicissim non comprimant, neq; corrumpant; sed integra conserventur; nisi aliqua in medio putredo nascatur. Tertiò, sicut malogranatum pulchrius apparet, cùm fatiscit: nam tunc interna grana, quæ sub vili cortice latebant, pyropos imitata, expanduntur. Ità reges, quò majoribus difficultatibus scinduntur, ac distrahuntur, in suorum præsidium; eò clàriora præbent exempla virtutum. Hinc Christus D, Ecclesiæ suæ: *sicut fragmen mali Punici, ita gena tua.* Cant. 4. 3. Hinc Hispan. Rex Henricus IV. hoc pomum sibi pro insigni regio delegit, cum lemmate: *acre, dulce.* Ut significaret, in bono rege ità severitatem, & humanitatem, temperandam; ut nunquam sinè severitate ignavus, aut sinè humanitate crudelis, videatur. Mendoza in 1. Reg. 14. 2. Uni-

Unicornis. Isa. 34. 7. significat potentes Monarchas. S. Thom. Aqu. hîc.

Reges vocantur aquila; Jer. 48. 40. Ezech. 17. 3. Dan. 7. 4. Os. 8. 1. Aquilæ figura regiam potestatem, supera petendi, celeriterque volandi vim, - declarare putanda est. S. Dion. Areop. l. de cœl. Hierarch. c. 15.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Appositè stella duxit tres Magos, & Reges, ad Regem Christi: quia habet speciem coronæ regiæ: atque ideò stella est Symbolum Regis, & Regni. Cornelius hic.

Apibus Rex naturæ claris formatur insignibus; ùt magnitudine corporis præstet, & specie; tum, quod in Rege præcipuum est, morum mansuetudine. Nam, etsi habet aculeum; tamen eò non utitur ad vindicandum. S. Ambros. hex. l. 5. c. 21.

Diei præfecit Pater ille Solem, tanquam magnum regem. Philo. Jud. lib. de Mundi opif.

Reges, ùt fulmina esse, didici: dura frangere, mollibus plerumque illæsis. Lipsius Centur. 1. ep. 4.

Num. 2.

Regis officium, clementia &c.

Dormiebat super stratum suum meridiè. 2. Reg. 4. 5. Chaldæus hunc somnum vocat *somnum Regum*, dicens: & ille (Isboseth) *dormiens somnum Regum.* Reges enim vigilantes, qui sæpe noctu pro salute, & negotiis, regni excubare coguntur, somnum captant à meridie. Sicut Epaminondas Dux Thebanorum, iis festa, & convivia, celebrantibus, indeque dormitantibus, excubare solebat, dicens: ego contra hostes pervigilo, ùt vos securi conservemini. Cornelius hîc. *Noctem illam duxit Rex insomnem.* Esth. 6. 1. Brissonius l. 1. de regno Pers. illud nunquam satis laudatum institutum apud Persas viguit; ut, sicut refert Plutarchus lib. ad imperitum principem, quotidie cubiculariorum unus eam ad rem constitutus, manè cubiculum Regis intrans clamaret: surge ô Rex, & negotia cura, quæ te Mesoromasdes curare voluit. Est autem Mesoromasdes sol, ùt ait Laertius. Constantinus M., ait Euseb. l. 4. vitæ ejus c. 13. suam ipsius mentem quôdam quasi afflatu, & instinctu, rerum divinarum, exaggerans totas noctes sæpe sinè somnô traduxit: &, cùm per otium liceret, orationes scribebat; idque ad summam usque senectam.

Libera Deus Israel ex omnibus tribulationibus suis. Psal. 24. 22. Hæc deprecatio DEO oblata Regi convenit: decet enim eum, qui in imperio constitutus est, de subditis omnem curam gerere. Propterea B. David, non tantùm pro se preces obtulit, verùm etiam pro populi utilitate sibi commissi. B. Theodoretus hîc.

Ut ædificentur muri Jerusalem. Psal. 50. 20. Vocat muros Jerusalem seipsum; qui instar murorum totum populum custodiebat. Bellarminus hîc.

Solvamus bono Principi stipendiarias lacrymas: quia ille nobis solvit etiam mortis stipendium. - Omnes, non tanquam Imperatorem sibi; sed tanquam parentem publicum, objisse, domesticô fletu doloris illacrymant; suaque omnes funera dolent. - Flet Ecclesia pignus suum, & *lacrymæ ejus in maxillis ejus*: Quid sit maxilla, audi. *Qui te percusserit in maxillam, præbe et & alteram.* Luc. 6. 29. eò quòd in dolore sit patiens, ut pœniteat verberantem. Percussa eras Ecclesia in maxilla tua, cùm amitteres Gratianum: præbuisti, & alteram; quando tibi Valentinianus ereptus est. S. Ambros. orat. fun. de obitu Valentiniani Imp. Regis debitum, ac legitimum, est officium; ut subditis danda, vel data, præcepta prior ipse actibus impleat: nè, dum militibus laboriosam mandat militiam; ipse in deliciis suâ potestate abutendo, causam præbeat eorum murmurio, procul dubiô dicentium: delicioſum esse Ducem, qui subditis ea præcipiat, quæ facere fugiat, aut non possit. Igitur & hoc dignum fuit, ut ea, quæ præceperat, vel præcepturus erat ùt DEUS, ipse præcipuè opere impleret ùt Rex, videlicet omnimodæ humilitatis opus. Rupertus de div. offic. l. 11. c. 18.

Nihil aliud tam peculiare Imperiali Majestati est, quàm clementia, & humanitas; per quam solùm DEI servatur imitatio. Justinianus Imp. lib. ult. Cod. de donat. inter virum, & uxorem.

Hannibal hoc unum studuit in principio rerum; ut clementiæ famam colligeret. Livius lib. 21.

Carolus M. sanxit, ut omes domini clementer tractarent subditos: scientes, inquit, fratres suos esse; & unum secum Patrem habere Dominum; ad quem clament omnes: *Pater noster, qui es in cœlis.* Cornelius in Isa. 42. 3.

Joannes I. Rex Lusitaniæ morti proximus, cùm impexam, & sylvestrem, barbam adverteret, tonsorem acciri jussit, dicens: Rex nec mortuus horrorem subditis incutere debet. Alvarez. Illustr. 265.

Carolus M. dicere solebat: optimus ille princeps, cui nomen Adamus, cognomen Abrahamus: id est, laboriosus, ùt Adam; pius ùt Abraham. Incertô Auth.

Num. 3.

Regis unctio.

Unxerunt eum (Salomonem) Domino in Principem. 1. Paral. 29. 22. Cur Domino in ungitur? Abul. q. 25. quasi ad utilitatem DEI. Dion. Carth. unxerunt Salomonem in Principem ad honorem DEI.

Princeps à tempore Christi non ungitur in capite; sed in brachio, seu humero; in quibus principatus congruè designatur. *Factus est principatus super humerum.* Durandus rat. div off. c. 8.

Cùm S. Remigius Clodovæum in Regem Franciæ ungeret, columba è cœlo detulit ampullam

pullâm olei, quô eum unxit; quæ etiamnum Rhemis asservatur. Indeq; Reges Franciæ uncti à Deo nanciscuntur facultatem curandi strumas; ùt asserunt rerum Gallicarum Scriptores; & testantur, qui præsentes fuerunt. Cornelius in 1. Reg. 10. 1.

Num. 4.

Reges mali.

Nequaquam regnum tuum ultrà consurget. 1. Reg. 13. 14. Ratio est: qui parere nescit, indignus est imperiô. Sic inobedientes Reges sæpe in Scriptura Regis nomine privantur. Nam Abigail de Saule locuta 1. Reg. 25. 29. *Si surrexerit aliquando homo persequens te.* Et 2. Paral. 26. 18. Sacerdos Azarias sic alloquitur oziam divinæ legis contemptorem: *non est tui officii, Ozia, ut adoleas in censum Domino.* Mendoza in 1. Reg. 13. 13.

Quasi tempestas transiens non erit impius. Prov. 10. 25. q. d. impius est similis procellæ, & turbini, transeunti: quia licèt ad tempus, instar tempestatis, terribilis sit hominibus, non diu tamen subsistit; sed subitò è vita tollitur. Sic de Nabuchodonosore Jer. 4. 13. *ecce, quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus ejus.* Et de Antiocho Dan. 11. 14.: *quasi tempestas veniet contra illum Rex Aquilonis.* Et de Cyro Isa. 21. 1. *sicut turbines ab Aphrico &c.* Fernandez noster in Gen. c. 31. Sect. 8. n. 8. sic explicat versum citatum: cœlum aliquando tenebris obducitur, deindè malignô fulgore intermicant fulgura, reboat æther, immugiunt tonitrua, furit tempestas. Quid ergo? pavor, terrórque in terris. Bene: sed, solutâ demum in pluvias nube, tempestas silet, redit cœlo serenitas, terras lux alma revisit. Quievit tandem fragor, qui gentes terruerat. Sola in terris videnda restant lutum, & sordes. Sic habent filij hujus Mundi: dum vivunt; honorum, dignitatumque, nominibus, ac titulis, pomparum vanissimarum strepitu, auri, argentique tinnitu reboant: audiuntur, sciuntur, celebrantur; mortalibus sunt admirationi, ac terrori Tempestas est. Cœterum, mortis interventu, sepultis illorum cadaveribus, pariter illorum superbia, & memoria, sepelitur. Cornelius hîc.

Inter Reges Judæorum omnes se malè habuerunt, exceptis tribus. Eccl. 49. 5. *Prater David, & Ezechiam, & Josiam.* Jerem. 5. 5. *ibo ad optimates &c.* & subditur: *ecce magis hi confregerunt jugum.* S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erudit. princ. c. 1.

Nulla prorsus est erecta potestas, nisi erigatur super vitia, nisi ad cœlestia sublevetur. Nempe depressa erit omnis potestas, in moribus nequiter subjecta dæmonibus; post hanc vitam suis includenda carceribus. Sim. Cass. l. 3. Luc. 1. 69.

Miscellanea.

Abimelech. Gen. 26. 1. Nomen commune Regum Palæstinæ; uti Pharao, Ptolomæus, regum Ægypti, & Cæsar Romanorum. Abimelech Hebraicè significat *Patrem Regem*, quasi diceret, Pater patriæ. Cornelius hîc.

Omni tempore sint vestimenta tua candida. Eccl. 9. 8. Græcè *splendida.* Vestis Regum erat candida. Talis fuit Salomonis, de quâ Josephus l. 8. antiq. c. 2. at Salomon regiô curru invectus, amictus veste candidâ. Unde ei insperså fuisse lilia, insinuat Christus. Matth. 6. 28. 29.

TITULUS XVI.

RISUS.

§. I.

Sit moderatus.

Tempus flendi. Eccl. 3. 4. est in vita præsenti; *tempus ridendi* in vita futura. Salonius hic. S. Hieronymus: nunc flendi tempus est, in futuro ridendi. Beati enim flentes, quoniam ipsi ridebunt. Luc. 6. 21. Plangendum est in præsentiarum, ut postea saltare valeamus; illâ saltatione, quâ saltavit David ante arcam. 2. Reg. 6. 14. quia, qui in præsenti sæculo sua plangit peccata, ridebit postea in futuro; juxta illud Malach. 4. 2. *egrediemini, & salietis, sicut vituli de armento.* Cornelius hic.

Vir sapiens vix tacitè ridebit Eccl. 21. 23. S. Basilius Reg. 17. filio spirituali ità præscribit: noli dissolutis labiis risum proferre: amentia namq; est, cum strepitu ridere; sed subridendo tantummodo mentis lætitiam indica. Nec in modum parvuli velis jocari assiduè: quia non convenit ei, qui ad perfectionem nititur, jocari ùt parvulus. Esto in malitia parvulus, & vir perfectus in sensu: nullumenim habet accessum cordis compunctio ubi fuerit immoderatus risus, & jocus.

Quænam oculos ità frænavit? quænam risum ità irrisit? adeò, ut vel leviter subrisisse, nimiùm penè ipsi videretur. S. Gregor. Naz. orat. 11. de sorore sua.

Agnoscamus præcipitia, nec appropinquemus. Hoc maximæ securitatis vobis erit occasio, non tantùm peccata fugere, verùm & quæ videntur media quidem esse. Ad peccata verò nos supplantant, quale est, ridere; & jocosa dicere verba. Non manifestum quidem peccatum esse videtur; sed in manifestum crimen inducit: nempe sæpius ex risu turpia nascuntur verba; à turpibus verbis actiones turpiores. S. Chrysost. hom. 15. ad pop. Antioch.

Ridere solutiùs neutiquam iis permissum est, qui sunt germanè Christiani. Omninò minimè convenit Monachis; qui se jam crucifixerunt Mundi istius vitiis. Qui, quæso, possibile sit, hunc crucis Christi dulcibus clavis esse transfixum, qui sic solet profusiore lætitiâ diffundi, & ridere solutiùs. S. Antiochus Abb. hom. 9.

Ad mortem veheris à quatuor humoribus, velut æquis; ad judicum; & rides? Reus es mortis; sententia lata forsan hodie executioni mandanda; & rides? Meliùs est lugere in solitudine, quàm ridere in aulis principum. Stella de cont. p. 1. c. 58.

§. II.

Nunquam ridentes.

Christus. Flentem quidem Dominum frequenter invenias; nunquam verò ridentem; sed nec leviter saltèm subridendo gaudentem: nullus enim Evangelista hoc memoravit. Nam quòd & Paulus fleverit quidem, & per triennium noctibus id fecerit, ac diebus; & alii de illo, & ipse de seipso testatur. Quòd verò riserit; neque ipse unquam, neque de illo quispiam alius ostendit. Sed nec ullus Sanctorum, vel de seipso, vel de alio quopiam, tale quid aliquando significâsse, narratur. De solâ sanè Sara legimus hoc dictum; sed illicò voce Dei correpta est: & de filio Noë; sed propter illum risum servus factus est ex libero. S. Chrysost. hom. 6. in Matth. 2. Plura hîc habet contra risum.

Firmum, ait S. Bernardus, est mihi propositum, nunquam ridendi; quoúsque audiam ex ore Dei illa verba: *venite benedicti.* Néque à fletu desistam, donec liber sim ab illa sententia: *discedite maledicti in ignem æternum.* Matth. 25. Cornelius in Thren. 3.

Serenabat quidem vultum suum assidentium gratiâ, nè fieret onerosus; sed risum integrum, si benè recolitis, non admisit. S. Bernardus serm. in obitu Humberti Monachi.

S.

TITULUS I.

SACERDOS.

§ I.

Figuræ, & Symbola.

Melchisedech, Rex Salem proferens panem, & vinum. Gen. 14. 18. Melchisedech, qui occurrit Abrahamo victorioso, significat *Rex justitiæ.* Probabile est, illum fuisse aliquem è Regulis Chananæorum; qui inter impios Chananæos pius, & sanctus, vixit. Fuit typus Christi Sacerdotis. Cornelius hîc.

Tu es Sacerdos secundùm Ordinem Melchisedech. Ps. 109. 4. S. Hieron. in Ps. 74. non dixit, secundùm ordinem Aaron, sed Melchisedech: Aaron victimas obtulit, bestiarum sanguinem fudit: Melchisedech nihil horum fecit, sed tantummodò *panem & vinum* obtulit. Gen. 14. 18. Hoc fecit Melchisedech; & propterea dicitur, *secundùm ordinem Melchisedech.* q. d. Hieron, mactare animalia, dividere, sanguinem fundere, discordiarum erant insignia: panis, & vinum; pacis, concordiæ; quæ Melchisedech *Rex Salem*, vel *pacis*, obtulit. de Castillo Illat. 238.

Omne caput languidum. Isa. 1. 6 Quia nullus est idoneus ad succurrendum alteri, propter propriam infirmitatem. *Omne cor mœrens.* Quantum ad personam Sacerdotis: cor enim primò recipit vitam ab anima, & transfundit in corpus; quasi medium inter animam, & corpus. Ità Sacerdos est medius inter Deum, & populum. S. Thom. Aqu. hîc. *Caput* accommodari potest Principibus, *Cor* Sacerdotio, *Pedes* populo Principi subjecto. Cornelius hîc.

Ex tribu Levi. Apoc. 7. 7. Levi *assumptum* significat: quò nomine denotantur ij, qui, per conversationem Sacerdote dignam, à Christo assumpti sunt. S. Andreas Cæsar. c. 7. hîc.

§. II.

Sacerdotis encomia, dignitas.

Num. 1. *in genere*

Si Sacerdos, qui unctus est, peccaverit &c. Levit. 4. 3. Jubet Sacerdotem, qui in Legem aliquid commiserit, vitulum immaculatum sacrificare. Quod si populus universus tale crimen admiserit, similem hostiam offerre statuit: docens, quanta sit Sacerdotii dignitas; quam universo populo parem facit. Theodoretus q. 1. in Levit.

Filii autem David Sacerdotes erant. 2. Reg. 8. 18. Tanto olim in honore erant Sacerdotes Hebræis, Græcis, & Romanis, ut illustres viros Sacerdotes dicerent. Sic intellige illud 2. Reg. 8. 18. & 1. Paral. 18. 17. *Filii David Sacerdotes erant.* Nec enim fungebantur munere Sacerdotis: quia tribui Judæ id vetitum, teste Paulò Hebr. 7. 14. Vocat ergo Scriptura Sacerdotes Filios Dei, quòd essent excellentes, & in magnâ æstimatione: sicut eloquentes vocamus Cicerones &c. Diez. Conc. 3. Dom. in Alb. Quæris: cur filii David Sacerdotes fuisse dicantur? qui nullam cum filiis Aaron consanguinitatem, nisi sicut cœteræ tribus, habuisse noscuntur? Sed sciendum est, quia dum Sacerdotes venerabiles, ac Magistri, constituantur in populo; aliquando nomine Sacerdotum designantur Principes, vel Doctores. Ità quoque, cùm dicitur: *Filii autem David Sacerdotes erant*, sic intelligendum est, acsi dicat: quia Magistri erant fratrum suorum, vel certè Principes inter cœteros; sicut habet vetus translatio: *Filii David Principes erant aulæ regiæ.* B. Petrus Dam. l. 2. epist. 20.

Sacer-

Sacerdotium ſumma eſt omnium bonorum, quæ in hominibus conſiſtunt. S. Ignatus M. ep. 7. ad Smyrnenſes.

Murus eſt Eccleſia, tures ejus ſunt Sacerdotes. S. Ambroſ. 6. hexam. c. 8.

O Sacerdotes! ô Mundi fundamenta! Chriſtianæ Fidei columnæ, immortalis vitæ Doctores, Chriſtiferi. S. Gregor. Naz. Carmine ad Epiſcopos.

O miraculum ſtupendum! ô poteſtas ineffabilis! ô tremendum Sacerdotii myſterium, ſpirituale, ac ſanctum, venerandum, & irreprehenſibile. S. Ephrem de Sacerdotio.

Per hanc dignitatem humana natura, licèt humilis, atq; abjecta cum virtutibus incorporeis adæquatur. Excedit intellectum, & rationem, omnemque cogitationem, donum altitudinis dignitatis Sacerdotalis. Id. ib.

Tunc mens Sacerdotis eſt phiala aurea, atque odoramentis ſpiritualium aromotum plena; cùm orationibus, ac piis operibus, eſt vigilanter intenta. B. Petrus Dam. opuſc. 4. de dignit. Sacerdotii c. 3.

Mirabile reputatur in Moyſe, qui fecit deſcendere manna. Exod. 16. 15. Et de Elia, qui fecit deſcendere ignem. 4. Reg. 1. 10. Magis mirabile, quòd Sacerdos de cœlo facit deſcendere Chriſtum. Quando B. Virgo dixit: *Ecce ancilla*, in ultimo verbo cœlum fuit apertum, & Filius DEI deſcendit in uterum. B. Virgo dixit octo verba, Sacerdos quinque; & quôlibet die aperit cœlum. S. Vinc. Ferr. ſ. 1. in feſto Corp. Chr.

Eſt Sacerdos Coadjutor Redemptoris, Conſiliarius Domini Sabaoth: cujus conſiliô offenſi redeunt in gratiam DEI ſui. Hic eſt dapifer menſæ Chriſti. Bleſenſis S. 47.

Num. 2.

Sacerdos eſt major Regibus.

Fecitque DEUS duo luminaria magna. Gen. 1. 16. Aëlredus: luminare majus Sacerdotium, ut præſit diei, id eſt, ſpiritualibus: luminare minus Regnum; ut præſit nocti, id eſt, ſæcularibus. Contra naturam proindè eſt, ſi ſol nocti, ſi præſit luna diei, ſi Princeps ad ſpiritualia ſe ingerat; ſi Sacerdos ſæcularium negotiorum tenebris conſcientiæ ſuæ ſerenum obnubilet.

Ità ut tintiabulum ſit aureum, & malum Punicum. Exod. 28. 34. Olim in veſtis Sacerdotalis ora apponebantur juxta tintinnabula, etiam malogranata. Sunt hæc multis Symbolum Regum. In fimbria ponuntur: quia Reges Sacerdotibus ſubjecti. Novarinus Agn. Euch.

Saul morabatur in extremâ parte Gabaa ſub malogranato. 1. Reg. 14. 2. Sed cur hanc potiùs, præ aliis, elegit arborem? ut oſtenderet, Sacerdotis infima Regum ſuprema excellere. E tunica hyacinthina Sacerdotis malagranata pendebant. Exod. 28. 34. hæc in Sacerdotis ornatu infimum locum obtinebant. Ut ergo indicaret Saul, ſeu potiùs DEI Sapientia per illum, quanti æſtimandi ſint Sacerdotes, quantumque excedant Regum dignitatem; malogranatum ſuper caput poſuit, quod Sacerdos habebat in pedibus: & ſic honoratiſſimum haberet diadema, ſi Sacerdotis infimô coronaretur ornatu. Malogranatum enim, teſte S. Gregor. p. 2. paſtor. c. 4. Bedâ, & Ambroſ. l. 7. in Luc., Regis typum gerit: quia ſuam in granis purpuram, in cortice coronam, præfert. Caſtillo Illat. 237.

Non eſt tui officii Ozia. 2. Paral. 26. 18. Sciebat Ozias regnô ſe, ac ſceptrô, valere v. 16. adhuc tamen captat honores Sacerdotum; acerram capit, ut thurificet. S. Chryſoſt. hom. 4. ad Iſa. 6. quiddam affectavit ſuâ dignitate auguſtius. Velloſo in Judith. 3. Paræn. 5.

Habet in veſtimento, & in femore ſuo ſcriptum, Rex regum, & Dominus dominantium. Apoc. 19. 16. At verò ſummus Sacerdos, qui Chriſti D. typus erat, ſuæ ſanctitatis inſigne in fronte portabat, juxta illud. Exod. 28. 36. *Facies & laminam de auro puriſſimo, in quo ſculpes opere cœlatoris, Sanctum Domino, & erit ſuper tiaram imminens fronti Pontificis.* Mendoza in 1. Reg. 2. 1.

Vulgò dicitur, quòd Imperatores Sacerdotium magis optaverint, quàm Imperium Sacerdotes. Chriſtus fugit, nè Rex fieret. Habemus tyrannidem noſtram. Tyrannis Sacerdotis infirmitas eſt. *Cùm infirmor*, inquit, *tunc potens ſum.* S. Ambroſ. ep. 33. ad Marcellinam ſororem.

Alii ſunt termini Regni, alii termini Sacerdotii: hoc regnum illô majus eſt. Ille quidem ea, quæ in terris, ſortitus eſt adminiſtranda; cæterùm Sacerdotii jus è ſupernis deſcendit. Regi ea, quæ hîc ſunt, commiſſa ſunt; Sacerdoti cœleſtia. S. Chryſoſt. Regi corpora commiſſa ſunt, Sacerdotianimæ. Major hic principatus: propterea Rex caput ſubmittit manui Sacerdotis. Ibid. hom. 4. in Iſaiam.

Num. 3.

Sacerdos comparatur, præfertur, Angelis.

Caro hominis non ungetur. Exod. 30. 32. Itane? Si Pontifex ungatur, homo non ungitur? Profectò, ait Lyranus, Sacerdotes, quantùm ad officium, ſunt ſupra homines. Velloſo in Judith. 4. 7.

Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando Pontifex Sanctuarium ingreditur. Levit. 16. 17. Quomodo Moyſes excludit

hominem, qui Sacerdotem admittit? S. Cyrill. Alex. l. 4. in Levit: ego sic accipio, quòd qui potuerit Christum sequi, & penetrare cum eo interius tabernaculum; jam non erit homo; sed, secundùm verbum ejus tanquam Angelus Dei. Primus à Deo Sacerdos est. Eccli. 7. 31. *in tota anima tua time Deum Dominum; & Sacerdotes illius sanctifica.* Similia v. 33. Unde habes, secundum à Deo principem Sacerdotem esse. Velloso in Judith 4. Paræn. 5.

Angelus Domini exercituum est. Malach. 2. 7. Omnes, qui Sacerdotii nomine censentur, Angeli vocantur, Prophetâ attestante, qui ait: *labia Sacerdotis custodiunt scientiam &c. quia Angelus &c.* S. Gregor. hom. 6. in Matth. 11. Angelus, id est, DEI nuntius, Sacerdos Dei verissimè dicitur: quia Dei, & hominum, sequester est; ejusque ad populum nuntiat voluntatem. Et idcirco in Sacerdotis pectore *Rationale* est. Ex. 28. 30. & in Rationali doctrina, & veritas ponitur, ut discamus, Sacerdotem doctum esse debere, & præconem Dominicæ veritatis. S. Hieron. hîc.

Sedebitis & vos. Matth. 19. 28. Propter Sacerdotalem scilicet dignitatem. Cajet. in Matth. ecce præmium, dignitatis, & honoris, gloriosa sessio: eritis participes gloriæ meæ in tantùm, quòd, me sedente in Majestate, vos non stabitis, sed vos quoque sedebitis. Dignitati adjungit officium, ut in dignitate sedendi, & in officio Judicis, assimilentur Christo. De Angelis sæpissime legitur, eos adstare in conspectu Domini. Is. 6. 2. Dan. 7. 10. Tob. 12. 15. Castillo Illat. 230.

Licèt Angelus de cœlo. Gal. 1. 8. Non temerè dixit *de cœlo*: quoniam Sacerdotes quoque dicti sunt Angeli. S. Chrysost. apud Velloso in Judith 4. Paræn. 5.

Sacerdotalis potestas superat potestatem etiam Angelorum. Licèt enim unus Angelus possit unum cœlorum movere; tamen minimè potest unum ipsorum cœlorum de cœlo ad terram tam citò transferre, sicut radius solis emittitur ab ipso sole. Sacerdos verò suô ministeriô transfert verissimum Corpus Christi de Empyrio cœlo ad ipsum altare Sacrum. —— Sacerdotalis potestas superat potestatem Archangelorum: quemadmodum enim Archangeli ad terram possunt mittere Angelos: sic Sacerdos potest evocare ad terras; cùm DEI visibilia celebrat Sacramenta. S. Bernardinus tom. 1. s. 20.

§. III.

Sacerdotes honorandi.

Motiva.

Num. 1.

Sacerdotes à Deo honorantur.

SPiritu prudentiæ replevit Deus Beseleel, & Ooliab; ut faciant vestes Aaroni. Ex. 31. 1. &c. Cur Deus tantam curam gerit in harum vestium artificio? Respondet Tostatus hîc: q. 2. ista vestis erat, ut ipse Aaron appareret pulcher in ea, & honorabilis, & reverendus.

Pellem verò, & omnes carnes. &c. Levit. 4. 11. Significatur hîc, non licere peccata Sacerdotum in publicum jactare; neque in locum immundum, id est, in detractorum conventicula, in profanas, ac maledicas, linguas: sed curandum esse, ut taceantur; & omnes eorum reliquiæ charitatis igne consumantur. Ribera l. 4. de templo. c. 7.

Observa diligenter, nè incurras plagam lepræ &c. Deut. 28. 8. Deus diserte minatur lepram iis, qui Sacerdotibus obedire nolunt. Et hæc fuit causa, cur Deus lepræ judicium, & expiationem, detulerit Sacerdotibus; curque voluerit leprosos se Sacerdotibus sistere; ut ab eis leprâ vel mundati, vel adhuc coinquinati, pronuntiarentur: nimirum ut cogerentur se Sacerdotibus humiliare: contra quos superbierant. Cornelius in Levit. 13. 2.

Tribui autem Levi non dedit possessionem: quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus. Ios. 13. 33. Interpretes autumant, possessionem non dedisse, ut supplicium illud à Jacob prædictum Gen. 49. 5. impleretur. *Simeon, & Levi, fratres &c. dividam eos in Jacob, & dispergam eos in Israel.* v. 7. Verùm hæc dispersio non videtur tam culpæ punitio, quàm honoris exhibitio: erant enim dispersi ut sanguis, ut anima, in corpore. Punitur culpa; sed eô modô, ut nulla splendoris videatur offensa. Naxera in Jos. 13. §. 52.

Iratus - Dominus contra Ozam, & percussit eum super temeritate. 2. Reg. 6. 7. In quo ejus peccatum? ob quod tam severè punitus? Gravissimorum Doctorum est sententia: quia magnam injuriam irrogavit Sacerdotibus; quia ad ipsos pertinebat asportari arcam, & attendere, nè aliquam injuriam pateretur. Num. 4. 15. Sylveira in Act. 21. q. 6.

Super cathedram Moysi &c. Matth. 23. 2. Non dixit sederunt Sacerdotes, aut Pontifices, propter reverentiam ordinis Sacerdotalis. Lege Evangelium: nunquam invenies Jesum nominâsse Sacerdotes, aut Pontifices arguendo: instruendo Prædicatores, ut non prædicent contra Sacerdotes, aut Pontifices, in specie; propter reverentiam ordinis. Cajetanus hîc.

Nunc dimittis Servum tuum Domine. Luc. 2. 29. Cur Dei Sapientia non ordinavit, ut Simeon veniret in Bethlehem ad præsepe, sicut pastores, & Reges? Galfridus in alleg. Titellm. hîc. Venerant priùs pastores ad Dominum; venerant & siderum contemplatores. Simeon forsan venire non poterat: ipse ad eum venirè dignatus est, & prævenire eum in benedictione dulcedinis. Forsan Sacerdotem honorare voluit. Sylveira hîc. q. 22.

Posuit dexteram suam super me. Apoc. 1. 17. Primasius: utique propter Sacerdotium, quô Ecclesiæ Præpositos novimus ordinari: Reliquos tetigit, ut Danielem 8. 18. reliquos Apostolos in Thabor. Matth. 17. 7. Majus dexterâ apprehendere, quàm solô digitô tangere. Illi tunc Sacerdotes non erant. Disce, quantô prætiô, & honore, Sacerdotes habendi sint. Sylveira hîc.

Num. 2.

Sacerdotes ab Angelis honorantur.

Et responso acceptô in somnis &c. Matth. 2. 12. Magi, postquam adoraverunt; non jam stellâ

ſtella eos, ſed Angelus ſuſcipit: quia ſcilicet adorando facti ſunt Sacerdotes, cum ſupplicatione, & muneribus, oblatis. S. Chryſoſt. hom. 7. in Matth.

Angelus Domini ſtans à dextris altaris. Luc. 1. 11. Quare Angelus erat ſtans hîc; cùm apud ſepulchrum ſederet? R. in monumento erat cum ſanctis mulieribus: hîc in templo cum Sacerdote: illi ſoli plus reverentiæ tribuens, quàm tribus aliis piis fœminis, ac amore ferventibus. Sylveira hîc.

Ecce eris tacens, & non poteris loqui &c. Luc. 1. 20. Egreditur Pontifex, in ore geſtans incredulitatis indicium: pectore tamen prolis felicissimæ teſtimonium. Et quia non poterat myſteria explicare verbo; ſe loqui non poſſe, indicavit omnibus nutu. Quid tunc? *cognoverunt, quòd viſionem vidiſſet in templo.* v. 22. Cur non agnoſcunt incredulitatis pœnam? ſed quòd gerat pectore prophetiam? O bonam doctrinam! ſic Angelus punivit culpam, nè ullam dignitati inferret injuriam: ſic eſt punitum ſilentiò delictum; ut ſilentium populus putârit myſterium. Naxera in Joſ. 13. §. 32.

Et cognoverunt, quòd viſionem vidiſſet in templo. Luc. 1. 22. Diſpoſuit divina Providentia, ut eſſet ſuſpicio de viſione facta; & non de pœna inflicta ob Zachariæ incredulitatem. Non enim vult Deus, ut defectus, ac delicta, Sacerdotum populus agnoſcat. Sylveira hîc. q. 32.

L. 4. vitæ S. Franciſci Saleſ. c. 48. recenſet de Pœnitentiario ſuæ diœceſis, plerumque ſuum Angelum tutelarem intuitum; qui antecedere illum ſolebat, antequam eſſet Sacerdos: ſed, ùt primùm factus eſt Sacerdos, illum honorem Angelus recuſavit; ſemperque priorem locum Sacerdoti detulit.

Num. 3.

Sacerdotes ab hominibus honorantur.

Ferdinandus II. auditus eſt dicere: occurrentibus ſibi eôdem locô, ac tempore, Angelô, & Sacerdote; ſe primùm Sacerdoti, deinde Angelo, honoris officium perſoluturum. Lamormaini Vitæ c. 9.

Regina Æthiopiæ, Acatholica licèt, Patrem Paezium oravit; ut in feſto Apoſtolorum Petri, & Pauli coram ſe de rebus divinis haberet ſermonem: quod ille non invitus obivit, Rege etiam præſente. At, quòd cathedrâ careret, in pedes ſtetit. Quod conſpicatus Rex, è ſolio ſe proripit, & ſcabello inſidens, Patrem in thronum invitat, ut ex illo concionem haberet. Rarum profectò exemplum; quodque Optimates omnes in admirationem rapuit. Quâ reverentiâ Sacerdotes etiam à Magnatibus ſint colendi, manifeſtè oſtendit P. Janicus theſ. rer. Indic. tom. 3. c. 24.

Num. 4.

Etiam Sacerdotes mali honorandi.

Heu! heu! mi frater! cumque planxiſſent eum, dixit ad filios ſuos &c. 3. Reg. 13. 31. Scis, de quo loquatur Propheta Bethel? De Elia, ſeu Abrahamo, eum loqui putatis. Loquitur de propheta, ob inobedientiam occiſo in itinere à leone. v. 24. quem ipſe coegerat contra præceptum Domini populari, En quomodo vel Dei Prophetæ coli debeant. Tu quidem illum funeſtiſſimis nominibus dehoneſtâſſes; hic autem, etiam cum ab eo ſperare, aut metuere, nihil poſſet; & licèt eum à Deo damnatum videret ad beſtias, ob violatum præceptum Domini, *fratrem* tamen vocat, & *virum Dei*; ſuaque oſſa cum ejus oſſibus, componi jubet, v. 30. Adeò non ſpernere, ſed venerari debemus viros Dei; licèt labantur interdum, Deôque jubente plectantur. Peccat Moyſes ad aquas contradictionis. Num 20. 12. & à Domino damnatur, ſublatâ illi ſpe in terram lactis. Num ideò deſpici eum paſſus? Imò damnatum frequenter alloquitur, non ſolùm viſionibus recreat, ſed ejus ad preces ignitos angues repreſſit. Num. 21. 8. 9. Oliva l. 4. Strom. §. Heu! heu!

Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis? Joan. 18. 23. S. Cyprianus epiſt. 65. ad Rogatianum: quæ omnia ab eo facta ſunt humiliter, & patienter; ut nos humilitatis, & patientiæ haberemus exemplum. Docuit enim Sacerdotes veros legitimè, & plenè, honorari; dum erga falſos Sacerdotes ipſe talis extitit.

Sacramentum ſeptem ſtellarum &c. Apoc. 1. 20. Nonnulli horum Epiſcoporum perditi erant, & vitiorum caligine obſcurati; & tamen, inter alios bonos, inſtellis repræſentati, ſpecioſô nomine vocantur: quia in iis munus magis, quàm perſonæ mores; dignitatis potius officium, quàm hominis opera, attendenda. Rupertus hîc: Eccleſiarum Præſules, quamvis aliqui pro vita propria reprehenſibiles ſint; & angelos, & ſtellas, appellare maluit, &c. Et rectè quidem: quia Sacerdotes, ſive Præſules, quamvis interdum pro ſuis actibus ſint obſcuri; pro officio tamen lucent. Ramirez hîc. ep. 1.

Qui piè Sacerdoti afficitur, longè majorî pietate Deum reverebitur. Etſi cùm malus fuerit Sacerdos quiſpiam, attendit DEUS, quòd ſuâ gratiâ etiam illum, dignus honore non eſt, obſequiis fovet; ipſeque ſibi præmia exolvet. Nam ſi per aſinæ os, Num. 22. 28. ſi per Balaam, ſceleſtum hominem, populi cauſâ locutus eſt; multò magis loquetur per Sacerdotem plebis ſuæ gratiâ. Quid enim non agit Deus ſalutis noſtræ cauſa? quid non loquitur? per quem non operatur? S. Chryſoſt. hom. 2. in 2. Timoth.

Propter bonos Sacerdotes etiam malos honorate; nè propter malos, etiam bonos contemnatis: frequenter enim & de homine malo bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra pretioſum aurum producit: nunquid propter vilem terram pretioſum aurum contemnitur? non: ſed aurũ eligitur, & terra contemnitur.

Sic

Sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquite. Nam ùt apibus herbæ non sunt necessariæ, sed flores herbarum; flores enim illæ colligunt, herbas relinquunt: sic & vos flores doctrinæ colligite, & conversationem relinquite; ut quasi inutilis herba arescat. Author Imp. hom. 43. in Matth.

§. IV.

Sacerdos sit Sanctus.

Ex Veteri.

NEc quidquam est - quomodò ergo possum hoc malum facere &c. Gen. 39 9. Dicebat Joseph dominæ. Similiter dic Sacerdos: non est quidquam, quod non tradidit mihi Dominus in manibus meis, quomodo ergo in tam magnificum Benefactorem peccare potero? Majora in manibus tuis, quàm posuerit Putiphar in manibus Josephi. Diez. Conc. 4. in festo Corp. Chr.

Expectate hic, donec revertamur ad vos. Ex. 24. 14. Separavit Sacerdotes à populo; & postea ipsum Moysen intrà nubem introire præcepit. Vides divisiones? nihil in Sacerdotibus plebejum requiri, nihil populare, nihil commune cum studio, atque usu, & moribus inconditę multitudinis. Sobriam à turbis gravitatẽ, seriam vitam, singulare pondº, dignitas sibi vendicat Sacerdotalis. Quomodo enim potest observari à populo, qui nihil habet secretum à populo, dispar à multitudine? Quid enim in te miretur, si sua in te récognoscat? si nihil in te aspiciat, quod ultra se inveniat; si quæ in se erubescit, in te, quem reverendum arbitratur, offendat? S. Ambros. ep. 6. ad Irenæum.

Tunica hyacinthina. Ex. 28. 31. est Sacerdotum vita, quæ tota debet esse cœlestis. Hugo Card. in Ps. 131.

Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron Sacerdotes sanguinem ejus. Levit. 1. 5. Addit *Sacerdotes*: ut in sola oblatione sanguinis, Sacerdotis dignitatem, & munus discerneret. Arcones in Is. 1. 5. Disc. 7.

Introibo in potentias Domini: Domine memorabor justitiæ tuæ solius. Ps. 70. 16. Egóne ità abjectus sim, ut inter holocausta privatæ utilitatis meminerim? ut delicias Sacramentis anteferam? in gazophylacio telonium cogitem? Oliva tom. 1. conc. 2. in festo S. Luciæ V. M.

Sacerdos Domini Eliachim. Judith. 4. 7. Nota honorem Sacerdotis Domini: quasi textus velit, esse Sacerdotes, qui nomen inane habeant. 1. Reg. 1. usque ad cap. 4. nusquam Heli vocatur Sacerdos Domini: nam indulgens liberis officium Pontificis deseruerat. Sacerdos enim Domini ille est, qui Deo addictus ùt servus, ac totus Dei homo. Inde nomenclatura nobilissima, *vir DEI, homo DEI.* 1. Reg. 2. 27. 4. Reg. 1. 9 S. Hieron. in Ezech. 18. homo peccati, & filius iniquitatis, non vocatur homo Dei; sicut servus, & famulus Dei; *à quo enim quis superatus est, hujus & servus est.* 2. Petri 2. 19. Velloso hic.

Mundamini, qui fertis vasa Dmoini. Is. 52. 11. Quantò mundiores esse oportet, qui in manibus, & in corpore, portant Christum!? Blesensis ep. ad Richardum Londonensem Ep.

Ex Novo.

Et spiritus S. erat in eo. Luc. 2. 25. Laudat Simeonem: quia Christum erat in manibus gestaturus. Quàm sanctus debet esse Sacerdos, qui Christum quotidie manibus tractat. Si DEUS Ex. 19. 10. præcepit filiis Israel, ut lavarent vestimenta sua ad suscipiendam Legem; quantò major puritas requiritur ad suscipiendum in se ipsum legislatorem? Stella hic. Quæritur: an S. Simeon fuerit Sacerdos? negat Euthymius, Theophylactus, Jansenius, Barradius: quia cùm S. Lucas eum tot titulis exornârit, non videbatur honorificum Sacerdotis nomen prætermissurus, si illi congrueret. Quòd benedixerit Virgini, & Josepho; hæc non fecit tanquam Sacerdos; sed ùt vir magnæ authoritatis; sicut Jacob Pharaoni benedixit Gen. 47. 10. Communis tamen, & vera sententia est, quòd fuerit Sacerdos ex Aaronis filiis. Ita D. Epiphanius, Cyrillus Jeros. Athanasius, Nyssenus, Carthus. Lyran. Cajet. Quòd Lucas Sacerdotis nomen tacuerit, non multùm pugnat: quia etiam, ut tenet S. Hieron. cum communi sententia Græcorum Patrum, Job fuit Sacerdos; & tamen Sacerdotium ejus non explicatur; sed tantùm dicitur: *vir erat in terra Huss, nomine Job.* c. 1. 1. Et eleganter Lucas in Simeone non exprimit dignitatem, sed virtutes: clarior enim erat animi dotibus, quàm Sacerdotali præeminentiâ. Sylveira hic q. 17.

Ex Patribus, & aliis.

Vestes Sacerdotis, virtutes significant; quibus debent Sacerdotes ornari, secundùm illud Psalmi 131. 9. *Sacerdotes tui induantur justitiam.* Innocentius III. P. de sacr. alt. myst. l. 1. c. 9.

Induebat Sacerdos talarem: significans, quòd debet induere perseverantiam Id. ib. cap. 16.

Provideat diligenter Episcopus, & attendat Sacerdos studiosè; ut signum sinè significatò non ferat; ut vestem sinè virtute non portet: nè fortè similis sit sepulchro deforis dealbato. Id. ib. c. 63.

Grave est pondus Sacerdotii: priùs quippe est Sacerdoti necesse, ut cæteris ad exemplum vivat; ac deinde servandum, ut mentem per ostensa exempla non elevet: de prædicationis semper ministerio cogitet; intensissimò timore considerans, quòd recessurus ad percipiendum Regnum Dominus, & talenta servis distribuens, dicat: *negotiamini, dum venio.* Luc. 19. 13. Quod profectò negotium verè nos agimus, si vivendo, & loquendo, proximorum animas lucramur. &c. S. Gregor. l. 2. ep. 39.

Ii, qui

Ji, qui ad sanctissimum sacrificium veniunt, expiati esse debent etiam ab extremis animi visionibus; atque illius similitudine, quoad ejus fieri potest, accedere. S. Dionysius Areop. l. de cœl. hier. p. 2. c. 3.

Clerici sacri Ordinis esse debent typus, & imago, cœlestium. Episcopus quidem debet esse typus Dei: Presbyter tenere debet sedem, & locum, Seraphicum; Diaconus verò Cherubicum. Doctrina Nicæna de Clericis sacri Ordinis.

Quantâ inter sese differentiâ homines rationis usum habentes, & bruta ratione carentia, dissident; tantum sanè discrimen inter eum, qui pascit; atque eos, qui pascuntur, esse velim; ut nè majus etiam exigam. S. Chrysost. l. 2. de Sacerdotio.

Quasi communis quidam totius orbis Pater Sacerdos est. Dignum igitur est; ut omnium curam agat, omnibúsque provideat: sicut & Deus, cujus ministerio servit, & fungitur vice. Id. hom. 6. in 1. Timoth. c. 2.

Sacerdotem facit intelligentia; & vitæ, & morum, integritas, S. Nilus in paræneſi.

Quid est dignitas in indigno, nisi ornamentum in luto? Et ideo cunctos, qui sacri altaris suggestu eminent, tantum excellere oportet meritô, quantum gradu. Salvianus ad Eccl. Cathol. l. 2.

Dispensator divini verbi, & cœlestis doctrinæ prorogator, qui ante Dominum stat jugiter, versatur inter altaria semper, neque à Dei oculis recedit unquam: qui peccatorum causas, dolores populi susçipit, offert, ingerit preces; accipit, refert, restituit impetrata: ex homine totus in Angelum substitutus, non potest, nisi in ipsâ Dei facie, inter Sanctorum sancta, peccare: ut inde sibi sumat crimen, unde aliis veniam consueverat reportare. S. Chrysol. s. 26.

Hic est panis Sacerdotum, gloria Dei. Gloria Dei, ô anima sacerdotalis, panis tuus est. Si extra gloriam Dei aliquid quæris, oblita comedere panem tuum, siliquis porcorum vesceris. Petrus Cell. de pane Mercenariorum c. 20.

Sacerdos, id est, sacer Dux, populum per bona exempla ad vitam æternam ducendo. Vel sacra dans. Vel sacra docens. S. Thom. Aqu. de S. Nicolao.

Verè humanâ voce explicari non potest, cum quanta devotione confici, cum quanta cautela dispensari, cum quanta devotione susçipi, debet corpus Christi. Blesens. ep. ad Richardum London. Ep.

Sacerdotem hoc sentire oportet, quod & in Christo JEsu: non solùm, ut se per humilitatem exinaniat; sed, ut crucifixionem Domini repræsentans, stigmata ejus portet in corpore suo; & in ara cordis seipsum Domino crucifigat. Id. ep. 123.

Considerandum est, quare populus differentî modô resalutat: non enim dicit, *Dominus sit tecum*, vel aliquid hujusmodi, sed dicit, *& cum spiritu tuo*: quia Sacerdos stans ante altare totus debet esse in spiritu: stans enim ad aram, nihil debet esse, nisi spiritus; & nihil sentire de corpore, vel sollicitudine sæculi. S. Albertus M. tr. 2. de Missa c. 2. lit. F.

Omnia, quantò plùs appropinquant suo principio, tantò sunt puriora, & perfectiora; sicut angeli præ corporibus cœlestibus: sic rivulus propinquior fonti: sic, qui plus Christo appropinquant, sacerdotes. Broymard Sacerdos.

§. V.

Sacerdos sit castus.

ANte omnia sacerdos, qui divinis assistit altaribus, castitate debet accingi. Orig. hom. 4. in Levit. oportet omni prorsus castitate sacerdotem ornatum esse. S. Chrysost. hom. 2. de pat. Job.

Qui Dominicum Corpus pollutis tractare manibus non veretur, crucifigentium JESUM particeps esse convincitur. B. Petrus Dam. opusc. contra insciciam Clericor. c. 2.

Si mundis attingi manibus volebat positus in præsepio, quantam Corpori suo nunc vult adesse munditiam jam in paternæ majestatis gloria sublimatus? Et qui prædicator constitutus es castitatis, non te pudet servum esse libidinis? Veniet, veniet profectò dies, imò nox; quando libido ista tua vertatur in picem, quâ se perpetuus ignis in tuis viscribus in extinguibiliter nutriat; & medullas tuas, simul & ossa, indefectivâ conflagratione depascat. B. Petrus Dam. ep. 6. ad Nicolaum II. P.

Qui puritatis authori impurô corde, & corpore, ministrantes, non verentur stare angelum Domini, qui secet medios, & disperdat; sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in sanguine Salvatoris manus nefarias; quibus paulò antè carnes, proh dolor! meretricias attrectârunt. S. Bernardus de verbis Petri: ecce nos reliquimus omnia.

Sicut membra, quæ sunt in capite, si pulchra fuerint, cæterorum membrorum, quæ vestibus conteguntur, fœditatem excusant: ità & illi, qui per sacerdotalem honorem membra capitis Ecclesiæ esse noscuntur, plebis negligentiæ fœditatem suâ castitate decorant. Et è contrario, nihil tam deforme, tam abjectum, in Ecclesiæ corpore, nisi cùm supradictis membris turpissima vita, vel fama, cernitur. Aponius l. 3. in Cant.

§. VI.

Sacerdotum aliæ virtutes.

S*Acerdos habebit pellem ejus.* Levit. 7. 8. Pellis est symbolum patientiæ, ùt patet Job. 2. 4. & 19. 20. quæ sacerdotis propria est virtus, & vestis. Ità Isychius apud Cornelium hîc.

Mille clypei pendent ex ea. Cant. 4. 4. Clypei arma sunt defensiva, non offensiva Denotant: sacerdotes ad sacerdotium non esse vocatos, ut quem offendant; sed omnes defendant. Besseus Dom. 3. Pent.

Arborem fici habebat quidam &c. Luc. 13. 6. Quis agricola intercessor? audi S. Gregor. Nyss. Or. in mulierem peccatricem: alienus à cædendi acerbitate sacerdos esse debet; tanquam promptus, & paratus, ad excolendam humani-

tatem : ut, etiamsi Dominus aliquem, uti plantam inutilem, excindere jubeat ; ipse tamen insitor debeat supplicare; ut ignoscat parumper, ac sententiam differat. Noli esse tam facilis ad amputandum, & excindendum, tu ; qui Dominum, nè id faciat, debes obsecrare. Diligentiam adhibeto, reprehensionibus circumfodito cohortationibus foveto, tanquam sinu. Tuum est placare Judicis animum. Demus operam, ut eodem nomine, quò Dominus, appellemur. Arcones in Is. 1. 5. Disc. 8. Unguntur manus Presbyteris, ut opera misericordiæ pro viribus ad omnes debeant exercere. Innocentius III. P. de sacr. alt. myst. l. 1. c. 9.

Volens nunquam jus deseram, coactus repugnare non novi. Dolere potero, potero flere, potero gemere; adversùs arma, milites, Gothos quoque, lacrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possum, resistere. Sanct. Ambros. Orat. in Auxentium de Basilicis tradendis sub initium. Exhibes robore, vigilantiâ, prosperitate, principem ; mansuetudine sacerdotem. Ennodius Panegyricô dictô clementissimo Regi Theodorico.

Sacerdotum manus inunguntur, in signum, quòd nihil deberet remanere in manibus suis, quod pauperibus non darent. Hugo Card. in Ps. 58.

Humilient se sacri altaris ministri; non præésse, sed subesse, desiderent; atque sanctitate, non honore, cæteros præire. Meminerint, se æterni regis vocatos esse ad nuptias ; proinde superioris discubitûs in se appetitum supprimant, novissimúmque cum patientia locum teneant, quatenus cum honore superiùs ascendere queant. Israeli est prælatus Saul ; non quia staturæ inventus est proceræ. Sed quoniam repertus est humilis. *Cùm parvulus esses in oculis tuis &c.* 1. Reg. 15. 17. S. Laurent. Justin. s. in festo Corp. Chr.

§. VII.

Sacerdotes fugiant vitia.

Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent de ore ejus. Malach. 2. 7. non nugas profectò vel fabulas. Consecrâsti os tuum Evangelio; talibus jam aperire illicitum, assuescere sacrilegum est. S. Bernardus l. 2. de Consid. ad Eugenium.

Inter sæculares nugæ nugæ sunt ; in ore sacerdotis blasphemiæ. Id. ibid.

Si Sacerdotis examinaveris vitam, invenerisque redolentem unguentis, ac rosis; bissô, ac purpurâ, florentem, ac mensis pinguibus inhærentem; in qua non adhibentur, nisi defæcata, & clarissima vina, & unguenta pretiosissima; & quæcunque alia suavia ijs gustatu videntur : rectè in hunc Evangelicis utens verbis, fructum video, sacerdotalem arborem non recognosco : alius est enim sacerdotii fructus ab isto. S. Greg. Nyss. l. de vita Moysis.

Ebrietas in alio crimen est, in Sacerdote sacrilegium. S. Chrysol. s. 26.

§. IIX.

Sacerdos qualis erga oves esse debeat.

Sculpes in eis nomina filiorum Israel. Ex. 28. 9. Significabatur, sacerdotem ex officio debere orare pro singulis populi tribubus; eósque quasi humeris suis portare. Cornelius hîc.

Vos estis sal terræ. Matth. 5. 13. Quid animas hominum, nisi cibum Domini dixerimus? quæ ad hoc sunt conditæ; ut in ejus corpore trajiciantur, id est, ut in æternum Ecclesiæ augmentum tendant. Si cibus Dei est populus; condimentum cibi Sacerdotes esse debuerunt. S. Gregor. hom. 17. in Evang.

Pasce oves meas. Joan. 21. 17. S. August. tr. 123. in Joan. quid est aliud, *si diligis me, pasce oves meas*, quàm si diceretur : si me diligis, non te pascere cogita, sed oves meas : sicut meas pasce, non sicut tuas : gloriam meam in eis quære, non tuam; Dominium meum, non tuum; lucra mea, non tua : nè sis in eorum societate, qui pertinent ad tempora periculosa seipsos amantes.

Seniores, qui in vobis sunt, obsecro-pascite-neque turpis lucri gratiâ. 1. Petri 5. 1. 2. Gubernate animas velut Pastores, non Domini : stipendium vestrum sit propriæ utilitatis neglectus. Non jubeo mulgere oves, non tondere; multò minùs rapere, & vovare; sed illas curate, pascite, & nihil præterea. Oliva l. 1. conc. 20.

Coci Sacerdotes sunt : quia dum electis Fidelibus in fervore spiritûs loquuntur, cibos mentis veluti per ignem coquunt. S. Gregor. l. 4. in 1. Reg. 8.

Cibus Sacerdotis est in peccatorum remissione. Unde ait Princeps Sacerdotum Joan. 4. 34. *meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus &c.* Quæ est voluntas Dei, nisi ea : cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris. S. Ambros. ep. 3.

Inclinet se Sacerdos, condescendnedo infirmitatibus lapsorum ; sicut & Christus inclinans se digitô scribebat in terra. Petrus Cell. l. de pan. c. 19.

§. IX.

Sacerdotes mali.

Bibebant vinum, & laudabant deos suos. Dan. 5. 4. Hæc agebantur, non in cœnula Religiosi, sed in regio convivio Balthasaris. O quàm religiosior est interdum superstitio, quàm religio! Impii in convivio deorum recordantur ligneorum ; nec recordantur solùm, sed eos laudant : Christi Sacerdotes nonnulli utinam DEUM laudare non fastidiant vel inter choros Psallentium DEO! Illi meminerunt idolorum in mensis; nos mensarum recordamur in aris. Oliva l. 9. strom. §. Bibebant.

Peccata

Peccata populi mei comedent. Os. 4. 8. Triplex hic affertur sensus. Primus q. d. Sacerdotes comedent, id est, luent pœnas peccatorum populi; quorum causa fuêre suâ dissimulatione. Secundus q. d. peccata, id est, hostias, pro peccato oblatas comedunt, sacerdotes, in ijsque epulantur. Tertius, peccata populi comedunt, qui precibus, & victimis suis ea abolent, & consumunt. Verùm hæc est laus sacerdotis, non probrum, de quo hic agitur. Dico ergo, sensus est: Sacerdotes peccata populi comedunt, ea laudando, dissimulando, & in se, suamque conscientiam, ea suscipiendo. Ità enim agendo, quasi absorbebant peccata populi, ernátque causa ut multiplicarentur. Dicebant enim adulando; illud nullum, vel leve esse peccatum: Deus scit, nos esse fragiles, infirmos. Tales ergo sciens tolerat, ijsque compatitur. Non ergo fitis anxij &c. S. Gregor. hom. 17. in Evangelia: cur peccata populi comedunt? nisi quia peccata delinquentium fovent; nè temporalia stipendia amittant. Cornelius hic.

Ingressus templum cæpit ejicere &c. Luc. 19. 45. Attendendum, quòd Dominus statim post annuntiationem excidii Jerusalem intravit ad templum purgandum: ut ostendat, quòd maxima causa destructionis ejus fuit peccatum Sacerdotum. S. Bonaventura hîc.

Grandis dignitas Sacerdotum; sed grandis ruina eorum, si peccant. Lætemur ad ascensum; sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quanti mœroris de sublimioribus corruisse. S. Hieron. in c. 44. Ezechielis.

Nullâ re Deus magis offenditur, quàm si quis indignus sacerdotii dignitate præfulgeat. S. Chrysost. hom 41. in Matth. 12.

Pro universo, qui peccârat, populo, tantum offerebatur sacrificium, quantum pro solo sacerdote: id autem significat; quòd major est authoritas, eò est gravius eorum, qui peccant, supplicium. S. Chrysost. in Ps. 6.

Clerici ambiunt quidem ad sacerdotium pervenire; sed non student digni sacerdotiô fieri. Præesse inhiant, prodesse non curant. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 2.

Cernitur in nonnullis sacerdotibus vestium cultus plurimus, virtutum aut nullus, aut exiguus. S. Bernardus ep. 42.

Solebat dicere S. Bonifacius M. & Ep. Ultrajectensis: quondam aurei sacerdotes utebantur ligneis calicibus; nunc lignei sacerdotes aureis calicibus. Gavantus p. 2. tit. 1.

Magis loquuntur centum verba pro Mundo, quàm pro meo honore unum: magis darent centum marcas auri pro Mundo, quàm unum denarium pro me: magis centies laborarent pro propria utilitate, & Mundi, quàm semel pro honore meo. Revel. S. Brig. l. 1. c. 47. verba Chr. de malo sacerdote.

Miscellanea.

Fac mihi inde pulmentum. Gen. 27. 3. 4. Cur Isaac petiit ab Esau carnem ferinam ex venatione potiùs, quàm pullorum, vel agnorum; cùm ea domi haberet, antequam ei benediceret? Docuit Isaac, dantes spiritualia, exigere posse temporalia, nimirum sacerdotes; qui docent, orant, & benedicunt populo à populo ali debere. Cornelius hîc.

Propterea vocantur Clerici: vel quia de sorte sunt Domini; vel quia Dominus ipse sors, id est, pars Clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet; talem se exhibere debet, ut & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. S. Hieron. ep. ad Nepotianum de vita Clericor.

Haud planè sacerdotium dominatio est; quin potiùs, ut quis intelligat, servitus. S. Asterius hom. in SS. Petrum, & Paulum.

Titulus II.
SACRAMENTA.

Vox Domini super aquas. Ps. 28. 3. Baptismus. *Vox Domini in virtute*, Confirmatio. *Vox Domini in magnificentia*, Eucharistia. *Vox Domini confringentis cedros*, Pœnitentia. *Vox Domini intercidentis flammam ignis*, Matrimonium. *Vox Domini præparantis cervos*, Extrema unctio. *Vox Domini concutientis desertum.* Ordo. S. Vinc. Ferr. s. 1. Dom. Oculi. *Vox Domini super aquas.* Hæc est vox, quam Dominus proferre jussit in Baptismo: *ego te baptizo &c. Vox Dom. in virtute*, quâ fit Sacramentum confirmationis. *Vox Domini magnificentia*, quâ fit munificentissimum sacramentum Eucharistiæ. *Vox Dom. confringentis* cedros, quâ Sacramentum Pœnitentiæ perficitur. *Vox Dom. intercidentis flammam ignis*, qua conficitur Sacramentum extremæ unctionis, & tolluntur reliquiæ peccatorum, & concupiscentiarum. *Vox Dom. concutientis desertum Cades*, id est, Sanctum, quâ conficitur Sacramentum ordinis, & consecrantur sacerdotes, ac ministri Ecclesiæ, segregantúrque à cœtu populi in sortem Domini, ut Sancti sint. *Vox Dom. præparantis cervos*, seu, ut Hieron. ex Hebræo, *vox Dom. obstetricantis* cervas, id est, adjuvantis ad partum; quâ conficitur Sacramentum matrimonii, quô gratia confertur conjugibus ad dignè filios procreandos. De Ponte in Cant. 2. Exh. 8. §. 1.

Ungebant oleô multos ægros, & sanabantur. Marci 6. 13. Ex hoc elicitur, quod extrema unctio infirmorum fuit ante Passionem instituta à Christo. Dion. Carthus. hîc.

Linivit lutum super oculos ejus. Joan. 9. 6. Cùm Christus solâ voluntate, aut verbô, aut tactu manûs, & solô sputô, absque lutô, visum potuisset restituere cœco nato; quid est, quòd

quòd ex saliva capitis, & pulvere, unguentum fecit? posteriora dixerim potiùs, quàm priora signari. Facta quidem erat Incarnatio; sed nondum condita sacramenta; quæ fiunt ex rebus imis, & corruptibilibus, per imperium verbi Dei. Nam vilis, & corruptibilis, est aqua; tamen consecratur verbô: in qua intinctô corpore anima lavatur à sordibus. Ima, & marcessibilis, est lingua humana; & per verbum Dei consecrat, & benedicit; absolvit, & ligat; & docet utilia, & divina, & dirigit in vitam æternam. Pulvis est homo, & per verbum sacerdos efficitur, divinam virtutem habens; etiam angelos excedens: ut ex corruptibilibus, atque mortalibus, Christi substantiam faciat. Liquor olivarum procedit ex humoribus terræ; attamen per verbum efficitur Sanctum crisma, & oleum Sanctum; ad ungendum frontes, & sensus humanos. Sim. Cass. l. 5. c. 33.

Bona pascua divina sacramenta sunt. Carpis illic novum florem, qui bonum odorem dedit Resurrectionis. Carpis lilium, in quo sit splendor æternitatis. Carpis rosam, hoc est, Dominici Corporis sanguinem. His pascuis grex Domini saginatur. S. Ambros. Oct. on. 14. in Ps. 118.

Quòd latus lanceâ percussum, in terra sanguinem, & aquam, manavit; procul dubiô sacramenta sunt, quibus formatur Ecclesia. S. August. l. 77. de diversis.

Quando fabricata est Eva? dum dormiret Adam. Quando de latere Christi sacramenta fluxerunt? cùm dormiret in Cruce. Id. in Psalm. 40.

Sacramenta instituta sunt propter necessitatem vitæ spiritualis. Et quia corporalia sunt quædam similitudines spiritualium; oportet sacramenta proportionari eis, quæ sunt necessaria ad vitam corporalem. In qua primò invenitur generatio, cui proportionatur Baptismus, per quem regeneratur aliquis in vitam spiritualem. Secundò ad vitam corporalem acquiritur augmentum; per quod aliquis perducitur ad quantitatem, & virtutem, perfectam. Et huic proportionatur sacramentum confirmationis, in quo spiritus S. datur ad robur. Tertiò requiritur alimentum; similiter vita spiritualis per Sacramentum Eucharistiæ reficitur. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 11. Lect. 2.

Titulus III.

SACRIFICIA.

§. I.

Sacrificia, & Oblationes, veteris testamenti.

Factum est, ut offerret Cain de fructibus terræ munera Domino: Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. Gen. 4. 4. Abelis est hæc vox: Sacrum pingue dabo; non macrum sacrificabo. Cain ex adverso: sacrificabo macrum, non dabo pingue sacrum. Cum Cain offerunt, qui proles stupidas, turpes, mancas, dant Religioni; pulchras, & ingeniosas, conjugio. Cornelius hic. Cain sua rectè, cui debebat, Deo obtulit; sed retinuit sibi seipsum: & cor suum, auferens Deo, malè divisit. Abel autem acceptum Deo justus in corde obtulit holocaustum: quia non se sibi retinuit; sed Deo se totum subdidit, & impendit. Priùs *respexit ad Abel*, & postea *respexit ad munera*: quia non offerens placuit à muneribus; sed munera placuerunt ab offerente. Innocentius III. P. de sacr. alt. myst. l. 5. c. 3.

Et odoratus est Dominus odorem suavitatis. Gen. 8. 21. At non ità est de ingratis Judæis. Audi Prophetam Is. 1. 13. incensum abominatio est mihi. Quasi ostendat voluntatis offerentium malitiam. Quemadmodum hic justi virtus fumum, & nidorem, fecit odorem fragrantiæ: sic apud illos offeuntium nequitia bene olens thymiama in abominationem convertit. Igitur ubique studeamus mentem afferre incorruptam: ista enim causa est omninum bonorum. S. Chrysost. hom. 27. in Gen. Nusquam Dominus odoratus fertur odorem suavitatis, nisi in hac oblatione Noë. Obtulit Aaron thymiama; nec odoratus est Dominus. Obtulit Salomon hostias opimas innumeras; obtulit Nehemias, Machabæi: nec grati odoris mentio habetur in scripturis. Nimirum non ditius, non sanctius, holocaustum Noë, sacrificiis aut Abel, aut Abraham; sed præ omnibus inexpectatum. Quis enim in tanta orbis orbitate de sacrificio cogitâsset? quis armenta tunc mactâsset, quando tam erant numerô imminuta? Vivere vix licet, habitare omnino non licet; & aras ædificare, immolare licet pecudes. Hinc Noë victimæ placuêre, quas iridis apparatu splendidè remuneratus est Deus. *Arcum meum ponam in nubibus.* Gen. 9. 13. Quod minimè expectatur, maximè expetitur: insolita gratiora sunt. Oliva l. 3. strom. §. quæ est ista?

Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Non contristat frontem devotissimus Abraham: nec dolor patri lacrymas persuasit; sed exultat, & gaudet. Nec timuit, nè parricidium ei imputaretur; sed magis, ut devotioni pareret; lætabatur, hoc jussisse Deum. S. Zeno Veron. l. de Abrah. O! qui servum Domini ità se esse meminerat, ut patrem se esse nesciret! Quid est pater? ecce sub oculis jacet filius vinculis astrictus! Ubi sunt lacrymæ? ubi dolor? qui in humanis sensibus versari consuevit? In tantis filii casibus lætatur, & gaudet; &, se Dominum promeruisse, triumphat. A filio ad agnum transtulit dexteram; semper lætatus, & gaudens. Id. ibid. Charissimi membra, quæ osculis premere consueverat, armatus gladiô jubetur occidere. Id. s. 3. Melius servavit filium, dum non pepercit. Id. ibid.

Id. ibid. De filii Isaac immolatione hæc possumus attendere ad difficultatem operis pertinentia. 1. Quòd amicissimum voluit occidi. 2. Quòd coram se, & propriis manibus. Aliquis enim sustineret, quòd filius ejus occideretur; tamen non posset hoc aspicere, vel propriâ manu facere. 3. Quòd unigenitus. 4. Quòd eum habuerit miraculosè. 5. Quòd magna promissio facta Abrahæ de ipso 6. Quia solatium matris. 7. Quòd non solùm occidi, verùm etiam incendi: *offer eum in holocaustum.* 8 Quòd voluit eum Deus duci per triduum ad locum immolationis: ut longitudine temporis tentatio augeretur, & curis crescentibus paterna viscera cruciarentur. 9. Quòd non apparebat aliqua præcepti utilitas; damnum verò manifestum. 10. Quòd non excusâsset eum authoritas præcipientis, cùm nullus testis affuerit. 11. Quòd erat rationi contrarium; nec præcesserat hujus obedientiæ exemplum. 12. Quòd omnium, ad quorum notitiam pervenisset, imminebat scandalum. Abraham verò nec se excusavit, nec causam præcepti quæsivit. S. Thom. Aqu. l. 5. de erudit. princ. c. 36. *Vade &c.* Exaggeratio doloris, & tentationis. Si enim statim occidi præciperet, quasi ex impetu, sustinendum esset: sed per tres dies ducere jubet filium, ut visu, & societate, & colloquiô, filii retardari possit. Per triduum crescentibus curis paterna viscera cruciantur: & prolixô spatiô pater filium intuetur, cibum cum eo sumit; tot noctibus pendet puer in amplexu patris, cubat in gremio; & per singula momenta in paterno affectu dolor occidendi filii cumulatur. *In holocaustum.* Ut nihil de illo remaneret ad solatium patris. Hugo Card. hîc. Dicet quis: cur Abraham moriturus Gen. 25. 7. non Isaacum itèm eô modô, quô & Isaac Jacob, & Jacob filios suos benedixit? Videlicet: quia Isaac, jam ex quo in holocaustum Deo oblatus est, benedictionem hæreditate possedit: neque opus fuit illum sermone consecrari; qui reipsâ, in typum Salvatoris, sanctum sacrificium, & hostia viva, esse meruit. Rupertus in Gen l. 9. c. 21. Trium dierum itinere venit ad montem. Cur non domi, non statim, jubetur immolare? Ut gratum Deo sacrificium peracturus, priùs per tres dies à domesticis curis, & conjugalibus negotiis vacaret. Mendoza Annot. 1. in 1 Reg. 1. sect. *Cumque alligâsset.* Abraham filium suum oblaturus, etsi libenti, ac invictô, animô se devoventem, nihilominus cautè, fortiterque ligavit. Nil notius patri, quàm filii sui alacris, & devota, voluntas, quâ se morti tradebat. Credibiliùs hebetandam ignis, & gladii, aciem; quàm Isaac fugiturum. Et tamen filium ligat. Cajet: ratio ligandi non fuit timor, nè Isaac fugeret; aut nè exiliret ab altari: sed nè involuntarii motus, utpote naturales in actu jugulationis existentes, ordinatum, compositumque, situm exturbarent in nonnullam indecentiam sacrificii. Ramirez in Apoc. 3. ep. 7. Abraham sacrificio suo ità intentus, & attentus; ut bis ab Angelo vocari nomine debuerit, ut audiret. S. Ambros. l. 1. de Abraham c. 8. nè aut non planè audiret, aut fortuitam esse vocem putaret; repetivit vocem: tanquam veritus, nè præveniretur studiô devotionis; & una vox impetum ferientis revocare non posset. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 15.

Oblatio est Domino &c. Ex. 29. 18. Hebr. *ola*, id est, holocaustum: quod dicitur *ola*, id est, *ascensio*: eo quòd in illo tota victima, per ignem, & fumum, ad Deum ascendat. Cornelius hîc. *Hostiæ* apud veteres dicebantur sacrificia, quæ fiebant, antequam ad hostem pergerent. *Victimæ* sacrificia, quæ post victoriam devictis hostibus immolabantur. *Holocaustum* illud est; ubi totum igne consumitur, quod offertur. S. Isidorus Orig. l. 6. c. 19. Differentiam hostiarum, & holocaustorum, in Levitico, plenius discimus. Holocausta sunt, quæ super altare integrè concremantur: victimæ, & hostiæ, quarum pars altari offertur, pars sacerdotibus traditur. S. Hieron. in Is. 56.

Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino &c. Levit. 1. 2. Sacrificium est oblatio rei sensibilis, à legitimo Ministro facta Deo, per realem immutationem: ad testandum supremum illius dominium, & nostram subjectionem. Ubi nota: res inanimæ, quæ sacrificabantur; vel erant liquidæ, ùt sanguis, vinum, oleum: hæc effusione offerebantur. Vel erant solidæ: ùt panis, similа, sal, thus, manipulus spicarum virentium, & triticum: hæc levabat sacerdos in altum, varieque conficiebat, & immutabat; in quâ immutatione consistebat ratio sacrificii. Nam panis in frusta dissecabatur; similа sartagine, clibanô, vel craticulâ, coquebatur; sal urebatur; thus adolebatur; manipulus spicarum torrebatur; triticum conterebatur. Cornelius hîc. Deus nullum piscem sibi selegit in sacrificium: quia boves, oves, &c. magis sunt in communi hominum usu; præbentque homini suâ carne, & lacte, cibum; suô vellere, & coriô, vestitum; boves etiam arant: pisces etiam vix vivi adduci, ideoque nec immolari, potuissent. Adde: pisces esse ignaviæ, & luxuriæ, symbolum; & imperfecta animalia. Philo lib. de constit. Mundi: Primi inter cætera animalia pisces creati sunt; quòd eorum anima sit ignobilissima. Cornelius in Levit. 1. 2.

Quòd si hostia pacificorum &c. Levit. 3. 1. In hac hostia habebat suam partem Deus, offerens, & sacerdos: Et sic hæc hostia singulos pacificabat, id est, singulis, quod suum erat, reddebat. Hugo Card. hîc.

Sin autem non potuerit offerre pecus, offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum. Levit. 5. 7. Par turturum, aut columbarum; par oculorum, cordis, & corporis; hoc est sacrificium pauperum; id est, peccatorum: accedentes cum hoc duplici gemitu à Domino consequuntur indulgentiam. De Rampelogis. Compunctio.

Populus immolabat in excelsis. 3. Reg. 3. 2. Id fecerunt, quia excelsa viciniora cœlo; ideoque plus venerationis apud rudem populum obtinent. Altare dictum ab altitudine, quasi *alta ara.* Sic Gedeon in excelsa petra sacrificium Deo obtulit. Judic. 6. 26. Idem fecit Samuel in excelso 1. Reg. 9. 19. Et Salomon hîc. Elias in monte Carmelo. 3. Reg. 18. 20. 23.

Contigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos &c. 2. Machab. 7. 1. O ſacrificium illô Abrahæ majus, præſtantiusque ſacrificium! ille enim unicum tantùm alacri animô obtulit; quanquàm unigenitum, & divinitùs promiſſum: hæc autem populum univerſum filiorum Deo conſecravit. S. Gregor. Naz. Orat. de Machabæis.

§. II.

Sacrificia novi teſtamenti.

Num. I.

Figuræ. Chriſtus.

IN holocauſtum. Gen. 22. 2. Cœteri ſancti dicuntur ſacrificia: quia partim pro ſe paſſi ſunt. Sed Chriſtus dicitur holocauſtum: quia nihil pro ſe; ſed pro nobis totus incenſus eſt. Hugo Card. hîc.

Super unum montium. Gen. 22. 2. Iſte mons eſt charitas: ſuper quem totum negotium Incarnationis, Prædicationis, Paſſionis, conſummatum eſt. Id. hîc.

Memor ſit omnis ſacrificii tui. Pſ. 19. 4. Dicit *omnis*: quia plura ſunt ejus ſacrificia; videlicet per totam vitam ſuam ab initio; ſcilicet ab Incarnatione usque ad mortem. Hugo Card. hîc.

Et accipiens calicem &c. Matth. 26. 27. Cur Chriſtus calicem ſanguinis ſui dat nobis in cœna? S. Gregor. Nyſſ. hom. 6 de Reſurr. per ineffabilem ſacrificii modum præoccupat impetum violentorum; ac ſeſe in obligationem, & victimam, offert ſacerdos ſimul, & agnus. Ante realem crucis exhibitionem, myſticam crucem, & paſſionem, agebat Chriſtus: incruentô modô præoccupat priùs agere, quæ poſtea cruentiſſimè erant operanda. Sic in horto ſanguinem fudit Luc. 22. 44. de quo Hildebertus Turonenſis in verſib. de Miſſa: ſanguineus ſudor crux fuit ante crucem. Sylveira in Luc. 22. q. 34. Sacrificium, quod in cruce obtulit, ſic in beneplacito Dei conſtat acceptabile, & perpetuâ virtute conſiſtit: ut non minùs hodie in conſpectu Patris oblatio illa ſit efficax; quàm eâ die, quâ de ſacro latere ſanguis, & aqua, exivit. S. Cyprian. de Baptiſmo Chriſti.

Tota vita Chriſti in ſæculo quaſi una ſolenniſſima Miſſa fuit; in qua ipſe fuit altare, & templum; ſacerdos, & hoſtia. Dion. Carthuſ. ib. de vita Curatorum Act. 16.

Num. II.

Sacrificium incruentum altaris.

Figuræ.

Appellavitq; nomen loci illius, Dominus videt. Gen. 22. 14. Pulcherrimum, atque ſanctiſſimum eſt, perſentiſcere, quemadmodum & usque hodie in monte viſionis, id eſt, in ſancta Catholica Eccleſia, offeratur jugiter idem Filius Deo Patri; & tamen immortalis perſeveret, atque impaſſibilis. Etenim huic immolationi jure aſſimilatur ſacrificium Patriarchæ pij, ac fidelis: quia videlicet, ſicut illic, ità & hic, non ſanguis funditur filii trucidati manibus crudelium; ſed vivus, atque integer, permanens, Deo Patri Filius idem, & manibus præſentatur, & ore ſumitur Fidelium. Rupertus l. 6. c. 32. in Gen.

Veni ad montem oliveti, hoc eſt, ad Miſſam: quia eſt ibi multum olei. S. Vinc. Ferr. S. Sabb. poſt oculi.

Illius æſtimatio, pretium.

Non accipiam de domo tua vitulos-quoniam meæ ſunt omnes feræ ſylvarum ſi eſuriero, non dicam tibi. Pſ. 44. 9. &c. Ergo David, ſi vis ſacrificium tuum gratum Deo eſſe, aliquid quære, quod non ſit Dei: ſiquidem dicit, omne, quod eſt in Mundo, ſuum eſſe; nec quicquam illorum fore ſibi gratum. Quid igitur inveniri poteſt, quod Dei non ſit? Dicam vobis: ipſemet Deus non eſt ſuus, ſi dici fas eſt. Quomodo ſuus dicetur, quando per S. Joannem c. 3. 16. dixit: *ſic Deus dilexit Mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret?* Et ità ſacrificium hoc æterno Patri offerentes, rem noſtram illi offerimus; quam ille nobis dedit; ut ei offeramus donum tantâ majeſtate dignum. Diez Conc. 3. in feſto Corp. Chriſti.

Omnia Divinis (in ſacrificio) plena ſunt myſteriis; ac ſingula cœleſti dulcedine redundantia. Innocentius III. P. de ſacr. alt. myſt. in Procœmio.

O liberalis gratia! liberalitas gratioſa! quod Deus dedit in donum, hoc accipit à nobis in munus: eadem enim ſacrificia, dona ſunt ſimul, & munera: dona ſunt nobis collata; munera ſunt à nobis oblata. Id. ib. l. 3. c. 3.

Sacroſanctum altaris Miniſterium idcirco Miſſa dicitur: quia ad placationem inimicitiarum, quæ erant inter Deum, & homines, ſola valens, & idonea, mittitur legatio. Rupertus de div. offic. l. 2. c. 23.

Miſſa vox Latina eſt, à vulgo potiùs introducta. Ab Hebræis aliquam habet originem *Miſſah* ſpontanea oblatio. Græcis *Liturgia*, publicum opus. Vel *Myſtagogia*, ſummum Miniſterium. Miſſa à miſſione precum populi per ſacerdotem ad Deum; tum Chriſtum, qui miſſus à Patre ad nos. Primam Miſſam celebravit S. Petrus in die Pentecoſtes; ex diverſis authoribus. Gavanthus theſauro ſacror. rit.

Immolata pro noſtra redemptione Caro Chriſti, totius Trinitatis lætitia eſt. S. Eligius Novion. hom. 8.

In hoc (quòd ſcilicet conſecratio fiat à ſceleſtis etiam ſacerdotibus) ſummæ dignationis, divinæ pietatis, & Fidei noſtræ, certitudo, & veritas, demonſtratur. Quia, ſi non poſſet verè conſecrari corpus Chriſti, ſive tangi, niſi à juſtis hominibus; nunquam poſſemus in hoc Mundo ſcire, quando eſſet veraciter Corpus Chriſti. Sicut ergo Chriſtus corporaliter ſe portari permiſerat à diabolo ſupra pinnaculum templi, & à peccatoribus crucifigi; ità adhuc ſe permittit tangi, comedi, & contrectari, à peccatoribus. S. Thom. Aqu. Opuſc. 2. de ſacr. Euch.

Qui Filium recepit in cruce oblatum per manus Judæorum, eundem Filium recipit per immundas

mundas manus peſſimorum Sacerdotum conſecratum. Broymard. Sacrificium.

Nondum tibi de exercitiorum ſpiritualium ſole, & principe, locutus ſum, de Sacratiſſimo Miſſæ ſacrificio, & ſacramentis. Hoc quippe Religionis Chriſtianæ centrum eſt, devotionis cor, pietatis anima; quódque divinæ charitatis abyſſum in ſe comprehendit. S. Franciſcus Saleſ. Philoth. p. 2. c. 14.

Num. III.

Sacrificii celebratio, celebrans.

In templo S. Praxedis repertum ligneum altare, prope quod lignea tabula eum hac inſcriptione: in hoc altari S. Petrus pro vivis, & defunctis, ad augendam Fidelium multitudinem, corpus, & ſanguinem, Domini offerebat. Aringus de Roma ſubterranea, & vetere.

S. Lucianus Presbyteri, & Martyr, in carcere celebrat, pectore uſus pro altari. Boll. 7. Jan.

Num. IV.

Miſſæ votivæ, ritus, &c.

Ab Albino, inſtitutore miſſarum votivarum, alius decretus fuit ordo. Nam in Dominica dicebatur Miſſa de SSS. Trinitate, feria 2. de Sapientia, fer. 3. de Spiritu S. fer. 4. de Charitate, fer. 5. de Angelis, fer. 6. de Cruce, Sabbatho de S. Maria. Nunc verò, feriâ 6. & Sabbathô, immutatis, in feriam 2. translata eſt Miſſa de SSS. Trinitate. Feria 3. data angelis. Feria 5. Spiritui S. & SS. Euchariſtiæ. Illi quidem fortaſſe: quia die quintô creationis aquæ, ſuper quas Spiritus S. ferebatur, omne reptile, & omne volatile, produxerunt. Huic autem: quia eâ die inſtituta. Miſſæ de Charitate ſuffecta eſt Miſſa Apoſtolorum Petri & Pauli, flagrantium præ aliis amore. Gavantus tit. 4.

Albus color ſignificat gloriam, gaudium, & innocentiam. Albô utimur in ſacrificio de Sponſa, & Sponſo: quia ſupponitur in ſponſa benedicenda carnis integritas. Unde viduæ nuptias non benedicimus. Rubeus color ſeu purpureus, indicat dignitatis gradum aliis excellentiorem: igneam refert naturam. Id. tit. 18.

Crux in altari eſt tanquam ſignum Regis in regia, ùt Paſſionis memoriale. Id. tit. 20.

Cur Sacrificium Chriſtus in forma potiùs panis, & vini, inſtituerit? quàm alterius cibi? quia ſcilicet hæ duæ res valde aptæ ſunt ad inſtitutum, quod Dominus intendebat: ut ſcilicet incruentum ejus Paſſionis ſacrificium, & fructus, referrent. Nulla enim res plus perfert, antequàm ad noſtrum nutrimentum perveniat, quàm frumentum: metitur enim &c. Eandem ob cauſam ſanguinem ſuum texit accidentibus vini: quod, ut in noſtrum potum cedat, calcatur in torculari, premitur; deferens botrum, ſeu racemum, in quo ante continebatur, de Ponte tom. 4. de Chriſti perfect. tr. 2. c. 2.

Introibo ad altare per dilectionem, in montem, ut altiora crederem; in tabernaculum, ut fortiora facerem: introibo ad altare, ut me immolem. S. Bonaventura. in Pſ. 42.

Quid ſignificat vinum aquâ mixtum.

Quando in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur; & credentium plebs ei in quem credidit, copulatur, & jungitur. S. Iſidorus l. 1. de offic. Eccl. c. 18.

Ob id in Sacramento vinum miſcetur aquæ, quæ unà cum ſanguine ex ejus latere ſalutariter fluxit; ut Chriſto populos fide, & charitate, jungendos daretur intelligi. Philo Carpath. in Cant. 7.

Dum in Sacramento vino aqua miſcetur, Chriſto Fidelis populus incorporatur, & jungitur. S. Cæſarius Arel. hom. 7.

Parum aquæ miſcetur: ut ſignificetur fluxus ſanguinis, & aquæ, ex latere Chriſti. Vel, quòd populus uniatur Chriſto. Vel, ut fateamur in una Perſona Chriſti duplicem naturam. Ex Nicephoro l. 1. c. 53. Tum, ut ſignificetur introitus in vitam æternam. Ex Ambroſio apud. S. Thomam q. 74. a. 7. Quia verè pauci ſunt electi: ideo etiam modiciſſimum aquæ vult infundi. Concilium Florentinum in inſtruct. Armen. Aqua in Miſſis defunctorum non benedicitur: quia ſignificat hôc locô populum Purgatorii, qui jam eſt in gratia. Gavantus tit. 7.

Ideò aqua vino miſcetur, & ſic Sacrificium acceptabile Deo offertur: quia tunc gratam Deo Paſſionis Chriſti hoſtiam immolamus; quando & ipſi Paſſionibus ejus ſimul patiendo communicamus. Franco Abb. tom. 10. de gratia Dei.

Dum in Sacramentis vino aqua miſcetur, Chriſto Fidelis populus incorporatur, & jungitur. Et quâdam ei copulâ perfectæ charitatis unitur; ut poſſit dicere cum Apoſtolo: *quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Rom. 8. 35. Sicut ergo ſeparari grana ab illius confecti panis adunatione non poſſunt; & ſicut aqua ad propriam redire ſubſtantiam vino permixta jam non poteſt, ſic & Fideles quique, atque ſapientes: qui redemptos ſe Chriſti ſanguine, & Paſſione, cognoſcunt, ità debent, quaſi inſeparabilia membra capiti ſuo, Fidei conſervatione, & ardentiſſimâ religione, ſociari: ut ab eo non voluntate, non neceſſitate ſejungi; non ullâ terrenæ ſpei ambitione; non ipſâ denique poſſint morte divelli. Euſebius Emiſſenus hom. 5. de Paſch. In vini itaque, & aquæ, mixtura, quàm indiſſolubilem unitatem exoptet JEſus, exprimit. Arcones in Iſ. 3. Diſc. 3.

§. III.

Sacrificium morale.

Num. I.

Teipſum offer.

Ex Veteri.

R*Eſpexit Dominus ad Abel &c.* Gen. 4. 4. Unde horum ſacrificiorum diſcrimen? ex differentia offerentium, inquit Rupertus. l. 4. hîc. Quia Abel priùs cor ſuum, deinde rem ipſam, obtulit. Cain autem Deo obtulit rem ſuam, & retinuit ſibi cor ſuum. Seu, ùt loquitur Caſſiodorus

dorus in Pſ. 65. quia Cain creaturam creatori obtulit; ſed ſe, quod charius eſt, ſubtraxit. Franciſcus Quareſimo.

Egredere de terra tua. Gen. 12. 1. Si quæ es anima, quæ cupis ſequi veſtigia fidei Patris noſtri Abraham; exi de terra tua &c. Sed cùm omnia iſta feceris; ſi virtus charitatis, quæ omnia credit, eſt in te; adhuc tentabit te, & probatum coronabit te, & expetit à te ſacrificium dilecti tui. Tibi dicit ſapientia: *præbe fili mi cor tuum mihi.* Prov. 23. 26. Ipſe eſt dilectus unicus. S. Auguſt. Dom. 4. poſt Octav. Epiph. de 4. virt. char.

Iſta eſt lex Nazaræi &c. Num. 6. 21. Gloſſa ord. in c. 30. Num. leguntur diverſa vota in ſcripturis. Anna vovit Deo fructum ventris ſui, & Samuelem conſecravit in templo. 1. Reg. 1. 11. Jephte quodcúnque ſibi poſt victoriam occurriſſet; & occurrit filia, vota lacrymabunda perſolvit. Judic. 11. 30. Alii vitulos, vel arietes. Nazaræus autem ſeipſum. Jonghen ſacr. Prof. Exh. 4.

Revertente autem Jephte occurrit ei unigenita filia. Judic. 11. 34. Unusquisque noſtrum debemus eſſe Jephte; qui, devictis inimicis cupiditatum noſtrarum, & voluptate carnis noſtræ, offeramus unicam animam noſtram; quæ eſt ſingularis, & unica. S. Chryſoſt. hom. de Jephte.

Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris, infirmus ero. Judic. 16. 13. Cum eſſet Nazaræus, tota ejus cæſaries conſecrata erat Deo, eique fortitudo divina inerat alligata. Septem ſolùm crines offert; mox *defecit anima illius, & ad mortem úsque laſſata eſt.* v. 16. Qui enim integram divini obſequii menſuram non ſervat; ſed partem dividit cum Deo, partem cum Mundo; timeat, nè partem cum Deo perdat. Sylveira addit. in Luc. 11.

Sacrificate ſacrificium juſtitiæ. Pſ. 4. 6. Nam ſi ipſe pro nobis immolatus eſt Chriſtus; quantò magis convenit ſacrificium, ei nosmet ipſos offerre; ut poſſimus regis noſtri imitatione gaudere. Sacrificium juſtitiæ id eſt, rectè vivite, & corda veſtra divinitati munda ſemper offerte. Addit: *& ſperate in Domino*, ut vitam bonam ſpes felicior ſubſequatur. Caſſiodorus hîc.

Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. Eccl. 12. 1. Hebr. *tempore electionum tuarum.* Senſus eſt: q. d. juxta S. Hieron. Hugon. Dion. Carth. adoleſcens, qui in flore, & vigore, es ætatis; blanditur tibi voluptas, ſollicitat venus, inſtigant ſocii, impellit diabolus. Quare nè illis ſuccumbas, & teipſum perdas, memento Creatoris tui: quòd ſcilicet ſit Deus tuus Creator, tu ejus creatura: quæ totum ſuum eſſe, quantum quantum eſt, debet creatori; ab eoque tota pendet, tam in eſſe, quam in conſervari, ſicut radius à ſole. Si igitur homo creatura Dei es; memento, te totum, quantus es, Dei eſſe; non tuum, non parentum, non alterius creaturæ. Redde ergo Deo, quod ſuum eſt; redde teipſum. Itaque *Creatoris* nomen habet emphaſim; qui titulus expoſcit à creatura; ut Deo Creatori ſuo, velut abſoluto ſui Domino, præſtet omnem ſubmiſſionem, reverentiam, & amorem. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum. Matth. 4. 20. Quare Petrô & Andreâ, minùs dimittentibus Zachæô; tamen non huic, ſed illis, confertur hominum piſcatio? q. quia ſeipſos obtulerunt; & minimis, quæ habuerunt, ſe exuunt, Chriſtum ſequuntur, eique individualiter adhærent. At Zachæus adhuc cum ſua ſupellectili retinebat domum, in eaque manſit. Sylveira hîc.

Si offers munus tuum. Matth. 5. 23. S. Auguſt. ſ. 16. de verb. D. te quærit Deus magis, quàm munus tuum. Offers munus tuum, & tu non es munus Dei. Plus quærit Chriſtus, quem redemit ſanguine ſuô; quàm quod tu inveniſti in horreo tuo.

Obſecro vos per miſericordiam DEI. Rom. 12. 1. Græc. *miſerationes Dei.* hoc eſt, beneficia divina. Dedit ſeipſum; da te. Bellarminus c. 15. de 7. verb. Chr.

Qui ſic operantur ea, quæ Dei ſunt, ut tamen & quædam, quæ ſunt ſæculi, non relinquant, ſacrificium, & non holocauſtum, offerunt. Qui autem cuncta, quæ Mundi ſunt, deſerunt, & totam mentem igne divini amoris incendunt; hi nimirum omnipotenti Deo ſacrificium, & holocauſtum, fiunt. Sanct. Gregor. hom. 12. in Effect. 3. circa finem.

Nos ipſos totos Deo in munus offeramus; ut nos totos recipiamus. S. Gregor. Naz. Orat. 4. in S. Baptiſma.

Non ſatis Deo charus eſt, imò Deo indignus eſt, qui rem ſuam quidem illi offert; ſeipſum autem retinet ſibi, S. Rupertus Abb. l. 1. in Levit. c. 46.

Chriſto JESU debes omnem vitam tuam: quia ipſe vitam ſuam poſuit pro vita tua. Cùm ergo ei donavero, quidquid ſum, quidquid poſſum; nonne iſtud eſt, ſicut ſtella ad ſolem, gutta ad fluvium, lapis ad montem, granum ad acervum? S. Bernardus ſ. 22.

Non tam res noſtras, quàm noſipſos, deſiderat Deus. Et quia nos ſcit multùm amare terrenam ſubſtantiam; ideo vult ſibi offerri, quod amamus: ut, ſecundùm illius præceptum, ubi præceſſerit theſaurus noſter, illuc ſequatur & cor noſtrum. S. Eligius Noviom. hom. 8.

Num. II.

Offer DEO optima.

Factum eſt, ut offerret Cain de fructibus terræ. Gen. 4. 3. Nota: quòd oblatio Cain dicitur nomine communi, non enim dicitur, de optimis terræ frugibus. Unde ex hoc colligitur, quòd ex cupiditate, & avaritiâ, optimas fruges retinuit, & minùs bonas Deo obtulit. Sicut multi faciunt; qui Deo nunquam offerunt, niſi deterius, & quod eſt corruptum, vel conſumptum, & quô non poſſunt uti. S. Thom. Aqu. hîc. S. Ambroſ. l. 1. de Abele: obtulit Cain à fructibus terræ; non à primis fructi.

fructibus, primitias Deo: hoc est, primitias sibi priùs vendicare, Deo autem sequentia deferre. Ideò respexit Deus in munera Abel; quia à primitivis obtulit. Arcones in Is. 4. Disc. 3. Cur Deus non respexerit munera Cain, sicut Abelis; Cajetanus, cum S. Chrysostomo, assignat hoc discrimen: oblatum à Cain absque ulla electione describitur; nihil tamen detrimenti in eodem narratur: ut intelligamus, penes electionem à Cain neglectam disparitatem fuisse. Fortè primâ fortuitò in humum decidua, putrida, obtulit; aut, si malis, placentulam aliquam malè coctam; aut spicas macriores. Hinc vide, quàm parvi Cainus æstimârit Deum, ejus honorem, & amicitiam: quia pro Deo colendo, & ejus gratia promerenda, nullum putavit sibi damnum subeundum. Fernandius hìc sect. 4.

Igitur Abraham de nocte consurgens &c. Gen. 22. 3. Non est perfecta amicitia, & obedientia nostra ad Creatorem; nisi actualissimâ promptitudine nos, & omnia nostra amantissima sibi medullitùs offeramus. Sanct. Thomas hìc.

Audi Israel. Dominus Deus noster, Dominus unus est. Deut. 6. 4. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Deut. 6. 5. Cùm in Lege tua, Domine jussisti, ut te diligeremus; adjunxisti, te nostrum Dominũ esse, unum, & solum. Si forsan aliquô casu Deus solus non esses, sed plures dii; aliquàm te non totô corde meô âmandi excusationem habere possem; quia cor meum in varias partes divisum esset. Sed, cùm solus sis, & unus; te diligere facillimum est totô corde. Stella medit. 55.

Dividatur. 3. Reg. 3. 26. In judicio Salomonis non germana mater jussit infantem dividi, quem germana mater integrum, & vivum voluit. Mundus fallax vult, ut per medium in duas partes cor meum dividam; ut ille mediam partem accipiat; & tibi Domine alteram dem. Stella medit. 55.

Omne masculinum. Luc. 2. 23. Magnum sacramentum prorogat signatè distincta locutio; ut masculinum primogenitum, non fœmininum, Domino sisteretur: quoniam omne, quod virile, & forte, & firmum esse cognoscitur, est Domino consecrandum: quod verò est contrariæ actionis; Domino in suo templo deferre non convenit. Sim. Cass. l. 2. c. 21. Deus à nobis cor masculum requirit: quia optima Deo offerenda. S. Cyrillus l. 15. de adorat.

Ex abundanti sibi miserunt in munera Dei. Luc. 21. 4. Id est, ex copiosa substantia sua posuerunt aliquid in gazophylacium inter oblata, quæ dicuntur munera Dei. 1. Quia à Deo hominibus sunt collata; sicut David loquitur Domino 1. Paral. 29. 14. *Tua sunt omnia; & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* 2. Quia Deo ab hominibus offeruntur; ideò viliora non sunt Domino offerenda, sed meliora. Sicut Gen. 4. 4. Abel *obtulit de primogenitis gregis sui.* Cain verò de fructibus terræ. v. 3. Malach. 1. 8. *Si offeratis claudum, aut languidum; nonne malum est? offer illud Duci tuo, si placuerit ei.* q. d. terrenus princeps tuus tibi indignaretur si offerres, quod vilius est. Dion. Carth. hìc.

Nostrô ævô, in novo illo orbe terrarum, qui nuper repertus est, inventi sunt populi; qui pro summâ pietate habebant, magnum hominum numerum jugulare, & eorum cor à reliquo corpore avulsum Deo offerre. Clarius l. 1. or. 25.

Deus voluit sibi offerri primitias fructuum, & primogenita hominum. Sed quare hoc? nisi ut omnia prima, & maximè omnia meliora, & chariora, Deo offeramus. Ludolphus Carthus. p. 1. c. 12.

Num. III.

Offerentis utilitas finè damnô.

Tolle Filium tuum unigenitum. Gen. 22. 2. Et postea v. 12. Angelus de cœlo: *non extendas manum tuam super puerum.* Sed cur Isaac, dum litandus Deo, vocatur filius Abrahæ, *tolle filium tuum*; dum verò vivus recipitur, vocatur *Puer?* quod nomen sæpe in Scriptura significat servum. Quia magis filius reputabatur Abrahæ, dum Deo in sacrificium offerretur; quàm dum vivens in potestatem patris reddebatur. Sylveira in Matth. 2. q. 15. S. Chrysost. hom. de Job, & Abrah. dixit Deus Abraham: *nè extendas manum tuam super puerum.* Quare non dixit, filium? vilior erat. Sylveira in Matth. 2.

Illi autem statim, relictis retibus, & patre, secuti sunt eum. Matth. 4. 22. Nota: quantum recipiat homo pro illis, quæ Dei causâ dimittit. Petrus navem reliquit; cujus locô gubernacula totius Ecclesiæ susceptit. Joannes patrem; pro quo S. Mariam in Matrem accepit. Sylveira hìc.

Lacrymis cœpit rigare pedes eius. Luc. 7. 38. Scit, obsequium Christo delatum, totum in seipsam redundare; & nullô modô posse sibi meliùs parare lavacrum, quàm illud exhibendo Christo. S. Paulinus ep. 4. ad Severum: ad pedes Christi cucurrit; seque in illis abluit, & cibavit. Sylveira hìc q. 12.

Fides tua te salvam fecit. Luc. 7. 50. Cùm sit Fides magnum, & speciale, Dei donum, cur mulieri dicitur, *fides tua?* S. Paulinus ep. 4. quidquid Christo impendimus, nobis potiùs conferimus. Denique illa perfundendo Christum, se abluit; pedes illius tergendo, sua peccata mundavit; illum diligens se dilexit. Et ideo meruit audire: *fides tua te salvam fecit.* Sylveira hìc q. 29.

Videmur quidem Domino negotiari; Sed nobis cedunt negotiationis lucra: & videmur Domino offerre hostias; sed nobis, quæ offerimus, redonantur. Deus enim nullius indiget; sed nos vult divites esse, nostrum desiderat per singula quæque profectum. Origenes hom. 8. in Gen.

Bonum mihi, longeque glorioſius, atque utilius, est, ut tibi magis offerar; quàm deferar mihi ipsi. Sanct. Bernardus l. 3. in Purif. B. V.

Num. IV.

DEUS pensat magis affectum præ munere.

Ex Veteri.

Respexit ad Abel. Gen. 4. 4. Nota: quòd dicitur, priùs respexisse super Abel, quàm super ejus sacrificium: quia Deus magis acceptat sacrificium cordis, quàm exterioris operis. Sanct. Thomas Aqu. hic. Quare respexit Deus Abel, & munera ejus? pro eo, quòd respexit Deum rectò animò, & in omnibus moribus suis; Deumque honorabat sinè fraude de muneribus suis. Cur autem Cain non est respectus? & munera ejus? quia perversa agebat in animo. Quòd Deus ad te, & ad munera tua, non respiciat; non fecit bonitas fraterna; sed hoc tua malitia meruit. Respexisset utique, si respexisses. Nam si diligentes se diligit; & respicientes se respicit. Inæqualitatem irradiantis solis non facit lucis natura, sed corporum dispositio major, vel minor, ad susceptionem ejus. Sim. Cass. l. 15. c. 4.

Odoratúsque est Dominus odorem suavitatis. Gen. 8. 20. 21. Ex carnibus crematis dicitur is odor manâsse Deo gratissimus Isa. 1. 3. tamen ait Dominus populo: *nè offeratis ultrà sacrificium frustrà; incensum abominatio est mihi.* Unde diversitas? nisi ex offerentium animo. Noe obtulit puro corde, Judæi immundò. S. Chrysost. hom. 27. in Gen. animus offerentis, & nidorem, & omne, quod inde nascitur, in suavitatem multâ fragrantiâ replevit. Justi virtus fumum, & nidorem, odorem fecit fragantiæ; sic apud illos offerentium nequitia benevolens thymiama in abominationem convertit. Sylveira in Apoc. 3. q. 10.

Et pilos caprarum &c. Ex. 25. 4. Ut primitiæ sint, quæ offeruntur; non oblationum quantitas, sed offerentium bona efficit voluntas. Multum enim ab auro, & argento, pili caprarum in pretio differunt; & tamen sub eòdem vocabulo primitiarum positi sunt. Nec dubitandum, pilos caprarum, & pelles arietum, interdum aurò, & argentò, lapidibusque pretiosis, priora fuisse apud cordium inspectorem Deum. S. Rupertus Abb. l. 4. in Ex. 4.

Omnis æstimatio siclò Sanctuarii ponderabitur. Levit. 27. 25 Sicut fiebat in illo mystico, ità fit in hoc vero, quod præfigurabatur, Sanctuario: omnia donaria siclò amoris ponderantur. S. Thom. Vill. s. 1. Dom. 17. Pent. Et quæ offerebantur in templo; ad pondus Sanctuarii librabantur: Sanctuarii autem pondus charitas est. Sim. Cass. l. 9. c. 34. Duplex apud Hebræos pondus erat. Levit. 5 15. & Ex. 30. 24. publicum, & sanctuarii, quod erat exactius. In Mundo duo ponderis genera; publicum, id est, communis hominum æstimatio; & aliud Sanctuarii, quod est amor, secundùm quod Deus actiones nostras ponderat. Quot hodie jejunia, eleemosynæ, preces, pœnitentiæ, fiunt; quæ pondere quidem publicò, id est, communi hominum judiciò, æquum habere pondus videntur: at si trutinæ Sanctuarii imponerentur, instar plumæ levia forent: quòd coactè, & non ex charitate divina, facta sint. Amor instar numeri arithmetici; qui nullis additus numerum auget. Did. Niss. Dom. 12. Pent.

Tulit Samuel agnum lactentem. 1. Reg. 7. 9. Miror tam parcum Samuelem cum Domino, quando prodigus esse debuerat. Itane, imminente jam hoste, cùm oves, & boves, immolandi erant, ut Dominus pugnantes juvaret; agnus unus, & quidem lactens, in holocaustum offertur. Noverat sanctus Vates, à Domino non tam victimarum multitudinem, quàm litantis affectum, expendi; & vel minimam placere victimam, si oratio magnarum sit virium. Unde, licèt agnum solum obtulit; clamâsse tamen fertur ad Dominum: & ideo exilis hostia hostes fugavit; quam ardens oratio succendit, & validam reddidit. Agnus, in quam, satis est; sed si in holocaustum offeratur, hoc est, si, quod Domino litas, totum Deo, & nihil gloriæ, nihil tuis commodis, militet. O utinam plerique, qui, ut Philisthæos à finibus arceant, toti sunt in coacervandis undique victimis, flagellorum, jejuniorum, peregrinationum; his vel parcè prælibatis, uni orationi, Samuelis exemplo, vacarent. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat minister.

Saltavit totis viribus ante Dominum. 2. Reg. 6. 14. Quantum potest, laborat, currit, saltat, pugnat; qui totis viribus, serioque, amat. S. Bernardus: David saltando placuit Deo; non propter saltum, sed propter affectum. Drexelius opusc. 12. David Rex c. 20. §. 1.

Spirituum ponderator est Dominus. Prov. 16. 2. Per spiritum accipe mentis cogitationem, & voluntatem; quam Deus solus ponderat; an sit bona, an mala. q. d. homo videt actionem externam, eamque probat quasi bonam: at Deus videt volitionem internam; quæ sæpe vitiosa est. 2. Spiritus significat operis intentionem. 3. Affectum, amorem, intensionem, fervorem, Zelum. Unde S. Thom. 1. p. q. 21. a. 4. ad 3. ait: temerarium esse, definire, uter sanctior fuerit, S. Petrus, an S. Joannes? nam spirituum ponderator est Dominus. Pondus spiritûs, & animæ, & amor, juxta Sanct. August. quantus ergo est amor in anima, tantum est ei pondus. Cornelius hic.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Stans retrò secus pedes ejus &c. Luc. 7. 38. Mulier Chananæa damat post Dominum: *miserere mei fili David.* Matth. 15. 22. & tamen semel, ac iterum, repulsam patitur. Consultior Magdalena in domo Simonis ore tacet, sed rigat lacrymis; corde loquitur, & mox accipit remissionem peccatorum. S. Chrysost. hom. in peccatricem, & Pharisæum: Chananæa foriter clamabat, *miserere &c.* At peccatrix hæc non clamorem edebat; sed considerans, quòd ipse omnia, ut DEUS, nôsset; silens ore, corde cum cordis inspectore loquebatur; & plorans deosculabatur pedes; atque Dominum ad sui compassionem, indulgentiamque, induxit. Unus cordialis affectus poten-

potentior est ad movendum Deum, præ externis sacrificiis. Et ideo misericordia plus placet, quia plus de corde habet; imò quia ejus sedes in corde sita est. Hinc Dan. 3. 25. 38. &c. In fornace Azarias sic orat: *non est in tempore hoc princeps-nèque holocaustum-ut possimus invenire misericordiam tuam; sed in animo contrito, & spiritu humilitatis, suscipiamur. Et nunc sequimur te in toto corde.* Nota: quòd locò sacrificiorum offerat animum contritum, & sequelam ex corde. Baeza t. 1. l. 6. c. 4. §. 17. Amor cœteros affectus in se ducit, & captivat. Idiota de div. am. c. 1. Licet. Magdalena abundanter fleverit, pedes lacrymis laverit, capillis terserit, pedes osculata fuerit, & unxerit; tamen istis non attribuitur remissio, sed soli dilectioni: quia sinè dilectione parum valuissent. Idiota l. 1. de am. Non tam pretiò munerum, quàm obsequii placuit affectu. Sanct. Paulinus ep. 4.

Vidit-quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. Luc. 21. 2. Plus omnibus misit, quia plus omnibus dilexit. Et Deus noster non respicit quantum, sed ex quanto affectu ponderat, non censum. Hic est ille siclus Sanctuarii, quò omnia ponderantur. S. Thom. Vill. s. 1. Dom. 17. Pent. Pariter acceptatur, si par sit affectus offerentium. Hildebertus ep. 61. Et pauper, & dives, munera offerebant, plus, vel minus; prout erat eis in voto, aut facultate. Affectum JEsus appendebat, non censum. Omnes terrena sapientes censum, non affectum, ponderabant. Sedet nunc JEsus ad Paternam dexteram, affectus, & hominum operationes, aspiciens: in omni tempore, & loco, bonos, & malos, contemplatur; quid, quale, quantum, quoties, quò fine, quâ religione, quò ordine, quantò amore, agant. Igitur unusquisque apud semetipsum, non quantitatem pro Deo exhibiti census, sed affectûs, quàm magnus, seu parvus, fuerit, investiget. Monstravit hoc in vidua JEsus; quam duo minuta offerentem solùm, divitibus, plura, & majora offerentibus, prætulit: affectum magnum in parvis muneribus librans; & magna munera ex parvis affectibus parvipendens. Sim. Cass. l. 9. c. 52.

Hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Sanct. Gregor. hom. 35. in Evang.

Qualis intus animi viget affectus, tale foris producitur opus. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 8.

Dico, posse fieri, ut perexigua virtus habeat plus valoris in anima aliqua, in qua facer amor ferventer regnat; quàm martyrium ipsum in una alia anima, quam inhabitat amor languens, debilis, & lentus. S. Franc. Sales. tr. de amore Dei l. 11. c. 5.

Dives affectus operum omninò supplet defectus. Sim. Cass. l. 3. de gestis salvat.

Num. V.

Munera spontanea meliora.

Ab omni homine, qui offeret ultroneus, accipietis eas. Ex. 25. 2. Nam divinæ rei faciendæ libens animus indicitur. Tertull. Apologet. 28.

Sponte suâ obtulerant se ad faciendum opus. Ex. 36. 2. Oleaster: non coëgit quemquam; sed qui sponte accedebat. Ubi simul docemur; ad opera Domini non coactè, sed sponte, currere.

Dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus. 1. Reg. 1. 11. Quæres: an Abraham, quando hilarî, & obedienti, animô filium obtulit. Gen. 22. fuerit liberalior, quàm Anna Samuelis Mater? Pro Abrahamo stat ratio: quia non quomodolibet obtulit filium, sed jugulandum; imò intentione ut Patres docent, immolavit. Anna dedit filium non mactandum; sed ut Deo in tabernaculo deserviret. At, hoc non obstante, liberaliorem existimo Annam, quàm Abraham: quia si hic filium offerebat, id non à se præstitit; sed quia eum Deus petiverat: illa verò Deo non postulante obtulit. Discrimen hoc attigit S. Chrysost. s. 24. in ep. ad Ephes. ipsa erat Abrahæ filia: ille, postquàm petitus erat, filium suum dedit: ista verò etiam ante petitionem dedit. Castillo Illat. 29.

Nunquid hostias, & sacrificium, obtulistis mihi in deserto? Amos 5. 25. Sed an justè queritur? Certè Moyses in Horeb aram extruxit. Ex. 24. 5. *Misitq; juvenes, & obtulerunt holocausta.* Similiter Num. 7. 2. S. Hieron. bene est; sed quòd eos legimus Deo obtulisse, non voluntate, sed metu fecerunt. Viderunt Ex. 20. 18. fumare montem, micare ignes, mugire tonitrua; ex hoc pavidi sacra fecere: sed quæ necessitate potiùs, quàm voluntate, fiunt; perinde est apud Deum, acsi non fiant.

Datum est illi, ut, quicùnque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur. Apoc. 13. 15. Vi sævâ trahet in servitutem. Rupertus l. 8. in Matth. in hoc palàm faciet; quòd verè sit Anti-christus, quòd verè non Christus: verus enim Deus non coacta, sed spontanea, vult servitia.

Nemo invitus bene facit; etiamsi bonum est, quod facit. S. August. l. 1. Conf. c. 12.

Num. VI.

Deo sua offerimus.

Quid retribuam Domino &c. Ps. 115. 12. Quæsivit David, quid Deo redderet pro acceptis beneficiis? Et cùm se, suaque omnia, discussisset, nihil prorsus proprium invenit, quod Deo redderet. *Quid habes, quod non accepisti?* 1. Cor. 4. 7. Unde ab ipso Deo mutuò accipere coactus est, quod eidem pro collatis beneficiis referret. Pinna in Eccli 1. Ethol. 1.

Ex abundanti sibi miserunt in munera Dei. Luc. 21. 4. Id est, ex copiosa substantia sua posuerunt aliquid in gazophylacium inter oblata; quæ dicuntur munera Dei &c. Vide superiùs §. 3. Num. 2. circa finem. Nemo suum aliquid offert Deo; sed, quod offert, Domini est: & non tam sua quis offert; quàm ipsi, quæ sua sunt, reddit. Orig. hom. 23. in Num.

In Missæ Canone: *offerimus præclaræ Majestati tuæ, de tuis donis, ac datis, hostiam puram.* 1. Cor. 4. 7. *quid habes, quod non accepisti?* Job. 35. 7. Eliu: *si justè egeris, quid donabis ei? aut quid de manu tua accipiet?* Ps. 49. 10. *meæ sunt omnes feræ sylvarum. Omnis hæc copia - de manu tua est, & tua sunt omnia.* 1. Par. 29. 16. Mendoza in 1. Reg. 6. 1.

Miscellanea.

Factum est autem, post multos dies, ut offerret Cain. Gen. 4. 3. Culpa est, quòd post dies obtulit: sacrificium enim celeritate commendatur. S. Ambros. l. 1. de Abel & Cain c. 7.

Sanctum Sanctorum est. Levit. 6. 25. Sanctum à sancio venit: sancire enim propriè est, consecrare aliquid sub sanguine hostiæ: unde sanctum dicitur, quasi sanguine consecratum. Id. hic.

Non vadam, donec ablactetur infans. 1. Reg. 1. 22. Cur statim non vult deferre puerum Deo suo? Erat equidem puer donum oblatum à matre in Dei cultum; sed expectabat, & ejus profectui prospiciebat. Baeza t. 3. l. 14. c. 5. §. 7.

Si offers munus tuum ad altare. Matth. 5. 23. Quod semel munus Deo offers, teneris illud omni ex parte perficere. Non jubetur quis, ut oblatum Deo munus tollat, & abeat reconciliari fratri suo; sed ut abeat reconciliari, relictô ibi coram Deo munere. Cur relictô, & non secum latô? ut, ibi manente munere, ostendat obligationem, quâ tenetur homo perficere munus, quod Deo semel obtulit; nè ex aliqua deficiat parte. Id. ibid.

Reddite, quæ sunt Cæsaris &c. Matth. 22. 21. Nè ob hoc quispiam causetur, ideo non posse reddere vota sua, quòd censum dedit in fiscum Cæsaris: quoniam Deus talia exigit, quæ non possent impedire censores; propterea dictum est: *quæ sunt Dei, Deo.* Unusquisque habet apud se, quod, ex mandato sancto, ab ipso faciendum accepit. Sim. Cass. l. 11. c. 5.

Ministrabant ei de facultatibus suis. Luc. 8. 3. Non de alienis, sed de suis. Sed heu! multi offerunt aliena! non de suis facultatibus, sed de alienis, Christo ministrant. Id. l. 9. c. 29.

Hæc tria sunt necessaria ad hoc, ut sacrificium nostrum placeat Deo: scilicet fides vera, opera bona, intentio pura. Hugo Card. in Ex. 3.

Nemo suum aliquid offert Deo, sed, quod offert, Domini est: & non tam sua quis offert, quàm ipsi, quæ sua sunt, reddit. Origenes hom. 23. in Num.

TITULUS IV.
SALTUS.

§. I.
Bonus.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Eccl. 3. 4. S. Hieron. nunc flendi tempus est, in futuro ridendi. Beati enim flentes, quoniam ipsi ridebunt. Luc. 6. 21. Plangendum est impræsentiarum, ut postea saltare valeamus illâ saltatione, quâ saltavit David ante Arcam. 2. Reg. 6. 14. quia, qui in præsenti sæculo sua plangit peccata, ridebit postea in futuro; juxta illud Malach. 4. 2. *egrediemini, & salietis, sicut vituli de armento.* Cornelius hîc.

Quid videbis in Sulamite nisi choros castrorum? Cant. 7. 1. Chori castrorum, sunt choreæ, tripudia, & saltus, militum triumphantium. Cornelius hîc.

Tempus saltandi erit in alio Mundo. Unum saltum, sive choream, faciunt sancti Patres, & Patriarchæ; cum quibus tripudiant personæ, quæ fuerunt misericordes. Alium saltum faciunt Prophetæ; cum quibus tripudiant devoti. Alium Apostoli cum charitativis. Alium Martyres cum patientibus. Alium Virgines cum continentibus. Sanct. Vinc. Ferr. l. 4. Dom. Septuag.

Probabile est, vera olim instituta in natalitiis, translationibusque Sanctorum, tripudia, sed modesta; imò religiosa. Ità etiamnum Prumiam, & Epternacum, celeberrima in ditione Trivirensi Cœnobia, certis anni diebus, vetere more, peregrini saltantes deducuntur. Springende Heiligen: quæ res magnum in spectantibus ciere sensum pietatis solet. Sic Herbipoli S. Kiliani solenne olim tripudium ejus natali die, S. Kilian-Tanz. Alibi quoque apud Belgas, ut Hallis, oppidô nobili miraculis Deiparæ, consuevêre peregrini, absolutis divinis officiis, circum templum, in foris, & compitis, tripudia agitare; pias unà cantilenas concinentes, festivè interea sonantibus campanis. Bollandus in notatis.

§. II.
Profanus.

Ubi saltus lascivus, ibi diabolus certè adest. S. Chrysost. hom. 40. in Matth.

Saltationis, & cantuum, nullus exitus est; sed in semetipsam operatio tota consumitur. S. Basilius Cæsar. l. 1. hexam.

Ubi citharæ, ac chori, & plausus manuum; ibi virorum tenebræ, & mulierum perditio; Angelorum tristitia, & diaboli festum. Quid frustrà turbaris, ô homo! unicô febris impetu tuæ saltationes, atque lasciviæ, finem capient. Una hora, te ab iis, quibuscum tripudiare solebas, separabit. Una nox intercedet; & caro tibi marcescet pedesque ad malum cursum dispositi deficient; manus tibi dissolventur, oculi tui tabescent,

bescent, lingua ex improviso quiescet, & incomposita tua vox deficiet. S. Ephrem quòd ludicris rebus abstinendum Christianis.

Unde suas didicêre choreas? quis talia Christianus edocuit? non sanè hæc eos docuit Petrus, non Joannes, nec quis alius divinô Numine afflatus; verùm ista draco antiquus suis voluminibus docuit. S. Ephrem. ibid.

Tripudia, choreæ &c. Plerumque vitia attrahunt. S. Francisc. Salesi. Philoth. p. 3. c. 33.

Choreæ, sunt congregatio Parochianorum diaboli: pulsans campanam ad congregandum populum, tibicines &c. Sacerdotis locum tenet, qui cantilenam incipit; Clericorum, qui prosequuntur &c. Tales etiam sunt jumenta venalia, quæ in signum ornantur. Sicut subulcus, qui volens omnes porcos congregare, facit unum clamare; sicut diabolus facit unum cantilenam incipere &c. Broymard Choreæ.

Titulus V.

SALUS ANIMÆ.

§. I.

Quàm Deo chara, desiderata.

Num. I.

Dicit suam, eâ sibi opus esse.

Ex Veteri.

Salutare tuum expectabo Domine. Gen. 49. 18. ait Jacob. Et Luc. 2. 30. *Quia viderunt oculi mei salutare tuum.* Et alibi sæpe. Vide Concordantias. Christus Dominus, qui salutare nostrum est, vocatur *salutare Dei*: quia Pater æternus, propter nimiam charitatem suam, suum salutare vocat, quod nostrum est. Ipse ait Is. 49. 6. *Dedite in lucem gentium, ut sis salus mea &c.* O benedictus, & glorificatus, sit talis Deus! qui ità nos diligit; ut salutem nostram, suam dicat. Diez. Amor Dei erga hominem.

Est enim phase id est, transitus Domini. Ex. 12. 11. In amicis suis quodammodò ad patriæ libertatem transibat Dominus. Sic suum Phase, sive Pascha, vocat Christus; dum nos educit morte suâ à captivitate. Ramirez in Apoc. 2, ep. 3.

Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum. 1. Reg. 13. 14. *Sibi* emphaticum est: quasi David totus ad utilitatem, voluptatemque, divinam pertineret. Hanc enim vim habent sæpe hæc prænomina. Act. 9. 15. *Vas electionis est mihi iste.* Act. 13. 2. *Segregate mihi Saulum, & Barnabam.* Is. 49. 5. *Formans me ex utero servum sibi.* Is. 59. 16. *Salvavit sibi brachium suum.* Et passim alibi. Ubi Deus dicitur *sibi* facere, quod in nostram utilitatem facit. S. Basilius ad illa verba Ps. 97. 1. *Salvavit sibi dextera ejus*: non dixit, salvavit eos, sed *salvavit sibi*: immensâ enim benignitate usus, mortalium vitam suum dicit emolumentum. Mendoza in 1. Reg. 13. 14.

Et super salutare tuum exultabo vehementer. Ps. 20. 2. Id est, quòd per eum salvâsti homines, Filius tuus, qui Salvator est, exultabit. Addit quoque: *vehementer*: ut, quanta est copia in beneficio, tanta sit & gaudii magnitudo. Cassiodorus hîc.

Salvavit sibi dextera ejus. Ps. 9. 7. 1. Sæpius diximus, manum actionem dicere; dexteram verò bonam actionem. Dicit autem hominum salutem ejus potentiæ opus esse: immensâ autem benignitate utens, suum quæstum hominum vitam ducere. B. Theodoretus hîc.

Tenui eum, nec dimittam; donec introducam illum in domum matris meæ &c. Cant. 3. 4. Gilbertus hîc: in cubiculum genitricis, in illam cœlestem Jerusalem; quæ mater est omnium nostrum. Gal. 4. 26. Sed nunquid non jam ascendit ad Patrem? nunquid non jam præcessor introivit pro nobis? quomodo tu introduces, quò ipse prior ascendit? tu magis indiges, ut ipse te ducat; cui dicitur Ps. 118. 35. *Deduc me in semitam mandatorum tuorum.* Quomodo ergo introduces illum, quò jam ipse ascendit? ascendit quidem per se; sed adhuc in te fons existit, in te introducitur, quò per se prior ascendit. Ramirez in Apoc. 3, ep. 3.

Vadam mihi ad montem myrrhæ. Cant. 4. 6. Hugo de Sanct. Vict. sibi vadit: quia singularis amor est, quô homines prosequitur.

Non fœneravi; nec fœneravit mihi quisquam. Jerem. 15. 10. Sive: non profui; nec proficit mihi quisquam: nullus enim voluit tantum accipere, quantum ego tribuere desideravi. Salus enim creaturæ lucrum est creatoris. S. Hieron. hîc.

Ex te exiet mihi dux. Mich. 5. 2.

Ex Novo.

Oportet eum ire in Jerusalem, & multa pati. Matth. 16. 21. Et Luc. 24. 26. *Nonne hæc oportuit pati Christum.* Nota ly *oportet*: non ait: oportet vobis Discipulis me pati. Tam immensa ejus bonitas! ut ex nostra miseria eliceret necessitatem. Sylveira c. 42. in Joan. 12.

Dominus his opus habet. Matth. 21. 3. Solvitur pullus; quia Dominus necessarium eum habet. Vos estis pullus asinæ: quid vestri Filius Dei necessarium habet? quid â vobis expetit? Salute vestrâ opus habet; cupit, vos solvi vinculis peccatorum. Origenes hom. 37. in Luc. Necessariúsne homuncio unus Creatori? tanti ducit Deus unum hominem; ut cum ipso quodammodò omnia possidere videatur; sine ipsô nihil. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 8. sect. 1.

obſ. 3. Nullâ re, niſi hominibus, Deus opùs habet. Sicut ſol opùs habet aere; ut illum illuminet; fons agrô; ut irriget: ſic Dominus opùs habet hominibus; ut eos beneficiis afficiat, ut dona eis ſummâ munificentiâ largiatur, ut Eccleſiam ſuam ex illis conſtruat, ut cœleſte regnum illis compleat. Barradius tom. 3. l. 7. c. 8. Dom. Palm.

Ecce Rex tuus venit tibi. Matth. 21. 5. Nota particulas, dicite filiæ, *tuus, tibi.* Cur non dixit: venit omnibus? ut ſuum cuilibet homini oſtendat affectum: cuilibet homini ſe totum dat; quia quilibet Deo omnia eſſe videtur. Eſcobar antè cit.

Intra in gaudium Domini tui. Matth. 25. 21. Non dicit, intra in gaudium tuum, quod tibi eſt paratum; ſed in gaudium Domini tui. Licèt enim beatitudo ſit electi ſempiternum gaudium; tamen multò majori lætitiâ in ea Electis dandâ ipſe Dominus afficitur. Sylveira c. 22. in Luc. 12.

Cùm illud bibam vobiſcum. Matth. 26. 29. Non vult ſolus in Regno Dei bibere vinum; nos expectat. Nos ſumus igitur, qui vitam noſtram negligentes, lætitiam ejus demoramur. Origen. hom. 7. in Levit.

Viderunt oculi mei ſalutare tuum. Luc. 2. 30. Id eſt, Chriſtum Salvatorem; qui dicitur *ſalutare tuum*, quia per eum decreviſti Mundum ſalvare. *Notum fecit ſalutare ſuum.* Pſ. 97. 2. Dion. Carthuſ. hic.

Videbit omnis caro ſalutare Dei. Luc. 3. 6. Dicitur *ſalutare Dei*: quia noſtram JEſus operatus eſt ſalutem; quam Deus reputat ſuam. Sylveira hic.

Congratulamini mihi. Luc. 15. 6. *Mihi* dicit, non ovi: ex quo apparet; quantùm de hominis reparatione gaudeat: & propterea ſalus noſtra gaudium ejus eſt. Hugo Card. hic.

Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat. Luc. 15. 6. S. Gregor. hom 34. ſub initium notandum, quòd non dicit, congratulamini ovi; ſed *mihi*: quia videlicet ejus gaudium eſt vita noſtra; & cùm nos in cœlum reducimur, ſolennitatem lætitiæ ejus implemus.

Congratulamini mihi, quia inveni drachmam. Luc. 15. 9. Notabile eſt: quòd omnes angelos convocat ad congratulandum, non drachmæ, non homini; ſed ſibi: quaſi homo Dei Deus eſſet, & tota ſalus divina in ipſius inventione dependeret; & quaſi ſinè ipſô beatus eſſe non poſſet. Sanct. Thom. Aqu. 13. opuſc. 63. 67.

Manducemus, & epulemur. Luc. 15. 23. Quia ſalus noſtra Patris eſt gaudium, in quo noſtrorum eſt remiſſio peccatorum. S. Eligius Noviom.

Quia omnia dedit ei Pater in manus. Joan. 13. 3. S. Chryſoſt. hom. 69. in Joan. traditionem hôc locô Fidelium ſalutem appellare mihi videtur. Teophylactus: *omnia dedit ei Pater in manus*, hoc eſt, quòd credidiſſet ei ſalutem Fidelium. Adeò adamavit ſalutem noſtram, aceſi hæc ei *omnia* eſſet. Sylveira hic.

Pater Sancte, ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi. Joan. 17. 11. Richardus à S. Vict. c. 10. in Cant. charitas circa eorum ſalutem tanta fuit; quòd cùm eos pretiô ſuæ mortis redemiſſet; non tam redemptos à ſe, quàm à Patre ſibi datos, commemorat. In tantum de eorum redemptione exultat; ut non putaret magnum id, quod pro eis pertulit; ſed videatur, eos, quos accepit, datos ſibi potiùs in munere, quàm emptos pretiô, vel recompenſatione.

Num. II.

Deus, & Filius, chariſſima ſaluti animæ noſtræ poſtponit.

In te ſperaverunt Patres noſtri. Pſ. 21. 5. Nè duritiam quiſpiam putaret Patris, quòd ſe Filius profitetur non auditum, tanguntur ab ipſo breviter illa, quæ geſta ſunt. Eripuit enim populum Iſrael de terra Ægypti; eruit tres pueros de camino, liberavit Danielem de lacu leonum. Sed cùm hæc tanta ſupplicantibus ſive præſtiterit, ſive præſtet; tamen *Filio proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*: ut implerentur videlicet ſcripturæ; & ſalus Mundi ipſius Paſſione proveniret. Caſſiodorus hic.

Quid faciam tibi Ephraim? Oſ. 6. 4. Parentis in filios perditos monſtrat affectum, ait S. Hieron. juxta illud Iſ. 5. 4. *quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* Dion. Carthuſ. mallet Chriſtus animarum amator denuò crucifigi, quàm ſineret quempiam, quantùm in ſe eſt, condemnari. Cornelius hic.

Circuibat JEſus totam Galilæam Matth. 4. 23. Chriſtus quòd transfretat maria, quòd loca circuit; non eſt res humani deſiderii, ſed cauſa eſt ſalutis humanæ. Ambulat Chriſtus, non ut videret loca, ſed ut homines, qui variis caſibus perierant, inveniret. Sanct. Chryſol. ſ. 16.

JESUS ſtetit ante Præſidem. Matth. 27. 11. Quomodo ſtetit? ut reus ante Judicem exactus. Quô animô? immobili, forti, conſtantiſſimô, imperturbatô; ad excipiendam ſententiam, non ad liberationem: paratô, gliſcenti, condemnari potiùs, quàm abſolvi: qui omnia retrò, antè duntaxat ſalutem noſtram, poſuerat. Sim. Caſſ. l. 13. c. 8.

Quid eſt, quòd me quærebatis? Luc. 2. 49. Unum à Patre commendatum ſalutis humanæ negotium Chriſtus D. habebat; cui ſic incumbebat, ut, præ amore animarum, cætera omnia nihili haberet. Ardentiſſimè amabat Matrem; ſed ſalutem humanam eò amabat ardentiùs, ùt à Patre imperatam: quibus verbi, animæque, dulces ad invicem exprimerentur ſermones, quemadmodùm ſponſus, & ſponſa. Una utriusque hæreditas, una domus, una menſa. Denique propter hanc *relinquet* ille *Patrem ſuum, & Matrem; & adhærebit uxori ſuæ.* Gen. 2. 24. Baezat. 1. l. 2. c. 11. §. 10.

Mulier, ecce Filius tuus. Joan. 19. 26. Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine? quid

quid differs? jam venit hora. Mater tua coram te est, & Joannes, quem diligis. Latroni loqueris; & Matri non loqueris? intuetur te illa in mulieribus benedicta, & confixis in te oculis vulnera tua maternâ pietate considerat. Tanti scilicet Christo est salus animæ; ut priùs de ea agat cum latrone, quàm cum matre de clientela. Arnoldus Carnot. tr. de 7. verb. Dom.

Deo sua gloria tantæ non est curæ, quantæ salus hominum. S. Chrysost. in Ps. 113.

Quod sæpe numero dixi, id & in præsentia repetam: Deum scilicet non adeò suam spectare dignitatem, ùt nostram salutem. Id. hom. 63. ex c. 11. Joan.

Num. III.

Plura de Dei amore salutis nostræ.

Ex Veteri.

Non facies omne opus in eo. Ex. 20. 10. Tertull. l. 4. adv. Marcion. c. 12. ità ille legit Dicendo *tuum*, de humano opere definit, non de divino: opus autem salutis, & incolumitatis, non est hominis, sed Dei proprium. Pende illas particulas, opus salutis & incolumitatis: quàm aptè opus salutis proximi cum incolumitate copulavit. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 8. sect. 3. Obs. 1.

Tollite summam universæ cognationis filiorum Israel. Num. 1. 2. Oleaster: non est, Domine, impletus annus, quô eos numerari præcepisti; & jam iterum eos supputari vis? Quid est, quòd eos tam sæpe numeras? Certè Deus, diligens Hebræorum animas, omnium expetit salutem; nè vel unica ovicula erronea à numero recedat. Oleaster: nam quemadmodum, qui siti pecuniarum agitur, & eas diligit, continuò eas supputat: ità & Deus eos, quos diligit, supputare non desinit. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 3. sect. 1. Obs. 2.

Unus est, & secundum non habet; non filium, non fratrem: & tamen laborare, non cessat; nec satiantur oculi ejus divitus. Eccl. 4. 8. Hoc de Christo D. accipit Sanct. Ambros. l. de instit. Virg. c. 10. *Ego sum pauper & dolens.* Ps. 68. 30. Si constitutus Rex super orbem, si in ipso omnes thesauri; quomodò pauper? Sanct. Chrysost. inops, & pauper erat, quia nos esuriebat. Quai paucas animas ad se trahebat. Sylveira in Apoc. 7.

In die lætitiæ cordis ejus. Cant. 3. 11. Id est, redemptionis humani generis; quæ fuit dies lætitiæ Christi. S. Isidorus hic.

In die lætitiæ. ibid. Lætitia enim, & gaudium Christi, salus est, & redemptio humani generis. S. Thomas Aqu. hîc.

Ut faciat opus suum: alienum opus ejus &c. Is. 28. 21. Bene salutem nostram, & Passionem illius Isaias contemplatus. Opus etenim Dei est, animas, quas creavit, colligere, & ad æternæ lucis gaudia revocare. Flagellari autem, atque sputis liniri, crucifigi, mori, atque sepeliri; non hoc in sua substantia opus Dei est, sed opus hominis peccatoris; qui hoc omnia meruit per peccatum. S. Gregor. hom. 16. in Ezech. 3. circa finem.

Non est, qui sustentet eam &c. Is. 51. 18. Hic intellectu fidei opus est; ut sciamus, quàm necessarius Mundo fuerit Christi Filii Dei adventus. S. Rupertus hîc.

Gaudebit sponsus super sponsam; & gaudebit super te Deus tuus. Is. 62. 5. Hoc est, ut ex Sept. & Chaldæo, Sanct. Hieronymus: *sicut lætatur sponsus super sponsam; sic gaudebit super te Deus tuus*: & tibi maritatus magnas, & clarissimas proles ex te procreabit; scilicet magnam copiam SS. Martyrum, Confessorum, Virginum &c. Nota cum Forerio: Deus, qui felicissimus est, & immensa majestas; suas voluptates, gaudia, & delicias, in homine collocat: homines enim sibi desponsat, in ijs sibi complacet, illis gaudet, & fruitur, ùt sponsus sponsâ. Cornelius hic.

Ex Novo.

Fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Petimus, substantiam, & facultatem, voluntatis suæ submministret nobis; ut salvi simus, & in cœlis, & in terris: quia summa est voluntas ejus salus eorum, quos adoptavit. Tertull. lib. de Orat.

Non omnis - sed qui facit voluntatem Patris mei. Matth. 7. 21. Voluntas autem Patris est, ut Spiritum Sanct. homo suscipiat; & inauditô, novôque, modô regeneratus cœlorum civis efficiatur. Sanct. Cyrill. Alex. l. 2. c. 40.

Cùm appropinquâsset Jerosolymis &c. Matth 21. 1. Triumphalis Christi ingressus hîc: In Iericho duos cœcos illuminavit. Matth. 20. 30. In itinere Zachæum cum tota familia convertit. Luc. 19. En festivissimi causa triumphi Christi; quòd magnis ditatus sit mercibus, salute humanâ. Sylveira in Luc. 19 c. 40.

Gloria in altissimis Deo. Luc. 2. 14. Gloria utique, qui desperatis mortalibus munus æternæ salutis exhibuit. S. Gregor. Naz. hom. in Nat. D.

Ut cognovit, quòd accubuisset in domo Simonis. Luc. 7. 37. Etiam ipsum sanare cupiebat, nè gratis apud eum panem comederet. Ipsum pascentem esuriebat: ipsum emendare, ipsum mutare, ipsum manducare, ipsum in suum corpus trajicere, volebat. Sanct. August. lib. 50. hom. s. 23. Cibus Christi est salus nostra: reficitur cœlestibus epulis, profectibus nostris. B. Eucherius in natali Ecclesiæ hom. 1. Cibus ejus pœnitentia mea, & cibus ejus salus mea - cibus ejus ego ipse. An non cinerem, tanquam panem, manducat? Ego autem, quia peccator, sum, cinis sum, ut manducer ab eo. Mandor, cùm arguor; glutior, cùm instituor; decoquor, cùm immutor, digeror, cùm transformor; unior, cùm conformor. S. Bernardus s. 71. in Cant.

Ecce anni tres sunt, ex quo venio. Luc. 13. 7. Dicitur Christus quærere, nec invenire: non quòd infœcunditatem malorum ignoret; sed ut suam ad nos diligentiam, providentiamque, demonstret. Et ut humanam declaret ignaviam; seque

seque pro nostra salute probet sollicitum, & examinatorem totius vitæ nostræ. Dion. Carth. hic.

Misit servum suum. Luc. 14. 17. Quò se non conjicit Deus, ut aliquam procurandæ salutis, & utilitatis nostræ, occasionem inveniat! Sanct. Cyrill. Alex. in Cat. S. Thomæ: iste servus, qui missus est, ipse Christus est: qui, cùm esset naturaliter Deus, & verus Dei Filius, *exinanivit semetipsum, formam servi accipiens.* Did. Niss. D. 2. Pent. §. 4.

Da mihi bibere Joan. 4. 7. Fatigatus est; sed in te: quia diu te quæsivit. Tua illum tam diu incredulitas fatigavit. Non offenditur tamen; si modò venias: petit bibere, daturus. Bibit autem non aquam prætermeantis rivuli; sed salutem tuam: bibit affectum tuum; bibit calicem, hoc est, passionem, illam tuorum criminum redemptricem: ut tu sitim illius Mundi sacri polus cruore restinguas. Sanct. Ambros. l. 1. de Spir. S. c. 20. *Da mihi bibere.* q. d. citò convertere, & me potabis. Tu sitis ad culpam; & ego sitio te ad gratiam: tu sitis tuam damnationem; & ego tuam salutem, Hugo Card. hic.

Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus. Joan. 4. 34. Esuriebat JEsus salutem illorum: voluntas autem Patris est, ut convertant se peccatores. Theophylactus hic.

Ego cibum habeo manducare &c. Joan. 4. 32. Hinc discimus; quanta sit erga homines charitas: quasi enim cibum suum putat perditorum hominum conversionem. S. Cyrill. Alex. l. 2. c. 103.

Ego sum via, veritas, & vita. Joan. 14. 6. Joannes Raulinus s. 23. de SS. attende, Christus dejiciat amore animarum. Via hominem in terminum ducit; sed quantò sui quòd Christus se non Ductorem viæ, sed ipsam viam, appellaverit: ut videas; quò se dispendiò? ab omnibus calcatur, proteritur.

Sitio. Joan. 19. 28. Sitiebat Christus: sitiebat planè, non potum hominum, sed salutem sitiebat: non aquam mundi, sed redemptionem generis humani. Sanct. Maximus hom. 1. de eleemos.

Sitio. Joan. 19. 28. Sacramentalem hanc sitim intelligo: in qua non tam desideratur potus, quam hominum salus. Arnoldus Carnot. tr. de verb. Dom. Domine, quid sitis? Ergone plus cruciat sitis, quàm crux? de cruce siles, & de siti clamas. Sitio! quid? vestram fidem, vestram salutem, vestrum gaudium: plus animarum vestrarum, quàm corporis mei, cruciatus me tenet. Drogo Ost. de sacr. Pass. Expressit per corporis vocem, vehementem animæ suæ nostræ salutis affectum: sitiebat enim salutem omnium animarum. Nec non sitis Christi aspiciebat in mortem; ut etiam mori pro humano genere vehementissimè affectaret. Et illius ineffabilis desiderii vox illa *sitio* erat indicium; quò voluntatem Paternam citò perficere nitebatur. Sim. Cass. l. 13. hic.

Ecce sto ad ostium, & pulso. Apoc. 3. 20. Cordis ostium pulso, promptè aperienti super salute sua gratulor; illamque opiparæ cœnæ locò duco: siquidem ijs rebus præcipuè capior, & pascor, quibus ipsi spiritum alunt, famemque audiendi verbum Dei sedant, ac erroris tenebras propulsant. S. Andreas Cæsar. in Apoc. hic s. 3. c. 9.

Ex Patribus, & aliis.

Major cura salutis erga homines Deo est, quàm diabolo perditionis. Nunquid non sufficiebat Angelorum diligentia adversùs insidias dæmonum? Et adversùs eos, qui ad peccandum homines trahunt? Ipse unigenitus, ipse, inquam, Filius Dei adest, ipse defendit, ipse custodit, ipse nos ad se trahit. Orig. hom. 20. in Num. 25.

In Calendis quæ offeratis mihi in diebus festis meis. Num. 28. 11. Ità legit Orig. Habet ergo Deus dies festos suos? habet: est enim ei magna festivitas humana salus. Quomodo putas lætificat eum, cùm is, qui fuerat impudicus, fit castus; & qui fuerat impius, efficitur pius. Istæ omnes singulorum quorumque conversiones festivitates generant Deo. Id. hic hom. 23.

Tantùs, Domine, tuus in me amor fuit; ut non per angelos, aut ullam aliam creaturam, salutis meæ negotium obieris: verùm ut primam fictionem, sic etiam instaurationem, ipsemet efficiendam duxeris. S. Joan. Damasc. Or. 1. de B. Mariæ Nativ.

Nullâ re perinde Deus delectatur, ùt hominis; propter quem omnis doctrina, atque omnia mysteria concessa sunt; resipiscentiâ, & salute. S. Gregor. Naz. Or. 39. in sancta lumina.

Tu verè solus es Dominus: cujus dominari super nos, hoc est salvare nos: nostrum verò servire tibi, nihil est aliud, quàm à te salvari. S. Bernardus l. de amore c. 6.

Si diligenter advertas, quantum bonum tibi fecit: undique, & ex omni parte, ità invenies illum circa tuum profectum occupatum; quàm si nihil aliud faceret; quàm nisi tibi soli intenderet, & ad tuam salutem. S. Edmundus Cantuar. speculo Eccles. c. 5.

Voluit esse infans, puer, adolescens, juvenis, vir: ad ostendendum, quòd venerit pro salvatione omnium. S. Vinc. Ferr. l. 4. D. infra Oct. Epiph.

Ità tibi intendit Deus, ità tui curam jugiter habet; quasi tu solus in toto terrarum orbe viveres. Blosius parad. an. c. 2.

Comprehendi non potest, quantâ charitate, quàm paternis visceribus, ubique nostram salutem ipsè desideret, ac procuret. Nulla unquam mater tam tenerè dilexit filium uteri sui, quàm tenerè ille nos diligit. Fasciculus stuparum, in ingentem ignem missus, non ità repentè incenditur; quàm repentè Deus peccatis nostris, propter ineffabilem pietatem, & misericordiam suam, ignoscit; dum verè nos pœnitet vitæ malè actæ. Id. ibid.

Tam

Tam ardens, & incontinens, est Dei amor erga nos: ut, si mors, & Passio, Christi ad salvandum hominem non sufficissent; etiam Pater cœlestis, & Spiritus S. quoque humanam potiùs assumpsissent naturam, ac pro homine mortem subiissent; quàm eum perire siviſſent. Id. p. 3. Spir. marg. in Appendice.

Quæcúnque Dominus facit, pro salute nostra facit. Isid. Clar. or. 18.

§. II.

Exemplô Dei, Christi; & tu ama, cura, salutem tuam.

Num. I.

Eam omnibus terrenis præfer.

NOn comedam, donec loquar sermones meos. Gen. 24. 33. Eliezer, fidelis Abrahæ servus, itinere difficili perfunctus, ut è domo Bathuelis Isaaco sponsam adduceret: exceptus summâ benevolentiâ; *appositus est ei in conspectu ejus panis.* Quid ad hæc Eliezer? *non comedam &c.* Ità stans longum sermonem orditur; in quo commissi sibi negotii seriem explanat. Verbô, in hoc primo congressu non cœpit solùm, sed planè absolvit conjugii tractatum; & futuras nuptias stabilivit. Et tum primùm loqui cessavit, cùm audiit: *en Rebecca coram te est; tolle eam, & sit uxor filii domini tui.* v. 51. Quid opùs erat, ô Eliezer! tantâ festinatione? an timebas, nè opportunitas intercidat? aut nè parentes alteri Rebeccam despondeant? cur non priùs, fessus ex itinere, vires reficis? hospitalitate frueris? & tum demum mandata exequeris? absit! *non comedam &c.* Lyranus hîc: in hoc ostendit, habere se negotium impositum sibi cordi. An vos curam animæ, non solùm necessariæ corporis refectioni, sed cujusvis recreationi, & ludis, anteponitis? quem sic loquentem audivimus? hodie me peccatô fœdavi; igitur *non comedam*, nisi toxicum hac confessione evomuero &c. Quis ità agit, & loquitur? an non potiùs hæc animi negotia in ultimum locum ablegantur? quàm longè aliter Mundi negotia tractantur! &c. Segneri s. 7. die Merc. Dom. 1. Quadr.

Divisitque filios Liæ, & Rachel &c. Gen. 33. 1. Jacob revertens in patriam, ut iram Esau obviam venientis vitaret armati; familiam partitus in turmas; in fronte posuit servas Balam; & Zelpham-agmen clausit Rachel cum Joseph. Quorsum hic ordo? Videns se imparem resistendo esse; id solùm egit; ut, si pereundum foret, non omnem simul familiam periculo objiceret, sed chariora tutiori collocaret locô. Oleaster in Gen. 37. posuit ancillas in principio, ut scilicet iram fratris minùs dilectæ exciperent priùs. Quô docuit: minùs dilecta, pro conservatione eorum, quæ magis diliguntur, esse periculis objicienda. Quid dicam? aut cogitem? dum video, vos primò omnium animam vestram periculo objicere, eamque in agminis fronte poni? nunquid illa ancillæ locô à vobis habetur? pereat illa; modò dignitas familiæ, bona fortunæ; actiones, & negotia profana; filii, & filiæ; parentes, & amici; quin & scorta, equi, & canes, sint salvi. O amentiam! ô brutalitatem! Id. ibid.

Salvum fac dexterâ tuâ. Psalm. 59. 7. Sanct. August. hîc: non salutem temporalem quæro; de hac fiat voluntas tua: sed salvum me fac dexterâ tuâ. Transactâ nocte tribulationum, ad dexteram inveniar inter oves.

Ut detur parvulis astutia. Prov. 1. 4. *Estote prudentes sicut serpentes.* Matth. 10. 16. Serpens pro capite totum corpus objicit fustibus, & gladiis: ità & tu, ô Christiane, pro salute animæ tuæ, totum corpus, opes, & famam, objice. Cornelius hîc.

Si oculus tuus dexter scandalizat te, pes, manus; projice abs te. Matth. 18. 8. 9. Ità legit S. Hieron. nulli parcas, ut soli parcas animæ. S. Hieron. ep. 4. Cur non ait, si sinister? ut fieri potest. S. Thomas: quia dum jubentur amputari, quæ sunt majora, & chariora; à fortiori & minora. Et ùt notat Cajetanus, meminit Dominus oculi, & manûs, ut omnia genera utilium comprehendat. Quidquid enim nobis utile; vel ad ea, quæ sunt notitiæ, quæ per oculum; vel ad ea, quæ sunt actionis, quæ per manum significantur; utile est. Sylveira in Matth. 5. c. 13. q. 2. Quid dexter oculus, ac manus significant? S. Hieron. per dextrum oculum, ac manum, intelligit affectus, & vitia animæ, quæ, dum nocent, amputanda sunt, apud eundem hîc.

Quantò meliùs est, salutem habere sinè pecuniâ, quàm pecuniam sinè salute. S. Ambros. l. 2. offic. c. 17. Et iis etiam, qui sunt in connubio, id Evangelium scribitur: *si vis perfectus esse, vende omnia, & da pauperibus.* Dic, quæso, cùm DEUM orâsti, ut natos susciperes; addidistine illud: da liberos ut causa sint nè regnum tuum assequar? nónne cunctis liberis tibi conjunctior est anima tua? nónne omnium familiarissima? Huic tu primas da partes divitis hæreditatis; vitæ videlicet æternæ materiam; deinde filiis distribue. Sanct. Basilius Cæsar. s. 2. in divites avaros.

Impius est, qui animæ suæ pro suis parentibus est crudelis: majoremque hâc temeritatem nemo habet; quàm ut animam suam ponat ità periculosè quis pro amicis suis. Blesens. ep. 11. ad Clericum, ingressum religionis amore amicorum tardantem.

Num. II.

Salus animæ negligitur, postponitur rebus vilibus.

Nescierunt Sacramenta DEI, id est, secreta futuri sæculi; *neque mercedem speraverunt justitiæ; nec judicaverunt honorem animarum sanctarum.* Sap. 2. 22. B. Humbertus s. 91.

Si sciret paterfamilias, quâ horâ fur, &c. Matth. 24. 43. Hæc ad erubescentiam desidiæ mihi dicta videntur: majorem enim diligentiam habent, furem expectando; quàm vos salutis animæ: vigilant enim tuno, nè aliquid sibi surripiatur. Sanct. Chrysost. hom. 78. hîc.

Stulte. Luc. 12. 20. Pro imprudens. Et verè imprudens; quia non providit sibi de necessariis ad salutem animæ. Cajetanus hic.

Summa amentia est: ut cùm diabolus animarum nostrarum perditioni tantoperè invigilet; nos contrà pro nostra ipsorum salute non eandem adhibeamus diligentiam. Sanct. Chrysost. hom. 21. in Joan. 2.

Multos equidem novi; qui, etiam cùm in morbo cubant, pecuniam salute suâ magis ament, & æstiment. Sanct. Asterius hom. adv. avaritiam.

§. III.

Salutem animæ curandi varia motiva.

Ex Veteri.

Iterum venio. *Appendit funiculum coccineum in fenestra.* Jos. 2. 21. Rahab, digressis exploratoribus, mox appendit funiculum coccineum in fenestra in signum; licèt exploratores cuperent illud primùm in adventu suo reperiri. Cur tam citò pactum fecit? cùm vix ab illa abierunt; & post hoc ituri sint ad populum suum? Ièm priùs de bello habendum consilium; Jordanis ab innumerabili multitudine transeundus, ordinandus exercitus, civitas obsidenda, & tandem expugnanda. Cur in opportunius tempus non differt funiculum appendere? Novit sapiens mulier, quòd religatio funiculi ad fenestram erat suæ salutis medium: ideò non distulit: nullum æstimavit aptius tempus, quàm præsens. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 7.

Animam meam porto in manibus meis. Job. 13. 14. Id est: nulla est ratio, quare salutem animæ meæ parvipendam. Illud enim, quòd in manibus portatur, de facili amittitur. Unde videtur, quòd ejus amissio non multùm timeatur: quæ enim aliquis amittere timet, diligenter abscondit. Sanct. Thomas Aqu. hîc Lect. 2. Ecclesiastes c. 3. 1. &c. Omnibus rebus assignat suum tempus rectum; circa animæ salutem habendam planè silet. Ad lucrum salutis nullum in futurum expectandum tempus; præsens opportunitate suâ omnia futura vincit. Sanct. Gregor. Naz. or. in Sanct. Baptisma: sere, cùm serendi tempus fuerit; & fruges comporta, & horrea solve; cùm tempus hoc postulaverit: & tempestivè planta; & uvam maturam detonde. Quin tibi & belli, & pacis, tempus sit; & amicitiæ, ac dissidii; atque omnis denique rei. At verò salutis tuæ negotium semper age. Baeza antè cit.

Pro justitia agonizare pro anima tua; & usque ad mortem certa pro justitia. Eccl 4. 33. Verbum passivum *agonizare* quasi deponens, sumitur activè pro agoniza, certa, confligе, pugna. q. d. pro anima tua, scilicet ut eam salves, omnes vires exere; totôque conatu certa pro justitia: scilicet eâ contentione, & agone; quô moribundi in agone cum morte luctantur. In his enim natura, ut se, suamque vitam, tueatur, omne suum robur expromit: unde multi è periculo mortis eluctantur, & vitæ restituuntur. Aut potiùs *agonizare*, id est, acerrimè certa pro justitia, æquè ac olim pugiles in agone pro corona certabant usque ad mortem. Cornelius hic.

Ex Novo, & aliis.

Nunquid ego sum Domine? Matth. 26. 22. Cùm Discipuli audiunt: *unus vestrùm me traditurus est*, contristantur: quia, ùt ait Sanct. Chrysost. hom. 71. in Joan. quòd ad unum perditio referebatur, hoc formidinem minuebat: sed quòd addiderat, unus ex vobis, simul omnes perturbabat. Ideo anxiantur: unus reus, unus damnandus erat; & omnes timent. In Mundo multi damnandi sunt; & vix est unus, qui timeat. Dixit Christus Matth. 7. 13. *multi sunt, qui intrant per eam*; & quàm pauci cum timore quærunt: *nunquid ego sum Domine?* Sanct. Chrysost. s. 1. de fer. 5. Pass. ô beati Apostoli! faciliùs vestra innocentia contristata, quàm pœnalis Judæ audacia, quæ non est confusa. Sic plerumque probi magis timent perditionem, quàm scelerati. Sylveira hic.

Nemo mittens manum suam ad aratrum &c. Luc. 9. 62. Tam ineffabiliter magnum est salutis nostræ negotium; ut omnia vana, & frivola, sint sinè dilatione spernenda: nec aliqua temporis portio est infructuosè, seu negligenter, expendenda. Dion. Carthus. hic.

Fratres, magis satagite; ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem, faciatis. 2. Petri 1. 10.

Exultat omnis creatura; collætatur, & applaudit his, qui salvandi sunt. Orig. hom. 1. in Ezech.

§. IV.

Salutem tuam tu ipse tuô labore cura.

Tollat unusquisque agnum per familias, & domos, suas. Ex. 12. 3. Cur unusquisque agnum tollere jubetur? Nonnè magis ad festum conduceret; si unus agnum sumeret, & cæteris omnibus pararet convivium? Etenim in tanto discrimine, ubi sacrificia agebantur salutis; optimum, ut quisque sibi agnum provideret; nec dependeret ab aliorum, etiam fratrum, convivio. Ita Nazianz. or. de Pascha mirandum non est, quòd maximè quidem per singulas domos agnus requiritur: quandoquidem optimum, sibi unumquemque ad per-

ad perfectionem sufficere ; seque hostiam sanctam, vivámque, vocanti Deo offerre. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. §. 13.

Nos ipsi faciamus opus. 2. Esdræ 4. 21. S. Bonavent. in spec. Virg. c. 11. bene aiunt ædificantes, *nos ipsi faciamus opus. Quod opus?* nisi de quo Apostolus ait. *Dum tempus habemus, operemur bonum.* Gal. 6. 10. Bene autem dicunt, *nos ipsi*; non nostri sicarii. Unde alibi ait : *in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut DEI ministros.* 2. Cor. 6.4. Sed oppones illud Jacobi 5. 16. *Orate pro invicem, ut salvemini : multùm enim valet deprecatio justi assidua.* Videtur significare : posse nos securos vivere, dum nos modò justorum precibus commiserimus. Respondet Sanct. Anastasius Sinaita de synaxi: junge clamorem tuum cum Sacerdote pro deprecante : da te ipsum pro tua salute. *Multùm valet deprecatio justi assidua*, & efficax ; sed efficax erit, si & tu cum Sacerdote partes tuas copules, fructusque pœnitentiæ demonstres. Did. Niss. Dom. 5. Pasch. §. 2.

Ego ad Deum clamavi ; & Dominus salvabit me. Psalm. 54. 17. Hugo Card. ego non per Vicarium clamavi, sicut Canonici; qui per Vicarium cantant ; & fortè per Vicarios salvabuntur. Sanct. Ephrem. de resurr. mortuorum : felix regio, felix civitas, felix generatio ; quæ in se continet multitudinem justorum: feliciores autem justi ipsi.

Videns JESUS fidem illorum, dixit paralytico: confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. 9. 2. Sanato dixit: *surge, tolle lectum tuum ; & vade in domum tuam : & surrexit, & abiit,* v. 6. Quærit Haymo, cur sanatum à se dimiserit? respondet : quia ipse non fuerat deprecatus pro salute ; sed alii pro eo interceserunt ; noluit habere eum secutorem. Id. serm. de siti Christi.

Gaudium erit super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15. 7. Non gaudet cœlum, quando peccator solâ ope precum alienarum vivit ; sed dum ipse pœnitet &c. Did. Niss. Dom. 5. Pent. §. 2.

Mitte Lazarum &c. Luc. 16. 24. Preme *digitum suum, & linguam meam.* Si tua est lingua refrigeranda, cur ejus digitum expectas? & non potiùs tuum exeris? Hæc est stultitia peccatoris : alienis operibus niti ad salutem suam propriam ; alienum caput ad propriam elevare redemptionem. Petrus Cell. lib. de panib. conscientia de gravioribus confitens, non alterius, sed propriô digitô, velit amovere pœnam. Id. ibid.

Levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Luc. 21. 28. Quia nostra est salvatio, nostra sit pœnitentia. Non nitere alienis operibus, dum propriæ salutis negotium agitur. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 1. sect. 2. Obs. 3.

Vade lava in natatoria Siloe - abii, & lavi. Joan. 9. 7. 11. Felix homo, cui datum est ; ut salutis suæ negotia ipse per seipsum perficiat ; nulli illa committat. Quod insanissimum reputatur in discrimine vitæ temporalis, quotidie ab hominibus fit in summo æternæ salutis discrimine. Remittunt infelicissimi negotia animæ suæ in id tempus ; quando vel ipsi morbô correpti vix verbum facere possunt, nec aggredi opus ullum ; vel defuncti, in purgatorio nihil prorsus salutare sibi possunt efficere ; sed omnia salutaria in aliorum diligentia fallibili, & incerto, constituunt. Baeza t. 2. l. 12. c. 3. §. 13.

§. V.

Salutis media.

Num. I.

Facilia, multa, in promptu.

Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis? ad cujus confugietis auxilium? Is. 10. 3. Sanct. Basilius M. intelligamus sanè, cur sic dicat *de longè?* q. d. salus nostra non à longinquo, sed è vicino nobis adest. Scriptum est enim : *propè est Dominus omnibus invocantibus eum,* Psalm. 144. 18. Did. Niss. D. 1. Pasch. §. 4.

Amice, quomodo huc intrâsti, non habens, vestem nuptialem? &c. Matth. 22. 12. Cur Rex tam iratus ; præsertim cùm servi tam celeriter adesse coëgerunt, quos invitabant ; ut curandi vestitûs honestioris non permitterent otium? Respondet Euthymius : in corruptibilibus nuptiis respondere quispiam, posset, quòd digna stola difficilis inventu foret : in his autem incorruptibilibus nuptiis ablata est omnis occasio : in proximo namque est ornatus, ac inventu facilis ; si modò illum verè quæsierimus. Justè itaque illum ejicit, qui ornatus non erat, tanquam segnem, & negligentem. Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 5.

Joseph accessit ad Pilatum, & petiit corpus JESU. Matth. 27. 58. gratis scilicet. At JESUS triginta argenteis venditur Judæis à Juda. Matth. 26. 15. Cur illic gratis, hîc verò datâ pecuniâ? Joseph corpore JESU negotiatur æternam salutem ; Judæi verò perditionem : salus autem gratis ; perditio multis sumptibus comparatur. Sylveira c. 30. in Luc. 18.

Ut cognovit. Luc. 7. 37. Unde hoc illa intellexit? Cajetanus : nacta commoditas huic mulieri significatur ex accubitu JEsu in domo Pharisæi, aut ex vicinitate, aut quòd in eadem domo, in alia tamen contignatione, habitaret. Hinc æstima, quàm propinqua sit homini salutis suæ occasio ; quando Magdalena non procul exire necesse habuit ; ut opportunum morbo suo antidotum reperiret. Sanct. Chrysologus s. 93. Dominicos pedes lavat lacrymis, crinibus tergit. Vacat ergo ab exercitatione paupertas, quia in totum sibi natura sufficit ad obsequium Creatoris. Did. Niss. Dom. 1. Pasch. §. 4.

Erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus.

plenus. Luc. 16. 20. Quô consiliô Dei Providentia ordinavit; ut is mendicus proximus esset foribus domûs divitis illius gurgitis? Respondet Sanct. Chrysologus s. 121. purpurâ, byssô, delicatis vestibus, epulis blandis, ferrea viscera crudelis anima nutriebat. At quid egit Dominus? humanæ, inquit, salutis avidus inquisitor, illum emollire cupiens; non tam Lazarum, quàm ipsum pietatis conflatorium, ejus projecit ad januam. Conflatorium dixi, propter ferrea viscera. q. d. ad ipsum vestibulum ædium illius, ob ipsos adeò oculos, posuit Dominus occasionem remedii, & fornacem; in qua ferrum immanium viscerum suorum coquere, & transfundere in aurum pietatis, & misericordiæ, possit. Did. Niss. ib.

Jejuno bis in Sabbatho &c. Luc. 18. 12. At Publicanus: *Deus propitius esto mihi peccatori.* v. 13. Pharisæus vanitatis, & elationis, ventos emebat, & in perditionem suam sumptus faciebat Sanct. Chrysost. hom. de David & Saul: quot labores subeundi erant Pharisæo, jejunando, humi dormiendo, vigilando, bona sua pauperibus elargiendo? At publicanus, cùm nihil tale fecerit, simplicî verbô omnem depositit iniquitatem; idque sinè sudoribus, & absque longi temporis mora. Sylveira c. 21. in Marci 15.

Hic venit in testimonium. Joan. 1. 7. Cur Christus Dominus voluit habere testimonium à Joanne? Sanct. August. tr. 35. in Joan. talis venit Christus, ut oporteret ei lucernam testimonii perhibere. Nunquid opùs erat, ut Joannes, tanquam lucerna, perhiberet testimonium diei, si dies ipse infirmitates nostras posset videre? Secundò respondet Orig. tom. 2. in Joan. ut abundans esset via ad credendum: nam ad salutem non solùm dat media necessaria; sed etiam cumulata exhibet. Fecit Christus D. tot miracula, & signa; voluit tamen testimonium Joannis. Sylveira hîc q. 33.

Stetit in medio. Joan. 20. 19. Quàm propinquum, & ad manum, habet homo bonum sui remedii, & remedium omnis mali. *Stetit in medio*: ut doceret, quàm facilè habere copiam illius possimus; qui semper in medium cœtum se nostrum ingerit. Sic enim solemus dicere, in medio quidquam esse; quod promptum, & facile obtentu indicare volumus. Sanct. Ephrem lib. de linguæ malo: cuncta DEUS suô dispositit ordine; ut ad manum cuique sint, quibus ab inimicis se defendat. Instructus es ergo armis, ô homo, adversùs quoscunque hostes, Hæc, tibi ad salutem concessa, si neglexeris, victus in die Judicii, quomodo teipsum excuses, non habebis. Did. Niss. D. 1. Pasch. §. 4.

Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Rom. 10. 10. Magnum, filioli, per hoc Fidei nostræ videmus compendium; quando inter cor, & linguam, totum salutis humanæ versatur, & geritur Sacramentum. S. Chrysol. s. 56.

Alia aliis præfinita est tempestas: alia est enim sementis, alia messis; alia pacis, alia belli; alia quæstûs, alia feriarum: animæ saluti nulla non idonea; omnisque commodus dies; si velimus. B. Theodorus Studita s. 130.

DEUS salutem Electorum suorum sæpe promovere solet ex his, quæ ipsi omnino contraria saluti suæ esse arbitrantur, Blosius Instruct. spir. c. 8.

Num. II.

Pessimum iis abuti.

Habitavit in civitate illa. Jos. 20. 6. Refugium habuit, qui extra civitatem deliquit: verùm, si quis in ipsa civitate homicidium perpetrâsset; jam illa civitas non erat immunitatis tessera, sed discriminis causa. Naxera hîc. §. 13.

Arca DEI capta est, duo quóque filii Heli mortui sunt, Ophni, & Phinees. 1. Reg. 4. 11. Et cur, cùm tantò antea nimis percelluerit sententia, à sacrificiis non requirunt tutamen? Minatur Jonas Ninivitis c. 3. 8. illi tamen adversus Numinis iras opponunt pœnitentiæ lugubrem habitum. 2. Reg. 24. 25. Dei minister strictô gladiô pestem populum absumebat; David pestis corruptionem sacris victimarum ignibus purgat: *Otulit holocausta, & pacificia; & propitiatus est Dominus terræ; & cohibita est plaga ab Israel.* Cur Heli filii, ad avertendam Numinis iram, non quoque sacrificia offerunt? David non peccârat sacrificiô; at filiis Heli sacrificia adulterata sunt in scelera: nam violenter auferebant aræ, quod offerrent avaritiæ. 1. Reg. 2, 15. *veniebat puer Sacerdotis, & dicebat immolanti &c. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino.* v. 17. Id. ibid.

David psallebat manu suâ: nisúsque est Saul configere David lanceâ in pariete. 1. Reg. 19. 9. 10. Cur dæmon invidum contra unum Davidem commovet, ut de medio tollat? quia David cantu afferebat morbo medelam: remedium ergo nititur callidus dæmon in ægroti vertere damnum; ut exinde nulla ei superstit spes salutis. O quoties in scelerum auxilia virtutis vertuntur arma! Id. ib.

Est & hæc perversitas hominum, salutaria excutere, exitiosa suscipere, periculosa quæque medicamenta vitare; mori deniquè citiùs desiderare: nam & medicinæ præsidium plures refugiunt, plures stulti, plures timidi, & malè verecundi. Tertull. adv. Gnost. c. 5. Sed nondum hæc tota malignitatis vis explicatur: non solùm medicina respuitur; sed in morborum fomentum convertitur. Sic medela transit in venenum, & salus omnino desperatur. Idem ibid.

§. VI.

Salutis impedimenta tolle.

Nudaverunt tectum. Marci 2. 4. Matth. 9. 2. Permittit Christus, ut per tectum paralyticus ad se descendat: quô doceat, nullum debere

debere esse impedimentum, quod accessum salutis impediat. Sylveira in Matth. hîc.

Si tentationi in corde nascenti festinè non resistitur; hâc eâdem, quâ nutritur, morâ roboratur. S. Gregor. mor. l. 21. 7.

Si illi, qui in mari navigant, sæviente tempestate merces negligunt; & propriis manibus onera in mare projiciunt, & fortunis vitam anteponunt; ac, nè navis pondere oppressa submergatur, eam sublevant; & pretiosissima quæque vel in profundum jaciunt: cur non etiam nos, propter vitam præstantiorem, ea despicimus, quæ animam in profundum detrahunt? cur idem non potest Dei timor, quod potest timor maris? S. Nilus lib. ascet.

Miscellanea.

Ingredere tu, & omnis domus tua &c. Gen. 7. 1. Nam, licèt multùm à virtute justi illius abfuerint, alieni tamen erant à gravioribus sui sæculi peccatis. Alias quoque ob duas causas salute potiti sunt. Una in honorem justi: consuetudo enim misericordis Dei est, honorem hunc dare servis suis; ut propter eos salventur & alii &c. S. Chrysost. hom. 24. in Gen.

Novit Dominus viam justorum, & iter impiorum peribit. Ps. 1. 6. Quia Dei agnoscere, servare est; Dei agnoscere, custodire est: non agnoscere, damnare est. Sanct. August. in Ps. 141.

Titulus VI.

SALUTATIONES.

Heva. Gen. 4. 1. Sept. *vita.* Ex Hebræo have, id est, *vive;* quæ vox est salutantis. Pro have Latini dicunt ave. Cornelius hîc.

Et factum est, ùt audivit salutationem Mariæ Elisabeth &c. Luc. 1. 41. Charitas proximi salutationibus, & aliis charitativis locutionibus, semper fovenda est. Unde angelis salutavit Mariam; Maria salutavit Elisabeth; Filius Mariæ salutavit Marias euntes de sepulchro, dicens illis: *avete* Matth. 28. 9. Væ eis, qui, propter odium, salutationem proximo negant. Væ & illis, qui dolosè proximum salutant; sicut Judas, cùm dixit: *ave Rabbi.* Sanct. Bonaventura spec. B. V. c. 4.

In orientali Ecclesia, ubi quis per dies Paschales alteri fit obvius, pro salutatione dicit: Christus surrexit à mortuis; salutatus respondet: verè surrexit Dominus. Isidor. Clar. Or. 21. lib. 1.

Totâ Paschali septimanâ æquum foret, hoc pactô invicem salutaremus: resurrexit Dominus; & salutatus responderet: Deo gratias. Belethus rat. offic. div. c. 116.

Quorundam salutatio Sanctorum hæc fuit; ut, cùm sibi occurrerent, prior salutando diceret: moriendum est; alter responderet: nescimus quando. Cornelius in Gen. 3. 3.

Titulus VII.

SANCTI.

§. I.

Etymon.

Sanctum sanctorum est. Levit. 6. 25. Sanctum à *sancio* venit. Sancire enim propriè est consecrare aliquid sub sanguine hostiæ: unde sanctum dicitur, quasi sanguine consecratum. Cornelius hîc.

Sanctus Psalm. 10. 5. Id est, sanguine tinctus. Hugo Card. in Psalm. 10.

Cogitaverunt adversùs sanctos tuos, Psalm. 82. 4. Symmachus, pro *sanctis tuis contra occultum tuum.* Aquila: *contra absconditum.* Hebr. *adversùs absconditos tuos.* Rectè Fideles, Dei dicuntur absconditi; qui sub umbra alarum suarum protegit eos. Et quia *vita nostra abscondita est.* Coloss. 3. 3. Bellarminus hîc.

§. II.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Plantaverat Dominus DEUS Paradisum voluptatis. Gen. 2. 8. Est Paradisus vita beatorum: quatuor flumina, quatuor virtutes. S. Isidorus hîc.

Numera stellas - sic erit semen tuum. Gen. 15. 5. Isidorus Pelus. l. 3. ep. 296. Notat posteros Abræ hîc comparari stellis cœli: quia ex iis alii futuri erant sapientes, & sancti, cœlestes, sublimes, & illustres; instar stellarum cœli.

Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus, Psalm. 101. 15. Lapides Sion, sunt Fideles militantis Ecclesiæ; firmi, & stabiles, in Christiana Fide: & nihilominus spe solidi, & persistentes, in charitate. Hi nimirum placuerunt servis tuis, hoc est, sanctis Ecclesiæ triumphantis. Gerson hîc.

Fruſtrà jacicur rete ante oculos pennatorum. Prov. 1. 17. Qui ſunt iſti pennati? Sancti, & electi viri; qui habent pennas fidei, ſpei, & charitatis, cœterarumque virtutum; quibus ad cœleſtia contemplanda volant. Salonius hîc.

Indica mihi - ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. Sanct. Auguſt. ep. 48. per meridiem accipit juſtos; in quibus luce fulgentibus, & charitate ferventibus, quaſi in meridie, requieſcit.

Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum? Cant. 3. 6. Arab. *ex deſerto.* Angeli, inquit Nyſſenus, Theodoretus, Ambroſ. &c. Et homines, talem animam cernentes, quaſi admirantes dicunt: quænam eſt iſta, quàm ſtrenua, quàm fortis! quæ, cùm deſcendere deberet, eò quòd ex Adæ terra compacta eſt; originisque pondere per ima ſcelerum præcipitem ſe dedit; nunc vî novâ, planeque mirâ, in virtutis ardua conſcendit? aſcendit, inquam, de deſerto Mundi, ubi ſolitudo eſt virtutis, & ſanctitatis. *Sicut virgula fumi.* Caſſiodorus, & Sanct. Gregor. anima ſancta vocatur virgula fumi: quia gracilis eſt, & delicata, diſciplinis Spiritus Sanct. attenuata; ſubtilis, non habens groſſitudinem carnalium deſideriorum. Cornelius hîc.

Cum univerſis lignis Libani. Cant. 4. 14. Caſſiodorus: ligna Libani, pulchritudine, proceritate, & robore, præeminent: ideoque ſanctos Doctores, & perfectos quósque in Eccleſia, ſignificant. Cornelius hîc.

Comæ ejus ſicut elatæ palmarum. Cant. 5. 11. Comæ capitis Dilecti catervæ ſunt Sanctorum, quæ Deo fideli famulatu adhærent. V. Beda hîc. l. 4.

Sancti comparantur ſtellis. 1. Propter numerum. Pſalm. 146. 4. *Qui numerat multitudinem ſtellarum.* 2. Propter ſitum. Philipp. 3. 20. *Noſtra converſatio in cœlis eſt.* 3. Propter gradum. 1. Cor. 25. 41. *Stella à ſtella differt in claritate.* 4. Propter ſplendoris rutilum. 5. Propter ordinatum motum. Judic. 5. 20. *Stellæ manentes in ordine, & curſu ſuo.* Sanct. Thomas Aqu. in Iſ. 14.

Olivam uberem - vocavit Dominus nomen tuum Jerem. 11. 16. Sanctus dicitur oliva, propter pinguedinem; in quo devotio, Rom. 11. 17. *Socius radicis, & pinguedinis olivæ, factus es.* Propter olei nitorem; in quo contemplatio. Zach. 4. 14. *Iſti ſunt duo filii olei, qui aſſiſtunt Dominatori univerſæ terræ.* Propter foliorum virorem; in quo virtus eſt mentis. Gen. 8. *reverſa eſt columba ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis.* Propter fertilitatem; in quo abundantia bonorum operum. Pſalm. 51. 10. *Ego autem ſicut oliva fructifera.* Propter pulchritudinem; in quo Sanctorum gloria. Eccl. 24. 19. *Quaſi oliva ſpecioſa in campis.* Oſ. 14. 7. *erit, quaſi oliva, gloria ejus.* S. Thom. Aqu. hîc.

Capilli capitis ejus, quaſi lana munda. Dan. 7. 9. Capillos ejus capitis ſanctos angelos, ſeu univerſos electos, typicè accipi oportet, Sanct. Anſelmus lib. de veſtim. membr. &c. Dei attributis.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Vidimus ſtellam ejus. Matth. 2. 2. Quicunque in Eccleſia piè vivit, & caſtè; *qui ea, quæ ſurſum ſunt, ſapit, non quæ ſuper terram.* Coloſſ. 3. 1. Cœleſtis quodammodo inſtar eſt luminis. Et dum ipſe ſanctæ vitæ nitorem ſervat, multis viam ad Dominum, quaſi ſtella, demonſtrat. S. Leo. ſ. 3. in Epiph.

Pater noſter, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. Id eſt, in ſanctis, & juſtis: non enim ſpatiô locorum continetur Deus. S. Auguſt. de ſerm. Dom. in monte l. 2. c. 9.

Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. ibid. 10. Quid per cœlos, niſi juſtos? Et quid per terram, niſi peccatores, accipimus? Videlicet voluntas noſtri conditoris, ſicut in omnibus juſtis perficitur, ità & in nobis quoque peccatoribus, impleatur. S. Gregor. mor. l. 15. 19.

Sancti ſunt tanquam ſtellæ in firmamento Eccleſiæ; quæ noctem hujus ſæculi ſanctitate ſuâ diſcutiunt, & illuſtrant. S. Gregor. præfat. in Job.

Poma ſunt viri juſti; in quibus eſt ſapor contemplationis, color ſanctitatis, odor bonæ operationis. Sanct. Antonius Pad. Dom. 4. Epiph.

§. III.

Sanctum eſſe, vera laus.

Magnificâſti ſuper omne, nomen ſanctum tuum. Pſalm. 137. 2. Cur non dixit, nomen tuum Deus? nomen tuum omnipotens, nomen tuum miſericors? ſed nomen ſanctum tuum? Dion. Areop. l. de div. nom. c. 13. nomen ſanctum tuum, tanquam omnium nominum pretioſiſſimum. Sylveira in Luc. 1. q. 5.

Sanctus! ſanctus! ſanctus! Dominus Deus exercituum! Iſ. 6. 3. Clamant Seraphim. Sed cur ſanctitatem primò laudant; & hoc non ſemel, ſed ter; cùm tamen ſemel tantùm Dominum DEUM nominent? Sanct. Ambroſ. l. 3. de Spir. Sanct. c. 18. illam ſolam prædicant ſanctitatem Cherubim, & Seraphim, indefeſſis vocibus laudant, & dicunt: Sanctus &c. *Dominus DEUS Sabaoth.* Nos quoque nihil pretioſius invenimus, quô DEUM prædicare poſſimus; niſi ut *ſanctum* appellemus: quodlibet aliud inferius eſt Deô, inferius & Domino. Idem hîc. Ergo nihil aliud viderunt in tanta majeſtate Seraphini, quod mirarentur, & laudarent; quàm ſolam ſanctitatem? non poterant prædicare ſapientiam, omnipotentiam? &c. Reſpondet S. Ambroſ. antè cit: nihil pretioſius &c. Did. Niſſ. D. 12. Pent. §. 1.

Erant juſti ambo ante Deum. Luc. 1. 6. Juſtum eſſe ante Deum, id demum ſolidæ, perfectæ-

fectæque laudis est. Solus namque Deus est, qui hominum corda exactè perspecta habet. Etenim, secundùm externam faciem, multi coram hominibus habentur justi; qui tamen, propter latens in pectore venenum, non sunt ejusmodi. S. Titus Bostr. hic.

Ideòque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. Luc. 1. 35. Quare priùs dicit angelus de Christo, quòd erit *sanctus*? quàm quòd Filius Dei vocabitur? Quia tam excellens est sanctitas; ut etiam ab ipsa maximè Dei Filius magnificetur. Sylveira hic q. 50.

Nihil aliud est quilibet Sanctus, nisi Evangelium vivum. Et Evangelica institutio perfectiùs videtur in sancto, quàm legitur in libro. S. Thom. Vill. l. 2. D. 2. Quadr.

§. IV.

Sancti à Deo honorantur, proteguntur.

ET ait. Gen. 8. 21. Hebr. *dixit ad cor suum.* Delrio, id est, ad Noë, qui erat corculum Dei. Cornelius hic.

Dixit Dominus ad Abram: egredere de terra tua &c. Gen. 12. 1. Eò respectu Deus Abrahamum è Charris in Chananeam, è Chananea in Ægyptum, manu duxisse, multisque hominibus ostentâsse, visus est; ut Ægyptiis patefaceret tanti viri pietatem, & religionem. Theodoretus hic. q. 76.

Ecce vir Dei. 1. Reg. 9. 6. In scriptura dicitur esse Dei, quidquid habet in genere suo excellentem aliquam commendationem. Sic Gen. 32. 2. Dicuntur *castra Dei.* 1. Par. 12. 22. *exercitus Dei.* Ezech. 1 1. *visiones Dei.* Psalm. 79. 11. *cedri Dei.* Psalm. 35. 7. *montes Dei.* 1. Thess 4 15. *tuba Dei &c.* Cùm enim Hebræi superlativis careant, defectum, adjectô nomine Dei, supplent. Sed maximè in ordine morali dicebantur homines Dei, vel viri Dei; qui ad Deum proximè accedere videbantur: vel quia, quod est Dei proprium, divinabant: vel quia sanctitate vitæ ipsam divinitatem exprimebant: vel quia totos se in Dei obsequium mancipabant. Homines, seu viri Dei, vocantur Moyses Jos. 14. 6. David 2. Par. 8. 14. Elias. 3. Reg. 17. 18. 4. Reg. 1. 9. Gen. 23. 6.

Princeps Dei es apud nos. Tu autem homo Dei hæc fuge. 1. Tim. 6. 11. Notat Theodoretus, & Chrysost. in scriptura viros eximiè sanctos, Deoque familiares, vocari *homines Dei*: quòd imaginem Dei, ad quam creati sunt, puram à peccatis conservent. Cornelius hîc. 1. Tim. &c.

Novit Dominus dies immaculatorum. Psalm. 36. 18. Id est, multam curam gerit Deus temporis, in quo viri pii degunt; & tanquam rem sacram veneratur. Tantæ dignitatis, & excellentiæ, sunt apud DEUM sancti viri; ut vel temporibus ipsis, quibus vixerunt, summam adhibeat reverentiam. Pinna Ethol. 122.

Sicut divisiones aquarum; ità cor regis in manu Domini. Prov. 21. 1. Cor regis, id est, cor justi: quia quod Lucas ait c. 10. 24. *multi Prophetæ, & reges, voluerunt videre, quæ vos videtis.* Matth. 13. 17. dicit: *multi Prophetæ & justi.* Ubi significatur, justos esse reges. Diez conc. 2. in festo SS. Innocent.

Manus illius - plenæ hyacinthis. Cant. 5. 4. Quia sanctos, & electos suos, in manibus habet; illos protegit, adjuvat; & nè pereant, firmiter tenet. Frequenter enim scriptura dicit, justos esse in manibus Dei. Sap. 3. 1. Is. 49. 16. ac singulos esse velut annulos, in quibus gemmæ pretiosissimæ sunt inclusæ. Jerem. 22. 24. *Si fuerit Jechonias annulus in manu dextera mea.*

In capite ejus diademata multa. Apoc. 19. 12. Imò singulæ virtutes sanctorum sunt corona Christi. Figura Zach. 6. 11. *Facies coronas, & pones in capite JESU.* Philipp. 4. 1. *gaudium meum, & corna mea.* de Ponte in Cant. 3. Exh. 38. §. 1.

Omnibus, & præcipuè sanctis, appropinquat Deus; quomodo si vestimentum adhæreat cuti. S. Hieron. in Jerem. 23.

§. V.

Sancti amantur, honorantur, ab hominibus.

RECti diligunt te. Cant. 1. 3. q. d. licèt non desint, qui malè tè carpunt; id tibi tamen solatii, quòd multæ, bonæque discipulæ, tuam probant vivendi rationem. S. Bernardus s. 24. in Cant. propter murmurantes, & blasphemantes, dicitur ab his, quæ bonæ, quæ simplices, quæ humiles sunt; ab his, inquam, dicitur consolandi gratiâ: *recti diligunt te.* Velloso in Judith. 7.

Sanctorum non tantùm verba, sed & ipsi aspectus, spirituali gratiâ pleni sunt. S. Chrysost. hom. 3. ad pop. Antioch. Nemo veniebat ad urbem (Venetias) qui non vel in primis spectaculis cuperet hunc Patrem videre. Boll. 8. Joan. de S. Laurentio Justin.

S. Benedictus Totilam, ipsum accedentem, timore sancti in terram prostratum, erigit. Boll. 21. Martii.

§. VI.

Sancti sunt patroni, intercessores.

JOseph primâ vice fratribus, sinè Benjaminô venientibus, duriùs locutus est. Gen. 42. 7. illô comitatis benigniùs. Gen. 43. 16. &c.

Accessit ad eum Centurio. Matth. 8. 5. Priusquam rogaret Centurio, priùs amicos misit rogaturos. Patroni nobis necessarii. Escobar tr. Coll. Chr. l. 11. sect. 1. Obs. 5.

Si Moysen, & Aaron, & Samuelem, haberet hodie Ecclesia; cùm invocarent, exaudirentur: & orantibus Job, & Noë, & Daniele; populo parceretur. Sanct. Cyprianus de jejun. & tentationib. Christi.

Aquæductus regalis indulgentiæ, aulicorum preces, Cassiodorus l. 3. var.

§. VII.

§. VII.

Sanctorum cultus, & invocatio.

Domine omnipotens - audi nunc orationem mortuorum Israel, & filiorum ipsorum, qui peccaverunt ante te. Baruch. 3. 4. Ergo etiam mortui orant? utique: sed ij, qui vivunt in cœlo. Drexelis Trism. l. 2. c. 2.

Quæ est spes nostra &c. 1. Thess. 2. 19. Nota contra Novantes: Si S. Paulus hic Thessalonicenses, sinè ullâ Dei aut Christi, injuriâ, vocat suam spem, suum gaudium, imò suam coronam gloriæ; cur non possimus vocare, & invocare B. Virginem, quæ Mater Dei est, spem nostram, Matrem misericordiæ, vitam, dulcedinem, nostram? Cornelius hic.

Gratia vobis, & pax &c. Et à septem spiritibus &c. Apoc. 1. 5. Asseritur hic invocatio Sanctorum. Non cùm Joannes ait: *gratia vobis à septem spiritibus*; hôc ipsô rogat hos septem angelos; ut gratiam illis à Deo impetrent. Ergo eos invocat. Cornelius hic.

Nullus homo est, qui aliquem specialem sanctum speciali devotione habere non deberet; cui se quotidiè commendaret; & pro cujus honore aliquid speciale faceret. S. Bonav. s. 97.

§. IIX.

Sanctificare.

Sanctificetur nomen tuum. Matth. 6. 9. A quo Deus sanctificatur, qui ipse sanctificat? sed quia ipse dixit: *sancti estote, quoniam ego sanctus sum*; id petimus, & rogamus: ut, qui in Baptismo sanctificati sumus, in eo, quod esse cœpimus, perseveremus. S. Cyprianus lib. de Orat. Dom. Petimus, ut nomen Dei actu nostrô sanctificetur in nobis: nobis enim bene agentibus benedicitur nomen DEI. S. Chrysol. s. 71.

Tolli de gentibus, & congregari de universis terris Credentes in Christum, & baptizari eos in remissionem peccatorum; hoc sanctificari est nomen tuum, ô DEUS Pater omnium! quia sic sancti fiunt hi, super quos invocatur nomen tuum. Etenim sanctificatio hæc, revera nominis tui sanctificatio est: quia non tam ipsis datur, quàm tuo nomini; juxta illud Psalm. 113. 1. *non nobis Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam.* Rupertus l. 5. in Matth. Pro eo, quod est, glorificetur, hoc est: fac vitam nostram in tuam esse gloriam. Nam sicut nomen DEI propter malos blasphematur; ità propter eos, qui bonam agunt vitam, glorificatur. Theophylactus in Luc. 11. Sicut homines virtuosi DEUM sanctificant, dum sanctè viventes DEUM, cui ità deserviunt, Sanctum esse demonstrant, ejusque sanctitati fideliter attestantur. Dion. Carthus. in Luc. 11.

Titulus VIII.

SANCTITAS.

§. I.

In quo consistat.

Sancti, id est, mundi, *estote.* Levit. 11. 44. Sic sanctus pro mundo capitur Deut. 23. 14. *Et sint castra tua sancta*, id est, munda. Cornelius hic.

Dixitque Josue ad populum: sanctificamini. Jos. 3. 5. Hebr. *præparate vos.* Septuag. *purificamini in crastinum.*

Conjungere Deo. Eccl. 2. 3. Græc. *conglutinare Deo.* Omnis sanctitas sita est in amore, & conjunctione cum Deo. Quare, sicut Deus extremè odit peccatum, & tentationem; sic & is, qui Deo conjunctus est: sanctitas enim est puritas. Sicut autem impuritas nascitur ex contactu inferiorum (ùt cùm facies, aut vestis, lutô aspergitur) vel cùm anima per affectum inferioribus inordinatè inhæret: ità puritas oritur ex contactu superiorum; cùm affectus ad sublimiora, & nobiliora, assurgit, & iis inhæret. Supremum autem omnium, & simplicissimum, ac purissimum, est Deus. Unde summa puritas consistit in adhæsione cum Deo. Cornelius hic. Sanctitas, est bonitas moralis: & est perfectio morum in actu, vel habitu; quæ etiam in scriptura *justitia* vocari solet. Denique ratio sanctitatis consistit in puritate, alienâ ab omni contagione, & labe, peccati; ùt docet S. Dion. Areop. c. 12. de div. nom. Lessius de perfect. div. Sanctus. l. 8. c. 1.

Tantum quisque sanctus est, quanta ejus ad Deum voluntas magna est. Blosius, facellô an. fid. §. 4. Sanctum, idem est, quod non terrenum: unde sancti, qui in cœlo sunt, nullum habent affectum terrenum. S. Thom. Aqu. Opusc. 10. c. 4.

§. II.

Sanctitatem præfer, junge sapientiæ.

Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte. 3. Reg. 3. 5. Quæres: cur hæc visio Salomoni nocte exhibita? Symbolica causa fuit: quia Deus, licèt in se sit lux infinitia; mens tamen creata, præsertim humana, ad eam caligat.

Quare Deus sanctis, præsertim veteris testamenti, ut Abrahæ, Moysi, Jacobo, apparebat noctu vel in caligine. Rupertus carpit Salomonem, quòd sapientiam, non sanctitatem, petierit. Tamen in eo reprehensibilis est, quòd datâ sibi optione, tam pronâ ad dandum largitate Domini, bonum illud, quod verum, & summum est, non postulavit. Verùm hoc bonum includitur in sapientiâ, quam postulavit. Unde addit: *ut sciam, quid acceptum sit apud te.* Sap. 9. 10. Sapientia enim in libris Sapientibus præcipuè practi-

practicam, sive Ethicam significat: quæ docet nos sapienter, id est, justè, sanctèque vivere. Quæ proinde Sap. 10. 10. vocatur *scientia sanctorum*. Et Luc. 1. 17. *prudentia justorum*. Cornelius hic.

Finxit duas columnas æreas. 3. Reg. 7. 15. Duæ columnæ Salomonis significant, sanctitatem, & sapientiam, jungendam in Ecclesia. Sylveira in Apoc. 3. 12.

Qui non præfert sapientiæ sanctitatem, nunquam proserabitur. S. Bonaventura hexam. s. 19.

§. III.

Sanctitatis laudes, dignitas.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. Ex. 7. 1. Quæ causa? cur Moyse tam graviter, & tam frequenter, Ægyptum verberante, increpante Pharaonem tam sæpe; nunquam ausi sint, vel percussi Ægyptii, vel Rex objurgatus, eum occidere, vel regnô pellere? &c. Id nemini in mentem venit: quia spes abjecta obtinendi imperii, è regia fortis egressio, & ipsa dominationis fuga, sic venerandum faciebant, & afflictis subiditis, & irato principi; ut nemo eum ferire, vel verbô percellere, ausus. S. Ambr. Octon. 8. Ps. 118. factus in Deum regi Pharaoni. Hæc est potentia sanctitatis. Et tu, si vis, tanquam Deus, peccatoribus terrori esse, regibus reverentiâ; ut tanquam Deo tibi videantur esse subjecti: contemne, quæ sunt sæculi; & Dominicæ Passionis opprobrium contende omnibus præferre divitiis. Oliva t. 3. conc. 31.

Sanctificavi te. Jerem. 1. 5. Id est, ùt aliqui explicant, ad rem magnam, & eximiam, selegi te. *Sanctum* enim subinde significat *magnum* quid, & eximium: quia sanctitas in Deo, & creaturis, est dos magna, & eximia. Cornelius hîc.

Exercendis ad sanctimoniam mentibus, atque corporibus, ipsa quoque elementa Mundi famulantur. V. Beda in c. 9. Amos. Idem habet S. Leo s. 6. de jejun. sept. mensis.

Uberiorem fructum præbet audientibus sanctorum virorum mirabilis vita, quàm ostensa miracula. Illa siquidem exigit imitationem; ista solam ingerunt admirationem. Miracula docent, quomodò illi sancti fuerunt; vita verô insinuat, qualiter & nunc homines fieri valeant sancti. B. Petrus Dam. ep. 19. ad Alexand. II. P.

Laudabilius est, fortia peregisse, quàm nova. Unde David, cùm præmisisset Ps. 67. 36. *mirabilis Deus in sanctis suis*. Mox addidit: *ipse dabit virtutem, & fortitudinem, plebi suæ*. Non ait, signa, seu prodigia, sed *ipse dabit virtutem, & fortitudinem*. Id. ibid.

Excedit sanctificatio beatificationem prioritate: nisi enim illa præcederet, ista non sequeretur. Sim. Cass. l. 12. c. 18.

§. IV.

Sanctitas in vultu lucet.

Lux vultûs mei non cadebat in terram. Job 29. 24. Tacitè insinuans, virtutum internarum splendorem exteriùs emicantem, non inanem, aut inutilem esse; sed proximos recreare; atque ad amorem Dei accendere. Doultreman l. 3. c. 3. sect. 4.

In facie prudentis lucet sapientia. Prov. 17. 24. Et Eccl. 19. 26. *Ab occursu faciei cognoscitur sensatus*. Quibus docet Spiritus S. viri justi esse, internâ, & exteriori, sanctitate præditum esse; & ità vivere, ut vultu ipsô, & aspectu, virtutem præseferat. De S. Joseph legitur Gen. 39. 4. cùm Putyphar servus esset, ità vixisse, ut Dominus idololatra Dei amicum eum agnosceret. Act. 6. 15. de S. Stephano: *viderunt faciem ejus, tanquàm faciem angeli*. Diez conc. 4. in Invent. S. Crucis.

Sapientia hominis lucet in vultu ejus Ecclæ 8. 1.

Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris? Cant. 3. 6. Non thus est virginitas; sed compacta è thure virga: illud enim si non uratur, potest non sentiri. Fumigantem verò ex aromatibus virgam quis ità premat, quin fragret? Oliva Dom. 2. Quadr.

Resplendut facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Innocentiæ residentis in mente proles est nitor; qui oris habitu, verbisque, profunditur. Oliva ibid.

Viderunt faciem ejus tanquam faciem angeli. Act. 6. 15. Abundantia cordis transierat in decus corporis; & in facie pulchritudinem candor, splendorque animi exundabat. S. Hilarius Arel. hom. de S. Stephano.

Abundantia cordis transit in decus oris; in exterioris gloriam candor interioris redundat: habens intrà se Spiritum S. os per se gestat angelicum. S. Fulgentius de S. Stephano. Puritas, & sanctitas, in interiori, non erat hominis, sed angeli: inde vultus in exteriori non apparebat hominis, sed angeli. Sylveira hic.

§. V.

Sanctitatem consequendi motiva.

Beati qui esuriunt, & sitiunt, justitiam &c. Matth. 5. 6. Nulla enim res implere potest desiderium animæ; nulla alia, præter justitiam, beatificare eam potest. Sanct. Bernardus s. 4. in festo OO. SS.

In omni conversatione sancti sitis. 1. Petri 1. 15. S. Petrus plenam, & universalem, à Fidelibus requirit sanctitatem: aliqui enim in templo videntur angeli; sed in domo sunt diaboli. In templo sitis ardentes ùt Seraphim; in Schola, & cubiculo, speculantes ùt Cherubini; in judicio placidi, & æqui, ùt Throni; in cupiditatibus frænandis excelsi, ùt Dominationes; in regimine prudentes ùt Principatus; in tentatione Mundi calcandâ fortes, ùt Potestates; in luctâ cum dæmone fortes, ùt Virtutes; in officio, & opere publico, fideles, ùt Archangeli; in mensâ, plateâ, forô, lectô, &c. Honesti, pudici, compositi, sancti, ùt angeli. Cornelius hîc.

Noli virtutem negligere; sed totis viribus sanctificationem procura: quoniam ideo egressus es Mundo. S. Ephrem de virtute c. 9.

§. VI

Sanctitati omnis locus idoneus.

Ex Veteri.

Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum unum, & appareat arida. Gen. 1. 9. Non dixit, appareat humefacta terra. Aridæ nomen retinet, licèt aquis tota perfusa fuerit. Ut significetur: hominem probum id sibi de auxiliis Dei efficacibus promittere posse, quòd in mediis aquis

populi, occupationum, suam retinebit quietem, qualem in Monasteriis maximè solitarii; dummodò secum habitet. Did. Niss. D. 2. Adv. §. 2.

Dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te &c. 1. Reg. 17. 46. Theodoretus q. 40. hic: Propheta autem cùm esset in acie, prædicit universi orbis terræ Dei cognitionem. q. d nihil impedimento fuit Davidi militia, quò minùs Propheta esset. Did. Niss. ante cit.

Lavabo per singulas noctes lectum meum & c. Ps. 6 7. Davidem miror, stratum sibi deligere; ut ibi fletum suum libaret Domino. Cur non sylvas, & antra? quid lacrymis cum lecto? dissidium summum; & ideò in lectulo lacrymetur. Scit ibi gratiorem fore luctum suum, ubi exarescere potuit. Oliva l. 3. Strom. §. quæ est ista.

Jubilate Deo omnis terra. Ps. 65. 1. Omnis? Judæa jubilet, in qua natus Christus? Æthiopia verò cur non jubilet? quæ tam longè abfuit à vera luce? quàm propior soli est. Jubilet omnis terra: non enim felicior est, quæ felicior videtur. Natus in Judæa Christus; sed in Judæa quoque crucifixus est. Quid illi profuêre salvatoris cunæ, quas patibulò funestavit? O si audissem JEsum! inquia nonnemo; peccator non forem. Judas audivit, & vendidit; Herodes vidit, & sprevit, Caiphas agnovit, & damnavit; Longinus adfuit morituro, & confixit. Non JEsum audivisse, sed JEsum dilexisse; optandum est. Licet verò JEsum diligere etiam Sodomis. Oliva t. 2. Strom. §. Jubilate.

Ex Novo, & Patribus.

Joannes cùm audisset in vinculis opera Christi. Matth 11. 2. Non est sanctitas loco adstricta. Did. Niss. D. 2. adv. §. 2.

Nihil interest, ubi sitis in sæculo, qui extra sæculum estis Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur; omnia spiritui patent. Tertull. lib. ad Martyres.

Sicut, licèt quis margaritam lutò obruat, nihilominus nativam retinet pulchritudinem: sic, & virtus, quòcunq; eam projeceris, suam vim exerit; etiam in servitute, etiam in carcere, etiam in afflictione, etiam in prosperitate. S. Chrysost. hom. 63. in Gen.

Si Deum benevolum habeas, licèt in fornacem incidas; ne desperes. Sicut, si succenseat; licèt in paradiso sis, nè confidas. S. Chrysost. hom. 4. ad pop.

Miscellanea.

Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus. Ps. 44. 14. Ecclesia siquidem, vel quæque fidelis anima, quæ & ipsa sanctorum Apostolorum est filia; non extrinsecus enitescit, sed ornata gaudet in occulti Judicis obtutibus apparere. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 14.

Sperat justus in morte sua. Prov. 14. 32. Septuag *sperat justus in sanctitate sua.*

Rem familiarem industriâ, & solertiâ, juxta leges mulieri forti à Salomone præscriptas, ità vixit, quasi pietatem colere nesciret: Deo rursus, divinisque rebus, ità sese totam adjunxit, tanquàm à rerum domesticarum procuratione plurimùm abesset. Neque ab alterutio horum quidquam impedita est, quò minùs alterum impleret: quin potiùs utrúmque alterius ope fulcivit, & confirmavit. S. Gregor. Naz. or. 28. de funere Patris.

Docta sanctitas sanctam rusticitatem præcellit. S. Rupertus l. 7. in Joan. 1.

Duo, sinè pluribus, faciunt hominem sanctum; videlicet cognitio, & amor: hoc est, cognitio veritatis, & amor bonitatis. S. Edmundus Cant, spec. Eccl. c. 3.

TITULUS. IX.

SANGUIS CHRISTI.

Percuties petram, & exibit ex ea aqua. Ex. 17. 6. Aqua, quæ de petra egressa est, typum sanguinis salvatoris præsefert. B. Theod. q. 27. in Ex.

Oleum effusum nomen tuum. Cant. 1. 2. Sanguis Christi effusus pro me, est oleum infusum in me; ut mea lethalia vulnera sanet, & peccata remittat. de Ponte hic Exh. 28. §. 2.

Introduxit me in cellam vinariam. Cant. 2. 4. Alii per cellam vinariâ accipiunt altare, in hoc enim sacerdotes consecrant, hauriunt, & distribuunt, vinũ Eucharisticum, putà sanguinem Christi. Ità Nyssenus hom. 4. Rupert. & Paschasius apud Cornelium hic.

Singulæ guttæ sanguinis sui folia sunt rosæ sanguineæ Passionis ipsius. S. Bern. de Pass. Dom. c. 41.

Fuit JEsus totus floridus: quia circumdatus rosis, id est, guttis sanguinis, S. Thom. Aqu. in festo Resurr. conc. 2.

Sanguis defluens de venis misericordiæ, venena extinguit malitiæ, & nequitiæ. Petrus Cell. de pane mercenar. c. 23.

TITULUS. X.

SAPIENTIA.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Sol.

Solem in potestatem diei. Ps. 135. 8. Præcipuum fidelium cordium lumen est, veniens ab ipso justitiæ sole sapientiæ; secundum autem lumen est scientiæ: quæ inter sæculi hujus obscura, dat quodammodò lunare solatium. S. Prosper Aqu. hic.

Est enim hæc speciosior sole; & super omnem dispositionem stellarum; luci comparata invenitur prior. Sap. 7. 29. Hugo Card. prior id est, dignior. hic.

Et vidi alterum angelum & facies ejus sicut sol. Apoc. 10. 1. Quinque angelos viderat Joannes, nulliúsque, faciem solis æmulam prædicavit, nisi hujus. Cur? *habebat in manu sua libellum apertum.* v. 2 Librum in manu habet, eúmq; apertum: studii, & sapientiæ, testimonium præfert. Alvarez in Gen. 37. 3.

Ut sol oculorum, sic sapientia lumen est cordis humani. Lactantius lib. 2. instit.

Lux.

Fiat lux. Gen. 1. 3. Lux est scientia, & sapientia. S. August. l. 1. de Gen. ad lit. c. 17. primò creata est lux, id est, prior omnium creata est sapientia. Cornel. hic.

Vidi, quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, quantum differt lux à tenebris. Eccl. 2. 13. Nota: appositè sapientiam, id est, prudentiam, sanctitatem, conferri luci; stultitiam verò, & imprudentiam, & vitium, tenebris; ob multas analogias. 1. Quòd sicut lux est vera qualitas, habens

habens solidam assentiam & existentiam; tenebræ verò nil nisi lucis sunt privatio: sic & sapientia, id est, virtus, solidam habet subsistentiam; tenebræ verò, id est, vitia, virtutis sunt privatio. 2. Sicut lux fugat tenebras, & tenebræ lucem: Sic sapientiam pellit insipientia, ac virtus vitium. 3. Summa est antipathia lucis, & tenebrarum, quâ fit, ut nullam habeant societatem loci, temporis aut subjecti, juxta illud Gen. 1. 4. *divisit lucem à tenebris* & 2. Cor. 6. 14. *quæ societas luci ad tenebras.* 4 Lux est qualitas nobilissima, cœlestis, & divina: talis est sapientia, & virtus; tenebræ verò sunt caligo horrida, infernalis, diabolica: tale vitium, & insipientia. 5. Lux dirigit omnes hominis gressus, & actiones; tenebræ verò utrumque impediunt. Sic sapientia dirigit omnes hominis operationes; quas insipientia perturbat, & evertit. Notat etiam Pineda: per lucem accipi posse solem, & diem: quia sol efficit lucem, & lux diem: per tenebras verò, noctem, & caliginem; quia eam causant. Sapientia ergo, & virtus, similis est soli, & diei; insipientia verò, & vitium, simile est nocti. Cornelius hîc.

Proposui pro luce habere illam. Sap. 7. 10. Significat Salomon, se vice lucis non aliô lumine usurum, quàm ipsâ sapientiâ. Sapientia enim est lux lucidissima; quæ mentem illuminat ad omnia cognoscenda, & ritè peragenda. *Lætatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista sapientia,* ibid. 12. quasi dux deducens me ad omnia bona recensita, Cornelius hîc.

Alia Symbola.

Lignumque scientiæ boni, & mali. Gen. 2, 9. Allegoricè arbor vitæ est sapientia. Prov. 3. 18. *Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam &c.*

Issachar asinus fortis. Gen. 49. 14. Hebræi, teste Aldrovandô in asino, sapientis Symbolum dant asinum: eò quòd instar asini multa sapienter, id est, patienter, & fortiter, perferre debeat. *Vir sapiens fortis est.* Prov. 24. 5. q. d. sapientia facit fortes, & validos, ad quævis ardua, vel conficienda, vel sustinenda; licet corpore infirmi sint. Sept. *melior est sapiens forti.* Cornelius in Prov. 24.

Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, id est, prudentiam, *multam nimis; quasi arenam, quæ est in littore maris.* 3. Reg. 4. 29. Philo l. de somn: progenies sapientiæ cum arena confertur: quia marinas undas littoralis arena objecta repercutit.

Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. A sapientia doceamur, à gratia juvemur: hœæ sunt duæ manus tuæ, hæc duo brachia tua, JESU! Petrus Cell. de pane lug. c. 13.

Cibavit illum Dominus pane vitæ, & intellectûs, & aquâ sapientiæ salutaris potavit illum. Eccl. 15. 3. A cibo incipiendum est, non à potu: nisi enim homo exerceatur in dono intellectûs, non proficit in potu sapientiæ. Sanct. Bonaventura s. 3. de dono intelectûs.

Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Eccl. 24. 17. Sanct. Hieron. in c. 14. Of. arbores Libani, quantum in auras consurgunt vertice, tantum radicem in ima demergunt; ut nullâ tempestate quatiantur, sed stabili mole consistant. Cedro convenit immortalitas, inquit Palacius, cupresso rectitudo, palmæ victoria, platano jucunditas umbræ, olivæ pretium olei, rosæ odoris gratia. Hæc igitur universa adscribit sibi sapientia: scilicet cùm sit rerum omnium celsissima, sibi convenit melior immortalitas, quàm cedro; melior rectitudo, quàm cupresso; melior vincendi potestas, quàm palmæ; melior umbra, id est, protectio, favor, & auxilium, quàm platano; odor jucundior, quàm rosæ, majus misericordiæ suæ pretium, quàm olivæ. Sapientia comparat se cedro: quia cedius inter arbores eminet primò *altitudine.* Amat montes: sic altissima est sapientia; quia ad cœlos, & Deum, pertingit: docet enim cœlestem, & divinam, doctrinam; quæ homines faciat angelos, & deos quosdam terrestres; imò eos ad cœlum evehat, ibique faciat reges, & hæredes regni Dei. Secundò *rectitudine.* Rectissima est sapientia: quia nihil dat favori, gratiæ, timori, respectui humano, sed rectissimè ad æternam veritatem, legem, voluntatem DEI, quæ omnis rectitudinis est forma, se adaptat, & conformat. Tertiò *soliditate:* cedrus enim solidissima est, & quasi ossea; sic & sapientia solida est: quia docet sequi rationes stabiles, & æternas; non temporales, & caducas. Insuper cedrus foliã non abjicit, sed perpetuâ comâ viret; medulla rubet, & odorata est. Ità viret jugiter, & suavissimè fragrat sapientia, córque sapientis, & sancti: quia sanguine Christi respersum rubet, & ardet. Quartò *incorruptione:* cedrus enim cãriem, tineam, & vetustatem, non sentit; imò res aliæ, perunctæ oleô cedrinô cariem, aut tineam, non sentiunt, ait Plinius. Quintò *duratione:* cedrus enim diutissimè durat; unde *æterna* indigitatur. Hinc cedrô digna vocantur, quæ æternitatem merentur. Sextò *fructu.* Fructum ferunt cedri, ait Plinius l. 13. c. 5. myrti magnitudine, dulci sapore. Sic fructus sapientiæ, & disciplinæ, licèt initiô amarus, & asper, videatur; mox tamen dulcescit, ac tandem dulcissimus evadit. Septimò *odore:* quô fugat, & occidit, serpentes: eâque de causâ in domibus accendi solebat. Hinc quoque libros perungebant oleô cedrinô; quia tineis illæsi integri durabant per multa sæcula. Tales fuisse libros Pythagoricos, qui defossi in terra post 535. annos integri reperti sunt; eò quòd cedrati essent, tradit Plinius l. 13. c. 13. Odorata pariter est sapientia: odor ejus est fama, & celebritas. Christi bonus odor sumus. 2. Cor. 2. 15. Octavò *medicinâ & vi medicandi:* cedrus enim resinam habet laudatissimam, quæ variis morbis medetur, teste Plinio. lib. 24. 5. *Tropologicè,* & mysticè: sapientia omnes has suas dotes sapientibus sui studiosis, præsertim Doctoribus communicat; facit illos altos, rectos, solidos, incorruptos, æternos, dulces, odoratos, medicos. Cornelius hîc

Vinum, & musica, lætificant cor: & super utraque dilectio sapientiæ. Eccl. 40. 20. Appositè confertur, & præfertur, dilectio sapientiæ, vino, & musicæ: quia ipsa est spirituale vinum, mentem in ebrians; & spiritualis musica, animum oblectans. Nota: dilectio sapientiæ propriè est dilectio virtutis: inter virtutes autem primas tenet charitas, juxta illud Eccl. 1. 14. *dilectio Dei honorabilis sapientia.* Cornelius hic.

Velut salis locô sapientia mihi cætera condit. S. Bernardus s. 18.

§. II.

Sapientia in quo consistat, ejus definitio.

QUi congregat in messe, filius sapiens est. Prov. 10. 5. Dicitur sapiens, cui sapiunt res, prout sunt. Hugo Card hic. Est sapiens, cui quæque res sapiunt, prout sunt. Cui verò ipsa jam in se, prout est, sapientia sapit; is non modò sapiens, sed etiam beatus est. S. Bernardus s. 1. de verb. Apost. *non est regnum Dei esca & potus.* Rom. 14. 17. Fortè sapientia à sapore denominatur: quòd virtuti accedens, quoddam velut condimentum, sapidam reddat; quæ per se insulsa quodammodo, & aspera, sentiebatur. S. Bernardus s. 85. in Cant. Tunc est vera sapientia, quando operatio intellectûs perficitur, & consummatur per quietationem, & delectationem affectus: unde sapientia dicitur, quasi sapida scientia. S. Thom. Aqu. in 2. Cor. 13. Lect 3.

Requiesceat super eum spiritus sapientiæ, & intellectûs. Is. 11. 2. spiritus sapientiæ, est donum, sive virtus Christiana; quâ contemplamur divina, & æterna; & secundùm ea de rebus omnibus judicamus. Cornelius hic.

Primus sapientiæ gradus est, falsa intelligere; secundus; vera cognoscere. Lactantius. l. 1. de falsa relig. Quid est enim initium sapientiæ? nisi sæculo renuntiare: quia sapere sæcularia, stultitia est. S. Ambros. Octon. 5. in Ps. 118. Statue servo tuo. Nihil aliud prudentiæ, ac sapientiæ, munus accipitur; nisi inquisitio, & comprehensio, veritatis. S. Prosper Aqu. l. 3. de virt. & vit. c. 29.

Inveniſti planè sapientiam, si prioris vitæ peccata desleas; si hujus sæculi desiderabilia parvi pendas; si æternam beatitudinem tutô desideriô concupiscas. Inveniſti sapientiam, si tibi horum singula sapiunt, prout sunt; ùt hæc quidem amara, & omnino fugienda; ista quoque velut caduca, & transitoria, contemnenda: illa verò ùt perfecta bona, totis appetenda desideriis. S. Bernardus s. 15. de div.

Scientia omnium bonarum, & licitarum artium, est scientia; sapientia verò unius tantùm rei, id est, Dei. S. Rupertus de oper. Spirit. S. l. 7. c. 1.

Prima sapientia est vita proba, & honesta. S. Greg. Naz. orat. 26. in plag. grand.

Ars artium est, servire Deo: suprema sapientia, scire bene vivere. Si hanc nosti etiamsi cætera nescias, sapientissimus es: qui hanc nescit, quidquid sciat, ignorantissimus est. S. Thom. Vill. s. 2. Dom. 2. Quadr.

Sapientia dicitur, sapida scientia: scilicet, quando quis in scientia, quam habet de Deo, invenit saporem devotionis: talis dicitur habere sapientiam. S. Vinc. Ferr. s. fer. 2. Pent.

Potes quærere, quæ est divina sapientia? multi enim sunt simplices, qui nesciunt, nisi unum Pater noster, & hoc vix rectum. Alii sunt magnæ literaturæ, & profundæ scientiæ. Nunquid est divina sapientia? nequaquam. Divina enim sapientia non est præcisè in litteratura, sed in corde, & bonâ vitâ: quicunque cogitat sedulè viam ad mortem, qualitatem ipsius mortis & Judicium post mortem; hic sapiens est. Revel. S. Brigittæ l. 2. c. 25. verba Chr.

§. III.

Sapientiæ præstantia.

TImor Domini principium sapientiæ. Prov. 1. 7. Pro principium Hebræum est *reshit*; quod tam principium quàm caput, & principatum, significat. Unde vertas principatus sapientiæ est timor Domini. *Ut addatur gratia capiti tuo.* v. 9. Sept. *ut addatur corona gratiarum.* Quòd corona, & torques, olim fuerit præmium sapientiæ, liquet ex Dan. 5. 16. ubi ei Balthasar promittit: *purpurâ vestieris, & torquem auream circa collum tuum habebis.* Sic & Pythagoram, ob insignem sapientiam, aureâ coronâ redimiri solitum, eámque publicô suffragiô illi decretam, narrat Ælianus l. 12. var. hist. c. 32. Cornelius hic.

Civitas parva, & pauci in ea viri; venit contra eam Rex magnus. Eccl. 9. 14. *inventúsque est in ea vir pauper, & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam.* v. 15. Testis Archimedes, quem tantopere verebantur syracusas oppugnantes Romani; ut si vel funiculum, exiguumve lignum, ex muro conspicerent, machinam aliquam in ipsos moveri suspicarentur; & archimedem vociferantes, terga verterent, fugerentque; & cogerentur conflictu, & oppugnatione, prætermissâ, in obsidione longa spem ponere. Ità Plutarchus in vita Marcelli. Sic Judith liberavit Bethuliam occisô Holoferne c. 13. 10. Jahel Sisara Judic. 4. 18. 21. æque ac Debora ib. v. 14. Unde Gregor. Thavmat: sic vertit: parvam civitatem, à paucis habitatam; magnam, & frequentatam, existimem; si vel pauperem unum sapientem civem habeat. Cornelius hic.

Melior est sapientia, quam arma bellica. Ecclæ 9. 18. Gregor. Thavmat: sapientia ferrô ipsô fortior est. Olympiod. melius est consilium cujuscunque prudentis, quàm omne consilium, quod ab armis sperari potest.

Prior omnium creata est sapientia. Eccl. 1. 4. q. d. sapientia præfecta est omnibus. Donata est hac dignitate, ut esset prior, & princeps omnium; ut ipsa scilicet esset idea, & exemplar, & architecta, omnium rerum creandarum. Verbum enim *creo* subinde idem est, quod præficio; ùt cùm dicimus: Rex creat principes, Duces, Magistratus. Sic illud Prov. 8. 22. *Dominus*

nus creavit me initium viarum suarum. juxta Sept. S. Athanasium ad decreta Nicænæ Synodi sic exponit; Dominus præfecit me operibus suis incipiendis, rebúsque in choandis. Cornelius hic.

Non quàm facilè oculis ista lux, tam facilè mentibus, sapientiæ sidus oboritur. S. August. l. 2. contra Academicos c. 1.

Alphonsus Arag. Rex à familiaribus rogatus: qui fieri posset; ut tantarum opum Rex ad paupertatem aliquando deveniret? respondit: Si sapientia venderetur. Matth. Tymp. p. 2. Mensæ Theolo-Philosph.

§. IV.

Sapientiæ fructus.

Num. I.

Pax, concordia.

Videte oculis vestris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem, Eccl. 51. 35. Nam, ùt ait Clem. Alex. l. 2. pæd. medicina medetur corporis morbis; sapientia autem perturbationibus. Ratio est: 1. Quia ùt dicere solebat S. Bernardus: sapiens est, cui quæque res sapiunt prout sunt. 2. Quia semper est solutus, semper sui juris: habet animum terrâ celsiorem in Deo fixum. 3. Quia sapiens futuris prospicit longè, antequam eveniant; malis partim assuescit, partim providet. Cornelius hic.

Junctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. Ezech. 1. 9. in signum pacis & concordiæ; ait de Cherubinis, qui creatæ sapientiæ sunt exemplar. Cornelius in Jacobi 3. 17.

Habete in vobis sal; & pacem habete inter vos. Marci 9. 49. Sal significat sapientiam. Vult Christus, ut, quæ dicent Apostoli, pacatè explicent; non tumore Pharisæô, nec bile hæreticâ. Velloso in Judith 5. Paræn. 49. Sal est symbolum sapientiæ; hujus comes est pax. Unde & sal priscis symbolum erat amicitiæ. Cornelius. in Jacobi 3.

Quæ autem desursum est sapientia - pacifica. Jacobi 3. 17. Syrus: *plena pace*: quia vera sapientia est donum Spirit. S. qui pacis est author. Sic sapientissimus mortalium fuit Salomon pacificus. Cornelius hîc.

Summus sapientiæ finis est; ut simus mente tranquillâ. S. Ambros. Octon. 21. in Ps. 118. Septies in die.

Num. II.

Alii fructus.

Nudum formavit hominem Deus, & inermem; ut eum sapientiâ & muniret, & tegeret. Munimenta, & ornatum ejus non foris, sed intus; non in corpore, sed in mente, constituit. Nisi ergo essent mala, quæ caveret; quæ à bonis, utilibúsque, distingueret; non esset ei sapientia necessaria. Lactantius l. uct. div. instit.

Sapienti nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum. Quòcunque recesserit, sua omnia, totus Mundus, possessio est: quoniam totô eô, quasi suô utitur. S. Ambros. ep. 44. post initium.

§. V.

Sapientia sit practica, jungatur pietati &c.

Ad sciendam sapientiam. Prov. 1. 2. Sapientiam hîc non speculativam, sed practicam accipe; quæ est cognitio Dei; ac ultimi finis, ac mediorum eò ducentium: putà legum divinarum; earumque desiderium, & amor. Disciplina verò vocatur passionum, vitiorúmque, correctio, & castigatio: hæc incipientibus, illa provectis, competit. Cornelius hîc.

Posside sapientiam. Prov. 4. 5. Dicitur possessio, quasi pedis positio: quia in sapientia pes affectûs ponendus est, non solùm oculus intellectûs. Sat multi habent sapientiam, sicut arca thesaurum: quæ revera non possidet; sed, qui utitur, ille possidet. Hugo Card. hîc.

Sapiens timet, & declinat à malo. Prov. 14. 16. Sanct. Ambros. l. 2. offic. nullum sapientiæ contubernium cum vitiis. Apud Tuffo in Eccl. 3. 32.

Sapiens cor, & intelligibile, abstinebit se à peccatis. Eccl. 3. 32. Præcipuum sapientiæ munus, vitare peccatum. Tuffo hîc.

Et duabus volabant. Is. 6. 2. Sanct. Bernardus s. 4. in verba ita ego opinor, non incongruè, pennas istas agnitionem & devotionem, intelligi posse; quibus in eum, qui supra ipsos est, Seraphim rapiuntur.

Requiesset super eum spiritus Domini, spiritus scientiæ, & pietatis. Is. 11. 2. Utrumque conjunxit: quia unum sinè altero captare non possumus. Apes ceram, & mel, conficiunt: cera apta lumini scientiam; mel pietatem signat, Utrôque labiô ad efformanda verba opus est. *Diffusa est gratia in labiis tuis.* Ps. 44. 3. Sapientiâ, & pietate, loquere. Pinna Ethol. 25.

Non glorietur sapiens in sapientia sua; sed in hoc glorietur - scire, & nosse me. Jer. 9. 23. 24.

Omnis sapientia hominis in hoc uno est, ut Deum cognoscat, & colat. Lactantius. l. 3. div. instit.

Vera sapientia semper virtutem habet comitem: quia hoc magis expetit scire, quod magis expedit esse. Hugo à S. Vict. quòd virtus, & veritas, simul esse volunt.

Sicut sol, super flores odoriferos lucens, majorem causat odorem: ità sapientia increata radium sapientiæ creatæ ad bonos, & humiles, mittens ipsos facit meliores & humiliores. Sol verò super sinum, & alia fœtida, lucens; quantò plus participant caloris, plus fœtent: sic mali, superbi &c. Quantò plus sapientiæ participant, tantò fœdiores. Broymard scientia.

§. VI.

Sapientia vult aliis communicari.

Sapientia ædificavit sibi domum. Prov. 9. 1. Sapientia extruit quidem palatia, & convivia parat; non tamen sibi soli: imò videtur ea

omnia constituere in aliorum commodum; dum in ædes vocat, & epulas sequitur enim: *misit ancillas suas - si quis est parvulus, veniat ad me.* v. 3. 4. Puto, reginam illam ità lætari in benefaciendo egentibus, vel implorantibus: quia putat sibi proprium esse, & suum maximè bonum, quod communicat cum omnibus. Oliva. t. 3. conc. 5. die Merc. hebd. 1. Quadr.

Sapientia abscondita, & thesaurus invisus; quæ utilitas in utrisque? Eccl. 41. 17. *Dabo vobis os, & sapientiam.* Luc. 21. 15. Sed quare non os sinè sapientiâ? quare non sapientiam sinè ore? sed simul utrumque, os & sapientiam se daturum esse promittit. Nocet enim multoties os sinè sapientiâ: inutilis est aliquando sapientia sinè ore. Unde scriptum est: *sapientia abscondita &c.* Eccl. 41. Qui intelligit, loquatur; qui non intelligit, melius est, ut taceat; quàm ut nociva, & fidei non convenientia, loquatur. Propter hoc enim ad tabernaculum construendum. Ex. 25. 3. *aurum* simul, *& argentum & æs*, Dominus offerri præcepit: in auro namque sapientia, in argento eloquii puritas, in ære verò loquendi facundia, intelligitur. Sanct. Eusseb. Emiss. hom. in Natali plurimor. M.M.

Alii datur sermo sapientiæ &c. 1. Cor. 12. 8. Quia sapientia & scientia, à Deo nobis sic donatur, ut in alios derivetur. Sanct. Bernardus s. 13. in parvis: cætera charismata nobis dantur ad aliorum utilitatem. Unde Apostolus, cùm de distributione donorum loqueretur, non ait simpliciter, alii datur sapientia, alii scientia; sed addidit dicens, *sermo sapientiæ*: ut eò tenderet, quòd hujusmodi dona propter alios dantur; scilicet ut alii ædificentur. Sylveira in Apoc. 10. 1.

Si mercedem suam non perdet, qui calicem aquæ frigidæ sitienti porrigit; quantam mercedem recipiet, qui animæ perpetuò victuræ salutaris sapientiæ aquam scribendo ministrat? quot enim literas debitè formas, tot Deo laudis hostias offers. Thomas Kemp. conc. 20.

Nubes. Lem: *congregata dispergit.* Seneca ep. 6. Si cum hac exceptione detur sapientia, ut illam inclusam teneam, nec annuntiem; rejiciam. Picinelli.

Conchilia. Lem: *abscondita in utilia.* Claudianus: vile latens virtus. Id.

Luna à sole illustrata. Lem: *acceptum communicat orbi.* Id.

§. VII.

Sapientia libenter interrogat, & discit.

Manhu! quid est hoc? Ex. 16. 15. Ipsa vis nominis ad discendum invitat; ut, cùm audis Legem Dei recitari; inquiras semper, & dicas Doctoribus: *quid est hoc?* Orig. hom. 8.

Et interrogavit eum. 1. Reg. 3. 17. Ut quisque sapientissimus est, ità se facillimum præbeat ad interrogandum ea, quæ ignorat. Quis Deô sapientior? & tamen sæpe dicitur interrogâsse. Interrogabat Adam, *ubi esset?* Gen. 3. 9. Cainum, ubi esset frater ejus? Gen. 4. 9. Abraham, ubi esset uxor ejus Sara. Gen. 18. 9. Moysen, quid teneret in manu? Ex. 4. 2. Isaiam, quem mitteret? 6. 8. Jeremiam quid videret? c. 1. 11. Eliam, quid ageret? 3. Reg. 19. 9. Diabolum, unde veniret? Job. 1. 7. Si Deus, scientiarum Dominus, etiam notissima sibi, interrogat; quis nos inurbanus pudor ab interrogandis, quæ ignoramus, avocabit? Angeli interrogant Is. 63. 1. quis est iste, qui venit de Edom? Gen. 32. 27. interrogat Angelus Jacobum: quod nomen est tibi? Mendoza in 1. Reg. 3. 17.

Venit Maria Magdalena annuntians discipulis &c. Joan. 20. 18. Quis sapientior Joanne? qui è latere Christi divinæ sapientiæ fontes potavit; & tamen mysterium resurrectionis ab una fœmina didicit. Id ibid. sect. 2.

Vir eloquens & potens in scripturis. Act. 18. 24. &c. Apollo, qui floruit in Ecclesiæ initiis. *Docebat diligenter ea, quæ sunt JEsu.* Additur autem v. 26. *quem cùm audissent Priscilla, & Aquila; assumpserunt eum & diligentius exposuerunt ei viam Domini.* S. Hieron. ep. 140. Apollo, vinum Apostolicum, & in lege doctissimum, Aquila, & Priscilla, eruditum; & instruunt eum de via Domini.

§. IIX.

Sapientia spectat æterna, cœlestia; non terrena.

Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus; & non respexit in vanitates, & insanias falsas. Psalm. 39. 5. Beatus vir, qui non ab omni insania debet esse alienus, sed à falsa: quâ temporalia æstimantur, & æterna spernuntur: ab hac cavet vir justus; & aliam prudentissimam insaniam tenet; terrena spernens, cœlestibus intendens. Sylveira additam in Marci 1. q. 3.

Si quæsieris eam, quasi pecuniam; & sicut thesauros effoderis illam. Prov. 2. 4. Qui thesauros effodit, ejicit rudus terrestre, facit in altum foveam; donec thesauros attingat. Et qui thesauros sapientiæ invenire desiderat; quidquid sibi terrenum, inesse deprehenderit, expurget. V. Beda hic.

Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius. Eccl. 10. 2. Per dexteram bona, per sinistram mala dextera dat intelligere bona æterna; sinistra temporalia. Vult ergo dicere: quòd sapientes cogitant bona æterna, & ea cupiunt; & stulti temporalia. Sanct. Bonaventura hic. S. Hieron. hic: ille æterna, & cœlestia sapit & amat; hic temporalia, & æterna. Cor omnibus hominibus est in medio pectoris, ad terram tamen vergens, ùt docet Galenus, & omnes Physici. Per cor ergo, non corporis; sed mentem, rationem, voluntatem, affectum, ejusque operationes, accipe. Sensus est: sapiens cor habet in dextera, id est, omnia sua promptè, expeditè, agiliter, sapienter, feliciter, facit; stultus è contrà. Nam in dextera corporis parte, ac manu, plus est virium, & agilitatis, quàm in sinistra. Hieron. qui sapiens est, semper de futuro sæculo cogitat, quod ducit ad dexteram.

dexteram. Qui verò insipiens est, de præsenti, quod positum est in sinistra. Cornelius hîc. Si temporalia cupis, & negligis æterna; stultus omnino es. Alij gemmas projiciunt hilariter; lutum verò, & stipulas, festivissimè coacervant. Quibus addas eos, qui umbras timent ut pardos; & pardis, ùt agnis occurrant. Oliva l. 4. Strom. §. Perversi difficilè.

Da mihi sedium tuarum assistricem Sapientiam. Sap. 9. 4. Non qualemcunque Sapientiam petit, sed illam assistricem sedium Dei, scilicet Cherubinorum, ùt notat Lorinus, juxta illud Ps. 79. 2. *qui sedes super Cherubim.* Hæc autem Sapientia in gubernatore debet solum Deum, & cœlum attendere, non verò terram; ùt erat in Prophetis Dei: ùt nos docet ipse rex sapiens Salomon; petens talem Sapientiam, *quæ novit opera tua; quæ & affuit tunc, cùm orbem terrarum faceres.* Sap. 9. 9. Non quamvis sapientiam petit; sed specialiter illam, quæ affuit in prima creatione. In hac primò cœlum creatum, Gen. 1. 1. Hanc sapientiam postulat Salomon: ut priùs meus ejus respiciat cœlestia, dein terrena. Sylveira addit. in Matth. 23. 34.

Requiescet super eum - spiritus sapientiæ, & intellectûs. Is. 11. 2. Spiritus sapientiæ, sive sapientia est, donum, sive virtus Christiana; quâ contemplamur divina, & æterna; & secundùm ea de rebus omnibus judicamus. Cornelius hîc.

Ecce Magi ab oriente. Matth. 2. 1. Magi, non reges, dicuntur: Magi, id est, sapientes: quia insigniter hîc magnam sapientiam ostendunt: regna, patriam, derelinquentes; ut solum JEsum quærant, & adorent. Non aurum, pompam, purpuram, optant; sed invisibilia. quô ostenditur vera sapientia. Sylveira Addit. in Matth. 2. q. 1.

§. IX.

Sapientia est memor mortis, novissimorum.

Sapientis oculi in capite ejus. Stultus in tenebris ambulat. Eccl. 2. 14. Chald. *sapiens contemplatur in principio, quod futurum est in fine.* Cajet. vident oculi sapientis caput, id est, principium operis, qui finis est; & consequenter, media congrua. Olympiodorus: sapiens oculos habet in capite: quia excelsa, cœlestia, & divina, spectat; eoque omnem cogitationem, actionem, studium, & intentionem, dirigit. Stultus verò oculos videtur habere in pedibus; quia nonnisi terrena, vilia, exilia, cogitat, & amat. Cornelius hîc.

Stulte, hac nocte &c. Luc. 12. 20. Hæc est maxima Sapientia, & maximum donum, scil. Sapientia moriendi; quæ non datur non bene viventi. Hugo Card. in Ps. 71.

O utinam saperes, & intelligeres, ac novissima provideres! Saperes, quæ Dei sunt; quæ Mundi sunt; provideres, quæ Inferni sunt: profectò inferna horreres; Suprema appeteres; quæ sunt ad malum, contemneres. S. Bernardus ep. 292.

Est magna Sapientia frequentèr cogitare de morte. Idiota Contempl. l. 5. c. 5.

Onerosû satis mihi est; quòd omnes coætanei vestri in montem eminentioris scientiæ ascenderunt; & vos in cœno crassioris intelligentiæ cum asino remansistis. Gen. 22. 5. Priscianus, & Tullius, Lucanus, & Persius, isti sunt dij vestri. Utinam Magister saperes, & intelligeres, ac novissima provideres. Deut. 32. 29. Hæc Philosophia tibi jam decrepito perneccessaria esset. Blesensis epist. 6. ad quendam Ludi-Magistrum.

§. X.

Sapientiæ acquirendæ media.

Sapientia ubi invenitur? & quis est locus intelligentiæ? abyssus dicit, non est in me; & mare loquitur, non est mecum: nec invenitur in terra suaviter viventium. Job. 28. 12. &c. Quid per mare tumultuosum, & periculosum; nisi cor? quod semper superbiâ est tumidum. Quid per abyssum? quæ sinè basc est, id est, absque fundo est nominata? nisi corda avara; quæ sunt insatiabilia. Quid est suavis terra? nisi vita lasciva. S. Bonaventura s. 30. Dom. infra Oct. Epiph.

Perfruere vitâ cum uxore &c. Eccl. 9. 9. Mysticè S. Hieronymus: sapientiam sequere, & sapientiam scripturarum: & hanc tibi in conjugium copula; de qua in Prov. 4. 6. dicitur: *dilige eam; & conservabit te.*

Quem docebit scientiam? ablactatos à lacte. Is. 28. 9. q. d. Deus docere solet scientiam, & sapientiam, cor, qui avulsi à deliciis puerilibus, à vita imperfecta, & carnali; quasi viri capaces sunt solidi cibi, id est, scientiæ. Judæi autem hisce delicijs vini, & ebrietatis, gaudent; nec supernas, & solitas, capiunt. Ergo quasi pueri indociles sunt doctrinæ, & monitionis, divinæ. Corn. hîc.

Sapientia emi non potest terrenô numismate: nec in foro, sed in cœlo, venditur. Clem. Alex. pædag. l. 2. c. 3.

Si, dicendo te sapientem esse, stultus factus es; dic te stultum, & sapiens eris. S. August. de Verb. Dom. s. 3.

Philosophus quidam in foro proclamabat, se intellectum, & sapientiam, venditurum emere volentibus. Quod cùm princeps regionis illius intellexisset, misit ad eum nuntios cum nummis. Philosophus autem detexit illis schedulam, in qua hæc sententia exarata: *in omnibus, quæ facturus es, semper cogita, quid tibi possit accidere.* Quod responsum, licèt risu exceperint nuntij, rex tamen magni æstimavit; & illa verba aureis literis in ostio palatij sui inscribi jussit. Cogita & tu in omni actione, quid tibi possit accidere? præsertim cùm id, quod intendis facere, peccatum est. Quid si in eo moriaris? quid si non confiteri possis? quid multis acciderit, perpetratô etiam unicô peccatô mortali? Diez fer. 6. Dom. Pass.

§. XI. *Sa-*

XI.

Sapientia Dei, Christi. Figuræ.

Dllos quoque Cherubim aureos. Ex. 25. 18. Hi Cherubini significant angelos, qui sunt quasi stipatores Dei. Hinc gestant quatuor stemmata, & insignia, Domini sui Ezech. 1. 10. Species aquilæ significat Dei sapientiam. Homo bonitatem, mansuetudinem, & clementiam. Bos justitiam religionem & cultum ei debitum; quòd scilicet bobus, aliisque victimis, sit colendus. Leo fortitudinem, & potentiam. Cornelius hîc. Aquila sapientiæ Symbolum: aquilæ enim, ùt ait Plinius l. 36. c. 3, clarissima est oculorum acies.

De eadem sapientia.

Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius. Ex. 4. 10. Etsi enim *eruditus esset omni sapientiâ Ægyptiorum.* Actor. 7. 22. tamen ab heri, & nudius tertius, postquàm Deum loquentem audivit, intellexit ruditatem suam. Stengelius t. 1. judic. div. c. 21.

Devoravit virga Aaron virgas eorum. Ex. 7. 12. Sic & sapientia Dei devorat, & consumit, omnem sapientiam hominum. Stella de contemptu &c. p. 1. c. 36.

Diviserunt sibi vestimenta mea. Ps. 21. 19. Vestimentum ejus, quod non erat consutum, sapientiam ejus cœlestem possumus approbare. Nostrum enim consuitur: quia quæritur, & per partes acquiritur. S. Ambros. hîc s. 3.

Ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum. Prov. 8. 30. 31. Quem alium arbitrari possum ludum in eo, nisi dilectionis gaudium? Ludus enim erat amabilis Deo Patri; videre in sapientia sua, quæ facturus erat. Primò beatam cœli curiam, pulchramque Rempublicam denis Angelorum ordinibus distingvendam: deinde visibilem Mundi hujus architecturam, sphæricam cœli cameram. &c. Nam de his omnibus ait Evangelista Joannes 1. 4 *quod factum est, in ipso vita erat.* Quid verò est, quod addit? *& deliciæ meæ &c.* Nisi quòd jam tunc in eadem sapientia provisum & hoc erat, in humana acquiesceret natura; & caput hominum effecta, sanctorum, & sapientium, sibimet consociaret sibimet in suis deliciis agmina? Hæc, inquam, videre, antequàm fierent, ludus erat DEO, & sapientiæ ejus; ludus festivus, ludus jucundus, ludus deliciosus. At verò de hujusmodi gaudere, hæc omnia spectare cum hilaritate, in cordis amplitudine, amor est sapientiæ; amor studiosus, amor sanctus; quem suprà Spir. S. esse diximus. Rupertus div. offic. l. 11. c. 8.

Meliora sunt ubera tua vinò. Cant. 1. 1. q. d. tua tantùm divina ubera cupio: nam terrena, & mundana, respuo. Nam, ùt ait Philo Carpath. doctrina sacra præstat cuicunque doctrinæ humanæ. Illa procedit à sapientia, quæ de sursum est; velut lac ab uberibus Dei fluens: hæc verò ex imo est terrenæ sapientiæ; instar vini, quod è terra nascitur; mentem exturbat, noxios vapores in capite efficit. de Ponte hîc Exh. 7. §. 3.

Quantumcunq; sapiamus; quam diu in corpore sumus ad illam Dei sapientiam infantulis abecedariis similes sumus: & nobiscum bene agitur, si vel prima ejus elementa consequamur. S. Rupertus l. 4. c. 30. in lib. Reg.

Omnes artes subserviunt divinæ sapientiæ; & inferior scientia rectè ordinata ad superiorem conducit. Richardus à S. Vict. l. 2. c. 4.

Liber vitæ est sapientia Dei; in qua rectè omnes electi dicuntur scripti, & ad vitam æternam sunt prædestinati: ipsa namque prædestinatio, ipsa est sapientia. Id. in Apoc. l. 1. c. 9.

Eâdem sapientiâ, quâ cuncta ex nihilo creata sunt, nè redeant in nihilum, gubernantur. Sim. Cass. l. 1. c. 1.

§. XII.

Sapientia Mundi in rebus malis terrenis.

Bubonem, & mergulum &c. Levit. 11. 17. Noctua in nocte volat, & diem odit; quam non videt propter visûs debilitatem. Et significat sapientes Mundi; qui cœci sunt in spiritualibus, videntes in temporalibus clarè. Hugo Card. hîc.

Filii insipientes sunt, & vecordes &c. Jer. 4. 22. *Sapientes sunt, ut faciant mala; bene autem facere nescierunt.* Pisces in aqua velociter se gyrant, & movent; ab aqua extracti velut mortui sunt. Sic filii sæculi in vanitate prudentes, astuti, & agiles, sunt: extrahe illos ad spiritualia; torpent, languent, velut mentis inopes. Vespertilio nescit die volare, nisi nocte. Diez Sabatho D. 4. Quadr.

Nos autem non spiritum hujus Mundi accepimus. 1. Cor. 2. 12. Spiritus Mundi potest dici sapientia hujus Mundi, & amor Mundi; quô impellitur homo ad agendum ea, quæ Mundi sunt. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 3.

Fratres, nolite fieri pueri sensibus; sed malitiâ parvuli estote. Deus enim vult vos ad res terrenas stultos esse; sed ad cœlestia prudentes. S. Athasius Alex. lib. de virginit.

Quantò magis foris es sapiens, tantò magis intus stultus efficeris. S. Bernardus s. de miseria hum.

Noctuarum oculis similes habentur fæcularis sapientiæ possessores: nam & illarum aspectus noctibus quidem aërior est; exortô autem sole cœcatur: sicut istorum, cùm sit acutissimus ad contemplandam vanitatem sensus; erga inquisitionem veræ lucis hebescit. S. Basilius Cæsar. hexam. l. 8.

Appendix.

Filii sapientiæ Ecclesia justorum. Eccl 3. 1. Nota: vox *filius* apud Hebræos cum jungitur Genitivo præmii, vel pœnæ; idem est, quod *dignus*: ùt filius gehennæ, est dignus, & reus gehennæ; filii regni, sunt digni regnô cœlesti. Cùm verò vox *filius* jungitur Genitivo virtutis, aut vitii; idem est, quod studiosus, & discipulus; qui studet virtuti, aut vitio. Hic enim ex virtute virtuosum, vel ex vitio vitiosum, se efficit, & efformat: ut ex virtutis, aut vitii, institutione, vel illecebrâ, quasi ex semine, prognatus censeri possit. Filii ergo sapientiæ sunt, qui student sapientiæ; qui sapientiæ dictamina avidè hauriunt. Cornelius hîc.

TITU-

TITULUS XI.

SCANDALUM.

§. I.

Quid sit ?

ILlud scandalum dicitur, ubi rectô itinere ambulanti deceptio aliqua instruitur ad peccandum. Causam præbere peccati, hoc est, scandalizare. Origenes hom. 25. in Num.

§. II.

Scandali malitia, gravitas, nocumenta.

Num. I.

Sathanas, ejus cooperator.

Quid mihi, & vobis, filii Sarviæ? ùt efficiamini mihi hodie in Sathan? 2. Reg. 16. 10. Angeli Apostatæ appellatione censentur, qui verbis blandis ad illicita quasi diligenter trahunt. S. Gregor. mor. l. 1. c. 13.

Vade post me Sathana. Matth. 16. 23. *Scandalum es mihi.* Adversarium vocat eum, qui se conabatur amicum ostendere. Sathanæ, & adversarii, nomen merentur, qui à duris, asperisque, nos avocant; ea consulunt, ad quæ caro ipsa inclinat. Did. Niss. Phœn. Græc. l. 5. c. 1.

Ille homicida erat ab initio. Joan. 8. 44. Homicida dicitur diabolus; non gladiô armatus, non ferro accinctus, ad hominem venit: verbum malum seminavit, & occidit. Noli ergo putare, te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades. Si fratri tuô mala persuades; occidis. V. Beda hic. Quicunque pravô exemplô, vel suggestione pestiferâ, aut aliô modô, hominem inducit ad peccatum mortale; homicida vocatur: præsertim cum anima principalior sit pars hominis. Dionys. Carth. hic.

Non differt à Sathana, qui scandala ponit, & quibuscunque modis à recta sententia homines seducit. Cyrill. Alex. l. 12. c. 28. in Joan.

Quemadmodum divinæ est voluntatis, ut homo per hominem servetur; ità Sathanas magnoperè contendit per hominem in laqueum protrudere perditionis. S. Antioch. Abb. hom. 28.

Uti sacrificium nullum adeò Deo gratum est, quemadmodum animarum Zelus; ità nihil sic ei displicet, quàm salutem earum impedire. Matth. 16. 23. Christus vocat Petrum Sathanam, quia salutem animarum impedire volebat. Canis es, dæmonis gregem custodiens; si quod pecus ad Christum vult accedere, latratibus, & morsibus, persequeris. Stella de contemptu &c. p. 1. c. 10.

Quô aliô modô apertiùs profiteri potestis, nullum vobis cum Deo commercium fore; quàm cùm fœdus cum capitali ejus hoste sancitis? eique arma contra Deum subministratis? Dæmon parum, aut nihil, potest; si, solus nos aggrediatur, Jacobi 4. 7. *resistite diabolo, & fugiet à vobis*; adeò meticulosus est. Tum verò primùm formidandus, cùm virum, aut fœminam, nanciscitur, quæ opem illi porrigat. Sicut ergo divinorum diviniſſimum est, cooperari in salutem animarum; ità diabolicorum diabolicissimum est, cooperari diabolo in interitum animarum. Quid enim hoc aliud est? quàm perfidos illos aucupes imitari, de quibus Deus ore Jeremiæ queritur c. 5. 26. *inventi sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes, & pedicas, ad capiendos viros.* Reliqui aucupes aerem suis incolis; vos verò cœlum suis civibus spoliatis, &c. Segneri s. 29. D. Pass.

Num. II.

Scandalosus est homicida, persecutor.

Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Gen. 4. 10. O quàm horrendum deberet esse homini considerare, animam proximi sui perpetuis Inferni tormentis suâ causâ esse cruciandam! Si sanguis Abel sic ad Deum vociferabatur contra eum, qui corpus occidit; quantò magis clamabit infelix anima contra illum, à quo fuit occisa; & cujus causâ gratiæ vitam perdidit. Diez conc. 1. in Dedic. S. Michaelis. O quomodo conqueruntur? quomodo vociferantur! ô quomodo maledicunt, & imprecantur omne malum apud Dei justitiam in eos; qui eis tanti mali, & miseriæ, causa fuerunt. S. Thom. Vill. conc. 2. in festo S. Mich.

Tribulatio proxima est. Ps. 21. 12. Propinqua est à dæmonibus, qui turbant pacem, & bella procurant: & propior ab hæreticis, qui Fidem violant: proxima est à falsis Christianis, qui mores corrumpunt, hoc est bellum intestinum. Hugo Card. hîc.

Occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. Herodiana malitia est, nascentem velle extinguere religionem. Si quid ergo ad salutem pertinens, si quid religionis oritur; quicunque resistit, cum Herode nascentem persequitur Salvatorem. Hugo Card. in Luc. 13.

Væ Mundo à scandalis! Matth. 18. 7. Non ait, væ Mundo à bellis, væ Mundo à tyrannis: nam nocentiora Mundo scandala esse, quam tyrannorum sævitiem, indicabat. S. August. in præfat. ad Ps. 69. illi jam coronati sunt, nos adhuc periclitamur: non quia nos tales persecutiones urgent, quales ipsos urgebant; sed fortasse pejores in omnimodis generibus tantorum scandalorum. Nostra enim tempora magis abundant illo væ, quod clamavit Dominus: *væ Mundo à scandalis!* Fremunt dentes impiorum adversùs pacem Christianorum. Et quia non habent, quid agant sæviendo; saltando, blasphemando, luxuriando, non impellunt corpora Christianorum, sed lacerant animas. Baeza t. 2. l. 8. §. 5.

Si proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum; non tibi videtur, gravior ab eo sustinere persecutionem, qui suggestione malignâ, exemplô pernicioso, scandali occasione, avertit ab eo animas, quas redemit; quàm à Judæo, qui sanguinem illum fudit? agnoscite dilectissimi, & expavescite consortia illorum; qui salutem impediunt animarum. Horrendum penitus sacrilegium; quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino majestatis manus sacrilegas injecerunt &c. S. Bernardus s. 1. de conversione S. Pauli.

Multi sunt Catholici prædicando, quod hæretici faciebant per prava dogmata, hoc faciunt plures hodie per mala exempla: seducunt scilicet populum, & inducunt in errorem; & tantò graviores sunt hæreticis, quantò prævalent opera verbis. S. Bernardus ad Pastores in synodo congregatos.

Num. III.

Varia.

Animam pro anima &c. Ex. 21. 23. Ex quibus sequitur, animam ejus, qui causa fuit, ut proximi anima, pretioso Christi sanguine redempta periret; justo Dei judicio perituram, nisi veram agat pœnitentiam. Diez conc. 3. in Comm. Conf.

Sepulchrum patens est guttur eorum. Ps. 13. 3. Aut voracitas significatur inhiantis gulæ; aut in allegoria qui occidunt, & quasi devorant interfectos eos, quibus suorum morum perversitatem persuadent. S. August. hic.

Filii, non semines mala in sulcis injustitiæ. Eccl. 7. 3. Lyranus, & Dionysius, per sulcos intelligit pusillorum corda; quibus, vel per improbam doctrinam, vel mores, scandalum dant. Hugo Card. non facias opera mala, nec doceas perversa; quæ sunt semina injustitiæ. Sicut enim bona doctrina, & bona opera, sunt semina justitiæ; sic mala doctrina, & mala exempla, sunt semina injustitiæ. Pinna hic Ethol. 85.

Et propinabilis Nazaræis vinum. Amos 2. 12. Accusat Judæos. Quòd si is, qui Nazaræis vinum miscet, tantum subibit pœnarum; quò suppliciò dignus erit, qui in animas simplicium hominum turbidam infundit potionem? S. Chrysost. lib. de virginit.

Sinite illos; cæci sunt, & duces cæcorum. Matth. 15. 14. Euthymius hic: grande malum est, aliquem esse cœcum: eum verò, qui cœcus ducatum cœco præstat, duplex certè malum est.

Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Matth. 16. 18. Certum est; Infernum, nec ferreas, nec ligneas, portas habere: sed portas hic iniquos homines appellat, hæreticos & infideles; qui non contenti, malis sibi solis esse, etiam alios avertunt; ideò quasi portæ sunt, per quas perversi Infernum intrant. Diez conc. 1. fer. 3. Pent.

Clauditis regnum cœlorum ante homines &c. Matth. 23. 13. Omnes, qui malâ conversatione suadent exemplum in populo: & qui faciunt injuriam eis, qui adhuc sunt pusilli in Christo, & imperfecti; occludere videntur ante homines regnum cœlorum: & nec ipsi intrant, nec alios introire permittunt. Origenes tr. 25. hic.

Quasi dissipâsset bona illius. Luc. 16 1. Pretiosissima Dei bona sunt animæ rationales, Christi sanguine redemptæ: quas dissipat, qui pravis exemplis, falsis doctrinis, aut negligentiâ, eas ad vitia trahit; aut trahi permittit, nec revocat. Dion. Carthus. hic.

Domine, jam fœtet. Joan. 11. 39. Fœtor peccatorum, qui percipitur, & sentitur, est utique mala fama, & detestabilis actio, & exemplaris infectio proximorum; cùm exemplo unius perperam agentis multi corrumpuntur. Sim. Cass. l. 5. c. 15. hic.

Ideò irremissibilis fuit culpa diaboli, & in venia est iniquitas ejus ad odium: quia in malitia, quam, nullo suggerente, commisit, fuit subversio, & ruina, multorum. Blesens. l. de Confess. Sacram.

§. III.

Scandalum Deo exosum.

Erat peccatum puerorum grande nimis; quia retrahebant homines à sacrificio Domini. 1. Reg. 2. 17. Deus tam ægrè fert alienas injurias, præsertim quæ in damnum cedunt spirituale animarum; ut de illis potiùs, quàm de suis, conqueratur. Unde Sacerdotum peccata exaggerari vult; non tam ex eo, quòd divinum honorem, & cultum, violabant; quàm ex eo, quòd homines à sacrificio Domini retrahebant. Mendoza hic.

Plus decies quater inculcat Scriptura, quod Jeroboam peccare fecit Israel. Did. Nissenus fer. 3. Dom. 1. Quadr.

Cathedras vendentium evertit. Matth. 21. 12. Omnia peccata aversatur Deus; sed nulla æquè, ac flagitia cathedræ, id est, docentium peccata, & ad illa invitantium. Id. ibid.

§. IV.

Scandalum præ aliis punitur.

Ex Veteri.

In quocunque die comederis ex eo, morte morieris. Gen. 2. 17. Cur justus Deus tam leve delictum tam gravi luendum suppliciò indicit? quia primum, & radix omnium posteà committendorum. Nam graviore dignus est pœnâ, qui primus malum aggreditur, dux præit aliis; sicut Judas, *qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt JEsum.* Act. 1. 16.

Qui debuisset reliquis virtutis esse exemplum, scandalum extitit, & ruina. Errata Prælatorum, Doctorum, Patrum, Dominorum; licèt in se considerata levia videantur; propter delinquentis tamen authoritatem, ex qua pusillorum, & infirmorum, ruinæ consequuntur, pro gravissimis computari, & puniri, solent. Fernandius in Gen. 2. sect. 8.

Maledictus eris. Gen. 3. 14. *Multiplicabo ærumnas tuas.* Gen 3. 16. Gravius, quàm mulier, punitus est serpens. Tu quoque, si cæteris perditionis causa fueris, acerbiora patieris, quàm ii, qui à te fuerint supplantati. Sicut gravius punita est mulier, quàm vir. Et Jezabel 4. Reg. 9. 33. acerbiores pœnas, quàm Achab dedit; qui vineam eripuerat. S. Chrysost. t. 6. orat. in secundum adventum D. N. J. C. Mulieri, quæ persuasor extitit, multiplicationem gemituum, ac dolorum, promeruit. Serenus apud Cassianum coll. 8. c. 11.

Obruerunt lapidibus, & mortuus est. Num. 15. 36. Theodoretus q. 37. in Gen. considerandum est, quòd primis Legum transgressoribus alia sinè veniâ supplicia infliguntur: ut alii, punitione perspectâ, transgredi non ausint. Ob eandem causam tam rigidè Ananias, & Saphira, puniti. Act 5. 5. 10. Velloso in Judit. 3. Paræn. 14.

Jabin Rex Asor misit ad Jobab &c. Jos. 11. 1. Unam tantùm Asor munitissimam flamma consumpsit. Et cur, præ reliquis civitatibus, una Asor experitur victoris iram? cur flammis tradit opulentissimam civitatem? cùm minùs nobiles flammis non tradiderit. *Jabin Rex Azor misit ad Jobab Madon &c.* Lyran: unam Azor munitissimam flamma consumpsit de illis, quas ceperat Josue; quod fecit: quia Rex Azor induxerat alios reges ad pugnandum contra filios Israël, Naxera hic §. 25.

Aversio

Aversio parvulorum interficiet eos. Prov. 1. 32. Aversio hæc tum passivè; quâ scilicet impii avertuntur à Deo: tum activè; quâ scilicet ipsi parvulos seducunt, & à Deo avertunt; accipi potest. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus &c. Matth. 18. 7. Bonum est ei, si lapis molaris &c. Quare non lapis, sed lapis molaris? quia lapis molaris, dum triticum terit, dum farinam fundit, à polline furfurem dum secernit; panem piè laborantibus subministrat. Bene ergo illi, qui eligit minister scandali magis esse, quàm pacis, ad collum alligatur lapis molaris: ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuisset ad vitam: quia sensus ad vitam datos mortis convertit in scandalum; suadendo aliud videre, aliud audire, aliud sentire, aliud sapere; quàm erat in Christo, quàm erat in scientia salutari. S. Chrysol. s. 27.

Væ Mundo à scandalis. Matth. 18. 7. Ratio, quare tanta pœna debeatur scandalizanti, est, quia aufert Christo illud, quod amat maximè, scilicet animam. Sap. 11. 27. *Tua sunt Domine, qui amas animas.* S. Bonavent. in Luc. 17.

Sol obscurabitur. Matth. 24. 29. Deus enim hujus impietatis gentes arguet, damnabitque æternùm: ac deinde in solem ipsum invectus; quòd occasio gentibus fuerit illius amentiæ (licèt sinè suâ culpâ, ob mirabilem sui speciem & fulgorem) caliginoso tectum velamine ad vindictam obscurabit. Quantò verò severiùs Dei vindicis ira in eos desæviet; qui verè causa, & grandis occasio, multis fuerunt ad patranda enormia scelera. Feriantur nunc miseri fulgurantî Domini voce. Matth. 18. *Væ homini illi, per quem scandalum venit!* ut perterriti nunc resipiscant, & conterantur; nè æternis gehennæ cruciatibus torqueantur. Fernandius in Gen. 1. sect. 6.

Projectus est. Apoc. 12. 9. Hoc de dracone bis dicitur. Naxera in Jos. 11. §. 25.

Cùm parvas quaslibet res nobis injustè sublatas districtè dijudicet Deus; credendum est, quòd hominem sibimet subtrahi, pretiosam scilicet substantiam, æquanimiter ferat? B. Petr. Dam. l. 5. ep. 16. §. V.

A scandalizando absterrentia motiva alia.

Sufficiant vobis omnia scelera vestra domus Israel. Ezech. 44. 6. Perditio nobis privata sufficiat. S. Gregor. l. 2. Pastor.

Videte, nè contemnatis unum ex his pusillis. Matth. 18. 10. Multi ideò non curant, nec metuunt, alios scandalizare: quia parvi pendunt eorum personam; nec attendunt dignitatem naturæ ad Dei imaginem factæ, ac pretium sanguinis Christi pro eis effusi. Consideremus ergò dignitatem animæ rationalis; & beatitudinem, ad quam condita est; & quanta pro ejus salute tota Trinitas fecit; quanta Christus sustinuit, quanta beneficia contulit: inter quæ est superdignissimum corporis, & sanguinis sui Sacramentum. Et sic fiet, ut neminem aspernemur. Dion. Carth. hîc.

Ecce viri quatuor portantes in lecto hominem. Luc. 5. 18. Marcus 2. 3. ait, *à quatuor portatum.* Quatuor homines paralytico huic fuerunt adjutorio, ut ad Christum tenderet; & salutem animæ, ac corporis, consequeretur. At nunc quatuor non invenies, qui te ad Christum adducant: imòquadringentos, qui te ab eo semoveant, & in Infernum ducant. Stella hîc.

Peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. 1. Cor. 8. 11. Non est amplius, quô possit vel ipse B. Apostolus, qui audivit arcana Dei causam proximi magnificare: nec sic terret aliquid aliud; quàm quòd pro fratre nostro mortuus est Christus: ut sciamus, quantum sit malum, eum pervertere. Diez Amor proximorum.

Ad te clamamus exules filii Evæ. Cur non Adam? Non enim sufficiunt nobis mala nostra: sed sicut Eva Adam; sic nos alios maculamus ad malum. S. Bonaventura Stim. am. p. 3. c. 19. q. d. omne flagitium, benignissima Domina, dignum est lacrymis: sed illud maximè deplorandum, quod Evæ peccato est simile. Did. Niss. Dom. 5. Epiph. §. 5.

Sicut parvus lapis solus cadit, & non præcipitat alios; sic nec personæ parvæ. Sed magni lapides, id est, personæ notabiles, exemplô malô multos præcipitant. S. Vinc. Ferr. s. 3. Dom. 20. Pent. §. VI.

Scandalosos rejice.

Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi, euge! euge! Ps. 39. 16. Per eos, qui dicunt, *euge! euge!* intelligere oportet eos, qui ad res turpes agendas incitant, & hortantur: qui statim pudore afficiuntur, quando eorum im probum consilium declinaverimus. Sanct. Chrysost. hîc.

Si dextera manus tua scandalizat te, abscide eam, & projice abs te. Matth. 5. 30. Non loquitur de manibus, & oculis materialibus; sed iis, quæ sunt occasioni, scandalo, offendiculo in via virtutis. Euthymius: non dixit, percute; sed amputa: manifestans omnimodam separationem. Dicens quoq; amputa, non ibi permansit; sed ulteriùs sermonem extendit, addens, *projice abs te*: nè in proximo remanens fiat rursus familiaris. Did. Niss. in Phœn. Græc. l. 1. c. 13. Etsi tantum aliquem diligas, ut eô oculi utaris vice; aut ità tibi quempiam utilem esse putes; ut eum dexteræ manûs ducas locô; & hi tamen animæ tuæ fortassis incommodent; etiam istos, inquit, à te abscinde. Et diligentiùs vim ipsam sermonis examina: non enim dixit, à talium societate discede; sed maximam separationem indicens, *erue*, inquit, *ac projice*. S. Chrysost. hom. 17. hic. Quòd si membrum malè conjunctum abscindendum est, nonnè longè magis pravi amici? Id. hom. 56. in Joan.

Quisquis te observatione mandatorum Dei, virtutúmque studio, revocat; is sit tibi execrabilis, ac detestandus: cum ejusmodi enim nè cibus quidem capiendus est. S. Nilus instit. Monachor.

Præcidamus ergo à nobis quasi manum, vel pedem, vel oculum; patrem, aut matrem; volentes nos agere contraria pietati: aut filium, vel filiam; qui quantum ad se, faciunt nos recedere ab Ecclesia Dei, & Christi dilectione. Sed etsi uxor gremii nostri, vel amici unanimes, facti fuerint

ſcandala nobis; præcidamus eos ab anima noſtra, quaſi non amicos, ſed adverſarios ſalutis noſtræ. Origenes tr. 5. in Matth. 18. Genuinè hæc metaphora petita eſt à Chirurgo. q. d. ſicut læſi, & ægri, curant, ut chirurgus membrum, etiam nobiliſſimum, & ſummè neceſſarium, quale eſt dexter oculus, & manus, exſcindat, ſi inde pendeat totius corporis ſalus: ità & vos, ô Fideles mei, moneo, ut quodvis damnum priùs ſubeatis, quàm culpam, præſertim lethalem, committatis: ut ſcilicet quidquid vobis eſt offendiculo, trahitque ad peccatum; licèt tam charum ſit, & neceſſarium, quàm dextera manus, vel dexter oculus, id planè reſecetis, quantumvis incommodi, & doloris, vobis inferat. Cornelius hîc.

Vide Societas mala.

TITULUS XII.

SCIENTIA.

§. I.

Laudes, æſtimata &c.

Propterea captivus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſcientiam. Iſ. 5. 13. ſcilicet ſpiritualium. S. Thomas Aqu. in 1. Cor. 12. Lect. 1.

Lux animæ eſt, eruditio. Philo Sacr. legis alleg. l. 2.

Lapidibus quoque inſenſibilior eſt homo, qui eſt tinctus ignorantiâ. Clem. Alex. adhortat. ad gentes.

Tu orbis lumen, magna vox, & tuba; doctrinæ palatium. S. Gregor. Naz. de S. Baſilio ep. 10.

Illud quidem inter omnes ſanæ mentis homines conſtare arbitror; eruditionem inter mundana bona primum locum tenere. S. Greg. Naz. or. 30. in laudem Baſilii.

Scientia, gladius ſpiritualis eſt in manu potentis. Hæc eſt pera, in qua David tres limpidiſſimos lapides poſuit, quibus Goliath proſtravit. 1. Reg. 17. Hæc eſt aſinæ mandibula, quæ Samſoni mille hoſtium ſtragem fecit. Judic. 15. 15. Hic eſt vomer ille aratorius, quô Samgar ſexcentos Philiſthæos occidit. Judic. 3. 13. Bleſenſ. ep. ad Octavianum E. R. Card.

Alphonſus Rex Arag. divites ſinè culturâ literarum, aureum vellus appellare ſolitus eſt. Suetonius l. 3.

Literæ, magnum in paranda virtute adjumentum, vel in parata ornamentum. Lipſ. ep. 8.

Joannes Caſimirus Princeps elector Palatinus, dicere ſolitus: plus ſe unius docti calamô, quàm decem indoctorum gladiô, poſſe. Maſenius l. 2. argutiar.

§. II.

Scientia vera, & ſancta, quæ?

Sequere me. Matth. 8. 22. Summi conſilii eſt, ſequi Chriſtum. Ars eſt artium, & ſcientia ſcientiarum, infallibilis eſt, ſimpliciter ſequi, nemine requiſitô. Sim. Caſſ. l. 9. c. 16.

S. Laurentii Juſtiniani Axioma erat: veram ſcientiam eſſe, ſcire hæc duo. Deum eſſe omnia, & ſe nihil. Bollandus 8. Jan.

Primum eſt ſcientiæ ſtudium; quærere Deum; deinde honeſtatem vitæ cum innocentiæ opere. S. Iſidorus l. 2. ſent. c. 1.

§. III.

Scientiæ origo, & media conſequendæ eam.

Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me. Pſ. 118. 66. Quia ſcientia non habetur, niſi præcedat diſciplina: nec diſciplina, niſi præcedat bonitas: & ſic per bonitatem, & diſciplinam, ineſt nobis ſcientia. S. Bonavent. hîc.

Si quis voluerit voluntatem eius facere. Joan. 7. 17. Ampliſſima Schola ad cognoſcendum omnibus patet ſola bona voluntas. Sicut bona diſpoſitio guſtûs dat guſtui diſcernere differentias ſaporum; ſic bona diſpoſitio voluntatis dat intellectui diſcernere doctrinam ex Deo, à doctrina, quæ non eſt ex Deo. Cajetan. hîc.

Quamvis cræſos quis ſpiret, & Darios; litteræ marſupium non ſequuntur: ſudoris comites ſunt, & laboris: ſociæ jejuniorum, non ſaturitatis; continentiæ, non luxuriæ. S. Hieron. ad Parnmachium, & Marcellinum Apol. adverſ. Ruffinum l. 1.

Absque munditia animi, & vitâ ſanctitatis æmulâ, poſſibile non eſt, ſanctorum dicta intelligere. S. Athanaſ. Alex de Incarnatione verbi.

Non potes noſſe verba Pauli; niſi habeas ſpiritum Pauli. S. Bonaventura hexam. l. 22.

S. Auguſtinus lib. de ordine, loquens de virtute unitatis, quam inquirit, & facit amicitia; non dubitat ponere quamlibet ſcientiam ex amicitiæ, & unitatis, appetitu manâſſe. Gerſon tr. de Cant. originali ratione.

§. IV.

Scientiæ abuſus.

Alii ſunt, qui ſcientiâ non utuntur ad utilitatem proximi, ſed ad nocumentum; ſtudentes diligenter in his, quæ poſſunt turbare electiones; appellare contra majores, prælatos ſuos; & ſimilia multa: abutentes jure ad injuriam. B. Humb. l. 69.

Ut in pluribus; quantò ſunt majoris ſcientiæ, tantò ſunt pejoris conſcientiæ. S. Vincent. Ferr. ſ. 3. D. 2. Adv. ſicut non eſt proditor pejor, quàm qui plus ſcit de ſecretis ejus, quem perdere vult: ità non ſunt Chriſti, Eccleſiæ, veritatis, pejores proditores; quàm qui per ſcripturas, vel ingenium, plura ſciunt. Broymard ſcientia.

§. V.

Scientia vana, mala &c.

Quid prodeſt? clavem habere auream, id eſt, intellectum bonum, vel ſcientiam magnam; ſi januam non aperiat? S. Aug. de doctr. Chriſt. l. 4.

Scientia ſanctorum eſt, hîc temporaliter cruciari, & delectari in æternum; & in contrarium, ſcientia malorum relabitur. Alia eſt ſcientia Mundi, quæ docet vanitatem; & alia ſcientia carnis, quæ docet voluptatem: illa tanquam pater, iſta tanquam mater nobis eſt. Sicut enim mater filio ſuo ſemper optat quietem, & omnem prorſus laborem claudit à filio ſuo; ſic caro incraſſata, impinguata, dilatata, recalci-

recalcitrat; nec minimis saltèm digitis permittit se contingi. Et sicut pater vult filium suum huc, illucque, discurrere; ut addiscat, unde aliquando magnificetur: sic & Mundus vult hominem multis laboribus intricari; ut habeat unde superbiat, unde infletur; & desipiat de vanitate in idipsum. S. Bernardus s. de libris Sapientiæ c. 10. *dedit illi scientiam sanctorum.*

Pessimus mons, inflata scientia: in quem tamen videas usque hodie tantâ concupiscentiâ plurimos repere filiorum Adam; acsi non noverint, quantùm illorum pater in illius montis ascensu descenderit; imò quàm graviter ceciderit. Id. s. 4. in Ascens. D.

Proh dolor! filia regis pulcherrima offertur nobis in sponsã: & magis eligimus copulari meretriculis scenicis, scilicet humanæ, & mundanæ philosophiæ. S. Bonaventura in Ps. 118. 66.

Nihil egentius illâ mente; quæ de Deo extra Deum philosophatur. S. Diadochus Ep. de perfect. Spir. c. 7.

Scientia Philosophorum dicuntur tabernacula Jacob; quia mobilia: tunc enim in fine Mundi Astrologiâ non erit opùs; quia non erit motus cœli; medicinâ, quia nullus infirmus &c. S. Vinc. Ferr. s. in Octav. S. Joan. Evang.

Xenocrates, ut ad calculum Syllabas revocaret, sudavit: & reperit ex litteris quôquômodô connexis, atque ordinatis, decem milliones, & ducenta Syllabarum millia, confici posse. Quàm vanum, & ridiculum, studium! Doultreman l. 1. c. 3. sect. 10.

§. VI.

Scientia curiosa, inquirens inutilia.

Licétne censum dare Cæsari? an non? Matth. 22. 17. Pessimi Herodiani se simulant legis inquisitores, ut operiant nequitiam. Justorum enim proprium est, circa legis præscripta excitare quæstiones, Dei viam requirere. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 10. Sect. 1. Obs. 6.

Herodes interrogabat eum multis sermonibus: at ipse nihil illi respondebat, Luc. 23. 9. Dionysius Carthus. ait, eum tacuisse: quia Herodes curiosa, & inutilia, scire voluit. Paoletti D. 15. Pent.

Tu quis es? Joan. 1. 19. Quot quæstiones hi Sacerdotes, & Levitæ, excitârunt? de Joanne omnes; de se nullam. Superârunt illos turbæ illæ, quæ Luc. 3. 10. eundem Baptistam de se interrogant, *quid faciemus?* & militum. Cùm Joannes diceret, *medius vestrum stetit, &c.* quærendum erat, quid faciemus? ut illum reperiamus. Nos similiter multa quærimus; sed omnia de alijs rebus: de nobis rauca, aut nihil. S. Bernardus ep. 139. Abailardus nihil nescit omnium, quæ in cœlo, & in terra sunt; præter seipsum. Barradius t. 2. l. 2. c. 14. morali 2.

Hunc autem nescimus. Joan. 9. 29. Ecce quot nescientes, seu nescientiæ, sunt de Christo: *ubi est ille?* respondit, nescio. Interrogantur & parentes: *quis ejus aperuit oculos? & dicunt, nescimus.* Omnes loquuntur de nescientia veritatis. Verum porrò erat, quòd ipsi nesciebant; sed aliqui extra culpam, aliqui cum culpa. Sim. Cass. l. 5. c. 33.

Non est vestrum, nôsse tempora, vel momenta. Act. 1. 6. 7. Erant hîc solliciti de restitutione temporalis regni Israël; ùt tradunt Justinus, Irenæus, Beda. Debebant autem agere de regno Dei: de temporali regno ad eos non pertinebat. Sylveira in Joan. 4. q. 36. Erant solliciti de temporali restitutione regni; ideò curiositatem eorum reprehendebat; quia negligebant proprium negotium. Id. in Act. 1. 4. Inutiliter quærenti Discipulo Magister sapiens non respondet. Non scitetur miles castrensis, quod tantùm scire spectat regiam majestatem. Plus novit docere, quàm nos discere valeamus; & docet utilia etiam non rogatus. Hinc per Is. 48. 17. dicitur: *ego Dominus Deus tuus, docens te utilia.* Multa suis Vatibus revelavit, quæ providit in utilitatem hominum vergere. *Sed accipietis virtutem.* Plus est gratia, seu præsentia, Spiritûs S. quàm quælibet præscientia futurorum. Hinc quoque novimus, quòd Spiritus S. Apostolos non omnia docuit; sed quæ in eorum, & Ecclesiæ, cesserunt utilitatem. quod Paulus 1. Cor. 12. 7. refert. unicuique datur manifestatio Spiritûs ad utilitatem. Sim. Cass. l. 14. Act. 1.

Hic autem quid? Joan. 21. 21. *Operam detis, ut quieti sitis, & vestrum negotium agatis.* 1. Thess. 4. 11. Notat otium, & curiositatem aliquorum Thessalonicensium: hæc enim duo connexa sunt; indeque oritur inquietudo, vana desideria, invidia. Dictum sibi putet quisque à Christo: *quid ad te? tu me sequere.* Cornelius 1. Thess.

Stultas autem, & sinè disciplina, quæstiones devita; sciens, quia generant lites. 2. Tim. 2. 23.

Melius est, nihil omnino scientem quempiam, nè quidem unam causam cujuslibet eorum, quæ facta sunt, cur factum sit, credere Deo, & perseverare in ejus dilectione, quæ hominem vivificat; nec aliud inquirere ad scientiam; nisi JEsum Christum Filium Dei, qui pro nobis crucifixus est: quàm per quæstionum subtilitates, & multi loquium, in impietatem cadere. S. Irenæus adv. hæreses l. 2. c. 45.

Curiositas, est studium perscrutandi ea, quæ scire nulla est utilitas. S. Anselmus lib. similit. cap. 26.

§. VII.

Scientia utilis.

ME dereliquerunt fontem &c. Jerem. 2. 13. *Foderunt*: quia cum labore magno scientias addiscunt curiosas, vanas, & lucrativas. Cum majori labore acquiruntur hæ scientiæ, quàm scientiæ salutis animæ; ad quam gratis accipiendam invitamur Is. 55. 1. *omnes sitientes venite ad aquas &c.* Plus valet, habere arborem, & usum fructum ejus; & nescire altitudinem, naturam, & ejus propietates: quàm hæc omnia scire, & non habere fructum. Ità plus est, habere finalem utilitatem de Deo, & salutem animæ; quàm scire omnia attributa Dei, & ijs non frui. Broymard Scientia.

Vobis datum est, nôsse mysteria regni cœlorum. Matth. 13. 11. Sed cur Apostolis præturba? Theophylactus: ille accipit, qui quærit: ideoque Discipuli soli, quæ interrogaverant, acceperunt. Mendoza in 1. Reg. 3. 17. Sect. 2.

Quis putas, major est in regno cœlorum? Matth. 18. 1. Et Petrus de Joanne interrogat, Joan. 21. 21. *Domine, hic autem quid?* Et ipse Joannes ib. v. 20. *Domine, quis est, qui tradet te?* in hac autem occasione nullus audet interrogare. Quare? respondet S. Chrysost. hom. 32. quoniam illic res sua agebatur, ideò necessariò percunctati sunt: hæc autem res nihil ad eos pertinebat. Sylveira in Joan. 4. q. 36.

Sedens super currum suum, legens q. Isaiam Prophetam. Act. 8. 28. Tantus amator Legis, divinæque scientiæ fuit; ut etiam in vehiculo legeret literas sacras. S. Hieron. ep. 103.

Nihil ex eo amplius requirendum; quàm ut quis ejus noverit voluntatem; sinè quâ ei nec legitimè servire poterit, nec placere. S. Zeno Veron. s. 2. de Nat. Dom.

Tria sunt homini necessaria ad salutem: scil. scientia credendorum, scientia desiderandorum, & scientia operandorum. Primum docetur in Symbolo, secundum in oratione Dominica, tertium in Lege. Sanct. Thom. Aquin. opusc. 14. c. 4.

Tu quis es? Breve thema; sed magnum pelagus. Utinam scires! utinam intelligeres! tu quis es? plus tibi prodesset, quàm scire omnes scientias Mundi, & omnes bibliothecas. Quid enim tibi prodest, scire motus cœlorum, & influentias astrorum? virtutes herbarum, proprietates animalium; & ut totam naturam scias? & nescire teipsum. Ecce curam habes de domo, de hæreditate, de negotio, de familia; de mula, quam habes in stabulo; & te ipsum solùm negligis? omnibus tuis das operam aliquam diei, & curæ; tibi nullam. Teipsum tam vilem æstimas, & sic parvi pendis; ut non digneris de te curam habere! O anima misera! quid extra te vagaris? effusa, & divisa, per Mundum; à te alienata, & exul. Sanct. Thom. Vill. s. Dom. 3. Adv.

§. VIII.

Priori similis. Indaga, & scrutare, utilia.

Quæsivi illum, & non inveni. Cant. 3. 1. Ut inveniret, egressa domô, circuit plateas; sed muta semper: putans, se perspicacissimis oculis, ubinam esset? exploraturam. At labor irritus fuit. Tandem incurrens in milites, quærit: *num, quem diligit anima mea, vidistis?* Magnum mysterium! ubi id percontata est; Christus se ei spectandum dedit: illa cum eo locuta, eum adoravit, amplexata est. *Paululùm cùm pertransissem eos.* Modò sic ratiocinor. Quis ad Christum inveniendum aptior, quàm ipsa Christi sponsa? Quis imperitior ad dignoscendum, ubi habitet Deus, quàm miles otiosus, & mercenarius? Et tamen sponsa, nisi demisisset se ad vigiles compellandos, aberrabat. Oliva t. 2. conc. 10.

Qui timent Dominum, inquirent, quæ beneplacita sunt ei; & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius. Eccl. 2. 19.

Hæc dicit Dominus: state super vias; & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona; & ambulate in ea. Jerem. 6. 16.

Venerunt autem & Publicani, & dixerunt - Magister, quid faciemus? Luc. 3. 12. Non dixerunt, quid sciemus? sed *quid faciemus?* quia *non auditores legis, justi sunt apud Deum, sed factores.* Rom. 2. 13. Et scientia, sinè vitâ virtutum, obest magis, quàm prodest. Dion. Carthus. hic.

Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? Luc. 10. 25. Non inutilis hæc quæstio. Utinam nostra colloquia eò tendant, ut scire possimus; quid requiratur, ut salvi fiamus. De impertinentibus quærimus: an Salomon salvus? quomodo opes cumulemus? Pauci Religiosos de sua salute interrogant. Stella hic.

Et interrogavit eum quidam princeps dicens: Magister bone: quid faciens vitam æternam possidebo? Luc. 18. 18.

Quid Deus facere possit, quid non possit? discutimus; & quid nos oporteat facere? non attendimus. Inutilibus disciplinis plenus est Mundus: quibus dum bona implicantur ingenia, necesse est, ut in necessarijs, & utilibus, minùs valeant. Motus cœli dinumeras; & motus tui cordis ignoras. Influentias astrorum discutis; & passionum tuarum influentias non discernis. S. Thom. Vill. s. 1. in Ascens. Dom.

§. IX.

Scientia sit practica: fac, quæ scis, bona &c.

Num. I.

Symbola, & Similitudines.

Cujus obturatus est oculus &c. Num. 24. 3. Aliqui per oculum accipiunt intellectum practicum. Licèt enim Balaam in prophetia apertum haberet oculum intellectûs, speculativum ad cernendum futura; clausum tamen habebat oculum practicum, qui eum dirigeret ad rectè agendum: erat enim homo impius. v. 4. *qui cadit.* S. Gregor. hom. 9. in Ezech. cadens Balaam apertos habuit oculos: qui rectum, quod diceret, vidit; sed rectè agere contempsit: cadens videlicet in perverso apertos habens oculos in sancta prædicatione. Corn. hic.

Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. Ps. 118. 105. Ephrem. quid ais Propheta? lucerna nonne oculis lucet? nunquid pedes habent? quô igitur pactô omissis oculis, visum pedibus attribuis? Sed bene ait: *lucerna pedibus &c.* nam pedes animæ, sunt intellectuales oculi. Tunc anima feliciter progreditur; quando lux oculorum ad pedes transit: parum enim prodest, multa videre, & scire; nisi ad eadem pedibus contendas. Did. Niss. Dom. Sexag. §. 2.

Omnes

Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. 21. Beda: Ecclesia, & anima fidelis, vestitur duplicî veste: scilicet 1. doctrinâ, & virtute. 2. Sapientiâ, & patientiâ. 3. fide, & operibus. apud Cornelium hic.

Et manus hominis sub pennis eorum. Ezech. 18. Sub pennis manus habere dicuntur: quia operationem speculationi adjungunt. S. Greg. Naz. or. 1. in Julianum: fieri non potest; ut scientiæ sit particeps, qui vitam non sapienter instituit. Octavianus de Tuffo in Ecclesiastici c. 6. 33.

Cui non præstò sunt hæc, cæcus est, & manu tentans. 2. Petri 1. 9. Oculus scientiam, manus operationem, designat. V. Beda hic.

Quantumcunque habeat homo alias scientias; nisi habeat virtutes, non habet vitam. Sicut, quantumcunque habeas stellas; nisi habeas solem in duodecim signis, nunquam habebis diem. S. Bonaventura s. 6. de virtutib. Card.

Struthio immundum erat animal in veteri lege. Levit. 11. 16. licèt pulcherrimas habeat pennas: sed quæ ad capitis tantum ornamentum sint; non usui manibus adscribendum. Sic nec Deo placent illæ scientiæ, quæ solùm mentem exornant; nec manui conducunt ad operandum, Tuffo in Eccl. c. 6. 33.

Annulus sinè gemmâ. Lem: *Deest optimum.* Denotat scientiam sinè virtute. Masenius in Symb.

Num. II.

Motiva.

Ex Veteri.

Beati immaculati in via - beati, qui scrutantur testimonia ejus. Ps. 118. 1. 2. Quàm pulcher ordo! quàm plenus doctrinæ, & gratiæ! non priùs, *qui scrutantur testimonia ejus*, dixit; sed priùs, *beati immaculati in via.* Antè enim vita, quàm doctrina, quærenda est: vita enim bona, & sinè doctrinâ, habet gratiam: doctrina sinè vitâ integritatem non habet. S. Ambr. Octon. 1. hîc.

Mitte illam, ut mecum sit, & mecum laboret. Sap. 9. 10. Hanc scientiam expetivit Salomon; ut in ea fieret laboriosus, & activus. Sim. Cass. l. 13. c. 5.

Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. Sap. 13. 1. Qui enim Deum practicè nescit, hîc verè sapiens est: verè magnus, & beatus; etiamsi cætera nesciat. Qui verò Deum practicè nescit, nihil scit; etiamsi cætera sciat. Cornelius in Sap. 9. 6.

Ut sciam, quid acceptum sit apud te. Sap. 9. 10. Sapientia in libris Sapientialibus præcipuè practicam, seu Ethicam, significat: quæ docet nos sapienter, id est, justè, sanctèque, vivere. Quæ proinde vocatur Sap. 10. *Scientia sanctorum.* Et Luc. 1. *prudentia justorum.* Corn. hîc.

Creavit illis scientiam spiritûs. Eccl. 17. 6. Propriè & genuinè, scientia spiritûs est, scientia rerum spiritualium: putà cognitio Dei, Angelorum, virtutum, gratiæ, gloriæ. Talis scientia est fides, sapientia, Theologia, ac præsertim sacra Fidelium Ethica; quæ Spiritum hominis docet, dirigitque ad Dei cultum, & ad beatitudinem cœlestem Cornelius hic.

Requiescet super eum - Spiritus scientiæ, & pietatis. Is. 11. 2. Utrumque conjunxit: quia unum sinè alterô captare non possumus. Pinna in Eccl. Ethol. 25.

Ego Dominus Deus tuus, docent te utilia. Is. 48. 17. Ob hoc autem docet; ut fiat, quod docetur. Non enim Theologia aliquem beatum facit; nisi reducta fuerit in actum: nec enim Paulus summus Theologus, beatus factus est, quia scivit; sed quia fecit, quod scivit, & docuit. Sim. Cass. l. 8. c. 18.

Convertimini unusquisque à via sua pessima, & bona facite studia vestra. Jer. 35. 15. q. d. sic in studijs multum proficietis. Pinna ibid.

Ex Novo.

At illi dixerunt: in Bethlehem Judæ. Matth. 2. 5. Sacerdotes illi, qui dixerunt Herodi, ubi Christus natus est, erant apprimè docti; sed non iverunt eum adoratum, neque cognoverunt. Simplices, & illiterati, aliqui pastores eum adoraverunt: superbi verò, & docti, Jerosolymis manserunt, non visô Dei Filiô. Stella de contemptu &c. p. 1. c. 30.

Abscondisti hæc à sapientibus. Matth. 11. 25. Cur mysteria absconduntur sapientibus? Theophylactus hîc. Deus, propter magnam misericordiam suam, non revelat aliquibus plura mysteria; ut nè magis puniantur. apud Sylveira hic. q. 5.

Accepit autem omnes timor. Luc. 7. 16. Si timor eos apprehendit, cur non mutaverunt vitam? cur non sunt ad meliora conversi? Cognitio, quam de Propheta perceperant, ipsorum est condemnatio: sicque fit; ut, qui novit, cùm possit adhibere diligentiam per doctrinæ veritatem; & negligit; quòd ipse spernatur ab eo, quem novit. Sim. Cass. l. 5. c. 12.

Et ipse princeps Synagogæ erat. Luc. 8. 41. Jairus est, cujus filia infirmatur, & moritur; & *illuminatio* interpretatur; & officiô insignis, quia princeps in Synagoga erat. Ex quo timor incutitur: quòd neque lumen scientiæ, neque dignitas, sufficiunt ad tantam animæ infirmitatem, neque peccatorum prolapsum, declinandum. Virtute opùs est, ut non peccemus; gratia facit, ut non deveniatur in mortem. Qui verè illuminatus erat, dicebat: *Dominus illuminatio mea.* Ps. 26. 1. Sim. Cass. l. 5. 14.

Vadit ad illam, quæ perierat &c. Luc. 15. 4. Cur bonus Pastor quærit *ovem*, non autem Pater *filium* perditum? Resp. quia filius intellectu, & ratione, pollet, ovis verò insipiens animal. Deus sapientes & insipientes, salvat: à sapientibus tamen majorem diligentiam acquirit, quam in insipientibus supplet. Justis, & sapientibus, ait David: *quærite Deum, & vivet anima vestra.* Ps. 68. 33. At de seipso ait: *erravi sicut ovis, quæ periit;*

perijt; quære servum tuum. Ps. 118. 176. Sylveira hic q. 14.

JEsus fatigatus ex itinere. Joan. 4. 6. Christus longô itinere quærit Samaritanam. At Magdalena, *ut cognovit, quòd accubuisset in domo Pharisæi* Luc. 7. 37. Samaritana plena erroribus; at Magdalena Deum noscebat. Sylveira in Luc. 15. q. 14.

Ego sum Pastor bonus; & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ. Joan. 10. 14. S. Basilius hom. 26. *oves*, inquit, *meæ vocem meam audiunt.* Ecce quomodò cognoscatur Deus ex eo, quòd præcepta illius audimus; ex eo, quòd ea audientes opere implemus. Satis sit scire, Pastore esse bonum, animam suam posuisse pro ovibus. Terminus sit hic divinæ cognitionis. Quantus verò Deus sit, & quæ illius mensura, & qualis essentia: talia scisciranti sunt periculosa ei, qui rogatur perplexa: talium remedium est silentium. Pinna Ethol. 25.

Surgens à cœna. Joan. 13. 4. Surgite ad actionem, qui comedistis intelligentiæ panem. Frustrà est intelligentia sacrarum Scripturarum; quæ fidenter, & debitè, reduci debent, & possunt; si non reducantur ad actum mentis, & corporis, aut alterius reliquo præpeditio. Sim. Cass. l. 13. c. 5.

Si hæc scitis beati eritis, si feceritis ea. Joan. 13. 17. ut scientia reducatur omnino ad actum: quia non beatus, qui novit; sed qui, quod noverit, fecerit. Quia non dixit Salvator: beati eritis, si scitis; sed beati eritis, *si feceritis.* Hanc scientiam expetivit Salomon, ut in ea fieret laboriosus, atque activus. Inquit enim: *mitte illam, ut mecum sit, & mecum laboret.* Sap. 9. 10. Id. ib.

Ex Patribus, & aliis.

Utile est, multa scire, & rectè vivere. Quòd si utrumque non valemus; meliùs est, ut bene vivendi studium, quàm multa sciendi, sequamur. S. Isidorus Sententiar. l. 2. c. 1.

Tunc scientia magna est, & sibi utilis; si charitate humilietur, ut ampliùs crescat: temperatur enim à dilectione, ut non satis mera sit, & inebriet scientem, ut se extollat. Sicut enim vinum non temperatum admixtione aquæ, mentem alienat; ità & scientia superbum facit; nisi fuerit temperata. S. Ambr. in 1. Cor. 8. 1.

Non sit mora in faciendo quod intus sapitis intelligendo. Et ille beatissimus est, qui divinas Scripturas vertit in opera. S. Aug. s. 112. de temp. apud Cornelium in Procœmio in Evangelia.

Dum tempus habemus, obsecro, ut saltem id studij impendamus spiritualibus mercibus comparandis, quod alij in perituris collocant. S. Chrysost. t. 1. hom. 11. in Gen.

Nihil nobis proderit, implenda didicisse; nisi ea, quæ didicimus, studeamus implere. Sanct. Prosper Aqu. de virt. & vit. l. 3. cap. 27.

Non est vera scientia boni, nisi ad hoc cognoscatur, ut agatur. Id. in Ps. 118.

Multi prorsus multa facienda sciunt; pauci, quæ noverunt, consummare conantur. S. Laur. Just. s. in festo S. Bartholomæi.

O quantò utilius tibi esset, aurum scientiæ, & argentum eloquentiæ, non habere; quàm inde tibi idolum facere! Scientia sanctitatis, sinè intentione bonâ, quid aliud est, quàm imago sinè vitâ? Scientia sola sinè sanctitatis effectu, & bonitatis affectu, quid aliud est, quàm simulachrum vanum sinè motu, & sensu? Richardus à S. Vict. de erudit. hom. inter. l. 1. c. 38.

Multi quærunt scientiam, pauci verò conscientiam. S. Bernardus tr. de inter. domo.

Multi scire volunt, pauci autem facere; ut priùs per studium boni operis mundetur conscientia. Primùm disce, quid facias; postea quære, quid scias. Hugo à S. Vict. de duab. scholis.

Conscientia est cordis scientia: cor enim & se novit suâ scientiâ, & multa alia. Quando novit se, appellatur conscientia; quando præter se alia, nominatur scientia. Petrus Cell. lib. de consc.

Inutilis, imò noxia, scientia omnis, prudentiaque est, secreta à probitate morum. Lipsius Centur. 1. ep. 22.

§. X.

Scientiam junge amori divino.

Osculetur me &c. Cant. 1. 1. Insinuatur scientia Dei affectiva: nam Canticum canticorum ad scientiam spiritûs elevat; quæ cognitionem, & amorem, comprehendit. Hebræum verbum *nasak*, non tantùm osculari significat, sed etiam erudire. Interpres tamen dixit: *osculetur me*, quàm erudiat me: quia amans Deum non quærit solam scientiam, quæ *inflat* 1. Cor. 8. 1. sed charitatem, quæ *ædificat*. Nec cupit erudiri, nisi ut vehementiùs possit amare. Et quam scientiam magis sitit, est scientia amoris. Sicut supremi Angeli, qui aliòs scientiâ, & charitate, superant, non denominantur *Cherubim* à plenitudine scientiæ; sed *Seraphim*, ab amore charitatis. S. Ambr. l. de Isaac, & anima c. 2. Osculatur nos Deus, quando cor nostrum spiritu divinæ cognitionis illuminat: id est, quando infundit supernaturale lumen, quô divina mysteria penetrat, veritates Fidei percipit, & affectum simul amoris. de Ponte hîc Exh. 2. Petijt sponsa, sub metaphora osculi, adventum Filij Dei in carne: sub eâdem etiam petit adventum Spiritûs S. S. Bernardus s. 8. in Cant. Spiritus S. jure optimô Patris, & Filij, vocatur osculum, quô se invicem osculantur; & quasi signum illius æterni amoris, quô se invicem semper amant. Id. ib. Exh. 8. *Osculetur me.* Ebriane est? ebria prorsus. Et fortè tunc, cùm ad ista prorupit, exierat de cella vinaria; quò se nimirum introductam postmodum glotiatur. S. Bernardus s. 7. in Cant.

Scientia inflat. 1. Cor. 8. Cùm Apostolus dicit, scientiam inflare, illicò addit charitatem,

quæ

quæ scientiæ valorem tribuit. Sicuti aqua vinum, ità charitas temperat scientiam, nè infletur. Cibus indigestus malos generat humores; & non priùs naturali calore concoctus corpus non nutrit, sed frangit: sic scientia ad intellectum, tanquam ad animæ stomachum, transmissa, charitatis igne non digesta, superbiæ flatus generat. Stella de contemptu &c. p. 1. c. 30.

Dicis, quòd dives sum. Apoc. 3. 17. Aliqui divitem exponunt, quia se divitem putat scientiâ, & sublimi ingeniô: sed scientia sinè charitate vera miseria est. Sanct. Diadochus ep. de perfect. Spir. c. 7. nihil egentius illâ mente, quæ de Deo extra Deum Philosophatur. Sylveira hic.

Si adhibeatur scientia, tanquàm machina quædam, per quam structura charitatis adsurgat, quæ maneat in æternum; etiam cùm scientia destruetur: quæ ad finem charitatis adhibita multùm est utilis; per seipsam autem, sinè tali fine, non modò superflua, sed etiam pernicioſa, probata est. S. August. ep. 119.

Cibus indigestus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ità & multa scientia, ingesta stomacho animæ, qui est memoria; si decocta igne charitatis non fuerit, nonne reputabitur in peccatum; tanquam cibus conversus in pravos, noxiósque humores? S. Bernardus s. 36. in Cant.

Usque hodie arbor scientiæ complures privat arbore vitæ. Pretiosior namque est drachma scientiæ charitati conjunctæ; quàm mille pondo sinè divinô amore. Sanct. Bonaventura apud Diez conc. 1. in festo S. Francisci.

Multi habent legem in corde, sed non cor in lege. Legem in corde habent, qui cognoscunt veritatem: cor in lege habent, qui diligunt veritatem. Qui verò legem in corde habent, neque cor in lege: hi portant legem, non portantur à lege: onerati sunt, non adjuti. Quia scientia, ubi non est charitas, gravat, non allevat. Hugo à S. Vict. apud Did. Niss. Dom. Sexag. §. 2.

Mercurius. Lem. *Nunquam procul à sole.* Tullius l. 1. offic. scientia, quæ est remota à justitia, calliditas potiùs, quàm sapientia, est appellanda. Picinelli.

§. II.

Scientia charitati postponitur.

Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem. Psalm. 103. 4. Non dixit lucem, sed *ignem:* quia aptiores ad hominum magisterium sumus, ex charitatis; & virtutis, igne; quàm ex illustrati intellectûs fulgore. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 4. obs. 6.

Volavit unus ad me de Seraphim. Is. 6. 6. Non Cherubim. Qui ergo tacuerat, nec proximorum saluti intenderat; jam clamat: *ecce ego, mitte me.* Id. ibid.

Scio, quis sis sanctus Dei. Marci 1. 24. Non tam scientiæ de JESU, quàm amori, da operam. Quis jam totum se expendat Scholæ; cùm & diabolum gloriantem audiat: *scio &c.* Plus saperes, si amares. Scientiam remittamus in æternitatis diem; quando clarâ visione perspicax animus JEsum comprehendet: quamdiu in hac nocte sumus, amori demus operam. Baeza t. 2. l. 7. c. 5. §. 7.

Et si habuero - omnem scientiam - charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. Cor. 13. 2.

Ad hoc solùm Deus per totam nobis sacram scripturam loquitur; ut nos in suum & proximi, amorem trahat. S. Gregorius hom. 10. in Ezech. 3. Non procul ab initiô.

Una vetula, quæ habet modicum hortum (scientiæ, de qua hîc loquitur) & quia solam charitatem habet; meliorem fructum habet, quàm unus magister, qui habet maximum hortum, & scit mysteria & causas rerum, sinè charitate. S. Bonaventura s. 18.

Vis aliquando Theologus evadere, & divinitate dignus? Serva mandata: actio enim ad speculationem ascensus est. Interea excellentiorem vobis viam ostendo: amare studeamus potiùs, quàm intelligere: nam per amorem ad intelligentiam pervenitur. Isidorus Clarius l. 1, or. 47.

Sicut deteriùs est, odisse Deum, quàm ignorare: sic meliùs amare, quam nôsse. Id. ibid. or. 67.

Purus amor deplorat doctorum hominum miseram tot in scientias absorptorum curiositatem, qui iis plus nimiô afficiuntur: non ignari interim, quantæ sint in conspectu Dei vilitatis; qui eas etiam juratis suis inimicis dæmonibus non eripuit. Osorius solus DEUS Reg. 7.

Arsenius, dum post senatoriam, & aulicam, dignitatem; post multas in sæculo literas, consuluisset Patrem eremicolam sinè literis; suis mirantibus, quid tantus vir literis Græcis, & Latinis, eruditus cum idiota sermonem protraxisset; suspirabundus ait: in veritate dico vobis: quia nondum ad Alphabetum hujus senis attigi. Fuerat enim sermo ejus, non de scientia, quam didicerat solam; sed de charitate, quæ ædificat: quam ideo nesciebat, quia non transierat in affectum cordis. Gerson tom. 3. de Canticordo.

Miscellanea.

Eritis sicuti dii scientes. Gen. 3. 5. Cur non dixit, eritis immortales, potentes, regnantes? Sanct. Thomas Aqu. opusc. 2. c. 183. ut in transgressionem præcepti faciliùs inclinaret diabolus; illa promisit, quæ homo naturaliter appetit, scilicet vitationem ignorantiæ, dicens: *aperientur oculi vestri.* Et perfectionem scientiæ, cùm dixit: *scientes bonum, & malum.* Homo enim ex parte intellectûs naturaliter fugit ignorantiam, & scientiam appetit. Sylveira in Joan. 4. 15.

Plerumque usuvenit; ut, quod homines adultâ ætate fugit; hoc puer inveniat: & quod eruditos præteriit; indoctis in mentem veniat: & quod Magistros fefellit; discipulis occurrat. S. Joan. Damasc. orat. quòd ij, qui cum fide ex hac vita excedunt &c.

Titulus XIII.

SCRIBA.

SEU

SCRIBERE.

Ipse scriba velox. 1. Esdræ 7. 6. q. d. Esdras Legis Mosaicæ erat peritissimus; in eaque docenda, & explicanda, promptissimus. Scriba ergò idem est, quod Legis peritus, vel Legis Doctor. Sicut Græci olim suos sapientes vocabant Philosophos, Chaldæi Magos, Galli Druydas, Indi Brachmanes Gymnosophistas; ità Judæi suos Doctores vocabant scribas. Cornelius hic.

Lingua mea calamus scribæ. Ps. 44. 2. Quare linguam suam dixit esse calamum scribæ? quia quod linguâ dicitur, sonat, & transit; quod scribitur, manet. S. August. in Ps. 44.

Et arundinem in dextera ejus. Matth. 27. 29. Arundinem, sive calamum, ab illudentibus accipere non recusavit; ut sacrilegium scriberet Judæorum. Sanct. Rupertus l. 13. in Joan. 19.

Et in calculo nomen novum scriptum Apoc. 2. 17. An non sat erat, ore enuntiari? cur insuper scribitur? scriptum nomen Joannis, ob indelebilem firmitatem: quia nomen ejus scriptum in libro vitæ.

Si utilitatem hujus operis, scilicet manu scribendi, rectè perpendis; profectò fateris decere, vel decuisse, Deum Majestatis, quòd figurarum hujusmodi, scilicet literarum, non alius, quàm ipse, primus author extitit. Quid enim est in omni Mundo, in universa multitudine rerum, vel signorum visibilium; quod humanæ menti ad cognoscendum creatorem suum, tam efficax, tàm utile, tamque certum præbeat argumentum? Rupertus de victoria verbi l. 3. c. 23. & c. 25. Ecce, quàm parvò auxiliò, quantùm Deus, & Verbum ejus, subvenit generi humano! Viginti duæ tantùm, sicut jam dictum est, literæ sunt: ecce, de impensis tam parvis, quàm magnum exstructum est ædificium!

Titulus XIV.

S. SCRIPTURA.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. Gen. 1. 1. Terra est scriptura, quæ produxit omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suave. S. Bonaventura s. 16.

Ipse autem tenebit aquas amarissimas. Num. 5. 18. Aqua amara divina scriptura dicitur: quia peccantibus non parcit; & justis dulcis, quibus æterna præmia repromittit: & ità aliis aqua benedicta est, aliis maledicta. V. Beda hic.

Lingua mea calamus scribæ. Ps. 44. 2. Calamus fissus est, duosque vertices gerit, in unius acuminis tenuitate digestos; unam literam utróque conficiens: cui si unum adimas, alterius est inanis usus. Unde rectè Testamenta sunt duo. S. Zeno Veron. s. de somnio Jacob.

Extendens cœlum sicut pellem; qui tegis aquis superiora ejus. Psalm. 103. 23. Quid cœli nomine, nisi S. Scriptura, signatur? de qua nobis & sol sapientiæ, & luna scientiæ, & ex antiquis Patribus stellæ exemplorum, atque virtutum, lucent? Quod sicut pellis extenditur: quia per scriptores suos carnis linguâ formatum, ante oculos nostros & per verba Doctorum exponendo displicatur. Quid verò aquarum nomine, nisi, sanctissimi Angelorum signantur chori? S. Gregor. hom. 9. in Ezech. circa finem.

Levavi oculos meos ad montes; unde veniet auxilium mihi. Psalm. 120. 1. Oculos nostros cùm levamus ad scripturas, quia per homines ministratæ sunt scripturæ; levamus oculos nostros ad montes; unde veniat auxilium nobis. Sanct. August. tr. 1. in Joann. Scriptura sacra mons quidam est, de quo in nostris cordibus, ad intelligendum, Dominus venit. Richardus à Sanct. Vict. Prologo in Cant.

Terra

Terra autem in æternum ſtat. Eccl. 1. 4. Sacra ſcriptura terra appellatur: inſtar enim terræ immobilis eſt, fructus gignit, omnibus patet, ac omnes accipit. Olympiodorus hîc.

Meliora ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Duo ubera, duo Teſtamenta intellige; à quibus lactentur Eccleſiæ filii; linguâ, atque mente; corde, & ore. Philo Carpath hîc.

Introduxit me Rex in cellaria ſua. Cant. 1. 3. Quid per hujus ſponſi, qui Rex eſt, cellaria intelligimus? nisi ſanctæ ſcripturæ arcana, quæ rimamur? niſi ſanctæ contemplationis myſteria; quorum deliciis ſi reficimur, mox convaleſcimus. Sanct. Gregorius hîc.

Favus diſtillans labia tua. Cant. 4. 11. Hunc favum congerit anima de diverſis ſcripturæ floribus: hos perquirit, his inſidet; de eis ſuavitatem ſpiritualis dulcedinis extrahit, & elicit. Richardus à S. Vict. hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. Matth. 13. 44. Videtur ager eſſe ſcriptura, conſita manifeſtis hiſtoriæ verbis, & legis, & Prophetarum. Porrò theſaurus in agro abſconſus; ſunt reconditi, & ſub manifeſtis verbis latentes, ſapientiæ in myſterio reconditi ſenſus. Origenes hic.

Divina ſcriptura, Mundus quidam eſt intelligibilis, ſuis quatuor partibus, velut quatuor elementis, conſtitutus: cujus terra eſt velut in medio, imòque inſtar centri, hiſtoria: circa quam aquarum ſimilitudine abyſſus circumfunditur moralis intelligentiæ: circa quas hiſtoriam dico, & Ethicam, aer ille naturalis ſcientiæ circumvolvitur, quam Græci dicunt Phyſicam. Extra autem omnia, & ultra, æthereus ille igneus ardor empyrii cœli, hoc eſt, ſuperna contemplationis divinæ naturæ; quam Græci Theologiam nominant, circumglobatur. Origenes hom. 2. de diverſis.

Mare eſt ſcriptura divina, habens in ſe ſenſus profundos, altitudinem Propheticorum ænigmatum; in quod mare plurima introierunt flumina &c. S. Ambroſ. ep. 44.

Harum molarum operatione, id eſt, novi, ac veteris Teſtamenti, hoc agit S. Eccleſia curâ per vigili: ut, peccatorum aſperitate diſcuſſâ, ex occultis cogitationibus medullam mundi cordis eliciat; & cœleſtibus mandatis mundata, ex intimis ſpiritualia alimenta producat. S. Gregor. Naz. hom. 2. de adv.

Eſt quidem ſacra pagina pharetra quædam ſpiritualis; in qua ſagittæ acutæ, & ignitæ, latitant. Hanc nemo Deo militans derelinquat. Juſt. de caſto connub. c. 6.

Quid ſunt aliud divina eloquia, niſi quædam lilia, emanantia candorem puritatis, & gratum puritati ſpirantia odorem ſuavitatis? Sanct. Amedeus Ep. hom. 6.

Tota ſcriptura eſt quaſi una cithara. Et ſicut chorda per ſe non facit harmoniam; ſed cum aliis: ſimiliter unus ſcripturæ locus dependet ab alio; imò unum locum reſpiciunt mille loca. S. Bonaventura ſ. 19.

§. II.

S. Scripturæ dignitas, laudes.

DIſce ar Dei in verbis Dei. S. Gregor. cor. M. ep. 329. his verbis Theodorum medicum invitat ad ſtudium ſacrarum literarum.

DEUS iterum ſuam erga illos (homines) amicitiàm innovare volens, quaſi longè abſentibus literas mittit, conciliaturus ſibi univerſam hominum naturam. S. Chryſoſt. hom. 2. in Gen.

Nihil in S. Scriptura invenire licet, quod ábsque ratione aliqua ſit ſcriptum. Id. hom. 28. in Gen.

S. Baſilius in Pſalm. 59. Libros ſacros appellat dona divinitus miſſa, & cibum animarum.

Eſt ſacra pagina ſapientiæ verbi ſpeculum, divinitatis armarium. Sanct. Laur. Juſt.

Sunt ſacri libri arma Clericorum, Eccleſiarum divitiæ, & theſauri doctorum; tubæ ſacerdotum, ſolatia Religioſorum, epulæ devotorum, teſtamenta ſanctorum, organa Spiritûs Sancti. Thom. Kemp. conc. 20.

§. III.

S. Scripturæ utilitas.

Num. I.

Cibus.

SCriptura ſacra, cibus, & potus, eſt. S. Gregor. l. 1. hom. 10. in Ezech. 3.

Bona paſcua ſunt libri ſunt ſcripturarum cœleſtium; in quibus quotidianâ lectione paſcimur; in quibus recreamur, ac reficimur: cùm ea, quæ ſcripta ſunt, deguſtamus; vel ſummô ore libata frequentiùs ruminamus. His paſcuis grex Domini ſaginatur. S. Ambroſ. Octon. 14. in Pſ. 118. ſub initium.

Bibitur ſcriptura divina, & devoratur ſcriptura divina; cùm in venas mentis, ac vires animæ, ſuccus verbi deſcendit æterni. Sanct. Ambroſ. in Pſalm. 1. ſed in lege Domini ante finem.

Scriptura divina, convivium ſapientiæ eſt; ſinguli libri, ſingula ſunt fercula. Sanct. Ambroſ. offic. c. 32.

Eſt ſcriptura menſa Domini puriſſima. Petrus Cell. l. de panib. c. 9.

Num. II.

Medetur.

S. Auguſtinus in Prologo ſuper Pſalmos, ait, ſcripturam divinam hac de cauſa à Spiritu Sanct. conſcriptam, ut, velut ex communi quodam ſanitatis fonte, omnes nobis ex hac remedia propriis paſſionibus aſſumamus. Ad ſacrarum ſcripturarum gravitatem confugimus, ubi vera vulnerum medicina eſt; ubi dolorum certa remedia. S. Hieron. in Joan. 11.

S. Athanaſius divinos libros appellat variam medicinalium librorum ſapientiam.

Nulla est tentatio, nulla adversitas, nullum infortunium, nulla calamitas; cui non Sacra scriptura medeatur; succurrat consolatione, consiliô, vel aliô quôpiam remediô. S. Thom. Vill. s. D. 1. Quadrag.

Num. III.

Ejusdem varia utilitas.

Beatus homo, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & observat ad postes ostii mei. Prov. 8. 34. Fores suas, & postes ostii sui, scripturas sanctas, & earum Doctores, nuncupat: sinè quibus ad vitam, quam pollicetur, non valeamus ingredi. V. Beda hom. in Purif. B. V.

Scriptum est: non in solo pane &c. Matth. 4. 4. Discamus hinc omnes, arma nostra sacras esse scripturas: ideo namque JEsus omnes has tentationes solis sacris scripturis vicit: ut doceret nos sic pugnare, & vincere. Nulla enim poterit nos suasio ad malum trahere; si consultis sacris scripturis actiones, & omissiones, nostras direxerimus. Cajetanus hic.

Nihil ità parvum in sacris scripturis invenitur, quod magnam nobis utilitatem non pariat. S. Cyrill. Alex. c. 102. in Joan.

Sunt in scripturis sanctis profunda mysteria; quæ ad hoc absconduntur, ne vilescant; ad hoc quæruntur, ut exerceant; ad hoc aperiuntur, ut pascant. S. August. in Ps. 140. Præfat.

Non parvus est fructus, si aliqua obscura, & incerta, quæ comprehendere non valemus: clarum saltem, certumque sit, nobis esse quærenda: & quod unusquisque vult discere, putans prodesse, si sciat; discat, non obesse, si nesciat. S. August. lib. de cura pro mortuis habenda.

Quidquid salubriore mente concipitur, vel ore profertur, vel de quolibet divinâ paginâ exsculpitur; non habet finem, nisi charitatem. S. August. in Psalm. 140. Sacra scriptura nitidissimum speculum est; talem reddens vultum hominis, qualis est. Quem pagina sacra redarguit, etiamsi ab omnibus commendetur, deformis, & fœdus, putandus est. S. Thom. Vill. S. in octava Pasch.

Via regia, quâ itur ad investigationem veri. S. Basilius ep. 1. ad Gregor. Naz.

Quidquid homines, alter alteri, vel dicere verentur, vel ignorant; hoc sacræ literæ & sanctissimè audent, & uberrimè noverunt. Philo Carpath. in Cant. 5. 1.

Tota sacra scriptura hæc tria docet: scilicet Christi æternam generationem, & incarnationem; vivendi ordinem; & DEI, & animæ unionem. S. Bonaventura libello de reductione artium ad Theologiam.

§. IV.

Sacra scriptura delectat; similis horto.

CArpis illic novum florem, qui bonum odorem dedit resurrectionis: carpis lilium, in quo sit splendor æternitatis: carpis rosam; hoc est, Dominici corporis sanguinem. Sanct. Ambrosius Octon. 14. in Psalm. 118. Deambulat in paradiso Dominus, quando divinas scripturas lego. Paradisus est Genesis liber, in quo pullulant virtutes Patriarcharum. Paradisus Deuteronomium; in quo germinant legis præcepta. Paradisus Evangelium; in quo arbor vitæ bonos fructus facit. S. Ambros. l. 4. ep. 31.

Non tantummodò pratum, sed & paradisus est, divinarum lectio Scripturarum: non enim fragrantiam nudam habent ejus flores, sed & fructum, qui animam nutrire possit. Sanct. Chrysost. hom. 1. ad Populum Antioch.

S. Cyrillus l. 4. in Gen. vocat agrum fertilissimum. Isidorus Pelusiota l. 3. ep. 388. prata felicissima.

Vos, ni fallor, estis, qui in hortis habitatis: qui scilicet in lege Domini meditamini die ac nocte: & quot libros legitis; tot hortos perambulatis: quot sententias legitis; tot poma carpitis. Guarricus s. de S. scripturæ uitilitate.

S. Carolo Borromæo suadebant amici, compararet sibi hortum juxta Palatium Archiepiscopale, quò fatigatus se conferret. Respondit: Episcopi hortus sacra scriptura est. Joan. Petrus Tusanus in vita ejusdem.

§. V.

Sacræ scripturæ lectio, cognitio.

O*culi tui columbarum.* Cant. 1. 14. Quòd oculi ejus comparantur columbis, ob hoc profectò contingit: quia divinas scripturas, non jam secundùm literam, sed secundùm spiritum, intelligat; & aspiciat in eis spiritualia mysteria. Columba enim indicium est spiritûs Sanctûs. Origenes hom. 3. in Cant.

Habent Moysen, & Prophetas; audiant illos. Luc. 16. 29. An Moysis, aut Prophetarum, tempore hæc acciderunt? Minimè; sed, nomine Moysis, & Prophetarum, eorum scripta intelliguntur. Cur non dixit? eos legant, sed illos *audiant?* quia imperitorum non est sacras scripturas intelligere; sed à Doctoribus earum expositionem audire. Audiant libros Moysis, & Prophetarum, à legis peritis: ex illis, quæ sunt ad consequendam salutem necessaria, cognoscant. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 3. sect. 3. §. 2.

Quomodo in his nostris literis non potest quis ad legenda verba, texendaque, procedere; nisi priùs ab elementis cœperit: ità in scripturis divinis non valemus ea, quæ majora sunt, nosse; nisi ab Ethica in ipsas habuerimus exordium. Sanct. Hieron. Procem. in Lament. Jer.

Nihil præclarius, nihil animarum saluti conducibilius, est, quàm divinas scripturas perscrutari. S. Joan. Damasc. l. 4. c. 18.

Dum divinam scripturam aggrederis, tanquam qui relaturus sis, quæ audieris, meditare.

S. Ephrem de perf. Monachi.

Miscel-

Miscellanea.

Angelis suis mandavit de te. Matth. 4. 6. Secundùm Hieron. Bedam, &c. Psalmus iste non est ad literam scriptus de Christo; sed de quocunque homine vivente, & viatore, Angelorum custodiâ indigente; quâ Christus non eguit. In quo patet dolus diaboli, scripturam mendaciter, & tamen verisimiliter multùm apparenter explicantis. Dionys. Carthus. hic.

TITULUS XV.

SENECTUS SENES.

§. I.

Symbola, descriptio.

ET revertantur nubes post pluviam. Eccl. 12. 2. Franciscus Vales. Sacr. Philosoph. c. 66. per nubes post pluviam accipit catarrhos, ex jugibus stomachi vaporibus generatos, quibus senes laborant, ex defectu caloris. apud Cornelium hìc.

Florebit amygdalus. Eccl. 12. 5. Glossa. *canescet caput.* Ad literam, amygdalus citissimè, & densissimè, candescens repræsentat senectam pilis candidis subitò candescentem. Ità Sanct. Hieron. Cani, ait Hugo Card. sunt flores mortis, illam, quasi fructum, in propinquo esse denuntiantes: quia, sicut flores in fructum; sic cani in mortem, desinunt. Cornelius hìc.

Venient ab oriente, & occidente. Luc. 13. 29. ab oriente juventutis, & occidente senectutis. S. Vinc. Ferr. s. 5. in Epiph.

Videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem. Joan. 4. 35. Cavillantur quidam lepidè senes videri regiones, quòd albæ sint ad messem, propter canos scilicet, & messem mortis. Theophylactus hìc.

Cùm sibi homines optant senectutem, quid aliud optant? nisi longam infirmitatem. Sanct. August. l. de catechizandis rudib. c. 16.

Senectus mortis præludium est. B. Theodoretus de Provid. Dei s. 8.

Manè tempus est Juventutis, vespere senectutis: manè ascensionis; vespere descensionis. Sim. Cass. l. 14. Luc. 24.

Solon rogatus, quid esset senectus? respondit: est hyems vitæ. apud Cornelium in Eccl. 12. 1.

§. II.

Senectus pietati apta.

HI novissimi unâ horâ fecerunt; & pares illos nobis fecisti. Matth. 20. 12. Juxta S. Chrysost. hom. 55. in Matth. qui de Patrefamilias murmurant, hi sunt, qui adhuc juvenes viam pietatis ingressi, ad ultimum usque senium decurrerunt. *Amice, non facio tibi injuriam.* v. 13. q. d. nulli facio injuriam; sed pro cujusque meritis mercedem rependo: quia hi senes unâ horâ tantum laborârunt, quantum vos totô vitæ spatiô. Ex quo patet: senectutem aptissimam esse humanæ vitæ portionem ad studium pietatis: adeò, ut in senectute facilè resarcire possis, quod reqliuis vitæ partibus neglectum. Pinna Ethol. 82.

Si venerit in secunda vigilia; & si in tertia vigilia venerit. Luc. 12. 38. Hebræi noctem in quatuor partes secabant, quas *vigilias* vocârunt. Per has significat pueritiam, juventutem, virilem ætatem, & senectutem. Pueritia prima, senectus quarta. Secundæ, & tertiæ vigiliæ meminit: quia his majori studiô urgebantur custodes. Cùm infantes sumus, sinè usu rationis, nec mereri, nec demereri, possumus: in quarta homines pietati invigilant; nec opùs habent admonitore ad virtutem. Pinna ibid. Pueris admonitione non est opùs: quia ad hoc incapaces doctrinæ, & culpæ sunt. Senes item monitis non videntur indigere: quia senectus ipsa pro admonitione est; & veluti quoddam *memento homo.* Alvarez. Illust. 290.

Audientes autem unus post unum exibant, incipientes à senioribus. Joan. 8. 9. Objecerat accusatoribus conscientiam scelerum cùm digitô scribebat in terra. Doctrinam senes facilius excipiunt. Sanct. Ambros. ep. 51. qui priores vim intellexêre sententiæ, quasi prudentiores; & cœperunt sua magis deflere peccata. S. Hieron. in Joel 2. 16. quorum ætas vicina morti, maturæque sententiæ, magis timorem, ac Dei cultum, suscipit. Velloso in Judith 6. Paræn. 8.

§. III.

Senes honorandi.

VIdes, quòd senuerim - sume arma &c. Gen. 27. 2. 3. Ut hoc Isaaco Esau præstaret obsequii, poterat alias obtendere causas: scilicet jus paternum, educationem, &c. Omnibus autem aliis præteritis, solùm meminit senectutis: *vides, quòd senuerim.* Hoc satis sit, ut mihi obsequaris, ut laborem injunctum suscipias: *quòd senuerim.* Pinna Ethol. 142.

Junior fui, etenim senui: & non vidi justum derelictum. Psalm. 36. 25. Intendit evincere, justum semper feliciter incedere, & omnia ei, ad votum evenire. Quod sanè difficile est creditu: cùm contraria nobis ob oculos obversentur. Et tamen, cùm multa congerere posset, quæ sibi dicenti fidem facerent, & authoritatem sibi conciliarent; id unum adducit: *junior fui, etenim senui.* Mihi seni, inquit, credite, qui multa expertus sum. Vide, quantô honore, & fide, digna sit senectus. Id. ibid.

Senior Cajo charissimo. 3. Joan. 1. Vide, quem titulum sibi præfigat Joannes, ut bene-

volentiam, & authoritatem, sibi conciliet; nimirum *senior*. Poterat sibi tot alios titulos scribere; sed hôc unô contentus est. Idem ibid.

Multam fiduciam habens in Christo JESU - cùm sis talis, ùt Paulus senex. Philem. 8. 9. Laudat Philemonem, ut eum cogat refugum servum Onesimum excipere: quòd sit *senex*, maximum ad persuadendum motivum. Id. ibid.

§. IV.

Senes non spernant juvenes.

Fiat lux. Gen. 1. 3. Primâ die dixit Deus: quartâ die dixit: *fiant luminaria, fecitque Deus duo luminaria magna.* v. 16. An Deus primæ diei luci dedit splendorem, utpote antiquiori omnem? minimè; imò & majorem posterioribus Luminibus contulit. Non semper, quod antiquius, id præstantius. Sylveira in in Act. 17. q. 6.

Det tibi Deus de rore cæli &c. Gen. 27. 28. Citiùs natus est Esau, sed primogenituram cessit Israeli. Ultima matureſcit in agro olea; sed pretiosior fructu. Postremus inter membra oculus formatur; sed præstantissimus dignitate tarditatem compensat. Aurora sole velocior; sed obscurior. Vitrum splendet in cunis; nec dum plenè in lucem editum lucet: cùm adamantem summô labore erudiri necesse sit ad fulgorem. Verùm illud, quàm facilè splendet, tam facilè frangitur: hoc verò, quàm tardè lucem emittit, tam serò amittit. Ranæ nesciunt vocis infantiam, pipientibus in nido lusciniis: at coaxant illæ vel in senio; harum verò cantus, quò tardior, eò dulcior, &c. &c. Oliva t. 2. Strom. §. sicut unguentum in capite. *Et Baldad Suhites.* Job. 2. 11. S. Gregor. mor. l. 13. c. 17. Baldad interpretatur *vetustas sola*: quô notantur, qui solô corporis senectute gloriantur; & ex hac una honorem sibi parant.

§. V.

Senes vix arrigibiles.

Seniorem nè increpaveris. 1. Tim. 5. 1. Nam doceri senem, res est, aut difficilis, aut supervacua. Diogenes dicebat: mortuo mederi, & senem docere, idem esse. Mendoza in 1. Reg. 3. 15.

§. VI.

Senectus ex moribus æstimanda.

Ex Veteri, & Novo.

Erant autem ambo senes &c. Gen. 18. 11. An non Adam, &c. Seniores? Primus tamen senex vocatur Abraham: quia primus virtuti à pueritia vacaverat. In Dei catalogo non numerantur anni; sed ponderantur. Alvarez Illustr. 287.

Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel; quos tu nosti, quòd senes populi sint, ac magistri. Num. 11. 16.

Quid mihi datis consilium? 3. Reg. 12. 9. S. Hieron. ad Is. 3. talis fuit Rex juvenis Roboam, filius Salomonis, qui secutus est juvenum consilia: non quòd ætate esset juvenis, sed sapientiâ; alioqui quadraginta, & ampliùs, annorum regnum accepisse narratur. Et è contrario Salomon duodecim annorum erat, quando susceptt imperium. Et quia habebat sapientiam, propterea non est appellatus juvenis.

Et dabo pueros principes eorum. Is. 3. 4. S. Basilius hîc: non is, qui per ætatem est juvenis, fugillatur; sed qui moribus præfert adolescentiam. Non enim per ætatem ullus venit culpandus; sed qui vitiosè vivit: cujusmodi erat Roboam, de quo scriptum est 3. Reg. 12. 8. 2. Paral. 13. 7. *Roboam erat junior, & corde pavidô.* Ità legit S. Basilius.

Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui. Is. 3. 14. Cum senioribus, id est, sanctis: quia, licèt multi eorum juvenes fuerint; tamen gubernârunt se ùt senes. S. Vinc. Ferr. s. fer. 6. post ascens. D.

Triginta, & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Ærumnarum dies integri, & completi, apud Deum sunt. Ecce, quàm exactè, & integrè, enumerentur infirmitatis anni. E contrà de Saul, qui quadraginta annis regnavit, dicitur 1. Reg. 13. 1. *duobus annis regnavit super Israel*, cæteris omnibus oblivioni traditis triginta, & octo, evanuerunt apud Deum; & ex annis ærumnarum, ac laborum, integri numerantur. Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 13.

Dixit JESUS: pueri, nunquid pulmentarium habetis? Joan. 21. 5. Cur barbatos viros pueros vocat? S. Chrysol. s. 78. quia eos fidei virtute repererat destitutos, & à virili robore invenerat dejectos; arguit tales, pueros nuncupando. Ibi enim erat Petrus, qui negaverat; Thomas, qui dubitaverat; Joannes, qui fugerat: non ergo, ùt fortissimos milites, sed pueros compellat; ut timidos.

Cùm senueris, extendes manus tuas. Joan. 21. 18. Ecce venerabilis Petri senectus, & dierum plenitudo, unde censetur? ex vinculis, & laboribus. Sanct. Ambros. in Ps. 36. ante certamen *junior* dicitur, in certamine *senex*; quod omne certamen impleverit. Id. ibid.

Cùm sis talis, ùt Paulus senex; nunc autem & vinctus JESU Christi. Philem. 9. Tunc ætatis senium audet numerare, cùm patitur vincula, & carceres, pro Domino. Sanct. Ambros. in Psalm. 35. ibi se senem esse gloriatus est, ubi jam in vinculis tenebatur. Idem ibid.

Ex Patribus, & aliis.

Quid votis opus est, ut ævi maturitas consequatur, si mihi meritum regni cœlestis demptura est? Sanct. Ambros. in Luc. 18. sub initium.

Nulla ætas ad perdiscendum sera est. Erubescat senectus, quæ emendare se non potest.

Non

Non annorum canities est laudanda; sed morum: nullus pudor est, ad meliora transire. Idep. 31.

Verè senectus illa venerabilis est, quæ non canis, sed meritis albescit. Ea est enim reverenda canities, quæ est canities animæ in canis cogitationibus, & operibus, effulgens. Quæ est enim verè ætas senectutis? nisi vita immaculata; quæ non diebus, aut mensibus, sed sæculis, propagatur. Id. ep. 60.

Nihil longum est, quod finem habet: & omnis retrò temporum series transacta non prodest; nisi fortè bonorum operum viaticum præparaverit. S. Hieron. Procem. in l. 3. c. 8. Ezech.

Moribus canus à juventute: cui secundas post Apostolos partes tempus solùm dat. Temporis enim natura in præterito, & futuro. Quod ad virtutem, & vitium, attinet; eôdem modò sese habet: in libero enim arbitrio, atque proposito voluntatis, non in tempore, bonum consistit. S. Gregor. Nyss. orat. funebri de S. Basilio fratre suo.

Hos graves, & honestos, servos dico; non minùs virtutis, quàm senectutis, nomine venerandos: quorum ut corpora temporis diuturnitate debilitantur; ità animæ Deo juvenescunt. S. Gregor. Naz. orat. 24. in laudem. Cæsarii Fratris.

Demum indormiscit plena, non humanorum dierum, quos nè in votis quidem habebat; sed dierum secundùm Deum exactorum: ità plena, ut haud sciam, an perinde quisquam eorum, qui in locupletissima senectute mortem obierunt; ac multos annorum orbes, conversionesque, numerârunt. Id. orat. 25, in laudem sororis suæ Gorgoniæ.

Expers timoris Domini securitas cogitationem puerilem facit. Et timor Domini etiam juvenes senes reddit. Sanct. Ephrem s. de tim. Dom.

Cana consilia in annis puerilibus meditabatur. Ennodius de Epiphania in ejus vita.

Agebat senem moribus annis puer. S. Bernardus in vita Malachiæ Ep.

Sicut sapientia dat canos; ità, quidquid viri est, tollit insipientia. Hunc ergo juniorem (filium prodigum) mores præstitêre, non ætas: seniorem illum, non tempora fecerunt esse, sed sensus. S. Chrysol. s. 5.

Non magnum est; imò magis malum est, multis vixisse diebus, si non senueris virtutibus; cùm puer centum annorum sit moriturus; & peccator centum annorum maledicendus. Is. 65. 20. Guarricus s. in Purif. B. V.

Melior est senectus morum, quàm annorum; meritorum, quàm temporum. Richard. à Sanct. Vict. de differ. Sacrif. Abrahæ, & B. V.

§. VII.

Miscellanea.

Qui dudum infans, subitò puer; qui puer repente juvenis, & usque ad senectutem per spatia mutatur incerta; & ante se senem intelligit, quàm juvenem non esse se miratur. S. Hieron. in Is. c. 40. v. 2.

Ut æqualium usus dulcior, ità senum tutior est: qui magisteriô quodam, & ductu vitæ, colorat mores adolescentium, & velut murice probitatis inficit. Sanct. Ambros. offic. l. 1. 43.

Titulus XVI.

SENSUS.

§. I.

Symbola, & similitudines.

Quinque reges Gen. 14. 2. quinque sensus corporis nostri sunt. Meritò reges dicuntur: quia habet suam culpa dominatum, habet regnum grande. S. Ambros. de Abrah. l. 2. c. 7. Per quinque Reges Sodomorum designatur regnum carnale quinque sensuum; in quibus præest concupiscentia gulæ. S. Thom. Aqu. hic.

Quando commovebuntur custodes domûs. Eccl. 12. 3. Pro *commovebuntur*, Cajet. & Tigur. vertunt, *trement*. Campens. *debilitati fuerint*. Qui sunt hi custodes domûs, id est, corporis? hæc enim est domus, in qua habitat anima. Lyran. Titelm. & Vales Sacr. Philos. c. 66. accipiunt omnes sensus; præsertim oculos, & aures; qui quasi custodes, & vigiles, excubant; nè quid in corpus noxæ ingrediatur. Hi in senibus commoventur, debilitantur, & deficiunt. Cornelius hic.

Dicet aliquis, quoniam Tactus est in prima vocatione; propterea, quòd dictum: non manducabitis nec tangetis, Gen. 3. 3. Odoratus autem misericordia; propterea, quòd dictum est de Noe Gen. 8. 21. *odoratus est Dominus odorem suavitatis.* Gustus autem est in Abrahæ vocatione; quòd angelos pavit. Auditus in Moyse; quando de cœlo audita vox Dei. Visus autem, qui super omnes sensus honorabilior est, in adventu Christi significatur; quando oculi beati Christum viderunt. Origenes tr. in Matth. 20. de vocatis ad vineam.

Sensus corporum quasi equi sunt, sinè ratione currentes: anima verò in aurigæ modum, retinet fræna currentium. Et quomodo equi absque rectore præcipites ruunt; ità corpus sinè ratione, & imperio animæ, in suum fertur interitum. S. Hieron. l. 2. adv. Jovin.

Sicut apes in floribus, sic sensus in delectationibus, vagantur. S. Bonaventura s. 3. D. 9. Pent.

§. II. *Sen-*

§. II.

Sensus frænandi, & mortificandi, motiva.

INspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ. Gen. 2. 7. S. Ambros. ep. 42. Nunc intellige, quâ causâ Dominus Deus insufflavit in faciem hominis: ibi enim sensus omnis; ibi sedes, atque illecebra, delectationis; in oculis, auribus, naribus, atque in ore: ut sensus nostros adversùs delectationem fortiores faceret.

Vade, & proficiscere in Mesopotamiam in domum Bathuel. Gen. 28. 2. Bathuel *sapientia* dicitur, interpretatione Latinâ *filia Dei*. In domum ergo sapientiæ mittitur Jacob, & accipere jubetur uxorem è filiabus Laban; qui habitabat in Charran, quod significat *cavernas*: in quibus species est sensuum, qui sunt tanquam in cavernis corporis: auditus in auribus, odoratus in naribus, in ore sapor unde ei dicit Rebecca, habitaturum paucos dies cum illo, non multò tempore; nè corporeis coloretur voluptatibus, & sæculi capiatur illecebris. S. Ambros. l. de fuga sæculi c. 4.

Curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. Nunc interim, ùt videtur, sponsa consociatis sibi adolescentulis multis, ab uno solo sensu, id est, odoratu tantummodò capta; currere se in odorem unguentorum sponsi, commemorat. Quid, putas agent; cùm & auditum earum, & visum, & tactum, gustumque, occupaverit verbum DEI? & singulis quibusque sensibus, virtutes ex se competentes naturæ earum, capacitatique præbuerit: ità ut oculus, si videre potuerit gloriam ejus, gloriam tanquam Unigeniti à Patre; aliud ultrà jam videre nolit: neque auditus aliud, quàm verbum vitæ, & salutis, audire. Sed & cujus manus palpaverit de verbo vitæ; nihil ultrà materiale, nihil fragile, caducumque, palpavit. Nec Gustus cùm gustaverit bonum verbum Dei, carnemque ejus, & Panem, qui de cœlo descendit; aliud quid post hæc gustare patietur. Præ dulcedine namque illius, & suavitate, omnis reliquus ei sapor asper videbitur, & amarus: & ideò hôc solò vescetur. Origenes hom. 1. in Cant. hîc.

Ascendit mors per fenestras. Jerem. 9. 21. Et domum ingreditur; cùm per sensus corporis concupiscentia veniens habitaculum intrat mentis. S. Gregor. mor. l. 21. 2.

Quantâlibet virtute mens polleat, quantâlibet gravitate vigeat; carnales tamen sensus puerile quiddam exteriùs perstrepunt: & nisi interioris gravitatis pondere, & quasi juvenili quôdam vigore, refrænentur; ad fluxa quæque, & levia, mentem enervem trahunt. Idem ibidem.

Si sciret Paterfamilias, quâ horâ fur venturus esset, &c. Matth. 24. 43. Paterfamilias est spiritus rationalis, videlicet anima nostra; cujus familia sunt cogitationes, affectiones, & opera: domus verò ejus, corpus hoc est corruptibile: fur verò est tentator. Debet ergo spiritus noster incessabiliter vigilare; nè diabolus per fenestras corporis, id est, per sensus exteriores, introeat habitaculum animæ; neque perfodiat illud, inducendo laqueos tentationum per corpus. Dion. Carth. hîc.

Quis inter tot passiones hujus corporis, inter tantas illecebras hujus sæculi; tutum, atque intemeratum, servare potest vestigium? Respexit oculus, & sensum mentis evertit: audivit auris; & intentionem flexit: inhalavit odor; & cogitationem impedivit: os libavit; & crimen reddidit: tactus contigit; & ignem adolevit. S. Ambros. l. de fuga sæculi c. 1.

Quid autem amo, cùm, te amo non speciem corporis, nec decus temporis, nec dulces melodias non manna, & mella: non hæc amo, cùm Deum meum amo. Et tamen amo quandam lucem, & quandam vocem, & quendam odorem, & quendam cibum, & quendam amplexum; cùm amo Deum meum, lucem, vocem, odorem, cibum, amplexum, interioris hominis mei: ubi fulget animæ meæ, quod non capit locus; & ubi sonat, quod non rapit tempus; & ubi olet, quod non spargit flatus; & ubi sapit, quod non minuit edacitas; & ubi hæret, quod non divellit satietas. Hoc est, quod amo, cùm Deum meum amo. S. August. Conf. l. 10 c. 6.

Serò te amavi pulchritudo tam antiqua, & tam nova! serò te amavi! Ecce intus eras, & ego foris; & ibi te quærebam; & in ista formosa, quæ feceris, deformis irruebam. Mecum eras, & tecum non eram. Ea me tenebant longè à te, quæ, si in te non essent, non essent. Vocâsti, & clamâsti; & rupisti surditatem meam. Coruscâsti, splenduisti; & fugâsti cœcitatem meam. Fragrâsti; & duxi spiritum; & anhelo tibi. Gustavi; & esurio, sitio. Tetigisti me; & exarsi in pacem tuam. Id. ibid. c. 27.

Animus magis amandus, quàm corpus. Quid huic adversatur? Sensus. Resistendum ergo sensibus totis animi viribus? liquet. Quid si sensibilia nimiùm delectent? fiat, ut non delectent. Unde fit? consuetudine iis cavendi, appetendique meliora. Id. ep. 151.

Et oculos, & os, & auditum, propterea posuit in nobis Deus; ut omnia ipsi membra servirent: ut, quæ ipsius sunt, audiamus; quæ ipsius, loquamur; quæ ipsius semper operemur; eique laudes canamus assiduas, & gratias per cuncta referamus. Sanct. Chrysost. hom. 2. in Matth. c. 1.

Non sensus accepimus ad mortem, sed ad vitam sempiternam. Ob id enim dati sunt oculi; ut cœlestia, atque terrena contemplantes, inde gratias immortales Deo maximo agere-mus. Ob id aures affixæ; ut, quæ honesta, & laude digna; nobisque, & cæteris, profutura sunt, auscultaremus. Ob id os efformatum, dentibus, & labiis, duobus veluti claustris obseptum; nè quidquam temerè effutiremus; sed graviter, graviter omnia, atque prudenter, eloqueremur, ad summi illius omnium Conditoris præconium, & laudes. Philo Carpath. in Cant. 4.

Si oculos tuos avertis, nè videant vanitates, nè mulieris aspiciant pulchritudinem in

peccati

peccati lequeum; neque concupiſcibilia quæque intueantur; oculos circumcidiſti tuos. Si obturas aures, nè audiant obtrectatores, obſcœnaque carmina: ſi à nitore & odoramentis voluptuoſis odoratum amoves: ſi à potatione ſuperflua, & à lautioribus ferculis, atque ab omni abundantia ciborum, cohibes appetitum: ſi ab univerſis muneribus, contrectationibus impudicis, & percuſſionibus, manus excutias: procul dubiò in his omnibus, aures, nares, os, & manus, carnis ſpiritualiter circumcidiſti. S. Laur. Juſt. in Circumc. D.

Anima nec ſe, nec Deum, cognoſcit; niſi ſe retrahat ab omnibus ſenſibus carnis, tanquam eam impedientibus. Sanct. Bonaventura ſ. 9.

Quisquis foris ſenſus ſuos per timorem Dei à delectatione carnis non reſtringit; quæ ſit interni boni dulcedo, guſtare non poterit. Hugo à S. Vict. in Pſ. 13.

In veſperis cantantur quinque Pſalmi, propter quinque ſenſus: ut videlicet, quod perquinque ſenſus corporis commiſſum eſt, per quinque Pſalmorum cantionem dimittatur. Belethus ration. div. offic. c. 52.

Obſtrue quinque feneſtras; ut luceat domus, & habitans eam. Proverbium Arabicum centur. 1. n. 9.

Senſus animi.

Sicut in corpore quinque corporei ſenſus ſunt, ità in anima ſunt quinque ſenſus ſpirituales: Viſus eſt Fides: Auditus obedientia: Guſtus amor: Olfactus ſpes: Tactus patientia. Anima in peccato jacens, hos omnes ſenſus ligatos habet: ità enim credit, acſi non crederet; ità ſperat, acſi non ſperaret, abſque obedientia, patientiâ, & amore. S. Bernardus l. de quinquè Senſibus.

TITULUS XVII.

SEPULCHRA.

§. I.

Propriè noſtrum.

ADvena ſum, & peregrinus apud vos: date mihi jus ſepulchri. Gen. 23. 4. dicebat Abraham ad habitatores Heth. Sciant divites, nobiles, principes, reges, ſpeciali jure, præ omni poſſeſſione, vocare ſepulchrum ſuum, quod diutiſſimè poſſidebunt. Alvarez Illuſtr. 309.

Confirmatus eſt ager &c. Gen. 23. 17. Abraham in Chanaan non habuit domum, non agrum proprium, ſed tantùm ſepulchrum proprium: quia volebat, Dei monitu, eſſe peregrinus in vita, tendereque in cœlum. In morte autem, quaſi interminio, ac confinio cœli, proprium ſibi, ſuorumque fidelium, popoſcit locum: nè cum infidelibus requieſceret. Cornelius hìc.

Repoſitus eſt in loculo. Gen. 50. 25. Abul: loculus dicitur parvus locus; & ſignificat ſepulturam, quæ parva eſt, quia ad menſuram hominis fit. Alia autem loca, in quibus homo vivus manere ſolebat, ſpatioſa ſunt; ùt domus. Eadem arcula, quæ Pro-reges, & reges claudit; claudet oſſa mendici, vel miſeri ſervi. Urna Joſeph aularum compendium; & adhuc locus eſt pro hoſpitibus vermibus. Alvarez Illuſtr. 368.

Sepulchra eorum domus illorum. Pſ. 48. 12. Nam, ampliſſima licet palatia, ſuperbáque alia ædificia, non domus ſunt, ſed hoſpitia; in quibus paucos annos habitant: in ſepulchris verò manent usque ad Judicium. Barradius l. 4. l. 5. c. 11.

§. II.

Sepulchrum Adami ſub Cruce Chriſti.

CHriſti ſanguine conſperſa creditur calvaria; qui ſub loco, quò crux Domini fixa eſt, humatus traditur ab antiquis. Sanct. Cyprianus de Reſurr. Chr.

S. Ambroſius ep. 19. in monte Golgotha ſepultum ait Adamum.

Antiquorum relatione refertur; quòd Adam primus homo in ipſo loco, ubi crux fixa eſt, fuerit aliquando ſepultus: & ideo Calvariæ locum dictum eſſe; quia caput humani generis ibi dicitur eſſe ſepultum. Et verè non incongruè creditur: quia ibi erectus ſit medicus, ubi jacebat ægrotus &c. S. Auguſt. ſer. 6. D. 1. Quadr.

Communis Patrum ſententia eſt, cranium Adæ ſepultum eſſe in monte Calvariæ; ut ibi Crucifixi ſanguine rigaretur. Cornelius in Gen. 5. 2.

§. III.

Miſcellanea.

MOrtuus eſt Moyſes ſervus Domini, & non cognovit homo ſepulchrum ejus. Deut. 34. 5. 6. Et cur latet tanti viri tumulus? cur non ſplendidum ei erigitur marmor cum inſculpta virga, tot prodigiorum patratrice? S. Ambroſ. l. de Cain, & Abel: Sepulchrum Moyſi nemo novit, quia vitam ejus omnes noverunt. En ampliſſimum Mauſolæum; quod nulla vetuſtas, nullus imber, non aquilo, diruere poterit. Alvarez Illuſtr. 354.

Et circuibunt in platea plangentes. Eccl. 12. 5. Propriè accipias hunc circuitum: quia ſolebant circuire ſepulchra, tam Gentiles, quàm Chriſtiani. Unde S. Hieron. in c. 40. Ezech. dum eſſem Romæ, ſolebam cum cœteris ejusdem ætatis, diebus Dominicis ſepulchra Apoſtolorum, & Martyrum, circuire. Cornelius hìc.

Efferebatur filius unicus matris ſuæ. Luc. 7. 12. Efferebatur extra urbem humanus,

dus, Hic enim Judæorum mos erat, non in urbe, sed extra, sepelire mortuos. Unde & JESU sepulchrum extra urbem jacuit in horto. Escobar t. 1. mir. Chr. Parte 2. sect. 4.

§. IV.

Sepulchrum Christi Domini.

Figuræ, & Symbola.

R*Equievit die septimô ab universô opere.* Gen. 2. 2. Tunc Deus in Sabbatho suo requievit ab operibus suis; quando Deus, & homo, Christus, & secundùm animam in secreto divinitatis, & secundùm corpus in sepulchro terræ, requievit. Nam, sicut Evangelica fideliter narrat historia, primô dierum, id est, Dominicô, in civitatem Jerusalem passurus introivit. Secundô, & tertiô mitis agnus inter lanistas crudelissimos juges insidias pertulit. Quartô à discipulo suo traditus est. Quintô testamentum scribens filiis, hæreditatem corporis, & sanguinis sui, delegavit. Sextô moriendo omne suum opus acri cum labore consummavit. Septimô in sepulchro requievit. S. Rupertus in Evangelia c. 30. Requies Dei, non laboris remedium, sed cœptorum finis est operum. Requievit tunc etiam Filius Dei ab omnibus operibus suis, quæ cœperat Deus facere; quando, consummatis mirabilibus universis, &, impletô sextô die omni opere Passionis, die septimâ, id est, die Sabbathi, requievit sepultus. Sed quoniam Dei operosa quies est, ipsa requies otiosa esse non potuit: nam, corpore in sepulchro positô, Divinitas cum anima hominis ad inferna descendens, vocavit de locis suas animas Sanctorum. S. Gaudentius Brix. tr. 10. sen. 3. de Exodo. Consummavit Creator omnium Deus opera sua sextâ die, & die septimâ quievit ab omni opere, quod patrârat. Sic & Christus in Cruce sextâ die opera sua recreationis perfecit; & requievit Sabbathô in sepulchro. S. Bernardinus p. 2. art. 1.

Fasciculus myrrhæ &c. Cant. 1. 12. Dilectus Ecclesiæ, fasciculus myrrhæ factus est; quando Dominus myrrhâ, & aloë, perlitus, linteris involutus est. V. Beda l. 2. hîc.

En lectulum Salomonis. Cant. 3. 7. Lectulum intelligo sepulchrum JEsu; quia omnia pace replevit per propriam suam necem, atque resurrectionem. Philo Carpath. hîc. Lectulus tuus, JESU, plus quàm Salomon, sepultura tua est: in qua Sabbathô requievisti ab omni opere, quod patrâsti. Drogo Ost. de Sacr. D. Pass.

Descendit in hortum &c. Cant. 6. 1. Bene in hortum suum descendisse dicitur: nam in horto sepeliri voluit. Joan. 19. 41. Et primùm Magdalenæ in horto apparuit. Sanct. Thom. Aqu. hîc.

In horto monumentum novum &c. Joan. 19. 41. Ut quid ei propria sepultura, qui in se mortem propriam non habebat? ut quid ei sepultura, qui tridui tantùm temporis spatiô, non tam in sepulchro mortuus jacuit, quàm velut in lectulo dormiens conquievit? S. Maximus hom. 3. de Pass. Dom.

Varia de eodem Sepulchro CHRISTI Domini.

Et erit sepulchrum ejus gloriosum. Is. 11. 10. Scribit S. Augustinus ex Gregorio Turon. de gloria MM. c. 7. terra ipsa insuper, quæ Domini adjacet sepulchro, divinam quandam ex Dominico corpore proximè posito virtutem hausit; ut meritô Fideles illuc peregrinantes avidè solerent ex ea accipere; quâ tum ad morbos curandos, tum etiam ad dæmones fugandos, uti consueverunt.

Quid molesti estis huic mulieri? Matth. 26. 10. Nè mihi ritus sepulchrales invideas; licèt vitâ spoliaveris. Nam mulier hæc sepulchrali ritu mortem, cujus tu author fuisti, prævertit. Honorem puto sepulturæ meæ hoc esse: & si cædem paras, tumulum sanè concede. S. Basilius Seleuc. orat. 31.

Posuit illud in monumento suo novo. Matth. 27. 60. Joseph hortus flosculorum erat diversis adoribus plenus; sed necdum in eo tale germen inseverat. Fragrabat quidem specialis animæ ejus hortus variâ suavitate virtutum; sed necdum Christum cum aromatibus in cordis sui secreto posuerat. Ità dum Salvatorem in hortuli sui monumento sepelit, magis illum in animæ suæ intimis collocavit. S. Ambros. s. 2. de grano sinapis. Christi corpus in sepulchro, sicut & in cruce, ita collocatum fuit; teste Bedâ, & Adrichomiô, ut capite, & facie, ab oriente, & Judæâ, aversâ occidentem respiceret. Cornelius hîc.

Et ecce vir nomine Joseph &c. Luc. 23. 50. Quid sibi vult? quòd non Apostoli, sed Joseph, & Nicodemus, Christum sepeliunt? unus justus, & constans; alter, qui erat Magister in Israël. Talis enim Christi est sepultura; quæ justitiam, magisteriumque habeat. S. Ambros. hîc.

Accepit sententiam Adam, *maledicta terra in opere tuo.* Gen. 3. 17. Et ideo sepultus est in terra: ut maledicta terra, pro maledictione, recipiat benedictionem. S. Cyrill. Jeros. Catech. 13.

Inter sancta, ac desiderabilia loca sepulchrum (Christi) *inter loca devotionis* tenet quodammodo principatum: & devotionis nescio quid plus sentitur, ubi mortuus requievit, quàm ubi vivens conversatus est: atque ampliùs movet ad pietatem, mortis, quàm vitæ, recordatio. Sanct. Bernardus c. 11. ad milites templi.

Est illud nunc glorioſum, in media licèt barbarie; nequidquam frementibus dæmonibus, obluctantibus Judæis, ejusque eversionem licitantibus. Ji enim sub annum 1600. quotquot ex illa colluvie per orbem sparsi erant; collatâ stipe, conflârunt summam 500. millium aureorum, eamque Turcarum Tyranno obtulerunt; ut CRISTI sepulchrum dirueret: sed irritô conatu. Doultreman l. c. 4. sect. 7.

§. V.

§. V.

Sepulchra Sanctorum honorata, salutaria.

VOcatus est ager ille Haceldama. Matth. 27. 8. De hoc agro sanguinis scribit Brochandus M. Nicephorus, Bredenbachius, Adrichomius in descriptione Jerusalem n. 216. est hujus terræ virtus mirabilis; quòd defunctorum corpora viginti quatuor horarum spatiô in pulverem redigat: quam virtutem etiam in alias partes devecta minimè perdit. Nam, cùm jussu Imperatricis Helenæ, de hoc agro, quantum terræ plures naves capere poterant, Romam avectum; ac juxta montem Vaticanum, in eum locum exoneratum sit, quem incolæ campum sanctum vocant: licèt cœlum mutârit, eandem tamen vim quotidiana experientia docet. Romanos enim respuens, sola peregrinorum corpora ad sepulturam admittit: quorum etiam hic carnem intrà viginti quatuor horas prorsus consumit, ossibus tantùm residuis. Sæpius Romæ invisi Campum Sacrum; ac ità se rem habere, ab ipso loci Parocho, ejusque asseclis, & Romanis cœteris, audivi. Cornelius hîc.

Sepulchra servorum Crucifixi regiis aulis sunt splendidiora; non ædificiorum amplitudine ac splendore, (hac enim parte excellunt) sed, quod multò amplius est, convenientium studiô. S. Chrysost. hom. 26. in 2. Cor. 12.

Hic quoque (Constantinopoli) Constantinum M. filius ità demum ingenti honore se affecturum existimavit, si eum in Piscatoris vestibulo conderet. Quodque Imperatoribus in aulis sunt Janitores, hoc in sepulchro Piscatoris sunt Imperatores. Id. ibid.

Quid est, quòd sancti Patriachæ in Chananæorum terra corpora sua quiescere tantô desiderio concupiscunt? nisi quòd humanæ salutis authorem illic noverant de suo semine nasciturum. B. Petrus Dam. s. de translat. corpor. S. Hilarii.

Hac de causa tam sollicitè Patres curârunt sepeliri in terra Israel: ut, qui videre Christum non poterant, saltem ab eo calcarentur. Oforius in Vigil. Nat. Dom.

Corpora SS. Martyrum Frontani, Severini, Severiani, Silani, abscissis capitibus, cùm impii satellites temerè abjecissent, divinitus se in pedes erexerunt; acceptisque in manu capitibus, per alveum fluminis siccis pedibus, in Ecclesiam B. V. ubi S. Fronto orabat, pervenerunt: & capita sua flexis genibus ante pedes ejus deponentes, corpora sua in modum crucis extenderunt honorificè conditi. Bollandus 2. Jan.

S. Withburgæ V. corpus dum transfertur, stella illud comitatur. Bolland. 17. Martii.

E Sepulchro S. Raimundi de Pennafort salubberrimus pulvis enascitur: qui licèt magnâ copiâ inde exportetur; nunquam tamen deficit; ac multæ, magnæque, infirmitates eô curantur. Bolland. 7. Jan.

Ad S. Sulpitii Pij Ep. Bituricensis sacrum corpus assiduus fons olei redundat: & licèt ignis juge capiat pabulum; liquor tamen divinitus sumit augmentum. Bolland. 17. Jan.

Terra circa sepulchrum S. Kunegundis Imperatricis V. à Fidelibus collecta, in speciem lucidissimi thuris frequenter conversa: pulvis sepulchri vulneri medetur; in frumentum sæpius mutatur. Bollandus 3. Martij.

Pulvis pavimenti circa sepulchrum S. Remigij serpentes fugat. Et in omnibus Ecclesiis S. Remigij, circumiacentibus atriis, vel cœmeteriis, coluber nunquam solet inveniri. Nierembergius l. 2. de miraculosis naturis Europæ c. 63.

TITULUS XVIII.

SEQUELA CHRISTI.

§. I.

Figuræ.

DIxitque ei armiger suus - perge, quò cupis; & ero tecum, ubicunque volueris. 1. Reg. 14. 7. Jonathæ armiger, quem ad hanc irruptionem elegit, fuit valde obsequens, fidelis, & fortis: nam & vocanti Jonathæ ad pugnam sedulus paruit; & contendenti in præruptos scopulos individuus adhæsit; & irruenti in medios hostes irruens & ipse præsidium attulit singulare. Talem te exhibe Christo sub ejus vexillo militans. Mendoza hîc. Animosus juvenis erat iste, quia non formidabat totam aciem Philisthinorum. Abul. q. 2. Ex amore tamen nimio faciebat: diligebat enim Jonatham sicut animam suam; ideò gratissimum erat sibi, eum quocunque euntem comitari, etiam in morte certissima.

Cùm David fugeret à facie Absolonis, & Ethai sibi in fuga adhærentem observaret; *cur* inquit, *venis nobiscum?* 2. Reg. 15. 19. 21. *revertere, & habita cum rege &c.* Quid verò Ethai? *vivit Dominus, & vivit Dominus meus Rex: quoniam in quocúnque loco fueris Domine mi Rex, sive in morte, sive in vita; ibi erit servus tuus.* Non minorem fidem erga David præbuit Chusai 2. Reg. 15. 32. Nam cùm David adversâ impellente fortunâ, Jerusalem deseruisset, *ecce occurrit ei Chusai Arachites scissâ veste, & terrâ plenô capite.* Non occurrit triumphanti; sed exulanti: ut suam in eum fidem testaretur, in adversis eum sequebatur. S. Chrysost. in Psalm. 7. Chusai vir probus, Davidis amicus, suam in eum amicitiam perpetuò conservavit: &, cùm nihil aliud posset, lacrymarum affert consolationem: non enim erat amicus temporum, nec potentiæ, sed virtutis. Mendoza in 1. Reg. 14. sect. 2.

Dixitque Elias ad Elisæum: sede hic; quia Dominus misit me usque in Bethel. Cui ait Elisæus: vivit Dominus & vivit anima tua; quia non derelinquam te. 4. Reg. 2. 2. Et cùm iterum Elias diceret ei: quia Dominus me misit *in Jericho*; iterum sic respondit. v. 5. Hic igitur, qui firmissimô animô sequitur Eliam; hæres fit duplicis spiritûs ejus. Non durum, aut difficile erat, quod Elias Elisæo dicebat; imò quietem offerebat: *Sede.* Sed maluit Elisæus laborem itineris assumere, quàm quietem sessionis; ut à magistro suo non separaretur. Nobis autem dicit Dominus Matth. 16. 24. *qui vult post me venire, abneget semetipsum.* Quid homini, & carni, gratum? sedere, quiescere, ridere, dormire, & epulari: hoc denega, ut Christum sequaris. Diez sequela Christi.

Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus. Qui respondit: rem difficilem postulâsti: attamen, si videris me, quando tollar à te, erit tibi, quod petisti. 4. Reg. 2. 9. 10. Ecquid conditio hæc significat? quid intererat Elisæi, Eliam à se discedentem videre? Petiit, quod præcedere visionem illam oportebat: scilicet inseparabilem quandam discipuli cum magistro societatem. Unde dicente ei Eliâ: *sede hic; quia Dominus misit me in Bethel*; respondit Elisæus: *vivit Dominus &c. quia non derelinquam te.* Diez conc. 1. in Comm. unius M.

§. II.

Motiva.

Ex Veteri.

SEcutusque est Siba filium Bochri, & separatus est omnis Israel à David. 2. Reg. 20. 2. 3. Vocat Mundus, ut decipiat, vocat caro, ut fœdet; dœmon, ut perdat: accurritur undique. Vocat Christus, ut salvet; & pauci sequuntur. Stellai in Luc. 9. 23.

Vanitas vanitatum. Eccl. 1. 2. Sanct. August. l. de quant. animæ c. 33. & de vera Relig. c. 21. & 33. Et alibi, legit: *vanitas vanitantium*, id est, vanitati servientium: sunt enim facti, sicut ea, quæ dilexerunt. Aquila, Symmach. &c. Vertunt: *vapor vaporum, & omnia vapor.* Syr: *inanitas inanitatum.* Alii: *nihilum nihil, & omnia nihil.* Vanitas ergo opponitur rei velut umbra. Res enim, putà corpus, est ipsa veritas; cujus vanitas est ejus umbra: Quare, sicut umbra sequitur suum corpus, sic creatura sequatur suum Creatorem; nè evanescat, & in nihilum abeat. Omnis enim res creata, in fieri, esse, & conservari, pendet à Deo, sicut radius à sole. Quare, sicut, sole se subducente, radius evanescit; sic Deô manum, id est, operationem, & conservationem, suam subducente, res creata redit in suum nihilum. Cornelius hîc.

Trahe me post te. Cant. 1. 3. Cur trahi petit, quæ potiùs ducenda; imò & ultrò itura, & properatura, videbatur? Nota: non dixit trahe me ad te, sed *post te*: quia nondum cœlestis unionis deliciis idoneam se agnovit; altioris virtutis semitam, quâ ad illa dispeneretur, postulavit. Mutavit igitur vota; cùm priùs sub sacri oscului petitione, unionem cum Christo suspirârat. Sciebat, non nisi calcatis Christi vestigiis, perfectionem illam consequendam. S. Bernardus s. 21. an hoc dicit (osculetur me) cupiens dissolvi, & esse cum Christo? Hoc sentirem, si dixisset, trahe me ad te: nunc autem quia dicicit, *post te*; magis illud postulare videtur; ut conversationis ejus valeat vestigia sequi - in his quippe maximè opùs adjutorio; quô valeat abnegare semetipsam, & tollere crucem suam; & sic sequi Christum. Hîc prorsus trahi necesse habet sponsa - quàm pauci post te, Domine JESU, ire volunt; cùm tamen ad te pervenire nemo sit, qui nolit, hoc sentientibus cunctis: quia *delectationes in dextera tua úsque in finem.* Psalm. 15. 11. Et propterea omnes volunt te frui; & non ità & imitari: conregnare cupiunt; sed non ità cupiunt compati. Ramirez in Apoc. 2. ep. 4. Magnus amor, amantem sequi. Nos quidem, si vel parum dilexerimus, dilectum post nos sequi volumus: non enim ejus voluntatem implere studemus; sed nostræ illum cupiditati subservire, non ore, sed votis, expetimus. Oliva t. 2. Strom. 5. Trahe me.

Ex Novo.

Ascendente eô in naviculam, secuti sunt eum Discipuli ejus. Matth. 8. 23. Ingressus est Dominus mare, secuti sunt eum Discipuli, sociique fuerunt procellæ. Fidelium amicorum est, Chtistum, non per terras solùm, sed etiam per fluctus, sequi. Barradius t. 2. l. 5. c. 15.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. Luc. 9. 23. Galfridus apud Godefridum: *si quis vult*; quasi nullus hoc velit, aut rarus. Omnes ad beatitudinem cupimus pervenire; quam nunquam invenire possumus sinè ipsô. Ergo ad eum omnes pervenire volumus; sic utinam post eum. Ramirez antè citatus.

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves &c. Luc. 15. 4. Ovicula illa læta pascua relinquit exerrans; sylvas, & montes, obit, & per inaccessa vagatur, lupis futura præda. Venit Pastor bonus, amore, non cupiditate, inflammatus; ovem perquirit anxius, felix invenit, & lætus humeris imponit. Ecce ovis errans tupi timore concutitur, asperô itinere fatigatur, irriguis pascuis privatur, inediâ urgetur; Pastori approximat, quærenti adhæret: quid tunc? inscendit humeros, & ad læta pascua, sinè fatigatione defertur. Sanct. Basilius Seleuc. orat. 26. quâ ratione erroribus ejus finem faciam? tantum se reddat oculis nostris, humerósque inscendat. Pastorem secuta, non graditur, sed fertur: recedens non fertur, sed errat. Is. 40. 31. *assument pennas, sicut aquilæ; current, & non laborabunt;*

rabunt; ambulabunt, & non deficient. Naxera in. Joſ. 3. §. 36.

Et feſtinans deſcendit; & excepit illum gaudens. Luc. 19. 6. Duplex illecebra feſtinantis ad JEſu: tum quòd deſcendit; tum quòd non è rupe per ſalebras; ſed ex arbore per frondentes amos, ad CHRISTUM mollibus gradibus deſiliit. Et clamas adhuc, ad Innocentiam per dumeta; & ſcopulos, duci homines? Oliva fer. 5. Dom. Paſſion.

In principio erat verbum. Joan. 1. 1. Et, qui verbum videt, qui particeps verbi eſt; utique & ipſe eſt: quia verbum DEI ſemper eſt. Et ſermo, qui de ipſo eſt, non eſt eſt, & non; ſed eſt, & manet in eo, qui ſequitur DEUM. Qui autem neſcit verbum, non eſt: quia non adhæret ei, qui dixit: *ego ſum, qui ſum.* Qui autem adhæret ei, unus ſpiritus eſt. S. Ambroſ. in Pſ. 36. Et tranſivi, & ecce non erat &c.

Ecce agnus DEI. Joan. 1. 29. Subeſt hîc fortè uſtrinæ, ferrive, ſuſpicio? times, nè te agnus concerpat? Non te nudabit; ſed ſua vellera veſtiet. Fœnô; non carne, non ſanguine; ſed lacte ſaginatur. Imò, ſi agnus eſt; non procul à ſe ovem; id eſt, Matrem ſuam abeſſe teſtatur; quæ te ſuis uberibus enutriet. Oliva fer. 5. Dom. Paſſ.

Sequere me. Joan. 1. 43. Unius ſequela excludit à cœteris, maximè Chriſti; quæ ab omnibus aliis abſolvebat. In ſequela Domini factus, ab omni imperio factus eſt liber; ſi adverſa præciperet. Primam viæ ſecundam patriæ dicimus eſſe ſequelam. Una virtutis, alia gloriæ viam tenet. Generat prima ſecundam; & ſecunda primæ ſe præmium facit: qui primam abhorret, ſecundæ ſpeciem non habebit Sim. Caſſ. l. 9. c. 9.

Sequebatur eum multitudo magna. Joan. 6. 2. Utilitate corporis magis, quàm animæ, iſta multitudo concurrebat. Toletus hîc.

Ante eas vadit & oves illum ſequuntur. Joan. 10. 4. Non antecedunt Dominum oves Domini, ſed ſequuntur: non Dei imperium ad ſua vota deflectunt; ſed voluntatem ſuam divinæ pediſſequam voluntatis faciunt. Oliva l. 10. Strom. §. ante eas vadit.

Eamus & nos, ut moriamur cum illo. Joan. 11. 16. Ecce bonus commilito: qui ad probitatem & ſocios animat; & velut ignitus carbo alios extinctos nititur facere redivivos: & à mortis pavore jam factus extraneus, alios invitat ad mortem. Dignum omnino ratus, omnes milites, ſi expedit, mortem ſubire cum Duce; maximè illam modicam catervam, poſt cœleſtis Ducis mortem, vitâ judicabat indignam. Propterea omnes hortatus eſt ad mortem, ſi ipſe mori decreverit. Acſi diceret: quid nobis vita poſt Ducem? eſtne pretioſior vita omnium noſtrûm, quàm Ducis, & Domini omnium? Quid eum ſequi cunctamur, ſi vult ad bella procedere; ubi nos non antè præmittit; ſed ipſe primus vult habere congreſſum. Cur ſibi adhæſimus, ſi ſequi retardamur? cur ei fidem dedimus; ſi terga vertimus ſinè bellô. Magna nobis adſcriberetur ignavia; ſi ipſô jubente, nollemus præcedere, nondum ſequi Dominum præeuntem. Magna fidei, & amoris, adhæſio erat in Thoma, qui timori mortis reſpudium dederat; animabatque ſuetos hujuscemodi timorem abjicere. Sim. Caſſ. l. 5. c. 15.

Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Joan. 12. 26. Obſervatio Burgenſis: attendendum eſt, quòd de juſtis, & perfectis, qui fuerunt ante adventum CHRISTI, ſæpe dicitur in ſcriptura, quòd *ambulârit coram DEO*: ùt dicitur Gen. 17. 1. 4. Reg. 20. 3. De juſtis autem, qui fuerunt poſt adventum CHRISTI, non dicitur, quòd ambulaverunt coram Deo; ſed potiùs, quòd ſequuntur. DEUM. Quod diſcrimen? DEUS paſſus à non paſſo differt. Cùm tu quempiam cupis iræ ſocium, dubitasque, an conſtans ſit comes futurus? curas, ut juxta te vadat, aut præcedat. Sed cùm certum habes, quòd non te deſtituet; ſecuriùs pergis, licèt ille te à tergo ſequatur. In vetere teſtamento, quia DEUS nondum paſſus, coram ſe, & ob oculos, habebat ſervos ſuos: ùt cui dubium erat, num obſequentes eos habiturus eſſet? quócunque illos duceret. At poſtquam pro hominibus paſſus; cùm tanta ſit hujus exempli efficacitas, & plenum hiantibus vulneribus illius tergum; *venite poſt me*, inquit non ſemel; & ſequi ſæpius jubet, velut certus, facilè ſecuturos: quos & lingua illius invitabat; &, quot vulnera, tot quaſi ora, multò potentiùs inclamabant. Did. Niſſ. D. 1. Paſch.

Sequere me. Joan. 21. 19. Sollicitum oſtendit, ac familiarem, quô erga ipſum afficeretur, affectum; Chriſtum autem ſequi hîc intelligo, operum in omnibus, ac verborum, impletionem. Theophylactus hîc.

Titulus XIX.

SERMONES.

§. I.

In genere.

SErmo fructus est cogitationis. Clem. Alex. pædag. l. 2. 5.

Qualis sermo, talis est vita: arbor autem cognoscitur ex fructibus; non ex floribus, & foliis, ac ramis. Idem l. 3. Stromat.

§. II.

Sermones boni, spirituales.

Ex Veteri.

NOn *cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.* 1. Reg. 3. 19. Id est, non loquebatur de terrenis; sed tantùm de cœlestibus. Hugo Card. hîc.

Vena vitæ os justi. Prov. 10. 11. Os justi est vena, & fons, vitæ: quia jugiter eructat verba vitalia, quæ audientibus aspirant vitam gratiæ. Docet enim eos rectè vivere, ut à Deo vitam beatam, & æternam, consequantur. Cornelius hîc.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum. Cant. 4. 9. Alter eorum, qui divina contemplatur, qui philosophatur de Deo, qui recondita mysteria contuetur, cor meum stupore afficit. B. Theodoretus hic.

Butyrum, & mel, comedet. Is. 7. 15. Origenes hom. 2. in Is. Emmanuel butyrum & mel, manducat; & quærit ab unoquóque nostrûm butyrum manducare. Opera nostra dulcia, sermones nostri suavissimi, & utiles, mella sunt, quæ manducat Emmanuel. Si verò sermones nostri amaritudine pleni sunt, irâ & turpiloquiô, contentione, dedit in os meum fel; & non comedit ab his sermonibus Salvator. apud Cornelium hîc.

Ex Novo.

Si oculus tuus dexter &c. Matth. 5. 29. In tanto cruore perstat lingua incruenta. In illis membris, teste Hieronymô, impii amici designantur. Quòd si quis vice linguæ fungatur, & offendiculo sit; erui Dominus non jubet. Ea enim est divinorum eloquiorum utilitas; ut, qui sanctè loquitur, licèt non sanctè agat, licèt in lapsum te videatur gestis nefariis impellere; erecturus te tamen sit è luto in cœlum, sanctorum machinis verborum. Oliva l. 3. Strom. §. Qui sunt hi sermones.

Ubi duo, vel tres, &c. Matth. 18. 20. Similitudo est ratio attractionis, seu conjunctionis. Modò videamus, quam similitudinem habet Christus cum verbis spiritualibus. Dico, quòd magnam: quia ipse est verbum, non corporale, nec transitorium; sed spirituale, & æternum. Si ergo simile attrahitur à suo simili, cùm Christus sit verbum spirituale, rationabiliter trahitur, & retinetur à loquentibus verba spiritualia. Sanct. Vincent. Ferr. s. 2. fer. 2. Pasch.

Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem? de JEsu Nazareno. Luc. 24. 17. Mira res! semen JEsu Nazareni, est sermo de JESU Nazareno. Adeò abesse non potest Dei Verbum à Verbo Dei: ut, licèt fides peregrinorum vacillaret; comitem se tamen viæ obtulerit colloquentibus de se. Magdalena quàm diu luxit, ut JEsum attraheret? hi, ut locuti sunt, gavisi. Quid? quòd lugenti Magdalenæ attactum pedum suorum negavit. Joan. 20. 17. loquentibus verò Discipulis non modò non interdixit osculum pedis, sed totum obtutit corpus. Adeò ei etiam, quæ dilexit multùm, quæ multùm flevit, quæ stetit, ad crucem, quæ aderat sepulchro; Discipuli duo profugi, & dubii, anteferuntur; quòd de Domino colloquantur. Oliva l. 3. Strom. §. Qui sunt hi sermones.

Ex Patribus, & aliis.

Proximus est innocentiæ, qui Sanctorum meretur colloquia. Ennodius l. 3. ep. 4.

Et oculos, & os, & auditum, propterea posuit in nobis Deus; ut omnia ipsi membra servirent: ut, quæ ipsius sunt, audiamus; quæ ipsius, loquamur, quæ ipsius, semper operemur; eique laudes canamus assiduas, & gratias per cuncta referamus. Sanct. Chrysost. hom. 2. in Matth. 1.

Deô ità disponente, accidit, ut ego, & ipsa (Mater mea) soli staremus incumbentes ad fenestram, unde prospectus ad hortum. Colloquebamur ergo soli valde dulciter; & præteritorum obliti, quærebamus inter nos: qualis futura esset vita æterna Sanctorum, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Dicebamus talia, etsi non istô modô, & his verbis; tamen, Domine tu scis, quòd illô die, cùm talia loqueremur; & Mundus iste nobis inter verba vilesceret, cum omnibus delectationibus suis. S. August. Confess. l. 1. c. 10.

Ut pyxides cinamomô plenæ, vel sacculi Pæstanis rosis turgidi, cùm primùm aperiuntur, odorem spirant suavem: sic animus Deô plenus DEUM, & divina, loquitur. Drexelius Orb. Phaet. c. 54. §. 1.

Florentio Episcopo Paulinus ep. 30. dicebat: sermo tuus expressit nobis saporem gratiæ, quæ tibi data est; & de stillicidiis labiorum tuorum gustavimus, quàm suavis sit in te Dominus.

Quanquam propositiones vestiræ totum tempus nocturnæ quietis ità nostris furentur obtutibus, ut appropinquantis auroræ nequaquam viciniam sentiamus &c, Cassianus Coll. 7. Sereni Abb. c. 34.

§. III.

§. III.

Sermo sit discretus, consideratus.

Ex Veteri, & Novo.

Superponite digitum ori vestro. Job. 21. 5. Quia digitis quæque discernimus; non incongruè per digitum discretio designatur. S. Gregor. mor. l. 15. c. 22. hîc.

Os justi meditabitur sapientiam, lingua ejus loquetur judicium. Ps. 36. 30. Præter naturam, & ordinem rerum, justi ori meditationem attribuit: cùm mentis propria sit, & oris pronuntiare quæ meditatus es: quia non temerè loquendum; sed verba præmeditanda. Deinde os hic mentem significat: sicut nomen cor, etiam pro mente, & intellectu, accipitur. Pinna Ethol. 68.

In ore fatuorum cor illorum; & in corde sapientum os illorum. Eccl. 21. 29. q. d. fatui, quidquid habent in corde, id ore effutiunt: nesciunt enim sensa sua celare. Hinc videntur, cor non intrà viscera, reconditum habere, sed in ore, omnibusque patulum, & expositum. E contrà sapientes ore nihil proferunt, nisi quod priùs in corde bene expenderunt, juxtà Ps. 36. *os justi meditabitur sapientiam &c.* quia scilicet justus os habet in corde. Hinc Ps. 51. 4. *totâ die injustitiam cogitavit lingua tua.* Ubi Origenes: cor fatuorum in superficie situm est, non in profundo; ad labia exilit. Sic olim dictum est: Græcis sermonem è labiis etore; Romanis è mente, & corde, proficisci. Cornelius hîc.

Cogitabat, qualis esset ista salutatio? Luc. 1. 29. Docemur, nunquam loqui, dum animum aliqua perturbatio subit, in qua contingit loqui, de quibus gravis oritur pœnitudo. Ps. 76. 5. *turbatus sum; & non sum locutus.* Stella hîc.

Sit omnis homo velox ad audiendum; tardus autem ad loquendum. Jacobi 1. 19. Sic tardus erat Moyses; quod opponit, ut legationem abnuat. Ex. 4. 10. *impeditioris, & tardioris linguæ sum.* Non quòd loqui ad regem non posset copiosè, qui erat potens in verbis, ùt notat Orig. hom. 3. in Exod. sed ut tutiùs, & cautiùs, loqueretur. Velloso in Judith 7.

Ex Patribus, & aliis.

Alliga sensum tuum fide, taciturnitate alliga sermones tuos, impone jugum ori tuo; nè indomitâ cervice verborum se jactet. Impone pondus, ut cautò omnia, quæ loquimur, trutinemus examine. S. Ambros. Oct. 22. in Ps. 118. Loquetur lingua mea verbum tuum.

Alliga sermonem tuum, nè luxuriet &c. Sit restrictior, & ripis suis coërceatur. S. Ambros. lib. 1. offic. c. 3.

Laqueus adversarii est sermo noster: sed etiam ipse non minùs adversarius est nobis. Loquimur plerúmque, quod excipiat inimicus; & quasi nostrô gladio nos vulneret. Id. ib. c. 4.

Dum quidpiam enarras, noli multùm adsevecare; sed potiùs dubitationem significa: nec facilè in verbis reprehendi poteris. S. Ephrem de perfectione Monachi.

Natura dedit pluribus animalibus auditum; loquelam non dedit, nisi homini animali rationali: ut ex hoc ostenderetur, quòd locutio debet esse rationalis. Sanct. Thom. Aqu. D. 3. Pasch.

In locutionibus vestris, non cor in lingua; sed linguam potiùs in corde teneatis. B. Humbertus de ordinatione hominis in se c. 52.

Videtur mihi, quòd homo deberet habere collum ad instar gruis; ut quasi per multos nodos transiret verbum, antequam ex ore progrederetur. Dicebat B. Ægidius, tertius socius S. Francisci Seraph. Boll. 23. Aprilis.

Rex quidam volebat hæredem unum de tribus filiis, qui sapientiùs ad interrogationem respondisset. Interrogatus senior: si optio daretur, ut avis esset, qualis esse vellet? respondit: aquila; quòd altiùs volet, & aliis dominetur.

Secundus respondit: falco; quòd delicatè nutriatur. Tertius: grus longi colli; ut verba cum deliberatione matura ad os è corde venirent. Huic adjudicata hæreditas. Broymard Lingua.

Auceps in ardearum venatu non dimittit falconem, nisi priùs viderit ardeam: venator fune tenet canem, dum conspexerit feram. Et nos incauti evolare verba permittimus, antequàm utilitatem ullam cernamus: aëri, & ventis, loquimur; cùm sciamus, non perinde ad nos redire verba, uti ad suos dominos mansuefacta animalia. Ad aucupem revolat falco; ad venatorem recurrit canis; verbum semel emissum, nullis artibus ad authorem revocari potest; volat æternùm irrevocabile verbum. Drexelius Orb. Phaët. c. 41. §. 4.

Sanctum præceptum Philosophiæ: Sic loquendum cum hominibus, tanquam dij audiant. Macrobius Saturn. l. 1. c. 7.

Dicebat Zeno cuidam juveni in academia de ineptis rebus loquenti: Linguâ in mentem intinctâ loquere. Stobæus s. 3.

Horologium. Lem: *Non sinè pondere sonus.* Eccl. 21. 28. *labia imprudentium stulta narrabunt; verba prudentium staterâ ponderabuntur.* Picinelli.

Sagitta. Lem: *nescit emissa reverti.* Pœnitet quidem omnino, tam incautè noxia protulisse; sed remedium non accurrit: quia, quod semel emissum est, non possumus revocare. Petr. Dam. s. 74. de vitiis linguæ. Picinelli.

§. IV.

Sermones mali, vani.

Ex Veteri, & Novo.

Inimicitias ponam inter te &c. Gen. 3. 15. S. Basilius hom. 9. putat, pro remedio loquacitatis mulieri indictam inimicitiam; nè ampliùs cum hoste serpente loqueretur.

Non sum eloquens ab heri. Ex. 4. 10. Qui cum Deo multa locutus, cur tardiorem se ad loquendum ait? Philo lib. quòd potiori deterius insidietur: tardæ linguæ se dicit ad profanas, & Ægyptiacas, voces; qui tamen patriam, & san-

& ſanctam, linguam optimè nôrat, & expeditè loquebatur. Ut diſcamus ab eo; veloces eſſe ad pios ſermones; ad turpes elingues. Pinna Ethol. III.

Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis. Job. 6. 26. S. Gregor. moral. l. 7. c. 24. In ventum verba proferre, eſt otioſa dicere. Dum otioſa verba cavere negligimus, ad noxia percurrimus. Apud Pinna in Eccl. 6. Ethol. 68.

Superſeminavit Zizania. Matth. 13. 25. In toto Mundo Filius hominis ſeminavit bonum ſemen; malus autem ille Zizania: quæ ſunt ſermones pravi, qui ſunt ex malitia nati, mali filii. Origenes hîc.

Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Joan. 3. 31.

Nolite ſeduci: corrumpunt mores bonos colloquia prava. 1. Cor. 15. 33.

Ex Patribus.

Nullus ſit nobis ſermo otioſus: ex otioſo quippe ſermone incidimus & in abſurdos. Præſens tempus non effundendi gaudii, ſed luctûs eſt; tribulationum, & lamentationum. Tu verò leviter urbanis facetiis jocularis? Quis athletarum ſtadium ingreſſus, relictâ ſollicitudine cum adverſario certandi, facetiis utitur? Inſtat diabolus, circuit rugiens, ut rapiat omnia; movet, & tentat; omnia adversùs caput tuum invertit; extraque nidumeicere te molitur; dentibus ſtridet, ac fremit; ignem ſpirat adversùs ſalutem tuam: & tu ſedes, facetias effundens; &, quæ ſtulta ſunt, & ad rem non conveniunt, effutiens? Ludimus dilecti, &c. S. Chryſoſt. ſ. 17. in ep. ad Eph. c. 5.

Mordere ſcommatis, procul eſt à Chriſtianis. Linguam habes; non ut alios ſalibus tuis mordeas; ſed ut Deo gratias agas. Id. ibid.

Si quis verba pronuntiat inutilia, audire noli; nè perdat animam tuam. Quòd ſi eâ re offenditur; non ſit tibi curæ. Dic: animus meus hoc ferre non poteſt; omitte ea, obſecro: neque enim major ego ſum primô illô homine, quem manibus ſuis formavit Deus; & pravis colloquiis corruptus eſt. B. Iſaias Abb. orat. 8.

Lapis in aquam projectus, eam perturbat: & hominis mentem ſermo malus. S. Nilus lib. aſcet. or. 4. de ira.

Qui pravum ſermonem ſuscipit, is per feneſtras mortem admittit. B. Theodoretus in Pſalm. 28.

Nil ſic diſſolvit mentem, compunctionem diſſipat, & interioris guſtûs dulcedinem tepefacit; ſicut inanis loquacitas. S. Laurent. Juſt. de diſcipl. monaſt. c. 15.

§. V.

Sermones fœdi.

Hujuscemodi verbis per ſingulos dies & mulier moleſta erat adoleſcenti &c. Gen. 39. 10. Adulterinus ſermo juvenculæ, nodus adoleſcentium eſt: verba adoleſcentis vincula ſunt amoris. Vidit hunc ignem Joſeph, quando eum adulterii cupida mulier allocuta eſt, voluit eum capere ſermone, miſit laqueos labiorum ſuorum; ſed pudicum virum ligare non potuit. Solvit enim vincula mulieris vox pudoris, ſermo gravitatis, habena cautelæ, fidei cuſtodia, caſtimoniæ diſciplina. Capere ergo eum retibus ſuis impudica non potuit: miſit manum, & apprehendit veſtem ejus; ut nodum ſtringeret. S. Ambroſ. l. 1. de pœnit. c. 13.

Sepulchrum patens eſt guttur eorum. Pſ. 5. 11. Ex quorum ore procedit turpiloquii fœtor. Sanct. Thomas Aqu. in 3. ad Rom. Lect. 2.

De ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur. Apoc. 9. 17.

A turpiloquio nos omnino abſtinere oportet; & eis, qui illô utuntur, os obſtruere; & aſpectu ſeveriore, & vultûs averſione, & ſubſannatione, & ſæpe etiam aſperiori oratione. Clem. Alex. pædag. l. 2. c. 6.

Non aberraverit quiſpiam, ſi eorum, qui obſcæna verba loquuntur, ora, ſepulchra appellaverit: ille enim fœtor eſt ſenſili multò gravior, qui quidem ex animæ putredine oritur. Sanct. Chryſoſt. in Pſ. 5.

Veneris equi, arma, & ſella, verba turpia ſunt. Id. hom. 71. in Matth. 22.

Si quis, qui habet vas aureum, eô ad vilem uſum uti nunquam in animum induxerit, propter pretium materiæ: multò magis, cùm aurô, & margaritis, habeamus ora longè pretioſiora; non par eſt, ut ea polluamus verbis turpibus, & impudicis, maledictisque, & contumeliis. Idem in Pſalm. 140.

Undarum impetu navis malè inſtructa periclitatur: & verborum impudicorum vî mens imperata pervertitur. Sanct. Nilus orat. 2. de gula.

Crabrones ab apibus ad convivium invitati, ſpretô melle, & floribus, cum indignatione receſſerunt. Apes aliâ die à crabronibus invitatæ, fœtidis rebus ſpretis, avolârunt. Caſti amant ſermones caſtos, impuri obſcœnos. Broymard ſermones.

Lingua eſt rubicunda; ut verecundetur proferre verba inhoneſta. Geminiani l. 6. c. 75.

TITU-

TITULUS XX.

SERPENTES.

§. I.

De serpente Paradisi.

Quia hoc feciſti, maledictus es inter omnia animantia. Gen. 3. 14. Fortè dixerit aliquis: cùm diabolus ſerpentis operâ uſus, malum attulit conſilium; cur beſtiæ illi pœna infligitur? Eſt & hoc ineffabilis Dei miſericordiæ opus: nam ſicut clementiſſimus pater puniens eum, qui filium ſuum occiderit & gladium, & enſem, per quæ filius ſuus occiſus, deſtruit, & in multas partes dividit. Eôdem modô Deus egit: quippe ſerpens, quaſi gladius quidam, diabolicæ ſervivit malitiæ; unde & perpetua ipſi pœna intentata eſt. S. Chryſoſt. hom. 17. in Gen.

Quia ſerpens quoque illi (homini) familiaris erat, ut qui præ cœteris animantibus ad eum accederet, blandisque motibus cum eo velut colloqueretur. Ex quo etiam factum eſt; ut ille, mali omnis author diabolus ipſius operâ uteretur, cùm ſceleratiſſimum facinus primigenis parentibus ſuaderet. S. Joan. Damaſc. l. 2. orthod. fid. c. 10.

Cur diabolus non in forma minùs horribili, quàm ſerpentis, hominem tentavit? R. hoc non illius electione, ſed divinâ providentiâ, fuiſſe diſpoſitum: ut ſcilicet homo tam fœdo animali dedignaretur fidem potiùs adhibere, quàm Deo: & ut, poſt lapſum, majorem pudoris, & confuſionis, haberet occaſionem; quod, contra infallibile Dei verbum, tam vili animali crediderit. Diez conc. 3. D. 5. Epiph.

§. II.

De aliis ſerpentibus.

SErpentium vivida virtus hybernô tempore mortificatur; ac menſes ſex in cavernis deliteſcunt penitus immobiles. Cùm autem ſtatutum tempus advenerit, & tonitrua in Mundo exaudita fuerint; quaſi quoddam ſignum fragorem accipientes, celeriter exiliunt, & longô intervallô conſueta agunt. S. Gregor. Nyſſ. or. 3. de Chriſti reſurr.

Ex quo tempore vipera Sanctam S. Pauli manum invadere auſa fuit, omnia animantia venenifera venenum innoxium in illa inſula habent. Nierembergius l. 2. de mirac. nat. Europæ c. 64.

Mirandam Hibernia benedictionem accepit à S. Patritio, ejectis inde baculô (qui Chriſti fuiſſe creditur) omnibus venenatis reptilibus: nec tolerat quidem ejusmodi animalia, etiam aliunde allata. Et omnia ferè, quæ inſula illa progignit, efficax ſunt antidotum contra venena. Caret ſerpentibus, & colubris, bufonibus, & ranis, ſcorpionibus, draconibus. Habet tamen araneas, ſanguiſugas, lacertas; ſed prorſus innocuas. Terra adeò inimica veneno; ut, ſi aliarum regionum, ſeu viridaria, ſeu quælibet alia loca, pulvere ipſius aſpergantur; venenoſos inde vermes procul exterminet. Nierembergius ib. c. 62.

TITULUS XXI.

SERVI Hominum.

§. I.

Non ſerviant ad peccatum.

NOluerunt ſervi regis extendere manus ſuas in Sacerdotes Domini. 1. Reg. 22. 17. Timentes Deum renuerunt parere tam iniquo mandato; dando exemplum miniſtris principum. Cajetanus hîc.

Dico huic: vade, & vadit. Matth. 8. 9. Si jusſerit, ut innocentem occidat miles; ibit miles? ibit. Si ſervo præceperit, ut faciat rem illicitam; faciet? ità. An, quia Abſolon ſervis præcepit ignem mittere in Joabi ſegetem, 2. Reg. 14. 30. ideo manſerunt immunes à culpa? Joab, exponendo Uriam innocentem periculo peccavit. 2. Reg. 11. 16. Alvarez in Gen. 44. 2.

Et miniſtri Judæorum &c. Joan. 18. 12. Iniquis præceptoribus, aut dominis, obſequentes, iniqui cenſendi ſunt; cùm juſſa iniqua perficiunt: & eò iniquiores, quò paratiores ad malum. Sim. Caſſ. l. 13. hîc.

§. II.

Servi boni, fideles, &c.

A *facie Sarai domine meæ ego fugio &c.* Gen. 16. 8. Vide, quomodò non negat dominam; ſed confitetur verè omnia. Non eſt, inquit, homo, qui interroget, ut poſſit, decipere. Primum dixit nomen meum, & dominæ meæ meminit; congruum eſt, ut & ego vera dicam. *A facie Sarai &c.* Vide, quomodo citra odium meminit dominæ. Non dixit malè afflixit; non dixit, gravia mihi fecit; non poſſum ferre moleſtiam ejus, & ideo fugam inii: nihil aſperum locuta eſt; ſed ſolùm ſe ipſam ùt fugitivam accuſavit. S. Chryſoſt. hom. 38. in Gen. *A facie dominæ meæ.* Mirum eſt, quod non dixerit vetulæ illius. Hugo Card.

Non videbo morientem puerum. Gen. 21. 16. O potentiam lacrymarum! Licèt rea Agar, & relapſa, Deique juſſu in exilium acta; tamen ùt flevit, Angelorum non alloquiô ſolùm,

sed & ministeriô, recreatur: Ne diutius sitiret, aquæ puteum indicavit ei Dominus, vel etiam elicuit. Quàm felicior in exilio serva, quàm domi herus: nam Abraham juxta tabernaculum suum ministrat angelis, Gen. 18. 2. Agari autem in solitudine ab angelis ministratur. Oliva l. 11. Strom. §. Non videbo morientem.

Omnem pecuniam congregavit - & intulit eam in ærarium regis. Gen. 47. 14. Ad laudem ejus spectat; qui è fisco regio nè obolum quidem abstulerit; & opus perquam rarum. Velloso in Judith 7. Paræn. 16.

Et tu nôsti, quia servus tuus fuit timens Dominum. 4. Reg. 4. 1. O tempora planè aurea; quando ad flectendos dominos, ut pupillorum misererentur, & viduas alienô ære exolverent; satis erat, commemorare defunctorum servorum, non in dominos merita, sed erga Deum cultum, & timorem. En mulier, ut Elisæum moveat, non dicit: en vir meus tot adiit pro te pericula, tot tibi servivit annis; sed, *fuit timens Dominum.* Hoc enim in servis suis attendebat Elisæus: non enim ab aliis certior reddi volebat, quòd servi timerent Deum; sed hoc ipse exquirebat, & nôrat. Nunc verò domini sciunt optimè, & indagant, servorum genus, avos, patriam, artem; hôc unô exceptô, an timeant Deum? Quidvis in servo examinas præter conscientiam. Oliva l. 10. Strom. §. Et tu nôsti.

Vis, imus, & colligimus ea. Matth. 13. 28. Fideles servi illi patrisfamilias: de agro expurgando satagunt, nè quid pereat è rebus domini: non expectant jussa; ultrò se ad labores offerunt; nec pretium petunt. Velloso in Judith 7. Paræn. 16.

Servus ille qui *abscondit pecuniam Domini sui.* Matth. 25. 18. Male audit v. 26. *serve male, & piger*; nihil de lucro domini satagebat. Quid si pecuniam prodegisset. Idem ibid.

Jam autem eô descendente servi occurrerunt ei. Joan. 4. 51. Servi solliciti circa filii languorem, patrisque dolorem, nuntiant filii convalescentiam; ut patris mœstitia mitigetur. Optima servorum conditio, cùm Dominorum satagunt removere dolorem. Sim. Cass. l. 5. c. 18.

Optimus ille tuus minister est, qui non hoc à te audire desiderat, quod ipse voluerit; sed hoc velle, quod à te audiet. S. Anselmus lib. de mensuratione Crucis.

Bonum servum pingebant Ægyptii, undique manibus, & oculis plenum; ut ad nutus domini sui vigil, totus oculus, totus Argus, videretur: & ad exequendum, quidquid ei jussum, totus manus foret. Linguam sub pedibus tenebat: tum, ut verbis parcus esset; tum, nè ad excusationes linguosus. Alvarez Illustr. 89.

§. III.

Servi mali, pigri.

Habens ancillam Ægyptiam nomine Agar. Gen. 16. 1. Servi, & ancillæ, arcentur ab otio: quô morbô laborâsse legitur ancilla Saræ; quæ vel ipsô nomine ignaviam, & otium, præferebat: Agar enim, ut quibusdam placet, vertitur *somnians sessa.* Fernandius in Gen. 2. sect. 1.

§. IV.

Erga servos herorum obligatio.

Num. I.

Merces.

Petierunt ab Ægyptiis vasa argentea & aurea. Ex. 12. 35. Duro opere lateris afflictus Hebræus Ex. 1. 11. 14. nihil inde iis datum mercedis: ideo, Deô rerum dominô, scelerumque censore, abstulit Hebræus ab Ægypto aurum, & argentum, & supellectilem reliquam, nè quis eos furti reos censeat. Tertull. l. 2. contra Marcion. c. 2. qui villas & urbes, operati fuerant Ægyptiis, digni utique mercede operarii; non ad fraudem sunt instincti, sed ad mercedis compensationem; quam aliàs à dominatoribus non poterant exigere. Velloso in Judith 2. Paræn. 17.

Quid pro hac fide honoris, ac præmii, Mardochæus consecutus est? dixerunt ei servi illius, ac ministri: nihil omnino mercedis accepit. Esth. 6. 3. Assverus erubuit; pertæsus plurimùm, quòd suo in regno viveret, nullâ mercede; qui ipsum tantô periculô eripuisset. Ideo mox, correcturus ingratum animum, jubet Hebræum triumphare in civitate. Scribantur charactere aureô actiones præclaræ subditorum, & ministrorum; scribantur eorum incommoda, & pericula, itinera, detrimenta valetudinis, rei familiaris, libertatis, patriæ, oblectationum. Si hæc omnia in Diariis scriberentur, & legerentur tempore à negotiis vacuô; Mardochæi multi, qui jacent ad limina conculcati, obnoxii Amanorum insidiis; donarentur supremis honoribus. Sed, quia facta præclara in aqua scribuntur; ideo adulatores triumphant; & bene meriti cruciantur. Conservantur in tabulis reorum crimina, signata charactere publico; nec unum foliolum reperitur, in quo notentur vel apice sudores uberes laborantium pro bono communi, aut domini sui. Oliva t. 3. conc. 5. hebd. 1. Quadr.

Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. Eccl. 34. 27. Si vobis, divites tam durum accidit, aliena restituere; quàm longè difficilius erit illis, eô, quòd proprium habent, defraudari? Segneri s. ri die ven. D. 3. Quadr.

Voca operarios; & redde illis mercedem. Matth. 20. 8. Non sperent Domini in ministris mercedis incuriam, quam in Evangelio non exigit paterfamilias; quem Christus, ùt imaginem regiminis sui, describi voluit. *Conventione factâ.* Displicet nobis, quod Christo placuit? detestamur spem mercedis in servis; quam Deus in suis non solùm tolerat, sed etiam offert. Oliva t. 2. conc. 27. 2. die Ven. Quadr.

Num. II.

Servorum habenda cura.

Ferúntque ei - asini, & servi, & famulæ. Gen. 12. 16. Nulla in domo divitum boum à famulis segregatio: unô censentur elenchô asinæ & fa-

& famulæ; imò hæ illis poſtponuntur. Oliva ſer. 5. Dom. 2. Quadr.

Projecit mandibulam de manu. Judic. 15. 17. En, quò deveniunt inſtrumenta principum: ùt iis fuerint uſa, ea plerique projiciunt. Samſon mandibulam nec auro incluſit, nec gemmis ornavit, nec thecâ incluſit, nec è tholo ſuſpendit; ſed projecit. Oliva l. 9. Strom. §. nolite confidere in principibus.

Conſtituit ei Rex annonam - de cibis ſuis. Dan. 1. 5. Diſcamus curam agere ſervorum. Oliva l. 1. Strom. hic.

Puer meus jacet. Matth. 8. 6. Quid in mentis abdito dignum volvens centurio iſte ajebat? mihi hic ſervus eſt, & ego Creatoris. Iſte me ſuper terram; & ego magnum in cœlis habeo Dominum. Si ergo ejus non miſereor; quomodo ille mei miſerebitur? Si ego huic non ſubvenio; quomodo ille mihi ſubveniet? Sic debent omnes, qui famulos, & famulas, habent, cogitare; ſic miſereri, & condolere eis, ſupplicare, & curam habere de ſervis, vel de ancillis ſuis; ſicut ille beatus Centurio fecit. Origenes hom. 5. in diverſos.

Qui illi erat pretioſus. Luc. 7. 2. Author Imp. hom. 22. Centurio iſte, inter ſervum, & dominum, nullam differentiam æſtimabat: ſciens, quoniam, etſi dignitas in hoc ſæculo diverſa ſit inter eos; una eſt tamen natura illis: ideo magis Dei naturam honorabat in homine, quàm opus captivitatis contemnebat in ſervo. Secundùm dilectionem Domini menſurate fidem ſervi: nec enim poſſibile erat, ut, ſinè pretiò bonorum morum, tantam ſibi dilectionem Domini comparâſſet, Idem ibid.

Noli dicere: ego cibum, & potum, eis præbeo; debita eis ſtipendia ſolvo: de animabus ſuis ipſi viderint, non ſum Epiſcopus, non ſum Prælatus: nam pro eis Domino tuo, & illorum communi, in die Judicii magnam redditurus es rationem. S. Thom. Vill. tr. de Adv. Domini.

§. V.

Servi inſcripti charactere Domini.

Ego ſtigmata Domini JESU in corpore meo porto. Gal. 6. 17. Cajetanus: ad ſimilitudinem ſervorum, geſtantium in facie impreſſam notam dominorum, inuſtione fieri factam; deſcribit S. Paulus, ſe portare manifeſtè in corpore ſuo non unam, ſed multas impreſſas notas Domini JESU. Hoc eſt manifeſtum ſignum, quòd ſum ſervus D. JESU.

Charactere domini inſcribuntur & ſervuli; & nomine Imperatoris ſignantur milites. Sanct. Ambroſ. de obitu Valentiniani Imp.

Servi domini ſui nomen, aut ſtigma, inuſtum in corpore, ac præſertim in fronte, geſtabant, teſte Rhodiginò l. 5 c. 31. Et inde Inſcripti, vel Literati, ſervi dicti.

§. VI.

Servitus fœda.

Nè ſerviatis Hebræis. 1. Reg. 4. 9. Plurimi vitam, quàm libertatem, perdere maluerunt. Mendoza in 1. Reg. 4. 9.

Melius eſt, ut viventes ſerviamus. Judith 3. 2. Sciebat, ſervitutem, & extremis hominibus fœdam eſſe, qui Hebræum fame preſſum gravî, ſervire non eſt paſſus ad ſeptennium usque. Ex 21. 2. *Si emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi.* Tempus utcunque tolerandæ ſignat Moyſes, nè ad ſeptennium usque proferatur. Quòd ſi Hebræus manumiſſus libertatem abnueret, magnò domini deceptus amore. Ex. 21. 6. *applicabitur ad oſtium, perforabitque aurem ejus ſubulâ; & erit ei ſervus in ſæculum.* Multæ ſunt notæ, quibus Moyſes premit ſordidum hominem: utpote qui ſervire malit, quàm vitâ frui liberâ. Cur enim ad poſtes exponitur? Theodoretus q. 46. ut intelligat: nè limen quidem egredi licere invitò dominò. Subulâ auris perforatur; in dedecus ejus, qui, libertate poſtpoſitâ, ſervitutem amplectitur, ſignum hoc jubetur accipere, &c. Rupertus l. 3. in Ex. c. 35. Ut ſemel dictæ profeſſionis ſuæ delere, vel abſcondere, non poſſit monumentum. Addo ego: moneri ſervum aure perforatâ; meminerit, ſe vel auribus trahendum eſſe, in quascunque dominus partes voluerit. Velloſo in Judith 3. Paræn. 2.

Ferrum pertranſiit animam ejus. Pſ. 104. 18. Sed quomodo ferri vis animum hominis pervadat? S. Ambroſ. Oct. 12. in Pſ. 118. quæ potuit nobilis proſapiæ puero gravior eſſe tentatio, quàm ut tantò familiæ ſplendore dejectus, ſerviret apud Ægyptios. Id. ib. Apud Velloſo in Judith 3. Paræn. 2.

§. VII.

Miſcellanea.

Magna conſolatio ancillarum, quòd Mater Dei, Angelorum regina, Domina totius creaturæ, ſe vocârit ancillam. Luc. 1. 38. B. Humbertus ſ. 98. ad famulas divitum.

Dictus eſt ſervus à ſervando: quia victis hoſtibus capti ſervabantur ad vitam. S. Thom. Aqu. in Gen. c. 9.

Titulus XXII.

SERVI DEI.

§. I.

Glorioſus Titulus.

Ex Veteri.

Mortuúsque eſt ibi Moyſes ſervus Domini. Deut. 34. 5. Hic eſt titulus Moyſis legislatoris, & Ducis Hebræorum; iis longè nobilior, quos ſepulchris antiquorum mortalium ſuperbia inſcribit. Potuiſſent & illi ſplendida vocabula inſculpere lapidi ſepulchrali, v.g. mortuus eſt Moyſes Deus Pharaonis, Dux populi, Salvator Hebræorum, Legislator rituum, Dei interpres. Sed his omnibus abſtinuêre titulis, *Deique ſervum* dicere maluerunt, quàm Deum Pharaonis. Et optimo jure: nam reliquorum nominum pompa, ſi cum titulo *ſervi Domini* componatur, evaneſcit, penitúsque diſſolvitur. Oliva l. 12. Strom. §. Mortuúsque eſt ibi &c. Grandis dignitatis eſt, & meriti; eſſe ſervum Domini. Sanct. Hieron. in Pſ. 15.

Mortuus eſt Joſue filius Nun, ſervus Domini. Joſ. 24. 29. Auguſtiſſimus ille Joſue, poſt egregia geſta, poſt ſolem, & lunam, obſequentem; poſt innumeras hoſtium copias extinctas; poſt fidem Dei nominis propagatam, obiit. Porrò conatur ſacer textus eum poſteritati tradere laudibus exornatum: *mortuus eſt &c.* Epitaphii locô elogium hoc: *Servus Domini*, quæque egregia complectens. Eſcobar t. 1. mir. Chr. l. 10. ſect. 1. Obſ. 2.

Vade, & loquere ad ſervum meum David. 2. Reg. 7. 5. Cur non vocat amicum, vel regem Iſraël? ſed ſervum ſuum? certè hôc nomine, quidquid David infamiæ contraxerat, ob non ædificandum templum, facile toleratu erat. Theodoretus hîc q. 22. delinit eum appellatione ſervitutis: eſt autem ſummus honor, nominari ſervum Dei. Sylveira in Apoc 1. 1.

Erant enim principes Sanctuarii, & principes Dei. 1. Paral. 24. 5. dicitur de Sacerdotibus, & miniſtris. *Principes Dei*, id eſt, magni principes more Hebræô. Sanct. Hieron. in tradit. Hebr. idcirco dicuntur principes Dei, principes Sanctuarii; quia ibi miniſtrabant. Velloſo in Judith 4. Paræn. 18.

Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis &c. Job. 1. 8. Reſpondit invidus: *nunquid Job fruſtrà timet Deum?* Cur diabolus privat Job *ſervi* titulô? Orig. l. 1. in Job: hanc vocem diabolus nequaquam audire patitur: non tolerat nequiſſimus, ut aliquis Dei ſervus ſit, vel omnino nominetur, quid hôc majus eſt? quid ſuperius? ut quis ſit Creatoris ſervus, atque cœleſtis Regis famulus; non eſt hac major gloria.

Pſalmi 35. titulus: *in finem ſervo Domini ipſi David.* S. Hieron. grandis dignitatis eſt, & meriti; eſſe ſervum Domini.

O Domine! quia ego ſervus tuus: ego ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ. Pſ. 115. 16. Non ſolùm ſe ſervum iteratò appellat; ſed etiam matrem ſuam Dei ancillam: acſi nihil ſibi glorioſiùs duceret; quàm ſuam, & majorum ſuorum ſervitutem erga Deum. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Ecce nunc benedicite Dominum omnes ſervi Domini. Pſ. 133. 1. Audiſti ſervum: & nè aliquid putares abjectum, addidit *Domini*: ut de potentia ſummi Principis dignitas creſceret ſervientis. Hôc ſe nomine Paulus honorabilem Gentibus fecit: *Paulus ſervus JEſu Chriſti.* Rom. 1. 1.

Revertere, revertere Sunamitis &c. Cant. 6. 12. *Pulchri ſunt greſſus tui filia principis.* Cant. 7. 1. Id nomen, & decus, ſibi parit, quæ ſervire Deo ſtudet. Rupertus hîc: quia jam reverteris; te appello filiam principis. Quidquid præſtiteris, licèt obſequiô humili, ut Deum colas, eique ſervias; magnum id eſt. Scivit hoc Maria, quò ſe erigeret majeſtatis; ſi pingi ſe faceret cum puero JEſu in ulnis: quod patet ex S. Lucæ iconibus. Deinde tradit Lucas minutè; quid Virgo fecerit Chriſto nato. Luc. 2. 7. *Pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio.* Ratio S. Bernardi ſ. 7. in Pſ. 90. cui ſervire regnare eſt; geſtare hunc, non onerari, ſed ornari, eſt. Velloſo in Judith 4. Parœn. 18.

Servi Dei egredimini. Dan. 3. 93. Suaviſſimâ voce eos appellavit; & hôc ipſô blandiendo illos veneratus eſt. S. Chryſoſt. hom. 8. in ep. ad Epheſ. Non ità gaviſi fuiſſent, ſi vel reges eos, vel orbis dominos, vocâſſet; atque quod dixit: *Servi DEI.* Baeza t. 1. l. 3. c. 5. §. 11.

Ex Novo.

Paulus ſervus JEſu Chriſti. Rom. 1. 1. S. Chryſoſt hom. 8. in ep. ad Eph. Paulus, cùm ſcriberet urbi adeò magnæ, orbis videlicet dominium gerenti, & de magnis dignitatibus glorianti; tanquam quod ad illius dignitatem reſponderet, imò & quod eſſet multò majus incomparabiliter, & Conſulatum excederet, & regnum, & orbis principatum; hoc poſuit, nempe *Paulus ſervus JESU Chriſti.*

Jacobus Dei, & Domini noſtri JESU Chriſti, ſervus. Jacobi c. 1. 1. Sufficit nobis ad omnem dignitatem, talis, ac tanti, Domini ſervos nos appellari. S. Baſilius or. 2. de principatu.

Simon Petrus ſervus, & Apoſtolus, JESU Chriſti. 2. Petri 1. 1.

Mittens per Angelum ſuum ſervo ſuo Joanni. Apoc 1. 1. In exordio ſui libri præclariſſimos titulos de ſe Joannes poterat vulgare; illis tamen omiſſis, ſolùm ſe ſervum Dei vocat: acſi hôc nomine nihil ſit illuſtrius. Sylveira hîc.

Ex

Ex Patribus.

Libertate nobilior est servitus Christi. Orig. l. 1. in c. 1 Rom.

Nulla major est dignitas, quàm servire Christo. S. Ambros. lib. de Vid.

Quem regnare delectat, uni omnium Regnatori Deo subditus hæreat; plus eum diligendo, quàm se seipsum. S. August. l. de vera Relig. c. 48.

§. II.

Servorum Dei utilitas.

Num. I.

Prœmium.

Ex Veteri.

Solve calceamentum de pedibus tuis. Ex. 3. 5. Lipoman. sic explicat: solve calceos; ut hôc symbolô cedas ovibus, & pecudibus tuis, eósque tecum in Deum transferas: ut totus deinceps in Dei jus & obsequium transeas. Olim enim, cùm quis jure suô caderet, illúdque in propinquum transferret, exuebat calceos, ùt patet Ruth 4. 7. Cornelius hîc.

Ex quibus Daniel unus erat. Dan. 6. 2. Theodoretus hîc: Regnante Nabuchodonosor Daniel splenduit, & à maximè horribili rege adoratus est. Regnante item Balthasar floruit: nec minùs illustris fuit Dariô regna tenente: regúmque successiones nihil de ejus gloria immutârunt; sed illi morte extincti sunt: at Daniel æqualem illis omnibus splendorem obtinuit. q. d. quis crederet, amicum regis cum rege non perire? prodigiosum id videtur. Convenite huc, qui regum amicitias ambitis, qui stabilem statum in regiis favoribus amatis. Unus est, qui volubilem fortunæ rotam stare faciat clavus; nimirum quô inusti Dei servitutem profitentur. Baeza t. 1. l. 1. c. 9. §. 12.

Hebræus ego sum; Deum cœli ego colo. Jon. 1. 8. juxta Sept. *Quod est opus tuum?* ib. interrogant nautæ. Theophylactus: quæ est negotiatio tua? Quasi ille, ùt cœteri, qui unà navigabant, esset mercator; & per mare negotiaretur quæstûs gratiâ. Quibus ipse respondit: *servus &c.* Bene ad interrogantium mentem respondit: quia ejus negotia scire cupiebant; optimam, & ditissimam, omnium, negotiationem suam explanans his solùm verbis: *Deum cœli ego colo.* Quasi dicat, inquit Theophylactus: hoc studium meum, hæc mea negotiatio est, servire Deo vero per mea opera. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. §. 23.

Ex Novo, & Patribus.

Abraham genuit Isaac. Matth. 1. 1. Quare hæc sacra generatio inchoatur in Abrahamo? R. Abraham constituitur caput hujus generationis: nam ille filium suum Deo obtulit in holocaustum. Ideo Deus, qui est dives in misericordia, in superabundantem compensationem, filium suum illi dare decrevit. Gen. 22. 16. Solet enim magnificentissimus Deus prœmium merito proportionatum dare: & quibus ei obsequia præstamus, iisdem dona sua nobis communicare. Sylveira hîc. q. 20.

Triduô sustinent me. Marci 8. 2. Enumerat dies, quibus ei servimus; imò horas obsequio suo impensas. *Quasi mercenarii dies ejus*; cujus dies, & horæ, annotantur ob mercedem. Marchantius Dom. 6. Pent.

Vos amici mei estis. Joan. 15. 14. Amici Dei dicuntur servi, ùt ex scripturæ testimonio claret: ut nomen servitutis non adimat amicitiam; & amicitiæ nomen non excludat utilem servitutem. Nam Abraham appellatus est amicus, & servus, Dei. *Credidit Abraham Deo, & amicus Dei appellatus est.* Jacobi 2. 23. Et alibi: *Abraham, Isaac, & Jacob, servorum suorum fidelium.* 2. Machab. 1. 2. Servitus in merito, amicitia in præmio. Servus custodit imposita; secreta sentit amicus: foris servus expectat, cubiculum amicus ingreditur. Sim. Cass. l. 12. c. 10.

Scio tribulationem tuam. Apoc. 2. 9. B. Albertus M. nota, quòd dicit, *scio*: in quo innuit, quòd bonum est tali Domino servire, qui non dat oblivioni servitia famulorum.

Videmur quidem Domino negotiari; sed nobis cedunt negotiationis lucra: & videmur Domino offerre hostias; sed nobis, quæ offerimus, redonantur. Deus enim nullius indiget; sed nos vult divites esse: vestrum desiderat per singula quæque profectum. Origen. hom. 8. in Gen.

Quare fecit Deus hominem? Non quasi indigens Deus hominis plasmavit Adam; sed ut haberet, in quem collocaret sua beneficia. Nec nostrô ministeriô indigens, jussit, ut eum sequeremur; sed ut nobis ipsis attribueret salutem: sequi enim Salvatorem, participare est salutem; & sequi lumen, participare est lumen. Propter hoc exquirit Deus ab hominibus servitutem; ut quoniam est bonus, & misericors; benefaciat eis, qui perseverant in servitute ejus. In quantum enim Deus nullius indiget, in tantum homo indiget Dei communione. Sanct. Irenæus Adv. hæres. l. 4. c. 28.

Bono Creatori secundùm animam, & per invisibiles actiones, & invisibila placita, servimus; quia hoc exigit à nobis; non suô, sed nostrô, commodô: quoniam nostrorum ipse non indiget; & in seipso, & ex se ipso, & per seipsum, existens perfectus; à nobis pro nobis perfectiones in anima, & corpore, suâ benignitate requirit. Sim. Cass. Prologo super Evang.

Num. II.

Servis Dei omnia cooperantur in bonum.

Pugnavit contra Amalec. Ex. 17. 10. Sed quibus armis? Egressi quidem cum aureis, & argenteis vasis, non cum gladiis, lanceis, aut scutis. Unde ergo eis arma contra Amalech? Theodoretus hîc: his nempe, quæ cum Ægyptiorum cadaveribus ad littora devoluta sustulerant. Arma iis servierunt hostilia in bonum suum, & internecionem hostium. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. §. 5.

Veniſtis ad mare; perſecutique ſunt Ægyptii Patres veſtros. Joſ. 24. 6. Mare Hebræis videbatur infauſtum; Pharaonis perſecutionis commodum: verùm adeò contrarius fuit humano judicio eventus; ut mare Hebræos ſecurè transmiſerit, & dignâ ſtrage abſorbuerit Ægyptios. Naxera hîc. § 28. Dei ſervis, quæ imminere videbantur pericula, vertuntur ſæpe in auxilia.

Ferrum nunquam aſcendit ſuper caput meum, quia Nazaræus, id eſt, conſecratus Deo ſum. Judic. 16. 17. Illud mirabile robur Samſonis, quô vincula facilè rumpebat, in capitis crinibus ſtatuit Deus: quia Nazaræus erat, id eſt, Deo conſecratus: cujus externum ſignum erat, quòd novacula non tranſibat per caput ejus; nec erat raſum tempore ſeparationis ſuæ. Num. 6. 5. *Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.* Samſon capillis obſequium Deo deferebat; ideo etiam in iis à Deo honorabatur. Sylveira in Matth. 1. q. 20.

Cúmque gladium non haberet in manu David, cucurrit. 1. Reg. 17. 50. Dum vides Philiſthæum Goliath horrendô præcingi enſe, quô præcinctus in arenam deſcendit contra inermem puerum; ad quid gladium acuit? ad quid fortè ſtrinxit? an ut periret David? abſit; imò ut David haberet, quô poſſit hoſtem trucidare. Baeza t. 2. l. 10. c. 3. §. 5.

Ecce piſcis immanis exivit ad devorandum eum. Tob. 6. 2. Ex formidato periculo experitur auxilium: nam piſcis fel oculos patri reſtituit. Naxera in Joſ. 24. §. 28.

Fecit lutum ex ſputo. Joan. 9. 6. Servos Dei etiam adverſantia mala juvant. Quis à luto cœcitatem ſperaret pelli, quod oculis contrarium eſt. Baeza cit.

Rationalis anima, ſi Creatori ſuo ſerviat, à quo facta eſt, per quem facta eſt, & ad quem facta eſt; cuncta ei cœtera ſervient. S. Auguſt. l. de vera Relig. c. 44.

§. III.

Servire Deo ſuave, & facile.

TRibui Levi non dedit poſſeſſionem: quoniam Dominus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſſio ejus. Joſ. 13. 33. Divina tractantes carebant labore, non fructu: populus enim iis decimas fructuum ſolvebat. Naxera hîc §. 49.

Tollite jugum meum ſuper vos. Matth. 11. 29. Non dicit, venite, imponam jugum meum ſuper vos; ſed vos illud tollite. Cajetanus hîc: tollite, id eſt, Evangelicam Legem meam voluntariè ſuſcipite. Neque enim inveniretur requies, tanquam corona, ubi in tollendo jugo non eſſet meritum. Nec meritum eſſe poterat; ſi non liberis, ſed coactis, imponeretur. Ramirez in Apoc. 3. ep. 7.

Jugum meum ſuave &c. Matth. 11. 30. Portare jugum Chriſti, ſuave eſt, ſi ornamenta putes cervicis tuæ eſſe, non onera. Erige cervicem: redimicula, non vincula, geris. S. Ambroſ. Oct. 3. in Pſ. 118. Suave eſt volentibus, durum eſt nolentibus. Quamvis durum videatur eſſe ad Sanctos, propter corporalem tribulationem; tamen ſuave eſt: quia habent ſpem vitæ æternæ. S. Hieron. in Pſ. 16.

Fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua. Luc. 5. 29. Ità Domino cœli, terræque, ſervitur. Non triſtes, ſed alacres, & epulantes, dimittamus telonium: Deique ſcias ſervitutem feſtivam eſſe; cujus auſpicatur Matthæus tyrocinium ab epulis. Nunquam fortè Levi lautiùs cœnavit; quàm cùm pecuniam abjecit. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Nulla major conſolatio, nulla delectatio gratior, quàm ſervire Deo. Vita religioſa, vita quieta, pacifica, ſecura, delectabilis, jucunda, rationalis, amicabilis, & gratiſſima. S. Thom. Vill. ſ. 2. D. Quadr.

§. IV.

Servire Deo ſuavius, & utilius; quàm Mundo, & diabolo.

Ex Veteri.

INfans octo dierum circumcidetur. Gen. 17. 12. Deus puerorum circumciſionem præcipit; Pharao ſubmerſionem. Ex. 1. 16. Quàm leviora ſuſtinent parentes, cùm Deo obſequuntur: & quàm immania, dum Ægyptiis inſerviunt. Sub Dei legibus filios circumcidunt ad vitam; ſub Pharaonis legibus filios generant ad funera. Cùm aliqua dura lex divina injungere videtur; cogita, quàm ferè impoſſibilia amor mundanus imperet: quanta brevis dignitas, ambitio, cupiditas. Naxera in Joſ. 3. §. 17.

Jacob in domo Dei quieſcit, &c. Gen. 28. 12. In domo Laban Gen. 31. 40. æſtu uritur, & gelu.

Præcipe Sacerdotibus, qui portant arcam fœderis; & dic eis: cùm ingreſſi fueritis partem aquæ Jordanis, ſtate in ea. Joſ. 3. 8. 17. Durum ad ſpeciem præceptum. Sed quid Pharao ſuis imperat? Ex. 14. 23. *Perſequentes Ægyptii ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis &c.* Durius, & periculoſius eſt, marinis vorticibus ſe cœcâ temeritate objicere; quàm fluviales undas Deo duce tranare. Tertullianus l. 7. ad MM. c. 5. hæc non ſinè cauſâ Dominus in ſæculum admiſit; ſed ad nos, & tunc exhortandos, & in illo die confundendos; ſi formidaverimus pati pro veritate in ſalutem, quæ alii aſpectaverunt pro vanitate in perditionem. Naxera cit.

Miſitque Saul ad Iſai dicens: ſtet David in conſpectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis. 1. Reg. 16. 22. Et tamen 1. Reg. 17. 55. quærit: *de qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens?* Unde tanta oblivio in rege? Aſſentior Lyrano, qui putat, eam profectam fuiſſe à diabolica perturbatione. Hoc habet Mundus ingenium, acceptum à diabolo; ut ſuorum penitus obliviſcatur, & minimè ſuos noſcat. Quis magis abſconditus ab oculis mortalibus, quàm Judith c. 8. 5. *hæc in ſuperioribus domûs ſuæ fecit ſibi ſecretum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur.* An ideo incognita? ait textus: *& erat hæc in omnibus famoſiſſima; quoniam timebat Dominum valde.* v. 8. Baeza t. 1. l. 7. c. 1. §. 4.

Servi-

Servient ei. 2. Paral. 12. 8. Roboam, ac Juda, principes delinquentes Deus in manus Seſag, regis Ægypti, tradidit. Quô conſiliô? *ſervient*, inquit, *ei.* Ut ſciant diſtantiam ſervitutis meæ, & ſervitutis regni terrarum. Lyran: quia ſervitus Dei ſuavis eſt, & conſolabilis; ſervitus autem humana dura, & quaſi importabilis. Eſcobar t. 1. mir. Chr. l. 5. ſect. 2. Obſ. 6.

Pedes habent, & non ambulabunt. Pſ. 113. 7. Non tamen ait, dentes habent, & non edent. Vitulus enim paſci volebat; ſed non ambulare ad juvandum. Naxera in Joſ. 24. §. 9.

Ecce nunc benedicite Dominum, omnes ſervi Domini, qui ſtatis in domo Domini. Pſ. 133. 1. *Qui ſtatis*, non jacetis: ſtant ſervi tui; hominum ſervi jacent. S. Chryſol. ſ. 15.

Propter hoc hæc dicit Dominus Deus; ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis; ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis; ecce ſervi mei lætabuntur, & vos confundemini; ecce ſervi mei laudabunt præ exultatione cordis & præ contritione ſpiritûs ululabitis. Iſ. 65. 13.

Si quis non proſtratus adoraverit, eâdem horâ mittetur in fornacem ignis ardentis. Dan. 3. 6. An non ſat erit, adorare ſubmiſſô capite? non: debet ſe proſternere, & totô in terram projectô corpore adorare. Non tam profundam ſibi Deus, ſub pœna ignis, adorationem poſcit; vel ſolâ cordis humilitate contentus. Alvarez Illuſtr. 185.

Impendebantur in eo per dies ſingulos &c. Dan. 14. 2. Ecce quanta idolo ſolvere quotidie opûs! quid autem juvit ſuos cultores? audi Danielem v. 6. *nè erres Rex: iſte enim intrinſecus luteus eſt, & foriſecus æneus.* Gradi non poterat ære onuſtum; nec manum porrigere, quia luteum. Et tamen vivens videbatur, ut illi penderentur tributa; mortuum, ut ipſe præberet auxilia. Attentè videant, qui magnatum domos frequentant; quos ſibi patronos deligant. Sunt, qui *ſanguiſugæ* inſtar Prov. 30. 15. nihil aliud ore verſent, quàm *affer, affer*, cùm tamen benefacere prorſus ignorent. Naxera in Joſ. 24. §. 9.

Ex Novo.

Beati pauperes ſpiritu. Matth. 5. 3. Ad ſerviendum regi, neceſſariæ ſunt veſtes, ſumptus & divitiæ: ad ſerviendum autem Deo ſufficit paupertas. Minorî ergo ſumptu ſervitur Deo, quàm Mundo. Stella de cont. p. 3. c. 94.

Puer meus jacet. Matth. 8. 6. Quomodo hic Centurio, qui ſic agnoſcit Dominum, puerum *ſuum* auſus eſt profiteri? *puer meus.* Meum dico, quia jacet. Si tuus eſſet, Domine, non jacet. Probat hoc Propheta cùm dicit: *ecce nunc benedicite Dominum omnes ſervi Domini; qui ſtatis in domo Domini.* Puer meus, qui jacet, ut tuus ſit, ſurgat: meus, quia paralyticus; ut tuus ſit, jam ſanetur. Sanct. Chryſol. ſ. 15. q. d. qui Mundo ſervit, jacet in lecto bonorum temporalium, & non quieſcit; ſed *malè torquetur.* Sylveira in Joan 4. q. 11.

Jugum meum ſuave eſt &c. Matth. 11. 30. Unicum eſt Chriſti jugum; at hominum jugum multiplex. Eſcobar t. 1. mir. Chr. l. 5. ſect. 2. Obſ. 6. *Quinque juga boum emi.*

Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. 27. S. Bernardus hîc: ſtolidior beſtiis homo, quòd juga neceſſitatis earum propriâ ipſe habeat voluntate. Quid juga emit boum. Luc. 14. 19. cui jugum ſuave gratis offertur? ſed etiam copioſa his, qui tulerit illud, remuneratio eſt?

Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum. Luc. 12. 36. Cur non aptiùs? & vos ſimiles hominibus expectantibus Deum. O Domini ſapientiam! Mundiales dominos expectantibus cupit ſimiles alacritati obſequii: quia ſcit, attentius humanis dominis famulari: optimúmque religioſæ ſervitutis exemplar, ſæculi eſſe ſervitutem. Naxera in Joſ. 11. § 21.

Surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei: pater, peccavi in cœlum, & coram te &c. Fac me ſicut unum de mercenariis. Luc. 15. 18. Sed inter amplexus paternos, ſolùm ſe meminit filium oblitus mercenarium. Cur non prodidit cogitata? Deſiderabat ſolari famem; & cùm remotior, labore acquirendum novit; ideo ſubire labores mercenarii decrevit, *fac me ſicut unum de mercenariis.* Poſtea verò vitia excutiens, quia novit, Deo proximiores carere ſudore ruſticô: inter brachia charitatis oblitus eſt ſervitutis. Et quidem prudentiam comprobavit effectus: ſtatim námque ingreſſus domum menſam dapibus refectam invenit; nec ad labores mercenariorum miſſus. Vide Religioſos: videbis arctè Deo conjunctos; quibus divina providentia, Eliæ ad inſtar, alimentum miniſtrat, nullis ſudoribus comparatum. Naxera in Joſ. 13. §. 49. *Fac me, ſicut unum de mercenariis tuis.* S. Chryſol. ſ. 2. hoc petit: quia, qui penes extraneum ſervam ſenſerat libertatem; penes patrem credidit ſibi futuram liberam ſervitutem.

Impleverunt duodecim cophinos. Joan. 6. 13. Quâ ratione duodecim cophinos Chriſtus implevit: nisi illud populi Judaici ſolverent: *quia manus ejus in cophino ſervierunt.* Pſ. 80. 7. Hoc eſt, populus, qui antea tutum in cophinis colligebat, hîc jam per cruceм Chriſti vitæ cœleſtis operatur alimoniam. S. Ambroſ. l. 6. in Luc. Servientes Mundo lutum, ſudorem, labores, colligunt; ſervientes verò Chriſto cœleſtem alimoniam reportant. Sylveira hîc q. 24.

§. V.

Servitia plura, & duriora, exigit diabolus, quàm Chriſtus.

Quia feciſti hanc rem. Gen. 22. 16. Rem alienô, ſed fœcundô, nomine vocat, ut magnitudinem operis verborum gravitate indicaret. Sed nota: Abraham tantopere laudatur à Deo, pro uno filio, quem neci dare pro illo paratus erat; cùm Pſalmiſta Pſ. 105. 37. 38. dicat de Hebræis, qui permixti Gentibus mores eorum induerant: *immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas, dæmoniis; & effuderunt ſanguinem inno-*

innocentem. Dæmonum causâ, vanitatis Mundi graves jacturæ nîl pensi habentur: prodigii locò est, si Deo vel unum immoles. Did. Niss. fer. 6. Dom. 2. Quadr. §. 4.

Lædere cœpit populum itineris, ac laboris. Num. 21. 4. Quemnam populum tœdebat? Eúmne, qui paucis antè mensibus excoquendis lateribus opprimebatur? servitute, virgis, fame, tantùm non enectus in Ægypto? Ex. 5. 16. *paleæ non dantur nobis &c.* Ad Dei jussum piget vel regnare in libertate; quibus libet sub Pharaone, non premi tantùm, sed mori. Proh jugi divini impatientiam! etiam manna fastidimus, si pluat è cœlo. Num. 11. 5. Esurimus pepones, & cucumeres, si eos Ægyptus præbeat. Ergóne sub Deo panis cœlitum non sapit; & cæpa sapit sub Pharaone? &c. Oliva l. 1. Strom. § Deest panis.

Vade, & lavare septies in Jordane. 4. Reg. 5. 10. Quô auditô Naaman spernit remedium, & iratus patriam repetit. Cur id? nonne sæpe pro deliciis homines in fluviis abluuntur? Nam ùt quidam ex servis ejus dixit: *Si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras* v. 13. Cur sis difficilis ad suave balneum? cùm sciamus Sacerdotes Baal pro illius cultu se propriô sanguine abluisse? 3. Reg. 18. 28. *incidebant se, juxta ritum suum, cultris,* Naaman, ex Dei jussione, per os Prophetæ mandatur, se abluere in flumine; Sacerdotes Baal, ex dæmonis impulsu, se cultris dilacerant. Ita Dei mandato suavi pro sanitate habenda voluntas humana renuit; & ad Mundanum obsequium, etiam cum dolore, & cruore, facilis currit. Sylveira in Luc. 19. q. 11.

Quid debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei. Is. 5. 4. ait Dominus. Quid causæ est: quòd inimico meo, vestróque, libet servire; quàm mihi? nèque enim ille creavit nos; sed nec pascit quidem. Si parva hæc videntur ingratis: non ille, sed ego redemi vos. S. Bernardus s. de verbis Petri.

Quicúnque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ tantùm &c. Matth. 10. 42. De dæmone Job. c. 40. 18. *Ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus.* Christus scyphô contentus; dæmon nec fluvio. Did. Niss. D. 6. Pent.

Qui habet duas tunicas, det non habenti. Luc. 3. 11. Theophylactus: non dixit, qui habet unam tunicam; sed qui habet *duas.* Nec enim Deus vult, ut nobis necessaria largiamur aliis. Luc. 11. 41. *quod superest, date elemosynam.* Dæmon è contra quid imperat veneris mancipio? forsan ut solùm facultatum suarum partem det lupæ? nequaquam: totas in illam vult profundi opes. Did. Niss. Dom. 4. adv. §. 4.

O quàm suave est, Christo servire! qui non præcipit gravia; non sibi, sed servitori, utilia. Mirum igitur valde est; quomodo sic servitis diabolo decipienti, sic Mundo deficienti; & non vultis servire Christo reficienti, nostram salutem desideranti? Sanct. Bonaventura s. 2. de adv.

§. VI.

Serviendi Deo varia motiva.

Erit mihi Dominus in Deum. Gen. 28. 21. Videtur votum otiosum. Non idem est, habere Creatorem pro Domino, & habere illum pro Deo. Qui pro Domino illum habent, nec tamen ei serviunt, pro Deo non habent. Did. Niss. Polit. Cœlor. p. 2. c. 9.

Servite Domino in lætitia. Ps. 99. 2. Illi sub lætitia Domino serviunt; qui eum supra cuncta diligunt, & invicem se fraternâ charitate conspiciunt. O libera servitus! ô servitium supra cunctas dominationes eximium: quibus talis lætitia tribuitur, qualis in regnorum gloria non habetur. Cassiodorus hîc.

Serva eos in nomine tuo. Joan. 17. 11. Notanda verbi proprietas; dum dicit, *serva.* Servari nâmque propriè dicuntur, qui capti in bello, cùm jure belli possint occidi, victoris miseratione vitâ donantur. Sic nimirum cum isto Mundo Dei inimico justè damnandi fuimus; sed victoris Dei gratiâ servamur. Unde & juxta rei veritatem servi sumus; licèt, propter abundantiam gratiæ, filii nominemur, & simus. S. Rupertus hîc.

Quodcúnque aspexeris ædificium, tuum est, vides cœlum, vides solem, vides stellas, vides lunam; hoc ædificat te. Debes enim cogitare, & dicere: si sol, & luna, & cœlum, & stellæ, Deo serviunt; quare ego non serviam? Cœlum servit, & terra servit; & infelix homo non servit. S. Hieron. in Ps. 91.

Serviamus Deo bono, ut non malis Gentibus, & potestantibus iniquis, serviamus. Sanct. Chrysol. s. 20.

Utinam vel tantum Deo, quantum Mundo; quando tantum cœlo, quantum terræ; quando tantum virtuti, quantum vitiis humana fragilitas famulatur? Id. s. 114.

Magnum quidem est pretium, quod impendit pro te. Sed parabile est, & ad manum habes, quod postulat à te. Postulat enim, nè auferas ei jus suum; postulat, nè alieno domino assignes servum suum. Hildebertus Turon. s. de redempt. hum.

Mihi credite fratres: nihil est præstantius, quàm servire Domino. S. Laurentii Just. ultimæ voces in morte. Bollandus 8.

Propter tria maximè debemus esse ministri Christi; & ei servire. 1. Quia quidquid sumus, & possumus; ipse dedit creando. 2. Quia servivit nobis, nos redimendo. 3. Quia iterum serviet in glorificatione. S. Thom. Aqu. Dom. 3. adv.

§. VII.

Servire duobus non potes.

Ex Veteri.

In die, quô fecit Dominus Deus cœlum, & terram. Gen. 2. 4. Non ptiùs Deus in Scriptura dictus est *Dominus*, ut observat Tertullianus; quàm postquam hominem condidisset. Rationem reddit: ostendere Deum voluisse, se dominium

minium in cœteras res inferiores nihili facere; at in solum hominem velle dominari. Vel potiùs: ut homo nullum alium Dominum agnoscat, quàm solum Deum. Besseus Dom. 14. Pent. Cùm omnia crearet Deus, scriptura commemorat; quod in omni producendo, Deus, non Dominus, nominatur. Cùm verò ad hominem creandum venitur; Deus, & Dominus, dicitur: ut monstretur, nullius alterius creaturæ, sed tantùm hominis; non solùm ùt aliarum creaturarum esse, sed & vocari *Dominum* voluisse: cujus propriè proprium est sub cœlo rationabilem obedientiam recipere. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

Abjicite deos alienos. Gen. 35. 2. Ex hac abdicatione, præter alias utilitates, habemus id solatii; quòd facilè uni Deo servire possumus. Videbis homines, qui in aliquibus domibus pro exigua mercede servire malint, ubi unus tantùm dominus; quàm in aliis, ubi solarium multò majus, sed plures domini. Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 9. c. 5.

Immolabis Deo super montem istum. Ex. 3. 12. Fas non est, Domini servum, præterquam in Domini servitio, implicari. Populus autem Dei à Pharaone in Ægypto pro suo servitio implicabatur. Voluit ergo Dominus populum suum explicari ab Ægyptiaco servitio, & ad sacrificandum sibi fieri liberum in deserto. Sim. Cass. l. 4. c. 4.

Audi Israel, & observa, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus-audi Israel: Dominus Deus noster, Dominus unus est. Devt. 6. 3. 4. An non aliud erat, quô validiùs obligare Israëlitas ad servanda præcepta Moyses poterat? quàm ut diceret: *Dominus noster, Dominus unus est?* Poterat pro ponere æternitatem, immensitatem, omnipotentiam. Oleaster hîc: considera, à quot laboribus nos Deus eripuit. Difficilè est, multis dominis servire; quantò magis diis? Nè ergo labores, ô homo, in multorum deorum, tam diversa petentium, cultura; ostendit tibi Deus tuus suam unitatem.

Usquequò claudicatis in duas partes? 3. Reg. 18. 21. 4. Reg. 17. 33. *cum Dominum colerent, diis suis quóque serviebant.*

Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum. Cant. 4. 9. Gilbertus s. 30. in Cant. oculus tuus unus est, si purus est. Unus est, si quodammodo simplificatus, & strictus, & directus, in unum est: non fissus, non divisus, non sparsus, in multa. Oculus tuus unus est si intendis, & intueris, semper in unum. Denique, si amoris oculus est, unus est.

Ne accesseris ad eum duplici corde. Eccl. 1. 36.

Horologium solare. Lem: *uni soli servio.* Nulli alteri luci, nec lunæ, nec stellarum.

Ex Novo.

Illi soli servies. Matth. 4. 10. *Intellectum tibi dabo-in via hac, quâ gradieris.* Ps. 31. 8. quæ porrò illa doctrina? *nolite fieri, sicut equus, & mulus; quibus non est intellectus.* v. 9. S. Gregorius: equus, sicut dominum suum ad portandum recipit; ità etiam, sinè discretione, alios, qui volunt ascendere, sessores admittit.

Nemo potest duobus dominis servire. Matth. 6. 24. In executione mandatorum, non dominorum dualitas, aut numerositas; sed præceptorum diversitas, multiplicitatem facit: nec unitatem unus Dominus, sed unitas præceptorum. Sim. Cass. l. 10. c. 36. Intellige, cum Chrysostomo, de contraria imperantibus, & sibi non subordinatis. Nam pater & filius; uxor, & vir; multi etiam subordinati domini, qui idem jubent, pro eodem reputantur domino. Barradius t. 2. l. 7. c. 26. hîc. Non possumus simul servire Deo, & divitiis: quia unum sustinebimus, & alterum contemnemus: Deum scilicet postponemus amori divitiarum. Judas, ut serviret marsupio, Christum adeò sprevit, ut vilî venderet. *Ut quid perditio hæc?* Matth. 26. 8. Hieron. infelix Judas, damnum, quod ex effusione unguenti se feciisse credebat, vult Magistri pretiô compensare. *Quid vultis mihi dare?* Non postulat certam summam; paucis contentus. Escobar tr. 3. Coll. Chr. l. 6. Obs. 3.

Crastinus dies sollicitus erit sibi ipsi. Matth. 6. 34. Sollicitum esse in illum diem crastinum, est servire Mammonæ, servire cupiditatibus; diligere Mundum & ea, quæ in Mundo sunt. Quod idcirco rectè prohibetur: quia sicut profectò nemo potest utrumque, præsentem, & crastinum, diem simul videre; ità nemo potest Mundum, simul & Deum, diligere; Deo servire simul & Mammonæ. Quam ob causam? *crastinus enim dies*, inquit, *sollicitus erit sibi ipsi.* Quid est, *crastinus erit sollicitus sibi ipsi?* nempe diabolus, Mammon, sive princeps hujus Mundi; nihil Deo de sua sollicitudine communicabit, nihil cum Deo commune habebit. Rupertus hîc.

Ut sinè timore. Luc. 1. 74. Porrò, nisi à dæmonum dominatu liberemur, Deo in veritate servire non possumus. Priùs enim à dæmonibus habenda est libertas; antè sunt solvenda vincula peccatorum; quibus voluntariè nosmetipsos innexuimus. Priùs è carceribus oportet dimitti, quàm justum famulatum Deo exhibere possimus. Sim. Cass. l. 3. hîc. Nemo se fallat, nemo se decipiat. Dominus, & diabolus, ab uno pariter amari non possunt: aut enim diabolus oditur, ut Dominus diligatur; aut, si diligitur diabolus, necesse est, ut contemnatur Dominus. Sanct. Chrysostomus s. in Gen. 3. 15. Duo domini, quibus non potest simul serviri, sunt vitia, & virtutes; cœlestia, & terrena; Deus & diabolus; vera gloria, & vana gloria; caro, & spiritus. Multi tamen sunt, qui utrisque servire laborant; de quibus dicitur 4. Reg. 17. 41. *Fuerunt gentes Deum timentes quidem Dominum, sed nihilominus idolis suis servientes.* Eccl. 2. 14. *væ duplici corde! & peccatori terram ingredienti duas vias.* Istis dicitur 3. Reg. 18. 21.

18. 21. *usquequo claudicatis in duas partes? si Dominus &c. Si Baal &c.* Hujus autem impossibilitatis quatuor sunt rationes. *Prima* est, contrarietas officiorum: quia Dominus vult sibi serviri dispergendo: Ps. 111. 9. *dispersit, dedit pauperibus*: diabolus verò, & Mundus, vult sibi serviri congregando. Luc. 12. 18. *destruam horrea mea &c.* Item servitium Dei, est exercitium virtutum. Luc. 1. 74. *ut sinè timore serviamus illi in sanctitate, &c.* Servitus autem diaboli est in opere vitiorum. Luc. 15. 15. filius prodigus *adhæsit uni civium &c. Secunda* ratio, est diversitas locorum. Diabolus enim in loco immundo habitat. Job. 40. 16. *in locis humentibus &c.* Sicut porcus: Dominus verò in altis. Ps. 112. 5. *qui in altis habitat. Tertia* ratio, est unitas temporis: quia uterque Dominus vult sibi serviri totô tempore. De diabolo dicitur Jerem. 16. 13. *Servietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem die, ac nocte.* De Domino Luc. 1. 74. *in sanctitate, & justitia, coram ipso omnibus diebus.* Hugo Card. in Luc. 16. 6.

Nemo servus potest duobus dominis servire. Luc. 16. 13. Non dixit, non potestis Deo servire, & mammonam habere; sed non potestis *servire*; quoniam contraria jubent! Deus enim vult præponi spiritualia omnibus rebus; divitiæ autem volunt se præponi spiritualibus. Cajetanus hîc. Ratio quadruplex, cur quis non possit simul servire duobus dominis. *Prima*: appositio ministeriorum: nam servitium Dei est in exercitio virtutum. Luc. 1. 75. *serviamus illi in sanctitate &c.* Servitium diaboli est in exercitio vitiorum. De filio prodigo dicitur, quòd misit illum in villam ad pascendos porcos. Luc. 15. 15. *Secunda* est dissimilitudo ministrorum: quia Dominus vult habere servientes oculatos. Ezech. 10. 12. *animalia erant plena oculis.* Diabolus vult suos monoculos. 1. Reg. 11. 2. *in hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrum oculos dextros.* Dominus vult humiles, Psalm. 100. 7. *non habitabit in medio domûs meæ, qui facit superbiam:* diabolus arrogantes. Job. 41. 25. *ipse est Rex super universos filios superbiæ. Tertia* est elongatio locorum. Dominus vult esse in loco sublimi, & mundo. Psalm. 122. 1. *ad te levavi oculos meos &c.* Diabolus in locis immundis. Job 40. 16. *Quarta* discretio temporum: quia diabolus vult, quòd sibi serviatur omni tempore. Jerem. 16. 13. Similiter Dominus Luc. 1. 75. *omnibus diebus.* S. Bonavent. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

S. Augustinus l. 1. de cons. Evang. c. 17. quærit: cur Romani colentes deos omnium Gentium, non coluerint Deum Hebræorum? cùm Hebræos, æquè ac alias Gentes subjugâssent? ac respondet: nihil restat, ut dicam; nisi quia solum se voluerit coli. Cornelius in Eccl. 34.

Ausi sunt nonnulli impiè unum DEUM dividere sermone: & aliqui dicebant, alium esse animæ opificem, & dominum; alium verò corporum; absque ratione, simul & absque pietate, docentes. Quomodo enim duorum dominorum unus homo servus esset? cùm Dominus dicat in Evangelio: *nemo potest &c.* S. Cyrill. Jeros. Catech. 4.

Exeundum nobis est de Ægypto, relinquendus est Mundus; si volumus Domino servire. Orig. hom. 3. in Ex.

Animo vacare non potest, qui de corpore sollicitus est. Quemadmodum nemo potest oculum unum in cœlum attollere, & alterum humi defigere, ità mens nequit, quæ Dei, & quæ Mundi, sunt, simul curare. B. Isaias Abb. orat. 15.

Duplex corde, aut animô, est; & terram duabus viis ingreditur, qui de his, quæ agit, temporalem & æternam, vult captare mercedem; & DEUM quærit, & homines hujus Sæculi, pariter oblectare. Sim. Cass. l. 7. c. 6.

§. IIX.

Servitia spontanea Deo gratiora.

Dixit quóque Dominus DEUS: non est bonum, esse hominem solum; faciamus ei adjutorium simile sibi. Gen. 2. 18. Sanct. Thom. hîc: dixit DEUS non tantùm intrà se; sed etiam illustratæ menti ipsius Adæ. Fuit enim conveniens præexigere ejus consensum: quia nulli debet dari uxor, sinè ejus proprio consensu aliquali.

Vox Dilecti mei pulsantis; aperi mihi soror mea &c. Cant. 5. 2. Guilielmus parvus, seu Neoburg: Vox, inquiebat Deipara, Dilecti mei pulsantis facta est ad me; quando impletô tempore dispositionis suæ, placuit incarnari ex me. Quæ autem fuerit vox illa, confestim addit: *aperi mihi soror mea.* Poterat Dilectus, non aperiente ipsâ, ipse introire in virginalem uterum; sed ad matris gloriam, quam maluit sponte, & hilariter aperire; stetit ad ostium, & pulsavit.

Quem mittam? & quis ibit nobis? Is. 6. 8. Cui Isaias: *ecce ego, mitte me.* Dominus autem: *vade, & dices populo huic &c.* Sanct. Ambros. in Psalm. 118. Servulo suo poterat imperare; quem dignum, qui mitteretur, invenerat: sed maluit eum spontaneæ oblationis non fraudare mercede; qui, ut ipse se offerret, præstolatus est. Et quamvis ejus sciret affectum, expectavit tamen vocem, ut cumularet gratiam. In Romana militia Volones præcipuè commendati; quia voluntarii procedebant ad campum. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 8. sect. 1. Obs. 3.

Tollite jugum. Matth. 11. 29. Inquit Salvator: non impono, non gravo, non cogo, non invitè vestris cervicibus ligo; sed præparo, & offero: libertatem habetis, liberi creati fuistis. Inest vobis

ratio

ratio discernendi: sub quo Domino laboratis, agnoscitis. Fortè videtis & præmia; nec fortè ignoratis, quid à vobis exactor improbus exegit; qualia sunt præmia, quæ speratis. Sim. Cass. l. 7. c. 22.

Si quis vult post me venire, abneget semetipsum &c. Matth. 16. 24. Vide, quomodo nullam his verbis necessitatem imponat: non enim dixit, sive velitis, sive nolitis, hoc vobis ferendum est. Sed quomodo? *Si quis vult venire post me.* Non affero vim, non cogo; sed quemlibet dominum voluntatis suæ constituo: eâ de causâ dico, *si quis vult.* S. Chrysost. orat. de ador. Crucis.

Si vis ad vitam ingredi. Matth. 19. 17. *Si quis vult post me venire.* Matth. 16. 24. *Si quis voluerit voluntatem ejus facere.* Joan. 7. 17. S. Hieron. ep. 25. non tibi imponitur necessitas; ut voluntas præmium consequatur.

Nihil tuleritis in via; neque virgam. Luc. 9. 3. Virgam aufert, nè metum inferant. S. Ambros. l. 7. in Luc. eos emisit ad seminandam viam; qui non cogerent, sed docerent. Sed nónne Marci 6. 8. præscriptum à Christo est, *nè quid tollerent in via, nisi virgam tantùm?* An contrarius sibi Dominus? solvit nodum Rupertus l. 8. in Matth. ad mentem Ambrosii: virgam regum negat, virgam pastorum concedit. Velloso in Judith 2. 4.

Vis sanus fieri? Joan. 5. 6. Cur eum interrogat? non quia de ejus dubitaret voluntate; sed ut ejus aliquomodo excitaret arbitrium; & ad tantum beneficium recipiendum disponeret. Significat Dominus, se arbitriô hominis liberô uti in salute conferenda. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 5. sect. 2. §. 1.

Nunquid & vos vultis abire? Joan. 6. 68. q. d. Meum fuit vos recipere venientes; venire vestrum: meum retinere Discipulos; vestrum est, manere penes Doctorem; aut abire liberi, ùt venistis. Non cogo, non aufero libertatem: vidistis, quæ feci; audistis, quæ dixi. Sim. Cass. l. 11. c. 20.

Si quis sitit, veniat ad me. Joan. 7. 37. *Beati, qui esuriunt, & sitiunt, justitiam.* Matth. 5. 6. Auth. Imp. op. esurire, & sitire justitiam, est desiderare justitiam Dei: ut, sive faciant homines justitiam Dei, sive audiant; non quasi inviti audiant, vel faciant, justitiam Dei; sed ex desiderio cordis: quoniam omne bonum, quod non ex amore ipsius boni faciunt homines, ingratum est ante Deum. Unde Dominus per Joannem, non omnes simpliciter vocabat ad potum, sed tantummodò sitientes.

De Virginibus ait Apostolus, *præceptum Domini non habeo.* Cur? quia & ipse, ut esset virgo, non fuit imperii, sed propriæ voluntatis. Quare ergo non habet Domini de virginitate præceptum? quia majoris est mercedis, quod non cogitur, & offertur: quia si fuisset virginitas imperata, nuptiæ videbantur ablatæ: & durissimum erat, contra naturam cogere; angelorúmque vitam ab hominibus extorquere. S. Hieron. ep. 22. de custod. virg. ad Eustochium.

Quidquid fit necessitate, citò solvitur: quod voluntate arripitur, perseverat. Idem in Oseæ 7.

Quod sponte non fit, non etiam durabile est: illorum fluminum, & arborum, instar; quæ vi retinentur. S. Gregor. Naz. or. 6. de Spirit. Sancto.

Titulus XXIII.

SILENTIUM.

§. I.

Symbola.

Sepulchrum patens est guttur eorum. Ps. 5. 11. Taciturni, sunt sepulchrum Christi, cui advolvunt ingentem lapidem. Sanct. Ambros. l. 10. in Luc. quicúnque in se bene humaverit Christum, diligenter custodiet eum, nè perdat; neve perfidiæ sit ingressus. Pinna Ethol. 91.

Hortus conclusus soror mea. Cant. 4. 12. Hic hortus conclusus est serâ silentii. Cogitationum terrenarum multitudo, si hortum hunc irruperit, bestialiter conculcat. Rich. à S. Vict. c. 29. in Cant.

Faciam vos fieri piscatores hominum. Matth. 4. 19. Eos homines maximè Apostolici viri piscantur, qui silentium colunt: garrientes difficilè ad pietatem trahuntur. Pinna Ethol. 272.

Pythagoræ discipuli, ob silentium, pisces in honore habebant. Unde Plutarchus in symposiacis, Pythagoricos ait à piscium esu abstinuisse ex reverentia; quòd hos quasi disciplinæ suæ domesticos agnoscerent. Cornelius in Eccl. 41. 26.

Altissima quæque flumina minimô sonô labuntur. Cornelius Comment. in Is. 8. fluvii, qui placidè, & silenter, fluunt, sunt profundissimi: ità corda silentûm profundæ sunt sapientiæ.

Flumen. Lem: *Mutum, sed altum.* Curtius l. 7. altissima quæque flumina minimô sonô labi. Picinelli Grues volantes cum injecto in os lapillo. Lem: *Tuta silentia.* Masenius.

§. II.

Silentii laudes.

Post hæc aperuit os suum. Job. 3. 1. Septem diebus taciturnus. S. Basilius in regulis fusiùs disputatis c. 13. vocat silentium, gymnasium bene loquendi.

Os suum aperuit sapientiæ. Prov. 31. 26. Vox *aperuit* notat, eam clausum habere os, & obsignatum silentiô; quod nil, nisi clavis sapientiæ

pientiæ referet. Rursum tò *aperuit sapientiæ*, innuit, sapientiam habitare in corde ejus; illudque quasi animare movere, & regere: ut non tam virago, quàm sapientia ipsa per os ejus loqui, & per manus ejus operari videatur. Ità S. Mechtildis adeò arctè servavit silentium, ut eam mutam putares. Sin loqueretur; tantâ id gratiâ faciebat; ut cum angelo colloqui existimaret, ait Engelhardus in ejus vita c. 5. Cornelius hîc.

Tempus tacendi, & tempus loquendi. Eccl. 3. 7. Hugo à S. Vict. instit. mor. c. 16. Non ait Salomon, tempus loquendi, & tempus tacendi; sed, tempus tacendi, & tempus loquendi: quia priùs in silentio forma loquendi sumitur; quæ postmodum loquendi tempore in voce teneatur.

Loquebatur rectè. Marci 7. 35. Muti lingua sanata loquebatur rectè: mutum silentium linguam in bonos solvit sermones. S. Gregor. l. 30. in Job: ille scit rectè dicere, qui ordinatè novit tacere. Hac arte probatur vox illa clamantis in deserto. Ut enim munus vocis præcursor Domini inculpabiliter exercere posset; non aliter, quàm silentii beneficiò, in lucem, prodiit. Luc, 1. 20. *eris tacens, & non poteris loqui.* Et mater ejus Elisabeth continebat se mensibus quinque. Baeza t. 2. l. 10. c. 9. §. 6. Priori locò collocatum est tempus tacendi; & post silentium dedit tempus loquendi. S. Gregor. Nyss. hom. 8. in Ecclesiasten.

Solutum est vinculum linguæ ejus, & loquebatur rectè. ib. Post ligatam diu linguam, ipsâ solutâ, mutus rectè loquitur: nec enim rectè loquiscìet, qui non scivit tacere. Escobar t. 1. mir. Chr. l. 7. sect. 4. Obs. 1.

Ecce eris tacens, & non poteris loqui. Luc. 1. 20. Pater tacet ex pœna. ô quantô silentiô, vox nascitur! ô quantâ taciturnitate tuba sæculis inclamatura generatur! Notent maximè Religiosi, quòd vates, mutes existens, vocem Domini, id est, Joannem generavit: ut significaretur; quàm sit proficuum silentium. Diez. S. Joannes. Non vacat à mysterio, quòd mutus pater Joannem genuit, qui vox clamantis fuit: semper enim meliùs vox in silentio generatur; & spiritualis otii quiete sapientia foris proferenda percipitur. Galfridus lib. allegoriar. sup. Luc.

Ille loqui veraciter novit, qui priùs bene tacere didicerit: quasi enim quoddam nutrimentum est verbi, censura silentii. Hinc etiam per Salomonem dicitur: *tempus tacendi, & tempus loquendi.* Eccl. 3. Non enim ait, tempus *loquendi* & tempus *tacendi* sed priùs *tacendi* præmittit tempus, & postmodum subdit *loquendi*: quia non loquendo tacere, sed tacendo debemus loqui discere. S. Gregor. hom. 11. in c. 3. Ezech. Meâ certè sententiâ: qui didicerunt loqui, etiam silere didicerunt. Philo lib. de silentio.

§. III.

Silentium sapientiæ amicum.

Ecce Magi. Matth. 2. 1. Magi, id est, sapientes; ut exponit S. Anselmus, S. Thom. Beda. S. verò Basilius orat. de Chr. ortu: *silentes* vocat: quia Philosophi olim ab hominum conversatione vivebant separati. Sylveira hîc c. 4.

Non est æternæ sapientiæ verus amator, qui procaciter loquitur, S. Laur. Just. discipl. monast. perfect. c. 15.

Quàm speciosa, quamque opportuna, & accommoda est nobis virtus silentii: aliud prorsus nihil, quàm sapientissimarum cogitationum mater. S. Antiochus Abb. hom. 103.

Sapientiæ est plena res opportunum silentium, omnique præstantior sermone. Plutarch. de instit. liber.

§. IV.

Silentium orationi, & contemplationi, amicum.

Malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo cùm ædificaretur. 3. Reg. 6. 7. Dum strepitus humani cessat alloquii, constituitur in te per silentium templum Spiritûs Sancti. Templum quippe Dei per silentium crescit. B. Petrus Dam. l. 7. ep. 6.

Sedebit solitarius & tacebit: quia levavit se super se. Thr. 3. 28. Solitarius, dum tacet, se elevat super se: quia mens humana, dum intrà silentii claustra undique circumcluditur, in superiora sublimis erigitur; ad cœlum per cœleste desiderium rapitur; & in amore ejus per amoris spiritum inflammatur. Idem ibid.

Factum est autem post hæc verba fere dies octo; & assumpsit Petrum & Jacobum &c. Luc. 9. 28. Ut magis taciturnos, & silere valentes. Theophylactus hîc.

Tacentes, & orantes, Dominus ùt plurimùm visitare dignatur. S. Laurent. Just. de discipl. monast. c. 15. Tacentibus hominibus, loquitur Deus. Sim. Cass. l. 4. in Matth.

§. V.

Amantes silentii.

Accepsemas sexaginta annis domunculâ inclusus, non visus, neminem videns, nec loquens, per exiguam fossam alimentum accipiens. B. Theodoretus histor. PP.

S. Flavianus Anachoreta cellulæ inclusus fuit sexaginta annis, neminem videns, cum nemine loquens. Bollandus 16. Febr.

§. VI.

Alia motiva.

Tardus autem ad loquendum. Jacobi 1. 19. Deus ipse per æterna sæcula, in sua sapientia, & contemplanda, & fruendâ, conquievit: & tardè, putà initiô Mundi, & temporis,

poris, cœpit loqui; unicôque verbô Fiat, creavit cœlum, & terram. Rursus Deus per quinque millia annorum, quibus stetit Mundus, paucissima locutus est: nimirum ea solùm, quæ in Bibliis continentur; adeò, ut plerique homines plus loquantur unô annô, quàm Deus locutus sit per tot annorum millia. Deum imitantur, qui multa audiunt pauca dicunt. Verbum incarnatum infans, & elingue, factum est, usque ad annum ætatis trigesimum: multa audivit pauca locutus est: annô verô trigesimô cœpit docere, sed quàm pauca sunt ejus verba, quæ Evangeliis continentur; si cum abysso sapientiæ, quam in se continebat, conferamus. Cornelius hîc.

Dic voce tenui, & age actu grandi. S. Cyrill. Jeros. Apol. mor. l. 1. c. 16.

Silentium, omnium virtutum matrem, custodem, nutricem, vocat S. Bernardus ep. 89.

Nemo de Religionis habitu blandiatur, qui adhuc linguam suam non didicit religare. Religa linguam tuam, si vis esse Religiosus: quia sinè linguæ religatione religio vana est. Idem de Pass. D. c. 27.

Si futuram cogitas de verbis otiosis discussionem, non valdè displicebit silentium. Idem ep. 1.

Vix evenit mihi inire cum aliquo colloquium, quin pœniteat me aliquorum. Et, quid profecerim alteri, sum ignorans: quid autem obfuerim mihi, recognosco. Propterea conor in dies Dominô propitiô mecum morari. Gerson. ep. ad fratrem.

Pone Domine ori meo custodiam, & ostium circumstantiæ labiis meis. Psalm. 140. 2. Ostium dixit, & non murum: si enim murus poneretur, loquendi licentia, omnino negari videretur. Sed ostium ponitur: quod tempore, & locô, clauditur, & aperitur. Hugo lib. de duodecim abusionibus claustri.

Hôc modô age in terris, quod sancti angeli servaverunt in cœlis. *Factum est silentium in cœlo.* Apoc. 8. 1. Hoc Lucifer quia non tenuit, propterea cum omni comitatu suo de cœlo cecidit. *Dixit enim, in cœlum conscendam &c.* O miser! quid loqueris? in illo sanctissimo Monasterio, ubi perpetuum silentium ab omni malo, statutum est ab illo supremo Abbate. Tu quomodo loqui non timuisti, &c. Meritò proinde expulsus es, qui silentium in cœlesti monasterio confregisti. Thom. Kemp. serm. 8. ad Fratres.

Hebræorum adagium est: lagena plena nummis non sonabit: unicus, & alter, si in ea fuerit sonum edet, & tinniet. Sic sanè, quò quis doctior, eò est modestior, & taciturnior: quò indoctior, eò loquacior; ut suam sapientiam ostentet. Cornelius in Prov. 17. 27. *pretiosi spiritûs vir eruditus.*

Charilaus apud Lacedæmonios celebratissimus Philosophus, rogatus; cur Lycurgus tam paucas leges Lacedæmoniis sanxisset? respondit: ideò factum: quòd silentio assueti, & verborum parci, non egerent multis legibus. Drexelius orb. Phaet. c. 61. §. 1.

Lumen in conclave illatum necessariò extinguitur, si cereus accensus imponatur mensæ; fenestras autem utrinque patulas ventus permeet. Applica Id. ibid.

Pauca loquentibus paucis legibus opùs est. Plutarchus lib. de educ. liber.

§. VII.

De garrulitate silentio contrariâ.

Aperiens os suum docebat. Matth. 5. 2. De homine semper loquente non est, cur dicatur, aperuit os suum: quia illud ferè semper apertum habet. Diez. conc. 3. in festo OO. SS.

Sicut fornax, cujus os semper apertum est, non potest in se retinere fervorem; sic nec cor devotionis in se poterit gratiam conservare; cujus os non fuerit januâ silentii reclusum. S. Bernardus de Pass. D. c. 27.

Nil sic dissolvit mentem, compunctionem dissipat, & interioris gustûs dulcedinem tepefacit; sicut inanis loquacitas. S. Laurent. Just. de discipl. mon. conversat. c. 15. Vide plura ibidem.

Horret Christus magis asperitatem morum, linguæ stimulos; quàm aculeos spinarum: in his præsertim, qui in silentii vocati sunt simplicitatem, in charitatis negotium, in humilitatis scholam, & vinculum unitatis. Gilbertus s. 20. in Cant.

Silentium mater est sapientissimarum cogitationum. Ut, si balnei ostium nimis frequenter aperias, calor abit: sic nimis os loquendo aperiens devotionem amittit. Diadochus in ascet. de perfect.

Ex lapide quidem, ac ferrô, excutitur ignis; ex loquacitate verò, ac jocis, mendacium nascitur. Joan. Climacus gradu 12. de mendacio.

Loquacitas ignorantiæ certum est argumentum, mendacii opifex, compunctionis desolatio, somni præcursor. Contrà verò taciturnitas in cogitatione mater est orationis, ignis divini amoris conservatio, specula hostium, supplicorum pictor, scientiæ adjectio. Joan. Climacus gr. 11. de loquacitate.

§. VIII.

Varia alia.

Masma Duma, & Massa. Gen. 25. 4. Sunt nomina propria Filiorum Ismaelis. Hebræi ea conjuncta proverbialiter usurpant, dicentes: *Masma, Duma, Remassa.* Quô significant; multa audienda, tacenda, & ferenda, esse. Masma enim Hebraicè *auditum* significat; Duma *silentium*, Massa *tolerantiam.* Quod Itali dicunt: audi, vide, tace; si vis vivere in pace. Cornelius hîc.

Sileat omnis caro à facie Domini. Zach. 2. 13. Sept. *timeat omnis caro à Persona Domini. Sileat à facie ejus omnis terra.* Habac. 2. 20. Sept. *Revereatur. Silete à facie Domini DEI.* Sophon. 1. 7. Sept. *timete.*

Si futuram cogitas de verbis otiosis discussionem, non valde displicebit silentium. Sanct. Bernardus ep. 1.

Silentiarii erant officiales intimi regis; qui quietem, & silentium in aula procurabant; ac tumultus famulorum, rerumque omnium, compescebant, nè regis aures obtunderent. De quibus Justinianus c. de silentiariis, & Procop. l. 2. belli Persici. Cornelius in Eccl. 2. 5.

Fuêre inter Palatinas dignitates silentiarii: qui silentium, & quietem, populo indicebant; tum majores, qui senatores erant, & secretis præerant Imperatoris, inter Clarissimos numerati. Bollandus 23. Jan.

Loquendi magistros habemus homines, tacendi deos. Plutarch. libello de garrulit.

§ IX.

Silentium in calumniis, ærumnis, injuriis.

Exemplum Christi.

JESUS autem tacebat. Matth. 26. 63. Bene tacet, qui defensione non indiget. Ambiat defendi, qui metuit superari; festinet loqui, qui timet vinci. Christus autem, cùm condemnatur; & superat: cùm judicatur; & vincit. S. Ambros. s. 49. de accusato Dom. apud Pilat. Taceat lingua necesse est, ubi ipsa veritas sibi adest. Scivit enim Salvator; quomodò silendo vinceret; quomodò non respondendo superaret. S. August. s. 118.

Et convenientia testimonia non erant. Marci 14. 56. Sustinet patienter Salvator, nec ad objecta respondet. Causa innocentis magis silentiò, quàm clamore, agitur. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Cùm diabolus vult rumpere silentium nostrum, statim memores simus silentii, quod Christus tenuit ante Pilatum; diabolum repellimus tacendo, auxilio Domini. Unde Ex. 14. 14. *Dominus pugnabit pro vobis & vos tacebitis.* Hugo Card. in 1. Reg. 17.

Ex Veteri.

Producant aquæ reptile. Gen. 1. 20. Cassiodorus lib. de amicitia, componit septem virtutes cum primis septem diebus creationis, unicuique virtutem unam accommodando. Diei quintæ, in qua creati pisces, fortitudinem assignat. An non aptior dies, quò ferocia animalia creata? ℣. pisces aptissimum fortitudinis symbolum, & virorum sub aquis tribulationum, injuriarum, calumniarum, contumeliarum, silentium. Verba illius sunt: fortitudo sit dies quintus, per quem in hoc mari magno, quasi pisces spirituales, procellosa fluctuum molimina toleremus; & cohibeamus linguæ lubricum sub censura silentii. Hinc Plutarchus libro de profectu ab inimicis capiendo: silentium in maledicto res gravis; & Socratica; vel potiùs Herculea.

Tradiditque Joseph in carcerem. Gen. 39. 20. Nec verbum opponit, nec querelam miscet, licèt innocens, Joseph: certus, Deum innocentiæ suæ fore defensorem. De verbis Christi D. non lego Pilatum miratum fuisse; miratus tamen de silentio. Matth. 27. 14. Alvarez Illustr. III.

Num salvare nos poterit iste? 1. Reg. 10. 27. Dicebant aliqui, electò Saule in regem. *Ille verò dissimulabat se audire.* Sylveira in Act. 28. 4.

Urget Achabus Michæam mitti in carcerem. 3. Reg. 22. 27. Regem quidem pungit oraculo: *Si reversus fueris in pace, non est locutus in me Dominus.* De sua injuria non agit, sed addit: *audite populi: omnes &c.* v. 28. Sed intermissò sermore tacet, contumeliam refutans silentiò. Sanct. Gregor. ho. 18. in Evang. glorioşius est injuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Velloso in Judith 6. Paræn. 1.

Si expavi ad multitudinem nimiam & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium. Job. 31. 34. Quidnam hoc in loco ostium, nisi os debemus accipere? Hi coguntur ostium egredi, qui pulsati contumeliis, quàm magni apud se lateant, loquentes denuntiant. Dumque per impatientiam victi, quædam de se, quæ nesciebantur produnt; tanquam per oris ostium egrediuntur. Unde B. Job dicturus, quòd oris ostium non fuisset egressus; bene præmisit, tacui &c. S. Gregor. mor. in Job. hîc.

Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator adversùm me. Ps. 38. 2. Ut coronaretur triumphis, abstinendum verbis censuit. Aptior militum latera ambientium custodia, quàm oris taciturnitas contra inimici assultus videbatur; & David totus est in oris silentio. O bene! quia egregiis factis est opùs, David verbis licentioribus parcit; linguam frænat, ut manus roboret. Naxera in Jos. 7. §. 10.

Cùm se subduceret David ab oculis Saul, & fugam meditaretur, huic celebri fugæ occinit Ps. 55. præfixò hôc titulô: *in finem pro populo, qui à sanctis longè factus est.* S. Hieronymus legit: *Victori pro columba muta.* Glossa hîc: columba, quia fuit sinè felle amaritudinis: quia Saulem, persequentem ad mortem, bis salvavit à morte. Vatablus hîc David columbam taciturnitatis, & mutam appellat; quòd Dei voluntati omnia commiserit; nihil suis adversariis respondens. Arcones in Is. 2, 4. Disc. 3.

Exaudivi te in abscondito tempestatis. Ps. 80. 8. Quando non palàm tribulationem circumfers, ut solatia mendices ab hominibus; tum à Deo audiris: qui cum iis versatur, à quibus ærumnæ in sinu continentur; nec auribus hominum, oculisve patefaciunt. Oliva l. 12. Strom. §. Paratum cor meum.

Et gloria ejus est iniqua prætergredi. Prov. 19. 11. Sicut peregrini, dum in longinquam regionem abeunt; ibi à pueris, & incolis, subinde ridentur, ac probris impetuntur, ob peregrinum habitum, linguam, & mores: illi tamen scientes, se esse peregrinos, omnia illa dissimulant; & taciti, quasi ad se non pertinerent,

rent, prætergrediuntur; ac suô itinere pergunt, anhelantes ad optatum viæ terminum. Sic sapiens, sciens se peregrinum in terra, civem verò cœli, & domesticum Dei; omnesq; injurias, probra, & adversa, prætergreditur; dissimulat, non curat; quasi ad se non pertinerent; divitq; *ego tanquam surdus non audiebam &c.* Psalm. 37. 14. Cornelius hîc.

Percussit Phassur Jeremiam Prophetam, & misit eum in nervum. Jerem. 20. 2. Advertenda Prophetæ patientia; quòd missus in carcerem tacet, & silentiô vincit injuriam. S. Hieron.

Ponet in pulvere os suum. Thren. 3. 29. Quod ait, juxta aliam interpretationem, dabit *in sepultura os suum*, vel *in fossura*; ostendit patientiæ taciturnitatem, ut, tanquam sepultus, non loquatur: imò quôdam virtutum aggere obstruat vocem; nè doloris emittat querimoniam: ut vocem ipsam velut quôdam bustô, ac tumulô, sepeliat, atque includat; quam nulla extorquere, nullaque excitare possit injuria. S. Paschasius hîc. Theodoretus hîc: *ponet in pulvere os suum*, hoc est, in terra. Tacebit scilicet, & animô generosô feret convitia, & probra; perinde, acsi haberet os plenum terrâ. S. Ambros. in Psalm. 118. Octon. 10. in litera Jod legit: *dabit in sepulturam os suum.* Non quôcunque pulvere patiens oppilabit os suum; sed terrâ sepulchri, se existimans Mundo mortuum, & tumulatum, cùm audit convitia. A mortuis accipit silentiô, & patientiæ documentum. Arcones in Is. 2. 4. Disc. 2.

Flens suspexit ad cælum. Dan. 13. 35. S. Ambros. offic. l. 1. c. 3. est magnum, & negotiosum, silentium; ùt erat Susannæ: quæ plus egit tacendo, quàm si esset locuta. Tacendo enim apud homines, locuta est Deo: nec ullum majus indicium suæ castitatis invenit, quàm silentium. Conscientia loquebatur, ubi vox non audiebatur: nec quærebat pro se hominum judicium, quæ habebat Domini testimonium.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Beati mites. Matth. 5. 4. Est mutitas corporis ex defectu naturæ; nec non ex voluntate se mutum aliquis facit; cùm sectatur sacra silentia ex amore virtutis; Spiritu DEI actus, intendit, & vacat, sanctæ taciturnitati. Sic est & mititas in similitudinem mutitatis; quâ se homo mutum facit; non habens ad opprobria, & ad convitia, & ad quælibet maledicta, redargutionem, aut repunctionem. Sim. Cassi. l. 10. hîc.

Utique homicida est homo hic. Act. 28. 4. Audiebat Paulus calumniam; tacet tamen: quia, ùt ait S. Gregor. hom. 18. in Evang. gloriosiùs est, injuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare. Sylveira hîc.

Contumeliam iratus intulit; vince, & amove silentiô malum. Certè, si despexeris, acrius illum vindicas. S. Basilius hom. de ira.

Fatigetur improbitas patientiâ meâ; plus improbum illum cædis sustinendo. Tertull. de pat. c. 8.

Nihil minùs virile, nihil muliebrius est; quàm robur in lingua habere. S. Chrysost. hom. 31. in Acta Apost. Convitiatus est quispiam? vituperavit? Tu claude os tuum: si enim illud aperueris, concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus, quando è regione, & directè duæ januæ oppositæ sunt, & flatus vehemens irruerit; si alteram clauseris, & respiratio prohibita fuerit; quomodo nihil valeat efficere flatus; sed plurimum de robore illius præcidatur. Ità & hîc. Duæ sunt januæ: os tuum, & os illius, qui te vituperat, & probrô afficit. Si tuum occluseris, & spirationem non dederis; omnem flatum istum extingues: si verò aperueris, effrænis reddetur. S. Chrysost. hom. 10. in c. 5. ad Thessalonic.

Si quis te reprehendit propter rem aliquam, quam fecisti, vel non fecisti; si taces, JESU te similem præbes. B. Isaias Abb. or. 8.

In spirituali prœlio, cùm inimicus pericțus irâ; plenas convitiis, & maledictis, vociferationes profundit, tempus est silentii: silendo vinces. S. Diadochus l. de perfect. c. 10.

Ciconia Symbolum eorum, qui multa patiuntur. Hæc enim avis serpentes devorat, & illis pascitur; sed linguam non habet. Tuffo in Eccl. 1. 29.

Titulus XXIV.

SIMPLICITAS.

§. I.

De Simplicitate oppositâ astutiæ, amatur, docetur à Deo &c.

Ex Veteri.

Egressáque omnis multitudo filiorum Israel de conspectu Moysi, obtulerunt mente promptissimâ, atque devotâ, primitias Domino &c. Ex. 35. 20. Postea *Principes obtulerunt lapides onychinos &c.* ibid. Nota, humilis plebs, & celeritate, & voluntate, suos principes ad religionem antevit, priùs enim obtulit, & mente promptissimâ, ac devotâ; quod in principum oblatione non exprimitur. Mendoza in 1. Reg. 6. 5.

Quem videns asina junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem. Num. 22. 25. Non vates Balaam, sed asina, angelum Dei videt. Cœlestia & divina, non dedignantur rudes, & simplices: dedignantur profanos sapientes; quibus amiciora sunt, & chariora mundialia, & dæmoniaca. Baeza t. 3. l. 14. c. 2. §. 9.

Quis

Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ? & volabo. Pſ. 54. 7. Cur non potiùs aquilæ? cùm hæc multò altiùs, & velociùs, quàm columba volet? Columba typus eſt ſimplicitatis: *eſtote ſimplices ſicut columbæ*, ad volandum in altum, non pennas aquilæ, id eſt, ſuperborum, petit; ſed columbæ, humilium, ſimplicium. Sylveira in Matth. 16.

Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani. Pſ. 103. 16. S. Auguſt. hîc: ſatiata ſunt priùs ligna campi; priùs humiles ſatiati ſunt; deinde etiam cedri Libani, ſed quas plantavit ipſe.

Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. Prov. 30. 28. Cur tam alta occupat ſtellio pennis orbatus; quando plures aves in dumetis nidificant? S. Gregor. mor. l. 6. c. 5. plerúmque aves, quas ad volatum penna ſublevat, in vepribus reſident: & ſtellio, qui ad volandum pennas non habet, nitens manibus ædificium regis tenet. Quia nimirum ſæpe ingenioſi in pravis actionibus remanent: & ſimplices, quos ingenii penna non adjuvat, ad obtinenda mœnia virtus operationis levat. Stellio igitur, *dum manibus nititur*, in regis ædibus moratur: quia illò ſimplex per intelligentiam recti operis pervenit, quò ingenioſus minimè aſcendit.

Oculi tui columbarum. Cant. 4. 1. Cur oculos columbinos laudat? ſi perſpicaciam celebrat, cur aquilæ non comparat? quia ad ipſum contemplandum, & myſteria ejus cognoſcenda, non prævalet acies aquilæ, ſed ſimplicitas columbæ. Sylveira in Joan. 7.

Ex Novo.

Et procidentes. Matth. 2. 11. Flectant genua Mundi ſapientes ante puerum parvulum; ut omnis Mundi ſapientia ante Chriſti ſimplicitatem incurvetur. Sim Caſſ. l. 1, c. 15.

Et circuibat JESUS totam Galilæam. Matth. 4. 23. Perambulat oppidula, & vicos: quia in his locis major neceſſitas cœleſtis doctrinæ; quàm in civitatibus, ubi ſunt multi Doctores. Sylveira hîc. q. 1.

Cùm autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ. Matth. 8. 1. Nota cum S. Chryſoſt. hom. 26. Euthymio, &c. quòd turba ſequatur; quæ erat erga Chriſtum devota; non autem principes, ſcribæ & Phariſæi. Nam hi, ſuâ falſâ ſcientiâ inflati veram, & ſolidam, Chriſti ſapientiam ſpernebant. Sylveira hîc.

Quem dicunt homines eſſe Filium hominis? Matth. 16, 13. Theophylactus: non interrogat, quem me dicunt Phariſæi? ſed *homines*? de ſimplici multitudine dicens. Luc 9. 18. ſcribit: *quem me dicunt eſſe turbæ?* Interrogat de ſimplicibus: hi enim valde apti ad divina myſteria ediſcenda. Sylveira hîc. q. 3.

Tu es Chriſtus Filius Dei vivi. Matth. 16. 16. Quò tendunt longiſſimæ ſtudiorum noctes? quò tanta frequentia populi, & ſapientiæ lumina? quando rudis Piſcator, ſapientibus oculatior, abſtruſa divinitatis dogmata manifeſtè inſinuat. Baeza t. 3. l. 14. c. 2. §. 9.

Omnis turba veniebat ad eum. Marci 2. 13. Dum omnem turbam ad eum veniſſe ſcribit, qui illum ſequebantur; non Scribas, aut Phariſæos, extitiſſe inſinuat; ſed homines ſimplices; omnisque fuci, & aſtutiæ, expertes; nec non ſanô, incorruptôque, judiciô præditos. Victor Antioch. hîc.

Et paſtores erant in regione. Luc. 2. 8. Tres paſtores erant; ſicut & Magi tres, ùt Beda habet lib. de locis ſanctis c. 8. Cur ad tantum myſterium non proceres, vel regiô ſanguine nati; ſed viles homines, aſſumuntur? quia paſtores ſunt homines ſimplices ſinè dolô; quique veritatem fucare non ſolent; & ideò valde apti ad fidem eis dandam. Prov. 3. 32. *cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.* Sylveira hîc. Non mediocre fidei tibi hoc videatur exemplum, quòd vilis ſit perſona paſtorum. Certè quò vilior ad prudentiam, eò pretioſior ad fidem. Non gymnaſia, choris referta ſapientum; ſed plebem Dominus ſimplicem requiſivit; quæ phalerare audita, & fucare, neſciret. S. Ambroſ. l. 2. in Luc. Ob id quóque, præ cœteris, paſtoribus his beneficium hoc obtigit: quia præ cœteris ſimplices erant, dolique expertes. Titus Boſtrenſis.

Beatus venter, qui te portavit. Luc. 11. 27. Illa doctrina Chriſti, quæ præceſſit, non in malevolis ſcribis, & Phariſæis; ſed in una ſimplici, & devota, muliere fructum edidit. Clamat de turba: mulier enim plebeja erat. Sylveira hîc.

§. II.

De ſimplicitate oppoſitâ duplicitati, & ſimulationi.

Ex Veteri.

Cur præcepit vobis Deus? Gen. 3. 1. Cur dæmon, cùm callidè cupiebat Evam vincere, non in columbæ manſuetæ ſpecie, ſed in colubri formidabilis, paravit inſidias? illam citius, & libentius, quàm colubrum auſcultaret. Hugo à S. Vict. venit ad hominem in ſerpente callidus hoſtis: qui, ſi permiſſus fuiſſet, in forma columbæ venire maluiſſet. Sed hoc vas ſibi Spiritus S. reſervavit: quia profectò dignum non erat, ut Spiritus malignus illam formam homini odioſam faceret; in qua poſtmodum eidem Spiritus S. apparere debuiſſet. de Caſtillo Illat. 115.

Abominationes Ægyptiorum immolabimus Domino. Ex. 8. 26. Oves quippe Ægyptii dedignantur edere: quod autem abominantur Ægyptii, hoc nos offerimus: quia conſcientiæ ſimplicitatem, quam ſapientes hujus Mundi fatuitatem putant; hanc juſti Domino in ſacrificium immolant. V. Beda hîc.

Oculi tui columbarum. Cant. 1. 14. Sponſæ decorem ſponſus maximè ab oculis dilaudat; quòd eos habeat non vulpinos, non lupinos, non vulturinos, id eſt, non obliquos, non fraudulentos, & ſimulatos, non invidos, & rapaces, ſpectantes ad prædam; ſed columbinos, id eſt,

id est, simplices, candidos, ingenuos, pudicos, rectos, amabiles, mansuetos. Sept. vertunt : *Oculi tui columbæ*; in Nominativo plurali. q. d. oculi tui adeò belli, candidi, amabiles, sunt; ut non tam columbini, quàm columbæ ipsæ esse videantur. Cornelius hic. Oculi cordis tui simplices, & mundi ; atque ab omni duplicitate fallendi, ac simulandi, prorsus immunes. V. Beda l. 2. hic.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. id est, simplicium. Hugo Card. hic.

Dilectus meus candidus, & rubicundus. Cant. 5. 10. En, unde sit sponsi sui laudes exorsa Ecclesia! Nam & ipsemet, decoris sui pompam explicaturus in Thabor, nullas gemmas advexit, nulla sparsit aromata ; non aurum vultui, aut vesti, imposuit ; unum non neglexit candorem. Matth. 17. 2. *resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix*: Geminò frontis, vestisque candore ; quem è luce, & nive, hausit, pompam omnem gloriæ inclusit. Et cunctaris etiamnum in amplexum volare sinceritatis? Idem ibid.

Veni de Libano, - coronaberis. Cant. 4. 8. An nescis, candere præ nive Libanum? Quid porrò in candore designatur nivium, nisi animi candor ingenui? Nusquam non candet, cùm placet. *Una est columba mea, perfecta mea.* Cant. 6. 8. Oliva l. 1. Strom.

Ex Novo.

Et simplices, sicut columbæ. Matth. 10. 16. Quid opis in conflictu simplicitas afferet pugnantibus in feras? quid columbæ cum lupis? age, videamus, ùt animi ingenuitas, & lorica, & gladius, sit ; eâque validiùs, quàm ferrò, contra omnes hostes, muniamur. Nemo Esau lupum esse negabit, & Jacob columbam ; vel in utero matris conflixêre. Sed ter supplantatus à Jacob Esau, modò pede retinetur, nè nascatur ; modò lente in mercimonium adigitur principatûs ; modò patinâ deluditur, spe que suâ cadit. Et quibus pugnavit armis columba contra lupum? candore suô. Gen. 25. 27. *Factus est Esau vir gnarus venandi, Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis.* Prov. 2. 21. *qui enim recti sunt, habitabunt in terra, & simplices permanebunt in ea: impii verò de terra perdentur.* En, ut suâ stet mole simplicitas ; cùmque fugæ aptior columba videatur, quàm constantiæ ; stabilitur tamen pennis in bases obduratis. Fortè, inquies, nullis oppugnatur adversariis : imò *deridetur justi simplicitas.* Job. 12. 4. Et Prov. 29. 10. *viri sanguinum oderunt simplicem.* Et tamen, licèt probro sit candor, & odio ; triumphat de astutia. *Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet, & simplices possidebunt bona ejus.* Prov. 28. 10. Quâ freti armaturâ penetrabunt simplices in possessionem, prædiaque astutiæ? nullâ, sed inermes ipsa simplicitas levabit. *Simplicitas justorum diriget eos ; & supplantatio perversorum vastabit illos.* Prov. 11. 3. Oliva l. 1. Strom. §. Et simplices sicut columbæ.

Talium est regnum cœlorum. Matth. 19. 14. Nè ministri Christi obnoxii essent duplicitati, & simulationi ; Christus Evangelium condidit in perpetuis, sinceritatis, & candoris, pronuntiatis : modò è cœlo evocans simplices columbas ; modò infantes sinè dolô sibi in gremium admovens ; mox suos, oves simplices vocans. *Talium est enim regnum cœlorum.* S. Hieron. l. 3. Matth. significanter dixit, *talium*, non aliorum : ut ostenderet, non ætatem regnare, sed mores : & his, qui similem habent innocentiam, & simplicitatem, præmium repromitti. Oliva t. 2. conc. 31.

Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ : quòd in simplicitate cordis, & sinceritate Dei ; & non in sapientia carnali - conversati sumus in hoc Mundo. 2. Cor. 1. 12.

Ex Patribus, & aliis.

Cordis simplicitas, dies est ; quam fraus non obnubilat, non obtenebrat mendacium, non obscurat invidia, non obfuscat dolus : quam lux veritatis illuminat, præsentiæ divinæ claritas illustrat. S. Gregor. in Pl. 5. pœnitent. In quacunque die &c.

Habet & Christiana simplicitas infantiam suam. Sicut enim infans nescit irasci, fraudare non novit, referire non audet ; ità & Christianitatis infantia lædentibus non irascitur, spoliantibus non resistit, cædentibus non repugnat. Sanct. Maximus hom. 4. in festo Pasch.

Persea. Lem : *Concordia cordis, & oris.* Fructus arboris Perseæ formam cordis repræsentat ; folium autem cum lingua similitudinem habet. Plutarchus. Picinelli.

§. III.

De simplicitati opposita duplicitate, & simulatione.

Ex Veteri, & Novo.

CAin Abelem deambulatum duxit : *egrediamur foras.* Gen. 4. 8. Absolon Amnonem ad epulum lautum invitavit. 2. Reg. 13. 16. Jahel Sisaræ conciliavit somnum? Judic. 4. 19. Samsonem Dalila blanditiis irretivit. Judic. 16. 19. Trypho Jonatham honoratô hospitiô excepit. 1. Machab. 12. 42. S. Chrysost. hom. 16. ad pop. decipientium maximè hoc opus est ; priùs suavia proponere, quò mox inferant tristia.

Et levavit Saul vocem suam, & flevit ; dixitque ad David : justior tu es, quàm ego &c. 1. Reg. 24. 17. 18. Nihil ominus David tunc magis timet, & cum suis in verticem montis paulatim recedit. Cur? Carthusianus : David, & viri ejus, conjecerunt, quòd brevi eos insequerentur. Alvarez Illust. 41.

Magiſter, ſcimus, quia verax es &c. Matth. 22. 16. *Cognitâ autem JEſus nequitiâ eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ?* Amorem verba ſonant; cor infectum eſt nequitiâ. Lyran: dum voce aures demulcet, ad ſcopulos trahit, ut allidat. Prov. 27. 6. *meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.* Alvarez Illuſtr. 41.

Rogo ergo te Pater, ut mittas eum in domum patris mei &c. Luc. 16. 27. Sanct. Chryſol. ſ. 123. dives Lazarum ad domum patris ſui non miſericors, ſed miſerandus, invitat; quem totô tempore ſubſtantiæ miſeratione ſuis incumbentem januis non excepit: &, ſub ſpecie pietatis, ad priſtina vulnera, ad præteritos gemitus, Lazarum vult redire.

Motiva duplicitatem hanc vitandi.

Ex Veteri.

Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael. Ex. 12. 15. Cur? Abulenſ. abhorruit Dominus ſemper à mixturis.

Agrum tuum non ſeres diverſô ſemine &c. Levit 19. 19. Voluit DEUS hac ceremoniâ, ſcilicet ſimplicitate ſeminis, & veſtis, quàm duplicitate, ut ſimplicitatem commenderet in omni re. Deus enim, cùm ſit ſimpliciſſimus, amat ſimplicia; & adulterinas mixtiones, ſive carnis, ſive ſpiritûs, in ſuo cultu odit, & vetat. Ità Theodoretus apud Cornelium hîc.

Non indueris veſtimentô, quod ex lana, linóque, contextum eſt. Vetat Deus Deut. 22. 11. non geſtandam veſtem ex lana, & lino, textam. Cur? voluit nos ſimplices eſſe, & ſimpliciter apud proximos converſari. Oleaſter hîc.

Salvum me fac Domine, quoniam defecit ſanctus. Pſ. 11. 1. Qui olim urſos, & leones, laceravit, quid nunc timet ab hominibus? *Labia doloſa in corde, & corde, locuti ſunt.* v. 3. Euthymius: aliam intrà animum ſententiam ſervant; & aliam verbis exprimunt. *In corde, & corde, locuti ſunt.* Homini Deus unum cor præbuit, illi duplex habent: ergo impii ſunt. Alvarez Illuſtr. 41.

Verba bilinguis &c. Prov. 18. 8. Hugo Card: dicitur bilinguis, qui duabus linguis loquitur; bona hîc, mala illic; unum in aure iſtius, aliud in aure illius; qui bona dicit in præſentia, mala autem in abſentia.

Capite nobis vulpes parvulas. Cant. 2. 15. An ibi nullum ferarum genus, exceptis vulpibus? imo pardi, & leones, & dracones, ſæviebant. Cant. 4. 8. *de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Cur ergo, incuriâ leonum, vulpes inſectatur? Quia ſcit Eccleſia, deſperatiùs lacerari viſcera ſua gliſcente politicâ, quàm debacchante crudelitate. Leonum unguibus, quaſi aratrô proſciſſa, germinavit Eccleſia. Quot Martyres ſub Nerone? At repentibus vulpibus nusquam Martyres; ſed ubique excucullati, ſchiſmatici, hæretici, athei, Oliva l. 3. Strom. §. Collegerunt Pontif.

Sentite de Domino in bonitate; & in ſimplicitate cordis quærite illum. Sap. 1. 1. *Abominatio Domini eſt illuſôr, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.* Prov. 3. 32.

Suſurro, & bilinguis, maledictus: multos enim turbabit pacem habentes. Eccl. 28. 15. Hugo Card. Sic ſerpens habet linguam bifurcatam.

Viſitabo ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrinâ. Sophon. 1. 8. Qui ſcilicet, interprete Hieron. in uno corpore plures geſtant animos, in uno ore plures perſonas gerunt. Mendoza in 1. Reg. annot. 4.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Cùm guſtâſſet, noluit bibere. Matth. 27. 34. Acetum bibitur; vinum cum felle non bibitur: non quia fel; ſed quia admixtæ vino amaritudines recuſantur. S. Ambroſ. in Luc. 23. unus autem de his &c.

Si autem nequam fuerit &c. Luc. 11. 34. Duplex corde eſt, qui agit verſutè, cum quibus loquitur, & obverſatur: nam unum eſt in corde, aliud in ore; cum ore blanditur, cum corde decipere tentat. Sim. Caſſ. l. 7. c. 6.

Vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra, & habebat cornua duo ſimilia agni; & loquebatur ſicut draco. Apoc. 13. 11. Hæc beſtia ſignificat inſignem pſeudoprophetam, principalem, & Ducem Antichriſti. Sed corpus diſcrepat à voce. Ecce idea iniqui Magiſtri: præſentiâ agnum oſtendit, ut ſe facilè aliis valeat inſinuare; ſed voce deglutit. Ansbertus: aſſumit agni ſpeciem, ut draconis exerceat operationem: agnum fingit, ut agnum invadat. Sylveira addit. in Luc. 8.

Cave ſimulatam mentem habere ô homo, propter illum, qui ſcrutatur corda, & renes. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 1. Illuminatorum.

Malùm eſt iniquitas; ſed pejùs eſt, ſimulare juſtitiam. Malùm eſt invidia; ſed pejùs eſt, ſimulare amorem: Malùm eſt ſuperbia; ſed pejùs eſt, ſimulare humilitatem, &c. Semper ſimulator ſe contegit verbis; nec amico loquitur recta, decipit eum ore; oſtendens amorem, quem non habet; offerens obſequium, quod facere non intendit: dicit, ſe gaudere de proſperis, de quibus dolet; de adverſis dolere, de quibus gaudet in corde. Sim. Caſſ. l. 8. c. 32.

TITU-

TITULUS XXV.

SINGULARITAS.

Motiva vitandi.

Primum.

Exemplum Christi.

Tunc venit JESUS à Galilæa in Jordanem ad Joannem. Matth. 3. 13. Transit Evangelista ab infantia Christi ad ætatem perfectam trigesimi anni; tacet autem conversationem, & opera ejus, intermediò tempore: quia communis fuit illius conversatio; & habebatur tunc sicut cæteri homines. Cajetanus hic.

Cùm jejunâsset quadraginta diebus. Matth. 4. 2. Cur elegit ad jejunandum numerum quadragesimum? Nè excessus jejunii pariat admirationem; & quid inauditum introducat. Poterat enim Christus jejunium Moysis & Eliæ transcendere: sed, pro singularitate vitanda noluit. Sylveira hic. Noluit Christus diutius jejunare, quàm ministri ejus, Moyses & Elias; ut singularitatem doceret vitandam. Dionys. Carth. in Luc. 4. 2.

Alii Joannem Baptistam, alii Eliam &c. Matth. 16. 14. Nemo in JESU cernebat, quod non permanens, non veterum moribus conformatum. Baeza t. 2. l. 10. c. 5. §. 3.

Apertò ore ejus invenies staterem. Matth. 17. 26. Pro seipso Salvator solvi voluit; nè Reipublicæ contrarius videretur, aut conturbare publicos bonos mores. Non enim spectat ad aliquem prudentem; ipsos, etiam in modico, conturbare. Placèt nempe Christo mores publici, si sunt justi: nec decebat eum contentionibus deservire in allegatione juris suæ altissimæ libertatis. Sim. Cass. l. 4. c. 9. hic.

Ut circumcideretur puer. Luc. 2. 21. Circumciditur, propter communitatis, & uniformitatis commendationem: ut & nos singularitatem vitemus; nè pro peccatis nostris puniri spernamus. Dion. Carth. apud Sylveiram hic.

Unguentò ungebat. Luc. 7. 38. Nè peregrinæ adinventionis studeas superinducere novitatem. Nam & ipse, qui est Magister angelorum, in cœlo, morem in terra tenuit, quem invenit. Nec dedignatus est, terrenam servare consuetudinem: nam cur sibi caput, & pedes, unguentò conspergi, muliebri ministerio passus est? nisi quia Palæstinæ, atque Judaicæ, regionis mos erat; ut ejus accolæ crebriùs ungerentur. B. Petrus Dam. ep. 106.

Post hæc erat dies festus Judæorum, & ascendit JESUS Jerosolymam. Joan. 5. 1. Celebritatem celebrat homo cum hominibus. Interlin.

Secundum.

Alia exempla. Item quàm noxia, periculosa, singularitas.

Seraphim stabant super illud. Is. 6. 2. Lucifer singularitatem affectans. Is. 14. 13. ait: *sedebo in monte testamenti.* S. Bernard. s. 5. de verbis Is. væ tibi superbe spiritus; solitudinis, & solitariæ præsumptionis, amator. Non stetisti in veritate, expulsus es. Pes superbiæ stare non potuit: solus sedere volens, tanquam fulgur, cecidisti de cœlo.

Cùm cœpisset mergi. Matth. 14. 30. Cur Petrus permissus est sic timere, aliquantulum mergi, & in fide retrigescere? quia poterat postulare communem modum accedendi ad Christum: ut vel ipse Dominus ad eos accederet; vel ut ejus divinâ virtute Apostolorum navicula ad ipsum appelleret. Sed Petrus extraordinariò, non communi, modò, super aquas ambulando, ad eum voluit pervenire. Etiam virtus cum singularitate periclitatur. Sylveira addit. hic.

Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Marc. 11. 14. Cur inter cæteras arbores una maledicitur ficus? S. Ambros. ad 13. Luc. si diligenter inquiras; discretam ab usu arborum cæterarum consuetudinem naturæ hujus invenies. Námque aliæ florem ferunt, antequam fructum; pomáque ventura prænuntiò sui flore designant. Hæc sola ab initio germinat poma pro floribus: in aliis flos decutitur, & poma nascuntur; in hac poma decidunt, ut poma succedant.

Ite ostendite vos sacerdotibus. Luc. 17. 14. Ama communia, vita singularitatem. Penes Sacerdotes erat judicium de lepræ sanitate, & munditie: quod ut communissimum erat in populo, sic observandum proponitur leprosis à Domino. Baeza t. 2. l. 9. c. 5. §. 6.

Non erat cum eis. Joan. 20. 24. Semper mulctationem patitur, à communitate secerni; & communitati debita præmia singulariter gradiens non accipit. Sim. Cass. l. 1. hic.

Romæ medicus insignis mihi asseruit, se per 28. annos variis in monasteriis medicum egisse; ac continuâ experientiâ deprehendisse: in illis miserrimos esse; corpore & animò, continuò affligi; qui valetudinis, alioque pratextu, à communi vita se subducunt; & in victu, vestitu &c. Singularia appetunt. Unde concludebat: optima morborum omnium, tum corporis, tum animi, medicina, est humilitas. Cornelius in Prov. 17. 19.

TITULUS XXVI.

SOCIETAS.

§. I.

Bona.

Symbola.

Phison, ipse est, qui circuit omnem terram Hevilath, ubi nascitur aurum. Gen. 2. 11. Phison ditescit ex tellure proxima. Nilus sordescit ex nigra. Naxera in Jos. 13. §. 24.

Separate urbes fugitivorum. Jos. 20. 2. Has urbes, ad quas homicidæ, tanquam ad asylum, confugiebant, ait Philo lib. de Cain, & Abel, ad Sacerdotes, & Levitas, spectâsse: ut homicidæ illi consortiô, & familiaritate, Sacerdotum, & Levitarum, ad pœnitentiam converterentur, & plangere peccatum discerent. Pinna Ethol. 83.

Nè forte - eradicetis simul & triticum. Matth. 13. 29. Quod triticum? ipsa Zizania in triticum convertenda. Non quia modò sunt; sed quia de tritici societate proprium exuent, & tritici ingenium induent. S. Augustin. in Catena S. Thomæ: primò Zizania sunt & postea triticum fiunt. Itáque si avulsi fuerint (scilicet mali à bonorum collegio) simul eradicetur & triticum, quod futuri essent. Naxera in Jos. 7. §. 31.

Carbo extinctus habet emolumentum à vivis. Sicut patet 4. Reg. 13. 21. de mortuo resuscitato per societatem ossium Elisæi. Candela accensa, cum multis aliis copulata, in vento conservatur, & virga à fractione. Broymard. societas bonorum.

Solis radii derivati in vitrum ustorium. Lem: *Unius splendor incendium alterius.* Picinelli.

Carbo. Lem: *Aliis junctus,* Scilicet accenditur. Idem.

Testimonia.

Ex Veteri, Novo, & Patribus.

Num & Saul inter Prophetas? 1. Reg. 10. 11. Disce, quàm utilis sit societas bonorum: hæc enim aliis suam bonitatem affricat. En tibi Saul in societate Prophetarum fit Propheta; & prophetat. Deus enim suum spiritum afflans prophetis, etiam Saulo afflavit. Cornelius hîc.

Prophetare cœperunt etiam ipsi. 1. Reg. 19, 20. Disce, quantùm valeat bonorum societas; æquè ac sanctorum virtus, & merita: nam hi nebulones, vel ministri, impii Saulis inter prophetas facti sunt Propheta. Idem hic.

Qui redemisti David servum tuum de gladio maligno. Ps. 143. 10. Malignus est gladius diaboli, quia dividit à bonis: benignus est autem gladius Domini, quoniam separat à malis. Cassiodorus hîc.

Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Cant. 4. 15. vocatur sponsa. Libanus interpretatur candidatio. *Tota pulchra es amica, & macula non est in te.* Cant. 4. 7. Ideò non nisi fons hortorum dicitur, fons deliciarum. Gilbertus s. 37. in Cant. Plurimùm ad decorem, aut ignobilitatem conducit; quibus conversetis. Extra rosas, lilia, & violas, fontem suum sponsus non sinit evagari. Naxera in Jos. 13. §. 24.

Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt. Eccl. 48. 11. Moraliter hîc disce, quàm salutare, & beatum sit, versari cum viris eximiis; sapientiâ, & Zelô, plenis. Hi enim suum Zelum, & Spiritum, sibi familiaribus affricant, & quasi inhalant. Ità Elisæus, & filii Prophetarum, versantes cum Elia, ejus Zelum, & heroicos animos, imbiberunt; & factis expresserunt. Sic, qui cum S. Paulo, & Apostolis, tractabant, eorum igneos animos induebant. Sic Isaias c. 6. agens cum angelis, & Seraphinis, ab eis angelicus, & Seraphicus, effectus est. Cornelius hic.

Vos estis lux Mundi. Matth. 5. 14. Lux non ad seipsam, sed ad alios, est creata. Sim. Cass. l. 8. c. 16. Luci adhærentes lux esse meruerunt. S. Paschas. l. 3. in Matth. Tantum de bona societate percipitur. Sylveira hîc.

Necesse est, ut talis efficiatur homo, quales sunt, cum quibus conversatur. S. Laur. Just. de discipl. mon. conv. c. 4.

§. II.

Inter bonos malum esse, pessimum.

Ex Veteri.

Et ecce unus de filiis Israel intravit coram fratribus suis ad scortum. Num. 25. 6. Procopius: hic scortator impudicitiæ suæ atrocitate ad justam iram provocavit Phinees: quòd videlicet in conspectu Moysis, & principum, libidinem exercuit; nihil etiam reveritus eorum lacrymas, quas ante tentorium effuderunt.

Quoniam prævaricatus est pactum Domini, & fecit nefas in Israel. Jos. 7. 15. Abul. q. 45. majorî pœnâ mulctatus est, quàm si fecisset in alio populo: quia iste populus est Sanctior.

Posui te in monte sancto Dei; in medio lapidum ignitorum ambulâsti. Ezech. 28. 14. In Luciferi confusionem hoc dictum est. Magna hæc reprehensio; ut inter tot angelos sanctos perverteretur. Diez. conc. 3. in festo S. Thomæ.

Ex Novo.

Quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem? Matth. 22. 12. S. Maximus hic: poterat minùs displicuisse, si in consortium justorum minimè se dedisset. Cur in tantis gaudiis tam rigida fertur sententia? quia convivæ

reliqui

reliqui pretiosis charitatis, cæterarúmque virtutum, vestibus ornati erant: his se immiscere peccatorem, & talem permanere; summa impudentia est. Pertimescat Christianus Quadragesimæ præsertim tempore; cùm Fideles plerique corpora castigant inediâ, flagris, ciliciis; indulgere sibi, dedere se voluptatibus, &c. In societate enim justorum talem non esse, maximè irritat furorem Dei. Baeza t. 2. l. 1. c. 8. conc. 3. An ignorabas, quali amictu ingrediendum esset ad convivium? Sit ità sanè. Sed cùm jam intraveras, vidisti splendida discumbentium vestimenta: nonne te oportuit vel ex his, quæ cernebas, discere? S. Cyrill. Jerosol. in Præfat. Ligate pedes illius confidenter intrantis: ligate & manus ipsius, quæ splendidô illum nescierunt ornare vestitu. Vides, quid tum illi acciderit; cave ergo tibi: aspice venerandum hoc Ecclesiæ institutum; circumspice ordinem, & disciplinam, scripturarum lectionem, Regularium præsentiam, & doctrinæ seriem: reverearis locum, & erudiaris ex his, quæ apparent. Sanct. Cyrillus Jerosol. Præfat.

Fuit in diebus Herodis - Zacharias. Luc. 1. 5. In diebus ejus fuit Zacharias: quia semper Dominus, malis regnantibus, aliquos bonos suscitat, ad eorum malitiam reprimendam. Sic Elias tempore Achab. Hugo Card. hîc.

Erat in civitate peccatrix. Luc. 7. 37. Ex aggerat facinus mulieris, ut indulgentiam accumulet Salvatoris, nam malè egisse in civitate, præsertim Jerosolymis, ut quidam volunt; ubi ad manum habebat tot adjumenta resipiscendi; ubi præstò erant tot homines, tam pii, & eruditi, qui verbô, & exemplô, revocare poterant errabundam: id gravius erat; quàm si in eremi inhospitâ solitudine corruisset. Did. Niss. Dom. 3. Pent. §. 5.

Vides hanc mulierem? Luc. 7. 44. Periculosum, inter bona exempla non corrigi. Tunc Dominus Simonem reprehendit; quando inter Magdalenæ amoris plena officia, ille adhuc ingratus, & murmurator, perseverat. Nam videns, à Magdalena lavari, ungi, & osculis honorari, non inde injuriæ suæ pœnitet, non verecundatur, se victum fuisse in obsequiis Christo præstandis. Baeza t. 2. l. 6. c. 5. §. 27.

Succide ergo illum: ùt quid etiam terram occupat? Luc. 13. 7. Gilbertus serm. 27. in Cant. ficulneam illam sterilem, quam Dominus jussit succidi, fertiles de vicino vineæ condemnabant.

Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Act. 5. 5. Graviter punitur Ananias, ob bona exempla primæ Christianitatis, inter quæ vivebat. Sylveira hîc.

Consideremus invicem, in provocationem charitatis, & bonorum operum. Hebr. 10. 24. q. d. homines vitiosi considerent vitiosa aliorum exempla, ut ea imitentur: vos verò ô Hebræi Christiani considerate mutua Christianorum exempla charitatis, aliorúmque bonorum operum; quæ vos provocent ad imitationem. Cornelius hîc.

Hæc dicit, qui habet septem spiritus Dei, & septem stellas. Apoc. 3. 1. Cornelius per septem spiritus intelligit angelos Ecclesiæ Rectores per stellas Episcopos. q. d. O Episcope Sardensis! versaris inter sanctos angelos, & Episcopos: pudeat ergo te unum, non sanctè vivere! pudeat te officium Episcopale; in quo alii fervent, & diligentes sunt, negligere. Sylveira hîc.

Habes pauca nomina in Sardis. ib. 4. S. Bernardinus: pauci proponuntur Episcopo; ut exemplô eorum bene viveret. Et Richardus à S. Vict. cùm mortuus fuerit per peccatum, dicitur ei, quòd habeat aliquos in Ecclesia sua innocentes: eorum exemplô tu munda conscientiam tuam; nec patiaris te à subditis tuis sanctitate vinci.

Ex Patribus, & aliis.

Erranti homini data est lex, erranti verò etiam sub lege adducitur testimonium eorum, qui extra legem sunt: ut, quia conditi, conditionis nostræ ordinem servare noluimus, præceptis admoneremur: & quia præceptis obedire contempsimus, exemplis confunderemur: nec, ùt dictum est, eorum exemplis, quos lex astringeret; sed quos lex à peccato nulla cohiberet. Circumscripsit nos divina providentia, circumvenit excusationem nostram; undique conclusus est aditus tergiversationis humanæ. Homo gentilis, homo sinè lege, ad medium adducitur: ut eorum, qui sub lege sunt, pravitas confundatur. Quòd bene per Prophetam, ac breviter, dicitur: *erubesce Sidon, ait mare.* Is. 23. 4. in Sidone quippe figuratur stabilitas in lege positorum; in mari autem vita Gentilium. *Erubesce* ergo *Sidon, ait mare*: quia ex vita Gentilium redarguitur vita sub lege positorum; atque ex actione Sæcularium, redarguitur vita Religiosorum. Sanct. Gregor. in Job Præf. c. 2.

Vir erat in terra Hus. Job. 1. 1. &c. Idcirco sanctus vir ubi habitaverit, dicitur: ut ejus meritum virtutis exprimatur: Hus nàmque quis nesciat, quòd sit, terra Gentilium? Gentilitas autem eò obligata vitiis extitit, quò cognitionem sui conditoris ignoravit. Dicatur itaque, ubi habitaverit; ut hoc ejus laudibus proficiat, quòd bonus inter malos fuit. Idem hîc.

Quemadmodum justus lætificat cor innocentium, cùm videtur; ità & improbi justorum cognitione torquentur: quia vel tacitis sanctorum moribus arguuntur. Torquet castitas nocentem, avaritiam liberalitas, impietatem fides. S. Ambros. s. 10. in Ps. 118.

Si ad boni incitamentum divina, quibus admonemur, præcepta deessent; pro lege nobis Sanctorum exempla sufficerent. S. Isidorus l. sent. 2. c. 11.

Infelix planè, qui quidam inter lilia positus sanctæ congregationis, ubi variæ undique virtutes redolent; nihil tamen suave, nîl liliorum simile novit odorare. Gilbertus s. 28. in Cant.

§. III.

Societas mala.
In ea permane probus.
Symbola.

VAdam, & videbo visionem hanc magnam. Ex. 3. 3. Visiones vidit Isaias, Ezechiel, Daniel, Abraham, Jacob: at invenies, nulli earum concessum nomen *magnæ*; tametsi valde reconditæ, & admirabiles, fuerint. Cur ergo sola visio Moysis dici meruit *magna? videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Didac. Niss. Phœn. Græc. l. 1. c. 13.

Faciam mirabilem in die illa terram Gessen, in qua est populus meus; ut non sint ibi muscæ. Ex. 8. 22. *Gessen* est *propinquitas*, inquit Glossa interlin. Terra enim Gessen vicina erat, & finitima illi, in qua barbarus Rex degebat. Quòd verò tota Ægyptus infecta fuit muscis, & tam contagiosæ pestis nihil redundavit in terram Gessen, proximè vicinam; hoc tale erat, ut meritò diceret Dominus: *faciam mirabilem &c. Id. ib.*

Ingressi sunt filii Israel per medium sicci maris. Ex. 14. 22. Et tu, si filius Israël es, potes ambulare per siccum in medio mari; si fueris in medio nationis pravæ: sicut lumen solis continens verbum vitæ ad gloriam. Orig. hom. 6. hîc.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Sic debet Ecclesia timere malorum cohabitationem, sicut lilium spinarum circumvallationem: quantô enim periculô lilium est inter spinas, tantô discrimine vivitur inter malos. Hugo Card. hîc. Non mediocris titulus profectò virtutis, inter pravos vivere bonum; & inter malignantes innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem. Sanct. Bernardus s. 48. Spina falsus frater, spina vicinus est malus. Idem ib. O candens lilium! ô tener, & delicate flos: increduli, & subversores sunt tecum; vide, quomodo cautè ambules inter spinas. Naxera in Jos. 14. §. 22. Procedit nunc filiarum Babylonis in medio chorus: quid eas dixerim? nisi vepres, & spinas? quot curis punguntur, quot sollicitudinibus discerpuntur, quantis libidinibus ulcerantur? in harum medio sponsa (puritas) nascitur, & versatur, velut rosa vernans inter spinas, & ab illarum punctionibus aliena. Sanct. Thomas Vill. c. 2. in Cant. Cum fœno, cum filice, cum dumis, aconitô, viret flos in campo. Et cùm undique, aut noxiis, aut decoloribus, stipetur oleribus; suum ipse & colorem servat, & pudorem: nec à filice vilitatem ebibit, nec cum dumis pungit, nec à cicuta venenum fugit. Sic Noe inter impios pius Joseph pudicus cum nefariis, non solum dominabus, sed etiam fratribus: sic Samuel inter filios Belial, Dei filius, & minister, adolevit. Ità Bernardus inter aulicos Monachus, cum regibus abjectus, floruit, plenè ad Job exemplum, *frater draconum, & socius struthionum.* Job 30. 29. Oliva l. 4. Strom. §. Ego flos campi.

Quæ est ista, quæ ascendit &c. Cant. 3. 6. Si laudabile est, ascendere qualitercúnque; laudabiliùs tamen est, ascendere per desertum; ubi sunt spinæ, & impeditiva: quia summæ laudis est, bene conversari in medio nationis pravæ. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 1.

Calathus unus ficus bonas habebat &c. Jerem. 24. 2. Vidit in templo duos calathos plenos ficis: & unus habebat *ficus bonas, bonas valde*; & alter *malas, malas valde.*

Serpentes tollent. Marci 16. 17. Serpentes tollit, qui diabolicas suggestiones, & venenatas tentationes, supplantat. *Mortiferum* sinè nocumentô bibit, cui omnia, etiam mala, præparantur in bonum; vel qui aliorum pravis exemplis non inficitur, nec pervertitur cum perversis Dionys. Carth. hîc.

Exempla, & Testimonia.
Ex Veteri.

Noe vir justus. Gen. 6. 9. Cogita, obsecro, quantæ virtutis fuerit ille justus; quomodo in tanta multitudine, quæ multo impetu in malum ruebat, solus ipse diversâ ambulavit viâ, virtutem malitiæ præferens. Justus, quasi scintilla in medio mari, versans, non solùm non extinctus est; sed quotidie fulgidiore luce prodibat. Sanct. Chrysost. hom. 22. in Gen. *Noe vir justus.* Magni meriti, præconium illi est, in tanta plenitudine, sive, multitudine, cœlestis iræ gratiam invenisse: eò quòd justus, atque perfectus fuerit in illis talibus, tamque corruptis generationibus suis. Rupertus c. 16. in Gen.

Loth in Sodomis pius valde. Gen. 19. Verè admirari licet vehementer justi hujus virtutem; quòd conversans in medio tam impiorum, non solùm non fuit indè negligentior factus, sed & majorem virtutem præse tulit; & cùm omnes, ut ità dicam, in præceps ruerent; ipse solus in tanta multitudine rectè ambulavit viam. Sanct. Chrysostomus hom. 43. in Gen.

Non sequêris turbam ad faciendum malum; nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut à vero devies. Ex. 23. 2.

Porrò filii Heli filii Belial. 1. Reg. 2. 12. Et nihilominus, cum abominationes eorum pessimas in longum sacer textus recensuisset; tandem ait: *Samuel autem ministrabat &c.* O puerum, non puerum! ô puerum viris parem; imò senibus grandiorem! ab ubere transit ad tabernaculum; & ibi, cùm incidat in filios Belial, non recedit ab aris, ut impios evitet; nec recedit à proposito, ministrandi Domino. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat minister. Samuel apud Heli permanebat, & simul cum filiis ipsius versatus est: illi ceciderunt; hic autem salvatus est: quia in veritate dilexit Dominum. S. Ephrem Paræn. 31.

Puer autem Samuel ministrabat, ante faciem Domini, 1. Reg. 2. 18. q. d. inter sentes,

sentes, & lappas viola germinavit: inter vultures pullus turturis à suo gemitu non cessavit. Vides margaritam? non in lacte concrevit, sed in æquore. Oliva fer. 4. D. 1. Quadr.

Cùm irent omnes ad vitulos aureos-hic solus fugiebat consortia omnium. Tob. 1. 5.

Vir erat in terra Hus nomine Job. c. 1. 1. Columba in medio accipitrum, ovis in medio luporum, stella in medio nubium, lilium in medio spinarum, germen justitiæ in oppido iniquitatis. S. Chrysost. hom. 2. de patientia Job. Dicatur, ubi habitaverit? ut hoc ejus laudibus proficiat; quòd bonus inter malos fuit. Neque enim valde laudabile est, bonum esse cum bonis; sed bonum esse cum malis. Sicut enim gravioris culpæ est, inter bonos bonum non esse; ità immensi est præconii, bonum etiam inter malos extitisse. S. Gregor. hic. Erat tanquam rosa inter spinas, tanquam lilium inter tribulos, candidus, ac rubens: candidus fide, ac sanctitate; rubens velut rosa planè; quia sustinuit dolores, ac passiones. Erat tanquam columba inter raptrices aquilas; tanquam agnus in medio luporum diripientium; tanquam stella in medio nubium teterrimarum. Cùm inter tales esset, non talis fuit, quales & illi. Orig. lib. 1. hic.

Frater fui draconum, & socius struthionum. Job. 30. 29. Id est, habitavi cum superbis, & dolosis; & tamen ab illis nihil mali didici. de Ponte in Cant. 2 Exh. 22. §. 3.

Quasi stella matutina in medio nebulæ - quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ. Eccl. 50. 6. 8. de Simone Oniæ filio Sacerdote magno.

Ascendet sicut virgultum coram eo; & sicut radix de terra sitienti. Is. 53. 2. En ratio germana germinandi vel in fabulo; *coram eo.* Non fœnum, sed *virgultum*, ascendet etiam de terra arida. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat minister.

Ut doceret eos literas, & linguam Chaldæorum. Dan. 1. 4. Tres illi pueri, ac Daniel, curiosam, & supervacaneam disciplinam minimè didicerunt. Hinc liquet; quòd hic leonibus, illi autem igni, veneratione fuerunt. S. Isidorus Pelus. l. 3. ep. 139. Cùm hi sancti pueri cum aliis de semine regio ducti essent in Babylonem; constituit eis Rex Magistrum, *ut doceret eos &c.* à moribus tamen eorum non inquinati. Sylveira in Act. 13. 1.

Cadentes omnes populi, tribus, & linguæ, adoraverunt statuam auream. Dan. 3. 7. Postquam ceciderunt omnes, & victi sunt; tunc in medium pueri soli aguntur: ut sic quoque victoria fiat clarior; cùm in tanta multitudine ipsi vincant, & prædicentur. Hoc autem maximum, & admirabile est; quòd cadentium multitudo ipsos non terruit, non solvit. Sanct. Chrysostomus hom. 4. de patientia ad pop.

Etsi omnes gentes regi Antiocho obediunt - ego, & filii mei, & fratres mei, obediemus legi Patrum nostrorum &c. 1. Machab. 2. 19. 20.

Ex Novo.

Tu es Petrus. Matth. 16. 18. Publicâ voce profitetur Petrus Christum *Filium Dei*; Unde à Domino laudatur. Nathanael etiam fatetur Christum *Filium Dei: Rabbi, tu es Filius Dei.* Joan. 1. 49. Et tamen à Domino non laudatur. Respondet S. Chrysost. hom. 55. in Matth. Nathanael id facit, quando odium Pharisæorum nondum erat exacuatum in Christum: At Petrus fatetur Filium Dei, quando in Christum sæviebant. Sylveira in Matth. 5. q. 10.

Turba autem increpabat eos, ut tacerent. Matth. 20. 31. Turba ipsa, quæ cum Domino est, compescebat clamorem, prohibet clamantes. Clament illi, nec deficiant; neque ducantur quasi authoritate turbarum. Non dicant; quomodo isti vivunt tam multi, sic vivamus. Quare vis vivere secundùm increpationem turbæ prohibentis, & non secundùm vestigia Domini transeuntis. S. August. s. 18. de Verb. Dom.

Reus est mortis. Matth. 26. 66. Josephus ab Arimathia inter septuaginta duos Senatores consederat; qui omnes in Christi caput pronuntiârunt, *reus est mortis.* Solus dixit sententiam, non est reus mortis: *non* enim *consenserat consilio, & actibus eorum.* Luc. 23. 51.

Manahem, qui erat Herodis collactaneus. 13. 1. Theodoretus legit: *educatus.* Theophylactus: Manahem, qui erat cum Herode educatus. Ecce tibi mores uniuscujusque, non à pueris educatio, salvos facit. Herodes quidem pessimus; Manahem munus Prophetæ consecutus.

Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non uror? 2. Cor. 11. 29. Non dicit, ego non scandalizor. Joan. Cluniac. s. 2. in Dom. Sexag. prudenter sociat se Apostolus infirmitati alienæ, & non scandalo; sed dicit, quòd uritur, quando alius scandalizatur. Ratio hujus est: quia homo cupidus lucri libenter se sociat lucro, & non damno.

Scio, ubi habitas: ubi sedes est Sathanæ; & tenes nomen meum &c. Apoc. 2. 13. Ansbertus: ô quàm magna laus electorum est, quòd inter malorum pravitatem boni persistant; quòd inter bestiarum sævitiam, agni innocentiam custodiant; quod inter accipitrum venandi astutiam, columbæ simplicitatem retinent; quòd inter spinarum punctiones odorem floris emanant; quòd inter peccatorum tenebras luce justitiæ splendent.

Ex Patribus, & aliis.

Quantum boni virtus habeat, vitia demonstrant: clariusque fit lumen comparatione tenebrarum. S. Hieron. ep. 46. ad Rusticum. Bene agere inter virtutis hostes, & inter eos, qui virtutem prohibent; majus semper virtutis pondus testatur. S. Chrysost. hom. 23. in Gen.

Si quis est, aut esse creditur, fluvius per mare dulcis fluens; aut animal in igne, quò omnia consumuntur, saliens: hoc ipsi inter æqualium greges eramus. S. Gregor. Naz. orat. 20.

Inter

Inter bonos bonum esse, salutem habet; inter malos verò, & laudem: illud tantæ felicitatis est, quantæ & securitatis: hoc tantæ virtutis, quantæ & difficultatis. S. Bernardus ep. 25.

Palpabant quondam tenebras Ægyptii; cùm tamen de populo DEI scriptura dicat: *ubicúnque autem habitabant filii Israel, lux erat.* Ex. 10. 23. Quæ tanta gloria? quàm dicere posse, *cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ps. 119. 7. Id. ibid.

Angelorum virtus est, vivere cum vitiosis; nec eorum corrumpi vitiis. Guigo consid. de tranquill. an c. 16.

§. IV.

Societas mala nocet, pervertit.

Symbola.

ET *vidit Deus lucem, quòd esset bona.* Gen. 1. 4. Laudatur in prima sui creatione. *Et divisit lucem à tenebris.* S. August. l. 10. de Civ. c. 80. non hôc locô additum est, & vidit Deus, quòd esset bona. Illud consortium cum tenebris nocuisse videtur luci; ut jam illam gratiam non videatur habere, quam habebat à principio. Jam tunc Deus, juxta præscientiæ suæ gratiam, divisit justos, id est, filios Dei, & filios lucis, à peccatoribus, tanquam à tenebris: istos vocans diem, illos noctem. S. Isidorus hîc.

Creavitque Deus cete grandia - benedixitque eis. Gen. 1. 21. 22. Non benedixit æquè tenestribus animantibus, ac aquatilibus. Serpentis consortium tanti damni causa. Sylveira in Matth. 22. q. 27. Giossa hîc: an ideo fortè animalibus sextâ die non benedixit Deus; quia inter ea erat serpens; cui post paululum ipse erat maledicturus. Vel unius serpentis aliquando maledicendi vicinia impedimento fuit, quin reliqua animantia benedicerentur, licèt munda, Deo grata, hominibus jucunda. Si in communitate aliqua serpens fuit, in causa erit, ut tota communitas, licèt justorum, divinâ careat benedictione. Alvarez Illustr. 198.

Est civitas hæc juxtà, ad quam possum confugere. Gen. 19. 20. dicebat Loth Angelo. Postea tamen, cùm jam civitates deflagrarent, civitate illâ relictâ, montem conscendit: *timuerat enim manere in Segor.* Gen. 19. 30. Cajetanus: ratio timoris fuit; nè flamma accensæ planitiei extenderetur ex Segor. Et rationabilis fuit timor, propter propinquitatem ad terram ardentem. De improbo vicino sæpe totus vicus obturbatur; mulier impudica amplæ domûs inquilinos infamat. Vesuvii vicinitas sic arvis noxia, ut cineribus marcescant. Ardor alienus, si non adurit, obfuscat. Naxera in Jos. 13. §. 24.

Invenitque eum vir errantem in agro. Gen. 37. 15. S. Ambros. l. de Joseph. c. 3. non immeritò errabat, qui quærebat errantes, q. d. vel pia intentio associandi se errantibus sat est inducere in errorem. Castillo. Illat. 14.

Non arabis in bove simul, & asino. Deut. 22. 10. Bos juxta legem, animal est mundum; qui utiliter cibis, & sacrificiis, servit: asinus immundum; quod lex à sacris arcet. Mala societas vitanda. Pinna Ethol. 23. 7.

Misit Adonisedec Rex Jerusalem ad Ohan regem Hebron &c. Jos. 10. 3. Quàm infaustus fœderis hujus eventus! *conturbavit eos Dominus à facie Israel, contrivitque plagâ magnâ in Gabaon.* v. 10. Miseram subierunt reges stragem; quia improbum amicum sortiti. Naxera in Jos. 10. §. 26.

A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum. Jos. 13. 3. Unde turbidus? Tostatus q. 4. cùm creverit, implet terram; & totum alveum pulvere, & lutô, commaculat.

Pereat dies, in qua natus sum; & nox, in qua dictum est, conceptus est homo. Job. 3. 3. Orig. l. 3. in Job. Porrò, quando natus es, ô beate Job? per diem? an per noctem? Si in die natus es; nocti quid irascéris? Si in nocte natus es; diem cur maledicis?. ℟. ubi dies, illic & nox; & quod diei, hoc etiam nocti. q. d. diuturna conjunctio noctis, & diei, inseparabilem utrique maledictionem præstitit. Castillo Illat. 14.

Aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini. Ps. 148. 4. 5. Juxta Sanct. Augustinum, supra cœlos veræ aquæ. Passim dicitur, planetam Saturnum esse frigidissimum. Quæritur ergo, ait Sanct. August. de Gen. ad lit. c. 3. unde frigida sit, quæ tantò debet esse ardentior, quantò sublimior, & cœlo propinquior? ℟. facit frigidum aquarum supercœlestium frigiditas. Videte, quid consortium operetur. Stella enim, quæ tantò debebat esse ardentior, quantò sublimior; quòd propè habeat frigidas aquas; friget, & alget. Did. Niss. D. 13. Pent. §. 2.

Citiùs exiguum vitium uberrimè largissiméque, cuipiam impertiri queat, quàm vel copiosissima virtus parcè communicari. Nam & exiguum absinthium amarorem suum melli celerrimè impertierit: mel contrà nè duplô quidem majus dulcedinem suam absinthio infuderit. Sanct. Gregorius Naz. orat. 21.

Cypressus - Lem: *Nil mihi vobiscum est.* Dioscorides tradit, cypressum ob suam acrimoniam, tineas repellere: ideoque olim ex iis simulachra fiebant. Picinelli.

Laurus, Lem: *attrita concipit ignem.* Sanct. Cyprianus de spectac. vitiorum exempla expugnant animam, impellunt, immutant, transformant. Miraculo erit, inter incendia, vel non consumi; vel certè non calescere. Picinelli.

§. V.

Testimonia.

Ex Veteri.

ELegit sibi Loth regionem circa Jordanem, & recessit ab Oriente. Gen. 13. 11. Electionis pœnas paulò post dedit; qui non indigenarum virtutem, sed regionis attendit fœcunditatem.

tatem, armati irruunt hostes, Lothq; facultatibus spoliatum captivant. Gen. 14. 11. *tulerunt omnem substantiam.* Naxera in Jos. 10. §. 26.

Noli timere Abram: ego protector tuus sum. Gen. 15. 1. Indiguit Abraham protectione divinâ: quoniam in medio idololatrarum, ac pessimorum, tunc morabatur; nè cum perversis perverteretur. Dion. Carth.

Egressique sunt Moyses, & Aaron. Ex. 8. 12. oraturi exeunt à Pharaone: quia commendabilem reddit orationem sequestratio à malis. Hugo Card. hic.

Usurpaverunt de anathemate. Jos. 7. 1. id est, de spolijs Jerichuntinis; quæ anathemati, id est, exitio, & incendio, à Deo erant addicta. Nota: unus Achan id fecerat: illius tamen unius peccatum toti corpori tribuitur. Ut ostendatur, quantùm valeat bona, vel mala, societas; in qua vitiorum, & virtutum, communio. Cornelius hic.

Cum sancto sanctus eris Ps 17. 26. Vide quàm multa necessaria, ut sis sanctus & perfectus; & te multorum innocentium, & electorum, societate indigere, ut sis electus; cum dicit, *cum Sancto, cum innocente, & cum electo*; hoc est: necessarium est conversari cum optimis, & valde sanctis, ut bonus; & sanctus sis.? Ut autem quis malus sit; sufficit unius perversi societas. *cum perverso perverteris*: Diez Misericordia Dei.

Convertit cor eorum (Ægyptiorum) ut odirent populum ejus. Ps. 104. 25. si antea mutuô amore, & reciprocô commerciô, Hebræi pariter, & Ægyptii, se tractabant; quæ modò causa odij? ut scilicet, amore in odium versô, Hebræi mores Ægyptiorum abhorreant. S. Chrysost. in Ps. 3. non datum esset à Deo odium, nisi prius malè amâssent: quibus amicitia conparabat exitium, ijs odium erat occasio virtutis. Alvarez Illustr. 271.

Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit. Prov. 13. 20. Majus est contagium mali, quàm vis boni: facilius enim affricatur, & discitur, vitium; quàm virtus. Unde ovis una scabiosa inficit cæteras; unus gulosus multos. Sic modicum fellis, myrrhæ, & absinthii, totum lactis, vel vini; quin & mellis poculum amarum efficit: cùm ex adverso integrum poculum mellis vix vitrum myrrhæ, vel absinthii, edulcoret. Cornelius hic.

Cum stulto nè multùm loquaris. Eccl. 22. 14. Longè magis noxia est societas malorum, quàm salutifera sit societas bonorum: tum, quia ad malum procliviores sumus, quàm ad bonum; tum, quia bonum difficile est, & arduum; malum verò facile, & in promptu. S. Augustinus contra Fulgent. donat. c. 16. facilius sanctus, qui junctus fuerit genti huic pessimæ, pessimatur; quàm gens ista in melius commutetur. quia proclivius ad imitationem malorum curritur; quàm ad virtutes bonorum animus excitatur. Sicut mellis plurimô parum absinthii injectum velocem amaritudinem trahit; mellis verò, etiamsi duplum injiciatur, non poterit ejus obtineri dulcedo. Cornelius hic.

Vir pollutis labijs ego sum. Is. 6. 5. Causam dat: *in medio populi polluta labia habentis ego habito.*

Ecce mulier una sedens in medio amphoræ, & dixit: hæc est impietas. Zach. 5. 7. 8. ubi dominatur impietas, mox allicit plures: *Ecce duæ mulieres egredientes & habebant alas.* v. 9. Citò advolant ad augendam impietatem. Velloso in Judith. 7. Paræn. 4.

Ex Novo.

Excutite pulverem de pedibus vestris. Matth. 10. 14. Cajetanus: ad testificandum talî signô; quòd nihil commune relinquitur vobis cum eis. q. d. quia Discipuli Deum diligebant ex toto corde; gens verò illa, quæ eos respuebat accipere, idololatriæ dedita erat; vetantur discipuli vel tenuissimum pulverem ex inimica terra secum reportare; nè vel in pulvere communicent cum infidelibus. Castillo Illat. 13.

Mittent eos in caminum ignis. Matth. 13. 42. 43. Mox subdit, malis, remotis: tunc justi fulgebunt sicut sol. Joachimus Abb. in Apoc. 21. separatis injustis de medio justorum, *fulgebunt justi sicut sol*: quia nimirum non potest dies esse in perfecto splendore, quamdiu pars aliqua tenebrarum hujus crepusculum obscurando denigrat. Sed quomodo, discedentibus tenebris, dies clarus effulget; ità, detrusis impiis in inferno, fulgebunt justi.

Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus. Matth. 14. 24. *Erant simul Simon Petrus, & Thomas &c.* Joan. 21. 2. Felix piscatio. Quæ diversæ fortunæ causa? S. Ambros. ad c: 5. Luc. non turbatur ista, quæ Petrum habet; turbatur illa, quæ Judam habet. Etsi multa ibi Discipulorum merita navigabant; tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In utraque Petrus; sed, qui suis meritis firmus est, turbatur alienis. Caveamus igitur perfidum, caveamus proditorem; ne per unum plurimi fluctuemus.

Iterum negavit cum juramento. Matth. 26. 72. Quàm nociva pravorum colloquia. Petrus ipse inter infideles vel hominem se nôsse negavit; quem inter condiscipulos jam Dei Filium fuerat confessus V. Beda in Marci 14.

Modicum fermentum totam massam corrumpit. 1. Cor. 5. 6. Indè evidenter agnôscimus; etiam unum sæpissimè malum hominem, perditorem esse multorum. Salvianus de Provid. Dei lib. 6.

Ex Patribus, & aliis.

Proclivius est malorum æmulatio: &, quôrum virtutes assequi nequeas, citò imitaris vitia. S. Hieronym. ep 7. ad Lætum.

Sicut malus aer assiduô flatu tractus, inficit corpus; perversa locutio assiduè audita infirmantium inficit animum; ut tabescat delectatione pravi operis, assidui iniquitate Sermonis. S. Gregor. hom. 9. in Ezech. circa finem.

Quidvis ex rerum natura sic se habet; ut quoties bonus malo conjungitur, non ex bono

malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur: diversitas enim rerum nunquam potest habere consortium. S. Chrysost. hom. 12. in c. 7. Matth. varios locos.

Si in civitate aliqua sis habitaturus, de aere curiosè inquiris; an non sit salubris? non temperatus? non siccus? de anima autem rationem initurus; non es sollicitus de eorum consuetudine, qui cum ea sunt congressuri; sed temerè, & inconsideratè, eam omnibus permittis. S Chrysost. in Ps. 4.

Quemadmodum qui in aere pestilenti versantur, in morbos incidunt necessariò: Sic qui temerè cum quibuslibet vivunt, in vitia illorum incurrunt. S. Nilus lib. ascet.

Non evadet peccatum, qui socius esse voluerit peccatorum. S. Laurent. Justin. de inter. consl. c. 2.

Nihil æquè exitiale, nihil æquè noxium est; atque pravorum hominum consuetudo. Nam quidquid vis, aut necessitas, potest; hoc ipsum quoque valet amicitia, & familiaritas: idque tam in rebus turpibus, ac flagitiosis; quam in honestis, & salutaribus. Victor Antioch. ad c. 9. Marc.

S. Hugo Ep. Grationop. dicere solebat: non à mulierum tantùm, sed à virorum quoque vultibus Religiosæ mentis avertendum intuitum: fieri enim, ut affectiones conspecti frequenter ad conspicientem inæstimabili velocitate pertranseat; & de irato iratus, de tristi tristis, de lasciviente fiat lasciviens. Bollandus. 1. April.

Quærat qui sapiens est, à malis hominibus secretum. Et si aliquando expedit; potius cum animalibus, quàm cum sceleratis hominibus, exhilarationis captet compendia. Sim. Cass. l. 4. c. 4.

§. VI.

Societatem malam fugientium Exempla.

Timuit ergo Elias &c. 3. Reg. 19. 3. Non mulierem fugiebat Propheta tantus; sed sæculum. An mortem timebat, qui se obtulerat requirenti, & qui dicebat ad Dominum: *recipe animam meam*: tædium vitæ istius sustinens, non cupiditatem: sed fugiebat sæcularem illecebram, & conversationis maculosæ contagionem. S. Ambros. lib. de fuga sæculi c. 6.

Domine, nè in furore tuo arguas me. &c. Ps. 6. 2. Quô motivô id petit? *discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem.* v. 9. q. d. hoc te moveat ad misericordiam, quòd malorum societatem fugi. Pinna Eth. 249.

Sana me Domine. Ps. 6. 3. ubi Propheta inquisivit, quibus modis posset hanc spiritualem sanitatem adipisci, subdit v. 9. *discedite à me omnes &c.* id est, ut animæ sanitatem consequar, unum mihi faciendum reor; quô peractô omnia expedita erunt: scilicet malorum consortia vitabo. Basilius hic: non contemnenda via ad virtutem malorum fuga: fructus enim hic est resipiscentiæ, & lacrymarum lucrum. Pinna ib.

Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem, Ps. 6. 9. Emendationis ingreditur partem: ut, qui malorum collegio peccaverat, fugatis à se talibus, mandatis Domini devotissimus adhæreret. Cassiodorus hîc.

Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus. Ps. 11. 2. id est, cùm multi essent justi, quorum amicitiâ utebar, & societate; non erat ità necesse à te fulciri: nam bonorum amictus me ad pietatem adducebat. At postquam defecit sanctus, & de medio sublati viri pij; & in contubernio malorum dego: nisi gratia tua sit mihi pro fulcro; omnino decidam. Ità Basilius apud Pinna cit.

Quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. Ps. 25. 1. Unde ei tanta innocentia? subdit v. 4. *odivi Ecclesiam malignantium; & cum impijs non sedebo.* v. 5. q. d. id unum me in hanc securitatem inducit; quod iniquorum consortia vitavi. Prima antè cit.

Quærebat videre Jesum &c. Luc. 19. 3. Sed *non poterat præ turba.* Qui igitur vult videre Jesum, exeat de turba, vitet malorum consortia. S. Euseb. Emis. in Dedic. Eccl.

Hoc est murus, hoc propugnaculum, hoc virtutis incrementum; malos fugere, coactum, & constipatum apud se consistere totô vitæ tempore; & ab ijs, quæ corrumpunt, sejunctum habitare. S. Chrysost. in Ps. 140.

TITULUS XXVII.

SOL.

Laudes.

Fecit duo luminaria magna. Gen. 1. 16. Philosophus interrogatus ab Adriano Imp. quid est Sol? respondit: cœli oculus. Docent Astronomi, solem in se continere quantitatem terræ centies & sexagesies; eumque distare à terra quatuor millionibus milliarium. Unâ horâ percurrit unum millionem, centum quadraginta millia milliarium. Cornelius.

Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Ps. 18. 6. Sol Hebræis *Scemes*, hoc est, *sponsus*, dicitur: terræ videlicet, quam amat, & fœcundam reddit. Doultreman. l. 1. c. 1. Sect. 4. Ipse pulcher est, ut sponsus, velox, & ingens, gigantis instar. Oculis lucem ipse largitur, ut menti Deus. Rerum, quæ sub sensum cadunt, omnium Sol pulcherrimus est, ut Deus eorum, quæ mente percipiuntur. S. Gregor. Naz. or. 2. de recta rat. differendi de Deo.

Oritur Sol, & occidit &c. Ecclesiasticæ 1. 6. Sol Hebr. dicitur *Scemes*, id est, *minister*. quòd quasi minister subserviat Deo, & naturæ, in rerum generatione: quòdque nobis operantibus ministret, & quasi facem præferat. Cornelius hic.

Lustrans universa in circuitu pergit spiritus. Eccl. 1. 6. Literali sensu, spiritum vocat Solem, propter motus velocitatem. Olympiodorus hic.

Non occidet ultrà Sol. Is. 60. 20. id est, interprete Oleastrò: non amittes lætitiam tuam.

Et sanitas in pennis ejus. Malach. 4. 2. Hebr. *in alis ejus.* Poëticè pennas vocat radios: quia vestiunt, & ornant, solem; sicut pennæ avem. 2. quia Sol celerrimè movetur, & quasi volat, ut avis. Cornelius hic.

Diei præfecit Pater ille solem, tanquam magnum regem. Philo Jud. l. de Mundi opificio.

Veluti discum aureum, tanquam in mensa solem in cœlo posuit Deus. S. Chrysost. in Ps. 13.

Hic prætereundum non est, quæ de hoc magno præside hujus cœli eleganter prædicare solent Physici: quòd sit fons ignis ætherei; cor cœli, sive mens, & temperatio Mundi. Rupertus l. 1. in Gen. c. 41.

Miscellanea.

Samson. Judic 13. 24. Hebr. idem est, quod *Sol lætitiæ*; vel potius parvus Sol, soliculus, solillus. Chaldaicè *minister*. Cornelius hic.

Sol obscurabitur. Matth. 24. 29. Aliqui dicunt, quod luminaria ista non obscurabuntur, nisi comparatione veræ lucis: quia tanta erit claritas Judicis venientis, ut ejus respectu omnia obscurari dicantur. Ità dicit Hieron. apud Dion. Carth. hic.

Tenebræ factæ sunt &c. Matth. 27. 45. Sol planè fuit obscuratus; ità ut in toto orbe, juxta Chrysost. Theophil. Euthym. &c. densæ essent tenebræ, quales in Ægypto Ex. 10. 23.

S. Deicolus abb. fessus ex itinere chlamydem deponere voluit - Servis illam officiosè servare volentibus, ipse eam ad radium solis per fenestram ingredientem suspendit, trium horarum spatiò pependit. Simile miraculum fecerunt S. Goar Presbyter 6. Julij, S. Florentius Ep. Argent. 7. Novemb. S. Amabilis Presbyt. 19. Oct. & alii. Bollandus 18. Jan.

TITULUS XXVIII.

SOLATIA.

§. I.

Symbola divinorum.

Et fecit Deus firmamentum, divisitq; aquas &c. Gen. 1. 7. Firmamentum anima rationalis, Aquæ superiores, sancta desideria, & mundæ cogitationes: inferiores, terrena desideria, & immundæ cogitationes. Hugo Card. hic.

Terra, ad quam ingredieris possidendam &c. Deut. 11. 10. Ægyptus terrestribus aquis Nili; terra promissionis cœlestibus pluvijs, irrigatur. Sic Mundani terrenis solatijs; viri autem spirituales cœlestibus perfunduntur. Barradius t. 4. l. 5. c. 7.

Creabit Dominus nubem per diem. Is. 4. 5. Symbolicè, nubes hæc in nocte lucens significat consolationem; quâ Christus Sanctis tenebras, & calamitates, lenit. Cornelius hic.

Fecit angelus medium fornacis, quasi ventum roris flantem, Dan. 3. 50. Sic Paraclytus tribulationis fornacem consolatione suâ, quasi ventô roris, perflat. Barradius t. 4. l. 5. c. 4.

Ros in flores illabens. Lem: *Toleratæ præmia noctis.* Bovius.

§. II.

Solatia extra Deum nulla, aut falsa.

Ex Veteri.

Abscondit se Adam. Gen. 3. 8. Deliciis abundabat Adam, socia formosissima, mensæ lautissimæ. Inter hæc tamen tanta solatia,

ecce tibi trementem, fugientem, inter arbores se abdentem. Quid agis Adam? epulare, oblectare gaude. Arnoldus Carnot. de op. sex. dier: non statim post prævaricationem ejectus est homo de paradiso voluptatis: sed conscio sceleris nihil deliciæ paradisi conferebant. Abierat unus Deus ejectus ex animo; & nihil omnes aliæ deliciæ ad solatium conferebant. Baeza t. 2. l. 8. c. 2. §. 6.

Verbosi amici mei. Job. 16. 21. q. d. verba inania mihi promittunt: non enim in temporalibus recuperandis est consolatio mea; sed in Dei fruitione adipiscenda. S. Thom. Aqu. Lect. 2. hic.

Cùmq; sederem quasi rex, circumstante exercitu; eram tamen mœrentium consolator. Job. 29. 25. Cùm sedeat ut Rex regum, & Dominus dominantium; & circumstet eum exercitus Angelorum, lugentium tamen, átq; mœstorum, consolator esse non desinit. V. Beda. l. 2. in Job. 2.

Invoca me in die tribulationis. Ps. 49. 15. nè quis spem haberet in terreno solatio, ubi caduca sunt universa, & penitus infirma solatia. Cassiodorus hîc.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Bernardus, flos campi est, non horti. In campo flos non rigatur statis horis; nec cœli siccitatem hydria temperat agricolæ. Unô rigatur rore, aut demissis cœlô pluvijs fœcundatur. Nimirum solatium non aliunde, quàm à Deo sperat, expectátque Bernardus. Clamat cum Davide Ps. 76. 3. 4. *renuit consolari anima mea: memor fui Dei, & delectatus sum &c.* Oliva l. 4. Strom. §. Ego flos campi.

Renuit consolari anima mea &c. ib. Tum dulcedinem sensit divinæ voluptatis, cùm calcavit terrenas. Oliva t. 2. Strom. §. Renuit &c. Renuat consolari anima tua in alijs, si vis in Dei memoria delectari. S. Bernardus l. 4. in Ps. qui habitat.

Læva ejus sub capite meo &c. Cant. 2. 6. Petierat sponsa fulciri floribus, stipari malis; quia amore languebat: nunc autem, quasi seipsam corrigens, vel quid sublimius præsentiens, ait: *læva &c.* q. d. ut quid mihi flores, & mala? pro floribus & læva ejus; & pro malis dextera. de Ponte hîc Exh. 40.

Ego, ego ipse consolabor vos. Is. 51. 12. Non legatus veniet, aut angelus; sed *ego, ego ipse consolabor vos* consolatione propriâ, quâ nemo alius potest consolari vos. Paracletum, id est, consolatorem, ego habeo; Paracletum Spiritum S. ego vobis dabo. S. Rupertus l. 2. hîc.

Ex Novo.

Noli flere. Luc. 7. 13. Solus Deus veram lætitiam, & solatium, malis affert. Multa civitatis turba funus, & matrem defuncti, comitabatur, ut daretur afflictæ qualecúnque solatium. Sed nec amicorum luctus, nec creaturarum chorus, miseræ matri afferebant solamen. Unus Deus, qui fluctibus imperat, sic jubet cessare lacrymas, & gaudia revolare. Baeza t. 2. l. 8. c. 2. §. 6. Copia civitatis sequebatur viduam; non ut dolorem minuerent, sed augerent. Multa quidem hominibus suppetunt ad mala complenda; sed qui venerat obviare periculis, fletum revocavit in gaudium. Sim. Cass. l. 5. c. 13.

Nunquam dedisti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer. Luc. 15. 29. Vana querela, noxia ignorantia: gaudia, quæ frater cum patre habebat malè inter amicos cupiebat. Non amici, non omnes creaturæ; sed cœlestis Pater potest afferre solatia. S. Hieron. ep. 146 erras Israël! dic potiùs: ut tecum epularer. Non potest tibi esse aliqua jucunditas, nisi Patre tecum celebrante convivium. Baeza t. 2. l. 8. c. 2. §. 6.

Deficiente vinô. Joan. 2. 3. Pœnè omnis Evangeliorum textus Dominum Christum inter homines conversantem, desperatis rebus opem contulisse insinuat, & quàm maximè mœroribus adfuisse. - Quid est, quòd Evangelij lectio festivitati nuptiali interfuisse Dominum perhibet invitatum? nisi quòd ibi vinum, id est, virtus lætitiæ spiritualis, defecerat; & languebant sitientium convivarum ora vini lætificantis inopiâ: quoniam *vinum lætificat cor hominis.* S. Gaudentius tr. 8. seu Lect. 1. de lect. Evang.

Dum fleret. Joan. 20. 11. Rigabat ora Magdalena lacrymis; nec consolationem ab Angelis, neque à complicibus Apostolis, nec à Matre Dilecti, penitus capiebat. Habet hoc proprium ex toto inhærens amor; ut ab alio, præterquam ab eo, cui inhæsit, solamen omninò non capiat. Sim. Cass. l. 14. de Resurr. salv.

Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis. 2. Cor. 1. 3. Si totius; ergo nulla pars in creatura. Novarinus Electa sacr. l. 2.

Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. Apoc. 21. 4. Non creatura aliqua, non angelus; sed Deus ipse officium lacrymas abstergendi sibi reservat. Alia alias credidit: *Angelis enim suis mandavit de te.* Mendicus portatur ab Angelis in sinum Abrahæ Luc. 16. 22. ad ipsum Christum consolandũ mittitur Angelus. S. Bernardus in declamat: felices lacrymæ, quas benigna manus Salvatoris absterget. Idem S. Bernardus ep. 104. illud verum solùm gaudium est, quod non de creatura, sed de Creatore, concipitur. Cui comparata omnis aliundè jucunditas, mœror est; omnis suavitas, dolor est; omne dulce, amarum; omne decorum fœdum; omne postremò quodcúnque aliud delectare possit, molestum. Baeza suprà cit.

Ex Patribus, & alijs.

Justum est, ut amittat te, quicúnque in aliquo alio magis consolari eligit, quàm in te. S. August. soliloq. c. 22.

Est maximè Dei proprium, recreare animos in afflictionibus. - Hoc est vel maximè potentiæ Dei munus, hoc inprimis ostendit ejus vires: quòd in medijs malis, & periculis, non finit dejici animum. S. Chrysost. in Ps. 137.

Est

Est enim Dei munus; & hoc est ejus proprium: eos, qui sunt dejecti, & afflicti, consolari. Id. in Ps. 146.

Deô exhortante, & consolante nos, quàmvis mille hominum molestaverint, haud in re sanè vel minima offendere potuerint. Nam cùm ille in solido cor posuerit, nemo id vel moveri coëgerit. Id. hom. 4. de pœnit.

Omnis anima Deo devota, & vulnerata charitate, & amore languida; nihil invenit sub sole, in quo consoletur. Sola memoria Dei eam delectati: cujus omne desiderium est, ut sit ante Dominum. Richardus à S. Vict. de superexcellenti Baptismo Christi.

Si libet conqueri; quidquid querimoniarum velles apud homines deponere; id humiliter depone apud ipsum Dominum: pertractans cum eo, tanquam cum pijssimo Patre, præsentissimôque adjutore, quidquid te angit. Blosius parad. an. c. 9.

§. III.

Solatium divinum adest, absente, aut spretô humanô.

Ex Veteri, & Novo.

Ecce ego pluam vobis panes de cœlo. Ex. 16. 4. Manna non datum, priusquam farina ex Ægypto delata defecisset. Quamdiu in te est farina Ægypti, manna cœleste non gustabis. Stella de cont. &c. p. 1. c. 1.

Cùmque plena fuissent vasa &c. 4. Reg. 4. 6. Vidua ad præceptum Elisæi in vasa vacua à filijs sibi illata, oleum à Deo miraculosè multiplicatum infudit. Quod &, vasis deficientibus, stetit. Si vis, ut divinam suam gratiam Deus animo tuo infundat; ipsum à Mundi amore vacuum illi offer. Quòd si cessat divina consolatio, ideo fit, quòd cessas dare vas vacuum; Mihi crede: si Deus tibi non largitur gratias, quas magnis suis donavit amicis; id non fieri, quòd modò non sit liberalis, sicut tunc; sed quia tu voluntatem non disponis, sicut illi suam disponebant. Stella ibid.

Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus. Ps. 45. 11. S. Remigius: vacate, id est, vacui estote, unde pleni estis; implemini, unde vacui estis. q. d. evacuate saccos vestros paleâ, & implete eos granis. Sylveria c 10. in Matth. 5. q. 7.

Exaudivi te in abscondito tempestatis. Ps. 80. 8. Quando non palàm tribulationem circumfers, ut solatia mendices ab hominibus; tunc à Deo audiris: qui cum ijs versatur, à quibus ærumnæ in sinu continentur; nec auribus hominum, oculisve, patefaciunt. Plorat Jonas in navi, Jon. 2. 3. plorat in ventre ceti, affligitur ubique, ubique Deum invocat. Et quidem fortiùs se vicit in navi, ubi & se peccatorem fassus est publicè; & naufragium suum non tulit modò, sed & suasit. Nihilominus tamen non exauditus in navi, auditur in ventre monstri: hinc redditur littori; inde deditur ceto. Scilicet in navi palàm miser erat, occultè ærumnosus latebat in bellua. Ibi lacrymas nautarum multorum compassione calamitatem suam temperabat; hîc verò omni destitutus amicorum luctu, in abscondito tempestatis auditur à Deo. Cujus divinæ consuetudinis non ignarus David dolores suos comprimebat in corde; quò faciliùs à Deo liberaretur. Ps. 88. 51. *memor esto Domine opprobrij servorum tuorum (quod continui in sinu meo) multarum gentium.* Oliva l. 12. Strom. §. Exaudivi te.

Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum. Ps. 146. 9. Cur non corvos dicitur pascere? quia corvi arrodendis, & devorandis, cadaveribus incumbunt; & propterea indigni sunt, qui à Deo peculiari providentiâ nutriantur: at verò pulli corvorum, ait Cassiodorus, qui adhuc paternas escas, id est, fœtores cadaverum, beneficiô ætatis, ignorant; digni sunt, qui sustententur. Sic, qui operibus mortuis, terrenis voluptatibus, pascuntur; indigni divinâ consolatione. Mendoza in 1. Reg. annot. 8.

Deficiente vinô. Joan. 2. 3. Naturale defecit, ut supernaturaliter factum apponeretur. Deficiente vinô humanæ lætitiæ, apponendum erat vinum lætitiæ spiritualis; & ad defectum summus erat adventurus profectus. Cum creatura voluntariè Mundo deficit, profectus divinus advenit. Sim. Cass. l. 5. c. 1. Christus vinum suum suavissimum tunc propinavit, cùm nuptiarum vinum defecit. Tunc solatia sua, omni vinô suaviora, nobis Deus præbet, cùm Mundi solatia deficiunt. Barradius t. 2. l. 3. c. 6.

Erat festus dies Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam &c. Joan. 5. 1. Ad malè habentes, qui festivitatibus vacare non poterant, se convertit misericors miseris factus homo. Semper Christus tradidit se ad solamen, qui Mundi solatia despexerunt; aut quos ipse Mundus abhorret; si velint se in bona Christi transferre. Sim. Cass. l. 5. c. 27.

Martha occurrit. Joan. 11. 20. Dimittit Martha domum, dimittit sororem, dimittit consanguineos, & amicos; dimittit, qui humanè venerant præstare solamina; & inconsulta venit, cùm superiorem potentiâ, & virtute, advenire cognovit. Dimittuntur bona, cùm meliora proveniunt. Et ima pro summis, terrena pro cœlestibus, humana pro divinis, dimittere, ratio sic sana docet. Summa Christus est causa; ut omnia fiant repudio, cùm advenit. Et humana consolatio dimittatur, ùt se promittit adesse divina. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Quod est interpretatum, filius consolationis. Act. 4. 36. Meritò filius consolationis dicitur, qui, præsentia contemnens, spe futurorum consolatur. Nam Spiritus S. ideo Paraclitus cognominatur: quia in Mundo pressuram habentibus, per internam sui muneris infusionem, paraclisin, id est, consolationem cœlestium præstat gaudiorum. V. Beda hîc.

Fui in insula, quæ appellatur Patmos. Apoc. 1. 9. S. Antoninus tit. 6. de Ecclesiastica militia c. 1. p. 1. ob insuperabilem evangelizandi constantiam à Domitiano Imp. relegatus

in insulam Patmos; in qua, destitutus humanæ consolationis consortiô, divinæ invenit allocutionis consolationibus relevari.

Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. 2. 17. Contemnenti carnalem consolationem dabo spiritualem: respuenti terrena, & exteriora bona, ostendam cœlestia, & interiora charismata; quæ meritô sui excedunt omnia alia delectamenta. Gerson. ep. invit. ad spiritualem profectum.

§. IV.

Solatia divina non miscentur humanis.

Fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis. Gen. 1. 6. S. Chrysost. legit: fiat *paries*. Intercedat murus, qui secernat aquas, nè aliæ cum aliis communicent. Hugo de S. Vict. ait: ex his aquis, alias esse Symbolum voluptatis, alias typum consolationum Spiritus S. Fiat ergo paries, & dividat aquas ab aquis: quia fieri nequit, ut delicijs Spiritus S. fruatur, qui nimis diligens procurator est sui corporis. Did. Niss. d. 2. Quadr. §.

Seor[illegible]. Matth. 171. Qui gaudere vult favoribus, & delicijs Dei; necesse est, ut illum solum quærat. Id. ib.

Deficiente vinum. Joan. 2. 3. Sicut Christus D. non tribuit suum novum vinum, ac miraculosum, donec vinum nuptiale deficeret, defectúsq; à ministris agnitus fuisset: sic ordo charitatis exigit; ut antè deficiat in corde vinum carnalis amoris, quàm tribuatur vinum spiritualis dilectionis. De Ponte in Cant. 2. Eph. 35. §. 3.

Quem Mundus non potest accipere. Joan. 14. 17. Mundum hic appellat amatores Mundi. Quare autem Paracletum hunc spiritum veritatis non possunt accipere immundi amatores Mundi? videlicet quia consolationem suam habent; quia non lugent; quia de peccatis suis, quorum hic Paracletus remissor est, non dolent. S. Rupertus l. 11. hic.

Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. Joan. 16. 7. Si Apostoli, adhuc carni Dominicæ inhærentes, quæ sola Sancta (quia Sancti Sanctorum erat) Spiritu S. repleri nequiverunt; donec tolleretur ab eis. tu carni tuæ (quæ sordidissima est, & diversarum spurcitiarum phantasijs repleta (adstrictus, & conglutinatus, illum meracissimum spiritum te posse putas susçipere; nisi carneis istis consolationibus funditus renuntiare tentaveris. S. Bernardus. 3. in asc. D. Si Christi humanitas impedimento perfecto amori; quid cæteræ creaturæ facient, si eas inordinatè ames. Did. Niss. D. 4. Pasch. §. 4.

Delicata est divina consolatio; & non datur admittentibus alienam. S. Laurent. Just. de Continentia c. 4. Sicut vas plenum aquâ non potest capere vinum, nisi priùs effundatur aqua: sic cor humanum, dum plenum est vanis cogitationibus, & desiderijs pravis, non potest recipere Chri[illegible] consolationes. Hugo Card. in Gen. 45.

Flamma, juxta quam aqua. Lem: *Non miscentur.* S. Bernardus ep. 2. quomodo ignis & aqua, simul esse non possunt; sic spirituales, & carnales, deliciæ in eodem se non patiuntur. Picinelli.

§. V.

Solatiis etiam divinis disce carere.

Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus. Matth. 14. 24. Nunc rursum Discipuli fluctuant, ac periclitantur, sicut & priùs. Verùm tunc quidem cùm essent imperfectiones, aderat & ipse ad consolationem; quanquam dormiebat. Nunc verò, cùm jam profeciissent, aberat: ut, nusquam habentes consolationem, efficiantur fortiores. Theophylactus hic.

Nondum ascendi ad Patrem meum. Joan. 20. 17. Instruitur Ecclesia militans, ut nec in hac vita in Christo præmia beatitudinis quærat, neque consolari; sed tribulari, affligi, crucifigi, & privari amænitatibus sensualibus: decorari virtutibus appetat super terram; beatificari verò cum Christo in cœlestibus apud Patrem. Sim. Cass. l. 14. de resurr. salvat.

Vera paupertas spiritûs, in eo sita est, & nullam in oratione consolationem, aut gustum; sed duntaxat in laboribus, & doloribus, idque ex amore ejus, quô perpetuô in ijsdem vixit, quærat. Ex humin. S. Theres. c. 22.

§. VI.

Miscellanea de divinis solatijs.

Egressus Cain à facie Domini habitavit profugus in terra - Eden. Gen. 4. 16. id est in *locum deliciarum*, Miseri homines, perditis spiritualibus consolationibus, quærunt solatium in vanis, & caducis. Hugo Card. in Gen. c. 11.

Loquimini ad cor Jerusalem &c. Is. 40. 2. Loqui ad cor Jerusalem, idioma scripturarum est: qui enim mœrenti loquitur, & blandiens consolator est; ad cor loqui dicitur. S. Hieron. hic.

[illegible]ijs opùs habemus. Et quidquid nobis nunc exhibet Deus, cùm prosperè exhibet; non est gaudium beatorum, sed consolatio miserorum. S. August. in Ps. 143.

Statuamus æquè, tam in monte Calvariæ, quàm in Thabor dicere: bonum est me tecum esse Domine; sive in cruce moriaris, sive glorià refulgeas. S. Franc. Sales. Philoss. p. 4. c. 13.

§. VII.

Solatia humana, & terrena, non quære.

Venite, & sub umbra mea requiescite. Judic. 9. 15. Contra rationem sibi cupiunt umbram, & inveniunt dignissimè flammam. Naxera in Jos. 23. §. 26.

Quis-

Quisquis in se gaudere appetit, eò ipsò jam in luctu est, quò à vera lætitia recessit: vera quippe lætitia mentis, Creator est. Dignum itaque est, ut in se homo semper mœrores inveniat; qui, derelictò Creatore, in se gaudium quærebat. S. Gregor. mor. l. 12. c. 14.

Universos, qui Deum non habent, pecunia, amicitia, gloria, facultates Mundi, servi, & quæcúnque bona sunt corporalia; non possunt consolari intrinsecus. S. August. conc. 2. de 2. p. Ps. 36.

Quibus assimilabimus homines generationis hujus? aut quibus comparabimus illos? quos videmus, à terrenis, & corporalibus, consolationibus avelli, separarique non posse. Profectò similes sunt his, qui submersi periclitantur in aquis. Nimirum videas eos tenentes tenere; nec ullâ ratione deferere, quod primum occurrit manibus, quidquid sit illud: licèt tale sit aliquid, quod omnino prodesse non possit. S. Bernardus. de Adv. D. s. 1.

Grave est, & vix ferendum: invenire pro consolatoribus calumniatores. Isidorus Clarius l. 1. or. 19.

Titulus XXIX.

SOLLICITUDO VANA.

§. I.

Symbola.

Dimisit corvum - & non revertebatur. Gen. 8. 6. 7. Corvus non redit à negotijs corporalibus, & sæcularibus; quasi ab aquis, & cadaveribus. S. Thom. Aqu. hic.

Ecce ego immittam in te - - omne genus muscarum. Ex. 8. 21. Muscis Ægyptus percutitur: quia eorum corda, qui hoc sæculum diligunt, desideriorum suorum inquietudinibus feriuntur. S. Isidorus c. 14. hic. Musca insolens, & inquietum, animal est: in qua quid aliud, quàm insolentes curæ desideriorum carnalium designantur? V. Beda hic. Musca canina significat curam Sæculi. Undè Gregorius: nihil laboriosius, quàm terrenis desiderijs æstuare; nihil inquietius, quàm in Sæculo nihil appetere. Ideo Israel custodiam Sabbathi accipit in munere; Ægyptus percutitur muscarum multitudine. Hugo Card. hic. E pulvere Ægypti Moysis virgâ percusso, innumerabiles sciniphes geniti sunt. Ex. 8. 17. Qui Ægyptios die, ac nocte, vexando pungebant. Hoc terrenarum possessionum pulvis habet; quòd innumerabiles curas pariat. Diez Divitiæ.

Defecerunt sicut fumus. Ps. 101. 4. Fumo sunt humana negotia comparanda: nihil enim ità oculos animæ contristat, ac turbat; ùt sæcularium conditio curarum. S. Chrysost. hom. 2. in Matth. 1.

Expoliavi me tunicâ meâ. Cant. 5. 3. Exui me curis, & occupationibus istius Sæculi. S. Thom. Aqu. hic.

Tunica occupationes hujus Sæculi figuratè denuntiat. V. Beda hic.

Videns autem Jesus turbas. Matth. 8. 18. Turbæ sunt multitudo curarum temporalium, quæ turbant animam ex omni parte. *Circum se*; sollicitudo enim temporalis turbat à parte anteriori, ut non quærat æterna, quæ sunt anteriora; sicut dicit Apostolus Philipp. 3. 13. Posteriorum oblitus ad anteriora me extendo, & parte posteriori; ut non recogitet vita præteritam; pro qua dolere deberet; quia malè vixit. A parte dextra; nè cogitet de gaudijs cœli: à parte sinistra; nè cogitet de pœnis Inferni. Hugo Card. hic.

Transibat per mediam Samariam, & Galilæam. Luc. 17. 11. *Galilæa* interpretatur *rota.* Est autem triplex rota. *Prima* est sollicitudo mundana, quâ rotantur avari de prosperis in adversa, de summis ad ima, de lætis ad tristia; & è contrario relabentes &c. Hugo Card. hic.

Unaquæque Mundi hujus actio, mola est; quæ, dum multas curas congerit, humanas mentes quasi per gyrum vertit; atque ex se quasi farinam projicit: quia, seductò corde, semper minutissimas cogitationes gignit. S. Gregor. moral. l. 6. c. 11.

Hyems est, cura verum temporalium, atque hyeme tristior. Neque enim hic rigor, aut pluvia, nascitur, aut lutum gignitur, & profundus limus: sed quod est his omnibus gravius; gehennam gignit hæc hyems, ac gehennæ mala. Et quemadmodum in vehementi rigore congelascunt membra, suntque mortua: itidem & in peccatorum hyeme horror animæ nihil suorum officiorum peragit; concreta velut à rigore conscientia.

Quod corpori frigus est, hoc est animæ mala conscientia. Unde & timiditas nascitur. Chrysostom. hom. 7. in 2. Cor. 3. 2.

Quomodo telæ aranearum vim venti non susceperint; ità nec anima, hujus vitæ curis dedita; nec homo animalis poterit unquam susciperе gratiam spiritus; ab illis enim nihil distant nostræ cogitationes. S. Chrysost. hom. 34. in ep. ad Ephes.

Sicut

Sicut piscis bonus, pia est fides; quam qui petit à Domino, nequaquam serpentem infidelitatis accipit: ità & piscis nequam infima est cogitatio, quæ curis hujus Mundi se ultra modum solet immergere. V. Beda Quæst. l. 3. c. 36.

§. II.

Sollicitudines vanas dimittendi, temperandi, &c. motiva.

Ex Veteri.

IN sudore vultûs tui vescèris pane. Gen. 3. 19. Cur non addidit, in sudore vultus tui, & in sollicitudine cordis tui? quia laborem vult Deus pani acquirendo impendi; sollicitudinem autem totam spirituali pani acquirendo reservavit. S. Hieron. in Cat. ad Matth. 6. præcipitur nobis, nè solliciti simus, quid comedamus: quia in sudore vultûs præparamus nobis panem. Ergo labor exercendus est, sollicitudo evellenda. Escobar. t. 3. Coll. Chr. l. 6. Sect. 2. Obs. 3.

Vidit Scalam. Gen. 28. 12. Per hanc intelligit Theodoretus q. 82. divinam providentiam; quæ cœlum, & terram, attingit. Sed nota: quòd scala hæc priùs sit super terram; at postea cœlum tangat. Cur non primò nominatur cœlum, utpote nobilius, & sedes spirituum? sed priùs terra, in qua serpentes, & bruta? adeò sollicita est divina providentia circa minima &c. S. August. ad illud Sap. 81. *attingit à fine usq; ad finem.* lib. de gratia, & lib. arbitr. id est, à cœlo usque ad inferiores partes terræ; à maximo angelo usque ad minimum vermiculum. Sylveira in Matth. 6. q. 7.

Perquire, quô modò ad eum pervenias, &c. Tob. 4. 22. Tobias senex, oculis orbatus, cœpit de familiæ, & filij, sustentatione sollicitari: & tota sollicitudo est, per virum fidelem pecunias depositas apud Gabelem recipere. Nihil aliud, nec sibi, nec filio, meminit. Et quidem, præter pecunias, multa alia erant necessaria: cœcitatis sanitas, filij nuptiæ. Et dum pater mercenarium hominem pro pecunijs comparandis quærit; cœlestis Pater providet angelum, qui & pecunias, & sponsam, & sanitatem, afferat. Baeza t. 3. l. 14. c. 9. §. 22.

Nonne tu vallâsti eum, ac domum ejus? Job. 1. 10. En Sathanas queritur, se impeditum à divitijs Job. Causa est, *vallâsti eum*: quia non in corde fixæ erant; sed exteriùs pro valle, pro sepe. Id. t. 1. l. 4. c. 3. §. 34.

Quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini. Ps. 70. 15. 16. Hebr. pro literatura, *libros, catalogos*, computos. Sept. *negotiationes.* q. d. quia non cognovi literas sæculares, computos, & negotia hujus sæculi, quæ mentem à Deo distrahunt; hinc accedam ad penetrandam, & celebrandam, Dei potentiam, & beneficentiam erga me. Cornelius in Matth. 1.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. De animo justi dicitur: hoc namque illum inter curas tranquillè degentem indicat. *Lilium*, inquit Matthæus 6. 28. *non laborat, neque net*; & tamen majore, quàm Salomon, gloriâ circumdatur. S. Nilus lib. ascet. Lilio eum comparat: quoniam eorum, quæ ad victum pertinent, nullâ premitur sollicitudine; sed rebus obvijs satisfacit corporis necessitati. Quod etiam in Evangelio docens: *de vestimento*, inquit, *quid solliciti estis? Considerate lilia agri &c.* Ostendit: eos, qui tranquillam vivendi rationem propter regnum cœlorum complectuntur, lilijs esse similes; quæ naturalis gloriæ nitore Salomonis purpuram superant. Animas verò, carnis voluptatibus effœminatas, ac propterea diaboli filias, ùt in Evangelijs rursum declarat, *vos* inquiens, *ex patre diabolo estis*, spinis assimilat; qui omnem curam in eas conferunt res, quæ ad vitam nunc spectant. S. Theodoretus hic.

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in cubiculum genitricis meæ. Cant. 3. 4. Quæcunque sponsa Christi cor suum à sollicitudinibus Mundi purgat, ac vacuat, divinôque amore replet; cubiculum parat sponso suo Jesu Christo. Philo Carpath. hic.

Fili, nè in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à delicto. Eccl. 11. 10. Adhuc panem petis in oratione Dominica, & jam sollicitus es de remittendis debitis: quasi non liceret ad hæc temporalia bona respicere, quin sentiamus laqueos peccati. Tertull. de orat. Dom. consequens erat, ut, obsecratâ Dei liberalitate, in postulato pane, etiam clementiam ejus precaremur. Quid enim alimenta proderunt, si illis reputamur revera quasi taurus ad victimam? Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 11.

Ex Novo.

Nè solliciti sitis animæ vestræ. Matth. 6. 25. Superflua sollicitudo circa temporalia vocatur, quando homo in tantum circa talia adipiscenda occupatur; quòd à spiritualibus debitis impeditur: vel talia abundantiùs quærit; quæ necessaria sint. Porrò sollicitudo ordinata, & rationalis, vocatur; quâ homo secundùm exigentiam sui statûs, quærit necessaria vitæ præsentis, in ordine ad spiritualia: talisque sollicitudo est pars prudentiæ. Dion. Carthus. hic.

Considerate lilia agri. Matth. 6. 28. Tota hominum sollicitudo, & cura, circa nos, & nostra, non exæquat Dei sollicitudinem, & curam. Compone lilia agri, & Salomonem; illa omni cultu, omnium hominum labore vacuata; hunc ingenti ministro-

rum

sum exercitu septum: illis nullus inservit, solus Deus providet. Huic serviunt terrenæ aurifodinæ, maris gemmæ, avium plumæ, hominum ingenia, servorum curæ. Uter pulchrior, spectabilior, perfectior, in ornatu? an Salamon, medijs curis, & vigilijs, tot servorum? an lilium agri? habes sensum ipsius divinæ Veritatis. Baeza t. 3. l. 4. c. 9. §. 22.

Dico autem vobis, quoniam nec Salomon &c. Matth. 6. 29. Quia ars non dat tam vivos colores, ùt natura. Secundò, ut ait S. Chrysost., Salomoni homines ministrabant vestes; lilijs Deus. Hugo in Salomone fuerunt vestes alienæ, in lilio propriæ; quas natura ei dedit. Sylveria hic. Cur adducuntur in motivum fiduciæ lilia? quia lilium, præ reliquis floribus, spei symbolum, teste Pierio Valeriano l. 55. de lilio. Id. ib. Dixit *lilia agri:* ad ostendendam minorem sollicitudinem. Nam si essent lilia hortorum, quæ nascuntur per humanam culturam; dici poterat, quòd humanus labor conferret aliquid ad illorum pulchritudinem. Dicit etiàm, *non laborant*, propter viros; *neq; nent*, propter fœminas: ut utrisque auferat superfluam sollicitudinem. Stella in Luc. 12. 27.

Hæc enim omnia Gentes inquirunt. Matth. 6. 32. Cajetanus hic: Gentilis erroris circa divinam providentiam est, inquirere dubiâ, & timidâ curâ hæc omnia. q. d. apertè: Gentilis erroris participes vos facitis; si solliciti de istis fueritis circa victum, & vestitum. Gentiles pro his nimis solliciti: quia adorant deos lapideos, ferreos, æreos; qui non possunt compati; nec habent aures, ut voces aliorum audiant; nec oculos, ut eorum necessitates videant. Ergo, qui nimiùm sollicitus est, Deum cogitat ferreum, vel lapideum, sinè hominum curâ. Sylveira hic.

Quærite primùm regnum Dei. Matth. 6. 33. Non dicit, solliciti estote; sed *quærite:* quia nec etiam circa regnum cœlorum vult nos dubiam adhibere curam, sed securam; utpote innixam fidei, ac spei infallibili. Cajetanus hîc.

Nolite sollicit esse in crastinum. Matth. 6. 34. Crastinum in scripturis futurum tempus significat. S. Hieron. ep. 47. ad Amandum. *Crastinus dies sollicitus erit sibi ipsi.* ib. Juxta anagogen, dies crastinus, dies malus, & maledictus est, diei præsenti oppositus; diei, quem benedixit Dominus. De quo in David loquitur Spiritus S. Ps. 94. 8. *hodie si vocem ejus &c.* Dicitur autem dies ille crastinus; eò quod interveniente iniquitatis nocte, ab ipso die hodierno sit omnino separatus. Rupertus in Matth. hic.

Quid faciam? Luc. 12. 17. Ubi recondam? ijsdem cruciatibus pro sollicitudine facultatum, quibus pauper pro egestate, torquetur. S. Ambros. s. 81. de homine divite.

Erat inclinata; nec omnino poterat sursum respicere. Luc. 13. 11. S. Ambros. l. 2 hexam. c. 3. nil mentem magis onerat, quàm istius Mundi sollicitudo, & cupiditas, vel pecuniæ vel potentiæ. Quod tibi demonstratur in Evangelio, cùm legis: quia illa mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis, inclinata erat, ut sursum respicere non posset: curvata enim erat anima ejus, quæ inclinabatur ad terrena compendia; & cœlestem gratiam non videbat. Apud Sylveira addit. in Luc. 12.

Ex Patribus, & alijs.

Indecorum est, homines curare de cibo, qui militant regno. Novit Rex, quem admodum familiam suam pascat, alat, vestiat; & ideo dixit: *jacta in Dominum cogitatum tuum, & ipse te enutriet.* Ps. 54. 23. S. Ambros. in Luc. 12. Ità ille legit.

Purâ conscientiâ, & spiritu charitatis adhæreàmus Deo nostro, & divinum nobis conciliemus favorem, precantes: ut sæculàribus curis, tanquam ab immitibus, & agrestibus, dominis, possimus absolvi, atque exui. Id. l. 2. de Cain & Abel c. 2.

Si nobis curæ fuerint divina; & ipse quoque Deus pro nobis sollicitus erit. S. Chrysost. hom. 14. in Gen. tomo 1.

Cur miserè solliciti sumus de incertis? cur curis futurarum rerum affligimur, atque vexamur? Qui diem tibi dat; etiam ea, quæ ad diem pertinent, tibi dat. Quis efficit, ut sol oriatur? quæ corvorum arva sunt? quæ aquilarum horrea? an non una omnibus virtum suppeditat divina voluntas? S. Gregor. Nyss. or. 4. de orat. Dom.

Vigilanti corde fiducialiter dormitur; quando, remotis curis sæcularibus, & repressis vitiorum motibus, solum Deum libera per gratiam Dei anima suaviter contemplari delectatur. S. Rupertus in Oseæ 2.

Primas apud nos curas quæ prima habentur, obtineant; summásque sibi sollicitudinis partes, salus, quæ summa est, vendicet: S. Eucherius ep. parænet. ad Valerianum cognatum suum.

Quemadmodum turpe est, virum, ætate provectum, in pulvere, & cinere, considentem, puerilia describere: ità turpe, imò longè turpius est, eos, qui de rebus æternis perfruendis deberent esse solliciti, in rerum terrenarum pulvere volutari; & studiorum turpitudine professionis suæ fœdare perfectionem. S. Nil. lib. Ascet.

Idcirco Dominus Jesus factus est homo; nè solliciti simus, nè Mundi curis distrahamur; sed ipsum pro vitibus imitemur. B. Isaias Abb. orat. 11.

Miscellanea.

Multos salvavit Deus medijs in fluctibus

negotiorum, qui littus otijs tenentes naufragâssent. Gerson. tr. 11. sup. Magnif.

Thesaurum fortuitò invenit agricola arans, domum portat; curisque mox torquetur, quomodo tantâ pecuniâ uti debeat? quin thesaurum vicini odorentur. Adeò verò miser se curis immersit, ut earum pondere oppressus perierit. Alvarez in Gen. 40. Illustr. 134.

Curia dat curas. Ergo, si vivere curas, & benè, securè; non sit tibi curia curæ. Doultreman. l. 1. c. 5. Sect. 6.

Cura, quòd cor urat. M. Terent. Verronis de lingua Latina, & verborum origine ad Cic.

TITULUS XXX.

SOLITUDO.

§. I.

Symbola.

Ex Veteri.

INcluſit eum Dominus deforis. Gen. 7. 16. Tantum clauſurâ profecit cœtus ille hominum, & ferarum; ut non tantùm à naufragio ereptus ſit, verùm & morum feritatem poſuerit: lupus enim cum agno ſinè cruore divertit; conſedit prope leonem cervus ſine vulnere, vulturi ficedula accinuit. Oliva l. 2. Strom. §. Matth. 12. 40. Ergone ſepulchrum Chriſti &c.

Reverſa eſt ad eum in arcam. Gen. 8. 9. Multæ ſunt inſidiæ libenter extrà vagantis animæ; & magnæ tutelæ citò revertentis columbæ. Thom. Kemp. ſoliloqu. an. c. 10

Sumpſit ciſcellam ſcirpeam &c. Ex. 2. 3. Suffecit Moyſi contra regem, & fluvium, ciſtula; nequijtque infans in ſinu mortis peire; ciſcellâ, quaſi cellâ, obſeptus. Oliva citatus.

Per noctem in columna ignis. Ex. 3. 21. Sicut per deſerta gradientibus lux ignea inter nocturnas tenebras infulgebat; ſic etiam commorantes in ſpiritualibus clauſtris ſupernæ lucis ſæpe radijs illuſtrantur. Fugiendus eſt ergo Mundus. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 5.

Facies & ſaga cilicina undecim &c. Ex. 26. 7. Dei ſervus ſit, ùt arca teſtamenti: quæ nunquam ab interiori, & ſecretiori, templi parte exibat; &, cùm per deſertum geſtabatur, quàm plurimis integumentis occultabatur. Ità, cùm neceſſitas te extra domum compellit, ſint timor, & pudor, ſenſuum tuorum integumenta; ne diſtrahantur. Diez conc. 2. de Incarn. D.

Claude oſtium tuum, cùm intrinſecus fueris &c. 4. Reg. 4. 4. Quando vidua illa replevit vaſa oleò, fores ei claudendæ erant juſſu Eliſæi. Si Deum cupis animæ tuæ communicare magnas gratias, recede à rebus hujus Mundi, ſolitudinem pete. Stella de cont. &c. p. c. 40.

Introduxit me Rex in cellaria ſua. Cant. 1. 3. Sept: *in cubiculum ſuum.* S. Thomas in ep. ad amicum: cellam frequentèr diligas, ſi vis in cellam vinariam introduci.

In lectulo meo per noctes quæſivi &c. Cant. 3. 1. Lectulum ſibi ſancta anima in nocte facit; dum, omnes perturbationes Mundi fugiens, ſecretum comparat, in quo requieſcit. S. Gregorius hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Amet homo, amet ſanctum otium, in quo exerceat animæ ſuæ negotium. S. Proſper. l. 1. de vita contempl. c. 8.

Animoſi accipitres, aquilæ venatrices, & ſupra omnes alites acutiùs videntes, volatus ſolitarios concupiſcunt. Caſſiodorus 8. var. 31.

Sicut piſcis extra aquam citò moritur; ità Monachus extra cellam leviter diſtrahitur, & inquinatur. Et prudens apis, mel ex floribus colligens, ſtatim inde evolat, & ſecretum gaudens repetit: & hoc in alveario cautè abſcondit; ut habeat, unde in hyeme latenter vivat. Thom. Kemp. Vallis lilior. c. 18.

Diſce pericula peccatorum fugere ab apibus; quæ in hyeme, & tempeſtate, conſciæ ſuæ imbecillitatis, in alveari, aut in cavernis, latent; nè ab aere rapiantur, vel pluviâ ſuffocentur. Quære & tu contra tempeſtates angulum, in quo vitam agas tranquillam; ut de te illud Iſ. 32. 2. dicatur: *& erit vir, ſicut qui abſconditur à vento, & celat ſe à tempeſtate.* Diez. conc. 1. D. 11. Pent.

Sicut cortex eſt ad decorem, & conſervationem pomi, fractio verò corticis eſt ad pomi putrefactionem: aer enim intrat, & pomum corrumpitur. Sic ordinata converſatio eſt ad magnum vitæ decorem; negligens ſui cuſtodia vitam bonam, & conſcientiam, arrumpit. Broymard. Converſatio.

Statua ſub ſipario. Lem: *Celatur, donec cæletur.* Bovius.

§. II.

Solitudinis variæ laudes, & motiva.

DEt tibi Deus de rore cœlo &c. Gen. 27. 28. Eſau venator dum eſſet foris, Iſaac bene-

benedictionem amisit: Jacob autem benedictionem recepit; quia domi residebat. Hugo Card. in Luc. 1.

Ædificant sibi solitudines. Job. 3. 14. Oportet nos esse, sicut principes; qui, præter palatia, & regias, domos, quas habent in urbibus, *ædificant sibi solitudines*; id est, alias pulchras domos in agris, & locis solitarijs: ubi à strepitu negotiorum sileant, & requiescant. De Ponte in Cant. 1. Exh. 17. §. 3.

Jesus ductus est in desertum, - ut tentaretur à diabolo. Matth. 4. 1. Ista est una causa, non tamen tota, nec sola, neque præcipua; sed aliæ quoque: prima, ut solitariam vitam commendaret, & eremiticæ vitæ exemplum præberet &c. Dion. Carth. hîc.

Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Coloss. 3. 3. Hi sunt sicut mortui, qui absconduntur ab hominibus usque ad diem resurrectionis. Sic hirundines hyeme latent ut in æstate appareant: sunt etiam sicut animalia sylvestria in sylvis degentia, quibus libenter vescitur Isaac. Gen. 27. 4. B. Humbertus s. 23. ad Eremitas.

O desertum Christi floribus vernans! ô solitudo! in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi civitas magni Regis extruitur. O eremus familiarius Deo gaudens! Quid agis frater in sæculo, qui major es mundo? quamdiu te tectorum umbræ premunt? quamdiu fumosarum urbium carcer includit? &c. S. Hieron. ep. 1. ad Heliodorum.

Cœli, & cellæ, habitatio cognatæ sunt: quia sicut cœlum, & cella, ad invicem videntur habere aliquam cognationem nominis, sic & pietatis. A celando enim cœlum, & cella, nomen habere videtur. Et quod celatur in cœlis, hoc & in cellis; & quod geritur in cœlis, hoc & in cellis. - Sancti Angeli cellas habent pro cœlis; & æquè delectantur in cellis, ac in cœlis. S. Bernardus ep. ad H. de vita solitaria.

Expertô corde aliquid amplius invenies in sylvis, quàm in libris. Ligna, & lapides, docebunt te, quod à Magistris audire non possis. An non putas, posse te fugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo? an non montes stillant dulcedinem & colles fluunt lac, & mel? & valles abundant frumentô? Id ep. 106.

O sancta anima, sola esto; ut soli omnium serves teipsam, quam ex omnibus tibi elegisti: Fuge publicum, fuge & ipsos domesticos: secede ab amicis, & intimis; etiam ab illo, qui tibi ministrat. - De cœtero sola tibi indicitur mentis, & spiritûs, solitudo. Solus es, si non communia cogites, si non affectes præsentia, si despicias, quod multi suspiciunt; si fastidias, quod omnes desiderant. &c. Id. s. 40. in Cant.

Est cella sponsi reclinatorium, virtutum custos, tranquillitatis portus, - medela vitiorum, - tabernaculum fœderis, nuptialis thalamus, paradisus deliciarum, cœli janua. S. Laur. Just. l. de vita solit. c. 12.

Ego illa sum vita solitaria, quæ de terrenis hominibus cœlestes; de carnalibus spirituales, constituo. Gerson tr. 11. sup. Magnif.

Verè in solitudine aliquid magni latere videtur; quæ à plerisque sanctis tam ardenter est amplexata. Thom. Kemp. l. 7. ad fratres.

Solitudo quasi locus, & paradisus voluptatis est, & tanquam hortus deliciarum amœnissimus. Id. 16.

§. III.

Solitudo delicioſa.

Cum minâsset gregem Moyses ad interiora deserti, - apparuit ei Dominus. Ex. 3. 1. 2. Plures consolationes fecit Dominus populo suo in solitudine, quàm in alio loco: ibi enim locutus est eis, ibi apparuit gloria ejus, ibi misit eis manna. B. Humbertus s. 23. ad Eremitas.

Elias pascitur in solitudine à corvis pane, & carnibus. 3. Reg. 17. 4. sed ibid. v. 9. in civitate à vidua solum buccellâ panis.

Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. Ps. 149. 5. Non in theatris, non in amphitheatris, non in circis, non in nugis, non in foris; sed in cubilibus suis. S. Augustus. hîc.

Quamdiu in patria tua es, habeto cellulam pro paradiso; varia Scripturarum poma decerpe: his utere delicijs, harum fruere complexu. S. Hieron. ep. 4.

Idoneus ad philosophandum locus solitudo. Aliquando Christus solus montem ascendit. Luc. 6. 15. & pernoctat, & orat: ut ostendat, qui Deô vult frui; eum ab omni cura, & sollicitudine, vacare; & quietum locum quærere oportere. S. Chrysost. hom. 41. in Joan.

Carolus V. dicere solebat: se, resignatô imperiô, plus voluptatis in sua monastica solitudine percepisse, unô die; quàm ex omnibus suis victorijs, & triumphis. Cornelius in Ex. 3. 2.

§. IV.

In ſolitudine videtur, auditur, Deus.

Ex Veteri.

Factus est sermo Domini ad Abram in visione noctis. Gen. 15. 1. Quare in nocte? ut in silentio, & quiete, melius, quæ dicuntur, accipiat. S. Chrysost. hîc. Ita ille legit

Rebecca diligebat Jacob. Gen. 25. 28. Singulariter quemque noſtrum tantò hæc Rebecca (cœleſtis ſapientia) plus diligit, quantò ſimplicior quisque habitat in tabernaculis. Nam è contrà, quantò quis plus habet Eſau, tantò minùs à Rebecca diligitur. id eſt, quantò ampliùs foras evagatur, tantò minùs S. Scripturæ lactatur uberibus, intusque repoſitô pane cibatur. Rupertus l. 9. in Gen. c. 7.

Apparuitq; ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Moyſes, cùm ingrederetur ad interiora deſerti, vidit Dominum in rubo; velut ignem inflammantem conſolationem accepit in animo, quam antè nunquam legitur ſuſcepiſſe; notitiam habuit divinorum, & revelationem ſecretorum Dei. Sim. Caſſ. l. 4. c. 4.

Invenimus eam in campis ſylvæ. Pſ. 131. 6. Sylvæ, loca ſunt inculta, & agreſtia. In inculta, & agreſti, via rationabiliter aſſumptâ Chriſtus Dominus invenitur. Non enim in campis deliciarum, ſed ſylvarum, qui ſe obtulit, requiſitus: Quærantur loca remota, & nemorum campi; qui ſunt amici, mœroribus, contemplationibus, apti, à ſtrepitu alieni: & inibi invenietur, qui inter delicias, & turbas, ſæpe perditus eſt. Sim. Caſſ. l. 6. c 7.

Soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. Cant. 5. 2. Quis tibi renuntiavit, immaculatam eſſe, & amicam? ſi intus eſt, ſinè maculâ, ſinè nævo eſt: amica ſponſi, ſi amica ſolitudinis. *Vox Dilecti pulſantis: aperi mihi.* Oliva l. 2. Strom. §. Matth. 12. 40. Ergóne ſepulchrum Chriſti &c.

Vox clamantis in deſerto. Iſa. 40. 3. Primò omnium conſiderandam arbitror gratiam deſerti, beatitudinem eremi; quæ ab initio gratiæ quieti ſanctorum meruit conſecrari. Conſecravit nobis planè habitationem deſerti *Vox clamantis in deſerto*: quanquam & ante ipſum quibuscunque ſanctiſſimis Prophetarum, velut auditorum ſpiritûs, amica ſemper fuerit ſolitudo. Guarricus l. 4. de adv. Dom.

Ex Novo.

Aſſumpſit duodecim Diſcipulos ſecretò. Matth. 20. 17. Ut Chriſtus Diſcipulos ſuos myſteria ſuæ ſanctiſſimæ Paſſionis doceret, eos à turbis ſegregat. Nam, ut quis divina percipiat; neceſſe eſt à Mundana turba fugere. Sylveira c. 37. hîc.

Statim ſpiritus expulit eum in deſertum. Marci 1. 12. Spiritus S. non libenter habitat, ubi turba, & frequentia, & diſſenſiones, & rixæ, ſunt; ſed ſpiritus S. propriè ſedem habet ſolitudinem. S. Chryſoſt. hom. 3. hîc.

Factum eſt verbum Domini ſuper Joannem in deſerto. Luc. 3. 2. Non in aula Herodis, non in frequentia hominum. Ut ſuavis citharæ concentum audiamus, populi perſtrepentis tumultum fugiamus. Non in Ægypto, ſed in deſerto Sinai, cum populo Iſraël locutus Dominus. Barradius t. 2. l. 1. c. 7. morali 1.

Rabbi, - ubi habitas? Joan. 1. 38. Cur volunt hi duo Diſcipuli ſcire Chriſti habitationem? quia non tranſcurſu, nec in via, nec in publico, volebant diſcere, ſed in ſecreto; & magnâ deliberatione deſiderabant inſtrui de rebus Domini. Sylveira hîc.

Solus erat Petrus, & totum per orbem conſecrandarum gentium cognovit myſteria. Act. 10. 1. S. Ambroſius ep. 41.

Fui in inſula, quæ appellatur Patmos. Apoc. 1. 9. Ubi talia videre, ac tanta, promeruit? nunquid in urbibus? nunquid in regum ædibus? nunquid in locis ſublimibus? non: ſed in inſula Patmos à Domitiano relegatus. Ansbertus. Inſula hæc valde remota, & ſolitaria; ibi tanta ei myſteria revelata. Sylveira hîc. q. 37.

In noctis ſilentio, quando ſecretè cum illa Deus eſt in cubiculo ſuo; quando pacata, & quieta ſunt omnia; quando pax habetur intus à vitiorum perturbatione; & foris ab omni inquietudine, & occupatione; quando ſilent vitia, & peccatorum omnium recordatio: ſenſus quoque exteriores ſopiuntur, & Mundanorum memoria. Cùm itaque tanta quies fuerit, & jam ſilent omnia; tunc jam audiri poterit vox Dei: quæ non tantùm loquitur, ſed ſuſurrat; id eſt, tenuiter, & occultè, aliquid humanæ menti manifeſtat. Richardus à S. Victore c. 7. in Cant.

§. V.

Solitudo meretur Angelorum conſortium.

SOla erat Agar. Gen. 16. 6. 7. Elias ſolus. 3. Reg. 19. 5.

Et ecce Angeli acceſſerunt. Matth. 4. 11. Angelorum non carebat conſortiô, qui hominum conſortia devitabat. Sim. Caſſ. l. 4. c. 4. hîc.

Ad monumentum foris plorans. Joan. 20. 11. Ut intelligamus: quòd quamvis ſola non eſſet; ſodalibus tamen aut ſedentibus, aut quaſi vagantibus quærendo, ipſa ſola juxta oſtium monumenti foris non ſedebat; ſed ſtabat, & flebat. -- *Et vidit duos Angelos.* Cajetanus hîc.

§. VI.

Solitudo extra peccata, apta pœnitentiæ.

SOlus erat Adam, & non eſt prævaricatus. Gen. 2. quia mens ejus adhærebat Deo. Poſtquam verò ei mulier adjuncta eſt, non

peccat

poterat inhærere mandatis cœleſtibus: & ideò ſe abſcondebat. S. Ambroſ. ep. 41.

Cumq; receſſiſſent à civitate - dixit Dominus ad Joſue: leva clypeum. Joſ. 8. 15. 16. 18. Extra urbem Hayenſes cœſi. Cur Deus hoſtes non tradit in ipſa civitate: Orig. hom. 8. in Joſ. Hac interpretatur *chaos:* chaos autem locum, vel habitaculum, eſſe noverimus contrariarum virtutum; quarum rex, & princeps, diabolus eſt. Ut vitia, & diabolum, vincas, in deſerto, & ſolitudine, cum Chriſto pugna. Naxera hìc §. 21.

Concluſit Vagao oſtia cubiculi, & abijt. Judith 13. 1. Malè meritus es de domino tuo, leno: armâſti enim pudicitiam valvarum occluſione. Egreſſa Dina violatur à Sichem. Gen. 34. 1. obſepta Judith triumphat, & jugulat Holofernem. Oliva l. 2. Strom. §. Ergóne ſepulchrum Chriſti.

Sepem circumdedit ei. Matth. 21. 33. Sollicitus Dominus de vinea. Eccl. 10. 8. *qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber.* Id. ib

Imponens illum in jumentum ſuum, duxit in ſtabulum. Luc. 10. 34. Quid curationi cum ſtabulo? Eductum è via, in qua ſauciamur, clauſura ità fulcit; ut etiam ſinè unguentis, duobus tantùm denarijs, abſolvi curatio poſſit ſeminecis. Id. ib. Valetudinarium tuum, ô ægrote, ô languide, cella tua eſt. S. Bernardus ep. ad fratres de vitâ Solit.

Nonne dimittit 99. *in deſerto, & vadit ad illam, quæ perierat?* Luc. 15. 4. Si deſertum relinquit, ut ovem perditam quærat; non in deſerto perdita fuit; ſed in urbibus, & oppidis: ut eam reducat; in deſertum vult humeris ſuis deferre. Vide, quò miſeriarum deveniat ovis, ubi ad frequentiam populorum divertit. Alvarez in Gen. 45. Illuſtr. 271. Ovem errantem requiſivit paſtor bonus, relictis 99. in ſolitudine, hoc eſt, in ſuperno loco cœleſti. Solitudo enim eſt cœlum, & à mundano tumultu ſequeſtratum, plenumque omni tranquillitate, & pace. Theophylactus in Luc. Mirabar, paſtorem 99. oves ſinè cuſtode derelinquere, ut unicam invenire poſſet. Chariorne illi unius hominis, quàm 99. ſalus? minimè. Ità enim paſtor perditè oviculæ ſtudet inventioni; ut reliquas oves nulli diſcrimini objiciat. Cuinam ergo reliquas commiſit? certè Deſerto; quod ſolet homines accuratiſſimè cuſtodire. Eſcobar. t. 6. Par. Chr. l. 11. p. alterâ. de ovicula.

O ſolitudo beata! ô ereme, mors vitiorum, vita virtutum. S Bernardus hom. de verb. Dom. in illud, ſimile eſt reg. cœlor. homini negotiatori.

§. VII.

Solitudinis derelictio ſordes trahit, nocet.

Afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes veſtros. Gen. 18. 4. Idem dicebat Loth. Hinc illa Religioſorum tam celebris conſuetudo (quod Gloſſa ordinaria, ſeù Strabo Fuldenſis in c. 28. Gen. notavit) ut venientibus de via fratribus pedes lavarent. Alludit hæc conſuetudo ad illud Joan. 13. 10. *qui lotus eſt, non indiget, niſi ut pedes lavet.* hoc eſt, qui mundus eſt, non propterea tam mundos ex omni parte habet pedes, quin aliquæ apud illum maneant imperfectiones, & nævi. Religioſi ergo foris redeuntis pedes lavantur; ut intelligat, ſe non tam perfectum revertiſſe, quàm abierat: & fortè de terra, quam calcavit, labeculam quampiam contraxiſſe. Did. Niſſ. Pol. Cœlor. p. 1. l. 5. c. 5.

Semei vetitam egreſſionem carò luit. 3. Reg. 2. 37. 42. 46.

Sordes ejus in pedibus ejus. Thren. 1. 9. *depoſita eſt vehementer, non habens conſolatorem* ib. Ecce tota tibi civitas luctui, fletui, tradita ſinè conſolatore. Sed unde hi fletus? & ſinè conſolatore lamenti cauſa? *ſordes ejus in pedibus ejus.* Si non ad terrena, & lutea, bona egrederetur; ſi gloria ejus eſſet ab intus. Baeza t. 1. l. 5. c. 2. §. 2.

Homo quidam deſcendebat ab Jeruſalem in Jericho. Luc. 10. 30. Qui ab Jeroſolymis recedit ad Jericho, id eſt, qui à cella egreditur ad hominum diverticula, incidit in latronum manus. S. Auguſt contra Pelag: Jeruſalem paradiſus, ubi pax, & lætitia; Jericho Mundus, in quo omnia orta occidunt ſicut luna. Eſcobar. t. 6. Par. Chr. l. 11. ſect. 2. Obſ. 2.

Quantò quis latiùs foris extenditur, tantò intus minoratur. Thom. Kemp. ſ. 3. ad Novit.

Fluvius exundans omnem in ſe infert immunditiam; & ſic turbidus, & obſcœnus, fluit. Talis eſt homo, qui, ſolitudine relictâ, vagatur foras. Diez. Dom. 3. Quadr.

§. VIII.

Solitudo dat pretium, æſtimationem.

Poſuit velamen ſuper faciem ſuam. Ex. 34. 33. Moyſes cum Domino collocutus faciem oſtendit coruſcantem; quô viſô filii Iſrael fugati: velô idcirco radios obnubilavit. Vel apud ſæculum plus fulget, cùm à creaturis remotior, numinique propinquior. De creaturarum acceſſu lumen obfuſcatur, & ſplendoribus velum obducitur: fulgentior in tabernaculo, obſcurior in populo. Naxera in Joſ. 14. §. 43.

Ibat in deſertum locum, & turbæ requirebant eum. Luc. 4. 42. Vis à ſæcularibus quæri, eos noli quærere. Joannes in ſolitudine; ſed turbis vallatur. Petrus arceſſitur à Cornelio, dum in ſolario domûs orat. Act. 10. 22. Oliva l. 13. Strom. hic.

Aliud cecidit secus viam; & conculcatum est. Luc. 8. 5. Granum juxta viam, virtus in publico, conculcatur; proficit in recessu, & honorabilis ostenditur. Escobar. t. 6. Parab. Chr. l. 8. Sect. 1. obs. 4. Fugiamus civitatum, & vicinorum, celebritates: ut, qui in civitatibus, & vicis, habitant, ad nos concurrant. Amemus solitudines: ut, qui nos in præsentia fugiunt, ad nos pelliceamus. Joannes quidem Baptista in solitudine versabatur; & civitates ipsæ cum hominibus ad eum confluebant. Luc. 3. 3. S. Nilus lib. ascet.

§. IX.

Solitudinis aliæ utilitates, & motiva.

Thesauro abscondito in agro. Matth. 13. 44. Cur invenit in agro, & non in civitate? in quo negotiator reperit margaritas? Resp. instruimur: ut ad comparandum thesaurum, qui est regnum cœlorum, egredi debemus è domo, urbe, ac tumultu. Secundò plus donorum cœlestium reperitur in solitudine, quàm turbâ. Sylveira hic q. 3.

Jesus autem plenus spiritu S. &c. Luc. 4. 1. Planè spiritu S. pleni non sunt, sed vanitate humidi, qui per plateas aguntur: nam Christus Deo plenus fugit in eremum. Thesaurum in Evangelio. Matth. 13. 44. homo qui invenit; vadit, & abscondit. Ità tu, qui largiùs divinô rore complueris; eò magis recede ab hominum consuetudine. Oliva l. 13. Strom. hîc.

Quidam, cùm senem interrogâsset, unde hoc fieret, quòd sibi molestum esset in cella sedere? accepit: quia nondum prospexisti in futuram requiem, vel afflictionem: si enim hæc animô diligenter inspicias, & mediteris; etiamsi cella tua vermes scaturiat, ut ad collum usque immergaris in illis; sustineres utique absque molestiâ ullâ, & difficultate. S. Dorotheus Abb. Doctr. 12.

§. X.

Solitudo in turba.

Duæ gentes sunt in utero tuo. Gen. 25. 23. *Et duo populi ex ventre tuo dividentur.* Una erat, & populos internè gestabat. Fors in domûs abditis degebat abscondita; & tamen ibi populari tumultu afflictabatur. Plures in solitudine degentes populos animô gerunt, & tumultibus perturbantur. Naxera in Jos. 24. §. 15.

In urbibus, quasi in solitudinibus, versans: quòd hominum congressus illius virtutem nihil læderet. S. Greg. Naz. orat. funeb. de S. Basilio fratre suo.

Sinè turbatione versabatur in turbis: sinè otiô tempus, quod otio dederat, transigebat. S. Bernardus vitæ S. Malachiæ Ep.

Ad orandum etiam in turba solitudinem reperiebat. Vitæ S. Bernardi l. 1. c. 4.

Miscellanea.

Urbis conversationem, & mille malorum occasiones, reliqui; meipsum relinquere nondum potui. S. Basilius ad Gregor. Naz. de vita solit.

Solitudo vera est, abstrahere mentem à sollicitudine, & occupatione, actionum exteriorum, ab omni delectatione creaturarum; omnes affectiones, voluntates, intentiones, unanimiter, in quantum potest, dirigere in Deum. S. Albertus M. parad. an. c. 32.

S. Franciscus dicebat: corpus est cella, & anima est eremita; quæ moratur in cella, ubicunque sit, etiam inter homines, ad orandum Dominum, & meditandum de ipso. Ità Lucas Wadingus in annal. Min. Ag. 1212.

TITULUS XXXI.

SOMNIA.

Somnium vidimus. Gen. 40. 8. Sancti etiam in somno cœlestia tractant; peccatores in vigilia dormiunt ad cœlestia procuranda: justi, etiam somnô sopiti, vigilant ad cœlestiâ. Alvarez. hic Illustr. 134.

Videbam coram me vitem. Gen. 40. 9. Somniavit pincerna, habere se in manu calicem regis, & in eum exprimere uvas: pistor videt canistrum. Lipom. sollicitudo causa est somniorum: quisque somnium vidit de suo negotio.

Ego dormio, & cor meum vigilat. Cant. 5. 2. Terrena meditantur, & somniant, qui terram sapiunt. At, qui soli Deo vacant, etiam dormientes Deo vigilant, & cœlestia intuentur. Tetra, tristia, & gravia, somnia experitur; qui gulæ deditus, cibô, potuque, ventrem onerat. Vis somnia, non solum levia, sed vel divina, gustare; modum cibo, & potui, adhibe; terrena despice, salutem animæ cura; & vel dormiens videbis cœlestia. Jacob peregrinus, rebus omnibus destitutus; cibô, potuque, carens fessos nudâ humô artus projicit; dumque dormit, apertum cœlum, & appositam inspicit scalam. Gen. 28. 12. Lipom: vides, ut somnia sancta sunt eorum, qui corpus negligunt, & parvô cibô nutriuntur. Alvarez. Illustr. 143.

Multa passa sum hodie per visum. Matth. 27. 19. Hoc somnium immissum altâ providentiâ Dei, non Pilato, sed ejus uxori; ut notant Chrysost., Euthym., Theophylactus: nam, si Pilato factum fuisset; illud apud se retinuisset. Manifestatur ergo uxori, ut illa marito Pilato, adstantibus Judæis, talia revelet: ut omnes audiant, Jesum esse innocentem. Somnium hoc à dæmone fuisse immissum, jam agnoscente Christum Messiam, ejusque mortem impedire volente, docent S. Cyprian., Bernardus, Lyran., Beda, Carthusianus. Verior, & communior, sententia est, à Deo immissum per angelum. Ità Origenes, Hieronymus, Hilarius, Chrysost., &c. quia, si diabolus volebat Christum liberare, Judæos potiùs, quàm mulierem, talibus visionibus in commiserationem Christi inflexisset. Sylveira hic c. 9.

Et visio per noctem. Act. 16. 9. Hæc visio fuit somnium, Paulo à Deo immissum per Angelum; qui in imaginatione Pauli formavit virum Macedonicum, ejusque vocem, ut videretur Macedonicè dicere: *transiens in Macedoniam adjuva nos.* Cornelius hic. Sicut equi viam à se sæpe initam, & tritam, ineunt; etiam dum auriga dormit: sic idem facit sensus, caro, & phantasia; etiam dum mens sopita est, & ratio dormit. Id. ib.

Qui somnijs credit, similis est ei, qui post umbram suam currit, & eam apprehendere nititur. Joan. Clim. gradu 3. de somnijs.

TITULUS XXXII.

SOMNUS.

§. I.

Imago mortis.

DOrmientis hominis nullus usus, quemadmodum nec mortui. Somnus, non secùs ac Publicanus, dimidium vitæ tempus nobiscum dividit. Clemens Alex. l. 2. c. 9.

Dormire morti simile est; evigilare resurrectioni simile est. S. August. serm. 120. de diversis.

Mors nihil aliud est, quàm mors temporaria, & unius diei interitus. S. Chrysost. hom. 2. de David, & Saul.

Somnus imago est mortis, imago consummationis. S. Chrysost. hom. 26. in acta.

Quoties dormis, & evigilas; toties moreris, & resurgis. S. Chrysol. s. 59.

Revera plus vigilare, plus vivere est: nam quid tam morti simile, quàm dormientis aspectus? quid tam vitæ plenum, quàm forma vigilantis? Indulgendum somno est, ut corpus reparet, non resolvat. Id. s. 24.

Somnus est imago mortis, sensuum feriæ. Joan. Clim. gradu 18. de somno.

§. II.

Somni moderati motiva.

DOrmitaverunt Pastores. Nahum. 3. 18. S. Hieron. semper diaboli studium est, vigilantes animas consopire. Denique & in Passione Domini Apostolorum oculos gravi sopore premit, quos Salvator suscitans ait: *vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.* Cornelius hic.

Semper diaboli studium est, vigilantes animas consopire. S. Hieron. apud Cornelium in Nahum 3. 18.

Somnus multus oblivionis opifex; vigiliæ verò memoriam emundant. Joan. Clim. gr. 19. de vigilijs.

Manè summô surgere, & sanitati, & sanctitati, mirè conducit. S. Franciscus Salesi. Philotheæ p. 3. c. 23.

Vigilia,

Vigilia, ſtatus antè peccatum: non enim ſomnus ante peccatum obrepſiſſet in homines. Aſſimilat vigilia ſupernis civibus. Mortis habeat ſimilitudinem membra ſaporis in tempore: vigilia verò reſurrectio eſt membrorum. A ſimilitudine mortis fecit divortium, qui ſtuduit vigilare; & ſocium ſe fecit non dormienti vitæ. Sim. Caſſ. l. 4. c. 4.

In charta perditarum expenſarum tempora ſomni ſcribe: ad fiſcales introitus diſtrictas pone vigilias: qui novit vigilare, novit orare. Idem ibid.

§. III.

Somnus incommodus, moleſtus.

Ipſe verò dormiebat. Matth. 8. 24. Euthymius, & Theophylactus, aiunt, cervical, ſuper quod dormiebat, fuiſſe ligneum.

S. Euſtrathius Thaumaturgus &c. Monachus factus, fertur nunquam ſupinus jacuiſſe; neque totis 75. annis, quibus curſum vitæ peregit, dormiturus in ſiniſtrum latus corpus deposuiſſe. Bollandus 9. Jan.

Miſcellanea.

Homines, qui populis præſunt, ſi quando de rebus fortuitis conſulturi ſunt; die non contenti, noctes etiam vigilando adhibent: nos verò, qui pro ipſo cœlo certamen habemus, ipsô quoque die dormimus. S. Chryſoſt. ſ. 27. in Epiſt. Rom.

Somnus ex magna parte ebrietati ſimilis. Nil temporis tam deperit de vita noſtra, quàm quod ſomno deputatur. S. Bernardus Ep. ad fr. de vita ſolit.

Titulus XXXIII.

SPES.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Fiat firmamentum in medio aquarum. Gen. 1. 6. Sit ſpes nobis quaſi dies ſecundus; per quam in cœleſtibus habitantes; ab his, qui terram ſapientes, & à Deo ſola terrena flagitantes, ſub cœli firmamento, aquarum inſtar dilabuntur, & fluitant; Deô promovente diſcernimur. Aëlredus Abb.

Tenentes baculos in manibus. Ex. 12. 11. Per baculum ſpes indicatur, & fortitudo, tendentium in terram promiſſionis. B. Iſaias orat. 22. Baculus, quô & feras repellimus, & nonnunquam ſuſtentamur, ſpes eſt. S. Gregor. Nyſſ. in vita Moyſis.

Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. Deut. 11. 24. Pes veſter, utique ſpes veſtra eſt: & quantumcunque illa proceſſerit, obtinebit. Si tamen in Deum tota figatur; ut firma ſit, & non titulet. S. Bernardus ſ. 15. in Pſ. qui habitat. Spes vocata, quod ſit ſpes progrediendi, quaſi eſt pes. Unde contrarium deſperatio: deeſt enim ibi pes; nullaque, progrediendi facultas eſt. S. Iſidorus originum l. 8. c. 2.

Conſecuti ſunt eum viri ſagittarij, & vulneratus eſt vehementer à ſagittarijs. 1. Reg. 31. 3. Clypeus fortium, ſpes eſt divinæ protectionis, quô ignita diaboli jacula repelluntur; quibus graviter vulneratus eſt Saul à ſagittarijs in tantum; ut ſeipſum deſperatione interfecerit. Drogo Oſt. de Sacr. Dom. Paſſ.

Statuit duas columnas in porticu templi. 3. Reg. 7. 21. Salomon duas columnas effinxit æreas, octodecim cubitorum altitudinis: alteram Jachim vocavit, alteram Booz. Jachim *confirmatum*, Booz. *in fortitudine*, ſignificat. Ad quid hæ columnæ, quæ nomine, & re, fortitudinem ſignabant? ad ſuſtentanda lilia: hæc enim erat opus capitellorum v. 19. Duæ igitur æreæ columnæ figuntur, ut lilia ſolùm ſuſtineant. Lilium ſpei Symbolum eſt. Pierius l. 55. in numiſmate Antonini Pij lilium cum Lem. *ſpes publica.* Et aliud Adriani eâdem formâ: Lem: *Spes populi Romani.* Addo, non ſolùm ſpem, ſed longam ſpem, denotare: omnium enim longiſſimus flos eſt lilium, teſte Pliniô, & Pieriô. Verùm, ad ſuſtinendam ſpem longam, quæ in longum tempus extrahitur, duabus opùs æreis columnis, id eſt, maximâ virtute. Tuſſo in Eccl. 2. 3.

Super Sion montem ſanctum ejus. Pſ. 2. 6. Nomen hoc modò ſignificat Eccleſiam, modò ipſum D. Salvatorem, modò Jeruſalem futuram. Hîc Sion Eccleſiam debemus accipere; quam montem appellat, propter eminentiam honoris, & firmitatem fidei. Sion enim Hebraicè dicitur *ſpecula*; quæ, competenter aptatur Eccleſiæ: quæ, ad futuras ſpes ſufficienter inſtructa, promiſſiones Domini mentis providentiâ induetur. Caſſiodorus hîc.

Qui confidunt in Domino, ſicut mons Sion. Pſ. 124. 1. Qui hîc fuerint in vera religione conſtantes; & ſpem ſuam in Domini defenſione poſuerint: ſicut Sion Jeroſolymæ mons, ità firmiſſimâ ſoliditate conſiſtunt. Caſſiodorus hîc.

Ædificavi mihi domos. Eccl. 2. 4. Quilibet deberet in ſeipſo ædificare domos multas, velut in quadam civitate. Primam domum debet facere hyemalem, id eſt, domum patientiæ; in qua ſe tueatur à grandine, & pluviâ, tribulationum. Debet facere domum æſtivalem, velut ſolarium; ſcilicet domum ſpei &c. Hugo Card. hîc.

Flores

Flores apparuerunt in terra nostra. Cant. 2, 12. Flos est spes fructûs. Hugo. Card. in Psal. 27.

Manus illius plenæ hyacinthis. Cant. 5. 14. Manus Domini plenæ sunt hyacinthis: quia omnis ejus operatio nos ad spem, & desiderium supernorum excitat. S. Thom. Aqu. hic.

Benedictus vir, qui confidit in Domino. Et erit quasi lignum. Jerem. 17. 7. 8. q. d. sperans in Deo, erit quasi arbor felix, & Deo sacra. Hic similis lauro. Sicut enim fulmen, quidquid invenit in terra, ferit, præter laurum, ut ait Plinius l. 2. c. 55. sic magna calamitas omnia potest auferre, sternere, præter firmam Deô nixam virtutem. Cornelius hic.

Quis est ex vobis homo &c. Matth. 7. 9. In ovo indicatur spes. Huic contrarium posuit scorpionem, cujus aculeus venenatus retrò timendus est: quia mortifera desperatio in fine est formidanda. V. Beda hic. Spes, quantum mihi videtur, ovo comparatur: spes enim nondum pervenit ad rem. Et ovum est aliquid; sed nondum est pullus. S. August. de Verb. D. secundùm Luc. s. 29.

Galeam salutis assumite. Ephes. 6. 17. Galea militis Christiani, est salus allata à Christo, & sperata à Christianis; hoc est spes salutis. Sic enim se explicat Paulus 1. Thess. 5. 8. *induti loricam fidei, & charitatis, & Galeam spem salutis.* Sicut enim Galea principem corporis partem, id est, caput ipsum, à quo altera membra, totúsque homo pendet, tuetur: ità spes salutis, & gloriæ cœlestis, communit, & servat caput, id est, hominis cogitationes, fines, & intentiones. Cornelius hic.

Ex Patribus, & aliis.

Spes, velut anchora, quantò minùs in arenis fragilibus, & fluidis, humani auxilii figitur, tantò solidiùs, & certiùs, supra firmam petram, quæ Christus est, defixa stabilitur. Joan. Gerson. de consol. Theologiæ l. 1.

In ovis gallinarum, sive aliarum avium, nihil videmus de carnibus, nihil de sanguine, nihil de ossibus, nihil de pennis; nihil de his, quæ futura sunt; ut ex eis pulli, avibus incubantibus, fiant; sed quâdem spe. Hoc idem in jactis terræ seminibus accidit, & speratur. Sic in his, qui salvandi sunt, nihil apparet illius beatitudinis, quam possidebunt; sed totum agitur in spe. Sim. Cass. l. 7. c. 32.

In Germania superiore moris, & juris est alicubi: unicum è gallina ovum currui impositum ad loci dominum devehere. Ille pro ovo dolium vini dat revehendum. Toparchæ illi gratius est tale ovum, quàm plaustrum vini: siquidem non ovum; sed jus suum, & spem utendi juris, sub ovo considerat. Spes beatitudinis unicum in plaustro grandi est ovum; idque longè charius, quàm mille optimi vini plaustra. Drexelius de Cœlo l. 1. c. 4. §. 3. Spes arbor benedicta est, fructus uberes habens; cùm à misericordia DEI abundanter irrigetur.

S. Thom. Aqu. opusc. 38. de erudit. princip. l. 2. c. 5.

Spes in præsenti tempore, est quasi quadam Vigilia solennitatis æternæ: ipsa in hyeme præsentis exilii habet quasi tempus vernum, & floridum. id. ib.

Sicut per tubum opticum remotissima quæque, velut præsentia, & ob oculos posita, visuntur; idem spes facit, ac cœlum nobis exhibet in terra, ut eô nos recreet. Joan. Rho affect. spei 17.

Anchora infixa intrà petram. Lem. *Aspera spem firmant. Probatio spem operatur.* Rom. 5. 3. 4.

Lucerna, licèt extincta, si modò adhuc spirat, flammam in se lapsam ex alto sperat, & accipit. Lem. *Dum spiro, spero. Post tenebras spero lucem.* Job. 17. 12. Hesius.

Conchæ in littore ad orientem solem panduntur. Lem. *Spes dilatat. Bonus Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.* Thren. 3. 25. Hesius.

Ignis sub cinere. Lem. *Spes clausô tuta sepulchro est. In me omnis spes vitæ.* Eccl. 24. 25.

Spes abit in cineres; sed abit, mansura sub illis
Spes satis hîc semper, quô foveatur, habet. Id.

§. II.

Spes in solo Deo.

Ex Veteri.

Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? Job. 19. 23. scilicet, quos dicturus sum de spe, quam in Deo firmavi, nè oblivione deleantur. Solent autem ea, quæ atramentô scribuntur, per longinquitatem temporis deleri. Sunt autem hi sermones, quos tantâ diligentiâ vult servari: *scio, quòd Redemptor meus vivit &c.* S. Thom. Aqu. Lect. 2. hîc.

Sperantem in Domino misericordia circumdabit. Ps. 31. 10. Hoc est spei, quæ in Deo collocatur, singulariſſimum privilegium; quò caret omnis spes humana. Nam ad consequendam à rege dignitatem, quando inter homines unquam auditum est, ut inter merita numeretur spes? quando illius in supplicibus libellis unquam facta est mentio? Quis unquam Principi dixit? hoc mihi largire, quia speravi. Rideretur ejusmodi postulatio; & in aulis fabula fieret, qui in spe sua rei caput poneret. O liberaliſſime Deus! quantò melior est conditio servorum tuorum? ipsa spes donorum tuorum eis reputatur pro merito: sperare est meruisse. Rho affect. spei 36.

Fiat misericordia tua Domine super nos, quemadmodum speravimus in te. Ps. 32. 22. Theodoretus hîc: sermo fiduciæ: metire misericordiam spe meâ.

Ponere in Domino Deo spem meam. Ps. 72. 28. Exponit verbum, quod priùs dixit: ille enim adhæret Deo, qui spem suam ponit in Domino: quia nihil potest esse beatius, quàm illi omnia committere; qui novit suis cultoribus congrua profutura præstare. Cassiodorus hîc.

Qui habitat in adjutorio altissimi. Ps. 90. 1. Habitare permanentis est, non discedentis: qui totam spem suam, non in propriis viribus ponit, sed in Altissimi voluntate constituit. Cassidorus hic.

Sub pennis ejus sperabis. Ps. 90. 4. Plutarch. Symposs. reliquarum avium pennæ, si cum aquilarum pennis componantur, pereunt; defluentibus ob putredinem plumis: Id habet quoque Aristot. animal. l. 9. c. 2. Dei pennæ, aquilæ pennæ sunt. Deut. 32. 11. *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos.* Si illius ergo pennis nos, ac nostra, credere velimus; necesse est, ut defluant pennæ aliarum avium, id est, ut uni illi adhæreamus. Isa. 40. 31. *qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem.* &c. Octavianus in Eccl. 2. 9.

Meliora sunt ubera tua vinô. Cant. 1. 1. Ratio, cur non comparet ubera botris, vel lac vino; sed ubera vino: quia in ubere & botro, solùm est lac, & vinum, in spe; extrà verò, est in re, & possessione: quia melior est spes divinæ providentiæ, & lactis ejus; quàm possessio quarumcunq; rerum terrenarum. Unde meritò à Religiosis contemnuntur, propter solam spem futurorum; quæ divinæ providentiæ, & promissioni, innititur. de Ponte hic Exh. 18. §. 3.

Ego flos campi, & lilium convallium. Cant. 2. 1. Quia illis mentibus meam præcipuè gratiam tribuo; quæ, nullam spem in se habentes mihi se humili devotione committunt. S. Thom. Aqu. hic.

Respicite filii nationes hominum; & scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Eccl. 2. 11. Quod ratione hucúsq; efficere conatus est, ut homines, ad collocandam in Domino spem suam, alliceret; nunc inductione conatur eorum, qui, sperantes in Dei misericordiam, spei suæ fructum uberem receperunt. Eôdem argumentô usus est Mathathias filios exhortans 1. Mach. 1. 51. *mementote operum Patrum.* Et post enumeratos Abraham, Joseph &c. ait: *& ita cogitate per generationem, & generationem: quia omnes, qui sperant in eum, non infirmantur.* v. 61. Idem habet David Ps. 113. 9. & Ps. 21. 5. Octavianus hic.

Nullus speravit in Domino, & confusus est. Eccl. 2. 11. Confundi, est spe frustrari: maximè enim confunditur, qui, quod petit, non impetrat. Ps. 24. 2. *Deus meus, in te confido; non erubescam.* Id. ib.

Urbs fortitudinis nostræ Sion Salvator, ponetur in ea murus, & antemurale. Isa. 26. 1. suffeciset, quòd Salvator murus ponatur; cur etiam antemurale? Nè unus quidem lapis sit, præter ipsum, in quo humana spes nitatur. Et non solùm *oculi septem*, juxta Zachariam; sed omnes oculi, sint *super lapidem unum.* Baeza t. 2. l. 9. c. 2. §. 19.

Et crediderunt viri Ninivitæ in Deum. Jon. 3. 5. Nemo est in tota Ninive, qui Jonam conveniat, ei vel verbum faciat; sed omnes, relictô Prophetâ, ad unum Deum confugiunt. S. Ephrem in Jon. videbant Ninivitæ Prophetam durum, ac sævum; relictôq; durô, ad Deum misericordem confugerunt. Id. ib.

Quis tu mons magne coram Zorobabel? Zach. 4. 7. Mons hic, omnes æmuli & potentes adversarii Judæorum; qui volebant, aut certè facilè poterant, impedire fabricam templi. Chaldæus: *quid tu reputaris regnum stolidum coram Zorobabele? nonne quasi vallis?* q. d. quid sunt Monarchæ Persidis, qui videntur esse montes excelsi; ut se tibi, ô Zorobabel opponant in fabrica templi? Ecce ego eos in planitiem deducam, id est, humiliabo coram te. - Spes ergo in Deum omnes montes complanat. Cornelius hic.

Orietur vobis timentibus nomen meum sol justitiæ. Malach. 4. 2. ùt, oriente sole, nemo est, qui ad stellas aspiciat; sic, oriente Christô, & stellæ, & quævis alia fallacia auxilia, eripiuntur homini. Id. ib.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Modicæ fidei, quare dubitâsti? Matth. 14. 31. Quantùm in nobis confidentia in Deum crescit, tantum etiam augetur divinum auxilium: pari enim passu utrumque recedit, & procedit. Octavianus in Eccl. 2. 15.

Respicite, & levate capita vestra. Luc. 21. 28. hoc est, corda ad Deum erigite; in ipso confidite, atque per spem animas vestras exhilarate. Dion. Carthus. hic.

Quemadmodum nec quidquam aliud, præter Deum, colere oportet: sic nec in alio sperare, quàm in DEO omnium Domino fas est. S. Basilius in Ps. 7.

Quemadmodum infans non novit seipsum curare, vel ornare; sed solùm oculos convertit ad matrem, flens; donec misericordiâ commota illum suscipiat: sic fideles animæ in solo Domino spem habent perpetuò. S. Macarius hom. 31.

§. III.

Motiva alia.

Ex Veteri.

ALtare de terra facietis mihi. Exod. 20. 24. Altare de terra Deo facere, est in nostri Redemptoris Incarnatione sperare. Tunc quippè à Deo nostro munus accipitur, quando in hoc altari nostra humilitas, id est, super Dominicæ Incarnationis fidem posuerit, quidquid operatur. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5.

Adhæreatis Domino Deo vestro. Jos. 23. 8. Masius hic: adhærere Domino, est, omnem spem in eo solo collocatam habere; nihilque opis aliunde, sive ex cœlo, sive terrâ, expectare; cujus ipse non sit fons, & auctor.

Conserva me Domine, quoniam speravi in te. Ps. 15. 1. Hæc una res est, quæ facit nos à Deo impetrare, quod petimus: cùm scilicet nos impetraturos speramus. Idiota hic.

Spes mea ab uberibus matris meæ. Ps. 21. 10. Qui depingunt imagines virtutum, scitissimè arbitrantur se facere, si spem juvenilî formâ effingant. Ego tamen aliter sentio: nam velim effórmari, quàm maximè potest, canam; elegan-

elegantem tamen, ſpiritu, ac robore, plenam. Fida nobis eſt comes jam à tot luſtris. Pſal. 70. 18. *Uſque in ſenectam, & ſenium Deus non derelinquas me.* Rho aff. ſpei 62.

Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum. Pſ. 32. 18. Bene eſt; ſed, quod ſequitur, adde: *& in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.* In ſperante oculi Dei ſunt; ſuper metuentem autem figuntur tantùm: trementem ideo aſpicit, ut ſervet; ſperanti ideo oculos commodat, ut gaudeat. Oliva l. 13. Strom. Quamdiu ponam conſilia.

Quare triſtis es anima mea, dum affligit me inimicus? ſpera in Deo &c. Pſ. 42. 2. 5. Quin non ſolùm, dum oppugnaris, timere non debes; ſed etiam juberis lætus eſſe. v. 4. *confitebor tibi in cithara.* Ipſa debet dolorosa confeſſio non carere lætitiâ - vel in confeſſione requirit Dominus æquè planctum, ac cantum. Quid eſt confiteri in cithara? eſt plorare ſinè timore, & lacrymas ſpei emittere ex oculis: eſt in ipſo gaudere dolore. Volo pluviam, ſed cum iride. Id. ib.

Non accedet ad te malum. Pſ. 90. 10. *Si habitaveris in adjutorio altiſſimi*; non in te, non in meritis tuis.. Gerſon tr. 8. ſup. Magnif.

Lætetur cor quærentium Dominum. Pſ. 104. 3. Gaudium eſt de re præſenti, quam jam habes. Cur jubet lætari, qui quærunt? Lyranus: quærens aliquid, habet materiam lætitiæ, quando eſt certus de inventione. Quærentes autem Dominum fideliter, inveniunt eum infallibiliter, ſecundum illud Matth. 7 8. *omnis, qui quærit, invenit.* Ideo in prædicto Pſalmo additur v. 4. *quærite Dominum, & confirmamini*, id eſt, certi ſitis de inventione. Did. Niſs. Dom. Sexag. §. 4.

Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi. Pſ. 121. 1. Ut flumina decurrentia in mare, quò magis ad illud accedunt, eò majora fiunt, & majorem aquarum copiam volvunt: ſic ſpes, cùm, in poſſeſſione vicinæ beatitudinis, in eo jam ſit, ut abſorbeatur omnino; celeriùs ab ipſa velut propinquitate movetur. Rho affectu ſpei 26.

Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis. Pſal. 144. 13. Hæc vox *Sanctus*, non ſolùm rem ſacram & religioſam; ſed etiam firmam, ſtabilem, ſignificat. Pſ. 36. 4. *delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* S. Auguſt. in tit. Pſal. 47. ſi nondum habes petitiones cordis tui, unde delectaris in Domino? (gaudemus rebus præſentibus; futuram expectamus, ac ſperamus, felicitatem) Reſpondet S. Auguſt. quia certam tenes promiſſionem ejus, qui ſe effecit promittendo debitorem. Did. Niſs. fer. 2. Dom. Reſurr.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Qui ædificat domum ſuam ſupra petram. Matth. 7. 24. ſic ædificat, qui omnem ſuam ſpem collocat in Chriſto; qui petra eſt. Et benè dicitur domum ædificare: cum enim ſperat firma, & permanentia, bona Chriſti, jam quaſi poſſeſſionem illorum habet, & habitat in illis. Baezat. 3. l. 15. c. 9. §. 4.

Ipſe verò dormiebat. Matth. 8. 24. Dormitio Chriſti eſt, cùm permittit experiri ſequaces ſui, cujus animi, cujuſve potentiæ, cujuſve ſcientiæ, cujus promptitudinis ſint, cujuſve virtutis: ut, cùm ſeipſos cognoverint, à virtute deficere; de ſeipſis humiliter diffidentes recurrant in eum, de quo nemo malè diffidit aliquando; qui confidentibus in eo nunquam defuit, ſperantibus in ſe nunquam defecit. Sim. Caſs. l. 4. c. 9.

Epulabatur quotidie ſplendide. Luc. 16. 19. Si DEUS tam indulgenter habet eos, à quibus offenditur; quid faciet his, à quibus amatur, & colitur? Cui non videatur, fuiſſe hanc Lazaro acerbi mœroris occaſionem; cùm & ſe tam crucialiter à DEO flagellari cerneret, cui placere ſtudebat; & diviti tam commodè eſſe, qui illum offendebat? At magno hoc ſolatio Lazaro erat; cùm ità ſecum reputaret: ſi is, qui Deum offendit, tam lautè, indulgenterque tamen ab illo habetur in hac vita; quas ego non ab eo gratias in futurum expectem, qui Domino tam ſancto, juſto, & recto ſervio? Did. Niſs. fer. 6. Dom. 2. Quadr. §. 2.

Domine, nè ſtatuas illis hoc peccatum. Actor. 7. 59. Quid Stephanum, poſt exemplum Chriſti, ejuſque legem, movere potuit; ut pro tam perfidis Judæis DEO ſupplicaret. Reſpondet Euſeb. Emiſs. hom. de S. Steph. dum pro Judæis ſupplicat, ſpem noſtram, & fiduciam nutrit: nam dum pro perſecutoribus deprecatur, manifeſta cultoribus ſuffragia pollicetur.

Magnæ ſunt vires ſpei in Dominum; præſidium, quod non poteſt ſuperari; portus tranquillus; turris, quæ nequit pati; arma inſuperabilia, vires invictæ. S. Chryſoſt. in Pſ. 10.

Omnem creaturam ſenſibilem Deus armatam, & munitam, creavit alias veloci pedem curſu; alias ungulis, alias pennis, alias cornibus, alias denique dentibus. Hominem ſolum ſibi diſpoſuit (inermem ſcilicet) ut virtus illius ſit ipſe Deus. S. Chryſoſt. ſ. 31. in feſto S. Michaelis in Matth. 7. Quercus altis defixa radicibus, ventos, & imbres, non timet: aſſumit hinc plus virium, quò plus in imo ſe locat. Sic ſpes. Gerſon. de conſol. Theol. l. 1.

Navis ſtantibus ventis. Lem. *Spes omnis ab alto eſt. Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei.* Tit. 2. 13. Heſius.

§. IV.

Sperandum non in homine, & cæteris creaturis; nec in ſe.

Ex Veteri.

SUduit aſtutus Eſau ſe confirmare in adepta gratia patris. Gen. 27. Blandiens maximè per ea obſequia, quibus bonus ſenex caperetur. Sed Deus eum repulit: quia in hominum gratia ſpem ponens; de bona vita, & juſtis operibus, ſollicitus non erat. S. Chryſoſt. hom. 9. in Matth. vitia voluntatis vicerunt privilegia naturæ: & quia pravis moribus erat; nihil ex his omnibus adjutus eſt: ſed & juxta naturæ ordinem prior, & de patris voluntate ſecurior; quia

quia displicebat Deo, omnia, quæ jam tenere videbatur, amisit. Oliva t. 3. conc. 16. 2. die ven. Quadr.

Tantùm memento mei, cùm bene tibi fuerit. Gen. 40. 14. Erravit Joseph, ab hominibus subsidium sperando; cùm in solum Deum sperare debuerit. S. Aug. hom. 82. de temp. cùm in omnibus Dei gratiam meruisset, subreptum est illi, ut ab homine auxilium peteret. Pro qua re additi sunt duo anni, quibus adhuc teneretur in carcere. Tanquam diceret ei Deus: ego tibi ostendo, quòd magis à me, quàm ab homine, debeas auxilium postulare. Joseph etsi sanctus, & contra jus incarceratus; quia spem suam posuit in Pharaonis pincerna; permisit eum Deus illius oblivisci, & longô tempore captivum detineri. Stella de cont. &c. p. 3. c. 5.

Omnis Israel, qui stabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens: nè fortè & nos terra deglutiat. Num. 16. 13. 34. Cùm sibi viderentur Core, Dathan, & Abiron, Moysem ducatum affectare, in defensionem, & immunitatem, populi conjurant: ecce tibi supplicium adest; terra dehiscens absorbet eos. Quid tunc familiares? quid propinqui? an miseris auxiliari student? nec unus. *Omnis Israel* &c. Baeza t. 2. l. 5. c. 1. c 5.

Tolle cunctos principes, & suspende eos contra solem in patibulo. Num. 25. 4. Cajetanus: principes isti solem adorabant. Sic spes vestras in sole posuistis. Cajetanus.

Tu venis ad me cum gladio, & hasta - ego autem venio ad te in nomine Domine exercituum. 1. Reg. 17. 45. Etiam Saul in Philisthæos insurgit apud montes Gelboe; sed Saul 1. Reg. 31. 4. *arripuit gladium, & vincit super eum.* Saul propriô gladiô trucidatur. David alienô ad victoriam munitur. Discriminis causam dat S. Basilius Seleuc. orat. 15. non hisce meis manibus, sed divinis, obarmatus sum; tibique cum vita caput adimam. David à Domino auxilium speravit, Saul in armis confidebat. Ita Drogo Ost. de Sacr. Pass. *clypeus Saul* 2. Reg. 1. 21. propriæ virtutis confidentia est, quæ non valet resistere sagittis incircumcisorum. Væ autem his, qui amiserunt sustinentiam, hoc est, clypeum fortium: & maledictus in hominè, quod est clypeus Saul. Naxera in Jos. 23. §. 21.

Sub umbra illius &c. Cant. 2. 3. Intuens sponsa innumera sylvarum ligna procera, umbrosa; horum tamen spretâ umbrâ, solius Dilecti umbram quærit. Mundanorum enim umbra noxia, inutilis. De Ponte hîc Exh. 26.

Vana spes, & mendacium viro insensato. Eccl. 34. 1. Simillimæ sunt aliquando herbæ, licèt non ejusdem virtutis: unde herbarius, nisi apprimè sit peritus; facilè decipitur. Sic erras, dum, pro spe divina uteris humanâ: unde non mirùm, te sperando nihil proficere. Herbarum illæ robustiores habentur, quæ in campis, aut montibus, sinè humanâ culturâ, nascuntur; quàm quæ satæ, & plantatæ, in hortis. Rho aff. spei 53.

Erit vobis fortitudo Pharaonis in confusionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam. Isa. 30 3. omnis umbra mundana hedera Jonæ 4. 6. de Ponte cit.

Maledictus homo, qui confidit in homine. Jerem. 17. 5. Hebr. in *Adam*, qui ex adama, id est, ex terra terreus est, carneus, & infirmus. *Et ponit carnem*, id est, hominem carneum, & fragilem, *brachium suum*; ut scilicet eô, quasi brachiô potenter se tueatur. S. August. de gratia & lib. arbitr. c. 4. brachium pro potentia posuit operandi: in nomine autem carnis intelligenda est humana fragilitas. Ac per hoc firmat carnem brachii sui, qui potentiam fragilem, id est, humanam, ad bene operandum sibi sufficere putat; nec adjutorium sperat in Domino. Cornelius hîc.

Erit enim, quasi myricæ. Jer. 17. 6. Teste Plinio l. 24. c. 9. & Dioscor. l. 1. 99. duplex myrica: una hortensis, fructum habens asperum; secunda sylvestris, de qua hîc quæ humilis est. Hæc dicitur maledicta, &, ùt ait Plinius, infelix: quia sterilis est & in solitudine sola nascitur; vilis, & depressa. Unde myrica Hebræis Symbolum est hominis humilis, & nullius pretii. Sic peccator, qui, Deo relictô, in homine spem ponit, non habebit bonum successum, nullum fert fructum; cœlestis gratiæ, & sapientiæ, pluviâ destituitur. Solus erit, à Deo, & hominibus derelictus. Cornelius hîc.

Neq; in justificationibus nostris prosternimus preces, - sed in miserationibus his multis. Dan. 9. 18.

Percussit hederam, & exaurit. Jon. 4. 7. Hedera Symbolum est vanitatis Mundi, omnisque rei, & spei, mundanæ. De hac enim hedera in Hebr. hîc v. 10. dicitur: *filia noctis erat, & filia noctis periit.* Id est, unâ nocte nata est, unâ etiam nocte periit. Cornelius hîc. Mediâ nocte, & candicante aurorâ, cùm sol nondum incanduit, hedera tegit prophetam; & expansi flores solis radios vice clypei repellunt. Verùm cùm acrior æstus, hedera exsiccatur; & prophetam omnî nudatum auxiliô deserit. Naxera in Jos. 6. §. 18.

Ex Novo.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Magis Jerosolymam ingressis stella ad tempus disparuit: dicúntque aliqui, quòd idcirco disparuit; quoniam Magi, recurrentes ad humanum præsidium, perdere meruerunt divinum ducatum. Dion. Carth. hîc.

Similis erit viro stulto, qui ædificavit domum suam super arenam. Matth. 7. 26. Tropol. stultus, & Mundanus, ædificat super arenam, id est, super creaturam, ùt ait Salmeron, quæ instar arenæ sterilis est ad bonum, & fluida. Cornelius hîc.

Nescio vos. Matth. 25. 12. Exclusæ virgines fatuæ pulsabant ad prudentum ostium; & frustra clamabant, nihil, quæ intraverant, respondentibus; nedum de infelicitate earum condolentibus. Cur ità? nonnæ illis notæ? nonne paulò antè familiariter convivebant? Ità est, ait S. Chrysost. in Ps. 40. notæ erant virgines virginibus; sed nîl eos juvit ea familiaritas. Baeza t. 1. l. 5. c. 3.

Facta

Facta est fames valida in regione illa; & ipse cœpit egere. Luc. 15. 14. Ad medelam *civi regionis illius adhæsit.* v. 15 Sed ait ipse: ego hîc *fame pereo!* Hic fame perit, ubi famis remedia requirit. S. Chrysol. s. 1. sic invenit, qui se negat patri, qui se committit extraneo: ut sentiat severum judicem, quem fugit indulgentissimum provisorem. Ubi in patre collocavit spem, invenit plenam optimis cibis mensam. Naxera in Jos. 23. §. 21.

Hominem non habeo. Joan. 5. 7. Hominum spe relictâ, ad Dei opem confuge. Æger ad piscinam, incassum expectâ per tot annos hominum benevolentiâ, repentè sanatus est à charitate divina: quod fortè impetrâsset jam ante annos triginta septem, si nullum hominem in desiderio cordis habuisset. Olivat 3. conc. 16. 2. Ven. Quadr.

Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. Hebr. 10. 23. S. Anselmus: indeclinabilem, id est, quæ deorsum non inclinetur, ut detrudatur ad cupiditatem opum, rerumque terrenarum; sed semper, quasi ignis, tendat ad desiderium bonorum cœlestium, & æternorum. Cornelius.

In spem vivam. 1. Petri 1. 3. S. Gregor. mor. 31. c. 34. vel 18. arentia corda sunt hominum, quæ in hujus sæculi peritura spe plantata, æternitatis fiduciam non habent. Vivent autem, quæ illi hæreditati inhærent.

Ex Patribus, & aliis.

Nec ideo Troja periit, quia Minervam perdidit. Quid enim priùs ipsa Minerva perdiderat, ut periret? an fortè custodes suos? hoc sanè verum est: illis quippe interemptis potuit auferri. Neque enim homines à simulachro, sed simulachrum ab hominibus servabatur. Quomodo ergo colebatur, ut patriam custodiret, & cives; quæ suos non valuit custodire custodes? S. August. de Civ. l. 1. c. 2.

Propheta dixit: *maledictus omnis, qui sperat in homine.* Jer. 17. 5. nihil enim est eâ debilius: est enim vel telâ araneæ, imbecillior. S. Chrysost. in Ps. 117. Ita ille legit.

Jacens anchora cum funibus nauticis in orbes positis. Lem: *In immensos spes ultima desinit orbes. Spes (justorum) immortalitate plena est.* Sap. 3. 4.

Lux copiosa tenebrosum cubiculum illuminans. Lem: *Spes insperata pusillos* - - excitat, & mediô facit exultare serenô. *Gloriamur in spe filiorum Dei.* Rom. 5. 2. Hesius.

Vapor è face ardente sequens, in altum flammam. Lem: *Quò vivens spiravit; eodem.* Spirat adhuc moriens, sperat que invisere cœlum. *Propter spem, quæ reposita est vobis in cœlis.* Coloss. 1. 5.

Super astra fax ascendit, ascenditque vapor
Moriens eôdem. Vile sit, sit horridum,
Sit lucis expers corpus humanum: tamen
Quò casta mens præcedit, inveniet viam,
Cœloque purum sidus ardebit suo.
Animare spes extrema morientem potest.
Hesius.

Genius bullas flat. Lem: *Spes rebus affixa fugacibus uno frangitur afflatu. Disperiet, unquam aqua supervacua.* Sap. 16. 29. Idem.

§. V.

Speret peccator veniam, quia aliis data.

Num. 1.

Symbola.

Currimus. Cant. 1. 3. Propter mansuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus post te, Domine JEsu! audientes, quòd non spernas pauperes, peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lacrymantem peccatricem, non Chananæam supplicantem, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicantem Publicanum, non negantem Discipulum, non persecutorem Discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. S. Bernardus s. 22. in Cant.

Pone veteres pannos. &c. Jer. 38. 12. S. Gregor. mor. 35. c. 8. oportet intersint panni veteres, cum quibus meliùs teneantur funes. id est, oportèt, ut præcedentium confortemur exemplis; nè infirmos nos, ac timidos, præcepta subtilia vulnerent; dum levant. Et Bacchiarius ep. ad Januarium: mittamus lapso pannos veteres, id est, reducamus in memoriam ejus exempla antiquorum, qui collapsi in peccatum; postmodum de profundis maiorum per pœnitentiam ad superna relati sunt; nè desperet. Cornelius hîc.

Num. 2.

Exempla.

David.

Eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis, & statuit super petram pedes meos &c. Ps. 39. 3. Priùs de luto pravitatis educitur; ut ejus pedes per fidem in petra solidentur. Sed quia rectam fidem recta subsequi debet operatio; gressus ejus directi sunt: ut post directionem gressuum, id est, post perfectionem boni operis, in ore acciperet etiam Canticum prædicationis. S. Gregor. hom. 9. in Ezech. 2.

Docebo iniquos vias tuas, & impii ad te convertentur. Psal. 50. 15. David geminô notatus, adulterii, cœdisque, stigmate; inustam criminum infamiam abolendam sibi statuit peccatorum curatione, aut certè curâ: *docebo &c.* Ratus scilicet, tutiorem sibi ad veniam aditum patere nusquam; quàm si non caveam sibi ad lugendum, sed cathedram ad docendum, extrueret. Oliva l. 1. Strom. §. Tu aliquando conversus &c. David, cùm, in expiationem criminis sui, charitatem Patris flagitaret; non eâ usurum se in cultum Numinis protestatur; sed in culturam iniquorum. Psal. 50. 14. *redde mihi lætitiam salutaris tui.* Et quò te convertes? ubi te Spiritus Dei, qui amor est, insederit ad salutem? quibus Deum hostiis honorabis? Nullis. *Si voluisset, dedissem utique.* Quid ergo amore plenus Domino exhibebis? *docebo iniquos &c.* Ergo Paracletô inundatus David, non figendis Deo oculis vacabit; sed extergendo sceleratorum puri manus, spongiasque, admovebit: non ignarus, amantiorem tum se fore Numinis, si fratri diligentiùs, quàm Deo, famuletur. Id. l. 3. Strom. Luc. 23. nolite flere super me.

Liber generationis JEsu Christi, Filii David. Matth. 1. 1. Ut peccatores, ad agendam pœnitentiam, & spem veniæ, excitaret; priùs, Davidis, quàm Abrahæ, filius voluit vocari. Accidit, pauperes ostiatim eleemosynas mendicare; ingressumque in aliquam domum pauperem alium panem in sacculum, pecuniamque in crumenam, imponere vident; mox dicunt: hîc oportet nos eleemosynam petere: nam ubi tam larga eleemosyna huic pauperi data est, nobis etiam magna donabitur: nam liberalis aliquis dominus in hac domo videtur habitare. Idcirco voluit Dominus, ut S. Evangelista peccatorem David initiò genealogiæ Christi poneret; & tantum hoc beneficium, & eleemosynam, coram nobis reciperet; qualis est, eum Sanctis Patriarchis Abrahæ, Isaac, & Jacob, anteponi: quò hinc nobis miseris, egenisque, peccatoribus confidentia oriatur, ad supernam, similemque misericordiæ eleemosynam accipiendam. Diez. conc. 1. in Nat. B. V.

Tres Reges.

Ecce Magi. Matth. 2. 1. Graves Patres tenent, fuisse maleficos. S. August. l. 2. de Epiph. S. Ambr. in Luc. S. Hieron. in c. 19. Is. S. Chrysost. hom. 1. ex var. in Matth. tacitè respondet objectioni, quare isti falsæ religionis cultores sunt vocati? nè aliquis desperaret, inquit, posse sibi salutem Credenti donari: quia jam conspiceret, Magis esse donatam. Sylveira hîc.

Matthæus.

Vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine. Matth. 9. 9 Cæteri Evangelistæ, propter verecundiam, & honorem, Matthæi, noluerunt eum nomine appellare vulgatô, sed dixerunt *Levi*; duplici quippe vocabulô fuit. Ipse autem Matthæus Matthæum se, & Publicanum, nominat: ut ostendat legentibus; nullum debere salutem desperare, si ad meliora conversus sit; cùm ipse de Publicano in Apostolum sit repentè mutatus. S. Hieron. hîc.

Et factum est, cùm accumberet in domo illius, multi Publicani, & peccatores simul discumbebant cum Jesu. Marci 2. 15. Magnô mox conviviô in domo sua instructô, cùm Christum ipsum, tum cæteros omnes familiaritate conjunctos, benignè ad illud invitat. Facit id autem; nè ipse solus beneficium accipiat; sed reliqui omnes, qui ad epulum vocati venerant. Victor Antioch. ad c. 2. Marci.

JEsus divertit ad unum Publicanum, & peccatorem; & multos ex uno trahit, & ad se venire invitat; incentivum cunctis tribuens veniendi. Recipit ad verbum, recipit ad discubitum: sed nec mirum, si eos venatur ad regnum æternum. Sim. Cass. l. 9. c. 17.

Per corporale convivium, quod Christo Matthæus exhibuit, mysticè intelligitur spirituale convivium, quod ei in anima sua paravit, præbendo delicias cordis per hoc; quòd eum in anima totô recepit affectu, aperiens ei ostium mentis; de quo convivio ait Salvator Prov. 8. 31. *deliciæ meæ, esse cum filiis hominum.* Et Apoc. 3. 20. *ecce sto ad ostium.* Sed &, dum exemplô Matthæi graves transgressores convertuntur, & corriguntur; facit Matthæus Christo solenne convivium, Dion. Carthus. in Matth. 9. 9.

Zacharias.

Et Zacharias pater ejus repletus est Spiritu S. & prophetavit. Luc. 1. 67. Vide, quàm bonus Deus, & facilis indulgere peccatis. Non solùm ablata restituit, sed etiam non sperata concedit. Nemo ergo diffidat; nemo veterum conscius delictorum præmia divina desperet: novit Dominus mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum. S. Ambros. l. 2. in Luc. de resolutione linguæ Zachariæ.

Magdalena.

Arcum meum ponam in nubibus cœli. Gen. 9. 13. Materia arcûs, nubes aquosa, radiis solis percussa. Nubes aquosa Maria lacrymosa: sol Christus, radius gratia Christi: quæ nubem aquosam percussit, cùm Mariæ lacrymanti gratiam infudit. Color cæruleus, ejus humilitas; rubeus charitas. Brachiorum usque ad terram extensio est magna, quam habet ad peccatores, misericordia. Est enim ipsa, sancta interventrix peccatorum; & adjutrix eorum: didicit enim ex experientia peccatorum misereri. Est autem illa signum fœderis inter Christum, & peccatorem; benignæ receptionis, familiaritatis, defensionis, remissionis &c. S. Thom. Aqu. in festo S. Magdalenæ. Arcus fit ex repercussione radiorum solis in nube aquosa. Nubes fuit Magdalena, peccatorum scilicet multitudine obscura. Aquosa fuit, quando lacrymis pedes Domini lavit. Radiis solis fuit repercussa, id est, gratiâ Dei respersa, & sic facta est arcus bicolor: igneus, per gratiæ repercussionem; aqueus, per lacrymarum effusionem. Et sic ponitur in nubibus cœli, id est, inter Sanctos: ut sit fœdus inter nos, & Deum. Quis igitur jam valeat desperare, qui videat arcum istum: cùm peccatrix tam ignominiosa, effecta est inter Sanctos tam gloriosa. Hugo. Card. hîc.

Moab olla spei meæ. Ps. 59. 10. id est, magni peccatores, qui veniam habuerunt, mihi præstant fiduciam. Et posset esse thema de B. Magdalena, quæ fuit olla Moab: erat olla intus ardens, & extrà sordens. Hugo Card. hîc.

Dabo ei - vallem Achor ad aperiendam spem. Os. 2. 15. Magnam possunt spem habere omnes homines; quando vident, tantam peccatricem ad tantam gratiam, & gloriam, pervenisse. In valle, ad quam confluunt sordes, significatur B. Magdalena secundùm statum peccati: per Achor, quod interpretatur *turbatio*, significatur status ejus, secundùm quod per pœnitentiam turbata est. Et hæc data nobis est ad aperiendam spem: ut, si peccatores simus, non desperemus: si justi, confidenter speremus: quia, qui tantam peccatricem salvavit, & nos non repellet à salute. Hugo Card. hîc.

Unguentô ungebat. Luc. 7. 38. Quid per hoc vas, nisi Magdalenæ lapideum, id est, firmissimum cor, candidum per propositum innocentis vitæ. Hoc alabastrum, Luc. 7. 37. plenum

plenum erat unguentô amariſſimæ pœnitentiæ, & mœroris.-- Tu ſpeculum peccatorum, tu gaudium Angelorum, tu pœnitentiæ forma, tu Apoſtolorum Apoſtola, tu divini amoris fornax &c. S. Bernardinus t. 2. ſ. 46.

Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei. Joan. 11. Permiſſus eſt Lazarus amicus mori, non ad mortem, ſed pro gloria DEI. Oportebat nihilominus quempiam electorum ſpiritualiter mori itidem pro gloria Dei: ut ſcilicet per converſionem ejus glorificaretur Filius Dei; dimittendo illi peccata multa. Permiſſa eſt itaque hæc mulier, dilecti Lazari ſoror, mori in peccatis, & eſſe famoſa peccatrix; non ad mortem, ſive ad interitum æternum; ſed pro gloria Dei, pro teſtimoniô juſti, & juſtificantis nos Dei, & hominis, JEſu Chriſti Filii Dei. S. Rupertus de op. Sp. S. l. 2. c. 28.

Beatus, qui habet partem in reſurrectione prima. Apoc. 20. 6. Illa eſt, quam Dominus annuntians Judæis, *amen, amen*, inquit Joan. 5. 25. *quia venit hora, & nunc eſt; quando mortui, audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent.* Hac reſurrectione mulier hæc prima omnium reſpiravit: quia cùm eſſet *in civitate peccatrix*, fœtentior malæ famæ putoribus, quàm fuerat frater ſuus Lazarus corpore quatriduanus; audivit in monumento malæ conſuetudinis vocem Filii Dei: &, quia audivit; protinus exivit. Secunda reſurrectio corporum eſt. S. Rupertus l. 14. in Joan. 20.

Petrus.

Tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Luc. 22. 32. Nolo Joannem adeas, liliô coronatum; Thomam conſequere. Oliva l. 1. Strom. § Tu aliquando converſus. Theophylactus: tu Petre converſus bonum exemplum eris omnibus; ut nullus Credentium, in te reſpiciens, deſperet: qui, cùm Apoſtolus fueris, & negaveris; iterum tamen receperis primatum omnium, & præfecturam orbis per pœnitentiam. S. Ambroſ. in Pſ. 30. & V. Beda: infirmiores fratres exemplô tuæ pœnitentiæ, nè de venia fortè deſperent: confortare memento.

Latro.

In amplitudine ſinûs ſui mater charitas prodigos ſuſcipit revertentes. Ipſe Dominus noſter derelictorum perſonam gerens in cruce, ſe queritur derelictum. Et nè deſperarent, etiam in ultimis conſtituti, feſtinans in adjutorium illicò adeſt latroni: & re in certo poſitâ non differt beneficium; ſed repentè indulgentiæ cæteris documentum ejusdem ſtatuit ad exemplum, latroni inquiens: *hodie mecum eris in paradiſo.* S. Cyprianus de cœna Dam.

O quanta latronis fiducia! omnis mali, nullius boni, conſcius ſibi, transgreſſor legis; vitæ ſimul, & ſubſtanſtiæ, raptor alienæ; poſitus in januis mortis, in fine vitæ, deſperatus de vita præſenti; ſpem vitæ futuræ, quam toties demeruerat, nunquamque meruerat concipere, eam requirere non formidat. Quis hîc deſperet, latrone ſperante? S. Bernardus de Paſſ. Dom. c. 9.

Pulcherrimum affectandæ converſionis exemplum: quia tam citò latroni venia relaxatur; & uberior eſt gratia, quàm precatio. S. Ambroſ. in Luc. 23.

O verbum totius dulcedinis, & veniæ! *Pater, ignoſce illis.* O verbum totius amoris, & gratiæ! *hodie mecum eris in paradiſo.* Reſpira nunc in ſpem veniæ anima quantumcunque peccatrix. Si tamen patientis pro te Domini tui veſtigia ſequi non abhorres. S. Bonaventura. de ligno vitæ.

Heu me! ajebat diabolus: duos latrones dedi, ac unum amiſi; nec amiſi tantùm, ſed & paradiſus apertus eſt. Annos quinque millia clauſus manſerat, ipſumque aperuit latro. Quis jam de ſalute deſperaturus eſt? innumerabiles hic effodit parietes, in ſupernis latro, itemque in infernis. S. Chryſoſtomus orat. in ſancta lumina.

Dum tantum reum benignè relaxat; dum tantô debitori refundit immanis debiti cautionem; humano generi conſcripſit ſecuritatem: ut conſolatio, ac ſpes, fieret totius populi abſolutio unius deſperati; & privatum donum in publicum creſceret beneficium. S. Auguſt. hom. 120. de temp.

Cùm inſpicio ad mala opera mea, quæ operatus ſum; ſi me judicare vis, ſecundùm quod merui; certus ſum de perditione mea. Cùm verò reſpicio ad mortem tuam, quam pro redemptione peccatorum paſſus es; non deſpero de miſericordia tua. Latro verò ille, qui pro ſuis tecum ſceleribus crucifixus eſt, usque ad ipſius animæ ſingultum ſemper in peccatis fuit. Sed tamen in ipſa hora ſuæ expirationis, quia ſua mala confeſſus eſt, miſericordiam invenit. Cernens ergo te pro redemptione peccatorum eſſe mortuum; manus tuas, & pedes tuos, clavis confixos; latus tuum lanceâ militis apertum; undam ſanguinis, & aquæ, de eodem tuo latere currentem; deſperare debeo? S. Anſelmus Medit. 7.

Nicodemus.

Hic venit ad JEſum nocte. Joan. 3. 2. Rupertus l. 3. ignoſcendum eſt illi; & expectanda ejus lactens, & edentula fides; donec creſcat, & proficiat. If. 42. 3. *calamum quaſſatum non conteret; & linum fumigans non extinguet.* S. Hieron. hîc: calamum quaſſatum, ſive confractum, non conteret: cunctis enim placabilis erit, & veniam dabit peccatoribus, dicens: *confide fili, remituntur tibi peccata tua.* Matth. 9. 2.- *et linum fumigans non extinguet*: qui vicini erant extinctioni, Domini clementiâ ſervantur. S. Ambroſ. in c. 23. Luc. Veni & tu, vel ſerò, vel nocte, vel quâcunque horâ, veneris; invenies JeſumJeſum

sum ad suscipiendum paratum; nec minorem seriùs venientibus mercedem piâ largitate solventem. Nam & qui sextâ horâ venit, non est mercede fraudatus; & qui undecimâ, plenitudinem mercedis accepit. Sed & Nicodemus nocte venit.

Paulus.

Emittet verbum suum, & liquefaciet ea. Ps.147.18. Non desperatur de crystallo, quantò minus de nive, vel nebulâ. Audi vocem quandam crystalli, qui priùs fuit blasphemus 1. Tim. 1.13. *persecutor, & blasphemus.* Sed quare solvit crystallum Deus? nè de se nix ipsa desperet. *Trahe me post te; curremus.* Cant. 1. 3. Cur non dixit, trahe nos post te, curremus? Omnes enim egent excitante gratiâ: ipsâ solâ attrahitur; & omnes excitantur ad cursum, exemplo unius excitatæ. Arcones ib,

Apprehende branchiam ejus, & trahe, eum ad te. Tobiæ 6. 2. 4. Radulphus Flav. l. 4. in Levit. c. 4. piscis ille immanis quilibet sævus persecutor intelligitur; qui Christi membra, pedes suos lavantia, id est, operum sordes abluentia, ad pravitatis suæ consortium trahere conatur. Talis erat blasphemus ille, cui de cœlo clamatum est: *Saule! Saule! quid me persequeris?* Act. 9. 4. Hunc Tobias ab aquis suis extraxit: quia Christus gratiâ suâ à carnali conversatione eum separavit. Extractus autem palpitare cœpit: quia, cœlesti illa voce auditâ, ipse cordis contriti sacrificium Deo offerebat dicens: *ego sum minimus Apostolorum &c.* 1. Cor. 15. 9. Hujus cordis particulam, quisquis à dæmone oppressus, sibi assumpserit; imponat illam prunis ardentibus; & pessimum invasorem fumò ejus exturbare valebit. Si enim peccati pondere pressus, & inimici laqueis irretitus, humilitatem hujus quondam sævi persecutoris, & cordis contritionem, ipse quòque, ardentibus intus æstuans cogitationibus, imitari potueris; virtutem fumi istius inimicus experietur: quia compunctionis tuæ mœrore, & pœnitentiæ amaritudine, fugabitur. Arcones ib.

Ideo misericordiam consecutus sum; ut in me primo ostenderet Christus JEsus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt &c. 1. Tim. 1. 16. Anselmus in Paulum: ut nemo jam desperare posset, remitti sibi quæcunque peccata; cùm ego tantorum scelerum indulgentiam accepissem: sed unusquisque peccatur sibi diceret: si Saulus Sanctus est, ego quare despero? si à tanto Medico tam desperatus æger sanatus est; ego vulneribus meis illas manus non optabo? ad illas manus non festinabo? Ut hæc dicerent homines, ideo Saulus de persecutore factus est Apostolus. - - Cùm venit Medicus, volens sibi famam comparare, infirmum quærit sibi aliquem desperatum, & ipsum sanat. Etsi pauperrimum inveniat, non ibi quærit mercedem, sed commendat artem. Ità & Christus potentiam specialis medicinæ spiritualis suæ ostendit in Saulo: ut omnes deinceps nôssent, eum sanare posse cunctas infirmitates omnium confugientium ad se. Apud Arcones in Is. 2. 4. Disc. 3.

Multos ab hac radice ramos prodisse videmus. Conversus Paulus, conversionis Minister factus est universo Mundo. S. Bernardus s. 1. in Conv. S. Pauli.

Cadit miles diaboli, ut surgat signifer Christi. S Augustl. s. de S. Paulo.

Qualis erat carbo Apostolus, *qui priùs* fuit *blasphemus, & persecutor.* 1. Tim. 1. 13. & injuriosus, niger, & extinctus. Misericordiam verò consecutus accensus est de cœlo: vox Christi accendit illum; periit in eo tota nigredo, cœpit fervens spiritu, quò accendebatur, accendere. S. Augustl. in Ps. 119.

Num. 3.

Plures alii.

Cùm cœpisset rationem ponere; oblatus est unus, qui debebat decem millia talenta. Matth. 18 24. Quærit Eucherius Emiss. s. in D. 22. Pent. quare cum hoc priùs Dominus rationem ponere voluit? Respondet: omnes enim numeri in hoc numero continentur: cùm enim usque ad decem numeramus, nisi iterum ab uno incipiamus, nihil habemus, quod dicamus: hôc igitur debitô majus debitum non est, q. d. eô numerô adumbratam summam malitiam, ad quam homo, offendendo Deum, evadere in hac vita possit. Sed cur hunc præ reliquis introduxit? Respondet Eusebius: ut hujus exemplo cœteri intelligerent; quantam spem habere potuissent. Did. Niss. de Convers. latr. §. 3.

Quanti mercenarii Abundant panibus, Luc. 15. 17. in domo largissimi, ac benignissimi Patris nostri! Quantis scilicet peccatoribus conversis ipse pepercit, & mensam suæ bonitatis apposuit! quot miseri misericordiam receperunt! quot profugi, cùm reversi fuerint, recepti. Sim. Cass. l. 8. c. 40.

Erat autem Philippus à Bethsaida, civitate Andreæ, & Petri. Joan. 1. 44. Hoc opus divinam maximè commendat gratiam: quòd de civitate peccatrice tres isti vocati sunt, magni Patres justorum, atque credentium; Bethsaida namque peccatrix erat civitas in tantum; ut & illi Dominus exprobret: *væ tibi Corozain! væ tibi Bethsaida!* Matth. 11. 21. S. Rupertus l. 2. in Joan. 1.

Quærere misericordiæ fontem debuimus, etiamsi clausus esset. Patet; & negligimus. Mittamus oculos fidei in Mundum universum; consideremus, quanti peccatores diebus, ac noctibus, per lamenta, in hoc fonte misericordiæ lavantur; quanti post tenebras ad lucem; quanti post maculas ad munditiam redeunt. S. Gregor. hom. 20. in Ezech. in fine.

Ecce, plasmator meus, multa rogavi, cùm nec pauca promerui. Fateor, heu! fateor; non solùm, quæ postulo, non debentur dona; sed multa, & exquisita, supplicia. Animant tamen me Publicani, meretrices, & latrones; qui, è faucibus hostis momentaneè eruti, finibus excipiuntur Pastoris. Tu enim factor omnium Deus; licèt in universis operibus tuis sis mirabilis;

mirabilis; mirabilior tamen esse crederis in operibus pietatis. Unde de temetipso per quendam servum tuum dixisti: *miserationes ejus super omnia opera ejus.* Psal. 144. 9. August. lib. medit. c. 2.

Quis sibi esse clausum regnum cœlorum putet, qui cognoscit Publicanos, & meretrices, imitatos esse Filium Dei? S. August. l. de agone Christiano c. 11.

Si Publicanus es; potes fieri Evangelista: si blasphemus es; potes fieri Apostolus: si latro es; poteris Paradisi colonus effici: si magus es; poteris Dominum adorare. Nec est ulla malitia, quæ pœnitentiâ non solvatur. S. Chrysost. hom. 14. in Matth. 9.

Ob hanc utilitatem scribuntur Sanctorum ruinæ, & reparationes; ut spem faciant salutis humanæ. S. Isidorus Hispal. 2. sent. c 11.

§. VI.

Sperandæ veniæ, & Salutis, alia motiva.

Ex Veteri, & Novo.

AD meipsum anima mea conturbata est; propterea memor ero tui de terra Jordanis. Ps. 41. 7. Tristatur peccator ob sua scelera; utque se soletur, Jordanis meminit, diei scilicet baptismi sui. q.d. si ignovit, & abluit me in baptismo non cupientem ablui; & nescientem, quid agerem: an abjiciet me, tot gemitibus parantem illi aquam, quâ me lavet? Oliva t. 2. Strom. §. Ad meipsum &c.

Factus est Dominus quasi inimicus; præcipitavit Israel. Thren. 2. 5. Solam umbram, & imaginem, inimici sumpsit. S. Paschas. l. 2. mirâ dispensatione temperat sententiam severitatis; dum *quasi*, & non ex toto, inimicus dicitur: quia, etsi videatur civitatem dimittere in manibus hostium, & affligere aliquoties, in tantum, ut penitus destituta credatur: non de crudelitate inimicitiarum fortè venit; sed de providentia pietatis: ut ad eum flagellata redeat.

Sic locuti estis, dicentes: iniquitates nostræ super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus; quomodo ergo vivere poterimus? Ezech. 33. 10. S. August. s. 18. de temp. ô homo, quicunque illam peccatorum multitudinem attendis; cur & omnipotentiam cœlestis Medici non attendis?

Verum tamen germen radicum ejus in terra finite. Dan. 4. 12. Cur & radices non jubet evelli? Non est ea ira Dei, quæ radicitus destruit: percutit, succidit, confodit; verùm radices relinquit: ex quibus, dum in hac terra sumus, possint per pœnitentiam damna reparari. Richardus à S. Vict. l. 2. de erud. inter hom. p. 1. c. 24. jubet germen radicum ejus in terra finere; unde possit iterum reparari, & ad pristinam plenitudinem reformari. Baeza tom. 3. l. 15. c. 2. §. 4.

Si sciret paterfamilias; quâ horâ fur venturus esset. Matth. 24. 43. Non metuitur ab hoc fure eversio, sed effossio domûs: nam Deus, etiam iratus, non solet extremam perditionem inducere. Id ib.

Erat ejiciens dæmonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 14. Ponitur ante Christum homo dæmoniacus, cœcus, mutus, &, ùt quidam dicunt, etiam surdus. Solent peritissimi Medici optare ab aliis desperatos infirmos; ut in eorum curatione ipsi maximè glorificentur. Solent strenui Duces desiderare adversariorum fortitudinem; ut eâ ratione se fortissimos ostendant; cùm eos superaverint. Solet sapientissimus Doctor argumenta adversariorum fortia optare: ut in eorum solutione peritissimum se ostendat. Si magnis peccatis teneris, accede ad Christum: hoc est, Medicum honorare, ab eo sperare salutem. Osorius Dom. 3. Quadr.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Joan. 14. 2. Sed Matth. 22. 14. *multi sunt vocati, pauci electi.* Quærit S. Hilarius: si pauci sunt electi, cur multæ mansiones? Ut in mansionum abundantia spes omnium augeatur; agnoscentes, Deum velle omnes homines salvos fieri. Paoletti Dom. 2. Pasch.

Ex Patribus, & aliis.

Sed metus est, nè Judex severior sit. Considera, quem Judicem habeas: nempe Christo dedit Pater omne judicium. Poterit te ergo ille damnare, qui redemit à morte, pro quo se obtulit, cujus vitam suæ mortis mercedem esse cognoscit? Nonne dicet: *quæ utilitas in sanguine meo;* si damno, quem ipse salvavi? S. Ambros. l. 1. de Jacob, & vita beata c. 6.

Qui nos tantô pretiô redemit, non vult perire, quos emit: non emit, quos perdat; sed emit, quos vivificet. S. August. s. 1. fer. 3. post. Dom. Pass.

Cùm Deus velit misereri, quia bonus est; & possit, quia omnipotens est: ipse contra se divinæ bonitatis januam claudit; qui Deum sibi misereri, aut nolle, aut non posse, credit. S. August. s. 18. de temp.

Noli mihi dicere, perii; quid mihi restat? Noli dicere, peccavi, quid faciam? Medicum habes, qui morbum potest vincere: medicum habes, qui sanat omnem languorem: Medicum habes, qui potest, & vult, sanare. S. Chrysost. de Chananæa.

Vide plura Bonitas. Misericordia. Salus.

§. VII.

Contra desperationem motiva.

Ex Veteri.

STans super eum, occidi illum: sciebam enim, quòd vivere non poterat post ruinam. 2. Reg. 1. 10. Hinc miserum occisorem Saulis mox interfecit David: quia debuerat percusso regi suam priùs præstare diligentiam; ut illum à morte eriperet; quàm desperâsse de remedio, dicens: *sciebam, quòd vivere non posset.* Nunquam desperandum de peccatoris vita; dum licet aliquam adhibere diligentiam, ut vivat. S. Cyprianus s. de cœna Domini in eodem articulo temporis, cùm jam anima festinat ad exitum; & egrediens ad labia spirantis emerserit; pœnitentiam clementissima Dei benignitas non aspernatur; nec serum est, quod verum & quæcunque necessitas cogat ad pœnitudinem; nec quantitas criminis, nec brevitas tem-

poris, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas (si vera contritio, si pura fuerit voluptatum mutatio) excludit à venia. Baeza t. 2 l. 9. c. 1. §. 3.

Me expectaverunt peccatores, ut perderent me. Ps. 118. 95. Mira diaboli spes de casu nostro: licèt armeris, licèt viceris, & triumphes; victoriam sperat. Eluxit id in viro sanctissimo Job: quem, licèt sciret probatum per omnia, omnibusque virtutibus ante certamen exercitum: ipse enim nec filios profusè diligebat, nec uxorem: fœdus inierat cum oculis, ab omni cupiditate purus c. 31. 1. nihilominus blasphemias ab ejus ore exortum iri credidit; si eum liberis, & fortunis, spoliaret. S. Chrysost. hom. 34. in Matth. quare in mentem diabolo venit, exercitationes ipsius non ignoranti; tot, tantósque, adversùs ipsum excogitâsse labores? Truculentissima est certè bestia; nec unquam solet desperare victoriam, quod ad condemnationem nostram spectat: nam ille nunquam nostram desperat perditionem; nos de salute nostra desperamus: Oliva t. 2. Strom. §. Me expectaverunt &c.

Revertere, revertere. Cant. 6. 12. Idcircò tam crebro ei *revertere* dicitur; ut, etiamsi conversa deliquerit, in desperationem non decidat; sed à peccandi consuetudine spei indulgentiâ resipiscat. S. Justus Orgelit. hic.

Major effecta est iniquitas filiæ populi mei peccatò Sodomorum. Thren. 4. 6. Major iniquitas nostra certè plangitur, quàm eorum, qui non cœpere in fide Christi aliquid boni agere. Hinc & supplicia pertimescamus atrociora; quàm ejus fuêre, quæ subversa est in momento. S. Paschasius hic.

Vivo ego, dicit Dominus Deus: nolo mortem impii &c. Ezech. 33. 11. Jurâsti hominum amator optime, pro tuis miserationibus; te mortem peccatoris nolle; sed potiùs *ut convertatur, & vivat.* Miserere igitur mei peccatoris, qui adjuro te per misericordiæ tuæ viscera; ut mihi propitius sis, atque ignoscas. S. Ephrem. de timore animi.

Consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime. Dan. 4. 24. Bonus consiliarius: etiam sententiâ latâ non desperat omnino; sed diligentiam consulit, quâ depelli possit. Et quid tandem factum? S. Hieron. hîc fecit Nabuchodonosor, juxta consilium Danielis, misericordias in pauperes; & idcirco usque ad mensem duodecimum in eum est dilata sententia. v. 26. Sed quia postea ambulans in aula Babylonis gloriatur, & dicit: *nonne hæc est Babylon magna &c.* v. 27. bonum misericordiæ perdidit malò superbiæ. Baeza antè cit.

Ex Novo.

Accipe puerum, & fuge in Ægyptum. Matth. 2. 13. In illam terram jubetur fugere, quæ tam atrociter infectata fuerat populum hujus pueri. Cur non in tutiora loca? Author Imp. op. ô mutatio dexteræ Excelsi! ut populus, qui antè fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos Unigeniti. Did. Niss. s. de converf. latr. §. 3.

Et dum seminat, quædam ceciderunt secus viam, - alia autem ceciderunt in petrosa, alia autè ceciderunt in spinas. &c. Matth. 13. 4. 5. &c. Mirum est, tam sapientem agricolam, tam consideratè, ùt videtur, semen suum profundere inter saxa, tribulos, spinas, juxta viam. S. Joan. hom. 45. respondet: possibile est enim, ut lapis in terrâ fertilem convertatur; & ut via non conculcetur, nec prætereuntibus cunctis proposita jaceat, sed & in uberes agros traducta; nec vepres emittat, & semina foveat. Nemo scilicet in hac vita desperare debet, quantuscunque sit peccator. Tametsi enim sit rigidum saxum; lacrymis, è contrito corde natis, emolliri potest. Sit licèt spina; in rosam verti potest. Sit licet tribulus; potest fieri vitis. Et si, vel quale, iter publicum sit, quibusvis cogitationibus pervium; ità obstrui illud, & concludi potest, ut soli Christo pateat, cæteris rebus omnibus sit in accessum. Did Niss ib.

Amen dico vobis, quia unus vestrûmme traditurus est. Matth. 26. 21. Cur, infelix Juda! tantâ benignitate non uteris? Ecce parcit ausibus tuis Dominus: nulli te, nisi tibi, indicat Christus: nec nomen, nec persona, detegitur; sed veritatis, & misericordiæ, verbô cordis tui tantùm arcana tanguntur. Non Apostolici ordinis honor, non Sacramentorum tibi communio, denegatur. Redi in integrum, &, depositô furore, resipisce. Clementia invitat, salus pulsat, ad vitam Vita te revocat. S. Leo s. 7. de Pass. D. Cur de ejus bonitate diffidis? qui te à corporis, & sanguinis sui, communione non repulit: qui tibi, ad comprehendendum se, cum turbis, & armatorum cohorte veniente, pacis osculum non negavit. Id. ib. serm. 3.

Laqueô se suspendit. Matth. 27. 5. Quod fecit Judas in corpore suo, hoc factum est in anima ipsius: quomodo qui sibi collum ligant, inde se occidunt; quia non ad eos intrat spiritus aëris hujus. Sic ille, qui desperent de indulgentia Dei, ipsâ desperatione intus se suffocant; ut eos Spiritus S. visitare non possit. S. August. lib. 50. homiliar. hom. 27. S. Hieron. in Ps. 108. pro clementia Domini hoc dico: quia magis ex hoc offendit Dominum, quòd se suspendit, quàm quia Dominum prodidit.

Et arundinem in dextera ejus. Matth. 27. 29. Qui de misericordia Dei desperant, magnam ei injuriam faciunt. Arundo est symbolum inanis spei: quia, qui arundini innititur, facilè cadit. Sic Rabsaces Assyrius Ægypti potentiam vocavit 4. Reg. 18. 21. *An speras in baculo arundineo? &c.* Qui ergo de misericordia Christi desperant, arundineum ei sceptrum præbent: judicantes, quodammodo ejus imperium ad instar arundinis; cui inniti sperando haud quis possit. Octavianus in Eccl. 11. 26.

Si malè locutus sum &c. Joan. 18. 23. Alapa gravis injuria: facies Christi ejus misericordia. De nullo alio peccatore sic queritur Christus; ut de desperantibus misericordiam. Did. Niss. Pol. conl. p. 1. l. 8. c. 3.

Ex

Ex Patribus, & aliis.

Si desperat humana fragilitas, Unigeniti sanguinem consideret, & in pretio suo conspiciat; quàm magna est, quæ tanti valet. S. Gregor. mor. l. 27. 8.

Omnipotenti Medico nullus languor insanabilis occurrit: tantùm tu curari te sine; manus ejus nè repellas; novit, quid agat. Non tantùm delecteris; cùm fovet; sed etiam tolleres, cùm secat. Tolera medicinalem dolorem; futuram cogitans sanitatem. S. Augustin. in Psal. 102.

Nullum animæ vulnus insanabile; sicut in corpore multa sunt talia. S. Chrysost. hom. 24. in Act.

Verum est, quia sola apud Deum desperatio perdit errantem. Ennodius l. 4. ep. 3.

Qui pretiosum sanguinem suum effudit prò nobis, ipse nos à peccato liberabit. Non desperemus in ipso, fratres, non abjiciamus nos ipsos in statum desperationis. Grave enim scelus, non credere spem pœnitentiæ. Si potest serpens deponere senectutem; cur nos peccatum non deponamus? Terra quoque spinosa, cùm fuerit bene exculta, in frugiferam transmutatur: nostra autem non restaurabitur salus? Natura itaque est capax salutis; sed requiritur deinceps voluntas. Non vincunt peccata tua multitudinem miserationum Dei: non superant vulnera tua summi illius Medici experientiam; fidelem modò teipsum præbeas: edisserè Medico affectionem tuam. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 2.

Passio tua ultimum refugium, singulare remedium. Deficiente sapientiâ, justitiâ non sufficiente, Sanctitatis succumbentibus meritis, illa succurrit. S. Bernardus s. 22. in Cant.

Homo Deum magis inhonorare nequit, nec majorem illi irrogare injuriam; quàm si, ob multitudinem, aut gravitatem, criminum suorum desperet de ejus misericordia. Blosius Sacello an. fid. §. 1.

Deus S. Catharinæ Sen. ait tr. 3. c. 132. div. doctr. peccatores, qui in mortis extremitate desperant de misericordia mea, multò gravius me offendunt, & magis mihi displicent hôc peccatô; quàm omnibus aliis iniquitatibus, quas unquam commiserunt. Qui enim desperat, contemnit apertè ipsam misericordiam meam. Blosius ib. p. 2. c. 1.

§. VIII.

Spei junge opera, virtutes, &c.

Ex Veteri.

SEth natus est filius, quem vocavit Enos. Gen. 4. 26. Juxta Philo. l. quod deterius potiori insidietur: Seth vir justus, & sanctus, genuit Enos, id est, *spem*: quia, licèt spes esse possit in peccatore, potiori tamen jure ad justum pertinet. Qui enim diutius in peccatis persistit, potiùs præsumit, quàm sperat: ille verò in Deum sperat, qui ad Deum convertitur. Pinna Ethol. 234.

Tolle arma tua, pharetram, & arcum &c. Gen. 27. 3. 4. Lyran. quærit: cur Isaac à filio cibos noluerit, priusquam illi extremam benedictionem daret? Respondet: quia filius recipiens benedictionem, debebat patri facere obsequium, & servire in mensa. Vana est sinè meritis vitæ bonæ, spes gloriæ beatæ. Isaac in confinio mortis positus, & supremam benedictionem primogenito suo impertiri cupiens, dixit: *tolle arma &c.* Did. Niss. D. 7. Pent. §. 5.

Afferamus ad nos de Silo arcam. 1. Reg. 4. 3. Cùm deberent peccata ex animis extirpare, arcam Dei in castra afferebant; putantes, ex absentia hujus, calamitatem inductam. Cajetanus: devota intentio, ac commendanda spes; si facta respondissent intentioni. Fiducia enim in arca Domini, quamvis bona in se; insufficiens tamen est, nisi bonis operibus comprobetur. Recurrerunt isti ad externam cæremoniam, omittentes internam pœnitentiam peccatorum suorum: & in hoc peccaverunt, relinquentes veram causam percussionis. Mendoza hic.

Da manum tuam, & ille levavit eum ad se in currum. 4. Reg. 10. 15. Cùm in cœlum subvehi petes, dicet tibi Deus, quod Jehu ad Jonadab filium Rechab. Quid est, quod vult homo? gloriam, quietem, beatitudinem. Ergo da manum, ait Dominus; opera volo, & labores; ut pro his tibi impertiam, quæ rogas. Did. Niss. D. 7. Pent. §. 5.

Sacrificate Sacrificium justitiæ. Ps. 4. 6. id est, rectè vivite; & corda vestra divinitati semper munda offerte. Addit: *& sperate in Domino;* ut vitam bonam spes felicior subsequatur. Cassiodorus hic.

Redimet Dominus animas servorum suorum; & non delinquent omnes, qui sperant in eo. Ps. 33. 23. *spera in Domino, & fac bonitatem* Ps. 36. 3. Sunt plerique, qui sinè bonis operibus, imò cum multis criminibus, dicunt, se sperare in Deo: quod utique non est spes, sed præsumptio de misericordia DEI. Unde ad veram spem hortatur: *spera in Domino &c.* S. Bernardinus tr. de 8. beatit. s. 5. Navigatio spei, non velis tantùm, sed & remis, agenda est. Vides Cherubim, & Seraphim, dictante Scripturâ depictos cum alis, & manibus. Quâ de causâ? nisi ad exprimenda verba Davidis: *spera in Domino &c.* Rho aff. spei 26.

Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei. Ps. 51. 10. Cujus vox hæc tantæ plena fiduciæ? an Abelis? an Enos? an Enoch? an Jeremiæ in utero matris sanctificati? Davidis est: & quidem non innocentis, sed adulteri: non luctantis cum Goliath; sed fœminæ succumbentis. Psalmus iste primus est post quinquagesimum. Tu olea? & quidem fertilis, in domo Dei es? Et ubi voces illæ? *miserere mei Deus!* Scit David, DEI misericordiam ad delicias usque, & decora, peccatoribus indulgere: scit, post scelus non modò non abjectum se esse à Domino; sed erectum altiùs. Et quidem nusquam se ante

peccatum tam splendidô vocabulô ornavit; doctus, clariores nos fore post culpam, si pœniteat culpæ. Oliva t. 2. Strom. §. Ego autem &c.

Et filiis ejus erit spes. Prov. 14. 26. Beda, &c. pronomen *Ejus* referunt ad timorem Domini: id est, iis, qui summè timent Deum: adeò, ut ex timore Domini, velut è matrice sati, concepti, & geniti, videantur, erit spes, tutela, & protectio. Cornelius hîc.

Bonus est Dominus sperantibus in eum. Thren. 3. 25. Et, nè otiosa sit spes, addidit: *animæ quærenti illam.* S. Paschasius hîc.

Misericordiam, & judicium, custodi; & spera in Deo tuo semper. Os. 12. 6. q. d. si hôc cares, vana est tua spes. Diez. conc. 4. in Comm. Virg.

Ex Novo, & Patribus, aliis.

Memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Videbat se jam latro Christi gratiâ victorem de Mundo, & diabolo; multâ patientiâ se DEO in holocaustum obtulerat; & inde ab eo sperat regnum. Ps. 4. 6. *Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino.* Sylveira hîc.

Expectantium aquæ motum. Joan. 5. 3. In omni expectatione bonorum sperandorum patientiâ opùs est. Hinc Jacobus ait sub similitudine in spe agricolæ: *patientes estote-ecce agricola expectat.* cap. 5. 7. Sim. Cass. lib. 5. cap. 27.

Supervacuè in Deo sperare convincitur, qui, sinè operum bonorum exercitatione, divinâ se credit posse fruitione lætari. S. Laurent. Just. s. in festo Corp. Chr.

Spes sinè vitâ virtutum, & devotionis dulcedine, non est spes, sed præsumptio. S. Bernardus. S. sup. Salve.

Spes ad modum fumi ex igne, id est, charitate, provenit; in altum ascendit, in fine deficit, id est, in gloria. S. Thom. Aqu. prologo in ep. Eph.

Conchæ in littore ad Orientem solem panduntur. Lem: *spes dilatat. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.* Thr. 3. 25. Hesius

Anchora infixa, sed fune ruptô, quô alligata erat Lem: *Tolle fidem; spes nulla futura est. Deus autem spei repleat vos omni gaudiô, & pace in credendo; ut abundetis in spe, & virtute Spiritûs. S.* Rom. 15. 13. Id.

§. IX.

Spera, & time.

Num. 1.

Symbola.

Ex Veteri.

Vlditque in somnis scalam. Gen. 28. 12. S. Hieron. ep. ad Geront. Ascendebant Angeli, & descendebant: ut nec peccator desperet salutem; nec justus de sua virtute securus sit. Sunt, qui quandoque Angelicâ puritate nitentes, conversationem suam in cœlo habere videbantur, miserè ceciderunt. Sic è contrà plures, qui à terrena, & bestiali vitâ, pœnitentiæ pennis, ad angelicam, & cœlestem, vitam ascendunt. Ramirez in 3. ep. 5.

Per diem in columna nubis; & per noctem in columna ignis. Ex. 13. 21. Docemur, inter timorem, & spem, incedere, in columnâ nubis lucidâ, & ardente, quâ populus Hebræus ducebatur. Sic intelligit S. Clem. Alex. Orat. ad Græcos: hoc simul est gratiæ, & timoris, indicium. Si obedieris, lucem; si non obedieris, ignem. Fernandius in Gen. 1. 1. Sect. 1.

Dominus Deus tuus ignis consumens est. Deut. 4. 24. Et tamen dicitur Cant. 1. 2. *oleum effusum?* Cur? ignis est, ut peccator timeat; oleum, ut speret misericordiam. Psal. 146. 11. *beneplacitum est Domino super timentes eum; & in eis, qui sperant super misericordia ejus.* Sylveira in Luc. 5. q. 16.

Nè declines ad dexteram, neque ad sinistram. Prov. 4. 27. Nè præsumas ad regnum de justitia tua; nè præsumas ad peccandum de misericordia Dei: ab utroque te revocat præceptum Domini divinum; & ab illi altitudine, & ab ista profunditate. S. Augustin. in Ps. 31. Justus declinat ad dexteram, qui de sua justitia, & viribus, præsumit: injustus declinat ad sinistrarem, qui, propter carnis fragilitatem, salvari se posse desperat. Salonius in Ps. 4. 27.

Læva ejus sub capite, meo, & dextera illius &c. Cant. 2. 6. Læva sponsi justitia est, quæ per timorem fulcit Ecclesiam, nè corruat in peccatum: dextera sponsi est misericordia, quæ per spem amplexatur, & consolatur Ecclesiam, nè desperet: *sperantem in Domino misericordia circumdabit.* Hugo Card. hîc.

Surge Aquilo, & veni Auster. Cant. 4. 16. Aponius per Aquilonem intelligit metum; per Austrum verò spem. Hi venti, licèt oppositâ è regione perflent, mirè conspirant, hortum sponsæ ut ventilent, & odorem flores exhalare faciunt. Pinna Ethol. 17.

Ex Novo.

Non fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbathô. Matth. 24. 20. Hyeme à Deo fugit, qui, consideratâ severitate justitiæ suæ, nimiô terrore concussus, in desperationis barathrum ruit. Fugit autem Sabbathô, qui nimis de Dei bonitate præsumit. S. Bernardinus s. 30. Act. 2.

Erat aspectus ejus sicut fulgur, & vestimentum ejus sicut nix. Matth. 28 3. S. Gregor. hom. 21. in Evang. in fulgure terror timoris est, in nive autem blandimentum candoris. Quia verò omnipotens Deus, & terribilis peccatoribus, & blandus est justis; rectè testis resurrectionis ejus Angelus, & in fulgure vultus, & in candore habitus, demonstratur: ut de ipsa sua specie & terreret reprobos; & mulceret pios. Unde rectè quoque populum per deserta gradientem, columna ignis in nocte, & columna nubis præibat in die. In igne terror est, in nube autem nivis blandimentum: dies verò vita justi; & nox accipitur vita peccatoris. Sylveira Marci 16 q. 11.

Habebat

Habebat in dextera sua stellas septem, & de ore ejus gladius &c. Apoc. 1. 16. Cur gladium jungit? Richardus à S. Vict. postquam dixit, quòd habebat septem stellas in dextera sua, ut hoc eis esset ad consolationem; statim addidit, quòd gladius ex utráque parte acutus de ore ejus exibat; quod esset ad correptionem: & illud conferret fiduciam de gratia; istud incuteret terrorem de negligentia: ut inde sumerent securitatem, nè desperarent; hinc cautelam, ut semetipsos emendarent. Stellis ingerit spem, gladio timorem: ut cum spe, ac timore, viventes cautos se habeant; ut timore pœnas fugiant, spe ad præmia animentur. Sylveira hic.

Iris erat in circuitu sedis. Apoc. 4. 3. Iris, quæ thronum Dei cingebat, ex Ruperto, misericordiam denotabat. Et quidem ex instituto pacis Symbolum fuit: auditò tamen iridis nomine serenitatem in aere concipis. At subdit: *& de throno procedebant fulgura & voces & tonitrua.* Octavianus in Eccl. 2. 7.

In peccatoris pectore debet spes, & formido, conjungi: quia in cassum misericordiam sperat, si non etiam justitiam timeat: in cassum justitiam metuit, si non etiam de misericordia confidit. Mola superior, & inferior, ità sibi necessariò junguntur, ut una sinè alterâ inutiliter habeatur. Ità S. Rupertus Abb. l. 1. in Deut. 29.

Tunica tua est spes ad DEUM: quia sicut tunica habet duas manicas; sic in spe sit misericordia, & justitia: ut sic speres de DEI misericordia, quòd non negligas justitiam ejus: & sic cogites justitiam ejus, ut non obliviscaris misericordiam. l. 1. Revel. S. Brig. c. 7. V. B. Virg.

Vide plura Misericordia. Justitia.

Num. 2.

Motiva.

Ex Veteri.

Deducit ad inferos, & reducit. 1. Reg. 2. 6. S. Gregor. hîc: Ut mortificet, ducit ad inferos; & ut vivificet, reducit ab inferis. Omnipotenti enim Deo ad inferos ducere est peccatorum corda æternorum cruciatuum consideratione terrere. Et quoque ab inferis reducere, est territas pœnitentium, atque commissa lugentium mentes spe vitæ indeficientis attollere. Apud Pinna in Eccl. Ethol. 17.

In manibus portabunt te. Ps. 90. 12. Vultis scire, quas intelligam duas manus? duplicem utique demonstrationem: dum scilicet hinc tribulationum brevitas, inde æternitas tribulationis, demonstratur. S. Bernardus hîc. q. d. duæ hæ manus (non enim dicitur, in manu) sunt spes, & timor; quibus custodiunt, & protegunt, Angeli clientes suos. Pinna Ethol. 17.

Recordatus est misericordiæ suæ, & veritatis suæ. Ps. 97. 3. In uno commonet, ut misericordem Dominum quæramus; in altero, ut futurum Judicem formidemus. Sic ista salutaris, pretiosaque, conjunctio; & spei nobis causas tribuit, & timoris. Cassiodorus hîc.

Consilium meum placeat tibi; & peccata tua eleemosynis redime-forsitan ignoscet delictis tuis. Dan. 4. 24. Cur dubiam fecerit indulgentiam? *forsitan ignoscet.* S. Chrysost. hom. 25. in Act. hoc dixit, non ambigens; sed volens regem amplius terrere. Si enim affirmando dixisset; negligentior factus esset: metus enim à dubitatione profectis magis impellit; & propter hoc certum, & manifestum non fecit. Did. Niss. fer. 6. D. 4. Quadr. §. 6.

Ex Novo, & Patribus.

Accessit retrò. Matth. 9. 20. Audiens beneficia in suos populares sperat attactu vestis salutem. *Accessit* tamen *retrò.* Cur non ante faciem? Timore, qui immunda, & indigna. S. Chrysol. s. 34. agebat mulier, ut sibi, & rediret sanitas, & verecundia non periret: curabat, nè cura sua ad curantis redundaret injuriam: providebat, ut redderetur sibi salus, salvâ reverentiâ Salvatoris. Sylveira in Apoc. 1.

Simile-homini Regi. Matth. 22. 2. Vive inter spem, & metum. Quot perierunt, qui Deum hominem tantùm cogitârunt, dum viverent; & in Deum Regem incurrerunt in morte: qui in vita nimis profisi de misericordia DEI, in morte inciderunt in illius justitiam. Did. Niss. D. 19. Pent. §. 5.

Tunc abiit unus de duodecim. Matth. 26. 14. S. Chrysost. hom. de proditione Judæ: quando prostituta lupunar exivit, Discipulus gehennam intravit. Non ergo, videndo meretricem, de tua liberatione desperes: sed & Judam cogitando, non debes esse securus! utrumque enim periculosum est, & confidentia, & desperatio. Vide, licet frequenter, & spem, & timorem, Deus conjungit; quibus homines à peccatis eruat: timorem ex ruina recedentis Judæ; & spem ex accedentis Magdalenæ conversione, facit. Pinna Ethol. 17.

Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Matth. 26. 41. Timorem, & spem, Deus nobis indidit in ipsâ hominis formatione. Nam, ut notat S. Chrysost. hom. de humilit. animam condidit spiritualem, & Angelis affinem; quæ nos in spem erigeret patriæ cœlestis. Corpus verò animale; quod nos ad ima traheret, & timorem incuteret: ut inter superna, & inferna, suspensi, speremus, & timeamus. Pinna. Eth. 17.

Exi à me, quia homo peccator sum Domine. Luc. 5. 8. Ex hoc duo notantur: timor de peccatis, *exi à me &c.* spes de misericordia. *procidit ad genua Jesu.* S. Antonius s. D. 5. Trinit.

Ecce mulier. Luc. 7. 37. Non contemplatur facies epulantium; id solùm agere intenta, quâ parte possit adire JEsum. Non interrogat, non interrogatur; omnia in silentio sunt. Inter spem, & metum, consistebat. Impellebat spes, repellebat metus, ne propelleretur à voto. Sim. Cass. l. 9. c 28.

Stans retrò secus pedes ejus. Luc. 7. 38. Goffridus Abb. s. 9. hæc peccatrix, dum dilectio dat ei spem, & memoria suorum peccatorum incutit timorem; dubitavit penè, quid faceret? quoniam ad Christum accedere pro-

pius, recordatio criminum, & timor, eam retardabant: & ab illo abstinere diutius spes, & dilectio, prohibebant. Timore tandem bonæ spei concorditer sociatò, ambo duces peccatricis mulieris fiunt. Beati tales duces! quia semper ad Christum ducunt. Sylveira hic.

Hodie mecum eris in paradiso. Luc. 23. 43. O res novas; & admirabiles! latro cum Christo, cum diabolo Discipulus Judas! Lux est in tenebras conversa; tenebræ sunt in lucem commutatæ: Agnus lupus, & lupus agnus. S. Chrysost. tom 6. orat. in descensum Christi ad inferos. Sed, nè fortè, chariſſimi, aliquem nimis securum faciat, aut remissum, tam nova felicitas credulitatis; nè fortè dicat aliquis in corde suo: non me usque adeò conturbet, & cruciet, rea conscientia. Video sub momento, video sub exiguo spatio, latroni crimina sua donata; & mihi resoluta, mente concipiuntur. Primùm considerandum in latrone illo, non solum credulitatis compendium, sed devotio; sed temporis illius, sub quo hæc agebantur, occasio; quò justorum legitur titubâsse perfectio. - Immittit diabolus securitatem, ut inferat perditionem: neque dinumerari possunt, quantos hæc inanis spei umbra deceperit. Deterreant, quæso, nos ab hac persuasione innumerabiles populi, sub tali securitate nudi, & vacui, bonis; & malis pleni, ex hac luce præpropti. Ipse se seducit; & de morte sua ludit, qui hoc cogitat: potest mihi extremi temporis indulgentia subvenire. Non est hoc: primùm, quia periculosissima est in ultimum diem promissa securitas: deinde stultissimum est; ut causa, quâ de necessitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. - Ille autem beatus latro vitæ prædam subitò rapiens, nec salutis tempora scienter distulit, nec remedia statûs sui in momenta ultima infelici fraude posuit. S. Aug. s. 120. de temp.

Infremuit. Joan. 11. 33. Lazari resuscitatio typus est resuscitationis peccatoris à morte culpæ ad vitam gratiæ. Multa egit in resuscitatione Lazari Christus; docens, difficultatem resuscitationis spiritualis. *Infremuit*: nè putemus, illum fore perpetuò bonum, dulcem, suavem. Sed cogitemus, illum scire etiam leonis instar fremere. Dæmon facit contrarium: ante peccatum facilem promittit veniam, misericordiam extollit, minuit justitiam. At, post peccatum, dum redire vis ad pœnitentiam; vertit folium S. Gregorius Nyss. hom. 5. in Cant. Sathanam vocat dæmonium improbum, & Lunare, hoc est, Lunæ simile: quia sicut illa suas habet, per intervalla, accretiones, & diminutiones; sic dæmon de justitia diminuit ante peccatum, eandem post peccatum auget. Did. Niss. fer. 6. Dom. 4. Quadr. §. 6.

Ex utroque homines periclitantur; & sperando, & desperando. Sperando quis decipitur; qui dicit, bonus est Deus, misericors est Deus; faciam, quod mihi placet, quod lubet: laxem habenas cupiditatibus meis, impleam desideria animæ meæ. Spe isti periclitantur &c. Metuendum est, nè te occidat spes; &, cùm multùm speras de misericordia, incidas in Judicium, S. August. t. 33. in Evang.

Nemo præsumat de meritis suis; nullus desperet de malis suis. S. Chrysost. in Ps. 41.

§. X.

Spes longanimis.

Ex Veteri.

Concepit, & peperit filium in senectute sua. Gen. 21. 2. Ubi Abrahami devotio plus emicuit? expectatione? an oblatione filij sui? Zeno Veron. s. 1. de Abrah. Abraham Patriarcha noster exploratus à Deo, in senectute suscepit filium. Nihil tamen sollicitum patri - - Ecce prima devotio, libenter excipere, quod serò datur. Magna devotio, quæ filium immolat; sed prima, quæ expectat. Naxera in Jos. 10. §. 40.

Deprecatusque est &c. Gen. 25. 21. Hebr. *Jethar*, id est, multùm, & instanter precatus est. Unde S. Chrysost. hom. 49. censet, Isaac per viginti annos orâsse pro sterilitate Rebeccæ tollenda; ac vigesimò demum annò impetrâsse. S justus ille, inquit, ità virtute præditus, & tantam apud Deum gratiam habens, tantam præ se tulit constantiam, & studium, continuò Deum orando, ut solveretur Rebeccæ sterilitas. Quid dicemus nos qui tantis peccatorum oneribus premimur: sed, etsi parvò tempore studium aliquod exhibuerimus, torpescimus & resilimus; nisi statim exaudiamur &c.

Imple cornu tuum oleo; & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem. 1. Reg. 16. 1. Dicitur Deus Davidem, cùm adhuc puer esset, in regem elegisse: sed, priusquam illud impleretur, multum temporis præteriit, plurimosque labores David perpessus fuit. Quibus exactis possessionem regni suscepit. Diez. conc. 3. D. 2. Epiph.

Asael cursor velocissimus. 2. Reg. 2. 18. Asaël, dum nimis currit in victoria, occisus est, v. 23. S. Paschas. l. 5. in Thr. Asael cursor erat velocissimus, tanquam unus ex capreis; nesciens veloces animi motus patientiâ, & gravitate, temperare. Unde, dum velociùs sequitur hostem, ictus vulnere periit. Baeza t. 2. l. 2. c. 9. §. 3.

Salomon statuit duas columnas in porticu templi. 3. Reg. 7. 21. vide hoc titulo §. 1. sub initium.

Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constituistis ei &c. Judith. 8. 13. *Expectemus humiles consolationem ejus.* v. 20. &c.

A custodia matutina usq; ad noctem, speret Israël in Domino Ps. 129. 6. *De manè usque ad vesperam finies me.* Isa. 38. 12. id est, consummabis me. Non in solo manè visitationis, aut tantùm in vespera tentationis; sed in utroque simul erit perfectio mea. Stultus ego, qui tantùm sperabam usque ad manè; cùm David dicat: *à custodia* &c. S. Bernardus serm. de Cantico Ezechiæ Proph.

Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus. Eccl. 2. 7. Horologium, quod in pectore gestatur holosericô obductum, silet quidem; sed suô tempore, cùm opùs erit, vocem dabit. Dabit etiam suum auxilium Deus

expectan-

expectanti, & sustinenti, misericordiam ejus. Octavianus hîc.

Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Isa. 5. 18. *qui dicitis, festinet, & citò veniat* &c. v. 19. Ecce in trahenda iniquitate, & vanitate, quàm longos trahant funes, quàm longâ consistunt pertinaciâ; ut sinè fine funis efficiatur. Verùm ut Deum trahant, dicunt: *festinet, & citò veniat.* Nullam Dei moram ferunt; nihil à Deo volunt: non festinantem illum repellunt, si tantisper retardet. Baeza t. 2. l. 5. c. 3. §. 7.

In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ. Isa. 28. 5. Sept. *erit Dominus corona spei ornata gloria.* Licèt Deus omnia benefacta liberalissimè muneretur; cumulatioribus tamen remunerat spem, & desiderium, gloriæ: non est enim martyrium par flagranti desiderio. Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr. §. 1.

Si moram fecerit, expecta illum: quia veniens veniet, & non tardabit. Habac. 2. 3.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Nolebant venire. Matth. 22. 3. 4. invitati ad nuptias. Iterum mittit Rex servos cum tali mandato: *prandium meum paravi; tauri mei, & altilia, occisa sunt, & omnia parata; venite ad nuptias.* Cur monet, in promptu esse omnia; nec aliud reliquum, quàm venire, & instructæ jam mensæ assidere? Causa hæc est: vocabantur primò nuntiò ad nuptias, & ad prandium: cùmque invitati putarent, moras fore in celebritate nuptiarum, nolebant venire. Nam homines omni voluptati renuntiare malunt, quàm diu illam expectare. Plus enim ponderis habet dolor desiderii præsentis, quàm gaudium boni futuri. Itaque Rex, ut certò illos convivas habeat, monet: invitâsse illos non ad expectandum, sed ad prandendum. Did. Niss. antè cit.

Et vos similes hominibus expectantibus. Luc. 12. 36. Vel expectantibus assimiliari sic arduum, ut beatitudinis præmiò expectationis laborem molliat. *Beati sunt servi illi.* S. Chrysol. s. 24. nè quis longæ expectationis fatigatione succumberet, perseverantibus beatitudinem cœlestem, cœleste promittit obsequium. Naxera in Jos. 10. §. 40.

Triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Pudeat nos, pudeat, dilectissimi, & incredibilem socordiam nostram deploremus: Octo, & triginta, annos hic expectaverat, expectabátque; neq; ejus impletum est desiderium, neque negligentiâ suâ non sanabatur; sed præventus ab aliis: neque propterea desperavit. Nos autem, si vel decem dies orationibus invigilantes non exaudimur, jam tepescimus. S. Chrysost. hom. 53. in Joan. 5.

Cùm serò esset die illâ. Joan. 20. 19. Deus licèt mille modis fidem, ob spem, amicorum suorum probet; ut plurimùm tamen serò, & circà vesperam, in rebus adversis opitulatur; cùm nullum aliunde auxilium expectatur. Quem probandi modum si Deus non usurparet, plurimæ, quæ jam splendent, virtutes obscuræ in Mundo laterent. Si enim præceptum, quò volebat, ut Abraham filium immolaret, ille ad hoc patrandum domò egressum revocâsset; admirabilem Isaaci obedientiam nemomnino cognitam habuisset. Gen. 22. 1. Si diluvium. Gen. 8. 5. non nisi triduò, aut quatriduò, durâsset, sinceritas, pietas, & magnanimitas Noëmi nemini cognita fuissent. Si calamitates Job 1. 13. &c. ad primæ cladis nuntium finem habuissent, quis unquam patientiam illius deprædicâsset? Si Laban tempus servitutis Jacobo non prorogâsset. Gen. 29. 27. nemo cognitum haberet, quò amore Rachelem afficeret. Besseus Dom. in Alb.

Ecce prima devotio, libenter excipere, quod serò datur: nam & risit Sara, manus juventutis subiens in senecta. S. Zeno Veron. s. 5.

Verbum in uterum Virginis descendit; ut spem daret laborantibus, peccantibus indulgentiam, diligentibus pacem, atque expectantibus mercedem. S. Laurent. Just. s. de annunt.

Nihil aliud est longanimis, quàm qui arduum aliquod ex spe semper, ac diu dilatum, patienter expectat; & hoc à Spiritu S. S. Thom. Aqu. Lect. 2. in 2. Cor. 6.

In his, quæ ab omnium largitore quæruntur, oportet, imò expedit, expectare tempus, locum, donationis, modum, quantum, & quale. Sim. Cass. l. 6. c. 1.

Genius quasi fessus, & sopore lassus, incubat anchoræ. Lem. *Juvat fessos. Habebis fiduciam, propositâ tibi spe, & defossus securus dormies.* Job. 11. 18.

--Spes est dura; sed lenit tamen
viæ labores. Non solet tranquillitas
In delicati pectoris molli toro
Secura permanere. Spe durâ jacet
Securitas; spes dura tranquillum facit
Sibi incubantem, sævian venti licèt,
Dominentur undæ; somnium ex illis tamen
Spes dormienti facere jucundum potest.
Hesius.

Genius erectam amplexatur anchoram. Lem. *Constantem spes summa coronat. Singulariter in spe constituisti me.* Psal. 4. 10 Idem.

Anchora infigitur. Lem. *Spes ferit & tamen una juvat, mentemq; quietem sola facit. Fundati, & stabiles, & immobiles, à spe.* Coloss. 1. 23. Idem.

§. XI.

Spes maximè floret in arduis; diffidentia sui &c.

Ex Veteri.

Fiam te in gentem magnam. Gen. 12. 2. Abraham adhuc juvenis erat, cùm ei Deus promisit multiplicationem seminis; præteriitque multus annorum numerus, & mortua ejus natura: & tamen nihil fluctuat fide. Et ætate quidem senescebat, spe verò juvenescere videbatur. Isidorus Clarius l. 1. or. 18.

Egressi sunt omnes cum turmis suis, populus.

pulus multus nimis, ſicut arena, quæ eſt in littore maris; equi quoque, & currus, immenſæ multitudinis. Joſ. 11. 4. Vides ingentem Chananæorum potentiam: Joſue verò equos, aut currus, non audies. *Venit Joſue & omnis exercitus cum eo adverſus illos ad aquas Merom.* Cur nullus bellicus Joſue apparatus refertur? Lyran. apparatus belli ex parte Joſue magis erit in confidentia Dei, quàm in confidentia armorum. Unde ſubditur: *dabo omnes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſrael* v. 6. Pſ. 19. 8. *hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini DEI noſtri ſperavimus.* Naxera in Joſ. 11. §. 17.

Equos eorum ſubnervabis, & currus igne combures. Joſ. 11. 6. Aptiùs videbatur, uti captis contra hoſtes, equis, & curribus uterentur. Imò ut Iſraëlitis augeat triumphos, bellicos extrrminat apparatus. Si equis, & curribus, abundent, fors de armis ſperabunt victoriam: & quantò humana creverit confidentia, divina minuetur fiducia. Ac ſic duplex obſtabit reportandis triumphis cauſa; nempe, & mundialis potentiæ ſuperbia; & imbecillior divini auxilii fiducia. Abulenſ. q. 4. Erat (præceptum) ad utilitatem illorum; qui, ſi ipſi haberent currus, & equos, videntes eſſe fortiſſimam armaturam; inciperent confidere viribus ſuis, & non tantum attenderent ad Deum: unde conſequenter DEUS non attenderet ad eos & caderent in manus hoſtiles. Cùm autem nihil armaturæ fortis haberent, in qua confidere poſſent; ad Deum ſe convertebant, qui eriperet eos. Naxera ib.

Reſponderunt Filii Joſeph: non poterimus ad montana conſcendere. Joſue 17. 16. Jôſue, dum honeſtè timidos, ſuisque viribus haud innitentes, agnoſcit; fortitudinem laudat, & ſecurum de hoſtibus triumphum promittit: *populus multus es, & magnæ fortitudinis. Non habebis ſortem unam; ſed tranſibis ad montem, & poteris ultrà procedere.* Naxera in Joſ. 17. §. 27.

Dixitque ei Gedeon - ubi ſunt mirabilia ejus, quæ narraverunt Patres noſtri &c. Reſpexitq; ad eum Dominus, & ait: vade in hac fortitudine tua &c. Judic. 6. 13. 14. Theodoretus q. 12. in Judices: quoniam memor erat mirabilium Dei, firmamque de Deo tenebat opinionem; illum, ſi vellet; facilè liberare poſſe à calamitatibus, quibus detinebantur: meruit, ut audiret ab Angelo: proficiſcere in robore fidei hujus, & vinces. Neque damnet quiſquam ea, quæ ſequuntur; non enim velut diffidens de eò dixit: *familia mea minima eſt in tribu Manaſſe; & ego minimus in domo patris mei*; ſed ut de ſe modeſtè ſentiens. Judic. 6. 15.

Non vales reſiſtere Philiſtæo iſti &c. 1. Reg. 17. 33. Quid David? *nunc vadam, & auferam opprobrium populi.* v. 36. S. Baſilius Seleuc. orat. 15. quâ ratione avertere conatus es à propoſito certamine, acriùs ô Rex, ad pugnam exacuiſti. Hic quidem bellator, ego verò belli inexpertus; quæ res animos mihi facit: neque enim viribus meis fretus, ſed gratiæ, in aciem prodeo. Naxera in Joſ. 3. §. 27. humana imbecillitas, non ignaviæ ſuffragium, ſed ſollicitudinis ſit fomentum.

Etiamſi occiderit me, in ipſo ſperabo Job. 13. 15. Quàm omnino ab omni confidentia ſui dejectus fuit ille, qui inter omnes orientales magnus apparuit. *Deſperavi*, inquit, *nequaquam ultrò jam vivam.* c. 7. 16. Deſperâſſe ſe dicit: ſed dubitas fortè, de quo? de Domino? an de ſeipſo? Audi ergo, quid alibi dicat; & agnoſces, quàm fortiter in Domini confidentia nixus manebat: *etiamſi occiderit &c.* Richardus à S. Vict. de erudit. hom. inter.

Deus noſter refugium, & virtus. Pſ. 45. 1. Remaneas inermis, non habens ullum adjutorem tuum: & quantò magis infirmus es, nulla tua arma habens; tantò magis te ſuſcipit, de quo dictum eſt: *ſuſceptor noſter Deus Jacob* v. 8. - Omnia arma ſua perdiderat, tanquam fortitudinis ſuæ, qui dicebat: ego autem non *gloriabor* niſi *in infirmitatibus meis.* S. Auguſt. hîc.

Dabo ei vallem achor, ad aperiendam ſpem. Oſ. 2. 15. Id eſt, conſtituam eum in profunda valle turbationis, & tribulationis, ùt portæ ſpei: quæ ei clauſæ videbantur, aperiantur ei videnti; quàm mirabiliter eum à cunctis malis eripio. Ideò ſequitur requies in ipſis tribulationibus: ut, quæ antea cauſa erant tribulationis, incipiant eſſe cauſa quietis; ut ſub illis cubent, qui priùs illis torquebantur, juxta vaticinium Iſa. 65. 10. *erunt campeſtria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum, dum gloriantur in tribulationibus,* Rom. 5. 3. *& omne gaudium exiſtimant* &c. Jacobi 1. 2. de Ponte in Cant. 1. 6. l. 3. Exh. 1.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Invenerunt lapidem revolutum à monumento. Luc. 24. 2. Vident revolutum lapidem: quia ubi humana virtus diffidit, virtus ſuperna perficit de cœlo; præſtat auxilium his, qui piè de humanis, atque terrenis, diffidunt. Sim. Caſſ. l. 14. de Reſurr. hîc.

Cùm infirmor, tunc potens ſum. 2. Cor. 12. 5. 10. S. Paulus infirmitate non gravaretur, fortè ſuperbiret, & de ſuperbia rueret, palmâ hoſti conceſsâ. Naxera in Joſ. 3.

Fore idoneum me ad iſta deſperavi; ſed ipsâ meâ deſperatione robuſtior, ad illum ſpem protinus erexi, per quem aperta eſt lingua mutorum, qui *linguas infantium facit diſertas.* S. Gregor. in Job epiſt. ad Leonardum c. 2.

Magna fides, eſt velut *granum ſinapis.* Matth. 13, 31. quantitate minimum „ſed virtute maximum: nam quantò minùs de ſe præſumit, tantò majora in Deo audet, petit, & recipit de Ponte in Cant. 1. 1. Exh. 2. licèt infinitis gladiis igneorum telorum, & malitiæ paſſionum; nec non abſurdarum, atq; pravarum, cogitationum quotidie unumquemque fratrem malignus impugnet: licèt etiam impetum faciat, ut à via juſtitiæ nos avertat, relaxetque, ac in deſperationem inducat: tantò magis ad Deum confugere oportebit, & ſpem in eo defigere. Nam ſic animas vult probari, quæ ad ipſum

recurrunt:

recurrunt: ut verè constet, se. omnia odio habentes, solum Deum dilexisse. S. Ephrem. serm. ad pietatem.

Alea. Lem. *Abjecta non eversa. Tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem; probatio verò spem: Spes autem non confundit.* Rom. 5. 3. 4. 5. Hesius.

Genius è dura anchora silice ignem elicit. Lem. *Spes à duris micat edita rebus. Per patientiam spem habeamus.* Rom. 15. 4.

Vide Fiducia.

Miscellanea.

Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt, id est, in spe, in fide, & in charitate: Tolle spem, torpet humanitas tota tolle spem; artes, virtutesque universæ cessabunt: tolle spem; & interrupta sunt omnia. S. Zeno Veron. Serm. de fide &c.

Si Moyses fraudatus est à desiderio suo, cujus spes non pendeat in dubio? quasi puero porrigis pomum, & retrahis manum. Fortè non tam fortiter doleret, si non videret. Crescit aviditas scintillata ex visione, ardentiùs flavescit anima in muneris oblatione. Sed quò uberiùs concepta spes gaudet, desperata acriùs dolet. Cui es parciturus? Si Moysi non parcis? Petrus Cell. l. de panib. c. 11.

TITULUS XXXIV.

SPIRITUALIA.

§. I.

Præfer corporalibus.

Apparuit Dominus Deus Abram, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc: qui ædificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei. Gen. 12. 7. Hebr. *quia apparuerat sibi.* Altaria statuit, & victimas DEO immolavit; non propter sceptra promissa; sed quia dignatus ipsum invisere. Tanto in pretio gratias spectantes ad spiritum habuit. Gratus fuit offerendo, non ob promissam terram; sed quia apparuerat sibi. Caducis rebus, quæ ad parandam æternitatem non juvant, noluit tribuere pretium; quod revera non habent. Oliva tom. 2. conc. 19. die Ven. 6. Quadr.

In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrûm oculos dextros. 1. Reg. 11. 2. Dexter oculus, bona spiritualia, sinister corporalia, significat. S. Bernardus in Ps. 40. s. 7. inducens illud Ps. 15. 8. *Dominus à dextris est mihi, nè commovear*: hæc gratia, & misericordia Dei, in servos suos; ut in eorum sinistram, velut dissimulans dexteræ, semper studiosus assistat protector, juxta illud: Dominus *à dextris est mihi.* Mendoza hic.

Regina austri venit à finibus terræ, audire sapientiam Salomonis. Matth. 12. 42. Poterat ante egressum cogitare: si regno excedo, in id prorumpent proditio, discordia, rebellio: vicini reges in regnum facient impressionem: orientur civiles discordiæ; fiscus gravia damna patietur, exercitus dissolventur; populus impatiens regi à pluribus, regem novum eliget. Unde ego, quæ regina nunc ex eo; regrediar vel privata, vel captiva. Vivat Deus, quia tam illustris regina documenta Spiritûs non postposuit securitati Imperii. Auth. Imp. Op. non dixit illa: cui commendo gubernationem; nè fortè, dum vado, & redeo, aliqua contra Imperium meum adversa nascantur. Cùm esset gentilis, & mulier, tantam longitudinem itineris conficere non est impedita. Oliva ibid.

An non extremæ dementiæ, & iniquitatis, est; non tantum studii, ac sollicitudinis, in rebus spiritualibus ponere, quantum circa temporia, & fluxa, monstramus? S. Chrysost. l. 3. adv. vituperatores vitæ Monasticæ.

§. II.

Spiritualia obscura sunt carnalibus.

Michol vidit regem David subsilientem, atque saltantem coram Domino; & despexit eum in corde suo. 2. Reg. 6. 16.

Hæc in proverbiis locutus sum vobis. Joan. 16. 25. De rebus spiritualibus apud eos differere, quibus nulla Spiritûs cura, tantundem est; ac mera ænigmata iis proponere. Non erant semper nimis, vel difficilia, vel obscura, quæ Christus Discipulis suis dicebat; in proverbiis tamen loqui ajebat: quia ad intellectum eorum non penetrabant: nondum enim planè consumptus erat in illis omnis terrenorum affectus; à quo fiebat, ut cognitionem spiritualium satis assequi non possent. Did. Niss. D. 5. Pasch. §. 5.

Infans in tenebroso natus carcere, ludit, jocatur, lætatur: quia, quid sit lux, ignorat. Mater autem, cui lucis suavitas nota fuit, lamentatur tristis. Sic quia parum scimus, de spiritualibus, & æternis; ùt parvuli in servitute, & obscuritate, enutriti, sensibilia amplectimur, vanis gaudemus; quia bona æterna non gustamus. Sancti, qui animô in cœlis erant, suspirabant, & flabant. Stella de cont. &c. p. 1. c. 56.

§. III.

Spiritualis vitæ signa.

Argumentum veræ spiritualis vitæ habet, cujus Spiritus carni penitus dominatur: qui tàm citò, & tantum sentit incommodum spirituale, sicut & corporale: & tantum vitat locum, tempus, & homines, ubi, & per quos lædi potest in spiritu; sicut ubi lædi potest, & offendi, in corpore. Et qui tam citò studet mederi spiritui, quàm corpori. qui tantum delectatur in cibis spiritualibus, sicut corporalibus. Albertus M. parad. an. c. 28.

Vita spiritualis, est, plus curare de Spiritu, quàm de corpore. S. Vinc. Ferr. fer. 3. Pent.

§. IV.

Varia.

Oculi tui columbarum. Cant. 1. 14. Cassiodorus, Origenes, Beda, Theodoretus, & S. Bernardus s. 45. per oculos columbæ accipiunt intuitum spiritualium: quò scilicet anima in res non carnales, sed spirituales, aspicit; eásque appetit, & intendit. Cornelius hîc.

Et surgentes eâdem horâ. Luc. 24. 33. Obliti sunt corporalium, spiritualibus jam refecti: repudiârunt corporis mensam, pigritiam abjecerunt. Regressi sunt Jerusalem: bona scilicet nuntiare, quæ viderant: ut consolatio, quæ illis per hujuscemodi visionem erat propria, fieret cum cœteris ipsorum relatione, communis. Sim. Cass. l. 14. hîc de Resurr.

Dignum protinus est, cùm spiritualia intenduntur, quòd corporalia remittantur. Sim. Cass. l. 1. c. 10.

Titulus. XXXV.

SPIRITUS.

Nosti, quod Esau frater meus homo pilosus sit, & ego, lenis. Gen. 27. 11. Moraliter per Jacob, qui lenis fuit, significatur Spiritus; qui lenis & mitis, naturaliter est creatus: per Esau pilosum significatur caro, quia superflua quærit. Hugo Card. in Sap. 10.

Ubi erat impetus Spiritûs, illuc gradiebantur. Ezech. 1. 12. Sic Sanctorum corda illuc gradiuntur, quò impetus divini spirituûs fert. Impiorum corda impetus carnis Mundi, dæmonis, rapit. Igneô curru raptus est Elias. 4. Reg. 2. 11. igneô spiritu rapiuntur viri Eliæ similes. Barradius tom. 2. l. 2. Dom. 1. primâ Quadr. c. 7. morale.

Charissimi, nolite omni spiritui credere. 1. Joan. 4. 1. S. Augustus. s. 13. de Verb. Ap. repeto, quia necesse est, ut repetam, & hoc mentibus vestris vehementer inculcem: *Charissimi, nolite &c.* In temporalibus commodis confidite, quibus libuerit; & auscultate quemlibet erudientem: sed ubi in rebus gerendis periclitari potest, vel justitia, vel divina lex, neminem audite, nisi Spiritûs peritissimum. Oliva t. 8. conc. 29.

Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur; omnia spiritui patent. Tertull. lib. ad MM.

De vita tua cum natura non deliberas; minùs attendens, quid caro possit, quàm quid spiritus velit. Hildebertus ep. 1. ad amicum Religiosum.

Solet à doctis inter alia unum utriusque Spiritûs prænotari discrimen: quòd Angelus in principio terreat, & dulcescat in fine; Diabolus è converso. S. Thom. Vill. conc. 2. de Annunt.

Nulla consonantia est Spiritûs Dei, ad spiritum hujus Mundi. Blesensis de institut. Episc. c. 4. voluit DEI sapientia spiritum rationalem conjungere materiæ: quatenus nos ista connexio doceret, spiritum nostrum cum DEO, qui Spiritus est, faciliùs conjungi posse. Gerson. tr. 9. sup. Magnif.

Desideria tua parvò redime: quia hoc tantùm curare debes, ut desinant: atque quasi ad exemplar compositus divinum, à corpore ad spiritum, quantum potes, te festina reducere. S. Martinus Bracar. de vera virt. c. 3.

Titulus XXXVI.

S. SPIRITUS.

§. I.

Figuræ

Ex Veteri.

Spiritus DEI ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. S. Hieronymus ait, verbum Hebræum propriè significare, *incubare*, sive *confovere*, sicut volucres ova suo colore fovent. de Ponte in Cant. 1. Exhort. 10. §. 4. *Ferebatur.* Arabica Biblia: *volitabat*, ut ales se gerebat, alis se movebat; sicut, interprete S. Basiliô, & Hieronymô, volucres, dum super ova, & pullos, quasi pendulæ, leviter se alarum agitatione librant; iisque deinde incubant, calorem aspirant, fovent, & animant. Ità Spiritus S. potentiâ, & voluntate suâ aquis vim prolificam indebat; ut reptilia, volatilia, pisces, & germina, imò cœli omnes, ex aquis producentur. Allegoricè hîc significatur Spiritus S. aquis Baptismi quasi incubans, iisque nos parturiens, & regenerans, inquit S. Hieron. epist. 83. Cornelius hîc.

Emisit quoq; columbam. Gen. 8. 8. Arca fuit Ecclesia, Noe Christus, columba Spiritus S., oleæ folium DEI benignitas. S. Chrysost. tom. 6. tr. in terræ motum. Spiritum S. in suâ maximè persona, illa columba significavit, quam de arca Noë sanctus emisit. Rupertus in Gen. l. 4. c. 23. Noë, id est, Deus, de arca, id est, de cœlo, mittit columbam, id est, Spiritum S.: & venit ad palatium dominorum temporalium; & invenit eos plenos injustitiâ, rapinâ; non inveniens, ubi requiescat pes ejus. Venit ad Prælatos, & invenit eos plenos Simoniâ, &c. S. Vinc. Ferr. serm. in Vigil. Pent. Per diluvium designatus Baptismus:

per

per columbam, quæ detulit *ramum olivæ virentibus foliis in ore suo*, signatur Spiritus S. quò confirmantur Credentes ab Episcopis per unctionem sacri chrismatis post gratiam Baptismi. Per arcam, quæ de lignis imputribilibus est fabricata, designatur Ecclesia, Haymo hom. in Dom. 2. Epiph.

Per diem in columna nubis. Exod. 13. 21. Quod nubes erat Israëli, id nobis est Spiritus auxilium. B. Theodoretus l. 1. in Cant.

Ut sugeret mel de petra &c. Deut. 32. 13. id est, ut dilectioni Creatoris assuefactus, tandem dulcedinem cœlestis doctrinæ caperet de petra, Virgâ Crucis, & Passionis, percussâ; scilicet de Christo præsentialiter prædicante ore mellifluo; *oleumq; de saxo durissimo*, id est, Spiritum S. de eodem Christo. S. Rupertus Abb. l. 2. in Deut. c. 7. hic.

Ascendit ignis de petra. Judic. 6. 21. *Petra autem erat Christus.* 1. Cor. 10. 4. Ignis de petra ascendit, quando Spiritus S. in igne à Christo missus fuit Discipulis. Et benè dicitur ascendere, quia nos facit ascendere. Considerandum autem, quòd de petra aquam, oleum, ignem, mel, legimus ministrata; quibus Spiritus S. figuratur: qui per effectum gratiæ suæ aqua est incipientibus, oleum proficientibus, ignis consummantibus, mel regnantibus. *Petra fundebat mihi rivos olei.* Job. 29. 6. *De petra melle* saturavit eos, Psal. 80. 17. *Spiritus meus super mel dulcis.* Eccl. 24. 27. S. Bonaventura s. 4. in die Pent.

Unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ. &c. Psal. 44. 8. Quid est oleum lætitiæ? atqui Christus nusquam unctus est oleo, sed Spiritu S. - Oleum enim erat signum Spiritus; res autem principalis, & necessaria, erat Spiritus. S. Chrysost. hic. *Unxit te &c.* id est, Spiritu Sancto. S. Thom. Aqu. in Cant. 1.

Eructavit cor meum &c. Psal. 44. 2. Cor Deus, os Pater, lingua Filius, calamus Spiritus S. S. Bonaventura s. 12. de subtilitate fidei.

Lingua mea calamus scribæ. Psal. 54. 7. Linguam Dei Patris, Spiritum S. promptum est intelligi: quia, sicut lingua carnis administrat verba hominis; ità Spiritus S. animæ credulæ suggerit verba Dei. Rupertus l. 11. c. 23.

Concupiscet Rex decorem tuum. Psal, 44. 12. Loquens de desponsatione humanæ naturæ, sibi eam accommodat. Quid dat ei? annulum: Quemnam? Spiritum S. dicit Paulus 2. Cor. 1. 22. *qui signavit vos, ac dedit pignus Spiritûs.* S. Chrysost. hic.

Quis mihi dabit pennas sicut columbæ? Ps. 54. 7. Non orat, ut corporales pennas accipiat columbæ, sed pennas columbæ Spiritûs S. Origenes hom. 6. in Isa.

Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam &c. Psal. 132. 2. Humiliatò, exaltatò, piò JESU, defluxit unguentum Spiritûs S. à capite, id est, à Christo, id est, unctò. in barbam, id est, in eos, qui viriliter egerunt, & confortati sunt, ut sperarent in Domino. Et non solùm in barbam Aaron, non solùm Christi Apostolis datum unguentum hoc, quod liquefactum fuit igne Passionis Christi; ut daret odorem bonæ opinionis per omnem terram: sed quod *descendit in oram vestimenti*, id est, in infima membra Ecclesiæ, quæ est tanquam Christi vestimentum. S. Bernardus tr. de Pass. D. c. 43.

Osculetur me osculo oris sui. Cant. 1. 1. Per osculum intelligit Spiritum Sanctum, quem Ecclesia petit sibi dari. S. Bernardus s. 8. in Cant. qui est osculum, id est, amor Patris, & Filij. Desiderat gustare dulcedinem gratiæ, quæ appropiatur Spiritui S. participando ejus bona, & suam gratiam. S. Thom. Aqu. Lect. 1. in Cant. hic.

Sub umbra ipsius. Cant. 2. 3. Umbra Christi est Spiritus S. S. Gregorius apud Cornelium hic. Umbra Christi protectio est Spiritus S. Spiritus quippe Sanctus mentem, quam replet, obumbrat: quia omnium tentationum fervorem temperat. S. Gregor. hic.

Introduxit me Rex in cellam vinariam. Cant. 2. 4. Annon tibi cella videtur fuisse vinaria illa domus, in qua *erant Discipuli pariter congregati, cùm factus est repentè de cœlo sonus &c.* Nonne unusquisque eorum exiens inebriatus ab ubertate domûs illius, & torrente voluptatis tantæ potatus, dicere meritò quibat: quoniam *introduxit me &c.* S. Bernardus s. 49. in Cant.

Surge aquilo, & veni auster. Cant. 4. 16. S. Gregorius: quid per aquilonem, qui in frigore constringit, & torpentes facit, nisi immundus Spiritus designatur; qui reprobos omnes, dum possidet, à bono opere torpere facit. Per austrum verò calidum scilicet ventum, Spiritus S. signatur: qui, dum mentes Electorum transit, ab omni torpore relaxat, & ferventes facit. Apud Cornelium hic. *Surge &c.* Ut videlicet Spiritus malignus ab Ecclesia, vel unaquaque electa anima, discedat; & Spiritus S. adveniat. S. Gregorius hic. Austrò veniente, aquilo surgens recedit; cùm adventu S. Spiritûs expulsus antiquus hostis, qui in corpore mentem constrinxerat, deserit; atque hortum sponsi auster perflat, ut aromata defluant. S. Gregor. moral. l. 9. c. 6.

Visio Isaiæ. c. 1. 1. Lex te Patrem Legislatorem repræsentat, Evangelium te Filium incarnatum, Prophetia te Spiritum S., qui locutus es per Prophetas. Patri ascribitur æternitas, Filio veritas, Spiritui S. charitas. Patri providentia, Filio Sapientiæ, Spiritui S. Ordo & unio. Patri creatio, Filio gubernatio, Spiritui S. conservatio. Patri prædestinatio, Filio Redemptio, Spiritui S. sanctificatio. Patri vocatio, Filio justificatio, Spiritui S. glorificatio. Patri via purgativa, Filio illuminativa, Spiritui S. unitiva. Patri præterita, Filio præsentia, Spiritui S. futura. Patri principium, Filio medium, Spiritui S. finis, & terminus. Sicut memoria parit intellectionem, intellectus amorem: & sicut fides parit spem, spes charitatem: ità Pater nerat Filium, Filius cum Patre spirat Spiritum S. Cornelius Comment. in quatuor Proph. Major. Dedic. ad SSS. Trinit.

Adducet urentem ventum Dominus. Of. 13. 15. Ventus urens Spiritus S. ascendens de deserto, id est, de cœlo, deficcans venas concupiscentiarum. Hugo Card. in Gen. 8.

Deus ab austro veniet. Habac. 3 3. Sicut auster nubem pluviarum dulcium, ità charitas Spiritui S. Christum cum pluvia gratiarum, venire cogit. S. Bonaventura serm. 7. D. 1. Adv.

Ex Novo.

Circuibat JESUS totam Galilæam, docens in Synagogis eorum, & prædicans Evangelium. &c. Matth. 4. 23. Opera hujusmodi pietatis portendebat signum illud, sive significatio præsentiæ Spiritûs Sancti; quæ super illum apparuit, scilicet species *columbæ.* Matth. 3. 16. quæ nimirum avis naturaliter mitis est, & septem habet insignia pietatis; quæ numerare solent Physici: quia sinè felle est; & gemitum pro cantu habet; & in foraminibus petræ, sive cavernâ maceriæ, nidificare solet; & nihil vivum comedit; & grana candidiora eligit; & pullos alienos nutrit; & juxta fluenta plenissima insidiosum prævidet, atque effugit, accipitrem. Rupertus l. 3. in Matth.

Nubes lucida obumbravit eos. Matth. 17. 5. Fortè Spiritus S. est lucida illa nubes, obumbrans Sanctos-Origenes tr. 3. hic.

Redde illis mercedem. Matth. 20. 8. Decimô die post ascensionem Domini missus est Spiritus Sanctus: quia in mercedem Denarius promittitur operariis perseveranter in vinea Domini laborantibus. B. Ivo Carnot. serm. in Pent.

Et navigantibus illis &c. Luc. 8. 23. Navigantibus Discipulis, id est, Fidelibus quibusque, sæculi fluctus calcantibus, & ad portum æternæ beatitudinis tendentibus, ventus est flatus Spiritus S. gratia ejus pro velo, liberum arbitrium pro remo. Hugo Card. hic.

Si in digito Dei ejicio dæmonia. Luc. 11. 20. Digitus Dei singulariter Spiritus S. accipitur. S. Anselmus, l. de vestim. membris &c. DEI.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Spiritus Sanct. est ignis, quem Dominus venit ut mitteret in terram; qui in specie linguarum dividebatur Discipulis. S. Gregor. Nyss. hom. 10. in Cant. Altare nostrum Christus est; ignis, qui ex eodem altari est, Levit. 3. 11. Spiritus S. est: quem utique ignem ille venit mittere in terram, & voluit vehementer accendi. Porrò holocaustum nostrum, cor nostrum est, totum incensum, id est, totum divino amori deditum; & propter illum ab omni carnis amore separatum. S. Rupertus Abb. l. 1. in Levit. c. 28. Christiani cœlestem illum ignem habent vice alimenti: ille ipsis est requies; ille expurgat, lavat, & sanctificat, cor cor illorum: ille præbet eis augmentum; ille est eis aer, & vita. S. Macarius hom. 14.

Date annulum in manum ejus. Luc. 15. 22. Annulus in manu, pignus est Spiritus S. propter gratiæ participationem; quæ digitô Dei benè significatur. S. August. Quæst. Evang. q. 33.

Hic est, qui baptizat in Spiritu S. Joan. 1. 33. Nota: quòd Spiritus S. apparuit in triplici specie scilicet in columba in Baptismo; in nube, in transfiguratione; in igne super Discipulos. Et respondent hæc tribus statibus: *Incipientibus* enim illabitur ùt columba: quia reddit eos gementes, & meditantes. *Proficientibus* ùt nubes: quia conamine mentis facit eos sursum ascendere de virtute in virtutem. *Perfectis* in igne: quia illos inflammat, ùt sursum tendant, per desiderium, & etiam proximos accendant per benefacta. S. Bonaventura in Luc. 3.

Si scires donum Dei. Jon. 4. 10. Quia ipse sitiebat fidem ejus; eidem sitienti Spiritum S. dare cupiebat. Hanc enim rectè intelligimus aquam vivam; quod est donum DEI. S. August. l. 83. Q. q. 64. Spiritus S. est fons, cujus aquæ, id est, effectus, saliunt in vitam æternam. Joan. 4. S. Thom. Aqu. Lect. 4. in Rom. c. 8.

In uno Spiritu potati sumus. 1. Cor. 12. 13. Potest hic potus intelligi de interno refrigerio, quod Spiritus S. humano cordi præbet, extinguendo sitim carnalium desideriorum, & concupiscentiarum. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Ut sponte sol radiat, dies illuminat, fons rigat, nubes irrorat; ità se Spiritus cœlestis infundit. S. Cyprianus ep. 2.

Ignis & oleum meritò superiora semper appetunt: quia per ipsorum figuram superferri universæ creaturæ Spiritus Sanctus probatur. S. Isidorus l. 1. Sent. c. 8.

Mittam tibi Spiritum Paracletum, qui tibi donet pignus &c. Paracletus donat pignus salutis, scientiæ lumen, & robur vitæ: ut, quod per naturam tibi est impossibile, per ejus gratiam ejus fiat non solùm possibile, sed & facilè. S. Bernardus s. 2. de Pent.

Sicut intrà pectus consistit cor à quo procedit vita corporalis; sic à Spiritu S. procedit vita spiritualis. S. Vincentius Ferr. s. 3. D. 23. Trinit.

Clavis est Spiritus S. qui cor tuum aperiat, prout mihi placuerit, ad honorem meum, & hominum utilitatem. l. 4. Revel. B. Brig. cap. 100. V. C.

Molendinum akatum, quod auram expectat. Lem. *Ni spirat, immota.* Masenius.

§. II.

S. Spiritûs varia nomina & laudes.

Spiritum rectum innova in visceribus meis &c. Ps. 50. 12. Pleriq; *Spiritum rectum* ad Dominum referunt Jesum, qui peccatum Mundi abstulit, & omne hominum genus sui sanguinis effusione renovavit: Et ideo dictum est, *Spiritum rectum* &c. - Spiritum autem sanctum, de quo dicit: *Spiritum Sanctum tuum nè auferas à me*, Spiritum intelligunt veritatis. Spiritum verò *principalem*, Deum Patrem arbitrantur, S. Ambros. hîc.

Factus

Factus est repentè de cœlo sonus &c. Act. 2. 2. Sonus igitur de ore Domini procedit, cùm substantialis ei Spiritus ad nos per Filium veniens surditatem nostræ insensibilitatis rumpit. S. Gregor. mor. l. 27. c. 10. In testamento veteri passim dicitur *Spiritus Dei*, *Spiritus Domini*; solùm in novo testamento dicitur *Spiritus Sanctus*: quia in Legè nova maximè ejus Sanctitas manifestata est. Singulariter in Incarnatione; quæ est fons, & origo, totius Sanctitatis. Sylveira hic. q. 12.

Spiritus S. est Patris, & Filii, amor, & connexio: ad ipsum pertinet societas; quâ efficimur unum. Corpus hominis multis constat membris, & vegetat omnia membra una anima; faciens in oculo, ut videat; in aure, ut audiat; & sic in cœteris. Ità Spiritus S. membra Corporis Christi, quod est Ecclesia, continet, & vegetat. S. August. l. de gratia novi testamenti.

Facies Filii Spiritus Sanctus est. S. Cyrill. Alex. l. 9. c. 24. in Joan.

Omnes linguas Spiritus S. intelligit. S. Pacianus Ep. ep. 2.

Spiritus JEsus, spiritus bonus, Spiritus S. spiritus rectus, spiritus dulcis, spiritus principalis: quiquid in hoc sæculo nequam videtur difficile, & angustum; leve facit, & latum. S. Bernardus s. 3. in Ascens. Dom.

Dulcissimum quiddam in Deo Spiritus S. est. Est benignitas Dei, & idem ipse Deus. Proinde, si celebramus Sanctorum solennia; quantò magis ejus, à quo habuerunt, ut sancti essent, quotquot fuerunt sancti. Idem s. 1. in festo Pent.

§. III.

S. Spiritûs amor, bonitas, liberalitas, in nos.

Ex Veteri.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Quid putamus esse hunc spiritum? nisi bonitatem, amorem, Dei. Hic nempe ferebatur super aquas, nihilominus & super aridam, quæ sub aquis latebat. Quia videlicet magnô super creaturam suam Creator affectu ducebatur: ut, quia non poterat esse, quod ipse creaverat; tales ex ea faceret formas, in quibus Creatori conjungeretur, conviveretque. Rupertus Abb. l. 1. c. 7. in Gen. Priusquàm Mundi creaturam ornari cœptum esset, & *Spiritus Dei*, inquit Scriptura, *ferebatur super aquas*, & exinde, septiformî ornatu expletô, *requievit Deus*, ait, *ab universo opere*. Gen. 2. 2. videlicet, quòd illam efficaciter creaturam in opere actis suis esset assecutus, super quam requiesceret Spiritus ejus; qualem facere, vel invenire, gestiens, antè *ferebatur super aquas*. S. Rupertus l. 1. in Gen. c. 1.

Veneruntque duo Angeli. Gen. 19. 1. Duo scilicet, qui ab Abrahamo recesserunt, tertiô cum ipso remanente. Symbolicè: Angelus unus è tribus, repræsentans Deum Patrem, manserat cum Abraham; ut ejus domum benedicat, eúmque patrem efficeret ad generandum Isaac. Unde videtur hic Angelus, fuisse medius, & primarius inter tres, putà Michael; qui duos socios, Gabrielem, & Raphaelem misit ad exscindendam Sodomam Gabriel enim, juxtà ethymon suum, est *fortitudo Dei*; putà fortis executor divinæ justitiæ: hicque repræsentat secundam in Trinitate personam. *Raphael* verò videtur esse Angelus, præses castitatis, & ultor incestûs: hic repræsentat Spiritum S. qui est tutor, & vindex, castitatis, summusque osor libidinis. Addunt nonnulli: Filio additum Spiritum S. (*neque enim Pater judicat quemquam.* Joan. 5. 22.) quia Deus Pater judicium, & vindictam, bonitate, & clementiâ, quæ appropriatur Spiritui S., temperat, & mitigat. q. d. mitto Filium, ut vos judicet, & perdat: sed addo ei Spiritum S. qui vos invitet ad pœnitentiam; quam si capessatis, Spiritus S. judicium, & vindictam, Filii sistet. Cornelius hîc.

Videbant descendentem ignem. 2. Paral. 7. 3. Ignis hic figura Spiritûs S. ùt ait Lyranus. *Vidi Dominum sedentem. &c.* Is 6. 1. Pater, cùm omnipotentiam denotet, ostenditur in throno excelso: at Spiritus S. cùm sit amor, descendit; ut suos cœlestibus donis repleat. Matth. 3. 16. *Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam.* Sylveira in Joan. 13. q. 8.

Eructavit cor meum verbum bonum. Ps. 44. 2. Bonum illud verbum, ipsam boni verbi substantiam totâ plenitudine edidit in uterum Virginis; & Regi, id est, homini, quem formabat de ejusdem utero Virginis, operâ suâ sic indidit; ut sit & ipse opifex, seu artifex, non dissimilis. Rupertus l. 11. c. 24.

Ego, ego ipse consolabor vos. Is. 51. 12. Non legatus veniet, aut Angelus; sed *ego, ego ipse consolabor vos.* Consolatione propriâ; quâ nemo alius potest consolari vos. Paracletum, id est, consolatorem ego habeo; Paracletum Spiritum S. ego vobis dabo. S. Rupertus hîc.

Effundam spiritum meum super omnem carnem. Joel. 2. 28. Quod dicit *effundam*, abundantem denotat Spiritûs donationem: nam hîc non ad mensuram Deus dat Spiritum. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 17. Verbum effusionis ostendit muneris largitatem. V. Beda in Act. 2.

Ex Novo.

Inventa est in utero habens de Spiritu S. Matth. 1. 18. Cur non dicit Matthæus in utero habens de Patre æterno, aut de Filio? sicut dicit de Spiritu S.? R. id æquè verè dicere potuisse: opera enim SSS. Trinitatis ad extra omnibus tribus Personis sunt communia. Sed maluit dicere *de Spiritu S.*: quia sicut potentia appropriatur Patri, Sapientia Filio; ità amor, bonitas, gratia, quæ in Incarnatione maximè elucent, attribuitur Spiritui S. S. Thomas 3. p. q. 32. a. 1. & seq. docet, Tò *de Spiritu S.* significare, ex puro amore Dei, & Spiritûs S., sinè meritis hominum, peractam esse Verbi Incarnationem. Cornelius hic. *Inventa est &c.* virtute, & operatione Spiritûs S.; qui ex purissimis Virginis Sanctissimæ sanguinibus cor-

pus Christi formavit, organizavit, & animâ rationali decoravit. Quæ omnia facta sunt in instanti à tota superbeatissima Trinitate: quamvis adscribantur Spiritui S. eò quòd ad misericordiam, bonitatémque Dei pertineat, tanquam effectus ineffabilis clementiæ Dei: clementia autem, & bonitas, appropriantur Spiritui S. Dion. Carthus. hîc.

Sedet à dextris Dei. Marci 16. 19. Maldonatus: animadverte, in literis sacris, nunquam Spiritum S. sed solum Patrem, & Filium, dici sedere. Patri tribuitur potentia, Filio Sapientia, Spiritui S. Amor. Etsi Potentia, & sapientia, valeant quiescere, & sedere; amor minimè, sed semper operativus est. Sylveira hîc. Didacus Celada in benedict. PP. bened. 4. Spiritus S. qui amor infinitus est, meritò nunquam dicitur sedere: magnus enim amor otia sessionis nescit; semper actuosus est, nunquam otiosus. Act. 2. 3. *Seditque supra singulos eorum.*

Spiritu S. replebitur. Luc. 1. 15. Cui adest spiritus gratiæ, nihil deest: & cui spiritus infunditur, magnarum plenitudo virtutum est. S. Ambros. l. 1. c. 1. in Luc.

Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. Barradius t. 4. l. 4. c. 7. appellamus Spiritum S. dexteræ Dei digitum. Habet digitus, hac cœlesti aquâ intinctus, vim ad consolandum maximam.

Spiritus, ubi vult, spirat; & vocem ejus audis. Joan. 3. 8. Cur Spiritus Dei magis Spiritûs, sive aeris, ac venti, quàm ignis, & aquæ; nomine describitur? ut instruamur, quàm communis velit esse. Nam cœtera elementa, quidem ad unius pertinere dominum possunt; ut dicat, mea est hæc aqua, meus ignis, mea terra: verum, meus est hic ventus; meus aer; nemo verè dicere potest: cùm hæc nullius privatæ jurisdictioni subsint. Did. Niss. D. 1. Quadr. §. 6.

Seditque supra singulos eorum. Act. 2. 3. Mirum est, quòd dicatur ignis *sedisse*; cùm ejus proprietas sit, semper moveri, & sursum tendere. Quomodò ergo sedet, & est mobilis? Imò, quia cupit sedere, semper movetur: quia valdè exoptat quiescere, semper sursum tendit: amor enim Dei nunquam potest esse otiosus, de Ponte in Cant. 1. Exh. 8. §. 4.

Ipse Spiritus postulat pro nobis &c. Rom. 8. 26. Genuinè: Spiritus S. postulat, id est, desideria amicorum suorum, eorúmque gemitus, in Consistorio SSS. Trinitatis, quasi Advocatus noster, exponit magnâ instantiâ, pondere, & authoritate: quasi ipse præsit omnibus postulationibus; sitque quasi Præfectus libellorum supplicium nostrorum apud Deum. Cornelius hic.

Nescitis, quia amicitia hujus Mundi inimica est DEI? An putatis, quia inaniter Scriptura dicat, ad invidiam concupiscit Spiritus, qui habitat in vobis; majorem autem dat gratiam. Jacobi 4. 4. 5. 6. q. d. ædes animæ nostræ concupiscit Deus, idque ad invidiam, quasi zelò laboraret; quòd sibi tam diviti, & munifico, hospiti non concedatur domus; cujus ille usum largissimè remuneratur; cùm dæmoni semper pateat, qui tam improbè rependit. Si princeps, unàque è fœce quispiam, eandem sibi domum locatam cuperent; atque ea principi negaretur, addicereturque plebejo: nonne hoc principi gravi probro esset? maximè si hic censum majorem offerat? Animæ domum vult sibi Spiritus S. vult & spiritus nequam. Et quid homò? dæmoni eam, heu! nimis sæpe tradit: cùm tamen, ùt ait Jacobus, Spiritus S. *majorem det gratiam.* Did. Niss. D. 2. Pent. §. 5.

Ex Patribus, & aliis.

Spiritus Sanctus omnium viventium anima, quasi sol omnia calefaciens subjecta, omnia nutrit. S. Cyprianus de Spiritu S.

Implet Spiritus S. organum suum; & tanquam fila chordarum tangit digitus Dei corda Sanctorum. S. Ambros. ep. 84. circa finem.

In donis DEI nihil majus est charitate: & nullum majus est donum Dei, quàm Spiritus S. S. Isidorus orig. l. 7. c. 3.

Spiritus S. idcirco in columbæ specie venisse scribitur; ut natura ejus per avem simplicitatis, & innocentiæ, declaretur. Hæc enim avis corporaliter ipsò felle caret; habens tantùm innocentiam, & amorem. Id. ib.

Pretiosum sanè donum est Spiritus Sanctus ille bonus. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 16.

Spiritus S. illa Paterni cordis benigna vena est; de qua usque ad nos miseratio larga, tanquam flumen inundans, procurrit. Rupertus de div. offic l. 7. c. 10.

Per Passionem Christi hoc actum est, quòd gratia Paracleti spiritûs in nos effusa est: nam si Christus non passus in cœlum ascendisset; profectò iste Spiritus gratiæ, qui per sanguinem ejus peccata remittit, datus non fuisset. S. Rupertus l. 12. in c. 16. Joan.

Per Spiritum S. quem accepimus à Deo, sumus de cœlesti habitatione adipiscendâ certi, sicut per pignus de debito recuperando. S. Thom. Aqu. Opusc. c. 9.

§. IV.

S. Spiritûs bonitas, & misericordia, erga peccatores.

Figuræ, Symbola.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Quia, quocunque fluant homines per peccata, semper superfertur Dominus: sicut avicula super nidum, cùm pulli ejus rapiuntur clamitans: *tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere, dicit Dominus, ego suscipiam te.* Jer. 3. 1. Hugo Card. hîc. *Super aquas*: utique super cor nostrum fluidum, & tenebrosum; V. Beda hic.

Emisit columbam. Gen. 8. 8. Ut in Arca Noe columba non defuit, ità nunc quoque Spiritus S. in columbæ specie, non in assumpto corpore, advenit, suoque adventu Dei misericordiam orbi annuntiavit. Victor Antioch. in Evang. S. Marci c. 1.

Altare de terra facietis mihi. Ex. 20. 24. Altare, in quo ignis, imago divini Spiritûs, non ex auro, imò ne quidem ex lapide; sed ex terra, con-

ra, construitur. Vides, peccatoribus maximè delectari Spiritum S.; qui rejectis gemmis, ardere in terra voluit ignem, simulachrum sui. Oliva l. 10. Strom. §. Emitte Spiritum &c.

In terra deserta, & in via. Ps. 62. 3. En, quò Spiritus S. descendat; unde scilicet ascendit nihil. *In terra deserta* emicat gloria Domini; nec deserta tantùm, sed & *invia*, quò cultor accedere nequit; desertum commutaturus in hortum. Dominus ignem suum non palmæ, sed rubo injecit. Ex. 3. 2. cùm Moysi apparuit. *In ossa arida* irrumpit. Ezech. 37. 5. quæ non adipe, non medullis impinguantur; sed arida prostabant in agro instar silicum. Oliva l. 3. Strom. §. In terra deserta.

Vox turturis &c. Cant. 2. 12. Quare non turturum? fortè Apostolus id solvit, cùm ait: quia *ipse Spiritus postulat &c.* Rom. 8. 26. *Vox turturis*, id est, vox Spiritûs S. ut Glossa exponit: nam *ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus &c.* Rom. 8. 26. S. Thom. Aqu. Lect. 2. hic.

Et in manu ejus calculus &c. Is. 6. 6. Hebr. *carbo*, vel *prunaignita* Calculus hic ignitus Symbolum erat Spiritûs S. gratiæ; quæ à peccatis Isaiæ, & cujusvis pœnitentis, animam purificat, & sanctificat. Ità S. Ambros. l. 1. de Spir. S. c. 9. Cornelius hîc.

Tu petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. Joan 4. 10. Aquam porrò vivam, vivificantem Spiritûs S. gratiam, appellat; per quam humana natura ab ariditate, infœcunditateque, quâ diaboli actibus infecta erat, depulsâ; ad pristinam pulchritudinem, ac viriditatem, irrigata recurrit; magnó virtutum numeró florens, & charitate erga Deum suavissimos fructus producens. S. Cyril. Alex. l. 2. c. 82. in Joan.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem &c. Deut. 20. 10. Sic oppugnat Spiritus S. velut urbem rebellem, peccatorem: pacem primùm illi offert; si vitam corrigat, & pœnitentiam agat. Si pacem recipit, portásque Deo aperit, servatur; servitque Deo sub felici tributo amoris. S. pacem respuit; gladiò divinæ sententiæ percutitur. &c. Barradius t. 4. l. 5. c. 7. D. 4. Pasch.

Domine, ut scutò bonæ voluntatis coronâsti nos. Ps. 5. 13. Impossibile est, quidquam boni à nobis peragi; nec perturbationes animi superari, nec acres diaboli laqueos evitari; nisi gratiâ Spiritûs S. muniti, ipsum hac de causâ in nobis habeamus. Hinc Psalmista cantabat: *ut scutò &c: bonæ voluntatis* scutum nihil aliud appellans, quàm protegentem nos spiritum; & ineffabili suâ virtute ad id nos convertentem, atque in eo conservantem; quod Deo penitùs placet. S. Cyrillus Alex. l. 9. c. 45. in Joan.

Et sanguinem laverit - in Spiritu judicii. Is. 4. 4. Genuinè: Spiritus S. est Spiritus judicii: quia facit 1. ut nostra videamus, judicemus, & damnemus, peccata. 2. discernit Fidelem ab Infideli, pium ab impio. 3. quia mentem illuminat per fidem, tribuens remissionem peccatorum; faciensque, ut pia, sancta, cœlestia, judicemus, id est, æstimemus, discernamus, & amplectatur, præ vanis. Cornelius hîc.

Spiritus est, qui vivificat. Joan. 6. 64.

Dixit eis: pax vobis. Et cùm hoc dixisset. &c. Joan. 20. 19. 20. Manifestè hîc illâ de pace agitur, quæ est remissio peccatorum: quod primum, & maximum, est Spiritus S. donum. S. Rupertus l. 14. hîc.

Accipietis virtutem &c. Act. 1. 8. Alii legunt, potentiam, robur, fortitudinem, Spiritus S. Hugò Card. ut, quod non potestis ex infirmitate, possitis ex virtute Spiritus S. Sylveira hîc.

Apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquam ignis. Act 2. 3. At super Christum D. descendit ut *columba.* Matth. 3. 16. Rationem dat S. Gregorius hom. 30. in Evang. quia peccata nostro, quæ piè Dominus per mansuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus cautè conspicere; & ardore semper pœnitentiæ cremare. Mendoza in 1. Reg. 11. 12. Annot. 10. Sect. 2.

Ex Patribus.

Remissio peccatorum, sive per baptismum, sive per alia Sacramenta, donetur; propriè Spiritûs Sancti est: & ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet S. Cyprianus de Baptismo Christi.

Quoscunque accesserit Spiritus S. eos pro luteis reddit aureos. S. Chrysost. hom. 4. in Act.

Propria, pariter & eximia, peculiarisque, Sancti Spiritûs virtus, & efficacia est; ut & purificet, & remittat peccata. S. Gregor. Niss. de orat. Dom. or. 3.

Quærat aliquis: cùm & Pater Spiritus, & Filius Spiritus, & Pater sanctus, & Filius sanctus; quam ob causam vocabulum hoc, quod est *Spiritus Sanctus*, proprium adscribatur Personæ huic? & sola hæc Persona sic vocari debuit? Ad hoc, inquam: nimirum, quia tota Personæ hujus operatio, non aliud, nisi Sanctificatio est. Hæc operationum distinctio diligenter animadvertenda est: quia Deus omne, quòd factum est, per Filium fecit: & omne, quod sanctum est, Spiritum suum sanctificavit. Quid enim est spiritus ejus, nisi amor ejus? Et quomodo creatura quæcunque rationalis aliter, nisi amando Creatorem potuit unquam, vel potest, sanctificari? Sinè quò nec Angelus sanctus, nec homo sanctus; quem non habens Angelus, diabolus est: quem non habens homo, Anti Christus, vel membrum diaboli, est Rupertus l. 1. in Matth. 1.

Nemo mundatur à sordibus delictorum, sinè Spiritûs S. gratiâ. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 1.

Officium donorum Spiritûs S. est, dissipare omnes vitiorum obliquitates. Primò enim *Timor* propulsat reliquias superbiæ; *Pietas* reliquias invidiæ; *Scientia* reliquias iræ: ira enim quasi quædam insania est. Eccl. 7. 10 *ira in sinu stulti requiescit. Fortitudo* reliquias ácediæ; *Consilium* avaritiæ: disponit enim Consilium ad spiritûs paupertatem. Matth. 19. 21.

sivis

si vis perfectus esse &c. Intellectus reliquias gulæ; quæ mentem brutalem facit. *Sapientia* reliquias luxuriæ: quia gustatô spiritu desipit omnis caro. S. Bernardinus. s. in die Pent.

§. V.

S. Spiritus respiciens pœnitentes.

Beati, qui lugent. Math. 5. 5. id est, pœnitentiam agunt: *quoniam ipsi consolabuntur:* ipsi enim sunt, quibus promittitur, & datur, Paracletus, id est, Consolator Spiritus S. S. Rupertus lib. in Evang. c. 18.

Vidit Spiritum, tanquam columbam. Marci 1. 10. Spiritus S. in specie columbæ descendit: nam ubi reconciliatio cum Deo intercedit, ibi columba præstò esse consvevit. Victor Antioch. hîc.

Spiritum Veritatis, quem Mundus non potest accipere. Joan. 14. 17. Mundum hîc appellat amatores Mundi. Quare autem Paracletum hunc Spiritum veritatis non possunt accipere immundi amatores Mundi? Videlicet, quia consolationem suam habent, quia non lugent; quia de peccatis suis, quorum hic Paracletus remissor est non dolent. S. Rupertus lib. 11. hîc.

Accipite Spiritum Sanctum. Joan. 20. 22. In solo Sacramento Pœnitentiæ dixit: ad significandum, hoc esse singulare in Sacramento Pœnitentiæ; quòd actio Sacramentalis requirit in Ministro, Spiritum S. dirigentem, & moventem; requirit judicium internum secundùm Spiritum S. qui est Spiritus Sapientiæ. &c. Cajetanus hîc. Dupliciter Spiritus S. datus. Primò in cœnaculo post Resurrectionem; quando leniter, & suaviter, JEsus *insufflavit, & dixit, accipite Spiritum S.* Joan. 20. 22. Secundò cum impetu *vehementi* Act. 2. 2. Quæ differentia? Post Pascha leni flatu se habet, dabatur enim ad dimittenda peccata: *quorum remiseritis peccata.* Nunc verò validô impetu venit: quia ad peragenda negotia regni Dei instigabat. Cùm peccatoribus contritis leniter, & affabiliter, se habeat minister: at in negotio regni Dei exequendo, vehementi conatu se exhibeat. Sylveira c. 13. in Joan. 14. q. 12.

Factus est repentè de cœlo sonus &c. Act. 2. 2. Spiritus S. est repentinus in festina conversione; nescit tarda molimina. *Ne tardes converti ad Dominum.* Suscipiamus ergo nunc repentinum Spiritum ad conversionem; nè accipiamus repentinum interitum ad damnationem. S. Bonaventura s. 5. in Pent.

Væ illis, qui rebelles huic lumini, & resistunt Spiritui S.; nec acquiescunt veritati, quam intelligunt: & sicut lutum ex calore solis, ità ex bonitate, & beneficiis Dei, duriores fiunt: Audacter etiam provocantes eum; cùm ipse dederit omnia in manibus eorum. Guarricus s. 1. die Pent.

Primum signum, quòd animam inhabitet Spiritus S. est contritio, & lacrymosa compunctio cordis.

Profectò, quamdiu animal gemit, tamdiu perpenditur, in eo esse Spiritus vitæ. S. Bernardinus. s. in fer. 6. Pent.

§. VI.

S. Spiritus respiciens lacrymas.

Qui dat nivem sicut lanam &c. Psal. 147. 16. Videmus nivem, nebulam, crystallum; Bonum est, ut ille spiret. Si enim ille non spiraverit; si non ipse duritiem glaciei hujus dissolverit; *ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?* Cujus? Dei. Unde est ejus frigus? Ecce deserit peccatorem; ecce, non vocat, ecce non aperit sensum, ecce non infundit gratiam. Sequitur: *emittet verbum suum, & liquefaciet ea.* Non desperet nix, non desperet nebula, non desperet crystallum. De nive, tanquam de lana, conficietur & tunica: nebula illa in pœnitentia invenit salutem; *quia quos prædestinavit, illos & vocavit.* Sed, licèt sint inter Prædestinatos durissimi, & multô quasi tempore congelaverint, & crystallus facti fuerint; non erunt duri misericordiæ Dei. *Emittet verbum suum, & liquefaciet ea.* S. August. hîc.

Flavit Spiritus ejus, & fluent aquæ. Ps. 147. 18. *Emittes Spiritum tuum, & creabuntur; & renovabis faciem terræ.* Ps. 103. 30. Renovatur terra, quando gelicidium peccati resolvitur in aquas, id est, lacrymas flante austrô. Hugo Card. in Joan. 13.

Et vidit Spiritum Dei descendentem. Matth. 3. 16. Fletu trahitur divinus Spiritus. Jordanem dum attigit Christus; ecce columba divina advolat ad rivos aquarum. Guarricus s. 2 de Pent: Nescio, si Spiritui S. qui in columba apparuit, alia vox familiarior gemitu, aut gratior, sit. Puto, quia neque in Apostolis locum invenisset Paracleti consolatio; nisi quia lugebant se delatos. Elias 3. Reg. 18. 32. holocausta aquis rigavit, quô ignem de cœlo traxit, Oseæ 12. 1. de Jacob: *flevit, & rogavit eum.* Baeza t. 1. l. 5. c. 8.

His autem auditis compuncti sunt. Act. 2. 37. Vide prophetiam Joel impletam, *sanguinem, & ignem, & vaporem fumi;* carnem post ignem Spiritus S. vaporem sequi compunctionis: fumus enim excutere lacrymas solet. Sanguinem Dominici lateris, ignem Spiritus S., vaporem compunctionis, & fletum. V. Beda in Act. hîc.

Spiritus S. dicitur Auster propter calorem, propter splendorem. Habac: *Deus ab Austro veniet:* propter pluviæ multiplicationem. Ps. 125. *sicut torrens in Austro:* propter arborum fructificationem. Cant. 4. *veni Auster perfla hortum meum.* S. Thom. Aqu. in Jerem. 13.

§. VII.

S. Spiritus docet, illuminat.

Ex Veteri.

Lingua mea calamus Scribæ velociter scribentis. Ps. 44. 2. Linguæ pernicitatem laudat.

dat. Non sat apta videtur metaphora: quis enim scriba æquet linguæ velocitatem? Basilius hîc: calamus ea scribit, quæ manus, quâ tenetur, scribere jussit. Per velocem autem scribam, gratiam ostendit: qui namque de suo loquitur, tardus est meditando, & componendo; quando verò Spiritus mentem movet, nihil est, quod remoretur. Pinna Ethol. III. *Scribæ*, id est, Spiritûs S. q. d. quod loquor, à meipso non loquor. Sicut enim calamus non scribit, quod vult, sed quod scribens vult; sic homo non prædicat à se, sed à Spiritu S. dictante, & scribente in corde Prædicatoris, & in cordibus audientium. Hugo Card. hîc. Scriba Spiritus S., quoniam sapiens, & præter omnes velociter scribit: velox enim Dei motus est. S. Basilius hîc.

Vox Dilecti mei. Cant. 2. 8. *Factus est repentè de cœlo sonus.* Act. 2. 2. Ideo hic sonus, vel vox, dicitur de cœlo facta: quia Spiritus S. veniebat virtute, & meritis, Christi; qui paulò antè in cœlum ascenderat. Et quia vox illa, & adventus, Spiritûs S. excitat nos ad contemplanda dona cœlestia, ut præparemur ad recipiendum illa: cùm enim enim aliquem repentinum, & vehementem sonum audimus; illicò faciem vertimus, & oculos levamus, ad locum, sonus venit. de Ponte hîc Exh. 6. §. 2.

Et sanguinem Jerusalem laverit in Spiritu judicii. Is. 4. 4. Spiritus S. est Spiritus judicii: quia mentem illuminat per fidem, tribuens remissionem peccatorum; faciensque, ut pia, sancta, cœlestia judicemus, id est, discernamus, & amplectamur, præ vanis. Cornelius hîc.

Similitudo autem vultûs eorum &c. Ezech. 1. 10 S. Macarius Eremita hom. 1. comparat animam cum Ezechielis curru: videbat enim mysterium animæ, quæ Dominum suum amplexura, & thronus gloriæ futura erat. Anima siquidem, quæ cum Spiritu S. præparante illam sibi in sedem, & habitationem; participare lumen ejus dignata, & pulchritudo inenarrabilis gloriæ ejus illustrata est; tota fit lumen, tota facies, & tota oculus: nec ulla ejus pars, quæ oculis ejus spiritualibus luminis plena non sit. Quatuor autem illa animalia; currum ferentia, typum præseferebant præcipuarum animæ rationalis partium. Dico autem, voluntatem, conscientiam, mentem, & diligendi vim.

Ex Novo.

Præcidentes adoraverunt eum. Matth. 2. 11. Vide, quanta sit distantia in modis discendi; quantùm distet inter eruditionem illius, qui per Angelum, sive per hominem; & illius, qui per solam Spiritûs S. revelationem, meretur eruditi. *Pastores* Judæi quippe, *qui in regione eadem erant, vigilantes, & custodientes vigilias noctis supra gregem suum*; non per hominem, sed, quod majus est, per Angelum, natum sibi esse Salvatorem Christum Dominum, didicerunt. Et tamen non adeò docti, sive eruditi, fuerunt, *ut procidentes adorarent*, aut munera offerrent. Sed tantummodo venerunt, & *cognoverunt de verbo; quod dictum erat illis de puero hoc, & reversi sunt glorificantes & laudantes Deum.* Luc. 2. 9. Isti primitiæ gentium, neque per hominem docti, neque per Angelum; sed per Spiritum S., modò, de quo jam dictum est, laudem perfecerunt. Rupertus l. 2. in Matth.

Si in digito DEI ejicio dæmonia. Luc. 11. 20. Matth. 12. 28. *in Spiritu DEI.* Spiritus S. vocatur Digitus, quia digitô indicamus: unde quidam digitus *Index* nominatur. Spiritus a. S. Sancta nobis: & salutaria, per suas indicat inspirationes: quidquid demonstrârit, ut amplectaris. Amplectere, quidquid ostenderit: ut caveas, & fugias; cave, & fuge. Barradius t. 2. l. 8. c. 16. Dicitur Spiritus S. digitus Dei: quia sicut per digitum entia indicantur; ità per Spiritum S. divina hominibus demonstrantur; juxta Joan. 16. 13. *cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Dion. Carthus. hîc.

Huic ostiarius aperit. Joan. 10. 3. Ostiarius dicitur Spiritus S.; in quo Scripturæ, quæ ostendunt nobis Christum, aperiuntur. Theophylactus hîc.

Ille vos docebit omnia. Joan. 14. 26. Paraclitus consolatorem, & exhortatorem, significat. Ille Apostolos docuit: nos quoque docet, exhortatur; verba suggerit, & inspirat. Barradius tom. 4. l. 5. c. 8. Dom. 6. Pasch.

Ille docebit vos omnem veritatem. Joan. 16. 13. Omnis veritas dicitur hôc locô non absolutè; sed illa, quæ ad fidem, & mores, attinebat, ad Ecclesiam regendam, & Scripturas intelligendas. Non enim docuit Apostolos Mathematicas scientias, aut Philosophiam; sed scientiam Christianam. Idem tom. 4. l. 5. c. 5.

Acta Apostolorum S. Chrysostomus nominat hunc librum: dogmata Spiritus S. œcumenius, Evangelium Spiritûs S. Nam, uti, inquit, quatuor Evangelistæ scribunt Evangelia, Actaque, Christi; sic Lucas hîc describit Evangelium, Actaque, Spiritus S.; quæ scilicet ipse gessit per Apostolos. Cornelius Argumento in Acta Apost.

Domine, si in tempore hoc &c. Act. 1. 6. Inutiliter quærenti Discipulo Magister sapiens non respondet. Non scisciteur miles castrensis, quod tantùm scire regiam spectat majestatem. Plus novit docere, quàm nos discere valeamus; & docet utilia, etiam non rogatus. Hinc per Isaiam dicitur: *ego Dominus DEUS tuus, docens te utilia* c. 48. 17. Multa suis Vatibus revelavit, quæ prævidit in utilitatem hominum vergere. *Sed accipietis virtutem &c.* Plus est gratia, seu præsentia, S. Spiritus, quàm quælibet præscientia futurorus. Hinc quoque novimus, quòd Spiritus S. Apostolos non omnia docuerit; sed quæ in eorum, & Ecclesiæ futuræ, cesserunt utilitatem, quod Paulus ad Cor. refert 1. 12. 7. *unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem.* Sim. Cass. l. 14. hîc.

Apparuerunt illis dispertitæ linguæ. Act. 2. 3. Cur Spiritus S. in figura linguarum venit?

Voluit hôc visibili signô ostendere, quod prædictum in Scriptura, & à Christo promissum. Nam de Doctoribus Canonicis dicitur Ps. 44. 2. *lingua mea calamus Scribæ &c.* quia eorum linguæ sunt tanquam calamus, qui à Spiritu S. scribente dirigitur. Christus dixit Matth. 10. 20. *Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Et Luc. 21. 15. *ego dabo vobis os, & sapientiam.* Et Marci 16. 17. *linguis loquentur novis.* Voluit ostendere Spiritus S. virtutem promissam, scilicet doctrinam Apostolorum, eorumque verba, esse ab ipso dictante & dirigente. Sylveira hîc q. 5.

Ex Patribus, & aliis.

O qualis est artifex iste Spiritus! nullâ ad discendum morâ agitur in omne, quod voluerit, mox enim, ùt tetigerit mentem, docet; solumque tetigisse, docuisse est. Nam humanum animum subitò ùt illustrat, immutat: abnegat hoc repentè, quod erat; exhibet repentè, quod non erat. S. Gregor. hom. 30. in Evang. circa finem.

O quàm velox est sermo sapientiæ; &, ubi Deus Magister est, quàm citò discitur, quod docetur. S. Leo s. 1. de Pent.

Spiritus S. omnia ad bonum, & ad salutem, dirigit: primùm enim mansuetus illius adventus, fragrans progressus, onus levissimum; ante suum accessum radios lucis præmittens, & cognitionis. Venit illuminare mentem primùm quidem ejus, qui recipit illum: deinde per ipsum & cœteros. S. Cyrillus Jeros. Catech. 16.

Quòd si fortè sedenti tibi, de castitate, & virginitate, subeat cogitatio; illius est ea doctrina. Nonne persæpe puella, jam ad sponsi thalamum constituta, effugit, Spiritu S. de virginitate eam docente? Nonne sæpe splendidus aliquis homo aulicus contempsit divitias, probè instructus à Spiritu S.? Nonne juvenis sæpe videns pulchritudinem, compressit oculos; &, nè ampliùs videret, aufugit, pollutionemque vitavit? Quæris, unde id contingat? Spiritus S. certè sic erudivit animum adolescentis. -- Tot sunt avaritiæ cupiditates in Mundo; & tamen nihil possidere eligunt Christiani. Quâ de causâ? propter Spiritûs S. annuntiationem. Id. ib.

Magnum igitur commilitonem, & auxiliatorem, apud Deum habemus; magnum Ecclesiæ Doctorem: magnum protectorem nostrum. Non metuamus ergo dæmones: major enim est, qui certat pro nobis; modò illi ostia aperiamus. Obambulat enim ille, qui digni sunt, quærens; & quibus bona conferat. Id. ib.

Clavis tibi Psalmorum, omnisque Prophetiæ, est Spiritûs S. S. Andreas Cæsar. s. 3. c. 8. Apoc.

Proprium erat opus Patris, facere; opus Filii, redimere; proprium Spiritûs S. opus illuminare, & ad similitudinem Dei hominem producere. S. Rupertus l. 1. de ob. Spiritûs S. cap. 11.

Omne bonum consilium de salute hominum est à Spiritu S. S. Thom. Aqu. Opusc. 10. c. 8.

Sol est Spiritus S., illuminans corda Prophetarum: qui quandoque sub nubibus apparet, quandoque sinè nubibus. Idem Prologo in Psalmos.

§. VIII.

Spiritus S. inflammat, dat Dei amorem.

HOdie, juxta Prophetæ verbum, *ignis à facie ejus exarsit*, Ps. 17. 9., *carbones*, id est, Apostoli sancti, atque discipuli, *succensi sunt ab eo.* S. Bernardinus s. in die Pent.

Comedite amici, & bibite, & inebriamini, Charissimi. Cant. 5. 1. Multi legunt ex Hebræo: *inebriamini amoribus*, id est, Spiritu S.; & omnibus affectibus, & operibus illius; ut nihil in animo vigeat, nisi amor Dei. de Ponte hic Exh. 2. §. 5.

Et Sanguinem Jerusalem laverit - in Spiritu judicii. Is. 4. 4. Spiritus S. dicitur Spiritus ardoris: vel, ùt Vatablus vertit, Spiritus incendii, id est, charitatis tum divinæ, tum nostræ, nobisque infusæ; quâ nos ipse accendit, carnisque vitia adurit. Cornelius hîc.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Per hunc ignem intelligit Spiritum S. S. Ambrosius. Sed cur voluit Christus mittere Spiritum S. ùt ignem? S. Bernardus serm. 3. de verb Is. vult Seraphim fabricari, ut ibi stet, ubi tu corruisti: ut tabescas ampliùs, & livore propriô torquearis. Seraphim ab incendio nomen: ideo Spiritus S. venit, ut Seraphinos plures faciat. Sylveira Addit. in Joan. 14. Luc. 12.

Apparuerunt illis dispertitæ linguæ. Act. 2. 3. Cœlestis Spiritus congregatis Discipulis, quos ad officium publicationis suæ Legis deputârat, dedit dispertitas linguas, tanquam ignem: hôc modò apertè ostendens, quòd prædicatio Evangelii tota esset ad corda hominum inflammanda. S. Franc. Sales. tr. de div. am. in Præf. ad Lector.

Omnium viventium anima - quasi sol omnia calefaciens subjecta, omnia nutrit. S. Cyprianus de Spiritu S.

Hic prætereundum non est, quod de hoc magno Præside hujus cœli eleganter prædicare solent Physici: quòd sit fons ignis ætherii, cor cœli, sive mens, & temperatio Mundi. Rupertus l. 1. c. 41. in Gen.

Spiritum S., qui est amor Patris, & Filii, dari nobis; est, nos adduci ad participationem amoris, qui est Spiritus S.: à qua quidem participatione efficimur amatores Dei. S. Thom. Aqu. Lect. 1. in Rom. 5.

Nullam aliam virtutem sanat Spiritus S. in corde humano sic illi connaturalem; sicut amorem, & charitatem. Cùm Deus creavit animam, *ad imaginem & similitudinem suam, creavit illam*: scilicet ad imaginem charitatis; quia *Deus charitas est.* 1. Joan. 4. 16. S. Bernardinus tom. 2. s. 3.

§. IX.

§. IX.

S. Spiritus respiciens patientiam, tribulationes.

Ex Veteri.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Neglectô firmamentô aquis incumbit. Cur mare prætulit non terræ solùm, sed & cœlo? Adamavit aliqua in æquore, quæ in homine amaret. Mare ventorum vi concutitur quidem, & fervet; sed littus non excedit, suisque se continet finibus; legis memor vel in furore. Imitare & tu mare, ut æquus sis. *Turbatus sum, & non sum locutus.* Psal. 76. 5. Job. 1. 20. *scidit vestimenta*, sed *labiis non peccavit.* v. 22. Oliva l. 9. Strom. §. Spiritus Dei &c.

Bibi vinum meum cum lacte meo. Cant. 5. 1. Hoc vinum meum oblivionem mihi fecit laborum præteritorum, juxta illud: *date siceram mœrentibus.* Bibe, & bibendum dedi his, qui amarô mecum fuerunt animô. Biberunt, & obliti sunt egestatis, atque doloris. Denique Spiritum S. dederam illis, Spiritum Paracletum; qui unus, idemque est, & vinum meum, & lac meum. *Vinum meum*, quia gaudium de præsentibus bonis: *lac meum*; quia consolatio de præteritis malis. *Vinum meum*, quia dilectio Dei: *lac meum*, quia dilectio proximi. S. Rupertus l. 4. in Cant. hic.

Ex Novo.

Ipse vos baptizabit in Spiritu S. & igni. Matth. 3. 11. Duplex est sensus: alter significans solenne principium ablutionis totius humani generis, celebratum in die Pentecostes &c. Alter significans baptismum tribulationis. Cajetanus hic. *In spiritu S. & igni.* id est, tribulationis, vel purgativô, vel tentationis. S. Bonaventura in Luc. 3. Quis hic ignis? Auth. Imp. op. intelligit tribulationes; quibus, quasi igne, suos affligit Christus, & mundat.

Deus meus! Deus meus! ùt quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Non deest, qui putet, geminatâ illâ repetitione, Patris, & Verbi, significari Personas: sicut Ps. 66 7. *benedicat nos Deus, Deus noster; benedicat nos Deus.* juxta Genebrardum, tres divinæ hypostases designantur. Trina repetitio nominis Dei non caret mysteriô SSS. Trinitatis. Hinc inquiro: cur Christus D. non conqueritur de Spiritu S.? quia hic est Amor, quô Pater, & Filius, mutuô amore se diligunt. Æquum erat, ut de eo non quereretur, quando patiebatur Christus in cruce. Nam de amore tum conqueri, cùm occasionem ei dedit patiendi; injuria reputaretur amoris. Castillo Iliat. 43.

Ignem veni mittere in terram. Luc. 12. 49. Ignis in teram mittitur, cùm per ardorem S. Spiritûs afflata terrena mens à carnalibus suis desideriis concrematur. S. Gregorius hom. 2. in Ezech. 1. Tertull. l. 4. contra Marcion. c. 29. Maldonatus, & Franc. Lucas, per hunc ignem intelligunt odia, dissensiones, tribulationes, & persecutiones, ab Infidelibus.

Vos autem sedete in civitate &c. Luc. 24. 49. Vas igni appositum citò comminuitur, si vacuum sit; quod tamen plenum conservatur. Et quia vasa Apostolica debebant conjici in ignem tribulationum; priùs repleta sunt Spiritu S., nè comminuerentur. Stella hic.

Apparuerunt illis tanquam ignis. Act 2. 3. Ignis portendit tribulationem magnam, & multiplicem; quam passuri erant Apostoli, & Fideles: sed superaturi per ignem amoris divini, quem idcirco hic eis dedit Spiritus S. Cyrill. Jerosol. Catech. 17.

Ex Patribus.

Cùm Spiritus Dei descendit, individua patientia comitatur eum. Si nos cum Spiritu admiserimus, in nobis morabitur semper. Imò nescio, an diuties perseveret sinè sua comite, & ministrâ. Tertullian. lib. de pat. in fine.

Sæpe propter Christum afficitur contumeliâ, & ignominiâ, quispiam: Martyrium imminet; tormenta undique, & ignis, & gladius, & bestiæ, & gurgites. Verùm interea Spiritus S. alloquitur: sustine Dominum: parva sunt ista, quæ fiunt: brevî tantùm tempore labora; & in sempiternum eris cum Angelis. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 16.

Via Christianæ religionis sic se habet: ubi Spiritus S., ibi illic sequitur, velut umbra, persecutio, & pugna. S. Macarius hom. 14.

Sicut mare, cùm turbatur, oleô infusô, cedit naturâ suâ tempestas, lenitate olei procellam extinguente: sic anima nostra, cùm lenitur gratiâ Spiritûs S., jucundè tranquillatur. S. Diadochus Ep. de perfect. Spir. c. 35.

Repleti sunt omnes Spiritu S., id est, inebriati sunt omnes divinô amore. Talis ebrietas in hoc consistit: quòd homo tantô amore erga Deum continuè inardescat; ut non solùm fastidiat creaturæ solatium; sed etiam quærat, & delectetur, invenire tormentum; pro solatio sibi reputans omnem pœnam, opprobrium, & flagellum. S. Bernardinus s. in die Pent.

§. X.

S. Spiritus respiciens charitatem, pacem.

Symbola

Ex Veteri.

Columba.

Rursum dimisit columbam ex Arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore suo. Gen. 8. 10. 11.

Et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam. Matth. 3. 16. Columba animal est, quod, præ omnibus volatilibus cœli, homines amat; & contubernale est, ac mansuetum, innocensque, & fœcundum, & domesticum: quod versatur, quiescit, & habitat, in domibus nostris. Sicut & Spiritus S. dicit de nobis: quia habitabo, & conversabor cum eis.

eis. S. Chryſoſt. ſ. in Pent. de S Spir. Tunc Spiritus venit ſuper ipſum in ſpecie columbæ: quia tunc inchoabat officium ſuum ſpiritu animalis Mundi, volantis non longè à terra: ſuâ converſatione manſueti, ſinè armis extrà, ſinè felle intus; nec ſolùm manſueti, ſed fœcundiſſimi: quia Pater futuri Sæculi veniebat, univerſo Mundo utiliſſimus. Cajetanus hìc. Spiritus S. idcirco in columbæ ſpecie veniſſe ſcribitur, ut natura ejus, per avem ſimplicitatis, & innocentiæ, declaretur. Hæc enim avis corporaliter ipſo felle caret; habens tantùm innocentiam, & amorem. S. Iſidorus Orig. l. 7. c. 3. Idcirco in columba venit Spiritus S.: ſimplex animal, & lætum eſt; non felle amarum, non morſibus ſævum, non ungvium laceratione violentum. S. Cyprianus de unit. Eccl. Columba animal eſt mite, & noſtrâ familiaritate gaudens. S. Chryſoſt. hom. 26. in Gen.

Alia Symbola.

Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. Gen. 1. 3. Subcœleſtes aquæ, oportebat, ut congregarentur in unum; proinde, quia *Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas.* Ut intelligamus, aquas diſpoſitas ad operationem divinam; hominum voluntates, ſuper quibus fertur ſpiritus voluntatis, divinæ, quas in unum jubet congregari divina voluntas; in unum Baptiſma; in unum corpus Eccleſiæ, atque fidei, & virtutis; in unum velle; in unum amorem; in unum, quem ante ſuum adventum omnia proclamaverunt, unum Redemptorem omnium Chriſtum. Sim. Caſſ. l. 8. c. 37.

Acceſſerunt oſſa ad oſſa. Ezech. 37. 7. Quæ indicant, diſpoſitionem Adventûs Spiritûs S., eſſe concordiam, & charitatem. de Ponte in Cant. 4. Exhort. 25. §. 2.

Teſtimonia.

Ex Novo.

Sedete in civitate. Luc. 24. 49. Decebat, eos donum æternæ pacis in pacifica civitate recipere; ut mores fierent cum æterno dono concordes. Sim. Caſſ. l. 14. hìc.

Ab Jeroſolymis nè diſcederent. Act. 1. 4. Cur hæc civitas præ aliis eligitur ad adventum Spiritûs S.? Quia Jeruſalem interpretatur *viſio pacis*; quæ à Spiritu S. inter Chriſtianos fundanda. Sylveira hìc.

Erant omnes pariter in eodem loco. Act. 2. Nónne ſuper congregatos Diſcipulos deſcendit Spiritus? annon in cœnaculo, ipſo Reſurrectionis die fidelibus adunatis apparuit Chriſtus? diligit unitatem; nec à fraternitatis elongari poteſt Collegio. S. Laurent. Juſt. in feſto. OO. SS. In ſcriptura nullum otioſum verbum. Illud *pariter* videtur ſuperfluum. Hugo Card. pariter concordiâ voluntatum, & in eodem loco. S. Bernardus lib. de modo vivendi: nihil prodeſt, ſi nos contineat una domus, & ſeparet voluntas diverſa. Plus diligit Deus unitatem animi, quàm loci. Naxera in Joſ. 18. §. 10.

Seditque ſuper ſingulos eorum. Act. 2. 3. id eſt, ſuper eorum capita. Cùm autem ornamentum capitis ſit corona; non incongruum erit, illam formam ignis ſuper caput, coronam capitis apellare; ſicut vocat S. Cyrillus Catech. 17. dicens: in ſpecie linguarum igneārum ſedit ſuper Apoſtolos, ut novæ coronæ ſpirituales, per linguas igneas, imponerentur capiti illorum. Dies Pentecoſtes fuit dies deſponſationis ejus cum Eccleſia; quæ facta eſt per exhibitionem legis gratiæ, & charitatis, cordibus Fidelium impreſſæ; multò excellentiùs, quàm per collationem legis veteris; de qua tamen dicit Jer. 2. 2. ad Jeruſalem: *recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ; quando ſecuta es me in deſerto.* de Ponte in Cant. 3. Exh. 38. §. 2.

Erat cor unum, & anima una. Act. 4. 32. Pſal. 4. 7. *ſignatum eſt ſuper nos lumen vultûs tui Domine,* & mox in ſingulari: *dediſti lætitiam in corde meo.* Conſequenter videbatur dicendum, in cordibus noſtris. Ubi primùm vultûs divini flamma irradiat pluribus, deſtruit pluralitatem, & in unum cor omnium corda coadunat. Rupertus de glorificatione Trinit. l. 6. c. 15. de multitudine credentium cùm dixiſſet, *ſignatum eſt ſuper nos,* protinus uti maluit ſingulari numerò, dicens ex perſona: *dediſti lætitiam in corde meo,* Et rectè: quia *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una.* Quam quoque unitatem cordis, & animæ, illud quoque adverbium pulchrè exprimit: *quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſtime.* Pſ. 4. Dixerat enim v. 8. *à fructu frumenti vini & olei, multiplicati.* Quos amor inter ſe in unum connectit; ſub unâ eâdem ſpe omnes cohibet; ut non multiplex, ſed unica ſit expectatio. Sylveira hìc q. 18.

Etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus - & omnes in uno ſpiritu potati ſumus. 1. Cor. 12. 13.

Fructus autem Spiritûs eſt charitas. Galat. 5. 22.

Solliciti ſervare unitatem Spiritûs in vinculo pacis. Epheſ. 4. 3.

Ex Patribus, & aliis.

Spiritus S. eſt Patris, & Filii, amor, & connexio: ad ipſum pertinet ſocietas, quâ efficimur unum. Corpus hominis multis conſtat membris; & vegetat omnia membra una anima; faciens in oculo, ut videat; in aure, ut audiat; & ſic de cæteris. Ità Spiritus S. membra Corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia, continet, & vegetat. S. Anguſt. l. de gratia novi Teſtam.

Sicut ſpiritus humanus nunquam vivificat membra, niſi fuerint unita; ſic nec Spiritus S. nos vivificat, niſi in pace uniti fuerimus, S. Auguſt. ſ. 2. ad FF. in eremo.

Mens Spiritûs S. templum effici omnino non poteſt, iracundiæ in nobis Spiritu commorante. Joan. Caſſian. de Cœnob. inſtit. l. 8. c. 21.

Non habitat Spiritus S., ubi furor. S. Chryſoſt. hom. 17. in Act.

Eſt

Est Spiritus ipse indissolubile vinculum Trinitatis: per quem, sicut Pater, & Filius, unum sunt; sic & nos unum sumus in ipsis. S. Bernardus s. 1. in Octava Paschæ.

Qui ab unitate dividitur; nè dubitas, quin ab eo recesserit Spiritus vitæ. Idem s. 1. in festo S. Michaelis.

Quàm admiranda, quàm amplectenda, illius gratia; perquam ità moderatur in nobis omnia opera nostra, ut sint tam sua, quàm nostra; dona sua, & merita nostra. Superiùs jam assignavimus, quàm sint multiplices humuni cordis affectus. Hos itaque ille divinus Spiritus quotidie in Electis suis paulatim contemperat, & in unam harmoniam conformat; & gratiæ suæ plectrô, quasi citharædus doctissimus; hos extendendo, illos relaxando, & concordem quandam consonantiam coaptat: donec reboet ex his in auribus Domini Sabbaoth melodia quædam melliflua, & super modum dulcis, tanquam citharædorum multorum citharizantium in citharis suis. Richardus à S. Vict. de Arca myst. l. 3. c. 24.

Si ego non morior pro Mundo, Paracletus non veniet. Quomodo enim adveniet; si inimicitiæ non solvantur? Theophylactus in Joan. 16.

Ubi charitas, ibi Spiritus S. S. Thom. Aqu. Oposc. 14. c. 2.

Conditio necessaria ad habendum Spiritum S. est concordia fraternalis: Ratio naturalis: quia sicut Spiritus humanus, ad hoc, ut vitam det corpori, requirit conjunctionem membrorum; ita etiam est de Spiritu S. S. Vincent Ferr. s. 1. in die Pent.

§. XI.

S. *Spiritûs gratia.*

Figuræ, & Symbola.

Fons ascenadebat de terra, irrigans universam superficiem terræ. Gen. 2. 6. Quis ille fons? Rupertus: gratia Spiritûs S. tantâ copiâ rigans massam generis humani; ut omnem terram faceret aptam frugibus alendis. Apud Escobar Pers. Chr. t. 2. l. 6. Sect. 2. Obs. 8.

Det tibi Deus de rore cœli &c. Gen. 27. 28. Est rationali creaturæ nos cœli non alid, quàm gratia Spiritûs S., quæ peccata remittit.——Rupertus l. 7. c. 17. in Gen. hîc. Spiritûs S. vera, & sola, benedictio est Dei. Id. ib.

Spiritus Domini induit Gedeon. Judic. 6. 34. Et dicitur Spiritus Domini, id est, gratia Spiritus S., indumentum contra frigus timoris malè humiliantis: vel contra calorem amoris malè accedentis. Hæ sunt enim duæ portæ Inferni, ex quibus omne molum. Hugo Card. hîc.

Calamus scribæ velociter scribentis. Psal. 44. 2. Spiritus enim S. non paulatim, & cum mora, gratiam suam infundit, sicut acquiritur cientia per longum studium; sed subitò, & citò. Unde Act. 2. 2. *factus est repentè sonus &c.* Hugo Card. hîc.

Statuit procellam ejus in Auram &c. Ps. 106. 29. Auram appellat Spiritûs gratiam; quæ rectis cogitationibus, quasi malô, animam divino portui appellit; gubernacula ratione tenente, & ad navigationem dirigente. Dicit enim: *deduxit eos in portum voluntatis eorum.* S. Gregor. Nyss. tr. in Ps. c. 8.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Desiderat gustare dulcedinem gratiæ, quæ appropriatur Spiritui S.; participando ejus bona, & suam gratiam. S. Thom. Aqu. hîc.

Tenui eum - donec introducam illum in domum matris meæ. Cant. 3. 4. Mater nostra, est gratia Spiritus, quæ spiritualiter nos regnerat: cujus domus est human mens; in qua eadem gratia susçipitur. Richardus à S. Vict. in Appendice in Cant.

Quæ lacte sunt lotæ. Cant. 5. 12. Lactis nomine gratia Dei intelligitur; quæ per Spiritum S. Ecclesiæ tribuitur. Idem hîc.

Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Joan. 7. 38. Aqua Spiritûs est gratia, ùt Evangelista docet, Figulinum autem vas cor, quod facilè confringitur, aç conteritur. Theophylactus hîc.

Miscellanea.

Abiit in montana cum festinatione. Luc. 1. 39. Quò enim jam Deô plena, nisi ad superiora, cum festinatione contenderet? Nescit tarda molimina S. Spiritus gratia. S. Ambros. in Luc. l. 2. c. 1.

Amen dico tibi. Luc. 23. 43. Admiranda prorsus Spiritus S. gratia in corde hujus latronis agnoscitur. Apostolus Petrus negat: Discipuli in Emaus euntes dicunt; *nos autem sperabamus*: hic autem confidenter loquitur, dicens: *memento mei &c.* Bellarminus de 7. Verb. l. 1. c. 4.

Nisi quis renatus fuerit &c. Joan. 3. 5. Cur in hac generatione aliquod homini non datur adjutorium, sicut in prima ejus creatione? S. Chrysost. hom. 24. in Joan: quemadmodum in principio totum formavit; ità nunc totum creat. Et tunc, *faciamus*, inquit, *ei adjutorium*; hîc minimè: quippe, qui Spiritus S. gratiam accipit, nullâ re indiget: qui in Christi corpore perficitur, quônam aliô opùs est auxiliô? Sylveira hîc.

Spiritus S. non est acceptor personarum: non enim quærit statûs amplitudinem, sed animæ probitatem. Neque divites efferantur, neque pauperes animum dejiciant: tantummodo unusquisque se paret ad cœlestis gratiæ susceptionem. S. Cyrill. Jeros. Catech. 17.

§. XII.

S. *Spiritûs dona.*

Figuræ, & Symbola.

Septem dies (creationis) possunt assignari reparationi; quæ fit in anima per septem dona Spiritus S. Prima dies Sapientiæ comparatur: Sapientia enim animam illuminat. Secunda Intellectu enim verum bonum à non vero bono dividimus. Tertiâ Consilio. Quarta Fortitudini; & sic de aliis. Hugo Card. in Gen. 1.

Levavit pallium Eliæ. 4. Reg. 2. 13. Elias quidem ascendens, pallium reliquit Elisæo; Jesus autem ascendens gratiarum dona in Discipulos dimisit; quæ non unum Prophetam, se infinitos Elisæos, efficiunt; atque multò, quàm ille erat, majores, & illustriores. S. Chrysost. tom. 6. s. 2. in Asc.

Quòd autem *puer osculavit septies*, septiformis gratia S. Spiritûs ostenditur. 4. Reg. 4. 35. S. August. Dom. 5. Trinit. s. 2.

Fuerunt et septem filii. Job. 42. 13. Septem filii nobis nascuntur, cùm per conceptionem bonæ cogitationis, S. Spiritûs septem in nobis virtutes oriuntur. Hanc namque internam prolem Propheta dinumerat, cùm Spiritus mentem fœcundat, dicens: *requiescat super eum - Spiritus Sapientiæ, & Intellectûs: Spiritus Consilii, & fortitudinis, Spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris Domini.* Is. 11. 2. S. Gregor. moral. l. 1. c. 13. in Job.

Fragrantia unguentis optimis. Cant. 1. 2. Unguenta optima, sunt dona Spiritûs S., quibus ubera Christi fragrant. V. Beda hic.

Stipate me malis. Cant. 2. 5. Patres apud Theodoretum, Philo Carpath, & Nyssenum, per flores, & mala, accipiunt virtutes, & dona Spiritûs S.; ac præsertim donum fortitudinis, quod animam labantem corroborat. Cornelius hic.

Et requiescet super eum Spiritus Domini. &c. Is. 11. 2. Ista septem dona dicuntur radii ignei: quia Spiritus S. per ea, quasi ad modum ignis amorosi humiliat alta per donum timoris: liquefacit dura, per donum pietatis: illuminat obscura, per donum scientiæ: consolidat mollia, per donum fortitudinis: restringit fluida, vel dirigit deviantia, per donum consilii: clarificat metalla, per donum intellectûs: ignit frigida, per donum Sapientiæ. S. Bonaventura tr. de 7. don S. Spir.

Haurietis aquas. Is. 12. 3. Quas haurietis aquas? nisi Spiritûs S. dona quàm plurima. S. Rupertus hic.

Septem dona Spiritus S. Dominus dedit per septem apparitiones. In prima Apparitione Matth. 28. 2., Spiritum timoris: cùm Angelus mulieribus apparuit, & *factus est terræmotus.* In secunda Joan. 21. 15. Spiritum pietatis, quando Petro apparuit: magna enim pietas fuit, ut neganti se singulariter appareret. In tertia Luc. 24. Spiritum scientiæ, duobus euntibus in Emmaus. In quarta Joan. 20. 20. Spiritum fortitudinis, quando januis clausis intravit ad Discipulos, ostendens eis vulnera: sicut solent in sinum fortitudinis foramina clypei ostendi. In quinta Joan. 21. 6. Spiritum consilii frustrà piscantibus. In sexta Luc. 24. 45. Spiritum intellectûs, quando apparens in medio eorum *aperuit sensum, ut intelligerent Scripturas.* In septima Marci 16. 14. Spiritum Sapientiæ, scilicet in die Ascensionis. S. Bonaventura in Ps. 144.

Miscellanea.

Ductus est JEsus in desertum à Spiritu. Matth. 4. 1. Sicut virtutes morales efficiunt hominem promptè mobilem à ratione, ut ejus sequatur judicium; sic dona Spiritûs S. reddunt cum facilitate mobilem à Spiritu S. Dion. Carthus. hic.

Esuriit. Matth. 21. 8. Esurit JEsus semper in justis, volens manducare fructum, Spiritûs S., in eis: & sunt ejus escæ, ut ità dicam, ficus; quas esuriens edit, id est, charitas est ejus, qui eam fructificavit, qui primus fructus est Spiritûs S., & gaudium, & pax, & patientia, & reliqua. Origenes tr. 16. hic.

§. XIII.

S. *Spiritûs effectus, & operationes.*

Num. 1.

Mutat, renovat.

Mutaberis in virum alium. 1. Reg. 10. 6. Natura nostra per lapsum primi hominis sic damnata est; ut quotidie labendo deficiat, & deficiendo veterascat. Sed qui in nobismetipsis deficimus, cùm in nos ille Spiritus insilit, renovamur: quia statim, quod non eramus, efficimur. Tepidus erat quis; sed repentè, visitatus à Spiritu, fervens efficitur. &c. S. Gregor. hic circa medium. S. Gregor. hom. 30. in Evangelia, loquens de Spiritu S. implet citharœdum puerum; & Psalmistam facit. 1. Reg. 16. 23. Implet pastorem armentarium; & Prophetam facit. Amos 7. 14. Implet abstinentem puerum; & Judicem senum facit. Dan. 13. 45. Implet piscatorem; & Prædicatorem facit. Matth. 4. 19. Implet persecutorem; & doctorem gentium facit. Act. 9. 15. Implet Publicanum; & Evangelistam facit. Luc. 5. 27. O qualis artifex iste Spiritus? - humanum animum subitò, ùt illustrat, immutat.

Spiritus S. ipse nostræ imaginis est reformatio, mentis perfectio, animæ instauratio. S. Chrysost. s. in Pent.

Ad hoc de cœlo Spiritus S. missus est, ut Mundum, bene quidem, & sapienter, conditum; sed peccatis hominum malè fœdatum; suâ iterum virtute reficeret, innovaretque; & ad prioris formæ speciem, similitudinemque, quantum fieri poterat, redigeret; juxta illud Ps. 103. 30. *emittes Spiritum tuum- & renovabis faciem terræ.* S. Thom. Vill. s. 2. in die Pent.

Num. 2.

Disponit ad ardua.

Ductus est JEsus in desertum à Spiritu. Matth. 4. 1. Marc 1. 12. *Spiritus expulit eum.* Ubi vox *expulit* significat vim, efficaciam, & alacritatem, Spiritûs, quæ erat in Christo; ac futura erat in Apostolis, cæterisque Christianis: quos ad heroica virtutum opera acturus erat Spiritus S., juxta Rom. 8. 14. *quicunque Spiritu Dei aguntur, iis sunt filii Dei.* ità S. Hieron. & S. Hilarius apud Cornelium hic.

Num. 3.

Facit amare cœlestia, terrena spernere.

Ab Jerosolymis nè discederent. Act. 1. 4. Cur hæc civitas præ aliis eligitur ad adventum S. Spiritûs? Jerusalem erat valde celebris civitas, frequentiâ omnium nationum, admirabili templo, divitiis &c. Ut præsentiâ Spiritûs S. pompa, & vanitas Mundi vilesceret: cùm enim divina apparent, mox omnia terrena disparent, ac pro nihilo habentur. Sylveira hic q. 8.

Cùm esset plenus Spiritu S., intendens in cœlum &c. Act. 7. 55. B. Petrus Dam. s. de S. Stephano: intellige consecutionem verborum:

plenus

plenus est *Spiritu S.*, & sic *intendit in cœlum*: quia, qui Spiritu divinitatis afflantur, conculcatis terrestribus, cœlestibus inhiant, & æternis. Velit, nolit; cedit Spiritui S. vanitas Spiritûs humani. Id. ib.

Ascendit in superiora, ut oraret. Act. 10. 9. Deus humanas mentes in sublime erigit. Alta semper quærat, qui igneô Dei Spiritu agitur. Quô receptô igne Petrus; qui alias sæpe mare descendebat in navibus, *ascendit in superiora &c.* Jam, propter divinum ignem mente clausum, non placebant illi ima loca; sed totus in superiora ferebatur. S. Cyrill. Alex. l. 9. in Levit: Petrus, quæ sursum sunt, quærebat; non quæ super terram. Illuc ascendebat, ad illa tecta, ad illa fastigia; de quibus Dominus Matth. 24. 17. *qui in tecto est, non descendat aliquid tollere de domo sua.* Hinc est, quòd Christianos suos Dominus renasci fecit ex aquis: ut cœlestium corporum naturæ associentur; eorumque proprietatem, & cognationem bibat. S. Zeno Veron. s. de Judæis: genitalis unda submergit, ut cœlestes effecti, terram desiderare non nôrint. S. Chrysost. hom. 22. ad pop. si non potes sol fieri, fias stella duntaxat. Tantùm ascende super terram; incipe æmulari sideribus. Baeza t. 1. l. 1. c. 8. §. 2.

Mentem, quam S. Spiritus replet, in amaritudinem temporalium delectatio æternorum commovet. S. Gregor. hom. 10. in Ezech. 3. prope finem.

Num. 4.

Alii præclari effectus.

Cœpitque Spiritus Domini esse cum eo. Judic. 13. 25. Etiam ipsius corporis vires à Spiritu S. sunt expectandæ: quòd enim fortissimi illius Samsonis vires ab hoc Spiritu profectæ sint, apertum est ex historia Judicum. Isidorus Clarius l. 1. or. 4.

Comburet igni. Ps. 45. 10. Dura corda molliet igne Spiritûs S. Hugo à S. Vict. hic.

Tanquam ignis. Act. 2. 3. Spiritus S. in igne, & linguis, apparuit: quia omnes, quos implevit; ardentes pariter, & loquentes facit. V. Beda hîc.

In columba, & in igne, Spiritus S. ostenditur: quia, quicunque illô pleni sunt, sic mansuetudini simplicitatis inserviunt, ut contra culpas delinquentium etiam zelô rectitudinis accendantur. S. Gregor. mor. l. 1. c. 2. in Job.

Missus est Spiritus S., ut amorem faceret, & solveret à timore. Timor legem non implebat, amor implevit. Timuerunt homines, & non impleverunt; amaverunt & impleverunt. Quomodo timuerunt, & non impleverunt; amaverunt, & impleverunt? Timebant homines, & rapiebant res alienas; amaverunt, & donaverunt suas. S. August. in Ps 90.

Justitia prima fuit in rudimentis, natura Deum metuens: dehinc per legem, & Prophetas, promovit in infantiam: dehinc per Evangelium efferbuit in juventutem: nec per Paracletum componitur in maturitatem. Tertullianus lib. de veland. Virgin. c. 1.

Venit super Discipulos in linguis igneis, ut verba ignea loquerentur; & legè igneam linguæ igneæ prædicarent. S. Bernardus s. 1. in die Pent.

Habitare in corpore animam, probat vitalis motus corporis: habitare in anima Spiritum, probat vita Spiritualis. S. Bernardus s. 1. in Dedic. Eccl.

Etsi cessavit, & requievit, die septimô Pater; cujus erat proprium condere rerum naturam: non cessavit Spiritus S.; cujus est opus proprium meliorare naturam. S. Rupertus de oper. S. Spir. l. 1. c. 2.

Per Verbum Patris esse sumpsit; per Spiritum S. verò bene esse sumit, creatura rationalis. Id. ib. c. 3.

§. XIV.

S. *Spiritui perfectè obediendum.*

Tunc JEsus ductus est &c. Matth. 4. 1. Effectum Spiritûs S. perspice. Non ivit vel solâ utens humanâ ratione; sed ductus est à Spiritu S. inspirante, & agente, ipsum. Cajetanus hic. Ductus Syrus: *à Spiritu Sanctitatis. Et statim Spiritus expulit.* Marc. 1. 12. id est, promptè, ac fervidè duxit, & movit Christum in desertum. Christus enim secundùm assumptam humilitatem, in omnibus promptissimè & celerrimè, obedivit instinctui Spiritûs S. Dionys. Carthus. hîc.

Seditque supra singulos eorum. Act. 2. 3. Quòd sedisse dicitur, regiæ est potestatis indicium. V. Beda hîc.

§. XV.

Dispositiones ad S. *Spiritum recipiendum, & conservandum.*

Ex Veteri.

AT columba, non inventâ requie pedibus suis, rediit ad ipsum in arcam. Gen. 8. 9. S. Chrysost. hom. 26. hîc quærit: quomodo non invenerit requiem; siquidem, teste scripturâ, *cacumina montium* fuerunt visa? Respondet: quia cacumina limô adhuc plena erant. Columba non sedit in terra lutosa, vel cadaveribus: quia Spiritus S. non intrat carnalem, & malevolam animam. S. Ambros. l. de Noe c. 17.

Exaudi me Domine. 3. Reg. 18. 34. 37. Oratio primum requisitum ad impetrandum à cœlo ignem Spiritûs S. Efficacia hujus ignis, quô combusta idola gentilium. Aquæ sæpius affusæ vim ignis impedire nequiverunt: quia *aquæ multæ &c.* Cant. 8. 7. Quin potiùs, sicut Scriptura ait, *ignis lambit aquam*: lambere autem proprium est linguæ ea, quæ sibi dulcia sunt, & sapida, lingentis, & degustantis. Sic linguæ illæ igneæ amaras tribulationum aquas lambebant, inundationem maris sicut lac sugentes. Deut. 33. 19. Si autem hunc ignem è cœlo tibi vis trahere; præpara imprimis cum Elia holocaustum teipsum, mactando, & abnegando, cuncta vitia, affectus, passiones. de Ponte in Cant. 2. Exh. 32. §. 3.

Quoniam ad te clamavi, lætifica animam servi tui. Ps. 85. 3. 4. *quoniam ad te Domine animam meam levavi.* Qui verè, & ex corde, Deum amat; cogitando, & desiderando Deum; animam suam ad Deum levat. Contrà qui terram amat, cogitando, & concupiscendo, terram; animam suam ad terram deprimit. Itaque ille solus verè cum Propheta dicere potest, *ad te Domine animam meam levavi*, & jure suô petere

petere potest consolationem Spiritûs, ac dicere: *lætifica animam servi tui*, qui nullâ tenetur concupiscentiâ rei creatæ, nec ullô terrenô lutô affixus hæret. Bellarminus hîc.

Ossa arida &c. intromittam in vos spiritum. Ezech. 37. 4. 5. Ossa arida, sunt personæ abstinentes à deliciis, vitiis: in istis mittit Deus Spiritum S. S. Vincent. Ferr. s. 1. in die Pent.

Ex Novo.

Vinum, & siceram, non bibet. Mox subditur: *Spiritu S. replebitur.* Luc. 1. 15. V. Beda: cui vini ebrietas tollitur, S. Spiritus gratia cumulatur.

Si non abiero, Paraclitus non veniet. Joan. 16. 7. Acsi apertè diceretur: si corpus non subtraho, quis sit amor Spiritûs, non ostendo. Et nisi me desieritis carnaliter amare; nunquam me discetis spiritualiter amare. S. Gregor. Dial. l. 2. c. 38.

Mittam eum ad vos. ib. v. 7. id est: mittam eum in vos. Non enim de loco in locum mittitur, qui ubique est, Deus Spiritus S.: neque parietibus comprehenditur; sed sensibus mentis, & fide, suscipitur. S. Rupertus l. 12. hîc. Si Apostoli, adhuc carni Dominicæ inhærentes, quæ sola sancta (quia Sancti Sanctorum erat) Spiritu S. repleri nequiverunt, donec Tolleretur ab eis: tu carni tuæ (quæ sordidissima est, & diversarum spurcitiarum plantasiis repleta) adstrictus, & conglutinatus, illum meracissimum Spiritum te posse suscipere putas; nisi carneis istis consolationibus funditus renuntiare tentaveris. S. Bernardus s. 3. in Asc. Dom.

Replevit totam domum, ubi erant sedentes. Act. 2. 2. Divinâ virtute, speciem ignis præferente, repleti sunt; qui in cœnaculo, id est, in superiore domûs parte, commorabantur. Nemo enim Spiritûs S. particeps fieri potest, qui non excelsâ hujus vitæ parte versatur. Nam qui ea, quæ sursum sunt, sapiunt; quique consuetudine suâ; à terra in cœlum translatâ, sublimem illam Rempublicam colunt; Spiritum assequuntur. S. Gregor. Nyss. orat. in Pent.

Effundam de Spiritu meo super omnem carnem. Act. 2. 17. Lyran: super illos venit Spiritus S., qui habent cor tenerum ad modum carnis; & non lapideum, aç obduratum in peccatis.

Ex Patribus, & aliis.

Peccantes contristamus Spiritum S., justè verò agentes, & sanctè, requiem ei paramus in nobis. Origenes hom. 6. in Numer.

Ejice Spiritum diaboli, & spiritum Mundi hujus; & accipies Spiritum DEI. S. August. Man. c. 27.

Gaudium vanitatis facit vas rimosum. Ejice ergo quod malum est; ut, quòd bonum est, percipere possis: effunde amaritudinem, ut dulcedine implearis. Spiritus S. gaudium est, & Spiritus S. amor est. Ejice spiritum Mundi, & spiritum diaboli; ut accipere possis Spiritum Dei. Hugo à S. Vict. de spiritu Mundi, & Spiritu Domini.

Hæc duo certissima signa sunt Spiritûs S.: justa mansuetudo animi in proximum, & vera cordis humilitas in Deum. Philo Carpath. in Cant. c. 7.

Nunquam Spiritus S. in corde recipitur, nisi culpa antea expellatur. S. Bonaventura s. 79. in Pent.

Dispositio multùm necessaria ad habendum Spiritum S., est audientia doctrinalis. Declaratur per similitudinem de ignili; in quo percussio lapidis ad ferrum excutit ignem. Lapis est Christus; ferrum est lingua Prædicatoris; materia nigra est populus, qui est niger ex peccatis; ignis Spiritus S. Vincent. Ferr. s. 1. in Pent.

§. XVI.

S. Spiritûs impedimenta.

Videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est. Is. 40. 5. Hebr. *revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro, quod os Domini locutum est. Omnis caro*, juxta phrasim Scripturæ, carnis nomine intelligitur homo. *Omnis caro fœnum.* Is. 40. 6. Et non dicitur omnis homo, sed *omnis caro*, ut notat S. Hieron. hîc: quia propterea appellabatur caro; quia priùs scilicet ante Christi adventum, Spiritum S. non habebat. Sylveira in Luc. 13.

Spiritum nolite extinguere. 1. Thess. 5. 19. Spiritum, id est, dona, gratias, lumina, Spiritûs S.; qui est quasi lampas refulgens in nocte hujus sæculi. Sic parentes Spiritum in filiis extinguunt, cùm desideria castitatis, religionis, aut vitæ perfectioris, suffocant per vitam licentiorem; quâ cogunt eos studere tripudiis, conviviis aliisque Mundi vanitatibus. S. Chrysost. Spiritus, æquè ac lucerna, extinguitur; si aut olei parum habuerit, aut foramen non obturaveris, vel ostium non occluseris. Quod verò est hoc foramen? Quemadmodum in lychno habet, ità & in nobis. Foramina sunt oculi, & aures: nè sinas istis occurrere validum malitiæ flatum; alioquin lychoum extinguet: sed obtura foramina timore Dei. Janua os est: claude; ità scilicet occlude; ut & lucem exhibeat, & externum impulsum repellat. Fit autem sæpenumero, ut, etiam nullô exterô impulsu incumbente, extinguatur fax; quando videlicet oleum deficit: quando misericordiam non facimus, extinguitur Spiritus: etenim ex misericordia Dei venit ad te Spiritus. Cornelius hîc.

§. XVII.

Miscellanea.

Nolite inebriari vinô, in quo est luxuria; sed implemini Spiritu S. Eph. 5. 18. Præclara est hæc ebrietas: hac spirituali crapulâ animam sopora. Non dixit, participes estote Spiritus, sed *implemini Spiritu*: ad summum usque mentem, tanquam calicem, imple Spiritu; nè quidquam deinceps injicere possit diabolus. S. Chrysost. tom. 6. orat. contra ebriet. & de resurrect.

In specie ignearum linguarum sedit super illos: ut novæ coronæ spirituales per linguas igneas imponantur capiti illorum, S. Cyrill. Jerosol. Catech. 17.

Rege-

Recedente Spiritu S. à tabernaculo mentis, evacuatur homo dulcedine, & impletur omnî amaritudine: nullusque locus est ei in cœlo, quia alienum se fecit à bonitate. Efficitur cubile draconum, & habitatio immundorum spirituum. S. Martialis ep. ad Burdegalenses c. 7.

TITULUS XXXVII.

STELLÆ.

§. I.

Vocantur militia, castra &c.

Militia cœli. Deut. 17. 3.

Vas castrorum in excelsis in firmamento cœli resplendens gloriose. Eccl. 43. 9. Stellæ sunt, quasi vasa, id est, arma bellica Dei. *Non deficient in vigiliis suis,* v. 11. quia, quasi milites, & Vigiles Dei, perpetuò excubant, intenti ad omnem ejus nutum. Cornelius in Gen. 1. 16.

Qui educit in numero militiam eorum. Is. 40. 26. Militiam vocat stellas, & astra. 70. vertunt: *ornatum eorum.* Cornelius hic.

§. II.

Stellarum magnitudo, celeritas, &c. laudes.

STella quælibet in firmamento longè major est totâ terrâ. Distinguunt Astrologi stellas in sextæ magnitudinis differentias; traduntque, illas, quæ primæ, & summæ, magnitudinis sunt, continere magnitudinem terræ centies, & septies. Quæ secundæ magnitudinis, nonagies: quæ tertiæ, septuagesies bis: quæ quartæ, quinquagesies quater: quæ quintæ, triginta novies: quæ sextæ, & infimæ, decies octies. Cornelius in Eccli. 4. 3.

Docent Astronomi, quamvis stellam, in æquinoctiali positam, singulis horis conficere quadraginta duos milliones milliarium; & insuper tertiam partem millionis; hoc est, tantum, quantum eques, quadraginta milliaria quotidie conficiens, posset 2904. annis conficere. Docent insuper, nullam stellam esse in firmamento, quæ non decies octies major sit totô globô terræ. Cornelius in Gen. 1. 16.

Deus stellas tot astris distinctas, tantâ varietate motuum, tantô sonorum concentu, insignes, educit, & movet; ut nulla creatura admirari satis possit. S. August. ep. 28. ad S. Hieron.

Suum jam ex se cultum terra acceperat, propriis convestita germinibus: acceperat, propriis convestita germinibus: acceperat & cœlum; nempe siderum flores roseos. S. Basilius hom. 3. in hexam.

Per lunæ, stellarumque, fulgorem cœlum velut quibusdam floribus coronatum, ità ignitis luminaribus micat; ut paradisô putes vernante depictum, spirantium rosarum vivis monilibus renitere. S. Ambros. l. 4. hexam. c. 2.

Quartô autem die, cœlum picturis exornavit. Philo Jud. de Mundi opificio.

§. III.

De Stella trium Regum.

STella illis, tanquam lingua cœlorum. S. August. S. 2. in festo Epiph.

Quid erat illa stella, quæ nec unquam antea inter sidera apparuit, nec postea demonstranda permansit? nisi magnifica lingua cœli, quæ narraret gloriam Dei. Id. ib. s 3.

Quando audis stellam; ne talem putes illam, quales videmus; sed divinam virtutem, & angelicam, in figura sideris apparentem. Theophylactus in Matth. 2.

Descendit stella à summitate, & terræ propior facta, ostendit eis locum: nam si ex summitate apparuisset, quomodo certiores fieri potuissent de loco, in quo esset Christus? Id. ib.

Appositè stella duxit Reges ad Christum Regem regum: quia stella habet speciem coronæ regiæ. Cornelius in Matth. 2.

Magi cognoverunt Christum natum ex stellæ indicio. *Primò* quia id prophetabat Balaam. Num. 24. 17.

Magi autem fuêre posteri, vel successores, Balaam. Secundò ex instinctu, & revelatione Divina. Tropologicè: Stella hominis Fidelis est fides, prudentia, præcepta, consilia Evangelica, ac præsertim obedientia, ductusque Superioris; item sanctæ Dei inspirationes. Id. ib.

Quæ in orientali regione promicando apparens, ostendit; quòd ille, qui natus est, *Oriens* est *nomen ejus*: & ad Occidentem vadens; quòd omnia mala occisurus erat occisus. Et contrà Occidentem, culpam, sive maculam occidendam, & occidentales tenebras depellendas illuxerat; perampliùs illustratura humanæ mentis meridiem, & calefactura Septentrionem. Sim. Cass. l. 1. c. 11.

Fortè nec digni erant videre novam stellam homines perducentes ad verbum carnem factum; quod non credentes patibulo affixerunt; pro quo sol antiquus obscuratus est. Id. ib. c. 12.

Miscellanea.

Fatum ponentes nolunt advertere, quòd; electô ad seminandum agrum die, tam multa grana in terram simul veniunt, simul germinant, & exortâ segete simul herbescunt: & tamen inde spicas cœteris coævas, alias rubigo interimit, alias aves depopulantur, alias homines avellunt. Quomodo, istis alias constellationes fuisse, dicturi sunt; quos tam diversos exitus habere conspiciunt? S. August. de Civ. l. 5. c. 7.

TITULUS XXXVIII.
S. STEPHANUS PROTO-MARTYR.

§. I.
Figuræ.

TEnuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas. Judic. 7. 20. Vide, quàm benè sibi conveniant, prœlium Proto-Mar. Stephani, & prœlium Gedeonis. Si enim per tubas Prædicatorum voces significantur, tunc B. Stephanus tubâ sonabat, quando incredulos Judæos arguebat. Quando verò prodigia, & signa magna, faciebat; tunc utique lampades in manu tenebat. Tunc autem Judæi sævientes Proto-Martyris lagunculam fregerunt, quando eum lapidaverunt. D. Eusebius Emiss. in Nat. S. Stephani.

Vicit-David Goliath lapidibus. 1. Reg. 17. 49. vicit & Stephanus iis quoque diabolum: ille nihilominus quibus percussit; hic autem quibus percussus est. S. Asterius Laudatione S. Stephani.

§. II.
S. Stephani charitas.

FOrtis est ùt mors dilectio. Cant. 8. 6. Dilectio illius fuit, ad similitudinem mortis, fortis: quia sicut mors animam à corpore sibi dilectissimo dividit; sic amor Stephanum à Mundanis omnibus separavit, & soli Christo eum conjunxit. S. Bonaventura serm. 16. de S. Steph.

Neque, fratres, existimandus est Stephanus tunc inimicos dilexisse, cùm pro eis oraret; & non dilexisse, cùm, eorum incredulitatem arguendo, corriperet. Absit hoc ab anima Martyris ad cœlum festinantis. S. Fulgentius s. de S. Stephano. Quia, cùm ad cœlum festinat, omnes vult habere socios: reprehensio ergo illa fuit ex vehementi charitate erga hostes suos. Sylveira in Act. 7.

Per charitatem pro lapidantibus orabat, nè punirentur. Charitatis virtute subnixus vicit Saulum crudeliter sævientem: & quem in terra habuit persecutorem, in cœlo meruit habere consortem. Ipsa scivit charitas desiderando acquirere, quos nequivit moriendo convertere. S. Fulgentius s. de S. Steph. Oecumenius hîc putat, non solùm Saulum, sed multos alios ex lapidantibus, per Stephani preces, ad fidem conversos, gratiam, ac salutem, consecutos. Sylveira hîc.

Stephanus, ut nominis sui coronam meruisset accipere, charitatem pro armis habebat; & per ipsam ubique vincebat. Id. ib.

Vide, quantum agat in pectoribus servorum suorum divinæ charitatis ardor: quod sperabatur desideriis, oculis demonstratur. Necdum explet famulus ministerium, & jam Dominus aperit regnum suum. Euseb. Emiss. hom. de S. Steph.

Vera fortitudo nunquam sinè charitate est, & tunc verè in spiritu fortitudinis res agitur: quando fortissimæ charitatis societate ipsa fortitudo vallatur. Verè constans, & fortis; quem tot lapides depellere non potuerunt ab arce charitatis: in quo dilectio fortis ùt mors; imò & plus, quàm mors. Plus enim apud animam morientis eôdem momentô valuit fortitudo dilectionis, quàm fortitudo mortis. S. Rupertus de Aper. S. Spir. l. 6. c. 6.

§. III.
S. Stephani amor inimicorum, & oratio pro iis.

DOmine, nè statuas illis hoc peccatum. Act. 7. 59. Hoc in ipsa cæde, & furore, lapidantium præstare nunquam potuisset; nisi multò antè ista animô percepisset; & in tota vita his cogitationibus versari consuevisset. Isidorus Clarius or. 6 de S. Steph.

Pro se quidem stans oravit, pro inimicis genu flexit: quia ipsorum major iniquitas majus supplicandi remedium postulabat. V. Beda hîc.

Positis genibus: quia verâ, & humili, simplicitate pro se orans stat, & erigitur; pro lapidantibus flectit genua. Quis audivit unquam talem? & quis vidit huic similem? Plus dolet persequentium peccatum, quàm sua vulnera; illorum iniquitatem, quàm suam mortem. S. Bernardus s. de S. Steph.

Quare pro te stans orâsti? & pro inimicis genu flexisti? Pro me stans oravi: quia pro me, qui rectè Deo servivi, orando, & impetrando, non laboravi: quia, qui pro justo orat, non laborat; ideo pro se stans oravit. Ventum est, ut oraret pro Judæis: & attendens, tam multam esse iniquitatem eorum, quæ difficilè donari posset, genu flexit, & ait: *nè statuas illis hoc peccatum.* S. Augustus. s. 1. de S. Steph.

In illa lapidum ruina, quando alius oblivisci poterat etiam charissimos suos; ille Domino commendabat inimicos. S. Maximus hom. in Nat. S. Steph.

Lapides lapidem percutiunt, sed lapidem molliorem; de quo fluit oleum charitatis, & tinnitus redditur pietatis. B. Petrus Dam. s. de S. Steph.

Illi lapides mittebant; & S. Stephanus orationes fundebat. Magna pietas, magna clementia! prorsus qualia in mensa Domini sui comedit, talia & ipse in suo convivio præparavit, S. Augustus. s. 1. de S. Steph.

Cur non vel pauculas horas superstes fuit tam insigni orationi? sed eôdem mementô & preces Deo, & animam, obtulit? Respondeo: videtur Stephanus jam plura, & gloriosiora, facere non potuisse, quantumcunque diutius viveret; quàm dum pro inimicis oravit. Quasi hoc solùm Deus ad apicem sanctitatis ejus expectâsset. Did. Niss. fer. 3. Dom. 3. Quadr. §. 1.

§. IV.
S. Stephanus cur Christum videat stantem?

UNô locô stantem ad dexteram Dei JEsum Stephanus vidisse dixit. Cur ubique ad dexteram sedere ostenditur, unô legitur in loco stare? Sedet quasi Judex vivorum, & mortuorum: stat quasi Advocatus suorum. Stabat ergo

quasi

quasi Sacerdo, quando Patri hostiam boni Martyris offerebat. S. Ambros. l. 3. de fide c. 7. circa.

Non jacentem, non sedentem, vidit Dominum; sed stantem: paratum videlicet ad sibi impendendum suffragium. S. Laurent. Just. in festo S. Steph.

Stantem Christum videt; licèt jam ad dexteram Patris sederet. Sicut, cùm publicis spectaculis ades, proximúsque fenestræ sedes, unde omnia, quæ in foro aguntur, facilè videas: si fortè aliquod accidat mirabile spectaculum; surgis, & stans illud intueris, licèt posses sedens intueri; sed rei novitas te stare compellit, ut attentiùs consideres. Ità &c. 1. Cor. 4. 9. *Spectaculum facti sumus &c.* Osorius de eodem.

§. V.

S. Stephani variæ virtutes, & laudes.

TUa dulcedo Stephano lapides torrentis dulcoravit. S. August. soliloqi t. c. 22.

Lætabatur Proto-Martyr egregius propulsari à sæculo; & in patentis cœli introducendus palatium, vilissimæ carnis gratanter tentorium deserebat. S. Laurent. Just. s. de eod.

O Christi milites! hujus propugnatoris fortissimi provocati exemplo, viriliter pro Domino etiam nos pugnare non pigeat. Id. ib. ad finem.

Extra civitatem lapidabant: non enim habuit hîc manentem civitatem; sed futuram totâ mente quærebat. V. Beda in Act. 7.

Nulla perinde, ac Christi Passiones, voluptas delectabat: una quies, ac refectio, mori pro pietate, gaudebat periculis. - O terrestris Angele! ô homo cœlestis! ô sidus manè exoriens! S. Basilius Seleuc. orat. in laudem S. Steph.

Viri fratres, & Patres. Act. 7. 2. Prudens exordium; optimum concionis ad populum irâ exæstuantem principium. - At, ubi vidit obstirmatam malitiam, - artificium omne, quod blandè animos demulcere, conciliaréque, potuisset, omittens; nullis verborum ambagibus vocat eos *durâ cervice &c.* v. 51. S. Asterius Laudatione de eodem.

Jungitur gratiæ fortitudo: quia infusiô spiritu libertatis ignitus animus animus in lucem veritatis erumpit. B. Petrus Dam. s. de eod.

Cùm B. Stephanus fuerit Proto-Martyr, & Martyrium Sanctorum sit eorum Natalis in cœlis; meritò statim post Natalem Domini Natalis S. Stephani celebratur. Durandus rat. offic. div. l. 7. c. 21.

Diaconus mensis præfectus est, & prodigiorum effector redditus. S. Chrysost. s. de eodem.

In loco martyrii S. Stephani ædificatum templum magnificum ab Eudoxia Augusta: in quo ostendebatur lapis, super quem S. Stephanus expirans, cadens retrorsùm oculis in cœlum reclinavit caput; in quo signa, & effigies capitis, ac scapularum, tanquam molli ceræ manserunt impressa. Simúlque cum alio lapide, in quo B. Virgo cum S. Joanne orabat pro Stephano, totô lapidationis tempore. S. Stephanus ergo coronam sui martyrii debet B. Virgini; sicut S. Paulus conversionem suam Stephano oranti. Hæc omnia ex gravissimis authoribus referunt Lorinus, Cornelius. Sylveira in Act. 7. 59.

TITULUS XXXIX.

STULTITIA.

§. I.

Stultitia est, futura non prævidere.

ESau parvi pendens, quòd primogenita vendidisset. Gen. 25. 34. Jacob futura curavit, & quò æternum posteà luceret, famem patienter tulit. Esau verò futura despexit, ut fami, præsentique cibi aviditati, serviret. Naxera in Jos. 16. §. 15.

Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere. Eccl. 10 15. Est metaphora in mancipiis damnatis ad labores. vel in ergastulis, vel in agris, vel in fodinis metallorum: qui, cùm ibi viam laboriosam degant, ignorant viam in urbem, ut in ea vitam civilem, facilem, agant. aut à viatoribus, & peregrinis; qui, cùm viam rectam, & compendiosam, in urbem, in quam tendunt, ignorant; per circuitus, & anfractus, vel serò, vel nunquam, ad urbem destinatam perveniunt. Simili modò stultus laborat, ut sapienter, & feliciter vivat; sed frustrà: quia viam in urbem, id est, rationem, & methodum Sapientiæ ignorat, nescit sapienter res suas exequi; nescit, qua in re sita sit sapientia: quærit enim eam in libertate, gula, luxuria, &c. cùm sita sit in prudentia, & virtute. Cornelius hîc.

Visi sunt oculis insipientium mori. Sap. 3. 2. qui *oculos suos statuerunt declinare in terram*, id est, qui solùm considerant præsentia, nec futura. Sed oculis sapientium videntur nasci. Propter quod abitus Sanctorum vocatur *Natalis*, secundùm Job. 11. 17. *cùm te consumptum putaveris, orieris ut Lucifer.* S. Bonaventura hîc.

Et quinque fatuæ. Matth. 25. 2. Propterea Virgines fatuæ sunt appellatæ; quoniam circa fatuas Mundi curas vocabant; hîc congregantes, ubi minimè est reponendum. S. Chrysost. hom. 51. in Joan. Meritò fatuæ: quia, quod eis futurum erat, prævidere nescierunt, illectæ terrenis illecebris: sed tardè sibi providere voluerunt; quoniam amplius tempus non erat. Magis autem præter omnem rationem, si de alienis bonis se fulcire satagebant, fatuitas est, tempus non prævenire per tempus, ùt possibilitas ipsa permittit. Sim. Cass. l. 6. c. 28. Qui rectè credunt, & justè vivunt, assimilantur quinque prudentibus: qui autem profitentur quidem fidem JEsu, non autem præparant se bonis operibus ad salutem; reliquis quinque Virginibus fatuis. S. Gregor. hom. 22. in Evang. Lampades animæ nostræ, & unius cujusq; mens lampas est; quæ tunc accenditur, quando habet oleum virtutum & misericordiam. Fatuæ autem virgines ideo;

quòd tunc requirant oleum, cùm non sit negotiandi tempus. Theophylactus hîc.

O insensata mortaliũ cura in vanis! cum quanta solertiâ & diligentiâ, annuatim rationes suas revident, & prævident, & calculant, & discutiunt, sæculi mercatores! animæ verò suæ stolidi peccatores, per plurimos annos peccatis obrutæ, ac submersæ, rationes cum Domino negligunt, cùm tanto periculo, revidere. S. Bernardinus s. 15. de vera Confess. Artic. 1.

Vide Prudentia.

§. II.

Miscellanea.

ECce in manu tua est; verùntamen animam illius serva. Job. 2. 6. id est, tantummodo eum amentem non facias. Abbas Serenus Collat. 7. c. 12.

Stultissimus sum virorum. Prov. 30. 2. Cur Salomon tali, tantáque Sapientiâ, tali munere divinitus ornatus, omnium se stultissimum appellat? Nimirum quòd prudentiam, quâ pollebat, ex seipso profectam non esse statuebat. S. Gregor. Naz. orat. 3. de recta doctrinæ sententia.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. 1. Cor. 3. 18.

Sapiente unô inventô, reperitur fatuorum multitudo innumera. Philo l. 1. legis alleg.

S. Theodorus Salus propter Christum stultus. Bollandus. 25. Febr.

Infernus est hospitale stultorum S. Vincentius Ferr. s. de S. Laurentio.

TITULUS. XL.

SUDOR.

Christi Domini Sanguineus.

ECce nubecula parva ascendebat de mari, & facta est pluvia grandis. 3. Reg. 18. 44. 45.

Aperi mihi &c. Cant. 5. 2. *caput meum plenum est rore.* Antequam copiosus imber defluat, tenuis è cœlo delabitur pluvia.

Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. Eccl. 24. 20. Myrrha arbor bis per annum inciditur. Sudat autem sponte, priusquam incidatur; quæ vocatur stacte, sive lacrymæ myrrhæ; eaquè myrrha est præstantissima: sicut inter aliarum arborum resinas, lacryma, quæ sponte fluit, est optima. Ac inter vina lacryma, quæ ex uvis maturrimis sponte destillat, est sapidissima. Sic balsamum. Cornelius hîc.

In villam, quæ dicitur Gethsemani. Matth. 26. 36. Gethsemani idem est, quod *torcular olei:* in hoc enim villa videtur fuisse torcular; ad quod olivæ, in oliveto copiosè provenientes, deferebantur, ut in eo premerentur ad exprimendum oleum. Ibidem ex agonia expressus est Sanguis Christi; quô, quasi oleô, reficimur, ungimur, pascimur. Cant. 1. 2. *oleum effusum nomen tuum.* Cornelius hîc.

Licèt plena ratio naturalis non possit reddi de tam stupendo doloris signo, ostensô in sudore sanguineo; nihilominus dici potest, quòd aliqualiter dispositivè timor, & amor, bellantes in corde JEsu, quoad suum sensitivum in causa fuerunt. Dum enim attenderet, tam grave bellum super se verissimè imminere; timore concussit sensitivum suum; ex quo sanguineus sudor fuit ad interiora reductus. Super hunc autem timorem rejiciendum fortissimus, & ferventissimus, amor; tanquam miræ magnitudinis malleus repercutiens, & ipsum excludens; omnes poros corporis JEsu Christi, & venas largiter relaxavit; ut sic totô corpore flueret sanguineus sudor decurrens in terram. S. Bernardinus s. 55. Act. 1.

Et factus est sudor ejus &c. Luc. 22. 44. Sicut vehementia ignis facit, ut in distillatione aqua è rosis emanet; sic vehementia amoris fecit, ut ex Corpore Christi sanguis stillaret. Cornelius hîc, ...

Notant nonnulli ex Egesippo Apostolorum discipulo, natam ex hujus sanguinis aspergine arborem, quæ in foliis hanc præferat Scripturam: ô mors! quàm amara est memoria tui! Drexelius delic. gent. hum. p. 2. c. 2. §. 4.

Visus est aliquando Parisiis, teste Maldonatô nostrô in c. 26. Matth., vir aliquis robustus, acceptâ mortis sententiâ, coram Judicibus totô corpore sudâsse sanguinem. Doultreman l. 2. c. 3. Sect. 7.

Sanguineus sudor crux fuit ante crucem, Hildebertus Turon. in versib. de Missa.

Sudat sudore sanguineô; ut, supra naturam communem hominum, suum dicat esse amorem; quando aquam in oratione pro omnibus fudit, & sanguinem. Sim. Cassi l. 13. hîc.

TITULUS XLI.

SUPERBIA.

§. I.

Symbola, & Similitudines.

Aves.

Sicut aves laqueo comprehenduntur; ità capiuntur homines in tempore malo. Ecclæ. 9. 12. Illi, qui opinione vanâ scientiæ superbiunt, atque efferuntur, cùm sibi videantur excelsi esse, atque aërambuli, velut volantes aves; dæmonum laqueis facilè capiuntur; & incidunt in malum tempus infernorum suppliciorum. Olympiodorus hîc.

Volucres cœli nidos. Matth. 8. 20. Volatilia cœli habent nidos in corde tuo, quoniam elatus es. S. August. s. 7. hîc de Verb. Dom.

Nè laudibus inflatus extollaris, nè te ipse jactites, aut magnum aliquid esse putes: alioquin eris volucrum similis, quæ naturâ leves, & instabiles, huc, illuc, assiduè feruntur, & volitant. S. Gregor. Nyss. or. 1. in illud: faciamus hominem.

Alia Symbola.

Ex Veteri.

Producat terra jumenta, & reptilia, & bestias terræ. Gen. 1. 24. Tria ponit Moyses: reptile, bestias, jumenta; per quæ significantur illa tria. 1. Joan. 2. 16. *omne, quod est in Mundo &c.* Hæc tria de terra oriuntur: quia de amore terrenorum universa malitia ortum habet. Per reptile significantur cupidi, qui circa terram repunt; per jumenta luxuriosi; per bestias superbi. Hugo Card. hîc.

Turris Babel. Gen. 11. 4. Superbia hujus Mundi est S. Isidorus. c. 9. in Gen. Turris Babel superbia Mundi; quæ contra Deum erigitur, sed confusa dejicitur. Hugo Card. hîc.

Currus Pharaonis. Ex. 14. Currus malus superbia: equi divitiæ, nobilitas &c. Hugo Card. in Ps. 19.

Rhamnus. Judic. 9. Symbolum superborum, teste Augustinô, Hieron. Cassiodoro in Ps. 57. quia aculeis asperrima; terret, quidquid attingit; ignem emittit, cœteráque igne consumit.

Veniebat leo, vel ursus &c. 1. Reg. 17. 34. Per leonem superbia. S. Bonaventura, s. 3. D. 1. Quadr.

Lepra Naaman. 4. Reg. 5. 1. Syriæ principis infecti sunt Magnates superbi. Marchantius D. 2. Adv.

In diebus illis ægrotavit Ezechias. 4. Reg. 20. 1. Est superbia ægritudo, non quorumcunque membrorum, sed capitis. Hugo Card. hîc.

Nunquid mare ego sum, aut cetus? Job. 7. 12. Per mare fervens, & fluctuans, intelligitur superbia. Id. hîc.

In cathedra pestilentiæ non sedit. Psal. 1. 1. De Christo: noluit regnum terrenum cum superbia: quæ ideo cathedra pestilentiæ rectè intelligitur: quia non ferè quisquam est, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Pestilentia enim est morbus latè pervagatus; & omnes, aut penè omnes involvens. S. August. hîc.

Conturbati sunt montes in fortitudine ejus. Psal. 45. 4. Montes appellat eos; qui propriæ confidunt potentiæ; Dei magnitudinem, vimque, ignorantes, sese contra Dei scientiam extollentes. S. Basilius hîc.

Non veniat mihi pes superbiæ. Ps. 35. 12. Si in lucta unus de luctatoribus possit levare pedem alterius, dejicit ipsum: sic si dæmon possit levare pedem, id est, hominis affectionem per superbiam; dejicit eum in damnationem æternam. Dejecisti eos, dum allevarentur. S. Bonaventura diæta sal. c. 3.

Prodiit, quasi ex adipe, iniquitas eorum. Ps. 72. 7. Sicut ex abundanti cibo adeps, ità ex abundantia rerum superbia, nascitur; quæ impinguat mentem divitis, dum elevatur animus superbientis. Superbia quippe cordis, quasi quædam pinguedo est crassitudinis. Unde, quia plerique ex abundatia peccata perpetrant, per Prophetam dicitur: *prodiit &c.* S. Gregor. Moral. l. 15. c. 33.

Qui in altis habitat, & humilia respicit. Ps. 112. 6. Superbiam super omnia detestatur. Hæc est illa sanguinaria meretrix; quæ de calice Babylonis aureo propinat hominibus spiritum vertiginis. Hæc est turris in Siloe, quæ suos ædificatores interemit. Luc. 13. 4. Hæc est elephas, qui Eleazarum suâ mole occidit. 1. Machab. 6. 46. Petrus Blesensis ep. ad virum nobilem.

Si Spiritus potestatem habentis ascenderit, super te; locum tuum nè dimiseris. Ecclæ 10. 4. S. Gregor. mor. l. 3. c. 13. Malorum locus superbia est; sicut est è contra humilitas locus bonorum.

Ex Patribus, & aliis.

Rectè superbia inflationi comparatur: nam id, quod inflatur, non habet solidam magnitudinem, sed apparentem: ità superbi videntur quidem sibi esse magni; cùm tamen verâ magnitudine careant. S. Thom. Aqu. in 1. Cor. 15. Lect. 2.

Tumefactus aer de latitudine corporali, & claritate substantiali, & sublimitate loculi; spernendo terram, eidem locutus est, dicens: ut quid tu punctum opacum semper deorsum manes? cur non interdum erigeris? quare non dilataris? Respondit illa: fateor, sum punctum; sed hac modicitate punctuali in sempiternum quiesco; cùm tuâ tu semper magnitudine fluctues. Pretiosissimis gemmis sum ornata; rivis, herbis, brutis, hominibus exornata. Nulli unquam molesta; nisi cùm à te mea viscera subintrante, terræ motu concutior. Tu verò densis nubibus fulmina emittis; grandines, &c. Nimirum emissiones tuæ superbiæ gravissimæ sunt tempestates. S. Cyrillus in Apol. l. 2. c. 1.

Ut arborum ramos exuberans copia fructuum deorsum versus inflectit ; ità & accessio dives virtutum sensum hominis se possidentis demittit, atque humiliat. S. Antiochus hom. 70.

Grandis, & grossa, trabs, est superbia ; quâ te putas esse aliquid ; cùm nihil sis. S. Bernardus Apol. ad Guilielm. Abb.

Quid dicemus de superbis? nimirum quia palea ipsi sunt, humiles autem, & qui timent Dominum, ipsi sunt triticum. Luc. 3.17. Verbum autem Domini pro similitudine illis est, & erit venti vehementis: quod tam facilè, imò & multò faciliùs, reprobos omnes, exterminabit ; quàm vehemens aura paleam de area cujuspiam eliminare possit. Rupertus lib. 2. in Matth.

Comparatur superbia vento propter tria. Quia ventus extinguit lucem, & exsiccat rorem, & exsufflat pulverem : sic superbia extinguit lucem sapientiæ, exsiccat rorem gratiæ, exsufflat pulverem vanitatis mundanæ. Secundò superbia comparatur fumo, quia, sicut fumus ascendendo deficit ; sic superbus, plus exaltatus, plus evanescit. S. Bonaventura dicet. Sal. c. 3 de superbia.

Malus mercator est, qui se decipit ; qui se appretiat plus, quàm valet. Sed alios appretiare, & se despicere, hoc est principalissimum studium sapientiæ. S. Bonaventura s. 19. hexam.

Superbia velut fœminea derelicta, regina, non sociata oculi regimine ; nec suam aspiciens viduitatem, propriò delectata dominio, socias sibi similes, & criminosas, assumit ; cum quibus confabulatur in verbis mendacii, & provisionis dignæ. Plurimùm se palliat tegumentò virtutis, ubi aliter se consurgere posse prægnoscit ; &, nè vilescat, suam æmulam, humilitatem scilicet, sæpe vocat. Antequam obtineat, ut regnet, blanditur ùt catula ; dum obtinere concertat, cum vulpina pelle progreditur ; cùm obtinuerit, leonis assumit aspectum. Sim. Cass. l. 8. c. 45.

Ut in aera extollitur palea super granum ; non quòd sit dignior, sed quia levior : sic in hac vita superbus fertur super humilem ; non ob meritum, & veram virtutem ; sed ob vanitatem, & falsam de se opinionem. Diez Superbia.

Superbi similes montibus : mons enim, juxta Isidorum, est tumor terræ. Conservat etiam diutius nives : sic de frigore malitiæ superbus non facilè resolvitur. Geminiani c. 76. lib. 1.

Superbire est contra naturam hominis : quia est naturæ terrestris, tam origine, quàm resolutione. De terra est, & in terram redit : terræ autem, cùm sit gravis, non est ascendere, sed descendere. Eccl. 10. 22. *non est creata hominibus superbia.* Id. 75. lib. 1.

Superbi similes locustis : quæ in saliendo se erigunt ; sed mox cadunt. A vento australi generantur ; Sed in aquilone moriuntur. Sic, post ascensum superbiæ, subitus casus. Oriuntur ex austro prosperitatis ; sed in aquilone adversitatis deficiunt. Geminiani l. 4. c. 84.

§. II.

Superbia diabolum respiciens.

Philisthæus 1. Reg. 17. 1. interpretatur *potione cadens.* Significat diabolum, qui superbiæ venenò ebrius moto pede cecidit ; expulsus est, stare non potuit. S. Rupertus l. 2. hic.

Repleta est terra scientiâ Domini. Is. 11. 9. Quæ est scientia Domini? quæ mira hæc effecit ; nisi humilitas Domini. Sicut è contrario stultitia assur, id est, diaboli, superbia est diaboli. Idem hic.

Beati pauperes Spiritu. Matth. 5. 3. Miseri, & detestabiles sunt, qui spiritu divites, & elatò animò sunt: nam eorum est regnum diaboli. Ex Theologia Germanica Anonymi Equit. Teuton.

Multæ quidem animam passiones, atque vitia, ceu agmine quòdam circumdant ; at superbia, ægritudinum arx ; quæ Deum bello petat, diaboli morbò laborat. Si vel omnem virtutum chorum in medium adduxeris, dum caput superbia inferat, illarum lumina omnia extinxit. S. Basilius Seleuc. orat. in Public. & Phariss.

Omnis, qui superbiam diligit, diabolò plenus est. S. Cæsarius Arel. hom. 23

Quemcunque superbum, videris ; diaboli filium esse non dubites quemcunque humilem conspexeris ; Dei esse filium, confidenter credere debes. Id. hom. 11.

Quid tu superbis, terra, & cinis? si superbientibus Angelis Deus non pepercit ; quantò magis sibi, putredo, & vermis? Fugite superbiam fratre mei ; quæ non modò Angelum ; sed Angelorum primum, in diabolum commutavit. S. Bernardus s. 1. de Adv. Dom.

Omnes superbi, discipuli sunt diaboli ; qui est Rex, & magister, super filios superbiæ. Richardus à S. Vict. serm. in die Paschæ.

Superbia similem facit diabolo. S. Thom. Aqu. Dom infra oct. Epiph.

Sunt duorum Principum vexilla duo distincta : humilitas, & superbia ; humilitas Dei, & Superbia diaboli. Joan. Gerson tr. 8. Sup. Magnif.

Diaboli uxor Superbia est : quia ab initio duxit eam, cùm dixit Is. 14. 13. *Ascendam &c.* Hugo Card. in Marci 6.

§. III.

Superbia deprimitur, descendit, cadit.

Num. 1.

Symbola.

Gigantes autem erant super terram. Gen. 6. 4. Pro gigantibus alii, *cadentes*, alii *violentos*, transtulêre ex Hebræo. Cadentes autem rectè dicuntur, id est, superbi : nam hoc ipsum superbire, cadere est. Rupertus in Gen. l 4. c. 14.

Ascendentes, & descendentes. Gen. 28. 12. Non aliud, sinè dubiô, descensus ille, & ascensus, à nobis intelligitur, nisi exaltatione descendere, & humilitate ascendere. Scala verò ipsa

ipsa erecta est vita in hoc sæculo; quæ humiliatô corde à Deo erigitur in cœlum. Latera ejus scalæ dicimus, nostrum esse corpus, & animam. Id. l. 7. c. 21. in Gen.

Non veniat mihi pes superbiæ. Ps. 35, 12. Non pedes: quia facilè cadit superbus. Eôdem Ps. v. 13. *expulsi sunt; nec potuerunt stare.* Lucifer Joan. 8. 44. *in veritate non stetit.* Hinc timens imbecillitati suæ ait: *sedebo in monte testamenti.* Is. 14. 13. S. Bernardus s. 85. in Matth. ideo fortassis sedere voluit, quia stare non potuit. Mendoza in 1. Reg. 1. 6. Annot. 8. Sect. 1. Non vacat mysteriô, quòd pedem hic singulari numerô posuit: certum est enim, in uno nos pede continuè stare non posse; qui convenienter superbiæ datus est: quoniam elatum hominem diutius non prævalet continere. Cassiodorus hîc.

Descendebat ab Jerusalem in Jericho. Luc. 10. 30. Non dixit solummodò: *homo quidam incidit in latrones;* sed *descendebat &c.* & tunc demum incidit in latrones. Nisi enim descenderet, non incidisset: quia videlicet, nisi mente superbiret, dati præcepti prævaricationem non incurrisset. Descendebat, quia mente tumebat: tumore namque ascendere, veraciter descendere est. Quia videlicet, ubi mens elevatur, ipsâ elevatione dejicitur. Unde Ps. 72. 18. *dejecisti eos, dum elevarentur.* Rupertus l. 3. c. 1. in Gen.

Sicut in statera materiali, unâ parte depressâ, altera elevatur; & è converso: sic in statera divinæ justitiæ decretum est; ut, qui in præsenti elevatur per superbiam; in futuro deprimatur per confusibilem pœnam. Et è converso: qui se humiliat in præsenti propter Deum; in futuro ab eo elevabitur in gloria sempiterna. S. Bernardinus s. Dom. 10. Pent.

Superbi similes sunt planetis, quia sicut planeta habet in auge sua ascensum, & exaltationem; sic in opposito augis descensum, & depressionem. Alii dicunt: quòd quivis planeta, sicut in aliquo uno signo habet regnum, & gloriam suam; sic in aliquo alio abjectionem, & tristitiam. Sol habet gloriam suam in decimo nono gradu arietis, & casum in eodem gradu libræ. In sole intellige mundanâ sapientiâ refulgentes; qui extolluntur in Ariete, in aliorum ducatu, quòd consilia sua multi sequantur. Aries enim apud pastores solet esse dux gregis. Sed hæc gloria annihilatur in libra, id est, in divina Sapientia, omnia rectô pondere librante. 1. Cor. 3. 19. *Sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum.* Luna erigitur in Tauro tribus gradibus; & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrestrem potestatem: quæ, sicut Luna terrestribus dominans, in Tauro erigitur, dum per superbiam in tyrannidem convertitur: sed in Scorpione dejicitur; quia omnis tyrannus in fine malè deprimitur. Geminiani l. 1. c. 28.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

In circuitu impii ambulant. Ps. 11. 9. Legimus de eorum principe: *circuit, quærens, quem devoret.* Quod & ipse fateri cogitur in præsentia Majestatis, cùm inter filios Dei astans, &, unde veniat? requisitus, *circuivi,* ait, *terram, & perambulavi eam.* Job. 1. 7. Semper superbia ejus ascendit, semper humiliatur. Nunquid non circuitus iste? qui enim in circuitu ambulat, proficiscitur quidem, sed proficit nihil. S. Bernardus s. 11. in Ps. qui habitat.

Vox Domini conterens cedros. Ps. 28. 5. Vox Domini contritione cordis humilians superbos. S. Augustus. hic. Ità ille legit.

Spirituum ponderator est Dominus. Prov. 16. 2. id est, superborum, qui altos gerunt spiritus: spiritus enim sæpe festum, & superbiam, significat. Ponderat, id est, deprimit onere tribulationis, humiliationis. Cornelius hîc.

Ante ruinam exaltatur spiritus. Prov. 16. 18.

Prima bestia, quasi leæna, & alas habebat aquilæ. Aspiciebem, donec evulsæ sunt alæ ejus, & sublata est de terra; & super pedes quasi homo stetit; & cor hominis datum est ei. Dan. 7. 4. Talis est honoribus, & opibus, inflatus. S. Chrysost. hom. 54. ad pop. cùm in secundis rebus sunt, plures efficiuntur inflati; omnibus inimici, iracundi, cùm adest potentia. Cùm verò fuerit ablata; mansueti fiunt homines, & humiles, & in propriæ naturæ cognitionem veniunt. Leæna alata erat Nabuchodonosor; evulsæ sunt prosperitatis alæ, dejectus regnô &c. & Deum agnovit. Dan. 4. 31. Sic Antiochus 2. Machab. 9. 22. Barradius t. 1. l. 10. c. 16. D. 1. Epiph.

Ut præcipitarent eum. Luc. 4. 29. Noluit sic mori: ut daret nobis instructionem, vitandi mortem præcipitii, quæ fit ex peccato superbiæ. S. Vincnnt. Ferr. s. 1. de Invent. S. Crucis.

Ex Patribus, & aliis.

Inter omnes lapsus hominum, inter omnia commissa peccantium, nulla est gravior, quàm superborum ruina. Malum superbiæ maximè virtutibus est cavendum: quia nullis opportuniùs insidiatur, quàm quibus laus justa debetur. S. Ambros. ep. 84. S. Virg. Demetriadi, post initium.

Væ homini, cujus auriga superbia est: necesse est enim, ut præceps eat. S. Augustus. tr. 8. in ep. S. Joan.

Audeo dicere: superbis esse utile, cadere in aliquod apertum manifestumque, peccatum: unde sibi displiceant; qui jam sibi placendo ceciderant. Salubriùs enim Petrus sibi displicuit, quando flevit; quàm sibi placuit, quando præsumpsit. S. Augustus. de spir. l. 14. c. 13.

Semper superba cogitantes repentinâ humilitate obruuntur: nihil enim superbiâ detestabilùs, nihil arrogantiâ crudeliùs, reperitur. Propter hanc tentationes, propter hanc dolores, propter hanc gemitus, propter hanc mortale corpus, est; propter hanc cordibus sollicitudines ingeruntur, ut anima undique tormentis obsessa, & crebris refrænata suppliciis, superbiæ cacumina derelinquat. S. Chrysost. in Ps. 122.

Superbia est descensus ad inferiora. S. Gregor. Nyss. l. de vita Moysis.

Desine grande loqui; frangit Deus omne super-

ſuperbum: alta cadunt, inflata crepant, tumefacta premuntur. Prudentius in Pſychomachia.

Duo ædificia, & duæ civitates, à Mundi initio conſtruuntur: unam ædificat Chriſtus, alteram diabolus: unam ædificat humilis, alteram ſuperbus: una humiliatur, ut firmiter ſurgat; altera erigitur, ut infeliciter cadat. S. Cæſarius Arel. hom. 18.

Caſtigatur ſæpe ex caſu ſuperbia, & præſumptio ex ruina. Pulſatur ſanctitas, nè extollatur; & ut exerceatur, vexatur ad tempus: in modico derelinquitur; & in magnis miſerationibus denuò congregatur. Arnoldus Carnot. tr. de ult. 7. Verb.

Qui propriæ confidit virtuti, non aliter, quàm ſi araneæ telum conſcendat, humi delapſus affigitur. S. Nilus lib. Aſcet. or. 8. de Superbia.

Superbi conculcantur à diabolis: &, quantùm voluerunt eſſe ſuper alios, tantum in Inferno ſunt ſub pedibus dæmonum. S. Vincent. Ferr. ſ. 2. D. 17. Trinit.

§. IV.

Superbi à fœminis humiliati.

Inimicitias ponam inter te, & mulierem. Gen. 3. 15. Non inter te, & virum. Abulenſis: magna hæc pœna diaboli, quia ſuperbus eſt. Superbi enim dolent valde, quando aggrediuntur, & vincuntur; præſertim à ſexu fragili. Velloſo in Judith 5. Paræn. 24.

Dux Siſara à muliere proſtratus. Judic. 4. 21. Abimelech fœmina percuſſit. Judic. 9. 53. Aſſyriorum acies viduâ opitulante cæſæ. Judith. 13. 9. 10. Simili modò Attila rex Hunnorum ſuperbiſſimus, qui ſe appellebat flagellum Dei, & in aciem educebat 700000. armatorum; adeoque Theodoſium Imp. ſibi tributum pendere cogebat; ac ſpe totius orbis imperium devorabat; à Deo, ſuperbos humiliante, per fœminam cultrô occiſus eſt, teſte Baroniô A. C. 454. Cornelius in Judith c. 13.

§. V.

Superbi humiliati per parvulos.

Surge, & interfice. Judic. 8. 20. Mandat Gedeon Jethero, ut reges interimat. Senſêre reges, ab Hebræo ſe ſpretos, ac doluêre; proinde rogârunt v. 21. *tu ſurge, & irrue in nos.* Abul. q. 17. propter honorem: quia magis horrebant mori per manum pueri. Velloſo in Judith cit.

Emitte agnum Domine. Iſ. 16. 1. Agninâ manſuetudine diaboli ſuperbia propulſanda erat: nec videretur potentia ſolùm humanæ naturæ viciſſe victorem. Quaſi ad excuſationem ſuam aſſumeret callidus hoſtis, quòd non æquô certamine eſſet devictus; ſed ſuperioris violentiâ ſuſcepiſſet conflictum. Contra quem ùt agnus, emiſſus eſt Dei Filius inire certamen: qui eum vicit paſſus, & peccata tulit occiſus. Sim. Caſſ. l. 3. Joan. 1.

Rex Angelorum indixit bellum adversùs regem ſuperbiæ filiorum: qui humilis, & parvus, civitatem tyranni, ſcilicet Babyloniam hujus Mundi, intravit; mox exercitum Chriſtianorum parvulorum congregavit: quia venit humiles eligere, atque per eos ſuperbos diſpergere. S. Honorius ſ. de Innocentibus.

§. VI.

Superbi à vilibus animalibus, & beſtiolis, humiliati.

Quis eſt Dominus? Ex. 5. 2. Origenes hom. 3. in Ex. vides quid agat cruda ſuperbia? donec in laboribus hominum non eſt, & cum hominibus non flagellatur. Denique videbis eum paulò pòſt, quantum proficit in flagellis; quantò melius verberatus efficitur. Iſte, qui modò dicit, *neſcio Dominum*, poſtea, cùm vim ſenſerit verberum, dicturus eſt: *orate pro me ad Dominum.* Ecce Pharao duriſſimus; tamen proficit verberatus. S. Chryſoſt: grande Spectaculum, Deus univerſo orbi præſtitit; cùm ſuperbiam Ægyptiorum S. Rupertus l. 1. c. 34. in Ex. Potentia Dei contra ſuperbiam Ægyptiorum plagis oſtenſa eſt per muſcas, Ex. 8. 24. & locuſtas, Ex. 10. 14., & præcipuè ſciniphes. Ex. 8. 17.; qui tam parvi ſunt culices, ut vix cernantur oculis. Id. l. 1. in Johel c. 2.

Percuſſit pulverem terræ, & facti ſunt ſciniphes. Ex 8. 17. Tangens Aaron unam partem pulveris, convertit eam in toto Ægypto in ſciniphes. Potuiſſet Deus facere, ut omnis terra in leones, pardos, vel dracones, converteretur; ſed noluit eos, niſi tam parvulis, vilibus, creaturis, ad majorem eorum confuſionem, compungere. Diez. ſer. 4. Ciner. Tamerlanes, volens vi capere Jeruſalem, impeditus per bruchos; qui ejus exercitum adeò vexârunt; ut verſus eandem civitatem ulteriùs ire non potuerit. Rainaldus ad A. C. 1403.

Aperuit Dominus os aſinæ. Num. 22. 28. An non poterat Deus ad eum mittere Moyſen, qui ſeverè puniret tantam audaciam; & magicam ejus artem falſitatis convinceret? Origenes hom. 14. in Ex. aperuit os aſinæ, ut argueretur per eam Balaam; & muti pecudis vocibus confunderetur is, qui divinus videbatur, & ſapiens. Ceſtillo Illar. 121.

Quid erigeris in cœlum? & cogitatio tua tranſcendit cœlum? ecce à pulice vulneraris. S. Hieron. in Pſ. 91.

§. VII.

Superbus confunditur libidine.

Altheum regum diſſolvit. Job. 12. 18. S. Gregor. mor. l. 11. c. 8. qui membrorum ſuorum motus bene regere ſciunt, non immeritò reges vocantur. Sed còm de ipſa continentia elatione mens tangitur, plerumque omnipotens Deus, ejus ſuperbiam deſerens, hanc in immundiciam operis cadere permittit. Regum itaque balth eum diſſolvit; quando in his, qui bene ſua membra regere videbantur, propter elationis culpam, caſtitatis in eis cingulum deſtruit.

Ego dixi in abundantia non movebor in æternum. Pſ. 29. 7. Exiſtimo, Davidem huic maligno ſpiritui (adulterii) fuiſſe derelictum, propter unam illam vocem: *ego dixi &c.* Tam elati enim fuiſſe animi; ut ejusmodi proferret verbum,

verbum, quòd nunquam moveretur. Maneret autem in successu suo immutabilis, & impassibilis; erat nimis superbum, & insolens. - quamobrem statim relinquitur à Domino, & ei conjungitur spiritus malus. Anastasius Ep. Nicænus in quæst. additis q. 8.

Ephraim pascit ventum, & sequitur æstum. Os. 12. 1. Ventum pascere; est superbiæ Spiritu inflari: sequi verò æstum; luxuriæ conjungi. Quæ peccata, vel vitia, consequentia sunt; ità ut, cùm superbia spiritum erexerit, carnem quoque corrumpat Spiritus fornicationis. S. Rupertus l. 5. hic.

Nè magnitudo revelationum - datus est mihi stimulus carnis &c. 2. Cor. 12. 7. Castitas adeò nobilis, & generosa; ut ex nulla alia possit quis superbiùs gloriari: sicut ex nullo alio vitio ex oppositò castitatis, major humilitatis occasio consurgit. Mendoza in 1. Reg. 1.

Multis sæpe superbia luxuriæ seminarium fuit, Occultam videlicet culpam sequitur aperta percussio; ut malis exterioribus interiora puniantur; & cor publicè corruat, quod latenter tumebat. - Proinde per humilitatis custodiam servanda est munditia castitatis. Si enim piè spiritus sub Deo premitur; caro illicitè super spiritum non levatur. Habet quippe Spiritus commissum sibi dominium carnis; si tamen sub Deo recognoscit jura legitimæ servitutis. Nam, si Authorem suum superbiendo contemnit, jure à subjecta carne prœlium suscipit. S. Gregor. mor. l. 26. c. 13.

Qui detinetur superbiâ, & non sentit; labitur in carnis luxuria, ut per hanc humiliatus, & à confusione surgat, & à superbia. S. Isidorus l. 26 c. 38.

Concupiscentia carnis pœna est peccati, quâ præcedentis punitur superbia mentis. Rupertus l. 2. c. 40. in Gen.

§. VIII.

Superbia non durat, citò perit.

Saul-duobus annis regnavit. 1. Reg. 13. 1. Arbor magna, & fertilis, valde citò inveteravit; quæ tantùm duobus annis fructificandi gratiam retinens, statim corruptâ radice, frondium venustatem, simul & fructuum honorem, perdidit. Qualis, putas, vermis intrinsecus radicem ejus momordit? utique vermis superbiæ, quò & ille vitiatus, de quo Ezech. 31. 3. *ecce Assur quasi cedrus &c.* S. Rupertus in l. 1. Reg. c. 20.

Et gloriam meam in pulverem deducet. Ps. 7. 6. Iste est ille pulvis, *quem projicit ventus à facie terræ*: superborum scilicet vana, & inepta, jactantia, & inflata, non solida; tanquam ventò elatus pulveris globus. S. August. hic.

In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me. Psal. 101. 3. Unde invocas? de qua tribulatione? de qua egestate? - Audiamus istam egestatem; in illa & nos ipsos inveniamus. Audi, & agnosce; si potes. *Quia defecerunt sicut fumus dies mei.* v. 4. O dies! si dies ubi enim dies auditur, lux intelligitur. Unde sicut fumus? nisi propter elationem superbiæ. Videte fumum, superbiæ similem; ascendentem, tumescentem, vanescentem: meritò ergo deficientem; non utique permanentem. Id. hic Superbia comparatur fumo: quia sicut fumus magis ascendendo deficit; sic superbus plus exaltatus, plus evanescit. S. Bonaventura diæt. sal. c. 3. de superbia.

Floruit virga, germinavit superbia. Ezech. 7. 10. Floris in morem nascitur superbus? ergo, dum floret, interit. Cadit, ubi nascitur: à cunis, & sepulchro, simul excipitur. S. Isidorus l. 2. sent. c. 38. ait: ibi superbiam cadere ubi & nasci: ut non sit superbis aliud culpa, aliud pœna; sed ipsa culpa sit illis & pœna. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 6. Sect. 2. Obs. 2.

Videbam Sathanam sicut fulgur - cadentem. Luc. 10. 18. quia fulgur superbiam, vanamque gloriam, significat; quæ claritatis aliquantulum spargit; sed subitò pertranstit: Cornelius in Judic. 1.

Citò turgens spuma dilabitur: & quamvis grandis tumor; contrarius sanitati est. S. Hieron. ep. 26.

Pulvis, quantò plus erigitur, tantò magis dispergitur: & fumus, quò magis extollitur, amplius annullatur: vapor quoque altus ab æstu consumitur. S. Cyrillus in Apolog. c. 14.

Humilis ædificat super petram; superbus super arenam. Richardus à S. Vict. s. in die Paschæ.

Superbia, arbori excelsissimæ, sed putridæ, similis est; cujus undique facilè confringuntur rami: in quam si quis ascenderit, celeriter profundum corruit. S. Ephrem de recta viv. rat.

Superbia solet depingi singulariter cornuta, & unò pede: aggreditur enim Deum, & proximum; sed non habet, nisi unum pedem: unde citò corruit. De quo pede Ps. 35. 12. *non veniat mihi pes superbiæ.* Hugo Card. in Judic. c. 3.

Vidi ego vesicam modicò turgescere flatu, quæ pisis sonuit quatuor impositis. Hanc puer unus acu pupugit; disploša repentè, vilis, & absque sonò flaccida detumuit, Gerson s. in cœna Dom.

§. IX.

Superbia vilis.

Si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Cur diabolus, ad Evam tentandam, unum tantùm pomum ostendit; ad Christum verò omnia regna Mundi in medium affert? Tentatur Eva, ut ab omnibus tanquam Deus honoretur: *eritis sicut dii.* Gen. 3. 5. Christus verò provocabatur, ut dæmonium adoraret. Facili, & vili, re decipitur homo; ubi primùm ei in mentem venit, quòd ab aliis supremò honore colendus sit: at, ut ipse homo se submittat, ac alium adoret; multum per omnem modum requiritur. Sylveira hic.

Tantò fit quisque vilior Deo, quantò pretiosior sibi; tantò pretiosior Deo, quantò propter eum fit vilior. S. Bernard. s. Dom. 10. Pent.

Superbia, ùt pusilli cordis, & puerilis, & stulti; parvissimis inhiat, capitur, afficitur, & vexata torquetur. Gerson s. in Cœna Dom.

§. X.

Superbiæ pœnæ variæ.

HUmilia valde ſpiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis, & vermis. Eccl 7. 19. Innocentius III. de contemptu Mundi, citans v. 19. Uterque duplex; interior, & exterior. Interior, qui rodit, & urit, cor: exterior, qui rodit, & urit, corpus. Appoſitè autem in remedium ſuperbiæ, mentionem facit ignis, & vermis; qui eos in Inferno depaſcet. Ignis fumum conſequitur: fumus ſuperbiæ tollitur, ignis ſuccedit.

Qui dicunt, recede à me; non appropinques mihi, quia immundus es. Iſ. 65. 5. En ſuperbia, quâ alios deſpiciunt. Hebr. *quia ſanctior ſum te.* Quid ſequitur? *iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens totâ die.* Octavianus in Eccl. hic.

Herodem ſuperbientem *percuſſit Angelus Domini; eò quòd non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus expiravit.* Act 12. 23.

Nota: quòd ſicut tria ſunt peccata generalia, quæ regunt in Mundo; ità ſunt tres punitiones: ſcilicet querra contra ſuperbiam; ſterilitas, & fames, contra avaritiam; peſtilentia contra luxuriam, S. Bernardinus. de Amore ſ. 14.

§. XI.

Superbia cœli incapax.

NOlite pueri effici ſenſibus; ſed malitiâ parvuli eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote. 1. Cor. 14. 20. Quâ malitiâ maximè? niſi ſuperbiæ. Ipſa enim, de vana granditate præſumens, non ſinit hominem ambulare per arctam viam, & intrare per anguſtam portam. Pueri autem facilè intrant per anguſtam portam: & ideò nemo, niſi ut puer, intrat in regnum cœlorum. S. Auguſt. in Pſ. 112.

Quia Sathanas per ſuperbiam cœlum perdidit, quod tenebat; homo ſuperbiens nequaquam valet invenire, quod ſperat. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 9.

§. XII.

Superbia exoſa Deo, & hominibus.

DEUS ſuperbis reſiſtit. Jacobi 4. 6. Tanquam ſuæ contumeliæ propulſator, veluti quoddam ſuſcepit adversùs ſuperbiam ſpeciale certamen. S. Ambroſ. in Pſ. 188. ℣. 7. Superbi iniquè agebant &c.

Altus eſt Deus; erigis te, & fugit à te: humilias te, & deſcendit ad te. Quare hoc? quia excelſus, & humilia reſpicit, & alta de longè cognoſcit. S. Auguſt. ſ. 2. in Aſcenſ. D.

De nulla re ſic iraſcitur Deus, quomodo ſi peccator ſuperbiat; & erectus, ac rigidus, non flectatur in fletum; nec miſericordiam poſtulet pro delicto, S. Hieron. in ep. ad Eph.

Deo, ſicut humilitas, vel ſpiritus contribulatus, ſacrificium eſt in odorem ſuavitatis; ſic è contrà ſuperbia fœtor horribilis eſt. Rupertus l. 4. c. 41. in Gen.

Ille, qui in altis habitat, & humilia reſpicit, ſuperbiam ſuper omnia deteſtatur. Petrus Bleſenſ. ep. 3.

De ſuperbis quidam facetè dixit: guſtui diſplicere eas dapes, quæ fumum ſaperent. D. Stephanus Guazzi de civili converſat.

Vide Humilitas.

§. XIII.

Superbia Inferno mancipata.

QUoniam ipſi poſſidebunt terram. Matth. 5. 4. Feſtivè quidam vir Sanctus dixit, ait Salmeron: humilibus datur cœlum, mitibus terra. Quid ſupereſt ſuperbis, niſi infernalis miſeria? Cornelius hic.

Plenitudo nihil recipit, niſi quod nihil eſt: ideò ſuperbia, quæ ſui reputatione eſt aliquid, cœlô non potuit capi; quia illud jam impleverat gloria Domini. Sed nec in terra locum invenit, quia & illam impleverat gloria Domini. Jer. 23. 24. *cœlum, & terram, ego impleo.* Et Iſ. 6. 3. *plena eſt omnis terra gloriâ ejus.* Non ergo reſtat Superbiæ locus, niſi Infernus. Iſ. 14. 11. dicitur de ſuperbo Luciferо: *detracta eſt ad inferos ſuperbia tua.* Hugo Card. in Matth. 5.

Superbia, via eſt Inferni. S. Vincent. Ferr. ſ. 14. de morte quadruplici.

§. XIV.

Superbiæ frænum, & remedium, humilitas Chriſti.

SImile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. Matth. 13. 31. Seipſum pulcherrimè exponens grano ſinapis aſſimilavit. Sinapi autem & bilem diminuit, hoc eſt, iram; & phlegma exſcindit, hoc eſt faſtum, ac ſuperbiam. Clemens Alex. l. 1. pædag. c. 11.

Sedens ſuper aſinam. Matth. 21. 5. Aſcendit, in contemptum ſuperbiæ ſæculi maximè gloriantibus in curribus, & equis. S. Rupertus l. 6. in c. 14. Oſ.

Erubeſcat homo eſſe ſuperbus; quoniam factus eſt humilis Deus. S. Auguſt. ſ. 41. de Verb. Dom.

Princeps tuus humilis, & tu ſuperbus? caput humile, & membrum ſuperbum? Abſit! non vult eſſe de corpore Capitis humilis, qui amat ſuperbiam. S. Auguſt. ſ. 53. de Verb. Dom.

Sicut ille, qui medetur vulneri corporis, adhibet quædam contraria; ſicut frigidum calido, vel humidum ſicco.- Sic, quia per ſuperbiam homo lapſus eſt, humilitatem adhibuit ad ſanandum. Serpentis ſapientiâ decepti ſumus, Dei ſtultiâ liberamur. S. Auguſt. de doctr. Chr. l. 1. c. 14.

Quæ ſuperbia ſanari poteſt, ſi humilitate Filii Dei non ſanatur? S. Auguſt. l. de agone Chriſtiano c. 11.

Erubeſce ſuperbe cinis. Deus ſe humiliat; & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis Authori?- quoties enim hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo. S. Bernardus hom. 1. Sup. Miſſus.

Intolerabilis impudentiæ eſt, ut, ubi ſeſe exinanivit Majeſtas, vermiculus infletur, & intumeſcat. S. Bernardus ſ. 1, in Nat. Dom.

Quia

Quia originem perditionis noſtræ ſe præbuit ſuperbia diaboli, inſtrumentum redemptionis noſtræ inventa eſt humilitas Dei; S. Gregor. l. 4. ep. 37.

Humiliavit ſe usque ad noſtrum pulverem Deus; & in cœlos os ſuum ponit, & ſuper terram lingua pertranſit pulvis humanus; & non erubeſcit; non metuit extolli homo putredo, & filius hominis vermis. Id. ib.

Adhuc tu ſuperbis, terra, & cinis; poſtquam Deus factus eſt humilis? adhuc tu magnus es in oculis tuis? ille ſemetipſum exinanivit, ut penè videretur eſſe nihil, ſinè quò factum eſt nihil, & tu in immenſum inflaris, & extolleris? exiſtimans te aliquid eſſe, cùm verè ſis nihil. Guarricus ſ. 1. de Nat. D.

Vilis eſt pars illa, & abjicienda, quæ, capite dejectò, videri appetat glorioſa. Confundatur, vilipendatur, abjiciatur, humana ſuperbia; quando ſic eſt humiliata Majeſtas divina, S. Bonaventura ſ. 11.

§. XV.

Superbiæ damna, inopia.

Montes Gelboe &c. 2. Reg. 1. 21. Montes, ſuper quos, nec ros miſericordiæ, nec pluvia gratiæ, deſcendit; ſunt diverſæ ſpecies ſuperbiæ: per quas fortiſſimi quique dejiciuntur in mortem. S. Bonaventura ſ. de S. Agatha.

Jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu ſuperbia. S. Auguſt. ep. 56.

Quid tam opùs habens miſericordiâ, quàm miſer? & quid tam miſericordiâ, quam ſuperbus miſer. S. Auguſt. de lib. arbitr. l. 3. c. 10.

Vas, quod unò liquore plenum eſt, alium capere non poteſt: unde, qui ſuperbiâ plenus eſt, capax divinæ ſcientiæ non eſt. S. Bonaventura ſerm. 86.

Juſtus cùm ſit Deus, ſuperbos deſerit; ut relicti non extolli doceantur. Joan. Clim. gradu 20.

Superbia, eſt animæ ſuprema inopia; dum illa divitias imaginatur, lucemque eſſe in tenebris exiſtimat. Idem. gr. 22.

O peſtifera ſuperbia! quid agis? cur ſuades rivulo; ut ſe à fonte dividat? Cur ſuades radio; ut ſe à ſole avertat? cur? niſi ut & ille, dum infundi deſinit, areſcat; & iſte, dum ab illuminante ſe avertit, tenebroſus fiat. Hugo à S. Vict. de 5. Septenis.

Omnia illi deſunt, qui nihil ſibi deeſſe putat. S. Bernardus l. 2. de conſid. ad Eugenium.

§. XVI.

Superbiæ miſeriæ, afflictio, pericula.

Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum. Pſ. 63. 8. O Superbia, quæ ab Altiſſimo recedis, cùm altiùs erigeris! Incredibile dictu eſt, quàm miſerè torqueatur ambitio; quàmque ſaucietur graviter minimis quibusque rebus. Quid exilius ſalutatione mancipii? confodit, & penitus trajecit pectus *Amani.* Eſth. 5. 9. Planè, cui Deus maximus ſubducitur, minima neceſſe eſt maxima videantur. Sufficit vox una, & deductio, quæ unò paſſu ſit brevior, ad diſcerpendum cor arrogantis. Sagittæ parvulorum, non armatæ ferrò, aut cuſpide, umbratili tantùm certamini deſtinatæ; ſunt elati cordis vulnera lethalia. Oliva t. 2. Strom. §. Accedet &c.

Væ ſoli. Eccl. 4. 10. Quia, cùm inſtabili pede ſuperbiæ ventilatus ceciderit, ſocietate privatus, ſublevans adjutorium non habebit. S. Cyrillus in Apol. c. 8.

Herodes rex turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo. Matth. 2. 3. Ecce jacentem in præſepio pertimeſcit armatus, contremiſcit humilem rex ſuperbus, obvolutum pannis metuit purpuratus. S. Auguſt. ſ. 2. de SS. Innocentibus.

Sinite illos, cæci ſunt. Matth. 15. 14. Superbi Phariſæi ab ipſa Veritate cœci nominantur, quæ ad Diſcipulos ait: *cæci ſunt, & duces cæcorum.* Quæ utique cœcitas ſpecialiter libidinoſis adſcribitur: quia nulla ſunt vitia, quæ ſpiſſiores tenebras menti ingerant, quàm libido. S. Gregor. l. 6. ad 1. Reg. 2.

Omnis aſcenſus in labore eſt, deſcenſus in voluptate. S. Gregor. mor. l. 7. c. 10.

Non poteſt eſſe ſuperbus, qui ſatuus non ſit: ſtultitiâ verò plenus eſt ſuperbus. S. Chryſoſt. hom. 39. ad pop.

Navis inflatis nimiùm ex vento velis mergitur, Lem: *Si tumeas, timeas.* Maſenius.

§. XVII.

Superbia origo vitiorum.

Hæreticorum locus ipſa eſt ſuperbia: quia, niſi priùs in corde intumeſcerent, ad pravæ aſſertionis certamina non convenirent. Ità namque malorum locus eſt ſuperbia. S. Gregor. moral. l. 3. c. 13.

Ubi præcedit inflatio, continuò ſequitur æmulatio: quoniam ſuperbia mater eſt invidentiæ. Diabolus igitur, & angeli ejus, à luce, atque fervore charitatis, averſi; & nimis in ſuperbiam, invidiamque, progreſſi, velut glaciali duritiâ torpuerunt. Et ideo per figuram tanquam in Aquilone ponuntur. S. Auguſt. ep. 120.

Si ex animo ſuperbiam exemeris, occaſionem innaſcendi vitium iracundiæ non habebit. S. Gregor. Niſſ. or. 2.

Sicut turbo pulverem in campis excitat; ità Monachus ſuperbus rixas, & contentiones, in Monaſterio. S. Ephrem. Paræneſi 1. ad Monachos.

Difficilè, qui humilitate caret, contentiones evitat. S. Laurent. Juſt. opuſ. de inter. conſ. c. 2.

Non revertitur fulgur in ſuperiora, cum ad iſta inferiora cadendo devenerit: ſic non revertitur apoſtata virtutis, cùm in ipſa ſuperbit. Sim. Caſſ. l. 7. c. 21.

Hæreſes non aliunde ſumunt originem, quàm ex ſuperbia, & inobedientia. Bloſius parad. an. c. 27.

§. XVIII.

Superbiæ frænum vilitas noſtra.

Creavit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. Gen. 1. 27. Hoc de Angelis non leges; cùm tamen, juxta Auguſtinum, Chryſoſt. &c. homo dicatur Deo ſimilis ob intellectum, & voluntatem; ſed Angelus his potentiis multò excellentior homine. S. Chryſoſt. hom. 3. in ep. ad Coloſſ. quâ ratione

Angelus, vel imago, vel filius Dei, non vocatus est, sed homo? quoniam illic naturæ sublimitas plures in impietatem conjecisset: hîc verò tenuitas, & humilitas, securitatem præstat. Dictum est homini: *pulvis es, & in pulverem reverteris.* Gen. 3. 19. Sylveira c. 20. in Matth. 11. Luc. 10.

Fecit lutum ex sputo. Joan. 9. 6. Superbiæ cœcitas lutô humanæ terminationis exterminatur. Vidisti pelagus horribiliter infremens, cùm undis tumescit? Circa ripæ arenam tota ejus superbia submittitur. Superbo affectui objice propriæ infirmitatis arenam. Escobar. t. 1. Mir. Chr. l. 3. Sect. 1. Obs. 4.

Sicut mare, dum undis erigitur, veniens ad arenam confringitur: sic spiritus, dum in superbia elevatur, consideratâ suâ miseriâ dissipatur. S. Bonaventura s. 93. Dom. 5. Pent.

§. XIX.

Superbiam vitandi motiva alia.

Mirabiles elationes maris. Ps. 92. 4. q.d. mirandum sanè est, aquam, elementum adeò grave, tantillô turbine in altum librari, & centrum suum deserere. At multò mirabilius est, hominem, qui non nisi è terra compositus, quæ longè aquâ est gravior, exiguô honoris, & gloriolæ, ventulô, ad nubes usque sustolli. Besseus D. 3. Adv.

Exaltare, qui judicas terram; redde retributionem superbis. Psal. 93. 2. Superbia est regina vitiorum; &, eâ debellatâ universitas vitiorum debellata erit. Bellarminus hîc.

Tu ergo fili hominis, assume super Tyrum lamentum &c. Ezech. 27. 2. Ille revera utiliter plangit; ille planctum rationabilem levat super regem Tyri; qui contritô corde, & humili spiritu, scrutatur, & perpendit, quid sibi faciendum sit pulveri & cineri; cùm ille summus angelus, tam sapiens, tam speciosus, ità terribiliter projectus sit: pro eo, quòd Creatori suo subditus esse noluit; tamque vilis, tam fatuus, tam deformis, sit effectus; ut juxta veritatem Propheticam: omnes, qui viderint eum, obstupescant super eo. Rupertus l. 2. c. 1. de Victoria Verbi Dei. Nè sibi existimet parci superbia dura mortalium; de superborum supplicio terrenda est Angelorum. S. August. tr. 15. in Joan. Consideret homo, quid elatus in terra mereatur, si & prælatus Angelis Angelus in cœlo prosternitur. S. Gregor. mor. l. 32. c. 18.

§. XX.

Superborum malitia, & actus.

Num. 1.

Vult esse solus.

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Gen. 1. 26. Arguit locus iste hominum superbiam, qui nolunt sibi similem, aut æqualem, habere: qui, si vident vicinum crescere; non solùm invident, sed deturbant elevatum, si possunt. Ramirez in Apoc. 2. ep. 4.

Salva me ex ore leonis, & à cornibus unicornium humilitatem meam. Ps. 21. 22. Superbi similes unicornibus, qui nunquam gregatim, sed singulatim evagantur. S. August. hîc: à sublimitatibus superborum, se singulariter erigentium, consortesque non ferentium, salvam fac humilitatem meam. De hoc grege fuit Antiochus rex, de quo Psal. 79. 4. *singularis ferus &c.* Lyran. *ferus*, propter sævitiam; *singularis* ob arrogantiam. Mendoza in 1. Reg. 12. 6.

Singularis servus depastus est eam. Ps. 79. 14. S. August. hîc: ipse aper, qui devastavit eam, singularis ferus: quia superbus: hoc enim dicit omnis superbus, ego sum, ego sum, & nemo.

Erraverunt in solitudine in inaquoso; viam civitatis habitaculi non invenerunt. Ps. 106. 4. Solitudo hæc superborum est: quia solos se reputant, solos appetunt reputari. Literatus est; odit socium: astutus in negotiis sæcularibus; neminem vellet sibi similem invenire fortis est, aut formosus; da ei parem, & contabescit. Solitarius est; sed erroneus S. Bernardus s. de nimia fallacia præsentis vitæ.

Onager solitarius sibi. Os. 8. 9. Qui se solum præ aliis putat excellere, hominem exuit; & fit ferus solitarius onager. Sylveira in Apoc. 2. 1.

Superbi dicuntur propter superandi desiderium. S. Bonaventura in Ps. 118.

Num. 2.

Superbus spernit reliquos.

Fuit Moyses vir magnus valdè in terra Ægypti coram servis Pharaonis, & omni populo. Ex. 11. 3. Sed magnúsne etiam coram Pharaone? Oleaster: reges neminem magnum arbitrantur, nisi seipsos. Sennacherib 4. Reg. 18. 19. *loquimini Ezechiæ: hæc dicit rex magnus.* Velloso in Judith. 5. 3. Paræn. 6.

Dicite mihi, quis sit populus iste? Judith. 5. 3. Superbia hominum contemptrix. Id. ib.

Lex Persarum Esth. 4. 11. nè quis regem adeat, nisi accitus. Rupertus l. 8. de vict. verbi c. 10. hoc venerat ex nimiâ ventositate miseræ vanitatis; ut rex magni imperii plus quàm homo putaretur habere aliquid; nè vilior fieret ex usu visionis publicæ. Id.

Vani sunt omnes homines &c. Sap. 13. 1. Cultores idolorum sunt omnes superbi; qui nihil, nisi quod ipsi faciunt, reputant; aliorum autem omnia facta, aut dicta, vilificant, & contemnunt: quidam adorant idolum aureum sapientiæ suæ; alii idolum argenteum eloquentiæ suæ. Hugo Card. hîc.

Num. 3.

Superborum varii alii actus.

Hoc nunc os ex ossibus meis. Gen. 2. 23. Videtur è contrario dicere debuisse; hæc nunc ossa ex osse meo: nam, ùt sacer textus narrat, Adam ex suis nonnisi unicam costam ad construendam Evam contulit v. 21.

Humanum aliquid passus; plus sibi, quàm erogaverat, arrogavit. Did. Niss. D. 5. Pent.

Os eorum locutum est superbiam. Ps. 16. 10. Bene dixit tantùm *ore*, non etiam corde, locuti sunt: quia sceleratorum mos est; illa frequentèr sermone defendere, quæ noscuntur, conscientiâ teste, damnare. Cassiodorus hîc.

Sedebo

Sedebo in monte teſtamenti. Iſ. 14. 13. aliis *ſtantibus* Dan. 7. 10. Superbus ſpiritus ſeſſionem ſibi arrogat, tanquam plus meritus. Did. Niſſ. D. 10. Pent. §. 4.

Niſi efficiamini ſicut parvuli &c. Matth. 18. 3. Quantum homo habet tumoris, quantum habet ſuperbiæ; tantum habet averſionis à regno cœlorum. Cajetanus hîc.

Rogo te Pater, ut mittas eum in domum patris mei &c. Luc. 16. 27. Non proveniunt hæ preces ex bono effectu ad ſalutem fratrum; ſed ex affectu ſuperbiæ. Superbus enim, videns, ſe dejectum in miſeriam, quamvis omnes vellet eſſe miſeros ſimiles ſibi, aut miſeriores ſe, videns tamen aliquos evaſuros miſeriam, appetit ſuos eſſe, qui evadant miſeriam; ut vel ſic, hoc eſt, in ſuis, exaltetur. Cajetanus hîc. Sicut rarus eſt, aut nullus, qui de ſe mala dici æquanimiter ferat; ità rarus eſt, qui non bene de ſe velit ſentiri; & ſe, ſi rectè vivit, ſtantem in vitæ rectitudine non diligat æſtimari. S. Cyprianus de jejun. & tentationibus.

Qui acceptis virtutibus extollitur; non gladiô, ſed, ut ità dixerim, medicamentô vulneratur. Quid eſt enim virtus, niſi medicamentum? & quid eſt vitium, niſi vulnus? S. Gregor. moral. l. 33. c. 11.

Quid eſt ſuperbia, niſi perverſæ celſitudinis appetitus? perverſa enim celſitudo eſt, deſertô eô, cui debet animus inhærere principio, ſibi quodammodô fieri, atque eſſe, principium. S. Auguſt. de Civ. l. 14. c. 13.

Videte, quanta opera faciat Superbia. Ponite in corde veſtro, quàm ſimila faciat, & quaſi paria, charitati. Paſcit eſurientem charitas; paſcit & ſuperbia: jejunat charitas; jejunat & ſuperbia: ſepelit mortuum charitas; ſepelit & ſuperbia.---Facit ſuperbia id, quod facit charitas; ſed fine maximè diverſô facit. Charitas facit, ut Deus laudetur; ſuperbia, ut ipſa laudetur &c. S. Auguſt. tr. 8. in ep. Joan.

§. XXI.

Superbiæ qui præ aliis obnoxii?

Num. 1.

INgreſſi ſunt filii Iſrael per medium ſicci maris: erat enim aqua quaſi murus à dextra eorum, & læva. Ex. 14. 22. *Steterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad inſtar montis intumeſcentes.* Joſ. 3. 16.

Jordanis montis altitudinem oſtentat, murorum ſolùm altitudinem mare. Naxera in Joſ. 3. §. 35.

Similis ero altiſſimo. Iſ. 14. 14. In cœlo Lucifer æqualitatis ambivit honorem; verùm ad ima dejectus jam inhiat excellere. Matth. 4 9. *hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.* Id. ib.

Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus; & in capite ejus corona ſtellarum duodecim. Apoc. 12 1. Eminentiorem ſibi dejegerunt locum ſtellæ, ſole, lunâque, ignobiliores. Id. ib.

Superbia vilitatis eſt vitium, & indicium ignobilitatis: neſcit autem extolli nobilitas mentis. D. Valerianus Ep. hom. 14. de bono diſciplinæ.

Spicæ. Lem: *Exaltantur inanes.* Vel. Lem: *Pendent onuſtæ.* Picinelli.

Ovum putridum aquæ ſupernatat, integrum mergitur. Lem: *Haud ſidit inane.* Maſenius.

Qui minus virtutis habent, ambiunt ſuperemineré, & aliis dominari.

Num. 2.

Superbia non patitur æqualem.

Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major? Luc. 22 24. Non magni cupierunt eſſe Apoſtoli, ſed majores. Hoc maximè cavendum in domo Chriſti: nam magnus quis eſſe poſſit? ubi nullæ infulæ, nullus honor, nullum dignitatis, nec omen, nec nomen. Major verò quis eſſe non cupit? non minimos nos eſſe tædet, ſed minores. *Sedebo in monte teſtamenti.* Iſ. 14. 13. Ait ſuperborum coryphæus. Cur vis ibi ſedere? an Deus eſſe cupis? num Deo imperium optas eripere? Nec Deus eſſe volo, nec Deum regnô carere: nolo inferior eſſe Deô, nolo Deum ſuperiorem me eſſe; *ſimlis ero Altiſſimo.* Iſ. 14. 14. non ſit ille me major, & minimus eſſe non recuſo. Sim pulvis, dummodò non videar diſſimilis Altiſſimo. Oliva t. 2. Strom. §. Facta eſt contentio.

Quantò excellentius in mandatis Dei quique proficiunt, tantò majores habent cauſas formidinis, & tremoris; nè de ipſis probitatis argumentis mens ſibi bene conſcia, & laudis avida, in ſuperbiæ rapiatur exceſſus; & fiat immunda vanitate, dùm ſibi videtur clara virtute. S. Ambroſ. ep. 85.

Superbia, natione cœleſtis, ſublimes appetit mentes; & velut ad proprios orrus revolans, in gloriam, & puritatem, irrumpit hominum. Prima hæc, & ultima, pernicies, ante omnia vitia ſuperavit, poſt omnia ſuperatur. Hildebertus Turon. ep. 31.

Non tam vinum ruſticos; ùt ſuperbia potentes, inebriat. Alvarez Illuſtr. 50.

§. XXII.

Superbiæ origo.

ET gloriabatur quaſi potens. Judith. 1. 4. Naſcitur è magnis honoribus Superbia; ùt teredo è ligno, è panno linea. De Sedechia Ezech. 7. 10. *floruit virga.* Lyranus: ſceptrô florere viſus eſt. Quid inde? *germinavit ſuperbia*: regni flores ſuperbiæ fructum peperêre. Quod ſibi malum ut caveret Gedeon, ſceptrum recuſat. Judic. 8. 22. *dominare noſtri tu.* v. 23. *non dominabor veſtri.* firmusque eſt in repudiando ſceptro; cautus, teſte Abul. q. 20. ut non ſuperbiret, principatum non accepit. &c. Velloſo in Judith 1 4. Paræn. 7.

Exaltatio, eſt inflatio; & arrogans, ac ſuperba, jactantia; non de Chriſti magiſterio, qui humilitatem docet; ſed de Anti-Chriſti Spiritu, naſcitur. S. Cyprianus ep. 55.

Pulchritudo florum, & decor varius herbarum, ipſumque omnino fœnum, amictu noſtrô

invenitur pretiosius. Cur ergo ex his in superbiam mentis erigeris; in quibus perfacilè de te obtinet etiam herba victoriam S. Chrysost. hom. 23. c. 6. in Matth.

In cœlo nata est superbia; sed velut immemor, quâ inde viâ ecciderit; illuc ultrà redire non novit. Hildebertus Turon. ep. 36.

Ipsæ etiam sordes vestium, & cilicium, aliquando superbiæ vermem mendacissimum generant, & nutriunt.

Titulus XLII.

SUPERFLUA.

Et dederit mihi panem ad vescendum. Gen. 28. 20. Petiit nec nimis parum, nec nimis multum; sed tantum panis, quantum fami sedandæ sat esset; & tantum vestium, quod sat esset corpori tegendo. Paoletti D. 4. Pent.

Colligat unusquisque ex eo, quantum sufficit. Ex. 16. 16.

In flumine pertransibunt pede. Ps. 65. 6. Hugo Card. hîc: flumen vocantur deliciæ, quæ fluunt, & deficiunt. Duo pedes necessitas, & voluptas. Dicit pedem in singulari: quia unum tantùm pedem debemus mergere in aquis hujus fluminis; ut sumamus de rebus transitoriis tantùm ad necessitatem, non ad voluptatem. Hoc flumen pertranseunt multi duobus pedibus: quia accipiunt bona transitoria ad necessitatem, & ad voluptatem.

Vidimus stellam ejus. Matth. 2. 2. Dicite potiùs, vidisse vos ejus solem, lunam, & stellas; quorum ille sit Dominus: nec unius tantùm stellæ dominum facite, quæ ipsum illuminet. S. Chrysol. s. 156. verè, sicut dixit Apostolus, *egenus factus est, cùm esset dives,* 2. Cor. 8. 9; cùm esset in sua Deitate dives, nostrâ fit pauper in carne: & habere cœpit stellam unam, totam qui fecit, habet, & continet, creaturam. q. d. qui in stabulo natus, in præsepio reclinatur; ei una stella satis est, nec major ostentatio necessaria. Quale enim hoc esset, si pauper, cui pro lecto est præsepe, & pro domo natali stabulum, plures fæces ad suum obsequium adhiberet. Did. Niss. Dom. Palmar. §. 6.

Dic ut lapides &c. Matth. 4. 3. Non dixit, ut lapis hic, panis fiat; sed *lapides*; volens Christum ad superflua instigare. Esurienti enim unus panis sufficit: & propter hoc Christus non audivit eum. Theophylactus hîc.

Resplenduit facies ejus sicut sol. Matth. 17. 2. Immodicam vultûs claritatem vult Matthæus indicare, cùm illum ait solis instar resplenduisse. Sed non videtur magna exaggeratio, quando Isaias 30. 26. de beatis ait, eos sole septies splendidiores futuros. Quod si ità est, cur Christus tantùm sicut sol resplenduit? Ad mensuram conditionis suæ extendit suam ostentationem: nec splendorem prætulit majorem; quàm tunc res postulabat. Erat eô tempore in carne passibili, & vita mortali; nec plus splendescere voluit, quàm status, in quo degebat, requirebat. Did. Niss. Dom. Palm §. 6.

Sufficit. Marci 14. 41. Christus post aliquantulam quietem continuò intulit. Sufficientiæ verbum omne superfluum abrogat, & condemnat. Difficilè semetipsum, propter inhærentem passionem, homo cognoscet; nisi extra se discretum habeat provisorem. Veruntamen longa experientia custodita, & dissoluta compassio ad animale corpus, in sufficientia, & superfluo, discretum hominem fecit. Sim. Cass. l. 13. c. 8. hîc.

Concluserunt piscium multitudinem copiosam. Luc. 5. 6. *Rumpebatur autem rete. Impleverunt ambas naviculas, ità ut penè mergerentur.*

Quid faciam? quia non habeo, quò congregem fructus meos. Luc. 12. 17. Non gaudet, quòd domi omnia repleantur; sed pungitur animô, ex affluxu divitiarum. S. Basilius apud Paoletti D. 4. Pent.

Dividebatur singulis, prout cuique opus erat Act. 4. 35. Bombarda periclitatur, si instructor plus, quàm opus sit, immittat pulveris: nam illam disrumpit. Oliva t. 3. conc. 24.

Circumfulsit eum lux de cœlo, - apertisque oculis nihil videbat. Act. 9. 3. 8. Non ille obscuritate tenebrarum, sed luminis nimietate, excœcatus est. S. Chrysost. hom. 4. de S. Paulo.

Quæstus magnus, pietas cum sufficientia. 1. Tim. 6. 6. Sufficientiam quærite; quod sufficit, quærite: plus nolite. Cœtera gravant, non sublevant; onerant, non honorant. S. August. s. 105. de temp. Quidquid superfuerit honestæ sustentationi, id totum, quod mannæ fiebat Ex. 16. 20. abibit in vermes mordentis conscientiæ, & pacem turbantis. Oliva t. 3. conc. 24.

Tunc Petrus velut vinctum illum (Simonem Magum) de sublimi verè deposuit, & quôdam præcipitiô in saxa elidens ejus crura confregit. Et hoc in opprobrium facti illius: ut, qui paulò antè volare tentaverat; subitò ambulare non posset: & qui pennas assumpserat; plantas amitteret: S. Maximus hom. 5. de SS. Petro, & Paulo. q. d. Simon nimis temerarius erat, dum non contentus velut homo per terram gradi; sed instar avis in aëre volare voluit: ideo justè, & alis, & pedibus, privatus est. Paoletti cit.

TITULUS XLIII.

SUPERIORES.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

QUid per Noë. Gen. 8., qui Arcam in undis rexit, nisi Præpositorum ordo, designatur? S. Gregor. mor. l. 1. c. 6.

Facies & saga. Ex. 26. 7. Legitur quòd saga cilicina superposita fuerint tentorio pretioso, ex quatuor coloribus pretiosis facta. Neque enim, ut honorarentur saga, aut propter valorem suum, ità elevata sunt; sed ut protegerent tentorium; & sustinerent imbrem, & impetum ventorum. Sic Prælati non se reputent honoratos, quia in alto positi sunt; imò potiùs expositos ventis, & pluviis, & curis temporalium: ut aliis sit quies, & pax sub eis. Hugo Card. in Eccle. 10. Ut in interiori tabernaculo byssus fulgeat, coccus coruscet; hyacinthus, & purpura; pulchris itidem coloribus resplendeant: desuper pelles, & cilia, imbrem, ventos, & pulverem, portant. Qui igitur magnis virtutibus in S. Ecclesiæ sinu proficiunt, Præpositorum suorum vitia despicere non debent; cùm vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc, quòd ipsi securi intima penetrant, ex illorum adjumento est; quia contra procellas hujus sæculi exteriùs laborant. S. Rupertus l. 4. c. 11. in Ex.

Audite cœli, quæ loquor; audiat terra verba oris mei. Deut. 32. 1. Agellius hîc: neque verè putandum est, illum cum cœlo, ac terra, tanquam animâ, sensuque, præditis loqui; sed quia populi seniores, ac principes, convocârat; illos figuratè cœlos appellat: terram contrà, plebem, ac reliquum vulgus.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans &c. Deut. 32. 11. Si aquila super pullos volitat, quomodo in humeris portat? O bonam regiminis formam! principis non impleret officium, si alâ sublimior non volaret, & fortior non sustineret. Glossa: pullos ad volandum provocat, & alis lassos sustentat. Naxera in Jos. 4. §. 12.

Pater mi; currus Israel, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. Si Elias est currus Israel, qui aurigæ gaudet functione? Drogo Ost. de Sacr. Pass. currus Israel, & auriga ejus: portas, & regis; sustines, & gubernas. Castillo Illat. 75.

Facies mea intumuit à fletu. Job. 16. 17. Facies S. Ecclesiæ sunt hi, qui in locis regiminum positi apparent primi; ut ex eorum specie sit honor fidelis populi, etiamsi quid in corpore latet deforme. S. Gregor. mor. l. 13. 7.

Tria sunt, quæ benè gradiuntur. &c. Prov. 30. 29. Princeps in Republica, Episcopus in diœcesi, Abbas in Monasterio. Paterfamilias in domo sit leo, propter fortitudinem, & magnitudinem; ut contra feras, hæreticos, sceleratos, rugiat. Sit gallus per vigilantiam; ut omnes ad laborem excitet. Sit aries per mansuetudinem, gravitatem, & modestiam; quâ subditis virtutis exemplô præeat. Sit rex per sapientiam; quâ justè, & sapienter, subditos regat. Cornelius hîc.

Manum suam misit ad fortia &c. Prov. 31. 19. In hoc Ecclesiæ sapientia manifestatur quæ tam bene cuncta disponit. *Manum suam*, id est, eos, qui fortiores sunt, & sapientiores, ad majora negotia mittit; talesque Rectores, & Episcopos, constituit. *Digiti* verò *fusum apprehendunt*: quia illis minora negotia committit, qui imperfectiores sunt, minusque periti. S. Bruno de laudib. Eccl. t. 3. c. 5.

Oculi tui columbarum. Cant. 4. 1. Oculi sunt omnes illi, qui ad populum ducendum ordinati sunt. Quid enim inter membra nostra præstantius oculis? S. Gregor. Nyss. hom. 7. in Cant. Oculi sponsæ, id est, Ecclesiæ sunt Prælati. S. Bonaventura s. 1. Dom. 19. Pent.

Quasi aurora consurgens &c. Cant. 6. 9. Religio in Novitiis est *quasi aurora consurgens*; in provectioribus subditis, *pulchra ut luna*, quæ à sole lumen recipit, & ipsi à Superioribus diriguntur. In prælatis verò *electa ut Sol*, qui præest diei, & subditos regit. In omnium verò collectione, *terribilis ut castrorum acies ordinata &c.* de Ponte hîc Exh. 36. §. 2.

Cherubim quatuor habebat vultus. Ezech. 1. 6. Erat Pastoris imago; qui quadruplicem præferat: bovis, ad dignitatis onera sustinenda: aquilæ, ad negotia prævidenda, & sagaciter disponenda: hominis, ut dulcedine, & benignitate, peccatores ad pœnitentiam alliciat: faciem leonis, quoad castigationem errantium; ut luporum quoque, & hæreticorum, rabiem refrænet. Besseus D. 2. Pasch.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

In circuitu, & intus, plena sunt oculis. Apoc. 4. 8. In circuitu, & aliis bonô exemplô lucerent, scilicet Pastores; & intus, quantum ad seipsos. S. Anselmus apud Sylveira hîc.

Prælatus est sicut sol; quantùm ad documenta veritatis: luna; quantùm ad exempla virtutis. Vel sol sapientiæ, luna scientiæ. Vel sol, in quantum judicat, luna, in quantum miseretur. S. Bonavent. s. 13. in hex.

Spiritualem domum ædificat, qui domûs Dei curam habens, subditorum mentes, pro officio suo, doctrinæ verbô informat. S. Rupertus l. 1. c. 16. in Deut.

§. II.

Superiores Deus honorat, tuetur famam.

Ex Veteri.

TErra autem erat inanis, & vacua. Gen. 1. 2. Certè adhuc cœlum sinè luce, sole, sideribus, caligabat: & cur non itèm dicitur, quòd

quòd cœlum erat obscurum, & deforme? Cœlum supra Mundi creaturas, sublime potentes adumbrat: at horum defectus nemo audet propalare. Vulgentur defectus humilium; dicatur de terra, de vulgo, quòd sit inanis, & vacua; de cœlo tamen, de dynastis, cœlo caput tollentibus, defectum, quem omnes sciunt, taceant. Alvarez. Illustr. 215.

Audivit enim murmur vestrum. Ex. 16. 7. Nota: quàm grave sit murmur populi contra Magistratus: est enim contra Deum, qui eos constituit. Hinc Deus alia peccata Hebræorum in deserto ferè dissimulavit; murmur autem penè semper illicò punivit, Cornelius hìc.

Educ eum, qui maledixit, extra castra; & lapidet eum populus universus, juxta 70. Levit. 24. 14. Sic respondit Deus, cùm blasphemus ille in Deum, & maledicus in Moysen, apud hunc accusatus; & ille de ejus supplicio Deum consuleret. Isidorus Clarius: Deus, cui sui curæ sunt, magis voluit ulcisci injuriam Moysis, quàm propriam contumeliam. Ideo dixit: educ *maledicum*, & non dixit, educ blasphemum. Apud Mendozam in 1. Reg. 3. Annot. 2.

Aaronem, contra Deum peccantem ad aquas contradictionis, paulò post egressum ex Ægypto, Num. 20. 10. serò divina ultio compressit, nimirum quadragintà pòst annis, paulò ante ingressum in terram promissionis. Num. 33. 38. Dathan verò, & Abiron, & reliquos, Prælatis suis detrahentes, subita punitio coërcuit. Num. 16. 32. Cur in illum tarda? in hos velox? quia ille in Deum; hi in suum Prælatum, rebellârunt. Mendoza in 1. Reg. 3, 9. Annot. 1. Sect. 1.

Mortuusque est ibi Moyses jubente Domino: & non cognovit homo sepulchrum ejus. Deut. 34. 5. 6. Hac de causa mortis ejus, & sepulchri, nemo conscius erat: quatenus illam faciem, quæ cosortiò sermonis Domini rutilaverat, mortis mœrore repressam nemo videret. S. August. l. 1. de mirab. Script. de Moyse.

Non te abjecerunt, sed me. 1. Reg. 8. 7. Disce hìc, quòd, qui Prælatum spernit, Deum spernit. Cornelius hìc.

Juxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die sicut dereliquerunt me; & servierunt diis alienis &c. ib. Unâ injuriâ Deus Superiori illatâ sic irritatus est; ut præterita scelera refricârit. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr §. 6.

Extendit Oza manum ad arcam Dei. 2. Reg. 6. 6. Per Arcam Prælati intelliguntur; per Ozam subditi: per inclinationem Arcæ casus intelliguntur Prælatorum; per illum, qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accusantes, vitam Doctorum: qui à Domino percussi intereunt; scilicet cùm id faciunt detrahendo; charitatis, ac reverentiæ, ordine non servatò. S. Bernardinus t. 1. s. 20. Artic. 3.

Percussit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David 2. Reg. 12. 15. Davidis etiam infamiam, ex adulterio contractam, Deus abolendam curavit: nam filium ex adulterio natum diutius vivere non permisit, etiam ad multas ejus preces; nè diutius viveret adulterii memoria. Theodoretus q. 26. quamobrem infantem recèns natum morti tradidit Deus? vivus erat futurus argumentum sceleris, & iniquitatis. Pii ergo regis, qui erat etiam Propheta, curam gerens Dominus, non sinit eum vivere. Mendoza in 1. Reg. 6. 8. Annot 20. Sect. 2.

Ex Novo.

Qui seminat bonum semen, & Filius hominis &c. Matth. 13. 37. Theophylactus hìc: non est interpretatus, qui sint dormientes homines; sed illos prætermisit. Cur autem Dominus, qui cœteras parabolæ partes sigillatim enucleavit, hoc unum præteriit, quinam illi agrorum custodes constituti dormierint? Qui sunt agrorum custodes? August. Gregor. Beda, ajunt esse Superiores, & Prælatos: illos siluit; ut moneret nos, quòd cùm in neglectus, & vitia, superiorum incidimus, ea silentiô tegere debeamus. Did Nyss. in Phœn. Græc. l. 7. c. 2.

Ecce nubes lucida obumbravit eos. Matth. 17. 5. Petrum, in monte Thabor sui non compotem; nescientem, quid diceret. Velô pulchrô casus, & ineptiæ, Pontificis, à Deo occultantur. Fernandius in Gen. 3. 13.

Ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret, sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Luc. 22. 31. Cur Dominus, non pro omnibus, sed specialiter pro Petro, suas preces applicare testatur? si inimicus contra omnes insurgebat; cur pro omnibus non oravit? Erat ille positus ùt caput, & fundamentum; ut alios confirmaret, & instauraret, in fide; ideò Christus specialiter pro ipso orat: quia ex ejus constantia alii erant roborandi. Sylveira in Joan. 1. c. 6.

Cùm fecisset quasi flagellum. Joan. 2 15. In his templi mercatibus Sacerdotum crimina innuuntur: quæ ut puniat Dominus, non Discipulorum circumstantium utitur auxiliô; sed ipse solus flagellum arripit, & delinquentes plectit. Eucherius l. 2. in lib. Reg. quia Rectores habent judicem suum; magna cautela subditorum est, non temerè vitam judicare regentium. Neque enim frustrà per semetipsum Dominus æs numulariorum effudit: nimirum significans, quia per Magistros quidem judicatur vita plebium; sed per semetipsum facta examinat Magistrorum. Baeza t. 2. l. 11. c. 7. §. 3.

Cum esset Pontifex anni illius. Joan. 11. 49. Superiores plurimùm semper honorandi: eò quòd sint imagines Dei, licèt fortè rudi manu pictæ. Caipham, licèt iniquum, Deus donô Prophetiæ honorare voluit. Dum videmus imaginem Christi, sufficit hoc, ut à nobis adoretur, licèt imperitum habuerit pictorem: non enim figuram spectamus; sed eum, quem refert, veneramur. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 6

Dominus, qui tibi apparuit. Act. 9. 17. Cur non dicit Ananias: Dominus, qui te obcœcavit? Oecumenius: ut improperium declinaret. Destinavit Deus Paulum Ecclesiæ Principem; ideo cum eo honorificè agi ordinat. Nam, quæ defectus notabant, occultat: honorificum

rificum autem, & illustre, nempe Filii Dei è cœlo descensum, in prima fronte ponit. Sylveira hic.

Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe. Apoc. 2. 1. Cur Episcopus Ephesinus, & alii, Angeli vocantur? cùm tamen ejus commendetur pœnitentia, quæ peccatum supponit? R. Licèt haberent aliquos defectus; tamen Angeli vocantur: quia etiam Præsules mali honorandi. Sylveira hic.

§. III.

Superiores quoque à nobis honorandi.

Puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli Sacerdotis. 1. Reg. 2. 11. Mirùm, Samuelem non reliquisse templum tot sacrilegiis pollutum: nec parentibus scripsisse, ut se domum revocarent. Perstitit immobilis. cur? audi: *puer autem &c.* Deum solum attendebat; & ab initio ministerii sui, in Heli non senectutem, non Judicis dignitatem, non servorum copiam; sed tantùm respexit Sacerdotium. Et sanè sapienter: nam si vel probitatem in eo attenderet, citò eum spreviſſet; quem in filiis coërcendis desidem novit. Oliva l. 10. Strom. §. Puer autem erat minister.

Duas vaccas fœtas jungite in plaustro. 1. Reg. 6. 7. Non erubescat subditus vili, & improbo, subdi Prælato. Arca testamenti, humeris imposita Sacerdotum, victorias mille parturiebat, mille miracula patrabat. Præcedebant populum Sacerdotes portantes arcam, cujus motum diligenter populus observabat: exclusit tandem Deus Sacerdotes, & elegit vaccas, quæ arcam portarent, & Israël salvum facerent. S. Chrysost. hom. 2. in ep. 2. Timoth. per vaccas in arca operatus est Deus; cùm populum salvare vellet. Num Sacerdotis vita? num Sacerdotis virtus, tantum conferre potuisset? Ubi Dei sequeris nutum, & oraculum; nil cures de illius præstantia, qui præstat ducatum, sit pius, vel impius, sit sapiens, vel fatuus; sit homo, vel bos. Per bovem operabatur Deus salutem tuam: nec ullius hominis sapientia tibi conferet tantum, quantum bos, quantum fatuus. Baeza t. 2. l. 4. c. 3. §. 16.

Propitius sit mihi Dominus, nè faciam hanc rem. &c. 1. Reg. 24. 7. Moralibus nos instruit disciplinis, nè Præpositos nobis, eos maximè, qui sacris Ordinibus insigniti sunt, quamvis nos justè persequentes, verbi austerioris ense fœdare; & vel ultimæ superfluæ actionis eorum, quasi fimbriam, vituperando decerpere præsumamus. V. Beda. l. 4. in Samuelem c. 3.

Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Ascalonis; nè fortè lætentur filiæ Philisthiim. 2. Reg. 1. 20. Lamentatur David mortem Saulis; sed multò magis, mortem ipsam, annuntiari, queritur. *Nolite annuntiare &c.* ruinam principis sciri, evulgari, doleo. Cecidit unctus Domini! ah nemo id resciat: montes ipsi cum ossibus pariter ignominiam obruant principum. Fernandius in Gen. 3. 13.

S. Catharina Bononiensis, quoties murmurantem contra Superiores audivit; contradixit: væ, inquiens, illi animæ, quæ non reverenter, ac piè, sentit de suis Prælatis; non expectet à Deo ullam benedictionem. Bollandus 9 Martii.

§. IV.

Superiorum dignitas, grave onus.

Tolle Josue, filium Nun: virum, in quo est Spiritus. Num. 27. 18. Dixit Deus Moysi postulanti à Domino populo Præfectum. Cur usus hôc verbô *tolle?* & non assume? quia vocabulo tollendi aliquem, significatur, eum ad necem deduci. Gen. 22. 2. *tolle filium unigenitum. Tolle, tolle, crucifige eum.* Joan. 19. 15. Sic Abulensis: *tolle Josue*: significat enim quandam deductionem, non voluntariam. Scilicet ad necem. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. Sect. 2. Obs. 1.

Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Matth. 16. 18. Ædificii fundamenta totum molis pondus patiuntur. Naxera in Jos. 4. §. 12.

Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. Matth. 18. 10. Cur dixit Christus, quod custodes animarum Deum perpetuò sic ob oculos habeant, ut ab illi9 intuitu nunquam deflectant? Respondet S. Gregor. mor. l. 2. c. 14. si Conditoris aspectum exeuntes amitterent; nec jacentes erigerent, nec ignorantibus vera nuntiare possent; fontémque lucis, quem ipsi perderent, cœcis nullatenus propinarent. S. Angelus, ut unum hominem rectè custodiat, tantis auxiliis eget; & necesse habet. Deum semper intentis oculis intueri; atque in illo, quidquid circa hominem, sibi creditum, agere debeat, videre? quomodo homo, tot subjectus erroribus, tot expositus dolis, non timeat, ac tremat; qui cum imperio præesse debet non uni homini, ut Angelus; sed multis? Did. Niss. Dom. 2. Pasch. §. 1.

Hoc ipsum Rectoribus valde timendum est, quòd Dei servantur examini: quia tantò subtiliores rationes vitæ, ac doctrinæ suæ, parare debent; quantò sapientior est Judex, quem sustinent. S. Gregor. in 1. Reg. c. 3.

Nulla ars doceri præsumitur, nisi intentâ priùs meditatione discatur. Ab imperitis ergo Pastoribus pastorale magisterium in magna temeritate susc ipitur; quoniam ars est artium regimen animarum. S. Gregor. lib. past. curæ p. 1. c. 1.

Vos Imperatores purpuram reverenter habete; quantum sit illud, quod creditum vobis est, agnoscite. Superna Dei solius sunt, inferna vobis cum Deo communia. Dii subditis vestris estote: dicam enim aliquid audaciùs: sacris est præscriptum literis, & à nobis creditur: *cor Regis in manu Domini esse.* Prov. 21. 1.

Hic vestra sita sit potentia; non in auro, & exercitibus. S. Gregor. Naz. Orat. 2. de seipso.

Haud quaquam idem existimabam; ac nè nunc quidem existimo: gregi, aut armento præesse, & hominum animas moderari. Idem orat. 21. in qua rationem dat suæ fugæ.

Hominibus præesse, res est omnium maximè laboriosa: nam qui animalibus ratione expertibus imperant, ea omnibus in rebus reperiunt obedientia; ideoque ferè semper illis prosperè cedit imperium. Qui verò homines gubernant, & regunt; propter morum diversitatem, rationisque solertiam; provinciam difficilem experiuntur. S. Nilus lib. Ascet.

Rex est homo, regens suos: si bene rexerit, accipiet coronam vitæ. S. Bonaventura s. 3. fer. 3. Pasch.

§. V.

Superior fulgeat sanctitate, virtutibus &c.

Ex Veteri.

Faciamus hominem ad imaginem, &c. & præsit &c. Gen. 1.26 q.d. facturi hominem præcessione aliarum creaturarum, priùs ad imaginem, & similitudinem, efformemus: ut, hac virtute, & sanctitate præditus, facilè possit omnibus animantibus imperare, & leges ferre, ac in officio continere. Pinna Ethol. 232.

Quid est, quod tenes in manu tua &c. Ex. 4.2.4. Si te Deus ad Prælaturam vocat, per caudam accipe; finem considera. Finis officiorum, & dignitatum, est arcta ratio, quam Prælatus debet exigere de animabus sibi commissis. Stella in Luc. 12.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. Ex. 7.1. Vide, quô nomine vocetur ille, quem Deus præficit; non Imperator, non Dux, sed *Deus*: quia nihil humanum sapere debet, qui aliis præest. Pinna ib.

Currus Israel, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. S. Gregor. hom. 21. in Ezech. l. 2. Quid est, quòd Elias, currus Israel, & auriga, dicitur? nisi quia auriga agitat, currus portat. *Politicè*: currus Israel, & auriga ejus, est princeps, qui sustinet, quasi currus, onera Reip. & populi; ac dirigit, ùt auriga, jugales. Hinc princeps Hebr. dicitur *nasi*, q.d. portitor, bajulus; qui populi onera levat. *Moraliter* significatur: quòd, si te totum divino imperio subdideris; facilè à tuis subditis debita obsequia impetrabis. Currum appellat, simul & aurigam: Currum, qui regitur, & aurigam, qui regit. Ut ostenderet: eum optimi principis munia expleviſſe; quòd non solùm suos prudenter regeret, sed seipsum à Deo regi facilè pateretur. Cornelius hîc.

Gladius super brachium ejus. Zach. 11.17. Super femur gladium gerunt, qui adversùs propria vitia rationis aciem stringunt: super brachium verò, qui ad punienda aliorum peccata sunt promptiores. S. Nilus lib. Ascet.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Non potest civitas abscondi supra montem posita. Matth. 5.14. Meritò comparantur Prælati civitati in monte positæ, Primò, quia est in omnium conspectu, deinde; quia instrui debet omnibus virtutibus. Stella de cont. &c. p. 1. c. 25.

Obscuratus est sol. Luc. 23.45. Christô Dominô adhuc vivente, sol obscuratus est: *hora erat fere sexta.* v. 44. *terra* autem *mota est* post Christi mortem, horâ 9. jam exactâ. Matth. 27.51. Serò terra commovetur ad necem Domini; citò solem tristi velô tectum video. Salmeron t. 10. tr. 47. nobiliora citiùs vim Divinitatis, ac ejus radios, senserunt: tenentur enim, qui præstant genere, præstare pietate. Vel Sardanapalus Ethnicus officiô principis se obstrictum vidit, ut præiret jejuniô, & ciliciô. Joan. 3.6. S. Maximus hom. de Jona: necesse est enim; ut, qui potentior cunctis fuerat, devotior fieret. Velloso in Judith 3. Paræn. 10.

Epistola nostra estis vos, scripta in cordibus nostris. 2. Cor. 3.2. Cur eos vocat suam epistolam? Quia, sicut epistola ab aliquo scripta, si elegantiam, aut errores, contineat, auctori tribuuntur: sic si Corinthii, quorum Præsul erat Paulus, quos verbô, & opere, regebat, in via virtutis proficiebant, aut ab illa aberrabant; Paulo hoc attribuebatur, veluti Authori epistolæ. Castillo Illat. 76.

Non debet temerè ducem se aliis divini luminis præstare is, qui non omni statu suô, & habitu, simillimus Deo evaserit, divinoque instinctu, ac judiciô, declaratus sit Rector atque moderator. Dion. Areop. l. de Eccl. hier. c 3. parte. 3.

Prorsus arbitror, præsidentibus aliis fore necessarium, se interdum ab exteriorum fragoribus, elongare, orationique devotè instare; quatenus liberi ipsi in se, liberè utilitatibus inserviant proximorum: atque de limpidissimo, atque pacatissimo, interioris hominis fonte saluberrimam divinorum eloquiorum, ad se confluentibus, aquam valeant propinare, rectè consulere, agendaque judicare prudenter. S. Laur. Just. l. de instit. & regim. Prælat. c. 6.

Decet in præfectura constitutos, majorem quidem, quàm alii, laborem susscipere; submissiùs verò, quàm subditi, se gerere; ac pro servi imagine, exemplô, vitam suam aliis exhibere: dum illos reputant, depositum esse Dei, qui fidei suæ commissi sunt. S. Gregor. Niss. de scopo Christiani.

Omnis Christi actio est Prælatorum: & licèt sit instructio omnium Christianorum; est tamen potissimùm instructio Prælatorum. S. Thom. Aqu. in Cant. 2. Lect. 2.

§. VI.

Superior vincat suos sanctitate, virtute. &c.

Certè videtis, quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. 1. Reg. 10. 24. Eum, qui regendos alios susscipit, tantâ decet gloriâ virtutis excellere; ut, instar solis, cœteros, veluti stellarum igniculos, in suo fulgore obscuret. S. Chrysost. hom. 10. in ep. 1. Tim.

Caput

Caput in tribubus Israel factus es. 1. Reg. 15. 17. Sicut in corpore naturali caput, sive facies, majorem ostendit naturalem decorem; diligentiùs etiam faciei maculas tergimus: ità caput in corpore mystico majorem ostendere debet decorem spiritualem; dicens illud Ps. 118. 133. *non dominetur mei*, quo aliis dominari debeo, *omnis injustitia.* Broymard Domini, & Superiores.

Ante eas vadit. Joan. 10. 4. Hæc boni pastoris egregia nota est, ante oves ire, hoc est, omnibus virtute præcellere. Barradius t. 3. l. 2. c. 7.

Diligis me plus his? Joan. 21. 15. Quoniam erat à Christo super omnem Ecclesiam in capite constitutus, ubique traditæ claves; decebat eum alios dilectione præire. Sim. Cass. l. 14. hîc.

Habes pauca nomina in Sardis. Apoc. 3. 4. S. Bernardinus: pauci proponuntur Episcopo; ut exemplô eorum bene viveret. Sic & Richardus à S. Vict. cùm mortuus fuerit per peccatum, dicitur ei, quòd habeat aliquos in Ecclesia sua innocentes: eorum exemplô tu munda conscientiam tuam; nec patiaris te à subditis tuis Sanctitate vinci. Apud Sylveira hîc.

Tantùm debet actionem populi actio transcendere Præsulis; quantùm distare solet à grege vita pastoris. S. Gregor. lib. past. curæ p. 2. c. 1.

Qui gradu honoris excellit, meritô virtutum æquè transcendere alios debet. Petrus Cell. l. de pan. c. 20.

Debet cunctos præcellere excellentiâ, virtute, & claritate morum; qui omnes excellit dignitate: & quantò eminentior dignitate, tantò debet esse sublimior virtute super homines; & quodammodo plus quàm homo debet esse, qui præest hominibus. S. Thom. Vill. Dom. 19. Pent.

§. VII.

Superior exemplô bonô præluceat.

Ut custodias &c. Jos. 1. 7. Intelligit Legem generatim datam toti pupolo â Moyse in Sina; dicit tamen speciatim, *quam præcepit tibi*: ut sciat Josue legem communem sibi, præcipuè ut duci impossibilam & commendatam à Deo; ut eam ipse primus servet, ac deinde ab aliis servandam curet. Cornelius hîc.

Igitur Josue de nocte consurgens movit castra. Jos. 3. 1. Mirificam illis verbis proponi nobis Josue vigilantiam, dubium non est; atque ostendi; magis eum actuosâ, quàm imperiosâ, sollicitudine populares in officio continuisse: neque minùs exemplô, quàm jussibus, Imperatorem egisse. Surrexit ergo ipse diluculo; ut nemini suorum excusationem ignaviæ ullam faceret reliquam. Naxera hîc §. 1.

Quod me facere videritis &c. Judic. 7. 17. Discat Prælatus subditos præire exemplô; eôque magis docere, quàm verbô. Ità fecit Christus Act. 1. 1. *cœpit JEsus facere, & docere.* Cornelius hîc.

Currus Israel, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. Auriga est, qui ducit, & viam ostendit; currus verò, qui supra se pondera suscipit; illa faciens, quæ aliis præficit faciencienda. Diez Prælatus.

Ecce dedi eum Ducem, & Præceptorem, gentibus. Is. 55. 4. Priùs ducem futurum, ait; quia Dux præire solet, & primus omnium hostium incursus excipere: deinde vocat Præceptorem. Idem in Circumc. D. conc. 3.

Annulus in manu dextera mea. Jerem. 22. 24. Prælatus debet esse annulus, alios sigillando exemplô suô. Ugo Carens. hîc.

Assumam te, Zorobabel, dicit Dominus; & ponam te quasi sigillum; quia te elegi. Aggæi 2. 24.

Et transfretavit ad illos prior. 1. Machab. 5. 43. Judas, videns suos timere transitum fluminis, ob hostium copiam; prior ipse flumen transmisit: ut reliqui eum quasi ducem suum generosè sequerentur. Quare hac audaciâ hostes percussit, in fugam egit, cæcidit, contrivit. Cornelius hîc.

Sequebatur eum multitudo magna. Joan. 6. 2. Christum præeuntem ad deserta, turbæ sequuntur imitatrices: exemplum enim verbô est efficacius. Difficile imperium, pelagus tranare, in deserto constitui, tolerare famem. Præcurrat Præsul; facilia reddet omnia. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 8. Sect. 1. obs. 2.

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum. Tit. 2. 7. Qui te viderint, legant in operibus tuis, velut in libro, quid agere debeant. S. Anselmus apud Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 2. Sect. 1. Obs. 4.

Neque dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. 1. Petri 5. 3.

In Dei timore, populum, quemadmodum vivere possit, tui mores instituant. Operibus exerce, quod subjectos doces, & prædicas. Actus tui in aliorum correptionem proficiunt, in adjutorium sibi vitæ tuæ imitationem, assumant. Sicque te in cunctis operibus exhibe, ut scripturam, conscriptionémque, in te habeat, quicunque aut negligit, aut non potest, lectione formari. S. Gregor. l. 1. ep. Agnello Episcopo.

Lux gregis flamma est pastoris: decet enim pastorem, decet Dominicum Sacerdotem, moribus, & vitâ, claréscere: quatenus in eo, tanquam in vitæ suæ speculo, plebs commissa, & eligere, quod sequatur; & videre possit, quod corrigat. S. Gregorius l. 7. ep. 32.

Vide Exempla.

§. VIII.

Superior amet suos, æstimet, honoret.

Ex Veteri.

Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia. Gen. 2. 20. Primus homo, caput, & pater, omnium; animalia divinitus ad se adducta, excipere manu, ùt par est credere, blandè palpare, nominibus propriis vocare, non dedignatur. Erúntque fortasse hodie complures, qui servos suos ità fastidiant; ut eos rectis oculis aspicere, aut etiam nomine compellare, indignum putent. Sed heus tu; si vel princeps, aut rex, in Mundo sis; sanè inferior multò es Patre tuô Adam: nec te de limo terræ manus Domini efformârunt; nec te Mundi totius dominum constituit; nec in paradiso te collocavit. Deinde, servi tui pecu-

des non sunt; aliûs naturæ, quàm tu: homines sunt, atque apud Deum, ùt benè advertit S. Chrysost. hom. 35. ad pop. Antioch. omnium visibilium nihil par homini. At, inquies, princeps sum; ille servus: ego de regibus natus, ille de mancipiis. Vox ea quidem profana est, non Christiana. Fernandius, hîc.

Sumésque duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israel. Ex. 28. 9. Summus Sacerdos, jussu Dei, nomina filiorum Israel insculpta gemmis gestabat: ut æstimet subditos, tanquam lapides pretiosos. Oleaster hîc: in lapidibus pretiosis adumbratum cerno; quam pretiosa debeant esse nomina ovium apud Antistitem. Nota etiam in his lapidibus sculpta fuisse non solùm nomina filiorum Jacob ex uxoribus dominabus genitorum; sed etiam eorum nomina, qui ex ancillis sunt geniti: quia Præsul nobiles, & ignobiles æstimare debet. Castillo Illat. 76.

Portabitque Aaron nomina super pectus suum. Ex. 28. 29. Bene, & suo in loco, oves erant, scilicet in amoris sinu, in Pastoris affectu; quod Arnoldus Carnot. monet tr. de 7. Verb. hoc enim intimatur; ut, qui sunt in Rectoratu, semper affici debuerint pro his, qui ad eorum curam pertinent.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris. 2. Cor. 3. 2. In cordibus nostris: non quia Paulus plura habebat corda: nam licèt unum cor diviti, aliud pauperi, videretur habere; tamen omnibus tribuebat suum cor. Secundò dicit; eos in corde se habere: ut declaret; quanti illos æstimet, & amet. Castillo Illat. 76.

Habentes singuli citharas. Apoc. 5. 8. Hi Seniores erant reges coronati, ùt patet c. 4. v. 4. cur citharas? non lanceas, gladios? Gladius terribilis; cithara suavis animos allicit. Habeant reges potiùs citharas, quàm gladios: ut suos magis devinciant amore; quàm terrore compellant. Sylveira hîc.

Pastores, & amatores, eisdem literis Hebraicè scribuntur, ut testatur S. Hieron. ep. 125. ad Damasum: pastores enim dicuntur Roghim: amatores verò Reghim: quia totum pastoris munus, sicut & amatoris, est. Ideo S. Petro non priùs potestas in oves, agnosque, committitur, quam ab eo charitas exigatur. Joan. 21. 15. ruit enim potestas, quam charitas non sustentat. Mendoza in 1. Reg. 3. 6.

Vera dominatio est ipsa; quæ amore imperat, non timore; quæ per affectum sibi, & corpora subdit, & corda; quæ amando non invitam, sed voluntariam, sibi instruit servitutem. S. Chrysost. hom. 6. de myst. cœnæ Dom.

Ubi DEUS Dominum mutavit in Patrem, voluit charitate magis, quàm potestate, regnare; & amari maluit, quàm timeri. S. Chrysologus s. 7.

Quem missurus es Rectorem Goani Collegii, omnino nè is sit, qui timeri se, quàm amari, malit: atque id agat; ut per severitatem, atque terrorem, socios sibi commissos, tanquam servos in potestate habeat. Iliusmodi enim acerbitas multis exitum, paucis aditum, ad Societatem patefaceret. - Sanè, ùt mihi videtur, Societas JEsu, nihil aliud est, nisi Societas amoris, atque concordiæ; à qua profectò acerbitas, ac timor servilis, longissimè abhorret. S. Xaverius ep. 9. S. P. Ignatio.

Quidam Episcopus sumpsit sibi in muneris sui tesseram, sive Symbolum, cor, in cujus medio ovicula dormiebat, cum hac epigraphe: *cubiculum gregis.* Doultreman lib. 5. cap. 2. Sect. 2.

§. IX.

Superior æqualiter amet, curet, puniat. Figuræ, & Symbola.

Dentes ejus lacte candidiores. Gen. 49. 12. Jacob de Juda. Verba, ad quæ proferenda dentibus opùs, in principe lacti comparantur: quia lac, non ùt reliqui liquores, rerum imagines referunt. Pinna Ethol. 88.

Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, & Jessui, & Melchisua. 1. Reg. 14. 49. Melchisua, juxta S. Gregorium, idem est, ac *Rex meus.* Rex meus dicitur Prælatus, non rex noster, illius, aut alterius: quia tam facilem, & affabilem, se præbere debet erga quemvis eorum, qui sibi parent; ut singulis dicere liceat, *rex meus.* Idem ibidem.

Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit eum (David) in medio fratrum ejus. 1. Reg. 16. 13. Quia, qui præest, medius debet esse; nec plus uni, quàm alteri, adhærere. Id. ibid. S. Gregorius hîc: in medio ungitur, ut se privatô amore non diligat; sed ex omni, quod præeminet, lucra aliorum quærat. Unde & Saul solus in *extrema parte civitatis* unctus fuisse perhibetur. 1. Reg. 9. 27. & cap. seq. v. 1.

Quid est enim, quòd solus à solo ungitur? nisi, quia de culmine potestatis per amorem privatum debeat intumescere? - In medio fratrum David ungitur; ut tantæ unctionis fieri participes omnes possint; qui enim in medio ponitur, ab omni parte videtur. Sylveira in Joan. 11. 33.

Indica mihi ubi pascas in meridie. Cant. 1. 6. Cur justitiæ sol non expetitur à sponsa cubans in matutino, aut in occasu; sed *in meridie?* Vidisti solem, dum oritur, plenâ luce proximam orientalem plagam complentem; dum occasus vix se adhuc à tenebris expedivit. Sic de occidente. Princeps, ùt sol justitiæ meridianus æqualiter cunctis subditis illucescat. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 3.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Sicut collum est flexibile, & facilè ad superna erigitur, vel ad infima deprimitur; & nunc ad dexteram, nunc ad sinistram, partem convertitur; quasi deferens oculos, & aures; ut cuncta videat, & audiat: Sic Prælati flecti facilè debent, prout necessitas, & occasio, subditorum exigit; magnos, & parvos, intuentes, & audientes; eorum necessitatibus se aptantes; contra superbos se erigentes, humilibus verò se demittentes &c. de Ponte hîc in Cant. l. 3. Exh. 27.

Aliud cecidit secus viam &c. Luc. 8. 5. Cœlestis agricola in petram, in viam, in terram spinosam, & in terram bonam, beneficiorum grana misit; bonos, & malos, donis affecit. Escobar t. 6. Parab. Chr. lib. 8. Sect. 1, Obs. 3.

Vidit

Vidit Abraham à longè & Lazarum in sinu ejus. Luc. 16.22. Omnes justi dicuntur recumbere in sinu Abrahæ: quia unus æquè cordi vicinus, ac alter. Pinna Ethol. 88.

In medio septem candelabrorum. Apoc. 1. 13. Rectores in Collegio, Patres in familia, se exhibeant omnibus indifferentes, & æquos; ad arcendam invidiam, & promerendam charitatem, ac concordiam. Cornelius hîc. Christus D. cernitur in medio candelabrorum aureorum, hoc est, in medio Ecclesiarum: ut ostenderet, interprete S. Thomâ, se omnibus esse communem, à nemine recedere longiùs, ad neminem accedere propius; sed omnibus æqualiter adesse, & prodesse. &c. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 7. Sect. 1.

Testimonia.

Ex Novo.

Assumpsit duodecim Discipulos suos. Matth. 20.17. Omnes advocantur Apostoli: nec Judas excluditur, quando Dominus se Ducem, ac Præsulem ostendit: quia princeps debet indifferentem erga omnes subditos benignitatem exhibere. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 5. Sect. 1. Obs. 3.

Stetit in medio. Joan. 20.19. Qui est in medio, æqualiter ab extremis distat: quia divinus Magister docuit, regem suo regno, Prælatum monasterio, ac Patrem domui suæ, pacem non posse dare, nisi sit in medio constitutus; nè sit personarum acceptor. Sit libra justa; non in aliam partem magis propendeat, vel amore, vel odiô. Diez. D. in Alb.

§. X.

Superior sit clemens, condescendat &c.

EX cunctis animantibus universæ carnis bina induces in arcam. Gen. 6. 19. Noë vivens inter animantia solatio sit ad patientiam probis cum improbis degentibus; præsertim Prælatis, qui sub eodem tecto, intrà eandem arcam familiæ religiosæ versantur cum subditis; in quibus adhuc sylvescit animalis homo, qui non sapit, quæ Dei sunt. Fernandius hîc. Sect. 3.

Quomodò portaverim vos super alas aquilarum. Ex. 19.4. Erudit Prælatos; ut non in unguibus, instar aliarum avium, subditos; sed super alas, ùt aquila regia, portent. Castillo Illat. 75.

Ab humero, & sursum eminebat. 1. Reg. 9.2. Per *humerum* intelligitur patientia; per *sursum* intelligitur charitas; quæ omni virtute excellentior est. In his duobus debet Prælatus super alios præeminere: scilicet in patientia, & charitate; ut bona sua aliis libenter communicet. Hugo Card. hîc.

Et stabat super duodecim boves. 3. Reg. 7. 25. Boves in templo pelvim sustinentes, significant eos, qui subeunt onus ejusmodi, nihil respuere, aut aversari, debere; sed & onera, & sordes, inferiorum perferre; quod sinè periculô fieri possit. S. Nilus lib. Ascet.

Pater mi, currus Israel, & auriga ejus. 4. Reg. 2.12. Abul. q. 19. Currus Israel vocatur, quia ad currum pertinet, sustentare. Sic enim Elias sustentavit Israël; supportando defectus eorum, & providendo eis in necessitatibus.

Isti sunt duo filii olei. Zach. 4.14. Scilicet vel Zorobabel, & filius Josedech, JEsus, ùt sentit Lyranus; sive potiùs Henoch, & Elias, ùt docet Hieron. Nam Prælati ex oleo, hoc est, ex misericordia, nati esse debent. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8. Addunt aliqui, *splendoris*; id est, splendidi. Filii olei, id est, uncti oleô, sunt JEsus filius Josedech, qui unctus erat Pontifex; & Zorobabel, qui princeps populi. Chaldæus vertit: *isti sunt duo filii principum.* Cornelius hîc.

Angelus autem Domini descendebat. Joan. 5.4. *Descendebat*: quia, ut curentur, & adjuventur, inferiores; necesse est, ut superiores se inclinent, & condescendant. Sylveira hîc.

Exempla, & Testimonia.

Ex Veteri.

Venite descendamus, & confundamus ibi linguam eorum. Gen. 11.7. Ecce divina descensio ad impediendum; nè tantum procedat, quantum fuerat antè provisum. Providentiæ noscitur esse descensio; nè mala incepta progrediantur in amplius: misericordiæ descensio ista prænoscitur, nè malum initiatum ultrà procedat: nè Judex aliquem inveniat, in quem puniendo desæviat. Sim. Cass. l. 4. c. 9. Ad liberandum à malo subjectos, oportet omnino descendere in aliquo culmine constitutos, exemplô Conditoris; qui omnes vult liberare, quos condidit. Id. ib.

Descendi, ut liberem eum de manibus Ægyptiorum. Ex. 3. 8. Humili dignatione descendat, inaliqua celsitudine constitutus, ad eos; qui à diabolo, & tenebroso Ægyptiorum populô, affliguntur, ad eripiendum eos de manibus eorum. Idem ibidem.

Josue scidit vestimenta sua, & pronus cecidit in terram, coram Arca Domni usque ad vesperam. Jos. 7. 6. Vel semel victos paucos milites luget, qui tot hostium triumphis clarus. Quid interest, desiderentur triginta, tot jam hostium copiis cæsis? In suorum ærumnis minùs Imperator purpuratus fulgeret, quàm nudus: aliquid de purpuræ splendore detrahendum fuit, quia aliquid de populi detrahebatur fortuna. Josue non timoris signa protulit, sed doloris: scidit vestes; nam integra manere nequibat Ducis gloria, quando integra non manebat populi lætitia. Naxera hîc §. 19.

Porrò David desperabat, se posse evadere à facie Saul. 1. Reg. 23.26. Non desperabat pro sua persona; sed quia timebat de morte suorum virorum. Lyranus. Similiter solves illud 1. Reg. 27. 1. *Aliquando incidam unâ die in manus Saul.* Sicut enim non minùs suorum vitam, quàm propriam, curabat; ità non minùs suorum morte, quàm suâ propriâ, tristabatur. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8.

Ex Novo.

Vos estis sal terræ. Matth. 5.13. Ut Sal munus suum obeat; necesse, ut non maneat integer in sua magnitudine; sed necesse est, ut conteratur, & liquefiat, ac in carne imbibatur; ità

ùt ait Paulus: *omnibus omnia factus sum.* 1. Cor. 9. 22. Prælatus, ut suum officium impleat, non debet esse totus integer in sua authoritate, & magnitudine; sed liquefiat, condescendat subditis; in eorum animis insinuetur, & imbibatur. Sylveira hîc. q. 5.

Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Matth. 16. 18. Petra insensibilis, & doloris expers est; sive prematur aliô lapide, ferrô, vel igne; patienter sustinet. Inauguratur hic Petrus in Christo Caput Ecclesiæ: inde ei intimatur; induere debere naturam insensibilis petræ; ut eximiâ patientiâ sufferat multas contrarietates à subditis, adversariis, & æmulis. Sylveira Addit. in Matth. 16.

Patientiam habe in me. Matth. 18. 26. Cùm alienos excessus aspicimus, nostra, quibus in aliis excessimus, delicta cogitemus: considerata quippe fragilitas propria, mala nobis excusat aliena. Patienter namque illatam injuriam tolerat, qui piè meminit, quid fortasse adhuc habeat, in quo debeat ipse tolerari. S. Gregor. mor. l. 5. c. 30. Apud Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 2. Sect. 1. Obs. 5.

Descendens cum illis. Luc. 6. 17. Docturus Dominus suos discipulos, cum ipsis ascendit in montem, & cum eis sedet. Matth. 5. 1. Hìc autem, ut eruditi turbas, *descendens stetit in loco campestri.* Cur hoc? S. Bonaventura: perfectis discipulis fecerat sermonem in montis cacumine: istis verò, tanquam imperfectis, *condescens*, sermonem fecit in declivio montis. Dominus ascendit ad montem; ad turbas verò descendit, & eas excipit in loco campestri. Optimus princeps; qui sibi reservat aspera; suis plana, & facilia. Sylveira hîc. q. 4.

Quem constituit Dominus super familiam suam. Luc. 12. 42. Non super familiam Episcopi, super nepotes, consanguineos. Familia Christi sunt pauperes, pupilli, infirmi, &c. super hos constituitur Prælatus. Stella hîc.

Videns civitatem, flevit super eam. Luc. 19. 38. 41. Christus D. sæpe Jerusalem est ingressus, nunquam tamen super eam flevit; nisi dum cum pompa, & palmis, exceptus, & Rex salutatus est: ut doceat; regibus, & Prælatis, subditorum necessitates deplorandas esse. Diez. conc. 1. D. 9. Pent.

Confirma fratres tuos. Luc. 22. 32. Exurge, & bibe de fonte misericordiæ; & *aliquando conversus confirma fratres tuos*; & in eadem mensura, quâ propinatum est sibi, remitte eis; & ad formam tuam, qui ceciderit, adjiciat, ut resurgat. Arnoldus Carnot. tr. de Verb. Chr.

Perrexit JEsus in montem Oliveti. Joan. 8. 1. Cœlestis hominum Princeps aptè in vertice Oliveti frequentèr commoratur: agnatum enim egregio principi, miseris subvenire. Sidon. Apoll. l. 6. ep. 12. ego illum præcipuè puto suo vivere bono, qui vivit alieno: quique calamitatibus subditorum, indigentiamque miseratus, facit in terris opera cœlorum. Escobar t. 2. Perfec. Chr. l. 4. Sect. 1. Obs. 1.

JEsus inclinans se deorsum. Joan. 8. 6. Inclinet se Sacerdos condescendendo infirmitatibus lapsorum, sicut & Christus *inclinans se digitò scribebat in terra.* Petrus Cell. de panib. c. 20.

Lacrymatus est Jesus. Joan. 11. 35. Discè à Christo Domino teneram miserationem in aliorum miseriis; ut eas sententias paternô affectu efficaci; quasi tuæ forent. Hæc dos primaria Præsidis; suos reputare dolores suorum subditorum: fleant illis lacrymantibus, sicut Christus, *ùt vidit eam plorantem*, lacrymatus est. Oliva t. 3. conc. 19.

Consolamur pro vestra consolatione. 2. Cor. 1. 6. Prælatis, ac Patribus familias, nihil magis curæ debet esse, quàm subditorum consolatio. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8.

Timotheo dilecto filio, gratia, misericordia, & pax. 1. Tim. 1. 2. Theophylactus: nusquam alibi in epistolarum primordiis misericordiam est comprecatus, nisi in hoc loco: ut ostendat; qui alios instruunt, clementiores ut sint, oportere. Rupertus: quia Timotheus, ùt fertur, ferventioris erat zeli; insigne autem Prælatorum est misericordia. Apud Fernandium in Gen. 2. 23.

Posuit dexteram suam super me. Apoc. 1. 17. Lyranus: quia sicut subditus debet Prælatum revereri, sic versâ vice Prælatus debet subditum solari. Visô angelô, Christi personam gerente, cecidit Joannes ad pedes ejus; sed mox imponit ei dexteram cum solatio: *noli timere.* Sylveira hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Studeamus cor nostrum terrenorum pastorum imitatione succendere; qui hyemales noctes, imbribus, geluque, constricti, ducunt sæpe pervigiles; nè vel una ovis, & non fortè utilis, pereat. S. Gregorius l. 2. ep. 33.

Si præceptores hujus sæculi non respuunt molestias infantium animarum; neque recusant cum pueris conversari, propter mercedem, quam ab hominibus expectant: quantò magis oportet perfectos propter Dominum tolerare imbecilles. S. Ephrem paræn. 16.

Medicus, qui non fert infirmitates, curare nescit, & qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo non potest conferre sanitatem. S. Chrysol. s. 50.

Quos amamus, in ipsis profectò requiescimus. A quibus autem amamur, ipsis nos in nobis requiem paramus. S. Bernardus ep. 90.

Vide plura Lit. C. Correctio lenis.

§. XI.

Superior præest, ut prosit, sit liberalis &c.

Num. 1.

Symbola.

Luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti, Gen. 1. 16. Princeps non solùm sibi, sed etiam inferiorem lucem habet. Castillo Illat. 11. Sicut sol in medio planetarum, ut prosit, & illuminet; non ut præsit: sic si *Rectorem te posuerunt, noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.* Eccl. 32. 1. Cor in medio corporis, ut vitam membris omnibus influat. Broymard superioribus honores fugiendi.

Posuit

Posuit velamen super faciē suam. Ex. 34. 33. Cur Moyses locuturus ad populum faciē radiantem tegit? quia, cùm esset princeps populi, de decori sibi vertendum putavit, lumine illô frui, quô subditi carebant. Castillo Illat. 11.

Nunquid possum deserere pinguedinem meam? Judic. 9. 9. Quod oliva, ficus, & vitis, unô ore respondent; non convenire sibi, ut deserant pinguedinem, & vinum suum, ut in reges promoveantur; significat, quòd personæ privatæ sibi, suæque perfectioni, & commodis, vacare possint: at publicæ, quæ aliis præsunt, ità publicis curis, & rebus, distineantur; ut sibi, suisque, vix vacare liceat. Rursum, reges, & principes, debere omnem suam pinguedinem, dulcedinem, & lætitiam, transfundere in subditos; & se quasi depauperare, ut eos ditent; si verè reges boni esse volunt. Cornelius hîc. Reges, si bene regunt, non debent intendere suis, sed aliorum utilitatibus. Velloso in Judith 2. Paræn. 9.

Quasi stella matutina in medio nebulæ; & quasi luna plena in diebus suis lucet, & quasi sol refulgens. Eccl. 50. 6. Innocentius III. s. 2. de Assumpt. luna lucet in nocte, aurora diluculô, Sol in die. Meritò Antistes his comparatur: sol lucet die; & nocte deserit: luna è contrà Præsul omnî tempore suis luceat doctrinâ, & exemplô; nunquam eos deserat. Sit sol ardens charitate erga suos; sit aurora, seu stella matutina; radiis suæ doctrinæ cunctos ad Christum ducat, ùt stella magos. Sit etiam ut luna plena; quæ nocte, quando cuncta disparent, ac te deserunt, te comitatur, & illuminat. Sylveira in Apoc. 3. q. 3.

Vos estis lux Mundi. Matth. 5. 14. Qualis hæc lux? an ex oleo? vel cera? non quia talis lux ad sui fulgorem consumit oleum, aut ceram. Lux autem Evangelica, sinè alicujus dispendiô, ad sui splendorem neminem minuit. Sed sicut solis lux, quæ se omnibus communicat. Sylveira in Apoc. 3. q. 3.

Num. 2.

Testimonia, & Exempla.

Ex Veteri.

Tulit unam de costis ejus. Gen. 2. 21. Potuisset Deus formare mulierem, quin homo illius formationi costam ministraret; cur ergo ad eam ædificandam tulit costam de viro? quia vir futurus erat mulieris caput, rectorque; mulier autē, ut obediret. Ut ergo Deus ostenderet, Præsulem, & Principem, subditorum saluti, etiam propriô dispendiô, debere consulere, ex viri costa mulierem ædificavit. Castillo Illat 103. *Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ.* Gen. 2. 7. *Tulit unam de costis ejus &c.* Cur diversa conditorum materia? Eva in Adæ sociam efformata est; Adamus in totius creaturæ principem: ideo ab ipsa origine dignitatis leges edisebat, & subditorum commodis vivere docebatur. S. Ambros. l. 3. offic. c. 3. considera, ô homo, unde nomen sumpseris: ab humo utique, quæ nil cuiquam eripit, sed omnia largitur, & diversos in unum omnium animalium fructus ministrat. Naxera in Jos. 1. §. 44.

Videntes filii Dei &c. Gen. 6. 2. Possunt *filii Dei* accipi filii potentum, uti vertit Symmachus, Chaldæus, & Pagninus; *filii hominum* plebei. Cùm enim Deus, teste Damascenô, à providendo, & providentia, sit dictus; hinc Rectores, & Potentes, quorum est aliis providere, vocantur dii. Cornelius hîc.

Putabam, nos ligare manipulos. Gen. 37. 7. *Vidi quasi solem &c.* ib. v. 9. Joseph suæ magnæ dignitatis indicium prævidit. Sed quid planetis cum manipulis? Princeps, si fulget ut sol, ut suos illuminet; etiam providus sit, ut sui non fameant; sed pane, & alimentô, abundent. Sylveira in Act. 4. 4.

Vidit Pharao somnium. Gen. 41. 1. quod designabat futuram sterilitatem, & abundantiam, Cur somniat de bono communi? quod de die egit, somniavit de nocte. Oleaster: reges debent sic publicis rebus invigilare, ut ex curis multis, quas in die habent, nocte somnient; quæ curanda sunt in Republica. Non enim solent homines somniare, nisi quæ animô sæpius revolvunt. Unde signum evidens est, Pharaonem frequentissimè de providendis necessitatibus suorum cogitâsse in vigilia, quod de eis nocte somniavit. Sylveira in Matth. 8. 24. q. 9.

Obedivi voci Domini Dei mei; & feci omnia, sicut præcepisti mihi. Deut. 26. 14. dixit Moyses ætate confectus ad Dominum. At videamus, qualem pro tam fideli obsequio remunerationem poscat? *Respice de Sanctuario tuo, & de excelsô cœlorum habitaculo; & benedic populo tuo Israel, & terræ, quam dedisti nobis.* Iste bona fecit, Deique sui præcepta implevit; & tamen præmium bonorum suorum operum, non tam sibi, quàm populo suo, à Domino postulat. Did. Nisi. D. 2. Pasch. §. 4.

Diligenter agnosce vultum pecoris tui &c. Prov. 27. 23. Pro, *tuosque greges considera*, Sept. vertunt: *& applicabis cor, tuum armentis tuis.* Aquila, & Theodotion, *pone cor tuum in armentis;* & quasi tota cordis tui intentio sit in armentis. Per cor accipe mentem, & voluntatem: mentem, ut intentè consideres, quid gregibus utile, & proficuum sit: voluntatem, ut illud eis singularî amore, & curâ, procures. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, vade, &c. Matth. 8. 9. Diversa mandata eandem nacta sunt servulorum obedientiam: ille indicat, & illi properant. Quæ hujus obedientiæ tam prompta causa? Non obstipendia, &c. sed quia bonus Centurio subjectorum commodis invigilabat. Naxera in Jos. 22. §. 4.

Supra familiam suam ut det illis. Luc. 12. 42. Ecce quorsum Superior constituitur: non ut accipiat ab illis; sed *ut det illis.* Cajetanus hîc.

Ex

Ex Patribus, & aliis.

Non vixit, nisi nobis, & pro nobis. S. Bernardus in obitu S. Humberti.

Ità præsis, ut provideas, ut consulas, ut procures, ut serves. Præsis, ut prosis ùt fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Ad quid? des illis escam in tempore, hoc est, ut dispenses, non imperes. S. Bernardus l. 3. de consid. ad Eugenium.

Non debet præesse, qui non potest prodesse. Guarricus in dieb. Rogat.

Num. 3.

Exemplum Christi Domini.

Exuentes eum chlamydem coccineum &c. Matth. 27. 28. Christo crucifigendo auferuntur cœtera regalia ornamenta; corona spinea manet: ut rex nunquam ponat curas (quarum Symbolum corona spinea) circa subditos. Sylveira in Matth. 8. 24.

Tu es Rex Judæorum? at ille respondens ait illi: tu dicis. Marci 15. 2. Satiatô populô Christus sprevit diadema. Joan. 6. 15. non apud Pilatum sui Sanguinis, & vitæ propriæ, dispendiô saluti hominum consulebat. Castillo Illat. 103.

Ecce Agnus. Joan. 1. 29. Cur Christus D. vocatur à Joanne Agnus, cùm ab Is. 40. 11. vocetur Pastor? R. quia cùm sit bonus Pastor, est verus ductor, princeps; & ideò Agnus: nam ùt Pastor regit, ac pascit oves; ùt verus Agnus Paschalis eos carne suâ nutrit; & propriò sanguine ab omni peccato liberat. Sylveira hîc, q. 4.

Oves vocem ejus audiunt. Joan. 10. 3. Quæ tantæ promptitudinis causa? quia bonus Pastor. Luc. 15.

Oves certatim vocem Pastoris audire contendunt; quia sollicitam ejus de se curam clarè agnoscunt. Vide Tertull. l. de pœnit. c. 8. Naxera in Jos. 22. §. 4.

Num. 4.

Superior procuret suis bona corporalia, & spiritualia.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradisi? Gen. 3. 1. His verbis subdolè serpens virus instillat, & ab amore Dei parentes avellere intendit, & odia seminat. Hoc ut faciat, Deum nimis severum seriam corporis alimoniam, aut parcè præbeat. Pinna Ethol. 123.

Facta est Judæa Sanctificatio ejus &c. qui convertit petram in stagna aquarum. Ps. 113. 2. 8.

Quæsivit lanam, & linum. Prov. 31. 13. S. Ambros. hîc: lanificam, & linificam, matronam hanc sanctus sermo describit. Quæritur modò à nobis; quid sit lana? quid sit linum? lanam, carnale quid puto; linum spirituale: nam interiora vestimenta sunt linea, exteriora lanea. Sic Superior in subditis spiritualia curet, & temporalia non negligat. Pinna citatus.

Da partem septem, nec non & octo. Ecclesiastæ 11. 2. S. Gregor. mor. l. 35. c. 7. acsi apertè diceretur; sic dispensa temporalia; ut appetere non obliviscaris æterna. Hinc est, quòd quindecim gradibus templum ascenditur. Ezech. 40. 26. 31 ut ex ipsa ejus ascensione discatur, quatenus per 7. & 8. temporalis dispensetur actio & providè mensura æterna requiratur. q. d. per septenarium intellige temporalia; per octonarium spiritualia, & cœlestia: nam Christi resurrectio octavo die facta est. Ergo, qui præes, da septem; nec non & octo. Idem ibidem.

§. XII.

Superior non quærat se: suorum commodum suo præferat.

Ex Veteri.

ROgate Dominum Deum vestrum, ut auferat à me mortem istam. Ex. 10. 17. Vatablus: *ut auferat à me duntaxat mortem istam.* Orat Moysen, ut ab ipso mortem, non à subditis, depellat. O hominem throno indignum! qui subditorum clade propriam nititur procurare salutem; quando propriâ morte debuisset subditorum pellere cladem. O quàm aliter egit David! 2. Reg. 24. 17. *ego sum, qui peccavi &c.* O quàm pauci Davidem imitantur! quàm Pharaonem plures sequuntur! De alienis incommodis suam multi procudunt felicitatem: & aliquorum præfectura est populorum laniena. De his Ezech. 34. 2. *væ Pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos.* Naxera in Jos. 19. §. 29.

Vade, descende; peccavit populus, quem eduxisti de terra Ægypti. Exod. 32. 7. Mox addit v. 10. *dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos; faciámque te in gentem magnam.* q. d. non mihi precibus tuis constringas manus. Sine verò, ut sceleratos pro meritis mactem: quibus sublatis, non ideo absque hominibus eris, quos ducere possis: ego enim tibi, & plures, & meliores, submittam, quibus imperes. Audiebat hæc Sanctus Princeps; & nihilosecius orabat ad Dominum suum. Cur Dominus hac ratione illum à precando, & obnitendo, revocare voluit; quòd copiosioris principatûs spem fecit, inquiens, *faciam te in gentem magnam?* Oleaster: Ducem suum summè tentare voluit: ut experiretur; an pro privato bono fineret commune perire? Did. Niss. 2. Pasch. §. 4.

Aut dimitte ejus hanc noxam; aut, si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. Ex. 32. 31. 32. q. d. nulli privato commodo studeo: subditorum commodum mea causa est. Si delentur subditi, me necesse simul è vitali codice deleri: pereuntibus enim commodis subditorum, mea quoque commoda perierunt. Escobar tom. 1. Mir. Chr. l. 6. Sect. 1.

Cum-

Cùmque compleſſet ſorte dividere terram. &c. Joſ. 19. 49. Quare Joſue, cùm aliis terram diſpertiret, ſibi non tribuit aliquam portionem; ſed urbem accepit à populo? Imitatus eſt in eo modeſtiam Domini: *diſcite enim* ait, *à me &c.* Matth. 11. Extremam itaque expertus eſt inopiam, ità ut nè domum quidem haberet: *Filius*, inquit, *hominis non habet, ubi caput reclinet.* Matth. 8. 20. Cùm autem ejusdem nominis Joſue typus eſſet ipſius, partem ſibi non impertivit; ſed eam, quæ oblata eſt, accepit: docens eos, qui in aliquo Magiſtratu ſunt conſtituti, non ſuis commodis, ſed utilitati ſubditorum, inſervire debere. B. Theodoretus in Deuter. q. 17. c. 19.

Poſuerunt me cuſtodem in vineis; vineam meam non cuſtodivi. Cant. 1. 5. Exponitur hoc in bono, in perſona boni Prælati: qui non quærit, quæ ſua ſunt; neque quod ſibi utile; ſed quod multis. Hugo Card. hîc.

Ex Novo.

Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. Matth. 6. 22. S. Gregor. Naz. ait: Prælatos eſſe oculos, quibus corpus politicum regitur. Sed cur oculis conferuntur? S. Baſilius in hexam. quia oculi, cùm cætera videant, ſe non vident. Sic Prælati ſui nè memoriam quidem habeant; ſubditorum curam magnam. Did. Niſſ. D. 4. Quadr. § 4.

Mittens duos de diſcipulis ſuis. Matth. 11. 2. Miſſus in carcerem, non de ſuo periculo ſollicitus erat; ſed de aliorum ſalute cogitabat, id eſt diſcipulorum ſuorum. S. Chryſoſt. apud Did. Niſſ. D. 2. Adv. §. 4.

Et rogaverunt illum pro ea. Luc. 4. 38. Expectavit Petrus, quousque Dominus prædicationem abſolveret; cæterósque omnes, qui tunc ad eum confugerant, curâſſet. Et tunc demum, cùm intrâſſet, pro ipſa jacente rogavit. Si enim ab ipſis ſtatim initiis, aliorum commoda ſuis ut poſtponeret, inſtitutus erat. S. Chryſoſt. hom. 28. in Matth.

Simon Joannis, diligis me plus his? dicit ei; paſce agnos meos. Joan. 21. 15. Quid eſt aliud, ſi diligis me, paſce oves meas; quàm ſi diceretur: ſi me diligis, non te paſcere cogita, ſed oves meas: ſicut meas paſce, non ſicut tuas: gloriam meam in eis quære, non tuam; dominium meum, non tuum; lucra mea, non tua. S. Auguſt. tr. 123. hîc. Tertiò dictum *paſce*; nec mulge, ſeu tonde, vel ſemel additum eſt, S. Bernardus ſ. de verb. Petri: ecce nos reliquimus omnia.

Tremefactus procidit Paulo, & Silæ, ad pedes. Act. 16 29. Quærit S. Chryſoſt. hom 8. in c. 4 Epheſ. quid moverit cuſtodem carceris, ut ſe tam ſubitò ad pedes Pauli, & Silæ, dejecerit, & Dei ſervos illos arbitratus fuerit? & reſpondet: vidit, quòd non ſolùm non effugerant, ſed & prohibebant eum, nè ſeipſum occideret: nam ſi hoc proprii commodi gratiâ feciſſent, intus certè non manſiſſent; ſed primùm ſeipſos exemiſſent.

Ex Patribus, & aliis.

Hic ſpiritualis omnis præfecturæ finis eſt, nimirum, privatâ utilitate neglectâ, commodis aliorum inſervire. S. Gregor. Naz. Orat. 21.

Præes, & ſingulariter. ad quid? nunquid ut de ſubditis creſcas? nequaquam; ſed ut ipſi de te. Principem te conſtituerunt; ſed ſibi. S. Bernardus l. 4. de conſid. ad Eugen.

Hi ſolùm debent in Eccleſia tenere principatum, qui renuunt habere primatum: & hi ſunt ab ejus regimine repellendi, potiùs verò non aſſumendi; qui propria emolumenta requirunt. Sim. Caſſ. l. 10. c. 4.

Nec enim, tanquam ad nundinas, & lucella, eundum eſt iis, qui ſibi gubernacula committi volunt. Plutarchus in Politicis.

§. XIII.

Superior non-velit ſibi bene, dum ſuis male.

Poſuit velamen ſuper faciem ſuam. Ex. 34. 33. Cur Moyſes, locuturus ad populum, faciem radiantem tegit? Quia cùm eſſet princeps populo, dedecori ſibi vertendum putavit, lumine illô frui, quô ſubditi carebant. Caſtillo Illat. 11.

Melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini &c. 1. Paral. 21. 13. Ex tribus propoſitis pœnis peſtem elegit David. Commune ſibi cum populo voluit eſſe periculum: quia, ſi populus fame premeretur, regi non deeſſet alimonia: in bello facilis foret fuga. Sed à peſte, nec purpura, nec diadema, defendit. Elegit ergo peſtem; nè in tali periculo populum derelinquere videretur: imò pro ipſo vitam obtulit. ib. v. 17. *ego peccavi &c.* Caſtillo Illat. 11.

Accipe puerum, & Matrem ejus, & fuge in Ægyptum. Matth. 2. 13. Cur non potiùs in Perſidem, ubi ſunt Magi; qui eum reverenter adorabunt, & ſuſcipient? Relinquebat Dominus pueros ſuos in Bethlehem à nefario tyranno trucidandos. Alienum ergo ab illo erat inter regales delicias vivere, dum ſui in ultimo diſcrimine erant. Sylveira in Luc. 1. q. 16.

§. XIV.

Superior ſit ſuis pater, & mater.

Ex Veteri, & Novo.

A Filiis Hemor. &c. Gen. 33. 19. Hemor erat Princeps Sichimorum: unde Sichimitæ vocantur ejus filii, id eſt, ſubditi: veri enim principes, ſuorum ſunt patres. Sic ſervi Naaman, Dominum ſuum vocant Patrem, 4 Reg. 5. 13.

Pater mi! pater mi! currus Iſrael, & auriga ejus. 4. Reg. 2. 12. Bis eum vocat Patrem, dein currum. Prælatus ſit pietate pater, auriga gubernatione, currus ad vehenda onera ſubditorum. Diez. conc. 3. D. 2. Paſch.

Introduxit me Rex in cellaria ſua: exultabimus, & lætabimur in te, memores uberum tuorum. Cant. 1. 3. Quid Regi cum uberibus? ſi regem verum oſtendere curat; quomodo poſſit ab uberum memoria abſtinere? Verus rex eſt? ergo mater ſubditorum. Eſcobar t. 6. Parab. Chr. l 9. Sect. 1. Obſ. 1.

Omnes gemellis fœtibus. Cant. 4. 2. Ob fœcunditatem. Et consultò non comparantur gregibus arietum, sed ovium: ut intelligant, non tam debere se esse Patres, quàm Matres subditorum. de Ponte hic Exh. 4. §. 3.

Pater noster, qui es in cœlis-adveniat regnum tuum. Matth. 6. 9. 10. Si Rex est, cujus regnum ad nos advenire postulas; cur non potiùs Regem, quàm Patrem, vocas? Quia, si Rex verus; debet se Patrem hominum exhibere. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 9. Sect. 1. Obs. 1.

Confiteor tibi Pater, Domine cœli. Matth. 11. 25. Priùs Patrem, quàm Dominum, vocat. Sit priùs Pater, qui Dominus esse desiderat. Castillo Illat. 16. Idem habet Sylveira in Matth. 11.

Homo erat Paterfamilias, qui plantavit vineam. Matth. 21. 33. Si vinea Domini regnum est, juxta illud v. 43. *auferetur à vobis regnum Dei*; aptiùs dixisset: erat rex, qui plantavit vineam. Sed ô quàm aptè! homo erat Pater. Quia, si Rex est, nihil sic Regis optimi explicat proprietates; quàm se Patrem gerere subditorum. Escobar antè citatus.

De Pauli cervice cum eam persecutor gladiô percussisset, dicitur fluxisse lactis magis unda, quàm sanguinis. Quæ quidem res in S. Paulo stupenda non est. Quid enim mirum, si abundat lacte nutritor Ecclesiæ? sicut ipse ait ad Corinthios: *lac vobis dedi potum, non escam.* S. Ambrosius serm. 68.

§. XV.

Superiores sunt ministri suorum.

AT custos carceris tradidit eos Joseph, qui & ministrabat eis. Gen. 40. 4. Pagninus legit: *præposuit princeps lanionum Joseph illis.* Quæ versio Oleastro non placet, dum ait: non enim bene cohærent, ut præposuerit eum illis; & quòd ministraret eis; ut scilicet esset præpositus, & minister. Sed, bona cum venia mei Lusitani Oleastri, dico: optimè convenire, & præpositum simul esse, & ministrum; imò idem pene esse; constitui in præpositum, & in ministrum, servumque addici. A Spiritu S. vocatur Paulus, & eligitur, ùt gentium omnium Doctor sit, & Pastor; & tamen sic ait 1. Cor. 9. 19. *cùm liber essem ex omnibus, omnium servum me feci.* Idem de Episcopatu scribit Timotheo 2. 4. 5. *ministerium tuum imple.* Jure Summus Pontifex in diplomatibus subscribit: *servus servorum Dei.* Alvarez Ill. 128.

Sciens Jesus, quia omnia - cœpit lavare pedes. Joan. 13. 3. 5. Sciens, se omnibus hominibus esse præpositum, cœpit subditis ministrare. Præsulum enim proprium est, servire subditis. Munus ergo Præsulatus servile est: qui non servit subditis, haud scit se Præpositum esse. Escobar t. 3. Colloq. Chr. Sect. 2. Obs. 2.

Si ego-Dominus, ac Magister vester &c. Joan. 13. 14. Nullibi hæc nomina Christus assumpsit, quàm dum servi munus obivit; dum Discipulorum pedes lavit: quô ostendit; Prælati nomen non mereri, qui subditis non inservit. Pinna Ethol. 94.

Si Christus te misit, æstimabis, te non ministrari, sed ministrare, veniſse: & ministrare, non solùm substantiam, sed ipsam quoque animam. S. Bernardus ep. 237. ad Eugen.

Illi, qui sunt super alios constituti, tantum de illa prælatione glorientur, quantum si essent in abluendis pedibus fratrum deputati. S. Franciscus Seraph. Exhort. ad omnes fratres.

§. XVI.

Superior sit tanquam unus ex subditis.

VADam, & revertar ad fratres meos. Ex. 4. 18. Mira Moysi moderatio: qui cum Deo egerat, *portans virgam Dei in manu sua*, v. 20 adhuc fratres vocat. Velloso in Judith 7. Paræn. 39.

Æquo animô estote fratres. Judith. 7. 23.

Simile factum est regnum cœlorum homini regi. Matth. 22. 1. Regnum cœlorum, seu S. Ecclesiæ communitas, reges homines, seu Præsules requirit humanos. *Homini regi*: qui se hominem, in cunctis subditorum fratrem, agnoscit. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 1. Obs. 2.

Ite, nuntiate fratribus meis. Matth. 28. 10. O confusionem humanæ superbiæ! JEsus effectus immortalis; acceptâ omni potestate in cœlo, & in terra; servos suos (eosque piscatores) quos olim humilis vocârat amicos, modò appellat fratres. Et nos elevati ad superiorem gradum; quos priùs habebamus fratres, dedignamur habere amicos. Cajetanus hic.

Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Luc. 22. 32. Vide, quòd non subditos, sed fratres, vult haberi reliquos à Petro. Cajetanus hic.

Ecce Agnus. Joan. 1. 29. Cur hîc Agnus & Is. 40. 11. Pastor? Christus D. ità est Dux, ac princeps noster; ut ipsâ supremâ dignitate non extollatur. Sed ità se gerit, ùt Agnus, ac ùt quivis ex minimis subditis suis. Sylveira hîc. q 4.

§. XVII.

Superior non sit imperiosus; roget, suadeat.

Ex Veteri.

FAciamus hominem. Gen. 1. 26. Deus in creatione hominis non usus est imperandi verbô *fiat*, quô ad alia creanda usus; sed verbô suavi *faciamus*: quia in rationali propria, & rigorosa invenitur obedientia. Ut ergò Deus hominem ad suum obsequium liberum alliceret, non imperiali verbô *fiat*, sed suavi *faciamus*, produxit. Docens, cum ingenuis, & ratione præditis, non vi, aut imperiali voce, agendum, sed blandô, & suavi, alloquiô. Castillo hîc Illat. 16.

Ingredere tu-te enim vidi justum coram me. Gen. 7. 1. Noe libenter se in Arca includi passus est, quasi in angusto carcere, inter bestias, & pecudes: quia Deus eum leniter, & honorificè, allocutus est. Castillo Illat. 16.

Si inveni gratiam in conspectu tuo &c. Gen. 47. 29. Jacob obedientem Joseph rogat, ut se in terra promissa sepeliat. Prælatus prudens, cùm subditos obedientes reperit, ab imperiis abstinet; solis precibus impellit. Mendoza in 1. Reg. 3. 15.

Si

Si placet vobis, & à Domino Deo noſtro egreditur ſermo, quem loquor; mittamus ad fratres noſtros. 3. Paral. 13. 2. ait David ad omnem populum Iſraël. Carthuſianus: ecce, quàm humiliter loquitur ſubditis: non pertinaciter jubet, nec per ſe Abſolutè determinat; ſed ſub conditione loquens, inferiorum judicio verba ſui committit propoſiti.

Auſit Moyſem ſervum ſuum &c. Pſal. 104. 26. Ideo ad Pharaonem, quaſi quosdam teſtes, conſtat à Domino deſtinatos, ut populum ſibi placitum abire permitteret illæſum. O inæſtimabilis pietas omnipotentis! ab homine fragili petebat fieri, cujus ordinationi à nulla creatura poterat obviari: ut revera nos infirmos doceat; quâ moderatione vivere debeamus quando voluntates ſuas Creator Sanctus ſub tanta clementia peregiſſe legitur. Caſſiodorus hîc.

Cum magna reverentia diſponis nos. Sap. 12. 18. Cui debetur reverentia niſi ſuperiori? ſic tamen Deus ſe gerit erga homines, quaſi metuat eos offendere. Marchantius D. 4. Pent.

Et audivi vocem Domini dicentis, quem mittam? Iſ. 6 8. Nota humilitatem Dei, Principibus, Prælatis, & cuivis ſuperiori bene regere volenti, neceſſariam. Poterat Deus imperare Iſaiæ: ecce jam te conſecravi prophetam; adſum, & adero, tibi: quare mitto te ad Judæos; vade. Sed noluit eum ad rem tam arduam, ſuô præceptô cogere. Unde eum invitat; proponens ei ſolùm ſuum deſiderium: quod Iſaias ſtatim amplectitur, ſeque ultro offert. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros. Matth. 5. 44. Non dicit, ùt aliàs, mando vobis: quia nutus, & inſinuatio, ſuperioris efficaciùs obligat ſubditum, quàm mandatum: nam ipſa ſuavitas proponendi fortiùs eorum attrahit voluntatem; quàm dura jubenti verba. Sylveira Addit. in Matth. 5.

Habens ſub me milites. Matth. 8. 9. Quô locô illos habet? *Dico huic vade, & vadit.* Non inquit jubeo ſeverô vultu; ſed moneo civiliter. Et unde ei tanta comitas? *Nam & ego homo ſum.* Sylveira Addit. hîc.

Si quis vult me ſequi, abneget ſemetipſum. Marci 8. 34. Non dicit, etſi vos non volueritis, ego nihilominus pati vos volo; ſed, *ſi quis vult*, quaſi dicat: ad bona, & honeſta, provoco; non ad mala, & odioſa: nec quemquam huc compello; ſed amicè tantùm invito. Hæc autem dicens magis attrahit: qui enim vim affert, decorum non ſervat: qui autem auditori libertatem facit, validiùs allicit. Delinitio enim, & obſequium, quâvis violentiâ fortiora ſunt. Victor Antioch. hîc.

Rogavit eum à terra reducere puſillum. Luc. 5. 3. Poterat Chriſtus imperare Petro; *rogavit*: quia non tyrannicô imperiô ad ſuam nos redigit ſervitutem; ſed quia ſalutis noſtræ amantiſſimus, quibusdam velut precibus inducit, rogat; dum nos eum rogare deberemus. Marchantiu. D. 4. Pent. Ex hoc hoc oſtenditur maxima Chriſti dignatio, manſuetudo, & pietas; quòd Petrum, pro tam parva re, modeſtè, humiliterque, rogavit; cui præcipere habuit: docens Prælatos; ut proniores ſint ad monendum, quàm ad præcipiendum proclives; magisque capiant diligi, quàm timeri. Dion. Carthuſ. hîc. Sicut qui vim affert, plerumque avertit; ſic qui liberos audientes conſtituit, multò magis attrahit, S. Chryſoſtomus hom. 56. in Matth.

Multum fiduciam habens in Chriſto JEſu imperandi tibi, quod ad rem pertinet; propter charitatem magis obſecro. Philem. v. 8. 9.

§. XVIII.

Superior ſit ſuavis, lenis, non rigidus.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Solve calceamentum de pedibus tuis. Ex. 3. 5. Cur non potiùs mandat denudare caput? Informabat Deus principem in optima methodo gubernandi. Capitis operimentum fit ex lana ovium; quæ tondendo, absque ulla oppreſſione, deſumitur: calceamenta verò ex animalibus vi multâ excoriando detrahuntur. Bonus gubernator à ſubditis exquirat, quæ levî, ac ſuavî, tonſione haberi poſſunt; ea verò, quæ excoriando fiunt, procul à ſe abjiciat. Sylveira in Act. 7. 33.

Loquimini ad petram. Num. 20. 8. Moyſes autem *bis virgâ percuſſit ſilicem.* v. 11. *Dixitque Dominus: quia non credidiſtis mihi &c.* v. 12. Quid diliquerunt, ut ſic reprehendantur? Doctores Hebræi dicunt; peccatum eorum fuiſſe, quòd petræ non ſunt locuti, ſicut eis præceperat Dominus: cùmque ſufficeret, eos loqui ad petram, ut aquas produceret; Moyſes geminô ictu percuſſerit: ideoque Deus quæritur: quia illum coram populo non ſanctificârunt. Mirabiliùs enim eſſet, petram ſolis verbis, quàm virgæ ictu, aquas producere; ſicque Deus magis à populo glorificaretur. Voluit Dominus hîc docere; cùm Præſides mitibus verbis damna, mala, culpaſque, emendare poſſint; nè virgâ, & aſperis reprehenſionibus, utantur. Diez. conc. 2. in Comm. Doctor. Ad implendum miraculum inde fecit currere humidos liquores, ubi erat ſicca durities. Caſſiodorus l. 4. var. ep. 3. Nota: *Ad implendum miraculum.* E quo capite illud mirum? ex eo, quòd lapis flagellatus virgâ aquas emitteret. Non enim ſolet ſubditus ad obſequium adduci, cùm Præſul rigidè extorquet, quod ſuavitate verborum efficeret. Eſcobar tr. 3. Colloqu. Chr. l. 2. Sect. 1. Obſ. 1.

Concreſcat ùt pluvia doctrina mea &c. Deut. 32. 2. Aqua, quæ leniter fluit, terram penetrat, & in ejus venas inſinuat ſe, magno cum terræ emolumento. At, ſi magno cum tumultu feratur, ſtatim præterlabitur, vix ſuperficie madefactâ. Sic correctio, ſi ad inſtar aquæ lenis ſit, cor audientis penetrat. Octavianus in Eccli 11. 7.

Da mihi filium tuum: tulitque eum (Elias) de sinu ejus, & portavit in cœnaculum. 3. Reg. 17. 19. Ex sinu matris mortuus in cœnaculum adducitur. Profectò & matris sinus, & cœnaculum, & Prophetæ actiones, amoris sunt documenta. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 8. Sect. 1. Obs. 4.

Tolle baculum meum. 4. Reg. 4. 29. 31. &c. Elisæus misit baculum per manum Giezi servum suum, ad resuscitandum filium Sunamitidis; famulus autem resuscitare non potuit, donec ipse Propheta se eò contulit, & se cum puero mensus est; ponens os suum cum ore ejus, manus cum manibus; & sic resuscitavit. Dum Prælatus erga delinquentem baculò utitur, rigore justitiæ, non resuscitat; imò facit contumaciorem. Quid remedii? metiatur se, & dicat intrà se: si ego occasiones peccandi, quas iste habuit, haberem, forsan illò essem deterior. Sic, metiens fragilitatem cum fragilitate, rigorem temperabit, & corriget. Eccl. 31. 18. *intelli-ge, quæ sunt proximi tui, ex teipso.* Diez Prælatus.

Meliora sunt ubera tua vinò. Cant. 1. 1. Si vinò meliora; cur, dimisso lacte, subditos purò lactis vinò? non quidem vinò, quod cor eorum lætificet, sed quod bilem accendat, & iram excitet? Vos *Patres*, ait Paulus Eph. 6. 4. *nolite ad iracundiam provocare filios vestros &c.* Disciplina necessaria fiat tum amore, provocante solatium, & emendationem. Ità subditi dicent: *exultabimus, & lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum.* de Ponte hîc Exh. 19.

Aqua Siloe, quæ vadunt cum silentio. Is. 8. 6. Symbolum sunt regni Davidis, ob ejus pietatem. Cornelius hierogl. hîc.

Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet. Is 11. 1. aliter loquitur de virga, & de flore: virga solùm egredietur, non ascendet. Augusta est virga severitas, & humilis, & quasi repens; florida autem beneficentia sublimis est; & ingentes sibi comparat ascensus. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 40.

Stabunt super illas piscatores. Ezech. 47. 10. Nota: Apostoli vocantur Piscatores potius, quàm Venatores: quia ipsi non violentis cædibus, sed dulcibus sermonibus, & moribus, suaviter traxerunt homines ad Christum; ac sensim eos in retia Ecclesiæ compulerunt; ut vivos caperent ad meliorem vitam. Cornelius hîc.

Unge caput tuum. Matth. 6. 17. Capita inungebantur: & Prælatus assimilatur Capiti. In quo significatur; quòd Prælati debeant esse pii, oleò misericordiæ uncti. Geminiani c. 60.

Si quem fortè non, ùt poscebat, audivi; si quem tristiùs, quàm opùs erat, aspexi, &c. me fateor debitorem. Nam pullos, quos fovet, sæpe in angustiis, sed non totò pedis pondere, calcat & mater; non ideo desinit esse mater. S. August. l. 50. homiliar. s. 24. in Anni versario Episcopalis Ordinis.

Sicut corpus non potest esse perfectum, nisi duo brachia habeat. ità qui præest, non potest rectè gubernare; nisi & faveat probis, & improbos coërceat. Et sicut dexterô plus brachiô utimur, quàm sinistrô; sic gloriosiùs est, virtutibus favere, quàm vitia punire. Diez Potestas.

Ut, qui vasa vitrea contaminata mundare volunt, non debent duriter applicare manus; nè, dum volunt sordes abstergere, vasa frangant: sic Præsules, qui volunt subditos corrigere, niti decet, ut id efficiant moderatè, nè illos perdant. Diez Prælatus.

Num. 2.

Testimonia, & motiva.

Ex Veteri.

Factus est Esau vir gnarus venandi. Jacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. Gen. 25. 27. Jacob pascebat oves, Esau feras venabatur, Sed Jacob benedicitur à patre. Gen. 27. 28. 29. An non aptior ad regnum, qui arcu, & sagittâ utitur; quàm qui gramine oves trahit? S. Ambros. l. de Jacob l. 2. c. 2. vicit mansuetudo duritiem, dum alter venatu asperô prædam quærit agrestem; hic teneræ mansuetudinis, atque pietatis pio patri dulces epulas ministravit. Sylveira in Apoc. 5. 7.

Nisi quòd frater meus homo pilosus sit, & ego lenis. Gen. 27. 11. Habet Superior cum Jacob in puniendo manus lenes, non pilosas cum Esau. Besseus D. 2. Pasch.

Moyses pascebat oves Jethro &c. Ex. 3. 1. Per quadraginta annos, quibus in Madian vixit, fuit pastor ovium; totidem deinde annis pastor, & Dux, populi. Est enim pastoralis ars, inquit Philo, præludium ad regnum, hoc est, ad regimen hominum, gregis mansuetissimi. Quadraginta annis vixit in aula Moyses, quadraginta annis dux populi in deserto. Quæres: quid his quadraginta annis, dum pascebat, egerit Moyses? respondet Philo eum, pascendo oves, didicisse pascere, & regere, populum. Oves pascit, ut qui ad pastoralem principatum priùs erudiretur. Ei enim, qui mansuetissimo hominum gregi est præfuturus, est præexercitatione ovium pascendarum scientia. Clem. Alex. l. 1. Strom.

Obsecro, ut fiat in me duplex spiritus tuus. 4. Reg. 2. 9. Respondit Elias: *rem difficilem postulâsti.* q. d. si spiritûs mei rigor duplex in te fiat, quis poterit ferre? Theodoretus: dixit hoc, non invidens gratiam discipulo; sed curam gerens aliorum hominum. Si enim ex simplici Eliæ Spiritu tot calamitatibus afflicta fuit terra; quid fieret, si duplicaretur in Elisæo? Alvarez Illustr. 278.

Lingua placabilis lignum vitæ; quæ autem immoderata est, conteret spiritum. Prov. 15. 4. Quidquid in hac vitali arbore foliorum est; medicinam promittit, & sanitatem: quidquid in homine miti verborum est; virtutis stimulus est. *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis.* Gal. 6. 1. Drexelius Orb. Phaet. c. 42. §. 1. Nihil adeò efficax ad correctionem multorum repertum est, quemadmodum est lenitas. Gerson tr. de parvulis ad Christum trahendis.

Ex

Ex Novo.

Baptizatus autem JEsus confestim ascendit de aqua; & ecce aperti sunt ei cœli &c. Matth. 3. 16. Cur ad præsentiam Arcæ testamenti aquæ Jordanis fugiunt? non verò ad tactum Christi baptizati? S. Chrysol. s. 160. quid est, quòd Jordanis, qui fugit ad præsentiam Legalis Arcæ, ad totius Trinitatis præsentiam non refugit? quia pietati obsequitur; incipit non esse timori. Hîc Trinitas exercet gratiam totam, totam sibi loquitur charitatem: ibi elementa corripit, ut servulos instituat ad timorem. q. d. coram Legali Arca, ubi lex, quæ rigidas pœnas hominibus imponebat, inclusa, aquæ fugerunt: at coram Christo baptizato, quando tota Trinitas charitatem loquitur, undæ Jordanis maximè inter se coadunantur: nam quos severitas terret & dissecat; benignitas trahit, & unit. Sylveira.

Resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Matth. 17. 2. Sed cur non eôdem fulgore irradiant vestimenta, & vultus? Apoc. 12. 1. *Mulier* illa apparet *amicta sole.* Sol minutissima videt, & valde recondita penetrat; at verò nix cooperit. In illo monte Christus agebat personam principis, & Doctoris: *ipsum audite.* qui cuncta quidem debet videre; aliqua tamen ùt nix cooperire, & dissimulare. Sylveira c. 33. in Marci 6. q. 15.

Moyses, & Elias, cum eo loquentes. Matth. 17. 3. Cur priùs ponitur Moyses, quàm Elias? Potior sit Rectoribus mansuetudo, quàm rigor. Sylveira hîc q. 15.

Quoties volui congregare filios tuos &c. Matth 23. 37. Hac gallinæ comparatione docet divinus Magister; quàm suaves, mansueti, & benigni Prælati esse debeant erga subditos; ut gallina erga pullos. Diez conc. 2. de S. Steph.

Surgens increpavit ventum, & tempestatem aquæ; & cessavit, & facta est tranquillitas. Luc. 8. 24 S. Basilius Seleuc. or. 22. verbô minæci mare continet Deus; & modicâ voce ingens elementum frænabatur. Modica erat vox, mitis, blanda; quâ frænabatur elementum. Escobar tr. 6. Par. Chr. l. 2. Sect. 1. Obs. 1.

Nihil tuleritis in via; neque virgam. Luc. 9. 3. Virgam aufert, nè metum inferant. S. Ambros. l. 7 in Luc. eos emisit ad seminandam viam; qui non cogerent, sed docerent. Sed nonne Marci 6. 8. præscriptum à Christo est, nè quid tollerent in via, *nisi virgam tantùm.* An contrarius sibi Dominus? solvit nodum Rupertus l. 8. in Matth, ad mentem S. Ambrosis: virgam regnum negat, virgam pastorum concedit. Velloso in Judith 2. 4.

Ducentorum denariorum panes non sufficiunt &c. Joan. 6. 7. Discipulis objicientibus difficultatem, non habemus, nisi quinque panes. Et quid hæc inter tantos? Et tamen eos Dominos non arguit, ùt Matth. 8. 26. *modicæ fidei.* Quia Prælatus non debet semper arguere, & objurgare; sed quædam quandoque dissimulent. Sylveira hîc. q. 15.

Principium, qui & loquor vobis. Joan. 8. 25. Cùm Christus sit principium, seu Princeps omnium, loqui comiter, & suaviter, subditis, vel impiis, non dedignatur. Escobar t. 3. Proph. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 1.

Ego sum lux mundi. Joan. 8. 12. Velle lucere, ut ardeas, & uras; non est lucere ad morem Dei, qui non lucet, ut ustulet; sed ardet, ut luceat. *Ego sum lux Mundi.* Cur non dicit? ego sum sol Mundi. Imò nunquam Evangelistæ illum solem vocant, sed semper *lucem*: & sic semper ille, tum seipsum, tum Discipulos suos, vocat. Cur lux, non sol, amat vocari? ℟. Sol duo habet; illuminat, & urit: quod lucet, blandum est, & gratum; quod adurit, asperum. Docuit Præsides; ut se Patres, non Dominos, exhibeant. Sic Christus, quantùm in illo est, semper sibi à sole mutuatur, non ardorem, sed splendorem; non quod rigidum, sed blandum; non quod amarum, sed dulce. Matth. 28. 18. *data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra.- Docete ergo omnes gentes.* Nam, si docere, est lumen ministrare; si baptizare, est gratiam conferre; talibus rebus vult occupari vestram potestatem; ut sitis soles, qui lucem præbeant, non adurant. Potestas Christi semper in suave, nunquam in rigidum. Did. Niss. fer. 6. D. 4. Quadr. §. 2.

Ecce vicit leo de tribu Juda. Apoc. 5. 5. Semel tantùm in Apocalypsi vocatur Christus leo; sed in eadem unô, & triginta, vicibus vocatur agnus: quia longè plura signa humanitatis, quàm severitatis exhibet; magis de mansuetudine agni, quàm de fortitudine leonis, gloriatur. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 10. Sect. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Sic in fratrem tuum inquirito, ùt qui & ipse iisdem modis, judicandus sis. Propterea celeriter nè abscideris, neve membrum aliquod rejeceris; cum incertum sit, anne per hoc etiam pars sana lædatur. Sed admoneto, objurgato, hortator. Habes medendi normam: mitis illius, humanique, Christi discipulus; qui nostras imbecillitates tulit. Etiamsi primò repugnet; tolerans esto: idem, si secundò faciat; nè desperaveris; adhuc sanandi tempus est. Quin etiam si tertiò; humanus esto agricola: Dominum adhuc obsecrato, nè vel exscindat, vel oderit, sterilem, & in utilem, sicum: sed ut redeat, eamque curet circumjectô simô; quæ est manifestæ turpitudinis, & ignominiosæ vitæ, facta per confessionem correctio. Quis scit, an immutetur, fructumque ferat, ac JEsu Bethaniâ redeuntem pascat. S. Gregor. Naz. orat. 7.

Objurgationi semper aliquid blandi admisce: facilius enim penetrant verba, quæ mollî vadunt viâ, quàm asperâ. S. Martinus Bracar. Ep. in Maximis de moribus.

Religionis Major, si dubitet probabiliter de periculo personæ quærentis auxilium; agit securiùs, condescendendo interim ipsius fragilitati, quàm timore relaxationis in ordine cum securitate neget auxilium. Poterit itaque faciliùs fieri provisio circa rigorem ordinis servandum in eo postmodum, & circa alios; quàm repararetur ad sanitatem, aut vitam, talis ægrotus, si lapsus est. Consonat pium dictum: meliùs est de nimia pietate, quàm de nimiâ severitate, redargui. Gerson. Opusc. de Religionis perfectione Considerat. 15.

Rudolphus I. dictitabat: severum, & immitem, fuisse me, aliquando pœnituit; lenem, & placabilem nunquam.

§. XIX.

Superior audiat benignè oppositа.

Quis sum ego, ut vadam ad Pharaonem? Ex. 3. 11. Quinque objectiones, & replicæ, â Moyse Deo oppositæ in uno colloquio; & benignè omnes acceptæ. Putatis Deum ad justam iram provocatum, Moyse opponente tam multa, nè mandata impleret? Forsan è rubo disparuit? forsan ipsas flammas in rubo ardentes, in repugnantis labra contorsit? forsan dimissum ad ovile privatum duxit honoratissima legatione? *Iratus* quidem *Dominus in Moysen.* Ex. 4. 14. ira tamen ejus eò desiit, ut voluntati repugnantis accederet: *Aaron frater tuus &c.* Quis unquam, vel per somnium, cogitâsset tantam patientiam in audiendis objectionibus repetitis? nisi Deus suô quasi digitô scripsisset. In eo tamen, quod præcipiebat Moysi, nullô prorsus modô errare, aut decipi potuit: quantò magis ergo convenit, ut nos audeamus decretis nostris contradicentes; cùm, ùt homines, obnoxii simus infinitis erroribus. Oliva t. 3. conc. 13.

Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis. Matth. 15. 27. Origenes hom. 7. in Evang. ô mulier violenta! Dominus dicit, non licet; & illa respondit: *etiam Domine;* potes, si velis. Canem me vocas. canis sum; sed non recedam à te. Non quæro panem filiorum; da mihi micas, quas catuli manducant. Ad tantam audàciam adeò se Christus D. non commovit; ut fœminæ oppositionem admiserit, ejusque precibus subscripserit. Id. ibidem.

Quomodo fiet istud? Luc. 1. 34. Nullus unquam Legatus in orbe visus est, aut dotibus clarior, aut, missus à majori principe, aut acturus de negotiis gravioris momenti; quàm Archangelus Gabriel, unus ex primis Assessoribus divinitatis. Nec unquam inter mortales vixit, aut vivet, mulier sanctior, quàm Maria Virgo, Regina Angelorum. Nihilominus anima tam considerata, tam modesta, verecunda, discutit legationem divinam; & cœlesti legato non statim assentitur; imò contrà objicit: *quomodo fiet istud?* Miror magis, tam illustrem Dei Patris nuntium tolerare, & admittere, hujus Puellæ objectationem. Attamen minimè turbatus dubium admisit, & ambigenti planè satisfecit, *Spiritus S. superveniet in te.* Hinc infero: non solos arrogantes, aut temerarios, opponere se aliquando viris magnis, allatis rationibus; cùm Virgo prudentissima, & silentii amantissima, difficultates proponit divino nuntio. *Secundò*, virorum esse sublimium, benignè audire eum, qui à se stabilita refutat; cùm Angelus tam sublimis intelligentiæ auscultat humaniter, quæ objectat Virgo; nec increpat. Oliva t. 3. conc. 13.

§. XX.

Superior sit suavis, & severus.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

NUnquam Deus severior apparuit Mundo, quàm in diluvio; quod fuit in verè: ut terræ fructus omnes testarentur summi Judicis mansuetudinem, & beneficentiam. Ità notavit S. Ambrosius l. de Noe c. 14.

Non antea cataractas cœli severus peccatorum ultor aperuit; quàm gratiarum fontes præmitteret: quæ justissimum testarentur Judicem; qui, post mansuetudinem exhibitam, post multam misericordiam, reorum pertinaciam castigat. Baeza t. 1. l. 1. c. 2. §. 4.

Cumque tuleris de sanguine, qui est super altare, & de oleo unctionis; adsperges Aaron, & vestes ejus &c. Ex. 29. 21. Unguntur oleô, & sanguine; ut scirent olei misericordiam cum rigore sanguinis temperare. Oleaster hìc.

Invenit germinâsse virgam Aaron - & turgentibus gemmis eruperant flores. Num. 17. 8. Moderatoris virga sit instar Aaronicæ virgæ; quæ flores, fructúsque, produxit. Sit suavis, fructu plena, & amore. Barradius t. 1. l. 10. c. 19.

Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph. Deut. 33. 16. Non alia benedictio, non alius mos, decet principem, quàm *benedictio illius, qui apparuit in rubo.* Hujus indolem imbibant, quicunque homines regunt. Ignis in rubo judicem inter spinosos peccatores agebat. Ex. 3. 2. Ignis rubo adhæret, & rubus viret correptus igne: judex inter reos agit, & adhuc non cadit reus ullus. Quæ rei causa? S. August. q. 42. vet. test. lex statim vindicare non venerat; sed priùs ostendere; ideo ignis rubum non combussit. Baeza t. 1. l. 1. c. 2. §. 4. Nihil est, quod æquè in admirationem rapiat viros etiam magnificè educatos; àc ubi inspectant ignem, principem elementorum considere in rubo, nè unâ quidem spinâ ambustâ. Lucebat ille, non urebat. Ità ad Præsidum documentum, igni Moysaico splendor permittitur, incendium perit.

Quàm

Quàm amanter advolaret orbis ad folia Primatum, ſi in iis miracula Horebi deprehenderent; & in iis ſperaret majeſtatem Sacerdotis, & Suavitatem Patris. *Vadam*, vadam, diceret, *& videbo viſionem magnam.* Oliva t. 3. conc. 7. Ignis in rubo docet Moyſem, qualis Rector populi eſſe debeat: ſcilicet ut ſit ignis per ſapientiam, charitatem, compaſſionem; conjunctis tamen ſpinis ſeveritatis. Cornelius hîc.

Ferunt ligna &c. Judic. 9. 8. Per ficum accipe viros blandos, mites, ſuaves; per vitem, ferventes, acres, efficaces in agendo: hi enim apti ſunt ad regendum. Imitantur enim Dei ſapientiam, omnia gubernantem, quæ *attingit à fine usque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.* Sap. 8. 1. Cornelius hîc.

Jonathas extendit ſummitatem virgæ & intinxit in favum mellis. 1. Reg. 14. 27. Jonathas interpretatur *columba.* In arca virga, & manna.

Leones, & boves. 3. Reg. 7. 29. Non ſinè myſteriô Salomon in templo leones & boves, ſculpi juſſit: nam, ùt Beda hîc, Sanctorum mentes habent cum leonibus boves; quando inventionem correctionis cum ſpiritu manſuetudinis exhibent. Mendoza in 1. Reg. 2. 17.

Subter leones, & boves, quaſi lora ex ære dependentia ib. Super leones, & boves, lora dependent; quando Sancti Doctores, & in ſeveritate diſtrictionis, quâ peccantes judicant; & in manſuetudine lenitatis, quâ pœnitentibus remittunt; judicium ſui timent Auctoris: nè fortè injuſtè ligando, ipſi juſtè ligari ab eo, cujus judicium errare nequit, mereantur. V. Beda l. de templo Salomonis c. 20.

Oculi ejus ſicut columbæ. Cant. 5. 12. *Oculi ejus tanquam flamma ignis.* Apoc. 1. 14. Columbâ quid mitius? flammâ quid ſævius? falleris. Nil ſævius columbâ, quæ oſculando corda perfidorum pervadit, mollitiâque ad ſe convertit. David non baliſtis, non haſtis, non fuſte, malum ſpiritum compreſſit; ſed lyrâ 1. Reg. 16. 23. Oliva l. 3. Strom. §. Stantes ante thronum.

Labia ejus lilia. Cant. 5. 13. Et tamen Apoc. 1. 16. *de ore ejus gladius utraque parte acutus.* Uter horum hallucinatus? eâne, quæ florem ſpectavit in labiis Domini? an quienſem in ore ejus ſuſpexit? Neuter: non quòd uno ex ore flos, & enſis, prodire poſſit; ſed quòd ipſum lilium ſimul ſica ſit: una, eademque clementia, dum fragrat, ferit. Oliva l. 3. Strom. §. Stantes ante thronum.

Guttur illius ſuaviſſimum. Cant. 5. 16. Sed qualiter poteſt eſſe guttur ſuaviſſimum, cùm labia, ùt dictum eſt, diſtillent myrrham primam? Reſponſio: quia ſub acerbitate verborum latet mira ſuavitas. Hugo Card. hîc.

Egredietur virga de radice Jeſſe; & flos &c. Iſ. 11. 1. Veſtro Zelo non enſem Propheta porrigit, ſed virgam: virgam dico, non fuſtem. Imò cùm virga in manu Prælati nimis aſpera videatur Iſaiæ, extremam flore veſtit. S. Hilarius in Pſ. 2. *Egredietur virga.* At nè tyrannicam in eo ſeveritatem, per virgæ nuncupationem, auderet quiſpiam opinari; continuò propheticus ſermo ſubjunxit: *& flos de radice ejus aſcendet*: ut virgæ ſeveritatem floris ſuavitas temperaret. Oliva t. 1. c. 4.

Aſſumpſi mihi duas virgas &c. Zach. 11. 7. id eſt, duos baculos paſtorales; ut paſtoris habitum, atque officium, aſſumerem; unde ſubdit: *& pavi gregem. Unam vocavi decorem.* Hebr. *noam*, id eſt, *ſpecies, jucunditas*, gratia, amabilitas, ſuavitas, manſuetudo. Hæc virga ſignificat regimen ſuave, per amorem, & beneficia. *Et Alteram vocavi funiculum.* Arab: *funem.* Significat regimen durum, ſeveras leges; quibus populus, quaſi funibus, colligatur, &, ſi peccet, flagellatur. Diſcant ſuperiores à Deo modum regendi: regant decore, & amore. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Reſplenduit facies ejus ſicut ſol, veſtimenta ſicut nix. Matth. 17. 2. Non ſinè cauſâ flammanti de ſolis radiis faciei Domini additur veſtis; ùt nix candida: ut diſcant Prælati, inter ardentes radios, & nives, temperare zelum ad ſuos regendos. Baeza t. 1. l. 3. c. 4. §. 12.

Et ecce apparuerunt eis Moyſes & Elias, Matth. 17. 3. quibus perfectus Superior adumbratur. Moyſes manſuetus ponitur primus; ut dicat, quî virtus initiet optimum principem. Baeza. t. 1. l. 1. c. 2. §. 4. Cùm Dominus ſuam legem novam ordinaret, oſtendit Apoſtolis ſuis Moyſem, & Eliam. *Moyſes vir mitiſſimus.* Num. 12. 3. Elias ſeverus in peccatoribus puniendis. 3. Reg. 19. 10. Docentur Rectores juſtitiam clementiâ temperare. Sylveira hîc.

Erat autem aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimentum ejus ſicut nix. Matth. 28. 3. In fulgure terror timoris eſt; in nive autem blandimentum candoris. S. Greg. hom. 32. in Evang.

Infundens oleum & vinum. Luc. 10. 34. Priùs oleum, dein vinum. Oleum blandè fovet, tumorem demulcet, & auſteritatem neſcit; vinum acriùs urit, vivaciùs mordet. Naxera in Joſ. 19. §. 20. Per vinum mordeantur vulnera, per oleum foveantur. Miſcenda eſt lenitas cum ſeveritate; faciendum quoque temperamentum ex utroque: ut neque multâ aſperitate exulcerentur ſubditi; neque nimiâ benignitate ſolvantur. S. Gregor. paſt. p. 2. c. 11. Arbores primò olivæ imperium deſerunt. Judic. 9. 8.

Homo quidam erat dives, qui induebatur purpurâ, & byſſo. Luc. 16. 19. *Byſſus, & purpura, indumentum ejus.* Prov. 31. 22. Purpura, veſtis eſt regia, & ſanguine muricis tingitur; ideo ſignificat clementiam. Hugo Card.

In qua urna aurea, habens manna; & virga Aaron, quæ fronduerat &c. Hebr. 9. 4. Miſcenda eſt lenitas cum ſeveritate; faciendum quoddam ex utroque temperamentum: ut nec multa aſperitate &c. vide paulò antè. In mente Rectoris debet eſſe virga diſtrictionis, & manna dulcedinis: ut ſeveritas immoderatè non ſæviat; & pietas plus, quàm expedit, non indulgeat. Innocentius III. de Sacro alt. myſt. l. 1. c. 62.

Primò audita eſt *vox lenis tanquam aquarum multarum.* Apoc. 1. 15. non tonitruorum. Deinde ſeptem ſtellæ viſæ in manu; & tum gladius ex ore. Ut priùs ſit lenitas in voce, & verbis;

bis; dein largitas septem stellarum, seu donorum gratiæ; & tandem rigor pœnæ in correctione subditorum. Sylveira in Apoc. 1. q. 66.

Similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis. Apoc. 4. 3. Viegas, Pererius: jaspide virente significatur Dei misericordia; sardo rubente justitia. His optimè gubernatio omnis fulcitur. Sylveira hîc.

Et alium Angelum fortem amictum nube, & iris in capite ejus. Apoc. 10. 1. Nubes tempestates generat; iris indicium clementiæ, & serenitatis. Pinna Eth. 126.

Ex Patribus, & aliis.

In columba, & igne, Spiritus S. ostenditur: quia, quicunque illô pleni sunt, sic mansuetudini simplicitatis inserviunt; ut contra culpas delinquentium etiam zelô rectitudinis accendantur. S. Gregor. moral. l. 1. c. 2.

Rosa cum spinis. Lemma: *Cum lenitate asperitas.* Picinelli.

Num. 2.

Testimonia, & exempla.

Ex Veteri.

FUit Deus Pater Hebræi populi. Ex. 4. 22. *filius meus primogenitus Israel.* Leges condit Ex. 20. 3. sed nihil hîc pœnarum contra peccantes. Levit. 20 8. autem urget: *custodite præcepta mea.* Audit filius sæpius: *morte moriatur.* Nihil in Exodo, aut parum, minarum; multùm in Levitico. S Cyrillus Alex. l. 11. in Levit. primùm provocaris ùt filius: quòd si, ùt filius obediens esse non vis; contemptor plecteris ùt servus. Velloso in Judith. 5. Paræn. 3.

Moyses locutus est omnia verba Cantici hujus in auribus populi. Deut. 32. 44. Quærit S. Chrysost. in Is. 1. Cur Canticum hoc vocet, canatque, Moyses? cùm potiùs sit acris populi objurgatio? Respondet: sapienter id eum facere: ut cantu leniat asperitatem objurgationis. Cornelius hîc.

Fili mi, da gloriam Domino Deo Israel, & confitere. Jos. 7. 19. Achan auri reum, anathemate pollutum, blandis verbis alloquitur Josue. Blanda reprehensio culpis medicatur. Naxera hîc. S. Josue, vir discretus, & non turbulenter; sed piè, ac mitè, primò alloquitur reum: nè ex dura allocutione perterritus, aut exacerbatus, non acquiescat veram dare responsionem. Dion. Carth. hîc.

Diffusa est gratia in labiis tuis. Ps. 44. 3. Post egregiam formam decoris, post gratiam diffusam in labiis, imperatur à Patre; ut accingatur gladiô suæ fortitudinis, ad ultionem inimicorum. S. Paschasius hîc.

Ex Novo.

Vade Sathana. Matth. 4. 10. &c. Ad duas primas tentationes Dominus leniter dæmoni respondet: tandem, cùm de ejus patientia diaboli augeretur malitia, asperis verbis à se abegit. Bis patiens, semel rigidus, Naxera in Jos. 19. §. 20.

Beati, qui esuriunt, & sitiunt, justitiam. Matth. 6. 6. mox sequitur: *Beati misericordes.* Nè Zelus immoderatior in vitium feratur, sequitur misericordia, quâ temperetur. Guarricus de omn. SS.

Homini Regi. Matth. 22. 2. Homo primùm, dein Rex vocatur Deus. Homo humanitatem, & mansuetudinem, significat; Rex potestatem, & majestatem. Priùs ergo clementiæ, quàm rigoris, nomen sibi indit: ut principes doceat; austeros esse posse, cùm res non ferunt aliud; clementes verò, & misericordes, usque dum non possint ampliùs. Did. Niss. D. 19. Pent. §. 2.

Amice, quomodo huc intrâsti? Matth. 22. 12. Adulcissimo incipit rex ille verbo convivam illum amicum vocans. Joan. Cluniac. tomo 5. f. 57. Quid verò illud mel verborum secutum? *ligatis manibus &c.* Did. Niss. l. 2. Phœn. Græ. c. 10.

Qui intingit mecum. Matth. 26. 23. In his pensandum est; quàm modestè, ordinatè, & piè; quàm demum terribiliter, Christus admonuit Judam. Primò enim dicebat: *unus vestrum me traditurus.* Secundò, *qui intingit mecum*, & pœnam adjecit: *væ homini illi!* Dion. Carthus hîc.

Gratias ago Deo meo semper &c. 1. Cor. 1. 4. Nisi enim verecundæ mentes fuerint palpando reprehensæ; ità ut ex aliis rebus audiant, quod in consolationem sumant; per increpationem protinus ad desperationem cadunt. S. Gregor. hom. 11. in Ezech. 3.

Quid vultis? in virga veniam, ad vos? 1. Cor. 4. 21. Ut scias, mitem esse Doctorem; eorum ipsorum, quos arguit, consulit voluntatem. S. Ambros. l. 7. in Luc. 10.

Laudo autem vos fratres &c. 1. Cor. 11. 2. Est hæc præmunitio ad admonitionē: quia enim mox sequenti versu carpere incipit Corinthiorum abusus; hinc correptionem suam pro more præmollit: ut quasi pillulam saccharô oblitam faciliùs capiant, & hauriant. Cornelius hîc.

Argue, obsecra, increpa. 2. Tim. 4. 2. Quàm pretiosâ nectuntur fibulâ ferrei increpationum annuli: *argue, obsecra, increpa.* Verùm, quod medium inter hæc regnare vult Paulus, non sejungatur. Argue; sed *obsecra.* Condiatur reprehensionis fel obsecrationum melle: Oliva l. 12. Strom. §. Argue &c.

Sed habeo adversùm te. Apoc. 2. 4. Superiùs præmisit laudem, hîc subjungit increpationem. In qua evidenter edocemur; ut, si quem nostris verbis edocere volumus, priùs, si quæ habet bona, ei commemorare debemus: nè, si eum primùm per increpationem exasperemus, non ad recuperandum bonum amissum erigamus; sed in barathrum desperationis præcipitemus. Richardus à S. Vict. l. 1. c. 5. hîc.

Non est exasperandus proximus, si in aliquod peccatum sit lapsus; sed est à tristitia relevandus, & cum dulcedine corrigendus. Quis tu? qui justitiam in facto prætendis, & sub pallio zeli crudelitatem abscondis? non est justitia, quam non comitatur clementia. Quare non attendis, Christi clementiam, quam ostendit cum muliere in adulterio deprehensâ &c. Joan. 8. 6. S. Bonaventura f. 7.

Non

Non est admonitio accepta in oculis Altissimi, quæ non fit ex charitatis intimo, & in spiritu lenitatis. Blesensis ep. 24.

§. XXI.

Superior non sit sibi lenis, aliis rigidus.

Ex Veteri.

Faciamus hominem-ut præsit piscibus maris &c. Gen. 1 26 Cibos dein apponit Deus: *dedi vobis omnem herbam &c.* v. 29. In hac mensa Adam est, & leo subditus. Consultò Deus homini, & brutis, communem mensam apponit: nè putet princeps, se delicatis alendum, domesticis misere cibatis. Vellosо in Judith 6. Paræn. 21.

Nigra sum, sed formosa, filiæ Jerusalem; sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Cant. 1. 4. Cur non dicit, se formosam, ut Salomonem; sed ut pelles Salomonis? quia ille, quod filius ejus Roboam confessus, sibi blandus, & molliculus; subditis durus. 3. Reg. 12. 11. *Pater meus posuit super vos jugum grave, pater meus cæcidit vos flagellis.* Et quid discipulo Salomon dicit? *magnificavi opera mea; ædificavi mihi domos &c.* Mihi, mihi, meæ voluptati, & commodo. Dicit ergo sponsa, se formosam, non ut Salomonem, qui sibi blandidulus, subditis austerus: sed *sicut pelles Salomonis;* quæ fœdabantur, ventis, pluviæ, pulveri expositæ; ut illæsa, & munda servarent, quæcunque operiebant. Hæc deformitas pulchritudo sponsæ erat: nihil enim plus ornat Superiorem, quàm cùm se asperitatibus, & jejuniis, deformat; ut subditis commoda afferat: cùm sibi leones sunt, subditis agni. Did. Niss. fer. 3. D. 2. Quadr. §. 5.

Ponam eam in possessionem ericii. Is. 14. 23. q. d. reges, & dominos eorum, futuros similes ericiorum. Ericius obarmatus sentibus; quibus non se compungit, sed alios; sibi partem pellis interioris lenem, mollemque, usurpat. Id. ibidem. S. Gregorius per hoc animal intelligit homines, aliis truculentos; cùm sibi omnia suavia, velint. Ericius enim, cùm ad ipsum accesseris, carnem, quæ mollis est, in seipso recondit; aculeos tamen, & spinas, tibi soli ostendit. Sic invenies homines sibi molles, aliis asperos. Diez. Mansuetudo.

Fecit sibimet umbraculum ibi &c. Jon. 4. 5. Tam delicatus, ut umbraculò destructò, mirè doleat; sed Ninivitis immitis. S. Basilius or. 12. Dei nomine: ô propheta! adversus peccatores immisericors es; quos sui pœnitet, eorum te non miseret? sententiam non mutas? nunquid flosculi deplorabis exitium? & tot hominum myriadas pœnæ dedam? Naxera in Jos. 1. § 25.

Ex Novo.

Alligant onera gravia &c. Matth. 23. 4. Malus Prælatus, qui sibi blandus, cœteris durus. Did. Niss. antè citatus.

Descendens stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Dominus ascendit in montem; ad turbas verò descendit, & eos excipit in loco campestri. Optimus Princeps; qui sibi reservat aspera, suis plana, & facilia. Sylveira hîc q. 4.

Ego sum vitis, vos palmites. Joan. 15. 5. Insinuatiis; ut, si boni præsules esse velint, vitem imitarentur, quod ille faciebat Vitis planta est omnium cœterarum maximè rudis, & informis; sed germina quàm formosa, & elegantia! Itaque se omni decore exuit; ut, quidquid ornamenti habere poterat, palmitibus suis cedat. Did. Niss. fer. 3. D. 2. Quadr. §. 5.

Dum comedit, suo pater, alieno ventri esse vitricus perhibetur. B. Petrus Dam. opusc. 1. de fuga dign. Eccl. c. 2. de pseudo præside.

§. XXII.

Superior facilem det suis accessum.

Thronus ejus sicut Sol. Ps. 88. 38. Ideo soli collatum solium, quòd omnibus patere debeat; nec difficilis esse aditus ad Imperantes; quin intrare prohibitos invitet, & ad se trahat. Oliva l. 12. Strom. §. Thronus ejus &c.

Decies millies centena millia assistebant ei. Dan. 7. 10. Stant Angeli ad januam, ut introducant, non repellant? ut suggerant, non ut terreant. Hoc amat janua Salvatoris, ut pulsatoribus semper abundet, opportunis, importunis. Propterea ipse Dominus videns januam suam à petitorum voce, & à pulsantium clamore, silere; invitat omnes, omnibus paratus tribuere pietatem: *petite, & dabitur; pulsate, & aperietur.* Luc. 11. 9. Nulla est pompa in janua; ego sum janua. S. Augustf. 171. de temp.

Nudaverunt tectum. Marci 2. 4. Permittit Christus ut per tectum paralyticus ad se descendat: quô doceat, nullum debere esse impedimentum, quod accessum salutis, vel subditi, ad principem prohibeat. Sylveira in Matth. 9.

Descendens cum illis stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Planô, & communi, ut omnes possent accedere ad audiendam sapientiam ejus. S. Bonaventura. *Sapientia foris prædicat.* Prov. 1. 20.

Proprias oves vocat nominatim. Joan. 10. 3. Ecce tibi boni Prælati notionem, imò obligationem. Scilicet, quòd non ipse primò audiat ovium balatus, & gemitus, vocantium pastorem; sed ipse primò audiatur, & primò vocet ad se singulas oves, singularumque disp iciat necessitates, & voces illarum diligentiâ suâ præveniat. Baeza t. 3. l. 15. c. 6. §. 5.

Ego sum, quem quæritis. Act. 10. 21. Discant Rectores non se recondere à subditis. Sylveira hîc.

§. XXIII.

Superior visitet suos; sit præsens, vigilet, attendat.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Vade, & vide, si cuncta prospera sint erga fratres tuos, & pecora; & renuntia mihi, quid agatur. Gen. 37. 14. Hebr: *vide pacem fratrum tuorum.* Oleaster hîc: tenentur parentes explorare filiorum gesta; quemadmodum & Superiores subditorum opera; rectáne sint, an perversa? ut malè gesta possint in eis arguere; præcipuè pacem; sinè quâ corpus Reipublicæ non potest consistere.

Posuisti tenebras, & facta est nox; in ipsa pertransibunt omnes bestiæ sylvæ. Ps. 103. 20. Tenebræ in belluis augent feritatem, & rapiendi audaciam; ut sub velamento noctis oves invadant: sed ortô sole receptui canunt. Princeps incessanter illuminet aulam, pastor caulam; feræ antris egredi non audebunt. Arcones in Is. 5. Disc. 5.

Non sum medicus; nolite constituere me principem populi. Is. 3. 7. Quid connexionis inter medicum, & principem? sicut medicus omnium domos adit, lectis assidet, morbis invigilat; ità &c. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 4. Sect. 1.

Sepem circumdedit ei. Matth. 21. 33. Primum patrisfamilias studium, vineam septô circumdare, ad honorem custodiæ, non ad suspicionis vituperium. Nec enim indicium suspecti animi in Præsule, subditum custodire; sed æstimationis: quod enim magni habetur, solet custodiri. Quercus, fructibus suis immunda animalia pascens, sinè septô excrescit in Sylva: at vitis dulcium botrorum mater arcto custoditur in septo. Gen. 2. 15. *tulit Dominus Deus hominem, & posuit eum in paradiso voluptatis, ut custodiret illum.* S. August. l 8. in Gen. c. 10. ut Deus custodiret hominem. Job 9. 7. *qui stellas claudit quasi sub signaculo.* Escob. t. 6. Parab. Chr. l. 9. Sect. 1. Obs. 4.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum. Luc. 11. 21. Omnia in tuto fore Christus D. asserit. Si tamen non bracteatus intersit atrio, sed loricatus; nec balneô, aut triclinio, aut ædium recessibus, se contineat; sed in foribus prostet, nulli custodiam subdeleget, nullum non observet subeuntem. Ipse præsis atrio tuo. Oliva D. 3. Quadr.

Ut veniente Petrô saltèm umbra illius obumbraret quemquam illorum. Act. 5. 15. Petri umbra docet, Prælatos debere residere; ut, præsentes subditis suis, eos curent, obumbrent, tegant, & regant. Cornelius hic.

In medio sedis, & in circuitu sedis, quatuor animalia. Apoc. 4. 6. Qui poterant in medio simul esse, & in circuitu? Quatuor animalium nomine Doctores, & Curatores animarum, intelliguntur; qui tam præstò adsunt omnibus, acsi in mediò, & in circuitu; intus, & foris, ubique, semper, in salute animarum excubant. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 4. Sect. 1.

In medio seniorum agnum stantem, tanquam occisum, habentem cornua septem, & oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. Apoc. 4. 6. Agnus Superioris emblema, ferè occisus, totus oculus, subjectis invigilat. Oculos habuit vel in morte ad videndum expansos. Naxera in Jos. 22. §. 20.

Num. 2.

Testimonia, & Exempla.

Ex Veteri.

Cùm vidisset Sara filium Agar ludentem cum Isaac filio suo. Gen. 21. 9. Credibile est, famulas id peccatum dominæ sæpius retulisse; illa tamen rem in ludum habuit. Tandem in pueros incidit, videt cum idolis ludentes; quod domum illam sanctam planè dedecebat. Sara mox ad Abraham currit, petit statim perniciem filii pelli. Sed Abraham ad relatum adeò non exarsit, ut durè acceperit. Quid rei est? uno in facinore congelascit illa? an Sara studiosior divinæ gloriæ præ Abraham? aut hâc ille mollior? Nolite mirari: Abraham audiit, Sara inspexit. *Vidi prævaricationes, & tabescebam* Ps. 118. 158. Sint accuratæ relationes; nihilominus superior minùs afficietur, detrimentis relatis voce, vel literis; quàm afficeretur iisdem inspectis. Oliva t. 1. conc. 8.

Vade, descende: peccavit populus. Ex. 32. 7. 8. *Fecerunt sibi vitulum.* Quô ardet odiô, & zelô, Moyses in idololatras? fit advocatus, qui judex severus esse debuit. *Cur Domine irascitur furor tuus?* v. 11. Potes hoc Deo dicere, cùm Deus tibidixerit, *fecerunt sibi vitulum?* Quid majus expectas? Si, ob fragilem carnem, Dei ira totum orbem aquis mersit; ob idololatriam, crimen læsæ Majestatis, non castigabit rebellem populum? Veniâ impetratâ descendit Moyses gestans tabulas decalogi: *cùmque appropinquâsset ad castra, vidit vitulum, & choros.* v. 19. Quô viso vir mitissimus in furoris Æthnam mutatus; fumum, & ignem, spirans zeli inflammati; tabulas, nullâ reverentiâ Dei seu dictantis, sive scribentis, doloris, inexplicabili sensu, projicit ad petram, & in frusta comminuit; vitulum infamem prosternit, minutim concidit, igne in pulvere vertit, & vorandum sacrilegis in oraĵntrudit. Et stans in porta castrorum ait: *occidat unusquisque &c.* v. 27. Quæ causa tam flagrantis zeli? *vidit vitulum, & choros.* Id quidem antea fidelissimè, & certissimè, Deus manifestavit. Vidit suis oculis: hi folles ignem zelo excitârunt segniùs irritant animos &c. Qui sepulchrum lazari non inspicit, vel Christus ipse, nec ejus mortem luget, non suscitat. Et qui audit idololatriam admissam in populo; licèt à Deo audiat, & sit ipse Moyses; nisi crimen intueatur; neque id detestatur, neque extirpandum se accingit. *Domine, veni, & vide.* Joan. 11. 34. Oliva t. 1. conc. 8. sisaræ dormienti cerebrum perforatum. Judic. 4. 21. Dormienti Sauli erapta hasta, & scyphus. 1. Reg. 26. 12. Isbosceth Saulis filio dormienti caput revulsum. 2. 7. Joas rex in lectulo interfectus. 2. Paral. 24. 25. Holofernes à Judith obtruncatus. Judith. 13. 10. Balthasar in crapula ab hostibus obrutus. Dan. 5. 30. *Simon dormis?* Marci 14. 37. Meminerint Pastores sui officii negligentes, & dormitantes.

Pecora tibi sunt, attende illis. Eccli 7. 24. Circa res domesticas nos instruit sententia hæc: scilicet, si quis habeat armenta, non totam pastoribus curam committat; sed frequentèr ea adeat, quid de illis agatur, oculis lustret. Pinna hîc Ethol. 94.

Dabo tibi ambulantes de hîs, qui nunc hic assistunt. Zach. 3. 7. Remigius Altisiodorensis legit: dabo tibi ministros, seu Prælatos.

Ex Novo.

Ego veniam, & curabo eum. Matth. 8. 7.

Cùm cœpisset rationem ponere &c. Matth. 18. 24. Cùm rex cœpisset rationem ponere cum servis suis, inventus est, qui ei debebat decem millia talenta. Tanti æris reus tamdiu delituit, quamdiu rex suis rebus non intendit. Vix cœpit rationem ponere; cùm illicò tam immane debitum emersit, quod servorum nemo deprehenderat. Oliva l. 9. Strom. §. Intravit autem rex &c.

Dic, ut sedeant hi duo filii mei. Matth. 20. 21. Respondet Christus: *nescitis, quid petatis*: non vult enim Deus in regno suo superiores desides; & qui subselliis, non nisi ad quietem, & otium, utantur. Did. Niss. fer. 2. Dom. Resurr. §. 3.

Intravit autem rex, ut videret discumbentes. Matth. 22. 11. Sapiens planè rex, qui vigilat super servos suos. Equidem, nisi ipsemet convivium lustrâsset, pannosus ille pro supplicio delicias sortitus esset. Nullus ministrorum sordentem aut vidit; aut, si vidit, accusavit. Nisi superior ipse suis oculis omnia circumspiciat, scelesti, aut latebunt, aut tolerabuntur. Regius oculus sordes videt, quas ministrorum oculi non vident. Oliva antè citatus.

Vidit ibi hominem. &c. ib. Solus rex vidit hominem veste nuptiali non indutum; ministri, & convivæ, non viderunt. Ad solum enim regem, seu Præsulem, pertinet, subditorum defectus aspicere, ut corrigant. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 1. Sect. 2. Obs. 2.

Pastores - vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Luc. 2. 8. Natò Dominò pastores, super gregem vigilantes, Angelos aspiciunt: quia his, qui piè, ac sollicitè, conservandis gregibus invigilant, sublimia, ac divina, innotescunt. Hildebertus Turon.

Appropinquans ibat cum illis. Luc. 24. 15. Bonum Caput esse non potest, qui non est bonis pedibus. Did. Nissen. fer. 2. D. Resurr. §. 3.

§. XXIV.

Superior consulat suorum bono spirituali; corrigat, non sit mollis.

Ex Veteri.

Quia audisti vocem uxoris tuæ. Gen. 3. 17. Quia Adam, cùm esset totius orbis Præsul, quando audivit vocem uxoris cibum vetitum suadentem, acriter eam non reprehendit; ideo dignus fuit pœnâ. Castillo Illat. 78.

Ubi est Abel? Gen. 4. 9. Hæc quæstio proponitur Prælatis, & Clericis, omnibus negligentibus in correctione minorum. q. d. attendite, ubi est Abel? id est, anima subditi tui, per negligentiam tuam damnata in luctu æterno. Hugo Card. hîc.

Viginti annis fui tecum: oves tuæ, & capræ, steriles non fuerunt. &c. Gen. 31. 38. 40. Beatum Jacob, qui pro uxoribus suis diu servierat, dixisse meminimus. Si sic laborat, & vigilat, qui pavit oves Laban; quanto labori, quantisque vigiliis, debet intendere, qui pascit oves Dei? S. Gregor. l. 7. ep. 47.

Accidit, ut tonderetur grex ejus in Carmelo. 1. Reg. 25. 2. Oves in Carmelo tondere, est subditos per scientiam ab amore temporalium separare, Hugo Card. hîc.

Virga directionis, virga regni tui. Ps. 44. 7. Non regit, qui non corrigit. S. August. hîc. Necesse est, quòd, qui regit, habeat virgam. Ad hoc enim necessarii sunt reges, ut virgam habeant disciplinæ, quâ puniant delinquentes. S. Thom. Aquin. in Ps. 2.

Ignis, grando, nix, glacies &c. Ps. 148. 8. Ergo voluntas Domini ancillantes sibi procellas spectat: & quam glacies, & grandines, reverentur, dum ruunt, homo spernit, & spectat? Porrò cùm audis, quòd spiritus procellarum, etiam dum sæviunt, parent Deo; noli quamcunque sævitiem damnare. Licet furere, & fervere; ferire licet, & sævire. Certè Phinees, cùm ferit, litat. Num. 25. 8. in peccatorum sanguine non fœdat dexteram, sed sacrat. Placet ira; sed si concrescat in cœlo. Fulmen percellit, grando ruinat, procellæ evertunt; sed de cœlo desiliunt. Oratline, antequam plecteres? Cavè, nè non fulmen, sed flumen sis: exundâsti, non quòd agri fuirent; sed quia intrà te cohibere nequîsti undas tuas. Petrus obruit; sed fulminis instar, non fluvii, Sapphiram, & Ananiam. Act. 5. 3. &c. Sed zelus ejus concrevit in cœlo. Quòd mentiti Spiritui S. eos confodit. Oliva l. 4. Strom. §. Ignis, grando &c.

Non sum medicus &c. Is. 3. 7. Cornelius à Lap. ait, ex Hebræo verti: *non sum chirurgus*, q. dd, Magistratum nemo feliciter gerit, qui chirurgi ignarus. Quod illud Chirurgi officium? cauterium adhibere, licèt saucius clamet: nec lacrymas, aut clamores, curare; dummodo remedium adferre malo possit. Did. Niss. D. 4. Pasch.

Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Eccl. 42. 14. Plus nocet Prælatus misericors, & abjiciens rigorem disciplinæ; quàm Prælatus rigidus sinè misericordiâ: & ità intelligitur illud Eccl. 42. melior est iniquitas &c.

Ecce constitui te super gentes, & super regna. Jer. 1. 10. Potest dari diploma illustrius, quàm hoc, quô Propheta super regna Mundi constituitur? Nunc audito, quod actionum genus præcipiat Rectori tam illustri, & dignitati tam speciosæ: *ut evellas, & destruas.* Estne in campis Latii rusticus, aut Romæ in humili tecto artifex; qui magis in laborando contendat; quàm sit laboraturus Jeremias, licèt authoritate tantâ conspicuum? Unde attonitus Bernardus l. 2. de consid. exclamat: *ut evellas, & destruas?* rusticani laboris schemate quôdam labor spiritualis expressus est. Et nos igitur, ut multùm sentiamus de nobis; impositum senserimus ministerium, non dominium datum. Disce exemplô propheticô te præsidere, non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum, quod tempus requirit, nam & Propheta, cùm elevaretur, audiit, *ut evellas, & destruas.* Disce, sarculô tibi opùs esse, non sceptrô, ut opus facias Prophetæ. Et ille quidem non regnaturus ascendit,

ſed extirpaturus. Oliva t. 2. conc. 25. die Ven. Sexag.

Portæ ejus deſtructæ ſunt. Thren 1. 4. Portæ, Prælati ſunt; per quas ſubditi habent intrare: ipſi enim debent viam ſubditis aperire ſalutis. Iſtæ portæ deſtructæ ſunt: quia de portis vitæ fiunt portæ gehennæ. S. Bonaventura hîc.

Quod abjectum eſt, non reduxiſtis; &, quod perierat, non quæſiſtis. Ezech. 34. 4. Revocabo errantem, requiram perditam; velis; nolis, id agam. Etſi me inquirentem lanient vepres ſylvarum; per omnia anguſta me coarctabo; omnes ſepes excutiam. Quantum mihi virium Dominus donat, omnia peragrabo; revocabo errantem, requiram pereuntem. S. Auguſt. ſ. de Paſtoribus.

Ex Novo.

Veniamus adorare eum. Matth. 2. 2. Chriſtus recèns natus non fugit, ùt rex adorari; cùm in monte à turbis paſtis noluerit ad regale ſolium extolli. Joan. 6. 15. *JEſus ergo cùm cognoviſſet, quia venturi eſſent, ut facerent eum regem, fugit.* Rex ſalutatur, dum inſpirat virtutes, ad fidem illuminat; rex vocari non vult, cùm corporales depellit neceſſitates. Glorioſius eſt Dei miniſtro, proximo proſpicere in his, quæ ad animam, quàm quæ ad corpus pertinent. Naxera in Joſ. 20. §. 9.

Converte gladium tuum in locum ſuum. Matth. 26. 52. Alterum, quod in ferro Petri oculos Chriſti læſit, illud eſt, quòd à ſemiſomni evaginatum ſit. Petre, vigilare non potuiſti unâ horâ; & gladium evaginas? Furor eſt, quem fervorem putas: ideo Malchum vulneras; quia ante pugnam dormiviſti. Non bene vulnus aperit, qui malè clauſit oculos. Jeremias vigilantem in cœlo videt virgam. c. 1. 11. Si vigilaſſes, & oraſſes; vel non ferires, vel ſapientius ferires. Agag in fruſta conciditur à Samuele; ſed *coram Domino.* 1. Reg. 15. 33. Oliva lib. 4. Strom. §. Converte gladium &c.

Quid hoc audio de te? Luc. 16. 2. Quatuor hîc dantur documenta Prælatis, ùt notat Carthuſianus. *Primum*, ut ſuorum peccata non diſſimulent. *Secundum*, ut veritatem famæ inquirant. *Tertium*, ut accuſatores non prodant: non enim ait, hic mihi dixit; ſed abſolutè, *quid audio? Quartum*, ut accuſatio ſpecificetur: *quid audio?* Sylveira hîc.

Paſce agnos meos. Joan. 21. 16 Sermo vivus, & efficax, exemplum eſt operis, facile faciens ſuadibile, quod dicitur, dum monſtrat factibile, quod ſuadetur. S. Bernardus ep. 200 Paſce, inquit, mente, paſce opere; paſce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione. Idem ſ. 2. in die Paſch. Paſcere in Scriptura ſignificat regere; & principes vocantur Paſtores. Cornelius hîc.

Converſi eſtis ad Paſtorem, & Epiſcopum animarum veſtrarum. 1. Petri 2. 25. Verè Paſtor, qui, niſi faſtiditos, paſcere non deſiſtit: & Epiſcopus Superintendens negotiis veſtris; ut conſummatô Mundi myſteriô, paſcat ſuos electos in ſublimiſſimis locis. Sed Paſtorem, & Epiſcopum *animarum*, non corporum, Petrus oſtendit. Nam, quamvis omnipotens corpora omnium viventium paſcat; quanquam etiam reſuſcitaturus ſit corpora omnium hominum; attamen in hac vita mortali ſolùm animabus ſuperintendit: ut alat in gratia, ut paſcat in cœleſti doctrina, ut præſervet a peccatis; etiam ſæpe corporibus in pœnis, & cruciatibus, derelictis. Hôc exemplô ſtudeant, qui volunt eſſe Paſtores: ut curam animarum, non corporum, in ſuis ovibus priùs intendant: quomodo curentur à vitiis, qualiter caveant à peccatis, qualiter intendant virtutibus, qualiter bonis omnibus aſſveſcant. Sim. Caſſ. l. 7. c. 38.

Dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Apoc. 1. 5. Huc adeſte animarum Paſtores, qui dilectionem jactatis, & vos ſubditorum patres profitemini. Si non abluitis à ſceleribus; non diligitis. Oliva l. 17. Strom. §. Dilexit &c.

Ex Patribus, & aliis.

Summus locus bene regitur, cùm is, qui præeſt, vitiis potiùs, quàm fratribus, dominatur: cunctos quidem natura æquales genuit; ut autem alii ad regendum, aliis committantur; non eos natura, ſed culpa poſtponit. S. Gregor. mor. l. 26. c. 19.

Quisquis leges tuendas ſuſcepiſti, timorem omnem ex animo pelle: omnis enim, cui legum cuſtodia mandata eſt, metu vacare debet. S. Gregor. Naz. Adv. mul. ambitiosè ſe ornantes.

Non potes nôſſe verba Pauli, niſi habeas ſpiritum Pauli. S Bonaventura ſ. 22. in hexam.

Noli dicere: ego cibum, & potum, eis tribuo (ſcilicet famulis, & familiæ) debita eis ſtipendia ſolvo: de animabus ſuis ipſi ſibi viderint; non ſum Epiſcopus, non ſum Prælatus: nam pro eis Domino tuo, & illorum communi, in die Judicii magnam redditurus es rationem. S. Thom. Villan. tr. de Adv. Dom.

Tu Præſul optime animarum ſaluti omnia poſtpone: tantò enim digniores ſunt animæ corporibus, & univerſis, quæ humana ambitio concupiſcit; quantum dignitate præeminet cœlum terræ. Bleſenſ. tr. de inſtit. Epiſcop. c. 4.

§. XXV.

Superioratus non appetendus

Dixitque Moyſes ad Deum: quis ſum ego &c. Ex. 3. 11. Hinc, diſce, cunctanter, cum tremore, non niſi vocante Deô, ſuſcipiendum eſſe munus regendi, paſcendique alios; minimè verò ambiendum. Cornelius hîc.

Quid tam inſolitum, tam pavendum, quàm labor fragili, ſublimitas humili, dignitas non merenti? Et tamen non deſperamus, neque deficimus: quia non de nobis ſed de illo, præſumimus, qui operatur in nobis: S. Leo l. 2. in anniverſario die aſſumpt. ad Pontif.

Altiorem locum ſortitus es; ſed non tutiorem: ſublimiorem; ſed non ſecuriorem. S. Bernardus ep. 237. ad Eugenium.

§. XXVI.

§. XXVI.

Superiores mali.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Ligna Sylvarum. Judic. 9. 8. id est, mali, & in fructuosi, præficiunt sibi rhamnum, id est, Prælatum; qui in principio mollis est, & postea indurescit, & aculeatus, & spinosus, efficitur; & tandem de se emittit ignem perversæ conversationis; & se, & subditos, comburit in cendiô infernali. Hugo Card hîc.

Holofernes Judith 13. 10. Interpretatur *vitulus saginatus*, id est, Prælatus impinguatus; cui mulier, id est, Caro, amputat caput, id est, rationem. Hugo Card. in Luc. 21.

An non vides? quanta comedat, & bibat, quotidie. Dan. 14. 5. Ergo ideò maximè colitur Bel, quòd plurimum noceat? minoris fieret? si viliùs esuriret. Nollem in Ecclesia ideo primates magnos nominari, quòd in curruum, villarum, & mensarum, sumptus patrimonium Christi effundant. Oliva l. 11. Strom. §. An non vides &c.

O Pastor, & idolum. Zach. 11. 17. His dicitur; qui non sunt dii, id est, veri Prælati; sed similitudines Prælatorum. Hugo Card. in Eccl. 10.

Sicut infœcunda arbor, si fuerit in vinea, dum fundit mortiferam subjectis vitibus umbram, inimica non soli sibi, sed etiam palmitibus fit fœcundis: ità homo deses, ignavus; si præsit populis; non sibi soli fit noxius, sed multis; dum sequentes se suô vitiat, & perdit exemplô. S. Chrysol. s. 106.

Sol nunquam ecclipsatur sinè damno terræ, & fructuum: Capite languente reliqua membra relinquunt officium suum. Broymard. Prælati mali similes statuæ in tritico, habenti arcum fictum, & sagittam, in manu sua: quam volucres primùm timent, & fugiunt; dein, opera vitę in ea non videntes, paulatim appropinquant capiti insident. Idem Prælati mali.

Num. 2.

De Superioribus malis varia.

Ex Veteri.

Vocavitque Dominus Deus Adam. Gen. 3. 9. Cur non Evam? Dion. Carthus. vocavit Deus magis Adam, quàm Evam, quoniam principalior fuit: ad insinuandum, quòd Superiores, dum peccant, specialiter fiant reprehensibiles apud Deum.

Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis. Num. 25. 4. Quid est, quòd populus in luxuriæ voraginem labitur; & in eorum Præpositos vindicatur? Subditi delinquunt, & Principes in patibulis suspenduntur? scilicet alius est, qui peccat; alius ille, qui vapulat. Cur hoc? nisi quia culpa subditorum in Præpositorum redundat opprobrium: & quod ab ovibus erratur, negligentiæ Pastoris adscribitur. Vide, quàm formidolosa sit conditio Præsidentium; ut non modò pro suis, sed etiam subditorum, puniantur offensis. B. Petrus Dam. l. 4. ep. 15. Origenes sic legit: *offende illos Domino contra solem.* Populus peccat, & Principes ostentantur contra solem; iidem ad examinandum producuntur, ut arguantur à luce. Vides, quæ sit conditio Principum populi: non solùm pro suis propriis arguuntur delictis, sed & pro populi peccatis coguntur reddere rationem; nè ipsorum sit culpa, quod populus deliquit: nè fortè non docuerint, nè fortè non monuerint. Hæc si cogitarent homines; nunquam cuperent, nec ambirent, ad populi principatum. Sufficit enim mihi pro meis propriis argui delictis: sufficit mihi, pro memetipso, & peccatis meis, reddere rationem. Quid mihi necesse est etiam pro populi peccatis ostentari? & ostentari contra solem? ante quem nihil potest abscondi, nihil obscurari. Origenes hîc hom. 20.

Rex Roboam fecit duos vitulos aureos. 3. Reg. 12. 28. Unum populus in deserto vitulum conflavit; sed hunc mox Moyses combussit usque ad pulverem. Ex. 32. 20. Et tamen Roboami nemo ausus fuit demoliri: nam peccata populi facilè corriguntur; sed à regibus impune fiunt. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 31. Sect 1.

Percuties domum Achab dominitui. 4. Reg. 9. 7. Cur jussus à Deo Jehu percutere domum Achab; cùm non ille occiderit Prophetas, sed Jezabel? Abulens. hîc q. 11. Achab sciebat ista, & videbat: & quanquam ipse non videret ea fieri, tamen permittebat ea facere uxori suæ Jezabel. Et quia poterat prohibere, & non prohibebat; videbatur ipse agere potissimè: quia ad officium suum pertinebat corrigere vitia, & prohibere omnia mala in regno.

Non pecces in multitudinem civitatis neque alliges dupplicia peccata. Eccli 7 78. id est, nè gravissimè pecces. Rectoris enim crimina duplicia sunt, id est, gravissima: neque enim in uno eris immunis. Nam qui privatus vix pœnam evades; quomodò personam gerens publicam pro peccatis vitabis pœnas? *miserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam.* Ps. 50. 1. Non quamcunque consuetam misericordiam sibi adesse poscit; sed *magnam*: acsi ad abluendas maculas Prælatorum eximia divinæ misericordiæ copia requiratur. Pinna Ethol. 7. & 8.

Egressa est iniquitas de Babylone à senioribus Judicibus, qui videbantur regere populum. Dan. 13. 5. Rectè de presbyteris peccatoribus, & desidibus, non ait, qui regebant populum; sed qui *videbantur regere*: qui enim bene præsunt populo, regunt populum: qui autem nomen habent Judicum, & negligenter præsunt populo; regere *videntur* populum magis, quàm verè regere. S. Hieron. apud Escobar l. 6 Par. Chr. l. 1. Sect. 2. Obs. 4.

Ex Novo.

Motus magnus factus est. Matth. 8. 24. dormiente JEsu in navicula. JEsus in navi dormit, ubi Judex, & Rector, torpent, & negligenter agunt. Verè periculosus est somnus negligentiæ Rectorum, & Principum. S. Bonaventura s. Dom. 5. Epiph.

Simon dormis. Marci 14. 37. q. d. ille Pontificis, & custodis, nomine indignus est; qui ità somno indulget. Besseus D. 5. Epiph.

Virtutes cœlorum movebuntur. Luc. 21. 26. Quidam hôc locô Magistratus, & Rectores, intelligi volunt virtutes cœlorum. Haymo: commoveri autem virtutes cœlorum dicuntur; quia in illo districto Judicio Præsules rationem exolvent, non solùm pro suis artibus, sed etiam pro commissis sibi subditis. Apud Escobar t. 5. Prochr. l. 1. Sect. 1. Obs. 6.

Venit ergo ad Simonem Petrum. Joan. 13. 6. Tropolog: indicat hîc Christus, visitationem, à Capite, & iis, qui præsunt, inchoandam esse. Corn.

Ex Patribus, & aliis.

Detrimentum pecoris, Pastoris ignominia est. S. Hieron. ep. 10.

Multum nocet infirmis in Ecclesia Dei opinio alicujus vitii; sive falsa sit, de aliquo homine; & maximè de eo, qui sic est in Ecclesia Catholica constitutus; ut & verbô, & exemplô vitæ, aliis debeat, & possit, prodesse. S. Anselmus ep. 9. ad Falconem Ep.

Medici sumus vitiorum; at ipsi nos scatemus jugibus morbis. Duces viarum sunt præcipitium. S. Gregor. Naz. Poem. de vita sua.

Indignus lacte, & lanâ, convincitur, si non pascit oves. Si non vigilat in custodia gregis, judicium sibi manducat, & vestit. Væ! væ tibi Clerice! mors in ollis carnium, mors in hujusmodi deliciis est. S. Bernardus s. de verbis Petri: ecce nos reliquimus &c.

Cùm Phocas Imp. quasi tyrannus sæviret in innocentes, Monachus quidam cum Deo expostulabat: cur, Domine, fecisti eum Imperatorem? responsum illi cœlitus: quia non inveni pejorem. Anastasius Nicænus q. 15. in Script. Idem: Monachus quidam hypocrita scelestus, Angeli monitu, creatus Thebaidis corruptissimæ Episcopus; cùm ex honore insolesceret, audivit ab Angelo: cur superbis ô infelix? non es creatus Episcopus, quòd dignus Sacerdotiô sis; sed quòd civitas tali digna erat Episcopô. Cornelius in Os. 13.

Ubi, mutatô habitu, illusus est Christus? nónne in domo Herodis regis, & Pilati Præsidis? Jam attende palatia Præsulum. In plateis itaque Præsulum malè viventium, & in Ecclesia temporalia lucra quærentium, ac Superbiæ fastu tumentium, mysticè Christus in purpura illuditur. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 14.

Antistes Ecclesiæ, qui virtutibus, & Sapientiâ, fulgere debuerat, auro nitet, & sericô: & animarum ornatus hodie in corporis cultum permutatus est. Favore, non meritô, Ecclesia regitur: & ad curam gregis, non sapiens Pastor, sed potens, quæritur; non innocens, sed dives; & qui populum Dei magis potentiâ opprimat, quàm vitâ ædificet. S. Thom. Vill. s. 1. in die Nat. Dom.

Prælatis nostri temporis potiùs debet poni in manu falx, quàm baculus pastoralis: quia ad metendum sunt electi, subditos metunt. Hugo Card. in Joan. 15.

Væ his, qui præsident hominibus, nisi præsideat eis Deus, Blesensis tr. de instit. Episcopo c. 3.

Privato peccanti sæpe parcitur. Sed si Prælatus deliquerit; in ejus infamiam linguæ omnium acuuntur. Blesens. ep. 15.

Prælatis, & Clericis, ignavis in quodam regno simul congregatis, dæmones eos sic salutârunt: Principes tenebrarum Principibus Ecclesiarum salutem: quas vobis referemus gratias? quia, quot vobis comissi, tot sunt nobis missi. Broymard Prælatis &c.

Titulus XLIV.

SUSPICIO.

Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis &c. Gen. 39. 13. In argumentum fidei retentum pallium ostendit. *Dominus nimium credulus, iratus est valde.* Vestis retenta erat potiùs indicium violentiæ muliebris. Naxera in Jos. 7. §. 21.

Hoc proclivius homo supicatur in alio, quod sentit in seipso. S. Augustin. in Ps. 118.

Natura ad improbitatem mobilis, observat omnia; & opportuna respicit: at animi honesti ab improbis sibi haud cavent; ad suspicandum non proni, sed desides. Quô fit, probi sint ut captu facillimi. S. Gregor. Naz. Poem. de vita sua.

Ad vitium impulsu difficilis natura, tarda est ad malum de alio suspicandum. S. Gregor. Naz. or. 21.

Qui ad vitium minimè proclivis est, is nec facilè ad malum de alio suspicandum movetur. Id. or. 31.

T.

Titulus I.

TEMPERAMENTA.

Tulerunt que Philisthiim Arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon; & statuerunt eam juxta Dagon. 1.Reg.5.2. Philisthæi nonplanè volebant habere Arcâ contumeliosè, neq; omnino venerari. in templo Dagonis eam reposuerunt: ubi profani Sacerdotes unâ manu suò veteri. Numini thus adolebant, alterâ novę Deitati. Cultûs illa permissio Dei ità displicuit; ut, qui priùs captivitatis infamiam dissimulaverat, tunc novi cultûs authores pœnis cumulârit: *Aggravata autem est manus Domini.* 1. Reg. 5. 6. Petrus Cellens. l. 1. ep. 21. quamvis in fronte duos habeat oculos; tamen eos ab uno officio disjungere non valet; ut alterô cœlum, alterô terram contueatur. q. d. nullâ est spes, unâ actione satisfieri Christo posse, & Mundo; canonibus sacris, & politicis legibus; commodis Religionis, & cupiditatis commodis. Si frons una duobus oculis inspicere non potest. Orientem, & Occidentem; quomodo poterit anima una, & indivisa, unâ simul operatione satisfacere naturæ corruptæ, & sanctissimæ gratiæ; justitiæ utilitates suas abdicanti, & rapacitati insatiabili; Ecclesiæ rebus, & familiæ suæ incremento. Oliva t. 2. conc. 28.

Vade, & percute Amalec. 1.Reg.15.3. Profectus, quò mittebatur, regnum morti addictum in vasit: at, cùm implendum fuit divinum præceptum; molestum visum est, triumphatori regem Agag captum occidere, pretiosam ejus gazam concremare, & mactare armenta pinguium. Ideò temperamentum volens invenire; cùm esset cupidus animi grati in Deum exhibendi, cui acceptam referebat victoriam; & cupidior gloriæ magnę triumphô suô comparandæ; in qua victus rex duceretur: plebeios omnes, qui capti in prælio erat, occidit; at regi vitam donavit. Similiter, ut justis Samuelis pareret, boves mœci lentò occidit; & ut satisfaceret avaritiæ, secum abduxit pingues. Dici non potest, quantopere succensuerit Deus temperamento illi sacrilego, & temeratiæ illi confusioni; quô miscebantur obsequium præceptis suis, & obtemperatio utilitati propriæ. Idem ibidem.

Turbabuntur gentes, & timebunt, qui habitant terminos, à signis tuis. Psal. 64. 9. S. Hilarius hìc: qui terminos in habitant? qui scilicet nec à carne absunt, nec in totum interna carnis exercent cæterùm timentium trepidatio ex ambiguæ habitationis incerto est. q. d. hos specialiter Deus detestatur; qui habitant in confinio justi, & injusti; boni universalis, & privatæ utilitatis; quo non totos se spiritui tradunt, nec omnino rapiuntur à sensibus. Verbô, qui temperamentis utuntur laudatis politicæ; sed execrandis divinæ potentiæ. Oliva ibidem.

Qui non est mecum, contra me est: Luc. 11. 23. Qui apertâ fronte non declarat se defensorem oppressi, recensendus est inter opprimentes: quia, qui à calamitate non sublevat, infert. Idem ibidem.

Emendatum ergo illum dimittam. Luc. 23.16. Pilatus, cùm non auderet dimittere quem fatebatur innocentem; nec vellet furori insanæ multitudinis accommodare se; columnam posuit, ad quam Christus, nec dimissus, nec necatus, laceraretur verboribus. *Emendatum ergo &c.* Consequentia pessima, & Tartarea deformitas media conditionis; quæ semper est noverca justorum decretorum, & mater perniciosorum consiliorum. Si eum declaras innocentem, cur verberibus plectis? mox advertes futurum malum levius; ad primos plebis clamores tradidisset Christum vinctum impietati. Sed quia inimicorum perfidiam interjunxit temperamentô, Christus sex millibus verberibus est laceratus, illusus arundine, consputus, septuginta spinis caput confixum, purpurâ illusus, coactus humeris ferre crucem: quarum immanitatum nè unum quidem vel Sacerdotum livor somni avit, vel Pharisæorum dolus contexuit, vel vulgi ferocia expetiit; sed quas omnes confecit temperamentum. Nunquam audietis ex ore Tartareo hæreticorum alias propositiones, quàm mediæ conditionis. Admittunt illi Scripturas; sed dimidiatas: venerantur Sacramenta; sed numerô iinmuta: Doctores sacros honorant; sed primorum Sæculorum: laudant Concilia; sed ex parte, quâ ipsi non percelluntur: volunt subjici Censoribus Ecclesiæ; sed si illorum errores approbant. Denique unus illorum est sermo: *nec mihi, nec tibi.* 3.Reg.3.26. *sit; sed dividatur.* Reformare se volentes deformant; antiquam Religionem dum sumunt, novam prorsus effingunt. Id. ib.

Quid dicam de Ebionitis, qui legis cerimonias Christi Evangelio miscuerunt? sed, dum volunt Judæi esse, & Christiani; nec Judæi sunt, nec Christiani. S. Hieron. ep. 89. Vidè plura hìc apud Olivam.

Titulus II.
TEMPERANTIA.

§. I.

Sanitatis mater, noverca.

Auferet Pharao caput tuum. Gen. 40.19. Pharaonis servorum unus vidit per somnium vitem unicam, in qua erant tres propagines: alter in uno canistro cibos omnes. De hoc Joseph: *auferet &c.* Vide differentiam: alter eas solùm deerpsit uvas, quas vitis unica pauper ministrabat; alius varios cibos. Prudenter ergo Joseph mortem conjecturat ex artificiosis condituris. Naxera in Jos. 13. §. 8. Simplex erat ex simplici causa salutis, in cibis temperantia: quod ipse David innuere videtur, addens: *panem cœlo saturavit eos.* v. 40. *Colligat unusquisque, quantum sufficiat ad vescendum, gomor per singula capita.* Ex. 16.16. Ubi in mensura cibus, constans quoque, & firma, sanitas. Naxera in Jos. 5. §. 11. Lautitiæ non sunt vitæ fomenta, sed morborum, & mortis auxilia.

Noli avidus esse in omni epulatione; & non te effundas super omnem escam: in multis enim escis erit infirmitas &c. Eccl. 37. 32. 33.

Qui abstinens est, adjiciet vitam. Eccl. 37.34. Tritum illud: pone gulæ metas, ut sit tibi longior ætas.

Scio, mihi abstinentiam, & nocuisse intermissam, & profuisse repetitam. S. Hieron. in ep. ad Tit. c. 1.

Ut tenuis mensa bonæ valetudinis, ità & voluptatis, mater est: & crapula, ut morborum, ità fastidii & fons est, & radix. Ubi enim satietas, ibi aviditas esse nullo pacto potest. S. Chrysost. hom. 21. in Joan. 2.

Aureum est dogma Hippocratis: sanitatem hæc duo tuentur: cibis non satiari; & impigrum esse ad labores. Cornelius in Ezech. 16.49.

Exempla.

Beatitudo Paradisi absque abstinentia cibi non potuit dedicari. Quamdiu jejunavit Adam, in paradiso fuit; comedit, & ejectus est: ejectus statim duxit uxorem. S. Hieron. l 2. Adv. Jovin.

Paulus primus eremita vitam produxit ad annos prope centum quindecim; ex quibus centum circiter egit in solitudine. Quadraginta primis panis dactilis, & hausta aquæ, usus; reliquos, ut S. Hieron. testatur, pane dimidio, quem corvus ministrabat. S. Antonius annis centum quinque, ex quibus nonaginta in eremo, solo pane (quibus in extrema senectute aliquid oleris addebat) teste S. Athanasio.

S. Paphnutius excessit nonaginta in eremo, solo pane, & aquâ. Cassianus Collat. 3. c. 1. Simon stylites annis 80. quibus in columna stetit, Quadragesimas viginti octo sinè ullo cibo, & potu, transegit. Theodoretus in Simeone.

Ludovicus Comarus Venetus, vir eruditus; qui insignem libellum scripsit de vitæ sobriæ emolumentis; de seipso testatur: morbis variis, inquit, ad annum usque quadragesimum exercebar; & jam stomacho, jam febri, jam pleuritide, & jam podagrâ, laborabam. Tandem Medicorum suasu, rationem vitæ temperantissimæ ingressus, unius anni spatio à morbis omnibus liberatus. Annò octuagesimò tertiò tam sanus, & alacer; ut gradus, & montes, facillimè scandere, è plano equum insilire posset. Drexelius Ros. sol. virt. p. 1. c. 11. §. 5.

§. II.

Varia alia motiva.

Ex Veteri.

Videbatur mihi quasi subcineri ejus panis ex hordeo volvi. Judic. 7. 13. Quemadmodum muros Jerusalem, id est, animæ pacificæ, princeps coquorum Babylonis destruxit, ventris voluptates obsoniorum condimentis irritans; sic Israelitarum panis hordearens volvitur, & Madianitarum tabernaculum subvertit. S. Nilus l. Ascet.

Respexit; & ecce ad caput suum subcineri ejus panis, & vas aquæ. 3. Reg. 19.6. Non legimus in Scriptura, Deus in servis suis opipara feciſſe convivia; sed simplicia, & moderata. Quando Elisæus invitavit filios Prophetarum, non habebat alia fercula, quàm coctas in olla herbas. 4. Reg. 4. 39.

Dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum. Dan. 1. 12. Tribus pueris cibus, olus, & legumina, fuit: alioquin nunquam vincerent flammas, si vellent amare delicias. S. Fulgentius s. sup. illud Matth. 14. 1. audivit Herodes Petrarcha.

Tolle prandium, quod misit tibi Deus. Dan. 14. 36. Et dixit: *recordatus es mei Deus; & non dereliquisti diligentes te.* v. 37. Pro Deo sex dies inter feras jejunus constituerat; &, cùm se desertum queri doleret, ità exultavit pro prandio vili, & messoribus destinato; ut nos lætaremur pro Ambrosia à cœlo missâ. Oliva t. 2. Strom. §. tolle prandium.

Victus Prophetam fuit sobrius. Amos cibus erant sycomori, id est, ficus fatuæ, & insipidæ. c. 7. 14. Ezechielis 4. 12. panis hordeaceus subcinericius, & aqua. Joana B. locustæ, & mel Sylvestre. Matth. 3. 4.

Ex Novo.

Et acetum offerentes ei. Luc. 23. 36. Consideremus quotidie hanc novissimam Christi mensam, quâ propter nos cibatus est felle, & potatus acetò: sicque discamus, cibi, & potûs, superfluitatem, ac voluptatem, vitare; per abstinentiam carnem libenter, ac rationabiliter, castigare; & de virtualium tenuitate non murmurare: quod adimplere ad Religiosos pertinet potissimùm. Dion. Carthus. hic.

Capien-

Capientes singulæ metretas binas, vel ternas. Joan. 2. 6. Cur prodit, quantum liquoris amphoræ capiant? ut gratiam ex aggeret, modum scribit. Suspecta enim est felicitas, si modum nescivit: illius gratiæ decor erat, intrà modum contineri. Vinum largitur Dominus, ut necessitati consulat; sed modus adhibetur, nè helluationem, & crapulam nimiâ ubertate provocet. Naxera in Jos. 1. § 40.

Accepit ergo Jesus panes. Joan. 6. 11. Hordeaceis panibus, non tam pascitur, quàm eruditur, strata in monte mortalitas. Ibi homines, dum escâ vilî jumentis æquantur, jumenta esse dedocentur. Nam si pecori convivas, non vives pecus. Tum enim jumentis insipientibus non comparamur, si austeritate victûs jumentis assimilemur. Vel prodigus, ut suum esse cœpit conviva, Epicuri de grege pecus esse desiit; in Angelum glande reformatus. Oliva D. 4. Quadr.

Cùm esuriret, voluit gustare. Act. 10. 10. Nota magnam sobrietatem Petri: non ventrem voluit implere, non saturari; sed gustare: quantùm sat erat ad reficiendum corpus & vires. Sylveira hic.

Sive manducatis, sive bibitis - omnia in gloriam Dei facite. 1. Cor. 10. 31. Cùm jubet Apostolus omnia in gloriam Dei facere; singulariter, & expressè, cibi, & potûs, mentionem facit: quia ex his rebus plurimæ solent offensiones nasci; nisi parcè, & moderatè, fiant. Diez conc. 1. in Asc. Dom.

Ex Patribus.

Ipsa sicca anima, est sapientissima, & optima. Clemens Alex. l. 2. pædag. c. 2.

Est donum Dei maximum temperantia. Idem l. 2. Strom.

Quotidianô experimentô probatur, potûs satietate aciem mentis obtundi. S. Leo s. 8. de jejunio.

Quid pulchrius abstinentiâ? quæ facit etiam juventutis annos senescere, ut fiat morum senectus. Namque ùt redundantiâ ciborum, ac temulentiâ, etiam maturior ætas calescit; ità mitigatur juventutis ferocitas epularum parsimoniâ; irriguoque fontis; & exterior ignis aquæ infusione extinguitur: non mirum; si etiam interiora æstûs corporis fluvialî potu refrigerantur. S. Ambros. ep. 82. post initium.

Respice corporis tui formam, & speciem congruentem celsi vigoris assume. Si sola animalia prona pascuntur; cur tu in edendo sternis ipse, quem natura non stravit? - Cur noctes, & dies, cibo intentus pecorum more terrena depasceris? cur intellectum tibi adimis, quem tibi Creator attribuit? cur te jumentis comparas, à quibus te voluit Deus segregari? S. Ambros. hexam. l. 6. c. 3.

Tempus belli, tempus certaminis est; tu autem sedes in deliciis? Non vides, etiam reges, qui sceptra ferunt, in externis militiis frugaliter vivere? - Christus præ fame tabescit; tu autem præ gula teipsum disrumpis. Nunquid Sacrificandi sumus, quòd impinguamus nos ipsos? Quid suppeditas vermibus tam splendidam mensam? S. Chrysost. hom. 27. in Act.

Quid, respode quæso, ità pingue corpus efficere studes? an ut te ad immolandum ducamus? an ut mensæ immolatum apponamus? - Nihil certè corpori nostro ità repugnat, & obest; ut satietas. S. Chrysost. hom. 45. in Matth 13.

Quot canum, curam habent, nè plus, quàm expedit impleantur? ut veloces sint, & venatici; dum fame premuntur, & esurie: se verò non curant, nè crapulentur: & bruta quidem temperanter agere docent; ipsi verò ad brutorum feritatem deducuntur. S. Chrysost. hom. 42. ad pop.

Quemadmodum navis, quæ majorem, quàm pro modo suo, mercium vim receperit; oneris magnitudine depressa, submergitur: ità & animus, & corporis nostri natura; si plus alimenti, quàm pro virtute, sua, acceperit, obruitur; &, pondus mercium non ferens, in profundum internecionis demergitur; nautasque, & gubernatorem, & proretam, & navigantes, & ipsum denique onus, cum omnibus perdit. S. Chrysost. orat de ebriet. & ingluvie.

Quid, quæso, vegetum, validumque, studes reddere, quod paulò post est interiturum? Quid teipsum saginas, & carnibus gravas? An ignoras, quantò pingius tuum tibi corpus, tantò graviorem animæ tuæ carcerem constituis? S. Basilius in Ps. 29.

Mens in Deo, non in patinis, dum editur, existat. Basilius s. quòd corpus instrumentum animæ.

Rectè vivendi principium est temperantia. S. Nilus or. 1. de gula.

Exsiccatum lutum jam non porcis usui esse, ut ibi se volutent, potest: ità & caro, per abstinentiam marcida effecta, dæmonibus ultrà non præbebit in se quiescendi locum. Joan. Climacus gr. 26.

Ad id, quod tibi appositum fuerit, sic manum extendito; tanquam edere coactus sis. B. Isaias Abb. or. 3.

Qui in diversitate, & abundantiâ, vini sobrius est; ille est terrenus Deus. S. Bernardus ep. de gubernat. familiæ ad Raymundum militem.

Insanus labor, omittere curam cordis, & curam carnis agere in desiderio: impinguare, & fovere, cadaver putridum; quod, paulò pòst vermium esca furrum, nullatenus dubitatur. S. Bernardus s. ad Clericos de cont. Mundi c. 13.

Natura, quæ homini dedit os, parvulum dedit; illud brutis longum, & latum. Natura etiam, quæ tibi duos oculos dedit, duas etiam aures impendit; unum tantùm tibi os exhibuit; in quo tibi edendi mensuram ostendit. S. Bonaventura s. 45.

§. III.

Post cibum oratio.

Fecit ei cœnam magnam, Judith. 6. 19. *postea verò per totam noctem intrà Ecclesiam oraverunt.* v. 21. Ità tibi semper comedendum est; ut cibum & oratio sequatur, & lectio. S. Hieron. ep. 19. ad Eustoch. De hoc etiam Lætam moner de filiola ep. 7. sic comedat, ut semper esuriat; ut statim post cibum possit legere, & psallere. Sit nobis cœna tenuis, & expedita, apta ad vigilias; & quæ à pædagogi disciplina

ciplina minimè sit aliena. Clemens Alex. 2. pædag. c. 5.

Cùm ergo prandisset. Joan. 21. 15. Cajetanus: JEsus magna mysteria exercuit immediatè post sumptum cibum: nam & Sacramentum Eucharistiæ instituit post cœnam: & in die Resurrectionis, postquam comedit coram Discipulis, aperuit illis sensum, & dedit Spiritum Sanctum. Joan. 20 22. Et nunc post prandium committit Petro Pontificatum: ut discas ab exemplo, tam cœnam, quàm prandium sic sumere; ut nullum præstetur impedimentum excitiis spiritualibus; ut non minùs idonei simus ad exercitia spiritualia. Sylveira hîc.

Diligis me plus his. Joannis 25. 15. Sumptô cibô, de amore oritur quæstio; ut etiam refectione susceptâ, sermo sit de virtute: nè homo interior privetur cibo, ei exterior abitus est. Sirl. Cass. l. 14. hic.

Exempla temperantiæ.

Hoc me docuisti: ut, quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. S. August. l. 10. Conf. c. 31.

Sic accedebat ad cibum, quasi ad tormentum. Vitæ S. Bernardi l. c. 4.

Gustum, per contunuam mortificationem, perdidit; liquores alios pro aliis, oleum pro aqua sumpsit. ibidem l. 3. c. 1.

Mensa ipsis est omnis terra, & montes: cœna autem, ac prandium, herbæ sylvestres, atque agrestes: præcipuus ipsorum potus est aqua ex rivis: vinum autem similiter ex cavernis ac foraminibus petrarum. S. Ephrem s. in SS. Patres suô tempore defunctos.

TITULUS III.

TEMPLA.

§. I.

Figuræ, & Similitudines.

QUàm terribilis est locus iste! Gen. 28. 17. O quàm amabilis est locus iste! (templum scilicet) terribilis propter potentiam Judicis; amabilis propter charitatem Redemptoris præsentis. Doultreman lib. 1. c. 4. Sect. 12.

Facies propitiatorium de auro mundissimo. Ex. 25. 17. Nunquam legimus, in hoc Mundo Deum instituisse domum justitiæ, quâ nos puniret, vel salvem judicaret: Sed, cùm sit Pater, imò Mater, clementiæ; domum justitiæ, quâ peccatis nostris propitiaretur, instituit; non unicam, sed propè infinitas: quot enim Ecclesiæ, tot sunt domus propitiationis. Oleaster apud Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. Sect. 1. Obs. 3.

Introduxit me in cellam vinariam. Cant. 2. 4. Per hanc cellam seu *domum*, vinariam, ùt est in Hebræo, accipit. Origines hom. 3. & 4. domum Sapientiæ, putà templa; in quæ inducitur populus fidelis, ut ibi à Doctoribus, & Prædicatoribus, hauriat vinum veræ sapientiæ, id est, cognitionis, timoris, & amoris, Dei. Cornelius hîc.

Ædificavit turrim in medio ejus. Is. 5. 2. id est, templum in medio regiæ civitatis ejus. Et torcular extruxit in ea, id est, altare &c. S. Rupertus hîc. c. 16.

Ecclesia sanè, quidam locus est medicinæ spiritualis: & eos, qui huc veniunt, decet, nè domum redeant; nisi congrua media acceperint, illaque suis vulneribus adhibuerint. S. Chrysost. hom. 1. in Gen.

Domus Dei est cœlo similis; & quemadmodum ex adversariis potestatibus nullum fas est illuc ascendere; ità nec in domum Dei &c. S. Chrysost. in Ps. 133.

Ad Ecclesiam, quasi ad fontem vivum, & ad spiritualem fluvium, convenire debemus: ut accipiamus aquam illam vivam, de qua Dominus dixit: *si quis sitit, veniat &c.* Joan. 7. 37. S. Cæsarius Arel. hom. 34.

Rogo, ut qui ad Ecclesiæ alvearium, quasi ad dulcissimi Christi favum, plenâ devotione concurrunt; velut apes prudentissimæ, de diversis Scripturarum divinarum floribus, intrare cellulas præparent; ubi sancta, & cœlestia, mella suscipiant. Idem hom. 37.

§. II.

Templorum laudes, & nomina.

INgredere tu, & omnis domus tua, in Arcam. Gen. 7. 1. Non aberrabit quis, si profiteatur, Ecclesiam arcâ illâ esse præstantiorem. Etenim arca & excipiebat animalia & conservabat: Ecclesia verò animalia semel suscepta immutat. Ingressusne est illò milvus? idem est egressus milvus. Illò introivit lupus? exiit etiam lupus. Hucne ingressus est milvus? egreditur columba: introiit lupus? exiit ovis; non quidem immutatâ naturâ, sed explosâ malitiâ. S. Chrysost. Procemiô priore in Enarrat. Is.

Vere non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cœli. Gen. 28. v. 16. *Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Jerusalem.* S. Hieron. & alii, *in portis.* Portæ antiquis pro arcibus erant, & principe oppidi munimentô; imò pro armamentario. Adversùs invisibiles hostes templa arces sunt, & armamentaria. Doultreman l. 1. c. 4. Sect. 12.

Erexit in titulum. Gen. 28. 18. Titulus hic non tantùm monumentum, sed etiam altare, significat. Atque hinc primi Christiani, ad exemplum Jacobi, Ecclesias suas vocârunt *Titulos*, à titulo, id est, signô Crucis; & à titulo, id est, nomine alicujus Sancti; in cujus honorem intitulabantur, id est, consecrabantur, & distinguebantur Ecclesiæ: ùt titulus S. Praxedis, S. Laurentii &c. Cornelius hîc.

Ascendit ad portam, & sedit ibi Ruth. 4. 1. Booz sententiam Judicum quæsturus: in portis enim exercebantur judicia. Et de muliere forti dicit Sapiens Prov. 31. 23. *nobilis in portis vir ejus quando sederit cum Senatoribus terræ.* In templo, non de capite, aut fortunæ bonis, sed de æterna animæ salute, cum

Deo

Deo supremo Judice aguntur causæ; & per Sacerdotes, Ministros ejus fertur sententia. In portis fiebant panegyres, &, ad concionem totius urbis, laudes præclarorum hominum prædicabantur. Prov. 31. 31. *date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera ejus.* Et Ps. 28. 9. *in templo ejus omnes* dicent gloriam. Doultreman antè citatus.

Et elevata sunt Cherubim; ipsum est animal, quod videram juxta fluvium Chobar. Ezech. 10. 15. In secunda visione videt pro bove Cherubim. Pagninus, Fernandius, ajunt, vitulum mutâsse faciem suam in Cherubim. Sed unde hæc mutatio? primò facta est apparitio juxta fluvium; secunda prope templum: & animal, quod ad Mundi aquas erat bos, ubi accessit ad Dei templum, feritate depositâ, mutatur in Sanctũ Cherubim. Sylveira c. 19. in Joan. 10. q. 2.

Neque enim tonstrina, aut unguentaria taberna Ecclesia est, aut officina forensis: sed locus Angelorum, locus Archangelorum, Regia cœli, cœlum ipsum. S. Chrysost. hom. 36. in 1. Cor.

Convenitis ad audiendum Deum, - in hac Schola Christi, & Auditorio spirituali. S. Bernardus in Nativ. S. Joan. B.

Vocatur etiam Basilica, Regia, seu Regalis: quia in ea Regi regum servitur. Durandus Ration. div. offic. l. 1. c. 1.

§. III.

Templa amandi, frequentandi, motiva.

Ex Veteri.

TRemor, & horror, invasit sensus eorum; nè hoc faceret Jerusalem, & templo Domini. Judith 4. 2. Palæstina, immemor sui, uni timet Jerosolymæ, & templo Domini: nunc verò quisque sibi. Oliva l. 11. Strom. §. Tremor &c.

Deliciæ meæ, esse cum filiis hominum. Prov. 8. 31. q. d. in aliis ludo; sed cum hominibus delitior; præsertim in templo. Unde Deus templum, vocat suam voluptatem. Ps. 26. 4. *ut videam voluptatem Domini.* Cornelius hic.

Ostende Domui Israel templum; & confundantur ab iniquitatibus suis. Ezech. 43. 10. Expende, quibus Deus utatur mediis ad pœnitentiam persuadendam. Putâssem, Prophetæ dictum, ut clamet supplicia gravia: quasi sit ea virtus templis indita contra peccata; ut, si tantùm videantur, valeant illa penitus expugnare. S. Chrysost. hom. contra Anomæos: quotidie ad hanc congregationem confluamus: nam, si concupiscentiâ flagras; poteris eam facilè restinguere, tantùm visâ hac Domô. Et, si irascaris; facilè bestiam domabis, iram inquam. Et, si aliquâ aliâ affectione impetenis; tempestatem eam facilè sedabis; reddesque pacem, & serenitatem animæ tuæ. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 6.

Verùntamen rursus videbo templum Sanctum tuum. Jon. 2. 5. Ecce anchora! intellexit, Deô docente, futurum per divinam misericordiam, ut rediret Jerosolymam, &, post Niniviticam peregrinationem, in templum Sion regrederetur. An cogitari potest amantior, aut solidior, existimatio, & veneratio, erga sacra altaria; quàm ista Jonæ in tot malis, ac incommodis? Oliva t. 2. conc. 5.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Et introivit Jerosolymam in templum. Marci 11. 11. Formam nobis religionis, quam sequamur, præmonstrat: ùt, cùm fortè villam, aut oppidum, aut alium quemlibet locum, in quo sit Domus orationis, Deo consecrata, intramus; primò ad hanc divertamus: &, postquam nos Domino per orationum studia commendaverimus, sic deinde ad agenda ea, propter quæ venimus, temporalia negotia secedamus. V. Beda hîc.

Invenerunt illum in templo. Luc. 2. 46. Non in theatro, foro, ludorumve loco; ùt pueri solent inveniri: ad innuendum, quòd Filium Dei quærere, & invenire, optantes, templum, oratorium, &c. ingredi debent; non Spectaculorum, aut tumultuum loca. Imò sicut qui libenter est in Ecclesia propter divina, filius Dei creditur adoptivus; tanquam libenter consistens in domo Patris cœlestis: sic qui in tabernis, & locis vanitatum, libenter est, diaboli filius reputatur. Dion. Carthus. hîc.

Venerat adorare in Jerusalem. Act. 8. 27. Quæstor primarius reginæ Candacis ab Æthiopia peregrinatus est Jerosolymam; solô desiderio impulsus, DEUM adorandi in templo. Et venit eò per solitudinis æstus, juga montium, pericula fluminum, latronum; cœli mutationes, hospitiorum incommoda, itinerum tædia: aulam relinquens, in qua, ob eximiam potestatem objectus erat malignitati æmulorum, iique poterant in absentem calumniam cudere, & apud reginam facilè accusare. Quale autem erat templum? cujus gratiâ Jonas in utero ceti exultabat. Joan. 2. 5. Daniel 6. 10. in spelunca leonum descendebat? Satrapa Candacis, aulâ relictâ, in periculum se, suaque, conjiceret? Templum in quo aromata prunis ardebant, & pecorum carnificinæ. Quid illi pro Christianis templis non feciissent? ubi Salvator præsens; ubi æterno Patri æternus Filius immolatur; ubi Spiritus S. in pœnitentes gratias effundit uberrimas; ubi peccata remittuntur; ubi populis explicatur Evangelium; ubi Corpus Christi dispensatur Fidelibus; ubi ossa Martyrum pavimento conferunt sanctitatem; ubi cineres Confessorum scintillant ab altaribus. Oliva t. 2. conc. 5.

Omnia amamus, omnia colimus; solus nobis in comparatione omnium Deus vilis est. Denique, præter alia, quæ id probant, indicat etiam hoc res ipsa, quam dico. Si quando enim usu venerit, quod scilicet sæpe evenit; ut eôdem die, & festivitas Eucharistica, & ludi publici agantur; quæro ab omnium conscientia: quis locus majores Christianorum virorum copias habeat? caveáne ludi publici? an atrium Dei? & templum omnes magis sectentur, an theatrum? verba vitæ, an verba mortis? verba Christi, an verba Mimi? Non est dubium, quin illud magis amemus, quod anteponimus. Salvianus de provid. Dei lib. 6.

Quidam nunquam veniunt ad Ecclesiam (loquitur de Clericis) nisi quando fiunt distributiones: Sicut bubo non venit ad Ecclesiam, nisi propter oleum. S. Bonaventura in Thren. 2.

§. IV.

Templa ædificandi motiva.

Operuit nubes tabernaculum testimonii, & gloria Domini implevit illud. Ex. 40. 32. Tabernaculô jam exstructô, & piè consecratô, ad volat magnus Deus: non se continet; occurrit cum gaudio; ut suâ fruatur domô. Similiter 3. Reg. 8 11. *Impleverat gloria Domini.* Velloso in Judith 1. Paræn. 3.

Rex Salomon priùs ædificavit Domum Dei, tum sibi. 3. Reg. 6 1. & c. 7. 1.

Inventum est in Ecbatanis - volumen unum. 1. Esdræ 6. 2. Quid in illo? *Cyrus rex decrevit, ut domus DEI ædificaretur.* v. 3. Suam Cyrus curam de templo ædificando mandatam voluit annalibus Persicis: Unde tantum sibi nomen peperit Is. 45 1. *hæc dicit Dominus Christo meo Cyro.* Velloso ibid.

Sicut juravit Domino. Ps. 131. 2. David, cùm de se apud DEUM agere vellet: *memento Domine David.* v. 1. unô pòst versu suum de templo condendo votum explicat: *sicut juravit* Cur à sui cura mentem ad templum vertit? S. Basilius hîc: cujus gratiâ hoc fecit? quòd hac re potissimùm delectetur Deus. Velloso ibidem.

Homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes. Eccl. 44. 6. Dion. Carthus. id est, diligenter intenti circa ornatum cultûs divini, & templi decorem.

Nunquid tempus vobis est, ut habitetis in domibus laqueatis; & Domus ista deserta? Aggæi 1. 4. Docet hîc Deus, Fidelibus primam debere esse curam templi, & sacrorum: ac, cùm urbs nova erigitur, primò erigendum esse templum, & cultum Dei stabiliendum, Cornelius hîc.

Et alius Angelus egrediebatur. Zach. 2. 3. Videt Angelum habitu Architecti, *in manu ejus funiculus mensorum.* Rogatus, quò abeat? respondet: *ut metiar Jerusalem:* scilicet ad urbem murô, & templô, ornandam. Rupertus l. 7. de Vict. Verbi c. 19. in ædificatione terrenæ civitatis, & templi, jam & opifices volunt videri, seque certatim ingerunt, Angeli. Velloso citatus.

§. V.

Templa splendida, & sumptuosa.

Fuerunt que Salomoni &c. 3. Reg. 5. 15. Onera portantium, & latomorum, in fabrica templi, erant universim viginti quinquaginta millia. Cornelius hîc.

Magna erit gloria Domûs istius novissimæ plus, quàm primæ. Aggæi 2. 10. In quo est major hæc templi secundi gloria? Non in divitiis, nec templi majestate; non in cerimoniis, nec in Sacerdotum Sanctitate: nam omnia hæc multò illustriora fuerunt in templo primo. Ideo 1. Esræ 3. 12. in instauratione secundi templi lacrymabantur, memores præstantiæ primi templi. Quæ ergo gloria secundi templi? subdit Aggæus v 8. *venit desideratus cunctis gentibus; & implebo Domum istam gloriâ dicit Dominus.* Stella in Luc. 2.

Scribit S. Hieronymus ad Paulinum: Adrianum Imperatorê Bethlehem pro fanâsse, erectô ibidem Adonidis simulachrô: ut in specu, ubi quodam Christus parvulus vagiit, Veneris amasius plangeretur. Stetit ibi Adonis per centum octuaginta annos, usque ad Constantinum Imp. quando S. Helena ejus mater, everso Adonide, magnificam Ecclesiam super ipsam specum extruxit: & super ipsum præsepe, in quo Agnus Dei reclinatus est, erexit altare; in quo idem jugiter Deo offerretur, qui ibidem primò pro salute hominum illuxerat. Sed & Constantinus eandem specum regalibus ornamentis, ex auro, argento, variisque aulæis, exornavit: ità ut hæc Basilica Mundi esset miraculum; nec in orbe quidquam ei esset simile. Nam excelsa est admodum, & amplissima. Quilibet ordo habebat quinquaginta columnas, singulari artificiô, pretiosissimis sunt incrustati: quocirca ipsi etiam Turcæ, & Saraceni reverenter hoc templum frequentant. Cornelius in Michæ. 5. 2. ex Adrichomio &c.

Ædificium Vaticanæ Ecclesiæ vocant ab ædificio Angelicum opus; ab amplitudine, gigantum: cui nec comparari queunt decantata septem orbis miracula. Globus supremi apicis capit plus triginta quinque personis. Summum altare, quod in medio templi erectum, à Leone Magno vocatum fuit lectus Sanctæ quietis: eò quòd in illo condita essent corpora SS. Petri, & Pauli. Habet unum Cardinalem, Archipresbyterum, trecentos Canonicos, triginta beneficiatos, præter aliquot Sacellanos, & Diaconos. Aringi de Roma novâ.

§. VI.

Templa ornantur pietate, profanantur peccatis.

Ex Veteri.

Si aversione aversi fueritis vos auferam Israel & templum. 3. Reg. 9. 6. 7. Si interior animorum cultus deficiat; quidquid magnum, quidquid sublime, exterioris cultûs est, Deus abjicit. Babyloniorum rex templum Jerosolymæ incendit. 4. Reg. 25. 9. tres autem pueri in igne innocui Dan. 3. 24. Cur tam inæqualiter Deus tractat, & templum, & pueros? Rupertus l. 6. de Vict. Verbi c. 25. non poterat hîc Deus excelsus templum suum, quod erat Jerosolymis, illæsum custodire à flammis incendii Babylonii, qui tres pueros taliter custodivit in camino ignis? Poterat: sed erudiendus erat Mundus, ut sciret; quòd Deus excelsus, non pulchris lapidibus, aureis, vel parietibus templi manufacti delectetur; sed fidei claritate, & mundi cordibus: & ille est ei optabilis locus. Baeza t. 2. l. 12. c. 4.

Dirutum à Chaldæo templum 4. Reg. 25. 9.; urbem, & ædem Sacram, incenderunt Romani. Isid. Pelus. l. 1. ep. 73. ut, dum suis non parcit aulis, terrorem iis, qui peccant, injiciat.

Domine, dilexi decorem Domûs tuæ. Ps. 25. 8. Decorem Domûs dicit, non pulchritudinem parietum, aut ministeriorum pretiosissimos apparatus; sed ipsorum actuum beatissimam qualitatem, quibus cuncta gaudet Ecclesia: id est, in psalmorum jubilatione, in precum sanctitate, in Chri-

Christiani populi humillimâ devotione. Cassiodorus hic.

Nec perpercit, omnia speciosa Jacob &c. Thren. 2.2. quæ habebant in ornamentis famosissimi templi, & cultu ceremoniarum, quô se gloriosiores cœteris gentibus credebant: quæ nimirum Dominus præcipitavit, &*destruxit in furore suo.* Ut intelligeres, Dominum non ea, sed ipsos requisisse, sibi in cultum, & gloriam, nominis sui. S. Paschasius hic.

Ex Novo.

Relinquetur vobis Domus vestra deserta. Matth. 23.38. Post minas graves Discipuli Magistrum deducunt Matth. 24. 1. *ostenderent ædificationes templi.* Cajetanus: monstrare volunt templi ædificationes, provocaturi ad misericordiam. Placent Deo sacræ ædes interim, dum fovent pios sensus animi. Quòd si Domus Deo erigatur magnifica, non tamen piè colatur; verti ab hoste, & igne perire, finit Deus. Velloso in Judith 1. Paræn. 3. Cur ostenderunt Discipuli ædificium templi? quod noverant frequenter à Christo visum? Ut flecterent eum ad misericordiam: nè scilicet templum relinqueretur; prout paulò antè asseruit Et quia Discipuli rudes erant; carnalem, & rudem, causam miserendi tetigerunt; ostendendo pretiositatem templi: quasi, propter corporalia illa templi ornamenta, præservandum esset à destructione; & quasi talia Deus ponderaret. Dion. Carthusianus hîc.

Non relinquetur lapis. Luc. 21.6 Si omnia mundi templa, utensilia Deo dicata, deperirent, sanctitas, qua salvari homo potest, non deperit. Sim. Cass. l. 9. c. 53.

§. VII.

Templi reverentia commendatur, & devotio in ea.

Ex Veteri.

QUàm terribilis est locus iste! non est hîc aliud, nisi Domus Dei, & porta cœli. Gen. 28. 17.

Lavabant manus suas, ac pedes; quando ingrediuntur tabernaculum testimonii. Ex. 30.19.20. Vide, quanta reverentia templis, locisque Deo dicatis, debeatur. Quin & Pythagoræ fuit dogma: nudis pedibus sacrifica Nunc quoque Mauri, & Saraceni, templa, in quibus sacra facturi sunt, non ingrediuntur, nisi calceis depositis: Cornelius in Ex. 3.5. Solvere jubetur Moyses de pedibus calceamenta, antequam ad montem Dei Horeb, & rubum incombustum, appropinquaret. Ex. 3.5.

Ut confugiat ad eas. Num. 35.15. Causa asylorum, fuit reverentia templorum, & locorum sacrorum, & ipsius Dei: dum enim Domus Dei habentur Sacro-Sanctæ, & asyla; celebratur ejus gloria, & majestas; misericordia, & bonitas: dum miseros ad se confugientes in suam tutelam recipit. Cornelis hîc.

Non audebant olim Dagonis Sacerdotes templi sui limen, in quod amputatas Dagonis manus reperissent, conculcare, 1. Reg. 5.5. Evaginatô gladiô tenuit Angelus Josue, nè in loco sancto, in quo stabat calceatis pedibus, graderetur. Jos. 5.15.

Custodi pedem tuum, ingrediens Domum Dei. Eccl. 4.17. Symbolicè pedes S. Gregorius, August. Basilius, Orig. Hieron., & alii, accipiunt affectus animi: quia, sicut pedibus itur ad locum destinatum, sic affectibus itur ad opus externum. Affectus ergo sunt, quasi pedes animæ, quibus ipsa se promovet ad opus. Sensus ergo est: ingressurus templum custodi pedes, id est, affectus animæ; nè quid animô volvas, aut concupiscas, Deô indignum. Cornelius hîc.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Venit in spiritu in templum. Luc 2 27. Non venit Simeon in spiritu superbiæ, sicut ambitiosi; qui ambiunt primos accubitus: non in spiritu garrulitatis, non vanitatis, non curiositatis. &c. Stella hîc.

Ascenderunt in templum, ut orarent. Luc. 18.10. Ad hoc debet quilibet ascendere in Ecclesiam, id est, ad orandum: non ad videndum mulieres; vel prava, & vana, colloquia faciendum: quod tamen multi faciunt. Hugo Card. hîc.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus enim prope est. Philipp. 4.5. Quia nusquam magis, quàm in præsentia Domini, in templis, modestia cavenda. Mendoza in 1. Reg. 6.13.

Ecclesiam, non secùs ac cœlum, frequenta: nihilque in ipsa, seu loquere, seu cogita, seu terrenum. S. Nilus Cap. Paræn.

Balæna Brittanica, insulæ instar extensa, & ad formam terræ firmæ, uligine, imò gramine, in dorso obsita; exscendente S. Maclovio è navi, & sacrificante, cœpit locô moveri. Quô animadversô Maclovius belluæ imperavit, ut staret; donec sacra peragerentur, ac sicci vectores in navim rediissent. Stetit, & jussa fecit: ad verecundiam grandium hominum; qui vel in templis sæpe quieti stare nequeun, tdonec res divina ad finem perducatur. Stengelius Judic. div. t. 2. c. 14.

Abyssinorum (qui fidem Christianam profitentur, sed superstitionib⁹ Judaicis habent inquinatâ) nemini licet, nisi nudis pedibus, templum ingredi: in quo qui riserint, sermocinati fuerint, aut deambulârint; profani habentur, & scelesti. Petrus Jánicus thes. rer. Indic. tom. 2. c. 14.

§. VIII.

Commendatur in templo silentium; arguitur garrulitas, &c.

CRaticulámque in modum retis æneam &c. Ex. 27.4. Circa altare hoc erat maxima multitudo Sacerdotum, & Levitarum; præsertim in festis, cùm multæ immolandæ essent victimæ: alii enim eas mactabant, alii excoriabant, alii secabant, lavabant, &c. mirô omnes silentiô & reverentiâ. Aristæas l. de Septuaginta Interpretibus: silentium tantum inest; ut, cùm septingenti ferè ministrorum continuò adsint, & offerentium libamina sit multitudo ingens; nec unum quidem hominum in loco versari putes: summâ námque veneratione, & magnâ pietate cuncta perficiuntur. Cornelius hîc.

In templo ejus omnes dicent gloriam. Pſ. 28. 9. Audiant hæc pſalmi verba ii, qui longos, alienosque, in templo edunt ſermones. Qui in templo Dei eſt, non vana, ſcurrilia, probroſa, loquatur verba; ſed *omnes dicent gloriam.* Adſiſtunt, verba deſcribentes Angeli; adeſt & Dominus, affectus intrantium conſiderans: preces cuiuslibet Deo manifeſtæ ſunt. S. Baſilius hic.

Nihil Eccleſiæ tam congruum, quàm ſilentium, & tranquillitas. S. Chryſoſt. hom. 38. ad pop.

Olim templi foribus inſcriptum erat, *ſilentium.* teſte S. Chryſoſt. hom. 1. in 1. ad Timoth.

§. IX.

Contra irreverentiam in templo.

Filli hominis; putáſne vides tu, quid iſti faciunt, abominationes magnas, quas Domus Iſrael facit hic? &c. Ezech. 8. 6. *Ergo & ego faciam in furore meo: non parcet oculus meus; non miſerebor.* v. 18.

Ipſe autem Ariel quatuor cubitorum. Ezech. 43. 15. Ariel, id eſt, *leo.* Præferebat altare formam leonis: ut ad id ſacrificaturi accedentes recordarentur, Deum ſimilem eſſe leoni, qui irreverentes diſcerpat. Cornelius hic.

Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum. Matth. 21. 13. Ecce tibi ampliſſima domus, multò ædificata ſtudiò, ſummâ arte exornata; ab impietate, & vitiis, habitantium eam faciem ſumit; ut Deo rudis, & inculta, ſpelunca appareat. Baeza t. 2. l. 12. c. 4.

Et acceſſerunt ad eum cæci in templo. ib. 14. Aptè à Domino, poſt contemptores templi ejectos, mox cæci ſanantur. Cœcitate enim laborant, qui in templo ſe irreverenter gerunt. Jacob Gen. 28. 16. exclamat: *verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam.* Jacui, ſomno indulgebam; dum deberem procidens adorare, & cœleſtia meditari. *Et ego neſciebam;* mentis certè cœcitate laborabam. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 2. Sect. 2. Obſ. 1.

Domus mea domus orationis vocabitur. ib. Hi ementes, & vendentes, non degebant in ipſo templo propriè, ſed in atrio templi; imò in atrio omnibus gentibus communi: & tamen inde à Chriſto ejecti ſunt. Quid ergo faciet Chriſtianis in templo ipſo coram Venerabili indigniora patrantibus? Cornelius hîc.

Amen dico vobis, non relinquetur hîc lapis ſuper lapidem. Matth. 24. 2. Tunc Diſcipuli quærunt: *dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum adventûs tui, & conſummationis Sæculi?* Nota: Chriſtus Dominus loquitur de templi ruina: unde Apoſtolis venit in mentem totius orbis diſſolutio? Judicant ergo, exciſô templô, orbem ruiturum; nec ſtare poſſe, religione ſacri loci profanatâ. Sylveira in Act. 4. 1.

Cùm feciſſet quaſi flagellum. Joan. 2. 15. Non legitur in Evangelio Chriſtus percuſſiſſe aliquem, niſi hic. Multa peccata fiebant in Jeruſalem &c. Nota, quàm diſpliceat Deo irreverentia in templis. S. Vincent. Ferr. D. 10. Trinit.

Nunc autem forô nihil differt Eccleſia. Si quis corrumpere matronam conatur, locum hunc maximè idoneum putat. Emere quid, aut mercari, lubet; magis idonea Eccleſia eſt, quàm forum. Sæpius enim de his rebus, quàm in ipſis officinis, loquuntur. S. Chryſoſt. 36. in 1. Cor.

Tunc etiam domus Eccleſiæ erant; nunc verò Eccleſia domus; imò domô quâlibet profana magis. Nam in domo quidem, ordo ſervari ſolet: hera thronum occupat, famulæ tacitè texunt; hîc verò magnus tumultus; nihilque à caupona differunt noſtra. Tanta turba, tantus riſus, quantus in balneis. Dominô cœlitus de tam ſtupendis rebus nobiſcum loquente, canibus impudentiores ſumus; ſcortis reverentiæ plus, quàm Deo exhibemus. Inhorreſcitis? cùm iſta auditis? quin magis adeò facientes horreſcite. S. Chryſoſt. hom. 36. in 1. Cor.

In hanc probroſitatem morum. Itaque Eccleſias, vel potiùs templa, atque altaria Dei, minoris reverentiæ quidam habent; quàm cujuslibet minimi, ac municipalis judicii domum. Salvianus de Provid. Dei l. 3.

Stephanus Papa VI., cùm animadverteret, à nonnullis irreverentiam templo exhibitam; dum ipſe Miſſam celebraret, ſub ipſa Miſſa ad populum converſus exclamavit: Paveſcite illum, qui flagellô factô de funiculis ejecit vendentes de templo. Schönleben Diſc. 27. in Dedic.

Eccl.

TITULUS IV.
TEMPUS.

§. I.

Symbola.

Putabat se stare super fluvium, de quo ascendebant septem boves. Gen. 41. 1. 2. Ideò ascendebant de flumine: quòd dies, anni, ac tempora, fluminis prætereunt modò, & cursim labuntur. S. Ambros. offic. l. 2. c. 16.

Tempus rotæ speciem imitatur: utpote quòd in se torqueatur, & convolvatur. S. Isidorus Pelusiota l. 2. ep. 158.

Rosa Sinensis in patrio solo unicam diem vivit; & est veluti florum dies. Matutino cum albore albicat, cum meridiano ardore flammeola est, cum luce nocteseente purpurat: at verò nostratibus in hortis hospes, biduò, triduóque, vivax. Ex Rosa Joan. B Feirarii l. 4. c. 6.

Stella temporis est hieroglyphicum: qui nihil in toto Mundo statam temporis legem magis observat, quàm cœlestia corpora. Pierius Valerianus hierogl. l. 44.

§. II.

Tempus pretiosum; bene eò uteré.

Ecce video cœlos apertos. Act. 7. 55. Moneta, celebris Bononiæ Doctor, ad capessendum S. Dominici institutum, permotus cujusdum ex eo ordine concionatoris, hæc verba S. Stephani explicantis, voce dicentis: ecce nunc cœli aperti sunt volentibus introire; sed mox in æternum claudentur iis, qui hoc vitæ, & bene agendi, tempus neglexerint. Ità Chron. Ord. p. 1. l. 1. c. 37.

Quid in crastinum differs? potes & hodiernum diem lucrari. Cavendum est, nè & illum non teneas. & hunc amittas. Non exiguum detrimentum est vel horæ unius: & una hora totius vitæ portio est. S. Ambros. ep. 82. ante finem.

Omne tempus opportunum ad indulgentiam. Si aurum tibi offeram, non mihi dicis, cras veniam; sed jam exigis: aurum accipere nemo differt, nullus excusat. Redemptio animæ promittitur; & nemo festinat. S. Ambros. s. de Elia, & jejun. c. 22.

Deputentur tempora, distribuantur horæ, pro salute animæ. S. August. l. 6. Conf. c. 11.

Pars modica temporis fœnerata Deo, non solùm ipsa non deperit; sed cum magnis ab eo rependitur incrementis. Salonius Explic. in Ecclesiasten.

Dedit tibi vitam Deus, ut se colores; tu eam incassum, & inutiliter, consumis. Quæris, quod sit damnum? si vel parum argenti temerè consumpseris, id omnino summum appellas: sin totos dies in diaboli operibus consumpseris, nihil amisisse opinaris. S. Chrysost. hom. 57. in Joan.

Totum diem in iis rebus, quæ ad corpus spectant, insumis; & duas horas spiritualibus non vacas? Idem orat, de non contemnenda Ecclesia Dei.

Delectabile tempus, quod præterlabitur; & formidabile: delectabile propterea, quòd sui fruendi persuasionem hominibus ingeneret; formidabile; quod super vitâ futurum Dei judicium latenter inducit. Vita enim hominibus certamen est, & Creator agonotheta; qui, exactô vitæ cursu, finem distribuens congruentem, virtuti coronas plectit; vitiosis verò moribus judicium apparat. S. Basilius Seleuc. or. 27.

Væ delicias sectanti! tempore enim exiguô tanquam vitulus ad mactationem paratur S. Nilus Cap. Paræn.

Dedimus corpori annum; demus animæ dies: impendimus nobis tempora; tempus deputemus Authori. Vivamus Deo paululùm, qui sæculo viximus totum. S. Chrysol. s. 12.

Quanti tempus sit, quis corde percipere? quisvé humanâ valet referare facundiâ? illud noverunt optimi, èqui eô carent. Omnem siquidem Mundi substantiam, honores prælationum, sæculi pompam, corporis voluptates, & quidquid sub cœlo creatum est, delectabile, atque jucundum; pro unius horæ spatio, si possent, voluntariè commutarent. Hi sunt, quibus misericordia jam fecit occasum; qui irrevocabiliter in lacum miseriarum descenderunt. S. Laur. Just. l. de vita Solit. c. 10.

O Domine, Deus! vitæ meæ quot tempora effluxerunt, in quibus sinè fructu vixi! coram te quomodo subsistam? quomodo ad te levare potero faciem meam, in illo Magno, ut terribili, examine; quando enumerare jusseris omnes dies meos, quærens fructum in eis! Idem de incend. div. am. c. 6.

Nihil pretiosius tempore: sed heu! nihil hodie vilius æstimatur! Transeunt dies salutis, & nemo recogitat: nemo sibi non reditura momenta periisse causatur. S. Bernardus s. de Verb. Petri: ecce nos &c.

Nemo vestrum, fratres, parvi æstimet tempus, quod in verbis consumitur otiosis: siquidem tempus acceptabile est; & dies salutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile; nec advertit insipiens, quid amittat. Libet confabulari, ajunt, donec hora pertranseat. O! donec prætereat hora? ô donec pertranseat tempus? donec hora prætereat; quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam; miseratio Conditoris indulget. Donec transeat tempus; quô divinam tibi repropitiare debueras pietatem, properare ad Angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, aspirare ad promissam felicitatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. S. Bernardus s. de triplici custodia.

Tempus, quod ad pœnitentiam nobis divina clementia concessit, si perditum fuerit, in æternum recuperari non poterit: unde nulla jactura gravior est nobis, quàm jactura temporis perditi. S. Bonaventura s. 37 D. Septuag.

Ultimum periculum, est temporis ablatio, & cessatio. Modicô tempore potest homo lucrari

crari veniam, & gratiam, & gloriam. O si talis mercantia ad infernum portaretur, solum tempus dimidiæ horæ ad pœnitendum; emerent illud pro mille Mundis, si possent. *Veniam ad te tanquam fur*, ait Dominus Apoc. 3.3. Fur ad hoc venit, ut thesaurum indiligenter custoditum tollat. Thesaurus utique indiligenter custoditus est pretiosissimum tempus: quod meritò Dominus peccatori tollit, qui malè vivendo in lucro non ponit. S. Bernardinus t.1. s.13. Art.3.

§. XIII.

Tempus breve.

Primò manè - circa horam tertiam. Matth 20 1.3 Dies hujus sæculi spatium est: qui quidem dies nobis longus videtur; sed, si cum æternitate Dei conferatur, est brevissimus. Origenes hom.10. in Matth.

Uniuscujusque hominis vita quanta est? adde quantoslibet annos; duc longissimam senectutem; quid est? nonne aura matutina? August. conc. primâ de prima parte Ps 36.

Æternitati comparata brevis est omnium temporum longitudo S. Hieron. ep. 139. Cypriano.

Dies horarum, septimanæ dierum, menses septimanarum, anni mensium, labuntur instar. B. Theodorus Studia s. 120.

Titulus. V.

TENTATIONES.

§. I.

Symbola.

Si ambulavero in medio umbræ mortis. Ps.22.4 Medium umbræ mortis agnoscimus vitam tentationis. S. Chrysost. hîc.

Salvum me fac Deus: quoniam intraverunt aquæ &c. Psal. 68. 2. Hæc est deprecatio pœnitentis, vel tentati; loquentis ad modum naufragantium, quorum navis rupta est, & implerur aquâ: tunc deprecantur Deum, ut salvas possint facere animas suas tantùm, id est, vivi possint evadere. Hugo Card. hîc.

Ventus turbinis veniebat ab Aquilone. Ezech.1.4. Ventus turbinis ab Aquilone venit, quando frigidus à charitate Dei diabolus flavit; & turbine tentationis genus humanum in primis parentibus à beatitudinis statu dejecit. S.Rupertus c. 3. in Ezech.

Motus magnus factus est in mari. Matth. 8.24. Tempestas etiam oritur Apostolis: quia sinè tentatione esse nemo potest. S. Ambros. l. 6. in Luc. 2.

Quotiescunque in tentationem incideris; scito malleum diaboli esse. Origenes hom. 3. in Jerem.

Quasi quædam vestis animæ, caro est. Sed hæc nimirum vestis habet tineam suam: quia ab ipsa carnalis tentatio oritur, ex qua laceratur. S. Gregor. mor. l. 5. c.29.

Quid est Mundus iste, nisi quidam spiritualis venationis locus? in quo tot tenduntur laquei, quot immittuntur tentationes, seu ad delinquendum hominibus emergunt causæ. S. Laurent. Just. l. de cont. Mundi. c.18.

Quælibet tentatio, nuntius est Infernalis inimici; qui nos requirit ad ei consentiendum: & ut omnia nostra perdat, ac rumpat, fidelitatem suam, quam Deo, & Domino suo debet, & sponso. Et secundùm quod Anima resistit plùs, aut minùs; secundùm hoc custodit illa meliùs, aut pejùs, fidelitatem, & gratiam sponsi sui. Gerson. de differ. peccator. mort. & venial.

§. II.

Tentationum utilitas.

Symbola.

Profectique de Mara venerunt in Elim. Num. 33.9. *ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta.* Mara interpretatur *amaritudo.* Vides, post tentationis amaritudinem, ad quantam deveniunt & dulcium pomorum, & aquarum profluentium, amœnitatem? Per tentationis itaque pugnam perducuntur ad palmas; & per sitis intolerandæ penuriam ad irriguam veniunt aquarum viventium affluentiam. B. Petrus Dam. lib. 2. ep. 7.

Dabit pro terra silicem. Job. 22. 24. Terra peccator est, Ps.1.4. *tanquam pulvis*, quam dæmon huc illucque, jactat: cùm justus efficitur, si lex est: ictus scintillas producit. Tentatus Deum invocat, cœlum suspirat, proponit, &c. Osorius D. 3. Epiph.

Surge Aquilo &c. Cant. 4. 16. Volo permittere, quòd surgant diversa genera tentationum, & perflent, id est, stimulent, hortum meum, id est sponsam meam; & fluent aromata illius, Quia per tales stimulationes tu mereberis, & redolabis congruô modô. Aquilo enim est ventus frigidus; auster verò est ventus calidus: & significant omnia genera tentationum; & omnia, quæ possunt inclinare ad malum. Quia quicunque malè agit; vel hoc facit ex timore infrigidante, vel ex amore malè inflammante. S.Thom. Aqu. hîc Lect. 2.

Ortô sole æstuaverunt. Matth. 13. 6. Per solem orientem intellige tentationes: eò quòd tentatio ostendit homines, & declaret, quales sunt: sicut sol manifestat abscondita. Theophylactus hîc.

Sicut caro, quàmvis præcipua sit, nisi sale aspergatur, corrumpitur: ità & anima; quantumvis perfecta, nisi assiduis saliatur tentationibus, relaxatur. S. Ambros. tr. de 42. mans. fil. Isr. Decima octava mansio.

Testi-

Testmonia
Ex Veteri, Novo, Patribus, & aliis.

Vir erat. Job. 1. 1. B. Job de virtute, & fortitudine animi, contra tentationes, quas, diabolô instigante, sustinuit, vir appellatus est. V. Beda hîc.

Tempus belli, & tempus pacis. Eccl. 3. 8. Qui bellum gerit contra spirituales nequitias, pacem cum Deo habet. Et in hac quidem vita tempus est assiduè pugnandi contra principatus, & potestates: qui verò palmam consequetur, deinde in futuro sæculo lætabitur in deliciis, & in multudine pacis. Olympiodorus hîc.

Erat navis in medio mari. Marci 6. 47. Discipulos tentari permittit, ut discant patientiam. Nam propterea non statim illis assistit; sed totâ nocte sinit in tempestate esse; ut doceat, fortes esse; & non in principio tentationum sperandam requiem. Theophylactus hîc.

Illud scientes, Martyrii occasionem esse quamvis tentationem. Clem. Alex. Strom. l. 4.

Meritò non solùm ab incipientibus, verùm etiam à provectissimis, Sanctis uniformiter Domino supplicatur, & dicitur: *& nè nos inducas in tentationem.* S. Ambos. l. 2. de vocat. gent. c. 9.

Cogitur adversarius Sanctos Domini ad sua damna tentare. Dum enim tentat, meliores reddit; ut, qui tentatur, possit alios instituere, qui sibi ipse invalidus videbatur. S. Ambros. in Ps. 43. Et inter gentes &c.

Nulla sunt sinè tentationum experimentis opera virtutis; nulla sinè perturbationibus fides; nullum sinè hoste certamen; nulla sinè congressione victoria. S. Leo s. 1. de Quadrages.

Hoc ipsum de misericordia protegentis est; qui naturæ mutabili, nè de confecto prælio superbiret, semper voluit superesse, quod vincat. S. Leo s. 1. de jejunio Pent.

Et quî fieri potest, dicet aliquis, ut Martyres imitemur? non enim persecutionis est tempus. Equidem id etiam scio: persecutionis quidem tempus non est; ut martyris est tempus. Non persequuntur homines; at persequuntur dæmones: non vexat tyrannus; at vexat diabolus tyrannorum omnium sævissimus: non objectas prunas conspicis; at cupiditatis conspicis flammam accensam: illi cum bestiis pugnârunt; tu iram, immitem, & indomitam, belluam frena: illi adversùs intolerabiles dolores steterunt; tu absurdas, pravasque, cogitationes, quæ in corde tuo pullulant, vince: ità Martyres imitabere. S. Chrysost. t. 6. Laudatio S. M. Barlaam.

Mos est Deo, ut non liberet à periculis viros virtute claros; neque à tentationibus liberet: sed in ipsis tentationibus tantam suam declarat virtutem; ut tentationes ipsæ eis fiant occasio lætitiæ magnæ. S. Chrysost. hom. 62. in Gen.

Non mihi videtur magnæ laudis futurum fuisse hominem; si propterea posset bene vivere, qui à nemine malè vivere suaderetur. V. Beda in Gen. 3.

Quot habeat Christus milites, certamen ostendit: qui triumphum mereatur, per bella cognoscitur. Ennodius l. 2. ep. 14.

Si homini videtur dura via virtutis, quia continuò oportet nos pugnare adversùs carnem, & diabolum, & Mundum: recordetur, quòd, quamcunque elegerit vitam, etiam secundùm Mundum, multa illi adversa, tristia, incommoda, laboriosa, patienda sunt. Idiota Regulâ. 1.

Desperant aliqui de Dei bonitate, si non suavitatem dulcedinis suæ experimentô jugi gustent: quasi jam esse velint, non spe, sed ipsâ re, beati; & possidere hæreditate sanctuarium Dei: neque esse in laboribus hominum; neque cum hominibus per tentationes flagellari. Ps. 72. 5. Gerson. de consolat. Theolog. l. 2.

Frequentèr, dum graviter nocere cupit hostis, prodest admodum: & proficit in tantum; quòd crebro hominem tentare desistit, nè, tentationem superando, mereatur. Gerson opusc. de div. tent. diaboli.

§. III.
Tentationibus resistendi motiva.

Num. 1.

Deus, & gratia ejus, adjuvat.

Noli timere: plures enim nobiscum sunt. 4. Reg. 6. 16. Et nos dicamus, quoties ab inimicis Christi visibilibus, seu invisibilibus, circumdamur. Dicamus, inquam, fidem habentes, spem retinentes, charitate Deo propinquantes: noli timere, ô anima, noli timere Ecclesia: *plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis.* Nobiscum est Dominus, nobiscum est Angelorum exercitus, nobiscum est spiritualis pugnæ princeps, & victoriæ opifex, Spiritus Sanctus. S. Rupertus l. 5. c. 33. in libros Reg.

Ut tentaretur à diabolo. Matth. 4. 1. Meritò nos D. N. J. C. jejunio suô, atque deserto, adversùs voluptatum informat illecebras; & tentari se Dominus omnium à diabolo patitur, ut in illo omnes vincere disceremus. S. Ambros. l. 4. in Luc. 4. Propterea tentari se passus est Imperator; ut doceret militem dimicare. S. August. s. 63. de divers. Rectè ergo continuò docturus, primùm tentationes nostras in semetipsum admisit, & vicit; atque vincendo, milites suos vincere voluit. S. Rupertus lib. in Evang. c. 15. Sicut pro nobis, & pro nostra salute, unigenitus Dei dignatus est incarnari, circumcidi, baptizari, crucifigi; ità & tentari: ut nobis virtutem, & gratiam, triumphandi in omni tentatione promereretur. Dion. Carthus. in Luc 4.

Ecce video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei. Act. 7. 55. Incunctanter offert sanguinem suum, qui præ oculis habet Regem suum; simul & bravium suum. Euseb. Emiss. hom. de S. Stephano. Vidit stantem: quia stare proprium est adjuvantis in prœlio. Lyran.

Non patietur vos tentari supra id, quod potestis. 1. Cor. 10. 13. Adverte, distributas à Domino tentationes, secundùm eorum, qui tentantur, vires. Qui enim noverat; neminem, nisi Christum, victorem evasurum, ex præsentata Mundi monarchia; eum solum voluit eâ tentari. Similiter de dignitate Messiæ, quâ solum Joannem pulsari voluit. Joan. 1. 19. quia solum noverat eam refutaturum. Oleaster.

Qui pro nobis mortem semel vicit, semper vincit in nobis. S. Cyprianus ep. 9.

Plena sunt angelorum omnia, aer, terra, mare; Ecclesiæ, quibus Angeli præsunt. Adsunt Cherubim, & Seraphim; qui dicunt Sanctus! Sanctus! Sanctus! Plenus est Mundus Sanctarum Virtutum; quia plenus est nequitiarum: plenus est orbis terrarum remediis; quia plenus est laqueis. S. Ambros. Oct. 1. in Ps. 118.

In tua pugna Dominus congreditur, Dominus dimicat: prælium tuum, Christi est prælium: peremptio hostis, gloria est Imperatoris. S. Chrysost. s. in illud Sap. 3. justorum animæ.

Adamante solidiores nos Dei gratia efficit; &, si volumus, omnino impugnabiles. Itaque sicut qui adamantem tundit, nihil adamanti nocet; sed seipsum fatigat, & robur suum imminuit: in hunc modum res se habent nostræ cum salutis adversario; si armis, quæ nobis Spiritûs S. gratia exhibet, continuò nos muniamus. S. Chrysost. hom. 4. in Gen.

Quid nocere poterit eorum, quæ sub cœlo sunt; quem Deus cœli protegere, & conservare, voluerit, S. Bernardus s. 1. sup. qui habitat &c.

Ex quo argumento magno factum est nobis, quòd neminem Deus in tentationibus, & tribulationibus, derelinquit; ut non ministret de superis necessariam omnino virtutem; confortet angelicè, qui humanè succumbit; comedat de cœlis, quod non reperiatur in terris: ut & velut corporeus, & passibilis, sustineat passiones. Sim. Cass. l. 13. c. 13. Luc. 22. confortans eum.

Post gravissimas tentationes, S. Antonius sentiens præsentiam Domini; ubi eras, ait, bone JEsu? ubi eras? Quare non à principio adfuisti, ut sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta, Antoni, hîc eram; sed expectabam videre certamen tuum Præfat. vitæ S. Antonii.

Num. 2.

Tentationibus possumus resistere; nostrâ ignaviâ vincimur.

Ex Veteri.

Cùmque levaret Moyses manus, vincebat Israel; sin autem paululùm remisisset, superabat Amalec. Ex. 17. 11. Orat Moyses, & vincit; cessat, & vincitur. Didicit Christianus, quid gerat; invenit, quid fugiat. Didicit, inquam, unde aut vincatur, aut vincat: quamvis instantiùs Christiano orandum sit: & quia periculosior hostis est, & pro seipso, non pro altero, pugnat. Unde apparet, vires hosti illi dare, qui cessat; & sese ei subjicere, qui non orat: quod totum est, odisse sua, & diligere aliena: sibi ipsi hostem existere, dum contra hostem nolit jugiter exorare. Hostis enim, dum oras, premitur; dum cessas, erigitur. S. Chrosost. t. 1. s. de Moyse. Nec quisquam poterit excusari, qui hostem vincere nolit; dum orando cessârit: & tamen in Moyse corpus deficiebat, non voluntas aliquando cessabat. Si ergo fragilitatis causa in Moyse excusare non potuit, quemadmodum in nobis voluntas poterit excusari? S. Rupertus l. 3. in Ex.

Securi erant, & nihil adversi suspicabantur. Judic. 8. 11. Israelitæ de tribu Dan, vidisse dicuntur populum habitantem in quadam regione, absque omni timore securum; indeque audaciam sumpsisse ad illum invadendum. Sic dæmones se animant &c. Diez conc. 2. D. 5. Epiph.

Filiis tuis, & filiabus, vescentibus, & bibentibus vinum, - repentè ventus vehemens irruit &c. Job. 1. 18. Notandum, quæ tempora tentationibus congruant. Tunc quippe diabolus tentandi tempus elegit; quando B. Jobi filios in convivio invenit. Neque enim solummodò intuetur hostis, quid faciat; sed etiam, quando faciat: nam quamvis potestatem acceperit; aptum tamen ad subversionem tempus exquisivit. S. Gregor. mor. l. 2. c. 9.

Aperi mihi soror mea. Cant. 5. 2. Ponit his verbis rationes, ad suadendum peccatori, ut aperiat Deo. Cùm ait: *aperi mihi*, insinuat, aperuisse peccatorem aliis, vel aperire solere. Et enim ad januam cordis stat etiam diabolus pulsans; sed aliô modô, quàm Deus. Sicut enim in palatiis regum plures sunt ordines portarum, antequam perveniatur ad secretum cubiculum: ità cor hominis plures continet ordines portarũ. Quinque sensus sunt portæ; magis intimæ sensus interni, phantasia, appetitus sensitivus: per quas etiam intrat diabolus, & vehemẽtiùs pulsat; cùm fœdas cogitationes excitat, & immittit; quas David Ps. 77. 49. vocat *immissiones per angelos malos.* Et sic *misit diabolus in cor Judæ* Joan. 13. 2. ut traderet Christum. Diabolus quidem immisit; sed Judas admisit, & consensit: & ideo ad possidendum cor ejus intravit; cùm tamen illam immissionem potuisset repellere. Universa enim potestas diaboli non ampliùs se extendit, quàm ad pulsandum ad has januas: at ulteriùs est intimior cordis janua ad superirem spiritûs partem, ad quam solus Deus immediatè pulsare potest; immitendo in intellectum, vel voluntatem, pias cogitationes, & ferventes affectus. de Ponte hîc Exh. 8. §. 1.

Ex Novo.

Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Matth. 4. 6. Tentat etiam Simonem Magum, ut per aera volitet. Cur tam diversimodè tentat? Hic valde superbus; à quo multùm distat Christus. S. Gregor. M. l. 14. c. 7. intuetur inimicus generis humani uniuscujusque mores; cui vitio sint propinqui: & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoscit faciliùs inclinari mente. Job. 41. 4. *quis revelabit faciem indumenti ejus?* q.d. quis diaboli vestem ex forma discernet? Sylveira hîc.

In montem excelsum valde. Matth 4. 8. Ut locus esset occasio consentiendi tentationi: sciens, ex mutatione locorum sæpe mutari affectum. Dion. Carth. hîc.

Descendit pluvia, & venerunt flumina & cecidit &c. Matth. 7. 27. Quis illam domum demolitus? non sola tempestas, nec ventus: nam aliàs & altera domus destrueretur; sed malum fundamentum fuit causa. Ità tentationes, quæ malos, & probos, impetunt, eædem sunt. Cùm

ream ventus sufflat; paleas secum fert; triticum manet. Causa non solùm ventus, sed palearum levitas: Te non ducit tentatio, sed tua voluntas, quæ nihil ponderis habet in virtute. Impii, *tanquàm pulvis, quem projicit ventus.* Ps. 1. 4. Justi sicut *plantatum lignum.* Stella in Luc. 4. Pluvia notat tentationem Mundi; flumina carnis; venti diaboli. Pluvia enim ex alto descendens, terramque irrigans, inflans, tumentemque efficiens; notat ambitionem honorum, & cupiditatem opum, quas affert Mundus. Flumina, quæ ex terra oriuntur, & domum circumlambunt; notant tentationes carnis, quæ ex ipsa carne oriuntur; eamque oblectando, quasi circumlambunt; ut à puritate, quam lex Dei præscribit, desistat. Venti, qui ex aere invisibiliter in domum inflant, sunt tentationes diaboli invisibilis. Cornelius in Matth. 7. 27. Hominis vitium est, si cadat: tentatio hominem manifestat. Malè compacta navis etiam levi tempestate solvitur: rupes decumanis quoque fluctibus sinè damnò quatiuntur. Illud discrimen Salvator indicat exemplò sapientis, *domum supra petram ædificantis super arenum.* Iisdem pluviis, fluminibus, ventis, utraque concutiebatur. Domus sapientis stetit; stulti collapsa est. Quis causa lapsûs? non venti, non flumina, non pluviæ; alioquin etiam domus Sapientis corruisset. Causa igitur fuit arena; in qua domum suam stultus malè fundavit: non cecidisset, si firmum fundamentum posuisset. Stengelius div. Jud. t. 4. c. 56. Vides, quòd non tentationum infictus, sed ædificantium stultitia, ruinam fecit. Etenim illic pluvia, & hîc pluvia; illic flumina, & hîc flumina; & illic ventorum incursus, & hîc idem: ille ædificavit, & hic ædificavit: & eadem ædificatio, & eædem tentationes; & non idem finis: quoniam non idem fundamentum. Non enim tentationum natura, sed ædificantis imprudentia, ruinam fecit; alioquin oportuisset & domum supra petram ædificatam cadere. S. Chrysost. hom. 4. ad pop. *Superseminavit-& abiit.* Matth. 13. 25. Dæmon superseminare tantùm potest malæ cogitationis zizania: ut fructum pariant, nequit efficere. Tentare potest, ut assentiaris tentationi; efficere non potest. Unde, postquam seminat, abit: quasi id jam fecerit, quod potest; reliqua tibi facienda relinquit. Nisi terra excipiat, & foveat; fructum non ferent. Barradius D. 5. Epiph. t. 2. l. 9. c. 3.

Cùm dormirent homines &c. ibidem. Diabolus ad nocendum, ex negligentia nostra, occasione utitur. Diez conc. 2. D. 5. Epiph.

Orate, nè intretis in tentationem. Luc. 22. 46. Non dicit, nè tentatio intret ad vos; sed nè vos intretis in illam: quoniam primum in voluntarium est, secundum verò voluntarium. Cajetanus hic.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. Rom. 6. 12. Notat S. Chrysost. & Theodoretus: non dicit, non tyrannizet, quasi invitis vobis, peccatum: quia peccatum in nobis regnare non potest; nisi nobis volentibus, illudque sponte acceptantibus; ac consequenter tyrannizare nobis non potest. Cornelius hîc.

Habebat loricas igneas. Apoc. 9. 17. Du. Polyanth. Sacra Tom. II.

plicia sunt arma: offensiva, ut gladius, lancea, sagittæ: defensiva, ut lorica, scutum. Cur hi equites non habent lanceas? Respondeo: quia hujus exercitûs duces sunt dæmones; qui nemini possunt nocere, nisi ei se submittat. Sylveira hic.

Ex Patribus, & aliis.

Cùm diabolicis animæ subesse suasionibus cœperit; quantò se hosti callido crebriùs subjicit, tantò eum sibi intolerabiliorem facit: ut ei jam in nullo resistere valeat, uti in uno sui oblita assensum præstat. S. Gregorius in Ps. pœnit. Ps. 3. Quoniam iniquitates supergressæ &c.

Si spiritus dominantis ascenderit in te, locum tamen non deseras; si ostium occlusèris, minimè tibi nocebit. Si verò negligètè susceperis concupiscentiæ incitationem; radices in te figet, & mentem tuam ligabit, & te detrahet in foveam malorum. S. Cyrillus Jeros. Catech. 2.

Liberum arbitrium habet anima: & potest quidem diabolus incitare, cogere autem, præter voluntatem, omninò non potest. Subjicit tibi scortationis cogitationes: si vis, probas; si nolis, improbas. Si enim ex necessitate scortareris; cujus gratiâ Deus gehennam parâsset? Et si naturâ, & non voluntate, justè ageres; cur Deus coronas pararet? Mansuetum est animal ovis; neque tamen illa propter mansuetudinem coronatur: quoniam illa mansuetudo non ex voluntate, sed à natura illi inest. Idem Catech. 4.

Quemadmodum hasta, quæ in clypeum incidit; si mollis quidem sit, eum exscindit; duro autem, & repugnanti, nihil facit; sed, reflexâ acie, vana, & inutilis, excidit: ità etiam usuvenit in anima. Si mollem enim & delicatam, invenerint tela, quæ mittuntur à diabolo; in profundum pervadunt: sin autem duram, & validiorem; & ipse abit re infectâ, & ei nihil mali facit. S. Chrysost. in Ps. 9.

Non est ampliùs apertum bellum, nec ex æquo instructa acies. Sed ille quidem jacet pronus, & procumbens; tu autem stas erectus, ex alto eum feriens: ille quidem enervatus; tu verò robustus, & validus. Qui fit ergo, ut sæpe vincat? hoc fit ex nostra ignavia; & ex socordia eorum, qui dormiunt. Idem in Ps. 123.

Filius prodigus cupit implere ventrem de siliquis porcorum; & nemo illi dabat. Per siliquas porcorum diversas cogitationes intelligimus; quibus maligni spiritus tanquam porci incrassantur; quæ aliquando cupienti non dantur: frequenter enim homo plus peccat, quàm diabolus suggerat; prævenit enim homo frequenter diabolum. Unde Ezech. 16. 27, *dabo te in manus odientium filiarum Palæstinarum, quæ erubescunt in via tua scelerata.* Grandis pudor! quòd diabolus erubescit de peccato hominis, quod ei non suggerit; & homo non erubescit. S. Antonius Pad. Dom. post. Trinit.

Ostium mentis voluntas est, seu consensus ejus: quod & bono, & malo, à libertate arbitrii, per assensum, & dissensum, aperiri, & claudi, potest. Ex quo patet, quòd liberum arbitrium portarius est, ad aperiendam hanc januam voluntatis. S. Bernardinus t. 3. s. de amore inter Deum, & hominem.

Voluntas libera est janitor animæ: quia quodcunque pulsaverit ad januam visûs, vel auditûs, vel alterius sensûs; voluntas statim adest, ad aperiendum, vel excludendum; hoc est, ad volendum, vel fugiendum. Si bonum occurrat, & voluntas hoc velit; Deo aperitur: si malum, & voluntas hoc velit; diabolo aperitur. Et ideo non debet nimis festinanter aperire; sed recurrere ad castri custodem, id est, rationem. Broymard Voluntas libera.

Sicut, cùm fur ad januam, furandi animô, accedit, priùs seram tentat; quam si firmam comperit, spem furandi amittit: ità etiam diabolus priùs seram tentat, id est, quale quisque non peccandi propositum habeat. Quod si firmum invenit, pusillanimis ab incepto desistit. Diez conc. 4. de Incarnat. Dom.

Num. 3.

Tentationes vincendi motiva.

Ex Veteri.

SCrutare, quidquid tuorum &c. Gen. 31. 32. S. Ambros. l. 2. de Jacob c. 5. Venit ad eum Laban, id est, *dealbatus*, putà Sathanas, (quia *Sathanas transfigurat se in angelum lucis.* 2. Cor. 11. 14.) & cœpit ab eo sua requirere. Respondit Jacob: nihil tuorum habeo. Quære, si quid agnoscis tuorum vitiorum, & criminum; nihil mecum abstuli fraudum tuarum. Omnia tua, tanquam contagium, refugi. Et quæsivit Laban, & nihil suorum reperit. Quàm beatus vir, in quo inimicus nihil invenit, quod suum possit dicere; in quo diabolus nihil offendit, quod suum agnosceret. *Venit princeps Mundi hujus, & in me non habebit quidquam.* Joan. 14. 30. Nihil est enim, quidquid est diaboli; quod nullam potest habere perpetuitatem, atque substantiam. apud Cornelium hîc.

Irruit spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem. Judic. 14. 6. Leo est res ardua, ùt gravis tentatio; quam, instar Samsonis, invocato Dei spiritu, animosè invadere, & superare, debemus. Occide hunc leonem: occisus amplius te non vexabit. Unde à Job 4. 10 11. juxta Sept. vocatur *myrmicoleon*, id est, *formica leo.* Tradit Plinius, & alii: leonis animos, viresque, infringi; si quis in oculos, vultumque, ejus pallium, vestemque aliam, injiciat. Cornelius hîc.

Egressusque est Sathan à facie Domini. Job. 1. 12. Ecce ad feriendum invictissimum robur inimicus sæviens, quot tentationum jacula invenit. Ecce quot obsidionum machinamenta circumposuit. Ecce quot percussionum tela transmisit. Sed in his omnibus mansit mens imperterrita, stetit civitas inconcussa. S. Gregor. c. 4. de Job. in Præfat.

In die tribulationis meæ Deum exquisivi. Ps. 76. 3. Testimonium bonæ conscientiæ, & patientia in tribulationibus, & frequentes victoriæ adversùs tentationes, efficiunt; ut anima experimentô quôdam dulcedinem Dei sentiat, & testimonium Spiritûs in se habeat; quòd sit filius Dei. Bellarminus hîc.

Lætentur insulæ multæ. Ps. 96. 1. Pulchrè animas, quæ licèt tentationibus agitatæ, stabilitatem, & firmitudinem, retinent, insulas appellavit; quas undique circumdat quædam malitiæ salsugo: sed tantum allapsu suô non potest, ut æstu aliquô virtutis constantiam labefactet. S. Gregor. Nyss. tr. 2. de inscr. psalmor. c. 9.

Ab omni via mala prohibui pedes meos. Ps. 118. 101. Pedes significant mentis assensum; quæ nos quôdam vestigiô ducit ad culpam, & ad vias malas compellit; nisi eas pietas divinitatis abstraxerit. Cassiodorus hîc.

Et ad domum Dei Jacob. Is. 2. 3. Ecclesia nuncupatur domus. Sed cur domus Jacob? respondet Procopius, quia Jacob luctator, & victor, exstitit. 32. 25. Qui enim ad Ecclesiam Dei pertinet, debet cum vitiis, & passionibus, luctari, & supplantare dæmones. Arcones hic Disc. 6.

Legitur 1. Mach 6. 34. quòd ostenderunt elephantis sanguinem uvæ, & mororum; ut acuerent eos ad bellum: quod fit; quando tepidis, & pigris, adhibentur Passiones Sanctorum in exemplum. S. Thom. Aqu. in ep. 2. Cor. 1. Lect. 3.

Ex Novo.

Serpentes tollent. Marci 16. 18. Serpentes tollit, qui diabolicas suggestiones, & venenatas tentationes supplantat. Dionys. Carthus. hîc.

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. 1. Cor. 10. 13. Dæmoniacum est, malignâ tentatione vinci, & peccare ex malitia: Angelicum eam non sentire: humanum sentire, & vincere. S. Anselmus apud Cornelium hîc.

Vincenti dabo edere de ligno vitæ. Apoc. 2. 7. Lignum vitæ Christus est, qui suis electis semetipsum participando per gratiam, vitam æternam præbet. Richardus à S. Vict. q. d. qui diabolum vincit, edet de ligno vitæ: quia suavitate, & dulcedine, Christi satiabitur; modò per participationem gratiæ, pòst visionis beatæ. Silveira hîc.

Dabo illi stellam matutinam Apoc. 2 28. Aretas, Andreas Cæsar. diabolum intelligunt, juxta illud Is. 14. 12. *quomodo cecidisti de cœlo Lucifer.* Permittit Domin⁹, juxta hanc sententiã, victori dandi diabolum calcandum sub pedibus; quod precatur Paulus Rom. 16. 20. *Deus pacis conterat Sathanam sub pedibus vestris velociter.* Et Luc. 10. 19. *dedi vobis potestatem calcandi super serpentes, & scorpionem, & super omnem virtutem inimici.* Sylveira hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Nunquam remittendæ sunt excubiæ, si quando hostis simulabit tranquillitatem; sed observans inimici insidias, dicat cum B. Habacuc. 2. 1. *Super custodiam meam stabo, & figam gradum super munitionem,* omnî custodiâ servans cor meum. S. Cyprianus lib. de duplici martyrio.

Si tentationi in corde nascenti festinè non resistitur; hac eâdem, quâ nutritur, morâ roboratur. S. Gregor. mor. l. 21. c. 7.

Et tu dicito, si fortè videris, adversum te diaboli tentamenta: quid mihi, & tibi, est Belial? Ego Christi servus sum, illi me totum mancipavi; quid mihi, & tibi, est? Non novi opera tua; nihil

nihil tuum quæro, nihil tuum possideo, nihil tuum desidero. Quantò magis nos oportet separari à diabolo, si ille sic discernit à Christo. S. Ambros. l. de Elia c. 20.

Quia Petra dicitur Christus, eam nobis id nomen afferet utilitatem; ut rectam vivendi rationem, firmam, ac stabilem, teneamus: & in rebus adversis fortiter perferendis constantes simus; adversusque peccati impetum omnem, strenuos, atque invictos animos, præstemus. Ex his enim rebus, & aliis hujusmodi, nos item erimus petra; in natura fragili firmum, & immutabile, Domini robur pro viribus imitantes, S. Gregor. Nyss. de perfectione Christiani.

Quantò imbecilliori reluctamur, tantò minùs, si vincimur, veniâ digni sumus, S. Chrysost. hom 79. in Matth.

Te quærit certamen impar; te expetit mortalis infirmitas: quia majestatis tuæ gloria est, si leo rugiens ab infirma ove superetur; si spiritus violentissimus à debilissima carne vincatur. Fac illum tristem de humana lætitia; qui de offensione nostra semper exultat. Cassiodorus in Ps. 150. Conclus. ad Deum.

Peccato homo non solùm non debet consentire; sed neque in ejus delectatione, vel animô, detineri. Sicut venenosum cibum homo non solum non vult comedere, sed nec etiam gustare. Geminiani l. 9. c. 57.

§. IV.

Tentationibus maximè Deo devoti obnoxii.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Noli timere Abram: ego protector tuus sum. Gen. 15. 1. Dixit Deus post triumphum. In conflictu spirituali majora sunt post triumphum discrimina, quàm ante prælii initia. Nec enim res tota planè confecta est, cùm dæmon in tentatione devictus; nisi Deus denuò subveniat, novasque vires ministret. Did. Niss. D. 1. Quadr. §. 8.

Oderat ergo semper Esau Jacob. Gen. 27. 41. Nota: post acceptam Patris benedictionem statim tentatur Jacob, persecutionem patitur, denique fugatur è domo patris: ut cogitare quis posset, nihil illi profuisse; imò obfuisse benedictionem. Sed eventus docuit, illam ipsi profuisse. Cornelius hîc.

Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorrhæorum &c. Jos. 10. 5. Quinque reges concitârunt contra se Gabaonitæ; quia transfugerunt ad Israël. Origenes hom. 11. in Jos. cùm anima humana Verbo Dei se sociaverit; dubitare non debet, statim se inimico habituram: & eos, quos habuerat antè amicos, in adversarios esse vertendos. Idque non solùm pati ab hominibus se speret; verùm etiam de contrariis virtutibus, & spiritualibus nequitiis, id sibi imminere pro certo sciat. Et ità fit, ut qui amicitias expetit JEsu, multorum sibi sciat inimicitias tolerandas. A primordio justitia vim patitur: statim ùt coli Deus cœpit, invidiam religio sortita est. Tertull. l. Adv. Gnost. c. 8.

Et convenerunt in Masphat. &c. 1 Reg. 7. 6. Præterita flagitia abjurârant, lacrymis diluerant, jejuniis se maceraverant; cùm subitò Philisthinorum satrapæ cum ingenti, non modò suorum, sed etiam Tyriorum, exercitu instant oppugnatores. S. Gregor. in lib. Reg. quia, cùm altiori vitâ proficimus, maligni spiritus, qui bene agentibus semper invident, nobis infesliores sunt. Mendoza hîc.

Totum pondus prælii versum est in Saul. 1. Reg. 31. 3. Cur omnium hostium furor in unum illum ferebatur? Causam Scriptura dedit 1. Reg. 9. 2. *non erat vir de filiis Israel melior illo, ab humero usque & sursum, eminebat super omnem populum,* sic dæmones in eos, qui cæteris eminent, majore impetu feruntur. Did. Niss. D. 1. Quadr. §. 2. Cassiodorus l. 1. ep. 2. graviores insidias adversarii tunc subimus, quando Dei dona suscipimus.

Cogitaverunt adversus Sanctos tuos. Ps. 82. 4. Post baptismum tentatur Christus: eò quòd in sanctificatis maximè diaboli tentamenta grassantur. S. Hilarius.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Cant. 3. 7. Nec in ferculo, nec in throno, nec in quadrigis, adhibuit sibi Salomon satellites, & excubitores; sed ad solum lectulum. Utdoceamur: ibi maximè timendas, ubi pax, & securitas, ad somnum provocant. Oliva l. 9. Strom. §. Nox præcessit.

Terribilis ùt castrorum acies ordinata. Cant. 6. 3. Cur in hoc encomio ultimô locô addit hoc sponsus? ut insinuet: animam, quò pulchrior est, suavior, & magis decora, sicut Jerusalem; eò vehementiùs ab hostibus obsideri, & impugnari; ut ejus decorem penitus exterminent. de Ponte hîc Exh. 2. §. 1.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Superseminavit Zizania. Matth. 13. 25. Non priùs, quàm bonum semen seminatum. Item non in medio spinarum; sed in medio tritici. Mendoza in 1. Reg. 7. 5.

Et discerpens eam spiritus immundus. Marci 1. 26. Cur dæmon discerpens egreditur è homine? S. Gregor. hom. 12. in Ezech; quid est, quòd obsessum hominem antiquus hostis, quem possessum non discerpserat, deserens discerpsit? nisi quòd plerumque, dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quàm priùs excitaverat, quando hoc quietus possidebat.

Et draco stetit ante mulierem, quæ erat paritura. Apoc. 12. 4. Adhuc parturit mulier cœlo nota; quod pertinet ad conceptum votum piè vivendi: sed adest jam draco, ut vim faciat. Velloso in Judith 5. Parænet. 27.

Sicut raptores, & fures, libentius efferunt aurea, quàm argentea, vel lignea, vasa; sic & diabolus per se, vel per alios homines, trahit ad peccatum libentius chariora Ecclesiæ membra. S. Bonaventura s. 1. D. 15. Pent.

Num. 2.

Exempla, & Sententiæ.

Ex Veteri.

Nunquid considerâsti servum meum Job. 1.8. Illico eum expetit ad certamen: *extende paululum manum tuam.* v.11. Mira diaboli spes de casu nostro. Licèt enim armeris; licèt viceris, & triumphes; victoriam sperat. Eluxit id in viro sanctissimo Job: quem licèt sciret probatum per omnia, omnibusque virtutibus ante certamen exercitum: ipse enim nec filios protusè diligebat, nec uxorem; fœdus inierat cum oculis c.31.1. ab omni cupiditate purus. Nihilominus blasphemias abejus ore exortum iri credidit; si eum liberis, & fortunis, spoliaret. S. Chrysost. hom.34 in Matth. quare in mentem diabolo venit, exercitationes ipsius non ignoranti; tot, tantosque, adversùs ipsum excogitâsse labores? Truculentissima est certè bestia; nec unquam solet desperare victoriam. Quod ad condemnationem nostram spectat: nam ille nunquam nostram desperat perditionem; nos de salute nostra desperamus. Oliva t.2. Strom. §. Me expectaverunt peccatores.

Tuus sum ego; salvum me fac. Ps.118.94. Incipit tunc timere, cùm securus jam esse deberet. Antequam Dei fieres, rogandus erat, ut te salvaret. Sapienter timet tunc maximè, cùm se vidit in domo Dei ornatum virtutibus, & locupletatum. *Tuus sum ego; salvum me fac.* Quia tibi propior factus sum, ideo vicinior factus hosti. Tunc egeo salute; quia jam milito Salvatori: nunc paveo, quia tuus sum. Nam & navis, quò pretiosiores vehit merces, eò diligentiùs à pyratis exquiritur, & fortiùs invaditur. Oliva t.2. Strom. §. Tuus sum ego &c.

Præpara animam tuam ad tentationem. Eccli 2.1. Cur accedenti ad servitutem Dei parata est tentatio? R. quia talis recedit à servitute diaboli: qui indignans, se suô peculiô, & jure herilî, privari; eum, ùt servum fugitivum, & apostatam, persequitur, tentatque; ut ad sua castra, ad suum jus, & dominium reducat. Cornelius hîc.

Cibus ejus electus. Habac.1.16. Non vult quemlibet decipere. Saul regem, qui electus à Domino est; & Judam Apostolum, supplantare festinat. S Hieron. c.16. in Ezech. Sicut enim animarum salus, Christi D. cibus est; ità earundem pernicies diaboli cibus est; qui tamen *electus* dicitur: quia non tam improborum hominum, quàm justorum, perditione lætatur. Hunc enim velut ex mensa Christi electum cibum rapere, ac devorare, conatur. Diez. Bellum spirituale.

Ex Novo.

Tunc ductus est JEsus in desertum, ut tentaretur à diabolo. Matth.4.1. Hostis noster adhuc in hac vita nos positos, quantò magis nos sibi rebellare conspicit, tantò ampliùs expugnare contendit. Eos enim pulsare negligit, quos quietô jure possidere se sentit. Contra nos verò eò vehementiùs incitatur, quò ex corde nostro, quasi ex jure suæ habitationis, expellitur. Hoc enim in seipso Dominus sub quadam dispensatione figuravit, qui diabolum non nisi post baptisma se tentare permisit: ut signum nobis quoddam futuræ conversationis innueret; quòd membra ejus, postquam ad Deum proficerent, tunc acriores tentationum insidiis tolerarent. S. Gregor. mor.l.24.c.7. S. Chrysost., Euthym. &c. expendunt ly *tunc.* Scilicet mox ubi baptizatus, & summi Dei Filius dilectus, Patris ipsius voce proclamatus fuit. Ex quo discimus: quòd majori cum sollicitudine, timore, circumspectione, vivere debet; qui Deum magis propitium, ac benignum experitur: diabolus enim huc omne studium suum vertit; ut eum dejiciat. Did. Niss. D.1. Quadr. §.2. Dæmon spirituales viros maximè nititur tentare; & solitariis insidiatur: utpote quibus, subactô Mundô, & carne, contra solos dæmones pugna restat. Cajetanus hîc. Quòd diabolus Christum post baptismum, & jejunium, tentare aggressus est, innoteścit; quòd tunc potissimùm nititur hominem impedire, ac vincere; cum viderit eum incepisse profectum, & aliquô ferventiori proficiendi desideriô inflammatum. Dion. Carthus. in Luc. 4.

Bonum certamen certavi, cursum consummavi. 2.Tim.4.7 Certaminis nomine virtutes à se excultas, fidemque significavit servatam: quasi idem sit virtus, & certamen. Naxera in Jos.10.§.10.

Ex Patribus, & aliis.

Pervicacissimus hostis ille nunquam malitiæ suæ otium facit: atque tunc maximè sævit, cùm hominem plenè sentit liberatum: tunc plurimùm accenditur, dum extinguitur. Doleat, & ingemiscat, necesse est, venia peccatorum permissa, tot in homine mortis opera diruta, tot titulos damnationis erasos. Dolet, quòd ipsum, & Angelos ejus, Christi servus, ille peccator, judicaturus est. Tertull. l. de pœnit. post initium.

Venisti ad aquam baptismi: istud est certaminis, & pugnæ spiritualis, initium: hinc tibi adversus Zabulum nascitur pugnæ principium. Origen. hom.9. in Judic.

Neque enim persequitur, & impugnat, Christi adversarius nisi castra, & milites. Hæreticos prostratos semel, & suos factos, contemnit, & præterit. Eos quærit dejicere, quos videt stare. S. Cyprianus ep.58.

In fine nè corrumpas: Tunc enim diabolus spirat vehementiùs. Et quemadmodum piratæ, qui mare navigiis infestant; non tum, ubi conspexerint naves à portu exeuntes, invadunt: quid enim hinc fructûs caperent, si scapham inanem demergerent? sed ubi redierint onustæ, plenæque sarcinis; tum demum omnes expediunt artes: ità sceleratus ille dæmon, simul atque videt aliquos multa collegisse; videlicet jejunia, preces, eleemosynam, castitatem, reliquasque virtutes omnes; ubi videt, navigium nostrum esse plenum pretiosis pietatis lapidibus: tunc irrumpit, undique thesaurum perfodiens: ut in ipsius portûs ostiis scapham demergat; jamque nudos nos ad eum portum ejiciat,

ciat. S. Chrysostomus homil. 3. in Isa.

Tunc diabolus sævior efficitur, tunc magis efferatur; cùm viderit, nos cum diligentia vitam nostram disponentes; cùm viderit virtutis onera composita, & magnos acervos; tunc gravius inferre naufragium studet. Idem hom. 1. ad pop. Antioch. de Timotheo. Vide locum.

Athletæ Christi, in corpore commoranti, nunquam deficit colluctationum palma: Sed quantò magis triumphorum successibus creêrit, tantò ei etiam colluctationum robustior ordo succedit. Cassianus de cœnob. instit. l. 5. c. 19.

Nullum certius argumentum est, quòd dæmones à nobis victi sint; si nos acerrimè oppugnent. Joan. Climacus gr. 27.

Optimum signum est, cùm homo tentatur: quia ex hoc ostenditur, quòd diabolus in ejus vita offenditur. S. Bonaventura s. 69.

§. V.

Tentationes periculosæ, continuæ, ubique.

Quoniam pater meus, & mater mea, dereliquerunt me. &c. Psal. 26. 10. Verè, si quis fragilitatem naturæ humanæ consideret, & hostium invisibilium potestatem; & quantopere in omnibus actionibus Dei gratiâ egeamus; nullo modo negare poterit, nos infantibus, à parentibus neglectis, rectissimè comparari. Porrò S. Ezechias usque adeò rem hanc intelligebat; ut non infanti, sed pullo hirundinis, seipsum comparârit. Is. 38. 14. *sicut pullus hirundinis &c.* Bellarminus hic.

Inimici autem mei vivunt, & confirmati sunt super me; & multiplicati sunt, qui oderunt me: nè derelinquas me Domine Deus; nè discesseris à me. Ps. 37. 20. &c. S. Basilius M. prætrepidus providè admodum ait, *inimici mei vivunt*: non enim sunt mortui; neque, ut semel in me quidvis moliti sunt, sic abierunt. Vivunt, & quotidie invalescunt, plures contra me existentes. Apud Did. Niss. s. 2. D. 4. Quadr. §. 5.

Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. Eccl. 3, 5. Est omnino intelligendum, quòd, quæ vitium perimunt cogitationes, eæ sunt lapides; qui ab Ecclesiaste fundâ rectè jaciuntur: quos semper mitti oportet, & colligi. Et mitti quidem ad eum evertendum, qui contra vitam nostram erigitur: colligi autem ad hoc; ut animæ nostræ sinus sit iis præparatis: ut ad manum sit, quod jaci possit in adversarios; si quando nobis fuerint insidiati. S. Gregor. Nyss. hom. 7. in Eccl.

Et accedens tentator. Matth. 4. 3. S. Leo quærit: unde dæmon tam audax; ut Christum tentare non timuerit? Respondet s. 3. de Quadrag. c. 2. viderat superbiam suam baptizati D. Jesu humilitate calcatam: intellexerat quadraginta dierum jejunio omnem cupiditatem carnis exclusam: & tamen non desperavit de actibus suæ malitiæ spiritualis improbitas: tantumque sibi de naturæ nostræ mutabilitate promisit; ut, quem verum experiebatur hominem, præsumeret fieri posse peccatorem.

Assumpsit eum diabolus in Sanctam civitatem &c. Matth. 4. 5. Et hoc magis tremendum; quod neque virtus impleta, neque sanctitas approbata, neque locus Domino dedicatus, cohibuit hostem à congressu. S. Paschasius. Non se eremita in suo recessu, & latebris; non Religiosus in suo Monasterio, securum putet; cùm dæmon putârit Christum, quò minùs vinci posset, nihil vel ab eremo, vel à virtute, & exploratâ sanctitate subsidii habiturum. Did. Niss. Vit. Abr. l. 4. c. 2.

Plena oculis. Apoc. 4. 8. *Scito, quoniam in medio laqueorum ingrederis.* Eccl. 9. 20 Multi requirunt multos oculos: princeps tenebrarum mille habet nocendi artes, in cibo, potu, incessu, veste, sermone, hominum frequentia, solitudine; secundis, & adversis, rebus; in ipsis bonis operibus de vana gloria. Cant. 44 *mille clypei pendent ex ea.* Sylveira hic.

Sex millia annorum jam propè complentur, ex quo hominem diabolus impugnat. Omnia genera tentandi; & artes, atque insidias, dejiciendi, usu ipsô vetustatis edidicit. Si imparatum invenerit militem Christi; si rudem; si non sollicitum; ac totô corde vigilantem: circumvenit nescium, fallit incautum, decipit imperitum. S. Cyprianus lib. de exhortat. martyrii.

Habet pax nostra pericula sua: & frustrà de fidei libertate securi sunt, qui vitiorum desideriis non resistunt. S. Leo s. 6. in Epiph.

Insidiæ sunt in divitiarum amplitudine; insidiæ in paupertatis angustiis; illæ elevant ad superbiam; hæ incitant ad querelam. Tentat sanitas, tentat infirmitas: dum & illa materia est negligentiæ, & hæc causa tristitiæ. Laqueus est in securitate, laqueus est in timore. S. Leo s. 11. de Quadr. Multos habes hostes; multa tela accipe. S. Cyrill. Jeros. Præfat. in Catech.

§. VI.

Tentationum remedia, & amuleta.

Num. 1.

Caput pete; initium elide.

Nè fortè moriamur. Gen. 2. 13. Diabolus metuit, & fugit eos, qui viriliter primis ejus conaminibus resistunt. Quis eò audaciæ diabolum devenisse crederet; ut, dicente Dominô primis parentibus: *in quocunque die comederis ex eo, morte morieris;* ipse sacrilegô ore dicat, *nequaquam moriemini?* Hugo à S. Vict. l. 1. Miscell. Dominus affirmavit; mulier dubitavit dicens: *nè fortè moriamur.* Dæmon negavit: *nequaquam moriemini.* Si mulier non dubitâsset, fortè diabolus non negâsset: sed dedit audaciam, quæ inchoavit malitiam. Baeza t. 1. l. 3. c. 22. §. 26.

Ipsa conteret caput tuum. Gen. 3. 15. Tam facilè conteritur caput serpentis, ut vel calce atteri possit; sed caudâ difficillimè. Job. 40. 12. *stringit caudam suam quasi cedrum* Cum cedro componit caudam serpentis: quia inter arbores nulla magis procera, & imputribilis. Pinna Ethol. 211.

Statim in foribus Peccatum aderit. Gen. 4. 7. S. Gregor. mor. l. 4. c. 22. in foribus peccatum adest, cum in cogitationibus pulsat. Hujus

jus appetitus subter est, eique homo dominatur; si cordis duritiâ aspectâ citiùs prematur; &, priusquam in duritiam crescat, reluctanti menti subigatur. Pinna Eth. 63.

Posuit super tempus capitis ejus clavum &c. Judic. 4. 21. Quare in capite quæsivit vulneri locum? videlicet, quia peccati caput est feriendum. Caput prima suggestio est. S. Rupertus in l. Judic. c. 7.

In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. Ps. 100. 8. Postquam dixit, malorum se fugisse consortia, unde plerumque possunt evenire peccata; nunc ad mentis suæ interiora conversus, illam pestem tyrannicam, vastatricem generis humani, id est, pravam dæmonum suggestionem, quemadmodum de penetralibus suis expulerit, decenter exponit. In matutinis, in ipsis videlicet initiis; quando in nobis suggestiones diabolicæ, velut dubia crepuscula, cœperint apparere; tunc oratione debent ejici, tunc abominabilî execratione detrudi; nè, paulatim noxiè crescentes, velut dies nos nebulosissima comprehendat. Cassiodorus hîc.

Veni, coronaberis de capite. Cant. 4. 8. Quia ille, qui se initiô fortiter gessit, coronæ suæ præbuit auspicium. Gilbertus s. 29. jure caput ipsum triumphans coronatur Dei capite: quia & tentationum initium conterit, & tribulationum vehementiæ non cedit. Baeza t. 1. l. 3. c. 22. §. 26.

Lupus fortis est in capite, & collo; extrema debilia. Tota vis diaboli est in principio tentationis. Si ei in principio resistitur, tum debilis est. Lupi illum videre priores. Gemin. l. 5. c. 39.

Num. 2.

Alia remedia.

Ex Veteri.

Ecce familia mea infima est. Judic. 6. 15. Gedeon, qui à facie Madian fugere statuerat, contra Madian mittitur. Is enim optimus est ad triumphum de scelere reportandum, qui minimùm sibi fidit. Oliva l. 10. Strom. §. Apparuit ei Dominus.

Gedeon dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas; ac lampades in medio lagenarum. Judic. 7. 16. Gedeonis arripe arma Christiane, quem undique circumstant hostes. Perstrepat in auribus tuis Judicis supremi stupenda illa tuba: tartareis, æternisque, flammis accensæ in mente ardeant lampades: fracta corporis lagena ante oculos proponatur. Non Gedeone. sed Christô, Duce, vinces. Barradius t. 2. l. 7. c. 25.

Eligite ex vobis virum, & descendat ad singulare certamen. 1. Reg. 17. 8. Hic invisibilium hostium contra homines rabies signatur; quorum hæc est quotidie vox, hoc studium; ut quemvis nostrum solum adsingulare provocent certamen. Infelix! qui solus accedit. Golfridus in allegor. Tilmanni: nullus ex nobis animositate protervâ ineat hoc certamen: non est enim, qui ad hoc sufficiat. Non enim timet nos solos adversarius noster: idcirco fidenter provocat ad singulare certamen; sciens, quia *væ soli; qui cùm ceciderit.* &c. Baeza t. 2. l. 12. c. 1. §. 7.

Frustrà jacitur rete ante oculos pennatorum. Prov. 1. 17. Facilè laqueos, qui in terra tenduntur, cavet, qui conversationem habet in cœlis. V. Beda hîc.

Indica mihi ubi cubes in meridie? Cant. 1. 6. Sicut pastores, à quibus hæc metaphora desumitur, in meridie, quando solis æstus valde urget, quærunt locum umbrosum, ubi se tueantur, & oves; nè lædantur à solis ardoribus: ità pia anima, tentationibus, ac persecutionibus, vexata, umbram divinæ protectionis petit. *Nè vagari incipiam &c.* timeo enim imbecillitatem meam. Quòd si id non indicaveris mihi; fortè incipiam vagari, quærens alia loca quieta, & umbrosa, sodalium tuorum; te injuriâ afficiens, & me maculans. de Ponte hîc l. 3. Exh. 1.

Ex Novo.

Navicula autem in medio mari jactabatur fluctibus. Matth. 14. 24. Nunc rursum Discipuli fluctuant, ac periclitantur; sicut & priùs. Verùm tunc quidem, cùm essent imperfectiores, aderat & ipse (Christus) ad consolationem; quanquam dormiebat: nunc verò, cùm jam profecissent, aberat: ut nusquam habentes consolationem efficerentur fortiores. Theophylactus hîc.

Clamavit dicens: Salvum me fac. Matth. 14. 30. In Petro communis omnium nostrum consideranda conditio est: ut si nos in aliquo tentationum ventus conatur subvertere, vel unda submergere; clamemus ad Christum. S. Augustus. 14. de verb. Dom.

Magnificat anima mea Dominum. Luc. 1. 46. Latet pro certo in cithara illa David mysterium: figura illa erat; hæc veritas. Hôc decachordô etiam nunc; cùm devotè concinitur, iniquas cordis suggestiones propulsari, lubricas carnis tentationes emolliri, dæmones pessimos effugari, crediderim. Denariô versuum numerô completur, ut decachordi teneat veritatem. S. Thom. Vill. conc. de Cant. B. V.

Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati, Joan. 8. 34. *Aquo quis superatus est, hujus & servus est.* 2. Petri 2. 19. Per aversionem à Deo, à diabolo superatur homo: non superaretur, si se teneret ad Deum. Insuperabilis est, qui sibi ex toto adhæret. Nemo subjectorum aggrederetur militem ad latus Imperatoris conspectum existere. Sim. Cass. l. 11. c. 28.

Ex Patribus, & aliis.

Pacem cum Deo habentibus, ac semper Patri totô corde dicentibus, *fiat voluntas tua*; nulla prævalere certamina, nulli possunt nocere conflictus. S. Leo s. 6. in Nat. D.

Adversus diabolum, non vocis magnitudine, sed magnanimitate cordis, utendum est. Est tamen & vox cordis, quia & est vox sanguinis, quæ ad Deum pervenit. Clamat ergo cor nostrum, non sonô corporis, sed cogitationum sublimitate, concentuque virtutum. S. Ambros. s. 19. in Ps. 118. Clamavi in toto &c.

Cùm

Cùm malus ille dæmon videt animam de divinis rebus sollicitam, & perpetuò illas versantem; nè accedere quidem propius audet, sed celeriter resilit, à spiritûs operatione, quasi à succenso rogo abactus. S. Chrysost. tom. 1. hom. 14. in Gen.

Vitium momentaneum habet voluptatem, dolorem verò perpetuum: virtus contrà laborem brevem; fructum verò cum hilaritate indesinentem. S. Chrysost. hom. de Anna.

Si nolumus à diabolo superari; inhæreamus illi, qui diabolum triumphavit. S. Maximus hom. 2. de jejun. Quadrag.

Quoties gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere; invoca Custodem tuum, Doctorem tuum, adjutorem tuum. S. Bernardus s. 12. in Ps. qui habitat.

Cùm infesti sunt adversarii; cùm illis impares vestras senseritis vires; cùm titubare, formidare, & ipsorum suggestionibus inclinare, cœperitis: sinè morâ currite ad petræ foramina, ad vulnera Redemptoris. S. Laur. Just. l. de casto conn. c. 8.

Nullus sapientior, nullus cautior, apud Christianos respondendi modus contra diabolum; quidquid agganiat, quidquid nectat; hæc una responsio sit fidelis animæ: Christiana sum. Gerson tr. 8. sup. Magnif. O quàm bene est custoditus, & armatus, contra diaboli insidias, & malas cogitationes; qui imaginem Crucifixi habet in corde fixam, omnia interiora sua penetrantem. Thom. Kemp. p. 2. s. 4. ad Novit.

Annuæ Soc. Jesu A. 1598 referunt, Bizontinum B. V. sodalem in agone contra peccatum luctantem, JEsum, & Mariam, invocâsse; tandemque de diabolo tentante victorem, Crucem JEsu, velut victoriæ labarum, manu vibrâsse, ac ter victoria! victoria! victoria! inclamâsse.

Philomela evitat bubonem nocte insidiantem, ponendo se in arbore concava, vel inter spinas densas; ubi ille cum grosso capite intrare non potest: sic nos, ponendo cor intrà crucem, vulnera, & spinas crucifixi. Broymard. Crux contra tentationes.

§. VII.

Tentationum variæ species, & circumstantiæ.

Tres cunei. 1. Reg. 13. 17. Tres cunei Philisthym idem sunt, quod tres turmæ Chaldæorum. Job. 1. Unus cuneus pergit contra viam Ephra; quando scilicet diabolus tentat per avaritiam. Alius ingreditur per viam Bethoron, quæ interpretatur *domus magistri*; quando tentat de superbia, sive inani gloria: unde diabolus Dominum tentavit in pinnaculo templi. Matth. 4. ubi erat locus docendi. Tertius cuneus vertit se ad terram Sabaa sive Seboim, quæ interpretatur *captiva*; & significat carnem Hugo. Card. hîc.

Non timebis à timore nocturno &c. Psal. 90. 5. Quatuor pravos spiritus numerat, qui omnium virtutum exercitiis insidiantur; maximè autem orationi. *Primus* vocatur *timor nocturnus*; qui est spiritus pusillanimitatis, acediæ, tædii; faciens timere, ubi non est timor. *Terra, quam lustravimus, devorat habitatores suos.* Num. 13. 33. Piger sibi leones fingit. Prov. 22. 13. *Secundus: sagittæ volantis in die!* scilicet spiritus vanæ gloriæ, jactantiæ. *Pascit ventum, & sequitur æstum.* Os. 12. 1. hoc est, pascitur, non veritatibus, sed vanitatibus; & sequitur æstum: quia luxuria finis superbiæ. *Tertius: negotium perambulans in tenebris;* qui est spiritus negotiationis terrenæ, & anxiæ sollicitudinis circa bona temporalia, honores, dignitates. Ab his se abstinuit David, ut Deo vacaret. Ps. 70 15. *quoniam non cognovi literaturam,* seu, ut Sept. *negotiationem, introibo in potentias Domini. Quartus: dæmonium meridianum;* qui decipere intendit non tantùm sub specie boni, sed majoris boni; inclinando ad contemplationem, quando obedientia, aut charitas, aliò vocat. de Ponte in Cant 1. 12. Exh. 3. §. 4.

Ut tentaretur à diabolo, Matth. 4. 1. Tentavit diabolus Christum in deserto de calamitate; in templo de superbiæ vanitate; in monte de cupiditate. His tribus tentationibus adhuc impugnat Fideles quotidie &c. Significatæ sunt autem in leone, urso, & gigante. 1. Reg. 17. 34. quos occidit David. Per leonem superbia; per ursum, qui mel sequitur, concupiscentia; per gigantem, qui quasi insuperabilis videbatur, avaritia significatur: quia avaritia quasi insuperabilis est. S. Bonaventura s. 3. D. 1. Quadr.

Vade Sathana scandalum es mihi. Matth. 16. 23. Ut planum fiat; quòd majus bellum diabolus per hominem excitat; quàm dum ipse per se apertè in pugnam descendit. S. Hilarius in Ps. 139. 2. omnes insidias, quascunque nobis spirituales nequitiæ prætendunt, maximè per homines aptantur: & occasiones vitiis nostris alienæ naturæ perversitas subministrat. Sylveira hîc.

Dederunt ei vinum bibere cum felle mistum. Matth. 27. 34. Christo propinatus est triplex potus, myrrhæ, fellis, & aceti. Et significat hic Christi potus triplicem amaritudinem triplicis tentationis. Potus myrrhæ, est tentatio avaritiæ; quæ nimiam habet amaritudinem: potus fellis, est tentatio carnis; quæ sub specie dulcedinis, amaritudinem tenet mortiferam: potus aceti, est ambitio sæculi; quæ dentes stupefacere facit. Contra hunc potum triplicem mortiferum dedit nobis Dominus in Passione triplicem potum salutiferum. *Primum* in sudore sanguinis, contra æstum avaritiæ: Aquam lateris, contra ardorem carnis: lacrymarum effusionem, contra sæculi ambitionem, Hugo Card. in Sap. 11.

In omnibus, quæ secundùm Deum operamur, tres nobis fovens dæmones parant. Ad primum quidem, bonum, uti nè fiat impedire conantur. Secundò verò; si in primo superati fuerint; ut non secundùm Deum fiat, moliuntur. Quòd si hac quoque intentione fures isti potiti non fuerint: tunc laudibus nos efferunt, & beatos dicunt. Climacus gr. 26.

Est è Spiritibus unus, qui præcursor dicitur; qui nos è somno surgentes protinus excipit, primumque nostrum cogitatum inquinare nititur. Idem ibidem.

§. VIII.

Tentationum origo, & qui iis obnoxij.

Inimicitias ponam &c. Gen. 3. 15. Quare ità dicitur? quia hinc manifestè ostenditur; non posse nos à diabolo tentari, nisi per illam animalem partem, quæ quasi mulieris imaginem, vel exemplum, in uno ipso homine ostendit. S. August. l. 2. de Gen. contra Manich. Habet in se unusquisque Adam, & Evam. Sicut enim in illa prima hominis transgressione suggessit serpens, delectata est Eva, consensit Adam: sic & quotidie fieri videmus; dum suggerit diabolus, delectatur Caro, consentit spiritus. S. Gregor. in 3. Pſ. pœnit.

Tum demum diabolus homini præcipuè insidiari, & insultare, consuevit; quando illum solitarium, & quasi seorsim ab aliis positum, cernit. Victor Antioch. in Marci 1.

Ducitur in desertum: ut ostendat nobis, quòd diabolus tentet nos, quando viderit solitarios, & non ab aliis adjutos. Oportet igitur nos non temerè fidere nobis ipsis. Theophylactus apud Naxera in Jos. 19. §. 28.

Finis tentationum, finis est cupiditatum: quia causæ tentationum, causę cupiditatum sunt. Causæ autem cupiditatum sunt, carnis oblectatio, species gloriæ, aviditas potentiæ. S. Ambros. l. 4. c. 14. in Luc. 4. Et consummatâ omni tentatione.

Miscellanea.

Hortus conclusus. Cant. 4. 12. Dicitur bis *hortus conclusus*: quia tentationes Mundi, & Carnis, non possunt intrare ad ipsam. Addit etiam, quòd est *fons signatus*: quia etiam tentationes diaboli non possunt ad eam ingredi. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 2.

Erras, erras frater; si putas, unquam Christianum persecutionem non pati. Tunc maximè opugnaris, si te oppugnari nescis. S. Hieron. tom. 3. ep. 1. Ad Heliodorum.

Nolite credere; nolite esse securi. Licèt in modum stagni fusum æquor arrideat; licèt vix summa jacentis elementi spiritu terga crispentur: manos hic campus montes habet; intus incluſum est periculum, intus est hostis. Expedite rudentes, vela suspendite; Crux antennæ figatur in frontibus. Tranquillitas ista tempestas est. Idem ibidem.

Omnium tentationum hæc periculosissima est; aut non tentari; aut nescire, se tentari: ignaviæ enim ùt plurimùm, vel insensibilitati, non tentari, adscribendum est. S. Laurentius Just. de casto connub. c. 7.

Titulus VI.

TEPIDITAS.

§. I.

Labitur in pejus.

Hujus statuæ caput ex auro optimo erat; pectus autem, & brachia, de argento &c. Dan. 2. 32. Quæris lamentablis hujus ruinæ causam? in promptu est: aureus incepit justus; nec opus erat, ut ab auro subitò in lutum declinaret: satis fuit, quòd in argentum proximum degenerâsset. Scilicet post fervorem tepor, nisi statim resipiscas, nescit, nisi in lethale frigus degenerare, Ramirez in Apoc. 3. ep. 7.

Vidit socrum ejus jacentem, & febricitantem. Matth. 8. 14. Febris, mortale peccatum, præmittit frigus negligentiæ bonorum operum. S. Vinc. Ferr. s. 1. fer. 5. post Oculi. Febris ex frigore oritur, & desinit in calorem. Sic febris animæ, id est, peccatum, sæpe oritur ex negligentia, & tepore: inde enim cupiditas, ardor luxuriæ, gulæ, superbiæ, accenditur. Febris gustum vitiat; quia ipse pravò humore infectus est: sic febris animæ facit, ut res divinæ, conciones, lectiones spirituales, colloquia pia, monita sancta, ei desipiant. Cornelius hîc.

Superseminavit Zizania. Matth. 13. 25. Torporis tempore vitiorum seminantur sentes; & ex exercitationis intermissione coalescunt. Secum autem inspirationis præfocant germen; quoties mens noxiô sopore deprimitur. S. Laurent. Just. in Solenn. S. Joan. Evang.

Petrus verò sequebatur à longè. Luc. 22. 54. Et bene à longè sequebatur, jam proximus negaturo: neque enim negare potuisset, si Christo proximus adhæsisset. S. Ambros. hîc.

Incipiam evomere. Apoc. 3. 16. Notandum, quòd non dixit, evomam, *sed incipiam evomere*: quia, qui per teporem resolvitur, non subitò, nec ex tota gratia, deseritur, ut raptim ad malum relabatur. Sed gratiâ deserente; & ipsô primùm minima, deinde majora, contemnente, paulatim succiditur; & gradalitudinem tibi dixit, *incipiam te evomere &c.* quia electi quique in fide, quasi cibus in stomacho per naturalem calorem decocti, per dilectionem membra Christi fiunt per veram justificationem: & tepidi sinè dilectione crudi evomuntur per reprobationem. Richardus à S. Vict. l. 1. hîc c. 11.

Multi, postquam in ipsum ascenderunt cœli verticem; & omnem exhibuêre tolerantiam; & in desertis morati sunt; nec in somnis quidem viderunt mulierem: quòd paulatim torpuerint; supplantati sunt & ad ipsum malitiæ barathrum devenerunt. S. Chrysost. hom. 77. ad pop. Antioch.

tim à summis ad ima descendit; & tandem præcipitantur in ima ruit. Et pulchrè ad simi-

§. II.

§. II.

Tepor pejor frigore.

Quando verò caro vivens in eo apparuerit &c. Levit. 13. 14. Lepram mundissimam eam vocat, si discurrens in cute operuerit omnem carnem à capite, usque ad pedes. *Quando verò caro vivens in eo apparuerit; tunc Sacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur.* Mysticè: lepra, totum corpus inficiens: peccatorem significat, omni peccatorum genere coopertum: si autem vivens sit caro, ità ut grana aliquot lepræ habeat; tepidum, & remissum, significat: qui ex parte mundam habet conscientiam, ex parte autem leprosam: tamen, quia vivens caro apparet, vivere sibi videtur; nec medicum vocat. Octavianus in Eccl. 2. 15.

Benedicite ignis, & æstus, Domino-benedicite gelu, & frigus, Domino. Dan. 3. 66. 69. Æstas, & hyems, in chorum vocantur; ut Deo psallant. Ver floribus renidens non inducitur. Quin & aurora à cœtu psallentium excluditur. Nimirum quæ in confinio virtutis, vitiique, sunt; ea cœlo non probantur. Mavult Abdenago frigus, quàm teporem: mavult æstum, quàm remissiorem anni partem autumnum. Tenebras audies concinentes cum pueris in fornace, non admissò crepusculò in odeum: *benedicite lux, & tenebræ Domino.* v. 72. Oliva l. 6. Strom. §. benedicite ignis &c.

In civitate peccatrix. Luc 7. 37. Magdalena tota respersa peccatorum leprâ; sed mundissima ex hoc judicanda: quia cucurrit ad medicum, & sanitatem recepit. Cùm contrà Pharisæus, in quo vivens caro apparebat; quia eleemosynas dabat, Christum ad convivium vocârat; medicinam à medico, quam domi habebat, non requirit; imò in medicum insurgit, ejusque facta suggillat. Octavianus antè citatus.

Scio opera tua, quia neque frigidus &c. Apoc. 3. 15. Nam, qui frigidi sunt, agnoscunt suam frigiditatem; qui nudi, suam nuditatem; qui infirmi, suas infirmitates; & remedia, ac medicos, accersunt: quod non agunt tepidi, & remissi. Idem ibidem. Tepor periculosior est frigore; tum ob majorem oblivionem, & socordiam; ex quo non advertit suum periculum, sed securus in eo quiescit, & obdormit: tum ob periculum derelictionis à Deo. Deus enim, qui est ignis consumens, sibique vult à Seraphinis ministrari, hunc teporem odit. Cornelius hic.

Frequentèr vidimus de frigidis, & carnalibus; de sæcularibus, ac paganis, ad spiritualem pervenire fervorem; de tepidis omninò non videmus. Cassianus coll. c. 4. 19.

§. III.

Quis tepidus? quis frigidus?

Neque frigidus es, neque calidus. Apoc. 3. 15. Richardus à S. Vict. Aretas, Ambros. in Psal. 118., & Salvianus. lib. 4. de provid. per calidum, intelligunt Christianum, igne bonorum operum ferventem: per frigidum Paganum, aut Infidelem, sinè fidei calore: per tepidum verò, Christianum nomine, sinè operibus; seu Christianum in peccato viventem. Sylveira hic. Richardus à S. Vict. censet, frigidos esse hæreticos, calidos Catholicos, tepidos politicos; qui pro suis commodis omnium facies induunt; modò hæreticos, modò Catholicos, se simulant. Sylveira ibidem. Tepidus, meâ sententiâ, is dicitur. qui Deum quidem non audet lethali crimine offendere sciens, & volens; à perfectioris autem vitæ, & conscientiæ perfectioris, studio alienus est. Quare facilè se propriis concupiscentiis permittit, & quævis peccata devorat; quæ sibi tantùm venialia videntur. Ac propterea se reputat justum; quòd sciens, & volens, peccatum mortale non admittat. Alcazar apud Ramirez in ep. 7.

§. IV.

Tepiditatem vitandi motiva alia.

Non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest- - ut comedamus, & moriamur. 3 Reg. 17. 12. Aptiùs dixisset, ut comedamus, & vivamus: cibo enim vita extenditur. Sed, quia de parvo cibo ajebat, maluit dicere, *ut comedamus, & moriamur*: est enim vicina morti tanta cibi parcitas. Baeza t. 3. l. 15. c. 6. §. 13.

Ascendente eo in naviculam. Matth. 8. 23. Tria sunt hîc spiritualiter attendenda. Primum est animæ conversio; quæ designatur in ascensu naviculæ. Secundum est tentatio; quæ designatur in impetu procellæ. Tertium est animæ consolatio; quæ designatur in sedatione tempestatis. Christus obdormit; quando Christi amor, & memoria, tepescit in corde: nam in se non obdormivit. S. Bonaventura in Luc. 8.

Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Matth. 25. 8. Cur inter oves Dei non referuntur Virgines illæ, quæ ardentes lampades habuêre: non enim dicuntur prorsus extinctæ, nec penitus oleo evacuatæ: dicunt enim *extinguuntur.* Salvianus l. 2. ad Eccl. Cath. eminuisse in eis quiddam luminis puto, cùm & ipsæ extinguendas facilè lampades formidârint. Habebant profectò aliquid, quod verebantur extingui. Ex quo intelligimus, id, quod parum est, quasi nihil esse: quia nequaquam omnino prodest illico extinguendum lumen accendi: nec juvat aliquid illucescere, quod in ortu habeat occasum; & ad hoc tantùm habere initium viventis; ut possit finem habere morientis. Hoc verbum capiant Fideles; qui solùm id gratiæ oleum sibi procurant, quò vel ad horam vivant; & luceant semel in anno, in die S. Paschæ. Semel etiam Sathanas in gratia vixit; sed, quia non abundavit, ut viveret; tota ejus vita pro nihilo fuit habita. De illo Is. 14. 12. *quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris.* Manè exortus fuit, & vitam, & lucem, in se ostendit; sed lucem solius auroræ, unius stellæ: ad perfectum diem non pervenit. Prov. 4. 18. *justorum semita, quasi lux splendens &c.* Baeza citatus.

Surgite, eamus. Marci 14. 42. Tepidas excitat suâ promptitudine mentes; &, cognitâ voluntate paternâ, intrepidè se donat in pœnas.

Sim. Cass. l. 13. c 8. Surgamus omnes, vocante nos Christo; surgamus à torporis, & negligentiæ, lectis: surgamus ab his, in quibus nos malè jacere cognovimus: Surgamus ad Christiferas actiones. Id. ib.

Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant. Joan. 10.10. Non enim noscuntur oves Christi, nisi ex abundantia gratiæ; ex abundantia ejus vitæ, quâ vivat anima. Idem ibidem.

Si duodecim homines, putà Apostoli, totam ferè farinam orbis fermentârunt; animô versa, quanta sit nostra malignitas, & ignavia: qui cùm jam innumeri simus, has gentium reliquias convertere non possumus; qui vel Mundis mille satisfacere deberemus. S. Chrysost. hom. 47. in Matth.

Componamus nos ipsos undique: & quemadmodum super funem extensum ambulantibus non licet vel parum negligentibus esse: nam parum illud magnum illis malum generaret; mox enim subversi, deciderent, atque perirent: ità neque nobis pigrescere licèt. Viam enim incedimus angustam, & utrinque præcipitiis obnoxiam, pedumque simul duorum non capacem. Vides, quâ nobis opùs sit diligentiâ, S. Chrysostomus hom. 10. in c. 5. Thessal.

Nè speret quisquam cœlum, se cum vita remissa visurum: nequit enim fieri. S. Chrysost. hom. 10. in Thessal. c. 3.

Vereor, nè vestram desidiam quandoque abominantes Angeli cum indignatione recedant; & incipiat unusquisque vestrum serò cum gemitu dicere Deo: *longè fecisti notos meos à me; posuerunt me abominationem sibi.* Ps. 87. 9. Item: *qui juxta me erant, de longè steterunt; & vim faciebant, qui quærebant animam meam.* S. Bernardus s. 7. in Cant.

Da operam tu, qui gratiæ cœlestis factus es particeps; nè tepescat spiritus, obtenebrescat lumen, excutiatur flamma, mens deviet, reflectatur intentio, intermitatur opus, dormitet custodia, mutetur affectio, diminuatur gratia, & proficiendi laxetur propositum. S. Laurent. Just. s. in festo S. Lucæ Ev.

Ego vidi multos usurarios, crudelissimos milites, meretrices, paganos, converti ad Dominum, & fieri bonos servos Dei: sed tremo; cùm nunquam viderim tepidum ad Deum converti. S. Bernardinus tom. 4. Serm. 7.

Mors est stimulatrix tepidorum; sicut nox appropinquans à viatoribus acediam fugat. Broymard Mors.

Miscellanea.

Charitatem tuam primam reliquisti. Apoc 24. Quis Episcopus, ad quem hæc epistola? Lyranus Ribera, tenent, non fuisse Timotheum Pauli discipulum: quia fuit vir Sanctissimus, hîc autem Episcopus à Christo increpatur ùt remissus in charitate. Tamen valde communis est sententia Viegæ, Alcazar, Pererii, Cornelii, &c. fuisse Timotheum; non obstante, quod scribitur illi: *primam &c.* id est, primum charitatis fervorem. Hæc est enim humana infirmitas; ut, etiam qui magnô spiritu cœperunt Deo servire, sensim de ejus conatu remittant. Sylveira hîc.

Hæc dicit: Amen. Apoc. 3. 14. Omnis tepor in Dei obsequio oritur ex eo, quòd homo non satis consideret, & æstimet, quis sit Deus? quæ? & quanta, sint ejus promissa, ac minæ? Cornelius hic.

Iis, qui sunt remissi, & imbecilli, id, quod est moderatum, videtur nimis intensum, & tonum excedere Clem. Alex. l. 2. Strom.

Sicut solertem virum, animô, & propositô, alacrem nulla res detinere potest; ità segnem, & remissum, hominem omnia possunt impedire. S. Chrysost. t. 6. orat. in SS. Petrum Ap. & Eliam Proph.

Vox multorum est: Sufficit mihi vita communis; si cum multis salvari potero, satis est. Nolo merita Apostolorum; nolo volare per summa: in cedere per planiora contentus sum. Gerson. 3. p. tr. de myst. pract. industr.

TITULUS. VII.

TERRA.

§. I.

In genere.

TErra autem erat inanis. Gen. 1. 2. Dicitur *terra*: quia teritur pedibus animalium; & est eorum solidum sustentaculum. S. Thom. Aqu. hic. Terra à terendo dicitur: & meritò ex ea contritionis nostræ malum figuratur. Rich. à S. Vict. l. 2. de Emmanuele c. 26.

Terra autem in æternum stat. Eccl. 1. 4. Thales judicavit, ait Seneca l. 6 nat. quæst. c. 7., totam terram subjectò humore portari, innatare, & sustineri, velut aliquod grande navigium his aquis, quas premit. Plurium fuit Philosophorum hic sensus. Horum opinionem secuti sunt S. Athanasius orat. contra idola, S. Clemens l. 8 recognit. S. Chrysost. in Ps. 133. S. Hilarius in Ps. 35. Eusebius in Ps. 23. Porro Anaximenes, ait Plutarchus, censuit, terram aere vectari, cui incumbit: idque verisimile innuunt S. Basilius, Ambros., Damascenus: qui id colligunt ex illo Job. 26 7. *qui appendit terrã super nihilum.* Verùm utrumque confutat hic Salomon: tò enim *stat* significat, terram firmam consistere; & substare aquis, aeri, cæterisque elementis, velut basim, & centrum Universi. Cornelius hic.

Non fundamentis suis nixa subsistit, nec fulcris suis stabilis perseverat: sed Dominus statuit eam, & firmamentò voluntatis suæ continet: quia *in manu ejus omnes fines terræ.* S. Ambrosius l. 1. hex. c. 6.

Terra ducit meatus fluminum; quibus pignora sua, quasi pia mater, plenis lactat uberibus. S. Ambros. ep. 42.

S. Anselmus in elucid. arbitratur, post diem Judicii terram totam, instar paradisi terrestris, floridam permansuram: eò quòd Corpus D. N. J. C. exceperit, ac portaverit; totque Sanctorum Martyrum sanguine irrigata fuerit: Doultreman de amore l. 4. Sect. 3.

Terra, secundùm veriorem sententiam geographorum, continet in ambitu 19080. milliaria; profunditas usque ad centrum plus quàm tria millia, Lessius de perfect. div. omnipotens.

§. II.

Terræ fertilitas.

OMnes reges triginta unus. Jos. 12. 24. Notat S. Hieron. ep. ad Dardanum, terram promissionis in longitudine continere centum sexaginta millia passuum, sive centum sexaginta milliaria Italica: latitudinem sexaginta millium passuum. Ergo angustior erat Italiâ, imò & Belgiô. Quare, tot in terra tam angusta dominari regulos; totque alios in ea superesse populos; arguit mirabilem olim fuisse soli illius ubertatem; meritòque vocari terram lacte, & melle, manantem. Cornelius hic.

Ager Damascenus, ubi asserunt Adam à Deo plasmatum, & hinc translatum in paradisum terrestrem: habet terram rubram, & mirè tractabilem; quam Saraceni transferunt in Ægyptum, Indiam, Æthiopiam, carò vendentes. Habeturque famâ constante, terram hanc talis esse virtutis, ut eam gestantibus nulla incommoda noceant: unde & aliqui abutuntur in varias superstitiones. Joan. Nieremb. l. de mir. nat. terræ promissæ c. 17.

Rex Peruanus in una arce tantùm habuit thesaurorum, ut ad deferendum modò aurum, & gemmas vix sexcenti elephantes, totidemq; equi sufficerint. Taceo de argento, cæterisque metallis, tanquam de rebus nullius pretii. Nicolaus Pimenta de statu rei Christ. in India Orient.

§. III.

Terræ motus.

TErra mota est. Matth. 27. 51. Tota; ità ut totus terræ globus è centro suo convulsus, & concussus sit. Hinc etiam mare horrendis fluctibus insonuit, æstuavit, & exundavit. Porrò non solùm Jerosolymis, ait Baronius A. C. 34 n. 107. sed & in plerisque aliis orbis partibus, scissos montes eôdem terræ motu, incolæ firmâ traditione testantur. Scissas tunc esse petras montis Alverniæ, revelavit Angelus S. Francisco ibidem oranti. Cornelius hic.

De motu terræ ità discurrit Gabriel Vasquetz in l. 2. t. 1. Disp. 18. c. 3. 11. 20. Notanda est doctrina Archimedis: terram, & omnia gravia, quæ ipsi terræ inniteruntur; ità efficere corpus unum, quod attinet ad gravitatem; ut ponderibus suis librentur. Terram autem, & cætera gravia, quæ terræ inniteruntur, ità gravitate suâ tendere, & appetere conjungi centro individuo, magnitudinis totius Mundi; ut, quamvis alteri corpori gravi innitantur, & ab eo detineantur, nè penetrent, & conjungantur cum centro; suâ tamen gravitate perpetuò ad hoc conentur: ac proinde imprimant corpori sibi subjecto impetum, quò nitantur deorsùm tendere, ac corpus sibi subjectum impellere, ut sibi ipsis cedat loco. Apud Cornelium in Eccl. l. 4.

§. IV.

In terra nè habites.

LIceat nobis transire per terram tuam. Num. 20. 17. Dicebant Israelitæ ad Edom. Sic Religiosi, ac spirituales viri, per terram solùm transitum, non commorationem, petunt. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 6. Obs. 6. Felix talis transitor Mundi de habitantibus terram. Hugo Card. in Gen. 4. 31.

Egredietur de loco suo, ut visitet iniquitatem habitatoris terræ. Is. 26. 21. Sed quod piaculum, homines sedem in terra habere? Minas intendit Judex, ait Procopius, quas non in advenas, sed in terræ habitatores, emittit: qui præsentis tantùm sæculi voluptate delectati, ejus boni, quod futurum est, spe abjectâ, *edamus, ajunt, & bibamus.* Hinc tam tristes voces vo-

volantis aquilæ Apoc. 8. 13. *væ! væ! væ! habitantibus in terra!* S. Ambros. hîc: non omnes homines comprehendit: sunt enim in terris positi, quorum conversatio in cœlis est; sed eos, quos terrenæ conversationis affectus, & hujus sæculi gratia, vicerit. Velloso in Judith 1. Paræn. 4. *Væ! væ! væ!* Apoc 8. 13. Ter dicit *væ*, propter illa tria. 1. Jo. 2. 16. *omne, quod est in Mundo &c.* Hugo Card. in Gen. 12. 1.

Surgite, & ite: quia non habetis hic requiem. Mich. 2. 10. Jubemur, in nullis Mundi rebus putare nobis requiem; sed ad sublime tendere. S. Hieron. apud Escobar cit.

Ego terram calcare didici, non adorare: non est enim mihi fas unquam rebus inanimatis credere spes animæ. Clem. Alex. orat. adhort. ad Græcos.

Titulus VIII.

TERRENA.

§. I.

Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Dispersus est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas. Ex. 5. 12. Quæ verò ad Salutem animarum, granum; quod melius est. Quod temporale est, palea est; cùm sit transitorium. B. Humbertus s. 69. ad Studentes in Jure Canonico.

Super flumina Babylonis-cum recordemur Sion. Ps. 136. 1. Flumina Babylonis sunt omnia, quæ hîc amantur, & transeunt. O Sancta Sion! ubi totum stat, & nihil fluit. Quis nos in ista præcipitavit? quare dimisimus Conditorem tuum, & Societatem tuam? Ecce in Babylonia pulchra sunt, quæ tenent, non te teneant, non decipiant. Aliud est solatium captivorum, aliud gaudium liberorum. S. Augustin. hîc.

Si impiger fueris, veniet, ut fons, messis tua. Prov. 6. 11. Fructus terreni, quos metimus, non fonti comparantur, sed cisternæ: quia ad tempus pascunt colligentem, & in tempore deficiunt. At qui impiger fuerit pro cœlestibus laborare divitiis, hujus messis ut fons adveniet. V. Beda hic.

Meliora sunt ubera tua vinò. Cant. 1. 1. Ut indicet perpetuam durationem bonorum, quæ desiderat. S. Bernardus s. 9. in Cant. temporalia sunt instar vini ab uvis expressi, quod non ampliùs crescit; & uvæ manent aridæ, nec habent, quod denuò exprimatur. de Ponte hîc Exh. 9. §. 2.

Me dereliquerunt &c. Jer. 2. 13. Verè cisterna dissipata honor; cisterna perforata voluptas, divitiæ, & omnis prosperitas Mundialis. Non valet aquam continere: triduo placet, & statim evanescit omnis illa consolatio; & fastiditur, & displicet. S. Thom. Vill. s. D 3. Quadr.

Erat in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. Joan. 7. 2. quod est, *fixo umbrarum*, seu tabernaculorum. Umbra longior est vespere: si amor temporalium, sole gratiæ occidente, crescit: vel quia cupiditas major est in senili ætate. Et nota: quòd umbræ illæ ad literam fiebant de salicibus infructuosis; per quas bene significantur temporalia. Hugo Card. hic.

Mittite in dexteram navigii rete. Joan. 21. 6. Illi mittunt rete, & piscantur ad sinistram; qui, quidquid faciunt, faciunt ad habendum temporalia, ùt divitias, honores, & dignitates. Sylveira c. 6. hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Quid sunt terrena omnia, nisi quædam corporis indumenta: qui ergo contra diabolum ad certamen properat; vestimenta abjiciat, nè succumbat. S. Gregor. hom. 32. in Evang.

Dulcedo hujus sæculi ad tempus fauces indulcat; sed in magnam postea amaritudinem convertetur. S. Augustin. in Ps. 123.

Omne studium hominum, quod versatur in iis, quæ ad vitam pertinent, est planè puerorum ludus in arena. Nam simul atque à labore cessatum est, simul arena collapsa; nullum relinquit vestigium eorum, quæ fuerunt elaborata. Hæc est humana vita: Arena est ambitio, arena est potentia, arena divitiæ; arena est, quidquid ex iis, in quibus magnô studiô per carnem fruimur. S. Gregorius Nyss. hom. 1. in Ecclesiasten.

Propterea luctatores pulverem adversariis conantur aspergere; ut olei levitatem injectu pulveris exasperent; atque ità faciliùs eos apprehendere valeant. Jam quod illic est pulvis, id in nostro certamine, est terrenis in rebus occupatio. Et quod illic est oleum, hîc est quietis studium ab omni sollicitudine vacuum. S. Nilus lib. Ascet.

Per capillos sæpe bona terrena solent intelligi: quod figuratur in tonsura Ecclesiastica. Unde & Levitæ tempore oblationis suæ raserunt omnes pilos carnis suæ. Blesensis serm. 4. de B. Lucia.

§. II.

Terrena spernentium Symbola, Sunt Aquilæ.

Aquila in arduis ponet nidum suum. Job. 39. 27. In arduis habet nidum, qui in supernis figit consilium; non vult mentem in ima dejicere, non in infimis habitare. Diez Contemplatio.

Qui sperant in Domino-assument pennas sicut aquilæ. &c. Is. 40. 31. Aquila, si quando in terram descendit vultûs causâ, statim iterum advolat in sublime. Locusta autem, vix facit unum volatum; cùm statim iterum in terram decidit. Sic contemplantur cœlestia justus, & peccator. Diez D. 2. Quadr.

Vani, & fatui, remissô, & languente, volatu (qui muscarum instar res hujus vitæ tenues, & exiles, circumlambunt) implicantur, & illigan-

gantur, quasi retibus quibusdam: deliciis, inquam, honoribus, gloriâ, variisque cupiditatibus, velut quibusdam araneorum texturis, involvuntur: præda, & esca, facti illi feræ, quæ per hæc talia venationem instituere solet. At si quis aquilæ naturâ præditus, acutiùs ad lucis radios intentum mentis oculum convertens, seque ipsum in altum vibrans, in hujusmodi aranearum telas inciderit; solâ aurâ, & impulsu pernicis volatûs, solôque alarum impetu, quidquid occurrit, dissipat, & disjicit, S. Gregor. Nyss. tr. in Psalmos c. 8.

Maximilianus II. pinxit in Symbolo Aquilam in nubibus volantem; humi verò coronam, gladium, hastam, Mundum, cum lemmate: Nil humana moror, dum super astra feror. Caussinus l. 6. Symb. 20.

Aquila. Lem: *Nec obscura, nec ima.* Justorum animæ Aquilis comparantur; quòd alta petant, humilia derelinquant. S. Ambros. l. 3. in Luc. Picinelli.

Alia Symbola.

Ex Veteri.

Fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis. Gen. 1 6. Sicut firmamentum cœlum appellatum est, ex eo, quòd dividat inter eas aquas, quæ super ipsum; & eas, quæ sub ipso, sunt: ità & homo, qui in corpore positus est; si dividere potuerit, & discernere, quæ aquæ sunt superiores super firmamentum, & quæ sub firmamentum, & quæ sub firmamento sunt; etiam ipse cœlum, id est, cœlestis homo, appellatur. Origenes. hom. 1. hic.

Producat terra jumenta, & reptilia, & bestias terræ. Gen. 124. Per quæ significantur illa tria 1. Joan. 2. 16. *omne, quod est in Mundo &c.* Hæc tria de terra oriuntur: quia de amore terrenorum universa malitia ortum habet. Per reptile significantur cupidi, qui circa terram repunt: per jumenta luxuriosi: per bestias superbi. Hugo Card. hic.

Cùm non invenisset, ubi requiesceret pes ejus, reversa est. Gen. 8. 9. Vide, quomodo te pungat Deus; quocunque te extra eum extenderis per concupiscentiam in creaturis; tanquam nutrix pueri brachium extra cunas, nè pereat frigore. Propitius tibi sit Deus; nè inveniat, ubi requiescat pes mentis tuæ: ut saltèm coacta, ô anima! redeas ad arcam, sicut columba Noë. Guigo consid. de tranquill. animi c. 14.

Ascendebat ad tonsores ovium suarum. Gen. 38. 12. Vellera sinè læsione tolluntur ab ovibus; sic temporalia à viris Sanctis sinè omni dolore, & tristitiâ, tolluntur. Hugo Card. hic.

Solve calceamentum de pedibus tuis. Ex. 3. 5. Illa Moysi deposita calceamenta hoc significabant: quia nullus dignè Deum videre potest; nisi qui cuncta terrena, & mortalia vitia, deponunt. V. Beda hic. Quare Moyses jussus est calceamentum solvere? ut sollicitudines sæculares abjiceret huic mortali vitæ adhærentes. Theodoretus q. 7.

Et venit musca gravissima in domos Pharaonis. Ex. 8. 24. Israelitica anima Sabbathizat; dum, remota à negotiorum sæcularium strepitu, lectionibus, & orationibus, vacat. Ægyptiacâ verò muscarum ingruentium infestatione percellitur, dum terrenorum actuum inquietudine delectatur. Quid est enim in hac vita laboriosius, quàm terrenis desideriis æstuare? quid quietiùs? atque suaviùs? quàm hujus sæculi nihil prorsus appetere. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5. Christiano spirituale Sabbathum agere, est, à laboriosa rerum temporalium cupiditate quiescere: solis orationum, & lectionum, studiis insudare; sæcularium negotiorum pondus de mentis cervice projicere; ad contemplanda cœlestia totâ cordis intentione vacare; carnis oblectamenta contemnere; de sola spe cœlestium spirituali jucunditate gaudere. Ille por-i fò Sabbathum Domino veraciter celebrat; qui sic ab his, quæ Mundi sunt, operibus vacat; ut à spiritualibus tamen actibus non quiescat. Idem l. 4 ep. 16.

Elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea: desperavi nequaquam; ultra jam vivam. Job. 7. 15. q. d. suspensus sum à terrenis, mortuus Mundo: jam non habeo spem in terrenis; ultrà non revertar ad Mundum, nec mente, nec opere. Hugo Card. in Gen. 31.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Sola illa anima lilii candorem habet, quæ necessariis tantùm vitæ contenta, ad cœlestem pulchritudinem, candore animi, & corporis munditiâ, aspirat. Philo Carpathius hic.

In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea. Cant. 3. 1. Anima, quæ Deum quærit, & ad Dei dilectionem, & cognitionem, plenius pertingere cupit; in lectulo hunc quærere debet, id est, in quiete mentis. Vacare enim debet, & quiescere ab occupatione, rerum terrenarum. Richardus à S. Vict. in Cantica c. 1. Bona nox, quæ prudenti oblivione dissimulat omnia temporalia; ad illum, qui æternus est, quærendum, tempus expediens, & explicans occasiones. Gilbertus s. 1. in Cant.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. Cant. 3. 9. Cur non de arboribus? ligna jam nullum terrenum fugunt succum. Anima à terrenis separata, est sedes Dei. Incertô a[illegible]nore.

Capilli tui sicut greges caprarum &c. Cant. 4. 1. Graciles, & spiritualibus extenuati disciplinis, pene sinè corpore sunt, & penitus sinè carne; ad omnem insensibiles injuriam: ut nec tondentis instrumenti sentiant læsionem; in hoc tantùm sustinentes passionis molestias, si à capite, cui inhæserunt, contingat evelli. Reliquô enim emortuô corpore, vitalem ibi tantùm sensum retinent; ubi capiti, de quo oriuntur,

tur, junguntur. Gilbertus ſ. 23. in Cant. Hoc ergo magnum ſponſæ elogium: abhorrere ſolùm à capite ſuo Chriſto ſeparari; cætera deſpicere. Naxera in Joſ. 17. §. 12.

Statura tua aſſimilata eſt palmæ. Cant. 7. 7. Sicut palma, teſte Plinio l. 13. c. 4. frugifera non eſt, niſi in ſolido fervido, nitroſo, aut ſalſo; ideoque videtur proceritate ſuâ terram deſpicere, & cœlum appetere, ac rectà eò conſcendere, vixque humi radicibus niti: quia ibi nihil invenit, niſi inſulſum. Sic & viri Sancti mentem habent defixam in cœlo: ideoque terrena illis omnia deſipiunt; ac Crucem Chriſti amant, in eaque radices agunt, nutriuntur; & creſcunt usque ad cœlum; ad quod anhelant. Cornelius hîc.

Populus meus pendebit ad reditum meum. Oſ. 11. 7. Pulchrè anima, & propriè pendebit, tanquam inter cœlum, & terram: ut, licèt adhuc apprehendere cœleſtia non valeat, non velit tamen tangere terrena. Et ſi aliquando tangit, non niſi ſummis articulis, id eſt, extremis partibus animæ: propter neceſſitatem ſcilicet corruptionis noſtræ? cui cogimur ſervire. Guarricus ſ. 1. de Adv. Dom.

Lepus. Lem: *Aſcenſu levior. Lapides Sancti elevabuntur ſuper terram.* Zach. 9. 16. Lapides ſancti volvuntur ſuper terram, inſtar rotarum, paululum tangentes humum; & volubilitate ſuâ ad cœleſtia feſtinantes. S. Hieron. Picinelli.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Filij tonitrui. Marci 3. 17. Eſto filius tonitrui. Dices: quomodo poſſum eſſe filius tonitrui? Potes eſſe: ſi non in terra, ſed pectore Chriſti, recumbas. Potes eſſe filius tonitrui; ſi terrena non moveant; ſed ipſe potiùs ea, quæ terrena ſunt, mentis tuæ virtute concutias. Tremat te terra, non capiat: vereatur caro poteſtatem animi tui, & concuſſa ſubdatur. S. Ambroſ. l. 7. c. 40. in Luc.

Sedebat ſupra fontem. Joan. 4. 6. Si interdum quieſcere volumus, ſedeamus ſuper fontem. Fons iſte, ſive puteus, abundantia eſt, & profunditas terrenorum. Fons iſte emanatio eſt delectationum; fons iſte profunditas naturalium, & humanarum, ſcientiarum. Super quem ſontem oportet *ſuper* ſedere, non ſubjacere. Non ſubjiciatur defectibilibus amor: non enim quieſcet ſubactus, atque agitatus calcaribus, equus; ſuperſedens verò quieſcit, aut fertur. Aut res nos deſerunt, aut ipſas deſerimus. Si deſerunt, in adjutorio ſunt: ſi deſerimus; corpora, & corda, gravant. Sim. Caſſ. l. 4. c. 9.

Luna ſub pedibus ejus. Apoc. 12. 1. Hoc dici potuit de prima Eccleſia; dum ad pedes Apoſtolorum jacebant tota patrimonia Fidelium. Nè nunc Planeta ille, Symbolum terrenorum, aſcendat in caput; nec divexet tyranni inſtar cogitationes Præſidum, & affectiones animi. Apoſtolico Sæculo curæ poſtremæ erant de patrimonio: hodie primariæ converuntur circa reditus, & dominia Oliva t. 2. conc. 19. die Ven. 6. in Quadr. *Luna ſub pedibus*, id eſt, temporalium bonorum claritas ſub adminiſtrione ejus. S. Rupertus l. 2. comment. in Apoc. Hoc ergo laudi eſt SS. Patribus, quòd divites quidem fuerunt, ſicut ſacræ hiſtoriæ tradunt; ſed ipſas divitias non paſſi ſunt affectibus dominari: ſed ipſi dominati ſunt divitiis, diſpenſando; ùt poſcebat uſus privatus, ac publicus. Arcones in Iſ. 1. Diſc. 2. *Luna ſub pedibus*, id eſt, mutabilitas bonorum temporalium in contemptu ejus. S. Rupertus de oper. Spir. S. c. 14. Habet Eccleſia lunam ſub pedibus: quoniam cuncta terrena, & tranſitoria, & mutabilia, deſpiciens, & pro nihilo ducens; ſola cœleſtia concupiſcit. S. Euſeb. Emiſſ. D. 3. Paſch.

Rota modicô quôdam veſtigiô ſtat in terra; & non ſolùm ſtat, ſed quaſi percurrit: non ſtat, ſed tangit, & præterit: denique, cùm volvitur, ad altiora tranſcendit. Ità & ſanctus vir, quoniam in corpore eſt, neceſſitatem habet, aliqua de terrenis cogitare: & quando venerit ad victum, & veſtitum; his contentus eſt; & tangens terram ad altiora feſtinat. S. Hieron. in Pſ. 76.

Corporalis ſaltus eſt, totum corpus à terra ſuſpendere: ſpiritualis ſaltus; ſpiritum, & totum, quod ſpiritus eſt, à terrenis alienare. Corporalis ſaltus eſt, terræ tactum usquequaque deſerere, & totius corporis membra per inane librare: ſpiritualis ſaltus eſt; mente excedere, & infimis in imò relictis, in inviſibilium contemplatione totum tranſire. Richardus à S. Vict. in Cant. 113.

Attende, quàm ſit omnino, & cum omni admiratione, ſtupendum: quòd corpus de terra ſumptum, terram ad tempus datô ſaltu deſerere, & ſupra ſemetipſum ire: ſpiritus verò ſpiritualis, & incorporea natura, à corporeis, & terrenis, vel ad modicum ſeparari non poteſt. Idem ibidem.

Aves paradiſi rerum terrenarum deſpicientiam nos docent; hæ quippe, ſi Geſnero, Aldrovando, aliisque, fides, in terra, niſi mortuæ, non viſuntur; nec corruptioni obnoxiæ ſunt. Doultreman l. 1. c. 2. Sect. 5.

§. III.

Terrena ſpernendi motiva.

Num. 1.

Nobilitas hominis, Sancta ſuperbia.

Ex Veteri, & Novo.

FErebatur ſuper aquas. Gen. 1. 2. Ad id rationalem creaturam compellans; nè rebus, quibus ipſa nobilior, imò domina, conſtituta, velit malè ſubjici per amorem. Conſuevit enim amor hominem ſubjici rebus, quas diligit; qui ſoli Deo debet eſſe ſubjectus. Sim. Caſſ. l. 5. c. 1.

Filii

Filii hominum ut quid diligitis vanitatem? Pſ. 4. 3. Septuag. *uſquequo inclyti mei ignominioſè diligitis vanitatem?* Chaldæus: *uſquequo honor meus ad vituperium?* Aquila & Symmachus: *uſquequo glorioſi mei*, ſeu, *gloria mea?* Vatablus: *uſquequo potentes, ac principes?* Quò magis extollitur dignitas, eò magis exaggeratur iniquitas. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 6. Sect. 3.

Si filius Dei es, mitte te deorſum. Matth. 4. 6. O quàm ſtulta hæc ſuaſio! nimiùmque perverſa: quod utique ſi faceret Dominus, verè illum Dei eſſe Filium comprobaret. Sed inimicus cœli, nè tentando quidem aſcenſum vult ſuadere cœleſtem; deorſum, & in ima, provocat: quia optat omnes cadere, qui ſe ſentit præ omnibus cecidiſſe. S. Maximus hom. 2. de jejunio Quadrag. Qui ſe Dei filium credit; actu, vitâ, moribus, honeſtate, tanto generi reſpondeat; ne iterum ad terrena deſcendens ad ipſam tanti Genitoris tendat injuriam S. Chryſol. ſ. 68.

Nolite timere puſillus grex? &c. adjecit, quid faciendum ſit regnaturis: *vendite, quæ poſſidetis &c.* Luc. 12. 32. 33. Non poteſt dominari omnibus, niſi is, qui propriis non tenetur. Dejectæ mentis eſt, qui familiaris rei meminit, cùm vocatur ad regnum. Jacens animus plebejus nummulum theſauris, regalibus anteponit. S. Chryſol. ſerm. 22.

Miſit illum in villam. Luc. 15. 15. Cùm homo recedit ab urbanitate cœleſti, meritò villanus in terrenis efficitur. Sim. Caſſ. l. 6. c. 16.

Ex Patribus, & aliis.

Magni, & excelſi animi eſt deſpicere, & calcare, mortalia. Lactantius l. 6. inſtit. div.

Ipſi ſibi renuntiant, ſeque hominum nomine abdicant; qui non ſurſum aſpiciunt, ſed deorſum: niſi fortè, ad ipſum, quòd recti ſumus, ſinè causâ homini attributum putant. Spectare nos cœlum Deus voluit; utique non fruſtrà. Idem l. 2. div. inſtit.

Dejicit ſe de culmine generoſitatis ſuæ, qui admirari aliquid poſt Deum poteſt. S. Cyprianus l. de ſpectaculis.

Mox, atque dixiſti, *Pater noſter, qui es in cœlis.* Matth. 6. 9. excitavit te hoc verbum, & mentem tuam alacrem reddidit; oſtenditque te habere Patrem in cœlis; nè facias, quidquam, nec dicas, eorum, quæ ſunt ſuper terram. In ordinem illum ſuperum conſtituit te, & choro illi cœleſti adjudicavit: quid te ipſum ad ima dejicis? S. Chryſoſt. ſ. 14. in c. 4. ad Epheſ.

Agnoſce ô Chriſtiane dignitatem tuam; & divinæ conſors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri converſatione redire. Memento, cujus capitis, & cujus corporis, ſis, membrum. S. Leo ſ. 1. in Nat. Dom.

Homo! quid commune cum terris tibi, qui confiteris, tibi genus eſſe de cœlis? Ergo cœleſtem vitam monſtra in habitatione terrena: quia, ſi quid in te geſſerit terrena cogitatio, cœlo maculam, cœleſti generi injuriam, intuliſti. S. Chryſologus ſ. 71.

Quis de victu, quis de veſtitutu, quis de plebejo cenſu, & vernalis ceſpitis vilitate, ſuſpirat de regno certus? de dominatione ſecurus? Satis ſibi invidet, qui, elevatus ad ſumma, ipſe ſe ad humiliora dejicit, ad egena deponit. Quid cum terra illi, qui poſſidet cœlum? quid illi cum humanis, qui adeptus eſt jàm divina? S. Chryſologus ſ. 25.

Superbiat, ô pauperes! ſuperbiat, ô humiles! anima veſtra glorians in humilitate ſua; omnémque altitudinem hujus Mundi longè, ſub pedibus jacentem deſpiciat; indignúmque judicet gloriæ ſuæ, ad concupiſcentiam vilis prædæ ſuam ulterius majeſtatem inclinare. Quid? jam jam tollenda es in cœlum; & nunc te demum mergeres in cœnum? Te præſtolatur Curia Sanctorum; & præponeres ſocietatem dæmoniorum? Guarricus ſerm. in ſolenn. OO. SS.

Nihil rectè æſtimat, qui ſeipſum ignorat. Neſcit, quòd ſub pedibus ſuis omnis mundana gloria jaceat; qui conditionis ſuæ dignitatem non penſat. Neſcit omnino, neſcit; quid de ſpiritu angelico, quid de ſpiritu divino, ſentire debeat; qui ſpiritum ſuum priùs non cogitat. Richardus à S. Vict. l. 3. de arca myſt. c. 6.

Si audieris, *Pater noſter*, arripe generoſum nobilemq;, contemptum omnis fœdæ ruſticitatis tu, qui tam Regiô Patre gloriaris. Diſpliceat tibi atque gemas exilium; cui cœleſtis hæreditas filiationis titulô, cujus Pater in cœlis eſt, reſervatur. Gerſon. de myſt. Theol. conſid. 5.

Ponam te in ſuperbiam ſæculorum. Iſa. 60. 15. ait Dominus de Jeruſalem nova. Aſſumat utinam! mens noſtri cordis hanc ſuperbiam; ut nulli dignetur intendere, nulli jungi, nulli inhærere; niſi uni ſoli, quod eſt neceſſarium, optimum, æternum & ſummum. Idem tr. 7. ſup. Magnif.

Indignum planè omnino & abſurdum eſt; ut prænobilis anima, deputata ſponſi cœleſtis amplectibus; oblita ſuæ originis; & illius, cujus imago eſt; ad mechanicos rapiatur affectus. Bleſſenſis ep. 138.

Similes ſumus iis ruſticis, qui, nihil civile unquam experti, ſi fortè in urbem introducantur, jubeanturq; principis alicujus menſæ aſſtare, aut etiam inter primates verſari, atque honeſtô inter eos locô eſſe; facilè iſta recuſent; nihilque illis longius videatur: quàm ut indè recedant, atq; ad ruſtica negotia revertantur. Simillimè nos cœleſtem Rempublicam negligentes, terrenarum harum rerum duntaxat ruſticitatem ſectamur. Iſidorus Clarius orat. 6. de S. Steph.

Sit in te Sancta quædam ſuperbia, quâ magni facias in te, quod decet; agnoſcendo tuam nobilitatem. Ama res nobiles, id eſt, ſpirituales; juxta nobilitatem, quam indidit DEUS cordi tuo generoſo; cùm te creavit ad imaginem, & ſimilitudinem, ſuam. Gloria major lilio, quàm Salomoni: Regina tamen Saba hanc non illam, eſt admirata: in veſte picta vides hominum manus; in lilio manum Dei. Stella de cont. Pſ. 1. c. 44.

Sicut ex parte corporis humiles esse debemus; terra enim sumus ità considerată animæ excellentiâ, quædam sancta in nobis debet esse arrogantia; & spernere terrena, quæ sunt indigna animâ. Idem in Luc. 2.

Ludovicus XIII. Gall. Rex, adolescens perquam addictus vixit avibus: sed ùt primùm regnum aggressus est, has à suis curis in libertatem remisit, dicens: jam aliquid supra aves cogitandum est. Masen, l. 2. argut.

Num. 2.

Terrena etiam malis obveniunt.

Det tibi Deus de rore cœli. Gen. 27. 28. id est, spiritualium abundantiam. *Et de pinguedine terræ*, id est, temporalium affluentiam. Esau pòst dicitur: *det tibi Deus de pinguedine terræ*; quam princi paliter affectabat. Hugo. Card. hîc.

Esau, quem Dominus reprobaverat, incedebat *cum quadringentis viris.* Gen 33. 31. Jacob *in baculo suo* transeunte Jordanem Gen. 32. 10. Malo pauca cum puritate conscientiæ, quàm dignitates innumeras cum verme, qui non moritur, possidere. Blesensis ep. 20.

Negantur Electis in hâc vitâ bona terrena quia & ægris, quibus spes vivendi est, nequaquam à Medico cuncta, quæ appetunt, conceduntur. Dantur autem reprobis bona, quæ in hac vita appetunt: quia & desperatis ægris omne, quod desiderant, non negatur. S. Gregor. moral. l. 21. c. 4.

Temporalia bona sunt quasi ossa convivii paradisi in Mundum missa. Sæpe enim malis divitibus, & magnis hominibus quasi canibus, projecta. Et tamen, sicut canis non daret os, quod rodit, pro Imperio, vel Papatu; sic impius dives non daret bona temporalia pro tota gloria sempiterna. S. Bernardinus t. 1. s. 22.

Universæ creaturæ, micæ, seu fragmenta quædam, sunt; quæ ex mensa Dei ceciderunt. Unde meritò canis appellatur, qui creaturis pascitur, Ps. 58. 15. *famem patientur ut canes.* Ex. operib. myst. V. P. F. Joannis à Cruce, lib. cui tit. ascensus mentis Carmeli c. 6.

B. Angela de Fulginio dicere solebat: temporalia bona, fortunas, honores, esse panis micas, quæ cadunt de mensa Domini: Cruces verò esse delicatos opipari convivii bolos; qui & fortibus Dei intimis apponuntur. Ex libello, cui titulus, solus Deus, Auth. Boudon.

Vide. Divitiæ Prosperitas.

Num. 3.

Terrenis semper aliquid deest.

Ex Veteri.

Inimici ejus terram lingent. Psal. 71. 9. quia peccatores, divinæ suavitatis fonte spretô, terram voluptatis lingunt ut canes jus supra terram effusum. O cœci, nonne orbis terrarum & quidquid in eo est voluptatis, gaudii, & honoris, *tanquam momentum stateræ coram Deo est:* Sap. 11. 23. Quid ergo lingitis terram stulti? cur non magis ad Deum, fontem aquæ vivæ, acceditis? Amatores terrenorum dicuntur lingere momentanea, quia non inveniunt in eis, undè satientur. Nunquid lingendo panem, aut aliquem cibum, potest quis satiari? Diez. Desideria Sancta.

Vanitas vanitatum! Eccles. 1. 2. Quæres: quæ, & quot, in Mundo, rebúsq; omnibus creatis, sint vanitates? Resp. esse multas, & pene innumeras; sed illustriores sunt duodecim, contrarias totidem veritatibus, verisque bonis in Deo, & cœlo, existentibus; quæ inspectores movent ad sui contemptum, & Dei amorem. *Prima* est *exguitas*: quòd omnis creatura, & creata voluptas, sit modica. Omnis enim creatura modicum esse accipit à Deo, ac consequenter modicum bonì: nec ulla creatura se totam homini communicat; sed juxta suas qualitates: hæ gustum, illæ visum, &c. recreant. Huic opponitur *immensitas Dei*, omniumque ejus bonorum. Sperne ergo delicias modicas, & fruere Deô, qui est mare deliciarum. Sperne opes terræ modicas, & cape regnum cœlorum. *Secunda* est *vilitas*: quia omnis creata voluptas, præsertim carnalis, terrea est, vilis, sordida, indigna creaturâ rationalî. Cùm increata, quæ est in Deo, sit cœlestis, sublimis, angelica, & divina. Amas aurum, & argentum? Scis, quid amas? amas terram rubram, & albam, ait S. Bernardus. Amas purpuram, byssum, & margaritas? Scis, quid ames? amas excrementa piscium, concharum, & vermium. Amas lautas mensas? Scis, quid ames? amas cadavera porcorum, vitulorum, anserum, &c. Amas puellam? saccum stercorum amas. *Tertia* est *insatiabilitas*. Divina mentem satiant, & explent omne hominis desiderium. *Quarta* est *Brevitas*. Divina perpetua, & æterna. *Quinta* est *Instabilitas*: quòd omnis creata voluptas sit fluxa, nec habeat consistentiam; sed consistat in continuo motu, & fluxu. Divina verò semper in eodem statu permanet. Venaris opes, delicias, gloriam? venaris ventos, insequeris umbram, ædificas in arena. *Sexta* est *falsitas*: quòd nulla creata voluptas sit sincera, pura, mera, & liquida; sed multis molestiis, doloribus, & amaritudinibus, permista. In Deo est purum merúmque, gaudium; mel sinè felle, vinum sinè aqua. *Septima* est *insensibilitas*: quòd omnis creata voluptas animam non pervadat; imò in se non attingat; sed tantùm corpus, sensusque, afficiat; & per eos animam obiter perstringat. Divina verò voluptas ipsam animam occupat, pervadit, & replet. *Octava* est *infidelitas*: quòd omnis creatura infidelis sit; sæpeque spem, quam promittit, non præstet. Deus autem fidelissimus est; imò sæpe plus dat, quàm promisit. *Nona* est *incertitudo:* quòd omnis creaturæ voluptas sit incerta. Quàm sunt divitiæ incertæ, quæ à fure rapi, incendiô comburi, à mari hauriri possunt! Quàm sunt honores incerti! tam incerti, quàm homines, hominúmque voluptates à quibus pendent. At divina voluptas, divitiæ certissimæ, *quò fur non appropiat &c. Decima* est *fallacia*: nam omnis creatura separabilis est; sæpeq; post

unum

unum annum, menſem, vel diem; & ſemper in morte ab amante ſeparatur, eumq; deſerit. At divina inſeparabilis eſt: beati enim in cœlo nunquam à ſummo bono ſuaque beatitudine, ſeparari poſſunt. *Undecima* eſt *infirmitas*: quia omnis creata voluptas infirma eſt. Amas mulierem pulchram? morbô ecce corripitur, defloreſcit, fit turpis, abominabilis. Amas Deum? incorruptibilis eſt, immortalis. *Duodecima* eſt *pernicies*: creata enim voluptas noxia eſt; ducitque ad dolores, præſentes, & æternos. At voluptas divina eſt utiliſſima; ducitque ad gaudia ſempiterna. Cornelius hic.

Ut comedat ex eis, & fruatur parte ſua. Eccl. 5. 18. Nota: *parte ſuâ*; quaſi nihil integrum liceat homini accipere ex creatura. Baeza t. 1. l. 3. c. 8. §. 3.

Hujus ſtatuæ caput ex auro &c. Dan. 2. 32. Omnia Mundi regna aurea, argentea, ærea, congeſta; ut compleant vel unam hominis ſtatuam: nec complent tandem; nec omnibus his integratur natura humana; niſi ſupplente pulvere defectum metalli. Idem t. 1. l. 1. c. 7. §. 32.

Ex Novo.

Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis. Matth. 15. 27. Chananæa bonum creatum petebat; ſolam ſcilicet filiæ ſanitatem. q. d. ait S. Hieron. ſcio, me filiorum panem non mereri; nec integros capere poſſe cibos: ſed contenta ſum reliquiis catulorum. Baeza t. 1. l. 3. c. 8. §. 3.

Benedixit, ac fregit. Matth. 26. 26. Vides panem frangi à Domino. Quod ad creaturam panis pertinet, traditur diviſum; qui ibi latet Chriſtus, non confractus, non diviſus, integer accipitur. Hoc ſibi amoris deberi ab hominibus voluit Dominus, quòd inter omnia bona ipſe ſolus totus, & integer, tradatur nobis. Idem ibidem.

Magiſter, dic fratri meo, ut dividat mecum hæreditatem, Luc. 12. 13. Reſpondit: *quis me conſtituit judicem, aut diviſorem, ſuper vos?* Petebat ille dimidiam in terra hæreditatem; in cœlo Dominus offerebat totam. S. Auguſt. ſ. 196. de temp. Non venit dividere; ſed unire. Sim. Caſſ.

Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ. Luc. 15. 12. Non petit totam hæreditatem, ſed portionem, ſeu partem: in bonis enim Mundi nihil plenum; ſed totum diviſum. Sylveira hic, Poſtulat partem, qui totum habebat in toto: & pars deficiet, cùm ſeparatur à toto; velut rivus à fonte, velut ramus ab arbore, & velut radius à ſole, præciſus. Sim. Caſſ. l. 6. c. 14.

Intingat extremum digiti. Luc. 16. 24. Petit epulo extremum digiti, non manum: quia hoc ex bonis didicerat creatis; nihil integrum extra Deum poſſe hominibus dari. Baeza antè citatus.

Num. 4.

Terrena ſunt vana, nihil.

Ex Veteri.

Terra erat inanis. Gen. 1. 2. Aquila: *terra erat vanitas, & nihil.* Symmachus: *terra erat otioſa, & indigeſta.*

Peperit Abel. 4. 2. Habel vocat, id eſt, vanitas, à radice habal, *vapor in nihilum abiens.* Unde Joſepho l. 1. antiqu. c. 4. *Habel* ſignificat *nihil hoc.* Hac radice dixit Eccleſiaſtes: *Hebel habalim, vanitas vanitatum.* Velloſo in Judith 6. 19.

Ego ſum, qui ſum. Ex. 3. 14. Nota: ſicut nomen Dei *eſt eſſe*; ità è contrario creaturarum nomen *non eſſe*: ut, ſi interrogetur homo, lapis, angelus; quis es? quî vocaris? reſpondere poſſit, & debeat: nomen meum eſt, *non eſſe*; ego vocor *non ſum*; idq; *primò*: quia omnis creatura habuit æternum, non eſſe. *Secundò* corruptibilis eſt; habebit rurſum æternum non eſſe. Si corruptibilis, uti Angelus poteſt ſemper habere non eſſe; quia ipſius eſſe eſt in poteſtate Dei liberè ipſum conſervantis. *Tertiò* quia quælibet res creata plus habet non entis, quàm entis. Cornel. hic.

Nolite converti ad idola. Levit. 19. 4. Hebr. *elilim*, id eſt, res vanæ, nihili. *Secundò elilim* eſt diminutivum ab *el*, id eſt, Deus quà fortis. q. d. *deiculi forticuli.*

Dixerat enim, non habeo filium. 2. Reg. 18. 18. Tres filios, & unam filiam, habebat Abſolon, ùt ex 2. Reg. 14. 27. notant Lyran. Cajetan. Theodoretus. Quomodò ergo habens tres filios, erecturus monimentum dixit: *non habeo filium?* Rationem dat Theodoretus: quòd filij non poſſunt diu durare. Meritò deſpicit filios, tanquam non eſſent; qui ſciebat illos mortales. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 5.

Vidi impium ſuperexaltatum - tranſivi; & ecce non erat. Pſ. 36, 36. Non dicit, non eſt; ſed *non erat.* Idem ibidem. Quò ttanſivit David? ut tam citò ei evaneſceret pompa? tranſivit mente ad contemplandam DEI gloriam. Elias Cretenſis or. 3. Nazianz. ait: quid illud eſt, quod tranſit juſtus, ut iſta ceſſet elatio? Cùm videmus extolli impios, & in nimiam ſuperbiam creſcere; tranſeamus & nos mente, & intellectu, ab iis, qui videntur, & temporalia ſunt; & transferamus intellectum noſtrum ad æterna: & tunc omnis mundialis altitudo corruit tanquam in nihilum. Sylveira in Actor. 1. q. 8.

Vanitas vanitatum. Eccl. 1. 2. Hebr. *nihil, & nihil; & omnia nihil.* Aquila, Symmachus: *vapor vaporum, & omnia vapor.* Syrus. *inanitas inanitatum, & omnis inanitas.*

Ex Novo.

Petens aliquid ab eo Matth. 20. 20. Dicendo *aliquid*, denotatur, illam cœleſtia petijſſe: nam omnia terrena nihil ſunt. Qui ſolem aſpexit, & repentè cubile intrat, nihil videt: Sic ſapienti ex divinæ pulchritudinis contemplatione nihil cuncta videntur. Diez. conc. 2. in feſto S. Jacobi Ap.

Non habeo, quod ponam ante illum. Luc. 11. 6. In nulla creatura fuit aliquando inventum, aut invenietur in ſæcula ſæculorum; ut ante affectum ſuum ex ſemetipſa poſſideat, quid

quid apponat. Utinam omnibus esset nota imperfectio in hominibus latens! profectò aut omnino tebescerent, aut viam extollentiæ ignorarent. Nemo sibi Deus est aut largitor bonorum. Sim. Cass. l. 6. c. 1.

Erat dives, & induebatur purpura. &c. Luc. 16. 19. Omnia dicit de præterito: significans, illum jam non esse, nec epulari, nec vestibus indui. O miser Munde! omnia, quæ in te sunt, divitiæ, honores, voluptates, meritò possunt dici, jam non esse; cum tam citò transituræ sint. *Ego Ecclesiastes fui Rex Israël.* Eccl. 1. 12. Actu erat Rex; dicit autem *fui*; ut doceret, omnia, quæ possidemus, tanquam præterita æstimanda. Diez. fer. 5. D. 2. Quadr.

Dilexerunt magis tenebras. Joan. 3. 19. hoc est, bona sensibilia, quæ tenebræ appellantur: quia privata sunt lumine spiritui. Cajetanus hic.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Joan. 14. 2. Meritò ait Dominus *sunt*: quæ enim æternùm manent, ea solùm sunt: quæ non manent, non sunt; &, quasi non sint, debent reputari. Baeza t. 3. l. 14. c. 17. §. 5.

Reliquum est; ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint. 1. Cor. 7. 29. Omnia terrena, tanquam non sint, tenseri debent. Cur ità? *præterit enim figura hujus Mundi,* v. 31. Idem ibidem.

Ex Patribus, & aliis.

Omnia imaginaria in hoc Sæculo, & nihil sunt. Tertull. l. de cor. militis.

Lætitia Sæculi vanitas: cum magna expectatione speratur, ut veniat; & non potest teneri, cùm venerit. S. August. tr. 7. in Joan.

Omnes istæ felicitates, quæ videntur, Sæculi, somnia sunt dormientium. Et quomodo, qui videt thesauros in somnis, dormiens dives est: sed evigilabit, & pauper erit. Sic omnia ista vana hujus Sæculi, de quibus homines gaudent, in somno gaudent. Idem in Psal. 131.

Et inspexi cœtera infrà te; & vidi, nec omnino esse, nec omnino non esse: esse quidem, quoniam abs te sunt; non esse autem; quoniam id, quod es, non sunt. Id enim verè est, quod incommutabiliter manet. Idem Confess. l. 7. c. 11.

Quæ sunt præsentia, sunt somniò nihil meliora. Sed quemadmodum, qui in somnis sibi videntur habere pecunias, licet fuerint regiæ gazæ, cùm dies illuxerit, sunt omnium pauperrimi: ità etiam in vita præsenti, qui nihil illuc auferre potuerit, est omnium pauperrimus: in somniis enim solùm est dives. Si velis ergo mihi ostendere divitem; tunc mihi ostende; quando fuerit dies, quando in illam patriam recesserimus: nunc autem non potero discernere divitem, & pauperem. S. Chrysost. in Ps. 43.

Omnia, quibus in hac vita mortalium curæ distinentur, inanis quædam opinio sunt, nihilque subsistens. Opinio est honor, dignitas, generis claritudo, superbia, elatio, divitiæ, & his similia; quibus vitæ hujus aranei inhiant. S. Gregor. Nyss. tr. in Psalmos c. 7.

Vanum intelligitur, quod non potest consistere; quod in sola verborum prolatione suam habet essentiam. Idem hom. 1. in Ecclesiasten.

Sed, nunquid cœlestia, & terrestria, quæ Deus creavit, & omnia valdè bona; cuncta in vanitate consistunt? non utiq; sed comparata potioribus, illa minora nimis, & inania judicantur, sicut ait Hieron. Lucerna lampadis comparatione pro nihilo est. Lampas stellæ comparatione non lucet: stellam Lunæ confer; & cœca est: lunam soli junge; non rutilat: solem Christo confer; & tenebræ sunt. Sic omnia vana fiunt; quæ, dum melioribus comparantur, fulgore propriò minuuntur. Sim. Cass. in Ps. 61.

Arias Montanus ait, omnia sublunaria esse similia ciphræ O.; quæ, si à solido numero separetur, nihil efficit: nec numerus est; sed inanis, exilisque circulus. Sic enim omnia sub cœlo, per se nudè spectata, inania sunt; parviq́ue imò nullius, valoris & pretii. Rursum, quò magis ciphram solam multiplicas, eò inaniùs plura inania coacervas. Sic pariter quò plures opes &c. At, sicut ciphra O addita numero solido, eum adauget; sic, si vanitas veritati, homo Deo adhæreat, & ad ejus honorem opes in se vanas expendat; efficiet actus nobiles charitatis, eleemosynæ, aliarumq́; virtutum. Apud Cornelium in Eccl. 1.

Num. 5.

Terrena sunt periculosa, noxia.

Ex Veteri.

Cúmq; operiretur vestibus, non calefiebat. 3. Reg. 1. 2. Temporalia non calefaciunt in amorem Dei, & proximi; sed potiùs refrigerant ab amore. Et quid mirum? umbra enim sunt; quæ & splendorem, & calorem, solis aufert. Hugo Card. hic.

Defecerunt sicut fumus Dies mei. Psal. 101. 4. Nonne vides etiam corporis oculos cùm in fumo remorantur, lacrymas semper effundere? si verò potiantur florentibus pratis, & hortis virentibus, multò majori aciei fulgore rutilare. Talis profectò est & mentis oculus: si in pratis spiritualis pascatur eloquii, erit totus purus, & lucidus; si verò in fumum sæcularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lacrymabitur, & flebit, S. Chrysost. hom. 2. in Matth.

Vanitas vanitatum. Eccl. 1. 2. S. Hieron. *vapor fumi.* Nam res Mundi excœcant, & molestant, ùt fumus. Diez. conc. 2. in festo S. Jacobi.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Is. 6. 1. oculos verò demittens vidit domum inferiorem *repletam fumo* v. 4. Idem ibidem.

Sordes ejus in pedibus ejus. Thren. 1. 9. *deposita est vehementer, non habens consolatorem.* ib. Ecce tibi tota civitas luctui, fletui, tradita, sinè consolatore. Sed unde hic fletus, & sinè consolatore, lamenti causa? *Sordes* &c. si non ad terrena, & lutea, bona egrederetur, &c. Baeza t. 1. l. 5. c. 2, §. 2.

Ex

Ex Novo.

Si cadens adoraveris me. Matth. 4. 9. Nihil vicinius bonis temporalibus dæmon invenit, quàm casum, quàm ruinam. Baeza t. 1. l. 3. c. 22.

Panem nostrũ supersubstantialem &c. Matt. 6. 11. Mox: *& dimitte nobis debita nostra.* v. 12. Quæ debita? quæ ex acceptione hujus doni temporalibus contraximus. Quid enim terrenum, licèt exiguum, non est occasio delinquendi? Tertull. hic c. 4. consequens erat; ut, observata Dei liberalitate (*panem nostrum*) etiam clementiam ejus precaremur. Quare erat consequens? quia vel parcus cibus solet occasionem delicti ministrare. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 5. sect. 2. obs. 6.

Quid faciam? Luc. 12. 17. Spectandas putabam in divite messe cantilenas; verba lætitiæ, & jubili: at non hæc; sed quæ anxietates, & molestas curas, sonabant. *Quid faciam?* S. Zeno s. de dupl. tentat. gen. *quid*, inquit, *faciam?* Quis non talem misereturr? quis non infelicitatem ejus doleat? angustiatur ex abundantia; constringitur ex opulentia; infelix in præsentibus, infelicior in futuris. Et, ùt video, ager ei non tam reditus largiores, quàm gemitus attulit graviores. Baeza t. 1. l. 5. c. 2. §. 2.

Fili, recordare: quia recepisti bona in vita tua. Luc. 16. 25. Hæccine tota causa cruciatuum, quòd *receperit* bona in vita sua? ipsa planè S. Bernardus sup. *ecce nos.* Sanè judex sententiam laturus, reo objicit crimina, delicta comprobata declarat; ob quæ dignas pœnas recipiat. Et ecce tibi epuloni tota causa cruciatuum; quòd receperit bona in vita sua. Ubi sunt scelera illius? ubi veritas in pauperes? ubi æris alieni tenacitas? Omnia simul objicit crimina, qui bona illis temporalia enumerat. Baeza t. 1. l. 3. c. 22.

Fatigatus sedebat supra fontem. Joan. 4. 6. Non dicitur JESUS fatigatus, dum iter faceret; sed dum sedet super puteum. Puteus Mundi bona denotat: si enim homo post hujus sæculi vias, qui laborat ad bona comparanda, vult in iis sedere, & otio vacare, non requiem, sed fatigationem, & laborem, reperit. Sylveira hìc.

Si dimittimus eum sic &c. Joan. 11. 48. O stultitia, & imprudentia! timuisti perdere terram, & perdidisti cœlum. Timuisti, nè venirent Romani, & tollerent tibi locum & gentem; nunquid tollerent Deum? Quid ergo, restat! quid? nisi, ut jam fatearis, quid tenere voluisti, & tenendo malè amisisti. Perdidisti locum, & gentem, occidendo Christum: perdidisti & locum, & gentem, & Christum. S. August. in Psal. 53. Ecce Dei judicium: ut, qui Deum propter rem aliquam deserit, ab omnibus deseratur. Sylveira hic

De iis, quæ tibi non prosunt, te adeò fuisse sollicitum, erubesces, cùm è corpore excesseris. B. Isaias Abb. or. 15.

Qui flumen aliquod tranat; nisi caput super aquas erigat, est in periculo submersionis. De omnibus dici potest: *in mari via tua, & semita tua in aquis multis.* Ps. 76. 20. Si in altum cogitationes, & affectus, non erigimus, in peccatorum undis submergemur. Diez. conc. 3. D. 5. Pasch.

Num. 6.

Terrena vilia, brevia, pauca, vana.

Ex Veteri, & Novo.

Vidi somnium, quòd tria canistra haberem - & in uno canistro portare me omnes cibos, qui fiunt arte pistoria, avesq; comedere ex eo. Gen. 40. 16. Chald. *& aves comedebant ea.* Terrena, longò labore pacta, citò perduntur. Naxera in Jos. 15. §. 8.

Vitulus aureus non levi labore conflatus erat. Ex. 32. 4. quem *arripiens* Moyses *combussit, & contrivit usque ad pulverem.* v. 20.

Operuit vultum suum pallio. 3. Reg. 19. 13. Videns Elias gloriam Dei ante se transire, pallio oculos sibi obvelavit: quam primum enim quis gustat divina, terrenis omnibus oculos claudit. Stella de cont. p. 2. c. 63.

Extende paululùm manum tuam. Job. 1. 11. Sub vocabulo *paululùm* intelligit dæmon omnia terrena bona, quibus florebat Job; ùt interpretatur S. Gregor. mor. l. 2. c. 5. S. Thomas Aqu. Pineda &c. bona omnia Jobi vocat *paululum*, quia non animæ. Sylveira in Matth. 16.

Omnia subjecisti sub pedibus ejus. Psal. 8. 8. Ut contemneremus, & calcaremus: nos verò ea tanti facimus, ut super caput ponamus. Diez. conc. 2. in festo S. Jacobi.

Super pauca fuisti fidelis. Matth. 25. 21. Quæ illa pauca? certè omnia illa, quæ in hoc Mundo pretiosissima æstimantur. Omnia, quæ aut animæ, aut corporis, ministerio assignata, fideli usu ab homine sic tractantur; ut virtutum incremento, & divini beneplaciti obsequio deputentur. Cur ergo pauca dicuntur, quæ sunt innumera? Eusebius Gallicanus hom. de Nat. Conf. nota, quod pauca Dominus reputat, quæ in hoc Mundo meliora habemus: qua in re illius regni divitias inæstimabiles esse ostendit. Ramirez in Apoc. 2. ep. 2.

Pete à me, quod vis - licèt dimidium regni mei. Marci 6. 22. 23. Vide, quàm benè sæculares de sæcularibus judicent potestatibus; ut etiam pro saltatione regna donentur. S. Ambros. l. 3. de Virg. c. 5.

Anima mea habes - stulte, hac nocte. Luc. 12. 19. Non poterant non exigua esse possessionis spatia; cùm tam prolixa fuerint ambitionis tempora. Cyrillus in Catena: fructus quidem habes in horreis; sed annos plurimos unde poteris obtinere? dives igitur non parat permanentia horrea, sed caduca; &, quod stultius est, vitæ longitudinem sibi taxat. Naxera in Jos. 5. §. 6. Notandum: quòd omnia, quæ in præsenti habemus, licèt magna videantur, & plurima; tamen comparatione futurorum pauca, & parva, sunt S. Hieron. apud Did. Nisi D. 5. Pasch. §. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Quaquaversum se verterit anima hominis; ad dolores figitur alibi, præterquam, in te; rametsi figitur in pulchris extra te, & extra, se: quæ tamen nulla essent, nisi essent abs te: quæ oriuntur, & occidunt, & oriendo quasi esse incipiunt, & crescunt, ut perficiantur; & perfecta senescunt, & intereunt. Etenim omnia senescunt, & omnia intereunt. Ergo, cùm oriuntur, & tendunt esse; quò magis celeriter crescunt, ut sint; eò magis festinant ut non sint. S. August. Conf. l. 4. c. 10.

Quid caduco huic, Mundo laboras? cur perforato aquam dolio ingeris? nihil enim aliud est, inpræsentibus istis laborare; quàm flammam discerpere, quàm pugnis aera cædere. S. Chrysost. hom. 77. in Matth. 22.

Quidquid finem habet, non admodum pretiosum est: quidquid cessat, & hodie est; cras desinit: etiam maximum, quàm vilissimum, est existimandum. S. Chrysost. hom. 43. in Joan. 6.

Cùm sol ad occidendum pergit; quò magis occidit, eò magis umbræ accrescunt. Quæcunq; res corporea, etiam exigua, umbram magnam efficit. Cùm verò sol in meride est, omnes umbræ sunt minimæ. Sic contingit nobis: quò enim magis Deus à nobis recedit, eò majores nobis apparent res, & honores, Mundi. *Transierunt omnia tanquam umbra.* Sap. 5. 9. Quando verò Deus in medio hemisphærii, id est, cordis nostri, commoratur; tunc omnes umbræ sunt minimæ. Cùm enim sic possideatur, illuminetur, & à Deo inflammetur; omnia minima, & quasi nihil, esse ducit. Et hoc est, quod sponsa significat Cant. 2. 3. *sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios.* Arbores sylvarum sunt robora, rubus, ilices, & quercus; quæ suavem fructum non proferunt. Vult igitur dicere: quidquid est in mundo, præter Deum, animæ est fructus sylvarum; glandes duræ, & amaræ. Diez. Dom. Palm.

Num. 7.

Terrena spernentium dignitas, honor.

Ecce constitui te Deum Pharonis. Ex. 7. 1. Quid causæ? cur Moyse tam graviter, & tam frequenter, Ægyptum verberante, increpante Pharaonem tam sæpe; nunquam ausi sint, vel percussi ægyptii, vel Rex obujrgatus, eum occidere, vel regnò pellere? Poterat sinè dubiò tyrannus, ut se liberaret pœnis & minis, præcipere uni è stipatoribus, ut Prophetam occideret. Id nemini in mentem venit: quia spes abjecta obtinendi imperii, è regia fortis egressio, & ipsa dominationis fuga, sic venerandum faciebant, & afflictis subditis, & irato principi; ut nemo cum ferire, vel verbò percellere, ausus, S. Ambros. s. 8. in Ps. 118. factus in Deum Regi Pharaoni: hæc est potentia sanctitatis. Et tu, sivis tanquam Deus peccatoribus terrori esse, regibus reverentiæ, ut tanquam Deo tibi videantur esse subjecti; contemne, quæ Sæculi sunt, & Dominicæ Passionis opprobrium contende omnibus præferre divitiis. Oliva t. 3. conc. 31.

Ego dixi: dii estis. Ps. 81. 6. Quibusnam dixit Dominus? ijs, qui, quoad ejus fieri potest, mortalia omnia repudiant. Clemens Alex. l. 2. Strom.

Ostendit ei omnia regna Mundi. Matth. 4. 8. Author Imp. op. hom. 5. in Matth. in persona diaboli: ostendam illi omnia regna Mundi. Si concupierit ea; scio, quia homo est: si autem contempserit; scio, quia Filius Dei est. Qui verè orat, *Pater noster, qui es in cœlis*, terrena non quærens; magis filius Dei, quàm hominis est. *Filij hominum, usquequò diligitis vanitatem?* Psal. 4. 3. Barradius hîc tom. 2. l. 7. c. 4.

Ecce ego mitto Angelum meum. Matth. 11. 10. Angelum appellavit, quasi angelicam degentem vitam: eò quòd super terrena elevabatur, & cœlestia sapiebat. Euthymius apud Escobar. t. 3. Coll. Chr. l. 1 sect. 2.

Princeps regum terræ. Apoc. 1. 5. appellatur: quia peculiarem in illos dominatum obtinent, qui terrenis cupiditatibus imperare dicerunt. S. Andreas Cæsar. s. 1. hîc.

Quis non sursum esse mallet, & non sub terra? quia non eligeret potiùs esse angelus, quàm talpa semper in subterraneis latebris agens? Angelus est is, cujus cor in cœlo versatur; talpa ille, cujus in terra cor defossum. Theodoretus apud Sylveira addit. in Luc. 12.

Num. 8.

Terrena spernentium utilitas, præmia.

Egredere de terra tua Gen. 12. 1. Abrahæ, Dei jussu terram suam relinquenti, promittuntur septem præmia: quô numerô universitas præmiorum significatur. Mendoza in 1. Reg. 6. Annot. 21. Sect. 2.

Levo manum meam ad meam ad Dominum Deum. Gen. 14. 22. Perfectæ mentis est, nihil de terrenis, nihil de corporalibus, illecebris assumere, abstinere a terrenis; ideo Abraham dicit: *nihil summam ab omnibus tuis.* Quasi contagium, declinat intemperantiæ, quasi labem refugit corporalium sensuum: delectationes Mundi rejicit, quærens quæ supra Mundum sunt: hoc est extendere manus ad Dominum. S. Ambros. l. 2. de Abrah. c. 8. *Merces tua magna nimis.* Gen. 15. 1 Quia de præda nihil accipere voluisti; ideo ero protector tuus contra hostes tuos. Hugo Card. hîc.

Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. Deut. 11. 24. Quantum est humilitatis dominium, omnia habere sub pedibus per generosum contemptum. Gerson. p. 2. s. in cœna Dom.

Pater noster, qui es in cœlis. Matth. 6. 9. Si vis habere Patrem Deum, in cœlos specta, & non in terram. Theophylactus hîc.

Necesse habeo exire, & videre illam. Luc. 14. 18 Quid ea necesse videre, quorum contemptu

temptu beatificamur promissione regni cœlorum? Quid necesse videre terrena, quorum contemptu cœlestia tribuuntur? Quid necesse videre illa, quorum contemptu cum Angelis portio nostra statuitur? Quid necesse videre, quæ nunquam plenè habentur, aut ex tota copia, seu ex modica mora: nec habita satiant; imò sæpe fastidiunt; cùm Paterfamilias omniùm magnam vocat ad cœnam. Sim. Cass. l. 6, c. 19.

Misericors Dominus, quando nos videt despicere præsentia, etiam ipsa largiùs suppeditat; reponitq; plurima, quibus olim fruemur. S. Chrysost. hom. 35. in Gen.

Ille plenè omnia terrena possidet, qui omnia hujus Mundi plenèdespicit & contemnit. S. Bonaventura Stim. am. c. 1.

Num. 9.

Christi exemplum, & monita.

Filij hominum, usquequo gravi corde Ps. 4. 3. *& scitote, quoniam mirificavit Dominus Sanctum suum* v. 6. Hæc est potissima ratio, cur deberent homines non ampliùs inhærere temporalibus: quia videlicet venit ad nos Sanctus Dei, id est, Filius Dei. Bellarminus hîc.

Ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. id est, converte ad me faciem tuam, quam à me aversam habes: averte illam à terrenis rebus, quas plus, quàm me, amabas: ut tu me deinceps respicias, & ego te. de Ponte. hîc. Exh. 26. §. 3.

Egredimini - Filiæ Sion. Cant. 3. 11. id est, egredimini ab operibus pravis, concupiscentiis tumultibus, & rerum terrenarum curis; & tum tranquille Regem vestrum videbitis. *Vacate, & videte.* Ps. 45. 11. Idem hîc Exh. 34. Egredimini animæ fideles è Mundo, & corde sursum ascendite in cœlum: avertite oculos à terrenis. Idem ibidem.

Vulnerâsti cor meum, in uno oculorum tuorum. Cant. 4. 9. Duo sunt visus, sive oculi; unus, quô superna contemplamur; alius, quô transitoria atque terrena. *Vulnerâsti cor meum* q. d. ô anima! quæ soror mea dici meruisti, ex quo carnem sumendo me tibi fratrem feci; & quam sponsam elegi, cùm te mihi in amore, & voluntatis unitate, conjunxi: in eo, quòd æterna potiùs, quàm terrena, cordis oculis vides, & quæris; tantum me lætificas & grata sis; ut amor tuus cor meum vulneret, & nimietate suâ penetret. Richardus à S. Vict. c. 27. in Cant.

Paravit Deus vermem Jonæ 4. 7. ambitiosæ hederæ, quæ umbrâ suâ æstuantem Jonam protegebat. Vermis ille Christus crucifixus. Ego sum vermis. Ps. 21. 7. quasi sit sensus: Florentissima sæculi bona quæ hominib⁹ antea pro umbra, imò pro vita erant; ab ipsis postea, Crucis Christi humilitate edoctis, pro nihilo ducenda esse. Prædixit id Isa. 2. 17. *incurvabitur sublimitas hominum.* Incertô Authore.

Surgite, eamus hinc. Joan. 14. 31. præcipiens, ut unusquisque surgat de terrenis; erigat animam humi jacentem; ad superna attollat: excitet aquilam suam; & illam aquilam, ad quam dictum est: *renovabitur ut aquilæ juventus tua.* Psal. 102. 5. ad animam hoc dictum est. Anima ergo nostra, sicut aquila, alta petat, supra nubes volet, renovatis splendescat exuviis, cœlo volatus suos inferat, ubi laqueos incidere non possit. S. Ambros. l. de bono mortis c. 5. Hortatur nos Salvator dicens: *Surgite eamus hinc*: non eos tantùm, quos tunc Discipulos habebat, ex illo duntaxat loco transferens; sed & semper, & omnes discipulos suos, â terra, rebusque terrenis, ad cœlos, & res cœlestes pertrahens. S. Gregor. Naz. orat. 6.

Christus factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis. Philipp. 2. 8. Cur sic? ut elevatus à terra, id est, ab omnibus, quæ terreni homines quærere possunt, traheret ad se omnia, tam exemplô tali, quàm auxiliô invisibili. Gerson. tr. 9. sup. Magnif.

Quis beatam vitam esse arbitretur in iis, quæ contemnenda esse docuit Filius Dei? S. August. l. de agone Christiano c. 11.

Omnia bona terrena contempsit homo factus Dominus Christus; ut contemnenda monstraret: & omnia terrena mala sustinuit, quæ sustinenda præcipiebat: ut neque in illis quæreretur felicitas; neque in istis infelicitas timeretur. S. August. l. de Catechiz. rud. c. 22.

Num. 10.

Exempla Sanctorum.

Scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. Ob hoc conscidit, ut expeditior, atque constantior, extitisset in prælio, ut illa, quæ retardant, deponeret; ut illa, quæ impediunt, à se projiceret. Origenes hîc.

Percusserunt me, & vulneraverunt me; tulerunt pallium meum custodes murorum. Cant. 5. 7. Non multò antè indilectum offendit; & fortiter adeò brachiis charitatis adstringit, ut separari non velit. *Tenui eum, nec dimittam &c.* Cant. 3. 4. Cur; quæ Sponsum adeò tenet ut eô spoliari nequeat, pallium fixè adeò non tenuit, ut nudari nequiverit? O digna sponsæ cœlestis studia? vulnerari, spoliari, contemnit: hoc solùm timet, nè à sponso vel tantillum separetur: quia æquâ æstimationis lance res ponderat. Solùm quæ amore digna, studiosè complectitur; alia generosè aspernatur. *Tulerunt pallium meum*, non rapuerunt: quia haud invita reliquit. Naxera in Jos. 17. §. 12.

Memento mei Domine. Luc. 23. 42. O latronis philosophia! non petit pecunias, non solvi suppliciô, non pœnâ liberari. Non ait illi, depone de cruce: nihil hæc curo supplicia: sublimiores assumpsi alas; alios oculos accepi. Terram universam, nihili facio, mortem contemno: adest enim, qui largitur immortalitatem; illum enim cupio, ejusque desideriô æstuo. S. Chrysost. orat. in sancta lumina.

Martha ergo - occurrit. Joan. 11. 20. Dimittit Martha domum, dimittit sororem, dimittit consanguineos, & amicos; dimittit, qui humanè venerant præstare solamina: & in con-

consulta venit ; cùm superiorem potentiâ, & virtute, advenire cognovit. Dimittuntur bona, cùm meliora proveniunt: & ima pro summis, terrena pro cœlestibus, humana pro divinis, dimittere ratio sic sana docet. Summa Christus est causa ; ut omnia fiant repudio, cùm advenit. Et humana consolatio dimittatur, ùt se promittit adesse divina, Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Num. 11.

Terrena spernendi varia motiva.

Filiæ meæ, & Filij, atque greges tui; & omnia, quæ cernis; mea sunt. Gen. 31. 43. Sicut opinor, Jacob valdè risit Labanum dicentem, liberos, greges, omnia denique sua esse. Philo Jud. lib. de Cherub.

Locum nostrum, & gentem. Joan. 11. 48. Prudentes omnia Mundi bona in mobilibus recensent ; fatuis sunt omnia fixa, & stabilia. Magna amentia! quòd gentem, & locum, sua vocant, suásque facultates ; quas illorum solùm usibus permiserat Deus ; non dederat, ut reputarent propria. Did. Niss. fer. 6. D. 5. Quadr. §. 4.

Si cui aliquis quinque hodie ex ære denarios offerat, quingentos verò aureos in crastinum spondeat ; optionemque offerat, utrùm æs ad præsens sumere, an aurum mallet in posterum? dubiumne est, quin præoptet grandia illa munera cum parva m ora? Tu quoque, brevis hujus, atque æternæ, vitæ conditione perspectâ, non eligas capere vilia ; cùm sperare possis pretiosa. Sanct. Eucherius epist. Paræn. ad Valerianum.

Usum tantùm earum rerum accepimus, quas tenemus : commodatis enim à Deo facultatibus utimur & quasi precarij possessores sumus. Denique egredientes è Mundo istô, velimus, nolimus ; hìc cuncta relinquimus. Salvianus l. 1. Eccl. Cath.

§. IV.

Terrenorum amor, & amatores.

Num. 1.

Symbola.

Ex Veteri.

Benedixitque eis dicens : crescite, & multiplicamini. Gen. 1. 22. Oportet te volare, vel natare ; si vis affugere perditionem. Cùm Deus creavit aves & pisces ; dedit eis suam benedictionem : animalibus verò reptilibus non benedixit. Qui appetit benedictionem, non inordinatè afficiatur rebus terrenis. Stella de cont. p. 1. c. 82.

Dimisit corvum, - & non revertebatur. Gen. 8. 7. Dicitur, quòd cadavere aliquô illectus fuit. Hugo Card. in Ps. 42.

Sicut pulverem terræ. Gen. 13. 16. Isidorus Peluliota l. 3. ep. 296. notat, posteros Abræ hìc comparari pulveri terræ ; stellis verò c. 15. 5. quia ex iis aliqui futuri erant sapientes, & sancti, cœlestes, sublimes, & illustres, instar stellarum cœli : alii verò insipientes, pravi, terrestres.

Det tibi Deus de rore cœli &c. Gen. 27. 28. Esau venator, dum esset foris, Isaac benedictionem amisit : Jacob autem benedictionem recepit, quia domi residebat. Venator est, qui temporalia totô orbe fugientia corde, & corpore, sequitur. Hugo Card. in Luc.

Omne de volucribus, quòd graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. Levit. 11. 20. Quod manibus incedit, immundum est ; &, quod super quatuor pedes semper graditur, immundum est. Manibus incedit, qui terrenis innititur ; quique spem in illis omnem suam habet. Quatuor graditur pedibus, qui in res sensibus obnoxias incumbit ; eorumque occupationibus principem animi partem. Unde sapiens ille Proverbiorum author nè duos quidem hominem sapientem habere vult pedes ; sed unum tantùm, eumque rarò ad res corporeas movere. *Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui.* Prov. 25. 17. S. Nilus lib. Ascet.

Lucerna, quæ super eum est extinguetur. Job. 18. 6 Bene de lucerna hac non dicitur, quæ apud eum est ; sed quæ super eum est : quia iniquorum mentem terrena gaudia possident ; sicq; eam in voluptatibus absorbent ; ut super ipsam sint, non apud ipsam. Justi autem, etiam cùm prosperitatem vitæ præsentis habent, eam sub semetipsis premere noverunt. S. Gregor. mor. l. 14. c. 4.

In circuitu impii ambulant. Psal. 11. 9. Semper ambientes bona Mundi, & nunquam ad finem desideriorum suorum pervenientes. Bellarminus hìc.

Moverunt caput. Ps. 21. 8. videlicet mentem rebus caducis, & mobilibus per amorem copulando. Movent caput scilicet à Deo, qui mentem in mobilibus ponunt. Unde hæc fuit pœna Cain, scilicet tremor capitis. Hugo Card. hìc.

Universum stratum ejus versasti. Ps. 40. 4. Lectus dicitur amor temporalium. Hugo Card. hìc.

Divitiæ si affluant nolite cor apponere. Ps. 61. 11. Omnes, qui terrena sapiunt ; omnes, qui felicitatem terrenam Deo præferunt ; omnes, qui sua quærunt, non quæ JESU Christi ; ad unam illam civitatem pertinent, quæ dicitur Babylonia mystice, & habet regem diabolum. Omnes autem, qui ea, quæ sursum sunt, sapiunt ; qui cœlestia meditantur ; qui cum sollicitudine in sæculo vivunt, nè Deum offendant ; qui cavent peccare ; quos peccantes non pudet confiteri ; humiles, mites, Sancti, justi, pii, boni ; omnes ad unam civitatem pertinent, quæ Regem habet Christum. S. August. hìc.

Inimici ejus terram lingent. Psal. 71. 9. Terram lingunt, id est, terram sapiunt : hoc enim sapit unicuique, quod lingit ; quibus in modum serpentis humus est esca pœnalis. Cassiodorus hìc.

Qui descendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. Ps. 106. 23. Homines, rejectâ stabili, & nulli tempestati expositâ, vitâ ; voluntate, & propositô, quasi mare effecti sunt. S. Gregor. Nyss. tr. 1. in Ps. c. 8.

Transivi ad contemplandam sapientiam, erroresque, & stultitiam. &c. Eccl. 2. 12. Voluptatem vocat errorem, atq; circuitum : quòd

quòd ad omnem ventum circumferantur bona ista terrena ; quæ materiam suggerunt lætitiæ, ac voluptati - Insanire enim videntur, ac esse sui obliti ; qui in loco miseriæ, & lacrymarum, lætandum sibi esse falsò existimant. Olympiodorus hic.

Oculi tui columbarum. Cant. 4. 1. Interior mentis sufficientia placitum aspectum facit exteriorem, ut circa terrena oculos habeat columbarum : sicut in cupidis terrenorum appetitus facit oculos milvorum. Richardus à S. Vict. c. 15. in Cant.

Ex Novo, & Patribus,

Congregabit triticum suum in horreum Matth. 3. 12. Granum tritici, non hordei, esse debes: hordeum enim pelliculam illam, quâ operitur, difficilè expellit; quam granum tritici facilè exuit. Sic perfectum cor non alicui rei hujus sæculi adhæret inordinatè; imperfectum verò vix se ab aliqua novit expedire. Diez. conc. 2. in Comm. Virg.

Genimina viperarum. Luc. 3. 7. Filij serpentis ; qui pessimos, & fraudiloquos, imitantur; qui terrena sectantur ; quoniam terra illius est cibus : qui humanam habent prudentiam, non divinam ; non cœlestem, sed omninò terrenam. Sim. Cass. l. 3. hîc.

Erat inclinata; nec omnino poterat sursum respicere. Luc. 13. 11. Nil mentem magis onerat, quàm istius Mundi sollicitudo ; & cupiditas, vel pecuniæ, vel potentiæ : quod tibi demonstratur in Evangelio ; cùm legis, quia illa mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis, inclinata erat, ut sursum respicere non posset : curvata enim erat anima ejus, quæ inclinabatur ad terrena capienda ; & cœlestem gratiam non videbat. S. Ambros. l. 2. hexam. c. 3.

Et ecce equus pallidus. Apoc. 6. 8. In hoc figurantur rerum terrenarum nimii amatores ; quibus insidet diabolus. Pallidi sunt ex nimia anxietate acquirendi ; timore, acquisita perdendi. Sequitur Infernus ; nam habent ab eò hanc conditionem : quòd sicut infernus nunquam dicit, sufficit ; sic etiam nullâ abundantiâ habeant satis. Sylveira hic.

Vani, & fatui, remissò, & languente, volatu (qui muscarum instar res hujus vitæ tenues, & exiles, circum lambunt) implicantur, & illigantur, quasi retibus quibusdam : deliciis, inquam, honoribus, gloriâ, variisque cupiditatibus, velut quibusdam araneorum texturis, involvuntur : præda, & esca, facti illi feræ, quæ per hæc talia venationem instituere solet. At si quis aquilæ præditus, acutiùs ad lucis radios irretortum mentis oculum convertens, seque ipsum in altum vibrans, in hujusmodi araneorum telas inciderit ; solâ aurâ & impulsu pernicis volatûs, solôque alarum impetu ; quidquid occurrit, dissipat, & disjicit. S. Gregor. Nyss. tr. in Psalmos c. 8.

Homo uxorem accipit, cùm actionis terrenæ susçipit curam : cujus si fœditatem cognoverit, dat libellum repudii, & dimittit eam de domo sua. S. Rupertus Abb. l. 1. in Deut. c. 28.

Num. 2.

Terrena amantur, proponuntur spiritualibus.

Ex Veteri.

Maledicta terra in opere tuo. Gen. 3. 17. Vide stoliditatem hominis, terræ, terrenisq; rebus, aut malis, vetiùs dicam, incubantis. Nam si terræ maledictæ, ubi nulla securitas, nulla felicitas ; sed infida, & infelicia, cuncta, sic adhæremus miseri : quid nobis fieret, si securi, ac felices, terram benedictionibus plenam habitaremus ? Fernandius hic.

Ecce ejicis me hodie à facie terræ ; & à facie tua abscondar. Gen. 4. 14. id est, juxta Philonem : si temporalia à me tollis ; spiritualia, quæ offers, abjicio. Est enim impiorum hoc ingenium ; ut pluris temporalia, quàm spiritualia, faciant. Pinna Ethol. 179.

Sacrificate Domino : oves tantùm vestræ remaneant. Exod. 10. 24. Cur oves retinere cupit ? quia credebat, tantò amore suarum pecudum teneri, vel pecuniæ ex illis colligendæ ; ut malint cum illis in servitute remanere, quàm sinè illis in libertatem redire : seu cum illis Pharaoni servire in Ægypto captivos, quàm sinè illis Deo in deserto liberos sacrificare. Imò putabat, si fortè de Ægypto sinè suis gregibus exirent, quamprimum in Ægyptum redituros : propensiores ad terrenas possessiones in Ægypto, quàm ad cœlestes pollicitationes in Palæstina obtinendas. Mendoza in 1. Reg. 5. Annot. 19. Sect. 1.

Gomor per singula capita. Ex. 16. 16. *Coturnix cooperuit castra.* ibid. 13. Cœlestia in mensura volumus, humana sinè mensura. Manna Israëlitis ad mensuram cœlo demissum ; coturnices sinè mensurâ. Coturnix terreus cibus ; manna Angelorum panis, cœlestis annona. Ideo ad mensuram datur, nè fastidiant, qui in ipsa coturnicum saturitate esuriebant. Basilius Seleuc. orat. 33. escam librans cœlum Judæis demittebat, ac intrà modum gratia cohibebatur. Ægrè ferrent in humanis modum ; in cœlestibus placebat. *Anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo.* Oleaster ad 12. Numer. audis, quibus nos Deus, veluti parvulos, alere voluit, & quibus velimus saturari. Vult ipse nos, ùt filios, cibis delicatissimis enutrire : nos autem, veluti rustici, volumus porris, & alliis, saturari. Ille nos cibat pane Angelorum ; nos ventrem implere volumus siliquis porcorum. Naxera in Jos. 1.

Invenerunt Dagon jacentem super faciem suam in terra &c. 1. Reg. 5. 4. Omnia sua bona spiritualia in uno Dagone Philisthiim ponebant : & nihilominus, cùm eum dirutum, & contritum videbant, nihil movebantur. Verùm cùm agrorum fructus, in quibus suas divitias habebant, à muribus devoratos viderent ; valdè doluerunt, & resipuerunt. v. 6. 7. Sic bonis spiritualibus temporalia anteponimus. Mendoza in 1. Reg. 5. 11, Annot. 19. Sect. 1.

Ex Novo.

Mitte te deorsum. Matth. 4. 6. hoc est, in terram, in terrena negotia; cœlestia minimè cura. S. Ambros. in Luc. 4. qui, relictis cœlestibus, eligit terrena, voluntarium quoddam præcipitium vitæ labentis incurrit. Barradius t. 3. l. 6. c. 11.

Ut quid perditio hæc? Matth. 26. 8. S. Paulinus ep. 4. suo ipsius damnandus judiciô, quo triginta argenteis vendidit eum, quem mulier, ùt ipse taxaverat, unxit trecentis. Sed in hoc perversus, quòd, ipsum vili æstimans Dominum, unguentum illud carò æstimavit. Sic multi magni æstimant terrena, ut omni aurô putent emenda; cœlestia nihili pendunt. Sylveira hîc.

Intingat extremum digiti sui in aquam. Luc. 16. 24. Stillâ digiti extremi credit gehennæ flammas extinguere, qui mensuris per totam diem ebrietatis non extinxit incendia. S. Chrysol. s. 124. *Qui epulebatur quotidie splendidè*, guttæ aquam petit: cur non petit fontem? Cœlestia in mensura volumus, humana sinè mensurâ. Naxera in Jos. 1. §. 37.

Quia homo amore visibilium ab invisibili amore cecidit, sola jam visibilia ex peccati pœna cognoscit; eáque diligit, solis eis inhæret; & invisibilia, quasi non sint, postponit. S. Bonaventura de reformat. mentis p. 1. c. 16.

Num. 3.

Ex terrenorum amore dolor & labor.

Abiit tristis. Matth. 19. 22. Erat anima hujus colligata perfunctoriis rebus; ideo contristatur, si aliter salvari non potest, quàm quòd amata dimittat. In omni enim re dimittenda tanta, est vis doloris, atque tristitiæ; quantum amoris inferebat possessa. Nihil enim aliud est ità à regione lancis, ex quo trutinetur amor possessæ rei, quàm dolor amissæ. Sim. Cass. l. 9. c. 46.

Et plangent se super eum omnes tribus terræ. Apoc. 1. 7. Tribus terræ vocat omnes terrena diligentes, & terrena Christo proferentes. Richardus è S. Vict. hîc.

Nunquam sinè dolore amittitur nisi quod sinè amore possidetur. S. Gregor. mor. l. 1. c. 4.

Amare aliquid periturum, nihil aliud est, quàm finaliter dolere. Quantum enim id, quod diligimus, gaudemus esse habitum; tantum etiam mox dolemus, cùm est amissum. S. Cyrillus. Apol. l. 1. c. 9.

O mors, quàm amara &c. Si sic est amara sola memoria (mortis) quid erit experientia? cùm dolor ex amore causetur. Necesse est, ut in morte tantò major sit dolor, quantò ad hæc temporalia major est amor. S. Bonaventura. s. 33.

§. V.

Terrenorum damna, pericula.

Ex Veteri, & Novo.

Et venit musca gravissima in domos Pharaonis &c. Ex. 8. 24. Israelitica anima sabbathizat, dum, remota à negotiorum sæcularium strepitu, lectionibus, & orationibus vacat. Ægyptiaca verò muscarum ingruentium infestatione percellitur, dum terrenorum actuum inquietudine delectatur. Quid est enim in hac vita laboriosius, quàm terrenis desideriis æstuare? quid quietius, atque suavius, quàm hujus sæculi nihil prorsus appetere. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 5.

Quis est homo &c. Deut. 20. 5. Voluit Dominus hos remitti ex castris ad sua; nè desiderio rerum suarum, quibus necdum fruiti fuerant, remitterent animos in prælio, fugamq; capesserent, cum sociorum scandalo, & periculo. Cornelius hîc.

Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho &c. Luc. 10. 30. Nota tempus, quô in latrones incidit: scilicet cum *descenderet*, non cùm ascenderet. Scilicet cùm relictâ cœlestium rerum contemplatione, ad amorem sublunarium deflectit: tunc à latronibus spoliatur, vulneratur. Tunc enim malorum spirituum ictibus patemus, cùm à virtute ad vitia deflectimus. Pinna Eth. 66.

Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Ephes. 5. 16. Dies enim malos habemus, quando carnalia pro spiritualibus quærimus, terrena pro cœlestibus, pro æternis caduca, præsentia pro futuris. Orig. hom. 1. in Judic.

Seduxit habitantes in terra. Apoc. 13. 14. Seducit illos, qui cordis sensum in terra, rebusque terrenis, perpetuò defixum habent. Quorum enim conversatio in cœlis est, hos neque sensus, neque Anti-Christi potentia, decipit. S. Andreas Cæsar. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

O astutum consilium maligni Spiritûs, & principis Mundi hujus! quomodo cunctos ad momentanea, & corruptibilia hæc, pertrahit: in oblivionem interim æternorum bonorum homines inducens. S. Ephrem de his, quæ præsens vita &c.

Ad virtutem tendentibus magno est impedimento rerum affectio terrenarum. S. Nilus lib. Ascet.

Nunquam tentationibus carebit, qui terrena dilexerit: sunt quippe opes arma diaboli; tentationum fomentum, exterminium quietis; & perfectioni inimicæ. S. Laurent. Just. l. de casto connub. c. 6.

§. VI.

Terrena sunt stultitia, puerilitas.

Ex Veteri.

Da mihi de coctione tua. Gen. 25. 30. In hoc contractu significatur; quòd reprobi propter lenticulam, id est, temporalia, vendunt æternam hæreditatem. Thren. 1. 11. *dederunt pretiosa, quæq; pro cibo &c.* Hugo Card. hîc.

Parvulum occidit invidia. Job. 5. 2. Parvulus dicitur, qui terrena diligit; magnus, qui sola æterna quærit. Hugo Card. hîc. Quemadmodum turpe est, virum ætate provectum, in cinere, aut pulvere, considentem puerilia describere; ità turpe, imò longè turpius est, eos, qui

qui de rebus æternis prefruendis deberent esse solliciti, in rerum terrenarum pulvere volutari; & studiorum turpitudine, professionis suæ fœdare perfectionem. S. Nilus lib. ascet.

Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Ps. 143. 15. sic judicant, qui veritatis discipuli non fuerunt. Mundi divitias præferunt, & cœlestia regna contemnunt: beatitudinem putantes, aut oves fœtosas aspicere, aut boves crassissimos possidere. Audite malè persuasis audite dementes; in sinistra poni, quæ putatis esse magnifica. Sic enim Prov. 3. 16. legitur: *in sinistra illius divitiæ, & gloria.* Audiamus nunc, quid dicatur de turba Fidelium. *Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.* Psal. 103. 15. Cassiodorus hîc.

Qui sectatur otium, stultissimus est. Prov. 12. 11. Hebr. *indiget corde*, Pro *otium* in Hebræo est *vana* Syrus: *qui festinat post vanitatem.*

Fatuitas stultorum, imprudentia. Prov. 14. 24. Stultorum fatuitas maxima hæc est, quòd, improvidi æternorum, de præsentibus tantùm commodis gaudeant: imprudentia enim dicitur quasi improvidentia V. Beda apud Cornelium hîc.

Sapientis oculi in capite ipsius: stultus in tenebris ambulat. Eccl. 2. 14. Caput eminentia quædam est, & suprema totius corporis pars; pedes verò infimi sunt, terramq; contingentes. Quando itaq; præsidens intellectus purgatus fuerit; superna speculatur, non quæ sunt super terram: ac tunc in capite oculos verè habet. Quando verò mens terrena convertitur, tunc in pedibus habere oculos videtur, circa limum terræ occupata. Olympiodorus hîc.

Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere. Eccl. 10. 15. Stulti nesciunt viam in urbem, id est, in Ecclesiam tum militantem, tum triumphantem: quia hærent in via, id est, terrâ, cupediis, & nugis. Ita S. Hieron. Olympiodorus &c.

Attende, ne seducta in stultitiam humilieris, Eccl. 13. 10. Sapientia, & virtus, nulli, licèt potentissimo, ad scelus subdi se patitur; sed omnibus heroicè dominatur. Qui secùs facit, insipienter agit instar bruti cameli, qui poplites flectit, ut in dorsum onera, eáque ingentia, suscipiat. Sic stultè se humiliant mundani, dum ad bona terrena procumbunt, eáq; in dorsum suscipiunt, neglectô Deô, & cœlô. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Quinq; autem ex eis erant fatuæ. Matth. 25. 2. Una pars Christianorum insipiens est, & in die Judicis stulta probabitur: eò quòd divinis, ac spiritualibus, præposuit terrena, & corporalia. Dion. Carthus. hîc. Propterea virgines fatuæ sunt appellatæ, quoniam circa fatuas Mundi curas vacabant; hîc congregantes, ubi minimè est reponendum. S. Chrysost. hom. 51. in Joan.

Stulte. Luc. 12. 20. pro imprudens. Et verè imprudens: quia non providit sibi de necessariis ad salutem animæ. Cajetanus hîc. Quia illâ sapientiâ, quæ est donum Dei, caret; & stultitiâ, puerilitatisq; vitiô adimpletur: estq; similis puero, qui poma, & pyra, auro, & gemmis, præeligit: sic ipse spiritualibus, & æternis, transitoria, atq; carnalia præfert. Dion. Carth. hîc.

Filij hujus sæculi. Luc. 16. 8. Dicit eos; qui laudant omnia, quæ in terra lucrosa sunt. Theophylactus hîc.

Jericho. Luc. 18. 35. interpretatur *luna*; & designat mutabilitatem rerum temporalium: ex quarum amore excœcatur, & stultus efficitur. S. Bonaventura hîc.

Ex Patribus.

Quid stultius? quàm, relictis cœlestibus, ad terrena intendisse; &, posthabitis perpetuis, elegisse ea, quæ caduca atque fragilia sunt. S. Ambros. ep. 17.

An non extremæ dementiæ, & iniquitatis, est? non tantum studii, ac sollicitudinis, in rebus spiritualibus ponere, quantum circa temporalia, & fluxa, monstramus? S. Chrysost. l. 3. adv. vituperatores vitæ monasticæ.

In hac vita nihil ab insanientibus hi differunt, qui terrenas res, & brevi duraturas, tanquam in somniis suspicantur. Videntur divitiis affluere, cùm nullis affluant: in deliciis esse, cùm non sint. Neq; antè se deceptos intelligunt, quàm ab insania liberentur, quàm somnum discutiant. Idem hom. 4. in Joan. c. 1.

Qui sæculo renuntiásse se meminit; nullum sæculi diem novit: nec tempora terrena jam computat qui æternitatem de Deo sperat. Cyprianus de lapsis circa initium.

§. VII.

Terrenis præpone Christum, spiritualia.

DE rore cœli, & de pinguedine terræ &c. Gen. 27. 28. Circa Jacob, qui posterioris populi figura est, id est, nostri; prima promissio cœlestis est roris, secunda terrenæ opimitatis. Tertull. l. 3. contra Marcion. c. 24.

Sumite psalmum. Ps. 80. 3. id est spiritualia; *& date tympanum*, id est, temporalia. S. Thom. Aqu. lect. 3. in ep. Rom. 15.

Læva ejus sub capite meo &c. Cant. 2. 6. Læva est providentia Dei circa temperalia bona ad vitæ sustentationem: dextera verò providentia circa spiritualia, quæ conducunt ad vitam æternam. Utraque enim bona DEUS nobis providet; hôc tamen ordine: & temporalia sint infrà nos; spiritualia verò, & æterna, suprà. Hinc reprobi in die Judicii collocandi ad sinistram Judicis: quia temporalia prætulerunt æternis; & ideò utraque perdiderunt. Figura, ùt notat S. Ambros. s. 48. in Ps. 118. Jacob benedictio Gen. 48. 14. Manasses, quod interpretatur *populus oblivionis*, & fuit filius Josephi major, symbolum est eorum, qui in hoc mundo exaltantur, & videntur dexteram tenere; sed apud Deum habent sinistram: quia propter temporalia obliviscuntur Creatoris sui. At Ephraim, quod interpretatur *frugifer*, indicat justos: qui licèt sinistram in Sæculo tenere videbantur, ad dexteram Christi collocabuntur: commutabit enim manus ad benedictionem

dictionem electis. Hujusmodi autem brachiorum transpositio mysterium Crucis figurabat: in qua docuit nos temporalia, quæ Mundus æstimat, contemnere; & æterna, quæ ille respuit, omnibus præponere. Et licèt Mundus, & Caro, contrarium suadeant; non est illis assentiendum; sed cum Jacob in cœpto perseverandum: ut semper spiritualia temporalibus præponamus. In cujus etiam figuram Isaac benedicturus duobus filiis suis, Jacob, & Esau, eisdem verbis, ordine tamen inversô, usus est. Nam Jacobo dixit Gen. 27. 28. & 39. *det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ.* Esau verò: *in pinguedine terræ, & in rore cœli desuper, erit benedictio tua.* Quia Electi, quorum figura Jacob, cœlestia bona præponunt terrenis: è contrà reprobi, quos Esau repræsentat. Ecclæ. 10 2. *Cor sapientis in dextera ejus; & cor stulti in sinistra illius.* S. Hieron. hîc: id est, ille æterna, & cœlestia, sapit; hic temporalia, & terrena. de Ponte hîc Exh. 41. §. 1.

Qui consurgens accepit puerum. &c. Matth. 2. 14. Dion. Carthus. Cajet. Hugo, Barradius, &c. opinantur, quòd eâdem nocte Joseph in Ægyptum discessit. Potiùs Joseph omnium bonorum suorum jacturam voluit ferre; quàm, cum infantis periculo, fugam differre. Sylveira hîc. q. 8.

Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Matth. 6. 10. Idcirco quotidianis, imò continuis, orationibus hoc precamur; & in cœlo, & in terra, voluntatem circa nos DEI fieri: quia hæc est voluntas DEI, ut terrena cœlestibus cedant; spiritualia, & divina, prævaleant. S. Cyprianus l. de Orat. Dom.

Accepit de dextera sedentis in throno librum. Apoc. 5, 7. sed cùm *in sinistra illius divitiæ* sint, *& gloria.* Prov. 3. 16. Cur cœlestis ille Agnus nihil de sinistra præsumpsit? sed solùm librum de dextera accepit? Rupertus: valde notandum, quia veniens Christus in hunc Mundum per Incarnationis mysterium, nihil divitiarum, aut gloriæ, de sinistra; sed tantummodò librum, sive igneam Legem, accepit de dextera; bonum exemplum cunctis præbens Discipulis & Credentibus in se: nihil divitiarum, aut gloriæ, voluit, aut quæsivit, in hoc Mundo. Tertull. l. de pat. c. 7. libentes terrena amittamus, cœlestia tueamur. Mendoza in 1. Reg. 4. Annot. 13.

Atrium-ejice foras. Apoc. 11. 2. Alcazar per atrium foris, seu externum, intelligit externa bona Fidelium, divitias, honores &c. Jubet DEUS Joanni, talia à se amovere, & relinquere Infidelibus, ac sibi rapientibus: servos autem suos contentos esse vult templô, altarî, spiritualibus. Nota etiam: pretiosum habetur, quod mensuratur, quod non mensuratur, vile. Metiri jubetur Joannes templum, altare; cùm hæc valde pretiosa sint, & saluti utilia: non atrium, quod datum est Gentibus. Intima templi scilicet bona spiritualia, solis Fidelibus erant pervia: at atrium exterius, scilicet bona temporalia, Fidelibus, & Infidelibus, communia. Sylveira hîc.

Fieri non potest; ut, qui ea quærit, quæ DEO congruunt, humana quoque non assequatur. - At omne studium in iis, quæ ad vitam hanc pertinent, evacuatur: de spiritualibus autem nulla ratio est: propterea terrena nobis pro voto non proveniunt. S. Chrysost. hom. 8. in ep. Ephes.

Talis est DEUS noster: cùm nos viderit non affixos rebus sæcularibus, & caducis, tunc nobis ea largitur. Cum nos viderit spiritualia proponentes, tunc & carnalia donat: antè autem nequaquàm, nè quando avellamur à spiritualibus. S. Chrysost. hom. 20. in Hebr. 10.

§. VIII.

Terrena spernit, qui amat cœlestia.

Num. 1.

Symbola.

Ex Veteri.

Immisit soporem. Gen. 2. 21. Nè ægrè ferret Adam, unam sibi de costis eripi; licèt in ejus utilitatem fieret, immisit DEUS soporem, id est, ecstasim, in Adam: ut hôc modô sopitus dolorem non sentiret. Potuisset quidem DEUS ei costam etiam non sopito finè dolore eripere: sed docuit nos, quòd, ut homines Mundum sinè dolore relinquant, sopiendi sint: iis scilicet suadendum, ut divina meditentur. Hôc enim cœlesti somnô ab humanis rebus sinè dolore, imò magna cum voluptate, avellimur. Si hoc somnô sopitus non es; non modò costam, sed nè duo quidem minuta, sinè dolore extorseris. Diez. conc. 4. in festo S. Andreæ Ap.

Fenestram in Arca facies. Gen. 6. 16. Intelligitur fenestra, per quam lux admittitur, cœlúmque suspicitur. Quî enim in funebri illo feretro homines illi, velut ante mortem sepulti, tam calamitosam vitam viverent sinè ingentî illô solatiô? quod cœli lumen præbere solet. S. Ephrem tom. 2. paræn. 50. benè sentite de regno, ac paradiso; & mox res terrenas contemnetis. Ferdinandius hîc.

Ipse verò claudicabat pede. Gen. 32. 31. Jacob, qui Angelum tenuit, unô mox pede claudicavit: quia, qui verô amore sublimia respicit, jam in hoc Mundo duplicibus desideriis incedere nescit. Unô enim pede innititur, qui solô DEI amore roboratur. Et necesse est, ut alius marcescat: quia, mentis virtute crescente, oportet procul dubiô, ut carnis fortitudo torpescat. S. Gregor. mor. l. 4. c. 30.

Fuit vir unus. 1. Reg. 1. 1. Perfectio viri in præconio ponitur unitatis: ut qui sæculum potenter despicit, mentem non dividat, solis supernis inhiet; ad ea tantùm, quæ de visione Conditoris sunt, æterna gaudia suspiret. Idem hîc.

Junior sumens Tobias de felle piscis &c. Tob. 11. Et unde illæ squamæ, & cœcitas? ex stercore hirundinum cap. 2. 11. Excœcata mens terrenis sordibus quomodo sanatur? cœlestium meditatione. S. Chrysost. hom. 66. in Joan.

in Joan. si quis in cœlum suspexerit; &, quæ ibi præclara sunt, contemplatus fuerit; statim hanc vitam, multis plenam voluptatibus, contemnet, & nullius pretii esse existimabit. Confirmo ex piscis illius è quo fel, nomine, & proprietate. Ait enim Plinius l. 7. c. 32. Callionymum piscem, ad albugines abradendas, fellis succô conficere medicamen probatissimum. Græcè hic piscis Uranoscopus vocatur, hoc est, spectator cœli: Habet enim in capite lumen, quo fluctibus superior cœlum spectat. Ecclæ. 2. 14. *Sapientis oculi in capite.* S. Basilius hom. 10. in hexam. eis oculi sunt in capite, qui ea contemplantur, quæ in sublimi sunt. S. Chrysost. ad Gen. Saucius amore divinô aliis oculis videt præsentium statum. Escobar. t. 2. Persec. Chr. l. 6. sect. 2. obs. 5.

Oculi tui columbarum. Cant. 4. 1. Propter quid columbarum? Columbæ, cùm in terra pascuntur, oculos in terram non figunt; sed raptim videntes granum statim visum in cœlum attollunt. S. Thom. Vill. conc. 3. de assumpt. V.

Spiritus levavit me, & assumpsit me. Ezech. 3. 14. Mox addidit: *& abij amarus in indignatione Spiritûs mei.* q. d. cùm spiritus meus ad rerum divinarum contemplationem fuisset elevatus illasq; gustâsset; statim ea, quæ mihi priùs dulcia videbantur, super mel amara judicavi Salmones marini, post quam dulcem aquam gustant, illiuc usq; ad mortem permanent. Diez. conc. 1. D. 6. Epipha.

Ex Patribus, & aliis.

Habitatio tabernaculorum, expeditum, & absque ullis impedimentis indicat eum, qui festinat ad Deum. Orig. hom. 5. in Exod.

Qui magno feruntur pelago pavidi nautæ, placidam sibimet auram imprecati, fixa cœlo sidera respiciunt, terrâque amissâ tenent cœlum; sedentesque ad clavum sideribus currunt. Erratica verò sidera sequi fugiunt; nè aut Syrtes naufragosas incidant aut in regiones ignotas devecti, portus optatos nunquam attingant. S. Rupertus l. 3. in Joan. 2.

Sicut, postquam in montium verticem ascenderimus, parva nobis, & urbes, & mœnia, esse videntur; & formicarum more nobis viri super terram ire videntur: sic, postquam supra celsam philosophiæ cogitationem ascenderis, nihil terrenorum percellere poterit; sed parva videbuntur omnia, & divitiæ, & gloria, & potentia, & si quid aliud hujusmodi; cum cœlestia respicias. S. Chrysost. hom. 15. ad pop. Ant.

Cùm volucrum natura sit, ut per aëra ferantur; nulla ibi copiosa suppeditatio efficere unquam, aut allicere potest, ut naturæ suæ obliviscantur: semper enim libertatem amant. Cujus rei indicium est, quòd omnes caveæ rimas omnibus penè momentis scrutantur; si fortè invenire viam possint, quâ in libertatem vindicentur. Quid per hoc nos docemur? nimirum ut nulla tanta rerum terrenarum copia sit, quæ hunc hujus vitæ carcerem expetendum nobis faciat; sed cogitemus semper, cœlum nostrum esse domicilium, nostramq; patriam. Isidorus Clarius l. 1. or. 57.

Cor cupidi est quasi vas transversum: deberet enim habere, sicut latitudinem suam in natura, sic in moribus superius ad divina & cœlestia. Sed è converso cupidus tantùm latitudinem cordis, & intentionis habet ad terrena, vel delectabilia: & ad talia os cordis ejus hiat, & aperitur. Sicut ergo vase erectô conservatur in eo, quod ponitur, transversô effunditur; sic &c. Broymard Cor cupidi.

Augustus Thuanus auctor est, ad Henricum H. Galliæ Regem Bononiæ agentem, allatum esse ex India orientali ab homine incognito, & barbaro, lapidem stupendâ specie, & naturâ: videlicet lumine, & fulgore, coruscantem: quique totus ardere videbatur, splendore nullis ferè oculis tolerabili. Erat in eo mirabile, quòd terræ impatientissimus: si cooperiretur, sponte suâ, & vi factô impetu, confestim evolabat in sublime: contineri verò, includive ullô locô angustô, nullâ hominum arte poterat; nullâ sorde inquinari. Figuræ species nulla erat certa, sed inconstans, & momento mutabilis. Contractari se non patiebatur; sed, qui contrà obsisteret, incommodum sentiebat. Ejusmodi lapidis qualitates, extra unam in constantiam, æmulari nos decet: transformari à claritate in claritatem, terram defugere, in sublime animô evolare; teneri, ac concludi, tam exiguis terræ limitibus, & ejus sordibus inquinari nescios. Doultreman. l. 1. cap. 5. sect. 9.

Avis paradisiaca. Lem. *Terræ commercia nescit. Nostra autem conversatio in cœlis est.* Philipp. 3. 20. Picinelli.

Num. 2.

Exempla, & Testimonia.

Ex Veteri.

Ex omni ligno paradisi comede. Gen. 2. 16. Adeò enim contemplatione rerum divinarum absorptus erat, ut vix recordaretur cibi; nisi ei DEUS comedere præcepisset. Diez D. 4. Quadr.

Viditque in somnis scalam. Gen. 28. 12. Jacobum ostensio felicitatis æternæ, terrenæ fecit immemorem. Nam benedictione patris ornatus, *de rore cœli, & de pinguedine terræ*; futurus Dux tribuum, & dominus; ablegatus in Syriam, mox prædicti, & propè jam traditi, principatûs incurius de pane solùm, & veste, cogitat. *Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem ad vescendum, &c.* Gen. 28. 20. Hùcnè recidère patris auguria? *Serviant tibi populi, & adorent te tribus.* Gen. 27. 29. Unde ergo speranti purpuram, regnaque meditanti, toga sufficit, & panis? *Vidit in somnis scalam.* Eâ subvectâ in cœlum scalâ mox Jacob descendit è solio. Quòd si somniata tantùm æternitas, sceptra Jacobum docuit fastidire? quid in nos aget æternitas diu cogitata? Oliva fer. 3. Pasch.

Propitius sit mihi Dominus, nè faciam

rem hanc Domino meo Christo Domini. 1. Reg. 24. 7. Vides thronum ab eo despectum humanum? vide, quàm ardenter cupiat divinum: Psal. 54. 7. *quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? & volabo, & requiescam.* Quò involare desiderat? ad thronum illum, inquit Anastasius Sinaita l. 6. anag. cœlestium volucrum sex alas habentium. Volucrem desiderabat fieri, qui dicebat: quis mihi dabit pennas sicut columbæ, quæ descendit in Jordanem? & volabo, & requiescam in illa requie cœlestium volucrum sex alas habentium. Vel cum Seraphinis de desiderio certat, cùm pompam despicit humanam. Quàm non cuperet volare ad alta, si æstimâsset magni caduca! Naxera in Jos. 15. §. 36.

Ad te Domine levavi animam meam. Psal. 24. 1. Levare, dicimus, sursum erigere. Ergo te terrena conversatione, vitiisque carnalibus, ad Deum dicit Ecclesiam levâsse animam suam, contemplationem scilicet cœlestium rerum, quâ semper Dominum pius animus intuetur: quia facilè humana despicit, qui divina conspexerit. Cassidorus hîc.

Vidi impium superexaltatum & transivi; & ecce non erat. Psal. 36. 35. Quid illud est, quod transit justus? ut ista cesset elatio? Cùm videmus extolli impios, & in nimiam superbiam crescere; transeamus & nos mente, & intellectu, ab iis, quæ videntur & temporalia sunt; & transferamus intellectum nostrum ad æterna: & tunc omnis mundialis altitudo corruit tanquam in nihilum. S. Gregor. Naz. or. 3.

Quò laborat sub sole. Eccl. 1. 3. q. d. ego Salomon, mentem elevans ad cœlum, ibiq; supra solem, vel in sole, meipsum spiritu constituens, indéque in terram despectans; ac videns omnes homines, hominúmque labores, occupationes, & studia; video omnia esse vana, nulliúsque utilitatis. Quare eorum misertus iis inclamo: ô miseri mortales! video opera vestra, vestras fabricas, urbes, provincias, regna, imò totam terram, esse instar puncti, & centri; si cum vasta cœlorum amplitudine conferatur: video vos velut formicas discurrere, laborare, satagere, ut pauculà grana convehatis, & in futuram ætatem recondatis. Omnibus ergo, & singulis, inclamo: *vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Cornelius hîc. Iis, qui res terrenas in pretio habent, quia sunt Cosmographi, omnia hæc quæ in oculos incurrunt, magna videntur: sed justis, cùm sint Astrologi, totus Mundus punctô unicô minor videtur. Jacobus Suarez S. 1. in Apoc. hæc est differentia inter Astrologum, & Geographum: hic, cùm de terra agat, tanquam suæ scientiæ objecto, eam maximam esse describit; in regna, provincias, civitates, & oppida, dividendo. Astrologus autem, qui cœlum meditatur, & cujus astra pro objecto habet, affirmat, minimam stellam, quæ est in firmamento, universam terram magnitudine superare. Philipp. 3. 8. *existimo, omnia detrimentum esse, propter eminentem scientiam JESU Christi.* Quæ est illa scientia *eminens?* Astrologia divina: id paulò pòst dicit: *nostra conversatio in cœlis est.* Philo Judæus: Nilus, fluvius celeberrimus, cœlum est Ægypti. Cur Ægyptus Nilum, rem tam fluxam, pro cœlo habet? Seneca l. nat. qq. in Ægypto nemo aratorum aspicit cœlum. Didacus Niss. Phœn. Græc. l. 5. c. 7.

Fortis est, ut mors, dilectio. Cant. 8. 6. Quia videlicet sicut mors corpus interimit; sic ab amore rerum corporalium æternæ vitæ charitas occidit. S. Gregor. hom. 11. in Matth. 13.

Ficus non florebit - ego autem in Domino gaudebo. Habac. 3. 17. 18. *super excelsa deducet me victor.* v. 19. Ecce tibi media in jactura omnium bonorum? nil dolet justus homo, nullam tristitiæ vocem promit; quin gaudet, ob gaudia ventura. S. Cyprianus ad Demetriadem: vinea licèt fallat, & olea decipiat; & herbis siccitate morientibus, æstuans campus arescat. Quid hoc ad Christianos? quid ad Dei servos? quos paradisus invitat, quos gratia, & copia, omnis cœlestis, expectat? Exultant semper in Domino; & mala, atque adversa, Mundi fortiter tolerant, dum bona, & prospera, futura prospectant. Isaac dum sub gladio alacer mortem expectat Gen. 22. 12. DEO gratam; meruit ab Angelo liberari, & parenti incolumis reddi. Sed Jephte filia, Judic. 11. 39. minimè liberatur ab Angelo; sed vitam amittit; ac orbum, & tristem, relinquit parentem. Quæ ratio hujus differentiæ? Anastasius Nicenus q. 36. nec pater erat dignus beneficiô Abrahæ, post illam incredulitatem, & de voto pœnitentiam, & vestium dilacerationem, lamentationem: neque filia Isaaci vitâ, post impium luctum, & duorum mensium ejulatum; ut quæ judicaret, hoc sacrificium esse quâvis calamitate gravius. Ille Deo placet, qui in jactura temporali propter Deum susceptâ non solvitur in planctus; sed cœlestia spectans nullam temporalem calamitatem æstimat. Baeza t. 3. l. 14. c. 3. §. 19.

Ex Novo.

Assumpsit eum diabolus in montem excelsum valdè, & ostendit ei omnia regna Mundi. Matth. 4. 8. Miser! malus vis esse; sed non potes; cupis tentare; sed nescis. S. Chrysol. s. 11. Quare? quia in montem celsissimum ducit, & à mundialibus rebus longissimè separat: Debuisset terrenis rebus inserere. Naxera in Jos. 18. §. 29.

Beati estis, cùm maledixerint vobis. Matth. 5. 11. Et persecutio, & rapina bonorum, & famæ, honoris, & vitæ, jactura temporalis, potius lætitiæ, quàm dolori esse debent hominibus illis; qui sciunt, post hæc ad alia se perventuros gaudia, & vitam æternam. Baeza citatus antè.

Domine, bonum est nos hîc esse. Matth. 17. 4. Unam stillam dulcedinis gustavit; & omnem aliam fastidivit dulcedinem. S. August. l. solil. c. 22.

Domine,

Domine, da mihi hanc aquam. Joan. 4. 15. Jam oblita illius aquæ, ad quam venerat hauriendam; & delectata salubritate illius aquæ vivæ, quæ offerebatur, petit humilî verbô. Vilescunt cuncta terrena, & quasi oblivioni traduntur, cùm cœlestium placet auditus; & cùm ad ea erigitur animus. Sim. Cass. l. 11. cap. 1.

Venit ergo, & tulit corpus JESU. Joan. 19. 38. Non cogitabat, dives sum, & divitias amittere possum. Theophylactus. Unde illi tam illustris ausus? Scribit Lucas 23. 51. *expectabat regnum Dei.* Sylveira hîc.

Ascendit in superiora, ut oraret. Act. 10. 9. Petrus, quæ sursum sunt, quærebat, non quæ super terram. Illuc ascendebat; ad illa tecta, ad illa fastigia, de quibus Dominus Matth. 24. 17. *qui in ad tecto est, non descendat, tollere aliquid de domo.* S. Cyrill. Alex. l. 9. in Ex

Omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora. Philipp. 3. 8. Dixit postea: *nostra conversatio in cœlis est.* v. 20. optimè infertur: si est cœlestis conversatio, terrestrium erit contemptus. Diez D. 4. Quadr.

Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis; cognoscentes, vos habere meliorem, & manentem substantiam. Hebr. 10. 34. Hi illud Augustini experti sunt: ibi sit mens; & hîc erit requies. O confusio Christianorum! homines paulò antè ad fidem Christi conversi ità æterna cœli bona amabant: ut, cùm propria bona diripi viderent; non solùm nullum ex eo dolorem, sed etiam magnam lætitiam, percipiebant. Nos verò, quorum jam fides senescit, quâ animi molestiâ, quâ impatientiâ, quô dolore, adversitates suscipimus? Diez. conc. 1. in festo SS. Philippi, & Jacobi.

Ex Patribus, & aliis.

Qui Sæculo renuntiâsse se meminit, nullum Sæculi diem novit: nec tempora terrena jam computat, qui æternitatem de Deo sperat. S. Cyprianus l. de lapsis.

Si consideremus, fratres charissimi, quæ, & quanta, sunt, quæ nobis promittuntur in cœlis; vilescant animo omnia, quæ habentur in terris. Terrena namque substantia, supernæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium: temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potiùs dicenda, quàm vita. S. Gregor. hom. 37. in Evang.

Si æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non affectu, possidemus. S. Gregor. hom. 29. de trib. portis.

Qui suspirat ad patriam, ei tormentum est peregrinationis locus; etiamsi blandus esse videatur. Idem l. 8. ep. 70.

Qui domesticus Dei est, exul est Mundo: qui conversatur in cœlestibus, peregrinus est terris. S. Ambros. s. 7. in Ps. 118.

Ecce quid faciunt Sanctis mali! capillos radunt. *Sicut novacula acuta fecisti dolum.* Ps. 51. 4. Qui quidem capilli non superfluè facti sunt à Deo in corpore hominum, sed ad aliquod ornamentum: tamen, quia sinè sensu præciduntur, illi, qui adhærent corde DEO, sic habent ista terrena, tanquam capillos. S. August. in Ps. 51.

Pecudes omnes terrenæ sunt: ob hoc inclinantur ad terram. Sed alia est planta cœlestis, homo: qui, quantum habitu figuræ, tantum dignitate, distat à pecoribus. Illorum facies deorsum flexa; tuum verò caput semper ad cœlum erigitur; oculi tui superna respiciunt. S. Basilius l. 9. hexam.

Tantò minùs in peregrinatione temporalia diligimus, quantò ardentiùs ad cœlestem patriam suspiramus. S. Laurent. Just. l. de casto conn. c. 1.

Quisquis veraciter bona credit esse invisibilia, debet procul dubiô fidei suæ efficaciam ex contemptu ostentare præsentium. Idem l. de regim. Prælat. c. 22.

Gustatô spiritu, necesse est desipere carnem: affectanti cœlestia, terrena non sapiunt: æternis inhianti fastidio sunt transitoria. S. Bernardus ep. 111.

Si cœlum desideras, nihil tibi in terra sit negotii: non enim sinit ipsa ad cœlum evolare. S. Nilus cap. præcn.

§. IX.

Terrena amans spernit cœlestia.

Num. 1.

Symbola.

Ex Veteri.

VEnite faciamus nobis civitatem, & turrim; cujus culmen pertingat ad cœlum. Gen. 11. 4. Pyramis, & turris, in terra magna fundamenta, & radices, jacit, & per magnem spatium inferiora circumdat; at solô punctô tangit superiora: de supernis concupiscunt minima; de inferioribus, de terrenis, maxima. Inverte ordinem affectuî tui, juxta situm, & mensuram, cordis: solô punctô terram attinge; & immensô spatiô tanges cœlestia. Arcones in Isa. 1. Disc. 2.

Da mihi decoctione &c. Gen. 25. 30. In hoc contractu significatur, quòd reprobi propter lenticulam, id est, temporalia, vendunt æternam hæreditatem. Thren. 1. *dederunt pretiosa quæque pro cibo &c.* Hugo Card. hîc.

In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porri, & cepæ &c. Num. 11. 5. Quàm arduum sit vel divinas non fastidire delicias, vel non sitire terrenas; Filij Israël testati sunt: qui inter coturnices, & manna cepas concupiêre serviles. Usque adeò placet Ægyptus, & cœlum desipit: ut tædio sit manna, si fluat è cœlo; & cepæ sint in deliciis, si prope Nilum proveniant. Oliva l. 4. Strom. §. Ego flos campi.

Nec facias nos transire Jordanem. Num. 32. 5. Ruben, Gad, & dimidia tribus Manasse; quæ habebant pecora multa, cupiunt manere in terra Galaad ad ripas Jordanis. S. Gregor. mor. l. 27. c. 7. qui jumenta plurima possident, Jordanem transire fugiunt: quia quos multa Mundi implicamenta occupant, habitationem cœlestis, patriæ non requirunt. Mendoza in 1. Reg. 6. 12. Annot. 19. Sect. 1.

Usquequò

Usquequò marcetis ignaviâ, & non intratis ad possidendam terram &c. Jos. 18. 3. Apparet, verissimum esse; præsentis habitationis commoditatis avertisse animos omnium à propriarum possessionum cupiditate. Masius.

Anima saturata calcabit favum. Prov. 27. 7. Anima divitum calcat favum: quia pro terrenis rebus spernit dulcedinem regni cœlestis. Salonius hic.

Notandum, quòd per totum libelli hujus (Canticorum) textum, sponsa semper in domo, vel in lectulo, vel aliò quolibet interiori locò, cum suo Dilecto manere concupiscat: ipse autem sponsus ad forinseca potiùs opera vinearum scilicet vel hortorum, amicam suam evocet. - Nè si cuncta temporalia prosperè currant, incolatu præsentis exilii delectata, minùs cœlestem patriam suspiret. V. Beda l. 2. in Cant. 1.

Ex Novo.

Villam emi. Luc. 14. 18. Villa, bovis, uxor, cœnam clausêre vocatis: Mundus, Cura, Caro, cœlum clausêre renatis. Hugo Card. in Deut. 20.

Uxorem duxi, & ideo non possum venire. Luc. 14. 20. Non rogat iste, sed impotentiam veniendi pro ratione affert: quia animus, carnalibus delectationibus deditus, tam est ratione alienus; ut non roget, rationem sui haberi: omnino elongatur à spiritualibus. Cajetanus hic.

Cœperunt simul omnes se excusare. Luc. 14. 18. Excusat se omnis, qui plus terrena, quàm cœlestia, diligit; etiamsi ad cœlestia se tendere dicat. Glossa. Notum est, quia per multos, qui vocati fuerant; & horâ cœnæ cœperunt excusare; contemptores significantur: qui plus terrena, quàm cœlestia, diligunt: qui ampliùs rebus corporalibus, quàm spiritualibus, occupantur. Rupertus de offic. l. 12. c. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Animo vacare non potest, qui de corpore sollicitus est. B. Isaias Abb. or. 15.

Corpus opacum oppositum corpori luminoso, causat umbram: & quantò magis est corpus opacum, tantò majorem projicit umbram. Cùm igitur Deus sit lux, omnis autem creatura terrena sit opaca; patet, quòd qui aliquam creaturam amando inter se, & Deum, ponit, umbram facit: & quantò major est amor, tantò major est umbra. S. Bonaventura s. 113.

Amor terrenorum impedit salutem. Navis adhærens terræ ad portum non graditur; sed periclitatur. Sic, qui terrenis adhæret per amorem, ad portum salutis non venit. Gemiani l. 9. c. 2.

Arbor plena fructibus, cœlò relictò, ad terram demittitur. Luna, cùm maximè lucet, & plena est, maximè abest à sole: sic dives, cùm plenus est opibus, cœlum non intuetur, Christum solem non respicit. Hinc assignatis talentis, mox additur: *abiit.* Matth. 25. 16. Et filius prodigus, acceptâ portione substantiæ, statim *abiit.* Luc. 15. 13. Nec enim Deum agnoscit dives. Quare principes in solio cùm sedent, interjectam habent solij partem inter cœlum, & caput: quasi nihil illis cum cœlo sit. Octavianus in Eccl. 5. 2.

Luna ecclipsata. Lem. *Alterius umbrâ.* Avarus terram interponit sibi, & vero soli; unde continuam patitur eclipsim. Hugo Card. in Prov. 28. Sicut terrâ interjectâ luna lumen à sole amittit; sic animus obnubilatur interventu viliorum rerum. Lipsius Cent. miscell. ep. 49. Picinelli.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Transierunt in affectum cordis. Ps. 72. 7. Secundùm alios: *in picturam cordis.* Quia Mundi amatores non desiderant, quod verum bonum est, & pulchrum; sed quod ipsi sibi pingunt, & fingunt, in corde suo perverso, bonum, & pulchrum esse. Bellarminus hîc.

Veni separare hominem adversus patrem suum. Matth. 10. 35. Nisi separemur à Sæculo non copulabimur Christo. Igitur separari necesse est à visibilibus; si volumus invisibilibus sociari: & ab homine; si Deo conjungi satagimus; non odiò, sed spe conjunctionis ad melius. Sim. Cass. l. 9. c. 24.

Peccavi in cœlum. Luc. 15. 18. Quis peccat in cœlum? qui propter terram ipsum contemnit. Sim. Cass. l. 8. c. 40. Derelinquendo cœlestia, peccavi in ea; præferens ipsis voluptatem corruptibilem; & præeligens cœlesti patriæ meæ regionem famis. Quemadmodum enim in aurum peccare dicitur, qui illi plumbum præfert; ità & in cœlum peccat, qui illi terrena præponit. Titus Bostrensis.

Demas me reliquit, diligens hoc sæculum. 2. Tim. 4. 9. Chrysost. necesse erat, ut diligens Sæculi voluptates derelinqueret eum, qui eas non amabat.

Ex Patribus, & aliis.

Esse quidem sinè delectatione anima nunquam potest. Nam aut infimis delectatur, aut summis: & quantò altiorî studiò exercetur ad summa; tantò majori fastidiò torpescit ad infima: quantoque acriori curâ inardescit ad infima; tantò tepore damnabilî frigescit à summis. S. Gregor. mor. l. 18. c. 8.

Corpus peregrinatur locis, anima peregrinatur affectibus. Si amaveris terram; peregrinaris à Deo: si amaveris Deum; ascendis ad eum. S. August. in Ps. 119.

Necesse est, animam ad carnalia, & terrena, dejici; quæ, à spirituali vita degenerans, ad cœlestia non aspirat. Blesens. ep. 111.

Miscellanea.

Issachar asinus fortis, accubans inter terminos &c. Gen. 49. 14. Habitare inter terminos dicitur; qui ità spiritualia, & cœlestia, curat; ut corporis, & necessarii alimenti, penitus non obliviscatur: & sic curat temporalia; ut non negligat æterna. Diez conc. 2. D. 1. Adv.

Deorsum-quasi mala Punica facies. Ex. 28. 33. Hæc ex fimbria: ih fronte gestabat laminam auream, in quâ in sculptum erat nomen Dei ineffabile. Ex. 28. 36. Nomen Dei quod in fronte gerit, pietatem, & virtutem designat; at malogranata omnium rerum copiam. Pinna Ethol. 180.

TITU-

TITULUS. IX.
S. THOMAS APOSTOLUS.

PLus nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quàm fides credentium Discipulorum profuit: quià, dum ille ad fidem palpando reducitur; nostra mens, omnî dubitatione postpositâ, in fide solidatur. S. Gregor. hom. 26. in Evang. Hominem palpat, & Deum vocat. Si mille codices ederet, non ità Ecclesiæ profuisset. S. Thom. Vill. s. in octava Paschæ.

Eamus & nos, ut moriamur cum eo. Joan. 11. 16. Ecce bonus commilito; qui ad probitatem & socios animat; & velut ignitus carbo alios extinctos nititur facere redivivos; & à mortis pavore jam factus extraneus alios invitet ad mortem. Dignum omninò ratus, omnes milites, si expedit, mortem subire cum Duce; maximè modicam illam catervam, post cœlestis Ducis mortem, vitâ judicabat indignam. Propterea omnes hortatur ad mortem, si ipse mori decreverit. Acsi diceret: quid nobis vita post Ducem? éstne pretiosior vita omnium nostrûm, quàm Ducis, & Domini omnium? quid eum sequi cunctamur, si vult ad bella procedere: ubi nos non antè præmittit; sed ipse primus vult habere congressum. Magna fidei, & amoris adhæsio, erat in Thoma; qui timori mortis repudium dederat; animabatq; socios hujuscemodi timorem abjicere. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Ardentis desiderii erat, non incredulitatis; quòd Condiscipulis suis, qui, ipsô absente, Dominum viderant, ait: *nisi videro.* &c. Erat enim valde anxius, nè non & oculus frueretur eô, quod corde credebat. S. Gaudentius tr. de dedic. Basil. SS. 40. MM.

Vide Domini clementiam. etiam pro una anima se ostendit, & accedit; ut salvet eam. S. Chrysost.

TITULUS X.
TIMOR.

§. I.

Timor in genere, bonus & malus.

THres filii Saulis in Scriptura propriis nominibus distinguuntur. 1. Reg. 14. 49. Unus Isboseth, qui etiam erat Filius Saulis, prorsus tacetur, non nominatur. Cur? respondet Lyran. non nominatur Isboseth propter defectum magnanimitatis: quia fuit pusillanimis, & ineptus ad prœlium.

Nolite timere. Matth. 10. 28. Considera, ut quid nobis in natura creavit timere mala carnalia. Non ut mala carnalia timeamus; sed ut, per timorem malorum carnalium, intelligamus; magis timenda esse mala spiritualia. Utpote scis, quia malum est timere dolorem carnis: per hoc intellige, quia pejus est, dolorem animæ pati. Scis, quia malum est, confundi coram hominibus: per hoc intellige, quia pejus est confundi coram Angelis: quantum enim Angeli meliores sunt hominibus; tantò confusio pejor illa, quàm ista. Sylveira hic.

Peccantes coram omnibus argue; ut & cæteri timorem habeant. 1. Tim. 5. 20. Sicut meliores sunt, quos dirigit amor; ità plures sunt, quos corrigit timor. S. August. ep. 50. ad Bonifacium.

Fugitiva est mens subjecta terrori. Ennodius Dictione 1.

Metus Magister est idoneus. S. Gregor. Naz. Procem. de vita sua.

Aqua semper ima petit: & timor ad ima cogitationum deducit, & in inferioribus immoratur; atque loca horrenda, pavida, mente collustrat. S. Bernardus s. 1. D. 1. post. octav. Epiph.

§. II.

Timor pejor ipsô malô, quod timetur.

OMnis, qui invenerit me, occidet me. Gen. 4. 14. Putat Hieron. ep. 125. Ambros. l. 2. de Cain c. 20. Chrysolog. sic s. 147. Ubi parricidali cœpit terrore vexari, mortem petit: requiem credit, si pereat. Malebat mori, quàm semper timere. Quàm terribiles minæ! *maledictus eris profugus.* Sed Deus vult illum diu vivere, signô impressô, *ut non interficeret eum omnis, qui invenisset eum.* v. 15. Velloso in Judith. 5. Paræn. 22.

Vidimus ibi monstra. Num. 13. 34. Timentibus omnia videntur esse majora & pejora, quàm sunt. Abul. q. 53. Non ita res se habebant, ut referebant, sed quia timor res mutat. Sylveira addit. in Matth. 1.

Timuit ergo Elias; & surgens abiit. 3. Reg. 19. 3. Ad minas Jezabelis fugit pavidus: & tamen sub junipero *petit animæ suæ mori.* v. 4. S. Chrysol. s. 147. meliùs existimavit morti succumbere, quàm timori. Mori maluit, quàm timere. Velloso antè citatus.

A timore inimici eripe animam meam. Ps. 63. 1. Nónne breviùs diceret, eripe ab inimico animam meam? dixisset; sed aliô sensu, qui Davidis generositati non congrueret. Si enim sit liber à timore inimici, se liberum ab inimico putat. Plus sæpe nos premit, & conturbat, timor inimici, quàm illius gladius. Sylveira in Apoc. 6. 2.

Non timebis à timore nocturno. Ps. 90. 5. Benè dicitur, non timendum à timore nocturno; & non dicitur à morte: quia non ipsa tentatio afflictio est; sed magis timor ipsius. S. Bernardus s. 6 hîc.

§. III.

Timor Dei.

Illius laudes, præstantia, &c.

Beatus vir, qui timet Dominum. Pſ. 1. 1. Beatus vir, non qui multa novit, ſed qui Dominum timet. Tutiſſima res eſt, nîl timere, præter Deum. S. Laur. Juſt. lîb. de ligno vitæ c. 1.

Beatus vir, qui timet Dominum. Pſ. 111. 1. Hæc vera beatitas; quemadmodum alia omnia ſunt vanitas, umbra, & tantummodo nomina; ſive dicas divitias, ſive potentiam, ſive corporis pulchritudinem, ſive vim pecuniæ. Sunt enim ſimilia foliis cadentibus, & umbris prætereuntibus. S. Chryſoſt. hîc.

Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dominum. Eccl. 25. 13. Novem ſpeciebus virtutum ſuperadditur timor Dei: quoniam ſicut novenarius numerus imperfectus eſt, quoûſque denariô ſuppleatur: ità omnis operatio virtutum mediocris eſt, ſinè timoris Dei perfectione. Rabanus. Inter volucres cœli maxima eſt aquila; & inter beſtias terræ leo: inter filios verò hominum, qui timet Dominum. S. Ephrem. in illud attende tibi ipſi c. 7.

Timor Domini, fons vitæ, aqua, inquam, timor Domini eſt, etſi minùs ſapida; ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem. - Sed divinâ virtute aqua mutatur in vinum; quando perfecta *charitas foris mittit timorem.* S. Bernardus ſ. 1. D. 1. poſt Oct. Epiph.

Aqua timor eſt; quoniam ab æſtu refrigerat deſideriorum carnalium. Idem, ſ. 54. in Cant.

§. IV.

Timor Dei lætus, amabilis.

Servite Domino in timore. Pſ. 2. 11. Brevis, & plena, commonitio; quâ Domino Deo amabilî timore ſervitur: nam ſicut remiſſa ſecuritas culpas admittit; ita timor deſiderabilis delicta ſemper excludit. Et nè ſervitium Dei duriſſimum, aut triſtiſſimum, fortè judicaretur, ſubjunxit: *& exultate ei cum tremore*: qui timor Domini non ad miſeriam, ſed ad gaudium, ducit; quippe qui beatos efficit, & ſanctos operatur. Caſſiodorus hîc.

Venite filij, audite me; timorem Domini docebo vos. Pſ. 33. 12. Non eſt timor iſte, qui formidetur, ſed qui diligatur. Timor humanus amaritudinem habet; iſte dulcedinem: ille ad ſervitium cogit; iſte ad libertatem trahit: ille clauſtra metuit; hic cœlorum regna patefacit. Idem hic.

Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. Pſal. 85. 11. Qui in Deum hanc reverentiam habet, legitimam vitam complectitur: mater verò lætitiæ talis vita eſt. B. Theodoretus hic. Quid ſit timor Domini, mirabilî ordine declaratur. Nam in timore iſto mundano præcedit priùs cauſa periculi, aut alicujus angustiæ: in timore autem Domini præmittitur lætitia cordis; ut aliquis ad ejus timoris dulcedinem venire mereatur. Caſſiodorus hîc.

Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa. Pſal. 118. 162. Unde tanta lætitia? cauſam præmiſit v. 161. *à verbis tuis formidavit cor meum.* S. Ambroſ. hîc: bona trepidatio, ſi exultationem generat: qui enim trepidat à verbis Dei, poſtea exultat à verbis Dei. Pinna Ethol. 15.

Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam. Eccl. 1. 12.

§. V.

Timor Dei non ſinit peccare, cuſtodit legem &c.

Ex Veteri.

Morte morieris. Gen. 2. 17. Itanè? tam citò Deus optimus incutit timorem, qui ſe Adamo patrem exhibuerat largitate rerum omnium? Sed legem dederat, *nè comedas*; & ſerpens jam ſerpebat ad perniciem hominis. Metu igitur magiſtrô egebat homo; ut ſuum Domino præſtaret obſequium. Velloſo in Judith 1. Paræn. 17.

Quomodo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum. Gen. 39. 9. Impotens quodammodo ſibi videbatur: nec enim dicebat, nolo; ſed non poſſum: fieri enim non poſſe videtur; ut, qui Deum timet, in eum peccet. Octavianus in Eccl. 1. 27.

Fac nobis Deos, qui nos præcedant. Ex. 32. 1. Quoties ab eo ceſſavit pædagogi virga, ſtultus puer ad eadem, vel ſimilia, convertit idololatriæ flagitia. Rupertus l. 4. in Ex. c. 24.

Poſt hæc percuſſit cor ſuum. 1. Reg. 24. 6. Cùm David jure poſſet occidere Saulem, idque ſinè peccatô; abſtinuit tamen, ſolúmque ut oſtenderet, potuiſſe ſe, nec tamen voluiſſe illum occidere, abſcidit oram veſtimenti ejus. Quod factum quis unquam improbâſſet. Sed ipſe, quia timebat Dominum, inquirens, quæ ei erant placita, timuit offendiſſe. Octavianus in Eccl. 2. 19.

Conſtitue legislatorem ſuper eos. Pſ 9. 21. Hebr. *pone timorem.* Nam vox Hebræa *Morah, timorem* ſonat, & *legislatorem*: timor enim legis cuſtos. Non facilè arcetur cupiditas, quæ metu caret, ait Clem. Alex. or. 1. Velloſo in Judith. 1. Paræn. 17.

Confige timore tuô carnes meas. Pſal. 118. 120. Sicut enim, qui clavos corpori infixos habet, doloribus preſſus, non facilè quidquâ agere poteſt: ſic Dei timore confixus, non oculô uti præter decorem, non manus ad nefarias movere actiones; non deniq; parvum aliquid, aut magnum, contra officium agere poterit. S. Baſilius Cæſ. ſerm in principium Proverbiorum. Optima timor iſte ſagitta; qui configit, & interficit carnis deſideria; ut ſpiritus ſalvus ſit, S. Bernard. ſ. 29. in Cant.

Qui Deum timet, nihil negligit. Eccl. 7. 19. Deum timere, eſt, nulla, quæ facienda ſunt, bona præterire. S. Greg. moral. l. 1. c. 2.

Timor Domini expellit peccatum. Eccli. 1. 27.

Ex Veteri.

Mulier timens, & tremens - venit, & procidit ante eum. Marci 5. 33. Timore plena mulier, non fugit conſpectum JESU; imò ad illum vadit. Quis hoc crederet de timore? nonne timor ipſiſſima fuga

fuga est ab eo, qui timetur? Et timor erat, & humilitas erat: nam timor humilis non fugit DEI conspectum; sed in illum inclinat. Audi è contrà superbi Adæ vocem Gen. 3. 10. *Vocem tuam audivi in paradiso, & timui; eò quòd nudus essem, & abscondi me.* Quia times Adam, fugis conspectum DEI? Imò potiùs, qui times, Deum convenі, fugientem detine; cum Davide clama: *nè declines in ira à servo tuo:* id est; licèt iratus sis, tamen adsis: quia enim te iratum timeo, requiro. Baeza t. 2. l. 10. c. 7. §. 7.

Quò erat ipse venturus. Luc. 10. 1. Scientes enim Discipuli, quòd subsequeretur Magister, cogebantur, omni curâ iunctа exequi. Cajetanus.

Ligavit vulnera ejus. Luc. 10. 33. Per duas partes ligaminis vulnera constrinxit, dum per duos timores peccata compescuit. Servilis enim timor pœnalis à peccatis prohibet; filialis autem timor sanctus ad opera bona monet. S. Honorius D. 13. Pent.

Neque tu times Deum. Luc. 23. 40. Sterilem socium, & jam igni applicandum; ut revivíscere, & fructificare, faciat bonus latra; dolens, quòd juxta misericordiæ fontem pereat, timorem suggessit. Baeza t. 1. l. 1. c. 9. §. 8.

§. VI.

Timor Dei dat robur fortitudini junctus.

Ubi est timor tuus, fortitudo tua? Job. 4. 6. Sicut in viâ Sæculi audacia fortitudinem; ità in via DEI audacia debilitatem, parit: & sicut in via sæculi timor debilitatem, ità in via DEI timor fortitudinem gignit. S. Gregor. mor. l. 5. c. 13.

Deum time - erit irrigatio ossium tuorum. Prov. 3. 7. 8. Irrigatio, id est, medulla, juxta illud Jobi 21. 24. *medullis ossa illius irrigantur.* Lyran. medulla ossium, est robur, & constantia, in adversis. S. Gregor. Naz. or. 20. S. Basilium comparat Achilli; quem fingunt Poetæ educatum à Chirone Centauro; ab eoque enutritum medullis leonum, & cervorum. Longè enim meliùs, sanctiùsque, educatus fuit S. Basilius à timore Dei, quasi pædagogo; ab eoque, & sanctam audaciam leonum, & pium pavorem cervorum, hausit, & suxit. Cornelius hìc.

Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum. Prov. 30. 30. Timet tamen ignes, rotas, teste Plinio. Ità tu non time homines, sed æternas Dei pœnas. Pinna Ethol. 19.

Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pavebit. Eccl. 34. 16.

Replevit eum spiritus timoris Domini. Isa. 11. 3. Non enim quoscunq; repleverit, capaces alterius rei esse plenitudo timoris sinit. S. Paschas. l. 3. in Matth. Si anima repleta est spiritu timoris Domini, non potest alium timorem de terrenis in se recipere. Sylveira in Act. 2. Reliqua Spiritûs dona super hominem requiescunt: at timor Dei ità hominis cor replet; ut nullum omninò locum humano timori relinquat. Pinna Eth. 19.

Dominus de Sion rugiet - & fortitudo filiorum Israel. Joel. 3. 16. Quomodo rugiens Dominus, fortitudò dicitur populi sui? Tremit, cœlum, & terra; & homo, pulvis, & cinis, Deò tonante roboratur? Nimirum nunquam fortitudo validior, quàm ubi altissimus rugit. Oliva l. 11. Strom. §. Dominus de Sion.

§. VII.

Timor Dei omnem alium timorem pellit. Ex Veteri.

Nolite timere. 1. Reg. 12. 20. *Timete Dominum.* v. 24. Samuel Israelitis timorem humanum abstulit, & intulit divinum. S. Laur. Just. de ligno vitæ de timore c. 2. timor hominum peccandi differt facultatem & operationem; non autem aufert: sed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem.

Occidisti, & possedisti. 3. Reg. 21. 19. à facie Jezabelis fugit trepidus Elias, & mori optat. Tum quod mirère, redux ex Oreb, Achabo, infestò vultu occurrit, tonatque: *occidisti.* Itáne fulgurat contra regem, dudum à regina profugus? nonne occidit, ùt ait, Rex innocentem? ergo & vatem jugulabit. Unde nunc tantum ei animi robur? Vidit in Oreb divini furoris profluentes. 3. Reg. 19. 11. *post spiritum commotio, - & post commotionem ignis &c.* Grandioris spectaculò stragis regum lanienam timere dedidicerat. Oliva fer. 3. Pasch.

Illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Ps. 13. 5. si timor Dei adesset, timorem hominum abjicerent. S. Basilius in Scholiis hìc: illic trepidaverunt timore; instar leonum audentes fuerunt; & more leporum timuerunt: cùm enim Deum non timerent, hominem timuerunt. Pinna. Eth. 19.

AAA. Domine Deus! nescio loqui. Jer. 1. 6. Horruerat suspicione tantùm Jeremias, nè in vatem designaretur à Deo; prævertitq; inaugurationem ejulatibus. Mox non loqui tantùm; sed evellere jubetur, & dissipare: nec tamen, aut onus detrectat, aut pavet. v. 19. *bellabunt adversùm te, & non prævalebunt.* Non prævalebunt? in puerum elinguem, trepidantem? Fuêre hæc olim: jam vir est; & nihil metuit. Cur? Levârat in cœlum oculos; viderat; hinc virgam, inde ollam. v. 11. 13. Qui Dei iram contemplatur, ridet hominum fulgetra. Oliva fer. 3. Pasch.

Tollite me, & mittite in mare. Jon. 1. 12. Ipse contra se profert sententiam: cur non timet periculum mortis? dixit causam: *Dominum Deum cœli ego timeo!* v. 9. Zeno Veron. s. de timore: Jonas, timens Dominum, spontaneum non timet adire naufragium. Sylv. in Act. 4. 19.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Nolite timere eos &c. Matth. 10. 28. Cur Christus D. tam exactè excludit à suis Discipulis timorem tyrannorum? Author Imperf. hom. 25. in Matth. nè fortè, propter timorem mortis, non liberè dicatis, quod audistis; nec fiducialiter prædicetis in omnibus, quod in aure audistis. Non solùm enim est proditor veritatis, qui mendacium loquitur; sed etiam ille, qui non liberè pronuntiat veritatem, quam liberè pronuntiare oportet. S. Bernardus s. 13. in Ps. 90.

repleat vos Spiritus timoris Domini; & timor alienus locum non habeat in vobis. S. Zeno Veron. de timore: Timor sine fine studet timere; nè quid, præter Deum, quem diligit, timeat. Sylveira hîc.

Tutissima res est, nihil timere, præter Deum. S. Laur. Just. de ligno vitæ c. 3. de timore.

§. VIII.

Time Deum; non homines.

PRincipes, persecuti sunt me gratis; & à verbis tuis formidavit cor meum. Ps. 118. 161. Ergo terreni reges Christianos gratis persecuti sunt? sed quid subjecit, attende: *& à verbis tuis &c.* Habuerunt quidem & illi verba minantia: expello, proscribo, occido, ungulis torqueo, ignibus torreo, bestiis subigo, membra dilanio. Sed tua potiùs me verba terruerunt: *nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Matth. 10. 28., ab his verbis tuis formidavit cor meum. S. August. hîc.

Quia ad te, Domine, oculi mei. Ps. 140. 8. Non curo, quid minentur, qui circumstant: *ad te Domine oculi mei.* Plus figo oculum meum in promissis tuis, quàm in minis eorum. S. August. hîc.

Non in die festo. Matth. 26. 5. Sceleratam cædem perpetraturi, non Deum, sed homines, timebant. Timuerunt enim: quia tunc offerenda erant omnia sacrificia in lege decreta; nè populus propter homicidium à sacrificiis absisteret, perderentque ipsi lucrum, quod ex sacrificiis habebant. Theophylactus hîc.

De ore ejus procedit gladius ex utráq; parte acutus. Apoc. 19. 15. Gladius temporalium potestatum non est acutus, nisi ex altera parte: non enim habent potestatem, ut aliquid, ultra corpus puniant. Cavete autem ab eo, cujus gladius ex utráque parte acutus. *Nolite timere eos* &c. Matth. 10. Diez fer. 5. D. 2. Quadr. Deum non homines, timeas. Si hominem times; ab eo ipso, quem times, derideberis: si verò Deum, hominibus quoque venerabilis eris. S. Chrysost. hom. 84. in Matth. 26.

Hoc unum extimescamus, nè quid vehementiùs, quàm Deum, timeamus. S. Greg. Naz. or. 22.

Fridericus III. Imp. rogatus, quos è suis haberet charissimos? respondit: eos, qui non magis me, quàm Deum, timent. Cornelius in Ex. 18. 21.

§. IX.

Timor Dei ob beneficia.

Ex Veteri.

TErribilis est locus iste! Gen. 28. 17. Pavescit justus propter magnam Dei misericordiam. S. Chrysost. hom. 54. in Gen. Quia scalam conspexit; angelos ascendentes, & descendentes; auditque, multas sibi benedictiones promitti. Pinna Eth. 16.

Dicite Deo: quàm terribilia sunt opera tua Domine! Ps. 65. 3. Opera Dei hac ratione arbitror esse metuenda; ut consideremus, ut possit nobis accidere; si illa majestas, quæ Mundum miserata respexit, peccatis nostris facientibus reddatur offensa. Deus enim pro nobis dignatus est homo fieri. Cassiodorus hîc.

Rex potens, & metuendus nimis. Eccl. 1. 8. quorsum, inquies, hæc connexio Creatoris, & timoris? ut intelligamus, reddendam nobis rationē; si hôc beneficiô malè utamur. Octav. hîc.

Requiesset super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & replebit eum spiritus timoris Domini. Is. 11. 2. Eum, qui Deum ignorat? minimè: sed eum, qui est plenus sapientiâ, scientiâ, & intellectu. Ubi enim hujusmodi, dona, ibi residet timor. Sylveira in Luc. 5. 8. q. 15.

Attendite ad me &c. Isa. 51. 4. mirabile, dum Scriptura agit de mysteriis Redemptionis, statim simul agit de finali Judicio: *& brachia mea populos judicabunt.* v. 5. Sic etiam Ps. 96. 1. *Dominus regnavit, exultet terra &c.* loquitur de gloriosa Resurrectione Christi; statim subdit: *nubes, & caligo, in circuitu ejus.* Act. 1. 11. *Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.* Et B. Petrus, probans adventum Spiritûs Sancti, citavit Act. 2. 18. 19. testimonium Joëlis: effundam de Spiritu meo. - mox loquitur de Judicio finali: 2. 30. *& dabo prodigia in cœlo, & signa in terra-sol convertetur in tenebras &c.* Quæ causa hujus rei? voluit docere Deus, quod tot, & tanta, mirabilia, quæ pro nobis operatus est, in rationis die magis nos ipsa accusatura sunt, si ex illis fructum capere non curamus. Diez Spiritus S.

Consideravi opera tua, & timui. Habac. 3. 2. scil. timor iste affectuosus, & pius est; dulcedinem habens, non amaritudinem; spem generans, non diffidentiam creans. Cassiodorus in Ps. 65.

Ex Novo.

Tolle grabatum tuum-videntes turbæ timuerunt. Matth. 9. 8.

Et Zacharias turbatus est. Luc. 1. 12. Turbatur Zacharias; quia tantô oraculô judicabunt se indignum: nam justus, cùm ad se oculos convertat, cœlestia dona timet. Sylveira hîc.

Et misericordia - timentibus eum. Luc. 1, 50. Quare misericordia hîc præmittitur timentibus eum; non verò credentibus, vel sperantibus, vel diligentibus? q. d. qui ex ipsa benignitate sumunt occasionem non contemnendi, seu non offendendi, sed potiùs timendi Deum; in hos fructus hujus misericordiæ. Incarnationis derivabitur. Idem hîc q. 9.

Accepit omnes timor. Luc. 7. 16. postquàm resuscitatus mortuus. Minæ Dei magna sunt illius beneficia: at beneficia ejus nihilo leviores minæ. Si adolescentem vivum voce exanimâsset, nîl novi putarem, quod timeant. Sed cogita, magis timendum Deum beneficum, quàm scelerum ultorem, justum, ac rigidum. Didac. Niss. D. 15. Pent. §. 5. Dum crescunt dona, rationes etiam crescunt donorum. S. Gregor. hom. 9. in Evang.

Neq; tu times Deum. Luc. 23. 40. Timens ipse Deum timere docuit socium. Sed unde hic timor? ex misericordia intensa Christi morientis, ex sanguine copiosè profluente, ex profundis vulneribus &c. Pinna Eth. 16.

Nunc judicium est Mundi &c. Joan. 12. 31. Hoc est: nunc pro Mundo sententia proferetur, nunc tyrannicâ servitute diaboli liberabitur. Quare, Domine, singulare hoc beneficium *judicium* vocas? nonne meliùs diceres: nunc singulare quoddam Mundo dabitur beneficium, misericordia specialis; quæ nec humanis, nec angelicis, linguis valeat explicari, Significat,

ficat, hoc beneficium iis, qui ex eo fructum recipere noluerint, esse judicium. Timendum, quòd majora Dei beneficia sunt nobis majora judicia; nisi ex illis fructum percipere studeamus. Diez. conc. 1. Exalt. S. Cruc.

Apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis. Act. 2. 3. Magnô Ecclesiæ bonô Spiritus S. sua largitus est munera sub specie ignis: ut quò quis de munere effertur, eò timeat sub igne. Petrus Cell. lib. de pan. c. 7. periculosè exultat de dono, cui major accrescit sollicitudo cum dono. Baeza t. 1. l. 5. c. 8. §. 11.

Multa prodigia, & signa, per Apostolos in Jerusalem fiebant, & metus erat magnus in universis. Act. 2. 43. Quid timetis? cùm Filium Dei, ejúsq; Apostolos, videtis mortuos suscitare? Si vivos occiderent, ratio timendi videretur: cùm autem benè aliis eos facere cernitis, pavetis? Sic utiq;: quia hæ misericordiæ sunt judicia ingratis timenda. Diez. conc. 1. in Exalt. S. Cruc.

Omne datum optimum - descendens à Patre luminum. Jacobi 1. 17. Cur à Patre luminum? non potiùs à Patre misericordiæ, pietatis? ut, qui illud accipit, Judicii moneatur: *Jerusalem scrutandam in lucernis*, & lumine. Soph. 1. 12. *A domo Dei*, à Christiano, quem toties Eucharisticus Jesus inhabitavit, *incipiet Judicium Dei.* 1. Petri 4. 17. Novarinus Agn. Euchar.

Gladius ex utraq; parte acutus. Apoc. 1. 16. Cur stellis gladium jungit? Richardus à S. Vict. postquam dixit, quòd habebat septem stellas in dextera sua; ut hoc eis esset ad consolationem; statim addidit, quòd *gladius ex utraq; parte acutus de ore ejus exibat*; quod esset ad correptionem: ei illud conferret fiduciam de gratia, istud incuteret terrorem de negligentia: ut inde sumerent securitatem, nè desperarent; hinc cautelam, ut semetipsos emendarent. Stellis ingerit spem, gladio timorem, ut cum spe, & timore, viventis cautos se habeant; ut timore pœnas fugiant, spe ad præmia animentur. Sylveira hîc.

Qui non timebit te Domine? quia solus pius es. Apoc. 15. 4. Putabas, dicturum, quia justus est? Non: misericordia enim, & pietas, timorem nobis debet incutere. Octavianus in Ecc. 1. 8.

§. X.

Varia de Timore Dei.

Nequaquam morte moriemini. Gen. 3. 4. Cùm vult diabolus introducere peccatum in mentem hominis, conatur abjicere timorem Dei, & suæ justitiæ, vel sui rigoris. Et introducere curat præsumptionem impunitatis, & securitatem malam. Et tunc aperit ostia mentis omni iniquitati, & malitiæ, & vanitati. S. Thomas Aqu. hîc.

Confige timore carnes meas: à judiciis enim tuis timui. Ps. 118. 120. Si jam se habere timorem testatur illis verbis: *à judiciis tuis timui*; quid est, quòd adhuc timorem petit? *confige.* S. August. respondet, duplicem esse timorem; servilem, & filialem; filialis succedit servili. Unde ait: da mihi castum timorem; ad quem petendum me tanquam pædagogus timor ille legis perduxit; quô timore à judiciis tuis timui. Pinna Ethol. 18.

Unam sapientiam novi, timere Deum. S. Gregor. Naz. orat. 13.

Quid tam timendum? quàm potestas; cui non potes resistere? quàm sapientia; cui non abscondi potes? Poterat minùs timeri Deus, alterutrô carens. Nunc autem perfectè oportet, timeas illum: cui nec oculus deest videns omnia; nec manus, potens omnia. S. Bernardus l. 5. de consid. ad Eugen.

§. XI.

Timor hominum.

Num. 1.

Facilè prævaricatur.

Egrediamur foras. Gen. 4. 8. Facilè Cainô foret pacè cum Abele servare; si Deum, quô parentes, metu coleret. Cur enim fratrem trahit in agrùm? nisi ut scelus patret procul à parentum oculis. Metus igitur parentum Caino frænum erat, nè fratrem opprimeret; sed leve frænum. Abit à parentibus, & timore; & scelus facit. Velloso in Judith. 5. Paræn. 25.

Qui timet hominem, citò corruet. Prov. 29. 25. Nihil magis timendum, quàm quòd timor humanus præponatur divino. S. Greg. hîc.

Puer meus jacet. Matth. 8. 6. Servus paraliticus jacens, est communis hominum timor: semper enim timor servitutem habet. Servitus quoq; timoris calcaribus angitur; nisi ubi libera charitas servit: sed paralysin patitur, cùm dissolvitur. Sim. Cass. l. 5. c. 12.

Volens illum occidere, timuit populum. Matth. 14. 5. Facilè deviat à justitia, qui in causis, non Deum, sed hominem, pertimescit. S. Chrysol. s. 127.

Herodes metuebat Joannem. Marci 6. 20. Non in veritate timebat Joannem: sed meliùs sibi; si timuisset Dominum in Joannes: quoniam *timor Domini expellit peccatum.* Eccli. 1. 27. Sim. Cass. l. 3. c. 3.

Plebs universa lapidabit nos. Luc. 20. 6. Cùm isti non negant hominis virtutem; non Deum verentur, sed plebem. Abstinent multi à malo, non Dei amore; sed metu, sed timore plebejô. Ac per hoc, quicunq; venerunt in hanc miseriam, seu animi parvitatem, ut aspectum hominum, atque judicium, & quod ab eis adversum posset infligi, magis, quàm Deum, verentur; immunes à crimine non sunt. Sim. Cass. l. 11. c. 50.

Si quis ambulaverit in die, non offendit. Joan. 11. 9. Lux invisibilis, & rationalis. Mundi est rectus amor; nox verò amor obliquus. Lux veritas; nox falsitas, est: lux timor Dei; nox timor Mundi; in quo ambulans scandalum passus est. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Joan. 19. 12. Mollior erat Pilatus, & minimè pro veritate constans. Timebat enim calumniam, nè accusaretur, quòd rebellem absolvisset. Non enim doctus erat dicere: terrorem vestrum non timebo; sed Dominus ipse mihi erit timor. Isa. 8. 12. Theophylactus hîc. Majorem timorem se ingerere putaverunt Pilato, terrenti de Cæsare, ut occident Christum, quàm su-

periùs, ubi dixerunt: *nos legem habemus* v. 7. Timuit magis humanam, quàm divinam, perdere gratiam. Vix peccatum ullum committeretur; si Deus æquè, ac homines, timeretur. Pinna Eth. 19.

Facilè deviat à justitia, qui in causis, non Deum, sed hominem pertimescit. Hic timor, peccati difficultatem differre potest; auferre non potest voluntatem. Unde etiam, quòd suspenderit à crimine, avidior redit ad crimen; & æstuat animô, quousque perficiat, quod cogitat, malum. Solus Dei timor, qui mentes corrigit, fugat crimina, innocentiam servat, perpetem tribuit facultatem. S. Chrysol. s. 127.

Timor hominum peccandi differt facultatem, & operationem; non autem aufert: sed retinet voluntatem, donec habeat opportunitatem. S. Laur. Just. de ligno vitæ. c. 2. de timore.

Num. 2.

Non timendi homines motiva.

Ingredieris tu, & seniores Israel, ad Regem Ægypti. Ex. 3. 18. ait Deus ad Moysen. Et tamen Ex. 5. 1. dicitur: *ingressi sunt Moyses & Aaron &c.* Cur non ingressi etiam illi Seniores? Respondent Hebræi apud Lyranum: quia ducti regis timore foris manserunt; ad divinum præceptum violandum audaciores, quàm ad vultum regis sustinendum. Sed non evasit hic timor impunitus: nam Deus postea in monte Sinai solum Moysen ad se ingredi voluit. Ex. 24. 2. *Solus Moyses ascendet ad Dominum; & illi non appropinquabunt.* Æquum enim erat, ajunt Hebræi; ut, qui humano timori succubuerant, à divino conspectu arceantur. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 12. Sect. 1.

In Domino confido - quomodo dicitis animæ meæ - quoniam ecce peccatores intenderunt arcum. Ps. 10. 2. 3. Suadetur Davidi fuga in montes, ob armatas inimicorum manus: ille tamen non timet; quia *peccatores.* Euthymius hic: hac de causa ego confido: quia peccatores sunt, qui pugnant adversum me. Peccant enim, dum me temerè insequuntur, & morte afficere volunt. Sylveira in Act. 23. q. 5:

Dominus illuminatio mea, & salus mea: quem timebo? Ps. 26. 1. Nullum hominem formidabo: timor enim fecerat Domini, nè quemquam alium timere potuisset. Cassiodorus hic.

Nè timeas eos, - quoniam increduli &c. Ezech. 2. 6. Sed, quæ adferuntur, timorem potiùs incutere, quàm excutere, videntur. Meritò tamen jubetur non timere: quia, cùm sint impii, citò peribunt. Theodoretus hic: causa idonea est ad contemptum eorum, qui insidiosè aggrediuntur, improbitas: legis enim violatores, & à divina ope vacui sunt: neq; utique hujusmodi viri metuendi; quamvis more scorpionum lædant, Sylveira in Act. 23. q. 5.

§. XII.

Timor salubris de salute, perseverantia.

Ex Veteri.

Noli timere Abram: ego protector tuus sum. Gen. 15. 1. Dicebat Deus, hostibus devictis. Quid ultrà metuendum? Respondet Pererius: verisimile est, timuisse Abram; nè quatuor illi reges, à se debellati, tantæ cladis dolore, ac pudore, vehementiùs ad vindictam inflammarentur, & majoribus coactis viribus redirent. S. Leo s. 6. de Epiph. habet & pax nostra sua pericula. S. Bernardus s. 1. in Ps. 90. monebat suos Monachos: lætos vos esse volo; sed non securos. Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr. §. 5.

Semper, quasi timentes super me fluctus, timui Deum. Job. 31. 23. Cur timorem, ex divina justitia ortum, cum timore ortô ex procella comparavit? Credo duplicem ob causam. Unam tradit S. Gregor. mor. l. 21. c. 17. quia sicut tempestas cogit ad merces in mare projiciendas, ut vita servetur; ità divinus timor impellit ad bona temporalia abjicienda, nè spiritualia amittantur. Secunda causa: quia sicut, coortâ tempestate, omnes in preces, & vota, ac lacrymas, solvuntur; omnes præterita crimina abjurant, nova vivendi exordia promittunt, divinam gratiam humiles precantur: ità timore divinô perculsi, etiam sancti viri, hæc omnia exequuntur. Mendoza in 1. Reg. 12. annot. 4. sect. 1.

Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum. Ps. 1. 1. Non dixit, qui non abit, sed qui non *abiit*: nondum enim ille, qui in vita est, beatus est prædicandus, ob exitum incertum: sed qui vices suæ functionis, & vocationis, semel absolverit, vitámque fine certô clauserit; hic jam beatus dici tuto potest. S. Basil. hic.

Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore; nè quando precatis de via justa. Ps. 2. 11. Exultate, sed cum tremore; ut semper humiles teneatis, quod accepistis: *nè quando irascatur Dominus*, superbis, sibi, quod habent, tribuentibus; non illi, à quo habent, gratias agentibus. S. Aug. s. 2. de Verb. Ap.

Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Ps. 26 3. Timeo tibi, quia parum times. Qui castra rides, ab una prosterneris fœmina. Oliva t. 2. Strom. §. sint lumbi vestri &c.

Fulgura in pluviam fecit. Ps. 13. 4. 7. Minas ad misericordiam flexit. Quando tibi minatur Deus, per Prophetam, & per Apostolum, & times; nonne coruscatio terruit te? sed cùm pœnitendo corrigeris, & agnoscis, hoc misericordiâ fieri; in pluviam vertitur fulguris terror. S. August. hic.

Nè glorieris in crastinum. Prov. 27. 1. Adhuc Judas forsitan dignus erat cum cœteris seorsum accipi, & audire, quæ passurus erat Magister. Adhuc nesciebat Judas, quid esset facturus. Sed nec aliquis nostrum scit: nam & omnibus dicitur, *nè glorieris in crastinum*; nec enim scis: quid superventura pariet dies. Origen. hom. 11. in Matth.

Beatus homo, qui semper est pavidus. Proverb. 18. 14. Nè mireris, quòd timuerit justus, in quo Spiritus Sanctus erat: non enim erat vacuus coram latrone viator; & quomodo non timeret? - Tua modò securitas, aut de inopia, aut te ignorantia est. Aut enim deest, quod possit auferri; aut deesse jam putas, quod possit auferri. Time vel ob hoc ipsum; quia te invenis non timentem. Sylveira in Luc. 2. q. 29.

Ante

Ante mortem non laudes hominem quemquam. Eccli. 11. 30. Quia adhuc est in pugna. Hugo Card.

Angelus Domini - fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Dan. 3. 50. Timor Domini est sicut ventus, de quo Dan. 3. quia fornax omnium desideriorum carnalium temperatur, & refrigeratur, per Dei timorem, S. Bonaventura Diæt. Sal. c. 32.

Ex Novo.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Nè, si vigilaret, Apostoli non timerent. Observat id S. Ambrosius in Ps. 43. remissos, & negligentes, esse non passus; quasi de Domini præsentia, & favore, securos, somno corporis se composuit. Mendoza in 1. Reg. 12. Annot. 4. Sect. 1.

Videntes turbæ timuerunt. Matth. 9. 8. Objectum timoris est malum. Timoris servilis objectum est malum pœnæ; timoris autem filialis objectum, est malum culpæ. - Quid ergo, vel cur timuerunt hæ turbæ? cùm potiùs exultare, & amare debuerant &c. quòd ex tanto miraculo perpenderunt sanctitatem, & dignitatem Christi: quem licèt nondum putarent Deum; certissimè tamen tenebant, eum esse virum valde sanctum, divinâ potestate agentem. Sicque consideratâ sanctitate ipsius, propriam pravitatem clariùs attenderunt; & se Christi præsentiâ reputabant indignos; eúmque offendere verebantur. Dion. Carth. hic.

Vade post me Sathana. Matth. 16. 23. Nulli Sanctitatis culmini sanctitas in hac vita. Ecce Petrus paulò antè à Christo beatus prædicatur; & modò Sathanas dicitur. Nullus, crede, sanctitatis gradus est, à quo non possis cadere. Baeza t. 2. l. 12. c. 7. §. 5.

Contristati valde cœperunt singuli dicere: nunquid ego sum Domine? Matth. 26. 22. Ecce innocentes Condiscipuli ad significationem facinoris expaveścunt; & omnes sibi, non editò impietatis authore, formidant. Contristati enim sunt, non de conscientiæ reatu, sed de humanæ mutabilitatis incerto: timentes, nè minùs verum esset, quod in se quisq; noverat. S. Leo s. 7. de Pass.

Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. 35. Væ discincto! porrò is caret cingulò, qui periculum non perpendit. Nolo meticulosum in acie militem: sed ante pugnam nihil æquè triumpho præludit, quàm metus. *Domine, tecum paratus sum in carcerem, & in mortem, ire*, dicebat Petrus Luc. 22. 33. Parum timuit; & ideo cecidit: si timuisset, non negâsset. Tyronem, deglutientem montes & maria exsorbentem, gutta una submerget. Audacia, quæ periculum sprevit, periclitata est, cùm adiit pugnam. Oliva t. 2. Strom. §. sint lumbi &c.

Lucernæ ardentes in manibus vestris. Luc. 12. 35. Sic ardens, & lucens, nondum in domo se esse confidat, ubi sinè omni timore ventorum accensum lumen solet deportari. Sed meminerit, se esse sub dio; & utrâq; manu studeat operire, quod portat &c. S. Bernardus s. 3. in Vigil. Nat. D.

Invenit in templo vendentes. Joan. 2. 14. Quid hinc discimus? nisi quantâ cum circumspectione agere in hac vita debeamus. Nam si in sacro templo, in loco sanctitatis, tot ex parte hominum offendimus pericula; quomodò inter pericula inveniemus securitatem? Did. Niss. fer. 2. D. 4. Quadr. §. 1.

Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua. Apoc. 2. 1. Istò dictò stellas ejusmodi salutis timor constringit: quia videlicet sic stellæ istæ in cœlo sunt, ut eas teneri oporteat, nè cadant in terram: nam de cœlo plurimæ stellæ ceciderunt; & de stellis facti sunt principes tenebrarum. Dicendo igitur, *qui tenet septem stellas in dextera sua*, simul terribiliter innuit, ut, *qui se existimat stare, videat, nè cadat.* 1. Cor 10. 12. non enim stat suâ virtute, sed dexterâ Domini continente. Rupertus hic.

In conspectu sedis tanquam mare vitreum. Apoc. 4. 6. Quid denotat vitreum illud mare? Respondet Bachiarius: memento frater, quòd caro sumus. Mare illud, id est, forma Baptismi, quod B. Joannes vidisse se dicit, vitreum esse descripsit: & ideò in nobis citò periclitatur, aut frangitur. Hæc ille ep. de recip. lapsis. Magnò mysteriò Baptismus mare dicitur, sed vitreum. Mar quidem ut copia gratiæ, quæ ex illo in nos redundat, significetur: vitreum verò; ut indicetur, quàm facilè frangatur. Quid fragilius vitrò? quid fragilius gratiâ? Unus cogitatus turpis, aut qualisvis materiæ gravis, adjunctum habens consensum; potest demoliri plurimorum annorum merita, virtutes, opera bona. Did. Niss. fer. 2. D. 5. Quadr. §. 5.

Ex Patribus, & aliis.

Qui præsumit, minùs veretur, minùs præcavet, plus periclitatur. Timor fundamentum salutis est; præsumptio impedimentum timoris - si præsumamus; néque timendo, neque cavendo, difficilè salvi erimus. Tertull. de cultu fœm. apud Nissenum Pol. cœlor. p. l. 7. c. 6.

Anchora cordis, est pondus timoris: & plerumque fluctu cogitationum quatitur; sed per disciplinæ suæ vincula retinetur. Neque hunc tempestas suæ inquietudinis ad naufragium pertrahit: quia in divini amoris littore perfecta charitas adstringit. Unde necesse est; ut, quisquis ad contemplationis studia properat, semetipsum priùs subtiliter interroget, quantùm amat? Machina quippe est mentis vis amoris; quæ hanc, dum à Mundo extrahit, in alta sustollit. S. Gregor. mor. l. 6. c. 17.

Quantò magis innumeris affluebat meritis, tantò magis timebat, & tremebat. Et hanc à Præceptore disciplinam discebat. Etenim ille in tertium raptus cœlum, & in paradisum delatus, & auditis ineffabilibus verbis, & mysteriorum talium factus particeps; cùm orbem totum percurrisset, tanquam alis quibusdam fultus, ad Cor. 1. 9. 27. scribens dicebat: vereor, *nè fortè, cum aliis prædicaverim, efficiar ipse reprobus.* Si verò Paulus, post talia, & tot, officia, timet; qui dicere potuit: *mihi Mundus crucifixus est &c.* multò magis nos timere oportet; & tantò magis, quantò majora fuerimus beneficia consecuti. Tunc enim

diabolus

diabolus fævior efficitur, tunc magis efferatur; cùm viderit nos cum diligentia vitam noſtram diſponentes, cùm viderit virtutis onera conquiſita, & magnos acervos; tunc magis inferre naufragium ſtudet. S. Chryſoſt. hom. 1. ad pop. Ant. de Timotheo.

Timor Domini, eſt ſicut bonus juſtitiarius, qui perimit maleficos, & ſuſpendit. Nam ſicut illi, qui tenent juſtitiam, in locis patentibus ponunt patibulum, ad timorem latronum: ità timor Domini &c. Et ſicut ille juſtitiarius crucifigit latronem: ſic timor Domini nititur crucifigere carnem, tanquam peſſimum animæ latronem. S. Bonaventura diæt. Sal. de don. Spir. S.

Nè dicas, conſenui in virtute; nec timeo: ſemper timenda converſio eſt; multosque, qui virtute conſenuêre, unô temporis momentô Sathanas in barathrum detraxit. B. Theodoretus Studita ſ. 2.

Ad tyrones timor ſpectat; ad perfectos verò amoris poſſeſſio. B. Theodoretus Ep. in Pſ. 110.

Me miſerum! me miſerum! quia nondum à gehennæ igne ſum liber: nondum mihi conſtat, quò hinc ſim profecturus. B. Iſaias Abb. orat. 14.

Una ſecuritas eſt; nunquam eſſe ſecurum: quatenus timor ſe obſervans reddat ſemper paratum; donec ſecuritas ſuccedat timori, non timor ſecuritati. Gvarricus Abb. ſ. 3. de Adv. Domini.

TITULUS XI.

TRIBULATIO.

§. I.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

ÆGyptus interpretatur *coangustatio*, & *tenebræ*, ſive tribulatio. S. Bonaventura ſ. 1. D. 2. Epiph.

Ego dormivi &c. Pſal. 3. 6. Noctem ſæpius calamitatem Sacræ literæ appellant: etenim velut in tenebris vivere exiſtimant eos, qui in res admodum triſtes incurrunt. B. Theodoretus Ep. hîc. Solet in divinis Scripturis adverſitas deſignari per noctem. S. Bernardus ſ. 6. in Pſ. qui habitat.

Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Pſal. 37. 3. id eſt, tribulationes multæ. Bellarminus hîc.

Et erit tempus eorum in ſæcula. Pſal. 80. 16. Tempus vocat calamitates: ſic enim Syri, & Hebræi, nominare conſueverunt. B. Theodoretus Ep. hîc.

Quia decoloravit me ſol. Cant. 1. 5. id eſt, tribulationum ardor. V. Beda in Cant. l. 2. c. 1.

Hyems abiit. Cant. 2. 11. Sicut arbores fructificant abſcedente hyeme, ſic fructum habet homo poſt tribulationem. S. Bonaventura in Luc. 21.

Surge Aquilo. Cant. 4. 16. In Aquilone adverſa Mundi deſignantur. S. Iſidorus hîc.

Torcular calcavi ſolus. Iſa. 63. 3. Torcular in Scriptura proverbialiter ſignificat vehementem oppreſſionem, cladem, ſtragem: qui enim illam ſubeunt, perinde ſunt ac uvæ, quæ premuntur in torculari. Cornelius hîc.

Ecce ego cibabo populum iſtum abſynthio, & potum dabo eis aquam fellis. Jer. 9. 15. Fel, & abſynthium, afflictionis, & amaritudinis, ſunt Symbolum. Cornelius hîc in hierogl.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Tollat crucem ſuam. Luc. 9. 23. Omnes paſſiones appellatione Crucis deſignantur. Cajetanus hîc.

Nonne duodecim ſunt horæ diei? Joan. 11. 9. Rupertus, Maldonatus, Toletus, per horas diei accipiunt tempus divinæ protectionis, ſub quâ nullum timendum eſt malum: per horas autem noctis tempus permiſſionis divinæ; quâ poſitâ ingentes homini ruinæ obveniunt. Baeza. t. 2. l. 8. c. 3. §. 10.

Percuſso latere Petri excitavit eum. Act. 12. 7. Lateris percuſſio, eſt temporalis correctio: æterna enim percuſſio non in latere tantùm, ſed in omnibus membris ſit. S. Bonaventura ſ. 5. D. 1. Adv.

Omnes tribulationes hujus Mundi, pœnitentiæ ſunt datæ à Papa Jeſu. S. Vinc. Fer. ſ. 5. D. 16. SSS. Trinit.

§. II.

Tribulationum utilitas, Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Videbat, quòd rubus ardeat, & non comburetur Exod. 3. 2. Ignis in rubo, eſt tribulatio in homine ſancto, humili & mortificato: talem enim non urit, non lædit; ſed illuſtrat, & roborat. Scribit Philo in vita Moyſis: per Dei potentiam rubum incorruptibilem factum in medio ignis; imò, aſſi fonte deſuper manante rigaretur, viridiorem viſum. Hæc eſt enim, inquit S. Chryſoſt. omnipotentiæ Dei vis, ut per contraria operetur contraria: ſcilicet calorem per aquam; frigus per ignem. Cornelius hîc.

Erat aqua quaſi murus à dextra eorum, & læva. Ex. 14. 22. adverſa ſunt juſtorum defenſiones. S. Bernardinus ſ. 8. Art. 1.

Si dixero puero: ecce ſagittæ intrà te ſunt, tolle eas; tu veni ad me: quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, vivit Dominus. 1. Reg. 20. 22. Quisquis ſagittâ morbi tangeris, non paveas. Ecce Dei ſagittæ intrà te ſunt: pax tibi eſt, & nihil eſt mali. Drexelius Gymnaſ. pat. part. 1. c. 4. §. 2.

Ponam

Ponam eam desertam ; non putabitur, & non fodietur ; & ascendent vepres, & spinæ. Isa. 5. 6. Quemadmodum, qui vineam putant, astringunt ejus vites, & externè continent; ut majori cum temperamento procedat ad perferendos utiles fructus : ad eundem modum contingit animæ assiduitate tribulationum incurvatæ ; quodammodo in se contrahitur, séque humiliter demittit ; atque ad diligentiorem custodiam retrahitur. E contrario anima, quæ indulgenter, ac remissè, vivere finitur ; perinde atque vinea quædam neglecta luxuriat, & sylvescit. S. Basilius M. apud Ramirez. in ep. 3.

Tritura mea, & filii areæ meæ. Isa. 21. 10. Tritura idem est, quod filij areæ, putà frumentum, & grana trituratione in area excussa. Ità vocat, ut ait S. Hieron., Jerusalem, & Judæos ; qui ab Assyriis, & Chaldæis, fuerant triturati, calyati, & attriti. Moraliter hîc, & Jerem. 51. 33., & sæpe alibi, tritura vocatur tribulatio : tribulatio enim dicta est à tribula ; quati segetes tribulanturi ut grana excutiantur. Disce, quàm sit utilis tribulatio : quæ facit nos filios areæ Dei ; dum nos à paleis secernit ; ut dicamus cum S. Ignatio M. frumentum Dei sum ; dentibus bestiarum molar, ut panis Christi mundus inveniat. Cornelius hîc.

Gradiar super eam, succendam eam pariter. Isa. 27. 4. Quòd parum fructificat in prosperitate : vel, ego faciam eam fructificare in adversitate. Et tangit consuetudinem quarundam regionum : in Alverina enim in aliquibus locis, ità quandóque multiplicantur vineæ, quòd quasi in sylvas degenerent : & tunc homines comburunt eas ; & optimè fructificant. Hugo Car. in Ps. 79.

Ex Novo, Patribus, & aliis.

Venient ab oriente, & occidente &c. Luc. 13. 29. Per Orientem designatur ortus Nativitatis ; per Occidentem occasus mortis ; per aquilonem, qui est ventus durissimus, duritia adversitatis ; per austrum favor, & lenitas prosperitatis. - Ab aquilone veniunt, qui, necessitate urgente, vel adversitate monente, compunguntur, & redeunt ad salutem ; de quibus ait Salvator. Luc. 14. 23. *compelle intrare.* Dion. Carthus. hic.

Scientes, quòd tribulatio patientiam operatur. Rom. 5. 3. Notat Hugo Card. Paulum hîc innuere, patientiam esse velut terram fructiferam, quam tribulatio operatur, id est, colit, arat, exercet ; ut fructum ferat meritorum : eô sensu, quo Gen. 2. 15. Adam dicitur positus in paradiso, *ut operaretur illum.* Cornelius hîc.

Misit falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ. Apoc. 14. 19. Mala, quæ Deus hominibus immittit, sæpe cum putatione vitis comparantur. Rationem dat Clem. Alex. l. 6. Strom. qui putat vitem, licèt specietenus videatur malum moliri contra vineta ; bono ipsorum imprimis consulit : nam si luxuriari sinatur, sylvescit vitis. Pinna Eth. 139. vinea, dum jugatur, erigitur : & recisa non minuitur, sed augetur. Ità sancta plebs ; dum ligatur, exuitur ; dum humiliatur, attollitur ; dum reciditur, coronatur. S. Ambros. in Luc. 20.

Animus, nî ærumnarum priùs, miseriarum, discriminum, quasi quâdam conspersus nive sit ; nequaquam se induit in florem ; aut fructificat. B. Theodoretus Studita f. 68.

Dum nos omnipotens Deus molestiis exerceri permittit, atque ad melioris vitæ statum, interveniente tristitiâ, provehit ; mirô consiliô super futuram frugem gelu, & glaciem, gignit : ut electus quisque in hac vita, tanquam in hyeme, adversa ventorum, & frigorum, toleret : & velut in æterna serenitate postmodum fructus, quos hîc conceperit, demonstret. S. Gregor. mor. l. 28. c. 15.

Mos est Deo, ut non liberet à periculis viros virtute claros ; neque à tentationibus liberet : sed in ipsis tentationibus tantam suam declaret virtutem ; ut tentationes ipsæ eis fiant occasio lætitiæ magnæ. S. Chrysost. hom. 62. in Gen.

Cùm cernis, arborem nucis percussionibus fœcundiorem, quod & in olea quidam experti sunt ; discis, afflictiones utiles esse ad pietatis fructus ferendos. Sic, cùm cernis, vitem, quæ sylvescere permittitur, minùs aptam esse ad uvas producendas ; doceris, hanc terrenarum rerum nimiam copiam impedimento esse, quò minùs in Evangelica præcepta planô gradu ingrediamur. Isidorus Clar. l. 1. orat. 56.

Sinè causâ veteres sapientes finxerunt, solem pasci aquis amaris, lunam verò dulcibus : quia justus amara quærit, afflictionibus delectatur ; stultus verò voluptates, & dulcia, appetit. Diez Patienita.

Globus. Lem. *Percussus elevor.* Picinelli.
Rosa inter cepas. Lem. *Fragrantior.* Idem.

§. III.

Tribulationes ferendi
Motiva
Inevitabilis necessitas.

Collocavit Dominus ante paradisum & flammeum gladium. Gen. 3. 24. Ad quid? nam, ejectô Adamô, nullum legimus, qui illuc proficisci cogitaret : nec locus modò certus est, ubi paradisus fuerit. Voluit Dominus ostendere ; non debere nos petere reditum ad paradisum terrestrem, post peccatum. Quid erat in paradiso ? frigore, fame, mœrore, labore, dolore, carere. Et nè iterum revertamur ad hoc inquirendum ; cùm contrarium nobis in pœnam peccati datum sit ; ideò tantam custodiam ad paradisum collocat : quia voluntas Dei est, ut continuò agamus pœnitentiam. Diez conc. 2. in festo S. Jacobi.

Misit eos in carcerem principis militum. Gen. 40. 3. In eodem simul carcere ærumnas tolerant duo, qui peccaverunt, eunuchi ; & Joseph innocens : ut scias, in hac vita neminem posse sinè cruce vivere. In monte Calvariæ duo latrones, & Jesus innocens. Alvarez Illustr. 128.

Domine Deus virtutum! quousq; iraſceris ſuper orationem ſervi tui? Pſal. 79. 5. Id eſt, quouſque duriuſculè mecum ages? nunquam me malorum expertem facies? Reſpondet verſu ſequenti ad ſuum ſolatium: *cibabis nos pane lacrymarum, & potum nobis dabis in lacrymis, in menſura.* q. d. cur detrecto tribulationes? quæ mihi ſunt pro cibo, & potu. Sicut enim vita corporis cibô, & potu, ſuſtentatur; ſic vita Spiritûs ærumnis. Pinna Ethol. 10.

Pater! in manus tuas commendo ſpiritum meum. Luc. 23. 46. Tres in loco eodem, & horâ eâdem, crucifixi: innocens unus, videlicet Chriſtus; alter pœnitens latro bonus; tertius obſtinatus in peccato, latro malus. Hinc colligimus, neminem in hac vita ſinè cruce poſſe vivere. Bellarminus l. 1. de 7. Verb. Chr. c. 7.

Scio tribulationem tuam. Apoc. 2. 9. Hugo Card. q. d. Salvator: *tuam*, quæ tibi competit ex natura corrupta. Job. 14. 1. *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miſeriis.* Quaſi homo in hac mortali vita nil tam ſuum, nihil tam proprium habeat, quàm tribulari. Ramirez in ep. 2.

In parabola ſeminis poſt ceſpitem arefacti perſecutionum figurat ardorem. Tertull. l. contra Gnoſt. Ferunt, regionem quandam ferarum omnino expertem eſſe: nam id de Creta memoriæ proditum eſt. Aliam rurſus eſſe, quæ nullis nivibus conſpergatur. At nemo eſt mortalium, qui gloriari poſſit; ſe hujus vitæ laborum, & ærumnarum, expertem è vita diſceſſiſſe. S. Gregor. Naz. Carm. de humana vita.

Quemadmodum fieri nequit, ut aliquis ſuper terram effugiat hunc aërem; ità impoſſibile eſt homini, quamdiu in hoc Sæculo eſt, tribulationibus, atque moleſtiis, non tentari. S. Ephrem. adh. 4. ad Novitium Monachum.

Tribulationes præſentes ſunt tributum, ad quod ſolvendum natura eſt obligata. Idiota l. 2. contempl. c. 1.

Si homini videtur dura via virtutis, quia continuò oportet nos pugnare adversùs diabolum, & Carnem, & Mundum; recordetur, quòd, quamcunq; elegerit vitam, etiam ſecundùm Mundum; multa illi adverſa, triſtia, incommoda, laborioſa, patienda ſunt. Idem Regula 1.

§. IV.

Tribulatio honorifica, magnifacienda, pretioſa.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Nè appropies huc. Ex. 3. 5. Imaginem laborum, & ærumnarum, populi Iſraelis in Ægypto, ùt ait Philo, & Theodoretus; ſeu, ùt mavult Hieron. cruciatuum, perſecutionum, naſcentis Eccleſiæ, protendens Dominus flammantem rubum oſtendit. Rem, ut propiùs videret Moyſes, accedebat. Et ecce vox: *nè appropies huc &c.* Cur jubetur calceos tollere? Theodoretus q. 7. ut retigioſiorem hac ratione Moyſem redderet: quia ex divinitate pollent ſpinæ, crux, dolores: qui debeant tantâ pene reverentiâ, & religione excipi, quanta auguſtiſſima Sacramenta. Baeza t. 1. l. 4. c. 1. §. 5.

Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt. Job. 30. 12. Gilbertus Abb. ſ. 38. in Cant. jure ventum illum dextrum vocavit, qui nihil ei quæſivit ſiniſtrum inferre: quia etiam coronæ gloriæ viro juſto comportavit augmentum; quando virtus probata enituit, & quando provocata excrevit. Dextrâne fuit illa dolorum congeries? impetus Chaldæorum contra greges? ruina filiorum? Omnia dextra, omnia ad dexteram Chriſti illum impulerunt. Sylveira in Apoc. 1. 9.

Læva ejus ſub capite meo &c. Cant. 2. 6. Id, quod priùs æſtimat, & de ſe lætabunda jactat, læva eſt ſponſi? à læva omne metuendum procedit: illinc rigor, & verbum aſperum tonabit: illic maledicti conſtituentur. Sed ſervo DEI in Mundo omnia fauſta. Idem ibidem.

Progreſſus puſillum procidit in faciem ſuam. Matth. 26. 39. Cùm tribularis, ſic te compara, quaſi ſanctiſſima contrectes. S. Anſelmus hîc: procidit in faciem ſuam: ut humilitatem mentis oſtenderet habitu corporis; & parem humilationem eos doceret, quibus eadem Paſſio immineret. Diſcute modò; quô te componas affectu, ad ærumnas excipiendas? an eâ deſperatione, quâ ignavi imminentia mala formidant? an velut nocentiſſimi rei ſupplicia deprecantes? an verò ùt fidelis Chriſti aſſecla, proſtratus humi reverenter, & humiliter, ſuſcipit ſacramenta. S. Gregor. Naz. orat. in S. baptiſma: Præclarè nobiſcum ageretur, ſi humeros ſanctitate imbuerimus, ac purgaverimus; ut Chriſti crucem tollere queant, non quibuslibet humeris facilè tollendam. Ut pectus, animúſque, purgari, & ſanctitate parari, jubetur, ad corporis, & ſanguinis, Dominici ſacramentum excipiendum: ſic humeri parentur neceſſe eſt; ut laboris cruciformis, & ærumnarum, excipiat ſacramenta. Baeza t. 1. l. 4. c. 1. §. 5.

Linum de terra natum, multis attritum preſſuris ad nivei candoris honorem, & levem ſubtilitatem, pervenit. Groſſum, & inglorium, è terra conſurgit; ſed inter manus prementium opificum ſubtiliatur, & candeſcit. Tribulationem ergo Domini in lineo corporali advertimus. Rupertus offic. l. 2. c. 23.

Jacent duo lapides in artificis officina: alter, quô ſterni pavimentum debet, vix ferrô fricetur: alter verò qui effingi debet in Chriſti ſimulachrum, tunditur, inciditur, diu torquetur: nec ſuperficiem ſolum ſcalprum evadit; ſed in viſcera mergitur ſaxi, & nihil non vulnerat. Verùm, qui non diu tortus eſt, pedibus proterendus exponitur: qui diu vexatus, locatur in aris, auro veſtitur, gemmis coronatur, thure colitur. Oliva l. 9. Strom. §. Erat quidam mendicus.

Num. 2.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri.

Tulit quoq; ligna holocausti. Gen. 22. 6. An non satis fuit, quòd Isaac esset immolandus? cur insuper ligna, quibus exurendus, ei imponuntur? ubi paternus amor? Voluit pater, ut, tolerando laborem, ipsam mortem mereretur. Pinna Eth. 32.

Tulitque annulum de manu sua &c. Gen. 41. 42. Joseph pro compedibus carceris à rege auream catenam accepit. Pro servili vinculo, annuloque ferreo, regium annulum. Pro habitu sordido, indutus est stolâ byssina. Pro antri squalore amplum imperii currum. Denique confer omnes honores cum his, quæ prius passus fuit; & videbis, nihil fuisse passum, quod non, ùt notat Rupertus, insigniter ei remuneratum sit. Primò pro odio fratrum accepit gratiam regis, & principum ejus: pro exilio exaltationem: pro labore manuum in servitio, annulum aureum: pro pallio, quod ei edultera detraxerat, stolam byssinam: pro compedibus torquem auream: pro eo, quòd vinctis ministrâsset, princeps constituitur: pro carceris humilitate currum regium: pro contemptu honorem; pro nomine servi honorem regium: pro contempta adultera uxorem prænobilem. Si ità DEUS suorum labores remuneratur in hac vita; quid faciet in futura? Cornelius hîc.

Ex Novo.

Nobiscum Deus. Matth. 123. Sàtagendum, esse cum illo, qui vult esse nobiscum: sinè quò nos nihil, aut miseri, sumus. Præanticipavit ipse nobis socius fieri; & omnibus modis factus est socius, exceptâ societatate peccati. Quærit vicem; tenemur illam omnino rependere, si simus socii ejus *communicantes passionibus.* 1. Petri 4. 13. Sim. Cass. l. 2. hic.

Transfiguratus est. Matth. 17. 2. Eundem fuisse putat montem Cajetanus, ex quo illum affines ejus præcipitare tentârunt. Supra montem fundatur gloria, ubi periclitabatur vita. O quàm gratis oculis aspicere debent justi loca illa, in quibus ob Dominum passi. Mons Oliveti, in quo passionis ignominiam inchoavit, ubi procedit in faciem; fuit ascendenti in cœlum gloriosus. Naxera in Jos. 13. §. 23.

Assumpsit duodecim Discipulos suos secretò, & ait illis: ecce ascendimus Jerosolymam &c. Matth. 20. 17. Cur secretò? Auth. Imp. quia semper pretiosior thesaurus in melioribus vasis includitur. Ita Christus flagra sua, probra, & crucem, non apud quosvis, sed apud Discipulus deponit. Did. Niss. f. 4. D. 2. Quadr. §. 7.

Sustinete hic, & vigilate mecum. Matth. 26. 38. Sustinet quis cum Christo, cùm tædium non patitur ex repentinis eventibus: & ex subitis casibus animâ melius roboratur, neque succumbit imminente periculo. Multa sunt, quæ homines sustinent: & multi sunt sustinentes; sed non cum Christo. Sim. Cass. l. 13. c. 11.

Abiit trans mare. Joan. 6. 1. 3. Rupertus advertit, ubi Joannes dixit Christum abiisse trans mare, mox addit: *subiit ergo in montem Jesus.* Ex quibus præmissis infertur illud *ergo?* Respondeo: bona est consequentia. Nam, si mare est Symbolum laborum, afflictionum; & mons, ob suam altitudinem, typus gloriæ, & quietis; benè infertur: *abiit trans mare. Ergo subiit in montem. Propter quod exaltavit illum Deus, quia factus est obediens usque ad mortem.* Philipp. 2. 8. 9. Did. Niss. D. 2. Quadr. §. 4.

Ut manifestentur opera Dei in illo. Joan. 9. 3. Poterat cœcus dicere: quid Domine? ad hoc homines in ærumnis ponis, ut gloria tuà manifestetur? Verùm, ô cœce, quàm magna est misericordia, & gratia, Dei; vilissimum terræ vermiculum in instrumentum gloriæ suæ assumere! Virga Aaron. Num. 17. 10. baculus erat, sicut & aliorum pastorum: verùm quia assumpta à Deo fuit in mirabilium suorum instrumentum, in Arca testamenti reconditur: tantique æstimatur, & colitur; ut nemo, præter summum Sacerdotem, illam semel in anno perspiceret. Gloriare ergo in infirmitatibus tuis; ut manifestetur in te virtus; & gloria Christi. Diez. fer. 4. D. 4. Quadr.

Quoniam digni habiti sunt. Act. 5. 41. Apostoli pati, & flagellari, habent pro magna dignitate. Christus eos elegit in Apostolos, supremam Ecclesiæ dignitatem. Luc. 6. 14. *Dedit eis potestatem curandi infirmos, ejiciendi dæmonia.* Marci 3. 15. Et tunc non dicitur, quòd gauderent, quia digni habiti sunt tantâ dignitate. Sed modò: *quia digni habiti sunt pro Jesu contumeliam pati.* Acsi tolerantia contumeliæ ipsis in majori honore, & dignitate sit; quàm quæcúnque alia, etiam suprema, dignitas. Sylveira hîc.

Obsecro vos ego vinctus in Domino. Eph. 4. 1. S. Paulus, grandia persuasurus, ut sibi authoritatem faciat, titulum hunc apponit. Alius dixisset, ego Dei princeps &c. At Paulus ait: *ego vinctus in Domino.* Præclarum honoris nomen, in carcere, in vinculis, esse; ubi fures, & latrones, attinentur. An non ob hoc potius te contemnent Ephesii Paule? cur non scribis: ego Doctor gentium? Cur non, ego, qui ad tertium raptus sum cœlum? Cur vincula jactas? Quam hæc insignia tibi reverentiam procurabunt? Apud filios sæculi nullam: apud filios Dei maximam. Stengelius t. 3. c. 39. div. judic.

Ego stigmata Domini Jesu in corpore meo porto. Gal. 6. 17. Quis vulnera persequentium timeat, quæ in stigmata Domini convertuntur? Sanè Paulo haud impressa dixero ab Angelo stigmata; sed plagas à carnificibus inflictas, puto, tam splendidò honestâsse vocabulò. Ergo, qui nos vulnerat, id præstat, quod S. Francisco singulari privilegiò præstitum est à Seraphim. Cum Paulus vulnera sua, Stigmata Domini, dicit; palàm testatur, vel Deum ipsum in servis suis laniari; vel ità esse pretiosum

ſtigma in carne Chriſtiani; ut eô, velut ſuô, Dominus glorietur. Niſi dicas, ideo â Paulo tortorum verbera, ſtigmata Domini vocata: quod inflictorum à carnificibus vulnerum faber, & author, ſit Deus. &c. Oliva l. 12 Strom. §. Ego ſtigmata. *Ego ſtigmata-porto.* Non dixit, habeo; ſed *porto*: tanquam aliquis de trophæis glorians, ſigniſque regalibus. S. Chryſoſt. hîc.

Vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis; ſed ut etiam pro illo patiamini. Philipp. 1. 29. Vobis donatum eſt, quaſi præmium pro Chriſto, quem diligitis; non ſolùm ut in eum credatis; ſed etiam, ut pro illo patiamini, ad cumulum gloriæ. S. Anſelmus hîc.

Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei. Apoc. 3. 12. Præclarum ſanè operæ pretium feret ille, qui multos perpeſſus fuerit labores: ſcilicet *faciam illum columnam*, hoc eſt, novis eum laboribus onerabo; & ingentis templi molem humeris ejus imponam. Pinna Eth. 52.

Ex Patribus, & aliis.

Non caput ità ſplendidum reddit impoſita corona margaritis conſpicua; ùt catena ferrea, quæ propter Chriſtum fertur. S. Chryſoſt. ſ. 8. in ep. ad Epheſ.

Hoc ſit mihi theſaurus deſiderabilis, & ſuper omnia amabilis; ſcilicet ſuper me pœnas, & opprobria, congregare; & intimô corde diligere, qui me in hoc facto adjuvent: omnem conſolationem vitæ præſentis horrebo. S. Laur. Juſt. de incend. div. am. c. 2.

B. Petrus Dam. ſ. 1. de exalt. S. Cruc. vocat Crucem victorum coronam. Niſi pretium crucis intelligas, neſcies, quid dicat; ità appellet: quia Deus non reperit lauream, quâ cornet eos, qui in hac vita paſſi ſunt adverſa; quàm ut eis novam Crucem veteri addat. Did. Niſſ. ſ. 4. D. 2. Quadr. §. 8.

Tribulatio eſt pretioſus, & præclarus, annulus; quô Deus animam ſibi deſponſat. Pati pro Deo, res tantæ dignitatis eſt; ut homo jure ſe reputare debeat indignum eô honore. Bloſius ep. ad quendam amicum. Si centum annis, & flexis genibus, Deum oremus; non ſumus digni, ut Crucem unicam accipiamus. Henricus Suſo lib. dialog. c. 10.

Veni filia, & impono tibi coronam factam ex ſeptem lapidibus pretioſis. Quid verò eſt corona? niſi probatio patientiæ, quæ ex tribulationibus conflatur, & à DEO coronis adornatur, Revel. S. Brigittæ l. 4 cap. 124. V. C.

Cruces, & adverſitates, ſunt Chriſti inſignia, & veſtis nuptialis. B. Cathar. Bon. Lyræus de imit. C. P. Arboris S. Crucis nec foliolum permittere debemus in terram cadere. Hæc erat Balthaſaris Alvarez S. J. ad afflictos omnes familiaris adhortatio. de Ponte cap. 28.

§. V.

Tribulatio melior proſperitate.

Num. 1.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri & Novo.

Poſt duos annos vidit Pharao ſomnium. &c. Gen. 41. 14. Sicut terra Ægypti ampliùs fuit Pharaoni ſubjecta tempore egeſtatis; quô tempore magis ſollicita ad conſilium, & auxilium, Joſeph recurritur: Sic mirô modô fit, quòd mens per ſenſum ſuæ egeſtatis fortiùs ſe Deo ſubjiciat; & humiliter, & ad diſcretionis divinæ conſilium recurrat; quàm tempore, quô ad votum bibit, & paſcitur in divinis. S. Thom. hîc.

Protinus ad regis imperium eductum de carcere Joſeph totonderunt &c. Gen. 41. 14. Absque prævîis tribulationibus, audi, multum ſublimatos corruiſſe. Sicut utique corruit primus Angelus, ac primus homo: & Saul, & Salomon, reges. Quia igitur Joſeph erat ſingulariter ſublimandus; ideo primò fuit ſingulariter humiliandus, & tribulandus. S. Thom. Aqu. hîc.

Erit anima Domini mei cuſtodita, quaſi in faſciculo &c. 1. Reg. 25. 29. Pulcherrimâ comparatione ſtatum juſtorum à reproborum ſorte diſcernit: hos lapidi fundæ aſſimilat, illos faſciculo. Faſciculus enim conſtringitur; ut integer maneat, & conſervetur: lapis in funda expeditus ponitur; ut abjiciatur. Sic enim in hoc Sæculo electi preſſuris tribulationum coanguſtantur; ut his admoniti, arctiùs ſe ad invicem mutuâ charitate connectant; & coadunati ad invicem manu ſui Redemptoris in perpetuum conſerventur. At verò reprobi, quantò licentius in hac vita voluptatibus propriis, velut liberi, dimittuntur; tantò longiùs in futuro in divinæ viſionis gloria projiciuntur; ut de eis meritò dicatur: *ipſi de manu tua expulſi ſunt. &c.* V. Beda l. 30. qq. in lib. Reg. q. 6. Gloſſa ord. hîc: faſciculus aſtringitur, ut conſervetur; lapis in funda ponitur, ut abjiciatur.

Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum, ſicut cedros Libani. Pſ. 36. 35. Juſtum humiliori arbori comparet. Pſal. 1. 3. *Erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.* Quid factum cedris? *tranſivi; & ecce non erat.* Quid humili? *fructum ſuum dabit in tempore ſuo.* &c. Naxera in Joſ. 24 §. 7.

Cadent à latere tuo mille &c. Pſal. 90. 7. Solatia ſunt periculoſa. Plus debet quis velle in iſta parte, in qua pauciores cadunt. S. Bonaventura ſ. 17. Per dexteram felicitas, per ſiniſtram deſignari ſolet adverſitas. Rupertus in Ezech. c. 5. Licèt multos frangat adverſitas; tamen multò plures extollit proſperitas; ſicut ſcriptum eſt: *cadent à latere tuo mille* &c. S. Bernardus ſerm. 2. D. in Ramis.

Faſciculus myrrhæ inter ubera mea commorabitur. Cant. 1. 12. De botro Cypri non

dixit

dixit expresè : quia nulli est difficile, dulcia, & honorifica, inter ubera collocare : at arduum est, & purissimæ dilectionis signum, amare, & contumeliosa inter ubera collocare. de Ponte hìc Exh. 6.

Venit ad Discipulos suos, & invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Vigilat Christus in horto dormientibus Apostolis ; dormit verò iisdem inter procellas laborantibus. Matth. 8. 24. Itáne ? tam dissimilis militibus Dux ; ut quiescat, illis periclitantibus ; luctetur, & ad cruorem úsque sudet, iisdem placidè dormientibus ? Apostolis timentibus, nihil timuit ; quos sciebat à periculis ad pietatem erudiri : timet verò plurimùm illis oscitantibus. Et meritò : nam periclitante cymbâ ad Christum omnes confugêre post somnum omnes fugêre à Christo. Ibi vel Judas oravit ; hìc pejeravit vel Petrus Oliva t. 2. Strom. §. Bonum mihi quia, humiliâsti me.

Ex Patribus, & aliis.

Non dubium est, quia videris aliquando ingentem ad præsepe bovem, elatum, nitentem corporis pinguitudine, cervices attollentem : contráque bovem alium demisso capite, incurvum, deformem ; quæ indicia sunt laboris in arando. Et tamen ille jugulationi reservabatur ; hic tam sese, quàm horum, labore nutriebat. S. Gregor. Naz. de providentia.

Quemadmodum aqua, dum per plana, & ampla, spatia fertur, non in altum exurgit ; sed tenuem sese latè quaquaversus extendet : cùm autem manu artificum subtus colligente, stringentéque, coacta fuerit in angustum ; jam inde sollicita, omnî telô velociùs se in excelsum ejaculatur, petitque regionem supernam. Sic mens humana, dum otiosa & liberior, quàm expediat, degit ; diffunditur, latèque defluit : cùm autem rerum eventu asperiorî casúque subtus coarctante adverso solicitatur ; jam agiliùs se extrudit, & intentas, dilucidásque orationes mittit in excelsum. S. Chrysost. hom. 4. de incomprehensibili natura DEI.

Omnes fontes, sive aquæ ; majores, & diffusiores, sunt noctis tempore, quàm die : quia nox est frigida, & humida ? item sol in die aquas exterminat. Sic gratiæ nocte tribulationis majores, quàm prosperitatis die. Berengarius Ep. de simlit. Avicenna l. de quatuor diluviis.

Herbæ omnes majoris virtutis sunt hyeme, quàm æstate : in hac enim totus succus, & virtus earum, excrescit in folium, & in flores : in hyeme autem intus manet, contrahitur, & unitur ; ùt refert Galenus in Antidotario veteri. Sic virtus in adversis fragrantior, quàm in prosperis. Berengarius.

Sicut navis tutior fertur in amara, sive salsa, aqua ; quàm in dulci : quia amara, & salsa, grossior & gravior, est dulci. Sic anima in amara tribulationis tutior, quàm in dulci prosperitatis. Geminiani l. 1. c. 80.

Bos. Lem. *Saginatur ad mortem.* Picinelli.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri.

Factúsque est juvenis sagittarius. Gen. 21. 20. Ismaël matri traditur, domô excutitur : puer suæ quodammodo potestatis in deserto moratus est. Isaac in monte vinculis illigatur. Ismaelem portat mater ; holocausti ligna Isaac. Ismaël vocatur puer, dum traditur ; Isaac vocatur filius, dum constrictus altari imponitur. Ille liber, hic vinculatus, quis felicior ? Naxera in Jos. 13. §. 13.

Fratri tuo servies : tempúsque veniet, ut excutias, & solvas, jugum ejus de cervicibus tuis. Gen. 27. 40. Quale hoc solatium, prædictio servitutis ? Imò plus, ait Philo Hebræus l. de nobilitate, indulsit filij commodis de injuncto jugo ; & minus de impertito indulsisset imperiô ; si homo nequam in sua potestate relinqueretur. Cœcutimus, & obscurante judicii serenitatem affectu, in fausta dicimus felicissima ; felicissima putamus infausta. Idem ibid.

Egressæ sunt aquæ largissimæ &c. Num. 20. 11. Populo Israël in deserto. Eliæ 3. Reg. 19. 7. dicitur : *surge comede : grandis enim tibi restat via ambulavit in fortudine cibi illius quadraginta diebus &c.* Quadraginta diebus pastu, & potu, caret Propheta ; panéque arctô & aquâ in mensura, ab Angelo recreatur. Ecquis Deo dilectior ? Hebræus, an Elias ? Ad speciem dilectior videtur Hebræus. O quàm falleris ! Non censendus amor de itinere, sed de termino. Elias ventre aridô, & siccô, defatigatô anhelitu, Dei montem conscendit, *usque ad montem Dei Horeb* ; at Hebræus in deserto jacet. Quid aquarum juvat delicios abundantia, si promissionis negatur terra ? quid oberit Eliæ sitis, si quiescit amœnô vertice ? Naxera in Jos. 15. §. 41.

Percussit David cor suum 1. Reg. 24. 6. Ægrè ferens, ait Oleaster, quòd se vindicare cœpisset. Cùm tamen in aula otiosus degeret, Uriam perdidit. 2 Reg. 12. 9. David sub hoste Saule pius, & justus est : dum Sceptrum tenet ; sævus, & injustus, est. Quod notat S. Gregor. de cura past. p. 3. c. 27. rectior fuit in servitio, quàm dum pervenit ad regnum : servus amore justitiæ, deprehensum adversarium ferire timuit ; Rex verò persuasione luxuriæ, devotum extinxit militem. Velloso in Judith. 1. Paræn. 2. Peccata in rebus lætissimis plus cavenda. In Saulis persecutione numerosas virtutes exercuit ; qui positus in regni securitate peccavit. Quô factô docemur, felicitatem Mundi istius non oportere perquiri, quandô magis in afflictione perficitur, & in prosperitate peccatur. Cassiodorus in Ps. 50. Periculosior est res prospera animo, quàm adversa corpori. Hoc peccatum non fecit David, cùm persecutorem Saulem pateretur, quando illius persecutionibus agitabatur : quando per diversa fugiebat, nè in manus ejus incideret ; non concupiscebat alienam, non adulteratâ uxore occidit virum,

Erat in infirmitate tribulationis ſuæ tantò intentior, quantò miſerior videbatur. Utilè quiddam eſt tribulatio, utile medici ferramentum, tanquam contra diaboli tentamentum. - Valet ergo hoc Exemplum ad id, ut timeamus felicitatem. S. Auguſt. in Pſ. 50.

Si Regi placet, obſecro, ut venias ad me hodie, & Aman tecum, ad convivium. Eſth. 5. 4. Cur hoc Eſther facis? populi hoſtem vis paſcere? Nunquam in Aman ſævior, quàm cùm eum excipit conviviò. Ineſcat, ut capiat; impinguat, ut mactet. Perditiſſimos homines beneficiis Deus affligit aliquando; illos tunc puniens, & ſaginans ad mortem. Baeza t. 1. l. 3. c. 9. §. 4.

Conſurgenſque diluculò offerebat holocauſta pro ſingulis. Job. 1. 5. Sed fortunis omnibus everſi non legitur ſacrificâſſe. Noverat enim, majora imminere pericula fortunâ blandiente, quàm ſæviente: ipſe dolor, & miſeria, ſuperbiam cogit ponere, & ſubmiſsè ſapere. Naxera in Joſ. 23. §. 12. Cautior iſte fuit in doloribus, quàm ille (Adam) in nemoribus: ille victus eſt in deliciis; iſte vicit in pœnis. Conſenſit ille oblectamentis; non ceſſit iſte tormentis. S. Auguſt. l. de patientia c. 12.

A judiciis tuis timui. Pſal. 118. 120. Et 118. 43. *in judiciis tuis ſuper ſperavi.* Quomodo ſperat, & timet? S. Hieron. ait, duplex Deo eſſe judicium; alterum cum malis, alterum cum bonis. Judicium iniquorum eſt, ut hîc habeant brevem proſperitatem; ibi æternam miſeriam. Bonorum, hîc pati; ibi gaudere: ſperabat judicium hoc, cùm patiebatur; timebat illud in proſperitate. Diez. conc. 2. in feſto S. Jacobi.

Deus meus miſit Angelum ſuum. Dan. 6. 22. Inter feras unus adſtat Angelus; ſed Lotho inter delicias geminus. Gen. 19. 21. inter quas majori egebat tutelâ, quàm Daniel inter leones. S. Ambroſ. pene non eſt profectus, ut conderet; niſi, urgentibus Angelis, & tenentibus manum ejus, egredi coactus eſſet. Non ergo profectus, ſed eductus eſt. Unus Angelus Petrum è carcere, & catenis, educit. Naxera in Joſ. 23. §. 12.

Ex Novo.

Herodes occidit omnes pueros. Matth. 2. 16. Tam profanus hoſtis, nunquam ſic beatis parvulis prodeſſe potuit obſequiô, quantum profuit perſecutionis odio. V. Beda hom. in Natali Innoc.

Aſſumit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem, &c. Matth. 17. 1. In Thabor duo ex requie, tres ex terreno labore: quia ſemper plures ad Chriſtum tranſmittit labor; quàm felicitas, & requies. Sylveira hîc.

Ecce mulier in civitate peccatrix &c. Luc. 7. 37. Interim malo peccatricis, & pauperis noſtræ divitias in lacrymis, & affectu; quàm tuas in impietate; illius jejunium, quàm tuum convivium. Malo inter capillos illius Chriſti pedibus alligari; quàm inter dapes tuas tecum juxta Chriſtum ſinè Chriſto diſcumbere. S. Paulinus ep. 4. de Magd. & Phariſæo.

Erat filius ejus ſenior in agro. Luc. 15 25. Junior in regione vagatur, vivit luxuriosè: ille laboriosè. Et tamen huic dicitur: *tu ſemper mecum es.* q. d. primogenituræ privilegiô gaudes, & præcipuô patris amore frueris; quia libertati indecoræ non datus. Naxera in Joſ. 13. §. 13.

Nolite flere &c. Luc. 23. 28. q. d. ſuper filium crucis non eſt flendum; ſed ſuper delicatos, qui non bajulant crucem. Hugo Card. in Gen. 19.

Conſolatio temporalis, via eſt ad cruciatum æternum: & è converſo, cruciatus temporalis; via eſt ad conſolationem æternam. Hugo Card. in Gen. 25.

§. VI.

In tribulationibus benedictio.

HOrror magnus, & tenebroſus, invaſit eum. Gen. 15. 12. *In illo die pepigit Dominus fœdus cum Abram.* v. 18. Regis lucis è tenebris emergit; terrorque parit ſecuritatem. Fax fumat, ut expers caliginis dies oriatur è nebula, Tunc in poſſeſſionem inducitur Abram beatitatis; quum undique obſcuretur in curſu ignis, fumi, caliginis, & terroris. Oliva fer. 3. D. Paſs.

Impinguedine terræ, & in rore cœli deſuper erit benedictio tua: vives in gladio: & fratri tuo ſervies. Gen. 27. 39. Videtur magis eſſe benedictio: quid enim gravius ſervitute? Vocatur tamen, & eſt *deſuper* divina hæc benedictio. Pinna Ethol. 52. S. Ambroſ. l. 5. ep. 20. pro benedictione hujuſmodi confertur ſervitus. Deniq; inter bona annumeratur, inter collatam terræ ubertatem, & rorem cœli à ſummo.

Tulit de lapidibus, qui jacebant, & ſupponens capiti ſuo dormiit. Gen. 28. 11. Dum Jacob hortatu matris exulat, contenditque in Syriam ſolus, extorris, nullô inſtructus viatico, aut jumento; & ſaxo incubat: tum enim verò jactum benedictionis ſemen pullulavit in petra, reſeratô cœlô quieſcenti. Oliva fer. 4. Dom. Paſs.

Et benedixit ei in eodem loco. Gen. 32. 29. Non lego, Jacobum benedictionem Domini conſecutum, uſque dum cum eo luctam iniit, & nervus femoris ejus marcuit. Cur huaúſq; benedictio dilata? Stephanus Cantuar. Jacob debilitatus benedictionem obtinuit. Hoc eſt, quòd *victus in infirmitate perficitur.* q. d. debilitas Jacobi divinam vocavit benedictionem: ut conſtet, afflictione, perpeti, non in perniciem patientis, ſed in ejus utilitatem, ſi patienter ferat, redundare. Caſtillo Illat. 96.

§. VII.

Tribulatio beneficium magnum, & donum.

Narrabo opera Domini: caſtigans caſtigavit me Dominus. Pſal. 117. 17. 18. Narratur opus creationis? vel quòd de paſcuis aſſumptus in regem? vel quòd de Goliath triumphârit? non. quid ergo refert? *caſtigans caſtigavit me.* Acſi inter tot illuſtria opera, & tanta beneficia, maximè eniteat caſtigatio divina.

divina. Sciebat, quantum lucrum, & fructum, castigatio, & afflictio, importet. Sylveira in Apoc. 3. 19.

Miserere mei secundùm eloquium tuum. Ps. 118. 58. Hoc dicere potest etiam prudens ægrotus Medico: ùt scis, medicinam adhibe; & ùt ars præcipit. Sæpe enim per animadversionem salutem procurat, & pœna sit benignitas. Sic etiam Medicus, & secat, & comburit; laboranti sanitatem tractans: sic etiam nos decet misericordiam petere. Nam aliquando per paupertatem misericordiam impetrit; & per ægritudines benignitatem largitur. B. Theodoretus hîc.

Cùm gustâsset, noluit bibere. Matth. 27. 34. Gustavit Christus omnes passiones; sed non absorbuit: quin reliquerit sequacibus posteris. Nec abolevit mortem, quæ originaliter provenit ex parentibus primis. Quanquam enim suâ Passione nostra peccata deleret, reconciliaret & Patri; non tamen mortem abstulit, nec passiones, ut non essent, absorbuit. Relinquendæ profectò erant divinò & infallibili decernente decretò, mors hominibus, & passiones; cum quibus humana natura certaret ad præmium; evaderétque supplicium; & angeretur timore, quæ amore primò non steterat. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Omne gaudium existimate fratres &c. Jacobi 1. 2. Hæc enim sunt magna beneficia Dei, sicut affirmat Apostolus Philipp. 1. 29. *vobis donatum est, pro Christo, non solùm ut in eum credatis, sed ut etiam patiamini pro illo.* Dion. Carth. in Matth. 5. Omnia adversa amanter suscipe, tanquam pretiosissima xenia tibi à Deo transmissa. Blosius parad. an. c. 9.

§. VIII.

Tribulationes à Deo proveniunt.

Ex Veteri.

DEUS providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Gen. 22. 8. Cùm hæc pater diceret, & filius audiret, *pergebant pariter.* ib. Cur Isaac patri non plures quæstiones movit? S. Chrysost. hom. 4. in 1. Cor. 2. ùt Dei nomen audivit, nullum ultrà verbum addidit; nec curiosiùs quidquam in quisivit: usque adeò prudens erat hic puer. Did. Niss. Pol. cœl. p. 2. l. 3. c. 2. Providentia Dei in adversis summum solatium.

Num pro Deo ego sum, qui privavit te fructu ventris tui? Gen. 30. 2. Abulensis: videns Rachel, quòd Jacob justè responderat; redargutionem factam patienter toleravit. Ratio patientiæ: quia Jacob dixerat; quod causa illius sterilitatis non esset alia, quàm providentia Dei. Did. Niss. citatus.

Pro salute vestra misit me Deus. Gen. 45. 5. Et iterum Gen. 50. 20. *eos cogitâstis de me malum; sed Deus vertit illud bonum.* Qui Deum calamitatum suarum authorem agnoscit; quidquid faciant hostes, quasi à Deo factum excusat, non accusat: imò grande inde sibi solatium parat; &, quod patitur, libenter, non dolenter, patitur. Velloso in Judith. 7. Paræn. 26.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Exod. 3. 2. Damnum timendum erat ex tanto igneo rubo: at tota flamma à Deo veniebat. Et ideo non damnum, sed multum boni rubo inferebat; ut inde illustrior, & viridior, appareret. Sylveira in Act. 7. 30. q. 21. Rubus ardet, & non comburitur: significabat enim Hebræos oppressos, & vexatos, igne persecutionum, minimè perituros; sed magis multiplicandos. Idem ib. q. 22.

Noli ire cum eis, neq; maledicas populo. Num. 22. 12. Curabat Balaac, ut Balaam celebris veneficus, malediceret populo Dei; sed Deus terruit veneficum. Mirum, quòd omnipotens Dominus venefici maledictionem populo suo metueret, & illum curârit avertere. Quòd veneficus maledicat populo Dei; ideò maledictus erit? Respondet Anastasius Nicænus q. 32. quam vim habebat vatis execratio, cui Deus prohibuerat, nè execraretur? nullam quidem vim habebat: falsâ enim tenebatur opinione. Sed quoniam populus continenter inique agens sustinebat plagas à Deo immissas; ad eorum imbecillitatem hæc dispensavit. Nam nè à Deo castigati existimarent se per vatis execrationem incidisse in calamitates; non sivit vatem uti execratione. Baeza t. 1. l. 4. c. 5. §. 11.

Dominus mortificat, & vivificat. 1. Reg. 2. 6. Tunc supplicia vitam pariunt, cùm superioris manu infliguntur: quæ si ministris permittantur, pro incolumitate invehent mortem. Etenim Dominus ideo vivificat, qui mortificat. Oliva l. 12. Strom. §. Dominus mortificat.

Quare percussit nos Dominus? 1. Reg. 4. 3. Non dixerunt, quare percusserunt nos Philisthiim; sed, *quare percussit nos Dominus?* pœnæ enim peccatorum DEO attribuendæ. Mendoza hîc.

Dominus præceperat ei, ut malediceret David. 2. Reg. 16. 10. Est iste Dei quidem lorum, & virga: non video lorum; sed video Deum, qui me flagrò cædit. Theodoretus q. 32.

Irruunt Sabæi &c. Job. 1. 15. Nil magis diabolus satagebat, quàm ut Job induceret ad credendum; pœnas, quas patiebatur, non à Deo, sed creaturis, provenisse. Unde ille multiplex nuntius, sive diabolus fuerit, ùt Chrysost. & Olympiodorus, putant; sive alius, diaboli fraude submissus; ùt Origenes, & alii sentiunt: ille, inquam multiplex nuntius nunquam eas Deo, sed creaturis tribuebat. Nunquam Deum nominat, ut Jobum ad impatientiam provocet. Job. autem: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Mendoza in 1. Reg. 4. 3.

Extende paululùm manum tuam. Job. 1. 11. Suâ id manu facere optabat: suam ipsam manum in affligendo DEI manum vocat. Quòd agnoscens Job dicit, unicum in malis solatium: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Octavianus in Eccl. 2. 3.

Dominus dedit. Job. 1. 21. Quia non attendebat, quis percuteret, sed quis permitteret, S. August. in Ps. 29.

Mitte

Mitte manum tuum, & tange os ejus &c. Job. 25. Multum insipienter loquitur: quæ enim à manu Dei veniunt, non ad perditionem, sed ad profectum, conducunt. S. Ambros. in Psal. 36. diabolus suô sermone deceptus est, qui dixit, *mitte manum tuam &c.* Misit Deus manum suam, & confirmatus est Job: cœpit benedicere, qui maledicere credebatur. Sanat enim justos, dum tangit, manus divina; non vulnerat. Sylveira in Act. 7. 30.

Obmutui, & non aperui os meum; quoniam tu fecisti. Amove à me plagas tuas. Ps. 38. 10. Ubi non solùm Deum respicit punitorem; sed etiam suas inde plagas consolatur. *Plagas tuas*: quia eas, non ut à creatura, sed ut à Deo imperatas, considerabat. Mendoza in 1. Reg. 4. 3.

Misit ante eos virum. Ps. 104. 17. Meritò dixit virum: quia multa passus, viriliter cuncta sustinuit. Considerandum est etiam, quòd dicit, eum Dominum misisse; qui fratrum suorum iniquitate distractus est. Novit enim Deus bene uti malis alienis. Sic enim omnia illi adversa feliciter contigerunt, ut missio facta sit Domini, Joseph dolosa venditio; sicut & ipse fratribus suis dicit. Gen. 45. 5. *pro salute vestra misit me Dominus Deus ante vos in Ægyptum.* Cassiodorus hîc.

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ &c. Ps. 122. 2. Qui sunt isti servi, & ancillæ, qui sic habent oculos in manus dominorum suorum? nisi qui jubentur cædi. Vapulat servus, sentit plagarum dolores; attendit ad manus Domini sui, quoadúsque dicat: parce. Ergo quid dicimus fratres? jussit nos cædi Dominus noster, & Domina nostra Sapientia Dei jussit nos cædi; & in hac vita vapulamus; & tota ista vita mortalis, plaga nostra est. *Sicut oculi* &c. Adhortatur, ut in tribulationibus manum Dei percutientis agnoscamus. S. August. hîc.

Læva ejus sub capite &c. Cant. 2. 6. Cùm ad sinistram manum cor propendeat; quando porrigitur læva ad sustinendum caput, simul divinum cor porrigitur. Nam quidquid DEUS per lævam operatur, sive permittendo adversa, sive comminando supplicia; ex amore procedit; & ut nos in sui amorem trahat. de Ponte hîc Exh. 41. §. 3.

Sustine sustentationes DEI. Eccli. 2. 3. Lyran. Dion. Hugo Card. id est, patientiam habe in tuis calamitatibus: quas cùm sustines, eôdem tempore in iisdem à DEO sustentaris, nè cadas: viréque sufficit, ut eas toleres. Qui ambulando baculo utuntur; portant illum quidem, sed ab eodem sustentantur. 2. Vocat tribulationes *sustentationes DEI*: quia immittuntur à DEO. Et optima ratio est ad sustinendum, considerare, quòd Deus illas immittat. Octavianus hîc.

Bona, & mala, à Deo sunt. Eccl. 11. 14. Purior est Dei amor in adversis, quàm prosperis: quia in cruce nihil habet amor carnalis, vel sensualis; uti habet in deliciis. Christus æquè dilexit Deum in monte Calvariæ, ac in monte Thabor. Quocirca piè S. Gregor. Naz. ep. 63. gratias ago, ait, ùt in lætis rebus, ità etiam in acerbis: quia exploratum habeo, nihil rerum nostrarum apud summam rationem expers esse rationis. Sicut in thermis ex uno latere videmus ebullire aquam calidissimam, ex alio frigidissimam; quæ in thermis commissæ temperatum, & salutare efficiunt balneum: sic in hisce Mundi thermis cernimus emanare à Deo tristia, & læta. Cornelius hîc.

Virga furoris mei, & baculus ipse. Isa. 10. 5. Quantus error! virgam aspicere percutientem, & manum percussoris non aspicere. Quis adeò stupidus? ut ab inimico vulneratus dicat, gladius me vulneravit, non hostis. &c. Cur ergo, cùm à Deo corripimur, Deum pœnæ authorem agnoscere recusamus? Dicimus, non est ipse. Canes imitamur; qui lapidem mordent, quô petiti sunt, non manum jacientis. Hoc totum non aliô fine facimus; quàm nè delicti nostri gravitatem agnoscere, vitámque in melius mutare, cogamur. Quamdiu enim mala, quæ patimur, alienis causis adscribimus, tamdiu culpam, ob quam punimur, non apprehendimus; nec irritati Numinis manum, à qua vapulamus, reveremur. Idem ibidem.

Idcirco percussit eos leo. Jerem. 5. 12. Sed quomodo id fieri potest? an non flagelli ictus vident, palpant, operiuntur? dicam? *negaverunt Dominum, & dixerunt, non est ipse.* v. 12. Sentiunt quidem flagellum, idque atrox; negant tamen esse flagellum DEI. Non credunt, Deum esse; qui bella immittat, famem, pestem, eluviones, incendia, turbines, terræ motus. &c. Segneri s. 15. die Ven. D. 2. Quadr.

Præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Jonam. Jon. 2. 1. Ad quid manus Dei præparavit piscem? ut pro morte præberet habitaculum; ut qui in mari iratum senserat Deum, in morte propitium sentiret. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 30.

Ex Novo.

Motus magnus factus est in mari. Matth. 8. 24. Tempestas non ex se orta est, sed potestati paruit imperantis. Origen. hom. 6. in divers. Motus hic maris creditur suscitatus magis virtute divinâ, seu miraculosè, quàm naturaliter: ut Christi potentia, & divinitas, panderetur, per motûs sedationem. Dion. Carth. hîc.

Calicem, quem dedit mihi Pater &c. Joan. 18. 11. Pater, non judex: id est, amore, non irâ, voluntate, non necessitate; gratiâ, non vindictâ. Rupertus l. 13. in Joan. Dedit Pater Filio calicem amarissimæ Passionis, quem usque ad fundum exhausit; pro eo, quod Pater dedit: cujus voluntati nihil statuit præferendum. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Non vis, ut bibam illum? ib. Non vis tu ô homo, quod vult Deus? non vis tu creatura, quod vult Creator? non tu servus, quod vult Dominus? &c. Idem ibidem.

Non

Non haberes potestatem adversùs me ullam; nisi tibi datum esset desuper. Joan. 19. 11. Non ad Præsidem, sed ad primum motorem, aspexit, quando crucem excepit. Stengelius t. 1. Judic. div. §. 5.

Dominus est. Joan. 21. 7. In mari solus Joannes, cæteris Discipulis id ignorantibus, agnovit Dominum multi in rerum turbatarum fluctibus non agnoscunt turbati maris authorem Deum; sed in eos, quos hostes putant, acriter stomachantur &c. Drexelius Heliotrop. l. 1. c. 2. §. 2.

Ex Patribus, & aliis.

Quoties Deus quocunq; flagellò huic Mundo irascitur, ad ministerium vindictæ apostatæ Angeli mittuntur. S. Isidorus Ep. l. 1. sent. c. 10.

Universa, quæ accidunt tibi, absque Dei non veniunt voluntate. Qui tibi adversantur, Dei faciunt consilium. S. Isid. Ep. l. 1. solil.

Pœnæ in semetipsis consideratæ minimè quidem possunt amari; sed consideratæ in sua origine, id est, providentia & voluntate, divina, quæ eas ordinat, & immittit; infinitè sunt amabiles, & amandæ. Intuêre virgam Moysis Ex. 43. 4. projecta in terram, & serpens horrificus: eandem vide in manu Moysis; & bacillus, qui patrat mirabilia. Intuere tribulationes: in semetipsis sunt horribiles; in voluntate autem divina si consideres, sunt puri puti amores, & deliciæ spirituales. Quoties contingit, nos habere aversionem contra remedia, & medicamenta; dum ea nobis medicus, vel apothecarius, exhibet: quæ tamen oblata nobis per amicam manum, amore horrorem superante, cum lætitia accipimus. Certè vel amor aufert asperitatem doloris, vel sensum illius efficit amabilem. Dicitur in Bœotia esse fluvius, in quo pisces apparent aurei: verùm tolle eos de aqua, quæ est locus eorum originis; habent colorem aliorum piscium naturalem. Afflictiones sunt tales: si eas aspicias extra Dei voluntatem, habent suam amaritudinem naturalem: at qui eas considerat in beneplacito æterno; omnino sunt aureæ, amabiles; & pretiosiores, quàm dici possit. Si Abraham vidisset necessitatem occidendi suum filium extra Dei voluntatem; quantas pœnas, quot convulsiones cordis, eum sufferre fuisset necesse. Sed videns illam in Dei beneplacito, erat illi rota aurea: tenerè proinde eam complexabatur. Si Martyres &c. S. Franc. Salesius de am. Dei l. 9. c. 2.

§. IX.

Tribulationes propriæ amicorum, dilectorum Dei.

Num. 1.

Figuræ, Symbola. Ex Veteri.

Quid vis fili? Gen. 22. 7. Filium vocat pater; dum ligat, dum sacrificat, dum ensem, & ictū, vibrat. Pater magis est pater, dum tentat; filius magis est filius, dum tentatur. S. Ambros. l. de Abr. c. 1. inflexibilis à studio devotionis minister, vocare filium frequentèr non timet: & hôc se meliorem patrem putabat, si eum immolaret Deo. Deus ostendit se patrem, dum tentat, dum flagellat: inter tentationes, ærumnas, regia filiorum Dei magis splendent insignia. Arcones in Is. 1. 2. Disc. 3.

Jacob, dum ei occurreret Esau; Rachel & Joseph, in extremis collocavit. Gen. 33. 2. ut quique ordines, sicut profundiùs hæserant affectibus patris; ità longiùs absisterent gladio ferientis. Rupertus l. 8. c. 2. in Gen.

Non sic Christus fecit cum suis dilectis.

Scyphum meum argenteum - pone in ore sacci junioris Gen. 44. 2. Scyphus in sacco junioris fratris absconditur. - O tormenta misericordiæ! cruciat, & amat. S. Gregor. hom. 21. in Ezech. Scyphus Joseph in ventus est in pera Benjamin dilectissimi: & calix Passionis Christi non invenitur, nisi apud ejus dilectos. Stella de contemptu p. 1. c. 82. Per Benjamin intelliguntur hic innocentes; quos Dominus teneriùs diligit: & ideò potiùs arguit hîc, ut puriores sint. Hugo Card. hîc.

Grando & ignis, mista pariter ferebantur. Exod. 9. 24. Mirabile! grandinem simul cum igne descendisse. Unde tam pacificum consortium inter calida, & frigida; humida, & sicca? Stephanus Cant. ignis, & grando, mixta pariter sunt: quia, dum Deus hominem punit, etiam signum sui amoris impendit: in igne enim fervor divini amoris exprimitur. Castillo Illat. 46.

Bibite, & inebriamini. Cant. 5. 1. Amicis communibus calix traditur epotandus: at charissimi hauriunt usque ad ebritatem. *Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Ps. 35. 9. Hesychius in cat. Græca: voluptatis torrente charissimos potat. Torrens voluptatis fuêre Christi pœnæ (*de torrente in via bibet*) *voluptatis* meritò dictum est; nam Christus in deliciis erat, cùm pro nobis pateretur. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. Obs. 4.

In vinculis Adam, traham eos, in vinculis charitatis. Os. 11. 4. Quænam Adæ vincula? Prado ad c. 6. Ezech. c. 9. traham in doloribus, & afflictionibus, quas à parente suo Adam hæreditârunt: hæc enim sunt amoris mei erga illos vincula, quibus soleo ad me allicere.

Ex Novo.

Ascendente eo in naviculam &c. Matth. 8. 23. Paulò antè v. 16. Dominus miracula faciebat turbis; nunc autem, ubi dura imminet tempestas, cum solis charis Discipulis ascendit. Consuevit enim labores, & pressuras, solis magnis viris committere. S. Chrysost. hom. 29. in Matth. ubi miraculorum ostensio erat; plebem permittit adesse: ubi autem tentationum, & timorum; acceptio; athletas orbis terrarum, quos excitaturus erat, hos solos assumit. Baeza t. 2. l. 11. c. 5.

Ecce motus magnus factus est in mari. Matth. 8. 24. Et œconomia servatur in Apostolis; ut advertas, sinè tentatione neminem posse ex hoc vitæ curriculo demigrare: quia exercitium fidei tentatio est. S. Ambros. l. 6. in Luc. 8.

Num. 2.

Exempla

Ex Veteri, & Novo.

Projicite eum in cisternam hanc. Gen. 37. 22. Justior in Jacobi familia Joseph in lacum detruditur : innocentior in familia Adæ occiditur à fratre primus Abel : Elias optimus inter Prophetas exulat. Baptista in carcerem mittitur. Alvarez Illustr. 62.

Tunc JESUS ductus est in desertum à Spiritu, ut tentareter à diabolo. Matth. 4. 1. Siccine agitur cum Filio amico & dilecto? Bone Deus! fateris filium, laudibus extollis, complaces tibi in ipso, & ad desertum impellis, ut tentaretur à diabolo ? S. Chrysost. hom 13. in Matth. *Tunc* istud ad quodnam tempus aptandum est ? procul dubiò ad illud, quò descendit Spiritus S. cùm etiam desuper delata vox ait : *hic est Filius meus.* Arcones in Isa. 1. 2. Disc. 3.

Quid timidi estis modicæ fidei ? Matth. 8. 26. Cur solùm Discipulos objurgat? de aliorum diffidentia tacet. Alii navigantes non adeò familiaritate conjuncti, néque scholam ejus frequentantes At Discipuli & teneriùs dilecti, & accuratiùs instructi. Naxera in Jos. 17. §. 18.

Dico autem vobis amicis meis. Luc. 12. 4. Servos suos dignatur appellare amicos tunc, cùm ad martyrium eos accendit : ut intelligamus, præsentis vitæ mala, mortémque, parari amicis ejus ; & talia esse amicitiæ ejus pignora. Cajetanus hîc.

Pater ! in manus tuas &c. Luc. 23. 46. Christus in probroso Calvariæ monte Patrem suum agnoscit. Ut nos doceret : qui se filium Dei gloriatur, premenda ejus vestigia : ut sit idem inter supplicia, qui inter delicias ; idem in ignominia, qui in honore ; iisdem oculis amarum spectet, quibus dulce. Vid. Niss. Sabb. D. 1. Quadr. §. 5.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Priùs dilectus dicitur, quàm infirmus. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 6. Mira sunt verba, magisq; miranda sententia. Si amas, ô Christe ! quomodo, & qualiter, infirmatur ? sinisne tuos infirmari dilectos? si infirmatur, ubi est, quod ames ? Nam à te non diligi, hæc est penitus mortalis infirmitas ; cùm neminem diligas, nisi quem diligendum agnoveris. Sim. Cass. l 5. c. 15.

Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Joan. 15. 9. Sicut dilectissimo Filio Deus crucem ex amore ad gloriam destinavit ; sic Filius Discipulis labors, ad meritorum augmentum, impertivit. S. Chrysol. s. 55. Charitas dolum non habet ; fraudem pietas, affectio non recipit falsitatem. Si Pater est, non potest non amare : si amat ; nisi quod bonum est, dare nescit. Negat patrem, qui de patris suspectus est largitate : ignorat se filium, quem data paterna sollicitant. - Ergo si Deum credis, & confessus es Patrem ; quidquid jusserit, quidquid in te elegerit ; crede, sibi satis salutiferum esse. Ramirez in ep. 5.

Amen, amen, dico tibi : cùm esses junior &c. Joan. 21. 18. ait Christus Petro post trinam testificationem amoris. Pro triplici amore promittitur Petro triplex tormentorum genus ; fervidè amanti Petro, ipsum pro Christo pati, & crucifigi : magna merces, pretiosum munus. Sylveira in Joan. 10. Prædixit Petro, quòd esset pro ipso passurus ; ubi amoris certitudine ferebatur in illum. Ut non solùm amor ostendatur in regimine ovium, sed in tolerantia persecutionum : ut non ipse amor possit ampliùs in virtutibus progredi, quàm mori pro Christo. Sim. Cass. l. 14. hîc.

Ego, quos amo, arguo, & castigo. Apoc. 3. 19.

Ex Patribus, & aliis.

Sævire videtur DEUS, cùm ista facit. Nè metuas, quoniam Pater est : nunquàm sic sævit, ut perdat. &c. S. August. in Psal. 65. Quando malè vivis ; si parcit, plus irascitur. Omnino istæ tribulationes flagella sunt corrigentis, nè sit sententia punientis. Id. ib.

Quis nos potest ampliùs amare, quàm DEUS ? Et tamen nos non solùm docere suaviter ; sed etiam salubriter terrere, non cessat. Formentis lenibus, quibus consolatur, sæpe etiam mordacissimum medicamentum tribulationis adjungens ; exercet fame Patriarchas etiam pios', & religiosos ; populum contumacem pœnis gravioribus agitat. S. August. ep. 48. post initium.

Quod te non vult pati, non pateris : quod te permiserit pati, flagellum corrigentis est, non pœna damnantis. Ad hæreditatem sempiternam erudimur ; & flagellari dedignamur? Idem tr. 7. in Joan.

In nos ità se gerit Dominus, ùt nos in nostros filios. Sunt tibi filii, castiga eos, suadet sapientia Ecclesiastaici. 7. 25. Atqui liberos nostros, & filios, valde, & supra quodcunque aliud, amamus. Clem. Alex. l. 1. pædag. c. 9.

DEUS omnia facit diligens : quemadmodum beneficiò afficiens posuit in paradiso ; & beneficiò afficiens ejecit è paradiso. Beneficiò quóque afficiens gehennam minatus est. Et quemadmodum patres, non solùm indulgentes filiis, sed etiam verberantes, patres sunt ; nec minùs verberantes, quàm indulgentes : ità etiam DEUS. S. Chrysost. in Psal. 110.

DEUS Pater est : nunquid amandus est blandiens ; & respuendus corripiens ? Cogita quoslibet cruciatus, extende animum in quaslibet in hac vita pœnas humanas ; compara gehennas : & leve est omne, quod cogitas. Et paulò pòst : quidquid hîc passus fuerit homo ; si corrigatur, emendatio est : si non corrigatur, duplex damnatio est. Et hîc enim luit pœnas temporales ; ibi experietur æternas. S. Chrysost. hom. de Job.

Quoniam

Quoniam nos valde amat ; ideò permittit, ut affligatur ; ut ei perfectiùs conjungamur. Nam matres quoq; solent insolentes pueros, diversis personis perterrentes, cogere eos, ut ad suum gremium confugiant : non eos quidem volentes molestiâ afficere ; sed hoc excogitantes, ut ipsi eis assideant. Ità etiam Deus, volens nos sibi conjungere, cùm sit amator vehemens, vel potiùs amatore quôvis vehementior ; permittit, ut ad talem redigaris necessitatem ; ut perpetuò vaces orationi, & eum assiduè invoces. Idem in Psal. 114. Tribulatio est pretiosus, & præclarus, annulus ; quô Deus animam sibi desponsat. Pati pro Deo res tantæ dignitatis est, ut homo jure se reputare debeat indignum eô honore. Blosius ep. ad amicum. S. Gertrudis afflictiones vocabat annulum desponsationis ; S. Franc. Seraph. sorores ; S. Borgias amicos.

B. Angela de Fulginio dicere solebat : temporalia bona, fortunas, honores ; esse panis micas, quæ cadunt de mensa Domini : Cruces verò esse delicatos opipari convivii bolos ; qui & fortibus Dei intimis apponuntur. Osorius regula 6.

§. X.

Tribulationes disponunt, & sunt via ad cœlum.

Figuræ, & Symbola. Ex Veteri & Novo.

Joseph totonderunt. Gen. 41. 14. Virga, & ferula, & flagella, tempus habent, quô radi necesse habemus contra venturam solennitatem æternæ jucunditatis : ibi enim nullus admittetur, nisi rasus. Quod significatum est Gen. 41. ubi legitur : *Joseph totonderunt, ac veste mutatâ obtulerunt regi.* Sed postquam solennitas illa advenerit, non erit ultrà necessaria novacula : quia pili noxiarum cogitationum, & affectionum, non renascentur ulteriùs, sicut modò. Hugo Card. in Eccl. 3. 1.

Domus de lapidibus dolatis, atque perfectis, ædificata est. 3. Reg. 6. 7. In ædificio templi omnes lapides priùs malleis tundebantur ; nè in illorum positione sonus mallei audiretur. Sic & vivi lapides, qui ponendi sunt in illa cœlesti Jerusalem, variis infortuniorum tunsionibus priùs poliuntur, quàm in ædificio cœlestis habitaculi collocentur. Blesensis ep. 12.

Malleus, & securis, non sunt audita. Ib. Quia lapides vivi lapides sancti, de quibus suprema civitas construitur, hìc dolantur ; hìc tunsionibus, & pressuris, expoliuntur. Ibi autem in pace per manum artificis locis suis aptantur ; ità ut nullus persecutoris malleus, nulla cædentium securis, ulteriùs audiatur. S. Rupert. l. 3. c. 11.

Ascendit Elias per turbinem ad cœlum. 4. Reg. 2. 11.

Funes ceciderunt mihi in præclaris. Ps. 15. 6. Funes sunt afflictiones : convertuntur autem in præclara, perducendo ad Resurrectionis æterna munera. Cassiodorus hìc.

Osculetur me. Cant. 1. 1. Ab ore, gladiô arato, osculum petit ? Gladius significat tribulationes. Sciebat, ad osculum beatitudinis non perveniri, nisi per medios gladios. Beda in 24. Luc. Sponsa prudentissima ad osculum sponsi sui non anhelat, nisi mediis gladiis tribulationum. Sylveira in Apoc. 1. 16.

Vidit duas naves. Luc. 5. 2. Duæ naves, sunt duæ viæ eundi ad Deum : scilicet innocentia, & pœnitentia. Et qui non fuerit ingressus in unam istarum, peribit in mari. Hugo Card. hìc.

Trans torrentem Cedron. Joan. 18. 1. Volens ire in hortum, per quem paradisus intelligitur, transit per torrentem, id est, per tribulationem, ad crucem. Hugo Card. hìc.

Venerunt ad portam ferream. Act. 12. 10. Ferrea porta, quæ ducit ad Jerusalem cœlestem, est crux, mortificatio, tribulatio, martyrium. V. Beda. apud Cornelium hìc.

Suscipit nos benignus Jesus in Religione sua, cùm clamamus, Abba Pater. Sumus hìc, dum vivimus, in ea Novitii : tempus Probationis habemus usquequo veniat dies Professionis faciendæ coram Abbate nostro Deo, & Cœlestium Conventu totô : ut tunc habeamus vocem in Capitulo, stallum in choro, cibum in Refectorio, lectulum in dormitorio. Gerson. tr. 10. sup. Magnif.

Panis in mensa. Lem. *Per multas tribulationes.* Masenius.

Ex Patribus, & aliis.

Omnes oportet transire per flammas, sive ille Joannes Evangelista sit, quem ita dilexit Dominus, ut de eo diceret ad Petrum Joan. 21. *Sic eum volo manere &c.* De morte ejus aliqui dubitaverunt ; de transitu per ignem dubitare non possumus ; quia in paradiso est, nec separatur à Christo. Sive ille sit Petrus, qui claves accepit regni cœlorum ; qui supra mare ambulavit, oportet dicat : *transivimus per ignem, & aquam &c.* S. Ambros. in Ps. 118. Oct. 20.

Quid est, quòd jejuniis solennia prævenimus ? nisi quòd per multas tribulationes oportet nos intrare in regum Dei. S. Bernardus in. Vigil S. Andreæ.

Non dedignetur justus intrare cœlum per portam crucis, per quam ingressus est Dominus. S. Thom. Vill. conc. 2. de uno M.

Tribulationes calcaria sunt, quæ faciunt nos currere ad Deum. Idem conc. de MM.

Mors, afflictiones, sudores, labores (quibus abundat vita nostra) quæ justâ Dei ordinatione sunt pœnæ peccati ; sunt etiam, beneficiô suavis ejus misericordiæ, radii, & gradus, ad ascendendum in cœlum ; media ad proficiendum in gratia ; & merita ad obtinendam gloriam. S. Franc. Sal. de am. Dei l. 9. c. 1

Crux præsens scala est ad gloriam. ; & è converso, præsens gloria scala est ad crucem æternam. Hugo Card. in Gen. 39.

Tribulatio mittitur velut nuntius gratissimus, de præsenti miseria vocans ad felicitatem æternam. Hugo Card. in Matth. 27.

§. XI.

Tribulationes mundant, sanant, præservant à peccato.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola. Ex Veteri, & Novo.

Ecce populus Israël multus, & fortis nobis est: venite, sapienter opprimamus eum, ait Pharao. Ex. 1. 9. 10. Imò insipienter populus opprimitur. Sapienter deliciis appositis inescarentur, nè fugam arriperent. Glossæ Græcæ author: DEUS Israelem afflictari permisit, ut Ægyptiorum deos tartareos odio haberent, atque ex Ægypto egrederentur alacriùs. Quod æquò animò non feciſſent, si in Ægypto victum, tranquillámque vitam habuissent. Escobar t. 6. Par. Chr. S. 3. Obs. 2. l. 3.

Orate Dominum. Exod, 9. 28. Origenes: nescire Dominum se ait Pharao. Ex. 5. 2. Vide, quid agat cruda superbia! Donec *in laboribus hominum non est.* Ps. 72. 5. 6. *& cùm hominibus non flagellatur; propterea tenuit eum superbia.* Deniquè videbis eum paulò pòst, quantum proficit in flagellis, quantò melior verberatus afficitur. Iste, qui modò dicit: *nescio Dominum*; postea, cùm vim sentit verberum, dicturus est: *Orate Dominum.*

Fecit Moyses serpentem - quem cùm percussi aspicerent, sanabantur. Num. 21. 9. Deus per serpentem æneum sanavit morsos â serpentibus. Sic labores, & adversa, quibus nos percutit, sunt instrumenta, quibus animæ vulneribus medetur. Diez conc. 2. D. 5. Epiph.

Cornua rhinocerotis; cornua illius. Deut. 33. 17. Ut enim cornua rhinocerotis acuta sunt quidem ad feriendum, & salutaria ad medicandum; ità & labores, qui nobis à Christo Domino inferuntur, plagas quidem corporibus, animis tamen, afferunt, sanitatem. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 8.

Nunquid mare ego sum, aut cetus? quia circumdedisti me carcere. Job. 7. 12. Responderi potest: ità prorsus se rem habere. Cùm enim intus Orientales esset magnus divitiis, honoribus, liberis, amicis; timendum fuit, nè tanquam cetus in prædulci aqua corrumperetur: ideò multò sale tribulationum condiri debuit. Incertò Auth.

Nigra sum; sed formosa. Cant. 1. 4. Nigra propter tribulationem; formosa propter conscientiæ puritatem. Hugo. Card. in Num. 12.

Spiritu S. & igni. Matth. 3. 11. Author Imp. intelligit tribulationes, quibus, quasi igne, suos affligit Christus, & mundat. Duplex est sensus, alter significans solenne principium ablutionis totius humani generis celebratum in die Pentecostes: alter significans baptismum tribulationis. Cajetanus hic.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut novaculâ pili superflui de corpore amoventur; & acutis pectinibus purgantur lanæ; & capita à fœcibus suis, & panni acrimoniâ saponis, & lixiviô, aut fullonum herbis, mundari solent: sic justorum mentes à tribulationibus toleratis. S. Bernardinus tom. 1. s. 8. art. 1.

Sicut vestes diu inclusas, & à tinea corrosas, vel nimiô pulvere respersas, aliquando virgâ percutimus, ab eis vermes, & pulverem, percutientes excutimus: sic Deus homines nimiô luxu, & abundantiâ, corruptos; illecebrosis appetitibus, velut vermibus, corrosos; vanitatis, & cupiditatis pulvere fœdatos; tribulationis virgâ, excusâ vanitate & carnalibus desideriis extinctis purificat. S. Thom. Vill. conc. 3. de M.M.

Sicut cibus adhæret vasi, in quo coquitur, nisi moveatur; & perdit saporem debitum, debitumq; colorem: sic cor hominis adhæret isti Mundo; nisi moveatur per tribulationes. Idiota contempl. l. 2. c. 1.

Recentes, & usui aptæ, animalium carnes, nullô præveniente fœtore, sale condiuntur, nè scateant vermibus. Multò magis boni, nè in virtutibus otiô marceant, aguntur adversitatibus. Sim. Cass. l. 1. c. 25.

Vidua est virtus, quam non patientia firmat. Flagellô Domini pulvis excutitur; quem ad deformationem animæ iniquitas assidua congessit: & exteriorî vulnere sanatur plaga interior. Blesensis ep. 31.

Mappa ex lino Indico in ignem injecto. Lem. *Terget, non uret.* Atque id causæ fuit, teste Pliniô l. 19. c. 1. cur ex eo lino contexuerint olim sacculos, ad servandos in sepulchrali pyra Imperatorum cineres. Cœterùm indicare voluit Author Symboli: ærumnis vitæ hujus purgari, non uri animum suum.

Trochus. Lem. *Cadit, nè cadat.* Picinelli Vel. *Dant animos plagæ.*

Liber foliis absinthii coopertus. Lem. *Tineæ procul.* Idem.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri, Novo, Patribus.

Sepi viam tuam spinis. Os. 2. 6. Spinæ námque adversitatis utiliter compungunt, atque lacerant pedem ad mala currentis, & inhiantis deliciis pernitiosis: ut saltèm spinarum talium commonita anima rationalis dicat: vadam, & revertar ad virum meum priorem. S. Rupertus hîc. S. Hieron. ex quo intelligimus, quòd providentiâ Dei sæpe nobis accidunt mala; nè habeamus ea, quæ cupimus; ac variis calamitatibus hujus Sæculi, ac miseriis, ad Dei servitutem redire cogamur.

Effundam, quasi aquam, iram meam. Os. 5. 10. Sicut aqua visibilis mundare solet sordes corporeas; ità illa captivitas mundavit populi peccata. Rupertus hîc. Cur ira divina potiùs aquæ, quàm igni, comparatur? quia lavat à sordibus.

Cùm immundus spiritus &c. Matth. 12. 43. Mens in tribulatione posita est locus ille aridus. S. Bernardinus s. 8. Art. 1.

Rubigo quædam apprehendit otiosam animam, & consumit splendorem, ac alia omnia. Quânam re detergetur rubigo illa? cote

tribula-

tribulationum: illæ utilem animam facient, & ad omnia accommodam S. Chryſoſt. hom. 35. in Acta.

Non poteſt ab afflicta anima aliquid mali fieri. Noſter pædagogus eſt afflictio. Id. ib. hom. 42.

Tunc anima purgatur, cum propter Deum affligitur: tunc majori fruitur auxiliô, cùm ampliore eget ſubſidiô; gratiámq; meretur copioſiorem. Quod auro ignis, hoc animabus afflictio; ſordes purgans, puros reddens, ſplendidos efficiens, & hilares. Idem hom. 26. in 2. Cor. 12.

Omnis, qui malum aliquod hîc patitur; vel patitur, ut peccata diſſolvat; vel ut coronæ augeantur. Theophylactus in Matth. 2.

§. XII.

Tribulationes retrahunt ab Inferno.

Ex Veteri, Novo, Patribus & aliis.

IN ſex tribulationibus liberabit te; & in ſeptima non tanget te malum. Job. 5. 19. Quæ ſunt fames, ſitis, frigus, labor, morbus, mors. His percutit Dominus, & liberat. Septima eſt pœna æterna, quæ penitus non tangit eos. Hugo Card. hîc.

Hæc ſit mihi conſolatio &c. Job. 6. 10. q. d. ſcio, quòd Dominus hîc quibusdam parcit, ut in æternum feriat: ſed me, hîc non parcens, feriat: quod mihi eſt conſolatio. Idem hîc.

Domine, nè in furore tuo arguas me. Pſ. 6. 2. Non ſupplicat Domino Patri, ut non arguatur; ſed nè in Judicii ſeveritate culpetur: quia hîc multis argui ſalus eſt. Apoc. 3. 19. *Ego, quos amo, caſtigo.* Caſſiodorus hîc. Petit, ut ante Judicium, non in Judicio, corripiatur: quia, qui ibi arguitur, ſinè dubitatione damnatur. Idem ibidem.

Domine, nè in furore - quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi. Pſal. 37. 3. Secuta eſt cauſa probabilis, ut in illo Judicio jam non debeat puniri, qui malis præſentibus vehementer afflictus eſt. Dominus enim, cùm hîc vindicat, ibi parcit: quoniam clementia ejus in idipſum duas non exigit ultiones; ſicut ſcriptum eſt Nahum 1. 9. 12. *non affligam te ultra non judicabit Dominus bis in idipſum.* Caſſiodorus hîc.

Dediſti metuentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcûs. Pſ. 59. 6. Per tribulationes, inquit, temporales ſignificâſti tuis fugere ab ira ignis ſempiterni. S. Auguſt. hîc.

Expandit rete pedibus meis. Thren. 1. 13. Quia eos poſt voluptates, & deſideria cordis eorum, proſperè uſq; ad finem vitæ iræ non permiſit; ſed convertit eos retrorſum: ut dolores, & duriſſimas ſentirent anguſtias tribulationis, pro ſuis peſſimis adinventionibus. S. Paſchaſius hîc.

Factus eſt Dominus, velut inimicus. Threa. 2. 5. Mirâ diſpenſatione temperat ſententiam ſeveritatis: dum quaſi, & non ex toto, inimicus dicitur: quia etſi eam videatur deſerere in manibus hoſtium; & affligere aliquoties in tantum, ut penitus deſtituta credatur. Non de crudelitate inimicitiarum fortè venit, ſi ſe demum converterit; ſed de providentia pietatis; ut ad eum flagellata redeat. Idem hîc.

Acceſſit, & tetigit loculum. Luc. 7. 14. Quoties & tu ad Inferni ſepulchrum properas? miſericors autem Dominus tangit manu loculum, corpus divitias, &c.; mittendo morbum, infortunium: ut te retineat, & ad vitæ gratiam revocet. Stella hîc.

Et nunc manus Domini ſuper te: & eris cæcus; non videns ſolem uſque ad tempus. Act. 13. 11. Cur S. Paulus Elymam magum potiùs percutit cœcitate, quàm aliâ pœnâ? S. Chryſoſt. hom. 28. in Acta: quô ille adductus eſt ſignô, hôc & hunc voluit adducere.

Melior eſt modica amaritudo in faucibus, quàm æternum tormentum in viſceribus. S. Auguſt. l. de decem chordis c. 9.

Quàm multa habeant impii in hac vita munera, & dona gratuita, ab illo, quem contemnunt; enumerare quis poteſt? Inter quæ illud magnum, quòd exemplis interpoſitarum tribulationum, quas hujus Sæculi dulcedini, tanquam bonus medicus, miſcet: admonet eos, ſi attendere velint, fugere ab ira ventura. Et cùm in via ſunt, id eſt, in hac vita, concordare cum ſermone Dei, quem ſibi adverſarium fecerunt malè vivendo. Quid ergo non miſericorditer hominibus præſtatur à Deo, âquo etiam tribulatio beneficiũ eſt. Nam res proſpera donum eſt conſolantis; res autem adverſa donum eſt admonentis Dei. S. Auguſt. ep. 87.

A Domino caſtigari, & tanquam à pædagogo erudiri, eſt, à morte liberari. *Virga tua, & baculus tuus; ipſa me conſolata ſunt.* Clem. Alex. l. 1. pæd. c. 7.

§. XIII.

Tribulatio eſt ſchola; docet, illuminat. Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

DE felle piſcis linivit oculos patris ſui. Tob. 11. 13. Tribulatio eſt illud amarum fel, quô oculi Tobiæ, id eſt, viri juſti, ad Dei cognitionem fuerunt illuminati. Bernardinus tom. 1. ſ. 8. Art. 2. Plerúmq; bonus activus per amorem terrenorum, quaſi calorem ſtercorum, excœcatur: ſed Dominô viſitante per amaram compunctionem, tanquam fellis unctionem, curatur; & ad ſpeculationem cœleſtium revocatur. S. Bonaventura in Pſ. 118.

Reſpondens autem Dominus Job de turbine. Job. 38. 1.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis. Pſ. 19. 2. Tribulatio dies dicitur: quia illuminat. Hugo Card. hîc.

In terra deſerta, & invia, & inaquoſa ut viderem virtutum tuam, & gloriam tuam. Pſ. 62. 3.

Vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone. Ezech. 1. 4. inter turbines, videt divinitatem.

Igitur-ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum levavi, - altiſſimo benedixi. Dan. 4. 31. Tantum utilitatis ex calamitatibus percepit; ut Prophetæ inſtar, de Deo ſentiat, & loquatur. Theodoretus.

Et ſedens docebat de navicula turbas. Luc. 5. 3. Ut doceremur; nullum eſſe capiendæ ſa-

pientiæ lycæum accommodatius, quàm concussum tempestatibus æquor. Oliva l. 1. Strom. §. Benedixit illis Simeon.

Elevans oculos suos, cùm esset in tormentis. Luc. 16. 23. Tribulatio aperit oculos, & sæculi alterius beatitudinem contemplatur. Escobar t. 6. Par. Chr. l. 3. Sect. 2. Obs. 2.

Collyrio inunge oculos tuos. Apoc. 3. 18. Collyrium est tribulatio; quæ per sui amaritudinem mentem illuminat. Albertus M.

Exempla. Ex Veteri.

Orate Dominum. Exod. 9. 28. Ecce Pharao durissimus; tamen proficit verberatus. Ante verbera Dominum nescit, verberatus pro se supplicari Dominum rogat. Orig. hom. 3. in Ex.

Disciplina tua ipsa me docebit. Ps. 17. 36. Quæ non didicerat in thure, nec hauserat in arca; informandum se iis fugâ, latebrisq; sperabat. Plus eum Absolonis sica imbuit, quàm batillus Samuelis. Oliva l. 1. Strom. §. Benedixit illis Simeon.

Beatus quem tu erudieris Domine. Ps. 93. 12. Vatablus ex Hebr. *beatus, quem tu castigaveris Domine.* Quemadmodum parvi pueri doctrinam despicientes, ob ferulas, flagellaq; quæ Magistri, & pædagogi adhibere solent, attentius dictata suscipiunt; & ipse sermo ante plagas non auditur; post verbera, doloresque, veluti statim apertis auribus, & auditu, excipitur oratio, & memoriâ custoditur. Sic, qui divina audiunt præcepta, & ad ea servand se negligenter habent; postquam ex Deo disciplina eis inflicta est, ad ipsius mandata servanda, ac ei obtemperandum, voce quadam excitari videntur: ex quo ipsorum auribus sapientia statim admittitur. S. Basilius S. in principium Proverbiorum.

Castigásti me, & eruditus sum. Jer. 31. 18. Ergo virga plumescit in calamum, vulnus palescit in chartam: liber, non livor, est, qui plagam ambit. Oliva l. 1. Strom. §. Benedixit illis.

Ex Novo.

Si filius Dei es; dic, ut lapides isti panes fiant. Matth. 4. 3. Tunc ignorat diabolus, an Christus sit Dei filius. Postea verò Matth. 8. 29. *clamaverunt: quid nobis, & tibi, Jesu fili Dei? venisti ante tempus torquere nos.* Origenes: ubi tormenta senserunt, sciunt Dominum. Ante flagella dicunt, nescio Dominum.

Vir plenus leprâ, & videns Jesum. &c. Luc. 5. 12. Vexatio ejus aciem acuit oculorum, ut Deum intueri posset. Quot in eadem via bene valentium oculi Jesum despexêre! quot, dum solum lumen oculorum recipiunt, cum adversâ valetudine ad lectulum alliduntur! Oliva l. 13. Strom. Luc. 5.

Vos vocatis me Magister, & Domine; & bene dicitis. Joan. 13. 13. Bonô ordine hæc duo junguntur: Dominus timorem incutit; otiantem servum, aut malè operantem, flagris accipit: Magister verò docet, ignorantiæ tenebras depellit. Pinna Ethol. 10.

Ex Patribus, & aliis.

Calamitas prudentia consilia ùt plurimùm parere solet. S. Joan. Damasc. orat. 2. de Ass. B. V. Ezechias, cùm esset in tribulatione, vide, qualia faciebat pro salute sua: saccum induit, & in terra sedit, 4. Reg. 19. 1. Ubi autem in deliciis esse cœpit, cecidit præ altitudine cordis sui. - Quando tribulabantur Israëlitæ; multò plures fiebant: quando autem illos dimisit; tunc omnes peribant. S. Chrysost. hom. 16. in Acta.

In præsenti vita, velut in ludo quodam literario, per morbos, tribulationes, tentationes, paupertatem, & alia, quæ gravia videntur, imbuimur; quatenus ad futurorum bonorum receptaculum idonei reddamur. Idem hom. 10. in c. 6. Rom.

Magnum est bonum tribulatio. Et hoc ex nostris discimus filiis: nam absque tribulatione nihil utile discerent; nos autem plus illis afflictionis indigemus. Si enim illic passionibus quiescentibus illos muniunt; multò magis nos, & præsertim tantis detentos: sed nos potiùs pædagogos oportebit habere. A puerulis enim nunquam magna committuntur peccata; â nobis verò magna nimis: pædagogus autem noster, tribulatio. Idem hom. 62. ad pop. Ant.

Henricus Suso, postquam diris afflictionibus corporis à decimo octavo ætatis anno ad quadragesimum se exercuit, in extasi visus sibi videre juvenem egregium cum hac voce: diu satis in minoribus, & trivialibus exercitatus es scholis; jam tempus est, ut ad altiora contendas. Ductus ergo ab illo in domum quasi Religiosam; in qua morabantur viri seipsos per omnia abnegantes: traditus est illius disciplinæ Magistro &c. Bollandus 21. Jan.

§. XIV.

Tribulatio prodest virtuti, perfectioni. Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen. 41. 52. Ordinavit omnipotens, multos per tribulationes, & adversa, plus crescere: quoniam proprium est virtutis, adversitatibus prosperari. Unde de filiis Israel legitur. Ex. 1. 12. quòd, *quantò opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur, atque crescebant.* Optimè radicata noscitur virtus, quæ crescit inter adversa: & dum sævi fluctus insurgunt, in altiora ipsa consurgit. Sim. Cass. l. 14. Joan. 21. 6.

Si dormiatis inter medios Cleros &c. Ps. 67. 14. Hebr. *Si dormiatis inter medios tripodas & ollas*; ex quarum contactu denigrati aliquantum fueritis: scitote tamen, quòd tunc potiùs estis formosi; sicut columbæ; quæ argentatas, & candidas, habent pennas, quibus ad cœlestia volent: & dorsum, quô ipsas tribulationes pertulistis, erit fulgenti charitatis auro splendidum. de Ponte in Cant. 1. Exh. 22. §. 1.

Simile

Simile est regnum cœlorum grano sinapis. Matth. 13. 31. Granum sinapis, nisi conteratur, nequaquam vis virtutis ejus agnoscitur: nam non contritum lene est, si verò conteritur, inardescit; & quod in se acerrimum latebat, ostendit. Sic unusquisq; vir sanctus, cùm non pulsatur; despicabilis, ac levis, aspicitur: Si verò illum tritura persecutionis opprimat; mox omne, quod, calidum sapit, ostendit; atque in fervorem virtutis vertitur, quidquid in illo antè despicabile, infirmumq; videbatur. S. Gregor. Præf. in Job.

Ex Patribus, & aliis.

Nemo vires suas in pace cognoscit. Si enim bella desunt, virtutum experimenta non prodeunt. Improvidus miles est, qui fortem se in pace gloriatur. S. Gregor. mor. l. 23. c. 18.

Agit hæc divina misericordia; ut ex una, eadémque re, ex qua carnalibus dat flagellum, ex ea spiritualibus virtutis præstet incrementum. Cumque illos per tribulationem purgat, istos ex societate tribulantium ad majora præmia excitat. S. Gregor. hom. in Ezech.

Sicut unguenta, nisi commota, redolere latiùs nesciunt; & sicut aromata fragrantiam suam, non nisi cùm incenduntur, expandunt: ità sancti viri, omne, quod virtutibus redolent, in tribulationibus innotescunt. S. Gregor. Præfat. in Job.

Gubernatoris peritiam non probat tempories serena, sed procellosa tempestas. Blandiente aurâ navim regit ultimus nauta: in confusione ventorum primi quæritur ars magistri. S. Chrysol. s. 20.

Frumenti granum projectum in terram, & mortuum; cum juxta siccum lapidem pullulâsset, lilium ità fertur illi dixisse. Unde tibi contrito, & mortuo, spiritus germinandi? cùm ego, quando conteror, eò ipsò perdor? Cui granum respondit: hoc mihi ex virtutis granditate contingit: quâ fit, ut passio mea, sit mea actio; &, dum morior, reviviſco. Phœnix mortua generat; & cinnamomum contritum plus inflammat. Sic infirmum membrum sinè dolore tangi non patitur; & sanum, dum tangitur, delectatur. S. Cyrillus Apol. c. 21.

Est quædam in fabulis arbor, quæ secta floret, & cum ferro certamen suscipit: acsi novum, ac insolens quoddam, proferendum est de re nova, & inaudita: morte vivit, & sectione germinat; incrementum denique sumit, cùm absumitur. Hæc quidem est ipsa fabula, fingendique libertas. Mihi verò videtur omnino quiddam hujusmodi esse philosophus: ærumnis incalescit; casus tristes materiem virtutis existimat. S. Gregor. Naz. orat. 13.

Ubi vincula sunt, illic necesse est magnum quid fieri: ubi afflictio, illic omninò & salus est; illic prorsus magnæ sunt virtutes. Diabolus enim, quando calcat, tum potissimùm percutitur: quando servos DEI ligat; tum maximè sermo DEI crescit. S. Chrysost. s. 8. in Eph.

Job passionibus videtur magis, quàm virtutis actionibus, profeciſſe: nam neque ità illustris est habitus, cùm pecuniam possidebat, cùm domum pauperibus referabat, substantiamq; erogabat: quàm quòd audiens ruinam non se acerbè agit &c. Idem hom. 5. de patientia Job.

Tolera tribulationes: inter ipsas enim virtutes, quemadmodum inter spinas rosæ, nascuntur, & germinant. S. Nilus Cap. paræn.

Quemadmodum cannabi, ac lini, species non est idonea, ut ex eo fila, subtilissima, fiant; nisi diutius elaboretur, atque exerceatur: imò quantò magis illud torquetur, tantò purius, aptiusq;, efficietur. Sic & anima Deo devota multas probationes, atq; tentationes, subiens; afflictionesque fortiter tolerans; purior, utiliorq; ad spirituale extenuationis, & humilitatis, opificium redditur. S. Ephrem de Patientia.

Lucerna, licèt videatur extingui, cùm emungitur; tamen clarior redditur: sic Sancti, licèt tribulationibus premantur; tamen lucidiores redduntur. Hugo Card. in Joan. 6.

Nunquam servatur vinum bene in bonitate sua, nisi in fœce: nec boni, & justi, in virtutibus stare, & proficere, possunt; nisi probentur tribulationibus, & iniquorum persecutionibus. Revel. S. Brigittæ l. 1. c. 22. Verba B. V.

Sicut in mari, & aquis amaris; majores, pinguiores, dulcioréque, pisces reperiuntur, quàm in dulcibus fluminibus: ità in mari pœnitentiæ, austeritatis, paupertatis, tribulationis; majores, perfectioréque Sancti. Diez. conc. 5. in Comm. MM.

Equus. Lem. *Dant animos plagæ.* Picinelli.

Spica. Lem. *Perficitur æstu.* Idem.

Cithara. Lem. *Ex pulsu metos.* Citharizamus, cùm in passionibus nostris, vel damnis, securi, aut læti, dicimus: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* Cassiodorus in Ps. 32. Idem.

Ignis. Lem. *Increscit malis.* Vel: *Contraria juvant*: id est, venti: ignem charitatis persecutiones magis inflammant. Idem.

Chordæ musicæ. Lem. *Plus torta, plus musica.* Athenienses de pace non nisi attriti cogitabant: ità pleriq; nostrûm vix de Deo, nisi afflicti. Just. Lipsius cent. 3. ad Belg. ep. 4. *In tribulatione suâ manè consurgent ad me.* Os. 6. 1. Idem.

Torcular. Lem. *Dum comprimit, exprimit.* Idem.

§. XV.

Affinis priori Tribulatio facit probum, adducit ad Deum, invenit Christum.

Num. 1.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Nunquid habemus residui quidquam in facultatibus, & hæreditate domus patris nostri? Gen. 31. 14. Sicut illas conjuges Jacobi adversa impulerunt, ut illum relinquerent patrem, qui filiarum comedisset pretium; & talem sequerentur virum. Sic & adversa Mundi plerumq; dilectam Deo juvant animam; ut anhelantiùs tendant ad Deum. Rupert. hic.

Apparuit

illô tempore. Stella de contempt. p. 1. cap. 79.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. Ex. 3. 2. Cur inter flammas, & spinas? cur non in throno excelso, ùt Isaiæ: vel curru mirabili, ùt Ezechieli: vel in gloria majestatis, ùt ei in monte Sinai? Missurus erat Moysen in Ægyptum, inter pericula & spinas persecutionum; ut ex tali visione disceret patientiam. Christus inter spinas, flagella. Vis Christiane ad eum pervenire? perge per crucem, spinas: aliter non habebis accessum. Sylveira in Apoc. 1. 18.

Cùmq; secundò misisset, & ille noluisset venire ad eum &c. 2. Reg. 14. 29. Absolon, cùm bis vocari curaret Joab, obsecrans, ut ad se veniat; ille verò venire noluisset; jussit Absalon servos suos succendere igni agrum Joab. Quod cùm fecissent, venit Joab ad Absolon; ut de illato sibi damno conquereretur. Quâ occasione Absolon prolixè cum eo locutus; quidquid ab eo volebat, obtinuit. Eôdem modô, cùm non vis audire suavem, & amicam Dei vocationem; nec ea, quæ per suos Prædicatores tibi significat: tunc jubet suas creaturas variis te calamitatibus affligere: ignem, ut domos tuas incendat; grandinem, ut vineam, & agros, destruat; morbum, ut corpus vexet. de Ponte tom. 1. de perf. Christ. hom. tr. 1. c. 13. §. 3.

Ab aquilone aurum venit. Job. 37. 22. Alii dixerunt: *ab aquilone nubes aurei coloris.* Ità enim Sanctos homines, qui sunt nubes Dei, tentant frigora aquilonis: ut eos pretiosos, & igne charitatis rutilos, reddant. V. B. hîc.

Percussit petram, & fluxerunt aquæ. Ps. 77. 20. Sponsa virgam verberantem sponte suâ recipit. Cant. 5. 7. Imitatur saxum illud, de quo vates: *percussit* &c. Eam nimirum ob causam percussa, velut rupes, illa à Moyse: ut ad similitudinem illius, & ipsa Verbum Dei de vulnere imbris instar effusum, pro sitientibus quasi quandam scaturiginem emittat. S. Gregor. Nyss. in Cant. hom. 12.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. Nè excutias myrrham: Dilectus latet inter fascem. Cave, nè dolores repellas: quia salutare tuum in infirmitate rejicies. Absconditus vultus ejus. *Verè tu es Deus absconditus.* Isa. 45. 15. *Audite hæc domus Jacob, qui vocamini nomine Israël.* Isa. 48. 1. Nomine, Israel estis, non re: qui Deum non videtis latentem in myrrha. Oliva t. 2. Strom. §. Dirumpamus vincula.

Sicut lilium inter spinas. Cant. 2. 2. Cave, nè perdas lilium, dum spinas fugis. Latet lilium in spinis; splendet Deus in rubo. Si corticem consilii times, unionis pretiô defraudaris. Tenebras fugiens perdes lucem illam, quæ lucet in tenebris. A tabernaculo Salomonis recedis, dum pelles ei circumdatas spernis. Dum times virgam egredientem de radice Jesse, amittis florem ex ea ascendentem. Lia, quam despicis, pariet tibi Judam; è cujus germine & reges prodibunt, & Rex regum orietur. Si lippientem recusas, solem justitiæ è stirpe tua erumpere non videbis. Idem ibidem.

In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni. Cant. 3. 1. Surgit, quærit Dilectum.

Invenerunt me custodes-paulùm cùm pertransissem. Cant. 5. 7. Vulnerata fruitur; deliciis affluens requirit. S. Ambros. hîc: bene tollitur ei pallium, quæ ad Christum propinquat: ut Deum visura, mundô corde gradiatur. Naxera in Jos. 10 §. 21.

Anima mea desideravit te in nocte. Isa. 26. 9. De nocte, id est, tribulatione, & cruce; per quam nos ducis ad gloriam, suspirabo ad te. Cornelius hic.

In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Os. 11. 4. In funiculis Adam trahit, quando dolorem incutit, aut timorem in vinculis charitatis; cùm vel beneficia exhibita recolit, vel exhibenda promittit. Hugo Card. in Gen. 1. Funiculi Adam sunt flagella: quia & ipse primus, & per eum nos flagellati sumus. Vincula verò charitatis sunt Dei beneficia. S. Bonaventura s. 2. fer. 4. Pent. Non dixit funibus: quia dolores, & afflictiones hujus Mundi nihil sunt in comparatione pœnarum Inferni. Funiculi Adæ, sunt labores, & miseriæ, hujus Mundi: quibus Deus trahit nos ad se; qui nihil sunt aspectu gloriæ. S. Vinc. Ferr. s. fer. 4. Pent.

Jube me ad te venire super aquas. Matth. 14. 28. Petrus dum fluctuat, dum mergitur, dum periclitatur, sic pervenit ad Dominum: ostendens nobis; quòd non nisi per pericula properetur ad Christum. S. Ambrosius hîc.

Dolentes quærebamus te. Luc. 2. 48. Portâ cœli absque clave crucis aperiri non potest. Si Christum in templo gloriæ invenire volumus, quærendus cum dolore, luctu, lacrymis, ac patientiâ. Did. Niss. D. 1. Epiph. §. 4.

Ex aliis.

Ferrum ignitum malleô contusum. Lem. *Dant vulnera formam.* Picinelli.

Tela acu picta. Lem. *A vulnere decor.* Idem.

Culter tonsorius. Lem. *Detrahit, & decorat.* Idem.

Organum. Lem. *Sub pondere melos.* Idem.

Horologium Caroli V. in annulo. Lem. *Pungit sed monet.* Quid non misericorditer præstatur hominibus à Deo; à quo etiam tribulatio beneficium est. Nam res prospera, donum est consolantis; res adversa donum est admonentis Dei. S. August. ep. 87. Idem.

Typotheta, imaginem sub prælo dum premit, imprimit. Lem. *Fitngiq; premendo.* Æneidos 6. Vel.

Dant pretium plagæ. Masenius.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri.

Mansiunculas in arca fácies. Gen. 6 14. Hugo Vict. l. allegor. in Gen. 16. Arca est anima sancta; vel secretum conscientiæ: aquæ tentationes. In arca nullus legitur genitus: erat enim locus, & tempus, pœnitentiæ. Ità illæ. Arcam Noë homines intrârunt octo, utriusq; sexûs: cúmque annô integrô fuissent inclusi; iidem illi octo solùm exiêrunt. Tribulatio enim, non tantùm ab illicitis, sed licitis etiam, voluptatibus retrahit. Imò nè quidem agnus, vel leo, vel aliud animal, natum est in arca totô

Clamor

Clamor filiorum Iſrael venit ad me. Ex. 3. 9. Vide, quid faciat afflictio : compellit invocare Deum. Cornelius hîc.

Job Deum benedixit, non felix, ſed miſer.

Virga tua, & baculus tuus; ipſa me conſolata ſunt. Pſal. 22. 4. Virga pertinet ad juſtitiam, & fortitudinem, Domini Salvatoris; ſicut Pſal. 44. 7. dicitur : *Virga directionis, virga regni tui.* Baculus ad adjutorium humanum reſpicit : quô & pes ipſe cautè defigitur, & totum corpus niſi deſuper incumbentium ſuſtentatur. Sed videamus, quemadmodum nos utraque conſolari poterunt, cùm res omnino diverſæ ſint : baculum quippe non eſt dubium conſolari, qui ad opem ferendam humanæ ſemper imbecillitati aſſumitur. De virga quid dicemus ? quæ percutit, affligit, & vitia noſtra judiciariâ poteſtate caſtigat ? Conſolatur planè & ipſa Fideles; quando eos ad viam Domini, adhibitâ emendatione, perducit. Nam rectè conſolari dicimus omne, quod adjuvat; etſi ad tempus nos pro ſua diſtinctione contriſtat. Unde Hebr. 12. 11. *omnis diſciplina in præſenti, videtur quidem non eſſe gaudii, ſed mœroris : poſtea autem fructum affert pacatiſſimum* &c. Caſſiodorus hîc.

Sacrificium DEO Spiritus contribulatus. Pſal. 50. 19. In tantum prodeſt tribulatio Chriſtiani, ut per hanc Spiritus noſter DEO ſacrificium fiat. B. Fulgentius ep. 7. ad Venantiam de pœnitentia

Et locutum eſt os meum in tribulatione meâ. Pſal. 65 14. Quid locutum ? *holocauſta medullata offeram tibi.* v. 15.

In die tribulationis meæ Deum exquiſivi. 76. 3.

Cùm occideret eos, quærebant eum. Pſal. 77. 34.

Tribulatio, & anguſtia, invenerunt me. Pſal. 118. 143. quaſi perquirant hominem. Ideò : *mandata tua meditatio meâ eſt*; ſcilicet ad ſervandum. S. Vinc. Ferr. ſ. 6. D. 16. Trinit.

Ad Dominum, cùm tribularer, clamavi. Pſ. 119. 1.

Factus eſt Dominus velut inimicus. Thren. 2. 5. Mirâ diſpenſatione temperat ſententiam ſeveritatis; dum quaſi, & non ex toto, inimicus dicitur. Quia, etſi eam videatur deſerere in manibus hoſtium, & affligere aliquoties in tantum, ut penitus deſtituta credatur : non de crudelitate inimicitiarum fortè venit, ſi ſe demum converterit, ſed de providentia pietatis, ut ad eum flagellata redeat. S. Paſchaſius. hîc.

Ex Novo, & Patribus.

Ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum. Matth. 9. 18. S. Marcus 5. 22. ait, non ſolùm adorâſſe, ſed etiam ad pedes ejus provolutum. Quid hunc principem ſic humiliavit ? non dubium, quin maxima illa calamitas, quâ premebatur. Hic eſt primus calamitatum fructus. Diez D. 23. Pent. c. 1.

Tum maximè Deus ex memoria hominum elabitur, cùm beneficiis ejus fruentes honorem dare divinæ indulgentiæ deberent. At verò, ſi quæ neceſſitas gravis preſſerit, tunc Deum recordantur. Lactantius l. 2. inſtitut.

§. XVI.

Tribulatio facit ſuſpirare cœlum.

URgebántque Ægyptii populum exire de terra velociter. Exod. 12. 33. Compellunt nos exire de Ægypto præſentis vitæ habitatores; ſcilicet tribulationes, morbi, paupertas, mors ipſa; faciuntque nos ſic ambulare ad terram promiſſionis. de Rampelogis Mundus.

Pondus, & ſtatera, judicia Domini. Prov. 16. 11. Sicut tribulationes : has enim juſtô judiciô ità librat Deus; ut viribus hominis tum naturæ, tum gratiæ, congruant, ac ferendo ſint. Rurſum, ſicut in libra, ſi in una bilance pondus imponas, altera priùs depreſſa attollitur : ſic Deus onus tribulationis corpori imponit, ut mens, priùs in terram depreſſa, ſeſe elevet ad Deum, & amorem cœleſtem. Cornelius hîc.

Ventus elevans fluctus.

§. XVII.

Tribulationis varii fructus, & præmia. Ex Veteri, & Novo.

QUare negligitis ? Gen. 42. 1. Quæres : quâ ratione Joſeph tam diu incognitus manſit in Ægypto, putà viginti tribus annis; ità de ſe nihil unquam nuntiârit Patri, adeò propter ſe mœrenti. Cur hoc ità fieri, & celari, voluit Deus ? Reſpondeo, quia Deus hoc quaſi purgatorium mœroris voluit dari Jacobo, ob levia ejus quædam peccata : tum quia nimis, & cum invidia fratrum, amaverat Joſephum. Solet enim Deus nimios Sanctorum, circa rem, vel perſonam aliquam, amores hôc modô per adverſa, quaſi vinum injectâ aquâ temperare. Ità S. Aug. ſ. 82. de temp. apud Cornelium hîc.

Non introducetis hos populos &c. Num. 20. 12. Fuit hoc inſignis pœna, & mortificatio, Moyſi; quòd terram præmiſſam, adeò concupitam, videre non potuerit : quodq; Ducatûs ſui longiſſimi, & moleſtiſſimi, fine ac fructu, fruſtratus fuerit. Cornelius hîc.

Habui menſes vacuos, & noctes laboriôſas enumeravi mihi. Job. 7. 3. In hac vita quædâ laboriôſa ſunt, quædam vacua; quædam verò vacua ſimul, & laboriôſa. Amore quippe Conditoris, præſentis vitæ tribulationibus exerceri, laboriôſum quidem eſt; ſed vacuum non eſt. Amore autem ſæculi, voluptatibus ſolvi; vacuum quidem eſt, ſed non laboriôſum. Amore verò ejuſdem ſæculi adverſa aliqua pati ; & vacuum ſimul eſt, & laboriôſum : quia ex adverſitate mens afficitur : & remunerationis præmiô non repletur. In his itaque S. Eccleſia, qui in ea poſiti adhuc voluptatibus diffluunt, & proinde fructu boni operis non ditantur ; menſes vacuos ducunt : in his verò, qui æternis deſideriis dediti,

Mundi hujus ad versa patiuntur; laboriosas noctes enumerat &c. S. Gregor. mor. l. 8. hic.

Honestavit illum in laboribus. Sap. 10. 10. Græc. *ditavit eum in ærumnis.*

Ex Patribus, & aliis.

Horrorem operis fructus excusat: ululans ille, & gemens, & mugiens, inter manus medici; postmodum eadem mercede cumulabit, & artifices optimas prædicabit, & sævas jam negabit. Tertull. c. 5. Adv. Gnost.

Ut caro mollibus, sic anima duris, nutritur: illam blanda refovent, hanc aspera exercent: illa delectationibus pascitur; hæc amaritudinibus vegetatur &c. S. Gregor. mor. l. 10. c. 13.

Nisi tentat[io]; nec corona: nisi certamina; nec præmia: nisi studia; nec honores: nisi tribulatio; nec remissio: nisi hyems; nec æstas, S. Chrysost. hom. 4. ad pop.

Sicut firmas arbores ventorum impetus irruens, & undique jactans, non evellit; sed & solidiores, ac firmiores his incursibus reddit: sic & animam sanctam, & piè viventem, tentationum incursus, & tribulationum non supplantant; atque etiam ad majorem patientiam præparant. S. Chrysost. ibid.

Prosperitas laqueus est; culter incidens hunc laqueum adversitas. Guigo de tranquill. animi c. 14.

Nusquam secura est anima Christiana, nisi in adversis. Idem 16.

§. XVIII.

Tribulatio parva, & brevis.

Num. 1.

Figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Generatione autem quartâ revertentur huc. Gen. 15. 16. Prænuntiabat Dominus Abrahæ amico suo; quòd posteri ejus quadringentos annos in dura captivitate exacturi, demum verò in terram promissionis reversuri essent, dicens: *generatione &c.* Hoc ad consolandum illum dixit; quòd calamitates non perpetuò futuræ: habent enim levamen miseriæ, quæ finem habent. S. Hieron. ep. 36. nihil longum, quod finem habet. Didacus Nis. l. 4 c. 9. Vitæ Abr.

Dividès eam minutatim &c. Levit. 2. 6. Optima est ferendæ tribulationis exhortatio, dum suades; nec longam, nec multiplicem, fore. Unde allegorizans Galfridus, oblationem similæ in sartaginæ frixæ, sed minutatim dividendæ, & oleò superfundendæ, sic scribit: oportet molestiâ alicujus gravioris tribulationis afflicto, velut in sartagine frixo, solò oleò abundantioris consolationis subvenire; nè cremari incipias. Hæc divide minutatim. Dico autem, nè sicut quosdam insipienter interdum facere novimus ipse tibi dies, & annos, & longa tempora, coacerves; tanquam simul omnia debeas sustinere, quæ simul nequeunt provenire. Sufficiat magis dici malitia sua: ut considerans, quia non consurget duplex tribulatio, fixuram dividas minutatim. Ramirez in ep. 2.

Calix in manu Domini vini mei plenus misto. Ps. 74. 9. Sunt multæ proprietates calicis, quare præsens tribulatio calici comparatur: quia, ùt scyphus pauca capit, id est, mensura parva est. Rom. 8. 18. *non sunt condignæ.* Tegitur cooperculò pulchrò, id est, spe vitæ æternæ. Lætificat. Rom. 5. 3. *gloriamur in tribulationibus.* Hugo Card. hic.

Torrentem pertransivit anima nostra. Ps. 123. 5. Haberi non debet calamitas; si aut transit, aut pertransitur à nobis. Oliva fer. 2. Pasch. Dicitur adversitas torrens. Hugo Card. in Eccl. 1. 5.

Oritur sol, & occidit. Eccl. 1. 5. quia brevis est omnis adversitas præsens, quæ pro Domino sustinetur, respectu præmii, quod meretur. Hugo Card. hic.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. Myrrha, amara res, dura, & aspera, tribulationem significat. Ea sibi Dilecti causâ imminere prospiciens, gratulabunda loquitur: *fasciculus myrrhæ.* Non fascem, sed *fasciculum*-Dilectum dicit; quòd leve præ amore ipsius ducat, quidquid laboris immineat, & doloris. Bene *fasciculus*! quia *Parvulus natus est* nobis: bene *fasciculus; quia non sunt condignæ passiones hujus temporis &c.* Erit quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui modò est fasciculus myrrhæ. S. Bernardus s. 43. in Cant.

Ex Novo.

Erat enim contrarius ventus, Matth. 14. 24. Hôc significatur; quòd post Christi Ascensionem S. Ecclesia in hoc Mundo multa adversa esset passura. Eusebius Gallicanus hom. in Sabbatho post Cin.

Potestis bibere calicem? Matth. 20. 22. Citò bibitur, quod infunditur calici: sic passio velociter transit. Et, quod liquidum est, dilabitur; & passio tota fluit. Quod mensuram habet, perpetuum esse non potest: calix autem mensurata est potio. Sim. Cass. l. 7. c. 29.

Mulier, cum parit, tristitiam habet quia venit hora ejus &c. Joan. 16. 21. Tristitia parturientis brevis est; gaudium verò ex filio nato diuturnum. Per horam denotatur brevis dolor. Chrysost., Theophylactus. Euthym, Bonavent. notant, quòd Christus tempus Passionis, & mortis suæ, comparat parturitioni; Resurrectionem verò gaudio post partum. Sylveira hìc.

Trans torrentem Cedron. Joan. 18. 1. Volens ire in hortum, per quem paradisus intelligitur, transit per torrentem, id est, per tribulationem, & crucem. Dicitur *torrens:* quia cum impetu, & citò, transit. Hugo Card. hìc. Torrens subitam, & defluentem citò, tribulationem insinuat: non enim durabilia sunt Mundi mala in aliquo. Defluxit torrens tribulationum, Apostolorum, & Martyrum: defluxit torrens persecutionum Imperatorum, adversantium omnium Regi Christo. Sim. Cass. l. 13. c. 8.

Ex Patribus.

Persecutiones sunt grandines, & torrentes; & quæcunque alia, subita sunt, & temporalia:

quæ

quæ mollia quidem facilè lædunt, ac dissipant; à solidis verò, & resistentibus, si in illa inciderint, magis patiuntur aliquid, quàm ut illis incommodent. - Et quemadmodum, ubi grandinis nubilum præteriit, & torrens alveô suô effluxit; illud in serenitatem dissolvitur, iste profundô absorptus, viam, quâ fluxerat, siccam, & aridam relinquit: ità & tempestas illa, quæ nos jam apprehendit, paulò pòst non erit; modò sustineamus, non inspicere præsentia; sed spem in ea extendere, quæ paulò sunt ulteriora. S. Basilius ep. 11. ad Nicopol. Presb.

Bonô animô estote! nebula enim est, quæ brevi evanescet, dixit S. Athanasius, cùm Juliani Apostatæ jussu Alexandriâ in exiliu mpelleretur, & circa se Christianos illacrymantes videret. Apud Cornelium in Ex. 2. 14.

Nè animum abjiciamus, quando nos mala invaserint. Torrens est, cujusmodicunque sit; est nubes, quæ prætercurrit. Quidquid molesti dixeris, id habet finem. - Torrens est ad tempus terribilis; & rursum supra modum deprimitur. S. Chrysost. in Ps. 123.

Omnes vitæ tribulationes aquis comparantur prætereuntibus; propterea, quia si quid in hac vita tribulationis acciderit, non stat; sed celeriter transit. S. Isidorus sent. l. 3. c. 58.

Num. 2.

Testimonia.

Ex Veteri.

Paleæ non dabuntur vobis, & reddetis consuetum numerum laterum. Exod. 5. 18. Moyses, & Aaron, mittuntur à Deo in Ægyptum, populi sui liberatores, & redemptores. Quid tunc? magis sævit ira Pharaonis: *Paleæ* &c. Qualis hic rigor? nonne hæc crudelitas signum est æternæ captivitatis, & oppressionis? Imò nullum clarius signum esse potuit vicinæ liberationis. Lipomanus in Catena: Sic ergo tunc maximè populus Dei affligitur, cùm propinqua est salus, & liberatio. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 4.

Lætabitur justus in Domino &c. Psal. 63. 11. Justum in futuro dicit lætaturum: quia hîc discipulos suos noverat diversarum passionum afflictionibus ingravandos. Sed lætabuntur, quando sedebunt in Judicio judicantes duodecim tribus Israel. Contristáti sunt ad tempus; lætabuntur in æternum: quia majora sunt præmia Domini; quàm quæ illi à Fidelibus, munere tamen ipsius, probantur offerri. Cassiodorus hic.

Non linquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum &c. Ps. 124. 3. q. d. non sinet providentia Dei justos à tyrannis diu vexari. Non dicit, non erit virga super justos; sed, *non relinquet* virgam afflictionis: citò transibit. Rupertus l. 7. de gloria Filij hom. quid est, *non relinquet*? nisi, diu durare non permittet. Recordamini priorum, ac novissimorum: quicunque virgam suam, id est, potentiam suam, elevaverunt super sortem justorum; ad affligendos eos, qui ad vitam æternam prædestinati sunt; non diu durârunt. Nolite timere: quia non diu durabit virga hæc; sed citò frangetur, & in ignem mittetur; ut ardeat. Sylveira in Act. 16. q. 12.

Usque in tempus sustinebit patiens; & postea redditio jucunditatis. Eccli. 1. 29. Hæc consideratio ad patientiam hortatur. 1. Cor. 7. 29. *tempus breve est.* Theodoretus, *prope finem.* Octavianus hic.

Ad punctum, in modico, dereliqui te &c. Isa. 54. 7. Septuag. ultima verba: *in furore parvo averti faciem meam à te, & in misericordia sempiterna miserebor tui.* Qualis hic furor? parvus erat. Baeza t. 3. l. 15. c. 22.

Et hoc usq; ad tempus, ait Daniel 11. 24. post varias recensitas calamitates.

Ex Novo, & Patribus.

Et præ timore clamaverunt. Matth. 14. 26. Quid hoc? venit Dominus, ut metus tollat; & præbet illis occasionem? sic consuevit Dominus vehementiores labores, & curas, immittere; velut indices vicinæ liberationis. S. Chrysost. hom. 51. in Matth. semper hoc Dominus facit; cùm soluturus sit mala aliqua, difficilia, & terribilia inducit: quia enim non est longô tempore tentari, cùm finiendi sint agones justorum. Volens ampliùs eos lucrari, auget eorum certamina. Baeza t. 2. l. 11. c. 6. §. 5.

Et tertiâ die resurget. Matth. 20. 19. Non satis tristis est abscessus, ubi velocissimus est regressus, S. Chrysost. hom. de Pass.

Breviabuntur dies illi. Matth. 24. 22. *Erit tunc tribulatio, qualis non fuit ab initio Mundi.* v. 21. Sed Deo sit gratia! qui magnitudinem tribulationis exiguitate temporis circumscripsit. Dicit enim, quòd, propter electos, *breviabuntur* &c. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 15.

Ecce jam triduó sustinent me. Marc. 8. 2. Noluit ultra triduum jacere in sepulchro; nè diu de absentia tristarentur Apostoli. Stella in Luc. 2.

Unâ horâ. Marci 14. 37. Omne tempus, quod ab initio creationis usq; ad finem Mundi decurret, nec horam respectu æternæ diei poterimus appellare. Indicibilis brevitas est vita hominum. Quid causabimur de tribulationibus, aut angustiis; cùm vita nostra sit modica hora? Nam tempus, quòd in præteritum est elapsum, non vivimus; tempore verò futurô non vivimus: præsenti tempore vivimus, quod majorî velocitate in futurum transvolat de præterito; quàm bene curvatô, & fortî, sagitta emittatur ab arcu. Quid ergo est, quòd tam brevî horâ cum Christo in suis placitis, & nobis utilibus, non possumus vigilare? atque sustinere ferendo? nisi quia defectus est in nobis amoris, átque virtutis; quô acceptam potentiâ homo fecit inutilem. Sim. Cass. l. 13. c. 13.

Post triduum invenerunt illum Luc. 2. 46. Quàm bene justus numerat dies, quibus ab eo Deus discessit: neque patitur Deus, plus quàm triduô, in labore esse, & sinè se. Stella hîc.

His autem fieri incipientibus, - levate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Luc. 21. 28.

Ambulantes, & estis tristes. Luc. 24. 17. ambulatis, & mœretis. Non magnopere sentit peregrinus hospitis inopiam; nec arenis regio-

nis, quam transit, illacrymatur. Domesticum incommodum odi: &, si quem incolo, coloque, fabulosus est ager; ægrè ferò, glareásque fastidio. Cœterùm quà transeo, nec me beatitas allicit, nec me angit calamitas; si aut transit, aut pertranitur à nobis. - *Non enim habemus manentem hic civitatem peregrinamur.* Hebræ. 13. 14. Oliva fer. 2. Paschæ.

Modicum, & jam non videbitis me. Joan. 16. 16. q. d. tempus Passionis meæ, & mortis, breve est, unicò triduò concludetur; & mox resurgam. Recipite ergo brevitate dolores, & gaudii longitudine, consolationem. Sylv. hic.

Mulier, quid ploras? Joan. 20. 13. Quorsum hæc interrogatio? an nescitis? quòd afflictus animus validiùs affligitur; cùm cogitur meminisse, & proferre, causas dolorum? Erat jam luctus finiendus; erat lætitia in foribus: & & ideò exacerbatur dolor; nè minima lacrymula remaneat ex his, quæ possunt effundi pro Domino. Drogo Ost. l. de Sacr. Pass. equidem bene noveratis, ô piissimi Angeli! quid ploraret? & quem quæreret? quare illam iterum commemorando intus excitâstis? Sed propè erat insperatæ consolationis gaudium: ideo tota vis doloris, & plorationis, excurrat. Baeza, t. 2. l. 11. c. 6. §. 5.

Et servabo te ab hora tentationis. Apoc. 3. 10. ab hora, id est, à tempore. Tempus enim tentationis vitæ hujus, quia breve est, & velut tempestas transiens, vocatur hora. Cornel. hic.

Cùm venerit (Antichristus) *oportet illum breve tempus manere.* Apoc. 17. 10. Terret nos magnitudine adversitatis; & refovet de brevitate temporis. Rupertus l. 10. in Apoc.

Nihil longum, quod finem habet. S. Hieron. ep. 3[illegible]

Optimum est, in morbis tribulari ad horam; & persecutionem Comicam pati. Sim. Cass. l. 13. in Evang. Quid est persecutio Comica? quando hominem videmus in scena mulctari exidiô; damnari capitis; impeti mucronibus: quàm exiguâ illius commovemur miseratione! scimus enim, hæc ludicra esse, & ficta; & umbras tantùm vexationum; non veros cruciatus. Quæcunque in hac vita tolerantur; si cum iis conferantur, quæ in æterna vita torquebunt; sunt comœdiarum fictæ persecutiones, & solæ repræsentationes verarum calamitatum. Did. Niss. Vit. Abr. l. 4. c. 9.

§. XIX.

In tribulatione adest Deus, patitur cum patientibus.

Ex Veteri.

Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi. Exod. 3. 2. At cur Deus inter flammas, & spinas, se exhibet visendum? quin potiùs inter gemmas, & flores? Credo ut Moyses in periculorum incendia, & in laborum dumeta, se conjicere non dubitaret; Deô ibi sinè dubiô fruiturus. q. d. gradere nudis pedibus per spinas, ad me inter spinas commorantem accessurus. Quidquid ibi laboris tibi contigerit; scias, mihi priùs contigisse. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 34.

Vidi afflictionem populi mei - & sciens dolore ejus, descendi; ut liberem eum. Ex. 3. 7. 8. Nónne de cœlo, & de sede tua, Domine, eos poteras liberare ab omni malo? nonne Angelum ad eorum liberationem mittere? quid opis est, ut descendas? Gaudet Dominus, ut leviora faciat quæ Sancti patiuntur, mala; sese illis immiscere. Oleaster hic.

Antequam tentaretur Job, Deus ei nunquam locutus est: postquam autem tentatus est, venit ad eum Deus, & familiariter loquitur, quasi amicus cum amico suo. - Veniant plagæ, omnia pœnarum genera; dum post plagas Christus adveniat. S. Hieron. in Ps. 66.

Juxtà est Dominus iis, qui tribulatô sunt corde. Ps. 33. 19. Est eis Dominus juxtà, ùt medicus ægro, ùt consolator afflictis, ùt adjutor laborantibus. Securus debet esse, juxta quem est Dominus. Et quid mirum? si Dominus est juxta suum sacrificium: quia *sacrificium est Deo Spiritus contribulatus.* Hugo Card. hic S. Bernardus s. 17. in Ps. 90. Aurum probat fornacem, & viros justos tentatio tribulationis. Ibi, ibi, cum eis es, Domine; ibi in tuo nomine congregatis medius adstas. Sicut olim Dan. 3. 92., cum tribus pueris dignatus es etiam Ethnico apparere; ut diceret: quia *species quarti similis Filio Dei.* Quid trepidamus? quid cunctamur? quid refugimus hunc caminum? Sævit ignis; sed Dominus nobiscum est in tribulatione.

Cum ipso sum in tribulatione. Psal. 90. 15. Et ego aliud interim requiram, quàm tribulationem? S. Bernardus s. 17. hic.

Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ: ut mecum sit, & mecum laboret. Sap. 9. 10. Non petiit à laboribus eximi; sed in laboribus cum Deo sociari: sperans, multò sibi jucundiùs fore, laborare pariter cum Deo; quàm sinè Deô vacuum omni labore in deliciis vivere. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 34. Sect. 2.

Descendítque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum. Sap. 10. 13. 14.

Cùm ambulaveris in igne, non combureris - noli timere: quia ego tecum sum. Isa. 43. 2. 5. Noverat hanc Dei providentiam S. Dionysius, teste Suriô in vita: qui, cùm in clibanum ignis conjiceretur, dixisse fertur: *eris hic mecum, bone JESU!*

Filia populi mei! accingere cilicio, & conspergere cinere - quia repentè veniet vastator super nos. Jer. 6. 26. Quid est, *super nos?* An & Deus cum populo peccante puniendus? Difficultatem cognoverunt Septuaginta: ideo transtulerunt *super vos.* Sed rectè S. Hieron. hic: illud, quod nos interpretati sumus, *super nos*, Septuaginta *super vos* posuerunt: cùm multò Deus misericordiùs dixerit: ut, quiquid super suum venturum est populum, super se quóque venire testetur. Mendoza in 1. Reg. 9. 5.

Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis &c. Dan. 3. 92. Adest amica Majestas; & patitur se Deus cum pueris in supplicio numerari. S. Chrysost. hom. de trib. pueris. Quando non adfuit Filius DEI agonizantibus servis suis propter ipsum? nónne

cum

cum piis Martyribus Filius Dei? & in flammis, & in cœteris agonibus, semper præsens fuit. Rupertus hic.

Et serviant ei humerô unô. Soph. 3. 9. Cur non utrôque? quia Deus pariter cum illis onus subit; &, illis unum humerum subjicientibus, ille subjicit alterum: ut laborem cum illis partiatur. Mendoza in 1. Reg. 8. Annot. 34. Sect. 2.

Ex Novo.

Deus meus! Deus meus? ut quid dereliquisti me? Matth. 27. 46. Ideò Christus est derelictus in pœnis, nè nos derelinqueremur in peccatis: ut ipsius derelictio sit nostra liberatio peccatorum. Ideo derelictus in pœnis suis, nè nos derelinqueremur, cùm patimur in nostris. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Venit ad eos. Marci 6. 48. Quoties Dominus calamitates immittit, submittit unà vires; ut tolerare queas. Cùm in gravi tempestate, & vitæ periculô, agerent Discipuli, circa quartam vigiliam noctis venit ad eos JESUS, ut opem eis ferret. Certum enim erat, quòd, qui coëgit Discipulos suos ascendere navim, idem eis præsto futurus esset. Did. Niss. Sabb. post Cin. §. 2.

Suspiciens in cœlum ingemuit. Marci 7. 34. Quid mirum, gemitum edi ab eo, qui cum afflicto patiebatur? Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 7. Sect. 3. Obs. 4.

Vident Jesum - proximum navi fieri. Joan. 6. 19. In tribulatione Deus præcipuè adest; quamvis non sentiatur, sed quasi abscondat se, aspiciens nostrum certamen. Dum ergo affligimur, impugnamur, tentamur; pensemus Deum præsentem, & nostrum conflictum consideantem: sicque animemur viriliter militantes, & de subsidio Dei certissimè confidentes: scientes, verum esse, quod ait Psal. 90. 5. *cum ipso sum in tribulatione; eripiam eum. & glorificabo eum.* Dion. Carth. hic.

Persecutionem patimur; sed non derelinquimur. 2. Cor. 4. 9.

§. XX.

Tribulationes Deus non immittit ultra vires.

Ex Veteri.

NOn arabis in bove, simul & asino. Deut. 22. 10. Quàm Deus creaturas, etiam viles, curat. Quid bovem asino ad aratrum jungi? occurrit dubio Philo: quia non pollent paribus viribus, infirmiori consulitur; nè cum fortiori contendens, succumbat negotio. Si Deus tantopere curat bruta, ut nolit ea labore viribus majore onerari; durúsne, & austerus, erga homines erit? Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr. §. 5.

Qui fecit ventis pondus. Job. 28. 25. Pondus ventorum utilitas tribulationum est: quæ ità in pondere fiunt, nè supra mensuram gravent dorsa ferentium. Fidelis enim Deus, qui non patitur quemquam tentari super id, quod possit. Sim Cass. l. 5. c. 34.

Proba me Domine, & tenta me: ure renes meos, & cor meum. Ps. 25. 2. Qui timere debuit tentationem, petit tentationem. Non times, nè in igne deficias? Non, inquit; quare? quia *misericordia tua ante oculos meos est.* Novi enim Dei bonitatem, qui parciore manu pœnas distribuit; nec impar viribus onus cuiquam imponit. S. August. s. 254. de temp.

Potum dabis nobis in lacrymis in mensura. Ps. 79. 6.

Pondus, & statera, judicia Domini. Prov. 16. 11. Sunt tribulationes: has enim justô judiciô ità librat DEUS; ut viribus hominis tum naturæ, tum gratiæ, congruant; ut ferendo sint. Cornelius hîc.

Mane, Thecel, Phares. Dan. 5. 25. *Numeravit, appendit, divisit.* q. d. Deum, nisi ex numerato, & appenso premere homines. Vellos. in Judith 5. Paræn. 28.

Ex Novo.

Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum. Joan. 6. 13. Ego non panis modò copiam, & multiplicationem, admiror; sed quod tantùm, quæ duodecim sportulæ capere poterant, fragmenta superfuerunt; quòd prævideret, quantum essent consumpturi. S. Chrysost. hom. hîc. Nihil amplius superesse voluit, quàm unde cujusq; Apostoli cophinus expleretur: nè quisquam gravius oneraretur. Did. Niss. fer. 6. D. 1. Quadr. §. 5.

Modicum, & non videbitis me. Joan. 16. 16. Sic se Christus D. subtrahit, ut redeat iterum: nè quis prematur gravius, quàm ferre possit, mœrore continuò. Vellos. antè citatus.

Deus, qui totus est sapientiâ plenus, novit, quantis probationibus, tentationibusque indigeant animæ ipsi placere volentes. S. Ephrem serm. de patientia.

§. XXI.

In tribulatione Deus confortat, consolatur, tuetur.

MUrmuravit omnis multitudo filiorum Israel contra Moysem. Num. 16. 41. *Moyses, & Aaron, fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini.* Origenes hom. 9. in Num. non legimus antè, quia obtexerat nubes tabernaculum, & apparuerat Majestas Domini, & receperit intrà nubem Moysen, & Aaron; nisi nunc, cùm insurrexit in eos populus, & lapidare eos voluit. Discamus ex his, quanta sit utilitas in persecutionibus Christianis, quantum gratiæ conferatur; quomodo propugnator ejus fiat Deus. Pinna Ethol. 10.

Sustine sustentationes Dei. Eccl. 2. 3. Lyran. Dion. Carthus. Hugo Card. id est, patientiam habe in tuis calamitatibus: quas cùm sustines, eôdem tempore, in iisdem, à Deo sustentaris; ne cadas; viresque sufficit, ut eas toleres. Octavianus hîc.

Ego reficiam vos. Matth. 11. 28. Non dicit, tollam laborem, seu onus vestrum; sed refocillabo vos. Non promittit Christus tollere labores, & malorum onera, in hac vita; sed reficere interiori pabulô mentis, animósque hominum venientium ad eum. Cajetanus hîc.

Dabo illi stellam matutinam. Apoc. 2. 28. Stella matutina est Christus consolans suos in

perſecutionibus, & afferens lucem proximè ſecuturæ proſperitatis. Sylveira hîc.

§. XXII.

Tribulatio probat nos.

Palpebræ ejus interrogant filios hominum. Pſ. 10. 5. Hebr. *palpebræ ejus dormientes ſcrutantur filios Adæ.* Cajetanus: metaphoricus eſt ſermo ad ſimilitudinem hominis claudentis oculos; ut experiatur, quid, ſe non videnti, alii faciant. Scrutatur filios Adæ per ſimulatam illam abſentiam; illorum erga ſe fidem, amorem, & obſervantiam: qui, cùm eum, etiam inter flagella, colunt, & diligunt; veros amicos ſe probant. Did. Niſſ. D. 4. Epiph. §. 2.

Probâſti cor meum, & viſitâſti nocte. Pſal. 16. 3. Cor meum viſitatione tribulationis probatum eſt. S. Auguſt. hîc.

Producit ventos de theſauris ſuis. Pſ. 134. 7. Non ad ſubmergendum, ſed ad probandum, vires humanas impellunt; ad probationem virtutum: ut agnoſcamus, quid poſſimus; nè ſuperbiamus, in nobis ipſis confidentes. Et ut fragilitate cognitâ, invocemus eum; qui poteſt per ſe non valentibus ferre juvamen. Sim. Caſſ. l. 5. c. 34.

In igne probatur aurum, & argentum. Eccli. 2. 5. Plinius de auro l. 33. c. 3. quò ſæpius arſit, proficit ad bonitatem. Tribulatio prodit bonos, & malos. Si quis prope littus, ubi aves ſunt, lapidem jaciat; piſces in profundum deſcendent, aves ſurſum evolabunt, Et tamen ex eadem materia pennatorum, pinnatorúmque, genus emerſit. Ex una etiam maſſa homines omnes: ſi tamen tribulationum lapis incurrat; mali demergent ſe, ſed boni ſurſum, velut aves concinentes Deo cum gratiarum actione conſurgent. Octavianus hîc.

Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis. Eccl. 27. 6.

Creaturæ Dei factæ ſunt in tentationem animabus hominum. Sap. 14. 11. Quomodo factæ in tentationem? Explico: eſt parens, cui dubia filij ſui erga ſe fides. Digreditur ab ædibus, domi relinquens & filium, & ſcrinium apertum: ſic Deus abſentiam ſimulat, dum creaturas ſuas noſtro arbitrio expoſitas relinquit: ut de illarum recto uſu noſtram fidelitatem arbitretur. Did. Niſſ. D. 4. Epiph. §. 2.

Finxit ſe longiùs ire. Luc. 24. 28. Non perperam fingit, qui vult hominem in virtute, aut ſcientia, experiri: dum non quærit, aut tentat, decipere, ſed incognitorum dare ſcientiam. Fingit ſæpe mater, parvulum ad terram dejicere filium, quem portat in ulnis; ut ipſe tenaciùs hæreat. Sim. Caſſ. l. 14. hîc.

Probationis noſtræ mentis ad Deum causâ feriuntur pleríque: ut in ipſa paſſione, an magis Deum? an magis temporalia, diligamus? appareat: & ſibi animus innoteſcat patiendo probatus; qui non patiendo extiterat improbatus. Sim. Caſſ. l. 1. c. 25.

Si ſervi Dei nihil paterentur adverſi, multi ejus ſervi fierent: non ob aliam cauſam, niſi ut pericula devitarent. Et neſcio, in quo, electorum, & reproborum, & dæmonum, in moribus eſſet diverſitas; ſi omnibus communis eſſet amœnitas, nullâque adeſſet adverſitas. Idem ib.

Vas vacuum probat pulſatio: virum tentatio - Vas malum ſtreperus ſonus indicat. Broymard. Patientia.

§. XXIII.

Tribulatio juſtum non lædit; imò roborat.

Num. 1.

Figuræ, Symbola.

RUbus ardens, non combuſtus. Ex. 3. 2. Symbolum juſti in tribulationibus. Miraculum non minus, hominem mediis in tribulationibus, in amore Dei firmum conſiſtere, & ab illius obſequio non divelli. Beſſeus D. 4. Paſch. Mare rubrum, ſecurum Iſraëlitis, Ægyptiis ruina. Ex. 14. 22. 27.

Erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. Pſ. 1. 3. Arbores, quæ altas radices egêre, ventos exſibilant; licèt in ramos, & frondes, graſſentur. Sed quæ non nisi ſumâ terrâ hærent, ad minimam procellam ejiciuntur, & emoriuntur. Beſſeus D. 4. Paſch.

Et dixi, forſitan tenebræ conculcabunt me &c. Pſ. 138. 11. Tenebræ hîc ſignificant afflictionem. Quod autem dicit, eſt ejuſmodi: circumſeſſus ſum à malis; & dixi mihi ipſi: ſuperabunt me mala. Sæpe autem mala non mututa ſunt in bona: imò verò, quod eſt majus; mala non mutata ſunt in bona; ſed malis manentibus magnam ſenſi benignitatem. Non dixit enim: nox deleta eſt; ſed nox fuit lucida, hoc eſt, nox manens nox: mala ſcilicet, & calamitates, non potuerunt me conculcare; ſed fuit lux in nocte: hoc eſt, mei extitit defenſio. S. Chryſoſt. hîc.

Sicut lilium inter ſpinas. Cant. 2. 2. Chald. Vatabl., vertunt: *roſa*; quia hæc ſpinoſa eſt, S. Gregor. Nyſſ. hom. 4. ſicut lilium inter ſpinas naſcitur, & efflorescit; ſic anima Sancta inter tribulationes in virtute creſcit, magíſq; reſplendet.

Sicut firmas arbores ventorum impetus irruens, & undiq; jactans, non evellit; ſed & ſolidiores, & firmiores, his in curſibus reddit: ſic & animam Sanctam, & piè viventem, tentationum incurſus, & tribulationum, non ſupplantant; atq; etiam ad majorem patientiam præparant. S. Chryſoſt. hom. 4. ad pop.

Rupes, & ſcopuli, in medio mari, fluctibus, & tempeſtatibus, impetiti, immobiles perſiſtunt: oſtrea verò, & alia conchylia, modò in littus ejiciuntur, modò in fundum demerguntur. Beſſeus D. 4. Paſch.

Num. 2.

Teſtimonia.

Ex Veteri, Patribus, & aliis.

Annis, quibus vidimus mala. Pſ. 89. 15. En, quomodo generoſæ animæ inflictas à Deo ærumnas extenuant! quôvis aliò corporis ſenſa mala ſi dicerent ſe expertos, graviùs ſe faterentur oppreſſos. At cùm dicunt, mala ſe ſolùm vidiſſe; vix ſe teſtantur afflictos. Cor enim inter ærumnas premitur, auris ſtrepitu quatitur, affligitur memoria recordatione malorum, odoratus torquetur graveolentiâ: ſolus oculus, ſolem æmulatus, ærumnas videt, nec ſentit; vulnera incruentus ſpectat, lætus mœſta intuetur,

tur, fractionem integer aspicit; sordibus adest immaculatus. Oliva l. 12. Strom. §. annis, quibus.

Non contristabit justum &c. Prov. 12. 21. Causæ variæ, cur justus nullâ re contristetur, aut turbetur. *Prima:* quòd res omnes hujus Mundi, quæ turbationem afferre possunt, parvi æstimet; nec amet: si ei auferantur, non dolet. *Secunda:* quia refrænat suas cupiditates, quæ sunt causa perturbationum. *Tertia:* quia pacem, & quietem, animi rebus omnibus anteponit. *Quarta:* quia scit, se, suaq; Deo esse curæ: quare in Paterna ejus cura suaviter conquiescit. *Quinta:* quia mentem habet in Deo fixam; & cum eo ità se unit, ut unus cum eo Spiritus efficiatur, Cornelius hic.

Quælibet tormenta, quælibet tribulationes, quælibet hujus sæculi adversitates, undi jue sæviant: illud, quod Deus in abscondito fecit formum, in nobis frangi non potest, non cedit. S. August. in Psal. 138. circa medium scimus, nos lædi posse à nemine, nisi deprehendamur in sceleribus, aut maleficiis: occidere potestis, lædere non idem. S. Justinus M. Apol. 2. pro Christianis ad Antoninum Pium.

Certus sum, qui nulla nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas. S. Bernardus s. 7. in Psal. 90.

Quod justis exercitium virtutis est; hoc injustus pœna peccati est. Origenes hom. 16. in Gen.

§. XXIV.

In tribulatione non pecca, non desice.

Spiritus Dei ferebatur super aquas. Gen. 1. 2. Neglectô firmamentô aquis incumbit. Cur mare prætulit, non terræ solùm, sed & cœlo? adamavit aliqua in æquore, quæ in homine amaret. Mare ventorum vî concutitur quidem, & fervet; sed littus non excedit, suisque se continet finibus. Legis memor vel in furore. Imitare & tu mare; ut æquus sis. Oliva l. 9. Strom. §. Spiritus Domini.

Job scidit vestimenta sua; sed *labiis non peccavit.* Job. 1. 20. 22.

Turbatus sum, & non sum locutus. Psal. 76. 5. Seu adversa irruant, seu maledicta sæviant, seu tentatio rugiat fervere non dedecet, peccare non libet. Idem

Sicut ablactatus coram matre sua. Ps. 130. 2. Quemadmodum puellus, qui ablactatur; qui nuper ab ubere avulsus est, nec sic quidem à matre recedit; sed flens, gemens, lugens, ægrè ferens, & se afflictans, parenti semper adhæret, nec ab ea recedit: ità ego, cùm essem in afflictione, angustiis, & calamitatibus; Deo semper adhæsi. S. Chrysost. hîc.

In noctibus extollite manus vestras &c. Ps. 133. 2. In adversitatibus, ait, quæ per diem vitæ hujus obscurant, nolite deficere: sed manus vestras in opere sanctitatis extollite, S. Prosper. Aquitan. hîc.

§ XXV.

Tribulationes quô animô ferendæ.

Ex Veteri.

Propitius sit mihi Dominus, nè faciam hanc rem Domino meo Christo Domini &c. 1. Reg. 24. 7. David, qui à Saule mille calamitatibus affectis, errans in montibus, in speluncis; ibi crudelem hostem habuit in manibus: quem si occidisset, periculis liberatus regnum hæreditabat. Maluit tamen in ærumnis expectare à Deo finem; quàm, hoste peremptô, festinare liberationem suam. S. Ambros. in Apolog. 1. David c. 6. debitum sibi imperium diu distulit; quod sciebat Deô authore sibi deberi. Baeza t. 1. l. 4. §. 24.

Quoniam ego in flagella, paratus sum. Ps. 37. 18. In flagella paratus est, & offert se Domino: ut, quæ placuerint Deo flagella, sustineat. Elegisse quidem lego David flagelli genus, quod æquaminiter sustineret: sed elegit, quia de tribus ei conditionibus eligendæ unius necessitas mandabatur. Ubi autem non mandatur, ad omnia paratus est Dei servulus, seu corporalem ægritudinem subeat, seu fugam à facie inimici, sive obitum filiorum. S. Ambros. hîc.

Fiat misericordia tua, ut consoletur me. Ps. 118 76. Inter ærumnas multiplices, & sæva certamina tormentorũ, consolatricem rerum istarum misericordiam petit; ut adversitates Sæcuferre posset. Non enim auferri sibi talia postulavit; sed in eis expetit consolari. Consolatio est enim; quando miseriarum patientiam donat, tormenta sæva temperat, & afflicti animi mœrores beatitudinos promissione confortat. Cassiodorus hic. Alius humiliatus ærumnis posceret, ut circa eum tentamenta desinerent; & sedare Dominus adversa dignaretur. Ille autem, tanquam athleta fortis, & patiens, quia exerceri, etangi, animam suam tribulationibus nôsset; non tristia dimovere - desiderat; sed magis in tempore laboris sui, - dari sibi verbum consolationis exposcit: ut possit forti, quæ ingruunt, mente tolerare. S. Ambr. hîc. Octon. 10.

Deprime cor tuum, & sustine. Eccli 2. 2. Cùm sæviunt æstus tribulationum; cor nostrum humiliare, & elatos spiritus submittere, oportet. Octavianus hîc.

Ex Novo.

Intrate per angustam portam. Matth. 7. 13. Quomodo igitur, dixerit aliquis, dictum est illud: *jugum meum suave est, & onus meum leve?* Matth. 11. 30. nam si angusta est via, & aspera; quomodo rursus eam levem, facilemq; vocat? Illud quidem dictum est propter naturam afflictionum; hoc verò propter spontaneam voluntatem adeuntium. Nam fieri potest; ut, quod naturâ est intolerabile sit leve; si eum alacritate animi suscipiamus. S. Chrysost. hom. 3. de Lazaro.

Puer meus jacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Matth. 8. 6. Puer, id est, *servus*, teste Lucâ 7. 2. Servi hominum malè torquentur; Servi Dei bene. Torqueri bene est, patienter ferre, quidquid ærumnarum Deus inferat. Malè torqueri, est, cum indignatione pati. Bene torqueri, est torqueri ad coronam; malè, ad pœnam. Pinna in Eccl. Ethol 29.

Quid dicam? Pater. Joan. 12 27. S. Chrysost. hom. 66. in Joan. quasi diceret: non habeo, quid dicam, ereptionem quærens: *propterea enim veni in horam hanc.* Incarna-

ta

ta DEI sapientia non habet, quid dicat, ereptionem quærens: & garrula humana fatuitas quantas adfert excusationes? Sylveira addit. hîc.

Bajulans sibi crucem exivit. Joan. 19. 17. Animosè, & intrepidè, pericula oblata, licèt gravissima, amplexanda sunt. Ecce qui ad calicis poculum trepidabat, modò crucem dolorosissimam, & ignominiosissimam, sinè trepidatione bajulat. S. Cæsarius dial. 3. deprecabatur poculum, nos instruens: in pericula non insiliendum esse; sed adventantia fortiter, ac viriliter, esse suscipienda. Ideo crucem, per meditationem æstimatam, certò consiliò deprecatur quidem: exhibitam verò super humeros, tanquam victor tollens, ibat sponte in ea clavis suffigendus. Non sic vani homines; sed ùt ait Ps. 77. 9. *Filij Ephrem intendentes, & mittentes, arcum, conversi sunt in die belli.* Domi crucem, cædésque, meditantur; in arana verò damâ fugaciores sunt. Baeza t. 1. l. 4. c. 4. §. 1.

Aperta sunt omnia ostia. Actor. 16. 26. Cur portis carceris apertis, Paulus, & Silas, non egrediuntur? S. Chrysost. hom 8. in ep. ad Eph. quemadmodum carcerem Paulus non egrediebatur, etiamsi potuisset; donec, qui illum conjecerat, evocaret, & educeretur: ità tres pueri caminum egressi non sunt; donec, qui conjecerat, egredi jussisset. Quid hic dicemus? nè videlicet in adversis liberari festinemus. Expecta longanimis: Deus dabit finem. Sylveira hic q. 12.

Ex Patribus, & aliis.

Grata ignominia Crucis ei, qui Crucifixo ingratus non est. S. Bernardus s. 25. in Cant.

Quemadmodum mens aliqua, licèt quidem semper verberetur, non tamen dat tergum; neque concavitatis formam in se recipit; sed eadem semper manet, sibique-similis: sic & qui vult verum se gerere Christianum, inter diversas tribulationes, atque tentationes; sive extrinsecus ab hominibus illatas contumelias, persecutiones, damna, aut aliqua ejusmodi; sive extrinsecus à spiritibus malignis inductas angustias diversissimas, unus est idem, maneat oportet; fortiter quæcunq; obvenientia perferens. S. Ephrem de fide. Sit mens nostra non quasi vitrum, quod ad primum persecutionis ictum impatiens frangitur; sed pretiosi potiùs vena metalli, quæ sub mallei contunsione purgatur. B. Petrus Dam. l. 4. ep. 17.

Cur tibi molestæ sunt injuriæ, & adversitates quæcunq;? nisi quia illas aversaris? Bellum iis infers tanquam hostibus; quid mirum, si te infestant? Quod si eas amares, non essent molestæ; sed potiùs jucundæ. Stella de contemptu &c. p. c. 2.

Si persecutio sibi affert molestiam, non conqueraris de persequente; sed potiùs de teipso. Quòd si aliquid tibi videtur esse durum; contra teipsum insurge, & vindica te de inimicis tuis internis, qui te affligunt: nec conqueraris externis; cùm te non nisi volentem, lædere non possint. Sicut tinea consumit pannum, ex quo nata est; & vermis rodit lignum, ex quo prodiit: sic hæc onera, quæ cor tuum premunt, oriuntur ex propria tua concupiscentia. Idem ibidem.

Omnes creaturæ sunt homini, qualis homo erga seipsum est. Bona anima non potest offendi rebus exterioribus; nec malus iis juvari. Idem ibidem c. 43.

Calamitatis ventus neminem non incursat: resistentes quercus frangit; submittentes se arundines non lædit. Drexelius Gymn. pat. p. 1. c. 1.

§. XXVI.

Tribulationis sanctis charæ, optatæ, &c. Ex Veteri.

Adoravit Israël Deum conversus ad lecti caput. Gen. 47. 31. Septuag: *adoravit Israël summitatem virgæ ejus.* Quid virgæ cum lecti capite? in capite lecti cervical ad capitis requiem apponitur. Virgâ labores, tribulationesque, in Scriptura signantur. Virgâ percuti justos, idem est, ac beatè quiescere. S. Hilarius Can. 11. in Matth. nunquam hilariùs Sancti requiescunt, quàm dum laboribus fatigantur. Escobar t. 5. Proph. Chr. l. 8. sect. 2. obs. 3.

Servate mihi puerum Absolon. 2. Reg. 18. 5. Quæ tunc, protulit; cùm perduellis vota, & arma, in regem tonarent, sævirentq;. David nunquam teneriori animi, orisque, sensu, prosecutus est Absolonem; quàm cùm ab eo sede suâ pelleretur. E contrà supplicem, avidúmq; paterni amplexus, rejecit. 2. Reg. 14. 24. *revertatur in domum suam, & faciem meam non videat.* Sciebat enim, expetenti Domini sui faciem, armatum plus filium prodesse posse, quàm blandum. Oliva ser. 4. D. Pass.

Cibi mei sunt. Job. 6. 7. Justi enim gloriantur in tribulationibus: scientes, *quoniam tribulatio patientiam operatur.* Rom. 5. 3. Hugo Card. hîc.

Hæc mihi sit consolatio: ut affligens me dolore, non parcat; nec contradicam sermonibus Sancti. ibid. v. 10. *Cùm audierit* (equus generosus) *buccinam, dicit vah!* Job. 39. 25. *Vah* est interjectio animi gestientis. Guilielmus Par. lib. de morib. tr. de spe: sicut gaudent equi, cùm signum imminentis conflictûs audierint: sic & Dei amici hujusmodi gaudiò gaudent; cùm bellum tribulationis consurgere cognoverint. Escobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. Obs. 2.

Venerunt ad eum omnes fratres sui, & universæ sorores suæ, & cuncti, qui noverant eum priùs - consolati sunt eum super omni malo, quod intulerat Dominus super eum. Job. 42. 11. Quod non fecerunt, quando in mediis angustiis positus magis eorum solatiô egebat. Jam mala præterierant; cur ergo eum solantur? nam ubi nihil ærumnarum sit, non videtur esse locus consolationis, & compassionis, inquit Pineda hîc. Respondeo: consolati sunt eum, non de alio, quàm quòd jam pati cessâsset. Nam viro justo crux summa, sinè cruce esse. Did. Niss. D. 20 Pent. §. 3.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. Ps. 22. 4. Ipsa me non afflixerunt; sed potiùs consolata sunt: quia in his intelligo, te esse memorem me? S. Laur. Just. hic.

Quàm

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine! Pſ. 30. 20. Dulcis eſt, cùm corrigit dulcis, dum percutit; dulcis, cùm credentibus æterna præmia compromittit. Caſſiodorus hic.

Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides ejus. Pſal. 101. 15. Per lapides, qui duri ſunt, intelligi poſſunt tribulationes; quæ duræ, & aſperæ, ſunt: tamen placent ſervis Domini. Unde cantat Eccleſia de S. Stephano: *lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Hugo Card. hîc.

Mihi nimìs honorati ſunt amici tui Deus. Pſ. 138 17. Hebr. *mihi valde pretioſæ ſunt afflictiones tuæ Deus. Faſciculus myrrhæ Dilectus meus mihi.* Cant. 1. 12. Mirari ſatis quis poſſit patiendi, non cupiditatem ſolùm in ſponſa; ſed etiam pretium. Non modò myrrham complectitur, ſed etiam veneratur. Myrrham non ſolùm non horret; ſed quaſi vicariam ſponſi; imò ipſum putat eſſe Dilectum. David quidem clamabat: *quoniam propter te mortificamur totâ die.* Pſ. 43. 22. Et Paulus: *ego ſtigmata D. Jeſu in corpore meo porto.* Gal. 6. 17. Ille propter Deum; hic in ſimilitudinem Domini, confoſſum ſe putat. Sponſa verò eò myrrham provexit; ut non DEI putet eſſe, ſeu imaginem, ſeu ſimulacrum; ſed DEUM. Oliva l. 3. Strom. §. Faſciculus myrrhæ.

Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo. Cant. 2. 5. Chald., & Hebr. *fulcite me ignibus plurimis.* Non expetit auratam ſpondam, nec plumeũ ſtragulum; ſed pyras, & rogos, ſtridentium flammarum, pro lectiſternio. Inter uſtulatali ſigna, velut inter flores recumbit. Unde Symmachus legit: *requieſcere me feciſti in flore.* S. Chryſol. ſ. 13. de S. Laur. tunc oblata eſt torrenda, & aſſanda, martyrio nobilis illa Laurentii craticula: aſtrictus eſt ferro; ſed ille craticulam ſupplicii lectum quietis putabat. Theodoretus in Dan. 3. 24. tanta intus pietatis præcones ſerenitate Deum colentes fruebantur, ut per ignitos carbones, quaſi per quaſdam roſas, incederent. Arcones in Iſa. 1. 25. Diſc. 3. *Fulcite me floribus.* Origenes ait, in Græco habetur: *confirmate me in myrrhis.*

Et de portis tribulationum, quæ circumdederunt me. Eccl. 51. 5. Quis captivum januis circumdedit? & non magis murô vallavit? Cui vel januæ deſint, vel pro foribus foramen ſit? Quid? niſi ſpes evadendi ex portis affulgeat? ſed tribulationum magis metuendæ ſunt portæ, quàm muri. Neq; enim difficilis conſtantia eſt, quando eam neceſſitas frænat. At ſi elabendi occaſio ſe offerat, duriùs cum tormentis confligimus. *Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus.* Eccl. 31. 10. elogium eſt fortitudinis non vulgaris. Inte Martyres uberiùs laudamus; quòd faciliùs eos tormenta declinare potuiſſe, & noluiſſe, cognoſcimus. Davidi aperta porta eſt evadendi manus Saulis. 1. Reg. 24. 4. quando in ſpelunca deprehenſum inermem, & ſolum, potuit occidere. At tantâ opportunitate trucidandi hoſtis minimè uſum, quis non ſtupet? Potuit Chriſtus de cruce deſcendere: ſed non minoris virtutis fuit, perſtitiſſe in cruce, factâ ſibi poteſtate deſcendendi, quàm crucem ſubiiſſe. Oliva l. 12. Strom. §. Et de portis tribulationum.

Volavit ad me unus de Seraphim; & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari; & tetigit os meum. Iſ. 6. 6. 7. Stupes; ex regali effluentia copiarum cœleſtium, ex regiis Chriſti regnantis gazis; nihil aliud ad Iſaiam delatum de ſuperis, niſi calculum, ſeu carbonem; in quo Iſaias figeret oſcula. S. Hieron. ep. 142. ad Damaſum: forcipem, de qua altaris carbo comprehenſus eſt, propriam Iſaiæ aſſeruit paſſionem, quâ ſub Manaſſe rege interfectus eſt. Vates hæc omnia oſculatur, tanquam quid cœleſte. Ludovicus de Alcazar expendit hîc, cur Hebræus vocem *prunam*? Septuag. verò calculum? *in manus ejus carbunculus.* Ait, in prunis indicari Apoſtolicorum virorum perſecutiones: quæ, licèt aſpectu terreant, & videantur, ùt carbones, urere; juſti tamen reputant pro lapidibus pretioſis. Arcones in Iſ. 2. 4. Diſc. 4.

Ex Novo.

Quæcunq; ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam, & conſolationem, ſcripturarum, ſpem habeamus. Deus autem patientiæ, & ſolatii, det vobis idipſum ſapere &c. Rom. 15. 4. 5.

Sicut abundant paſſiones Chriſti in nobis, ità & per Chriſtum abundat conſolatio noſtra. 2. Cor. 1. 5. *Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.* 2. Cor. 7. 4.

Aſcendens Chriſtus in altum. Epheſ. 48 In altum, id eſt, in cœlum, inquit Chryſoſtomus. Solus B. Dorotheus doctr. 22. ait: aſcendens in crucem voluptate ſuâ; & peccatum, ruinæ noſtræ cauſam, cruci affigiens, captivam duxit captivitatem. Altum hoc Chryſoſtomo cœlum eſt, Dorotheo crux. Sed quî iſtud? cùm à cœlo crux non minùs diſtet, quàm terra? ſic fortè loquatur, qui neſcit, quid ſit pro Deo pati: nam qui novit, quid ſit boni in cruce; illi crux par cœlo eſt. *Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.* Pſ. 149. 5. Euthymius: exultabunt ſancti in futura gloria. S. Hieronymus: exultabunt Sancti in gloria, in cruce. Sed quid gloriæ cœlorum & crucis? ſi exultabunt Sancti in gloria cœlorum, quomodo in gloria crucis? Reſpondeo: juſto gloria, & crux; crux, & gloria; idem ſunt. Tantam nempe ex paſſione cœpit voluptatem: ut perinde habeat; ſive in cœlum, ſive in crucem, ire jubeatur. Did. Niſs. D. 20. Pent. §. 4.

Exempla hiſtorica.

Venerabilis P. F. Joannes à Cruce, tria ſolebat à Deo petere. Primum, labores. Secundum, nè præſul exiſtens è vita migraret. Tertium, ut abjectus, & vilipenſus viveret, ac moreretur. Cùm ante imaginem Chriſti D. crucem bajulantis orationi vacaret; hanc vocem audiit: Joannes, quid vis pro laboribus? & ille: Domine! pati, & contemni, pro te. Dicere ſolebat: quid ſcit? qui pro Chriſto pati neſcit? In compendio vitæ §. 9.

B. Godefridus Cappenberg. Præmonſtr. in tribulationibus dicebat: opto, ut ſicut ſcopa uſu detrita noviſſimè flammis injicitur, ſic corpus meum, Chriſti exhauſtum ſervitiô, tribulationis demum igne conſummetur. Boll. 13. Jan.

§. XXVII.

Tribulationes apprehende bonâ ansâ. Ex Veteri.

EGrediente autem animâ præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filij ſui Benoni, id eſt, filius doloris mei. Pater verò appellavit eum Benjamin, id eſt, filius dexteræ. Gen. 35. 18. Non reſpexit dolorem matris; ſed robur, felicitatem, dexteræ vocabulô ſignificata. Sic quando res quædam habet, quô exhilarare poſſit, & quô contriſtare; ſpectanda eſt, quô ſolari, non quô triſtare, poteſt. Did. Niſs. p. 2, l. 9. Polit. Cœl. cap. 7.

Recordatúſque ſomniorum, quæ aliquando viderat. Gen. 42. 9. Non dicit, eum memorem venditionis, aut mortis ſibi intentatæ, ſed ſomniorum. Oleaſter.

Ecce haſtà regis, tranſeat unus de pueris regis, & tollat eam. 1. Reg. 26. 22. Cur haſtam ſolam, non etiam Scyphum, reſtituit? Quid accidit David, dum arreptitium regem Pſalteriô mitigaret? *Niſus eſt configere David lanceâ in pariete.* 1. Reg. 19. 10. Si bonus David lanceam penes ſe retinuiſſet, poterat tantæ malevolentiæ eum perpetuò admonere, & ad vindictam ſtimulare. Scyphum retinet; qui refrigerium adferre poteſt animo inflammato. Did. Niſs. D. 3. Pent.

Servate mihi puerum Abſolon. 2. Reg. 18. 5. Confectô prœliô, quærit: *eſtne pax puero Abſolon?* At indicatâ ejus morte, *fili mi Abſolon! Abſolon fili mi?* &c. v. 33. Cùm viveret, aut vivere putaretur Abſolon, *puer* identidem vocabatur; cùm verò in vivis eſſe deſiit, *Filius* ter, quaterq;, appellatur. S. Ambroſ. in Pſal. 118. 5. quâ ratione antè puerum dixit, poſtea filium nominavit? Cur non in utroque, aut puerum dixit, aut filium? Reſpondeo ad ſenſum Ambroſii: puerum vocavit, & cogitavit Abſolonem; dum perduellis ſceleri vacabat, aut vacare putabatur: ut & ipſe parens leviùs ferret, quòd ab impotente ſibi puero impetebatur: & belli duces ab illo violentas manus abſtinerent; quòd nullam ſibi ex nece pueri parare gloriam viri poſſent. Si Filium, ſi parricidam, tunc cogitâſſet; quomodò non iraſci tali filio pater potuiſſet? quomodo mandare ſuis tribunis; ut ſervarent vivum filium, qui vivere patrem nolebat. Ambroſ. non ergo pietatis nomen accipere debebat, ſed infirmitatis: ideóq; vir juſtus, quod religionis fuit, tacuit, quod infirmitatis, aſpexit. Ubi verò eſt mortuus, apud pium patrem perſonæ crimen defecit, naturæ nomen remanſit. Did. Niſs. D. 3. Pent. §. 3.

Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc. Job. 1. 21. Pro ſervanda patientia illud tempus ad memoriam reduxit, quô necdum iſta, quæ perdidit, habebat. Ut, dum intuetur, quòd illa aliquando non habuit, dolorem temperet, quod amiſit. Magna enim conſolatio eſt, in rerum amiſsione illa tempora in memoriam reducere, quibus nos contigit res, quas perdidimus, non habuiſſe. S. Gregor. mor. l. 2. c. 12.

Foderunt manus meas, & pedes meos. Pſal. 21. 17. Non dicit, transfixerunt, ſed *foderunt*: ut notetur fructus, qui inde ſecutus eſt, ſcilicet æterna beatitudo. Hugo Card. hîc.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Joannes - in vinculis &c. Matth. 11. 2. Quod Herodes Joanni faciebat pro pœna, ille ſuſcipiebat pro beneficio; & irâ ejus, quaſi Dei miſericordiâ, fruebatur. Auth. Imp. hom. 27. hîc. Joannes, non loci, in quo verſabatur, vilitatem; ſed occaſionem bene merendi, quæ ſe ibi offerebat, attendebat; & vinculorum non probra, ſed lucra, ſpectabat. Did. Niſſ. Pol. Cœl. p. 1. l. 4. c. 8.

Sicut fuit Jonas &c. Matth. 12. 40. Cur potiùs ſuæ ſepulturæ, quàm mortis, Dominus dat ſignum? In morte multis injuriis, opprobriis, & tormentis, affectus; in ſepulchro honoratus quievit. *Erit ſepulchrum ejus glorioſum.* Iſ. 11. 10 De morte, & doloribus, videtur obliviſci; & anſam gloriæ apprehendit. Sylveira hîc q. 12.

Factum eſt autem, cùm complerentur dies aſſumptionis ejus; & ipſe faciem ſuam firmavit, ut iret in Jeruſalem. Luc. 9. 51. hoc eſt cùm inſtabat tempus, quô, poſtquam ſuſtinuiſſet ſalutarem paſſionem pro nobis, oportebat aſſumi in cœlum, & conſidere Patri. Theophylactus. Non memorat dolores, ſed gloriam. Sylveira in Matth. 12. q. 12.

Auferamus carceris nomen; ſeceſſum vocemus. Etſi corpus includitur, etſi caro detinetur; omnia ſpiritui patent. Vagare ſpiritu, ſpatiare ſpiritu: & non ſtadia opaca proponens tibi; ſed illam viam, quæ ad Deum ducit. Quoties eam ſpiritu deambulaveris, toties in carcere non eris. Tertull. l. ad. MM. c. 2.

Talis juſtorum mos eſt; ut quando aliquid pro Deo ferunt; non res ipſas, quæ fiunt, ſpectent; ſed cauſam ſecum expendentes, facilè omnia ferant. Quandoquidem & Paulus gentium Doctor vincula, ad tribunalia abductiones, quotidiana pericula; multas illas, & intolerabiles, afflictiones, *leves* vocabat: non quòd naturâ tales eſſent; ſed quia cauſa, propter quam fiebant, talem ei ſententiam ingenerabat. S. Chryſoſt. hom. 25. in Gen.

Unaquæque res duas habet anſas; unam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater injuriam fecerit, non eâ prehende, quâ facit injuriam: ea enim ejus anſa eſt intolerabilis. Sed illinc potiùs: eſſe fratrem, eſſe unà educatum. Sic prehendes eam, quâ tolerabilis. Epictetus c. 65. Enchiridion.

§. XXVIII.

§. XXVIII.

In tribulatione fac ex necessitate virtutem.

CRas tu, & filii tui, mecum eritis. 1. Reg. 28. 19. Quærit Abulensis: cur Saul filios suos in conflictum eduxerit, in quo illos occubituros prænoverat? Respondet q. 3. in c. ult. hujus libri: quia putavit, quod necesse erat; quòd tam ipse, quàm filij ejus, morerentur: ideò nullo modò poterant evadere hanc mortem. Melius ergo fuit, quòd viriliter in bello morerentur, pugnando pro Israël; quàm ignominiosè fugiendo desideratam vitam conservare non possent.

Fuge Dilecte mi, & assimilare capreæ &c. Cant. 8. 14. Ardebat desiderio sponsi sponsa dicens: *quis mihi det te fratrem meum* &c. Votis potita quid dicit? *fuge.* Si sponsum adeò percupiebat, cur celerem ejus abitum optat? V. Beda: quod ait *fuge Dilecte mi*, non optando loquitur (quis enim eum, quem diligit, à sua fugare præsentia velit) sed ejus potiùs voluntate fervendo: memor videlicet consuetudinis ipsius, quâ se, in medio sæpe sermone relinquens, transierit, ac declinârit: memor etiam suæ consuetudinis; quia illum in hujus temporis, vel peregrinationis, loco continuè videre non possit. Nam si necesse fuit ab illo nonnunquam deseri; prudentia fuit, hoc sponte petere, quod necessariò toleratura erat. Did. Niss. Dom. infra Oct. Asc. §. 4.

Humiliamini sub potenti manu Dei. 1. Petri 5. 6. q. d Si manum ejus effugere, impossibile; si tanto Domino subdi, necesse est: humiliamini volentes, & de necessitate virtutem facite. Idem ibidem.

Hoc totius Christianitatis est robur, facere de necessitate virtutem; & pœnalitates, & verbera, contumelias, & opprobria, vulnera, sic & mortem, in arma conflare virtutum; & de his scalam facere cœlos pertingentem. Sim. Cass. l. 8. c. 38.

§. XXIX.

Varia alia motiva.

IN virga indignationis ejus. Thren. 3. 1. Aliam quidem puto esse virgam furoris Dei; aliam virgam directionis, & virgam regni ejus; aliam verò indignationis: quoniam alia est ferrea, inflexibilis, quâ conteruntur impii, tanquam vasa testea in ira furoris Dei. Alia, qua in æquitate Sancti reguntur; donec perveniunt ad bravium supernæ vocationis. Alia illa, de qua ad Jerusalem Dominus: *in indignatione non percussite.* Isa. 60. 10. *& in reconciliatione mea misertus sum tui.* Sub hac enim virga ad hoc percutit Deus, ut misereatur; ad hoc vulnerat, ut sanet. S. Paschasius hic. Adversitas, quæ à Domino est, plena justitiæ, plena æquitatis, plena misericordiæ est. Idem ibid.

Domine, hic autem quid? Joan. 21. 21. Hunc ità Domino dilectum cùm respexisset Petrus, statim interrogavit, quis vitæ illius terminus immineret? Quia communiter hominibus insitum esse videtur; ut optent, si quid periculi subituri sunt; non se solos, sed cœteros etiam, aut videre similia pati, aut saltem audire, perpessos fuisse; vel omnino idem passuros. S. Cyrill. Alex. l. 13. in Joan. David, vicinus morti, ait filio suo Salomoni: *ego viam ingredior universæ terræ.* 3. Reg. 2. 2. id est, ad Patres meos abeo; & viam omnibus, qui nunc sunt, quive post me erunt, communem viam ingredior. Cur communem dicit? ut mortem suam sibi, & filio, suavem faciat. Sylveira in Apoc. 7. q. 16.

Particeps in tribulatione. Apoc. 1. 9. Hoc apponit: quia & ipse sævitiam Domitiani expertus, & in Pathmos relegatus. Et hoc dicit ad multam Fidelium consolationem: nam videntes communicationem in laboribus cum Joanne dilecto; inde singulare in se divini amoris discent argumentum, multa ob fidem pati. Sylveira hic.

Quod si tantus ostenditur, & probatur, Christianorum Martyrum populus; nemo difficile, vel arduum, putet, se Martyrem fieri; quando videt Martyrum populum non posse numerari. S. Cyprianus exhort. ad MM. c. 1.

Si leoni taurus objicitur discerpendus, ut princeps videns lætetur: & tu discerpereris, ut Deus videns lætaretur: satis, superque esset, ut hoc patienter tolerares. Osorius in die SS. Innocent.

Cùm te videris tribulari; si perquiras, multas invenies causas. Et si alia non esset, præter voluntatem divinam, & gloriam ejus; hæc satis est. An non leoni objicitur canis, vel taurus, dilaniandus, ut principi spectaculum præbeatur? Idem fer. 4. D. 4. Quadr.

Quantumlibet nobis anxietatum pateras vitæ præsentis propinet afflictio; parva toleramus; si recordamur, quid biberit ad patibulum, qui invitat ad cœlum. Sidonius Apollin. l. 9. ep. 4.

Refertur de anima cujusdam Sancti; qui multas in hac vita ærumnas sustinuerat: quòd, dum post mortem amico appareret, illeq; quæreret; num tantis doloribus condigna illi fuerint gaudia? responderit: Ipsa prima Cœlitum salutatio, quâ me cœlum ingredientem complexi sunt; ac præsertim primum Christi osculum, quò me deosculatus est ità mihi suavè accidit; ut mox omnium laborum me oblivisci fecerit; omniúmque dolorum memoriam mihi abstergerit, juxta illud: *absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Apoc. 21. 4. Cornelius in Cant. 1. 1.

Equum indomitum etiam peritissimus equitandi timet conscendere: at, postquam domitus est, pueri ipsi in eo equitare audent: Crux, antequam Christus eam conscenderet, equus erat indomitus: quotquot eam conscendebant, prosternebat, eorum honorem, & vitam adimens. At postquam eam animosus conscendit, ità domita, ac mansueta, remansit; ut pueri, & senes, intrepidi eam ascenderint. Diez conc. 2. in festo. S. Andreæ.

§. XXX.

In tribulatione solatia, & refugia.

POsitis genibus orabat. Luc. 22. 41. Orabat, completurus opus redemptionis nostræ.

Docuit nos, frustra optari vincula, & crucem; nisi oratione armemur. Præsumptio est, non amor; carnificibus occurrere sinè oratione. *Paratus* Petrus *& in carcerem, & in mortem, ire* cum JESU. Luc. 22. 33. dum orationem negligit, Magistrum deserit. Dormivit, cùm orandum erat; negavit, cùm palma delata est moriendi cum Christo. Vicit Moyses Amalech. Ex. 17. 11.; sed oravit: timuit ancillam Petrus; sed non oravit. Oliva t. 2. Strom. §. Positis genibus.

Nullum majus, nullum melius, negotium est in tribulatione; quàm recedere ab eo strepitu, qui foris est; & ire in interiora mentis secretiora: Ibi Deum invocare, ubi nemo videt, gementem, & subvenientem. S. August. in Psal. 34.

Lenit dolores patientis Christiani, assidua recordatio in cruce pendentis. Petrus Cell. cap. 22.

Qui crucem post Christum ferre amant; crucem ipsam sine crucis sensu ferunt: qui verò eam fugiunt; hi soli crucis pondere onerantur. Isidorus Clarius. Orat. 9.

TITULUS XII.

SSS. TRINITAS.

§. I.

Figuræ, Symbola, Testimonia. Ex Veteri.

Faciamus hominem ad imaginem. Gen. 1. 26. Non allocutus Angelum: quia cum Deo ad creationem non concurrerunt. Homo non factus ad similitudinem Angeli. Ut tamen unum Deum doceret, dixit, *ad imaginem*, non ad imagines. Paoletti D. 6. Pasch. Igitur in opere mundanæ fabricæ, cunctorumque creatione, omnipotens, omnia sciens, omnibus commendatur benigna Trinitas. Bonitas quippe, vel charitas, Dei Spiritus S. est. Qui, cùm Patrem, ut omnia per Verbum operaretur, excitaverit; tum verò in plasmatione hominis ità studiosum reddidit; ut nihil eorum subtraheret, quæ conferre potuit. Quid enim taliter condito homini, præter naturalem divinitatem, defuit? Igitur in plasmatione hominis benevolentia Dei, quæ est Spiritus S., maximè operam suam exhibuit; cùm ei (utpote creatus) naturaliter non poterat esse Deus, gratia sui simulitudinem Dei contulit. Rupertus l. 11. c. 17.

Veneruntque duo Angeli. Gen. 19. 1. Duo scilicet, qui ab Abrahamo recesserant, tertiò cum eo remanente. Angelus unus è tribus, repræsentans Deum Patrem, mansérat cum Abraham: ut ejus domum benediceret; eumq; patrem efficeret ad generandum Isaac. Unde hic Angelus videtur fuisse medius, & primarius inter tres: putà Michaël; qui duos socios Gabrielem, & Raphaëlem, misit ad excitandam Sodomam; *Gabriel* enim, juxta etymon suum, *est fortitudo Dei;* puta fortis executor divinæ justitiæ: hicque repræsentat secundam in Trinitate Personam. *Raphaël* verò videtur esse Angelus præses castitatis, summusque osor libidinis. Cornelius hic.

In Arca testamenti tria continebantur: virga Aaron, tabulæ Legis, manna solitudinis. In virga designatur potentia Patris, in tabulis sapientia Filij, in manna bonitas Spiritus Sancti. Marchantius D. Trinitatis.

Sic benedices filiis Israël - benedicat tibi Dominus, & custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, & misereatur tui. Convertat Dominus vultum suum ad te, & det tibi pacem. Num. 6. 23. 24. &c. Ob tres Personas, quarum quælibet est Deus, *Dominus* ter repetitur. Sed, ut monstret, unum tantùm esse Deum, subdit: *invocabuntq; nomen meum super filios Israel.* v. 27. Non dicit, nomina nostra. Paoletti D. 6. Pasch.

Audi Israel: Dominus DEUS noster, Dominus unus est. Deut. 6. 4. Ponuntur hìc tria vocabula: scilicet *Dominus*, quod est nomen potentiæ, quæ Patri attribuitur: *DEUS* nomen sapientiæ, quæ Filio appropriatur: *Tuus*, nomen bonitatis, quæ Spiritui S. attribuitur. S. Vinc. Ferr. s. de S. Jacobo Apost.

Benedicat Ps. 66. 8. id est, multiplicet *nos Deus* Pater. *Benedicat nos Deus* Filius! *benedicat nos Deus* Spiritus S.; & sic multiplicet, ut tandem metuant eum omnes fines terræ; ut tota terra creatorem colat, non creaturam. Remigius Antisiod. hìc.

Funiculus triplex. Eccl. 4. 12. est SSS. Trinitas; quæ est fons omnis societatis, amicitiæ, & concordiæ. S. Paulinus ep. 4. ad Severum.

Osculetur me osculò oris sui. Cant. 1. 1. Symbolicè notantur hìc tres SSS. Trinitatis Personæ: per *osculetur* Pater: per *oris* Filius: hic enim est os, & Verbum Patris: per *osculò* Spiritus Sanctus: hic enim est nexus, amor, & quasi osculum; quò se osculantur Pater, & Filius. Ità S. Bernardus l. 7. apud Cornelium hìc.

Omnia in mensura, numero, & pondere disposuisti. Sap. 11. 21. Secundùm hanc ordinationem omnis actio nostra debet esse mensurata, numerata & ponderata: hoc est, in virtute Patris, cui mensura: in virtute Filij, cui numerus: in virtute Spiritus S., cui pondus, adscribitur. S. Albertus M. par. animæ c. 8.

Et dixi AAA. Jerem. 1. 6. Viegas in Apoc. 9. Sect. 5. n. 4. SSS. Trinitatis mysterium hìc innui putat. Ter enim, inquit, dixit A., quæ balbutientis, & infantis, adhuc vox est, propter tres Personas divinas: ut indicaret; se comparatione ejus mysterii infantem esse, & nescientem adhuc articulatè loqui. Loquebatur enim

enim cum eo SSS. Trinitas: Pater dicens, *novi te*: Filius, *sanctificavi te*: Spiritus S., *Prophetam edite*.

Ex Novo.

Scriptum est. Matth. 4. 7. Ter in hac concertatione Evangelium refert, Christum dixisse: *Scriptum est.* Tanquam, quidquid sit in divina Scriptura, sit à Trinitate dissertum. Sim. Cass. l. 9. t. 6.

Recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob. Matth. 8. 11. In Abraham Pater, in Isaac Filius, in Jacob Spiritus S. ostenditur. Sim. Cass. l. 5. c. 12.

Designavit Dominus & alios Septuaginta duos. Luc. 10. 1. S. August. in q q. Evang. Beda, Hugo: per hunc numerum ostendit Dominus; quòd per hos, & eorum sequaces, erat annuntiaturus Mundo fidem Trinitatis. Unâ die per viginti quatuor horas à sole totus illustratur orbis: Sol ergo, per triduanum ambitum suum, Septuaginta duas horas facit. Christus, qui se diem, ac lucem, appellat, per hunc prædicantium numerum significat fidem, & lucem Trinitatis toti orbi annuntiare, ac per Mundum maximè illuminare. Sylveira hìc.

Et incipiens à Mose, & omnibus Prophetis &c. Luc. 24. 27. Lex te Patrem Legislatorem repræsentat: Evangelium te Filium incarnatum: Prophetia te Spiritum Sanctum; qui locutus es per Prophetas. Patri adscribitur æternitas, Filio veritas, Spiritu S. charitas. Patri providentia, Filio Sapientia, Spiritui S. Ordo, & unio. Patri creatio, Filio gubernatio, Spiritui S. conservatio. Patri prædestinatio, Filio redemtio, Spiritui S. sanctificatio. Patri via purgativa, Filio illuminativa, Spiritui S. unitiva. Patri præterita, Filio præsentia, Spiritui S. futura. Patri principium, Filio medium, Spiritui S. finis, & terminus. Sicut memoria parit intellectionem, intellectio amorem. Et sicut fides parit spem, spes charitatem: ità Pater generat Filium, Filius cum Patre spirat Spiritum Sanctum. Cornelius in dedic. ad SSS. Trinit. Comment. in 4. Proph. Majores.

Requiem non habebant &c. Apoc. 4. 8. Trisagion non solùm continet mysterium SSS. Trinitatis; sed totum Apostolorum symbolum, totamque Evangelii doctrinam. Cùm enim Seraphini Patri acclamant *Sanctus*, significant, sanctitatem Patris ostendi in creatione, Filio in Redemptione, Spiritui S. in sanctificatione. Cornelius hìc.

Ex Patribus, & aliis.

Cùm novem sint ordines Angelorum; quare, tribus exclusis, tantùm sex in Præfatione ponuntur? Dionysius tres esse tradit Ordines Angelorum; trinos in singulis ponens: ut similitudo Trinitatis eis insinuetur impressa. Sunt enim tres Ordines superiores, Seraphin, Cherubin, Throni. Medii, Dominationes, Principatus, Potestates. Inferiores, Virtutes, Archangeli, Angeli. De singulis autem hìc ordo medius subtrahitur; de superioribus Cherubim, de mediis Principatus, de inferioribus autem Archangeli: Quia ad comparationem Trinitatis æternæ (cujus majestas hìc præcipuè commendatur) omnis alia Trinitas diminuta reperitur, & imperfecta. Innocentius III. P. de sacr. alt. myst. l. 2. c. 61.

Quoddam in creatæ Trinitatis vestigium relucet in omnibus creaturis, tam in Angelo, quàm in homine, quàm in Mundo. Idem ibidem.

Pater lux ingentissima; Filius splendor pulcherrimus, & fulgentissimus; Spiritus S. amor ardentissimus. S. Bonaventura s. 21.

Ostenditur per omnem creaturam, quòd in omnibus creaturis est vestigium Trinitatis: *omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit.* Sap. 11. 21. Glossa: In his tribus Dominus instituit, & gubernat, & judicaturus est. S. Bonaventura s. 3. in Octava Pent.

Videmus in rebus procreatis imagines rerum, nobis divinarum naturarum indicantes: ùt cùm dicimus summam S. Trinitatis excellentiam, per solem, & lucem, & radium: aut per rosæ plantam, & florem, & odorem, declarari. S. Joan. Damasc. orat. 1. de imaginib.

Unus sol, unus Deus: in una essentia tres Personæ. In uno sole una substantia, & ab una substantia tres formæ, lux, splendor, calor. De Patre dicitur 1. Joan. 1. 5. *Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt ullæ.* De Filio dicitur: *qui, cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus*, Hebr. 1. 3. De Spiritu S. dicitur: *ignem veni mittere in terram.* Luc. 12. 49. S. Thom. Vill. conc. 1. de S. Augustino.

Per memoriam Patri similes sumus, per intelligentiam Filio, per voluntatem Spiritui S. S. Bernardus l. de anima c. 1. sive Medit.

Quare in Missa ponantur panis, vinum, & aqua? In pane, qui corroborat, intelligitur Pater, qui est omnium fortitudo: in vino, quòd lætificat, intelligitur Filius; qui est gaudium omnium nostrum: in aqua, quæ mundat, & lavat, intelligitur Spiritus S. Ezech. 36. 25. *Effundam* &c. S. Thom. Aqu. Opusc. 18. de expositione Missæ Art. 2.

Osculum sanctum est; quod in signum S. Trinitatis datur. Idem in c. 16. Rom. Lect. 1.

Tria sunt invisibilia Dei: potentia, sapientia, benignitas. Ab his tribus procedunt omnia; in his tribus consistunt omnia; per hæc tria reguntur omnia. Potentia creat, sapientia gubernat, benignitas conservat. Quæ tamen tria, sicut in Deo ineffabiliter unum sunt; ità in operatione separari non possunt. Potentia per benignitatem sapienter creat: Sapientia per potentiam benignè gubernat: benignitas per sapientiam potenter conservat. Potentiam manifestat creaturarum immensitas, sapientiam decor, bonitatem utilitas. Richardus à S. Vict. l. 2. c. 2.

Impossibile foret hoc Verbum esse Deum, si à Patre, & Spiritu S. esset separabile. Sicut ab hac dictione *ità*, quæ veritatem sonat, & tres in se literas continet, exemplum habetur. Si illarum enim aliquam subtrahes, eandem dictionem non efficerent. Simili modò

intelligendum est de tribus in una divinitate Personis. Revel. S. Brigittæ in die Dom. Lect. 1. c. 1.

Specialiter *ignis* repræsentat SSS. Trinitatem: quia ignis apparet tripliciter: in flamma luce, & carbone. *Aqua* triplex: condensata in nube, congelata in glacie, liquida in fonte, vel flumine. *Terra* Is. 49. 12. *quis appendit tribus digitis molem terræ?* Omnis *res* habet principium, medium, & finem. Omnis *sonus*, juxta Isidorum, harmonicus, aut voce editur, scilicet per fauces, aut flatu, scilicet per fistulas; aut pulsu, scilicet per tympanum, Psalterium, & Citharam. Geminiani cap. 81. l. 1.

In nomine JESU, ùt dicit Ambrosius, tota Trinitas repræsentatur; quia JESUS interpretatur *unctus*: in quo intelligitur unctus, ungens, & unctio. Idem ibid.

Sicut tres colores faciunt in circulo cœlesti iridem; ità tres Personæ in deitate faciunt Triadem: putà unum, trinumq; Deum. Cornelius Comm. in 4. Proph. Major. in Dedicat.

Sicut idem numerô Christus existit in tribus hostiis consecratis, & hostiæ realiter à se distinguuntur; cùm tamen essentiam habeant planè eandem, nimirum idem Corpus Christi: ità etiam essentia divina existit in tribus Personis, quæ in ratione Personæ realiter differunt; cùm essentiam habeant eandem, & individuam. Idem ibidem.

§. II.

A SSS. Trinitate nobis collata beneficia.

Ex Veteri, & Novo.

Confortare, & esto robustus. Jos. 1. 6. Ter hoc repetit v. 6. 7. 9. ut indicet, eum Trinô, summôque, robore SSS. Trinitatis egere. Cornelius hîc.

Requiesçet sub vite sua, & sub ficu sua, & sub Oliva sua. Ità legit Origenes. 3. Reg. 4. 25. Oremus, ut Jesus regnet super nos, & cesset terra nostra à bellis; cesset ab impugnationibus carnalium desideriorum: & cùm ista cessaverint; tunc unusquisque *requiesçet sub vite sua* &c. sub velamento enim Patris, & Filij, & Spiritûs S., requiescet anima; quæ pacem in se recuperaverit carnis, ac spiritûs. Origenes hom. 22. in Num. *Veni de Libano* &c. Cant. 4. 8. Dicit ter, *veni*, propter fidem Trinitatis, ad quam alios inducere debet. Vel, quia derelinqui Mundus non potest; nisi educat *Pater* suâ potentiâ. Psal. 135. 11. *eduxit Israel de medio eorum, in manu potenti.* Nisi *Filius* dirigat suâ sapientiâ: *eduxit illum sapientia à delicto suo.* Sap. 10. 2. Et nisi *Spiritus S.* attrahat suâ bonitate: *Spiritus Domini ductor ejus fuit.* Isa. 63. 14. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 1.

Adveniat regnum tuum. Matth. 6. 10. id est, veniat Pater, & requiescendo regnet in palatio memoriæ: Filius in palatio intelligentiæ: & Spiritus S. in palatio voluntatis humanæ. S. Bernardinus t. 3. s. in dieb. Rogat.

Et ad eum veniemus. Joan. 14. 23. Hoc profectò magnum dilectionis est præmium, quòd Pater & Filius, per Spiritum S. DEUS unus, dilectio animæ intrinsecus, mirâ, & ineffabilis charitatis voluptate copulatur. S. Rupertus l. 11. hîc.

Misericordia vobis, & pax, & charitas, adimpleatur. Judæ v. 2. Salmeron, & alii, misericordiam attribuunt Deo Patri: ipse enim est *Pater misericordiarum.* 2. Cor. 1. 3. Pacem Filio: *ipse enim est pax nostra.* Eph. 2. 14. Charitatem spiritui S. *charitas* enim *diffusa est* &c. Rom. 5. 5. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & alii.

A Patre potentiam, à Filio sapientiam, à Spiritu S. accipimus innocentiam. Pater eligit, Filius diligit, Spiritus S. conjungit, & unit. à Patre nobis datur æternitas, à Filio imaginis ejus conformitas, & spiritu S. integritas, & libertas. In Patre sumus, in Filio vivimus, in Spiritu S. movemur, & proficimus. S. Cyprianus de Baptismo Christi.

Planè inseparabilis Trinitas, unus Deus inseparabiliter operatur. Veruntamen singuli horum, id est, Patris, & Filij, & Spiritus S., sicut Personæ proprietas, ità & in perfectione Mundi considerandæ est actio propria: videlicet, ut Patris creatio, Filius redemptio, S. Spiritûs propriùm sit opus, creaturæ innovatio. S. Rupertus Prologo in Gen.

Proprium erat opus Patris, facere, proprium opus Filij, redimere: proprium Spiritûs S. opus, illuminare; & ad similitudinem Dei hominem producere: *faciamus* hominem ad *imaginem, & similitudinem.* Idem l. 1. de op. Spir. S. c. 111.

O bone JEsu! totius B. Triuitatis thesaurorum elargitor. S. Laur. Just. de in cend. am. cap. 6.

Lex naturæ appropriatur Patri, Lex scripta Verbo, Lex Gratiæ Spiritui S. Lex naturæ est, lex pietatis: pietas videtur inesse omni creaturæ, etiam insensibili. Radix enim totum, quidquid recipit, mittit ad ramos: fons, quidquid haurit, mittit ad rivulos. Similiter in bestiis pietas videtur esse Patris ad prolem; & quidquid gustant, & sumunt, præter necessarium, & etiam de necessario, in lac convertunt: & in nutrimentum prolis. Lex Scripturæ est lex Veritatis: quia est in quadam veræ promissionis pronuntiatione. Lex Sanctitatis est Gratiæ: lex spiritûs liberavit me. Per hæc tria Deus Trinitas gubernat Mundum; & secundùm hæc tria imprimit leges in mente rationali. S. Bonaventura hexam. s. 21.

Tres habemus hostes: Carnem, Mundum, & diabolum. Sed quomodo huic nefandæ Trinitati poterimus resistere? Ex nobis nequaquam. Quid ergo faciendum? Habemus Trinitatem ineffabilem, Patrem, & Filium, & Spiritum S.; cujus auxiliô vincere possumus: per Patrem diabolum, per Filium Mundum, per Spiritum S. carnem, vincimus. Beneficiô Patris, & consiliô, resistimus diabolo: Mundo, Verbô Filij, & exemplô: Carni, obum-

obumbratione S. Spiritûs, & incendiô. Vultus audire beneficium Patris? *misit Filium suum.* Joan. 3. 17. qui fortem alligavit diabolum. Consilium dedit nobis, quando dixit: *hic est Filius meus dilectus.* Matth. 3. 17. Obumbratione spiritûs *virtus Altissimi obumbravit tibi.* Luc. 1. 35. Incendiô enim charitatis incentiva carnis repellit. Blesensis s. 8. de S. Vincentio.

§. III.

SSS. *Trinitas colenda, laudanda.*

Ex Veteri, & Novo.

Faciamus hominem. Gen. 1. 26. Hinc incipies teipsum cognoscere, Nondum in ulla molitione hæc vox scripta est. *Fiat lux*; Cœlum: sed sinè consultatione. Stellæ; sed nulla præcessit deliberatio. Pelagus, atque innumerabilia maria, ad jubentis vocem extiterunt. Non, ùt in aliis rebus, dixit, *fiat* homo. Disce pretium, ac dignitatem tuam. *Faciamus*, sapiens consulit, artifex meditatur. Et quid deest arti ejus? Quânam difficultate adductus consulit; ut absolutum, & perfectum, elaboratumque, faciat charum opus suum? An? ut ostendat, te perfectum esse apud Deum? Cur autem non dixit, facito; sed *faciamus?* ut scias, Patrem fecisse per Filium, & Filium Paternâ creâsse voluntate: laudaréque Patrem in Filio, & Filium in Spiritu S. S. Gregor. Nyss. Orat. in ea Scripturæ verba: faciamus hominem.

Vespere, & manè, & meridie, narrabo &c. Psal. 54. 18. Consuetudo ter orandi in die legitur aliam apud Danielem 6. 13. fortâsse in honorem SSS. Trinitatis; cujus mysterium Prophetis non erat incognitum. Bellarminus hîc.

Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus! Sanctus! Sanctus! &c. Isa. 6. 3. Dicamus & nos: *Sanctus* &c. Sanctus in creatione, Sanctus in redemptione, Sanctus in sanctificatione nostra. Sanctus in cœlo, Sanctus in terra, Sanctus in gehenna. Sanctus in gloria, Sanctus in gratia, Sanctus in justitia. Sanctus glorificans Angelos, Sanctus justificans homines, Sanctus puniens demones. Sanctus in utero, Sanctus in præsepio, Sanctus in patibulo. Sanctus in miraculis, Sanctus in doctrinis, Sanctus in exemplis. Sanctus in Christianis, Sanctus in Judæis, Sanctus in Gentibus. Sanctus in potentia, Sanctus in sapientia, Sanctus in providentia. Sanctus Pater, Sanctus Filius, Sanctus Spiritus S. Cornelius hîc.

Non tetigit eos omnino ignis. Dan. 3. 50. Edax ignis in tribus pueris sanctum, & divinum, Ternarium reverebatur, & tremebat. S. Chrysost. in Ps. 96.

Ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Joan. 17. 22. Et Monachi, & Ecclesiastici, Trinitatem exprimant. Plures personæ sunt; sed natura una. Idem sapiant; quamvis alter præsit, ministret alter. Non confundendæ personæ: alia est enim persona Patris, - sed tamen natura una, unáque voluntas. Non Dominus, sed Pater, audiatur in nobis: non servus intra nos, sed Filius, compelletur Quique ex his prodeunt, non mancipia putentur; sed amoris fœtus. Oliva l. 12. Strom. §. Rogo Pater.

Ex Patribus & aliis.

Submittimus nos Patri; ut sanctificemur: submittimus nos Filio; ut hoc ipsum fiat: submittimus nos Spiritui S.; ut id efficiamur, quod ille est, ac dicitur. S. Gregor. Niss. Orat. in diem Lum. Animus, ab iracundia alienus, templum est Spiritus S. In Spiritu mansuetudinis caput Christus inclinat: & mens pacifica S. Trinitatis est domicilium. S. Nilus or. 4. de ira.

Ariprando fratri charissimo. Exigis, dilectissime fili, ut tibi aliquid scribam: & qui, me dictante, frequenter aliis scriptitas, ut tibi quóque aliquid scribatur, imploras. Sed unde scriptori congruentius incipiam scribere, quàm à scribendi ipsius Musicâ dignitate? In te quippe, qui scribis, tres sunt digiti, & una manus: cui verò scribis, tres Personæ, & unus Deus. Cùm igitur ex diversis apicibus continuum ducis articulum; ad illum semper unum tua dirigatur intentio; cujus in temetipso, per quandam similitudinem, conspicis Sacramentum. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 18.

Fidem tibi non fallam, ô Pater expers principiia! non fallam fidem, ô sermo Unigenite! non fallam fidem ô Sancte Spiritus! scio, quid professus fuerim; à quo me disjunxerim, & cui me adjunxerim. S. Gregor. Naz. orat. 11. Adv. Arianos.

Honora Patrem meum, dilige me, obedi S. Spiritui meo. Revel. S. Brig. l. 1. c. 3. V. C.

Miles suspensus in tertium diem vixit, ob SSS. Trinitatem, & vulnera Christi quotidie culta. Depositus à furca, à Sacerdote accepit, quod petivit: peccatorum scilicet absolutionem, & Communionem; quâ acceptâ mox expiravit. Stengelius t. 1. div. judic. c. 15. ex Cæsar. l. 9. c. 49.

Duo fratres, propter morum arborem, graves habebant rixas, quovis eorum, suam esse asserente. S. Franciscus de Paula charitate motus, optans lites tollere, ad orationem confugit; & eâ finitâ, ad arborem conversus: ô creatura Dei, ait, ego minimus servorum ejus, in nomine SSS. Trinitatis impero tibi, ut componas litigia inter istos dominos temporales. Et mox arbor illa in duas divisa est partes, æquales, ut quisque dimidium habuerit. Paoletti s. 10. de S. Franc. de Paula.

§. IV.

SSS. Trinitatem ama, non offende.

Ex Patribus, & aliis.

Aderit quoq; tunc in Judicio Deus omnium Pater, assidente Christo, & præsente Spiritu Sanctô. S. Cyrill. Jeros. Catech. 15.

Cùm

Cùm Scripturam sanctam legimus; Verbum DEI tractamus; Filium DEI per speculum, & in ænigmate, præ oculis habemus. Et revera, si benevoli lectores sumus, si benevoli auditores lectioni assistimus legendo, vel audiendo, accendimur: legendo, vel audiendo, ad amorem DEI proficimus. Nonne ergo de Scriptura sacra nobis amor DEI processit? Quid autem est amor DEI? nisi Spiritus DEI? Procedit donum ex Patre; ut, per Scripturam intellectam, cognoscamus Filium Patris. Procedit nobis amor ex intelligentia Scripturæ; ut amemus Patrem Filij, & diligamus Filium Patris. Nonne ergo jam nobis etiam hôc modô Spiritus Sanctus ex Patre, Filióque, processit? S. Rupertus l. 1. de oper. Spir. S. c. 6.

Pensa charissime, quàm beatissima Trinitas amanda sit: quæ sic tota nobis intendit; imò quæ se totam nobis impendit. S. Bonaventura s. 3. in oct. Pent.

Deus est, Deus Abraham, conferendo fidem: Deus Isaac, conferendo spem: Deus Jacob, conferendo charitatem. S. Bonaventura in Ps. 45.

Imperator Valens, malevolorum adductus sermonibus, incubuit ad voluntatem ejiciendi Basilium in exilium. Cœterùm calamus statim, nolens iniquo subservire consilio, ultrò confractus est. Secundum calamum arripuit, ad subscribendum sententiæ exilii, & ille confractus est. Tertium; & hic confractus. Tres calami consubstantialitatem Trinitatis prædicanti patrocinati sunt. S. Ephrem. Encom. in S. Basilium M.

Triplex genus peccatorum. Alia enim sunt, in quæ incidimus per infirmitatem; alia, quæ incurrimus per errorem; alia, quæ committimus per solam iniquitatem. Secundùm hunc triplicem peccandi, modum, dicimur peccare in patrem, peccare in Filium, peccare in Spiritum Sanctum. Nam, quamvis nua, eademque, sit potentia, sapientia, & bonitas, sit Patris, & Filij, & Spiritus S.; Secundum quendam tamen modum loquendi in quibusdam Scripturæ locis, potentia Patri, Sapientia Filio, benignitas Spiritui S. (quasi specialiter) videntur assignari. Qui igitur per infirmitatem delinquit, ei utique valde contrarius est, qui summa potentia est. Qui verò per solam malitiam offendit; quomodo ei magis adversari] potest, qui summa bonitas est? Rich. à S. Vict. tr. 2. c. 3.

Pœnitens obligatur Deo Patri, ex peccatis, quæ fecit ex fragilitate: quia Deo Patri attribuitur potentia. Solvitur autem ista obligatio per asperam, duram, & magnam, pœnitentiam. *Secundò* obligatur Filio DEI, ex peccatis, quæ commisit per ignorantiam; ignorans, quod tenebatur scire. Solvitur hæc obligatio, audiendo sapientiam divinam, Missas, sermones, bonas lectiones. *Tertiò* obligatur Spiritui S. ex peccatis, quæ commisit per malitiam, & iniquitatem. Solvitur ista obligatio per bonitatem, faciendo opera misericordiæ, tam corporalia, quàm spiritualia. S. Vinc. Ferr. s. in Vig. Epiph.

Potentia ad Patrem; Sapientia ad Filium; cœcitas ad Spiritum S., pertinet. Quando ex fragilitate peccamus; peccamus in Patrem, quasi contra potentiam: quando ex ignorantia; peccamus in Filium, quasi contra Sapientiam: quando verò ex malevolentia; peccamus in Spiritum S., quasi contra dilectionem. Blesensis s. 29. in Ass. B. V.

Titulus XIII.
TRISTITIA.

§. I.
Figuræ, Symbola.

Scissis, vestibus. Gen. 37. 34. Vetus mos, in luctu scindere vestes: eratque hoc Symbolum planctûs. Scissio enim vestium significabat, scissum dolore cor. Cornelius hic.

Nudis pedibus &c. 2. Reg. 15. 30. Hebræi, & postea Romani, nudô capite incedebant: quasi liberi, & expediti: in luctu verò caput operiebant: ùt patet 2. Reg. 19. 4., & Jerem. 14. 3. Nimirum sciebat David; sibi non tam cum Absolone, quàm cum Deo, rem esse. Eum itaque priùs hisce pœnitentiæ armis expugnare decrevit. Cornelius hic.

Verbum *sedendi* significat tristitiam: *sede in pulvere virgo filia Babylon.* Isa. 47. 1. *Quomodo sedet sola civitas?* Thren. 1. 1. *Dies multos sedebunt Filij Israël sinè rege.* Os. 3. 4. *Surgite, postquam sederitis.* Ps. 126. 2.

Cùm serò esset. Joan. 20. 19. Erat plus mœrore, quàm tempore: Serò, est mœroris, & tristitiæ, nubilô mentibus obscuratis. - Nullæ noctis tenebræ caligini mœroris, & formidinis, comparantur. S. Chrysol. s. 84.

§. II.
Tristitia vitiosa, & indifferens. Ex Veteri, & Novo.

David tollebat citharam &c. 1. Reg. 16. 23. Franciscus Valles. s. Philos. c. 28. dæmones melancholicos invadunt; aut melancholicas humores hominibus inferunt. Quocirca, qui tentationes diaboli evadere cupit; caveat à melancholia. Cùm suspiciones, timores, angores, scrupulos, ingerit; dicat: non credo vobis: vos enim proceditis à meo hoste; scilicet dæmone, & melancholia. Falsa sunt, inepta sunt, stulta; quæ mihi repræsentatis. - Hinc S. Antonius, teste S. Athanasiô, dicebat: nihil efficacius esse ad vincendos

dæmones

dæmones, quàm lætitiam spiritualem. Et S. Jacobus 5. 13, *tristatur aliquis vestrum? oret.* S. August. l. 9. conf. c. 6. quantum flevi in hymnis, & Canticis tuis, suavesonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter! voces illæ influebant auribus meis; & eliquabatur veritas tua in cor meum; & ex ea æstuabat inde effectus pietatis; & currebant lacrymæ: & bene mihi erat cum eis. Cornelius hîc.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo. Prov. 25. 20. Galenus l. 3. de medicam. compos. docet: nitrum optimè solvi acrî vinô, ac acetô. Hinc aliqui sic exponunt, sicut acetum refringit vim nitri, ac nitrum vim aceti; sic suavis sermo, & cantilena, in fringit, lenitque sensim malitiam, id est, mœstitiam cordis. Cornelius hîc.

Omnis plaga, tristitia cordis est. Eccl. 25. 17. Syr. *omnis plaga non est, sicut plaga cordis.* Tigur. *summa plaga, est mœror animi.* Ratio: quia mœror immediatè totus est in anima, qui maximè est sensitivis: cœteri enim dolores; ùt verbera, vùlnera, adustiones, sunt in corpore; & per corpus, quod in se sentiendi vim non habet, quasi refracti, retusi, & imminuti, transeunt ad animum; ubi est. Cornelius hic.

Regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno. Luc. 24. 52. Non patitur in suis Deus tristitiam; sed vult eos hilares. Sylveira in Act. 1.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut est puer parvulus ad tristitiam; qui interdum tempore mortui patris, vel matris, vel alicujus amici, ridet, & ludit: talis fiat vir; habitudinem puerilem, circa tristitias repellendas, perfectioris animæ ratione commutans. Origen. tr. 5. in 18. Matth.

Omnis, qui placet, hominibus displicet; causas tristitiæ nullas habet. S. Gregor. mor. l. 15. c. 22.

Tristantur facilè, quorum spes extat in imis. V. Beda in proverbiis.

Nihil roboris habet tristitia, nisi reliquæ adsint perturbationes: quemadmodum nec vincula quidquam possunt; nisi adsint, qui illa admoveant. Qui, tristitiâ obstrictus est, is victus est à perturbationibus; & tristitiæ vincula circumfert, tanquam indicia calamitis suæ. S. Nilus or. 5. de tristitia.

Victor passionum victor est tristitiæ. Quem vicit voluptas, is non facilè effugerit tristitiæ vincula. Qui Mundum diligit, is, necesse sit, ut subinde contristetur, & mœreat: qui autem, quæ in Mundo sunt bona, nè tantilli quidem ducit, jugi lætitiâ perfruetur. S. Antiochus Abb. hom. 20.

Si quis Mundum omnino odit, hic tristitiam effugit. Porrò, si quis quâlibet visibilium rerum affectione mordetur, tristitiâ nondum liberatus est. Joan. Clim. gr. 2.

Tristitiam, si potes, nè admiseris: sin minus, nè ostenderis. S. Martinus Bracar. Maximæ de moribus.

§. III.

Tristitia bona, salubris.

Contristatus sum in exercitatione mea. Psal. 54. 3. Hic oportet contristari, si velimus in futuro ad lætitiam transire: omnes enim motus à contrario in contrarium sunt. Eligat igitur hîc unusquisque, quod voluerit; lætitiam scilicet, vel tristitiam: quia hinc ad suum contrarium transiturus est. *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Joan. 16. 20. Hugo Card. hîc.

Beati, qui lugent. Matth. 5. 5. Religiosa tristitia aut alienum malum luget, aut proprium. S. Leo hom. 9. de jejunio.

Filiæ Jerusalem nolite flere super me. Luc. 23. 28. Jerusalem filiæ, animæ sunt pacis; quæ super nullo affici lamentis, doloribus, debent; præterquam quod Dei displicentiam generat. Nihil enim mœstitiâ dignum, nisi peccatum. Sim. Cass. l. 13, hîc.

Non turbetur cur vestrum. Joan. 14. 1. Nulla major causa perturbationis, atque tristitiæ, quàm separari à dilecto; ab eo; quod neque fallere, neque falli, potest. Id. l. 12. c. 1.

Cùm nos, vel proximi peccant; tunc tristandum est: cùm autem in humanos casus incidimus, inutilis tunc tristitia. S. Chrysost. hom. 77. in Joan. 16.

Tristitiam nobis Deus non ob aliud indidit, nisi propter solum peccatum; & hoc per ipsam rerum experientiam manifestavit. In pecuniarum enim mulcta, in morte, & ægritudine, & aliis nobis ingruentibus molestiis; dolentes, & mœrentes, non tantùm nullam consolationem capimus; verùm & molestias augemus. In peccatis verò si doleamus, & contristemur; peccati magnitudinem minuimus: &, quod erat magnum, reddimus parvum: sæpe verò & funditus ipsum totum delemus. S. Chrysost. hom. 7. ad pop.

Sanctorum luctus multiplicatum gaudium, pro portione, parit. Simile mihi videtur hoc: ùt, cùm rosaria plantantur; tunc enim nihil, præter spinas, cernitur; néque tamen ideo plantare desinunt. Sciunt enim, novô vere rosaria ipsa mirâ florum, ac rosarum, specie aspectus hominum, & odoratus etiam, oblectare. Isidorus Clarius l. 2. or. 8.

§. IV.

Tristitia Christi.

Figuræ.

Petivit animæ suæ, ut moreretur. 3. Reg. 19. 4. Unde tantus pavor? tanta consternatio in Elia? qui paulò antè erat impavidus; certabat cum Achab, & Baalitis, eósque superaverat. Respondeo: quia subduxit illi Deus robur à se inditum: ut agnosceret, fuisse donum Dei se verò ex natura sua timidum, ùt alii sunt homines. *Secundò* repræsentat infirmitatem Christi paventis in horto. Ità Rupertus l. 5. c. 10. apud Cornelium hîc.

Christi tristitiam in horto vocat Anastasius Sinaita: tristitiam in pariendis filiis, & tristitiam conturbantem Christi animam usque ad mor-

tem. Columbam nomine, referunt medici, gravidam parturiisse multos dies; &, per conatus illos naturæ, ad obstetricum studia nihil promoviisse. Triennium igitur lecto affixa decubuit. Deinde, resumptis utcunq; viribus, ambulavit, viginti quinq; annos uterum gerens. Tandem extinctæ, átq; medicorum scalpro exectæ, in utero deprehensus est infans, in lapidem durissimum conversus: quod vidisse se Parisiis Anno 1609. affirmat Aubertus Myræus, vir à Scriptis clarissimus. Non unum, ut illa; aut ùt Rebecca, geminos, etiam collidentes in utero, gestavit Christus; sed quotquot homines erant in orbe futuri: adeoq; illos omnes triginta tres annos, quoad vixit, eniti conatus est ad vitam; & in lucem Evangelij parturivit. At quàm multi obduruerunt ùt lapis! De Nabal immiti 1. Reg. 25. 37. *emortuum est cor ejus intrinsecus; & factus est quasi lapis.* Quàm acerbò putas Christi parturientis sensu, Judæi, Scribæ, Pharisæi, ad prædicationem ejus obduruerunt! *Quasi lugens, & contristatus, sic humiliabar.* Ps. 34. 14. S. Hieron. legit, quasi lugens mater tristitiâ incurvabar. Doultreman. l. 2. c. 3. de amore Sect. 10.

Varia de tristitia Christi.

Tristis est anima mea usq; ad mortem. Matth. 26. 38. Pia est tristitia Christi, & ab ipso sanctè susceptа in horto pinguedinis: ut in ipso puniretur, quòd in horto primævo malè fuit lætatus Adam. Sim. Cas. l. 13. c. 11. *Tristis* &c. id est, vehementissimè contristatur: ità ut tristitia hæc, & mors, unò duntaxat gradu, videantur distare. Dion. Carth. hic.

Et factus est sudor ejus. Luc. 22. 44. Tam vehementem tristitiam, & timorem, Christus assumpsit: non solùm ex consideratione Passionis sibi instantis; sed etiam ex consideratione ruinæ, & ingratitudinis, destructionisque Judæorum; propter quorum salutem specialiter fuerat missus. Et quia videbat, Passionem suam tam multis non debere prodesse, imò magis obesse, propter eorum ingratitudinem, & peccata: itémque quia omnium Electorum suorum futuras tribulationes, quas pro ipso passuri erant, úsque in finem Mundi, prævidit; & intimè eis condoluit. Dion. Carth. hic.

Unò JESUS tempore fruebatur Dei visione; & intolerabili passione gemebat: ut tota divinæ fruitionis gloria in eo militaret ad pœnam. Nam quemadmodum omnes cognitione antecessit; ità, etiam & mœrore. Appositа est illi scientia, appositus est & dolor. S. Laur. Just. de triùmph. &c. c. 19.

Suscepit tristitiam meam, ut mihi suam lætitiam largiretur: & vestigiis nostris descendit úsque ad mortis ærumnam; ut nos suis vestigiis revocaret ad vitam. S. Ambros. l. 10. in Luc. 94. Mœstitiam prætendebat, quam non ex metu mortis suæ, sed ex mora nostræ redemptionis assumpserat. - Non propter mortem, *sed usque ad mortem*, tristis est Dominus: quòd in certamine Passionis mors corporis, absolutio, anxietudinis, non coacervatio sit doloris. S. Ambros. l. 7. in Luc.

Hoc dolebat mihi, & contristabar pro persequentibus me: quia nolebant pœnitentiam agere. Ego in cruce pendebam, & sanguine meò lavabam sordes eorum; & ipsi nolebant agere pœnitentiam. Hæ erant lacrymæ meæ; hæc compunctio: persequentes me non potui salvare. S. Hieron. in Ps. 108.

Titulus XIV.

TURCÆ.

Anno 1509. 14. Septembris terræ motus octodecim continuò diebus, murum Constantinopolis, quâ parte mare spectat, cum omnibus adjacentibus domibus disjecit, & fossas ruderibus implevit. Sed mirum id fuit: cùm multæ Turcarum Moschææ collaberentur, Christianorum tamen templa illæsa manserint. Ipsa Sophiæ ædes nihil mali sensit, præter turrim à Turcis post captam urbem, templo in fine, ornatûs gratiâ annexam; quæ tota præcipitata periit. Sed & illò terræ motu, calx, & cœmentum, quò Beatorum imagines post captivitatem urbis coopertæ fuerant, ità separatim ab imaginibus ceciderunt, quasi arte novâ jam primùm suo splendori essent redditæ. Stengelius t. 2. judic. div. c. 18.

B. Catharina Bononiensis prævidit Orientalis Imperii excidium, & Constantinopolitanam captivitatem. Pro qua cùm rogaret, nè Christianum Imperium in potestatem Turcicum deveniret; admonita est à Deo, finem precandi facere: quod ob Græcorum flagitia, & impietatem, oporteret à Christiano Corpore illud imperium rescindi. Bollandus 9. Martii.

Notat Genebrardus in Chronol. eôdem ferè annô, quo Ottomannus usurpavit Imperium Turcarum, Deum creâsse Imperatorem Christianorum Rudolphum Habspurgensem; à quo Austriaci descendunt: quasi eos Ottomanicis opposuisse videatur. Sicut tradunt Hebræi: eô die, quô Nabuchodonosor diruit templum, natum esse Cyrum, qui ejus posteros delevit. Cornelius in Cant. 7, 1.

Et ecce equus pallidus. Apoc. 6. 8. Optimè Joachim, Seraph. Firmanus, Pannonius, & Pererius, per hunc equum intelligunt Sectam Mahometis, Turcas, & Saracenos, infensissimos à mille jam annis hostes Christianorum: hi enim post Gothos, Arianos, aliosque priscos hæreticos, Ecclesiam gravissimè infestarunt. Cornelius hic.

Credite

Credite fratres, quàm diu in his moribus Ecclesia vixerit, frustrà bellatur in Turcas: priùs contra mores, quàm hostes, pugnandum. Corrigamus ergo vitam, & adhæreamus Deo; & ipse pugnabit pro nobis. S. Thom. Vill. s. 1. D. 2. Quadr.

Non est, fratres, cur Turcarum ferocitatem timeamus nos, quibus Deus præsidio est, qui illis est contrarius. Alium Turcam ego magis timeo, qui intrà nos latet; peccatum scilicet, ingratitudinem, aversionem. *Si populus meus audisset me &c. pro nihilo forsitan &c.* Ps. 80. 14. Idem s. in Rogat.

V.

Titulus I.

VANITAS

§. I.

Figuræ, Symbola, definito.

Ex Veteri.

Dormivit, Salomon cum Patribus suis. 3. Reg. 11. 43. Jam ante proclamârat Salomon totique Mundo concionatus: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas!* & tamen vanitas, vanáque species mulierum, eum in senio dementavit, vanumque reddidit; ut seipsum fecerit summum vanitatis spectaculum: evanuit enim ejus sapientia, sanctitas, felicitas, gloria, sanitas, vita, utinam non æterna! Quid est homo etiam sapientissimus, ditissimus potentissimus; si DEUM deserat, & à DEO deseratur? non est aliud, quàm mancipium vanitatis, imago stultitiæ, præda mortis, ærumnarum abyssus. O si Salomoni liceret ad vitam redire; qualem ageret pœnitentiam, qualem institueret vitam, quid mortalib⁹ inclamaret? utiq; illud Salvii ad mortem revocati apud Greg. Turon. l. 7. hist. c. 1. audite filij Adæ, & intelligite: quia nihil est, quod cernitis in hoc Mundo, sed omnia vanitas. Omnia ergo, ùt vana, contemnit; ut veram gloriam Dei mereamini adipisci in cœlo. Cornelius hîc.

Usquequo parvuli diligitis infantiam? Prov. 1. 22. id est, Sæculi vanitatem. *Et stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupiunt*; id est, temporalia: quia sunt ignis, & gladius: quæ duo pueri libenter tenent; donec comburantur, aut lædantur. Hugo Card. hîc.

Hedera Jonæ 4. 6. Symbolum est vanitatis Mundi, omnisque rei, & spei, mundanæ. De hac enim hedera in Hebr. v. 10. hîc dicitur: *Filia noctis erat, & filia noctis periit*; id est, unâ nocte nata est, unâ etiam nocte periit. Annon filia noctis est honor, deliciæ, divitiæ; quæ unâ nocte obveniunt; unâ nocte durant. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua &c. Matth. 21. 8. O quàm dissimile est, *tolle! tolle! crucifige eum! & benedictus, qui venit &c.* Quàm dissimile, *Rex Israel; & non habemus regem, nisi Cæsarem.* Quàm dissimiles rami virentes, & crux; flores, & spinæ. Cui priùs sternebantur vestes alienæ; ecce suis exuitur. S. Bernardus s. de Pass. Dom.

Facta est nubes. Luc. 9. 34. En, quò felicitas recidat! en, quomodo apparatus ille majestatis evanuerit! en ùt sol genarum mutetur in nubem! Ita ùt plurimùm serenitas potentiæ nubilô excipietur; & fortuna agnatum secum trahit nimbum lacrymarum. Soli nubes succedunt, splendor umbrâ funestatur, rutilantia indumenta tandem inumbrantur. Oliva l. 13. Strom.

Nec Salomon in omni gloria &c. Luc. 12. 27. *Si autem fœnum &c.* Præfertur lilii gloria gloriæ Salomonis: cùm tamen Rex iste omnes majestatis splendores superavit; & flos ille tantùm unô die in aquo resplendeat. Adeò humana gloria brevis est; ut longum spatium fuerit dies. Naxera in Jos. 1. §. 39.

Ex Patribus, & aliis.

Sicut videri nequit in rota, quæ continuò versatur, aliqua pars ejus; eò quod crebrâ circumferentiâ semper summa fiant ima; & ima summa: ità etiam nostrarum rerum impetus, dum continuò vertuntur, summa facit infima. Ut videre licet in divitiis, potentiis, & aliis. S. Chrysost. tom. 1. de nomine Abram.

Umbræ, & rotæ; & tristia, & læta, hujus vitæ tempora: nam, quemadmodum umbra, non manent; &, ùt rota, vertuntur. S. Nilus in paræneſi.

Res nostræ velut orbe quôdam volvuntur: aliàs sæpe unô, eôdemque, die, atq; etiam interdum horâ, mutationes advehente. S. Gregor. Naz. de paup. amor.

Heu! cuncta paulatim, etiam præclara, pereunt! pereunt, ut exiguæ supersint reliquiæ. Velut solo vexato à magnis imbribus aliis supersunt avectis silices modò. Idem. Poemate de vita sua. Quidquid in hoc Sæculo magnum videtur, umbra, vel somnia, deputanda sunt. Aponius l. 6.

Theophrastes docet, chameleontem ex rore vivere, & sæpe deprehensum, muscas comedere. Atque hinc fortè orta vulgi opinio, eum ex aere vivere, Symbolum eorum, qui ventô honoris, & muscis deliciarum, se pascunt. Quàm multi Christiani stolidiores Domitiano! qui, cùm salutem suam æternam procu-

rare debeant, quotidie, non duabus, sed omnibus horis, captant muscas. Ambis opes? muscam ambis. Ambis sponsam divitem, & speciosam? muscam ambis &c. Cornelius in Levit. 11. 30.

S. Petrus Clementem docebat, Mundum hunc esse demum fumo plenam. Clemens Rom. in ep.

Pontifex primùm triplici tiarâ coronatus cani sibi audit: Pater Sancte! sic transit gloria Mundi; stupâ simul accensâ. Nieremb. in discrim. temp. & ætern. c. 3. Fluvius fortiter in omne resistens impingit, omnia frangit; sed dum ad mare redit, penitus nomen perdit; Sic & homo potens &c. sed, dum venit ad mortem, superbiæ nomen perdit. Geminiani l. 1. c. 36.

Alphonsus Arrag. Rex, in Symbolo dicitur habuisse coronam, in cujus ambitu hæc inscriptio: *Artifex cudit, Deus ludit, imponendo, deponendo.* In fronte coronæ pomum erat Smaragdinum cum Lem. *æstate prodor: autumnò probor: hyeme perdor.* Manus tenens in filo orbis globum cum Lem. *Tenui prudentia filo.*

Joannes Dux Cliviæ cum Lem. *Hodie aliquid, cras nihil.*

Horologium lunare, vel solare. Lem: *Labor omnis in umbra.* Picinelli.

§. II.

Vanitatem spernendi motiva. Ex Veteri, & Novo.

Sitivit anima mea ad Deum vivum. Ps. 41. 3. Propemodum suadens, & vociferans omnibus, qui rebus hujus vitæ inhiant: quid in corpora insanitis? quid corpora amatis? quid gloriam desideratis? quid concupiscitis voluptatem? nihil eorum manet, & vivit perpetuò; sed diffluit, & præterit; & est umbrâ vanius, & somnis fallacius. Incerta est eorum possessio, instabilis eorum usus, & fruitio; velox est mutatio. In DEO autem nihil est ejusmodi; sed vivit, & manet perpetuò. Caducis ergo, & momentaneis, relictis, eum, qui est æternus & perpetuus, amemus. S. Chrysost. hic. Calcare terram, nihil aliud est, quàm simulachra non adorare; quia de tera ficta sunt. Item divitias non concupiscere, voluptates corporis spernere: qui opes, & corpus ipsum, cujus hospitiò utimur, terra est. Vivum colite, ut vivatis. Moriatur enim necesse est; qui se, suamque animam, mortuis adjudicavit Lactantius l. 2. instit.

Verba Ecclesiastæ. Ecclæ. 1. 1. Decernit Ecclesiastes, & ostendit, quæcunque in hoc Mundo sunt, vanitatem esse: non quòd omnia damnet, atque accuset; verùm potiùs consilia hominum reprehendit, qui in hoc Mundo spem suam collocâsse videntur. Olympiodorus hic in Præfat. Nota: creaturas in se veras quidem, & bonas, esse; sed, si cum Deo creatore comparentur, vanas, & umbras meras, esse. Item non damnantur hîc creaturæ DEI; sed pravus affectus, usus, & cupiditas hominum, amantium media pro fine &c Cornelius hîc.

Vanitas vanitatum. Ib. S. Augustl. l. de quantitate animæ c. 33., & de vera Relig. c. 31. 33 & alibi legit: *vanitas vanitantium*, id est, vanitati servientium: sunt enim facti, sicut ea, quæ dilexerunt, Aquila, Symmach. vertunt: *vapor vaporum, & omnia vapor.* Syrus: *inanitas inanitatum, & omnia inanitas.* Alii: *nihilum, nihil; & omnia nihil.* Vanitas ergo opponitur rei velut umbræ: res enim, putà corpus, est ipsa vanitas; cujus vanitas est ejus umbra. Quare sicut umbra sequitur suum corpus, sic creatura sequatur suum Creatorem; nè evanescat, & ideò in nihilum abeat. Omnis enim res creata in fieri, esse, & conservari, pendet à Deo, sicut radius à Sole. Quare, sicut sole se subducente radius evanescit: sic Deo manum, id est, operationem, & conservationem, suam subducente, res creata redit in suum nihilum. Cornelius hîc. Vanus, ait Servius, vocatur stultus; qui mente vacuus, qui in rebus inanibus studium collocat. Vanitas ergo multa significat, Nam vanitas *primò* est inanitas, *secundò* brevitas, *tertiò* mutabilitas, *quartò* interitus, *quintò* mendacium, *sextò* fraus & fallacia. Omnia in Mundo sublunari summè inania, brevia, mutabilia, corruptibilia, mendacia, falsa, & fallacia. Ex adverso in cœlo apud Deum omnia sunt solida, longa, immutabilia, incorruptibilia, vera, & fidelia. Idem hîc.

Quid habet amplius homo de universo labore suo? ib. 3. Aliqui tò *amplius* referunt ad laborem. q. d. quid in labore suo amplius habet homo subaudi: quàm ipsum laborem? q. d. ex labore suo nihil acquirit homo, nisi laborem; indéque desolationem, dolores, & cruciatus. Vel tò *amplius* accipias pro mercede. q. d. ex omni labore quid mercedis refert homo? utiq; exiguum, vel nihil. Cornelius hîc.

Vanitas vanitatum. Hoc dictum in parietibus, in vestibus, in foro, in ædibus, in viis, in fenestris, in januis; sed potissimum in ipsa cujusque conscientia, continenter inscriptum esse oportet, omnique tempore cogitationi obversari. S. Chrysost. hom. Adv. Eutropium.

In momento. Luc. 4. 5. humana omnia à dæmone exposita: ut tumultuariò aspectu Christus raperetur. Non si singula attentiùs, & accuratiùs, spectaremus; sperneremus; Ità facere solent mercatores, si eorum merces corruptæ; acervatim, & festinanter, ementibus proponunt; nè fortè maculas deprehendant, & abscedant. Equidem qui in momento solùm temporis epulonis *byssum*, & *purpuram.* Luc. 16. 19. intueretur, profectò, vel patrimonii jacturâ, eam felicitatem emeret. At, si diutius eam spectaret, videret clarè vermes ex ea nasci immortales, ostrum flammas emittere, sitim per aureos calices diviti propinatam; dolores ex deliciis, supplicia pullulare; ambitiosiùs plagas emens mendici, quàm byssum epulantis. Oliva l. 13. Strom. cap. 4. hîc.

Ex

Ex Patribus, & aliis.

Qui in Christo est, quomodo potest vanitates aspicere? cùm Christus in carne sua omnes Mundi hujus crucifixerit vanitates. S. Ambrosius Octo. 5. in Ps. 118. averte oculos meos.

Vanitas rerum humanarum est hæres: quoniam ipsius est distractio, & occupatio, varia. S. Ephrem. de pœnit.

Si agonizans plumam levem ori impositam non movet, signum est mortis. Cùm vanitates spernuntur, signum est, hominem adhuc in divina gratia vivere. Diez Humilitas.

Plus sapientiæ, & scientiæ, inveniet simplex idiota in vita Christi, ad hujus Mundi vanitates spernendas, ejusque dolos cognoscendos; quàm vel subtilissimus disputator in totius Mundi machina consideranda. Stella de contemptu &c. p. 1. c. 3.

Titulus II.

VENDITIO CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Vendiderunt Joseph viginti argenteis. Gen. 37. 28. Origenes, August., & Beda: vendiderunt Joseph triginta argenteis. Joseph quidem à fratribus venditus; sed nè moreretur: Filius autem hominis tradetur, ut crucifigatur. *In servum venundatus est Joseph* Psal. 104. 17. Ut servaretur: Servi à servando. Vere non est dolor, sicut dolor Christi. Segneri die Ven. S.

Appenderunt mercedem meam triginta argenteos &c. Zach. 11. 12.

Hostia in modum denarii cum imagine Christi, seu literarum Nominis Christi: quia traditus est, & venditus, triginta argenteis; & est verus denarius laborantibus in vinea Domini. Matth. 20. 2. Gavantus p. 2. tit. 7.

§. II.

Quàm vili æstimatus.

Si bos cornupeta triginta siclos &c. Exod. 21. 29. 32. Tanti, nec pluris omnino, quanti vile mancipium, æstimatus est Dominus dominorum: in quo sunt omnes divitiæ, omnesque thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Incerto Auth.

Caput ejus aurum optimum &c. Cant. 5. 11. En! tantus triginta emptus est argenteis.

Quid vultis mihi dare? Matth. 26. 15. Judas non postulat certam summam; sed, quasi vile tradens mancipium, in potestate dementium posuit. S. Hieron. hîc. Quando aliquis vult vendere rem, quam diligit, imponit ei pretium. Sed quando habet rem, de qua vult se liberare, dicit: date mihi, quod placet.

At illi constituerunt ei triginta argenteos. Matth. 26. 15. Tanti enim erat valoris unguentum pretiosum: cujus pretio in tantum doluit se frustratum; ut, desideriò recuperandi illud, venderet JEsum. O infelix Juda! quàm parvi pretii fuit Filius Dei in anima tua! nec mirum; quia avarus fuisti. Dion. Carth. hic.

O Juda proditor! unguentum Passionis ejus trecentis denariis æstimas; & Passionem ejus triginta denariis vendis? dives in æstimatione, vilis in scelere. S. Ambros. l. 3. de Spir. S. c. 18.

Emitur tot argenteis, quot annis peregrinatus est in hoc Mundo usque ad Baptismum. S. Paschasius in Matth. 26. q. d. tam vili æstimatus est pretiò, ut nec pro singulo quôque pretiosissimæ suæ ætatis anno vel unum argenteum persolverint.

§. III.

Venditionis causa, finis.

Constituerunt ei triginta argenteos Matth. 26. 15. Judas Filium Dei pro triginta siclis argenteis vendidit; in recompensationem damni, quod incurrerat, propter effusionem unguenti. Quilibet autem argenteus valebat decem denarios usuales; & ita damnum unguenti, quod valuerat trecentis denariis, triginta recompensavit argenteis. Ad designandam ergo pretii quantitatem, quô Christus est venditus, Sacerdos facit tres cruces communiter super Oblata, & Calicem, cùm dicit: *benedictam, ascriptam, ratam:* nam & trecenta pariter, & triginta, multiplicationem suscipiunt à ternario. Innocentius III. P. de S. Alt. myst. l. 3. c. 12.

Infelix Judas! damnum, quod ex effusione unguenti se fecisse credebat, vult Magistri pretiò compensare. S. Hieron. in Matth. 26.

Accepit aurum, perdidit Deum. S. Chrysost. s. 3. de Resurr.

Ex consilio venditur: ut nos, sub peccato venditos, suâ venditione emat. S. Gregor. Nyss. tr. 2. de inscript. Psalmor. c. 8.

Traditus est pro denariis inimico, nè tu tradaris pro denariis diabolo. S. Bonaventura s. 2. D. Quinqu.

Nos ille vult pretiosos facere sui muneris vilitate. Ipse nobis hac pietate pretiosior, quòd se vili vult æstimari; ut ab omnibus emátur. S. Paulinus ep. 4.

TITULUS III.
VERBUM. VERBA.

§. I.

Figuræ, Symbola.

CUnctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ. Exod. 20. 18. Lampades quidem videri potuerunt; at sonitus buccinæ, & voces, qui videri queunt? Dei voces magis ad oculos, quàm ad aures pertinent: quia potiùs computandæ sunt cum rebus, quàm vocibus. Pinna in Eccl. Ethol. 261.

Nè obliviscaris, verborum. Deut. 4. 9. id est, rerum, & portentorum. Sic verbum pro re accipitur. Psal. 90. 3. *liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aspero*, id est, à re aspera, & acerba. Et Luc. 1. 37. *non erit impossibile apud Deum omne verbum*, id est, omnis res. Cornelius hîc.

Præceptum Domini lucidum. Psal. 18. 9. Colores quidem lucem excipere possunt; at quomodo præceptum, quod ore profertur, potest illuminare? Quia eloquia divina ad res magis pertinent, quàm ad verba: unde, sicut res istæ lumen excipiunt, sic etiam Dei sermones. Idem ibidem.

Lingua mea calamus scribæ. Psal. 44. 2. Quia, quod linguâ dicitur, sonat, & transit; quod scribitur, manet. Cùm ergò dicat Deus Verbum, & Verbum, quod dicitur, non sonet, & transeat; sed & dicatur, & maneat; scriptis hoc Deus maluit comparare, quàm sonis. S. August. hîc.

Canet tubâ. &c. 1. Cor. 15. 52. Quæ est ista tuba, quæ inferis infert bellum, sepulchrorũ resolvit moles, intonat mortuis vitam, resurgentibus in lucem perpetem dat triumphum? quæ est? illa; quam Dominus dixit: *mortui audient vocem Filij Dei.* Joan. 5. 25.

§. II.

Verba Christi in cruce.

QUantò breviùs dicta sunt; & in articulo, quô seria, & necessaria, agi rerum circumstantia postulat; tantò diligentiùs inquirenda sunt. Arnoldus Carnot. tr. de 7. V. in Præfat.

DEUS meus! Deus meus! ut quid dereliquisti me! Matth. 27. 46. Absentat se Passioni divinitas. Hoc solius carnis est; in hoc solo se deseri Filius innuit: ut undique sana fidei veritas eluceseat, & palàm sit: quia, secundùm quod DEUS est, omninò non moritur; Secundùm quod homo est, dispensatoriâ ratione ad tempus moriturus deseritur. Idem hîc. Nescio, fratres mei, si ullus mortalium intelligere possit in hoc mysterio querulæ vocis; quanta, qualiáve, sunt sacramenta, quæ effert? S. Paschas. l. 12. in Matth. Origenes putat, queri Christum de paucitate salvandorum, & multitudine damnandorum; qui fructu Passionis, & mortis, ejus excluſi sunt. Vox plena mysteriis, & doctrinâ, ait.

Consummatum est. Joan. 19. 30. S. Isidorus l. 2. different. lit. P. notat: quòd Christus dixit: *Consummatum est*; & non, perfectum est: nam inter utrumque, ait, est differentia. Perfectum est, cui jam addi nihil potest. Consummatum verò, est quodlibet opus in finem deductum. Indè Christus D. opus redemptionis nostræ dicit esse consummatum, & non perfectum: nam adeò vehemens est ejus amor; quòd non videatur ei totum exhibitum, quod eum postulat, & exoptat. Sylveira hîc.

Pater! in manus tuas commendo Spiritum meum. Luc. 23. 46. Primum Verbum à Christo prolatum ait: *nesciebatis? quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* Luc. 2. 49. Sic ultimum verbum fuit: *Pater! in manus tuas.* Stella hîc.

Nota bene: quia non videbis in tota Scriptura septem verba, tantæ dulcedinis, & efficacitatis. S. Bernardinus tom. 4. f. 45.

§. III.

Verba humana.

ET folium ejus non defluet. Ps. 1. 3. id est, verbum non deorsum fluet. Hugo Card. hic.

Otiosum verbum est; quod, aut ratione justæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis, caret. S. Gregor. lib. past. curæ. p. 3. c. 15.

Vilis, & volatilis, res, verbum hominis, nullius molis, nullius ponderis, nullius pretii, nullius soliditatis: aërem verberat; unde & verbum dicitur. S. Bernhardus s. 2. in festo SS. Petri & Pauli.

Sicut avarus nummos, ità Religiosus verba sua trutinare debet: nè inutiliter, aut finè lucrô, verbum aliquod dicat. Thom. Kemp. f. 8. ad fratres.

TITULUS IV.
VERBUM DEI.

§. I.

Figuræ, Symbola.

COncrescat, ut pluvia, doctrina mea &c. Deut. 32. 2. Quædam prædicatio est quasi imber hyemalis, cum peccatores minis terrentur, ut convertantur. Alia est instar vernæ pluviæ, suavis, & placita; cùm exhortatur homines, vel ad pœnitentiam, vel ad majores in virtute progressus, spe regni cœlestis; vel ex gratitudine propter accepta beneficia &c. de Ponte in Cant. 2. Exh. 16. §. 14. Imber ergo

notat

notat eloquii, & sapientiæ primò copiam, secundò suavitatem, tertiò fœcunditatem: quòd fructum è cordibus audientium producat, similem illi, quem imber producit, & terra. Quartò quòd è nube sapientiæ proferatur, quasi è re non terrenâ, sed cœlestî: adeoque ejus originem esse à Deo in cœlis. Cornelius in Eccl. 39. 6.

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. Prov. 25. 11. V. Beda: verba Prædicatoris, appositè ad captum Auditorum concinnata, sunt mala: quia de arbore vitæ; hoc est, de Dei sapientia, sunt orta.

Murenulas aureas faciemus tibi. Cant. 1. 10. Murena piscis est, qui captus vertit se in circulum, ad cujus exemplar fit inauris, quæ murenula dicitur. Quâ significatur prædicatio, quæ auribus inhæret, & eas penetrat. S. Gregor. hîc.

Guttur tuum sicut vinum Optimum. Cant. 7. 9. Siculi, ait Nigridius Siculus, vinum optimum vocant vinum mortuorum: quòd quasi mortuos suscitet, & loqui faciat. Cornelius hîc. In gutture vox est: per guttur ergo ipsa prædicatio designatur: quæ, quasi vinum optimum, esse dicitur: quia mentes hominum inebriat; ut præteritorum obliviscantur; & in anteriora currentes, non lassentur. S. Gregorius apud Cornelium hîc.

Et in manu ejus calculus. Isa. 6. 6. S. Hieron. & Haymo, per calculum accipiunt Verbum Dei; quod petitus ab altari, id est. S. Scriptura.

Omnes sitientes venite ad aquas. Isa. 55. 1. Divina doctrina dicitur aqua, quia infirmos sanat: *aquâ sapientiæ salutaris potabit illum.* Eccl. 15. 5. Inquinatos mundificat: *effundam super vos aquam mundam.* Ezech. 36. 25. sitientes satiat: *si quis biberit ex aqua* &c. Joan. 4. *Secundò* dicitur vinum: quia pungit arguendo; quia accendit exhortando: *eloquium Domini inflammavit eum.* Ps. 104. 119. quia inebriat consolando. S. Thom. Aqu. hic.

Nunquid non verba mea sunt quasi ignis; & quasi malleus conterens petram? Jer. 23. 29. Verba Domini quasi ignis sunt: quia frigus expellunt, calorem mentibus ingerunt. Malleus autem sunt: quoniam obstinationis, & pervicaciæ, duritam molliunt. B. Petr. Dam. l. 2. ep. 1. *Porrò faber ferrarius. &c.* 1. Reg. 13. 19. est Prædicator, qui operatur in igne, vel malleo, super incudem, id est, in verbis Scriptura Sacræ, quæ sunt ignis, & malleus. Hugo Cardin. in 1. Reg. 13. 19. Verba Domini sunt ignis: quia consumunt rubiginem peccatorum; calefaciunt ad amorem Dei; & illuminant ad cognoscendos articulos fidei. Sunt etiam malleus: quia duritiam cordium frangunt, & emolliunt, ad compunctionem. Incus est cor peccatôris: super quem debet Prædicator operari, & formare vas in honorem in domo Domini. S. Hieronymus apud Hugo. Card. citatum.

Respondit Angelus, & dixit. Zach. 1. 12. id est, sermo Dei loquens in me. S. Cyrill. Alexand. Comment. in Os. consueverunt SS. Prophetæ Dei sermonem appellare Angelum: utpote annuntiantem iis, & manifestantem voluntatem Dei Patris.

Ex Novo.

Non veni pacem mittere, sed gladium. Matth. 10. 34. Qui gladium illum arripiunt, gladium Verbi Dei; *hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt.* Deut. 33. 9. Rupertus Abb. l. 2. c. 13. in Deut.

Quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas. Matth. 23. 37. Quia Christus venerat congregare, sicut gallina, pullos suos; ovum protulit verbi: per quod Ecclesiæ germina Sancta nutrirentur. S. Chrysol. s. 55.

Ut det illis in tempore tritici mensuram. Luc. 12. 42. Triticum est Verbum Dei: quod mensuram charitatis, vel veritatis, excedere non debet; sed secundùm capacitatem Auditorum, & temporum, mensurandum est. S. Bonaventura. s. 2. D. 1. post oct. Pent.

Cum usuris utiq; exegissem illam. Luc. 19. 23. Venit erogatam pecuniam exigere cum usuris. Et quæ est ista pecunia? quam Evangelica observantia? Verba sunt vitæ seminata. Venit seminator ille sermonis sui colligere fructus, pecuniæq; suæ exigere pensas. S. Laurentius Ep. Novar. hom. de eleemos.

De throno procedunt fulgura, & voces. Apoc. 4. 5. Hoc est, quod Marcus ait: *illi autem profecti prædicaverunt ubiq; &c.* V. Beda hîc.

Ex Patribus, Symbola, & laudes.

Quid mentes Auditorum, nisi Scyphi sunt; quæ Sanctis prædicantibus vinò scientiæ replentur? S. Greg. hom. 6. in Ezech. 1. post initium.

Habet Verbum Dei epulas suas: alias fortiores; ùt est Lex, & Evangelium: alias suaviores; ùt sunt Psalmi, & Cantica Canticorum. S. Ambros. Oct. 22. in Psal. 118. Eructavit. cor meum &c.

Quid sunt aliud divina eloquia, nisi quædam lilia; emanantia candorem puritatis, & gratum puritati spirantia odorem suavitatis? S. Amedeus Ep. hom. 6.

§. II.

Verbum Dei necessarium.

Ex Veteri. Novo, & Patribus.

Si continuerit aquas, omnia siccabuntur. Job. 12. 15. Aqua scientia est prædicationis. S. Greg. mor. l. 11. c. 6. Omnia exarescent; nec remanebit aut modestiæ flos, aut germen pietatis, aut pomum justitiæ: imò timendum; nè verâ fide excidat orbis Christianus defectu Verbi divini. Oliva t. 2. conc. 3. in festo S. Luciæ.

Cùm prophetia defecerit, dissipabitur populus. Prov. 29. 18. Cur Christianus orbis tam eat perditum, quid aliud in causa est? nisi quòd Verbum Dei negligitur; & quanta sit ejus utilitas, ignoratur. Isid. Clarius l. 1. or. 50.

Mittam famem in terram. Amos. 8. 11. *Non famem panis, sed audiendi Verbum Domini:* cùm statim subjicit: *in illa die deficient virgines pulchræ.* S. Hieron. hîc: ex quo colligimus, quando doctrina non fuerit in Ecclesiis,

cleſiis, perire pudicitiam, caſtitatem mori; omnes abire virtutes: quia non comederunt Verbum DEI.

Non in ſolo pane &c. Matth. 4. 4. Quemadmodum meritò deſperatur vita naturalis ejus, qui corporalem cibum non ſumit; vel ſumptum non retinet: ſic rationabiliter deſperatur ſpiritalis vita illius, qui Verbum DEI non audit, atq; cuſtodit. Dionyſ. Carth. hic.

Vos eſtis lux Mundi &c. Matth. 5. 14. hoc eſt: quàm neceſſarius eſt ſol vitæ corporali; tam neceſſarii ſunt Concionatores ſpirituali vitæ. Si totô menſe ſol non oriretur, ſtupore moveremur, O Concionatores! nè in veſtris ſanctis exercitationibus ſiſtatis: quòdſi vos quieveritis, lucemque amiſeritis; quid erit animabus? Jeremias populi mala deplorans, inter reliqua dicit: *aſpexi terram; & ecce vacua erat, & nihili.* c. 4. 23. Cauſam addit: *& aſpexi cœlos, & non erat lux in eis.* Diez conc. 2. in Comm. DD. Sicut omnes morerentur, ſi unâ die ſolâ ceſſaret ſol facere curſum ſuum; qui habet ſplendorem, calorem, & vigorem: ità, ſi Verbum Dei deficeret, quod eſt ſol animæ; ſcilicet, quòd Verbum Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus; ut poſſint incitari, & illuminari ſplendore veritatis, & calefieri in ardore illius; omnes ſpiritualiter morerentur. S. Bernardinus tom. 4. ſ. 5.

Certiſſimè ſcitote: quia qualis eſt caro, quæ poſt multos dies percipit cibum, talis eſt anima, quæ aſſiduè non paſcitur Verbô Dei - ad nullum opus bonum congrua invenitur. S. Auguſt. ſ. 50. de temp.

Quod eſt eſca carni, hoc eſt animæ fides: quod cibus corpori, hoc Verbum Spiritui. S. Cyprianus de Cœna Dom.

Cibus verus naturæ rationabilis, ſermo Dei eſt. Origenes hom. 27. in Num.

Verbum Dei, & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies. S. Bernardus ſ. 24. de div.

Oportet nos eſſe perpetuò munitos: bellum enim hoc nullam novit dilationem, nec ullas inducias: non habet nec legatos nec feciales: bellum non indicitur; & ideò oportet ſe maximè undequáque munire. Hujus autem belli commeatus, & horum militum arma, ſunt divinarum Scripturarum auditio: eâ qui non fruitur, fame perit. in Pſ. 143.

§. III.

Verbi divini fructus, & utilitas, præcipuè peccatoribus.

Figuræ, & Symbola. Ex Veteri, & Novo.

VErba ſapientum, ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi. Eccl. 12. 11. Duobus vitiis totum genus humanum dignoſcitur laborare: videlicet tarditate deſidiæ, ad ea, quæ ſalubria ſunt: & præcipitiô impetuoſitatis ad ea, quæ noxia ſunt. Ideò duobus indiguit remediis: quorum alterô urgeretur ad utilia; alterô retineretur à noxiis. Et ideò doctrina ſapientum duo genera ſermonum continet, quorum alterum vocat Salomon *ſtimulos*, alterum *clavos*. Hugo Card. hic.

Oſſa arida, audite Verbum Domini. Ezech. 37. 4. Auditô ex ore Ezechielis verbô Dei, revixêre.

Euffundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimi. Ezech. 36. 25.

Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni Verbo &c. Matth. 4. 4. Quisquis Verbô Chriſti paſcitur, terrenum pabulum non requirit: nec enim poteſt Sæculi panem cupere, qui pane veſcitur Salvatoris. S. Ambroſ. ſ. 36. de Quadrag.

Et continuò gallus cantavit. Matth. 26. 74. Gallus eſt ſermo; qui non ſinit nos torpere, & dormire; ſed dicit: Vigilate. Et: ſurge qui dormis. Theophylactus hic. Quatuor ſunt, quæ faciunt hominem vigilare: galli cantus, id eſt, prædicatio divini Verbi &c. Hugo Card. in Matth. 24.

Tollite lapidem. Joan. 11. 39. Tollitur lapis ſituatæ duritiæ; cùm per Prædicatorum vocem Auditor, aut amore mollitur, aut timore conteritur. Sim. Caſſ. l. 5. c. 15. hic.

Audivi vocem - tanquam tubæ. Apoc. 1. 10. Tuba ad pugnandum militis evocare ſolet: ſimiliter & nos ſermo Dei, ad pugnandum contra diabulum, atq; vincendum, incitare non deſinit. S. Ambroſ. hic.

Teſtimonia. Ex Veteri.

Vocem tuam audivi. Gen. 3. 10. Licèt cœcus & ſtupidus, fuerit Adam; ideo tamen ſperanda erat ejus ſalus: quia audiit Deum loquentem; & locutus ipſe viciſſim eſt. Licèt cætera in peccatore deficiant; ſperandum tamen de ejus ſanitate, in quo adhuc duo liberi ſenſus Deo patent, nempe auris & lingua: ut audiat Deum, & cum eo loquatur. Mira eſt enim vis Verbi Dei, mira vis confeſſionis, & oratio.

Vox Domini in virtute. Pſal. 28. 4. quia per eam fiunt miracula ſpiritualia: *cæci vident, claudi ambulant.* Matth. 11. 5. *Miſit ſervum ſuum, & ſanavit eos.* Pſal. 106. 20. Hugo Card. hic Sect. 25.

Neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Pſal. 68. 16. S. Auguſt. vertit: *non claudat.* Fernandius hic.

Ecce conſtitui te hodie, ut evellas &c. Jerem. 1. 10. Sed quô ferrô? quâ manu? *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* v. 9.

Ex Novo.

Eſto conſentiens adverſario tuo citò, dum es in via cum illo. Matth. 5. 25. Adverſarius tuus Dei ſermo eſt verbi causâ: forſitan delectat te inebriari dicit tibi: noli. Delectat te ſpectare, & nugari. ille dicit tibi: noli. &c. O quàm bonus adverſariis! quàm utilis adverſarius eſt nobis, qui diu ſumus & ipſi nobis. S. Auguſt. l. 1. de V. D.

Omnis, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificat domum ſuam ſupra petram. Matth. 7. 24. Sapiens eſt vir, qui ædificat domum ſuam ſupra petram, id eſt, Eccleſiam; huic ſimilis, qui audit Verbum Dei: quia licèt non omnino immobilis in virtute perſeveret; difficile ſanè eſt, ut labatur. Pinna Ethol. 9.

Quid

Quid ergo faciemus? Luc. 3. 10. Si Verbum Dei in veritate à Concionatore processit, si verè ad audientium corda pervenit; protinus timorem incutit; timor verò cautelam à periculis facit inquirere signum evidentissimum profectûs verbi, timor, & compunctio audientium: quoniam statim se conferunt, unde æterna possint cavere pericula. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Ecce mulier. Luc. 7. 37. Mota ad cœlestis Doctoris verbum, suorum peccatorum mole contrita, liquefacta dulcedine Christi, tracta decore conversationis, fida in animo, de benignitate ipsius sperans remissionem peccatorum, incensa igne charitatis illius; opportunitatem perveniendi studiô impigrô quærebat. Idem l. 8. c. 40. Hæc mulier famam audierat de JESU; & cum turbis sequentibus aliquando eum audierat prædicantem. In quem defixô corporis pariter ac mentis aspectu, contemplans vitam, ponderans verba, considerans sanctitatem, virtutem in jam factis miraculis, plurimi eum existimaret. Idem l. 9. c. 29.

Commovet populum. Luc. 23. 5. Verum dicebant; sed sub intentione fallendi Commovit sanè populum in mente propter altitudinem Verbi sui, ac per doctrinam mellifluam; quam etiam operibus validabat. - Commovit animos hominum ad spem supernæ vitæ, initians viam novam. Idem l. 13. hîc.

Amicus sponsi, qui stat, & audit eum. Joan. 3. 29. Ideò stat, quia audit; de interiori fonte bibit, ideo stat. Illi, qui noluerunt de interiori fonte bibere, ideo expulsi sunt; nec potuerunt stare. S. August. tr. 15. in Joan.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Joan. 8. 47. Cupiens in hac vita cognoscere Deum, audiat verba Dei; cujus cognitio in fide conceditur; & *fides ex auditu est, auditus est autem per verbum Christi.* Rom. 10. 17. Volens amare Deum; audiat verbum Dei: eruditur in illo ad Zelum secundùm scientiam. Dispositus ad agones audiat verbum Dei; nè supra se indebitè raptus in inferiora labatur. Idem l. 11. cap. 40.

Oves vocem ejus audiunt, & proprias oves vocat nominatim. Joan. 10. 3. Conveniunt ad Adam leo, ursus, tigris, lupus, bos, ovis, aquila &c. ut ejus vocem audiant, & pareant. Gen. 2. 19. Ad secundum Adam non leones, non lupi, sed tantùm oves veniunt, & ab eo nominantur. Venerunt ad eum feræ, sed mox, ùt ejus vocem audierunt, & intrà ejus ovile, Ecclesiam, ingrediuntur; jam ex sanguinariis bestiis, omnî positâ crudelitate, in oves mites mutantur. Sylveira hîc.

Ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. Act. 9. 7. Desinit videre sæcularia, qui incipit videre divina. S. Ambros. l. 2. de Abrah. c. 9.

Surrexit autem Saulus de terra, apertis, oculis nihil videbat. Act. 9. 8. Amisit visum, non auditum: quia vocem Domini audivit. Castillo Illat. 278.

Suadeo tibi emere à me aurum, ignitum Apoc. 3. 18. Si diteścere lubet, à me, qui veras, stabilesq; opes largior, ferventi desiderio ignitum aurum emito: nempe Sacræ doctrinæ verbum igne exploratum, splendidumq; redditum. S. Andreas Cæsar. f. 3. in Apoc.

Ex Patribus, & aliis.

Pleraque Symbolicè.

Verbum Dei lux est, Verbum Dei nix est Super mel quóque, & favum est Dei Verbum: quod ore divinô melle dulcior fluxit oratio; & perspicuæ nivis ritu mollioribus cædunt verba sententiis. Verè hîc solus sermo nivibus comparandus; qui de cœlo missus in terras jejuna nostrorum arva pectorum fœcundavit. S. Ambros. l. 7. in Luc. Erant autem Moyses, & Elias &c.

Admiranda sunt opera Verbi Dei: per ipsum enim vita amoris, & charitatis, in anima generatur. S. Bernardinus tom. 2. f. 9.

Verbum Dei hamo simile est: quia, nisi capiatur, non capitur. Idem ibidem.

O quàm bonum Verbi Dei rete salvificum; & indissolubile, non mortalis artificis manu contextum; sed Spiritûs S. sapientiâ connexum, atque compositum. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 27.

Quando Deus vult venire per gratiam in mentem alicujus, ad ipsum justificandum; primò præmittit Joannem prædicantem: quia singularis introitus DEI in corde peccatoris est per prædicationem. S. Vinc. Ferr. serm. 7. D. 3. Adv.

Inter cætera remedia, quæ, ad conservandam animi innocentiam, juvare plurimùm possunt, præcipuum est auditus Verbi Dei. Isidorus Clarius l. 1. or. 63.

Lumen est ægris oculis odiosum, sic Verbum Dei hominibus pravè dispositis molestum. Excitat lux pigritiam: sic Verbum Dei excitat mentem surgendi è lecto peccati: *surge, illuminare Jerusalem.* Isa. 60. 1. Geminiani l. 1. c. 82.

Ex modica scintilla sit sæpe maximus ignis: sic aliquando ex brevi prædicatione sequitur magnus fructus. Idem ibidem.

§. IV.

Verbi Dei efficacia.

Figuræ, Symbola.

Excentos viros vomere &c. Judic. 3. 31. Vomer significat vim Verbi Dei in anima; quô eradicantur spinæ vitiorum, & cordis duritia mollitur. Isa S. Hieron. in Is. 2.

David tollebat citharam &c. 1. Reg. 16. 23. Potior vis hujus citharæ erat supernaturalis. Rupertus per citharam accipit dulcedinem prædicationis Evangelicæ: hac enim suâ suavitate ad se rapuit omnes gentes. Cornelius hîc.

Eructavit cor meum Verbum bonum. Ps. 44. 1. *Comede volumen istud.* Ezech. 3. 1. q. d. hæc traditio voluminis Symbolum est Legationis tuæ. Sicut Doctores creantur, tra-

dendo librum ; sic hîc Ezechiel creatur Propheta, accipiendo volumen prophetiarum à Deo. Comestio verò significat ea, quæ in illa audis, & vides, in intima animæ tuæ meditando transmitti: ut cum affectu, & ex calore interno, & toto spiritu, ea populo proloquaris. Nota: Verbum Dei est simile pilulis, quæ foris auratæ, vel sacharatæ, deglutiuntur cum suavitate; sed, cùm in ventre dissolvuntur, aloë, myrrha, crocus &c. ventrem amaricant. Sic, ait S. Thom. in Apoc. 10., Verbum Dei dulce est rationi, sed amarum sensualitati. Et sicut pilulæ, quæ ventrem non alterant, bonæ non sunt, sed inefficaces; quia noxios humores non expellunt: ità concio, quæ conscientias, suis vitiis affixas, non concutit, bona non est. Cornelius in Ezech. hîc.

Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatoriis. Psal. 119. 4. vel *vastatoribus.* Qui sunt isti carbones? Intelligat Charitas vestra primò, quæ sint sagittæ. Sagittæ potentis acutæ, Verba Dei sunt. Ecce jaciuntur, & transfigunt corda: sed, cùm transfixa fuerint corda sagittis Verbi Dei, amor excitatur, non interiùs comparatur. Novit Dominus sagittam ad amorem: & nemo pulchriùs sagittat ad amorem, quàm qui verè sagittat. Imò sagittat, ut faciat amantem. Sagittat cor amantis: ut adjuvet amantem sagittæ autem sunt, cùm agimus verbis. Carbones vastatores qui sunt? Parum est verbis agere contra linguam subdolam, & labia iniqua; parum est vocibus agere; & exemplô agendum est: exempla sunt carbones vastatores. S. August. hîc. Est sagitta sermo Dei vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladiô ancipitî. S. Bernardus s. 36.

Labia ejus lilia. Cant. 5. 13. Sicut lilia non nent, neque texunt; sed Pater cœlestis vestit illa: ità: sermones Christi per se placent; licèt humani ornamenti nihil habeant. Theodoretus.

Et gladium Spiritûs &c. Ephes. 6. 17. Dicitur Verbum Dei gladius: quia separat Spiritum à carnali voluptate. Hugo Card. in Gen. 32.

Et vox illius, tanquam vox aquarum multarum. Apoc. 1. 15. Hæc vox, ait S. Gregor. & Pererius, est prædicatio Evangelii; ità sonora, & potens; ut in omnem terram exierit sonus ejus. Et sicut aquarum: quia instar aquæ restinxit sitim rerum temporalium; & refrigeravit æstum concupiscentiæ. Secundò, quia abluit maculas peccatorum. Tertiò quia fœcundat terram cordium humanorum, ut fructus proferant. Cornelius hic.

Testimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Anima mea liquefacta est, ùt locutus est. Cant. 5. 6. O mira vis Verbi, & ignita, vehementer! inflammat cor commutat renes; in nihilû, in conspectu suo, respectu Dei sui, animum redigit; à seipsa liquescere, & deficere, facit; ut jam anima non sit secum. Gilbertus s. 44. Quando? vel ubi locutus est? Nimirum quando, vel ubi, ego pessulum ostii mei Dilecto aperui: loquendo scilicet, pro utilitate audientium, ea, quæ sunt Dilecti: tunc & ibi Dilectus est locutus. Non enim ego eram, qui loquebar; sed ipse loquebatur in me. S. Rupertus l. 5. in Cant. hîc.

Manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi Magistrum: Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico. Isa. 50. 4. 5. In tot opprobria, tormenta, ultrò se tradit? quô motivô? quia Verbum Dei audivit. Ignitum eloquium Domini vehementer, pervasit niveam molem, & dissolvit: jam liquefactus ad humiliationes, cruciatus, sponte defluat necesse est. Gilbertus s. 44. Dominus aperuit mihi aurem. Audistis loquentem Dominum? audite liquefactum affectum discipuli: *ego*, inquit, *non contradico.* in Apoc. 2. 9.

Adhuc quadraginta dies &c. Jon. 3. 4. 5. Jonas brevissimâ concione sceleratissimam urbem ad ad pœnitentiam revocavit.

Sedebam docens in templo. Matth. 26. 55. Libertas doctrinæ, atque Verborum Dei præfigitur; quod Christus in templo docens non capitur. *Verbum* enim *Dei non est alligatum*; neque concluſum fuit aliquando tunibus tyrannorum. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Ecce dedi coram te ostium apertum. Apoc. 3. 8. Quid est ostium apertum, nisi Verbum liberum? Sicut námque apertam domum intramus; ità, per verbum liberum prædicatum cor humanum penetramus; & hostem eliminamus; & factorem cordis in ipso habitatorem collocamus. Richardus à S. Vict.

Ex Patribus, & alijs.

Potens est sermo spiritalis persuadere obtemperantibus fidei; etiam absque Grammatica, & Rhetorica. S. Ephrem Prologô in Paræneses ad Monachos.

Omnis virtus, quæ est in Verbo prædicato, est à Verbo propter nos increato. S. Bonaventura s. 2. de SS. Evangelistis.

Quotidie cernimus; simplicî sermone, propter Spiritûs assistentiam, spirituales viros utiliter hominum corda ferire: alios verò ornatô eloquio in ventum verba proflare; ut non coram DEO glorietur omnis caro. S. Thom. Vill. s. fer. 4. D. 1. Quadr.

Parum ignitum est, & minùs efficax, Verbum, quod non incaluerit, & fulcitum fuerit ab eloquio Dei: quod est ignitum vehenter: & nisi vivificatum fuerit à sermone ejus; qui est *vivus & efficax*, secundùm Apostolum. Hebr. 4. 12. Gerson Lect. 1. sup. Marc.

Decora columna alabastrina, perpolitè, sculpta, non eget albedine, aut aliis coloribus: ipsæ enim picturæ eam deformarent. Sic gemmæ non aliam lucem, quàm suam, patiuntur: colore aliô deturpantur. Sic sublimis sapientia Evangelii non eget exornari humanâ Rhetoricâ; nec aliô splendore, quàm suô. Diez D. Sexages.

§. V.

§. V.

Verbum Dei negligentes. Damna neglecti.

Ex Veteri, & Novo.

Quare negligitis? Gen. 42. 1. Cùm famis tempore audiſſet Jacob, triticum in Ægypto, carò licèt, mente turbatâ filiis ait: *quare negligitis? deſcendite, & emite nobis neceſſaria.* Quid dixiſſet? ſi gratis dari audiſſet? Dei Verbum non venditur: *gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis.* 2. Cor. 11. 7. Et tamen incurii illud negligitis; quia nullam, quæ urgeat, famem habetis? Segneri ſ. 4. D. 1. Quadr.

Qui declinat aures ſuas, nè audiat legem; oratio ejus erit execrabilis. Prov. 28. 9. Eſt hæc pœna Talionis: Deus enim par pari refert. Nam ſicut ille non vult audire Deum loquentem per legem; ſic Deus viciſſim non vult eum audire loquentem ſibi per orationem. Cornelius hîc.

Regina Auſtri ſurget in Judicio &c. Luc. 11. 31. Et iſti nolunt propter Verbum Dei venire ad Eccleſiam ſuam. B. Humbertus ſ. 72. ad Laicos in Civitatibus.

Qui ex Deo eſt - propterea non auditis, quia ex Deo non eſtis. Joan. 8. 47. De eorum ſalute parum confidimus: quoniam nec libenter Verbum Dei audiunt; ſed cum tædio, & fatigatione. S. Thom. Vill. ſ. D. Sexag.

Ex Patribus, & aliis.

Nos inſenſati, quaſi negligenda quidem Scriptura ſit: nolentes ea diſcere, quæ nobis incutiant metum; ſed ea audire cupientes, quæ nos ſubvertant, quæ decipiant. Origenes in Ezech.

Verè ſurdos dixeris, qui cœleſtia, & vera, & facienda, non audiunt. Lactantius l. 4. inſtit. div.

Erit tempus, ut riſus ſuos lugeant, qui dicta noſtra nunc rident. S. Ambroſ. l. 5. in Luc. 6.

Sicut corpori noxium eſt, corporalem eſcam non poſſe percipere; ità animæ periculoſum, ſpirituales delicias faſtidire. S. Proſper Aquit. in Pſ. 106.

Stulti ſunt, qui non audiunt Verbum Dei. Maximè propter duo: Primò, quia ex auditu Verbi Dei vitatur omne malum. Secundò, acquiritur omne bonum. S. Thom. Aqu. Dom. de Paſs.

Volentibus audire Verbum Dei, offerendum eſt; faſtidientibus ingerendum: nè fortè contra nos ante tribunal Chriſti ſtantes dicant, ſe à nobis non fuiſſe admonitos; & animarum illarum ſanguis de noſtris manibus requiratur. S. Cæſarius Arel. hom. 22.

Auguſtinus inquit: ſicut nullum eſt majus ſignum prædeſtinationis æternæ, quàm Dei verba libenter audire; ſic nullum pejus eſt ſignum, quàm illa contemnere. S. Bernardinus ſerm. 6. Art. 3.

Bononiæ Concionator, cùm paucos haberet auditores, ſignificavit, ſibi apparuiſſe proximâ nocte diabolum; qui mira nuntiâſſet, de quibus proximâ concione dicturus ſit. Affluxit igitur urbs tota. Tum Orator: ſæpe vobis Verbum Dei exponere conatus ſum; cùm pauci adfuiſtis: nunc verò adeſtis frequentes, cùm dæmoniis vobis figmenta nuntianda crediditis. Ergonè dæmon Deò eſt vobis gratior &c. Maſſenius l. 2. argut. Fonte repugnantium §. 3.

Grandis morbus, & execranda calamitas, Divinæ Legis appetentiam non habere. Caſſiodorus in Pſ. 106.

§. VI.

Verbum Dei audiendi motiva varia. Exempla.

Universa terra deſiderabat vultum Salomonis, ut audiret ſapientiam ejus. 3. Reg. 10. 24. Et *ecce plus quàm Salomon hic.* Matth. 12. 42.

Cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent Verbum Dei. Luc. 5. 1. Vehementi deſiderio movebantur turbæ; ideò irruebant; conſiderantes magis Domini bonitatem, quàm majeſtatem. Bonaventura. Deſiderium Verbi DEI meritò magni apud DEUM eſt; quòd ipſam quoque irreverentiam turbæ irruentis in eum excuſet. Eſcobar t. 1. Mir. Chr. l. 1. Sect. 5. Obſ. 1. Non tam audire Magiſtrum, quàm in ipſum irreverenter irruere, videbantur: ità ut quaſi compreſſus Dominus in naviculam ſecedere cogeretur. Nec tamen ſubtrahit Verbum. Quid ità? Galfridus: magni meriti eſt apud Deum, deſiderium Verbi DEI; quod ipſam quoque irreverentiam turbæ irruentis excuſat: non enim ab eis conſideratur majeſtas, dum deſideratur, utilitas. Sed nec ab ipſo quidem attenditur, ad quem irruant; ſed ad quid. Ramirez in Apoc. 2. 10

Cæpit egere. Luc. 15. 14. Poteſt intelligi; quòd non fame panis, nec ſiti aquæ; ſed fame, & ſiti, Verbi divini, ſeſe perhibeat laborare. S. Bernardus ſ. 8. de diverſ.

Hora autem erat quaſi decima. Joan. 1. 39. Horam ſignificat Evangeliſta: & in his invenies diſcipulatûs deſiderium; & in illo humanitatem: quòd neq; propter tempus averſi ſunt, cùm jam ſol ad occaſum declinaret. -- Oportet igitur & nos ob nullum tergiverſari tempus ab audiendis his, quæ divina ſunt; ſed omnia his poſteriora ducere, Euthymius apud Sylveira hîc.

Suſceperunt Verbum cum omni aviditate. Act. 17. 11.

Simulatq; ſurrexeritis, curioſè perquiritis: ubi nam futura ſit exhortatio? ubi ſalubris admonitio: ubi doctrina? ubi ſermo ad ſermonem Chriſti conducens? S. Chryſoſt. or. 2. Adv. Judæos.

Sanè ego videns inexplebilem veſtram ſpiritualium doctrinarum aviditatem, etiam ſatis conſcius meæ magnæ tenuitatis; non intermitto quotidie apparare ex divinis Scripturis convivium. S. Chryſoſt. hom. 28. in Gen.

S. Patritius, Hiberniæ Apoſtolus, prædicabat populo undique confluenti tribus diebus continuis, & noctibus; omnéſque præſentes exiſtimabant non plus effluxiſſe temporis, quàm unius tantùm diei ſpatium. Bollandus 17. Martii c. 10.

§. VII.

Verbi divini audiendi alia motiva. Ex Veteri, & Novo.

Quia audisti. Gen. 3. 17. Sicut initium damnationis nostræ fuit, audiendo diabolum; ità initium salutis nostræ provenit audiendo Deum in Ministris suis. Broymard Verbum Dei.

Permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum. JESUS autem ait illi: sequere; & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Matth. 8. 21. Cur tam pium opus prohibet Dominus? S. Chrysost. hom. 41. in Matth. nam si ad sepeliendum patrem, nè consequentia disciplinæ inciderentur, non permisit abire; quantò minùs prædicationem absolvi propter aliqua privata. q. d. hic homo frequens erat auditor Christi: ergo, nè concionum filum abrumperet, à parentis funere avulsus est: sic enim auditionem Verbi Dei pietati erga parentem prætulit. Pinna Ethol. 9.

Factum est Verbum Domini. Luc. 3. 2. Quot reges, & principes, designat hîc Evangelista; ut dicat, à Christo missum Joannem prædicare? Cùm Christi nativitatem scripsit, tantùm Romani Cæsaris meminit: Joannis nativitatem narrat, nullius principis factâ mentione. Cùm verò prædicationis officium recenset; non tantùm Cæsaris, sed & Sacerdotum, & minorum principum, recordatur: ut scilicet innueret; quanti esset momenti, alicujus sancti Prophetæ, aut prædicatoris, creatio. Stella hîc.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Joan. 8. 47. Titelmannus: id est, prædestinatus, & electus; quique Deum ex affectu amat, & colit. Jansenius: *qui ex Deo est*, hoc est, Dei Spiritu præditus. Similiter Toletus. Euthymius: *qui ex Deo est*, juxta modum familiaritatis, hoc est, qui amicus est Dei, verba Dei audit: qui diligit regem, diligit ejus legem. Barradius t. 3. l. 1. c. 20. Dom. Pass. Quisque delectatur relatione stirpis suæ, & gestorum, quibus majores claruerunt: de stemmate alieno non attendit. Ità, qui sunt ex Domo, & progenie, Dei, Dei Verbum audiunt; qui non sunt ex Deo, fastidiunt. Stella de contempt &c. p. 3. c. 48.

Ex Patribus, & aliis.

Qui Verbum Dei libenter audit in aures animæ de patria paradisi transmissas se suscepisse non dubitet. S. August. l. 50. homiliar. hom. 26.

S. Basilius Seleuc. Orat. 30. Christianam doctrinam vocat novam, & de cœlo allatam, politiam.

Sicut esurire, corporalis sanitatis indicium ità & studiô magnô audire divina eloquia, bonæ animi valetudinis certissimum est argumentum. S. Chrysost. hom. 4. in Gen.

Cùm affectui, & spirituali palatui, sapiunt cœlestia, & divina; atque desipiunt carnalia, & terrena; lætatur de spiritualibus, ac de carnalibus contristatur: signum evidens est, quòd in tali anima inhabitat Spiritus Sanctus. S. Bernardinus s. in fer. 6. Pent.

Date quartam partem horæ Verbo Dei, & honori Sanctorum, & saluti vestræ: qui non unam horam, non duas, sed dies integros, sed hebdomadas, fabulis sæpe datis. Gerson. s. de OO. SS.

§. VIII.

Verbum Dei attentè audiendum.

Ubi est Deus, qui fecit me; qui dedit carmina in nocte. Job. 35. 10. S. Gregorio, dare carmina in nocte, est, per Prædicatores inter medias tenebras eorum submitti lucem sacræ doctrinæ. Nota: prædicationem carmen in nocte vocari. Prædicatoribus enim evenit, quod Symphoniacis illis; qui nocte serenâ, sed frigidâ, musicam adornant. Fit, ut dulcî concentu quendam excitent, & permoveant; ut relictâ tantisper lecti quiete, ad fenestram accedat, & Symphoniam avidè audiat. Sed cùm paululum auscultavit, stratum repetit. Idem dic de concionibus. Did. Niss. D. 4. Adv. §. 5.

Qui habet aures audiendi, audiat. Luc. 8. 8. Multi aures habent, sed non ad audiendum: ij videlicet, qui auditionem divino verbo minimè præstant: quiq; perinde verbum audiunt, acsi non audirent. Audire namq; Verbum, est attentè, utiliter, obedientèrq; audire Theophylact.

Domine, non est tibi curæ, quòd soror mea reliquit me solam ministrare? Luc. 10. 40. Quærit S. Augustinus s. 26. de V. D. cur Magdalena accusata à sorore Martha, desidiæ, & inurbanitatis; omninò tacuerit? nec se defenderit? Respondet: Maria neq; in respondendo voluit laborare: si enim pararet respondendi sermonem, remitteret audiendi intentionem.

Quantæ temeritatis, imò quantæ insaniæ est: si fortè dum alloquitur nos Dominus majestatis; nos insensati avertamus aurem, & ad, nescio quas, ineptias convertamur. Quanta est hæc injuria, & quàm graviter vindicanda! cùm vilissimus vermis clamantem ad se audire dedignatur Creatorem universitatis. S. Bernardus s. de 7. spirit.

§. IX.

Verbo Dei dæmon infensus.

Tulerunt - universa, quæ ad cibum pertinent. Gen. 14. 11. Dæmones libenter tollunt, quæ ad cibum animarum pertinent; id est, verba prædicationis, & doctrinæ. *Omnis, qui audit verbum regni &c.* Matth. 13. 19. Hoc est, quod legitur Judith 7. 6. quòd Holofernes præcidi fecit aquæductum, nè influeret civitati, id est, prædicationem. Et hoc fit ex magna ira Dei; quando permittit, ut diabolus Prædicatores exterminet; tamen diabolus semper suos prædicatores relinquit, qui Sacram Scripturam vel depravant, vel emolliunt, vel evacuant. Hugo Card. hic.

Ventus aquilo dissipat pluvias. Prov. 25. 23. id est, doctrinas Prædicatorum. S. Thom. Aqu. Lect. 5. in 1. Rom.

Adhuc eo loquente dixit quidam: ecce mater tua &c. Matth. 12. 47. Non intrat Mater, sed foris perstat, donec Magister loquitur: ne attentorum ad Christi verba turbaret quietem, ait Abulensis hic q. 105. Longè aliter improbus ille, qui Magistrum piè, ac ritè, docentem urget: *ecce Mater tua.* S. Chrysost. hom. 30. in Matth.

Matth. videns diabolus, quod persuadebat populis Christus, esse se Dei Filium; timuit, nè ipse derelinqueretur ab omnibus: ideoq; venit aliquis, tanquam diaboli advocatus, qui humanô ore verba diabolica loqueretur. Velloso in Judith. 7. Paræn.

Dæmon tabellarium mentitus, avocare à concione S. Antonii de Padua voluit nobilem fœminam, nuntiô de filij ejus obitu allatô. Sed Sanctus eam palàm allocutus ait: nè timeas domina; filius tuus vivit, & rectè valet: cursor autē iste diabolus est. Ad quæ Sancti verba dæmon ùt fumus evanuit. Nadasi 3. mense div. am. c. 3.

§. X.

Verba Dei in corde conserva, rumina. Figuræ, Symbola.

PHaraonis pistor, Gen. 40. 17. 18. *tria canistra farinæ super caput habere somniavit; & in uno, quod erat excelsius, portare omnes cibos, - aves q, comedere ex eo.* Joseph verò ex hoc somnio suspendium illi divinitus prædixit. Si eximium Verbi Dei triticum, sive farinam; & divinas, quæ ex ea fiunt, escas, supra caput, & in capite solùm, gestas; nec animi dentibus, id est, cogitatione, teris, & manducas, sed volucribus diripiendas exponis; suspendium time tartareum. Contrà, si botros cum pincerna in calicem exprimas, Verbum Dei expendas, & in opera convertas. Barradius t. 2. l. 10. c. 1. D. Sexag.

Congregatæ sunt in horrea. Gen. 41. 47. Horrea sunt corda hominum, in quibus segetes congregantur: quando sacra Scriptura verbô, & exēplô peccatoribus prædicatur. Hugo Card. hic.

Manhu! Ex. 16. 15. Manna interpretatur, *quid est hoc?* Cùm enim audimus, Legem Dei recitari in Ecclesia; interrogemus Doctores, dicentes, *quid est hoc?* Hoc autem manna *minutum* erat, *sicut semen coriandri*, & suave. Quid Verbo Dei minutius? quidvè subtilius? aut quid dulcius, & suavius, eloquiis Dei, quæ sunt dulcia super mel &c. S. Isidorus c. 14. in Exod. In nostro Dominico die semper DEUS pluit manna de cœlo: per totum enim novi testamenti tempus divina eloquia nobis manifestantur. Manna interpretatur, *quid est hoc?* Cùm audimus Legem DEI recitari; dicimus Magistris; quid est hoc? V. Beda hîc. Manna, quod edebatur in eremo, figuram habebat Verbi: dicebatur manna, quod interpretatur, *quid est hoc?* ut, quotiescunq; audivimus Verbum, admoneat nos, ipsum nomen requirere; quid est hoc, quod audivimus? Mendoza in 1. Reg. 2.

Guttur tuum sicut vinum optimum. Cant. 7. 9. Verbum Dei debet servari sicut vinum in cellario: dicitur vinum, quia inebriat. Hôc vinô erant inebriati Apostoli; quando ad unum verbum denudabant se, & relinquebant omnia. Hugo Card. in Joan. 14.

Maria conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. Luc. 2. 19. Verbum Dei debet servari sicut liquor pretiosissimus in vase; nè effundatur per oblivionem, vel neglectum.

Comparabitur viro considerati vultum nativitatis suæ in speculo. Jacobi 1. 23. Vir obiter speculum considerat; non diu in eo intuendo moratur: contrà fœmina attentè, & diu, speculum aspicit; ut se comat, & ornet. Oblivioſus Auditor ùt vir concionis inspicit speculum: attentus, qui Verbum Dei expendit, instar fœminæ moram facit, in speculo hæret contemplans. Barradius t. 2. l. 10. c. 2.

Quomodo columbæ, vel turtures, postquam genuerint ova; si illa permiserint refrigerari; perdunt fructum illorum: ità & vos, si conceptum Verbum Dei per oblivionem refrigerari permittitis, desiderabilem fructum habere non potestis. S. August. s. 218. de temp.

Sic serva sermonem Dei, quomodo melius servare potes cibum corporis tui. Nam & ille panis vivus est, & cibus mentis. Panis terrenus, dum in arca est, potest à fure tolli, potest â mure corrodi, potest vetustate corrumpi: ubi verò comederis illum, quid horum timeas? Hôc modô custodi Verbum Dei: *Beati* enim, *qui custodiunt illud*, Ergo trajiciatur in viscera quædam animæ tuæ, transeat in affectiones tuas, & in mores tuos. S. Bernardus s. 7. de Adv. D.

Apis hic unum florem, ibi alium carpit; posteà verò in alveare se recipit, & ibi mellificat: nam, si tantum tempus in colligendis floribus consumeret, & nunquam mellificaret; inanis esset ejus labor. Sic, licèt plurimos flores in concionibus carpamus; si tamen divinas sententias, intellectu perceptas, non meditamur; parum proderit. Diez D. 11. Pent. conc. 2.

Nisi stomachus cibum retineat, coquat, & digerat, inq; reliquas corporis partes dispertiat; nihil cibus proficiet. Sicut bonus stomachus cibum coquit, ut in carnem, & sanguinem, vertatur: sic bonum cor divinum Verbum concoquit; ut convertatur in sancta opera. Barradius ante citatus.

Testimonia. Ex Veteri, & Novo.

Os prudentis quæritis in Ecclesia, & verba illius cogitabunt. (auditores) *in cordibus suis.* Eccl. 21. 20. Ostendit, quales esse oporteat in Ecclesia, & conventu populi Doctores, & Auditores; qui dicta non sinunt elabi animô &c. Cornelius hic.

Secus viam. Matth. 13. 4. Semen cadit Verbi Dei, quando cor Auditoris pravis cogitationibus auditam prædicationem conculcat. V. Beda hîc.

Et posuerunt omnes, qui audierant, in corde suo. Luc. 1. 66. Quid posuerunt in corde suo? ea, *quæ audierant.* Quare? ut considerarent; ut memoriter tenerent. Ea, quæ de divinis thesauris audivimus; omnino sunt in corde ponenda. Etenim cor nostrum sic creatum est; ut sit in terra quoddam armarium, atque repositorium divinorum. Ponenda sunt in corde sancta mysteria, verbâque divina; ut credamus, & diligamus; ut in illis sedulò meditemur; & ex eis fiat directio gressuum nostrorum. Sim. Cass. l. 3. hic.

Aliud cecidit secus viam. Luc. 8. 5. Illi secus viam sunt, qui Verbum Dei non custodiunt mente, non meditantur. Barradius ante citatus.

Aliud cecidit in terram bonam. Luc. 8. 8. *Quod autem in terram bonam: ij sunt, qui in corde bono, & optimo, - Verbum retinent*; id est, qui meditantur, conservant. Idem ibid.

Ex Patribus, & aliis.

Quantâ sollicitudine observamus, quando nobis Corpus Christi ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat; tantâ sollicitudine observemus, nè Verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus, aut loquimur, de corde nostro pereat. Quia non minùs reus erit, qui Verbum Dei negligenter audierit; quàm ille, qui Corpus Christi in terram cadere negligentiâ suâ permiserit. S. Augustl. lib. 50. hom. 26.

Admonemus charitatem vestram; ut ea, quæ audiendo, tanquam ventre, memoriâ conditis; rursus revolvendo, & cogitando, quodammodo ruminetis. S. Augustl. in Ps. 141.

Si diabolum fugas per literas suspensas in collo, multò magis fugabis per literas retentas in corde. S. Chrysost. hom. 1. in Joan.

§. XI.

Verbum Dei audi, & fac.

Figuræ, Symbola.

Tulit vir inaures aureas - & armillas totidem. Gen. 24. 22. Cur cum inauribus non obtulit alia dona? Rebecca animam fidelem significat; inaures auditionem Verbi, armillæ operationem. S. Ambros. l. 1. de Abrah. c. 9. inaures Rebeccæ pii auditûs insignia, & viriæ Rebeccæ ornamenta factorum, sunt. Sylveira in Joan. 8. 47.

Susanna pulchra specie. Dan. 13. 31. Non corporalibus erat ornata monilibus &c. pro inauribus habebat verba divina, pro annulo fidem decoram, pro margaritis opera pretiosa; quibus quotidie speciem mentis suæ, & animam, decoravit. V. Beda hom. in Lect. Sabb. D. 3. Quadr.

Nè postquam posuerit fundamentum. &c. Luc. 14. 29. Per fundamentum intelligas Doctoris sermonem. Opùs est autem sermoni huic, hoc est, fundamento, superædificatione, opere dico. Theophylactus hic.

Assumite gladium Spiritûs, quod est Verbum Dei. Eph. 6. 17. Gladius manibus arripiendus; sic Verbum Dei.

Motiva.

Ex Veteri.

Cùm loqueretur Angelus - elevaverunt ipsi vocem suam, & fleverunt, - immolaverúntque ibi hostias Domino. Judic. 2. 4. Sunt nonnulli, qui libenter Verba Dei audiunt, ità ut etiam in fletibus compungantur: sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. S. Gregor. in Joan. 8. Filij Israel fleverunt, & mox rectis operibus studium impenderunt. Escobar t. 2. Pers. Chr. l. 10. Sect. 9.

Abstulerunt ergo Filij Israel Baalim, & Astaroth. 1. Reg. 7. 4. Ad Samuelis concionem omnes Israëlitæ, non solùm aures audiendi, sed etiam manus operandi, attulerunt. Mendoza hic.

Non cecidit nè unus quidem sermo ex omnibus bonis, quæ locutus est per Moysen servum suum. 3. Reg. 8. 56.

Videte ergo nunc, quoniam non cecidit de sermonibus Domini in terram. 4. Reg. 10. 10. Et de Samuele 1. Reg. 3. 19. *Non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.* Id est, sermo ejus propheticus non fuit irritus. Sic exponunt. Dionys. Carth. Lyran. Cajetanus &c.

Bonitatem, & disciplinam, & scientiam, doce me. Ps. 118. 66. Cùm alia sunt, quæ ideo discimus, ut tantummodò sciamus; hic verò, ut etiam faciamus: quando Deus ea docet, sic docet, ut ea scienda faciamus: aperiendo veritatem sic docet, ut facienda faciamus imprimendo suavitatem. Non enim frustrà ei dicitur: *doce me facere voluntatem tuam.* Ps. 142. 10. Sic, inquit, doce me, ut faciam; non tantummodò, ut sciam. S. Augustl. hic apud Pinna Ethol. 9.

Ignis, grando, nix, glacies. Psal. 148. 8. Nè talia sinè providentiâ divinâ fieri, moverique, putarentur; continuò subjecit: *quæ faciunt Verbum ejus.* S. Augustl. de Gen. ad lit. l. 3. c. 10.

Factum est Verbum Domini in manu Aggæi. Agg. 1. 1. *Onus Verbi Domini in manu Malachiæ* 1. 1. *quæ locutus est in manu Servi sui Eliæ.* 4. Reg. 10. 10. Pensa vocem Dei exceptam manu propheticâ, non aure. S. Hieron. in Malach. manum pro operibus accipe: unde in manu Aggæi, & in manu Jeremiæ, factus est sermo Domini. Velloso in Judith 5. Paræn. 18.

Ex Novo, & Patribus.

Quia appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 10. 7. Hic est omnis prædicationis fructus: ut homines intelligant, credant, sperent, & ament, ea, quæ sunt regni cœlorum. Cajetanus hic.

Incipiens à Galilæa. Luc. 23. 5. Ascendendo docet: nam doctrina Christi facit hominem in superna conscendere. Sim. Cass. l. 13. hic.

Non sit mora in faciendo, quod intus sapit intelligendo. S. Augustl. s. 112. de temp.

Mater Christi efficitur homo, audiendo Verbum Dei: quia, sicut Mater concepit illum in utero, ità homo sermonibus concipit Christum in utero conscientiæ; quando proponit facere ejus voluntatem. Parit autem Christum, quando conceptum propositum efficitur. S. Vinc. Ferr. s. 1. fer. 4. D. 1. Quadr.

§. XII.

Verbum Dei non facientium malitia, damna.

Ex Veteri.

Scripsit David epistolam ad Joab, misitq; per manum Uriæ. 2. Reg. 11. 14. Dum Urias à Davide literas ferret ad Joab principem militiæ, cogitare potuit; forsitan mandat ei Rex, ut me promoveat &c. sed monebatur Joab, ut ejus necem machinaretur. O peccator! conciones, quas audis sinè fructu, literæ sunt, quas

contra

contra te defers. Idcirco vanum est dicere, Conciones, & Missas, audivi; hoc mihi in Judicio Dei patrocinabitur. Falleris, aperiet Deus illic epistolas tuas: videamus, dicet, quid hæ literæ contineant. *Beati misericordes* &c. *Dimittite, & dimittetur vobis* &c. atqui tu immisericors fuisti &c. Diez D. Sexag.

Scatere cœpit vermibus, atque computruit. Ex. 16. 20. In nobis fiunt vermes de manna, hoc est de, Verbo: sic enim dixit: *si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent.* Joan. 15. 22. Post susceptum enim Verbum Dei, si quis peccet; efficitur ipsum illi vermis, qui illius conscientiam fodiat. V. Beda hîc. Qui post susceptum Verbum Dei peccat, efficitur ei ipsum Verbum Dei vermis; qui ejus semper conscientiam fodiat, & arcana pectoris rodat. S. Isidorus hîc c. 22.

Ipse illusores deludet. Prov. 3. 34. Illusor est, qui audit Verbum Domini, & non facit. Hugo Card. hîc.

Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis, in superficie parietis. Dan. 5. 5. Si verba ùt summo parieti, ità cordi quóque inscripta fuissent, regem ad pœnitentiam movissent. Quare manus Sacerdotis tam parum operatur per eam sententiam, quam frontibus nostris inscribit, *memento homo* &c? nisi quia apparent digiti manus scribentis in parietis superficie; neque in cor descendunt, aut animam penetrant. Did. Niss. s. 1. die Cin. §. 3.

Ex Novo.

Stetit in loco campestri. Luc. 6. 17. Voluit Dominus loca, in quibus populum docebat, designari: ut si, postea rebelles facti, dicerent, se non admonitos; loca ipsa, si opus esset, in testes vocarentur. Sic enim homines lapidum acervos, & statuas, in testes fœderis, vocant; ut legimus Gen. 31. 46. de Jacob, & Laban. Deut. 1. 1. *hæc sunt verba, quæ locutus est Moyses ad omnem Israel trans Jordanem, in solitudine campestri*; & in fine sermonis: *testes invoco hodie cœlum, & terram* &c. *En lapis iste erit vobis in testimonium.* Jos. 24. 27. Stella hîc.

Clamabat. Luc. 8. 8. Illô clamore acerbum animi dolorem testatus fuit. Quid doluit? Verbi sui divini jacturam, cujus tres partes de quatuor pereunt. Sicut, si æger medicinam propriis sumptibus, longô studiô, paratam effundat. Ægrè Christo erat, dum in hac parabola cogitabat; suos Prædicatores laborum suorum tam exiguos fructus reportaturos. Did. Niss. fer. 2. D. Resurr. §. 5.

Revelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem. Rom. 1. 18. *qui veritatem Dei in injustitia detinent.* Is veritatem in injustitia detinet, qui velut in carcere veritatem captivam cohibet; & per pravam voluntatem ad opus prodire non sinit *Veritas* ait Christus, *liberabit vos.* Joan. 8. 32. Captivus captivum liberare nequit: libera veritas nos liberabit; si ex intellectu in voluntatem, in oculos, manus, prodierit. Barradius t. 3. l. 1. c. 22.

Ex Patribus & aliis.

Non hac sola de causa tam studiosi in dicendo sumus, ut aures vestras oblectemus; vel quòd luudari à vobis capiamus: nisi lucrum sit vobis ex sermonibus nostris; satius fuerit posthac silere. Nollem enim vobis majoris damnationis causa fieri. S. Chrysost. tom. 1. hom. 6. in Gen.

Verba mea sunt quasi flos arboris bonæ. Et quamvis omnes flores de una radice arboris prodeunt; non tamen omnes flores veniunt ad effectum fructûs. Sic verba mea sunt quasi quidam flores, de radice charitatis divinæ prodeuntes: quæ quidem multi suscipiunt; non tamen in omnibus faciunt fructum; nec in omnibus matureścunt: quia quidam suscipiunt ea, & retinent ad tempus; & sic postea rejiciunt: quia spiritui meò ingrati sunt. Revel. S. Brigittæ l. 2. c. 24. V. C.

S. Antoninus narrat: eximium quendam concionatorem, cùm in quadam solenni festivitate concionem habiturus esset, in morbum incidisse. Cùmque magnus populus concionis causâ confluxisset, Prælatus illius monasterii tristabatur, quòd deforet, qui vices ageret. Et ecce pulsat fores dæmon Monachi habitu; qui ait, se concionatorem, & concionem facere promittit. Suggestum ascendens de gloria cœlesti, de Inferni tormentis; de gravibus, quæ in Mundo fiunt, sceleribus, ferventissimè prædicavit, tantâ efficaciâ; ut omnes auditores plorarent. Divinâ revelatione Religiosus probus illius monasteriis cognovit Concionatorem; eúmque post concionem nomine Dei adjuravit; ut, quæ causa ipsum ad concionandum adduxisset, ediceret. Cui dæmon: novi genium Auditorum, quòd ex hac concione nullum fructum reportabunt: conceperunt quidem bona desideria; sed mox evanescent: & ità, quæ audierunt, in majorem ipsis damnationem vertentur. Diez D. 4. Pent. conc. 2.

§. XIII.

Verbum Dei à quovis libenter audi. Figuræ, Symbola.

Isaac amabat Esau, eò quòd de venationibus illius vesceretur. Gen. 25. 28. Esau erat homo agrestis, & efferatus, & indole ad malum propensâ: *Isaac* nihilominus *amabat Esau* &c. Modò lac sit bonum, & salubre: nihil ad rem facit, quòd nutrix sit deformis. Sit lux clara, & candelabrum qualecunque. Did. Niss. Pol. Col. p. 1. c. 4.

Et ecce examen apum in ore leonis erat, ac favus mellis. Judic. 14. 8. Cur Samson in ore fœtido leonis mel dulce invenit? Plinius l. 8. c. 16. fertur, quemvis leonem vivum os habere fœtidissimum. Per favum mellis Sacra Dei doctrina denotatur. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super melori meo* Psal. 118. 103. Sic sæpe ex ore fœtido peccatoris dulcedo sacræ doctrinæ percipitur. Sylveira in Matth. 23. 1. Samson de ore mortui leonis favum mellis eduxit; & ex arente mandibula asini aquis se profluentibus satiavit. Judic. 15. 15. Sed nec aselli in aqua desidiam, nec belluinam gustavit in melle ferociam. Utrobique nimirum, quod sumptum est, juxta pro-

Proprietatem suam in ore sapuit: unde sumptum fuerit, non magnoperè discrevit. S. Petrus Dam. tom. 3. c. 21.

Corvi quoq; deferebant ei panem, & carnes. 3. Reg. 17. 6. Sic Deus sæpè per rostra immunda Concionatorum animabus servorum suorum mundam, sanctamque, doctrinam mittit. Et potiùs suffert Deus, se immundorum hominum linguis versari, quàm nobis spirituale cibum deesse. Diez D. Sexag. Quomodo Elias à corvo nutriebatur? corvus enim in Lege impurum animal habetur. Quomodò ergo ab impuro corde nutriebatur Propheta? S. Chrysost. hom. de Petro, & Elia. Sed quid deferebant? panem & carnes. Elias ergo sic differebat: si panis est bonus, & caro pinguis; quid refert? quòd allata sit ministeriò avis. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. c. 4.

Dulciora super mel, & favum. Ps. 18. 11. Quia vel ex mortui cadaveris, peccatoris, ore haurienda. Et sicut ab apibus nullus flosculus, etsi humilis, contemnitur; quin ab illo liquorem suum emendicent, & hauriant. S. Paulinus ep. 4. ubique captemus cibum vitæ; ubique aucupemur Verbum Dei; de omnium Fidelium ore pendeamus: quia in omnem Fidelem Spiritus Dei spirat: & necesse est, à minimo Dei servo vel guttam cœlestis sapientiæ distillare. Baezat. 2. l. 6. c. 3. §. 46.

Sapientia misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem. Prov. 9. 3. Sæpe Dei vocatio non à cathedris; non à doctis, & eloquentibus; sed vel ab ore ancillulæ datur. Sponsa Cant. 3. 3. prudens virgo à militibus illiteratis quærit de Dilecto. Idem ibidem.

Semen est Verbum Dei. Luc. 8. 11. Exposuit, quid sit semen, quid via, quid petra, quid spinæ, quid bona terra? tamen, quis esset seminator, non exposuit Haymo. Docet, in verba prædicationis, in monita sacra, nostram ferri præcipuè debere attentionem; non in Ecclesiasten, quia nobis loquitur. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 1. c. 4.

Motiva, & Exempla.
Ex Veteri, & Novo.

Omnia, quæ locuta es, vera sunt. Judith. 8. 28. Pendet Ozias, & Principes Sacerdotum, ab ore Judith. *Turbata est in sermone ejus.* Luc. 1. 29. Turbata est, non in vultu, sed in sermone ejus. Eusebius. Non expende, an Angelus sit, qui docet; sed an doctrina, quam tradit, sit angelica? Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 1. cap. 4.

Maria autem conservabat omnia verba hæc &c. Luc. 2. 19. Si Maria à pastoribus discit, cur tu declinas discere à Sacerdotibus? S. Ambros. hîc. Magna prudentia est, non solùm à doctis, & magnis; sed etiam à minimis, doceri velle. Sylveira hîc q. 4.

Audientem illos, & interrogantem eos. Luc. 2. 46. Interrogat Christus: ut suô exemplô doceat; nobis non esse erubescendum, dum à minoribus interrogamus. Sylveira hîc q. 46.

Ego vox. Joan. 1. 23. Omnibus speciosis titulis prætermissis, Joannes tantùm de se ait: *ego vox:* ità ut neque Sacerdotalis dignitas, nec prophetalis authoritas, nec Angelica sanctitas, in eo attendenda esset; sed hoc unum, quòd sit Dei vox; seu, quòd Dei voce loquatur: nec enim in Doctore consideranda est persona; sed quòd vices DEI gerat. Sylveira hic.

Ex civitate illa multi crediderunt, propter verbum mulieris. Joan. 4. 39. Sermo, qui ad salutem conducat, à quocunque dicatur, accipiendus est. Non parum commendatur Samaritanorum prudentia, & salutis aviditas; quod vel ex ore mulieris non spernebant verbum salutis; sed illi fidem darent de eloquiis divinis. Baezat. 2. l. 6. c. 3. §. 46.

Historica.

S. Ephrem, in itinere, dum Edessam pergeret; oravit Dominum, obvium in ingressu habere hominem, qui secum à Scripturâ sermonem exordiatur. Ingredienti occurrit meretrix: visâ indoluit, preces suas inanes: quô pactô enim hæc de Scriptura mecum differat? substitit autem illa eum intuens. Ad quam ille: quid subsistis, intentis in me oculis? & illa: intueor te; quia ego mulier ex te viro sumpta sum: tu autem nè me intuearis; sed terram, ex qua tu vir sumptus es. Laudavit Deum pro sapienti doctrina. Bollandus 1. Febr.

Quâdam die occurrit S. Brigidæ V. Scotæ quidam insanus, de loco in locum currens, plenus furore; multósque obvios affligebat; dixitque S. Brigida ad eum: prædica mihi Verbum D. JESU Christi. Insanus dixit: ô Brigida Virgo! tua jussa implebo: ama Deum, & amabunt te omnes: honora Deum, & honorabunt te omnes: time Deum, & timebunt te omnes. Cùm hoc dixisset, cum clamore fugit. Bollandus 1. Febr.

B. Ægidius tertius socius S. Francisci Seraph. quamquam, teste S. Bonaventurâ c. 3. Legendæ, esset idiota, & simplex; tamen ad excelsæ contemplationis sublimatus est verticem. Gregorio IX. summo Pontifici, petenti documentum tale dedit: debetis habere duos oculos, dextrum, & sinistrum; dextrum ad contemplandum superiora; sinistrum ad dispensandum inferiora. Bollandus 23. April.

S. Gregorius in quadam epistola: ab omnibus corripi, ab omnibus emendari, paratus sum: & solum mihi amicum æstimo, per cujus linguam, ante appetitionem districti Judicis, meæ maculas mentis tergo. Et S. Augustinus dicebat: ego & senex, & Episcopus, paratus sum à pueris doceri. Diez in dedic. S. Michaelis conc. 3.

§. XIV.

Verbi Dei dispositio, capacitas.
Ex Veteri, & Novo.

POtens in terra erit semen ejus. Ps. 111. 2. Non in petrosis, non secus viam, non inter spinas; sed inter bona, *potens erit semen ejus.* S. Ambros. hîc.

Ad

Ad annuntiandum mansuetis. Isa. 61. 1. *Esto mansuetus ad audiendum Verbum Dei, ut intelligas.* Eccl. 5. 13.

Docebit mites vias suas. Ps. 24. 9. *Ut mederer contritis corde.* Isa. 61. 1. *Abscondisti hæc sapientibus &c.* Matth. 11. 25.

Quod in aure auditis, super tecta. Matth. 10. 27. Christus D. hortatus est Discipulos suos publicâ concione : neque in aurem singulis doctrinam suam instillabat ; sed omnes in communi ad virtutem hortabatur. Cur ergo ad Discipulos publicas conciones, in aure audita, vocat Dominus ? Ut doceat ; licèt omnia in communi dicantur, singuli tamen arripiant : & quisq; pro se solo dicta, velut ad nullum alium pertinerent, verba excipiat, meditetur, exequatur. Cùm coram pluribus uni secretum dicere volumus, in aurem submissâ voce loquimur. Sic Auditor in aurem sibi dictum putet, quidquid in concione audivit ; & ad se unum pertinere. Pinna Ethol. 9.

Pauperes evangelizantur. Matth. 11. 5. Hi enim melius dispositi sunt, ut illuminentur, & convertantur : divitiis enim, & nobilitati, superbia est annexa : tumor autem mentis, obstaculum est veritatis. Divitum etiam corda plena sunt sollicitudine Sæculi, quæ suffocat Verbum Dei. Denique divites, quia pleni sunt donis, & solatiis, Sæculi ; parvipendunt dona, & consolationes, cœli. Marchantius D. 2. Adv.

Exiit qui seminat. Matth. 13, 3. Doctrina Evangelica comparatur semini, & ex eo prodeunti messi : quia sicut ad messem corporalem opus est semine, terrâ, sole, pluviis, ventis : sic similibus opùs est ad messem Evangelicam, & spiritualem. Semen est Verbum Dei, ejusq; prædicatio ; terra est liberum audientis arbitrium ; sol est gratia præveniens, illuminans, & inflammans, liberum arbitrium ; ut Verbum Dei excipiat, indeque fructus virtutum producat : Pluvia est gratia rigans, conservans, & promovens, hos bonos actus & motus. Venti sunt tentationes ; qui illos agitando magis radicant, & roborant. Cornelius hic.

Talium est regnum Dei. Marci 10. 14. Regnum Dei, id est, doctrinam Evangelii, sicut parvuli accipere jubemur. Quia quomodo parvulus in discendo non contradicit Doctoribus ; neque rationes, & verba, componit, adversum eos resistens ; sed fideliter suscipit, quod docetur ; & cum metu obtemperat, & quiescit : ità & nos in obediendo simpliciter, & sinè ullâ retractatione, verba Domini facere jubemur. V. Beda hîc.

Quod autem in bonam terram. Luc. 8. 15. Ista bonitas terræ nihil aliud est ; quàm bona præparatio nostri cordis. S. Bonaventura s. 1. D. Sexag.

Sermo meus non capit in vobis. Joan. 8. 37. quia non capitur : sermo enim Dei est ùt hamus ; qui capit, dum capitur. Hugo Card. hîc. Verbum Dei hamo simile est : quia, nisi capiatur, non capitur. S. Bernardinus tom. 2. s. 9. Si sermo meus caperetur, caperet ; si caperemini, intrà retia fidei tanquam pisces concluderemini. Quid est ergo, *non capit in vobis ?* non capit cor vestrum, quia non recipitur à corde vestro. Sic enim est sermo Dei, & sic esse debet, tanquàm pisci hamus. S. August. tr. 42. in Joan.

Ex Patribus & aliis.

Ad cor nunquam sinè amore cordis, pervenit Verbum Domini. Rupertus de Vict. Verbi l. 5. c. 25. Felix, in quo amoris Mundani desiccatus est humor, & vigor deficit ; in eo facilè igniti verbi vis operatur. Gilbertus s. 24. in Cant.

Vitrum, crystallum, aquas limpidas, gemmas, radii lucis pervadunt, & illustrant. Si in corpus opacum, in saxum, incidant ; superficietenus tantùm recipiuntur, non admittuntur in interiora. Sic *Dei docibiles* Joan. 6. 45. Omnes sinus, totum pectus, pandunt ; cùm Deum, vel de Deo, audiunt, aut legunt. Filii autem hujus Sæculi, quia obdurato sunt corde, oculos claudunt, nè videant ; aures obdurant, nè audiant divinam veritatem. Stengelius t. 1. judic. div. c. 1.

Auditorum intellectus est, tanquam silex ; Prædicatores verò tanquam ferrum. Videbitis aliquando otiosos, qui ex silice ferrò ignem excutiunt ; non ut ignem accendant, sed ut videant, quomodo evolent scintillæ. Vix scintilla exilit, cùm clamant en ! ùt hæc scintilla volavit. Percutiunt iterum ; & ajunt, plus ista volavit. sed, licèt plures iterent ictus, nunquam tamen ignem accendent, qui escam non admovent silici. Sic Auditores conveniunt, ut Prædicatores illos suis vocibus, & aures, & animos, feriant ; non ut charitatis ignis accendatur ; sed ut videant, quæ scintillæ plus volent ? quis in verbis ornatior sit ? quis in rebus eruditior ? Et ità dicunt : melior est hic Prædicator, quàm ille. Et nunquam divini amoris ignis accenditur, quia non applicant escam, quæ est voluntas, ut ignem concipiat. Diez conc. 3. D. 3. Adv.

Sol ubique lucet, & tamen ubiq; aurum non generat ; sed in terra ad hoc dispositâ. Et Deus ubiq; pluit ; fructum tamen in terra solùm dispositâ producit, Broymard.

§. XV.

Verbum Dei quibus exosum.

Manhu ! Exod. 16. 15. Ad manna de cœlo depluens clamabant Hebræi : post aliquot annos carnes petunt : da nobis carnes, ut comedamus ; *anima nostra nauseat super cibo isto levissimo.* Num. 21. 5. cùm tamen primum suavem saporem retineret. Manna nequaquam immutatum est ; sed rebellium gustus est alius ; ut sylvestrem corticem spernant, quod, priùs quasi panem Angelicum mirabantur. Idem respondeo dicenti, ubi est Verbum Domini ? ibi est, ubi priùs erat, & inde scaturit. Vos ipsi id initiò fugebatis, ùt mel suavissimum. Honor ille, quem in sententias probas concipitis ; odium, quò flagratis in prudentes monitores ; oriuntur ex depravatione vestrarum mentium, non à corrupto consiliorum sapore. Oliva. t 3. conc. 8. dec. 5. Ven. Quadr.

Magister, hæc dicens etiam contemeliam nobis facis. Luc. 11. 45. Quàm misera conscientia ! quæ, auditò Dei Verbò, contumeliam sibi

ſibi fieri putat. V. Beda. Ità etiamnum improbi, dum Concionatores vitia, quorum ſibi conſcii ſunt, caſtigant; cenſent ſibi ab eis contumeliam fieri; ideóque eos perſequuntur. Cornelius hic.

Lumen eſt ægris oculis odioſum: ſic Verbum Dei hominibus pravè diſpoſitis moleſtum. Geminiani l. 1. c. 82.

Aliqui nolunt audire Verbum Dei, quia vita illorum mala eſt iis delectabilis, & lucrativa. Hi ſunt ſicut illi, quòd reliquiæ S. Martini portatæ per civitatem in via infirmos ſanarent: cùm ſemel portandas audirent, fugerunt; nè ſanarentur, & lucrum mendicationis perderent. Broymard Verbum Dei.

§. XVI.

Verbi Dei qui incapaces; in quibus ſterile.

VOx quidem vox Jacob eſt &c. Gen. 27. 22. Deceptus eſt Iſaac, quia magis credidit rudiori ſenſui, ſcilicet tactui; quàm ſubtiliori, qui eſt auditus. Cur tam pauci proficiunt auditô Verbô Dei? quia ſenſuales ſunt; quia quæ faciunt, ſunt præſentia; tanguntur, palpantur: quæ audiuntur, ſunt ſpiritualia, futura ſequuntur ſenſum hebetiorem: magis timetur hominis judicis pœna imminens; quàm divini, qui putatur remotior. Diez D. 3. Quadr.

Per totam mortem laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laxabo rete. Luc. 5. 5. S. Petrus totâ nocte in piſcatione laborans, nihil cepit; in Verbo autem Domini rete laxans, multitudinem piſcium concluſit; ità nos cùm vitiis, & peccatis, in tenebris prædicamus, quaſi in nocte fruſtrà laboramus; & ideo nihil capimus, ſed verba in caſſum fundimus. Quia nimirum ſermo Dei in hoc non capit, qui tantùm terrena ſapit. S. Honrius ſ. D. 5. Pent. Qui terra ſunt, & terrena ſapiunt, & non poſſunt percipere, quæ ſunt Spiritûs Dei; famem Verbi Dei patiuntur, legis mandata non audiunt, correptiones Prophetarum neſciunt, Apoſtolicas conſolationes ignorant, nec ſentiunt Evangelij medicinam. Origenes hom. 16. in Gen.

Herodes ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri. Luc. 23. 9. Multi cupiunt Verbum Dei ob curioſitatem tantùm audire; unde illô indigni fiunt. Herodi curioſo Chriſtus nec verbum locutus eſt. O Verbum Patris æterni! cur taces? cùm Herodes te videre, & audire, deſiderârit? cur ipſum de crudelitate in Joannem, de adulterio non corripis? &c. Diez Concionis auditor. - Sicut plerique tabulas, in quibus Dominica Paſſio ad vivum expreſſa, curioſitatis magis, quàm devotionis, affectu contemplantur: ità multi in ſanctis concionibus, non quæ ad pietatem pertinent, ſed ſolùm dicendi artem, attendunt &c. Idem ibidem.

In vaſis argenteis, ſeu aureis, difficilimè bullire poteſt ipſa aqua: quia humiditas & frigiditas, argenti actionem ignis, & ebullitionem, reprimit: ſic in divitibus, avaris &c. vix bulliet amor ſuavitatis cœleſtis. Brengarius Ep. in ſimilitudinibus.

TITULUS V.

VERECUNDIA.

MIrum dictu eſt: nutritus (Nebridius Salvinæ maritus) in palatio; contubernalis, & condiſcipulus, Auguſtorum; quorum menſæ miniſtrat Orbis; & terræ, ac maria, ſerviunt: inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore, tantæ verecundia fuit, ut virginalem pudorem vinceret; & nè levem quidem in ſe obſceni rumoris fabulam daret. S. Hieron. ep. 9. ad Salvianam de ſervanda viduitate.

Pudicitia ſemper ornatur ſolô pudore: bene ſibi tunc conſcia de pulchritudine, ſi improbis diſplicet. Pudicitia nihil ornamentorum quærit; decus ſuum ipſa eſt. S. Cyprianus l. de bono pudicitiæ.

Quid amabilius verecundô adoleſcente? quàm pulchra hæc, & quàm ſplendida gemma morum in vita, & vultu, adoleſcentis. Teſtis innocentiæ, lampas eſt pudicæ mentis; jugiter lucens; ut nil in ea turpe, vel indecorum, reſidere attentet, quod non illa illico prodat. Specialis gloria conſcientiæ, & famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſti. S. Bernardus ſ. 36. in Cant.

Verecundia, quaſi aurora quædam, omnium actuum colorat principia; & virgineô virtutes reliquas venuſtat pudore. Gilbertus ſ. 25. in Cant.

Diluculum. Lem. *Absque rubore nunquam.* Picinelli.

Vide Pudor.

TITU-

TITULUS VI.

VERITAS.

§. I.

Illustratur adversariis; vincit.

SUper omnia vincit veritas. 3. Esdræ 3. 12. Nebula solet manè aliquò tempore solem obvelare, sed tandem eluctatur. Sic ipsa veritas. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 59.

Nunc ergo habitatores Jerusalem, & viri Juda; judicate inter me, & vineam meam. Isa. 5. 3.

Si justum est in conspectu Dei - judicate. Act. 4. 19. Nulla major veritatis comprobatio, quàm ipsos adversarios judices appellare. Sylveira hic.

Non possumus aliquid adversùs veritatem. 2. Cor. 13. 8. Veritas, ut oleum, aliquò tempore deprimi potest; sed tandem alteri liquori supernatat. Triumphavit Veritas contra omnes falsas doctrinas hæreticorum. Et licèt principes fulcra supponerent mendaciis; tamen corruerunt. Quando magis Veritas premebatur, quàm cùm moreretur in Cruce? sed audi publicum Centurionis testimonium: *verè Filius Dei erat iste.* Stella de contemptu &c. p. 2. c. 59.

Et ecce equus albus; & qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax. - Apoc. 19. 11. *& de ore ejus procedit gladius* v. 14. Qui vera loquitur, verbis, tanquam gladiò, utitur. Subdit Joannes: *& in capite ejus diademata multa.* v. 12. Multas coronas Veritas gestat in capite: quia de multis mendaciis triumphum agit. Pinna Ethol. 54.

Negligentiùs Veritas quæreretur, si mendaces adversarios non haberet. S. August. s. 63. de divers.

Quomodo apparebit Veritas, nisi habuerit adversarios; qui & sint mendaces, & veritatem oppugnent. S. Macarius hom. 17.

§. II.

Veritas exosa.

Ex Veteri.

Impeditioris, & tardioris, linguæ sum. Exod. 4. 10. Cur se dicit ineloquentem? cùm de eo Stephanus dicat: Act. 7. 22. *erat potens in verbis suis.* Quia ad regem mittebatur, ad veritatem dicendam. Castillo Illat. 213.

Nuntiavit ei, quod mihi verum videbatur. Jos. 14. 7. Ut præmium referret, aptiùs videbatur arduos itineris labores proferre, quàm, quod verum erat, testari. Nimirum tam arduum, virtuti, veritatique consentanea enuntiâsse. Vide Num. 14. 9. Calebi periculum, dum veritatem profert: *recessit ab eis omne præsidium; Dominus nobiscum est* &c. Abulens. q. 43. Josue, & Caleb, videbantur offendisse populum; ideo populus concitatus voluit eos lapidare v. 10. quia resistebant desiderio populi. Totus enim deliberaverat reverti in Ægyptum: isti autem duo resistebant desiderio populi, ostendentes, illud non esse rectum. Naxera in Jos. 14. §. 21.

David autem psallebat manu suâ - & tenebat Saul lanceam. 1. Reg. 18. 10. Quis Dei tubas audire sustinet? nè pulsantis quidem citharam Davidis dextera grata est, si Sathanam abigat. Dum malum Spiritum fugat à rege, hastâ impetitur. Herodes Joannem libenter audit; sed quamdiu non arguit. Oliva l. 11. Strom. §. Erunt signa in sole.

Consuluit que Dominum, & non respondit. 1. Reg. 28. 6. Non audent Sacerdotes viventes Saulem monere de tristi fato. Mittit Deus Samuelem vitâ functum v. 16. Abulens. q. 15. quia Sacerdotes, & Prophetæ, videntes interitum Saulis, appropinquare nollent denuntiare, propter timorem; Samuel verò, qui mortuus erat, non timeret. Addit Zeno s. de Resur: liberiùs canit mortuus, quàm vivus canere consueverat. Velloso in Judith. 5. Paræn. 8.

Quis decipiet Achab? 3. Reg. 22. 20. ait Dominus, cùm ob multa peccata Achab disponeret, ut deciperetur in consiliis suis. Et statim dæmon dicit: egrediar, & ero Spiritus mendax. Et statim Dei vox: *decipies, & prævalebis.* Unde tam certa victoria? ex mendacio, quod valde potens in aulis regum, ubi exosa Veritas. Sylveira in Act. 12. 19.

Erraverunt in solitudine. Ps. 106. 4. *esurientes &c.* Primum periculum est, devium à veritate hominem in ignorantiæ solitudine, atque errore, versari; & carentem cibò, potuque sapientiæ, fame, sitique deficere. S. Prosper hic.

Erunt oculi tui videntes Præceptorem tuum, - & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Isa. 30. 20. 21. *Hæc est via, ambulate in ea.* Si auditor videt suum Præceptorem; quomodo post monentis tergum audit? Quia tam ingratus veritatis sermo; ut vel inchoatus, mox cogat Auditorem post tergum accurrere, facieique dare terga recessuro. Escobar. l. 3. Coll. Chr. l. 1. Sect. 1. Obs. 1.

Tunc Daniel-cœpit intrà semetipsum tacitus cogitare quasi unâ horâ; & cogitationes ejus conturbabant eum. Dan. 4. 16. Somnium soluturus hæret, pallet; timet verum dicere regi. S. Hieron. tacitus intellexit, somnium esse contra regem; & cordis timorem vultûs pallore signabat. Velloso in Judith. 5. Paræn. 8.

Apparuerunt digiti quasi manus scribentis. Dan. 5. 5. Balthasar, templi vasis abutens; vidit manum scribentis in pariete. Æquum nimirum est, ut in regum, & principum, palatiis veritas in lapidibus cœlitus scribatur; cùm eam pronuntiare audeat nemo. Diez conc. 1. D. 2. Adv.

Divites ejus repleti sunt iniquitate; & habitantes in ea loquebantur mendacium

Michæe 6. 12. Unde eorum opulentia ? quia repleti erant iniquitate, & mendaciô. Sylveira in Act. 16. 17.

Ex Novo.

Joannes in vinculis. Matth. 11. 2. Veritatis partus monſtroſi. Veritas odium parit. Ex venuſtiſſima matre naſcuntur atri Æthyopes odii, rancoris. S. Auguſt. de S. Stephano: mori vis, feſtinas lapidari, ardes coronari. Unde id infert ? quia loquitur veritatem : *vos ſemper Spiritui S. reſiſtitis.* Act. 7. 51. Didacus Niſs. D. 2. Adv. §. 1.

Hæc omnia locutus eſt Jeſus in parabolis ad turbas. Matth. 13. 34. Conſiderabat, quàm ægrè ferrent homines, veritatem audire; quàm torvô vultu, & hirſutô nasô, eum aſpicirent: & conſiderans, quàm neceſſarium hominibus foret, veritatem audire; veritatem parabolis, & ſimilitudinibus, involvebat, & velabat: ut, qui veritatem nudam faſtidiebant, & ad mendacia arrectas aures habebant; faltèm fictis veſtibus tectam audirent. Oleaſter in Ex. 23.

Herodias inſidiabatur illi. Marci 6. 19. Nihil in hominibus nequius, nihil ad damnationem proclivius, quàm odire ad mortem ſcelerum argutores. Quid in infirmo magis infirmum ? quàm medici vocem inquirere, qui quærit omnino ſanare ? Perniciosâ libertate gaudere exoptat: in ſe cœcâ; neminem ſui ſceleris vellet eſſe videntem. Sim. Caſſ. l. 3. c. 3.

Miſsô ſpiculatore præcepit afferri caput ejus in diſco. Marci 6. 27. Cur Joannes è carcere vocatur ad mortem ? Joſeph autem Gen. 41. 14. è carcere evocatur ad Ægypti principatum ? S. Chryſol. ſ. 174. Joſeph ſomnia dum revelat, evaſit ex morte: Joannes, ut Dei Filium revelaret, ſuſcipit & mortem. Somnia non ſunt res ipſa, ſeu veritas: Joannes autem, non ſomnia, ſed veritatem narrabat. Sylveira hîc. q. 15. B. Joannes Bapt. propter veritatem, quam prædicabat, miſſus eſt ab Herode tetrarcha in carcerem, velut latrô, & ſacrilegus. Haymo hom. D. 3. Adv. Herodes haud ſecùs ac ſervus nequam, herilem reprehenſionem, ità hîc quoque Baptiſtam metuebat. S. Iſid. Peluſ. l. 4. ep. 96.

Dabant ei bibere myrrhatum vinum. Marci 15. 23. Vinum myrrhatum cum felle præmittitur, antequam fodiatur: ut ſinguli ſenſus ſingulas habeant paſſiones. Et lingua, quæ locuerat dulcia verba vitæ, recompenſationem habeat in vino myrrhato, alicujus animalis amariſſimo felle mixtô. Implacabili odio Judæi oderant linguam illam; quam talibus ordinaverant amaricari ſaporibus: memores enim erant, quoniam damnatos illorum mores arguebat. Idem l. 13. hîc.

Ejecerunt illum extra civitatem &c. Luc. 4. 29. Cùm Chriſtum extra civitatem ejiciunt, & ſupra montem ad præcipitandum inducunt; eos deſignant, qui mente depravati ſunt; & veritatem, rectumq; ſermonem, & dulcem reprehenſionem, ejiciunt extra mentes; & Chriſtum, & omne, quod rectum eſt, de ſeipſis præcipitant per ſuperbiæ montem; imò per mentem tumentem. Sim. Caſſ. l. 8. c. 14.

Et velaverunt eum. Luc. 22. 64. Velant Chriſti faciem, qui non permittunt ſibi oſtendi veritatem, neq; pœnarum, neq; Judicii. Hugo Card. hîc.

Bene dixiſti, quia non habeo virum &c. Joan. 4. 17. Mulier veritatis ſermonem interrumpit. Toletus: mulier reſolutionem controverſiæ petit, ut colloquium de ſua incontinentia inceptum interrumperet. Sæpe enim accidit, quando aliquid non admodum libenter audimus; aliquam ſolemus excitare diverſam quæſtionem: de qua dum fit ſermo, quod erat auditui minùs gratum, relinquitur.

Durus eſt hic ſermo. Joan. 6. 61. Eſto: ſermo durus eſt; nunquid non verus eſt ? lapis durus eſt; nunquid non pretioſus eſt ? Quare autem Veritas dura eſt tibi ? niſi propter duritiam cordis tui. Mendoza in 1. Reg. 6. 14.

Quæritis me interficere - qui veritatem vobis locutus ſum. Joan. 8. 40. Omninò implacita Veritas his, qui placita ſua quærunt: ideò homini illam dicenti non creditur; quia placitis hominum adverſatur. Porrò ex hoc implacita: quia placita humana, & terrena, non recipit; ſed è regione conſiſtit, eis adverſatur, & percutit. Sim: Caſs. l. 11. cap. 39. Si mendacium dicerem, credentis utiq; mihi: quia autem veritatem dico, non creditis mihi. Euthymius.

Quid eſt Veritas ? & cùm hoc dixiſſet, iterum exivit. Joan. 18. 38. Cur, ô inurbane ! non expectas Domini reſponſum ? Dixerat, ſe *in hoc veniſſe, ut teſtimonium perhiberet veritati;* Pilatus autem, dum Chriſtus amara veritatis dogmata parat aperire, veritatis oſor terga vertit; ut poſt tergum monentis verbum audiat. Eſcobar tr. 3. Coll. Chr. l. 1. Sect. 1. Obſ. 1.

Juſſit eos duci. Act. 12. 19. Syr. *juſſit eos necari.* Cur cuſtodes Chriſti ad ſepulchrum bene habent apud Pilatum ? cuſtodes Petri malè apud Herodem ? Milites Petri verum teſtificabantur, dicentes, Petrum non humanâ, ſed divinâ, ope è carcere ereptum. At cuſtodes ſepulchri mentiuntur. *Diſcipuli ejus nocte venerunt* &c. Matth. 28. 13. Veritatem dicentes inviſi ſunt regi. S. Cyrill. Jeroſ. Catech. 4. quare, ſicut Petrô de cuſtodia exeunte condemnati ſunt cuſtodes; ſic etiam, qui Jeſum cuſtodiebant, non ſunt condemnati ? ſed iſti quidem mulctati ſunt &c. iſti autem ſilentes veritatem â principibus Sacerdotum ſervati ſunt. Sylveira hîc. q. 18.

Iſti homines ſervi Dei Excelſi. Act. 16, 17. Cur hæc puella divinando multas conquirebat divitias ? Prophetæ multa prædicendo nihil lucrabantur; ſed pauperes, & afflicti, erant ? Reſpondeo: quia Prophetæ vera, & ſæpe amara, nuntiabant, At verò hæc puella mendacia ſpargebat; indéque multas pecunias congregabat. Gratius mendacium, quàm Veritas. Sylveira hîc. q. 8.

O inſenſati Galatæ &c. Gal. 3. 1. Inſenſatus propriè dicitur, qui ſenſu caret: ſenſus autem ſpiritualis, eſt cognitio veritatis. Qui ergo veritate caret, propriè inſenſatus dicitur. Sapient. 5. nos inſenſati ! S. Thom. Aqu. hîc.

Si

Si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis. Gal. 4. 15. 16.

Mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio: eò quòd veritatem charitatis non receperunt. 2. Thess. 2. 10.

Ex Patribus, & aliis.

Cogitans humanam vitam, & considerans diversos errores; non invenio veritatem in hoc Mundo. Omne, quod videmus; & omne, quod intelligimus, mendacium est. S. Hieron. in Ps. 115. 11.

Quid Paulo caput abscidit? quid Petrum ad crucem sustulit? quid singulos Discipulos variis tormentis tradidit? nonne quòd prohiberent peccatum, & docerent justitiam? Semper enim Discipulis, quos reprehendunt, invisi sunt veritatis amatores, & Magistri. S. Gregor. Nyss. de Castigatione.

Veritas ideo semper invisa est; quod is, qui peccat, vult habere liberum peccandi locum: nec aliter se putat malefactorum voluptate securiùs frui posse; quàm si nemo sit, cui delicta non placeant. Ergo, tanquam scelerum, & malitiæ suæ, testes extirpare funditus nituntur, & tollere; gravéque sibi putant, tanquam vita eorum coarguatur. Cur enim sint aliqui intempestivè boni, qui corruptis moribus publicis convitium bene vivendi faciant? Lactantius l. 1. div. instit.

Si quis vult imitari vitas Prophetarum; si arguat, increpétque, peccatores: statim odium meretur; statim ei detrahetur, statim patietur insidias. Orig. hom. 11. in Jer.

Habet hoc proprium humanæ mentis fragilitas; quòd perampliùs novitatibus, quàm summis veritatibus delectetur. Sim. Cass. l. 9. c. 34.

Nulli grata reprehensio est: imò, quod pejus multò est; quamlibet malus, quamlibet perditus; mavult mendaciter prædicari, quàm jure reprehendi, & falsarum laudum irrisionibus decipi; quàm saluberrimâ admonitione servari. Salvianus l. 8. de Prov. Dei.

O nostri, sæculi perditionem! ô Mundi pessimam corruptelam! ô Mundum mendaciis & adulationibus, plenissimum! non est Veritas in Mundo; non est, qui loquatur verum cum proximo suo. Quidquid hodie vulgus loquitur; fraus, & adulatio, est. Docuerunt enim linguas suas loqui mendacium: in hac Schola exercitati sunt, in hac edocti: ut discerent fallere, mentiri, adulari; exigua attollere, ex tumulis montes facere, ex culicibus elephantes. Hæc civilitas, hæc affabilitas: & inurbanus est, quisquis fallere, & mentiri non novit. Si quis verax, si quis fidelis, & probus; rusticus, & stupidus, reputatur. S. Thom. Vill. tr. de Adv. Dom.

Credite mihi, amarissima est Veritas: sed nescio, quô pactô apud nullos ampliùs, quàm apud literatos, qui sapientes sunt in oculis tuis: apud quos omnis vel admonitio charitativa, vel fraterna correctio, contumeliosæ, & vindicandæ, deputatur injuriæ. Gerson in epquadam ad Studentes.

Veritas est, sicut aqua lustralis, quam omnes flagitant: sed, cùm spargitur, quisque faciem declinat. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 60.

§. III

Veritatem audiendi, acceptandi, motiva.

Ora te, nè celaveris me. 1. Reg. 3. 17. Monitores non loquuntur, quia vos siletis: nec sperate locuturos, donec vim quandam amantibus precibus ijs inferatis. Tacebat Samuel, licèt accepisset à Deo strages, quæ imminebant Heli, & ejus Domui. Nec syllabam ullam tragœdiæ mox futuræ puer sanctus edidisset; nisi eum senex severè adegisset. Hæc machina est, per quam ex altissimis hominum animis extrahuntur, sepulta Veritas, & peccata silentiô tecta; si dixeritis: *oro te, nè celaveris me.* Oliva t. 2. conc. 26. die Ven. post Cin.

Habet hoc proprium mens profectibus anxia, humilitatis ornata decore; sinè contradictione cogitationis, átque verborum, subjicere animum veritati; etiamsi videatur nostris volitis, atque sensibus, adversari. Sim. Cass. l. 2. c. 25.

Adversus solem nè loquere. Pythagoræ Symbolum in Ethicis. Id est, veritati manifestæ non resistas.

§. IV.

Veritas liberè dicenda.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. Exod. 7. 1. Quasi innueret: quòd, nisi deitatem induat, privatus homo minimè nuntiabit dura, & acerba, principi; ex quo sperare bona posset, & timere mala. Baeza t. 1. l. 3. c. 4. §. 33.

Occidat unusquisque fratrem &c. Ex. 32. 27. Cur ad munus adeò durum Moyses Levitas selegit? S. Ambros. ep. 56. Sanctiora cœteris ad hoc munus eliguntur ministeria Levitarum, quorum portio Deus est. Nesciunt enim suis parcere, qui nihil suum nôrunt: quoniam Sanctis omnia Deus est.

Non abscondam veritatem tuam à concilio multo. Ps. 39. 11. Suam David curam intendit, ubi gravius erat periculum supprimendæ veritatis; *scilicet in concilio multorum.* Velloso in Judith 5. 5. Paræn. 10.

Increpabat eum dicens: neq; tu times &c. Luc. 23. 40. Inexpectatum os ejus aperuit Deus in Cruce, quod veritati patrocinaretur. S. Chrysost. t. 6. orat. de æmulat. & pietate.

Qui veritatem prædicat, Christum confitetur: qui verò eam in prædicatione tacet, Christum negat. S. Anton. Pad. D. 6. Pasch.

§. V.

Veritas oppositæ falsitati.

Pater filiis notam faciet veritatem tuam. Is. 38. 19. Non revelatur servo Veritas: quia servus nescit. &c. sed nec mercenarius rapitur ad contemplandam veritatem, qui propriam quærit utilitatem. S. Bernardus s. 3. de Cantico Ezech. regis.

Nullus suavior animo cibus, quàm cognitio veritatis. Lactantius. l. 1. instit. de falsa rel.

Naturam hominis Deus veri adipiscendi cupidissimam fecit. Idem l. 3. instit. div.

Primum, quod creavit Deus, fuit lux: & primum, quod creat in homine, est cognitio veritatis; quam dæmon in iis, quos suorum albo inscribit, obliterat. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 73.

§. VI.

Veritas oppositæ mendacio.

BOnum lilium veritas, candore conspicuum, odore præcipuum. S. Bernardus s. 70. in Cant.

Non amat latibula veritas, non diversoriis delectatur, non angelos quærit: appetit autem publicum, cupit coram omnibus prædicari. S. Laurent. Just. de triumph. &c. c. 8.

Ludovicus XI. Galliæ Rex ajebat: se in Aula omnibus rebus abundare, exceptâ unâ. Rogatus, quænam ea esset? dixit: Veritas. Cornelius in Exod. 18. 21.

TITULUS VII.

VESTES.

§. I.

Luxus vestium.

Ex Veteri, & Novo.

FEcit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas. Gen. 3. 21. Quid homo gloriaris veste; cùm illa sit nota peccati? Cornelius hîc.

Arca testamenti intus erat aurô obducta, & tiliciô foris cooperta. Exod. 26. Sit anima tua charitate plena; exteriùs, qualem se in vestitu ostendat, parum refert. Stella de cont. &c. p. 1. c. 40. Deus pretiosiora vilioribus vestimentis induit: Auri vestis terra: Uniones, margaritas, conchis inclusit. Quid pretiosius anima? quam illi vestem dedit? *pelle, & carne, vestisti me; ossibus, & nervis, compegisti me.* Job. 10. 11. Quid pretiosius Deo? quando se voluit induere, induit Humanitate. *Habitu inventus ut homo.* Philipp. 2. 7. Cur ergo corpora vilissima tam exquisitè vestiuntur? Diez D. 2. Quadr.

In alis tuis inventus est sanguis animarum pauperum, & innocentium. Jer. 2. 34. In vestimentis tuis, quibus ad ostentationem, velut colorata avis, induebaris, inventus est sudor, & sanguis, pauperum quos injustis mediis oppressisti. Junghen Nupt. Agni Exh. 8.

Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Matth. 11. 8. Adverte Christum dicentem: qui mollibus vestibus induuntur, in domibus regum sunt: qui verò talia vestimenta non habent, in cœlis sunt. S. Chrysost. hom. 29. in ep. ad Hebr.

Induebatur purpurâ. Luc. 16. 19. Valde absurdum est, putridum cadaver pretiosâ veste ornari; unde possent multi pauperes sustentari. S. Bonaventura hîc.

Mulier erat circumdata purpurâ. Apoc. 17. 4. Sic Babylon ornatur; sic ejus filij, & filiæ. At de Ecclesia Apoc. 12. 1. *Mulier amicta sole.* Cultus ejus splendidissimus, non è terra, sed cœlo. Quod aurum, quæ gemmæ, quo purpura, cum sole conferre possunt. Barradius D. 2. Adv.

Ex Patribus, & aliis.

Vestes pullas æquè devita ùt candidas. Ornatus sunt sordes; pari modô fugiendæ sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam, redolet. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.

Verus ornatus maximè Christianorum, & Christianarum, non tantùm nullus fucus mendax; verùm nè auri quidem, vestisq; pompa; sed mores boni sunt. S. August. ep. 73.

Cœterùm si te sumptuosiùs comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te juventutis illicias, suspiria adolescentum post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, suspirandi fomenta succendas: ut, etsi ipsa non pereas, alios tamen perdas; & velut gladium te, & venenum, videntibus præbeas. Excusari non potes, quasi mente cassâ sis, & pudicâ. Redarguit te cultus improbus, & impudicus ornatus: nec computari jam potes inter puellas, & Virgines Christi; quæ sic vivis, ut possis adamari. S. Cyprianus l. de discipl. & habitu virginum.

Sericum, & purpuram, indutæ Christum induere non possunt: aurô, & monilibus, adornatæ ornamenta cordis ac pectoris, perdiderunt. Idem ibidem.

Impossibile est, aliquam agere curam animæ; & tanti facere corporis pulchritudinem, & ornatum. S. Chrysost. hom. 57. in Gen.

Margaritæ minùs damnosè projicerentur ad porcos, & utiliùs ad medicinalia frangerentur; quàm quòd collo, aut capiti, aut apponerentur vestibus mulierum. Pretiosa vestis ornat Judæam, sive Paganam; sed deturpat omnino in moribus fœminam Christianam. Non enim vestis debet esse pretiosa; pro quibus mors Christi extitit pretiosa; nec in pretio vestimentum, pro quibus sanguis Christi est pretium. Sim. Cass. l. 15. de just. Christ. c. 3.

Certissimè scias, quòd quoties fœminæ deliniunt facies suas colore stybiô, & extraneô; toties diminuitur eis infusio aliqua S. Spiritûs; & diabolus magis appropinquat eis. Quoties verò ornant se vestibus indecentibus, & inordinatis; toties ornatus animæ diminuitur, & diaboli potestas augmentatur. O inimici mei, qui talia facitis, & alia peccata meæ voluntati contraria effrontes committitis. Quare neglexistis Passionem meam? & non attenditis in cordibus vestris quomodo ego nudus steti ad columnam ligatus, duris flagellis crudeliter verberatus. Quomodo ego nudus stabam, & clamabam in cruce, repletus vulneribus, & vestitus sanguine. Et

quomodo

quomodo vos depingitis, & ungitis, facies vestras. Cur non aspicitis ad faciem meam, qualiter sanguine repleta fuerit &c. Revel. S. Brigittæ l. 7. c. 27. V. C.

Anno 1518. Princeps sacri Ordinis, (nomen prætereo) talarem tunicam habuit, suffultam pellibus, quas pellio è carduelium, seu acanthidum, capitellis opere mirô confecit. Drexelius in Trismegisto l. 3. c. 9.

Parisiis vetula juvenculorum mortuorum crines præcisos formosos sibi in comam adaptaverat: hæc tempore processionis in medio fori à simia rapta. Broymard. Vestium luxus.

Vestes sumptuosæ signum interioris vilitatis. Parietes rudes diligentiùs exteriùs ornantur, & pinguntur, quàm marmorei, vel aurô ornati: quia hi potiùs deformarentur. Idem. Vestes sumtuosæ.

§. II.

Sub vestibus splendidis animus sordidus.

INduebatur purpurâ & byssô. Luc. 16. 19. Expressit Lucas divitis ornamenta ex purpura, & byssо: ut depravatos hominum mores exprimeret. Cur Matth. 3. 4. non exprimit Baptistæ Angelicas virtutes? imò exprimit, dicens: *ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum; & Zonam pelliceam circa lumbos suos.* Cum vestimento vitam exposuit: hoc enim dum operit corpus, aperit animi mores; virtutem, aut iniquitatem, manifestat. Escobar t. 3. Parab. Chr. l. 3. Sect. 1. Obs. 1.

Projiciamus ornamenta terrena, si cœlestia optamus. - Vestite vos sericô probitatis, bysso sanctitatis, purpurâ pudicitiæ. Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem. Tertull. l. de cultu fœm. in fine.

Corporis, ac vestium, fragrantia arguit; intus latere animum graveolentem, & immundum. Spiret anima tua fragrantiam spiritualem. S. Chrysost. conc. 1. de Lazaro.

Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Non tantò curaretur corporis cultus; nisi priùs neglecta fuisset mens inculta virtutibus. S. Bernardus Apol. ad Guilielmum. Abb.

Rex quidam magnus, cùm iter faceret, contigit, ut duos viros laceris, & sordidis vestibus, obvios haberet. Quos ùt vidit, è curru desiliens eos honoravit, & genua procidit. Proceres id molestè ferebant. Jussit autem Rex è ligno quatuor arcas effici; quarum duas cùm undique aurô contexissет, fœtidæque cadaverum ossa injecissет, aureis seris eas obfirmavit. Reliquis autem, pice, ac bitumine, oblitis; pretiosisque lapidibus, omnîque unguentariâ fragrantiâ impletis, asperisque funibus constrictis: proceres illos ad se vocavit, ipsisque quatuor has arcas proposuit: ut, quanti hæ, quantique illæ, pretii essent, æstimarent. Illi autem inauratas maximi pretii esse asserebant; at aperiri arcas jussit: typumque ostendit eorum, qui splendidis utuntur vestibus, intus pleni flagitiis. S. Joan. Damian. histor. de Barlaam, & Josaph. cap. 6.

Cygnus est avis candida, extenti colli; magna corpore, nigra carne. Et significat illos; qui splendore vestitûs plus æquô gloriantur, nigri intus ingredine peccatorum. Hugo Card. in Levit. 11. 4.

Et reges olim habitu communî utebantur, dum innocentia adhuc noscebat mortales. Ubi innocentiam exuerunt, simul exuerunt pudicitiam; & sericô ornatu vitia induerunt. Non tot in pannosa veste pediculi serpunt, quot in pretiosa veste culpæ. Alvarez in Gen. 37. 3. Illustr. 30.

§. III.

Sub veste pretiosa magna sæpe fames, & paupertas.

EXagitabat eum Spiritus nequam à Domino. 1. Reg. 16. 14. Quærunt interpretes, qualis hic Spiritus fuerit? Abulensis, Spiritum melancholiæ fuisse, ait. Et ex medicamine apparet: citharæ enim sonô malum sopiebatur. Abul. q. 34. non poterat tristitia præsens expelli, vel leniri, nisi per magnam delectationem. En Saul purpurâ fulget, diademate redimitur, opimâ mensâ cibatur: verùm sic internis urgetur doloribus; ut summis indigeat delectationibus. Naxera in Jos. 15. §. 38.

Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. Job. 1. 20. Cur dæmon, ablatis reliquis facultatibus, vestes reliquit? Eâdem versutiâ regalem permisit purpuram, quâ omnem prorsus abstulerat fortunam. Reliquit vestes: ut splendidior, sed miserabilior, esset miseria. Semel miser est, cujus miseria nota: bis, cujus miseria felicitate vestita. Naxera in Jos. 15. §. 39.

Vestimentum tibi est: princeps esto noster. Isa. 3. 6. Splendida vestis divitias, indicabat: sed quâ homo ille premeretur inopias, audi: *in domo mea non est panis.* Panem domi non habuit; quia ornatu fulgebat. Naxera in Jos. 9. §. 4.

Nihil invenit, præter folia. Marci 11. 13. Cùm vidisset à longè ficum, habentem folia; venit, si quid fortè inveniret in illa. Foliis nitet; sed fructibus vacua. Cùm veniisset ad eam, nihil invenit, præter folia. Fortè fructibus dives esset, ni labili foliorum arrogantiâ abundaret. Folia habuit, fructus non habuit: lætiorî ornatu fulget; sed cibis caret. Idem in Jos. 4. §. 4.

Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Luc. 10. 18. Levius illi fuisset, tenebris ruisse obscuratum, quàm splendentî lumine: ad pœnæ augmentum lucis erat operimentum: intus ardebat, foris lucebat: nescio, an lumine, an igne, plus torqueatur? & externæ compassionis caruit solatiô. Idem in Jos. 15. §. 39.

Abstulit me in Spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam. Et mulier erat circumdata purpurâ &c. Apoc. 17. 34. Cur mulier sumptuosè ornata non civitatem, sed desertum, inhabitat? Desertum nil ad vitam alendam profert. Mulier ergo, & pompâ fulget, & desertô tegit: ut noscas, carere victu, quæ abundat amictu. Idem in Jos. 9. §. 4.

Chameleon pelliculâ vivit-hebes, fessus, vix se à terra suspendit: gradum magis demonstrat, quàm explicat: jejunus scilicet semper.

Hoc

Hoc solùm Chameleonti datum, quod vulgo dictum est: de corio suo ludere. Tertull. de pallio c. 3. De corio suo ludit, semper jejunus, & semper nitidus: Stomachus alget, & vestis nitet. Naxera in Jos. 9. §. 4.

Vestis fulgurat; sed crumena pallet. Data est ei stola, & annulus; sed vitulum esurit, & glande vestitur: Purpurâ, & byssô, vestitus; epulatur quotidie miserè. Unus, idémque, & epulonem in veste exhibet, & fame Lazarum. Oliva l. 4. Strom.

§. IV.

Exempla modestiæ in vestitu.

VIrgo Cunegundis Imperatrix uxor Henrici I. Imp., extinctô conjuge migrans in claustrum, positis insignibus Imperialibus, Religiosum induit habitum. Moritura ad agonem supremum se accinxit. Advertens autem, Religiosas expandisse aulæa, & tapetia, regia, quæ tegerent corpus emortuum; exclamat: tollite mox ista hinc: sapiunt enim vanitatem, & dedecent sponsam Christi. Melius mihi consuletur hac humili veste, quàm superbis his aulæis. Historia Imper. sub anno 1040.

S. Elisabeth Ungariæ regina sæpe sub holosericeis vestibus cilicium gestabat. In vita sua ius 19. Novemb.

S. Francisca Romana, licèt uxor esset nobilis, & ditissimi viri; vilibus tamen vestibus induebatur. Bollandus. 9. Martii.

§. V.

De vestimentis varia.

ORnatus Pontifex Ex. 28. 5. Creaturarum omnium typum gestabat in vestibus sanctis; in quarum coloribus totius Mundi similitudinem præferebat. Byssus enim terræ deputatur, de qua gignitur: purpura mari, quia ex ejus cochleis tingitur: hyacinthus aëri, cujus speciem habet: Coccus, propter ruborem, igni ùt authori. Arnoldus Carnot. tr. de 6. & 7. Verbo Christi.

Solet sub nigro habitu anima satis pura latitare: nec multùm interest, si quis non habeat candidam vestem. S. August. s. 2. Dom. in oct. Pasch.

Obsecro, quicunq; hæc legis, ut Hieronymi peccatoris memineris: cui si Dominus optionem daret, multò magis eligerem tunicam Pauli (Eremitæ) cum meritis ejus; quàm regum purpuram in pœnis suis. S. Hieron. ex vita S. Pauli Eremitæ.

S. Apollonii, qui fuit Pater quingentorum Monachorum, miræ sanctitatis viri vestimenta non veterascebant, inquit Palladius in Lausiaca c. 52.

TITULUS VIII.

VIA.

Purgativa, Illuminativa, Unitiva.

ANtequam comedam, suspiro. Job. 3. 24. Antequam comedat, suspirare habet necesse: qui nisi per compunctionis gratiam, & post lacrymarum effusionem, ad intimam animæ refectionem, veritatisque pabula, nullô modô potest pertingere. Richardus à S. Vict. de erud. hom. l. 1. c. 16.

Osculetur me osculô oris sui. Cant. 1. 1. Tria sunt oscula: Primum pedum, secundum manuum, tertium oris. Cùm primò convertimur, pedes Domini osculamur. Secundum osculum fit, cùm primùm ad opera bona surgimus. Tunc manus Domini osculamur, cùm ei nostra bona opera offerimus; vel cùm ab eo virtutum dona recipimus. At verò tertium osculum tunc fit, cùm jam assumptô luctu pœnitentiæ, jam acceptis virtutum donis, mens cœlesti desideriô inspirata, ad secreta interioris cubiculi gaudia, impatiens amoris introduci desiderat; cùm dulcibus suspiriis, vocem animi interrumpentibus, piô cordis affectu decantat: *vultum tuum Domine requiram.* S. Bernardus in parv. serm. l. 52. In primo osculo primordia dedicantur nostræ conversionis: secundum autem proficientibus indulgetur: porrò tertium sola experitur, & rara, perfectio. Idem l. 4. in Cant.

Surge propera, amica mea &c. Cant. 2. 10. *Surgere*, pertinet ad eos, qui incipiunt: *properare*, ad eos, qui proficiunt: ad perfectos autem, *venire*. de Ponte hîc Exh. 13.

In lectulo meo per noctes quæsivi &c. Cant. 3. 1. Nota: triplex lectulus invenitur in hoc libro. *Primus* est tenebrosus: *in lectulo meo per noctes. Secundus* est ornatus, de quo: *en lectulum Salomonis &c. Tertius* est *floridus.* In primo jacent vulnerati peccatores, id est, pœnitentes: in secundo jacent fatigati in bello; id est, proficientes in tentationibus: in tertio jacent delicati, vacantes, otio; id est, contemplantes in excessu mentis. Hugo Card. hîc.

Christus post Resurrectionem apparuit in triplici specie. Magdalenæ in specie hortulani: Discipulis in Emaus in specie peregrini: & Apostoli æstimabant se Spiritum videre. Illud tempus inter Resurrectionem, & Ascensionem, significat tempus gratiæ; in quo se habet erga incipientes ùt hortulanus; cujus officium est nocivas herbas eradicare. Erga proficientes ùt peregrinus, eos in via deducendo. Erga perfectos ad modum Spiritûs, eos suô amore inflammando. Broymard. Chrysost. Resurrect.

Plura

Plura de vijs.

Statuisti in loco spatioso pedes meos. Ps. 30. 9. Certè angusta via est: laborantibus angusta est; amanti lata est. S. Augustin. hic.

Parabolæ Salomonis. Prov. 1. 1. Proverbialis sermo aliô nomine parœmia vocatur. Cùm enim initiô viæ in milliaria necdum essent distinctæ, priscæ ætatis homines, per certa itinerum intervalla, signa defigebant; ijsdemque aliquod problema, vel apophtegma, vel illustre aliquod dictum, ascribi curabant. Faciebant id autem duplici de causa: Prima, ut viator hinc intelligeret, quantum viæ spatium emensus esset: altera verò, ut ejusmodi sententiam animô versans, ejusdemque interpretationi inter proficiscendum insistens, melior, & doctior evaderet; simulque itineris molestiam falleret. Didymus in Catena Græcorum.

Sapientia prædicat, in plateis dat vocem suam. Prov. 1. 20. In lata videlicet, & spatiosa via; quæ ducit ad mortem: ut revocet ambulantes per eam. S. Bernardus s. de verb. Abac. super custodiam meam stabo. Duæ nobis viæ notæ erant: altera primaria, & præstantior; quæ videlicet ad sacras domos nostras, sacrosque Doctores, ferebat: altera secundaria, nec ejusdem honoris; nimirum quæ ad externæ doctrinæ Professores ducebat. Reliquas omnes, quæ ad festa, spectacula, celebres conventus, epulas, ferebant; volentibus reliqueramus. S. Greg. Naz. or. 30. in laudem Basilij.

Quis autem hominum intelligere potest viam suam. Prov. 20. 24. Tò *autem* potest accipi ùt causale pro enim; ut det causam præcedentis hemistichij. Non enim homo per se valet intelligere viam suam, ut prævideat, quâ viâ sit securè incedendum; quæ via, & modus, ad feliciter rem conficiendam: hæc enim superant hominis providentiam, & divinam requirunt. Sæpe enim homo putat, se rectâ virtutis viâ incedere; & curvâ vitij incedit. Putat se ire in Jerusalem, dum vadit in Jericho, juxta Prov. 16. 25. *est via, quæ videtur homini recta; & novissima ejus ducunt ad mortem.* Aman invitatus cum rege Assvero à regina Esther, putabat se ire ad gloriam; & ibat ad furcam. Esth. 7. 1. 10. Æsopus in via deprehensus à Magistratu, interrogatus, quò iret? respondit: nescio. Magistratus, sibi ab eo illudi, vel insultari, putans; eum abduxit in carcerem. Tum Æsopus: nonne verè dixi, me nescire, quò irem? scilicet in carcerem. Ità quotidie, dum domô eximus, nescimus, quò eamus? quia sæpè, præter mentem, ab occurrentibus aliò abducimur. *Pete à Deo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.* Tob. 4. 20.

Justum deduxit per vias rectas. Sap. 10. 10. Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulchræ, viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ sinè errore; quia ducunt ad vitam: pulchræ sinè sorde; quia docent munditiam: plenæ multitudine; quia totus jam Mundus est intrà Christi sagenam. S. Bernardus s. de verb. libri Sap.

Parate viam Domini. Luc. 3. 4. Non dixit, parate viam Domino. Via præparanda Fidelium animus: hanc viam Dominus inibit. Rex est, Dominus est: sit Domini via, sit Regis. Via regia, animus est, Regis Domini virtutem æmulans: studeamus à via, seu à corde, pellere servitutem. Escobar. t. 3. Coll. Chr. l. 4. Sect. 2. Obs. 4. Parat viam, qui corrigit vitam. Guarricus s. 4. de Adv. Viam, quam jubet parari; vita est Christiana. Potest itèm per viam anima intelligi; semitæ verò cogitationes, & opera. Theophylactus hic.

Dirigite viam Domini. Joan. 1. 23. Servus sum, & viam præparate Domino corda vestra. Proinde illa facite recta dolosi vos, & obliqui; & facite æqua: ità ut Dominus Christus per vos iter faciat. Theophylactus in Luc. 3. Id est, corda vestra disponite ad receptionem, in habitationemque, Christi: vitiorum obliquitates, seu gratiæ obicem, repellendo; &, quod in vobis est, faciendo. Dion. Carthus. in Matth. 3. 3.

Petatur sedulò à Domino, ut dirigat vias affectuum nostrorum, vias intentionum, vias morum: quoniam, si Deus dirigit, curremus sinè offendiculo; non errabimus. Ad ipsum perveniemus: quia omnis via, quam ipse dirigit, ad ipsum perducit: & suarum directionum ipse factus est finis. Dion. Carth. l. 15. de just. Christ. c. 2.

Viæ publicæ, & regiæ, Romæ olim viginti novem numerabantur: quæ non solùm lapidibus eleganter stratæ; sed utrinque etiam lapideis subsellijs, ædificijs sumptuosis, templis, sepulchris, & statuis, instructæ. Inter alias fuit via triumphalis; in qua triumphator tantisper subsistebat, dum in urbe pro triumpho apparatus fieret. Via salaria ità dicta; quòd per illam à Sabinis sal adveheretur. Paulus Aringus in Roma subterr. de persecut. Christian.

TITULUS IX.

VICTORIA.

§. I.

Contra hostes visibiles paucorum contra multos.

ABraham cum trecentis servis suis quatuor Reges debellavit. Gen. 14. 15.

Exercitus Madian erat ut minimùm centum triginta quinque millium; è quibus cæsa sunt centum viginti millia: reliqua quindecim millia fugientia persecutus Gedeon cæcidit trans Jordanem: Judic. 8. 10.

Et cædes magna nimis. 1. Reg. 14. 20. Josephus l. 6. c. 7. ait cæsa sexaginta millia Philisthinorum. Solus David, *quasi tenerrimus ligni vermiculus, octingentos interfecit impetu uno.* 2. Reg. 23. 8. Solus interfecit Goliam.

Josaphat, cùm Moabitas, Ammonitas, Idumæos, contra se irruentes nimiùm timeret; solâ se contra illos oratione, & jejuniô, armavit: & quos tandem milites in prœlium adduxit, diligenter monuit, non ut pugnarent; sed canerent, pulsarent citharas 2. Paral. 20. 3. 21. Et vix cantare cœperant, cùm hostes in mutua vulnera corruentes, omnes ad unum perière; nè unô quidem tantæ cladis superstite nuntiorum. Mendoza in 1. Reg. 14. Annot. 18. Sect. 1.

Judas Machabæus, 1. Machab. 4. 6. cùm ab innumeris hostibus armatis cingeretur; ipse apparuit in campo cum tribus millibus virorum tantùm; qui tegumenta, & gladios, non habebant: & tamen inermes armatos contriverunt. Idem ibidem.

§. II.

Varia de victoria contra hostes visibiles.

EQuos eorum subnervabis, & currus igne combures. Jos. 11. 6. Monetur Princeps, nè, cùm fruetur victoriâ, suis imposterum fidat opibus. Orig. hom. 15. in Jos. ut ultrà non in equis, nec in armis, sed in nomine Dei nostri, invocemus. Quid prodest eques, si non adest Deus? *fallax equus ad salutem.* Ps. 32. 17. Quid virtus facit, cùm Deus manum retrahit? *non salvatur rex per multam virtutem.* v. 16. Velloso in Judith 1. Paræn. 11.

Habitavit David in arce, & vocavit eam civitatem David. 2. Reg. 5. 9. Nota: Hebronem eô elogiô ornatam non esse, licèt ibi septenniô regnaverit. v. 5. Nec Jerosolyma dicta Regis civitas est: suam tamen arcem, & urbem, Sionem vocavit; quam armis cœperat, Jebusæô excussô. Ad laudem victoriæ magnificæ, ait Abulensis q. 10. ad 2. Reg. 5. Velloso in Judith 7. Paræn. 7.

Quotiescunq; autem pœnituerunt. Judith 5. 19. Si hostes cupis vincere, Dei metu exercitum ducito. Isid. Pelus. l. 1. ep. 294.

In finem pro his, qui immutabuntur. Ps. 59. De victoria duplici carmen est. Cùm succendit Mesopotamiam Syriæ; ubi David ferrô, & flammâ, Syriam terit, & Idumæam premit. Sed inscriptio metum priùs sonat; cùm fortunæ rotam videat. Apta epigraphe pro Duce victorioso: quâ David gloriosus victor, & monetur, & monet: fortunam belli prosperam facilè avolare: Regem modò victorem gaudere; modò victum dolere. Idem in Judith 1. Paræn. 8.

Alphonsus rex Aragoniæ, filio suo, dum in Florentinos moveret, hoc documentum dedit. Victoria, mihi crede, non hominum disciplinis, aut industriâ, paratur; sed Dei Optimi Maximi benignitate, & arbitriô, Panormitanus l. 3. de reb. Alphonsi c. 51.

Theodosiô imperium suscipiente, bellum grave in Occidente motum est. Perculsus, non pecuniam, non milites, cogit; non fœdera quærit; sed Dei opem. Cognitô, virum quendam in Ægypto anachoretam, nomine Senaphium, sanctissimè vivere, miracula patrare; confestim Theophilum Alexandrinum Episcopum cum literis ad illum expedit; ut quamprimum Constantinopolim se conferat. Diu restitit vir sanctus: tandem cucullâ, & baculô, in cœlum sublatis; Domine Deus, inquit, huic, obsecro, cucullæ, & baculo, vim tantam imperti, quantam mihi, si adessem, tribueres. Tum quæ manibus tenebat, antistiti tradens: hæc, inquiens, defer Imperatori; ut cucullam imponat capiti, baculum manu ferat, primam ipse aciem in hostem Dux educat. Fecit, quod suasum, Theodosius; hostis mox in fugam conversus, cæsus, victus, sinè suorum sanguine.

Tempore Urbani II. ad ann. D. 1098. Christiani in bello sacro à Papa indictô, pro recuperatione Jerosolymæ: cùm essent Antiochiæ in summa desperatione; eò quòd propè adesset infinitus exercitus Turcarum; & ipsi pauci essent, ac diuturnâ fame propè enecti: ità ut etiam viri fortissimi baculis innixi incederent; neque equos haberent, nisi pauciss-imos: quin & copiarum Dux Godefridus Bullonius equô commodatô uteretur; & multi principes in asinis equitare cogerentur. Tandem Deus revelavit, ubi esset Lancea, quâ Christi latus perforatum est in Cruce: eaque prælata in bello victoriam dedit; ità ut occiderint centum millia Turcarum. Ità Paulus Æmilius l. 4. histor. Francorum.

Ossa Comitis Castellæ fortissimi Ferdinandi Gonzali, strepitu, & concussione suâ, significant

ficant victorias Catholicorum contra Infideles. Prædixerunt A. 1456. pridie victoriam Joannis Hunniadis contra Turcas; alias Hiſpanorum contra Mauros. Nierembergius l. 1. de mir. nat. in Europa c. 10.

§. III.

Victoriæ Chriſti.

Symbolum palma.

IN ramis palmarum ſignificabatur victoria, quâ erat Dominus mortem moriendo ſuperaturus; & trophæo crucis de diabolo mortis principe triumphaturus. S. Iſidorus Ep. de offic. Eccl. c. 27. l. 1.

Palma victoriam ſignat, ac ſi dicerent illi non verbis, ſed rebus: venis Jeroſolymam; certam victoriam reportabis de morte diaboli: crucifigeris ibi, Jeſcendes ad inferna, & liberabis electos, & ſuperabis diabolum. Haymo hom. D. 1. Adv.

Rami palmarum, laudes ſunt, ſignificantes victoriam: quia erat Dominus mortem moriendo ſuperaturus, & trophæo crucis de diabolo, mortis principe, triumphaturus. S. Auguſt. tr. 51. in Joan.

Varia.

Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo. Pſ. 2. 6. Non tamen lego honorificum hunc titulum veſtibus Chriſti D. inſertum, niſi poſtquam canit cruentam victoriam. Victoriam *habebat in veſtimento ſuo ſcriptam: Rex regum.* Apoc. 19. 16. Sed quale veſtimentum? veſtitus erat veſte aſperſâ ſanguine. Tunc ſe Chriſtus D. Regem jure meritò cenſet, cùm veſtem explicat cruore illitam. Velloſo in Judith 7. Paræn. 7.

Exivit vincens, ut vinceret. Apoc. 6. 2. Significat, ſenſim ab una victoria ad aliam progreſſum. Vicit ex parte victores; exivit, ut Gentiles quoque vinceret. Sylveira hîc.

In illa ſolutum eſt bellum diutinum, extincta mors, maledictio interempta, diaboli tyrannis abſoluta, vaſa ejus direpta. Deus hominibus reconciliatus eſt &c. S. Chryſoſt. hom. 30. de hebd. Sancta.

Per quæ diabolus vicerat, per eadem Chriſtus eundem devicit. Loco Evæ eſt Maria: loco ligni ſcientiæ boni, & mali, lignum Crucis: loco mortis Adami mors Chriſti. S. Chryſoſt. l. 6. orat. in Cruc. Dom.

§. IV.

Victoria ſui.

Ex Veteri, & Novo.

ABraham, Abraham. Tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Guilielmus Pepinus quærit: cur Deus vocem Abrahæ ingeminârit? Reſpondet: factum, ad excitandam voluntatem in effectum tam difficilis juſſionis. Sed nunc quæro: cur illum iteratò nomine etiam tunc appellârit, quando jam afferre filio manus volebat, & Deo obtemperare? *Abraham, Abraham; non extendas manum tuam ſuper puerum.* v. 11. Cauſa eſt: quòd, ùt illi arduum fuit filio necem inferre, ideoque bis de nomine vocari debuit; ſic, poſtquam deguſtavit, quantum boni illud tam heroicum opus complecteretur; ſic illum abripuit obedientia, & incitatum filij immolandi deſiderium; ut bis quoque vocari oporteret; quò intermitteret: ſicut bis nominari debuit; ut inchoaret opus. Did. Niſſ. f. 5. poſt. D. 5. Quadr. §. 5.

David ſaltabat totis viribus ante Dominum. 2. Reg. 6. 14. David luctatus cum Golia, quas non virtutes exercuit? Zelô armatur, fide munitur, charitate audet, ſpe pugnat, oratione triumphat. Nihilominus tantarum virtutum moles par non eſt choreæ, quam ante Arcam duxit. S. Gregor. mor. l. 27. c. 27.

Quid de ejus virtutibus ab aliis ſentiatur, ignoro. Ego Davidem plus ſaltantem ſtupeo, quàm pugnantem: pugnando quippe hoſtes ſubdidit; ſaltando autem ante arcam ſemetipſum vicit. Acrius confodit irriſio, quàm lancea; & malumus effundere cruorem, quàm ſuffundere. Eliſæus deliciis, pompis, opibúsque, calcatis, ferre noluit, non dico prudentium ſales, ſed puerorum inſultus. 4. Reg. 2. 24. &c. Oliva l. 4. Strom. §. Fidelis Deus, per quem vocati eſtis.

Lapides ſancti elevabuntur ſuper terram ejus. Zach. 9. 16. Lapides hi, juſti ſunt; qui ædificio coaptantur architecti manu: ſed tanta ſubſidia præſtat arhitectus lapidibus; ut ſeipſos impellant renitentes; virtutis violentiâ alleviant pondera, ut velociter volvantur ad montium cacumina. Sept. tranſtulerunt; *lapides ſancti volventur.* Hieron. qui lapides ſancti tantum erunt leves, & in ſublime nitentes; ut non præſtolentur ædificantium manus; ſed ipſi feſtinent imponi ſuper fundamentum Chriſti. Arcones in Iſ. 2. 13. Diſc. 7.

Regnum cœlorum vim patitur &c. Matth. 11. 12. Regnum cœlorum piè rapiunt, qui in omnibus ſuam indolem, ad vitia propendentem, ſtudent vî quâdam injectâ ſuæ naturæ evincere. S. Antiochus hom. 130.

Ex Patribus, & aliis.

Quando mens in paſſione luctatur; ſi, intentis viribus, & ſolerti attentione, vicerit; refert de hac paſſione victricem palmam; & coronat quodammodo per ſeipſam Deum. S. Baſilius in Pſ. 28.

Qui victores ſunt ſui, cœlo vim inferunt. S. Cyprianus de Nat. Chr.

Nihil eſt; unde non triumphet animi triumphator. S. Hildebertus ep. 56.

Qui perfectè ſe vincit, ad omnia fortis erit. S. Laur. Juſt. Ligno vitæ de pat. c. 1.

Amore noſtri, fratres chariſſimi, Redemptor noſter occubuit: & nos amore ejus diſca-

mus vincere nosmetipsos. S. Gregor. hom. 3. in Evang.

Impossibile est, quenquam de seipso triumphare posse; donec experimento didicerit, propriâ se virtute obtinere non posse triumphum. Richardus à S. Vict. c. 21. in Cant.

Non est ejusdem facultatis, seu facilitatis, Ægyptum exire, & eremum pertransire; Mundum relinquere, & seipsum vincere, & post seipsum projicere. Illud quasi modicum, quod modicô tempore perficitur: hoc post multos labores, per multas tentationes, vix tandem aliquando, & à paucis consummatur. Durum difficile, grande, seipsum relinquere; seipsum bene inspicere, & plenè despicere; perfectè probare, & penitus improbare. Idem tr. de exterminat. &c. c. 12.

Cùm quis contra populos, & urbes, decertat; totus simul interior, & exterior, homô pugnat: & si expugnat, non magnam videtur de tanta victoria coronam meruisse; eò quòd extra illum sunt, quæ vincuntur. Qui autem contra proprium animum virtute sapientiæ in se certat; non totus, sed minùs, quàm dimidius, pugnat. Urbanus V. P. in Ps. 50.

Esto victor tui, Christô desuper præstante levamen; & eris omnium magnificus triumphator. Velut pessimum inimicum statue teipsum in campo spiritualis certaminis adversùs teipsum; & supplantare festina: & omnis Mundi amœnitas vertetur in fugam, & terga dabit propere hostis antiquus. Qui seipsum in occulto agone apprimè vicerit, nihil habet obsistens. Nullus alicui est seipsô nocivior inimicus: nec enim ab alio, quàm à seipso, quis spiritualia, seu æterna, nocumenta suscepit. Sim. Cass. l. 13. c. 11.

S. Franciscus Xaverius, inter reliqua documenta data Joanni Bravio Novitio, ait: omnibus in rebus, à quibus appetitum, vitiosamque naturam, senseris abhorrere, strenuè teipsum vince: quæ appetit, negando; quæ horret, amplectendo. P. Petrus Janicus thesr. Indic. l. 1. c. 21.

Magnum certamen est, seipsum vincere: glorioſus triumphus, cervicem superbiæ flectere. Thom. Kemp. 1. p. s. 7. ad Novit.

Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris. &c. Idem de imit. Chr. l. 1. c. ultimô.

Recensentur varia beneficia, & curationes, intercessione S. Josephi obtentæ. Inter cœtera refertur ex P. Pauli de Barry tractatu de devotione erga S. Josephum: multis experientiis certum esse; vix ullum esse præsidium efficacius ad nobilem aliquam de seipso victoriam referendam, quàm S. Josephi patrocinium. Bollandus 19. Martij de S. Josepho §. 10.

§. V.

Victoria de vitiis, diabolo, tentationibus.

Figuræ, Symbola.

Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. Cant. 7. 8. Ipsa charitas palma est: ipsa est etiam plenitudo victoriæ. S. Ambros. l. de Isaac c. 8. Curramus ergo, ut comprehendamus, ut vincamus: qui vincit, ascendit in palmam; & manducat fructus ejus. Arcones in Is. 2. Disc. 10. Per palmam significatur victoria: palmâ enim victores coronabantur. S. Bonaventura s. 4. D. Palm.

Palmæ in manibus eorum. Apoc. 7. 9. 3. Reg. 6. 29. Insculptæ erant palmæ, tacitè monentes; ut generosè pro Deo, & virtute, certarent, si palmas victoriæ in domo Dei consequi vellent. Sylveira hîc.

Testimonia.

Ex Veteri, Novo, & aliis.

Non vocaberis ultrà Jacob. Gen. 35. 10. Credit Abulensis, eum ex fortitudine, & victoriis, duo illa nomina sortitum, *Jacob*, & *Israel*; *luctator* scilicet, ac *videns Deum.* Nam, velut alter Hercules, luctatus est, cum plurimis laboribus, cum fratris minis, cum ingratitudine Laban: rursum cum timore fratris, cum angelo totâ nocte, cum seditionibus liberorum apud Sichimitas, cum nece Josephh illatâ, ut putabat &c. Verus Jacob, sed Israel, Deum videns: nam septies Deum, sive Angelum vidit. S. Thomas, Lyranus, Abulensis, inquiunt: Jacob hîc vocatur Israël, quia Deus hîc evexit Jacobum: ut, qui hucusque vitam activam egerat, contra hostes, & vitia, dimicando; nunc contemplativam agat. S. August. q. 114. Jacob, id est, *supplantator*, significat certamina, & labores præsentis vitæ: Israël verò, id est, *videns Deum*, significat præmium futuræ beatitudinis. Cornelius hîc.

Scutô voluntatis bonæ tuæ coronâsti eum. Ps. 5. 13. Dominus est hîc, ùt scutum protegens; in patria verò, ùt scutum coronans. Consuetudo namque fuit Romanis, uti scutis rotundis. Et, quando triumphabant, illômet scutô utebantur, ùt coronâ. Et inde Sancti pinguntur cum scuto rotundo in capite: quia de hostibus adepti triumphum. S. Thom. Aqu. hîc.

Qui perfecit pedes meos, tanquam cervorum. Ps. 17. 34. Habac. 3. 19. *Deus Dominus fortitudo mea; & ponet pedes meos quasi cervorum.* In fuga victoria.

Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Cant. 7. 1. Anima sancta, per invictum animi excelsi robur, fortiter confligens cum Mundo, carne, & dæmone, eósque devincens, deque ijs victis triumphans; agit choros castrorum, id est, jubilat in spiritu; Deoque, quasi victoriæ authori, psallit, & gratias agit. Quia, ùt ait Theodoretus: ex castris fiunt chori: nam cùm in castris vicerint milites, virtutis pæana canentes revertuntur; & choros ducentes victoriæ præconium laudibus concelebrant. Cornelius hîc. Quid videbitur in Sunamite, quæ venit sicut chori castrorum? hoc in ea, quæ multùm, & adversùs plurimos, in corpore præliata est. Etenim pugnavit adversùs extraneos hostes,

pugna-

pugnavit adversùs lubricas Seculi mutationes, pugnavit adversùs corporis fragilitates, adversùs multiplices passiones. S. Ambrosius orat. de obitu valentini.

Regnabit in domo Jacob. Luc. 1. 32. In domo nempe illius, qui priùs novit certamina, quàm lucem: qui, ut sensit inimicum, non tempus expectavit, sed ab utero supplantavit fratrem. Gen. 25. 25. Nil magis pavendum Dei hostibus, quàm forte, & intrepidum, initium pugnandi. Nónne Ægyptij plures sustinuêre plagas? Ex. 12. 29. Sed cùm vident primogenita occisa, tunc Israeli potestatem faciunt exeundi. Nicetas in Naz. or. 2. de Pasch. neque enim eam plagam Ægyptij perferre potuerunt; sed tunc Israelitis discedendi potestatem fecerunt. Eôdem modô dæmonibus quoque, animarum nostrarum persecutoribus, gravissima hæc pœna videtur; quando in animo, ab omni ostentatione alienô, primogenita peccati, id est, prima vitij origo, ac principium, à nobis extinguitur. Abraham, jugulaturus filium, Gen. 22. 20. Cùm primùm gladium stringit, ante ullam sanguinis effusionem triumphum, & coronam, obtinet. Sic orci hostes prostrati jacent ad primam eductionem gladij. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 42.

Vincenti dabo manna absconditum &c. Apoc. 2. 17. Per manna delicias præstat, ut mulceat; per calculum divitias, ut ditet; per nomen novum honorem, ut glorificet. Et quia *omne, quod est in Mundo, est concupiscentia carnis &c.* 1. Joan. 2. 16. Contra concupiscentiam carnis manna præbet, contra concupiscentiam oculorum calculum candidum, contra superbiam vitæ nomen novum. De Ponte in Cant. 1. Exh. 15. §. 2. Optimè manna hoc sunt consolationes spirituales; quæ quasi congrua merces à Deo datur vincenti, tum delicias, tentationes, & concupiscentias carnales; tum suum metum, & pusillanimitatem; qualis erat hæc Episcopi Pergameni. Cornelius hic.

Nec est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. S. Ambros. Ethic. l. 1. c. 15.

Summum victoriæ genus, divinæ cedere Majestati: & auctoritati Matris Ecclesiæ non reluctari, summus honor, & gloria. S. Bernardus in epist.

Cavendum planè nobis, nè victoriam Christi, quâ diabolum triumphavit, de captivitate ejus nos redimens sanguine suô pretiosô; & auferens ei humani generis principatum, nostrô vitiô irritam faciamus: illius tyrannidi, per illecebras carnis, ejus crudeli iterum regno nos subjicientes, in contumeliam Redemptoris. Unde meritò conqueratur increpans, & exprobrans: *quæ utilitas in sanguine meo?* Ps. 29. 10. Sinè causâ prò vobis sanguis meus effusus est; si ita vos geritis. Itaque conversamini, nè author cupiditatum malarum diabolus iterum principetur in vobis; spolia se tanto detraxisse victori prædo superbus insultans. S. Gaudentius tr. 12. de div. capitulis.

TITULUS X.

VIDUÆ.

§. I.

Nomen, Symbola, Virtus.

APud Hebræos vidua *almana* dicitur; quòd mortuô maritô sit tanquam muta. Pagninus: quòd virô mortuô non valeat loqui, & litigare. Diez.

Vox turturis &c. Cant. 2. 12. Cernere est, turturem (Symbolum viduarum) tempore suæ viduitatis, sanctæ viduitatis opus strenuè, atque infatigabiliter, exequentem. Videas ubique singularem; ubique gementem audias; nec unquam in viridi ramo residentem prospicies: ut tu ab ea discas, voluptatum virentia, velut virulenta, vitare. Adde, quòd in jugis montium, & in summitatibus arborum, frequentior illi conversatio sit: ut, quod vel maximè propositum pudicitiæ decet, edoceat nos, terrena despicere, & amare cœlestia. Denique compare unô contenta est: quô amissô alterum jam non admittit; numerositatem in hominibus nuptiarum redarguens. S. Bernardus s. 79. in Cant.

Duo vestium viduæ ornamenta sunt; nec cessitas, & simplicitas: duo actionum, & operum, ejus ornamenta sunt; humilitas, & charitas: duo linguæ illius insignia sunt; honestas, & verborum benignitas: oculorum decus, modestia, & pudicitia: & unicus cordis illius amor, Jesus Christus crucifixus. S. Franciscus Salesius in Philothea p. 3. c. 40.

Lampades, quarum oleum aromaticum est, dum extinguitur earum flamma, longè gratiorem naribus halitum emittunt. Sic viduæ, quorum amor in conjugio purus fuit, suaviorem virtutis, castimoniæ, fragrantiam exhalant; cum ipsarum lumen, id est, conjux, per mortem extinctum est. Idem ibidem.

Non omnis vidua verè vidua; sed quæ pro Christo castitatem custodit. Et hæc honoranda, si expedit, ut alimentis Ecclesiæ pascatur. Ut 1. Tim. 5. 3. scribit apostolus. Non est Christi vidua; nisi viduæ hujus Luc. 2. 37. Tam antiquæ formam accipiat, ut non discedat à templo. Refrænanda sunt omnino jejunijs incentiva libidinis: nec sufficit

pulla veſtis, ſi exculta caro niteſcit, ſi ex cibo craſſeſcit, ſi ex nimio potu ſomneſcit: non ſerviat Mundo, ſed Domino. Sim. Caſſ. l. 2. Luc. 2.

In honeſto loco conſiſtens: quia decet eligere viduas habitacula honeſtatis. - Ibi habitare præfigant, ubi teſtes devitare non poſſunt. Confert ad cuſtodiam caſtitatis, ubi humani devitari non poſſunt aſpectus. Surrexit ſæpe importuna tentatio delinquendi, ubi nullus timetur aſpiciens: nec deſerenda ſunt loca, quæ conferunt ad officium ſanctitatis. Idem ibidem in illud: quæ non diſcedebat de templo.

§. II.

Viduarum tutela, patrocinium.

Ex Veteri.

Sanguinem animarum veſtrarum &c. Gen. 9. 5. Sanguis animæ lacrymæ ſunt, ùt dicit Auguſtinus: quas Dominus vindicat in oppreſſione pauperum, & viduarum. Hugo Card. hìc.

Deus magnus, potens, & terribilis; qui perſonam non accipit, nec munera. Facit judicium pupillo, & viduæ. Deut. 10. 17. 18. Ecce tibi, magnus, & potens Dominus de univerſis fæculorum negotijs, qualia ſibi deligit judicanda; utpote in ſuo conſpectu graviora: nimirum facit judicium pupillo & viduæ. Sequebatur hoc exemplum Theodoricus rex apud Caſſiodor. 1. var. 8. cordi nobis eſt, cunctos in communi protegere; ſed eos maximè, quos ſibi novimus defuiſſe. Sic enim æquitatis libra ſervabitur, ſi auxilium largiamur imparibus; & metum noſtri pro parvulis, inſolentibus opponamus. Fortuna minor principem quærit. Et ſanè pro oppreſſis debilibus inventus eſt principatus: nec unquam Deus principem conſtituit, cui ſumma, & prima illa pauperum negotia non indiceret. Sic Pſ. 71. 2. *Deus judicium tuum regi da -- judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.* Baeza t. 3. l. 14. c. 16. §. 23.

Heu mulier vidua ego ſum. 2. Reg. 14. 5. Mittit Joab Thecuitem ad David, ut pro Abſolone deprecaretur. Non quærit Joab aulicos, & amicos regis; ſed tantùm objicit viduam lacrymantem. Abulenſ. q. 10. vocat ſe viduam, ut ſignificet, ſe eſſe perſonam miſerabilem; & moveatur faciliùs rex ad miſericordiam, & expediendam cauſam. Sylveira in Luc. 7. 13.

Pater orphanorum &c. Pſ. 67. 6. Quocirca nemo pupillos injuriâ afficiat, Patrem cogitans; nec viduam opprimat, Judicem ob animum ſibi proponens. S. Gregor. l. 1. ep. 60. Paſtoralis regiminis neceſſitate compellimur; ut orphanorum, viduarumque, cauſis ſolertiùs, quàm curis cœteris, inſiſtamus. Ità ſcripſit, nec ſecùs fecit: cujus in libro inſcripta erant nomina, qui Romæ vel inopiâ, vel injuſtitiâ, laborabant. Audiebat orphanos primùm, deinde Legatos: præ omnibus viduas, & oppreſſores; tum Cancellarios. Priùs, quàm ſcriberet ad Mauritium Imperatorem, libellis pauperum ſubſcribebat. Oliva t. 1. Conc. 28.

Viduam ejus benedicens benedicam. Pſ. 131. 15. Vidua Chriſti dicitur Eccleſia: quia omnî auxiliô deſtituta Mundanô, ſolam ſpem ſuam ponit in Domino: patiturque, quod vidua, improbitates malorum, direptiones crudeliſſimas impiorum; &, tanquam maritali auxiliô deſtituta, ſemper mœret, ſemper atteritur. Caſſiodorus hìc.

Oſtendit depoſita eſſe hæc, & victualia, viduarum, & pupillorum. 2. Machab. 3. 10. Direptor templi Heliodorus virgis diré conſciſſus. v. 16.

Ex Novo, Patribus & aliis.

Comeditis domos viduarum. Matth. 23. 14. Emungebant domos viduarum, & bona, ſanctitati prætextu; fingentes longas preces, tam pro ipſis viduis, quàm earum maritis defunctis. Ità S. Chryſoſt. Paſchaſ. Theophylactus.

Reliquiſtis, quæ graviora ſunt, legis, judicium, & miſericordiam. Matth. 23. 23. Majora dico negotia; non, ut quidam æſtimant, controverſias, quæ inter claros, divites, potentes, incidunt; ſed quoties privati, egeni, obſcuri, premuntur à potentioribus; cùm nulla præſidij ſpes eſt, nisi à Judice. Philo l. de creat. principis.

Socrus Simonis tenebatur magnis febribus. Luc. 4. 38. Quæ nunc ſanata eſt, vidua erat. S. Ambroſ. l. de vid. Nota: primum miraculum à Domino in muliere operatum fuit in hac vidua: quia viduæ calamitas ad ſui miſerationem maximè movet. Sylveira hìc.

Miſericordiâ motus ſuper eam. Luc. 7. 13. Filiam Archi Synagogi ſuſcitaturus quanta agit? Marci 5. 38. plorantes reprehendit, ſubſannantes patitur, tibicines expellit, parentes defunctæ vocat, Diſcipulos inducit, defuncto manum tenet, alloquitur, tandem vitam revocat. Verùm occurrens filio defuncto unico matris viduæ, mox eum matri vivum reſtituit. S. Ambroſ. l. 6. in Luc. cauſam ait eſſe: quia vidua erat; mater unici non patiebatur moras. Prima Ethol. 32. Viduæ lacrymæ Unigenitum traxerunt ad reſtituendam unigenito vitam. S. Baſilius Seleuc. or. 10.

Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat & hominem non reverebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa &c. Luc. 18. 2. 3. O quoties Ethnici Judices cauſas viduarum,

rum, & pupillorum, acriùs tuiti, quàm Christiani. Sylveira in Act. 25. q. 4.

Viduas honora. 1. Tim. 5. 3. Honor in Scriptura, non tam in salutationibus deferendis, quàm eleemosynis, ac munerum oblatione, sentitur. S. Hieronym. in Matth. 13.

Duo ista nomina (viduæ, & pupilli) in quantum despectui humano, in tantum divinæ misericordiæ exposita suscepit tueri Pater omnium. Tertull. l. 1. ad ux. c. 8.

Titulus XI.

VIGILANTIA.

Speculatorem dedi te Domui Israël. Ezech. 3. 17. Vigilantiæ Pastorum Symbolum sunt pittaci Brasiliæ; qui, dum gregatim pascuntur, speculatorem unum è grege suo collocant in arboris cacumine: qui, si quid periculi superveniat, signum edit; quò reliqui possint avolando sibi consulere. Cornelius hic.

Vigilate. Matth. 24. 42. Opùs est vigilare, sive vesperi, id est, in juventute; sive mediâ nocte, id est, in medio vitæ humanæ tenebrosæ; sive galli cantu, quando jam Senior est; sive manè, quando jam senectute provectâ est. Origines tr. 30. in ep. Tim. 24. Quatuor sunt, quæ faciunt hominem vigilare: galli cantus, id est, prædicatio divini verbi: solis ortus; id est, Christi gratia: timor furis; id est, consideratio mortis: sollicitudo rei familiaris; id est, desiderium Regni cœlestis. Hugo Card. hic.

Si in secunda vigilia. Luc. 12. 38. Prima vigilia primævum tempus est, id est, pueritia: secunda adolescentia, vel juventus: Tertia senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat secundam. Et qui vigilare in secunda vigilia noluit, tertiæ vigiliæ remedia non amittat. S. Gregor. hom. 13. in Matth. 25.

Revera plus vigilare, plus vivere est. S. Chrysol. s. 24.

Pernicios issimus nimis est repentinus hostis, nam aut inscios prævenit, aut incautos præoccupat, aut opprimit dormientes. Hinc est, quòd Christus Rex noster ante sæcula per totam sæculi noctem milites suos præmandatis vigiliarum vicibus commonuit, contra diaboli, id est, veteris hostis subtilissimum dolum. Idem s. 27.

Antiqua est familiarum devotio; familiare bonum omnibus Sanctis. S. Isidorus de offic. Eccl. l. 1. c. 22.

Titulus XII.

VINUM.

Noë - plantavit vineam. Gen. 9. 20. In Symbolis Romanorum reperimus: Noë, qui primus vineam plantavit, quem Janum illi dicebant, miscuisse viti, & vino, sanguinem quatuor animalium, simiæ, leonis, porci, & agni: quia vinum facit vel motiones, quasi Simias; vel pugnaces, ùt leones; fœdos, ùt porcos; alios mansuetos, blandos, pios, ùt agnos. Cornelius hic.

Bibensq; vinum inebriatus est. Gen. 9. 21. Aquæ infinitæ non potuerunt, vincere ipsum; vinum autem vile inter dormiendum justi viri corpus nudavit. A modico, vilique, vino victus est dormiens. S. Ephrem de Virginitate.

In quo augurari solet. Gen. 44. 5. Tradit Julius Sirenius l. 9. de fato c. 18. Ægyptios, & Assyrios, pelves, & scyphos, aquâ replere; deinde certis verbis dæmonem advocare solitos; ac tum dæmonem, instar sibili, ex aqua edidisse responsa. Dices: ergóne Joseph talem hîc se profitetur magnum? Respondeo: pro *augurari* Hebr. est nachas, quod significat *præsagire*, & divinare; sivè augurio, seu naturali sagacitate. Unde Chaldæus vertit: *probare.* Joseph ergo hoc scyphô, eum vinô plenum hospitibus suis propinando, naturaliter divinabat, & explorabat, hospitum suorum temperantiam, prudentiam, & arcana cordis: & hîc explorabat, quis fratrum in Benjaminum esset animus? Cornelius hic.

Vinum lætificat. Judic. 9. c. 13. Calefacit, laxat, funditque cor, ideoque lætificat: lætitia enim est cordis laxatio, & diffusio, quam facit calor. Tristitia verò ejusdem contractio, & torpor; quam causat frigus: quare indicibilem sympathiam habet cum corde. Cornelius hîc.

Aquam vinum factam. Joan. 2. 9. Etsi aquam vinum in nuptiis fecerit, non tamen permisit inebriari. Clem. Alex. pæd. l. 2. c. 2.

Si quid itáque in me potest esse consilij, si experto creditur: hoc primùm moneo, hoc

hoc obteſtor : ut ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc adversùs adoleſcentiam prima arma ſunt dæmonum. Non ſic avaritia quatit, inflat ſuperbia, delectat ambitio. Facilè alijs carémus vitijs ; hic hoſtis nobis incluſus eſt. Quòcunque pergimus, nobiſcum portamus inimicum. Vinum, & adoleſcentia, duplex eſt incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adjicimus ? quid ardenti corpuſculo fomenta ignium miniſtramus? S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium.

Sicut aqua igni eſt adverſa, ſic vinum immodicum rationi. S. Baſilius hom. 18. contra ebrietatem.

Vinum medicina optima eſt, quando commenſurationem habet optimam. S. Chryſoſt. hom. 1. ad pop.

Vinum datum eſt, ut delectemur ; non ut dehoneſtemur : ut rideamus ; non ut rideamur : ut valeamus ; non ut ægrotemus. Idem hom. 71. ad pop.

Non ferventi ætati, quod eſt omnium humidorum calidiſſimum, vinum infundere convenit : perinde acſi quis in ignem derivet. - Hinc autem fit, ut muſtum juventutis, fines pudoris tranſiliat. Clem. Alex. pæd. l. 2. c. 2.

Vinum à vi. Varro de lingua Latina.

TITULUS XIII.

VIR.

SEdecim annorum erat Joſeph, cùm à fratribus venditus in Ægyptum relegatur. Gen. 37. 2. 28. Et tamen David de illo: *miſit ante eos virum ; in ſervum venundatus eſt Joſeph.* Pſ. 104. 17. Adultera de eodem : *introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis.* Gen. 39. 14. Convicta id ex Joſephi innocentia fatebatur. Vir erat, qui juvenilibus illecebris non ſuccumbebat. Mendoza in 1. Reg. 1. annot. 4.

In ſanctuario comedes illud : mares tantùm edent ex eo. Num. 18. 10. Ait Deus ad Aaron de ſacrificio pro peccato.

Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte fœmineâ. Deut. 22. 5. Arbitror, quòd non tam de veſtibus, quàm moribus, dixerit. S. Ambroſ. ep. 15. ad Irenem.

Vir unus. 1. Reg. 1. 1. A virili conſtantia. Mendoza hîc.

Confortamini, & eſtote viri. 1. Reg. 4. 9. Viri hôc locô nomen virtutis, non ætatis. Unde non omnes ſunt viri, qui videntur. *Virum de mille unum reperi.* Eccl. 7. 29. *Vidit, quia non eſt vir.* Iſ. 59. 16. *Quærite in plateis ejus, an invenietis virum.* Jerem. 5. 1.

Accinge ſicut vir lumbos tuos. Job. 38. 3. Scriptura ſacra Viros vocare conſuevit ; qui vias Domini fortibus, & non diſſolutis, greſſibus ſequuntur. S. Gregor. mor. l. 28. c. 4.

Diſcubuerunt viri numerô quaſi quinq; millia. Joan. 6. 10. De viris ſolùm mentionem facit : ænigmaticè monens ; omnibus, qui viriliter probitatem, ac fidem amplectuntur, non imbecillibus, ac mollibus, cœleſtem à Salvatore cibum præberi. Nam, qui puerili animô, aut pueruli ſunt, nihil magni cognoſcere poſſunt. S. Cyrill. Alex. l. 3. in Joan. c. 16.

Imperatores nullam cohortationem habent efficaciorem in prælijs, quàm : eſtote viri. Philo lib. quòd omnis probus ſit liber.

TITULUS XIV.
VIRGINITAS.

§. I.

Figuræ, Symbola.

IN veſtitu deaurato. Pſ. 44. 10. Quid eſt veſtitus aureus, niſi decor, & honor, corporis Virginalis? S. Gregor. l. 6. Expoſ. in 1. Reg. 15. 1.

Aliud centeſimum. Matth. 13. 8. Porrò centeſimus numerus (diligenter quæſo Lector attende) de ſiniſtra transfertur ad dextram; & eisdem quidem digitis, ſed non eâdem manu: quibus in læva nuptæ ſignificantur, & viduæ; circulum faciens, exprimit Virginitatis coronam. S. Hieron. l. 1. adv. Jovinian. ubi per triginta intelligit nuptias, per ſexaginta viduas. Quod dicit, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum. Centeſimum Martyrum, propter ſanctitatem vitæ, vel contemptum mortis. Sexageſimum Virginum, propter otium interius. Triceſimum Conjugatorum: quia hæc eſt ætas prœliantium. S. Auguſt. l. 1. qq. Evang. q. 10.

Bonus hortus virginitas, quæ plurimos boni ferat fructus odoris. Hortus clauſus Cant. 4. 12. quia undique vallata eſt murô caſtitatis. Fons ſignatus: eò quòd virginitas ſit fons, & origo, pudicitiæ; quæ inviolata cuſtodiat virginitatis ſignacula: in quo fonte imago Dei luceat. S. Ambroſ. in Cant. 4. hîc.

Digna Virginitas, quæ apibus comparetur: ſic laborioſa, ſic pudica, ſic continens. Rore paſcitur apis; neſcit concubitus, mella componit. Ros quoque Virginis, eſt ſermo divinus: quia, ſicut ros, verba Dei deſcendunt &c. Idem l. 1. de Virginibus poſt medium.

Vellus Judic. 6. 37. Virginem præſignat. Vellus enim, ſicut cùm ſit de corpore, corporis non ſubjacet paſſioni: ità Virginitas, cùm ſit in carne, vitia carnis ignorat. S. Ildephonſus ſ. 6. de Aſſumpt. B. V.

Virginitas flos eſt: qui, ſi debitô modô ſervetur, non decidit; quem ventus temporalis proſperitatis non dejicit; nec hyems adverſitatis lædit. S. Thom. Aqu. de erudit. princ. l. 5. c. 54.

Virginitas aſſimilatur cedro: eſt odoris jucundi, quæ ſerpentes, id eſt, dæmones fugat. Nunquam à tinea, vel aliô verme, corroditur. Sic corpora mortificata per abſtinentiam in cedro, id eſt, virginitate, incorrupta ſervantur. Geminiani l. 3. c. 80.

§. II.

Virginitatis excellentia, laudes.

Ex Veteri.

ADam verò cognovit uxorem ſuam Evam. Gen. 4. 1. Quamdiu in paradiſo fuit, mulier vocata eſt; & cognita viro non erat: ubi autem ejecta eſt de paradiſo; tunc legitur, quia Adam cognovit Evam mulierem ſuam: & tunc concepit, & peperit filium. S. Ambroſ. lib. de inſtit. Virginis c. 5. Simul atque Deo non obtemperârunt (primi parentes) ac terra, cinisque, facti ſunt; ſimul cum beata illa vivendi ratione virginitatis decus amiſerunt: & unà cum Deo ſemigravit ab eis caſtitas virginalis. Nam, quamdiu à diaboli ſervitute liberi fuerunt, ac Dominum ſuum ſunt veriti, fuit penes eos Virginitas; quæ majori ipſis erat ornamento, quàm ſit diadema regibus, aut aurea veſtimenta. Poſtea verò quàm captivi fuerunt, & regiam ipſam exuerunt ſtolam - tunc unà ſucceſſit connubium, mortale hoc, & ſervile, veſtimentum. S. Chryſoſt. lib. de virginit. Eva in paradiſo virgo fuit; poſt pelliceas tunicas initium ſumpſit nuptiarum. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtoch.

Nec quidquam eſt, quod non in meæ ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi; præter te, quæ uxor ejus es. Gen. 39. 9. Cur non dixit, præter te, quæ domina mea es? S. Ambroſ. l. 5. de Joſeph: rectè uxor Domini, non ipſa Domina, dicitur, quæ non potuit extorquere, quod voluit imperare. Nam quomodo domina? quæ dominandi non habet affectum? quæ diſciplinam dominæ non tenebat? - Ille Dominus, qui amantis non excipit faces. Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 10. Puritas virginalis, non eſt, niſi dominium; quod perſona recipit ſuper ſenſualitatem corporis. S. Vinc. Ferr. ſ. de S. Martha.

Ut aſcenderent extra Bethuliam. Judith 7. 1. Diabolus Virginum hoſtis: laus hæc earum maxima: neque enim diabolus odit graviter, niſi quod magnum eſt. Apoc 16. 13. *de ore leonis, & de ore draconis, & de ore pſeudo-prophetæ videt* Joannes *ſpiritus tres immundos.* Rupertus l. 10. in Apoc. propter iſtam cauſam ſpiritus dicuntur immundi, quia ſpurciſſimi ſunt: quia humanum genus, per ſuas ſuggeſtiones, multimodis immunditiæ, atque ignominæ, paſſionibus afficiunt. Prima cum Virgine diabolo pugna. 2. Cor. 11. 3. *Serpens Evam ſeduxit in aſtutia ſua.* Tertull. l. de virgin. velandis c. 5. adhuc felix, adhuc paradiſo digna, adhuc virgo. Velloſo in Judith 7. Paræn. 2.

Aſtitit regina à dextris tuis &c. Pſ. 44. 10. Adverte, ô Virgo, quantùm tibi Spiritus Sanctus, Scripturæ divinæ teſtificatione, detulerit: regnum, aurum, pulchritudinem. Regnum; vel quia ſponſa es regni æterni; vel quia invictum animum gerens, ab illecebris voluptatum non captiva haberis; ſed quaſi regina dominaris. S. Ambroſ. l. 1. de virginit.

In medio juvencularum tympanistriarum. Ps. 67. 26. Juvenculas tympanistrias puellas vocat, Virginitatem exercentes, & divinam symphoniam Deo afferentes. B. Theodoretus hîc.

Quæ est ista? quæ progreditur &c. Cant. 6 9. Consurgit Ecclesia quasi aurora; cùm, spretis tenebrarum operibus, castè, & sobriè, vivit in conjugatis: pulchra ùt luna; cùm in continentibus candido nitore resplendet: electa ùt sol; cùm in Virginibus perfectionis decore refulget. S. Justus Orgelit. hîc.

Sacerdotes ejus gementes, Virgines ejus squalidæ. Thren. 1. 4. Virginitas rectè Sacerdotio copulatur; eò quòd sint regale Sacerdotium omnes. S. Paschas. hîc.

Ex Novo.

Et erat subditus illis. Luc. 2. 51. Magna est Virginibus dignitas prorogata, quia Christus duabus virginibus factus est subditus: ut moverint hoc sacramentum homines; quòd illorum Christus complet vota, desideria perficit; qui se puritati, & munditiæ tradiderunt. Et spes magna facta est amantibus cœlestem vitam, quantâ sit eis Christus in illa patria familiaritate donandus, qui duobus castis in hac vita factus est subditus. Sim. Cass. l. 2. c. 29.

Virgo cogitat, quæ Domini sunt. 1. Cor. 7. 34. ùt nihil aliud esset, ùt nulla merces alia virginem sequeretur; sufficeret ei hæc sola prælatio; cogitare, quæ Domini sunt. S. Hieron. l. 1. adv. Jovin.

Ex Patribus, & alijs.

Nunc nobis ad Virgines sermo est - flos est ille Ecclesiastici germinis; decus, atque ornamentum, gratiæ spiritualis; læta indoles; laudis, & honoris opus integrum, atque incorruptum. Dei imago, respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. S. Cyprianus l. de disc. & hab. Virg.

Non ideo laudabilis Virginitas, quia & in Martyribus reperitur; sed quia ipsa Martyres faciat. S. Ambrosius l. 1. de Virginibus. Sub initium.

Sola est Virginitas, quæ suaderi potest, imperari non potest: res magis voti, quàm præcepti. S. Ambros. adhortat. ad Virgines. Post initium.

Bona virginitatis via; sed sublimis, & ardua, validiores requirit. Id. ep. 82.

Melior es patre tuô, qui nuptias contempsisti: & tu melior matre tuâ, quæ nuptias contempsisti. Etenim melior est virginalis sanctitas, quàm pudicitia conjugalis. S. August. s. 53. de verb. D.

Qui servivimus in Lege nuptijs, Virginitati in Evangelio serviamus. S. Hieron. l. 1. contra Jovinianum.

Quomodo absque cœteris operibus Virginitas sola non salvat; sic omnia opera absque Virginitate, puritate, continentiâ, castitate, imperfecta sunt. Idem ibidem.

Romanus populus quantô honore Virgines semper habuerit, hinc apparet; quòd Consules, & Imperatores, & in curribus triumphantes; qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus; eis de via cedere solitus sit. Idem ibidem.

Tam magnum voluit Deus esse bonum Virginitatis; ut illud non aliunde, sed ex vocabulo dignaretur nominare virtutis. Virginis itaque si quis velit diligenter considerare vocabulum, ex virtutis inveniet nomine derivatum. B. Fulgentius ep. 3. ad Probam de Virginitate.

Nec dubitamus dicere: tantùm à sancta virginitate, carnis, & spiritûs, Fidelium conjugatorum (licèt à Deo concessum) infirmæ mortalisque, carnis hujus distare concubitum; quantùm similitudo pecorum ab imitatione discernitur angelorum. Idem ibidem.

Virginitas est bonum: id quoque ego fateor. Atqui nuptijs etiam melior: ac illud tibi assentior: ac, si libet, illud adjungam: tantò nuptijs præstare, quantò cœlum terræ; quantò hominibus angeli antecellunt. Ac, si quid præterea audendum est - etiam magis. S. Chrysost. l. de virginit.

Quid virginitate suaviùs? quid pulchriùs? quid illustriùs? Etenim ipsis solis radijs fulgores splendidiores emittit. Nos verò, ab omnibus terrenis rebus avocans, sic afficit; ùt solem justitiæ puris, & intentis, oculis intueamur. Idem ibidem.

Vos estis, quæ, secundùm nobilitatem generis, flores estis Ecclesiæ: quæ virore pudicitiæ, & splendore castæ dilectionis, sponso serta componitis; & coronam spineam mutatis quotidie in gloriam triumphantis. S. Paschasius l. 1. in Ps. 44.

Semper est angelis cognata Virginitas. In carne præter carnem vivere, non terrena vita est, sed cœlestis. - Esse angelum, felicitatis est; virginem esse, virtutis. S. Chrysol. s. 143.

Soli eos, qui virginitatem amplexi sunt; Lunæ autem eos, qui continentiam; ac denique stellis eos, qui honorabile conjugium, amplexi sunt, atque conservârunt, comparare licet: maximè cum D. Paulus calculum suum addat, & dicat: *alia claritas solis, alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum.* 1. Cor. 15. 41. S. Isidorus Peluf. l. 3. ep. 341.

Virginitas est, quæ cunctorum edidit vitam, regina virtutum; sponsa, atque pronuba Christi. B. Theodorus Studita s. 65.

Triplex corona legitur in Scriptura: una aurea, altera stellea, tertia lapidea. Prima datur Virginibus, secunda Prædicantibus, tertia Martyribus. Aurum enim, quia incorruptibile, significat incorruptionem, seu carnis integritatem: stella deviantium est directiva: lapis, propter suam soliditatem, significat patientiæ firmitatem. S. Bonaventura s. 2. de S. Bartholomæo.

Virgini-

Virginitas currus igneus est; sursum ferens, quem vehit. Blesensis in festo OO. SS.

Supplementum angelicæ ruinæ ex solis virginibus fieri verisimile est; cùm alij tantâ non accedant ad Angelos affinitate. Imò, teste veritate Luc. 5. 36., novi panni non congruè assuuntur panno veteri; sicut è contrario commissura veteris non bene assueretur novo. Quod, etsi in Scriptura non adeò inveniatur expressum; sufficere tamen potest ad ejus assertionem, *quòd neque nubent &c. Sed erunt sicut angeli Dei.* Matth. 22. 30. Idem s. 28. in assumpt. B. Virg.

§. III.

Virginitatis prærogativæ, gratiæ, speciales revelationes &c.

TUnc Holofernes præcepit servis suis, ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam. Judith 6. 7. *Bethulia* idem est, quod *Dei Virgo.* Huc missus ab Holoferne *Achior, lucis frater.* Quò enim lucis candorem mitti oportebat, nisi ad Dei Virginem? nam Virginitas multô splendore lucet. Sibyllis profuit ad sapientiam Virginitas. S. Hieron. l. 1. contra Jovin. quarum insigne virginitas; & virginitatis prœmium, divinatio. Velloso in Judith 6. Paræn. 1.

Dominus est. Joan. 21. 7. Solus Joannes, Christo apparente piscantibus, eum, & primus agnovit. S. Hieron. l. 1. contra Jovinianum: Solus Virgo Virginem agnoscit. Et S. Cyrillus: Joannes propter mentis puritatem, & cordis, oculorum acumen, ad intelligendum erat aptissimus. Unde solus signum statim intellexit, & Christum adesse cognovit, & alijs, nihil dubitans, significavit. Cornelius in ep. S. Joannis Procœmio. Inter omnes sanctos Apostolos, & Evangelistas, de nullo legitur, tot, tantásque, revelationes habuisse; sicut S. Joannes Evang., & S. Paulus. Cujus ratio esse videtur: quia hi duo sacri viri erant Virgines; cœteri verò non; quia erant conjugati, ùt S. Ambros. affirmat super ep. 2. Cor. c. 11. Diez. conc. 2. in Comm. Virg. Joannes magnus paradisi fluvius, qui ex principali sui fontis origine profluens, squalentia deserta humanarum mentium irrigat. Et non immeritò tam profunda, tam supereminens revelatio Deitatis Virgini debebatur: ut qui carnis sibimet amputavit illecebras, felicî commerciò pro carnali dulcedine, cœlestium epularum divitijs frueretur. B. Petrus Damiani s. 1. de S. Joanne.

Huic erant quatuor filiæ prophetantes. Act. 21. 9. Sapientia prœmium est Virginitatis: ut patet in Sybillis, quæ ob Virginitatem tantum donum assecutæ. Sylveira hic.

Prudentes animæ, & mundæ, ùt Virgines; cùm intelligant se sitas esse in mundana insicitia; lumen accendunt, & mentem excitant; tenebras illuminant, & ignorantiam expellunt. S. Clemens Alex. l. 5. Strom. c. 2. de Virginib. prud.

In castitate, & scientia. 2. Cor. 6. 6. In qua virtutum conjugatione evidentissimè nos voluit erudire; de castitate ad scientiam perveniri. Nestor apud Cassian. Coll. 14. c. 16.

Quid aliud Virgines sanctas, nisi Dei Secretarias, dixerim? His sua Deus pandit arcana, his abscondita mysteria revelat: has visitant angeli; has perficiunt, has exornant thesauris cœlestibus. S. Thom. Vill. Conc. 2. de S. Dorothea.

§. IV.

Aliæ gratiæ, & dona.

Ex Veteri.

ET post hæc mortuus est Josue. Jos. 24. 29. Invenies, tantum Principem nullô planctu sepeliri. Diebus septuaginta Jacob defunctus deploratur. Gen. 50. 3. Aaron triginta Num. 20. 30, totidem Moyses. Deut. 34. 8. S. Hieron. l. 1. contra Jovin: Moyses moriens plangitur à populo Israel: Jesus autem quasi victurus post mortem non plangitur: nuptiæ enim finiuntur in morte; Virginitas post mortem incipit coronari. S. Bernardus ep. 42. hæc enim est instar odoriferi balsami, quò condita cadavera incorrupta servantur. Escobar t. 1. Mir. Chr. P. 4. Sect. 9. Obs. 3.

Introduxit me in cellam vinariam. Cant. 2. 4. Cur ad tantam affluentiam donorum inducitur? Dictum paulò antè de ea: *sicut lilium inter spinas;* ubi per lilium Virginitas, & puritas animæ, laudantur, teste S. Ambros. l. de Virgin. S. Bernardo s. 48.

Pascitur inter lilia. Cant. 2. 16. Chald. *inter rosas.* Septuag. *Pastorem agens in lilijs.* Hebraicè verti potest: qui *pascitur lilijs*, id est, oblectatur Virginibus, æquè ac virtutibus. Cornelius hîc. Pascitur inter lilia, cùm in corde virginum requiescit; vel cùm illic per gratiam, quam ipse tribuit, quotidie augetur, & proficit. S. Justus Orgelit. in Cant. 6. O candens lilium! ô tener, & delicate, flos; vide, quomodo cautè ambules inter spinas. Plenus est Mundus spinis. Versari in his, & minimè lædi; divinæ potentiæ est, non virtutis tuæ. Sed confidite, inquit, ego vici Mundum. Considera lilia agri; quomodo inter spinas vigent, & nitent. Si fœnum, quod hodie est, &c. Deus sic custodit; quantò magis amicam, & sponsam suam charissimam? S. Bernardus s. 48. in Cant.

Tolle illum (Jeremiam)-*nihilq; ei mali facias.* Jerem. 39. 12. Præceperat Nabuchodonosor de Jeremia, multâ de eo curâ providente Deô. Cur de sacra Domo id non mandat? cur non de tota Jerusalem? Quidquid grande est in Jerosolyma, donat flammis; unum servat Jeremiam. Sed Jeremias, Virgo est. S. Hieron. hoc enim verum Dei templum est, & hæc Sancta Sanctorum; quæ virginitatis puritate Domino consecrantur. Velloso in Judith 6. Paræn. 5.

Consolabor te Virgo, filia Sion. Thren. 2. 13. Quam filiam dixerat, appellavit & Virginem;

ginem: nè, si tantùm filiam nominâsset, arbitrareris & nuptam. S. Hieron.

Ex Novo.

Impone manum tuam super eam, & vivet. Matth. 9. 18. Cur Christus solùm hos tres suscitavit? Archi-Synagogi filiam, filium viduæ, & Lazarum? Quia innupti erant, castô, & virgineô, corpore viventes: ac proinde aptiores, ut mortem fugarent, & vincerent. Sylveira hîc q. 14.

Non est puella mortua, sed dormit. Matth. 9. 24. Aptè puella duodecim annorum, dormire, non mortua esse, à Domino asseritur: quia Virginitas nescit occasum. Escobar t. 1. Mir. Chr. P. 4. Sect. 9. Obs. 3.

Clamor factus est: ecce sponsus venit. - Tunc surrexerunt omnes Virgines. Matth. 25. 6. 7. Unde tanta illarum celeritas? Sanè maritatæ, & difficiliùs prægnantes, ad vocem Domini, non ità facilè, & expeditè, occurrissent. *Væ prægnantibus - &c.* Matth. 24. 19. Fernandius in Gen. 3.

Paulus Servus Jesu Christi. Rom. 1. 1. Quid ad nuptiarum, vel castitatis, præcepta, commemoratio servitutis, ac libertatis, assumitur? sed nos sensum Pauli ità intelligimus: quòd servum dicat eum, qui jugali conditione constrictus est. Liber verò est, qui sine uxore per puritatem continentiæ venit ad Christum. Origenes l. 1. c. 1. hîc.

Volo omnes vos esse sicut meipsum. 1. Cor. 7. 7. Sed, ô Apostole Dei! sancte Dei! electe Dei! si omnes te imitarentur, unde filij, & filiæ? homines, & mulieres, nascerentur? Si omnes essent Virgines, unde nascerentur & Virgines? Unde genus humanum propagaretur, si omnino ab omnibus cœlibaretur? Sed utinam ab eo tempore, quô Christi Evangelium claruit; aut nunc, sicut ista vita decrevit, omnes viri, & mulieres, tenuissent, aut tenerent perfectissimè cœlibatum. Quòd autem sic compleretur numerus Electorum, & finiretur ista miseria; sive aliter provideretur in propagatione hominum; Deo possibile est, qui simul ac repentè, ex nihilo eduxit militiam angelorum. O hominum magna temeritas, & infrunita vesania! quòd imaginatur, Dominum aliter homines educere non posse, nisi ex carnis corruptione. Unde eduxit angelos? unde sublimissimos cœlos? unde multitudinem stellarum? magnitudinem ipsarum unde composuit? quatuor elementa unde produxit? Utinam facerent homines, quod in eis est; & implerent per castitatem Domini voluntatem: faceret & Dominus omnipotens, quod in eo est; qui faciendi omnia, possidet omnimodam, & celerem, facultatem. Sicut dixit, & facta sunt; sic si vellet, & fieret. Videbat Apostolus, in Deo non deesse potentiam; quin aliter humanam naturam posset propagare. Videbat Joannes Bapt., cùm Judæis dixit: *potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Luc. 3. 8. Sim. Cass. l. 15. de just. Christ. c. 3.

Sequuntur agnum, quòcunq; ierit. Apoc. 14. 4. Virgines erunt continuè in societate Christi. Item erunt domicellæ B. Virginis. Aliæ siquidem mulieres erunt quasi famulæ; sed istæ familiares magis quasi domicellæ. B. Humbertus s. 47. ad Moniales albas. Privilegium singulare; sed multô obtentum labore, & mortificatione: Cur autem Virgines speciali familiaritate in cœlo Christum dicuntur secuturæ? S. Antonius Pad. s. 1. de Virg. Virgines etiam ipsô Martyriô Domino assimilantur: si enim genus Martyrij est castitas in juventute, ùt dicit Augustinus; quantò magis Virginitas tota? Hinc est, quòd Virgines sequuntur agnum, quòcúnque ierit. Ramirez in ep. 5.

Ex Patribus.

Oza arcam, quam non licebat tangere, attingens subitâ morte prostratus est: néque enim vas aureum, & argenteum tam charum Deo fuit, quam templum corporis Virginalis. S. Hieron. ep. 22. ad Eustochium.

Virginitas holocaustum Christi est. Universa castitas; sive in Virginitate, sive in viduitate, sive in continentia; hostia Christi est. S. Hieron. in Ps. 95.

Non dos hujus sponsæ sunt mancipia, non agri jugera; non tot, tantáque, aurea talenta: sed cœlum, & bona cœlestia. S. Chrysost. lib. de Virginit.

Primus sermo salutis factus est ad Virginem. S. Athanasius Alex. l. de Virginit.

Non ignoremus castitatis gloriam: Angelica enim est corona; & supra hominem hæc perfectio. Parcamus corporibus, quæ lucere debent sicut sol. S. Cyrill. Jerof. Catech. 12.

§. V.

Virginitas quibus virtutibus ornanda, præsidijs munienda.

Primò. *Solitudo.*

IGitur puella &c. Gen. 24. 14. S. Hieron. ex Hebræo, *alma:* quod verbum nunquam, nisi de Virgine, scribitur; & interpretatur: *abscondita.* S. Thom. Aq. in Gen.

Egressus est à filia Sion omnis decor ejus. Thren. 1. 6. Causam in præcedentibus dixit: *omnes portæ ejus destructæ.* v. 4. Egrediente multùm domô Virgine, egreditur decor ejus. S. Ambrosius Exh. ad Virgines: Paradisus es, ô Virgo; Evam cave. Sicut paradisus est in loco tam occulto, ut non certò sciatur, ubi sit? sic etiam debet esse Virgo Deo dicata. Jonghen ex sacris Profession. p. 2. Exh. 1.

Nullus sit tuus sinè matre progressus; quæ sit anxia tui custos pudoris. Ipsa quoque ad Ecclesiam progressio rarior sit adolescentulis. Considera, quanta fuerit Maria; & tamen

tamen nusquam alibi, nisi in cubiculo reperitur, cùm quæritur. Decet solitudo verecundiam : & gymnasium pudoris secretum est. S. Ambros. Adhort. ad Virgines. Ante finem.

Virgo devota api quàm simillima esse debet ; quæ longè à suo apiario volans pulchros undique flores legit ; ex quibus intrà alveum concluſa mellificat. S. Thom. Vill. conc. 2. de S. Dorothea.

Nix in montibus excelsis conservatur ; sic Virginitas non ità commodè in palatijs conservatur ; nec in visitationibus, & colloquijs ; sed in oratione, & solitudine. Diez. conc. 1. in festo B. V. ad Nives.

Secundò. *Humilitas.*

Lilium convallium. Cant. 2. 1. Se dicit ; quatenus inquit S. Ambros. s. 5. in Ps. 118. in humilibus magis elucet ejus gratia. Flos campi, terræ inaratæ ; flos Virginum, lilium convallium : quia humilitati Virginitas socianda. Dicitur flos *campi*, & non camporum ; *convallium*, & non convallis. q. d. ego quidem flos sum campi Ecclesiæ in genere ; sed peculiariter sum lilium, per singularem providentiam omnium humilium, & singulorum, de Ponte hìc Exh. 20. §. 4.

Et descendit cum eis. Luc. 2. 51. Descensu aditur Nazareth ; quòd flos pudoris humilitate servatur. Si ascendas ; flos de radice Virginitatis non ascendet in cor tuum. Oliva l. 13. Strom. hìc.

Si qua Virgo est Christi ; non potest Christo, nisi cordis humilitate, conjungi. Filij Dei thalamus elatas non recipit : & humilis sponsus à connubio suo superbos expellit. B. Fulgentius.

Tertio. *Variæ aliæ virtutes.*

Ex Veteri.

Et ecce Rebecca egrediebatur. Gen. 24. 15. Nota hìc speculum Virginum in Rebecca. Nam 1. non otiosa sedet, sed laboriosa hydriam gestat. 2. Haustâ aquâ revertitur ; non diu moratur in publico : & licèt servum Abrahæ videret ; non tamen curiosè inspicit, vel alloquitur. 3. Cùm servus ab ea petit potum, statim offert, benignè alloquitur. 4. Quamvis audiret eum esse servum Abrahæ ; non tamen eum in domum introducit ; sed matri nuntiat. 5. Non curiosè inquit, cur servus hic advenerit ? 6. Obtemperat parentibus, cùm videt eos consentire, ut ad Isaac pergeret ; tametsi durum ei esset, relinquere parentes. Cornelius hìc.

Rebecca, puella decora nimis, virgoq, pulcherima. Gen. 24. 16. Bis dicitur pulchra : ut ostendatur ; quòd pulchritudo exterior multum ab interiori puritate dependebat : ac proinde toties dicitur *pulchra* in exteriori facie, quoties Virgo, & pura, in interiori. S. Chrysost. t. 6. s. quales ducendæ uxores : quid mihi narras pulchritudinem corporis ? ut discas insignem ejus pudicitiam, ut discas animi pulchritudinem. Sylveira in Act. 7. q. 15.

Cucurrit puella & nuntiavit. Gen. 24. 28. Protulit vir inaures aureas ; audit sermonem blandum : *cujus es filia ?* sed matrem citò adit, & nuntiat ; quid ? fortasse quæ acceperat ? non ; sed *quæ audierat.* Sermonem cum viro abrumpit virgo cauta, & matrem consulit : timens, nè qua sub voce lenì pestis esset ; sub melle venenum ; sub escâ hamus lateret. Virginum enim est, ait S. Ambros. l. 2. in Luc. 1. omnes viri affatus vereri. Velloso in Judith 1. Paræn. 1.

Apparuitque ei Dominus &c. Ex. 3. 2. Ignis in rubo, est Deus in B. Virgine conceptus, & natus ; illæsa ejus virginitate. Ità Theodoretus, Rupertus, Bernardus, Greg. Nyss. ubi nota : aptè virginitatem comparari rubo : quia per humilitatem, & asperitatem vitæ, conservanda : in delicijs enim castitas est in periculo. Cornelius hìc.

Mulieres excubabant in ostio tabernaculi. Ex. 38. 8. Excubare significat vigilias militares ad arcendum hostem. Nihil Virgini congruentius, quàm vigilare, excubare. Væ castitati, quæ ad horam dormitat. S. Chrysost. hom. 40. ad pop. quid Salomone beatius ? sed, quia dormitavit, cecidit. Gen. 39. 7. S. Gregor. Nyss. illa dicebat dormi mecum : adolescenti autem contra proclamabat temperantia, vigila mecum. Baeza t. 1. l. 1. c. 6. §. 7.

Astitit regina à dextris tuis. Ps. 44. 10. Sponsus in acie stat : debet ergo & ipsa armis succincta viriliter dimicare. Nemo in acie positus otiosus stare potest, nè cadat. Et hinc est, quod Salomon Virginem castris comparet. Cant. 6. 9. *terribilis ùt castrorum acies ordinata.* S. Paschasius hìc.

Sicut vita coccinea labia tua. Cant. 4. 3. Sponsarum agni, hoc est, Virginum Christi labia præcipuè decet esse, sicut vitta est coccinea : & sermo earum semper charitate ardeat, Passione agni, & sponsi, rubeat : qui semper debet esse in corde, semper sit in ore ; candidus, & rubicundus, dulcis Jesus. S. Bernardus tr. de Pass. Dom. c. 31.

Ex Novo, & Patribus, & alijs.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ. Luc. 1. 26. Quærant transmigrationem (Galilæam) Virgines, Virginem virginum imitantes ; ut in nullo visibili virginalis ligetur affectus. Nil diligat, quod castissimi sponsi dilectionem impediat : nè quærat diligi, à quo deceat separari ; qui non potest beare. Sim. Cass. l. 2. c. 1. de B. V.

Hæc angelorum militia est ; semper esse in Dei laudibus, orationibus conciliare crebris, atque exorare Dominum, student : lectione, vel operibus continuis, mentem occupant ; separari à cœtu mulierum ; sibi ipsi invicem tutam præbent custodiam. S. Ambros. ep. 82.

Novi Virginitatis vim; novi hujus certaminis contentionem: quantùm hoc habeat prœlium difficultatis, intelligo. Vehementi quôdam, & fortî, animô opùs eſt; & qui nullum habeat ſenſum voluptatis: quandoquidem per candentes carbones, ut non aduraris: per mucrones gladiorum, ut non ſaucieris; eſt incedendum. Ea eſt enim libidinis vis, ut cum igne, & ferrô, conferatur. -- Quamobrem adamantinâ quâdam rationis vi, oculis nunquam ſomno conniventibus, ſummâ tolerantiâ; muris etiam firmis, opùs eſt, quibus muniamur: vigilantibus præterea, fortibúsque cuſtodibus: inprimis verò divinæ gratiæ indigemus adjumentô. S. Chryſoſt. l. de Virginit.

Paupertas eis in pretio eſt: & eò ampliùs, quò ex ipſa major approximatio fit ad ſponſum; qui pauperes requirit; ſed divites non repellit. Verumtamen Virgo pauper propior accedit ad Crucem, nuda rebus temporalibus. Virgo nudam crucem aſtringit ardentiùs: & tantò illius arboris fructus guſtat ſapidiùs, quò ſibi fructum terrenarum arborum interdixit. Sim. Caſſ. l. 2. in Luc. 2.

Convenit dicatis Deo Virginibus civitatem Nazareth incolere; propter florem campi, & lilium convallium, Dominum omnium Chriſtum; ad florendum per eum, & juxta eum, ad aliam vitam: quoniam in iſta nihil manet, aut floret; quod in veſpere non decidat, & areſcat, & marceſcat. Id. ibid.

Deus poſuit in firmamento Virginem intrà Libram, & Leonem: ut hinc temperantiâ, inde fortitudine, ſe muniat. S. Baſilius or. 8. de Joſeph. fugâ uſus pro armis.

§. VI.

Virginitatem ſervandi, & tuendi, motiva.

Bonum eſt homini mulierem non tangere. 1. Cor. 7. 1. Dices: Gen. 2. 18. dicitur: *non eſt bonum eſſe hominem ſolum.* Reſpondeo: Deus in Geneſi loquitur de bono ſpeciei; Paulus de bono individui. Deus tempore Mundi vacui; Paulus pleni. Deus de bono temporali; Paulus de bono vitæ ſpiritualis, & æternæ. Cornelius hic.

Virga es, ô Virgo; non curveris, non inflectaris in terram; ut in te flos paternæ radicis aſcendat. Hortus clauſus es Virgo; ſerva fructus tuos: non aſcendant in te ſpinæ; ſed uvæ tuæ floreant. Hortus clauſus es, filia: nemo auferat ſepem tui pudoris - Paradiſus es Virgo; Evam cave. Fons ſignatus es Virgo: nemo aquam tuam polluat, nemo conturbet; ut imaginem tuam in fonte tuo ſemper attendas. Porta clauſa es, Virgo: nemo aperiat januam tuam, quam ſemel clauſit ſanctus, & verus; qui habet clavem David: *qui aperit, & nemo claudit; & claudit, & nemo aperit.* Apoc. 3. 7. S. Ambroſ. l. de inſtit. Virginis c. 9.

Splendebas, ùt argentum; fulgebas ùt aurum; quando cum ſincera conſcientia procedebas. Eras tanquam ſtella in manu Domini. Apoc. 1. 16. Quæ iſta ſubitanea converſio? De Dei Virgine facta es corruptio Sathanæ, - de habitaculo Spiritûs S. tugurium diaboli. Quæ incedebas cum fiducia, ùt columba, nunc lates in tenebris ſicut ſtellio: quæ fulgebas ùt aurum, propter Virginitatis honorem; nunc vilior facta es lutô plateârum. Idem lib. ad Virginem lapſam c. 2.

Cave, quæſo, nè quando de te dicat Deus: *Virgo Iſraël projecta eſt in terram ſuam, & non eſt, qui ſuſcitet eam.* Amos 5. 1. Audenter loquar: cùm omnia poſſit Deus, ſuſcitare Virginem non poteſt poſt ruinam. - Rectiùs fuerat homini, ſubijſſe conjugium, ambulâſſe per plana; quàm ad altiora tendentem in profundum Inferni cadere. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtoch. de Virginit. cuſtodia.

Virginitas, ſi perditur, irrecuperabile bonum. Poterit ſiquidem pœnitens miſericordiam conſequi; non autem coronam aſſequi virginalem: neque illud cantare Canticum, quod ſolum centum quadraginta quatuor millibus coram agno cantare concedetur. Sim. Caſſ. l. 2. c. 1.

Virginitas vitrô debilior: vitrum enim non frangitur, niſi tangatur: Virginitas autem ſolô viſu concupiſcentiæ læditur. S. Vinc. Ferr. ſ. de S. Agnete.

TITU-

TITULUS XV.

VIRTUS.

§. 1.

Figuræ, & Symbola.

Ossa.

Quoniam conturbata sunt ossa mea. Ps. 6. 3. Id est, virtutes animæ obscuratæ sunt, & extenuatæ virtutes simul conturbatæ sunt. Per ossa virtutes accipimus; per quas nimirum animus sustentatur. Sicut enim in ossibus est fortitudo corporum; ità in virtutibus robur innititur animarum. S. Gregor. in Ps. pœnit hic.

Dum confringuntur ossa mea. Ps. 41. 11. Id est, virtutes destruuntur. Hugo à S. Vict. hic.

Deus dissipabit ossa eorum &c. Ps. 52. 6. Ossa sunt virtutes: quia, sicut ossa sustinent corpus; ità virtutes sustinent animam. S. Vinc. Ferr. l. 3. in Epiph.

Contrivit omnia ossa mea. Thren. 3. 4. Per ossa virtutes animæ demonstrantur: quia, sicut ossa firmamentum sunt corporis; ità virtutes fortitudo sunt animæ. S. Paschasius hic.

Non fregerunt ejus crura. Joan. 19. 33. Idcirco crura sibi frangi noluit: quia ossium fractura nullum usquam bonum sui similitudine commendat. Ossa namque, quæ ubique in Scripturis mysticè pro virtutibus accipiuntur, nihil nobis mysterij prædicarent in eo, quòd frangerentur. Sed è contra crura ejus in eo, quòd integra conservata sunt, illud nobis mysticant; quòd universæ viæ ejus rectè inviolabiles sunt. S. Rupertus l. 14 hic.

Alia Symbola.

Ex Veteri.

Dies mei - pertransierunt, quasi naves poma portantes. Job. 9. 25. 26. Quæ scilicet ad vendendum festinant, nè per moram putrescant. Significatur etiam studium tendentis ad finem. q. d. dies mei non pertransierunt vacui: sed virtutes congregavi; cum quibus tendo ad finem consequendum. S. Thomas Aqu. hic Lect. 4. Per poma, quæ sancti portant per naves, significatæ sunt virtutes, & opera virtutum: habent enim decorem, odorem, refectionem. Idem Conc. quâdam de mortuis.

Protegar in velamento alarum tuarum. Ps. 60. 5. Per umbram alarum Dei, quæ velamenti locò nobis est, si quis virtutes intelligat, minimè aberraverit. S. Gregor. Nyss. tr. 2. de inscript. psalmor. c. 14.

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. Ps. 64. 12. Quasi enim corona anni benedicitur; cùm, finitò laboris tempore, virtutum remuneratio confertur. Dies autem hujus anni sunt singulæ quæque virtutes: menses autem, multiplicia facta virtutum. S. Gregor. mor. l. 4. c. 17.

Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. Prov. 31. 21. Duplex est vestis; hyemalis, & æstivalis. Vestem hyemalem dico virtutes; quibus protegimur contra pluviam, & grandinem, tentationum, & persecutionum: ùt est patientia, mansuetudo, humilitas, & hujusmodi. Æstivalem dico virtutes; quibus tempore pacis, & tranquillitatis, vacatur bonis operibus, vel contemplationi: ùt est pietas, charitas, sapientia. Hugo Card. hic.

Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti, in sinistra illius. Eccle. 10. 2. Cor hôc locô pro intellectu, ac mente, accipi decet. Sapientis itaque intellectus semper in dextras vergit partes virtutis, ac laudabiles: stulti autem mens in sinistra fertur; & in ea, quæ facilè culpari possint. Olympiodorus hîc. Sicut sunt nobis in dextera parte virtutes, ità nobis pars vitiorum in sinistra. S. Chrysol. s. 9.

Curremus in odorem unguentorum. Cant. 1. 3. Virtus est unguentum: quoniam est sejuncta ab omni tetro odore peccatorum. S. Gregor. Nyss. hom. 4. in Cant.

Oculi tui columbarum. Cant. 1. 14. Columbæ, sunt virtutes mutuô amore colligatæ. Deo autem non offerimus columbas, sed pullos; non habitus, sed actus, earum. De Ponte hîc Exh. 10. §. 1.

Egrediamur in agrum &c. Cant. 7. 11. In agro Christiani, in vineis Ecclesiæ, in floribus fides, in fructibus virtutes, in malis Punicis Martyrium, designatur. S. Isidorus hîc.

Viæ Sion lugent. Thren. 1. 4. Viæ sunt animæ virtutes ad solennitatem contemplationis. S. Thom. Aqu. hîc.

Ex Novo.

Ubi est, qui natus est? Matth. 2. 2. Sicut Rex est Dominus civitatum sui regni; ità Christus est Dominus omnium virtutum; quæ dicuntur civitates suæ. Si ergo volumus eum perquirere cum sanctis Regibus; quæramus eum in suo dominio: quia rex communiter moratur in suo regno. S. Vinc. Ferr. l. 2. in Epiph. *Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.* Ps. 23. 10.

Induamur arma lucis. Rom. 13. 12. Id est, virtutes; quæ arma dicuntur; in quantum nos muniunt. S. Thom. Aqu. hîc.

Si

Si quis autem superædificat - - lapides pretiosos. 1. Cor. 3. 12. Per lapides pretiosos designantur opera diversarum virtutum, quibus anima humana ornatur. Eccli. 50. 10. *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.* S. Thom. Aqu. hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Si circulus non magnitudine spatij, sed quâdam conformatione, cœteris præstat; quantò magis de virtute existimandum est; quòd non majoris loci occupatione, sed divinâ quâdam congruentiâ rationum, átque concordiâ, cœteras affectiones animi superat. S. August. l. de quantitate animæ c. 16.

Viatores valde solliciti sunt de bonis hospitijs. Bona hospitia ad quiescendum sunt, charitas, misericordia, patientia, castitas, & cœteræ virtutes. S. Bonaventura. s. 2. D. 3. Epiph.

Stella. Lem: *Non indiget aurô.* Virtus ipsa sibi magnum prœmium est; nec ornamenta ulla aliunde desiderat. Justus Lipsius præfat. l. 1. var. lect. Picinelli.

Ursa minor. Lem: *Sine occasu felix.* Vel: *Sub Jove clarior frigido.* Idem.

§. II.

Virtutis vocabula, & nomenclatio; in quo consistat.

Recti diligunt te. Cant. 1. 3. Sept. *rectitudines diligunt te.* Virtutes vocantur rectitudines: quia ipsarum essentia, & perfectio, in rectitudine consistit, omnî curvitate submotâ. De Ponte hîc Exh. 16.

Tot videberis accepisse uxores, quot virtutibus gaudes. Origenes hom. 11. in Gen.

Nil aliud sunt virtutes, quàm ordinatæ affectiones. S. Bernardus tr. de gratia, & lib. arbitrio.

Si à fine denominatur res; & virtutes ducunt hominem ad illam finalem beatitudinem; ideò virtutes dicuntur beatitudines. S. Vincent. Ferr. s. 1. de S. Martino.

Ordinantur acies virtutum, & præparantur in clypeis, & lanceis, adversùs castra vitiorum. De castris virtutum ejicitur virtus, quæ præter ordinem evagatur: perdit enim virtutis nomen, quæ egreditur ordinem. Virtus igitur non est, si ordinata non est. Petrus Cellens. de pane. lug. c. 13.

§. III.

Virtutem assequendi motiva.

Excellentia, laudes, prærogativæ.

Ex Veteri.

Non cognovit homo sepulchrum ejus usque in præsentem diem. Deut. 34. 6. verùm æterna ejus durat memoria; non Mausolæi suffragiô, sed egregiè factorum auxiliô. Gloriosiùs post mortem prædicant egregia facta, quàm insana, & arte totâ elaborata, sepulchra: tempus ferreô dente marmorea devorat simulachra: virtus æterna est, nec temporum assultibus vincitur. Naxera in Jos. 12. §. 6.

Quæ est petitio tua Esther. -- Etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Esth. 7. 2. Pro eruendo populo à mortis sententia, solùm datur, regem exorare, Estheri. Cur non etiam datur potestas ad aliqua miracula; sicut Moysi pro liberando populo à servitute: cùm majori in periculo versetur populus sub Assvero, quàm Pharaone. Esther tunc non pro regno, sed pro populo, rogat. Ubi tam conspicua barbaris erat virtus Esther, ut etiam oblatum regnum sperneret; non necessaria erant miracula, ut Assveri mentem in pietatem moveret. Sylveira in Matth. 21.

Vir erat in terra Hus nomine Job: & erat vir ille simplex, & rectus. Job. 1. 1. Quid potissimùm, & primùm, mirari debeamus in hominibus, sacræ author historiæ nos ad monet: virtutem nempe præ cœteris admirationi, laudique, esse debere. In Jobo enim non opes prædicat, & liberos; sed hæc, quasi appendicem sortis, narrat, postquam justum, dixit, & innocentem. Nos, morum omissâ probitate, solas in hominibus opes veneramur: tantique facimus Senatorem, non quanti est; sed quanti eum haberi faciunt supellex, & genus. Oliva l. 6. Strom. §. Vir erat &c.

Tempus flendi, & tempus ridendi. Eccl. 3. 4. Virtutes faciunt nobis tempora bona; vitia, & peccata, faciunt tempora mala. Salonius hîc.

Vade ergo, & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum. Eccl. 9. 7. Panis, & vinum, rationalis creaturæ, sunt ipsæ virtutes, ex quibus animæ nutriuntur. Olympiodorus hîc.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delicijs affluens &c. Cant. 8. 5. Delicijs affluimus, cùm virtutibus abundamus. Super dilectum innitimur, cùm Deo adscribimus, quidquid boni operamur. *Sicut virgula fumi ex aromatibus* ascendimus; cùm virtutum studiô, & disciplinâ exercitati, proximos nostros ad bene agendi similitudinem incitamus. S. Bernardus in Sententijs.

Ex Novo.

Beati pauperes spiritu &c. Matth. 5. 3. In quavis beatitudine duo tanguntur; scilicet meritum, & præmium. Meritum est ipsa beatitudo viæ, videlicet actus virtutis, cùm dicitur *beati &c.* Præmium verò est merces merito correspondens; quod tangitur, cùm dicitur, *quoniam &c.* Cùm enim actus virtutis sit in hac vita laboriosus, aliquô modô, maximè in principio (ars námque, & virtus, sunt circa difficilia, secundùm Philosophum) idcirco Salvator, beatitudines commendans, protinus subdit de præmio: ut ad beatitudines exercendas nos excitet. Commemoratio enim mercedis provocat, & confortat, laborantem. Dion. Carth. hîc.

Ipsorum

Ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 3. Fortassis unaquæque virtus est regnum cœlorum; ut, juxta hunc sensum, jam in regno cœlorum sit, qui secundùm virtutes vivit. Origenes tr. 1. in Matth.

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum &c. Matth. 7. 19. Cur arbori bonæ non deputatur præmium, sicut malæ pœna? *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua; & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt.* Apoc. 3. 4. Qui vicerit, sic vestietur vestibus albis. Si ipsi jam habebant vestes puras; cur illis hæ promittuntur? non potiùs promittuntur, purpura, byssus, aurum, gemmæ? Quia virtus ipsa sibi præmium, & ornatus. Sylveira hîc q. 12.

Fuit in diebus Herodis. Luc. 1. 5. Dum Lucas Zachariæ dignitatem, & nobilitatem, describit; apponit verbum *fuit* præteriti temporis: dum autem ejus, & uxoris, sanctitatem narrat, ponit verbum *erat* imperfecti temporis: *erant justi ambo ante Deum.* v. 6. Verbum *fuit* significat rem præteritam, ac transactam: verbum autem *erat* æternitatem, ac permanentiam: & ideo usus est eô Joannes in generatione æterna: *in principio erat Verbum &c.* Omnis hujus sæculi dignitas, & nobilitas, citò deficit: justitia autem coram Deo æternùm durat. Sylveira hîc q. 1.

Quin imò beati, qui audiunt verbum Dei &c. Luc. 11. 28. Disce, in majori æstimatione esse apud Deum minimam virtutem, quàm supremam dignitatem. Sylveira hîc.

Nondum venit hora mea. Joan. 2. 4. Non appellavit Matrem ex carne, qui tantùm virtutis in hominibus quærit. Sim. Cass. l. 2. c. 25.

Ex Patribus, & alijs.

Verè dives, qui in conspectu Dei potest dives videri: in cujus conspectu terra exigua, Mundus ipse angustus est. Sed solum illum Deus divitem novit, qui sit dives æternitati: qui non opum, sed virtutum, fructus recondat. S. Ambros. ep. 10. ad Simplicianum.

Libenter in sinu Sanctorum quiescit Dominus: unde & Joannis Evangelistæ sinum, ut in eo accumberet, libenter elegit. Sinus ergo, in quo Christus requiescit, non corporis gremiô præparatur, non vestimentorum ambitione componitur; sed cœlestium virtutum operatione colligitur. Nam Christi sinus erat in Joanne Evang. fides: in Deo Patre divinitas: in Maria Matre Virginitas. Ibi sinus Christi est, ubi habitaculum est virtutum. Ibi reclinat caput suum, ubi domicilium cœlestium invenit præceptorum. Idem s. 18. de sancta Epiphania.

Amiserunt omnia (Christiani, ùt objiciunt Gentiles) quæ habebant. Nunquid fidem? nunquid pietatem? nunquid interioris hominis bona; qui est ante Deum dives! Hæ sunt opes Christianorum; quibus opulentus dicebat Apostolus: *est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia.* 1. Tim. 6. 6. S. August. de civit. l. 1. c. 10.

Semper virtus rara est; & arcta, & angusta, via; quæ ducit ad vitam &c. S. Hieron. in Ezech. c. 32.

Veræ ergo divitiæ, non opes sunt, sed virtutes; quas secum conscientia portat; ut in perpetuum dives fiat. S. Bernardus de adv. D. s. 4.

Vestes nostræ virtutes sunt: bona vestis charitas, bona vestis obedientia. Idem s. 1. in Septuag.

Non recti planè, sed perversi, est animi; antè quærere gloriam, quàm exercere virtutem; & velle coronari, qui legitimè non certaverit. Frustrà ad celsitudinem nititur gloriæ, qui priùs non claruit virtute. Virtus gradus ad gloriam, virtus mater gloriæ est. Cujus vita repleta bonis, quid? nisi mensa repleta cibis? Idem s. 1. in Natali S. Victoris Conf.

Per virtutem pervenitur ad gloriam: quia *Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Ps. 23. 8. 10. Et alibi ait idem Propheta: *ut vidêrem virtutem tuam, & gloriam tuam.* Ps. 62. 3. Idem s. 5. de adv. Dom.

Beata illius latitudo animæ, beata strata illius mentis; ubi Pater, & Filius, ùt non dubito, unà cum Spiritu S. recumbit, cœnat, & mansionem facit. Quibus, putas, opibus, quibus copijs, tales convivæ pascuntur? Pax ubi primus cibus est, humilitas simul apponitur, ac patientia; mansuetudo quoque, ac lenitas: &, quod summæ ei suavitatis est, puritas cordis. Charitas autem in hoc convivio principalem obtinet locum. Origenes hom. 2. in Cant.

Quid est vestimentum animæ? virtus: quæ nuditas? peccatum. S. Chrysost. hom. 25. in acta.

Si sis memoriæ cupidus; ego te doceô viam veram, & apertissimam. Virtutis curam gere: nihil enim facit nomen adeò immortale, ùt natura virtutis. Id ostendunt Martyres, ostendunt Apostolorum Reliquiæ; ostendit memoria eorum, qui rectè, & ex virtute, vixerunt. Idem in Ps. 48.

Sicut, licèt quis margaritam lutô obruat, nihilominus nativam retinet pulchritudinem: sic & virtus, quòcunque eam projeceris, suam vim exerit, etiam in servitute, etiam in afflictione, etiam in prosperitate. Idem hom. 63. in Gen.

Nihil est virô vilius (etsi rex sit) quando est vitio deditus: quemadmodum nihil est vel captivô regalius, ac magnificentius; quamdiu virtutem possederit. Idem in Ps. 6.

Quid prodest homini? si pecunias possideat, virtutem verò non possideat? Villam, inquit, fertilem habeo. Quid est hoc? at animam fertilem non habes. Habeo mancipia; sed virtutem non habes: quod alterius est, habes; tua verò non habes. Idem hom. 6. tr. in terræ motum.

Erit, erit major cœlô, qui sic vixerit, sicut docuit Paulus: erit clarior sole; qui sic virtutum radijs totô orbe splendet; ut fuscari se nullâ vitiorum nocte permittat. Erit, erit iste lucidior lunâ, qui tenebras has non tenua-

to lumine tempereat ; ſed totam ſæculi noctem plenò meritorum fulgore depellit. S. Chryſol. ſ. 120.

Virtutis deſiderium præcellit miraculorum operationem , Prophetia donum , linguarum genera , interpretationem ſermonum , ſanitatum gratiam , naturalium ſcientiam , & cognitionem cœleſtium. Multi talibus perierunt ; virtutibus autem nemo. S. Laur. Juſt. opuſc. de inter. confl. c. 9.

Hæc eſt hæreditas noſtra ; quæ nec eripi cuiquam , nec transferri ad alterum poteſt. Lactantius div. inſtit. l. 7. de divino præmio.

Apud amatorem virtutis virtus ipſa jam præmium eſt. B. Eucherius ſ. 6.

Virtus eſt gratuita unctio regalis promotionis. Sicut enim reges , qui promoventur ad regna terrena , unguntur ; ſic Deus Electos ſuos ungit unctione gratiæ , ad obtinenda regna cœleſtia , & terrena. S. Bonaventura dicit. Sal. c. 24. de virtutib. in comm.

Quid eſt vita noſtra ? virtutes ſunt vita noſtra , quibus anima rectè vivit. S. Dorotheus Doctrina 8.

§. IV.

Virtutem comparandi motiva varia.

Ex Veteri.

Dixit Deus : fiat lux ; & facta eſt lux &c. Gen. 1. 3. Quod præcinit David : *ipſe dixit , & facta ſunt.* Non manus admovit Deus ; ſed Verbò omnia condidit : ut oſtendat , quàm facilè ſit ſtudium virtutis ; præcipuè quia Deum in eo habemus adjutorem. Pinna Ethol. 182.

Vocabis nomen ejus Iſaac. Gen. 17. 19. Filius Abrahæ virtus eſt. Iſaac interpretatur riſus. ita Philo l. 2. allegor. Et Rebecca , quæ interpretatur *Patientia*, copulatur Iſaaco. Idem Ethol. 7.

Jacob ſuavem requiem reperit ſuper lapidem : Gen. 28. 11. Sic vir juſtus in virtute. Idem ibidem.

Iſte eſt panis , quem Dominus dedit vobis ad veſcendum. Ex. 16. 15. Panis , quem terra profert , multò labore conſtat : *in ſudore vultûs tui veſceris pane.* Gen. 3. 19. Cœleſtia , virtutes , facilè parantur ; terrena difficulter. Idem Ethol. 182.

De petra melle. Pſ. 80. 17. Carent humana lætitiâ , quam virtus habet. Per petram , ex qua Moyſes aquam dulcem elicuit , quam Pſalmiſta vocat *mel* , intellige virtutem ; ex qua dulces emanant aquæ voluptatum.

Quæ eſt iſta , quæ aſcendit per deſertum? Cant. 3. 6. Arab : *ex deſerto.* Angeli , inquit Nyſſenus , Theodoretus , S. Ambroſ. &c. Et homines , talem animam cernentes , quaſi admirantes dicunt : quænam eſt iſta ? quàm ſtrenua , quàm fortis ! quæ , cùm deſcendere deberet ; eò quòd ex Adæ terra compacta eſt , originiſque pondere per ima ſcelerum præcipitem ſe dedit ; nunc vi novâ , planèque mirâ , in virtutis ardua conſcendit ? Aſcendit , inquam , de deſerto Mundi , ubi ſolitudo eſt virtutis , & ſanctitatis? Cornelius hîc.

Sicut Virgula fumi. Ibidem. Anima ſancta vocatur virgula fumi : quia gracilis eſt , & delicata ; diſciplinis Spiritûs S. attenuata ; ſubtilis , non habens conſuetudinem carnalium deſideriorum. S. Gregor. & Caſſiodorus.

Ex Patribus , & alijs.

Cicures , & placidæ , acceſſu faciles , ac perviæ , virtutes ſuppeditant bona , & dilargiuntur ; vitæ ſunt conciliatrices. S. Baſilius in Iſ. 8. q. d. ignavus eam habet de virtutibus , & pœnalibus operibus opinionem ; quòd ſint efferati leones , tygrides , monſtra. Sed errant : quia virtutes , & omnes exercitationes , cicures , & placidæ , aves ſunt ; quæ facilè capi , manſuefieri , poſſunt : columbæ ſunt ſinè felle , agni ſinè unguibus. Did. Niſſ. Polit. Cœl. p. 2. q. 3. Virtus ignaviâ noſtrâ ardua.

Somniatores ſunt , qui immanem , & feram , virtutem opinantur. S. Gregor. Nyſſ. de Virginit. c. 23. Inacceſſæ rupes putantur ; qui eſt planus compus : impervium mare ; quod eſt vadoſus fluviolus. Did. Niſſ. ibidem.

In urbibus , quaſi in ſolitudinibus , verſans : quòd hominum congreſſus illius virtutem nihil læderet. S. Gregor. Nyſſ. orat. fun. de fratre ſuo. S. Baſilio.

Virtus habet laborem brevem ; fructum verò cum hilaritate indeſinentem. S. Chryſoſt. l. 6. hom. de Anna.

Talis eſt virtus : habet quidem brevis temporis laborem ; perpetuam autem lætitiam. Idem in Pſ. 140.

Omnia mortalibus ad virtutem providentur : & inter tot armamenta juſtitiæ non eſſe juſtum , creaturæ defectus eſt , non incuria Creatoris. Hildebertus ep. 32.

A virtute quies , vitijs eſt exordium. Studita ſ. 108.

Omnes animæ vocantur ad Sabbathum virtutis ; ut ad Sabbathum æternæ beatitudinis perveniant. Sim. Caſſ. l. 4. c. 7.

Benjamin aliâ interpretatione virtutis filius appellatur. Naturalî nempe amore fertur filius in parentem. Etenim omnis homo ſic creatus eſt , cùm divinam in ſe ſuſcepit imaginem ; ut in virtutem , velut in matrem , inevulſibili amore feratur. Idem l. 14. Joan. 21. 6.

§. V.

Virtus una non ſufficit ; omnibus orneris.

Figuræ , Symbola.

Ex Veteri , & Novo.

Germinet terra herbam virentem , & facientem , ſemen ; & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum. Gen. 1. 11. Quibus verbis innuit : velle ſe , dum terra omnis generis fructus profert ; ut anima quoque varios fructus virtutum , & bonorum operum proferat. Beſſeus D. 2. Adv.

Ecce odor filij mei ſicut odor agri pleni. Gen. 27. 27. Exercendis ad ſanctimoniam mentibus , atque corporibus , ipſa quóque mundi elementa famulantur. S. Leo ſ. 6. de jejunio ſeptimi menſis.

Cyra

Gyra omnes greges tuos, & separa cunctas oves varias, & sparsò vellere. Gen. 30. 32. Pastor pastorum fortis luctator, & verus Jacob, totum gregem suum vult varium, pulchrum, maculosum; non unicolorem, sed variò colore respersum. Non enim tibi sufficit una virtus, ut sis ovis Christi: non satis est, ut sis humilis, vel castus, vel mansuetus, vel pius, inveniaris, ut Electorum ovili adjungaris; sed ex pluribus, aut ex omnibus, virtutibus oportet esse decoratum. Talis erat illa Ps. 44. 10. quæ *astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* S. Thom. Vill. s. 2. D. 2. Quadr.

Putabam, me ligare manipulos. Gen. 37. 7. Aliter Pharaoni in somnis ostenditur: *septem spicæ pullulabant in culmo uno.* Gen. 41. 5. Quia non Pharaoni, sed Josepho, ostendebatur perfecta sanctitatis corona; quæ non ex una, alterâve, virtute, sed ex omnibus texitur. Sylveira in Apoc. 3. 4. q. 46.

Facies & lucernas septem. Ex. 25. 37. Non unam solùm in conspectu Domini accendit, sed septem: quæ virtutum universitatem designant. Si unius tantùm virtutis lucernam accendas; à Dei conspectu, & tabernaculo, abijcieris. Pinna Ethol. 33.

Astitit regina à dextris tuis circumdata varietate. Ps. 44. 10. Non solùm vestitu deauratò, & fimbriis aureis, decoratur; sed & omni lapide pretiosò cooperitur. S. Amedeus hom. 2.

Collum tuum sicut monilia. Cant. 1. 9. Non sat erat ad perfectum decorem sponsæ unum monile. S. Gregor. Nyss. hom. 3. in Cant. est hoc quoque consilium, quod à Verbo præbetur toti Ecclesiæ: non oportere nos, ad bonum unum aspicientes, in cæteris rectè factis esse negligentes. Sylveira in Apoc. 3. q. 46.

Hortus conclusus. Cant. 4. 12. Tot horti sunt, quot virtutum plantationes simul collectæ. Ubi tantùm flos unus est, quis ibi hortum esse definiat? Sic nec una castitatis plantatio, nec una justitia, horti potest integritatem explere. Gilbertus s. 37. in Cant.

Exijt primò manè conducere operarios in vineam suam. Matth. 20. 1. S. Chrysost. in Catena: vinea ejus justitia est. Cur sub vineæ imagine justitiam adumbravit? quia in vinea, inquit Chrysostomus, non una, aut altera, vitis; sed plures. Naxera in Jos. 18. §. 19.

Lucernæ ardentes in manibus vestris. Luc. 12. 35. Tracta est hæc similitudo à servulis, qui sub noctem facem dominis præferunt. Sed cur *lucernas*, non unam lucernam manibus gestare præcipit? singuli servi singulas faces, ante dominos gestant: quis unquam vidit plures ab uno præferri? oportet nos cunctis virtutibus studere; nec uni ità attendere, ut deseramus alias. Prima Ethol. 33.

Vestimentis albis induaris. Apoc. 3. 18. Priùs suadetur ei aurum ignitum emere, mox albis vestiendum: quia à charitate omnis virtus procedit. Ad perfectam sanctitatem non sufficit una virtus, sed multæ: ideo dicit, vestimentis induendum. Sylveira hîc q. 46.

Iris. Lem: *Variè pulchrior.* Picinelli.

Motiva.

Ex Veteri.

Summi Sacerdotis Heli virtutes quis non miretur? aderat templo, Annam benedictione impertijt, Samuelis interpellationem tet pertulit, latam in se à Domino sententiam æquissimè tulit. Quot ejus in corde drachmæ? una defuit, severior scilicet in coërcenda filiorum luxuriæ disciplina; ideóq; fractis cervicibus expiravit. 1. Reg. 2. 23. Nemo non novit Ezechiæ regis drachmas, sublatos lucos, restitutam religionem, preces non semel fusas; is gazæ tamen gloriosâ ostentatione, & sibi luctum, & suis corepedes, seminavit. Is. 39. 4. Oliva l. 5. Strom. §. quæ mulier habens drachmas decem.

Justitiâ indutus sum, & vestivi me sicut vestimentò. Job. 29. 14. Vestimentò utique cùm vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo justitiâ, sicut vestimentò, vestitur, qui se ubique bonò opere protegit; & nullam partem actionis suæ peccato nudam relinquit. Nam qui in alijs actionibus justus est, in alijs injustus; quasi hoc latus cooperuit, illud nudavit: nec jam bona sunt opera, quæ subortis alijs operibus, inquinantur. Did. Niss. D. 5. Epiph. §. 3.

In vijs justitiæ ambula, in medio semitarum judicis. Prov. 8. 20. Nota: non in via justitiæ ambulatur, sed *in vijs.* Sunt, qui justitiæ unam solam esse viam putent. Oliva. l. 4. Strom. §. In vijs &c.

Ex Novo.

Cùm esset justus. Matth. 1. 19. Vocari justum attendite, propter omnium virtutum perfectam possessionem. S. Hieronymus.

Sic decet nos implere omnem justitiam. Plurali numerò se posuit; quod in aliqua Evangelij parte simile genus loquendi nunquam reperimus: sed, propter membra cohærentia sibi, Christus tali loquendi genere factus est. Non solùm hæc referantur ad Christum, & ad solum Joannem; sed ad Christum, & ad corpus sibi denuò coaptandum, quam Christo in se implente, subsequentia membra, quæ salvanda erant, sic omnem justitiam virtutis, & operis, impleverunt. Sim. Cass. l. 9. c. 3.

Estote perfecti. Matth. 5. 48. Non per ampliora diffusior, non per angustiora contractior, non altior in excelsis, non humiliatus in infimis, non major in magnis, non minor in minimis: sed unus, idemque æqualis ubique. B. Petrus Dam. l. 2. ep. 17. de Deo.

Virgines enim sunt. Apoc. 14. 4. *hi sequuntur agnum.* Agnus noster charitatem habuit, gratiâ humilitatis enituit, patientiam servavit, mundanæ dignitatis altitudinem sprevit, inimicos dilexit. Ille itaque agnum, quò-

cunque ierit, sequitur; qui non solâ Virginitate ejus vestigia, sed per omnes quoque virtutum semitas, imitatur. B. Petrus Dam. s. 2. de nat. Virg.

Ex Patribus.

Connexæ sibi sunt, concatenatæque, virtutes: ut, qui unam habet, plures habere videatur. S. Ambros. l. 5. in Luc.

Ethica est, quæ sui curam gerens, cunctis sese erigit, exornat, augétque, virtutibus: nihil in vita admittens, quô non gaudeat; nihil faciens pœnitendum. S. Richardus à S. Vict. tr. Exposit. l. 1. c. 13.

Senectam unus crinis non facit. S. Gregor. Naz. in Jambico.

Curandum, nè bona nostra pauca sint, nè indiscussa: nè, aut pauca agentes, inveniamur steriles; aut indiscussa relinquentes, vecordes. Neque enim unaquæque verè virtus est, si mixta alijs virtutibus non est. S. Gregor. mor. l. 1. c. 20.

Una virtus sinè alterâ, aut omninò nulla est, aut minima: si enim aut castitatem humilitas deserat, vel humilitatem castitas derelinquit; cùm Deus detestetur tam superbiam, quàm immunditiam; quô modô oculis ejus accepta erit castitas elata, vel humilitas immunda? Idem in Ps. pœnit. Ps. 3.

Virtutes, si separatæ fuerint, dilabuntur: æquitas sinè bonitate sævitia est; & justitia sinè pietate crudelitas. S. Chrysol. s. 145.

Quid - faciemus ut salvemur? aggrediamur virtutem, cùm tempus habemus: distribuamus virtutes nobis, sicut sibi distribuunt agriculturam agricolæ: in hoc mense vincamus detractiones, injurias - & dicamus: hodie ab hoc nos vitio corrigamus; in illo autem mense patientiam doceamus &c. & cùm hanc virtutem in habitu perceperimus, ad aliam transeamus. S. Chrysost. hom. 24 in ep. ad Hebr.

§. VI.

Virtus ardua: cur? & quibus?

Ex Veteri, & Novo.

ITer pigrorum quasi sepes spinarum; via justorum absque offendiculo. Prov. 15. 19. *Hebr. via pigri velut senticetum spinarum; & semita rectorum complanata.* Alludit ad hortos sepibus spinarum obseptos. Sicut enim viator, qui vult fructibus hortorum gaudere; necesse est, ut sepes spinosus transeat: sic, qui vult fructibus virtutum frui, sepes tentationum, & difficultatum, perrumpat. Genuinè sic explicatur: iter ad honestas virtutes pigris videtur durum nimis, arduum, impervium, quasi spinis septum: via autem justorum, qui strenuè progrediuntur in via justitiæ; absque offendiculo, facilis, & trita. Cornelius hîc.

Hanc occupationem pessimam dedit Deus filijs hominum, ut occupentur in ea. Eccl. 1. 13. Si autem & ipsa virtus cum labore perficitur; & hoc item homini perutile est. Si enim, quoquò te vertas, & circa bonum, & circa malum, laborare oportet: consequitur verò malum punitio; bonum autem fruitio, voluptásque ineffabilis: sinè ullâ comparatione præoptandus est labor, & occupatio, circa bonum. Olympiodorus hîc.

Dulce lumen, & delectabile est oculis, videre solem. Eccl. 11. 7. Et tamen oculos tenebris assuefactos offendit. Sic virtus, quæ jucunda est; molesta, & tædiosa, est assuefacto in peccatis. Stella de contemptu &c. p. 2. c. 48.

Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Cant. 7. 1. Chorus ad musicum, castra ad bellum pertinet. Utrúmque subire debent, qui virtutem colit. Fieri enim non potest; ut, qui ad virtutis concentum aspirat, cum hostibus non pugnet, & difficile subeat certamen. Pinna Ethol.

Parate viam Domini. Luc. 3. 4. Ardua, & spinosa, &, propter plurima impedimenta, res penè inaccessa, est virtus. S. Titus Bostr. hîc.

Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus. Apoc. 6. 12. Hæc immutatio non in ipsis elementis facta est, sed in hominum timidorum imaginatione: firma terra ijs nutare videtur; id est, virtutem, quæ stabilis planè est, nutare credunt; & lucem virtutis tenebras putant. Prima Ethol. 77.

Ex Patribus, & alijs.

Non proclive iter est, quô tenditur ad virtutes: sed ascenditur; & angustè, ac difficulter, ascenditur. Origen. hom. 5. in Exodum.

Non potest accidere, omnino non potest; ut, qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. S. Chrysost. hom. 15. in Matth. 5.

In sudore vultûs, consolationis, ac virtutis, vescimur pane; terrâ cordis, & corporis, vitiorum spinas, atque concupiscentiarum tribulos, germinante. S. Laurent. Just. in solennit. S. Joan. Evang.

Cùm magna difficultate, facimus bona opera: nec scimus facere sinè Magistrô; mala autem scimus sinè magistrô facere. Rectè de nobis est, sicut de lapide, qui violenter ascendit; non à se, sed ab alio; licèt per se naturaliter descendat, & cadat. S. Vinc. Ferr. ser. 4. post Pent.

Humanæ naturæ minùs probabilis est virtus; nec vitiorum potiri quisquam potest, qui non luctatus est. B. Theodorus Studita s. 28.

§. VII.

Virtus exercitiô fit facilis.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

ABraham, Abraham; tolle filium tuum unigenitum &c. Gen. 22. 2. Guilielmus Pepinus

Pepinus quærit, cur Deus vocem Abrahæ ingeminârit? Respondet: factum, ad excitandam voluntatem in effectum tam difficilis jussionis. Sed nunc quæro: cur illum, iteratô nomine etiam tunc appellavit, quando jam afferre manus filio volebat, & Deo obtemperare? *Abraham, Abraham, non extendas manum tuam super puerum.* v. 11. 12. Causa est; quod, ut illi arduum fuit, necem filio inferre, ideoque bis de nomine vocari debuit; sic, postquam degustavit, quantum boni illud tam heroicum opus complecteretur; sic illum abripuit obedientia, & incitatum filij immolandi desiderium; ut bis quoque vocare oporteret, quò intermitteret; sicut bis nominari debuit, ut inchoaret opus. Did. Niss. f. 5. D. 5. Quadr. §. 5.

Forsitan non erant sepulchra in Ægypto; ideò tulisti nos, ut moreremur in solitudine. Ex. 14. 11. Ità dixit timore conterritus populus, dum mare occurrit. Terræ promissionis vicinis, non mare, & amaras aquas, sed Jordanis fluvium trajicere, necesse: nec timent; sed intrepidè undarum calcant profunda: *omnis populus per arentem alveum transibat.* Jos. 3. 17. Quò propiùs virtuti accedimus, placidior, & jucundior nobis est. Magis laborat, qui à profectu magis distat. Egressio amara, sed progressiô jucunda. Naxera in Jos. 3. §. 36.

Transibis ad montem, atque succides tibi, atq; purgabis ad habitandum spatia; & poteris ultrà procedere. Jos. 17. 18. Mons sylvosus industriâ potest domari, ut commodus fiat habitationi. Idem in Jos. 17. §. 30.

Quando petra fundebat mihi rivos olei. Job. 29. 6. S. Gregor. mor. l. 19. c. hîc per petram intelligit virtutem: quæ dura pluribus, ùt petra, videtur; sed decursu temporis dat oleum. Pinna in Ecc. 6. Ethol. 79.

Assument pennas sicut aquilæ; current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. Is. 40. 31.

Jesus ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Non sine mysterio Evangelij prædicationem aggressurus. Deinde *abiit per sata.* Matth. 12. 1. Tandem introivit in hortum. Joan. 18. 1. Ut significaret: eos, qui Evangelicam perfectionem aggrediuntur; â desertis, & incultis, locis ad uberes, & amœnos agros sensim pervenire. Hæc est, ea, quæ initiô difficilia, & aspera, judicabant, amore augescente, tanquam facillima subire. S. Ambros. l. 4. in Luc. videte, quibus itineribus ad paradisum reducamur. Nunc in deserto Christus est, agit hominem; instruit, informat, exercet, ungit oleô spiritali. Ubi videt robustiorem, per sata, & fructuosa, traducit; postea in paradiso constituit tempore Passionis. Mendoza in 1. Reg. 14. Sect. 9.

Beati, qui esuriunt &c. Matth. 5. 6. Post luctum ponitur esuries. S. Ambr. l. 6 in Luc. ordinem prosequamur: peccatum deposui, temperavi mores, delicta deflevi: esurire incipio, & sitire, justitiam.

Jugum meum suave est. Matth. 11. 30. Juvenci initiô jugum detrectant, & ad ferendum vix adiguntur: assueti ultrà colla supponunt. Sic, licèt initiô, velut taurus indomitus, pietatis jugum ejicias; tandem assuetus libenter trahes. Pinna Ethol. 79.

Et accipens calicem. Matth. 26. 27. Priùs panem, postea calicem, consecravit. Theophylactus in Luc. 22. Primò datur panis, secundò calix: prior enim est in spiritualibus laboriosus actus, velut panis; non solùm, quia in vultûs sudore laboratur; sed etiam, dum comeditur, non est facilis ad glutiendum. Deinde, post labores, sequitur exultatio divinæ gratiæ, quæ est calix. *Comedite, & inebriamini charissimi.* Sylveira hîc.

Mulier, cùm parit, tristitiam habet &c. Joan. 16. 21. Docet spernere ardua virtutis. Virtutem inchoans exercere: concipis; expecta, & gaudebis. Pinna Ethol. 79.

Testimonia.

Ex Veteri, & Patribus.

VEnite filij, audite me; timorem Domini docebo vos. Ps. 33. 12. Sicut discipuli initiô vix terroribus, & flagellis, ad studium adiguntur; cùm verò proficiunt, scientiæ dulcedine allecti, vix à studio avelli passunt: sic sensim virtutis tyrones cum delectatione eam exercent. Pinna Ethol. 79.

In opere ipsius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius. Eccli. 6. 20. - *in novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.* v. 29. Studium pietatis consuetudine dulcescit. Idem ibidem.

Jesus tibi dicit: tolle crucem tuam, & veni, & sequere me. Matth. 16. 24. Et si talis fueris, ut semper Christum sequaris; quantò plus secutus fueris, tantò minùs laborabis. Origen. apud Naxera in Josue c. 3. §. 36.

Harpyæ vultum habent Virginum; ungues autem aduncos, & rapaces. Virtus severô, & gravi vultu: sed si familiariter accesseris, blandissimô admittit gremiô; & brachiis charitatis constringit. Hildeburtus ep. 59.

§. VIII.

Virtus arduis crescit, adversarijs gaudet, lucet in terra.

Figuræ, Symbola.

QUantò opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur. Ex. 1. 12. Vides quàm crescat adversis agitata virtus, quæ in prosperis languet, & marcescit. In Hebr. pro multiplicabantur, est *erumpebant*: sicut aqua, vel fluvius, quò magis arctatur, & concluditur; eò majori copiâ eluctatur aggeres, obicesque perfringit, & erumpit. Cornelius hîc.

Virtutem quidam olim ità expressit: facem inversam pinxit, quæ majores sese consumendo flammas ejiciebat, majoremque lu-

cem vibrabat, cum Lem: *Vires inclinata resumo.* Besseus D. 2. adv.

Horologium solare. Lem: *Umbra lucem.* Scilicet indicat. In adversitate virtus innotescit. Picinelli. Stellæ. Lem: *In tenebris magis.* Quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent: sic vera virtus; quæ sæpe in prosperis non apparet, eminet in adversis. S. Bernardus s. 27. in Cant. Picinelli.

Testimonia ex Patribus.

Etsi corpus includitur, etsi caro detinetur, omnia Spiritui patent. Tertull. lib. ad MM.

Virtus duritiâ exstruitur, mollitie verò destruitur. Idem ibidem.

Virtus, est ad perferendorum malorum fortis, ac invicta, patientia. Ex quo fit, ut virtus nulla sit; si adversarius desit. Lactantius l. 5. div. instit.

Non potest accidere, omnino non potest; ut, qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. S. Chrysost. hom 15. in Matth. 5.

Vitijs semper serviunt blandimenta, lenocinantur dulcia delictis: virtutibus verò austera, & fortia, sunt amica. Chrysol. s. 74.

Nulla virtus in veritate claresçit; nisi oppositum, aut retrahens, sive impediens, patiatur. Habet virtus fornacem, habet & refrigerium: in uno probatur, in altero requiescit. Sim. Cass. l. 4. c. 1.

§. IX.

Virtutem consequendi, & conservandi, praxes.

Prima, *Sensim, & pedetentim.*

Det tibi Deus de rore cœli &c. Gen. 27. 28. Cur non dixit, det tibi de pluvia cœli, sed tantùm de rore, qui vix terræ irrigat superficiem? quia ros sensim, & leniter, descendens, terrâque imbibitus, uberem eam reddit: pluvia autem larga terram inundat, radices evellit. Sciebat prudens senex, ad culmen supernæ benedictionis non extensis alis, sed gradibus pedetentim ascendendum: sicut angeli, alioquin alis præditi, per scalam Jacob ascendebant. Castillo Illat. 8.

Hæ sunt mansiones filiorum Israël. Num. 33. 1. Quadraginta & duabus, stationibus peregrinati sunt filij Israel ex Rameste úsque in terram promissionis. Cur brevi itinere Deus eos non perduxit eò? Origen. hom. 27. in Num. in his intelligit figuraliter conversionem à creaturis. Per Ægyptum statum miserum culpæ; per familias Jacob, animas; per terram promissam, gloriam, vel culmen virtutis; per mansiones, profectum in virtute. Antequam, inquit, ad perfectum veniat, in eremo habitat: ubi scilicet exerceatur in præceptis Domini. Et, ubi fides fuerit in eo probata, inde venit ad aliam; & quasi de una mansione ad alteram transit! Et impletur in his illud, quod scriptum est: *ibunt de virtute in virtutem.* Ps. 83. 8. usquequò perveniant ad ultimum, imò ad summum, gradum virtutum. Idem ibidem.

Sicut aquila provocans ad volandum. Deut. 32. 11. Quid putamus, fratres, quomodo tunc repentè de terris ad cœlos evolare poterimus, qui nunc exercitiô, & usu, quotidianô, volitare non didicimus? Nunquid non Christus sicut aquila provocat ad volandum filios? *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ?* Ps. 54. 7.

Non adhuc perpetes petit aquilæ volatus; sed cum columba gemere, & inter Christianæ petræ cavernas amat volitare. S. Aelredus l. 1. speculi c. 5. Plumescat interim, Domine Jesu, plumescat, quæso, anima mea in nido disciplinæ tuæ; pauset in foraminibus petræ, in caverna materiæ. Baeza t. 2. l. 6. c. 1. §. 6.

Botrus Cypri Dilectus meus. Cant. 1. 13. Adhuc non uva, non mustum, non vinum; sed tantùm botrus, scilicet gemmula, sive flos. Orig. hom. 2 in Cant. in quibus verbum Dei vitis vera efficitur; non eis ad summum maturos botros producit, & dulces: nec repentè eis efficitur vinum suave, & lætificans cor hominis; sed priùs producit eis suavitatem odoris in florem. Idem t. 1. l. 1. c. 9. §. 4.

Vidimus stellam. Matth. 2. 2. Hinc est, quod & ad Magos, noctis incolas, & totis obstupescentes oculis, tenuiter micans stella assuefacit ad lucem; & gradatim pertrahit ad ipsum fontem Luminis, & dierum. S. Chrysol. s. 87.

Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. Luc. 7. 38. Quid memorem de sepulturæ officio, quod prævenit; de pedibus ascendens ad unctionem capitis. Marci 14. 3. Drogo Ost. de sacr. Dom. Pass.

Virtus exercitiô perseverat. S. Chrysol. s. 28.

Secunda. *Priùs extirpa vitia.*

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Egresso foras Jacob, venit Esau. Gen. 27. 30. Sic sanctitas, & iniquitas, nunquam conveniunt. Mendoza in 1. Reg. 5. 1.

Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum. Gen. 28. 12. Ego pietatis exercitationem scalæ Jacob visæ rectè comparaverim: cujus pars terram, pars verò cœlum, attingebat: Ex quo eos admonere opùs, qui ad virtutem ducendi sunt: ut priùs admoveant gradibus vestigium; & inde paulatim ascendendo, progrediendóque, ad comprehensibilem humanæ naturæ altitudinem perveniant. Quemadmodum verò in gradibus prima est ascensio, ab humo recessus; sic in exercitatione laudabilis operis discessus à malô. S. Basilius in Ps. 1.

Percussum Ægyptium abscondit sabulô. Ex. 2. 12. Priùs Moyses Ægyptium occidit, quàm à colloquium cum Deo vocaretur. Ex. 3. 2. S. Ambros. l. 2. de Abel, & Cain, c. 4.

Cùm

Cùm interficitur impius, Christus infunditur: &, ubi abominatio aboletur, sanctificatio congregatur.

Meum est omne primogenitum, ex quo percussi primogenitos in terra Ægypti. Num. 3. 13. Cùm renuntiatur improbitati, statim adscipitur virtus: egressus enim malitiæ virtutis operatur ingressum; S. Ambrosius citatus. Non priùs sanctificati sunt primogeniti Israël, quàm percuterentur Ægyptiorum primogeniti: & quasi causam sanctificationis, horum interitum, & necem ponit illorum. Orig. hom. 3. in Num.

Tempus putationis advenit. Cant. 2. 12. Mox. *vineæ florentes dederunt odorem suum.* Quia, nisi diligens præcedat putatio, non sequetur fragrans vineæ floritio. Priùs enim sunt resecanda peccata, quàm sequantur glorioſa virtutum primordia: mortificandæq; sunt cunctæ inordinatæ affectiones; ut floreant, & fragrent, studioſi affectus, & actus. De Ponte hîc Exh. 23. §. 2.

Hyems transijt -- flores apparuerunt. Cant. 2. 11. 12. Per flores virtutes signantur; quæ, post transitum diabolicæ hyemis, in cordibus oriuntur. S. Bonaventura spec. B. V. c. 10.

Vadam ad montem myrrhæ. Cant. 4. 6. Ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, sponsus vadit: quia eos familiariter visitat, quos per mortificationem vitiorum ad alta proficere; & per mundas, & humiles, orationes suaviter redolere perspicit. S. Gregorius hîc.

Surge aquilo, & veni Auster. Cant. 4. 16. S. Ambros. in Ps. 1. per aquilonem, spiritum malum intelligit; per austrum, divinum. Et subdit: iste ventus adspirat, si Boreas ille gravis ventus flare desierit.

Ut evellas, & destruas &c. Jer. 1. 10. Contra quatuor tristia duo læta apposuit: quia non poterant ædificari bona, nisi destructa essent mala; nec plantari optima, nisi eradicentur pessima. S. Paschasius in Thren. 3.

Dico huic vade, & vadit, veni, & venit. Matth. 8. 9. Priùs dicit, vade, deinde veni. Priùs dic vitio, vade, longè recede à me; deinde virtuti, veni, id est, mecum perpetuò manè. Sylveira Addit. in Matth. hîc.

Colligite primùm Zizania. Matth. 13. 30. Priusquam colligatur triticum, evellantur Zizania; id est, antequam quis virtuti incumbat, pericula vitet. Nota item: *ad comburendum.* Non satis Zizania evellere, & à tritico separare; sed exurenda, nè remaneat, quod iterum sata possit lædere, & inimicus homo superseminare Zizania tritico. Origen. in Jer. eradicatum est quidpiam; invenit etiam adversarius inter ea, quæ eradicata sunt, aliquam sementem, quam iterum seminet. Propter hoc jubet Dominus: colligite & comburite: scilicet ut eradicatio quoque, & ipsa subversio, consumatur. Pinna Ethol. 238.

Motiva.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs.

Diverte à malo, & fac bonum. Ps. 33. 15. Ad videndos dies bonos, non sufficit, tantùm à malis actibus abstinere, nisi nos pietas compellat & bona agere: nam primus virtutis gradus est, aliena non quærere; sed iterum superior, egentibus propria non negare. Cassiodorus hîc. Quomodo enim poteris facere bonum, nisi declinaveris à malo? Quid quæro ut vestias, quando adhuc spolias? Quid quæro, ut dones, quando adhuc rapis? S. Augustin. in Ps. 36.

Lavamini, mundi estote - discite benefacere. Is. 1. 16. 17. Isaias, cùm populum instrueret, priùs mundationem à sceleribus, & quietem à vitijs, posuit; quàm intulisset de benefaciendo scientiam. Simon Cass. l. 3. c. 1.

Ut sinè timore. Luc. 1. 74. Porrò, nisi à dœmonum dominatu liberemur; Deo in veritate servire non possumus. Priùs enim à dæmonibus habenda est libertas: antè sunt solvenda vincula peccatorum, quibus voluntariè nosmetipsos innexuimus: priùs è carceribus oportet dimitti, quàm justum Deo famulatum exhibere possimus. Sim. Cass. ibidem.

Cùm renuntiatur improbitati, statim adscisciscitur virtus: egressus enim malitiæ virtutis operatur ingressum: eôdémque studiô, quô crimen excluditur, innocentia copulatur. S. Ambros. de Abel, & Cain. l. 2. c. 4.

Sive virtutes inferas, vitia suâ sponte decedent: sive etiam vitia eximas, virtutes ultrà subibunt. Sic bonorum, ac malorum, constituta natura est; ut se invicem semper oppugnent, semper expellant: ità fit, ut néque vitia detrahi sinè virtutibus possint, nec virtutes inseri sinè detractione vitiorum. Lactantiùs l. 6. div. instit.

Virtùs, nisi cum cordis munditia, non potest convenire. Orig. hom. 6. in Gen.

Priùs vitia in homine extirpanda sunt; deinde inserendæ virtutes. S. Isidorus l. 2. sent. c. 36.

Non potest mens regnum habere virtutum; nisi priùs excusserit jugum vitiorum. S. Prosper. l. 3. c. 3. de virtutibus, & vitijs.

Ad nihilum valet operum bonorum novella plantatio, nisi malorum priùs fiat eradicatio. Sim. Cass. l. 3. c. 3.

Nullus potest esse in vera vita spiritali; nisi priùs moriatur peccato. S. Thom. Aqu. in ep. ad Gal. c. 1. Lect. 1.

§. X.

Virtus non amatur: sumus difficiles ad illam.

Ex Veteri, & Novo.

Fiat lux. Gen. 1. 3. Lux quidem, ut esset, divinum mandatum expectavit; tenebræ autem extiterunt sinè mandatô. S. Gregor. Nyss. l. hexam. Præmisit *& tenebræ erant super faciem*

faciem abyssi. S. Anastas. Sinaita l. 1. Anagog. contemplat. Scriptura tenebras ponit ante lucem. Quod præsignificaverunt illæ etiam duæ volucres, quæ emissæ sunt ex Arca Noë. Gen. 8. 7. 8. Unde licet videre; ibi quóque priores esse tenebras: prior enim corvus evolavit super aquas. Cùm blanda voluptas homini res terrenas proponit, quæ meræ tenebræ sunt; & ratio cœlestia dictat, quæ lux sunt; priùs in illas abripimur, quàm in hæc feramur: non secùs ac ante columbam corvus evolavit. Did. Niss. D. 3. Pasch. §. 3.

Dedit viro suo. Gen. 3. 6. Ut mulier alliceret virum ad peccatum; absque ullius mandato, ipsa, ùt comedit, dedit viro suo: nam ad malum nos proni sponte nostrâ; ad salutem mandatò impelli opùs habemus. Sylveira in Joan. 4.

Abijcite deos alienos; surgite &c. Gen. 35. 2. 3. Surgere jubet: quia somnolenti sumus ad ea, quæ animæ, & Dei, sunt: ut necesse sit, crebris vocibus nos excitare. Et ascendere jubemur: quia omnis pro Deo, & anima, susceptus labor videtur mons præcelsus: aliter est in voluptatibus. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 2. l. 9. c. 4.

Tollite inaures aureas, de uxorum, filiorumq, & filiarum vestrarum, auribus; & afferte ad me. Ex. 32. 2. Si ab uxore, aut filia, monile auferas ad bonum aliquod; vix totâ die fletum, & turbationem domûs, compescere poteris: nunc verò tam facilè pretiosis spoliari permittunt ad idola. Oleaster. Imperat virtus; & dormimus: annuit vitium; & jam currimus. Utinam se sic sineret homo à vitijs rogari, quemadmodum ad opera virtutum. Seneca l. 3. nat. quæst. c. 27. nihil difficile est naturæ, ubi in finem sui properat. Ad originem rerum parcè utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus; subitò ad ruinam totô impetu venit. Did. Niss. Polit. Cœl. p. 2. l. 2. c. 6.

Repentè ventus irruit à regione deserti. Job. 1. 19. at Ezech. 37. 9. *à quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos, & reviviscant.* Ad evertendam domum, ad inferendam necem, irruit ventus unus: ad conferendam verò vitam à quatuor ventis totidem fœderati venire debuêre. Idem f. 4. D. 5. Quadr. §. 4.

Cum sancto, sanctus ejus, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris; & cum perverso perverteris. Ps. 17. 26. Sanitum ter nominat, sanctus, innocens, electus; & perversum semel tantùm. Cur mali, & perversi, non ter, æquè ac sancti, meminit? Quia, ut quis evadat Sanctus, tribus, & pluribus, indiget Sanctis, qui illum ad probitatem pertrahant: ut verò quis malus evadat, unus, qui pervertat, plus satis est. Idem ibidem.

Ambulavimus vias difficiles. Sap. 5. 7. *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* Ps. 13. 3. Sed, ut ad cœlum tendant, quid requiritur? *Appropinquavit regnum cœlorum &c.* Matth. 3. 2. Novus dicendi modus! homo debet quærere, & sese appropinquare ad regnum cœlorum; at è contra Joannes ait. Nisi cœlum se inclinet, & ad nos veniat; nunquam homo se movebit, ut illud conscendat. Sylveira in Joan. 4.

Ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Os. 2. 14. alij legunt, *seducam* eam in solitudinem. Expende verbum *seduco*, & considera; quòd etiam ad ea, quæ nobis maximè utilia sunt, oportet Deum nos seducere. Oleaster in Gen. 12.

Abscondi talentum tuum in terra. Matth. 25. 25. Compone hunc servum iniquum cum illo Luc. 16. 3. qui ait: *fodere non valeo*, hoc est, laborare. At iste, qui unum talentum acceperat, *abiens fodit in terram.* Hic ad malum strenuus, & impiger; alter ad bonum, & satisfaciendum Domino, piger. Sylveira hic in addit.

§. XI.

Varia de Virtute in genere.

Vinum tuum missum est aquâ. Is. 1. 22. id est, justitia tua missa est cum avaritia, & injustitia. Religiosus miscet vinum cum aqua, quando cum obedientia miscet propriam voluntatem, & judicium cum oratione curiosa; & sæcularia colloquia, cum cœlestibus cogitationibus consolationes viles. Cornelius hîc.

Virtus spontanea quædam res est, & nullius subjecta dominio: quod autem quâdam necessitate coactum est, virtus jam non esse potest. S. Gregor. Nyss.

Multò magis regnans virtus mavult adolescentiam, quàm senectutem; & tanquam intactam Virginem, & nihil probri passam adolescentiam, secum jungit necessitudine, ut cujus vitæ primitias ambiat. S. Chrysost. in Ps. 14.

§. XII.

Virtutes Theologicæ.

Figuræ, Symbola.

Abraham, Isaac, Jacob.

DEus est *Deus Abraham*, conferendo Fidem: *Deus Isaac*, conferendo spem: *Deus Jacob* conferendo Charitatem. S. Bonaventura hîc.

Per Abraham Fides, per Isaac spes, per Jacob Charitas, intelligitur. Hugo Card. in Matth. 1.

Recumbent cum Abraham, & Isaac, & Jacob. Matth. 8. 11. In Abraham Fides, in Isaac Spes, in Jacob Charitas designatur. Sim. Cass. l. 5. c. 12. Hi tres Patres in medium adducuntur: nam in Abraham Fides, quâ placuit Deus; & reputatum est ei ad justitiam: in Isaac verò spes, quasi Sacramentum fidei; & gratiæ, generatur. Porrò per Jacob Charitas designatur: quæ per varia certamina, donec Israel posset Deum deorum in Sion videre,

dere, laboriosè transeat. S. Paschasius l. 5. in Matth.

Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob. Luc. 20. 37. Quare potiùs istos, quàm alios nominavit; cùm sit Deus omnium? Quia in his tribus commendantur, & significantur, tres virtutes Theologicæ, id est, Fides, Spes, Charitas; per quas venitur ad Resurrectionem. Per Abraham Fides, per Isaac Spes, per Jacob Charitas. Hugo Card. hîc.

Aliæ figuræ, & Symbola.

Ex Veteri.

Creavit Deus cœlum &c. Gen. 1. 1. Christianus est cœlum; in quo Luna est Fides, Hesperus Spes, Sol Charitas; astra reliqua cœteræ virtutes. Cornelius hîc.

Ibimus viam trium dierum. Ex. 3. 18. Via trium dierum, est via Fidei, Spei, & Charitatis. Cornelius hîc. Fides demonstrat iter ad terram promissionis, uti columna nubis, & ignis: Spes autem manna suavitatis nos sustentat: at verò Charitas in eam nos introducit, ùt arca fœderis. S. Franc. Sales. de div. am. l. 1. c. 6.

Est nostrum *pro peccato sacrificium* fides. Levit. 3. 1. &c. *hostia pacificorum* spes: *holocaustum* verò Charitas. S. Rupertus hîc l. 1. c. 27.

Tres civitates. Deut. 19. 2. Glossa hîc dicit Fidem, Spem, & Charitatem: ad quas omnes pœnitentes debent confugere.

Surge per Fidem; *propera* per Spem; *veni* per Charitatem. Cant. 2. 10. Idem S. Rupertus hîc.

Sancta Ecclesia, id est, spiritale ædificium; ut ad secreta gaudia pertingat; tres solummodo portas Ezech. 40. 6. &c. habet; videlicet Fidem, Spem, atque Charitatem. Unam ad orientem, aliam ad aquilonem, tertiam ad meridiem. Porta quippe in oriente est Fides: quia per ipsam lux vera nascitur in mente. Porta ad aquilonem Spes: quia unusquisque in peccatis positus, si de venia desperaverit, funditus perit. Unde necesse est, ut, qui per suam iniquitatem extinctus est, per spem misericordiæ reviviscat. Porta ad meridiem Charitas: quia igne amoris ardet. S. Gregorius hîc. hom. 19. post medium.

Ex Novo.

Faciamus hîc tria tabernacula. Matth. 17. 4. Fidei unum, Spei unum, Amori unum. S. Bernardus l. de amore Dei c. 2.

Non permisit secum intrare quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem. Luc. 8. 51. Petrus, qui interpretatur *agnoscens*, designat fidem: Jacobus qui *luctator* interpretatur, Spem: Joannes Charitatem. Et hæ tres virtutes sunt Domino familiarissimæ; & concurrunt ad suscitationem peccatoris à morte; quæ designatur in suscitatione puellæ. S. Bonaventura hîc. Virtutes vivificæ, animam mortuam reviviscere facientes, tres solummodò sunt; quas Theologicas appellamus. Sim. Cass. l. 6. c. 1.

Commoda mihi tres panes. Luc. 11. 5. Isti tres panes intelligi possunt actus Fidei, Spei, & Charitatis; quibus Deus præcipuè colitur. Dion. Carthus. hîc. Hoc est, infunde cordibus nostris Fidem, Spem, & Charitatem. S. Eligius hom. 14.

Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis. Luc. 11. 9. Petimus Fide, per eam ad Christum euntes: quærimus spe; quâ attingimus usque ad interiora: pulsamus Charitate; dum laboribus desudamus: ut, quod petimus, & quærimus, consequamur. S. Bonaventura hîc.

Quis ex vobis &c. Luc. 11. 11. *Panis* intelligitur Charitas, sinè quâ cœtera nihil sunt; sicut sinè pane mensa inops videtur: cui contraria est cordis duritia, quam lapidi comparavit. *Pisces* sunt Fides invisibilium: cui contrarium posuit serpentem, propter venena fallaciæ. In *ovo* indicatur spes: huic contrarium, posuit scorpionem; cujus aculeus venenatus retro timendus est: quia mortifera desperatio in fine est formidanda. Ven. Beda l. 1. in Matth. 7.

Ex Patribus, & alijs.

Prima salutis initia, & ipsa fundamenta, Fides est: profectus verò, & augmenta ædificij, Spes est: perfectio autem, & culmen, totius operis, Charitas. Origenes l. 2. in Rom. 2.

In illa crucis parte, quæ terræ defigitur, Fides, quæ religionis fundamentum est, figuratur: huic scilicet fundamento tota fabrica bonæ operationis innititur. Per supremum verò corum, quod cœteris eminet, Spes intelligitur: quâ noster animus ad capessenda cœlestia provocatur. Illô verò lignô, quod in medio positum binis utrinque porrigitur brachijs, latitudo designatur geminæ Charitatis. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 22.

Quare in Missa ponuntur panis, vinum, & aqua? quia in his res ipsa, & virtus, Sacramenti intelligitur. In aqua intelligitur Fides, quæ latet, & nutritur in aquis. In vino, quod lætificat, & accendit, intelligitur Spes. In pane, qui confirmat, & reficit, intelligitur Charitas. S. Thom. Aqu. opusc. 8. de expos. Missæ.

§. XIII.

De Theologicis Virtutibus varia.

Qui timetis Dominum, credite illi; & non evacuabitur merces vestra. Qui timetis Dominum, sperate in illum; & in oblectationem veniet vobis misericordia. Qui timetis Dominum, diligite illum; & illuminabuntur corda vestra. Eccli 2. 8. 9. 10. Tribus sententijs munit timentes Deum, virtutibus Theologicis. Olympiodorus hîc.

Apertis thesauris suis. Matth. 2. 11. Cùm omnia, juxta vota, vidissent; imò peramplius, quàm crederent, & sperarent; quoniam bonus Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum; majora eis tribuit, quàm acceperit; & potiora, quàm posset provehi spes humana; Pro auro Fidem; pro thure Spem; pro myrrha conservantem ab immunditijs, & à corruptione, Charitatem. Sim. Cass. l. 1. c. 15.

Docete omnes gentes. Matth. 28. 19. Docuerunt homines, in carne angelicè vivere: docuerunt, quid credendum, quid sperandum, quid amandum. Idem l. 14.

Ex merito Fidei videt anima Deum, id est, Filium Dei, & sapientiam Patris: ex merito spei possidet potentiam Dei, id est, æternum Patrem: ex merito charitatis fruitur Deô, id est, suavitate Spiritûs S. S. Bernardinus s. de prosperitate.

Tribus in rebus Christiani culminis fundamenta consistunt: id est, in Spe, in Fide, & Charitate. S. Zeno Veron. de Fide &c.

§. XIV.

Virtutes Cardinales.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo; Patribus, & alijs.

Fluvius egrediebatur de loco voluptatis. &c. Gen. 2. 10. Est paradisus vita beatorum: quatuor flumina, quatuor virtutes. S. Isidorus hîc.

Psallite Domino in cithara &c. Ps. 97. 5. Videntur satis commodè applicari quatuor virtutibus Cardinalibus: cithara Prudentiæ, psalterium Justitiæ, tuba ductilis Fortitudini, tuba canora Temperantiæ. Cithara variarum chordarum sonos miscens unum dulcem concentum efficit. Sic Prudentia varias circumstantias operis boni conjungens, perfectum opus reddit. Psalterium decem chordis instructum Decalogum nobis repræsentat, id est, omnia præcepta Justitiæ. Tuba ductilis malleorum ictibus extenditur, & formatur, ut sonum suavissimum edat: Sic Fortitudo tribulationes patienter ferendo, ità extendit, & perficit hominem Dei; ut suavem illum sonum edat cum Job. *Si bona suscepimus &c.* c. 2. 10. Denique Temperantia, tanquam durum cornu, carnem excedens, & superans; id est, corpus castigans jejunijs, atque vigilijs, tubam spiritualem efficit: qualis erat Præcursor Domini; qui melle Sylvestri, & locustis, contentus, & pilis camelorum indutus, dicebat: *ego vox.* Matth. 3. 4. Bellarminus.

Tria sunt difficilia &c. Prov. 30. 18. Per quadruplicem hanc viam accipe quadrigam virtutum &c. quâ trahimur ad felicitatem æternam. Scilicet per *viam aquilæ in cœlo* significatur Prudentia: utpote quæ mirâ pollet oculorum ad videndum, & prævidendum, acie. Per *viam navis in mari*, Fortitudo: quâ contra fluctus, & procellas, tentationum Mundi hujus fortiter incedimus. Per *viam viri in adolescentia*, Temperantia: quâ adolescentiæ æstus, & cupiditates, moderamur. Per *viam colubri in petra*, Justitia; quæ cuique suum tribuit: sicut coluber, repens per petram, nihil illi adimit. Cornelius hîc.

Tria sunt, quæ benè gradiuntur &c. Prov. 30. 29. Quisque in animæ suæ republica, & regno, incedat fortiter ùt leo; sapienter, ùt gallus; temperanter ùt aries; justè, ùt rex. Idem hîc.

In medio ejus similitudo quatuor animalium. Ezech. 1. 5. Quatuor hæ virtutes adumbratæ sunt in quatuor Cherubinis, stipantibus currum providentiæ, & gloriæ Dei; qui faciem, & speciem, habent quatuor animalium, scilicet leonis, bovis, aquilæ, & hominis; quibus totidem hîc animalia Salomonis ex æquo respondent: leoni leo, bovi aries, aquilæ gallus, homini rex. Idem hîc.

Tulerunt illum in Jerusalem &c. Luc. 2. 22. In obligatione Domini quatuor personæ offerunt: Maria, Joseph, Simeon, & Anna: quia anima, quæ verum sacrificium offerre vult Deo, debet habere comitatum quatuor virtutum Cardinalium. Per Simeonem, qui interpretatur *audiens*, intelligitur Prudentia. *Audiens sapiens sapientior erit.* Prov. 1. 5. Per Annam, quæ interpretatur *gratia*, intelligitur Temperantia: *optimum est, gratiâ stabilire cor, non escis.* Hebr. 13. 9. Per Joseph virum justum, qui interpretatur *augmentum*, intelligitur Justitia: *multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.* 2. Cor. 9. 10. Per Mariam, quæ interpretatur *dominatrix*, intelligitur Fortitudo: *melior est patiens viro forti.* Prov. 16. 32. S. Bonaventura hîc.

Animal primum simile leoni &c. Apoc. 4. 7. In his quatuor animalibus notantur quatuor virtutes Cardinales: in facie hominis Temperantia, leonis Justitia, vituli Fortitudo, id est, patientia; aquilæ Prudentia. S. Bernardinus apud Sylveira hîc.

Claritas respondet Prudentiæ, subtilitas Temperantiæ, agilitas Fortitudini, impassibilitas Justitiæ: quia Justitia perpetua est, & immortalis. S. Bonaventura s. 2. in hexam.

Temperantia respondet terræ; quæ aridam reddit, & tamen ornat, & vestit floribus: Prudentia respondet aquæ perspicuitati. Justitia aeri: aer enim ascendit, & descendit, ad dextram, & ad sinistram, movetur. Fortitudo respondet vigori ignis. Idem ibidem s. 6.

Virtutes configurantur quatuor Causarum efficacijs. Fortitudo debetur Efficienti, Prudentia Formæ, Justitia Fini, quæ regulat; Temperantia Materiæ, nè defluat. Idem de Virt. Cardin. Serm. 6.

Sicut

Sicut ignis purgat fæces metallorum, ità Justitia purgat vitia malefactorum. In aere illustrante, & viam, quâ eundum sit, monstrante; accipe Prudentiam dirigentem. In aqua, ardorem refrigerante; & terram, nè dissolvatur in pulverem, suô humore continente; accipe Temperantiam, ardorem concupiscentiæ restinguentem. In terra, percussâ undique aquis, & tamen immobiliter permanente; accipe Fortitudinem in periculis roborantem. Geminiani l. 1. c. 84.

Tempus docet quatuor Virtutes Cardinales. *Primo* Prudentiam: tres partes habet tempus; sic juxta Tullium, tres partes Prudentia: scilicet memoria in recordatione præteritorum, intelligentia in ordinatione præsentium, & providentia in provisione futurorum. De quibus Deut. 32. 29. *utinam saperent*, scilicet præterita, & *intelligerent* præsentia, *ac novissima providerent*, id est, futura. *Secundò* Justitiam: cujus est, communitatem servare sinè personarum acceptione. Hanc communitatem Justitiæ Tempus præcipuè servat: quia nihil est eô communius; & omnibus æqualiter est commune. *Tertiò* Fortitudinem: pertinet enim ad virum fortem; non otiô vel ignaviâ, torpescere; nec propter aliquam difficultatem ab opere virtutis desistere: sed, si aliquando remitti contingat, continuò reviviscere. Quæ omnia Tempus docet: nunquam enim quiescit; sed continuò cursum peragit. *Quartò* Temperantiam; quæ maximè necessaria est ad conservationem sanitatis, & gratiæ spiritualis. Sicut moderatô tempore in suis qualitatibus corpori nihil salubrius. Idem l. 1. c. 84.

Alia.

Deus judex justus, fortis, & patiens. Ps. 7. 12. Nota, quòd in hoc versu in Christo ostenduntur esse quatuor virtutes Cardinales: Prudentia per hoc, quod dicit *Judex*: ad prudentiam enim pertinet discernere, & judicare: *Justus*, ecce Justitia: *fortis* ecce Fortitudo: *patiens*, ecce Temperantia. Hugo Card. hîc.

Beati pauperes spiritu &c. Luc. 6. 20. S. Ambrosius dat causam, cur Lucas quatuor tantùm assignet Beatitudines: quia contentus, inquit, fuit, quatuor amplecti virtutes Cardinales. Temperantiam in prima: *beati pauperes*. Justitiam in secunda: *beati qui nunc esuritis*, scilicet *justitiam*, ut addit Matth. 5. Prudentiam in tertia: *beati, qui nunc fletis*. Habes, ait Ambros. Prudentiam, cujus est flere occidua; & ea, quæ æterna sunt, quærere. Fortitudinem in quarta: *beatis eritis, cùm vos oderint homines*. Cornelius hic.

In hac vita Virtus non est, nisi diligere; quod diligendum est. Id eligere; Prudentia est: nullis inde averti molestijs; Fortitudo est: nullis illecebris; Temperantia est: nullâ superbiâ; Justitia est. S. August. ep. 52.

Si currus est anima; habet equos vel bonos, vel malos. Boni equi virtutes sunt animæ; mali equi passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos restringit, & revocat; bonos incitat. Boni equi sunt quatuor: Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Justitia. Mali aqui iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. S. Ambros. l. de Isaac, & anima, c. 8.

Titulus XVI.

VITA.

§. I.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Die sextò parent, quod inferant. Ex. 16. 5. Sex diebus vitæ nostræ cibaria comparanda sunt in septimum diem æternitatis; ut ijsdem in æterna quiete cœlesti vivamus. Ità Origenes, Rupertus, Cyrillus. Apud Cornelium hîc.

De manè usque ad vesperam. Job. 4. 20. id est, ab initio vitæ usque ad finem. Hugo Card. hîc.

Militia est vita hominis super terram. Job. 7. 1. Nam, sicut belli tempore, miles nunquam aliquid certi sibi spondere potest, nec in eodem versatur statu; sed modò victoriam refert, modò in fugam compellitur: hodie cædit, cras ab hoste cæditur; adeò ut semper arma eum gestare necesse sit: Sic nihil in hac vita habetur stabile, sed omnia fortunæ mutationi subjecta sunt: nam, si manè victor fueris, vesperi clades timenda, vel excidium: adeò ut nunquam certi aliquid tibi promittere valeas. Besseus D. 1. Epiph.

De torrente in via bibet. Ps. 109. 7. Sicut torrens pluvialibus aquis collectus redundat, perstrepit, currit; & currendo decurrit, id est, cursum finit: sic est omnis iste cursus mortalitatis humanæ. Nascuntur homines, vivunt alijs, moriuntur; rursusque morientibus alij nascuntur, succedunt, accedunt, decedunt. S. Prosper. hîc.

Extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris. Prov. 20. 20. Lucerna Symbolum est vitæ. Sicut enim vita alitur humidô radicali, sic lucerna oleô; eoque deficiente languet, & emoritur. Cornelius hîc.

Ægyptijs lucerna Symbolum vitæ erat: quòd nihil aliud putarent vitam esse, quàm ignem humore, velut olei liquore, nutritum. Idem in Is. 60. 1.

Jam hyems transijt. Cant. 2. 11. Possumus etiam per hyemen vitam præsentem intelligere. S. Gregor. hîc. Hyems est vita præ-

sens; in qua nos, etsi jam spes ad superna erigit, adhuc tamen mortalitatis nostræ frigidus torpor astringit. Idem mor. l. 27. c. 14.

Et ecce quasi statua una grandis. Dan. 2. 31. Quid est aliud hujusmodi statua, nisi humana figura, sive humana vita? Richardus à S. Victore de erud. hom. inter. l. 1. c. 26.

Ex Novo.

Erat parasceve, quod est ante Sabbathum. Marci 15. 42. Est parasceve nomen Græcum, & interpretatur *præparatio.* Unde sextam feriam sic appellabunt Judæi: quia ea, quæ Sabbatho erant necessaria, præparabant. Parasceve vitam præsentem significat; in qua necessaria præparari debent vitæ futuræ. Hugo Card. hîc.

Venit in omnem regionem Jordanis. Luc. 3. 3. Congruè circa Jordanem de Judicio sermo ejus est; Jordanis enim idem est, ac *fluvius Judicij.* Et amœnus quidem fluvius est; sed in mare mortuum defluebat. Egregius typus vitæ nostræ: quid illa est? nisi Jordanis fluvius amœnus; divitijs, voluptatibus, honoribus, lætus. Verùm in mare mortuum descendit, in mortis abyssum transeunt fluctus; manet luctus. Marchantius D. 4. adv.

Gravati erant somnô. Luc. 9. 32. Somnus est vita præsens, qnô gravantur oculi interiores. Ab hoc somno evigilat homo, cùm moritur. Et tunc potest videre Majestatem Dei; antè non. Hugo Card. hic.

In Cana Galilææ. Joan. 2. 1. Galilæa interpretatur *transmigratio.* Vita ergo præsens Galilæa est; transmigrans de præsentibus ad futura. Hugo à S. Vict. de 7. hydrijs.

Venit nox. Joan. 9. 4. Præsens vita dicitur dies: & mors dicitur nox, vel futurus status: quia dies dati sunt ad operationem; noctes ad quietem. Hugo Card. hîc.

Per dies quadraginta &c. Act. 1. 3. Quadragesimus numerus est Symbolum peregrinationis nostræ in hoc Mundo. Hinc quadraginta annis peregrinati sunt filij Israël in deserto. Ità Christus hîc quasi quadraginta diebus peregrinatus fuit; &, ijs peractis, ascendit in cœlum. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Dies Sanctæ Quadragesimæ vitam Sæculi præsentis significant: sicut & dies Paschæ æternam beatitudinem præfigurant. S. Aug. l. 2. in capite jejunij de tempore.

Sicut Quadragesimæ dies ante Pascha significaverunt laboriosam vitam in hac ærumna mortali: sic isti dies læti significant futuram vitam, ubi erimus cum Domino regnaturi. Idem s. 6. de diversis.

Pelagus est longè, latèque protensum, hæc vita: & quemadmodum in mari universo sinus diversi alijs, átque alijs tempestatibus commoventur præcipuè; sic & in vita nostra fieri videmus. S. Chrysost. hom. 82. in Matth. 26.

Mercaturam hanc vitam existimo. Si negotiatus fueris; quæstum facies; parva magnis, caduca sempiternis, commutans. Quòd si nundinarum tempus tibi fluere sinas, nullum aliud es postea habiturus. S. Gregor. Naz. in sententiis.

Quid hominis vita aliud est, quàm rota, quæ perpeti rotatu versatur. S. Antiochus hom. 30.

Quadragenarius numerus typum præsentis Sæculi tenere videtur; dum anni quadripartitis vicibus currunt; & Mundus quatuor partibus terminatur. V. Beda l. 1. in Matth. 1.

Similis est vita nostra ludo scacorum, ubi à bene ludentibus diabolo illuditur. Sicut ergo unô tractu malè factô, vel non factô, ludus amittitur, vel totum lucrum: Sic unô opere malè factô, vel neglectô, totius vitæ nostræ fructus perditur. Hugo Card. in Ecclesiastæ 9.

Vita nostra quasi linea est circumducta (circulus) rediens ad idem punctum: à pulvere enim incipiens, & per defectus naturales quasi circulariter progrediens, ad pulverem revertitur. Blesensis s. 36. in Ded. Cal.

§. II.

Vita brevis, fragilis.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri, & Novo.

Dies mei velociores fuerunt Cursore. Job. 9. 25. Cursor, licèt celeriter currat; tamen temporis aliquantulum, & in dormiendo, & comedendo, consumit: dies autem hominis nullam moram faciunt. Stella in Luc. 1.

Quasi gutta aquæ maris deputati sunt. Eccl. 18. 8. Tria hîc agnoscit Hugo: brevitatem vitæ in gutta, instabilitatem in aqua, amaritudinem in mari. Sensus est: si conferatur gutta maris immensis Oceani aquis, quid erit? sic vita hominis æternitati. Octavianus hîc.

Ecce uncinus pomorum. Amos 8. 1. Vita humana rectè comparatur pomis. 1. Quia, sicut poma citò in gemmas erumpunt, crescunt, matureścunt, carpuntur: ità & homines. 2. Sicut è pomis alia matura, alia immatura, sponte decidunt; alia in arbore putrescunt; alia rubent; alia manu carpuntur; alia baculô, & vi, dejiciuntur: ita hominum alij in ætate virili, alij in juvenili, naturali morte decedunt; alij in senectute. Hinc Job. 9. 26. *dies mei pertransierunt, quasi naves poma portantes.* Hæ enim naves celeriùs aguntur, cœteris: nè poma, quæ citò putrescunt, corrumpantur, antequam ad portum appellant. 3. Vides arborem florentem, & floribus comptam, imò onustam: adverte, ex quinquaginta floribus vix unus in pomum matu-

maturum evadet. Antequam enim gemmeſcant, plurimi vel ventô decuſſi, vel æſtu arefacti, vel à vermiculis arroſi, vel humore deficiente marceſcentes, decidunt. Ex ijs verò, qui gemmeſcunt, plurimi pariter, antequam matureſcant, ſimilibus caſibus in terram corruent. Ità ex quinquaginta infantibus, qui naſcuntur, vix unus in virum evadit: ſed alii in infantia, alij in pueritia, alij in adoleſcentia, moriuntur. 4. Inter arbores infirmiſſima eſt malus, maximéque quæ dulcis eſt, ait Plinius l. 17. c. 24. Sic inter animalia quid infirmius homine? Cornelius hic.

Veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix. Matth. 17. 2. Nix non eſt durabilis, modicô calore diſſolvitur; ità ut nihil ampliùs de ea reperiatur. Ipſa vita nivis inſtar in aquam reſolvitur, ac in terram labitur. *Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non reverteruntur.* 2. Reg. 14. 14. Dum hyeme terra nivibus tecta, fulgore ſuô repercutit oculos; ſed mox, ut radiô ſolari reſolvitur, terræ permixta lutum facit; & patent, quæ ſuô candore texerat, ſordes: ſic, durante vitâ, reſplendet fulgor divitiarum. Quid verò remanet, nive corporis reſolutâ? *Putredo, & filius hominis vermis.* Job 25. 6. Jonghen ex nupt. agni p. 1. Exh. 23.

Quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens; & deinceps exterminabitur. Jacobi 4. 15. Hinc & Pſ. 77. 33. Ubi nos habemus: *defecerunt in vanitate dies eorum;* Chald. vertit. *conſumpti ſunt dies vitæ veſtræ tanquam vapor oris in hyeme.* Cornelius in Eccleſiaſtæ 1. 2.

Ex Patribus, & alijs.

In hac germinum ſpecie, & in illo virentis herbæ munere, imago eſt vitæ humanæ; & naturæ, conditionisque noſtræ, inſigne quoddam ſpectatur, & ſpeculum elucet. Quæ enim firmitudo in carne, quæ ſalubritas poteſt eſſe diuturna? Hodie videas adoleſcentem validum, pubeſcentis ætatis viriditate florentem, gratâ ſpecie, ſuavi colore: craſtinâ die tibi, faciem, & ora, mutatus occurrit. Et qui pridie tibi lautiſſimus decoræ formæ viſus eſt gratiâ; aliô die miſerandus apparet, ægritudinis alicujus infirmitate reſolutus. S. Ambroſ. hexam. l. 3. c. 7.

Unius cujusque hominis vita quanta eſt? adde quantoslibet annos, duc longiſſimam ſenectutem: quid eſt? nonne aura matutina? S. Auguſt. Conc. 1. de prima parte Pſ. 36.

Vita noſtra naviganti ſimilis eſt. Is namque, qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit; quia impulſu navis ducitur. Ità ergo & nos ſumus; qui, ſive vigilantes, ſive dormientes; ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes; ſive volentes, ſive nolentes; per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. S. Gregor. ep. 26. Andreæ Scholaſtico.

Quid, quæſo, præſentis vitæ incolatus, niſi ſpiritualis quædam domus; quo ad commorandum delegati ſumus à Domino? an non quotidiè, & absque intervallo, domus iſta conſumitur, veteraſcit, caſuique propinquat? tot, ut ità dicam, ſubtrahuntur lapides, quot prætereunt dies. S. Laur. Juſt. de contemptu Mundi c. 17.

Teſtimonia.

Ex Veteri.

Quot ſunt dies annorum vitæ tuæ? Gen. 47. 8. De diebus, non annis, uterque loquitur: quia ſicut dies facilè finitur, ſic & vita Alvarez Illuſtr. 287.

Dies mei velocius tranſierunt &c. Job 7. 6. Non ſemper volant aves, non ſemper cervi currunt; at vita in perpetuo fluxu eſt. Idem ibidem.

Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos. Pſ. 38. 6. Noſtra vita velut quibusdam pugillis, & palmis, menſuratur. S. Chryſoſt. hic.

Generatio præterit, & generatio advenit. Eccleſiaſtæ 1. 4. Sapienter Eccleſiaſtes à nativitate incepit, & morte, temporariæ hujus vitæ nos admonuit. Propterea enim & Moyſes primum quidem ſuum volumen Geneſim inſcripſit; Exodi verò ſecundum nominavit: ut hiſtoria figuratè nobis hanc temporariam vitam deſcriberet. Olympiodorus hic.

Vita noſtra naviganti ſimilis eſt: is namque, qui navigat, ſtat, ſedet, jacet, vadit; quia impulſu navis ducitur. Ità ergo & nos ſumus; qui, ſive vigilantes, ſive dormientes, ſive tacentes, ſive loquentes, ſive ambulantes, ſive volentes, ſive nolentes; per momenta temporum quotidie ad finem tendimus. S. Gregor. Epiſt. l. 6. ep. 26.

Ex Patribus.

Vitæ hujus principium mortis exordium eſt: nec priùs incipit augeri ætas noſtra, quàm minui. Cui ſiquid adjicitur ſpatij temporalis, non ad hoc accedit, ut maneat; ſed in hoc tranſit, ut pereat. S. Ambroſ. l. 2. de vocat. gent. c. 8.

Quidquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur; & quotidie fit minus, minúsque, quod reſtat: ut omninò nihil ſit aliud tempus vitæ hujus; quàm curſus ad mortem. S. Auguſt. de civit. l. 13. c. 10.

Tempus cuique noſtrum proximum eſt; quia mortales ſumus: inter caſus ambulamus. Si vitrei eſſemus, minùs caſus timeremus. Quid fragilius vaſe vitreô? & tamen ſervatur, & durat per ſæcula. Idem l. 1. de V. D. ſecundùm Matth.

Sentisne, obſecro, quando infans, quando puer, quando juvenis, quando robuſtæ ætatis, quando ſenex, factus ſis? Quotidie morimur, quotidiè commutamur: & tamen æternos nos eſſe credimus. Hoc ipſum, quod dicto, ſcribitur, quod relego, quod emendo; de vita mea tollitur. Quot puncta notarij, tot meorum damna ſunt temporum. S. Hieron. ep. 3. ad Heliodorum.

Qui dudum infans, ſubitò puer; qui puer, repentè juvenis; & uſque ad ſenectutem per ſpatia mutatur incerta; & antè ſe ſenem intelligit, quàm juvenem non eſſe ſe miratur. S. Hieron. in Iſ. c. 40 2.

Canos videmus in pueris; capilli deficiunt, antequam creſcunt: nec ætas in ſenectute deſinit; ſed incipit à ſenectute. Sic in ortu adhuc ſuo ad finem nativitas properat. S. Cyprianus l. ad Demetrianum.

§. III.

Vita miſera, & ærumnoſa.

Figuræ, Symbola.

Apparuit clibanus fumans. Gen. 15. 17. Fornacis ſimilitudine exprimi videtur vita humana, quæ implicata iniquitatibus ſæculi hujus, intus quaſi fornax æſtuat diverſis cupiditatibus; foris velut quôdam fumô obtexitur; nè videat veritatis faciem. S. Ambroſ. l. 2. de Abrah. c. 9. in fine.

Jam hyems tranſijt. Cant. 2. 11. Hyems eſt tempus vitæ mortalis; quod, æternæ comparata, rectè hyems imbrifera, & procelloſa, nuncupatur; ob ingentes ærumnarum imbres, quibus tam reprobi, quàm Electi, comprimuntur. De Ponte hîc Exh. 17. §. 3.

Verè ſalix eſt vita: nam arbor ſterilis ſalix eſt: à nobis autem dulcis vitæ fructus defluxit. S. Gregor. Nyſſ. or. in funere magni Meletij Ep. Antioch.

Annon hæc vita noſtra, & res humanæ, mare quoddam ſunt? Nimirum in ea multum quoque eſt ſalſuginis, & inſtabilitatis. Venti ſunt tentationes, quæ nobis accidunt, & alij caſus inopinati. S. Greg. Naz. or. 13.

Teſtimonia.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Miſericordiâ motus ſuper eam. Luc. 7. 13. Tam miſerum eſt, naſci; tanta felicitas, mori: ut nato de vita compati, denato autem de morte gratulari, poſſis. Matrem viduam ſuperſtitem, ac mœſtam, non defunctum adoleſcentem, Chriſtus miſeratus fertur ab Evangeliſta. Dicebat Seneca: ſtratagema eſt naturæ, homines ſinè ratione naſci. Nam ſi ratione inter vitæ primordia pollerent, quâ poſſent calamitates futuras prævidere; quis lacrymabilem vitam diligeret? Did. Niſſ. ſ. 5. D. 4. Quadr. §. 4.

Et lacrymatus eſt Jeſus. Joan. 11. 35. Veſtræ non debent à Salvatoris lacrymis diſcrepare, ſi eſtis Salvatoris amici: qui non pro morte Lazari, ſed pro ipſius revocatione ad miſerias temporales, planxiſſe fertur. Bleſenſis. Lacrymatus eſt, non tam quòd mortuus eſt; quàm quòd revocari illum oportebat ad tolerandas rurſus hujus vitæ miſerias. Rupertus hîc.

Iſta vita in corpore, unbra eſt vitæ, atque imago; non veritas. S. Ambroſ. in Pſ. 118. ſ. 3.

Neſcio, unde venerim huc? in iſtam, dico, mortalem vitam: mortalem, dicam, vitam? an mortem vitalem? neſcio. S. Auguſt. Conf. l. 1. c. 6.

In doloribus vivere, non eſt vivere. Idem ſ. 112. de diverſ.

Nox quidem vita hæc dicitur, cùm æternæ comparatur: nam, qui illam vitam contemplari dignè potuerit; illius comparatione, quidquid hîc lucidum cernitur, noctis obſcuritas eſſe judicatur. S. Gregor. l. 5. Expoſit. in 1. Reg. 14.

Haud ſcio, an hæc vita mors potiùs dicenda ſit? ac mors contrà vitæ nomine appellanda? S. Greg. Naz. Carm. de nat. humana.

Nunc, quemadmodum in utero puellus, ſic in Mundo vivimus, multis intercluſi anguſtijs; venturique ſæculi nec fulgorem, neque claritatem valentes contueri &c. S. Chryſoſt. Paræneſi ad Theodor. lapſum.

Nunc quidem in vita non ſumus, ſed in morte. Idcirco optabat Paulus dicens: *quis me liberabit à corpore mortis hujus?* Rom. 7. 24. S. Baſilius in Pſ. 33.

Hæc, quæ dicitur vita, non eſt vita: ubi nec requies à labore, nec ſecuritas eſt à timore; ubi fraudes, ubi calumniæ. S. Fulgentius ſ. de Laz. reſuſcitato.

Terret me vita mea. Namque diligenter diſcuſſa, apparet mihi, aut peccatum, aut ſterilitas, ferè tota vita mea: &, ſi quid fructûs in ea videtur; ſic eſt, aut ſimulatum, aut imperfectum, aut aliquô modô corruptum; ut poſſit, aut non placere, aut diſplicere, Deo. S. Anſelmus l. de miſeria hominis.

B. Theodorus Studita in varijs ſermonibus vocat vitam noſtram Crucigeram.

Tota hæc vita facta eſt ſibi Paraſceve Crucis: illic autem feſtivus, & ſplendidus, æternam celebrat gloriam Reſurrectionis. B. Petrus Dam. l. 1. ep. 19.

§. IV.

Vita mixta proſperis, & adverſis.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Fecit ei tunicam polymitam. Gen. 37. 3. Sic Deus juveni causâ dilectionis, præ reliquis tunicam facit, & induit Religionis. Polymita dicitur, quæ ex filis diverſi coloris variegata. S. Chryſoſt. hom. 8. in Matth. Deus mœſtis læta miſcet ſanctis; quos nec tribulationes, neque jucunditates, ſinit habere perpetuas: ſed tum de adverſis, tum de proſperis, juſtorum ritum, quaſi admirabili varietate contexit. Univerſaliter nulla tela texi poteſt; niſi filis rectè, & transverſim, in crucis formam diſpoſitis. Junghen ex Nupt. agni p. 1. Eph. 3.

Commutans manus. Gen. 48. 14. Alij legunt: *intelligere fecit manus.* Nempè ſciens, & prudens, Jacob ità decuſſavit manus; ut minorem primogenito præferret. Sic ſæpe

Patris,

Patris, ac Pastoris, æterni, providentia intelligere facit manus suas, commutans eas: nimirum prosperitatem in adversitatem; & è contrà. Et tametsi occulta sint nobis ejus consilia; semper manus intelligentes sunt. Doultreman. l. 5. c. 2. Sect. 2.

Calix in manu Domini vini meri plenus misto. Ps. 74. 9. Per *vinum* merum intelligunt Lorinus, Bellarm. &c. severitatem divinæ justitiæ: per *mixtum*, temperamentum divinæ misericordiæ: nè semper totum sit misericordia, nec semper justitia; sed inclinetur de una in alteram; prout occasio exigit, & merita hominum. *Verumtamen fæx ejus non est exinanita*, id est, ultima pars, & gravissima justitiæ vindicativæ, adhuc remanet; & servatur usque ad ultimum diem Judicij; ut explicat Bellarminus. Sylveira in Joan. 16. Vinum merum jucunditas sola; fæx amaritudo summa; mixtum, juncta simul; & permixta, bona, & mala. Merum æterna felicitas, fœx sempiterna infelicitas; mixtum ex prosperis, & adversis, temporalis mutabilitas. Quantumcunque quis in hac vita floreat; necesse est, ut aliquam amaritudinem sentiat: *quia calix in manu Domini &c.* Item, quantumcunque quis in hac vita dejicitur; omnino aliquâ quandoque consolatione relevatur: *quia calix &c.* Si igitur perturbaris, noli deficere: si consolaris, noli securus esse: *quia inclinavit ex hoc in hoc.* In die malorum memento bonorum; & in die bonorum memor sis malorum: *quia inclinavit &c.* Ecce video vas iræ perfusum ex calice Domini, & repletum amaritudine: evacuatur iterum vas iræ, & repletur ex eo vas misericordiæ. Richardus à S. Vict. in Ps. 74.

Nigra sum &c. Cant. 1. 4. Per nigrum lugubrem colorem ærumnas intellige. Subdit tamen: *Sicut tabernacula Cedar.* ad significandum: quòd sicut hæc tabernacula mutabilia sunt; ità nigrorem ex adversis, & decorem ex prosperis, variari in hac peregrinatione. De Ponte hic Exh. 22.

Venit manè, & nox &c. Is. 21. 12. Unum promittitur ad consolationem; alterum prædicitur ad eruditionem; utrumque ad utilitatem. - Acsi apertiùs diceret: sic transiet nox, ut iterum redeat; sic rediet dies, ut iterum recedat. *Venit manè, & nox.* Si in nocte es, noli desperare; quia veniet manè: si in die es, noli considere; quia veniet nox. Manè ergo promittitur; nè laborantes deficiant: nox futura prædicitur; ut cauti fiant. Richardus à S. Vict. l. de Verbo incarnato. c. 7.

Similitudo autem vultûs eorum &c. Ezech. 1. 10. Dei omnia moderantis quadrigam videns Ezechiel notavit, sub altero jugo hominem, & leonem, esse; sub altero vitulum, & aquilam. Ferox dum rugit leo, de vicina hominis humanitate, sub eodem jugo existente, temperatur. Servitium tolerat durum vitulus: sed illi adstat liberrima ales aquila. Nullibi unum sinè alterô: servituti assuitur libertas; feritati humanitas. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 10.

Scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. Ezech. 2. 9. Liber hic totius humanæ vitæ periodum continebat. Tria in hoc librò scripta: duò tristia, quæ lacrymas cient; *lamentationes, & væ:* unum jucundum; *carmen.* Vita peragi non potest sinè aliquâ lætitiâ. Sed, si sapis, ità gaudio indulge; ut duplicem portionem, lacrymarum, & mœroris injicias. Pinna Ethol. 242.

Daniel erat in foribus regis. Dan. 2. 49. Qui in foribus est, ille nec satis ingreditur, neque planè exit domo. Voluit ergo significare Daniel: quòd, licèt tam gratiosus regi, in foribus tamen erat, quasi abituriens: quia gratiâ illâ excidere poterat. Habebat, nec habebat, bona: quia mobilia, & fluxa; non firma Did. Niss. t. 6. D. 5. Quadr. §. 4.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Superseminavit Zizania. Matth. 13. 25. Semper Zizania infelicitatis in tritico prosperitatis. S. Aug. in Ps. 93. poteris te convertere ad aliquam voluptatem, ubi spinas non senseris? In bonorum cupiditatem quantæ sunt spinæ? amores turpes quantas molestias habent! Delectata est Rachel in flore formæ; sed non sinè spinâ sterilitatis: Liæ datum est granum fœcunditatis; sed non sinè Zizaniô deformitatis. Et in regum agris crescunt afflictonum Zizania. David, omnium hostium victor, à filio fugit. Rex Balthasar in mediô convivio gaudiorum ad unam manum conturbatur. Dan. 5. Paoletti D. in Epiph.

Nonne duodecim sunt horæ diei? Joan. 11. 9. Juxta Lyranum, &c. Jesus suam in Judæa ostendit securitatem ex facili rerum humanarum mutatione: quia singulis horis omnia mutantur; nunc adversitas, nunc prosperitas. Baeza t. 2. l. 8. c. 3. §. 10.

Surrexerat antè floribus immixta tenera sinè spinis rosa; & pulcherrimus flos sinè ullâ fraude vernabat. Postea spina sepsit gratiam floris: tanquam humanæ præferens speculum vitæ: quod suavitatem perfunctionis suæ finitimis curarum stimulis sæpe compungat. Vallata est enim elegantia vitæ nostræ, & quibusdam sollicitudinibus obsepta; ut tristitia adjuncta sit gratiæ. S. Ambros. hex. l. 3. c. 11.

Donis suis flagella permiscet: ut nobis omne, quod nos in Sæculo delectabat, amarescat: & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cœleste desiderium inquietè excitet: átque, ut ità dicam, delectabiliter mordeat, suaviter cruciet, hilariter contristet. S. Gregor. hom. 16. in Ezech. post initium.

Si vitæ istius cursum veraciter attendimus; nihil in eo firmum, nihil invenimus stabile: sed quemadmodum viator, modò per plana, modò per aspera, graditur; sic nobis utique in hac vita manentibus, nunc prosperitas, nunc occurrit adversitas. S. Gregorius ep. 51.

Sicut in longo peregrinationis itinere, nunc est pulvis, nunc lutum; nunc serenum, nunc pluvia:

pluvia: ità modò ſpes, modò timor; modò dolor, modò gaudium, in hac vita. Bleſenſis ep. 167.

Mundus lactucarum perſimilis eſt: in quo & oleum ſolatiorum; & acetum, acrimoniaque, adverſitatum invenitur. Beſseus D. 3. Paſch.

Teſtimonia, & exempla.

Ex Veteri.

Cùmq; ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abraham - dictumq; eſt ad eum: ſcito prænoſcens, quòd peregrinum futurum ſit ſemen tuum - - & affligent quadringentis annis. - Et poſthæc egredientur cum magna ſubſtantia. Gen. 15. 12. 13. 14.

Invenitque Joſeph gratiam, coram Domino ſuo. - Gen. 39. 4. *En introduxit virum Hebræum &c.* v. 14.

Iratus eſt valde, tradiditq; Joſeph in carcerem &c. v. 20.

David in eadem domo & Saul, & Jonatham habuit.

Achior tractus à lictore, & ad arborem ligatus. Judith 6. 9. ſed, ruptis vinculis, ductus in Bethuliam gaudet, cùm placet Hebræo. Sic alternis agit fortuna; læta miſcet triſtibus, ſpinis roſas. Velloſo hîc.

Riſus dolore miſcebitur &c. Prov. 14. 13. Lappones ſub rigido ſeptentrione algentes; ut ſe recreent, convivia inſtruunt, accitis citharædis: in his ſaltant, tripudiant; ſed mox in gemitus, & alta ſuſpiria, revoluti in terram corruunt. Cornelius hîc.

Defecit gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter. Thren. 5. 15. In præſentiarum, ſicut nulla ſinè miſerijs plena ſunt gaudia; ità ſinè lamentis vix, aut nulla, inveniuntur cantica. S. Paſchaſius hîc.

Ex Novo.

Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua &c. Matth. 21. 8. Per quam urbis januam paulò antè aſello inſidens, populorum vallatus agminibus; palmarum, olivarúmque, ramos in manibus geſtantium, atque clamantium, *Oſanna! benedictus &c.* perrexit ad templum; per eandem hodie blaſphemantibus turbis, tam ignominiosè rejectus, ad Crucis ſupplicium trahebatur. S. Laur. Juſt. de triumph. &c. c. 16.

Modicum non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me. Joan. 16. 16. Chriſtus D. ſic ſe ſubtrahit, ut iterum redeat: nec enim patitur, ut quis prematur graviùs. Si eſt moleſtia ex abſentia, erit recreatio ex redeuntis præſentia. Sylveira hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Blandiris, nè fatigemur in via: corripis, cædis, ac dirigis; nè aberremus à via. S. Auguſt. ſ. 4. de V. D.

Si ſemper Deus in iſtis proſperitatibus faveret nobis, ut omnia nobis abundarent; nullamque in tempore iſto mortalitatis noſtræ tribulationem, nullas preſſuras, anguſtiásque, pateremur: non diceremus, niſi iſta eſſe ſumma bona, quæ præſtat Deus ſervis ſuis; & majora ab illo non deſideraremus. Ideo autem huic vitæ malè dulci miſcet amaritudines tribulationum; ut alia, quæ ſalubriter dulcis eſt, requiratur. Idem in Pſ. 43.

Apud Deum nihil tantùm ſuave placet, niſi quòd in ſe mordacitatis habet aliquid, & veritatis: Paſcha enim Chriſti cum amaritudinibus manducatur. S. Hieron. ep. 127. manſ. 5.

Si triſtia ſemper acciderent; quis ſuſtineret? ſi ſemper proſpera, quis non contemneret? ſed rerum tanta gubernatrix Sapientia, horum perneceſſariâ viciſſitudine, eô moderamine Electis ſuis curſum vitæ temporalis alternat; ut nec adverſa frangant, nec læta diſſolvant: cùm potiùs & iſta ex illis gratiora, & illa ex his tolerabiliora, reddantur. S. Bernardus ep. 136.

Univerſorum Deus noſtri curam gerens, non ſemper in adverſis nos manere relinquit; ut non opprimatur noſtra infirmitas: ſed celeriter & ipſe opitulatur, firmans noſtram alacritatem, & mentem excitans. Neque ſemper in proſperitate nos eſſe relinquit; ut nè fiamus negligentiores, & in vitiorum partes transfugiamus. S. Chryſoſt. hom. 40. in Gen.

Nota: de quolibet die creationis dicitur: *factum eſt veſpere, & manè, dies unus.* Gen. 1. Solius autem diei ſeptimi non facit mentionem de veſpere; licèt, ſicut alij, veſperum habuerit. Ut intelligas: quòd quamvis in hoc Mundo nobis aliqua requies, gaudium, & voluptas, ſit (quæ per *manè* ſignificantur) nullum tamen eſt manè, quod ſuum veſperum non habeat. Solum illud clarum manè per otium diei ſeptimi ſignificatum non habebit ullum veſperum, aut finem: nam æternùm perdurabit. Diez Beatitudo.

§. V.

Vita proba.

Ex Veteri, & Novo.

Dilectus meus mihi. Cant. 2. 16. Totus vixit, & totus mihi mortuus eſt: *& ego illi* ſimiliter tota vivam, & tota moriar. Hugo Card. hîc. Anima ſancta dicit Chriſto: Dilectus meus mihi vivit, & ego illi vivo, non mihi. Theodoretus apud Cornelium hîc.

Sume citharam. Iſ. 23. 16. Per citharam ſignificatur recta vita. 1. Quantùm ad carnis mortificationem; propter chordarum materiam. 2. Quantùm ad virtutum connexionem; propter cantûs concordantiam. 3. Quantùm ad dulcedinem boni operis; propter audientis lætitiam. S. Thom. Aqu. hîc.

Appropinquavit regnum cœlorum. Matth. 4. 17. Regnum cœlorum eſt, & Chriſtus, & vita virtutibus prædita. Quando enim quis ſuper terram vivit ſicut angeli, nónne cœleſtis eſt? atque ità in unoquóque noſtrum eſt regnum

regnum cœlorum; si angelicam vitam agimus. Theophylactus hîc.

Oportet semper orare. Luc. 18. 1. Nec hoc aliter impleri potest in tota nostra vita; nisi ut conversatio talis sit: ut in conspectu Dei oratio deputetur. S. Thom. Aqu. in Cant. 4.

Vivo ego, jam non ego. Gal. 2. 20. q. d. ad alia quidem omnia mortuus sum, non sentio, non attendo, non curo: si quæ verò sunt Christi; hæc vivum inveniunt, & paratum. S. Bernardus in Cap. jejun. c. 7.

Ex Patribus, & alijs.

Qui bene agendo vivit Deo, hic verè vivit: quia æternam habet vitam. S. Ambros. in Rom. 6.

Hoc est vitâ vivere; virtute vivere; beatæ vitæ actus habere in istius corporis vita. Idem l. de paradiso c. 9.

Vita justi mortis est imitatio. Idem de bono mortis c. 3.

Nec quidquam est aliud bene vivere; quàm ea facere, quæ Deo placent. S. August. l. de beata vita.

Tota vita Christiani hominis, si secundùm Evangelium vivat, crux est, atque martyrium. Idem s. 3. in festo. S. Laurentij. Libro de Sanctis.

Faciamus de terra cœlum; monstremus rectè vivendo gentilibus, quibus bonis carebunt. Nam, quando laudabiliter nos vivere videbunt, faciem regni cœlorum aspicient. S. Chrysost. hom. 44. in Matth. 12.

Probata Christianorum vita majorem apud multos authoritatem sibi vendicat, quàm signa. Siquidem hæc apud impudentes, & malos, homines malum concitant opinionem: vita autem pura etiam ipsum diaboli os majorem in modum obstruere poterit. Idem hom. 6. in 1. Cor. 1.

Omni tubâ clarior est per opera virtutum exhibitio: & ipsâ luce splendidior est munda vita; licet innumeri sint, qui calumnientur. S. Chrysost. hom. 6. in var. loc. Matth.

Sic satagite, quasi & nostra vita describenda sit; & in sublimi collocanda, ut omnibus conspicua sit. S. Ephrem ep. ad Joannnem Monachum.

Unum hoc ab utroque nostrûm agebatur; ut virtutem coleremus, atque ad futuras spes vitæ nostræ rationes accommodaremus; ante mortem à terra migrantes. S. Gregor. Naz. orat. 30. in laudem Basilij.

Sic vivamus nobis, ut ad Dei gloriam, proximique profectum, nostra militet vita. Transformamur in singulos, communicantes nos omnibus; ità ut illud Apostoli compleatur in nobis: *omnibus omnia factus sum.* 1. Cor. 9. 22. S. Laur. Just. de triumph. &c. c. 3.

Nihil aliud est bene vivere; quàm totô corde, totâ animâ, totâ mente, Deum diligere. Idem ligno vitæ de charitate.

Uxor est conversatio tua: bona vita, uxor bona: mala vita, uxor mala. Flij tui opera tua. S. Bonaventura. s. 2. D. 13. Pent.

§. VI.

Vita longæva, vel brevis, moraliter.

Ex Veteri.

IN quocunque die comederis ex eo, morte morieris. Gen. 2. 17. An mox illô die prævaricationis mortuus? Vivebat, cùm comedit, non Deo, sed sibi. Ergo mortuus est adhuc vivens, non vivens Deo. Castillo Illat. 38.

Vixit Seth centum quinq; annis. Gen. 5. 6. Nota: in generatione Seth, quæ est Electorum; & Cain, quæ est reproborum; semper de Electo dicitur: vixit tot annos, & mortuus est; quod de nullo reproborum dicitur: nec de eorum vita fit mentio, quia fuit prava: & quia præsens eorum vita non fuit vita, sed mors potius. Nec aliquis illorum mortuus esse dicitur: mors enim talium non finita est; sed in perpetuum morientur. Diez f. 4. D. 2. Quadr.

Mensis iste (quo Dominus populum ex Ægypto eduxit) *vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni.* Ex. 12. 2. Cur Deus anni supputationem ab illo mense, & non à præcedentibus, instituit? S. Gaudentius tr. 1. non sunt imputati Israëlitis illi dies, quos consumpserunt in Ægypto; sed quando ingemuerunt ad Dominum conversi ab operibus duris. Castillo Illat. 38.

Filius unius anni erat Saul &c. 1. Reg. 13. 1. Sic enim erat innocens, quando regnare cœpit, sicut filius unius anni est; & in eadem innocentia duobus annis regnâsse dicitur. S. Rupertus in 1. Reg. 19. Cur unius anni esse dicitur, cùm regnare cœpisset? nisi ut ejus innocentia prædicetur. - Illô solùm tempore nos vixisse gaudeamus, quô innocenter, & humiliter, viximus. Nam illa tempora, quæ in Sæculi vanitate, & fluxa carnis vitâ, consumpsimus; quasi perdita minimè memorantur. S. Gregor. hîc.

Dies, quos regnavit Salomon in Jerusalem, super omnem Israël, quadraginta anni sunt. 3. Reg. 11. 42. Et tamen Josephus l. 8. antiqu. c. 3. Salomon, inquit, jam admodum senex moritur, exactis regni annis octuaginta. Utrúmque conciliat Theodoretus q. 37. in 3. Reg. existimo, hunc quidem simul numerâsse omnes illos annos; illum autem, id est, authorem historiæ Regum, eos solos, quos transegit in pietate, ac vera religione. Mendoza in 1. Reg. 13. 1. annot. 13. Sect. 2.

Mortuus est senex, & plenus dierum. Job. 42. 16. Notandum est, quòd quidam moriuntur dierum vacui; quidam pleni. Vacuus dierum moritur, qui in vita sua vanitatibus hujus Mundi inserviens, vitæ æternæ merita moriendo secum non detulit. Plenus verò dierum migravit à Sæculo, qui operam virtutibus dedit. Bonum siquidem est bene vivere, sed longè meliùs bene mori. Blesensis tr. seu compend. in duo priora capita Job. In Scriptura sacra non facilè plenus dierum ponitur, nisi is; cujus per eandem scripturam

vita laudatur. Vacuus quippe dierum est; qui, quamlibèt multum vixerit, ætatis suæ tempora in vanitate consumpsit. S. Gregorius. In Job. 42.

Dies mei sicut umbra declinaverunt. Ps. 101. 12. Si brevitatem vitæ suæ exprimere voluit, cur non dixit, sicut sol, qui velocissimè currit? Quia non solùm brevitatem suæ gloriæ, sed etiam inanitatem, ostendere voluit. S. Bernardus s. 20. in Cant. declinaverunt sicut umbra: quia præterierunt sinè fructu. q. d. sol quidem velocissimè pertransit; sed egregia virtutis opera post se relinquit; aurum, gemmas, flores, excolit: at umbra infructuosa evanescit. Mendoza in 1. Reg. 10. annot. 6. Sect. 1.

Consummatus in brevi explevit tempora multa. Sap. 4. 13. id est, tantum meruit illô brevî tempore, quô vixit, quantum alius multis temporibus vivens. Hugo Card. hîc.

Ex Novo, Patribus, & alijs.

Impletum est tempus pariendi Elisabeth. Luc. 1. 57. Impletum est vitæ tempus, cùm Sancti viri ex hoc vitæ curriculo demigrarent. Plenitudinem justi vita habet; inanes autem dies sunt impiorum. S. Ambrosius hîc.

Triginta & octo annos habens in infirmitate sua. Joan. 5. 5. Quæ verba si à Philosopho gentili legerentur, diceret, hoc non rectè scriptum esse: nam anni non possunt haberi. Aristoteles enim dicit: de tempore non habemus, nisi nunc. Sed quis dubitat, rectissimè scriptum esse, quod Spiritu S. dictante scriptum est. Insinuat igitur, ipsum tempus habuisse; eò quòd ex eo commodum, & lucrum, reportârit: quia patientiam habuit in illo longo morbo. Diez Patientia.

Perdit, quod vivit, qui te Deum non diligit. Qui curat vivere non propter te, Domine, nihil est, & pro nihilo est. S. August. Manuali c. 4.

Illud agamus in terra, quod transire possit in cœlum. Faciamus transmissiones ad Dominum nostrum: ut, quod in peregrinatione colligimus, in patria congregemus: ut de laboribus nostris non in dies, neque in annos; sed in æterna Sæcula gaudeamus. S. Eucherius hom. 2.

Illum tantùm diem vixisse te, computa; quem non malitia, non invidia, non superbia, contaminavit: quo voluntates proprias abnegâsti; quem sinè ullâ regulæ transgressione duxisti. Illum diem applica ad vitam, cujus lucrum venit ad animam tuam. B. Cæsarius Arel. hom. 27.

Sacra Scriptura nos docet, in hoc Sæculo Christianis Fidelibus vitam longam non prodesse, sed bonam. S. Fulgentius ep. 2. ad Gallam.

Non magnum est; imò magis malum est, multis vixisse diebus, si non senueris virtutibus: cùm *puer centum annorum* moriturus sit Is. 65. 20. *& peccator centum annorum maledictus erit.* Guarricus s. 3. de Purif. B. V.

§. VII.

Vita activa, & Contemplativa.

Figuræ, Symbola.

Ex Veteri.

Vidit scalam - angelos quoq; Dei ascendentes, & descendentes. Gen. 28. 12. Scalas vidit Jacob per somnium; & in ipsis scalis vidit angelos ascendentes, & descendentes; & lapidem, quem sibi posuerat ad caput, unxit. Audistis, quia Messias Christus est: audistis, quia unctus Christus est. - Sic est & Ecclesia. Angeli Dei boni Prædicatores prædicantes Christum, hoc est, super Filium hominis ascendunt, & descendunt. Quomodo ascendunt? & quomodo descendunt? Ex uno habemus exemplum. Audi Apostolum Paulum:

Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim raptum hujusmodi usq; in tertium cœlum &c. 2. Cor. 12. 2. Ascendentem audistis? descendentem audite. *Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam.* 1. Cor. 3. 1. 2. Ecce descendit, qui ascenderat. Quære, quomodo ascenderit? usque ad tertium cœlum. Quære, quomodo descenderit? usque ad lac parvulis dandum. S. August. tr. 7. in Joan. 1. 50. Jacob Patriarcha dormiens vidit apertis cœlis scalam à cœlo in terram; & angelos ascendentes, & descendentes. Fiat hoc in Ecclesia. Angeli Dei, annuntiatores sunt veritatis: ascendant, ut videant. *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum &c.* Descendant, & videant: quia *Verbum Caro factum est &c.* Ascendant, ut erigant magnos; descendant, ut nutriant parvos. Vide ascendentem Paulum:

Sapientiam loquimur inter perfectos. Vide descendentem: *lac vobis potum dedi, non escam.* S. August. in Ps. 44. Scalam sibi construxerat spiritualem, cujus cacumen tangebat cœlos; per quam ascensus frequentabat, & descensus: ascendebat utique, contemplanda cœlestia, ac meditando divina: descendebat autem, cùm, exigente causâ, sibi indulgeret, & proximo. S. Laur. Just. s. in festo S. Hieronymi. Per angelos designantur Sancti; quorum est, ascendere ad Deum, & descendere ad proximum. S. Thom. Aqu. hîc.

Lia lippis erat oculis; Rachel decora facie & venustô aspectu. Gen. 29. 17. Activa per Liam lippam; contemplativa per Rachelem pulchram: cognoscendo enim, & amando, Deum pulchrum, efficimur pulchri, ait August. tr. 9. in ep. Joan. de Ponte in Cant. 1. 6. Exh. 11. §. 1.

Tetigit nervum femoris ejus, & statim emarcuit. Gen. 32. 25. Jacob grandi quidem spiritûs commodô. Sed & magnô carnis suæ vicit detrimentô. Denique claudicat is, qui vicit. Quomodo claudicat? videlicet unô pede terræ innitens, alterum à terra suspendens, id est, activam vitam pro cura subditorum non omnino relinquens; & Contemplativæ pro ejus dulcedine totis viribus inhærens. Rupertus l 8. c. 9. in Gen.

Non

Non vocaberis ultrà Jacob &c. Gen. 35. 10. Credit Abulensis, eum ex fortitudine, & victorijs, duo illa nomina sortitum, *Jacob, & Israel: luctator* scilicet, ac *videns Deum.* Nam, velut alter Hercules, luctatus est cum plurimis laboribus, cum fratris minis, cum ingratitudine Laban: rursum cum timore fratris, cum angelo totâ nocte, cum seditionibus liberorum apud Sichimitas, cum nece Josephi illata, ùt putabat &c. S. Thom. Aqu., Lyran., Abul., inquiunt: Jacob hic vocatur Israël: quia Deus hic evexit Jacobum; ùt, qui hucusque vitam activam egerat contra hostes, & vitia, dimicando; nunc Contemplativam agat. Cornelius hic.

Duo Cherubim Ex. 25. 20. quos Moyses ex Deo præcepto fecerat, extensas alas ad contemplandum, & volandum, habebant; sed *respiciebant se vultibus mutuò.* Ità tu, licèt sis contemplativus; non ideò vultum à proximo averte; sed illi, ùt poteris, succurre. Stella in Luc. 8. 42.

Si dormiero, dicam quando resurgam; & rursum expectabo ad vesperam. Job. 7. 4. Quiescens quippe in vespera contemplationis manè desiderabat; quò surgeret ad actionem: rursumque negotijs fatigatus expectabat vesperam libenter, repetens otia contemplationis. S. Bernardus s. de Cantico Ezechiæ Proph.

Interroga jumenta; & docebunt te: & volatilia cœli; & indicabunt tibi. Job. 12. 7. Jumenta significant activos; quia colunt terram: volucres Contemplativos, propter volatum. S. Bonaventura in Ps. 118.

Lætentur cœli. Ps. 95. 11. id est, alti Contemplativi: *& exultet terra*, id est, simplices activæ vitæ dediti, *ante faciem Domini.* Thom. Kemp. conc. 3. de Incarnat. D.

Tempus amplexandi; & tempus longè fieri ab amplexibus. Eccl. 3. 5. Quia modò actioni, modò debent intendere Contemplationi. S. Bonaventura hic.

Fasciculus myrrhæ. Cant. 1. 12. in activa: *Botrus Cypri* v. 13. in Contemplativa, quæ mentem dulcedine reficit. Qui exercent se in activa, imitantur Christum crucifixum; qui in Contemplativa, Christum resuscitatum, & glorioſum. de Ponte hic Exh. 7. §. 3.

Ecce tu pulchra es &c. Cant. 1. 14. Dicitur bis pulchra, ab operibus vitæ activæ, & Contemplativæ. Per hanc pulchra coram Deo, cui assistit; per actionem verò hominibus, quibus prodest. Idem ibidem Exh. 9.

Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Cant. 2. 6. Læva ejus, sinistra Christi; quæ denotat vitam activam: erit *sub capite meo*, id est, secundariò intenta: *& dextera illius*, id est, vita Contemplativa, per quam intendo mihi, *amplexabitur me*, id est, erit super caput meum: quia erit ad quod primò intendam. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 1.

Speciosa mea Cant. 2. 13. Per Contemplationem: *amica*, cùm prædicando, ministrando, consulendo, sponso acquirit lucrum. Idem in Ps. 137.

Quasi palma exaltata sum. Eccl. 24. 18. Egregium charitatis Symbolum palma: in sublime assurgens, dactijlis tamen dependentibus onusta: ùt quæ Deum intimè complectitur, & conversationem suam in cœlis habet; ad utilitatem tamen proximorum sese demittit. Cornelius hic.

Qui sunt isti, qui ùt nubes volant? & quasi columbæ ad fenestras suas? Is. 60. 8. Acsi dicat: Apostoli mei sunt: ipsi volant, nullò quieti otiò; sed, impellente Spiritu S. cunctis gentibus pluviam salutaris doctrinæ portantes. Ipsi sunt quasi columbæ simplices; attamen serpentis prudentiam habentes. Columbæ istæ singulæ stant ad fenestras suas, id est, exercent, quas acceperunt Spiritûs S. gratias divisas; semper prædicando, volantes ùt nubes; semper contemplando per illas fenestras suas cœlum suspicientes; meditando gementes, gemendo meditantes. S. Rupertus hic.

Manus hominis sub pennis eorum. Ezech. 1. 8. Manus hominis sub pennis, est virtus operis sub volatu contemplationis. Quid per manus, nisi activa? & quid per pennas, nisi Contemplativa designatur? S. Gregor. hom. 3. hîc. Non sunt ipsa verba, sed sensus.

Animalia ibant, & revertebantur. Ezech. 1. 14. Ibant ad prædicationem, & revertebantur ad Contemplationem. de Ponte in Cant. 2. Exh. 15. §. 1. Ibant ad supera; revertebantur ad infima, ut proximos juvarent. Idem in Cant. 6. 9. Eph. 8. §. 3.

Ex Novo.

Impleverunt ambas naviculas. Luc. 5. 7. Duæ naviculæ, activa, & Contemplativa. Sim. Cass. l. 9. c. 15.

Pedes ejus unguento ungebat. Luc 7. 38. Qui Deum diligit cum Magdalena, pedes ungat operibus vitæ activæ; caput Contemplativæ. de Ponte in Cant. 1. 2. Exh. 32. §. 2.

Osculabatur pedes ejus. Ibidem. Vitam activam, atque Contemplativam, duo labia appellamus. Labium inferius activa vita; labium superius Contemplativa. Sim. Cass. l. 8. 40.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10. 42. Non ait, totum elegit, sed partem perfectionis, vitam scilicet Contemplativam, ùt notat Cajetanus: alteram enim vitam, scilicet activam, Marthæ reliquit: ex utrâque enim componitur consummata perfectio. Sylveira in Act. 6. 4. In his duabus sororibus duas vitas cognoverim, Contemplativam videlicet, & activam; quæ subvenire cupiunt homini ægrotanti: mittentes amorem legatum ad Christum omnium Vitam; qui nostra mala impugnaturus advenit. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Obtulerunt ei partem piscis assi, & favum mellis. Luc. 24. 42. Piscis assus vita activa consumens nostram humanitatem laborum prunis: favus mellis contemplatio dulcis eloquiorum Dei. Theophylactus q. 11.

Conversus Petrus vidit illum Discipulum &c. Joan. 21. 20. Quid per Petrum, nisi vita activa? quid per Joannem, nisi vita Contemplativa, designatur? Illi dicit, *pasce:* hic su-

per pectus requieſcit. Euſebius Emiſs. in Nat. S. Joan. Evang.

Et pedes ejus &c. Apoc. 1. 15. Poſt oculos, ùt flammam ignis, ignitos pedes refert: quia, ſicut per oculos intelligitur vita Contemplativa; ità & per pedes activa. Et utráq; debet eſſe inflammata amore divini Spiritûs. Sylveira hîc.

Datæ ſunt mulieri alæ duæ. Apoc. 12. 14. Hæ alæ ſunt vita activa, & Contemplativa. Hugo Card. hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Duæ vitæ, activa videlicet, & Contemplativa, cum conſervantur in mente; quaſi duo oculi habentur in facie: dexter namque oculus vita Contemplativa eſt; ſiniſter activa. S. Gregor. mor. l. 6. c. 17.

Luna, quæ creſcit, & minuitur; ſignat hominem in vita activa, & contemplativa. Quando vacat Contemplationi, tunc ſummè illuminatur fulgoribus cœleſtibus: quandò verò actioni vacat, tunc minùs illuminatur. Et non vivit homo, qui non minuatur, quando ſe dat actioni: exceptô Chriſtô, qui fuit perfectus in actione, & contemplatione. S. Bonaventura hexam. ſ. 20.

Circinus. Lem: *Hinc fixus, & inde movetur.* Maſenius.

Utramque junge.

Tibi dixit cor meum: exquiſivit te facies mea; faciem tuam Domine requiram. Pſ. 26. 8. Id eſt: hactenus exquiſivi te per opera vitæ activæ, quærens tibi placere, & non alijs, niſi propter te: deinceps autem etiam faciem tuam requiram; intendens, & cognoſcere, & faciem per contemplationem intueri. de Ponte in Cant. 1. 12. Exh. 3. §. 1.

Ecce ego mitto angelum meum. Malach. 3. 1. *Angeli eorum ſemper vident faciem Patris.* Matth. 18. 10. Angelus, id eſt, *miſſus:* mittuntur ad hominum cuſtodiam; & cum hominibus ità morantur, ut ſimul à reſpectu Patris non recedant. Eſcobar. t. 5. Proph. Chr. l. 11. Obſ. 3.

Totus ſuus, & totus omnium, erat: ut nec charitas à cuſtodia ſui, nec proprietas ab utilitate communi eum impedire, vel retardare, in aliquo videretur. Si videres hominem ſolum, & ſecum habitantem; putares ſoli vivere Deo & ſibi. Si videres hominem medijs immerſum turbis, & implicitum curis; diceres, patriæ natum, non ſibi. S. Bernardus in feſto S. Malachiæ.

§. VIII.

Vita activa.

Figuræ.

Jacet paralyticus. Servus Centurionis Matth. 8. 6. Activa eſt vita: quæ pro ſupernæ vitæ dextralibus ſervire deberet; ſed malè ſe habet; cùm paralyſim patitur, quæ diſſolutio eſt membrorum. Nulla major morum diſſolutio, quàm non quod decet, ſed, quod libet, velle perficere. Sim. Caſſ. l. 5. c. 12.

Sint lumbi veſtri præcincti. Luc. 12. 35. Succincti lumbis ſunt, qui activam vitam agunt: ejuſmodi enim habitibus utuntur operarij; quibus & ardentibus candelis opùs eſt. Opùs enim habet vita activa etiam judicij donô: ut is, qui activam vitam agit; non ſolùm ſciat, quod oporteat facere; ſed & quomodo. Multi enim bonum quidem fecerunt; ſed non bene: non habuerunt ardentes lucernas in manibus, hoc eſt, non habuerunt rectum judicium. Theophylactus hîc.

Vita activa præfertur Contemplativæ.

Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt. Prov. 14. 4. Hebr. *mundum eſt*, hoc eſt, ait Votablus: qui laborat, habet, quòd manducet: qui autem otium ſectatur, egeſtatem habet in domo. Bos erat victima: unde religionis eſt ſymbolum, & mortificationis. Salazar verſum citatum ſic explicat: ſicut, qui caret bobus, habet præſepe, id eſt, ſtabulum mundum; qui autem boves habet, etſi ſtabulum immundius illi ſit, gaudet tamen proventu. Sic, qui curam animarum non ſuſcipit, ſed ſibi totus vacat, majorî forſan puritate conſcientiæ fruitur: qui autem operam ſuam proximo navat, hic mentis ſuæ ſtabulum immundius habet: nam ex activa vita ſemper aliquid ſordium, ſaltèm levium, adhæret: tamen uberiores fructus metit. Cornelius hîc.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Invitaverat ſponſum Cant. 1. c. ult. ad lectuli floridi, concinnæ, ac pulchræ, domûs requirem; reſpondit ipſe: *ego flos campi;* acſi corrigens eam dicat: quid me invitas ad lectum floridum, qui natus ſum ad labores, ærumnas, perſecutiones, & pugnas? ſum flos, non ſolùm domi clauſus, ſed foris expoſitus. Flores in lectulo languent, & areſcunt; in campo florent, & vireſcunt: ſic virtutes in pace defloreſcunt: & à me lectulus tuus floridus. de Ponte hîc Exh. 20. §. 2.

In Jacob inhabita; & in Iſrael hæreditare. Eccl. 24. 13. Jacob *luctator* dicitur, Iſraël *videns Deum.* Priùs ſis Jacob, luctator fortis contra carnis illecebras, contra inſidias dæmonis: deinde hæreditaberis in Iſrael; accipies velut præmium actionum vitæ activæ, ſummam Dei contemplationem. Diez Contemplatio.

Melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. Eccl. 42. 14. Contemplationi addicta anima, ſit tibi mulier filum ducens, meditationis clauſtris addicta. Vir autem, miniſter Evangelij, ad campum proſiliens certaturus. Revertitur hic vulneratus ad clauſtra. S. Bernardus ſ. 12. in Cant: objurgat temerariè virum de prœlio revertentem mulier nens in domo. Si quis de clauſtro eum, qui verſatur in populo, interdum nimis diſtrictè, minúſq; circumſpectè, ſeſe agere deprehenderit; non ad judicandum confeſtim proſiliat; ſed meminerit ſcriptum: *melior eſt iniquitas viri &c.* Nam tu quidem, in tui cuſtodia vigilans, benefacis: ſed, qui juvat multos, & meliùs facit, & viriliùs. Quod ſi implere non ſufficit abſque aliqua iniquitate, hoc eſt,

abſque

ábsque aliqua inæqualitate vitæ; memento, *quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Escobar. t. 1. Par. Chr. l. 1. Sect. 4. Obs. 2. Melior, Deoque gratior, est vir Apostolicus, etsi in defectus aliquos labatur; quàm solitarius, vel monialis, sibi soli, Deoque, vacans; ideóque defectuum vitæ activæ expers. Sicut melior est canis venaticus, qui lepores capit; etsi aliquando currendo per sentes pedes cruentet: quàm catellus speciosus, qui heræ suæ sinu continetur. Cornelius hîc.

§. IX.

Vita Contemplativa.

Num. 1.

Figuræ.

Esther interpretatur *elevata*, vel *abscondita*: & signat animam contemplativam; quam in contemplatione elevat Deus, & abscondit *in abscondito faciei suæ à conturbatione hominum.* S. Bonaventura. Spec. B. V. c. 10.

Per Joannem B. nullum aptiùs, quàm contemplativum virum moraliter accipimus. Hic Joannes manet in deserto non tam materiali, quàm spirituali; dum sedet solitarius, & elevat se supra se: quâ sublevationè supernâ super cunctam hanc confusam rerum fluctuantium, & exúndantium, multitudinem attollitur. Hanc subtus deserit: quâ derelictâ profectò manet in deserto quodam mentis secretissimo, & abditissimo, solis expertis agnito. Gerson. Lect. 2. in Marc.

Num. 2.

Contemplativa præfertur activæ.

Suburbana autem eorum non venean. Levit. 25. 34. Hac re significabatur; Levitas præ omnibus debere vacare sibi, & Deo: ideoque subinde secedere extra urbem, & strepitum populi; & vacare sanctæ quieti, solitudini. Quare domos urbanas vendere poterant, sed non suburbanas. Hinc discant Religiosi, Mariam præponere Marthæ, orationem actioni. Errant, qui se studijs, alijsque negotijs, ità occupant, ut orationem negligant &c. Cornelius hîc.

Ne suscitetis &c. Cant. 2. 7. Qui enim Electi cujuslibet mentem, vel in orationibus devotis Deo loquentem, vel in sacris lectionibus divina mandata, sive promissa, meditantem, importunus impedierit; sponsam utique Christi de sopore beato, priusquam ipsa velit, excitat. V. Beda hîc.

Surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis. Jon. 1. 3. id est, in explorationem gaudij, quod significat contemplationem; quam desiderant aliquando multi, quos Dominus mittere vult ad activam. Hugo Card. in Gen. 48.

Maria - sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius &c. Luc. 10. 39. Sapidiora confiteris fercula, quæ Maria sedens, & audiens, accipit; quàm quæ Martha satagens præparat, & apponit: in his enim panis hominum; in illis autem erogatur panis angelorum. Hildebertus ep. 37.

Num. 3.

Contemplativa juvat Activam.

Immisit Dominus Deus soporem in Adam: cùmq; obdormisset, tulit unam de costis ejus. Gen. 2. 21. S. Augustinus somnum hunc extasim fuisse putat: ità dulci divinorum contemplatione illectus sensibus alienatus erat. Tunc Adam Evæ utilior, cùm contemplationi devotior. Ora, cùm Evæ vitam infundis; & tunc aptiùs vivificabis proximum. Tunc Adamus ossi refundit vitam, cùm oratione alatus cœlum frequentat. Est enim oratio salutis vena, persuasionis efficacia, reprehensionis energia, omnisque externæ actionis animâ. Addo: adeò efficax ad proximorum salutem oratio; ut minùs possint, & longa jejunia, & præclara virtutum opera. Naxera in Jos. 15. §. 14.

Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis &c. Ex. 13. 21. Nubes sic hominibus superior, ut cœlo approximet; nec adeò remota, ut aspectum hominum fugiat. Idem in Jos. 14. §. 6.

Cùmq; levaret Moyses manus &c. Ex. 17. 11. Moyses typus vitæ Contemplativæ, Jesus activæ: quódque hæc ab illa dirigi, omnémque suam vim, & victoriam, trahere, & haurire, debeat. Sic enim Josue vires pugnandi, & vincendi, hausit ab oratione Moysis. Cornelius hîc.

Fons signatus. Cant. 4. 12. Sponsus sponsæ puritatem laudans, eam clauso fonti assimilat: utpote quem néque ferarum pes sordidet, néque pulvis perturbet. Hunc ergo fontem, quem adeò sedulè clausum dixerat, jam cunctis floribus, viretisque, amœnos subministrare latices ostendit: *fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* v. 15. Contraria sibi sponsus dixisse videtur: si enim sigillô clausus, quomodò jam impetu fluens, & hortorum flores abluens? Imò, ut copiosiores hortis aquas impertiatur, priùs est signatus, & clausus, sigillis. In abdito acquisivit, quos ditior postea latices plantis omnibus propinaret. Naxera tr. de B. V. §. 16.

Erat (Joannes) *in desertis.* Luc. 1. 80. Quare? & quoúsque? *usq; in diem ostensionis suæ ad Israël:* quatenus interea loqueretur Dominus ad cor ejus in solitudine; revelans, & indicans; quæ esset ipse facturus ad Israel, & docturus. Gerson. tr. 11. sup. Magnif.

Reversi sunt pastores. Luc. 2. 20. Scilicet ad custodiam gregis commissi. In quo eruditur devoti: ut, post contemplationem Salvatoris, revertantur ad exercitium actionis. *Animalia ibant, & revertebantur.* Ezech. 1. 14. S. Bonaventura hîc.

Exijt, qui seminat. Luc. 8. 5. Scilicet de domo ad agrum; hoc est, quiete ad laborem. Idem hîc.

Hujus rei gratiâ flecto genua mea ad Patrem D. N. I. C. ut det vobis &c. Eph. 3. 14. 15. Cur non confugit ad ferrea vincula; &c. conducibiliùs videbatur dicere: hujus rei gratiâ carceris tenebras patior, compedes susti-

neo &c. quàm precibus incumbere. S. Chryſoſt. l. 2. de precat. illinc intelligi poterit, quanta ſit vis ſanctarum precum; quòd Paulus per totum terrarum orbem velut alatus diſcurrens, in carceribus habitans, flagella ſuſtinens, geſtans catenam; vivens in ſanguine, & periculis; inſuper & dæmones ejiciens, ac mortuos ſuſcitans, morbos abigens: in harum rerum nullâ fiduciam poſuit ſervandi homines; ſed precibus communijt orbem: poſtque miracula, poſt excitatos mortuos, ad precationis præſidium accurrit. Naxera in Joſ. 15. §. 14.

Ecce in medio throni - agnum - habentem oculos ſeptem; qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei miſſi in omnem terram. Apoc. 5. 6. Quomodo ad terram delegati, & in medio throni? Quia ſpiritus ibi manent, unde mittuntur. Sic terram peragrant, ut cœlo vivant: ſic cœlo vivunt, ut hominum extirpandis vitijs, virtutibusque augendis, inſerviant. Idem in Joſ. 14. §. 6.

Mulier illa *amicta ſole, & in utero habens, clamabat parturiens, & cruciabatur, ut pariat.* Apoc. 12. 2. Hôc ipsô tempore aquilæ alas mutuatur, & jam deſerta colit, quæ inhabitaverat cœlum. *Datæ ſunt mulieri alæ duæ &c.* v. 14. En ænigma Prædicatoris, & Zelatoris animarum: mulier videlicet volans & clamans. Clamat, ut ſerpentis conatus elidat; ut Chriſtum in audientium cordibus pariat: fugit; nè ſerpentinô halitu faſcinata hæreat. Hugo Card. hæ alæ ſunt vita activa, & Contemplativa. Ità animarum ſuſpirat lucra, ut videatur remotiſſima habitare deſerta: ità incolit deſerta, ut animarum ſtudioſiſſimè exambiat lucra. Idem ibidem.

§. X.

Propter activam abrumpe Contemplativam.

Ex Veteri.

Dimitte me: jam enim aſcendit aurora. Gen. 32. 26. Gloſſa angelica: q. d. tempus eſt, ut ab inviſibilibus ad temporalia tractanda deſcendas. Juſſus eſt intermittere ſtudium orationis, & rem curare familiarem. Non enim eſt grata Deo oratio, quæ tunc fit, cùm faciendum aliud. Richardus in Cant. 4. Si, propter occupationem utilem, orationem aliquis intermittat, ipſa occupatio vice orationis reputabitur; ut, juxta Apoſtolum 1. Theſſ. 5. 17. *ſinè intermiſſione oret*, qui ſemper bene operatur. Did. Niſſ. Pol. Cœl. p. 2. l. 6. c. 7.

Vade, deſcende citò: *peccavit populus tuus.* Ex. 32. 7. q. d. meditationem hanc cœleſtem deſere; operi potiùs incumbe; & populo, ut à peccato deſiſtat, ſuggere. Beſſeus D. 2. adv.

Nunquid fratres veſtri ibunt ad pugnam; & vos hic ſedebitis? Num. 32. 6. In hoc reprehenſibiles ſunt quidam; qui, dum volunt arcem contemplationis aſcendere, volunt quieſcere; & ad laborem actionis recuſant deſcendere. Et hi deſignantur per filios Ruben; de quibus dicitur, quòd voluerunt ultra Jordanem remanere. S. Bonaventura in Luc. 9. 29.

Surge, propera, amica mea &c. Cant. 2. 10. Surge de ſtrato illo multùm tibi amabili: in quo tuimet curam agere, in pſalmis, & orationibus, delectaris. Veni ad impendendam etiam proximis curam ſalutis. V. Beda hîc.

Fuge Dilecte mi &c. Cant. 8. 14. Tanquam bona ſponſa optat ad tempus auxiliô ſeparari, non ab ejus fide, vel amore; ſed ab ejus ſuavitate: hoc eſt, à contemplationis dulcedine ad tempus cedere; ut poſſit alijs jam converſis intendere per informationem morum, & doctrinæ. S. Thom. Aqu. hîc Lect. 2.

Ex Novo.

Venit ad Diſcipulos ſuos, & invenit eos dormientes. Matth. 26. 40. Nullô reſponsô ſuſceptô, interpolavit orare permodicum: reverſus tamen ad piam, & utilem, actionem: nam venit confortaturus Diſcipulos. Oportet ſiquidem orationem intermittere pro utilitatibus proximorum; maximè ubi ſpiritualia bella timentur. Et diſcretionis inſignis eſt, virtutis actum pro alio actu virtutis intermittere. Simon. Caſſ. l. 13. in Evang. Sic orabat ad Dominum, ut non obliviſceretur ovium ſuarum: quin imò tunc interrupit orationem; ut rediret ad Diſcipulos excitandos. S. Bonaventura in Luc. 22.

Et reverſi ſunt paſtores &c. Vide §. præcedenti.

Quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Act. 1. 11. Cur illos increpat angelus, cùm laudabile ſit cœlum ſuſpicere? S. Athanaſ. or. in aſcenſ. quid ſtatis? Mundo miraculum hoc prædicate: q. d. ſurgite, & implete munus veſtrum Apoſtolicum: prædicate Evangelium, & agite de ſalute hominum. Sylveira hîc.

Surge, deſcende. Act. 10. 20. Surge ab oratione. Sæpe oratio, vitaque Contemplativa, omittenda ob activam. Sylveira hîc.

Et audivi poſt me vocem magnam. Apoc. 1. 10. Cur à tergo hæc vox exhibita eſt Joanni? S. Anſelmus, Richardus, & Rupertus, cenſent; hôc ſitu vocis Joannem, qui contemplationi rerum divinarum vacabat, ad humana, putà ad aliorum correctionem, & inſtructionem, revocari. Cornelius hîc.

TITULUS XVII.

VOCATIO DIVINA.

§. I.

Vocationes variæ.

VEni de Libano ſponſa mea veni &c. Cant. 4. 8. Ter dicitur, *veni.* Venit enim ſponſa ad Chriſtum; dum in hoc Mundo vivens bona, quæ poteſt, operatur. Venit, quando in hora mortis anima, ipſa videlicet ſponſa, è carne exuitur. Venit tertiò, quando in die Judicij ultimi carnem reſumit, & cum Chriſto thalamum cœleſtem ingreditur. S. Gregorius hîc.

Exijt - conducere operarios in vineam ſuam. Matth. 20. 1. Quidam à pueritia ad operandum opera regni Dei accedunt: & ipſi ſunt, qui primò manè conducuntur ad vineam. Alij autem in adoleſcentia veniunt ad Dei culturam: & ſunt ipſi, qui horâ tertiâ invitantur. Alij verò viri perfecti: & ipſi ſunt, qui in ſexta vocantur. Alij autem jam ſenes adducuntur ad Dei culturam; & ipſi circa nonam vocantur. Alij autem in ipſo exitu ſenes ad plenum: & ipſi ſunt, qui circa undecimam vocantur. Origenes tr. 10. hîc. Quia ad vitam bonam alius in pueritia, alius in adoleſcentia, alius in juventute, alius in ſenectute, alius in decrepita ætate, perducitur; quaſi diverſis horis operarij ad vineam vocantur. S. Gregorius hom. 19. in Evang. hîc.

Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum &c. Luc. 5. 2. Admirare Domini diſpenſationem, quomodo per propria & familiaria ſua, quemque attrahit: ſicut magos per ſtellam; ità & piſcatores per piſces. Theophylactus hic.

§. II.

Vocationis divinæ efficacia.

EMittet verbum ſuum, & liqueſaciet ea. Pſ. 147. 18. Ecce venit illud cryſtallum Saulus poſt cædem, & lapidationem Stephani: duritiâ quâdam ſtupidus in Chriſtum, petijt literas à Sacerdotibus, ut undique exhiberet Chriſtianos, anhelans cædem. Durus eſt iſte, & gelidus, contra ignem Dei. Sed, quanquam eſſet durus, quanquam gelidus; ecce ille, qui *emittit verbum ſuum &c.* clamavit de cœlo fervidus: *Saule! Saule! quid me perſequeris?* Unâ illâ voce tanta illa duritia cryſtalli reſoluta eſt. Act. 9. 4. S. Auguſt. hîc. Non ſunt omnia verba Auguſtini, ſed ſenſus.

In funiculis Adam traham eos. Oſ. 11. 4. Quando quis invitat alium ad prandium, vellet fortè, ut non veniret. Sed Deus non ità; imò vim infert, ut ſecum maneamus: & invitat nos uſque ad veſtium lacerationem; & trahit per ſubtractionem temporalium, & morbos. Manaſſen adverſitas convertit. 2. Paral. 33. 12. Prodigum fames revocavit. Luc. 15. 17. 18. Paulum cœcitas. Act. 9. 9. Geminiani l. 9. c. 84.

Prodijt - ligatus pedes, & manus, inſtitis. Joan. 11. 44. Opportunè Evangeliſta hoc perſcripſit: quia videlicet conſequitur, in illius vocantis voce vim facillimam extitiſſe; quæ illum pariter & vivificavit, & de monumento expulit. Qui, cùm eſſet ligatus manus, & pedes, inſtitis; nec pedibus, nec manibus prorumpere potuit. Rupertus l. 13. de victoria Verb. c. 18.

§. III.

Vocationi divinæ obtemperandum.

ET cucurrit ad Heli. 1. Reg. 3. 5. *Semel loquitur Deus; & idipſum ſecundò non repetit.* Job. 33. 14. Quia divinæ vocis Majeſtas tanta eſt; ut timendum ſit, nè, ſi ejus aures aliquando præterlabatur, nunquam ampliùs iteretur: vel ſaltem, nè, qui priorem Dei vocem miſericorditer vocantem non audivit, audiat poſteriorem terribiliter minantem: ut contigit Nabuchodonoſori; quem divinæ revelationis contemptorem divina comminatio perterruit. Dan. 4. 28. Ad primam igitur vocem Samuel obedijt; nè aut ſecunda voce indignus eſſet; aut pro vocatione minas audiret. Mendoza hîc.

Vocabis me, & ego reſpondebo tibi. Job. 14. 15. Vocat Deus per gratiam viſitantem; & reſpondebit homo per mandatorum impletionem. Rich. à S. Vict. append. in Cant. 6. Vocare Dei, eſt, nos amando, & eligendo, reſpicere. Reſpondere autem noſtrum eſt, amori illius bonis operibus parcere. S. Greg. mor. l. 11. c. 14.

Vocavi, per Prædicatores; *& renuiſti: extendi manum meam*, per bonorum largitionem; *& non fuit, qui aſpiceret. Deſpexiſtis omne conſilium meum*, per internam inſpirationem; *& increpationes meas neglexiſtis*, vobis factas per flagellationes. *Ego quoq; in interitu veſtro ridebo &c.* S. Bonaventura ſ. 37. D. Septuag. Prov. 1. 24.

Peſſulum oſtij mei aperui Dilecto meo. Cant. 5. 6. Peſſulum aperimus; quando, remotis voluptatibus fluxis, cor noſtrum in amorem Chriſti, quod priùs durum fuerat, ſolvimus: & ſponſo pulſanti ad oſtium, introitum liberum facimus. S. Gregor. hîc.

Ut fugeret à facie Domini. Joan. 1. 3. Diſce: eum, qui fugit à facie Dei vocantis, & blandientis, incidere in faciem Dei indignantis, & ulciſcentis. Ità Jonas, fugiens Deum vocantem, incidit in cetum devorantem. Cornelius hîc.

Vidimus

Vidimus ſtellam in oriente & venimus. Matth. 2. 2. Et tu cunctaris visô ſole in occidente? Sufficit magis ad exilium ultrò appetendum natum in cœlo ſidus; & tibi non ſatis eſt, ad invadendum regnum mortuus in Cruce Sol? O felices Magi! ſed ô latro Regibus longè felicior! Tibi indicârunt tenebræ, quod lux illis nuntiavit. Sed, quod illi diuturnâ peregrinatione, & largâ effuſione donorum, conſecuti ſunt; tibi vox una impetravit à Verbo. Oliva t. 2. Strom. §. Vidimus ſtellam ejus.

Mittentes rete. Matth. 4. 18. Major eſt piſcatoribus occupatio, dum retia in mare jaciunt; ac dum extrahunt. Ut ergo diſcamus, quòd, vocante Deo, omnis occupatio; ſive illius adſit finis, ſive principium; abrumpenda ſit: ideo mittentes retia vocantur. Sylveira hîc. Petrus, & Andreas, relictis retibus ſecuti ſunt Redemptorem. Nulla verò hunc facere adhuc miracula viderant; nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant: & tamen, ad unum Domini præceptum, hoc, quod poſſidere videbantur, obliti ſunt. Quanta nos ejus miracula videmus; quot flagellis affligimur, quantis minarum aſperitatibus deterremur: & tamen vocantem ſequi contemnimus &c. S. Gregor. hom. in Evang. hîc.

Exiliens venit ad eum. Marci 10. 50. Periculoſum eſt, cùm Dominus vocat, moras innectere, aut remiſsè gradi ad optatum, & definitum hominibus; bonum. Sim. Caſſ. l. 5. c. 32.

Mittit Diſcipulos ſuos, ut in te, ſicut in pullo aſinæ ſedeat: curis te ſæcularibus ſolvat; ut paleas & lateres, Ægypti derelinquens, Moyſen ſequaris in eremo, & terram repromiſſionis introëas. Nemo ſit, qui prohibeat; non mater, non ſoror, non cognata, non germanus: Dominus te neceſſariam habet. S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium.

O anima ingrata! ô viſcera dura! uſquequo fatigas Dilectum tuum? Pulſat; & ei non vis aperire? Vocat te; & non vis eum audire? Pulſat ſemel, & iterum; & tu eum expectare, & reexpectare, jubes? modicum, & modicum. Iſ. 28. 10. 13. Vocat ſemel; vocat iterum: & tu nihilominus eum expectare jubes, modicum, & modicum. Modicum in uno loco, & modicum in alio: modicum ibi, & modicum ibi. Cogitur igitur Dilectus tuus facere ſæpe, & multum; quod tu dicis modicum, & modicum. Nam modicum, & modicum, protrahis in longum, & longum: & in hunc modum fraudas amicum tuum & fatigas Dilectum tuum. Rich. à S. Vict. de arca myſt. l. 4. c. 13.

Egreſſus eſt de domo paterna Bernardus, videns autem Guido primogenitus fratrum ſuorum Nivardum minimum cum pueris in platea: eja, inquit, frater Nivarde; ad te ſolum reſpicit omnis terra poſſeſſionis tuæ. ad quod puer non pueriliter: vobis ergo cœlum; mihi terra? non ex æquo diviſio hæc facta eſt. Paulò pòſt fratres ſecutus. Vitæ S. Bernardi l. 1. c. 3.

Aſpectus divinitatis propitiæ, munus eſt conſervationis humanæ. Quàm beati eſſemus omnes! ſi, quàm promptam erga nos Dei audientiam legimus, tam promptè ipſi Deum audire vellemus. Salvianus de prov. Div. l. 2.

Vide Inſpirationes.

Titulus XVIII.

VOLUNTAS

in genere.

Bona, & mala.

§. I.

Ex Veteri.

Ignúmque ſcientiæ boni, & mali. Gen. 2. 9. Proprium eſt voluntatis arbitrium; quod in medio noſtri eſt poſitum; ad dignoſcendum bonum, vel malum. De quo, qui relictâ Dei gratiâ guſtaverit, morte morietur. S. Iſiodorus Ep. hîc c. 3. ante finem.

Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem. Gen. 24. 57. Ex Hebræo verti poteſt: *os ejus inquiramus.* Nam ſæpe in Scriptura os pro voluntate uſurpatur: quòd hæc per illud enuntiari ſolet, & ſignificari. Doultreman l. 3. c. 4. Sect. 4.

Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet - absque tuo imperio &c. Gen. 41. 40. Hoc non immeritò videtur Deus dicere voluntati, quod olim dixit Pharaoe Joſepho. S. Franc. Saleſ. de div. am. l. 1. c. 1.

Omnia, quæcunq; voluit, Dominus fecit in cœlo, & in terra. Pſ. 134. 6. Sed audite cauſam, cur edicta Dei ſemper impleantur: *omnia opera ejus vera; & viæ ejus judicia.* Dan. 4. 34. Rich. à S. Vict. l. 2. de erud. hom. inter: ergo idem eſt ejus voluntas, quod æquitas; & æquitas, quod voluntas.

Omne caput languidum, & omne cor mœrens: à planta pedis &c. Iſ. 1. 5. Caput liberum arbitrium; cor conſilium; pes carnale deſiderium. Rich. à S. Vict. de ſtatu inter hom. tr. 1. c. 1.

Ex Novo.

Omnis arbor. Matth. 7. 17. Per arborem intelligimus, ſeu bonam, ſeu malam, voluntatem. V. Beda hîc.

Si quis vult post me venire. Luc. 9. 23. Eques, & nobilis, habet duo servorum genera: quosdam captivos, & emptos; quosdam cognatos, & consanguineos; eósque nobiles, & honoratos. Prioribus imperat, nolint, velint: & ab illis urbanè, & comiter petit. Homo servus nobilis, & consanguineus Dei, reliquæ creaturæ, sol, luna, stellæ, terra; mancipia: his imperat. Sic imperavit soli, ut staret. Jos. 10. 12. Tempore Passionis soli, & lunæ nè lucerent. Igni. Dan. 3. 49. Jordani, nè flueret. Jos. 3. 16. Leonibus. Dan. 14. 30. Corvo, ut pasceret Eliam 3. Reg. 17. 4. Balenæ ut servaret Jonam. 2. 1. Ab homine petit tanquam ab illustri & cognato, relinquendo totum in manu ejus. Paralytico dicit: *vis sanus fieri?* Joan. 5. 6. Cœco: *quid tibi vis faciam?* Luc. 18. 41. Stella hîc.

Da mihi portionem substantiæ. Luc. 15. 12. Rationalis, ad quam subsequitur liberum arbitrium, substantia est hominis. Dat nobis Dominus rationem, ut eâ liberè, tanquam nostrâ substantiâ, utamur. Theophylactus hic. In sua potestate esse voluit ille filius, qui dixit: da mihi partem patrimonii, quæ me contingit. Bene servabatur apud patrem, nè cum meretricibus dissiparetur. Accepit, facta est in ejus potestate: profertus in regionem longinquam effudit omnia cum meretribus. S. August. in Psal. 131.

Ecce sto ad ostium, & pulso. Apoc. 3. 20. Mea præsentia nulli vim affert: cordis ostium pulso: promptè aperienti super salute suâ gratulor; illumque opiparæ cœnæ locô duco. S. Andreas Cæsar l. c. 23. in Apoc.

Ex Patribus, & alijs.

Non est Rex, neque princeps, qui extorqueat nobis facere, quod non proposuimus. Nec similes sumus Græciæ Philosophorum; qui verba pro rebus meditati sunt ad opinionis celebritatem. Nobis res sociæ verbis, & verba rebus: res celeres & sermones breves; invirtute nobis libertas est. S. Ambros. ep. post medium.

In malis, flagitiosisq; , factis cupiditas propriè dicitur, non voluntas. S. August. l. 2. de serm. Dom. in monte c. 34.

Caput languet: quia liberum arbitrium ad omne bonum torpet. Cor mœret: quia malum, quod patitur consilium, sicut, nec ignorare, sic nec dissimulare valet. Pes cum toto corpore dolet: quia concupiscentiæ malum undiq; fervet. Rich. à S. Vict. tr. 1. de statu inter. hom. c. 11.

Inter omnia creationis bona nihil in homine sublimius, nihil dignius, liberô arbitriô: nihil utilius, nihil occultius, salubri consiliô: nihil inferius, nihil infirmius, carnali desiderio. Idē ib. c. 3.

Totus Infernus, totus Mundus, totus deniq; militiæ cœlestis exercitus, in unum concurrat, in hoc unum conjuret: unus ex libero arbitrio consensus in qualicunque re invito extorqueri non potest. Idem ibidem.

Nihil est homini amabilius libertate propriæ voluntatis: per hanc enim homo est etiam aliorum dominus: per hanc aliis uti, vel frui, potest: per hanc etiam actibus suis dominatur. S. Thom. Aqu. de perfect vitæ spir. c. 10.

Liberum nostrum arbitrium nunquam tam est liberum, quàm quando est mancipium divinæ voluntatis: sicut nunquam magis est servum; quàm quando servit propriæ nostræ voluntati. Sicut nunquam tantum habet vitæ, quàm quando sibi ipsi mortuum est: nunquam contrà tantum habet mortis, quàm quando sibi ipsi vivit. S. Franc. Salesius de div. am. c. 10. l. 12.

Algerus de Sacramentis l. 2. c. 7. quærit: cur supplicia peccatis & præmia virtutis, sint æterna; cùm opera sint temporalia? Et videtur non solùm immodicus rigor; quod unius horulæ, vel momenti, culpam æterna pœnâ plectat; sed etiam quædam prodigalitas, quod operis temporarii remuneratio sit æterna. Respondet: quia Deus non temporalem actionem, sed perpetuam boni, vel mali, remunerat, vel damnat, voluntatem: quæ, si in æternum viveret, in æternum in suo proposito permaneret: ideoq; justè æternitatem retributionis æternitati voluntatis appendit.

Congruum est, ut ad liberæ simus voluntatis, conformandum nos loco, in quo sumus; qui quo sumus; qui est medius inter bonum, & malum; inter cœlum, & Infernum. Broymard Voluntas libera.

§. II.

Voluntas bona pro opere.

Ex Veteri.

NOn pepercisti unigenito tu propter me: Gen. 22. 12. Voluntas pro opere acceptatur. Did. Niss. Vita Abr. l. 11. c. 6.

Consecrâstis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio & in fratre suo, ut detur vobis benedictio. Exod. 32. 29. Sed quomodo Levitæ filios, ac fratres suos occidere potuerunt? Nam Moyses convocavit ad se omnes Levitas, ad idololatras occidendos, ut apparet v. 26. Filij verò, ob fratres, Levitarum erant etiam Levitæ. Ergo nullus fuit Levita occisus, sed omnes occisores. Aliter, & aliter respondent Lyranus, Abulensis, Cajetanus, Oleaster. Sed facilis, & accommodata, videtur hæc responsio: Levitas, non factô, sed votô, fuisse suorum filiorum, & fratrum, occisores: adeò enim prompti erant ad parendum DEO: ut etiam fratres, & filios, occidissent; si jussisset. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 3. Sect. 2.

In dedicatione templi Salomonici inscripsit David Psal. 29. *Psalmus Canticit in dedicatione Domus David.* Cur non potiùs dixit, in dedicatione Domus Salomonis? nam illud templum non à David, sed à Salomone conditum fuerat. Respondeo ex Lyrano: quia licèt Salomon templum illud ipsô opere condiderit, David tamen multò antè illud animô, & voluntate, ædificaverat: quia non minùs Deus obsequendi affectu quàm effectu, delectatur. Idem in 1. Reg. 14. Sect. 2.

Surge Domine in requiem tuam. Psal. 131. 8. Salomon templum inchoavit & perfecit; David

David nec lapidem primum posuit : voluntate tamen efficax de ædificando Deo sic placuit, ut ei adscribatur. Sylveira in Apoc. 5.

Præbe fili mi cor tuum mihi. Prov. 23. 26. Feliciter nobiscum agitur, ex quo Legis imperium à corpore migravit in mentem. Licet namque esse, quod non sumus ; ex quo sola voluntas in sacrificio est. Inter plumas Martyrum laureis non fraudamur, si cor sitiat Martyrium. Oliva l. 12. Strom. §. Præbe. &c.

Ex Novo.

Calicem quidem meum bibitis. Matth. 20. 23. Joannes non defuit martyrio, sed mors Joanni defuit martyrio, ex quo voluntas pro facto accipitur. S. Hieron. Non Joannes morti, sed mors Joanni defuit in martyrio. Verè, sicut illi Dominus antè promiserat, calicem Domini bibit ; & sinè mortè Martyrii meritum, & gloriam, obtinuit ; & martyrum laureolâ in cœlo est coronatus. S. Thom. Vill. f. de S. Joanne.

Vespere autem Sabbathi. Matth. 28. 1. Quomodo S. Matthæus dicit eas venisse vespere Sabbathi ; cùm juxta alios Evangelistas, venisse legantur valdè manè ? Respondeo : Matthæus respexit ad intentionem, & desiderium, harum fœminarum ; ideò asserit, eas venisse vespere Sabbathi : non quòd horâ vespertinâ, vel ante mediam noctem, arripuerint iter ; sed quia tunc se præparabant, totámque noctem duxerant insomnem, conficiendo aromata. Dion. Carth. hîc.

Relictis omnibus secutus est eum. Luc. 5. 28. *& fecit ei convivium magnum Levi in domo sua.* v. 29. Quæritur : cùm sicut Lucas insinuat, relictis omnibus secutus sit Christum de telonio Matthæus ; quomodo postea in domo sua suis sumptibus pascat eum cum publicanis, & peccatoribus ? Ex quo liquet, quòd res votis magis, quàm manu relinquitur. S. Paschas. in Matth. 9. Licet Matthæus domo nondum discessit, neque bonis se abdicavit ; dicit nihilominus Lucas, reliquisse illum omnia : idq; propter voluntatem, qua se obstinaverat ad renuntiandum domui, familiæ, & opibus. Erat obnoxius accipiendis, reddendisque, rationibus ; habebat, quæ cum aliis componeret ; & relinquere ea indigesta, sinè aliorum injuriâ & offensione conscientiæ propriæ, non poterat : & ideò conveniebat, ut non statim abjiceret omnia. Did. Nis. Vit. Abr. l. 11. c. 6.

In plagis supra modum in mortibus frequenter. 2. Cor. 11. 23. Estne possibile, ut quis sæpe moriatur ? Etiam : quàmvis non mortis experientiâ ; attamen moriendi proposito. S. Chrysost. hom. 11. in Gen.

Ex Patribus, & aliis.

Sæpenumero dixi vobis, Martyrem facere non mortem tantùm, sed animi quoque propositum : non enim eventu solò, sed etiam voluntate, Martyrii corona comparatur. Et hanc non ego, sed Paulus affert Martyrii definitionem : *quotidie morior.* 1. Cor. 15. 31. Quomodo quotidie morieris ? proposito nimirum animi, inquit, quòdque ad mortem sim paratus. Abraham non gladium cruentavit, non altare rubefecit, non Isaac jugulavit ; sed tamen sacrificium confecit. *Non pepercisti filio tuo.* Gen. 22. 12. Atqui vivum eum recepit, & incolumem reduxit : quomodo igitur non pepercit ? Non mactavit manus, at voluntas mactavit. S. Chrysost. tom. 6. Laudatio S. P. N. Eustahii Antioch. Archi Ep.

Martyrium non eventu tantùm æstimatur, sed etiam proposito. Non cùm Martyr decollatur, tunc fit Martyr ; sed ex quo propositum ostendit profitendi, Martyr est ; etiamsi non patiatur, quæ Martyres solent. Idem in Psal. 95.

Quis potest omnibus hominibus bene facere ? potest tamen hominibus bene velle. Potest dicere aliquis : facultatem non habeo ; nunquid dicere potest, bonam voluntatem habere non possum ? S. Cæsarius Arelat. hom. 19.

Aliquando plus meritorium est, velle flere, & non posse ; quam fletibus abundare. Gerson l. in Cœna Dom. de pœnitentia.

Potes quærere : quid debet dare pauper, qui nihil habet ? utique habeat ? voluntatem, & consideret sic secum : si haberem aliquid, libens largiter darem : hæc enim voluntas reputatur ei pro opere. l. 2. Revel. S. Brig. c. 14. V. C.

§. III.

Voluntas bona facit omnia facilia.

ANima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Prov. 27. 7.

Intrate per angustam portam. Matth. 7. 13. Quomodo igitur, dixerit aliquis, dictum est illud : *jugum meum suave est, & onus meum leve ?* Nam, si angusta est via, & aspera ; quomodo rursus eam levem, facilémque, vocat ? Illud quidem dictum est, propter naturam afflictionum ; hoc verò propter spontaneam voluntatem adeuntium. Nam fieri potest, ut, quod naturâ est intolerabile, sit leve ; si cum alacritate animi suscipiamus. S. Chrysost. hom. 3. de Lazaro.

Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras. Philipp. 4. 7. Cur pacem prius in cordibus eorum, & deinde in intelligentiis residere exoptat ? S. Thom. *custodiat corda vestra*, id est, affectus vestros, ut in nullo declinetis à bono. q. d. Voluntas humana sic, in quod desuderat, propendet ; ut, quod amat, semper reputet melius, & alacriter exequatur. Ut ergo divinæ pacis singulare bonum nos omnes custodiret, prius voluntatis, & cordis, arcem præoccupare cupit Paulus : ut, eâ obtentâ, totum hominem custodiat. Nam, si voluntas semel pacem divinam diligat, sinè dubiò in intellectum, & cœteras potentias, hanc pacem diffundet. Castillo Illat. 206.

§. IV.

§. IV.

De voluntate bona varia.

CEcidit corona capitis nostri. Thr. 5. 16. Corona capitis nostri tunc perit, cùm bona voluntas amittitur. De qua rectè Propheta canit: *scuto bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos.* Ps. 5. 13. S. Paschasius hîc.

Gloria in altissimis Deo; & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. 14. Redemptore natô cœli cives ostensi sunt, qui clamarent: *gloria* &c.: ante Dei namque oculos nunquam est manus vacua à munere; si fuerit arca cordis repleta bonâ voluntate. S. Gregor. hom. 5. in Evang. Nihil Deo offertur ditius bonâ voluntate. Idem hom. 4. in Evang.

Aurum mens bona est; quæ non immeritò comparatur auro: nam, sicut aurum cœteris præstat metallis; ità mens bona in homine cœteris potior est humanæ substantiæ portionibus. S. Ambrosius tr. de 42. mansionibus &c.

Bona voluntas origo est in animo omnium bonorum, & omnium mater virtutum. S. Bernardus ep. ad FF. de vita solitaria.

Bona voluntas omnium bonorum germen est primum. S. Prosper. l. 1. de vocat. gent. c. 6.

Inter omnia Dei dona, quæ ad salutem hominis spectare videntur, primum, & principale, donum bona voluntas esse cognoscitur; per quam in nobis divinæ similitudinis imago reparatur. Quidquid homo agat, bonum esse non potest, nisi ex bona voluntate procedat. Quidquid ex bona voluntate fit, malum esse non poterit. Rich. à S. Vict. lib. qui dicitur Benjamin c. 64.

Si homo omnes alias potentias bonas habeat, non potest dici bonus homo; nisi habeat bonam voluntatem; secundùm quam alijs omnibus bene utitur. S. Thom. Aqu. in Galat. 5. Lect. 6.

Sacrificium Deo bonæ voluntatis offerre satagite, si in conspectu ejus vultis veri divites apparere. B. Petrus Dam. s. in Nat. Dom.

Tantus thesaurus est bona voluntas; ut totus Mundus ei æquiparari non possit. Blosius parad. an. c. 33.

§. V.

Voluntas Dei.

Ex Veteri, & Novo.

AB eo commoveantur omnes inhabitantes orbem. Ps. 32. 8. Hoc est, omnis motus, sive ex mente, sive ex corpore, actum perficiens, divinæ voluntati obtemperet: sic enim ab ipso commovebuntur. Videlicet si nec oculus, nec manus, præter Dei voluntatem, ac mandatum, moveantur. Neque item cor ea, quæ Deo displicent, excogitet. Et demum à nulla alia causa, præterquam Dei timore, moveantur. S. Basilius hîc.

Doce me facere voluntatem tuam: quia Deus meus tu es. Ps. 142. 10. Si non me docueris, faciam voluntatem meam; & deferet me Deus meus. S. August. hîc.

Adveniat regnum tuum; fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Hoc est regnum Dei, quando & in cœlo, & in terra, Dei est sola voluntas: quando in omnibus hominibus Deus meus est, Deus vivit, Deus agit, Deus regnat, Deus est totum. S. Chrysol. s. 67. Ut videlicet voluntas nostri Conditoris; sicut in omnibus justis perficitur; ità & in nobis quoque peccatoribus impleatur. S. Gregor. mor. l. 15. c. 19.

Surgite, eamus. Marci 14. 42. Tepidas excitat suâ promptitudine mentes: & cognitâ voluntate Paternâ, intrepidè se donat in pœnas. Argumento pro moribus est nobis: ut quod omnino novimus, Deum velle, leve, & asperum, promptô animô capiamus. Sim. Cass. l. 13. c. 13.

Commoda mihi tres panes. Luc. 11. 6. Credo, petendos nobis esse tres panes, Veritatis, Charitatis, Fortitudinis. Commoda ergo mihi amice tres panes: ut intelligam, ut diligam, ut faciam voluntatem tuam. S. Bernardus s. in rogat. de 3. panib.

Vapulabit multis. Luc. 12. 47. Meritò fortiter flagellatur hîc Mundus: cognovit enim jam verba Domini Mundus. Servus est, sciens voluntatem Domini sui, & faciens digna plagis. S. August. s. 12. de verbis Domini.

Meus cibus est &c. Joan. 4. 34. q. d. quid de corporali cibo me reficiendum intenditis? licèt corpore fatigatus existam, spiritus promptissimus est; lassitudine non tabescit; id quærit efficere, quod à Patre in mandatis accipit; cui omnis corporis cura postponenda est. Cessandum est ab alimentis, & à competentibus corpori; si faciendi Domini voluntatem opportuna instat occasio. Sim. Cass. l. 11. c. 3.

Quid vivit, vivit Deo. Rom. 6. 10. Sicut Deo vivere dicitur is, qui secundùm voluntatem Dei vivit; ità peccato vivere dicitur is, qui secundùm voluntatem peccati vivit. Origenes l. 5. hîc.

Dies Domini declarabit. 1. Cor. 3. 13. Quando homo suam voluntatem implet, etiam contra Deum, tunc est dies hominis. *Hæc est hora vestra &c.* Luc. 22. 53. *Diem hominis non desideravi.* Jer. 17. 16. Dies verò Domini dicitur, quando voluntas Domini completur de hominibus: qui per ejus justitiam, vel præmiabuntur, vel damnabuntur. S. Thom. Aqu. hîc.

Ex Patribus, & alijs.

Cùm videam homines habere in pessima consuetudine, ubi dici debet, hoc Deus voluit; dicere, hoc voluit fortuna. S. August. l. 1. Retract. 1.

Sunt utraque ista unum quiddam: nam, quæ utilia nobis sunt, illa vult Deus: & quæ Deus vult; illa demum & utilia nobis sunt. S. Chrysost. s. 20. in Rom. 12.

Voluntas Dei quatuor modis accipitur à Doctoribus: scilicet pro scientia Dei, pro voluntate Sanctorum, pro ratione humana, pro præceptis divinis. S. Anselmus l. de Vol. Dei.

Nihil ex eo ampliùs requirendum, quàm ut quis ejus noverit voluntatem: sinè quâ ei nec legitimè servire poterit, nec placere. S. Zeno Veron.

Ad cognitionem, ac voluntatem, Domini componantur actiones tuæ; & laqueis diaboli non implicaberis. S. Ephrem consilio de vita spir. ad Monach. Novitium c. 7.

Quisquis cor suum direxerit ad divinam voluntatem, hic puerum quemvis parvulum adeò illuminatum mirabiliter offendet, à quo poterit voluntatem Dei discere. S. Dorotheus Abb. Doctr. 5.

Divina voluntas omnium creaturarum prima regula est. S. Thom. Vill. conc. de S. Joan. Evang.

§. VI.

Voluntatis humanæ cum divina conformitas.

Figuræ, Symbola, Similitudines.

Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs.

Abraham! Abraham! Gen. 22. 1. Geminatio nominis idem est, quòd Levit. 17. & Ezech. 14. Ubi dicitur: *homo! homo!* q. d. homo interior, & homo exterior, promptus debet esse ad obediendum in duobus: scilicet ad flagella, & opera. Ps. 107. 1. *paratum cor meum Deus, paratum &c.* Hugo Cardin. hîc.

Expandentes alas, -- respiciántque se mutuò, versis vultibus in propitiatorium. Ex. 25. 20. Cerne Cherubim circumstantia propitiatorium, conversa ad propitiatorium, & pene nutui divino oculum intendentia. Ad Dei enim voluntatem tantùm respicit sancta cœlestium spirituum multitudo. Cyrillus Alex. in Catena.

Effudi animam meam in conspectu Domini. 1. Reg. 1. 15. Hoc est, interprete Cajetanô, omnes affectus meos. Similiter David Ps. 61. 9. *effundite coram illo corda vestra.* Thren. 2. 19. *affunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini.* Verbum *effundere* ostendit indifferentiam animi: significat enim liberalem traditionem omnium affectuum; nè unô quidem reservatô. Mendoza hîc annot. 8.

Ut jumentum factus sum apud te. Ps. 72. 23. *& ego semper tecum.* Quasi jumentum, inquit, volo ire, Domine, quòcúnque me duxeris. Diez. D. 1. Quadr.

Sex alæ uni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant. Is. 6. 2. Extremis alis ad velandum, ad volandum medijs, utebantur. Lyranus: ad designandum, quòd angeli semper sint parati ad divina ascendere, & ad inferiora descendere, secundùm Domini voluntatem: ideo volatus in medio loco disponitur; quasi ad utrúmque paratus. Did. Niss. Vit. Abr. l. 9. c. 2.

Non est bonum, sumere panem filiorum, & mittere canibus. Matth. 15. 26. *Etiam Domine &c.* Chrysologus: comminutum, & conculcatum à filijs panem canis totâ fide, totô desideriô, lambere festinat. Mira est canis fidelitas: quia cibos accipit, licèt indignè illi projiciantur: seu caro sit, seu os, seu multum, seu parum. Did. Niss. D. 3. Epiph. §. 3.

Capilli erant candidi tanquam lana alba. Apoc. 1. 14. Victorinus ait: in capillis designari servos ejus. Cur hi capilli, non ùt nigra, sed ùt alba, lana fuerunt? Respondet Glossa ordin: quia lana alba apta est ad quoscúnque colores recipiendos. Scilicet servi Dei indifferentes esse debent ad suscipiendum colorem, quôcúnque illos vult Deus imbuere. Philipp. 4. 2. *Scio, & humiliari, scio & abundare.* Did. Niss. f. 6. D. 4. Quadr. §. 5.

Beatæ sunt illæ animæ, quæ dorsum suum curvaverunt, ut suscipiant sessorem Verbum Dei. Super se; & fræna ejus patiuntur: ut, quòcúnque ipse voluerit, flectat eos, & agat, habenis præceptorum suorum: quia jam non propriâ voluntate incedunt; sed ad omnia ducuntur, & reducuntur, voluntate sessoris. Origen. hom. 2. in Cant.

Sicut is, qui est in navi quapiam, non se movet proprio motu; sed finit se solùm moveri, juxta motum navis, in qua ille est: eôdem modô cor humanum, quod conscendit navim beneplaciti divini, non debet habere aliam voluntatem, quin, ut sinat se vehi ad terminum voluntate Dei sibi constitutum. S. Franc. Sales. de div. am. l. 9. c. 13.

Construè tibi, per mentis conceptum, veluti habitaculum quoddam ex solius divinæ voluntatis materia: téque in eo ità conclude; ut in omnibus, quæ agenda, vel omittenda, occurrunt, cogites, voluntatem Dei te circumdare, secundùm quam semper vivere debes. Proinde nihil aspicere, nihil audire, nihil gustare, nihil alijs sensibus percipere; nusquam progredi, nihil facere, nihil loqui, nihil cogitare, aut desiderare, velis aliter; quàm Deo placitum, acceptumque, esse credis. Blosius Conclavis animæ p. 3. c. unicô. Bos. Lem: *In utrúmque paratus.* Picinelli.

Exempla

Ex Veteri.

Aperiens Noe tectum arcæ, aspexit, viditq;, quòd exiccata esset superficies terræ. Gen. 8. 13. Adhuc Noë differt egressum ex illa custodia, in qua tenebrarum compedibus cinctus tam diu delituit; nec præproperam fugam parat ex contubernio ferarum. Expectat Domini nutum, & imperium; totum se committit divinis jussionibus; ut ad vocem cœlestis oraculi, ingrediatur, & egrediatur. S. Ambros. l. de Noe c. 21. recedente aquâ, & siccatâ terrâ, exire potuit Noe de arca: sed justus nihil sibi arrogat; sed totum divino se committit imperio. Et maximè, qui cœlesti fuerat ingressus oraculô, cœleste debuit, ut egrederetur,

retur, expectare responsum. Arcones in Is. 3. 3. Disc. 5.

Quæsivit Dominus sibi virum juxta cor suum. 1. Reg. 13. 14. Dum David cordi Dei cor proprium jungit; & menti ejus mentem suam adnectit: hoc est, ut, quæ vult Deus, velit; & quæ non vult, similiter nolit: sic eum Dominus individuô amore, & conjunctâ charitate, dilexit. S. Chrysost. hom. de David, & Goliath.

Si dixerit mihi, non places, præstò sum. 2. Reg. 15. 26. Ad ei obsequendum, ut regnô ejiciar, & exul vagúsque, per orbem oberrem; ac fiam pauper, & inops, ut etiam victum mendicare cogar. Vide miram Davidis humilitatem, obedientiam, & resignationem. Cornelius hîc.

Paratum cor meum. Ps. 107. 2. Qui habet cor ità paratum ad omnia, talis potest habere pacem cordis, & gaudium. Unde bene post hæc subdit: *cantabo.* Hugo Card. hîc.

Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat. 1. Machab. 3. 60 Ut vel vincamus, vel vincamur, prout Deus voluerit. q. d. utcunque alea belli cadet: bene cadet: quia cadet ex voluntate Dei, quâ nihil est melius. Nota Judæ fortitudinem, pietatem, resignationem in Dei voluntatem; quâ Dei gratiam & victoriam, sibi, suísque, conciliavit. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Christus.

Ipse verò dormiebat. Matth. 8. 24. Exprimitur securitas potestatis; quòd, omnibus dormientibus, solus intrepidus quiescebat. S. Ambros. in Luc. 8. Porrò *cervical*, in quo, teste Macrô, dormiebat, resignatio est in Dei voluntatem. Cornelius hîc.

Ità Pater &c. Matth. 11. 26.

Transeat à me calix iste. Matth. 26. 39. Quod dixit, *transeat, si possibile est*, humanitatem suam ostendit: eô verò, quod, *non ùt ego volo, sed ùt tu*, sublimem admirabilis philosophiæ virtutem tradidit: cùm exemplô nos doceat, etiam naturâ abhorrente, ac renitente, Deum esse sequendum. S. Chrysost. hom. 84. in Matth.

Agebatur à spiritu. Luc. 4. 1. Beati, qui in omnibus consentiunt se duci à Spiritu S. de his Rom. 8. 14. *Quicúnq; à spiritu Dei aguntur, ij sunt filis Dei.* Quid ais Apostole? credimus enim, inter bruta, & homines, hoc interesse; quòd bruta aguntur, & non agunt; ducuntur, & non ipsa se ducunt: homines verò agunt, & non aguntur. Qui perfecti sunt in virtute, & verè filij Dei, ejus divino beneplacito subjecti sunt, ut propriam voluntatem nequaquam habere videantur: hoc est duci à Spiritu Dei. Sic orat David Ps. 72. 23. *ùt jumentum factus sum apud te; & ego semper tecum:* quasi jumentum, inquit, volo ire, Dómine, quòcúnque duxeris. Diez. D. 1. Quadr.

Alia exempla ex Novo, & alijs.

Si vis, potes me mundare. Matth. 8. 2.

Ecce, quem amas, infirmatur. Joan. 11. 3. Ego, quod melius est, decerne; & de omnibus voluntas tua fiat: nósque tuam semper laudabimus bonitatem. Nunquam melius nostræ terminantur pressuræ, quam ut referantur in Domini voluntatem: ut in his, quæ decernit, sibi nostra voluntas pacata subdatur. Sim. Cass. l. 5. c. 15.

Domine, quid me vis facere? Act. 9. 6. Se offert ad omnes labores, persecutiones &c. pro Deo sustinendas. Sylveira hîc. O verbum breve; sed plenum, vivum, & omni acceptione dignum. S. Bernardus s. 1. in conv. S. Pauli.

Quidquid terroris habet Mundus, contemno: quidquid delectabile habet; rideo. Divitias non cupio, paupertatem non horresco, mortem non timeo. Semper enim dico: Domine voluntas tua fiat: non quod ille vult, vel ille; sed quod tu vis: tua voluntas mihi turris fortissima, & petra stabilis, & baculus fidus. S. Chrysost. hom. de expulsione ipsius.

Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem, dicebat S. Martinus. O verè sanctissimam animam! ô inæstimabilem charitatem! ô obedientiam singularem! Bonum certamen certâsti &c. de reliquo superest tibi corona justitiæ, quam reddet tibi Dominus hodie justus Judex. Et adhuc dicis: non recuso laborem; fiat voluntas tua. Obtulisti planè Isaac, unicum illum, quem diligis: quod in te est, jugulâsti, immolâsti, singulare gaudium tuum piâ devotione; paratus redire iterum in pericula, innovare certamina, denuò subire laborem, sustinere tribulationem, prolongare tentationem. Deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate, & diu desideratâ societate spirituum beatorum; átque in hujus mortalitatis ærumnas ab ipso introitu gloriæ revocari. Postrèmò, quod maximum est; à Christo tuo peregrinari diutius; si modò ipse voluisset. S. Bernardus s. in festo S. Martini.

Narrat Alphonsus Salmeron tom. 10. tr. 11. fuisse hominem, qui orationis locô totum ordine alphabetum recitavit (utique perplexâ necessitate pressus) cum hac clausula: Domine, junge tu literas: &, quod tibi magis placet, mihique expedit, largire.

Motiva varia.

Fiat voluntas tua. Matth. 6. 10. Nihil in desiderio rectiùs, nihil in actione perfectius; quàm in anima, & corpore, satagere, Dei perficere voluntatem. Voluntatem Dei facere, est abnegare seipsum; & quidquid datum, acceptúmque, est gratis à natura, subdere sancto mandato Legis, & Evangelicis disciplinis: & tranquillum fieri ad omnia prospera, & adversa; quæ divinâ providentiâ, & dispositione, aguntur. Voluntas Dei ostenditur in præceptis; quæ qui perfecerit, ejus

factus est amicus. Testatur hoc Dei Filius suis Discipulis: *vos amici mei estis; si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Joan. 15. 14. Etiam in hominibus quærentibus invicem amicari, nunquam aptiùs amicitia ipsa conditur; quàm versâ vice unius, & alterius, perficere voluntatem. Sim. Cass. l. 10. c. 30. *Fiat voluntas tua sicut*, supple, fit *in cœlo* ab Electis: hoc est: da, ut conformes tibi fiamus in terris, sicut conformes tibi facti sunt sancti in cœlis. Gerson tr. de orat. Dom. In filiorum ordinem, gradúmque, provecti, illâ continuò, quæ est in bonis filijs pietate flagrabimus: ut jam non pro nostris utilitatibus, sed pro nostri Patris gloria totum impendamus affectum, dicentes ei: sanctificetur nomen tuum; nostrum desiderium, nostrum gaudium, gloriam nostri Patris esse testantes. Cassianus Coll. 9. c. 18. Tunc Deus perfectè regnat in nobis, quando nos sumus omnino ei subjecti. Et ideò addit Matthæus post hanc petitionem: *fiat voluntas tua.* S. Bonaventura in Luc. 11.

Abneget semetipsum. Matth. 16. 24. Quid est, seipsum abnegare? nisi voluntatem suam Deo dare, & se totum Deo committere, nihil de se retinere. Idem s. 16. de S. Marco.

Quid tibi vis faciam? Luc. 18. 41. Quanta est miseratio tua Domine; quanta dignatio tua. Siccine Dominus servi quærit facere voluntatem? Verè cœcus ille: quia non consideravit, non expavit, non exclamavit: absit hoc Domine; tu magis dic, quid me facere velis. S. Bernardus s. 1. de Conv. S. Pauli.

Judicium meum justum est: quia non quæro voluntatem meam. Joan. 5. 30. Quicunque quærit facere voluntatem propriam, facilè errat in judicio. Voluntas autem divina lex est omnis judicij. Et propterea, qui conformat se voluntati divinæ, non errat in judicando. Cajetanus hic.

Ex Patribus, & alijs.

Illud sit tibi & Scriptura, & natura, & disciplina; quod ratum Deo inveneris. Tertull. l. de vel. Virginibus.

Miles, qui ingreditur iter, viandi ordinem non ipse disponit sibi; nec pro suo arbitrio viam carpit, nec voluntaria carpit compendia, nè recedat à signis: sed itinerarium accipit ab Imperatore; & custodit illud, præscriptô incedit ordine, rectâque viâ conficit iter; ut inveniat commeantium parata sibi subsidia. Si aliô ambulaverit itinere, annonam non accipit, mansionem pacatam non invenit: quia Imperator jubet ijs parari omnia hæc, qui sequuntur - meritóque non deficit, qui Imperatorem sequitur. Hanc legem viandi, Christô ducente, Sanctis commeantibus præscriptam velim. S. Ambros. s. 5. apud Baczm t. 1. l. 3. c. 4. §. 23.

Grandem vim obtinet vera dilectio. Et, qui perfectè amatur, totam sibi vindicat amantis voluntatem. Nihil est imperiosius charitate. S. Hieron. ep. 14. fortè Paulini Nolani Ep. ad Celantiam.

Illi perfectè diligunt Deum, qui volendo, quod vult Deus; & nolendo, quod non vult, acquiescunt. S. Prosper Aquit. l. 3. de virt. & vit. c. 15.

Totius humanitatis summa in eo videtur consistere; si voluntas nostra divinæ, ùt dignum est, subjecta sit voluntati. - At verò subjectionem istam triplicem esse necesse est: ut, quod certum est, Deum velle; id nos velimus omnino: & quod certum est, eum nolle, similiter execremur & nos: quod autem incertum est, utrùm velit, aut nolit; néque velimus ex toto; néque penitus non velimus. S. Bernardus serm. quomodo voluntas nostra subijcienda divinæ.

Hoc est totum bonum hominis, ut conformet se voluntati divinæ. S. Thom. Aqu. D. infra Oct. Epiph.

Tunc amicitia cognoscitur esse vera, si sit utriusque dilecti mutuâ familiaritate conjuncta - si ab eodem velle, & nolle, non dissona. S. Bonaventura s. 18. de S. Joanne.

In vera amicitia est cor unum, & anima una: sed in una, eâdemque, animâ est voluntas una, & in seipsâ non dissona, non contraria, non diversa. Idem ibidem.

Heu Domine mi! (inquiebat venienti ad se) ego indigna nihil, quod tuam divinam possit condecere magnificentiam, præparavi; sed totam substantiam meam offero pietati tuæ: desiderans, & orans; ut tu ipse tibimet digneris in me præparare, quidquid tuam divinam in me summè delectare potest benignitatem. Cui Dominus: si vis, inquit, mihi hanc in te præstare libertatem; da mihi clavem, quâ omnia liberè possim accipere, & reponere; quæcunque mihi, tam ad commodum, quàm ad refectionem, placent. Ad quod illa: Et quæ est clavis? respondit Dominus: voluntas tua propria. Insin. div. piet. S. Gertrudis l. 4. c. 23.

Nulla præstantior oratio est; quàm ut quis petat, gravissimam Dei voluntatem in se, & in omnibus alijs, fieri. Blosius Instit. spir. c. 8.

Æqum est, ut homini placeat, quidquid Deo placet. Lipsius l. de constantia c. 14.

Tessera: *Deus vult.*

§. VII.

Voluntas mala.

Jerusalem! Jerusalem! quoties volui - & noluisti. Matth. 23. 37.

Multa opera bona ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis. Joan. 10. 32. Non dicit, vultis me lapidare; sed *lapidatis.* Ut intelligamus, quòd erant in procinctu lapidandi: imò quòd, quantùm ex ipsis erat, lapidabant. Cajetanus hic.

Hæc voluntas vaga, incerta, instabilis, imperita; infirma ad efficiendum, facilis ad audendum; in cupiditatibus cœca, in honoribus tumida; curis anxia, suspicionibus inquieta; gloriæ, quàm virtutum, avidior; famæ, quàm conscientiæ, diligentior; & per omnem sui experientiam, miserior fruendo ijs, quæ

quæ concupiverit, quàm carendo: nihil in suis habet viribus, nisi periculi facilitatem. S. Ambros. l. 1. de vocat. gent. c. 2.

Ubique voluntas est in causa; ubique nostrum arbitrium est auctor: quandoquidem diabolus etiam utilis est nobis; si eò, prout oportet, utamur. S. Chrysost. tom. 6. serm. cur è medio non sit sublatus diabolus.

Quid est malitia? voluntas mala; involuntate malâ dilectio malâ. Hugo à S. Vict. de judicio veri & boni.

§. VIII.

Voluntas mala sæpe pro lege, & jure.

Accidit, ut peccarent. Gen. 40. 1. Quid peccârint, non constat; ferunt tamen vincula, nullâ juris formâ servatâ. Ubi testes? ubi judex? ubi probatio scelerum? Sed regis voluntas, regis potestas, est. S. Ambr. l. de Joseph. exemplo cæteris esse debent (hi aulici) quibus in regia voluntate spes omnis fit; quibus levis offensa summum sit periculum. Velloso in Judith. 3. Paræn. 3.

Hoc erit jus regis, qui imperaturus est vobis, 1. Reg. 8. 11. Seu quænam hujus juris forma? *agros vestros, & vineas vestras, & olivecta optima, tollet; & dabit servis suis.* v. 14. Miror, vim apertè factam haustô juris colore adumbratam. Cur ità? Cajetanus, erunt juris: quia Rex jus esse volet. Idem in Judith Disq. 4. Paræn. 2.

Numerate populum. 2. Reg. 24. 2. Peccâsse regem mandato hôc constat 1. Paral. 21. ubi sextus ait, regem à Sathana deceptum, & commotum. Obsistit Joab: *quid sibi Dominus Rex vult?* Abulens. q. 10. vidit Jacobus voluntatem regis esse inclinatam ad aliquid agendum, quod erat penitus sinè ratione; quòd incitâsset eum diabolus. Persistit David: *obtinuit sermo regis.* v. 4. Non occidit Rex bonis viris, non optimis consiliis, non sacris sanctionibus; utpote voluntarius homo. Velloso in Judith. 3. Paræn. 3.

Utere servitiò nostrò, sicut placuerit tibi. Judith. 3. 6. Voluntas regibus pro lege est. Decernunt Senatores Persici, inveniisse se legem, quâ liceret Cambysem facere, quidquid libuerat ità Herodotus l. 2. Idem ibidem.

Sic honorabitur, quemcunq; voluerit Rex honorare. Esth. 6. 9.

Nabuchodonosor, quos volebat exaltabat; &, quos volebat, humiliabat. Dan. 5. 19.

Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. Marci 6. 25. Hæc juris vis est; hæc una ratio ferendæ sententiæ. *Volo.* Cur nullam addit petitionis causâ? S. Chrysost. hom. 46. quippe nullaa ferri poterat. Velloso antè citatus.

§. IX.

Voluntas propria noxia &c. Ex Veteri, & Novo.

Vadam, videbo illum, antequam moriar. Gen. 45. 28. Profectus cum magno gaudio, ecce tibi in via ipsa, nescio quô timore perculsus, hæret; adeò, ut opus fuerit ab ipso Deo animari, & urgeri. Gen. 46 3. Unde tantus timor? Timuit; quòd Deum prius non consuluerit, quod divinum imperium non expectârit; sed propriam secutus voluntatem, quam suspectam habebat, tradiderit se in viam, acsi ità secum loquatur: quò mea me trahit voluntas? juvenis divinæ semper parui voluntati; senex audeo parere meæ? absit hoc à me! hinc ultrà non progrediar, nisi progredi à Deo imperetur: ptæstat filium non videre, quàm DEO non obtemperare. Mendoza in 1. Reg. 3. Annot. 2. Sect. 1.

Timuit ergo Elias; & surgens abiit, quocunque eum ferebat voluntas: & petivit anima suæ. &c. 3. Reg. 19. 3. Cur Elias, tam magnanimus, quia regem in faciem corripuerat, nun timet mulierem? Elias hucúsque nutu Dei dirigebatur, à quo ad torrentem Carith missus ad viduam, ad Achab. At modò *abiit, quocúnque eum ferebat voluntas.* Dum Dei mandatô dirigitur, imperterritus erat; at sequens suam voluntatem, noscens in ea periculum; timet, & mortem optat. Sylveira in Luc. 15. q. 2.

Da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit &c. Luc. 15. 12. Est anima sub se ipsa, cùm propriam sequitur voluntatem, libertate pernitiosâ gaudens. Hic est filius ille prodigus, qui portionem paternæ substantiæ, quæ se contingebat, accepit: ingenium scilicet, memoriam, vires corporis, cæteraque similia bona naturæ; quibus non ad divinam, sed ad suam uteretur voluntatem; essetq; tanquam sinè Deô in hoc sæculo. S. Bernardus serm. de div. affect. animæ.

Si non lavero te. Joan. 13. 8. Multos decepit regulatio propriæ voluntatis; non solùm in malis apertis, sed etiam in manifestissimis bonis. Sim. Cass. l. 13. c. 5.

Ex Patribus, & alijs.

Si conspexeris adolescentem propriâ voluntate in cœlum ascendentem; tene ipsum: expedit enim ipsi. Id verò de illo quoq; intellige; qui, cùm ætate sit senex, mente tamen est junior. S. Ephrem. Paræn. 35. Judicium enim proprium tam sæpe fallit, & fallitur; ut ejus ductui; licèt in cœlum ferre, & rapere, videatur, tutò fidere nemo possit, aut debeat. Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 7. c. 6.

Voluntas propria crudelis bestia, fera pessima, rapacissima lupa, & leæna sævissima. S. Bernardus s. 3. in die Paschæ.

Non est dominus crudelis ad illam; non est tyrannus tam impius, & inhumanus; sic urgens servulum, & non parcens. Fatigatum magis instigat, subditum premit durius. Idem serm. de verb. Petri: ecce nos reliquimus omnia.

Minuendi sanguinis duplex est causa? interdum quantitas, interdum qualitas, obest. Hic minùs pernicioſa abundantia, quàm corruptio. Sanguis animæ meæ voluntas: naturæ siquidem cognatus præ cæteris humoribus sanguis dicitur: & animæ vita in voluntate est. Minuatur ergo prava voluntas, quæ morbi causa est spiritualis. Minuatur, inquam, dum penitus exhauriri, exsiccariq; non potest. Scindatur & aperiatur,

aperiatur, vena ferrô compunctionis: ut peccati, etsi non omnis sensus, saltèm consensus, effluat, & abjiciatur. Idem in sententiis.

Ipsa voluntas propria, est herba diaboli venenosa, suggestione venaneta; & omnibus eâ utentibus pestifera. S. Anselmus lib. de similitudinibus c. 38.

Solus Deus, quidquid vult, debet velle propriâ voluntate; ità ut aliam, quam sequatur, non habeat supra se. Cùm ergo vult homo aliquid per propriam voluntatem, Deo aufert quasi suam coronam. Sicut enim corona soli regi competit, sic propria voluntas soli Deo. Et sicut regem aliquem inhonoraret, qui suam coronam, qui suam coronam ei auferret; sic homo inhonorat Deum, qui aufert ei propriæ voluntatis privilegium, habendo, quod ille debet habere solùm. Sed sicut propria voluntas Dei fons est, & origo totius boni; ità propria voluntas hominis totius est exordium mali. Idem lib. de similit. c. 8.

Apud inferos, si quis propriæ mortuus esset voluntati, in liberrimam voluntatem Dei; is utique non auderet. Et in cœlis si quis propriæ esset voluntatis, contra voluntatem Dei; is certè non beatus, sed miser, & infelix, foret. Blosius Sacello animæ fidelis §. 5.

§. X.

Voluntas propria mortificanda, abneganda.

EGredere de terra tua. Gen. 12. 1. Factum est in mysterium; quòd omnino recedendum est à propria voluntate, & ab affectione suæ carnis, & suorum sensuum, qui vult perfici in divinis. S. Thom. Aqu. hîc.

Abraham se aptat, ut litet filium Deo. Gen. 22. Similiter Jephte Judic. 11. 31. 35. filiam suam sed Deus ictum ab Abrahamo renitentem cohibuit, Nil tale facit cum Jephte; sed sinit domum ejus tristi lamentatione replere. Jephte fecit id, inconsultô Deô, Abraham ab eo justus. Felix ille, qui non propriâ voluntate, sed Dei imperiô, quodcunque opus aggreditur. Baeza t. 2. l. 6. c. 4. §. 1.

Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Matth. 16. 25. Perdit animam suam, secundùm Christum, qui desideria ejus refrænat, qui cupiditates ejus resecat, qui luxuriam ejus castigat; & in nullo prorsus facit voluntatem suam, sed voluntatem Dei. Origenes hom. 18. in Num.

Nullum sacrilegii crimen reperitur deterius, quàm in voluntate semel oblato Deo reaccipere potestatem: non debent sibi vivere, qui cor suum Deo dicârunt. S. Bernardus ep. ad quendam.

Non relinquit omnia, qui retinuit vel seipsum; imò verò nihil prodest, sinè seipsô cætera reliquisse: quandoquidem nullum aliud onus est gravius homini, quàm homo ipse Quis enim tyrannus crudelior, quæ sævior potestas homini, quàm hominis ipsius voluntas? B. Petrus Dam. s. de S. Benedicto.

Quid eis prodest, quòd facultates suas abjiciunt, qui voluntates proprias non relinquunt: cùm sit longè præstantius, voluntatibus propriis renuntiare, quàm rebus. S. Prosper Aquit. de vita contempt. l. 2. c. 17.

In sacrificiis antiquorum animalia mactabantur; in sacrificiis Christianorum occiduntur propriæ voluntates. Sim. Cass. l. 13. c. 11.

TITULUS. XIX.

VOLUPTAS.

§. I.

Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo.

SUper pectus tuum gradieris Gen. 3. 14. Homo voluptuarius super ventrem ingreditur, serpens ad voluptates perfruendas. S. Nilus librô ascetico.

Necquidquam mellis adolebitur in sacrificio Domino. Levit. 2. 11. Quid mel in Dei sacrificio non offertur, indicat: apud Deum nihil hujus Mundi, placere. S. Isidorus in Levit. 3. Idem ait V. Beda hîc. Nusquam præceptum in Veteris Testamenti ceremoniis invenitur, ut mel sacrificiis misceatur. Per quod intelligitur: quia ijs, qui Deo vitæ suæ sacrificium offerunt, nullam carnalem Deus vult inesse dulcedinem: nihil in eis vivere, quod ad carnalem pertinet voluptatem. B. Petrus Dam. s. de S. Joanne. Mel sanè voluptatis indicium est, & suavitatis: semper enim voluptas mortificat; semper voluptas Deo non placet: quodcúnque dulcedinem habet, in Dei sacrificiis non offertur. S. Chrysost. hom. 2. in Marcum.

Mors in olla. 4. Reg. 4. 40. Mors est in olla deliciarum Mundi, quæ gulam, & Venerem provocant; ideoque varios morbos, ac mortem, præsentem, & æternam, accersunt. Cornelius hîc.

Nè desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii. Prov. 23 3. Disce, delicias, omnésq; Mundi hujus voluptates, & pompas, non esse veraces, sed fallaces: mentiuntur se habere veritatem voluptatis; cùm ejus inanem tantùm contineant speciem, & umbram. Mox abeunt; & in dolore desinunt. Cornelius hîc.

Sicut pisces capiuntur hamô &c. Eccl. 9. 12. Homines, qui fluctuans, & instabile, hujus vitæ pelagus sulcant, varias voluptatum illecebras consectantes, quasi carentes ratione pisciculi, malis retibus implicantur. Olympiodorus hîc.

Musca

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Eccl. 10 1. Concupiscentia aptè comparatur muscæ: quia instar muscæ vilis est, exilis, mordax, immunda, importuna, improba, & putrida. Est brevis ævi: vivit enim paucos dies; imò subinde paucas horas: séque in oleo, melle, aliaque re dulci, suffocat; vel ad lucem lucernæ, aut candelæ, advolans adurit. Denique musca est in docilis, & indomabilis: sic concupiscentia. Cornelius hic.

Ova aspidum ruperunt. Isa. 59. 5. Ova aspidum sunt exteriùs alba, pulchra, & oculis grata; interiùs autem venenô plena. Sic Mundi deliciæ &c. Stella in Luc. 7.

Ex Patribus, & aliis.

Quasi clavis quibusdam suffigitur anima corporeis voluptatibus: & cùm semel adhæserit cupiditatibus demersa terrenis; difficilè in altum potest, unde descendit, sinè Dei favore revolare. S. Ambr. l. 4. c. 14. in Luc. 4. in fine.

Quomodo qui scribunt in aqua manu quidem efficiunt Scripturam, typos characterum describentes in humido; ex characteribus autem nihil manet in figura; sed scribendi opera est tantùm, dum scribitur; manum enim semper sequitur equæ superficies: ità & omne studium, & operatio, quæ ponitur in fruenda voluptate, apparet in iis, quæ fiunt. S. Gregor. Nyss. hom. 4. in Ecclesiasten.

Quemadmodum arbores, quæ sub umbraculis crescunt, & in locis ventorum expertibus sitæ sunt; cum ipsa specie prosperè germinent, molles fiunt, atque fungosæ; & facilè quòvis incursu læduntur: quæ verò excelsis in montium verticibus sitæ sunt, à multis, magnisque, ventis agitantur; intemperiem aeris assidue ferunt; multâ nive feriuntur, ferrô quòvis robustiores evadunt. Pari ratione corpora, quæ multis, ac variis in deliciis educantur; quæ mollibus indumentis ornantur, quæ continuis balneis, & unguentis, utuntur, & diversi generis alimentis, præter, necessarium usum, delicatè fruuntur; prorsus ad sudores, laboresque proprietate sustinendos, inutilia reddunt. S. Chrysost. tom. 6. Orat. in illud: gloriamur in tribulationibus. Rom. 5. 3.

Cani similis est Voluptas: si pulsas, fugit: si nutrias, permanet. Idem hom. 22. ad pop. Antioch.

Voluptas diaboli est hamus, ad perniciem deducens. S. Basilius exhort. ad Baptismum.

Væ delicias sectanti: tempore enim exiguò tanquam vitulus ad mactationem paratur. S. Nilus Abb. Cap. Parænet.

Sedere accipitur in Scriptura pro ignavum esse, & voluptatibus deditum. Ignaviam locus ille significat: *sedentes in tenebris, & umbra mortis.* Ps. 106. 10. Idem lib. ascet.

Bibere delicias hujus Mundi, est bibere de forte mortis. S. Vinc. Ferr. s. 2. in die S. Paschæ.

Non sinè causâ Veteres sapientes finxerunt; solem pasci aquis amaris, lunam verò dulcibus: quia justus amara quærit, afflictionibus delectatur; stultus verò voluptates, & dulcia, appetit. Diez Patientia.

§. II.

Voluptatem spernendi, vitandi, motiva.

Num. 1.

Christus, ejus Incarnatio, Passio &c.

Usquequo deliciis dissolveris filia vaga? Jerem. 31. 22. Motivum subdit: *Fœmina circumdabit virum.* q. d. dum Dei Filius in virgineo utero clauditur, deliciis vacare nemo debet. Incertô Auth.

JESUS ductus est in desertum. Matth. 4. 1. Meritò D. N. J. C. jejuniô suô, atque desertô, adversus voluptatum informat illecebras & tentari se à diabolo Dominus omnium patitur; ut in illo omnes vincere disceremus. S. Ambros. in Luc. 4. Procem.

Abiit foras extra civitatem in Bethaniam &c. Matth. 21. 17. 18. Ut offenderet Christus despiciendas esse delicias; cùm in manè cum tante gloria susceptus fuisset; ac per totam diem in prædicatione, & in aliis bonis operibus laborâsset: cùm jam vespera esset, exiit in Bethaniam cum Duodecim. Nec invenit Jerosolymis, qui sibi guttam aquæ offerrat. Propterea, ùt proditorem ostenderet esse Mundum in deliciis suis; ut sic dicam, Mundi delicias fassus, & famelicus, aufugit: & sic suô exemplô delicias contemnendas esse ostendit. S. Bernardinus s. 50. art. 1.

Nolite flere &c. Luc. 23. 28. q. d. super filium Crucis non est flendum; sed super delicatos, qui non bajulant crucem. Hugo Card. in Gen. 21.

Contemplaris, ô homo! inmaculatissimum Dominum in Cruce suspensum; audésque, ô impudens, & infelix, homo! in deliciis, ac risu, universum vitæ tuæ tempus in terris transigere? S. Ephrem. s. de Pass. Salvatoris.

Nihil potiùs voluptuosos à carnalibus refrænat desideriis; quàm cùm audiunt, sive recolunt; quòd Dominus gloriæ pro eis incarnari, & pati, designatus est. V. Beda l. 4. in Cant. 4.

Passio Domini celebratur; & nos voluptati operam damus? &c. Drogo est, de Sacr. Dom. Pass.

S. Palæmon anach. cùm in Paschate accederet ad mensam, videssétque olei apparatum cum sale; fricans manibus frontem, & ubertim flens, ait: Dominus meus crucifixus est: & ego nunc oleum comedam? Bollandus 11. Jan.

Num. 2.

Voluptates non decent Christianum.

Hortus conclusus. Cant. 4. 12. Sunt deliciæ Paganorum, & Infidelium; sed non conclusæ: sunt deliciæ peccatorum; sed non conclusæ: sunt verorum Christianorum; sed conclusæ. Hortus conclusus, est paradisus Ecclesiæ; vagari non licet. Deliciæ Christianorum debitos fines habent, certis limitibus concluduntur. Incursibus dæmonum patet, qui non stat in horto concluso. Sim. Cass. t. 13. c. 8.

Nihil est, quod adeò sit inconcinnum, & alienum à Christiano; atque requiem, & recreationem, quærere: & ad præsentem vitam nimiùm affici; alienum est à professione, & militia, nostra. Dominus tuus crucifixus est; & tu requiem quæris? Dominus tuus affixus est; & tu deliciaris? hæccine sunt militis generosi? S. Chrysost. hom. 13. in Philipp. 3.

Vocati sumus ad militiam Dei vivi jam tunc, cùm in Sacramenti verba spopondimus. Nemo miles ad bellum cum deliciis venit; nec de cubiculo ad aciem procedit; sed de papilionibus expeditis, & substrictis. Tertull. lib. ad Martyres.

Virtus duritiâ exstruitur, malitiâ verò destruitur. Idem ibid.

Num. 3.

Voluptates vincentium, & spernentium, exempla.

Noluit bibere; & libavit eam Domino. 2. Reg. 23. 16. Quia se illicita perpetrâsse meminerat; contra semetipsum jam rigidus etiam à licitis abstinebat. S. Gregor. 34. in Evang.

Sunt crudeles quidam carnifices, corporis Voluptates; imò verò carnificibus crudeliores: nam vinculis torquent non manufactis: per oculos animam vulnerant, per aures luxuriæ faces admovent, asperò flagellô intellectum flagellant. Portò si juventutem etiam aggressæ fuerint, tum verè ignis cum igne miscebitur: facilè namq; juventus voluptatibus incenditur: quippe quæ pinguior olei in morem, & aptior sit ad inflammationem. S. Thecla, cum voluptatibus, ùt cum bestiis, Martyr pugnabat. S. Chrysost. tom. 6. laudat. S. Protom. & Apostolæ Theclæ.

Quot corpus illecebras, quot oblectamenta Mundus, habere videtur; tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes, vir justus. S. Bernardus in illud Job. 5. 19. *in sex tribulationibus liberabit te.*

Num. 4.

Voluptas noxia, periculosa; affligit.

Dissimulante illô apprehenderunt manum ejus &c. Gen. 19. 16. Loth amœnitate Sodomorum tenebatur: idcirco, quasi non satis intelligeret, quod dicebatur, cùm percelleretur nuntiô instantis periculi; dormientes oculos, & amore divitiarum pressos, avertebat à lumine præsenti. Rupertus. Ut leones justum servarent, satis fuit, unum Angelum descendisse. Dan. 6. 22. *Deus misit Angelum suum*: ad Loth duo advolant: quia non à leoninis rictibus liberandus, sed à deliciis extrahendus. Naxera in Jos. 18. §. 11.

Cùm venisset Esau de agro lassus, ait: da mihi decoctione &c. Gen. 25. 29. Fernandus Sect. 5. n. 1. hic: en, qualem fructum ex sua venatione; & continuo discurrendi, vagandique, per agros, & saltus, studiô collegit Esau: rediit domum ab agro fessus & fame confectus. Honcala: jam in Esau explebatur illud impiorum, desperatâ salute sese lamentantium: *ergo ambulavimus vias difficiles; lassati sumus in via iniquitatis.* Did. Niss. Pol. Cœl. p. 1. l. 6. c. 3. Voluptates Mundi videntur rosæ; sed revera sunt spinæ.

Usquequo marcetis ignaviâ? Jos. 18. 3. Hujus ignaviæ causam dat Masius: hanc ignaviam mirificè fovebant, ùt est credibile, mille commoditates; quas sibi in tam diutina statione omnes comparaverant. Hanc desidiam ut castigaret Imperator, prudenter aliò movenda esse castra putavit; aut dissipanda potiùs, &quém ad suas possessiones extrudendum. Naxera in Jos. 18. §. 20.

Omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis. Eccl. 2. 10. q. d. plenas oculorum & cordis desideriorum, laxavi habenas; intrà limites tamen licitæ honestatis, & Legis; nè quid illicitum committeret. Disce primò quàm noxium sit, indulgere suis desideriis, & affectibus: his enim Salomon indulgens præcipitavit se in luxuriam, & idololatriam. Secundò quàm periculosum sit velle experiri, quidquid est licitum; nec terminos voluptatis sibi statuere; nisi in eo, quod illicitum est. Facilè enim terminos hosce, & confinia liciti, & illiciti, utpote exiguum, & indivisibile, curiosus transgreditur; itáque in peccatum delabitur, uti fecit Salomon. Cornelius hic.

Primò vincendæ sunt delectationes, & postea dolores. Quomodo potest superare Mundum sævientem, qui non potest superare blandientem? S. Aug. s. 6. in festo plurium. M. M.

Medicos audivi: qui, quò minùs ad summum formæ pleræque mulieres pervenirent, obstare voluptatem dicebant. S. Chrysost. hom. 39. in 1. Cor. 4.

Num parvam putas esse persecutionem in deliciis? hæc omnium difficillima est; hæc & persecutione gravior. Idem hom. 24. in Act.

Uxor Ducis Venetiarum ità delicatè vivebat, ut, aquas communes dedignata, rore cœli à famulis undiq; collectô, sese ablueret: ejus porrò cubiculum tot thymiamatum, aromatúmque, generibus redolebat; ut pudor sit referre. Ulciscente autem hanc mollitem Numine; totô corpore computruit adeò, ut nemô famulorum ejus fœtorem ferre posset. Sensim ergo computrescens, doloribus putridis miserabiliter cruciata, diem clausit extremum. B. Petrus Dam. ep. ad Blancam Comitissam c. 11. Et ex eo Baronius tom. 10. Apr. C. 998.

Sicut vermes in lignis mollioribus innascuntur maximè; sic animi anxietates in mollioribus hominum mentibus oriuntur. S. Basilius serm. de gratiis Deo agendis.

Venator sæpe perdit in venatione leporis equum multò majoris pretii, quàm centum lepores. Sic multis desipiunt, qui, pro brevi voluptate, animam, quietem, sanitatem, profundunt. Stella de contemptu &c. part. 2. cap. 14.

Num.

Num. 5.

Voluptatis finis dolor.

Non ascendas contra eos; sed gyra post tergum eorum &c. 2. Reg. 5. 23. Cum Philisthæi audirent, Davidem in Regem unctum esse, coactis copiis ad illum expugnandum unô animô devenêre; quos ille auxilio Dei fortiter fugavit. Cùmq; comparato exercitu rursus illum movissent, monitus est à Domino, non adversô Marte, ut antea, sed gyrans per tergum illorum ipsos in fugam vertit. Hinc sapiens quidam, voluptates non præsentes, & abeuntes; non faciem, sed tergum, spectanda monet. Diez Bellum spirit.

Omnia flumina intrant in mare. Ecclesiastæ 1. 7. Quid est, flumina intrare in mare? nisi omnem carnalem delectationem terminari in amaritudine, Richardus à S. Vict. tr. 1, de statu inter. hom. c. 10.

Vinum sequitur furor, unguenta tormenta, sanguis rosas, ira lætitiam. S. August. s. 246.

In consummatione Mundi, præteritarum deliciarum recordatio, erit materia cruciatuum. S. Hieron. l. 8. in Isa. 24.

Voluptas quidem brevis est; sed ab ea dolor perpetuus: etenim & vespere, & nocte, in deserto, in civitate, & quocunque locorum, semper accusator sequitur; ensem intentans acutum, & supplicia intolerabilia, & formidinem. S. Chrysost. hom. 77. in 1. Cor. 9.

Num. 6.

Voluptates spernendi varia alia motiva.

Panem nostrum quotidianum da nobis. Matth. 6. 11. Non luxum, non delicias, neq; divitias; non auri copiam, non boum armenta; tantùm non apertè per hanc orationem clamat intelligentibus: desinite, ô homines, circa res vanas cupiditatibus diffundi, ac distineri. Semen Patrisfamilias frumentum est; ex frumento panis conficitur: ab luxus, atque deliciæ, Zizanium est; quod ab inimico juxta frumentum satum est. S. Gregorius Nyss. orat. 4. de orat. Dom.

Omnis, qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. Joan. 4. 13. Anselmus: Omnis, qui biberit voluptatem Sæculi, quam talis aqua significat, sitiet iterum. *Sicut somniat esuriens, & comedit; cùm autem fuerit expertus &c.* Isa. 29. 8. Tales terrænæ voluptates: bibis illas, & sitis. Escobar t 3. Coll. Chr. l. 3. Obs. 13.

Quæ major voluptas, quàm fastidium ipsius voluptatis? quàm Sæculi totius contemptus? quàm vera libertas, quàm conscienta integra. Tertull. lib. de spectaculis.

Voluptatem vicisse, voluptas est maxima: nec ulla major est victoria quàm ea, quæ de cupiditatibus refertur. S. Cyprianus lib. de bono pudicitiæ.

Terra carnis nostræ, nisi assiduisfuerit subacta culturis, citò de segni otio spinas, tribulosque, & partu degeneri dabit fructum, non horreis inferendum, sed ignibus concremandum. S. Leo s. 4 de jejunio Pentec.

Omnino fieri non potest, ut quis simul sit & scientiâ præditus, & blandiri corpori non erubescat. Clem. Alex. l. 3. Strom.

Quàm suave mihi subitò factum est, carere suavitatibus nugarum: & quas amittere metus fuerat, jam dimittere, gaudium erat. Ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior; sed non carni, & sanguini: omni luce clarior; sed omni secretô interior: omni honore sublimior; sed non sublimior; sed non sublimibus in se. S. August. Conf. l. 9. c. 1.

Diversô itinere ambulat, si gaudia delectationesque appetit; cui Dux suus viam amaritudinis ostendit. S. Gregor. l. 40. homiliar. hom. 2. in Luc. 18. circa finem.

Quænam secularium, quæso, voluptatum utilitas? hodie sunt; cras elabuntur: hodie sunt; hodie flos pulcherrimus; cras aridus pulvis: hodie ignis ardens; cras cinis extinctus. Spiritualia autem perpetuò clara, floridaque, & indies splendidiora, permanent. S. Chrysost. hom. 43. in Joan.

Qui ad nuptias properat, vel epulas, cujuslibet magnæ solennitatis expectat; ad anticipandum præcedentis horæ jentaculum non anhelat. Nos, ad illud refectionis æternæ nuptiale convivium invitati, festinare jam cœpimus; & adhuc molliter, ac deliciosè viventes, velut horam edendi legitimam prævenimus. Quid prandenti cum tumulo? quid epulis cum sepulchro? si sepulturam Domini cum Discipulis, non cum militibus, custodimus; afferamus mixturum myrrhæ, & aloes; non cacabos, & lebetes. B. Petrus Dam. ep. 33.

Miscellanea.

Trahe me post te; curremus in odorem unguentorum tuorum. Cant. 1. 3. ubi pura vocat honestas, sola invenitur sponsa; imò & sponsa sequitur tracta. Ubi verò sensuum oblectamenta, & fragranti-, unguentorum illicia; plures accurrunt celeri gressu. Gregatim currimus ad voluptatum fallacias: si voluptatis non inveniatur fomentum, manet virtutis studium. Naxera in Jos. 18. §. 11.

Malum omne facilius vincitur, quàm voluptas: quia illud, quidquid est, horridum est; hoc blandum est. S. Cyprianus l. de bono pudicitiæ.

Qui cupiditates tollit; & metus sustulit: nam ex cupiditatibus metus veniunt. Idem ibidem.

Princeps cocorum destruxit muros Jerusalem. Jerem. 52. 12. Quid per muros Jerusalem Scriptura exprimit, nisi virtutes animæ? quæ ad pacis visionem tendit. Aut quis cocorum princeps? nisi venter accipitur; cui diligentissimâ à coquentibus curâ servitur. S. Gregor. mor. l. 30. 13.

Propterea Christus eum suppliciô mulctavit, qui mulierem impudenti aspectu fuerit contuitus; ut majore labore nos liberaret. S. Chrysost. hom. 12. in ep. Rom.

TITULUS XX.

VOTA RELIGIOSA.

Figuræ, Symbola.

VOta Religionis significantur in tribus factis Joseph. *Primum* est, quando mulierem impudicam contempsit. Gen. 39. 8. *Secundum*, quando pallium abjecit, id est, temporalia. ib. v. 12. *Tertium*, quando in carcere reclusus fuit sub alterius potestate. ibid. v. 20. Unde Jacob dixit, benedicens ei: *Filius accrescens Joseph, filius accrescens.* Gen. 49. 22. Ter dicit *accrescens*; bis explicitè, semel implicitè: *Joseph* enim *accrescens* interpretatur. Hugo Card. in Luc. 1.

Ut eamus viam trium dierum. Ex. 5. 3. Hæc via trium dierum, est triplex Votum, quod fit in Religione; quæ per solitudinem designatur: videlicet Votum obedientiæ, paupertatis, & Castitatis. Idem in Ps. 38.

Candidiores nive &c. Thren. 4. 7. In nive, & lacte, castitas; in ebore antiquo jugis, & fortis, obedientia; in saphyro, qui cœlestis est coloris, paupertas; quæ spem in solum Deum figit. Cornelius in Num. 6. 2.

Obtuleruut aurum, thus, & myrrham. Matth. 2. 11. Per aurum intelligit S. Bonaventura hîc s. in Epiph. paupertatem; per thus obedientiam; per myrrham castitatem.

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via &c. Matth. 21. 8. &c. Hæc omnia Religiosi exequuntur: hi enim non modò diurnum, nocturnúmque precum pensum, quâ voce, quâ mente; ex Ordinis, vel Sacerdotii, cui se illigârunt, præcepto persolvunt: verùm etiam suis omnibus bonis, per paupertatis leges, se abdicant: corpus, animæ vestem, per castitatis votum Deum consecrant: potioremque sui partem, animam videlicet, Superiorum ad nutus, per obedientiam inflectunt, ùt jumentum facti apud Deum. Doultreman, l. 1. c. 5. Sect. 2.

Per *pauperes, debiles, cæcos.* Luc. 14. 21. S. Basilius Seleuc. or. 30. vel V. Beda: intellige tria vota Religionis.

Altare. Hebr. 9. 4. est obedientia; *mensa* paupertas, quæ Deo se, & sua, quasi in mensa offert, ac vicissim à Deo alitur; *candelabrum* castitas. Cornelius hîc.

Consonat Votum paupertatis eleemosynæ votum obedientiæ orationi, Votum castitatis jejunio. Gerson de laude Scriptorum Consid. 5.

Specimen Religiosæ disciplinæ valde præclarum prætendit in Eucharistia JESUS: paupertatis, cùm panis, & vini, accidentium involucris obtegitur: castitatis, cùm purissimam triticeæ materiæ portionem exigit ad consecrationem panis: Obedientiæ, cùm ad vocem hominis Creator obtemperat. Arcones in Isa. 4. Disc. 7.

TITULUS XXI.

VULNERA CHRISTI.

§. I.

Figuræ, Symbola.
Ex Veteri.

Mansiunculas in arca facies. Gen. 6. 14. Quinq; cameræ in arca, sunt quinque Vulnera in carne Christi. Mansiunculas in ea facies, non mansiones: quia tantùm humiles in ea habitant. *Sinite parvulos venire ad me,* Hugo Card. hîc.

Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & cataractæ cœli aperti sunt. Gen. 7. 11. Aspice illos fontes manuum ac pedum, Domini tui, sacrum sanguinem manantes, & inundanres: vide apertas cataractas cœli; ut inundet diluvium gratiæ ad nostram malitiam, & superbiam, submergendam. S. Bernardinus tom. 1. p. 1. s. 55. art. 4.

Arcum meum ponam in nubibus, & erit signum fœderis &c. Gen. 9. 12. Istud quidem signum (iris) cum nubibas transibit; ipsum autem fœdus, cujus signum est, id est, memoriale nostræ Redemptionis, in sempiternum permanebit in conspectu Patris in carne Filij ejus, in cicatricibus vulnerum, manuum, pedum, ac lateris ejus Rupertus l. 4. c. 36. in Gen.

Quod cùm vidissent viri Israel, se in arcto positus, - absconderunt se in speluncis. 1. Reg. 13. 6. Sic aliqui Christiani, cernentes, se undique à diabolo, Mundo, & Carne, tentari; in foramine petræ, in fossa humo, id est, in Christi vulneribus, & in Dominicæ Passionis memoriâ, salubriter se occultant; & in propriæ humiliationis profundo se celant; atque in tantum parvi pendunt, & quasi nihil se reputant, quo d à dæmonibus nequeunt tangi. Dion. Carth. apud Mendozam hîc.

Tulit baculum suum - & elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente &c. 1. Reg. 17. 40. Goliam, id est, diabolum, baculô Crucis; & quinq; lapidibus, id est, quinq; plagis, stravit. S. Bonaventura s. 2. D. 2 Adv. Verè turris David, qui superbum Goliam quinque lapidibus de torrente, id est, quinque vulneribus; & Crucis baculô; gloriantem in Calvariæ monte prostravit. S. Thom. Vill. conc. 1. de assumpt. V. B. Margaritæ de Cortona dicebat Christus: Si vis puritatem inviolabiliter custo-

custodire, fer tecum quinq; lapides meorum; vulnerum; & cum eis tuum hostem in fronte percuties. Bollandus 22. Febr.

Apparuerunt fontes aquarum. Ps. 17. 16. Fontes sunt Vulnera JESU Christi; quæ sunt fontes aquarum, id est, gratiarum. *Haurietis aquas cum gaudio de fontibus Salvatoris.* Is. 12. 3. id est, de Vulneribus JESU Christi. Hugo Card. hic.

Foderunt manus meas, & pedes meos. Ps. 21. 17. *Foderunt* non transitoriè debemus accipere: quia terra tunc varios fœtus germinat, quando hominum studio cognoscitur exarata. Quod contigit in corpore Domini Salvatoris: illud enim clavis affixum, lanceâ perforatum, fructum nobis intulit sinè fine mansurum. Cassiodorus hîc. Non dixit, transfixerunt, sed *foderunt*: ut notet fructum, qui indè secutus est, scilicet æterna beatitudo. Fossa parit tellus. Hugo Card. hîc.

Introibit Rex gloriæ. Psal. 23. 7. Christus quinquies dicitur Rex gloriæ. Cur id? pro numero Vulnerum acclamant Regiam dignitatem. S. August. s. 178. de temp. viderunt Cœlites cuncti speciosum vulneribus Christum; & admirantes fulgentia divinæ virtutis vexilla talibus concrepant hymnis, *quis est iste Rex gloriæ?* Sylveira in Joan. 19. q. 13.

Oleum effusum. Cant. 1. 2. Quinq; vulnera Domini, quinq; fontes olei sunt, fundentes pretium Redemptionis nostræ; quô solvamus cuncta nostra debita; & emamus dona gratiæ divinæ. de Ponte hîc Exh. 29. §. 1.

Columba mea in foraminibus petræ &c. Cant. 2. 14. Benedictus, qui, ùt nidificare possem in foraminibus petræ; manus, pedes, & latus, perforari sibi tulit: & sic mihi totum aperuit, ut ingrediar in locû tabernaculi admirabili, & protegar in absconditio tabernaculi sui. Guarricus s. 4. in Ram. palm. *Petra erat Christus.* Quæ sunt foramina petræ, nisi vulnera? quæ pro nostra salte suscepit Christus. In quibus profectò foraminibus columba residet, ac nidificat; cùm anima quæque mitis in Passione Dominica spem suæ salutis unicam ponit; cùm in Sacramento mortis ejus sese ab insidiis hostis antiqui, quasi à raptu accipitris, tutari confidit. V. Beda l. 3. in Cant. hîc. Per foramen petræ, vulnera manuum, ac pedum, Christi in Cruce pendentis libenter intellexerim. Cavernam verò maceriæ vulnus lateris, quod lanceâ factum est, eôdem sensu dixerim. S. Gregor. hîc. Si, juxta expositionem Apostoli, *petra erat Christus.* 1. Cor. 10. 4. quæ sunt foramina petræ? nisi vulnera, quæ pro nostra salute suscepit Christus. V. Beda hîc. Foramina petræ, plagæ sunt corporis: caverna maceriæ, apertio est lateris. Sim. Cass. l. 3. in Joan. 3. 16. In foraminibus petræ, id est, Vulneribus, quæ pro salute sponsæ sponsus accepit. S. Isidorus hîc. Non ob aliud Ecclesia columba vocatur, nisi quia est sinè dolô; & Spiritu S. repletur. Habitat in foraminibus petræ: quia semper receptaculum habet in his, ex quibus sanata est, Vulneribus Christi. S. Justus Orgel. hîc. Visceribus misericordiæ suæ charitas JESU ab effusione, imò à perfossione lateris, non pepercit: ut te semel in ipsis cavernis pedum, manuum, & lateris, quasi columbam, per hanc aperturam receptô, ad omne suum consilium admitteret, gaudiis admisceret, divinitati adjungeret, æternitati statueret, beatitudini Angelicæ adæquaret. Petrus Cell. cap. 19. Foramina petræ sunt vulnera, quæ pro salute nostra in Cruce suscepit. S. Thom. Aqu. hîc Columba. Lem. *Secura nidificat.* Et revera, ubi tuta, firmáque, infirmis securitas, & requies, nisi in Vulneribus Salvatoris? tantò illic securior habito, quantò ille potentior ad salvandum. Fremit Mundum, premit corpus, diabolus insidiatur; non cado: firmatus enim supra firmam petram. S. Bernandus ser. 61. in Cant. Picinelli.

Ego flos campi. Cant. 2. 1. Quidam dicunt, quòd flos campi dicitur quidam parvus flos, valde rubicundus habens; quinque folia, sicut Christus quinque vulnera rubicunda. S. Bonaventura s. 3. in Resurr. Dom.

Ingredere in petram, & absconde in fossa humo à facie timoris Domini. Isa. 2. 10. Ingredere in petram, ô homo! abscondere in fossa humo; pone tibi latibulum in Crucifixo. Ipse petra, ipse humus: quia DEUS, & homo. Ipse petra forata, humus fossa. Quia *foderunt manus meas*, inquit, *at pedes meos.* Psal. 21. 17. Abscondere, inquit, in fossa humo à facie timoris Domini, hoc est, ab ipso fuge ad ipsum; à Judice ad Redemptorem; à tribunali ad Crucem. Guarricus s. 4. Dom. Palm. Ingredere in petram, id est, divinitatem Christi: abscondere in fossa humo, id est, in Vulneribus Christi. Qui in hac petra est, solus est: qui extra hanc est, in multitudine est. In hac solitudine mentis tanta gratia, & illuminatio mentis percipitur; ut percipiens sit gravis aliis ad videndum. Sicut Moyses solus manens in monte cum Deo quadraginta diebus & noctibus. Ex. 24. 18. S. Albertus parad. an. c. 32.

In manibus meis descripsi te. Isa. 49. 16. Vulnera sunt literæ, clavi calami, sanguis atramentum. Diez. Conc. 2. in Asc. Dom.

Ex Novo.

Faciamus hîc tria tabernacula. Matth. 17. 3. In ipso volo facere tria tabernacula: unum in manibus, aliud in pedibus, & tertium majus in latere suo; in quo volo quiescere, & dormire; bibere, legere, & orare. S. Bonaventura. Stimulo amor. c. 1.

Tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino. Luc. 2. 22. Emitur Redemptor quinque siclis à Virgine, qui quinque plagis totum erat Mundum redempturus. S. Thom. Vill. conc. in Purif. V. Voluit quinque siclis redimi, quemadmodum ipse redempturus erat Mundum quinque principalibus plagis. S. Vinc. Ferr. s. de Purif. V.

Est puer unus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos. Joan. 6. 9. Nota, quòd hi quinque panes, quinque vulnera Christi, sunt; qui multùm reficiunt animam devotam. 1. Reg. 21. 3. *Si quid habes ad manum, vel quinque panes, da mihi.* S. Bonaventura serm. 3. D. 4. Quadr.

Ego sum pastor bonus. Joan. 10. 14. ô bone Pastor! ego sum illa ovis, quæ periit; pro qua in cruce posuisti animam tuam. Ecce ego agnosce eam; & introduc eam in caulas vulnerum tuorum; & tuâ Passione custodi diligenter. S. Laur. Just. de inc. am. c. 4.

Ex Patribus & aliis.

Signaculum regium Crux est est; quam si in cordis nostri memoria portaverimus, tanti regionem Regis, quæ finem non habet, securè poterimus transire. Habet hoc sigillum imaginem Crucifixi Jesu: in ipso sigillo Crucis multis fissuris effossam, & impressam; sicut in sigillis imago rerum exprimitur fodiendo. &c. S. Bernardus tr. de Pass. Dom. c. 44.

Numerus dictionum, quæ ponuntur in consecrationis forma, quinarius est. Nam sicut per quinque Vulnera Christi sanguis principaliter emanavit; sic etiam per quinque perficitur ista. S. Bernardinus tom. 2. f. 54.

Lecti animæ, sunt quinque Christi vulnera, ubi contemplando quiescit. S. Vincent. Ferr.

O quàm multas rubeas rosas, ex singulis plagis, & vulneribus suis mitissimus JESUS produxit! omnibus aromatibus suaviores, & pulchriores. Thom. Kemp. serm. 8. ad Novit. pag. 3.

Christus S. Theresiæ quinque rosas in sui corporis paradiso ostendit. Gertrudis l. 4. c. 35. gratias agit SSS. Trinitati pro roseis vulneribus sui unicè electi amatoris. Nadasi Ros. cœli rosa 2.

Franciscus Lucas observat, nescio quam vulnerum imaginem agnos in mediis pedum vobis perpetuò gestare, non dissimilem Christi, veri Agni, clavorum fixuris. Doultreman l. 2. c. 2. Sect. 6. Crucifixio. Balsami, liquor, scisso plantæ cortice, promanat. Lem. *Aliis mea plaga medetur.* Masenius.

§. II.

Vulnera Christi benefica, salubria.

Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Luc. 23. 42. Hæc est fidei plena devotio; ut cùm de vulneribus Domini profluens sanguis cernitur, tunc de potestate ejus venia postuletur S. Maximus hom. 1. de S. Latrone.

Pax vobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Joan. 20. 20. Cùm Discipulos pace donat, ostendit eis vulnera belli, quibus acquisita pax q. d. pacem offero vobis; sed quæ effusô sanguine, diris vulneribus, comparata. Escobar t. 3. Coll. Chr. l. 9. Sect. 1. Obs. 6.

Opus manuum tuarum, Domine, nè despicias: Vulnera manuum tuarum, ut aspicias. S. August. Solil. c. 2.

Amore vulneratus est propter delicta nostra. Tuta, & firma, requies est infirmis, & peccatoribus, in Vulneribus Salvatoris. Securus illic habito: patent mihi viscera per vulnera. Quidquid ex me mihi deest, usurpo mihi ex Vulneribus Domini mei: quoniam misericordiâ affluunt. Nec desunt foramina, per quæ affluant; per foramina corporis patent mihi arcana cordis. S. August. Manuali cap. 21.

Stat Martyr tripudians, & triumphans: totô licèt lacerô corpore, & rimante latera ferrô; non malò fortiter, sed & alacriter, sacrum è corpore suo circumspicit ebullire cruorem: Ubi ergo tunc anima Martyris? nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus JESU; Vulneribus nimirum patentibus ad introcundum. S. Bernardus s. 61. in Cant.

Da mihi Vulnera tua! Hæc super cœlum ambit cor meum; super solem illuminant intellectum meum; super ignem accendunt affectum meum; super aerem fœcundant sermonem meum; super aquam emolliunt animum meum; super terram stabiliunt affectum meum. S. Laur. Just. de inc. div. am. c. 4.

O beata vulnera! ô locus deliciarum! de isto enim lateris medio fons omnis dulcioris, & suavitatis, emanat. Idem ibid. c. 2.

Christi quinque partitô vulnere caro profoditur: ut nos à vitiorum, quæ in nos per quinque sensus ingrediuntur, irruptione curemur. B. Petrus Dam. l. 6. ep. 1.

Quinque nostrorum sensuum vulnera illis quinque Domini corporis cicatricibus sunt sanata. Idem l. 7. ep. 5.

Foramina petræ, Vulnera sunt Redemptoris: quæ profectò non casu quinque sunt. Sed quia nos fueramus quinq;, sensuum vulneribus sauciati, per has quinque plagas saluti sumus perpetuæ restituti. Idem opusc. 50. c 2.

O admiranda, & veneranda JESU Christi! ô certè vita, dulcedo; & spes nostra! S. Bonaventura Stim. am. c. 1.

Ecce aperta est apotheca paradisi, omnibus aromatibus medicinalibus tota plena: ibi, quascunque volueris, species accipies. Idem ibidem.

Quando absolvitur peccator, debet cogitare, quòd omnia Vulnera Christi sunt aperta, & sanguis effunditur super eum. S. Vinc. Ferr. l. 1. ser. 5. post Oculi.

Deformitas tua, mea est pulchritudo: plagæ tuæ, & singula Vulnera; sanitas animæ meæ: & mors tua vita mea. In his vivo, & in talibus vita Spiritûs mei. Thom. Kemp. conc. 22. de Chr. Pass.

Pelicanus. Lem. *Ex vulnere salus.* Plaga Christi nostra medicina est. S. Ambros. l. de Spir. S. c. 8.

§. III.

Vulnera Christi proficua peccatori.

Columba mea in foraminibus petræ ostende mihi faciem tuam. Cant. 2. 14. Ex his vulneribus peccatorum tuorum immensam deduces gravitatem: ipse enim, ùt dicit Isa. 53. 5. *vulneratus est propter iniquitates nostras &c.* Vide S. Bernardus s. 3. de Nat. D. Ex iisdem cognoscere poteris peccatorum tuorum multitudinem. Sufficiebat quidem, ad totius Mundi delenda peccata, minimum Christi vulnus, sicut & minima ipsius Sanguinis gutta: ùt quid ergo tot susceperit vulnera?

nera ? nisi ut in illis agnoscerestua contra eum innumera delicta. Nam quia *à planta pedis usque ad verticem, non erat in te sanitas.* Isa. 1. 6. *sed vulnus, & livor, & plaga lumens*: ideo etiam in corpore ipsius à planta pedis nihil mansit invulneratum. Tertiò ex ijs agnosce debitum satisfaciendi : non enim passus est Christus, ut à peccatoribus auferret satisfaciendi necessitatem, & obligationem; sed potiùs, ut suô exemplô ad eam exhortaretur, ad illámque præstandam vires præberet. Si enim innocens Dei Filius, pro alienis vulneribus curandis, tot vulnera, & dolores, passus est; quid te nocentem, pro tuis propriis vulneribus scurandis, agere, & pati, oportebit ? Puniatur igitur caro, ut sanetur anima; vulneretur corpus, ut servetur Spiritus. de Ponte hîc Exh. 24. §. 2.

Horrendum est incidere in manus DEI viventis. Hebr. 10. 31. Si hominem inimicum habes; licèt potens sit; cras tamen moriturum sperare potes : & ità erit inimicitiæ finis. Verùm, si Deum habes; inimicum, quis finis potest expectari ? Et ità ejus manus sunt manus Dei viventis in æternum. Curate igitur hîc incidere in manus DEI mortui; quæ manus sunt vulneratæ : à quo nihil mali, imò bona plurima vobis proveniant. Incidere in has manus, est, ejus sanctissimorum Vulnerum meritis ad vestræ salutis remedium uti. Diez Conc. 3. D. 1. Adv.

Peccavi peccatum grande ! turbatur conscientia; sed non perturbatur : quoniam vulnerum Domini recordabor. S. Bernardus s. 61. in Cant.

Quid tam efficax, ad curanda conscientiæ vulnera, nec non ad purgandam mentis aciem ? quam Christi vulnerum sedula meditatio. S. Bernardus s. 62. in Cant.

§. 4.

Vulnera Christi cur retenta in Resurrectione?

QUinque plagæ ejus, quasi quinque linguæ, sunt. Plagarum suarum cicatrices idcirco in corpore suo retinuit, & reservavit; ut victorias suas semper loquatur illis quasi linguis. Rupertus de Vict. Verbi l. 12. c. 27.

Oravit in Cruce Patrem dicens : *Pater ! dimitte illis.* Luc. 23. 34. Rogat eundem indesinenter in cœlo, exhibendo vulnerum cicatrices; quæ pro redemptione Fidelium in suo perpessus est corpore. S. Laur. Just. in fasciculo amoris c. 15.

Clamat idem Redemptor ad Patrem, Corporis sui cicatrices ostendens, quatenus ab æternis suppliciis suâ homines interpellatione custodiat. Idem serm. in festo Corp. Chr.

Facilè innatam, & naturalem, compassionem trahit ad se calamitas pauperum, & tribulati cordis deprimens mœror. - Sic & ipse mediator Christus, ut divinam adversùs humanum genus concitatam, pro criminibus posset mulcere justitiam; cicatrices Vulnerum sibi reservavit in corpore : quatenus haberet semper, quod, pro reconcilianda hominum specie, irato ostenderet Patri. Idem de triumph. &c. c. 15.

Suæ Passionis vulnera in corpore ideo custodivit illæsa : ut haberet : quod exhiberet Patri, & ostenderet nobis. Patri, ut illum reconciliaret offensum : nobis verò; ut in corpore jacentes mentes sursum erigeret. - Opportunè Apostolo dubio manus ostendit, & latus : quatenus in altero Creationis, in altero autem beneficium Redemptionis, objiceret. S. Laur. Just. de triumph. c. 26.

Prima erit in reos intoleranda sententia reverendarum præsentia cicatricum. B. Cæsarius Arel. hom. 23.

Apud Deum, optimum habemus advocatum Christum : qui, quot Vulnera pro nobis susçepit, tot linguas habet, quibus pro nobis apud Patrem intercedit. S. Bernardinus s. 2. in Asc. Dom.

Ratio, cur cicatrices retinuerit : ut ascendens in cœlum semper ostenderet Deo Patri, quale genus mortis pro nobis sustinuit; & provocet eum ad misericordiam. Tertiò, ut Electi, qui quotidie assumuntur in patriam cœlestem, videntes easdem cicatrices in corpore Redemptoris sui, indesinenter agant ei gratias. Haymo hom. in Oct. Paschæ.

Veri amici, in signum fœderis, & amoris; servare solent ad invicem aliqua insignia, & manuscula, sibi invicem data. Unde Christus, qui verè amicus noster est, cicatrices vulnurum, quæ propter nos sustinuit, adhuc reservat. Et nos servare debemus tribulationis, laboris, & doloris, insignia; in signum fœderis, & amoris, inter nos, & ipsum. Hugo Card. in Gen. 17. 11. *ut sit in signum fœderis.*

§. V.

Vulnus Lateris Figuræ.

Ostium Arcæ. Gen. 6. 16. Vulnus Lateris. Hugo Card. hîc. Vulnus in Latere Christi, quid ? nisi ostium in lateræ, arcæ, salvandis à facie diluvii. Guarricus s. 4. in Ram. Palm.

Filiæ tuæ de latere surgent. Isa. 60. 4. Habet JESUS filios, & filias de Latere enixas : habet apertum Latus, per quod novam progeniem, cœlo destinatam parturit; in eoque sinu nidificantes parvulos enutrit, & roborat. Arcones in Isa. 3. 1. Sancti Garciæ regis matrem, scribunt Hispaniæ historiæ, dum uterum gestaret, hastâ tam feliciter secundùm ventrem ictam; ut continuò per patulum vulnus infans manum miserit; atque eductus fuerit vivus, & illæsus. Nos omnes in utero gestabat Christus : qui vulnus ejus Lateri Longinus inflixit, exitum ad vitam soboli aperuit. Doultreman. l. 4. 3. Sect. 1.

In illa die erit fons patens Domui David. Zach. 13. 1. Per hunc fontem intelligit Hieron. Rupertus, Hugo, Baptismum &c. Haymo Latus Christi.

Unus

Unus militum lanceâ latus ejus aperuit. Joan. 19. 34.

Est & alia Lateris hujus causa. Mulier fuerat prima ductrix peccati, quæ de latere creata est. Sed JESUS, qui venit, ut viris simul, & mulieribus, conferret reconciliationem ; aperuit Latus pro mulieribus, ut solveret. S. Cyrill. Jerosol. Catech. 13.

Vigilanti verbô Evangelista usus est ; ut non diceret, latus ejus percussit, aut vulnavit, aut quid aliud ; sed *aperuit* : ut illic quodammodo vitæ ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesia manaverunt. S. August. tr. 120. in Joan.

O si fuissem loco lanceæ ! exire de Christi Latere noluissem : dixissem enim : hæc requies mea in Sæculum Sæculi ; hîc habitabo, quoniam elegi eam. S. Laur. Just. de inc. div. am. cap. 1.

Pretiosum tuum dedisti sanguinem, & accepisti tabernaculum (Ecclesiam) & apertô Latere, quod est theca ejus, quod est reconditum marsupium Divinitatis, arca sanctificationis : & lanceâ, tanquam clave, in arcam injectâ. Injecta autem : non ut qui te improbe gereres ; sed qui concederes, ac permitteres : dedisti pretium ex Paterno thesauro. S. Chrysost. in Ps. 14.

Pro nimio amoris sui fervore, voluit lanceâ suum Latus aperiri : ut demonstraret ; quòd tradidit tibi cor suum. S. Bonaventura stim. am.

Ideo Latus suum pius, & misericors, aperuit ; ut cruor te Vulneris vivificet, calor corporis refocillet, Spiritus cordis, quasi patenti, & liberô, meatu, aspiret. Guarricus s. 4. in Ram. Palm. Aristoteles lib. de spiratione : summus animæ ardor in cordis principatu consistit. Et lib. de Spiritu : in corde calor vehementissimus.

Novimus moderamen Spiritûs S. in prolatione hujus Evangelistæ, ut sic proferret : *unus militum &c.* ut apertô Latere cognoscamus dilectionem cordis usque ad mortem : & ad illum ineffabilem amorem ejus ingrediamur, quô ille processit ad nos. Et accedemus ad cor ejus, cor altum, cor secretum, cor omnia cogitans, cor omnia sciens, cor diligens : & per apertam portam fiamus saltèm in amoris vehementia cordiformes. Proinde sibi ad negligentiam imputet, qui non ingreditur ; si apertum novit introitum. Sim. Cass. l. 13. hîc.

Voluisti, Domine, ut cor tuum lanceâ aperiretur : ut meæ contemplationis ingressus mihi facilior fieret : sicut domus, cujus janua patet, incitat ad contemplandam pulchritudinem in se contentam. Stella de amore Medit. 29.

Clericus ille, qui ad Claram Vallem venit, Deo famulari : quia corpus antè delicatè habere consueverat, à communi Fratrum panè, & possis, valde abhorruit. Nocte ergo quâdam tristi Christus apparuit, frustum similis panis manu tenens ; tunc ei porrigens dixit : comede panem istum. Cùm novitius responderet nequaquam vesci possum pane hordeaceô Christus Vulneris Lateris sui panem illum intinxit, & porrectum comedere jussit. De quo cùm gustâsset, factus est sicut mel dulcis in ore ejus. Itáque deinceps & panem arctum, & fabas, & reliqua legumina, magnâ delectatione comedit. Cæsarius l. 14. c. 80.

Titulus XXII.

UXOR.

§. 1.

Bona.

Servium tibi. Gen. 29. 18. Nota : Jacob hac servitute tam longâ, & durâ, more priscô, emit sibi uxorem, tam Liam, quàm Rachel. Moris enim fuit apud Græcos, Romanos, & Hebræos ; ut viri datô pretiô emerent sibi uxorem. Ità David emit Michol centum præputiis Philisthinorum. 1. Reg. 18. 25. Cornelius hîc.

Cùm vidisset Angelum, festinavit, & cucurrit ad virum suum. Judic. 13. 9. Insinuavit marito, visum sibi hominem Dei, præclarâ specie, futuræ sobolis ferentem oracula : nec passa sinè virô scire vel divinitatis secretum. S. Ambros. ep. 60. apud Baeza t. 1. l. 1. c. 7. §. 19.

Cerva charissima. Prov. 5. 19. id est, illa conjux sit tibi charissima ; quæ, sicut cerva serpentes, ità persequitur scortatores. Hugo Card. hîc.

Jussit eum Dominus ejus venundari, & uxorem ejus. Matth. 18. 25. Quorsum, ô Christe, jubes uxorem ejus venundari ? quid mulier vetula valebit ? quis pro illa aliquid volet pretii dare ? Sinè dubiô majoris erant pretii, & æstimationis, olim mulieres ; quàm jam sint. Gen. 29. 18. Jacob pro Rachaele servivit septem annis : nunc autem in Matrmonium collocent, nummos præbent. Diez conc. 1. Dom. 21. Pent.

Sanctificatus est vir Infidelis per mulierem Fidelem. 1. Cor. 7. 14. Nihil potentius, muliere bonâ ad instruendum, & informandum, virum, quodcúnque voluerit. Neque tam facilè magistros, neque amicos, neq; principes, patietur ; ùt conjugem admonentem, & consulentem. Habet enim voluptatem quandam admonitio uxoria ; cùm plurimùm amet, cui consulit. S. Chrysost. hom. 6. in Joan.

§. 2.

§. II.

Uxor mala.

Quicunque primus fuerit egressus. &c. Judic. 11. 3. Quem potuit cogitare prius occurrentem? conjugem cogitavit. At, quia homo proponit, Deus disposuit. Proposuit Jephte pejus dare; Deus autem disposuit, ut optimum arriperet: filiam, perdidit, retentâ uxore. Hugo à S. Vict. de Jephte.

Dabo eam illi, ut fiat ei in scandalum. 1. Reg. 18. 21. Saul valde oderat Davidem; nec semel hastâ confodere nisus est. Verum effectu frustratus aliò vertit animum. Micholem, cujus ingenium noverat, in matrimonium promittit; quo consumat extraneò, vel intestinò, bellò. Naxera in Jos. 15. §. mulier mala supplicium.

Dixit autem illi uxor sua: adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo, & morere. Job. 2. 9. Humiliatus videbatur Job perdita substantiâ suâ, perditis filiis suis; perditis, quæ servabat; perditis, quibus servabat: remansit sinè hæreditate; &, quod est tristius, sinè hærede. Remansit ad solam uxorem; non suam consolatricem, sed diaboli potiùs adjutorium &c. August. in Ps. 30. Ideo solam uxorem superesse nequissimus diabolus voluit; ut hac novissimâ uteretur pro Job sed actione, atque animæ ejus subversione. Diabolus hanc conservavit, ut ministram suæ iniquitatis: ut hanc haberet pro novissimo Job laqueo: & postquam per omnem rem desperaret, tunc per uxorem justum perderet. Origenes in Job l. 2.

Sicut tinea vestimento. &c. Prov. 25. 20. Sicut in ligno vermis; ità perdit virum suum uxor malefica. S. Hieron. l. 1. contra Jovin.

Mulier mala viro peccatori dabitur, ait Scriptura. Et dabitur tanquam amarum antidotum; quod peccatorum malos humores consumat. S. Chrysost. in Ps. 3.

Qui habet uxorem malam, suorum se peccatorum mercedem accepisse intelligat. S. Chrysost. apud Antonium in Melissa l. 2. c. 34.

Carolus V. dicebat: nihil pejus quem hosti suo imprecari posse; quàm uxorem imperiosam. Cornelius in Eccl. 25. 17.

Cùm mulierem obstreperam verberibus paulò severiùs vir castigâsset; illa velut ad ictus léthales concidens mortem simulabat. Tum vicino accersito vir simulatè casum questus, ecquid mortuâ uxore faciendum sit? cui ille: censeo, inquit, pellem detrahendam; quam optimam esse ferunt in malis mulieribus. Age igitur, tibi illam cedo; tu detrahe. Vix ille cultum acuere, illumque admovere cœperat; cùm mortua subitò revixit. Masenius l. 2. Argut.

§. III.

Uxor quî erga virum se habere debeat.

Faciamus ei adjutorium simile sibi. Gen. 2. 18. Caveat mulier lunam imitari: hæc enim, quò longiùs abest à sole, eò magis conspicua, clariùs emicat, pulchrior apparet. Eadem verò, quantò propius ad solem accedit, tantò fit obscurior, magis abditur, minùs apparet, suam lucem obtegit, & speciem commutat. Pudeat mulierem ità vitam suam instituere, ut à mariti oculis procul abesse gaudeat? propè verò adesse doleat. Fernandius hîc.

Serpens decepit me. Gen. 3. 13. Accusata à viro non accusat injuriæ patiens. S. Ambros. de instit. Virg. c. 4. nec accusata crimen retorsit; sed ipsum accusatorem suam maluit, si posset, absolvere, quàm ligare.

Honorabile conjugium inter Isaac, & Rebecca Gen. 24. 67. Isaac Hebr. *risus* est, Rebecca *patientia*. Clem. Alex. l. 1. pædag. c. 5. Risus à tolerantia adjuvatur. Ut risum à viro mulier eliciat, patienter agat: risum patientiâ impetrabit. Velloso in Judith 7. Paræn. 25.

Præter te, quæ uxor ejus es. Gen. 39. 9. Si Ægyptia fidelis esset conjux, oculos non injiceret in servum: uxori enim, quæ honestatem amat, nullus vir pulchrior maritô videtur. Alvarez Illustr. 97.

Vir Dei venit ad me, habens vultum Angelicum; terribilis nimis. Judic. 13. 6. Si vir Dei, si Angelus est, cur vocat terribilem? Erat conjugata, & marito suo castissimè addicta; ideoque ejus specie contenta vivebat: ut vel angelica forma ei terribilis videretur: sola mariti forma ei affabilis, & placita, videbatur. Idem ibidem.

Venit abigail ad Nabal &c. 1. Reg. 25. 36. Iracundos meliùs corrigimus, si in ipsa iræ commotione declinamus: perturbati enim, quid audiant, ignorant. Unde & Nabal ebrio culpam suam laudabiliter Abigail tacuit, quam; digestô vino, laudabiliter dixit. S. Gregor., & Eucherius, apud Fernandium in Gen. 9. Sect. 4.

Neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri. Joan. 1. 13. Carnem pro fœmina posuit: quia de costa cùm facta esset; Adam dixit, *hoc nunc os ex ossibus meis; & caro de carne mea.* Gen. 2. 22. Posuit ergo *caro* pro uxore: quomodo aliquando spiritus pro marito: quia ille imperare debet, ista servire. S. August. tr. 2. in Joan. Explicat Sanctus Doctor rixas, & contentiones, quæ dantur inter conjuges, metaphorâ carnis, & spiritûs: quia perpetuum iis dissidium. *Caro concupiscit adversùs spiritum &c.* Gal. 5. 17. Sylveira Addit. hîc.

§. IV.

Uxor quomodo à marito habenda.

Tulit unam de costis. Gen. 2. 21. Nec de capite, nec de pedibus, viri sumptum est id, unde fieret mulier: nè aut domina, si de capite; aut ancilla, si de pedibus, putaretur. Ideò de medio, id est, costâ sumi debuit; ut socia intelligeretur. Hugo Card. hîc. Non es dominus, sed maritus: non ancillam sortitus es, sed uxorem. Gubernatorem te Deus esse voluit sexûs inferioris, non præpotentem. S. Ambr. hex. l. 5. c. 7. D costa viri, non de terra, formata est mulier: ut eam vir plus diligeret. De

medio autem; non de capite, non de pede: nè domina, vel omnino subjecta putetur; sed socia. Hugo Card. hîc. Decuit mulierem ex viro formari: ut vir magis diligeret mulierem, & ei inseperabiliùs inhæreret; dum cognosceret, eam ex se esse productam. S. Thom. Aqu. 1. p. q. 92. a. 2. Et a. 3. conveniens fuit, mulierem formari de costa viri: ad significandum; quòd inter virum, & mulierem, debet esse socialis conjunctio. Neque enim mulier debet dominari in virum; & ideo non est formata de capite: neque debet à viro despici, tanquam serviliter subjecta; & ideo non est formata de pedibus.

Relinquet homo patrem suum, & matrem; & adhærebit uxori suæ. Gen. 2. 24. Nunc autem homines ulteriùs progrediuntur: nam pro uxoribus suis viri, non solùm patrem, & matrem, sed etiam Deum relinquunt. Diez. conc. 1. D. 2. Epiph.

Viri, diligite uxores. Eph. 5. 25. non hîc consistit; sed modum etiam amoris præfinivit. At quem? *sicut & Christus dilexit Ecclesiam.* Et quomodo, quæso, Christus dilexit? ità ut semetipsum pro ea traderet. Itàque, etiamsi mori pro uxore oporteat; nequaquam tergiversaberis. S. Chrysost. tom. 6. hom. in laudem Maximi, & quales ducendæ uxores.

Viri, diligite uxores vestras, & nolite amari esse ad illas. Colos. 3. 19.

§ V.

Uxor qualis ducenda.

Puella, cui dixero &c. Gen. 24. 14 Vide sapientiam famuli, quale signum destinet. Non dixit, siquam videro mulis, pilentôve, invehi, eunuchorumque agmen post se trahere, & numerosum famulitium; puellam ætate, ac formâ floridâ; eam præparâsti tuo famulo. Sed quid? cui dixero, *præbe hydriam tuam.* Qui ais bene vir? adeóne vilem hero tuo quæris conjugem? Etiam, inquit: missus enim sum, non pecuniosam, aut formosam; sed moribus ingenuis præditam, quærere. Et quî scis, virtute præditam? in dubitatum signum, & maximum: est enim hospitalitatis signum certissimum: proinde mores quærit herorum suorum moribus consimiles. S. Chrysost. tom. 6. hom. in laudem Maximi.

Si domum empturi, aut mancipium; curiosè consideramus, tum venditores, tum priores dominos; ipsorum quoque venalium tam corporis habitudinem, quàm indolem animi. Quantò magis dispiciendum est de futura conjuge. Domum enim, si vitiosa sit, licet denuo vendere; sicut & servum nequam compectum, venditori restituere: uxorem verò semel acceptam non item fas est eis, à quibus acceperis, reddere. Idem ibidem.

Qui divitem duxit uxorem, Dominam sibi magis quæsivit, quàm conjugem. Cùm enim, & absque hoc, mulieres ingeniô superbô sint, honorisque cupidô, si opes quoque accesserint, quomodo erunt maritis tolerabiles? Idem ibidem.

Pauperem alere, difficile est; divitem ferre, tormentum. Adde, quoniam nulla est uxoris electio; sed, qualiscunque obvenerit, habenda. Si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si fœtida; quodcunque vitium est, post nuptias discimus. Equus, asinus, bos, canis, & vilissima mancipia; vestes quoque, & lebetes, sedile, lignum, calix, & urceolus fictilis, probantur priùs; & sic emuntur: Sola uxor non ostenditur; nè antea displiceat, quàm ducatur. S. Hieron. l. 1. contra Jovin.

Varia.

Et replevit carnem pro ea. Gen. 2. 21. Quando abstulit Deus costam ab Adamo, subintellige cum carne quoque abstulisse. Quô facto mirum nescio quid indicare voluit Deus omnipotens: nempe ex conjunctione mulieris cum viro in matrimonio aliquid, & non parum soliditatis, constantiæ, & virilis fortitudinis, virum amittere; quasi costâ ereptâ ossea, pro qua carnis mollitiem induit: fierique seipsô, nescio quomodo, fragiliorem, atque minorem; blanditiis imbutum fæmineis, atque affectibus: quamlibet id ægrè profiteri mari sustineant. Unde & sapientes patres; cùm immorigeratos, & indisciplinatos, ac suis præceptis nequaquam obtemperantes, habent filios; optimè eis consulunt, conjugali illos vinculô copulaverint. Lipomanus Ep. apud Fernandium hîc.

In plerisque regionibus, secundô die post Pascha, soleat mariti uxores suas verberare, & vicissim uxores viros: ut ostendant, sese mutuò debere corrigere. Belethus Rat. div. offic. c. 120.

Meritò vir uxorem, non uxor virum, ducere dicitur: quia virum seduxit mala ductrix; ac proinde ducenda potiùs, quàm ductura Stengelius t. 2. judic. div. c. 26.

Z.

Titulus I.

ZELUS ANIMARUM.

§. I.

Figuræ, Symbola.
Zeli, & Zelantium.
Ex Veteri.

Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua. Gen. 24. 17. Sitis Apostolorum, est desiderium salutis hominum. Huic potum præstant, qui eorum verba audiunt, & opere explent. Cornelius hîc.

Suscitavit eis Salvatorem. Judic. 3. 9. Salvatores, Salvatorem JEsum imitantes, sunt ii, qui animas in viam salutis dirigere satagunt. Rupertus: si illos dixit Scriptura Salvatores, per quos Deus temporaliter liberavit Israel; quantò magis rectè illi dicuntur Salvatores, quorum labor Salvatori nostro ad nostram salutem æternam cooperatus est &c.

Dixerunque olivæ: impera nobis. Judic. 9. 8. Qui per olivam, quæ & signum pacis ostendit, oleique pinguedinem fundit, nisi illi designantur; qui Spiritus S. pinguedine delibuti, evangelizando pacem, reconciliant homines peccatori. B. Petrus Dam. opusc. 2. contra Clericos aulicos.

Classis regis-deferens aurum, & argentum. 3. Reg. 10. 22. Veri Salomonis aurum, gemmasque, deferens navis est, quicunque ad Deum animas ducit. Barradius Dom. 18. tom. 2. l. 5. c. 10.

De principibus patrum-secundùm vires suas. 1. Esdræ 2. 68. 69. Aurum, argentum, & vestes Sacerdotales, principes patrum secundùm vires suas, in impensas offerunt operum templi; cùm viri sancti, quidquid sapientiæ, quidquid eloquentiæ, quidquid percipiunt actionis bonæ; totum hoc bene utendo in ædificationem conferunt Fidelium Christi. V. Beda hîc.

Nolite me considerare, quòd fusca sim. Cant. 1. 5. Symbolicè, sol accendens, & quasi denigrans animam, est charitatis æstus: item ardens desiderium fruendi Deò; atque zelus justitiæ: quò quasi tabescit anima, cùm videt Dei offensas, & animarum perditionem. *Tabescere me fecit zelus meus.* 118. 139. Cornelius hîc.

Botrus Cypri. Cant. 1. 13. Vinum est fervidissimus Zelus expressum de botro Cypri: & calix inebrians, Christi amor. S. Bernardus s. 44. in Cant.

Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani. Cant. 3. 9. Dicitur anima Sancta ferculum: ferculum à ferendo: quia fertur de loco ad locum, ubi eam voluntas gubernantis direxerit, & Dei omnia disponentis: ut plures reficiat, & ad salutem instituat. Rich. à S. Vict. c. 12. in Cant. Ferculum est quælibet Sanctorum congregatio, ad æternum convivium animas ferentium. Idem ex Miscell. 2. l. 1. c. 121. Incipientes dicuntur lectulus; quia in eis quiescit Christus: non tamen sunt ferculum; quia non ferunt Christum ad alios, generando ipsum in cordibus aliorum. S. Thom. Aqu. hic Lect. 2.

Descendi in hortum nucum. Cant. 6. 10. Nux, vel fractio nucis, Symbolum est perfectæ patientiæ illorum, qui animas Christo lucrari, & despondere, satagunt: præsertim illas, quæ callum in perfidia, aut vitio quôpiam, longâ peccandi consuetudine, obduxerunt; ut callus hic suaviter, & sensim, resecetur. Hortus nucum est anima sancta, patiens, & perfecta: præsertim quæ assiduè laborat in conversione peccatorum durorum; quales sunt Judæi, hæretici, concubinarii &c. Cornelius hic.

Propter quadrigas. Cant. 6. 11. Animadvertendum est diligenter, quòd non solùm in quadrigis sponsa, & Fideles animæ, positæ esse dicuntur; verùm etiam currus, vel quadrigas; Ecclesiam ipsam positam dicit: ut se veluti piam matrem, & sanctissimum vehiculum, quò plures convehantur ad patriam, esse intelligat. Philo Carpath. hîc.

Candidatores nivè, nitidiores lacte &c. Thr. 4. 7. In nive sola est candoris pulchritudo; in lacte, cum nitore, est & saporis dulcedo. Parum ergo erat, fuisse candidiores nive, nisi fuissent & nitidiores lacte: id est, parum fuisset, propriâ sibimet munditiâ candidos fuisse, nisi venientibus ad se, per sermonem suum, gustum præbuissent dulcedinis æternæ. Sed &, cùm candidi, & nitidi, essent, passionibus superadditis quendam purpureum traxerunt ruborem: nam verbera experti sunt. S. Rupertus in Is. 53.

Similitudo autem vultûs eorum, facies hominis & facies leonis &c. Ezech. 1. 10. Operarius meminerit illorum animalium, quæ Ezechieli ostensa sunt. Quodvis quatuor formas habebat, hominis, aquilæ, leonis, & bovis. Operarii Ecclesiastici, hæc est imago: sit ratione illustratâ per fidem homo; contemplatione aquila; fortitudine, contra Mundi, dæmonisque, terrores, leo; labore, animarumque cultûrâ, bos. Bos esse nequit, nisi aquila sit, & leo. Barradius Dom. Sept. t. 3. l. 5. c. 19. Hoc totum in uno, quod semel in quatuor. S. Gregorius hîc. Dei gloriæ minister, ut in nomine JEsu omne genu flectatur, multiformes induit vultus. Leo apparet, ut peccatores frænet: bos, ut agrum Domini excolat: aquila, ut immotis palpebris solem aspiciat: homo, ut effabilî conversatione homines reducat ad virtutem. Naxera in Jos. 5. §. 15.

Ex Novo.

Offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Matth. 9. 2. Portitores cœleſtes, qui paralyticos ad Chriſtum ſanandos portant, ſunt ſimiles his Evangelicis. Barradius D. 18. Pent. t. 2. l. 5. c. 29.

Congregabit triticum in horreum ſuum. Luc. 3. 17. Juſti tritico ſimiles: quia utiles ſunt proximo, & fructificant. Triticum molitur, coaptatur, coquitur, dividitur; ut homines ſuſtentet: ſic ſancti, ob ſalutem proximorum, ſe conſumunt. Stella hîc.

Et ait ſervus &c. Luc. 14. 22. Diligens erat, & obediens. Licèt enim primò, ſecundò, & tertiò, mittatur; nunquam ſe excuſat, nec laborem refugit, non excuſationem priorum prætendit. Zelô inſuper fervebat: *adhuc locus eſt;* his omnibus adductis adhuc numerus Electorum non eſt completus. Sylveira hîc.

Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Joan. 4. 14. Fons aquam retinere neſcit; ſed arva copioſis geſtit rigari laticibus: &, quò ſcaturigo abundantior; & auctior eſt impertitio. Naxera tr. de B. V. §. 28.

Vidit Joannes Apoc. 4. 6. *in medio ſedis, & in circuitu ſedis, quatuor animalia.* Qui poterant in medio ſimul eſſe, & in circuitu? Quatuor animalium nomine, Doctores, & Curatores animarum, ſignificantur: qui tam præſtò adſunt omnibus; acſi in medio, & in circuitu; intus, & foris; ubique ſemper, in ſalutem animarum, excubant. Mendoza in 1. Reg. 1. Annot. 4. Sect. 1.

Ex Patribus & aliis.

Duo ſunt in hac vita genera juſtorum: unum videlicet bene viventium; ſed nulla docentium: aliud verò rectè viventium, & eadem rectè docentium. Sicut & in cœli facie aliæ ſtellæ prodeunt, quas nullæ pluviæ ſubſequuntur; aliæ prodeunt, quæ arentem terram magnis imbribus infundunt. S. Greg. mor. l. 27. c. 5.

Adeſdum caris, non petulantiâ, atque impudentiâ, ſed vitæ libertate: non oblatratione; ſed recti cuſtodiâ; noctibusque illis, quas pro animarum ſalute pervigiles traducis. Atque eô etiam nomine canis: quia virtutis familiares atque domeſticos, mulces; externos latrando inſectaris. S. Gregor. Naz. or. 33. in laudem Heronis Philoſophi, olim Cinici.

Beatus, qui bona evaſit ſagena ſpiritualis, multosque piſces optimo ſuo cœpit Domino. S. Ephrem lib. de Beatitudinibus.

Beatus, cujus mens, tanquam nubes pluviis, divinâ gratiâ plena eſt; animasque mortalium ad incrementum fructuum vitæ capiendum irrigat. Idem ibidem.

Nubes. Lem: *Effluendo conſumitur. Conſumitur nubes, & pertranſit.* Job. 7. 9. Picinelli.

§. II.

Motiva.

Primum.

Zelus Deo, & Chriſto, gratus.

Ex Veteri.

Locuta eſt Maria, & Aaron, contra Moyſen. Num. 12. 1. Illa punita leprâ, illô indemnî. Sed cur? *omni tempore, quô leproſus eſt, ſolus habitabit extra caſtra.* Levit. 13. 46. Aaron Sacerdos erat; ac ideo animarum curæ ſemper invigilare, circuire, converſari, debebat. Quòd ſi autem leprâ punitus fuiſſet; fungi officiô ſuô non potuiſſet. Paoletti ſ. 11. de S. Marco.

Afferte Domino, filii Dei, afferte Domino filios arietum. Pſal. 28. 1. Hoc eſt totum, quod expetit, quod requirit: ovium fœtus, vile terreni pecoris germen, ſtratos per viam partus, ſemina effuſa per campos; divino Patri ut divina ſoboles offerat, admonetur. S. Chryſol. hîc. ſ. 10.

Caput meum plenum eſt rore &c. Cant. 5. 2. Quia multi in Eccleſia poſiti, & Deum cùm credunt; & tamen frigidi perſiſtentes ad ardorem charitatis non accenduntur: per cincinnos autem populos intelligimus.--- Ad hos accendendos ſponſa excitatur; dum ſpiritualis quilibet pro ædificatione plurimorum, ab otio ad prælationem Eccleſiæ vocatur. S. Gregor. hîc.

Expoliavi me tunicâ meâ &c. Cant. 5. 3. Fortè & tu, ô anima magni Apoſtoli! ſive cujuscunque viri Apoſtolici, ſabbathizare vis. Sed ecce *vox Dilecti* tui *pulſantis* Cant. 5. 2. *aperi mihi ſoror mea! amica mea!* Hæc dicens, utique angariare te vult mille paſſus, quod eſt Sabbathi iter. Angariare, inquam, te vult: ut, poſtpoſitâ, quam elegeras, ſolitariæ contemplationis requie, ſurgas; illi aperias; vadas Evangelium eius annuntiare: & hoc in una parte orbis terræ in Aſia. Vade cum illo alia duo millia paſſum: id eſt, noli contentus eſſe in una Aſia prædicare; ſed etiam in Africa, & in Europa, prædicando labora; laborando prædica Evangelium. Et hôc modô pulchrè angariatus es, vadens cum illo, non ſolùm mille paſſus; ſed & alia duo: ſuntque tria millia paſſuum; quia tres ſunt partes orbis terrarum. Rupertus lib. 5. in Matth.

Vox dilecti mei pulſantis: aperi mihi ſoror mea &c. Cant 5. 2. Jam ſponſæ Eccleſia oſtium cordis aperuerat ſponſe; totumque cor illi tradiderat, ùt patet Cant. 2. 16. *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Pulſat tamen id ſponſa Eccleſia proximorum quoque clauſa corda, per ſuos Concionatores, clave prædicationis aperiat, ait Caſſidorus, Beda, Juſt. Orgelitanus, Richardus, Anſelmus, Rupertus &c. S. Auguſt. ſ. 57. in Joan. pulſat, ut excutiat quietem ſanctis; & clamat: *aperi mihi*, prædica me. Ad eos quippe, qui clauſerunt contra me, quomodo intrabo ſinè aperiente? *quomodo enim audient ſinè prædicante?* Rom. 10. 14.

Ad

Ad hoc, scilicet ad procurandam aliorum salutem, quatuor titulis, quasi stimulis, eam perurget. *Primò*: *soror*, inquit, *mea* es: quia par est, ut assimileris mihi; quia frater tuus sum: ut, ego è cœlis ad terram in carnem descendi, vivensque totum me impendi hominum saluti; sic & tu mecum te totum eidem impendas. *Secundò*: *amica mea es*. Si ergo amas me, pasce oves meas. Quare satage; ut & cæteri me ament, mihique fiant amici. Tertiò: *columba mea* es: *sponsa mea* es fœcunda: columba enim singulis mensibus parit. Tu ergo quoque assiduè mihi filios parias, & partos nutrias. *Quartò*: pura, & *immaculata*: pura, & *perfecta* es. Cur ergo patieris per proximorum scelera quasi inquinari puritatem meam? quin potiùs eos depuras, perficis; tibique, imò & mihi, similes efficere satagis, Cornelius hîc.

Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Jer. 15. 19. Quid hoc est? qui ab errore ad veritatem manuduxerit; vel à peccato ad virtutem; proximum induxerit; pro viribus humano me imitatur. Nihil ità gratum est Deo, & ità curæ; ùt animarùm salus. S. Chrysost. hom. 3. in Gen. Pretiosum à vili separat, qui humanas mentes à reprobo antiqui hostis imitatione disjungit. S. Gregor. mor, l. 33. c. 16. ante finem.

Ex Novo, & Patribus.

Euntes discite, quid est, misericordiam volo, & non sacrificium. Matth. 9. 13. Illam patenter misericordiam se requisiisse significat, quæ impenditur circa curam animarum. S. Rupertus in Os. c. 6.

Neminem per viam salutaveritis. Luc. 10. 4. q. d. ità sitis attenti, & festini ad iter, & ad salutem animarum; quòd de exteriori salutatione, ac aspectu viatorum, quasi non curetis. S. Thom. Aqu. in Gen. 19.

Nullum Deo omnipotenti tale est Sacrificium, quale est zelus animarum. S. Gregor. hom. 12. in Ezech 3.

Nulla res Deo gratior est, quàm ut universam vitam ad commune commodum conferas. Idcirco ratione, atque oratione, nos Deus decoravit; mentem, atque ingenium, concessit; manus, pedes, vires corporis dedit: ut his, & nos ipsos, & proximos, tutemur. S. Chrysost. hom. 79 in Matth. 25.

Si Deum honorare conaris, non aliter meliùs, quàm in hominis salute, poteris actitare. S. Laur. Just. de compunctione &c.

Secundum.

Exempla.

Ex Veteri.

Non videbit me homo, & vivet. Ex. 33. 20. Meritò admiratur S. August. in solil., cur non Moyses mox exclamet: fac Domine! & moriar, ut te videam. Tam sublimis erat ejus charitas; ut potiùs voluerit vivere inter populi murmura; ut illuminaret populum in religione; quàm supremò gaudiò ex visione Dei repleri. Sylveira in Act. 25. 10.

Fornicatus est populus. Num. 25. 1. Iratus Hebræo DEUS erat, quippe qui suam cum Moabitis Venerem coluerat. Dolebat Moyses; & ejulatu plorabant magnò viri boni. v. 6. qui *flebant ante fores tabernaculi*. Nec tamen Deum pro fletu propitiatum lego. Irruit Phinees in Hebræum malæ mentis cum bono successu: & Dominus ad Moysen. *Phinees avertit iram meam à filiis Israel*. v. 11. Oleaster: expende, quantò plus valeat ad placandum Dominum vindicta malorum, quam lacrymæ: ut illa placaverit Dominum, & ab ira revocaverit; quod lacrymæ facere non poterant. Velloso in Judith 7. Præn. 18.

Trahe me post te: curremus. Cant. 1. 3. id est, si traxeris, non ego sola curram; sed curabo, ut adolescentulæ animæ, aliique plures, post te currant. de Ponte hîc Exh. 7. §. 4.

Donec introducam &c. Cant. 3. 4. Non tantum tenebo illum mihi; quia *charitas non quærit, quæ sua sunt*: & ideò non quiescam, donec orationibus, & prædicationibus, & exemplis, introducam eum per cognitionem, & amorem, in universum Mundum; qui domus est Sapientiæ increatæ matris meæ. Idem hîc Exh. 4. §. 4.

Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam. Malach. 4. 5. Elias potiùs, quàm Moyses, vel quis alius, erit præcursor secundi adventûs Christi. *Primò*: ob ingentem zelum, quô præ aliis prophetis ditatus fuit. Vide 3. Reg. 18. 40. Simili zelô opùs erit in fine Mundi, quando refrigesceet charitas. Secundò: quia, sicut sub Noe Mundus periit diluviô: ità in fine peribit igne. Moraliter hîc disce: quanta virtus sit zelus, quantique Deus faciat zelosos: utpote quos velit sibi esse vicinos; suosque esse præcursores, & indices. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Christi Domini.

Rogabat illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Luc. 7. 36. Legitur Christus accessisse ad convivia invitatus. Sumebat corpore cibum, & refundebat ex ore suo in audientium corda doctrinam: & nobiliora, quàm acceperat, erogabat; spiritualia pro corporalibus benignè rependens: simulque prænoscens, infiniti esse præmii, eum suscepisse hospitiô. Et per corporale hospitium ad cordis interiora per fidem tendebat ingressum. Sim. Cass. l. 4. c. 10.

JEsus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem &c. Joan. 4. 6. Perquiramus, quâ de causâ, & locum, & horam, & absentiam Discipulorum, indicavit. *Hora erat quasi sexta &c.* Cur locum dixit? docebo: in spirituali venatione versabatur; cujus causâ in locum illum se contulerat, unde poterat prædam referre. Cur autem horam quoque dixit? audi: egena erat hæc Samaritana, manuum labore victum quærebat. Hora verò sexta, quô tempore quieti à labore vacabant omnes, tum illa aquam advehebat: quod noscens Dominus, opportunitatem cepit ad spiritualem hanc prædam venandam. Quare verò Discipulos

ſuos ablegavit? Mulier illa paupercula erat miſera, ut jam dictum; neque potuiſſet multorum ſatellitum numerum contueri. Quòd ſi Magiſtri dignitatem vidiſſet, & Diſcipulorum cœtum; ſubitò fortaſſis aufugiſſet; ac præda periiſſet. S. Chryſoſt. tom. 6. orat. in Samaritanam.

Comprehenſus ſum à Chriſto. Philipp. 3. 12. ait Paulus: eram in perditorum numero, ſuffocabar: apprehendit me Chriſtus: ſummô ſtudiô inſectatus eſt fugientem; ut revocaret ad ſe. Iſidorus Clarius l. 2. or. 10.

Aliorum.

Habeo ſub me milites. Matth. 8. 9. Attendant hic Sacerdotes, & Clerici; qui tot habent animas ad curandum; in quibus ferè vix eſt unica ſana: & ità ſolliciti ſint, uti iſte Centurio: qui centum milites habens ſub ſe, & propter unum ſervum ægrum ſollicitè tam devotè rogabat JEſum, ut ſanaret eum. Hugo Card. hic.

Percurrentes univerſam regionem. Marci 6. 55. Vide, quanta ſit fides hominum Genezareth! ut non præſentium tantùm ſalute contenti ſint; ſed mittant ad alias per circuitum civitates, quò omnes currant ad Medicum. S. Hieron.

Neque tu times Deum? Luc. 23 40. Non ſolùm non advertebat mentem ad cruciatus; ſed, omnibus ſuis relatis, res alterius curabat: & ut illum ab errore eriperet, & Magiſter ejus in cruce fieret, omnî ope ſtudebat. S. Chryſoſt. hom. in Crucem.

Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem &c. Joan. 4. 28. Hoc ſignum, ſi diligitur Chriſtus: quòd is, qui diligit, in ejus amicitiam alios trahit. Sim. Caſſ. hîc. l. 11. c. 3. De aquâ gratiæ, quam acceperat, in alios refundebat. Idem ibid.

Interrogabat horam ab eis. Joan. 4. 52. Cur quærit de hora? Gloſſa interlin: non diffidit de miſericordia Domini; ſed deſiderat, ut virtus divina ſervorum confeſſione plurimis innoteſcat.

Aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, circa horam ſextam: & cùm eſuriret, voluit guſtare. Act. 10. 9. 10. Mirandum, cur ſanctum virum poſt orationem fames ſequatur; cùm ſoleat fames oratione depelli, & eſuriens anima non niſi oratione ſaginari. Exiſtimo, Petrum poſt orationem non eſuriiſſe cibum hominum, ſed ſalutem: nec inediâ venatum eſſe corporis, ſed inopiâ Credentium laborâſſe. Cùm enim Judaicus populus perfidus, & ingratus, illô prædicante, Chriſto non crederet, famem quodammodo Petrus officii ſui ſuſtinebat. S. Ambroſ. ſ. 10. de Sanctis. Apud Did. Niſſ. D. 3. Paſch. §. 1.

Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris. 2. Cor. 12. 15. Si & ipſam carnem inſumere oporteat; non parcam propter veſtram ſalutem. S. Chryſoſt. hom. 26. hîc.

Complures his in locis, ob id unum, modò Chriſtiani non ſiunt; quòd deſint, qui eos faciant Chriſtianos. Mihi verò perſæpe venit in mentem, circum Europæ Academias, ac præcipuè Pariſienſem, curſare, & inſani riſu paſſim vociferari; eósque, qui doctrinæ plus habent, quàm charitatis, his compellare verbis: heu! quàm ingens animarum numerus, veſtrô vitiô excluſus cœlo, deturbatur ad inferos! utinam illi, quemadmodum in literas, ità in hanc quoque curam incumberent; ut reddere poſſent Deo doctrinæ, creditorumque talentorum, rationem. &c. S. Franc. Xaverius l. 1. ep. 5. Societati Romam.

§. III.

Zelus animarum in periculis tutus, non pervertitur.

Figuræ, Symbola.

At illa venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo. Gen. 8. 11. Mirum, quòd ramum olivæ, ſalutis ſignum, & victoriæ, portet columba; quæ inter putrida cadavera commorata eſt. Non perit; potiùs novæ pacis affert ad cellulam inſignia, qui ad hominum utilitatem receſſit. Dion. Carth. quandam obſcurationem ſplendidæ contemplationis quandoque incurrunt ſervi Dei: ſed redeuntes ad Dominum mox recuperare amiſſa contendunt; & magis, quàm antea, illuminantur. Eſcobar tr. 5. Proph. Chr. l 4. Sect. 1. Obſ. 1.

Cùm fugerent filios Iſrael. Joſ. 10. 11. Solùm dirigebantur iſti lapides in Chananæos: & cùm Judæi Chananæis fugientibus propinqui eſſent; lapides, plurimos de Chananæis occidentes, neminem de Judæis tetigerunt. Abulenſ. q. 8. Quia ſcilicet periculoſos pro aliena ſalute conflictus ſuſtinuerunt. Naxera in Joſ. 10. hic.

In plateis ſicut cinnamomum, & balſamum aromatizans, odorem dedi. Eccl. 24. 20. Juſti, & ſpirituales, quos ſapientia cœleſtis in omnibus actionibus dirigit; in locis maximè ſuſpectis, & in quibus major peccandi occaſio; majorem virtutum, devotionis, modeſtiæque ſuæ, odorem diffundunt; qui eos gratos, & ſpectabiles, facit. Beſſeus D. 2. Epiph.

Simile fermento, quod acceptum mulier abſcondit &c. Matth. 13. 33. Fermentum in maſſæ inſipiditatem non tranſit; ſed potiùs maſſam ad ſaporis ſui trahit æmulationem. Juſto enim agnatum eſt, ab iniquis ſociis non ſolùm non perverti; ſed eos ad ſui imitationem allicere. Eſcobar tom. 6. Parab. Chr. l. 7. Sect. 2. Obſ. 5.

Quemadmodum radii ſolis contingunt quidem terram; ſed ibi ſunt, unde mittuntur: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus, converſatur quidem nobiſcum; ſed hæret origini ſuæ. Illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur; noſtris tanquam melior intereſt. Seneca ep. 41.

Teſtimonia.

Ex Veteri, & Novo.

Omne opus tuum non facies in ea. Ex. 20. 10. Ita legit Tertull. Dicendo *tuum*, de humano

mano opere desinit. Opus autem salutis, & incolumitatis, non est hominis, sed Dei proprium. Tertull. lib. 4. adv. Marcionem c. 12. Pende illas particulas, opus salutis, & incolumitatis: quàm aptè opus salutis cum incolumitate copulavit Escobar t. 2. Pers. Chr. lib. 8. Sect 3. Obs. 1.

Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Convertentur ipsi ad te; & tu non converteris ad eos. Jerem. 15. 19. Gregorio, & Chrysostomo, authoribus, ministri Evangelici inter peccatores degentis securitas exprimitur.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Matth. 10. 16. Quâ pietate, Domine, oves tuas ad lupos mittis? Cupio oves meas lupis. Sociari, ut lupos attrahant ad sui æmulationem. Non lupi vorabunt oves, sed in oves eorum exemplo convertentur. Vident enim Discipulos ab auro, argento, omnibusque abstinere divitiis, quibus avari lupi inhiant. Isaias Abb. or. 16. præcepit Dominus eis, ut nihil acciperent in via; cùm enim nihil luporum haberent, non poterant lupi eos devorare. Escobar tom. 6. Pa. Chr. l. 7. Obs. 5.

Ego vado. Joan. 8. 21. Anselmus ad sponte: & ideo frustrà laborati. Quàm aptè JEsu incolumitas ostenditur, cùm proximorum saluti prædicando vacabat. *Hæc verba*, ait Joannes v. 20. *locutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo; & nemo apprehendit eum.* Qui docendis proximis vacat, nulli periculo subjacet. Escobar. tom 5. Proph. Chr. l. 4. Sect. 1. Obs.

Nunc quærebant te Judæi lapidare &c. at Christus: *si quis ambulaverit in die, non offendit.* Joan. 11. 8. 9. Quia timebant & illi, & sibi ipsis magis, dicunt: *modò quærebant te Judæi lapidare; & iterum vadis illuc?* At ipse animat illos, & dicit: sicut, qui videt lucem, non offendit: ità & qui bonum facit, & in lucis operibus ambulat, nihil grave experietur. Theophylactus hîc.

§. IV.

Zeli animarum varia motiva, & laudes.

Ex Veteri.

NE putes &c. Esth. 4. 13 Nè putes te ideo sublimatam, ut te solam salvares. Hoc est contra illos, qui non curant, nisi de seipsis. Quibus dicitur in epistola Judæ: *væ illis, qui in via Cain abierunt;* qui dixit Gen. 4. *nunquid ego custos fratris mei sum?* Hugo Card. hîc.

Afferte Domino &c. Ps. 28. 1. Afferte, quos sponte venire aut necessitas vetat, aut ætas impedit, aut ignorantia retardat, aut tenent vitia, aut delicta remorantur. S. Chrysol. serm. 10.

Erue eos, qui ducuntur ad mortem. Prov. 24. 11. Si charitas jubet, eripi hominem à morte corporali; multò magis à spirituali, & æterna. Hoc maximè dictum sibi putent Religiosi, Sacerdotes, Concionatores hîc & Cassianus coll. 2. c. 13. hanc gnomen applicat tentatis: hi enim à dæmone ducuntur ad mortem gratiæ; qui proinde leniter tractandi, & animandi. Cornelius hîc.

Fulcite me floribus &c. Cant. 2. 5. Dicit hæc sponsa adolescentulis, quæ sub ejus cura erant: quasi eas rogans, ut consentiant ejus admonitionibus: & fiant quasi flores, & poma; quibus ipsa recreetur. de Ponte hîc Exh. 39. §. 2.

Surge Cant. 2. 10. ad lavandos alios: *quia amica es, columba, formosa.* Nunquid frustrà has gratias tibi concessi? nunquid talenta, quæ tibi, ad lavandos alios, dedi, abscondes in terra? si mea amica; cur non de meo lucro sollicita? si mea columba; cur non mihi fœcunda? si mea formosa; cur non progrederis foras; ut videant opera tua bona, & glorificent &c. Idem hîc Exh. 15. §. 1.

Veni de capite &c. Cant. 4. 8. q. d. pugnabis contra has feras Dei Verbi glaoiô, & vinces eas: & hos omnes montes, eorumque incolas, ac universas gentes, subjicies mihi: de illis triumphabis, & coronaberis. *Corona senum filii filiorum.* Prov. 17. 6. quoniam ij, qui convertuntur ad fidem, & gratiam; corona sunt eorum, qui eos converterunt. 1. Thessal. 2. 19. *quæ spes nostra, aut gloriæ? gaudium, aut coronas? nonne vos? Gaudium meum, & corona mea.* Philipp. 4. 1. Idem hic Ext. 21. §. 4.

Quem mittam &c. Is. 6. 8. Tò *nobis* stimulus est Isaiæ, & Apostolis; ut magnô animo missiones Dei suscipiant, cogitantes, se in hac re Seraphinorum esse socios, atque se ire ad opus divinum; non ex se, sed à Deo vocatos, & electos. Cornelius hîc.

Ex Novo.

Beati, qui esuriunt, & sitiunt justitiam. Matth. 5. 6. id est, tam ardenti affectu appetunt in omnibus justitiam observare, ut Deus honoretur in omnibus: sicut famelicus appetit cibum, & potum corporalem. Itaque esurire & sitire, justitiam, quæ est virtus generalis, de qua nunc sermo, est, vehementer optare, ut omnes Deo obediant; & tam ipse, quàm alii, in bona vita proficiant. Dion. Carthus. hîc.

Sicut credidisti, fiat tibi. Matth. 8. 13. Felix, per quem etiam in alienam salutem exundant merita propria. Eusebius Gallic. hom. de Quadrag.

Sedebitis & vos judicantes &c. Matth. 19. 28. Quomodo sedebunt judicantes? cùm omnis reus etiam verbi otiosi judicandus sit: Petrus negavit, filii Zebedæi ambierunt primas cathedras, facta inter eos contentio, quis eorum videretur esse major, relictô eô omnes fugerunt? Apostolicô munere, & Zelô, omnia peccata ità evacuata, acsi nunquam extitissent. Tam præclarum est munus prædicare, & convertere, Sylveira Addit. hîc.

Nè fortè non sufficiat nobis, & vobis; ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. Matth. 25. 9. Feliciores, & glorioſiores forent, ſi ſic meritis exundarent, ut ſibi, & aliis, ſufficere, imò abundare, poſſent. B. Cæſarius Arel. hom. 18. Taliter vos exhibere debetis Fratres; tam ſanctè; & tam juſtè, tam piè; ut merita veſtra non ſolùm vobis ſufficere, ſed etiam peccantibus aliis in hoc ſæculo poſſint veniam impetrare. Baeza t. 2. l. 2. c. 3. §. 14.

Abſcondi talentum tuum in terra. Matth. 25. 25. Talentum illud, quod acceperat, & defoderat, ſervus ille, reddidit integrum: attamen dat pœnas; eò quòd non auxerat lucrum. Ità tu quidem, etiamſi ipſe purus, & innocens, perſeveres, cœterùm non augeas talentum, non fratrem pereuntem revoces ad ſalutem; eadem, quæ illo patitur, patieris. Quid magni poſtulo? unusquisque veſtrûm unum mihi fratrem ad ſalutem revocet. S. Chryſoſt? orat. adv. Judæos.

Duc in altum. Luc. 5. 4. id eſt, in profundum ut etiam de profundo peccatorum, homines eruantur. O ſi ego rudis piſcator unicum piſcem Domino meo JEſu capere poſſem! S. Bonaventura ſ. 1. D. 3. Epiph.

Invenit hic primùm fratrem ſuum. Joan. 1. 41. Legitimi Chriſtiani ſignum eſt, quòd alios Chriſto acquirat. Ecce Andreas, cùm primùm Chriſtum novit, nil priùs curat, quàm Chriſto fratrem acquirere. Hoc unum genit Chriſtianus, ſi ſolus ſit: tunc lætus; ſi plures habeat fratres Chriſtus Inde cenſeitur Dei filii; ſi alium parturiant: inde cenſentur oves Chriſti, ſi *ſterilis non ſit inter eos.* Cant. 4. 2. inde inter Chriſtianos agnos legitimè numeraberis, ſi gemellus fueris, ſi non ſingularis. Baeza t. 2. l. 6. c. 2. §. 14.

Ego ſum lux Mundi. Joan. 8. 12. Chriſtianus, qui calorem ſinè luce habet. Chriſti Diſcipuli debent non modò ipſi proficere, & rem ſuam agere; ſed curare quoque, ut & alii meliores evadant. S. Chryſoſt. hom. 79. ad pop. ſive jejunus maneas, ſive dormias humi, ſive favillam comedes ſive lugeas continuò; & nulli proſis alteri, nihil magnum efficis. Did. Niſſ. Sabb. D. 4. Quadr §. 5.

Paſce oves meas. Joan. 21. 17. Illi quidem (Chriſto) licebat verbis hujusmodi Petrum affari: ſi me amas Petre, jejunia exerce, ſuper nudam humum dormi, vigila continenter: Nunc verò, prætermiſſis omnibus his, quidnam ille ait? *paſce oves meas.* Nam, quæ modò à me dicta ſunt, ea complures etiam ex ſubditis præſtare facilè poſſunt; non viri ſolùm, ſed etiam fœminæ. At verò de Eccleſiæ præfectura, de credenda huic, vel illi, tam multarum animarum curâ agitur: Univerſa quidem muliebris natura functionis iſtius moli, ac magnitudini, cedat oportet, itemque & bona virorum pars. S. Chryſoſt. l. 2. de Sacerdotio.

Aliis autem miſeremini. ep. Judæ v. 23. Docet S. Judas, quàm animarum ſaluti incumbere debeamus. Docet præterea; hunc animarum zelum debere eſſe celerem, & efficacem cùm ait: *de igne rapientes.* Sicut enim, ſi quem puerum, vel amentem, in ignem ruere videremus; illico etiam pro viribus, etiam nolentem, & reſiſtentem, inde raperemus: ſic animas, per peccatum ſponte ruentes in ignem gehennæ, omni conatu, & celeritate, etiam per vim, inde rapere debemus. - Porrò omne peccatum, omnis cupiditas, eſt ignis; ſed maximè libido. Eſt ignis, quia gehennæ vicina: nil enim inter libidinoſum, & illam, interiacet, niſi paries fragilis corporis; quò dejectò illico ultricibus flammis addicitur. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Omnis bonus operarius manus Chriſti eſt. S. Ambroſ. or. fun. de obitu Valentiniani Imp.

Vos autem genus electum (operarios Domini alloquitur) infirma Mundi; qui dimiſiſtis omnia, ut ſequeremini Dominum; ite poſt eum, & confundite fortia: ite poſt eum ſpecioſi pedes, & lucetè in firmamento; ut cœli enavient gloriam ejus. - Ubique diſcurrite ignes Sancti, ignes decori: vos enim eſtis lumen Mundi; nec eſtis ſub modio. Exaltatus eſt, cui adhæſiſtis; & exaltavit vos. Diſcurrite, & innoteſcite omnibus gentibus. S. Auguſt. Conf. l. 13. c. 19.

Saluti noſtræ ſalutem proximorum adjiciamus; præſertim cùm, qui ſuâ contentus, negligit alienam, nec ſuam quidem conſequi poteſt. S. Chryſoſt. hom. 60. in Matth. 18. Vide hic pulchra fuſiùs.

Non mihi perſuaſi, ſalvum fieri quenquam poſſe, qui pro proximi ſalute nihil laboris impenderit: cùm neque miſerum illum quicquam juverit; talentum ſibi traditum non imminuiſſe: imò hôc ille nomine periit, quòd illud non auxiſſet, duplicaſſetque. S. Chryſoſt. l. 6. de Sacerdotio c. 10.

Homo eſt totô Mundô pretioſior: hujus enim causâ, & cœlum, & terra, & mare, condita, & ſol, & ſtellæ. Perpende igitur, quanta ſit dignitas ejus, cujus ſaluti conſulitur; & nè contempſeris illius curam. Nam etiamſi pecuniæ vim immenſam dinumeraverit aliquis; nihil ſimile præſtiterit ei, quod præſtat is, qui ſervat animam, & abducens ab errore ad pietatem manu reducit. Idem or. 3. adv. Judæos.

Annuntiate peccatori opus ejus, nè ille in peccato ſuo moriatur: ſanguinem verò ejus de manu veſtra requiret, qui ſuô eum redimit ſanguine pretioſô. En, de cœlo clamat: virgo Iſraël corruit, & non eſt, qui ſublevet eam. Quousque in luto aurum jacet! tollite margaritam! levate ſplendidiſſimam, atque pretioſiſſimam gemmam de ſterquilinio. Levate eam, antequam porcorum, id eſt, ſpurcorum ſpirituum pedibus conculcetur. S. Bernardus ep. 203.

Si magnæ mercedis est, à morte eripere carnem quandoque morituram; quanti est meriti, à morte animam liberare, cœlesti patria sinè fine victuram. V. Beda in Jacobi c. 5.

Nullum opus, nullaque commendabilis exercitii disciplina, saluti proximorum anteponenda est. S. Laur. Just. Fascic. am. c. 2.

Satis me vixisse arbitrabor, & officium hominis implêsse; si labor meus aliquos homines, ab erroribus liberatos ad iter cœleste direxerit. Lactantius lib. de opificio Dei.

Est quæstus planè non modicus, ubi lucrum, non pecuniarum, sed acquiritur animarum. S. Maximus hom. in Is.

Procurator est quodammodo salutis humanæ, qui non tantùm id agit, ut bonus sit; sed efficere hoc nititur, ut alii mali esse desistant. Salvianus de provid. Dei l. 7.

JEsus salutaris, vel salvator, interpretatur; & significat unumquemque, qui suam, & aliorum, salutem quærit, & operatur. Hugo Card. in Luc. 7.

Nescio, si potest homo aliquid à Deo in hac vita majus accipere; ignoro, an possit hac gratiâ interim majorem aliquam Deus homini conferre; quàm ut ejus ministeriò perversi homines in melius mutentur; ut de filiis diaboli filii Dei efficiantur, &c. Richardus à S. Vict. lib. Benjamin c. 44.

Quod scribam præterea nihil habeo: nisi, tantam esse vim & copiam gaudiorum, quæ Deus suis hujusce vineæ operariis, in hac barbarie excolenda, sedulò laborantibus elargiri solet: ut, si quæ vera est, ac solida, in hac vita jucunditas; hæc una mihi esse videatur. S. Franc. Xaverius ep. 5. Societati Romam Cocino l. 1.

§. V.

Zeli animarum proprietates, & actus.

Occurrit prius magis egenti.

Circuibat JEsus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum. Matth. 4. 23. Perambulat oppida, & vicos: quia in his parvis locis major necessitas cœlestis doctrinæ, quàm in civitatibus; ubi sunt multi Doctores. Sylveira hìc.

Simon, habeo tibi aliquid dicere, &c. Luc. 7. 40. Cur Christus priùs loquitur Phariſæo, quàm Magdalenæ? S. Chrysol. s. 94. Christus illuc primùm curam vertit, ubi ignota sæviebat imfirmitas: ut cœlestis medicus unô medicamine duos curaret ægrotos.

Venit ergo ad Simonem Petrum. Joan. 13. 6. Origenes, Chrysost. & Euthymius, ajunt, primùm Judæ lotos pedes. Causam addit Orig. ut medicina, ubi magis morbus urgebat, citiùs adhiberetur. Escobar t. 3. Colloq. Chr. l. 3. sect. 2. §. 3.

Nullus locus ei vilis.

Vox Dilecti mei pulsantis: aperi mihi soror mea, amica mea. Cant. 5. 2. Strabus: Sto ad ostium, id est, inspiro. Anselmus: sto ad ostium, id est, cor clausum, vel induratum. Quid tibi, Fili Dei, cum peccatorum habitaculo? Et rogas, & cupis, ut aperiant? in platea Dominus? noctu cœlestis vagatur sponsus? S. Aug. Conf. l. 4. c. 11. noli esse vana anima mea, & obsurdescere. Verbum ipsum clamat; & ibi est locus quietis imperturbabilis. Ibi est locus quietis? ibi: ubi clamat, ubi pulsat: in platea, in foro, tam decenter commoratur; acsi in cœlesti throno resideret. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 9. sect. 4. obs. 6.

Vidit alios stantes in foro otiosos. Matth. 20. 3. Tanta est Domini pietas, ad peccatores adducendos; ut, postquam eos in locis abditis non invenit, vel ad forum, sibi invisum, eos quæsiturus egrediatur. Orig. forum est, quod extra vineam, aut Christi domum, est s. an non forum authoritati Domini indignum, ubi rustici commorantur? Nullus locus Sacerdotali authoritate indignus, si inibi animarum salus reperiatur. Escobar t. 6. Parab. Chr. l. 9. sect. 4. obs. 6.

§. VI.

Zelus animarum sit universalis; non loco, non personis, affixus.

Christi Domini.

DEUS magnus Dominus. Ps. 94. 3. Cur tam magnus? quia *in manu ejus sunt omnes fines terræ. Ego flos campi.* Cant. 21. quia per totius orbis latitudinem odoris mei gratiam innotescere cupio. V. Beda hìc.

Ego veniam, & curabo eum. Matth. 8. 7. Redemptor noster, ut ostenderet; quia, quæ alta sunt hominum, despicienda sunt; & quæ despecta sunt hominum, despicienda non sunt: ad filium Reguli ire noluit. Joan. 4. ad servum Centurionis ire paratus fuit. S. Gregor. hom. 28. in Evang.

Intravit secundùm consuetudinem suam die Sabbathi in Synagogam. Luc. 4. 16. Dominus non venerat, ut prodesset uni; sed ut prodesset multitudini: ideò in Sabbatho consueverat intrare in Synagogam, & prædicare: quia tunc omnes ibi conveniebant. Hugo Card hìc.

Et quid volo, nisi ut accendatur? Luc. 12. 49. Pro, *& quid volo*, si jam accensus est? significatur per hoc: quòd ex quo cœperat accendi ignis amoris spiritualis in Discipulis, desiderabat, ut extenderetur ad universum Mundum. Cajetanus hìc.

Aliorum.

Egressus est Joseph ad terram Ægypti, & circuivit omnes regiones Ægypti. Gen. 41. 46. Regius Vicarius, assumptâ Ægypti procuratione, obibat ejus regionis præfecturas, & oppida; omnibus novum Magistratum officiosè, & hilariter, excipientibus: quos tum beneficiis, tum comitate, sibi devinciebat; elucente in ipso vultu hominis eximiâ quâdam gratiâ. Philo l. de Joseph.

Dominus misit me úsque in Bethel. 4. Reg. 2. 2. Ait Elias ad Elisæum per turbinem ascensurus; quasdam urbes priùs, & loca, visitavit. Quâ diligenter perlustratâ rursus ait Elisæo: *Dominus misit me in Jericho.* v. 4.

Quâ etiam lustratâ rursus ei ait: *Dominus misit me usque ad Jordanem.* v. 6. ubi erant aliqua tuguria, & exiguæ domus. Quibus omnibus locis peragratis, igneô curru in sublime vehitur. v. 11. Quid habent tales visitationes cum migratione? quia maximè præparat ad ascensum in cœlum; non solùm amplas urbes, sed etiam parva loca invisere. Sylveira in Joan. 16.

Inde contemplatur escam. Et ubicunque cadaver, statim adest. Job. 39. 29. 30. E cella desilimus, & promptiùs, & feliciùs, ad cadavera. Si non habitemus in silice, non ad cadavera; sed ad florulentos, & epulantes, descendemus. Ad cadavera advolandum, id est, peccator requirendus. *Secundò*: non satis est, quòd impigrè ad impios, vel nostri indigos, properemus; sed ubicunque hi jacuerint, & nostram implorârint opem; accurrendum. Oliva l. 4. Strom. §. In arduis ponet nidum suum.

Si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam &c. Matth. 10. 13. Quis in ea dignus sit: non quis in ea dives sit; non quis habens bonum hospitium: sed quis dignus regno cœlorum. Cajetanus hic.

Nemo lucernam accendit &c. Luc. 8. 16. *Ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Matth. 5. 15. Videris; an omnibus luceas? qui ad juvandos divites aliger es, compeditus, & plumbeus, ad pauperes. Lucerna es, ut omnibus luceas. Idem l. 13. Strom. hic.

§. VII.

Zelus animarum quas virtutes requirat.

Num. I.

Spernat terrena, non quærat sua, &c.

Oblivioni datus sum, tanquam mortuus à corde. Ps. 30. 13. Id est, à propria voluntate. Bona oblivio, si teipsum nescias, ut proximo prosis. S. Bernardus ep. 42.

Sequere me. Matth. 9. 9. Non dixit, affer ad me: quia Matthæum, non Matthæi, sacculos, requirebat. S. Chrysol. s. 28.

Gratis accepistis, gratis date. Matth. 10. 8. Quare non vendis ô sol lucem tuam? gratis accepi, gratis communico. Quare non vendis Rhene aquam tuam? gratis accepi, gratis fundo. Solus miser homo vendit gratiam sibi collatam. S. Bonaventura s. 2. hexam.

Introivit domum Simonis &c. Luc. 4. 38. Videtis, quæ res ad domum Petri invitaverit Christum? utique non discumbendi voluptas, sed jacentis infirmitas; non prandendi necessitas, sed salutis occasio; divinæ virtutis opus, non humani pompa convivii. Christus, non epulas percepturus, sed vitam redditurus, intravit. Deus quærit homines, non humana: cœlestia dare cupit; non concupiscit invenire terrena. Sanct. Chrysol. s. 18.

Et ipse avulsus est ab eis &c. Luc. 22. 41. Oraturus vel ab ipsis Discipulis avellitur. Vix aliquid præstare possumus, si non ab omnibus avellamur. Contrà quid non magnum à nobis præstabitur, si nulli creaturæ hæreamus. Magna geremus licèt minimi; si tamen à rebus omnibus sejungamur. *Lapis* prope Babylonem Dan. 2. 34. devolutus è monte, parvus erat; sed vix excisus è rupe, sceleris grandem molem evertit. Ideo Paulus *segregatus* fertur *in Evangelium.* Rom. 1. 1. nec enim propagando Christi nomini aptus is est, qui ab omnibus etiam amicis separatus non est. Abraham facturus est magna; sed postquàm abierit è patria, & cognatis. Gen. 12. 1. Oliva l. 13. Strom. Luc. 22.

Habebat in dextera sua stellas septem; & de ore ejus gladius. Apoc. 1. 16. Septem stellæ, septem Ecclesiæ Asiæ Joannis curæ commissæ. Joannes, vis ad tua verba tremere Asiam? omnes observent; te nil aliud amare, manibusque tractare, quàm eorum commoda. Stellæ in manu gladios in ore generant, & verba in hostilia mutant: tum Prælatis omnis obsequitur; si se, suaque, non cupiant. Oliva t. 1. conc. 20.

Non purè valet Dei, & proximi, quærere lucra, qui propria non contempserit. S. Bernardus ep. 42.

Num. II.

Humilitas.

Apparuit ei Dominus in flamma ignis. Ex. 3. 2. Cur in igne Dominus? Educturus ex Ægypto filios Israel, Moysen ablegabat: ideoque ex igne eum docere voluit, qualis esse debeat populorum, & animarum, liberator. Ignis enim, cùm elementorum primàs sit, & in cœlo regni sui sedem habeat; ut Deo tamen obsequatur; non recusat infra omnes esse, & Inferno concludi ad impiorum pœnam, factus ex supremo postremus. Quique in cœlo blanditur, non urit; in gehenna nocentes immanissimè torquet. Qui animarum curæ destinatur, licèt excelsa teneat, infima non declinet. Et licèt mitissimus sit, cùm stellis circumdatur; furere debet, & sævire, quando perduellibus immiscetur. Oliva l. 9. Strom. §. apparuitque Dominus &c.

Usque dum veniens staret suprà, ubi erat puer. Matth. 2. 9. Licèt cœlestem fuerit originem nacta, non dedignatur demitti ad stabulum usque; ut hominibus præbeat ducatum. Baeza tom. 1. l. 1. c. 8. §. 7.

Tantò humiliùs impendat quisque proximo omne bonum, quod potest; quantò certissimè novit, quòd à semetipso non potest habere, quod impendat. V. Beda in 1. Petri 3.

Num. III.

Pura intentio, & alia requisita.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Matth. 10. 16. Qui vult esse verus servus Christi, & Apostolus; cogitet, se mitti quasi ovem inter lupos: ac proinde sit prodigus vitæ, æstimet se perditum; sit resolutus ad labores, cruces, mortem, pro Christo. Dux Albanus, Capitaneus Generalis exercitûs Caroli V. habebat quadringentos juvenes animosos, & resolutos; quos vocabat prodigos vitæ & perditos, Μαχαλης. Hos in conflictu immittebat seorsim in latus hostium fortius: illi,

illi, ùt audaciſſimi, pugnaciſſimi, & certi mori, turbabant ordines hoſtium; eosque rumpendo ordinariè pariebant victoriam. Cornelius hîc.

Diligis me plus his? Joan. 21. 15. Ecce, quòd potiùs diligentibus committitur cura animarum: etenim in illa virtus amoris plùs, quàm ſapientia, operatur. Quoniam qui Chriſtum in veritate non diligit, nec per ſapientiam bene gubernabit Dominicum gregem. Sim. Caſſ. l. 24. hîc.

Amas me? paſce oves meas. Joan. 21. 15. Quid eſt aliud, quàm ſi diceretur: ſi me diligis, non te paſcere cogita, ſed oves meas: ſicut meas paſce, non ſicut tuas: gloriam meam in eis quære, non tuam; dominium meum, non tuum; lucra mea, non tua. S. Auguſt. tr. 123. hîc.

Neceſſe eſt, eum, qui vult etiam aliis prodeſſe, multa pati, & cuncta ferre patienter; ſicut de Paulo dictum eſt: *ego oſtendam ei, quanta eum oporteat pro nomine meo pati.* Orig. hom. 27. in Num.

§. IIX.

Priùs tibi intende, Zelum exerce ſinè tuô damnô.

Ex Veteri.

Reverſus eſt cum omni Iſrael ad locum caſtrorum in Galgala. Joſ. 10 43. Suppetias fert Gabaonitis, in hoſtes irruit, diem producit, ſed integrô numerô ad caſtra reverſus. Vita quidem, ob charitatem periculis exponenda; ſed virtus minuenda nunquam. S Gregor. in 1. Reg. 10. Redemptor noſter ſic vult nos quærere ſalutem alienam, ut non negligamus noſtram: vult, ut vocentur peccatores ad pœnitentiam; ſed non vult, ut pereant hi, qui ipſos peccatores vocant, Vult, ut converſus peccator juſtitiam, quam non habuit, habeat; ſed non vult, ut juſtus eam, quam habet, juſtitiæ palmam perdat. Naxera hîc §. 51.

Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum. Pſ. 28. 1. Priùs ſis filius Dei, quàm ea offeras, quæ grata ſunt, Deo. S. Baſilius hîc.

Surge - amica mea, formoſa mea &c. Cant. 2. 10. Non vocatur, quæ vitiis eſt denigrata, vel adhuc parum firma; ſed quæ jam eſt amica Dei per gratiam; quæ novit voluntatem ejus facere per exactam obedientiam; cuique divina ſecreta commiſſa ſunt per intimam contemplationem. Debet eſſe columba per ſimplicem intentionem; manſuetus ſinè felle; pro peccatis ſuis, & alienis, gemere: formoſa exemplô. de Ponte hîc Exh. 15. 2.

Ex Novo.

Quid moleſti eſtis huic mulieri? Matth. 26. 10. Nonnunquam ego, cùm ſederem ad pedes JEſu mœrens, & offerens ſacrificium ſpiritus, contribulati in recordatione peccatorum meorum; aut certe ad caput, ſi quando, vel rarò, ſtarem, & exultarem in recordatione beneficiorum ejus; audivi dicentes: *ùt quid perditio hæc?* Cauſantes videlicet, quòd ſoli viverem mihi; qui (ùt putabant) multis prodeſſe poſſem. Et dicebant: *potuit enim venundari multô, & dari pauperibus.* Sed non bonum mercatum mihi eſt, etiamſi univerſum Mundum lucrer, me ipſum perdere, & detrimentum mei facere, S. Bernardus ſ. 12. in Cant.

Cùm accepiſſet linteum, præcinxit ſe. Joan. 13. 4. Præcingit ſe linteô Dominus, & Salvator, ad nitiditatem ſui, & in abſterſione abluendorum: ut ſic alios lavet, aut tergat; nè ſe ipſum commaculet. Vigilent, qui præſunt; ut taliter alios adjuvent, nè ſeipſos periculis peccatorum exponant: nè, dum alios abluunt, aut tergunt, ipſi turpentur. Nos virtute præcingi debere præmonſtrant, antequam ad proximorum obſequia procedamus: nè, dum ſervimus in neceſſariis proximo, in magis debitis diſpliceamus Deo: & dum alienæ intendimus perficiendæ ſaluti, propriam nos ipſi perdamus: & nè incidamus in illam maculam, quam in aliis affectamus abſtergere. Sim. Caſſ. l 13 5.

Ut eatis, & fructum afferatis. Joan. 15. 16. Non ait, & fructum mittatis, ſed *afferatis.* Qui aliquid mittit, non ipſe venit cum eo, quod mittit. Vult Deus alios ad ſe adduci, & nos ſimul cum illis veniamus. *Affer ut comedam.* Gen. 27. 4. *Afferte filios arietum.* Pſ. 28. 1. Ità notat Hugo Card. apud Pinna in Eccl. Ethol. 155.

Miſeremini in timore. Judæ 23. Docet ſanctus Judas, charitatem debere eſſe prudentem, & circumſpectum; nè, dum alios vis ſalvare, teipſum perdas. Sicut debiles, qui manum natantibus jam ſubmergendis porrigunt, ut eos extrahant, ab iis, utpote validioribus, in undas protrahuntur, & merguntur. Cornelius hîc.

Ex Patribus, & aliis.

Parum proficit ſibi, quamquàm alteri intendat, qui erga ſe minùs ſollicitus eſt. O quàm multos in gremio ſuo nutrit Eccleſia, qui adeò aliis vacant, ut de ſe vix cogitent. S. Laur. Juſt. tr. de compunct.

Fervor tuus agat in te priùs; & ità inflammatus alios calefac: ſicut ignis proxima priùs, & poſtea remotiora, calefacit. Regula ingenii tui, & zelus juſtitiæ tuæ, primùm formet te in exemplar artis tuæ aliis imitandum. S. Bonaventura de inform. ſpir. vitæ c. 17.

Acquirere animas exemplô, & doctrinâ, omnium Regi Chriſto, magni eſt meriti, ſed non profeſſionis omnium: acquirere ſeipſum, tota eſt, & omnium, Chriſtiana profeſſio.

Simon. Caſſ. l. 4. c. 2.

Titulus Ultimus.

ZELUS HONORIS DIVINI.

Erat cor ejus pavens pro arca Dei. 1. Reg. 4. 13. Heli cœterà malus, in hoc bonus: audiens arcam captam, *cecidit.* Non doluit, acceptam cladem, fugam militum, libertatem perditam, excidium principatûs, liberorum mortem. *Erat enim &c.* O elogium! Hic est Spiritus Sacerdotii, nihil aliud, præter Sanctuarium, cogitare &c. Oliva t. 1. conc. 2.

Quoniam irritaverunt te Domine. Ps. 5. 11. Non curo, inquit, res meas; sed propter ea, quæ tua sunt, angor, & in animo crucior. S. Basilius hîc! Est hoc Sanctorum, ut res quidem suas negligant; pro his verò, quæ Dei sunt, decertent. Pinna Eth. 116.

Statuerunt dimicare, & confligere fortiter; ut virtus de negotiis judicaret. Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis, minor sollicitudo: maximus verò, & primus, pro sanctitate, timor erat templi. 2. Machab. 15. 18.

Et cùm fecisset quasi flagellum &c. Joan. 2. 15. Cur per seipsum ejicit vendentes? quia talis erectio pertinebat ad Dei cultum: quia quæ ad Dei honorem spectant, licèt vilia appareant, ea obire nè vereamur. Sylveira hîc q. 10.

Canes latrant pro dominis; & tu non vis latrare pro Christo? mori possum; tacere non possum. S. Hieron. l. 3.

O. A. M. D. G.

TEX-

TEXTUS SACRI
EX UTROQUE TESTAMENTO,
Qui in hoc secundo Tomo citantur, & explicantur, servatô ordine Librorum, Capitum, & Versuum.

Liber Geneſis.

Caput 1.

IN principio creavit Deus cœlum, & terram. P. t. 25. §. 1. S. t. 14. §. 1.
Terra erat inanis, & vacua. T. t. 8. §. 3.
Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas. P. t. 34. §. 2. S. t. 36. §. 1. §. 3. §. 4. §. 9. §. 10. T. t. 8. §. 3.
Dixit Deus: fiat lux, & facta eſt lux. V. t. 15. §. 4. §. 10.
Factum eſt veſpere, & manè, dies unus. M. t. 23. §. 3. P. t. 18. §. 6.
Fiat firmamentum in medio aquarum. S. t. 33. §. 11. T. t. 8. § 2.
Fecit Deus firmamentum, diviſitque aquas &c. S. t. 28. §. 1.
Fiant luminaria in firmamento cœli; & dividant diem ac noctem. P. t. 36. §. 1.
Fecit Deus duo luminaria magna. O. t. 6. §. 2.
Luminare majus, ut præeſſet diei; & luminare minus, ut præeſſet nocti. P. t. 17. §. 1.
Creavit Deus cete grandia &c. S. t. 26. §. 4. S. t. 41. §. 18.
Benedixitque eis, dicens: creſcite, & multiplicamini. T. t. 8. §. 4.
Producat terra animam viventem in genere ſuo; jumenta, & reptilia, & beſtias terræ. S. t. 4 §. 1. T. t. 8. §. 2.
Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. M. t. 25. §. 1. n. 2. S. t. 43. §. 18.
Creavit Deus hominem ad imaginem ſuam. P. t. 18. §. 4.
Viditque Deus cuncta, quæ fecerat; & erant valde bona. P. t. 25. §. 3.

Caput 2.

Perfecti ſunt cœli, & terra. P. t. 5. §. 1.
Complevit Deus die ſeptimô opus ſuum, quod fecerat. M. t. 22. §. 1. n. 4. M. t. 25. §. 1.
Requievit die ſeptimô ab universo opere, quod patrârat. P. t. 5. §. 1. P. t. 9. §. 18. Q. t. 3. §. 1.
Benedixit diei ſeptimo. P. t. 11. §. 10. R. t. 2. § 1.
In die, quo fecit Dominus cœlum, & terram. S. t. 22. § 7.
Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ. S. t. 16. §. 1.
Lignum ſcientiæ boni, & mali. V. t. 18. §. 1.
Nomen uni Phiſon. M. t. 18 §. 6.
Poſuit eum in paradiſo voluptatis; ut operaretur, & cuſtodiret illum. O. t. 10. §. 2.
Ex omni ligno paradiſi comede &c. O. t. 1. §. 3. §. 10.
In quocunque die comederis ex eo, morte morieris. T. t. 10 § 5.
Non eſt bonum, hominem eſſe ſolum. M. t. 19. §. 14.
Immiſit Dominus Deus ſoporem in Adam. M. t. 11. §. 5. M. t. 22. §. 19. M. t. 23. §. 1. P. t. 9. §. 8. V. t. 16. §. 9.
Omne, quod vocavit Adam animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus. N. t. 3. §. 6.
Adduxit eam ad Adam. M. t. 11. §. 5.

Caput 3.

Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno paradiſi. S. t. 24. §. 2.
Cui reſpondit mulier: de fructu lignorum &c. O. t. 4. §. 5.
Præcepit: nè tangeremus illud; nè fortè moriamur. O. t. 4. §. 3. O. t. 10. § 3.
Nequaquam morte moriemini. M. t. 14. §. 1.
Aperientur oculi veſtri. O. t. 1. §. 18.
Eritis ſicut dij. O. t. 1. § 17.
Vidit mulier, quòd bonum eſſet lignum ad veſcendum, & tulit de fructu illius &c. O. t. 8. §. 1.
Cùm cognoviſſent, ſe eſſe nudos; conſuerunt ſibi folia ficûs &c. O. t. 1. §. 22.
Cùm audiſſent vocem Domini Dei ambulantis in paradiſo. P. t. 13. §. 15.
Ad auram poſt meridiem. P. t. 13. §. 13.
Abſcondit ſe Adam, & uxor ejus à facie Domini in medio ligni paradiſi. P. t. 13. §. 2.
Adam ubi es. M. t. 4. §. 3. M. t. 19. §. 6. P. t. 13. §. 1. n. 3. §. 9.
Vocem tuam in paradiſo audivi, & timui; eò quòd nudus eſſem. P. t. 13. §. 12.
Serpens decepit me. P. t. 13. §. 10.
Maledictus eris inter omnia animantia, & beſtias terræ. S. t. 11. §. 4.
Super pectus tuum gradieris. O. t. 2. §. 3. V. t. 19. § 1.

Terram comedes. P. t. 13. §. 11.
Inimicitias ponam inter te, & mulierem. S. t. 41. §. 4.
Ipsa conteret caput tuum. T. t. 5. §. 6.
Multiplicabo ærumnas tuas. M. t. 11. §. 3.
In dolore paries. P. t. 22. §. 3 §. 15.
Pulvis es, & in pulverem reverteris. P. t. 13. §. 16.
Fecit Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pelliceas, & induit eos. M. t. 25. §. 14. P. t. 35. § 6.
Ejecitque Adam: & collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium &c. P. t. 15. §. 23. T. t. 11. §. 3.

Caput 4.

Adam cognovit uxorem suam. V. t. 14. §. 2.
Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, S. t. 3. §. 3.
Ad Cain verò, & ad munera illius non respexit. M. t. 24. §. 2.
Iratus est Cain vehementer. P. t. 19. § 3.
Egrediamur foras. O. t. 4 §. 2.
Consurrexit Cain adversùs fratrem suum. P. t. 15. § 24.
Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. O. t. 8. §. 1. S. t. 11. § 2.
Maledictus eris super terram. P. t. 14. §. 10.
Omnis, qui invenerit me, occidet me. T. t. 10. §. 2.
Egressus Cain à facie Domini. P. t. 15. §. 5.
Ædificavit civitatem. P. t. 13. §. 12.
Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, P. t. 15. §. 24.

Caput 5.

Factum est omne tempus, quod vixit Adam, anni nongenti triginta; & mortuus est M. t. 22. §. 2.
Vixit Seth centum quinque annis, & genuit Enos. V. t. 16. §. 6.
Non apparuit; quia tulit eum Deus. M. t. 22. §. 14.
Iste consolabitur nos ab operibus manuum nostrarum. P. t. 13. §. 7.

Caput 6.

Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ &c. P. t. 13. §. 16.
Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. M. t. 19. §. 13. n. 2.
Gigantes erant super terram. S. t. 41. §. 3.
Noe vir justus &c. S. t. 26. § 3.
Corrupta est terra coram Deo, & repleta est iniquitate. M. t. 13. §. 1. N. t. 3 §. 6. P. t. 14. §. 5.
Omnis caro corruperat viam suam super terram. M. t. 21. §. 2.
Fac tibi Arcam. P. t. 5. §. 1.
Fenestram in arca facies &c. P. t. 9. §. 15.
Mansiunculas in arca facies. T. t. 11. §. 15.
Ex cunctis animantibus universæ carnis bina induces in Arcam. M. t. 4. §. 3.

Caput 7.

Ex omnibus animantibus mundis tolle septena, & septena &c. P. t. 9. §. 13.
Ingressus est Noe - in arcam propter aquas diluvij. P. t. 35. §. 2.
Cùm transissent septem dies, aquæ diluvij inundaverunt super terram. M. t. 16. §. 19.
Inclusit eum Dominus deforis. M. t. 18. §. 9. N. t. 1. §. 9. S. t. 30. §. 1.
Factum est diluvium quadraginta diebus super terram. P. t. 34. §. 2. Q. t. 1. §. 1.

Caput 8.

Recordatus Deus Noe. M. t. 19. §. 2.
Dimisit corvum, & nō revertebatur. P. t. 13. §. 28. R. t. 2. §. 2. R. t. 6. §. 3.
Reversa est ad eum in arcam. M. t. 18. §. 12. S. t. 30. §. 1.

Caput 9.

Benedixit Deus Noe, & filijs ejus. O. t. 1. §. 14.
Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum. O. t. 8. §. 1. V. t. 10. §. 2.
Arcum meum ponam in nubibus. P. t. 22. §. 2.
Noë plantavit vineam. V. t. 12.

Caput 10.

Nemrod: ipse cœpit esse potens in terra. O. t. 8. §. 1.

Caput 11.

Faciamus nobis civitatem. P. t. 22. §. 7.

Caput 12.

Egredere de terra tua, & de cognatione tua - & veni in terram, quam monstrabo tibi. M. t. 24. §. 1. n. 2. M. t. 25. §. 10. T. t. 8. §. 3. n. 8.
Egressus est Abram - & ivit cum eo Loth. O. t. 1. §. 8.
Fuerunt ei oves, & boves, & asini, & servi &c. S. t. 21. §. 4.

Caput 13.

Elegit sibi Loth regionem circa Jordanem, & recessit ab Oriente. S. t. 26. §. 5.
Faciam semen tuum sicut pulverem terræ. T. t. 8 §. 4.

Caput 14.

Vallis sylvestris habebat puteos multos bituminis. M. t. 25. §. 5.

Caput 15.

Factus est sermo Domini ad Abram in visione nocte. S. t. 30. §. 4.
Noli timere Abram: ego protector tuus sum. T. t. 10. §. 12.
Numera stellas, si potes &c. P. t. 28. §. 1.
Descenderunt volucres super cadavera. P. t. 19. §. 3.
Abigebat eas Abram. M. t. 22. §. 12.
Tu ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. M. t. 22. §. 23.
Generatione quartâ revertentur huc. T. t. 11. §. 18.

Caput

Caput 17.

Ambula coram me, & esto perfectus. P. t. 15. § 5.
Appellaberis Abraham. P. t. 11. §. 15.
Infans octo dierum circumcidetur in vobis. S. t. 22. §. 4.
Vocabis nomen ejus Isaac. N. t. 1. §. 1.

Caput 18.

Apparuit ei Dominus in convalle Mambre sedenti in ostio tabernaculi. M. t. 22. §. 4.
Si inveni gratiam in oculis tuis; nè transeas servum tuum. M. t. 18. § 8. n. 3.
Erant ambo senes, provectæque ætatis. S. t. 15. §. 6.
Negavit Sara dicens: non risi, timore perterrita. M. t. 14. §. 1.
Clamor Sodomorum, & Gomorrhæ, multiplicatus est &c. P. t. 13. §. 22.

Caput 19.

Venerunt duo Angeli Sodomam vespere. M. t. 15. §. 1. M. t. 25. §. 7. O. t. 4. §. 6.
Visus est eis quasi ludens loqui. O. t. 3. §. 2.
Noli respicere post tergum. O. t. 4. §. 3.
Est civitas hæc juxta, ad quam possum fugere, parva. O. t. 1. §. 21. n. 5.
Festina, & salvare ibi: quia non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc. P. t. 35. §. 8.
Respiciens uxor ejus post se, versa est in statuam salis. P. t. 22. §. 14. P. t. 24. §. 20.

Caput 21.

Ablactatus est: fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus. R. tit. 10. §. 1.
Ejice ancillam hanc, & filium ejus. M. t. 24. §. 1. n. 2. P. t. 15. §. 23. R. t. 8. §. 6.
Durè accepit hoc Abraham. P. t. 2. §. 8.
Tradidit puerum, & dimisit eam. M. t. 10. §. 1.
Factus est sagittarius. T. t. 11. §. 5.

Caput 22.

Abraham, Abraham. V. t. 18. §. 6.
Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac &c. O. t. 1. §. 13. §. 18. S. t. 3. §. 1.
Offeres eum in holocaustum. S. t. 3. §. 2.
Igitur Abraham de nocte consurgens stravit asinum &c. O. t. 1. § 9.
Cumque concidisset ligna in holocaustum, abijt ad locum, quem præceperat ei Deus. M. t. 22 §. 4.
Quid vis fili. T. t. 11. §. 9.
Ecce ignis, & ligna: ubi est victima holocausti. O. t. 1. §. 13. §. 18.
Cumque alligâsset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. P. t. 2. §. 3.
Extenditque manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum. O. t. 1. §. 3.
Non extendas manum tuam super puerum. O. t. 1. § 19. V. t. 15. §. 7.
Vidit post tergum arietem inter vepres hærentem. P. t. 24. §. 9.
Appellavit nomen loci illius: Dominus videt. S. t. 3. §. 2.
Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti &c. O. t. 7. §. 13. V. t. 18. § 2.
Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli; & velut arenam, quæ est in littore maris. O. t. 6. §. 4.

Caput 23.

Vixit Sara centum viginti septem annis; & mortua est. M. t. 11. § 3.
Audi nos Domine: princeps Dei es apud nos. M. t. 18. §. 14.
Det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui. R. t. 7. §. 1.

Caput 24.

Puella, cui ego dixero: inclina hydriam tuam, ut bibam - ipsa est &c. P. t. 35. §. 3.
Non comedam - donec loquar sermones meos. S. t. 5. §. 2.
Non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananæorum. P. t. 2. §. 5.
Egressus fuerat ad meditandum in agro inclinatâ jam die. M. t. 22. §. 1.

Caput 25.

Abraham deficiens mortuus est in senectute bona. M. t. 22. §. 10.
Collidebantur in utero ejus parvuli. P. t. 19. § 3.
Major serviet minori. M. t. 4. §. 1.
Isaac amabat Esau: eò quòd de venatione illius vesceretur. P. t. 2. §. 3. U. t. 4. §. 13.
Da mihi de coctione hac rufa. P. t. 13. §. 3. §. 9. T. t. 8. §. 6.
Vende mihi primogenita tua. P. t. 15. §. 14.

Caput 26.

Sevit Isaac in terra illa, & invenit in ipso anno centuplum. M. t. 2. §. 3. O. t. 1. §. 21. n. 6. P. t. 35. §. 7.
Ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est. P. t. 32. §. 1.
Nosta est aqua, quam ob rem nomen putei - vocavit Calumniam. P. t. 9. §. 25.

Caput 27.

Affer mihi duos hædos. P. t. 24. §. 5.
Nostri, quòd Esau frater meus homo pilosus est; & ego lenis. S. t. 35. §. 4.
Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. P. t. 5. §. 1. V. t. 15. §. 5.
Det tibi Deus de rore cœli &c. O. t. 7. §. 1. S. t. 30. §. 2. T. t. 8. §. 3.
Irrugijt clamore magnô. P. t. 2. §. 4.
Vives in gladio M. t. 5. §. 2. M. t. 16. §. 1.
Fratri servies. O. t. 1. §. 14. T. t. 11. §. 5.
Oderat semper Esau Jacob pro benedictione, quâ benedixerat ei pater. T. t. 5. 4.

Caput 28.

Tulit de lapidibus, qui jacebant; & supponens capiti suo, dormivit in eodem loco. M. t. 24. §. 1. n. 2. R. t. 8. §. 6.

Vidit

Vidit in somnis scalam. M. t. 25. §. 4. O. t. 9. §. 1.
Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes. S. t. 41. §. 3. V. t. 1. §. 7.
Verè non est hîc aliud, nisi domus Dei. T. t. 3. §. 2.

Caput 29.

Gregem ipsa pascebat. O. t. 6. §. 4.
Amovit lapidem, quô puteus claudebatur. O. t. 3. §. 2.
Serviam tibi pro Rachel filiâ tuâ minore septem annis. P. t. 9. §. 16.
Servivit Jacob pro Rachel septem annis. M. t. 11. §. 4.
Videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine. P. t. 5. §. 6.
Non est in loco nostro consuetudinis, ut minores antè tradamus ad nuptias. P. t. 9. §. 19. P. t. 24. §. 23.

Caput 30.

Recordatus Dominus Rachelis exaudivit eam &c. M. t. 19. §. 2.

Caput 31.

Eô tempore iêrat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata, est idola patris sui. O. t. 4. §. 1.
Scrutantique omne tentorium, & nihil invenienti, ait &c. O. t. 2. §. 2.

Caput 32.

Minor sum cunctis miserationibus tuis - erue me de manu fratris mei Esau. O. t. 9. §. 18. num. 5.
Ecce vir luctabatur cum eo usque manè. O. t. 9. §. 6. §. 18. §. 22. n. 4.
Dimitte me: jam enim ascendit aurora. O. t. 6. §. 3. V. t. 16. §. 10.

Caput 33.

Divisit filios Liæ, & Rachel. S. t. 5, §. 2.

Caput 34.

Tristemque delinivit blanditijs. P. t. 13. §. 25.

Caput 35.

Surge, & ascende Bethel, & habita ibi. P. tit. 9. §. 6.
Mundamini, & mutate vestimenta vestra. P. t. 24. §. 26.
Infodit ea subter terebinthum. M. t. 22. §. 13.
Non vocaberis ultrà Jacob; sed Israel erit nomen tuum. V. t. 9. §. 5.
Terror Dei invasit omnes per circuitum civitates. O. t. 4. §. 4.
Hæc est Bethlehem. N. t. 1. §. 1.

Caput 37.

Eò quòd in senectute genuisset eum. P. t. 2. §. 7.
Fecit ei tunicam polymitam. O. t. 1. §. 1. R. t. 8. §. 1. V. t. 16. §. 4.
Putabam, nos ligare manipulos in agro &c. P. t. 9. §. 3. R. t. 13. §. 1.
Vidi per somnium, quasi solem, & lunam, & stellas undecim, adorare me. M. t. 9. §. 1. P. t. 9. §. 16.
Veni, mittam te ad eos. O. t. 1. §. 8.
Ecce somniator venit. P. t. 35. §. 10.
Projicite eum in cisternam hanc. T. t. 11. § 9.
Vendiderunt eum Ismaelitis viginti argenteis. P. t. 17. §. 2.
Vide, an tunica filij tui sit, an non. M. t. 9. §. 1.
Scissis vestibus indutus est ciliciô. M. t. 22. §. 19.

Caput 39.

Injecit domina sua oculos suos in Joseph. O. t. 5. §. 3.
Relictô in manu ejus palliô fugit. O. t. 4. §. 9.

Caput 40.

Accidit, ut peccarent duo eunuchi. M. t. 26. §. 1. P. t. 18. §. 2.
Videbam coram me vitem &c. P. t. 34. §. 7.
Expressi in calicem. P. t. 5. § 10.
Auferet Pharao caput tuum. T. t. 2. §. 1.
Restituit alterum in locum suum, ut porrigeret ei poculum. M. t. 22. §. 1. n. 4.

Caput 41.

Post duos annos vidit Pharao somnium. T. t. 11. §. 5.
Putabam, me stare super fluvium &c. T. tit. 4. §. 1.
Eductum de carcere totonderunt. T. t. 11. § 5. §. 10.
Tulit annulum de manu sua, & dedit eum in manu ejus. T. t. 11. §. 4.
Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. P. t. 11. §. 14. n. 4. T. t. 11. §. 14.

Caput 42.

Benjamin domi retentô à Jacob - nè fortè in itinere quidquam patiatur mali. M. t. 22. §. 4.
Recordatus somniorum, quæ aliquando viderat. O. t. 2. §. 5.
Exploratores estis: ut videatis terræ infirmiora, venistis. O. t. 2. §. 6.
Fratrem vestrum minimum adducite. M. t. 24. §. 1. n. 2.
Meritò hæc patimur: quia peccavimus in fratrem nostrum &c. P. t. 13. §. 12.

Caput 43.

Sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera. M. t. 26. §. 1.

Caput 44.

Scyphum meum pone in sacco junioris. P. t. 15. §. 14.
In quo augurari solet. V. t. 12.
Invenit scyphum in sacco Benjamin. P. t. 9. §. 13.

Caput 45.

Ego sum Joseph. P. t. 14. §. 6. n. 3.
Joseph filius tuus vivit. P. t. 13. §. 2.

Caput

Caput 47.

Jura mihi. R. t. 12. §. 1.
Adoravit Israel Deum, conversus ad lectuli caput. P. t. 9. §. 8.

Caput 49.

Vocavit Jacob filios suos, & ait eis: congregamini, ut annuntiem, quæ ventura sint vobis in diebus novissimis. M. t. 22. §. 11. §. 10.
Lavabit in vino stolam suam. P. t. 5. §. 7. num. 2.
Issachar asinus fortis. T. t. 8. §. 9.
Vidit requiem, quòd esset bona. P. t. 9. §. 18.
Salutare tuum expectabo Domine S. tit. §. §. 1.

Caput 50.

Quò ascendente iêrunt cum eo omnes senes. R. t. 8. §. 2.
Vos cogitâstis de me malum; sed Deus vertit illud in bonum. P. t. 35. §. 10.
Asportare ossa mea vobiscum de loco isto. M. t. 22. §. 20. P. t. 2. §. 6.

Liber Exodus.

Caput 1.

HÆc sunt omnia filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum cum Jacob. P. t. 13. §. 13.
Quô mortuô, & universis fratribus ejus - filij Israel crevrunt. M. t. 23. §. 1.
Ædificaverunt urbes tabernaculorum Pharaoni. P. t. 13. §. 5.
Quantoque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur, & crescebant. P. t. 19. §. 2.
Quidquid mâsculini sexûs natum fuerit, in flumen projicite. P. t. 13. §. 13. §. 21. P. t. 22. §. 13. P. t. 34. §. 10.

Caput 2.

Cui soror pueri: vis inquit, ut vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam; quæ nutrire possit infantulum. M. t. 25. §. 10.
Quem illa adoptavit in locum filij. P. t. 2. §. 5.
Vocavit nomen ejus Moyses, dicens: quia de aqua tuli eum. M. t. 15.
Percussum Ægyptium abscondit sabulô. V. t. 15. §. 9.

Caput 3.

Moyses pascebat oves Jethro. O. t. 1. §. 21. P. t. 11. §. 15. S. t. 43. §. 18.
Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi. M. t. 15. P. t. 11. §. 10. P. t. 19. §. 6. R. t. 1. §. 2. S. t. 30. §. 3. §. 4. T. tit. 11. §. 8.
Videbat, quòd rubus arderet, & non comburetur. T. t. 11. §. 2.
Vadam, & videbo visionem hanc magnam; quare non comburatur rubus. P. t. 9. §. 1.
Nè appropies huc. T. t. 11. §. 4.
Solve calceamentum de pedibus tuis. T. tit. 8. §. 2.
Veni, & mittam te ad Pharaonem. R. t. 10. §. 2.
Immolabis Deo super montem istum. S. t. 22. §. 7.
Ibimus viam trium dierum in solitudinem, ut immolemus Domino Deo nostro. P. t. 15. §. 23. V. t. 15. §. 12.

Caput 4.

Quid est, quod tenes in manu tua. R. t. 5. §. 4. R. t. 9. §. 1.
Projecit (virgam) & versa est in colubrum. M. t. 22. §. 1. P. t. 15. §. 12.
Apprehende caudam ejus. O. t. 1. §. 8.
Quam cùm misisset in sinum, protulit leprosam instar nivis. O. t. 14. §. 1.
Non sum eloquens ab heri, & nudius tertius. O. t. 7. §. 5.
Tulit illico Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filij sui. P. t. 9. §. 3. P. t. 15. §. 15.
Sponsus sanguinum tu mihi es. M. t. 24. §. 2.

Caput 5.

Dispersus est populus per omnem terram Ægypti ad colligendas paleas. T. t. 8. §. 1.
Injustè agitur contra populum tuum. M. t. 19. §. 13.

Caput 7.

Ecce constitui te Deum Pharaonis. M. t. 4. §. 3. M. t. 19. §. 7.
Devoravit virga Aaron virgas eorum. P. t. 15. §. 23.
Fecerunt Moysès, & Aaron, sicut præceperat Dominus. P. t. 26. §. 5. n. 7.
Versa est (aqua) in sanguinem. P. t. 22. §. 13.

Caput 8.

Orate Dominum, ut auferat ranas à me. P. tit. 13. §. 24. P. t. 22. §. 6.
Omnis pulvis terræ versus est in sciniphes. P. t. 22. §. 2. S. t. 41. §. 6.
Digitus Dei est hic. P. t. 15. §. 27.
Ecce ego mittam in te omne genus muscarum. S. t. 29. §. 1.
Venit musca gravissima in domum Pharaonis. T. t. 8. §. 5.
Abominationes Ægyptiorum immolabimus Domino. S. t. 24. §. 2.

Caput 9.

Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cœlum coram Pharaone. P. t. 22. §. 14.
Idcirco posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam, & narrent nomen meum in omni terra. M. t. 19. §. 7. n. 2.
Grando, & ignis, missa pariter ferebantur. P. t. 22. §. 3. T. t. 11. §. 9.

Caput 10.

Quomodo ego dimittam vos, & parvulos vestros, cui dubium est, quòd pessimè cogitetis. P. t. 3. §. 1.
Oves tantùm vestræ, & armenta, remaneant. T. t. 8. §. 3.
Non remanebit ex eis ungula. P. t. 15. §. 23. R. t. 6. §. 3.

Caput 12.

Mensis iste vobis, principium mensium. R. t. 10. §. 1.
Tollat unusquisque agnum per familias, & domos suas. M. t. 5. §. 3. P. t. 3. §. 7. S. t. 5. §. 4.
Erit agnus absque macula. P. t. 9. §. 12.
Edent - azymos panes cum lactucis agrestibus. P. t. 9. §. 20.
In die primo non erit fermentum in domibus vestris. P. t. 15. §. 23.
Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illius de Israel. S. t. 22. §. 3.
In noctis medio percussit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito Pharaonis &c. M. t. 22. §. 6.
Surgite, & egredimini à populo meo, vos, & filij vestri. R. t. 6. §. 1. R. t. 12. §. 2.
Oves vestras, & armenta, assumite, ùt petieratis, & abeuntes benedicite mihi. R. t. 12. §. 2.
Ungebant Ægyptij populum de terra exire velociter &c. M. t. 21. §. 1.
Petierunt ab Ægyptijs vasa argentea, & aurea, vestemque plurimam. S. t. 21. §. 4.
Profecti sunt filij Israel de Rameste in Socoth. M. t. 25. §. 10.

Caput 13.

Non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis. O. t. 5. §. 2.
Erit quasi signum in manu tua, & quasi monimentum ante oculos tuos. P. t. 3. §. 10.
In manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto. P. t. 17. §. 1.
Tulit Moyses ossa Joseph secum. R. t. 9. §. 2.
Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis. S. t. 30. §. 1. S. t. 33. §. 9.

Caput 14.

Tollensque se Angelus Dei, qui præcedebat castra Israel, abijt, post eos. P. t. 11. §. 11.
Divisaque est aqua: & ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris. P. t. 13. §. 24. P. t. 24. §. 24. S. t. 26. §. 3.
Fugiamus Israelem: Dominus enim pugnat pro eis. P. t. 24. §. 22.
Reversæ sunt aquæ; & operuerunt currus, & equites, cuncti exercitûs Pharaonis &c. M. t. 19. §. 15. P. t. 34. §. 8.
Viderunt Ægyptios mortuos super littus maris. M. t. 22. §. 19.

Caput 15.

Venerunt ad Mara. P. t. 9. §. 20.
Quod cùm misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. P. t. 9. §. 7.

Caput 16.

Ecce ego pluam vobis panes de cœlo. S. t. 28. §. 3.
Die sextô parent, quod inferant. P. t. 24. §. 23. V. t. 16. §. 1.
Manhu. O. t. 9. §. 12. V. t. 4. §. 15.
Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. V. t. 15. §. 4.
Colligat unusquisque ex eo, quantum sufficit ad vescendum. M. t. 13. §. 2.
Gomor per singula capita. P. t. 34. §. 7. T. t. 8. §. 3.
Nullus relinquat ex eo in manè. M. t. 22. §. 14.
Scatere cœpit vermibus, atque computruit. M. tit. 25. §. 12. O. t. 1. §. 22. V. t. 4. §. 12.
Maneat unusquisque apud semetipsum. R. t. 2. §. 1.
Sabbathizavit populus die septimô. O. t. 14. §. 1.

Caput 17.

Percutiès petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus. S. t. 9.
Cùm levaret Moyses manus, vincebat Israel &c. O. t. 9. §. 7. T. t. 5. §. 3.

Caput 19.

Sint parati in diem tertium. M. t. 22. §. 7.

Caput 20.

Ego sum Dominus Deus tuus - faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me. M. t. 19. §. 12.
Cunctus populus videbat voces - & sonitum buccinæ. V. t. 3. §. 1.

Caput 24.

Sub pedibus ejus, quasi opus lapidis saphirini. P. t. 9. §. 19.
Expectate hîc, donec revertamur ad vos. S. t. 1. §. 4.

Caput 25.

Vectes semper erunt in circulis, nec unquàm extrahentur ab eis. M. t. 22. §. 4.
Facies propitiatorium de auro mundissimo. M. t. 19. §. 6. T. t. 3. §. 1.
Duos Cherubim aureos, & productiles, facies. P. t. 9. §. 13.
Respiciant se mutuò versis vultibus in propitiatorium. V. t. 18. §. 6.
Facies & mensam de lignis Setim &c. M. t. 18. §. 1.
Pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. M. t. 13. §. 2. P. t. 34. §. 7.
Facies candelabrum ductile de auro mundissimo. P. t. 15. §. 5.

Caput 26.

Facies decem cortinas de byssо retorta &c. M. t. 24. §. 1.
Facies & saga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi. R. t. 7. §. 6. S. t. 30. §. 1.

Caput 27.

Facies & atrium tabernaculi. P. t. 24. §. 12.

Caput

Caput 28.

Deorsum ad pedes ejusdem tunicæ per circulum quasi mala Punica facies. M. t. 23. §. 1.
Ità ut tintinnabulum sit aureum, & malum Punicum. O. t. 9. §. 3. S. t. 1. §. 2.

Caput 29.

Oblatio est Domini, odor suavissimus victimæ Domini. S. t. 3. §. 1.

Caput 30.

Facies & labrum æneum. P. t. 24. §. 2.
Dives non addet ad medium sicli. P. tit. 11. §. 10.
Missâ aquâ, lavabunt in ea Aaron, & filij ejus, manus suas, & pedes; quando ingressuri sunt tabernaculum Testimonij. P. t. 24. §. 29.
Caro hominis non ungetur ex eo. S. t. 1. §. 2.

Caput 31.

Dedit Dominus Moysi - duas tabulas testimonij lapideas, scriptas digitô Dei. P. t. 11. §. 2.

Caput 32.

Fac nobis deos, qui nos præcedant. P. t. 14. §. 4.
Hi sunt dij tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. M. t. 19. §. 4. P. t. 15. §. 13.
Vade, descende; peccavit populus tuus, quem eduxisti de terra Ægypti. M. t. 19. §. 13.
Arripiens vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem. P. t. 15. §. 23.
Occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum. P. t. 11. §. 14. n. 2. V. t. 6. §. 3.

Caput 33.

Ego ostendam omne bonum tibi. P. t. 3. §. 3.

Caput 34.

Excidit duas tabulas lapideas. P. t. 11. §. 5.
Posuit velamen super faciem suam. S. t. 30. §. 8.

Caput 38.

Mulieres excubabant in tabernaculo. V. t. 14. §. 5.

Caput 39.

Deorsum ad pedes mala Punica ex hyacintho, purpurâ, vermiculô, ac byssô retorâ. P. t. 11. §. 5.

Caput 40.

Operuit nubes tabernaculum testimonij, & gloria Domini implevit illud. T. t. 3. §. 4.

Liber Leviticus.

Caput 1.

HOmo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino &c. S. t. 3. §. 1.

Caput 2.

Nec quidquam mellis adolebitur in sacrificio. V. t. 19. §. 1.

Caput 4.

Si Sacerdos, qui unctus est, peccaverit - offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino. S. t. 1. §. 2.

Caput 5.

Anima quæ juraverit -- offerat duos turtures, vel duos pullos columbarum, Domino. P. t. 3. §. 1.

Caput 9.

Tollite hircum pro peccato. P. t. 24. §. 4.

Caput 10.

Offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. P. t. 22. §. 14.
Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis, tu, & filij tui. P. t. 2. §. 5.

Caput 11.

Et sus. P. t. 15. §. 23.
Omne de volucribus, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. T. t. 8. § 4.

Caput 16.

Nullus hominum sit in tabernaculo, quando Pontifex sanctuarium ingreditur. S. t. 1. §. 2.

Caput 24.

Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum. P. t. 15. §. 8.

Caput 27.

Omnis æstimatio siclô Sanctuarij ponderabitur. S. t. 3. §. 3. n. 4.

Liber Numeri.

Caput 1.

TOllite summam universæ congregationis filiorum Israel. S. t. 5. §. 1. n. 2.

Caput 3.

Ego tuli Levitas à filijs Israel pro omni primogenito - eruntque Levitæ mei. N. t. 2. §. 3.
Meum est omne primogenitum. V. t. 15. § 9.

Caput 5.

Ipse tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congessit. S. t. 14. §. 1.

Caput 6.

Acetum ex vino non bibant. R. t. 6. §. 1.
Ista est lex Nazaræi. R. t. 8. §. 1.

Caput 11.

In mentem nobis veniunt cucumeres &c. T. t. 8. §. 9.
Adhuc carnes erant in dentibus eorum - & ecce furor Domini concitatus in populum &c. R. t. 6 §. 2.

Caput 12.

Locuta est Maria, & Aaron, contra Moysen, M. t. 29. §. 14. Z. t. 1. §. 2.

Caput 14.

Constituamus nobis duces, & revertamur in Ægyptum. R. t. 6. §. 1.

Caput 16.

Murmuravit omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron, dicens: vos interfecistis populum Dei. T. t. 11. §. 21.

Caput 19.

Adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ. P. t. 13. §. 16.

Caput 20.

Loquimini ad petram coram eis; & illa dabit aquas. M. t. 5. §. 3.

Percutiens bis virgâ silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ. M. t. 5. §. 3. O. t. 3. §. 1. O. t. 4. § 4. T. t. 11. §. 5. n. 2.

Liceat nobis transire per terram tuam. T. t. 7. §. 4.

Aaron colligetur, & morietur ibi. P. t. 22. §. 16.

Caput 21.

Tædere cœpit populum itineris, ac laboris. S. t. 22. §. 5.

Deest panis, non sunt aquæ, R. t. 8. §. 6.

Qui percussus aspexerit eum, vivet. P. t. 15. §. 23.

Fecit Moyses serpentem æneum. P. t. 9. §. 3.

Dicitur in libro bellorum Domini. M. t. 19. §. 20.

Caput 24.

Orietur stella ex Jacob. N. t. 1. §. 1.

Caput 25.

Fornicatus est populus cum filiabus. Moab. P. t. 16. §. 1.

Suspende eos contra solem in patibulis. S. t. 33. §. 4. S. t. 43. §. 26.

Cessavit plaga à filijs Israel. P. t. 15. §. 15.

Hostes vos sentiant Madianitæ; & percutite eos: quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos. M. t. 24. §. 1.

Caput 26.

Factum est grande miraculum, ut, Core pereunte, filij illius non perirent. P. t. 2. §. 5.

Caput 27.

Ascende in montem istum Abarim. M. t. 22. §. 28.

Caput 28.

Oblationem offerte per tempora. P. t. 24. §. 4.

In Kalendis offeretis holocaustum Domino. R. t. 10. §. 1.

Dies septimus celeberrimus, & sanctus erit. P. t. 13. §. 7.

Dies etiam primitivorum, quando offeretis novas fruges Domino - venerabilis, & sancta erit. P. t. 24. §. 2. R. t. 10. §. 2.

Caput 31.

Occiderunt omnes mares. P. t. 24. §. 8.

Nonne istæ sunt, quæ deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam. P. t. 15. §. 15.

Caput 32.

Dominus circumduxit eum per desertum quadraginta annis. Q. t. 1. §. 1.

Caput 33.

Profecti de mare venerunt in Elim. T. t. 5. §. 2.

Egressi de Cades castra metati sunt in monte Hor. P. t. 32. §. 1.

Liber Deuteronomij.

Caput 4.

DOminus Deus tuus ignis consumens est. P. t. 13. §. 22.

Caput 6.

Dominus Deus noster, Dominus unus est. S. t. 22. §. 7. T. t. 12. §. 1.

Caput 11.

Omnis locus, quem calcaverit pes vester, vester erit. M. t. 25. §. 10. S. t. 33. §. 1.

Caput 17.

Non multiplicabit sibi equos. P. t. 34. §. 4.

Caput 19.

Tres civitates separabis tibi in medio terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in possessionem. V. t. 15. §. 12.

Caput 21.

Quando inventum fuerit in terra - hominis cadaver occisi &c. P. t. 14. §. 6.

Uxorem - illa radet cæsariem, & circumcidet ungues &c. P. t. 24. §. 6.

Caput 22.

Non arabis in bove simul, & asinô. P. t. 27. §. 3. T. t. 11. §. 20.

Non indueris vestimentô, quod ex lana, linôque, contextum est. S. t. 22. §. 3.

Caput 28.

Percutiat te Dominus egestate, febri &c. P. t. 15. §. 12.

Maledictus eris in civitate &c. P. t. 13. §. 22.

Caput 29.

Radix germinans fel, & amaritudinem. P. t. 15. §. 17.

Caput 32.

Concrescat, ùt pluvia, doctrina mea. V. tit. 4. §. 1.

Sicut aquila provocans ad volandum pullos. V. t. 15. §. 9.

Ut sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo. P. t. 9. §. 7. S. t. 36. §. 1.

Judicabit Dominus populum suum, & in servis suis miserebitur. M. t. 19. § 6. n. 2.

Si acuero, ùt fulgur, gladium meum. P. t. 13. §. 22.

Caput

Caput 33.

Inundationem maris quasi lac suget. P. t. 9. §. 7.

Caput 34.

Mortuus est ibi Moyses servus Domini. S. t. 22. §. 1.

Liber Josue.

Caput 1.

SUrge, & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum &c. M. t. 2. §. 3. O. t. 1. §. 8.

Confortare, & esto robustus. P. t. 16. §. 2.

Caput 2.

Tollens mulier viros abscondit &c. M. t. 14. §. 1.

Appendit funiculum coccineum in fenestra. S. t. 5. §. 3.

Caput 3.

Sanctificamini: cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. M. t. 22 §. 7.

Caput 5.

Sum princeps exercitûs Domini. M. t. 15.

Caput 6.

Jericho clausa erat, atque munita. M. t. 25. § 12.

Circuierunt urbem, sicut dispositum erat, septies. M. t. 19. §. 17.

Omnî populô vociferante, & clangentibus tubis muri illicò corruerunt. M. t. 18. § 4.

Imprecatus est Josue dicens: maledictus vir coram Domino, qui suscitaverit, & ædificaverit civitatem Jericho. R. t. 6. §. 1.

Caput 7.

Usurpaverunt de anathemate. P. t. 13 § 32.

Mi Domine Deus, quid dicam, videns Israelem hostibus suis terga vertentem. P. t. 15. §. 14.

Anathema in medio tui est Israel. P. t. 27. §. 2.

Accedetis manè singuli per tribus vestras. P. t. 24. §. 21.

Vidi inter spolia pallium coccineum valde bonum, & concupiscens abstuli. O. t. 4 §. 5. O. t. 5. §. 2.

Caput 8.

Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & consurgens ascende in oppidum Hai. P. t. 15. §. 27.

Ponite insidias post civitatem. M. t. 22. § 5. P. t. 13. §. 32.

Cùmque exierint contra nos, sicut antè fecimus, fugiemus. P. t. 13. §. 24.

Caput 10.

Congregati ascenderunt quinque reges Amorrhæorum. P. t. 19. §. 3. T. t. 5. §. 4.

Cùm fugerent filios Israel - Dominus misit super eos lapides magnos de cœlo. Z. tit. 1. §. 3.

Mortui sunt multò plures lapidibus grandinis, quàm quos gladiô percusserant filij Israel. M. t. 21. §. 1.

Sol contra Gabaon nè movearis. O. t. 9. §. 7.

Stetit sol in medio cœli, & non festinavit occumbere spatiô unius diei. M. t. 18. §. 8.

Non fuit antea, nec postea, tam longa dies, obediente Deo voci hominis, & pugnante pro Israel. O. t. 1. §. 7.

Volvite saxa ingentia ad os speluncæ; & ponite viros industrios, qui clausos custodiant: vos autem nolite stare, sed persequimini hostes. P. t. 9. § 13.

Reversus est cum omni Israel ad locum castrorum in Galgala. Z. t. 1. § 8.

Caput 11.

Equos eorum subnervabis, & currus, igne combures. P. t. 15. §. 23. S. t. 33. §. 11. V. t. 9. §. 2.

Caput 12.

Omnes reges triginta unus. T. t. 7. §. 2.

Caput 13.

Tribi Levi non dedit possessionem; sed sacrificia, & victimæ Domini Dei Israel, ipsa est ejus hæreditas. P. tit. 11. §. 16. S. tit. 1. §. 3.

Caput 14.

Da mihi montem istum, quem pollicitus est Dominus. M. t. 2. § 3. P. t. 18. §. 4.

Caput 18.

Circuite terram, & describite eam; ac revertimini ad me. P. t. 18. § 2.

Caput 19.

Fuit hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda. P. t. 2. §. 4.

Cùmque complêssent sorte dividere terram &c. P. t. 11. §. 14. n. 2.

Caput 23.

Estote solliciti, ut custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine legis Moysi &c. M. t. 22. §. 20.

Quod si volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere - jam nunc scitote &c. P. t. 13. §. 21. P. t. 26. §. 6.

Caput 24.

Venistis ad mare; persecutique sunt Ægyptij patres vestros cum curribus, & equitibus, usque ad mare rubrum. P. t. 13. §. 21. S. t. 22. §. 2.

Timete Dominum, & servite ei perfectô corde. M. t. 16. §. 3.

Post hæc mortuus est, filius Nun, servus Domini. V. t. 14. §. 4.

Liber Judicum.

Caput 1.

SIcut feci, ità reddidit mihi Deus. P. t. 22. §. 13.

Caput. 3.

Obtulit munera Eglon regi Moab. R. t. 4 §. 5.

Percussit de Philistiim sexcentos viros vomere: & ipse quoque defendit Israel. V. t. 4. §. 4.

Caput 4.

Intrà ad me Domine mi: intra, nè timeas. P. t. 34. §. 6.

Caput 6.

Ascendit ignis de petra. S. t. 36. §. 1.
Spiritus Domini induit Gedeon. S. t. 36. §. 11.

Caput 7.

Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, & in castra Madian descendere &c. T. t. 2. §. 2.

Caput 8.

Dominare nostri tu, & filius tuus. R. t. 4. §. 3.

Caput 9.

Jerunt ligna, ut ungerent super se regem. R. t. 8. §. 1. 8. t. 43. §. 26.
Dixerunt olivæ: impera nobis. M. t. 18. §. 4. Z. t. 1. §. 1.
Nunquid possum deserere vinum meum, quod lætificat Deum, & homines. V. t. 12.

Caput 11.

Quicunque primus fuerit egressus de foribus domûs meæ, - eum in holocaustum offeram Domino. V. t. 22. § 2.

Caput 13.

Cave, nè bibas vinum, ac siceram - quia concipies, & paries filium. P. t. 2. §. 5.
Vir Dei venit ad me, habens vultum Angelicum, terribilis nimis. R. t. 8. §. 9. V. t. 22. §. 3.
Cùm vidisset Angelum, festinavit, & cucurrit ad virum suum &c. V. t. 22. §. 1.
Cui respondit Angelus: si me cogis, non comedam panes tuos: si autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. M. t. 15.
Cœpit Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan. S. t. 36. §. 13.

Caput 14.

Vidi mulierem de filiabus Philistinorum - hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis. O. t. 5. §. 3.
Irruit Spiritus Domini in Samson; & dilaceravit leonem quasi hœdum in frusta discerpens. M. t. 2. §. 3.
Ecce examen apum in ore leonis erat, & favus mellis. U. t. 4. §. 13.
De comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo. P. t. 9. §. 20.
Percussit ibi triginta viros; quorum ablatas vestes dedit ijs, qui problema solverant. M. t. 25. §. 2.

Caput 15.

Projecit mandibulam de manu. S. t. 21. §. 4.
Aperuit Dominus molarem dentem in maxilla asini; & egressæ sunt ex eo aquæ. P. tit. 25. §. 1.

Caput 16.

Votavit tonsorem, & rasit septem crines ejus. O. t. 9. §. 7.
Egrediar, sicut antè feci, & me excutiam: nesciens quòd recessisset ab eo Dominus. P. t. 13. §. 24. R. t. 6. §. 2.
Eruerunt oculus ejus. M. t. 21. §. 2. O. t. 10. §. 3. P. t. 22. §. 14.
Lætantes per convivia, sumptis jam epulis; præceperunt, ut vocaretur Samson, & ante eos luderet. P. t. 13. §. 25.

Caput 18.

Venerunt in Lais, ad populum quiescentem, atq; securum; & percusserunt eos in ore gladij. P. t. 13. §. 24.

Caput 19.

Quæso te, ut hodie hic maneas, pariterque lætemur. P. t. 24. §. 22.

Liber Regum primus.

Caput 1.

ERat vir unus. P. t. 13. §. 19.
Ascendebat vir ille de civitate suâ statutis diebus, ut adoraret. P. t. 13. §. 1. P. t. 32. §. 1.
Novacula non ascendit super caput ejus. P. t. 24. §. 2.

Caput 3.

Revertere, & dormi. O. t. 1. §. 12.
Vocavit adhuc Samuelem tertiò. O. t. 1. §. 10.

Caput 4.

Arca Dei capta est. P. t. 13. §. 29.

Caput 5.

Aggravata est manus Domini super Azotios. R. t. 6. §. 2.

Caput 8.

Audi vocem eorum; & constitue super eos regem. O. t. 9. §. 12.

Caput 9.

Ecce vir Dei est in civitate hac, vir nobilis. N. t. 2. §. 3.

Caput 10.

Mutaberis in virum alium. S. t. 34. §. 13.
Immutavit ei Deus cor aliud. M. t. 2. §. 3.

Caput 11.

In hoc feriam vobiscum fœdus, ut eruam omnium vestrûm oculos dextros. P. t. 27. §. 2. S. t. 34. §. 1.

Caput 12.

Et nunc rex graditur ante vos. P. t. 2. §. 3.
Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis. M. t. 22. §. 12. P. t. 27. §. 6.

Caput 13.

Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset; duobus autem annis regnavit super Israel. S. t. 41. §. 8.
Cumque venisset dies prælij, non est inventus ensis, & lancea, in manu totius populi. M. t. 22. §. 6.

Caput 14.

Saul morabatur in extrema parte Gabaa, sub malogranato. S. t. 1. §. 2.

Ergo

Ergo Jonathas morietur? O. t. 2. §. 5.

Caput 15.

Me misit Dominus, ut ungerem te in regem super populum ejus Israel. M. t. 18. §. 4.
Recensui, quæcunque fecit Amalec Israeli. P. t. 13. §. 26.
Percute Amalec, & demolire universa ejus. P. t. 13. §. 32.
Agag pinguissimus. M. t. 22. §. 29.

Caput 16.

Usquequò tu luges Saul, cùm ego projecerim eum, nè regnet super Israel. O. tit. 9. §. 24.
Imple cornu tuum oleô. R. t. 5. §. 4.
Tulit Samuel cornu olei, & unxit eum in medio fratrum ejus. M. t. 18. §. 4.
Quærent hominem scientem psallere citharâ. P. t. 27. §. 1.
David tollebat citharam, & percutiebat manu suâ, & refocillabatur Saul. P. t. 24. §. 30. T. t. 13. §. 2.

Caput 17.

Nunquid ego non sum Philistæus? S. t. 41. §. 2.
Non vales resistere Philistæo isti - nunc vadam, & auferam opprobrium populi. S. t. 33. §. 11.
Veniebat leo, vel ursus, - & persequebar eos, & percutiebam. S. t. 41. §. 1.
Tulit baculum suum - & elegit sibi quinque limpidissimos lapides. V. t. 21. §. 1.
Tulit gladium ejus - & interfecit eum. P. t. 22. §. 13.
De qua stirpe descendit hic adolescens. S. t. 22. §. 4.

Caput 18.

Expoliavit se Jonathas tunicâ, quâ erat indutus, & dedit eam David. P. t. 5. §. 1.
Percussit Saul mille, & David decem millia. M. t. 5. §. 6.
David psallebat manu suâ, sicut per singulos dies. M. t. 5. §. 3.

Caput 20.

Unô tantùm (ut ità dicam) gradu ego, morsq; dividimur. P. t. 13. §. 24.

Caput 22.

Noluerunt servi regis extendere manus suas in Sacerdotes Domini. S. t. 21. §. 1.

Caput 24.

Percussit David cor suum. T. t. 11. §. 5.
Nunc quia scio, quòd certissimè regnaturus sis &c. P. t. 19. §. 17.

Caput 25.

Erit anima Domini mei custodita quasi in fasciculo viventium apud Dominum Deum tuum. P. t. 35. §. 8.

Caput 28.

Consuluit Dominum; & non respondit. V. t. 5. §. 2.

Caput 30.

Dereliquit me Dominus meus; quia ægrotare cœpit nudius tertius. M. t. 25. §. 3.

Liber Regum secundus.

Caput 11.

Vidit mulierem se lavantem. O. t. 4. §. 7.

Caput 12.

Peccavi Domino. P. t. 16. §. 2.
Ego vadam magis ad eum; ille verò non revertetur ad me. M. t. 22. §. 23.
Congrega reliquam partem populi, & obside civitatem, & cape eam. P. t. 14. §. 12.

Caput 14.

Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. P. t. 34. §. 7.
Ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis, pondere publicô. P. t. 15. §. 20.

Caput 16.

Dominus præcepit ei, ut malediceret David. T. t. 11. §. 8.

Caput 18.

Adhæsit caput ejus quercui. P. t. 17. §. 1. P. t. 22. §. 14.
Absolon fili mi! quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te. M. t. 22. §. 29.

Caput 20.

Tenuit manu dexterâ mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porrò Amasa non observavit gladium &c. P. t. 13. §. 24.

Caput 23.

O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem ad portam. P. t. 24. §. 3. P. t. 27. §. 8.
At ille noluit bibere. P. t. 24. §. 24. V. t. 19. §. 2.
Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum, bibam? M. t. 22. §. 15.

Liber Regum tertius.

Caput 1.

Cùm operiretur vestibus, non calefiebat. T. t. 8. §. 3.

Caput 2.

Appropinquaverunt dies David, ut moreretur. M. t. 22. §. 2.
Tu nôsti, quæ fecerit mihi Joab &c. M. t. 19. §. 16.
Ædifica tibi domum in Jerusalem, & habita ibi. R. t. 7. §. 1.

Caput 3.

Dabis servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit. O t. 9. §. 21.

Caput 6.

Malleus, & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo, cùm ædificaretur. S. t. 23. §. 4. T. t. 11. §. 10.

Caput

Caput 7.

Stabat super duodecim boves, &c. S. t. 43. §. 10.

Caput 13.

Altare, altare; hæc dicit Dominus. O. t. 3. §. 1.
Non comedit leo de cadavere, nec læsit asinum M. t. 22. §. 24.

Caput 17.

Vidit Dominus Deus Israel, in cujus conspectu sto: si erit annis his ros, & pluvia, nisi juxta oris mei verbum. M. t. 19. §. 4. P. t. 22. §. 24.
Corvi deferebant ei panem, & carnes, manè; similiter panem, & carnes, vespere, V. t. 4. §. 13.

Caput 19.

Timuit Elias; & surgens abijt, quocunque eum ferebat voluntas. S. t. 26. §. 6.
Projecit se, & obdormivit in umbra juniperi. P. t. 13. §. 24.
Ambulavit - usque ad montem Dei Horeb. R. t. 7. §. 1.

Caput 21.

Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum. O. t. 8. §. 2.

Liber Regum quartus.

Caput 2.

ECce currus igneus, & equi ignei, diviserunt utrumque. M. t. 22. §. 10. P. t. 24. §. 2.
Currus Israel, & auriga ejus. S. t. 43. §. 1. §. 10. §. 14.

Caput 4.

Incubuit super puerum. M. t. 5. §. 3. M. t. 23. §. 4. N. t. 1. §. 5.

Caput 5.

Vade, & lavare septies in Jordane. M. t. 19. §. 10.
Putabam, quòd egrederetur ad me, & stans invocaret nomen Domini Dei sui. M. t. 19. §. 10.
Verè scio, quòd non sit alius Deus in universa terra, nisi Deus in Israel. M. t. 21. §. 1.

Caput 6.

Noli timere: plures enim nobiscum sunt. T. t. 5. §. 3.

Caput 9.

Percuties domum Achab domini tui. S. t. 43. §. 26.

Caput 20.

In diebus illis ægrotabat Ezechias usque ad mortem. M. t. 21. §. 1.

Caput 21.

Extendam super Jerusalem funiculum Samariæ, & pondus domûs Achab; & delebo Jerusalem, sicut deleri solent tabulæ. P. t. 22. §. 15.

Liber Tobiæ.

Caput 2.

CÙm esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum &c. R. t. 13. §. 5.
Videte, nè fortè furtivus sit. R. t. 12. §. 2.

Caput 3.

Tunc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis. P. t. 16. §. 1.

Caput 4.

Perquire, quomodo ad eum pervenias. S. t. 29. §. 2.
Pauperem quidem vitam gerimus; sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum &c. P. t. 11. §. 15.

Caput 6.

Exivit, ut lavaret pedes suos. Et ecce piscis immanis exivit, ad devorandum eum. M. t. 22. §. 15. P. t. 3. §. 10.
Exentera hunc piscem. P. t. 15. §. 20.

Caput 11.

Tolle tecum de felle piscis: erit enim necessarium. P. t. 24. §. 9.
Sumens Tobias de felle piscis linivit oculos patris sui. M. t. 22. §. 19. T. t. 8. §. 8. T. t. 11. §. 13.

Liber Judith.

Caput 4.

CLamavit omnis populus ad Dominum instanstiâ magnâ. O. t. 9. §. 7.

Caput 5.

Quotiescunque pœnituerunt, se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cœli virtutem resistendi. V. t. 9. §. 2.
Erimus in opprobrium universæ terræ. P. t. 38. §. 3.

Caput 6.

Domine Deus cœli, & terræ; intuere superbiam eorum &c. P. t. 16. §. 1.
Fecit ei cœnam magnam - postea convocatus est omnis populus; & per totam noctem intrà Ecclesiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Israel. T. t. 2. §. 3.

Caput 7.

Holofernes - præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam. V. t. 14. §. 2. §. 3.

Caput 8.

Omnia, quæ locuta es, vera sunt. V. t. 4. §. 13.

Caput 13.

Concluſit Vagao ostia cubiculi, & abijt. S. tit. 30. §. 6.
Aperite portas: quoniam nobiscum est Deus. P. t. 20. §. 2.

Caput 16.

Obtulit in anathema oblivionis. P. t. 15. §. 23.

Erat

Erat populus jucundus secundùm faciem sanctorum. R. t. 3.

Liber Esther.

Caput 1.

NOn putes, quòd animam tuam tantùm liberes &c. Z. t. 1. §. 4.

Caput 5.

Etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. P. t. 26.

Caput 6.

Quid pro hac fide honoris, ac præmij, Mardochæus consecutus est? S. t. 21. §. 4.

Caput 10.

Parvus fons. P. t. 9. §. 6.

Caput 14.

Cùmque deposuisset vestes regias, fletibus, & luctui, apta indumenta suscepit. P. t. 24. §. 28.

Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis; & transfer cor illius in odium hostis nostri. M. t. 5. §. 3.

Liber Job.

Caput 1.

VIr erat in terra Hus, nomine Job. P. t. 9. §. 1. S. t. 9. §. 3. V. t. 15. §. 3.

Nati sunt ei septem filij, & tres filiæ. P. t. 27. §. 5.

Cùm in orbem transissent dies convivij, mittebat non eos Job, & sanctificabat illos. P. tit. 2. §. 7.

Sic faciebat Job cunctis diebus. P. t. 32. §. 2.

Nunquid considerâsti servum meum Job; quòd non sit ei similis in terra. R. t. 8. §. 5. S. t. 22. §. 1. T. t. 5. §. 4.

Nunquid Job frustrà timet Deum. P. t. 9. §. 16.

Extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet &c. T. t. 8. §. 3. T. t. 11. §. 6.

Ecce universa, quæ habet, in manu tua sunt. O. t. 9. §. 12.

Irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia. M. t. 18. §. 3. T. t. 11. §. 6.

Ignis Dei cecidit è cœlo, & tactas oves, pueroscj; consumpsit. P. t. 15. §. 25.

Filijs tuis, & filiabus, vescentibus, & bibentibus vinum repentè ventus vehemens irruit &c. T. t. 5. §. 3.

Tunc surrexit Job, & scidit vestimenta sua. P. t. 11. §. 14. P. t. 22. §. 5. V. tit. 7. §. 3.

Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc. T. t. 11. §. 27.

Dominus dedit, Dominus abstulit - sit nomen Domini benedictum. P. t. 9. §. 23. P. t. 11. §. 2. T. t. 11. §. 6.

Caput 2.

Pellem pro pelle, & cuncta, quæ habet homo, dabit pro anima sua. M. t. 5. §. 9. P. t. 9. §. 3. §. 29.

Mitte manum tuam, & tange os ejus, & carnem &c. T. t. 11. §. 6.

Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serva. S. t. 39. §. 2.

Testâ saniem radebat. M. t. 21. §. 4.

Sedens in sterquilinio. M. t. 22. §. 14. P. t. 9. §. 15. P. t. 11. §. 2.

Quasi una de stultis mulieribus locuta es. P. t. 9. §. 10.

Caput 3.

Post hæc aperuit Job os suum. S. t. 23. §. 2.

Pereat dies, in qua natus sum. S. t. 26. §. 4.

Gaudent vehementer, cùm invenerint sepulchrum. O. t. 10. §. 1.

Timor, quem timebam, evenit mihi. P. t. 9. §. 27.

Caput 4.

Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia, & perfectio viarum tuarum. T. t. 10. §. 6.

Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt. P. t. 15. §. 27.

Consumentur velut à tinea. M. t. 22. §. 1.

Morientur, & non in sapientia. M. t. 22. §. 28.

Caput 5.

Parvulum occidit invidia. M. t. 3. §. 1. T. t. 8. §. 6.

Vidi stultum firmâ radice, & maledixi pulchritudini ejus statim. P. t. 34. §. 1.

Visitans speciem tuam non peccabis. P. t. 15. §. 20.

Caput 6.

Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui &c. M. t. 19. §. 5. P. t. 24. §. 2.

Sagittæ Domini in me sunt; quarum indignatio ebibit spiritum meum. P. t. 22. §. 2.

Potest aliquis gustare, quod gustatum affert mortem? P. t. 15. §. 10.

Hæc mihi sit consolatio, ut affligens me dolore non parcat. T. t. 11. §. 12.

Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis, & in ventum verba profectis. S. t. 19. §. 4.

Caput 7.

Militia est vita hominis super terram. P. t. 9. §. 6. §. 16. P. t. 35. §. 2. V. t. 16. §. 1.

Sicut dies mercenarij dies ejus. M. t. 22. §. 26.

Nunquid mare ego sum, aut cetus; quia circumdedisti me carcere. S. t. 41. §. 1.

Elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea. T. t. 8. §. 2.

Caput 9.

Dies mei velociores fuerunt cursore. V. tit. 16. §. 2.

Dies mei pertransierunt, quasi naves poma portantes. V. t. 15. §. 1.

Caput 12.

Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: &, si emiserit eas, subvertent terram. V. t. 4. §. 2.

Baltheum regum dissolvit, & præcinget funes renes eorum. S. t. 41. §. 7.

Caput 13.

Animam meam porto in manibus meis, S. t. §. §. 3.
Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. S. t. 33. §. 11.

Caput 14.

Expecto, donec veniat immutatio mea. M. t. 22. §. 26.

Caput 15.

Bibit quasi aquam iniquitatem. P. t. 14. §. 11.
Contra omnipotentem roboratus est. P. t. 14. §. 1.
Cucurrit adversùs eum erectò collô; & pingui cervice armatus est. P. t. 14. §. 24.

Caput 16.

Facies mea intumuit à fletu. S. t. 43. §. 1.
Neque inveniat in te latendi locum clamor meus. P. t. 14. §. 8.
Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus. S. t. 28. §. 2.

Caput 17.

Putredini dixi: pater meus es, mater mea, & soror mea, vermibus. M. t. 22. §. 1. §. 15.

Caput 18.

Lucerna, quæ super eum est, extinguetur. T. t. 8. §. 4.

Caput 19.

Manus Domini tetigit me. P. t. 22. §. 3.
Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei. O. t. 10. §. 3. S. t. 33. §. 2.

Caput 20.

Gaudium hypocritæ ad instar punctis. M. t. 25. §. 4.

Caput 21.

Superponite digitum ori vestro. S. t. 19. §. 3.
Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. P. t. 13. §. 7.

Caput 22.

Nunquid timens arguet te - & non propter malitiam tuam plurimam &c. P. t. 9. §. 2.

Caput 24.

Ipsi fuerunt rebelles lumini. O. t. 3. §. 1.
Sic in tenebris quasi in luce ambulant. P. t. 13. §. 25.
Obliviscatur ejus misericordia: dulcedo illius vermes. M. t. 19. §. 16.

Caput 27.

Dives, cùm dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, & nihil inveniet. M. t. 22. §. 12.

Caput 29.

Quando splendebat lucerna ejus super caput meum. P. tit. 34. §. 1. P. tit. 35. §. 1.
Justitiâ indutus sum; & vestivi me sicut vestimentô, & diademate, judiciô meô. P. t. 27. §. 2.
Conterebam molas iniqui. O. t. 8. §. 1.
In nidulo meo moriar; & sicut palma multiplicabo dies. M. t. 22. §. 6.
Cùm sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator. R. t. 15. S. t. 28. §. 2.

Caput 30.

Ad dexteram Orientis calamitates meæ illico surrexerunt. T. t. 11. §. 4.

Caput 31.

Pepigi fœdus cum oculis meis, ut nè cogitarem quidem de virgine. O. t. 4. §. 4.
Ab infantia mea crevit mecum miseratio. M. t. 18. §. 3.
Semper, quasi tumentes super me fluctus, timui DEUM. P. t. 22. §. 2. T. t. 10. §. 12.
Si vidi solem, cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè &c. O. t. 4. §. 4.

Caput 35.

Non dixit: ubi est Deus, qui fecit me; qui dedit carmina in nocte. V. t. 4. §. 8.

Caput 38.

Nunquid mittes fulgura, & ibunt; & revertentia dicent tibi: adsumus. O. tit. 10. §. 2.

Caput 39.

Nunquid volet rhinoceros servire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum. N. t. 1. §. 1.
Ubi audierit buccinam, dicit vah! P. t. 9. §. 6. §. 27. T. t. 11. §. 26.
Procul odoratur bellum. P. t. 9. §. 27.
Inde contemplatur escam; & de longè oculi ejus prospiciunt - &, ubicunque cadaver fuerit, statim adest. Z. t. 1. §. 6.

Caput 40.

Ipse est principium viarum Dei; qui fecit eum, applicabit gladium ejus. P. t. 16. §. 2.
Protegunt umbræ umbram ejus. P. t. 14. §. 11.
Circumdabunt eum salices torrentis. M. t. 24. §. 4.

Caput 41.

Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. P. t. 14. §. 11.
Cor ejus indurabitur, tanquam lapis; & stringetur, quasi malleatoris incres. O. t. 3. §. 1.

Caput 42.

Addidit Dominus omnia, quæcunque fuerant Job, duplici. O. t. 9. §. 13.
Venerunt ad eum omnes fratres sui, & universæ sorores suæ. T. t. 11. §. 26.
Mortuus est senex, & plenus dierum. V. t. 16. §. 6.

Liber

Liber Psalmorum.

Psalmus 1.

BEatus vir, qui non abijt in consilio impiorum. P. t. 14. §. 11. N. 6. T. t. 10 §. 12.
In cathedra pestilentiæ non sedit. S. t. 41. §. 1.
In lege Domini voluntas ejus. P. t. 33. §. 2.
Erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum. T. t. 11. §. 23.
Fructum suum dabit in tempore suo. O. t. 7. §. 1. §. 5.
Folium ejus non defluet. V. t. 3. §. 3.
Impij - tanquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ. P. t. 13. §. 16.
Non resurgent impij in Judicio. P. t. 14. §. 13.

Psalmus 2.

Astiterunt reges terræ. P. t. 13. §. 5.
Ego autem constitutus sum rex ab eo super Sion montem sanctum ejus. S. t. 33. §. 1.
Filius meus es tu; ego hodie genui te. R. tit. 10. §. 2.
Servite Domino in timore. T. t. 10. §. 4. §. 12.

Psalmus 3.

Voce meâ ad Dominum clamavi; & exaudivit me de monte sancto suo. O t. 7. §. 8.
Ego dormivi, & soporatus sum. T. t. 11. §. 1.

Psalmus 4.

In tribulatione dilatâsti mihi. P. t. 9. §. 6. num. 2.
Filij hominum; usquequo gravî corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? P. t. 15. §. 25. T. t. 8. §. 3. num. 9.
Irascimini, & nolite peccare. P. tit. 24. §. 28.
Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino. S. t. 3. §. 3. S. t. 33. §. 8.

Psalmus 5.

Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum. O. t. 9. §. 18. n. 7.
Manè astabo tibi, & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. O. t. 10. §. 4.
Odisti omnes, qui operantur iniquitatem. P. t. 14. §. 13.
Sepulchrum patens est guttur eorum. S. tit. 19. §. 5.
Irritaverunt te Domine. Z. t. 2.
Lætentur omnes, qui sperant in te. P. t. 9. §. 16.
Scutô bonæ voluntatis tuæ coronâsti nos. V. t. 9. §. 5.

Psalmus 6.

Domine, nè in furore tuo arguas me. P. t. 22. §. 3. S. t. 26. §. 6. T. t. 11. §. 12.
Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. U. t. 15. §. 1.
Convertere Domine, & eripe animam meam. M. t. 19. §. 6. n. 2.
Laboravi in gemitu meo. P. t. 24. §. 9. §. 24. n. 2. §. 27.
Lavabo per singulas noctes lectum meum. P. t. 24. §. 6. n. 2.
Inveteravi inter omnes inimicos meos. P. t. 13. §. 18.
Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem. S. t. 26. §. 6.
Exaudivit Dominus vocem fletûs mei. O. t. 9. §. 18.

Psalmus 7.

Gloriam meam in pulverem deducat. S. tit. 41. §. 8.
Deus judex justus, fortis, & patiens. M. t. 19. §. 8. V. t. 15. §. 14.
Gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit. M. tit. 22. §. 4. P. tit. 22. §. 2.

Psalmus 9.

Psallam nomini tuo Altissime. O. t. 7. §. 1.
Perijt memoria eorum cum sonitu. M. tit. 22. §. 13.
Factus est Dominus refugium pauperi. O. t. 8. §. 2. P. t. 11. §. 10. §. 16.
Constitue Domine legislatorem super eos. T. t. 10. §. 5.

Psalmus 10.

In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ: transmigra in montem sicut passer. T. t. 10. §. 11.
Non est DEUS in conspectu ejus. P. tit. 15. §. 6.
Insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca suâ. O. t. 4. §. 8.
Inclinabit se, & cadet, cùm dominatus fuerit pauperum. O. t. 8. §. 2. in fine.
Præparationem cordis eorum audivit auris tua. O. t. 9. §. 22.
Palpebræ ejus interrogant filios hominum. T. t. 11. §. 22.
Pluet super peccatores laqueos. P. t. 15. §. 13.
Dixit in corde suo: non requiret. P. t. 15. §. 21. n. 5.
Justus Dominus, & justitias dilexit. O. t. 9. §. 22.

Psalmus 11.

Salvum me fac Domine: quoniam defecit sanctus. S. t. 26. §. 6.
In circuitu impij ambulant. P. t. 13. §. 19. S. t. 41. §. 3. T. t. 8. §. 4.

Psalmus 12.

Illumina oculos meos, nè unquam obdormiam in morte. P. t. 15. §. 1.

Psalmus 15.

Conserva me Domine: quoniam speravi in te. S. t. 33. §. 3.
Multiplicatæ sunt infirmitates eorum; postea accelelaverunt. M. tit. 21. §. 1. num. 3.
Funes ceciderunt mihi in præclaris. T. t. 11. §. 10.

Psalmus 16.

Probâsti cor meum, & visitâsti nocte. T. t. 11. §. 22.
Sub umbra alarum tuarum protege me. P. t. 35. §. 8.
Os eorum locutum est superbiam. P. t. 14. §. 11. S. t. 41. §. 20.

Psalmus 17.

Circumdederunt me dolores mortis. M. t. 22. §. 29.
Carbones succensi sunt ab eo. P. t. 24. §. 2. S. t. 36. §. 8.
Apparuerunt fontes aquarum. V. t. 21. §. 1.
Cum sancto sanctus eris. S. t. 26. §. 5. V. t. 15. §. 10.
Perfecit pedes meos tanquam cervorum. M. t. 25. §. 10.
Disciplina tua correxit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit. T. t. 11. §. 13.
In auditu auris obedivit mihi. O. t. 1. §. 18. num. 2.
Filij alieni mentiti sunt. P. t. 13. §. 11.

Psalmus 18.

In omnem terram exivit sonus eorum. O. t. 11.
In sole posuit tabernaculum suum. P. t. 5. §. 4.
Tanquam sponsus procedens de thalamo suo. S. t. 27.
Exultavit ut gigas ad currendam viam: à summo cœlo egressio ejus. M. t. 3. §. 1. Q. t. 2. §. 1.
Judicia Domini - desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum. P. t. 27. §. 4.
Dulciora super mel, & favum. V. t. 4. §. 13.

Psalmus 19.

Exaudiat te Dominus in die tribulationis. T. t. 11. §. 13.
Memor sit omnis sacrificij tui. M. t. 23. §. 5.
Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus. P. t. 15. §. 1.

Psalmus 20.

Super salutare tuum exultabit vehementer. S. t. 5. §. 1.
Desiderium cordis ejus tribuisti ei. P. t. 5. §. 2.
Cantabimus, & psallemus, virtutes tuas. O. t. 7. §. 10.

Psalmus 21.

Deus meus, clamabo per diem, & non exaudies: & nocte; & non ad insipientiam mihi. O. t. 9. §. 11.
In te speraverunt patres nostri. S. t. 5. §. 1. num. 2.
Ego sum vermis, & non homo. P. t. 5. §. 1. §. 9.
Spes mea ab uberibus matris meæ. S. t. 33. §. 3.
Tribulatio proxima est: quoniam non est, qui adjuvet. S. t. 11. §. 2. n. 2.
Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens, & rugiens. P. t. 13. §. 14.
Foderunt manus meas, & pedes meos. T. t. 11. §. 27. V. t. 21. §. 1.
Considerâverunt, & inspexerunt me. O. t. 3. §. 4.
Diviserunt sibi vestimenta mea. S. t. 10. §. 11.
Erue à framea Deus animam meam. P. t. 5. §. 2.
Salva me ex ore leonis. S. t. 41. §. 20.

Psalmus 22.

Dominus regit me, & nihil mihi deerit. P. t. 35. §. 8.
Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniam tu mecum es. T. t. 5. §. 1.
Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt. P. t. 9. §. 23. T. t. 11. §. 15. n. 2. §. 26.
Calix meus inebrians quàm præclarus est. M. t. 9. §. 1.
Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. M. t. 9. §. 6. n. 2.

Psalmus 23.

Introibit Rex gloriæ. V. t. 21. §. 11.

Psalmus 24.

Ad te Domine levavi animam meam. T. t. 8. §. 8. n. 2.
Libera Deus Israel ex omnibus tribulationibus suis. R. t. 15. §. 3.

Psalmus 25.

In innocentia mea ingressus sum. S. t. 26. §. 6.
Proba me Domine, & tenta me. T. t. 11. §. 20.
Domine, dilexi decorem domûs tuæ. T. t. 3. §. 6.
In quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. P. t. 34. §. 4.

Psalmus 26.

Si consistant adversùm me castra, non timebit cor meum. T. t. 10 §. 12.
Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea. V. t. 1. §. 6. §. 7.
Credo videre bona Domini in terra viventium. P. t. 9. §. 16.

Psalmus 27.

Non intellexerunt opera Domini. O. t. 10. §. 3.

Psalmus 28.

Afferte Domino filij Dei: afferte Domino filios arietum. P. t. 2. §. 1. Z. t. 1. §. 2. §. 4. §. 8.
Vox Domini super aquas. M. t. 19. §. 11. O. t. 9. §. 1. P. t. 24. §. 2. S. t 2.
Vox Domini in magnificentia. M. t. 3. §. 1.

Vox

Vox Domini confringentis cedros. S. t. 41. §. 3.
Vox Domini concutientis desertum. P. t. 13. §. 19. R. t. 7. §. 4.
Vox Domini præparantis cervos. R. t. 7. §. 4.
In templo ejus omnes dicent gloriam. T. t. 3. §. 8.

Psalmus 29.

Domine, eduxisti ab Inferno animam meam. P. t. 13. §. 23.
Ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus. M. t. 19. §. 12.
Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. M. t. 22. §. 27. P. t. 9. §. 19. R. t. 13. §. 1.
Ego dixi in abundantia mea: non movebor in æternum. S. t. 41. §. 7.
Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. N. t. 2. §. 2. R. tit. 6. §. 2.

Psalmus 30.

Statuisti in loco spatioso pedes meos. V. t. 8.
Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde. Z. t. 1. §. 7.
Domine, non confundar: quoniam invocavi te. O. t. 9. §. 21. n. 7.
Eripe me de manu inimicorum meorum. R. t. 6. § 3.
Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine; quam abscondisti timentibus te. M. t. 19. §. 15. P. t. 14. §. 11. n. 5. T. t. 11. §. 26.

Psalmus 31.

Beati - quorum tecta sunt peccata. O. t. 7. §. 4.
Dixi: confitebor adversùm me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. M. t. 19. §. 6. n. 2. P. t. 24. §. 16.
Intellectum tibi dabo. P. t. 13. §. 3.
Sperantem in Domino misericordia circumdabit. S. t. 33. §. 2.

Psalmus 32.

In psalterio decem chordarum psallite illi. P. t. 27. §. 1.
Ab eo commoveantur omnes inhabitantes orbem. V. t. 18. §. 5.
Vidit omnes filios hominum. M. t. 19. §. 13.
Fallax equus ad salutem. M. t. 25. §. 3.
Oculi Domini super metuentes eum. S. t. 33. §. 3.
Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quemadmodum speravimus in te. S. t. 33. §. 2.

Psalmus 33.

Benedicam Dominum in omni tempore. P. t. 27. §. 4.
Exquisivi Dominum, & exaudivit me. O. t. 9 §. 2. n. 7.
Accedite ad eum, & illuminamini. P. t. 38. §. 1. n. 4.
Non est inopia timentibus eum. P. t. 35. §. 8.
Divites eguerunt, & esurierunt. O. t. 8. §. 1.
Timorem Domini docebo vos. T. t. 10. §. 4. V. t. 15 §. 7.
Juxta est Dominus ijs, qui tribulatô sunt corde. T. t. 11. §. 19.
Redimet Dominus animas servorum suorum. S. t. 33. §. 8.

Psalmus 34.

Dic animæ meæ: salus tua ego sum. N. t. 4. §. 5.
Fiat via illorum tenebræ, & lubricum. P. t. 13. §. 13.
Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi. R. t. 8. §. 1.
Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ. P. t. 14. §. 6. n. 2.

Psalmus 35.

Noluit intelligere, ut bene ageret. O. t. 3. §. 2.
Domine, in cœlo misericordia tua. M. t. 19. §. 14.
Inebriabuntur ab ubertate domûs tuæ; & torrente voluptatis tuæ potabis eos. P. t. 5. §. 3.
Apud te est fons vitæ. P. t. 28. §. 2.
Non veniat mihi pes superbiæ: S. t. 41. §. 1. §. 3.

Psalmus 36.

Noli æmulari in malignantibus. P. t. 34. §. 3.
Spera in Domino, & fac bonitatem. S. t. 33. §. 8.
Dabit tibi petitiones cordis tui. O. t. 9. §. 1. num. 5.
Novit Dominus dies immaculatorum. S. t. 7. §. 4.
Os justi meditabitur sapientiam, & lingua ejus loquetur judicium. S. t. 19. §. 3.
Vidi impium superexaltatum - & transivi; & ecce non erat. M. t. 25. §. 4. T. t. 8. §. 3. n. 4. §. 11. T. t. 11. §. 5.

Psalmus 37.

Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi. T. t. 11. §. 1. §. 12.
Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. P. t. 13. §. 20.
Miser factus sum, & curvatus sum usque in finem. P. t. 5. §. 1. P. t. 24. §. 18.
Tanquam surdus non audiebam. R. t. 8. §. 3.
In flagella paratus sum. P. t. 22. §. 5. T. t. 11. §. 25.
Inimici mei vivunt, & confirmati sunt super me. T. t. 5. §. 5.

Psalmus 38.

Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccatum adversum me. S. t. 23. §. 8.
Notum fac mihi Domine finem meum. M. t. 22. §. 15.
Mensurabiles posuisti dies meos. V. t. 16. §. 2.

Obmutui, & non aperui os meum: quoniam tu fecisti. T. t. 11. §. 8.
Auribus percipe lacrymas meas. O, t. 9. §. 18. n. 3.

Psalmus 39.

Aures perfecisti mihi. O. t. 1. §. 2.
Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam, à concilio multo. V. t. 6. §. 3.
Ego mendicus sum, & pauper: Dominus sollicitus est mei. P. t. 11. §. 17.

Psalmus 40.

Beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus. M. t. 18. §. 2. n. 2. P. t. 5. §. 10.
Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus. M. t. 18. §. 12. n. 1. M, t. 22. §. 29.
Universum stratum ejus versâsti in infirmitate ejus. M. t 21. §. 1.
Verbum iniquum constituerunt adversùm me: nunquid qui dormit, non adjiciet, ut resurgat. M. t. 22. §. 5. P, t. 13. §. 24.

Psalmus 41.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum sitivit anima mea ad te fontem vivum. V. t. 2.
Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte. P. t. 24. §. 9.
In voce exultationis, & confessionis, sonus exultantis. M. t. 27.
Ad meipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra Jordanis. S. t. 33. §. 6.
Apud me oratio Deo vitæ meæ. O. t. 9. §. 22. n. 2.
Dum confringuntur ossa mea, exprobraverunt mihi, qui tribulant me, inimici mei. V. t. 15. §. 1.

Psalmus 42.

Confitebor tibi in cithara, Deus meus. M. t. 24. §. 1. n. 2. P. t. 24. §. 2.
Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo. S. t. 33. §. 3.

Psalmus 43.

Dedisti nos tanquam oves escarum. P. t. 13. §. 4.
Inique non egimus in testamento tuo. P. t. 12. §. 2. P. t. 24. §. 17.
Cooperuit nos umbra mortis. M. t. 22. §. 24.
Si obliti sumus nomen Dei nostri. N. t. 4. §. 3.
Exurge, quare obdormis Domine. P, t. 9. §. 8.

Psalmus 44.

Eructavit cor meum verbum bonum. S. t. 36. §. 1. §. 3.
Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. S. t. 13. S. t. 14. §. 1. S. t. 36. §. 1. §. 7. §. 11. V. t. 3. §. 1.
Speciosus formâ præ filijs hominum, M. t. 19. §. 16.
Diffusa est gratia in labijs tuis. S. t. 43. §. 20.
Specie tuâ, & pulchritudine tuâ, intende, prosperè procede, & regna. R. t. 15. §. 1.
Virga directionis, virga regni tui. S. t. 43. §. 24.
Unxit te Deus, Deus tuus oleô lætitiæ præ consortibus tuis. M. t. 19. §. 9. S. t. 36 §. 1.
Myrrha, & gutta, & casia, à vestimentis tuis ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo. M. tit. 24. §. 3. P. tit. 6. §. 2.
Astitit regina à dexteris tuis in vestitu deaurato. V. t. 14 §. 1. §. 2 §. 5.
Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. O. t. 1. §. 3.
Concupiscet rex decorem tuum. R, t. 10. §. 2. S. t. 36, §. 1.
Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. P. t. 18. §. 3.
Omnis gloria filiæ regis ab intus. S, t. 8. Miscell.

Psalmus 45.

Deus noster refugium, & virtus. S. t. 33. § 11.
Conturbati sunt montes à fortitudine ejus. S. t. 41. §. 1.
Venite, & videte opera Dei; quæ posuit prodigia super terram. P. t. 5. §. 1.
Scuta comburet igni. S. t. 36. §. 3.
Vacate, & videte; quoniam ego sum Deus. S. t. 28. §. 3.

Psalmus 46.

Omnes gentes plaudite manibus. O. t. 7. §. 1.
Dominus excelsus, terribilis, rex magnus super omnem terram. M, t. 18. §. 5.

Psalmus 47.

Secundùm nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ. N. t. 3. §. 5.

Psalmus 48.

Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me. O. t. 8. §. 2. P. t. 15. §. 10.
Sepulchra eorum domus illorum in æternum. S, t. 17. §. 1.
Homo, cùm in honore esset, non intellexit. P. t. 13. §. 4.
Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. P. t. 36. §. 3.

Psalmus 49.

Deus deorum Dominus locutus est, & vocavit terram. P. t. 31. §. 4.
Ignis in conspectu ejus exardescet. O. t. 9. §. 18.
Invoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me. S. t. 28. §. 2.
Intelligite hæc, qui obliviscimini Deum &c. M. t. 13. §. 3. P. t. 14. §. 1. P, t. 24. §. 20.

Psalmus 50.

Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. P, t. 15. §. 11.

Ampli-

Ampliùs lava me ab iniquitate mea. P. t. 24. §. 24. n. 2.
Iniquitatem meam ego cognoſco. P. t. 24. §. 16.
Peccatum meum contra me eſt ſemper. O. t. 2. §. 1. P. t. 24. §. 18. §. 24.
Malum coram te feci. P. t. 14. §. 5.
Cor mundum crea in me Deus. P. t. 13. §. 17.
Spiritum rectum innova in viſceribus meis. S. t. 36. §. 2.
Docebo iniquos vias tuas; & impij ad te convertentur. P. t. 24. §. 30.
Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. T. t. 11. §. 15. n. 2.

Pſalmus 51.

Sicut novacula acuta feciſti dolum. M. tit. 4. §. 1.
Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei ſperavi in miſericordia Dei in æternum. P. t. 24. §. 6. n. 2. S. t. 33. §. 8.

Pſalmus 52.

Abominabiles facti ſunt in iniquitatibus. P. t. 14. §. 3.
Devorant plebem meam ùt cibum panis. O. t. 8. §. 1.
Deum non invocaverunt. O. t. 9. §. 21. n. 7.
Deus diſſipavit oſſa eorum, qui hominibus placent. U. t. 15. §. 1.

Pſalmus 53.

Non propoſuerunt Deum ante conſpectu ſuum. P. t. 30. §. 3.

Pſalmus 54.

Contriſtatus ſum in exercitatione mea. T. t. 13. §. 3.
Quoniam declinaverunt in me iniquitates; & in ira moleſti erant mihi P. t. 9. §. 12.
Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ; & volabo, & requieſcam. S. t. 24. §. 1. S. t. 36. §. 1.
Ad Deum clamavi, & Dominus ſalvabit me. S. t. 5. §. 4.
Veſpere, & manè, & meridie, narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam. O. t. 9. §. 7. T. t. 12. §. 3.

Pſalmus 55.

In finem pro populo, qui à Sanctis longè factus eſt. M. t. 5. §. 1.
Conculcaverunt me inimici mei totâ die. P. t. 14. §. 6. n. 3.
Ab altitudine diei timebo. P. t. 15. §. 25. num. 4.
Ipſi calcaneum obſervabunt. M. t. 22. §. 1. m. 4.

Pſalmus 56.

Paratum cor meum Deus. O. t. 1. §. 9.
Exurge gloria mea; exurge pſalterium, & cithara. R. t. 13. §. 1.

Pſalmus 57.

Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens. N. t. 3. §. 6.

Pſalmus 58.

Convertantur ad veſperam, & famem, patientur ùt canes &c. O. t. 2. §. 2. P. t. 13. §. 13.

Pſalmus 59.

Dediſti metuentibus te ſignificationem, ùt fugiant à facie arcûs. P. t. 22. §. 17. T. t. 11. §. 12.
Salvum fac dexterâ tuâ, & exaudi me. S. t. 5. §. 2.
Judâ rex meus: Moab olla ſpei meæ. P. t. 9. §. 3. P. t. 19. §. 2. S. t. 33. §. 5.
In Idumæam extendam calceamentum meum. M. t. 25. §. 10.

Pſalmus 60.

Protegar in velamento alarum tuarum. V. tit. 15. §. 1.

Pſalmus 61.

Ab ipſo patientia mea. P. t. 9. §. 1.
Divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere. M. t. 18. §. 8. P. t. 11. §. 17.

Pſalmus 62.

In terra deſerta, & invia, & in aquoſa: ſic in ſancto apparui tibi; ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. S. t. 36. §. 4.
Melior eſt miſericordia tua ſuper vitas. M. t. 19. §. 14.

Pſalmus 63.

A timore inimici eripe animam meam. T. t. 10. §. 2.
Accedet homo ad cor altum; & exaltabitur Deus. O. t. 10. §. 1.
Lætabitur juſtus in Domino, & ſperabit in eo. T. t. 11. §. 18. n. 2.

Pſalmus 64.

Turbabuntur gentes, & timebunt. T. t. 1.
Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. V. t. 15. §. 1.

Pſalmus 65.

Dicite Deo: quàm terribilia ſunt opera tua Domine. T. t. 10. §. 9.
In flumine pertranſibunt pede. S. t. 42.

Pſalmus 66.

Lætentur, & exultent, gentes: quoniam judicas populos in æquitate. P. t. 24. §. 16.

Pſalmus 67.

Exurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus. P. t. 37.
Qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen illi. P. t. 5. §. 1.
Turbabuntur à facie ejus, patris orphanorum, & judicis viduarum. V. t. 10. §. 2.
Si dormiatis inter medios cleros &c. T. t. 11. §. 14.
Deus confringet capita inimicorum ſuorum. P. t. 15. §. 27.
Viderunt ingreſſus tuos Deus. O. t. 7. §. 12.
Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum tympaniſtriarum. V. t. 14. §. 2.

Ibi

Ibi Benjamin adolescentulus in mentis excessu. O. t. 10. §. 1.

Psalmus 68.

Salvum me fac Deus: quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam. T. t. 5. §. 1.
Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. P. t. 2. §. 5.
Neque urgeat super me puteus os suum. V. t. 4. §. 3.
Tu scis improperium meum, & confusionem meam, & reverentiam meam. P. t. 5. §. 9.
Dederunt in escam meam fel; & in siti mea potaverunt me acetô. O. t. 1. §. 22. P. t. 14. §. 6. n. 3.
Videant pauperes, & lætentur. P. t. 11. §. 14. num. 2.

Psalmus 69.

Ego egenus, & pauper sum: Deus adjuva me. P. t. 32. §. 3.

Psalmus 70.

Deus reliquit eum: persequimini, & comprehendite eum quia non est, qui eripiat. P. t. 13. §. 8.
Quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini. P. t. 11. §. 5. S. t. 1. §. 4. S. t. 29. §. 2.

Psalmus 71.

Inimici ejus terram lingent. T. t. 8. §. 3. n. 3.

Psalmus 72.

Quia non est respectus morti eorum - ideo tenuit eos superbia. M. t. 22. §. 17.
Prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum. P. t. 34. §. 2.
Transierunt in affectum cordis. T. t. 8. §. 9.
Ipsi peccatores, & abundantes in Sæculo, obtinuerunt divitias. P. t. 34. §. 8.
Quomodo facti sunt in desolationem. P. t. 13. §. 27.
Ut jumentum factus apud te. V. t. 18. §. 6.
Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. S. t. 33. §. 2.

Psalmus 73.

Contribulâsti capita draconum in aquis multis. O. t. 8. §. 1.
Æstatem, & ver, tu plasmâsti ea. M. t. 5. §. 1. M. t. 9. §. 1.

Psalmus 74.

Confitebimur tibi Deus; confitebimur, & invocabimus nomen tuum. O. t. 9. §. 18.
Cùm accepero tempus, ego justitias judicabo. M. t. 19. § 12.
Calix in manu Domini vini meri plenus mistô. T. t. 11. §. 18. V. t. 16. §. 4.

Psalmus 75.

Factus est in pace locus ejus. P. t. 12. §. 1. §. 2. P. t. 27. §. 5. n. 2.
Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt, qui ascenderunt equos. O. t. 3. §. 1.

Psalmus 76.

In tribulatione mea Deum exquisivi - & non sum deceptus. O. t. 7. §. 10. Q. t. 2. §. 2. T. t. 5. §. 3.
Turbatus sum, & non sum locutus. T. t. 11. §. 24.
Dixi: nunc cœpi. P. t. 32. §. 2.
Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nubes. R. t. 8. §. 10.
Vox tonitrui tui in rota. M. t. 25. §. 4.

Psalmus 77.

Deduxit eos in nube diei, & totâ nocte in illuminatione ignis. M. t. 19. §. 16.
Percussit petram, & fluxerunt aquæ. T. t. 11. §. 15.
Occidit pingues eorum. P. t. 11. §. 2. P. t. 34. §. 2.

Psalmus 78.

Nos populus tuus, & oves pascuæ tuæ. M. t. 19. §. 13.

Psalmus 79.

Quousque irasceris super orationem servi tui. T. t. 11. §. 3.
Ut quid destruxisti maceriam ejus: & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam. P. t. 37. §. 1.
Singularis ferus depastus est eam. S. t. 47. §. 20.

Psalmus 80.

Sumite psalmum, & date tympanum; psalterium jucundum cum cithara. O. tit. 7. §. 1.
Exaudivi te in abscondito tempestatis. S. t. 23. §. 8. S. t. 28. §. 3.
Inimici Domini mentiti sunt ei. P. t. 22. §. 9.

Psalmus 81.

Judicate egeno, & pupillo: humilem, & pauperem, justificate. P. t. 11. §. 11.

Psalmus 82.

Cogitaverunt adversùs sanctos tuos. S. t. 7. §. 1. T. t. 5. §. 4.

Psalmus 83.

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum. R. t. 8. §. 1.
Passer invenit sibi domum. N. t. 1. §. 8.
Ascensiones in corde suo disposuit. P. t. 32. §. 1.
Ibunt de virtute in virtutem. O. t. 7. §. 1.

Psalmus 84.

Justitia, & pax, osculatæ sunt sunt. P. t. 12. §. 2.

Psalmus 85.

Inclina Domine aurem tuam, & exaudi me. O. t. 9. §. 4. §. 18. n. 5.
Miserere mei Domine: quia ad te clamavi totâ die. S. t. 36. §. 15.
Lætetur cor meum, ut timeat nomen tuum. T. t. 10. §. 4.
Eruisti animam meam ex Inferno inferiori. P. t. 15. §. 9.

Psalmus

Psalmus 86.

Memor ero Rahab, & Babylonis, scientium me. M. t. 1. §. 3.

Psalmus 87.

Repleta est malis anima mea. P. t. 14. §. 6.
Sicut vulnerati dormientes in sepulchris. P. t. 13. §. 24.
Ut Quid Domine repellis orationem meam. O. t. 9. §. 13.

Psalmus 88.

Domine Deus virtutum, quis similis tibi. P. t. 25. §. 3.
Thronus ejus sicut sol in conspectu meo. S. t. 43. §. 22.

Psalmus 89.

Defecimus in ira tua; & in furore tuo turbati sumus. P. t. 22. §. 7.
Lætati sumus pro diebus, quibus nos humiliâsti; annis, quibus vidimus mala. P. tit. 9. §. 26.

Psalmus 90.

Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. S. t. 33. §. 2.
Ipse liberavit me de laqueo venantium. M. t. 25. §. 5.
Sub pennis ejus sperabit. S. t. 33. §. 2.
Non tinebis à timore nocturno. T. t. 5. §. 7.
A dæmonio meridiano. P. t. 5. §. 10. n. 4.
Cadent à latere tuo mille. T. t. 11. §. 5.
Non accedet te malum. P. t. 15. §. 21. S. t. 33. §. 3.
Super aspidem, & basiliscum, ambulabis. P. t. 15. §. 14.
Cum ipso sum in tribulatione. T. t. 11. §. 19.

Psalmus 91.

Senectus mea in misericordia uberi. M. t. 18. §. 12. n. 1. §. 17.
Sicut cedrus Libani multiplicabitur. P. tit. 32. §. 1.

Psalmus 92.

Mirabiles elationes maris. S. t. 49. §. 19.

Psalmus 93.

Exaltare, qui judicas terram S. t. 41. §. 19.
Beatus homo, quem tu erudieris Domine. T. t. 11. §. 13.
Factus est Deus meus in adjutorium spei meo. P. t. 9. §. 15.

Psalmus 94.

Deus magnus Dominus. Z. t. 1. §. 6.
Venite adoremus: quia ipse est Dominus Deus noster. P. t. 15. §. 11.

Psalmus 95.

Cantate Domino canticum novum. P. t. 24. §. 2.
Confessio, & pulchritudo, in conspectu ejus. P. t. 24. §. 4.
Lætentur cœli, & exultet terra. V. tit. 16. §. 7.

Psalmus 96.

Lætentur insulæ multæ. R. t. 7. §. 1. T. t. 5. §. 3.

Psalmus 97.

Cantate Domino canticum novum: quia mirabilia fecit. R. t. 3.
Salvabit sibi dextera ejus, & brachium sanctum ejus. O. t. 7. §. 1. S. t. 5. §. 1.
Recordatus est misericordiæ suæ. S. t. 33. §. 8.
Cantate, & exultate, & psallite. O. t. 7. §. 10.
Psallite Domino in cithara. M. t. 24. §. 1. n. 2. O. t. 7. §. 10. P. t. 9. §. 1. V. t. 15. §. 14.

Psalmus 100.

Misericordiam, & judicium cantabo tibi Domine. M. t. 19. §. 16. P. t. 24. §. 16.
In matutino interficiebam omnes peccatores terræ. T. t. 5. §. 6.

Psalmus 101.

In quacunque die tribulor, inclina ad me aurem tuam. O. t. 9. §. 4. R. t. 6. §. 4.
In quacunque die invocavero te, velociter exaudi me. S. t. 41. §. 8.
Defecerunt sicut fumus dies mei. P. t. 34. §. 6. S. t. 29. §. 1. T. t. 8. §. 3. n. 5.
Similis factus sum Pelicano solitudinis. P. t. 19. §. 3. P. t. 24. §. 1.
Cinerem tanquam panem manducabam. M. t. 22. §. 14. P. t. 24. §. 4.
Placuerunt servis tuis lapides ejus. S. t. 7. §. 2.
Paucitatem dierum meorum nuntia mihi. M. t. 22. §. 16.

Psalmus 102.

Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israel voluntates suas. O. t. 7. §. 1.
Miserator, & misericors Dominus: longanimis, & multùm misericors. M. t. 19. §. 7. num. 2.
Renovabitur ùt aquilæ juventus tua. R. t. 13. §. 1.

Psalmus 103.

Extendens cœlum sicut pellem. S. t. 14. §. 1.
Qui facis angelos tuos spiritus. S. t. 12. §. 11.
Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit. R. t. 7. §. 6. S. t. 24. §. 1.
Illic passeres nidificabunt. R. t. 7. §. 6.
Sol cognovit occasum suum. M. t. 22. §. 14. P. t. 5. §. 1. §. 3.
Posuisti tenebras, & facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestiæ sylvæ. S. t. 43. §. 23.
Catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant à Deo escam sibi. M. t. 5. §. 3. O. t. 8. §. 1.
Omnia in sapientia fecisti. P. t. 35. §. 3.
Auferes spiritum eorum, & deficient. M. t. 22. §. 17.
Emittes spiritum tuum, & creabuntur. P. t. 13. §. 17. R. t. 10. §. 1.

Psalmus 104.

Cantate ei, & psallite ei. O. t. 7. §. 10.

Lætetur cor quærentium Dominum. P. t. 28. §. 2. S. t. 33. §. 3.
Quærite Dominum, & confirmamini. Q. t. 2. §. 1.
Ferrum pertransijt animam ejus. S. t. 21. §. 6.
Convertit cor eorum, ut odirent eum. S. t. 26. §. 5.
Misit Moysen servum suum. S. t. 43. §. 17.
Comedit omne fœnum in terra eorum. P. t. 15. §. 14. n. 1.
Non erat in tribubus eorum infirmus. T. t. 2. §. 2.

Psalmus 105.

Confitemini Domino, quoniam bonus. P. t. 24. §. 23.

Psalmus 106.

Erraverunt in solitudine in inaquoso. S. t. 41. §. 20. V. 6. §. 2.
Statuit procellam ejus in auram. S. t. 36. §. 11.
Exaltent eum in Ecclesia plebis. P. 32. §. 2.
Posuit flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim. P. t. 27. §. 6.

Psalmus 107.

Moab lebes spei meæ. P. t. 24. § 7.

Psalmus 108.

Nutantes transferantur filij ejus. M. t. 18. §. 14.

Psalmus 109.

Tecum principum in die virtutis tuæ. P. t. 5. §. 1.
Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech. S. t. 1. §. 1.
De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput. V. t. 16. §. 1.

Psalmus 110.

Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus. P. t. 35. §. 10.
Intellectus bonus omnibus facientibus eum. P. t. 27. §. 5. n. 5.

Psalmus 111.

Potens in terra erit semen ejus. V. t. 4. §. 14.
Ab auditione mala non timebit. M. t. 18. §. 12. n. 1. §. 14.

Psalmus 112.

Quis sicut Dominus Deus noster: qui in altis habitat & humilia respicit in cœlo, & in terra. S. t. 41. §. 1.

Psalmus 113.

Pedes habent, & non ambulabunt. S. t. 22. §. 4.

Psalmus 114.

Dilexi: quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. P. t. 9. §. 16.
Inclinavit aurem suam mihi. O. t. 9. §. 4.
Misericors Dominus, & justus. M. t. 19. §. 16.

Psalmus 115.

Omnis homo mendax. M. t. 14. §. 1.
Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi. P. t. 9. §. 3. S. t. 3. §. 3. n. 6.
Calicem salutaris accipiam. M. t. 23. §. 5. P. t. 9. §. 6. n. 2. §. 29.
Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus. M. t. 23. §. 5. P. t. 18. §. 1.
Ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ. S. t. 22. §. 1.

Psalmus 117.

Narrabo opera Domini. P. t 9. §. 23.
Castingans castigavit me Dominus, & morti non tradidit me. T. t. 11. §. 7.

Psalmus 118.

Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. M. t. 19. §. 6. n. 2. P. t. 27. §. 5. n. 5. S. t. 12. §. 9.
In via testimoniorum tuorum delectatus sum sicut in omnibus divitijs. P. t. 29. §. 4. n. 1.
Viam iniquitatis amove à me. P. t. 15. §. 23.
Viam mandatorum tuorum cucurri, dilatasti cor meum. P. t. 32. §. 1.
Levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi. O. t. 7. §. 1.
Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. P. t. 16. §. 1.
Memor fui nocte nominis tui Domine: & custodivi legem tuam. N. t. 4. §. 6.
Paratus sum, & non sum turbatus: ut custodiam mandata tua. P. t. 9. §. 27.
Funes peccatorum circumplexi sunt me. O. t. 4. §. 3.
Misericordia tua Domine plena est terra. M. t. 18. §. 20.
Bonitatem, & disciplinam, & scientiam, doce me: quia mandatis tuis credidi. P. t. 32. §. 2. S. t. 12. §. 3.
Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. O. t. 9. §. 18. n. 3.
Fiat misericordia tua, ut consoletur me. T. t. 11. §. 25.
Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam justificationes tuas exquisivi. P. t. 27. §. 5. n. 2. T. t. 5. §. 4.
Me expectaverunt peccatores, ut perderent me. P. t. 13 §. 21. S. t. 33. §. 7.
Latum mandatum tuum nimis. O. t. 1. §. 11.
Ab omni via mala prohibui pedes meos. T. t. 5. §. 3.
Lucerna pedibus meis verbum tuum. O. t. 1. §. 18 n. 2. S. t. 12. §. 9.
Non confundas me ab expectatione mea. P. t. 11. §. 15.
Confige timore tuô carnes meas: à judicijs enim tuis timui. P. t. 15. §. 11. §. 20. T. t. 10. §. 5. §. 10. T. t. 11. §. 7.
Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam. P. t. 24. §. 27.
Justus es Domine, & rectum judicium tuum. P. t. 9. §. 11.
Tribulatio, & angustia, invenerunt me: mandata tua meditatio mea est. T. t. 11. §. 15. n. 2.
Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine. O. t. 9. § 22. n. 7.

Præ-

Prævenerunt oculi mei ad te diluculò. O. t. 9. §. 27.
Vidi prævaricantes & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt. P. t. 16 §. 1.
Principes persecuti sunt me gratis; & à verbis tuis trepidavit cor meum. T. t. 10. §. 8.
Pax multa diligentibus legem tuam; & non est illis scandalum. P. t. 27. §. 5. n. 1.
Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo. O. t. 9. §. 18.

Psalmus 119.

Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. P. t. 12. §. 3.

Psalmus 120.

Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. S. t. 14. § 1.

Psalmus 121.

Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. P. t. 9. §. 16. S. t. 33. §. 3.

Psalmus 122.

Sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum - ità oculi nostri ad Dominum Deum nostrum; donec misereatur nostri. T. t. 11. §. 8.

Psalmus 123.

Torrentem pertransivit anima nostra. T. t. 11. §. 18.

Psalmus 124.

Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion: non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem. S. t. 33. § 1.
Non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum. T. t. 11. §. 18. num. 2.

Psalmus 125.

Venientes autem venient, cum exultatione portantes manipulos suos. P. t. 9. §. 24.

Psalmus 127.

Filij tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ. P. t. 2. §. 3.

Psalmus 128.

Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. P. t. 14. § 6. n. 3. P. t. 19. §. 2.
Fiat sicut fœnum tectorum; quod, priusquam evellatur, exaruit. P. t. 34. §. 7.

Psalmus 129.

De profundis clamavi ad te Domine: Domine exaudi vocem meam. P. t. 24. § 9.
A custodia matutina usque ad noctem speret Israel in Domino. S. t. 33. §. 10. §. 18.

Psalmus 130.

Sicut ablactatus est super matre sua, ità retributio in anima mea. T. t. 11. §. 24.

Psalmus 131.

Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus. M. t. 5. §. 2.
Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob. T. t. 2. §. 4.
Si dedero somnum oculis meis - donec inveniam locum Domino. P. t. 15. §. 14. n. 2.
Ecce audivimus eam in Euphrata. N. t. 1. § 1.
Invenimus eam in campis sylvæ. S. t. 29. §. 4.
Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca sanctificationis tuæ. O. t. 10. §. 1. V. t. 18. §. 2.
Viduam ejus benedicens benedicam. P. t. 19. §. 2. V. t. 10. §. 2.

Psalmus 132.

Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. S. t. 36. §. 1.

Psalmus 133.

Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini. S. t. 22. §. 1. §. 4.

Psalmus 134.

Omnia, quæcunque voluit Dominus fecit in cœlo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis. V. t. 18. §. 1.
Fulgura in pluviam fecit. T. t. 10. §. 12.
Producit ventos de thesauris suis. T. t. 11. §. 22.

Psalmus 135.

Fecit solem in potestatem diei. S. t. 10. §. 1.
Percussit Ægyptum cum primogenitis eorum. P. t. 22. §. 3.

Psalmus 136.

Super flumina Babylonis, illic sedimus, & flevimus; cùm recordaremur Sion. P. t. 9. §. 15. T. t. 8. §. 1.
Illic interrogaverunt nos - hymnum cantate nobis de canticis Sion. P. t. 13. §. 25.
Beatus, qui tenebit, & allidet parvulos tuos ad petram. P. t. 15. § 23 n. 1.

Psalmus 137.

Magnificâsti super omne, nomen sanctum tuum. S. t. 7. §. 3.

Psalmus 138.

Dixi forsan tenebræ conculcabunt me. T. t. 11. §. 23.
Nox illuminatio mea in delicijs meis - & nox sicut dies illuminabitur. P. t. 15. §. 5.
Mihi nimis honorificati sunt amici tui Deus. F. t. 11. §. 26.

Psalmus 139.

Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me. M. t. 18. §. 3. P. t. 13. §. 23.
Qui cogit averunt iniquitates in corde; totâ die constituebant prœlia. P. t. 13. §. 14.

Psalmus 140.

Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. P. t. 5 §. 1. P. t. 24. §. 29.
Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. P. t. 5. §. 10.
Ad te Domine oculi mei: in te speravi; non auferas animam meam. T. t. 10. §. 8.

Psalmus 141.

Tu es spes mea, portio mea in terra viventium. P. t. 9 §. 16.

Psalmus 142.

Non intres in judicium cum servo tuo: quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. P. t. 13. §. 12.

Doce me facere voluntatem tuam: quia Deus meus es tu. V. t. 18. §. 5.

Psalmus 143.

Redemisti David servum tuum de gladio maligno eripe me. S. t. 26 §. 1.

Filiæ eorum compositæ, circumornatæ ùt similitudo templi. M. t. 25. §. 2.

Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. T. t. 8. §. 6.

Psalmus 144.

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. S. t. 33 §. 3.

Psalmus 145.

Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea. O t. 9 §. 19.

Psalmus 146.

Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. P. t. 24 § 6.

Qui numerat multitudinem stellarum; & omnibus eis nomina vocat. S. t. 7. §. 2.

Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum. P. t. 35. §. 6. S. t. 28 §. 3.

Psalmus 147.

Qui posuit fines tuos pacem. P. t. 12. §. 1.

Qui dat nivem sicut lanam. O. t. 3. §. 6. P. t. 13. §. 15. P. t. 15 §. 17. n. 7.

Emittet verbum suum, liquefaciet ea. M. t. 5. § 3. S. t. 33. §. 5.

Flabit spiritus ejus, & fluent aquæ. R. t. 10. §. 1.

Psalmus 148.

Aquæ omnes, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini S. t. 26. §. 4.

Præceptum posuit, & non præteribit. P. t. 27. §. 7.

Ignis, grando, nix, glacies, Spiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus. P. t. 27. §. 7. S. t. 43. § 24. t. 4. §. 11.

Psalmus 149.

Cantate Domino canticum novum: laus ejus in Ecclesia Sanctorum. R. t. 10. §. 1.

Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis. S. t. 29. §. 3.

Liber Proverbiorum.

Caput 1.

PArabolæ Salomonis filij David, regis Israel. P. t. 2. §. 6. V. t. 8.

Ad sciendam sapientiam, & disciplinam. S. t. 10. §. 1.

Timor Domini principium sapientiæ. S. t. 10. §. 3.

Audi fili mi - ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. O. t. 1. § 5.

Frustrà jacitur rete ante oculos pennatorum. S. t. 7. §. 2. T. t. 5. §. 6.

Sapientia prædicat in plateis. V. t. 8.

Usquequo parvuli diligitis vanitatem. V. t. 1. §. 1.

Vocavi, & renuistis: extendi manum meam; & non fuit, qui aspiceret. M. t. 19. §. 6. P. t. 24. §. 3.

Aversio parvulorum interficiet eos. S. t. 11. §. 4.

Caput 2.

Si quæsieris eam, quasi pecuniam; & sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei invenies. C. t. 11. § 1. S. t. 10. §. 8.

Lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis. P. t. 13. §. 25.

Qui iniquè agunt auferentur ex ea. M. t. 22. §. 29.

Caput. 3.

Deum time - erit irrigatio ostium tuorum. T. t. 10. §. 6.

Caput 4.

Posside sapientiam. S. t. 10 §. 5.

Via impiorum tenebrosa: nesciunt, ubi corruant. P. t. 13. §. 1.

Caput 5.

Non des annos tuos crudeli. P. t. 13. §. 5.

Deriventur fontes tui foras. M. t. 18. §. 8.

Cerva charissima. V. t. 22. §. 1.

Caput 6.

Valde ad formicam. P. t. 36. §. 3.

Si impiger fueris, veniet ùt fons messis tua. T. t. 8. §. 1.

Caput 8.

In vijs justitiæ ambulo, in medio semitarum judicij. O. t. 7. §. 7. V. t. 15. §. 5.

Ludens coram eo omni tempore. P. t. 26. §. 2.

Deliciæ meæ, esse cum filijs hominum. T. t. 3. §. 3.

Beatus homo, qui audit me. S. t. 14. §. 3.

Caput 9.

Sapientia ædificavit sibi domum. S. t. 10. §. 6.

Immolavit victimas suas. M. t. 9. §. 1.

Caput 10.

Qui congregat in messe, filius sapiens est. P. t. 24. §. 23. P. t. 36. §. 3. S. t. 10. §. 2.

Nomen impiorum putrescet. P. t. 34. §. 2.

Vena vitæ, os justi S. t. 19. §. 2.

Quasi tempestas transiens non erit impius. P. t. 15. §. 3. P. t. 19 § 4.

Anni impiorum breviabuntur. P. t. 13. §. 27.

Expectatio justorum lætitia. P. t. 9. §. 6.

Caput 11.

Alij dividunt propria. M. t. 18. §. 8.

Anima quæ benedicit, impinguabitur. M. t. 18. §. 8.

Caput

Caput 12.

Mulier diligens, corona est viro suo. M. t. 11. §. 4.
Qui sectatur otium, stultissimus est. T. t, 8. §. 6.

Caput 13.

Vult, & non vult, piger. P. t. 9. §. 17.
Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit. S. t. 28. §. 5.

Caput 14.

Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est. V. t. 16. §. 8.
Quærit derisor sapientiam, & non invenit. O. t. 3. §. 2.
Est via, quæ videtur homini justa: novissima autem ejus deducunt ad mortem. P. t. 4. §. 4.
Sapiens timet, & declinat à malo. S. t. 10. §. 5.
Fatuitas stultorum imprudentia. T. t. 8. §. 6.
Et filijs ejus erit Spes. S. t. 33. §. 8.
Sperat justus in morte sua. S. t. 8. Miscell.

Caput 15.

Lingua placabilis, lignum vitæ. S. t. 43. §. 18.
Iter, pigrorum quasi sepes spinarum: via justorum absque offendiculo. V. t. 15. §. 6.
Mens justi meditabitur obedientiam. O. t. 1. §. 15.

Caput 16.

Initium viæ bonæ, facere justitiam. M. t. 18. §. 17.
Spirituum ponderator Dominus. S. t. 3. §. 3. S. t. 41. §. 3.
Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. P. t. 7. §. 5.
Pondus, & statera, judicia Domini sunt. T. t. 11. §. 20.

Caput 17.

Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. O. t. 3. §. 2.
Quid prodest stulto, habere divitias. M. t. 18. §. 7.
In facere prudentis lucet sapientia. S. t. 8. §. 4.

Caput 18.

Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. M. t. 3. §. 2.
Verba bilinguis, quasi simplicia: & ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. S. t. 24. §. 3.

Caput 19.

Doctrina viri per patientiam noscitur. P. t. 9. §. 10.
Et gloria ejus est iniqua prætergredi. S. t. 23. §. 8.

Caput 20.

Qui maledicit patri suo, & matri; extinguetur lucerna ejus in medijs tenebris. V. t. 16. §. 1.
A Domino diriguntur gressus viri. P. t. 35. §. 2.
Quis hominum intelligere potest viam suam. V. t. 8.

Caput 21.

Exaltatio oculorum est dilatatio cordis. M. t. 2. §. 1. P. t. 9. §. 15.
Munus absconditum extinguit iras. P. t. 39. §. 4.

Caput 22.

Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. M. t. 18. §. 9.
Fovea profunda os alienæ. O. t. 13.

Caput 23.

Nè desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacij. V. t. 19. §. 1.
Præbe fili mi cor tuum mihi. V. t. 18. §. 2.
In novissimo - sicut regulus venena diffundet. O. t. 5. §. 3.
Eris sicut dormiens in medio mari. P. t. 13. §. 10.

Caput 24.

Vir sapiens fortis est. P. t. 9. §. 10. S. t. 10. §. 1.
Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. P. t. 13. §. 3.
Præpara foris opus tuum. M. t. 22. §. 7.

Caput 25.

Gloria Dei est, celare verbum. O. t. 7. §. 5.
Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. V. t. 4. §. 1.
Acetum in nitro, qui candat carmina cordi pessimo. T. t. 13. §. 2.
Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ità tristitia viri nocet cordi. V. t. 22. §. 2.

Caput 27.

Nè glorieris in crastinum. T. t. 10. §. 12.
Anima saturata calcabit favum. T. t. 8. §. 9.
Diligenter considera vultum pecoris tui. S. t. 43. §. 11.

Caput 28.

Justus quasi leo confidens absque terrore erit. M. t. 2. §. 1.
Beatus homo, qui semper est pavidus. T. t. 10. §. 12.

Caput 29.

Cùm prophetia defecerit, dissipabitur populus. V. t. 4. §. 2.
Qui timet hominem, citò corruet. T. tit. 10. §. 11.

Caput 30.

Mendicitatem, & divitias, nè dederis mihi. P. t. 11. §. 18.
Generatio, quæ pro dentibus gladios habet. O. t. 8. §. 1.
Tria sunt difficilia mihi &c. R. t. 13. §. 1. V. t. 15. §. 14.
Quatuor sunt minima terræ. M. t. 16. §. 3.

Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis. M. t. 16. §. 3. S. t. 24. §. 1.
Tria sunt, quæ bene gradiuntur. S. t. 43. §. 1. V. t. 15. §. 14.
Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavet occursum. T. t. 10. d. 6.

Caput 31.

Quæsivit lanam, & linum; & operata est consilio manum suarum. M. t. 22. §. 27.
Manum suam aperuit inopi. S. t. 43. §. 1.
Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus. P. t. 8. §. 1. S. t. 12. §. 9. V. t. 15. §. 1.
Byssus, & purpura, indumentum ejus. P. t. 9. §. 2.
Ridebit in die novissimo. M. t. 22. §. 26.
Os suum aperuit sapientiæ. S. t. 23. §. 2.
Fallax gratia M. t. 25. §. 3.
Date ei fructu manuum suarum, M. t. 22. §. 27.

Ecclesiastes.

Caput 1.

VErba Ecclesiastæ, filij David, regis Jerusalem. M. t. 19. §. 16. P. t. 2. §. 6. V. t. 1. §. 2.
Vanitas vanitatum, S. t. 18. §. 2. T. t. 3. §. 3. V. t. 1. §. 2.
Quid habet ampliùs homo de universo labore suo, quô laborat sub sole. T. t. 8. §. 8. V. t. 1. §. 2.
Generatio præterit, & generatio advenit. V. t. 16. §. 2.
Terra in æternum stat. O. t. 6. §. 1. S. t. 14. §. 1.
Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur. M. t. 23. §. 1. P. t. 34. §. 7. S. t. 27, T. t. 11. §. 18.
Lustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur. S. t. 27.
Ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant. P. t. 20. §. 2.
Omnia flumina intrant in mare, V. t. 19 §. 2.
Vidi cuncta, quæ fiunt subsole: & ecce universa vanitas, & afflictio spiritûs. P. t. 13. §. 20.

Caput 2.

Ædificavi mihi domos. P. t. 9. §. 1. S. t. 33. §. 1.
Transivi ad contemplandam sapientiam &c. T. t. 8. §. 4.
Et vidi, quòd tantum præcederet sapientia stultitiam, differt lux à tenebris, S. t. 10. §. 1.
Sapientis oculi in capite ejus: stultus in tenebris ambulat. S. t. 10. §. 9. T. t. 8. §. 6.

Caput 3.

Tempus nascendi, & tempus moriendi. M. t. 22. §. 4.
Tempus flendi, & tempus ridendi. P. t. 24. §. 2. R. t. 15. §. 1. S. t. 4. §. 1. S. t. 23. §. 2. V. t. 15. §. 3.
Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi. T. t. 5. §. 5.
Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus. V. t. 16. §. 7.

Caput 4.

Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas, dicens: melior est pugillus cum requie, quàm plena utraque manus cum labore, & afflictione animi. O. tit. 14. §. 1.
Unus est, secundum non habet &c. S. t. 5. §. 1.
Væ soli: quia, cùm ceciderit, non habet sublevantem se. P. t. 13. §. 15.
Funiculus triplex difficilè rumpitur. T. t. 12. §. 1.

Caput 7.

Meliùs est ire ad domum luctûs, quàm ad domum convivij. R. t. 7. §. 1.
Sicut protegit sapientia, sic protegit pecunia. P. t. 17. §. 1.
Qui timet Deum, nihil negligit. T. t. 10. §. 5.

Caput 8.

Non est in hominis potestate, prohibere spiritum; nec habet potestatem in die mortis M. t. 22. §. 2.

Caput 9.

Omnî tempore sint vestimenta tua candida. R. t. 15. §. 3.
Perfluere vitâ cum uxore, quam diligis &c. S. t. 10. § 10.
Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare. P. t. 24. §. 23.
Sicut aves laquò comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo. S. t. 41. §. 1. V. t. 19. §. 1.
Qui in uno peccaverit, multa bona perdet. P. t. 13. §. 9. §. 31.

Caput 10.

Muscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. V. t. 19. §. 1.
Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius. S. t. 10. §. 8. V. t. 15. §. 1.
Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum nè dimiseris. S. t. 41. §. 1.
Qui amat periculum, peribit in illo. O. tit. 4. §. 8.
Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere. M. t. 18. §. 7. T. t. 8. §. 6.

Caput 11.

Da partes septem, nec non & octo &c. P. t. 39. §. 3. S. t. 43. §. 11.
Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem; in quocunque loco ceciderit, ibi erit. M. t. 18 §. 1. P. t. 24. §. 23.
Manè semina semen tuum, & vespere nè cesset manus tua. O. t. 7. §. 11.

Caput

Caput 12.

Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ. S. t. 3. §. 3.
Antequam - revertantur nubes post pluviam. S. t. 15. §. 1.
Quando commovebuntur custodes domûs. S. t. 16. §. 1.
Circuibunt in platea plangentes. S. t. 17. §. 3.
Florebit amygdalus. S. t. 5. §. 1.
Verba sapientum, sunt stimuli, & quasi clavi in altum defixi V. t. 4. §. 3.
Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo. P. t. 27. §. 6.

Canticum Canticorum Salomonis.

Caput 1.

OSculetur me osculô oris sui. M. t. 19. §. 16. O. t. 9. §. 5. O. t. 10. §. 1. O. t. 13. P. t. 12. §. 2 P. t. 22. §. 31. §. 31. P. t. 27. §. 3. S. t. 12. §. 10. S. t. 36. §. 1. T. t. 12. §. 1.
Meliora sunt ubera tua vinô. M. t. 19. §. 7. O. t. 10. §. 1. S. t. 10. §. 11. S. t. 14. §. 1. T. t. 8. §. 1.
Fragrantia unguentis optimis. S. t. 36. §. 2.
Oleum effusum nomen tuum. S. t. 9. V. t. 21. §. 1.
Adolescentulæ dilexerunt te. P. t. 22. §. 2.
Trahe me: post te curremus &c. M. t. 5. §. 5. P. t. 9. §. 3. S. t. 16. §. 2. S. t. 18. §. 2. T. t. 15. § 2. Z. t. 1. §. 2.
Introduxit me Rex in cellaria sua. M. t. 18. §. 5. O. t. 2. §. 6. O. t. 10. §. 1. P. t. 35. §. 1. S. t. 30. §. 1.
Recti diligunt te. S. t. 7. §. 5.
Nigra sum; sed formosa. O. t. 14. §. 2.
Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. P. t. 19. §. 1. S. t. 43. § 21. T. t. 11. §. 11. V. t. 16. §. 4.
Nolite me considerare, quòd fusca sim &c. O. t. 2. §. 6. P. t. 5. §. 10. P. t. 19. §. 1. P. t. 21. §. 3. T. t. 11. §. 1. Z. t. 1. §. 1.
Filij matris meæ pugnaverunt contrame. P. t. 19. §. 2.
Indica mihi - ubi pascas, ubi cubes in meridie. N. t. 1. §. 1. P. t. 5. §. 1. S. t. 43. §. 9.
Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum. P. t 9. §. 11. P. t. 18. §. 3. T. t. 5. §. 6.
Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea. M. t. 11. §. 3 R. t. 8. §. 1.
Collum tuum sicut monilia. S. t. 43. §. 9. V. t. 15. §. 5.
Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argentô. V. t. 4. §. 1.
Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. M. t. 1. §. 2. P. t. 24. §. 1.
Fasciculus myrrhæ - inter ubera mea commorabitur. t. 9. §. 4. M. t. 23. §. 5. P. t. 5. §. 10. P. t. 9. § 20. T. t. 11. §. 5. §. 15. §. 18. V. t. 16. §. 7.
Botrus Cypri dilectus meus mihi. M. t. 19. §. 16. P. t. 5. §. 1. P. t. 22. §. 9. R. t. 13. §. 1. Z. t. 1. §. 1.
Oculi tui columbarum. S. t. 14. §. 5. S. t. 24 §. 1. V. t. 15. §. 1.
Lectulus noster floridus. P. t. 38. §. 1. R. t. 7. §. 1.

Caput 2.

Ego flos campi, & lilium convallium. P. t. 5. §. 1. S. t. 24. §. 2. S. t. 33. §. 2. V. t. 14. §. 5.
Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. M. t. 5. §. 4. P. t. 5. §. 1. P. t. 9. §. 1. R. t. 13. §. 1. S. t. 29. §. 2. T. t. 11. §. 15. §. 23.
Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios. N. t. 1. §. 1.
Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi. O. t. 10. §. 1. P. t. 35. §. 1. S. t. 36. §. 1.
Introduxit me rex in cellam vinariam. S. t. 9. S. t. 36. §. 1.
Ordinavit in me charitatem. P. t. 2 § 3.
Fulcite me floribus stipate me malis. O. t. 9 §. 1. P. t. 5. §. 1. P. t. 9. §. 6. §. 8. P. t. 18. §. 1. P. t. 33. §. 1. S. t. 36. §. 12. Z. t. 1. §. 4.
Læva ejus sub capite meo. M. t. 19. §. 1. S. t. 10. §. 1. T. t. 11. §. 8.
Adjuro vos filiæ Jerusalem - nè suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit O. t. 1. §. 8.
Surge, propera, amica mea - veni. M. t. 22. §. 23. P. t. 32. §. 1. Z. t. 1. §. 4. §. 8.
Jam hyems transijt. M. t. 23. §. 1. P. t. 9. §. 19. V. t. 15. §. 9. V. t. 16. §. 1. §. 3.
Flores apparuerunt in terra nostra. M. t. 22. §. 1. §. 14. P. t. 24. §. 1. P. t. 32. §. 3. P. t. 34. §. 7. S. t. 33. § 1.
Tempus putationis advenit. M. t. 22. §. 14. P. t. 5. §. 1. P. t. 33. §. 3. V. t. 15. §. 9.
Vox turturis audita est in terra nostra. M. t. 22. §. 14. P. t. 22. §. 30. S. t. 36. §. 4.
Ficus portulit grossos suos. R. t 8. § 3.
Vineæ florentes dederunt odorem suum. P. t. 22. §. 1. R. t. 7. §. 1.
Columba mea in foraminibus petræ. R. t. 7. §. 1. V. t. 21. §. 1.
Ostende mihi faciem tuam. P. t. 13. §. 4. P. t. 22. §. 3.
Vox tua dulcis. O. t. 9. §. 4.
Dilectus meus mihi, & ego illi; qui pascitur inter lilia. O. t. 1. §. 1. V. t. 16. §. 5.
Revertere: similis esto capreæ, hinnuloque cervorum super montes Bether. R. t. 13. §. 1.

Caput 3.

In lectulo meæ per noctes quæsivi quem diligit anima mea. M. t. 25. §. 11. N. t. 1. §. 13. P. t. 30. §. 2. Q. t. 2. §. 2. §. 3. T. t. 11. §. 15.
Surgam, & circuibo civitatem. Q. t. 2. § 2.
Per vicos, & plateas, quæram, quem diligit anima mea. P. t. 11. §. 10.
Quæsivi illum, & non inveni. Q. t. 2. §. 3.

Tenui

Tenui eum, nec dimittam. O. t. 9. § 6. O. t. 10. §. 2. S. t. 5. §. 1. S. t. 29. §. 2. Z. t. 1. §. 2.

Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus &c. M. t. 22. §. 1. S. t. 8. §. 4. V. t. 15. §. 4.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Q. t. 3. §. 1. R. t. 7. §. 1. S. t. 30. §. 1. T. t. 5. §. 4.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani. M. t. 2. §. 1. Z. t. 1. §. 1.

Ascensum purpureum. M. t. 9. §. 1. P. t. 5. §. 1. P. t. 9. §. 2 §. 17 §. 18.

Egredimini, & videte - regem Salomonem in diademate &c. P. t. 9. §. 3.

In die desponsationis suæ. P. t. 5. §. 3.

Caput 4.

Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad. O. t. 10. §. 1. P. t. 13. §. 16. P. t. 22. §. 2.

Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro. M. t. 9. §. 1. O. t. 10. §. 1. P. t. 32. §. 1. R. t. 8. §. 1.

Sicut fragmen mali Punici, ità genæ tuæ. M. t. 9. §. 1. P. t. 5. §. 10. P. t. 38. §. 1.

Sicut turris David collum tuum. O. t. 9. §. 1.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris. M. t. 23. §. 1. P. t. 9. §. 19. R. t. 13. §. 1. S. t. 5. §. 1.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. P. t. 27. §. 2.

Veni de Libano sponsa mea; veni, coronaberis. M. t. 22. §. 23.

Vulnerâsti cor meum in uno oculorum tuorum &c. O. t. 1. §. 4. §. 16. R. t. 8. §. 3. T. t. 8. §. 3.

Odor unguentorum tuorum super omnia aromata. P. t. 22. § 9.

Favus distillans labia tua. O. t. 7. §. 10.

Mel, & lac, sub lingua ejus. P. t. 22. §. 9.

Odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris. M. t. 18. §. 17.

Hortus conclusus soror mea, sponsa. R. t. 3. R. t. 20. §. 1. S. t. 23. §. 1. V. t. 15. §. 5.

Emissiones tuæ paradisus malorum Punicorum. R. t. 15. §. 3.

Cum universis lignis Libani. R. t. 7. §. 3.

Caput 5.

Veniat dilectus meus in hortum suum. P. t. 11. §. 14.

Veni in hortum meum soror mea. M. t. 23 §. 1. P. t. 5. §. 3. P. t. 9. §. 20.

Messui myrrham meam cum aromatibus. M. t. 9. §. 1.

Comedite amici, & bibite; & inebriamini charissimi. M. t. 9. §. 4. S. t. 36. §. 8.

Ego dormio, & cor meum vigilat. P. t. 9. §. 8. S. t. 31.

Vox dilecti mei pulsantis: aperi mihi soror mea. P. t. 22. §. 3. Z. t. 1. §. 2.

Soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. S. t. 30. §. 4.

Caput meum plenum est rore. P. t. 5. §. 6. P. t. 15. §. 17.

Expoliavi me tunicâ meâ; quomodo induar illâ. S. t. 29. §. 1. Z. t. 1. §. 2.

Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ stillaverunt myrrham. P. t. 19. §. 3.

Pessulum ostij mei aperui dilecto meo. V. t. 17. §. 3.

Anima mea liquefacta est, ut locutus est. M. t. 1. §. 2.

Percussérunt me, & vulneraverunt me; tulerunt pallium meum. P. t. 9. §. 23. P. t. 13. §. 1.

Dilectus meus candidus, & rubicundus. M. t. 19. §. 16. P. t. §. 1. P. t. 9. §. 12. S. t. 24. §. 2.

Caput ejus aurum optimum, V. t. 2. §. 2.

Oculi ejus sicut columbæ. S. t. 43. §. 20.

Labia ejus lilia distillantia myrrham primam. S. t. 43. §. 20. V. t. 4. §. 4.

Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis. M. t. 18. §. 1. S. t. 33. §. 1.

Crura illius columnæ marmoreæ. R. t. 7. §. 3.

Guttur illius suavissimum. S. t. 43. §. 20.

Caput 6.

Pulchra es amica mea - & decora sicut Jerusalem. P. t. 30. § 2.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens. P. t. 32. §. 1. R. t. 7. §. 1. S. t. 43. §. 1. V. t. 14. §. 2.

Descend in hortum mecum. O. t. 3. §. 1. P. t. 18. §. 1. Z. t. 1. §. 1.

Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminabab. Z. t. 1. §. 1.

Revertere. M. t. 19. §. 7. P. t. 12. §. 1. P. t. 22. §. 3. S. t. 22. §. 1. S. t. 33. §. 7.

Caput 7.

Quid videbis in sulamite, nisi choros castrorum. V. t. 15. §. 6.

Oculi tui, sicut piscinæ in Hesebon. O. t. 10. §. 11.

Statura tua assimilata est palmæ. P. t. 22 §. 1.

Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus. V. t. 9. §. 5.

Guttur tuum sicut vinum optimum. V. t. 4. §. 1.

Egrediamur in agrum. M. t. 9. §. 1. V. t. 15. §. 1.

Videamus, si floruit vinea. P. t. 32. §. 1. P. 33. §. 1.

Ibi dabo tibi ubera mea. M. t. 15. §. 1.

Caput 8.

Quis mihi det - ut inveniam te foris. P. t. 38. §. 1.

Adjuro vos filiæ Jerusalem, nè suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. P. t. 9. §. 18.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, delicijs affluens. O. t. 10. §. 1. P. t. 9. § 6. P. t. 13. §. 19.

Sub arbore malo suscitavi te. P. tit. 2. §. 5.

Pone

Pone me ùt signaculum super cor tuum. P. t. 5. §. 10. P. t. 38. §. 1.
Fortis est ùt mors, dilectio. S. t. 38. §. 2.
Dura, sicut Infernus, æmulatio. P. t. 5. §. 9.
Lampades ejus lampades ignis, atque flammarum. O. t. 6. §. 4.
Fuge dilecte mi, assimilare capreæ, hinnuloque cervorum super montes aromatum. P. t. 32. §. 2. T. t. 11. §. 28.

Liber Sapientiæ.

Caput 1.

NOlite Zelare mortem in errore vitæ vestræ. P. t. 28. §. 2.

Caput 3.

Justorum animæ in manu Dei sunt. P. t. 35. §. 8.
Visi sunt oculis insipientium mori. S. t. 39. §. 1.
Quasi holocausti hostiam accepit illos. M. t. 9. §. 1.

Caput 5.

Ergo erravimus à via veritatis. P. t. 15. §. 15.
Et sol intelligentiæ non est ortus nobis. O. t. 10. §. 1.
Ambulavimus vias difficiles. P. t. 13. §. 1. §. 7.
Transierunt omnia illa, tanquam umbra. M. t. 21. §. 3.
Sic & nos nati continuò desivimus esse. M. t. 22. §. 4.

Caput 6.

Potentes potenter tormenta patientur. P. t. 22. §. 15. V. t. 15. §. 11.

Caput 7.

Unus introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. M. t. 22. §. 1.
Neminem diligit Deus, nisi eum, qui cum Sapientia inhabitat. R. t. 15. §. 1.

Caput 8.

Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. P. t. 35. §. 6.

Caput 9.

Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam. S. t. 10. §. 8.
Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ; ut mecum sit, & mecum laboret. S. t. 12. §. 9.
Ut sciam, quid acceptum sit apud te. S. t. 12. §. 9.

Caput 10.

Justum deduxit per vias rectas. M. t. 22. §. 10.

Caput 12.

Cum magna reverentia disponis nos. S. t. 43. §. 7.

Caput 13.

Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei. S. t. 12. §. 9.

Caput 14.

Creaturæ Dei factæ sunt in tentationem animabus hominum. T. t. 11. §. 22.

Caput 15.

Si non peccaverimus, scimus, quoniam apud te sumus computati. P. t. 13. §. 16.

Ecclesiasticus.

Caput 1.

RAdix sapientiæ cui revelata est? P. t. 35. §. 10.
Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis. T. t. 10. §. 9.
Usque in tempus sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis. T. t. 11. §. 18.

Caput 2.

Fili mi, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia, & timore; & præpara animam tuam ad tentationem. T. t. 5. §. 4.
Deprime tuum, & sustine. T. t. 11. §. 25.
Sustine sustentationes Dei. T. t. 11. §. 6. §. 21.
In igne probatur aurum, & argentum; homines verò receptibiles in camino humiliationis. T. t. 11. §. 22.
Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus. S. t. 33. §. 10.
Nullus speravit in Domino, & confusus est. S. t. 33. §. 2.
Secundùm magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est. M. t. 19. §. 5.

Caput. 3.

Filij sapientiæ Ecclesia justorum. S. t. 10. §. 12.
Et natio illorum obedientia, & dilectio. O. t. 1. §. 3.
Qui timet Dominum, honorat parentes: & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt. P. t. 2. §. 1.
Cor durum habebit malè in novissimo: &, qui amat periculum, in illo peribit. O. t. 4. §. 8.
Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. M. t. 18. §. 13.

Caput 4.

In judicando esto pupillis misericors ùt pater & eris tu velut filius Altissimi obediens; & miserebitur tui magis, quàm mater. M. t. 18. §. 17.
Nè accipias faciem adversùs faciem tuam. P. t. 38. §. 1.
Pro justitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro justitia: & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. S. t. 5. §. 3.

Caput 7.

Filiæ tibi sunt? serva corpus illarum. P. t. 2. §. 7.

Caput 9.

In medio laqueorum in gredieris. M. t. 25. §. 5.

Caput 10.

Omnis potentatûs brevis vita. R. t. 5 §. 4.
Sic & rex hodie est, & cras morietur. M. t. 22. §. 3.

Caput 11.

Brevis in volatilibus est avis, & initium dulcoris habet fructus illius. P. t. 3. §. 2.

Fili, nè in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à delicto. S. t. 29. §. 2.

Bona, & mala; vita, & mors; paupertas, & honestas, à Deo sunt. T. t. 11. §. 6.

Ante mortem nè laudes hominem quemquam: quoniam in filijs suis agnoscitur vir. T. t. 10. §. 12.

A scintilla una augetur ignis; & ab uno doloso augetur sanguis.

Caput 12.

Inimicus caput suum movebit, & plaudet manu; & multa susurrans commutabit vultum suum. P. t. 13. §. 11.

Caput 13.

Dives injustè egit, & fremet: pauper autem læsus tacebit. O. t. 8. §. 2.

Attende, nè seductus in stultitiam humilieris. T. t. 8. §. 6.

Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo. P. t. 19. §. 3.

Pascua divitum sunt pauperes. O. t. 8. §. 2.

Caput 14.

Beatus vir, qui in sapientia morabitur. O. t. 10. §. 1.

Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. M. t. 22. §. 1.

Caput 16.

Non misertus est illis, gentem totam perdens, & extollentem se in peccatis suis. P. t. 14. §. 9.

Caput 17.

Creavit illis scientiam spiritûs; sensu implevit cor eorum; & mala, & bona, ostendit illis. S. t. 12. §. 9.

Caput 18.

Cùm consummaverit homo, tunc incipiet. P. t. 32. §. 3.

Numerus dierum hominum quasi gutta aquæ maris deputati sunt. V. t. 16. §. 2.

Qui misericordiam habet, docet, & erudit, quasi pastor gregem suum. P. t. 7.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ; & necessitatum paupertatis in die divitiarum. P. t. 24. §. 23.

Caput 19.

Qui spernit modica, paulatim decidet. P. t. 15. §. 14.

Ab occursu faciei cognoscitur sensatus. S. t. 8. §. 4.

Caput 21.

Quasi à facie colubri fuge peccata. P. t. 13. §. 1. P. t. 15. §. 22.

Os prudentis quæritur in Ecclesia; & verba illius cogitabunt in cordibus suis. V. t. 4. §. 10.

In ore fatuorum cor illorum; & in corde sapientium os illorum. S. t. 19. §. 3.

Caput 22.

Cum dormiente loquitur, qui enarrat stulto sapientiam. P. t. 13. §. 24.

Supra mortuum plora; defecit enim lux ejus: & super fatuum plora; defecit enim sensus. P. t. 13. §. 10. P. t. 16. §. 1.

Caput 24.

In Jacob inhabita, & in Israel hæreditare; & in electis meis mitte radices. V. t. 16. §. 8.

Quasi palma exaltata sum in Cades. V. t. 16. §. 7.

Quasi cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem dedi. Z. t. 1. §. 3.

Quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris. S. t. 40.

Caput 25.

Beatus, qui invenit amicum verum. M. t. 18. §. 6.

Quàm magnus, qui invenit sapientiam, & scientiam: sed non est super timentem Dominum. T. t. 10. §. 3.

Omnis plaga tristitia cordis est. T. t. 13. §. 2.

Caput 27.

Propter inopiam multi deliquerunt: &, qui quærit locupletari, averbit oculum suum. P. t. 11. §. 18.

Homo sanctus in sapientia manet sicut sol. O. t. 10. §. 1.

Caput 30.

Mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se. P. t. 2. §. 7.

Caput 31.

Laboravit dives in congregatione substantiæ; & in requie sua replebitur bonis suis. P. t. 9. §. 16.

Caput 32.

Peccator homo vitabit correptionem: & secundùm voluntatem suam inveniet comparationem. P. t. 13. §. 30.

Caput 33.

Melius est, & filij tui te rogent; quàm te respicere in manus filiorum tuorum. P. t. 2. §. 9.

Caput 34.

Vana spes, & mendacium, viro insensato: & somnia extollunt imprudentes. S. t. 33. §. 4.

Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. S. t. 21. §. 4.

Caput 35.

Oratio humiliantis se nubes penetrabit. O. t. 9. §. 18.

Speciosa

Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis; quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis. M. t. 19. §. 1.

Caput 38.

Ora Dominum, & ipse curabit te. M. t. 21. §. 1. §. 3.

Memento novissimorum; noli oblivisci: neque enim est conversio. P. t. 24. §. 23.

Memor esto judicij mei: sic enim erit & tuum: mihi heri; & tibi hodie. M. t. 22. §. 2.

Caput 39.

Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. O. t. 9. §. 1.

Quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate. M. t. 9. §. 2.

Florete flores quasi lilium, & date odorem. R. t. 14.

Non est dicere: quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quærentur. P. t. 35. §. 4.

Caput 40.

Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, in matrem omnium. P. t. 15. §. 15.

Filij, & ædificatio civitatis, confirmabit nomen: & super hæc mulier immaculata computabitur. P. t. 2. §. 7.

Tibiæ, & psalterium, suavem faciunt melodiam; & super utraque lingua suavis. M. t. 5. §. 1.

Caput 41.

Nomen impiorum delebitur. N. t. 3. §. 6.

Caput 42.

Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens. V. t. 16. § 8.

Caput 43.

Vas castrorum in excelsis, in firmamento cœli resplendens gloriosè. P. t. 27. §. 7.

Caput 44.

Henoch placuit Deo; & translatus est in paradisum, ut det gentibus pœnitentiam. P. t. 24. §. 19.

Non est inventus similis illi in gloria, qui conservavit legem Excelsi. P. t. 18. §. 3.

Caput 45.

Dedit illi coràm præcepta, & legem vitæ, & disciplinæ. P. t. 27. §. 3.

Caput 48.

Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt. S. t. 26. §. 1.

Caput 49.

Præter David, & Æzechiam, & Josiam, omnes peccatum commiserunt. P. t. 14 §. 24.

Caput 50.

Simon, Oniæ filius, quasi stella matutina in medio nebulæ. P. t. 32. §. 1. S. t. 43. §. 11.

Caput 51.

Liberâsti me de portis tribulationum, quæ circumdederunt me. T. t. 11. §. 26.

Modicum laboravi; & inveni mihi multam requiem. S. t. 10. §. 4.

Prophetia Isaiæ.

Caput 1.

OMe caput languidum. V. t. 18. §. 1.

Plaga tumens non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleô. M. t. 21. §. 5.

Cùm extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis. O. t. 9. §. 21.

Caput 2.

Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. P. t. 35. §. 10.

Ingredere in petram, & abscondere in fossâ humo. V. t. 21. §. 1.

Caput 3.

Non sum medicus; & in domo mea non est panis, neque vestimentum: nolite constituere me principem populi. S. t. 43. §. 23.

Caput 5.

Quid est, quod debui ultrà facere vineæ meæ, & non feci ei. S. t. 22. § 5.

Ponam eam desertam: non putabitur, & non fodietur: & ascendent vepres, & spinæ. P. t. 9. §. 6.

Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis; & quasi vinculum plaustri peccatum. P. t. 13. §. 6. §. 26.

Caput 6.

Seraphim stabant super illud. P. t. 20. §. 1.

Sex alæ uni, & sex alæ alteri. V. t. 18. §. 6.

Duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus velabant. O. t. 1. §. 18. P. t. 9. §. 3.

In manu ejus calculus. S. t. 36. §. 4. T. t. 11. §. 26.

Quem mittam? & quis ibit nobis? S. t. 22. §. 8.

Caput 7.

Butyrum, & Mel, comedet. M. t. 5. §. 1.

Caput 10.

Quid facietis in die visitationis, & calamitatis de longè venientis. S. t. 5. §. 5.

Caput 11.

Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet. S. t. 43. §. 20.

Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectûs. S. t. 10. §. 2. § 8.

Spiritus timoris Domini. T. t. 10. §. 6.

Repleta est terra scientiâ Domini. S. t. 41. §. 2.

Caput 12.

Confitebor tibi Domine, quoniam iratus est mihi: conversus est furor tuus; & consolatus es me. P. t. 22. §. 3.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. S. t. 34. §. 12.

Caput 13.

Onus Babylonis. M. t. 25. §. 7.

Caput 14.

Sedebo in monte testamenti. S. t. 41. §. 20.
Ponam eam in possessionem ericij. S. t. 43. §. 21.

Caput 21.

Onus Duma ad me clamat ex Seir. O. t. 9. §. 22.

Caput 23.

Erubesce Sidon, ait mare. R. t. 8. §. 5.

Caput 26.

Domine, exultetur manus tua, & non videant; & confundantur Zelantes populi. P. tit. 13. §. 2.

Caput 27.

Quis dabit me spinam, & veprem in prœlio: gradiar super eam; succendam eam pariter. T. t. 11. §. 2.

Caput 28.

Percussimus fœdus eum morte; & eum Inferno fecimus pactum. P. t. 13. § 24.

Caput 30.

Propterea expectat Dominus, ut miseratur vestri. M. t. 29. §. 8.

Caput 40.

Consolamini, consolamini populi meus, dicit Deus vester - susceptit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. P. t. 22. §. 3.

Caput 43.

Servire me fecisti in peccatis tuis. P. t. 14. §. 1.

Caput 46.

Redite prævaricatores ad cor. R. t. 2. §. 2.

Caput 49.

Audite insulæ, & attendite populi de longè. P. t. 19. §. 2.
In manibus meis descripsi te. M. t. 13. §. 2. V. t. 21. §. 1.

Caput 50.

Ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis. P. t. 13. §. 22.

Caput 51.

Ego, ego ipse consolabor vos. S. t. 36. §. 3.

Caput 55.

Omnes sitientes venite ad aquas. V. t. 4. §. 1.

Caput 60.

Filiæ tuæ de latere surgent. V. t. 21. §. 5.
Qui sunt isti, qui ùt nubes volant. V. tit. 16. §. 7.
Minimus erit in mille, & parvulus in gentem fortissimam. P. t. 3. §. 1.

Prophetia Jeremiæ.

Caput 1.

COnstitui te super gentes, & super regna: ut evellas, & destruas, & dispersas, & dissipes, & ædifices, & plantes. P. t. 9. §. 19. S. t. 43. §. 24.
Virgam vigilantem ego video. P. t. 9. §. 20.
Ollam succensam ego video. P. t. 13. §. 16.

Caput 5.

Audi populi stulte, qui non habes cor. P. t. 13. §. 9.

Caput 6.

State super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit bona; & ambulate in ea. P. t. 16. §. 1.

Caput 11.

Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocavit Dominus nomen tuum. S. t. 7. §. 2.

Caput 17.

Diem hominis non desideravi. P. t. 34. §. 1.

Caput 20.

Percussit Phassur Jeremiam prophetam, & misit eum in nervum &c. S. t. 23. §. 8.

Caput 23.

Quod est onus Domini? dices ad eos: vos estis onus. P. t. 14. §. 1.

Caput 38.

Descendit Jeremias in cœnum. P. t. 13. §. 26.
Pone veteres pannos; & hæc scissa, & putrida, sub cubitu manuum tuarum, & super funes. S. t. 33. §. 5.

Threni.

Caput 1.

QUomodo sedet sola civitas. P. t. 13. §. 9.
Omnes portæ ejus destructæ. S. tit. 43. §. 24.
Expandit rete pedibus meis. T. t. 11. §. 12.

Caput 2.

Factus est Dominus velut inimicus. T. t. 11. §. 12. §. 15.
Cogitavit Dominus dissipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum suum &c. M. t. 29. §. 8. P. t. 22. §. 15.
Ista est dies, quam expectabamus. P. t. 13. §. 14.

Caput 3.

Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus. T. t. 11. §. 29.
Contrivit ossa mea. V. t. 15. §. 1.
In tenebrosis collocavit me. P. t. 13. §. 2.
Tetendit arcum suum; & posuit me quasi signum ad sagittam P. t. 22. §. 2. §. 17.
Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti: quia non defecerunt miserationes ejus. M. t. 29. §. 5.
Sedebit solitarius, & tacebit. S. t. 23. §. 4.
Ponet in pulvere os suum. S. t. 23. §. 8.

Dabo

Dabo eis scutum cordis laborem tuum. P. t. 14. §. 11.

Caput 4.

Major effecta est iniquitas filiæ populi mei peccatô sodomorum. S. t. 33. §. 7.

Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte &c. P. t. 24. §. 19. Z. t. 1. §. 1.

Denigrata est super carbones facies eorum; & non sunt cogniti in plateis. R. t. 8. §. 1.

Non crediderunt reges terræ &c. P. 1. 15. §. 15.

Appropinquavit finis noster. P. t. 15. §. 15.

Caput 5.

Patres nostri peccaverunt; & non sunt. P. t. 13. §. 17.

Versus est in luctum chorus noster. V. t. 16. §. 4.

Prophetia Ezechielis.

Caput 1.

Unumquodque eorum coram facie sua ambulabat. O. t. 6. §. 3.

Caput 3.

Comede volumen istud. V. t. 4. §. 4.

Caput 4.

Sume tibi laterem, & pones eum coram te: & describes in eo civitatem Jerusalem. P. t. 15. §. 5.

Caput 5.

Non parcet oculus meus, & non miserebor. P. t. 22. §. 3.

Caput 7.

Floruit virga, germinavit superbia. S. t. 41. §. 8.

Caput 11.

Auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum. O. t. 3. §. 1.

Caput 17.

Aquila grandis magnarum alarum &c. P. t. 13. §. 26.

Caput 27.

Assume super Tyrum lamentum. S. t. 41. §. 19.

Caput 28.

Fili hominis, leva planctum super regem Tyri. M. t. 29. §. 5.

Caput 34.

Quod abjectum est, non reduxistis; &, quod perierat, non quæsistis. S. t. 43. §. 24.

Caput 47.

Strabunt super illas piscatores. S. t. 43. §. 18.

Prophetia Danielis.

Caput 2.

Somnium ejus fugit ab eo. M. t. 22. §. 5. P. t. 13. §. 24.

Ecce quasi statua una grandis. V. t. 16. §. 1.

Hujus statuæ caput ex auro optimo erat. M. t. 21. §. 5. T. t. 6. §. 1. T. t. 8. §. 3.

Caput 3.

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream. P. t. 17. §. 1.

Peccavimus, & iniquè egimus, recedentes à te. P. t. 22. §. 5.

Angelus Domini - excussit flammam ignis de fornace. P. t. 11. §. 16.

Ecce ego video quatuor viros solutos - & species quarti similis filio Dei. M. t. 18. §. 17. T. t. 11. §. 19.

Caput 4.

Germen radicum ejus in terra finite. S. t. 33. §. 6.

Caput 5.

Bibebant vinum; & laudabant deos suos. S. t. 1. §. 9.

Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis. V. t. 5. §. 2.

Appensus es in statera, & inventus es minùs habens. P. t. 22. §. 15.

Caput 7.

Prima (bestia) quasi leæna, & alas habebat aquilæ. S. t. 41. §. 3.

Millia millia ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. S. t. 43. §. 1.

Caput 13.

Susanna erat delicata nimis, & pulchra specie. V. t. 4. §. 11.

Caput 14.

Daniel serve Dei: tolle prandium, quod misit tibi Deus. M. t. 18. §. 1.

Prophetia Oseæ.

Caput 1.

Vade; sume tibi uxorem fornicationum &c. P. t. 14. §. 1.

Caput 2.

Sepiam viam tuam spinis. T. t. 11. §. 11.

Liberabo lanam meam, & linum meum. P. t. 13. §. 32.

Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. V. t. 15. §. 10.

Dabo ei vinitores ejus ex eodem loco, & vallem Achor ad aperiendam spem. S. t. 33. §. 5. §. 11.

Caput 5.

Facti sunt principes Juda, quasi assumentes terminum. R. t. 6. §. 1.

Super eos effundam quasi aquam iram meam. T. t. 11. §. 11.

Caput 11.

In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. T. t. 11. §. 15.

Populus meus pendebit ad reditum meum. T. t. 8. §. 2.

Caput 12.

Ephraim pascit ventum, & sequitur æstum. S. t. 41. §. 7.

Prophetia Amos.

Caput 1.

Dominus de Sion rugiet. P. t. 22. §. 2.

Caput 8.

Ecce uncinus pomorum. M. t. 22. §. 1. V. t. 16. §. 2.

Prophetia Jonæ.

Caput 1.

SUrrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis. V. t. 16. §. 9 V. t. 17. §. 3.

Timuerunt viri timore magnô. P. t. 13. §. 32.

Tollite me, & mittite in mare; & ceſſabit mare à vobis. T. t. 10. §. 7.

Caput 2.

Evomuit Jonam in aridam. R. t. 14.

Caput 3.

Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur. P. t. 22. §. 2. P. t. 24. §. 20.

Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat Deus. P. t. 24. §. 13.

Caput 4.

Fecit ſibimet umbraculum ibi, & ſedebat ſubter illud in umbra; donec videret, quid accideret civitati. S. t. 43. §. 21.

Prophetia Michææ.

Caput 2.

SUrgite, & ite: quia non habetis hîc requiem. M t. 22. §. 23.

Prophetia Nahum.

Caput 2.

VIri exercitûs in coccineis. M. t. 9. §. 1.

Prophetia Habacuc.

Caput. 3.

COrnua in manibus ejus. M. t. 5. §. 7.

Aſpexit, & diſſolvit gentes. M. t. 19. §. 3.

Prophetia Aggæi.

Caput 1.

FActum eſt verbum Domini in manu Aggæi. V. t. 4. §. 11.

Prophetia Zachariæ.

Caput 5.

EGo video volumen volans. P. t. 15. §. 15.

Caput 6.

Sumes aurum, & argentum: & facies coronas, & pones in capite JEſu filij Joſedec ſacerdôtis magni. P. t. 24. §. 5.

Caput 11.

O paſtor, & idolum. S. t. 43. §. 26.

Caput 13.

In die illa erit fons patens domui David. V. t. 21. §. 5.

Liber Machabæorum primus.

Caput 2.

DAvid in ſua miſericordia conſecutus eſt ſedem regni in ſæcula. M. t. 18. §. 4.

Liber Machabæorum ſecundus.

Caput 7.

COntigit autem & ſeptem fratres unà cum matre ſua apprehenſos &c. M. tit. 10. §. 2.

Evangelium ſecundùm Matthæum.

Caput 1.

LIber generationis JEſu Chriſti. M. t. 18. §. 5. M. t. 19. §. 12. N. t. 4. §. 2. §. 3. P. t. 5. §. 7. P. t. 9. §. 18. P. t. 11. §. 10. P. t. 24. §. 6. S. t. 33. §. 5.

Filij David, filij Abraham. N. t. 3. §. 2.

Abraham genuit Iſaac. S. t. 22. §. 2.

David rex. O. t. 7. §. 2.

Ex ea, quæ fuit Uriæ. N. t. 2. §. 3. P. t. 25. §. 6.

Jacob genuit Joſeph virum MARIÆ. O. t. 10. §. 2.

Inventa eſt in utero habens de Spiritu Sancto. S. t. 36. §. 3.

Joſeph cùm eſſet juſtus. V. t. 15. §. 5.

Noli timere accipere Mariam conjugem tuam. O. t. 1. §. 19. P. t. 24. §. 2.

Ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum. P. t. 6. § 13.

Vocabunt nomen ejus Emmanuel: quod eſt interputatum Nobiſcum Deus. N. t. 3. §. 2. T. t. 11. §. 4.

Caput 2.

Cùm natus eſſet JEſus in Bethlehem Juda. N. t. 1. §. 14.

Ecce Magi ab oriente venerunt. M. t. 22. §. 4. O. t. 7. §. 13. R. t. 1. §. 2. S. t. 10. §. 8. S. t. 23. §. 3. S. t. 33. §. 4. §. 5.

Ubi eſt, quinatus eſt, Rex Judæorum. M. t. 2. §. 3. N. t. 1. §. 5. O. t. 4. §. 4. O. t. 11. P. t. 11. §. 14. P. t. 38. §. 1. Q. t. 2. §. 2. V. t. 15. §. 1.

Vidimus ſtellam ejus in Oriente. P. t. 11. §. 14. R. t. 15. §. 3. S. t. 7. §. 2. V. t. 15. §. 9. V. t. 17. §. 3.

Venimus adorare eum. O. t. 1. §. 1. O. t. 4. §. 2. O. t. 7. §. 5. S. t. 43. §. 24.

Herodes rex turbatus, & omnis Jeroſolyma. N. t. 1. §. 7. S. t. 40. §. 16.

At illi dixerunt: in Bethlehem Judæ. S. t. 12. §. 9.

Reget

Reget populum meum Israel. M. t. 18. § 5. Diligenter interrogate de puero. P. t. 14. §. 12.
Usque dum veniens staret, ubi erat Puer. Z. t. 1. §. 1.
Invenerunt Puerum cum Maria matre ejus. M. t. 19. §. 6. P. t. 24. §. 2. §. 17.
Procidentes adoraverunt eum. S. t. 24 §. 1.
Apertis thesauris suis. R. t. 8. §. 5. V. t. 15. §. 13.
Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. M. t. 18. § 6. M. t. 24. §. 1. O. t. 9. §. 1. P. t. 9. §. 1. P. t. 24. §. 2. §. 11.
Responsô acceptô in somnis. O. t. 1. §. 3.
Per aliam viam reversi sunt in regionem suam. M. t. 22. §. 23. P. t. 24. §. 2.
Accipe Puerum - & fuge in Ægyptum. O. t. 1. §. 2. S. t. 33. §. 7. S. t. 43. §. 14.
Consurgens accepit Puerum, & matrem ejus nocte &c. T. t. 8. §. 7.
Herodes - occidit omnes pueros. M. t. 22. §. 23. P. t. 3. §. 1. S. t. 11. §. 2. T. t. 11. §. 5.
Vox in Rama audita est. O. t. 8. §. 2.
Habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth. N. t. 1. §. 5.

Caput 3.

Appropinquavit regnum cœlorum. R. t. 5. §. 2.
Esca ejus erat locustæ. P. t. 9. §. 6.
Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira. P. t. 2. § 5. R. t. 5. §. 2.
Facite fructum dignum pœnitentiæ. P. t. 24. §. 1.
Jam securis ad radicem arborum posita est. P. t. 15. §. 23. P. t. 24. § 9 §. 23.
Congregabit triticum suum in horreum. M. t. 18. §. 12. T. t. 8. §. 4.
Ipse baptizabit vos in Spiritu Sancto, & igni. P. t. 39. §. 1. S. t. 36. §. 9. T. t. 11. §. 11.
Venit JEsus à Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. P. t. 24. §. 2. S. t. 25.
Sic decet nos implere omnem justitiam. P. t. 27. §. 2.
Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam. M. t. 5. §. 1. M. t. 19. §. 16. S. t. 36. §. 6. §. 10.
Baptizatus JEsus confestim ascendet de aqua. P. t. 32. § 1. S. t. 43. §. 18.

Caput 4.

Ductus est JEsus in desertum. O. t. 4. §. 3. P. t. 9. §. 19. P. t. 16. §. 1. P. t. 24. §. 19. R. t. 2. §. 2. S. t. 30 §. 2. S. t. 36. §. 12. T. t. 11. §. 9. V. t. 15. §. 7. V. t. 19. §. 2.
Ut tentaretur à diabolo. T. t. 5. §. 3. §. 4. §. 7.
Cùm jejunâsset. N. t. 5 §. 1. S. t. 25.
Esurijt: & accedens tentator. O. t. 2. §. 6. T. t. 5. §. 5.
Si Filius Dei es. T. t. 5. §. 3.
Dic, ut lapides isti panes fiant. O. t. 3. §. 1. P. t. 15. § 14. T. t. 11. §. 13.
Non in solo pane vivit homo. P. t. 27. §. 5. S. t. 14. §. 3. V. t. 4. §. 2. §. 3.
Assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem. O. t. 2. §. 5. T. t. 5. §. 5.
Si Filius Dei es, mitte te deorsum. M. t. 23. §. 5. T. t. 8. §. 3. §. 4. n. 2.
Scriptum est enim: Angelis suis mandavit de te &c. O. t. 4. §. 9. S. t. 14 §. 5.
Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde. M. t. 25. §. 3. O. t. 1. §. 21. T. t. 5. §. 3. T. t. 8. §. 8. n. 2.
Ostendit ei omnia regna Mundi. M. t. 25. §. 3. §. 12. T. t. 8. §. 3. n. 7.
Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. P. t. 11. §. 11. P. t. 34. §. 2. R. t. 5. §. 4. S. t. 40. §. 9. T. t. 5. §. 3. n. 5.
Vade Sathanâ. S. t. 43. § 20.
Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. S. t. 22. §. 7.
Tunc reliquit eum diabolus. O. t. 4. §. 9.
Et ecce angeli accesserunt. P. t. 9. §. 19.
Habitavit in Capharnaum maritima. P. t. 24. §. 9.
Pœnitentiam agite: appropinquavit enim regnum cœlorum. M. t. 25. §. 1. N. t. 5. §. 1. V. t. 16. §. 5.
Mittentes retè in mare. V. t. 17. §. 3.
Erant piscatores. O. t. 6 §. 3.
Faciam vos fieri piscatores hominum. S. t. 23. §. 1.
Relictis retibus secuti sunt eum. P. t. 11. §. 15. S. t. 3. §. 3.
Circuibat JEsus totam Galilæam, docens in Synagogis eorum. S. t. 5. §. 1. S. t. 24. §. 1. S. t. 36. §. 1. Z. t. 1. §. 5.

Caput 5.

Cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus. M. t. 19. §. 7.
Aperiens os suum docebat. O. t. 12. S. t. 23. §. 7.
Beati pauperes spiritu. P. t. 11. §. 1. §. 5. §. 6. §. 9.
Beati mites. M. t. 5. §. 2. §. 9. P. t. 9. §. 8. S. t. 14. §. 13. S. t. 23. §. 8.
Beati, qui lugent. P. t. 16. §. 1. P. t. 24. §. 9. S. t. 36. § 5. T. t. 13. §. 3.
Beati, qui esuriunt, & sitiunt, justitiam. P. t. 18. §. 7. P. t. 32. §. 3. R. t. 12. §. 3. S. t. 8. §. 5. S. t. 43. §. 9. U. t. 15. § 7. Z. t. 1. §. 4.
Beati misericordes M. t. 18 §. 12.
Beati pacifici. P. t. 6. §. 3. P. t. 12. §. 3. §. 4.
Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam. P. t. 16. §. 1. P. t. 19. §. 5. V. t. 15. §. 3.
Beati eritis, cùm maledixerint vobis. T. t. 8. § 8. n. 3.
Vos estis sal terræ. O. t. 6. §. 3. R. t. 8. §. 3 §. 8. S. t. 43. §. 9.
Vos estis lux Mundi. S. t. 26. §. 1. V. t. 4. §. 2.
Non potest civitas abscondi super montem posita. S. t. 43. §. 10.

Nisi

Nisì abundaverit juſtitia veſtra &c. O. t. 7. §. 8.
Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. P. t. 15. §. 14. §. 23.
Si offers munus tuum ad altare &c. S. t. 3. §. 3.
Qui viderit mulierem ad concupiſcendum &c. O. t. 45. §. 3. §. 5. P. t. 15. §. 14.
Si oculus tuus dexter ſcandalizatte, erue eum, & projice abs te. P. t. 13. §. 31.
Si dextra manus tua ſcandalizat te, abſcide eam, & projice abs te. P. t. 15. §. 23. S. t. 11. §. 6.
Sit ſermo veſter, eſt, eſt; non, non. M. t. 14. §. 1. O. t. 7. §. 6.
Diligite inimicos veſtros. S. t. 43. §. 17.
Solem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos. M. t. 19. §. 21.
Eſtote vos perfecti, ſicut & Pater cœleſtis perfectus eſt. M. t. 18.

Caput 6.

Cùm oraveris, intrà in cubiculum tuum. O. t. 9. §. 19. §. 22.
Sic orabitis. O. t. 9. §. 25.
Pater noſter, qui es in cœlis. M. t. 22. §. 23. P. t. 8. §. 2. S. t. 7. §. 2. T. t. 8. §. 3. n. 8.
Sanctificetur nomen tuum. S. t. 7. 8.
Adveniat regnum tuum. M. t. 18. §. 5. P. t. 13. §. 5. P. t. 39. §. 3. R. t. 5. §. 1. §. 3. S. 43. §. 14. V. t. 18. §. 5.
Fiat voluntas tua. M. t. 18. §. 6. O. t. 9. §. 1. S. t. 5. §. 1. T. t. 8. §. 7. V. tit. 18. §. 6.
Panem noſtrum ſuperſtantialem da nobis hodie. T. t. 8. §. 3. n. 5. V. t. 19. §. 2.
Dimitte nobis debita noſtra. O. t. 9. §. 22.
Libera nos à malo. P. t. 13. §. 23.
Cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava. P. t. 35. §. 6. S. t. 43. §. 18.
Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra. M. t. 22. §. 17.
Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. P. t. 36. §. 4. S. t. 43. §. 12.
Nemo poteſt duobus dominis ſervire. P. t. 17. §. 2. S. t. 22. §. 7.
Nè ſolliciti ſitis animæ veſtræ; quid manducetis &c. S. t. 29. §. 2.
Reſpicite volatilia cœli. P. t. 35. §. 6.
Conſiderate lilia agri. O. t. 2. §. 5. O. t. 14. §. 2. S. t. 29. §. 2.
Nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis. O. t. 7. §. 8. S. t. 29. §. 2.
Si autem fœnum agri - Deus ſic veſtit. P. t. 35. §. 6.
Quærite primùm regnum Dei. O. t. 9. §. 21. P. t. 27. §. 5. S. t. 29. §. 2.
Nolite ſolliciti eſſe in craſtinum. M. t. 22. §. 2.
Craſtinus dies ſollicitus erit ſibi ipſi. S. t. 22. §. 7.

Caput 7.

Quid vides feſtucam in oculo fratris tui. P. t. 15. §. 17.
Quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, numquid lapidem porriget ei. S. t. 33. §. 1.
Hæc eſt lex, & prophetæ. P. t. 27. §. 5.
Intrate per auguſtam portam. M. t. 24. §. 1. P. t. 24. §. 3. T. t. 11. §. 25. V. t. 18. §. 3.
Attendite à falſis prophetis. P. t. 15. §. 27.
Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. V. t. 15. §. 3. V. t. 18.
Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum. O. t. 7. §. 6.
Qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis eſt, ipſe intrabit in regnum cœlorum. S. t. 5. §. 1.
Omnis, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſuper petram. P. t. 28. §. 2. S. t. 32. §. 3. V. t. 4. §. 3.
Deſcendit pluvia, & venerunt flumina &c. T. t. 5. §. 3.
Similis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam. S. t. 33. §. 4.

Caput 8.

Cùm deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ. M. t. 5. §. 5. S. t. 24. §. 1.
Ecce leproſus veniens adorabat eum. O. t. 4. §. 1. O. t. 7. §. 13.
Domine, ſi vis, potes me mundare. P. t. 25. §. 3.
Extendens JEſus manum tetigit eum. M. t. 18. §. 20. M. t. 19. §. 6.
Volo mundare. O. t. 9. §. 5. P. t. 13. §. 26.
Vide, nemini dixeris. O. t. 6. §. 2.
Cùm intrâſſet Capharnaum, acceſſit ad eum centurio. O. t. 9. §. 24. P. t. 34. §. 2. S. t. 7. §. 6.
Puer meus jacet. S. t. 22. §. 4 T. t. 10. §. 11. num. 1. T. t. 11. §. 25. V. t. 16. §. 8.
Ego veniam, & curabo eum. O. t. 9. §. 20. P. t. 11. §. 10. S. t. 43. §. 23. Z. t. 1. §. 6.
Domine, non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum. O. t. 2. §. 1. P. t. 18. §. 2.
Tantùm dic verbô; & ſanabitur puer meus. M. t. 16. §. 1.
Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus. O. t. 1. §. 10. S. t. 43. §. 11.
Habens ſub me milites: & dico huic vade, & vadit: & alij; veni, & venit. M. t. 21. §. 1. P. t. 15. §. 13. §. 24. S. t. 43. §. 17. Z. t. 1. §. 2.
Sicut credidiſti, fiat tibi. Z. t. 1. §. 4.

Multi ab Oriente, & Occidente, venient &c. M. t. 22. §. 10.
Vidit socrum ejus jacentem & febricitantem. P. t. 15. §. 17. T. t. 6. §. 1.
Tetigit manum ejus. O. t. 7. §. 1.
Vespere autem factô obtulerunt ei multos dæmonia habentes. M. t. 23. §. 4.
Videns JEsus turbas multas. P. t. 11. §. 14. S. t. 29. §. 1.
Sequar te, quòcunque ieris. P. t. 33. §. 3.
Vulpes foveas habent. P. t. 13. §. 11.
Volucres cœli nidos. S. t. 40. §. 1.
Permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum. P. t. 2. §. 2.
Sequere me. S. t. 12. §. 2. V. t. 4. §. 7.
Dimitte mortuus sepelire mortuus suos. P. t. 2. §. 2.
Ascendente eô in naviculam, secuti sunt eum Discipuli. P. t. 13. §. 9. P. t. 24. §. 2. §. 9. S. t. 18. §. 2. T. t. 6. §. 4. T. t. 11. §. 9.
Motus magnus factus est in mari. P. t. 19. §. 3. S. t. 43. §. 26. T. t. 5. §. 1. T. t. 11. §. 8.
Ipse verò dormiebat. O. t. 9. §. 2. P. t. 5. §. 3. P. t. 9. §. 8. P. t. 19. §. 2. S. t. 32. §. 3. S. t. 33. §. 3. T. t. 10. §. 12. V. t. 18. §. 6.
Domine, salva nos; perimus. O. t. 9. §. 20. P. t. 30. §. 2.
Quid timidi estis modicæ fidei. O. t. 1. §. 21. T. t. 11. §. 9.
Imperavit ventis. P. t. 27. §. 7.
Facta est tranquillitas magna. O. t. 9. §. 20.
Qualis est hic, quia venti, & mare, obediunt ei. P. t. 6. §. 1.
Occurrerunt ei duo habentes dæmonia. P. t. 14. §. 11.
Venisti huc ante tempus torquere nos. P. t. 22. §. 13.
Mitte nos in gregem porcorum. P. t. 15. §. 13. P. t. 22. §. 3. P. t. 35. §. 6.

Caput 9.

Transfretavit, & venit in civitatem suam. M. t. 22. §. 23.
Confide fili. M. t. 21. §. 1. §. 2. O. t. 9. §. 10. P. t. 11. §. 10. S. t. 5. §. 4.
Remittuntur tibi peccata tua. O. t. 9. §. 21.
Ut sciatis, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. P. t. 24. §. 23.
Surge, tolle lectum tuum; & vade in domum tuam. R. t. 4. §. 3. R. t. 14.
Videntes turbæ timuerunt. T. t 10. §. 12.
Vidit hominem sedentem in telonio. M. t. 18. §. 3. M. t. 19. §. 13. O. t. 4. §. 2. S. t. 33. §. 5.
Sequere me. Z. t. 1. §. 7.
Surgens secutus est eum. P. t. 11. §. 10.
Discumbente eô in domo: ecce multi publicani, & peccatores, venientes discumbebant cum JEsu. M. t. 19. §. 14. P. t. 24. §. 5.
Misericordiam volo, & non sacrificium. O. t. 9. §. 22. Z. t. 1. §. 2.
Neque mittunt vinum novum in utres vetres. P. t. 18. §. 6.
Ecce princeps unus accessit, & adorabat eum. T. t. 11. §. 15.
Filia mea modò defuncta est. P. t. 15. §. 19. P. t. 24. §. 20. P. t. 35. §. 10.
Impone manum tuam super eam, & vivet. V. t. 14. §. 4.
Accessit retrò. S. t. 33. §. 9.
Tetigit fimbriam vestimenti ejus. O. t. 7. §. 5.
O mulier, magna est fides tua. O. t. 9. §. 5.
Cùm vidisset tibicines, & turbam tumultuantem. P. t. 13. §. 25.
Non est puella mortua. P. t. 15. §. 19.
Dormit. M. t. 22. §. 25.

Caput 10.

Dedit illis potestatê spiritum immundoruum, ut ejicerent eos, & curarent omnem languorem. M. t. 21. §. 1.
Judas Iscariotes. P. t. 35. §. 10.
Appropinquavit regnum cœlorum. V. t. 4. §. 11.
Gratis accepistis, gratis date. Z. t. 1. §. 7.
Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris. P. t. 11. §. 1. P. t. 17. §. 3.
Si quidem domus illa fuerit digna, veniet pax vestra super eam. Z. t. 1. §. 6.
Excutite pulverem de pedibus vestris. S. t. 26. §. 5.
Mitto vos sicut oves in medio luporum. M. t. 5. §. 3. O. t. 1. §. 11. P. t. 9. §. 7. Z. t. 1. §. 3. §. 7.
Simplices sicut columbæ. S. t. 24. §. 2.
Cavete ab hominibus. M. t. 18. §. 3.
Ad reges, & præsides ducemini propter me. P. t. 9. §. 12.
Tradet frater fratrem in mortem. P. t. 19. §. 5.
Cùm persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. M. t. 22. §. 9.
Nè ergo timueritis eos. P. t. 4. §. 3.
Quod in aure auditis, prædicate super tecta. V. t. 4. §. 14.
Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. T. t. 10. §. 1. §. 10.
Nonne duo passeres asse venerunt. P. t. 35. §. 6.
Vestri capilli capitis omnes numerati sunt. P. t. 35. §. 6.
Non veni pacem mittere, sed gladium. P. t. 2. §. 2. T. t. 8. §. 9. V. t. 4. §. 1.
Quicunque potum dederit uni ex minimis istis amen dico vobis, non perdet mercedem suam. P. t. 27. §. 3. S. t. 22. §. 5.

Caput 11.

Joannes cùm audisset in vinculis opera Christi. O. t. 7. §. 11. P. t. 9. §. 13. S. t. 8. §. 6. T. t. 11. §. 27. V. t. 6. §. 2.
Mittens duos de discipulis. O. t. 10. §. 1. S. t. 43. §. 12.

Tu es, qui venturus es. P. t. 36. §. 1.
Renuntiate Joanni, quæ audistis, & vidistis. O. t. 7. §. 5.
Surdi audiunt. O. t. 3. §. 1.
Pauperes evangelizantur. P. t. 11. §. 2. §. 5. V. t. 4 §. 14.
Quid existis in desertum videre. M. t. 25. §. 9.
Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. V. t. 7. §. 1.
Ecce ego mitto angelum meum. T. t. 8. §. 3. n. 7.
A diebus Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur. P. t. 24. §. 15. V. t. 9. §. 4.
Confiteor tibi Pater. S. t. 43. §. 14.
Abscondisti hæc à sapientibus. S. t. 12. §. 9.
Venite ad me omnes, qui laboratis &c. P. t. 13. §. 7. P. t. 24. §. 3.
Ego reficiam vos. T. t. 11. §. 21.
Tollite jugum meum super vos. P. t. 27. §. 3. §. 4. §. 9. S. t. 22. §. 3. §. 8.
Invenietis requiem animabus vestris, M. t. 21. §. 1.
Jugum meum suave est. M. t. 11. §. 3. O. t. 1. §. 11. P. t. 9. §. 16. P. t. 27. §. 3. S. t. 22. §. 3. §. 4. V. t. 15. §. 7.
Onus meum leve. T. t. 11. §. 25.

Caput 12.

Discipuli tui faciunt, quod non licet facere Sabbathis. O. t. 2. §. 2.
Ecce homo manum habens aridam, M. t. 18. §. 19.
Si licet Sabbathis curare. O. t. 2. §. 2.
Spiritus blasphemia non remittetur. P. t. 24. §. 32.
Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui. P. t. 2. §. 5.
Magister, volumus à te signum videre, P. t. 5. §. 4. P. t. 9. §. 2.
Sicut fuit Jonas in ventre ceti. T. t. 11. §. 27.
Viri Ninivitæ surgent in Judicio cum generatione ista, & condemnabunt eam. P. t. 28. §. 2.
Regina Austri veniet à finibus terræ. S. t. 34. §. 1.
Invenia scopis mundatam. P. t. 24. §. 24.
Adhuc eô loquente dixit quidam: ecce mater tua &c. V. t. 4. §. 9.
Quæ est mater mea. N. t. 2. §. 3.
Cùm immundus spiritus exierit ab homine &c. T. t. 11. §. 11.
Invenit eam vacantem. P. t. 13. §. 9.

Caput 13.

Exijt, qui seminat seminare. O. t. 7. §. 1. V. t. 4. §. 14.
Quædam ceciderunt secus viam, S. t. 33. §. 7. V. t. 4. §. 10.
Alia ceciderunt in petrosa. O. t. 3. §. 1.
Sole ortô æstuaverunt. T. t. 5. §. 2.
Aliud centesimum. V. t. 1. §. 1.
Vobis datum est nôsse mysteria regni cœlorum. S. t. 12. §. 7.
Cùm dormirent homines, venit inimicus. P. t. 13. §. 24. T. t. 5. §. 3.
Superseminavit Zizania. P. t. 27. §. 2. T. t. 5. §. 3. §. 4. T. t. 6. §. 1. V. t. 16. §. 4.
Inimicus homo hoc fecit. M. t. 18. §. 3. P. t. 15. §. 5.
Vis imus, & colligimus ea. M. t. 4. §. 3. M. t. 19. §. 7. S. t. 21. §. 2.
Nè fortè colligentes Zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. P. t. 9. §. 26. P. t. 13. §. 32. S. t. 26. §. 1.
Colligite primùm Zizania. P. t. 15. §. 3. V. t. 15. §. 9.
Simile est regnum cœlorum grano sinapis. O. t. 10. §. 1. P. t. 19. §. 2. R. t. 5. §. 1. §. 2. S. t. 33. §. 11. S. t. 41. §. 14. T. t. 11. §. 14.
Cùm creverit, majus & omnibus oleribus, & fit arbor. P. t. 19. §. 2.
Simile est regnum cœlorum fermento. O. t. 14. §. 2. Z. t. 1. §. 3.
Hæc omnia locutus est JEsus in parabolis ad turbas. V. t. 6. §. 2.
Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. S. t. 14. §. 1.
Simile - homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. O. t. 2. §. 5. R. t. 7. §. 1.
Inventâ unâ pretiosâ margaritâ &c. N. t. 4. §. 2.
Educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa; malos autem foras miserunt. M. t. 22. §. 27.
Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum. P. t. 16. §. 1.
Mittent eos in caminum ignis. S. t. 26. §. 5.
Unde huic sapientia hæc, & virtutes. N. t. 2. §. 3.

Caput 14.

Volens illum occidere, timuit populum. T. t. 10. §. 11. n. 1.
Discipuli ejus tulerunt corpus ejus. P. t. 13. §. 12.
Cùm jussisset turbam discumbere super fœnum. M. t. 24. §. 1.
Statim compulit JEsus Discipulos ascendere in naviculam. O. t. 4. §. 3. P. t. 30. §. 2.
Navicula in medio mari jactabatur fluctibus. S. t. 26. §. 5. S. t. 28. §. 5. T. t. 5. §. 6.
Erat contrarius ventus. T. t. 11. §. 18.
Videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt. O. t. 1. §. 8.
Dicentes, quia phantasma est. O. t. 1. § 18.
Præ timore clamaverunt. T. t. 11. §. 18.
Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. M. t. 22. §. 10. P. t. 18. §. 3. P. t. 30. §. 2. Q. t. 2. §. 2. T. t. 11. §. 15.
Cùm cœpisset mergi, clamavit: Domine, salvum me fac. M. t. 2. §. 2. P. t. 15. §. 14.
Modicæ fidei, quare dubitâsti. P. t. 3. §. 2. S. t. 33. §. 2.

Caput

Caput 15.

Quare Discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum N. t. 5. §. 2.
Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum. S. t. 11. §. 2. S. t. 40. 41. §. 16.
Egressus inde JEsus secessit in partes Tyri. P. t. 13. §. 1.
Ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa. O. t. 4. §. 1.
Miserere mei fili David. O. t. 9. §. 19.
Filia mea malè à dæmonio vexatur. M. t. 21. §. 1. O. t. 9. §. 22. P. t. 24. §. 17. P. t. 35. §. 10.
Non respondit ei verbum. O. t. 7. §. 5. O. t. 9. §. 13.
Discipuli ejus rogabant eum dicentes: dimitte eam; quia clamant post nos. O. t. 9. §. 24.
Domine, adjuva me. O. t. 9. §. 24.
Non est bonum, sumere panem filiorum, & mittere canibus. V. t. 18. §. 6.
Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum. S. t. 43. §. 19. T. t. 8. § 3.
O mulier! magna est fides tua. O. t. 7. §. 8. O. t. 9. §. 24.
Præcepit turbæ, ut discumberent super terram. M. t. 25. §. 10.

Caput 16.

Factô vespere dicitis: serenum erit; rubicundum est enim cœlum. P. t. 5. §. 1. P. t. 34. §. 1. R. t. 13. §. 1.
Quem dicunt homines esse Filium hominis. S. t. 24. §. 1.
Alij Joannem Baptistam. N. t. 5. §. 1. S. t. 25.
Vos autem quem me esse dicitis. O. t. 2. §. 5.
Tu es Christus Flius Dei vivi. S. t. 2. §. 1.
Beatus es Simon Bar Jona. N. t. 3. §. 5.
Tu es Petrus. S. t. 26. §. 3. S. t. 43. §. 4.
Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. S. t. 43. §. 10.
Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. S. t. 11. §. 2.
Oportet eum ire Jerosolymam, & multa pati. P. t. 5. §. 4. S. t. 5. §. 1.
Absit à te Domine. P. t. 15. §. 4.
Vade post me Sathana. P. t. 5. §. 2. S. t. 11. §. 2. T. t. 5. §. 7. T. t. 10. §. 12.
Non sapis ea, quæ Dei sunt. P. t. 5. §. 4.
Si quis vult post me venire. P. t. 24. §. 25. S. t. 22. §. 8.
Abneget semetipsum. R. t. 10. §. 2. V. t. 18. §. 6.
Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. V. t. 18. §. 10.

Caput 17.

Post dies sex assumit JEsus Petrum &c. P. t. 9. §. 16. T. t. 11. §. 5.
Ducit illos in montem excelsum seorsum. O. t. 9. §. 3. §. 22. R. t. 7. §. 1. S. t. 28. §. 4.
Transfiguratus est ante eos. O. t. 9. §. 8. P. t. 5. §. 3. T. t. 11. §. 4.
Resplenduit facies ejus sicut sol. M. t. 22. §. 24. N. t. 2. §. 3. P. t. 11. §. 14. P. t. 18. §. 3. S. t. 42. §. 18. §. 20. S. t. 43. §. 20.
Vestimenta ejus facta sunt alba sicut nix. V. t. 16. §. 2.
Moyses, & Elias, cum eo loquentes. M. t. 19. §. 16. S. t. 43. §. 18. §. 20.
Bonum est nos hic esse. M. t. 22. §. 13. P. t. 32. §. 2. T. t. 8. §. 8. n. 2.
Faciamus hîc tria tabernacula. M. t. 18. §. 8. O. t. 7. §. 5. P. t. 34. §. 7. V. t. 15. §. 12. V. t. 21. §. 1.
Nubes lucida obumbravit eos. S. t. 36. §. 1. S. t. 43. §. 2.
Hic est Filius meus dilectus. M. t. 18. §. 17. P. t. 9. §. 2.
Nemini dixeritis visionem. P. t. 38. §. 1.
Vade ad mare, & mitte hamum. O. t. 1. §. 18. P. t. 11. §. 10. O. t. 6. §. 4. O. t. 8. §. 2.
Apertô ore ejus invenies staterem. S. t. 25.
Illum sumens da eis pro me, & te. P. t. 11. §. 14.

Caput 18.

Quis, putas, major est in regno cœlorum. S. t. 12. §. 7.
Advocans JEsus parvulum, statuit eum in medio eorum. P. t. 3. §. 1.
Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. P. t. 24. §. 3. P. t. 32. §. 1.
Qui scandalizaverit unum de pusillis istis expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. S. t. 11. §. 4.
Væ Mundo à scandalis. S. t. 11. §. 2. §. 4.
Si oculus tuus scandalizat te, erue eum &c. S. S. t. 5. §. 2.
Videte, nè contemnatis unum ex his pusillis. S. t. 11. §. 5.
Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est. S. t. 43. §. 4.
Gaudet super eam magis, quàm super nonaginta novem, quæ non erraverunt. P. t. 24. §. 5.
Quæ alligaveris super terram, erunt ligata & in cœlo. P. t. 24. §. 23.
Ubi sunt duo, vel tres, congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. P. t. 39. §. 3. S. t. 19. §. 2.
Cùm cœpisset rationem ponere cum servis suis, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. S. t. 33. §. 5. S. t. 43. §. 23.
Jussit eum dominus ejus vænumdari. V. t. 22. §. 1.
Patientiam habe in me. M. t. 4. §. 3. M. t. 19. §. 6. §. 7. P. t. 24. §. 13. S. t. 43. §. 10.
Misertus dominus - dimisit eum, & debitum dimisit ei. P. t. 22. §. 2. P. tit. 24. §. 17.

Egressus servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios &c. P. t. 15. §. 6.
Videntes conservi ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde. P. t. 16. §. 1.
Tradidit eum tortoribus. P. t. 22. §. 13.

Caput 19.

Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire. P. t. 3. §. 1.
Talium est enim regnum colorum. S. t. 24. §. 2.
Et cùm apposuisset eis manus, abijt inde. P. t. 3. §. 1.
Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. S. t. 22. §. 8.
Si vis perfectus esse, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus &c. P. t. 11. §. 2.
Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis. P. t. 11. §. 8. §. 17. S. t. 22. §. 4.
In regeneratione, cùm sederit Filius hominis in sede majestatis suæ. R. t. 14.
Sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. P. t. 11. §. 5. S. t. 1, §. 2. Z. t. 1. §. 4.

Caput 20.

Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias. M. t. 18. §. 3.
Exijt primô manè conducere operarios in vineam suam. P. t. 24. §. 19. §. 20. V. t. 15. §. 5. V. t. 17. §. 1.
Egressus circa horam tertiam. T. t. 4. §. 3.
Vidit alios stantes in foro otiosos. Z. t. 1. §. 5.
Circa undecimam exijt, & invenit alios stantes. P. t. 24. §. 22.
Quid hîc statis totâ die otiosi. O. t. 14. §. 2.
Voca operarios. O. t. 7. §. 4. O. t. 10. §. 1. S. t. 21. §. 4.
Redde illis mercedem. S. t. 36. § 1.
Hi novissimi unâ horâ fecerunt, & pares illos nobis fecisti. M. t. 22. §. 5. O. t. 2. §. 6. S. t. 15. §. 2.
Portavimus pondus diei, & æstûs. P. t. 9. §. 16.
Volo & huic novissimo dare, sicut & tibi. P. t. 9. §. 22.
An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum. P. t. 14. §. 11.
Multi sunt vocati, pauci verò electi. P. t. 28. §. 1.
Assumpsit duodecim Discipulos secretò. P. t. 5. §. 3. S. t. 30. §. 4. S. t. 43. §. 9. T. t. 11. §. 4.
Ascendimus Jerosolymam. P. t. 5. §. 7.
Tertiâ die resurget. T. t. 11. §. 18.
Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi. O. t. 4. §. 1. P. t. 2. §. 5.
Petens aliquid ab eo. T. t. 8. §. 3. n. 4.
Dic, ut sedeant hi duo filij mei &c. O. t. 7. §. 5. P. t. 2. §. 3. S. t. 43. §. 23.
Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum. P. t. 5. §. 3, §. 6. P. t. 9. §. 3. §. 17.
Calicem quidem meum bibetis. V. t. 18. §. 2.
Ecce duo cœci sedentes secus viam. M. t. 25. §. 10.
Turba increpabat eos, ut tacerent. S. t. 26. §. 3.

Caput 21.

Cùm appropinquâssent Jerosolymis, & venissent Bethphage ad montem oliveti. P. t. 5. §. 8. P. t. 24. § 2. S. t. 5. §. 1.
Invenietis asinam alligatam. P. t. 13. §. 4.
Dominus his opùs habet. S. t. 5. §. 1.
Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens super asinam. M. t. 5. §. 1. §. 3. §. 9 M. t. 25. §. 9. P. t. 11. §. 14. S. t. 5. §. 1. S. t. 40 41. §. 14.
Adduxerunt asinam. P. t. 27. §. 4.
Plurima turba straverunt vestimenta sua in via. M. t. 9, §. 1. P. t. 5. §. 3. R. t. 6. §. 2. R. t. 14. V. t. 1. §. 1.
Alij cædebant ramos. M. t. 18. §. 10. O. t. 7. §. 2.
Ejiciebat omnes vendentes, & ementes in templo. M. t. 5. §. 7.
Domus mea domus orationis vocabitur. T. t. 3. §. 9.
Abijt foras extra civitatem in Bethaniam. V. t. 19. §. 2.
Manè revertens in civitatem esurijt. P. t. 24. §. 20.
Nihil in venit in ea, nisi folia. M. t. 18. §. 10.
Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. M. t. 5. §. 7.
Arefacta est continuò ficulnea. O. t. 4. §. 3.
Publicani, & meretrices, præcedent vos in regnum Dei. M. t. 19. §. 15.
Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam. P. t. 15. §. 22. S. t. 43. §. 14.
Sepem circumdedit ei. S. t. 30. §. 6. S. t. 43. §. 23.
Peregrè profectus est. M. t. 19. §. 7.
Agricolæ apprehensis servis ejus, alium cæciderunt, alium occiderunt. P. t. 15. §. 14. P. t. 34. §. 2.
Verebuntur filium meum. P. t. 15 §. 14.
Cùm venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? M. t. 19. §. 7.
Malos malè perdet. P. t. 23. §. 1.
Vineam suam locabit alijs agricolis. P. t. 27. §. 3.

Caput 22.

Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. S. t. 33. §. 9. S. t. 43. §. 16. §. 20.
Nolebant venire. P. t. 28. §. 2. S. t. 33. §. 10.
Omnia parata: venite ad nuptias. P. t. 28. §. 2.
Ite ad exitus viarum. M. t. 22. §. 14.
Intravit rex, ut videret discumbentes. S. t. 43. §. 23.
Vidit hominem non vestitum veste nuptiali. O. t. 7. §. 1.

Quomo-

Quomodo huc intrâsti, non habens vestem nuptialem. P. t. 24. §. 19. R. t. 7. §. 7. S. t. 5. §. 5. S. t. 26. § 2. S. t. 43. §. 20.
Ligatis manibus, pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores. O. t. 14. §. 2. P. t. 22. §. 14. P. t. 24. §. 23.
Magister, scimus, quia verax es. S. t. 24. §. 3.
Licétne censum dare Cæsari, an non. S. t. 12. §. 6.
Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. P. t. 11. §. 4. P. t. 18. §. 6. S. t. 3. §. 3.

Caput 23.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi. S. t. 1. §. 3.
Alligant onera gravia, & importabilia. S. t. 43. §. 21.
Unus est Pater vester, qui in cœlis est. P. t. 15. §. 1.
Clauditis regnum cœlorum ante homines. S. t. 11. §. 2.
Comeditis domos viduarum. V. t. 10. §. 2.
Relinquitis, quæ graviora sunt legis, judicium, misericordiam, & fidem. V. t. 10. §. 2.
Ædificatis sepulchra Prophetarum. P. t. 15. §. 25.
Ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel justi &c. P. t. 22. §. 11.
Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti. M. t. 19. §. 7. S. t. 43. §. 8. V. t. 4. §. 1.
Relinquetur vobis domus vestra deserta. P. t. 13. §. 15. T. t. 3. §. 6.

Caput 24.

Non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruatur. T. t. 3. §. 9.
Quod signum adventûs tui, & consummationis Sæculi? M. t. 25. §. 11.
Audituri estis prœlia, & opiniones prœliorum. P. t. 9. §. 26.
Væ prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus. P. t. 13. §. 14. §. 24.
Non fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbatho. M. t. 22. §. 29. P. t. 24. §. 2. §. 22. S. t. 33. §. 9.
Propter electos breviabuntur dies illi. T. t. 11. §. 18.
Si dixerint vobis: ecce in deserto est; nolite exire. O. t. 4. §. 3.
Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem: ità erit & adventus Filij hominis. O. t. 3. §. 5.
Sol obscurabitur. S. t. 11. §. 3.
Videbunt Filium hominis venientem in nubibus. P. t. 13. §. 22.
Ab arbore fici discite parabolam. P. tit. 34. §. 7.
Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, & unus relinquetur. P. t. 11. § 10. P. t. 28. §. 2. S. t. 33. §. 6.
Vigilate: quia nescitis, quâ horâ Dominus vester venturus sit. M. t. 22. §. 7.
Si sciret paterfamilias, quâ horâ fur venturus esset, vigilaret utique. S. t. 5. §. 2. S. t. 16. §. 2. S. t. 33. §. 6.
Quis putas, est fidelis servus, & prudens. M. t. 18. §. 6.

Caput 25.

Quinq; fatuæ-fatuæ non sumpserunt oleum secum. M. t. 18. §. 2. O. t. 7. §. 8. P. t. 24. §. 23. T. t. 8. §. 6.
Prudentes acceperunt in vasis suis cum lampadibus. M. t. 18. §. 6.
Moram faciente sponsô dormitaverunt omnes, & dormierunt. P. t. 15. §. 14.
Mediâ nocte clamor factus est: ecce sponsus venit. P. t. 18. §. 3.
Tunc surrexerunt omnes Virgines. V. t. 14. §. 4.
Date nobis de oleo vestro. P. t. 24. §. 22. P. t. 32. §. 3. T. t. 6. §. 4.
Lampades nostræ extinguuntur. M. t. 25. §. 12.
Nè fortè non sufficiat nobis, & vobis. M. t. 18. §. 12.
Ite potiùs ad vendentes; & emite vobis. M. t. 18. §. 6. Z. t. 1. §. 4.
Dum irent emere, venit sponsus. M. t. 22. §. 11. P. t. 24. §. 23.
Domine, aperi nobis. P. t. 27. §. 2.
Nescio vos. S. t. 33. §. 4.
Vigilate: quia nescitis diem, neque horam. M. t. 22. §. 3.
Uni dedit quinque talenta. P. t. 11. §. 16.
Super pauca fuisti fidelis. M. t. 25. §. 12. T. t. 8. §. 3. n. 6.
Intra in gaudium Domini tui. S. t. 5. §. 1.
Unum talentum acceperat. R. t. 1. § 2.
Abscondi talentum tuum in terra. V. t. 15. §. 10. Z. t. 1. §. 4.
Tollite ab eo talentum. P. t. 11. §. 11.
Cùm venerit Filius hominis in majestate sua. P. t. 22. §. 2.
Oves à dextris. M. t. 19. §. 16.
Hœdos à sinistris. M. t. 18. §. 12. P. t. 3. §. 7.
Esurivi. M. t. 18. §. 12. O. t. 7. §. 9.
Venite benedicti Patris mei. P. t. 28. §. 2.
Ibunt hi in supplicium æternum. N. tit. 3. §. 6.

Caput 26.

Scitis, quia post biduum Pascha fiet. M. t. 22. §. 6. P. t. 24. §. 2.
Non in die festo. T. t. 10. §. 8.
Cùm JEsus esset in Bethania in domo Simonis leprosi. O. t. 1. §. 4.
Accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, & effudit super caput illius recumbentis. P. t. 8. §. 2.
Ut quid perditio hæc? T. t. 8. §. 4. n. 2.

Quid molesti estis huic mulieri. O. t. 4. §. 1. P. t. 18. §. 2. P. t. 19. §. 3. Z. tit. 1. § 8.
Ad sepeliendum me fecit. M. t. 22. §. 7.
Ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium. P. t. 32. §. 1.
Tunc abijt unus de duodecim. P. t. 13. §. 1. S. t. 33. §. 9.
Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam. P. t. 14. §. 12.
Constituerunt ei triginta argenteos. V. t. 2. §. 2.
Ite in civitatem ad quendam. O. t. 7. §. 3.
Unus vestrûm me traditurus est. S. t. 33. §. 7.
Contristati valde cœperunt singuli dicere: numquid ego sum Domine. O. t. 2. §. 1. T. t. 10. §. 12.
Filius hominis vadit, sicut scriptum est de illo. M. t. 22. §. 23. P. t. 35. § 10.
Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur. P. t. 14. §. 10. P. t. 28. §. 2.
Numquid ego sum Rabbi. O. t. 2. §. 1. P. t. 28. §. 1. S. t. 5. §. 3.
Cœnantibus eis accepit JEsus panem, & benedixit, ac fregit. P. t. 9. §. 23. T. t. 8. §. 3.
Et accipiens calicem gratias egit. M. t. 23. §. 3. S. t. 3. §. 2. V. t. 15. §. 7.
Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. S. t. 5. §. 1.
Hymnô dictô exierunt in montem oliveti. M. t. 18. §. 2. O. t. 9. §. 30.
In nocte hac antequam gallus cantet, ter me negabis. P. t. 14. §. 10.
Venit JEsus cum illis villam, quæ dicitur Gethsemani. P. t. 5. §. 8.
Assumptô Petrô, & duobus filijs Zebedæi, cœpit contristati, & mœstus esse. O. t. 9. §. 22.
Tristis est anima mea usque ad mortem. M. t. 22. §. 23. §. 29. P. t. 24. §. 11. §. 24. T. t. 13. §. 4.
Sustinete hic, & vigilate mecum. T. t. 11. §. 4.
Progressus pusillùm cecidit in faciem suam. O. t. 9. §. 16.
Transeat à me calix iste. P. t. 5. §. 2. §. 13. V. t. 18. §. 6.
Non sicut ego volo, sed sicut tu. O. t. 1. §. 16.
Invenit eos dormientes. M. t. 19. §. 7. P. t. 24. §. 3. T. t. 11. § 5.
Spiritus quidem promptus est; caro autem infirma. S. t. 33. § 9.
Iterum secundò abijt, & oravit. O. t. 7. §. 12.
Dormite jam, & requiescite. M. t. 22. §. 23. P. t. 5. §. 7. P. t. 9. §. 8. P. t. 14. §. 6.
Surgite, eamus. O. t. 9. §. 8.
Quemcunque osculatus fuero, ipse est. M. t. t. 19. §. 15. §. 16.
Osculatus est eum. M. t. 25. §. 3. P. t. 14. §. 11.
Percutiens servum principis Sacerdotum amputavit auriculam ejus. P. t. 11. §. 11.
Converte gladium tuum in locum suum. M. t. 5. §. 7. P. t. 9. §. 25. S. t. 43. §. 24.
Omnes, qui acceperint gladium, gladiô peribunt. P. t. 22. §. 13.
An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plusquam duodecim legiones Angelorum. O. t. 9. §. 7. P. t. 5. §. 6.
Quotidie apud vos sedebam docens in templo. V. t. 4. §. 4.
Petrus sequebatur à longè. O. t. 4. §. 8.
JEsus tacebat. S. t. 23. §. 8.
Reus est mortis. S. t. 26. §. 3.
Nescio, quid dicis. P. t. 15. §. 14.
Iterum negavit cum juramento. P. t. 15. §. 13. S. t. 26. §. 5.
Continuò gallus cantavit. V. t. 4. §. 3.

Caput 27.

Manè factô consilium inierunt omnes principes Sacerdotum &c. P. t. 14. §. 10. § 12.
Videns Judas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset. P. t. 11. §. 11.
Pœnitentiâ ductus retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum. P. t. 15. §. 26. P. t. 17. §. 2. R. t. 12. §. 2.
Quid ad nos tu videris. O. t. 2. §. 2.
Abiens laqueô se suspendit. S. t. 33. §. 7.
Non licet eos mittere in corbonam. P. t. 14. §. 12.
Vocatus est ager ille Haceldama, hoc est, ager sanguinis. R. t. 4. §. 1. S. t. 17. §. 5.
JEsus stetit ante Præsidem. S. t. 5. §. 1.
Non respondit ei ad ullum verbum; ita ut miraretur Præses vehementer. O. t. 7. §. 5.
Nihil tibi, & justo illi. P. t. 9. §. 2.
Multa passa sum hodie per visum propter eum. P. t. 9. §. 2. S. t. 31.
Crucifigatur. P. t. 14. §. 6.
Acceptâ aquâ lavit manus coram populo. P. t. 14. §. 11.
Tunc milites Præsidis suscipientes JEsum in prætorium. M. t. 16. §. 1.
Exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei. S. t. 43. §. 11.
Arundinem in dextera ejus. P. t. 13. §. 22. R. t. 5. §. 4. S. t. 13.
Ave rex Judæorum. R. t. 6. §. 4.
Induerunt eum vestimentis ejus. P. t. 5. §. 9.
Hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus. O. t. 7. §. 3.
Cùm gustâsset, noluit bibere. S. t. 24. §. 3. T. t. 11. §. 7.
Unus à dextris, & unus à sinistris. P. t. 5. §. 7.
Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere - descendat nunc de cruce, & credimus ei. P. t. 9. §. 2.
Deus meus! ùt quid dereliquisti me. P. t. 5. §. 7. P. t. 28. §. 1. S. t. 36. §. 9. T. t. 11. §. 19. V. t. 3. §. 2.
JEsus clamans voce magnâ emisit spiritum. M. t. 23. §. 4. R. t. 7. §. 6.
Velum templi scissum est in duas partes. P. t. 24. §. 1.

Terra

Terra mota est. M. t. 23. §. 5. P. t. 24. §. 11.
Petræ scissæ sunt. O. t. 3. §. 5.
Multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. R. t. 14.
Verè Filius Dei erat iste. P. t. 9. §. 2.
Venit quidam homo dives ab Arimathæa nomine Joseph. O. t. 6. §. 4.
Accessit ad Pilatum, & petijt corpus JEsu. M. t. 2. §. 9. S. t. 5. §. 5.
Involvit illud in sindone munda. P. t. 24 §. 2.

Caput 28.

Vespere autem Sabbathi. V. t. 18. §. 2.
Terræ motus factus est magnus. P. t. 13. §. 26.
Erat aspectus ejus sicut fulgur, & vestimentum ejus sicut nix. S. t. 33. §. 9. S. t. 43. §. 20.
Præ timore ejus exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. R. t. 13. §. 4.
Avete. R. t. 13. §. 7.
Ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam: ibi me videbunt. S. t. 43. §. 16.
Pecuniam copiosam dederunt militibus, dicentes &c. P. t. 15. §. 12.
Docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis. P. t. 27. §. 2. V. t. 15. §. 13.
Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. P. t. 30. §. 2.
Videte locum, ubi positus erat Dominus. M. t. 22. §. 19.

Evangelium Secundum Marcum.

Caput 1.

Vidit cœlos apertos, & Spiritum, tanquam columbam. S. t. 36. §. 5.
Statim Spiritus expulit eum in desertum. S. t. 30. §. 4.
Discerpens eum Spiritus immundus. T. t. 5. §. 4.
Vespere factô, cùm occidisset sol, afferebant ad eum omnes malè habentes. P. t. 34. §. 2.

Caput 2.

Nudaverunt tectum. O. t. 2. §. 5. S. t. 5. §. 6. S. t. 43. §. 22.
Omnis turba veniebat ad eum, & docebat eos. S. t. 24. §. 1.
Multi publicani, & peccatores, simul discumbebant cum JEsu. P. t. 24. §. 30. S. t. 33. §. 5.

Caput 3.

Filij tonitrui. T. t. 8. §. 2.
Quæ est mater mea. P. t. 2. §. 2.

Caput 4.

Magister, non ad te pertinet, quia perimus? M. t. 19. §. 13.

Caput 5.

Occurrit de monumentis homo in spiritu immundo. M. t. 22. §. 17.
Concidens se lapidibus. P. t. 13. §. 23.
Mulier timens, ac tremens, sciens, quòd factum esset in se; venit, & procidit antè eum. T. t. 10. §. 5.

Caput 6.

Missô spiculatore præcepit afferri caput ejus in disco. O. t. 8. §. 2.
Ungebant oleô multos ægros, & sanabant. S. t. 2.
Non licet tibi habere uxorem fratris tui. P. t. 11. §. 5.
Herodias insidiabatur illi. V. t. 6. §. 2.
Herodes metuebat Joannem. P. t. 27. §. 4. T. t. 10. §. 11. n. 1.
Cumque filia Herodiadis saltâsset, & placuisset Herodi. P. t. 2. §. 5.
Pete à me, quod vis - licèt dimidium regni mei. T. t. 8. §. 3. n. 6.
Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. P. t. 19. §. 3. V. t. 18. §. 7.
Missô spiculatore, attulit caput ejus in disco. O. t. 8. §. 2.
Erat navis in medio mari. T. t. 5. §. 2.
Venit ad eos ambulans supra mare. T. t. 11. §. 19.
Percurrentes universam regionem illam, cœperunt in grabatis eos, qui se malè habebant, circumferre. Z. t. 1. §. 2.

Caput 7.

Ingressus domum neminem voluit scire; & non potuit latere. M. t. 19 §. 4.
Adducunt ei surdum, & mutum. M. t. 18. §. 9.
Deprecabantur eum, ut imponat illi manum. M. t. 4. §. 5.
Apprehendens eum de turba seorsum. O. t. 4. §. 3. O. t. 9. §. 20.
Suspiciens in cœlum, ingemuit. T. t. 11. §. 19.
Solutum est vinculum linguæ ejus. S. t. 23. §. 2.
Loquebatur rectè. S. t. 23. §. 2.

Caput 8.

Misereor super turbam. M. t. 18. §. 3.
Jam triduô sustinent me. S. t. 22. §. 2. T. t. 11. §. 18.
Quidam ex eis de longè venerunt. P. t. 24. §. 2.
Præcepit turbæ discumbere super terram. M. t. 22. §. 14. O. t. 11.
Apprehensâ manu cœci, eduxit eum extra vicum. O. t. 7. §. 9.
Video homines velut arbores ambulantes. M. t. 25. §. 4.
Vade in domum tuam. M. t. 22. §. 23.

Cœpit

Cœpit docere eos : quoniam oportet Filium hominis pati multa. P. t. 9. §. 2.
Si quis vult me sequi, deneget semetipsum. S. t. 43. §. 17.
Qui me confessus fuerit & Filius hominis confitebitur eum. P. t. 38. §. 1.

Caput 9.

Dixi Discipulis tuis, ut ejicerent illum, & non potuerunt. O. t. 2. §. 2.
Interrogavit patrem ejus : quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit? at ille ait : ab infantia. P. t. 2. §. 4.
Exi ab eo ; & amplius non introeas in eam. R. t. 6. §. 3.
In via inter se disputaverant, quis eorum major esset. R. t. 5. §. 4.
Ubi vermis eorum non moritur. P. t. 24. §. 23.
Habete in vobis sal. S. t. 10. §. 4.

Caput 10.

Offerebant illi parvulos, ut tangeret eos illos. P. t. 24. §. 2.
Sinite parvulos venire ad me : talium est enim regnum cœlorum. V. t. 4. §. 14.
Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. P. t. 3. §. 1.
Præcedebat illos JEsus, & stupebant. P. t. 5. §. 2.
Exiliens venit ad eum. V. t. 17. §. 3.

Caput 11.

Introivit Jerosolymam in templum. T. t. 3. §. 3.
Non erat tempus ficorum. P. t. 9. §. 6.
Jam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. S. t. 25.

Caput 12.

Circumdedit sepem. P. t. 35. §. 1.

Caput 13.

Vigilate, & orate : nescitis enim, quando tempus sit. M. t. 22. §. 3.

Caput 14.

Jam non bibam de hoc genimine vitis, usque &c. R. t. 13. §. 6.
Simon dormis. P. t. 13. §. 12. S. t. 43. §. 26.
Non potuisti unâ horâ vigilare mecum. T. t. 11. §. 18.
Sufficit : venit hora. O. t. 4. §. 1.
Surgite, eamus. T. t. 6. §. 4. V. t. 18. §. 5.
Ducite cautè. P. t. 15. §. 20.
Convenientia testimonia non erant. S. t. 23. §. 8.
Iterum negavit. M. t. 14. §. 1.
Cœpit flere. O. t. 9. §. 18.

Caput 15.

Tu es Rex Judæorum? S. t. 43. §. 11.
Dabant ei bibere myrrhatum vinum. V. t. 6. §. 2.
JEsus emissâ voce magnâ expiravit. M. t. 22. §. 11.
Erat parasceve, quod est ante Sabbathum. V. t. 16. §. 1.
Audacter introivit ad Pilatum, & petijt corpus JEsu. P. t. 9. §. 3.

Caput 16.

Cùm transisset Sabbathum. P. t. 27. § 4.
Emerunt aromata, ut venientes ungerent JEsum. M. t. 18. §. 10. §. 20. P. t. 29. §. 3.
Valde manè unâ Sabbathorum, veniunt ad monumentum, ortô jam sole. R. t. 13. §. 1. § 3.
Viderunt juvenem sedentem in dextris. R. t. 14.
JEsum quæritis : surrexit ; non est hîc. P. t. 9. §. 1.
Apparuit primò Mariæ Magdalenæ ; de qua ejecerat septem dæmonia. P. t. 15. §. 26.
Illa vadens nuntiavit his, qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus. M. t. 1. §. 2.
Exprobravit incredulitatem eorum. P. t. 14. §. 10. P. t. 22. §. 16.
Euntes in Mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ. O. t. 1. §. 19. P. t. 5. §. 10.
Serpentes tollent. P. t. 15. §. 23. S. t. 26. §. 3. T. t. 5. §. 3.
Sedet à dextris Dei. S. t. 36. §. 3.

Evangelium S. Lucæ.

Caput 1.

FUit in diebus Herodis regis Judææ Sacerdos quidam nomine Zacharias. N. t. 2. §. 2. R. t. 5. §. 2. S. t. 26. §. 2. V. t. 15. §. 3.
Erant justi ambo ante Deum. P. t. 2. §. 6. P. t. 18. §. 2. S. t. 7. §. 3.
Incedentes in omnibus mandatis sine querelâ. P. t. 27. §. 2. P. t. 32. §. 1.
Non erat illi filius, eò quòd esset Elizabeth sterilis. O. t. 9. §. 13.
Sorte exijt, ut incensum poneret. O. t. 7. §. 10.
Omnis multitudo populi erat orans foris horâ incensi. O. t. 6. §. 3.
Apparuit illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensi. M. t. 1. §. 1. P. t. 3. §. 1. S. t. 1. §. 3.
Zacharias turbatus est videns. T. t. 10. §. 9.
Uxor tua Elisabeth pariet tibi filium &c. N. t. 1. §. 3.
Erit gaudium tibi. P. t. 2. §. 7.
Multi in nativitate ejus gaudebunt. P. t. 24. §. 2.
Spiritu Sanctô replebitur adhuc ex utero matris suæ. S. t. 36. 3. §. 15.
Eris tacens &c. P. t. 15. §. 27. S. t. 1. §. 3. S. t. 23. §. 2.
Egressus non poterat loqui. O. t. 9. §. 14.
Missus est Angelus Gabriel à Deo. V. t. 14. §. 5.
Cui nomen erat Joseph de domo David. P. t. 24. §. 6.
Cogitabat, qualis esset ista salutatio. S. t. 19. §. 3.
Vocabis nomen ejus JEsum. N. t. 4. §. 2.
Regnabit in domo Jacob in æternum. R. t. 5. §. 1. R. t. 15. §. 1. V. t. 9. §. 4.

Quo-

Quomodo fiet istud? S. t. 43. §. 19.
Quoniam virum non cognosco. M. t. 11. §. 6.
Quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei. S. t. 7. §. 3.
Non erit impossibile apud Deum omne verbum. P. t. 25. §. 2.
Ecce ancilla Domini. P. t. 28. §. 2.
Abiit in montana cum festinatione. M. t. 2. §. 3. S. t. 36. §. 11.
Exultavit infans in utero ejus. R. t. 8. §. 9.
Magnificat anima mea Dominum. P. t. 13. §. 9. T. t. 5. §. 6.
Misericordia ejus à progenie in progenies timentibus eum. T. t. 10. §. 9.
Fecit potentiam in brachio suo. R. t. 4. §. 3.
Elisabeth impletum est tempus pariendi; & peperit filium. O. t. 7. §. 13. P. t. 33. §. 1. V. t. 16. §. 6.
Nemo est in cognatione tua, qui vocetur hôc nomine. N. t. 3. §. 15.
Postulans pugillarem, scripsit, dicens: Joannes est nomen ejus. O. t. 7. §. 9.
Posuerant omnes, qui audierant, in corde suo, dicentes &c. V. t. 4. §. 10.
Erexit cornu salutis nobis. R. t. 5. §. 4.
Ut sinè timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi. S. t. 22. §. 7. V. t. 15. §. 9.
Erat in desertis usque in diem ostensionis suæ ad Israel.

Caput 2.

In diebus illis exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. N. t. 1. §. 6. P. t. 27. §. 5.
Ascendit & Joseph in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem. P. t. 33. §. 1. P. t. 35. §. 1.
Ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. O. t. 1. §. 10. §. 20.
Peperit filium suum primogenitum. N. t. 1. §. 5. Pannis eum involvit. N. t. 1. §. 8. O. t. 1. §. 10.
Pastores erant in regione eadem vigilantes; & custodientes vigilias noctis super gregem suum. O. t. 2. §. 1. P. t. 35. §. 1. S. t. 24. §. 1. S. t. 43. §. 23.
Evangelizo vobis gaudium magnum. P. t. 11. §. 5.
Natus est vobis hodie Salvator. P. t. 11. §. 14.
Hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum. P. t. 11. §. 10. §. 14.
Gloria in altissimis Deo. S. t. 5. §. 1.
Omnes, qui audiverunt, mirati sunt; & de his, quæ dicta erant à pastoribus ad ipsos. P. t. 11. §. 2.
MARIA conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. V. t. 4. §. 10. §. 13.
Reversi sunt pastores, glorificantes, & laudantes Deum, in omnibus, quæ audierant, & viderant.
Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur Puer. P. t. 24. §. 2. §. 20. P. t. 27. §. 4.
Vocatum est nomen ejus JESUS. N. t. 4. §. 2. §. 3. §. 5.
Tulerunt illum in Jerusalem; ut sisterent eum Domino. V. t. 21. §. 1.
Omne masculinum sanctum Domino vocabitur. S. t. 3. §. 3.
Par turturum, aut duos pullos columbarum. O. t. 9. §. 20.
Homo erat in Jerusalem, cui nomen erat Simeon. O. t. 1. §. 9.
Spiritus Sanctus erat in eo. S. t. 1. §. 4.
Responsum acceperat à Spiritu Sancto, non visurum se mortem, nisi priùs videret Christum Domini. M. t. 22. §. 6.
Venit in spiritu in templum. T. t. 3. §. 8.
Accepit eum in ulnas suas. M. t. 18. §. 10. O. t. 7. §. 1. Q. t. 2. §. 3. R. t. 10. §. 1.
Nunc dimittis servum tuum Domine. M. t. 22. §. 23. §. 24. S. t. 1. §. 2.
Viderunt oculi mei salutare tuum. P. t. 28. §. 2.
Tuam ipsius animam pertransibit gladius. P. t. 5. §. 1.
Et hæc ipsâ horâ superveniens confitebatur Domino. O. t. 4. §. 1.
Post triduum invenerunt illum in templo. O. t. 1. §. 16. P. t. 24. §. 20. T. t. 3. §. 3. T. t. 11. §. 18.
In medio Doctorum, audientem illos, & interrogantem eos. V. t. 4. §. 13.
Pater tuus, & ego, dolentes quærebamus te. P. t. 2. § 2. T. t. 11. §. 15.
Quid est, quòd me quærebatis. T. t. 11. §. 15.
Descendit cum eis, & venit Nazareth. O. t. 1. §. 16.
Erat subditus illis. O. t. 1. §. 2. §. 12. §. 15. V. t. 14. §. 2.

Caput 3.

Annô quintô decimô imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontiô Pilatô Judæam &c. P. t. 34. §. 3. R. t. 5. §. 1.
Factum est Verbum Domini super Joannem. S. t. 30. §. 4. V. t. 4. §. 7.
Venit in omnem regionem Jordanis. V. t. 16. §. 1. Prædicans baptismum pœnitentiæ. P. t. 24. §. 24.
Vox clamantis in deserto. P. t. 13. §. 9.
Parate viam Domini. V. t. 15. §. 6.
Rectas facite semitas ejus. P. t. 13. §. 7.
Omnis vallis implebitur. M. t. 25. §. 2. P. t. 27. §. 3.
Erunt prava in directa, & aspera in vias planas. M. t. 5. §. 1.
Videbit omnis caro salutare Dei. S. t. 5. §. 1.
Genimina viperarum; quis ostendit vobis fugere à ventura ira. T. t. 8. §. 4. n. 1.
Patrem habemus Abraham. O. t. 7. §. 8.
Potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. M. t. 22. §. 15.
Jam securis ad radicem arborum posita est. M. t. 22. §. 1.
Interrogabant eum turbæ dicentes; quid ergo faciemus? V. t. 4. §. 3.

Qui habet duas tunicas, det non habenti. M. t. 18. §. 13. S. t. 22. §. 5.
Venerunt & publicam, & baptizarentur &c. S. t. 12. §. 8.
Purgabit aream suam. P. t. 9. §. 1.

Caput 4.

JEsus plenus Spiritu Sancto regressus est à Jordane. S. t. 30. §. 9.
Agebatur à Spiritu in desertum. V. t. 18. §. 6.
Ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis. R. t. 5. §. 4. V. t. 1. §. 2.
Recessit ab illo úsque ad tempus. M. t. 22. §. 12.
Intravit secundùm consuetudinem suam die Sabbathi in Sinagogam. Z. t. 1. §. 6.
Propter quod unxit me - dimittere confractos in remissionem. P. t. 24. §. 23.
In veritate dico vobis: multæ viduæ erant in diebus Eliæ, ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam. O. t. 1. §. 3.
Ejecerunt illum extra civitatem. P. t. 19. §. 3. V. t. 6. § 2.
Duxerunt illum usque ad supercilium montis ut præcipitarent eum. M. t. 18. §. 3. S. t. 40-41. §. 3.
Erat homo habens dæmonium immundum. M. t. 21. §. 5.
Introivit in domum Simonis. Z. t. 1. §. 7.
Rogaverant illum pro ea. O. t. 9. §. 13. S. t. 43. §. 12.
Cùm sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. O. t. 4. §. 1.
Increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant, ipsum esse Christum. M. t. 14. §. 1.

Caput 5.

Cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei. V. t. 4. §. 6.
Vidit duas naves. P. t. 24. §. 2. V. t. 17. §. 1.
Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis. P. t. 13. §. 32.
Rogavit eum, à terra reducere pusillum. S. t. 43. §. 17.
Sedens docebat de navicula turbas T. t. 11. §. 13.
Duc in altum. Z. t. 1. §. 4.
Per totam noctem laborantes nihil cepimus. V. t. 4. §. 15.
In verbo tuo laxabo rete. O. t. §. 5.
Concluserunt piscium multitudinem copiosam. P. t. 34. §. 2. S. t. 42.
Exi à me, quia homo peccator sum, Domine. S. t. 33. §. 9.
Relictis omnibus secuti sunt eum. V. t. 18. §. 2.
Ecce vir plenus leprâ. P. t. 15. §. 15. T. t. 11. §. 13.
Ecce viri portantes in lecto hominem, qui erat paralyticus. S. t. 11. §. 5.
Homo, remittuntur tibi peccata tua. M. t. 21. §. 2.
Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. M. t. 22. §. 23.
Fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. O. t. 7. §. 2. P. t. 11. §. 3. P. t. 24. §. 9. S. t. 22. §. 3.

Caput 6.

Factum est in Sabbatho secundo, cùm transiret per fata, vellebant Discipuli ejus spicas. M. t. 25. §. 1.
Quid facitis, quod non licet in Sabbathis. P. t. 14. §. 12.
Surge, & sta in medium. M. t. 18. §. 9.
Erat pernoctans in oratione Dei. O. t. 9. § 15. §. 21.
Simonem, quem cognominavit Petrum. O. t. 1. §. 7.
Descendit, & stetit in loco campestri. P. t. 27. §. 3. S. t. 43. §. 21. §. 22. V. t. 4. §. 12.
Beati pauperes. V. t. 14. §. 15.
Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cœlo. P. t. 9. §. 9.
Néque de spinis colligunt ficus. P. t. 9. §. 7.

Caput 7.

Centurionis cujusdam servus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus. S. t. 21. §. 4.
Cùm audisset de JEsu, misit ad eum Seniores Judæorum. O. t. 4. §. 1.
Ecce defunctus efferebatur. M. t. 22. §. 14. P. t. 15. §. 19. P. t. 35. §. 1.
Misericordiâ motus super eam. M. t. 18. §. 9. M. t. 22. §. 24. V. t. 16. §. 3.
Noli flere. P. t. 2. §. 8. S. t. 28. §. 2.
Tetigit loculum. P. t. 22. §. 3. P. t. 24. §. 3. T. t. 11. §. 12.
Adolescens tibi dico surge. P. t. 24. §. 3.
Qui erat mortuus, cœpit loqui. P. t. 24. §. 1.
Accepit omnes timor. P. t. 15. §. 5. S. t. 12. §. 9. T. t. 10. §. 9.
Quid existis in desertum vidêre. M. t. 25. §. 10.
Cantavimus vobis, & non saltâstis. O. t. 3. §. 4.
Rogabat illum quidam de Pharisæis, ut manducaret cum illo. Z. t. 1. §. 2.
Ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix. M. t. 1. §. 3. §. 5. M. t. 19. §. 14. N. t. 3. §. 5. O. t. 4. §. 5. P. t. 24. §. 12. T. t. 6. §. 2. T. t. 11. §. 5. V. t. 4. §. 3.
Ut cognovit. O. t. 4. §. 1. O. t. 6 §. 4. P. t. 24. §. 25. §. 26. S. t. 5. §. 1. §. 5. S. t. 26. §. 2.
Stans retro secùs pedes ejus. M. t. 19. §. 16. P. t. 14. §. 1. P. t. 24. §. 31. R. t. 6. §. 2. S. t. 3. §. 3. V. t. 15. §. 9.
Lacrymis cœpit rigare pedes ejus. M. t. 1. §. 3. §. 5. M. t. 19. §. 14. O. t. 7. §. 8. §. 11. P. t. 13. §. 20. P. t. 15. §. 11. P. t. 24. §. 5. §. 27. S. t. 3. §. 3. V. t. 15. §. 9.

Capillis capitis sui tergebat. M. t. 19. §. 9.
Osculabatur pedes ejus. M. t. 19. §. 16. O. t 1. §. 3. O. t. 10. §. 1.
Et unguentò ungebat. M. t. 18. §. 10. S. t. 25. V. t. 16. §. 7.
Videns Pharisæus - ait intrà se &c. P. t. 19. §. 3.
Hic si esset Propheta, sciret &c. O. t. 2. §. 1. §. 6.
Simon, habeo tibi aliquid dicere. Z. t. 1. §. 5.
Vides hanc mulierem? P. t. 24. §. 6. S. t. 26. §. 2.
Ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. O. t. 7. §. 12.
Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm. P. t. 24. §. 6. § 24. P. t. 39. §. 5.
Fides tua te salvam fecit. P. t. 24. §. 24. S. t. 3. §. 3.
Vade in pace. P. t. 12. §. 2. P. t. 24. §. 26. R. t. 6. § 2.

Caput 8.

Maria, quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant. M. t. 1. §. 3.
Ministrabant ei de facultatibus suis. O. t. 7. §. 9. S. t. 3. §. 3.
Exiit, qui seminat seminare semen suum. P. t. 33. §. 2.
Dum seminat, aliud cecidit secus viam. P. t. 28. § 2. V. t. 4. §. 10.
Secus viam, & conculcatum est. P. t. 16. §. 2. S. t. 30. §. 3. S. t. 43. §. 9.
Aliud cecidit super petram. P. t. 28. §. 1.
Cecidit, cecidit, cecidit. M. t. 22. §. 1.
In bonam terram; ortum fecit fructum centuplum. O. t. 7. §. 1.
Hæc dicens clamabat. V. t. 4. §. 12.
Qui habet aures audiendi, audiat. V. t. 4. § 8.
Semen est verbum Dei. V. t. 4. §. 3.
Quod autem in bonam terram &c. V. t. 4. §. 14.
Navigantibus illis obdormivit. S. t. 36. §. 1.
Præceptor, perimus. P. t. 13. §. 32.
Increpavit ventum, & tempestatem aquæ, & cessavit. S. t. 43. §. 18.
Neque in domibus manebit, sed in monumentis. P. t. 13. §. 30.
Quod tibi nomen? legio. P. t. 15. §. 13.
Erat ibi grex porcorum multorum pascentium in monte. P. t. 13. §. 4.
Jairus; & ipse princeps synagogæ erat. S. t. 12. §. 9.
Mulier quædam erat in fluxu sanguinis. M. t. 19. §. 10.
Tetigit fimbriam vestimenti ejus. P. t. 5. §. 1.
Non permisit secum intrare quemquam, nisi Petrum, & Jacobum, & Joannem; & patrem, & matrem, puella. V. t. 15. §. 12.
Deridebant eum. P. t. 38. §. 1.
Jussit illi dari manducare. P. t. 25. §. 17.

Caput 9.

Nihil tuleritis in via; neque virgam, neque peram &c. P. t. 11. §. 5. S. t. 22. §. 8. S. t. 43. §. 18.
Vos quam me esse dicetis. R. t. 8. §. 5.
Si quis vult post me venire. S. t. 18. §. 2. V. t. 18.
Tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. P. t. 9. §. 6. T. t. 11. §. 1.
Factum est post hæc verba ferè dies octo. S. t. 23. §. 4.
Facta est, dum oraret, species vultûs ejus altera. O. t. 9. §. 8.
Dicebant excessum ejus. M. t. 22. §. 17. P. t. 5. §. 3. §. 7.
Petrus, & qui cum illo erant, gravati erant somno. M. t. 22. § 24. V. t. 16. §. 1.
Facta est nubes, & obumbravit eos. V. t. 1. §. 1.
Hic est Filius meus dilectus. P. t 9. §. 13.
Factum est, dum complerentur dies assumptionis ejus. T. t. 11. §. 27.
Domine, vis, dicimus, ut ignis descendat de cœlo. N. t. 3. §. 5.
Sequar te, quocúnque jeris. O. t. 7. §. 6.
Sine, ut mortui sepeliant mortuos suos. P. t. 2. §. 2.
Permitte mihi primùm renuntiare his, quæ domi sunt. M. t. 22. §. 3. P. t. 24. §. 2.
Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens, aptus est regno Dei. P. t. 24. §. 2. P. t. 32. §. 3. S. t. 5. §. 3.

Caput 10.

Misit in omnem civitatem, & locum, quò erat ipse venturus. P. t. 15. §. 5. T. t. 10. §. 5.
Messis multa. M. t. 5. §. 3.
Mitto vos sicut agnos inter lupos. O. t. 1. §. 8.
Neminem per viam salutaveritis. O. t. 4. §. 3. P. t. 27. §. 4. Z. t. 1. §. 2.
Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem. P. t. 15. §. 19. S. t. 40. § 8.
Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo. O. t. 7. §. 5. S. t. 12. §. 8.
Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho. P. t. 11. §. 11. P. t. 16. §. 2. S. t. 30. §. 7. S. t. 40. §. 3. T. t. 8. §. 5.
Incidit in latrones. P. t. 13. §. 1. P. t. 14. §. 1.
Despoliaverunt eum. O. t. 4. §. 8. P. t. 13. §. 14.
Alligavit vulnera ejus. T. t. 10. §. 5.
Infundens oleum, & vinum. M. t. 5. §. 3. M. t. 19. §. 1. §. 16. P. t. 24. §. 9. S. t. 43. §. 20.
Imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum; & curam ejus egit. S. t. 30. §. 6.
Sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius. O. t. 7. §. 12. V. t. 16. §. 9.
Domine, non est tibi curæ; quòd soror mea reliquit me solam ministrare. P. t. 24. §. 6. V. t. 4. §. 8.

Unum est necessarium. R. t. 5. §. 1.
Maria optimam partem elegit. V. t. 16. §. 7.

Caput 11.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. P. t. 1.
Quis vestrûm habebit amicum, & ibit ad illum mediâ nocte &c. O. t. 7. §. 8. O. t. 9. §. 5. §. 28.
Amice: commoda mihi tres panes. P. t. 27. §. 5. V. t. 15. §. 12. V. t. 18. §. 5.
Amicus venit de via ad me. R. t. 2. §. 1.
Non habeo, quod ponam ante illum. T. t. 8. §. 3. n. 4.
Pueri mei mecum sunt in cubili. P. t. 2. §. 7.
Non possum surgere, & dare tibi. O. t. 9. §. 18.
Petite & dabitur vobis. O. t. 7. §. 10. O. t. 9. §. 13. §. 21. V. t. 15. §. 12.
Quærite, & invenietis. O. t. 7. §. 10. O. t. 9. §. 20.
Quis ex vobis patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? O. t. 9. §. 11.
Erat Jesus ejiciens dæmonium; & illud erat mutum. P. t. 13. §. 11. §. 26. P. t. 15. §. 23. S. t. 33. §. 6.
Tentantes signum de cœlo quærebant ab eo. M. t. 22. §. 10.
Si in digito Dei ejicio dæmonia. S. t. 36. §. 1. §. 7.
Profectò pervenit in vos regnum Dei. R. t. 5. §. 1.
Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. S. t. 43. §. 23.
Qui non est mecum, contra me est. T. t. 1.
Beatus venter, qui te portavit. P. t. 9. §. 2. P. t. 38. §. 1. S. t. 24. §. 1.
Quin imò beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. V. t. 15. §. 3.
Regina Austri surget in Judicio cum viris generationis hujus, & condemnabit illos. V. t. 4. §. 5.
Quod superest, date eleemosynam. M. t. 18. §. 11. §. 13.
Magister hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

Caput 12.

Dico vobis amicis meis: nè terre amini ab his, qui occidunt corpus &c. M. t. 9. §. 2.
Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. O. t. 1. §. 5.
Qui in Spiritum sanctum blasphemaverit, non remittetur ei. P. t. 38. §. 1.
Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit. M. t. 22. §. 2.
Cogitabat intrà se dicens: quid faciam? quia non habeo, quò congregem fructus meos. M. t. 18. §. 6. §. 7. S. t. 29. §. 2. S. t. 42. T. t. 8. §. 3. n. 5.
Anima, habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce &c. M. t. 22. §. 5. P. t. 13. §. 24. T. t. 8. §. 3. n. 6.
Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te &c. M. t. 18. §. 7. M. t. 22. §. 3. §. 29. P. t. 13. §. 3. S. t. 10. §. 9. T. t. 8. §. 6.
Nolite solliciti esse animæ vestræ, quid manducetis. O. t. 14. §. 2.
Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut unum ex istis. V. t. 1. §. 1.
Nolite timere pusillus grex. M. t. 5. §. 3. P. t. 9. §. 17. T. t. 8. §. 3.
Sint lumbi vestri præcincti. M. t. 18. §. 1. M. t. 22. §. 4. §. 7. P. t. 9. §. 1. T. t. 10. §. 12. V. t. 16. §. 8.
Lucernæ ardentes in manibus vestris. O. t. 7. §. 1. §. 8. R. t. 1. §. 1. T. t. 10. §. 12. V. t. 15. §. 5.
Similes hominibus expectantibus dominum suum. M. t. 22. §. 24. S. t. 22. §. 4. S. t. 33. §. 10.
Si venerit in secunda vigilia. M. t. 22. §. 19. V. t. 15. §. 2. V. t. 11.
Quem constituit Dominus super familiam suam. P. t. 1. §. 10. S. t. 43. §. 11.
Ut det illis in tempore tritici mensuram. V. t. 4. §. 1.
Beati servi illi, quos, cùm venerit, invenerit vigilantes. M. t. 22. §. 7.
Si sciret paterfamilias, quâ horâ fur veniret, vigilaret utique. M. t. 22. §. 6.
Non sineret eam perfodi. M. t. 22. §. 29.
Vapulabit multis. V. t. 18. §. 5.
Ignem veni mittere in terram; & quid volo, nisi ut accendatur. P. t. 19. §. 1. P. t. 32. §. 1. S. t. 36. §. 1. §. 4. §. 8. Z. t. 1. §. 6.
Baptismô habeo baptizari. P. t. 5. §. 2.
Cùm videritis nubem orientem ab occasu statim dicitis: nimbus venit; & ità fit. N. t. 1. §. 2.

Caput 13.

Ecce anni tres sunt, ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac. M. t. 19. §. 7. S. t. 5. §. 1.
Succide ergo illam: ùt quid etiam terram occupat. P. t. 22. §. 2. P. t. 24. §. 21. S. t. 26. §. 2.
Mulier - erat inclinata; nec omnio poterat sursum respicere. S. t. 29. §. 2. T. t. 8. §. 4. n. 1.
Venient ab oriente, & occidente &c. S. t. 15. §. 1. T. t. 11. §. 2.

Caput 14.

Homo quidam hydropicus erat ante illum. M. t. 18. §. 9.
Non discumbas in primo loco: nè fortè honoratior te sit invitatus ab illo. O. t. 7. §. 13.
Homo quidam fecit cœnam magnam. M. t. 18. §. 3.
Misit servum suum horâ cœnæ dicere invitatis, ut venirent. M. t. 25. §. 11. P. t. 24. §. 30. S. t. 5. §. 1.
Parata sunt omnia. P. t. 28. §. 2.
Cœperunt simul omnes excusare. T. t. 8. §. 9. n. 1.
Villam emi; & necesse habeo exire, & videre illam. M. t. 25. §. 3. §. 12. P. t. 36. §. 4. T. t. 8. §. 3. n. 8. §. 9. n. 1.

Juga

Juga bonum emi quinque. P. t. 13. §. 5.
Uxorem duxi, & ideo non possum venire. T. t. 8. §. 9. n. 1.
Pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos, introduc huc. P. t. 11. §. 10.
Si quis venit ad me, & non odit patrem suum non potest meus esse discipulus. P. t. 2. §. 2.
Qui ex vobis volens, turrim ædificare, non priùs sedens computat sumptus &c. P. t. 11. §. 1. P. t. 36. §. 3.
Nè, posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere; omnes, qui vident, incipiant illudere ei. V. t. 4. §. 10.
Legationem mittens, rogat ea, quæ pacis sunt. O. t. 9. §. 8.
Bonum est sal. R. t. 8. §. 10.

Caput 15.

Erant appropinquantes ei publicani, & peccatores. M. t. 19. §. 10.
Hic Murmurabant Pharisæi. M. t. 21. §. 5.
Hic peccatores recipit. M. t. 19 §. 6. O. t. 2. §. 6.
Quis ex vobis homo, qui habet centum oves &c. S. t. 18. §. 2.
Nónne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat. P. t. 11. §. 14. S. t. 12. §. 9. S. t. 30. §. 6.
Cùm invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens. P. t. 13. §. 1. P. t. 24. §. 6. §. 11. R. t. 24. §. 2.
Ità gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente. P. t. 24. §. 3. §. 7.
Quæ mulier habens Drachmas decem &c. P. t. 13. §. 9.
Congratulamini mihi: quia inveni drachmam. S. t. 5. §. 1.
Ità, dico, gaudium erit coram angelis Dei. P. t. 24. §. 10. S. t. 5. §. 4.
Homo quidam habuit duos filios. P. t 2. §. 8.
Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. P. t. 13. §. 3. R. t. 1. §. 1. T. t. 8. § 3. V. t. 18. §. 9.
Peregrè profectus est in regionem longinquam. M. t. 13. §. 4. P. t. 2. §. 8. P. t. 15. §. 5. R. t. 2. §. 1.
Facta est fames valida in regione illa: & ipse cœpit egere. O. t. 2. §. 3. P. t. 11. §. 11. P. t. 27. §. 5. S. t. 33. §. 4.
Abiit, & adhæsit uni civium regionis illius. P. t. 11. §. 11.
Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. P. t. 13. §. 11. T. t. 8. §. 3.
In se reversus. P. t. 13. §. 4. P. t. 24. §. 7. §. 17.
Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus. P. t. 15. §. 11. S. t. 33. §. 5.
Surgam, & ibo ad patrem meum. P. t. 8. §. 3. P. t. 13. §. 1. P. t. 24. §. 16. §. 18. S. t. 22. §. 4.
Dicam ei: pater, peccavi in cœlum, & coram te. P. t. 13. §. 8. §. 32. P. t. 30. §. 1. T. t. 8. §. 9. n. 2.
Surgens venit ad patrem suum. P. t. 24. §. 18.
Vidit illum pater ipsius. P. t. 8. §. 3.
Citò proferte stolam primam. M. t. 19. §. 8. P. t. 24. §. 6.
Date annulum in manum ejus. N. t. 2 §. 3. O. t. 7. §. 1. P. t. 24. §. 6. §. 24. S. t. 36. §. 1.
Calceamenta in pedes ejus. M. t. 24. §. 1. P. t. 24. §. 30.
Manducemus, & epulemur. P. t. 24 §. 4. S. t. 5. §. 1.
Erat filius ejus senior in agro. T. t. 11. §. 5.
Ecce tot annis servio tibi. P. t. 24. §. 6.
Nunquam dedisti mihi hædum. O. t. 9. §. 11. P. t. 28. §. 2. S. t. 28. §. 2.
Postquam filius tuus, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus &c. O. t. 2. §. 6.
Fili, tu semper mecum es. M. t. 5. §. 3. M. t. 19. §. 5.
Epulari, & gaudere, oportebat: quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus est. P. t. 24. §. 1.

Caput 16.

Homo quidam erat dives. M. t. 18. §. 12. N. t. 3. §. 6. P. t. 15. §. 17.
Quid hoc audio de te. P. t. 30. §. 1. S. t. 43. §. 24.
Redde rationem villicationis tuæ. O. t. 2. §. 1.
Jam non poteris villicare. P. t. 24. §. 23.
Quid faciam: quia dominus meus aufert à me villicationem. M. t. 22. §. 4. P. t. 24. §. 22.
Fodere non valeo. P. t. 24. §. 23.
Mendicare erubesco. O. t. 9. §. 24.
Centum cados olei. M. t. 18. §. 2.
Sede citò: & scribe quinquaginta. P. t. 24. §. 1.
Laudavit dominus villicum iniquitatis: quia prudenter fecisset. M. t. 18. §. 6. P. t. 36. §. 3.
Filii hujus sæculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. P. t. 3. §. 6. T. t. 8 § 6.
Nemo servus potest duobus dominis servire. S. t. 22. §. 7.
Homo quidam erat dives; qui induebatur purpurâ, & byssô. M. t. 24. §. 1. S. t. 43. §. 20. T. t. 8. §. 3. n. 4. V. t. 7. §. 1. §. 2.
Epulabatur quotidie splendidè. P. t. 34. §. 3. S. t. 33. §. 3.
Erat quidam mendicus nomine Lazarus. M. t. 18. §. 11. N. t. 3. §. 6. P. t. 9. §. 3. S. t. 5. §. 5.
Jacebat ad januam ejus ulceribus plenus. M. t. 18. §. 9. §. 11.
Factum est, ut moreretur mendicus. P. t. 11. §. 2.
Et portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. M. t. 18. §. 17. P. t. 9. §. 2. P. t. 39. §. 5. R. t. 9. §. 1.
Elevans oculos suos, cùm esset in tormentis. T. t. 11. §. 13.
Vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu ejus. O. t. 7. §. 9. S. t. 43. §. 9.
Pater Abraham, miserere mei. O. t. 9. §. 24. P. t. 15. §. 12. P. t. 24. §. 23.
Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui

in aquam, ut refrigeret linguam meam. M. t. 22. §. 10. O. t. 7. §. 8. P. t. 11, §. 11. P. t. 22. §. 14. P. t. 24. §. 24. S. t. 5. §. 4. S. t. 36. §. 3. T. t. 8. §. 3. §. 4. n. 2.

Fili, recordare, quia recepisti bona in vita tua. P. t. 34. § 3. P. t. 39. §. 5. T. t. 8. §. 3. n. 5.

Rogo ergo te Pater, ut mittas eum in domum patris mei. P. t. 14. §. 12. S. t. 24. §. 3.

Habent Moysen, & Prophetas - neque si qui ex mortuis resurrexerint, credent. M. t. 22. §. 32. S. t. 14. §. 5.

Caput 17.

Transibat per mediam Samariam, & Galilæam. S. t. 29. §. 1.

Occurrerunt ei decem viri leprosi. O. t. 4. §. 1.

Levaverunt vocem. O. t. 9. §. 20.

Ostendite vos Sacerdotibus. M. t. 21. §. 2. S. t. 25.

Non est inventus, qui rediret, & daret gloriam Deo; nisi hic alienigena. P. t. 38. §. 1.

Regnum Dei intrà vos est. M. t. 25. § 11. R. t. 5. §. 3.

Duæ erunt molentes in unum: una assumetur, & altera relinquetur. M. t. 11. §. 3.

Caput 18.

Oportet semper orare. V. t. 16 § 5.

Vidua quædam erat in civitate illa &c. V. t. 10. §. 2.

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent. O. t. 9. §. 1. §. 2. T. t. 3. §. 7.

Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum. O. t. 2. §. 2. P. t. 14. §. 11. P. t. 18. §. 3.

Jejuno bis in Sabbatho. P. t. 27. §. 2. S. t. 5. §. 5.

Quid faciens vitam æternam possidebo. S. t. 12. §. 8

Tertiâ die resurget. P. t. 5. §. 3.

Cùm appropinquaret Jericho. M. t. 25. § 4. T. t. 8. §. 6.

Cæcus quidam sedebat secus viam. P. t. 13. §. 2. P. t. 19 § 3

Dixerunt, quòd JEsus Nazarenus transiret. O. t. 4. §. 1.

Qui præibant, increpabant eum, ut taceret. P. t. 11. §. 11. P. t. 38. §. 1.

Ipse verò multò magis clamabat. O. t. 9 §. 12, R. t. 11.

Qui tibi vis faciam. P. t. 27. §. 5. V. t. 18. §. 6.

Caput 19.

Zachæus - & ipse dives. P. t. 11. §. 5.

Quærebat videre JEsum. M. t. 2. §. 3. S. t. 26. §. 6.

Staturâ pusillus erat. P. t. 3. §. 2.

Præcurrens ascendit in arborem sycomorum. O. t. 9. §. 23. P. t. 18. §. 3.

Festinans descende. P. t. 24. §. 7.

In domo tua oportet me manere. M. t. 19. §. 6.

Excepit illum gaudens. P. t. 24. §. 9.

Reddo quadruplum. R. t. 12. §. 2.

Nolumus hunc regnare super nos. P. t. 14 §. 6.

Cum usuris utique exegissem illam. V. t. 4. §. 1.

Solventibus illis pullum dixerunt domini ejus ad illos: quid solvitis pullum. P. t. 13. §. 5.

Videns civitatem flevit super illam. M. t. 19. §. 5. P. t. 13. §. 20. P. t. 22. §. 8. S. t. 43. §. 10.

Si cognovisses & tu. p. t. 13. §. 20. §. 24.

Caput 20.

Deum Abraham, & Deum Isaac, & Deum Jacob. V. t. 15. §. 12.

Caput 21.

Vidit quandam viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. S. t. 3. §. 3.

Omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei. S. t. 3. §. 3.

Non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur. T. t. 3. §. 6.

Cùm audieritis prœlia, & seditiones. P. t. 22. §. 17.

Dabo vobis os, & sapientiam. S. t. 10. §. 6.

Væ prægnantibus, & nutrientibus, in illis diebus. P. t. 33. §. 1.

Erunt signa in sole, & lunâ, & stellis. P. t. 15. §. 14.

Arescentibus hominibus præ timore. P. t. 13. §. 12.

Virtutes cœlorum movebuntur. S. t. 43. §. 26.

His fieri incipientibus, respicite & levate capita vestra &c. P. t. 24. §. 20. S. t. 33. §. 2. T. t. 11. § 18.

Caput 22.

Ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum. M. t. 22. §. 6.

Ex hoc non manducato illud, donec impleatur in regno Dei. R. t. 5. §. 1.

Similiter & calicem, postquam cœnavit. P. t. 5. §. 2.

Facta est & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. S. t. 41. §. 21.

Qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. P. t. 31. §. 3.

Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. O. t. 8. §. 2.

Sathanas expetivit vos, ut cribraret, sicut triticum. P. t. 9. §. 15. S. t. 43. §. 2.

Tu aliquando conversus confirma fratres tuos. P. t. 24. §. 30. S. t. 43. §. 10. §. 16.

Orate, ut non intretis in tentationem. T. t. 5. §. 3.

Avulsus est ab eis, quantùm jactus est lapidis. M. t. 19. §. 14. Z. t. 1. §. 7.

Positis genibus orabat. T. t. 11. §. 30.

Apparuit illi angelus de cœlo confortans eum. O. t. 1. §. 3.

Factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. P. t. 5. §. 2. T. t. 14. §. 4.

Osculô Filium hominis tradis. M. t. 5. §. 7.

Petrus sequebatur à longè. T. t. 6. §. 1.

Homo,

Homo, non sum. P. t. 13. §. 17.
Velaverunt eum. V. t. 6. §. 2.
Conversus Dominus respexit Petrum. M. t. 18. §. 9. O. t. 9. § 18.
Egressus foras Petrus flevit amarè. O. t. 4. §. 4.

Caput 23.

Commovet populum. V. t. 4. §. 3.
Herodes interrogabat eum multis sermonibus: at ipse nihil illi respondit. S. t. 12. §. 6.
Facti sunt amici Herodes, & Pilatus, in ipsa die. P. t. 12. §. 3.
Nolite flere super me; sed super vos ipsas flete. M. t. 23. §. 2. §. 3. P. t. 5. §. 12. T. t. 13. §. 3. V. t. 19. §. 2.
Crucifixerunt eum. P. t. 15. §. 14.
Illudebant ei, acetum offerentes. T. t. 2. §. 2.
Pater, dimitte illis: non enim sciunt, quid faciunt. P. t. 13. §. 2. P. t. 14. §. 10.
Unus de his, qui pendebant, latronibus, blasphemabat eum. P. t. 9. §. 16. P. t. 24. §. 12.
Neque tu times Deum, quòd in eadem damnatione es. O. t. 3. §. 6. T. t. 10. §. 5. §. 9. Z. t. 1. §. 2.
Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. M. t. 18. §. 5. M. t. 19. §. 14. O. t. 4. §. 1. O. t. 9. § 5. P. t. 9. §. 2. S. t. 33. §. 8. T. t. 8. §. 3. n. 10. V. t. 21. §. 2.
Amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso. P. t. 24. §. 20. §. 22. P. t. 30. §. 1. S. t. 36. §. 11.
Obscuratus est sol. M. t. 23. §. 5. P. t. 5. §. 11. S. t. 43. §. 4.
Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. M. t. 22. §. 23. P. t. 5. §. 9. T. t. 11. §. 3. §. 9. V. t. 3. §. 2.
Ecce vir nomine Joseph - accessit ad Pilatum &c. S. t. 17. §. 4.

Caput 24.

Venerunt ad monumentum portantes, quæ paraverant, aromata. R. t. 7. §. 1.
Invenerunt lapidem revolutum à monumento. S. t. 33. §. 11.
Quid quæritis viventem cum mortuis. Z. t. 2. §. 3.
Regressæ à monumento nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus. M. t. 1. §. 4.
Erat autem Maria Magdalene, & Joanna, & Maria Jacobi. P. t. 24. §. 6.
Petrus surgens cucurrit ad monumentum. O. t. 4. §. 4.
Appropinquans ibat cum illis. S. t. 43. §. 23.
Qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes. O. t. 2. §. 4. S. t. 19. §. 2. T. t. 11. §. 18.
Potens in opere & sermone. O. t. 7. §. 5.
O stulti, & tardi corde ad credendum. P. t. 24. §. 21.
Finxit se longiùs ire. T. t. 11. §. 22.
Mane nobiscum, quoniam advesperascit. M. t. 22. §. 11.
Surgentes eâdem horâ regressi sunt in Jerusalem. S. t. 34. §. 4.
Surrexit Dominus verè. P. t. 24. §. 1. §. 6.
Narrabant - quomodo cognoverunt eum in fractione panis. P. t. 5. §. 4. P. t. 9. §. 2.
Obtulerunt partem piscis assi, & favum mellis. P. t. 9. §. 20. R. t. 13. §. 1. V. t. 16. §. 7.
Sumens reliquias, dedit eis. P. t. 5. § 13.
Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto. S. t. 36. §. 9.
Regressi sunt in Jerusalem cum gaudio magno. T. t. 13. §. 2.

Evangelium S. Joannis.

IN principio erat Verbum. S. t. 18. §. 2.
Lux in tenebris lucet. P. t. 13. §. 13. R. t. 1. §. 1.
Vita erat lux hominum. P. t. 24. §. 7.
Cui nomen erat Joannes. O. t. 6. §. 5.
Hic venit in testimonium. S. t. 5. §. 5.
Neque ex voluntate carnis. V. t. 22. §. 3.
Tu quis es. S. t. 12. §. 6.
Dirigite viam Domini. P. t. 27. §. 9.
Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum Mundi. M. t. 5. § 3. § 5. M. t. 21. §. 1. P. t. 9. §. 12. P. t. 15. §. 16. S. t. 18. §. 2. S. t. 43. §. 11. §. 16.
Hic est, qui baptizat in Spiritu sancto. S. t. 36. §. 1.
Magister, ubi habitas. S. t. 30. §. 4.
Venite, & videte. O. t. 10. §. 1.
Hora erat quasi decima. V. t. 4. §. 6.
Invenit hic primùm fratrem suum Simonem. Z. t. 1. §. 4.
Dicit JEsus, sequere me. S. t. 18. §. 2.
Erat Philippus à Bethsaida civitate Andreæ, & Petri. S. t. 33. §. 5.
Cùm esses sub ficu, vidi te. M. t. 18. §. 9.
Rabbi, tu es Filius Dei. P. t. 9. §. 2.
Tu es Rex Israel. R. t. 15. §. 1.

Caput 2.

Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. V. t. 16. §. 1.
Vocatus est & JEsus ad nuptias. M. t. 11. §. 4. N. t. 6.
Deficiente vinô. M. t. 15. §. 12. S. t. 28. §. 2. §. 3. §. 4.
Vinum non habent. O. t. 9. §. 24.
Quid mihi, & tibi, est mulier. O. t. 9. §. 13. P. t. 2. §. 2. P. t. 5. §. 5.
Nondum venit hora mea. P. t. 5. §. 5.
Quodcúnque dixerit vobis facite. P. t. 27. §. 2.
Erant ibi lapideæ hydriæ sex positæ. P. t. 34. §. 7. R. t. 6. §. 1.
Capientes singulæ metretas binas, vel ternas. T. t. 2. §. 2.
Implete hydrias aquâ. O. t. 7. §. 6. P. t. 27. §. 3. R. t. 10. §. 1.
Ut gustavit aquam vinum factam. P. t. 24. §. 1. R. t. 14.

Ser-

Servâsti bonum vinum usque adhuc. P. t. 9. §. 2. §. 7.
Invenit in templo vendentes boves &c. T. t. 10. §. 12.
Numularios sedentes. P. t. 14. §. 7.
Cùm feciſſet quasi flagellum. R. t. 6. §. 2. S. t. 43. §. 2. T. t. 3. §. 9 Z. t. 2.
Auferte ista hinc. P. t. 11. §. 10. R. t. 6. §. 2.

Caput 3.

Venit ad JEsum nocte. M. t. 19. §. 6.
Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. S. t. 36. §. 11.
Nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire. M. t. 22. §. 23.
Spiritus, ubi vult, spirat. S. t. 36. §. 3.
Nemo ascendit in cœlum, nisi Filius hominis, qui in cœlo est. P. t 5. §. 4.
Non misit Deus Filium suum in Mundum, ut judicet Mundum; sed ut salvetur Mundus per ipsum. P. t. 28. §. 2.
Dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. T. t. 8. §. 3. n. 4.
Omnis, qui malè agit, odit lucem. P. t. 13. §. 13.
Amicus sponsi, qui stat, & audit eum. V. t. 4. §. 3.

Caput 4.

Venit in civitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar. R. t. 9. §. 1.
JEsus fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. M. t. 19. §. 7. §. 16. P. t. 14. §. 6. P. t. 24 §. 11. R. t. 2. §. 3. S. t. 12. §. 9. T. t. 8. §. 3. n. 5. T. t. 8. § 2. Z. t. 1. §. 2.
Erat hora quasi sexta. M. t. 14. §. 1.
Venit mulier de Samaria haurire aquam. P. t. 11. §. 6.
Da mihi bibere. P. t. 5. §. 7. P. t. 24. §. 5. S. t. 5. §. 1.
Si scires donum Dei. S. t. 36. §. 1.
Dedisset tibi aquam vivam. O. t. 9. §. 10. S. t. 36. §. 4.
Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum. V. t. 19. §. 2.
Da mihi hanc aquam, ut non sitiam. M. t. 5. §. 3. P. t. 39. 5. T. t. 8. §. 8. n. 2.
Voca virum tuum. R. t. 1. §. 1.
Bene dixisti, quia non habeo virum &c. V. t. 6. §. 2.
Domine video, quia Propheta es tu, O. t. 7. §. 6.
Reliquit hydriam suam mulier. O. t. 4. §. 4. P. t. 24. §. 20. Z. t. 1. §. 2.
Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis. P. t. 24. §. 3. §. 5.
Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me. P. t. 24. §. 5.
Videte regiones; quia albæ sunt jam ad messem. M. t. 22. §. 1. S. t. 15. §. 1.
Qui metit, mercedem accipit. M. t. 18. §. 8.
Multi crediderunt in eum Samaritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis. V. t. 4. §. 13.
Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. P. t. 34. §. 2. R. t. 1. §. 1.
Descende, priusquam moriatur filius meus. P. t. 24. §. 23.
Eò descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius ejus viveret. O. t. 2. §. 5. S. t. 21. §. 2.
Interrogabat horam ab eis, in qua meliùs habuerit. Z. t. 1. §. 2.
Heri horâ septimâ reliquit eum febris. P. t. 15. §. 26. R. t. 2. §. 2.

Caput 5.

Erat festus dies Judæorum. P. t. 24. §. 4. §. 9. S. t. 28. § 3.
Jacebat multitudo magna languentium - expectantium aquæ motum. S. t. 33. §. 8.
Angelus Domini descendebat secundùm tempus in piscinam. O. t. 4. §. 1. S. t. 43. §. 9.
Qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, à quacunque detinebatur infirmitate. P. t. 24. §. 20. P. t. 28. §. 1.
Erat quidam homo ibi, triginta, & octo, annos habens in infirmitate sua. P. t. 9. §. 9. P. t. 15. §. 17. S. t. 15. §. 6. S. t. 33. §. 10. V. t. 16. §. 17.
Hunc cùm vidisset JEsus jacentem. P. t. 9. §. 2.
Vis sanus fieri. O. t. 9. §. 5. P. t. 24. §. 31. S. t. 22. §. 8.
Hominem non habeo. M. t. 18. §. 3. P. t. 11. §. 11. S. t. 33. §. 4.
Tolle grabatum tuum, & ambula. M. t. 21. §. 3. O. t. 4. §. 3. O. t. 14. §. 4.
Et ambulabat. P. t. 24. §. 25.
Sabbathum est: non licet tibi tollere grabatum tuum. P. t. 19. §. 3.
Quis est ille homo, qui dixit tibi: tolle grabatum tuum, & ambula. O. t. 2. §. 6.
Ecce sanus factus es: jam noli peccare. P. t. 22. §. 8.
Nuntiavit Judæis, quia JEsus esset, qui fecit eum sanum. N. t. 4. §. 4.
Quæcúnque ille fecerit, hæc & Filius similiter facit. N. t. 5. §. 1.

Caput 6.

Abiit JEsus trans mare Galilææ. P. t. 9. §. 19. T. t. 11. §. 4.
Sequebatur eum multitudo magna. S. t. 18. §. 2.
Erat proximum Pascha. P. t. 24. §. 1.
Cùm sublevâsset oculos JEsus, & vidisset, quia multitudo maxima venit ad eum. M. t. 18. §. 9.
Unde omemus panes, ut manducent hi? P. t. 11. §. 13.
Ducentorum denariorum panes non sufficiunt. S. t. 43. §. 18.
Est puer unus hic, qui habet quínque panes hordeaceos. P. t. 11. §. 11. V. t. 21. §. 1.
Facite homines discumbere. P. t. 35. §. 7.

Acce-

Accepit JEsus panes; & cùm gratias egisset, distribuit. T. t. 2. §. 2.
Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum. P. t. 27. §. 3. S. t. 22. §. 4. T. t. 11. §. 20.
Vident JEsum ambulantem supra mare, & proximum navi fieri; timuerunt. T. t. 11. §. 19.
Numquid & vos vultis abire. S. t. 22. §. 8.
Ex vobis unus diabolus est. O. t. 3. §. 5. P. t. 13. §. 11.

Caput 7.

Erat in proximo dies festus Judæorum, Scenopegia. T. t. 8. §. 1.
Ego non ascendo ad diem festum istum. P. t. 5. §. 3.
Ubi est ille? N. t. 4. §. 6.
Quomodo hic literas scit, cùm non didicerit. O. t. 2. §. 6.
Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrùm ex Deo sit &c. P. t. 27. §. 5. S. t. 12. §. 3.
Adhuc modicum tempus vobiscum sum. O. t. 4. §. 2. P. t. 24. §. 20.
Quæretis me, & non invenietis. P. t. 24. §. 21.
In novissimo die magno festivitatis stabat JEsus, & clamabat. O. t. 4. §. 2.
Si quis sitit, veniat ad me. S. t. 22. §. 8.
Qui credit in me - flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. S. t. 36. §. 11.

Caput 8.

JEsus perrexit in montem oliveti. M. t. 19. §. 1. S. t. 43. §. 10.
Adducunt mulierem in adulterio deprehensam. P. t. 11. §. 11.
JEsus inclinans se deorsum digitô scribebat in terra. P. t. 13. §. 16. P. t. 16. §. 2. P. t. 24. §. 23. S. t. 43. §. 10.
Unus post unum exibant incipiens à senioribus. S. t. 15. §. 2.
Nec ego te condemnabo. M. t. 19. §. 16.
Vade, & jam amplius noli peccare. R. t. 6. §. 2. §. 4.
Ego sum lux Mundi. P. t. 5. §. 7. S. t. 43. §. 18. Z. t. 1. §. 4.
Ego vado, & quæretis me. M. t. 23. §. 2. P. t. 24. §. 21. Q. t. 2 §. 4. Z. t. 1. §. 3.
Principium, qui & loquor vobis. P. t. 32. §. 3. S. t. 43. §. 8.
Non reliquit me solum. P. t. 27. §. 5.
Omnis, qui facit peccatum, Servus est peccati. P. t. 13. §. 5. T. t. 5. §. 6.
Sermo meus non capit in vobis. V. t. 4. §. 14.
Quæritis me interficere, qui veritatem vobis locutus sum. V. t. 6. §. 2.
Vos ex patre diabolo estis. P. t. 13. §. 11. P. t. 15. §. 24.
Ille homicida erat ab initio. S. t. 11. §. 2.
Qui ex Deo est, verba Dei audit. V. t. 4. §. 3. §. 4.
Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. V. t. 4. §. 5.
JEsus abscondit se. M. t. 19. §. 7. P. t. 9. §. 9.

Caput 9.

Præteriens JEsus vidit hominem cœcum à nativitate sua. M. t. 18. §. 9. P. t. 13. §. 2.
Ut manifestentur opera Dei in illo. T. t. 11. §. 4.
Venit nox, quando nemo potest operari. M. t. 22. §. 1. P. t. 24. §. 23.
Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo. M. t. 22 §. 15. N. t. 5. §. 1. S. t. 22. §. 2. S. t. 40. §. 18. T. t. 11. §. 4.
Linivit lutum super oculos ejus. S. t. 2.
Vade, lava in natatoria Silve. M. t. 5. §. 1. O. t. 7. §. 8. S. t. 5. §. 4.
Mendicus erat. P. t. 11. §. 10.
Ille homo, qui dicitur JEsus lutum fecit, & unxit oculos meos &c. N. t. 4. §. 4.
Adducunt eum ad Pharisæos. P. t. 19. §. 3.
Quomodo nunc videat, nescimus. P. t. 2. §. 7. Nos Moysi discipuli sumus. P. t. 14. § 6.
Hunc nescimus, unde sit. S. t. 12. §. 5.
In peccatis natus es totus, & tu doces nos. P. t. 11. §. 11.
Ejecerunt eum foras. P. t. 11. §. 11.

Caput 10.

Huic ostiarius aperit. S. t. 36. §. 7.
Oves vocem ejus audiunt. O. t. 1. §. 19.
Proprias oves vocat nominatim. N. t. 3. §. 1. S. t. 43. §. 22.
Ante eas vadit, & oves illum sequuntur. S. t. 18. §. 2.
Ego sum ostium ovium. O. t. 9. §. 5.
Ego veni, ut vitam habeant, & abundantiùs habeant. T. t. 6. §. 4.
Ego sum pastor bonus. M. t. 18. §. 5. P. t. 31. §. 1. V. t. 21. §. 1.
Cognosco meas, & cognoscunt me meæ. S. t. 12. §. 9.
Vocem meam audient. S. t. 43. §. 11. V. t. 4. §. 3.
Facta sunt encænia in Jerosolymis. R. t. 10. §. 1. §. 2.
Quousque animam nostram tollis. P. t. 15. §. 25.

Caput 11.

Miserunt sorores ejus ad eum dicentes: Domine, ecce quem amas, infirmatur. O. t. 1. §. 21. O. t. 9. §. 15. P. t. 13. §. 10. P. t. 22. §. 3. T. t. 11. §. 9. V. t. 18. §. 6.
Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei: ut glorificetur Filius Dei per eam. P. t. 9. §. 2.
Mansit in eodem loco duobus diebus. O. t. 9. §. 13.
Nónne duodecim sunt horæ diei. T. t. 11. §. 1. V. t. 16. §. 4.
Si quis ambulaverit in die, non offendit. T. t. 10. §. 11. n. 1.
Lazarus amicus noster dormit. M. t. 22. §. 13. §. 23. §. 25.

Gaudeo propter vos, ut credatis; quoniam non eram ibi. P. t. 22. §. 4.
Eamus & nos, ut moriamur cum eo. S. tit. 18. §. 2.
Erat Bethania juxta Jerosolymam. O. t. 9. §. 22.
Martha, ùt audivit, quia venit JEsus, occurrit illi. P. t. 11. §. 15. S. t. 28. §. 3. T. t. 8. §. 3. n. 10.
Ego sum resurrectio & vita. R. t. 13. §. 2.
Illa, ùt audivit, surgit citò. O. tit. 1. §. 9. R. t. 11.
Infremuit spiritu, & turbavit seipsum. P. t. 13. §. 7. P. t. 16 §. 1. P. t. 24. §. 24.
Veni, & vide. M. t. 18. §. 9.
Lacrymatus est JEsus. M. t. 22. §. 24. S. t. 43. §. 10. V. t. 16. §. 3.
Tollite lapidem. O. t. 3. §. 1. N. t. 4. §. 3.
Jam fœtet. S. t. 11. §. 2.
Quatriduanus est. O. t. 3. § 1.
Voce magnâ clamavit: Lazare veni foras. O. t. 1. §. 8. O. t. 4. §. 3. R. t. 6. §. 2. R. t. 14.
Statim prodijt, qui fuerat mortuus. O. t. 1. §. 8. §. 19.
Solvite eum, & sinite abire. M. t. 22. §. 15. §. 19.
Collegerunt Pontifices, & Pharisæi, concilium. P. t. 13. §. 21.
Quid facimus, quia hic homo multa signa facit, P. t. 15. §. 14.
Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum. T. t. 8. §. 3. n. 5.
Venient Romani, & tollent nostrum locum, & gentem. R. t. 5. §. 4.
Expedit vobis, ut unus homo moriatur pro populo; & non tota gens pereat. P. t. 14 §. 12.
Cùm esset Pontifex anni illius, prophetavit. S t. 43. §. 2.

Caput 12.

JEsus ante sex dies Paschæ venit in Bethaniam. P. t. 27. §. 5.
Lazarus unus erat ex discumbentibus cum eo. M. t. 22. §. 32.
Maria accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi, & unxit pedes JEsu. P. t. 24. §. 24.
Dixit unus ex Discipulis ejus, Judas Iscariotes. R. t. 8. §. 10.
Fur erat. M. t. 4. §. 2. P. t. 14. §. 12.
Quare hoc unguentum non vænijt trecentis denarijs. P. t. 14. §. 12.
Cogitaverunt - ut & Lazarum interficerent. P. t. 15. §. 13.
Benedictus, qui venit in nomine Domini, Rex Israel. M. t. 18. §. 5.
Si quis mihi ministrat, me sequatur. S. t. 18. §. 2.
Qui odit animam suam in hoc Mundo, in vitam æternam custodit eam. P. t. 24. §. 8.
Pater, clarifica nomen tuum. P t. 5. §. 13.
Nunc judicium est Mundi. T. t. 10. §. 9.
Nunc princeps hujus Mundi ejicietur foras. M. t. 25. §. 11.
Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. M. t. 23 §. 4.
Ambulate, dum lucem habetis. P. t. 24. §. 23. P. t. 32. §. 1.
Qui ambulat in tenebris, nescit, quò vadat. P. t. 13. §. 2. §. 24.
Ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar. T. t. 11. §. 25.

Caput 13.

Ante diem festum Paschæ, sciens JEsus quia venit hora ejus. M. t. 22. §. 6. §. 11. §. 23. M. t. 23. §. 3. O. t. 4. §. 1. P. t. 5. §. 5.
Cùm diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas. P. t. 14. §. 6.
Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus. S. t. 5. §. 1.
Cùm accepisset linteum, præcinxit se. O. t. 7. §. 6. Z. t. 1. §. 5.
Cœpit lavare pedes Discipulorum. P. t. 5. §. 4. S. t. 43. §. 15.
Venit ergo ad Simonem Petrum. S. t. 43. §. 26. Z. t. 1. §. 8.
Si non lavero te, non habetis partem mecum. V. t. 18. §. 9.
Dicit ei Simon Petrus. N. t. 3. §. 5.
Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet. P. t. 32. §. 1.
Vos vocatis me Magister, & Domine; & bene dicitis: sum etenim. T. t. 11. §. 13.
Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, & Magister: & vos debetis alter alterius lavare pedes. S. t. 43. §. 15.
Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. S. tit. 12. §. 9.
Post buccellam introivit in eum Sathanas. P. t. 13. §. 11.
Quod facies, fac citiùs. P. t. 5. §. 2. §. 7. P. t. 13. §. 15.
Nunc clarificatus est Filius hominis. P. tit. 5. §. 4.

Caput 14.

Non turbetur cor vestrum. T. t. 13. §. 3.
In domo Patris mei mansiones multæ sunt. S. t. 33. §. 6. T. t. 8. §. 3. n. 4.
Vado parare vobis locum. P. t. 9. §. 26.
Ego sum, via, veritas, & vita. S. t. 5. §. 1.
Quocunque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam, O. t. 9. §. 21.
Si diligitis me, mandata mea servate. P. t. 27. §. 3.
Spiritum veritatis, quem Mundus non potest accipere. S. t. 28. §. 4. S. t. 36. §. 5.
Quia ego vivo, & vos vivetis. M. t. 24. §. 3.
Ad eum veniemus. R. t. 6. §. 2. T. 12. §. 2.
Qui non diligit me, sermones meos non servat. P. t. 27. § 3.
Ille vos docebit omnia. S. t. 36. §. 7.
Pacem relinquo vobis. P. t. 12. §. 3.
Venit princeps Mundi hujus, & in me non habet quidquam. P. t. 24. §. 23.

Caput

Caput 15.

Manete in me, & ego in vobis. R. t. 6. §. 2.
Ego sum vitis, vos palmites. P. t. 5. §. 1. P. t. 13. §. 15. R. t. 13. §. 3. S. t. 43. §. 21.
Sinè me nihil potestis facere. O. t. 9. §. 2.
Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet &c. P. t. 13. §. 15.
In hoc clarificatus est Pater meus - & efficiamini mei Discipuli. P. t. 32. §. 2.
Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. T. t. 11. §. 9.
Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis. S. t. 22. §. 2.
Posui vos, ut eatis, & fructum afferatis. Z. t. 1. §. 8.
De Mundo non estis. P. t. 19. §. 3.
Mementote sermonis mei. P. t. 9. §. 26.

Caput 16.

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. P. t 9 §. 26.
Absque Synagogis facient vos. P. t. 19.
Quò vadis. P. t. 9. §. 19.
Si non abiero, Paraclitus non veniet ad nos. S. t. 28. §. 4.
Arguet Mundum - de judicio. P. t. 22. §. 11.
Docebit vos omnem veritatem. S. t. 36. §. 7.
Modicum, & jam non videbitis me. P. t. 5. §. 6. P. t. 9. §. 19. T. t. 11. §. 18. §. 20. V. t. 16. §. 4.
Plorabitis, & flebitis. P. t. 16. §. 1.
Tristitia vestra vertetur in gaudium. P. t. 9. §. 19. P. t. 15. §. 11.
Mulier, cùm parit, tristitiam habet. P. t. 9. §. 19. R. t. 13. §. 1. T. t. 11. §. 18. V. t. 15. §. 7.
Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. N. t. 4. §. 4. O. t. 9. §. 3.
Petite, & accipietis; ut gaudium vestrum sit plenum. O. t. 9. §. 21.
Hæc in proverbijs locutus sum vobis. S. t. 34. §. 2.

Caput 17.

Pater, venit hora: clarifica Filium tuum P. t. 5. §. 4.
Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. O. t. 6. §. 6. S. t. 5. §. 1. S. t. 22. §. 6.
Ut sint unum, sicut & nos. T. t. 12. §. 3.

Caput 18.

Egressus est cum Discipulis suis trans torrentem Cedron. P. t. 9. §. 19. T. t. 11. §. 10. §. 18.
Jesus sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit. P. t. 9. §. 26.
Quem quæritis. M. t. 23. §. 2 §. 3. P. t. 5. §. 7. P. t. 9. §. 15. Q. t. 2. §. 4.
Sinite hos abire. M. t. 22. §. 23.
Mitte gladium tuum in vaginam. O. t. 6. §. 2.
Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? T. t. 11. §. 8.
Adduxerunt eum ad Annam primùm. P. tit. 5. §. 9.
Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo. S. t. 1. §. 3. S. t. 33. §. 7.
Regnum meum non est de hoc Mundo. M. t. 18. §. 5.
Quid est veritas. V. t. 6. §. 2.

Caput 19.

Non legem habemus, & secundùm legem debet mori. P. t. 14. §. 6.
Non haberes potestatem adversùm me ullam, nisi tibi datum esset desuper. T. t. 11. §. 8.
Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. T. t. 10. §. 11 n. 1.
Erat Parasceve Paschæ. O. t. 4. §. 5.
Regem vestrum crucifigam? R. t. 15. §. 1.
Scripsit titulum Pilatus. N. t. 4. §. 6.
JEsus Nazarenus Rex Judæorum. R. t. 15. §. 1.
Noli scribere Rex Judæorum. P. t. 9. §. 16.
Milites - acceperunt vestimenta ejus. P. tit. 11. §. 14.
Stabat juxta crucem JEsu mater ejus. P. t. 2. §. 1.
Mulier, ecce filius tuus. S. t. 5. §. 1.
Sitio. O. t. 7. §. 2. P. t. 5. §. 2. §. 6. P. t. 15. §. 24.
Consummatum est. V. t. 3. §. 2.
Inclinatô capite tradidit spiritum. O. t. 1. §. 12. §. 16. P. t. 14. §. 6.
Ut non remanerent in cruce corpora Sabbathô. P. t. 14. §. 12.
Non fregerunt ejus crura. V. t. 15. §. 1.
Unus militum lanceâ latus ejus aperuit. M. t. 22. §. 6.
Discipulus JEsu, occultus propter metum Judæorum. P. t. 38. §. 1.
Venit ergo, & tulit corpus JEsu. T. t. 8. §. 8. num. 2.
Ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. O. t. 7. §. 8.
In horto monumentum novum. S. t. 17. §. 4.

Caput 20.

Maria stabat ad monumentum foris plorans. M. t. 1. §. 4. R. t. 13. §. 4. S. t. 30. §. 5.
Mulier, quid ploras? - quia tulerunt Dominum meum. P. t. 13. §. 28. Q. t. 2. §. 3. T. t. 11. §. 18.
Vidit JEsum stantem; & non sciebat, quia JEsus est. M. t. 1. §. 4.
Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem. S. t. 28. §. 5.
Vade ad fratres meos. M. t. 1. §. 2.
Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. P. t. 8. §. 1.
Venit Maria Magdalena annuntians Discipulis. S. t. 10. §. 7.
Cùm serò esset die illô. M. t. 22. §. 11. S. t. 33. §. 10. T. t. 13. §. 1.
Venit JEsus, & stetit in medio. S. t. 5. §. 5. S. t. 43. §. 9.
Pax vobis. P. t. 12. §. 1. §. 2.

Ostendit eis manus, & latus. M. t. 25. §. 3. P. t. 5. §. 10. V. t. 21. §. 2.
Hæc cùm dixisset, insufflavit. R. t. 4. §. 2. S. t. 36. §. 4.
Accipite Spiritum Sanctum. S. t. 36. §. 4.
Thomas - non erat cum eis, quando venit JEsus. S. t. 25.
Nisi videro, non credam. P. t. 13. §. 10. P. t. 15. §. 14. P. t. 24. §. 24.
Infer digitum tuum huc. P. t. 5. §. 6. P. t. 35. §. 6.
Vide manus meas. O. t. 2. §. 5.

Caput 21.

Pueri, numquid pulmentarium habetis. P. t. 32. §. 1. S. t. 15. §. 6.
Mittite in dexteram navigij rete. T. t. 8. §. 1.
Dominus est. T. t. 11. §. 8. V. t. 14. §. 3.
Venite, prandete. P. t. 5. §. 13.
Cùm ergo prandissent, dicit Simoni Petro JEsus. T. t. 2. §. 3.
Simon Joannis, diligis me plus his? S. t. 43. §. 6. §. 12. T. t. 2. §. 3. Z. t. 1. §. 7.
Pasce agnos meos. O. t. 1. §. 10. P. t. 24. §. 6. P. t. 31. §. 1. S. t. 43. §. 2. Z. t. 1. §. 4. §. 7.
Dicit ei iterum: Simon Joannis, diligis me? O. 7. §. 12.
Cùm esses junior, cingebas te; & ambulabas, ubi volebas. T. t. 11. §. 9.
Cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quò tu non vis. S. t. 15. §. 6.
Sequere me. S. t. 18. §. 2.
Conversus Petrus, vidit illum Discipulum, quem diligebat JEsus. V. t. 16. §. 7.
Qui & recubuit in cœna super pectus ejus. O. t. 9. §. 1.
Hic autem quid? P. t. 24. §. 6.
Quid ad te? tu me sequere. O. t. 2. §. 3.

Actus Apostolorum.

Caput 1.

PRimum quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit JEsus facere & docere. P. t. 27. §. 3.
Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. V. t. 16. §. 1.
Præcepit eis, ab Jerosolymis nè discederent. O. t. 1. §. 8. O. t. 9. §. 13. S. t. 36. §. 10. §. 13.
Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel. S. t. 36. §. 7.
Non est vestrum nòsse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. S. tit. 12. §. 2.
Accipietis virtutem supervenientis Spiritus Sancti in vos. S. t. 36. §. 4.
Viri Galilæi, quid statis, respicientes in cœlum. V. t. 16. §. 10.
Orantes dixerunt: tu Domine - ostende, quem elegeris ex his duobus unum &c. O. t. 9. §. 15.

Caput 2.

Factus est repentè de cœlo sonus. O. t. 1. §. 10. S. t. 36. §. 2. §. 5.
Apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis. S. t. 36. §. 4. §. 7. §. 8. §. 9. §. 13. T. t. 10. §. 9.
Seditque supra singulos eorum. S. t. 36. §. 3. §. 10.
Non, sicut vos æstimatis, hi ebrij sunt, cùm sit hora diei tertia &c. O. t. 9. §. 27.
Compuncti sunt corde. M. t. 5. §. 3.
Multa prodigia, & signa, per Apostolos in Jerusalem fiebant; & metus erat magnus universis. T. t. 10. §. 9.
Habebant omnia communia. P. t. 11. §. 1.

Caput 3.

Petrus, & Joannes, ascendebant in templum, ad horam orationis nonam. O. t. 9. §. 2.
Argentum, & aurum, non est mihi. &c. P. t. 11. §. 5.
In nomine JESU Nazareni surge. N. t. 4. §. 2.

Caput 4.

Si justum est in conspectu Dei, vos potiùs audire quàm Deum; judicate. V. t. 6. §. 1.
Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una. S. t. 36. §. 10.
Virtute magnâ reddebant Apostoli testimonium resurrectionis JEsu Christi Domini nostri. R. t. 13. §. 7.
Vendentes offerebant pretia eorum, quæ vendebant ante pedes Apostolorum. P. tit. 17. §. 3.
Barnabas, - filius consolationis. S. t. 28. §. 3.

Caput 5.

Ananias, cum Saphira uxore sua, vendidit agrum; & fraudavit de pretio agri. P. t. 11. §. 14.
Cur tentavit Sathanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto. M. t. 14. §. 1.
Audiens ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. P. t. 13. §. 23. S. t. 26. §. 2.
Factus est timor magnus in universa Ecclesia, & in omnes, qui audierunt hæc. P. t. 22. §. 11.
Ut veniente Petrô, saltèm umbra illius obumbraret quemquam illorum. P. t. 24. §. 6. S. t 43. §. 23.
Afferentes ægros, & vexatos à spiritibus immundis; qui curabantur omnes.
Ibant gaudentes à conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine JEsu contumeliam pati. T. t. 11. §. 4.

Caput 6.

Multiplicabatur numerus Discipulorum in Jerusalem valde. P. t. 19. §. 2.
Viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli. S. t. 8. §. 4.

Caput 7.

Vos semper Spiritui sancto resistitis : sicut patres vestri ità & vos. P. t. 2. §. 5.
Cùm esset plenus Spiritu sanctô, intendens in cœlum vidit gloriam Dei. S. t. 36. §. 13.
Video cœlos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei. P. t. 9. §. 2. §. 15. T. t. 4. §. 2. T. t. 5. §. 3.
Testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus. M. t. 5. §. 3.
Domine JEsu suscipe spiritum meum. M. t. 22. §. 11. N. t. 4. §. 6.
Positis genibus clamavit voce magnâ, dicens: Domine, nè statuas illis hoc peccatum. O. t. 9. §. 24. P. t. 9. §. 8. P. t. 30. §. 2. S. t. 33. §. 3.

Caput 8.

Facta est in illa die persecutio magna in Ecclesia. P. t. 19. §. 2.
Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. O. t. 9. §. 24.
In felle amaritudinis, & obligatione iniqitatis, video te esse. P. t. 15. §. 17.
Precamini vos pro me ad Dominum. P. t. 15. §. 12.
Revertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam prophetam. S. t. 12. §. 7.
Ecce aqua. O. t. 4. §. 1.
Descenderunt uterque in aquam & baptizavit eũ. P. t. 26. §. 26.

Caput 9.

Saulus spirans minarum, & cœdis, in Discipulos Domini. P. t. 24. §. 6.
Petijt epistolas in Damascum ad synagogas. P. t. 24. §. 27. P. t. 35. §. 10.
Circumfulsit eum lux de cœlo. P. t. 34. §. 2.
Cadens in terram, audivit vocem dicentem sibi. P. t. 24. § 31.
Saule, quid me persequeris. P. t. 14. §. 12.
Ego sum JEsus, quem te persequeris. M. t. 5. §. 3. N. t. 4. §. 4.
Domine, quid me vis facere ? V. t. 18. §. 6.
Surge, & ingredere civitatem : & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere. V. t. 4. §. 3.
Apertis oculis nihil videbat. V. t. 4. §. 3.
Vas electionis est mihi iste. O. t. 1. §. 13.
Saule frater : Dominus misit me JEsus, qui apparuit tibi in viâ. S. t. 43. §. 2.
Ænea, sanat te Dominus JEsus. M. t. 18. §. 9.
Ostenderunt ei tunicas, & vestes, quas faciebat illis Dorcas. O. t. 7. §. 7.
Tabitha surge. R. t. 14.
Dans illi manum, erexit eam. M. t. 18. §. 11.

Caput 10.

Accersi Simonem quendam - hic dicet tibi, quid te oporteat facere. O. t. 1. §. 18.
Cùm discessisset angelus - vocavit duos domesticos suos &c. O. t. 6. §. 1.
Ascendit Petrus in superiora, ut oraret. S. t. 36. §. 13. T. t. 8. §. 8. n. 2. Z. t. 1. §. 2.
Cùm esuriret, voluit gustare. T. t. 2. §. 2.
Vidit cœlum apertum, & descendens vas quoddam. P. t. 24. §. 2. §. 7.

Caput 12.

Herodes occidit Jacobum fratrem Joannis gladiô. O. t. 9. §. 20.
Quem cùm apprehendisset, misit in carcerem. P. t. 13. §. 6.
Petrus dormiens inter duos milites. P. t. 13. §. 24. P. t. 24. §. 2.
Percussô latere Petri excitavit eum. P. t. 5. §. 10. P. t. 9. §. 8. P. t. 15. §. 15. T. t. 11. §. 1.
Calcea te caligas tuas. P. t. 9. §. 1.
Existimabat, se visum videre. P. t. 9. §. 12.
Venerunt ad portam ferream. M. t. 24. §. 1.
Nunc scio verè, quia misit Dominus angelum suum. O. t. 4. §. 3.

Caput 13.

Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. S. t. 26. §. 3.
Eris cœcus, non videns solem usque ad tempus. T. t. 11. §. 12.

Caput 14.

Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. P. t. 9. §. 17.

Caput 16.

Visio per noctem Paulo ostensa est. S. tit. 31.
Satim aperta sunt omnia ostia. T. tit. 11. §. 25.
Tremefactus procidit Paulo, & Silæ, ad pedes. S. t. 43. §. 12.

Caput 17.

Incitabatur spiritus ejus in ipso, videns idololatriæ deditam civitatem. P. t. 16. §. 1.

Caput 18.

Apollo - vir eloquens - potens in Scripturis. S. t. 10. §. 7.

Caput 19.

Quotidie disputans in schola Tyranni cujusdam. P. t. 19. §. 5.

Caput 20.

Quidam adolescens - cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus. M. t. 22. §. 19.
Serviens Domino cum omni humilitate, & lacrymis. P. t. 16. §. 1.
Nunc ecce alligatus ego spiritu vado in Jerusalem. M. t. 22. §. 6. §. 9.
Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupivi. P. t. 17. §. 3.

Caput 21.

Huic erant quatuor filiæ prophetantes. V. t. 14. §. 3.

Caput 28.

Utique homicida est homo hic, S. t. 23. §. 8.

Epistola Beati Pauli Apostoli ad Romanos.

Caput 1.

PAulus servus JEsu Christi. N. t. 3. §. 5. S. t. 22. §. 1.

Gratias ago Deo meo per JEsum Christum pro omnibus vobis. P. t. 14. §. 7.

Non erubesco Evangelium. P. t. 38. §. 1.

Revelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem, V. t. 4. §. 12.

Caput 2.

Secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ. O. t. 3. §. 1. P. t. 13. §. 22. P. t. 24. §. 32.

Nomen Dei per vos blasphematur. P. t. 14. §. 2.

Caput 3.

Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. P. t. 15. §. 3.

Caput 5.

Scientes, quòd tribulatio patientiam operatur. P. t. 9. §. 1. P. t. 18. §. 7. T. t. 11. §. 2.

Patientia probationem. P. t. 9. §. 16.

Sicut per unum hominem peccatum in hunc Mundum intravit, & per peccatum mors: & ità in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes homines peccaverunt. M. t. 22. §. 2. P. t. 15. §. 18.

Caput 6.

Quod vivit, vivit Deo. V. t. 18. §. 5.

Non regnet peccatum in vestro mortali corpore. M. t. 22. §. 15. P. t. 13. §. 5. P. t. 15. §. 22. T. t. 5. §. 3.

Caput 8.

Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. S. t. 36. §. 3.

Quis nos separabit à charitate Christi? P. t. 13. §. 9.

Neque altitudo, neque profundum. P. t. 34. §. 1.

Caput 9.

Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia. P. t. 9. §. 9.

Caput 10.

Corde creditur ad justitiam. S. t. 5. §. 5.

Caput 12.

Obsecro vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem. P. t. 24. §. 2. S. t. 3. §. 3.

Spe gaudentes, in tribulatione patientes. P. t. 9. §. 16.

Necessitatibus Sanctorum communicantes. O. t. 9. §. 24.

Caput 13.

Abjiciamus opera tenebrarum. P. tit. 13. §. 13.

Induamur arma lucis. V. t. 15. §. 1.

Caput 15.

Christus non sibi placuit. P. t. 5. §. 6.

Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt. T. t. 11. §. 26.

Caput 16.

Deus pacis conteret Sathanam sub pedibus vestris velociter. P. t. 24. §. 17.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Corinthios prima.

Caput 1.

GRatias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei. S. t. 43. §. 20.

Caput 3.

Si quis superædificat super fundamentum hoc aurum, argentum &c. P. t. 15. §. 1. P. t. 18. §. 7.

Dies Domini declarabit. V. t. 18. §. 5.

Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc Sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens. P. t. 19. §. 3.

Caput 4.

Spectaculum facti sumus Mundo, & Angelis, & hominibus. P. t. 9. §. 2.

Quid vultis? in virga veniam ad vos; an in charitate, & spiritu mansuetudinis. S. t. 43. §. 20.

Caput 5.

Modicum fermentum totam massam corrumpit. S. t. 26. §. 5.

Caput 7.

Volo omnes vos esse, sicut meipsum. V. t. 14. §. 4.

Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem. V. t. 22. §. 1.

Alligatus es uxori; noli quærere solutionem. M. t. 11. §. 3.

Reliquum est, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes sint. T. t. 8. §. 3. n. 4.

Præterit figura hujus Mundi. P. t. 34. §. 7.

Virgo cogitat, quæ Domini sunt: ut sit sancta corpore, & spiritu. V. t. 14. §. 2.

Caput 8.

Scientia inflat. S. t. 12. §. 9.

Peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. S. t. 11. §. 5.

Caput 9.

Omnibus omnia factus sum. S. t. 43. §. 10.

Caput 10.

Non patietur vos tentari supra id, quod potestis. T. t. 5. §. 3.
Sive manducatis, sive bibitis; omnia in gloriam Dei facite. T. t. 2. §. 2.

Caput 11.

In hoc non laudo. S. t. 43. §. 20.
Quotiescunque manducabitis Panem hunc mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. P. t. 5. §. 4.

Caput 12.

Alij datur sermo sapientiæ. S. t. 10. §. 6.
Omnes in uno Spiritu potati sumus. S. tit. 36. §. 1.

Caput 15.

Gratia ejus in me vacua non fuit. P. t. 28. §. 2.
Primitiæ dormientium. R. t. 13. §. 3.
Quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis. P. t. 39. §. 1.
In momento, in ictu oculi. P. t. 24. §. 20.
Canet tubâ. R. t. 14. V. t. 3. §. 1.

Caput 16.

Per unam Sabbathi unusquisque vestrûm apud se seponat, recondens, quod ei bene placuerit. M. t. 18. §. 12.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Corinthios secunda.

Caput 1.

PAter misericordiarum, & Deus totius consolationis. M. t. 19. §. 4. S. t. 28. §. 2.
Sicut abundant passiones Christi in nobis; ità & per Christum abundat consolatio nostra. T. t. 11. §. 26.
Consolamur pro vestra consolatione. S. t. 43. §. 10.

Caput 2.

Ex multa tribulatione, & angustia cordis, scripsi vobis per multas lacrymas. P. t. 16. §. 1.

Caput 3.

Epistola nostra vos estis. S. t. 43. §. 4. §. 8.
Transformamur à claritate in claritatem. P. t. 32. §. 2.

Caput 4.

Tribulationem patimur; sed non angustiamur. P. t. 9. §. 6.
Persecutionem patimur; sed non derelinquimur. T. t. 11. §. 19.

Caput 5.

Pro Christo legatione fungimur &c. M. t. 19. §. 6. P. t. 24. §. 3.

Caput 6.

Ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutatis. Q. t. 1. §. 2.
Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia. P. t. 9. §. 29.

Caput 8.

Propter nos egenus factus est. P. t. 11. §. 12.

Caput 9.

Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. M. t. 18. §. 8.

Caput 11.

In plagis supra modum. V. t. 18. §. 2.
Ter naufragium feci. O. t. 4. §. 6.
Quis infirmatur, & ego non infirmor. P. t. 16. §. 1. S. t. 26. §. 3.
Per fenestram in sporta dimissus sum per murum. M. t. 22. §. 9.

Caput 12.

Nè magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. S. t. 40. §. 7.
Cùm infirmor, tunc potens sum. M. t. 21. §. 1. S. t. 33. §. 11.
Signa Apostolatûs mei facta sunt super vos in omni patientiâ. P. t. 9. §. 2.
Superimpendar ipse pro animabus vestris. Z. t. 1. §. 3.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Galatas.

Caput 1.

SI quis evangelizaverit vobis præter id, quod accepistis, anathema sit. O. t. 6. §. 1.
Licèt nos, aut angelus de cœlo, evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. S. t. 1. §. 2.

Caput 2.

Vivo jam non ego: vivit verò in me Christus. V. t. 16. §. 5.

Caput 6.

Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto hujusmodi instruite in spiritu lenitatis. M. t. 5. §. 3.
Bonum facientes non deficiamus. P. t. 9. §. 16.
Mihi Mundus crucifixus est. M. t. 24. §. 3. M. t. 25. §. 10. P. t. 19. §. 3.
Ego stigmata Domini JEsu in corpore meo porto. S. t. 21. §. 5. T. t. 11. §. 4.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Ephesios.

Caput 3.

HUjus rei gratiâ flecto genua mea. V. t. 16. §. 9.

Caput 4.

Obsecro vos ego vinctus in Domino. T. t. 11. §. 4.
Ascendens in altum captivam duxit captivitatem. P. t. 9. §. 6. T. t. 11. §. 26.
Renovamini spiritu mentis vestræ. R. t. 10. §. 2.
Induite novum hominem. R. t. 8. §. 11.

Caput

Caput 5.

Redimentes tempus, quia dies mali sunt. T. t. 8. §. 5.

Caput 6.

Galeam salutis assumite.. S. t. 33. §. 1.
Gladium Spiritûs, quod est verbum Dei. V. t. 4. §. 4.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Philippenses.

Caput 1.

VObis donatum est pro Christo, non solùm ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini. T. t. 11. §. 4.

Caput 2.

Hoc sentite in vobis, quod & in Christo JEsu. P. t. 5. §. 11.
Donavit illi nomen, quod est super omne nomen. N. t. 4. §. 2.

Caput 3.

Omnia detrimentum feci, & arbitror ùt stercora. T. t. 8. §. 8. n. 2.

Caput 4.

Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. T. t. 3. §. 7.
Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra. V. t. 18. §. 3.
Omnia possum in eo, qui me confortat. M. t. 2. §. 3.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Colossenses.

Caput 1.

ADimpleo ea, quæ desunt passionibus Christi, in carne mea. P. t. 9. §. 12.

Caput 2.

Videte, nè quis vos seducat per Philosophiam. P. t. 35. §. 5.

Caput 3.

Mortui estis; & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. M. t. 24. §. 3. S. t. 30. §. 2.
Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis. R. t. 10. §. 2.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Thessalonicenses prima.

Caput 2.

QUæ est spes nostra. S. t. 7. §. 7.

Caput 3.

Nemo moveatur in tribulationibus nostris: ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus. P. t. 9. §. 14.

Caput 4.

Operam detis, ut quieti sitis. S. t. 12. §. 6.
Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus. M. t. 22. §. 23.

Caput 5.

Sinè intermissione orate. O. t. 9. §. 22.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Thessalonicenses secunda.

Caput 1.

SI justum est apud Deum, retribuere tribulationem ijs, qui vos tribulant. P. t. 22. §. 13.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Timotheum prima.

Caput 4.

CAnteriatam habentium conscientiam. P. t. 13. §. 10.

Caput 5.

Seniorem nè increpaveris; sed observa ùt patrem. S. t. 15. §. 5.
Peccantes coram omnibus argue: ut & cœteri timorem habeant. P. t. 22. §. 11. T. t. 10. §. 1.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Timotheum secunda.

Caput 1.

TImotheo charissimo filio gratia misericordia pax &c. S. t. 43. §. 10.
Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. R. t. 10. §. 2.
Scio, cui credidi. P. t. 25. §. 3.

Caput 2.

Stultas quæstiones devita. S. t. 12. §. 6.

Caput. 3.

Penetrant domos, & captivas ducunt mulierculas. P. t. 15. §. 13.

Caput 4.

Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina. S. t. 43. §. 20.
Tempus resolutionis meæ instat. M. t. 22. §. 12.
Bonum certamen certavi. T. t. 5. §. 4.
Demas me reliquit. T. t. 8. §. 9. n. 2.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Titum.

Caput 1.

COnfitentur, se nôsse Deum, factis autem negant. P. t. 14. §. 4.

Caput 2.

In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum. S. t. 43. §. 7.

Caput 3.

Benignitas, & humanitas, apparuit Salvatoris nostri Dei. N. t. 1. §. 5.

Epi-

Epistola B. Pauli Apostoli ad Philemonem.

Cùm sis talis, ùt Paulus senex. P. t. 15. §. 16.
Forsitan ideo discessit ad horam à te, ut æternùm illum reciperes. P. t. 35. §. 10.

Epistola B. Pauli Apostoli ad Hebræos.

Caput 4.

NOn habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. M. t. 19. §. 5. P. t. 15. §. 6.

Caput 6.

Rursus crucifigentes sibimetipsis Filium Dei. R. t. 6. §. 2.
Fortissimum solatium habeamus, si confugimus ad tenendam propositam spem. P. t. 9. §. 16.

Caput 10.

Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. S. t. 33 §. 4.
Consideremus invicem in provocationem charitatis. S. t. 26. §. 2.
Horrendum est incidere in manus Dei viventis. V. t. 21. §. 3.
Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis. P. t. 11. §. 15. T. t. 8. §. 8. n. 2.

Caput 12.

Flagellat omnem filium, quem recipit. P. t. 9. §. 13.

Epistola Catholica B. Jacobi Apostoli.

Caput 1.

JAcobus Dei, & Domini nostri JEsu Christi servus. S. t. 22. §. 1.
Omne gaudium existimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis. P. t. 9. §. 6.
Omne datum optimum - descendens à Patre luminum. T. t. 10. §. 9. T. t. 11. §. 7.
Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. S. t. 19. §. 2. S. t. 23. §. 6.
Si quis auditor est verbi, & non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo &c. V. t. 4. §. 10.

Caput 2.

Superexaltat misericordia judicium. M. t. 18. §. 12.

Caput 4.

Petitis, & non accipitis; eò quòd malè petatis. O. t. 9. §. 22.
Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis. S. t. 36. §. 3.
Deus superbis resistit. S. t. 40. §. 12.
Quid est vita vestra? vapor est ad modicum parens; & deinde exterminabitur. V. t. 16. §. 2.

Epistola B. Petri Apostoli prima.

Caput 1.

REgeneravit nos in spem vivam. R. t. 13. §. 3. S. t. 33. §. 4.
Ut probatio vestræ fidei multò pretiosior aurô - inveniatur in laudem, & gloriam &c. P. t. 9. §. 1.
Quasi filij obedientiæ. O. t. 1. §. 3.
In omni conversatione sancti sitis. S. t. 8. §. 5.

Caput 2.

Conversi estis ad Pastorem, & Episcopum animarum vestrarum. S. t. 43. §. 24.

Caput 4.

Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis. P. t. 19. §. 3. P. t. 38. §. 1.
Nemo vestrùm patiatur ùt homicida &c. P. t. 9. §. 12.

Caput 5.

Neque turpis lucri gratiâ. P. t. 11. §. 7.
Neque ùt dominantes in Cleris; sed forma gregis facti. S. t. 43. §. 7.
Humiliamini sub potenti manu Dei. T. t. 11. §. 28.
Sobrij estote, & vigilate. M. t. 22. §. 12.
Diabolus tanquam leo rugiens circuit. O. t. 4. §. 8.

Epistola B. Petri Apostoli secunda.

Caput 1.

CUi non præstò sunt hæc, cœcus est. S. t. 12. §. 9.

Epistola B. Joannis Apostoli prima.

Caput. 3.

OMnis, qui peccat, non vidit eum, neque cognovit. P. t. 15. §. 21.

Caput 5.

Mandata ejus gravia non sunt. P. t. 27. §. 3. §. 5.

Epistola B. Joannis Apostoli tertia.

SEnior Gajo charissimo. S. t. 15. §. 3.
Quos benefaciens deduces dignè Deo. P. t. 18. §. 2.

Epistola Catholica B. Judæ Apostoli.

Arbores autumnales. P. t. 24. §. 21.
Alijs miseremini in timore. Z. t. 1. §. 4. §. 8.

Apocalypsis B. Joannis Apostoli.

Caput 1.

APocalypsis JESU CHRISTI. N. t. 4. §. 5.

Mittens per angelum suum servo suo Joanni. S. t. 22. §. 1.
Gratia vobis, & pax. S. t. 7. §. 7.
Primogenitus mortuorum. P. t. 5. §. 7.
Princeps regum terræ. M. t. 18. §. 5. T. t. 8. §. 3. n. 7.
Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo, & Patri suo R. t. 5. §. 1.
Particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Christo JEsu. P. t. 9. §. 17. T. t. 11. §. 29.
Fui in insula, quæ appellatur Patmos. P. t. 19. § 5. S. t. 30. §. 4.
Audivi post me vocem magnam tanquam tubæ, V. t. 4. §. 3. V. t. 16. §. 10.
Vidi septem candelabra aurea. P. t. 19. §. 2.
Præcinctum ad mamillas Zonâ aureâ. M. t. 19. §. 1.
Caput ejus, & capilli erant candidi tanquam lana alba. M. t. 19. §. 14. V. t. 18. §. 6.
Oculi ejus tanquam flamma ignis. M. t. 19. §. 14. O. t. 3. §. 6.
Pedes ejus similes aurichalco. M. t. 23. §. 3. P. t. 5. §. 1. §. 2. V. t. 16. §. 7.
Sicut in camino ardenti. P. t. 5. §. 7.
Vox illius tanquam vox aquarum multarum. V. t. 4. §. 4.
Habebat in dextera sua stellas septem. M. t. 19. §. 1. P. t. 22. §. 2. S. t. 33. §. 9. Z. t. 1. §. 7.
De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat. M. t. 5. §. 3. P. t. 12. §. 2. T. t. 10. §. 9.
Posuit dexteram suam super me. M. t. 19. §. 1. S. t. 1. §. 3. S. t. 43. §. 10.
Sacramentum septem stellarum. S. t. 1. §. 3.

Caput 2.

Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe. S. t. 43. §. 2.
Qui ambulat in medio septem candelabrorum. S. t. 43 § 9.
Habeo adversùm te, quòd charitatem tuam primam reliquisti. P. t. 28. §. 2. S. t. 43. §. 20.
Memor esto, unde excideris. P. t. 24. § 19.
Prima opera fac. O. t. 7. §. 13.
Movebo candelabrum tuum. P. t. 15. §. 12.
Scio tribulationem tuam, & paupertatem tuam. P. t. 11. §. 11. §. 14. S. t. 22. §. 2. T. t. 11. §. 3.
Blasphemaris. P. t. 19. §. 3.
Qui vicerit, non lædetur à morte secunda. P. t. 15. §. 19.
Scio, ubi habitas; ubi sedes est Sathanæ. S. t. 26. §. 3.
Veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei. P. t. 23. §. 1.
Vincenti dabo manna absconditum. N. t. 4. §. 5. P. t. 24. §. 9. S. t. 28. §. 3.
Dabo illi calculum candidum. R. t. 10. §. 2.
Et in calculo nomen novum scriptum. N. t. 3. §. 3. S. t. 13.
Novi opera tua - novissima plura prioribus. P. t. 32. §. 2.
Non vult pœnitere à fornicatione sua: ecce mittam eam in lectum. M. t. 21. §. 2. P. t. 13. §. 24.
Dabo illi stellam matutinam. T. t. 11. §. 21.

Caput 3.

Angelo Ecclesiæ Sardis scribe: hæc dicit, qui habet septem spiritus Dei, & septem stellas. S. t. 26. §. 2.
Scio opera tua: quia nomen habes, quòd vivas; & mortuus es. N. t. 3. § 5. §. 6.
Non invenio opera tua plena coram Deo meo. P. t. 18. §. 14.
Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua. P. t. 28. §. 1. S. t. 26. §. 2. S. t. 43. §. 6.
Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis. P. t. 24. §. 2.
Dedi coram te ostium apertum. V. t. 4. §. 4.
Servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum. T. t. 11. §. 18.
Qui vicerit, faciam illum columnâ in templo Dei mei. T. t. 11. §. 4.
Hæc dicit Amen. T. t. 6. §. 4.
Quia tepidus es; & nec frigidus, nec calidus: incipiam te evomere ex ore meo. T. t. 6. §. 1. §. 2. §. 3.
Dicis, quòd dives sum - & nescis, quia tu es miser &c. S. t. 12. §. 10.
Suadeo tibi à me emere aurum ignitum. V. t. 4. §. 3.
Ut locuples fias, & vestimentis albis induaris. V. t. 15. §. 5.
Collyrió inunge oculos tuos, ut videas. M. t. 22. §. 19. O. t. 10. §. 1. P. t. 24. §. 2. T. t. 11. §. 13.
Ego, quos amo, arguo, & castigo. P. t. 9. §. 13. T. t. 11. §. 9.
Ego sto ad ostium, & pulso. O. t. 3. §. 1. P. t. 24. §. 3. S. t. 5. §. 1. V. t. 18. §. 1.
Qui vicerit; dabo ei sedere mecum in throno meo. P. t. 9. §. 18.

Caput 4.

Ascende huc, & ostendam tibi, quæ oportet fieri post hæc. P. t. 32. §. 1.
Et ecce sedes posita erat in cœlo. O. t. 3. §. 1.
Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis jaspidis, & sardinis. M. t. 19. §. 12. §. 16. S. t. 43. §. 20.
Iris erat in circuitu sedis M. t. 19 §. 12. §. 16.
De throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua. V. t. 4. § 1.
In conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. T. t. 10. §. 12.
Quatuor animalia plena oculis antè, & retrò. R. t. 6. §. 2. T. t. 5. §. 5.
Animal primum simile leoni. V. t. 15. § 14.
Singula habebant alas senas. M. t. 18. §. 1.
Et in circuitu, & intus, plena sunt oculis. O. t. 10. §. 4. P. t. 5. §. 11. S. t. 43. §. 1.
Mittebant coronas suas ante thronum. O. t. 7. § 8.

Caput 5.

Vidi librum scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem. P. t. 5. §. 1.

Flebam

Flebam multum: quoniam nemo dignus inventus est aperire librum. O. t. 9. §. 18.
Vicit leo de tribu Juda. M. t. 19. §. 12. §. 16. S. t. 43. §. 18
Vidi - in medio Seniorum agnum stantem, tanquam occisum. S. t. 43. §. 23. V. t. 16. §. 9.
Accepit de dextera sedentis in throno librum. T. t. 8. §. 7.
Habentes singuli citharas, O. t. 7. §. 1. § 10. S. t. 43. §. 8.
Et phialas aureas plenas odoramentorum. O. t. 9. §. 1.

Caput 6.

Exivit vincens, ut vinceret. V. t. 9. §. 3.
Exivit alius equus rufus. M. t. 9 §. 1.
Vinum, & oleum, nè læseris. M. t. 18. §. 11.
Ecce equus pallidus. T. t. 8 §. 4. n. 1. T. t. 14.
Vidi subtus altare animas interfectorum. M. t. 9. §. 1. R. t. 9. §. 1.
Sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus. V. t. 15. §. 6.

Caput 7.

Ex tribu Levi duodecim millia signati. S. t. 1. §. 1.
Palmæ in manibus eorum. V. t. 9. §. 5.
Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & unde venerunt? N. t. 2. §. 2.
Ideo sunt ante thronum Dei. R. t. 7. §. 1.

Caput 8.

Ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum. O. t. 9. §. 1.

Caput 9.

Habebant loricas, sicut loricas ferreas. T. t. 5. §. 3.
Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum. P. t. 15. §. 26.

Caput 10.

Facies ejus erat ùt sol. S. t. 10. §. 1.
Accipe librum & faciet amaricari ventrem tuum. P. t. 15. §. 17.

Caput 11.

Atrium ejus ejice foras. T. t. 8. §. 7.
Corpora eorum jacebunt in plateis civitatis. P. t. 35. §. 10.

Caput 12.

Mulier amicta sole. R. t. 8. §. 1. V. t. 16. §. 9.
Luna sub pedibus ejus. P. t. 11. §. 1. T. t. 8. §. 2.
Draco stetit ante mulierem. T. t. 5. §. 4.
Peperit filium masculum. N. t. 1. §. 14.
Projectus est draco ille magnus. S. t. 11. §. 4.
Datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ. O. t. 1. §. 21. R. t. 8. §. 6. V. t. 16. §. 7.

Caput 13.

Quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni; qui occisus est ab origine Mundi. M. t. 23. §. 3.
Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet. P. t. 22. §. 13.
Vidi aliam bestiam ascendentem de terra. S. t. 24. §. 3.
Seduxit habitantes in terra, propter signa. T. t. 8. § 5.
Datum est illi, ut daret Spiritum imagini bestiæ & faciat; ut qui cunque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur. S. t. 3. § 3.
Faciet omnes - habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis. P. t. 14. §. 5. §. 8.

Caput 14.

Ecce agnus Stabat supra montem Sion. M. t. 5. §. 5.
Vocem, quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. M. t. 24. §. 3. O. t. 7 §. 8.
Sequuntur agnum, quòcunque ierit. V. t. 14. § 4.
Virgines enim sunt. V. t. 15. §. 5.
Beati mortui, qui in Domino moriuntur. M. t. 22. §. 10.
Mitte falcem tuam. M. t. 22. §. 4.
Misit Angelus falcem suam acutam in terram. T. t. 11. §. 2.

Caput 15.

Quis non timebit te Domine - quia solus pius es. T. t. 10. §. 9.
Septem phialas aureas. P. t. 22. §. 3.

Caput 17.

Mulier erat circumdata purpurâ. V. t. 7. §. 2.
Habens poculum aureum - plenum abominatione. M. t. 25. §. 3. P. t. 13. §. 31. P. t. 15. §. 17.
Cùm venerit, oportet illum breve tempus habere. P. t. 19. §. 4. T. t. 11. §. 18.

Caput 18.

In poculo, quô miscuit, miscete illi duplum. P. t. 22. §. 13.
Væ, væ, civitas illa magna Babylon - quoniam unâ horâ venit judicium tuum. O. t. 4. §. 2.

Caput 19.

Vocabitur Fidelis, & Verax. V. t. 6. §. 1.
De ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus. T. t. 10. §. 8.

Caput 20.

Beatus, & sanctus; qui habet partem in resurrectione secunda. P. t. 24. §. 1.

Caput 21.

Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. S. t. 28. §. 2.

Caput 22.

Qui in sordibus est, sordescat adhuc. P. t. 15. §. 13.
Ego sum stella splendida, & matutina. R. t. 13. §. 1.

SYLLABUS THEMATUM IN DOMINICAS TOTIUS ANNI.

Dominica 2. Adventûs.

MUndus miſer miſeros facit. M. t. 25. §. 8. Quid exiſtis videre.
Paupertas opibus præferenda. P. t. 11. §. 2. Pauperes evangelizantur.
Tribulationes apprehende bonâ ansâ. T. t. 11. §. 27. Joannes in vinculis.
Veritas exoſa. V. t. 6. §. 2. Joannes in vinculis.
Veſtium luxus. V. t. 7. §. 1.
Sub veſtibus ſplendidis ſæpe animus latet ſordidus. Ibidem §. 2.

Dominica 3. Adventûs.

De curioſa ſcientia, ſeu inquiſitione. S. t. 12. §. 6. Tu quis es.

Dominica 4. Adventûs.

De manſuetudine. M. t. 5. §. 1. Erunt prava in directa.
De via. V. t. 8. Dirigite viam Domini.

Dom. 1. poſt Epiphaniam.

Obedientia reſpiciens ſcientiam, & ſapientiam. O. t. 1. §. 14. Erat ſubditus.
Obedientia requirit humilitatem. O. t. 1. §. 15. Invenerunt illum in templo.
De parentum erga filios obligatione. P. t. 2. per totum.
Peccator non ſentit malum ſuum. P. t. 13. §. 10. Remanſit Puer.
Tribulatio quærit, & invenit, Deum. T. t. 11. §. 15. Dolentes quærebamus te.
Tribulationes ſunt breves. T. t. 11. §. 18. num. 2. Poſt triduum invenerunt illum.

Dom. 2. poſt Epiphaniam.

De matrimonio. M. t. 11. per totum.
De Nuptijs. N. t. 5.
Opera pauca, ubi multa ſunt verba. O. t. 7. §. 6. Implete hydrias aquâ.
Orationibus aliorum cooperare vitâ tuâ. O. t. 9. §. 24. Vinum non habent.
Patientia pro miraculo habetur. P. t. 9. §. 2. num. 2. Servâſti bonum vinum usque adhuc.
Præcepta Dei facilia. P. t. 27. §. 3. Implete hydrias aquâ.
Relapſus in peccata. R. t. 6. §. 1. Erant ibi lapideæ hydriæ ſex, ſecundùm purificationem Judæorum.
Renovatio Spiritûs. R. t. 10. Implete hydrias aquâ.
Solatium divinum adeſt abſente, vèl ſpretô humanô. S. t. 28. §. 3. Deficiente vinô.
De temperantia. T. t. 2. §. 2. Capientes ſingulæ metretas binas, vel ternas.
De uxoribus. V. t. 22. per totum.

Dom. 3. poſt Epiphaniam.

De militibus. M. t. 16. per totum.
Patientia in morbis habenda M. t. 21. §. 3. §. 4.
Aliorum orationi cooperare vitâ tuâ. O. t. 9. §. 24. Acceſſit ad eum.
Pauperes Deus honorat. P. t. 11. §. 10. Ego veniam, & curabo eum.
Ad peccatum, & malum, proni ſumus. P. t. 15. §. 24. Dico huic vade, & vadit.
Servorum, præſertim infirmorum, habenda cura. S. tit. 21. §. 4. num. 2. Puer meus jacet.
Obſequia ſpontanea Deo chariora. S. t. 22. §. 8. Vis ſanus fieri.
Superior præeſt, ut proſit; ſit liberalis. S. t. 43. §. 17. Nam & ego homo ſum poteſtate conſtitutus.
Superior non ſit imperioſus, ſed ſuavis. S. t. 43. §. 17. Habens ſub me milites. Eadem materia hic §. 18.
Tribulatio quærit, & invenit, Deum. T. t. 11. §. 15. num. 2. Princeps unus acceſſit ad eum.
Tribulationes quô animô ferendæ. T. t. 11. §. 25. Puer meus jacet.
Conformitas voluntatis noſtræ cum divina. V. t. 18. § 6. Si vis, potes.

Dom. 4. poſt Epiphaniam.

Quæ miſericordiam Dei moveant. M. t. 19. §. 13. n. 1. Domine, nónne ad te pertinet &c.
Obedientia indifferens tutiſſima eſt. O. t. 1. §. 2. n. 3. Quid timidi eſtis.
Oratio multorum efficax. O. t. 9. §. 20. Facta eſt tranquillitas.
Paſſiones animi frænandæ. P. t. 6. §. 1. Venti obediunt ei.
Paſſionum ſuarum victor, eſt rex. Ibidem.
Peccator etiam alijs noxius eſt. P. t. 13. §. 32. Perimus.
Perſecutiones ſunt incrementa Eccleſiæ P. t. 19. §. 2. n. 1. Motus magnus factus eſt in mari.
Præſentia Dei neceſſaria, utilis, jucunda. P. t. 30. §. 2. Modicæ fidei quare dubitâſti.
Spes in ſolo Deo collocanda. S. t. 33. §. 2. Modicæ fidei.
De malis Superioribus. S. t. 43. §. 26. num. 2. Motus magnus.

Timor

Timor Dei salutaris. T. t. 10. §. 11. Ipse verò dormiebat.

Tribulationes â Deo proveniunt. T. t. 11. §. 8. Motus magnus.

Tribulationes sunt propriæ amicorum Dei. T. t. 11. §. 9. num. 1. Ecce motus magnus.

Conformitas voluntatis nostræ cum divina. V. t. 18. §. 6. Ipse verò dormiebat.

Dom. 5. post Epiphaniam.

Mali patienter tolerandi. M. t. 4. §. 3. Visimus ?

Mali immixti sunt bonis. Ibidem §. 2.

Homo degeneravit à misericordia. M. t. 18. §. 3. n. 3. Inimicus homo.

Misericordia Dei longanimis, & patiens. M. t. 19. §. 7. n. 1. Visimus, & colligimus ea? Non.

Peccatoris mala securitas. P. t. 13. §. 24. Cùm dormirent homines.

Peccator etiam alijs noxius est. P. t. 13. §. 32. Nè colligentes Zizania &c.

Præcepta Dei omnia servanda. P. t. 27. §. 2. Superseminavit Zizania.

Præsentia Dei absterret à peccato. P. t. 15. §. 5. Inimicus homo hoc fecit.

Peccati causa tollenda. P. t. 15. §. 23. n. 1. Colligite primùm Zizania.

Colloquia prava. S. t. 19. §. 4. Superseminavit Zizania.

De Societate malorum. S. t. 26. per totum.

Societas malorum noxia bonis. S. t. 26. §. 5. Mittent eos in caminum ignis.

De tepiditate. T. t. 6. §. 1. Superseminavit Zizania.

Boni sunt tentationibus obnoxij. T. t. 5. §. 5. Superseminavit Zizania.

Tentationibus possumus resistere : nostrâ ignaviâ vincimur. T. t. 5. §. 3. n. 2. Superseminavit Zizania.

Priùs eradicanda vitia, quàm virtutes plantandæ. V. t. 15. §. 9. Praxi 2. Colligite primùm Zizania.

Vita nostra mixta prosperis, & adversis, V. t. 16. §. 4. Superseminavit Zizania.

Dom. 6. post Epiphaniam.

De oratione mentali. O. t. 10. §. 1. Simile est regnum cœlorum grano sinapis.

Persecutiones sunt incrementa Ecclesiæ. P. t. 19. §. 2. n. 1. Simile grano sinapis.

De Regno Christi. R. t. 5. §. 1. Simile grano sinapis.

Tribulatio prodest virtuti. T. t. 11. §. 14. Simile - grano sinapis.

Zelus animarum in periculis tutus. Z. t. 1. §. 3. Simile fermento.

Dominica Septuagesimæ.

Misereri propriè hominis est. M. t. 18. § 3. n. 1. Simile est regnum cœlorum homini patrifamilias.

Mortis oblivio. M. t 22. §. 5. Hi novissimi.

Mors bonorum plena solatijs, læta. M. t. 22. §. 26. Voca operarios.

Observantes in alijs mala, non bona. O. t. 2. § 6. Hi novissimi.

Oratio mentalis, O. t. 10. §. 1. Voca operarios.

Pœnitentia sit matura. P. t. 24. §. 19. n. 3. Exijt primò manè.

Dominorum erga servos obligatio. S. t. 21. §. 4. n. 1. Voca operarios.

Temporis pretium. T. t. 4. per totum.

Non uni, sed pluribus virtutibus, studendum. V. t. 15. §. 5. Exijt primò manè.

Dominica Sexagesimæ.

Obstinatio in malo assimilatur lapidi. O. t. 3. §. 1. Aliud cecidit super petram.

Aliorum lapsus sint tuæ columnæ. P. t. 16. §. 2. Cecidit secus viam, & conculcatum est.

De Prædestinatione. P. t. 28. §. 2. Aliud cecidit inter spinas.

Nullus peccator desperet. S. t. 33. §. 7. Dum seminat, aliud cecidit secus viam.

De verbo Dei. V. t. 4. per totum.

Vitam activam juvat Contemplativa. V. t. 16. §. 9. n. 3. Exijt, qui seminat.

Dominica Quinquagesimæ.

Mundus vanus, fragilis, instabilis. M. tit. 25. §. 4. Cum appropinquâsset Jericho.

Pauperes à Mundo spernuntur, durè habentur. P. t. 11. §. 11. Qui præibant, increpabant.

Peccator est cœcus. P. t. 13. §. 2.

Justus præ impio patitur persecutiones. P. t. 29. §. 3. n. 3. Cœcus secus viam.

De pudore. P. t. 38. §. 1. Qui præibant, increpabant.

De solitudine sancta. S. t. 30. per totum.

Assumpsit duodecim secretò.

Dominica 1. Quadragesimæ.

Mundus fallax. M. t. 25. §. 3. Ostendit ei omnia regna Mundi in momento.

Mundus in omnibus patitur defectum. M. t. 25. §. 11. Ostendit &c.

Occasio mala vitanda. O. t. 4. §. 3. Tunc JEsus ductus est in desertum.

Poſt triſtia ſuccedunt læta. P. t. 9. §. 19. Et angeli acceſſerunt.

Pauperes à Mundo ſpernuntur, durè habentur. P. t. 11. §. 11. Teſtim. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.

Peccatoris mala ſervitus. P. t. 13. §. 24. Exempla. Mitte te deorſum.

A peccatis minoribus ruitur in majora. P. t. 15. §. 14. n. 3. Dic, ut lapides iſti panes fiant.

Proſperitas hujus Mundi noxia. P. t. 34. §. 2. n. 2. Hæc omnia - ſi cadens &c.

De quadrageſima. Q. t. 1. §. per totum.

Recollectio ſpiritualis. R. t. 2. Ductus eſt JEſus in deſertum.

De tentationibus. T. t. 5. per totum.

Tentationibus maximè obnoxij ſunt boni. T. t. 5 §. 5. Tunc ductus eſt JEſus ut tentaretur.

Terrena ſpernendi motiva. T. t. 8. §. 3. Si filius Dei es, mitte te deorſum.

Nobilitas ſeu ſuperbia, ſancta. T. t. 8. §. 3. n. 1. Si filius DEi es.

Terrena ſunt noxia, periculoſa. T. t. 8 §. 3. n. 5. Si cadens adoraveris.

Terrena amantur, præponuntur cœleſtibus. T. t. 8. §. 4. n. 2. Mitte te deorſum.

Terrenea facilè ſpernit, qui amat cœleſtia. T. t. 8. §. 8. Aſſumpſit eum diabolus in montem.

Vanitas contemnenda. V. t. 1. §. 2. In momento.

Verbi Dei utilitas. V. t. 4. §. 3. Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo &c.

Dominica 2. Quadrag.

Miſericors erga alios, ſibiipſi benefacit, & prodeſt. M. t. 18. §. 8. n. 3. Faciamus hìc tria tabernacula &c.

Deus miſericors, & juſtus. M. t. 19. §. 16. Apparuerunt Moyſes, & Elias.

Nobilitas vera in quo conſiſtit. N. t. 2. §. 3. Reſplenduit facies ejus.

Officio alieno te non immiſce. O. t. 6. §. 1. Neſciens, quid diceret.

Nihil vulgare, ſed magna, perfecta, agenda. P. t. 18. §. 3. Reſplenduit facies ſicut ſol.

Omnis Mundi proſperitas inconſtans. P. t. 34. §. 7. Faciamus hìc tria tabernacula.

Religioſus ſtatus. R. t. 7. §. 1. Duxit illos in montem excelſum.

De ſolitudine. S. t. 30. per totum.

Superflua rejicienda. S. t. 42. Reſplenduit facies &c.

Superiores Deus honorat. S. t. 43. §. 2. Nubes lucida obumbravit.

Superior ſit ſuavis, non nimiùm rigidus. S. t. 43. §. 18. n. 2. Reſplenduit facies.

Superior ſit ſuavis, & ſeverus. S. t. 43. §. 20. Apparuerunt Moyſes, & Elias.

Terrena ſpernit, qui amat cœleſtia. T. t. 8. §. 8. n. Bonum eſt nos hic eſſe.

Tribulatio honorifica, pretioſa. T. t. 11. §. 4. n. 2. Transfiguratus.

Vitæ brevitas. V. t. 16. §. 2. Veſtimenta ejus ſicut nix.

Dominica 3. Quadrag.

Morborum origo ſunt peccata. M. t. 21. §. 3. Erat JEſus ejiciens dæmonium.

Peccator eſt cauſæ ſuæ pœnæ. P. t. 13. §. 22. Erat JEſus &c.

Peccator difficulter agit pœnitentiam. P. t. 13. §. 26. Erat JEſus &c.

Peccatorum radices extirpandæ. P. t. 15. §. 29. n. 1. Illud erat mutum.

Per quæ quis peccat, per eadem & punitur. P. t. 22. §. 14. Erat mutum.

Pœnitentia non ſit remiſſa, tepida &c. P. t. 24. §. 23. n. 1. Invenit ſcopis mundatam.

Peccator habeat magnam ſpem in Dei miſericordia. S. t. 33. §. 6. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium &c.

Politicorum malus temperamentum. T. t. 1. Qui non eſt mecum, contra me eſt.

De otio. O. t. 14. §. 1. Invenit eam vacantem.

Dominica 4. Quadrag.

Miſereri proprium eſt hominis. M. t. 18. §. 3. n. 1. Miſereor ſuper turbam.

Pauperes durè habentur. P. t. 11. §. 11. Eſt puer unus hìc.

Miſeriæ viſæ Deum movent ad miſericordiam. M. t. 18. §. 9. num. 1. Sublevatis oculis JEſus &c.

De miraculis. M. t. 17. per totum.

Pauperes ſunt in honorem divitum. P. t. 11. §. 13. Unde ememus.

Præcepta Dei facilia. P. t. 27. §. 3. Impleverunt duodecim cophinos.

Superior ſit ſuavis, non nimis rigidus. S. t. 43. §. 18. n. 2. Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt.

Temperantia in cibo, & potu. T. t. 2. §. 2. Accepit panes.

Providentia DEI de alimentis. P. t. 35. §. 7. Facite homines diſcumbere.

Deus non immittit tribulationes ultra vires noſtras. T. t. 11. §. 20. Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum.

Tribulationes ſunt honorificæ. T. t. 11. §. 4. n. 2. Abijt trans mare.

Dominica

Dominica 5. Quadrag.

Obſervantes in alijs mala non bona. O. t. 2. §. 6. Nónne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu.

Dominica Palmarum.

De Manſuetudine. M. t. 5. per totum.

Manſuetudo efficaciter corrigit, & convertit. M. t. 5. §. 3. Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus.

Chriſtus eſt Rex propter miſericordiam. M. t. 18. §. 5. Ecce Rex tuus - manſuetus.

Opera miſericordiæ exhibentur Chriſto. M. t. 18. §. 10. Alij cædebant ramos.

Mundus miſer miſeros facit. M. t. 25. §. 8. Sedens ſuper aſinam.

Peccator eſt jumentum. P. t. 13. § 4. Invenietis aſinam.

Relapſus in priora peccata. R. t. 6. §. 2. n. 2. Plurima turba ſtraverunt veſtimenta ſua.

Salus animarum Deo chara. S. t. 5. §. 5. n. 1. Dominus his opùs habet.

Vanitas. V. t. 1. §. 1. Plurima turba.

Vita mixta proſperis, & adverſis. V. t. 16. §. 4. Plurima turba.

Dominica Reſurrectionis.

De reſurrectione Domini. R. t. 13. per totum.

De Reſurrectione hominum. R. t. 14. per totum.

Spes maximè floret in arduis. S. t. 33. §. 11. Invenerunt revolutum lapidem.

Dominica in Albis.

De Pace. P. t. 12. per totum.

A peccatis minoribus ruitur in majora. P. t. 15. §. 14. n. 1. Nisi videro fixuram &c.

Pœnitentia non ſit remiſſa. P. t. 24. §. 23. num. 1. Nisi videro - & mittam manum meam.

Dei providentia ex malis elicit bona. P. t. 35. §. 10. Infer digitum tuum huc.

Spes maximè floret in arduis. S. t. 33. §. 11. Cùm ſerò eſſet.

Superior æqualiter amet omnes. S. t. 43. §. 9. Stetit in medio.

De Sacris CHRISTI Vulneribus. V. t. 21. per totum.

Salutem noſtram facilè poſſumus conſequi. S. t. 5. §. 5. n. 1. Stetit in medio.

Dominica 2 poſt Paſcha.

CHRISTUS propter miſericordiam Rex. M. t. 18. §. 5. Ego ſum Paſtor bonus.

Obedientia prompta ſe non excuſat. O. t. 1. §. 18. Oves meæ vocem meam audiunt.

CHRISTUS Dominus eſt bonus Paſtor. P. t. 7.

Dominica 3. poſt Paſcha.

Peccata aliorum deflenda. P. t. 16. §. 1. Exempla. Plorabitis.

Tribulationes ſunt breves. T. t. 11. § 18. n. 2. Modicum.

Virtus exercitiô fit facilis. V. t. 15. § 7. Mulier cùm parit, triſtitiam habet.

Vita noſtra mixta eſt proſperis, & adverſis. V. t. 16. §. 4. Modicum.

Dominica 4. poſt Paſcha.

Pœnâ Talionis non correctus, metuat graviores. P. t. 22. §. 11. n. 3. De judicio autem &c.

De via. V. t. 8. Nemo interrogat, quò vadis.

Dominica 5. poſt Paſcha.

De oratione. O. t. 13. per totum.

Dominica Pentecoſtes.

De S. Spiritu. S. t. 36. per totum.

Præcepta Dei facilia ſunt amanti. P. t. 27. §. 3. n. 5. Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit.

Dominica 1. poſt Pentecoſten.

De Sanctiſſima Trinitate. T. t. 12. per totum.

Dominica 2. poſt Pentecoſten.

Miſereri proprium eſt hominis. M. t. 18. §. 3. n. 1. Homo quidam &c.

Pauperes Deus honorat, tuetur, juvat. P. t. 11. §. 10. Pauperes introduc huc.

Peccator ſubit miſerabilem ſervitutem. P. t. 13. §. 5. Juga boum emi quinque.

Salus æterna plurimùm pendet à noſtra voluntate. P. t. 28. §. 2. Parata ſunt omnia.

Spes longanimis eſt. S. t. 33. §. 10. Nolebant venire.

Amans terrena ſpernit cœleſtia. T. t. 8. §. 3. num. 8. Neceſſe habeo videre illam. N. 1. Villam emi. Ibidem §. 9. n. 2. uxorem duxi.

Dominica 3. poſt Pent.

Miſericordia Dei facilis, velox adveniam. M. t. 19. §. 6. num. 2. Peccatores recipit.

Miſeri-

Misericordia Dei medicina peccatorum. M. t. 19. §. 10. Erant appropinquantes peccatores.

De Pœnitentia. P. t. 24. per totum.

Pœnitentia Deum recreat. P. t. 24. §. 4. Imponit in humeros suos gaudens.

Pœnitentia à Deo honoratur. P. t. 24. §. 5. Imponit &c.

Pœnitentia præ innocentia Deo chara. P. t. 24. §. 6. Gaudium erit.

Observantes in alijs mala, non bona. O. t. 2. §. 6. Hic peccatores recipit.

Salus animæ quàm chara sit Deo. S. t. 5. §. 1. n. 1. Gaudium erit.

Dominica 4. post Pent.

Obedientiæ magnum meritum. O. t. 1. §. 5. In verbo tuo laxabo rete.

Alterius officio te non immisce. O. t. 6. §. 1. Duc in altum.

Paupertas præfertur opibus. P. t. 11. §. 2. n. 1. Per totam noctem laborantes.

Mundi prosperitas noxia. P. t. 34. §. 2. Concluserunt piscium multitudinem copiosam.

Superflua periculosa. S. t. 42. Concluserunt &c.

Superior non sit imperiosus. S. t. 43. §. 17. Rogavit eum, à terra reducere pusillum.

Terrenis inhiantes. T. t. 8. §. 1. Mittite in dexteram navigij.

Tribulationes sunt via ad cœlum. T. t. 11. §. 10. n. 1. Vidit duas naves.

Activa, & Contemplativa, via. V. t. 16. §. 7. Impleverunt ambas naviculas.

Zelus animarum. Z. t. 1. §. 4.

Dominica 5. post Pent.

Tu ipse operare, non per alium. O. t. 7. §. 8. Nisi abundaverit justitia vestra &c.

Peccata minora trahunt ad majora. P. t. 15. §. 14. Qui irascitur fratri.

Peccatorum causæ, & radices tollendæ. P. t. 15. §. 23. num. 1. Testim. Qui irascitur fratri.

Dominica 6. post Pent.

Vide Dominicam quartam Quadragesimæ.

Dominica 7. post Pent.

Homo degenerat à misericordia. M. t. 18. §. 3. n. 3. Cavete ab hominibus.

Peccata venialia vitanda. P. t. 15. §. 27. num. 2. Attendite à falsis.

Dominica 8 post Pent.

Misericors est sapiens, prudens. M. t. 18. §. 6. Quid faciam.

Opera misericordiæ frequentanda. M. t. 18. §. 2. Centum cados olei.

Opera præferuntur verbis. O. t. 7. §. 5. n. 2. Non poteris villicare.

Mortem, non ut remotam, sed proximam, cogita. M. t. 22. §. 4. Aufert à me villicationem.

Peccator obnoxius est infamiæ. P. t. 13. §. 14. Diffamatus est.

Pœnitentia post mortem sterilis. P. t. 24. §. 22. Non poteris villicare.

Sæcularium prudentia. P. t. 36. §. 1. Laudavit dominus villicum &c.

Superior consulat suorum utilitati: non sit mollis, corrigat. S. t. 43. §. 24. Quid hoc audio.

Scandalosi sunt portæ Inferni. S. t. 11. §. 1. n. 2. Quasi dissipâsset.

Super hoc Evangelium vide ponderosam sententiam. S. Bernardi de Pœnitentia. P. t. 24. §. 1. n. 1.

Dominica 9. post Pent.

Dei misericordia immensa, incomprehensibilis. M. t. 19. §. 5. Flevit.

Peccator ignorat sua peccata: ideo non deflet illa. P. t. 13. §. 20. Si cognovisses & tu.

Peccata aliorum deflenda. P. t. 16. §. 1. Exemplum Christi. Flevit.

Qui non corrigitur pœnâ Dei, sequitur illum mox alia. P. t. 22. §. 8. Videns civitatem flevit.

Superior sit clemens, condescendat. S. t. 43. §. 10. Flevit super eam.

Dominica 10. post Pent.

De oratione. O. t. 9. per totum.

Nihil vulgare age; sed quod magnum, perfectum. P. t. 18. §. 3. Non sum sicut cæteri.

Peccator pœnitens magis justificatur, à DEO honoratur; quàm multi boni. P. t. 24. §. 6. n. 1. Descendit justificatus ab illo.

Facilè possumus consequi animæ salutem. S. t. 5. §. 5. Deus propitius esto mihi.

Dominica 11. post Pent.

Miseriæ visæ movent ad commiserationem. M. t. 18. §. 9. num. 1. Adducunt ei surdum, & mutum.

Occasiones malæ fugiendæ. O. tit. 4. §. 3. Apprehendens eum de turba seorsum.

Dominica

Dominica 12. post Pent.

Manſuetudo efficaciter corrigit, & convertit. M. t. 5. §. 3. Infundens oleum.
Miſericordia Dei. M. t. 19. §. 1. Infundens oleum.
Chriſtus eſt Samaritanus. M. t. 19. §. 9.
Eſt Medicus. M. t. 19. §. 10.
Deus miſericors, & juſtus. M. t. 19. §. 16. Infundens oleum, & vinum.
Opera præferuntur verbis. O. t. 7. §. 5. n. 2. Quid faciendo vitam æternam poſſidebo.
Pauperes à Mundo ſpernuntur, durè habentur P. t. 11. §. 11. Homo quidam deſcendebat &c.
Peccator incidit in latrones. P. t. 13. §. 1. Incidit in latrones.
Peccator inhumanus, Deo injurius. P. t. 14. §. 1. Incidit in latrones.
Pœnitentia ſolatioſa, læta. P. t. 24. §. 8. Infundens oleum, & vinum.
Præcepta Dei. P. t. 27. per totum.
Superior ſit ſuavis, & ſeverus. S. t. 43. §. 20. n. 1. Infundens oleum, & vinum.
Timor Dei cuſtodit legem. T. t. 10. §. 4. Alligavit vulnera ejus.

Dominica 13. poſt Pent.

Morborum origo ſunt peccata. M. t. 21. §. 3. Oſtendite vos Sacerdotibus.
Oratio publica multorum efficax. P. t. 9. §. 20. Levaverunt vocem.
Occaſio bona non negligenda. O. t. 4 §. 1. Occurrerunt ei.

Dominica 14. poſt Pent.

Mors omnibus certa, inevitabilis. M. t. 22. §. 2. Nolite ſolliciti eſſe.
Obſervatores aliorum defectuum. O. t. 2. §. 5. Conſiderate lilia.
Otium fugiendum. O. t. 14. §. 2. Nolite ſolliciti eſſe.
Pecuniarum nimius amor. P. t. 17. §. 2. Nemo poteſt duobus dominis ſervire.
Præceptorum divinorum obſervatio prodeſt œconomiæ in temporalibus. P. t. 27. § 5. num. 3. Quærite primùm regnum DEI.
Providentia divina extendit ſe ad omnia. P. t. 35. §. 6. Si autem fœnum agri &c.
Regnum Chriſti. R. t. 5. §. 1. Quærite primùm regnum Dei.
De ſervis Dei, hominum, & Mundi. S. t. 22. §. 7. per totum. Nemo poteſt duobus dominis ſervire.
De ſollicitudine vana & ſuperflua. S. t. 29. §. 2. Si fœnum agri &c.
De veſtium luxu. V. t. 7. §. 1. De veſtimentis quid eſtis colliciti.
Sub veſte pretioſa ſæpe latet magna fames, & inopia. V. t. 7. §. 3.
Multi pro amictu magis ſunt ſolliciti, quàm pro victu. Ibidem.

Dominica 15. poſt Pent.

Morbi proſunt animæ. M. t. 21. §. 1. num. 1. Tetigit loculum.
Mortis memoria ubique occurrit. M. t. 22. §. 14. Ecce defunctus.
Præſentia Dei abſterret à peccato. P. t. 15. § 5. Accepit omnes timor.
Peccata ſunt portitores animæ ad mortem. P. t. 15. §. 19. Ecce defunctus efferebatur.
Peccatum eſt mors animæ. P. t. 15. §. 19. Ecce defunctus.
Pœnæ faciunt frugi; abſterrent à peccato. P. t. 22. §. 4. Tetigit loculum.
Pœnitentiam Deus expetit. P. t. 24. §. 2. Adoleſcens tibi dico, ſurge.
Nihil caſu fit; ſed omnia ex divina providentia. P. t. 35. §. 3. Ecce defunctus efferebatur.
Scientia ſit practica. S. t. 12. §. 9. n. 2. Accepit omnes timor.
Solatia extra Deum nulla. S. t. 28. §. 2. Noli flere.
Beneficia Dei timenda. T. t. 10. §. 8. Accepit omnes timor.
Timor de æterna ſalute ſalutaris. T. t. 10. §. 11. Videntes turbæ timuerunt.
Tribulationes retrahunt ab Inferno. T. t. 11. §. 12. Tetigit loculum.
De Viduis. V. t. 10. per totum.
Vita miſera, & ærumnis plena. V. t. 16. §. 3. Miſericordiâ motus ſuper eam.

Dominica 16. poſt Pent.

Miſeriæ à Deo viſæ movent eum ad miſericordiam. M. t. 18. §. 9. n. 1. Homo quidam hydropicus erat ante illum.
Obſervatores aliorum defectuum. O. t. 2. per totum.
Præſentia Dei abſterret à peccato. P. t. 15. §. 5. Hydropicus ante illum.

Dominica 18 poſt Pent.

Morborum utilitas. M. t. 21. §. 1. n. 2. Confide fili.
Morborum origo ſunt peccata. M. t. 21. §. 3. Remittuntur tibi peccata.
Mors iter ad patriam. M. t. 22. §. 23. Ratio 4. Transfretavit, & venit in civitatem ſuam.
Occaſiones malæ vitandæ. O. t. 4. §. 3. Tolle grabatum tuum.

Pœnitentia poſt mortem ſterilis. P. t. 24. §. 22. Ut ſciatis, quia Filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata.

Pœnitentia impendit Deo, & virtuti, quæ antè impenſa peccato. P. t. 24. §. 26. Tolle grabatum tuum, & ambula.

Dominica 19. poſt Pent.

Otium fugiendum. O. t. 14. §. 1. Ligatis manibus &c.

Per quæ quis peccat, per eadem punitur. P. t. 22. §. 14. Ligatis manibus.

Pœnitentia poſt mortem ſterilis. P. t. 24. §. 22. Ligatis &c.

Facilè conſequi poſſumus æternam ſalutem. S. t. 5. §. 5. Amice, quomodo huc intrâſti.

Magna præſumptio malorum, inter bonos vivere. S. t. 26. §. 2. Quomodo huc intrâſti.

Spera, & time. S. t. 33. §. 9. n. 2. Mot. Simile - homini regi.

Superior ſit ſuavis, & ſeverus. S. t. 43. §. 9. n. 2. Simile - homini regi

Superior ſuis invigilet. S. t. 43. §. 23. num. 2. Intravit rex, ut videret diſcumbentes.

Dominica 20. poſt Pent.

Morbi ſunt utiles animæ. M. t. 21. §. 1. n. 1. Infirmabatur.

Morborum origo ſunt peccata. M. t. 21. §. 2. Infirmabatur Capharnaum.

Pœnitentia in morte ſterelis. P. t. 22. §. 22. Deſcende, priusquam moriatur.

Mundi proſperitas periculoſa. P. t. 34. §. 2. n. 1. Filius infirmabatur Capharnaum.

Dominica 21. poſt Pent.

Miſericordia Dei facilis, velox, ad veniam. M. t. 19. §. 6. Omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogâſti me.

Miſericordia Dei patiens, & longanimis. M. t. 19. §. 7. num. 1. Patientiam habe in me.

Peccata aliorum deflenda. P. t. 16. §. 1. Exempla alia. Contriſtati ſunt valde.

Deus pœnas prænuntiat, ut eas vitemus. P. t. 22. §. 2. Feſtim. Et debitum dimiſit ei.

Pœna Talionis. P. t. 22. §. 13. Tradidit eum tortoribus.

Superior ſuis adſit, invigilet, attendat. S. t. 43. §. 23. n. 2. Cùm cœpiſſet rationem ponere.

Dominica 22. poſt Pent.

Curioſæ quæſtiones vitandæ. S. t. 12. §. 6. Licétne cenſum dare Cæſari?

Dominica 23.

Peccatoris mala lætitia. P. t. 13. §. 25. Cùm vidiſſet tibicines.

Pœnitentia ſit matura. P. t. 24. §. 19. n. 1. Filia mea modò defuncta eſt.

Peccatum, mors animæ. P. t. 15. §. 19. Filia mea modò defuncta eſt.

Providentia Dei ex malis elicit bona. P. t. 35. §. 10. Modò defuncta eſt.

Tribulatio adducit ad Deum. T. t. 11. §. 15. num. 2. Ecce princeps unus acceſſit ad eum.

Dominica 24. poſt Pentecoſten.

Mors bonis honorifica, beata: non defletur t. 22. §. 27. Orate, ut non fiat fuga veſtra &c.

Mors peccatorum peſſima. M. t. 22. §. 29. Non fiat fuga &c.

Peccatoribus obſtinatis horribile erit Judicum. O. t. 3. §. 5. Sicut fulgur.

Peccator obnoxius eſt infamiæ. P. t. 13. §. 14. Væ prægnantibus.

De bonis propoſitis. P. t. 32. per totum. Væ prægnantibus.

Spera, & time. S. t. 33. §. 9. Non fiat fuga veſtra in hyeme.

Tribulationes ſunt parvæ, & breves. T. t. 11. §. 18. n. 2. Breviabuntur dies illi.

Dedicatio Eccleſiæ.

Magnanimitas vincit omnia. M. t. 2. §. 3. Quærebat videre JEſum.

Miſericordia Dei facilis, velox, ad veniam. M. t. 19 §. 6. n. 2. Hodie in domo tua oportet me manere.

Nihil age vulgare, ſed magnum. P. t. 24. §. 6. Aſcendit in arborem.

Pœnitentia præ innocentia Deo chara. P. t. 24. §. 2. Feſtinans deſcende.

Pœnitentia ſolatioſa, læta. P. t. 24. §. 8. Excepit illum gaudens.

Reſtituenda iniquè pacta. R. t. 12. §. 2. Reddo quadruplum.

Templi reverentia habenda. T. tit. 3. per totum.

SYLLA-

SYLLABUS THEMATUM IN FESTA TOTIUS ANNI.

Circumcisio Domini.

DE Sanctissimo Nomine JEsu, N. t. 4. per totum.

Epiphania Domini.

De Sanctis tribus Regibus. R. t. 15. §. 2.

Magnanimitas vincit omnem difficultatem. M. t. 2. §. 3. Ubi est qui natus est Rex Judæorum.

Mors est iter ad patriam. M. t. 23. §. 23. Ratio 4. Per aliam viam reversi.

Sanctorum trium Regum munera. M. t. 26. §. 2.

Opera præstant verbis, O. t. 7. §. 5. Venimus adorare.

Rationis bonus usus. R. t. 1. §. 2. Ecce Magi.

Non sperandum in homine, aut cœteris creaturis, nec in seipso. S. t. 33. §. 4. Vidimus stellam ejus.

Superior consulat suorum spirituali bono: corrigat; non sit mollis. S. t. 43. §. 24. Venimus adorare.

Purificatio B. Virginis.

Mors est iter, & peregrinatio. M. t. 22. §. 23.

Ratio 3. Nunc dimittis. De hoc festo vide. M. t. 6. Purificatio.

Annuntiatio B. Virginis.

Vide. M. t. 6. A. Annuntiatio.

In Parasceve Domini.

Mors Christi reddit suavem mortem nostram. M. t. 22. §. 23.

Mors à morte Christi somnus. Ibidem.

Mors Christi Domini. M. t. 23.

Passio Christi. P. t. 5.

Passio Christi est motivum patientiæ. P. t. 9. §. 3.

Peccator renovat Passionem Christi. P. t. 14. §. 6. n. 3.

Peccati gravitas ex Christi Passione, & Vulneribus. P. t. 15. §. 3. n. 1. Ex ejusdem Morte. Ibidem n. 2.

Ad calumnias silere exemplo Christi. S. t. 23. §. 9.

Passio Christi opposita septem peccatis capitalibus. P. t. 15. §. 26. n. 2.

Pœnitentiæ motivum est Christi Passio, & mors. P. t. 24. §. 11. n. 3.

Redemptio maximum beneficium, Opus Christi. R. t. 4 § 3.

Sanguis Christi. S. t. 9.

Sepulchrum Christi. S. t. 17. §. 4.

Sudor Sanguineus Christi. S. t. 40.

Tristitia Christi. T. t. 13. §. 4.

Venditio Christi. V. t. 3. §. 2.

Vulnera Christi. V. t. 21.

Paschatis feria.

Tribulationes hic sunt breves. T. t. 11. § 18. n. 2. Ambulantes, & estis tristes.

Tribulatio nos probat. T. t. 11. §. 22. Finxit se longiùs ire.

Paschatis feria.

Post fella mella, P. t. 9. §. 20. Obtulerunt ei favum mellis.

SS. Philippus, & Jacobus.

Terrena sunt vana. T. t. 8. §. 3. num. 4. In domo Patris mei mansiones multæ sunt.

Sanctissima Trinitas.

De hac. T. t. 12. per totum.

SS. Petrus, & Paulus.

De S. Petro. P. t. 20. per totum.

De S. Paulo. P. t. 10. per totum.

De utroque. P. t. 21. per totum.

Observanda in alijs bona, non mala. O. t. 2. §. 5. Vos autem quem me esse dicitis.

Pudor sit Religioso, vinci à Sæcularibus. R. t. 7. § 5. Vos autem &c.

S. Maria Magdalena.

De illa. M. t. 1. per totum.

Deus misericors, & justus. M. t. 19. §. 16. Osculatur pedes ejus.

Observantes in alijs mala, non bona. O. t. 2. §. 6. Hic si esset Propheta.

Occasio bona non negligenda. O. t. 4. §. 1. Ut cognovit.

Tu ipse operare, non per alium. O. t. 7. §. 8. Lacrymis cœpit rigare pedes ejus.

Peccator non deflet sua peccata, quia illa ignorat. P. t. 13. §. 20. Lacrymis &c.

Pœnitentia matura. P. t. 24. §. 19. n. 2. Ut cognovit.

Pœnitentia impendit Deo, & virtuti, quod antè impendit vitijs. P. t. 24 §. 26. Lacrymis. &c.

Conversa Magdalena ex auditione verbi Dei, V. t. 4. §. 3. Ecce mulier.

Vita activa, & Contemplativa. V. t. 16. §. 7. Osculabatur pedes ejus.

S. Jacobus.

Proles sequuntur parentum exempla. P. t. 2. §. 5. Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi.

Passio Christi motivum patientiæ. P. t. 9. §. 3. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum.

Tribulationes sunt parvæ, & breves. T. t. 11. §. 18. n. 1. Potestis bibere calicem.

Assumptio B. Virginis.

De hac vide. M. t. 6. A. Assumptio.

Vita activa, & Contemplativa. V. t. 16. §. 7. Maria optimam partem elegit.

S. Matthæus.

De illo. M. t. 12. per totum.

S. Michael.

De illo. M. t. 15. per totum.

De parvulis. P. t. 3. per totum.

Salus animæ omnibus rebus etiam charissimis præponenda. S. t. 5. §. 2. num. 1. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum.

De scandalo. S. t. 11. per totum.

De simplicitate sancta. S. t. 24. §. 2. Talium est regnum cœlorum.

SS. Simon, & Judas.

Justus præ impio patitur persecutiones. P. t. 19. §. 3. n. 3. Quia de Mundo non estis,

Omnes Sancti.

Mansuetudo est regia virtus. M. t. 5. §. 2. Beati mites.

Misericordia aspicit cœlum. M. t. 18. §. 12. n. 4. Beati misericordes.

Misericordia Dei patiens, longanimis. M. t. 19. §. 7. §. 2. Cùm sedisset &c.

Patientia justis est suavis. P. t. 9. §. 8. Beati mites.

Patientia signum prædestinationis. P. t. 9. §. 13. Beati, qui persecutionem patiuntur.

Paupertatis honores. P. t. 11. §. 5. Beati pauperes.

Paupertas cœlo apta: est via ad cœlum. P. t. 11. §. 6. Beati pauperes spiritu.

Pauperes Deus honorat, tuetur, juvat. P. t. 11. §. 10.

Paupertas Spiritûs quæ? P. t. 11. §. 17. Beati pauperes spiritu.

Peccata aliorum lugenda. P. t. 16. §. 1. Beati, qui lugent.

Perfectionis desiderium. P. t. 18. §. 7. Beati, qui esuriunt justitiam.

De profectu in virtutibus. P. t. 32. §. 3. Beati, qui esuriunt justitiam.

Suaviùs servitur Deo, quàm Mundo, & diabolo. S. t. 22. §. 4. Beati pauperes spiritu.

Silentium in calumnijs, injurijs. S. t. 23. §. 8. Beati mites.

Defuncti Fideles.

Purgatorium. P. t. 39. per totum.

S. Martinus.

Oculi sunt ilices Veneris. O. t. 5. §. 3. Si oculus tuus &c.

S. Andreas.

Paupertas lucrosa. P. t. 11. §. 15. Relictis retibus.

S. Thomas Ap.

De illo. T. t. 9. per totum.

De Vulneribus Christi. V. t. 21. per totum.

Observanda in alijs bona, non mala. O. t. 2 §. 5. Vide manus meas.

Nativitas Domini.

De illa. N. t. 1. per totum.

Paupertas Christi Signum divinitatis ejus. P. t. 11. §. 14. num. 1. Hoc vobis signum.

S. Stephanus.

De illo. S. t. 38. per totum.

Pœnâ aliorum non correctus metuat graviores. P. t. 22. §. 11. num. 3. Ut veniat super vos omnis sanguis &c.

S. Joannes Evangelista.

Curiosa de alijs inquisitio reprehenditur. S. t. 12. §. 6. Hic autem quid.

Vita Activa, & Contemplativa. V. t. 16. §. 7. Conversus Petrus vidit &c.

Sancti Innocentes Martyres.

Tribulatio melior prosperitate. T. t. 11. §. 5. num. 2. Herodes occidit omnes pueros.

Commune Apostolorum.

Mansuetudo efficaciter corrigit, & emendat. M. t. 5. §. 3. Mitto vos sicut oves inter lupos.

Obedien-

Obedientia in periculis tuta. O. t. 1. §. 8. Mitto vos ſicut oves.
Obedientia prompta ſe non excuſat, non replicat. O. t. 1. §. 18. Euntes in Mundum univerſum.

Commune Martyrum.

De his vide. M. t. 9. per totum.
Peccator à Deo deſeritur. P. t. 13. §. 15. Si quis in me non manſerit.
Superior non ſit ſibi lenis, alijs rigidus. S. t. 43. §. 21. Ego ſum vitis, vos palmites.

Commune Doctorum, Epiſcoporum, Confeſſorum, Abbatum.

Miſericors eſt prudens, ſapiens. M. t. 18. §. 6. Qui, putas, eſt fidelis ſervus, & prudens.
Præparatio pro morte. M. t. 22. §. 7. Sint lumbi veſtri præcincti.
Mortis memoria eſt ſtimulus virtutis, probæ vitæ. M. t. 22. §. 19. Si venerit in ſecunda vigilia.
Opera bona. O. t. 7. §. 1. Lucernæ ardentes.
Patientia. P. t. 9. §. 1. Sint lumbi præcincti.
Religioſus ſtatus. R. t. 7. §. 1. Simile homini negotiatori.
Religioſorum officium. R. t. 7. §. 3. Vos eſtis ſal terræ.
De virtutum ſtudio. V. t. 15. per totum.
Virtus una non ſufficit: omnibus orneris. V. t. 15. §. 5. Lucernæ ardentes.

Commune Virginum, Viduarum.

De Virginitate vide. V. t. 14. per totum.
De viduis vide. V. t. 10. per totum.
Miſericors eſt prudens, ſapiens. M. t. 18. §. 6. Ite ad vendentes.
Immiſericors eſt fatuus, imprudens. M. t. 18. §. 7. Quinque ex eis erant fatuæ.
Miſericordia reſpiciens Judicium finale. M. t. 18. §. 12. n. 2. Nè fortè non ſufficiat.
Nihil age vulgare; ſed quod magnum, atque perfectum, eſt. P. t. 19. §. 3. Mediâ nocte clamor factus eſt.
Pœnitentia in morte ſera. P. t. 24. §. 21. Date nobis de oleo veſtro.
Pœnitentia poſt mortem ſterilis. P. t. 24. §. 22. Quinque fatuæ.
Præcepta Dei omnia ſervanda. P. t. 27. §. 2. Domine aperi nobis.
Stulta hominum in rebus vanis occupatio. S. t. 39. §. 1. Quinque fatuæ.
Terrena ſunt ſtultitiæ perverſitas. T. t. 8. §. 6. Quinque fatuæ.

Index Titulorum & Materiarum in hoc Secundo Tomo contentorum Ordine Alphabetico.

M.

Titulus I.

Magdalena pœnitens

§. 1. Nomen. pag. 1.
§. 2. Figuræ, & laudes. ibid.
§. 3. Magdalenæ pœnitentia, lacrymæ. Figuræ, Symbola. ib. Varia de illius pœnitentia. 2.
§. 4. Magdalenæ magnus amor. 3.
§. 5. Magdalenæ aliæ virtutes. ib. Vide plura tit. Lacrymæ. Pœnitentia. Spes. Opera bona §. 12.

Titulus II.

Magnanimitas. 4.

§. 1. Symbola, allegoriæ. ib.
§. 2. Magnanimitas vincit omnia. ib.
§. 3. Magnanimitatis exempla. Ex Veteri. Ex Novo, & hiſtoricis. ib. & 5.

Titulus III.

Magnificus.

§. 1. Magnitudo animi. 5.
§. 2. Magnitudo corporis. 6.

Titulus IV.

Mali. 6.

§. 1. Proſunt bonis. Ex Veteri. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Mali immixti bonis. 7.
§. 3. Mali patienter tolerandi. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. & 8.

Titulus V.

Manſuetudo. 8.

§. 1. Symbola, allegoriæ. Ex Veteri. Ex Novo, & alijs. ib.
§. 2. Manſuetudo regia virtus, apta regimini. ib.
§. 3. Manſuetudo corrigit efficaciter, & convertit. Ex Veteri pleraque Symbolicè Ex Novo, & alijs. 9. 10.
§. 4. Manſuetudo placat, & reconciliat, iratos. 11.
§. 5. Manſuetudo attrahit animos, perſuadet. 11.
§. 6. Manſuetudo eſt fortis, potens. 12.
§. 7. Manſuetudo Chriſti. ib.
§. 8. Manſuetudo Moyſis, & aliorum Sanctorum. ib.
§. 9. Varia alia motiva. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 13. Miſcellanea. ib.

Titulus VI.

MARIA. 13.

Virgo Deipara ordine Alphabetico.

A.

Æquanimitas. 13.
Affectus. 14.
Amor Dei erga B. Virginem. ib.
Amor B. Virginis in Deum, & Filium. ib.
Amorem Dei vult in nobis accendere. 15.
Amor erga B. Virginem. ib.
Angeli. ib.
S. Anna. 16.
Annuntiatio B. Virginis. §. 1. Figuræ. §. 2. Cur per Angelum salutata. §. 3. Concernentia personam B. Virginis. 4. Annuntiationis festum. 16. 17.
Maria Apostolos respiciens. 17.
Assumptio B. Virginis. §. 1. Figuræ. §. 2. Ejus gloria. §. 3. Ejus corona. §. 4. Cur tardiùs assumpta. §. 5. Proficua hominibus. p. 18. 19.
Aurora. 19.

B.

MARIA benedicta; ejus benedictio. 20.
Beneficia hominibus præstita. §. 1. Figuræ, Symbola. §. 2. Beneficia illius in genere §. 2. Beneficia spiritualia. §. 4. Beneficia corporalia. p. 20, 21. 22.

C.

Castitas MARIÆ. 22.
Charitas illius erga homines. ib.
Charitatis actus. 23.
Christus D. Mariæ similis. 23.
Cogitationes illius. ib.
Compassio illius erga nos. ib.
Conceptio immaculata. §. 1. Figuræ. §. 2. Conceptionis immaculatæ argumenta, & congruentiæ, Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs. §. 3. Eam defendentes. p. 23. 24. 25. 26.
Consilium Mariæ. 26.
Constantia Mariæ. ib.
Cor. ib.
Correctio. 27.
Crucifixus. ib.
Cultus Mariæ. §. 1. Exempla. §. 2. culta varijs praxibus. §. præmia eam colentium. §. 4. Motiva alia Mariani cultûs. p. 27. 28.

D.

Dignitas, & excellentia, B. Virginis. §. 1. Figuræ. §. 2. Textus S. Scripturæ. §. 3. Ex Patribus, & alijs. 29. 30.
Dolorosa. §. 1. Figuræ, Comparationes. §. 2. Comparatur Martyribus, & præfertur. 3. Vehementia dolorum. §. 4. Circumstantiæ augentes dolorem. §. 5. Par amori dolor. §. 6. In corde passa. §. 7. Oblatio, & sacrificium. §. 8. Initium ejus dolorum, tempus, duratio. §. 9. Compassio cum Matre dolorosa. 30. 31. 32. 33.
Domina. 34.
Domus Lauretana. ib.

E.

Educatio. 34.
Eleemosyna. 35.
Evangelista. ib.
Evangelium. ib.
Eucharistiam respiciens. ib.

F.

Fides. 35.
Fiducia. 35.
Filius. ib.
Fortitudo. 36.
Fuga in Ægyptum. ib.

G.

Gaudia. 36.
Gratia. ib.
Gratitudo. 37.

H.

Humilitas. §. 1. Figuræ. §. 2. Summa, perfecta. §. 3. Humilitas illius à Deo respecta, amata. §. 4. Ex altata. §. 5. Quò major, eò humilior. §. 6. Humilitatis actus. Miscellanea. p. 37. 38. 39.

I.

Imagines. 39.
Imitatio. ib.
Incarnatio Christi MARIAM respiciens. §. 1. Figuræ. §. 2. Uteri Virginei laudes. §. 3. In utero Virginis factus est Deus mitior. p. 39. 40. 41.
Inimici illius. 41.
Invocatio illius pro diversis gratijs. ib.

L.

Laudes. 41.
Liberalitas. 42.
Lux Mundi. ib.
Luxuriæ hostis, & remedium. ib.

M.

Magnificat Deum. 42.
Mater Dei. ib.
Mater nostra. 43.
Misericordia §. 1. Figuræ ex Veteri, Novo, Varijs. §. 2. Erga peccatores. §. 3. Regina misericordiæ. §. 4. Communis, velox, major in cœlo. p. 43. 44. 45.
Mors. 45.
Morientium Patrona. 46.

Nativi-

N.

Nativitas Christi Domini. 46.
Nativitas B. Virginis. §. 1. Figuræ. §. 2. Læta, dulcis. §. 3. Utilis. §. 4. Nascentis prærogativæ. Varia. 46. 47.
Nives. 47.
Nomen. MARIÆ. §. 1. Significationes. §. 2. honorificum, reverendum. §. 3. Fugat metum, confortat. §. 4. Terret dæmonem, Antichristum. §. 5. Salubre. §. 6. Dulce. 47. 48.

O.

Obedientia. 48.
Oratio. ib.

P.

Patrocinium. §. 1. Figuræ, Symbola. §. 2. Exempla. §. 3. Ex Patribus. 49. 50.
Paupertas. 51.
Peccatores respiciens. ib.
Pœnitentiam respiciens. ib.
Pœnitentia. 52.
Prudentia. ib.
Pulchritudo. ib.
Purgatorium respiciens. ib.
Purificatio. ib.

R.

Resurrectio. 53.
Rosa. ib.

S.

Sabbathum. 53.
Variè in Sabbatho culta. 54.
Salutatio Angelica. §. 1. Explicatio, Præstantia. §. 2. Quibus in usu. §. 3. Præmia, & miri effectus. 54. 55.
Sanctitas. 55. 56.
Solitudo. 56.
Spes nostra. ib.
Spiritus Sanctus. ib.
Stella. ib.

T.

Temperantia. 57.
Templum. ib.
Tentationes. ib.

V.

Verbum Dei. ib.
Victoriæ. ib.
Virginitas. ib.
Virtus. 58.
Visitatio. 58.
Voluntas. 59.

Z.

Zelus. ib.

Titulus VII.

Encomia B. Virginis.

Ex Sacra Scriptura, Sanctis Patribus, ordine Alphabetico. 60. seqq.

Titulus VIII.

S. Martinus. 71.

Titulus IX.

Martyres.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs. 71. 72.
§. 2. Martyres comparantur rosis. 72.
§. 3. Martyrum variæ laudes. ib.
§. 4. Martyrum fortitudo, generositas. ib.
§. 5. Martirij desiderium, & aviditas. 73.
§. 6. Martyrum multitudo. 16.
Miscellanea. 74.
Martyrium voluntarium. Vide tit. Paupertas. Virginitas. Patientia.

Titulus X.

Matres.

§. 1. Matrum amor in filios. 74.
§. 2. Machabææ, & aliarum. ib.
Miscellanea. ib.

Titulus XI.

Matrimonium.

§. 1. Figuræ, & laudes. 75.
§. 2. Matrimonij origo, & causa. ib.
§. 3. Matrimonium ærumnosum. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 4. Matrimonium castè ineundum. 76.
§. 5. Matrimonij bonæ dispositiones. ib.
§. 6. Matrimonium honestius, quò castius. Continentes, Sancti Conjuges. 77.
§. 7. Documenta varia. ib.
Miscellanea. ib.

Titulus XII.

S. Matthæus Evang. 78.

Titulus XIII.

Memoria Dei.

Motiva.

§. 1. Est frænum peccati. 78.
§. 2. Deus nostri memor. ib.
§. 3. Memoriæ Dei alia motiva. Ex Veteri, & Novo, Ex Patribus, & alijs. 79.
§. 4. Arguitur oblivio Dei. ib.

Titulus XIV.

Mendacium.

§. 1. Motiva vitandi. Ex Veteri. Ex Novo, Ex Patribus, & alijs. 79. 80.
§. 2. Mendacij origo. 80.

Titulus

Titulus XV.

S. Michael.

Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 81.

Titulus XVI.

Milites. 82.

§. 1. Mirùm, si probi. ib.
§. 2. Milites sancti, & probi. ib.
§. 3. Miscellanea. ib.

Titulus XVII.

Miracula.

§. 1. Quotidie fiunt. 83.
§. 2. Miracula Christi, ib.
Miscellanea ib.

Titulus XVIII.

Misericordia.

§. 1. Symbola, metaphoræ. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 84.
§. 2. Misericordia comparatur olivæ. 85.
§. 3. Misericordiæ Motiva. ib.
N. 1. Misericordia est propria homini, & ei congenita. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. ib.
N. 2. Immisericors non est homo. 86.
N. 3. A misericordia degeneravit homo. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
§. 4. Misericordia est regia virtus. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 87. 88.
§. 5. Ob misericordiam Christus Dominus Rex. 88.
§. 6. Misericors est prudens, sapiens. Ex Veteri. Ex Novo. 89.
§. 7. Immisericors est imprudens, stultus. 90.
§. 8. Misericors sibi ipsi benefacit, & prodest. 90.
N. 1. Symbola. Comparatur fonti. Agro, & semini. Alia Symbola. 91.
N. 2. Sententiæ Biblicæ. ib.
N. 3. Exempla Biblica. ib.
N. 4. Sententiæ Patrum. 92.
§. 9. Visæ, & cognitæ, miseriæ movent ad misericordiam. ib.
N. 1. DEUM, & Filium ejus Incarnatum. ib.
N. 2. Homines. Ex Veteri. Ex Novo. 93.
Sententiæ Patrum. ib.
§. 10. Misericordia Christo D. exhibetur. 93.
§. 11. Misericors meretur misericordiam. ib.
§. 12. Misericordia respiciens quatuor Novissima. 94.
N. 1. Mortem. ib.
N. 2. Judicium. 95.
N. 3. Infernum. 96.
N. 4. Paradisum, Cœlum. ib.
§. 13. Misericordia extinguit peccata. &c. ib.
§. 14. Misericordia evitat pœnas Dei, & alia mala. ib.
E contrà malè est immisericordi. 97.
§. 15. Misericordia meretur benedictiones, gratias. ib.
§. 16. Misericordia vocatur justitia, sanctitas. ib.
§. 17. Misericordiæ honor, dignitas, præstantia. ib.
N. 1. Facit Filium DEI. ib.
N. 2. Varia ejusdem argumenti. 98.
§. 18. Misericordiam à quibus doceamur. ib.
§. 19. Varia alia misericordiæ motiva. 99.
§. 20. Misericordia priùs succurrit magis egenti. ib.
Miscellanea. 99.

Titulus XIX.

Misericordia Dei.

§. 1. Figuræ, & Symbola. 99.
Per dexteram. Alia Symbola. Ex Veteri, Ex Novo, Patribus, & alijs. 100.
§. 2. Dei est, misericordiæ recordari. 100.
§. 3. Misericordiæ Dei est videre, prospicere: est facies Christi. ib.
§. 4. Misericordia Dei propria. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 101.
§. 5. Misericordia Dei immensa, incomprehensibilis. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 102.
§. 6. Misericordia Dei facilis, velox, ad remissionem. 103.
N. 1. Figuræ, Parabolæ. Ex Veteri, & Novo. ib.
N. 2. Exempla ex Veteri. Ex Novo. Sententiæ Scripturæ. Sententiæ Patrum, & aliorum. 103. 104. 105.
§. 7. Misericordia Dei patiens, longanimis. 106.
N. 1. Figuræ, & Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. 106. 107.
N. 2. Exempla, & sententiæ. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. 107.
§. 8. Misericordia Dei non sit stimulus ad peccatum. 108.
§. 9. Misericors Deus, Christus, est misericors Samaritanus. 109.
§. 10. Continuatio prioris. Misericors Medicus. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 109. 110.
§. 11. Misericordia ejus major est Angelicâ, & humanâ. Ex Veteri. Ex Novo. 110.
§. 12. Misericordia ei charior præ justitia. Ex Veteri. Ex Novo. 111.
§. 13. Quæ Deum moveant ad misericordiam. ib.
N. 1. Quia sumus populus ejus. ib.
N. 2. Fragilitas nostra. 112.

§. 14. Deus benignior est peccatoribus, quàm justis. ibid.
Miscellanea. ib.
§. 15. De misericordia Dei præsumptio. 113.
Desperatio. vide tit. Spes.
§. 16. Misericors, & justus, est Deus. Ex Veteri pleráque symbolicè. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 113. 114. 115.

Titulus XX.

Modestia. 116.

Titulus XXI.

Morbi. 116.

§. 1. Utiles animæ. ib.
N. 1. Symbola, & similitudines. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.
N. 2. Exempla Biblica. 117.
N. 3. Sententiæ Biblicæ. 118.
N. 4. Sententiæ Patrum & aliorum. ib.
§. 2. Morbi sunt loco purgatorii. ib.
§. 3. Morborum origo ex peccatis. Ex Veteri, & Novo. 119.
§. 4. Motiva patientiæ in morbis. ib.
§. 5. Exempla patientiæ in morbo. 120.
§. 6. Morbi animæ, & eorum cura. ib.

Titulus XXII.

Mors. 121.

§. 1. Symbola, & allegoriæ. ib.
N. 1. Est vesper, occidens. ib.
N. 2. Est somnus. ib.
N. 3. Alia symbola. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Mors certa, & inevitabilis. Ex Veteri, Ex Novo, Patribus & aliis. 121. 122.
§. 3. Mortis incertum tempus, & causæ. Cur? Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis.
§. 4. Mortem non ùt remotam, sed proximam, & præsentem, cogita. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 125. 126.
§. 5. Mortis oblivio &c. 126.
§. 6. Motiva præparationis pro bona morte. 127.
N. 1. Christi Domini exemplum. ib.
N. 2. Quia malè est imparato. 128.
N. 3. Bene præparato. ib.
§. 7. Alia motiva præparationis pro morte. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 129.
§. 8. Praxes bonæ dispositionis remotæ. ib.
§. 9. Mortem facilem faciunt ærumnæ. 130.
§. 10. Qualis vita, mors est ità. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Petribus, & aliis. ib. 131.
§. 11. Dispositio proxima pro morte in morbo gravi. 131.
N. 1. In morte major fervor: tibi soli vaca. ib.
N. 2. In morte mittè curas terrenorum. ibid.
N. 3. In morte sit oratio, pia suspiria. 132.
N. 4. Pœnitentiâ, mortificatio. 132.
§. 12. Quæ homini in morte accidant. ib.
N. 1. Tentationes. ib.
N. 2. In morte primum aperiuntur oculi. ib.
N. 3. In morte omnia evanescunt. 133.
N. 4. Quid morientem soletur. 133.
§. 13. Postmortem quæ homini accidant. ib.
N. 1. oblivio hominum. ib.
N. 2. Quis eum comitetur? quid secum ferat? ib.
N. 3. Varia. 134.
§. 14. Mortis memoria. ib.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Mortis memoria sit continua. 13.
N. 3. Mortis memoria semper, & ubique occurrit. ib.
§. 15. Mortis memoria utilis contra peccata; convertit &c. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 136.
§. 16. Mortis oblivio. 136.
§. 17. Mortis memoria frænum superbiæ. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
§. 18. Mortis memoria, est motivum justitiæ, restitutionis. 137.
§. 19. Mortis memoria stimulus virtutis, probæ vitæ. Ex Veteri. Ex Novo. 138.
§. 20. Morientium pia monita. 139.
§. 21. Morientium ultimæ voces, & suspiria. 139.
§. 22. Mors prænuntiata variis signis. ib.
§. 23. Mors non timenda ob sequentes Rationes. 140.
Prima. Mors Christi reddit suavem mortem. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.
Secunda. Mors, à morte Christi, somnus est.
Tertia. Mors est solùm iter, peregrinatio. Ex Veteri. Ex Novo Patribus, & aliis. 141.
Quarta. Mors est iter ad patriam. Patrem, Christum &c. Ex Veteri & Novo. Ex Patribus. Exempla. 141. 142.
§. 24. Alia motiva non timendi mortem. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 142.
§. 25. Mors probis est somnus. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. 143.
§. 26. Mors probis læta, plena solatiis, optata. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 144.
§. 27. Mors probis beata, honorifica; non defletur. Ex Veteri. Ex Novo. Ex variis. ib.
§. 28. Ex morte necessaria fæ virtutem. 145.
§. 29. Mors impiorum misera, infelix &c. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 146. 147.
§. 30. Planctus de morte aliena, charorum. 148.
§. 31. Solatia ob charorum mortem. ib.
§. 32. Mortuis resuscitatis non creditur. ib.
Miscellanea de Morte.

Titulus XXIII.

Mors Christi Domini. 149.

§. 1. Figuræ, & Imagines. ib.
§. 2. Mors Christi spontanea. 150.
§. 3. Mors Christi chara, dulcis, optata. ib.
§. 4. Mors Christi quanta nobis bona attulerit.
N. 1. Nostra vita. 151.
N. 2. Alia bona. ib.
§. 5. Quomodo erga mortem Christi nos oporteat affici. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. 151.
Miscellanea. 152.

Titulus. XXIV.

Mortificatio. 152.

§. 1. Symbola, & allegoriæ. ib.
N. 1. In genere. ib.
N. 2. Symbola mortificationis carnis. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 153.
N. 3. Symbola mortificationis animi. 154.
§. 2. Motiva varia mortificationis carnis, & animi. ib.
§. 3. Mortificationis utilitas, & subsequens delectatio. ib.
§. 4. Mortificationum corporalium exempla. ib.
Flagella. Cilicia. In cubando. Mortificatio gustûs. In frigore. Variæ aliæ mortificationes. 154. 155.

Titulus XXV.

Mundus. 156.

§. 1. De materiali. ib.
N. 1. Tempus creationis. Duratio. Finis. Mundi conservatio. ib.
N. 2. Mundi laudes, varia nomina, & comparationes. ib.
§. 2. De Mundo morali. Mundus fallax, deserit, spoliat &c. Rapit uni, ut det alteri. 157.
§. 3. Mundi aliæ fraudes. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 158.
§. 4. Mundus vanus, fragilis, in stabilis. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 158. & 159.
§. 5 Mundus plenus periculis. Ex Veteri, Ex Patribus, & aliis. 159. 160.
§. 6. Mundus DEO, & Filio ejus, contrarius. 161.
§. 7. Mundus malus, noxius, vilis, ingratus. ib.
§. 8. Mundi festa desinunt in luctu. ib.
§. 9. Mundus miser miseros facit. 162.
§. 10. Mundus spernendus, fugiendus. ib.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Exempla spernentium. 163.
§. 11. Mundum spernendi alia Motiva. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 163. 164.
§. 12. Mundus in omnibus patitur defectum. Ex Veteri. Ex Novo. Ex variis. 165.

Titulus XXVI.

Munera. 165.

§. 1. Faciunt gratum. ib.
§. 2. Munera Sanctorum trium Regum. 166.

Titulus XXVII.

Musica. 166.

N.

Titulus I.

Nativitas Domini JESU. 167.

§. 1. Figurata, & prædicta. ib.
§. 2. Christi nascentis in nos amor. 168.
§. 3. Christus nobis natus, omnibus utilis. ib.
§ 4. Christus parvulus est; noli timere. 169.
§. 5. Christi nativitas plena gratiis, solatiis, benignitate. 170.
§. 6. Priori affinis: in fines nobis utiles natus. 171.
§. 7. Christi nascentis gloria, splendor. ib.
§. 8. Virtutes, quas Christus in Nativitate exercuit.
N. 1. Humilitas. 171.
N. 2. Paupertas. ib.
N. 3. Aliæ virtutes. 172.
§. 9. Bethlehem, & antrum. 172.
§. 10. Præsepe. 173.
§. 11. Nativitatem Christi cole, ama, imitare, non offende. ib.
§. 12. Apparitiones JEsuli, beneficia. 174.
§. 13. Festum, seu, Natalis, Domini. ib.
§. 14. Christus nascitur in nobis spiritualiter. 175.
Miscellanea, ib.

Titulus II.

Nobilitas. 176.

§. 1. Vana de ea gloriatio. ib.
§. 2. Nobilitas vana sinè virtute. ib.
§. 3. Nobilitas vera in quibus consistat. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 176. 177.
Miscellanea, ib.

Titulus III.

Nomen. 178.

§. 1. Propriô vocari, amoris signum. ib.
§. 2. Nomina Christi. ib.
§. 3. Nomina data Sanctis à Deo. ib.
§. 4. Nomina Sancta filiis data. ib.
§. 5. Nomen non sit inane. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 179.
§. 6. Peccator est anonymus. ib.

Titulus IV.

Nomen JESU. 180.

§. 1. Figuræ, & Symbola. ib.
§. 2. Illius excellentia. 181.
§. 3. Nomen JEſu non eſt inane. 182.
§. 4. Nomen JEſu proficuum, ſalutare. ib.
§. 5. Nomen JEſu delectabile dulce. 183.
§. 6. Nomen JESU honora, in voca, pronuntia. 184.

Titulus V.

Novitates. 185.

§. 1. Chriſtus D. eas vitat. ib.
§. 2. Alia motiva eas vitandi. ib.

Titulus VI.

Nuptiæ. 185

Vide Matrimonium uxor.

O.

Titulus I.

Obedientia erga Deum, & ſuperiores. 186.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. ib.
§. 2. Obedientia præſtans virtus. 186.
N. 1. Præfertur victimis. ib.
N. 2. Præfertur aliis virtutibus. 187.
N. 3. Includit omnes virtutes. ib.
§. 3. Obedientiæ aliæ præeminentiæ, & laudes. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 188.
§. 4. Obedientia quàm ſit grata Deo. 188.
§. 5. Obedientia meritum, & prærogativæ. ib. & 189.
§. 6. Obedientiæ miracula 190.
§. 7. Obedientia fortis victorioſa. ib.
§. 8. Obedientia tuta in periculis. Ex Veteri. Et Novo. 191. 192.
§. 9. Obedientia eſt quieta, pacifica, læta. 192.
§. 10. Obedientia eſt apta, regimini. ib.
§. 11. Obedientia eſt ſuavis; facit omnia facilia. 193.
§. 12. Obedientia Chriſti. ib.
§. 13. Obedientia Sanctorum. ib.
§. 14. Obedientiæ varia alia motiva. 194.
§. 15. Obedientia reſpiciens ſapientiam, & ſcientiam. ib.
§. 16. Obedientia requirit humilitatem. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 195.
§. 17. Superbus non obedit. ib.
§. 18. Obedientia eſt cæca, non diſcutit. ib.
N. 1. Exempla. ib.
N. 2. Obedientiæ cæcæ motiva. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 196. 197.
§. 19. Obedientia eſt prompta: non excuſat ſe non replicat. Ex Veteri, Ex Novo, & aliis. Motiva. 197. 198.
§. 20. Obedientia quibus mediis reddatur facilis. 198.
§. 21. Indifferentia ad locum, officia. ib.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Exempla. ib.
N. 3. Indifferentia facit tutum. ib.
N. 4. Malè eſt propriæ electioni. ib.
N. 5. Periculoſa propriæ electio. 200.
N. 6. Indifferentiæ varia motiva. ib.
Miſcellanea. ib.
§. 22. In obedientia. ib.
N. 1. Pœnæ & damna. ib.
N. 2. Alia motiva in obedientiam vitandi. 201.

Titulus II.

Obſervatio. 201

§. 1. Obſerva tua, non aliena. ib.
§. 2. Obſervare aliena, non ſua, vitioſum eſt. Ex Veteri. Ex Novo. 202.
§. 3. Motiva non obſervandi alios. ib.
§. 4. Alios obſervet, qui poteſt corrigere. 203.
§. 5. Obſerva bona in aliis, & non mala. Symbola. Exempla. ibid.
§. 6. Obſervantis in aliis mala, & non bona Symbola. Exempla. 204.
§. 7. Obſerva cum malis etiam bona. 205.

Titulus III.

Obſtinatio. 205.

§. 1. Symbola, & ſimilitudines. ib.
N. 1. Comparatur lapidi, petræ, &c. ib.
N. 2. Comparatur ſomno. 206.
N. 3. Alia Symbola. Ex Veteri, & Novo. ibid.
Ex variis, 207.
§. 2. Obſtinati actus, & effectus. ib.
§. 3. Obſtinatio deploratur. 208.
§. 4. Obſtinatorum exempla. ib.
§. 5. Obſtinatio quibus motivis vitanda. 209.
§. 6. Obſtinatio quibus mediis molliatur. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus IV.

Occaſio. 210.

§. 1. Bona non negligenda. Ex Veteri. Ex Novo. ib.
§. 2. Occaſionis bonæ non negligenda motiva alia. 211.
§. 3. Occaſio mala vitanda. Ex Veteri. Ex Novo. 212.
§. 4. Exempla. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. 213. 214.
§. 5. In occaſione lapſi. 214.
§. 6. In occaſione pronum labi; prodigium non lædi. 215.
§. 7. Occaſionem vitandi varia motiva. ib.
§. 8. Occaſionem temerè adiens labitur. 216
Ex ſcriptura. Exempla. ib.
§. 9. In occaſione Deus ſervat incolumes, quoſe non temerè iis ingerunt. ib. & 217.

Titulus V.

Oculi. 217.

§. 1. Laudes. ib.
§. 2. Oculus periculosum membrum. ib.
§. 3. Oculi sunt illices Veneris. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 218.

Titulus VI.

Officium. 219.

§. 1. Alieno te non immisce, in genere. ib.
§. 2. Sæculares se non immisceant officiis Ecclesiasticis; & vicissim. ib.
§. 3. Officio tuo graviter intende. Ex Veteri. Ex Novo. 220. 221.
§. 4. Officia humilia libenter exerce. 221.
§. 5. De promotione ad officia. 222.

Titulus VII.

Opera bona. 222.

§. 1. Figuræ, & Symbola. ib.
1. Manus. 2. Gressus, âmbulatio. 3. Fructus. 4. Filii. 5. Vestes. Varia alia. 222. 223.
§. 2. Opera vel minima; grata Deo, ejusque Filio incarnato. 223.
§. 3. Opera spontanea Deo gratiora. 224.
§. 4. Ea exercendi motiva varia. ib.
§. 5. Opera præferuntur verbis. 225.
N. 1. De Deo, & Christo Domino, ib.
N. 2. Exempla alia. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 226.
N. 3. Sententiæ Biblicæ, & Patrum. 226.
§. 6. Opera pauca, ubi multa verba. ib.
§. 7. Opera supererogatoria suadentur. 227.
§. 8. Tu ipse operare, non per alium. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 228. 229.
§. 9. Pro uno opere, quod nequis agere, substitue aliud. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 229. 230.
§. 10. Opera orationi junge. Pleraque symobilicè. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 230. 231.
§. 11. Opera semper, & ubique, potes exercere. 231.
§. 12. Opera eadem sæpius repete. Ex Veteri, & Novo. 232.
Exemplum S. Magdalenæ. Magdalena sæpius ad pedes Domini. Sæpius osculatur pedes Domini, & ungit, & quærit. 232.
§. 13. Opera heroica, perfecta. ib. 233.
Miscellanea. 233.

Titulus IX.

Oppressio pauperum. 233.

§. 1. Symbola, similitudines. ib.
Comparantur piscibus. ib.
Comparantur leonibus, 234.
Alia Symbola. ib.
§. 2. Oppressionem pauperum cavendi motiva. 234.
N. 1. Primum: quia barbara, fera, crudelis. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 235.
N. 2. Secundum: oppressio pauperum clamat ad cœlum. 236.
N. 3. Tertium: oppressores pauperum Deus odit, vindicat. Motiva alia. ib. & 237.

Titulus IX.

Oratio. 237.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. ib. & 238.
§. 2. Oratio est necessaria. 238.
§. 3. Orationis excellentia, variæ laudes. 239.
N. 1. Est Vicaria Christi. ib.
N. 2. Est colloquium cum Deo. ib.
N. 3. Est felix rerum initium. ib.
§. 4. Oratio Deo grata. ib.
Orationis aliæ laudes. 240.
§. 5. Ad orationem exaudiendam promptus Deus. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. 240. 241.
§. 6. Oratio luctatur cum Deo, tenet Deum. 241.
§. 7. Oratio fortis, victoriosa. 243.
N. 1. Contra hostes visibiles. Historiæ. ib. 243.
N. 2. Contra hostes invisibiles. ib.
§. 8. Oratio transfigurat, illuminat, confortat &c. ib.
§. 9. Oratio mira impetrat. 244.
§. 10. Oratio semper aliquid impetrat. ib.
§. 11. Oratio sæpe bono nostro non exauditur. 245.
Sententiæ Patrum. ib.
§. 12. Quidam malò suò exaudiuntur. ib.
§. 13. Oratio cur sæpe serò exaudiatur. ib.
N. 1. Quia dilata chariora. ib.
N. 2. Quia expedit. 246.
§. 14. Orantium varia commoda. ib.
N. 1. Contra tristitiam. ib.
N. 2. Plùs cum Deo, minùs cum hominibus. ib.
N. 3. Aliæ orationis utilitates. ib.
§. 15. Orandi varia motiva. 247.
§. 16. Oratio Christi. ib.
§. 17. Exempla Sanctorum. 248.
§. 18 Oratio quæ sit efficax. ib.
N. 1. Probi, servantis præcepta. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 248.
N. 2. Oratio pœnitentis. 249.
N. 3. Oratio cum lacrymis. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, ib. & 250.
N. 4. Oratio cum mortificatione. 250.
N. 5. Oratio cum humilitatè. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 251.
N. 6. Oratio parvulorum. ib.
N. 7. Oratio reverentialis. ib.
§. 19. Oratio attenta, sinè distractione. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 252 253.

Simi-

Similitudines. 253.
§. 20. Oratio publica multorum. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 254.
§. 21. In oratione quid petendum? 254.
N. 1. Non vilia, non temporalia, ib.
N. 2. Petenda utilia bona. 255.
N. 3. Petenda ſpiritualia, virtutes. ib.
N. 4. Petenda remiſſio peccatorum. ib.
N. 5. Petendum regnum Dei, æterna &c. ibid.
N. 6. Petendum, quod vult Deus. 256.
N. 7. Pete ipſum Deum. ib.
§. 22. Ad orationem perfectam requiſita. 256.
N. 1. Præparatio. ib.
N. 2. Oratio quas virtutes requirat. ib.
N. 3. Oratio ſit continua. 257.
N. 4. Oratio ſit conſtans. 258.
N. 5. Oratio ſit fervens. ib.
N. 6. Oratio ſit ſolitaria. ib.
N. 7. Orantis afflictio, patientia. 259.
§. 23. Orationi omnis locus aptus. ib.
§. 24. Orationibus alienis cooperare vitâ tuâ. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. 260. 261.
§. 25. Oratio Dominica. 261.
§. 26. Oratio matutina, & veſpertina. 262.
§. 27. Oratio matutina. ib.
§. 28. Oratio nocturna. ib.
§. 29. Orationes jaculatoriæ, frequentes. 263.
§. 30. Ritus orandi. Cur ad orientem. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus X.

Oratio mentalis. 264.

§. 1. Figuræ, ſymbola. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 265. 266.
§. 2. Orationis mentalis utilitas, & alia motiva. 266.
§. 3. Orationis mentalis neglectæ damna. 267.
§. 4. Meditandi materia. ib.

Titulus XI.

Ordo. 268.

Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 269.

Titulus XII.

Os. 269.

Titulus XIII.

Oſcula. 270.

Titulus XIV.

Otium. 270.

§. 1. Symbola, & ſimilitudines. ib.
§. 2. Otium fugiendi motiva. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 270. 271. 272.

P.

Titulus I.

Panis. 273.

Titulus II.

Parentes. 237.

§. 1. Honorandi. ib.
§. 2. Parentibus præferendus Deus, ejus præcepta. 273. 274.
§. 3. Parentum amor in liberos. 275.
N. 1. Sit æqualis. ib.
N. 2. Non amet plus quàm Deum, & ſe. ib. 276.
N. 3. Parentum major amor in filios, quàm filiorum erga parentes. 276.
N. 4. Parentum in filios amor bonus, & moderatus. ib.
N. 5. Parentum in filios malus amor. 277.
§. 4. Parentum imprecatio efficax. ib.
§. 5. Parentum mala exempla ſequuntur filii. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. ib. & 278. 279.
§. 6. Parentum exempla bona ſequuntur filii. 279.
§. 7. Parentum boſſa educatio, cura prolium. ibid.
Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 279. 280.
§. 8. Parentum mala educatio. 280.
N. 1. Major cura corporis, quàm animæ. ibid.
N. 2. Parentum abſentia nocet. ib.
N. 3. De parentum mala educatione varia. 281.
§. 9. Parentes puniuntur in filiis. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus III.

Parvuli. 282.

§. 1. Amantur à Deo, Chriſto Domino. Ex Veteri. Ex Novo. ib.
§. 2. Parvuli amantur ab hominibus. ib.
Miſcellanea de parvis. 283.

Titulus IV.

Parva. 282.

Mirabilis in ijs Deus. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus V.

Paſſio Chriſti. 248.

§. 1. Figuræ, Prophetiæ. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ibid. & 285. 286.

§. 2. Passio avidè à Christo desiderata. 286. 287.
§. 3. Passio quàm Christo chara, dulcis. Ex Veteri. Ex Novo. 288. 289.
§. 4. Passionis Christi gloria. 289.
§. 5. Passionem Christus vocat suam horam. 290.
§. 6. Passionem suam Christus vocat modicum, leve: cupit plus pati. 291.
§. 7. Patientis Christi amor. ib. & 291.
N. 1. Ingenere. Ex Veteri, & Novo. ib.
Ex Patribus. 292.
N. 2. Patientis amor sibi malè, nobis bene. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 293.
N. 3. Patientis amor casua tristitiæ, & agoniæ. 294.
N. 4. Passio indigna personâ non amore. 295.
N. 5. Pati amoris signum. ib.
N. 6. Patitur in suis. ib.
§. 8. Patientis misericordia. ib.
§. 9. Dolorum magnitudo, & copia. 296.
N. 1. In genere. ib.
N. 2. Super omnes dolores. ib.
N. 3. Sinè solatiô. 297.
N. 4. Passionis tempus, dies, hora, locus. ibid.
§. 10. Passionis memoria. ib.
N. 1. Figuræ, & symbola. ib.
N. 2. Motiva. 298.
N. 3. Antidotum contra vitia. ib.
N. 4. Passionis oblivio. 299.
§. 11. Passionis meditatio. ib.
§. 12. Ex Passionis meditatione compassio, & lacrymæ. ib.
§. 13. Passionis suæ vult nos Christus participes. 300.
Miscellanea. ib.

Titulus VI.

Passiones. 301.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Passionum victor est Rex. 301.
§. 3. Passiones vincendi alia motiva. ib.

Titulus VII.

Pastor bonus Christus. 302.

Miscellanea. ib.

Titulus VIII.

Pater. 303.

§. 1. Cœlestis. ib.
§. 2. Patris cœlestis, mira, dulcis, appellatio. ibid.
§. 3. Patris cœlestis bonitas. ib.
§. 4. Pater carnalis. ib.

Titulus IX.

Patientia. 304.

§. 1. Figuræ, symbola, definitio. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aljis. ib. & 305.
§. 2. Patientia dignitas, honor, eminentia. 305.
N. 1. Per patientiam præ miraculis notus Dei Filius. Ex Novo. Ex Patribus. ib. & 306.
N. 2. Patientia etiam hominum præ miraculis. 306.
N. 3. Continuatio de Patientiæ laude. ibid.
Ex Veteri & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 307.
N. 4. Patientia facit Martyrem. 307.
N. 5. Patientia grata Deo. ib.
§. 3. Patientia Passio Christi motivum. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 308. 309.
§. 4. Exempla Patientiæ Sanctorum. 309.
N. 1. Job. ib.
N. 2. Exempla aliorum. 310.
§. 5. Patientia beata, pacifica, quieta. ib.
§. 6. Patientia læta. ib.
N. 1. Figuræ, & symbola. ib. & 311.
N. 2. Exempla. Ex Veteri, & Novo. 311.
N. 3. Textus scripturæ. 312.
N. 4. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 7. Patientia reddit omnia suavia: mutat fel in mel. ib. & 313.
§. 8. Patientia est justis quies, somnus. Ex Veteri pleraque symbolicè. Ex Novo, & Patribus. 313. 314.
§. 9. Patientiæ fortitudo. 314.
N. 1. Divinæ. ib.
N. 2. Humanæ. ib.
§. 10. Patiens est prudens, sapiens. Ex Veteri & Novo. Ex Patribus, & aliis. ibid. & 315.
§. 11. Patere, quia meritus es. Ex Veteri. Ex Patribus. 315.
§. 12. Patientia innocens. Ex Veteri. Ex Novo. Patribus, & aliis. 316.
§. 13. Patientia signum prædestinationis. ib.
N. 1. Figuræ, Symbola. ib. & 317.
N. 2. Testimonia Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 317. 318.
§. 14. Patientia propria Christianorum. 318.
§. 15. Patientiæ motivum, Cœli, & salutis memoria. Symbola. Testimonia ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis ib. & 319. 320.

§. 16. Patentia ob ſpem mercedis. Symbola. Teſtimonia Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 320. 321. 322.
§. 17. Patientia per dura ad regnum. Figuræ, Symbola. Teſtimonia Biblica. Ex Patribus. 322. 323.
§. 18. Poſt Patientiæ laborem quies. Figuræ. Symbola. Teſtimonia Biblica. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. 323. 324.
§. 19. Poſt triſtia, læta. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 324. 325.
§ 20. Poſt amara dulcia. 325.
§. 21. Poſt tenebras lux. 326.
§. 22. Patientia ſit ſinè querelâ, murmure. ib.
§ 23. Patientia laudat Deum. ib.
§. 24. Patientiæ motivum Reſurrectio. 327.
§ 25. Patientiæ varia motiva alia. ib.
§. 26. Patientia in injuriis. ib.
§ 27. Præparatio ad adverſa. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 327. 328.
§. 28. Priori affinis. 328.
§. 29. Miſcellanea. 329.
§. 30. Impatientia. ib.

Titulus X.

S. Paulus. 329.

§. 1. Figuræ. Ex Veteri, Novo, & aliis. ib. & 330.
§. 2. De S. Pauli nomine. 330.
§. 3. S. Pauli converſio. ib.
§. 4. S. Pauli varia encomia. ib.
§. 5. S. Pauli charitas, Zelus. 331.
§. 6. S. Pauli patientia, martyrium, labores. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus XI.

Paupertas. 332.

§. 1. Symbola, ſimilitudines. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. ib. Comparatur angelis. ib.
§. 2. Paupertas præfertur opibus. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 333.
§. 3. Paupertas tuta læta. 334.
§. 4. Paupertatis immunitates. ib.
§. 5. Paupertatis honores, prærogativæ, laudes. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 335.
§. 6. Paupertas Cœlo apta, via ad Cœlum. 335. 336.
§. 7. Paupertas apta lucro animarum. 336.
§. 8. Paupertas apta ad ſequendum Chriſtum, & ei obſequendum. ib.
§. 9. Paupertas apta omni virtuti. ib.
§. 10. Pauperes Deus tuetur, juvat, honorat. Figuræ. ib. Teſtimonia ex Veteri, Ex Novo. 337.
§. 11. Pauperes à Mundo ſpernuntur, dure habentur. 338. Symbola. Teſtimonia ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 338. 339. 340.
§. 12. Pauperes honora, non ſperne, non afflige, cura, juva. 340.
§. 13. Pauperes ſunt in bonum divitum. ib.
§. 14. Pauperum ſolatia. ib.
N. 1. Paupertas Chriſti ſignum Divinitatis. ib. 341.
N. 2. Alia de paupertate Chriſti Ex Veteri, & Novo, & Patribus. 341. 342.
N. 3. Paupertas Sanctorum. 342.
N. 4. Pauper eſt dives; nihil ei deeſt quia habet Deum. Ex Veteri, Ex Novo, & Patribus. 343.
§. 15. Paupertas lucroſa, utilis &c. Symbola, ſimilitudines. Teſtimonia Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. 343. 344. 345.
§. 16. Paupertatem ferendi alia motiva, & ſolatia. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 345. 346.
§. 17. Paupertas ſpiritûs. Beati pauperes ſpiritu. 346.
Humilitas. De eadem varia. ib.
§. 18. Paupertas ex uſu bona, aut mala. 347.

Titulus XII.

Pax. 347.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Pax cum Deo. ib.
N. 1. Bellum cum vitiis. ib.
N. 2. Varia de pace cum Deo. 348.
§. 3. Pax cum proximo. 348.
§. 4. Pacem facientes. 349.

Titulus XIII.

Peccator. 346.

§. 1. Illius miſeriæ. ib.
N. 1. Deſcendit à Jeruſalem. 349.
N. 2. Peccator eſt filius prodigus. ib.
N. 3. Peccatoris aliæ figuræ, & exempla. 350.
N. 4. Textus Biblici, Sententiæ Patrum. 351.
§. 2. Peccator eſt cœcus. 351.
N. 1. Figuræ. ib.
N. 2. Exempla, & Textus. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 352. 353.
Vide tit. Avaritia. Luxuria. Stultus.
§. 3. Peccator eſt ſtultus; peccatum ſtultitia. 353.
Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
§. 4. Peccator ſit jumentum, beſtia. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 353. 354.
§. 5. Peccator ſubit miſerabilem ſervitutem. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 355. 356.
§. 6. Peccator eſt vinctus, captivus. 356.
§. 7. Peccator miſerè laborat, oneratur, affligitur. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 357.
§. 8. Peccatoris hoſtes ſunt creaturæ. Ex Veteri, 358. 359.

§. 9.

§ 9. Peccatoris jacturæ, damna. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 359. 360.
Peccator non est Dei. 360.
Vide D. tit. 4. Deus §. 11.
§. 10. Peccatoris insensibilitas. Symbola, Allegoriæ. 360.
Exempla & Textus Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 361. 362.
§. 11. Peccator diabolum respiciens. 362.
N. 1. In Peccatore diabolus habitat. ib.
N. 2. Peccator ipse vocatur diabolus, & filius ejus. 363.
N. 3. Peccator pascit diabolum: est illius cibus. ib.
N. 4. Varia. ib.
§. 12. Peccator timet. 364.
N. 1. Exempla Ex Veteri. Adam. ib.
Cain alii. ib.
N. 2. Ex Novo. 365.
N. 3. Sententiæ ex Veteri. ib.
N. 4. Sententiæ Patrum. ib.
Peccator est in tenebris, odit lucem; est nox. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 365. 366.
§. 14. Peccator obnoxius infamiæ; proditur. 366.
Similitudines. Exempla, & textus, ex Veteri, & Novo. ib. & 367.
§. 15. Peccator deseritur à Deo; Deum deserit. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 367.
§. 16. Peccator est vilis, pulvis terræ, &c. 368.
Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
§. 17. Peccator fit nihil. 369.
§. 18. Peccator inveteratus senex. ib.
§. 19. Peccatoris variæ miseriæ. 370.
§. 20. Peccator non dolet, non flet: quia peccata sua nescit. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
§. 21. Peccatori omnia cedunt in malum. 271.
§. 22. Peccator pœnæ suæ author, & origo. 372.
Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. & 373.
§. 23. Peccator ipse, & peccatum, sibi pœna, hostis. 373.
§. 24. Peccatoris mala securitas. Symbola, & similitudines. Comparatur somno, & lecto. Alia symbola. Exempla ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 374. 375. 376. 377.
§. 25. Peccatorum mala lætitia. Pleraque symbolicè. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 377. 378.
§. 26. Peccatori difficilis pœnitentia. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 378. 379.
§. 27. Peccator est brevioris vitæ. 380.
§. 28. Dubium magnum, an peccator recepturus sit gratiam. ib.
§. 29. Peccatori nec sacra loca prosunt: ejusdem varia pericula. ib.
§. 30. Peccator respiciens alios peccatores. 381.
§. 31. Peccator infert sibi gravissima damna. ib.
§. 32. Peccator etiam aliis noxius. Ex Veteri, Ex Novo. ib. & 382.

Titulus XIV.

Peccatoris malitia. 383.

§. 1. Peccator injurius in Deum, inhumanus. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ibid.
§. 2. Peccator blasphemat nomen Dei. 384.
§. 3. Peccator negat Deum. ib.
§. 4. Peccator sperut Deum. ib.
§. 5. Peccator impudenter præsente Deô peccat. 383.
§. 6. Peccator injurius est in CHRISTUM. ibid.
N. 1. Spernit Christum. ib.
N. 2. Contristat, affligit, CHRISTUM, ib. & 386.
N. 3. Renovat Passionem Christi. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 386. 387.
§. 7. Peccator est idololatra. 387.
§. 8. Peccator impudens arguitur. 388.
§. 9. Peccatoris gloriatio de peccato; affinis priori. 389.
§. 10. Peccator ex malitia peccans. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. & 390.
§. 11. Peccantium malitiosè varii actus. ib.
N. 1. Peccator excusat tuetur, peccatum. ibid.
N. 2. Peccator innocentem se dicit: affinis prior. 391.
N. 3. Peccat ob rem vilem. ib.
N. 4. Delectatur peccato. ib.
N. 5. Præsumit. ib.
N. 6. Docet peccare. 392.
N. 7. Odit juvare volentes. ib.
N. 8. Delinquit admonitus. ib.
N. 9. Quærit solatia. ib.
§. Peccator palliat mala specie boni. Ex Veteri. 392.
Ex Novo. Pallium malitiæ Judæorum. 393.
Judæ. Herodis, & Caiphæ. Aliorum. ib. & 394.
Peccator scrupulosus in parvis, non verò manis. Vide C. tit. 27. §. 4. ib.
§. 13. Miscellanea. ib.

Titulus XV.

Peccatum. 395.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Peccatum fuge, quia illud infinitè odit. Quod cognoscitur. ib.
N. 1. Ex pœnis. ib.
N. 2. Nec templis DEUS ob peccatum parcit. 396.
N. 3. Peccati gravitas ex persona offensa. 396.
§. 3. Peccati gravitas. 397.

N. 1.

N. 1. Ex Christi vulneribus, ejusque Passione. ib.
N. 2. Ex Christi morte. ib.
§. 4. Peccati gravitas ex bonitate, beneficiis, Dei. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. 398. 399.
§. 5. Præsentia Dei, absterret à peccato. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 399. 400.
§. 6. oblivio præsentiæ Dei est origo peccati. 400.
§. 7. Solum peccatum est malum. ib.
§. 8. Peccatum summum malum, majus omni malo. 401.
§. 9. Peccatum est malum majus Inferno. 401.
§. 10. Peccatum solum time, & dole. ib.
§. 11. Peccatum præ pœna time, & dole. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 402.
§. 12. Magis pœnam, quàm peccatum, timentes. Ex Veteri. Ex Novo. 402. 403.
§. 13. Ex uno peccato ruitur in aliud. Ex Vet. Novo. Patribus. 403. 404.
§. 14. A peccatis minoribus ruitur in majora. 405.
N. 1. Symbola, & similitudines. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Variis. ib. 406.
N. 2. Peccatum simile somno. Continuatio materiæ. 406. 407.
N. 3. Exempla. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 407. 408.
§. 15. Peccatorum pœnæ. 408.
N. 1. In genere. ib.
N. 2. Peccata tradunt hostibus. 409.
N. 3. Peccatorum pœnæ feræ. Peccatum ipsum sibi pœna. ib.
N. 4 Peccatum pœnâ sequitur, impletâ mensurâ. ib.
§. 16. Peccati fæditas. 410.
§. 17. Peccatum pungit, gravat, &c. ib.
N. 1. Comparatur spinis. ib.
N. 2. Peccati amaritudo. ib.
N. 3. Est venenum. 411.
N. 4. Gravat. ib.
N. 5. Vulnerat. ib.
N. 6. Est morbus, febris. ib.
N. 7. Est hyems, & frigus. 412.
Miscellanea. ib.
§. 18. Peccatum causa, & origo, mortis. ib.
§. 19. Peccatum mors animæ. Symbola. Testim. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. 412. 413.
§ 20. Peccatum vitandi varia motiva. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 414.
§. 21. Peccatorum origo, & radices. 415.
N. 1. Liberum arbitrium. ib.
N. 2. Oblivio Dei. ib.
N. 3. Ignorantia Dei. ib.
N. 4. Varia. ib.
§. 22. Nos ipsi sumus causa peccati. ib.
§. 23. Peccatum remediâ. 416.
Primum. Radicem, viam, causam, tolle. ibid.
N. 1. Symbola, similitudines. Ex Veteri. Ex Novo. Testim. Ex Veteri, & Novo. ib. 417. 418.
N. 2. Remedium secundum: Judicii memoria remedia. 418.
§. 24. Promptitudo, celeritas, hominum ad malum, Ex Veteri. Ex Novo. Patribus, & aliis. ib.
§. 25. Peccata quæ reliquis graviora. 419.
N. 1. Contra Deum, & Religionem immediatè. ib.
N. 2. Peccata altioris statûs. ib.
N. 3. Peccatum in opere, & tempore, sancto. 420.
N. 4. Ex majori scientia. ib.
§. 26. Peccata Capitalia. ib.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Peccatis capitalibus oppositа. 1. Septem virtutes. 2. Vita, & Passio Christi. 421. 3. Dona Spiritûs S. 4. Oratio Dominica. ibid. & 422.
N. 3. Miscellanea de peccatis Capitalibus. 422.
§. 27. Peccatum veniale. ib.
N. 1. Victor majorum sæpè à minoribus vincitur. ib.
N. 2. Peccata venialia vitandi motiva. 423.
N. 3. Peccata venialia punita à Deo, & angelis. ib.

Titulus XVI.

Peccata aliena. 423.

§. 1. Luge defle. Symbola. Exempla ex Veteri. Ex Novo. Exemplum Christi Domini. S. Pauli. Exempla alia, & motiva. Ex Patribus, & aliis. 423. 424.
§. 2. Ob aliena peccata time cave, corrige. Symbola. Ob lapsum Luciferi. Aliorum. Ex Patribus, & aliis. 425. 426. 427.

Titulus XVII.

Pecunia. 427.

§. 1. Symbola. Vocabula varia. ib.
§. 2. Pecunia quantùm ametur, æstimetur, valeat. 428.
§. 3. Pecuniam spernendi motiva. ib.

Titulus XVIII.

Perfectio. 429.

§. 1. Symbola. Numeri varii. Alia. ib.
§. 2. Perfectionis motiva ex parte Dei. ib.
§. 3. Nihil age vulgare; quod plerique. Ex Veteri. Ex Novo. 430.
§. 4. Perfectionis varia motiva. 431.
§. 5. Perfectio quid sit? in quo consistat? ibid.
§. 6. Perfectionem consequendi media. Primum: Pedetentim. Secundum: Quasi semper incipiens. Alia media. 432.

§. 7. Perfectionis denderium. ib.
Miscellanea. 433.

Titulus IX.

Persecutiones. 433.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Persecutiones sunt incrementum Ecclesiæ. ib.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Novo, & Patribus. ib. 434.
N. 2. Testimonia ex Novo. Ex Patribus. 434. 435.
§. 3. Persecutiones justus præ impio patitur. 435.
N. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Exempla, & Testimonia ex Veteri. Ex Novo, Magdalena. 436.
N. 3. Alii. Ex Patribus. 437. 438.
§. 4. Persecutiones ferendæ, quia breves. 438.
§. 5. Motiva alia ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. ib.
Miscellanea. 439.

Titulus XX.

S. Petrus. 440.

§. 1. Illius laudes, honor, gloria. ib.
§. 2. Virtutes. Humilitas. Pœnitentia. Trinam negationem trinô amore debet. Aliæ virtutes. 440. 441.
§. 3. Illis fragilitas, lapsus, negatio. 441.

Titulus XXI.

SS. Petrus, & Paulus. 442.

Titulus XXII.

Pœnæ divinæ. 443.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Pœnas Deus prænuntiat, ut vitemus, &c. Figuræ, Symbola. Testimonia ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 443. 444. 445.
§. 3. Pœnæ sunt beneficia Dei nos amantis. Symbola. Testimonia ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 445. 446.
§. 4. Pœnæ faciunt frugi, absterrent peccare. 446. 447.
§. 5. Pœnas accepta humiliter, libens: quia eas meritus. 447.
§. 6. Pœnas ferendi alia motiva. 448.
§. 7. A pœna non meliorari, usitatum est. ib.
§. 8. Non correctum per pœnam sequitur alia, & plerumque major. 449.
§. 9. Pœnâ temporali non correctus, time æternam. ib. 450.
§. 10. Correctionis alia motiva. 450.
§. 11. Ex pœna aliena time, corrigere. ib.
N. 1. Exempla, & Testimonia. ib.
N. 2. Non correcti alienâ. ib.
N. 3. Pœnâ alienâ non correctus timeat graviores. ib. & 441.
§. 12. Pœna peccati inevitabilis. 451.
§. 13. Pœna Talionis. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 452.
§. 14. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 452.
§. 15. Pœna juxta mensuram, & qualitatem, peccati. 453.
§. 16. Pœna lenta dilata. ib.
§. 17. Pœna dilata gravior. 454.
Miscellanea. ibid.

Titulus XXIII.

Pœnæ humanæ. 554.

§. 1. In sceleratos suadentur. ib.
§. 2. Potentioribus non parcendum. ib.

Vide I. tit. Judex.

Titulus XXIV.

Pœnitentia. 455.

§. 1. Symbola. ib.
N. 1. Resurrectio. ib.
N. 2. Pascha. ib.
N. 3. Flores, lilia. ib.
N. 4. Arbor. 456.
N. 5. Vinum. ib.
N. 6. Aves. ib.
N. 7. Numeri. ib.
N. 8. Mors. ib.
§. 2. Varia alia Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 457. 458. 459. 460.
§. 3. Pœnitentiam quantopere Deus, & Christus, expetat. Ex Veteri. Ex Novo. 460. 461.
§. 4. Pœnitentia Deo grata, Sacrificium, festum, &c. 462.
§. 5. Pœnitentia cibat, potat, recreat, Christum, ibid.
§. 6. Pœnitentia honoratur, fovetur à DEO Christo, 463.
N. 1. Figuræ, & Symbola. ib.
N. 2. Exempla. David. Petrus. Paulus. Matthæus. Magdalena. Prodigus. Latro pœnitens. 464. 465. 466.
§. 7. Pœnitentia præ innocentia DEO chara. 466.
Symbola. Testimonia. ibid.
§. 8. Pœnitentia post lapsum fortior. 467.
§. 9. Pœnitentia solatiosa, læta. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. Testimonia ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 467. 468. 469.
§. 10. Pœnitentia grata angelis. 469.
§. 11. Pœnitentiæ motiva ex mysteriis Salvatoris. 469.
N. 1. Incarnatio, Nativitas. ib.
N. 2. Eucharistia. ib.
N. 3. Passio, mors, Christi. ib.
§. 12. Pœnitentia delet peccata, mundat, &c. 470.

§. 13. Pœ-

§. 13. Pœnitentia liberat à pœnis; solvit debita. ib.
§. 14. Pœnitentia facit formosum. ib.
§. 15. Pœnitentia cœlo apta, eidem vim infert. 471.
§. 16. Pœnitentiæ parcitur sibi non parcenti. ibid.
§. 17. Pœnitentiæ varia bona, & gratiæ. 472. Continuatio Patrem respiciens. ib.
§. 18. Pœnitentium. Exempla. ib.
§. 19. Pœnitentiæ varia motiva. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 473. 474.
§. 20. Pœnitentia matura, velox. 474.
N. 1. Symbola, & Similitudines. ib.
N. 2. Exempla Pœnitentiæ maturæ. ibid.
N. 3. Motiva Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. 475.
§. 21. Pœnitentia sera, procrastinata Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 476. 477.
§. 22. Pœnitentia in morte. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. 477. 478.
§. 23. Pœnitentia post mortem sterilis. Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. Testimonia. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 478. 479. 480.
§. 24. Pœnitentia non sit remissa, brevis, tepida &c. 480.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. ib. & 481.
N. 2. Exempla Job, & David. 481.
N. 3. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 482.
§. 25. Pœnitentia sit constans, sinè relapsu. ibid.
§. 26. Pœnitentia publica. 483.
Vide Pudor.
§. 27. Pœnitentia impendit Deo, vrituti; quod priùs peccato. 484.
§. 28. Pœnitentiæ satisfactio. ib.
§. 29. Pœnitentia semper, etiam in mortes, bona. 485.
§. 30. Pœnitentia aliis suadenda, prædicanda. ib. & 486.
§. 31. Miscellanea. 486.
§. 32. Impœnitentia. ib.

Titulus XXV.

Potentia Dei. 487.

§. 1. Testimonia. ib.
§. 2. Potentiæ divinæ omnia facilia. ibid. & 488.
§. 3. Potentiâ suâ utitur DEUS in bonum. 488.
Appendix. ib.

Titulus XXVI.

Potestas. 489.

Eâ in bonum, non malum, utere. ib.

Titulus XXVII.

Præcepta Dei. 489.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Præcepta omnia servanda. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 490. 491.
§. 3. Præcepta sunt facilia, suavia. 491.
N. 1. Testimonia ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. & 492.
N. 2. Præcepta DEUS juvat servare. 492.
N. 3. Præcepta Dei faciliora, quàm hominum. ibid.
N. 4. Præceptis Dei duriora sunt diaboli. 493.
N. 5. Præcepta Dei amanti facilia. ib.
N. 6. Præcepta amanti omnia sunt unum. ibid.
§. 4. Præcepta Dei omnibus præfer. Ex Veteri. Ex Novo. 494.
§. 5. Præceptorum Dei utilis observatio. ib.
N. 1. In genere. ib.
N. 2. Præcepta observans Dei amicus, ei charus. 495.
N. 3. Præceptorum observatio prodest Oeconomiæ in temporalibus. Ex Veteri. Novo. 496.
N. 4. Præceptorum observationi promittitur merces. ib.
N. 5. Præceptorum observatio dat intellectum. 497.
N. 6. Præcepta Dei observans non eget rege, nec lege alia. ib.
N. 7. Præcepta Dei observantium varia commoda. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. ib. & 498.
§. 6. Præceptorum DEI violatio est noxia. 498.
§. 7. Exempla Præcepta Dei observantium rationalium, & irrationalium, creaturarum. ib. & 499.
§. 8. Præcepta Dei quàm parum, & pauci, servent. 499.
N. 1. Figuræ. ib.
N. 2. Nitumur in vetitum. ib.
N. 3. Præcepta humana præ divinis servantur. 500.
§. 9. Præcepta Dei servandi varia motiva. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.

Titulus XXVIII.

Prædestinatio. 501.

§. 1. Prædestinatorum paucitas. ib.
§. 2. Unicuique propria voluntas est causa suæ damnationis, vel reprobationis. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. & aliis. ib. & 502. 503.

Titulus XXIX.

Prælati. 504.

N. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Qualis erga ſuos eſſe debeat. ib.

Titulus XXX.

Præſentia Dei. 505.

§. 1. Probatur. ib.
§. 2. Præſentia Dei neceſſaria, utilis, jucunda. ibid.
§. 3. Præſentiæ divinæ memoria. 506.

Præſumptio. Vide Miſericordia Dei §. 16.

Titulus XXXI.

Principes. 506.

§. 1. Vocantur Paſtores. ib.
§. 2. Sunt Patres. ib.
§. 3. Principum propria clementia. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus XXXII.

Profectus in bono. 507.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 508.
§. 2. Motiva proficiendi. 1. Ex Patribus. 2. Exempla. 3. Proficere ſemper potes. 509. 510.
§. 3. Proficiendi alia motiva varia. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 510.
§. 4. Profectus praxes, adjumenta. 511.
Miſcellanea. ib.

Promiſſa. Vide Fidelitas.

Titulus XXXIII.

Propoſita bona. 511.

§. 1. Symbola, ſimilitudines. Conceptio. Flos. Alia. ib. & 512.
§. 2. Propoſita exequendi Motiva. 512.
§. 3. Propoſita non ſervantur. ib.

Titulus XXXIV.

Proſperitas. 512.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Proſperitas noxia, origo peccatorum, periculoſa. 513.
N. 1. Symbola, ſimilitudines. Ex Veteri, & Novo. Ex variis. ib. & 514.
N. 2. Exempla, & Teſtimonia. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 514. 515.
§. 3. Proſperitatem ſperne: quia datur & impiis. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 515. 516.
§. 4. Proſperitas reprobationis ſignum. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 516.
§. 5. Proſperitas ſuſpecta ſapientibus ibid. & 517.
§. 6. Proſperitas deſinit in luctu. 517.
§. 7. Proſperitas inſtabilis, & fallax. ib.
N. 1. Symbola, ſimilitudines Ex Veteri, & Novo. ib.
N. 2. Teſtimonia Ex Veteri, & Novo. 518.
§. 8. Cur bonis hîc malè; malis bene? ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus XXXV.

Providentia Dei. 519.

§. 1. Figuræ, Symbola, Definitio. ib.
§. 2. Providentia Dei aſſeritur, & probatur. Ex Veteri. Ex Patribus. ib. & 520.
§. 3. Nihil fit caſu, aut fortuitò Ex Veteri. Ex Novo. Hiſtoriæ. 510. & 521.
§. 4. Nihil fit ſinè cauſâ. 521.
§. 5. Male aſtris adſcribuntur bella &c. ib.
§. 6. Providentia Dei extendit ſe ad omnia. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 522.
§. 7. Providentia Dei de alimentis. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 523.
§. 8. Providentia Dei ſpecialis de ſanctis. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. & 524.
§. 9. Providentia Dei de uno, ùt de omnibus, quaſi de te ſolo. 524.
§. 10. Providentia Dei è malis phyſicis, & moralibus, elicit bona. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. Diabolus prodeſt. ib. & 525. 526.

Titulus XXXVI.

Prudentia. 527.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Prudentiæ definitio. ib.
§. 3. Prudentia futura proſpicit. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 527. 528.
§. 4. Prudentiæ aliis actus. 528.
§. 5. Prudentia major in caducis, quàm æternis. ibid.
Miſcellanea. 529.

Titulus XXXVII.

Pſalmi. 529.

Titulus XXXVIII.

Pudor. 530.

§. 1. Pudorem, propter Deum, & virtutem, vince: ſeu, publicè benefac. ib.
N. 1. Pudoris victores Ex Veteri. ib.
N. 2. Chriſtus Dominus. ib.
N. 3. Alii ex Novo. ib.
N. 4. Sententiæ ex Veteri. ib.
N. 5. Ex Novo, & Patribus. 531.

§. 2. Pu-

§ 2. Pudoris origo, causa. ib.
§. 3. Pudor, magna afflictio. ib.

Titulus XXXIX.

Purgatorium. 532.

§. 1. Asseritur, probatur. ib.
§. 2. Purgatorii pœnæ. ib.
§. 3. Motiva juvandi animas Purgatorii. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. Exempla. ib.
§. 4. Media, & praxes eas juvandi. 533.
Miscellanea. ib.

Titulus XL.

Puritas. 534.

Q.

Titulus I.

Quadragesima. 534.

§. 1. Figuræ. ib.
§. 2. Laudes. ib.
Miscellanea. 535.

Titulus II.

Quærendus Deus. 535.

§. 1. Facilè invenitur, promptus adest. ib.
§. 2. Quærendi Deum varia alia motiva. ibid.
§. 3. Deus absconditus dulciùs invenitur. Ubi? & in qua specie, quærendus. 536.
§. 4. Deus quibus mediis quærendus. ib.

Titulus III.

Quies. 537.

§. 1. Quies Dei. ib.
§. 2. Quies hominis. ib.

R.

Titulus I.

Ratio. 538.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. ibid.
§. 2. Rationis bonus usus sequela. ib.
§. 3. Ratione non utentes, vel abutentes. 539.

Titulus II.

Recollectio spiritûs. 539.

§ 1. Symbola. ib.
§. 2. Recollectionis motiva. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. ib. & 540.

Titulus III.

Recreatio. 541.

Titulus IV.

Redemptio. 541.

§. 1. Vocatur justitia. ibid.
§. 2. Redemptio major creatione. ib.
§. 3. Redemptio maximum beneficium: opus Dei. 542.
Miscellanea. ib.

Titulus V.

Regna. 542.

§. 1. Regnum Christi D. Ex Veteri, & Novo. ib.
§. 2. Regnum cœlorum. 543.
§. 3. Regnum animæ. ib.
§. 4. Regna Mundi. 544.
N. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Regna Mundi instabilia, vana, &c. Pleraque Symbolicè. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. ib. & 545.
N. 3. Regna quomodo conserventur. 545.
Miscellanea. ib.

Titulus VI.

Relapsus in peccato. 546.

§. 1. Symbola, similitudines. Ex Novo, & aliis. ib.
§. 2. Relapsum vitandi motiva. 547.
N. 1. Gravius punitur. ib.
N. 2. Relapsûs malitia. ib.
N. 3. Relapsus timendus. 548.
N. 4. Relapsus Christo D. adversus; gratus non relabens. ib.
N. 5. Relapsus iteratus pejor. ib.
§. 3. Relapsum cavendi alia motiva. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 549.
§. 4. Contra Relapsum amuleta. 550.

Titulus VII.

Religio, seu religiosus status. 550.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. ib. & 551. 552.
§. 2. Religionis etymon. 552.
§. 3. Religionis laudes ex Patribus. ib.
§. 4. Ad Religionem vocatio. ib.
§. 5. Religionis ingressus, probatio. 553.
§. 6. Religionis perseverantia. ib.
§. 7. Religionum benefactores. ib.
Miscellanea. 554.

Titulus VIII.

Religiosi. 555.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 1. Nazaræi. ib.
N. 2. Aliæ figuræ, & Symbola, ibid. & 556.
§. 2. Religiosorum encomia, laudes, honor. 556.
§. 3. Religiosorum finis, officium virtutes. 557.

§. 4. Religioſorum Regulæ. 558.
§. 5. Religioſis pudor, vinci à Sæcularibus. ibid.
§. 6. Religioſus non ſit delicatus, non quærat commoda. 559.
§. 7. Religioſus magna ſpernens non vincatur minoribus. 560.
§. 8. Religioſus non amet Sæculum, cognatos, &c. ib.
§. 9. Religioſus vitet commercium Sæcularium. ibid.
§. 10. Religioſi mali. 561.
§. 11. Religioſorum veſtitus. 562.

Titulus IX.

Reliquiæ Sacræ. 563.

§. 1. Honorandæ, æſtimandæ. ib.
§. 2. Reliquiæ Sanctorum protegunt. 564.
§. 3. Reliquiæ ſalubres animæ, & corpori. ib.
§. 4. Reliquiæ Chriſtum D. concernentes. ib.
Miſcellanea. 565.

Titulus X.

Renovatio ſpiritûs. 565.

§. 1. Figuræ, ſimilitudines. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. & 566.
§. 2. Renovationis motiva. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 566. 567.
§. 3. Renovationis praxes. 568.
Vide Recollectio. Juventus. Senectus.

Titulus XI.

Reſpectus humani. 568.

Motiva ſpernendi. ib.
Vide Pudor. Timor hominum.

Titulus XII.

Reſtitutio alieni. 569.

§. 1. Ægrè fit. ibid. ib.
§. 2. Reſtituentium exempla. ib. & 570.
§. 3. Non reſtituere, noxium, periculoſum. 570.
§. 4. Reſtituendi motiva varia. ib.
Vide Avaritia.

Titulus XIII.

Reſurrectio Chriſti. 571.

§. 1. Figuræ, Vaticinia, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. Sol. Leo. ib. & 572.
§. 2. Reſurrectio Chriſti Mundo læta, ſolatioſa. ib. & 573.
§. 3. Reſurrectio Chriſti cauſa, & ſpes noſtræ Reſurrectionis. ib.
§. 4. Reſurgentis Chriſti apparitiones. 573.
§. 5. Reſurrectionis dies feſtus. ib. & 574.
§. 6. Varia in Reſurrectione Chriſtum concernentia. 574.
§. 7. Varia in Reſurrectione homines concernentia. ib.

Titulus XIV.

Reſurrectio hominum. 574.

Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 575.
Miſcellanea. 575.

Titulus XV.

Rex. 576.

§. 1. Chriſtus D. Rex noſter. Ex Veteri, & Novo. ib.
§. 2. Sancti tres Reges. ib. & 577.
§. 3. Reges terreni. 577. & 578.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
N. 2. Regis officium, clementia &c. 578.
N. 3. Regis unctio. ib.
N. 4. Reges mali. 579.
Miſcellanea. ib.

Titulus XVI.

Riſus. 579.

§. 1. Sit moderatus. ib.
§. 2. Nunquam ridentes. 580.

S.

Titulus I.

Sacerdos. 580.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Sacerdotis encomia, laudes. ib.
N. 1. In genere. ib.
N. 2. Sacerdos eſt major regibus. 581.
N. 3. Sacerdos comparatur, præfertur, angelis. ib. & 582.
§. 3. Sacerdotes honorandi motiva. 582.
N. 1. Sacerdotes à Deo honorantur. ib.
N. 2. Sacerdos ab angelis honorantur. ib. & 583.
N. 4. Sacerdotes etiam mali honorandi. ibid.
§. 4. Sacerdos ſit ſanctus. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 584.
§. 5. Sacerdos ſit caſtus. 585.
§. 6. Sacerdotum aliæ virtutes. ib. & 586.
§. 7. Sacerdotes fugiant vitia. 586.
§. 8. Sacerdos qualis erga oves eſſe debeat. ibid.
§. 9. Sacerdotes mali. ib. & 587.
Miſcellanea. 587.

Titulus II.

Sacramenta. 587.

Titulus III.

Sacrificia. 588.

§. 1. Sacrificia, & oblationes, Veteris Testamenti. ib.
§. 2. Sacrificia Novi Testamenti. 590.
N. 1. Figuræ Christus. ib.
N. 2. Sacrificium in cruentum Altaris. Figuræ illius æstimatio, pretium. ib.
N. 3. Sacrificii celebratio, celebrans. 591.
N. 4. Missæ Votivæ, Ritus, &c. Quid significet vinum aquâ mixtum. ib.
§. 3. Sacrificium morale. ib.
N. 1. Teipsum offer. Ex Veteri. Ex Novo. Patribus, & aliis. ibid. & 592.
N. 2. Offer Deo optima. 592.
N. 3. Offerentis utilitas sinè damnô. 593.
N. 4. DEUS pensat magis affectum præ munere. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. 594. 595.
N. 5. Munera spontanea, meliora. 595.
N. 6. Deo sua offerimus. ib.
Miscellanea. 596.

Titulus IV.

Saltus. 596.

§. 1. Bonus. ib.
§. 2. Profanus. ib.

Titulus V.

Salus animæ. 597.

§. 1. Quàm Deo chara, desiderata. ib.
N. 1. Dicit suam: eâ sibi opùs esse. ibid. Ex Veteri. Ex Novo. ibid. & 598.
N. 2. Deus, & Filius, chariſſima saluti animæ nostræ postponit. 598.
N. 3. Plura de Dei amore salutis nostræ. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 599. 600.
§. 2. Exemplô Dei, Christi, & tu ama, cura, salutem tuam. 601.
N. 1. Eam omnibus terrenis præfer. ib.
N. 2. Salus animæ negligitur, postponitur rebus vilibus. ib. & 602.
§. 3. Salutem animæ curandi varia motiva. Ex Veteri. Ex Novo, & aliis. 602.
§. 4. Salutem tuam tu ipse tuo labore cura. ibid.
§. 5. Salutis media. 603.
N. 1. Facilia, multa, in promptu. ib.
N. 2. Pessimùm ijs abuti. 604.
§. 6. Salutis impedimenta telle. 604.
Miscellanea. 605.

Titulus VI.

Salutationes. 605.

Titulus VII.

Sancti. 605.

§. 1. Etymon. ib.
§. 2. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & aliis. ib. & 606.
§. 3. Sanctum esse vera laus. 606.
§. 4. Sancti à Deo honorantur, protegunt ur. 607.
§. 5. Sancti amantur, honorantur, ab hominibus. ib.
§. 6. Sancti sunt Patroni, intercessores. ib. & 608.
§. 7. Sanctorum cultus, & invocatio. 608.
§. 8. Sanctificare. ib.

Titulus IIX.

Sanctitas. 608.

§. 1. In quo consistat. ib.
§. 2. Sanctitatem præfer, junge, sapientiæ. ibid.
§. 3. Sanctitatis laudas, dignitas. 609.
§. 4. Sanctitas in vultu lucet. ib.
§. 5. Sanctitatem consequendi motiva. ib.
§. 6. Sanctitati omnis locus idoneus. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 609. & 610.
Miscellanea. 610.

Titulus IX.

Sanguis Christi 610.

Titulus X.

Sapientia. 610.

§. 1. Figuræ, Symbola. Sol. Lux. Alia Symbola. ib. & 611.
§. 2. Sapientia in quo consistat: ejus definitio. 612.
§. 3. Sapientia præstantia. ib.
§. 4. Sapientia fructus. 613.
§. 5. Sapientia sit practica: jungatur pietati, &c. ib.
§. 6. Sapientia vult aliis communicari. ib.
§. 7. Sapientia libenter interrogat, & discit. 614.
§. 8. Sapientia spectat æterna, cœlestia, non terrena. ib.
§. 9. Sapientia est memor mortis. Novissimorum. 615.
§. 10. Sapientiæ acquirendæ media. ib.
§. 11. Sapientia Dei, Christi, Figuræ. De eadem. Sapientia. 616.
§. 12. Sapientia Mundi in rebus malis, terrenis. ibid.
Appendix. ib.

Titulus

Titulus XI.

Scandalum. 617.

§. 1. Quid sit. ibid.
§. 2. Scandali malitia, gravitas, nocumenta. ibid.
N. 1. Sathanas ejus cooperator. ib.
N. 2. Scandalosus est homicida, persecutor. ib.
Varia. 618.
§. 3. Scandalum Deo exosum. 618.
§. 4. Scandalum præ aliis punitur. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 619.
§. 5. A scandalo absterrentia motiva alia. 619.
§. 6. Scandalosos rejice. ib.
Vide societas mala.

Titulus XII.

Scientia. 620.

§. 1. Illius laudes, æstimatio. ib.
§. 2. Scientia vera, & sancta, quæ? ib.
§. 3. Scientiæ origo, & media eam consequendi. ib.
§. 4. Scientiæ abusus. ib.
§. 5. Scientia vana mala. ib.
§. 6. Scientia curiosa, inquirens inutilia. 621.
§. 7. Scientiæ utilitas. ib.
§. 8. Priori affinis: indaga, & scrutare, utilia. 622.
§. 9. Scientia sit practica: fac, quæ scis, bona, &c. ib.
N. 1. Symbola, & similitudines. ib.
N. 2. Motiva Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. 623. 624.
§. 10. Scientiam junge amori divino. 624.
§. 11. Scientia charitati postponitur. 625.
Miscellanea. ib.

Titulus XIII.

Scriba, seu, scribere. 626.

Titulus XIV.

S. Scriptura. 626.

§. 1. Figuræ, & Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. 627.
§. 2. Scripturæ dignitas, laudes. 627.
§. 3. Scripturæ utilitas. ib.
N. 1. Est cibus. ib.
N. 2. Medetur. ib.
N. 3. Varia ejusdem utilitas. 628.
§. 4. S. Scriptura delectat; similis horto. ib.
§. 5. S. Scripturæ lectio, cognitio. ib.
Miscellanea. 629.

Titulus XV.

Senectus, Senes. 629.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Senectus apta pietati. ib.
§. 3. Senes honorandi. ib.
§. 4. Senes non spernant juvenes. 630.
§. 5. Senes vix corrigibiles. ib.
§. 6. Senectus ex moribus æstimanda. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. ib. & 631.

Titulus XVI.

Sensus. 631.

§. 1. Symbola, & similitudines. ib.
§. 2. Sensus frænandi, & mortificandi, motiva. Sensus animi. 632.

Titulus XVII.

Sepulchra. 633.

§. 1. Propriè nostrum. ib.
§. 2. Sepulchrum Adami sub Cruce Christi. ibid.
§. 3. Miscellanea. ib.
§. 4. Sepulchrum Christi Domini. Figuræ, Symbola. Varia de eodem. 634.
§. 5. Sepulchra Sanctorum honorata, salutaria. 635.

Titulus XVIII.

Sequela Christi. 635.

§. 1. Figuræ. ib.
§. 2. Motiva. Ex Veteri. Ex Novo. 636. & 637.

Titulus XIX.

Sermones. 638.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Sermones boni, spirituales. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & aliis. ib.
§. 3. Sermo sit discretus, consideratus. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & aliis. 639.
§. 4. Sermones mali, vani. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. ib. & 640.
§. 5. Sermones fœdi. 640.

Titulus XX.

Serpentes. 641.

§. 1. De serpente Paradisi. ib.
§. 2. De aliis serpentibus. ib.

Titulus XXI.

Servi hominum. 641.

§. 1. Non serviant ad peccatum. ib.
§. 2. Servi boni, fideles, &c. ib.
§. 3. Servi mali, pigni. 642.
§. 4. Erga servos herorum obligatio. ib.
N. 1. Merces. ib.
N. 2. Servorum habenda cura. ib.
§. 5. Servi inscripti charactere domini. 643.
§. 6. Servitus fœda. ib.
Miscellanea. ib.

Titulus XXII.

Servi Dei. 644.

§. 1. Glorioſus titulus. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, ib. & 645.

§. 2. Ser-

§. 2. Servorum Dei utilitas. 645.
N. 1. Præmium. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
N. 2. Servis Dei omnia cooperantur in bonum 645. & 646.
§. 2. Servire Deo suave, & facilè. 646.
§. 4. Servire Deo suavius, & utiliùs, quàm Mundo, & diabolo. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 647.
§. 5. Servitia plura, & duriora, exigit diabolus, quàm Christus. 647.
§. 6. Serviendi Deo varia Motiva. Ex Veteri. 648.
§. 7. Servire duobus non potes. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 649.
§ 8. Servitia spontanea Deo gratiora. 650.

Titulus XXIII.
Silentium. 651.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Silentij laudes. ib.
§. 3. Silentium Sapientiæ amicum. 652.
§. 4. Silentium orationi, & contemplationi, amicum. ib.
§. 5. Silentij amantes. ib.
§ 6. Silentij alia Motiva. ib.
§. 7. De garrulitate silentio contraria. 653.
§ 8. Varia alia. ib.
§. 9. De silentio in calumnijs, ærumnis, injurijs. 654.
Exemplum Christi. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. ib. 655.

Titulus XXIV.
Simplicitas. 655.

§. 1. De simplicitate oppositа astutiæ: amatur, docetur, à Deo &c. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 656.
§. 2. De simplicitate oppositа duplicitati, & simulationi. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 656. & 657.
§. 3. De simplicitati oppositа duplicitate, & simulatione. Ex Veteri, & Novo. Motiva hanc vitandi. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 657. 658.

Titulus XXV.
Singularitas. 659.

Motiva vitandi. Primum: Exemplum Christi. 659.
Secundum: alia Exempla. Item quàm noxia, periculosa, singularitas. ib.

Titulus XXVI.
Societas. 660.

§. 1. Bona. Symbola. Testim. Ex Veteri, Novo, & Patribus. 660.
§. 2. Inter bonos malum esse, pessimum. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 661.
§. 3. Societas mala. In ea permane bonus. Symbola. 662.
Exempla, & Testimonia. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 663.
§. 4. Societas mala nocet, pervertit. Symbola. 664.
§. 5. Testimonia Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 665.
§. 6. Societatem malam fugientium Exempla. 666.

Titulus XXVII.
Sol 667.

Laudes. ib.
Miscellanea. ib.

Titulus XXVIII.
Solatia 667.

§. 1. Symbola divinorum. ib.
§. 2. Solatia extra Deum nulla, aut falsa. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 668.
§. 3. Solatium divinum adest, absente, aut spretô, humanô. Ex Veteri, & Novo. 669. 670.
§. 4. Solatia divina non miscentur humanis. 670.
§. 5. Solatijs etiam divinis disce carere. ib.
§. 6. Miscellanea de solatijs divinis. ib.
§. 7. Solatia humana, & terrena, non quære. ib.

Titulus XXIX.
Sollicitudo. 671.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Sollicitudines vanas dimittendi, temperandi &c. Motiva. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 672. 673.
Miscellanea. ib. & 674.

Titulus XXX.
Solitudo. 674.

§. 1. Symbola. Ex Veteri. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Solitudinis variæ laudes, & Motiva. ib.
§. 3. Solitudo delicioſa. 675.
§. 4. In solitudine videtur, auditur, Deus. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 676.
§. 5. Solitudo meretur Angelorum consortium. 676.
§. 6. Solitudo contra peccata, apta pœnitentiæ. ib. & 677.
§. 7. Solitudinis derelictio sordes trahit, nocet. 677.
§. 8. Solitudo dat pretium, æstimationem. ib.
§. 9. Solitudinis aliæ utilitates, Motiva. 678.
§. 10. Solitudo in turba. ib.
Miscellanea. ib.

Titulus XXXI.
Somnia. 679.

Titulus XXXII.
Somnus. 679.

§. 1. Imago mortis. ib.
§. 2. Somni moderati Motiva. ib.
§. 3. Somnus incommodus, moleſtus. 680.
Miſcellanea. ib.

Titulus XXXIII.
Spes. 680.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 681.
§. 2. Spes in ſolo Deo. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 681. 682.
§. 3. Spei hujus alia Motiva. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 682. 683.
§. 4. Non ſperandum in homine, & cœteris creaturis; nec in ſe. Ex Patribus, & alijs. 683. 684. 685.
§. 5. Speret peccator veniam, quia alijs data. 685.
N. 1. Symbola. ib.
N. 2. Exempla. David. Tres Reges. Matthæus. Zacharias. Magdalena. Petrus. Latro. Nicodemus. Paulus. 685. 686. 687.
N. 3. Plures alij. 688.
§. 6. Sperandæ veniæ, & ſalutis, alia Motiva. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 689.
Vide Bonitas. Miſericordia. Salus.
§. 7. Contra deſperationem Motiva. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 690. 691.
§. 8. Spei junge opera, virtutes, &c. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 691. 692.
§. 9. Spera, & time. 692.
N. 1. Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 693. Vide Miſericordia. Juſtitia.
N. 2. Motiva. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. 693. & 694.
§. 10. Spes longanimis. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 694. 695.
§. 11. Spes maximè floret in arduis, diffidentiâ ſui &c. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 695. 696.
Vide Fiducia.
Miſcellanea. 697.

Titulus XXXIV.
Spiritualia. 697

§. 1. Præſer corporalibus. ib.
§. 2. Spiritualia obſcura ſunt carnalibus. ib.
§. 3. Spiritualia vitæ Signa. ib.
§. 4. Varia. 698.

Titulus XXXV.
Spiritus. 698.

Titulus XXXVI.
S. Spiritus. 698.

§. 1. Figuræ. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 699. 700.
§. 2. S. Spiritûs varia nomina, & laudes. 700.
§. 3. S. Spiritûs amor, bonitas, liberalitas in nos. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 701. 702.
§. 4. S. Spiritus bonitas, & miſericordia, erga peccatores. Figuræ, Symbola. Teſtimonia Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus. 702. 703.
§. 5. S. Spiritus reſpiciens pœnitentes. 704.
§. 6. S. Spiritus reſpiciens lacrymas. ib.
§. 7. S. Spiritus docet, illuminat. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 705. 706.
§. 8. S. Spiritus inflammat, dat Dei amorem. 706.
§. 9. S. Spiritus reſpiciens patientiam tribulationes. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus. 707.
§. 10. S. Spiritus reſpiciens charitatem, & pacem. Symbola. Ex Veteri. Columba. Alia Symbola. Teſtimonia. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 708. 709.
§. 11. S. Spiritûs gratia. Figuræ, & Symbola. Miſcellanea. 709.
§. 12. S. Spiritûs dona. Figuræ, & Symbola. Miſcellanea. ib. & 710.
§. 13. S. Spiritûs effectus, & operationes. ib.
N. 1. Mutat, renovat. ib.
N. 2. Diſponit ad arduа. ib.
N. 3. Facit amare cœleſtia, ſpernere terrena. ib.
N. 4. Alij præclari effectus. 711.
§. 14. S. Spiritui perfectè obediendum. ib.
§. 15. Diſpoſitiones ad S. Spiritum recipiendum, & conſervandum. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus & alijs. 711. 712.
§. 16. S. Spiritûs impedimenta. 712.
Miſcellanea. ib.

Titulus XXXVII.
Stella. 713.

§. 1. Vocantur militia, caſtra &c. ib.
§. 2. Stellarum magnitudo, celeritas, & laudes. ib.
§. 3. De ſtella trium Regum. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus XXXVIII.
S. Stephanus Proto-Martyr.

§. 1. Figuræ. 714.
§. 2. Charitas. ib.
§. 3. Amor inimicorum, & oratio pro ijs. ib.
§. 4. Cur Chriſtum viderit ſtantem? ib. & 715.
§. 5. Variæ virtutes, & laudes. 715.

Titulus

Titulus XXXIX.

Stultitia. 715.

§. 1. Stultùm eſt, futura non prævidere. ib.
§. 2. Miſcellanea. 716.

Titulus XL.

Sudor Chriſti D. ſanguineus. 716.

Titulus XLI.

Superbia. 717.

§. 1. Symbola, Similitudines. Aves. Alia Symbola Ex Veteri. Ex Patribus, & alijs. ib. & 718.
§. 2. Superbia diabolum reſpiciens. 718.
§. 3. Superbia deprimitur, deſcendit, cadit. ib.
N. 1 Symbola. 718. & 719.
N. 2. Teſtimonia. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 719. 720.
§. 4. Superbi à fœminis humiliati. 720.
§. 5. Superbi à parvulis humiliati. ib.
§. 6. Superbi à vilibus animalibus, & beſtiolis, humiliati. ib.
§. 7. Superbus confunditur libidine. ib.
§. 8. Superbia non durat, citò perit. 721.
§. 9. Superbia vilis. ib.
§. 10. Superbiæ variæ pœnæ. 722.
§. 11. Superbia cœli incapax. ib.
§. 12. Superbia Deo, & hominibus, exoſa. ib.
Vide Humilitas.
§. 13. Superbia Inferno mancipata. ib.
§. 14. Superbiæ fœnum, & remedium humilitas Chriſti. ib.
§. 15. Superbiæ damna, inopia. 723.
§. 16. Superbiæ miſeriæ, afflictio, pericula. ib.
§. 17. Superbia origo vitiorum. ib.
§. 18. Superbiæ fœnum vilitas noſtra. ib.
§. 19. Superbiam vitandi varia Motiva. 724.
§. 20. Superborum malitia, & actus. ib.
N. 1. Vult eſſe ſolus. ib.
N. 2. Spernit cœteros. ib.
N. 3. Alij varij actus. ib.
§. 21. Superbiæ qui præ alijs obnoxij. 725.
N. 1. In genere. ib.
N. 2. Superbia non patitur æqualem. ib.
§. 22. Superbiæ origo. ib.

Titulus XLII.

Superflua. 726.

Titulus XLIII.

Superiores. 727.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib.
§. 2. Superiores Deus honorat, tuetur famam. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 728.
§. 3. Superiores à nobis honorandi. 729.
§. 4. Superiorum dignitas, grave onus. ib.
§. 5. Superior fulgeat ſanctitate, virtutibus &c. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 730.
§. 6. Superior vincat ſuos ſanctitate, virtute &c. 730. & 731.
§. 7. Superior bonô exemplô præluceat. 731.
§. 8. Superior amet ſuos, æſtimet, honoret. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. ib. & 732.
§. 9. Superior æqualiter amet, curet, puniat. ibid.
Figuræ, Symbola. Teſtimonia. Ex Novo. ib. & 733.
§. 10. Superior ſit clemens, condeſcendat &c. Exempla & Teſtim. Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 734.
Vide Correctio lenis.
§. 11. Superior præeſt, ut proſit, ſit liberalis &c. 734.
N. 1. Symbola. 734. 735.
N. 2. Teſtimonia, & Exempla ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 735. 736.
N. 3. Exemplum Chriſti Domini. 736.
N. 4. Superior procuret ſuis bona corporalia, & ſpiritualia. ib.
§. 12. Superior non quærat ſe; ſuorum commodum ſuo præferat. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 736. 737.
§. 13. Superior non velit ſibi bene, dum ſuis malè. 737.
§. 14. Superior ſit ſuis pater, & mater. Ex Veteri. & Novo. ib.
§. 15. Superiores ſunt miniſti ſuorum. 738.
§. 16. Superior ſit tanquam unus ex ſubditis. ib.
§. 17. Superior non ſit imperioſus; roget, ſuadeat. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 739.
§. 18. Superior ſit ſuavis, lenis, non rigidus. 739.
N. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Teſtimonia, & Motiva ex Veteri. 740. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 741.
§. 19. Superior audiat benignè oppoſita. 742.
§. 20. Superior ſit ſuavis, & ſeverus. ib.
N. 1. Figuræ, & Symbola. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 743. 744.
N. 2. Teſtimonia, & Exempla. Ex Veteri. Ex Novo. 744.
§. 21. Superior non ſit ſibi lenis, alijs rigidus. Ex Ex Vet. Ex Novo. 745.
§. 22. Superior facilem det ſuis acceſſum. ib.
§. 23. Superior viſitet ſuos; ſit præſens, vigilet, attendat. ib.
N. 1. Figuræ, & Symbola. ib. 746.
N. 2. Teſtimonia, & Exempla. Ex Veteri. Ex Novo. 746. & 747.
§. 24. Superior conſulat ſuorum bono ſpirituali; corrigat, non ſit mollis. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 747. 748. 749.
§. 25. Superioratus non appetendus. 749.
§. 26. Superiores mali. ib.

N. 1. Figuræ, Symb. ib.
N. 2. De ijſdem varia. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs.. ib. & 750.

Titulus XLIV.

Suſpicio. 750.

T.

Titulus I.

Temperamenta. 751.

Titulus II.

Temperantia. 752.

§. 1. Sanitatis mater; noverca intemperantia. Exempla. ib.
§. 2. Varia alia Motiva. Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus. ib. & 753.
§. 3. Poſt cibum oratio. Exempla Temperantiæ. 754.

Titulus III.

Templa. 754.

§. 1. Figuræ, Similitudines. ib.
§. 2. Templorum laudes, & nomina. ib. & 755.
§. 3. Templa amandi, frequentandi, Motiva. Ex Veteri. Ex Novo, Patribus, & alijs. 755. & 756.
§. 4. Templa ædificandi Motiva. 756.
§. 5. Templa ſplendida, & ſumptuoſa. ib.
§. 6. Templa ornantur pietate, profanantur peccatis. Ex Veteri. Ex Novo. 757.
§. 7. Templorum reverentia commendatur, & in ea devoto. Ex Vet. Ex Novo, Patribus. & alijs. ib. & 758.
§. 8. Commendatur in Templis ſilentium; arguitur garralitas. 758.
§. 9. Contra irreverentiam in Templo.

Titulus IV.

Tempus. 759.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Tempus pretioſum; eô bene utere. ib.
§. 3. Tempus breve. 760.

Titulus V.

Tentationes. 760.

§. 1. Symbola. ib.
§. 2. Tentationum utilitas. Symbola. Teſtimonia. Ex Veteri, Novo, Patribus, & alijs 760. & 761.
N. 1. Deus, & gratia ejus, adjuvat. ib. & 762.
N. 2. Tentationibus poſſumus reſiſtere, noſtrâ ignavia vincimur. Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 762. 763. 764.
N. 3. Tentationes vincendi Motiva Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 764. 765.
§. 4. Tentationibus maximè obnoxij Deo devoti. 765.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. Ex Novo, Patribus. ib. 766.
N. 2. Exempla, & Sententiæ ex Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus & alijs. 766. 767.
§. 5. Tentationes periculoſæ, continuæ, ubique. 767. 768.
§. 6. Tentationum remedia, amuleta. 768.
N. 1. Caput pete, initium elide. ib.
N. 2. Alia remedia ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. ib. & 769.
§. 7. Tentationum variæ ſpecies, & circumſtantiæ. 769. 770.
§. 8. Tentationum origo, & qui ijs obnoxij. 770.
Miſcellanea. ib.

Titulus VI.

Tepiditas. 770.

§. 1. Labitur in pejus. ib.
§. 2. Tepor pejor frigore. 771.
§. 3. Quis lapidus? quis frigidus? ib.
§. 4. Tepiditatem vitandi Motiva alia. 772.
Miſcellanea. ib.

Titulus VII.

Terra. 773.

§. 1. In genere. ib.
§. 2. Terræ fertilitas. ib.
§. 3. Terræ motus. ib.
§. 4. In Terra nè habites. ib. 774.

Titulus VIII.

Terrena. 774.

§. 1. Symbola. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. ib.
§. 2. Symbola Terrena ſpernentium: ſunt aquilæ. Alia Symb. Ex Vet. Ex Novo, Patribus, & alijs. 775. 776.
§. 3. Terrena ſpernendi Motiva. 776.
N. 1. Nobilitas hominis ſancta ſuperbia. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs. 776. 777.
N. 2. Terrena etiam malis obveniunt. 778.
N. 3. Terrenis ſemper aliquid deeſt. Ex Vet. Ex Novo. 779.
N. 4. Terrena ſunt vana, nihil. Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs.
N. 5. Terrena ſunt periculoſa, noxia. Ex Vet. Ex Novo.
N. 6. Terrena ſunt vilia, brevia, pauca, vana, Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus, & alijs.
N. 7. Terrena ſpernentium dignitas, honor præmia.
N. 8. Terrena ſpernentium utilitas, præmia.
N. 9. Chriſti exemplum, & monita. 781.
N. 10. Exempla Sanctorum. ib.
N. 11. Terrena ſpernendi varia Motiva. 784.
§. 4. Terrenorum amor, & amatores. ib.

N. 1. Sym-

N. 1. Symbola. Ex Veteri. Ex Novo, & Patribus. ib. 785.
N. 2. Terrena amantur, præponuntur ſpiritualibus. Ex Vet. Ex Novo. 785. 786.
N. 3. Ex Terrenorum amore dolor, & labor. ib.
§. 5. Terrenorum damna, pericula. Ex Vet. &c. ib.
§. 6. Terrena ſunt ſtultitia, puerilitas. Ex Vet. Ex Novo &c. ib. & 787.
§. 7. Terrenis præpone Chriſtum, ſpiritualia. 787. 788.
§. 8. Terrena ſpernit, qui amat cœleſtia. 788.
N. 1. Symbola Ex Vet. Ex Patribus, & alijs. ib. & 789.
N. 2. Exempla, & Teſtimonia. Ex Veteri, Ex Novo. Ex Patribus. ib. 790. 791.
§. 9. Terrena amans ſpernit cœleſtia. 791.
N. 1. Symbola Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus &c. ib.
N. 2. Teſtimonia Ex Veteri. Ex Novo. Ex Patribus &c. 792.
Miſcellanea. ib.

Titulus IX.

S. Thomas Ap. 793.

Titulus X.

Timor. 793.

§. 1. In genere, bonus, & malus ib.
§. 2. Timor pejor ipſô malô, quod timetur. ib.
§. 3. Timor Dei. Illius laudes, præſtantia &c. 794.
§. 4. Timor Dei lætus, amabilis. ib.
§. 5. Timor Dei non ſinit peccare, cuſtodit legem &c. Ex Veteri. Ex Novo. ib. & 795.
§. 6. Timor Dei dat robur fortitudini junctus, 795.
§. 7. Timor Dei omnem alium timorem pellit. Ex Veteri &c. ib.
§. 8. Time Deum, non homines. 796.
§. 9. Timor Dei ob beneficia. Ex Vet. Ex Novo. ib. & 797.
§. 10. Varia de Timore Dei. 797.
§. 11. Timor hominum. ib.
N. 1. Facilè prævaricatur. ib. & 797.
N. 2. Non timendi homines Motiva. 798.
§. 12. Timor ſalubris de ſalute, perſeverantia. Ex Vet. &c. ib. & 799.

Titulus XI.

Tribulatio. 800.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. ib.
§. 2. Tribulationum utilitas. Figuræ, Symb. Ex Vet. &c. ib.
§. 3. Tribulationes ferendi Motivum: Inevitabilis neceſſitas. 801.
§. 4. Tribulatio honorifica, magni facienda, pretioſa. 802.
N. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Teſtimonia Ex. Veteri. Ex Novo. Ex Patribus, & alijs. 803. & 804.
§. 5. Tribulatio melior proſperitate. 804.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus &c. ib. & 805.
N. 2. Teſtim. Ex Veteri. Ex Novo. 805. & 806.
§. 6. In Tribulationibus benedictio. 806.
§. 7. Tribulatio magnum beneficium, & donum. ib.
§. 8. Tribulationes à Deo proveniunt. Ex Vet. Ex Novo. Ex Patribus. 807. & 808.
§. 9. Tribulationes propriæ Dei amicorum. 809.
N. 1. Fig. Symb. Ex Vet. Ex Novo. ib.
N. 2. Exempla. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus &c. 810.
§. 10. Tribulationes diſponunt, & ſunt via ad cœlum. Fig. & Symb. 811.
§. 11. Tribulationes mundant, ſanant; præſervant à peccata. 812.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri, & Novo. Ex Patribus &c. ib.
N. 2. Teſtimonia Ex Vet. &c. ib.
§. 12. Tribulationes retrahunt ab Inferno. Ex Vet. &c. 813.
§. 13. Tribulatio eſt Schola; docet, illuminat. Figuræ, Symb. Ex Vet. 813.
Exempla Ex Vet. &c. 814.
§. 14. Tribulatio prodeſt virtuti, perfectorij. Fig. Symb. Ex Veteri. 814. 815.
§. 15. Affinis priori. Tribulatio facit probum, adducit ad Deum. ib.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. 815. 816.
N. 2. Teſtim. Ex Vet. &c. 816. 817.
§. 16. Tribulatio facit ſuſpirare cœlum. 817.
§. 17. Tribulationis varis fructus, & præmia. Ex Veteri &c. ib. & 818.
§. 18. Tribulatio eſt parva brevis. 818.
N. 1. Figuræ, Symbola. Ex Veteri &c. ib.
N. 2. Teſtim. Ex Veteri, &c. 819. 820.
§. 19. In tribulatione adeſt Deus, patitur cum patientibus. Ex Vet. &c. 820. 821.
§. 20. Tribulationes Deus non immittit ultra vires. 821.
§. 21. In Tribulatione Deus conſolatur, tuetur ib.
§. 22. Tribulatio probat nos. 822.
§. 23. Tribulatio juſtum non lædit, imò roborat. ib.
N. 1. Figuræ, Symbola. ib.
N. 2. Teſtimonia Ex Veteri. &c. ib. & 823.
§. 24. In Tribulatione non pecca, non defice. 823.
§. 25. Tribulationes quô animô ferendæ. Ex Vet. &c. ib. & 824.
§. 26. Tribulatione ſanctis charæ, optatæ &c. Ex Vet. &c. 824. 825. 826.
§. 26. Tribulationes apprehende bonâ anſâ. Ex Vet. &c. 826.

§. 28. In Tribulatione fac ex neceſſitate virtutem. 827.
§. 29. Varia alia Motiva. ib.
§. 30. In Tribulatione ſolatia, & refugia. 828.

Titulus XII.

SSS. Trinitas. 828.

§. 1. Figuræ, Symbola, Teſtim. Ex Veteri. &c. ib. 829. 830.
§. 2. A SSS. Trinitate nobis collata beneficia. Ex Vet. &c. 830.
§. 3. SSS. Trinitas colenda, laudanda. Ex Vet. &c. 831.
§. 4. SSS. Trinitatem ama, non offende. Ex Patribus, & alijs. 832.

Titulus XIII.

Triſtitia. 832.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Triſtitia vitioſa, & indifferens. Ex Veteri. &c. 832. 833.
§. 3. Triſtitia bona, ſalubris. 833.
§. 4. Triſtitia Chriſti. Figuræ. Varia de eadem. ib. & 834.

Titulus XIV.

Turcæ. 834. 835.

V.

Titulus I.

Vanitas. 835.

§. 1. Figuræ, Symbola, Definitio. Ex Vet. &c. ib. 836.
§. 2. Vanitatem ſpernendi Motiva. Ex Veteri, &c. 836. & 837.

Titulus II.

Venditio Chriſti. 837.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Quàm vili æſtimatus. ib.
§. 3. Venditionis cauſa, finis. ib.

Titulus III.

Verbum. Verba. 838.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Verba Chriſti in Cruce. ib.
§. 3. Verba humana. ib.

Titulus IV.

Verbum Dei. 838. 839.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. Symbola & laudes. Ex Veteri. &c. ib.
§. 2. Verbum Dei neceſſarium. Ex Veteri, &c. ib. & 840.
§. 3. Verbi divini fructus, & utilitas, præcipuè peccatoribus. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. Teſtimonia. Ex Veteri &c. 840. 841.
§. 4. Verbi Dei efficacia. Figuræ, Symb. Teſtim. Ex Veteri &c. 841. 842.
§. 5. Verbum Dei negligentes; damna neglecti. Ex Vet. &c. 843.
§. 6. Verbum Dei audiendi Motiva varia. Exempla. 843.
§. 7. Verbi divini audiendi alia Motiva. Ex Vet. &c. 844.
§. 8. Verbum Dei attentè audiendum. ib.
§. 9. Verbo Dei dæmon in ſenſus. ib.
§. 10. Verba Dei in corde conſerva, rumina. Fig. Symb. Teſtim. Ex Vet, &c. 845. 846.
§. 11. Verbum Dei audi, & fac, Fig. Symb. Motiva. Ex Vet. &c. 846.
§. 12. Verbum Dei non facientium malitia, damna. Ex Vet. &c. 847.
§. 13. Verbum Dei à quovis libenter audi. Fig. Symb. Motiva & Exempla. Hiſtorica. ib. 848.
§. 14. Verbi Dei diſpoſitio, capacitas. Ex Vet. &c. 849.
§. 15. Verbum Dei quibus exoſum. 850.
§. 16. Verbi Dei qui incapaces; in quibus ſterile. ib.

Vide Conciones.

Titulus V.

Verecundia. 850.

Vide Pudor.

Titulus VI.

Veritas. 851.

§. 1. Illuſtratur adverſarijs; vincit. ib.
§. 2. Veritas exoſa. Ex Vet. &c. ib. & 852. 853.
§. 3. Veritatem audiendi, acceptandi, Motiva. ib.
§. 4. Veritas liberè dicenda. ib.
§. 5. Veritas oppoſita falſitati. ib.
§. 6. Veritas oppoſita mendacio. 854.

Titulus VII.

Veſtes. 854.

§. 1. Veſtium luxus. Ex Vet. &c. ib. & 855.
§. 2. Sub veſtibus ſplendidis animus ſordidus. 855.
§. 3. Sub veſte pretioſa, magna ſæpe fames, & inopia. ib.
§. 4. Exempla modeſtiæ in veſtitu. 856.
§. 5. De Veſtimentis varia. ib.

Titulus VIII.

Via. 856.

Purgativa, illuminativa, Unitiva.
Plura de vijs. 857.

Titulus IX.

Victoria. 858.

§. 1. Contra hoſtes viſibiles paucorum contra multos. ib.
§. 2. Varia de Victoria contra hoſtes viſibiles. ib.

§. 3. Vi-

§. 3. Victoriæ Christi Symbolum Palma. Varia. 859.
§. 4. Victoria sui. Ex Vet. &c. ib. 860.
§. 5. Victoria de vitijs, diabolo, tentationibus. Figuræ, Symbola. Testimonia Ex Vet. &c. 860. 861.

Titulus X.

Viduæ. 861.

§. 1. Nomen, Symbola, Victus. ib.
§. 2. Viduarum tutela, patrocinium. Ex Vet. &c. 862.

Titulus XI.

Vigilantia. 863.

Titulus XII.

Vinum. 863.

Titulus XIII.

Vir. 864.

Titulus XIV.

Virginitas. 865.

§. 1. Figuræ, Symbola. ib.
§. 2. Virginitatis excellentia, laudes. Ex Veteri &c. ib. & 866.
§. 3. Virginitatis prærogativæ, gratiæ, speciales revelationes &c. 867.
§. 4. Aliæ gratiæ, & dona. Ex Vet. &c. ib. & 868.
§. 5. Virginitas quibus virtutibus ornanda, præsidijs munienda, Primò solitudo. Secundò Humilitas. Tertiò Variæ aliæ virtutes. Ex Vet. &c. 868. 869.
§. 6. Virginitatem servandi, & tuendi, Motiva. 870.

Titulus XV.

Virtus. 871.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ossa. Alia Symb. Ex Vet. &c. ib. & 872.
§. 2. Virtutis vocabula, & nomenclatio; in quo consistat. 872.
§. 3. Virtutem assequendi Motiva. Excellentia, laudes. ib.
Ex Veteri &c. ib. & 873.
§. 4. Virtutem comparandi Motiva varia. Ex Vet. &c.
§. 5. Virtutem comparandi Motiva varia. Ex Vet. &c.
§. 5. Virtus una non sufficit; omnibus orneris. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. 874. 875. 876.
§. 6. Virtus ardua. cur? & quibus? Ex Veteri &c 876.
§. 7. Virtus exercitiò fit facilis. Fig. Symb. Ex Vet. &c. ib. 877.
Testim. Ex. Vet. &c. 877.
§. 8. Virtus arduis crescit, adversarijs gaudet, luceat in terra. Fig. Symb. Testim. ib. & 878.
§. 9. Virtutem consequendi, & conservandi, praxes. Prima: Sensim, & pedetentim. Secunda: Priùs extirpa vitia. Fig. Symb. Ex Vet. &c. Motiva. Ex Vet. &c. 878. 879.
§. 10. Virtus non amatur: suavis difficiles ad illam. Ex Vet &c. 879. 880.
§. 11. Varia de Virtute in genere. 880.
§. 12. Virtutes Theologicæ. Fig. Symb. Abraham, Isaac, Jacob. Aliæ Fig. & Symb. Ex Vet. &c. ib. & 881.
§. 13. Varia de ijsdem. 882.
§. 14. Virtutes Cardinales. Fig. Symb. Ex Vet. &c. Alia. ib. & 883.

Titulus XVI.

Vita. 883.

§. 1. Figuræ, Symb. Ex Vet. &c. ib. & 884.
§. 2. Vita brevis, fragilis. Fig. Symb. Ex Vet. &c. Testim. Ex Vet. &c. 884. 885.
§. 3. Vita misera, & ærumnosa. Fig. Symb. Testim. Ex Vet. &c. 886.
§. 4. Vita mixta prosperis, & adversis. Fig. Symb. Ex Vet. &c. Testim. & Exempla Ex Vet. ib. & 887.
§. 5. Vita proba. Ex Vet. &c. 888.
§. 6. Vita longæva, vel brevis, moraliter. Ex Vet. &c. 889 890.
§. 7. Vita activa, & Contemplativa. Fig. Symb. Ex Vet. &c. 891. & 892.
Utramque junge. 892.
§. 8. Vita Activa. Figuræ. Præfertur Contemplativæ. ib.
§. 9. Vita Contemplativa. 893.
N. 1. Figuræ. ib.
N. 2. Præfertur Activæ. ib.
N. 3. Juvat Activam. ib. & 894.
§. 10. Propter Activam abrumpe Contemplativam. Ex Vet. &c. 894.

Titulus XVII.

Vocatio divina. 895.

§. 1. Vocationes variæ. ib.
§. 2. Vocationis divinæ efficacia. ib.
§. 3. Vocationi divinæ obtemperandum. ib. 896.

Titulus XVIII.

Voluntas. 896.

§. 1. In genere, bona, & mala. Ex Vet. &c. ib. & 897.
§. 2. Voluntas bona pro opere. Ex Vet. &c. 897. & 898.
§. 3. Voluntas bona facit omnia facilia. 898. 899.
§. 4. De Voluntate bona varia. 899.
§. 5. Voluntas Dei. Ex Vet. &c. ib.
§. 6. Voluntatis humanæ cum divina conformitas. Fig. Symb. Similitudines. Ex Vet. &c. 900.
Exempla Ex Vet. Ex Novo Christus. Alia. 900. 901.
Exempla ex Vet. & Novo. Motiva varia. 901. 902.
§. 7. Voluntas mala. 902.
§. 8. Voluntas mala sæpe pro lege, & jure. 903.
§. 9. Voluntas propria noxia &c. Ex Vet. &c. ib. & 904.
§. 10. Voluntas propria mortificanda. 904.

Titulus

Titulus XIX.

Voluptas. 904.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. ib.
§. 2. Voluptatem ſpernendi, vitandi, Motiva. 905.
N. 1. Chriſtus, ejus Incarnatio, Paſſio &c. ib.
N 2. Voluptates non decent Chriſtianum. 905. 906.
N. 3. Voluptates vincentium, & ſpernentium, Exempla. 906.
N. 4. Voluptas noxia, periculoſa, affligit. ib.
N. 5. Voluptatis finis, dolor. 907.
§. 6. Voluptates ſpernendi varia Motiva. ib.
Miſcellanea. ib.

Titulus XX.

Vota Religioſa. 908.

Figuræ, Symbola. ib.

Titulus XXI.

Vulnera Chriſti. 908.

§. 1. Figuræ, Symbola. Ex Vet. &c. ib. & 909. 910.
§. 2. Vulnera Chriſti beneficia, ſalubria. 910.
§. 3. Vulnera Chriſti proficua peccatori. 911.
§. 4. Vulnera Chriſti cur retenta in Reſurrectione? ib.
§. 5. Vulnus Lateris Chriſti. Figuræ. Unus militum &c. ib. & 912.

Titulus XXII.

Uxor. 912.

§. 1. Bona. ib.
§. 2. Mala. 913.
§. 3. Uxor quî erga virum ſe habere debeat. ib.
§. 4. Uxor quomodo à marito habenda. ib. & 914.
§. 5. Uxor qualis ducenda. Varia. 914.

Z.

Titulus I.

Zelus animarum. 915.

§. 1. Figuræ, Symbola, Zeli, & Zelantium. Ex Vet. &c. ib. & 916.
§. 2. Motiva. 916.
Primum. Zelus Deo, & Chriſto, gratus. Ex Vet. &c. ib. & 917.
Secundum. Exempla. Ex Vet. Ex Novo Chriſti, Aliorum. 917. & 918.
§. 3. Zelus animarum in periculis tutus. Fig. Symb. 918.
Teſtim. Ex Vet. &c. ib. & 919.
§ 4. Zeli animarum varia Motiva, & laudes. Ex Vet. &c. 919. 920.
§. 5. Zeli animarum proprietates, & actus. 921.
Occurrit priùs magis egenti. Nullus locus ei vilis. ib.
§. 6. Zelus animarum ſit univerſalis; non loco, non perſonis, affixus. Chriſti Domini, Aliorum. 921. 922.
§. 7. Zelus animarum quas virtutes requirat. 922.
N. 1. Spernat terrena; non quærat ſua &c. ib.
N. 2. Humilitas. ib.
N. 3. Pura intentio, & alia requiſita. ib.
§ 8. Priùs tibi intende, Zelum exerce ſinè tuô damnô. Ex Vet. &c. 923.

Titulus Ultimus.

Zelus honoris divini. 924.

O. A. M. D. G.

IN PRIMO TOMO

Menda emenda.

P. *paginam*, C. *columnam*, L. *lege*, *significant*.

PAg. 1. Polyantheæ Sacræ l. Polyanthea Sacra. & sic deinceps.
P. 9 c. 2 algor. 1, 2. re. l. Didacus Nyss. D. 26 post Pent. §. 4.
P. 13. c. 2 totissimus, l. læti simus.
P. 20. c. 2 asia, l. asina.
P. 28. c. 2 objiciatur. l. abjiciatur. Ibid carnis, l. canis.
Pag. 31. c. 2 Filibertus. l. Guillelmus.
P. 35 c. 2. est animabatur. l. exanimabatur.
P. 36 c. 2. Dirz. l. Summa Prædicantium.
Pag. 34 c. complicat. adde replicat.
P. 44 c. 2 in quo virtus. l. victus.
P. 49. c. 2. Ps. 118. 35. adde: Deduc me in viam mandatorum tuorum. Quomodo ergò introduces eum, quò jam ipse ascendit? ascendit quidem per se; Sed adhuc in te foris existit: in te introducitur, quò per se prior ascendit. Ramirez in ep 3. Apoc. 2.
Pag. 54 c. 1 somtius. l somnus.
P. 62 c. 1 expeuntes. l expuentes.
Ibid. videbius. l. videbimus.
Ibid. labro honorificat. l. latro honorificat.
Ibid qui Christus. l. quia Christus.
Ibid affectione detorta. l detorta.
Ibid. absorbent. l. absorbeat.
P. 67. char. viol. l. in Joan. 18.
P. 84. c. 1. sussistendi. l. sustinendi.
P. 86. c. 2. labia sau l. sua.
P. 87. Zelotus ira. l. Zelotypia.
P. 90. c. 1. saturatus. l. fatigatus.
P. 95. c. 1. pupillas. l. papillas.
P. 99. c. 1. pherimas. l. plurimas.
P. 110. c. 1. Petrus. adde: Cellensis.
P. 115. c. 2. inconcessa patientia. l. in concussa.
P. 116. c. 1. hospitalitate fiuitur. l. fruitur.
P. 121. c. 1. Hippomanus. l. Lip.
P. 181. c. 1. expiet voluptatem. l. capiet.
P. 192. c. 1. Galisfindus. l. Galisfridus.
P. 201 c. 2 cui tantibus. l. comitantibus.
P. 223. c. 1. Etitius oves. l. Etitis oves.
P. 232. c. 2. multitudo populo l. populorum.
P. 246. c. 2. quando ædificabatur templum, adde: juvenes, qui prius templum glorioſum non viderant, cum lætitia vociferati sunt. &c.
P. 246. c. 2 non priores. l. non pejores.
P. 227. pietatis dolor. l. pietas & dolor.
P. 272. c. 1. & commissum adde: delictum.
P. 275. c. 2. absque mea. l. absque mora.
P. 277. c. 2. Speculum. Lemma. adde: ex fragili te nôsse potes.
P. 292. c. 2. accingere. l. accipere.
P. 296. redicat. l. indicat.
P. 299. correptos. l. arreptos.
P. 302. c. 1. domum non petiit. l. donum.
P. 309. c. 1. è concepto. l. è converso.
P. 312. ad ægrum. l. agrum.
P. 314. ea murus. l. en munus.
P. 323. c. 2 dein separate. l. veni.
P. 355. c. 2 Gerson. l. Joannes à S. Geminiano.
Ibid. miscenti. l. miseri.
Ibid. arbori crescit. l. crescenti.
P. 340. c. 1 sapiente. l. sopiente.
P. 341. c. 1 sed longinquitate. l. vel longinquitate.
P. 346. c. 2. indixerunt cœlum. l. cærum.
P. 348. c. 1. extensionem Ismaëlis. l. extrusionem.
P. 359. sic parva sunt. l. sic prava
P. 385. c. 1. ulciscendum Zelus l. scelus.
P. 405. c. 1. Eliam. l. Etiam.
ibid. despicere. l dispicere.
ibid. aut regulô l regulâ.
P. 430. c. 2. in te solem. l. solvi.
P. 431. c. 2. dentes igniti l. serpentes.
Ibid. abitum partes. l. ciborum.
P. 434. c. 1. peccatum hominem. l. pacatum.
P. 436 c. 2. ea. quem verum. l. quæ.
P. 440. c. 2. nè poterit cogitari l. quia si poterit cogitari.
P. 449. c. 1. peccatur. l precatur.
ibid. c. 2. afficit diabolus l affuit.
P. 441. c. 1. homines verò confundantur. l. coronentur.
P. 460. c. 2. in eum coronabuntur l. armabuntur.
P. 463. c. 2. docet se iteruisse. l. meruisse.
P. 464. c. 1. sub initium nuditas adde: quid hæc cum gloria regnantis? ut suos formaret, quòd in nullo fastigio honoris antiqua nuditas, & miseria, è memoria excidat.
P. 478. c. 1 sub initium. communiter DEUS. sic lege: ex iis, qui bona temporalia possident, compiere potestis, quam parvi ea æstimet DEUS; quemadmodum communiter peccatores, & illi, quos DEUS odit, his bonis abundant.
P. 497 c. 2. quædam Elisæus docet l. Elisæo.
P. 498. c. 2 multis menti l multis tenebris.
P. 499. c. 2. curantes corpore. l. errantes.
P. 500 c. 1. de salute altius. leg. animæ attentius cogitare, sobrietatem debemus diligere. circa finē mentis mortis, omittatur mentis.
P. 505. c. 1. viridis partus. l. virilis.
P. 507 c. 2. senibus parant. l. senibus retia parant.
P. 508. c. 2 1 Reg 13. l. 2 Reg 13.
ibid. incessum. l. incestum.
P. 511. c. 1. pro elevatione l. pro electione.
P. 512 c. 1. vel in aut mente. l. in tua mente.
P. 518. c. 2 vilitas conditionis l. venditionis.
ibid. Exemplum Eleemosynarum. l. Exempla.
P. 522 c. 1. Si in infelicitate l. si in felicitate.
P. 527 c. 1 quia domorum in iniquitate. l. quia dona iniquorum.
P. 538. c. 2 viri militari ad arcam l militari habitu.
P. 639. c. 2. à filio fabre minis l à filo.
P. 542. c. 2. post tutam l. post tam.
P. 552. c. 1 omittatur conficitur, & constat, & construit.
P. 555. c. 1 vocabit nobis. l. vacabit
P. 558 c. 2 via DEI. l. ita.
ib. Mariæ Marci. l. Mariæ matris Marci
P. 561. c. 1. virgas decutiatas l. decorticatas.
ibid ut in eis exempla l. & in eis.
P. 571. c. 1. viduā opitulanti. l. opitulante.
P. 576. l. Donatus per Africam. ut infelices quosque fæ rentibus pollueret aquis.
P. 578. c. 2. Tinella Scotiæ. l. Fenella.
P. 579. c. 1. venenô thali litum. l. vene nô let hali.
P. 590 c. 2. per punctum arcûs. l. acûs.

Reliquos minores Typi errores, quia imposterum accuratior est, benevolus Lector facilè corriget.

IN SECUNDO TOMO

Menda emenda,

P. *paginam*, C. *columnam*, L. *lege*, *significant*.

Pag. 3. c. 2. O mulier non mulier. Id. ib. l. Orig. hom. de Magd.
P. 8 c. 2. igne consumptos videbant l. volebant.
P. 18. c. 1 quia & Mariana. l. quia à Mariana.
Pag. 28. c. 1. culta variis precibus. l. præxibus.
P. 31. c. 2. quò monente. l. moriente.
P. 33. c. 1 præsum l. puisum.
Ib. utrumque. l. utrinque, ut omittatur.
Ib. matus l. mutuus.
P. 34. c. 1 conservata. l. conscerata.
P. 45. c. 1. non honores. l. non horres.
P. 47. c. 2 omnibus suis artibus. l. actibus.
P. 48 c. 2. Jugum diaboli exeradic. l. extudic.
P. 49. c. 1. in ea Eva altera. l. alteram.
P. 53. c. 2. est remedium. l. medium.
P. 78. c. 1 sperat autem ipsa. l. ipse.
Ib. DEUM datur l. DEO.
P. 52 c. 1. non facilè prius. l. pius.
Ib. fide prius. l. pius.
P. 58. c. 2. qui inoxiæ alterius. l. inopiæ.
P. 91. c. 2. antifices mendici. l. artificiosi.
P. [illegible] navem. l. & navem.
P. 95. c. 1. mel modicum. l. nec modicum.
P. 96. c. 1. erga nos affart l. affecti.
ib. offendentes. l. ostendentes.
P. 98 c. 2. cùm à corvo sustentatum. cum omnium.
Ib. elcos Græce. l. oleos.
P. 102. c. 2 nudipedulibus. l. nudipedalibus.
P. 103. c. 2 poscitus Dominus. l. posuitque.
Ib. merotis l. mœroris.
Ib. mœreretur l. mereretur.
P. 106 c. 1. nata feritatem l. nautæ.
Ib. fera naufragium l. navigium.
P. 117. Reges Perani. l. Peruani.
Ib. Paralytico dicitur; Veni sequere me l. Paralytico dicitur: confide fili, dimittuntur tibi peccata tua; quia compensarat delicta doloribus. Publicano autem dicitur: Veni, sequere me, hoc est, ut sequendo me reparet, quod sequendo pecuniam perdidisti.
P. 120. c. 2 invalens infirmitas l. invadens.
P. 137. c. 2 Ità Ib. Gen l. Ità Isaac.
Ib. memor curet. l. memor, Regnum curet.
P. 153. c. 2. cum flugrat, flagrat l. cùm flagrat, flagrat.
P. 154. c. 1. Rigora nieescit. l. Rigore.
P. 155. c. 1. 14. ætatis annos l. 140. ætatis annos.
Ib. Lacius. l. Lucius.
P. 160. c. 2 illicit diligis. l. diligi.
P. 167. c. 1. cu spiritu. l. in Spiritu.
P. 169. c. 1. in eos usus est l. exemplis est.
P. 170. c. 2 pullis est indutus. l. est nidulus.
Pag. 179. c. 2 de pecoribus l. pejoribus.
P. 182 c. 2. licèt ipsum imprimare &c. l. licèt ipsum nomen JESU sub affectibus variis imprimere memoriæ valeamus; Scio, quòd multum expedit, & juvat, ipsum imprimere sub triumphali titulo & beneficio Passionis.
P. 183. c. 2. senties dubitanter. l. indubitanter.
Pag. 184 c. 1. Id. c. 3. l. Sylveira c. 3.
Ib. Iisdem Joannis Matthæi 3. 2. verbis. l. Iisdem Joannis verbis.
Ib. c. 2. colorare volebant nomina. l. nomine.
P. 197. c. 1. factus est nummus l. fractus.
Ib. c. 2 calcari egerit l. eguit.
P. 199. c. 1. ubi jam cœli reperat. l. coli cœperat.
ib. & in Ægyptum. l. sed in Ægyptum.
ib. c. 2. indifferentia facit lutum. l. turum.
P. 202. c. 2. orationis traducunt. l. orationem.
P. 209. c. 1. penitentiam reproborum. l. pœnitentiæ.
Pag. 212. c. 1. clamore huc. l. clamore hoc admonet suæ salutis.
ib. Paradisi scientiæ. l. lignum scientiæ.
P. 214 c. 2. Archan. l. Achan.
P. 216. c. 1. Magnus Salisburgensis. l. Magus.
ib. c. 2. se unum miscentibus. l. mirantibus.
Pag. 217. c. 1. & tu eris Samsoni. l. & tu eris Samson, si monstro non occurras, sed illud tibi.
ib. volentes animus. l. volentes ruimus.
P. 218. c. 1 cur non potest. l. cor non potest.
ib. c. 2 caries ætatis. l. canities.
P. 229. c. 1. emendanda arrigant. l. corrigant.
Pag. 123. c. 2. non est servus ad remunerandum. l. non est servus.
P. 228. c. 1. sed tantum voce. adde: vicariâ.
P. 229. c. 1 eleemosynas erogavit. l. eleemosynas dederunt & vix aliud opus bonum fecerunt; quousque instante morte hæredibus præceperunt, multa opera bona impleri, & eleemosynas erogari. Lumen ante te porta &c.
ibid. pacta aggredirur. l. parta.
P. 230 c. 1 Equique multæ. l. Equidem.
P. 2 2. cujus via accedet. l. cuique via accidit.
P. 236. c. 2. ò quot indicia. l. Judicia.
ib. propter hos. l. hoc.
P. 237. c. 2. signum est rusticitatis. l. signum est nobilitatis; Sic rapacitas signum est rusticitatis.
ib. & succisa. l. cà.
P. 240. c. 1. sacrilego vitali opificio. l. vituli.
P. 243. c. 1 videret mortem. l. montem.
ib. nec montes ab illo. l. nec metus.
P. 245. c. 2. cur DEUS comedat id. l. concedat.
P. 264. c. 1. soleant ingenere. l. ingerere.
P. 276. c. 1 illicitæ negationes. l. negotiationes.
P. 283. c. 2. plurima alveatium. l. plura apum.
P. 285. c. 3. constratius fuit mitus. l. constratus fuit mitis.
ib. qui purpura l. quia.
P. 287. c. 1. discere veller. l. dissereret.
P. 289. Patientis misericordia. l. Patientis.
P. 297 c. 2. Actor. 8. 3. l. Apoc. 8. [illegible].
ib. dispositos sub persecutione. l. dispositos dies.
P. 298. c. 2 fieri inquit. l. nequit.
P. 302 c. 2. mordetur, & venditur. l. offenditur.
ib. Act. 8. l. Apoc. 8.
P. 304. c. 1 tribulationum ignum. l. igne.

Reliquos minores Typi errores, quia impositorum accuratior est, benevolus Lector facilè corriget.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th
594a

THEA
GRA
TOM. 2.
III.